
Princeton University Library
32101 074872183

[illegible]

[illegible]ACION[illegible]

[illegible]

# PETRI
# PACIONI
## I. C. PISTORIENSIS
## ET IN ALMA VRBE ADVOCATI
## DE
# LOCATIONE,
## ET
# CONDVCTIONE,
## TRACTATVS,

In quo non ſolum agitur in genere de Contractu Locationis, & omnibus ad eum pertinentibus, ſed etiam in ſpecie de Locatione Operarum, ac ſingularum rerum, tam Laicalium, quam Eccleſiaſticarum, caſuſque indiuidui paſſim inſeruntur.

*Cum tribus Indicibus, Capitulorum vno, Argumentorum, ſeu materiarum altero, verborum, & ſententiarum tertio locupletiſſimo.*



ROMAE, Typis, & Sumptibus Nicolai Angeli Tinaſſij. M. DC. LXXVII.

*SVPERIORVM PERMISSV.*



# INNOCENTIO XI.

## PONT. OPT. MAX.

*PETRVS PACIONVS.*





Væ potiſſimum cauſæ, BEATISSIME PATER, animum meum ad hoc Opus SANCTITATI TVÆ dicandum impulere. Prima, quia, cum illud vti primitias ingenij mei Deo vouerim, Tibi quoque, vti Summo Sacerdoti, eiuſque in terris Vicario, offerendum putaui. Altera, quia cum de contractu Locationis, & Conductionis in eo egerim, qui à Clericis fit, & à Laicis, ac de rebus Eccleſiaſticis, & profanis, materiamque tam à iure canonico, quam ciuili ſumpſerim, æquum erat SANCTITATI TVÆ, quæ vtriuſque fons eſt, eam reddere, ac reſtituere. His alius impulſus quodammodo maior acceſſit, quod cum SANCTITAS TVA propter ſuas præclariſsimas virtutes ad Eccleſiæ Catholicæ apicem

euecta, omnium oculos, & animos ad ſe conuerterit, ego, qui illos in Te ſemper habui, non potui nunc, cum hoc, qualecumque ſit, munuſculo offerendo, aliò me vertere. Qua igitur maiori poſſum reuerentia, ac deuotione SANCTITATEM TVAM exoro libellum excipere, ac Auctoris intimum obſequium reſpicere, gratumque habere, dum humillime Pedes SANCTITATI TVÆ deoſculor.

# AVCTOR LECTORI.



*VT animum ad legalem scientiam appuli, ipsam cum addiscendi, tum exercendi faciliorem methodum requirens, ac in tanta illius immensitate considerans non sufficere legum, Doctorumque sententias intellexisse, ac inde quid iustum, quiduè iniustum percepisse, nisi mente retineretur, ac auctoritates in promptu haberentur, Et omniũ habere memoriam diuinitatis potius quam mortalitatis esse; perutile, ac necessariũ duxi maiorũ monitũ illud, Calamo parcendum nõ esse, & ita natura defectui scriptura supplendum. Quapropter illicò quidquid semel compertum habui, ordine disposito, annotare capi, & longo annorum cursu, indefessis laboribus, atque vigilijs eò perueni, vt in qualibet eiusdem scientiæ materia tractatum haud difficulter componere valeam. Quod cum valde vtile cunctis, ac præcipue professoribus commodum iudicarint Amici grauissimi viri, & quorum auctoritas summa in rebus meis meritò semper extitit, hortati sunt, & quasi me renitentem, ad hunc de frequentissimo locationis, & conductionis contractu, publicandum impulère. Hic tibi si, Candide lector, placebit, fortasse primus, sin aliter, erit certe postremus. Breuitatem, perspicuitatemque, quo ad potui, sum secutus, ne pretiosi temporis impendiò carius emere cogaris parum vtilitatis, quod inde consequi possis. Erubescentiam loquendi sine auctoritate, aut rationis fundamento intactam me seruasse, videbis. Et quoad auctoritates memetipsum eas legisse, ac annotasse scias, & diligenter appositas crede. Quare, si aliquam talem non repereris, menda tribuas, & errori, in numeris præcipue facillimo, ac iterum quære, vt inuenias. Quo ad operis defectus neque excusationes adducam, quandoquidem mihi persuasum habeo, tibi satis notum, quod nihil perfectum sub sole, & quod omnia dici nequeant, cum plura sint negocia quam verba. Senties tamen regulas generales me primum præbuisse, deinde speciales, ac tandem ad indiuiduales casus descendisse. In dubijs ab alijs diligenter discussis allegationes, rationesuè per eos adductas repetere non placuit, potissimum quando aut ex Tribunali, aut ex communi Doctorum sententia definita haberentur, in quibus indicaui vbi Decisiones videre possis, & motiua, non pretermittens etiam aliqua grauiora, aut aptiora tangere, quoties, & quando visum est opportunum. At in casibus indecisis, & haud sufficienter discussis, cognosces me, & breuiter discutiendi, & dilucide resoluendi, non effugisse laborem. Ex primo Indice ordinem capitulorum in duodecim partes distinctum cernes. Materias in specie ex secundo, quem vt velis diligenter obseruare suadeo, tibi enim super alios inseruiet, si rectè comprehendes. Indiuidua ex vltimo inuenies, idque vt facilius assequaris, verba conclusionibus abundantia, ordine methodico in principio cuiusque indicato distincta videbis. Denique scias in omnibus me elaborasse, vt laborem tuum minuerem, quamobrem grato animo te futurum confido. Vale, & Deus te diù seruet incolumem.*

EX Mandato Reuerendissimi S. Palatij Apostolici Magistri, legi diligenter, & obseruaui tractatum de Locatione, & Conductione D. Petri Pacioni, & cum illum inuenerim Sacrosanctæ Catholicæ Fidei bonis Moribus, & Christianæ Pietati conformem, tanquam acuratum Opus Doctissimi, ac Celeberrimi Aduocati, ad Communem, tam Iuristarum, quam cæterorum etiam legentium vtilitatem, Typis mandandum censeo. Romæ hac die 14. Iulij 1677.

*Ego Petrus Gaddus in Romana Curia Aduocatus.*

---

*Imprimatur.*

Si videbitur Reuerendissimo Patri Magistro Sacri Palatij Apostolici.

*I. de Angelis Archiep. Vrb. Vicesg.*

---

*Imprimatur,*

Fr. Raymundus Capisucchius Sacri Palatij Apostolici Mag. Ord. Prædicatorum.

INDEX

# INDEX CAPITVLORVM

## IN DVODECIM PARTES DISTINCTVS.


Quid sit locatio, quibus contractibus assimiletur, & quomodo ab eis dignoscatur.

PARS PRIMA.

*Cap.* 1. De Definitione, denominatione, & diuisione locationis, & quis locator, vel conductor dicatur.

*Cap.* 2. De emptione, & venditione, quomodo locatio ab ea differat, ac ab ea dignoscatur.

*Cap.* 3. De emphyteusi, an sit locatio, & quomodo ab ea dignoscatur.

*Cap.* 4. An locatio sit alienatio, & quæ dicatur locatio ad longum tempus.

*Cap.* 5. De colonis præcipue partiarijs, & contractu qui cum eis contrahitur.

Qui locare possint, & qui conducere.

PARS II.

*Cap.* 6. Qui locare possint res suas, vel non.

*Cap.* 7. De procuratoribus, & alijs administratoribus, & creditoribus res pignoratas habentibus, an, & quando possint locare.

*Cap.* 8. De tutore, & curatore, an & quomodo possint locare.

*Cap.* 9. De socio, an possit locare rem communem, & de vsufructuario, vsuario, & habente habitationem.

*Cap.* 10. De personis quæ conducere possunt vel non.

Quæ res locari possint, vel non.

PARS III.

*Cap.* 11. De rebus quæ locari, & conduci possint.

*Cap.* 12. De animalibus quomodo locari possint.

*Cap.* 13. De Gabellarum locatione.

*Cap.* 14. De bonis Ecclesiasticis, an, & quomodo locari possint.

*Cap.* 15. De operibus, quæ, & quomodo locari possint.

De modo contrahendi locationem, & de eius iustitia, & validitate.

PARS IV.

*Cap.* 16. Quomodo contrahatur locatio.

*Cap.* 17. De modo conueniendi de re, & mercede in contractu locationis, & conductionis.

*Cap.* 18. De iustitia, & iniustitia merce-

mercedis, & de læsione, quando, & quomodo consideretur in contractu locationis.

*Cap.* 19. De probatione læsionis in locatione.

De locatione necessario facienda, & de prælatione in ea.

PARS V.

*Cap.* 20. AN teneatur quis locare, vel locando aliquem præferre.

*Cap.* 21. Locatione duobus facta, an, & quis sit præferendus.

De Probatione locationis, & eius intellectu, seu interpretatione.

PARS VI.

*Cap.* 22. DE probatione locationis.

*Cap.* 23. Locatio quomodo intelligatur, seu interpretetur, seu de dubijs, quæ oriri possunt circa contractum locationis quomodo intelligi, seu interpretari debeant.

*Cap.* 24. Locatio an ad corpus, vel ad mensuram facta sit, & quid inde resultet, & quando, ac quomodo facienda mensura.

*Cap.* 25. Locatio, an, & quando dicatur vna, vel plures, & de correspectiuitate plurium locationum.

*Cap.* 26. De obligatione in solidum, & iure accrescendi in locatione.

De effectibus locationis, & obligationibus, ac facultatibus locatoris, & conductoris.

PARS VII.

*Cap.* 27. DE effectibus locationis.

*Cap.* 28. De obligationibus locatoris erga conductorem.

*Cap.* 29. De conductore quid facere possit, & debeat in re locata, & an, & quando teneatur de eiusdem rei periculo, & deterioratione.

*Cap.* 30. De incendio, an & quando conductor de eo teneatur.

*Cap.* 31. De operis locati vitio & periculo, & cuius damno cedat.

*Cap.* 32. De sublocatione, & assumptione in socium conductionis.

De fructibus rei locatæ, ac de expensis, & melioramentis in ea faciendis.

PARS VIII.

*Cap.* 33. DE fructibus rei locatæ.

*Cap.* 34. De impensis, & melioramentis in re locata faciendis.

De mercede locationis, & eius solutione.

PARS IX.

*Cap.* 35. DE mercede in locatione cōuenta quis eam soluere teneatur, & de non conuenta quando debeatur.

*Cap.*

[Ca]p. 36. Cui recte soluatur merces.
[Ca]p. 37. De tempore solutionis mercedis.
[Ca]p. 38. De loco in quo solui debeat merces locationis.
[Ca]p. 39. De actione locati competente pro mercede quomodo in ea procedatur, & an detur appellatio.
[Ca]p. 40. De rebus inuectis, & illatis in prædium conductum, quæ actio, aliudue remedium aduersus eas locatori competat.
[Ca]p. 41. De hypotheca, & prælatione, an, & quando competat locatori operarum aduersus alios creditores.
[Cap]. 42. De retentione, an, & quando competat creditori mercedis.
[Cap]. 43. De manutentione in quasi possessione exigendi mercedes.
[Cap]. 44. De exceptione non adimplementi, an, & quando competat conductori aduersus locatorem agentem pro mercede.


## [De] mercedis remissione, augumento, & præscriptione.

### PARS X.


[Cap.] 45. De remissione, & reductione mercedis in quo contractu [de]beatur.
[Cap.] 46. In quibus casibus facienda sit remissio.
[Cap.] 47. Quod damnum requiratur [ad] hoc, vt facienda sit remissio, & de eius probatione.
Cap. 48. De quantitate, ac tempore remissionis faciendæ, & de actione, alijsque remedijs ad eam consequendam.
Cap. 49. De pactis conuentis circa mercedis remissionem.
Cap. 50. De remissione mercedis operarum.
Cap. 51. De augumento mercedis conuentæ.
Cap. 52. De præscriptione mercedis locationis.


## De fine locationis, & quando successor teneatur ei stare.

### PARS XI.


Cap. 53. De fine locationis per lapsum temporis.
Cap. 54. De fine locationis, & expulsione conductoris propter malum vsum rei conductæ, & eius deteriorationem.
Cap. 55. De fine locationis ob solutionem mercedis à conductore non factam.
Cap. 56. De fine locationis per superuenientem necessitatem domino vtendi re locata.
Cap. 57. De fine locationis ex quo dominus velit domum reficere.
Cap. 58. De fine locationis voluntario.
Cap. 59. De remissione caducitatis.
Cap. 60. Conductor, an, & quando possit recedere à contractu ante finitum tempus in eo conuentum.
Cap. 61. De successore, an, & quan-


b

quando teneatur ſtare locationi.

## De renouatione locationis, & Rei locatæ reſtitutione.

## PARS XII.

*Cap.* 62. DE renouatione locationis quando debeat de iure fieri.
*Cap.* 63. De pactis, conſuetudinibus, & ſtatutis, quod locatio renouetur.
*Cap.* 64. De renouatione locationis tacita.
*Cap.* 65. De reſtitutione rei locatæ facienda per conductorem, locatione finita.



INDEX

# INDEX ARGVMENTORVM SEV MATERIARVM

## TOTIVS OPERIS SVMMAM CONTINENS

In quo, ſequendo ordinem Capitulorum, indicatur numerus, à quo materiæ ipſæ incipiunt.

## Quid ſit locatio. Quibus Contractibus aſſimiletur, & quomodo ab eis dignoſcatur.

## PARS PRIMA.


De definitione, denominatione, & diuiſione Locationis, & quis Locator, vel conductor dicatur. Cap. 1.

*LOcatio, & conductio, quid ſit. nu. 1.*
*Vnde dicta Locatio, & vnde conductio. num. 18.*
*Quis ſit locator, & quis conductor. nu. 20.*
*Conductoris diuerſa nomina. num. 25.*
*Mercedis diuerſa nomina. num. 30.*
*Origo huius contractus. num. 31.*
*Diuiſio locationis. num. 35.*

De emptione, & venditione, quomodo locatio ab ea differat, ac ab ea dignoſcatur. Cap. 2.

*AN locatio differat à venditione, & in quibus, vbi plures differentiæ. numer. 1.*
*An locatio, & conductio ſit ſimilis Emptioni, & Venditioni. num. 16.*
*Quomodo dignoſcatur contractum fuiſſe locationem, potius quàm venditionem, vbi plures regulas, pluresque caſus. numer. 19.*
*An valeat argumentum à venditione ad locationem. num. 54.*

De emphyteuſi, an ſit locatio, & quomodo ab ea dignoſcatur. Cap. 3.

*QVid ſit emphyteuſis. num. 1.*
*An emphyteuſis differat à locatione. num. 3.*
*Quomodo dignoſcatur emphyteuſis à locatione. num. 6.*
*De denominatione partium, an, & quando ſit attendenda. num. 16.*
*De quantitate penſionis, ſeu Canonis. nu. 18.*
*De qualitate rei, quæ ſoluitur. num. 39.*
*De alijs pluribus pactis in ſpecie, quæ attenduntur ad hoc. num. 40.*
*In dubio, an cenſeatur locatio, vel emphyteuſis. num. 63.*

An locatio ſit alienatio, & quæ dicatur locatio ad longum tempus. Cap. 4.

*LOcatio ad breue tempus non eſt alienatio, & quid ſit. num. 1.*
*Locatio ad longum tempus eſt alienatio, & quare. num. 2.*
*Quando dicatur locatio ad longum tempus. num. 15.*
*Locatio ad vitam, an ſit ad longum tempus. num. 24.*

De colonis præcipue partiarijs, & contractu qui cum eis contrahitur. Cap. 5.

*QVis dicatur colonus, & quot sint colonorum species. num. 1.*
*Locatio pro certa fructuum quantitate, an differat ab alia. num. 6.*
*Coloni partiarij, qui dicantur, an sint proprie coloni, & quando assimilentur conductoribus, vel non. num. 11.*
*Qui fructus sint communes cum colonis partiarijs. num. 29.*
*Quæ damna sint communia, vel non. numer. 39.*

# Qui locare possint, & qui conducere.

# PARS SECVNDA.

Qui locare possint, res suas, vel non. Cap. 6.

*AN prohibitus contrahere, prohibeatur locare. num. 2.*
*An prohibitus alienare, prohibeatur locare ad longum, vel breue tempus. num. 6.*
*An emphyteuta possit locare ad longum tempus. num. 10.*
*An stante ratione prohibitionis alienationis locatio ad modicum tempus comprehendatur. num. 12.*
*An stante statuto prohibente contractus sine solemnitatibus. num. 19.*
*An minor possit locare, & quas res. nu. 20.*
*Molendina, an locari possint à minore, sine solemnitatibus. num. 24.*
*An Census. num. 26.*
*An operæ suæ. num. 28.*
*An minore volente sustineatur contractus, sine solemnitatibus. num. 32.*

De procuratoribus, & alijs administratoribus, & creditoribus res pignoratas habentibus, an, & quando possint locare. Cap. 7.

*SPeciale mandatum, an requiratur ad locandum. num. 1.*
*Mandatum ad vendendum, an sufficiat ad locandum. num. 5.*
*An mandatum ad exigendum pensiones sufficiat ad locandum. num. 8.*
*Ad conducendum, an requiratur mandatum speciale. num. 11.*
*Speciale mandatum quando dicatur ad hunc effectum. num. 12.*
*Solemnitates statutariæ requiruntur in mandato ad locandum. num. 22.*
*Mandatum cum libera sufficit ad locandum, & quid operetur, & quando. num. 23.*
*An sufficiat mandatum cum facultate faciendi omnia quæ facere posset mandans, si præsens esset. num. 38.*
*An mandatum cum clausula rati, &c. n. 43.*
*Officiales, & Representantes Communitatis, an habeant mandatum cum libera, & sufficiens ad locandum ad longum tempus. numer. 47.*
*Pater, an & quomodo possit locare bona filij. num. 58.*
*Creditor, an, & quando possit locare pignus, & quando teneatur. num. 62.*

De Tutore, & Curatore, an, & quomodo possint locare. Cap. 8.

*AN tutores locare possint res pupillorum ad longum tempus. num. 1.*
*An tutor possit de se solus locare, aut pupillus cum authoritate eiusdem locare debeat. n. 5.*
*An seruandæ sint solemnitates à statuto requisitæ circa contractus minorum. num. 8.*
*An huiusmodi solemnitates seruãdæ sint quando Tutor non potest contrahere in rebus suis absque solemnitatibus. num. 9.*
*An Tutor possit locare postquam pupillus 14. annum excessit. num. 18.*

*Vtrum*

*Vtrum valida sit locatio facta à Tutore ante confectum inuentarium. num. 24.*
*An si plures sint dati Tutores omnes simul locare debeant. num. 27.*
*An pupillus finita tutela teneatur stare locationi facta à Tutore ad longum, seu breue tempus. num. 28.*

De socio, an possit locare rem communem. Et de Vsufructuario, Vsuario, & habente habitationem. Cap. 9.

*SOcius, an possit locare rem communem. num. 1.*
*Plura requisita, quæ concurrere debent ad hoc vel locatio ab vno ex socijs facta sustineatur alio inuito. num. 2.*
*Facta locatione ab vno ex socijs, an & quomodo alius petat suam portionem mercedis. num. 20.*
*Si socij discordent circa faciendam locationem rei communis quis præualeat. num. 23.*
*Socius, an locare debeat nomine cōmuni. n. 28.*
*An simpliciter locans censeatur locare totam rem, vel suam partem tantum. num. 31.*
*Vsufructuarius, an possit locare. num. 32.*
*Vsuarius, an possit locare. num. 38.*
*Habitationem habens, an possit locare. n. 43.*

Quis possit conducere, vel non. Cap. 10.

*MInor, an possit conducere. num. 2.*
*Milites, an possint conducere. n. 15.*
*Curiales, qui, & quando possint conducere. num. 26.*
*Officiales, qui, & quando possint conducere. num. 35.*
*Tutores, & Curatores non possunt conducere res fiscales. num. 54.*
*Neque res pupillorum, vel minorum suorum, & quomodo. num. 58.*
*Clerici, an possint conducere, & quæ nu. 66.*
*Laici res Ecclesiasticas conducere non possunt, & quæ. num. 76.*
*Malleator, & Meretrix non possunt vbique conducere. num. 94.*
*Emptor, & venditor, an possint conducere rem venditam. num. 96.*
*Locationis contractus quando arguatur de vsura suspectus. num. 130.*

## Quæ res locari possint.

# PARS TERTIA.

De rebus quæ locari, & conduci possint. Cap. 11.

*MObilia, & se mouentia possunt locari. num. 3.*
*Seruitutes locari possunt. num. 7.*
*Res incorporales. num. 16.*
*Res aliena. num. 17.*
*Res propria. num. 20.*
*Res non existens. num. 29.*
*Res sacra. num. 30.*
*Iura spiritualia, & late de Iurepatronatu. num. 31.*
*Ecclesia, & res ei annexæ. num. 55.*

De Animalibus. Cap. 12.

*QVot modis locentur animalia. nu. 1.*
*De locatione animalium pro certa mercede. num. 2.*
*Pactum, quod debeant restitui quomodo intelligatur. num. 9.*
*De pacto, quod periculum omne sit conductoris. num. 10.*
*De locatione pro rata fructuum quid sit. n. 21.*
*Quando possit ab ea recedi re integra. nu. 28.*
*Quando censeatur in ea translatum Dominium animalium. num. 34.*
*De periculo animalium, & pactis circa illud. num. 44.*
*De locatione ad vecturam, & cuius sit periculum in ea. num. 60.*

De

*De probatione periculi, quomodo, & à quo facienda. num. 61.*
*Quando dicatur conductor in culpa, nu, 70.*
*Quando debeatur merces vltra tempus locationis expressæ, num. 90.*
*De restitutione animalis deteriorati, vel mortui. num. 93.*
*De Pastore conducto pro custodia ad quid teneatur, num. 97.*
*Quando dicatur in culpa, num. 100.*
*Quomodo probet mortem. num. 114.*

De Gabellis, Cap. 14.

*AN locatio Gabellarum possit fieri absolutè vel requiratur subhastatio. nu. 2.*
*Si huiusmodi locatio fiat per Principem, vel Procuratorem habentem speciale mandatum, an requiratur subhastatio, vel alia solemnitas, num. 5.*
*An sint aliquæ personæ prohibitæ conducere Gabellas, & quæ sint. num. 6.*
*Vtrum Gabellæ possint locari pro minori temporis spacio quam trienny, & non recepta fideiussione. num. 17.*
*An Gabellæ intelligantur potius venditæ, quàm locatæ, num. 21.*
*Quid transfertur in locatione Gabellarum. num. 22.*
*An recipiat interpretationem à solito, numer. 29.*
*An Conductores Gabellarum acquirant priuilegium fisci. num. 30.*

De bonis Ecclesiæ, Cap. 14.

## *An, & quomodo locari possint bona Ecclesiastica.*

PRINCIP.

*SVnt plura iura prohibentia. num. 2.*
*Leges ciuiles in hac materia, an attendendæ, num. 3.*
*Inter Canonicas plenius prouidet* extrau. ambitiosæ de rebus Eccles. non alien. *& ideo de ea in specie videndum. num. 5.*
*Ratio, & auctoritas Papæ talem prohibitionem faciendi, num. 6.*

De vsu receptione *d, extrau. ambitiosæ*, & de consuetudine, & statuto contrario, §. I.

*COnstitutiones Pontificiæ non indigent, vt vsu recipiantur ad sui validitatem: num. 4.*
*Consuetudine contraria, an tolli valeant. n. 6.*
*Non vsus* extrau. ambitiosæ, *an releuet. n. 7.*
*Quomodo probetur talis non vsus, nu. 15.*
*De statuto, & priuilegio contrario. nu. 20.*

Locatio quando dicatur vltra triennium. §. II.

*DE locatione ad nouennium ita vt sit de triennio ad triennium. num. 1.*
*De locatione pluribus facta simul ad triênium cuilibet. num. 3.*
*De locatione ad triennium cum pacto, quod si non fiat disdicta censeatur renouata ad aliud triennium. num. 4.*
*De locatione ad triennium cum pacto expresso renouandi. num. 11.*
*De mandato ad locandum, an valeat vltra triennium. num. 20.*
*De locatione ad vitam, an dicatur vltra triennium, num. 22.*

De casibus in quibus à Iure permittitur locatio rerum Ecclesiæ ad longum tempus. §. III.

*DE rebus exiguis de quibus in* c. terrulas 12. qu. 2. *num. 2.*
*De rebus redactis ad culturam de quibus* in c. ad aures 7. de reb. Eccles. alien. *numer. 12.*
*De rebus difficilis recuperationis ad* tex. in c. 2. de feud. *num. 22.*
*De locatione domorum, an sit permissa ad* text. in c. non liceat Papæ 12. quæst. 2. *numer. 24.*
*De locatione propter necessitatem, nu. 27.*

De

De rebus ad longum tempus ab antiquo in Emphyteusim concedi solitis. §. IV.

*Quod dicitur de solitis concedi in Emphyteusim, procedit etiam in solitis locari. num. 2.*

*Solitum de quo in extrau. quomodo intelligatur. num. 5.*

*Locatio debet fieri iuxta solitum, vt sustineatur ex solito, & quando dicatur alteratum solitum, num. 12.*

*Requiritur ad validitatem locationis ex hoc capite, vt duret euidens vtilitas, & quando ea dicatur durare. num. 22.*

*Requiri etiam, quod res sit in eodem statu, quo erat de tempore primæ concessionis, nu. 31.*

*Debet fieri noua concessio ante incorporationem rei, & quando dicatur facta incorporatio, num. 32.*

De fructibus, & rebus, quæ seruando seruari non possunt. §. V.

*Quæ dicantur res, quæ seruando seruari non possunt. num. 2.*

*Fructus, an locari possint vltra triennium, & de locatione. num. 3.*

*De concessione commoditatis percipiendi. nu. 7.*

*De reseruatione vtilis dominij in dicta concessione. num. 9.*

Alij casus non expressi in extrau. in quibus non requiritur Beneplacitum in Locatione vltra triennium. §. VI.

*De rebus, quæ non reddunt fructum quolibet anno, & de eis, quæ illum reddunt bis in anno. num. 1.*

*De locatione facta inter personas eiusdem Ecclesiæ. num. 11.*

*De facultate locandi concessa per testatorem, qui reliquit bona Ecclesiæ. num. 17.*

*De bonis Hospitalium, Cappellarum, Confraternitatum, Montis Pij, quando dicantur Ecclesiastica. num. 25.*

*Stante euidenti vtilitate, an valeat locatio absque Beneplacito. num. 36.*

*In Bonis, quæ habet Ecclesia in communi cum layco. num. 40.*

De nullitate locationis bonorum Ecclesiæ vltra triennium factæ absque beneplacito, & de eorum recuperatione. §. VII.

*Nullitas inducitur ipso Iure. num. 1.*

*An locatio facta vltra tempus permissum sustineatur in permisso. num. 3.*

*Quando, & ex quibus argui possit, quod partes etiã pro triennio tantũ cõtraxissent. n.8.*

*Facta locatio pluribus cuilibet ad triennium, an sustineatur facta primo. num. 12.*

*Ista nullitas est inducta fauore Ecclesiæ, & ab ipsa tantùm allegari potest. nu. 37.*

*Debet tamen Ecclesia declarare, an velit stare contractui, & Beneplacitũ impetrare. n.55*

*Ecclesia volens recedere à contractu, an teneatur pecunias restituere. num. 64.*

*Manutentio datur Ecclesiæ in possessione bonorum, sine beneplacito locatorum. nu. 71.*

*Et quando habuit se pro spoliata datur reintegratio. num. 73.*

*Sequestrari fructus quando possint. nu. 78.*

*Quis agere possit nomine Ecclesiæ hoc casu. numer. 82.*

*Coram quo Iudice agendum. num. 92.*

*Fructus à qua die restituendi. num. 97.*

De pœnis cõtra locantem vltra triennium absque beneplacito. §. VIII.

*Nullitas contractus, an sit pœna. nu. 1.*

*De excommunicatione, & interdicto, & quomodo incurratur. num. 3.*

*De priuatione beneficiorum, an requiratur sententia. num 18.*

De impetratione Beneplaciti Apostolici, & executione litterarum, quæ desuper concedi solent. §. IX.

*De impetratione Beneplaciti relatiuè, & de alia constitutione, quæ in literis Apostolicis solet inseri. num. 1.*

De

*De Executoribus litterarum in forma si in euidentem, quid facere debeant. num. 3.*
*Iurisdictio eorum quantum duret, & quando expiret. num. 19.*
*Citari, qui debeant stante clausula, vocatis vocandis. num. 23.*
*Vtilitas Ecclesiæ quomodo probanda sit. n. 42.*
*Quæ sint narranda Papæ ad validitatem Beneplaciti, & ex quibus oriatur subreptio illud annullans, num. 45.*
*Beneplacitum debet esse ipsius Papæ. nu. 54.*
*Attendendum, an literæ Beneplaciti sint de consensu præstando locationi, vel de ea facta approbanda, num. 55.*

Beneplacitum, an det plenam firmitatem contractui locationis ad longum tempus. §. X.

*Alienatio rei Ecclesiæ requirit causam, & solemnitatem, num. 1. & 4.*
*Causa legitima alienandi rem Ecclesiæ, quæ sint. num. 2.*
*Vtilitas Ecclesiæ quando præsumatur, vel probari debeat. num. 5.*
*Quomodo, & de quo tempore probanda vtilitas. num. 9.*
*De pecuniæ versione in causam expressam quis debeat esse de ea sollicitus. num. 14.*
*Ex quibus probetur locationem fuisse vtilem, vel damnosam. num. 16.*
*Solemnitates, quæ essent olim necessariæ, & quæ hodie, num. 18.*

De præsumptione Beneplaciti. §. XI.

*De Constitutione Vrbani VIII. super preseruatione iurium Ecclesiæ tollente præsumptionem Beneplaciti, num. 1.*
*Quando, seclusa dicta constitutione, præsumatur Beneplacitum. num. 10.*

De alijs prohibitionibus locationis rei Ecclesiæ, alijsque eius nullitatibus vltra inductas per extrauag. ambitiosæ. §. XII.

*De prohibitione locationis pro solutionibus anticipatis facta per Concil. Trident. num. 1.*
*De Bulla 2. Pauli IV. prohibente locationem quæ fuit reuocata. num. 12.*
*De iuramento Prælatorum de non locando vltra triennium, num. 13.*
*De locatione facta dum adhuc durabat alia locatio. num. 18.*
*De nullitatibus aliarum locationũ, quod procedant etiã in locatione rerũ Ecclesiæ. n. 23.*

De operibus, quæ & quomodo locari possint. Cap. 15.

*An possint locari in perpetuum. n. 2.*
*De operibus infantium, & decrepitorum. num. 5.*
*De factis, quæ locari possint, vel non. nu. 8.*
*De eis ad quæ quis tenetur obligatione legali. num. 12.*
*De testium depositione. num. 13.*
*De reperiendis rebus perditis. num. 15.*
*De operibus in defendendo aliquem à latronibus. num. 21.*
*Operæ Clericorum in Ecclesijs, an locari possint. num. 29.*
*De sacris, & eis annexis. num. 32.*
*De prauis operibus. num. 51.*
*De eis, quæ propter excellentiam locationis nomen dedignantur. num. 67.*

## Quomodo contrahatur locatio, & de eius iustitia, & validitate.

## PARS QVARTA.

Quomodo contrahatur locatio. C. 16.

*An locatio contrahatur solo consensu. num. 1.*
*Res, & merces quomodo sint necessaria in locatione. num. 11.*
*Quomodo, & in quibus consentire debeant*

*contrahentes. numer. 12.*

*An possit recedi à contractu collato in voluntatem alterius. num. 24.*

*An locatio possit contrahi inter absentes, & quomodo. num. 37.*

*An Nuncius debeat esse specialiter destinatus. num. 47.*

*An Locatio requirat scripturam, & quid in emphyteusi. num. 50.*

*Quando, & ex quibus arguatur partes voluisse contrahere in scriptis, ita vt sine scriptura contractus non sit perfectus. num. 53.*

### De modo conueniendi de re, & mercede in contractu locationis, & conductionis. Cap. 17.

*Merces debet esse certa, sed sufficit certum esse vsque ad talem summam licet remissum augumentum arbitrio alterius, vel casui. num. 2.*

*Quid si nulla facta mẽtio rei, vel mercedis. 4.*

*Quid si adsit consuetudo locandi pro tanta summa. num. 6.*

*Si diuersimode seruatum, quæ consuetudo attendi debeat. num. 31.*

*Quid si facta mentio rei vel mercedis, sed non expressa qualitas vel quantitas. num. 32.*

*Quid si dictum pro mercede iusta. num. 41.*

*Quid si reseruata declaratio ipsis partibus. num. 47.*

*Quid si reseruata declaratio, sed non expressa persona declarare debens. num. 50.*

*Quid si reseruata declaratio à persona eligenda. num. 51.*

*Quid si reseruata declaratio à duobus eligendis vno pro parte. num. 52.*

*Quid si reseruata declaratio facienda à certa persona, tunc nominata. num. 55.*

*Si dictum pro pensione declaranda arbitrio boni viri. num. 61.*

*Si pro pensione aliunde certificanda vti si pro pensione pro qua alias facta locatio. numer. 63.*

*In casibus in quibus non valet locatio adhuc debetur merces, si res tradita vbi, & quanta, & qua actione. num. 64.*

### De iustitia, & iniustitia mercedis, & de læsione quando, & quomodo consideretur in contractu locationis. Cap. 18.

*Merces quando dicatur iusta in contractu locationis. num. 1.*

*An attendatur iniustitia mercedis, & læsio in contractu locationis, & quanta. numer. 2.*

*Quid in locatione operarum. num. 6.*

*An in emphyteusi attendatur læsio vltra dimidiam. num. 14*

*Quanta læsio sufficiat ad petendam rescissionem, & quanta ad inducendam nullitatem contractus. num. 18.*

*Deceptio intra dimidiam, an sit licita, & in quo foro, & contra quos. num. 33.*

*Remedium* l. 2. C. de rescind. vendit. *an intentari possit etiam ab emptore, seu conductore sicut à venditore. num. 36.*

*Computatio quomodo facienda sit ad conuincendam læsionem emptoris, seu conductoris vltra dimidiam. num. 39.*

*Læsio, an, & quomodo considerari possit vbi locati sunt redditus incerti, & futuri euentus. num. 54.*

*Et, an, & quanta consideretur in locatione sub hasta. num. 63.*

*Si locatio non sit facta ab ipso domino quanta læsio sufficiat. num. 69.*

*Minori, quæ læsio sufficiat ad petendam restitutionem in integrum aduersus locationem. num. 72.*

*Rescissio propter læsionem, an habeat locum stante stipulatione in locatione. nu. 73.*

*Et, an stante iuramento. num. 75.*

*Et, an stante decreto iudicis. num. 85.*

*Et, an stante scientia valoris rei. num. 88.*

*Et, an stante renunciatione læsionis, & donatione. num. 96.*

*Remedium* l. 2. C. de resc. vend. *an possit intentari locatione finita. num. 101.*

*An possit per statutum, vel consuetudinem induci, vt d. l. 2. locum non habeat. numer. 104.*

De probatione læsionis in locatione. Cap. 19.

*AN præsumatur, & quomodo probetur læsio in contractu locationis. nu. 1.*
*De probatione per conjecturas. num. 6.*
*De probatione per alias locationes, an sufficiat. num. 12.*
*De probatione iustæ mercedis à valore rei. n. 29.*
*De libro factoris, vel alterius in quo notantur redditus, an probet. num. 45.*
*De Peritis, an probent valorem, & quantitatem fructuum. num. 66.*
*De testibus, an probent quantitatem, & valorem fructuum. num. 76.*
*Quid si discordent in quantitate. num. 118.*
*Valor, an probandus sit de tempore præciso contractus, num. 146.*
*An sufficiat probatio de illo tempore præciso tantum. num. 173.*
*De argumento quantitatis redditu um sumpto à redditu terrarum vicinarum. nu. 187.*
*Probatio facienda omnium rerum locatarum simul, & omnium annorum. nu. 192.*

## Quando teneatur quis locare, vel locando aliquem præferre, & locatione pluribus facta quis præferatur.

## PARS QVINTA.

An teneatur quis inuitus locare, vel locando aliquem præferre. Cap. 20.

*AN sit contra ius, quod quis compellatur locare. num. 2.*
*Causa studij compellitur quis locare. nu. 14.*
*Item pauperibus, & miserabilibus. nu. 17.*
*Aduocatus compellitur locare operas suas. num. 20.*
*Item patrocinari gratis pauperibus. nu. 24.*
*Prælatio in conductione regulariter non competit primo conductori. num. 39.*
*Quid stante pacto, vel statuto, vel consuetudine. num. 44.*
*De priuilegio inquilinatus, & anni Sancti in Vrbe competente. num. 63.*
*Quid in Scholaribus pauperibus, & Ecclesia. num. 109.*
*Quid in prædijs fiscalibus, & in conductoribus gabbellarum. num. 112.*
*Quid in conductoribus bonorum Ecclesiæ. numer. 117.*
*An prælatio concedenda sit in rusticis. n. 120.*
*Quid in locatione ad tempus longum. numer. 124.*
*Prælatio competit Cōmunitati, si Princeps velit alicui locare Ciuitatem, vel Terram. num. 125.*

De Locatione duobus facta quis præferatur. Cap. 21.

*AN præferatur ille, qui conduxit à domino, vel is qui conduxit ab Administratore, seu Procuratore. num. 3.*
*Duabus locationibus eadem die factis, quæ præferatur. num. 5.*
*An præferatur, qui in apprehensione præuenit. num. 8.*
*Quid si vnus habet anterioritatem, alius verò possessionem. num. 10.*
*Quid si secundus conductor, cui res tradita fuerit postea ab ea cesserit. num. 20.*
*Quid si primus conductor haberet hypothecam. num. 21.*
*An præferatur secundus conductor, si eidem non tradita sit res actualiter, sed solum per clausulam constituti, & quid si addatur precarium. num. 25.*
*Quid si appareat de contraria voluntate contrahentium accomodandi dd. clausulas naturæ contractus. num. 31.*
*An clausula Constituti in locatione det facultatem capiendi rem propria auctoritate, & an eius vigore possit peti assecuratio. numer. 34.*
*An aliqua competat actio primo conductori con-*

*contra secundum; qui habuerit scientiam rem esse locatam alteri. num.* 38.
*Quid si primus, vel etiam secundus habeant aliquod priuilegium. num.* 39.
*An praetendent praelationem possit intentare iudicium de migrando. num.* 40.

# De probatione locationis, & eius intellectu, seu interpretatione.

## PARS SEXTA.

De probatione locationis. Cap. 22.

*Probatur per testes, & quomodo concludere debeant. num.* 1.
*De tractatu praecedente contractum, an probet, & quando sit. num.* 3.
*De minuta, an probet contractum, & quando sit. num.* 12.
*De solutione mercedis, quando probet locationem, & quomodo. num.* 25.
*De verbis, quae probent locationis contractum, & quando, & in specie latè de promissione locandi. num.* 72.
*An sufficiat probare consensum absque probatione rei, & mercedis. num.* 120.
*Quid si testes discordent in quantitate mercedis. num.* 123.
*De Epistola, an, & quando probet locationem. num.* 126.

Locatio quomodo intelligatur, seu interpraetetur, seu de dubijs, quae oriri possunt circa contractum locationis quomodo intelligi, seu interpretari debeant. Cap. 23.

*Expressio finium rei locatae, an operetur comprahendi, quae sunt intra illos, quamuis ad locantem non pertineant. nu.* 1.
*Et, an restringat ad comprahensa inter illos tantum. num.* 10.
*Et quid de nomine, seu loci expressione. numer.* 11.
*Quae sint verba generalia vniuersitatem bonorum continentia, & quae non. nu.* 16.
*Bona quomodo censeantur inuta ex destinatione patrisfamilias* num. 26. & seqq. *vbi in specie in domibus*, & num. 63. & seqq. *vbi in Praedijs rusticis.*
*Mobilia, & statuae quomodo veniant in locatione domus. num.* 47.
*Mobilia, & Instrumenta fundi quomodo veniant in locatione fundi. num.* 76.
*Equo locato, an, & quando debeatur sella. numer.* 84.
*Iura quando, & quae veniant in locatione bonorum. num.* 83.
*Clausula cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis, quid operetur. num.* 98.
*Dubia circa mercedem, quomodo intelligenda. num.* 105.
*Quando intelligatur vna, vel reiterabilis solutio conuenta. num.* 106.
*Si statuta merces tantum pro bestia, de qua intelligendum. num.* 109.
*Mercede statuta pro deportatione ad rationem milliariorum, quomodo intelligatur. numer.* 110.
*Conducta naui, & non bene onusta, an debeatur tota merces. num.* 113.
*Nummis in genere expressis pro mercede intelligitur de minoribus. num.* 115.
*Tempore locationis non expresso, vel dubio, quomodo interpretetur. num.* 119.
*Principium locationis, quando intelligatur. num.* 124.
*Pacta in locatione attendenda, & quae. numer.* 129.
*Et quomodo interpretanda generaliter. numer.* 132.
*Interpretatio sumenda contra locatorem, & quando secus. num.* 136.

Locatio quando dicatur ad corpus, vel ad mensuram, & quid inde resultet, & quando, ac quomodo facienda mensura. Cap. 24.

*AN & quomodo arguatur, quod locatio sit ad corpus, vel ad mensuram, nu.* 1.
*Quid importet, quod locatio sit potius ad mensuram quam ad corpus, vel econtra, n.* 24.
*An, si quid reperiatur vltra mensuram expressam, augenda sit merces. nu.* 39.
*Si tempus mensurationis faciendæ fuit præfixum, an ea peti possit vltra illud. n.* 48.
*Si tempus non fuit præfixum, quando peti possit. n.* 67.
*Quomodo facienda sit mensuratio, vbi de electione Peritorum, & quomodo ipsi procedere, & referre debeant, n.* 77.
*Quid sit mensurandum, an via in prædio locato existens, ripa, aggeres, & similia, n.* 88.

Locatio an, & quando dicatur vna vel plures, & de correspectiuitate plurium Locationum. Cap. 25.

*AN locatio sit vnica, vel plures, est magna disputatio, & quid inde resultet relatiuè. nu.* 1.
*Si locatæ sunt plures res simul an, & quomodo dignoscatur locationem esse vnicam, vel plures. n.* 2.
*An vbi in dicto casu locationes sunt plures, sint plures verè, & propriè, vel potius impropriè, & an contractus sit indiuiduus, n.* 29.
*An, & quando locatio facta pro pluribus annis sit vna, vel plures. nu.* 41.
*Idem de locatione facta pluribus personis, n.* 46
*Plures contractus correspectiui, & quomodo reputentur vnus. n.* 47.
*Correspectiuitas an præsumatur, & quomodo probetur, n.* 58.
*In eodem Instrumento an, & quomodo sint contractus separati. nu.* 64.

De obligatione insolidum & iure accrescendi in locatione. Cap. 26.

*LOcatio potest fieri pluribus in solidum, & an ita præsumatur facta, vel, vt probetur ita facta, requirantur verba expressa. num.* 1. *& seq.*
*Quæ vtilitas inde resultet, quod locatio dignoscatur facta pluribus in solidum, n.* 8.
*An arguatur facta in solitum, vel non ex quo res locata est indiuidua, vel diuidua. n.* 10.
*Diuiduum quid, & quomodo dicatur, probetur, vel præsumatur. n.* 11.
*An ex eo quod Conductores sint socij resultet obligatio in solidum, n.* 28.
*An & quibus verbis dignoscatur obligatio in solidum, vel pro rata, nu.* 33.
*Ius accrescendi an detur in contractu locationis, n,* 44.
*In contractibus quando non detur ius accrescēdi, num,* 47.
*Post emolumentum quæsitum, an & quando detur ius accrescendi. nu.* 58.
*Ius accrescendi datur ex voluntate partium, & ex quibus deprehendatur talis voluntas num.* 63.

# De effectibus locationis, & obligationibus, ac facultatibus locatoris, & conductoris.

# PARS SEPTIMA.

De effectibus Locationis. Cap. 27.

*AN transferat dominium rei, vbi & quid de sublocatione à n.* 1.
*An dominium fructuum relatiuè, n.* 27.
*An transferat possessionem, vbi & quomodo ammittat dominus possessionem rei locatæ, num.* 28.
*An probet dominium nu,* 72.
*An probet possessionem. nu.* 89.

*An*

*An probet perceptionem fructuum, & eorum valorem, vbi & de valore beneficij. num. 107.*

*An probet valorem rei. n. 120.*

*An Conductor gaudeat priuilegio, & exemptione Locatoris. n. 127.*

*An Conductor sit praeferendus in emptione & venditione rei. n. 144.*

*An dominus habeat praelationem in venditione fructuum relatiuè. n. 152.*

*An tribuat praelationem Conductori in noua Locatione relatiuè. n. 152.*

*An importet aditionem haereditatis. n. 133.*

*An minuat fidem Conductori deponenti pro locatore, vel econtra. n. 174.*

*An spectante iurepatronatus ad Parochianos Conductor domus in Parochia existens, praesentare debeat. n. 195.*

De obligationibus Locatoris erga Conductorem. Cap. 28.

*TEnetur Locater rem locatam tradere, & an possit tradere aliam similem, vel soluere interesse. num. 1.*

*Tenetur etiam praestare patientiam, & curare Conductorem vti posse re. num. 11.*

*An conductori competat reintegratio. nu. 14.*

*Manutentio, an, & quando competat conductori. num. 22.*

*Si conductor impediatur vti ad quae teneatur locator. num. 25.*

*Principis iussus, an reputetur casus fortuitus, & an ei resisti debeat. num. 45.*

*Quando dicatur conductor impeditus vti. numer. 60.*

De conductore, quid facere possit, & debeat in re locata, & an, & quando teneatur de eiusdem rei periculo, & deterioratione. Cap. 29.

*TEnetur reficere conductor damna rei illata, & quae actiones competant Locatori aduersus conductorem damnificantem rem. num. 10.*

*Tenetur conductor rem custodire. num. 11.*

*An teneatur expendere pro conseruatione rei. numer. 12.*

*An teneatur denunciare Domino pericula. numer. 19.*

*An censeatur denunciasse, ita vt praesumatur scientia domini ex quo sciuit conductor. num. 32.*

*De qua culpa teneatur conductor. num. 41.*

*Quando, & in qua culpa dicatur conductor. num. 53.*

*In cultura, & fructibus, an damnum reficere teneatur conductor. num. 68.*

*In vltimo anno, quid facere possit, vel non conductor. num. 76.*

*Vsum, & formam rei alterare nequit conductor. num. 88.*

De incendio, an, & quando conductor de eo teneatur. Cap. 30.

*AN incendium praesumatur culpa leui conductoris inhabitantis, & an conductor teneatur reficere damna ex incendio preuenientia. num. 1.*

*De modis quibus incendium euenire potest, & si eueniat culpa inhabitantium; an culpa praesumatur leuis. num. 9.*

*An conductor teneatur de incendio, si locator probet illud euenisse eius culpa, & quomodo hac sit probanda. num. 16.*

*An teneatur Dominus, si probetur euenisse culpa famuli, vel alterius de familia, & eiusdem Domini. num. 20.*

*An teneatur Paterfam. si retinuit in domo homines diuersae aetatis. num. 27.*

*Quid si conductor inducat personas, quae alterent vsum, vel adsint plures ab vno non inducti, & non appareat quis causam dederit incendio, an standum sit coniecturis, & indicijs. num. 29.*

*Quomodo probetur à qua parte causatum est incendium. num. 31.*

*An conductor opponere possit indicia contraria, & diligentiam. num. 23.*

*An sit in culpa retinens ignem, vel res faciliores ad comburendum, stante praesertim pacto non retinendi. num. 53.*

*Quid*

*Quid si conductor incendat caudam canis, qui aufugiens causet incendium, quid si vi ventorum causatum sit. num. 61.*

De operis locati vitio, & periculo & cuius damno cedat. Cap. 31.

*OPeris periculum in qua locatione cedat damno conductoris. num. 2.*
*Quod periculum cedat damno, & quod non. num. 7.*
*Quae peritia requiratur in conductore operis. numer. 11.*
*Opus quando dicatur vitiosum. num. 13.*
*Quam diligentiam teneatur adhibere conductor operis. num. 15.*
*De conuentione, quod opus locatum approbari debeat, quid operetur circa eius periculum. num. 19.*
*Quae actio competat si opus sit vitiosum, numer. 24.*
*De statuto, quod recipiens opus non possit reclamare post certum tempus. num. 27.*
*De vitio operis quis teneatur si plures sint magistri. num. 28.*
*De furto materiae datae artifici, seu vestium datarum ad poliendum. num. 30.*

De sublocatione, & assumptione in socium conductionis. Cap. 32.

*AN, & quando possit fieri sublocatio. num. 1.*
*De assumptione in socium quid sit, quando censeatur facta. num. 20.*
*Sublocari, an possit pars rei tantum, & in partes. num. 31.*
*Sublocare, & socium assumere, an possit conductor inscio locatore. num. 36.*
*Statutum loquens de conductore, an procedat in subconductore, & in locatore. num. 40.*
*Subconductor, an, & quomodo possit conueniri à primo locatore, & de bonis inuectis quando sint ei hypotecata. num. 44.*
*Conductor, an, & quando per sublocationem remaneat liberatus. num. 60.*
*Emphyteusi ad lineam concessa, si emphyteuta vendat, cuius linea attendi debeat. nu. 64.*

# De fructibus rei locatæ, ac de expensis, & melioramentis in ea faciendis.

## PARS OCTAVA.

De fructibus rei locatæ. Cap. 33.

*DE eorum dominio quando acquiratur conductori. num. 2.*
*An postquam percepti sunt à conductore remaneant obligati creditoribus locatoris. numer. 15.*
*Quae actio competat conductori si locator impediat eorum perceptionem. num. 19.*
*De hypotheca locatoris in eis postquam illos conductor percepit. num. 33.*
*De praelatione competente locatori in hypotheca, & aduersus quos. num. 46.*
*De praelatione eidem competente in eorum emptione, n. 68.*

De impensis, & melioramentis in re locata faciendis. Cap. 34.

*Quid, & quotuplices sint impensae.*
PRINCIPIVM CAP.

*IMpensae quid, & quotuplices sint. nu. 1.*
*Impensae necessariae quae sint. n. 3.*
*Vtiles quae sint. n. 14.*
*Voluptuariae quae sint. nu. 34.*
*Fructuum colligendorũ causa quae sint. n. 49.*

Quas impensas, & melioramenta teneatur facere locator, & quas conductor. §. I.

*IMpensae necessariae faciendae à locatore n. 1. & seqq. vbi & plura exempla.*

*Colle-*

*Collecta, an soluenda à locatore, vel conductore. num. 29.*
*Tributa, & alia realia onera à quo soluenda. num. 34.*
*Decima à quo soluenda. num. 40.*
*Gabella, seu Portorium Animalis locati à quo soluenda. num. 42.*
*Impensæ fructuum colligendorum causa à quo facienda. num. 46.*
*De fossatis. num. 47.*

De Pactis circa melioramenta in re locata. §. II.

*Pacta circa melioramenta seruanda. n. 1.*
*Intelligenda stricte. num. 2. & seqq. vbi in specie quomodo.*
*In emphyteusi quomodo intelligenda sint, & quid operentur pacta, quod emphyteuta debeat meliorare. num. 12.*

Quas impensas conductor repetere possit, & quomodo, ac quando. §. III.

*Impensæ necessariæ, & vtiles per conductorem factæ repetuntur à Domino. nu. 1.*
*Quid si locatio finiatur culpa conductoris, & quid de emphyteuta. num. 2.*
*Quid si impensæ sint paruæ. num. 10.*
*Quid de melioramentis factis à conductore sine impensa, vel ab alio conductoris intuitu. num. 14.*
*Quid de factis ab eo, qui conduxit ab vsufructuario. num. 20.*
*Quid si locator fecerit impensas adeo excessiuas vt locator eas soluere non possit. nu. 31.*
*Quid si dominus denunciasset conductori, ne impensas faceret, & adhuc eas fecisset. numer. 40.*
*Quid in melioramentis factis plantando. numer. 42.*
*De actione competente conductori pro consecutione impensarum. num. 45.*
*De exceptione retentionis, an competat, & quando opponi possit. num. 48.*
*Conductor qui meliorauit, an possit soluere creditoribus domini hypothecarijs eorum creditum, & rem retinere, vel teneantur expensas recipere. num. 60.*
*Melioramenta voluptuaria, an, & quomodo repetantur. num. 63.*
*Melioramentorum abrasio quando permittatur. num. 64.*
*Impensæ fructuum percipiendorum causa, an repetantur. num. 73.*
*Melioramenta facta à conductore, an sint purum creditum, vel stabile. num. 76.*
*Impensæ factæ à conductore quando repetantur. num. 80.*

De probatione, & liquidatione impensarum. §. IV.

*Melioramenta probanda, & quod sint vtilia, & à conductore facta. nu. 1.*
*Probanda in genere, & in specie, & quando. num. 9.*
*De præfixione termini ad liquidandum. n. 11.*
*Probandum, quid impensum, & quid melioratum, & quando secus. num. 17.*
*Quæ probatio requiratur. num. 33.*
*De probatione per testes. num. 39.*
*De coniecturis. num. 47.*
*De iuramento, & libro meliorantis. num. 50.*

De peritorum electione, ac eorum relatione quomodo facienda, & quam probationem faciant. §. V.

*Electioni Peritorum quando locus sit, & quantum eis deferatur. num. 1.*
*Electio est necessaria, & quomodo fiat. nu. 4.*
*Quanti esse debeant periti. num. 17.*
*Quales esse debeant. nu. 30.*
*Iurare, an, & quomodo debeant Periti. n. 32. & 59. & 66.*
*Quomodo producere debeant in actu æstimationis. n. 35.*
*Quomodo in relatione facienda. n. 45.*
*Relationi standum est. n. 62.*
*An & quando liceat ab ea appellare. n. 63.*
*Discordantibus primis, eligendus tertius. n. 70.*
*Tertio Perito standum est. n. 75.*
*Quid si tertius ab omnibus alijs discordet. n. 83.*

De

# PARS NONA.

De mercede in locatione conuenta quis eam soluere teneatur, & de non conuenta quando debeatur. Cap. 35.

*IN habitans domum ab alio conductā quando possit à domino conueniri vt soluat sibi mercedem, & pro qua rata, vbi & de duobus simul conducentibus. num.* 4.

*Si duo simul conducant, & vnus solus habitet, an teneatur ad totam mercedem. nu.* 35.

*Socius habitans domum cōmunem, an teneatur soluere consocio mercedem pro parte sua. num.* 37.

*Ingrediens domum alienam, & eam habitans an, & quando teneatur mercedem soluere vbi, & quantam, num.* 48.

*Salarium non conuentum, an, & quando debeatur. num.* 59.

*De Vicario Episcopi, an debeatur ei salarium non conuentum. num.* 82.

*De Procuratore, an debeatur ei salarium non conuentum. num.* 90.

*Coniecturæ voluntatis attenduntur ad dignoscendum, an debeatur merces non conuenta, vel non, & quæ sint. num.* 108.

*Sunt aliquæ operæ, quæ mercedem non requirunt, & quæ sint, num.* 172.

*Conductor mercedem non soluens, an, & quando dicatur molestare, num.* 178.

Cui rectè soluatur merces, Cap. 36.

*AN rectè soluatur habenti tantum mandatum ad locandum, num.* 3.

*An Procuratori ad litem pro ipsius mercedis consecutione peragendam. num.* 11.

*An, & quando malè soluatur Procuratori falso, vel mandatum non habenti. num.* 18.

*An, & quando rectè soluatur non Domino, qui locauit. num.* 44.

*An ij, quibus rectè soluitur possint etiam facere confessionem de recepto. num.* 46.

*Quantum duret facultas exigendi in eis, qui nomine alieno exigunt. num.* 49.

*Quantum in eo, qui nomine proprio locauit, si detegatur non Dominus, aut Dominium, aliudue ius transferat, vel amittat, & latè de vltimo termino ad quem pertineat. numer.* 50.

De tempore solutionis mercedis. Cap. 37.

*QVando de iure sit facienda solutio mercedis. num.* 1.

*Quid stante pacto, vel consuetudine. num.* 4. *& num.* 18.

*Supposito, quod solutio sit facienda in fine locationis, quid si locatio sit ad plures annos. num.* 15.

*Quid si agatur de locatione operarum. nu.* 24.

*An agi possit ad mercedem ante finem locationis ad effectum illam assecurandi. nu.* 34.

*Quid in colono partiario, vel conductore deserente habitationem, vel culturam, vel sublocante. num.* 35. *& seqq. vbi, & quid si conductor exegerit à suo subconductore.*

*An conductor possit sponte anticipate velle soluere, num.* 38.

*Quid si solutione anticipatè facta mutetur Dominus. num.* 50.

*An, & quando conductor, qui debet soluere mercedem in fructibus, si sit morosus teneatur ad interesse quanti plurimi. nu.* 62.

*An, & quando teneatur ad interesse quanti plurimi in frumento vltra trienniū. n.* 68.

*Mora quomodo incurratur, & quomodo excusetur. num.* 80.

De loco in quo solui debeat merces locationis, Cap. 38.

*AN si conuentum sit de loco solutionis conductor possit compelli, vel volens* va-

valeat alibi soluere, & an attendatur destinatio tacita. num. 1.
Quid si cesset destinatio expressa, & tacita, & quid si agatur de re stabili, vel de mercede operarum, aut de pensione Ecclesiastica. n. 7.
An, & quando conductor teneatur deferre mercedem ad domum locatoris. num. 14.
An conductor obligatus deferre teneatur deferre expensis proprijs, & soluere vecturas atque gabellas, & quid de Colono Partiario. num. 27.
An teneatur proprio periculo, & an liberetur, si pereant fructus fundi locati, quos deferre debebat, & quid si fuerit in mora. n. 30.
Mora quomodo excusetur ex quo non sit destinatus locus, vel ibi non adsit qui recipiat. numer. 34.
An conductor possit conueniri in loco, in quo fuit destinata solutio. num. 48.

De actione locati competente pro mercede, quomodo in ea procedatur, & an detur appellatio. Cap. 39.

QVid sit actio locati. num. 1.
An, & quando executiue procedi possit pro mercedibus. num. 6.
An detur appellatio, vbi obtentum fuit in dicta actione. n. 7.
De dilatione, seu termino ad soluendum, an detur Conductori condemnato, & quantus sit. n. 9.
In causis mercedis operarum, seu salarij quomodo procedatur tam de iure communi, quã ex dispositione statuti, & stylo Vrbis. n. 29.
Signatura in dictis causis quomodo rescribere soleat. numer. 35.

De rebus inuectis & illatis in prędium conductum, quæ actio, aliudue remedium aduersus eas Locatori competat. Cap. 40.

HYpotheca inducitur in inuectis, & quomodo. nu. 1.
Ad quæ prosit ista hypotheca, vbi an pro alijs creditis. num. 4.
Inuecta quæ, & quæ illata dicantur. n. 11.
Inducitur tacitè, si in Vrbanum etiam domino ignorante illationem, n. 11.
In rustico an sufficiat scientia illationis, vel requiratur pactum, vt inducatur. n. 12.
Si iure dicta hypotheca competat Seruiana, & Saluianum etiam locatori prædij rustici, an quia in Vrbano. n. 19.
Seruiana actio in quibus differat à Saluiano interdicto. n. 32.
Possunt intentari simul, & quomodo intententur. n. 33.
Via executiua an, & quomodo competat aduersus bona inuecta, & illata in prædium conductum, vbi, & quando dicatur locator ea possidere, & de inclusione eorum, & facultate capiendi propria auctoritate, & associatione. n. 35.
Hæc hypotheca inducitur etiam in bonis Coloni partiarij. n. 60.
Et in bonis Conductoris soluenti in fructibus. n. 61.
In bonis famuli. n. 62.
In alienis an, & quando inducatur. nu. 87.
In vestibus & alijs mobilibus necessarijs. numer. 103.
In instrumentis & chirographis. n. 108.
Quid in pecunia. n. 109.
Quid in bobus, & instrumentis Agriculturæ. nu. 110.
Quid mercibus. nu. 118.
An hæc hypotheca habeat prælationem. n. 128. & seq.
An duret rebus, vel mercibus distractis. numer. 133.
Quid rebus per conductorem asportatis. numer. 142.
An inducatur hypotheca in illatis in porticum, seu stabulum, &c. n. 147.
Quid de illatis in Molendinum, & in furnum, n. 149.
Quid de illatis in Nauim, vel Vehiculum. num. 151.
An cesset hæc hypotheca, si conuentum de aliqua alia expressa. num. 156.
Quid si datus fideiussor. num. 159.
Cedi, an valeat hypotheca ista. num. 165.

De hypotheca, & prælatione, an, & quando competat Locatori operarum aduersus alios creditores, Cap. 41.

*Hypotheca tacita non inducitur nisi sit in lege cautum, num. 3.*

*Sufficit tamen esse expresse inductam in vno casu, vt ex identitate rationis procedat in alijs, num. 4.*

*Quando operæ inseruierunt pro rei conseruatione, seu acquisitione pro mercede competit hypotheca in ea cum prælatione, nu. 8.*

*In quibus operibus hoc procedat, & signanter, quid in Tutoribus, & Curatoribus, n. 13.*

*Quibus præferatur dicta hypotheca, vel non. num. 16.*

*An pro mercedibus ex causa studij competat hypotheca cum prælatione concessa doti, numer. 31.*

*An pro credito ex causa alimentorum competat hypotheca, quæ suffragetur etiam famulis. num. 38.*

*Pauperes quam prælationem habeant in concursibus, num. 42.*

*Miles pro credito sui stipendij præfertur, in stipendio promisso Duci pro se, & militibus, omnibus creditoribus eiusdem Ducis, num. 45.*

De Retentione, an, & quando competat creditori mercedis, Cap. 42.

*Retentio regulariter, sed prohibita, sed competit, vbi est hypotheca, & pro debito contracto in vtilitatem rei, num. 1.*

*Scriptori competit retentio libri, & Notario retentio processus, num. 8.*

*Procuratori, & Aduocato, an competat retentio scripturarum litis, num. 10.*

*Famulus quando possit retinere rem Domini, vel subtrahere, num. 14.*

*Pecuniæ retentio facilius datur, quia est species compensationis, & quid differat ab ea. numer. 24.*

*Pro credito sine hypotheca, an, & quando detur retentio, num. 32.*

*Retineri potest res maioris valoris, quàm sit creditum, & quando secus, num. 34.*

*Allegatur retentio pro credito etiam post eiusdem crediti præscriptionem, num. 4.*

*Allegatur etiam post sententiam, & allegata ante an, & quando impediat eum præferri, num. 44.*

De manutentione in quasi possessione exigendi mercedes. Cap. 43.

*Manutentio, an detur in exactione mercedis operarum prout in exactione mercedis locationis rerum, num. 1.*

*An, & quando detur, si prætendatur locationem expirasse, num. 9.*

*Exceptio nullitatis, & iudicium super ea, an impediat manutentionem, & quid si Iudex nullitatis inhibeat, num. 23.*

*Quæ exceptiones admittantur in hoc iudicio, num. 25.*

*Si pensio sit amouibilis ad nutum, an detur manutentio, num. 26.*

*Quasi possessio exigendi probanda est, & quomodo, num. 29.*

*Quasi possessio quæsita contra vnum, an suffragetur contra eius heredes, aliosque successores, num. 42.*

De exceptione non adimplementi, an, & quando competat conductori aduersus locatorem agentem pro mercede. Cap. 44.

*Exceptio non adimplementi competit aduersus Locatorem, num. 1.*

*Etiamsi agat via executiua, num. 3.*

*Conductor excipiens de non adimplemento, an, & quando teneatur illud probare, n. 11.*

*Defectus adimplementi in minimo, an releuet, num. 17.*

*Quid si non adimpletum in tempore, nu. 15.*

*Quid si dicatur conductorem non fuisse damnum passum, & hoc, an probandum. numer. 18.*

*Quid si locator velit reficere damnum, n. 20.*

*Quid si alleget impedimentum, num. 21.*

*In iudicio manutentionis, an opponi possit hæc ex-*

*exceptio. numer. 25.*
*Non adimplementum remittitur, & per quos actus remissum censeatur. nu. 36.*
*Remissio facta à conductore non nocet eius fideiussori, & quando secus. num. 42.*
*Adimplere quis prius debeat. num. 47.*

# De remiſſione mercedis, & eius augumento, & præſcriptione.

# PARS DECIMA.

De remiſſione, & reductione mercedis in quo contractu debeatur. Cap. 45.

*Remissio mercedis debetur conductori non percipienti fructus, & quæ sit ratio. num. 1.*
*Quid si adsit stipulatio, & eius vigore petatur merces. num. 8.*
*Quid si conductor sit obligatus in forma Cam. num. 11.*
*Exceptio remissionis mercedis quando dicatur probata in continenti. num. 19.*
*Remissio mercedis, an facienda sit in locatione ad longum tempus. num. 24.*
*Quid in emphyteusi. num. 31.*
*De reductione mercedis facienda si sit excessiua. num. 49.*
*An d. reductio facienda sit in emphyteusi. numer. 51.*
*In contractu innominato, an facienda sit remissio mercedis. num. 55.*
*Quid in Colonia partiaria. num. 57.*
*Quid in venditione fructuum, quæ vulgò dicitur* in herba. *num. 61.*
*Quando dicatur perfecta venditio fructuum. num. 65.*
*Quid in venditione spei. num. 73.*
*Quid in permutatione. num. 82.*
*Quid in locatione facta emptori. num. 83.*
*Quid in locatione cum pacto francandi. n. 84.*
*An subconductori sit facienda remissio. n. 86.*

De caſibus in quibus facienda ſit remiſſio. Cap. 46.

*Remissio facienda in casu belli. nu. 3.*
*In casu pestis. num. 6.*
*Etiam conductori Gabellarum. num. 10.*
*Fit tamen in dictis casibus quando conductor est damnum passus, & non alias. nu. 12.*
*Propter iustum timorem. num. 23.*
*Propter factum Principis vsum rei locatæ impediens. num. 29.*
*Quid si conductor fuerit impeditus vti ad vsum destinatum, sed potuerit vti ad alium num. 34.*
*Quis dicatur vsus destinatus, & quomodo dignoscatur. num. 39.*
*Propter sterilitatem quando fiat remissio. n. 48.*
*Quando propter inundationem. num. 54.*
*Quando propter siccitatem. num. 57.*
*Quando propter sturnos, & locustas. nu. 59.*
*Quid si vinum coacuerit. num. 63.*
*Quid si vinea sit nimis noua, vel nimis antiqua. num. 65.*
*Quid de herbis, & spinis impedientibus segetes. num. 69.*
*Quæ labes requiratur, vt fiat remissio. nu. 72.*
*Si conductor non seminauit, an inde excludatur à petitione remissionis propter casus fortuitos. num. 78.*
*Si sit in culpa. num. 82.*
*Si de tempore locationis vigebat causa propter quam petitur remissio. num. 87.*
*Nec propter casus valde solitos. num. 89.*
*Si ignorauit qualitatem rei. num. 94.*
*Si conductor non denunciauit Domino casum. num. 101.*
*Si damnum euenit in fructibus recollectis. numer. 106.*
*Si fructus percepti sint, sed malæ qualitatis. num. 120.*
*Si conductor passus est damnum in rebus proprijs. num. 122.*

Si adsit consuetudo. num. 123.
Si damnum eueniat in rei substantia, n. 24.

Quod damnum requiratur ad hoc vt facienda sit remissio mercedis, & de eius probatione. Cap. 47.

AN requiratur læsio in medietate mercedis, vel fructuum percipi solitorum, num. 1.
An deduci debeant expensæ, & quæ. nu. 10.
Attendi, an debeat valor fructuum, & eorum qualitas. num. 13.
Quid si resperent in substantia, & quando dicatur ita perijsse. num. 18.
Quid si damnum proueniat facto locatoris, vel tertij. num. 26.
Quid in prædijs Vrbanis. num. 34.
Quid si adsit pactum de facienda remissione, & latè de eo. num. 36.
Damnum probandum, & quomodo. num. 64. & seqq. vbi quid si fuerint plures res locatæ, quid si adsint diuersi fructus, & de ipsis fructibus facienda solutio, & quid si locatio sit ad plures annos, an fiat compensatio.

De quantitate, ac tempore remissionis faciendæ, & de actione, alijsque remedijs ad eam consequendam. Cap. 48.

QVomodo sit facienda remissio. nu. 1.
An pro rata temporis quo conductor fuit impeditus, vel pro rata pensionis quam soluit. num. 3.
Si requiratur damnum esse vltra dimidiam mercedis, quomodo tunc, & quanta facienda remissio. nu. 6.
Quid si impediatur conductor facto Locatoris, vel alterius. nu. 23.
Quid si res locata sit malæ qualitatis nu. 24.
An probanda sint damna in specie, vel in genere. nu. 26.
An Locator eamdem rem conductam possit reconcedere pro compensatione damnorum, vel se offerre promptum recipere fructus rei, & remittere totam pensionem. num. 28.
Quando facienda sit remissio si locatio sit ad plures annos an expectandus finis totius locationis, vel non. nu. 33.
Remissio ista petitur per viam exceptionis quãdo Locator agit pro mercede nu. 39.
Et petitur etiam per viam actionis postquam solutio mercedis integrè facta fuit, & quæ actio competat. nu. 40.
Quid si Locator remissionem fecerit, quæ non competebat. n. 50.

De pactis conuentis circa mercedis remissionem. Cap. 49.

AN pactum affirmatiuum, quod fieri debeat remissio aliquid operetur vltra iuris dispositionem. nu. 6.
Quid operari debeat de pluribus, quæ operari potest. nu. 14.
Quantum damnum requiratur, vt fiat remissio stante pacto. nu. 16.
Stante pacto, quod fiat remissio in casu belli & pestis an vtraque causa concurrere debeat. nu. 19.
De pacto negatiuo scilicet, quod non fiat remissio an sit validum nu. 20.
An dictum pactum comprehendat casum prouenientem ex facto Locatoris, nu. 22.
Renunciatio omni legum auxilio an contineat renunciationem iuris petendi remissionem mercedis. nu. 34.
An si conuenta remissio in aliquo casu speciali censeatur in alijs ei renunciatum nu. 45.
Renunciatio, seu assumptio periculorum non continet casus fortuitos, sufficit tamen mentio casuum fortuitorum absque indiuidua eorum expressione. nu. 55.
Non tamen veniunt casus fortuiti valde insoliti. nu. 57.
Casus præfati valde insoliti an, & quando veniant in renunciatione nu. 60.
De renunciatione aliquorum casuum in specie addita clausula generali omnium aliorum, qui alij veniant. nu. 69.
Renunciatio præfata intelligitur de casibus contingentibus si in fructibus non de contin-

tingentibus in rei substantia. numer. 72.
Quomodo pactum prædictum sit interpretandum. num. 74.
Si pactum sit iuramento munitum quid magis operetur. nu. 79.
Quis dicatur casus fortuitus num. 82.
Qui dicantur casus fortuiti insoliti seu magis insoliti num. 92.
Quisnam dicatur casus maior, vel multum insolitus, & inopinatus num. 102.
De Statuto, vel lege mandante remissionem non fieri an & quando valida sit nu. 115.
Quomodo sit intelligenda similis lex nu. 118.
Si merces sit constituta in fructibus cum pacto non faciendi remissionem, & fructus non adsint itaut solui debeat precium cuius nam temporis valor attendi debeat. n. 127.

De remissione mercedis operarum.
Cap. 50.

SI operæ non præstentur non debetur merces promissa. num. 1.
Secus si per locatorem non steterit. num. 2.
Quod procedit etiam in operis, quæ in labore consistunt. num. 3.
Et siue impediatur à conductore, siue à casu ex parte conductoris eueniente, secus autem si à casu euenente ex parte sua. num. 8.
An, & quando hæc procedant in operis, quæ in probitate virtutis consistunt, & quæ sint ista operæ. num. 15.
Quid si impeditus præstare operas conductori alteri eas præstet. num. 34.
Quid si promissa merces conditionaliter quatenus operæ præstentur, & quando dicatur adesse talis conditio, & quid operetur tacitea, & quid expressa. num. 38.
Quid si is, qui conduxit intuitu Officij remotus sit ante præfinitum tempus ab Officio. numer. 63.
Quid si impediatur quis culpa sua. num. 81.
An si superueniat impedimentum post præstitas operas pro parte, debeatur salarium pro rata. num. 82.
Et quid in impedito culpa sua. num. 85.
Diminutis laboribus, an, & quando minuendum sit salarium. num. 86.
Quid vbi operæ finguntur præstitæ. nu. 102.
Quid si operæ non locatæ, sed venditæ, & si merces iam soluta, & alia remissiuè. n. 108.

De Augmento mercedis conuentæ.
Cap. 51.

AN pensio augeri debeat si ob casum superuenientem fructus augeantur. numer. 4.
Quid si conductor multum lucretur, quia fructus carius venduntur. num. 8.
Quid si industria coloni fructus augeantur. numer. 9.
Quid si augeantur propter bonitatem fundi. numer. 10.
Quid si augeantur ex aliquo casu fortuito inopinato. num. 11.
Quid si conductor molendini auxerit vnam Rotam, an Locator possit augere pensionem, & conductor repetere expensas. nu. 13.
Quid si eueniat incrementum per alluuionem. numer. 19.
Quantum debeant augeri fructus ad hoc, vt augeatur pensio. num. 24.

De præscriptione mercedis locationis.
Cap. 52.

CReditum mercedis operarum, an solo triennio præscribatur. num. 1.
Præscriptio, an, & quando sit odiosa. nu. 5.
Statuta minuentia tempus præscriptionis vbi sint. num. 10.
Præsumptio solutionis mercedis quando intret ex lapsu temporis, alijsque coniecturis. numer. 11.
Solutio probanda, sed coniectura sufficiunt, & quæ. num. 26.
De Constitutionibus, quæ vigent in Vrbe circa præsumptam solutionem salarij. nu. 32.
Statuta inducentia præscriptionem cum mala fide, an valida sint. num. 33.
Statuta minuentia tempus præscriptionis quomodo intelligenda, & quando procedant, vel non. num. 42.

*Præscriptio contra quos currat, vel non. num. 52, & num. 96. & seq.*
*Probatio non solutionis, an admittatur contra præsumptionem statutariam, vel præscriptionem, num. 64.*
*Statutum Vrbis cap. 158, inducit præsumptionem solutionis, quæ cessat præsumptione contraria, & quali. num. 68.*
*Præscriptio, & præsumptio statutaria interrumpitur, & quomodo. numer. 77. & seqq.*
*Interrupta præscriptio, an reuiuiscat, vel noua incipiat, & quid interrupta statutaria. numer. 87.*
*Statutum de præscriptione, an noceat Clericis, & Forensibus. num. 96.*

# De fine locationis, ac an, & quando successor teneatur ei stare.

# PARS VNDECIMA.

De fine locationis per lapsum temporis, Cap. 53.

*Finita per lapsum temporis locatione dimittenda res. num. 1.*
*Dictio* perpetuo, *seu* in perpetuum *habet plures significationes, num. 4.*
*Locatio facta cum dicta dictione, quomodo intelligatur. num. 11.*
*Locatio in perpetuum intelligitur donec soluatur pensio, & econtra, locatio donec soluatur pensio intelligitur in perpetuum, numer. 20.*
*Emphyteusis Ecclesiastica de sui natura non durat vltra tertiam generationem, & vltra descendentiam. num. 25.*
*Quid si concessa cum Beneplacito Apostolico. num. 34.*
*Si stipulata* pro se, & hæredibus *intelligitur pro descendentibus heredibus sanguinis. num. 37.*
*Quid in emphyteusi laicali, & quæ prouenit à Layco in Ecclesiam. num. 39.*
*Quid si concessa non valenti habere descendentes. num. 41.*
*Quid si nomini heredum addita sit aliqua dictio vniuersalis, vti si dictum* pro omnibus, & quibuscumque hæredibus. *n. 48.*
*De clausula* pro se, & quibus dederit, *quid operetur. num. 61.*
*De clausula* pro se, & ab eo causam habentibus. *num. 67.*
*De clausula* ad habendum, *quid operetur, & quando. num. 71.*
*Quid si concessa sint omnia, & singula iura. num. 86.*
*De pacto, quod solui debeat Laudemium. numer. 90.*
*De pacto affrancandi. num. 93.*
*Quid si concessio non sit pro modico canone. num. 95.*
*Quid si concessa res, quæ sit sterilis, & inculta. n m. 98.*
*De obseruantia quid operetur, & quæ attendatur. n. 102.*
*Quid si emphyteusis non probetur per inuestituram, sed per recognitionem Ecclesiæ in dominam. n. 115.*
*De proh bitione alienãdi quid operetur. n. 123*
*Locatio differt ab emphyteusi quo ad effectum transeundi ad hæredes. n. 144.*
*Locatio, seu emphyteusis facta vsque ad tertiam generationem quando comprehendat pronepotes, vel non. n. 147.*
*Quid si locatio facta sit pluribus, vel vni facta ad plures transierit, an mortuo vna eius pars accrescat alteri, vel deuoluatur relatiuè ad cap. 26.*
*Quid si facta ad lineam, vel ea plures generationes an probandum sit non adfuisse lineam, vel eam defecisse, & quomodo relatiuè ad cap. vlt.*
*Quid si locatio sit ad certum tempus, & deinde ad beneplacitum. n. 163.*

De

De fine locationis, & expulsione conductoris propter malum vsum rei conductæ, & eius deteriorationem. Cap. 54.

*Conductor propter malum vsum rei cadit à locatione, & in locatione quarum rerum hoc procedat, & an ista sit pœna. numer. 1.*

*Qui nam malus vsus requiratur ad hunc effectum, vt conductor cadat à iure conductionis. num. 5.*

*Arborum incisio, an sufficiat, & quid de deuastatione domus. num. 10.*

*An expulsio ob deteriorationem euitetur per melioramenta in alia parte facta. nu. 17.*

*Quanta debeat esse deterioratio ad hunc effectum. num. 22.*

*An requiratur dolus vel causa, & quæ. numer. 45.*

*Si simul locatæ plures res, an vna deteriorata finiatur locatio quoad omnes. nu. 49.*

*Locatione facta pluribus successiuè, an deteriorante vno finiatur locatio, etiam quo ad successiuè vocatos. num. 51.*

*An per alienationem rei finiatur locatio relatiue ad c. 3. num. 50.*

*An conductor hac ratione priuatus adhuc mercedem soluere debeat. num. 53.*

De fine locationis ob solutionem mercedis à conductore non factam. Cap. 55.

*Conductor non soluens mercedem expellitur etiam stante pacto iurato de non expellendo. num. 1.*

*Etiam si deficiat tantum in parte. num. 7.*

*Et potest conductor eum expellere de facto, sed melius est adire Iudicem, & quomodo. numer. 10.*

*Et hac expellendi facultas procedit etiam aduersus personas priuilegiatas, & aduersus subconductorem. num. 25.*

*Oritur ista facultas expellendi, statim ac Conductor soluere omittit. num. 27.*

*Quid si adsit pactum de non expellendo, an tunc expectari debeat lapsus biennij. n. 34.*

*Quid si conductor sit absens, an expectandus, & maxime ad aperiendam domum. numer. 36.*

*Quid in locatione ad longum tempus. nu. 42.*

*Euitatur ista expulsio si conductor omisit solvere per errorem. num. 47.*

*Euitatur etiam per purgationem moræ, & an hoc procedat stante facultate expellendi ex pacto, & stante iuramento. num. 48.*

*Quando dicatur celeris satisfactio ad effectum purgationis moræ. num. 55.*

*Quando dicatur res integra, vt requiritur ad purgationem moræ. num. 72.*

De fine locationis per superuenientem necessitatem Domino vtendi re locata. Cap. 56.

*Necessitas Domini, vt expellere possit conductorem debet superuenire post contractum, & qui sint casus necessitatis superuenientis. num. 1.*

*An, & quando sufficiat, quod locator domo indigeat pro exercenda in ea arte. num. 15.*

*An sufficiat necessitas filij locatoris, & aliorum eius coniunctorum. num. 19.*

*Hæc facultas procedit tantum in domo non in alijs. num. 23.*

*An competat hæc facultas expellendi etiam successoribus locatoris, & quibus, & quando. num. 24.*

*An competat si conductor sit persona priuilegiata. num. 30.*

*Quid stante pacto de non expellendo. numer. 34.*

*Quid si necessitas superueniat culpa locatoris. num. 42.*

*Quid si in domo locata possit vterque habitare. num. 45.*

*Quid stante hypotheca rei locatæ pro obseruantia contractus. num. 46.*

*An ista facultas censetur renunciata per receptionem mercedis. num. 48.*

*Quid si causa necessitatis non sit vera. numer. 50.*

*Procedit facultas tantum in locatione ad modicum tempus. num. 52.*

*An*

*An facultas predicta sit fauorabilis, & extendenda. num. 53.*
*An locator possit vti dicta facultate auctoritate propria, vel debeat adire Iudicem, & Iudicem adeundo, an necessarius sit libellus, & quomodo probanda necessitas. num. 55.*

De fine locationis ex quo Dominus velit Domum reficere, Cap. 57.

*Dominus volens reficere domum, quomodo agat contra conductorem. nu. 1.*
*An, & quando finiatur ex hoc capite locatio, vel non, num. 5.*
*An hac expulsio competat, tam pro refectione necessaria quam voluntaria, num. 13.*
*Quid si necessitas aderat de tempore locationis. num. 14.*
*Quid si potest conductor habitare de tempore, quo domus reficitur. num. 15.*
*Quid si agatur de locatione ad longum tempus, num. 16.*

De fine locationis voluntario. Cap. 58.

*Locatio, & conductio resoluitur solo consensu, & ex quibus arguatur consensus, num. 2.*
*Quid si contractus non fuerit solo consensu factus. num. 11.*
*An requiratur consensus vtriusque. nu. 19.*
*Quid si Princeps locauit. num. 20.*
*Quid si vnus velit soluere alteri interesse. numer. 22.*
*Quid si adsit consensus vtriusque, sed non simultaneus. num. 26.*
*Quid si adsit praiudicium tertij non consentientis. num. 28.*

De remissione caducitatis. Cap. 59.

*Ratio cur tacite remittatur caducitas. numer. 1.*
*Quibus actibus, & qua caducitas censeatur remissa. num. 3.*
*An, & quando sufficiat sola petitio pensionis, num. 9.*
*An sufficiat petitio decursa tantum. nu. 11.*
*An sufficiat citatio ad soluendum, & quid de citatione ad docendum se soluisse. nu. 20.*
*An scientia caducitatis sit necessaria, vt possit censeri remissa, & quomodo probetur. numer. 28.*
*An remitti possit caducitas à procuratore, & Prelato, aliouè administratore, & quando inducatur remissio istis exigentibus. nu. 34.*
*An, & quando recipiens canones possit sibi praeseruare caducitatem. num. 47.*
*An requiratur emphyteutam esse praesentem, vel acceptare remissionem. num. 53.*

Conductor an, & quando possit recedere à contractu ante finitum tempus in eo conuentum. Cap. 60.

*AN omni casu quo licet locatori recedere à locatione liceat etiam conductori. num. 2.*
*In quibus casibus liceat conductori recedere. num. 5.*
*De casu belli, & pestis. num. 8.*
*De casu quo adsint in domo mali spiritus. numer. 10.*
*Quid si adsit solus timor, & periculum. numer. 13.*
*Quid si habitatio non impediatur, sed incomodetur tantum. num. 14.*
*Quid si domus amplius sibi non sufficiat, vti quia vxorem duxerit. num. 19.*
*Quid si ea non indigeat, vti quia assecutus est dignitatem à qua domum habeat. nu. 20.*
*Attenditur quid consueuit seruari in regione. num. 22.*
*Quid si impediatur vti per locatorem, vel in eius odium. num. 30.*

De successore, an, & quando teneatur stare locationi. Cap. 60.

*Locatio transit ad heredes. num. 2.*
*Quid si heres abstineat, vbi, & quid si sit pupillus. num. 3.*

Quid

Quid si locatio sit cum societate vnita, numer. 9.
Quid in societate vectigalium, & aliarum rerum publicarum. num. 22.
Quo ad successorem singularem traditur regula negatiua; & quod potest expellere conductorem, & quomodo, num. 38.
Adducitur ratio dictæ regulæ, & ex ea restringitur eadem regula ad locationem ad breue tempus. num. 44.
Declaratur eadem regula octo modis videlicet.
Primo, vt non procedat si succedens aliter conuenerit cum antecessore. num. 48.
Secundo neque si consenserit tacite conductorem manere. num. 50.
Tertio neque si consenserit antecessorem locare posse. num. 51.
Quarto non releuare succedi in ius vniuersale si succeditur titulo particulari. nu. 52.
Quinto vt regula non procedat quando locans habebat liberam administrationem. nu. 53.
Sexto neque si non successit in plenum ius locantis. num. 57.
Septimo neque si agatur de successore in quem facta est translatio necessaria. num. 58.
Octauo, quod maxime, & propter aliam rationem non tenetur stare locationi is, qui non successit per viam translationis iuris locatoris in eum. num. 60.
Explicantur 26. casus particulares quorum primus est de redimente vigore pacti. numer. 65.
2 De retrahente vigore statuti, aut legis. numer. 66.
3 De marito in fundo sibi in dotem dato. numer. 73.
4 De muliere in fundo dotali sibi restituto vbi, & de bonis Parafernalibus. n. 78.
5 Si emptor, seu &c. sciuit locationem. numer. 86.
6 Si dominus locans hypotecauit pro obseruantia contractus. num. 98.
7 De Pupillo, an teneatur stare locationi tutoris. num. 119.
8 De proprietario, an teneatur stare locationi vsufructuarij. num. 120.
9 De vsufructuario, an teneatur stare locationi proprietarij. num. 126.
10 De succedente titulo lucratiuo in genere, & in specie de legatario, & fideicomissario, & de succedente in primogenitura, & donatario. num. 138.
11 De succedente in emphyteusi, vel feudo. numer. 171.
12 De eumphiteuta, vel feudatario, an teneatur stare locationi factæ per dominum. numer. 185.
13 De successore fisci, vel Ecclesiæ. n. 187.
14 De fisco, & Ecclesia succedere, vbi & quid si Princeps Principi succedat. nu. 196.
15 De successore in Beneficio, vel Prælatura. numer. 212.
16 De successore per sententiam. nu. 262.
17 De filio in legitima. num. 272.
18 De colono partiario. num. 273.
19 De Iudeis. num. 276.
20 De officialibus vniuersitatum. nu. 286.
21 Si conductor soluerit anticipate. n. 290.
22 Si annus ceptus. num. 292.
23 Si velit conductor recedere. num. 296.
24 Si successor, qui tenetur stare locationi velit soluere interesse conductori, & eum expellere. num. 297.
25 Si locatio appareat facta in fraudem successoris. num. 299.
26 Si conductor expulsus a successore regressum habeat contra locatorem. nu. 302.

De

# De renouatione locationis, & rei locatæ restitutione.

## PARS DVODECIMA.

De renouatione locationis quando debeat de iure fieri. Cap. 62.

*Vbicumque quis tenetur de iure locare, tenetur, & renouare. num. 1.*
*Conductori qui meliorauit bona facienda est relocatio. num. 2.*
*Quæ melioratio requiratur ad hunc effectum limitatio prima. num. 8.*
*An probanda sint, & quomodo melioramenta lim. 2. num. 13.*
*An procedat, quod renouanda sit locatio in casu quo facta fuerit ad tempus certum cum pacto meliorandi. lim. 3. num. 21.*
*An procedat in colono partiario. num. 23.*
*An si melioratio non sit facta de licentia Domini. num. 25.*
*Quid si post facta melioramenta locatio fuerit renouata ad certum tempus. num. 26.*
*Quid si in locatione renunciatum sit huic iuri renouationem petendi, & ex quibus dicatur renouatum. num. 30.*
*Quid si locator reperijsset meliorem conditionem ab alio. num. 32.*
*Locatione ad longum tempus finita renouatio facienda descendentibus. num. 39.*
*Quid si Dominus velit pro se retinere declaratio 1. num. 41.*
*Quid in locatione ad modicum tempus decl. 2. numer. 45.*
*Intra quantum temporis peti debeat ista renouatio decl. 3. num. 49.*
*An debeatur hæc renouatio etiam transuersalibus decl. 4. num. 54.*
*An, & quando debeatur hæredibus, & quis sit incapax illam petere decl. 5. num. 56.*
*Cuius proximitas attendatur, an primi acquirentis, vel vltimi possessoris decl. 6. n. 73.*
*Si concurrant plures in eodem gradu existentes, an debeatur omnibus decl. 7. num. 77.*
*An debeatur etiam fœminis declar. 8. numer. 80.*
*Quid si petatur ista renouatio re non integra decl. 9. num. 84.*
*Quid si locatio sit facta ob delictum decl. 10. numer. 87.*
*Hoc ius potest renunciari, & quando censeatur renunciatum decl. 11. num. 88.*
*An debeatur hæc renouatio si locatio precedens nulla sit decl. 12. num. 95.*
*An debeat volens renouationem offerre conditiones quas Dominus ab alio reperit decl. 13. num. 96.*
*An debeatur renouatio si locatio facta erat ex aliqua causa speciali decl. 14. nu. 99.*
*Quid si Dominus sit Princeps supremus decl. 15. num. 101.*
*An, & quando detur renouatio bonorum, & cui debetur renouatio decl. 16. num. 103.*
*An hoc ius possit cedi decl. 17. num. 105.*
*An habens hoc ius possit agere aduersus bona decl. 18. num. 111.*
*An competat hoc ius petendi renouationem si bona alteri concessa cum vniuersitate bonorum decl. 19. num. 117.*
*An competat existentibus vltra septimum gradum decl. 20. num. 118.*
*Quando sit hac renouatio citandi possessores bonorum decl. 21. num. 119.*
*An procedat in feudis, vt fieri debeat renouatio decl. 22. num. 120.*
*An requiratur scriptura in hac renouatione decl. 23. num. 121.*

De pactis, consuetudinibus, & statutis, quod locatio renouetur. Cap. 63.

*Pactum, quod locatio finita debeat renouari, an validum. num. 2.*
*Quid in emphyteusi Ecclesiastica. num. 4.*

Quid

Quid generaliter si importet fieri locationem ultra tempus permissum locanti. nu. 11.
An stante d. pacto dici possit etiam facta locatio pro tempore, pro quo renouatio fuit promissa, num. 14.
Quid operetur, & quam actionem tribuat pactum praedictum, & contra quos, eo stante, agi valeat. num. 20.
An Dominus liberetur soluendo interesse, & possit alteri locare non obstante pacto. numero 31.
...itio renouationis, an sit necessaria, & intra quod tempus, num. 32.
...ctum praedictum est stricte intelligendum, & an intelligatur de renouatione vnica. num. 51.
...s intelligatur etiam si Dominus velit pro se retinere, vel solum si velit relocare. numer. 53.
...ecclesiasticis intelligitur quatenus adsit vtilitas in renouatione. num. 56.
...elligitur si finiatur locatio per lapsum temporis, non si finiatur ob pacta non seruata. num. 57.
...statutis, & consuetudinibus renouandi vbi adsint. num. 58.
...utum de renouanda locatione, an liget Ecclesiasticos, praecipue statutum Vrbis factum e mandato Papae, & cum eius confirmatione. num. 60.
...utum praedictum est stricte intelligendum, & ideo limitatur, vt dictum est de pacto. num. 72.
...suetudo relocandi quomodo inducatur. numer. 78.

De renouatione locationis tacita.
Cap. 64.

Quomodo inducatur tacita renouatio locationis, num. 1.
...quae qualitates, & pacta renouata censeantur, & est declar. 1. num. 7.
...rocedat tacita renouatio in praedijs Reipublicae Gabellis &c. & est declar. 2. numer. 37.
...uanto tempore censeatur renouatio facta declar. 3. numer. 42.
An procedat tacita renouatio, si locatio facta sit in scriptis, vel pro tempore expresse limitato decl. 4. num. 59.
An renouatio tacita censeatur facta pro prima vice tantum decl. 5. num. 63.
Ista renouatio tacita requirit consensum vtriusque, & ideo non procedit si vnus non possit consentire, vel si appareat, non consensisse decl. 6. num. 66.
An procedat in alijs contractibus, quam in propria locatione decl. 7. num. 99.
An procedat tacita relocatio non solum in praedijs, sed etiam in locatione operarum declar. 8. num. 111.
An procedat in locatione mobilium, & se mouentium decl. 9. num. 115.
An procedat tacita relocatio si socius conducat à socio partem suam decl. 10. nu. 117.
Requiri continuationem conductoris, & patientiam locatoris, & late de dicta decl. 11. num. 119.
An intret relocatio statim, vel requiratur continuatio per aliquod tempus decl. 12. numer. 146.
Quid si conductor non impleuit ex parte sua decl. 13. num. 148.
Quid si adsit continuatio vltra triginta annos decl. 14. num. 153.
Si adsit continuatio, sed non intret tacita relocatio, an peti possit merces, & qua actione decl. 15. num. 154.

De restitutione rei locatae facienda per conductorem locatione finita.
Cap. 65.

Conductor finita locatione tenetur restituere rem in eodem statu quo eam recepit, & quid si eam non restituat. numer. 6.
Stante pacto, quod teneatur ad aliquid, si in eodem statu non restituat, an adhuc possit locator petere damna. num. 12.
Quid in locatione mobilium, & se mouentium quoad damna, num. 17.
Si non restituat, an, & quando possit dominus rem

rem capere propria auctoritate. nu. 19.
De mandato de affectando; num. 24.
De mandato de euacuando, seu disgombrando. numer. 25.
De manutentione locatori competente. numer. 29.
De reintegratione ad possessionem. num. 38.
De remedio l. fin. C. de acqu. possess. quando competat locatori. num. 40.
De remedio recuperandæ possessionis ex l. conductores C. locat. & ex l. non ab re C. vnde vi. num. 44.
De remedio l. si quis conductionis C. locati, quando & contra quos detur, & quæ sint probanda, vt competat. nu. 47.
De actione locati pro recuperatione rei competente. num. 108.
De rei vindicatione, an, & quando competat locatori. num. 112.
De probatione dominij necessaria. nu. 115.
De probatione finis locationis. num. 122.
De probatione identitatis rei locatæ. numero 124.
De actione ad exhibendum rem, & designandos fines rei, locatori aduersus conductorem competente. num. 131.
Appellatio, an, & quando competat conductori condemnato rem restituere. num. 144.



PETRI



# PETRI PACIONI TRACTATVS DE Locatione, & Conductione.



## Quid sit Locatio, quotuplex, & quis Locator, vel Conductor dicatur.

### SVMMARIVM.

1 Definitiones locationis plures dantur.
2 Locatio quid sit.
3 Definitio, quæ constat ex genere, & differentia, & est conuertibilis, cum suo definito est bona.
4 Definitio omnis in iure periculosa est.
5 Locatio est contractus bonæ fidei.
6 Emphiteusis est contractus stricti iuris.
7 Emphiteusis fit etiam ad tempus.
8 Emphiteusis Ecclesiastica presumitur temporalis.
9 Persona locantur, vt res.
10 Locatio est concessio ad vsum.
11 Merces est de substantia locationis.
12 Merces in locatione debet esse certa.
13 Merces in locatione debet esse in pecunia numerata.
14 Locatio pro vno nummo est nulla.
15 Decl. hoc non procedere, si eo precio tantum res digna sit.
16 Pecunia nomine omnia corpora continentur.
17 Secus si dictum sit pecunia numerata.
18 Locatio dicitur à verbo locare, quod est in loco ponere.
19 Conductio dicitur, à verbo conducere quod, est secum ducere.
20 Locator quis dicatur, & quis conductor.
21 Locatoris, & conductoris nomina non sunt promiscue vsurpanda.
22 Locatoris, & conductoris nomina antiquitus accipiebantur promiscue cum nominibus emptionis, & venditionis.
23 Locator operarum quis dicatur.
24 Conductor operarum differt à conductore operis, & quis dicatur.
25 Inquilinus quis dicatur.
26 Colonus quis dicatur.
27 Affictuarius, & affictus quid sit.
28 Appaltator quis dicatur.
29 Merces locationis correspondet precio venditionis.
30 Merces quandoque dicitur precium, & pensio.
31 Locationis origo antiquissima est.
32 Pecunia fuit inuenta per multos annos post ius gentium.
33 Ius gentium dicitur quo omnes gentes vtuntur.
34 Pecunia est apud omnes gentes.
35 Locatio alia propria, alia impropria, alia impropriissima, & earum differentia.
36 Locatio alia est rerum, alia personarum.
37 Locatio alia est ad tempus, alia perpetua.
38 Societates officij continent implicitam locationem, & quomodo.

## CAPVT PRIMVM.



1 Efinitionem locationis, & conductionis variè tradiderunt nostrates, vt videre est penes *Carac. in princ. sui tract. de loc., & cond.*, & *alios* relatos per *Pichar. ad rubr. Instit. tit. de loc., & cond. num. 9.* Ego alijs omnibus postpositis am-
2 plector istam. Locatio, & Conductio est Personæ, reiue ad vsum facta concessio mercede in pecunia numeranda conuenta, quam tradidit *Azo in sua sum. hoc. tit. de loc. & cond. num. 1.* & approbarunt *Rot. in dec. 37. num. 20. p. 2. diu. Molphes. ad consuet. Neap. par. 14. qu. 1. num. 1.* & alij communiter, vt testatur *Caroccius vbi supra, & Fulgin. de Iur. Emph. in prælud. qu. 1. nu. 30.*, eique aliqua tantùm verba addo, dicoque; Locatio, & Conductio est contractus bonæ fidei, in quo persona, resue ad vsum alteri conceditur pro certa mercede in pecunia numeranda conuenta.

3 Quæ definitio, quia constat ex genere, & differentia, & est conuertibilis cum suo definito, vt cuique rectè consideranti constabit, ideo recipienda est iuxta regulas Dialecticorum, etiam in Iure receptas ad *l. 1. §. 1. ff. de dol. Dec. & Cagnol. in l. omnis definitio ff. de reg. Iur. Peregr. de fideic. art. 1.*
4 *num. 2.* In quantum tamen fieri potest, nam omnis definitio in Iure nostro periculosa est, vt dicit *text. in d. l. omnis definitio*, est enim in ea contractus loco generis, & omnia alia verba loco differentiæ.

5 Quod autem locatio sit contractus bonæ fidei sunt *text. in §. actionum Instit. de action. & in l. consensu ff. de act. & oblig.* & dixit *Rot. coram Mantic. dec. 4. num. 5. vers. præsertim*, & necessariò exprimendum videtur in eius definitione ad excludendum ab ea emphiteusim, quæ propriè non est locatio, vt dicam infra Cap. 3. & his verbis ex-
6 cluditur ab hac definitione, quia ipsa non est contractus bonæ fidei, sed stricti Iuris *Menoch. cons. 668. num. 18. Rot. cor. Duran. dec. 300. num. 1.*

Et licet ad eundem effectum excludendi Emphiteusim aliqui dicant. Locatio est concessio ad tempus, vt *Pichar. in d. rubr. num. 26. & seq.*, ea tamen hoc modo non bene excluditur, nam quatenus etiam verum esset, Locationem, eo ipso quod fit in perpetuum, nomen locationis perdere, & vocari Emphiteusim, vt vult ibi *Pichard.*,
7 quod infra videbimus, adhuc quia Emphiteusis fit etiam ad tempus, vt admittit ipse-
8 met *Pichar.* imò Ecclesiastica ad tempus facta præsumitur *Burat. dec. 334. nu. 20.* saltem ista Emphiteusis ad tempus facta, per verba prædicta non remanet exclusa.

Quod concedatur persona, resue patet, quia non solum rerum, sed etiam personarum vsus quandoque in locatione concedi-
9 tur, & res, vel personæ locantur *l. item si 22. §. cum Insulam l. in operis 26. l. cum in plures 60. §. lege dicta ff. locat. & cond.* cum alijs plurib. concordan. relat. per *Pichar. in d. rubr. Instit. de loc. num. 12.*

10 Quod concessio fiat ad vsum in locatione est *text. in §. præterea Instit. tit. de loc. & cond.*, & probant omnes vt supra locationem definientes, & per simplicem locationem non concedi nisi vsum rei, dicam suo loco, & esse de substantia huius contractus, vt vsus tradatur *Bart. in l. si quis domum in princ. ff. loc. Castil. contr. par. 2. cap. 3. num. 65*, & alij quos refert *Molphes. ad consuet. Neap. par. 14. qu. 1. num. 2.*

11 Dicitur autem in definitione comuni, pro mercede, nam vt emptio, & venditio ita contrahitur, si de pretio fuerit conuentum, sic & locatio, & conductio ita contrahi intelligitur, si merces constituta sit, vt dicit *Imp. in princ. tit. Inst. de locat. & conduc.* Et merces est de substantia locationis, vt post alios tradunt *Sur. cons. 400. nu. 9. Caroc. de loc. & cond. tit. de substan. locat. nu. 9. & dicam alibi.*

12 Addidi verbum, certa, quia hoc pariter requiritur, quod merces sit certa, aliàs enim si tradatur res pro mercede incerta, locatio, & conductio contrahi non videtur, vt est *text. in l. si merces 28. in princ. ff. locat.* & dixit *Rot. dec. 172. num. 3. par. 6. rec.* & alibi vt per *Adden. ad decis. 470. nu. 10. par. 4. tom. 2. rec.* Et idem verbum addidit etiam in sua definitione locationis *Piccar. in dicta Rubr. Instit. hoc tit. num. 25.*

13 Dicitur verò in pecunia numerata, quia vbi merces non est in pecunia, non est propriè locatio, vt patet in *l. 1. §. si quis seruum ff. depos. cum concordant. relat. per glos. in d. Inst. tit. de loc. in princ. ver. si merces*, & ponderatis per *Molin. de contract. disput. 486. num. 1.* Et quod debeat esse pecunia numerata, seu numeranda videbatur dicen-
14 dum ex eo, quod conductio nulla est, quæ est in nummo vno, vt inquit *text. in l. si quis ante 10. prope fin. ff. de aquir. vel ammitt. poss. ff.* & hoc quia vnitas non est numerus, sed principium numeri, & ideo non potest dici merces in pecunia numerata, vt expli-

cat

cat ibi *glos. in ver. solùm teneat*, at quia ibi-
15 dem Bart. vult hoc non procedere, si eò precio tantùm res digna sit, quod & tenent ibid. *Castren.* & alij, ideo alia ratione necessaria est expressio, quod pecunia sit nu-
16 merata, videlicet, quia absque tali expressione, pecuniæ nomine omnia corpora contineri palam est, vt habetur in *l. pecunia* 178. *in princ. ff. de verb. sign.* & dicta expressio
17 eam restringit ad solos nummos, & pecuniam propriam, vt patet ex eo text. & dixit *Rebuff. in l. pecunia 4. col. 3. vers. sed communis vsus Franciæ ff. de verb. signif.*

18 Dicitur autem locatio à verbo locare, quod significat ponere in loco, quasi qui locat domum, vel fundum ponat alium in domo, vel fundo *Pichar. in d. rubr. Instit. tit. de locat. num. 3. & seqq.* & ibidem *Arpreck.*
19 *in princ. tit. num.* 2. Conductio vero dicitur à verbo conducere, quod secum ducere significat *Pichar. ibid. num. 4. & 5.*

20 Et hinc deciditur questio illa quis dicatur locator, & quis conductor, de qua latè *Cuiac. lib. 2. obseru. cap.* 10. & alij relat. per *Harppreck. in d. princ. tit. Instit. de locat. nu.* 16. Locator enim dicitur ille, qui alium ponit in re sua, & Conductor ille, qui eam rem secum ducit, seu recipit, non enim dici potest, quod locator sit ille, qui mercedem recipit, & conductor ille, qui eam soluit, quia hoc non est perpetuò verum, vt ostendit *Cuiac. d. cap.* 10., & ex infra dicendis de conductore operis patebit, minusque placet locatorem eum esse, qui inchoat contractum, seque alio vltro prius obtulit, conductorem verò, cui quid faciendum aliquis vltro obtulit, & qui placitum offerentis suscepit, vt censuit *Harppreck. in d. princ. huius tit. num. 16. vers. putauerim*, ratio enim, quæ mouetur, quia inscriptio, seu Rubrica illius *tit. & ff. & C. locat. & cond.* prius incipiat à locatione, & deinde ponat conductionem, non conuincit, nam etiam *rubr. Instit. tit. de empt. & vend.* incipit ab Emptione, & tamen absurdum esset dicere, quod qui offert primo rem suam pro certo pretio concluso contracto dicatur emptor. Nec
21 etiam omnino placet, quod appellatione locatoris, & conductoris promiscuè vsurpentur, vt tradit *Pichar. in d. rubr. n. 6.* & alij adducti per *Rot. dec. 37. nu. 25. par. 2. diu.* licet enim habeamus *l. veteres 20. ff. de act. empt.* quæ dicit *Veteres in emptione, venditioneque appellationibus promiscuè vtebantur, & l. seq.* ibidem, quæ dicit *Idem est, & in locatione, & conductione.* tamen vel istæ leges debent legi vnitæ, & vbi secunda dicit idem est, legi debet idest, ita vt sensus sit
22 veteres promiscuè vsos verbis emptionis, & venditionis, loco verborum locationis, & conductionis, ac è contra, non autem, quod emptionis verbum pro venditione, & conductionis pro locatione, vel è contra vsurpauerint, vt declarat *Cuiac. lib. 9. obser. cap. 15. circa med.* & latiùs ad easdem leges, quas ponit sub *num. 19. & 20.* & ab eo non discedunt *Hotom. & Brisson. de verb. Iur. ver. Emptionis*, vt refert *Pichar. in d. rub. huius tit. num. 7.* Vel quatenus veteres locationis, & conductionis appellatione promiscuè vterentur, à posterioribus tamen hæc verba bifariam vsurpantur, vt dicit *Morla in Empor. par. 1. tit. 10. in princ. num. 3.* & quatenus adsit promiscuus vsus, iste restringitur in locatione, & conductione operis vt sensit *Morla in Empor. d. tit. 10. nu. 3. vers. sed in opere*, & in his terminis loquitur *Rot. in d. dec. 37. num. 25. par. 2. diuer.* in cæteris poterit quandoque reperiri æquiuocatum, sed impropriè, & abusiuè, vt patet ex *glos. in l. si quis fundum 10. verb. locatoris ff. locat.* quæ inquit, *locatoris, idest conductoris*, sed propriè poni non potest.

23 Sed & in ipsa operarum locatione, & conductione operis, non potest quis propriè loquendo ex eodem contractu dici ad libitum locator, vel conductor, sed faber quandoque est locator, quandoque est conductor, quia quandoque locat operas, quando-
24 que conducit opus, & sic faber dicitur conductor ratione ipsius operis, quod accipit, & secum ducit, dicitur, & locator ratione operarum, quas recipit Dominus, vt dicit *glos. in l. 2. ver. conduxisti C. locati*, sed adhuc aduertendum est, quod tunc dicitur Artifex opus conducere, cum illud faciendum in se totaliter suscipit, tunc enim propriè illud conducit, quasi secum ducit, vt in *l. item si pretio 25. §. cum Insulam* ibi, *cum Insulam ædificandam locat vt sua impensa conductor omnia faciat. ff. locat. & in l. 2. §. conductore ff. de adminis. rer. ad Ciu. pertinen.* quo in casu si volumus considerare locationem, quam facit Artifex, ea potius est locatio necessitatis faciendi, quam solam secum ducit Dominus, quam locatio operarum, cum eas arbitrio suo dirigere Dominus non valeat, vt satis apertè explicatur in *d. l. item si precio §. cum insulam*, ibi, *locat enim artifex operas suas, idest necessitatem faciendi*, nec quidquam interest vtrum vno pretio opus totum, an in singulas operas certa pecunia locetur, sed solum attenditur, an Artifex opus suscipiat, & secum ducat, idest ex se perficere debeat, an verò operas ipsas det Domino, vt ipse eas ita secum ducat,

cat, vt eius arbitrio opus efficiatur, vt ha-
betur in *l. ea lege* 53. §. *locaui opus ff. loc.*
nam quatenus ſuas operas vēdit Artifex di-
citur locator, quatenus opus faciendum ſuſ-
cipit dicitur conductor, vt firmat, licet ita
latè non explicet *Morla in empor. d. tit.* 10.
*in princ. num.* 3. *ad fin.*

Stat igitur ſemper firmum conductorem
dici eum, qui rem locatam ſecum ducit, qui
diuerſimodè nuncupatur, nam Vrbani præ-
25 dij conductor dicitur inquilinus, conduc-
26 tor verò ruſtici prædij dicitur colonus *gloſ.*
*in §. item ſeruiana in ver. coloni Inſtit. tit. de*
*act.* & quatenus vno pretio conducantur
domus habitabiles in agro exiſtentes, &
agri ipſi, attenditur, quid principaliter ſit
conductum, & ab eo ſumitur denominatio,
non autem ab eo, quod acceſſorie in con-
tractum venit, vt docet *Bal. in l. certi Iuris*
5. *num.* 5. *C. locat.* item & ſuburbani prædij
conductor dicitur potius inquilinus, quam
colonus *Mozz. de loc. & conduc. cap.* 1. *nu.* 11.
Colonorum autem variæ ſunt ſpecies vt di-
cam in *cap. particulari de eis inſcripto* voca-
turque etiam conductor præcipue Prædio-
rum aliquibus in locis Affictuarius, verbum
27 enim Affictus ſecundum comunem vſum
loquendi, vel intelligitur de locatione, vel
de mercede locationis, *Rot. cor. Puteo dec.*
178. *num.* 1. *lib.* 1. nec non etiam Appalta-
28 tor, & hoc præſertim in conductore gabel-
larum, & aliorum redditu um Cameralium,
nec non etiam Redemptor, vt in *l. in lege*
32. vbi *gloſ. in ver. redemptor ff. locat.*
29 Merces etiam diuerſimodè nuncupari
ſolet, etenim quia correſpondet pretio in
venditione requiſito, *l.* 2. §. 1. *ff. loc.* quan-
30 doque & ipſa pretium dici ſolet, vt habe-
tur in *l. & hæc diſtinctio* 38. §. *cum fundum*
*ff. loc. & in l. ſi quis ante* 10. *in fin. ff. de acq.*
*poſſeſſ.* & quandoque penſio, ac præcipue
in prædijs vrbanis nuncupatur, vt notat.
*Molphes. in ſum. to.* 2. *tract.* 12. *cap.* 8. *num.*
57. licet ita nuncupetur etiam in ruſticis, vt
videre eſt ſignanter in *l. ſi vno.* 17. *in princ.*
& in *l. ſed addes* 21. §. *ſi quis ff. locat.*
31 Origo huius contractus eſt antiquiſſi-
ma, nam naturalis, & omnium Gentium di-
citur in *l.* 1. *ff. locat.* & eſſe de Iure gentium
habetur etiā in *l. ex hoc iure ff. de iuſt. & Iur.*
Hinc autem aliqui ſumunt argumentum
contra definitionem eiuſdem ſuprapoſitam,
in qua dicitur, requiri mercedem in pecunia
numerata, ſeu numeranda, cum pecunia
32 per multos annos poſt Ius gentium fuerit
inuenta, ex relat. per *Caroc. tit. de orig. locat.*
*num.* 2. ſed breuiter dicendum, quod licet
locatio non inceperit ab initio, quo gentes
eſſe cæperunt, prout non incepit pecunia,
33 tamen quia ius gentium illud dicitur, quo
omnes gentes vtuntur §. *ius autem Ciuile*
*Inſt. de iure nat. gent. & ciu.* ſufficit quod
caſu exigente, & humanis neceſſitatibus
gentes humanæ contractum locationis, &
conductionis, prout, & penè omnes alios
contractus conſtituerint, ad hoc vt dicatur
de iure gentium §. *Ius autem gentium inſtit.*
34 *de iur. nat. gent. & ciu.* cum nulla gens ſit,
quæ non habeat materiam, ſeu monetam
forma publica ſignatam, vt docet *Bart. in l.*
1. *in princ. ff. de contrah. empt.* quem alij ſe-
quuntur congeſti per *Caroc. vbi ſupra nu.* 4.
35 Diuiditur autem locatio, vt alia ſit
propria, alia impropria, & alia improprijſ-
ſima *Molphes. ad conſuetud. Neap. par.* 14.
*quæſt.* 2. *numer.* 1. Propria eſt cui conue-
nit definitio ſuprapoſita, in qua videlicet
conceditur vſus rei, vel perſonæ pro certa
mercede in pecunia numerata. Vbi verò
merces non eſt in pecunia numerata, tunc
eſt locatio impropria, licet enim non ſit ve-
rè, & propriè locatio, tamen regulatur cum
locatione, imo ab ea in nihilo diſtinguitur
ſecundum *Garz. de expen. & mel. cap.* 14.
*num.* 20. de quo etiam alibi. Improprijſſi-
ma verò eſt locatio, ſub qua complectitur
Emphiteuſis, ac etiam cenſus, vt dicit *Mol-*
*phes. in d. q.* 2. *in princ.* & dicam in *cap.* 3.
*de Emphiteuſi.*
36 Locatio autem propria ſubdiuiditur in
locationem rerum, & locationem perſona-
rum, vt patet ex definitione ſuprapoſita, ſed
*gloſ. in l. ſi vno §. item ſi poſt ff. locat.* ad ma-
iorem explicationem facit tres ſpecies vi-
delicet, vt alia ſit locatio rei, alia opera-
rum, alia rerum & operarum ſimul, & his
tribus ſpeciebus quarta additur à *Caſtren.*
*in d. §. item ſi poſt*, vt alia ſit locatio ope-
ris, & licet hæc additio *Caſtren.* non placeat
*Molphes. in d. qu.* 2. *num.* 1. ex quo putat
hanc contineri in ſecunda, vel tertia ſpecie,
tamen verè differt ab illis, vt patet ex eis,
quæ ſupra dicta ſunt de illa, vnde non de-
bet diſplicere, prout non diſplicet *Mantica*
*de tacit. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 12.
37 Diuiditur etiam locatio, vt alia ſit per-
petua, alia ad tempus. Et locatio ad tem-
pus ſubdiuiditur, vt alia ſit ad longum tem-
pus, alia ad breue, *Molphes. ad conſuet. Neap.*
*to.* 3. *par.* 14. *qu.* 2. *nu.* 2. *& ſeq.* vbi etiam
cas explicat: Et multum intereſt, an ſit lo-
catio ad breue tempus, an verò ad longum
tempus, vel perpetua, quia prima nullum
transfert dominium, aliæ verò transferunt
dominium vtile, vt dicetur *in cap.* 4. vbi
tractabitur, an locatio ſit alienatio, & prop-
terea

terea prima est de Iure Gentium, aliæ vero sunt de iure Ciuili, à quo dominium vtile fuit inuentum, vt explicat *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 2. num. 14. & 15.*

Alia denique est locatio pura, & simplex alia mixta cum alio contractu, prout signan-
38 ter in societatibus Officiorum, quæ practicantur passim in Vrbe, continetur implicita locatio *Gratian. disc. 679. num. 35. & seq.* admittit enim officialis socium ad participationem fructuum, & hæc est societas, verum quia sunt incerti, idem Officialis conducit ratam illam Socij ad rationem tot pro centenario *Rot. dec. 388. nu. 13. & seq. post Cene. de cens. & in Rec. dec. 160. nu. 17. par. 4. tom. 2. Millin. dec. 251. num. 4.*

## De emptione, & venditione, in quo differat, à locatione, & quomodo ab ea dignoscatur,

### SVMMARIVM.

1 *Emptio, & venditio differt à locatione, & conductione.*
2 *Emptio, & venditio transfert dominium, à venditore in emptorem.*
3 *Locatio non transfert dominium.*
4 *Lim. si sit ad longum tempus, quia transfert dominium vtile.*
5 *Periculum rei vendita spectat ad emptorem.*
6 *Periculum rei locata spectat ad locatorem.*
7 *Remissio mercedis fit conductori si vti non possit re, emptori autem non fit.*
8 *Venditor postquam rem tradidit eam non auocat, secus autem locator.*
9 *Venditor re semel tradita liberatur, secus in locatore.*
10 *Vendi quadam res possunt, qua locari non possunt, vt seruitutes prediales.*
11 *Euicta re locata, locator liberatur prestando aque idoneam, secus in emptione.*
12 *Venditio sine expressione certi pretij non valet.*
13 *Etiamsi dicatur fieri pro iusto pretio.*
14 *Vendito fundo non veniunt instrumenta, secus autem eo locato.*
15 *Vitiosa re vendita competit rescissio contractus, secus autem si fuerit locata.*
16 *Locatio, & conductio quibusdam exceptis, est similis emptioni, & venditioni.*
17 *Conuenit cum emptione in materia.*
18 *Et conuenit etiam in forma, & in alijs.*
19 *An contractu sit locatio, vel potius emptio, & venditio sape dubitatur.*
20 *Venditio esse non potest sine translatione dominij.*
21 *Etiamsi partes dixerint vendere.*
22 *Declaratur tamen procedere si reseruatum sit dominium perpetuum, secus si ad tempus.*
23 *Ampl. declarationem etiamsi dictum fuerit quod iterum facta sit locatio.*
24 *Natura rei solita locari facit reputari contractum locationis non venditionis.*
25 *Ampl. etiamsi partes dixerint vendere.*
26 *Emptio contracta censetur non locatio si constitutum precium non merces.*
27 *Merces locationis quandoque in iure vocatur precium.*
28 *Et ideo mentio precij in contractu, non tollit esse locationem.*
29 *Precij mentio tunc releuat cum correspondet vero pretio.*
30 *Venditio ex paruitate pretij non efficitur locatio, sed conuenit.*
31 *Pretium distributum in annos denotat locationem, vnicum vero denotat venditionem.*
32 *Ampl. vt distributum in annos denotet locationem, etiamsi facta mentio pretij.*
33 *Item amplia etiamsi dictum emere, & vendere.*
34 *Si autem constitutum sit vnicum precium, & simul distributum, tunc si prius distributum, & postea vnitum erit locatio, secus e contra.*
35 *Denominatio denotat qualis sit contractus, & ei statur in dubio.*
36 *Ampl. etiam si adsit aliqua presumptio in contrarium.*
37 *Operarum, seu facti locatio est si recipiens pecuniam nihil transfert.*
38 *Decl. procedere quatenus factum tale sit, vt locari soleat.*
39 *Si autem quid tradatur artifici, vt immutetur, & aliud fiat constituto pretio est emptio, secus si vt eadem reddatur.*
40 *Si artifex ipse ponat rem non erit locatio, sed venditio.*
41 *Decl. procedere si materia quam ponit stet principaliter, non autem si accessoria.*
42 *Et si dubium, an stet principaliter attenditur, an quantitas pretij conueniat valori.*
43 *Gabella censetur locata non vendita.*
44 *Lim. si pacta omnino repugnent locationi.*
45 *Si gabella concessa sit pro annis decem pro tot nummis singulis anni erit locatio.*
46 *Ampl. idem esse si vnicum pretium pro omnibus decem annis sit constitutum si dictum sit locauit.*
47 *Et etiamsi non simpliciter dictum sit locauit, sed etiam vendidit, & locauit.*
48 *Secus si dictum simpliciter vendidit, & vnicum precium constitutum.*
49 *Si dictum simpliciter vendidit, & constitutum precium in singulos annos erit locatio.*
50 *Concessio ad tempus puta ad vitam dignoscitur, quod sit locatio à distributione pretij in singulos annos.*
51 *Pactum remissionis mercedis propter casus fortuitos indicat contractum esse locationem.*
52 *Venditionis nomine venit quandoque locatio in materia fauorabili, secus in odiosa.*
53 *Venditionis verbum est latissimum, & aptum comprehendere omnem translationem dominij.*
54 *Emptio, & locatio eisdem iuris regulis consistunt.*
55 *Argumentum, à venditione, ad locationem valet.*
56 *Regula statur donec limitatio probetur.*
57 *Limitatio regulæ probanda est plene, & concludenter & quomodo.*

## CAPVT II.

QVia dictum est in præcedenti Cap. 1. Veteres promiscuè vsos fuisse verbis emptionis, & venditionis loco verborum locationis, & conductionis, vt habetur in *l. Veteres 20. cum l. seq. ff. de act. empt.* iuxta lecturam

turam *Caiac.*, & aliorum ibidem allegato-
rum, hic congruè videtur quærendum, An
locatio differat à venditione, & quomodò
1 ab ea dignoscatur. Et quoad primam par-
tem quæsiti respondendum est affirmatiuè,
quia vltra diuersitatem nominis, adsunt
etiam inter hos contractus plures differen-
tiæ reales, quarum prima est, quod in con-
2 tractu emptionis, & venditionis Dominium
transfertur à venditore in emptorem *l. cla-
nibus 74. ff. de contrah. empt. §. vendita inst.*
3 *de rer. diu.* secus autem in locatione; & con-
ductione *l. non solet 39. ff. de locat.*, *& cond.
l. cum manu 80. §. fin. ff. de contrah. empt.*
4 quod intelligitur de Dominio directo,
nàm vtile in locatione ad longum tempus
transfertur in conductorem *Aretin. consf. 55.
vers. sed in locatione Alex. consf. 112. num. 3.
lib. 1. Seraph. decif. 272. num. 8.*

5 Secunda est circa rei periculum, siue de-
teriorationis, siue interitus, nam si contracta
sit emptio periculum spectat ad emptorem
*l. necessario 8. ff. de peric., & com. rei vendi-*
6 *ta §. cum autem inst. de empt. & vend.* con-
tratium autem est in locatione, & conduc-
tione, in qua periculum spectat ad locato-
rem *l. item quæritur 14. §. exercitu l. ex con-*
7 *ducto 16. ff. locat.* Vnde sequitur, quod in
locatione, si casu aliquo non possit conduc-
tor vti re conducta, fit ei remissio mercedis,
secus autem in venditione *Menoch. retinen.
remed. 4. num. 25. & 26.*

Tertia est circa auocationem rei, Nàm
8 venditor postquam eam tradidit amplius
eam auocare non potest ab emptore *l. qui-
dam fundum 16. ff. de in rem verso.* locator
autem sæpe auocat à conductore *l. ade 4. C.
locat.*

Quarta est circa rei traditionem, vendi-
9 tor enim si semel rem emptori tradat libe-
ratur, itaut cum eo ex empto ampliùs agi
non possit, sed alijs remedijs vti debet *l. qui
pendentem 16. ff. de action. empt. l. si cum fun-
dum. 68. iuncta glos. ibi in ver. tradat ff. de
contr. empt.*, quod non procedit in locatio-
ne, nàm potest conductor post rem sibi se-
mel traditam, si vti non poterit, iterum, ac
sæpius agere, vt tradatur *l. si quis Domum 9.
& l. ex conducto 15. ff. locati.*, & hanc diffe-
rentiam notat *Bart. in d. l. si quis Domum nu.
1. vers. aduertendum Natt. consf. 360. nu. 1.
Mozz. de loc. & cond. cap. 1. num. 5.*

Quinta est, vt sint quædam res, quæ ven-
10 di possint, locari non item, vt in specie ser-
uitutes prædiales constat vendi posse *l. aquæ
ductus 47. ff. de contrahen. empt.* locari autem
non posse *l. locare 44. ff. locat.*

Sexta est, quod si euincatur res locata,
11 locator liberatur præstando aliam æque
idoneam *l. si quis Domum ff. locat.* quod se-
cus est in venditore, qui non liberatur præ-
stando æque idoneam; sed tenetur ad inte-
resse *Castren. in l. si quis fundũ ff. locat. Mozz.
de locat. & Cond. cap. 1. num. 4.*

Septima est, quod locatio valet quando-
12 que nulla expræssa mercede, videlicet si
res erat solita locari, quia censetur pro con-
sueta vt dicam infra *cap. 17.* Quod secus est
in emptione, & venditione, vt post *Castren.
in l. 1. ff. locat. & cond.* notat ad effectum
huius differentia *Mozz. in dicto cap. 1. num.
6.* & de venditione pro iusto precio facta
13 absque expressione quantitatis, quod non
valeat, nec possit venditor agere ad pretium,
etiamsi rem tradiderit, secus autem in lo-
catione, quia in simili conuentione, secuta
rei traditione, tenetur conductor ad merce-
dem tradit, & dicit esse nouam, & vtilem
differentiam *Pinell. in rubr. C. de resc. ven-
dit. part. 2. cap. 1. num. 24.* & dicam infra
*cap. 35.*

Octaua est, quod vendito fundo non ve-
14 niunt eius instrumenta *l. fundi in princ. ff. de
act. empt.* secus autem eo locato *l. sed addes
21. §. illud ff. locat.* & hanc differentiam ad-
uertit *Bart. in l. 2. in fin. C. de verb. sign.
Surd. dec. 201. num. 1.*

Nona est, quia in venditione rei vitiosæ
15 competit rescissio contractus per actionem
redhibitoriam ex edicto edilium concessa,
quod secus est in locatione, vt est *text. in l.
sciendum est 63. ff. de edil. edict.*

Verum tamen est, quod his, & similibus
16 differentijs non obstantibus locatio, & con-
ductio similis est emptioni, & venditioni, vt
dicit Imperator in principio *tit. instit. de loc.
& Cond. & I.C. in l. 2. in princ. ff. eodem*, &
17 patet, quia conueniunt in materia, cum si-
cut in emptione requiritur res, & precium
*instit. tit. de empt. & vend.* Ita, & in locatio-
ne res, & merces desideratur *inst. tit. de lo-
cat. in princ.*

Et conueniunt etiam in forma, nam si-
18 cut emptio, & venditio ita contrahitur, si
de pretio conuenerit, sic locatio, & con-
ductio ità contracta intelligitur, si merces
constituta sit *Inst. dicto tit. de loc. & cond. in
princ.* & conueniunt in alijs multis, quo-
rum plura simul cumulat *Molin. de iust. &
iur. tom. 2. quæst. 487.* quæ non refero, quia
ex discursu patebunt.

Stante autem tali similitudine præcipuè
in modo contrahendi consistente, sæpè du-
19 bitari contingit, an contracta fuerit em-
ptio, & venditio, seù potius locatio, &
conductio, quæ est secunda pars quæsiti su-

pra

pra posita, de qua dubitatione sunt *text. in §. adeo autem inst. de loc. & conduct. in l. 2. §. Adeo autem ff. eodem in l. sabinus 20. & in l. contendit mihi 65. de contrah. empt.* & alibi, itavt, hæc sit verè grauis, & controuersa iuris quæstio, vt dicit *Menoch. retinen. rem. 4. num. 7.*

Præmittam igitur in hac quæstione aliquas regulas generales, quæ habentur ad dignoscendos hos contractus, & deinde deueniam ad aliquos casus particulares.

Prima Regula est, vt inspiciatur an sit translatum Dominium, vel ne, cum ista sit prima, & principalis differentia inter eos, vt supra probatum fuit, & quod nemo possit videri eam rem vendidisse de cuius Dominio id agitur nè ad emptorem transeat, sed tunc aut locatio, aut aliud genus contractus sit, monet præcisè *Iuris consf. in l. cum manu fata 80. §. fin. de contrah. empt.*

Quod ampliatur, vt licet contrahentes vtantur nomine emptionis, adhuc si tacitè, vel expressè actum sit, vt Dominium pleno iure non transeat, non erit emptio, sed magis locatio *Signorol. cons. 22. num. 12. vers. præterea licet, Azened. cons. 32. num. 11. Mascent. consf. 129. num. 1. Surd. decis. 157. nu. 3. Rot.* quæ alios citat *decis. 128. num. 2. part. 8. recent.* Quod tamen intelligendum est, vt procedat absque difficultate si reseruatum Dominium perpetuò, at si reseruatum fuerit ad tempus hoc non repugnat omninò contractui venditionis, & præcipuè si reseruatum sit prout consueuit, vsquequo soluatur integrum pretium, vt declarant *Surd. decis. 157. num. 2. & Rota dicta decis. 128. nu.* . vbi ita explicat *text. in dicta l. manu fata* *part. 8. recent.* Imò fortius etiam si partes expresse dixerint, quod donec soluatur pretium, fundus sit locatus, adhuc locatio ista nunquam incidenter facta, & venditioni accessoria illi adhærebit, & ceder, eiusque naturam assumet, itaut periculum, & deterioratio rei non spectet ad locatorem, procut spectat in locatione, sed spectet ad conductorem, vt spectat in emptione, & venditione, vt est *text. in l. sicut emptio 23. §. in ordinem ff. locat.* & ibi *glos. in vers. exsolutas*, & firmat pluribus relatis *Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 24. num. 18.* & latius, *Hedeern.* & *Surd. decis. 157. num. 12. & seqq.* vbi post alios dicit d. textum maximè notandū, quia quilibet eo non viso responderet contrariū, sed hoc verum quatenus venditio sit pura, tunc enim cedit locatio interim, ac soluitur precium facta, at secus est si locatio facta sit cum pacto, vt, non soluto pretio, venditio habeatur pro non facta; nam si, pretio non soluto, nempta res facta sit, tunc ex locato erit actio, dicit *text. in l. Item si pretio 25. ff. locat*; vbi *gloss. verb. ex locato* explicat procedere stante pacto præfato.

24 Secunda regula est, vt attendatur natura rei, quæ deducitur in contractum, nam, si solet locari, reputabitur locatio *l. naturalis 5. §. at cum do ff. de præscr. verb.* & regula

25 ista pariter ampliatur, vt procedat etiam si partes aliter contractum denominauerint secundum *Signorol. d. cons. 22. nu. 12. in princ.* & probat *text. in l. insulam 6. ff. de præscript. verb.*

26 Tertia est, vt tunc dicatur contracta emptio, non autem locatio, cum non est constituta Merces, sed conuentum de pretio *Inst. tit. de locat. & cond. in princ.*, adeò vt, eoipso quod fit mentio de pretio, præsumatur emptio, non autem locatio, vt dicunt *Bald. in l. cum dotem 10. num. 2. C. de iur. dot. Marsil. sing. 105. in princ. Menoch. præs. 74. num. 1. lib. 3. Carot. de locat. in tit. de similitudine locationis in qualitate prima nu. 2.* vbi innumeros congerit.

27 Verum Merces etiam locationis, quandoque in lure dicitur pretium, vt signanter ist *l. si quis ante 10. in fin. ff. de acq. poss.* &

28 sic non releuat mentio precij ad locationem excludendam, quando ex alijs dignoscitur contracta, & signanter ex præcedenti denominatione locationis, vt sensit *Ias. in d. l. si quis ante num. 14. ad fin.* & cum sequi videtur *Carot. in d. qualit. 2. empt. num. 9.* & licet contrariam opinionem, quod nempè denominatio non releuet in Concursu cum mentione pretij probet post alios *Menoch.* qui alios cumulat *d. præs. 74. num. 4. lib. 3. Afflict. decis. 72. num. 10. & ibi Vr-*

29 *sill. num. 1. & seq.* tamen istam contrariam non admitterem nisi in casu, quo precium dignosceretur iustum, & correspondens vero valori rei, tunc enim operatur eius mentio, vt contractus non possit censeri locatio, sed reputandus sit venditio, at quando precium non est congruum valori rei, tunc non censetur venditio, sed potius arguitur locatio non obstante precij mentione, si alia verba non repugnent, vt post alios tradunt *Marsil. sing. 105. ad fin. Menoch. præsumpt. 74. num. 5. lib. 3. & retinen. remed. 4. num. 84.* & latè *Carot. tit. de similitudine locationis cap. de qualitate prima empt. num. 4. & 5.*

30 vbi tamen hoc nimis ampliat, dum dicit, quod si venditio non valet ex paruitate precij efficitur locatio, quia ex paruitate precij benè potest argui facta locatio, si verba sint dubia, at vbi vere contracta est venditio pro paruo precio, si paruitas est intra dimi-

dimidiam iusti venditio sustinetur, si verò est vltra dimidiam, & tunc rescinditur contractus, vt disponitur in *l. 2. C. de rescind. vend. Rota coram Eminentissimo Celso decis. 202. num. 6.* & quando adest magnus excessus vltra dimidiam, contractus remanet nullus ipso iure *Gratian. discept. 823. n. 38. & seq. Prat. discept. 25. num. 32. vers. vera namque est regula, & num. 34. in fin. & seq. fab. in Cod. lib. 4. tit. 3. def. 3. Rota coram Canal. decis. 301. num. 3. & in recent. decis. 202. num. 6. par. 10. & in Romana transactionis 19. Aprilis 1660. §. Non obstat coram Verospio*, & sic nunquam transit in locationem, vnde tunc magis argueretur venditio, cum facta esset valoris rei æstimatio, & iuxta illam pretium esset constitutum *Menoch. alios referens præs. 74. num. 2. lib. 3.*

31 Quarta Regula dignoscendi, an sit locatio, vel venditio est videre, an precium sit distributum in singulos annos, vel aliter ratio temporis habita sit, quia tunc erit locatio, si verò non sit ità distributum, sed vnicum, erit venditio *Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. glos. 14. nu. 86. & 87. Menoch. latissime retinen. rem. 4. num. 19. Caroc. de locat. sub tit. de simil. locationis §. disgregata solutio num. 1.* & istum esse verum modum dignoscendi locationem à venditione dixit pluribus relatis *Rot. coram Millino decis. 446.*

32 *num. 2.* Quod ampliatur procedere, etiam si adsit mentio pretij, quia hoc casu pretium pro mercede interpretatur *Menoch. d. remed. 4. num. 23.*

33 Ac etiam si partes aliter contractum denominauerint, videlicet si verbi gratia dixerint emere, & vendere pro tot scutis quolibet anno soluendis, adhuc erit locatio, & non emptio *Tiraquell. d. glos. 14. num. 87. Caroc. sub tit. de simil. locationis §. de qualitate secunda disgregata solutio n. 6. Menoch. retin. remed. 4. num. 21.*

34 Quid autem si vtrumque factum appareat videlicet constitutum vnicum pretium, & distributum in singulos annos? & quamuis constitutionem pretij vnici hoc casu, quo adest etiam distributio in annos, non esse curandam dicat *Bart. in dicta quæst. 4. num. 12. vers. Non obstat, quod pretium*, & eum sequatur *Menoch. retinen. d. remed. 4. nu. 20. ad med. vers. primo non aduersatur:* distinguendum videtur, vt si constitutio pretij in vnica summa præcedat, & solutio dilata sit in annos gratia facilioris solutionis, ista distributio non sit attendenda, sed solum constitutio pretij, & indicet venditionem. E contra verò si constitutum sit ratione annorum, videlicet pro centum annuis in totum conficientibus mille in concessione facta ad decennium, reputanda erit locatio, cum illa expressio scutorum mille stet potiùs demonstratiuè, quam dispositiuè, & non operetur, nam à primordio tituli posterior formatur euentus *l. vn. ad fin. C. de impon. lucr. descript. lib. 10. Gratian. discept. 214. num. 21.* & faciunt in simili, quæ dicuntur de dignoscenda venditione, an sit facta ad corpus, vel ad mensuram, vt videlicet si priùs sit expressum corpus censeatur ad corpus, licet subsequatur expressio mensuræ, & è contra *Becc. cons. 133. num. 1. & seq. Gabr. cons. 64. nu. 3. & 13. lib. 2. Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 17. num. 11. & seq. Seraphin. decis. 264. num. 6. & decis. 317. numer. 4. ad fin.*

35 Quinta regula erit, vt in dubio attendatur denominatio partium, nam si dixerint contrahere emptionem, & venditionem emptio reputabitur, si dixerint contrahere locationem, & conductionem locatio, & conductio reputabitur, in dubio enim talis reputatur contractus, qualis à partibus denominatur, vt firmant *Menoch. præs. 105. nu. 1. & seq. lib. 3. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 8. num. 17. Rot. decis. 510. num. 1. vers. & præ tali par. 4. tom. 3. recent.* vbi *num. 2.* quod hoc maximè procedit, si denominatio sit dispositiuè concepta.

36 Et quamuis denominatio cedat aliquibus ex demonstrationibus contrarijs, vt visum est in regulis suprapositis, tamen non quælibet præsumptio istam, quæ ex denominatione insurgit elidere valet, sed ei standum est etiam si aliquæ præsumptiones sint in contrarium *Crauett. cons. 20. num. 4. Surd. cons. 243. num. 3. Becc. cons. 35. nu. 9. in fin. & seqq.* quid quid secus dicendum sit si adsint pacta substantialia in contrarium, vt dicam in sequenti *cap.*

His præmissis deueniendo ad casus par-
37 ticulares in quibus magis dubitari solet, an sit contracta locatio, seu venditio primus erit si deductum sit in contractum merum factum, seu operatio aliqua, & nullum ius in alium transferet is, qui pecuniam recipit, sed solum aliquid operetur, & isto casu non potest esse emptio, & venditio, sed tantum locatio *l. item si precio 25. in princ. vers. quoties autem ff. locat.* cum concordan. relat. per *Bart. in sua quæst. 4. incip. publicanus num. 10. vers. aliquando agitur,* dum-
38 modo tamen opus tale sit, vt locari soleat puta si do, vt tabulam pingas, secus autem si tale sit, vt locari non possit vti si do, vt manumittas iuxta secundam regulam supra datam, & in his terminis loquitur ille *text. in l. naturalis 5. §. & cum do ff. de præscr. verb.*

*verb.* ibi citat. Et non attenditur in Casu isto regula quarta suprapposita, nempe an sit datum vnicum pretium, vel distributum in menses, aut annos *l. ea lege 53. §. locani opus ff. loc.* & docet *Bart. in d. quaest. 4. vbi supra Menoch. retinend. remed. 4. n. 13. Caroc. qui alios citat sub titulo de differentia locationis §. de qualitate prima locationis nu. 2.*

39 Secundus Casus est, quando in Contractum deducitur factum, simulque aliqua rei traditio, & tunc adhoc, vt sit locatio necesse est, vt is cui opus faciendum est det rem, seu corpus in quo opus faciendum sit, vt habetur in *l. Sabinus 20. ff. de contrah. empt.* toties enim conductio est quoties materia, in qua aliquid praestatur in eodem statu eiusdem manet, quoties autem immutatur, & alienatur emptio magis, quam locatio intelligi debet *l. conuenit mihi 65. vers. totis enim ff. de contrah. empt.* Vndè si cum aurifice Titius conuenerit, vt is de auro suo annulos certi ponderis, certaeque formae sibi faciat acceptis verbi gratia decem, haec erit emptio, & venditio, si verò Titius aurum dederit poliendum, vel ornandum mercede pro opera constituta erit locatio *§. Item quaeritur inst. de loc. & conduct. l. 2. §. Adeò autem ff. eodem.*

Verùm non sufficit, Artificem aliquid de 41 suo ponere ad hoc, vt sit venditio, sed necesse est, vt materia illa, quam ponit stet principaliter, alias si stet accessoriè adhuc erit locatio, vt est Casus in *l. Item si pretio 25. §. Cum Insulam ff. locat.* vbi data fuerat Insula Artifici aedificanda totali sua impensa, qui propterea cementa etiam de suo ponere debebat, & tamen dicitur locatio, quia solum quod stat principaliter, cum aedificium ei cedat, ab eo non dabatur, itaut quod dabat artifex non stabat principaliter, vt considerauit *Bart. in d. quaest. 4. num. 10. prope med.* & alijs congestis *Menoch. retinen. remed. 4. num. 15. cum duob. seqq.*

42 Si verò res sit dubia an videlicet res, quae ab artifice praestatur stet principaliter, seu accessoriè, & recurrendum esse ad quātitatem pretij, vt si conueniat valori rei sit emptio, secus è contra censuit post *glos.* quam dicit singularem in *l. 1. §. 1. in verb. agendo ff. de superfic. Bart. in sua quaest. 4. in solut. num. 10. vers. aliquando dubitatur*, & alijs adductis, *Menoch. d. rem. 4. num. 18.*

43 Tertius casus est quando in contractum non venit factum aliquod, sed res tantum, & quaestio cadere solet, quando conceditur à Principe, seu Communitate Gabella, seu Datium ad aliquos annos puta per decennium, & in hac quaestione, quia subiecta materia magis, atque etiam magis conuenit locationi, quam venditioni secundum *Boer. decis. 249. num. 11. post med. vers. & hoc dicit expressè*, sunt enim hae res naturae vt exerceri soleant per Communitates, aut locari, vt dicit *Signorol. cons. 22. num. 12.*

44 debet semper censeri facta locatio, nisi alia pacta omninò repugnent *d. l. naturalis 5. §. & cum de ff. de praescr. verb.*

Vis igitur stat in dignoscendo, quando 45 adsint pacta adeò repugnantia, vt praeualeant, & si dictum sit concedo pro annis decem pro tot nummis singolo anno, nihil est, quòd praeualeat naturae rei, & multò minùs si, pro verbo concedo, dictum sit loco. *Ripa in tractat. de peste tit. de priuileg. contr. num. 51. & 55. Menoch. praesumpt. 104. n. 1. & 2. lib. 3. Boer. decis. 249. n. 11. vers. primus casus, & vers. secundus casus.*

46 Quid autem si constitutum sit vnicum pretium pro omnibus decem annis? & ad huc, si dictum sit locauit censeri, debet locatio ex adduct. per *Menoch. d. praesumpt. 104. num. 4. & 5.* vbi respondet contra *Caroc. de loc. sub tit. de similitudine locationis §. de qualitate quarta venditionis num. 7.*

47 Idque ampliatur procedere non tantum si simpliciter dictum sit locauit, sed etiam si dictum promiscuè vendidit, & locauit, quia adhuc erit locatio, quamuis constitutum sit vnicum pretium *Ripa d. tit. de priuileg. contract. num. 66. Menoch. d. praesumpt. 104. num. 43. Boer. decis. 249. n. 11. vers. quartus est casus.*

48 Si autem dictum sit simpliciter vendidit, & tunc, si constitutum vnicum pretium pro omnibus decem annis, reputatur venditio, quia concurrunt duae demonstrationes, quae praeualent qualitati rei in contractum deductae, nempe denominatio venditionis. & vnicum pretium *Menoch. d. praes. 104. num. 40. Caroc. d. §. de qualitate quarta vendit. n. 7 vers. tertius casus Boer. dec. 249. n. 11. in tertio casu vers. secundo quod ampliatur procedere*, etiam si, post constitutum ab initio vnicum pretium, postea sit facta distributio in singulos annos *Rip. in dicto tit. de priuil. contract. n. 46. Menoch. praesumpt. 104. n. 41. lib. 3.*

49 At si, vbi dictum simpliciter vendidit, non sit constitutum pretium vnicum, sed diuisum tantum in singulos annos, & erit locatio *Bart. in l. cotem ferro §. qui maximos n. 2. ff. de public. & vectig. Ancar. cons. 402. n. 2. Corn. cons. 23. n. 7. & cons. 33. n. 9. lib. 2. Caroc. d. §. de qualitate quarta venditionis nu. 7. vers. tertius est Boer. decis. 249. nu. 11. vers. tertius casus*, & est communis opinio, vt fate-

tur, licet plura in contrarium adducat *Menoch. dicta præsumpt.* 104. *num.* 6. quæ procedit etiamsi constitutum sit pretium vnicum, & deinde distributum in singulos annos *Ripa in dicto tit. de privil. contract. nu.* 64. quem refert *Menoch. eadem præsumpt.* 104. *nu.* 39. & sequitur *Caroc. d.* §. *de qualitate quarta vendit. sub tit. de similitudine locationis num.* 7. *vers. ampliatur.*

Solet etiam cadere quæstio ista in con-
50 cessione rei ad tempus puta domus ad vitam, & in his terminis verum esse modum dignoscendi locationem à venditione inspicere, si pretium sit destributum in annos, vel vnicum pro toto tempore iuxta regulam supra quarto loco traditam dicit *Rot. in illa decis.* 446. *nu.* 2. *coram Millin. ibi citat.* At in præfatis quoq; casibus, & alijs similibus, in quibus cadit hæc quæstio, conside-
51 rari solent pacta conuenta. Nam si adaptentur magis locationi, quam venditioni locationem arguent, & è contra, prout in specie si adsit pactum, quod ob bellum, vel alium casum similem fiat remissio mercedis, quod demonstret esse contractum locationis respondit *Socein. sen. consil.* 88. *col.* 2. *vers. quod etiam dignoscitur lib.* 1. *Menoch. retinend. d. remed.* 4. *num.* 25. & 26.

Et considerari etiam solet subiecta mate-
52 ria, nam locatio ad longum tempus, vti transferens dominium vtile, in materia fauorabili venditionis nomine venire poterit, secus autem in stricta, & odiosa, vt in specie cum in vna Romana Prælationis prætēderetur per quasdā Moniales, vti Dominas directas domus ad vitam per emphiteutam locatæ, prælatio in tali locatione per text. in *l. fin. C. de iur. emphit.* cum ibi tradit per *Ias. n.* 11. *Rot. cor. Sacrato sub die* 5. *Apr.* 1604. censuit eam non competere, & reddidit rationem, quia dispositio *dicta l.* (sunt verba præcisa decisionis) est exorbitans tanquam contra *l. dudum C. de contrah. empt.* & ideo stricte, & in casu tantum ibi expræsso intelligenda, vt in specie argumentatur *Rum. sen. cons.* 357. *num.* 7. *lib.* 2. & faciunt plures rationes ponderatæ in causa *Romana Casalis die* 20. *Februarij, &* 14. *Martij* 1576 *coram Reuerendiss. Alex.* quæ, licet fuerint deductæ ad effectum euitandæ pœnæ, possunt etiam deseruire in hoc casu, quo stricta est facienda interpretatio, vt supra dictum est. Dispositio autem *d. l. fin.* loquitur in vēditione non autem in locatione ad vitam.

53 Non obstat quod venditionis verbum sit latissimum, & aptum comprehendere omnem actum per quem transfertur dominium *l. statu liberis ff. de statu liberis Bar. in l. nemit* §. *venditionis ff. quibus modis pig. vel hypot. solu.* cum similibus. In locatione autem ad vitam transferatur vtile dominium, vt late fuit deductum in causa *Romana de Cupis* 10. *Nouembr.* 1600. *coram me*, quia prædicta procedunt in materia fauorabili, vel saltem in indifferenti, secus in materia stricta vt per *Greg. Lopez.* post alios quos allegat in *l.* 55. *num.* 4. *tit.* 5. *part.* 5. faciunt tradita per *Tiraquel. tit. de retract. lignag.* §. *in glos.* 14. *num.* 88. & 89. ex quibus fuit conclusum sententiam D. in ciuilibus Locumtenentis Illustriss. Vicarij Vrbis ad fauorem Monialium latam tanquam iniustam esse reuocandam. hæc Rota.

Denique non omittendum hic animaduertere, quod iura non solum dicunt lo-
54 cationem, & conductionem esse similem emptioni, & venditioni, sed etiam expræssè addunt eisdem iuris regulis consistere test. est in *princ. tit. instit. de locat. & conduct. & in l.* 2. *in princ. ff. eodem.* Hinc enim deducitur magna consequentia, vt videli-
55 cet liceat arguere ab emptione, & venditione ad locationē, & conductionem prout faciunt *Corn. consil.* 181. *n.* 65. *lib.* 2. *Mantic. de tacit. & amb. lib.* 12. *tit.* 12. *n.* 11. *Rot. dec.* 350. *n.* 9. *part.* 4. *recent.* & alij passim, & procedet argumentum, vbicumque non docebitur aliud esse in locatione, & conductione specialiter constitutum, vel in ea diuersam militare rationem, in prædictis enim iuribus traditur regula generalis, quod contra-
56 ctus eisdem iuris regulis consistant, & sic constituta in vno procedant etiam in alio, ac proinde huic regulæ standum erit donec probetur limitatio *Glos. in rubr. de reg. iur. in* 6. *ante fin. vers. habet enim aduersarius, Bald. in cap.* 1. *num.* 5. *vers. in omnibus his de alienat. iudic. mut. ca. fact. Dec. in l.* 1. *nu.* 8. *ff. de reg. iur. & cons.* 142. *num.* 4. *vers. & ideo secundum regulam, Rota coram Gregor. decis.* 182. *num.* 1. *& decis.* 228. *num.* 7:
57 & probanda erit limitatio concludenter, & plenè *Seraph. decis.* 416. *num.* 9. *Gregor. decis.* 279. *num.* 2. Itant non satis sit allegare aliquam diuersitatem, nisi diuersitas illa per necesse inferat ad limitationem, & legis auctoritate fundetur, vt requiritur, quando, prout hic, regula legis auctoritate fundatur *Peregr. cons.* 97. *in fin. lib.* 1. *Sperell. decis.* 124. *n.* 62.

## Emphiteusis an sit locatio, & quomodo ab ea dignoscatur.

*SVMMARIVM.*

1 *Emphiteusis quid sit.*

3 *Emphi-*

2 *Emphiteusis comprehenditur sub nomine locationis latè sumpto.*
3 *Emphiteusis natura non inclinat, neque ad locationem, neque ad venditionem.*
4 *Emphiteusis differt non solum à locatione, ad breue tempus, sed etiam à locatione ad longum tempus, & perpetua.*
5 *Emphiteusis habet familiaritatem cum locatione.*
6 *Emphiteusis dignoscitur à locatione ex denominatione partium.*
7 *Et multo magis si denominatio fuerit dispositiue concepta.*
8 *Denominatio contractus etiam enunciatiua attenditur.*
9 *Denominatio contractus attenditur, etiamsi adsint aliquæ præsumptiones in contrarium.*
10 *Pacta magis attenduntur quam denominatio contractus.*
11 *Intellige de pactis circa naturam contractus, non circa accidentalia.*
12 *Verba deseruiunt natura contractus, non natura verbis.*
13 *Denominationi statur si sunt pacta hinc inde.*
14 *Pacta magis attenduntur si partes vsa sunt promiscue verbo locationis, & emphiteusis.*
15 *Emphiteusis denominatio, magis operatur, quam denominatio locationis.*
16 *Emphiteusis admittit quæcumque pacta.*
17 *Emphiteusis est materia informis, recipiens formam à placito contrahentium.*
18 *Locatio dignoscitur ab alijs contractibus ex pensione.*
19 *Pensio magna denotat esse locationem non emphiteusim, & e contra modica denotat emphiteusim.*
20 *Hebræi habentes ius, quod vocant Gazagà sunt conductores, non emphiteutæ.*
21 *Pensionis quantitas præualet omnibus coniecturis, & indicijs contrarijs ad dignoscendum, an sit contractus locationis.*
22 *Decl. procedere, vt præualeat singulis coniecturis de per se, non simul.*
23 *Denominatio emphiteusis præualet quantitati pensionis magnæ, denominatio vero locationis cedit quantitati pensionis paruæ.*
24 *Emphiteusis Ecclesiastica non potest concedi pro pensione modica.*
25 *Pensio magna denotat locationem etiam in Ecclesiasticis cum partes vsa sunt promiscue nomine emphiteusis, & locationis.*
26 *Pensionis quantitas denotat locationem si appeetet eam solui in recompensationem fructuum, & e contra denotat emphiteusim si in recognitionem dominij.*
27 *Pensio denotat locationem si dictum solui pro fictu.*
28 *Pensio denotat locationem si dictum solui pro Canone.*
29 *Canon, & census sunt synonima, & quando releuet dictum pro canone.*
30 *Pactum remissionis pensionis denotat locationem.*
31 *Pensionis diuisio ad rationem petiarum terræ denotet locationem.*
32 *Pensio quando dicatur magna, ad effectum vt indicet contractum esse locationem.*
33 *Solutio alicuius summæ ab initio indicat fuisse contractam emphiteusim.*
34 *Pensio, vt cognoscatur an sit magna considerari debent fructus de tempore concessionis.*
35 *Pensio an præsumatur, quod fuerit correspondens fructibus, vel non.*
36 *Iactare suum nemo præsumitur.*
37 *Sed hæc est præsumptio leuissima, & alijs cedit.*
38 *Pensio magna etiamsi contractus sit emphiteusis operatur, vt in eo procedant regulæ locationis.*
39 *Pensio in pecunia magis denotat locationem, in fructibus emphiteusim.*
40 *Pensio si dictum solui pro portione dominica arguit locationem.*
41 *Pensio in annos distributa indicat locationem.*
42 *Dominij translatio denotat non esse contractam emphiteusim, sed contractum censualem.*
43 *Censualis contractus differt ab emphiteutico, quia in eo transfertur vtrumque dominium.*
44 *Census alius reseruatiuus, alius constitutiuus, & in quo differant.*
45 *Dominij directi reseruatio non magis conuenit emphiteusi quam locationi.*
46 *Pactum de non auferendo magis conuenit emphiteusi, sed potest etiam apponi in locatione.*
47 *Pactum quod in aliquo casu possint bona restitui denotat locationem.*
48 *Pactum quod fiant reparationes per conductorem magis conuenit emphiteusi, sed non repugnat locationi.*
49 *Pactum, quod ob non solutionem pensionis incurratur caducitas æque conuenit emphiteusi, ac locationi.*
50 *Caducitas ob alienationem non procedit in locatione ad longum tempus.*
51 *Alienatio rei ad longum tempus conductæ est nulla.*
52 *Pactum, quod non possit conductor alienare magis conuenit emphiteusi quam locationi, & eam indicat.*
53 *Secus si addita pæna caducitatis; quia indicat locationem.*
54 *Laudemium non debetur ex alienatione rei locatæ.*
55 *Non tamen repugnat locationi pactum, quod debeatur laudemium.*
56 *Laudemium est quinquagesima pars pretij.*
57 *Laudemij solutio denotat bona esse emphiteutica.*
58 *Secus si appareat solutum per errorem.*
59 *Perpetuitas concessionis arguit contractum esse emphiteusim potius quam locationem.*
60 *Sed hæc est coniectura leuis, & contrarium procedit in Ecclesiasticis.*
61 *Concessio ad tertiam generationem non repugnat quod sit locatio.*
62 *Concessio ad vitam, magis conuenit locationi quam emphiteusi.*
63 *Contractus in dubio potius locationis quam emphiteusis reputandus est.*
64 *Et potius Censualis quam emphiteutica.*
65 *Secus si in Regione emphiteusis non practicaretur.*

## CAPVT III.

1 EMphiteusis, quæ nihil aliud est, quam concessio rei immobilis ad tempus, vel in perpetuum pro conuenta pensione, seù redditu domino directo præstando in dominij directi recognitionem, prout reiectis alijs definitionibus eam nouissimè definiuit, *Fulgin. de iur. emphit. in præludio*

2 *quaest.* 1. *num.* 18. Licet sub nomine locationis latè saltem sumpto vocabulo compræhendatur *Menoch. cons.* 372. *nu.* 12. *Caroc. de loc. & cond. in princ. tit. locationis diui-*
3 *sa num.* 1. tamen certum est, quod post legem Zenonianam habet propriam naturam neque ad locationem, neque ad venditionem inclinantem, sed suis pactionibus fulciendam, vt habetur *in* §. *Adeò autem in-stit. tit. de loc. & cond.*

Et licet aliqui dicant emphiteusim dif-
4 ferre à locatione ad breue tempus facta, & respectu locationis ad longum tempus adess se differentiam verbalem tantum, tamen eorum opinio est euidenter falsa, vt asserit, & probat *Mantic. de tacit. lib.* 22. *tit.* 2. *num.* 55. *vers. Nec obstat, quod & Gratian. discept.* 378. *num.* 30. *Rot. coram Straph. decis.* 286. *num.* 20. *& decis.* 288. *num.* 2. *& seq.* Et patet ex pluribus differentijs relatis per *Valasc. de iur. emphit. quaest.* 20. *& seq.* vbi viginti differentias refert, & per *Fulgin. eodem tract. in prælud. quaest.* 5. & patebit etiam ex dicendis infra hoc capit. & alibi, vbi secundum subiectam materiam occurret sæpè distinctionem facere inter hos contractus, & procedit dicta differentia etiam si locatio sit perpetua, quia, & in his terminis loquuntur dictæ decisiones coram Seraphin, & expressè declaratur coram eodem *decis.* 353. *num.* 2. *quæ est in eadem causa cum supracitatis.*

Verum quia, licet verè inter hos con-
5 tractus adsint multæ differentiæ, tamen negari etiam non potest esse inter eos magnam familiaritatem, vt dicit *text. in* § *adeò Instit. de locat. & cond. & Fulgin. de iur. emphit. d. quaest.* 5. *num.* 1. *Seraphin. decis.* 288. *num.* 2. ita ut sæpè in praxi dubitare contingat an sit contracta locatio, vel potius emphiteusis, operæ pretium est videre quomodo dignoscatur, licet sit valde laboriosum vt dixit *Carocc. de locat. tit. de rescind. locat. nu.* 46.

6 Et quatenus verè dubitetur, an vnus, vel alius contractus celebratus sit, in tali dubio statur denominationi partium, itaut si denominauerint contractum locationis, locatio censebitur contracta, si denominauerint emphiteusim, pari modo reputanda erit contracta emphiteusis, *Menoch. præsumpt.* 105. *num.* 1. *& seq. lib.* 3. *Mantic. de tacit. lib.* 22. *tit.* 8. *num.* 7. *Rot. decis.* 510. *num.* 1. *vers. & pro tali par.* 4. *tom.* 3. *recent. & coram Merlino dec.* 545. *num.* 7.

7 Idque multo magis procedet si talis denominatio non simpliciter enunciatiuè, sed dispositiuè fuerit concepta, vt benè considerauit *Rota d. decis.* 510. *nu.* 2. *part.* 4. *tom.* 3.
8 *rec.* At non proinde sperni debent enunciatiuæ, nam non solum emissæ in ipso instrumento concessionis, sed etiam alibi, maximè probant in hoc proposito, *Gratian. discept.* 917. *num.* 4. *& seq. Rota in Sabinen. tenuta coram Litia impress. per Marchesan. par.* 1. *fol.* 1079. *num.* 2.

9 Et hoc procedit etiam si adsint aliquæ præsumptiones, quod contractus non sit is, quem partes denominarunt, quia adhuc reputari debebit talis secundum *Crauett. cons.* 20. *num.* 4. *Surd. cons.* 243. *num.* 3. *Bec. cons.* 35. *num.* 9. *in fin. & seqq.* sed hoc
10 non item quoad pacta, quia ea magis attenduntur ad dignoscendum quid actum, quam denominatio *Decian. cons.* 35. *n.* 41. *lib.* 2. *Menoch. cons.* 201. *num.* 26. *& seqq. Peregrin. cons.* 12. *nu.* 15. *lib.* 2. *Bellon. iun.*
11 *cons.* 58. *nu.* 6. *& seqq.* Intelligendo tamen de pactis, quæ versantur circa substantiam, & naturam contractus, non de ijs, quæ solum circa accidentalia eiusdem versentur, vt declarant *Surd. cons.* 243. *num.* 43. *& Becc. cons.* 35. *num.* 11. *ad med.* Ratio enim
12 conclusionis est, quia verba deseruiunt naturæ contractus, & non natura verbis, & ideò non denominatio, sed pacta substantialia attendi debent *l. Insulam* 6. *ff. de præscript. verb. Alex. cons.* 40. *num.* 14. *vers.*
13 *pro hoc facit lib.* 4. *Seraph. decis.* 794. *num.* 6. Dummodo tamen non adsint pacta hinc inde, partim videlicet, conuenientia locationi, & partim conuenientia emphiteusi, quia tunc standum erit denominationi *Surd. cons.* 243. *numer.* 43. *ad med. Fachin. cons.* 1. *num.* 16. *lib.* 1. *Menoch. præsumpt.* 104. *num.* 31. *lib.* 3. prout è contra si
14 partes promiscuè vsæ fuerint verbo locationis, & emphiteusis magis attendi debebunt pacta *Bellon sen. cons.* 21. *num.* 5. *Andreol. contr.* 90. *num.* 5. *part.* 1. *Clar. in* §. *emphiteusis quaest.* 1. *num.* 5. *Marescott. var. cap.* 76. *num.* 15. *lib.* 2. *Mantic. de tacit. lib.* 22.
15 *tit.* 2. *num.* 10. magis tamen vrgebit, quod partes dixerint velle contrahere emphiteusim, quam quod dixerint velle locare, magisque propterea vrgentes coniecturæ requirentur, vt à tali denominatione emphiteusis recedatur, quam, vt recedatur à simplici denominatione locationis, idque non solum quia locationis nomen non repugnat contractui emphiteutico, sed illum compræhendit saltem sub sua lata significatione, vt supra dixi in principio, sed etiam
16 quia emphiteusis admittit quæcumque pacta *l.* 1. *C. de iur. emphit. Ruin. cons.* 98. *n.* 12. *lib.* 3. & non habet propriam naturam,

sed

sed est veluti materia informis recipiens
17 formam à placito contrahentium, vt dicit
Rota coram Penia decis. 1192. num. 3. & Ho-
diern. ad Surd. decis. 198. num. 5. & quod
habeat naturam suis pactionibus fulcien-
dam dicit Imper. in §. Adeò autem post med.
inst. de loc. & cond. Vndè difficilius operari
poterunt pacta, vt à denominatione rece-
datur, vt benè probat Marescott. var. cap.
76. num. 17. & seqq. lib. 2. & sensit Rota in
vna Forosempronien. pensionis 27. Ianuarij
1616. §. Rota censuit coram Sacrato.

Deueniendo autem ad pacta: primo, &
principaliter considerari solent ea quæ ver-
santur circa pensionē, ex pensione enim di-
gnoscitur locatio ab alijs contractibus, vt
docuit Glos. in l. 1. ver. agendo, & ibidem
etiam Bart. num. 3. ff de superficieb. & in
proposito, si pensio sit magna demonstrat
esse locationem, non autem emphiteusim,
Ruin. cons. 161. num. 27. lib. 1. Cephal. cons.
9. num. 12. Bursatt. cons. 255. num. 2. Ne-
mizan. cons. 92. num. 12. & latis. seq. Ber-
rett. cons. 32. num. 8. Becc. cons. 3. num. 22.
vbi de communi testatur Menoch. cons. 929.
num. 16. Bolognin. cons. 54. num. 5. Clarus
§. emphit. quæst. 1. num. 5. Thesaur. dec.
20. num. 5. & in fin. Rot. dec. 14. num. 11.
part. 6. recent. Et èconrra si soluatur quid
minimū respectu rei erit emphiteusis Bald.
rubr. C. de iur. emphit. num. 11. & seqq.
nin. cons. 161. num. 27. ad fin. lib. 1. Me-
och. cons. 372. num. 7. Surd. cons. 537. nu.
Gratian. discept. 926. num. 11. Et iste est
erus modus dignoscendi locationem ab
nphiteusi, vt tradunt Bellon. sen. cons. 21.
um. 8. vers. vltimo notabiliter Seraphin. dec.
2. num. 3. & dec. 794. num. 5. Rot. decis.
54. num. 2. par. 1. diu. & dec. 64. num. 3. post
d. par. 4. rec. & quod hæc sit verior opi-
o, & ab ea non recedendum testatur Bu-
t. decis. 334. nu. 1.

Hinc licet Hebræi Vrbis, tanquam ha-
entes ex quadam constitutione san. me.
ementis VIII. priuilegium, vt per Domi-
s domorum quas inhabitant expelli non
leant, vindicent sibi quoddam ius inqui-
atus, quod Gazagà vocant, & pretende-
ur per illud eos potius effici emphiteu-
, quam conductores Rota in vna Roma-
domorum coram Verospio quæ est decis. 38.
t. 14. recent. censuit contrarium, idque
aliunde deduxit quam ex eo quod ipsi
quid modicum in recognitionem di-
i dominij dumtaxat persoluunt, sed
sionē annuis redditibus corresponden-
, ex quo dignoscitur eos esse conducto-
non autem emphiteutas ex prædictis
alijsque ibi cumulatis sub num. 5.

Et adeò magni faciunt DD. hoc argu-
21 mentum desumptum à quantitate pen-
sionis, vt præualere velint omnibus conie-
cturis, & indicijs contrarijs Aretin. cons. 55.
n. 4. ad fin. vers. secundo respondemus Ruin.
cons. 161. num. 29. post med. lib. 1. Bolognin.
cons. 54. num. 4. vers. tamen tanta est Man-
tic. de tacit. lib. 22. tit. 2. num. 9. Rot. coram
Seraph. dec. 272 num. 4. & coram Buratt.
dec. 334. num. 14.

22 Quod tamen intelligo de singulis alijs in-
dicijs de per se consideratis, non autem de
omnibus simul iunctis, cum imò in specie
de denominatione sint, qui teneant eam
præualere dicto argumento desumpto à
quantitate pensionis Natt. cons. 49. num. 16.
Siluan. cons. 47. num. 5. Gabr. cons. 84. nu.
9. & seqq. lib. 2.

Et licet in contrarium, etiam in termi-
nis quod pensio magna præualeat ad de-
monstrandam locationem, argumento de-
sumpto pro emphiteusi, ex eò quod partes
ità contractum denominauerint, teneant.
Ruin. cons. 161. num. 27. in princ. lib. 1. Ro-
land. cons. 96. num. 38. & seq. lib. 1. & Rot.
quæ in vna Viterbien. domus de Lannuijs 14.
Maij 1601. §. exaduerso autem coram Cor-
duba, & in vna Spoletana mercedis 29. Maij
1600. coram eodem, dicit ita fuisse sæpius
resolutum Seraphin. decis. 794. num. 3. &
seqq. Buratt. dec. 334. n. 3. Andreol. contr.
90. numer. 6. part. 1. in recent. decis. 14.
23 num 12. part. 6. placet distinctio, vt si aga-
tur de contractu, quem partes denomina-
uerint locationem, & in eo constituerint,
pensionem modicam, procedat ista vlti-
ma opinio, vt præualeat quātitas pensionis,
& magis demonstret emphiteusim, quam
dicta denominatio demonstret locationem,
quia conductio non est, quæ fit pro vno
nummo, sed quæ fit pro pretio iusto l. si
quis ante 10. ad finem iuncta glos. in vers.
vero pretio ff. de acquir. poss. At è contra si
simus in contractu denominato emphiteu-
sis, in quo pensio sit magna, magis standum
sit denominationi, quia hoc casu non est
cur recedamus ab ea, dum, vt supradixi
emphiteusis est capax omnium pactorum,
& sic etiam admittendi, quod soluatur ma-
gna pensio, vt benè supracitati pro prima
opinione, & vltra eos optimè, lateque Ma-
rescott. var. cap. 76. num. 10. & seqq. lib. 2.
& plenè etiam Surd. decis. 198. num. 19. ad
fin. vers. secundo respondebat, & ibi Hodier-
na in addit. num. 5. & 6. penes quos alij.

Quod absque dubio facilius dicendum
24 erit in emphiteusi Ecclesiastica, nam licet
non

non ignorem aliquos Doctores etiam de ea loqui, dum dicunt ex magnitudine pensionis argui locationem, prout considerauit *Rota coram Buratto dicta decis. 334. num. 13 verf. quia hoc obiectum*, tamen inde poterit sumi etiam in Ecclesiastica aliquod indicium, quod quatenus concurrant alia, prout concurrebant in prædicta *decis. 334.* aliquid operabitur, at non poterit sumi argumentum magnum alijs, & signanter denominationi emphiteusis, præualens, præsertim vbi non agatur de emphiteusi antiquissima, vel aliud concurrat, quia in emphiteusi Ecclesiastica necesse est constituere pensionem magnam, & correspondentem fructibus, alias contractus non posset dici vtilis, & sic esset nullus iuxta dispositionem *extrau. ambitiosæ de reb. Eccles. non alien.* vt benè considerant in proposito *Gabr. dicto conf. 84. num. 12. lib. 2. Surd. decis. 198. num. 22. Franc. decis. 191. num. 12.* & dicam latius infra cap. 14. de locatione bonorum Ecclesiasticorum §. 16.

25 Tunc autem etiam in Ecclesiasticis magnitudo pensionis demonstraret locationem, cum partes non denominassent contractum simpliciter emphiteusim, sed promiscue vsæ essent nomine emphiteusis, & locationis, hoc enim casu, etiam tenentes magnam pensionem, non facere contractū locationis, contrarium tenent, vt aduertit *Rota coram Burratt. decis. 334. num. 12.* & promiscua denominatio reputatur etiam, vbi partes dixerint locauit, & respectiuè conduxit in emphiteusim *Bald. in rubr. C. de iur. emphit. num. 11. Buratt. d. decis. 334 num. 11.*

26 Prout etiam magni faciēda est quantitas pensionis, si ex verbis instrumenti apparet, quod verè soluitur in recompensationem fructuum, ac pro eis, & è contra nihil faceret, si constaret, quod non in meram recompensationem fructuum, sed magis in recognitionem directi dominij solueretur. Nam in hoc consistit tota vis huius coniecturæ, cum ista sit differentia principalis inter hos contractus, vt patet ex vtriusque diffinitione, quatum vna habetur supra cap. 1. & alia in cap. isto vtrobique in principio, & ideo quando habetur pensio magna, vel parua cum hac circumstantia, videlicet, quod magna sit expressè constituta in recompensationem fructuum, & pro eis, vel parua in recognitionem dominij directi, tunc verè procedat conclusio, quod hæc coniectura denominationi contractus, & alijs coniecturis præualeat, quia in his terminis, vt plurimum loquuntur pro ea supracitati, & signanter explicant *Natt. cons. 49. num. 30. vers. Non obstat dum dicitur Rimin. iun. cons. 461. nu. 25. Becc. cons. 3. num. 23. Gabr. cons. 80. num. 11. & cons. 84. num. 13. lib. 2. Marescott. var. cap. 76. num. 11. lib. 2.*

27 Et sufficienter expressum erit solui debere pro fructibus, & non meram recognitionem directi dominij, si dictum fuerit soluendum pro fictu, & sic apertè demonstrabit, iuxta prædicta, fuisse contractam locationem, & non emphiteusim *Surd. cons. 537 num. 7. Gabr. cons. 80. num. 10. lib. 2. vbi num. 12.* quod propterea non attendendum hoc casu, quod contractus denominatus sit emphiteusis, licet hoc non absolute procedat, sed solum quatenus pensio sit magna & alia repugnent, vt censuit *Mantica de tacit. lib. 22. tit. 8. num. 27.*

28 E contra si dictum solui debere pro Canone arguitur, contractum non esse locationis *Mars. cons. 3. num. 16. Menoch. cons. 372. num. 4. Marescott. cap. 76. num. 23. lib. 2.* facit *Seraph. decis. 1435. num. 1.* licet non propterea demonstret esse emphiteu-

29 sim potius quam contractum censualem, cum Canon, & Census sint sinonima *dec. s. 25. num. 8. post Posth. de manut. Duran. decis. 425. num. 14. Merlin. decis. 545. nu. 12.* & quatenus dictum sit pro Canone, seù responsione nullum potest fieri fundamentum in nomine Canonis. *Rim. sen. cons. 160. num. 6. Buratt. decis. 334. num. 16.* & hoc casu intelligeretur potius pro censu, quam pro emphiteusi *Menoch. cons. 865. num. 4. Gratian discept. 566. num. 12. Mantic. decis. 134. num. 3.* prout etiam si dictum esset pro Canone, seù Censu, *Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 8. num. 9. Fulgin. de iur. emphit. in prælud. quæst. 15. num. 16.* licet verba ista non repugnent, si aliunde constet contractam esse emphiteusim *Gratian. discept. 926. nu. 12. Seraphin. decis. 1195. num. 3. & decis. 1235. in princ.* Census enim nomen nil releuat, cum varie accipiatur, & sumatur etiam pro Canone *Seraph. dec. 1235. nu. 1. in recent. dec. 117. num. 8. part. 5. Eminentiss. Celsus decis. 202. nu. 17.* ac etiam pro pensione *Honded. cons. 81. num. 10. lib. 2. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 3. nu. 19. vers. Nec obstat.*

30 Si autem dictum sit pensionem non esse soluendā in casibus occurrentibus non perceptionis fructuum, patebit quod pensio est constituta in fructuum recompensationem, & habito respectu ad eos, vnde tale pactum demonstrabit locationem, quia non conuenit regulariter emphiteusi *Bellon. sen. cons. 21. num.*

21. *num.* 8. *verſ. Item adeſt*, & dicam alibi.

31 Prout etiam ſumitur argumentum,quod non ſit conſtituta penſio in recognitionem directi dominij, ſed in recompenſam fructuum, & magis vrget pro locatione,ſi non ſit conuenta in vnica ſumma pro toto prædio, ſed diuiſim puta ad Carolenos tres pro quolibet rubro, cum dignoſcatur conſtituta pro terra, & eius vſu, quod eſt proprium locationis, vt conſiderauit *Rota coram Buratt. deciſ.* 334. *num.* 7.

32 Controuertitur autem, quæ nam dicatur penſio magna ad hunc effectum denotandi contractum non eſſe emphiteuticum, ſed locationis, & requiri eam eſſe omninò correſpondẽtem fructibus rei cenſuit *Surd. deciſ.* 198. *num.* 19. *verſ. ad quantitatem*, ſed contraria opinio eſt penes plures, quod videlicet, etiam ſi penſio non correſpondeat quantitati fructuum, dummodo non ſit minima indicet locationem, vt videre eſt penes *Grat. conſ.* 128. *nu.* 8. *lib.* 2. *Neuizan. conſ.* 92. *num.* 45. *Rim. iun. conſ.* 461. *num.* 25. *Rot. coram Buratt. deciſ.* 334. *num.* 2. & penſionem duodecim ducatorum eſſe magnam in caſu ſuo cenſuit *Gabr. conſ.* 80. *num.* 6. *lib.* 2. ſed veritas eſt, quod tunc vrget magis hoc argumentum à quantitate penſionis, cum conſtat, quod penſio correſpondet quantitati fructuum, & ratio eſt, quia tunc magis arguitur, quod fuerit in eorum recompenſationem conſtituta, quo caſu verè vrget magnitudo penſionis ad arguendam locationem, vt ſupra dixi.

33 Prout etiam tunc magis vrget idem argumentum,cum conſtat,quod ab initio fuit ſoluta aliqua ſumma, aliàs enim ſi nihil ſolutum non repugnat emphiteuſi, vt ſoluatur Canon æquiualens fructibus, vel paulò minor, imò, ſaltem in Eccleſiaſtica, clarum eſt quod non poteſt eſse quid minimum, cum admittatur ad ſummum, quod ſit minor quantitatis fructuum in ſexta parte tantum, & hoc quatenus emphiteuſis ſit perpetua, & non aliàs, vt infra dicebam, & dicam quoque infra in *cap.* 14. §. 10. *a n*... & aduertunt in propoſito *Natt. conſ.* 49. *n.* 17. *Siluan. conſ.* 47. *num.* 6. *Gabr. conſ.* 84. *num.* 12. *lib.* 2. *Mantic. de tacit. lib.* 22. *tit.* 6. *num.* 23. *& ſeqq. Surd. deciſ.* 198. *n.* 21. Solet autem iſta ſolutio alicuius quantitatis conſiderabilis ab initio practicari magis in emphiteuſi, quam in locatione, & ideò præbere poſſet aliquod indicium talis ſolutio, contractum eſſe emphiteuticum, ſed non multum releuans ſi annua penſio eſt magna *Rain. conſ.* 161. *num.* 28. *ad fin. lib.* 1.

34 Conſiderandi autem ſunt fructus, qui percipiebantur de tempore conceſſionis ad dignoſcendum an penſio ſit magna, vel parua,& eis non correſpondens *Rim. iun. conſ.* 461. *n.* 28. *verſ. Nec quidquam Becc. conſ.* 3. *n.* 23. *verſ. hic ita*, vnde ſequitur non habendã rationem fructuum reſultantium ex meliomentis poſtea factis *Gabr. conſ.* 80. *num.* 8. *vbi de communi approbata, & vſu recepta etiam in Rot. lib.* 2. *Mareſc. cap.* 76. *num.* 30. *lib.* 2. *Rot. deciſ.* 539. *num.* 6. *part.* 3. *lib.* 3. *diuerſ. & in vna Tiburtin. pratenſa deuolutionis* 18. *Decembr.* 1615. §. *& licet. coram Veroſpio*, & conſiderandi etiam ſunt detractis expenſis in cultura, & recollectione, alijſque neceſſarijs *Cephal. conſ.* 9. *num.* 12. *ad med. Mareſcott. d. cap.* 76. *num.* 29. Vn-

35 de dubitari ſolet quis probare debeat eorumdem fructuum quantitatem ad hunc effectum, & probandum ab eo, qui dicit, penſionem eſſe correſpondentem fructibus, voluit *Surd. deciſ.* 198. *num.* 27. Contrarium verò quod hoc ſufficiat allegare, quia præſumatur voluit *Rain. conſ.* 161. *num.* 25. *verſ. Item iſtud lib.* 1. & notabilem concluſionem dicit *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 2. *num.* 51. & ſenſit *Rot. deciſ.* 14. *num.* 10. *&* 11 *part.* 6. *recent.* & in fortioribus, quod etiam ſi fundus datus ſit pro quinta parte fructuum, adhuc ſi ad culturam redactus ſit,præſumatur, quod correſpondeat fructibus fundi detractis fructibus melioramentorum dictum fuit in præfata *Tiburtina pratenſa deuolutionis* §. *& licet coram Veroſpio*,

36 & quidem hæc contraria videtur fundata in illo axiomate, quod nemo præſumatur iactare ſuum *l. cum de indebito* 25. *verſ. ſin verò ff. de probat.* prout faceret, qui concederet rem pro minori vtilitate, quam ex ea perciperet, ſed quià verè iſte contractus emphiteuſis pro parua penſione fructibus non correſpondente eſt in vſu, ideò tali præſumptioni ſtandum crederem in dubio, non autem ſi ex verbis conceſſionis deprehenderetur facta,quia videlicet ità fuiſſet à partibus denominata, vel adeſſent aliæ probationes, ſeù indicia ſufficientia, tunc enim ſi alia pars diceret non ſtandum denominationi, vel alijs demonſtrationibus, quia penſio eſſet correſpondens fructibus, tunc

37 crederem non poſſe ei ſuffragari ſolam præſumptionem prædictam, nam præſumptio, quod nemo ſuum iactet eſt leuiſſima ſecundum *Rot. Ianuen. deciſ.* 21. *num.* 11. *prope med. verſ. reſpondetur, quod talis*, & cedit alijs, vt probat *Surd. conſ.* 80. *num.* 20. *& ſeqq.* Vndè non poſſet dici penſio magna, niſi probato valore de tempore conceſſionis,

nis, prout etiam nec posset dici parua ad arguendum emphiteusim *Rot.dec.770. num. 7.par.2.recent.*

38 Postremo circa hunc punctum magnitudinis pensionis non omittendū animaduertere, quod quando pensio correspondet fructibus, quantumuis dici deberet non locationem, sed emphiteusim fuisse contractam, puta quia de voluntate contrahentiū aliundè sufficienter constaret, adhuc adeò operatur hæc circumstantia, vt talis emphiteusis iudicanda sit, vt locatio, & in ea procedant regulæ locationis, non emphyteusis *Alex. cons.112 num.3.& per tot.lib.1.* vbi de remissione Mercedis *Cephal.cons.9.num.12.* vbi ad effectum transeundi ad extraneos *Beron. cons.130 nu.4.& per tot.lib.1.Bellon. sen. cons. 21.num.10. ad fin.vers.praterea dicit Valasc. de Iur.emph q.26.num.11.Maresc.variar.cap. 76.num.1.& seqq.vbi de com.& Rota opinione testatur lib. 2.Andreol.contr.90.num.6.par. 1.*

39 Considerari etiam solet circa pensionem ad hunc effectum, an ea sit constituta in pecunia numerata, vel in alia re, nam in locatione propriè sumpta requiritur, quod pensio sit in pecunia numerata, vt patet ex verbis definitionis suprapositæ. *in cap. 1.* Et quod pensio in pecunia numerata magis propriè conueniat locationi, ideoque locationem demonstret tradunt *Roland. cons. 96.num.43.lib.1.Bolognin.cons.54.nu.5. vers. aliud etiam est Rim. Iun. cons.461.num.16.* & quod si soluatur partim in pecunia, partim in fructibus, attendatur quod magis est *Seraphin. decis. 272. num.7.vers.praterea*, & è contra si soluatur solum certa pars fructuum arguitur emphiteusis *Gratian. discept 926.n. 16.* & ideò debebitur laudemium, & procedent in tali contractu alia, quæ statuta sunt in emphiteusi *Burgos de Lautem par. 1. inspect. 4 num.37.* Verum hoc non obstante, quod, soluatur certa pars fructuum poterit esse locatio, saltem impropria, & non emphiteusis, *vt dixit Rot. in Narnien. locationis 27.May 1613.§. Non obstat, quod coram Coccino, qua est hodie inter eius impressas dec.741. & in d. Tiburtina pratensa deuolutionis 18. Decembris 1615.§ non obstant pensiones,& seq. coram Verospio.* Maximè si non sit quota fructuum, sed certa quantitas *Serap.decis.272. num. 7. in d.Narnien. locationis*, & vbi talis

40 quantitas solui debet pro parte Dominica, quia ex his verbis magis argueretur locatio quasi soluatur intuitu fructuum, vt dixit *Rota in vna spoletana remissionis Mercedis 29. Maij 1600. §.2. hoc etiam coram Corduba.*

41 Prout etiam considerari solet, quod pensionis solutio sit ordinata in quolibet anno, quia hoc indicat, quod sit respectu fructuū qui quolibet anno percipiuntur, & sic magis conuenit locationi, & eam indicat *Soccin. sen. cons. 156. in princip. lib.1 Bellon.sen. cons.11.num.8. vers.Item facienda est Roland. cons.96. num. 43. vers. Aliud etiam est lib. 1. Bologn.cons.54.num.5.vers.aliud etiam in est Rimin.Iun.cons.461.n.16. ad med.*

42 Quia verò supra dictum fuit, quod tunc multum vrgeat magna quantitas pensionis ad demonstrandam locationem, cum apparet correspondens quantitati fructuum,& in eorum recompensam statuta, & è contra vrgeat pro emphiteusi parua quantitas cum dignoscitur solui in recognitionem directi Dominij, ideò videndum est de reseruatione Dominij directi, quid importet, & adeò eam releuare, vt vbi nulla sit Dominij directi reseruatio non possit dici emphiteusim adesse, censuerit *Bursatt. cons. 26. n.14.* Sed hoc admitti posset si verè appareret, de contrario, videlicet fuisse vtrumque Dominium translatum, & tunc multò minùs dici posset locatio, sed esset contractus censualis, de quo loquitur *Bursat.* & in hoc differt talis contractus censualis ab emphiteutico, quod in eo transfertur vtrumque dominium dire-
43 ctum & vtile in recipientem rem ad Censum, secus autem in emphiteutico *Soccin.sen. cons. 167.num.6.vers.Sed certè lib.2.Clar.in §. emphiteusis quæst. 1.nu.1. Menoch.pres.107.n. 1.par.3.Mantic.de tacit.lib.22.tit.3.nu. 9. Rot. decis.431.num.21.post Genc.de Cens.& coram Merlino decis. 545.num.6.* Vndè etiam si dictum, concedo omnia iura in emphiteusim, reputatur census *cap.Constitutus 6.& ibi glos. in verb iuxta ratam vers. sed re vera.de relig. Domib. Merlin decis.545.num. 6.* Intelligen-
44 do tamen de illo Censu, qui constituitur tradendo fundū cum onere soluendi, quid annuum, qui dicitur census reseruatiuus, non autem de altero, in quo quis promittit soluere quid annuum recepta ab eo, cui fit promissio, aliqua summa, qui dicitur census constitutus, vt declarat *Crauett.cons. 217. n. 4.& alijs relatis Menoch. præsumpt. 107.num. 4. et 5. lib. 3.* de quo vltimo necesse est intelligere *Eminentissimum Celsum in decis.202. num. 15.* Dum dicit verbum concedere importare Dominij translationem, & sic magis congruere emphiteusi, quam censui, in quo dominium non transfertur.

45 At vbi agitur de pacto contrario, reseruationis videlicet Dominij directi, & translationis Dominij vtilis, ex eo nō potest argui contracta potius emphiteusis, quam locatio ad longum tempus, cum, & in ista eodem modo Dominiū vtile transferatur in Conducto-

ductorem, vt probat tex. in l. 1. §. *quod autem ff. de superfic.* ibi, *& sane causa cognita ei, qui non ad modicum tempus conduxit superficiem in rem actio competit*, & notant ibi scribentes, & vltra eos *Aretin. cons. 55. vers. sed in locatione Alex. cons. 112. num. 3. lib. 1. Seraphin. decis. 272. num. 8. & decis. 286. num. 3. Buratt. decis. 334. num. 14. d. Narnien. locationis 17. Maij 1613. §. Minus etiam facit coram Coccino inter eius impressas dec. 741 Rot. in recent. dec. 182. num. 10. par. 6.*

46 Pactum de non auferendo propriè conuenire videtur emphiteusi, non autem locationi, cum à conductore pluribus ex causis possit res auferri *l. 3. C. locat. §. Adeò instit. eodem tit. Bald. in l. 1. in 2. lect. num. 2. C. de iur. emphit.* sed adhuc hoc pactum non facere ad arguendam emphiteusim, potius quam locationem, dixit in specie *Rot. in d. Narnien. locationis 17. Maij 1613. §. Neque facit coram Coccino*, ea ratione adducta, quia illud pactum potest etiam conuenire locationi maximè ad longum tempus, cum possit per pactum derogari dispositioni dictæ *l. 3. C. locat. vt per Gabr. in tit. de locat. concl. 3. num. 2.*

47 Sic pactum, quod in aliquo casu, puta absentiæ Pontificis, possint restitui bona, repugnat emphiteusi, & ostendit locationem *Ruin. cons. 161. num. 22. lib. 1. Bellon. sen. cons. 21. num. 8.* & alijs adductis *Rot. coram Seraph. decis. 272. num. 6.*

48 Pactum pariter, quod fiant per conductorem reparationes, est quidem magis conforme naturæ emphiteusis, sed non repugnat naturæ locationis *Rot. decis. 14. num. 37. part. 6. recent.* imò fortius, nec pactum ad meliorandum excludit eadem ratione contractum esse locationem, vt fuit dictum per *Rotam in una Spoletana remissionis mercedis 29. Maij 1600. §. Minus obstat coram Corduba*, Vndè concludendum ex tali pacto coniecturam esse lubricam, & solam pactum releuare, prout dicunt etiam *Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 8. num. 11. & Fulgin. de iur. emphiteut. in prælud. quæst. 15. nu. 15.*

49 Pactum, quod ob non solutionem pensionis incurratur caducitas, non indicat magis emphiteusim, quam locationem ad longum tempus, quia in vtraque caducitas eodem modo incurritur *Soccin. sen. cons. 167. num. 7. vers. Si verò dicamus lib. 2. Surd. cons. 537. num. 15. vers. aut intelligimus Corbul. de caus. priu. ob non solut. can. ampliat. 23. Boer. decis. 234. num. 3. Rota decis. 174. num. 8. part. 1. diu.* vbi quod in hoc isti duo contractus æquiparantur, *& dec. 334. num. 19. coram Buratt.* & licet contrarium dicere videatur idem *Buratt. decis. 50. num. 6.* animaduertendum quod allegat *decis. 139. & 174. part. 1. diuers.* in quibus Rota non loquitur de caducitate ista, sed de alia ob alienationem, quæ in proposito differt ab ista, vt in ipsa *decis. 174. num. 8.* apertè distin-
50 guitur, ob alienationem enim irrequisito domino licet incurri caducitatem etiam in locatione velint *Aretin. cons. 55. num. 4. vers. Non obstat Surd. cons. 537. num. 16. Caldas. de iur. emphit. lib. 1. quæst. 16. nu. 10 & 17. vbi de com. Molin. de contract. disput. 459. num. 21. post med.* tamen verior opinio est in contrarium, vt testatur, & probat *Rota in prædictis dec. 134. & 174. par. 1. diuers. & penes Seraph. decis. 286. num. 8. & per tot. & decis. 288. & decis. 355. per tot. Caballin. Milleloq. 213. post med. Gomez. var. tom. 2. cap. 3. num. 11. ad fin. Mantic. de tacit. lib. 22 tit. 2. num. 55. Gratian discept. 378. num. 29 & seqq. vbi de magis æqua, & vera Buratt. decis. 334. num. 18.*

51 Verum tamen est, quod alienatio rei conductæ sic facta est nulla *l. 2. C. ne rei dom. vel temp. Mantic. d. tit. 2. num. 56. in fin. Gratian. dicta discept. 378. num. 31. Seraph. d. decis. 286. num. 19.*

52 Et ex his sequitur, quod pactum expressum in instrumento conuentum, quod non possit conductor alienare, conuenit magis emphiteusi, in qua de iure prohibetur strictius alienatio, nempè etiam sub dicta pœna caducitatis, & ideò potiùs emphiteusim donotat *decis. 14. num. 38. par. 6. recent.* sed non valet ex eo sumi argumentum multum vrgens, quià nec res locata ad longum tempus potest valide alienari, & ideo illi quoque conuenit tale pactum *Aretin. cons. 55. num. 4. vers. Non obstat. Ruin. cons. 161. nu. 30. lib. 1. Rot. coram Burats. decis. 334. n. 17 & in d. Narnien. locationis 17. May 1613. §. Minus etiam coram Coccino*, vbi, & idem
53 dicit de pacto, quod in venditione præferatur Dominus, imò si expressum sit, quod ob alienationem irrequisito Domino incurratur caducitas, quod potiùs denotet locationem, ea ratione, quia alias in locatione non incurreretur, & ideò pactum fuit necessarium, in emphiteusi verò esset superfluum *Burat. d. dec. 334. num. 18.*

54 Et idem prorsus est de pacto, quod in casu alienationis soluatur laudemium, quia ex alienatione rei locatæ laudemium non debetur *Gomez. var. cap. 3. num. 11. tom. 2. Menoch. præsumpt. 105. nu. 8. lib. 3. Fulgin. de iur. emphit. in prælud. quæst. 15. in fin.* & esse veriorem opinionem testatur, *Rot. decis. 14. num. 46. & seqq.* vbi alii allegantur,

ganrur, & declarantur contrarij par. 6. rec,
sed bene debetur ex alienatione rei emphi
teuticæ, & ideo pactum prædictum indi-
cat potiùs emphiteusim Rot. decis. 400. n. 8.
55 vers. Item solutio par. 1. rec. sed non multum
vrget, quia non repugnat naturæ locatio-
nis, quod in ea tale pactum apponatur Bur-
gos. de Laudem. par. 2. Inspect. 18. num. 4. Ful-
gin. de Iur. emphit. tit. de Laudem. quæst. 8.
num. 51. & fuit dictum in Romana deuolutio-
nis Domus 18. Maij 1663. §. sicuti neque co-
ram R.P.D. meo Taja; Multoque minus re-
56 leuaret pactum soluendi solidos quinque,
vel quid simile in casu alienationis, quia
non posset dici esse pactum Laudemij in
emphiteuticis debiti, quia Laudemium est
quinquagesima pars pretij, vt dixit Rota in
vna Tiburtin. prætensæ deuolutionis 18. De-
cembris 1665. §. non obstat Laudemij. coram
57 Verospio. Maius autem indicium faceret
contractum esse emphiteuticum, si appare-
ret solutum fuisse Laudemium absque pa-
cto, nam appareret, contractum fuisse
habitum pro tali Mant. de tacit. lib. 22. tit. 3.
num. 15. Rot. decis. 400. num. 8. par. 4. recent.
58 Nisi tamen appareret, solutionem fuisse
erroneam cum demonstratione originis er-
roris, vt in casu Merlin. decis. 545. num. 10.
& 11.
59 Si concessio sit facta in perpetuum argui
videtur emphiteusis, vt pluribus relatis
tradit Menoch. cons. 444. num. 1. & seq. At
cum ratio huius coniecturæ sit, quia locatio
eo ipso quod est perpetua efficiatur quo-
dammodo emphiteusis, seù ab ea non dif-
60 ferat, quod parum subsistere dictum est
supra hoc cap. in princ. nu. 4 sequitur, vt con-
iectura ipsa parum vrgeat; Imò fortius di-
ci posset, quod, quidquid sit in emphiteusi
Laycali, in Ecclesiastica concessio in perpe-
tuum potiùs conuenit locationi, quam em-
phiteusi, nam emphiteusis Ecclesiastica, præ-
sumitur temporalis, ad tertiam videlicet
generationem Cephal. cons. 297. num. 18.
Mant. de tacit. lib. 22. tit. 5. num. 6. & seq.
Valasc. de Iur. Emphit. quæst. 1. num. 9. vers.
quod multum confert, & num. 12. vers. licet,
& consuetudine Rota coram Buratt. decis. 334.
num. 20.
61 Non tamen è contra, ex quo concessio
sit ad tertiam generationem, excluditur
quod sit locatio, cum non repugnet, ita
fieri locationem, vt dixit Rota in vna Spo-
spolitana remissionis Mercedis 29. Maij 1600.
§ Minus obstat coram Corduba, & sensit etiam
62 Seraph. decis. 272. num. 2. ad med. Si verò
sit ad vitam, magis accedit naturæ locatio-
nis, quam emphiteusis, quæ est transitoria
ad hæredes saltem descendentes Aretin.
cons. 55. num. 5.

Quatenus autem ex prædictis, alijsque similibus coniecturis, & præsumptionibus, quæ videri poterunt, pænes alios hanc quæstionem melius tractantes, & signanter Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 8. & Fulgin. de Iur. emph. in prælud. quæst. 15. Menoch. præsumpt. 105. lib. 3. dignosci non possit An con-
63 tractus sit locationis, an emphiteusis, sed
remaneat res adhuc dubia, in tali dubio
potius iudicari debet locatio, quam em-
phiteusis Ruin. cons. 161. num. 28. lib. 1. Ri-
min. Iun. cons. 461. n. 28. Bursatt. cons. 255.
64 num. 4. Rota coram Buratt. decis. 334. in fine,
prout etiam iudicari debet potius contra-
ctus censualis, quam emphiteusis Marsil.
sing. 95. num. 2. Ruin. cons. 160. num. 5. lib. 1.
Menoch. cons. 372. num. 10. Caball. cons. 74.
num. 12. lib. 2. Neuizan. cons. 92. num. 42.
Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 3. nu. 11. Cresc.
decis. 1. de Cens. vbi de Com. n. Caualer. de-
cis. 201. num. 2. Merlin. decis. 545. num. 1.
Maitit. decis. 134. nu. 3. in recent. decis. 510.
num. 5. par. 4. tom. 3. licet non desint tenen-
tes contrarium relati per Menoch. præsumpt.
65 105. num. 5. vers. verum lib. 3. Quorum
opinio admitti posset, vbi in Regione con-
tractus censualis non esset consuetus, vt
censuit Surd. cons. 537. num. 3.

## An locatio sit alienatio, & quæ dicatur locatio ad longum tempus.

SVMMARIVM.

1 *Locatio ad breue tempus non est alienatio.*
2 *Locatio ad breue tempus dicitur administratio.*
3 *Locatio ad longum tempus est alienatio.*
4 *Locatio ad longum tempus transfert dominium vtile.*
5 *Alienationis nomine venit omnis actus per quem transfertur dominium.*
6 *Alienationis nomine proprie, & strictè sumptò locatio non venit.*
7 *Alienatio est actus per quem dominium transfertur.*
8 *Alienationis nomine proprio venit ea per quam dominium transfertur.*
9 *Alienationis nomine non venit locatio, cum pacto, vt dominium non transferatur.*
10 *Neque locatio commoditatis percipiendi fructus.*
11 *Decl. procedere si nulla adsit prohibitio alienationis.*
12 *Protestatio contraria facto non attenditur.*
13 *Commoditas percipiendi fructus si locetur, conceditur sola personalis obligatio, non autem res.*
14 *Locatio ad longum tempus facta Colono Portario est alienatio.*
15 *Ad longum tempus locatio est si fiat ad decennium, secus si ad minus tempus.*
16 *Lim. in bonis Ecclesiasticis, quia dummodo sit vltra triennium.*

17 Lo.

17 *Locatio ultra decennium cum pacto, quod tot fint locationes quot anni est ad longum tempus & alienatio.*
18 *Locatio ad quinquennium cum pacto renouandi est alienatio.*
19 *Decl. procedere quatenus adsit aliqua prohibitio alienationis.*
20 *Locatio ad plures annos licet pro mercede distributa in annos singulos est unica.*
21 *Lim. in locatione operarum.*
22 *Locatio ad beneplacitum est ad longum tempus.*
23 *Secus si fit sine praefinitione temporis, & non sit dictum ad beneplacitum.*
24 *Locatio ad vitam dicitur ad longum tempus.*
25 *Lim. si ille ad cuius vitam est facta non praesumatur victurus per decennium.*
26 *Locatio ad vitam an dicatur perpetua.*

## CAPUT IV.

IN hac quaestione. An locatio sit alienatio distinguunt Doctores inter locationem ad modicum tempus, & locationem ad longum
1 tempus, & sicut primam non esse alienationem absolutissimum est apud omnes, vt dicit *Molin. de primogenit. lib. 1. cap. 21. num. 1. Pic. ad Statutum Vrbis lib. 1. cap. 151. glos. 7. n. 97.* Dicitur enim locatio ad modicum tē-
2 pus administratio non alienatio, vt inquit *Bald. cons. 475. num. 8. post med. vers. quia locatio to. 1. Monach. decis. Bonon. 44. num. 7.* & probat *text. in l. pro haerede 20. in fine principij vers. proindè & si fundos vbi Castren. num. 4. & alij ff. de acquir. haered.* Ita, secundam
3 alienationem esse, communiter tradunt, vt videre est ex congestis per eumdem *Molin. d. cap. 21. num. 16. & 17. & per Fusar. de substit. quaest. 525. num. 2. & 3. Barbos. de appell. verbor. appell. 14. num. 11. Pic. ad Statutum Vrbis, cap. 151. glos. 7. n. 94.* & ratio est, quia
4 locans ad longum tempus, Dominium vtile transfert in Conductorem, vt probat text. *in l. 1. §. quod autem, ff. de superfic. cum Concord. adduct. per Molin. & Fusar. ibidem, & dicam latius infra in cap. 27. de effectibus locationis in prima quaestione, vbi respondebo con-*
5 *trarijs,* & alienationis appellatione comprehenditur omnis actus, per quem Dominiū transfertur, vt dicit *text. in l. 1. C. de fund. dot. Bald. cons. 108. in princ. lib. 1. & alij congesti per Barbos. appell. 14. num. 1.*

Verum quia locans retinet Dominium.
6 directum, hinc sequitur, vt locatio non possit dici plena, & perfecta alienatio, nec sub nomine alienationis propriè, & strictè loquendo comprehendatur, alienatio enim
7 est actus, quo Dominium transfertur, vt habetur *in d. l. 1. in fin. C. de fund. dot.* Et alienatum non propriè dicitur, quod adhuc in dominio retinetur *l. alienatum 67. ff. de verb. significat.* & in specie, quod locatio etiam ad lōgum tempus non dicatur propriè alienatio, sed impropriè docuit *Abb. in cap. intellecto nu. 10. de Iure Iur.* quem sequitur *Natt. cons. 480. num. 24.* & latiùs comprobat *Couar. var. resol. lib. 2. cap. 16. num. 2. Barz. decis. Bonon. 18. num. 2. ad fin. & seq.* Et quod alienationis
8 nomine propriè, & strictè sumpto veniat tantum, ea dispositio, per quam transfertur dominium directum, latè autem sumpto vocabulo veniat ea per quam transfertur Dominium vtile tantum *Molin. de Iust. & Iur. to. 2. disput. 464. num. 1. Barz. decis. Bonon. 18. nu. 2. ad fin. & seqq.*

Et ex eadem ratione, quod ideò loca-
9 tio importet alienationem, quia transfertur Dominium, infertur etiam, quod non erit alienatio si fiat locatio ad longum tempus cum pacto expresso, quod non transferatur per eam vllum dominium, quatenus tamen omninò liberum sit locatori alienare, & dominium transferre, vel non, in tantum enim valet, & attenditur dictum pactum in locatione ad longum tempus conuentum, in quantum adest dicta libertas, alias enim si adest aliqua prohibitio alienandi, vti suspectum, quod in fraudem illius factum fuerit, non attenditur, vt dicam infra *cap. 27. de effect. locat. in 1. quaest. declarat. 3.*
10 Inferturque etiam, vt si non sit locata ipsa res, sed cōmoditas percipiendi fructus, tunc quamuis locatio sit ad longū tempus, adhuc dici non possit alienatio, iuxta magis communem opinionem, de qua patet ex *tradit. per Menoch. cons. 777. num. 8. & seqq. Peregrinus de fideicomm. art. 40. num. 110. Odd. de prohibit. alien. quaest. 20. nu. 35. & seqq. Fusar. quaest. 525. num. 17.* Et licet non desint contrarium tenentes, inter quos *Baldus in Auth. hoc ius porrectum num. 1. vers. sexto considerare est C. de sacros. Eccles. Fabian. de Monte in tract. de empt. & vendit. quaest. 4. princ. quaest. vlt. num. 9. Pinell. de bon. mater. par. 3. nu. 64. ad fin.* vbi etiam si locator expressè protestetur, quod ex tali locatione non vult transferri Ius vllum in re, *Couar. var. cap. 16. num. 1. lib. 2. Caroc de locat. tit. de locat. ad longum tēpus in quaest. An transferat Dominium quaest. 3. num. 16.* tamen eorum opinio procedere
11 potest in casu de quo in procedenti illatione, vbi videlicet adest aliqua prohibitio alienationis, & locatur res ipsa, etiamsi adijciatur declaratio, quod per talem locationem nullum Ius reale trāsferatur in conductorem, ea ratione, quia haec verbalis Conuentio, non potest eludere leges de locatione loquentes, maximè cum talis conuentio sit contra naturam contractus, & veluti quae-

quædam protestatio contraria facto, quæ
non attenditur Mant,de tacit.lib.13.tit.45.nu.
16. vbi si tale pactum fiat in præiudicium
alterius, & tangit Fulgin. de Iur. Emph.tit.de
alienat. quæst. 1. num. 89. præsertim propè fin.
at secus est, vbi non ipsa res, sed comodi-
tas tantùm locatur, quia per talem loca-
tionem conceditur sola personalis obliga-
tio ad fructus percipiendos, nullaque rei
obligatio conceditur, dum res ipsa in Con-
tractum non venit, sed Ius percipiendi,
quod personæ inhæret, & sic nullo modo
potest dici rei alienatio, ex supra adductis, &
optimè distinguendo declarat, Molin. de
primog.lib.1.cap.21.num.24.Vers.ut autem in
hac quæstione, & 25. vbi adden. alios refe-
runt, & maxime si expresè addita sit dicta
protestatio, quod non transferatur aliquod
Ius in re, prout esse necessarium docuit
Bald. in cap. qua in Ecclesiarum 7.num. 20.de
Constit.

14 Dubitari etiam solet. An dicatur aliena-
tio, si fiat locatio ad longum tempus Colono
partiario, & communis opinio est affirmati-
ua, propter identitatem rationis, vt tradit
Petra de fideicomm.quæst.8.num.98. Vers. sed
hæc quoque, & eidem accedit etiam Fusar. d.
quæst. 525. num.12. licet postea alleget contra-
rios.

15 Dicitur autem ad longum tempus loca-
tio si sit ad decennium, vt firmant Fachin.
cons.1.num.25.lib.1. Cancer.lib.1.cap.14.num.
17. Fusar. quæst.525.num.5.Barbos. d. appell.
14.num.12.Montan.de Tutel.cap.33.nu 401.
vbi plures de com. licet contrarium dicat er-
roneè Gratian.discept.520.num.5. Si verò sit
ad minus tempus, etiam si sit ad nouennium
dicitur ad modicum tempus Mant. de tacit.
lib. 13.tit.45 num.13.Fusar.d.quæst.525.nu.
5.vers. locatio autem facta Vin.decis. 506. nu.
11. & hoc procedebat olim etiam in prohi-
bitione alienationis rerum Ecclesiæ ex ple-
16 ne congestis per Garz. de Benef. p. 2. cap. 1.
num.27. Sed hodie alienatio ad breue tem-
pus in eis permissa, restringitur ad solos tres
annos per extrauag. ambitiosa de reb. Eccles.
non alien. de qua dicam infra cap. 14.

Dubitari tamen solet, an si facta sit loca-
17 tio ad certum aliquod tempus diuturnum,
puta ad quindecim annos, cum pacto ex-
præsso, quod tot sint locationes, quot an-
ni, adhuc dicatur locatio ad longum tem-
pus, & alienatio, vel non, & sunt hinc in-
dè Auctores, quos refert Fusar.quæst.525.
num.7. & 8. sed, vbi locatio est expresse fa-
cta vltra decennium, verius videtur, vt di-
ctum pactum censeatur appositum in frau-
dem prohibitæ alienationis, quatenus ca-
dsit, & non releuet, ex congestis per Man-
tic.de tacit. lib.13,tit.45,num.17.prout etiam
18 si fiat ad quinquennium cum pacto reno-
uandi, adhuc dicenda est ad longum tem-
pus, vt firmant, Berc. cons. 139. num. 6. &
seqq.Caball.cons. 17. num. 11. & seqq. lib. 1.
19 Vin. opin. 1007. num. 8. intelligendo sem-
per quando adest aliqua prohibitio, aut
fraus tertij, alias enim secus esset dicendum,
vt latè ostendit distinguendo sex casus Mant.
de tacit.lib. 5, tit.4.num.17. & seqq.

20 Et ex his patet locationem ad plues an-
nos quamuis factam pro pensione in singu-
los annos distincta, non esse reputandam,
ac si essent plures locationes, tot videlicet
quot sunt anni, quia saltem ad hunc effe-
ctum de quo agitur, verius est, eam esse vni-
cam, & sic quando est ad longum tempus
trasferre Dominium vtile, & esse alienatio-
nem, quia vna res est, quæ locatur, & vnus
contractus, ac vna obligatio ex parte lo-
cantis, & consequenter etiam ex parte Con-
ductoris, licet pensio sit in plures annos di-
stributa Bald. cons.316. num. 1. lib. 3. Sard.
cons.34.num.54. & seq.Mantic,de tacit. lib.5.
tit.4. num. 12. & num.24. vbi quod licet sit
vnica diuidi potest Rot. dec. 279. num. 5. ad
fin. part. 1.recent.

21 Quod tamen limitari solet, vt non pro-
cedat in locatione operarum, quia in ea
quot sunt anni tot sunt locationes Bald.cons.
316.num.2.in fin.l.3. Mantic.d. tit.4.num.13.
Costa de rata quæst.93. num.4.

22 Erit etiam ad longum tempus locatio, si
non sit præfinitum aliquod tempus, sed fa-
cta sit locatio ad beneplacitum, seù, vt va-
leat quantum partibus placebit Caball.cons.
17.num.14.lib. 2. Fusar. d. quæst. 525. num.
23 11. An secus est, si non sit præfinitum tem-
pus, neque dictum ad beneplacitum, quia
intelligitur ad annum tantum facta Soccin.
Iun.cons.25. num. 3. lib.2. Montan.de Tutel.
cap. 33.num.417.

24 Si autem locatio sit ad vitam locantis,
vel conducentis, controuerti posse videtur,
an reputari debeat ad longum tempus, seù
potius ad modicum, & propter incertitudi-
nem vitæ, quia potest intra breue tempus
ille mori, reputandā esse ad breue tēpus sen-
sit Abb.in c.quānis n.4.ad med.de decim.Caroc.
de locat.tit.de decim.n.12,ad fin.Gratian.disc.
238. n.24. Verū contraria opinio magis cō-
muniter recepta fuit, vt patet ex Pinell.in
l. 1. num. 63. C. de bon. mater. Gabr. cons.
168. num. 1. lib. 1. Peregrin. de fideic. art.4.
num. 109. Mantic. de tacit. lib.3. tit.45.num.
12. Fusar de subst. quæst. 525. num. 5. vers.
item esset Barbos. de appell. verb.signif. appel-
lat.14.

*lat.14. num.* 13. *Ricc. resol.* 103. *num.* 1. *&*
35 *seq. part.* 4. Limitatur tamen hæc opinio, quatenus ille, cuius periculo vitæ currit locatio esset in tali ætate, vt iuxta computationem *l. hæreditatum ff. ad l. falcid.* non præsumeretur tãto tempore victurum, quod locatio diei deberet ad longum tempus, nempe per decennium, vt bene aduertit *Couar. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 3. *Montan. de tutel. cap.* 33. *num.* 401. non tamen sufficeret esse sexagenarium, & vltra, vt post *Thom. Treuisanum decis. Venet.* 21. *part.* 1. *tradit Ricc. resolut.* 103. *num.* 3. *part.* 1. Cæterum locatio
6 ad vitam non solum dicitur ad longum tempus, sed etiam perpetua, vt latè probat *Aldouin. cons.* 69. *num.* 61. *& seqq.* & hoc est, quod propriè negat *Abb. in d. cap. quamuis num.* 4. *de decim.* non autem, quod non sit ad longum tempus, & idem videtur velle *Montan. de Tutel. cap.* 33. *num.* 410.

## e Colonis, & precipue de Partiarijs, & le contractu, qui cui cum eis celebratur.

### SVMMARIVM.

*Colonus dicitur, qui terram colit.*
*Colonorum varia sunt species, & qua.*
*Feudorum sunt decem distinctiones.*
*Coloni, qui nummis colunt sunt proprie conductores.*
*Contractus innominatus regulatur secundum naturam contractus cui magis assimilatur.*
*Locatio pro certa quantitate fructuum, licet non sit propria locatio, tamen ab ea non distinguitur.*
*Maxime si soluat, quid consistens in pondere, numero, & mensura.*
*Pecuniæ nomine veniunt, ea quæ pondere, numero, & mensura consistunt.*
*oloni nomine venit etiam gratuito conducens.*
*olentes agrum pro mercede dicuntur coloni conductitij.*
*Coloni partiarij dicuntur, qui pro certa rata fructuum colunt.*
*olonorum nomine a que veniunt partiarij, ac colentes nummis.*
*sus loquendi probari debet.*
*m. si sit notorius.*
*oloni partiarij non sunt proprie conductores.*
*oloni portiarij sunt socij.*
*cel. vt sint socij improprie.*
*ctio, quasi, est nota improprietatis.*
*cietas proprie non contrahitur, vbi non participatur dominium.*
*Colonia partiaria lucrum, & damnum, est commune.*
*onia partiaria est contractus innominatus.*
*milatur locationi, & secundam eius naturam regulandus erit.*
*onia partiaria est societas velata sub contractu locationis inclusa.*
*gis lace patet in ea locatio, quam societas.*
*onia partiaria regulari debet cum regulis societatis in eis, quæ habentur expressa iure in reliquis cum regulis locationis.*
26 *Regula locationis magis attendeda si partes dixerint locare, & conducere.*
27 *Colonia partiaria continet societatem, quia Dominus in ea ponit Terras, & Colonus operas.*
28 *Colonus partiarius non solum ponit operas, sed etiã instrumenta, & semen.*
29 *Fructus dicuntur illi, qui deductis expensis supersunt.*
30 *Lim. in colonia Partiaria.*
31 *Et vbi profertur in lingua vulgari nomen fructum.*
32 *Et generaliter vbi profertur ab homine ex causa onerosa.*
33 *Fructus percipiuntur iure soli, non seminis.*
34 *Colonus percipiens dimidiam fructuum, tenetur ad omnes expensas.*
35 *Colonia partiaria diuersimode contrahitur pro diuersitate terrarum.*
36 *Palea computatur inter fructus.*
37 *Palea æqualiter diuidenda cum colono partiario, nisi pacta aliter ferant.*
38 *Colonus partiarius habet dimidiam eorum fructuum, qui proueniunt ex cultura, & cura, non aliorum.*
39 *Damna quæ, & quomodo sint communia in colonia partiaria.*
40 *Seminis periculum anspectet totaliter ad Colonum partiarium.*
41 *Semine mutuo recepto per colonum non tenetur Dominus.*
42 *Semen mutuo receptum per Colonum ab ipso Domino est Coloni, nec creditum eius, quod habet Dominus est de iuribus fundi.*

## CAPVT V.

QVoniam colonus dicitur, qui terram colit, vt docuit *Bal. in l. certi iuris* 5.
1 *num.* 6. *in princ. C. locat.* nec alia traditur definitio, neque necessaria est secundum *Petr de Vbal. in tract. de duob. fratr par.* 11. *num.* 30. & cui hæc definitio conuenit, conuenit etiam nomen coloni, vt dicit *Menoch. adipisc. remed.* 3. *num.* 85. pluresque sunt, qui sub varijs, ac diuersis pactionibus agros
2 alienos colunt, hinc est, quod variæ colonorum species enumerantur. Sunt enim alij, qui dicuntur adscriptitij, alij censiti, alij perpetui, alij condirionales, alij inquilini, alij originarij, alij simplices coloni, vt dicit *Host. in summa rubr. de agric. num.* 1. seu iuxta antiquas impress. *rubr. de natis ex libero ventre §. hic fecimus*, vbi etiam latè explicat singulariter omnes eorum qualitates, & differentias, & eius dicta reassumit, & sequitur *Abb. in cap. indicatum nu.* 1. *& seq. de Immun. Eccles.* omnesque easdem species colonorum singulariter etiã habentur enumeratæ *per glos. in rubr. C. de agric. & cenc. lib.* 11. quæ addit quoque aliam speciem, quam dicit esse liberi, qui stant ruri. Sunt, & qui alias species addunt, *vt Apostillat. ad Bertachin. in verb. colonus num.* 1. & alij plures relat. *per Bursat. cons.* 330. *num.* 37.

Verum, quia plures ex eis non sunt hodie

dic in vsu, & alij ab alijs parum differunt, cum multæ conuentiones de colendis agris diuersis nominibus appellentur, & contractus sit idem, vt notat *Caluin. in suo lexic. in verb. Colonarius contractus*, idemque de contractu Emphiteutico patet *ex Bart. in l. si finita* 15. §. *si de vectigalibus num. 9. ff. de dam. infec. & in l. 1. num. 9. C. de Iur. Emph.* & latius de contractu feudorum *Aluarot. de*
3 *feud. in proem. num. 20. & seq.* vbi quod sunt decem distinctiones feudorum, & vocabula ipsa, eorum magis moribus Ciuitatum, & vtentium, quam à iure scripto, emanarunt, vt ait *Bursat. d. cons. 330. num. 37. prope fin.* si quis cupiat eorum particularem notitiã, adeat auctores prædictos, & vltra eos *Gugliel. de Bened. in cap. Raynut. de testam. in ver. & vxorem nomine Adelasiam num. 406. & seq.* Nos enim cupientes omissis parum vtilibus, ad vtiliora in quantum possumus percurrere, de simplicibus tantum aliqua dicemus, inter quos sunt qui nummis colunt,
4 nempe soluendo quid in pecunia, & isti sunt proprie conductores, de quibus supra in *cap. 1.* & latè per totum tractatum, & in his comprehenduntur non solum, qui soluunt in pecunia numerata, sed etiam si certam quantitatem fructuum, vel quid simile, vt dicit *Petr. de Vbal. in tract. de duob. fratr. par. 11. num. 31.* & licet cum istis non intercedat proprie contractus locationis mercedem in pecunia requirentis, vt dictum est supra *in cap. 1.* sed innominatus Do. vt des, tamen talis contractus innomi-
5 natus regulari debet secundum naturam eius contractus, cui magis assimilatur, & sic locationis, vt firmat *idem de Vbal. d. pars. 11. numer. 32. vers. ad tertium,*
6 *& Garz. de expen. cap. 14. num. 20.* vbi, quod iste contractus in nihilo distinguitur à verâ locatione. Quod vtique dictum facilius erit admittendum vbi merces consi-
7 stat in specie, quæ pondere, aut numero, vel mensura solui possit, eam enim esse locationem tenuit *Coras. in lib. 2. Miscellan. iur.*
8 *cap. 11.* quia similes species etiam nomine pecuniæ veniunt *l. vlt. §. vlt. C. de const. pec. & l. pecunia nomine 178. ff. de verb. sign.* & Corasij sententiam probauit etiam *Menoch. de adipisc. poss. rem. 3. num. 92.* vnde quatenus etiam stando in rigore comunis definitionis locationis traditæ *in cap. 1.* ista non sit locatio propria, ex quo requirat pecuniã numeratam, tamen saltem comprobatur eã esse contractum omnino ei similem, ita vt in nihilo ab ea distinguatur.

Sunt, & qui gratuito conducunt, quod
9 euenire facile potest in agris valde sterilibus, & incultis, hos enim quoque colonorum nomine venire firmat *Menoc. adipisc. rem. 3. num. 89.* & sequitur *Caroc. tit. de inuect. quæst. 2. n. 6.*

10 Sunt, & qui non soluta mercede, sed ea recepta agros colunt, & dicuntur coloni conductitij *Bursat. d. cons. 330. num. 40.* & isti non sunt conductores, sed conducti, non enim locantur eis agri, sed ipsi locant operas suas, quibus propterea conuenient ea, quæ dicentur de locatione operarum.

11 Sunt denique, & qui agros colendos recipiunt pro certa fructum rata, seu quota parte, & vocantur coloni partiarij *glos. in l. si apes 26. vers. qui nummis ff. de furtis Garz. de expen. cap. 14. num. 21. Marin. variar. lib. 1. cap. 259. num. 3.* ita vt omnes, qui fructus diuidunt sint coloni partiarij *Muta dec. 35. num. 28.* & sunt satis in vsu, ideo de his hic aliquid specialiter dicendum.

12 Sunt autem æque coloni ac illi, qui nummis colunt *glos. in d. l. si apes ver. qui nummis Menoc. adip. rem. 3. num. 84. & seq.* & sub nomine colonorum simpliciter in lege, vel statuto prolato æquè continentur, vt post alios dicit *Caroc. de loc. tit. de inuectis quæst. 2. num. 6.* licet hoc esse de iure, secus autem ex comuni vsu loquendi, qui in statutis attendi debet, ex eo enim venire
13 solos partiarios dicat *Mandell. cons. 138. num. 25.* quia talis vsus loquendi esset probandus, iuxta tradita *per Mascar. de statut. inter. concl. 3. num. 49. Hond. cons. 5. num. 38. lib. 2. Magon. decis. Lucen. 15. num. 23.* nisi forte
14 esset notorius, quia tunc sufficeret eum allegare *Mascar. d. concl. 3. num. 51. Seraph. decis. 730. num. 6. Adden. ad Gregor. dec. 257. num. 14. in fin.*

15 Verum non sunt proprie conductores, non enim cum ijs contrahitur locatio, & conductio, quæ de sui natura, & pro sui essentia pecuniam requirit, vt dicit *Rot. dec. 37. num. 13. par. 2. diu.* & dictum est supra *cap. 1.* sed potius sunt socij, vt habetur
16 *in l. si merces 28. §. vis maior ff. locat. glos in instit. tit. de locat. verb. si merces, Menoc cons. 489. n. 6. & seqq.*

17 Ex verbis tamen, quibus vtitur I. C. *in d. l. si merces §. vis maior ff. locat. ibi quasi iure societatis*, aperte deprehenditur istam non esse societatem propriam ponderando di-
18 ctionem illam, *quasi*, quæ est nota improprietatis, prout ponderant *Bald. in l. 1. num. 9. C. pro socio Odd. d. cons. 34. num. 13. & 14. Mantic. de tacit. lib. 6. tit. 1. num. 16. & Rot. cor. eo decis. 17. num. 8. & seqq. & in rec. decis. 239. num. 10. par. 3.* Et ratio etiam redditur, quia non censetur contrahi propria

19 pria societas, vbi non participatur Dominium alicuius rei, vt ex Soccin. in l. si pascenda C. de pactis & alijs adductis firmat Mandel. cons. 735. num. 7. & latius Felic. in tractat. de societat. cap. 9. num. 42. & Duard. eodem tractat. lib. 1. cap. 4. quæst. 3. num. 6. hic autem nullius rei communicatur dominium, quia non fiunt isti coloni fundorum Domini, imò nec illos possident Bero cons. 173. num. 68. lib. 1. Staiban. resol. 149. num. 48. nec Dominus fundi fit Dominus seminis, vt dicam infra.

20 At negari non potest quin participet de societate saltem quoad lucrum, & damnum, cum vtrumque sit cõmune inter Dominum, & colonum, vt est text. expressus in d. l. si merces 28. §. vis maior ad fin. ff. locat. sed in
21 reliquis cum sit contractus innominatus, vt docet Bart. in l. si apes 26. §. item constat num. 1. ver. quandoque est colonus ff. de furt. Iaf. in §. item Seruiana num. 17. Inst. tit. de action. Mandel. d. cons. 735. nu. 6. & assimi-
22 letur potius locationi, regulandus erit secundum locationis naturam ad text. in l. 1. §. si quis seruum ff. depositi Petr. de Vbld. de duob. fratr. par. 11. num. 32. vnde dicen-
23 dum hunc contractum esse quandam societatem velatam sub contractu locationis inclusam, prout dicit Bal. in l. certi iuris 5. nu. 8. ver. sed respondeo C. locat. quem sequitur Rot. decis. 199. num. 14. prope finem part. 1. rec. & cor. Mantic. decis. 17. num. 11. & licet Bal. ibi in meo Codice dicat non ideo sapere naturam locationis, & conductionis, tamen Rot. in vtraque ex prædictis decis. supponit eum dicere contrarium, nempe, quod propterea sapiat naturam locationis, & ita etiam supponit eum dicere Petr. de Vbald. de duob. fratr. part. 11. num. 60. prope fin. & ista lectura magis conuenit sensui Baldi, vnde crediderim meum codicem esse mendosum. Et sequendo Baldum in eo sensu in quo eum sequitur Rot. & Petr. de Vbal. ex eius doctrina infertur, quod iste contra-
24 ctus sapiat de natura societatis, ac etiam de natura locationis, & dum societas est velata, & sub contractu locationis inclusa magis late patebit in eo locatio, & strictior erit societas, vnde generaliter loquendo, regulandus erit cum regulis locationis, sed non propterea recedendum erit à regulis
25 societatis ei conuenientibus. Et quod regulari debeat cum regulis societatis in prædictis quæ habentur in iure expressa in d. §. vis maior nempe quo ad damnum, & lucrum, in reliquis verò omnibus generaliter regulari debeat cum regulis locationis, & conductionis tradunt Fabian. de Monte de empt. & vend. quæst. 2. num. 29. & fort. Oldus cons. 34. num 15. sed alij non ita restringunt effectum societatis, sed illum latius extendunt, & omnes regulas societatis applicabiles applicant, vt videre est signanter penes Bursat. cons. 330. num. 45. & plur. seqq. cum plenissimè ibi cumulatis.

26 Standum autem erit regulis locationis eo magis, si partes vsæ sint locationis, & conductionis nomine, & eo contractum denominauerint, quia inde deprehenditur eas voluisse locationis regulis se submittere, prout considerauit Rot. decis. 37. num. 14. part. 2. Diuer.

Quo igitur ad locationem, scilicet quoad ea in quibus iste contractus participiat de
27 locatione, dicam suis locis. Societas verò in eo continetur, quia Dominus ponit terras, & colonus ponit operas suas in quærendis fructibus, qui sunt communes Bart. in dict. l. si merces §. vis maior num. 3. Federic.
28 de sen. cons. 110. n. 1. Imo colonus non solùm ponit operas suas, sed etiam instrumenta, & facit omnes expensas necessarias, etiam seminis, vt notatur in c. tua nobis de decim. signanter per Abbatem num. 3. Natta cons. 243. num. 3. Surd. qui alios latè refert decis. 201. num. 3.
29 Vnde infertur quod licet regulariter fructus dicantur illi, qui supersunt deductis expensis l. fructus 7. ff. sol. matr. l. fundus 52. ff.
30 famil. hercisc. tamen non ita intelligi debent in hoc proposito, quia colonus diuidere debet fructus omnes absque deductione expensarum, nam alias non esset verum, quod facere illas deberet de suo Castren. in l. si à Domino §. fin. num. 3. ff. de petit. heredit. Tiraq. de retract. lign. §. 15. glos. 1. num. 19. & seq. Franc. Marc. decis. 211. num. 6. part. 2. Gig. cons. 134. nu. 19. & alijs adductis plene firmat Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 2. nu. 33. & 34 & Bursat. cons. 330. num. 50.

Nec obstat, quod contrarium mordicus defendere conetur Garz. de expen. cap. 1. num. 22. & cap. 14. num. 23. quia insistit in dicta regula, quod fructus dicantur, qui supersunt deductis expensis, quæ patitur limitationem in casu isto, vt tradunt communiter Doctores præcitati, & patitur etiã
31 limitationem, vt non procedat, quando nomen fructuum pronunciatur lingua vulgari, & sic inter idiotas prout solent esse, vt plurimum, coloni partiarij, quia tunc non intelliguntur fructus deductis expensis secundum Rim. sen. cons. 211. num. 11. & 15. Tiraquel. de retrac. lignag. §. 15. glos. 1. n. 22.
32 ac etiam magis generaliter vbicumque profertur ab homine ex causa onerosa, vt

post

post *Bald. & alios antiquiores in d. l. fructus ff. sol. matr. & in l. 1. C. de fruct. & lit. expen.* tradit *Rim. sen. d. cons.* 21 t. *num.* 8. *&* 9. vbi respondet contrarijs *Ruin. cons.* 61. *num.* 7.
33 *lib.* 1. Accedat ratio, quia eum omnis fructus iure soli percipiatur, non seminis, vt dicit text. *in l. qui scit* 25. *ff. de vsur.* inde sequitur, vt fructus proprie sumpti, idest expensis deductis, spectent ad dominum, ita vt pars illa, quæ datur colono sit pro laboribus, & expensis, quæ in ea detrahuntur, & non possit dici proprie fructus sed impropriè, vt firmat *Osasch. dec.* 83. *n.* 7. vbi propterea infert, non posse colonum pro ea collectari.
34 At hoc est regulariter, & de Iure, quando præsertim ipse colonus consequitur dimidiam fructuum, tunc enim tenetur ad omnes expensas de suo *dec.* 359. *n.* 3. *p.* 2. *& dec.* 571. *n.* 13. *part.* 3. *recent. Paitel. annot.* 54. *nu.* 22. sed ex consuetudine, vel conuentione potest aliud obtinere *Abb. in dict. cap. tua nobis num.* 3. *ad fin. de decim. Cotta in memor. ver. colonus in fin. ver. nisi tamen consuetudo Rota decis.* 266. *num.* 3. *part.* 7. *rec.* Et
35 quidem contrahi solet diuersimode pro diuersa qualitate agrorum, si enim sunt magis fertiles, solent fieri pacta magis vtilia Domino, si verò sint minus fertiles, pacta fiunt vtiliora colono, vnde est, quod Dominus regulariter ponit pro capitali societatis terram, & pascua, & domos ibi positas, quandoque etiam aliquid plus, videlicet boues, vel eorum dimidiam, colonus verò ponit pro capitali instrumenta laboririj, & laborem suum, quæ instrumenta sunt boues, ligones, semen, & fimum regulariter, ex conuentione verò quandoque aliquid amplius, quandoque minus, vt tradit *Sfort. Odd. cons.* 34. *n* 20. Quandoq; etiam colonus pro expēsis detrahit semen solū, & nō aliud, vt dixit *Rota in vna firmana, seu Maceraten. Dotis* 24. *Ianuar.* 1618. *coram Pirouano.*

Fructus verò diuidendi erunt omnes æquliter, si aliter non sit conuentum, prout est de iure in societate *l. si non fuerit* 29. *in princ. ff. pro socio*, & in nostris terminis tradit *Ios. Ludou. decis. Perus.* 14. *num.* 8. sed quandoque vnus non percipit dimidiam, sed tertiam, vel quintam, & semper, dummodo diuisio fiat hoc modo per quotam, dicitur colonus partiarius *Garz. de expen. cap.* 14. *num.* 21.
36 Et inter fructus computatur etiam palea *l. si vsufructuarius messem ff. quib. mod. vsufr.*
37 *amitt. Natta cons.* 31. *num.* 19. quæ propterea æqualiter diuidenda erit. *Ludou. d. dec. Perus.* 14. *num.* 9. sed in hoc quoque intrat prædicta limitatio, videlicet nisi pacta, vel consuetudo circa ipsam paleam aliud ferant, vt tradit *Petr. de Vbal. de duob. fratr. par.* 11. *num.* 63. Et licet aliqui etiam limitent, nisi colonus proiecerit fimum, seu letamen in agro, volentes eum retinere debere sibi paleas in totum, tamen eorum opinio latissime reprobatur per eumdem *Petr. de Vbal. d. part.* 11. *num.* 64. per vndecim rationes late deductas penes eum videndas, si casus occurrat, & licet videretur, quod vbi colonia fuisset contracta ad plures annos, & in primo anno colonus non habuisset paleas, sed de suo aluisset animalia, & fimum proiecisset, seu stercorasset, æquitas vellet, vt anno vltimo paleas sibi totaliter retineret, prout etiam seruari dixit *Petr. de Vbal. in d. part.* 11. *sub num.* 39. quem ibi (ni fallor) sequitur *Caroc. tit. de paleis nu.* 4. tamen æquitas considerata cessat, vbicumque euenit, quod tot annorum dimidiam suam partem paleæ habuit, quot fimum proiecit absque eo, quod velit in vno etiam partem Domino tangentem, Quo-
38 niam verò, vt dictum est, Colonus percipit dimidiam, vel aliam quotam fructuum ratione laborum, & expensarum, quas facit datur Intelligi, quod eorum tantum fructuum partem prædictam habere debeat, qui per culturam, & curam nascuntur, & industriales nuncupantur, non item eorum, qui sunt naturales, vti sunt fructus arborum, & arbores ipsæ ad text. *in l. fructus* 45. *ff. de vsur.* & quoad arbores vi ventorum, & fluminis disiectas, aut aliter deficcatas probat Text *in l. diuortio* 8. *§. si fundum ad fin. ff. sol. matr.* qui loquitur in marito, & sic in fortioribus, quia maritus maius ius habet in fructibus fundi dotalis, quam colonus, vt aduertit in proposito *Garz. de expen. cap.* 14. *num.* 25. *vers. quartum* quidquid in oppositum videlicet, quod colonus non teneatur dare partem dictarum arborum Domino, dicat *Caroc. de locat. part.* 5. *tit. de fideiuss. quæst.* 8. *num.* 3. quem refert, & sequitur *Marin. var. resol. lib.* 1. *cap.* 259. *num.* 5. nam citat DD. hoc non dicentes, & signanter *Ang. in d. l. diuortio ff. sol. matr. §. in seruo quoque*, qui loquitur in vsufructuario, & dicit arbores deficcatas ad eum non pertinere, sed ad Dominum, si nec germinales, nec sui natura cęduæ erant.
39 Dubitari tamen potest circa id, quod dictum est damnum in dicto contractu esse debere cōmune per text. *in l. si merces §. vis maior ff. locat.* an procedat non solum, quoad damnum eueniens in fructibus cōmunibus, sed etiam si quod accidat in eis, quæ

comunicari non debent, sed spectare totaliter ad colonum ex conuentione, veluti fænum, & videbatur dicendum, quod sic per text. præfatum, ac per *l. cum duobus* 52. §. *quidam sagariam ff. pro soc.* vbi quod si socius amiserit res penitus suas, quas tamen habebat secum ratione societatis, damnum esse debet comune cum socio.

Verùm contrarium in dicto casu consuluit *Mandel. cons.* 735. cui subscribit alius incertus Auctor, & respondet ad *d. §. vis mater*, quod dicit debere esse comunè damnum vbi debet esse comune lucrum, & ideo non applicatur *& ad §. quidam sagariam*, quod procedit quia socius habebat illam rem pro seruitio societatis ad comunem vtilitatem, secus autem erat in casu suo, quia colonus fænum reposuerat ad commoditatem propriam tantum, prout videre est penes eum.

40 Et fortiùs, quod si eueniat damnum in semine posito à colono, quod damnum sit ipsius tantum, & si eueniat damnum in pascuis à Domino positis in societate, damnum sit Domini tantum, voluit *Odd. d. cons.* 34. *num.* 23. *vers. & quod non possit* sed reddit rationem, quia non intelliguntur comunicata ista capitalia nisi quoad fructus inde nascituros, quæ tamen ratio conuincitur insufficiens, quia ad hoc vt damnum sit comune cum socio non est necesse rem, in qua damnum accidit, fuisse comunicatam, sed satis est, quod vnus ex socijs illam penes se haberet ad effectum ea vtendi ad comunem vtilitatem, vt est text. clarus *in d. l. cum duobus §. quidam sagariam ff pro soc.* vbi expressè habetur, quod vnus ex socijs suam pecuniam, & res proprias perdidit, & tamen quia eas non tulisset nisi ad merces cõmuni nomine comparandas proficisceretur, secundum Iuliani sententiam damnum debet esse comune. Verum inde inferri posset ad casum damni illati per Latrones, de quo loquitur textus præfatus, velsimilem, non autem si semen seminatum non germinauit, quia quatenus posset dici inde sequi damnum colono, sequitur etiam æque domino fundi, qui equaliter de germine participare debebat, & propterea nil reficere debet, vt in specie firmat *Sperel. dec.* 41. *num.* 59. & quod si minus colligat, quàm seminauerit, adhuc de eo, quod colligit debeat partem suam Domino præstare *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 2. num* 32.

41 Si autem colonus mutuo receperit frumentum ad seminandum, an possit is, qui dedit agere etiam contra Dominum, quasi colonus receperit in causam societatis, & proinde consocium, quoque obligauerit iuxta naturam societatis, de qua per *Bal. cons.* 263. *num.* 3. *lib.* 5. *Parisi. cons.* 93. *num.* 2. *seq. lib.* 1. *Ossasc. dec.* 150. *num.* 7. *Merlin. dec.* 606. *num.* 5. Non posse dicendum est, prout fuit in specie decisum *in Rot. Maceraten. penes Thomat dec.* 270. *per tot.* quia dum colonus ponere debet semen de suo, si recipit mutuo frumentum, vt satisfaciat huic propriæ obligationi dicitur recipere in causam propriam, non autem in causam societatis, prout requiritur, vt socius obliget consocium *Surd. dec.* 153 *num.* 16. *Gregor. dec.* 366. *num.* 1. *Caualer. dec.* 38. *num.* 4. *Rot. decis.* 264. *num.* 25. *& 26. post Zacc. de oblig. cam.* Et in simili de recipiente pecuniam nomine proprio, & ponente eam in Banco cõmuni, quod non obliget socios Banci *Rot. dec.* 66. *num.* 7. *post Mangil. de subhast.*

42 Imo in proposito seminis colonus partiarius illud non solum ponit de suo, sed etiam suum remanet, ita vt si Dominus vendat omne ius, quod habet in terris satis, non veniat aliquod ius in tali semine per colonum partiarium seminato, vt latè consuluit *Odd. in d. cons. 34. per tot.* quod, & fortius procedit etiamsi Dominus triticum pro semine colono mutuasset, quia non propterea ius in illo semine haberet, quod dici posset de iuribus, & pertinentijs fundi, sed haberet creditum mutui nil cõmune habẽs cum fundo, adeò vt si fortè legaret fundum cum iuribus, & pertinentijs, quibuscumque, remaneret hæredi creditum, non autem pertineret legatario, vt consuluit *Natta cons.* 243. *per tot. & sequitur Gratian. disc.* 126. *num.* 4. & 5. & *Surd. dec.* 201. *num.* 3. *ad fin. vbi addit pro hoc facere Roland. cons.* 54. *num.* 31. *lib.* 3. vbi renunciato massaritio dicit non venire semina massarijs mutuata.

## Qui locare possint res suas, vel non.

*SVMMARIVM.*

1 *Quilibet locare potest rem suam.*
2 *Limita in eis qui contrahere non possunt.*
3 *Locatio est contractus.*
4 *Contrahere, qui non possint.*
5 *Contrahere prohibiti non possunt locare, neque ad breue tempus.*
6 *Alienare prohibiti sunt prohibiti locare ad longum tempus, non autem ad breue.*
7 *Emphiteuta potest locare ad breue tempus tantum.*
8 *Alienationis prohibitio non comprehendit locationem ad longum tempus, si materia sit strictè intelligenda.*
9 *Iurans non alienare si locet ad longum tempus, non incurrit periurium.*
10 *Emphiteuta per locationem ad longum tempus incurrit caducitatem.*

11 *Etiam si consuetudo excusat, & alijs modis remissiue.*
12 *Alienationis prohibitio comprehendit locationem ad modicum tempus si militat in ea ratio prohibitionis.*
13 *Emphiteuta locans posteriori ad modicum tempus incurrit caducitatem.*
14 *Prohibitio locationis non comprehendit locationem venientem in consequentiam actus permissi.*
15 *Prohibitus locare si locet, & impugnet locationem tenetur restituere ea, in quibus factus est locupletior.*
16 *Minores Curatore carentes libere contrahere possunt.*
17 *Minores possunt alienare fructus sine solemnitatibus.*
18 *Minor non potest sine solemnitatibus ad longum tempus locare.*
19 *Statuta requirentia solemnitates in contractibus minorum sunt late interpretanda.*
20 *Minor non potest annuum redditum perpetuum alienare.*
21 *Minor non potest emphiteusim constituere:*
22 *Minor potest ad breue tempus locare.*
23 *Minor potest locare res diu non duratores.*
24 *Molendina in flumine natantia reputantur mobilia, & alienantur sine solemnitatibus.*
25 *Secus autem est in terra coherentibus.*
26 *Census locari possunt.*
27 *Census reputantur inter stabilia ex veriori opinione.*
28 *Operas suas locare potest minor.*
29 *Pupillus post infantiam est aptus operare vtiliter.*
30 *Pupillus non potest sine tutore locare operas suas.*
31 *Operas suas locare non potest minor sine solemnitatibus, per statutum in contractibus minorum requisitis.*
32 *Locatio, & conductio facta à pupillo, sine tutore, vel curatore sine solemnitatibus statut: ipsis volentibus sustinetur.*

## CAPVT VI.

1 Regula generalis est, vt quilibet locare possit rem suam, nisi reperiatur specialiter prohibitus, vt de venditione est text. *in l. dudum proximis* 14. *C. de contrahen. empt.* & procedere etiam in locatione dicit *Mozz. de de loc. & cond. cap.* 3. *de his,*
2 *qui possunt locare, & conduc. num.* 1. Quæ regula sic generaliter constituta erit etiam generaliter limitanda in eis personis, quæ contrahere non valent, quia istæ nec pos-
3 sunt locare, cum nulli dubium sit locationem esse contractum §. *Actionum Instit. de Act. l. consensu ff. de act. & oblig. l. iuris gentium* §. 1. *ff. de pact. Mozz. d. cap.* 3. *num.* 8. &
4 isti sunt Prodigi, Furiosi, Dementes, Ebrij, minores, & similes *l. is cui bonis, & ibi scriben. ff. de verb. oblig. l.* 1. *& per tot. tit. ff. de Curat. fur. l.* 1. *ff. de rebus eorum inst. quib. alien. lic. per tot.* & ferè de omnibus prædictis speciales quæstiones facit, an locare possint *Carot. de loc. & cond. tit. quibus locare licet, vel non, & seqq.*

5 Animaduertendum autem videtur generaliter loquendo, an quis sit prohibitus administrare, & contractus facere, an verò sit prohibitus tantum alienare; nam in primo casu indistincta erit etiam prohibitio locationis, ita vt nec ad modicum tempus locare possit, siue sit prohibitio de iure communi, siue statutaria, siue etiam alio quocumque modo ea ratione, quia vtraque locatio est contractus, vt supra, & in specie de locatione ad modicum tempus, quod propterea comprehendatur, & ipsa in similibus prohibitionibus *Carot. d. tit. quib. loc. lic. quæst.* 3. *num.* 5. *vers. secundo casu*, & in terminis statuti Vrbis prohibentis minoribus, & mulieribus omnes contractus, in quibus lædi possunt sine certis solemnitatibus, quod comprehendat etiam locationem ad modicum tempus *Pic. ad stat. Vrb. glos.* 7. *num.* 99. *&* 100.

6 Si verò quis sit tantum prohibitus alienare, & tunc iuxta tradita in præcedenti *cap.* erit distinguendum inter locationem ad breue tempus, & locationem ad longum tempus, vt prima non censeatur interdicta alienare prohibito, ex quo non est aliena-
7 tio, prout exemplificari potest in Emphiteuta, qui licet prohibeatur de iure rem Emphiteoticam alienare *l.* 2. *C. de Iur. Emph.* tamen locare ad modicum tempus licitè potest. *Specul. in tit. de emph.* §. *nunc aliqua num.* 149. *Clarus in* §. *Emphiteusis quæst.* 19. *Rota dec.* 73. *num.* 9. *part.* 10. *rec.* secus autem secunda, quæ, cum sit alienatio, quamuis non perpetua, sed ad longum tempus, cadit sub prohibitione generali alienationis, vt reiecta opin. *glos. fin. in l. codicillis* §. *instituto ff. de legat.* 2. plenissimè firmauit *Rot. post Pic. ad statut. Vrb. decis.* 42. *n.* 13. vbi quod dicta glos. communiter reprobatur *per Bart. & DD. ibid.* quod procedit tàm in prohibitione legis, de qua Rot. ibi, quàm in facta à testatore, seu alio, rem concedente *Marta cons.* 113. *num.* 32. *& seq. Ricc. resol.* 105. *num.* 1. *part.* 1. *Fusar. de substit. quæst.* 525. *num.* 3. & in facta per statutum *Fachin. cons.* 53. *num.* 3. *lib.* 3. *Clar. in* §. *fin. quæst.* 82. *in* 5. *statuto num.* 4. *vbi de com.*

8 Et ex eisdem etiam bene deducitur secundum membrum distinctionis iterum subdistinguendum esse, vt videlicet tunc veniat in prohibitione alienationis locatio ad longum tempus, cum verba prohibitionis non requirunt propriam, & strictam intelligentiam, secus econtra vbi facienda est propria, & stricta interpretatio, quia tunc sub nomine alienationis non venit locatio etiam ad longum tempus ex ibidem adductis, prout in specie si agatur de incursu pænæ indictæ alienanti, quod non veniat

loca-

locatio ad longum tempus *Ricc. resol.* 105, *num.* 3. *part.* 1, *Rot. decis.* 26. *num.* 3. *par.* 2,
9 *div.* & iurantem non alienare non incumere pœnam periurij locando ad longum tẽpus tradunt *Canonista in clem.* 1. *de reb. Eccles. non alien. & in cap. cum contingat de reb. Eccl. non alien. Couar. var. lib.* 2. *cap.* 16, *num.* 2.
10 Verùm in terminis caducitatis impositæ emphiteutæ, si alienet, quod incurratur etiam per locationem ad longum tempus, censuit *Alex. cons.* 119. *prope fin. vers. alia etiam ratione lib.* 3. & alijs pluribus cõgestis firmat plenè *Corbul. de caus. priuat. ob non sol. can. ampl.* 35. *num.* 1. *& seqq.* vbi meminit de contraria *Decisione Rotæ in Rom. Casalium* 20. *Febr.* 1576. *quæ est coram Seraphino decis.* 286. & singulis eius fundamentis respondet, sed verè illa decisio non est in hoc proposito, an per locationem ad longum tempus de re emphiteutica facta incurratur caducitas, sed an hæc pœna caducitatis ob alienationem incurratur etiam à conductore ad longum tempus, quod est quid diuersum, vt tandem aduertit ipse *Corbul. ibidem sub num.* 6. *vers. verumtamen si prædictæ omnes rationes*, & eandem opinionem tenent etiam pluribus congestis *Burgos. de Laudim. part.* 2. *inspect.* 58. *num.* 7. vbi de communi, & vera, *Fulgin. de iure emphit. tit. de alienat. quæst.* 1. *num.* 75. à qua propterea non erit temere recedendum, nisi in casu, quo consuetudo emphiteutam excusaret, prout sensit *Clarus in §. emphiteusis quæst.* 19. & in casu aliarum limitationum, quas adducit *Corbul. dicta ampliatione* 35. *num.* 11. 12. *& 13. & Fulgin. d. tit. de alienat. quæst.* 1. *num.* 76. *& seqq.* ad quos, & alios tractantes materias feudales, & emphiteuticas me remitto, cum sit materia magis propria eorum,
12 Non omittendum tamen, quod si vigeret in locatione ad modicum tempus ratio prohibitionis alienationis, tunc & ipsa locatio ad modicum tempus, censeri deberet com-
13 prehensa, prout videmus in Emphiteuticis, quod locatio facta in potentiorem, quamuis ad modicum tempus, censetur prohibita, ex quo militet ratio prohibitionis propter difficultatem recuperationis *Corbul. de caus. priuat. ob alien. d. ampl.* 35. *num.* 9. *Fulgin. d. tit. de alienat. num.* 75. *prope finem*, & generaliter hanc locationem venire in prohibitione alienandi *Montan. de tutel. cap.* 33. *num.* 416.
14 Limitatur tamen dicta conclusio quod statutum prohibens contractus sine solemnitatibus comprehendat locationem per *Caroc. dicta quæst.* 3. *num.* 8. vt non procedat, si locatio veniret in consequentiam alicuius actus à statuto non comprehensi, & comprobari potest talis limitatio quia est regulare in actu à lege prohibito, quod valeat si fiat in consequentiam alterius actus à lege permissi non obstante, quod directe, & principaliter fieri nequiret *Crot. in l. p. §. hoc autem edictum n.* 22. *ff. de non oper. nunc. Rimin. Iun. cons.* 374. *num.* 30. *Soccin. Sen. cons.* 81. *num.* 9. *lib.* 3. *& alij adducti Alto-*
15 *grad. cons.* 3. *num.* 23. *lib.* 1. Item limitatur à *Pico d. glos.* 7. *num.* 100. *vers. sed nos addimus*. Vt locantes teneantur in eo, in quo facti sunt locupletiores, quæ pariter limitatio comprobatur per conclusionem generalem, quod minores volentes recedere à contractu tanquam nullo ex defectu solemnitatum teneantur restituere accepta in quantum sunt effecti locupletiores, quam firmat *Burat. dec.* 814. *num* 1. *& Rot. post Cenc. de cens. dec.* 463. *num.* 10.
16 An autem minor, qui de iure sine certis solemnitatibus alienare non potest, possit locare, controuerti posse videtur, & *Caroc. tit. quibus loc. lic. q.* 2. format quæstionem in Infante, & probat eum non posse locare, vnde supponere manifestè videtur secus esse in pubere licet annorum 25. minore, vt animaduertit *Narbon. de ætate ann.* 25. *q.* 9. *n.* 1. *ad fin.* & talis opinio comprobari etiam
16 posse videbatur, quia minores Curatore carentes liberè contrahere possunt, vt firmant *Fachin. lib.* 3. *contron. cap.* 9. *Menoch. cons.* 203. *num.* 7. *Surd. dec.* 287. *num.* 10. vnde dum de Iure prohibentur alienare, hæc prohibitio tanquam auferens liberam facultatem contrahendi, & de rebus suis disponendi, dicenda est odiosa, & strictissimè intelligenda *l. in re mandata C. mandat. Dec. cons.* 377. *num.* 5. *Paris. cons.* 32. *num.* 16. *lib.* 1. *Bursat. cons.* 13. *num.* 2. & proinde nõ extendẽda ad locationem, quæ verè, & proprie non est alienatio ex supradictis.

Præterea locatio quando fit alienatio est magis propriè, & principaliter alienatio fru-
17 ctuum, quàm rei, & fructuum alienationem, potest facere minor sine decreto *Alex. cons.* 49. *num.* 6. *vers. fructus enim lib.* 1. *Simoncel. de Decret. lib.* 3. *tit* 8. *inspect.* 7. *n.* 49. *Mantica de tacitis par. p. lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 51.
18 Verum his non obstantibus contrarium in locatione ad longum tempus ex prædicta ratione, quod hæc est alienatio Dominium vtile transferens, tenendum videtur, prout tenent *Mencac. de success. creat. §.* 10. *num.*

 78. *vers.*

78. *vers. nunc videndum Valasc. de iur Emphit. quaest. 29. num. 9. Caldas Pereira de empt. & vendit. cap. 13. num. 12. Caroc. de locat. tit. de annuis reddit. num. 1. & per tot.* & post eos latè quaestione examinata, firmat *Narbon. de aetat. ann. 25. quaest. 9. num. 3. & seqq. per tot. Rot. post. Pic. ad Stat. Vrb. dec. 42. a n. 7. ad 16.*

Nec obstant considerata supra in contrarium, quia, quod dicebatur de prohibitione alienationis facta minori strictè & propriè
19 intelligenda, retorquetur, cum imò Iura, & statuta requirentia certas solemnitates in contractibus minorum sint fauorabilia, & latè interpretanda *Bar. in l. qui exceptionem num. 4. ff. de condict. indeb. Bal. in l. transactionem n. 3. C. de transact. Alex. cons. 207. num. 8. lib. 6. & latè Morot. resp. 53. num. 10.* vbi de com. & pleniissimè in his terminis *Simonc. de Decret. in princ. tit. de effic. Iud. n. 4.* Quod autem dicebatur minorem posse fructus alienare non applicatur, dum nos loquimur de locatione rei ad longum tempus, quae, importat translationem Dominij vtilis ex supra firmatis, vltra quod conclusio, quod minor possit fructus sine decreto alienare, intelligitur de fructibus iam perceptis, qui inter mobilia, & cito peritura connumerantur, non autem procedit, si ve-
20 lit minor annuam perceptionem, seu annuum redditum perpetuum alienare, seu ad longum tempus locare, quia non potest
21 sine decreto, ex tradit. per *Menoch. cons. 29. num. 16. & 17.* vbi & non posse minorem Emphiteusim constituere, plenè *Simonc. de Decr. lib. 3. tit. 8. inspect. 7. num. 56. & 57. Caroc. de locat. tit. de annuis reddit. num. 2.* vbi prope fin. in specie, inquit, Iura prohibentia minorem sine certis solemnitatibus alienare extendi ad locationem ad longum tempus de annuis redditibus, sed deinde subdit quinque requisita ad hoc necessaria circa quae, ad eum me remitto *Narb. de aetat. d. quaest. 9. num. 9.* vbi amplius velle videtur non procedere conclusionem in venditione fructuum adhuc non perceptorum, & solo cohaerentium, & non distinguere inter locationem ad longum tempus, & ad modicum, in quo non erit ei adhaerendum ex
22 supra firmatis, & in specie, quod res minoris, possit ad breue tempus locari sine Decreto, plenè firmat *Simonc. de Decret. tit. 6. n. 21. & 22.* vbi, & quod si fiat per Tutorem, vel Curatorem tenetur ei stare minor post curam, vel tutelam finitam *Menoch. dec. Bonon. 44. num. 2. & seq. vsq. ad 8.*

23 Poterit etiam minor locare res diu non duraturas absque Decreto, alijsque solemnitatibus, prout sunt vestes & similia *l. lex quae tutores 22. in fin. C. de admin. tut.* cum *alijs adductis per Simonc. de Decret. tit. 8. n. 51. & seq.* & controuerti non parum solet, an idem dicendum sit de molendinis, vt videre est poenes *Tiraquel. de retract. lign. §. 1. gloss. 7. num. 92. & seq.* & quod existentia in flumine, & quae deteriorantur quotidie, & per imperum aquarum sunt in periculo totalis destructionis, possint alienari sine Decreto, docuit *Ang. in l. non solùm 56. ff. de petit. hered.* & eum sequitur *Rub. Alex. cons. 138. num. 3.* vbi quod multo magis dari in Emphiteusim, & alij cōmuniter eamdem Doctrinam sequuntur, sed difficultas stat in eius intelligentia, nam, dum dicit
24 de molendinis in flumine existentibus, aliqui eum intelligunt, & volunt eius dictum procedere tantùm in natantibus in ipso flumine, vt sunt in Pado, & Tiberi, & alijs fluminibus, non autem si solo cohaereant, prout in specie ita Ang. & Rub. intelligit *Rim. Iun. in §. 1. num. 174. Inst. tit. quib. alien. licet, vel non* contrarium verò quòd Doctrina Angeli loquatur, & procedat etiam in molendinis solo cohaerentibus censuit in specie *Ripa in l. quominus num. 126. in fin. vers. adde quod etiam*, & post alios plurimos *Gratian. disc. 564. n. 18. & 19.* vbi asserit hanc esse magis acceptā sententiā, à qua propterea nō esse recedendū, quidquid alij contrariū concludant, & eidem opinioni adhaeret etiam nouissimè *Cyroc. disc. 66. num. 31.*

25 At, quidquid isti dicant, verior videtur opinio, ac sine dubio tutior est, quod in his molendinis, solo cohaerentibus Decretum sit necessarium, sunt enim bona stabilia non secus, ac aliae domus, & solum periculum inundationis, ac etiam deuastationis non facit ea euadere mobilia, & quod alienari possint sine decreto, sed solum praebet causam alienandi, & Decretum interponendi, prout bene, ni fallor aduertit *Pinell. in l. 1. par. 3. num. 38. C. de bonis mater.* vbi audacter dicit, non dubitarē Patres contrarium sentientes errasse, *& num. seq.* testatur ita seruari, & esse communem hominum opinionem, quod similia molendina sint res preciosae, & connumerentur inter stabilia, quae opinio attendi debet, & eum sequitur *Forster. de success. lib. 7. cap. 21. num. 35. Simonc. de Decr. part. 3. tit. 8. num. 85. vers. contrarium tamen, & 86. pulcre Gratian. disc. 564. num. 36. & seq.*

26 Item controuerti potest de censibus praemisso, quod locari possunt, vt firmat *Caroc. de locat. tit. de censibus per totum*, an reputandi sint inter stabilia, ita vt locari non possint

possint à minore sine Decreto Iudicis, &
quidquid sit in censibus perpetuis, qui di-
cuntur reseruatiui, quoad illos redimibiles
ad nutum Debitoris, qui dicuntur consi-
gnatiui, videbatur dicendum non posse re-
putari pro stabilibus ex tradit. *per Guttier.*
*pract. quaest. lib. 5. quaest. 83. num. 14. & 15.*
*Garz. de benef. part. 2. cap. 5. num. 95. vers.*
*quamuis in censu Barbos. appell. 117. num. 2.*
27 sed tamen verius est, quod cum sint impo-
siti super stabili, & ex parte creditoris sint
perpetui, reputari debeant ad hunc effectum
bona stabilia ita, vt per ipsum creditorem
alienari nequeant, nisi prout alienare po-
test alia stabilia *Grat. disc. 420. num. 13. &*
*disc. 885. num. 6. vbi de veriori, & disc.*
*981. num. 37. Cenc. de cens. quaest. 30. num.*
*9. Hodier. ad Surd. decis. 204. num. 1. Rot.*
*decis. 85. num. 15. part. 6. & dec. 235. nu.*
*4. & seqq. part. 7. rec.* & idem generaliter
dicendum erit in alijs annuis redditibus
perpetuis, seu ad longum tempus ex eadem
ratione, & firmat plenè *Caroc. tit. de annuis*
*reddit. num. 1.*
28 Operas autem locare posse minorem nil
vetat, imo eo ipso, quod maior est infante
locare eas posse videtur dicere *Caroc. tit.*
*quib. loc. lic. quaest. 2. num. 1. & seqq.* sed intel-
ligi debet non posse locari operas infantis,
quia nullae sunt *l. arboribus 13. §. de illo cum*
*concordantibus relat. ibi per glos. in ver. in-*
29 *fante ff. de vsufr.* secus autem postquam
aetatem infantiae excedit, etiamsi adhuc
impubes sit, quia tunc vsui aptus esse inci-
pit *l. si infantis 61. ff. de vsufr. cum al. relat.*
*per d. glos. in l. arboribus ver. infante, & per*
*Caroc. vbi supra*, ac non ex eo, quod in im-
pubere adest materia locationis, resultat,
30 quod impubes locare libere possit operas
suas, quia intrat defectus potestatis contra-
hendi sine tutore, de quo *Instit. tit. de au-*
*ctor tut. in princ.*
Verum dubitari contigit, an stante di-
cto statuto, quod minor, vel mulier non
possit contrahere sine certis solennitatibus,
valeant tales personae locare absque eis
operas suas, & in hac quaestione affirmati-
uam tenuit *Carocc. de locat. tit. de Mundual.*
*ad Velleian. quaest. 3. numer. 16.* & secutus
est *D. Lanfr. Zacch. de Salar. quaest. 68. nu. 52.*
31 At eorum opinio patitur difficultatem,
maximè vbi statutum dicat mulierem non
posse aliquem contractum facere, in qui-
bus terminis loquitur D. Lanfranc. etenim
clarum est locationem operarum esse con-
tractum, & proinde comprehendi in verbis
statuti iuxta supra firmata, Nec obstat *Bald.*
*in l. ex diuersa in princ. ff solut. matr. & Ias.*
*in l. 1. sub num. 20. C. qui test. fac poss.* quo-
rum auctoritate praecitati mouentur, nam
*Bald.* in meo Codice super principio *d. l. ex*
*diuerso*, quae est in ordine 18. nihil facit,
*& Ias.* refert eum dicere societatem non
solum inter fratres masculos, sed etiam in-
ter mulieres posse contrahi, & quod in-
de sumitur argumētum ad quaestionem fra-
trum rusticorum simul cum sororibus ha-
bitantium, & facientium omnia communi-
ter, quod faeminis cum eis simul ligonizan-
tibus dicatur contracta societas inter om-
nes, & debeant faeminae admitti ad partici-
pandum, sicut masculi, sed de statuto nul-
lum verbum.
32 Id tamen, quod dicimus non valere lo-
cationem factam à pupillo sine tutore, vel
à minore, aut muliere sine solennitatibus
statutarijs semper intelligitur ad eorum
praeiudicium, secus autem ipsis volentibus,
nam qui cum eis contrahunt obligantur,
ipsi verò inuicem eis non obligantur, vt est
text. in specie loquens de locatione, & con-
ductione facta à pupillo sine tutore *in tit.*
*instit. de auctor. tut. in fin. princ. & in l. Iulia-*
*nus 13. §. si quis à pupillo ff. de act. empt.* &
idem est in contractibus minorum, & mulie-
rum factis sine solemnitatibus statutarijs,
quia nullitas inducta est ad eorum fauorem
& ideo ab eis tantum allegari valet *Socin.*
*Sen. cons. 78. num. 8. lib. 4. Gratian. disc. 559.*
*num. 64. Ostasch. decis. 94. num. 25. Burat.*
*decis. 937. num. 7. in rec. decis. 732. num. 2.*
*part. 3. & decis. 306. num. 49. par. 7.*

## De Procuratoribus, & alijs bonorum alienorum administratoribus, & de creditoribus pignoratas res habentibus, an, & quomodo locare possint.

*SVMMARIVM.*

1 *Mandatum speciale requiritur ad locandum.*
2 *Mandatum speciale requiritur ad vendendum.*
3 *Mandatum speciale requiritur ad locandum ad longum tempus, secus autem ad breue.*
4 *Cui licet, quod est plus, non debet, quod minus est non licere.*
5 *Mandatum habens ad vendendum non potest locare.*
6 *Mandatum procura est stricte interpretandum in omni materia.*
7 *Mandatum ad vendendum, tunc sufficit etiam ad locandum, cum adsunt verba generalia.*
8 *Mandatum ad exigendum pensiones non importat facultatem locandi.*
9 *Decl. procedere si factum mandatum ad exigendum pensiones rei iam locata, secus e contra.*
10 *Mandatum si requiritur speciale fauore vnius requiritur pro vtraque parte.*
11 *Mandatum ad conducendum speciale requiritur.*

12 *Man-*

32 *Mandatum ad locandum non est necesse, quod sit in specie ad locandum ad longum tempus.*
33 *Locationis nomine venit etiam locatio ad longum tempus.*
34 *Mandatum dubium interpretatur contra mandantem.*
35 *Mandatum simpliciter ad locandum continet sine dubio facultatem locandi ad longum tempus si in eo adsit verbum importans facultatem transferendi dominium.*
36 *Et si est ad locandum rem solitam locari ad longum tempus.*
37 *Mandatum speciale ad locandum, & sufficiens dicitur etiamsi non exprimatur res quæ locari debeat.*
18 *Mandatum speciale requiritur ad ea quæ in animo cōsistunt.*
19 *Mandatum extenditur ad ea omnia sine quibus negocium commissum expediri non potest.*
20 *Et ad ea omnia, quæ sunt connexa, & de natura contractus,*
21 *Mandatum ad locandum rem maioris requirit specificationem rei, & quantitatis pensionis, & quid si non adsit talis specificatio.*
22 *Mandatum ad contrahendum requirit solemnitates requisitas in cōtractu nec sufficit eas adhiberi in ipso contracta.*
23 *Mandatum generale cum libera sufficit ad locandum ad longum tempus.*
24 *Mandatum generale cum libera equiparatur speciali*
25 *Decl. procedere quatenus contrahat bona fide, & sine dolo.*
26 *Procurator cum libera potest locare habita fide de pretio.*
27 *Decl. non procedere si appareat aliter sensisse dominum.*
28 *Accollans sibi debita non satisfacit obligationi ea extinguendi.*
29 *Accollatio habet vim solutionis,*
30 *Decl. procedere si creditor interveniat, & accollationi consentiat alias secus.*
31 *Procurator si excedat mandatum in aliquo contractu corruit in totum.*
32 *Procurator generalis cum libera potest locare si habet liberam circa bona.*
33 *Clausula cum libera, & similes vel consecutivae non ampliant dispositivam.*
34 *Verba de, & super premissis sunt restrictiva ad precedentia.*
35 *Mandatum procura extenditur ad omne necessarium antecedens.*
36 *Clausula mandatorum procura restringatur ad concernentia negotium, non autem ad expressa tantum,*
37 *Clausula, & alia quæcumque faciendum, ampliat facultatem Procuratoris ultra expressa.*
38 *Clausula, & faciendum ea, quæ ipse mandans facere posset si præsens esset, importat liberam itaut veniant etiam ea, quæ mandatum speciale requirunt secundum magis communem.*
39 *Contrarium procedit si dictum omnia facere, quæ in propria persona erat facturus.*
40 *Et si ciendum ea quæ mandans facere posset importat magis mandatum speciale, & facultatem locandi si in ipso mandato expressum aliquid, quod mandatum speciale requirat,*
41 *Idem si aliquod exceptum mandatum speciale requirent.*
42 *Exceptio firmat regula in contrarium.*
43 *Clausula Ratū &c. seu promittens ratum &c. in mandatis pro cura non importat liberam facultatem secundum communem.*
44 *Procurator cum libera non potest ea, quæ prohibeatur Domino.*
45 *Officiales, seu Representantes Comunitatis habent mandatum cum libera,*
46 *Decl. procedere in universitatibus habentibus iurisdictionem, seu Territorium non in aliis.*
47 *Officiales universitatum possunt locare ad breve tempus, sed non ad longum sine solemnitatibus.*
48 *Universitas, ut alienare, seu locare ad longum tempus possit, quæ solemnitates requirantur.*
49 *Solemnitates in quacumque alienatione necessariæ requiruntur in locatione ad longum tempus.*
50 *Prelatus habet mandatum cum libera in bonis Ecclesiæ.*
51 *Tutor habet mandatum cum libera in bonis Papilli.*
52 *Pater in bonis filii habet maiorem auctoritatem, quam alii administratores.*
53 *Pater habet administrationem bonorum filii etiamsi alii dati sint administratores nisi verba repugnent.*
54 *Pater non habet administrationem in spiritualibus, & annuis, vel sint Beneficia.*
55 *Pater non habet administrationem in eis in quibus non habet usumfructum.*
56 *Potest tamen habere administrationem dativam.*
57 *Pater habet administrationem bonorum filii infantis, quamvis usumfructum non habeat.*
58 *Pater administrator bonorum filii potest locare ad longum tempus sine decreto.*
59 *Decl. procedere si cum administratione habeat usumfructum, alias secus.*
60 *Et si concurrat legitima causa.*
61 *Pater si alienat bona filii probandum, quod habuerit causam.*
62 *Creditor potest locare res pignoratas.*
63 *Et potest eas locare ipsi Domino suo debitori.*
64 *Et locare tenetur, alias ad id quod percipere potuisset.*
65 *Hoc tamen procedit si sit in culpa.*
66 *Creditor immissus debet, vel vendere fructus, vel prædia locare.*
67 *Creditor immissus tenetur locare etiam iumenta, & alia, quæ locari possunt.*
68 *Creditor habens in pignus conventionale rem mobilem locare eam non potest.*
69 *Creditor, qui utitur pignore, vel illud, transfert in usum non destinatum furtum committit.*
70 *Furtum in re immobili non committitur.*
71 *Creditor rem immobilem seu se moventem habens in pignus locare potest.*
72 *Mobilia usu consumuntur stabilia, & se movētia ocio peiora fiunt.*

## CAPVT VII.

Qvæstionem an ad locandum requiratur mandatum speciale non reperiri tactam a Doctoribus dicit *Carec. de locat. tit. de pro-*
1 *curat. in princip.* sed resoluendam esse affirmatiuè firmat in specie *Gratian. dist.* 442. *num.* 19. *& discept.* 752. *num.* 11. *& Bor-*
2 *gnin. decis.* 45. *num.* 23. *p.* 1. & comprobatur à simili de venditione, ad quam requiri

quiri mandatum speciale supponit pro certo ita argumentando *Caroc. ibidem num.* 1. & esse clarum dicit *Seraphin. decis.* 831. *num.* 4.

Verum hæc opinio, vt ad locandum re-
3 quiratur mandatum speciale, videtur de plano procedere, quoad locationem ad longum tempus, in qua transfertur Dominium, & procedit simile de venditione, vt considerat *Afflict. dec.* 305. *num.* 1. at secus est, quoad locationem ad tempus breue, quæ eum sit mera administratio, vt dictum est supra *cap.* 4. potest etiam fieri ab administratore habente solum mandatum generale, vt distinguendo tradit *Golin. de procurat. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 145. *&* 146. quid quid in contrarium videatur sentire *Caroc. d. tit. de procurat. n.* 3. *&* 4.

Dubitari autem contingit, an habens mandatum ad vendendum possit etiam lo-
4 care, & videbatur dicendum, quod posset per reg. cui licet quod est magis, non debet, quod minus est non licere, accedente etiam punctuali auctoritate *Golini, qui ita censuit in suo tract. de procurat. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 211. *ad med. vers. sed an Procurator.*

5 At contrarium est verius, quia mandatum procuræ est stricti iuris, & strictissime
6 interpretandum in omni materia, vt dicit *Paris. de resignat. Benefic. lib.* 9. *quæst.* 17. *num.* 89. *&* 133. *Leoncill. decis. Ferrar.* 56. *num.* 11. *vers. imò etiam*, adeò, vt attendenda sit proprietas verborum *decis.* 8. *nu.* 1. *& seq. part.* 2. *diuers.* nec valeat in eo argumentari à maioritate rationis *Bero. cons.* 61. *num.* 20. *lib.* 2. nec obstat *Golinus*, quia ipse æquiuocat dum refert, & sequitur *Caroc. de locat. tit. de Procurat. quæst.* 2. *num.* 56. *& seq.* qui non illam, sed istam opinionem aperte sequitur, & reddit rationem, quia potuit Dominus velle vendere ad effectum de pretio extinguendi debita, vel quid simile, quod non potest assequi cum locatione.

7 Verum tamen est, quod si adessent alia verba generalia, de quibus dubitari posset an importarent facultatem locandi ad longum tempus, facultas expressa vendendi posset tollere tale dubium, ex quo præstet magnum argumentum pro affirmatiua, vt sentit *Caroc. d. tit. de procurat. n.* 10.

Quare similiter videmus, quod Procu-
8 rator constitutus ad exigendum pensiones domus, seu vecturas nauis non potest nauim, vel domum locare, vt est Text. *in l.* 1. *§. igitur præpositio ff. de exercitor. act.* ibi *quare si eum præposuit naui ad hoc solum, vt vecturas exigat non locet*, & notauit *Roman. sing.* 624. vbi dicit, quod videtur contrarium dicendum, quia habens mandatum ad consequens, videtur etiam habere ad necessarium eius antecedens *l. ad rem mobilem & l. ad rem legatam ff. de procurat.* sed locatio est antecedens pensionis, ergo &c. sed contrarium esse verum per dictum text. singularum, & quæ sit ratio remictit ad examinatorem. Vnde pro dicto obiecto à Ro-
9 mano facto diluendo, dici posset, quod illud vrgeret in casu quo quis daret mandatum ad exigendum pensiones domus nondum locatæ, tunc enim videretur mandantem potuisse concedere etiam facultatem faciendi locationem, quæ necessaria est ad hoc, vt deueniri possit ad exactionem pensionum pro qua concessit mandatum, at secus esse vbi ipse dominus domum iam locasset, in quibus terminis proprie loqui videtur *d. l.* dum post verba supra relata adduntur illa, *quod forte ipse locauerat*, tunc enim cessat necessitas locandi ad hoc, vt exequi valeat mandatum, & si locatio postea expiret, non propterea resurgit dicta necessitas locandi, quia mandatum habuit suum effectum in pensionibus locationis præcedentis, ad quas restringi potest, & debet, quatenus verba id patiantur.

Ex eo autem, quod DD. considerant requiri mandatum speciale ad locandum ad longum tempus ea ratione, quia in eo trasfertur Dominium, vt per *Afflictum d. decis.* 305. *num.* 1. inferri posse videbatur, non item dicendum requiri tale mandatum è contra ad conducendum, dum conductor non transfert, sed acquirit Dominium, sed
10 in contrarium facit regula, quod quando requiritur mādatum speciale fauore vanius requiritur pro vtraque parte, de qua *Iof.*
11 *Ludou. conclus.* 30. *vers.* 60. & in specie, quod etiam in conductione requiratur mādatum speciale *Gratian. discept.* 442. *nu.* 19.

Controuerti etiam posset an pro facien-
12 da locatione ad longum tempus necesse sit mandatum, esse datum ad locandum expressè ad longum tempus, vel potius sufficiat simpliciter ad locandum, & ità sufficere verius putat *Caroc. d. tit. de procurat. num.* 6. At contrarium sentire videtur *Afflict. d.* 305. *num.* 1. licet enim loquatur de locatione in perpetuam tamen dicit mandatum intelligendum de locatione ad tempus, per quam non transfertur vtile Dominium, & sic sentit de tempore breui cum eo ipso, quod est locatio ad tempus longum Dominium vtile transferat, vt dictum est alibi, & comprobatur quod iste fuerit sensus Afflicti, ex quo allegat *Clem.* 1. *de reb. Eccles. non alien.* quæ

in

in fine permittit locationem bonorum Ec-
clesiæ tantum ad breue tempus. Magis ta-
13 men placet opinio prima, nam sub nomi-
ne locationis venit sine dubio etiam locatio
ad longum tempus, vt obseruat *Carocc. vbi*
14 *supra* & quando esset dubium an veniret,
adhuc in dubio interpretatio esset facienda
contra mandantem, qui apertiùs loqui de-
bebat, vt tradit idem *Afflict. decis. 91. nu. 9.*
*Rot. coram Seraph. decis.* 1124. *num.* 4. *& in*
*recent. dec.* 151. *num.* 43. *Vers. & in omnem*
*euentum, & seqq. vsque ad fin. part.* 8.
15 Cessaret tamen istud dubium ex tenore
mandati, si adesset aliquod verbum impor-
tans facultatem transferendi Dominium, vt
16 in Casu dictæ decisionis *Afflicti* 305. *num.*
2. *& seqq.* vel si ageretur de re solita locari
ad longum tempus, quia in mandato venit
solitum constituentis *Rot. coram Gregor. dec.*
381. *num.* 7.
Speciale igitur ad hunc effectum dicitur,
sufficienter mandatum, dum expressè con-
17 cessum est ad locandum, licet tantùm in gene-
re absque expressione temporis. Et idem
est si sit absque specificatione rei, quæ loca-
ri debet, vel personæ, cui facienda locatio,
vt firmat in simili de venditione *Dec. cons.*
36. *num.* 8. *circa med. vers. quarto prin ipa-*
*liter non obstat Grat. cons.* 159. *num.* 5. *vers.*
*tertio pondero lib.* 2. & de donatione *Bero.*
*cons.* 30. *num.* 51. *lib.* 2.
Nec obstat ratio illa, quod conuentio-
18 nes, quæ fiunt in locationibus, consistunt
in animo, & ideò non possunt fieri nisi per
personam ad id specialiter deputatam, qua
ratione ad comprobandum, quod ad locan-
dum requiratur mandatum speciale, vtitur
*Gratian. d. discept.* 752. *num.* 11. *vers. & est*
19 *ratio*. Quia dum constituitur quis Procu-
rator ad locandum, censetur vtique consti-
tutus ad specificandum bona, & mercedem,
& si quæ alia sunt sine quibus locatio fieri
non potest, & sic etiam pro eis habere man-
datum speciale ad text. in *l. non cogendum*
45. §. *si procuratori ff. de procurat. & ibi Bart.*
*in Sum.* extenditur enim mandatũ ad ea om-
nia, sine quibus negotium commissum co-
modè expediri non potest *Felin. in cap. sed*
*est num.* 3. *col.* 3. *vers tamen cum non reperiam*
*de rescript. Laderc. cons.* 90. *num.* 1. *Rot. in vna*
*Tarraconen. corã Iusto panes Marches. de Com-*
20 *miss. part.* 1. *fol.* 306. *num.* 2. & ad ea om-
nia, quæ sunt connexa, & de natura con-
tractus demandati *Rimin. Iun. cons.* 11. *num.*
8. *Mantic. de tacit. lib.* 7. *tit.* 15. *num.* 30.
*Merlin. dec.* 17. *num.* 15.
Et licet in contrariam opinionem incli-
nare videatur *Caroc. d. tit. de procurat quæst.*
21 2. *num.* 41. *& seq.* tamen loquitur in termi-
nis locationis bonorum minoris, vel Eccle-
siæ, in quibus requiri dictã specificationem
tradunt *Redoan. & Borgnin. decis.* 45. *n.* 23.
*part.* 1. quos ipse allegat, in quibus termi-
nis limitanda est opinio prædicta cum resi-
stat prohibitio legis, quod talia bona libe-
re locentur ad longum tempus. Imò (& hoc
comprobabit opinionem, quod sufficiat
mandatum generale, ad locandum) in eis-
dem terminis bonorum minoris tale man-
datum ad locandum simpliciter datum, non
est prorsus inane, sed ea est differentia in-
ter mandatum speciale ad locandum talem
rem tali personæ pro tanta mercede, & mã-
datum simpliciter ad locandum, quod stan-
te primo cum solemnitatibus dato, non re-
quirantur in ipsa locatione solemnitates, se-
cus autem stante secundo, & ratio differen-
tiæ est, quia minor non solum potest lædi
in eo, quod res potiùs locetur, quam reti-
neatur, sed etiam in locando potiùs vnam
rem, quam aliam, & in quantitate merce-
dis, in concessione autem mandati simpli-
citer ad locandum Iudex his vltimis pros-
picere non potuit, & ideò necesse est, vt
denuo adhibeatur ad hoc, vt de eis cogno-
scat *Ias in l.* 1. §. *Item acquirimus num.* 13.
*&* 18 *ff. de acquir. poss. Grat an. discept.* 409.
*num.* 36. *Villin. decis.* 37. *num.* 7. *&* 8. *Rot.*
*dec is.* 8. *num.* 5 *part.* 3. *recent. qua est etiam*
*post Pic. ad statut. Vrb. dec.* 5. *num.* 9. *& seqq.*
22 Et in hoc proposito omninò notandum,
quod in tali mandato procuræ ad locandũ
bona minoris, requiruntur solemnitates sta-
tutariæ, alias enim sine illis locatio non su-
stinetur, etiam si procurator in ea facienda
illas adhibuisset, quia mandatum est fun-
damentum contractus à Procuratore initi,
adeò, vt non subsistente mandato corruat
contractus *Tiraq. de legib. Connub. glos.* 5.
*num.* 194. *Pic. ad Statut. Vrb. de Contract.*
*min. & Mul. glos.* 7. *num.* 128. *& seq.* & man-
datum ad contrahendũ sine solemnitatibus
requisitis in contractu non subsistit. *Alex.*
*cons* 103. *num.* 12. *lib.* 2. *cum alijs cumulat.*
*per Pic. d. glos.* 7. *num.* 124.
Quod autem dictum est supra ad locandũ
23 pro longo tempore non sufficere manda-
tum generale patitur vnam magnam limi-
tationem, quæ est, vt non procedat si sit
mandatum generale, cum libera, quia re-
quiritur, vel mandatum speciale, vel ge-
nerale cum libera *Alex. cons.* 90. *num.* 4. *in*
*fin. lib.* 2. *Roland. cons.* 90. *num.* 40. *lib.* 3.
*Grat. cons.* 159. *num.* 7. *lib.* 2. *Caroc. de lo-*
*cat. & Cond. d. tit. de Procurat. num.* 8. *ver.*
*ampliatur tertio Ios. Ludou. conclus.* 30. *vers.* 23
Man-

Mandatum enim generale cum libera æquiparatur speciali, itaut ex eo expediri possint omnia, quæ mandatum speciale requirunt *Alex. cons. 22. num. 8. lib. 1. Ruin. cons. 93. num. 6. lib. 5. Castill. qui alios refert decis. 74. num. 31. Rot. dec. 186. num. 2. post Cenc. de Cens.*

Non tamen intelligi debet hæc facultas concessa per dictam clausulam cum libera
25 adeò effrenate, vt possit Procurator, quodcumque præiudicium facere Domino, sed restringitur, & intelligitur, vt possit facere omnia requirentia mandatum speciale, quatenus contrahat bona fide, & sine dolo, vt declarauit *Rot. decis. 359. num. 1. penes Mellin. quæ est etiam decis. 190. num. 1. post Cenc. de Cens.* non enim dicendum, posse Procuratorem sic generaliter constitutum bona Domini dilapidare *Mandell. cons. 791. num. 2. Barz. decis. 125. num.* 18. & hinc forte comprobatur illa opinio *Bart. in l. societatem 77. §. arbitrorum sub num. 25. ff pro soc.* quod in his terminis contractus celebrati à procuratore non habente mandatum speciale ad vendendum, pro tanto pretio, non sit necesse ad hoc, vt contractus possit rescindi, læsionem esse vltra dimidiam iusti pretij, sed sufficere vltra sextam, de quo dicam aliquid cum loquar de læsione *in cap.* 18.

26 Potest tamen Procurator cum libera locare, habita fide de pretio, quatenus ex tenore mandati non appareat aliter sensisse Dominum, vti diceretur aliter sensisse, si ob certā causam fuisset datum mandatum,
27 puta, vt soluerentur debita Domini, tunc enim non posset habere fidem de pretio *Gratian. discept. 329. num. 29. & 30. Rot. coram Canaler. decis. 18. num. 3. & 4.* & in hoc proposito datæ facultatis locandi ad longum tempus ad effectum extingnendi debita, non omittendum notare, quod non
28 diceretur satisfactum præcepto extinguendi, si conductor ipsa debita sibi accollasset, vt plenè firmatum fuit in Rota coram *Bichio*
29 *decis. 349. num. 16.* licet enim accollatio habeat vim solutionis ex traditis per *Merlin. dec. 543. num. 1. & in recent. decis. 135. nu.*
30 *23. part. 6.* tamen hoc procedit, quatenus creditor interueniat, & accollationi consentiat, alias per simplicem accollationem, eo absente factam, debitor non liberatur *dec. 206. num. 2. post 2. vol. Cons. Farin. dec. 26. num. 5. & decis. 238. num. 2. post Cenc.*
31 *de Cens.* & clarum est, quod si Procurator in aliquo excedat fines mandati, corruit contractus in totum, & Dominus in nihilo obligatus remanet *l. diligenter 5. in princ. ff. mandat. Lancell. Gall. cons. 53. numer. 18. Cyriac. contr. 378. numer. 4.* & in terminis mandati ad locandum *Alex. cons. 1. numer. 1. vers. sed præmissis & 2. libr. 4. & Rot. coram Canaler. decis. 612. numer. 20.*

32 Poterit autem Procurator generalis locare bona, & si sit cum libera, locare ad longum tempus, quatenus sit generalis respectu bonorum, & habeat, liberam circa ea, quia si esset generalis ad lites, vtique non posset locare bona, etiam si haberet liberam *Caroc. d. tit. de procurat. num. 9. & 10.*
33 clausula enim cum libera, & aliæ similes in mandatis appositæ, vti consecutiuæ non possunt ampliare contenta in dispositiuis, sed circa illa continentur, & ad ea restringuntur *Dec. cons. 304. num. 8. Lancell. Gall. cons. 53. num. 22. Seraphin. decis. 831. num. 1. Canaler. decis. 612. num. 21. Gregor. dec. 584. num. 1. & ibi Adden. num. 5.* eoque cer-
34 tius si post datum mandatum ad aliqua negotia particularia, deuentum fuerit ad concessionem facultatis liberæ, cum præcedentibus illis verbis, de, & super præmissis, vel similibus restrictiuis ad negocia illa, vt per *Dec. cons. 493. num. 16. post med. Canaler. decis. 612. num. 22. Rot. dec. 572. numer. 2. part. 1. recent.* Nisi forte agatur de alijs necessario præcedere debentibus, ad hoc, vt deueniri possit ad negotium demandatum, prout si datum mandatum ad locandum cum clausulis amplissimis, poterit vtique Procurator tractare cum Proxeneta, & soluere illi mercedem, ac omnia facere, quæ necessaria sunt adhoc, vt deueniatur ad locationem, extenditur enim mandatum ad
35 omne necessarium antecedens, vt notat *Milis in repertorio ver. Procurator si est constitutus Rot. decis. 234. num. 5. & 6. part. 8. recent.* prout extendi ad Consequentia est *text. & notat ibi Bart. in summar. in l. cogendum 45. §. si procuratori ff. de procurat.* restringi-
36 tur enim clausula ad concernentia negotium, non autem ad expræssa tantum in mādato circa negotium, nam tantum operatur libera generalis circa omnia in genere, quantum libera specialis circa speciem demandatam *Bart. in l. qui Romæ 122. §. Callimacus num. 1. & 2. ff. de verb. oblig. & in l. procurator 58. num. 2. ff. de procurat. Rota coram Seraph. decis. 238. num. 4.* facilius si
37 adesset clausula, & alia quæcumque faciendum, quia ampliat facultatem vltra expressa *Eursatt. cons. 259. num. 5. & seq. Rot. dec. 680. num. 5. part. 2. recent.*

38 Si autem in mandato concedatur facultas faciendi ea omnia, quæ facere posset ipse mandans, puta si dictum sit ad agendum,

& administrandum meum patrimonium, & vt facere possis, quæ ego possem si præsens essem, an hæc clausula importet liberam, itaut veniant etiam requirentia mandatum speciale, & sic facultas locandi ad longum tempus, non conueniunt DD. negatiuam enim tenuit *Io. Andr. in cap. vlt. num. 5. de dilat. & ibidem Zabarel. num. 1. Fulgos. in l. 1. num. 6. C. de offic. Procurat. Cas. Butr. cons. 19. num. 9. in fin. & hanc esse* communem testantur *Beron. quæst. 25. numer. 5. & Barzius. decis. Bonon. 125. nu. 16.* & veriorem, ac magis communem *Seraph. decis. 1124. num. 3.* & veriorem, ac à Rota seruatam *Gratian. in decis. March. 79. in addit. num. 3.*

At pro cōtraria stat maior numerus, nam eam tenuit. *Bart. in l. procurator, cui generale 58. num. 3. ff. de procurat. & ibidem Ang. num. 2. vers. idem videtur, & Castren. num. 4. Salicet. in l. procurator num. 3. C. de procurat. vbi Ang. in fin. Alex. num. 3. Ias. num. 11. vers. adde idem esse, & idem Ias. in l. 1. num. 22. vbi de Comm. ff. de offic. procurat. Cas. Imol. in cap. fin. num. 2. de dilat. & ibidem Anan. num. 5. Ioan. Andr. in cap. 1. nu. 8. vers. dicit. etiam de refer. in 6. & ibidem Ancar. in fin. & Archid. num. 2. Franc. in cap. qui ad agendum §. fin. num. 6. vers. tertio fallit de procurat. in 6. Alex. cons. 133. num. 4. lib. 6. Roman. cons. 94. num. 7. vers. est & secunda clausula Ruin. cons. 93. num. 5. & 6. lib. 5. Gemin. cons. 129. num. 7. Abb. cons. 18. num. 7. vers. nec obstat si dicatur Dec. cons. 493. num. 10. Crauet. cons. 924. nu. 9. Brun. cons. 70. num. 36. Surd. cons. 1. num. 35. in fin. Afflict. decis 305. num. 4. Mouter. decis. 38. num. 33. & seq. Viu. decis. 34. num. 34. Castill. decis. 74. n. 32.* & hanc esse communem testantur *Mantic. de tacit. lib. 6. tit. 16. num. 43. & Franc. March. decis. 693. num. 5. part. 2. & tenuit Rot. coram Verall. decis. vlt. nu. 2. part. 2. & coram Mantic. dec. 11. n. 2. & in recent. decis. 374. num. 36. part. 5.*

Videtur itaque ab ista non recedendum, tum quia est magis communis, tum etiam quia si ponderetur vis prædictorum verborum, dum continent facultatem faciendi omnia, quæ poterat Dominus, vtique important etiam facultatem faciendi locationem ad longum tempus, quam sine dubio
39 ipse Dominus facere poterat, & pro saluanda opinione contraria animaduertebam quod *Ioannes Andr. antesignanus illius in dicto cap. vlt. de dilat.* loquitur de Casu illius text. in quo dictum erat omnia facere, quæ in propria erat persona facturus, quæ verba non sunt adeò ampla, ac verba dictæ clausulæ, quæ facere posset si præsens esset, de qua loquuntur citati pro secunda, clarum est enim, quod ipse Dominus locationem ad longum tempus facere poterat, at non clarum est, quod eam esset facturus, Vnde dicta opinio Ioannis Andreæ, & sequacium posset admitti, in casu illo tantum, prout etiam videtur sentire *Adden. ad eumdem in dicto cap. vlt. litt. C. ver. agen.* & aduertisse etiam *Imol. ibidem num. 2.* dum ait, sed certe ibi non fuit talis forma, & comprobatur, ex quo ipsemet *Ioannes Andr. in cap. 1. num. 8. vers. dicit etiam de refer. in 6.* in terminis facultatis faciendi, quæ ipse Dominus facere posset, aperte sequitur contrariam opinionem, vt videlicet sufficiat, ad ea, quæ requirunt mandatum speciale.

40 Præterea prima opinio vtique non procederet si expressum aliquid mandatum speciale requirens, puta si dictum esset ad vendendum, & omnia alia, quæ ipsemet facere posset, tunc enim clarum est, quod posset, etiam locare ad longum tempus, vt dictum est supra, & probant, *Zabar. in dicto cap. fin. num. 1. in fin. de dilat. Put. dec. 106. num. 1. lib. 2. Mantic. dec. 11. num. 2.*

41 Idemque esset, si aliquid mandatum speciale requirens esset exceptuatum in eodem mandato cum dicta clausula dato, quia hinc quoque posset depræhendi, & tutius dici, quod in reliquis voluit Dominus procuratorem habere sufficientem potestatem, vt consideratur per *Caroc. tit. de procurat.*
42 *num. 8.* exceptio enim firmat Regulam in omnibus alijs Casibus non exceptis *l. quæsitum §. denique ff. de fund. instr. Dec. cons. 605. num. 6. Rot. decis. 168. num. 5. part. 2. diuers.*

43 Clausulam quoque Rati, &c. seu promittens ratum, gratum, &c. importare liberam facultatem docuit *Bart. in l. procurator 58. num. 4. ff. de procur.* quem alii sequuti sunt, & signanter *Rot. coram Seraph. decis. 238. num. 4.* sed in hoc communis est in contrarium, vt testatur *Ias. in l. 1. num. 21. ff. de offic. procurat. Cas. & in l. transactionis num. 8. C. de transact.* dicens etiam Bartolum plures illo dicto fefellisse, & hanc tenuit *Imol. in cap. fin. num. 7. vers. an autem constitutus de dilat. Mantic. de tacit. lib. 7. tit. 16. num. 21. Marta de Claus. part. 1. claus. 103. num. 1. vers. contrarium tenet Caroc. tit. de procurat. num. 11.* vbi loquitur ad nostrum propositum, & dicit hanc veriorem, & magis communem *Cyriac. contr. 278. numer. 56. & seq. Rot. dec. 374. num. 35. part. 5. recent.*

44 Quod autem dictum est, procuratores

cum

cum libera posse locare ad longum tempus vtique procedit regulariter, at quandoque obstat aliqua prohibitio respectu bonorum constituentis, & tunc non poterit, vti si essent bona emphiteutica, vel aliter alienari ipsi constituenti prohibita, quia si Dominus non habet facultatem ea alienandi, vtique, nec potest eam alteri dare *cap. nemo de reg. Iur. in 6.* & in proposito mandati ad locandum *Bergnin. de vsufr. num. 176. ad med.*

45 Item in mandato officialium, & repræsentantium vniuersitatum tacite videtur inesse libera *Adden. ad Bart. in l. Procurator 58. in 2. addit. ff. de procurat. Barbos. de potest. Episc. allegat. 133. num. 26.* quatenus

46 tamen agatur de Communitatibus habentibus iurisdictionem, seu territorium alias enim secus est dicendum, vt post *glos. & Bald. in l. item magistri ff. de pact.* tradit, & veriorem, ac tenendam opinionem dicit *Scapuccin. de sing. success. lim. 6. num. 3.* vbi exemplificat in vniuersitatibus scolarium, & artium, & dicit, quod non possunt facere aliquem contractum præiudicialem absque

47 mandato speciali, & tamen prædicti officiales possunt quidem locare ad breue tempus ad instar tutorum *Peregr. de fideicom. artic. 40. num. 98.* sed non possunt liberè, & indistinctè locare ad longum tempus, sed tantum si seruatæ sint solemnitates necessariæ in alienatione rerum vniuersitatum vel in ipsa constitutione Procuratoris, vel in actu locationis, vt dictum est supra de procuratore constituto à tutore, eadem ratione, quod constituentes non valent dare dictam facultatem de se, quam ipsi non habent.

48 Sunt autem solemnitates necessariæ in alienatione rerum vniuersitatis expræsse in *l. fin. C. de vendit. rerum ad Ciuit. pertin. lib. 12.* videlicet. Primo, quod interueniat maior. pars possidentium bona. Secundo, vt iurent credere vtile esse. Tertio subhastatio. Quarto Decretum Iudicis *late Surd. cons. 28. num. 82. Morot. cons. 63. num. 6. & seq.* quibus addi potest, & alia licentiæ Principis, quatenus vniuersitas sit subdita *Cevall. Com. contr. com. quæst. 749. num. 36. & seq. Cenc. de Cens. quæst. 23. num. 16.* vbi refert etiam tenentes contr. sed addit, quod hæc est omnino tenenda in statu Ecclesiæ ob expræssam constit. *Clement. 8.* quæ est notoria Bulla nuncupata de Bono Regimine, & talis licentia alias solemnitates non supplet, sed cumulatiuè cum eis requiritur *Cohel. ad dictam Bullam de Bon. Regim. cap. 32. nu. 25. Rot. decis. 73. num. 19. part. 5. rec. & in vna Bononien. census 11. Maij 1663. §. fin. post med. coram Albergato qua est hodie decis. 62. par. 14. rec.*

49 Requiruntur autem prædictæ solemnitates in locatione ad longum tempus, quia in quacumque alienatione sunt necessariæ *Surd. d. Cons. 28. num. 86. Gratian. discept. 933. num. 14.*

50 Sic quoque Prælatus dicitur habere in bonis Ecclesiæ mandatum cum libera *Gratian. dec. March. 79. num. 8. Barbos.* qui fortius idem de visitatore generali sentit *de potest. Episc. alleg. 133. num. 23. & seqq.* &

51 idem est de tutore in bonis Pupilli *Ias. in l. à Diuo Pio §. sed si emptor. num. 9. ff. de re Iud. Rot. coram Caual. decis. 18. num. 1.* & tamen isti non possunt libere locare ad longum tempus, prout separatim de eis videbimus, & ex ibi tradendis argui poterit ad omnes alios similes administratores à lege datos, sicut ex supra traditis inferri potest ad omnes administratores deputatos ab homine, & si quis magis in specie videte cupit loquentem de singulis adeat *Carocc. hoc tract. de locat. & conduct.* penes quem titulos particulares de eis reperiet.

52 Est tamen Pater, qui in bonis filiorum maiorem auctoritatem, quam alij administratores à lege dati habet, & in specie, quam tutor in bonis Pupilli *Ias. in l. filius familias 9. num. 9. ff. qui satisdar. cog. Pinell. in l. 1. prat. 2. num. 67. in princ.* vbi quod longe maiorem *Crauett. Cons. 74. num. 1. post med. Pascal. de patr. potest. part. 1. cap. 2. num. 2.*

53 Habet autem Pater administrationem bonorum filij, etiamsi ipsi filio dati sint curatores, quia censentur dati cumulatiuè, nisi verba deputationis eorum sint talia, quæ non admittant concursum in administratione, *Rot. decis. 547. num. 6. & 7. part. 4. re-*

54 *cent.* Quod tamen non procedit in spiritualibus, & eis annexis, vti sunt Beneficia, quia in eis Pater administrationem non habet *c. fin. de Iudic. in 6. Gigas. cons. 14. numer. 3.*

55 *Rot. decis. 571. num. 1. part. 4. recent.* & idem est in alijs, in quibus Pater non habet vsumfructum *Caueer. var. part. 3. cap. 21. num. 69. Gregor. decis. 334. num. 6. & ibi*

56 *Adden.* vel saltem in istis non habet administrationem legitimam, licet habere possit datiuam *Bursatt. cons. 133. num. 31. & seqq.*

57 & maximè si filius sit infans, tunc enim permittitur Patri administratio, etiam si non habeat vsumfructum, quando non est administratione priuatus ex dispositione hominis *Bursatt. d. cons. 133. num. 31. Franc. decis. 40. num. 8. Mastrill. decis. 59. num. 8. & 9.*

*& 9. Rot. decis. 103. num. 16. part. 6. recent.*

58 Potest igitur Pater, quando est legitimus administrator bonorum filij illa locare ad longum tempus absque Decreto Iudicis, aliaue solemnitate, seclusis statutis, quia lex de eo confidit *Marsil. sing. 498. Natt. cons. 179. num. 7. Tiraq. in l. si vnquam C. de reuoc. donat. in praefat. à num. 20. ad 30. Mascard. de probat. conclus. 1154. num. 18. Seraph. decis. 940. num. 7.* quatenus tamen 59 habeat vsumfructum alias requiritur Decretum, & ratio diuersitatis est, quia tunc magis confidit lex de Patre, quando eum affectione erga filium concurrit, etiam proprium interesse in bonis propter vsumfructum *Tiraq. ibidem num. 29. ad fin. Rot. coram Gregor. decis. 334. num. 6. & 7.* & qua- 60 tenus adsit legitima causa, puta aeris alieni, prout requiri voluerunt *Azo. in sum. ad rubr. C. de bonis, quae lib. num. 12. Simoncell. de decret. tit. 8. num. 2. & seq. Castill. de vsufr. cap. 3. num. 71.* vbi de com. & verior. & his cōcurrentibus poterit dictam locationem libere facere in suis casibus, etiam si filius sit minor *Surd. cons. 451. num. 20. post med. & seq. Couar. var. lib. 5. cap. 8. num. 6. Afflict. decis. 393. num. 1. & 2.* quamuis latius distinguant, alij relati per *Adden. ad Gregor. decis. 334. num. 12.* & in specie de locatione bonorum filij facta per Patrem, quod sustineatur absque difficultate, si ad modicum tempus, si autem ad longum non ita, nisi conductor doceat eam factam fuisse ex causa necessaria, vel tam vtili, vt à filio non possit retractari firmauit latè *Pinell. in l. 1. C. de bonis Mater. nu. 63. & 64.* quem sequutus est *Borgnin. de vsufr. num. 176. prope fin. & Carocc. de locat. tit. de patr. potest. vbi num. 5.* posse etiam in Emphiteusim dare res ruinolas, steriles, & terrulas, quae in Ecclesiasticis quoque alienari possunt, tales enim alienationes vti ex causa euidentis vtilitatis sustinebuntur etiam iuxta sensum Pinelli.

61 Causa autem praedicta erit probanda à conductore, alias enim filius habet regulam pro se, quod Pater alienare non possit *l. 1. C. de bon. mater.* & sic intentionem suam in ea fundatam *Simoncell. de Decret. tit. 8. num. 4. Castill. de vsufr. cap. 3. num. 69. ad med.*

62 Creditor quoque praedia sibi obligata ex causa pignoris locare rectè potest, vt dicit text. *in l. creditor 23. ff. de pignor.* & de immisso auctoritate Iudicis in possessione rei sibi pignoratae *Statil. Decis. de Salviano inspect. 4.* 63 *cap. 1. num. 151.* & potest talem locationem facere etiam ipsimet debitori rei Domino, vt per illum text. notat *Bart. in l. cum & sortis §. fin. ff. de pignorat. act.* & mirabile esse dicit *Negusan. de pign. part. 3. membr. 1. num. 31. vers. secundo declara,* & alijs adductis tradit etiam *Carocc. de locat. tit. de creditore quaest. 1. num. 3. vers. ampliatur.*

64 Imò non solum potest creditor locare, sed tenetur, vt habetur *in l. in venditione 8. §. si quis fructus ff. de bon. auctor. iud. possid.* alias, si locare potuit, & non locauit, tenetur ad fructus, quos percipere potuisset, & non percepit culpa sua *Lup. de vsur. comment. 3. num. 136. Statil. de Salvian. inspect. 4. cap. 1. num. 151. Scapuccin. de Salutan. lib. 3. quaest. 9. num. 2. Surd. decis. 270. num. 8. Rot. coram Bichio decis. 504. num. 17.*

Requiritur tamen, quod omiserit lo- 65 care per dolum, vel culpam latam, alias de leui non tenetur iuxta text. *in d. l. in venditione §. si quis fructus post med. & ibi glos. in verb. ex culpa*, quod tamen intelligitur de creditore immisso auctoritate Iudicis, de quo loquitur ibi text. nam retinens pignus conuentionale, tenetur etiam de leui *Negusan. de pignor. part. 5. membr. 5. num. 5. Monac. decis. Bononien. 58. num. 13.* & sensit *Rot. in Anconitana bonorum 26. Iun. 1619. §. quia quidquid sit coram Pirouano.*

Et licet, vbi creditor potest locare, & non locat, dicatur in culpa lata, & dolo, ac proinde teneatur, etiam si auctoritate Iudicis sit immissus, vt tenet *glos. in d. ver. ex culpa Bart. in l. 2. C. de pignor. act. Maluas. cons. 66. num. 15. Neguf. d. part. 5. membr. 5. n. 6. ad med.* tamen hoc casu erit probandum, quod talem occasionem habuerit locandi, & noluerit locare ad conuincendam eius culpam, vt declarauit *Rot. in d. Anconitan. bonor.* alias enim sine tali probatione omissio locationis est culpa leuis *Monac. dec. Bonon. 58. num. 13.*

66 Verum, quia text. *in d. l. in venditione §. si quis fructus ff. de bon. auct. Iud. possid.* non dicit simpliciter, & absolute, quod creditor immissus locare debeat, sed dicit, quod, vel vendere, vel locare debet, id est, vel vendere fructus, vel locare praedium, vt explicat ibi *Bart. sub num. 5.* sequitur, quod neque absolute dici potest eo ipso, quod non locat, conuinci eius dolum, sed solum quatenus nec locet, nec ipse fructus percipiat, & vendat, & vtrumque expresse requirit *d. glos. ibi in ver. ex culpa & sequitur Neguf. d. part. 5. memb. 5. num. 6. ad med.* sed quid dicendum erit si constet locare potuisse, & elegisse potius fructus percipere,

& vendere, & ita minorem summam retraxisse, quam si locasset, an teneatur pro summa maiori, quam locando retrahere potuisset? & affirmatiuam probat *text. in l. Prætor ait 9. §. est præterea vers. in eum quoque ff. eodem tit. de bon. auct. Iud. possid.* quem allegat *d. glos. in ver. ex culpa*, quæ propterea iuxta ipsum text. quem allegat intelligi potest, vt conuincatur dolus crediroris si nec locat, nec fructus eosdem, quos mediante locatione percipere potuisset percipit, at videtur conuinci tantum præsumptiue ita vt quatenus aliunde constet, quod creditor bona fide omiserit locare ei non imputandum sit, quia alias non esset verum dicere eum non teneri nisi ex dolo malo, prout non teneri dicit expresse text. in ipsa *l. ex venditione §. si quis fructus post med. ff. de bon. auct. Iud. possid.*

67 Teneturque creditor non solum locare prædia, sed etiam iumenta, & cætera, quæ locari possunt, vt expresse habetur *in d. l. in venditione 8. §. si quis fructus, ibi* puta mercedes seruorum, vel iumentorum, cæterorumque, quæ possunt locari *ff. de bon. auct. Iud. possid.*

68 Verum hoc indistincte procedit in creditore immisso auctoritate Iudicis, de quo loquitur ibi text. at creditor habens in pignus conuentionale rem mobilem non potest eā locare, vt docet *glos. in d. l. Creditor 23. ff. de*
69 *pignor.* qui enim pignus accepit, & eo vtitur, vel in alium vsum transfert, quam cuius gratia datum est, furtum committit §. *furtum autem fit. Instit. t. t. de oblig. quæ ex del.*
70 *nasc.* quod dici nequit de re immobili, in qua furtum non committitur *glos. in §. furtum est ver. rei. Instit. eod. tit.*

71 De semouentibus autem datis in pignus, quod possit creditor eis vti, & sic illa locare, & de operibus, ac mercede, quod superit deductis expensis in pignore factis restituere teneatur Domino, aut in excomputationem sui crediti imputare est text. *in l. cum pignoris C. de pact. pign. & ibi notat Bald. Alex. in l. si seruos ff. de pignor. act. Negus. de pign. part. 7. membr. 3. num. 17. Caroc. de locat. tit. de creditore num. 1.*

Ratio differentiæ cur mobilia non possint locari à creditore, secus autem semouentia
72 & stabilia, reddi potest ex verisimili voluntate debitoris ea in pignus dantis, quia mobilia vsu consumuntur, semouentia vero, & stabilia otio peiora fiunt, vt aduertit *gloss. in d. l. creditor 23. ff. de pignor.*

De creditore autem succedente debitori, an per locationem rei hereditariæ censeatur adire hæreditatem dicam *capit. 27. de effect. lib. locat. quæst. 11. in secunda limitatione.*

## De tutoribus, & curatoribus, an & quando locare possint res pupillares, & Minorum.

*S V M M A R I V M.*

1 *Tutores, & curatores locare possunt res pupillorum, & minorum.*
2 *Tutores, & curatores, vt locare possint ad longum tempus requiruntur solemnitates.*
3 *Pupillus in infantili ætate existens non requiritur, quod interueniat contractui de re sua.*
4 *Pupillus maior infante, an necesse habeat interuenire contractui.*
5 *Tutor locare potest absque interuentu pupilli, & curator sine interuentu minoris.*
6 *Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere debemus.*
7 *Pupillus maior infante necesse habet interuenire actui gesto per tutorem, vel curatorem solum in certis casibus.*
8 *Solemnitates requisitæ in contractu minoris sunt necessariæ etiam si contrahat cum interuentu curatoris.*
9 *Tutor, si solus locet absque interuentu pupilli non tenetur seruare solemnitates statutarias, si statutum loquatur de persona minoris, secus si considerat alienationem bonorum.*
10 *Mulier tutrix an teneatur seruare solemnitates à statuto requisitas in contractu mulieris si tutorio nomine locet & num. 11. 12. & seqq.*
13 *Mandatum legis exercere non potest is, qui negotia propria administrare non valet.*
14 *Tutor gerens male negotium pupilli tenetur de suo.*
15 *Mulier tenetur seruare solemnitates statutarias semper, ac lædi potest.*
16 *Solemnitates adhibitæ in concessione facultatis gerendi certum actum, non sunt reiterandæ in actu illo secus si adhibitæ in concessione facultatis generalis.*
17 *Mulier tutrix an teneatur seruare simul solemnitates requisitas in contractibus mulierum, & requisitas in contractibus minorum.*
18 *Tutor si locet postquam pupillus excessit pupillarem ætatem, an sustineatur contractus.*
19 *Tutela per excessum pupillaris ætatis illico expirat.*
20 *Tutor si postquam pupillus excessit pupillarem locet sine dolo valet locatio.*
21 *Tutores post pubertatem de generali consuetudine continuant administrare.*
22 *Tutela licet expiret per pubertatem pupilli tamen officium tutoris non finitur nisi redditis rationibus, vel dato curatore.*
23 *Rector Ciuitatis expectans successorem durat etiam post tempus suæ deputationis.*
24 *Tutor si locet ante confectum inuentarium valet locatio.*
25 *Decl. procedere, quo ad vtilitatem pupilli non autem quo ad eius damnum.*
26 *Tutor præsumitur confecisse solemnia dum publice pro tutore se gessit.*
27 *Tutores si plures sint adhuc vnus solus locare potest, nisi aliud expresse sit cautum in deputatione.*

28 Pu-

28 *Pupillus tenetur stare locationi facta à tutore etiam finita tutela.*
29 *Ampl. etiam in locatione ad longum tempus si facta cum solemnitat bus.*
30 *Emens à pupillo non tenetur stare locationi facta à tutore quamuis tutor obligauerit rem pro manutentione.*
31 *Pupillus finita tutela tenetur stare locationi facta à tutore tantum, si tutor locauit, vt potuit, & debuit.*
32 *Fraus non præsumitur, & quomodo probetur.*

## CAPVT VIII.

1 TVtores, & Curatores locare possunt res pupillorum, vel minorum *l. penult. C. quando ex facto Tutor. §. 1. Instit. tit. de*
2 *auctor. tut.* At hoc intelligitur, quod locare possint libere ad modicum tempus, non autem ad longum, quia ad longum tempus locare nequeunt, nisi cum decreto Iudicis requisito in alienationibus bonorum pupillarium, vel minorum *Pinell. in l. 1. part. 3. num. 64. C. de bon. mater. Morot. resp. 38. nu. 1. Montan. de tutel. cap. 33. num. 397. vbi de com. Monac. decis. Bonon. 44. num. 2. & seqq. vsque ad 8.*

Dubitari tamen potest primo, an tutor possit locare de se solus, an verò debeat locare pupillus cum auctoritate tutoris, & sic minor cum auctoritate Curatoris, & præ-
3 misso, quod quatenus Pupillus sit in infantili ætate, clarum est, eum non posse contrahere, minusque requiri, quod contractui interueniat, vt plenè firmat *Monac.*
4 *decis. Bonon. 44. num. 9.* vbi est maior infante, an debeat ipse contrahere, vel saltem eius præsentia requiratur in contractibus ad eum spectantibus, est materia valde confusa, vt dicit *Mandel. cons. 205. nu. 37. & 62.* vbi quod propterea nil mirum si doctores, etiam magni nominis loquendo de ea incidenter errauerint, & opinionem affirmatiuam tenuerunt signanter *Castren. in l. Tutores num. 5. C. de procurat. Soccin. sen. cons. 14. num. 45. lib. 1. Peregr. cons. 74. nu. 3. lib. 3. Rot. decis. 470. num. 11. part. 9. & decis. 179. num. 11. part. 10. recent.* Verum,
5 quidquid sit in alijs contractibus, locatio licet possit fieri à pupillo auctorante tutore, vt habetur *in d. §. 1. Instit. de auctor. tut.* adhuc potest etiam fieri à tutore sine pupillo, vel curatore sine adulto, vt est text. clarus *in d. l. penult. C. quando ex fact. tutor.* & tradit *Monac. decis. Bonon. 44. num. 2. & sensit, Morat. respons. 38. num. 1.* vbi loquitur de locatione facta à tutore, dum pupillus erat proximus pubertati, vt habetur in eodem *cons. num. 7.* & dicit pupillum ei stare debere, seclusa tamen fraude tutoris, finita tutela, & sentiunt alij idem tenentes, quos referam infra *num. 31.*

Et quia forsan obijci posset *d. l. pen.* & DD. prædictos intelligendos esse de locatione ad modicum tempus, & ideò remanere dubium in locatione ad longum tempus, & maxime, quia ista vti alienatio affert maius præiudicium pupillo, adhuc, & in ista crederem idem esse dicendum, nam, omis-
6 so, quod d. lex non distinguit, & vbi lex nō distinguit nec nos distinguere debemus *l. Præses 3. ad fin. & ibi glos. ver. nec distinguitur ff. de offic. præsid. cum al. adduct. per Cyriac. contr. 254. n. 54. & seq.* in puncto iuris verius
7 videtur, quod etiam in alienationibus bonorum, quatenus fiant à tutore eum alijs solemnitatibus necessarijs, præsentia pupilli non sit necessaria, etiam si, sit proximus pubertati, pront pleniissime firmat, quæcumque obiecta diluendo *Mandel. d. cons. 205. per tot.* vbi ostendit casus speciales, in quibus dicta præsentia requiritur esse tres, qui reducuntur ad vnum, nempe vbi agitur de hæreditate adeunda, vel repudianda, siue delata sit directe, siue per fideicommissum, vt videre est signanter *num. 6. nu. 12. & num. 55.* in reliquis autem nunquam dictam præsentiam esse necessariam, & idem tenet *Costa de rata quæst. 211. num. 7.* nec turbat auctoritas Rotæ, quam semper veneror, in contrarium adducta, quia ipsamet istam quoque opinionem amplexa est *in decis. 284. num. 4. part. 9. & decis. 39. num. 8. part. 11. recent.* vbi de Curatore contrahente loquitur.

Secundo dubitari potest circa solemnita-
8 tes passim requisitas per statuta in contractibus minorum, an eas seruare teneatur tutor, quando locat bona pupilli, vel curator, quando locat bona minoris, & quando tutor non locat ipse de perse, sed auctorat pupillo locanti iuxta *§. 1. Inst. de auctor. tut.* res videtur magis clara, quod solemnitates prædictæ sint seruandæ, itaut si statutum requirat interuentum duorum proximiorum minoris, & in eorum defectu deputari illi curatorem, si minor habeat suum Curatorem, adhuc interuenire debeant contractum illi duo proximiores, & quatenus illi deficiant deputandus sit alius Curator particularis, qui vna cum Curatore generali contractui intersit, vt censuit *Rota post Pic. ad Stat. Vrb. decis. 49. num. 8. & penes Canaler. dec. 257. num. 7. vers. aduertebant etiam,* & facit quoque ad rem *decis. 179. num. 11. & 12. part. 10. recent.* At quatenus tutor, vel curator ipse de per se locet maior est difficultas, nam quod adhuc prædictæ solem-

solemnitates statutariæ sint necessario seruandæ probant, *Paris. cons.* 98. *num.* 34. *& seq.& cons.* 99. *num.* 35. *& seq. lib.* 1. *Gabr. cons.* 36. *num.* 24. *lib.* 1. *Caualcan. de tut. nu.* 130. *Simoncell. de Decret. lib.* 2. *tit.* 6. *num.* 16. *Pic. stat. Vrb. glos.* 7. *num.* 148. *Scapuccin. de singul. success. ampliat.* 9. *num.* 4. & 5. contrarium vero quod nempè solemnitates non sint necessariæ tenuit *Angel. Aret. in* §. *heres num.* 7. *instit. de oblig.*, *qua ex quasi contr. nasc. Alex. cons.* 189. *num.* 16. *lib.* 7. *Cephal. cons.* 316. *num.* 35. *& cons.* 579. *nu.* 6. *Simon. de Pret. cons.* 10. *num.* 39. *lib.* 1. *Fachin. cons.* 44. *num.* 2. *Felic. de societ. cap.* 39. *n.* 59.

Verumtamen est, quod perpensis diligenter dictis prædictorum DD. depræhenditur eos conciliari posse, & vtramque opinionem esse veram, & in diuersis casibus procedere, primam nempè in casu, quo statutum tantum intendat dare formam contractui, qui celebratur super re minoris, seu quando statuentes principaliter considerauerint rem minoris, super qua contrahitur, tunc enim semper militat statutum, & eius intentio, siue contrahat minor, siue tutor, vel curator, & in his terminis loquitur *Paris. dd. cons.* 98. *&* 99. *lib.* 1. contrariâ verò quando intentio statuentium est prouidere fragilitati personæ eiusdem minoris, tunc enim, quia talis ratio cessat, vbi non contrahit, minor, sed tutor, cessare etiam debet, statuti dispositio, vt loquuntur *Angel. Aretin. & Alex. in loc. supacit.* & ita etiam, quod aut statutum loquitur in rem, & debeant seruari solemnitates etiam per tutorem, aut loquitur in personam minoris, & secus sit dicendum post *Ruin. in l.* 1. §. *item acquirimus ff. de acquir. poss.* loquentem in similibus terminis distinguit, & cum hac distinctione intelligendos esse DD. contrarios afferit *Fachin. d. cons.* 44. *num.* 2. *lib.* 2.

10 Tertiò dubitari potest, quidè contra si ipse tutor non possit contrahere in rebus suis absque solemnitatibus, posta adest statutum dans certam formam contractibus mulierum, verum si mulier sit tutrix, & locet tutorio nomine bona pupilli solemnitates illas seruare teneatur, & hæc pariter quæstio habet hinc inde suos sectatores, nam pro affirmatiua sunt *Cuman. & Iac. à Puteo in l. apud Iulianum* §. 1. *ff. ex quib. caus. in poss. eat.* quos refert, & sequitur *Alciat. de præsumpt. in præsumpt.* 52. *reg.* 1. *num.* 4. *ad med. & seqq.* vbi vlterius reuocat in dubium an stante simili statuto mulieres reddantur inhabiles tutelæ, & curæ gerendæ *Tiraq. de legib. connub. glos.* 5. *num.* 176. *Cassan. ad Consuet. Burgund. rubr.* 4. §. 1. *in ver. contract. entre les. vers. limit.* 2. *vers. sed nunc & limit.* 4. *vers. & intellige*, & late *Pic. ad stat. Vrb. glos.* 7. *num.* 135. *& seqq. Rot. coram Millino decis.* 37. *num.* 7. *&* 8. contrarium verò, quod Mulier hoc casu Solemnitates prædictas adhibere non debeat probant signanter *Ias. in l. more num.* 51. *vers. sed Raphael. ff. de acq. hered. Cephal. cons.* 579. *num.* 6. *Gabr. cons.* 29. *num.* 46. *l.* 2. *Maran. in praxi part.* 4. *distinct.* 16. *num.* 37. *Vin. opin.* 796. *num.* 28. *Scacc. de iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 502. *Rot. decis.* 106. *num.* 16. *part.* 5. *recent.*

11 At istæ quoque opiniones videntur posse conciliari cum præcedenti distinctione, vt videlicet, aut statutum prospicit fragilitati mulierum, & loquitur in personam earum, & solemnitates semper, ac ipsæ contrahunt seruari debeant, quia semper militat eadem ratio, aut prospicit earum bonis, & tunc secus sit dicendum cum non locant bona propria, militat enim eadem ratio in quæstione ista, ac in præcedenti, & valet argumentum de vna ad aliam secundum *Paris.*

12 *cons.* 98. *num.* 36. *&* 37 *lib.* 1. At tutius sine dubio erit adhærere primæ, vt videlicet omnino seruentur solemnitates prædictæ, quæ videtur etiam verior, tum quia si mulier declaratur per statutum inhabilis ad gerendum libere sine illis solemnitatibus negotia propria vtique nec reputari debet habilis ad gerendum aliena, maxime dum non agitur de negocijs demandatis ab eo, cuius sunt, cui propterea dici possit tibi imputes, si talem ministrum elegisti, sed de demandatis à lege deferente tutelam

13 mulieribus, & signanter Matri, & Auiæ, mandatum enim legis exercere non potest is, qui propria negocia administrare non valet, vt per *text. in l. vlt. C. de legit. tut.* cum concordan. dicit *Petr. Feller. in addit. ad Maran. dicta part.* 4. *distinct.* 16. *num.* 39.

14 *vers. item limitat. secundo*, tum etiam, quia tutrix gerendo negotium pupillare agit etiam de proprio interesse, & in eo lædi potest, cum male gerens negotium pupilli, cuius est tutor teneatur de suo *l. si tutoris, vbi Bald. & Salicet. C. de admin. tut.* cum alijs adductis per *Pic ad statut. Vrb. d. glos.* 7. *nu.*

15 144. *&* 145. at vbicumque mulier ipsa obligatur, & lædi potest seruari debent solemnitates quocumque nomine contrahat *Feller. in præcitat. addit. ad Maran.* & admittit *Scacc. de Iudic. d. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 505. *Pic. d. glos.* 7. *num.* 144. *& seqq.*

Nec dicatur, quod vbi decernitur so-

16 lemniter à Iudice tutela mulieri ipsa declare-

claratur ex tunc habilis ad gerenda negotia, itaut cesset necessitas adhibendi denuo solemnitates in negotijs ipsis, quia respondetur, quod quando quis deputatur cum Decreto Iudicis ad faciendum certum negotium particulare, tunc quidem cessat necessitas adhibendi denuò solemnitates in negotio illo, at vbi, quis deputatur non ad certum actum, sed generaliter ad negotia, prout deputatur tutor, vel curator, tunc quantumuis in tali deputatione adhibitum fuerit Decretum, & solemnitates, non cessat necessitas illas, quoque adhibendi in actibus particularibus illas requirentibus, *Ias. in l. 1. §. item acquirimus num. 13. & 18. ff. de acquir. poss. Tiraquell. de leg. connub. glos. 5. num. 198. Lamberteng. de contract. glos. 20. num. 4. & optime Rot. coram Millino decis. 37. n. 7. & 8.*

17 Huic autem opinioni vtique certius erit adhærendum si tutrix non deberet adhibere alias solemnitates in contractibus minorum requisitas, quidquid sit è contra, si videlicet statutum, requirat duos consanguineos, tam in contractibus minorum, quam in contractibus mulierum, an mulier, quæ contrahit, tanquam tutrix, & adhibet duos consanguineos requisitos in contractu minoris, adhibere debeat etiam duos alios requisitos in contractu mulieris, & sic quatuor consanguineos, in quo dubio in terminis statuti Vrbis affirmatiuam tenet *Pic. in dicta glos. 7. num. 146.* negatiuam vero *Scaccia de iudic. d. lib. 2. cap. 2. num. 504.*

18 Quarto dubitari potest si tutor postquam pupillus excessit annum decimum quartum non obtenta confirmatione in curatorem, neque reddita ratione administrationis tutelæ, & liberatione continuans de facto administrare locauerit bona pupilli, an talis locatio valeat, & videbatur dicendum, quod locatio esset nulla, & saltem adultum ei

19 stare non adstringeret, eò quia tunc tutor desijsset esse Tutor, & sic nullam amplius auctoritatem haberet, cum tutela per excessum illius ætatis illicò expiret *§. 1. inst. quib. mod. tut. finit.* vbi DD. & signanter *Aretin. num. 2.* ponderat aduerbium illud, *illicò*, importans ipso iure absque hominis facto, & quod gesta per tutorem, postquam pupillus excesserit ætatem pupillarem sint nulla *Angel. cons. 49. num. 2. Crauett. cons. 879. num. 3. & seqq. Menoch. cons. 314. num. 16. vers. extat, & alia*, sed

20 contrarium, seclusa tamen semper fraude, & dolo tutoris, dicendum est per *Text. in l. si ij qui te 4. C. quando ex fact. tut.* vbi habetur, quod ex tali locatione datur actio Adulto aduersus eum, qui fuit tutor, ac etiam contra successorem conductoris, & per eum text. ita censuit *Rota Bonon. penes Monac. decis. 45. num. 4.* vbi respondendo contrarijs, dicit procedere, vbi non agitur de simplici locatione, sed de alienatione, & comprobari potest resolutio, quia locatio ad modicum tempus est administratio, vt annuit ibidem dicta decisio, & dixi su-

21 pra *in cap. 4.* & qui fuerunt tutores post pubertatem de generali consuetudine continuant administrare bona puberis, vsque ad legitimam ætatem, vt testatur *Gayll. obseruat 96. num. 1. lib. 2. & ibidem Greue. Montan. de tutel. cap. 37. reg. 1. num. 86.*

22 & est iuri conformis talis consuetudo, licet enim per pubertatem tutela finiatur, tamen officium tutoris non finitur nisi redditis rationibus, vel curatore dato *l. ita autem 5. §. post completum, & in l. a tutoribus 34. §. officium ff. de admin. & peric. tut. Fab. in Cod. lib. 5. tit. 29. def. 2. & bene Cancer. var. part. 1. cap. 7. num. 24. & 25. & num. 145. & part. 3. cap. 1. num. 233. & 234.* vbi post *Alberic. in l. vn. C. vt caus. post puber. adsit tut.* inquit durare tutorem post pubertatem anteqnam sit datus cura-

23 tor pupillo, non secus, ac durat Rector ciuitatis expectans successorem, de quo, quod duret eius officium etiam si expirauerit tēpus, pro quo fuerat deputatus est *text. in l. meminisse ff. de offic. pro cons.* & tradunt *Aldobrandin. cons. 83. num. 8. lib. 2. & Bertazol. cons. crimin. 71. num. 58. lib. 1.* facilius autem procederet opinio prædicta, quod adultus teneatur stare locationi factæ post decimum quartum annum, si essent plures fratres condomini, quorum aliqui adhuc in pupillari, & sub tutela locantis existerent, vt in dicta *decis. Rota Bonon. apud Monac. 45. num. 5. & seqq.* ea ratione, quia locationi factæ ab vno ex socijs tenentur alij stare, vt dicam infra *cap. proximo*.

24 Quinto pariter dubitari potest quid è contra, si tutor datus ante confectum inuētarium, & alia solemnia locasset, & valebit locatio, quia tutor ante confectionem inuentarij, & aliorum solemnium est tutor, licet sit suspectus *Bart. in l. tutor, qui repertorium 8. num. 7. vers. contrarium puto ff de admin. tut. Eugen. cons. 19. num. 16. lib. 1. decis. 89. num. 8. part. 2. diuers. & coram Gregor. decis. 31. num. 4. & seqq.* vbi quod eò magis per eum gesta sustinentur si publicè administrabat, & pro tutore, se gerebat, *& dixit etiam Rot. in vna Rauenaten. bonorum 7. Iunij 1666. §. fin. Coram Eminen-*

25 *tismo D. meo Card. Carpineo*, sed hæc conclusio

clusio patitur magnam limitationem, vt procedat, quoad vtilitatem, & commodum pupilli, non autem, quoad damnum ipsius *Alex. conf. 163. num. 3. ad fin. & seq. lib. 5. Rota coram Gregor. decis. 530. num. 4. & decis. 3. num. 12. part. 6. & decis. 178. nu. 12. part. 7. recent. & in Romana societatis 15. Martij 1658. §. non obstat, quod, & 24. Nouembris 1659. §. Primo, quia coram Eminentissimo Domino meo Cerro.* Allegans ta-
26 men tutorem solemnia non confecisse probare debet, quia præsumitur ea confecisse dum se publicè pro tutore gessit, licet de eis non appareat *Bald. in l. filius familias §. agnouisse num. 1. vers. in text. agnouisse, & vers. secundo nota ff de Tutel. Boer. decis. 124. num. 13. vers. & pro hac conclusione Rot. dec. 714. num. 5. part. 3. & decis. 3. num. 4. & 5. part. 6. recent.*
27 Sextò si plures sint dati tutores siue à Magistratu, siue à testatore, vel pluribus per contutores demandata sit administratio dubitari potest an requiratur, quod omnes simul locent, & benigne accipiendum, vt vnus etiam de se locare possit *l. decreto 24. ff. de admin. tut. l. 1. C. si ex plur. tut. vel curat.* & in specie, quod possit locare *Rot. coram Coccin. decis. 378. num. 7.* & adhoc, vt vnus non possit administrare, sine alio necesse est, quod expresse sit cautum in deputatione *vt firmatur in dec. 39. num. 12. part. 11. recent.*
28 Septimò dubitari potest an locatio facta à tutore non solum sit valida, itaut ei teneatur stare pupillus durante tutela, sed etiam postquam tutela finiuit, & cõmuniter D D. tenent affirmatiuam *Roman. in l. filio familias §. si. vir. num. 16. & 17. ff. sol. matrim. Ang. cons. 245. num. 6. in princ. vers. item locationi Roland. cons. 49. num. 7. lib. 2. Morot. respons. 38. num. 1. Gratian. d. scept. 37. num. 16. Apicell. de dilat. quinquenn. cap. 1. nu. 104. & plene Surd. dec. 299. n. 1. & seqq.*

Si tamen dubitetur, an hoc procedat,
29 tam in locatione ad modicum tempus, quã etiam in locatione ad longum *Caroc. de locat. tit. de tut. & cur. num. 9.* dicit, quod Doctores hoc non aperiunt, sed quidquid esset de tempore, quo ipse scribebat hodie quod eatenus stare non debeat pupillus locationi factæ per tutorem ad longum tempus quatenus tutor eam fecerit absque solemnitatibus in ea requisitis volunt aperte *Pinell. in l. 1. part. 3. num. 64. post princ. vers. de tutore C. de bon. mater. Apicell. de dilat. quinquenn. tit. 1. num. 104. Scapuccin. de sing. success. ampliat. 9. num. 6.* vbi & idem esse in locatione ad tempus modicum si facta sine solemnitatibus per statutum requisitis.
30 Maior difficultas est si tutor fecerit locationem ad breue tempus, puta ad nouennium, & promiserit expresse manutentionem conductoris in possessione pro toto tempore cum speciali obligatione rei, qua speciali obligatione stante tenetur etiam successor singularis titulo emptionis locationi stare, vt dicetur suo loco, si pupillus maior factus, tali locatione adhuc durante rem vendiderit, an emptor ei stare debeat, Hæc quæstio euenit de facto, & fuit discussa *in 5. conf. Neap. vt refert Apicell. de dilat. quinquenn. tit. 1. num. 104. & adest. decisio Vinc. de Franch. 202.* vbi latè probat negatiuam videlicet emptorem ei stare non debere, & in fine dicit, quod licet quæstio non fuerit decisa, tamen ex deductis supra veritas apparet, vbi bene firmat procedere etiam si dictum pactum esset solitum apponi, ex quo non est de natura contractus, & est præiudiciale pupillo, & quidem gene-
31 raliter aduertendum, quod tunc demum tenetur pupillus stare locationi factæ per tutorem finita tutela cum locauit, vt potuit, & debuit iuxta *Text. in l. si tutela 9. ff. de admin. tut.* vnde si locasset in tempus longius, quam deberet, in fraudem pupilli clarum est, quod non valeret locatio, vt firmat in specie *Morott resp. 38. num. 2. & Surd. dec. 299. num. 4. & seqq.* probanda tamen fraus
32 quæ non præsumitur *Surd. ibi nu. 7. & seq.* & licet probetur per coniecturas, *vt per Morot. ibidem num. 3.* tamen si adducatur, tutorem locasse viliori pretio, nec non locasse ad quinquennium sine necessitate bona solita locari ad triennium, istæ duæ solæ considerationes non erunt sufficientes, vt concluditur in dicta *decis. Surdi* e contra vero si cum modicitate pretij concurrat, quod conductor, sit consanguineus Tutoris, ac quod locatio sit facta ad quadriennium de tempore, quo tutela debebat finire intra annum apparebit, locationem factam fuisse cum fraude, vt benè probat *Morot. d. resp. 38. à num. 4. ad 8.* & idem erit dicendum si adsint aliæ coniecturæ, quæ videantur Iudici sufficienter conuincere, statut enim eius arbitrio, quæ coniecturæ sufficiant, vt certissimum esse dicit *Bec. conf. 52. num. 51.*

## Socius an possit locare rem communem,

### SVMMARIVM.

1 *Socius potest locare rem communem.*
2 *Socius, vt possit locare rem communem requiritur rem esse solitam locari.*

3 *Socius non potest disponere de re communi plusquam sit pars sua.*

4 *Lim. si disponat in vsum distinatum.*

5 *Socius, vt valeat locare requiritur locationem esse vtilem.*

6 *Vtilis dicitur locatio si est facta iusto pretio.*

7 *Socij locatio, vt valeat sufficit, quod non sit damnosa.*

8 *Vtilitas locantis sufficit etiamsi sit damnosa alteri socio, si res sit solita locari.*

9 *Socij locatio, vt valeat debet esse iuxta solitum.*

10 *Socij locatio, vt valeat requiritur, quod sit facta honesta personæ, & quando secus.*

11 *Socij locatio, vt valeat procedit si partem suam tantum locare non poterat.*

12 *Socius potest locare tantum partem prædij, quod diuidi potest.*

13 *Domus præsumitur non pati commodam diuisionem.*

14 *Quælibet res presumitur diuisibilis.*

15 *Diuisibilis censetur res si vna pars reddit vtilitatem respectu partis, quam tota respectu totius.*

16 *Socij locatio, vt valeat probanda societas.*

17 *Socius in conductione rei communis habet prælationem.*

18 *Socius non potest impedire locationem domus communis dicendo velle habitare si sit solita locari, & ipse non possit partem suam habitare diuisim.*

19 *Socius impedit locationem domus communis locari non solitæ nec potest consocius, velle locare partem suam, si domus non est diuidua, & quid agere debeat, vt euitet præiudicium.*

20 *Socius consequitur partem suam mercedis locata à consocio, & quæ actio ei competat.*

21 *Socius, qui impugnauit locationem factam à consocio an possit consequi partem mercedum.*

22 *Socius tenetur stare locationi factæ à consocio, etiam post diuisionem.*

23 *Socius volens locare personæ honestæ preferatur volenti locare inhonestæ plus offerenti.*

24 *Socius volens locare plus offerenti præfertur.*

25 *Socijs discordantibus in persona cui facienda locatio recurrendum ad sortem vbi, & aliæ opiniones.*

26 *Socius habens maiorem partem cæteris prefertur in discordia.*

27 *Socius si locet communi nomine, commune est lucrum, & damnum, si vero nomine proprio communicare debet lucrum, sed non damnum.*

28 *Socius locans rem communem censetur locare nomine communi.*

29 *Ampl. etiamsi locet, vt propriam, & sic creditor societatis.*

30 *Communis res cum alio est etiam propria.*

31 *Socius simpliciter locans rem communem non censetur locare totam, sed partem suam.*

32 *Vsufructuarius locare potest.*

33 *Vsufructuarius vestimentorum non potest ea locare.*

34 *Lim. si sint vestimenta scenica.*

35 *Vsufructuarius non debet facere conditionem domini deteriorem.*

36 *Vsufructuarius Apotecæ artis lanæ, non potest eam locare tabernario.*

37 *Vsum tantum habens, nõ potest locare:*

38 *Vsuarius, nec etiam domino locare potest.*

39 *Vsuarius locare potest si aliàs nullum commodum ex re perciperet.*

40 *Vsuarius potest vti re ad vsum rei concessæ.*

41 *Vsuarius magnæ domus potest habitando alios introducere, & mercedem recipere.*

42 *Vsuarius solitus res similes locare sciente testatore, qui vsumfructum reliquit, locare potest.*

43 *Habitationem habens potest locare.*

44 *Habitatio an, & quando censeatur relicta.*

45 *Vsus, quando censeatur relictus, vel potius vsusfructus.*

## CAPVT IX.

IN titulis proximè præcedentibus actum est
de rebus proprijs, ac de rebus alienis quis
possit, vel non eas locare, nunc sequitur
dicendum de rebus communibus, & qui-
1 dem regula est, socium posse rem com-
munem locare *l. si quis putant 6. §. sine autem ff. com. diu. Bart. in l. etiam hæc distinctio 38. §. cum fundum num. 2. ff. locat. Bald. in l. 1. ad fin. C. qui test. fac. poss. Dec. cons. 282. num. 1. Soccin. Sen. cons. 58. num. 1. lib. 4. Surd. cons. 43. num. 8. & seqq. Stracc. de nauib. part. 2. num. 6. Monac. decis. Bonon. 45. num. 8.*

Verum, vt locatio facta ab vno ex socijs
valeat alio inuito, vel ignorante plura re-
2 quiruntur, & primo, quod res sit solita lo-
cari nam alias melior esset conditio prohi-
bentis *Ger. Spin. cons. 36. num. 21. Gratian. discept. 752. num. 13. Ancar. quæst. fam. quæst. 28. num. 7. lib. 2. Casta de rata quæst. 55. num. 6. & seq. Scapucc. de sing. success. lim. 2. num. 7.* Regula enim Iuris est, vt nemo
3 ex socijs plusquam de parte sua possit dis-
ponere, & si totorum bonorum socij sint,
*l. nemo ex socijs 69. in princ. ff. pro soc.* quæ
4 limitatur, vt non procedat si disponat in
vsum destinatum *Rot. coram Mantic. decis. 45. num. 7.* & coram Penia *decis. 818. ad fin.* & in proposito *Felic. de societ. cap. 28. num. 35. vers. & his attentis.*

5 Secundo requiritur locationem esse vti-
lem *Ruin. cons. 65. num. 7. lib. 1.* vbi, quod
vtilitas debet esse certa ab initio *Gratian. discept. 752. num. 15. & num. 19. & seqq. Rot. decis. 692 num. 4. & 6. part. 1. recent.*
6 & vtilis dicitur locatio eo ipso, quod est
iusto pretio facta, vt declarat *Aretin. in l. duo fratres ad med. vers. & determinat Bart. ff. de acquir. hæred Ger. Spin. cons. 36. num.*
7 *20. vers. vtiliter autem*, & sufficere eam nõ
esse damnosam licet non sit vtilis *Surd. cons. 43. num. 10. & Monac decis. Bonon. 46. n. 8.*
8 & quando esset vtilis soli locanti, hoc
etiam sufficeret, licet forte non esset alteri
socio, imò potius damnosa, quia supposito,
quod concurrat præcedens requisitum,
quod res sit solita locari, & sic locationi de-
stinata non consideranda est offensio prohi-
bentis, sed solum vtilitas facientis, vt ar-
gumento *l. fluminum §. fin. & l. Proculus ff.*

de

*de damn. infect. tradunt DD. in l. si manifeste C. de flum. & aqu.* & pleue alijs relatis firmat *Ias. consf. 98. num. 1. lib. 1. Thesaur. decis. 41. num. 2.* vbi tamen intelligit dummodo damnum, quod socio fit non sit graue *Rot. decis. 253. num. 71. part. 7. recent.* si verò non adesset solitum locandi tunc posset socius locare propter interesse proprium, etiamsi non adesset vtilitas consocij, dummodo tamen non adesset eius damnum ex congest. *per Pelic. de societ. cap. 28. num. 35.*

9 Tertio requiritur, quod sit iuxta solitum, aliàs si socius solitum locando alteret non tenebitur alter socius rem ratam habere. *Ger. Spin. d. consf. 36. num. 22. Scapuccin. de sing. success. lim. 2. num. 6.* vbi si locet pro minori pensione *Rot. dict. decis. 692. numer. 6. part. 1. rec.* Vnde, si præcesserat alia locatio cum pactis fauorabilioribus societati, per nouam locationem ab vno ex socijs factam non censebitur ab illis recessum in præiudicium alterius dicta *decis. 692. nu. 5. & num. 8.* vbi quod propterea si adesset in prima locatione pactum de euacuando tenebitur conductor totam Domum euacuare ad instantiam socij, qui secundæ locationi non consensit.

10 Quartò requiritur, quod sit facta locatio honestæ personæ alias non tenetur socius consentire *Menoch. consf. 798. num. 22. Costa de rata quæst. 55. num. 6. ad fin.* quod tamen intelligendum videtur, quatenus non soleat Domus inhonestis locari, & reperiantur honestæ, nam, & in multorum honestorum virorũ prædijs lupanaria exercentur, & pentiones, quæ ex lupanario percipiuntur in fructu sunt, vt dicit *text. in l. Ancillarum 30. post med. ff. de petit. hæred.*

11 Quintò requiritur, quod partem suam tantum expedite locare non potuerit *text. est in d. l. si quis putans 0. §. fine autem* ibi, *quia videtur partem suam non potuisse expe-*
12 *dite locare ff. com. diu.* Ideo prædia rustica, quæ possunt diuidi, & locari pro parte, debent pro ea à socio locari non in totum, alias non tenebitur consocius locationem pro parte sua ratam habere *Soccin. Sen. consf. 58. num. 1. post med. lib. 4.* & idem etiam erit in Domo si commode diuidi poterit *Menoch. de arbitr. cas. 442. num. 4. Scapucc. de sing. success. limit. 2. num. 9. Felic.*
13 *de societ. cap. 28. num. 36.* At præsumptio est, quod Domus non patiatur commodam diuisionem, quodque non fuerit inuentus, qui solam partem conduxisset *Gratian. discept. 905. num. 19. Rot. decis. 192. num. 17. vers. tertio fuit part. 4. tom. 2. rec. & coram Merlin. decis. 683. num. 6. vers. non obstat* quidquid in contrarium dixerit *Mart. me-*
14 *dic. decis. senen. 98. num. 5.* licet enim quælibet res præsumatur diuisibilis in plures
15 partes *Caualer. decis. 7. num. 2.* tamen hoc intelligitur naturaliter, quod non attenditur ad hunc effectum, sed solum inspicitur an vna pars redderet eamdem vtilitatem respectu partis, quam totum respectu totius, vel non *Gutier. de Iuram. part. 1. cap. 58. num. 6. post princ. vers. quod ipse Fontanell. de pact. nupt. clauf. 4. glos. 9. part. 2. num. 77. Rot. coram Penia decis. 1621. nu. 7. & 8.*

16 Sextò requiritur, vt qui allegat dictam conclusionem, quod valeat locatio facta ab vno ex socijs probet societatem adeò vt nõ sufficeret, quod esset cohabitans, vt per *Gratian. discept. 752. num. 8. & seq.*

17 Septimo requiritur, quod consocius non contradicat allegando se velle in conductione præferri, quia potest *Beron. consf. 137. num. 12. lib. 1. Fontanell. de pact. nupt. clau. 4. glos. 9. part. 2. num. 12. & seqq. Scapuccin. de sing. success. lim. 2. num. 10.* & latè probat reiectis contrarijs *Menoch. de arbitr. cas. 442. num. 14. & seqq.* vsque ad 22. & *Felic. de societ. cap. 28. num. 52. & seqq.*

18 Quid autem si socius velit suam partem Domus habitare? & non posse cogi locare nisi duobus concurrentibus, vno videlicet, quod res sit solita locari, & altero, quod non possit suam partem diuisim habitare, quod præsumitur, docet *Aretin. in l. duo fratres ante fin. vers. alias tamen ff. de acquir. hæred.* prædictis vero concurrentibus non valebit, locationem impedire dicendo eam esse sibi præiudicialem, quia sufficit esse vtile alteri, qui vult vti domo communi ad vsum destinatum, vt supra dicebam *ex decis. 253. num. 71. part. 7. recent.* & alijs.

Sed si non est Domus solita locari, &
19 vnus velit locare, aliùs non locare, sed partem suam inhabitare, iste non est compellen. locare, sed nec impedire potest alium locare suam partem si cõmode, & honeste facere poterit, & velit, alias ipse habitabit & impediet eum locare *Castr. in l. hac distinctio §. cum fundum ff. locat. Petr. de Vbald. de duob. fratr. part. 1. num. 12. Menoch. de arbitr. cas. 442. num. 13. Felic. de societ. cap. 28. num. 50.* & vnicum remedium est hoc casu socio non habitanti prouocare ad diuisionem, alias amittet vtilitatem, quam ex parte sua percipere posset, vt per *Menoch. d. cas. 442. num. 13. & Felic. d. cap. 28. num. 51.* prouocando autem ad diuisionem consocius statim constituetur in mora, & ratione moræ tenebitur ad interesse, & sic ad

proportionabilem pensionem, vt probat *Caroc. d. tit. de re com. num.* 25. *&* 26. vbi quod hæc erit cautela, quæ cauillari non poterit; sunt tamen casus, in quibus socius Inhabitans Domum Communem tenetur ad pensionem, de quibus dicam infra cap. 35.

20 Supposito autem, quod vnus tantum locet alter socius assequi debebit partem suā pensionum, si Domus commodè diuidi, & expeditè pro parte locati non poterat communi diuidundo, si verò expeditè locans partem suam tantum locare poterat, tunc actione negotiorum gestorum *l. si quis putans. 6. §. fine autem ff. com. diuid.* Quod vtique procedit sine difficultate si res erat solita locari, at si non erat solita locari tunc distinguendum est inter socium consentientē locationi, vel tacentem, & socium ei contradicentē, vt quoad consentientem, vel tacentem adhuc idem procedat, at secus, quoad contradicentem, quia is pensiones

21 prætendere nequit, vt alijs adductis tradit *Costa de rata quæst.* 55. *num.* 8. & comprobati potest, quia ex eo non debet, quis fructus consequi, quod visus extitit impugnare *reg. ex eo* 38. *de reg. Iur. in* 6. & quia nec e contra tenebitur ad damnum, quod ex tali locatione prouenire contingeret ita nec vtilitatem ex ea consequi debebit, vt plenè firmat *Gomez. var. resol. tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 14. *vers. tertius modus erit.* Verum Theologi, quibus defero in foro conscientiæ, quatenus vtilitas præualeret notabiliter periculo damni, tenent contrarium, videlicet, quod etiam socio, qui impugnauit locationem debeatur sua pars pensionum, non ratione locationis, sed ratione vsus rei suæ, ex quo satis dicunt quempiam vti re aliena, ad hoc, vt satisfactionem ei debeat, quando gratis concedi non intenditur *Rebell. de obligat. iust. lib.* 14. *quæst.* 16. *num.* 7. *&* 8. *Bonaccin.* qui dicit ita tenere, & alios de contract. *tit. de locat. punct.* 1. *num.* 8. vbi dupliei modo declarat *d. reg. ex eo de reg. iur. in* 6. vno, vt procedat non posse, quem fructus percipere ex eo præcise, quod visus est impugnare, nō secus si adsit alius titulus, prout in præsenti vsus rei, alio, vt procedat in foro externo tantum, quod est notandum.

Cæterum in quæstione principali an possit socius locare rem communem, vel re nullam constituunt Doctores differentiam inter casum, quo alter socius ignoret locationem, & casum, quo ei contradicat, vt aduertit *Caroc. de locat. & conduct. tit. de re commun. num.* 4.

22 Et quando licuit socio locare rem cōmunē in totū locatio pro parte consocij durabit pro toto tempore, quo facta fuit, & cōloneius ei stare tenebitur, etiam si interim societas fuerit dissoluta seclusa fraude locantis *Anchar. ium. quæst.* 28. *num.* 4. *lib.* 2. *Costa de rata quæst.* 55. *num.* 6.

23 Si autem velit vterque socius locare, sed vnus velit locare vni, alter alteri personæ, tunc si vnus vellet locare personæ honestæ, alter inhonestæ clarum est, quod præferri deberet is, qui honestæ personæ locare vellet *Soccin. cons.* 58. *num.* 2. *vers. circa secundum lib.* 4. *Menoch. de arbitr. casu* 442. *nu.* 5. *Felic. de societ. cap.* 28. *num.* 37. *&* 38. vbi bene ampliat procedere etiam si persona inhonesta plus mercedis daret, quia honestas præferenda vtilitati, & idem tradit *Bonaccin. in tract. de contract. tit. de locat. & conduct. punct.* 1. *num.* 6. *ad med.*

24 Si vero vterque conducere volens, esset persona honesta, tunc præferri deberet socius ille, qui locare vellet plus offerenti *Ruin. cons.* 75. *in fin. lib.* 1. *Menoch. dicto cas.* 442. *num.* 6. *Felic. dicto cap.* 28. *nu.* 39.

25 At si vterque conducere volens eamdem pensionem offerret tunc sunt diuersæ opiniones, alij enim dicunt, quod socij in hac discordia inuicem se impediunt, & sic locatio nulli fieri potest, alii, quod Iudicis officio ad concordiam reduci debent, alii denique, quod controuersia sorte dirimi debet, quarum omnium opinionum auctores, & rationes refert *Menoch. de arbitr cas.* 442. *à n.* 6. *ad* 13. qui nihil videtur concludere, *& Felic. de societat. cap.* 28. *à nu.* 4. *ad* 50. vbi *n.* 48. inquit, quod si esset Iudex, cessante causa cogendi ad concordiā, quæ causa, vt supra dicit, est, vel tollendi præiudiciū tertii, vel tollendi periculū scandali ipse sorte dirimeret, cuius opinio sequēda esset, & deinde socios cogeret ad sortis iudicium seruandum, & non sine ratione, quod enim contradictores comprimat sors scriptum est *prouerb. cap* 18.

Et eodem modo decidenda esset quæstio si vterque conductor esset inhonesta persona militantibus eisdem rationibus, licet hanc quæstionem euenisse in facti contingentia concurrentibus duabus meretricibus ad Domum in lupanari existentem, & multorum fuisse opinionem, quod antiquior in exercitio, alios tenuisse eam, quæ magis satis facit in opere, & exercitio, tertios dixisse pulchriorem, & magis iuuenem esse præferendam referat, & quæstionem indecisam relinquat *Caroc. de locat. tit. de re Commun. num.* 38.

26 Verum quæstiones prædictæ procedunt,

vbi

ubi socij habent ius æquale in re communi, iam si vnus haberet maiorem partem, ille præferendus esset *Rebell. de oblig. inst. lib. 4. quæst. 16. num. 6.* & in proposito locationis aliis citatis *Bonaccin. de contract. tit. de loc. & conduct. punct. 1. num. 6. ad med.*

Multum tamen interest an locet communi nomine, an proprio tantum, quia si communi nomine locat, commune erit lucrum, & damnum, si autem locet nomine proprio lucrum adhuc participare debebit socio, non autem damnum *d. l. si quis putaui 6. §. se autem ff. com. diu.*

Dubitari autem solet an adhoc, vt communi nomine censeatur locasse requiratur, vt id expresse dictum sit, & affirmatiuam videtur tenere *Cer. spin. conf. 36. n. 19.* vbi firmare prætendit, quod ad hoc, vt procedat conclusio, quod socius possit locare rem communē hoc primo requiratur, vt locet rē cōmuné tanquā cōmunem, & nomine cōmuni. Verum contraria tenenda videtur, vt etiā simpliciter locet nulla mentione facta cōmunionis adhuc censeatur communi nomine locasse, vt probat *Menoch. conf. 67. nu. & 72. ad med. & seqq. Rota Ianuen. decis. num. 68.* Quod adeò verum est, vt etiam locans sit creditor societatis, & locet rem eam, vti propriam adhuc non excludatur, ationem esse factam ab eo vti socio, ex potuerit tribui, quod eam fecerit, vti litor, vt censuit *Rot. decis. 543. num. 2. t. 1. recent.* vbi reddit rationem, quia d est mihi commune cum alio meum est *ni electione §. labeo* vbi *glos. in verb. com- is de leg. 1. l. in re communi ff. de seruitut. n præd.*

lia dubitatio est. An simpliciter locans nseatur locare totam rem, vel tantum partem, & in ista, quod suam tantum m locet tenent signanter *Scapuccin. in actat. de sing. success. lim. 2. num. 10. in. decis. 25. num. 14. part. 2.*

oniam vsufructuarius habet partem nij, *l. vsusfructus 4. ff. de vsufr.* & sic odammodo socius domini, non omni- congrue subnectam hic, quod ipse, ue locare sine dubio potest rem cuius fructum habet. *text. est in l. arboribus st princ. vers. nauis, etenim ff. de vsu- rn. conf. 187. num. 5. lib. 2.* imo, & fructum ipsum locare valet, vt aliis ad- tradit. *Castill. de vsufruc. cap. 69. n. 26.* n tamen est ista facultas locandi, quā vsufructuarius libera, ac in domino, tringitur ad arbitrium boni viri, vn- estimentorum vsusfructus legatus sit ctuarius ea non poterit locare, vt est *text. in l. sed & si 18. §. & si vestimentorum ff. de vsufr.* vbi iurisconsultus expresse ra-

34 tionem reddit, quia vir bonus ita non vteretur. Proinde secus est in veste scenica, & funebri, quia locari poterit ab vsufructuario idque etiamsi dominus non locare, sed commodare solitus esset, vt subiungitur in præfata *l. sed & si.*

Restriogitur vlterius dicta facultas, quia

35 non debet vsufructuarius deteriorem facere conditionem domini, vt pariter habetur in præfata *l. sed & si §. proprietatis*, ac pro-

36 inde Apotecam locari solitam arti lanæ nō potest locari tabernario, quia deterioratur conditio ipsius Apotecæ, idque resultat in præiudicium domini *Ang. in l. si pendentes §. si dominus ff. de vsufr. Menoc. conf. 798. num. 30.* vbi secus dicit in rei domino.

37 Qui autem non vsumfructum, sed vsum habet non potest locare, vt expræsse habetur *in l. in coque fundo 11. ff. de vsu. & habit. & in instit. tit. de vsu, & habit.* vbi hæc differentia constituitur inter vsum, & vsumfructum contrarium tamen probari videtur *in d. l. arboribus 13. post princ. sub vers. nauis ff. de vsufr.* in illis verbis. *Nam, & qui locat vtitur*, sed respondetur, quod qui locat vtitur quidem, sed per alium, vt dicit ibi *glos. in ver. vtitur*, & qui habet vsum, non potest vti nisi per se ipsum, eum vsus sit ius mere personale, & sic à persona inseparabile *Ang. Aret. in princ. tit. instit. de*

38 *vsu, & habit. ad fin.* Adeout, vsum habens, nec ipsi proprietario locare valeat, seu ab ab eo dumtaxat habitante pensiones prætendere *Corn. conf. 305. num. 4. lib. 1.*

39 Limitatur autem hæc regula primo, vt non procedat, quatenus alias si non locaret nullum cōmodum legatarius vsus ex re locata perciperet, quia tunc locare poterit, vt probat *text. in l. diuus 23. in princ. ff. de vsu, & habit.* vbi hac ratione statutum dicitur, quod si legatur vsus siluæ poterit legatarius cedere, & vendere quemadmodum fructuariis licet *Pichar. in princ. tit. instit. de vsu & habit. num. 6.*

40 Secundo limitatur, vt quamuis non possit rem locare, tamen potest vti ad eū vsum, ad quē locasset, & etiā pro seruitio fundi cōducti *l. plenum 12. in fin. ff. de vsu. & habit.* vbi quod habens vsum serui operas eius non locabit, sed eis mediantibus opus, quod conduxit explebit *Caroc. de locat. tit. de vsu, & habit. quæst. 1. num. 7. & 8.* vbi quod in effectu prohibetur in aliis, & extra, non quo ad se, & intra.

Tertiò limitatur, si relictus vsus magnæ

41 domus ei cui parua pars eiusdem sufficiat potest

potest enim introducere alios secum ad habitandum, & si pensionem recipiat ab eis, dum, & ipse inhabitat, non erit ei inuidendum *l. caterum 4. in princ. ff. de vsu & habit Pich. in dicto principio Instit. tit. eiusdem n. 5* non enim potest in casu similis relicti dominus ipse velle cohabitare *l. diuus 23. §. licet ff. de vsu, & habit.*

Quartò limita si testator, qui reliquit
42 rei vsum sciat legatarium res similes locare solitum *l. plenum 12. §. equitij ff. de vsu, & habit.* vbi de legato vsus equorum *Pichar. vbi supra*, non tamen econtra, ex solito locandi in ipso testatore, censetur concessa facultas locandi legatario vsus *Carac. de locat. tit. de vsu, & habit. quæst. prima numer. 9.* vbi quod vidit casum in facto.

43 Is autem cui relicta habitatio absolutè locare potest *Instit. tit. de vsu & habit. §. sed si cui in fin. l. antiquitas 14. C. de vsufr.* Quod & ampliatur procedere, ne dum si habitatio sit testamento relicta, sed etiam si sit in contractu reseruata, vt decidit *Afflict. dec. 401. num. 4. & per tot.* & sequitur *Carocc. tit. de vsu locat. n. 3.* & siue per viam reseruationis, siue alio modo *Gratian. disc. 775. nu. 11.*

44 Hæc autem procedunt suppositis terminis de quibus loquimur, sed ad eos valde animaduertendum est, non enim semper, ac, in legato facta est mentio habitationis dicitur constituta habitatio, nam potest esse relicta domus ad habitandum, seù pro habitatione, item potest esse relicta habitatio domus, seù vsusfructus habitationis, item potest esse relicta facultas habitandi, seù vsus habitationis, & isti sunt termini diuersissimi, nam in primo casu censetur relicta ipsa proprietas domus, & non erit dubium posse legatarium locare, in secundo censetur relicta proprie habitatio, & procedunt ea, quæ modo dicta sunt, quod poterit legatarius domum locare, in tertio, siue relictus sit vsus, siue facultas habitandi applicantur ea, quæ dicta sunt de vsu, & nō potest legatarius locare *Vrsill. ad Afflict. dec. 401. n. 1. & 2. Mantic. de coniect. lib. 9. tit. 4. n. 9. Castill. de vsufr. cap. 28. n. 25. & seqq.*

45 Sic quandoque licet testator dixerit relinquere vsum censetur reliquisse vsumfructum *l. diuus 28. in princ. ff. de vsu, & habit.* & econtra quandoque etiamsi reliquerit vsumfructum adhuc non proprie vsusfructus relictus censeri debet, sed vsus si adsint circũstantiæ, & coniecturæ id suadentes quibus statur in hoc proposito *Curt. Iun. consil. 14. in princ. Gabr. consil. 108. n. 29. lib. 2. Menoc. lib. 4. præsump. 135. n. 6. & seq.* vbi eas refert.

An autem proprietarius finito iure præfatorum teneatur stare locationi per eos factæ dicam infra suo loco nempe *Cap. 60.*

## De Personis, quæ conducere possint vel non.

*SVMMARIVM.*

1 *Conducens non dicitur alienare.*
2 *Minor non potest conducere. Contrarium num. 4. & seqq.*
3 *Pecunia minoris alienatur sine solemnitatibus.*
5 *Minor curatore carens potest facere quemcumque contractum.*
6 *Minor curatorem habens non bene contrahit sine illo*
7 *Tutor contrahit pro pupillo.*
8 *Tutor obligat pupillum in forma Cameræ.*
9 *Bona minoris non obligantur sine decreto etiam mobilia, quæ seruando seruari possunt.*
10 *Hypotheca bonorũ illatorum in prædium conductum non inducitur per contractum locationis.*
11 *Hypotheca prohibita nõ censetur prohibita conductio*
12 *Minor prohibetur conducere vectigalia, & prædia Fisci.*
13 *Restitutio in integrum non competit si contractus sit nullus.*
14 *Minor si lædatur in conductione habet restitutionem in integrum.*
15 *Milites conducere, vel fideiussores conductionum esse prohibentur.*
16 *Militi locans credens eum esse paganum mercedem exigit.*
17 *Locatio militi facta valet. sed locator non exigit pensiones.*
18 *Scientia præsumpta non sufficit ad effectum pœnæ.*
19 *Milites nostri temporis, vt gaudeant priuilegijs militum requiritur, vt sint in expeditione.*
20 *Milites nostri temporis, vt gaudeant priuilegijs non est necesse, quod sint in loco hostili, vel in actu dimicandi,*
21 *Milites quicunque stipendiarij prohibentur conducere.*
22 *Milites non prohibentur conducere pro suo vsu, & rerum ad militiam pertinentium.*
23 *Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus sunt strictè intelligendæ.*
24 *Milites titulati, vt Comites non prohibentur conducere.*
25 *Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus, an sint in vsu.*
26 *Curiales prohibentur esse conductores, vel fideiussores conductionum.*
27 *Curia multipliciter accipitur, & quomodo.*
28 *Vbi Papa, ibi Roma.*
29 *Curia nomen equiuocum est.*
30 *Curialium appellatione veniunt omnes Curiam sequentes.*
31 *Curiales prohibiti conducere non sunt omnes Curiam sequentes.*
32 *Curialium nomine, qui magis venirent antiquitus.*
33 *Decurio dicebatur Curialis.*
34 *Decurionibus interdicta erat conductio aliquarum rerum.*
35 *Officiales prohibentur facere contractum cum subditis,*

36 *Offi-*

36 *Officiales habentes officium in loco suæ originis, an, & quas conductiones facere prohibeantur.*
37 *Officiales perpetui non prohibentur conducere secundum magis comunem.*
38 *Officiales ad beneplacitum reputantur perpetui, & conducere possunt.*
39 *Officiales perpetui non possunt conducere à litigantibus.*
40 *Officiales, an & quando publice, & palam possint bona fide contrahere.*
41 *Officialis prohibetur contrahere, siue officium habeat annexum iurisdictione, siue non.*
42 *Ampl. vt non valeat contractus etiam iuratus.*
43 *Ampl. vt dictis legibus prohibentibus officialem conducere non valeat renunciari.*
44 *Ampl. vt finito officio contractus non reuiuiscat, nec ratificari possit.*
45 *Lim. vt statim finito officio possit officialis conducere*
46 *Lim. 2. vt si officialis succedat in conductione possit eam continuare.*
47 *Lim. 3. vt possit conducere à non subdito.*
48 *Lim. 4. vt possit contrahere de re in suo territorio nõ existente.*
49 *Lim. 5. in conductione rerum sibi necessariarum.*
50 *Lim. 6. si specialiter sic concessum à Principe, vt conducere possit.*
51 *Lim. 7 si plures sint officiales, & aliqui locent, vel locationi auctoritatem præsteut.*
52 *Decl. limitationem procedere si locatio facta pro iusto precio.*
53 *Lim. 8. si dictæ leges prohibentes officialibus conducere non sint in vsu.*
54 *Tutores, & Curatores prohibiti sunt conducere vectigalia, & prædia fiscalia.*
55 *Non tamen prohibentur conductionem continuare superueniente tutela.*
56 *Neque prohibentur in locatione succedere titulo hæreditario.*
57 *Neque prohibentur conducere fiscalia finita tutela ante rationem redditam si reddenda sit hæredibus pupilli.*
58 *Tutores, & Curatores prohibentur conducere res pupillorum, & minorum.*
59 *Emptionis, & venditionis nomine comprehenditur omnis contractus per quem dominium transfertur.*
60 *Tutor non prohibetur palam emere, & bona fide, bona pupilli quæ vendi debent.*
61 *Tutor, quando dicatur palam, & bona fide rem pupilli conducere.*
62 *Tutor non potest dicere bona fide cum pupillo contrahere si eum lædit.*
63 *Tutor non contrahit valide cum pupillo cum licentia Principis nisi narratum fuerit, quod locatio facienda erat ipsi tutori.*
64 *Contractus curatoris cum suo minore validatur iuramento.*
65 *Tutores non habentes administrationem contrahere possunt cum pupillo*
66 *Clerici non possunt prædia conducere.*
67 *Neque possunt conducere quæcumque alia negotiationem sapientia.*
68 *Neque possunt esse fideiussores conductorum.*
69 *Clerici conductio est ipso iure nulla.*
70 *Clerici non prohibentur conducere bona Ecclesiastica*
71 *Clericus pauper potest conducere ad se sustentandũ.*
72 *Clericus non beneficiatus, nec in sacris constitutus non prohibetur conducere.*
73 *Clericus non prohibetur conducere prædium paruum, vel propriis bonis circumdatum.*
74 *Clericus succedens conductori potest continuare.*
75 *Monachi prohibentur conducere nomine proprio non Monasterij.*
76 *Layci prohibentur conducere obuentiones Ecclesiasticas, & num. seqq.*
77 *Ecclesiæ locari non possunt.*
78 *Obuentiones Ecclesiasticæ locari possunt.*
79 *Laici sunt prorsus incapaces, quæ fiunt in Ecclesia.*
80 *Laicus conductor oblationum Ecclesiasticarum non potest de per se de altari leuare.*
81 *Laici sunt incapaces decimarum.*
82 *Decimæ aliæ spirituales, aliæ temporales, & istarum laici sunt capaces.*
83 *Decimæ temporales non sunt propriæ decimæ, sed decimationes.*
84 *Decimarum nomine veniunt regulariter spirituales.*
85 *Decimæ, quandoque accipiuntur pro ipso iure decimas percipiendi, & quandoque pro ipsis fructibus postquam sunt percepti.*
86 *Decimarum intelligendo de iure percipiendi eas non potest fieri conductio per laicos etiam ad modicum tempus.*
87 *Decimas consideratas prout sunt fructus possunt per laicos conduci.*
88 *Ius decimandi in quo consistat, & quando censeatur concessum, vel non & num 89.90. & 91.*
92 *Decimæ si locentur vltra triennium requiritur beneplacitum Apostolicum, & quomodo.*
93 *Decimæ non possunt locari Iudæis.*
94 *Faber malleator non potest conducere domum prope scholas.*
95 *Meretrices conducentes domum in vicinia honestis possunt expelli.*
96 *Emptor potest conducere rem emptam interim ac pretium soluit.*
97 *Venditor potest rem venditam statim conducere.*
98 *Venditor si statim conducat rem venditam arguitur simulatio venditionis.*
99 *Simulationis coniectura cessat, dum ita vere potest contrahi.*
100 *Contractum esse vsurarium arguitur ex qualitate personæ si sit solitus fænerari.*
101 *Et est coniectura vrgens. & sufficiens cum alia.*
102 *Econtra si cesset solitum fænerandi non potest argui vsura.*
103 *Decl. non procedere in mutuo.*
104 *Item non procedere si concurrant aliæ coniecturæ.*
105 *Nobilitas contrahentium debilitat coniecturas vsuræ.*
106 *Vsura non præsumitur in viro timorata conscientia, & integræ opinionis.*
107 *Vsura non præsumitur in contrahente pro alio.*
108 *Vsura non præsumitur si pecuniæ solutæ fuerunt cũ onere inuestiendi.*
109 *Nec vbi contractus fuit publice, & palam celebratus, & cum decreto Iudicis.*
110 *Lim vt possit adhuc probari esse vsurarium per cõiecturas vrgentes.*
111 *Vsurarium esse contractum probatur per coniecturas leues.*
112 *Et non est necesse, quod sint coniecturæ legis.*
113 *Decl. non procedere si agatur criminaliter ad pœnam, vel de aliqua persona.*
114 *Vsurarius arguitur contractus per duas solas coniecturas.*
115 *Simulatio non probatur per quascumque coniecturas sine causa simulandi.*

116 *Lim.*

116 *Lim. in simulatione in fraudem vsurarum.*
117 *Pactum redimendi quandocumque praescribitur per triginta annos.*
118 *Lim. aduersus eum, qui non retinet.*
119 *Lim. 2. si contractus sit simulatus in fraudem vsurarum.*
120 *Redimendi facultas ex pacto non expirat per lapsum temporis in pacto prefixi, si venditio sit pro modico precio.*
121 *Decl. procedere si pretium sit valde modicum.*
122 *Vsurarius contractus non est si locator pro tempore locationis mutuet certam summam conductori.*
123 *Neque est contractus locationis mobilium, seù mercium extimatorum cum pacto restituendi valorem in fine locationis.*

## CAPVT X.

EX distinctione supra facta in *Cap. 6.* qui
locare possint res suas *in princ.* inter pro-
hibitionem Locationis resultantem ex pro-
hibitione contrahendi, & prohibitionem
locationis resultantē ex prohibitione alie-
nandi resultat alius effectus, vt respectu pri-
mæ eisdem, quibus prohibita est locatio,
prohibita erit etiam conductio, cum eodem
1 modo contrahat Locans, ac Conducens,
vt de se patet, at respectu secundæ secus est
dicendum, nam Locans dicitur alienare,
secus autem conducens.

Verum hoc vltimum non transit prorsus
2 sine difficultate, nam in specie *Narbon. de
atat. ann. 25. quaest. 9. num.* 10. format quæ-
stionem in minore annorum 25. An possit
conducere, & resoluit negatiue, redditque
rationem, quia conducendo mercedem,
quam Locatori refundit, alienat, & eius
Dominium amittit.

3 At ratio adducta à Narbona non vrget,
quia pecunia minoris regulariter alienari
valet absque solemnitatibus, vt notant *DD.
in l. prima §. fuit quaesitum ff. ad Trebell.* &
alibi, quos refert, & sequitur *Simoncell. de
decret. par. 3. tit. 8. num.* 113, licet talis regu-
la patiatur suas limitationes relatas per eū-
dem *Simoncell.* ibi, quæ non faciunt ad rem,
Vnde videtur posse potius constitui regula
4 in contrarium, videlicet, quod minor con-
ducere possit, nam, vbi non agitur de alie-
natione, seù obligatione bonorum, minor
5 Curatore carens potest Iure communi in-
specto facere quemcunque contractum *Me-
noc. cons. 203. num. 7. Thesaur. quaest. 112. nu. 2
lib. 3. Andreol. contr. 364. num. 4. Surd. decis.
287. num.* 10.

6 Si autem habeat Curatorem, tunc requi-
ritur interuentus eius auctoritatis, alias
contractus est ipso Iure nullus *l. si Curato-
rem habens C. de in integ. restit. Menoch. con-
sil. 344. num. 10, Marcobr. cons. 51. num. 52. &
seq. Cyriac. contr. 252. num. 20. Hering. de fi-
deiuss. cap. 7. num. 86. & seq. & num. 96. post
med. vbi de com.*

7 Et vbi agitur de pupillo contrahit pro eo
Tutor, illumque obligat *l. prima §. primo
ff. de administr. tut.* & potest eum obligare
8 iuxta stylum loci, ita vt in statu Ecclesiæ
possit illum etiam in forma Cameræ obli-
gare *Gratian. discep. 360. num. 23.* & dictum
est supra *in Cap. 8. de Tutore, &c.* vbi & an
requiratur, quod pupillus interueniat con-
tractui, & alia.

Verum dicta regula, quod minor possit
conducere pati videtur difficultatem in
conductione æditum, aliorumque prædio-
rum, ex quo secundum vnam opinionem
forsan magis communem data tali condu-
ctione sequitur, vt bona minoris inuecta,
& illatá in ipsum Prædium sint tacitè hy-
pothecata Domino pro pensione, & dete-
rioratione eiusdem Prædij, de quo dicam
9 suo loco, & bona minorum non possunt
obligari sine Decreto Iudicis, etiam mo-
bilia, quatenus sint de illis, quæ seruando
seruari possint *l. si Pupillorum §. primo ff. de
reb. cor. l. lex quae tutorem 22. in princ. & vers.
praecipimus itaque C. de administ. Tut. Rim.
Iun. in §. primo nu. 175. Instit. tit. quib. alien.
lic. vel non Surd. cons. 191. num. 17. Guttier.
de tutel. par. 2. cap. 5. num. 35. & cap. 21. nu. 1.*

Verùm hoc non obstante sustineri posset
conductio, quia dicta hypoteca est quæ-
dam hypoteca generalis, quæ non induci-
10 tur per ipsum contractum Locationis, &
Conductionis, sed ita demum, si interue-
niat factum hominis circa ipsam hypotecā,
hoc est si vltra ipsam conductionem etiam
bona inferat, vel inducat in prædium con-
ductum, vt optimè considerauit *Ias. in §.
item seruiana num. 76. vers. quaedam est hypo-
teca Inst. de Action.* & cum Locatio non sit
principaliter ordinata ad dictum hypotecā
11 inducendam, nec talis hypoteca sit con-
sequens necessarium conductionis, cum
possit subsistere conductio absque eo, quod
minor aliquid de predictis hypotecari pro-
hibitis introducat, inde sequitur, vt in pro-
hibitione hypotecæ conductio ipsa non
compræhendatur *l. si quis non causam ff. si
cert pet. Ruin. cons. 98. num. 21. lib. 2. Rolan.
cons. 15. num. 20. lib. 4.* & plene *Rot. cor. Reyas
decis. 261. nu. 5.* vbi propterea firmat, quod
licet bona Ecclesiæ prohibeantur alienare
sine certis solemnitatibus, non tamen pro-
hibentur generaliter hypotecari, quamuis
per hypotecam deueniatur ad alienationē,
dum ad eam non deuenitur directè, & prin-
cipaliter, sed in consequentiam.

Comprobaturque prædicta opinio, quod
minor regulariter valide conducat etiam
prædia per *text. in l. in fraudem 45. ad fin ff.*
*de iur. fisc.* habetur enim ibi minoribus lo-
12 cari non debere vectigalia, nec prædia fisci,
redditurque ratio, ne aduersus ea beneficio
ætatis vtantur: quod intelligitur, ne petant
restitutionem in integrum, cis etiam aduer-
sus fiscum competentem, si læsi sint *glos. ibi*
*in verb. vtantur*, & late *Vrbon. de ætat. ann.*
*25. quæst. 10. num. primo & seq.* vnde suppo-
nit text. posse minores conducere, quia
alias non competeret eis restitutio in inte-
grum, quæ non datur nisi in subsidium,
13 vbi aliud remedium non competit, & in
specie non datur vbi contractus est nullus
*l. in causa 16. ff. de minor.* late *Odd. de rest.*
*in integ. quæst. 17. num. 6. & seqq.*

Ex prædicto autem textu duo notabilia
deducuntur, quorum primum est limitatio
ad prætatam regulam, vt non procedat
quoad prædia fiscalia, & gabellas, quia
minor non potest eas conducere, vt ibi
habetur, & dixi *in Cap. 13. de locat. gabell.*
Secundum verò est, quod licet minor pos-
14 sit conducere, tamen si in conductione re-
periatur læsus, datur ei restitutio in inte-
grum.

Sunt, & quædam personæ specialiter in
Iure alienas res conducere prohibitæ, prout
in specie sunt milites, qui non solum con-
15 ducere, sed etiam Procuratores, fideiusso-
res, aut mandatores Conductorum esse prohi-
bentur *l. milites 31. & l. fin. C. locati* quate-
nus Conductores fiant, cadunt à Militia,
& Locatores a suis cadunt redditibus *d. l.*
*fin.*

16 Verùm si ignorans, quis militi quasi pa-
gano locauerit, exigere illum posse proban-
dum est, dicit Iuris Consl. *in l. si ignorans 52*
*ff. locat.* & reddit rationem, quia non con-
temnit disciplinam, qui ignorauit Militem
esse, vnde patet ex eo puniri locantem Mi-
liti in amissione sui redditus, seu pensionis,
ex quo contemnit militiam, & excusandū
esse à tali pœna propter ignorantiam quali-
tatis personæ, vt docet *Bart. in eadem l. si*
*ignorans Mozz. de locat. & cond. tit. de his qui*
*loc. poss. num. 3. ad fin. Molin. de Iust. & Iur.*
*quæst. 488. num. primo ad finem*, de quarum
proinde Mente est, & mihi etiam placet,
17 vt ex dicta *l.* desumatur tantam ignoran-
tiam qualitatis personæ excusare à pœna,
non autem operari, vt locatio absolute sub-
sistat ad quoscumque alios effectus, vt vi-
detur sentire *Carocc. de locat. tit. de locat. in-*
*[illegible] per error. num. prima & seq.* & sic
cessat difficultas, quam ipse *Carocc. ibi n. 5.*
facit ex *l. qui cum alio ff. de reg. iur.* in qua
habetur, quod contrahens cum alio tene-
tur, inquirere qualitatem eius personæ, quia
ex obligatione inquirendi, nihil aliud resul-
tat, quàm scientia præsumpta *Clem. prima*
*in fin. de Concess. præben. Ver. decis. 116. nu-*
*mer. 4. par. 3.* & scientia præsumpta non suf-
18 ficit ad effectum pœnæ amissionis pensio-
num, iuxta tradita per *Rotam coram Coccin.*
*decis. 83. num. 4. & coram Gregor. dec. 425*
*num. 5.*

Animaduertendum tamen hodie circa
19 Milites nostri temporis, quod licet *Caro.*
*tit. quibus non est permis. conduct. esse num. 5*
*vers. ampliatur hic*, indistincte ad eos ampliet
dictam prohibitionem, tamen ipse *fort. Odd.*
*de rest. in integr. quæst. 6. art. 6.* ab eo allega-
tus dicit, tunc demum milites ex capite mi-
litiæ restitutionem in Integram mereri, iux-
ta *text. in l. milites, & in l. si qua milit. ff.*
*quib. ex ca maiores, & in l. prima. & tot. tit.*
*C. de restit. mil.* cum verè militant, & in ex-
peditione sunt, & vitam propriam pro Prin-
cipe, vel Patria exponunt. Vnde non ab-
solute dicendum, dictam dispositionem pro-
cedere in militibus nostri temporis, sed in
illis tantum, qui sunt in expeditione, seù
actuali exercitio militiæ, prout est de men-
te fere omnium infra citatorum.

20 Non tamen requiritur, quod sint in lo-
co hostili, seù in procinctu dimicandi, sed
sufficit, eos esse in expeditione sub signis
*Crispol. cas. milit. 44. nu. 9. & Io. Georg. Acur.*
*de priuil. m lit priuil. 16. num. 12. lib. 2. Rouit.*
*ad prag. mil. de Milit. num. 6. Mastrill. dec. 279.*
*num. 29. & 3. Rot. coram Merlin. decis. 806.*
*num. 12. & seq.* Imò etiamsi abessent à Ca-
stris ex legitima causa de licentia Ducis ad
huc in eis procederent disposita in militi-
bus *Virgil. in §. illis autem num. 5. Instit. de*
*Milit. Testam. V vesembec. cons. 17. num. 42.*
*par. prima Becer. de Bell. & Duell. cap. 18. nu-*
*mer. 6. & cap. 26. num. 11. ad fin. Crist. Phi-*
*lipp. decis. 38. num. 14. par. prima Cristin. de-*
*cis. 3. num. 6. ad med. vers. militare autem par-*
*te 3.* qui tamen ad hoc, vt gaudeant priui-
legijs, puta conficiendi Testamentum more
militari, constare debet de licentia Ducis, &
quod parati sint redire ad Castra, vt decla-
rauit *Rota in vna Romana Testamenti 22.*
*Martij 1656. §. Nihilominus, quia coram Emi-*
*nentissimo D. Cerro quæ hodie habetur impres-*
*sa decis. 150. par. 12. rec.* & quidquid sit ad
21 alios effectus, respectu prohibitionis con-
ducendi, de qua in prædictis legibus, qua-
tenus sint in vsu, videtur eas procedere pos-
se in quibusuis militibus stipendiarijs ex
traditis per *Honded cons. 83. nu. 96. lib. primo*

habemus enim in d.l. milites 31. C.locat. ra-
tionem expressam, cur Conductores mili-
tes fieri non permittendum, ne videlicet
omisso armorum, vsu ad opus rurestre se cō-
ferant, ac vicinis graues præsumptione cin-
guli militaris existant, quæ quidem ratio
vigere potest etiam in animo Principum
hodiernorum, eo ipso, quod stipendium
dant militibus, non enim dum recipiunt
stipendium pro vsu, armorum, debent eo
relicto conferre se ad opus rurestre, & tan-
quam stipendiati à Principe possunt vicinis
& hodie graues esse, ac ideò militante ho-
die eadem ratione dispositionis, militare
debet etiam eadem dispositio, vt per Hon.
ded. dicto cons.83.num.27. & 97.Cappell.To-
los. decis.141.num.2. vers. primum intellige,
itaut quatenus etiam stipendium habeant,
vt sint aliorum Magistri, vel vt stent in Præ-
sidijs limitaneis, adhuc in eis procedere dd.
ll. quatenus in vsu sint, crediderim prout,
& istos gaudere priuilegijs tradunt Sim. de
Prçt de Interpret.vlt.vol.lib.3. inter 2.fol.8.
num.6.fol.260. Trentacinq. de subst. par.4.
cap. 8. num. 6. in secundo casu vers. aut sunt
stipendiati Merlin.de legit.lib.5.tit.2.quæst.5
num.6.Bocer. de Bell. & Duell.cap.26.nu.11.
vers. & hac sententia, vbi latè Mastrill. de-
cis.173.num.29. & 30.Castill. decis.250. nu-
mer.5. & seqq. Prout etiam, si stipendium
haberent, vt starent ad Custodiam Princi-
pis pro eius persona tuenda, vel aliàs va-
cent armis, & parati sint defensioni Rei-
publicæ Ciuitatis, vel Regis sui, vt dicit
Alex. in l.Centurio 15. num.23. vers. hoc ta-
men fallit. ff. de vulg. Crass. de success. in §.
substitutio quæst.66.num.2.Sim. de Pret.lib.3.
dub.6.solut.8.num.5.vers. si verò Farin. con-
sil.95.num.17.Merlin. de legit.lib.5.tit.2.q.5.
num.9.

Præsupposito autem, quod milites pro-
hibeantur conducere, conclusio declaratur,
vt procedat in Conductionibus ruralibus
per Caroc.d.tit. quibus non est permiss.num.2.
& licet nihil alleget faciunt verba dictæ l.
milites 31. C. de locat. ibi ne amisso armorum
vsu ad opus rurastre se conferant, verum
quidquid dici posset, attenta tamen hac le-
ge id clarum est, quod ex Inspectione l.fin.
C. eodem contrarium conuincitur, dum ibi
expressè iubentur milites abstinere ab om-
ni alienarum rerum conductione, & tàm
possessionum, quàm Domorum. Non ta-
22 men propterea prohibiti censeri debent
conducere ad sui vsum, & rerum ad mili-
tiam pertinentium iuxtà glos. in d. l. milites
ver. Conductores Mozz. de loc. & Cond. tit.3.
de his, qui possunt loc. num.3. Azor.Inst.mor,
par.3.lib.8.tit. de loc. & Cond.cap.3. in princ.
Barbos. in d.l. milites 31.num.4.C. delocat.

23 Sunt autem prædictæ leges prohibentes
fieri locationem, & conductionem cum mi-
litibus vti restringentes liberam facultatem
contrahendi strictè intelligendæ, & non
ampliandæ, etiam ex identitate rationis se-
cundum Grat. cons. 80. numer. 8. lib. primo
ex quo desumit duas limitationes ad earū
24 regulam Caroc.d. tit. quibus non est permiss.
conduct.ess. num. 4. quarum vna est, vt pro-
cedat in simplicibus militibus, non autem
in titularis, vt Comitibus, Baronibus, & si-
milibus, alia est, vt procedat in Condu-
ctione simplici, secus in ea, quæ ius ali-
quod saltem vtile tribuit, sed vere quoad
istam Grat. ibi num. 7. fatetur communem
esse in contrarium, & expresse dicit ab ea
in Consulendo non recedere, loquendo de
Emphiteusi.

25 Præterea easdem leges non esse in vsu
dixit Apostill. ad Summ.Ang. ver. locatio nu-
mer.10. quam refert Caroc.tit. quibus non est
permiss. conduct. esse num. 3. verum ipse de
hoc postea dubitare videtur ex cons. Grati
80. lib. primo, & dictam Apostill. sequitur
Reginald. in praxi pænit.lib.25.cap.38.n.507.
& non esse in vsu apud Lusitanos testatur
Rebell. de oblig.iust.lib.14.quæst.17. alij de
eis scribunt, supponuntque esse in vsu dum
nil de non vsu dicunt, vt Azor.Instit. Mor.
par. 3. lib. 8. tit. delocat. & conduct. cap.3. in
princ.Barbos. qui multos congerit d.l. Mili-
tes 31. & in d. l. fin. C. locat Grat. cons. 80.
num.6. & 7.lib.primo Mozz. de Loc.& Cond.
tit. de his, qui locar. poss. num.2. Crederem
itaque probandum non vsum, & tunc eas
non attendendas, vt sensit Molin. de Iust.&
Iur.disput.488.num. primo.

26 Curiales quoque conductores alienarum
rerum neque fideiussores, aut mandatores
Conductorum existere, alioquin nullam
obligationem, neque locatoribus, neque
conductoribus ex huiusmodi Contractibus
competere sancitum fuit ab Imper. Theo-
dos. & Valentin, l. Curialis 30. C. locat. &
& notat Mozz. de locat. & Conduct. d.cap.3.
de his, qui loc. & Cond.poss.num.4.

27 Verum, quia sicut, Curia multipliciter
accipitur, nam quandoque sumitur pro Tri-
bunali, seù loco, in quo Ius redditur ad
text. in cap.forus de verb. signif. aliquando
accipitur pro ipsis Iura reddentibus ad text
in cap. Romana in primo resp. ibi ad Remen.
est Curiam appellandum de appellat. in 6. ali-
28 quando pro loco, vbi residet Papa iuxta
illud, vbi Papa, ibi Roma, vbi Papa, ibi
Curia, c. vbi periculum §. hoc sacro de elect.
in 6.

*in 6.clem.2.§. fane*, vbi *glof. in verb. refidere de Magiftr.* licet extra Romanam Vrbem Papa moretur *c. illud*, *& c. multi 40. diſt. Marchefan. de Commifs.par.2.fol.455. nu.7. & feqq.* & idem eft de Rege, feù Principe intelligendo tamen, quando in aliquo loco refidet cum fuis Confiliarijs, & alijs, qui eius lateri afsiftunt, hæc enim Congregatio Curia dicitur, & inde locus vbi Congregatio prædicta fit, Curia appellatur, vt vt poft *Couar.pract.quaſt.cap.10.num.4. dicit etiam Chriftoph. de Paz ad l.7. Styli num. 3 & feqq.* vbi latius profequitur explicando, quid fit, & vnde dicatur Curia.

29 Hinc autem fit, quod cum Curiæ nomen fit æquiuocum, vt notat *Ridolf. in fua praxi par.3.cap. primo num.149.* ita, & multo magis nomen Curialium, nam eorum appellatione veniunt omnes fequentes Curiam *Oldrad. conf. 215. num.5. Ridolphin. in dicta praxi par.3. cap.4. num.163.* vbi latiùs explicat Curialium nomen, quod ita non modo hodie communiter accipitur, fed etiam acceptum videtur, imò & latius *in tit.C. fi Curial.relict.Ciuit.ruf. habit.mal. lib. 10.& in tit.C.de Curial.Vrb Rom.lib.12.* at in
31 propofito dictæ prohibitionis conducendi, non poteft nomen Curialium in hac lata fignificatione recipi, nam etiam ipfi Mercatores, qui Curiam ad hunc forrafle folum finem conducendi alienas res, & præfertim Fifcales, feù Camerales fequuntur, ea comprehenduntur *Mandof. ad reg.5.Canc.qu.3. num.2.verf. fuadetur*. Vnde videndum, qui
32 magis proprie nomin Curialium illis temporibus antiquis, quando emanauit prohibitio præfata venirent, & venire eos, qui ex principalibus Ciuitatibus munera omnia fubire cogebantur, & ab alijs tributa exigere docuit *Alciat.in Parerg.lib.2.cap.26 & in l. Pupillus §. Decuriones ff. de verb.fign.* & ex eo *Spiegell. & Caluin. in Lexicon. ver. Curiales fub Romanis*, vel etiam dicebantur Curiales, qui Curijs adfcripti erant ad fimilitudinem quorum funt, quos hodie in Hifpanijs Procuratores Curiæ vocant, & funt Procuratores illarum Vrbium, quæ in Regis curia vocem habent, quando tractatur de Republica, & ad eam pertinentibus, vt doctifsime ex antiquis legibus præfertim *C. Teodofiani deducit Chriftoph. de Paz*
33 *ad l.7. Styli num.8 & feqq.* Curialis etiam dicebatur Decurio, ideft, qui in oppido tanquam Senator erat conftitutus *l. fi quis Curialis 12. C. de Epifc. & Cler.* vbi qui prius Curialis poftea Decurio nominatur, vt poft *Hotom. notat Caluin. in Lexicon. ver. Curiales idem*.

Curiales itaque forte per antonomafiam intelligi debent præfati, & fimiles officiales in præfata prohibitione conducendi, & ita concordat *text.in l. Decurio 4.ff.de Decur.* vt notat ibi *glof. in verb. prohibetur*, *& in l. fpurij 6. verf. Decurio etiam ff. eodem*, qui-
34 bus tamen Iuribus non dicitur à Decurionibus conductio abfolute interdicta, fed quarumdam rerum, & fignanter vectigaliũ fuæ Ciuitatis, fed fortè prohibitio de Iure *ff.* reftricta ad quarumdam rerum poftea fuit de Iure *C. in d.l. Curiales generaliter*, & indefinite renouata, & ampliata ad conductionem omnium rerum alienarum.

35 Imò officiales in loco, vbi adminiftrationem gerunt, vel alibi cum fubditis generaliter contractus per fe, vel per alios facere prohibentur *l. non licet 46. & l.qui officij 62. ff. de contrah.empt. l. aufertur §. quod à Præfide ff. de Iur. fif. l. prima C. de contrac. Iudic. Ofafch.decif.109.num.6.*

36 Controuerti autem folet, An prædicta prohibitio procedat in officialibus officium habentibus in loco fuæ originis, & affirmatiuam tenent *Iaf. in l. principalibus num.2.ff. fi cert. pet. Caroc. d. tit. quib. non eft permifs. conduct. & num. 13. verf. amplia*, vt nec in propria, vbi communem dicit *Fachin.contr. lib.2. cap.78. verf. ego quamquam*; Verum hæc opinio faltem ita indiftinctè non videtur retinenda, fed folum vbi fimiles officiales conducerent ea, quæ ex officio fuo locantur, vt probant *Corn. in l. eos num.primo ad med.ff. fi cert.pet.Rimin.Sen. in l. principalibus nu.3. in prima limit. ff. eodem Bald. conf.333. in princ.lib.3. Soccin.reg.278.nu.2. Bertachin. de Gabell.par.3. num.10. in prima limit.Peregr. de Iur.fifc.lib.4.tit.7.num.9.* vbi inquit effe de hoc *text. in l. præfides* fecundum vnam lecturam communiter approbatam *ff. fi cert.pet.*

Item controuerti folet, an procedat pro-
37 hibitio in folis, officialibus ad tempus, feù etiam in perpetuis, & in vtrifque procedere fentiunt *Fachin.contr.lib.2.cap.78.in primo dub. & Caldaf.conf.34.nu.15.* At contrarium in perpetuis magis communiter tenetur *Corn. in d.l. eos ante med. Iaf. in l.principalibus num. 2. verf. fecundo limita vbi de com.ff. fi cert.pet.Bald.conf.333.in princ.lib.3. Raudenf. conf.49. num.109. lib. primo Carocc. d.tit.quib. non eft permifs.num.13.verf. limita in officiali Bertachin. de gabell. par. 3. numer.10.verf. fecundo, & 3.lim. Peregrin. de Iur. fifci lib.4.tit.7. num.10.* vbi de recepta *Montan. de Tutel cap.30.num.67.*

38 Et ampliatur hæc opinio, vt non folum procedat in officiali conftituto in perpe-

tuum, sed etiam in constituto ad Beneplacitum Principis, quia æquiparatur perpetuo propter incertitudinem, vt ampliant signanter *Bald. Bertachin. & Peregrin. in locis*
39 *practat.* limitatur autem si conducant, seù emant à litigantibus *Cald. d. cons. 34. nu. 21.*

40 Controuertitur pariter, an palam, & publice, ac bona fide si contrahant officiales contractus sustineatur, & sustineri hoc casu tenuit *Bart. in l. aufertur §. quod à Praeside ff. de iur. fisci Soccin. reg. 278. num. 5. & late Menoch. cons. 1174. num. 18. & seqq.* Contrariam vero opinionem probauit *glos. in l. 1. C. de contr. Iud. Bald. & Salicet. in l. quis quis C. si cert. petat. latè Ias. in l. principalibus num. 2. in 7. limit. ibi de comm. ff. si cert. pet. Fachin. contr. 7. lib. 2.* & videtur, quod facti, ac negocii circumstantia plurimum sit obseruanda in proposito, & iuxta eam iudicandum, vt censuit *Peregrin. de iur. fisc. lib. 4. tit. 7. num. 12. in 7. ampliat. in fin.* itaut si adsit totalis iustitia in pretio dicendum sit valere contractum, vt per *Menoch. cons. 1174. num. 25.* licet contr. sentiat *Ofasch. dec. 109. n. 7.*

41 Amplia prohibitionem, siuè officium habeat annexam administrationem cum iurisdictione, siue non, vt auctore *Bart. in d. l. aufertur §. quod à Praeside ff. de Iur. fisc.* ampliat *Caroc. d. tit. quib. non est permiss. num. 13. vers. amplia, siue,* dummodo tamen quatenus non habeat iurisdictionem, emat rem extra officium suum, & nullo incusso metu, nam potest secundum *Bart. ibi Peregrin. de iur. fisc. lib. 4. tit. 7. num. 14.*

42 Secundo amplia, vt nec stante iuramento officialis, contractus valeat *Bart. in l. si quis pro eo vers. 4. prohibetur ff. de fideiuss. Dec. in d. l. principalibus num. 4. in 5. ampliat. ff. si cert. pet. Peregr. de iur. fisc. lib. 4. cap. 7. num. 12. vers. Amplia quinto,* vbi quod iuramentum esset relaxandum, vel sequuto implemento res condici posset, & multo minus obligabitur, si cum guarentigia promiserit *Ias. in d. l. principalibus num. 4. ad finem.*

43 Tertiò amplia, vt non possit legibus prædictis renunciari per officiales, aut cum eis contrahentes *Ias. in d. l. principalibus num. 4. ad finem Peregr. d. tit. 7. num. 12. vers. amplia quarto,* vbi reddit rationem, quia legi prohibitiuæ publico fauore inductæ renunciari non potest.

44 Quarto amplia, vt contractus facti durante officio, non reuiuiscant eo finito *Marcabrun. cons. 51. num. 49.* nec ratificari possunt *l. 1. C. de contract. Iud. Ias. in dicta l. principalibus num. 1. in fin ff. si cert. petat.*

45 Quid autem dicendum sit, si statim finito officio officialis contrahat, & sunt hinc inde opiniones, sed verior est, quod valeat contractus, vt tenuit *Ias. in d. l. principalibus*, & veriorem opinionem non solum testatur, sed ponderatis verbis legum ostendit esse *Peregr. dicto tit. 7. num. 12. in 6. ampliat.*

46 Non desunt autem etiam limitationes, nam signanter, limitatur prohibitio, vt si officialis succedat in conductione eam continuare possit, *vt est text. express. in dicta l. Decurio 4. ff. de Decur.* ex qua propterea bene deducitur, legem non abhorrere, quod officiales conductores sint, sed potius, quod contrahant, quasi suspicetur, quod contrahendo sua auctoritate abutatur. Vnde infertur ad veritatem alterius limitatio-
47 nis, quæ est, vt bene possit conducere officialis à sibi non subdito, seù à personis, quæ non sunt de Territorio, in quo habet officium, vt tradunt *Corn. in l. eos num. 1. ante fin. C. si cert. petat. Ias. in dicta l. principalibus num. 2. in 3. limitat. Soccin. reg. 278. num. 3. Bertach. de Gabell. part. 3. num. 10. in 4. limitat. Peregrin. de iur. fisci lib. 4. tit. 7.*
48 *num. 11.* vbi etiam ampliat, vt contrahere possit de re in suo territorio existente. *Caroc. dicto tit. quibus non est permiss. conduct. cap. 8. num. 13. vers. limita 2.*

49 Tertio lim. in conductione rerum sibi necessariarum, quæ etiam si facta à subdito valet, & sustinetur *Soccin. reg. 278. num. 4. Salicet. in l. quisquis in fin. C. si cert. pet. Corn. in dicta l. eos num. 1. post med. C. eodem Ias. in dicta l. principalibus num. 2. in 4. limit.*

50 Quarto lim. si specialiter concessum sit à Principe, vt conducere possint *l. non licet 46. ff. de Contrah. empt. Montan. de tutel. cap. 30. num. 74. in princ.*

51 Quinto lim. si plures sint officiales, quorum aliqui locare de se possint, seu contractum locationis authorare, & locent, seù auctoritatem præbeant locationi factæ alteri officiali, quia tunc ex præsumptione, quam habent pro se alij officiales, sustinebitur contractus, vt firmat *Menoch. cons. 1174. num. 15. & seqq.* auctoritate prælectim *Isern. in cap. 1. §. si vero Castaldi num. 10. de feud. guar.* quem sequitur *Afflict. ibi num. 7. & Lancell. Corrad. in tractat. de Pretor. cap. 9. §. 1. num. 9. vers. septimo quando officialis.*

52 Verum limitatio ista facilius procederet, quatenus vltra dictam circumstantiam, quod locatio sit facta autorantibus alijs officialibus concurrat etiam, quod appareat facta pro iusta, & consueta pensione, & prout quilibet priuatus conduxisset iuxta text.

in

in termin. tutoris recipientis pecuniam pu-
pillarem à Contutoribus in *l. non existimo*
*5. ff. de admin. tut.* de quo dicam infra,
adeont ex circumstantijs facti videatur, vel
adhærendum prędictæ opinioni, vel con-
trariæ, quam tenuerunt *glos. in l. 1. ver. Pro-*
*uincias post med. C. de contract. Iud. Azo. in*
*sum. eodem tit. num. 5 ad med. Peregr. de iur.*
*fisc. d. lib. 4. tit. 7. num. 12. in fin.*

Sexto denique limita in locis, in quibus
53 non essent in vsu prædictæ leges, quia de
earum non vsu testantur aliqui, vt videre est
penes *Carocc. in dicto tit. quibus non est per-*
*miss. num. 12. vers. lex tamen*, & de eis quo-
que loquuntur aliqui ex *supracit. num. 25.*
dicentes non esse in vsu leges, quibus pro-
hibentur milites fieri conductores, vnde
quia e contra alij eas supponunt in vsu, cre-
diderim eas aliquibus in locis in vsu esse,
aliquibus non vt ibidem dixi.

54 Tutores quoque, vel Curatores Pupil-
lorum tutelam, vel adolescentium curam
administrantes, seu etiam ea finita ante red-
ditam rationem non esse admittendos ad
conductionem vectigalium, aliarumque re-
rum fiscalium, & quidem sub pęna falsi *l. 1.*
*§. ad testamenta vers. Tutores, & Curatores*
*ff. ad l. Corn. de fals. l. vn. C. ne tut. vel cur.*
55 *vect. cond.* Verum si tutela post quam con-
ductores sunt superueniat, possunt ea susce-
pta con[...]ctionem continuare *d. l. vn. Giron-*
*da de Gabell. part. 3. num. 16 & 17.* vbi quia
facilior est retentio, quam acquisitio. Item
56 poterit tutor durante tutela in conductio-
ne vectigalium iure hæreditario succedere
*d. l. 1. §. ad testamenta in fin. vers. sed si iure*
57 *ff. ad l. Corn. de fals.* Item limitatur dicta
prohibitio conducendi fiscalia, etiam post
tutelam, vel curam ante redditam ratio-
nem, si pupillus, vel adultus, cui redden-
da sit ratio, vixerit, secus autem si eo defun-
cto ratio eius hæredibus reddi debeat *d. l. 1.*
*§. ad testamenta vers. ijdem Principes ff. ad*
*l. Cornel. de falsis.*

58 Prohibentur etiam tutores conducere res
pupilli, & curatores res adulti, cuius tute-
lam, vel curam gerunt *l. si in emptione §. fin.*
*& l. licet ff. de contr. empt. l. Pupillus §. Item*
*ipse Tutor. ff. de autor. tut.* quæ iura licet lo-
quantur de emptione, bene etiam proce-
dunt in conductione, tum quia isti contra-
ctus eisdem iuris regulis consistunt *inst. tit.*
59 *de loc. & cond. in princip.* tum etiam, quia
emptionis nomine omnes contractus per
quē Dominiū transfertur continetur *l. statu*
*liberi à caeteris §. quintus, & ibi glos. ff. de stat.*
*lib.* & in proposito *Gutier. de tutel. part. 2.*
*cap. 15. num. 2. vers. & procedit*, maximè,
cum in vtroque contractu militet eadem ra-
tio prohibitionis, ne minores decipiantur,
& fraudibus subiiciantur, vt per *Surd. cons.*
*9. num. 34.*

60 Non tamen prohibetur tutor de bonis
pupilli, quæ vendi possunt palam, & bona
fide comparare, vt dicit, *text. in l. cum ipse*
*5. C. de Contrah. empt.* & tradunt *Bellon. sen.*
*cons. 76. num. 1. Valenzuel. cons. 311. num.*
*11. Gratian. discept. 556. num. 21. Gutier.*
*de tutel part. 2. cap. 15. num. 5.*

61 Palam autem, & bona fide rem Pupilli
conducere sine dubio dicetur, si à contuto-
ribus pro pensione consueta conduceret, vt
extraneus quilibet faceret *text. est clarus in*
*l. non existimo 55. ff. de admin. tut.* per quam
declarari prædictam *l. cum ipse* tradunt con-
gesti per *Gutier. de tutel. part. 2. cap. 15. nu.*
*6. & licet glos. in d. l. non existimo in verb.*
*& caut.* videatur velle sufficere auctoritate
contutorum factum esse contractum, & idē
sentire videatur *Gutier. post alios d. num. 6.*
Tamen iuris cōsultus simul ponderat, quod
tutor recepit à contutoribus pecuniam, ac
promisit certas vsuras, quas alii debitores
pupillo pendunt, & sic non solam aucto-
ritatem contutorum, & tutor, vt valeat
contractus cum pupillo factus, non solum
palam contrahere debet, sed etiam bona
fide, vt dicitur *in dicta l. Cum ipse 5. C. de*
62 *Contr. empt.* & bona fide contrahere dici nō
potest, dum pupillum suum lædit, etiam si
non adsit læsio vltra dimidiam, dummodo
tamen non sit leuis *Barbat. cons. 42. num. 4.*
*vers. eoque magis lib. 1. Curt. Iun. cons. 29.*
*num. 9. & 10. & optime Becc. cons. 148. num.*
*7.* Nec obstat Rota in prędicta decisione,
quia ibi læsio cessabat, & in eo se fundat
principaliter Rota, deficientibus autem aliis
tutoribus palam conducere dicetur, si cum
præsentia Iudicis contrahet secundum vnā
opinionem, vel cum præsentia consangui-
neorum pupilli, vt tenent relati per *Gutier.*
*d. cap. 15. num. 7.* sed cautius aget tutor, si
vtramque simul adhibebit, & consangui-
neorum videlicet, & Iudicis, prout alii re-
putant necessarium *Curt. Iun. cons. 29. num.*
*12. Surd. cons. 9. num. 40.* & hanc esse verio-
rem dicit alijs relatis ipse *Gutier. ibidem n. 8.*

63 Quid si impetrata licentia Principis, puta
locandi Prædium magnum cum aliqua de-
rogatione? & sustinebitur contractus, sed
hoc quatenus Principi narratum fuerit,
quod locatio facienda erat ipsi tutori, vel
curatori, alias licentia non suffragabitur,
vt late probat *Becc. cons. 148. num. 6. & 9. post*
*med. & seqq.*

Controuertitur autem an contractus in-

ter

ter curatorem, & minorem suum firmetur iuramento ipsius minoris, & negatiuam tenet *Bald. cons. 200. num. 2. lib. 3. & Castill. decis. 149. num. 7.* vbi etiam citat alios, sed
64 verior videtur, quod attenta dispositione iuris canonici, signanter *in cap. quamuis pactum de pactis in 6. & in cap. cum contingat de iuram.* contractus sustineatur, vt firmat *Spin. in Specul. testam. glos. 29. num. 63.* & veriorem opinionem, ac tenendam asserit *Gutier. de tut. cap. 15. num. 21. part. 2.* & hanc opinionem admisisse etiam videtur *Rot. in decis. 2. num. 24. part. 5. recent.* vbi firmando nullitatem contractus minoris cum tutrice, & curatrice, ad hoc obiectum de iuramento respondet solum illud non releuare propter dispositionem statuti vrbis *cap. 15.* presumentis iuramentum dolo extortum.
65 Tutores autem, quibus administratio decreta non est, possunt tanquam extranei à pupillo conducere *l. tutores 6. ff. de admin. tut.* quod procedere, quatenus administratio fuerit eis denegata videtur explicare ibi glos. sed procedere etiam quocumque modo eam non susceperint, sentiunt alij, vt per *Cagnol. in l. singularia num. 85. in fin. ff. si cert. petat. Gamm. decis. 217. in fin. Gutier. d. cap. 15. num. 20.* vbi idem ait, si administrationem deposuerint, quod procedere etiam si adhuc ille, cuius tutela fuit deposita per contrahentem sit minor, & alios tutores, vel curatores habeat tradit *Molin. de iust. & iur. tom. 1. disputat. 224. num. 15. ad med.*
66 Clerici pariter non possunt aliorum prædia conducere *text. est in cap. 26. peruenit 86. distinct. & in cap. 1. ne Cleric. vel Mon.*
67 quod procedit in quacumque alia conductione negotiationem sapiente, vt signanter, ac multo magis in conductione Gabellarum *Caroc. tit. quibus non est permiss. conduc. num. 7. Bellett. disquis. clerici tit. 1. de discip. cleric. §. 21. num. 33.* vbi quod neque per se, neque per alium, & idem erit dicendum, si clericus vellet admitti in socium alicuius conductionis iam factæ, vt firmat *Ricc. resol. 474.* vel secundum aliam impress. 475.
68 *num. 2. part. 1.* Imò, nec poterit fideiubere pro conductore *Mozz. de locat. & cond. tit. 3. de his, qui loc. & cond. poss. num. 6. Ricc. d. resol. 474. num. 2. in fin.*
69 Controuertitur autem, an contractus sit nullus ipso iure, & in terminis locationis pro affirmatiua latè consuluit *Port. Imol. cons. 16. num. 40. ad fin. & seqq. fere per tot.* At in contrarium censuerunt *Dec. cons. 115. nu. 4. vers. secundo respondetur Marcobr. cons. 18. num. 258.* & veriorem opinionem hanc esse putat *Graff. de effect. cleric. effect. 6. num. 16.*
70 Item controuertitur, an prohibeantur etiam conducere bona ecclesiastica, & affirmatiuam signanter tenet *Turrecrem. in d. cap. peruenit sub num. 1. vers. idem intellige 86. dist.* At contrarium probatur per *text. in cap. dilecti de Decim.* vbi conductionem tacitam à quibusdam Monacis non improbat Papa, vt per *Ricc. d. resol. 474. num. 5. Bellett. disquisit. cleric. tit. 1. de discipl. cleric. §. 21. num. 37.*
71 Limitatur autem conclusio si clericus sit pauper, quia ad fini, ac etiam suorum sustentationem poterit hac industria conductionis Prædiorum vti *Mozz. de loc. & cond. d. tit. 3. num. 7. Ricc. d. res. 474. num. 6. Bellett. disquisit. cleri. tit. 1. de Discipl. Cleric. §. 21. num. 33. Graff. d. effect. 6. num. 28. & seq.*
72 Secundo limitatur, vt non procedat dicta prohibitio in simplici clerico non Beneficiato, nec in sacris constituto secundum *Caroc. tit. quib. non est permiss. conduct. esse num. 7. a quo non dissentit. Ricc. d. resolut. 474. num. 4. Bellett. d. tit. 1. §. 21. num. 33. vers. qua tamen.*
73 Tertio limitatur si ageretur de Prædiolo conducto animi gratia, vel etiam alijs bonis clerici circumdato, quia in eo quoque non verificabitur prohibitio *Ricc. d. resol. 474. numer. 4.*
74 Quarto limitatur si Clericus succedat ei, qui conduxerat, quia poterit continuare conductionem, vt probat *text. in l. Decurio ff. de Decur. & docet gloss. in cap. 1. ver. conductores, ne Cleric. vel Monac.* & firmat *Bellett. d. §. 21. num. 34. & Ricc. d. resol. 474. num. 3.*
75 Prohibentur etiam Monachi, ne à Cleric., vel layeis suo nomine conductiones faciant *cap. secundum 6. ne Cleric., vel laic.* & dicit ibi text. *suo nomine*, quia nomine Monasterij ex causa necessitatis licitum est iuxta *glos. ibidem in verb. firmas.*
76 Layci quoque prohibentur aliqua conducere, nempe Ecclesias *d. cap. secundum 6. ne Layc. vel Cleric.* quod intelligitur de obuentionibus ecclesiasticis, quibus locatis
77 largo modo, dicitur locata ipsa Ecclesia, quæ alias prout Ecclesia est locari non potest vllo modo, etiam si accesserit consensus episcopi *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. num. 23.* & dicam infra *cap. proximo ad finem* At
78 obuentiones ecclesiasticæ, bene possunt locari Clerico, etiam cum onere inseruiendi ipsi ecclesiæ, quatenus tamen non sit Parochialis, vel alia, in qua requiratur, Rectorem inseruire per se ipsum, vt sentit *Lap. alleg.*

*lec. 12. sub num. 3. ad tradita in cap. fin. & glos. in verb. Ecclesiam ne praelat. vic. suas.* laico autem minime, ne Ecclesia subijciatur regimini, seu administrationi laycorum, vt in *dicto cap. secundum cum ibi notat. per ribentes Gratian. discept. 238. num. 20. & 21.* & esse communem opinionem Doctorum non posse oblationes, quae fiunt in Ecclesia locari laycis R. P. D. *Fagnan. eos referens in cap. Pastoralis num. 42. de his, quae fiunt à Pralat. Sin cons. cap.* In casu tamen magnae necessitatis, posset etiam Layco similis concessio fieri non tamen, vt ipse Ecclesiam regat, sed vt per alium Ecclesiasticum curet eam gubernari, vt firmat *Io. Andr. in cap. ex ratione de aetat. & qualit.* & eum sequitur *Abb. in d. cap. secundum num. 2. ad med.*

79 *vers. instante tamen*. Licet enim layci sint penitus incapaces oblationum, quae fiunt in Ecclesia, adeò vt consuetudo aliqua, seù praescriptio eis non suffragetur, vt firmat, *Maresc. var. cap. 4. num. 5. lib. 2.* tamen possunt deputari, vt nomine Rectoris Ecclesiae eas administrent, neque hoc reputatur inconueniens, dummodo eas in proprium vsum non vertant *Dec. in cap. decernimus nu. 113. & seqq. de Iudic. Rot. dec. 37. n. 15. part. 5. recent.* & dummodo ipsi Layci eas de Altari non accipiant, quia hoc eis non permittitur *Bald. in cap. 2. num. 3. de indic.* & ibidem *Dec. num. 118. Ferrett. cons. 143. num. 5. & 6.* vbi nec excusari consuetudine si fiat propria auctoritate *Gennen. in prax. Archiep. cap. 34. num. 9. Ritr. decis. 17. num. 11. part. 4. Marescott. d. cap. 42. num. 11.*

80 *lib. 2.* & quod licet quotidie fiat ab Episcopis, & etiam a D. Papa dicta locatio oblationum Laycis, id certum sit, non posse laycos per se ipsos, & immediate illas de altari leuare dicit post alios, quos refert *R. P. D. Fagnan. in d. cap. Pastoralis num. 43. de his, quae fiunt à Pral.* licet hoc toleretur in eorum confraternitatibus ex generali consuetudine, quatenus in proprios vsus non vertant *Dec. cons. 148. num. 3. & seq. Ferrett. d. cons. 143. num. 7. Marescott. d. cap. 42. nu. 12. Ritr. decis. 170. num. 12. part. 4.* & de simili locatione oblationum, seù eleemosinarum loquitur *Osast. dec. 50.*

81 Decimarum quoque conductio videbatur de iure Laycis omnino interdicta, quia cum Decimae sint, quid spirituale, Layci reputantur prorsus earum incapaces *cap. decimas 16. quaest. 7. cap. quamuis 17. de decim.* cum concord. plene cumulat per *Monet. de Decim. cap. 5. num. 57.* adeo vt etiam si ad Laycos legitime aliquo modo transierint, & per eos retineantur, non tamen per ipsos in alicos Laycos transferri possint *cap. prohibemus 19. de decim.*

82 Verum animaduertendum est, quod duae sunt species decimarum vna, quae dicuntur spirituales, quia descendunt à iure spirituali, & diuino, & harum sunt prorsus incapaces Layci, aliae verò, quae dicuntur temporales, quia descendunt à iure temporali, & harum Layci non sunt incapaces, sed prorsus ad eos transeunt, prout alia bona têporalia Ecclesiarum *Bald. cons. 419. num. 1. vers. item, & Decima Beron. cons. 84. numer. 41. lib. 1 Gregor. decis. 404. num. 2. & ibi Add. Rot. decis. 313. num. 3. part. 2. recent.* Istae au-

83 tem temporales non sunt propriè Decimae, sed quaedam Decimationes, seù responsiones, vt dicunt *Bald. & Gregor. ibidem*, &

84 ideò quando de Decimis loquimur non de eis, sed de alijs intelligitur, vt declarant.

85 *Add. ad Gregor. loco cit.* quae etiam quandoque sumuntur pro ipso iure, decimas percipiendi, & quandoque pro ipsis fructibus Decimarum, postquam sunt percepti primo modo acceptae sunt ius spirituale dependenter, quia à spiritualitate, & iure ipso sacerdotij inseparabiliter dependent, & in hoc sensu Layci sunt prorsus, & omnino incapaces earum, secundo autem modo consideratae, secus est dicendum, quia reputantur temporales tanquam alia temporalia consistentes, & Layci non sunt earum incapaces, vt distinxit *D. Thom. in secunda secundae quaest. 87 art. 3.* & latè reassumit, ac optime comprobat *Barbos. de iur. Eccl. vniu. part. 3. cap 26. §. 2. num. 1. & 2.* & plene etiam *Rot. decis. 95. num. 7. & seqq post Salgad. in laber. credit.*

86 Applicando autem ad materiam locationis earum si loquimur de prima specie Decimarum prout primo modo consideratae fuerunt, nempè de iure, eas percipiendi, stante incapacitate laycorum, nec quidem ad modicum tempus poterunt eis locari *Bero. cons. 21. num. 8. lib. 1. Gratian. disc. 238. num. 19. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3 num. 17.*

87 Si autem loquimur de eis prout secundo loco fuerunt consideratae, nempè de fructibus tantum, & eorum perceptione, & quia Layci non sunt earum incapaces, locatio poterit eis fieri, vt est text. express. *in cap. vestra 2. de locat.* & quatenus ad feudum, vel alienationem non videatur extendi poterit fieri libere, vt dicit ibidem text. ac proinde etiā sine auctoritate superioris, vt importat illa dictio libere ex plenissimè cumulatur, per *Barbos. de dict. vsufru. dict. 190. n. 2. & in proposito Carot. de locat. tit. de decim. n. 7. & 8.*

88 Vis

88 Vis autem iuris decimandi consistit in facultate percipiendi Decimas propria auctoritate, & nomine proprio de manu colentium prædia, quæ trahit secum ius spirituale, & valdè differt à facultate percipiendi fructus Decimales nomine Ecclesiæ, quæ sola, vti consistens in mera temporalitate, laycis concedi potest, vt optime alijs cumulatis [illegible] Rota dec. 291. num. 8. ad med. & seq. part. 10. rec. & decis. 95. num. 8. vers. [illegible] enim post Salgad. in labor. credit.

89 Transferri verò dicetur, sola facultas percipiendi fructus nomine Ecclesiæ, non autem ius percipiendi Decimas nomine proprio, si fiat locatio ad modicum tempus, itaut nullum transferatur Dominium in conductorem, secus autem si Dominium etiam vtile tantum transferatur, quia hoc includit facultatem illam percipiendi nomine proprio, cuius sunt incapaces Layci [illegible] cons. 429. num. [illegible] & seq. per tot. Grat. d. discept. 238. num. 22. Rot. decis. 95. num. 13. post Salgad.

90 E contra vero concessæ erunt decimæ & ius ipsum decimandi, si reseruatum fuerit solummodo pro Ecclesia dominium, quia inde arguitur translatum vtile, quod tribuit facultatem percipiendi propria auctoritate, & si concessum pro medietate [illegible] indiuiso cum Rectore, ex quo arguitur, quod idem ius transfertur, & remanet, & sic, cum Rectori remaneat ius ipsum percipiendi, idem censetur translatum, prout hæc omnia latissime cōsiderantur in prædicta dec. 29 [illegible] n. 7. ad 15. part. 10. rec. Poterit tamen in ipsa translatione vtilis Do-

91 minij expresse declarari, quod Laycus non recipiat Decimas nomine suo, sed nomine Ecclesiæ tanquam eius Procurator, & valebit concessio cum non sit prohibitum illum percipere Decimas nomine Ecclesiæ, vt alijs adductis tradit Gratian. dicta discept. 238. n. 23. etiam si titulo conductionis percipiat Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. num. 14. vers.

92 vnde layci. Erit tamen necessarium beneplacitum Apostolicum, prout requiritur in locatione rei Ecclesiæ eo ipso, quod sit vltra triennium, vt dicam infr. Cap. 14 sed hæc [illegible] differentia si sit translatum Dominium vtile cum dicto effectu percipiendi nomine proprio, vel potius cum [illegible] declaratione, quod hoc [illegible] casu [illegible] stentis, videlicet [illegible] triennis, & non [illegible] Dominij, satis [illegible] confirmatio, seu beneplacitum in forma communi, At in primo casu obstante dicta incapacitate Laici & prohibitione Concilij Generalis relati in cap. prohibemus [illegible] necessaria erit

confirmatio in forma specifica cum expressa derogatione dicti Con. generalis, vt tradit Corrad. in prax. dispens. Apost. lib. 9. cap. [illegible] num. 2. vers. præterea Rot. decis. [illegible] num. 28. & 29. part. 5. rec. & in [illegible] Decimarum 2[illegible]. Iunij & 8. Nouembris 1627. coram Virili in quibus decisionibus habentur etiam aliqua, ex quibus arguitur traditum ius decimandi, non sola fructuum perceptio.

Seclusa autem incapacitate Laycorum, de qua hic loquimur, in reliquis, quando & quomodo fieri possit locatio Decimarum est quæstio, quæ cadit sub generali quæstione de locatione bonorum Ecclesiæ, de qua late infra Cap. 4. & vbi [illegible] potestate locandi, & conducendi oriri solet, quandoque dubium circa voluntatem [illegible] scilicet facta locatione vniuersali bonorum, & iurium etiam decimæ comprehendantur, quod tangam suo loco, nec non quando [illegible] de interpretatione locationis in Cap. 23 prope fin. primæ inspectionis de dubijs circa [illegible] locationem.

Non omittam vlterius annotare circa [illegible] incapacitatem, quod licet dictum [illegible]

93 Laycis posse locari fructus decimarum [illegible] [illegible]ndum dummodo non fiat [illegible] Iudæis Rebuff. de decimis quæst. [illegible] num. [illegible] ad fin. quem refert, & sequitur Gratian. discep. 238. num. 24. ad fin.

Sunt, & aliqui, qui non vbique possunt

94 Domum conducere, seu proprietario [illegible] do, quatenus conducant, possunt [illegible] expelli, vt Faber, Malleator, qui [illegible] habitare prope scolas [illegible] in l. vnic. §. itaut C. de stud. [illegible] 1. vbi Alex. in addit. [illegible] prope scolares, neque prope M[illegible] & benè probat ille text. in fine, vbi [illegible] Imperator vnicuique scolæ loca specialiter deputari, ne discipuli sibi inuicem possint obstrepere, vel magistri, neue linguarum confusio permixtim, vel vocum aures, quorumdam, vel Mentes à studio literarum auertat vnde arguitur, quod Faber Malleare non potest iuxta scolas, vt dicit [illegible] ibi in ver. auertat, licet hoc non videri amplius in vsu dicat Bonac. de Contract. tit. de locat. & Cond. punct. 1. nu. 2.

95 Meretrices quoque, quatenus conducant Domum in vicinia honesta, possunt [illegible] per vicinos Menoch. de arbitr. cas. 535. num. 16. & latè ampliando, & limitando, & declarando Franc. Baron. de Citat. in addit. ad quæst. 18. num. 124. & pluribus seqq.

96 Dubitant aliqui, an possit emptor rem, quam emit conducere à venditore, interim,

rim, a[illegible] e usse[illegible] ul[illegible] vt videretur [illegible] s[illegible] quæ. 1. [illegible] tale d[illegible] m [illegible] luendum est a[illegible] matiue [illegible] er text. in l. sicut §. interdum cum l. [illegible] q. [illegible] Bart. ff. loc. t. , & vltra congestos per [illegible] r. d. qua [illegible] num. [illegible] & sqq. [illegible] coram Mantica d. [illegible] num. 5. [illegible] dicitur po[illegible] e pro em[illegible] tore iuxta præcedentem ritu[illegible] m, vt ub[illegible] Rot. num. 6. quod in[illegible] dum e[illegible] lati is dixi supra Cap. 3. in [illegible] ma re[illegible] [illegible] locationem a[illegible], & [illegible] are [illegible] vbi [illegible] ra, & di[illegible] m [illegible] iam aliquid in Cap. de remissione [illegible]

97 [illegible] potest rem quam vendidit statim c[illegible] l. qui fundum 75. ff. de con[illegible] d er hac [illegible] ita rei venditæ

98 [illegible] i pateat ex ea vend[illegible] r D[illegible] ctores conie[illegible] venditio fuerit simulata, Paris. conf. 14. num. 73 & [illegible] & ideo [illegible] tenentes hanc solam coniecturam sub pacto de retrouendendo, sufficere ad arg[illegible] dam simulationem venditionis Natt. conf. 19[illegible]. num. 1[illegible]. Rot. decis. 2[illegible] pars. 8. recent. Verum est coniectura de [illegible] uans ad arguendum simulationem Bar[illegible] in l. pignus §. [illegible] num. 6 ff. quib. mod. pign. vel hypoth. soluat. Aldouin. cons. 69 num. 4. Rota coram Andr. dec. s. 109 num. 11. & in vna Praenestina simulationis contractus 12. Mar y 1664. § [illegible] non [illegible] et, & 29. May 1665. §. [illegible]

99 [illegible] coram Verospio, & ratio [illegible] euid[illegible] s, [illegible], d[illegible] re ve[illegible] a [illegible] it[illegible] iuxta d. l. qui fundum, non e[illegible] inde argui debeat, [illegible] atio Gregor. decis. 195. num. 10. & de[illegible] num. 8. & 9. Argueret tamen ex[illegible] anrijs, vti si [illegible] pro pensione [illegible] a Hended. conf. 33. num. [illegible] lib. 2. Be[illegible] Iun. cons. 20. num. 41. secus autem [illegible] o esset potius excessiua secundum [illegible] coram Andr. dicta decis. 109. num. 16. at contrarium, quod etiam ex tali excessi[illegible] e arguatur simulatio tradit Roland. cons. 4[illegible] num. 25. l[illegible]. 2. & videtur in hac contra[illegible] g[illegible] endum, quod si excessiuitas [illegible] ectu quantitatis fructuum, qui per[illegible] t ex pecuniis, tunc procedat [illegible] opinio, quod talis excessiuitas, non [illegible] ce[illegible] m pro vsuris, si vero excess[illegible] re[illegible] ectu fructuum, qui percipi po[illegible] x bonis [illegible] catis, & magis correspon[illegible] bus, qui percipi potuisset ex pecu[illegible] uta nomine pretij, quia inde arguitur [illegible] s in fraudē vsurarū Natt. [illegible] n. 14. Rot. dec. 801. n. 4. vers. postremo, [illegible] diners. & corā Mellino dec. 29. n. 10.

Attenditurque multum qualitas personæ tradentis pecunias, & precipue si sit solitus
100 fænerari, hinc enim oritur coniectura, quod fæneratus fuerit Rot. dec. 179. num. 21. part. 4. tom. 2. rec. & quod hæc sit iuris presumptio dixit Bero. cons. 166. num. 6. vers. 4. lib. 1. vel saltem est adeo considerabilis, vt
101 vna cum dictis circumstantiis, quod emerit, & statim ipsi venditori locauerit reputetur sufficiens Abb. cons. 12 num. 2. part. 2. Roland. [illegible] s. 40. num. 24. & 25. lib. 2. & quod etiam cessante locatione, sufficiat cum præfato solito conceurrere, vel quod emerit cum pacto retrouendendi, vel quod emerit vili pretio [illegible] astren. cons. 109. num. 1. post princ. vers. su[illegible] ceret etiam lib. 2. Paris. cons. 54. num. 61. Natt. cons. 198. num. 20. ad med. Roland. [illegible] cons. 40. num. 26. lib. 2. &
102 econtra [illegible] um etiam ponderatur, quod eassset hoc lo[illegible] cum, adeo vt multi velint tunc non posse atqui contractum fænetatitium, relati per Menoc. cons. 109. num. 6. vers. 5.
103 & pu[illegible] nre Caren. resol. 14. num. 15. quod tamen limitatur in mutuo Menoch. ibidem
104 num. 38. & generaliter etiam in aliis contract[illegible] u[illegible], si c[illegible] urrant aliæ coniecturæ vrgentes, idem Menoc. num. 39. Hended cons. 33. num. 54. lib. 2. & multo magis vrget ad exclusionem, quod contractus sit fæneratitius, defectus soliti fænerandi si concurre-
105 ret etiam qualitas nobilitatis, quia per eam debilitantur coniecturæ simulationis, & fænotis, vt pluribus adductis voluit Menoc. cons. 347. num. 17. vers. vndecimo, & vlti-
106 mo, prout etiam de alia, quod emptor, ac simul locator sit vir timoratæ conscientiæ, idem firmat Decian. cons. 2. num. 84. lib. 1. vel saltem sit probatæ opinionis, & integræ famæ Crauet. cons. 145. num. 24. Roland. cons. 96. n. 20. lib. 2. Rot. coram Comit. decis. 4. nu. 22. vbi etiam ponderatur, quod contractus, sit inter sanguine coniunctos.
107 Consideratur etiam ad exclusionem præsumptionis vsuræ, si ea non cederet in commodum contrahentis, vti qui contraxisset tutorio nomine Ososc. dec. 41. num. 10. vers. quod etiam excludit, & idem de contractu celebrato à Canonicis nomine Capituli Corn. cons. 4. num. 6. lib. 1. vbi dicit, quod hæc coniectura plurimum eum mouet, & quemlibet iudicantem vehementer mouere debet; Prout etiam valde consideratur,
108 quod pretium rei emptæ non sit solutum libere, sed cum onere illud reinuestiendi, quia inde excluditur, quod datum fuerit sub vsuris Bursat. cons. 14[illegible] num. 20. & seqq. Pafet. cons. 45. num. num. 12. Cyriac. con[illegible] 109 tr. 355. num. 36. Prout etiam, quod con-

tractus [illegible] celebratus publicè, & palam,
& maxime [illegible] interuenerit etiam in eo [illegible],
& decretum interpoluerit *Honded. cons. 33.*
*num. 24. & seqq. lib. 1. Mandel. cons. 5* [illegible] *num.*
16. vbi & præsertim si in instrumento fue-
rint expressæ summæ, & causæ contrahendi
*Bursat. cons. 144. num. 16. Bellon. Iun. cons.*
*20. num. 17. & seqq. Veral. dec. 163. num*
8 *part. 3.* licet hinc non remaneat in totum
110 præclusa via probandi contractum esse fæ-
neratium, etiam per coniecturas, si sint vr-
gentes, vt firmat *Menoc. cons. 1182. num.*
*14. & seq.* Et possunt aliæ plures circum-
stantiæ, & coniecturæ concurrere, tam ad
excusandam, quam ad arguendam vsu-
ram, præcipuè ad cōmodum decepti, & læ-
si *Menoc. præsumpt. 122. num. 5. vers. ita*
111 *pariter lib. 3.* ad quod sufficiunt etiam le-
ues, maxime propter excogitatas fraudes
fænerantium *Castren. cons. 1*[illegible]*9. num. 1. ad*
*med. lib. 2. Alex. cons. 54. num. 3. in princ.*
*lib. 6. Natt. cons. 198. num. 16.* nec est ne-
112 cessarium, quod sint coniecturæ legis,
quia istæ vti notæ euitantur ab eis *Bero. cons.*
*165. num. 7. lib. 1. Natt. cons. 198. num. 19.*
113 *ad med.* quod tamen secus est, si non aga-
tur de solo interesse partis ciuiliter, sed
criminaliter ad pœnam *Honded. cons. 33. n.*
*51. & 55. & seq. lib. 2.* vel etiam si ageretur
de aliqua persona graui, cuius fama detri-
mentum pati posset considerabile, quia
tunc necessariæ essent vrgentes, prout eas
requirunt *Ias. in l. prætor ait. 4. §. prætor ait*
*ff. de eden. Aldouin. cons. 69. num. 62. & 84.*
*Leotard. de vsur. quæst. 9. num. 4. & seq. Rot.*
*cor. Andr. decis. 109. num. 5. & in Recent.*
*decis. 677. num. 3. part. 2.*
114 Et quod sufficiant duæ solæ *Castren. cons.*
*1*[illegible]*9. num. 1. post princ. vers. sufficiunt ergo*
*lib. 2. Natt. cons. 198. num. 19. vers. non ob-*
*stat, quod secundo*, & esse opinionem magis
communem *Paris. cons. 54. num. 62. lib. 1.*
*Gabr. cons. 74. num. 3. lib. 1.* & receptissi-
mam *Becc. cons. 52. num. 47.* & indubitatam
*Roland. cons. 40. num. 21. & seq. lib. 2.* &
esse indubitatam si concurrant tres *Grat.*
*cons. 11. num. 14. & 15. lib. 2.*
115 Et licet agatur de probanda simulatione,
ad quod non sufficiunt quæcumque conie-
cturæ, nisi simul concurrat causa simulandi
*Aldouin. cons. 69. num. 56. & seq. Altograd.*
*cons. 90. num. 82. lib. 2. Burat. decis. 901. nu.*
6. & in his terminis *Menoc. cons. 343. num.*
*7. & 8. Bellon. Iun. cons. 20. num. 22. &*
*seq. Rota penes* [illegible] *14. num. 26. &*
*cor. Anar. decis.* [illegible] *num. 12.* tamen verius
116 videtur aliam [illegible] requiri, quam
illam ipsam fraudandi legem vsuras prohi-
bentes, vt tradunt *Craue. cons. 4*[illegible] *num.*
*2.* [illegible] *num. 1*[illegible] *Adden.*
*ad Gregor. decis. 157.* [illegible]

Posset etiam locatio in proposito operari
vnum effectum considerabile, quod scili-
117 cet, si venditori cum pacto redimendi,
quandocumque facta esset, præcipue ad
longum tempus, & ipse ita continuasset
rem retinere vltra triginta annos, per quos
tale pactum præscribitur, iuxta *cons. Roland.*
*21. per tot. lib. 2.* vbi *num. 42. & seq.* infini-
tos concordantes refert, & vltra eos *Surd.*
*decis. 2. num. 7. & ibi Hodier.* vbi *num. 6.* de
communiori testatur *Grat. disc. 2. num. 2. &*
*seq.* vbi de communi, & magis communi,
& quod hanc seruat *Rot. Seraph. dec.* [illegible] *1360.*
*num. 1. in rec. dec.* [illegible] *6. num.* [illegible] *4.* pos-
118 set adhuc velle redimere, quia aduersus
eum, qui rem retinet, non procedit dicta
præscriptio *Couarr. variar. lib. 1. cap. 9. nu.*
*6. vers. tertium Gabr. tit. de præscr. conc. 6. n.*
*11. Tiraqu. de retr. conuent. §. 1. glos. 2. nu.*
*31. & 32. Scip. Theodor. alleg. 73. num. 10.*
*Hodier. ad Surd. decis. 2. num. 12. & seq.* vbi
tamen *num. 17. & seq.* limitat si agere po-
tuit, & non egit.
119 Quod & facilius esset dicendum, si iuxta
superius tradita contractus deprahendere-
tur simulatus in fraudem vsurarum, quia eo
modo contrahens numquam præscribit *Ghe-*
*rard. de P*[illegible] *S. singul.* [illegible]*9. n.* [illegible]*8. Gabr. d. concl.*
*6. n. 12. de* [illegible] *Rot. dec. 164. n. 4. p. 2. rec.*
120 [illegible] conditionem esse factam pro
modico pretio ad hoc, vt emptor teneatur
retrouendere vigore pacti, etiamsi lapsum
sit tempus, expræsse in pacto ad redimen-
dum determinatum, & præfinitum *Socc. Iun.*
*cons. 1*[illegible]*4. num. 3. lib. 3. Surd. decis. 34. nu.*
*5. Magon. decis. Lucen. 77. num. 18. Castil.*
*decis. 218. num. 3. Giurb. decis. 58. num 2.*
*Themat. decis. 112. n. 16. Adden. ad Gregor.*
*decis. 559. n. 8. vers. quod tamen. non procedit*
121 Vbi tamen sit valde modicum, quia alias
cum pactum redimendi minuat rei valorem
non procederet conclusio prædicta, vt be-
ne aduertit *Mont. de tacit. lib. 4. tit. 31. n.*
*41. vers. verum plane*, & sequitur *Antonel.*
*de tempore legal. lib. 2. cap. 89. num. 11.* ces-
sat enim æquitas, in qua sola propter suspi-
cionem ex dicta modicitate pretij orientem
ipsa conclusio fundatur, secundum *Tiraquel.*
*de retract. conuent. §. 1. glos. 2. num. 5*[illegible]. &
vbi dicto modo conductor diu continuasset
vltra tempus præfixum retinere, potest etiā
allegare [illegible] perpetuam ad se tuen-
dum, de quo *inf. Cap. 22. vers. 2. limitatur.*
122 Posset etiam dubitari de vsuraria praui-
tate in contractu, in quo quis conduxisset

Præ-

ʳrædium cum hoc, quod locaror sibi mu-
ʒaret pro toro tempore durantis locario-
is certam summam pecuniarum, sed eam
on adesse, & licire posse ita locari consu-
ʼir in specie *Abb. cons.* 15. *part.* 1. circa,
uod tamen aduertendum, quod *Abb.* in
ne dicit non dari aliquid à conductore ra-
onc mutui, sed rotum attribui locationi,
ec est dubium, quod si appareret aliquid
itum ratione mutui esset vsura *cap. pleri-*
*e, & cap. fin.* 14. *quæst.* 3.

Sic etiam posset dubirari, si quis locasset
pothecam cum suis styliis, seu etiam mer-
ous, aliisue mobilibus æstimatis, cum
cto, quod restitui deberent in fine loca-
nis eiusdem valoris, vel eorum æstima-
, & ea durante ad rationem quinque
o centenario ipsius æstimationis, an ad-
aliqua vsuraria prauitas in contractu isto
pro negatiua adest consilium *Laderch.*
9. *vbi num.* 3. adducit dictum cons. Ab-
tis, & dicit, quod ibi facilius poterat
esumi fraus, quam hic *Borgnin. decis.* 13.
*m.6.part.2.Dian.tom.* 1.*tractat.*8. *resol.*89.

rebus, quæ locari possunt, vel non.

*S V M M A R I V M.*

*ı omnes corporales, & incorporales, mobiles, si-*
*e immobiles locari possunt.*
*, quæ non reperiuntur prohibita locari censentur*
*rmissa.*
*bilia locari possunt.*
*imalia locari possunt.*
*nia, quæ vendi possunt, possunt etiam locari.*
*nia, quæ locari possunt, vendi non possunt.*
*uitutes locari non possunt.*
*l. procedere in seruitutibus prædialibus, non in*
*nibus personalibus.*
*sfructus locari potest.*
*s locari non potest.*
*. si alias esset inutilis.*
*artus Domus magnæ potest alios ad cohabitan-*
*n secum introducere, & mercedem recipere.*
*bitatio est seruitus personalis.*
*bitationem habens, potest eam locare.*
*itus prædialis à nemine locari potest vbi, & an*
*m sit de commoditate vtendi.*
*incorporales locari possunt.*
*alienа locari potest.*
*conducta locari potest.*
*liena locata si Dominus prohibeat vti, locans te-*
*ur ad interesse.*
*propriam conducere, quis non potest.*
*l. procedere, si conducens sit Dominus irreuoca-*
*ter.*
*ndo decl si dominus habeat possessioně, alias secus.*
*ducens rem propriam, quam possidet possessionem*
*ittit & num.* 27.
*itor potest conducere à debitore rem propriam.*
*inus potest conducere à suo emphiteuta.*
*tor potest conducere à suo venditore.*
*ns rem propriam vti procurator alterius, an ali-*
*d ius ei acquirat.*

29 *Res non existens locari potest, quatenus sit in spe.*
30 *Res sacræ, vel spirituales, aut eis annexæ insepara-biliter locari non possunt.*
31 *Iurisdictio Ecclesiastica locari non potest.*
32 *Iurisdictio etiam de iure ciuili locari non potest.*
33 *Iuspatronatus est spirituali annexum, & quomodo.*
34 *Iuspatronatus separatim de per se locari non potest.*
35 *Iuspatronatus si locetur cum rebus, quæ locari pos-sunt annullatur tota locatio.*
36 *Decl. procedere si appareat ratione iurispatronatus aucta merces.*
37 *Simonia cadit in iurepatronatus.*
38 *Iuspatronatus venit in locatione aliarum rerum.*
*Decl. procedere in locatione ad longum tempus n.* 40.
39 *Concessio ad firmam, quid importet.*
41 *Iuspatronatus, vt veniat in locatione, necesse est locationem esse vniuersalem respectu rei locatæ.*
42 *Iuspatronatus venit in locatione vniuersali omnium bonorum, non autem in simili locatione.*
43 *Iuspatronatus non venit, si locetur hæreditas.*
44 *Hæreditas proprie locari non potest.*
45 *Iuspatronatus venit etiam in locatione rei particu-laris, si sit ei annexum, & stet accessorie ad illam.*
46 *Iuspatronatus Cappellæ existentis in Palatio cense-tur reseruatum pro Domino Palatij.*
47 *Iuspatronatus Ecclesiæ in fundo existentis, an censea-tur annexum fundo.*
48 *Iurispatronatus fundatio attendi debet ad dignoscen-dum, cui sit reseruatum.*
49 *Iuspatronatus existens in castro, arguitur Castro an-nexum.*
50 *Iuspatronatus an sit annexum Castro, vel iurisdictio-ni attenditur obseruantia.*
51 *Iuspatronatus annexum alicui rei an veniat in loca-tione illius, etiamsi expressum sit ipsum Iuspatrona-tus, quando expressio fiat declaratiue, non princi-paliter.*
52 *Expressio, quando dicatur declaratiue, & quando principaliter.*
53 *Iuspatronatus si in locatione expressum sit declara-tiue potest eius intuitu augeri pensio.*
54 *Emens rem principaliter ad effectum acquirendi ius-patronatus in ea existens, non est tutus in conscien-tia, nec in foro fori.*
55 *Ecclesia locari non potest.*
56 *Campanile locari non potest.*
57 *Campanæ ad vsum pium locari possunt.*
58 *Cœmeterium, & ambitus Ecclesiæ locari non possunt.*
59 *Domus Ecclesiæ contiguæ, per quas patet aditus ad Ecclesiam locari non possunt.*

## C A P V T XI.

1 Regula traditur generalis, quod omnes res, siue corporales, siue incorporales, siue immobiles, siue mobiles, siue se mouentes locari possunt *Mozz. de locat. & conduct. cap.* 4. *de reb. quæ locari poss.*
2 *in princ.* itaut quæ non reperiuntur prohibitæ locari, censeantur permissæ iuxta regulam, de qua in *l. statuas C. de religios. & sumpt. funer. & in c. inter corporalia vers. vni. si circa de translat. Episcoporum*, & in specie
3 de mobilibus, quod locari possint *Caroc. de locat. & conduct. tit. de Iurepatronatus in par.* 3 *Borgnin. decis.* 13. *num.* 66. *par.* 2. & passim vi-

demus in magnis ciuitatibus practicari hãc locationem, quæ nuncupatur ad solitum, idque non obstante, quod mobilia vsu consumentur & ideò nõ possint restitui in statu, quo fuerunt tradita Conductori, prout ipse regulariter tenetur, *vt dicam infra Cap.19.*

4 Et de se mouentibus, nempè Animalibus, Brutis, quod locari possint, *Crauett. consil.145.num.3.* & ratio est euidens, quia salua eorum substantia ex eis veniunt multæ cõmoditates, & fructus vtiles humanæ necessitati, qui possunt mercede alieri concedi retenta proprietate, vt considerauit in specie *Rota decis.227.num.7.par.4. diuers.* & non est dubium ita generaliter loquendo, quod Animalia locari possint, sed quoniam diuersis modis practicatur locatio ista Animalium, & quandoque dubitatur, an locatio illa in specie sit valida, & permissa loquar de ea separatim *Cap. sequenti*.

5 Vlterius traditur etiam à DD. alia generalis Regula, vt quæcumque vendi possunt etiam locari queant *Mozz. dicto cap.4.nu.1. Bonaccin. de contract. tit. de locat. & cond. punct.1.num.2.*

6 Imò multa, quæ vendi non possunt locari permittuntur *Molin. de Iust. & Iur.disp.489 in princ.* saltem ad breue tempus, vt res Ecclesiæ, Minorum, & similes.

Sunt tamen quædam, quæ non omnibus locari possunt, de quibus dictum est in præcedenti *Cap.* 10. quædam, quæ non nisi ad breue tempus, vt bona minorum, & Ecclesiarum, & similium, de quibus suis locis, quædam autem, quæ absolute locari

7 nequeunt, prout sunt seruitutes, locare enim seruitutem nemo potest dicit *text. in l. locare 47. ff. loc.* intelligendo tamen de seruitu-

8 tibus prædialibus, nempè quæ per prędium, prædio debentur, nam in seruitutibus personalibus hoc absolute non procedit, videmus etenim in vsufructu, quod licet sit ser-

9 uitus personalis *l.1.ff.de seruit.Picbar.Instit. tit. de vsufruct. in princ.tit.ante num.primum* tamen locari potest *Larboribus 13.§.1.vers. vsufructuarius ff. de vsufr. glos. in d.l. locare ver. nemo potest ff.locat.Mozz.d.cap.4. de reb. quæ loc.poss. num. 3. Molin. disput. 489. numer.3.*

10 Verum, & vsus, est seruitus personalis *d. l.1. ff. de seruitut.* & tamen locari non valet *l. in eoque 11. §. Equity ad med. vers. operas autem ff. de vs. & habit. §.1. ad fin.inst.titul.*

11 *eodem* nisi tamen vsus alicui relictus aliàs sibi inutilis esset nisi locaret, quia tunc locare poterit *l. Diuus 13. in princ.ff. de vs.& habit. Pichar. ad Inst.tit. eodem in princ.nu.6.* & quatenus spaciosa Domus sit cuius vsus

12 relictus, adeout vsuarius eam occupare non possit, non propterea valebit eam occupare proprietarius *l. diuus 23. §. licebit ff. de vs. & habit.* sed licebit vsuario alios introducere, qui secum habitent, ac etiam si pensionem ab illis recipiat, non erit ei inuidendum dummodò, & ipse inhabitet *l. cæterum 4. in princ.ff. de vs. & habitat.Picchar. in d.princ.tit.Instit. eodem num.6.*

13 Habitatio quoque seruitus personalis dicitur *Picchar. in §. sed si cui habitatio instit. tit. de vsu, & habit. in princ.* & is cui relicta

14 vel alias constituta est locare potest, *vt est text. in d.§. sed si cui.*

15 Redeundo autem ad prædiales in eis verificatur, quod nemo illas locare possit, nã neque Dominus fundi seruientis, neque Dominus eius, cui seruitus debetur eam locare valet *glos. in d. l. locare 47. ver. nemo potest ff.locat.Caroc. de loc.tit. de seruit. nu.3. Molin. de Iust. & Iur.disput.489.num.3.* verum hoc procedere in mero Iure seruitutis, non autem in comoditate vtendi, sed in ea posse alium subrogari mediante locatione sensit *Portius in §.1.num.6.inst. tit. de vs.& habit.* vbi tamen relinquit cogitandum, sed magis pro certo habuit *Caroc. dicto tit. de seruit. num.* 4. sed tamen comprobatur ex eo, quod videmus locata domo, conductorem vti seruitute domni debita puta transitus, & in hoc nõ videtur residere difficultatem, sed in eo, an locari possit absque Domo, tàm à Domino, quàm etiam à Domus Cõductore, iuxta distinctionem de qua in terminis Iurispatronatus infra *num.34.& seqq.*

16 Aliç quoque res incorporales locari possunt, vt late de quam pluribus probat per diuersos Titulos *Caroc. in suo tract. de locat. & cond.* vt possint locari annui redditus *in tit. de ann. redd.* quod possint locari Census *in tit. de Censibus*, quod possint locari cambia *in tit. de Cambys* licet in isto allegat *decis. Rot. coram Put. 121. lib.3. qua in correct. est 120. qua vna cum decis.123.ibidem est in Causa Bononien. Locationis*, at non loquitur de locatione cambii, sed de quibusdam litteris cambii, an importarent solutionem ad euitandam caducitatẽ rei locatę; Gabellę quoq; sunt de rebus, quæ locari possunt, sed quoniam, vt plurimum requiritur in earum locatione aliqua solemnitas, & dubitari sæpe contingit de validitate earum locationis loquar de ea sæparatim in *Cap.13.*

17 Alienam rem locari non posse, & quatenus locetur locationem esse ex hoc capite nullam dicunt *Magon.decis.Lucen.20.numer. 18. & Carocc. de locat. tit. de re aliena*, sed magis placet ponere regulam in contrarium,

rium, quod videlicet res aliena locari posſit, etenim rem alienam diſtrahere, quem posſe nulla dubitatio eſt dicit *text. in l. rem alienam 28. ff. de Contr. empt.* & locare poſſe *l. ſi tibi alienam 7. ff. locat. Mantic. de tacit. libro 5. tit. 3. num. 1.* & res conducta dicitur tes
18 aliena, & tamen nemo prohibetur, rem, quam conduxit alteri locare *l. nemo C. locat.* non tamen valebit locatio in Domini rei præiudicium *l. alienam, vbi Bald. C. de furt. Roland. conſ. 60. num. 56. & ſeq. lib. 4. Surd. conſ. 19. num. 32. Coccin. deciſ. 208. num. 10.* & quatenus Dominus non conſentiat, ſed pro-
19 hibeat conductorem vti, locator tenebitur ad intereſſe, puta ſi locaui tibi pro quinquaginta alienam inſulam, & tu locaſti eam Titio pro ſexaginta, & Titius prohibeatur à Domino vti, teneor tibi ad ſexaginta, vt eſt *text. in l. ſi tibi alienam 7. ff. locat.* pro tẽpore autem, quo non fuiſti impeditus vti, valuit locatio, & teneris ſoluere penſionem *Beron. conſ. 148. num. 15. lib. 1. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. num. 1.* & quatenus ius poſtea in conductore ſuperueniat, itaut poſsit alio titulo vti re conducta à ſolutione penſionis liberatur *Bart. in l. ſi quis fundum altas, qui fundum in fin. ff. locat. Beron. dicto conſ. 148. num. 16. Mantic. dicto tit. 3. num. 2.*

30 E contra rem ſuam conducere, quis non poteſt *l. qui rem 20. vbi gloſ. in verb. exiſtimans C. locat. Fulgoſ. conſ. 5. num. 1. verſ. verum præmiſſis Natt. conſ. 20. numer. 1. Cephal. conſ. 159. num. 5. Mantic. de tacit. dicto lib. 5. tit. 3. numer. 3. vbi de Commun. Magon. deciſ. Lucen. 20. num. 18.* Idque procedit, ne dum ſi conducens ignorat ſe eſſe Dominum, in quibus terminis clarus eſt *text. in d. l. qui rem,* ſed etiam quatenus ſciat rem eſſe propriam, vt probat *text. in l. ad probationem 23. verſ. ſed ex euentu, & docet gloſs. in d. l. qui rem in ver. exiſtimans* & alijs congeſtis *Mantic. d. tit. 3. num. 3. verſ. quæ locum habet.*

31 Declaratur tamen concluſio prædicta, vt tunc non valeat conductio rei ſuæ, cum conducens eſt Dominus irreuocabiliter, ſecus autem ſi reuocabiliter *Ruin. conſ. 144. n. 4. lib. 1. Caroc. de loc. & cond. tit. de re propr.*
32 *num. 34.* & quatenus conducens non modo ſit Dominus, ſed etiam habeat poſſeſſionem rei locatæ, alias valebit conductio facta reſpectu ſolius poſſeſſionis *l. ſi aliquam rem 28. ff. de acquir. poſſ.* imò, & valebit Conductio hoc modo facta reſpectu, ſcilicet ſolius poſſeſſionis, etiam ſi facta ſit à Do-
33 mino poſſidente, quia conducendo poſſeſſionem amittit ſi ſciuit ſe poſſidere, & conduxit, & ſic operatur, & valet conductio, vt probat *text. in d. l. ſi aliquam 28. de acquir. poſſ.* & tradunt ibi magis communiter DD. quos refert, & ſequitur, ac Angelum, & *Caſtren.* contrarium ſentientes reijcit *Ripa num. 43. vbi num. 44.* bene aduertit in textu illo haberi, quod adhoc, vt dicatur conductio facta ſolius poſſeſſionis, oporteat eſſe ſpecialiter dictum, niſi tamen quis expreſſe conducat rem vti ſuam, quia tunc neceſſe eſt referre ad poſſeſſionem abſq; expreſ-
24 ſione, vel conducat à creditore, quia tunc pariter cenſetur conducere, quoad poſſeſſionem, cum creditor Dominium non habeat, quod etiam tangit *Caroc. dicto tit. de re prop. num. 14.* & firmauit *Rot. cor. Burat. deciſ. 423. num. 4.*

25 Hinc poteſt Dominus directus conducere rem à ſuo emphyteuta *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. nu. 5. Boer. deciſ. 234. ſub num. 3.* &
26 emptor poteſt conducere rem à venditore pro tempore, quo data fuit ei dilatio ad ſoluendum pretium etiam ſi venditor expreſſe ſibi Dominiũ non reſeruauerit *Mantic. dicto tit. 3. num. 6.* Dicitur tamen poſſidere titulo emptionis, non conductionis *Rota coram eodem Mantic. deciſ. 3. num. 6.* & propterea ſi fundus perit ei perit, nec tenetur venditor, & locans remiſſionem Mercedis ei facere *l. ſicut emptio 23. & ibi gloſ. in verb. exſoluat ff. locat.* idem *Mant. de tacit. lib. 4. tit. 24. num. 18. Hodier. in addit. a d. Surd. deciſ. 157. numer. 12.* & dicam infra *in cap. 45. num. 83.*

27 Vnde ſi dubitetur de effectibus conductionis rei ſuæ, an videlicet per eam amittatur poſſeſſio, multum refert, quid agatur, refert enim primo vtrum conducens ſciat ſe poſsidere, an ignoret, & vtrum quaſi nõ ſuam rem conducat, an quaſi ſuam, & ſi ſciens ſuam eſſe, vtrum quaſi proprietatis reſpectu, an poſſeſsionis tantum, vt dicit I.C *in l. ſi aliquam rem 28. ff de acquir. poſſ.* & explicant ibi DD. & ſignanter Ripa, & circa hæc faciunt plures diſtinctiones caluum, de quibus *Carocc. dicto tit. de re prop.*

28 Econtra vero ſi quis locet rem ſuam tanquam Procurator alterius, dubitari poſſe videbatur, an aliquod ius illi acquirat, & non acquirere reſpondit *Imol. conſ. 52. per notata in l. ad probationem C. locat. & in l. ſi aliquam de acquir. poſſ.* vt refert *Gabr. conſil. 61. num. 17. lib. 1.*

29 Res quoque non exiſtentes locari poſſunt, dummodo ad ſit earum, ſpes, nam alias rei, neque actu, neque in ſpe exiſtentis locatio eſſet nulla, vt de venditione ſunt *text. in l. nec emptio 8. in princ. ff. de contrah. empt. & in l. 1. ff. de hæred. vend* & videmus in operibus, locantur enim operæ

non

non actu existentes, & prestitæ, sed futuræ, & valet locatio, quatenus tamen sperentur, aliàs operæ, quæ nullæ sunt locari non valent, vt de operibus Infantis habetur *in l. arboribus 13. §. de illo, vbi glos. in verb. infante ff. de vsufr.* & dicam *infra Cap.15.* quæ operæ, locari possint.

30 Sacræ quoque res, & spirituales, & non solum mere spirituales, sed etiam spiritualibus annexę inseparabiliter locari non possunt, & si locatio fiat, est nulla, vt plene firmatur *in decis.609. num.1. par.1. diu.* quàm refert, & sequitur *Mantic. de tacitis lib. 5. tit.3. num.16.* licet erroneè, dicat eam esse coram *Seraphin.* nam quamuis ibi non exprimatur cuius sit, est coram *Cantuccio*, vt ex diarijs *Rotæ testatur Caltalmacus in suo Indice decisionum.*

Vnde operas sacras, seu sacris annexas, annexione necessaria locari non, posse dictum est *Cap.15.* & de iure decimandi dictum est supra *Cap.10.* & prius eodē *cap.* dictū quoque idem fuit de locatione Ecclesię, seu oblationum, quæ fiunt in Ecclesia.

31 Idemque dicendum est de alijs similibus & in specie non licere iurisdictiones Ecclesticas, seu facultates nominandi, aut deputandi Vicarios in spiritualibus locare, nec conductores per se, aut alios ea exercere, aliterque concessiones etiam à Sede Apostolica factas subreptitias censeri debere statuit *Sacra Synodus Tridentina sess. 25. de reformat.cap.11.* & esse vnum de innouatis *à Conc. Trid.* in materia locationis, notat *Ricc.resol.108.num.2.par.1.* licet potius fuerit expressa, & specialis declaratio prohibitionis huius contractus, quæ prius compræhendebatur sub generali prohibitione simoniæ. Omnes enim actus iurisdictionis voluntariæ quatenus ad effectum spiritualem ordinantur sunt materiæ simoniæ, vt ex *Suar. de relig tom.1. lib.4. de Simonia cap.20. sub num.8. notat Barbos. ad d. cap.11. Concil. num.6.* vbi etiam *num.10.* ex resolutione S. Congr. Episcopor. quam dicit relatam per Aldanum, notat quartas funerales non posse locari, & est etiam de Iure Ciuili, vt

32 iurisdictiones locari non possint, ad euitanda infinita mala, quæ resultant ex eo, quod iudicaturæ dentur pro pecunia *text. est in Auth. vt Iudices sine quoque suffragio in princ.* & tradit *Caroc. tit. de iur. patr. ante vers. vidimus*, vbi contrarium procedere in dignitate, quia locari potest.

33 Ius patronatus quoque est spirituali annexum *c. de Iure 16. de iur. patr.* annexione per prius, seu antecedenter, quia iuspatronatus ordinatur ad præsentandum Clericos ad Beneficia Ecclesiastica, & præsentatio antecedit Beneficij institutionem, & administrationem, vt post *D.Thom.* & alios plures declarat *Garz. de Benef. par.5. cap.9. numer.6.* Vnde controuerti potest, An veniat in locatione, & quia controuersia sæpe accidit, siue circa iuspatronatus, siue circa ius præsentandi, aut conferendi Ecclesiastica Beneficia, ideò breuiter distinguendum

34 est, quod aut quæritur, an ius patronatus locari possit, aut quæritur, an veniat in locatione aliarum rerum, & quoad primam quæstionem respondendum est absolute locari non posse, prout vendi non posse est *text. in præfato cap. de iure*, & locari non posse firmant *Castren. cons.361. numer.2. ad med. lib.1. Lambert. de iur. patr. lib.1. part.2. quæst.8. art.1. per tot. Mozz. de locat. & cond. tit. de reb. quæ loc. poss. num.6. Carocc. tit. de iure patr. num.3. in par.5.*

35 Quod est adeò verum, vt si locetur ius patronatus, vel quid simile vna cum alijs rebus, quæ aliàs locari possint adhuc quatenus locatio sit vnica mercede contracta, vel aliàs appareat per vnicum contractum, & indiuisibilem annullatur in totum, etiam respectu aliarum rerum, vt plene firmatur *in d. decis.609. num.2. & seqq. per tot. par. 1. diu.* & sequitur *Mantic. de tacit. lib. 5. tit.3. num.16.*

36 Hoc tamen transibit sine difficultate si constabit, quod ratione iurispatronatus aucta sit pensio, itaut sine eo conductor tantam pensionem non soluisset, prout constabat in casu dictæ decisionis 609. vt habetur in ea *num.9. vers. vnde cum locatio*, atè contra si adhuc eamdem pensionem soluisset, itaut etiam absque concessione iurispatronatus ita conduxisset remanebit locatio in reliquis *Put. decis. 5. de reb. Eccles. non alienan. Ricc. resolut.108. num.3 par.1. Barbos. ad Concil. sess.25. cap.11. de reformat. num.7.*

37 Et quatenus fiat locatio iurispatronatus pro mercede in pecunia, committetur simonia, quæ bene eadit circa iuspatronatus, vt probat aperte *text. in cap. præterea il primo in ordine 9. de transact.* vbi Papa pronunciat simoniacam transactionem super iure præsentandi ad Ecclesiam, quem textum bene ad hoc perpendit *Abb. in cap. veniens num.1. vers. & quod in iurepatronatus de Test.* & hanc esse veriorem opinionem, quod in iurepatronatu cadat simonia plenè examinato articulo concludit *Lotter. de re benef. lib.2. quæst.9. num.75.* & incurret etiam locans pænas indictas per *Sac. Conc. Trid. sess. 25. de reformat. cap.9. circa med. vers. nec dictum iurepatronatus*, vbi vendentes iuspatrona-

... et ... ritus ... Canonicas ... ; & ... iure illo priuantur, ... d ... cum declarationibus, de ... Barb. f. num. 81. & seq.

Quo ... a ... an in ... ius patronatus ... ut in ... patro... lectis ... est text. in c. ... de concessione ... explicatur cō... pensionem ... Bar. in l. 1. num. 8. ... & non esse ... dicit Campan. l. in ... an. rubr. 1 ... num. 357. pro...

C... ... D... in hoc intel... de locat. ... ad breue ... con... tem, ... de locat. ... ad breue ... & ... ur, dicendum proce... ... a text. in d. ... cap. ex lit... ... distinctionem, & vbi ... nec nos distinguere de... mus ... pra... 3. ad fin. & ibi glos. verb. nec ... stinguitur ff. de ... præsid. cum ... rela... per Cyriac. contr. 254. numer. 54. & seq. ... prætendi potest, quod dare ad firmam ... valeat in ... de locatione ad breue ... q... contrarium patet ex text. in ... ra 2. de locat. cum ibi notatis, & quod ... ad firmam importet locare a ... in ... adductis ... de ... & cond. de locat. ad firmam num. 1. ... num. 2. ad... ... importet etiam emphyteosim, & ... ionem tenuit signanter Cardin. in ... ex ... teris in fin. prim. quæst. & post alios ... deflectit etiam Campanil. in d. cap. 13 ... 3 ... S. & Barbos. in c. ex litteris 7. nu. 4. ... iurepatr.

... ed contrarium videtur verius, quia per ... ionem ad modicum tempus, conductor ... non acquirit, quam simplicem deten... nem rei nomine Domini retinendæ, vt ... explicabitur, at vbi quis rem alieno ... detinet non acquirit iuspatronatus, ... praesentare ad beneficiū in ea exi... s text. est in c. Cum Bertoldus 18. de re ... vbi habetur, quod data Curia, in ... erat iuspatronatus in pignus creditori, ... præsentandi remansit Domino, non au... , fuit translatum in creditorem, vnde ... mili idem dicendum est in conductore ... breue tempus, & facienda est hæc distin... , vt iura prædicta concordentur, vt per ... decis. 1410. num. 25. & prout latius,

ac melius probatur ... tr. cons. 36 ... num. ... & 2 ... de iurepatr. in verb. ... vel ... à quo in ... vbi dicit eo... & latissime respondendo contrarijs Lambertin. de iur. patr. ... 1. par. 2. quæst. 9. art. 2. per tot. Petr. Ba... in ... diuortio 8. §. si vir n. 57 ad fin. & 5 ... ff. sol. matr. Spin. in specul. Testam. glos. 5. num. 11. & ... de iurepatr. lib. 4. ... 5. num. 26. & latius cap. 6. n. 6. & seqq.

41 Præterea animaduertendum, quod text. in dicto cap. cum Bertoldus in princ. & d. c. ex litteris de iurepatr. loquitur de locatione Villæ, quæ vt etiam Castrum, & ... continet in se quamdam vniuersitatem bonorum, nempe redditus, iurisdictionem, honorem, & ... ideò ad hos terminos debet restringi dicta Conclusio, quæ ex eo ... quod iuspatronatus veniat in locatione aliarum rerum, vt videlicet procedat, quando ... vniuersitatem in se con... in qua vniuersitate sit iuspatronatus, ad ... nec ... sufficiat locationem esse vniuersalem omnium bonorum, & iurium, quæ quis habet in villa, quæ non sit sua, ... habet ibi certa bona, & certa iura hæc locatio est, vniuersalis respectu verborum, non autem respectu rei prout requiritur ad hoc, vt in ea veniat iuspatronatus iuxta Doctrinam Innoc. in d. c. ex litteris num. 2 prope fin. vers. sed si quis de iurepatr. & ibidem Ioannes Andr. num. 3. ad med. vers. dixit etiam Cardin. num. 16. Abb. num. 10. & 11. Bald. cons. 32. nu. 3. lib. 1. Milis in repert. verb. patronus ius, quod potest. Diaz. reg. 401. in 1. limitat. Lambertin. lib. 1. par. 2. quæst. 5. art. 13. num. 1. & seqq. Lotter. de re benef. lib. 2. quæst. 9. num. 49. & 52. & declarauit Rota in vna Lucana Iurispatronatus, seu Cappellaniæ coram Litta relata per Garz. de benefic. par. 5. cap. 9. num. 12. & per vivian. de iurepatronatus lib. 4. c. 1. num. 4.

Et licet in contrarium, quod imò in dispositione omnium bonorum comprehendatur, & veniat iuspatronatus, quod habet disponens, teneant aliqui indistinctè, quos late refert, & sequitur Menoch. cons. 401. num. 129. & seqq. vbi nu. 135. & seqq. quod hoc procedit etiam si cessio sit facta pro pecunia Lotter. de re benef. lib. 2. quæst. 9. nu. 82. & 83. vbi saltem, si dispositio non sit restricta ad omnia bona in certo loco existentia, quo casu Rota tenet iuspatronatus in ea nō venire coram Seraphin. decis. 725. num. 1. ad med.

42 Tamen videtur hoc procedere posse in donatione omnium bonorum, & iurium, de qua loquitur Rot. coram Seraphin. d. decis. 725.

*cis.*725. & tenet in ea venire iuspatronatus, quod eidem tenuit coram *Put. decis.* 34[illegible] *numer.* 1. *lib.* 2. *in Correct.* & *in vna Nouar ex. Iurispatronatus* 28. *Iuny* [illegible] 17. *coram Vbaldo sen.* seù etiam in re[illegible]iatione, *vt in Tranen. Iurispatronatus* 1[illegible] *Marty* 1627. *coram Vbaldo iun.* quæ hodie habentur impressæ, & prima est inter eius impressas *decis.*412. *par.* 2. & *secunda est decis.* 13. *par.* 3. licet contrarium, etiam in terminis donationis omnium iurium tenuerit *in dec.* [illegible]152. *num.* 4. [illegible] *per tot par.* 3. *lib.* 3. *diuers.* non autem in proposito locationis, quæ fit pro mercede in pecunia numeranda conuenta, vt supra *in princ. tract. in definit.* habetur, & ratio differentiæ est, quia donatio est titulus, & modus aptus ad transferendum iuspatronatus, etiam si ipsum i[illegible]atus de per se donetur *c. ex insinuatione* 14. *de iurep.* licet requiratur cõsensus Episcopi, quia interuenire potest, et [illegible] ex post quandocumq; etiã post mortẽ donantis *Ricc. de iurepat. ref.* 186. *n.* [illegible]. *Adden. ad Gregor. dec.* 420. *n.* 7. *vers. imo etiã post mortẽ.* At secus est in locatione per quã prohibitum est transferri de se iuspatronatus, etiam sub pœnis excommunicationis, & priuationis eiusdem, vt dictũ est supra ex *Conc. Trid. sess.* 25. *de refor. c.* 9. *vers. nec dictum iuspatronatus*, nam in generali dispositione non veniunt ea, de quibus disponens non potest libere, & particulariter disponere, vt tradit [illegible] *rauett. cons.* 256. *nu.* 5. *Rota decis.* 426. *num.* 1. & *seq. par.* 1. *diuers.* & *decis.* 257. *numer.* 8. *par.* 11. *recent.* dispositio enim vniuersalis, resoluitur in suas singulariter, vt dicit in proposito *Vitan. de iurepatr. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* [illegible]. & hanc distinctionem inter dispositionem vniuersalem, & aliam dispositionem annuendo *Garz. de benef. par.* 5 *cap.* 9. *num.* 12. *vers.* & *ratio est*. Et per eamdem rationem verius crederem, quod etiam
43 si locaretur hæreditas, nõ veniret iuspatronatus in hæreditate existens, quia verè, & propriè hæreditas locari non potest, cum
44 per ipsam locationem inducatur aditio, & cesset esse hæreditas, & sic remaneat locatio rerum hæreditariarum, vt in proposito venditionis aliis adductis firmat *Garz. d. cap.* 9. *num.* 13. & 15. & quod verè venditio hæreditatis resoluatur in suas singularitates, & idem sit, ac venditio rerum hæreditariarum benè patet *ex text. in l. qui tibi* 5. *C. de hæred. vel act. vend.* qui sufficiat absque vlteriori comprobatione huius opinionis, maximè cum difficile euenire possit, vt quis locet hæreditatem ipsam non autem bona hæreditaria, & locando bona hæreditaria clarum est, quod applicatur conclusio supra firmata, quod [illegible] verbis vn[illegible] a[illegible]tes, & iuspatronatus comp[illegible] nequit, vt firmatur *in decis.* 200. *num.* 6. [illegible] *par.* 11. *rec.* & multo [illegible] si locet iura, & actiones, quas habet in bonis defuncti, quia ista non dicitur vniuersalis [illegible] ad hunc effectum, vt compræhendere valeat iuspatronatus, vt in [illegible] de simili donatione *Put. dicta decis.* 341. *num.* 2. *lib.* 1.

Controuertitur etiam, an ad hoc vt iuspatronatus transeat cum re locata, vel aliter alienata, necessarium sit rem esse talem, & absque alia expressione contineat in se iura vniuersitatis, vt est Villa, & Castrum, vel etiam sufficiat, quod rei [illegible] locatæ, etiam si sit res particularis, vt Palatium, & fundus iuspatronatus inhæreat, & hoc non sufficere, sed requiri [illegible] esse dictæ qualitatis censuit *Abb. in d. c.* [illegible]*x litteris* 7. *num.* 10. *de iurepatr.* & alij plures [illegible]os refert *Garz. d. par.* 5. [illegible] 9. *num.* 32.

Verum Abbas, & sequaces [illegible] ex supra relata *D*[illegible] *ex litteris num.* 2. *prope fin. vers. sed si quis*, qui non dicit, quod iuspatronatus annexum rei particulari non veniat cum ea, sed quod vbi quis non est Dominus Villæ, sed in ea plura
45 iura habet non sufficit, quod vendat omnia iura, quæ habet in villa, quia talis venditio resoluitur in suas singularitates, & si non valet [illegible] iuspatronatus, quod singulariter vendi non potest, vt supra fuit explicatum [illegible] de iurepatronatu per se stante, & eius Doctrina non probat eorum opinionem & verius videtur, quod quatenus iuspatronatus adhæreat rei locatæ, & verè sit accessorie ad eam cum ipsa transeat iuxta naturam accessorij, vt sensit *Eman. Costa in c. si Pater verb. Trebellianica numer.* [illegible]. *de Testam. in* 6. *Molin. de iust.* & *iure disput.* 620. *nu.* 6. *ad finem* & alijs adductis benè firmat *Garz. d. par.* 5. *cap.* 9. *num.* 33. & 34.

Et hinc resultat, resolutionem illius quæstionis. An si sit Cappella in Palatio, vel
46 fundo, itaut non pateat ad eam aditus nisi per ipsum Palatium, vel fundum iuspatronatus illius transeat in emptorem, vel Conductorem ad longum tempus Palatij, vel fundi pendere ab [illegible], an ex tali situatione Cappellæ possit dici eius iuspatro[illegible] adhærere Palatio, vel fundo illi, ac quod bene *Lambertin. de iurepatr. lib.* 1. *par.* 2. [illegible] 5 *art.* 18. [illegible]ur quod *Innoc. in d.* [illegible] *ex litteris* [illegible] iuspatronatus transit cũ fundo ve[illegible] Palatio vero, non, & quod vt idem *Lam*[illegible]. dicit deberet potius

tius fieri distinctio de directo contraria, quia iter per fundum faciliter datur, & eo ipso, quod in eo fundatur Ecclesia, datum videtur ad eam iter, at secus est in Palatio priuato, in quo iter exteris, non solet concedi, & propterea non constituuntur Cappellæ in Palatijs, nisi pro eorum seruitijs, & habitantium. Vnde manifeste videtur argui fundantem Cappellam in Palatio, ad quam non patet aditus, nisi per ipsum Palatium voluisse iuspatronatus esse illius, cuius erit Palatium, & sic verius esse adhærere Palatio, & in eius locatione ad longum tempus transferri in Conductorem, vt tenuerunt *Zabarell. in c. cum sæculum numer.* 5. vbi de veriori *de iurepatr. Bero in cap.* 1. *num.* 39. *& in cap. ex litteris nu.* 66. *eodem tit. Roman. singul.* 57. *Abb. in suis quæst. quæst.* 5. *num.* 5. *vers. secundo potest respondert Boer. dec.* 322. *num.* 14. vbi de veriori, & pro ista opinione bis obtinuisse in Tribunali Archiepisc. Neapolis, tradit *Campanil. in diuers. iur. Can. rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 356.

47 Et eamdem opinionem in fundo quatenus aliunde non pateat aditus, quam per fundum, tenuit etiam vltra *Innoc. Bart. in l. si mercedem* 55. §. *si cum fundum ff. de act. empt. Zabarell. cons.* 122. *num.* 2. vbi de veriori, sed penes me hæc opinio in fundo non est ita absoluta, vt in Palatio, & crederem attente considerandas qualitates fundi, & qualitates Cappellæ, ac loci, vbi sita sit ad dignoscendum, an adsit dicta verisimilis mens fundatoris, quod iuspatronatus fundo adhæreat. Et in dubio præsumptio erit pro non annexione fauore Ecclesiæ, vt facilius reuertatur ad libertatem, prout etiam in fortiori de iurepatronatu erecto in Castro, firmauit *Gennen. in practicab. Eccles. quæst.* 350. *num.* 1. *vers. in contrarium, & per tot* vbi nisi adsint coniecturæ in contrarium, vt si Cappella sit ædificata intra Palatium Baronis, vel aliæ adsunt coniecturæ, & eum sequitur *Letter. de Benef. lib.* 2. *quæst.* 9. *n.* 55.

48 Si autem adsit fundatio, vel primeua concessio iurispatronatus, tunc eius verba intuenda erunt ad dignoscendum, an fuerit contemplata familia, seu persona primi acquirentis, vel potius dignitas Baronalis, aut qualitas Dominij, vel iurisdictionis loci, & quatenus concessio sit facta Titio Comiti, & eius successoribus intelligitur contemplata persona prius expræssa, & expræssionem dignitatis subsequentem stare demonstratiuè, itaut hoc casu non adhæreat Castro, nec dignitati, sed transeat ad successores sanguinis, etiam si non sint Comites, & sic alienato Castro, non veniet *Letter. de Benef. d. lib.* 2. *quæst.* 9. *num.* 57. *Mantic. decis.* 150. *num.* 5. *Rot. in recent. decis.* 53. *num.* 4. *par.* 1. & quod si dictum pro hærede de parentela, vel genere ex recta linea descendente, qui erit Dominorum, qui nunc sunt Castri, arguetur contemplata agnatio, non Castrum, censuit *Rota in decis.* 255. *num.* 16. *par.* 10. *recent.*

49 At prædicta procedunt, vbi agitur de iurepatronatu, de cuius fundatione constat, nam alias si agatur de iurepatronatu antiquo, in cuius quasi possessione semper fuerint Domini Castri eo ipso, quod erit intra fines Castri, ipsi Castro annexum esse iudicandum et, iuxta, *text. in dicto cap. ex litteris* 7. *de iurepatr.* ibi *Villam, in qua Ecclesia sita est. Dec. cons.* 149. *numer.* 1. *post med. vers. nec dici potest Rot. decis.* 697. *num.* 3. *par.* 1. *recent. & in Aurien. Iurispatronatus* 12. *Februarij* 1666. §. *Quoniam supposita, coram Eminentissimo* D. *meo Carpineo*

50 Et magnum indicium præbebit etiam obseruantia, nam, si constabit semper præsentasse Dominum Castri tantum, arguetur annexum iurisdictioni, & dominio *Spada cons.* 14. *num.* 12. *vers. quod autem lib.* 2. *Letter. lib.* 2. *quæst.* 9. *num.* 58. *vers. præcipuè concurrente Rota d. decis.* 697. *num.* 3. *vers. tum quia par.* 1. *& decis.* 314. *nu.* 3. *post med.* vbi quod hoc sufficit ad probandū annexionem *par.* 4 *recent. & in dicta Aurien. Iurispatronatus* §. *quorum dictis, & seq.* quod tamen procedit, quatenus de contrario non constet, nam tunc admissio ad præsentandum non releuat, vt in specie, quod si constet iuspatronatus esse annexū Castro, nil referat, quod Dominus admiserit alios ad præsentandum, dixit *Dec. cons.* 149 *num.* 2. *vers. & retenta ista Letter. de Benef. lib.* 2. *quæst.* 9. *numer.* 59. vbi allegat Decisionem *in vna Terdonen. Iurispatronatus coram Ponsilio*.

51 Dum igitur iuspatronatus absoluté locari non potest, sed venit cum re locata, cui adhæret, dubitari potest, quid dicendum sit si locetur res, cui iuspatronatus adhæret, & in locatione exprimatur etiam iuspatronatus, an tunc vitietur locatio, quasi sit locatum iuspatronatus, quod locari non potest, vel potius talis expræssio, tanquam eius quod tacite inerat, nihil operetur, & est magna quæstio, in qua concludendum videtur, cum distinctione, quod, aut iuspatronatus exprimatur in locatione principaliter, & tunc videatur eius facta locatio, & non valeat, aut verò exprimatur declaratiuè, & tunc expræssio tanquam facta ad maiorem cautelam, & declarationem eius, quod tacite inerat, non noceat, sed adhuc valeat

locatio, & veniat in ea iuspatronatus *Far lin. in cap. quanto num.3. in fin.vers. Tertius casus,de Iudic. Gemin. in cap.1.num.5. ad fin. de iurepatr. in 6. Barbos. de iur. Eccles. vniu. lib.3 cap.12.num.243. Rot.decis.399.num.3. & 5. par.2.recent.*& ab hac distinctione non videtur recedendum, licet absolute, quod quocumque modo, siue in verbis executiuis, siue in dispositiuis, siue cum dictione, &, siue cum dictione, cum, fiat expræssio iurispatronatus, nullo modo vitiet, firmare prætendat, & simpliciter ita tenendum, asserat *Caballin. Milleloq.* 146. At difficultas

52 est in dignoscendo, an, & quando dicatur expræssio principaliter facta, an potiùs declaratiuè, nam quod non possit dici declaclaratiue, quando in ipsa venditione exprimitur, sed tantum si post venditionem perfectam in fine instrumenti addatur declaratio, quod etiam iuspatronatus in ea veniebat, sensit *Ioannes Andreas in cap. vn. de iurepatr. in 6.* & post eum,late *Lambertin. eodem tit. lib.1.par.2.quæst.5.art.20.per tot.* & signanter *num. 8. & 9. & num. 11, post med. & seqq. vsque ad fin.* vbi late reprobare conatur distinctionem illam, vt tunc expræssio sit principaliter facta, cum est per dictionem, &, puta, vendo villam, & iuspatronatus, secus autem si per dictionem, *cum*, videlicet vendo villam, cum, iurepatronatu, & concludere, quod quocumque modo exprimatur in ipsa venditione, semper vitiet, at eius dictis non obstantibus, distinctio prædicta magis communiter recepta est, vt tunc solum dicatur principaliter expræssum, cum est iunctum alijs bonis per copulam, &, ac positum in accusatiuo, secus autem si per dictionem, cum, & in ablatiuo *Cabedo de iurepatr. Reg. Cor. Lusit.cap.3. numer.6.vers. quæ omnia Sanch. cons. Moral. lib.2.cap 3.dub.81. num.4.* & ad *Decal. lib.2. cap.19. num.13. Barbos. de iur. Eccles. Vniu. lib.3.cap.12.num.243.* & dixit *Rota relat.per Vintan. de iurepatr. lib.4. cap.1. numer.8. ad med.*

53 Non solum autem exprimi potest dicto modo per viam explicationis iuspatronatus, quando est annexum rei venditæ, itaut cum ea veniat in locatione ad longum tempus, sed poterit etiam eius intuitu augeri pensio, nec dicetur propterea locatum de se iuspatronatus, quod locari nequit, sed locata tantum res, cui iuspatronatus adhæreat, nec illud augumentum erit merces ipsius iurispatronatus, sed rei, nam pretium rei constituitur cōsideratis qualitatibus ipsius rei, vt in his terminis, tradit *Molin. de iust. & iur. tom.3. disput.620. numer.6. ad finem*, & eum sequitur *Garz. de benef. par.5. cap.9. num.35.* & supponit apertè *Rota in decis.266.num.7. vers. & ad id suadet par. 11. rec.* dum dicit, suaderi non fuisse compræhensum iuspatronatus in renunciatione ex modica summa scut. centum in recompensam data, quia nempè si fuisset compræhensum, data fuisset maior summa, ergo supponit augeri rei pretium intuitu iurispatronatus ipsi annexi. Dummodò tamen

54 consideretur iuspatronatus, vt accessorium, nam aliàs si quis emeret, rem illam principaliter, vt emeret iuspatronatus, committeret simoniam, etiamsi iuspatronatus esset accessorie expræssum, imò etiam si nullo modo esset expræssum, adeò vt, si probari non posset talis eius intentio, emptor non esset tutus in conscientia, & si probari posset, nec etiam in foro fori sustineretur contractus, vt probat *Lambertin. lib.1. par.2. quæst.5. art.20. num.16. & 17.*

55 Sic etiam Ecclesia locari non potest *c. 2. ne Prælat. vic. suas*, vt firmat *Lap. alleg.12. num.3.* etiam si accesserit consensus Episcopi *Mant. de tacit. lib.5. tit.3. num.23.* intelligendo tamen de ipsa Ecclesia, non de obuentionibus, & oblationibus, quæ in ea fiunt, quia si ita intelligatur prohibetur locari Laicis tantum *c. secundum 6. ne Laic. vel Cleric.* & dixi supra *in cap qui conducere possint prope fin.*

56 Neque locari possunt, quæ ipsi Ecclesiæ sunt annexa, vt de Campanile, quia reputatur pars Ecclesiæ *Lap. in specie d. allegat. 12. num.4.* vbi *Mandos. in addit.* aliqua no-

57 tat de Campanis, quæ tamen si locentur pro certa mercede ad opus pium, verbi gratia, si Confratres sæculares volentes se Congregare, & non habentes Campanas, conueniant de certa mercede cum Rectore Ecclesiæ, vt cōcedat eas, statutis horis pulsare, valebit conuentio, vt in facti contingentia responsum fuisse, tradit, *Caroc. sub tit. de locat. per procuratorem num.39.*

58 Idemque erit dicendum de Cæmeterio, & ambitu Ecclesiæ per 30. passus circumcirca, vt pariter locari nequeat *Lap. d. alleg. 12. num.4. vers. idem de Cameterio, Caroc. d. tit. de locat. per procur num.36.*

59 Et Domus quoque contiguæ per quas patet aditus in Ecclesiam, & sunt destinatæ pro habitatione Clericorum, quæ vulgo appellantur, *la Canonica*, non possunt locari *Lap. d. alleg.12. num.4. vers. idem de Domib. Calcan. cons.125. num.22. Caroc. sub dicto tit. de locat. per procur. num.35.* eoque certius, si ad eas non pateat aditus, nisi per ipsam Ecclesiam, vt in casu *Rota corā Buratt. dec.354. n.1. & seq.*

De

De alijs autem bonis Ecclesiasticis, an, & quomodo locari possint, dicam separatim Cap. 14.

De Animalibus quomodo locari possunt.

*SVMMARIVM.*

1 *Animalia quot modis locentur*
2 *Animalia si dentur ad custodiam, non est ea locar[illegible], sed pastores conducere.*
3 *Animalium locatio alteratur per pactum.*
4 *Collatica, quid sit.*
5 *Bonum locatum quomodo fiat.*
6 *Periculum [illegible] locatæ culpa conductoris eueniens, ad eum [illegible]ctat.*
7 *Peri[illegible]lum Diuini iudicij comprehendit omnes ca[illegible] fort[illegible]tos.*
*Pa[illegible]um, quod animalia [illegible]nta si deteriorata cedat damno conductoris, intelligitur de deterioratis culpa [illegible], non casu fortuito.*
*Pactum, quod bestiæ [illegible]ntur in fine locationis, intelligitur qual[illegible].*
*Pactum, quod pericul[illegible]t conductoris, restringitur ad periculum preter naturam contingens.*
*Animalium æstimatio facit transire eorum periculum in conductore.*
*Pactum, quod periculum spectet ad conductorem alterat naturam locat[illegible]nis.*
*Et secundum aliquos reddit contractum iniustum.*
*Ampl. vt di[illegible]um pactum sit peccaminosum, etiam si factum animo non vtendi.*
*Lim. vt dictum pactum non impediat executionem contractus in foro fori.*
*Et quod de se solum non vitiet contractum, nec sit nullum, num. 20.*
*Pactum prædictum non est contra naturam contractus locationis.*
*Vel saltem non est contra substantiam.*
*Pactum prædictum est onerosum, sed potest esse recompensatum alijs pactis.*
*Mors animalis locati si naturalis cedit damno domini, si culposa damno conductoris.*
*Animalia locari possunt pro certa quantitate fructuũ*
*Soccita animalium, quando dicatur contractus.*
*Soccita regulatur cum regulis locationis.*
*Soccita alteratur ex pactis, & redditur magis similis societati.*
*Soccita facta ad quadriennium, cum pacto quod in fine animalia sint communia si finiatur ante, socius habebit ratam.*
*Soccita in qua dominium Animalium est communicatum, est societas.*
*Societas, vt sit, necesse est tradentem rem non desinere esse dominum*
*In contractibus innominatis licitum est pœnitere re integra.*
*Pœnitentiæ locus non est in contractibus nominatis.*
*Stipulatio facit transire contractum de innominato in nominatum.*
*Notarij solent semper stipulari pro quibus interest.*
*Stipulatio sequitur naturam contractus, super quem interponitur.*
*Soccita, quando non est locatio, quæ actiones dentur,*
*Animalia locata si sint innstimata censetur communicatum eorum dominium.*

35 *Æstimatio in contractu locationis arguit translationem dominij in dominum.*
36 *Lim. si contractus efficeretur vsurarius.*
37 *Lim. secundo si appareret æstimationem factam pro sciendo valore.*
38 *Lim. tertia si adsint indicia contraria.*
39 *In soccita pactum, quod in finita animalia diuidantur arguit communicatum dominium,*
40 *Econtra pactum, quod fructus sint communes arguit dominium non communicatum.*
41 *Denominatio partium attenditur cessantibus alijs pactis.*
42 *Societas est ad instar fraternitatis, & requirit bonam fidem.*
43 *Pactum, quod capitale sit saluum in societate est prohibitum.*
44 *In soccita periculum animalium debet esse commune*
45 *Ampl. etiamsi dominium sit totaliter translatum in Pastore.*
46 *Quid autem si dominium non sit translatum, sed retentum [illegible] variæ opiniones, & quid de consuetudi[illegible] num. 47.*
48 *Bulla Sixti Quinti prohibens societates ad caput saluum, procedit in contractibus contra dispositionem iuris communis tantum.*
49 *Pactum, quod damnum debeat totum ab vno sentiri est improbum, & sapit vsuram.*
50 *Capitale societatis si in fine reperiatur saluum, est restituendum ei, qui illud posuit.*
51 *Spes potest deduci in pacto, & assecurari.*
52 *Societas valet si fiant tres contractus, vnus societatis, alius assecurationis capitalis, & tertius assecurationis certæ quantitatis fructuum.*
53 *Et dicti contractus possunt fieri nedum expresse, sed etiam tacitè, & implicitè. Et quando dicantur facti num. 54.*
55 *Societas etiam in ca[illegible]tale saluum, & certum lucrum est valida quatenus non contineat iniustitiam.*
56 *In societate pactum, quod vnus non sentiat damnum, valet si alijs pactis compensetur.*
57 *In societate pactum, quod animalia fiat salua domino potest esse compensatum alijs pactis ipsi damnosis.*
58 *Pactum damnosum, an sit recompensatum in fauorabilibus stetur arbitrio prudentis.*
59 *Protestatio non recedendi à constitutione Sixtina de societatibus ad caput saluum, liberat ab eius pœnis.*
60 *Locatio animalium ad vecturam est vera, & propria locatio.*
61 *Periculum animalis locati ad vecturam cessante culpa conductoris, spectat ad dominum.*
62 *Periculum animalis conducti, vt spectet ad conductorem requiritur eius culpa saltem leuis.*
63 *Conductor animalis debet probare eius mortem ad se liberandum ab obligatione illud restituendi.*
64 *Mors animalis conducti ad vecturam probatur per testes examinatos, sine citatione.*
65 *Mors equi conducti ad vecturam, probatur simplici fide.*
66 *Equi conducti mortui, probanda identitas.*
67 *Identitas equi probatur colore, & alijs signis.*
68 *Identitas non probatur vnica demonstratione, sed requiruntur duæ.*
69 *Identitas animalium, probatur per signum vulgameico.*
70 *Culpa non præsumitur, vbi casus sine ea euenire solet.*
71 *Conductor equi non tenetur probare illum decessisse,*

I 2 *sine*

*fine sua culpa nisi ad maiorem cautelum.*

72 *Indebitum repetens probare debet solutionem fuisse indebitam.*

73 *Culpa conductoris ascribitur, nimis onerauit animal conductum.*

74 *Et quomodo probetur nimia oneratio,*

75 *Vecturinus conductori contradicens auget eius culpam.*

76 *Alimenta detrahens necare videtur.*

77 *Conductor ad vecturam debet bene pascere equum.*

78 *Vecturinus si adsit, qui custodire debeat equum conductor non tenetur, & num. 87.*

79 *Equo conducto infirmante debet conductor eum custodire.*

80 *Et debet etiam adhibere medicinas, & mariscalcum.*

81 *Equus conductus non est percutiendus vltra modum.*

82 *Iter solitum mutare culpa ascribitur.*

83 *Equus conductus vsque ad certum locum, si vlterius ducatur, ad quid teneatur conductor, & num. 86. & 87.*

84 *Furtum non committit, qui damnum dat nisi det fraudulenter.*

85 *Delictum in dubio non est presumendum.*

88 *Vecturini sunt diuersæ qualitatis, & auctoritatis.*

89 *Conductor equi ad vecturam, an si equus culpa sua decedat teneatur ad vecturas consuetas etiam post mortem.*

90 *Conductor equi ad vecturam si illum retinet vltra tempus conuentum teneatur continuare mercedes & quid facere debeat eius fideiussor, & nu. 91. & 92.*

93 *Dominus equi locati ad vecturam non tenetur eum recipere deterioratum, & quid si recipiat, & num. 94. & 95.*

96 *Mortuo animali locato, est in arbitrio domini recipere corium, & carnes in computum pretij sibi restituendi.*

97 *Pastor conductus ad custodiendum tenetur de periculo animalium culpa sua interueniente.*

98 *Pastor tenetur de culpa leuissima, & num. 99. vbi secus in conductore.*

100 *Pastor tenetur probare animalia decessisse absque sua culpa, & num. 101. Et quomodo se gerere debeat num. 102.*

103 *Pastoris dicta statur in leuibus, & difficilis probationis.*

104 *Lupi si comedant oues imputatur culpæ pastoris.*

105 *Furtum animalium imputatur culpæ pastoris, & quando secus num. 106. & 107.*

108 *Consuetudo non excusat superueniente noua causa.*

109 *Pastor debet adhibere custodem sufficientem.*

110 *Solitum excusat à culpa.*

111 *Culpa debet esse ordinata ad casum.*

112 *Sufficit tamen, quod possit esse ordinata ad casum.*

113 *Culpa quomoda probetur relatiue.*

114 *Mors animalium quomoda probetur.*

115 *Animalia, quæ dicantur pasci gregatim.*

## CAPVT XII.

ANimalia locari posse non est dubium, vt dictũ est supra in cap. 11. quæ res locari possint, & quotidie practicatur eorum locatio, quæ plurimis modis contrahitur, sed quoniam sunt aliqui, de quorum validitate dubitatur, ideo de eis aliquid particulariter dicendum, & hac occasione addam etiam aliqua specialia, magis practicabilia de locatione ista.

1 Modi autem, quibus contrahitur hæc locatio, reduci possunt ad tres principales, quorum primus est, si fiat locatio pro annua, vel menstrua mercede in pecunia, secundus si fiat pro rata fructuum, qui ex eis percipiuntur, quæ vulgo dicitur, *soccita*, & tertius si fiat ad certum actum, vti ad aliquid vehendum, quæ dicitur locatio ad vecturã.

2 His addi potest, quod aliquando dantur animalia ad custodiam, licet hoc non sit locare animalia, sed Pastores conducere ad illa custodiendum, vt aduertit etiam *Honor. in moral. tract. 38. cap. 5. de societ. rusticar. nu. 85. & Molphes. in summ. par. 2. tract. 12. cap. 11. num. 37.* Et de singulis est distinctæ aliquid dicendum.

Quo igitur ad primum si locetur animal, vel grex animalium ad annum, vel aliud tempus pro certa mercede in pecunia, hæc est vera, & propria locatio, ac sine dubio valida, & quatenus non alteretur per pacta specialia, cadet, vt plurimum, sub regulis generalibus locationis, quas hic repetere non conuenit, & ideo recurrendum erit ad earum sedes, vbi etiam non omittam dicere, si quid specialitatis habeat locatio ista, puta quomodo probetur in ea læsio dicam in specie *in cap. 10.* de læsione, & sic de singulis.

Et quatenus etiam merces non esset constituta in pecunia numerata, sed in certa specie, puta si locatæ sint oues pro tot libris casei, licet hæc non sit vera, & propria locatio, quia vera, & propria locatio requirit mercedem in pecunia numerata, vt dictum est *in cap. 1.* adhuc, quia procedit omnino cum eisdem regulis, vt dictum est *in cap. 5. de colonis* ad eas pariter recurrendum erit.

3 Verum alteratur hæc locatio, siue facta pro certa quantitate, siue pro certa specie, per pacta in ea apposita, quæ quidem si non conueniant locationi, vel faciunt eam transire in alium contractum, vel etiam illam annullant, prout in locatione vnius paris bouum ad laborandum, quæ quotidie pra-
4 cticatur, & dicitur, collatica, vt per *Corn. cons. 108. num. 4. lib. 1. Caroc. de locat. tit. de collaticis Bouum, seu Iugatica, vt per Aldobr. cons. 131. num. 17 lib. 2* seu ad affanagium, vt per *Cranet. cons. 145. num. 3.* si verò fiat pro decem modiis Bladi singulis
5 annis cum pacto, quod si Boues locati pereant culpa conductoris, damnum sit eius, si verò casu, vel iudicio diuino, damnum

fit

fit locato[illegible], dummodo conductor restituat earnem, & [illegible]rium, [illegible] contractus est pura lo[illegible]tio, quia habet pacta locationi conuenientia, & ideo fine dubio validus, vt probat *Gratiar. d. conf. 145. num. 7. & seq.* & al[illegible]s adducit *Cyriac. d. tit. de collatiis num 3.*
6 de iure enim periculum rei locatæ, culpa con[illegible]ctoris eueniens, ad eum spectat *l. in iudicio 28. C. locat.* & satis est in pacto con-
7 [illegible]rio excipi peric[illegible]m diuini Iudicij, quia ista exceptio comprehendit omnes casus fortu[illegible]os, & mortem, vt tradit *Panciról. conf. 147. num. 20. & 21.* qui casus fortu[illegible] spectant ad dominum, vt alibi dictum est.
8 Imo fortiùs, etiamsi dictum solummodo [illegible]erit, quod tempore restitutionis debe[illegible] animalia æstimari, & eodem modo, & forma restitui, ita vt, si deteriorata fue[illegible], cedant damno conductoris, adhuc pactum istud intelli[illegible]tur, prout de iure, vt restituantur existentia, & reficiantur, quæ dolo, & culpa co[illegible]ctoris perierunt, non autem, quæ casu fo[illegible]to, vt censuit *Rota. dec. 27. num. 8. 9. par. 4. diu.* & facit *text. in leg. si quis fundum 10. §. si colonus ff. locat.* vbi etiamsi colonus promiserit habere innocentem ignem, non propterea tene-
9 tur de incēdio, quod processerit casu fortuito, & quod vbi pactum est, quod in fine locations reddantur bestiæ, intelligatur, quatenus extent, firmat etiam *Luderch. conf. 189. num. 5. verf. nec dicatur, & seq.* vbi etiam si datæ fuerint æstimatæ, & consonant tradita per *Rot. decis. 304. num. 5. ad fin. & decis. 556. num. 5. par. 2. rec.* & pa-
10 ctum, quod periculum esse debeat conductoris, intelligendum esse, & restringendum re pectu casuum præter naturam contingētium, non autem respectu mortis naturaliter secutæ, firmat *Ciriac. contr. 357. num. 12.*
11 Quæ tamen de rigore iuris non transeunt fine aliqua difficultate, quia sola æstimatio animalium, facit transire eorum periculum in conductorem, vt est *text. in l. quaero 56. §. fin.* & ibi *Bart. ff. locat.* censetur enim per eam facta emptio, & venditio, & translatum dominium in conductorem *l. 3. ff. eodem* [illegible] receditur ad euitandam labem vsurarū, & per coniecturas contrariæ voluntatis, vt d cam intra in proposito alterius locationis, seu soccitæ.
12 At vbi expresse fiat pactum, quod periculum omne spectet, siue pro medietate, [illegible] totum ad conductorem, tunc altera[illegible] locatio, quia cum in ea dominium rei [illegible]aneat locatori. *leg. non solet 42. ff. locat.* inde sequitur; vt etiam periculum absque culpa conductoris accidens ad locatorem spectare totaliter debeat, prout est *text. in leg. in iudicio 28. C. locat. & in § qui pro vsu*
13 *instit. eod.* & dictum est *in cap. 30.* de incendio, & alibi, vnde dicunt aliqui contractum, stante dicto pacto, esse iniustum, & illicitum, ac nullum, vt per *Petr. de Vbald. de duobus fratr. part. 5. num. 29.* & quod vbi locator non currit periculum, vel pro ea parte, qua non currit periculum, non possit licite percipere fructus, ait *D. Antonin. Florent. in summ. part. 2. cap. 7. num. 41.* vbi, quia esset capitale saluum, & per consequens contractus vsurarius, & alijs adductis sequuntur *Io. Bapt. Lupus in cap. nauiganti §. 1. num. 27. de vsur. & Caroc. d. tit. de Collat. num. 13. Cyriac. contr. 357. num. 15.* Imo
14 fortiùs, quod etiamsi Dominus faciat pactum, quod dimidium damni, quoquomodo contingens in boue, vel alio animali locato, spectet ad conductorem, idque non animo illud exigendi, si absq; eius culpa dānum contingat, sed ne durius boues exerceat, mortaliter peccet, tradit post *Guil. D. Antonin. d. cap. 7. §. 44.* & sequitur *Nauarr. in Manuali c. 17. n. 260. verf. quin, & si absque,* vbi reddit duplicem rationem, vnam, quia qui eius animum ignorant, scandalizantur de illo contractu, aliam, quia potest facilè dari casus, quod ipse decedat absque declaratione, & hæres conductorem vexet.
15 Verum loquendo in foro fori, quatenus cessent aliæ circumstantiæ, ex quibus conuincatur contractus enormissime læsiuus, aut vsurarum, vel alia labe infectus, solum pactum prædictum non esset sufficiens impedire eius executionem, prout sentiunt, *D. Antonin. & Nauar.* vbi proximè, vbi dicūt, quod posset hæres agricolā vigore pacti vexare, etenim nō est dubiū, quod omnis naturalis ratio, & æquitas dictet res, vt pereat Domino, non Conductori, vt ex præcitatis iuribus in proposito animaliū tradit *Cyriac. contr. 260. num. 14.* at non propterea
16 pactum, quod periculum spectet ad conductorem, est contra naturam contractus locationis, vt ex plur. tradit. *Azor. instit. moral. part. 3. lib. 9. capit. 7. quæstion. 3. in princ.* & admittit *Cyriac. d. contr. 260. num. 16.* vel quatenus sit contra naturam, vt videtur deduci posse ex *l. si quis fundum 10. §. si colonus ff. locat. & l. in iudicio 28. C. eo-*
17 *dem*, saltem non est contra substantiam eiusdem, *Duard. de socies. lib. 2. cap. 5. quæst. 4. num. 15.* nec est in se illicitum tale pactum, *summ. Siluestr. in verb. societas il secundo num. 2. verf. & similiter licitum erit,*
18 vnde nullo modo potest prætendi, quod annul-

annullet contractum, & licet negari nequeat esse onerosum conductori, tamen tale onus potest esse recompensatum per alia pacta fauorabilia eidem, vel in tenuitate mercedis, quo casu etiam Theologi consentiunt sustineri *Nauar. in Manual. d. cap. 17. num. 260. Siluest. in sum. d. verb. societas il 2. num. 2. Molin. de contract. disp. 503. num. 2. Less. de Iust. & Iur. lib. 2. cap. 25. dub. 3. num. 31. vers. notandum secundo Card. de Lugo eodem tit. tom. 2. disput. 29. num. 74.*

Et non est necessarium, quod compensatio sit facta verbis expressis, sed satis est, quod actu facta appareat, vt probabo infra in secundo modo concedendi animalia, nempe soccita. Et in proposito, quia mors secuta culpa conductoris, vt dictum est ipsius damno cedere debet, & secuta casu, vel natura, debet cedere damno locatoris, si fiat conuentio, quod quocunq; modo sequatur, cedat æqualiter damno vtriusque, quod fiat mutua compensatio, & sustineatur contractus, sensit *D. Antonin. florentin. in sua sum. tom. 2. tit. 1. cap. 7. §. 44. ad fin.* sed loquitur cum verbo dubitatiuo, fortè, & dicit, quod potest tolerari ad vitanda litigia, vnde bene erit aduertere ad alias circumstantias, quia maius videtur periculum mortis naturalis, & fortuitæ, quam culposæ. Et in simili si Boues in principio locationis æstimentur, & fiat pactum, quod æstimari etiam debeant in fine, & quatenus æstimatio decreuerit, debeat conductor supplere licet addatur etiam, quod si creuerit debeat cedere ipsius conductoris lucro, non propterea compensatur præiudicium eiusdem ex tali pacto resultans, cum Boues, vt plurimum potius semper vilescant, vt aduertit *Petr. de Vbald. in tract. de duobus fratr. par. 5. num. 29. ante med.* vbi fortiùs sensit talem additionem, quod si valor crescat cedat lucro conductoris, potius augere suspicionem, quod fuerit posita ad palliandum pactum præfatum onerosum, & exorbitans, ac de labe vsurarum contractum suspectum reddens.

20 Sed quatenus non adsit recompensatio, adhuc vbi non concurrant aliæ coniecturæ sufficientes ad conuincendum contractum vsurarium ita, vt solummodo dici possit ex dicto pacto grauari, & lædi conductorem, in foro fori, non omnis læsio conductoris sufficit ad annullandum contractum conductionis, sed debet esse vltra dimidiam, vt dicetur suo loco, & pactum prædictum potest esse, quod illam non importet, vnde de se solum non erit sufficiens ad reddendum contractum nullum, quicquid sit concurrentibus alijs pactis onerosis conductori, ex quibus simul iunctis, pateat læsio sufficiens, vel coniecturis conuincentibus contractum vsurarium, quia tunc, & pactum illud ponderandum erit, cum tamquam insolitum, faciat coniecturam, quæ cum alijs operatur, vt per *Cyriac. d. contr. 260. num. 17.* vbi alias plures coniecturas cumulat.

21 Quo autem ad secundum modum locandi animalia pro certa rata fructuum, vt videlicet conductor ea alere, & custodire debeat, & fructus sint communes, ille contractus pariter in se est sine difficultate validus, ac de iure permissus, quatenus pacta illum non alterent, & vitient, vt probant *text. in l. cum duobus §. in coeunda ff. pro soc. & in l. si pascenda C. de pac. Franc. Marc. dec. 888 part. 1. Molphes. ad consuet. Neap. tom. 3. part. 14. quæst. 18. nu 9.*

Verum in primis aduertendum, quod
22 hæc non est propria locatio, sed quasi quædam societas, & pro ea competit actio pro socio vt est *text. in l. si tibi area 14. §. sed si puerum ff. de præscr. verb.* vnde etiam vulgariter nuncupatur, *Soccita*, at nec etiam est pura, & simplex societas, sed est contractus innominatus, qui cum sit similis loca-
23 tioni, cum eius regulis procedit, vt dictum est de colonia partiaria in *cap. 5.* de colonis, est enim, & ipsa partiaria, vt de se patet, & habetur, *in l. si pascenda C. de pactis* & in specie, quod sapiat de societate, & locatione *Aldobrand. cons. 131. num. 1[illegible]. lib. 2.*

24 Sed pacta, & circumstantiæ hunc quoque contractum alterare valent, vel magis cum accedere ad societatem, aut ab ea recedere facere possunt, vt ecce, contrahi communiter solet ad quadriennium, cum pacto, quod in fine sint communia, & diuidantur pro æquali, ita vt conductor non solum lucretur continuo medietatem fructuum, sed etiam ratam capitalis, nempe singulo anno vnum vnguem Animalis pro indiuiso, vt dicit *Casta de rata quæst. 118. num 3.* & inde est, quod si dissoluatur ali-
25 quo casu soccita ante finitum quadriennium, debet Pastor habere ratam medietatis conuentæ correspondentem tempori, quo durauit *Cyriac. contr. 357. num. 9. Felic. de societ. cap. 9. num. 59.* quod pactum conuenit
26 societati, non locationi. Sic vbi communicatum dominium animalium non potest esse locatio, vt aduertit *Viu. dec. 142. num. 7.* & tunc esse societatem, & si non communicatum, esse contractum innominatum, tradunt *in l. si pascenda C. de pact.* [illegible] & post alios antiquiores *Corn. num. 3. & in repet. eiusdem*

dem num. 33. Cart. Iun. num.6 ad med. &
licet Alex. ibidem contrarium sentiat, vide-
licet, quod etiamsi tradens animalia domi-
nium sibi totale retineat, adhuc sit societas,
tamen prima est communis opinio, vt testa-
tur Gabr. cons. 62. num. 1. & pro ea facit,
quod non est vera societas, vbi non com-
municatur aliquod dominium, vt dictum
est in Cap.5. de colonis num. 19. & ad textum
ex quo principaliter mouetur Alex. in l. si
tibi area 14. ver. vel si puerum ff. de prescr.
verb. dicens ibi patere, quod etiamsi Do-
minus nullum transtulerit Dominium in
Pastorem, adhuc est societas, responderi
potest, quod hoc non dicit text. sed solum
dicit, quod qui pecus tradidit, non desijt
esse Dominus, quod est, quid diuersum,
est enim hoc requisitum separatum, &
27 æque necessarium ad esse societatis, quod
tradens rem non desinat esse Dominus, vt
expresse habetur in eadem l. si tibi area in
princ. & ideo dum text. dicit, quod ibi erat
contracta societas, quia tradens pecus non
desierat esse Dominus, non bene infertur,
quod neque Dominium communicauerat,
maximè dum id dicit ad oppositũ casus præ-
cedentis, in quo dixerat, non esse contra-
ctam societatem, quia translatum erat do-
minium totale areæ.

Retenta igitur communi, quod commu-
nicato Dominio animalium, contractus sit
societatis, eo vero totaliter retento, vel to-
taliter translato sit innominatus, inde in-
fertur, quod in secundo casu licet pænitere
re integra, non autem in primo Cart. Iun.
28 d. num.6. est enim regulare, vt in contra-
ctibus innominatis liceat pænitere re inte-
gra l. si pecuniam 5. in princ ff. de condict. ob
causas. Rot. dec. 130. num. 3. part.6. recent. in
29 nominatis verò non est locus pænitentiæ,
sed agendum ad implementum Bart. in l.2.
num. 7. de condict. ob ca. Randen cons. 43. n.
14. Marescot. var. cap. 90. num. 3. lib. 1. Coc-
30 cin. dec. 329. num. 4. sed quatenus sit inter-
posita stipulatio per eam contractus transit
in nominatum, & deficit esse locus pæni-
tentiæ l. ex placito C. de rer. permut. Bart. in
l. 2. in fin. C. de condic. ob caus. Castren. in l. 1.
§. fin. nu. 5. ff. de pactis & in rubr. de verb. ob-
lig. in fin. vbi Ias. num. 3. Galiaul. num. 90.
vnde sequitur, quod raro possit recedi, quã-
31 do rogatum fuit publicum Instrumentum,
quia notarij solent semper stipulari nomi-
ne eorum, quorum interest Soccin. Iun. in
ead. rubr. de verb. oblig. num. 333.

Et licet contrarium, quod stipulatione
interposita super contractu innominato, lo-
32 cus sit pænitentiæ, ex quo stipulatio sequa-
tur naturam contractus, super quo interpo-
nitur, senserit Roman. & Aret. in l. sciendum
ff. de verb. oblig. num. 24. vers. sed contrarium
vbi d. l. ex placito, duplicem accomodat res-
ponsionem. Tamen à priori opinione non
est recedendum, quia est magis communis,
& approbata à Rota coram Seraphin. decis.
427. num. 5. coram Coccin. decis. 329. num. 3.
ad med. & in recent. decis. 242. num. 4. par. 7.
& rationes Soccini Sen. subuertuntur à So-
cin. Iun. Nepote eius in d. Rubr. num. 380.
cum seqq. vt refert Mantic. de tacit. lib. 1. tit. 8.
num. 33. ad fin.

Patitur etiam dicta conclusio, quod à
contractu innominato liceat recedere re in-
tegra alias quàm plures limitationes, quas
omitto, ne nimis digrediar, sed octo earum
videri poterunt penes Mantic. d. tit. 8. nu.
31. & seqq. vsq. ad fin.

Et fiunt etiam à dicta cognitione, quod
33 contractus non sit locationis, sed societa-
tis, seu præscriptis verbis, aliæ illationes,
vti, quod si non est locatio, non est fauenda
remissio mercedis, prout fit in ea, vt dice-
tur suo loco, neque datur actio locati, sed
si est societas datur actio pro socio, si verò
est contractus innominatus, datur actio præ-
scriptis verbis l. si tibi area 14. ff. de prescr. verb
& est per se satis notum, vt dicit Molphes. ad
consuet. Neapol. part. 14. quæst. 18. num. 17.
34 Videtur autem communicatum dominiũ,
si animalia tradita sunt æstimata Castren. in
l. si pascenda C. de pact. & ibid. Alex. prope
fin. & Corn. in repet. num. 33. & alij con-
gesti per Sabel. in suis var. resol. & respons.
cap. 17. num. 12. vbi in fine capituli impri-
mit Rotæ decis. in Anagnina vsurarum coram
Manzanedo, quæ prius erat impressa post 2.
vol. cons. Farin. decis. 235. in qua eadem
conclusio firmatur in specie sub num. 1. qui-
35 bus addo, quod per estimationem in con-
tractu locationis factam, argui translatum
dominium in conductorem est text. clar. in
l. cum fundus 3. ff. locat. vnde à predicta
conclusione regulariter cessantibus alijs in-
dicijs contrarijs non erit recedendum, licet
non desint, qui contrarium teneant, quos
refert, & sequitur Mascard. de probat. concl.
36 663. num. 15. eis enim adhærendum erit,
vel cum stante translatione Dominij con-
tractus efficeretur vsurarius, quia ad effu-
giendum hoc delictum, sumitur potius in-
terpretatio, quod Dominium non fuerit
translatum, vt arg. l. merito ff. pro soc. & ex
Corn. repet. in l. si pascenda num. 46. C. de pact.
dixit Rot. in decis. 227. num. 12. vers. nam
pro responsione part. 4. diu. vel etiam vbi ap-
pareat æstimationem fuisse factã pro scien-
do

do valore ad alium finem, vt *in ead. decis. 227. num. 12. ad fin. part. 4. diu.* trasfert
38 enim dominium in locatione æstimatio, prout facit in dote, vt dicit *text. in d. l. 3. ff. loc.* & sic quatenus non adsint indicia cõtraria, vt tradunt *Paris. cons.* 81. *num.* 16. *lib.* 1. *Rimin. instit. tit. quib. alien. lic. num.* 134. *Cyriac. contr.* 220. *num.* 3. *& seq. Fontanel. de pact. nuptial. clauf.* 5. *gloss.* 8. *part.* 13. *nu.* 30. *vers. dixi, quod, Rot. coram Pen. decis.* 903. *num.* 2. *& in rec. decis.* 259. *num.* 16. *part.* 8. potest enim fieri ad solum effectum dignoscendi valorem, & sic facta nõ importabit translationem dominij *Mascard. concl.* 663. *num.* 13. *Castill. decis.* 21. *num.* 4. *Rot. coram Merlin. decis.* 428. *num.* 14.

Item communicatum censetur dominiũ,
39 si adsit pactum, quod finita soccita etiam animalia diuidantur, vt post *Bald. in l.* 1. *col.* 3. *C. de fruct. & lit. expens.* tradit *Gabr. cons.* 62. *num.* 2. *lib.* 1. & iste est propriè casus textus *in d. l. si tibi area* 14. *vers. sed si puerum ff. de praescr. verb.* vbi dicitur, quod stante simili pacto, tradens pecus, nõ desinit esse Dominus, sed datur actio pro socio, quasi dominium sit communicatum, prout requiri in societate supra dicebam.

40 E contra autem, si adsit pactum, quod fructus sint communes, tunc animalia ipsa non censentur communicata, *Bald. in l. cum duobus* §. *si in coeunda in lect. antiq. ff. pro soc.* & post eum *Alex. in d. l. si pascenda num.* 3. *C. de pact.*

Sunt igitur in hoc contractu diligenter perpendenda pacta, ad dignoscendum, quid
41 actum sit, & adhuc re dubia existente attenditur, quomodo partes contractum denominauerint, & talis reputatur *Molphes. ad consuet. Neap. part.* 14. *quaest.* 18. *nu.* 17. *ad fin. Rot. decis.* 227. *num.* 6. *part.* 4. *diu.* dico in dubio, quatenus ex pactis non dignoscatur, quia alias cognitio, quæ habetur ex pactis præualet denominationi, vt dictum est *in Cap* 3. de emphiteusi.

Quoniam vero sæpe etiam in isto modo contrahendi fit pactum, quo Dominus assecurat sibi capitale Bestiarum traditarum, quod pactum magis repugnat contractui
42 societatis, cum societas, sit ad instar fraternitatis, & requirat in supremo bonam fidem, & æqualitatem *Castracan. de societ. offic. cap.* 10. *num.* 20. *& seq. Rot. coram Gregor. decis.* 308. *nu.* 4. ideo tanto magis cau-
43 te agendum erit circa illud præcipue stante Bulla Sixti V. super societatibus ad caput saluum, quæ est inter suas in *Bullar. la* 45. expresse, & specialiter illud damnans.
44 Id tamen verum est si imponatur totum periculum Bestias recipienti, non si fiat pactum, quod periculum sit commune, licet, enim hoc pactum non conueniat conductioni, vt dictum est supra, tamen secus est in contractu isto soccitæ, quia in eo quatenus sit societas, vel illi similis, tale pactum est conforme iuris dispositioni, secundum quam in societate damnum debet esse commune *l. mutius, & l. si non fuerit* §. *Aristoff. pro soc. &* §. 1. *instit. eod.* & in terminis, quod in soccita animalium periculum debeat esse cõmune, *Saisel. in l. si pascenda n.* 2. *C. de pact. & ibid. etiam Ias. n.* 2. *Neguzan. cons.* 59. *n.* 2. *vbi de com. Azor. inst. mor. to.* 3. *lib.* 9. *cap.* 7. *quaest.* 9. *ad fin. Vin. dec.* 141. *n.* 4. *& seqq. vsque ad fin.* vbi ita iudicatum *Griuel. dec.* 38. *num.* 1. *& seqq. &* 11.

45 Quod, & procedit non solum, quando dominium animalium fuit communicatum, sed etiam, quando fuit totaliter translatum in Pastorem, seu socedarium, vt volunt præcitati, & signanter *Ias. d. num.* 2. *& Vin. in d. decis. num.* 8. vbi reddunt rationem, quia ad hoc, vt periculum sit commune, nõ est necesse, quod sit commune Dominium, sed sufficit esse communem rei vtilitatem, *per text. in l. Titius Sempronio vers. sed nec ipsius ff. de praescr. verb.* quem dicunt ad hoc singularem, sed ego vltra illum adduco alium *text. in l. cum duobus* 52. §. *quidam sagariam ff. pro soc.* vbi expresse habetur, quod si vnus habeat proprias pecunias penes se, ad emendum merces pro communi vtilitate societatis, & casu illas amittat, debet damnum esse commune socijs.

46 Hinc inferri videtur, quod idem quoque sit dicendum in casu, quo animalia non fuerint æstimata, nec aliunde appareat eorum Dominium translatum, aut communicatum cum Pastore, sed tamen in tali casu diuersimode sentiunt DD. quod enim periculum spectet totaliter ad Dominum, volunt *Castren. in d. l. si pascenda ad fin. C. de pact. Costa de ratione rata quaest.* 118. *num.* 6. vbi, quod non potest Dominus prætendere a Socedano nisi consignationem Pellis animalis mortui *Cyriac. contr.* 357. *num.* 4. *Griuel. decis.* 38. *num.* 27. & contrarium, quod damnum spectet ad Pastorem, etiamsi fortuito pereant *Bal. in d. l. si pascenda num.* 2. *C. de pact. Neguz. cons.* 59. *num.* 2. *&* 3. & quod si pereant morte naturali damnum sit Domini, si vero casu fortuito sit commune *Bal. in l.* 1. *num.* 27. *& seqq C. pro socio V bald. de duob. fratr. part.* 8. *princ. num.* 20.

47 Seruatur etiam aliquibus in locis de cõsuetudine, quod periculum casus fortuiti, & mortis naturalis spectet totaliter, & indistin-

stinctè ad Dominum animalia tradentem, vt testantur *Emilian. conf. 37. num. 3. Cyriac. contr. 357. num. 6.* vbi etiam reddit rationem, quia rusticus amittit laborem, & alimenta præstitita, & partem animalis, quã fuerat lucratus, & ideo Dominus debet amittere residuum; sed quidquid sit de consuetudine, ratio ista semper non militat, nam potest euenire casus mortis animalis, in quo rusticus nihil amittat, non partem animalis, quia non sit eam lucratus, neque alimenta, aut laborem, quia, vel paruo tempore, illa impenderit, vel quia fuerit recompensatus in fructibus annuatim, vel etiam diutim perceptis, quod omnino considerandum, quia non ita euenit in societatibus aliarum rerum, prout etiam considerandum est, quod in societate ista, vt plurimum capitale animalium non ita ponitur, vt expendi, aut vendi, seu aliter consumi debeat in communem vtilitatem, prout ponuntur in alijs societatibus pecuniæ, vel merces, sed tantum ponuntur, & conferuntur fructus, vt animaduertit *Card. de Lugo de Iust. & iur. disp. 30. num. 25.*

48 At si adsit expressum pactum, quod capitale sit saluum Domino, quoad Bullam præfatam *Sixti V. super societat. ad caput saluum*, sciendum, quod prohibet tantum contractus palliatos, & contrarios iuris dispositioni, addendo nouas pænas, non alios iuri communi conformes, vt tradunt *Comitol. resp. moral. lib. 3. quæst. 12. num. 3. vers. 3. propositio*, vbi refert ita dixisse Cardinales, qui eam composuerunt *Farin. conf. 54. num. 8. ad fin.* vbi quod expresse admittit pactiones, & conuentiones secundum iustitiam, & æquitatem iuris communis, & dixit *Rota coram Millino decis. 212. num. 2. & coram Coccino decis. 70. num. 7.*

49 Vnde licet de natura, & iustitia societatis sit, quod damnum in ea eueniens sit cõmune, & ideo pactum, quod damnum ab vno sentiri non debeat sit improbum, & sapiat vsuram, vt ex *Bald. in l. 1. numer. 29. C. pro soc. Dec. conf. 110. & al. firmat Cancer. var. lib. 3 cap. 7. numer. 51.* tamen si
50 eueniat in fine societatis, capitale esse saluum de iure testiturndrm est ei, qui illud posuit, *Corn. conf. 54. num. 3. post princ.* vbi *de com. lib. 1. Paris. conf. 85. num. 4. lib. 1. & conf. 110. num 21. & 22. lib. 2. Rot. cor. Coccino decis. 310. num. 1. & in Rec. decis. 214. num. 19. par. 6.* & est etiam opinio Theologorum *Less. de Iust. & iur. lib. 2. cap. 25. num. 18. Molin. de contract. disp. 416. n. 3. & 5. in fin.* vbi nisi aliud velit consuetudo loci *Card. de Lugo de Iust. & iur. disp. 3. num. 14.* vbi reiicit *Filiuc. tract. 3. cap. 3. num. 45.* volentem, quod si remaneat solum capitale solui debeat aliquid ei, qui operas perdidit, cuius opinio tanto faciliùs reiicienda est in societate ista, ex quo operæ solent dictim esse compensatæ in fructibus, imo vel adest pactum, vt Pastor socedarius lucretur de capitali, & habet suum lucrum si capitale est saluum; aut non adest, & posuit operas, vt cũ fructibus compensarentur, non cum capitali, & ideo de illo prætendere non potest.

Dum igitur de iure ponens capitale in societate debeat quidem subiacere periculo amissionis, sed si id non amittatur, debeat illud rehabere, hinc sequitur, vt habeat
51 spem illud recuperandi, talis autem spes potest deduci in pactum, & assecurari, prout assecurantur naues, & venduntur fructus agrorum futuri, & incerti ex tradit. per
52 *Rot. coram Coccin. decis. 70, num. 3.* & non solum assecurari poterit hoc modo capitale, sed etiam certum lucrum, faciendo videlicet tres contractus, vnum societatis ad commune lucrum, & damnum, alium, quo assecuretur capitale, & tertium, quo ad euitandas controuersias, & cõputationes taxetur, & assecuretur fructus in certa summa, & quandocumque fiant isti tres contractus distincti, & bona fide, nullum adest dubium quod valeant *Nauar. in Manual. cap. 17. n. 253. vers. notandum tamen, & de vsur. n. 32. Filiucc.* qui latè explicat modum practicandi singulos prædictos contractus in societate hac animalium *tract. 38. cap. 5. nu 86. & seqq.* & ita contrahi posse societatem, cum capitali saluo, & certo lucro moderato admittitur Romæ, & per totam Italiam, vt dixit *Rot. in vna Viterbien. transactionis 4. Iun. 1663. §. & quod coram R. P. D. Taia quæ habetur post Torr. de pact. fut. succ. decis. 168. ac etiam in Recent part. 14. decis. 74.*

53 Imo, & non solum expresse possunt fieri dicti tres contractus, & separatim, sed etiã tacitè, ac eodem tempore, & etiam implicite *Nauar. in man. d. cap. 17. num. 255. ver. addo quod, & de vsur. num. 32. vers. addimus præterea*, in quibus tamen locis semper repetit, dummodo cesset omnis fraus, & dolosa simulatio, ad quod præcipue erit aduertendum *Marescot. resol. 132. num. 21. lib. 2. Grattian. disc. 589. num. 13. Card. de Lug. de Iust. & iur. disp. 30. num. 46. & 47. Dian. part. 1. tract. 8. resol. 3. vers. & hac omnia, & dixit Rota in dicta Viterbien. transactionis §. & quod redigendum.*

54 Et implicitè facti dicentur contractus prædicti, si periculum, quod in se suscipit

 ani-

animalia recipiens, appareat compensatum cum aliis pactis fauorabilibus sibi, & præcipuè cum retentione maioris partis fructuum, vt sentiunt præcitati, & vltra eos apertè *Molin. de contract. disp. 503. per tot. dum num. 2.* dicit valere pactum assecurationis capitalis animalium, dummodo periculum compensetur cum parte aliqua fructuum, & *disp. 417. num. 10. Rebell. de oblig. iust. lib. 15. quæst. 6. n. 6. vers. aliam regulam.*

55 Vnde materia ista satis reduci videtur ad iustitiam, vel iniustitiam, si enim contractus consideratus totus simul cum omnibus suis pactis simul iunctis, prout considerati debere tradit in his terminis *Rot. decis. 227. num. 15. part. 4. Div.* non obstante, quod contineat pactum prædictum capitalis salui recipienti animalia onerosum, sit iustus, & æquus, censetur onus illud compensatum, & sic implicitè factus contractus assecurationis capitalis ex præcitatis, & vltra eos *Less. de iust. & iur. lib. 2. cap. 25. num. 31. vers. notandum secundo.*, & melius, ac latius *Molphes. ad consuet. Neap. tom. 3. part. 14. quæst. 18. num. 26. & seqq.* qui etiam ante *num. 20. & 21.* ex pluribus firmat regulam generalem, quod in hac societate omnia pacta sint licita, quatenus simul cum aliis considerata nimis non grauent, & e contra generale esse, vt pacta inæqualitatem causantia sint illicita docuit ex sensu DD. *Div. Antonin. Florent. in summ. tom. 2. tit. 1. cap. 7. §. 39. prope fin.* & secutus est *Navar. in Manual. cap. 17. num. 161. ad fin.* & generaliter, quod omne pactum, quo neutra pars plus iusto grauetur sit licitum in locatione, vel societate animalium non considerato quolibet pacto de per se, sed omnibus simul, firmat pluribus congestis *Molphes. ad consuet. Neap. tom. 3 part. 14. quæst. 18. num. 20. & seqq.* vbi *numer. 26. & 27.* etiam in specie de pacto prædicto capitalis salui.

56 Et vltra authoritates Doctorum pondedero *text. in l. si non fuerint 29. in princ. ff. pro soc.* in quo habetur, quod si fiat societas cum pacto, quod vnus ex socijs nullum damnum sentiat, & partem lucri habeat, contractus sustinetur, quatenus opera illius, qui damnum sentire non debet, compenset ipsius damni periculum. Vnde hoc pactum capitalis salui de Iure non est improbatum, nisi quatenus non sit compensatum, imo vbi adest compensatio, est expresse admissum, ac proinde non debet censeri prohibitum per prædictam constitutionem Sixtinam, quæ non prohibet nisi contractus iuris dispositioni contrarios ex supracitatis *nu. 48.*

57 Et licet *Cyriac. contr. 357. sub num. 16.* in his terminis tradentis animalia sub pacto, quod sibi sint salua textum præfatum *in d. l. si non fuerint* retorqueat dicendo, quod ex parte Domini nihil aliud adsit nisi capitale, & propterea non possit per illud censeri recompensatum pactum prædictum, tamen quidquid sit in aliquibus casibus, vti si ageretur de ouibus infectis, vel similibus animalibus, quorum mors valde esset periculosa intra tempus societatis, possunt tamen esse alia, in quibus iuxta communiter accidentia, periculum sit adeò remotum, vt bene compensari valeat cum alijs pactis alteri parti illud in se suscipienti fauorabili-
58 bus, an autem adsit, vel ne talis recompensatio: standum erit iudicio prudentis, vt dicit *Less. de iust. & iur. lib. 2. cap. 24. dub. 3. numer. 31. ver. notandum secundo*, vel expertorum, vt dicit *Molphes. ad consuet. Neap. to. 3. par. 14. quæst. 18. sub num. 20.* qui quidem experti considerare debebunt qualitatem animalium, & loci, in quibusdam enim pactum, quod debeant restitui in eadem qualitate, & sic capitale saluum fore, magis grauat, & in quibusdam minus, propter maius, & minus periculum mortis eorum, prout etiam pactum, quod illa recipiens, & custodire, ac alere debens habeat medietatem fructuum, potest esse æquum, ac etiam potest esse alteri ex contrahentibus onerosum, prout animalia requirunt maiorem, & minorem curam, & impensam, ac maiores, vel minores fructus reddunt, ac iuxta qualitates locorum.

Quare cum non possit dari certa regula, ac etiam quia hæc non est proprie locatio, vt dictum est, sufficiat prædicta tetigisse. Cæterum siquis plura de hoc contractu desiderat, adeat scribentes, & repetentes in *l. si pascenda C. de pactis*, & vltra eos *Caroc. in d. tit. de colloc. & Costom de rata qu. 118.* & alios, qui ab eis citantur, & quoniam hæc est materia, quæ spectat etiã ad Theologos, ita vt aliqui Legistæ tremulenter eã attingant, prout de se dicit *Petr. de Vbald. in tract. de duob. fratr. par. 5. num. 29. ad fin.* videre poterit signanter *Div. Antonin. florent. in sum. tom. 2. tit. 1. cap. 7. §. 39. cum plurib. seqq. Rebel. de oblig. iust. lib. 15. quæst. 6. Azor. instit. mor. par. 3. lib 9. cap. 5. Molphes. in sum. par. 2. tract. 12. cap. 11. num. 37. & seqq. & Filiucc. tract. 38. cap. 5.* penes quos habebit casus valde distinctos, & modos
59 contrahendi licitos, & illicitos. Semper tamen optima erit cautela, quod contrahentes protestentur nolle recedere à dispo-

sitione

ritione dictæ constitutionis Sixtinæ, per ta-
lem enim protestationem euitari pænas il-
lius dixit *Rot. in præcitata Anagnina vsura-
rum cor. Manzanedo impres. post 2. vol. cons.
Farin. decis. 235. & per Sabell. post cap. 17.*

Locatio autem ad vecturam, ex quo est
concessio animalis ad certum vsum pro mer-
cede in pecunia numerata, est etiam ipsa ve-
ra, & propria locatio, quia conuenit ei
definitio locationis, de qua supra in *Cap. 1.*
& ideo sine dubio fieri potest, & regulis
generalibus locationis subiacet. Circa eam
autem sæpe contingit dubitare de periculo
animalium locatorum. Et cum regula sit
periculum rei locatę spectare ad locatorem
vt Dominum, sequitur, vt etiam in hoc
casu, si equus verbi gratia conductus ad ve-
cturam deterioretur, vel moriatur in itine-
re, Domino pereat, nec teneatur condu-
ctor eius pretium restituere, nisi fortè eius
culpa saltem leuis intercesserit, vt tradunt
*Bald. cons. 22. lib. 3. Cagnol. in l. contract. 23.
num. 47. ff. de regul. iur. Pappon. cons. 98. nu. 6.
vers sed præmissis, & seq. Valenzuel. cons. 108.
num. 3. & 4. Viu. decis. 1. num. 3. Fontanel. de-
cis. 533. num. 1. & seqq.* & in simili si com-
modauero tibi equum, quo vtaris vsque
ad certum locum, si nulla culpa tua inter-
ueniente in ipso itinere deterior equus fa-
ctus sit, non teneris commodati, nam ego
in culpa ero, quod in, tàm longum iter
eum commodauerim, qui eum laborem
itinere non potuit dicit *text. precisè in l.
ff. commod.*

Verum contra dictam conclusionē, quod
requiratur culpa saltem leuis, & sic non
sufficiat leuissima est *text. in §. qui pro vsu
Inst. tit. de locat.* vbi expresse habetur con-
ductorem iumenti debere adhibere curam,
quam adhibet diligentissimus paterfamilias
rebus suis, vnde deducitur eum teneri
de leuissima, quia culpa leuissima est omi-
ssio ea, quæ diligentissimus fecisset *De-
cian. in tract. crim. tom. 1. lib. 1. cap. 6. num. 23.
& al. adduct. in c. de conductore, quid pos-
sit & c.*

Sed respondetur, quod aut ille superla-
tiuus *in dicto §. qui pro vsu* est loco positiui,
& intelligitur id est diligens, aut dispositio
illius textus, procedit vbi materia locatio-
nis requirit sui natura diligentiam exactis-
simam, vt explicat, *ibi gloss. in ver. diligen-
tissimus*, & latiùs habetur *in d. cap. de condu-
ctore. & c.* quæ quidem diligentia exactis-
sima regulariter non requiritur in animali-
bus ad vecturam locari solitis.

Incumbit tamen in casu mortis equi cō-
ductori onus probandi mortem ad se exi-
mendum ab obligatione illum restituendi,
vt sentiunt præcitati, & optima ratione,
quia videlicet hoc est fundamentum suæ
exceptionis, quam reus probare debet *Se-
raph decis. 404. num. 7. Mantic. decis. 111. n. 8.
Rot. decis. 346 num 4. post Posth. de manut.*

64 Et probatio sufficiens in hoc casu est per
testes examinatos in loco periculi ad per-
petuam rei memoriam sine citatione partis,
præcipuè propter difficultatem illam citan-
di tanquam absentem regulariter à loco il-
lo iuxta doctrina *Bart. in l. 2. C. de naufrag.
lib. 1.* quam alij sequuntur in his terminis
relati per *Cancer. var. par. 1. cap. 14. num. 56.
& Fontanel. decis. 533. num. 13.*

Non tamen propterea restringenda est
facultas probandi mortem equi per dictos
testes examinatos in loco, vbi ipsa mors
accidit, sed poterit etiam fieri probatio,
vbi facta fuit locatio, vel vbi conductor
conuenitur, vt monet *Fontanel. d. decis. 533.*
65 *num. 14.* & non adest dubium probari mor-
tem equi in itinere per simplicem fidem
alicuius cum iuramento proprio Ambascia-
toris, vt post *Bald. in rubr. C. de fide instr.
tradunt Bauer. de virt. iuram num. 94. Ber-
tach. de Gabell. par. 7. princ. num. 36. in fin. Se-
raphin. de Iuram. priuil. 27. num. 14.*

66 Imo nec satis erit conductori probare
equum, quam equitabat decessisse, sed ne-
cesse habebit probare in specie decessisse
equum sibi locatum conuincendo, videli-
cet identitatem *Ias. in l. non hoc num. 1. C.
vnde legit. Natt. cons. 80. num. 4. & alijs addu-
ctis Menoc. præs. 15. num. 27. lib. 6. Seraphin. de
Iuramen. priuil. 27. numer. 15. & de communi
Cancer. var. lib. 1. cap. 14. num. 54.*

67 Probabitur autem identitas per colorē,
& alia signa, & demonstrationes, vt post
*Ias. & alios dicit Cancer. in d. cap. 14. nu. 54.
Fontanel. decis. 533. numer. 12. Barz. decis. 84.
num. 14.* & sufficere solum colorem voluit
*Bim. cons. 18. num. 13.* & idem, quod peten-
te actore equum morellum, sufficiat proba-
re equum morellum esse mortuum, voluit
*Aldobran. in cons. 19. numer. 19. & seq. lib. 2.*
sed contrarium, quod solus color non suf-
ficiat voluit *Alex. in consil. 183. num. 17. lib. 6.*
& in rigore hæc videtur verior, quia vnica
68 demonstratio non probat identitatem, sed
requiruntur duæ ex adductis per eumdem
*Alex. ibidem, & per Surd. decis. 339. num. 5.
vers. probari autem, & Rot. cor. Burat. decis.
132. num. 5.* maximè dum pluribus adapta-
tur, prout esse solet color animalium ad
tradita per *Corn. cons. 91. num. 14. vers. secus
videbitur lib. 1. Magon. dec. flor. 2. numer. 17.
Gregor. decis. 455. num. 10. & ibi Add.*

69 Hinc licet detur praxis probandi identitatem animalium per stigma, seu signum, vulgo merco *Bart. in l. stigmata 3. ad fin. C. de fabricen. lib. 11.* quem sequitur *Rot. decis. 288. n. 1. par. 8. rec.* talis praxis esset periculosa, vbi ageretur de vnico equo, licet facilius admitti posset in probanda identitate gregis, de quo loquitur *Rot. ibi*.

70 Probatio autem, quod non interuenerit culpa sua, non est necessario facienda à Conductore, quia regula est, quod quando agitur de casu, qui absque culpa euenire solet, prout est mors, culpa non praesumatur, vt docent *Bart. & alij in l. si quis ex argentarijs §. an verò haeredes ff. de eden.* & ideo in proposito, quod si locator praetendat culpam conductoris ad vecturam interuenisse, ipse probare illam debeat, firmat *Valenzuel. cons. 108. num. 9. Cancer. d. cap. 14. nu. 52. & 53. Vin. d. decis. 1. nu. 10.* qui allegat plures, quàm vellet in re, tàm nota *Fontanel. d. decis. 533. num. 6. vbi alios adducit, & numer. 10. reijcit Ripol. var. resol. cap. 12 ex numer. 129.* vbi videtur contrarium sensisse,
71 *& num. 11.* dat consilium, quod hoc non obstante Conductor, vbicumque mulus infirmetur, vel moriatur, vel in viciniori loco, si illic non est commoditas instet sibi tradi aliquod testimoniale de casu, qui sine culpa sua successit dicens, quod ita consulũt omnes, qui hanc materiã tractant, & signanter *Caualcan. decis. 7. alias 53. par. 2. à n. 22.*

Et hoc non procedit solum in Conductore ad vecturam, sed generaliter in quocũque alio, & non solum circa pericula animalium, sed etiam aliarum rerum locatarum, vt dicetur quoque alibi, & signanter in *Cap. 29.* de conductore, quid possit & ad quae teneatur circa rem *num. ....*

Neque obstat *text. in l. si quis fundum 10 §. Imperator ff. locat.* vbi expresse loquitur de conductore, & tamen requirit probari posse fraudem non interuenisse, ibi, *Si Capras latrones citra tuam fraudem abegisse probari potest*, quia plures responsiones sumi possunt ex pluribus intellectibus, qui dantur illi textui *per glos. ibi verb. probari*, & precipue, quod Conductor eo casu repetebat mercedes, tanquam indebitè solutas, vt patet ex verbis ipsius *text. in fine §. ibi, mercedes vti indebitas recuperabis*, vnde nil mirum si ipsemet probare debebat suam frau-
72 dem non interuenisse, quia hoc necessarium erat ad conuincendum mercedes solutas fuisse indebitas, prout conuincere debet, qui indebitum repetit *l. cum de indebito 25. ff. de probat. c. 11. qui conqueruntur de solut. Merlin. decis. 26. num. 1.* nec concludebat probatio, quod latrones capras abstulissent, quia poterant eas abstulisse interueniente fraude locatoris, & sic non essent indebitae mercedes, quod sufficit, quia in iudicio repetitionis indebiti, satis est excludere indebitum per possibile *decis. 145. num. 2. par. 3. decis. 592. num. 27. par. 5. & decis. 319. num. 16. par. 9. rec.*

73 Culpa autem erit sine dubio, si conduxit pro certo onere ferendo, & deinde magis onerauit, si enim propterea rumpatur mulus, datur actio locatori aduersus eum, vt est *text. express. in l. qui insulam 33. §. qui mulas ff. loc.* vbi, quae actio detur, vnde si is, qui conduxit equum pro se ad equitandum, & eundum in aliquem locum, in dorso, seu, vt vulgo dicitur, in groppa superinduxerit socium, vel appoluerit valisiam, ac propterea equum deteriorauerit, vel perire fecerit ipse tenebitur, vt docuit *Bart. in l. vn. C. ne quid. oner. publ. imp. lib. 10. Paris. cons. 123. nu. 7. lib. 1.* & alii adducti per *Fontanel. decis. 535. num. 3. & Molphes. ad consuet. Neap. par. 14. quaest. 18. num. 2.*

74 Verum, an sufficiat locatori probare, quod conductor valisiam, vel aliud super imposuerit, vel non sufficiat, sed vlterius probare debeat, quod propter illam super impositionem equus perierit, non transit sine difficultate, nam *Fontanel. in dicta decis. 533. num. 5.* optimè animaduertit, quod DD. qui tractant de hac re, non dicunt simpliciter, si nimis onerauit mulum, sed addunt, & ex hoc ille periit, vel est deterior effectus, & ego vlterius obseruo, quod eodem modo loquitur etiam *text. in d. l. qui insulam 33. §. qui mulas ff. locat. ibi cum maiore onere conductor eas rupisset*, vnde vel curandum fieri talem probationem, vel quod econtra conductor probet malum non inde euenisse, vt consulit ipse *Fontanel.* vel considerandum, an onus fuerit vltra condignum, vel vltra solitum prout requirunt *Caguel. in l. contractus 23. num. 48. ff. de reg. iur.* & aliis adductis *Valenzuel cons. 108. numer. 7.* vel etiam si valisia non stabat bene firma, & nocuit animali cui fuit super imposita, & si fuit factum iter vltra monitum mariscalchi, quia haec omnia conuincunt culpam Conductoris, vt considerauit in casu suo *Paris. d. cons. 123. num. 7. lib. 1.*

75 Praeterea si adfuisset Iuuenis Locatoris vulgo Vecturinus, qui non contradixisset illi superimpositioni oneris, inde excusaretur Conductor, & excluderetur eius culpa. *Fontanel. d. decis. 534. num. 6.*

76 Est etiam in culpa Conductor, si non pauit equum, quia idem est, ac si necaret, qui

qui enim detrahit alimenta, necare videtur *l. necare ff. de liber. agnosc.*

77 Imò conductor ad vecturam, debet bene pascere equum, aliàs si macer factus sit, tenetur ad interesse, vt dicit *Bart. in l. animalia 18 nu. 3. C. de curs. publ. lib. 12. Ios. Ludou. decis. Lucen. 10. num. 16.* & ideo debet ei dare solitum pensum, & solita cibaria, aliàs eius damno cedet interitus, & deterioratio *Fontanel.* qui alios citat *decis. 535. num. 15. Molphes. ad consuetud. Neap. 10. 3. par. 14. q. 18 num. 2. & 3.*

At hoc limitatur, si Auena sit plus solito cara, quia tunc non tenetur ei dare, quantum vbi est vilis, vel iusto pretio venditur, vt dicit ipse *Bart. in d. l. animalia in fin. & sequitur Fontanel. dec. 535. num. 19. & seqq.* vbi maxime exclamat contra hospitatores facientes eam soluere vltra debitum, dicens Excellentissimos pro reges propulsasse Latrones ab itineribus illarum partium, eosque se recepisse ad hospitia publica, vbi maiora forsan damna, quia magis continua faciunt.

78 Præterea limitatur si adsit famulus Locatoris, qui curam habeat equi, tunc enim non imputandum conductori, nisi quod noluerit subministrare pecunias necessarias, si enim ipse in hoc non fuit renitens, & adhuc equus malè fuit pastus, imputandum famulo, cuius curæ esse debet, vt bene pascatur *Fontanel. dicta decis. 535. num. 18.*

79 Item culpa esset si Bestia in morbum incidente in itinere Conductor illam non custodiret, seù non consignaret eam hospiti, qui diligenter eam custodiret, & propterea etiam in tali casu teneretur *Bald. cons. 21. in fin. lib. 3. Cotta in memor. ver. Scolaris Cancer. var. lib. 1. cap. 14. num. 55.*

80 Imo tenetur conductor etiam emere medicinas pro equo curando absque spe repetitionis, quia dum tenetur ei subministrare alimenta, veniunt etiam medicinæ necessariæ, vt in terminis tradit *Vin. decis. 1. nu. 13.* vbi etiam iudicatum refert non potuisse cōductorem illas repetere. Sed ibi erat impensa modica, vt habetur *num. 12.* quod est aduertendum, quia si equus conductus incidat in morbum magnum, qui impediat Conductori eius vsum, & requirat magnam curam, poterit conductor eum consignare hospiti, vt ipse diligenter eum curet vsque quo possit Dominus certiorari, & eius curam assumere, vt post alios dicit *Cancer. d. num. 55.* & quatenus non inueniat, qui eas præstet, debet ipse illas subministrare, sed repetere poterit, vel retinere in mercede, vt post *Narbon. dicit Fontan. dec. 535. n. 16. & 17*

Et dum tenetur adhibere medicinas tenebitur etiam, adhibere Mariscalcum, qui eas ordinet, & applicet, & si probetur conductorem illum non quesijsse, arguetur culpa, nisi fortè locus non esset tutus pro eo, vt in casu *Ald. brand. cons. 19. num. 16. lib. 2.* vbi etiam alias excusationes adducit conductoris, nempè, quod non constaret in loco illo adesse Mariscalcos, neque, quod si medicinæ adhibitæ fuissent profuissent, vt videre est *num. 11. & 14.* sed hæc vltima non est tuta, & contrarium tenet *Ambrosin. decis. Perus. 17. num. 10.*

Non autem sufficeret probare factum iter cum equa clauda nisi probetur etiam immoderatum, vt habetur in *decis. Bonon. collect. per Gypt. decis. 22. num. 8. & seq.*

81 Culpæ quoque ascribitur Conductori ad vecturam, si equum vltra modum percusserit, vt ocius iret, & vltra modum dicitur signanter, si percusserit ligno, vel fuste, non si calcari, vel flagello, quia ista sunt instrumenta solita ad hoc destinata *l. 1. & ibi Bar. & aly C. de cur. publ. lib. 12. Cagnol. in l. contractus 23. num. 48. Fontanel. decis. 535. nu. 8. Caroc. de locat. tit. de imperitia Caprar. nu. 2. Molphes. ad consuet. Neap. par. 14. quæst. 18. num. 3.*

82 Ascribitur etiam culpæ conductoris ad vecturam, si mutauit viam solitam, & iuit per insolitam, ita vt si inde aliquod infortunium successerit, vti si inciderit in Latrones, qui animal conductum abstulerint, vel animal corruens obierit, tenebitur ipse eius pretium Domino restituere, *Fontanel. decis. 534. num. 1.* vbi quod hæc est præcipua culpa, quæ solet impingi conductoribus *Aldobrandin. cons. 19. num. 3. lib. 2.*

83 Et idem erit siquis conduxerit equum vsque ad vnum locum tantùm, & deinde vlterius progressus illum duxerit, imo hæc erit culpa valde maior, adeò vt iste non solùm teneatur ad damna locatori, sed etiam ad pœnam actione furtiua, vt probant *text. in l. si vt certo §. denique ver. quin imo ff. commodat. Negusan. cons. 524. num. 6. & admittunt Ios. Ludou. decis. Lucen. 10. num. 1. & magon. dec. Flor. 56. num. 1.*

Verùm quoad actionem furtiuam, quatenus conductor bona fide, animo continuandi conductionem, prosequutus fuerit cum equo conducto iter suum, vltra locum conuentum, non facile admitteretur, quod intentari posset, non enim sunt Iudices regulariter, tàm rigidi, & acres, vt pro eo quod potest fieri sine dolo, & communiter etiam fit à viris honestis ex præsumpta mēte locatoris, cui currit suum salarium quocum-

eumque eatur, instituere velint iudicia criminalia, vt dicit *Fontanell. decis.* 534. *nu.*2. & esse culpam leuem ire vltra locum maximè si duret tempus locationis, voluit etiã *Bimius cons.*18.*num.*23. potuit enim conductor credere se facere rem potiùs gratam, quam displicentem Locatori, quod sufficit ad illum excusandum à delicto, & minuendam culpam *Magon.d.decis.flor.*56.*nu-*
84 *mer.*2. & quidem quoad furtum, tunc demum, quis videtur illud committere, si intelligat inuito Domino re vti §. *placuit Inftit.de oblig. quæ ex delit. nasc.* nec furti tenetur, qui dedit alicui damnum, sed requiritur, quod dederit illud fraudulenter, furtum enim est contrectatio fraudolosa lucri faciendi gratia, dicit *text.in* §. *furtum il primo Inst. de oblig. quæ ex delic. & in l.*1. §. *furtum ff. de furt. Farinac.quæst.*165.*num.*4. & vbi conductor habuit animũ continuandi solutionem mercedis deficit causa faciẽ-
85 di lucrum, & qualitas fraudis, & in dubio capienda est præsumptio, quæ delictum excludat *l. merito ff. pro soc.* & in terminis latius comprobat *Mantic. de tacit. lib.*5. *tit.* 15.*num.*40. *& seq.Caroc.de locat.tit. de renouat.locat.declarat.*6 *fol. mihi* 165.
86 Quo autem ad damna, & interesse Locatoris prouenientia ex illo progressu itineris, benè tenebitur conductor ea reficere *Ripol.var.cap.*12.*num.*194. *Ambrosin. decis. Perus.*17.*num.*9.*Fontanel.d.decis.*534. *nu.*3. & datur aduersus eum iuramentum in litem *Plot. de in lit.iur.*§.19.*num.*2. Præcipuè si equus non erat solitus locari, nam alias si erat solitus locari, contrarium sentit *Caroc. de locat.tit. de renou.locat. declarat.*6.*numer.*9 *fol. mihi* 165.
87 At vbi teneretur conductor ad damna, excusaretur si ad fuisset famulus locatoris, qui tali progressui itineris consensisset, seù etiam ab eo non reclamasset, dum poterat, & tunc non valeret conductor, neque ad damna condemnari, sed solum ad mercedem, vt in casu quo Lucæ conductus fuit equus vsque ad Senas, & deinde ductus vsque ad Romam consentiente famulo, ipsoque posteà redeunte, equus mortuus est fuit decisum per *Rot.Lucensem penes Ios.Ludou.decis.* 20. vbi in fine inuehit valde contra istos famulos hospitum, & in simili casu, in quo ipse famulus postea cum equo aufugit *Rot. Florentina penes Magon. decis.*56. *per tot.* & ob id optimum consilium esse pro conductore, vt sibi nihil imputari valeat, accipere famulum à locatore, qui equi conducti curam habeat, dicit, *Ripol.var.cap.*12. *n.*295. & consentit *Fontanel. decis.*534. *n.*6.

88 Aduertum tamen circa dictos famulos hospitum, vulgo *vecturinos*, quod aut dantur ab initio contractus locationis, vt custodiant equum, aut dantur ex post, vt custodiant personam conductoris, ne videlicet recedat cum equo, & in primo casu, videtur Dominus in se assumpsisse custodiam equi, ita vt ad eam non teneatur conductor, sed teneatur custos, & eo deficiente sibi imputare debet Dominus, qui malum custodem elegit; in secundo verò secus est, quia in ea cõductor obligatus remanet prout contrahendo simpliciter adstrictus fuit ab initio, vt distinguendo voluit *Bald. in l. ex Diui Pij num.*3. *C. loc.* & sequitur *Magon. decis.flor.*56.*num.*12. Et dati ab initio liberant quidem conductorem ab onere custodiæ ita, vt per malam custodiam non teneatur, sed non possunt ipsi Vecturini tollere, perimere, aut aliter alterare obligationem ipsis Dominis locantibus quæsitam, vt docet *Ang. in l. qui Romæ* 122.§. *callimacus num.*1.*ff. de verbor.oblig.* vbi etiam *Alex. num.*3. *Caroce.tit. de casibus quæst.*11.*a.nu.*46. vbi addit rationem, quia quandoque ex aliqua recognitione de facili à conductoribus equorum corrumpuntur. Verum consideranda qualitas Vecturini, & consuetudo locorum, quia solent habere quandoque tacitum mandatum à Dominis, saltem ad prorogandum contractum locationis, vt per *Magon.d.decis.flor.*56.*num.*8.*vers. accedebat etiam*, & positi pro locandis equis reputantur institores *Decian. cons.*29.*numer.*5. *lib.*1. & ideo obligant Dominum *Botta consil.*105. *num.*13. *ad fin. & seq.*
89 Quoniam autem, vt dictum est, conductor tenetur reficere damna, culpa sua euenientia in animali locato, meritò dubitari potest, an teneretur etiam continuare solutionem mercedis equi ad vecturam conducti, culpa sua mortui, vsque ad restitutionem pretij, vel saltem vsque quo durabat locatio. Et pro affirmatiua facit, quod hoc est damnum culpa sua eueniens domino, & quod dum conductor ad mercedes ei teneretur, si animal non fuisset mortuum, idem dicendum eo mortuo culpa sua, nam culpa non debet culposo prodesse, & alteri nocere *l. sine hæreditaria in fin.ff. de negot. gest.l. si ab hostibus* §.1.*ff. sol. matr.* Pro contraria verò facit, quia perempta re locata, finitur locatio *Surd. cons.*400. *num.*8. *ad fin. & seq.* etiamsi pereat culpa conductoris *Decian. cons.* 8. *num.* 10. *lib.* 3. & ideo non debetur merces pro ipsa locatione conuenta, & ita in puncto tenet, & decisum à Senatu refert *Fontanell. decis.*536. *num.*4. *& seqq.* qui tamen,

men, licet super tali decisione multa verba
faciat etiam superflua, non respondet præ-
cisè ad primum motiuum alterius opinio-
nis, quod videlicet amissio mercedum est
damnum culpa conductoris eueniens loca-
tori, nam si equus mortuus non fuisset, con-
ductor assequutus fuisset ipsas mercedes,
ac etiam equum. Sed responderi potest,
quod amissio illatum mercedum non est
propriè damnum, sed amissio lucri, & qui-
dem non omnino certi, nam poterat eueni-
re, quod equus hora sequenti post mortem
culpa conductoris secutam, naturaliter, vel
casu moreretur, vnde si per inundationem
ager non reddat fructus solitos, non dicitur
propriè damnum, vt dicit *Marcabrun. cons.*
*49. nu. 60. & 61.* & magis in terminis, quod
amissio lucri, quod quis percipere potuisset
si durasset locatio, non dicatur damnum, la-
tissimè firmat *Cyriac. contr. 62. num. 2. vers.*
*primum, quod breuus; & pluribus seqq.* &
faciunt tradita per *Bart. in l. quamuis n. 2 te*
*in fin. ff. de fluminib. Menoc. cons. 902. nu. 4 te*
*Surd. cons. 154 num. 23. Odd. cons. 84. num. 7.*
*& 8. Affl. decis. 383. num. 12.*
90 At vbi equus viuit, & conductor eum
retinet vltra tēpus pro quo facta fuit lo-
catio, debet soluere etiam tempore non cō-
uento mercedem, quia præsumitur equus
relocatus, dum de consuetudine locari, &
relocari solent isti equi ad vecturam *Bart. in*
*l. item quæritur §. vlt. ff. locat. Menoc. præs. 83.*
*num. 49. lib. 3.* & dicam Deo dante *in tit. de*
*tacita relocat.* Vnde si quis fideiusserit pro
91 conductore, & videat eum differre reditū,
ac timeat non rediturum debebit citare lo-
catorem ad recipiendū pretium ipsius equi,
& mercedes vsque tunc decursas, & qua-
tenus recuset debebit facere actuale depo-
situm ad se eximendum ab vlteriori earum
decursu, vt consuluisse in facti contigentia
dicit *Fontanell. decis. 536. numer. 15. & seqq.*
vbi latè comprobat tale consilium, *& n. 25.*
refert se etiam dedisse consulenti decisionē
in terminis terminantibus, in qua tamen
fuit condemnatus fideiussor ad soluendum
interesse post factum depositum, sed ea ra-
tione, quia depositum non fuerat legitimè
factum.
92 Verum si nimia negligentia, vel alia de
causa conductor diu equum retinuerit, du-
bium est, an semper continuare debeat ea-
dem merces quamuis ad maximam summā
ascendat, & placet decisio *Senat. Catal. re-*
*lata per Fontanell. decis. 538. num. 2.* quod vi-
delicet non teneatur conductor pro merce-
de nisi vsque ad summā valoris ipsius equi,
ita vt si equus sit valoris scutorum viginti
conductor eum non restituēns condemnari
possit in quadraginta tantum, viginti pro
valore equi, & alia viginti pro mercede,
licet ea computata ad rationem conuentio-
nis summa esset valde maior, videtur enim
militare ratio, & æquitas *text. in l. vn. C. de*
*senten. quæ pro eo, quod inter. prof. vt dum in*
*infinitum computatio reducitur, prorsus impos-*
*sibilitate cadat.* Et licet idem *Fontanel. con-*
*trarium senserit in dec. 537. num. 13. & seqq.*
quoad eius auctoritatem ipsemet respondet
in subsequenti *decis. 538. num. 4.* dicens *ni-*
*hil interest, quia semper, & vbique maior*
*me est senatus.* Et quoad rationem, qua
motus fuit, quod scilicet *dictæ l. vn.* dispo-
sitio non possit applicari in casu isto, ex quo
agitur de mercede locationis non autem de
interesse de quo loquitur illa lex, respon-
deri potest, quod sufficit applicari posse ra-
tionem legis ad hoc, vt etiam eius dispositio
applicetur *Cassad. decis. 37. num. 2. super*
*reg. Cancel. Verall. decis. 177. num. 5. par. 1.*
93 In actu autem restitutionis dubitari po-
test, an locator teneatur recipere animal
deterioratum, & breuiter distinguendum
est inter deteriorationem magnam, & eui-
dentem vti si claudicet, & paruam vti si ni-
mis calcaribus fuerit stimulatus, vt in pri-
ma non teneatur recipere, secus autem in
secunda, vt tradit *Lopez in rubr. de donat.*
*int. vir. & vxor. §. 65. numer. 32.* & in dubio
debet eum recipere cum protestatione, alias
si non recipiat, & interim equus pereat,
perit ipsi Locatori *Carpan. ad statut. Mediol.*
*to. 2. cap. 398. num. 241.* Et videns deteriora-
tum si recipiat sine protestatione, & ducat
ad mariscalcum, & equus moriatur pariter
eius damno cedit, quia censetur culpam re-
misisse *Cornazan. decis. 174. num. 1.* secus au-
tem si deterioratio sit latens *Negusan. cons.*
*105. num. 10.*
94 At si Dominus recipiat equum cum la-
tenti deterioratione, vel cum protestatione
ita vt per receptionem sibi non præiudicet,
sed postea eum male tractet, puta denegan-
do cibum, vel aliter, ipse quoque culpam
committat, hæc culpa eius posterior præua-
let primæ conductoris, ita vt iste amplius nō
teneatur *Cornazan. decis. 174. num. 2. &*
*seqq.*
95 Et denique circa dictum punctum, an &
quomodo teneatur dominus recipere ani-
mal, quod locauit ad vecturam, si sibi resti-
tuatur deterioratum videatur *Caroc.* quem
post prædicta scripta reperij illum tractare
*sub tit. de imperitia Caprarij conclus. seu quæst.*
*6. à num. 12.* vbi ponit alium titulum nem-
pe *Præiudicium vsque ad fin. fol. mihi 176. à*
*terg.*

*uerg.* vbi prædicta in parte comprobat, & alia latius, ac melius explicat.

Verum ad id, quod *sub nu.*22. audet dicere vltra Doctores omnes, quod si dominus recipiat equum deterioratum scienter possit tamen agere ad deteriorationẽ, quod est contra id, quod supra dixi ex *Cornezan. decis.*174. *n.*1. diligenriùs est aduertendũ, an subsistat, & maxime, quod nec *glos.* quã dicit notabilem *in l. non solum ff. de rei vindic. nec Cranet. cons.* 106. *num.*4. quos allegat, videntur eius opinionem probare.

96 Mortuo verò equo, vel alio quocunque animali locato, non potest conductor obligatus restituere pretium velle tradere corium, & carnes in computum pretij, & reliquum velle supplere, sed est in arbitrio Domini velle, vel iustum pretium, vel corium, & carnes cum supplemento *Lopez.in rubr. de donat. inter vir. & vx.*§.65.*num.*30

97 Pastor denique, qui non conduxit, sed fuit conductus pro animalium custodia, tenetur de periculo animalium, quæ custodire debet *l. qui mercedem* 43. *ff. locat.* dummodo tamen aliqua eius culpa intercesserit, secus autem si euenerit ex mero casu fortuito *Barc. in d.l. qui mercedem.*

98 Sufficit tamen quælibet culpa etiam leuissima, adhoc, vt Pastor, qui conductus fuit ad custodiendum animalia de periculo eorum teneatur *Bart. in d. qui mercedem scilicet. in l. in iudicio num.*2. *C.locat.Ias. in de mos* 61. *num.*7. *ff de legat.*1. *Corn. cons.*242. *in princ. lib.*1. *Bursat.cons.*53. *num.*35. *lib.*1. *Greg. Lopez in l.*15.*tit.*8.*par.*5.*glos.*1.*vers.si recibeu.Ios. Ludouic. decis. Luc.*10. *num.*6. & licet videatur onus grauissimum, & importabile, quod Pastor teneatur, ad tam multa circa gregem, nempe ad defendendum eum à lupis, & vulpibus, ad curandũ à scabie, ad eum arcendum à segeribus, & horris alienis, ad eum pascendum in hyeme, & de nocte, aliaque similia, & circa omnia teneatur de culpa leuissima, ac propterea contrariam opinionem teneat *Molin.de contrac. disp.*494. *num.*12. tamen difficile esset recedere à prima, dum est communis, vt patet ex præcitatis, & dicit *Ios. Ludou. d. num.*6. *ad fin.*

99 Et In hoc differt Pastor conductus ad custodiendum ab eo, qui animalia conduxit, quia iste vltimus non tenetur de culpa leuissima, sed tantum de lata, & leui *Bald. cons.*22.*lib.*3. *Valenzuel.cons.*108. *num.*4 & alij supracitati in terminis soccitæ, quibus in eisdem terminis addo *Corn.cons.*108.*numer.*6.*vers. item dici potest lib.*1. *Caball.consil.*56. *num.*5. *lib.*2. vbi refutat *Alex. in addit. ad Bart. in l.* 1. *in vlt. addit. C. de curs. publ. lib.* 11. dum videtur velle, quod conductor teneatur de leuissima *Cotta in memor. ver. scolaris.* Et generaliter, quod conductor non teneatur de culpa leuissima, sed tantùm de lata, vel leui dicetur etiam alibi, & signanter in *Cap.* 29. *de conductore, quid possit, & ad qua teneatur circa rem conductam.* Vbi conclusio ampliabitur etiã si conductor promiserit custodiam, quia intelligitur iuxta naturam contractus, quatenus non receperit mercedem specialiter pro ipsa custodia.

100 Et alia etiam est differentia in hoc proposito, quod videlicet conductori, vt liberetur sufficit probare mortem animalium, nec necesse habet probare, quod obierint absque culpa sua, vt firmatum est supra in conductore ad vecturam. Pastori autem conducto pro animalium custodia, non satis est probare mortem, sed necesse etiam habet probare, quod absque sua culpa mors euenerit, vt distinguendo docet *Bald. in l. cum ita* 33. §. *species prope fin. ff.de legat.*2. *Alex. cons.* 158. *num.* 3. *lib.* 2. *Alciat. cons.* 20. *nu.* 3. *lib* 8. *Gomes. var. tom.* 2. *cap.* 3. *num.*22. *ad med. Guttier. practic. lib.*4. *quæst.*47.*num.* 5. *& seq. & num.* 17. *Munoz.de ratiocin.cap.* 18. *num.* 32. *& seq. Cyriac. controu.* 357. *num.* 2.

101 Neque in hoc pastore conducto ad custodienda Pecora applicatur distinctio illa supra tradita in conductore inter casum, qui solet contingere sine culpa, & casum, qui non contingere solet sine ea, vt in primo probari non debeat culpam non adfuisse, sed tantum in secundo, quidquid contrarium sentire, videatur *Carocc. in tit. de imperitia Caprar. num.* 4. *& Gomez. Variar.tom.* 2. *d. cap* 3. *num.* 22. *post med.* quia in isto culpa semper præsumitur, vt volunt *Bald. in d. l.cum ita* §. *species prope fin.* & alii supracitati, dum dicunt in casu [illegible]is, quæ est de eis casibus, qui contingere solent sine culpa, quod non satis est Caprario portare Pellem animalis, aut aliter iustificare mortem, imo, & dolus præsumitur *glos. in cap. quamuis ver. nescit. de reg. iur. Alciat. cons.* 20. *num.* 3. *lib.* 8. *Bess. in sua pract. criminal. in tit. de carcere sub num.* 7. *Magon.dec. Luc.* 26. *in prima addit.*

102 Debebit igitur iste Pastor conductus tẽpore euenientis casus illum denunciare Domino, & si Dominus non remaneat quietus, debebit adducere alios custodes, qui deponant, quod morbo simili solent animalia ibi mori, & si alia animalia ibi simili morbo non moriantur facere accedere expertes

qui

qui videant, qua infirmitate, vel quo casu animalia illa pereant, vt monet *Caroc. de locat. tit. de imperit. Caprar. num.* 23. *& sequitur Molphes. ad consuet. Neap. part.* 14. *q.*18. *nu.*7. *post med. &* 8. & solet fieri quandoque pactum, quod talis probatio casus fieri debeat, & etiam præfiniri tempus, quo sit facienda, quod seruari debet *Alex. cons.* 158. *num.* 4. *lib.* 2. vel adesse statutum vel simile disponens, prout adesse Tuderti, quod mors denuncietur Domino intra triduum refert *Caroc. d. num.* 23. *ad med.* sed valebit probatio, & attendenda erit si transacto termino facta fuerit parte non opponente, secus vero si facta fuerit non obstante eius oppositione *Alex. d. cons.* 158. *ad fin. lib.* 2.

103 Si tamen ageretur de re modica, & difficile esset habere testes, vel peritos standum esset dicto Pastoris bonæ famæ tam super morte, quam super casu mortis, vel alio euentu *Roman. in l. si pascenda numer.* 6. *C. de pact. Munoz. Escobar. de ratiocin. part.* 1. *cap.* 18. *num.* 38.

104 Si animalia fuerint à lupis comesta præsumitur culpa, quia non comeduntur à lupis animalia custodita *Corn. cons.* 28. *num.* 3. *lib.* 3. *Laderch.* qui alios allegat *cons.* 154. *num.* 3. *post princ.* vnde cum iste sit casus, qui non interuenit absque culpa, tenebitur non solum custos, sed etiam conductor probare culpam, non interuenisse, & quidem non potest esse Pastoris excusatio, si comedit lupus oues, & Pastor nescit dicit *text. in cap. quamuis* 10. *de reg. iur.* & etiam conductor tenetur rem conductam custodire *Bursat. cons.* 53. *num.* 13. *Cyriac. contr.* 61. *num.* 28. *Rot. decis.* 241. *num.* 1. *part.* 2. *Diuer.*

105 Et idem, quod dicitur de lupis, procedit etiam in furibus, cum & isti non soleant auferre animalia custodita, & lupis in proposito comparantur *Siluan. cons.* 29. *num.* 9. *Masc. ard. concl.* 467. *num.* 16.

106 Dubium autem est an sufficiat pro exclusione culpæ probare animalia fuisse dimissa in pascuis, vbi communiter dimitti solent sine custode, & fur, vel lupus ea abstulit, vel occidit, sunt enim rationes hinc inde, quas refert *Speculat. in tit. de locat. num.* 21. vbi loquitur in terminis Pastoris conducti certa mercede ad custodiendum Boues, & inclinare videtur in affirmatiuam, quam vltimo loco refert, maximè, si etiam proprios Boues talis Pastor ibi eodem modo dimittere consueuit. Et ista est magis communis, quam tenent *Lap. in cap. per vestras, notab.* 6. §. 7. *num.* 12. *de donat. inter vir. & vxor. Gepol. in l. quid sit fugitiuus num.* 5. *ff. de edil. edic. Cranet. cons.* 353. *num.* 6. *Corn. cons.* 108. *num.* 5. *ad fin. lib.* 1. *Petr. de Vbald. de duob. fratr. part.* 8. *num.* 4. *Felic. de societ. cap.* 21. *num.* 42. *Franc. Mart. decis.* 888. *num.* 6. *part.* 1. *Boer. decis.* 218. *num.* 11. *Magon. decis. flor.* 56. *num.* 11.

107 Verum isti, vt plurimum loquuntur in terminis conductoris, vel socij, vnde difficultas remanet circa Pastorem conductum ad custodiendum quomodo excusari possit dum dimisit animalia sine custodia, in quibus terminis videtur saltem aduertendum, quod ratio illa, qua mouentur communiter prætacitati, quod consuetudo excuset, vt applicetur, non sufficit probatio, quod ita consueuerint animalia dimittere domini eorum, vel etiam conductores, sed necesse sit probare, quod ita etiam consueuerint ea dimittere alii similes Pastores conducti, nam consuetudo probanda est in specie casus de quo agitur non autem generaliter *Castren. cons.* 340. *ad fin. vers. superest videre Cranet. cons.* 96. *num.* 4. *Paris. cons.* 112. *num.* 12. *lib.* 4. *Rot. coram Mantica decis.* 159. *num.* 3. *& seq. & dec.* 357. *num.* 4.

108 Præterea non excusaret talis consuetudo, si adesset causa timendi *Salic. in l. pignus de pignorat. act.* & præcipue si superuenisset rumor luporum, aut furum, vel alia noua causa timendi *Petr. de Vbal. d. part.* 8. *num.* 4. *ad fin. Carocc. tit. de imperit. Caprar. num.* 47. *Felic. de societ. cap.* 21. *num.* 66. *Boer. dec.* 218. *num.* 11.

109 Et prædicta de dimissione sine custodia applicentur etiam, si dimissa fuerint cum custodia pueri, vel alia insufficienti, quia regulariter, & hæc est culpa *Ios. Ludou. dec. Perus.* 10. *num.* 12. *vers. sed negari & seq.* sed secus est vbi ita consueuit communiter fieri *Decian. cons.* 29. *num.* 17. *lib.* 1. *Grat. cons.* 100. *num.* 11. *lib.* 2. *Caroce. tit. de casibus* §. *quæ excusent à culpa num.* 2. *circa med. Felic. de societ. cap.* 22. *num.* 5.

110 Et dicta excusatio culpæ desumpta ex eo, quod factum fuerit solitum, & consuetum fieri communiter ab aliis non est restringenda ad casum prædictum furum, & luporum, sed inseruire potest in omnibus aliis; quia hæc est regula generalis, vt excusetur à culpa, qui facit ea, quæ sunt solita, & consueta *l.* 3. *ff. ad Macedon. l. quid sit fugitiuus* §. *apud Labeonem ff. de edil. edict. Cranet. cons.* 8. *num.* 22. *Decian. cons.* 29. *num.* 16. *lib.* 1. *Rot. Genuen. dec.* 14. *num.* 68.

Sic quod dictum fuit supra in aliquibus casibus particularibus præcipue locationis ad vecturam, conuincendum damnum pro-

L uenis-

uenisse ex actu illo, qui dicitur culposus, ad hoc, vt ad illud teneatur conductor, regulariter seruari solet, vt scilicet culpa il-
111 la debeat esse ordinata ad casum, ita vt, si illa non fuisset, casus non euenisset *Granet. cons.* 8. *num.* 27. *&* 29. & in terminis *Aldobrandin. cons.* 19. *num.* 8. *&* 9. *lib.* 2. *Cabal. cons.* 56. *num.* 8. *lib.* 2. vbi quod hoc debet articulari, & probari, quod si culpa illa non fuisset, casus non euenisset, & loquitur de conductore Asellorum, qui habebat etiam alios Asellos proprios, & postquam ingressus fuerat cum vtrisq; quoddam flumen illud creuerat, & omnes asportauerat, & vult
112 non teneri de casu illo, vel saltem debet posse esse ordinata ad casum illum, quod sufficere censuit *Ambrosin. dec.* 17. *num.* 11.

113 Cæterum quomodo probetur culpa, & quæ excusent ab ea, si aliquid vlterius desideretur in specie vltra superius dicta, videri potest *Carocc. de locat. & cond.* qui facit titulos distinctos de culpa, & de culpa quomodo probetur, & quæ excusent ab ea, & late etiam *Felic. de sociel. cap.* 21. *&* 22. *&* 23. & fuit etiam aliquid dictum *in cap.* 30. de incendio.

114 Vbi autem agitur de probanda morte animalium simpliciter, communiter distingui solet inter ea, quæ gregatim pascuntur, & alia, quæ non pascuntur gregatim, & in primis sufficiunt coniecturæ, & satis est etiã probare, quod illo tempore communiter accidit in regione, secus autem in secundis, quia requiritur probatio concludens *Bart. in l. quoad præsens* 4. *num.* 1. *C. de Murileg. lib.* 11. *Dec. in l si pascenda num.* 20. *C. de pact. Ripa de pest. tit. de priuil. contract. nu.* 168 *Vrsil. ad Afflict. decis.* 150. *num.* 26. *Ambrosin. decis.* 17. *num.* 7. Durum enim esset de qualibet oue, quæ moritur, vel deperditur habere testes de visu dicit *Bart. ibi* & ideo sufficit dicta probatio puta, quod communis fuit mortalitas, & quod communiter de centum mortuæ sunt sexaginta, vel quid simile *Medic. in tract. mors omnia soluit part.* 1. *num.* 77. *Munoz. de ratiocin. part.* 1. *cap.* 18. *num.* 35. *Felic. de sociel. cap.* 25. *num.* 42. Quod si procedit in probanda morte quamplurium, vt sufficiat probare fuisse mortalitatem magnam, vt loquuntur præcitati, idem videtur admittendum in quantitate parua solita semper mori, quoad quantitatem ipsam ex identitate rationis, imo facilius propter minus præiudiciũ licet contrariũ senserit *Rot. dec.* 410. *n.* 22. *p.* 9. *rec.*

115 Gregatim autem pasci ad hunc effectum dicuntur Animalia minuta, non autem grossa puta equi, vel Boues, quia ista generaliter consueuerunt pasci separatim; quod attenditur etiamsi actualiter essent, & pascerentur plura simul secundum *Carocc. in tit. de impensis. Caprar. num.* 22. *post med.*

Et hæc dicta sufficiant pro nunc de locatione animalium in specie, cæterum nulli dubium, quod ista locatio conuenit regulariter cum locatione aliarum rerum. & ideo recurrendum erit in reliquis ad regulas generales in suis sedibus, vbi etiam non omittam dicere si quid specialitatis adsit circa animalia, quæ omnia non placuit hic referre, imo multa in hoc eodem capite dixi tantum loquendo de vna specie locationis animalium, quæ licet procedant etiã in alijs, magis placuit relinquere iudicio prudentes lectoris ea applicare, quam illa repetere.

## De Gabellarum locatione.

*SVMMARIVM.*

1 *Gabella locari possunt.*
2 *Gabellarum locatio requirit subhastationem publicam.*
3 *Gabellarum locatio etiam ad modicum tempus, requirit subhastationem.*
4 *Gabella Comunitatum in locatione, requiruntur octo conditiones.*
5 *Gabella locatio requirit subhastationem, si fiat à Camera, non si fiat ab ipso Principe, vel habente mandatum speciale ab eo.*
6 *Gabellæ non possunt locari quibusdam personis.*
7 *Mulieres non possunt conducere gabellas.*
8 *Ampl. vt Mulieres, nec possint succedere in conductione gabellarum.*
9 *Gabellarum conductio transit ad heredes.*
10 *Mulier quando fuerit iudicata capax emolumentorum gabellæ.*
11 *Gabella non potest locari minoribus.*
12 *Gabella non potest locari filio familias nisi habeat peculium, aut Patris consensum.*
13 *Gabella non potest locari tutoribus.*
14 *Clerici non possunt conducere gabellas.*
15 *Hebrei, & Saraceni gabellas conducere non possunt.*
16 *Officiales Communitatis, non possunt conducere gabellas.*
17 *Gabellæ fiscales non debent locari ad minus tempus, quam triennij.*
18 *Gabellæ in locatione fit remissio mercedis propter sterilitatem.*
19 *Sterilitas in locatione gabella est si non transeant Mercatores.*
20 *Gabella non possunt locari, nisi recepta fideiussione.*
21 *Gabella, an sit locata, vel vendita.*
22 *Gabella in locatione, an censeatur translatum ius exigendi, vel sola comoditas.*
23 *Capitula, quæ fiunt in locatione gabellarum habent vim legis.*
24 *Ampl. etiam, quo ad tertios si locatio fiat à Principe.*
25 *Officiales locantes gabellas, non debent solitum alterare.*

*5 Locatio gabellarum debet strictè intelligi.*
*Gavella locata, an comprahendatur eius augumentum.*
*Gabella locata veniunt necessaria ad eius exactionem vt Capanna, in qua exigitur.*
*Gabella locatio intelligitur iuxta solitum.*
*Gabellarum conductores, an acquirant priuilegium fisci in exigenda.*

## C A P V T XIII.

GAbellas locari posse in iure clarum est vt patet *in l. locatio 9. in princ. & in l. vectigalia 10. §. fin. & in l. Cæsar. 15. ff. de public. & vectig.* & notat *Bart. in l. cotem ferro §. qui maximos num. 1. ff. eod. Guttier. de gabell. quæst. 131. num. 2.*

Verum non liberè, & absolutè, sed cum solemnitate publicæ subhastationis faciendam esse earum locationem præsupponi videtur *in d. l. locatio 9. in princ. & in l. penes 4. C. vectigal. non.* vbi *not. DD. & tradit Bertachin. de gabell. part. 2. num 17.*

At quamuis requisita videatur subhastatio in locatione gabellarum, etiam ad modicum tempus facta, prout de locatione ad triennium loquitur *d. l. penes 4. C. vectigal. non.* quod secus est in alijs rebus fiscalibus iuxta *glos. in l. quamuis C. de vendit. rer. Ciuit. lib. 11.* cum qua transit *Bertachin. d. par. . num. 17.* tamen non propterea dicendum videtur hanc solemnitatem requiri ratione rei, idest ipsius gabellæ, sed potiùs ratione personæ locantis, siue sit fiscus, aut Camera, siue sit Ciuitas, aut communitas, in qua præcipuè in statu Ecclesiæ, vbi per celebrem Bullam 10. Clementis VIII. quæ dicitur de Bono Regimine *sub §. 17.* præcipitur bona Communitatum locari cum solemnitatibus de iure statutis, requiruntur . conditiones, prout ex *text. in l. 2. vers. in autem C. si prop. duplic. pensitat.* latè tradit eas singulariter explicando *Cohel. ad eamdem Bullam cap. 46. num. 3. & per tot.* Ceterum si locatio fiat per ipsummet Principem, vel alium habentem liberas habenas in dispositione rerum suarum, vtique nec subhastatio, nec alia solennitas erit necessaria, idemque erit si fiat per Procuratorem habentem speciale Principis mandatũ, nam licet omnia, quæ fisci sunt, Principis sint, & Fiscus quoque dicatur habere mandatum Principis, tamen ipse habet mandatum à lege præscribente dictam formam locandi cum subhastatione, adeo vt talis forma videatur in eius mandato inesse, quod secus est in mandato concesso ab homine, nempe ab ipso Principe, prout optime distinguendo probat *Francisc. à Pont. de potest. Proreg. tit. 4. §. 5. num. 29.* vbi propterea refert decisum in venditionibus, quæ fiunt ab ipso Prorege Neapolis vigore sui mandati specialis, quod habet à Rege Catholico non requiri subhastationem; secus autem in eis, quæ fiunt per Cameram.

6 Præterea circa validitatem huius contractus, sciendum, quod sunt aliquæ personæ, quibus de iure non potest fieri hæc locatio Gabellarum, & si fiat, tanquam à iure prohibita, est ipso iure nulla, vt tradit *Guttier. de Gabell. quæst. 132. num. 3. Girond. eodem tit. part. 3. num. 19.*

7 Sunt autem inter eas præcipuè omnes mulieres, quia cum Gabellas exigere sit munus mere personale, & publicum *Castren. cons. 468. col. 2. ante fin. ver. & ideo præsupposito lib. 1. Lucas de Pen. in l. vnica col. 1. ante fin. ver. an ergo cogitur C. de mulier. & in quo loc. lib. 10.* mulieres sunt eius incapaces *ad text. in l. fœminæ ff. de reg. iur. Cohell. ad dic. Bull. cap. 46. num. 55.* & bene firmauit *Rot. 663. num. 3. & 4. part. 1. rec.*

8 Imo si conduxerit vir, & decesserit relictis fœminis hæredibus ad eas non transit locatio per dictam earum incapacitatem *Alberic. in l. ideo societas num. 1. ff. pro soc. Fulgos. in l. adeo circa med. in glos. super ver. ascripta ff. pro soc. Lauden. de fisco quæst. 190. Mozz. tit. de societ. cap. vlt. num. 29. fol. 120.*

9 quamuis hæc conductio Gabellarum regulariter ad hæredes transeat, vt firmant *Paris. cons. 82. num. 8. lib. 1. Felic. de societ. cap. 32. num. 21. & seq. Rot. coram Vbald. decis. 213. num. 2. & decis. 311. num. 5.* quidquid in contrarium seclulo pacto speciali velle videatur *Alberic. in d. l. ideo societas ff. pro soc.*

10 Verum si primus conductor sublocasset viro, & ipso subconductore defuncto successisset fœmina, & primus non excepisset contra eiusdem fœminæ personam, sed eam tolerasset, vtique non posset postea velle eam excludere ab emolumentis, vt dixit *Rot. in vna Ferrarien. pecuniaria 14. Martij 1629. in §. fin. coram Pirouano*, quæ confirmata fuit sub die 25. *Iun. eiusdem coram eo* vbi dum allegaretur in contrarium *Ruin. cons. 216. num. 4. l. 1. & Osasch. decis. 76. num. 12.* responsum fuit, quod in eorum casibus aderat contractus societatis in locatione, vnde non mirum si per mortem vnius ex socijs resoluta esset societas, de quo tamen alibi dicam, & ideo non applicabantur casui, in quo agebatur de vnico Appaltatore.

11 Et quod dictum est de fœminis etiam de minoribus dicendum est, quia & ipsi sunt incapaces conductionis Gabellarum *l. in*

fraudem §. minoribus ff. de iur. fisci. Peregr. de iur. fisci lib. 6. cap. 5. numer. 8. & latè Guttier. de Gabellis cap. 132. numer. 17. & seqq. Narbon. de atat. ann. 25. quaest. 10. num. 1. & per tot. vbi quid si minor actualiter conducat, & iuret, & alia videnda penes eum.

In filiis autem familias licet probari videatur contrarium, quod scilicet admittan-
12 tur ad conductionem istam per text. in l. 3. §. vnde Iulianus ff. ad Sen. Con. Maced. ibi vnde Iulianus lib. 10. digestorum in eo qui vectigalia conducta habebat scribit, & est saepe constitutum cessare senatusconsultum, tamen quia antecedenter loquitur de illis filiis familias, qui publice negotiabantur, & communiter reputabatur patres familias, in quibus cessare senatusconsul. dicit, etiam verba praedicta intelligi debent retento eodem themate, & sic restringi ad eos, vt in specie declarat Narbon. d. quaest. 10. num. 3. & seqq. vbi ponderat dictionem illam, vnde, quae dependentiam à superioribus indicat ex Vulpell. de praeposit. & aduer. sign. dict. vltra vers. vnde, Rebuff. in l. quibus 57. ver. vnde ff. de verb. sign. & alqs, ac proinde concludendum, non posse filium familias conducere, nisi vbi habeat peculium, aut consensus patris accedat tacitus, vel expressus, vt post Franc. de Alpharo in tractat. de off. fisc. glos. 34. §. 2. num. 77. concludit idem Narbon. ibidem num. 6. quidquid contrarium iure communi inspecto, afferat Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 5. num 9.

13 Tutores quoque, & curatores minorum, qui rationes tutelae, vel curae non reddiderunt admitti ad conductionem Gabellarum prohibentur l. vn. C. ne tut. & Cur. Pereg. de iur. fisc. lib. 6. tit. 5. num. 12. & est generale in rebus fiscalibus, vt dixi in cap. 10. qui conducere possint, vbi, & latius declaraui.

14 Clerici etiam prohibentur conducere Gabellas, & similia iura Auth. de sanctiss. Episc. §. alium Bertachin. de Gabell. part. 3. num. 2. & licet in Hispanijs ex l. 8. tit. 10. lib. 9. reperiatur permissum locationem eis, sub fideiussione laicorum fieri, tamen id vix tolerabile, & minimè laudabile esse tradunt Doctores illarummet partium Mencac. de success. creat. lib. 1. §. 10. num. 648. ver. quo casu Guttier. de Gabell. quaest. 132. num. 23. vbi etiam latiùs prosequitur loqui de hac locatione facta Clerico.

15 Sunt etiam prohibiti Hebraei, & Saraceni ad hanc conductionem admitti de iure communi, vt per text. in cap. penult. de Iudaeis, & ibi DD. tradit Guttier. d. cap. 132. num. 5.

16 Sunt, & officiales Communitatis locantis inter prohibitos Gabellas conducere, & alii, de quibus in specie Guttier. d. cap. 132. per tot. & omnes, qui regulariter conducere prohibentur, de quibus alibi suo loco.

17 Praeterea, quoad validitatem, & modum locandi Gabellas, non omittendum videtur notare, quod vectigal fisci non debet locari pro minori temporis spatio, quam triennii per text. in l. penes 4. C. de vectig. & commiss. Soccin. iun. cons. 68. num. 2. lib. 2. Carocc. tit. de locat. vectig. quaest. 8. Boer. dec. 249. num. 1. & notandum dicit Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. num. 28. & est ratio, quia in locatione fit remissio mercedis propter sterilitatem l. ex conducto ff. locat. l. licet C. eodem, & in locatione Gabellarum, quae
19 soluuntur propter transitum mercium, sterilitas reputatur ad hunc effectum, si non transeant tot mercatores prout est solitum, ad tradita per Menoc. cons. 34. num. 14. sed talis remissio euitatur, si alio anno fit vbertas, qua compensetur sterilitas primi l. si vno ff. loc. & d. l. licet, & dicam suo loco; modo, quia si fiat locatio pro vno cessat ista spes euitandi compensationem, quatenus in eo fit sterilitas, quod non expedit fisco, ideo debet fieri locatio pro tribus annis, vt post Salic. in d. l. penes tradit Bertach. d. part. 2. num. 16. Verum aliquibus in locis de consuetudine hoc non seruatur, vt testantur Cuman. in d. l. penes, & Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 5. num. 3.

20 Item non possunt locari nisi recepta fideiussione l. prius 48. l. fin. §. Imperatores ff. de admin. rer. ad Ciuit. pertin. l. quicumque C. de fund. patrim. lib. 11. verum is, qui locauit, & non vidit tempore debito dari fideiussorem conuentus, si probabiliter iuxta communem opinionē credere potuit, quod non posset per nouam subhastationem reperiri, qui tantam summam offerret, excusabitur à culpa, si ad eam non deuenit, & stetit primae locationi, prout in casu suo late eum excusat Decian. cons. 47. num. 44. vers. videamus modo, & seqq. lib. 4. & quatenus fiscus consequatur id, quod fuit promissum, quod nō possit dare de nullitate locationis, etiamsi in mandato adesset data forma locandi cum fideiussoribus, latè probat Bardellon. cons. 39. per tot.

21 Circa vero intellectum locationis legitimè factae dubitari, quandoque solet, an dici potius debeat Gabellam fuisse venditam, quam locatam, de quo Bertachin. de Gabell. part. 2. num. 1. & alij relati per Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. num. 31. & latissime, ac optime Menoc. de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 104. &

104. & dixi etiam *in cap. 2. de emptione*, practicatur autem fieri instrumentum in forma locationis, secundum *Speculat. in tit. de locat. §. 1. vers. porro*, vbi per extensum tradit eius formulam. Verum non desunt etiam, qui illud faciant in forma venditionis, prout asserit *Bertach. in d. part. 2. num. 10.* vbi dictam formulam per extensum refert. At hinc non tollitur omnino difficultas, quia potest esse locatio, licet partes dixerint vendere, & e contra, prout dixi in dicto *cap. 2.* ad quod recurrendum, & ad DD. preecitatos.

22 Similis est quæstio, quid intelligatur translatum in conductorem Gabellarum an scilicet ius eas exigendi, vel potiùs sola commoditas illas percipiendi, in qua *Bertachin. d. part. 2. num. 12.* post adductas leges facientes pro translatione iuris, dicit, quod tamen eis non obstantibus, ipsa commoditas percipiendi videtur locata *per l. si vsufructu ff. de iur. dot.* cum aliis iuribus, & auctoritatibus ibi per eum citatis, & idem concludit *Bart. in proposito venditionis in l. cotem ferro 11. §. qui maximos num. 5. ff. de publican. & vectig.* verum, quia ius non intelligitur translatum in dubio, si potest aliter intelligi, vt dicit ipse *Bart. d. num. 5. in princ.* ita vt quæstio possit resolui per inspectionem instrumenti, seu pendere ab intellectu verborum illius, videri poterunt tradita in proposito *in cap. 10. qui possint conducere, vel non*, in quæstione an translatum sit ius percipiendi decimas, vel potius sola commoditas in earum locatione facta laicis.

23 Solent tamen hodie fieri diuersa capitula explicantia, quid tribuatur conductori, quæ inseruntur in instrumento locationis, & tollunt, quamplures difficultates, & ad ea semper recurri debet, quia vim legis habere dicuntur *Corn. cons. 339. in princ. lib. 1. Paris. cons. 82. num. 47. lib. 1.* Idque non solum inter ipsos contrahentes prout est regulare, vt verba Instrumenti inter eos haberi debeant pro textu legis *Crauet. cons. 105. num. 2. Aldobin. cons. 71. num. 2. Mantic. decis. 240. num. 2.* sed etiam respectu non contrahentium, vt dicit *Corn. quem sequitur Paris. vbi proximè*, quod tamen videtur intelligendum, vt procedat, quatenus locatio fiat à Principe habente potestatem Gabellam imponendi, vel impositam alterandi, aut per ipsius officiales eodem iure fungentes, secus autem si ab alio limitatam potestatem habente, quia clarum est talem non posse capitulando cum conductore excedere terminos suæ facultatis. Imò

25 Officiales deputati ad locandum non debent alterare capitula solita, quia censetur eis data facultas locandi iuxta solitum, & non alias, quatenus aliud expresse actu non fit *l. 1. & ibi Bart. C. de pasc. publ. lib. 11. Bertachin. d. part. 2. num. 11. Cobell. ad Bull. Bo. regim. cap. 26. ad fin.*

26 Debet autem locatio Gabellarum omnino strictè intelligi *Alex. cons. 86. num. 5. lib. 4. Bursat. cons. 190. num. 28.*

Et hinc infertur, quod si locatum sit da-
27 cium aliquod, non potest conductor prætendere aliud, quamuis aliquo modo sub generalitate verborum locationis compræhendi posset, puta si esset aliud superindictum *Ferret. in tract. de Gabell. num. 405. Bursat. d. cons. 190. num. 28. & 30.*

At quatenus ista superindictio sit merum augumentum, & Gabella sit simpliciter, & in genere locata, contrarium forsan esset dicendum, vt sensere *Bald. & Ang. in l. at vbi ff. de petit. hæredit. Dec. in cap. cum M. Ferrarien. de constit. & ibi Rip. num. 36. Socin. Sen. cons. 29. num. 10. lib. 4. Menoc. cons. 34. num. 15. & 16. Boer. decis. 180. num. 7.* quod secus esset si in locatione esset expressa quantitas Dacii, seu Gabellæ exigendæ, vt aperte sentiunt præcitati, & signanter *Boer. d. dec. 180. num. 8.*

28 Venit tamen in locatione Gabellæ ius illam exigenti, & quidquid est ad talem exactionem necessarium, puta Capanna, vel Domus, in qua exigitur, vt per doctrin. *Bald. in l. 2. C. de verb. sign.* tradunt *Ferret. ibidem num. 104. Bertachin. de Gabell. part. 2. num. 65. Bursat. d. cons. 109. num 31. Sard. dec. 201. num. 1. ad fin.*

29 Cæterum recipit hæc locatio interpretationem à solito, adeo vt habeatur pro expræssa clausula in Instrumento locationis Gabellæ, vt censeatur locatio facta iuxta solitum *Specul. tit. de locat. § 1. vers. porro Bertachin. de Gabel. part. 2. num. 11. Siluan. cons. 35. in princ. Bursat. d. cons. 190. num. 36. Caualer decis. 60. num. 9.* & est regula etiam in locationibus aliarum rerum, vt censeantur factæ iuxta solitum, prout dicetur suo loco in *Cap. de interpretatione locationis*, ad quod recurrendum erit, quia, & alia ibi tradita, sunt, communia huic locationi.

30 Dubitatur tamen, an isti conductores Gabellarum, & aliarum rerum fiscalium acquirant priuilegium fisci, præcipuè proceden di contra debitores incipiendo à captura, & negatiuam tenent *Guidopap. sing. 287. Boer. decis. 180. num. 10. Fab. in suo Cod. lib. 4. tit. 4. defin. 1.* quia per mutationem perso-
næ

næ mutatur conditio, & perditur priuilegium, vt per *Bart. in l. per Procuratorem nu. 3. ff. de acquiren. haredit.*

Verum contrariam opinionem tenent post alios *Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 5. n. 35. Mansan. de cons. execut. ampliat. 30. nu. 22. Gutter. de Gabell. quaest. 167. num. 5. Castill. dec. 120. num. 12. & seq.* & hæc contraria videtur verior præcipuè, quando fiscus conductoribus sua iura cedit, & transfert, prout consueuit in instrumentis locationum fieri *Girond. de Gabell. part. 4. in princ. num. 19. ad fin.* Nec obstat, quod priuilegium personale non egrediatur personam, & ideo per mutationem personæ perdatur, quia dictum priuilegium fisci dicitur personale ad differentiam realis, quia videlicet, non competit ratione rei, sed non est personale, ita vt cedi non possit, vt post alios aduertit *Surd. cons. 444. num. 11. vers. & non obstat*, & repetit *Castil. in d. dec. 120. num. 13* & seclusa cessione facit, quod isti conductores statim vti possunt iuribus fisci tanquam eius Procuratores, etiam ante eis concessum mandatum, vt authoritate *Bart. in l. in prouinciali §. si ego. ff. de non. oper. nunc.* tradit *Ancndan. de exeq. mand. reg. part. 2. cap. 12. num. 15.*

Et hæc dicta sufficiant pro nunc de locatione Gabellarum, quia licet non ignorem cadere in ea mille alia dubia, tamen si vellem ea omnia hic annectere, & in vnum teferre, necesse esset facere magnum tractatum de locatione ista speciali, reperendo etiam in eo regulas generales, quibus ipsa dubia resolui, vt plurimum possunt, quod certè non expedit, recurrendum igitur ad ipsas regulas in suis sedibus, quibus in locis sæpe etiam loquar in specie de locatione Gabellarum, præcipuè, quando in ea regula generalis non procedet, quod & facere conabor de locationibus aliarum rerum, non enim placet distinguere tractatum hunc locationis à rebus, quæ locantur, quia necesse esset facere non tot capitula, quot sunt res, sed tot tractatus, & in singulis ferè reperere omnes regulas, & conclusiones, quę vt plurimum sunt generales, & omnibus locationibus conueniunt. Si quis autem velit plura in specie de locatione Gabellarum in vnum congesta adeat signanter *Bertachin. in d. sua tract. de Gabellis part. 2. & Carocc. de locat. & cond. tit. de locat. vectigal.*

De bonis Ecclesiasticis, an & quomodo locari possint.

PRINCIPIVM TITVLI.

Bonorum Ecclesiæ locatio, quo iure, quaue ratione sint prohibita.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiarum bona prohibentur alienari, cum per leges Canonicas, quam etiam per leges ciuiles, & quibus, & per quas.*
2 *Leges ciuiles disponentes de rebus Ecclesiasticis, an sint valida.*
3 *Leges ciuiles prohibentes locationem rerum Ecclesia non sunt attendenda, quia leges Canonica plenius prohibent.*
4 *Rerum Ecclesia locatio olim prohibeatur solum ad decennium, & vltra, hodie vero vltra triennium.*
5 *Extrauag. ambitiosa de reb. Eccles. non alien. qua nuncupatur Paulina plenius prouidet, quam alia iura circa locationem bonorum Ecclesia, & ideo de ea late.*
6 *Rerum Ecclesia alienatio, qua ratione sit prohibita absque beneplacito Papa.*
7 *Deus in creatione Mundi dedit hominibus dominium Terra.*
8 *Papa concedens aliquam potestatem, eam à se non abdicat, sed maiorem retinet.*
9 *Ecclesijs bona stabilia tribuere licitum, & pium est.*
10 *Bona quãdo fiunt Ecclesia exeunt de dominio hominũ. Bona Ecclesiarum dicuntur sacra quarta speciei. Bona Ecclesiastica surripiens dicitur sacrilegus.*
11 *Bona Ecclesiarum nullius sunt.*
12 *Bona Ecclesiarum sunt in Dominio Dei.*
13 *Papa habet plenam administrationem bonorum Ecclesiarum inferiorum, at earum Pralati solum vsum, & gubernum.*
14 *Papa solus potest alienare bona Ecclesiarum.*
15 *Doctorum auctoritas maior est in tractatibus, quam in consilijs.*
16 *Doctorum opiniones agitari ventu pecunia quomodo intelligatur.*
17 *Doctores in consilijs adducunt quandoque fundamenta tantum colorata.*
18 *Aduocati quando scribunt in aliqua causa debent adducere omnia motiua, etiam colorata.*

CAPVT XIV.

INter res, quæ liberè locari non possunt precipuum locum obtinent bona Ecclesiæ, stiea, ac propterea specialiter de eis loquendum est. Et quoniam regula semper manet, quod vbi locatio non est prohibita, censetur permissa, vt dictum est supra, *Cap. 11. numer. 2.* ideò videndum est, quæ prohibitio adsit circa bona prædicta; Et quidem varia iura condita fuerunt temporis successu, tàm ciuilia, quàm canonica,
1 bonorum Ecclesiasticorum alienationem prohibentia, quo enim ad Ius Ciuile habemus à Leone Imperatore *L. iubemus C. de Sacros. Eccles.* & à Iustiniano *Auth. de non alie. nan. Collat. 2. & Auth. de alienat. & emphit.*

callat.

*collat.9* à quibus sumptæ sunt *Auth. hoc ius porrectum cum subseqq.C. de sacros. Eccles.*

In iure verò canonico habemus plures Sac. Canones in Decreto, præsertim *causa 10.quæst.11. & Ca.12. quæst.2. & Causa 16. quæst.6.*& in Decretali habemus totũ *tit. de reb. Eccles. alien. vel non*. Item habemus *tit. de reb. Eccles. non alien. in 6. In Clement. & in extrau.*

2 Verum quoad præfatas leges Ciuiles dubitari potest de earum validitate ob defectum potestatis Imperatorum illas condendum statuendi circa res Ecclesiasticas, ob quem eas nihil habere auctoritatis, dicit *Abb. in cap. in præsentia num.28.vers. ego in hoc dubio de reb. Eccles. alien. vel non*, vbi, quod hoc procedit maximè dum disponũt in specie de Ecclesiasticis, & sic ponunt falcem in messem alienam, & alijs adductis *Fslinc. in suis tractat. moral.tract.44. de alienat.rer.Eccles.cap 1. num.3.* & quidem ratio est euidens, & non pateretur difficultatem, nisi concurreret approbatio saltem tacita Summorum Pontificum, prout censeri approbatas leges Imperatorum de Ecclesiasticis disponentes, & ideò seruandas tradit *Conar. in tit. de sponsal.cap.6. in princ. n.20. propè med. Vasquez de success.creat. lib.3. §. 26. numer.58.* & in specie *de ll. Codicis post alios Sanch. ad Decal.lib.7. cap.9. num.4. ad fin. & num.6. & 7.* imò adest etiam expræssa approbatio *in Sacr.Can.adductis per Rot. decis.349.num.13.par.11.recent.*

3 At, quidquid sit de hac quæstione, dum hodie habemus Canonicas sanctiones plenius etiam in hac materia prouidentes, clarum est eas esse attendendas, non autem leges prædictas Ciuiles, vt in proposito dictarum legum aduertunt *glos. in cap. 1. ver. tractatus ad med. de reb. Eccles. non alien. in 6. Abb. in dicto cap. in præsentia num.28.propè fin. vers. & maximè hoc casu.eodem titulo Molin. de Contract. disput.465.num.1. Quarant. in sum.Bull.ver. alienatio nu.1. Donat. de regular.tract.14.quæst.2. in fin. tom. 1.*

4 Quo verò ad iura Canonica, de quibus supra seclusa *extrauag. Ambitiosæ de reb.Eccles. non alien.* quæ promulgata fuit à Paulo Secundò, & ideò appellatur etiam communiter Paulina, prohibebant locationem rerum Ecclesiæ tantummodo quatenus fieret ad decennium, vel vltra. Vnde ante emanatam dictã Paulinam locatio ad Nouennium absque solemnitatibus facta valebat, vt aduertit *Molina de Contract. disput. 466.num.10.vers. ante tempora*, & alijs adductis *Garz. de Benefic.par. 2.cap.1.num.27.*

Prohibebant enim tantum alienationem, cuius nomine non venit locatio, quæ non est ad longum tempus ex supra citatis in *Capitulo quarto numero octauo* imò locationem ad modicum tempus expressè permittebant, vt habetur *in Clement. 1. in fin. de reb. Eccles. non alien.* & locatio, quæ non est ad decennium, vel vltra, dicitur ad modicum tempus, ex adductis *d. Cap. 4. num. 15.* seù saltem tunc dicebatur ad modicum tempus, & per dictam *extrauag.* fuit declaratum ad modicum tempus esse tantum vsque ad triennium, *vt in dicto Cap. 4. num.16.*

Vndè Paulina prędicta pleniùs prouidit in hac materia, & ideò de ipsa specialiter videndum erit cum tanquam ius posteriùs, & P[...]iùs prouidens magis attendi debeat, vt ad[...]tit *Molin. dicta disput.465.num.1.vers. atqu[...]sterioribus.*

Vel[...]n, quia vlterius post tempora Pauli Secun[...] subsequentes Summi Pontifices aliqua hu[...]spectantia statuerunt, & aliquid etiam ordin[...]it Sacr. Conc. Tridentinum, & solent Pręl[...] suscipientes Prælaturas iurare de non alie[...]ndo, quod iuramentum pariter resistit loc[...]oni ad longum tempus, ideò non omittam[...] de his omnibus aliqua magis practica[...], & notabilia loquendo de dicta *extra[...] ambitiosæ* suis locis opportunis inserere[...] vel postmodum annectere.

6 Verum prædictis omnibu[...] videtur aliquid de ratione [...]emittendum prohibitionum locationis bo[...]ac talium Ecclesiarum particularium, & [...]etiam absque Beneplacito Apostolico [...]orum. scendum igitur est, quod licet Domini-

7 sa creatione mundi dederit hominib[...] ip- minium Terræ, vt habetur *Genes. c. 1. Benedixit, Deus illis, & ait crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subijcite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus Cæli, & Vniuersis animantibus, quæ mouentur super Terram; Dixitque Deus ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen suum super Terram, & vniuersa ligna, &c.*

8 Tamen omisso, quod penes eum remansit maior potestas, vt dicit Papa de se, quãdo concedit alteri aliquam potestatem *in cap. Dudem vers. Nos igitur attendentes de de præben. in 6.* vnde legitur *Domini est Ter-*

9 *ra, &c.* clarum est licere hominibus, & piis esse bona Ecclesijs tribuere etiam stabilia, quibus licet, & decet Ecclesias ditari, vt latè probat *Turrecrem. in cap. expedit n. 1.*

10 *& seqq.12. quæst.1.* quæ eo ipso, quod Ecclesiæ fiunt, exeunt de Dominio hominum, efficiuntur enim sacra, adeout, qui ea ab-

stu-

ftulerit, vel occupauerint dicatur facrilegus *c. prædia, & cap. qui abstulerit, & cap. nulli 12. quæst. 2.* cum alijs adductis per *Sperell. decis. 135. num. 12. & seq.* vbi firmat procedere etiam fi furripiẽs in illis aliquod ius habere prætendat, & etiam fi Ecclefiæ dumtaxat poffeffio turbetur, & effe facrã quartæ fpeciei docet *D. Thomas in secunda secundæ quæst. 99. art. 3.* & effe Doctrinam receptam dicit *Nauarr. de reddit. Eccles. q. 1.*
11 *monit. 40. num. 4.* & quæ funt facra nullius hominis funt, fed Dei totaliter *§. nullius inst. tit. de rer. diu.* & benè *Nauarr. ibidem*
12 Vndè bona Ecclefiarum dicuntur Patrimonium Chrifti *c. cum secundum de præbend. c. cum ex eo, vbi glos. ver. Christi de ele. in 6.* & apud eum effe eorum Domini *Dec. in cap. Constitutus num. 25. & seq. de rescript. Roderic. regular. quæst. lib. 3* ...æst. 29 ...mut. vlt. *art. 5. vbi de Comm. Monet. de C* ... *vol. cap. 5. num. 97.*

Et quamuis hoc figuratè ...tum dictum ...æc non refpicit, quia Chriftus humar... n acquiri Ecclecit, ac proindè Domin... iam inferioribus, fijs ipfis particularibus ...guntur, & adminiftrantur fubtiliter ... latè probare conatus fuerit in fpeci... *eregr. cons. 1. num. 27. & seqq. signanter n.* 30. & *num. 39. lib. 1.* Tamen veritas e... quod dominium eft penes
13 Deum, &, ... miniftratio eft penes Papam eius Vicar... quæ adminiftratio Papæ eft adeò pl... & libera, vt affimiletur Dominio ... quam plures DD. eam Dominiũ voce ... inferiores autem Prælati habent gubernationem, & vfum *Innoc. in ... im super num. 3. de Caus. poss. & proc. & ibidem Hostien. num. 4. & seq. vsque ... 8. Ioann. Andr. num. 4. Imol. num. 7. Præpos. in cap. 1. numer. 9. de his, qui feud. dar. poss. Turrecrem. in cap. videntes num. 4. & seqq. 12. quæst. 1. Bald. cons. 175. num. 2. vers. præterea hic Dominus lib. 2. Castr. cons. 287. nu. 7. vers. aut quæritur lib. 1. Menoch. cons. 817. numer. 51. Fachin. cons. 2. num. 22. lib. 2. Nauarr. de redd. Eccles. quæst. 1. Monit. 40. num. 6. & seqq. Redoan. de spol. quæst. 1. num. 39. & seqq. Rosentall. de feud. cap. 4. conclus. 17. in 1. glos.* & ita etiam, quod Dominium rerum Ecclefiarum non fit ipfarum Ecclefiarum particularium, fed Chrifti, & quod Papa fo-
14 lus poffit ea alienare, quia ipfe eft immediatus Vicarius Chrifti, & quodcumque ipfe facit in Terris factum Chrifti reputatur claue non errante tenet, & latiffimè probat idem *Peregr. in tractatu de Iure Fisci lib. 1. tit. 3. num. 85. & seqq.* Vndè quando etiam aliquod negocium faceret eius auctoritas, magis ei ftandum effet in hoc loco, quàm
15 in dicto Confilio, quia magis defertur Doctoribus in tractatibus, quàm in Confilijs, præfertim, quando non funt pro veritate, fed pro aliqua parte æditi, prout prædictũ, quod infcribitur *pro Principatu sæculari* in quibus procedit illud dictum, quod Doctores folent aliquando ad gratificationem refpondere, de quo Rota poft alios *decis. 138. num. 12. par. 9. recent.* quodque vento
16 fpecuniæ agitata opinio Doctorum variatur *Cranett. cons. 294. num. 9. vers. infertur ex præmissis*, & ratio eft, quia quando fcribunt pro aliquo iam litigante, vel omninò iura fua experiri volente, eorum partes funt adducere rationes pro ea militãtes tales quales funt, etiam fi de earum fubfiftentia dubitent, poftquam hoc dubium fincere elicĩti fuo patefecerint. Vltra, quod fæpè etiã euenit, quod Confulens habens vnum fundamentum firmum nõ curat diligenter per-
17 pendere alia, fed ea adducit, dummodo fint colorata, aut etiam media colorata, fiue ad oftendendum ingenium, & ornandum Confilium, fiue quia quandoque etiã motiua media Colorata mouent mentem Iudicis, vt tradit *Corn. cons. 7. num. 1. lib. 4. Curt. Iun. cons. 348. num. 36. Gozzad. cons. 96. num. 8. post princ. vers. & ideo.* Vnde, qui poftea perpendunt talia motiua feparatim, repræhendunt Confulentes, fed immeritò, dum ea, adducere paffim folent ex præcitatis, imò, quando fcribunt vti Aduocati ea adducere debent pro feruitio Caufæ, quam tuentur, vt monent *Abb. in c. per tuas n. 6. ad fin. qui fil. sint legit. Soccin. Iun. cons. 143. n. 6. lib. 3. Cepoll. caut. 67. Mantic. de Coniect. lib. 8 tit. 18. num. 52.*

Dum igitur reuertendo ad propofitum, folus Papa habet Dominium, vel liberam adminiftrationem omnium bonorum etiam ad Ecclefias particulares pertinentiũ, apertè fequitur, vt non poffint ab aliquo alienari eo inconfulto, etiam fcclufis legibus, & Sacr. Canonibus id ftatuentibus, & nil mirum fi, ad maiorem Cautelam, & claritatem fuit etiam ab eo ftatutum, & ordinatum fub variarum Comminatione pænarum, aduerfus transfgreffores, & proinde nequit Confuetudine induci, vt beneplatum non requiratur, vt dicetur infra *§. 1. huius tituli num.....*

An Paulina Conftitutio incipiens *Ambitiosæ*, quæ habetur inter extrau. *com. sub tit. de reb. Eccles. non alien.* fit vfu recepta, & de confuetudine ftatuto contraria.

SVM-

*SVMMARIVM.*

1 *Principis potestas esset elusoria, si liberum esset subditis eius legem recipere, vel non.*
2 *Principes habuerunt auctoritatem à Populis.*
3 *Papa habet auctoritatem immediate à Deo non à subditis.*
4 *Leges Papæ statim, ac latæ sunt ligant absque eo, quod vsu recipiantur, quidquid sit in alijs Principibus.*
5 *Constitutiones Papæ non abrogantur per non vsum nisi Papa sciat contrarium vsum, & consentiat.*
6 *Consuetudine induci non potest, quod bona Ecclesiæ alienentur absque auctoritate Papæ.*
7 *Extrau.* Ambitiosæ de reb. Eccl. non alien *dispositio, non habet locum vbi viget contraria consuetudo.*
8 *Et sufficit de contraria consuetudine probabiliter dubitare ad effectum manutentionis.*
9 *Pœnas ad euitandas, sufficit qualibet causa credendi.*
10 *Extrau.* Ambitiosæ *hodie præsumitur non recepta.*
11 *Constitutio relata inter extrau. communes facit ius, & vbique seruari præsumitur.*
12 *Statutum eo ipso, quod est in libro statutorum præsumitur vsu receptum.*
13 *Bulla existens in Bullario præsumitur vsu recepta.*
14 *Extrau* Ambitiosæ, *an vere sit vsu recepta vbique varia loquuntur Doctores.*
15 *Doctores testantes de consuetudine, an probent saltem præsumptiue.*
16 *Disting. vt probent si attestentur de consuetudine loci in quo versati sunt, alias secus.*
17 *Constitutionis non vsus probari non solum per testes, sed etiam per actus ea non seruata factos.*
18 *Decl. procedere ad effectum manutentionis tantum, nam in meritis requiritur actus fuisse probatos in Iudicio.*
19 *Attestationes extraiudiciales non probant non vsum constitutionis.*
20 *Statutum contra formam extrau.* Ambitiosæ *Apostolica auctoritate confirmatum, est validum.*
21 *Religio Hierosolymitana gaudet prædicto statuto.*
22 *Regulares aliqui gaudebant priuilegio alienandi bona sine beneplacito, sed hodie necesse habent licentia Sac. Congregationis Concilij.*

## CAPVT XIV. §.1.

CVm igitur agendũ sit de extrauag. Ambitiosæ, videndum erit primo de eius vsu,
& obseruantia, sed ante hanc quæstionem nõ
omittendum præmittere, quod valde dubitari pōtest de eiusdem quæstionis releuãtia, quia de potestate Papæ legem similem
ferendi non est dubitandum ex supradictis,
& ea supposita, eo ipso, quod legem tulit,
& sufficienter promulgauit, videtur eam
obligare, siue subditi vsu receperint, siue
1 non, alias enim potestas Principis leges
condendi esset elusoria, si liberum esset subditis eam recipere, vel non recipere, vt
considerant *Card. Zabarell. in proem. Clement. ver. vniuersitati quæst. 2. Suar. de legib. lib. 3. cap. 19. num. 9 Molphes. in sum tract. 9. cap. 8. num. 42.* & in hoc proposito alijs adductis *Donat. de regular. tom. 1. tractat. 14. quæst. 3. num. 10.*

Et quatenus hoc regulariter in Constitutionibus aliorum Principum patiatur difficultatem, tamen non idem procedit in
constitutione Papæ, nam ideo in constitutionibus aliorum Principum requiritur,
2 vt vsu recipiantur à Populis, quia ipsi Principes à Populis auctoritatẽ habuerunt *l. 1. in fin. ff. de Senat. D. Thom. par. 2. quæst. 97. ar. 3. ad 3. Dec. cons. 162. col. penul. vers. vltimo*
3 *non obstat.* Quod secùs est in Papa cum ipse non à Populis, sed immediate à Deo potestatem absq; vlla dependentia à consensu subditorum habeat, ac proinde non requiritur pro confirmatione Constitutionum
4 illius, quod subditi vsu recipiendo illas admittant, sed statim, ac publicatæ sunt, &
innotescunt vim habent, & ligant *Prepos. in c. istis §. leges. numer. 3. vers. nisi dato consensu 4. dist. Archidiac. in c. leges promulgantur 4. distinct. Nauarr. cons. 1. num. 19. in fin. de Constit. Suar. de legib. lib. 4. cap. 16. num. 2.* & latè distinguendo firmauit *Rota in Maioricen. Indultorum 11. Aprilis 1639. §. Irrelevantia deducebant cor. Merlino*, quæ decisio licet nõ reperiatur inter alias eiusdem Auctoris, habetur impressa per *Dianam resolut. Moral par. 6. fol. 325.* & fuit confirmata in eadem causa, & eodem anno sub *die 27. Iunij coram eodem Merlino, vt inter decisiones eiusdem impressas decis. 814. num 4. & 5.* vbi quod Rota millies est sequuta.

Nec dicatur, quod licet non valeant subditi recusare, & ab initio reijcere constitutionem Papæ, tamen si tractu temporis consueuerint contrarium dispositis in ea seruare, dispositio amittat vires, quia, & hoc non videtur de facili admittendum in Constitutionibus Papæ, vt videlicet subditi valeant absque eius scientia, & con-
5 sensu ipsius constitutiones abrogare, sed solum quatenus ipse met Papa sciat contrarium vsum, & illi consentiat per eamdem rationem supra adductam *Corrad. in praxi dispens. lib. 9. cap. 1. num. 9. vers. nec non quia constitutiones Caualer. decis. 85. num. 2. Royat decis. 71. num. 8. in recent. decis. 197. num. 3. & 4. decis. 213. num. 2. decis. 221. num. 4. par. 1. & decis. 572. num. 18. par. 4.*
6 *tom. 3.* & in proposito, quod non possit consuetudine Induci, quod auctoritas Papæ requisita in alienatione rerum Ecclesiæ, non interueniat, fuit etiam opinio *Io: Andrea in cap. nulli de reb. Eccles. non alienand.* approbata ibidem per *Abb.* & per alios communiter, vt testatur *Corrad. in prax. dispensat. lib. 9. cap. 2. numer. 2. & per Be-*

*minutend. deciſ. 13. num. 7.* & comprobatur
per alias rationes vltra ſupradictam de qui-
bus *ad fin. principij huius cap.* & quod nec
per vſum contrarium mille annorum extin-
gui poſſit vis præfatæ conſtitutionis *Lotter.
de Beneſic. lib. 3. queſt. 25. num. 40.*

7 Verum quidquid ſit generaliter loquen-
do, in terminis tamen præfata extrau. Am-
bitioſæ, quod eius diſpoſitio non vendicet
ſibi locum, vbi viget contraria Conſuetu-
do tradunt *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15.
num. 34. Ricc. in praxi rer. quotid. ſeù reſolut.
par. 1. reſol. 98. num. 4. Barboſ. de poteſt.
Epiſc. allegat. 95. num. 3. in fin. verſ. niſi in
contrarium Rota coram Eminentiſſimo Otthe-
bona deciſ. 210. num. 3.*

8 Et quod, ſi ex deductis per Conductorem
probabiliter dubitetur de tali conſuetudi-
ne, danda ſit ei manutentio non obſtante
decreto irritante in dicta extrauaganti exi-
ſtente, late firmatum fuit à *Rota in dec. 200.
num. 12. & ſeqq. par. 10. rec.* & ratio ſpecia-
litatis eſſe poteſt, quia agitur de Conſtitu-
9 tione pœnali, & ſufficit quælibet occaſio
credendi, quod fieri poſſet, ad euitandas
pœnas, vt dicam *infra* §. 8. & in ſpecie, quod
excuſet conſuetudo *Filiucc. in ſuis oper. mo-
ral. tract. 44. cap. 6. numer. 5. verſ. Tertio ſit,*
quæ tamen ratio vrget reſpectu excommu-
nicationis, & priuationis Beneficiorũ aliiſq;
pœnis non autem reſpectu nullitatis cõtra-
ctus, quia hæc non eſt proprie pœna, vt di-
cam infra *in d.* §. 8. huius *capit. in princ.* &
quod non vſus huius conſtitutionis allega-
gari poſſit ad euitandas pœnas eiuſdem, non
autem quoad euitandam eius diſpoſitionẽ
*Lotter. de Beneſ. lib. 3. quæſt. 25. num. 42.* vn-
de iunctis alijs auctoritatibus citandis in-
fra *num. 14. prope fin.* dubitari poſſet de ſub-
ſiſtentia præfatæ *deciſ. 200. num. 12. & ſeq.
par. 10. rec.*

Vnde vtile eſt videre de vſu dictæ Con-
ſtitutionis; & quod non ſufficiat eam alle-
gare, ſed probari debeat, eam eſſe vſu re-
ceptam, & eſſe in Communi obſeruantia,
cenſuit olim *Rot. coram Mohedan. deciſ. 1.
de Conſtit. alias deciſ. 6. & coram Penia de-
ciſ. 322. num. 4. ad fin.*

10 Verum quidquid dixerit in præfatis de-
ciſionibus olim Rota, contrarium hodie
omnino tenendum videtur, quod videli-
cet dicta Conſtitutio præſumatur vſu re-
cepta, & ideò nulla adſit neceſſitas dictæ
probationis, non ſolum, quia hæc eſt ma-
gis communis opinio, vt patet ex congeſtis
*Barboſ. de Epiſc. alleg. 95. num. 49. & Garz.
de Beneſ. par. 2. cap. 1. num. 40. & ſeqq.* & ita
dicendum omni prorſus hæſitatione remo-
ta ait *Corrad. in prax. Diſpenſat. lib. 9. cap. 1.
num. 1. & 2. & 9.* & ipſa Rota à prædicta
opinione contraria receſſit, & tenet contra-
rium, vt habetur in *deciſ. 30. num. 5. par. 1.
recent. & penes Peniam deciſ. 414. nu. 7. verſ.
ſatis quoque Lotter. de Beneſ. lib. 3. quæſt. 25.
num. 41.* ſed etiam, quia eſt euidenter ma-
11 gis vera, quia dum dicta Conſtitutio eſt
relata inter extrauagantes communes, &
vbique circumfertur, facit ius commune,
quod vbique ſeruari præſumitur *Caſ. de
Graſſ. deciſ. 4. nu. 26. de reb. Eccleſ. non alien.
alias dec. 135. Adden. ad Mohedan. dec. 1. de
Conſtit. litt. B. Barboſ. de poteſt. Epiſc. alleg. 95.
num. 49. Penia dicta deciſ. 414. ad fin. Rot. de-
ciſ. 225. num. 3. verſ. ſed hoc non placuit par. 3.
lib. 2. & deciſ. 262. num. 6. par. 3. lib. 3. diu.* &
12 faciunt, quæ dicuntur in fortiori de ſtatu-
to, quod eo ipſo, quod eſt in libro ſtatu-
torum præſumitur vſu receptum *Dec. con-
ſil. 153. nu. 2. Seraphin. deciſ. 1447. num. 1. Rot.
deciſ. 15. num. 4. par. 2. recent.* & de Bullis, ex
13 quo ſunt in Bullario *Rota in Papien. bono-
rum coram Pamphilio impreſſ. per Mar. An-
tonin. Maceraten. Variar. poſt cap. 98. verſ.
quid quid dixeris lib. 1. Mantic. deciſ. 59. n. 11.
verſ. neque etiam.*

14 Non dubitandum itaque de præſump-
tione, ſed quoad veritatem, cui ſemper ce-
dit præſumptio, licet Conſtitutionem præ-
dictam eſſe per totum orbem integraliter,
& ſecundum omnes eius partes vſu receptã
aſſerat, & multos id fateri dicat nouiſſime
*Donat. de regular. to. 1. tract. 14. quæſt. 3. n. 3.*
tamen multi teſtantur contrarium, quod
videlicet ſaltem in aliquibus locis, non ſit
vſu recepta, inter quos *Caiet. in ſumm. ver.
excommunicatio cap. 75. Nauarr. in Manual.
cap. 27. num. 149. Azor. Inſtit. moral. to. 2. lib. 9
cap. 2. quæſt. 1. verſ. quod attinet Mantic. de
tacit. lib. 5. tit. 13. num. 34.* & hoc alij verum
eſſe admittunt non reſpectu nullitatis con-
tractus, ſed reſpectu aliarum pœnarum in
ipſa Conſtitutione contentarum *Molin. de
contract. d. diſp. 466. num. 10. poſt med.* & cũ
alijs pluribus *Barboſ. de poteſt. Epiſc. alleg. 95
num. 48. Ricc. reſol. 107. num. 5. par. 1. Garz.
de Beneſ. par. 2. cap. 1. num. 87.* nullitas enim
contractus non eſt proprie pœna, ſed di-
ſpoſitio Conſtitutionis, vt tetigi ſupra *n. 6.
ad fin.*

15 Verum dubitari poteſt, an huic aſſertio-
ni Doctorum ſtandum ſit, & multi volunt
Doctores atteſtantes de Conſuetudine pro-
bare ſaltem præſumptiuè, donec videlicet
contrarium probetur *Gozad. conſ. 59. nu. 18.*
& alij relati per *Rim. Iun. conſ. 182. num. 10.
& per Gabr. de probat. concluſ. 4. num. 1.* alij
verò

verò tenent contrarium, quod videlicet nullo modo probent, cum consuetudo sit facti non Iuris, & hæc est, magis Communis Teste *Mascardo de probat conclus.* 528. *num.* 1. *& num.* 4. *vers. prior tamen*, & eam tenet *Rot. decis.* 357. *num.* 6. *coram Mantic. & decis.* 45. *num.* 32. *vbi etiam de veriori par.* 8. *recent.* At communis distinctio est, quod
16 probent si attestentur de consuetudine patriæ suæ, seù loci, aut Curiæ, in qua versati sunt, aliàs secus *Hended. conf.* 101. *n.* 39 *post med. lib.* 1. *Bursatt. conf.* 43. *num.* 53. *Becc. conf.* 62. *num.* 32. *Rim. Iun. conf.* 182. *num.* 11. *Mascard. dicta conclus.* 528. *num.* 6. *Gabr. dicta conclus.* 4. *num.* 4. *Gratian. discept.* 479. *numer.* 24. & esse communem *Benintend. decis.* 95. *in fin.* & probabunt maximè si de eadem Consuetudine attestentur plures in eodem loco versati, vt requirit *Roland. cons.* 71. *num.* 12. *vers. & vbi etiam lib.* 1.

Vnde si quis conuentus ad pœnas, ad quas euitandas non vsus constitutionis suffragatur *Lotter. de Benef. lib.* 3. *quæst.* 25. *numer.* 42. allegaret non vsum, si simul allegaret Doctores attestantes de tali non vsu in loco illo, cum dicta circumstantia, quod in eo essent versati, posset omninò excusari, & in his terminis tantum admittenda videtur *dicta decis. Mched.* 6. aliàs cessante dicta attestatione ad summum admitti posset ad probandum non vsum dictæ Constitutionis, indulgendo ei tempus necessarium vt sensit *Filiuccius in suis tract. moral. tract.* 44. *cap.* 1. *num.* 10. & vbi daret sumum sufficientem ad hoc, vt probabiliter de eo dubitari posset, concedenda esset eidem manutentio interim, ac plenas faciat, probationes, & discutiatur in meritis iuxta opinionem *Rota in d. dec.* 200. *n.* 12. *& seqq. par.* 10. *recent.* non autem iniungendum alteri parti onus probandi vsu receptionem, cum ea præsumatur, vt supradictum est, etiam si de pœnis tantum agatur, *Lotter. de Benef. lib.* 3. *qu.* 25. *n.* 42. quidquid in contrariū in his terminis sentire videantur *Facbin. contr.* 98. *in princ. vers. nisi forte lib.* 10. *& Comitol. decis.* 15. *num.* 5.

17 Probarique posset consuetudo prædicta non solum Testibus, sed etiam per scripturas, & sufficere plures Concessiones factas à diuersis Episcopis iūctis Epistolis Archiepiscopi dixit *Rot. in d. dec.* 200. *n.* 14. *&* 15. *p.* 10. *recent.* sed animaduertendum, quod Rota ibi loquitur ad effectum manutentionis, nā
18 in meritis causæ non sufficit ostēdere plures actus factos sine solemnitate Beneplaciti, nisi doceatur, quod fuerint tales actus approbati in Iudicio iuxta tradita per *Natt. cons.* 575. *num.* 9. *Gratian. discept.* 767. *num.* 7. *Rot. decis.* 72. *num.* 22. *& seqq. par.* 2. *diuers.*
19 Minusque sufficiunt extraiudiciale attestationes ad probandum non vsum constitutionis *Rot. decis.* 610. *num.* 6. *par.* 4. *tom.* 3. *rec. & coram Gregor. decis.* 260. *num.* 5.
20 Si autem ad esset statutum in forma specifica à Papa confirmatum concedens facultatem locandi, seù alienandi contra formam *d. extrauag.* clarum est, quod ea seruari in loco statuti non deberet, vt in reli-
21 gione Hierosolymitana, dixit *Rota coram Eminentissimo Ottobono decis.* 210. *num.* 4. *& seq. & decis.* 247 *num.* 7. *& seq.* stante enim dicta Confirmatione in forma specifica nō posset dubitari de eius validitate, & statutum validum in loco, in quo viget, præualet dispositioni Iuris communis *Soccin. Iun. cons.* 67. *num.* 64. *lib.* 2. *Altograd. cons.* 9. *nu.* 41. *&* 77. *lib.* 1. *Rot. decis.* 202. *num.* 1. *&* 2. *par.* 10. *& decis.* 311. *num.* 22. *par.* 11. *recent.*
22 Et idem esset dicendum si adesset simile priuilegium Apostolicum, prout habere legentes, & studentes in vniuersitate Salamantina locandi fructus beneficiorum suorum ad tempora sibi benè visa, tradit *Garz. de benef. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 39. & habebant etiam priuilegium alienandi, sine Beneplacito alijs quibusdam seruatis Moniales S. Claræ, & Fratres obseruantiæ, de quo *in collectan. priuil. ver. alienatio*, & per *Auendan. de exequen. mand. reg. par.* 1. *cap.* 4. *n.* 40. *vers. & cum dicta paulina*, & Eremitæ S. Augustini *vt in Constit.* 5 *Gregor.* 13. *& per Ciarlin. contr.* 105. *num.* 115. *&* 116 verum hodie isti, & alij Regulares non obstantibus quibusuis priuilegijs locare amplius non valent vltra triennium absque beneplacito S. Congregationis Concilij *iuxta Decretum* auctoritate Vrbani VIII. per eādem Congregationem æditum, quod habetur impræssam per *Corrad. in praxi Dispensat. lib.* 9. *cap.* 1. *num.* 11. *& Donat. de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæst.* 2. *ad fin.*

## Locatio, quando dicatur facta vltra triennium, ita vt intret prohibitio *extrau. Ambitiosæ.*

*SVMMARIVM.*

1 *Ecclesiasticorum bonorum locatio ad nouennium cum pacto, quod tot sint locationes, quot trienna non valet.*
2 *Constitutiones Apostolicæ nō sunt de facili eludendæ.*
3 *Ecclesiasticorum bonorum locatio pluribus personis simul facta cuilibet ad triennium non valet.*
4 *Ecclesiasticorum bonorum locatio ad triennium cum pacto, quod si non fiat disdicta censeatur renoua-*

*ta locatio ad aliud triennium non valet.*
Contr. num.5.

6 *Dictio, si, importat conditionem.*

7 *Conditio nihil ponit in esse donec fuit purificata.*

8 *Conditio retrotrahitur ad diem celebrati contractus.*

9 *Lim. stante impossibilitate iuris.*

10 *Lim secundo in conditione potestatiua.*

11 *Pactum, quod locatio censeatur tacite renouata per continuationem absque disdicta est expressio eius, quod tacite inest.*

12 *Renouatio tacita procedit etiam in locatione bonorum Ecclesiæ.*

13 *Relocatio tacita non est eadem cum expressa.*

14 *Relocatio tacita quandoque est ad triennium, vel quinquennium.*

15 *Disdicta locationis de iure non requiritur ante finem locationis.*

16 *Ecclesiasticorum bonorum locatio ad triennium, cũ pacto tacita renouationis non valebit si adsit conuentio de facienda disdicta in tẽpore proximo ipsi locationi.*

17 *Et generaliter non valet locatio dicto modo facta vbicumque adsunt coniectura, quod facta sit in fraudem legis.*

18 *Bonorum Ecclesiasticorum locatio facta ante finem alterius locationis bona fide valet.*

19 *Bonorum Ecclesiasticorum locatio cum pacto importante, quod absolute durare debeat vltra triennium non valet.*

20 *Mandatum Procuræ ad locandum bona Ecclesia duraturum vltra triennium non valet.*
Contr. num.21.

22 *Locatio ad vitam non potest dici vltra triennium, ita vt sit prohibita in rebus Ecclesiasticis.*
Contr. num.23.

## CAPVT XIV. §.2.

DEueniendo nunc ad contenta in Constitutione prædicta, illud præcipuum est quod non fiat locatio vltra triennium absque beneplacito Apostolico, quod nouiter fuit in ipsa Constitutum, nam antea licebat locare per nouennium, vt dictum est supra *in princ. huius Cap. num.4.*

Videndum igitur, quando dicatur, locatio facta vltra triennium, itaut intret prohibitio prædicta. Controuerti autem solet si locatio fiat, verbi gratia, ad Nouen-
1 nium, ita tamen, vt sit de Triennio in triennium, an tot censeantur locationes, quot triennia, & quidquid dicant aliqui relati per *Fusar. de substit. quæst.525. num.15.* verum omninò videtur, quod, dum locatio in effectu est vltra triennium, prædicta, & similes cautelæ verbales ad effugiendum dispositionem prædictæ *extrau.* nihil prorsus
2 releuent, cum permitti non debeat, quod ita de facili eludi possit similis Constitutio, vt post alios plenè firmant *Caball. cons.17. num.12. & seqq. lib.2. Becc. cons.92. num.12. Carot. de locat. & cond. tit. de reb. Eccl. nu.41. Donat. de regul. tom.1. tract.14. quæst.40. n.2. Barbos. de pot. Episc. alleg.95. num.17. Rota in Comen. locationis coram Pamphil. impress. penes Marches. de Commiss. tom.1. fol.107. n.1.* & latè *in vna Neapolitan. seù Bosanen. Affictus 5. Iun. 1663. §. secundo, quia, & seqq. coram Reu. Albergato*, quæ est *decis.474. in secunda par.13. rec.*

3 Prout etiam si fieret simul locatio pluribus personis, cuilibet pro triennio, ita videlicet pro primo triennio Titio, pro secundo Caio, pro tertio Sempronio, adhuc, si fiat eodem tempore, habebitur pro vna, & erit nulla, sola enim persona locantis attenditur, qui prohibetur locare vltra triennium *Gennen. in suis quæst. pract. Ecclesiast. qu.354. per tot Donat. de Regular. tom.1. tract.14. q.40 num.1.*

Et sunt adeò nullæ locationes his, & similibus modis factæ, vt nec sustineantur pro primo triennio, saltem seclusis coniecturis voluntatis contrariæ, vt dicam infra hoc *Cap. §.7. vbi de nullit. locationis vltra triennium facta num........*

4 Non sic absolutum est de locatione facta simpliciter ad triennium cum pacto, quod, si non fiat disdicta per aliquos menses ante finem triennij, censeatur renouata ad aliud triennium, nam licet reperiam, quod *P. Pasqualig. in suis quæst. moral. par.2. q.344.* latè disputato dubio teneat hanc quoque locationem non subsistere, & esse contra dispositionem Paulinæ prædictæ, tamen ta-
5 le pactum continuo practicatur in Vrbe in locationibus rerum Ecclesiasticarum, & pro ratione huius praxis obseruandum est, quod quatenus dictum pactum importet nouam locationem pro alio triennio, adhuc talis locatio verè est facta sub conditione non factæ disdictæ, vbi pactum concipiatur, vt supra; illa enim dictio, *si*, ibi, *si non fiat*
6 *disdicta, &c.* importat conditionem *l.1. & ibi DD. ff. de Condit. & dem.* cum plenissimè congest. per *Barbos. dict.364. num.1. & alijs*
7 *vulgat.* & ideo nihil ponit in esse, habeturque pro non facta, vsquequo talis conditio non fuerit purificata *l. necessario §. quod si pendente ff. de peric. & com. rei vend. l. si pecuniam ff. si cert. pet. cum Concordan. relat. per ipsum P. Pasqualig. d. quæst.344. numer.2.* quibus addo *Duran. decis.339. num.36.* vnde sequitur, vt locatio cum dicto pacto sit verè tantum ad triennium vsquequo, non purificetur d. conditio.

8 Nec obstat, quod conditio regulatirer retrotrahatur à die euentus conditionis ad diem celebrati contractus, vt respondet ibidem *P. Pasqualig. num.9.* quia ista retrotractio in præsenti, duplici ratione non potest habere locum. Primò, quia de tempore

contra-

9 contractus adest impossibilitas iutis, quod fiat locatio pro secundo triennio, ex quo videlicet ius contentum in *d. extrau.* ei resistit, & stante tali iuris impossibilitate, non est locus dictæ retrotractioni, vt docte, ac pleniè firmat *Gomes var. tom. 2. cap. 11. n. 30. verſ. tertio, & principaliter*. Secundo, quia
10 conditio præfata non videtur casualis, vt supponit P. *Pasqualig. num. 2.* sed potestatiua, pendet enim à voluntate vnius tantum, sine locatoris, sine conductoris facere disdictam, & quamuis pendeat à voluntate vtriusque simul facere, quod contractus habeat locum, tamen hoc non habetur in cōsideratione, sed consideratur tantum, quod sit in potestatione vnius impedire contractum, & ex hoc solo dicitur potestatiua conditio ad hunc effectum, vt non fiat retrotractio, vt tradit, & latè probat *Panciroli. conſ. 139. nu. 9. per text. in l. qui balneum in fin. princ. & l. potior in princ. ff. qui potior. in pign. hab. & al.*

11 Verum magis monet alia ratio, quam non considerat P. *Pasqualig.* & ea est, quod d. pactum, in effectu nihil aliud facit, quam dare certam formam tacite relocationi, quę post finitam locationem expressam, ex continuatione conductoris in retentione rei conductæ, & taciturnitate locatoris, procedit de iure absque vllo pacto, *l. item quaritur 14. §. qui completo cum l. seq. ff. locat. & l. legem §. 1. C. eodem*, quod patet ex verbis pacti, in quo non dicitur locamus, & conducimus, sed censeatur renouata locatio, quod est etiam de iure, vt censeatur renouata locatio, & ita loquitur *Bart. in dicto §. qui impleto in summar. & alij*, vnde si partes simpliciter dicerent velle per taciturnitatem vtriusque, & continuationem censeri renouatam Locationem, hæc conuentio non posset redargui, quia esset conformis dispositioni iuris, & simplex expræssio eius,
12 quod tacitæ inerat, nam dicta tacita relocatio à iure inducta procedit etiam in rebus Ecclesiæ, vt docent in dicta *l. item quaritur Bart. num 6. & Bald. num. 3. verſ. & dico, quod*, & admittit *Rota coram Put. decis. 174. lib. 1.*

13 Et si dicatur, quod de iure tacita relocatio non inducitur ad triennium, sed tantum ad annum, vel minus tempus, vt habetur *in d. l. item quaritur §. qui completo* respondetur, quod si admittatur, prout admittendum videtur ex prędictis, quod locationi ad triennium accedere possit etiam tacita relocatio ad annum, hinc sequitur hanc tacitam relocationem censeri diuersam ab expræssa, & separatim considerari, quia alias locatio esset ad quadriennium, & sic contra dispositionem extrau. & dum est diuersa, & separatim consideranda, nihil repugnat, quod declaretur à partibus, vt debeat durare ad triennium, cum vsque ad tale tempus locatio libere permittatur, &
14 eo magis admittenda talis declaratio, quod in quibusdam casibus, etiam secluso pacto tacite censetur relocata res ad triennium, ac etiam maius tempus, prout, quod si agatur de re, quę non reddat plenum fructum nisi quolibet quinto anno, quod tacita relocatio de iure censeatur ad quinquennium facta, docet *Bald. in d. l. legem num. 5. C. locat. Menoch. praſ. 85. n. 8. & seq. lib. 3. Fut. d. dec. 174. n. 6. ad med. lib. 1.*

15 Et idem est si dicatur de iure non requiri disdictam, maxime per tantum tempus ante finem, ad euitandam tacitam relocationem *Alex. conſ. 76. num. 8. verſ. item est contra lib. 5.* applicantur enim eædem responsiones, quod nempe, dum hæc est locatio diuersa, & non iungenda cum alia expressa, nihil repugnat, quod detur ei hæc forma, & quod non desunt volentes disdictam requiri ad euitandam tacitam relocationem legalem, vt dicetur infra suo loco nempe *cap 63.* Vnde tanto magis admittendum pactū ad tollendas difficultates, & dubitationes, & ex his in praxi censui posse continuari stylum locandi ad triennium, cum dicto pacto, saltem absque metu pœnarum, de quibus in d. extrau. cum ad eas euitandas sufficiat quælibet causa credendi, quod possit fieri ex cit. infr.

Limitanda est tamen prædicta opinio, vt
16 non procedat si fiat pactū de facienda disdicta in tempore valde proximo ipsi principio locationis, non autem fini eiusdem, & quod alias, ea non facta, debeat censeri locata ad aliud triennium, quia tunc argueretur facta conuentio in fraudem legis, prout in fortioribus si fiat locatio simpliciter ad triennium, & intra primum annum, vel statim eo finito, fiat noua locatio ad aliud trienniū incipiendū post finem primi, quod talis locatio censeatur in fraudē legis docuit *Card. in clement. 1. in §. fin. propè fin. verſ. quinto quaro de reb. Eccl. nō alien.* vbi loquitur de locatione facta iuxta terminos illius Clemen. & aliorum iurium antiquorum ad nouennium, & eum sequitur *Iaſ. in l. manumiſſionis num. 8. ff. de iuſt. & iur. Gennen. in pract. Eccleſ. quaſt. 469. num. 1. Donat. de regul. tom. 1. tract. 14. quaſt. 41. num. 1.*

Et indubitanter, quia post hæc scripta reperij articulum fuisse discussum *in Rota in vna Neapolitana, seu Boianen. affictus cor.* Re-

Reuerendissimo Albergato, quæ licet adhæserit prius opinioni contrariæ, vt habetur *in decisione dicta causa emanata, sub die 5. Iunij 1662. qua est decis. 474. la 2. parte 13. rec.*
17 tamen postea recessit, & dixit, quod tunc non valet locatio, cum apparet partes abinitio habuisse animum protogandi locationem vltra triennium, & sic faciendi fraudem dispositioni *d. extrau. ambitiosa de reb. Eccl. non alien.* secus vbi non appatet talis animus, prout in casu vbi pactum non est obligatorium, sed mere facultatiuum iuxta latè tradita *per Altograd. cons. 28. num. 41. & seq. lib. 1.* & alios citatos *in Dec. dicta causa emanata sub die 18. Maij 1663. coram eodem Reuerendissimo Albergato,* de qua etiã meminit *D. de Luca disc. 22. num. 3. & seq. sub hoc tit. de locat. & cond.*

Et in effectu hæc est materia coniecturalis, itaut si ex circumstantijs arbitrio Iudi-
18 cis pensandis deprehendatur cessare fraudem, valebit locatio, quamuis facta pendente prima locatione, vti si fiat alteri conductori eam valere, volunt *Valasc. de iur. em. phit. quæst. 29. num. 15. & Molin. de contract. disp. 466. num. 11. ad med.* & idem esse si fiat eidem Conductori pro decursa pensione censuit *Valasc.* ibidem, sed in hoc ab eo dissentit *Molin. dicto loco,* & vtraque opinio potest saluari ex aliis circumstantiis, & coniecturis, prout si non solum fuisset aucta pensio, sed etiam essent in locatione comprehensa alia bona valere tenuit, licet subdubius *Gennen. in practicab. Eccles. quæst. 469. num. 2. & seq.* & sequitur *Donat. de regul. tom. 1. tract. 14. quæst. 41. num. 2.*

Et ex his etiam conuincitur non esse simpliciter veram opinionem illam, quod nõ possit fieri locatio noua rei Ecclesiasticæ, durante adhuc prima locatione, vt sensit *Rebuff. in tract. var. in compend. alien. rei Eccles. num. 18. & 19. & in l. Veratius col. 3. ff. de verb. sign. Caroc. de locat. tit. de reb. Eccles. conclus. 26.* sed substineri posse cum modificatione, quatenus fiat valdè ante finem, vel aliunde depræhendatur fraus iuxta proximè dicta.

19 Si autem fiat locatio ad triennium cum pacto expræsso eam renouandi, seu quod absolute eo finito censeri debeat renouata, clara res erit hanc locationem esse contra dispositionem extrau. Ambitiosæ cũ necessario importet eam durare debere vltra triennium, ex quo conuincitur mentionem triennii factam esse in fraudem extrau. *Bald. cons. 392. vers. nec etiam post. lib. 5. Couar. variar. res. lib. 2. cap. 16. num. 4. vers. contrarium probatur Grattan. discept. 715. num. 16. Altogr. cons. 28. num. 41. & seq. lib. 1. decis. 474. la 2. num. 9. part. 13. rec.*

Cæterum, quia istę quæstiones pendere possunt ab eis, an locatio ad plura triennia sit vnica, vel sint plures locationes, videri poterunt tradita *in cap. 25.*

20 Dubitari tamen etiam potest, an sicut prohibita est locatio vltra triennium, ita etiam prohibitum sit dare mandatum ad locandum, quod duret vltra triennium, & affirmatiuam tenuit *Dec. cons. 282.* cumque sequuti sunt *Couar. var. lib. 2. cap. 16. num. 6. vers. quarto eadem Donat. de regular. tom. 1. tract. 14. quæst. 39. num. 4. & alij,* sed
21 contrarium videtur verius, quia prohibitio loquitur de locatione, & qui dat mandatum ad locandum non locat, & sic non contrauenit prohibitioni, prout tenet *Molin. de contr. disp. 466. ad fin.* vbi etiam considerat inconueniens resultans ex contraria opinione, quod Beneficiarius, abiens in longinquas regiones diu moraturus, non possit dare mandatum ad locandum duraturum pro toto tempore, quo abest, & sequitur *Garz. de Benef. part. 2. cap. 1. num. 72.* vbi asserit pro ista opinione esse praxim vniuersalem, & consuetudinem receptam.

22 Aliqui etiam dubitarunt. An locatio ad vitam dici possit vltra triennium, & ratio dubitandi fuit, quia vitæ tempus est omnino incertum, & ideo non potest affirmari, locationem duraturam esse vltra triennium, vnde decimas ipsas Ecclesiasticas posse locari ad vitam, dicit *gloss. in cap. quamuis 17. In ver. conueuit ad med. vers. fructus vero de decim.* quam glos. à nemine morderi dicit, ibi *Abb. num. 4. & sequuntur alij congesti per Caroc. de locat. tit. de decim. num. 12. Grattan. discept. 238. num. 24. Intrigliol. de feud. quæst. 44. num. 13. Monet. de decim. cap. 5. num. 65.*

23 Verum contraria opinio, quod nõ valeat dicta locatio absque beneplacito, videtur tenenda ex plene congestis in his terminis per *Caroc. de locat. tit. de reb. Eccles. num. 16.* & quia verius est talem locationem dici ad longum tempus, & alienationem, vt ostendi supra *cap. 4. an locatio sit alienatio num. 24.* & addo, quod locatio rei Ecclesiæ ad vitam est specialiter prohibita *clem. 1. in princ. de reb. Eccl. non alienan. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 5. num. 40.*

De casibus, in quibus à Iure permittitur locatio rerum Ecclesiæ ad longum tempus.

SVM-

*S V M M A R I V M.*

1 *Ecclesiarum bona locari possunt sine beneplacito in casibus à iure permissis.*
2 *Text. in cap. Terrulas 12. quaest. 2. declaratur.*
3 *Ecclesiarum bona exigua locantur ad longum tempus sine Beneplacito.*
4 *Amplia etiam stante iuramento de non alienando res Ecclesiae.*
5 *Ecclesiarum bona, vt alienari possint ex dispositione d. cap. Terrulas, quae requirantur.*
6 *Pars exigua magni praedij non potest alienari sine Beneplacito.*
7 *Exigua res, quae dicatur, & num. 8.*
9 *Ecclesiarum bona exigua licet alienari possint sine beneplacito Apostolico, tamen requiritur licentia Episcopi.*
10 *Episcopi licentia in alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari possit.*
11 *Bona exigua Ecclesiae, vt alienentur, an licentiam concedere valeant Praelati inferiores Episcopo, & quid in Vicario.*
12 *Ecclesiarum terrae, ad culturam redacta possunt locari in perpetuum absque beneplacito.*
13 *Text. in cap. ad aures de reb. Eccl. alien. vel non declaratur.*
14 *Meliorantes bona non debent eis priuari.*
15 *Bona Ecclesiae inculta possunt locari sine beneplacito ad longum tempus, tam ante, quam meliorentur, quam post.*
16 *Et post meliorationem debent melioranti relocari etiamsi alius tunc plus offerat.*
17 *Incultae rei concessio reputatur perpetua non attentis verbis.*
18 *Et transit ad quoscumque.*
19 *Declara tamen procedere si verba non sint clara in contrarium.*
20 *Ecclesiae Domus ruinosa potest locari sine beneplacito*
21 *Bonorum Ecclesiae locatio, vt sustineatur ex dispositione cap. ad aures de reb. Eccles. alien. vel non, quae requirantur.*
22 *Ecclesiarum bona, quae ab Ecclesia non possidentur, nec recuperari possunt locari valent ad longum tempus absque beneplacito.*
23 *Text. in cap. 2. de Feud. declaratur.*
24 *Text. in cap. non liceat Papae 12. quaest. 2. declaratur.*
25 *Domus Ecclesiae non reddentes fructum, sed requirentes impensam alienari possunt sine beneplacito.*
26 *Lim. si restaurari possunt cum redditibus Ecclesiae:*
27 *Ecclesiarum bona alienari possunt sine beneplacito in casu necessitatis dilationem, non patientis.*
28 *Et quae necessitas requiratur, & num. 29.*
30 *Debet tamen beneplacitum impetrari postea.*

## C A P V T XIV. §. 3.

POst quam firmatum fuit extrauagantem
esse vsu receptam, & seruandam, ac vi-
sum, quando dicatur facta locatio vltra tri-
ennium, itaut intret prohibitio in ea con-
tenta, prosequendo eiusdem extrauagantis
tenorem, videndum est de limitationibus
1 prohibitionis praefatae in ipsa expressis, qua-
rum prima generalis est in casibus à iure
permissis ibi. *Praeterquam in casibus à iure*
*permissis*, itaut in eis possit fieri locatio vl-
tra triennium absque beneplacito, vt tra-
dit *Fachin. contr. 98. ad med. lib. 10.* & licet
contrarium seruari in Regno, & Vrbe, &
esse verum intellectum d. extrau. quod ho-
die etiam in casibus à iure permissis non
possint alienari res Ecclesiae inconsulto
Rom. Pontifice, dicat *Genuen. in Praxi Ar-*
*chiep. cap. 61. num. 2.* tamen verba praedicta
apertè sonant in limitationem, & ita com-
muniter intelliguntur, vt patebit ex infra
citandis.
2 Casus autem vnus, in quo à iure permi-
titur rei Ecclesiae alienatio, & proinde com-
praehensus in dicta exceptione est si agatur
3 de aliqua re exigua *text. est in can. terrulas*
*12. quaest. 2.* quem procedere etiam in loca-
tione, notat post alios, ibi *Augustin. Barbos.*
*num. 2. & Ricc. resolut. 98. num. 5. part. 1.*
*Donat. de regular. to. 1. tract. 14. quaest. 36.*
*num. 4.* & non esse correctum per d. extra-
uag. neque per Concil. Trident. tradunt
*Quarant. in Summ. Bullar. verbo alienatio re-*
*rum Eccles. num. 41.* vbi, & quod ita cen-
suit S. Congregatio Concil. *Praefect. in praxi*
*Episc. part. 2. cap. 5. num. 33. vers. vltra*
*praedictos Barbos. in dicto can. terrulas num. 1.*
vbi alios refert, & ita practicari, vt non
requiratur beneplacitum testatur post alios
*Corrad. in praxi dispensat. lib. 9. cap. 4. num.*
*45. vers. & iuxta supradictam*, & si Praela-
4 tus iurasset non alienare res Ecclesiae, pro-
ut consuetum est in susceptione quarum-
dam Praelaturarum, de quo iuramento la-
tiùs dicam infra *§. vlt huius cap.* adhuc tale
iuramentum non impediret hanc alienatio-
nem rei exiguae per dictum *can. terrulas per-*
*missam Abb. in cap. vt super num. 15. de reb.*
*Eccl. alien. Quarant. in sum. Bullar. d. ver.*
*alienatio rer. Eccles. num. 41. vers. & iura-*
*mentum Bonacc. de contract. quaest. 8. punct.*
*4. num. 7. vers. respondeo Episcopum.*
5 Verum plura requiruntur copulatiue, ad
hoc, vt habeat locum dispositio *d. cap. Ter-*
*rulas*, videlicet primo, quod res sit exigua,
secundo, quod sit inutilis, & tertio, quod
adsit necessitas *Quarant. d. ver. alienatio rei*
*Ecclesiae num. 41. Praefect. in praxi Episc. part.*
*2. cap. 5. num. 33. vers. vltra praedictos Vgo-*
*lin. de potest. Episc. cap. 14. §. 7. num. 4. Cor-*
*rad. in praxi dispens. lib. 9. cap. 4. num. 43.*
*ad fin. Rota*, quae vltra praedicta tria addit,
& quartum, quod res sit longè distans *in*
*decis. 624. num. 11. in fin. part. 1. recent.* &
6 quidem si ageretur de alienanda parte,
quamuis modica magna Praedij non valeret
fieri, quia alias possent ita paulatim alie-
nari

nari omnia bona Ecclesiæ, quod non est dicendum, vt post *Genuen. in praxi Archiep. cap. 50. num. 3.* tradit *Corrad. in praxi dispens. lib. 9. cap. 4. num. 45. vers. nec tamen Donat. de regular. to. 1. tract. 14. num. 3. vers. sed nota diligenter.*

7 Quæ dicantur Terrulæ, & res exiguæ diffident opiniones, *& glos. in eodem can. Terrulas ver. exiguas* dicit quod forte ille text. exiguas vocat, non valentes vltra viginti solidos, eamque refert, & sequitur *Archid. in can. si quos eadem 12. quæst. 2.* alij censent extendi posse significationem ad res valoris scutorum centum, vel reddentes quinque annua *Zerol. in praxi in verb. alienatio rerum Ecclesiæ vers. ad sextum*, vbi quod ita audiuit practicari, sed attenditur consuetudo, & ideo statur Decretis synodorum Prouincialium, quatenus definiant hanc controuersiam *Leo Thesaur. for. Eccles. part. 1. cap. 15. num. 7.* & cessantibus Decretis prædictis, vel consuetudine remictitur arbitrio boni viri, vt inspecta qualitate, & diuitijs Ecclesiæ, nec non temporis, & locorum, an res dicatur exigua, vel non ad hunc effectum iudicet *Pasecc. in prax. Episcop. part. 2. cap. 5. num. 33. vers. qua autem Zerol. vbi supra Quarant. in Summ. Bullar. ver. alienatio rer. Ecclesiæ num. 41. vers. quanam dicatur*, & hanc esse probabiliorem opinionem asserit *Barbos. in d. can. Terrulas num. 3.*

8 Verum hodie habemus declarationem Sacr. Congr. Episc. & Regular. *d. can. Terrulas* intelligi debere de valore viginti quinque ducatorum auri de Camera, qui constituunt summam triginta septem scutorum monetæ, de qua testatur *Conrad. in praxi dispens. lib. 9. cap. 4. num. 45. vers. aduertendum est Ganant. in sum. ver. alienatio rer. Eccles. num. 24.* quidquid de tali declaratione dubitet *Donat. de regular. to. 1. tract. 14. quæst. 37. num. 6.* qua stante, vel tollitur totaliter dictum arbitrium, vel saltem restringitur, vt vltra dictam summam non tuto extendatur ex traditis per eumdem *Corradum ibidem.*

9 Non omittendum tamen animaduertere, quod, licet in terminis *d. c. Terrulas* non sit necessarium beneplacitum Apostolicum, est necessaria licentia Episcopi *Mar. Antonin. var. lib. 1. resol. 25. num. 13.* & eo relato *Corrad. d. cap. 4. num. 46.* vbi ponit etiã praxim impetrandi hanc licentiam. At non

10 propterea necessario requiritur causæ cognitio, nec partis citatio, aut Iudicis pro Tribunali sedendis Decretum, aut alia iudicialis solemnitas, sed sufficit cognitio causæ extraiudicialis, quæ magis proprie est discussio, tractatus, siue consultatio *Redoan. de reb. Eccles. non alien. quæst. 23. num. 50. Corrad. d. cap. 4. num. 46. ad fin. Donat. de regul. to. 1. tract. 14. quæst. 36. num. 7.* & generaliter, quod in alienatione rerum Ecclesiæ, iura non requirant Decretum, vt in alienatione rerum minoris, sed solum auctoritatem superioris docet *Innocent. in cap. dudum n. 2. ad med. de reb Eccles. alienan.* vel nõ quam non debet ad libitum prestare, seu se conniuenter in concesione licentiæ habere sed consulere concientiæ suæ & animaduertere diligenter, quod interueniant copulatiue illa tria de quibus supra *num. 5.* vt monet *Donat. d. quæst. 36. num. 7.*

11 Et poterit dicta licentia etiam concedi per alios Prælatos non Episcopos, dummodo Episcopo non sint subiecti *Molin. de contract. quæst. 468. num. 9.* & per Vicarium Capitularem sede Episcopali vacante, vt per *Corrad. dicto loco.* At non per Vicarium Generalem Episcopi absque speciali mandato, quod requiri in autoranda alienatione adductis *Rota decis. tradit. Adden. ad Buratt. decis. 938. num. 12. & sequitur Corrad. ibidem.*

12 Alius casus, in quo pariter de iure permittitur locatio ad longum tempus, est si agatur de terris, quæ de siluis extirpatæ sint arabiles factæ, possunt enim hæreditario iure concedi tenendæ sub annuo censu eis, à quibus suo, vel parentum suorum labore constiterit extirpatas fuisse, *vt est text. in*

13 *cap. ad aures 7. de reb. Eccles. alien.* vel non limitando tamen si forte tunc aliis possint ad maiorem Ecclesiam vtilitatem cum eodem labore, & onere conferri, vt expresse habetur in eodem text. & quod vbi res sunt inutiles Ecclesiæ, & infructuosæ non intret in earum locatione dispositio extrau. ambitiosæ *Rot. coram Eminentissimo Ottobono dec. 347. num. 1.*

14 Ratio autem est euidens, quia nempe æquitas non patitur, vt quis spolietur bonis illis, quæ vtilia suo labore efficit, adeo vt etiamsi concessio ei facta ab initio esset nulla, iterum facienda esset, vt dixit *Rota coram Eminentissimo Cardin. Otthobono decis. 210. n. 13.* & est etiam de iure ciuili per text. & per ea, quæ ibi notat *Bart. in l. quicumque C. de omni agr. desert. lib. 11. Castr. cons. 189. num. 2. vers. quarto facit contra lib. 2. Mantic. dec. 17. num. 4.*

15 Et probat text. prædictus non solum posse concedi ab initio sine solemnitatibus res infructuosa, vt melioretur, & vtilis reddatur, sed etiam, quod postquam est vtilis red-

reddita possit eidem, qui meliorauit, vel descendentibus ipsius denuo finita prima concessione reconcedi, & in vtrumque sensum accipitur à Doctoribus, quod patet ex prædictis *dec. 210. & 247.* cum ibi allegatis *coram Eminentissimo Ottobono*, primum enim sensum, quod possint concedi sine solemnitatibus res infructuosæ, firmat vtraque *Decisio in princ.* & secundum, quod possit reconcedi res meliorata, firmat vtraque in fine.

16 Et in primo sensu debet intelligi dicta limitatio, quæ habetur in textu, vt non valeat locatio rei sterilis ad meliorandum si poterat alteri ad maiorem Ecclesiæ vtilitatem, cum eodem labore, & onere concedi, vt videlicet procedat, in prima concessione antequam meliorata sit res; Nam si agatur de relocatione, postquam res fuit meliorata, ea facienda est melioranti, aut eius successoribus pro eodem pretio, etiam si alii meliorem conditionem offerant *Castren. cons. 142. num. 1. vers. adhuc & 2. lib. 2. Becc. cons. 3. num. 33. Bertaz. consil. 85. num. 29. Grat an. discept. 813. num. 38.*

17 Hinc est, quod vbicumque concessa est res inculta, & sterilis, seu ruinosa ad meliorandum, & subsecuta est melioratio, concessio reputatur perpetua, & ad quoscumque transitoria sui natura, non attentis verbis inuestituræ secundum *Berou. cons. 98. num. 12. & seq. lib. 1.* etiam extraneos *Becc. cons. 3. num. 29. Peregr. cons. 8. num. 18. lib. 3. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 24. num. 16. & dec. 17. num. 3. & 5.* itaut meliorans, & ad culturam redigens, efficiatur colonus perpetuus *Becc. d. cons. 3. num. 30. & seq. Peregrin cons. 8. num. 18. lib. 3. Mantic. dec. 17. num. 3.*

18 Et licet text. loquatur tantum de descendentibus ibi *à quibus suo, vel parentum suorum labore constitit extirpatas*, itaut non videatur posse eius dispositionem suffragari extraneis, tamen contrarium sentiunt præcitati, & satis esse probare successionem melioranti etiam titulo particulari admisit *Honded. cons. 85. num. 41. lib. 1.* vel saltem esse heredem, nam aliis non suffragari dictum *text. in cap. ad aures sentit. Bursatt. cons. 330. num. 138. vers. septimo conceduntur* erit autem omninò probanda dicta successio, & non solum ad effectum retinendi rem, vt loquuntur *Bursatt. & Honded.* sed etiam ad effectum recuperandi valorem melioramentorum, vt tradunt *Castren. cons. 270. num. 4. lib. 2. & Menoch. recuper. remed. 15. numer. 567.*

19 At prædicta, quod concessio reputetur perpetua, quatenus fuerit facta de re sterili, & transeat ad quoscumque, procedit in dubio, secus autem, si conuentio esset clara, in contrarium, quod videlicet, res deberet meliorari, & finita linea reuerti ad Ecclesiam, quia tunc à tali conuentione non esset recedendum *Castren. cons. 189. prope fin. vers. quartum etiam fundamentum part. 2. Rot. dec. 483. n. 30. coram Bichio & dec. 115. num. 10. & 11. part. 14. recent.* non enim est dubium posse renunciari dicto iuri, & sufficere renunciationem generalem, videlicet legibus, & constitutionibus factis, & faciendis *Rot. decis. 664. num. 3. part. 1. diuers.* vbi alia etiam singulariter ponderantur ad conuincendam renunciationem, quæ ibi videri poterunt.

20 Licet autem text. prædictus loquatur de terris, quæ de siluis extirpatæ, & arabiles factæ sunt, tamen ex identitate rationis idem procederet in similibus, vt de domo ruinosa, restituta *Gabr. cons. 76. num. 10. & num. 14. & seqq. lib. 2. Altograd. cons. 22. num. 7. vers. secundo qualitas lib. 1.*

21 Erit tamen necessarium probare ad sustinendam locationem, seu coloniam vti perpetuam, & multo magis ad obtinendam, vel sustinendam renouationem locationis ex hoc capite, statum antiquum rei ante locationem, vt tradit *Honded. cons. 85. num. 40. lib. 1.* & dixit *Rota in vna Romana relocationis Casalis 16. Martij 1615. coram Sacrato, quæ est dec. 4. post Fenzon. ad Statut. Vrb.* quodque tunc res esset omnino inculta, aut alias inutilis *Honded. cons. 85. num. 42. lib. 1. Gionagn. cons. 37. num. 15. lib. 2. Capic. decis. 105. in fin. Rot. decis. 14. num. 3. ad med. part. 3. rec.* itaut si aderant Prata, vel etiam siluæ cæduæ, aut alias fructum reddentes, non applicetur dispositio *d. cap. ad aures* cum aliis supradictis, vt probat *Bursat. cons. 330. num. 115.* & idem si aderant de tempore concessionis ædificia *Capic. dicta decis. 105. in fin.* & quod probandum sit prædium fuisse redactum ad culturam totum, alias enim si pro parte tantum ad eam redactum esset, posset totaliter à colono auferri *Bursatt. d. cons. 330. num. 130.* & probandam meliorationem respectu rei respectum fructuū, respectu temporis, & respectu impensæ, tradit singulas has meliorationes declarādo *Gionagn. d. cons. 37. nu. 15. vers. oportet autem lib. 2.* Recordari tamen sēper debemus, quod ratio dispositionis *d. c. ad aures* est æquitas, quæ militat pro eo, qui meliorauit, vt à re meliorata, non expellatur, vt dictum est supra, & ideo, non obstante, quod res aliquem fructum redderet

antecedenter, posset adhuc quandoque attenta qualitate meliorationis, eadem æquitas militare, & per consequens etiam eadem dispositio, vt firmauit *Rota decis. 664. num. 1. & 2. part. 1. diuers.* licet octo requisita copulatiue necessaria ad sustinendam dictam locationem, seu Coloniam perpetuam enumeret *Bursatt. dicto cons. 330. nu. 136. & seqq.* ad quem me remitto exemplo *Hondед. cons. 85. num. 43. lib. 1.*

22 Alius casus permissæ alienationis, de iure est de rebus, quas Ecclesia non possidet, & recuperare non valet, potest enim tunc eas locare alteri, qui recuperet, & ab Ecclesia recognoscat, & valebit locatio etiam ad longum tempus absque beneplacito per

23 *text. in cap. 2. de feud.*

Limitatur tamen singulariter dispositio dicti text. vt procedat tantum in bonis, quæ solita sunt ab antiquo in fæudum, vel emphiteusim dari ab Ecclesia, & propter laycorum potentiam difficillime recuperari possunt, non autem in alia de causa, seu alio modo à Laycis occupatis per *Rot. decis. 631. num. 5. part. 2. rec.* verum allegat tantum *Abbatem in d. cap. 2.* qui *num. 5.* dicit, quod ille text. inducitur ad quæstionem numquid de rebus non fæudalibus sic inuasis ab aliquo, vt per Prælatũ recuperari non possint, Ecclesia possit concedere fæudũ, maximè si iurauit non alienare, & refert, quod Ioannes Andreas consuluit, quod non, nam si diceretur oppositum facile posset committi fraus, quia Prælatus volens consanguineo, vel amico rem in fæudum concedere permitteret rem illam inuadi ab aliquo potente, vt sic postea occasione sumpta posset infeudare, vt illam recuperet, & fraudibus via aperienda non est, vnde concludit dispositionem illius c. procedere in fæudalibus tantum, defendi propterea posset, quod vbicumque prorsus cessaret suspicio fraudis, etiam si res non esset solita concedi in fæudum ab antiquo, adhuc, si non posset aliter recuperari, valeret locatio facta alteri recuperare valenti, & volenti, quia cessaret ratio Abbatis, & militaret ratio textus. Verum tamen est, quod extra casum præcisum textus nempè fæudi, omnino necessarium videtur ad sustinendam ex hoc capite locationem ad longum tempus, quod constet alio modo non potuisse per Ecclesiam recuperari res, quodque constet aliter, quã per partium assertionem, ex plene congestis per *Rot. decis. 336. num. 22. part. 10. recent.* Nec sufficeret constare de potentia retinentis rem, vt *in decis. 596. num. 3. part. 4. diu. & in d. dec. 336. num. 23.*

24 Sunt, qui addunt alium casum alienationis permissæ à iure, quem dicunt esse in domibus per *text. in cap. 20. non liceat Papæ 12. quæst. 2.* vbi Simmacus Papa statuit non licere etiam Papæ alienare bona Ecclesiæ, nisi tantummodo domos, *& in cap. 51. fine exceptione eadem cap. 12. quæst. 2.* vbi eadem facultas Domos Vrbium, & Castrorum alienandi extenditur ad quoscumque Rectores Ecclesiarum. Vnde infertur, & hunc casum compræhendi in prædicta exceptione generali, quæ habetur in extrau. casuum à iure permissorum, vt post alios firmauit *Camill. Borell. contr. 91. num. 5* & eo relato *Fachin. contr. 98. vers. huc accedit lib. 10. Sim. de Pret. cons. 109. num. 18.*

25 Verum animaduertendum, quod *text. in d. can. non liceat Papæ* loquitur de Domibus, quæ non solum fructus aliquos non reddunt, sed vlterius requirunt impensam non modicam, vt sustententur, itaut plus incomodi, quam vtilitatis afferant, prout etiam expressè declarat, & de eis tantum loquitur alius textus *in d. can. sine exceptione Bened. Conophil. in repetit. d. extrau. ambitiosæ de reb. Eccles. non alien. num. 45.* & ideo non admittenda alienatio ex dispositione eorum iurium nisi docto, quod verè Domus plus damni, quam vtilitatis afferret, qualitas enim per constitutionem requisita debet ab eo, qui vult constitutione, vti probari *Soccin. Iun. cons. 4. num. 30. lib. 2. Menoch. cons. 712. num. 18. Mantic. dec. 258. num. 6. in recent. decis. 402. num. 4. ad fin. part. 2.* alias regula est in contrarium, quod videlicet Domus tanquam res Ecclesiæ non valeat alienari, nec vltra triennium locari sine beneplacito Apostolico, & ita seruatur, vt videre est signanter penes *Du-*

26 *ran. decis. 250.* Imo, nec sufficeret Domum actualiter, & inspecto tempore illo potiùs afferre damnum, quam vtilitatem puta, quia esset ruinosa, & requireret aliquam impensam pro restauratione, quia si potest fieri talis impensa de redditibus Ecclesiæ est facienda, ac proindè tunc non præbet iustam causam alienandi, vt dicit *Seraphin. decis. 1490. num. 9.* vbi testatur pluries fuisse decisum, & signanter in vna *Placentina Bonorum de Puteobonellis*, quæ est penes eumdem dem *decis. 509.* in qua *num. 8.* habetur, quod non potest Abbas prætendere fructus Abbatiæ pro se retinere, quia quando videt necessitatem bonorum Ecclesiæ, debet eis cum fructibus occurrere, non autem alienare. Vnde etiam hoc casu domus afferentibus plus incomodi, quam vtilitatis non posse fieri locationem vltra triennium nisi con-

concurrant requisita, relata *super num. 5.* videlicet, quod domus sit parua, & inutilis & adsit necessitas, tradit *Quaran. in sum. Bullar. in ver. alenatio rerum Ecclesiæ num. 37.* & quod licet sit opinio sustentabilis in iure locationem prædictam sustineri sine beneplacito, tamen non sit in praxi recepta in Regno, tradit *Sanphelic. decis. 309. num. 6.*

27 Alius pariter addi potest casus, in quo permittitur alienatio absque beneplacito Apostolico, & est necessitas Ecclesiæ, vel eius personarum adeo vrgens, & dilationem non patiens, vt non permittat, Papam adhiri pro assensu adhibendo absque magno periculo in mora existente *cap. aurum, & cap. gloria Episcopi 12. quæst. 2. Abb. in cap. fin num. 8. de Eccles. ædif. Rebuff. in Compen. alien. rer. Eccles. num. 35. Bonaccina de contract. disput. 3. quæst. 8. punct. 4. num. 5. vers. prima est Donat. de regular. tract. 14. quæst 21. tom. 1.*

28 Requiritur tamen ad hunc effectum necessitas omninò præcisa, & extrema, in qua nullo modo possit adhiri summus Pontifex *Redoan. de reb. Eccles. non alienan. quæst. 19. num. 58. & 6c. & quæst. 51. cap. 22. num. 10. & 32. Vgolin. de offic. Episc. cap. 14. §. 7. n. 5. vers. 3. part. 1. Ciarlin. controu. 105. num. 56.*

29 Et ad sustinendum contractum ex hoc capite requiritur etiam, quod talis necessitas sit clara, & manifesta, & nulla possit tergiuersatione celari *Rimynald. Iun. cons. 348. num. 40. & seq. Giouagnon. cons. 22. num. 14. lib. 2 Ciarlin. dicta contr. 105. num. 54.* nec vllo modo sufficeret ad eius iustificationem assertio contrahentium in instrumento, quia eis non statur, cum non debeant prohibiti contractum facere; posse facere assertionem, per quam contractus sustineatur *l. si forte, & ibi Bart. ff. de Castren. pecul. Ferret. cons. 248. num. 10. & 11. Peregin. cons. 6. num. 16. vers. & in confessione lib. 3. Redoan. de reb. Eccles. non alienan. quæst. 23.*

30 *n. 38. vbi de commun.* sed maximè notandū in proposito est, quod valet quidem in tali necessitate fieri alienatio absque beneplacito, sed non propterea omittendum est postea, quando commode fieri potest beneplacitum ipsum, & comprobationem alienationis ex dicta causa factæ impetrare, & si non impetretur alienatio corruit *Bald. in cap. 1. num. 13. vers. ego puto, qui feud. dar. poss. Redoan. de reb. Eccles. non alien. quæst. 19. num. 128. Vgolin. de offic. Episc. cap. 14. §. 7. num. 5. vers. tertio ad fin. Ciarlin. contr. 105. num. 68.* vbi addit id etiam rationi congruere, vt superior possit examinare an vera fuerit necessitas, vel ficta, & vt ita obuietur fraudibus.

## De rebus, ac bonis locari ad longum tempus ab antiquo solitis.

*SVMMARIVM.*

1 *Beneplacitum Apostolicum non requiritur in locatione rei locari solitæ.*

2 *Iura loquentia de emphiteusi, procedunt etiam de locatione ad longum tempus.*

3 *Locatio ad nouennium facilius permittitur, quam locatio ad longum tempus.*

4 *Limitatio apposita in constitutione extrau. & à iure antiquo exorbitanti, debet late interpretari.*

5 *Solita locari dicitur res cum adest vna locatio cum Beneplacito, vel duæ cum cursu quadraginta annorum.*

6 *Beneplacitum ad effectum prædictum debet esse expressum, & præsumptum non sufficit.*

7 *Ampl. vt non sufficiat vnicam concessionem fuisse confirmatam per sententiam.*

8 *Decl. non sufficere ad dictum effectum vnicam locationem cum beneplacito, nisi locatio durauerit per quadraginta annos.*

9 *Duo locationes ad prædictum effectum debent esse distinctæ, & de se stantes, nec sufficit, si sit confirmatoria, vel renouatoria alterius.*

10 *Obseruantia, & solitum adhoc, vt non requiratur beneplacitum, debet probari in specie pacti controuersi.*

11 *Et probari debet in specie rei de qua agitur.*

12 *Locatio, vt sustineatur ex solito, debet esse conformis solito.*

13 *Et si non sit conformis solito corruit in totum.*

14 *Decl. procedere si alteretur solitum in præiudicium Ecclesiæ secus si ad fauorem.*

15 *Decl. secundo procedere si alteretur circa substantialia, contractus, secus si circa accidentalia.*

16 *Et quod si alteretur circa qualitatem personarum sub sustineatur locatio.*

17 *Et si facta vni, postea fiat duobus, adhuc sustinetur.*

18 *Declara procedere si duobus simul, secus si duobus, vel aliis pluribus personis successiue.*

19 *Solitum alteratum dicitur in præiudicium Ecclesiæ si prius concessio personæ, & postea fiat Communitati.*

20 *Item si fiat potentiori, & alij mod.s, vt num. 21.*

22 *Solitum non sufficit ad sustinendam locationem bonorum Ecclesiæ sine beneplacito factam, nisi concurrat euidens vtilitas de tempore itoue locationis.*

23 *Vtilitas Ecclesiæ, vt sustineatur locatio tanquam solita probari debet à conductore.*

24 *Et non sufficit quælibet vtilitas, sed probanda est euidens.*

25 *Vtilitas cessare dicitur si alteratur solitum in præiudicium Ecclesiæ.*

26 *Vtilitas præsumitur si locatio facta est iuxta solitum.*

27 *Decl non procedere si constet adfuisse maiorem oblationem.*

28 *Et sufficere, quod facta diligenti perquisitione maior oblatio reperiri potuisset.*

29 *Non tamen sufficit maior oblatio si sit excessiua, & plus iusto.*

30 *Mercedis paruitas, si allegetur posquam locatio fuit legitime facta, non est locus rescissioni, sed augenda est merces.*
31 *Locatio rei Ecclesiæ, vt sustineatur tanquam solita requiritur rem esse in eodem statu, in quo erat de tempore locationis præcedentis.*
32 *Item requiritur, vt sit facta antequam res incorporata fuerit Mensæ Ecclesiæ.*
33 *Incorporata esse bona Mensæ Ecclesiæ probatur ex declaratione Prelati.*
34 *Et cessante declaratione statur coniecturis eius voluntatis.*
35 *Et in dubio credendum voluisse incorporare.*
36 *Decl. non procedere si incorporatio sit euidenter vtilis Ecclesiæ.*
37 *Valuntas metitur à potestate.*
38 *Incorporatio bonorum Ecclesiæ, seu ammensatio arguitur ex descriptione in Catastro.*
39 *Incorporatio arguitur ex possessione diu retenta absque noua concessione, & quantum tempus requiratur.*
40 *Lim. si adsit impedimentum, vel difficultas concedendi.*

## CAPVT XIV, §.4.

LImitatur secundò, specialiter, & expresse dicta prohibitio locationis vltra trienniũ vt non procedat in rebus, ac bonis in emphiteusim ab antiquo concedi solitis, vt habetur in verbis eiusdem *extrav. ambitiosæ de reb. Eccles. non alienan.* ex quibus aperte
1 resultat, vt res solita locari possit denuo eodem modo absque beneplacito Apostolico relocari *Clar. in §. emphiteusis quæst. 6. num. 1. vers. si vero res Ecclesiæ Duran. decis.* 250. *num.* 17. & dixit *Rota in Romana Vineæ* 21. *Febr.* 1650. *§. non obstat, quod coram Arguelles, quæ est in eius impress. decis.* 118. *nu.* 2. etiam si verba constitutionis in dicta limitatione loquantur de emphiteusi, quia locatio ad longum tempus æquiparatur em-
2 phiteusi, illique propterea competunt omnia, quæ de emphiteusi in iure statuta sunt, vt dicit *Molin. de contract. disput.* 445. *num.* 6. & in locatione, quæ regulariter non potest dici ad longum tempus puta, quæ non excedat nouennium procedit argumentum
3 à fortiori, quia si propter solitum ab antiquo permittitur emphiteusis, quæ est alienatio, & transferr Dominium vtile, multo magis permittenda videtur locatio prædicta, per quam nec Dominium transfertur, nec propriè loquendo alienatio facta dici valet ex supradictis *in cap.* 4. tale enim argumentum valet, & admitti debet iuxta regulam, cui licet, quod est magis non debet, quod minus est non licere, maxime
4 dum sumus in limitatione apposita in constitutione extrauaganti, & à iure communi antiquo exorbitanti, quæ proinde debet latè interpretari, licet constitutio ipsa in principali dispositione, vti iuri antiquo contraria, sit interpræranda stricte *Cuman. cons.* 30. *num.* 4. *ante med. vers. tamen in exceptione Curt. Iun. cons.* 7. *num.* 10. *Laderc. cons.* 66. *num.* 14. *Duran. decis.* 140. *num.* 2. & 8. *in recent. decis.* 167. *num.* 17. *part.* 6. *recent.* & in specie imo in fortiori, quod sustineatur etiam venditio ad vitam si adsit solitum *Rot. decis.* 495. *num.* 9. *part.* 2. *recent.*
5 Solita autem ad hunc effectum concedi dicitur res cum adest vna concessio cum beneplacito Apostolico, vel adsunt duæ concessiones cum cursu quadraginta annorum *Honded. cons.* 31. *num.* 22. *lib.* 2. *Ricc. resol.* 101. *num.* 4. *part.* 1. *Seraphin. decis.* 434. *per tot. Duran. decis.* 250. *num.* 18. *Tiburtina locationis coram Millino impress. per Marches. de commiss. tom.* 1. *fol.* 106. *num.* 2. *dec.* 160. *num.* 5. *part.* 2. *divers. decis.* 36. *num.* 6. & 7. *part.* 7. *recent. Romana Vineæ* 21. *Febr.* 1650. *§. solitum autem coram Arguelles impress. vt supra.*
6 Verum si deducatur solitum ex vnica concessione cum Beneplacito, debet Beneplacitum apparere, non enim sufficit Beneplacitum ex lapsu temporis præsumptum ad hunc effectum *Seraph. decis.* 434. *vers. non obstat & decis.* 1490. *num.* 4. *Duran. decis.* 250. *num.* 21. *in recent. decis.* 36. *num.* 8. *par.* 7. & *in Eugubina bonorum emphiteuticorum* 7. *May.* 1638. *§. quia primo coram Coccino* quæ est inter eius impressas *decis.* 2264. *num.* 40. & *in rec. decis.* 39. *num.* 44. & 45. *par.* 8.
7 Nec releuat, quod cõcessio fuerit cõfirmata per sententiam Iudicis, si non appareat sententiam illam latam esse in executionem Beneplaciti Apostolici, seù vt dicitur gratiæ si in euidentem, vt declarauit *Rot. coram Seraph. decis.* 1490. *num.* 4.
8 Quia verò supradictum est attendi solitum etiam in locatione ad Nouennium, vel aliud tempus vltra triennium, animaduertendum erit, quod non eo ipso, quod pro vna simili locatione obtentum fuerit beneplacitum dici poterit adesse solitum, licet enim maxima sit controuersia inter DD. an res dicatur locari solita ex vnica locatione, vt videre est penes *Gabr. tit. de locat. concl.* 1. & supradictum sit, quod ad hunc effectum sufficiat vnica locatio cum beneplacito, tamen, quia in extrauaganti dicitur, ac de rebus, ac bonis in emphiteusim ab antiquo concedi solitis, non sufficit simpliciter solitum, sed requiritur solitum ab antiquo, & ideò necesse est, quod post concessionem factam cum Beneplacito transactum sit tẽ-

pus

pus quadraginta annorum cum obseruantia illius soliti locandi, quod prætenditur, alias si lapsi fuerint tantum nouẽ anni, pro quibus illa vnica locatio facta fuit, vel etiam si emphiteusi cõcessa ad tertiam generationẽ, generatio ante quadragesimum annum à die concessionis expirauerit, vel aliter bona ad Ecclesiam reuersa sint, non poterit ex illa vnica concessione cum beneplacito dici adesse solitum ab antiquo *Gratian. discept. 379.num.21. Gamma decis.342.num.4. Barbos. de Episc.alleg.95.num. 36.par.3.*

9 Cessante verò beneplacito vna locatio nõ sufficit, sed requiruntur duæ cum dicta obseruantia quadraginta annorum, vt supra dictum est, & de eis constare debet per Instrumenta distincta, itaut non satis sit, quod in vna enuncietur alia *Rot. decis.36. num.9. par.7.recent.* & debent esse concessiones diuersæ, & de se stantes, ac successiue non autem, quod vna confirmet aliam, vel quod aliter sint ad fauorem earumdem personarum, quia reputantur pro vnica concessione, & non suffragantur ad hunc effectum, vt dixit *Rota coram Seraph.dec.1490. num.6. & coram Durano decis. 250. num.20.* vnde nec sufficit, quod adsit vna concessio cum renouatione *Coccin.decis.2264. nu.43, & 44.*

10 Et quatenus controuertatur validitas alicuius pacti, puta pacti, quod finita prima locatione concessio renouari debeat, tunc non satis esset obseruantia locationis in reliquo, sed probanda esset in specie pacti illius aliàs non releuaret, vt latissimè fuit firmatum in *Forosempronien. seu Eugubina Bonorum Emphyteuticorum 7.Maii 1638.coram Coccino*, quæ est inter eius impressas *decis. 2264.nu.19.& in recent.decis.39.num.22.& seqq. par.8.* debet enim obseruantia probari in indiuiduo pacti, de quo agitur, nec sufficit probatio in genere ex deductis per *Roland.cons.80.num.10.lib.1.Surd.cons.334. num.26.Becc.cons.96.num.7.Rot.coram Merlin.decis.454.num.16. & 17.*

11 Prout etiam, & tanto minùs valeret obseruantia, & solitum si non probaretur in specie illius rei, de qua agitur, sed aliarum, vt dicit *Benintend.decis. Bononien.13, num.8.vers. & licet.*

12 Locatio verò, quæ prætenditur sustineri ex solito clarum est, quod adhoc, vt sustineatur debet esse conformis solito, aliàs si solitum alteretur contractus corruit *Gratian.discept.715. num.16. Duran. decis.250. num.22.Merlin.decis.756.num.14. in recen. decis.176.num.42. & 43.par.5. & decis.36, num.10. & 11.par.7.*

13 Et hoc est adeò verum, vt si alteretur solitum locatio corruat in totum, siue agatur de locatione vltra solitum facta, siue de emphiteusi, nam licet nonnulli velint in hoc differre hos contractus, vt locatio quidem si facta vltra solitum corruat in totum, secus autem emphyteusis, vt videre est penes *Ricc. resol.104. num.4. par.1, Altograd. cons. 28.num.24.& seqq.per tot.lib.1.* tamen contrarium magis placet ex deductis signanter per *Ciarlin.contr.105.num.132.* & latè *seqq.* vbi *nu. 135.* dicit distinctionem prædictam esse ridiculam, & in terminis emphyteusis, quod alterato solito corruat in totum, loquitur *Rot. in decis.176.num.44.par.5. & in decis.39.num.43. & seqq.par.8.recent.*& alii alij ex citat. infra.

14 Operatur tamen alteratio soliti corruere locationem factam, sine beneplacito, si pacta alterata sint in præiudicium Ecclesię, secus autem si ad eius fauorem, puta, si aucta sit pensio, vel quid simile, quia tunc dicitur eadem, concessio non diuersa *Caldas. de renouat. Emphyt.lib.1.quæst.4.num.8. vers. hoc tamen Rot. coram Bichio decis.517. num.11. & seqq.*

15 Et vbi alteratio sit circa substantialia cõtractus non autem sit circa accidentalia tantum, vt declarant *Dec. in Auth.qui rem numer.22. vers. & hoc intelligitur C. de Sacros. Eccles. Calderin. cons.11. circa med. vers. ad huius declarationem de feud. Natt. cons.467, num.20.Rimin. Iun.cons.32.num.24. & seqq.* & admittit *Rota coram Bichio decis.517. numer.12*, nec recedit, licet, nec etiam firmet *in decis.39.num.51. & seqq.par.8. recent.* & quod saltem si alteretur forma substantialis corruat contractus dicit *Alex. cons.9.num.2. lib.3.*

16 Vnde non dicetur alteratum solitum si personæ; quibus facta noua concessio non sunt eædem, nec habent easdem qualitates, quas habebant illæ, quibus facta fuit concessio prima, adeò quod si prima concessio erat facta masculis, poterit secunda fieri fœminis, & non dicetur alteratio; vt post *Beroy.cons.98.& 99.lib.1*, declarauit *Rota in Ciuitatis Castelli bonorum Emphyteuticorum coram Platto impressa penes Giouagn. respons. 44.num.121lib.2.* vbi habetur, quod ita solet tenere Rota, & fuit etiam dictum in *Bononien. Bonorum Emphyteuticorum 7.Iunij 1647.S. Non obstat coram Meltio.*

17 Dubitabile tamen videbatur, an dici possit adesse alterationem ex eo, quod concessio alias facta vni pro se, & descendentibus vsque in tertiam generationem, postea finita generatione sit renouata duobus, pu-

ta

&a duobus fratribus, vel duabus sororibus, & pro alteratione præiudiciali Ecclesiæ faciebat, quod ab vno potest facilius reuerti res ad Ecclesiam ipsam, sed nullum videtur saltem considerabile damnum adesse, eo quia natura emphiteusis sit, vt possit ad plures descendentes peruenire, ac proindè multo facilius concedendum, quod possit duobus ab initio concedi, eo quia inter plures descendentes inuestiti est locus iuri accrescendi, itaut per mortem vnius eius portio non reuertatur ad Ecclesiam, quod secus est in duobus ab initio inuestitis, nam mortuo vno ex inuestitis, vel finita eius linea portio ipsius reuertitur ad Ecclesiam, vt per *Clar. in §. emphiteusis quæst. 39. & dicam infra in Cap. 26.* ideò, si concessa re duobus non est, adeò facilis reuertio totius rei ad Ecclesiam, ac quando concessa est vni tantum, tamen facilior est reuersio partis, & ita in specie, quod in tali renouatione duabus sororibus facta non adsit considerabile damnum Ecclesiæ, respondit *Rot. in prædicta Ciuitatis Castelli bonorum Emphiteuticorum coram Platto impræs. post dictam resp. 44. Giouagn. num. 122. lib. 2.* & late etiam *coram Coccino decis. 1164. num. 12. & seq.*

18 Contrarium tamen esset dicendum si addita persona, quæ necessario proroget tempus videlicet, quæ faciat vlteriorem generationem, vti si prima concessio erat pro se filijs, & nepotibus, & facta sit noua concessio pro se filijs nepotibus, & pronepotibus, hoc enim casu euidens est præiudicium Ecclesiæ, & alteratio dicitur circa substantialia, non autem circa accidentalia tantum, vt per *Rot. decis. 39. num. 53. & seqq. par. 8. recent.* & quod si concessio erat ad tertiam generationē, & postea fiat ad quartam dicatur alteratio releuans, docuit etiā *Bart. in auth. qui rem num. 7. & ibidem etiam Cagnol. num. 59. C. de Sacros. Eccles. & Bald. in authen. si quas ruinas sub num. 2 C. eodem* & idem esse, si prima concessio fuisset pro descendentibus per lineam Masculinam, & renouatio esset pro desendentibus per lineam Masculinam, & fœmininam, vltra *Bart. & Cagnol. ibidem* tradit etiam *Maut. de Tacit. lib. 23. tit. 22. num. 26. & Rot. decis. 36. nu. 10. & 11. par. 7. rec.*

Quod tamen intellige nisi illi personæ adiectæ facta esset locatio pro certo tempore separato, puta post mortem aliorum, & ex coniecturis appareret partes habuisse concessionem ei factam pro locatione separata iuxta tradenda infra *c. 25. an locatio sit vna, vel plures*, aut etiam appareret partes consensisse etiam in locatione ad limites soliti pro illis personis, videlicet solitis tantum, quia tunc respectu earum sustineretur & adiectio alterius vltra solitas vitiaretur non autem vitiaret iuxta tradita *infra hoc tit. §. 7.* ad quæ loca me remitto ad effugiendam repetitionem.

Et idem etiam dico de alia quæstione, quæ hic quoque cadere posset, si cum rebus solitis locetur etiam alia res, quæ non sit solita locari vltra triennium, an videlicet corruat locatio in totum, vel sustineatur quoad res solitas, resoluitur enim pariter ex traditis in eisdem locis prædictis, ad quæ me remitto.

Alteratum etiam dicetur solitum in præ-
19 iudicium Ecclesiæ si solita concedi priuatis concedatur Communitati, ex quo à cōmuniter accidentibus non ita de facili reuertitur res ad ipsam Ecclesiam, vt tradit *Alex. cons. 9. num. 5. lib. 3.* dicitur enim Communitas manus mortua, & vbi res non est solita locari manui mortuæ, dicitur alteratum solitum, si manui mortuæ concedatur, & non valet concessio sine Beneplacito *Rot. cor. Bich. dec. 483. n. 50. & 51. & dec. 517.*
20 *n. 26.* & idem est eo ipso, quod conceditur potentiori, nam dicitur alteratum solitum *Vrsill. ad Afflict. decis. 305. num. 8.*

21 Prout etiam dici alteratum solitum, si concessio erat in emphiteusim, & fiat in feudum tradit *Alex. cons 9. num. 2. & seqq. lib. 3.* & si erat ad Generationes, & fiat in perpetuum *Vrsill. ad Afflict. decis. 305. nu. 9. vers. Item, & secundo* & si erat ad Generationem, & fiat ad nominationem *Seraphin. decis. 1490. num 7. Duræn. decis. 250. nu. 23.*

22 Animaduertendum autem omninò est, non sufficere solitum, nisi etiam concurrat tempore nouæ locationis faciendæ euidens Ecclesiæ vtilitas, vt habetur expræsse in ipsa met *extrauag. ibi, & tunc in Ecclesia euidenti vtilitate*, & tradunt *Hond. cons. 51. ad fin. lib. 1. & cons. 31. numer. 16. & seqq. lib. 2. Gratian. discept. 379. num. 22. & discept. 813. num. 39. & 40. Rot. coram Cæs. de Graff. decis. 4. de reb. Eccles. non alien. num. 1. & per tot & coram Merlino decis. 756. num. 14.*

23 Et facta noua locatione, si Ecclesia eam impugnet non habet necesse probare, quod non adfuerit vtilitas, sed Conductori probandum, quod ad fuerit, quia Ecclesia habet pro se regulam, & sic intentionem fundatam in ea, quod bona Ecclesiæ non possint locari vltra trienium, & si conductor prætendit esse in casu limitationis, quæ apponitur in extrauag. Ambitiosæ in casu soliti, quia talis limitatio est expræssè qualificata, quatenus de eo tempore concur-

cōcurrat euidens vtilitas, necesse est ei probare hanc qualitatem, quod videlicet adesset talis vtilitas, vt benè firmauit *Rota decis. 582. in princ. & num. 1. & decis. 606. n. 1. par. 1. diu. & decis. 36. num. 13. par. 7. recent. & penes Seraph. decis. 413. num. 2.*

24 Et non sufficit quælibet vtilitas, sed debet esse euidens, vt dicit Constitutio, & sic dilucida, & clara *Honded. cons. 31. num. 20. lib. 2. Seraph. decis. 508. num. 12. Rot. decis. 582 in princ. per. 1. & decis. 65. num. 17. par. 2. diuers.* & prout explicatur infra, vbi agitur de executione litteratum Beneplaciti hoc titulo §. 9. *num....*

25 Vtilitas autem cessare dicitur eo ipso, quod solitum alteratur in præiudicium Ecclesiæ, & res conceditur pro minori pretio, & deterioribus conditionibus, quam antea erat concessa *Merlin. decis. 656. n. 16.* & iam supra *vers. locatio verò numer. 12.* dictum est, quod adhoc, vt sustineatur locatio ex eo, quod res esset solita locari necesse est solitum non alterari in præiudiciū Ecclesiæ, licet possit alterari ad eius commodum, & vtilitatem, ex ibi citat.

26 Verum sufficit, renouationem fieri iuxta solitum, & sic pro eodem pretio, vbi maior non reperitur, vt dixit *Rota in Romana Vineæ 21. Febr. 1650. §. Non obstat secundo coram Arguelles*, inter eius impressas, *decis. 118. num. 9.* & è contra si reperiebatur

27 quid magis, tunc dicitur cessare vtilitatem in noua concessiona facta pro minori pretio, & talis concessio facta ei, qui minus obtulit non sustinetur *Ces. de Graff. decis. 4. num. 7. & seq. de reb. Eccles. non alienan. Merlin. decis. 756. num. 16.*

28 Imò non solum si actualiter fuit repertus maior oblator, sed etiam si facta diligenti perquisitione reperiri potuisset, dicitur non constare de euidenti vtilitate *Honded. consil. 31. num. 19. vers. & quod concessio lib. 2. Gratian. disc. 813. num. 39. Cas. de Graff. decis. 4. num. 15. de reb. Eccles. non alien.*

29 Non tamen sufficeret ad annullandum nouam concessionem, quod ad fuisset animosus oblator, qui plusquam par esset obtulisset, & sic eum, cui facta fuit noua concessio superasset, quia eo ipso, quod adfuit in cōcessione euidens vtilitas Ecclesiæ hoc sufficit, & ea stante potest concessio fieri etiam minus offerenti *Bonaccin. de alien. rer. Eccles. disp. 2. punct. 2. num. 5.* & quod Prælati non debeant locare, seù vendere offerenti plus iusto pretio *gloss. in cap. hoc Ius porrectum ver. & plus. 10. quæst. 2. Abb. in cap. plerumque num. 29. de Immun. Eccles.* & alijs adductis *Phanucc. de Iur. Iur. in litem par. 2. princ. num. 21. ante med. vers. hinc etiam dicitur.*

30 Imò, quando res poterat locari, quia aderat solitum, & concurrebat etiam euidens vtilitas in locando, quia nempè valde minus Ecclesia de re percepisset eam pro se retinendo, si postea allegetur pensionem esse exiguam posset sustineri eam augendā arbitrio boni viri, non autem rescindendū contractum iuxta Doctrinam *Castren. in l. qui rem in fine C. de Sacros. Eccles. Caldas. in l. si Curatorem ver. Implorare in integr. restit. num. 15. in princ.* vbi dicit obtinuisse in praxi *C. de in integr. restit. Gratian. discept. 242. num. 25.*

Alia, quæ conferunt ad probandum locationem vtilem Ecclesiæ, vel non vtilem dicam infra hoc eodem titulo §. 10. vbi de causa vtilitatis.

31 Requiritur vlterius, vt locatio sustineatur ex eo, quod res solita esset locari, quod res sit in eodem statu, in quo erat de tempore locationis antecedentis, & quod ducet eadem Causa locandi, itaut si verbi gratia, res data fuisset ad meliorandum, & reuersa, esset ad Ecclesiam meliorata, non posset noua locatio ex hoc capite, quod locari solita esset, sustineri *Honded. cons. 31. numer. 21. lib. 2. Molin. de Contr. disput. 269. numer. 8. Barbos. de Episc. alleg. 95. num. 33. Vrsill. ad Affilct. decis. 305. num. 9. vers. si placet Seraph. decis. 1490. num. 7. vers. etiam requiritur Merlin. decis. 756. num. 17.*

32 Prout etiam requiritur, vt fiat noua locatio antequam res sit incorporata Mensæ, quia quando res solita locari reuersa est ad Ecclesiam, & fuit applicata, & incorporata Mensæ Prælati, tunc sine solemnitatibus amplius concedi non potest *Guidopap. decis. 154. num. 1. Clar. in §. feudum quæst. 15. vers. benè verum Scrader. de feud par. 4. cap. 2. numer. 24. Rosental. de feud. cap. 4. conclus 33. per tot Rot. coram Merlin. decis. 756. num. 18.*

Et conclusio prædicta non patitur difficultatem, sed difficultas versatur in dignoscendo incorporationem, vt dicit *Menoch. de arbitr. cas. 433. num. 3.*

33 Cessat tamen, & talis difficultas, si Prælatus, vel alius Ecclesiæ Administrator capiendo rei deuolutæ possessionem expresse dixerit velle eam incorporare, & reducere eam de Mensa *Abb. in c. vt super num. 10. vers. & dicendum est de reb. Eccl. non alienan. Ancar. cons. 156. num. 2. vers. præterea videtur*, & plenè alijs citatis firmat *Menoch. d. cas. 433. num. 4.* vbi tamen subdit hoc tantum procedere in præiudicium ipsius Prælati, non autem eorum quibus in aliquibus ca-

casibus facienda est noua concesio.

34 Seclusa autem expræssa declaratione ammensandi, non sufficit, quod Prælatus bonorum possessionem ceperit, sed statur coniecturis, an voluerit incorporare, seù ammensare, vel non *Menoch.consf.79. num.12. & de arbitr. cas.433. num.14. & seq.* vbi asserit, & probat *opin. Bald. in c.1.num.3. de Cleric. qui inuestit. fecit* volentis rem censeri effectam de mensa Ecclesiæ, statim atque Prælatus eius possessionem adeptus est falsam esse *Gabr.consf.82.num 3. & 4. & 6. lib.2.Fulgin. de contract.emphit. quæst.9. numer.16 vers. quid dicendum*.

35 Et in dubio credendum esse eum noluisse incorporare tradit *Gabr. d. consf.82. num.5.*

36 sed hoc intelligendum, quatenus incorporatio non esset euidenter vtilis Ecclesiæ videtur tenere *Bergnin. Caualcan. decis.30. num.85. & seqq.par.2.* & est declaratio non vacans ratione, nam licet non sit in dubio credendum, quod voluerit Prælatus ligare sibi manus, & priuare se facultate locandi, tamen quando magis expedit Ecclesiæ pro se retinere, hoc præsumendum voluisse Prælatum, prout tenetur velle, quod magis est vtile, imò non potest de nouo concedere, quando concesio non est in euidentem vtilitatem, vt supra dictum est, &

37 ideò nec præsumendum velle, metitur enim voluntas à potestate *l.Lucius 21.§.Imperatores ff.ad Munic.decis.189.num.9.par.7 recent.Burat.decis.24.num.12.Dunnoz.lun. decis.841. num.8.* & idem esset si non duraret amplius eadem causa locandi, quæ aderat de tempore præcedentium locationum cum, & tunc non posiit Ecclesia amplius absque beneplacito Apostolico locare, vt supra dictum est,& ideò nec præsumendum voluisse,latè *Bergnin. decis. 31. num.194. & seqq par.2.*vbi *num.200.* quod hoc casu detenditur dicta opinio *Baldi in cap.1. de Cleric. qui inuestit, fecit* de qua supra.

38 Coniectura verò voluntatis incorporandi est descriptio in libro Catastri bonorum Ecclesiæ *Bart. in l. si vacantia num.9. C. de bon. vacan.lib.10.*quem sequuntur alij plenè congesti per *Menoch. de arbitr. cas.433. numer. 9. & seq.* vbi etiam reijcit *Imol*, dicentem nō valere talem descriptionem immutare consuetudinem Ecclesiæ rem concedendi, respondendo hoc procedere, quando immutatio fit in damnum Ecclesiæ, secus si in vtilitatem, & dictam descriptionem probare incorporationem firmat etiā *Bergnin.decis.31.numer,169. & seqq. par.2,* vbi plurimos congerit.

39 Alia coniectura est, si diù possessionem retinuit absque noua concesione, & in hoc consentiunt Doctores, sed dubium est controuersum inter eos, quantum tempus requiratur, vt latè habetur penes *Menoch. d. casu 433.num.13. & seqq.* vbi relatis tribus opinionibus, videlicet quod sufficiat annus, quod requiratur decennium, & quod requirantur triginta anni, ac eis singulis reiectis, vt videre est *à num.18. ad 28.* Tandem *sub nu.29.*residet in quarta, quod, cum hoc tempus non sit à lege determinatum, Iudex ex coniecturis declarare debeat rem esse effectam, vel non de Mensa, cum aliquo tempore fuit à Prælato retenta, & licet Rota aliquando adhæserit primæ opinioni, quod sufficiat retentio per annum *in vna Mutinen. bonorum 5. Martij 1607. coram Manzanedo, quæ hodie est inter eius impressas dec. 55.* huic opinioni adhærerem

40 ob eius auctoritatem, quando non apparerent impedimenta concedendi, nec difficultates aliquæ reperiendi nouum conductorem, quia his stantibus ne dum lapsus anni, sed nec maioris, temporis aliquid releuaret, *Ancaran.consf.156,numer.2. vers.item & si vera Zas.in Epit.feudor.par.5 num. 50,* & benè post alios probat *Menoch. d. casu 433.num.30.* vbi etiam ponit exempla difficultatum, & impedimentorum.

Cæterum hanc retentionem, & incorporationem præiudicare tantum Prælato, qui incorporauit non successori probare conatur *Menoch. ibidem à num. 31. ad fin.* & alia quamplura circa hanc incorporationem congerit *Bergnin.d.decis.31.præsertim à numer. 194. & per tot.* ad quos recurrendum erit.

## De fructibus, & rebus quæ seruando seruari non possunt.

*SVMMARIVM.*

1 *Fructus, & res, quæ seruando seruari non possunt alienantur, sine solemnitatibus.*
2 *Seruari non posse dicuntur res, quæ non durant vltra triennium absque notabili deterioratione.*
3 *Fructus Beneficij spectantes ad Beneficiatum locantur vltra triennium, sine beneplacito secundum aliquos.*
4 *Contrarium verius.*
5 *Pensiones Ecclesiasticæ locari non possunt vltra triennium, sine Beneplacito.*
6 *Lim. in reseruatis ad fauorem Itali in beneficijs Hispanis.*
7 *Comoditas percipiendi fructus bonorum Ecclesiæ, seu pensionis Ecclesiasticæ conceditur, sine Beneplacito.*
8 *Cautius tamen est procedere per viam obligationis personalis, vel constitutionis Procuratoris ad exigendum.*

9 Vt lis

9 *Vtilis dominij reseruatio in locatione ad longum tempus est cautela, vt valeat locatio, sine beneplatito.*
10 *Decl. procedere in locatione comoditatis percipiendi fructus tantum.*
11 *Comoditas percipiendi fructus est ius Personæ inhærens.*
12 *Ius percipiendi aliud est formale, aliud causale quod dicimus comoditatem, & istud potest transferri, sine Beneplacito.*

## CAPVT XIV. §.5.

Limitatur tertio dicta prohibitio in fructibus, & bonis quæ seruando seruari non
1 possunt, vt expræsse habetur in ipsa *extrauag. ambitiosa de reb. Eccles. non alien.*

Verum talis limitatio parũ applicabilis
2 est prohibitioni locationis, vltra triennium, quia, res quæ seruãdo seruari non possunt, censentur illæ, quæ non durant vltra triennium, absque notabili deterioratione *Quarant. in sum. Bull. ver. alienatio n.* 38. cum alijs cumulatis per *Barbos. de Episc. alleg.* 95. *num.* 38. *& Donat. de regular. to.* 1. *tract.* 14. *quæst.* 47. *n.* 2. vnde sui natura vltra triennium locari non valent, & superflua est ista limitatio

Necesse est igitur eam referri ad prohibitionem venditionis, vt sensus sit, quod prædicta bona, quæ seruando seruari non possunt, libere vendi valeant absque Beneplacito, sunt tamen, qui volunt limitationem in fructibus, applicari etiam prohibitioni locationis vltra triennium, itaut talis
3 prohibitio locationis, non procedat in locatione fructuum beneficij, ad Beneficiatum pertinentibus, ac proinde eam etiam vltra triennium libere absque beneplacito fieri posse, prout signanter *Caroc. de locat. & cond. par.* 3. *tit. de reb. Eccles. concl.* 9. *nu.* 51. *Couarr. varior. lib.* 6. *cap.* 16. *numer.* 6. *ad fin. vers. sexto. Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 3. *nu.* 21. *Azor. Instit. mor. par.* 2. *lib.* 7. *cap.* 10. *quæst.* 3.
4 *& alii*. Sed contrarium videtur verius ex verbis amplis eiusdem prohibitionis *extrauag. ambitiosa* decentibus, *omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum*, nam fructus, & redditus beneficii sunt res, & bona Ecclesiastica, licet sint ministris assignata propter diuinum ministerium, & limitatio quo ad fructus non est absoluta, sed loquitur de fructibus, qui seruando seruari non possunt, illa enim verba textus, *quæ seruando seruari non possunt*, eodem modo qualificant verbum *bonis*, ac verbum *fructibus* antecedenter expræssum *l. talis scriptura* 30. *§. fin. ff. de leg.* 1. *l.* 1. *C. de liber. præter Alex. cons.* 212. *num.* 6. *lib.* 6. *Verall. decis.* 299. *num.* 4. *par.* 2. *Rot. decis.* 167. *num.* 5. *par.* 6. *rec.* Vnde dum exceptio loquitur de fructibus, qui seruando seruari non possunt, ea potius sumitur, declaratio, vt fructus, qui seruando seruari possunt, quales sunt fructus futuri, in regula prohibitiua locationis vltra triennium remaneant compræhensi, prout etiam magis communiter tenent DD. vt videre est pænes *Barbos. in d. extrauag. num.* 4. *Ricc. resol.* 99. *per tot. par.* 1. *Garz. de Benef. p.* 2. *c.* 1. *num.* 32. vbi de veriori testatur, *& num. seq.* latissimè cõprobat *Gutierez lib.* 1. *canon. q.* 8. *num.* 11. *& seqq.* & tenuit *Rota in Comen. locationis cor. Pompb. quæ est penes Marches. de commission. tom.* 1. *fol.* 107. *num.* 2. & ita seruari in praxi testatur *Corrad. in praxi dispensat. lib.* 9. *cap.* 1. *num.* 3. *Donat. de regular. to.* 1. *tract.* 14. *quæst.* 44. *num.* 1.

5 Et hinc sequitur, vt non solum fructus beneficiorum, sed neque etiam Pensionis Ecclesiasticæ, locari possint vltra triennium, vt dicunt *Nauar. cons.* 11. *num.* 2. *de reb. Eccles. non alien. Ricc. resol.* 99. *nu.* 4. *par.* 1. *Garz. de Benefic. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 37. vbi tamen
6 *num. seq.* limitat, vt non procedat si locatio fiat ab Italo, ad cuius commoditatem reseruata est pensio in capite, & persona Hispani, prout consueuit in Beneficijs existẽtibus in Hispania, de quo *Rota decis.* 400. *n.* 1. *& 2. par.* 1. *diu.*

7 Verum licet Beneficiatus non possit locare fructus Beneficij, nec pensionarius fructus Pensionis Ecclesiasticæ vltra trienniũ, potest tamen vterque se personaliter obligare ad dandam commoditatem percipiendi fructus vltra triennium, quia hoc modo non alienatur res Ecclesiæ vltra triennium, secundum *Petr. Barbos. in l. si filio eam §. fin. num.* 21. *ff. sol. matrim.* & alium *August. Barbos. in d. extrauag. Ambitiosæ num.* 8. *& de iure Eccles. vniu. lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 72. *Molin. de iust. & iur. disput.* 466. *num.* 5. *vers. in tertio autem euentu Quarant. in sum. Bullar. ver. Alienatio rerum Ecclesiæ num.* 18. *vers. tertio declaratur*, vbi quod hæc est cautela, vt valeat iste contractus *Cenc. de censib. q.* 24. *n.* 14. *Rot. cor. Durano decis.* 181. *num.* 3. *& 4. Donat. de regular. to.* 1. *tract.* 14. *quæst.* 44. *n.* 2.

Et licet, quod locari etiam valeat ius ipsum percipiendi pensionem, argui posse videatur ex traditis *Cap.* 4. *nu.* 10. vbi dictum fuit iuxta magis communem opinionem, quod locatio iuris percipiendi non sit alienatio, & vltra ibi citatos in proposito, quod commoditas percipiendi pensionem, libere cedi possit tradunt *Salgad. in labir. credit. par.* 1. *cap.* 43. *num.* 8. *& 23. Gregor. decis.* 440. *num.* 7. *Rot. decis.* 397. *num.* 3. *par.* 12. *rec.* Tamen
8 men cautiùs erit procedere per viam di-

ctæ obligationis personalis, vel constitutionis Procuratoris irreuocabilis ad exigendum pensionem, prout tradit *Lotter. de benef. lib. 1. quæst. 4. num.* 19. vel quatenus locetur commoditas ipsa, vel ius percipiendi pensionem expresse çauere, quod dominiũ non transeat in conductorem, prout necessarium esse censuit *Bald. in c. quæ in Ecclesiarum 7. num. 2. de constit.*

9 Et licet dictam reseruationem vtilis dominij suffragari etiam in locatione rei ad longum tempus facta, velit in terminis feudi *Feliu. in d. c. quæ in Ecclesiarum num. 87. de constit.* & in terminis nostris bonorum Ecclesiæ, quod hæc sit cautela, qua possint locari ad longum tempus, non obstante d. *extrauag. ambitiosæ* tradat, & eam multum extollat *Io. de Arnon. sing. 72. & caut. 23.* quem sequi videtur *Carocc. de locat. tit. de reb. Eccles. num. 53.* Tamen verius videtur

10 cautelam restringendam, vt valeat in terminis locationis cõmoditatis percipiendi fructus tantum, in quibus loquitur *Bald. vbi supra*, quem *Io. de Arnono* allegat Et ratio differentiæ est, quia si locatur res dicta protestatio non transferendi ius in ea, videtur contraria facto, quæ nihil operatur, & cautela apposita in fraudem legis prohibentis alienationem rerum Ecclesiasticarum, nullius est momenti, vt dicam in *Cap. 27. de effectibus locationis num.....*

11 At, quando locatur comoditas percipiendi fructus, non est ita, quia hæc est ius percipiendi, quod personæ inhæret, & potest considerari separatim ab ipsa re, ita vt quatenus expresse additum sit, quod nullum transferatur dominium in re, sequitur, vt prohibitio locandi res Ecclesiæ, locationem istam non comprehendat, cum ista non sit locatio rei, vt late distinxi supra in *Cap. 4 an locatio sit alienatio numer. 10. & seq.* Imo & in ipsismet rebus, quæ consistunt in solo iure percipiendi, prout est pensio, fit di-

12 stinctio inter ius formale, & ius causale, quod nuncupamus commoditatem, & istud potest transferri etiam in laicum absque Beneplacito, vt bene distinguit *Lotter. de benef. lib. 1. quæst. 42. num. 15. & num. 22. & Rot. decis. 398. num. 8. & seqq. par. 12. rec.*

## Quando non requiratur Beneplacitum in locatione rei Ecclesiæ ad longum tempus vltra casus expressos in *extrauagan. Ambitiosæ*.

*SVMMARIVM.*

1 *Bona Ecclesiæ fructus reddentia singulo biennio possunt locari ad sexennium absque beneplacito, & reddentia fructus singulo triennio possunt locari ad nouennium.*
2 *Romæ casalia locantur ad nouennium sine Beneplacito.*
3 *Decl. vt hoc procedat in ijs, quæ fructus integros non reddunt nisi in triennio.*
4 *Bona Ecclesiæ fructus reddentia bis in anno, an possint locari ad triennium sine beneplacito.*
5 *Contrariorum eadem disciplina.*
6 *Lim. si adsit diuersitas rationis.*
7 *Limitatio constitutionis nouæ reducens ad terminos iuris antiqui late interpretari debet.*
8 *Locatis pluribus rebus, quarum aliquæ reddant fructus quolibet triennio aliquæ quolibet anno absque beneplacito, contractus est nullus in totum.*
9 *Decl. procedere si non appareat partes consensisse separatim in locatione reddentium fructum quolibet triennio.*
10 *Episcopus potest donare bona suæ mensæ Canonicis absque beneplacito.*
11 *Alienatio rei Ecclesiæ non dicitur, quæ illius dominio non exit, sed de vna persona eiusdem in aliam transfertur.*
12 *Monasterium potest alienare sine beneplacito in aliud Monasterium eiusdem Ordinis.*
13 *Decl. vt si personæ eiusdem Ecclesiæ habeant præbendas separatas tutior sit opinio, quod requiratur beneplacitum in alienatione facta inter eos.*
14 *Vel saltem requiri Episcopi.*
15 *Vna Ecclesia potest alteri locare ad longum tempus sine beneplacito.*
16 *Certius si res sit determinata ad certum vsum.*
17 *Testator relinquens Ecclesiæ, vtrum possit apponere conditiones, quod bona relicta locari possint ad longum tempus absque beneplacito.*
18 *Relinquentes Ecclesiæ possunt apponere conditiones, etiam iuri communi contrarias.*
19 *Fundatores beneficiorum possunt apponere conditiones, quod beneficia non cadant sub reseruationibus Apostolicis.*
20 *Testatoris voluntas, quod non requiratur beneplacitum debet esse clara nec sufficit, quod dicat rem locari ad longum tempus.*
21 *Maxime si non expressit pro quanta pensione, & pro quanto tempore sit facienda locatio.*
22 *Contrarium in re minoris, quia non est necessaria dicta expressio, vt possit alienari sine solemnitatibus.*
23 *In re Ecclesiæ cautius agendum, quam in re minoris.*
24 *Testator si non solum præcipiat locationem, sed etiam det modum locandi censetur ipse locare, & non requiritur beneplacitum.*
25 *Hospitalium bona si Hospitalia non sint erecta auctoritate superioris Ecclesiastici locantur ad longum tempus sine beneplacito.*
26 *Cappellæ non erectæ auctoritate superioris ecclesiastici bona alienantur sine beneplacito.*
27 *Confraternitatum laicorum bona, an, & quando possint alienari sine beneplacito.*
28 *Prohemium constitutionis non facit ius.*
29 *Prohemium inseruit pro declaratione dispositiue, quando verba non sunt clara.*
30 *Pietatis opera non tribuunt qualitatem Ecclesiasticam.*
31 *Confraternitates, vt sint Ecclesiasticæ necesse est vt sint erectæ auctoritate Episcopi.*
32 *Pia loca proprie non dicuntur nisi erecta auctoritate Episco-*

*Episcopi etiamsi exerceant opera pietatis.*
33 *Ampl. etiamsi adsint alia signa nisi sint clara.*
34 *Mons erectus pro maritandis puellis potest locare bona absque beneplacito.*
35 *Contrarium si sit applicatus loco Ecclesiastico.*
36 *Bonorum Ecclesiæ locatio euidenter vtilis sustinetur absque beneplacito.*
37 *Contrarium tenendum.*
38 *Decl. primam procedere si Ecclesia velit stare contractui.*
39 *Et debet hoc casu impetrari beneplacitum.*
40 *Bona communia Ecclesiæ, & laici possunt locari ad longum tempus sine beneplacito.*

## CAPVT XIV. §.6.

VLtra prædictas limitationes in ipsa extrauag. expressas, prohibitio locandi vltra
1 triennium patitur etiam alias declarationes, quarum vna est, vt procedat in rebus reddentibus fructum quolibet anno, non autem in alijs, quia si reddunt fructum quolibet biennio, locari poterunt ad sexsennium, si quolibet triennio, locari poterunt ad Nouennium, vt post antiquiores tradunt *Couar. var. lib. 2. cap. 16. num. 6. Barbos. in dicta extrauag. ambitiosæ num. 9. Caroc. de locat. tit. de reb. Eccles. nu. 50. Quarant. in summ. Bullar. verb. alienatio rerum Ecclesiæ num. 18. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. num. 22. Molin. de contract. disput. 466. num. 10. prope fin. Gratian. discept. 931. num. 13. Ricc. resol. 100. num. 1. part. 1.*

Et hæc limitatio est etiam vsu recepta
2 Romæ, vbi cum integri fructus Casalium habeantur singulo triennio, nouem anni habentur pro tribus ad hunc effectum, vt habetur *in vna Romana rescissionis contractus 28. Nouembris 1580. coram Aldobrandino, & in vna Nepesina affictus 14. Maij 1601. §. & tollit difficultatem, coram Iusto, & decis. 727. num. 3. vers. præterea, quod sterilitas, part. 4.*
3 *diuers.* sed talis vsus restringitur ad casalia, & bona, quæ verè fructus integros non reddunt nisi in triennio, & non procedit in reddentibus fructum singulo anno, vel minori tempore, vt optimè declarauit *Rota in vna Tiburtina affictus 19. Iun. 1648. §. Quia dictæ decisiones coram Cardin. Corrado, quæ hodie est impressa in recent. decis. 220. part. 10.*

4 E contra si bona dent fructum bis in anno, prout dicunt in Indijs, dubitari potest, an locatio ad triennium absque beneplacito facta sustineatur, & affirmatiuam videtur tenere *Corrad. in praxi dispens. Apost. lib. 9. cap. 1. num. 14. vers. e contra vero,* & quamuis in contrarium plurimum vrgeat opinio supracitatorum, volentium, quod triennium, de quo loquitur *extrau.* ita intelligatur, vt contineat trinam recollectionem fructuum licet enim loquantur ad effectum extendendi triennium, & hic loquamur de
5 eo restringendo, tamen cum hæc sint contraria, applicari videtur regula, quod contrariorum eadem sit disciplina, de qua *in l. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel aliæ iuris, &*
6 *per Menoch. cons. 715. num. 23.* adhuc sustineri posset opinio prædicta propter diuersitatem rationis, agitur enim de interpretatione exceptionis appositæ in extrau. vt prohibitio locationis sine beneplacito, non procedat si fiat ad triennium, in qua interpretatione ideo standum est opinioni, ipsam
7 exceptionem extendenti ad sexennium, in quo fiunt tres recollectiones fructuum, & non e contra restringenti ad annum cum dimidio, in quo pariter fiant tres recollectiones, quia ista exceptio reducit nos ad terminos iuris antiqui, secundum quod poterat fieri locatio etiam ad nouennium absque beneplacito, & ideo debet late interpretari non autem strictè, iuxta tradita per *Cuman. cons. 30. num. 4. ante med. vers. tamen in exceptione Curt. Iun. cons. 7. num. 10. Laderc. cons. 66. num. 14. Duran. decis. 140. num. 2. & 8. in rec. dec. 167. num. 17. p. 6.*

Quid autem si vnico contextu locentur
8 plura bona ad Nouennium, inter quæ adsint aliqua, quæ reddant fructum singulo triennio, aliqua vero, quæ singulo anno? & ex vnicitate contractus rescindi in totum locationem dixit *Rota in Tiburtina locationis coram Mellino, quæ est impressa penes Marches. de commiss. tom. 1. fol.* 106. *num.* 4. & pu-
9 to bonam decisionem, si non appareret partes consensisse etiam in locationem illorum bonorum, quæ reddunt fructum quolibet triennio separatim, & de per se, quia tunc vtile per inutile non vitiaretur, idest locatio eorum, quæ vtiliter ad nouennium fieri valuisset, non esset reputanda vitiata per locationem aliorum, quæ inutiliter pro eodem tempore facta esset, iuxta tradita *infra §. seq.*

Alia declaratio esse potest, vt secundum aliquos prohibitio locandi absque beneplacito procedat, vbi conductor non est de ipsa Ecclesia, secus e contra, vt si verbi gra-
10 tia, Episcopus locaret Capitulo, nam in fortioribus posse etiam Episcopum donare bona pertinentia ad suam mensam Canonicis absque beneplacito, sensit *Hostien. in cap. nouit. num. 7. vers. nec obstat de his, quæ fiunt à Prælat. sine cons. capit.* non enim dici-
11 tur ab Ecclesia alienatum, quod non exit de Dominio eiusdem *Rot. decis. 756. num. 3. & 4. part. 1. diu.* cum alijs latè *relat. in dec 160. num. 20. part. 11. recent.* vbi tamen

12 non firmatur, & valere alienationem factam de vno Monasterio in alium eiusdem Ordinis absque Beneplacito, tradit *Tamburin. de Iur. Abbat. tom. 3. disput. 3. quaest. 2. num. 19.*

13 At vbi personae eiusdem Ecclesiae habent praebendas distinctas tutior sine dubio opinio est contraria, quod vna non possit alienare in aliam absque beneplacito, ne detur occasio spoliandi vnam praebendam cum diminutione cultus diuini, vt de alienatione inter Episcopum & Canonicos, docuit *Abb. in cap. sicut nostris num. 4. de iur. iur. Redoan. de reb. Eccles. non alienan. quaest. 51. cap. 18. n. 19. vers. contrarium*, & de diuisione bonorũ Monasterij inter Abbatem, & Conuentum *Nauar. cons. 9. de reb. Eccles. non alien.* & de duobus Curatis in eadem Ecclesia idem *Nauar. cons. 10. eodem tit. quos sequitur Rota decis. 561. num. 8. & 9. part. 5. & decis. 3. num. 31. part. 7. recent. & decis. 776. num. 14. coram Dunoz. Iun.* & non posse duos beneficiatos eiusdem Ecclesiae alterum alteri locare, vita durante, portionem obuentionum suarum *Ricc. resol. 98. num. 3. part. 1. Quarant. in summ. Bullar. verb. Alienatio rer. Eccles. num. 18. prope fin. vers. quarto declaratur.* & quod quatenus non requiratur

14 beneplacitum Apostolicum in similibus alienationibus inter personas eiusdem Ecclesiae, requiratur saltem Episcopi, dixit *Rot. decis. 410. num. 8. part. 5. recent.* nec desunt alii volentes sufficere Vicarii, quos refert *Rot. decis. 160. num. 22. part. 11. recent.* vbi, quod propter Doctorum discrepantiam in hoc articulo, visa fuit haec quaestio iuris dubii.

Si autem requiritur beneplacitum in alie-

15 natione de vno beneficio in aliud eiusdem Ecclesiae, multo certius requiretur si fiat locatio ab vna Ecclesia alteri, prout requiri, nec sufficere auctoritatem Episcopi, licet vtramque in sua potestate habentis, est *text. express. in cap. 1. de reb. Eccles. alien. vel non*, & firmatur *in d. decis. 561. num. 7. part. 5. & decis. 229. num. 7. part. 8. & dec. 336. num. 9. part. 10. recent.*

Prout etiam certius est requiri, si agatur

16 de alienatione rei ad certum vsum à Papa destinatae, & ad certum finem vni Conuentui traditae, quia tunc non valet in alium, etiam eiusdem Ordinis transferri, absque beneplacito, vt respondit *Rota in dec. 234. num. 19. & 20. part. 12. recent.*

Tertia declaratio erit, vt non procedat

17 dicta prohibitio locandi absque beneplacito, in rebus, quae per testatorem relictae fuerunt Ecclesiae hac lege expraessa, vt locarentur ad longum tempus, & libere absque beneplacito, prout de rebus minorum, quod si testatoris, ex cuius bonis ad eos peruenerunt, super alienando aliquod mandatum deprehendatur, non requiri solemnitates est *text. in l. pradium 3. C. quando decr. opus non est*, & in terminis bonorum Ecclesiae relictorum cum dicta lege *Mar. Antonin. Maceraten. var. lib. 1. resol. 99. num. 5.* & latius *resolut. vlt. cas. 44.* vbi rationes plures, & auctoritates adducit *Bordon. part. 1. moral. resol. 27. num. 69. vbi pariter latè firmat.*

Contrarium tamen in eisdem terminis tenent *Quarant. in summ. Bullar. verb. alienatio num. 31. Bonacc. de contract. tit. de feud. & emphit. punct. 4. num. 8. Donat. de regul. tom. 1. tract. 14. quaest. 65.* & alij per eosdem citati. Vnde dubium est controuersum, & praxis etiam habetur varia, nam *Corrad. in praxi dispens. lib. 9. cap. 7. num. 14. & 15.* pro prima opinione, dicit, plures in facti contingentia fuisse reiectas supplicationes pro impetratione beneplaciti porrectas, tanquam super re non necessaria, & in hac opinione videtur ipsum residere, at deinde addit, aduertendum tamen esse, quod sub Pontificatu Sanc. mem. Vrbani VIII. magna desuper orta fuit contrauersia coram Datario, & pluribus Aduocatis informantibus, & re etiam ad ipsum Pontificem delata, fuit resolutum beneplacitum esse necessarium.

Verum tuentes istam secundam opinionem mouentur praecipuè ea ratione, quia talis voluntas testatoris, tanquam illicita, seruanda non sit, cui responderi potest, quod

18 imò iura etiam Canonica permittunt benefactoribus bona sua Ecclesijs tradentibus, in ipso actu traditionis apponere quascumque conditiones, quamuis iuri communi contrarias, non alias retrahantur à similibus actibus faciendis *cap. eleuterius 18. quaest. 2. Conc. Trid. sess. 25. cap. 5. de reformat. dec. 530. num. 2. part. 1. & decis. 217. num. 1. & decis. 561. num. 1. part. 2. rec.*

Vnde si vere constaret de voluntate relinquentis, aut donantis Ecclesiae bona quod locarentur sine solemnitate beneplaciti,

19 tunc sustineri posset eam non requiri, vt in simili habemus in fundatione beneficij, quod vbicumque constat de voluntate fundatoris, quod non cadat sub reseruationibus Apostolicis, vti quia dixerit, quod praesentare debeat semper patronus ab eo designatus, quamuis ecclesiasticus, vel alijs verbis idem importantibus vsus sit, talis conditio attenditur, & reseruationes Apostolicae de Beneficijs ad ecclesiasticos pertinentibus loquentes, illud non comprahendunt,

vt

vt firmauit *Rota in vna Romana iurispatro-*
*natus coram Sacrato, quæ habetur relata per*
*Vtaian. de iure patr. lib. 4. cap. 9. num. 56.*
*& coram Royas decis. 274. num. 4. & seq. &*
*in vna Regien. Beneficij 27. Iun. 1653. §. quod*
*autem in propositocoram R.P. D. Beuilaqua.*

E contra vero si aperte non constaret de
20 tali voluntate, quod solemnitates non es-
sent seruandæ, tunc contraria opinio posset
procedere, vti si simpliciter dederit licentiã
locandi vltra triennium, potest enim intel-
ligi, vt locetur seruatis seruandis, iuxta tra-
dita per *Rotam in vna Romana officij coram*
*Scotto panes Marches. de commiss. part. 1. fol.*
*138. num. 5. & 6. & in decis. 84. num. 4. part.*
*2. diuers. & decis. 113. numer. 24. part. 7.*
*recent.*

Eoque magis si non expræsserit testator
21 pro quanta pensione, & pro quanto tem-
pore voluerit fieri locationem, tunc enim
quatenus beneplacitum non requiratur res-
pectu facultatis, adhuc posset dici illud re-
quiri respectu modi locandi, ne circa illum
Ecclesia lædatur, iuxta tradita in terminis
facultatis datæ minori per *Gabr. cons. 89.*
*num. 2. lib. 1. Surd. cons. 191. num. 19. vers.*
*& aperte innuit & decis. 77. num. 5. Gratian.*
*decis. March. 131. num 6. & seq.* idque non
22 obstante, quod in eisdem terminis mino-
ris non esse necessariam dictam expræssionẽ,
sed satis esse generale præceptum testatoris
alienandi senserit *glos. in l. prædium 3. ver.*
*deprahendatur vers. sed quid C. quan. decr.*
*non est necess. Alex. cons. 215. num. 1. ad fin.*
*lib. 6. Rota decis. 446. num. 2. vers. quod pro-*
23 *cedit part. 1. recent.* quia cautius est agen-
dum in re Ecclesiæ, quam in re minoris in
hoc proposito, vt per *Quarant. in dicto ver.*
*alienatio num. 31. post med. & Corrad. d. cap.*
*7. num. 15. prope fin.*

24 At vbi testator non solum ordinasset lo-
cationem, sed etiam dedisset modum, tunc
cessaret necessitas beneplaciti, quia idem
est, ac si ipse locasset, ex traditis per *Mace-*
*raten. d. resolut. vlt. cas. 44. vers. secundo*
*nam stante part. 1. & Corrad. dicta praxi dis-*
*pensat. lib. 9. cap. 7. num. 15 ante med.*

Pro quarta declaratione addi potest, vt
25 dispositio dictæ extrauag. non procedat in
bonis Hospitalium, quatenus tamen Hos-
pitalia non appareant fundata auctoritate
Episcopi, vel alterius Superioris Ecclesiasti-
ci, quia tunc reputarentur Ecclesiastica, &
contrarium esset dicendum *Rebuff. de alie-*
*nat. rer. Eccles. num. 57. Redoan. eodem tit.*
*in rubr. an in mater. alienat. num. 6. Feliuc.*
*eodem tit. cap. 4. num. 19. &* plene firmauit
Rota in duabus decisionibus *in Melenitana*
*bonorum coram Meltio, videlicet 19. Februarij*
*1651. §. non obstat præensa, & 10. Maij*
*1652. §. non etiam refragari*, quæ vltima
est *in recent. dec. 248. part. 11.*

Et idem quoque dicendum de bonis Cap-
26 pellarum, vt videlicet, si Cappellæ sint fun-
datæ auctoritate Episcopi, requiratur bene-
placitum in locatione vltra triennium, alias
secus *Redoan. vbi supra eodem num. 6. Ricc.*
27 *resol. 67. per tot. part. 1.* ac in bonis Confra-
ternitatum laicorum eadem pariter distin-
ctione procedendum *Gratian. discept. 517.*
*num. 7.* licet quo ad istas, quod quatenus
exerceant opera pietatis requiratur bene-
placitum, etiamsi non sint fundatæ cum au-
ctoritate præfata, tradant *Redoan. de reb. Ec-*
*cles. non alien. rubr. an in materia alienatio-*
*nis num. 9. Ricc. resol. 45. num. 6. vers. ter-*
*tia sit conclusio part. 1.* & ideo tutiùs erit il-
lud exquirere, licet vere, & in rigore non
sit necessarium, nam prohibitio locandi vl-
tra triennium absque beneplacito, est de re-
bus Ecclesijs, vt indicat *rubr.* sub qua po-
nitur *d. extrauag. ambitiosæ*, & respectu ni-
gri, licet in principio, & exordio videatur
loqui etiam de bonis locorum piorum ibi,
*quibus Ecclesiam, Monasteria, & pia loca re-*
*guntur*, tamen dispositiua ipsius prohibitio-
nis apertè restringitur ad bona ecclesiastica
ibi *omnium rerum, & bonorum ecclesiastico-*
*rum alienationem &c.* & ideo, vt intret requi-
ritur omninò qualitas illa Ecclesiastica. Pro-
28 æmium enim constitutionis non facit ius,
sed illud quod sequitur *Rot. decis. 36. num.*
*16. & decis. 444. num. 35. part. 5. recent.*
29 & licet proæmium inseruiat pro declara-
tione dispositiuæ, tamen, quando verba
constitutionis sunt clara, vt hic, non reci-
piunt interpretationem à proæmio *Gratian.*
*discept. 350. num. 47. & Rot. d. decis. 36. nu.*
*18. part. 5. recent.*

Qualitas autem ecclesiastica non tribui-
30 tur per sola opera pietatis: alias destruere-
tur conclusio supra firmata in Hospitalibus,
cum in eis semper exerceantur opera pieta-
tis, & in specie, quod Confraternitates etiãsi
31 habeant bona destinata ad vsum pium, ad-
huc sint laicales, nisi probentur erectæ au-
ctoritate Ordinarii, latè *Barbos. de potest. Epis.*
*alleg. 75. num. 33.* vbi quod fuit eius doctri-
na in hoc approbata à Rota in *Hortana Re-*
*ctoriarum 26. Iunij 1630. coram Coccino im-*
*pressa per Leon. de offic. Cappellan. quæst. 5.*
*sect. 10. num. 169.* & si quis velit videre
infinitos ad hoc in vnum congestos, adeat
*Rot. coram Corrado in decis. 313. num. 9. par.*
*10. recent.* Imo fortiùs, quando admittere-
32 mus prohibitionem locationis vltra trien-
nium

nium comprahendere etiam bona, locorum piorum, adhuc dici posset non comprahendere bona harum Confraternitatum, & similiũ, quia quãtumuis exerceant opera pietatis, adhuc si erectæ sint absque dicta auctoritate Ecclesiastica, non sunt loca pia, nec nomine locorum piorum comprahenduntur propriè loquendo, & ad hunc effectum, vt istè probauit *Paris. cons. 34. num. 16. & seqq. lib. 4.* & in specie ad hunc effectum, vt non requiratur beneplacitum in alienatione bonorum *Bald. in auth. hoc ius porrectum nu. 11. & 12. C. de sacros. Eccles. Quarant. in summ. Bullar. ver. Alienatio ver. Eccles. num. 28. Felinc. tract. 44. de alienat. rerum Eccles. cap. 4. num. 19.* vbi alios refert, & dixit etiam *Rota coram Coccin. decis. 210. numer. 1.*

Non igitur sufficit exercitium operarum
33 piarum, nisi concurrat dicta erectio, vel alia signa indicantia locum verè esse Ecclesiasticum, quæ debent esse clara, & necessario concludentia, vt alijs adductis, censuit *Rota d. decis. 248. num. 24. part. 11. recent.* quæ autem sufficiant, vel non, poterit videri penes *Paris. d. cons. 34. num. 15. & seq. lib. 4. Magon. d. Lucen. 19. n. 15 & 16 Mascar. de probat. conclus. 583. Rota cum ibi adduct. d. dec. 248. num. 20. & seqq. part. 11. recent.* & si plures videre placet, referuntur in dicta *decis. 313. num. 9. part. 10. recent.*

Et ex prædictis inferri potest ad multa,
34 & signanter si adsit Mons erectus pro maritandis puellis alicuius familiæ, vel loci poterunt eius bona locari absque beneplacito *Felin. in cap. de quarta num. 3. post med. vers. secundo, quia, & vers. quarto addunt de præscript. Redoan. de reb. Eccles. non alien. rubr. an in materia alienationis num. 7. post med. vers. secundo cum imponuntur fol. 231.* & licet non desint sentientes contrarium, vt *Crauet. cons. 323. num. 3. Ricc. resol. 45. nu. 3. vers. tertia sit conclusio part. 1. Nauar. de priuileg. miser. personar. priuil. 127. per tot.*
35 eorum opinio absolute loquendo sustinere non potest ex supradictis, sed bene in casu quo ille mons sit applicatus certo loco pio, puta Hospitali, vel Cõfraternitati auctoritate Episcopi, seù Papæ erectæ, vel erecto, vt distinguendo tradit in similibus terminis de relictis pro pauperibus *Bald. in auth. hoc ius porrectum num. 13. C. de Sacros. Eccles. & Redoan. vbi supra num. 12.*

36 Quinto secundum aliquos addi posset casus, in quo locatio ad longum tempus verè, & indubitanter esset Ecclesiæ vtilis, finis enim solemnitatum est, vt non alienentur res in damnum Ecclesiæ, itaut, quando adsit vtilitas eiusdem, nulla ratio habeatur, quod beneplacitum in reliquis sit subrepritium, vt dicam infra §. 9. num. 45. Vnde idem videtur dicendum si omnino non adesset, prout tenuerunt *glos. & multi DD. congesti per Gabr. de rerum alienat. conclus. 1. num. 1.* & alij relati per *Surd. cons. 181. num. 17.* & quod vbi in tali alienatione non sit seruata forma alienandi à iure humano præscripta, tamen si cum euidenti vtilitate concurrat etiam bona fides alienantis, seruatam esse formam de iure naturali, & diuino necessariam, dicit *Nauarr. in coment. de alienat. rer. Eccles. num. 17. vers. secundum, quod beneficiatus,* quem sequuntur *alij relati infra §. 8.*

37 Verum contraria opinio tenenda est, vt videlicet non sufficiat locationem esse vtilem, nisi etiam vlterius facta sit cum beneplacito Apostolico, & ratio est, quia vtilitas est causa sufficiens alienandi, sed non sufficit sola causa alienandi, absque solemnitate beneplaciti, sed vtraque simul iuncta requiritur ad sustinendum contractum, vt in specie firmat *Surd. cons. 301. num. 25. Corrad. in praxi dispensat. lib. 9. cap. 1. num. 17. Rot. decis. 631. num. 1. part. 2. recent.* & hanc vti veriorem esse omnino tenendam, tam in consulendo, quam in iudicando, tradit nouissimè *Donat. de regul. tom. 1. tract. 14. quæst. 24. num. 3.* & patebit etiam ex dicendis infra §. 10. *num.* . . . .

At prædicta prima opinio saluari potest,
38 vt procedat, quod sustineatur locatio vtilis Ecclesiæ, absque beneplacito facta, quatenus Ecclesia ipsa velit, cum solemnitas beneplaciti sit inducta fauore ipsius, & ideo non debeat retorqueri in eius odium, prout esset si inuita compelleretur recedere à cõtractu sibi vtili, ac proinde defectus beneplaciti, & nullitas ex eo proueniens non potest allegari nisi ab ipsa ex adduct. infra §. *proximo*, & hanc conciliationem, sensit etiam *Gabr. dicta conclus. 1. num. 12. de rer. alienat.*

Intelligendo tamen, vt quatenus velit
39 stare contractui, alienans teneatur impetrare beneplacitum, cum non sit ei liberum contemnere præceptum Papæ de non alienando absque eo, aliæque vigeant rationes, vt infra §. *proximo*.

Sexto declaratur, vt non intret prohibi-
40 bitio de qua in extrauag. ambitiosæ si Ecclesia habeat rem communem cum laico, poterit enim talis res locari sine beneplacito *Bordon. resol. 27. num. 5. part. 1.* potest enim laicus locare rem prout permitti socio locare rem cõmunem, dictũ est supra *cap.* 9.

Et

Et prædicti sunt casus magis frequentes, si quis autem alios desideret recurrat ad *Benedict. Canophil. in repetit. extrauag. ambitiosa de reb. Eccl. non alien. qua habetur in to.6.repet.canon.par.2. fol. mihi 34. vbi enumerat 56. eiusdem fallentias.*

## De nullitate contractus locationis bonorum Ecclesiæ vltra triennium, & de rei recuperatione.

*S V M M A R I V M.*

1 *Nullitas locationis bonorum Ecclesiæ vltra triennium absque Beneplacito inducitur ipso iure.*
2 *Extrauag. ambitiosa habet decretum irritans.*
3 *Locatio bonorum Ecclesiæ vltra triennium absque beneplacito, an sustineatur in triennio, est quæstio valde controuersa.*
4 *Opinio tamen negatiua est hodie magis recepta.*
*Maxime si ex coniecturis appareat, quod partes pro tempore permisso non contraxissent num 7.*
5 *Forma est indiuidua.*
6 *Locatio ad longum tempus multum differt à locatione ad breue tempus, & est diuersæ speciei.*
8 *Locatio ad longum tempus sustinetur in tempore permisso, si ex coniecturis appareat partes in eo consensisse.*
9 *Ea quæ in animo consistunt sunt difficilis probationis.*
10 *Locatio ad longum tempus absque mentione triennij indicat partes in triennio non consensisse, nec attenduntur coniectura contraria.*
13 *Secus econtra si triennij mentio facta sit, quia tunc attenduntur coniecturæ, quod partes consenserint in triennio.*
11 *Et stantibus hinc inde coniecturis attenditur, an expressum sit primo loco triennium, & deinde maius tempus, vel econtra.*
13 *Ab exordio tituli posterior formatur euentus.*
14 *Partes non consensisse in solo triennio arguitur ex diuersitate pensionis in sequenti.*
15 *Indiuiduus censetur contractus, quando non reddit tantam vtilitatem in parte respectu partis, quantam in toto respectu totius.*
16 *Ex diuersitate pensionis non resultat diuersitas contractus.*
17 *Clausula, & non alias, reddit contractum indiuiduum.*
18 *Et est limitatiua voluntatis.*
19 *Indiuidua fit dispositio ex voluntate partium.*
20 *Clausula saluo, & reseruato beneplacito, & non alias facit contractum indiuiduum.*
21 *Indiuiduus redditur contractus, & corruit in totum ratione partis illicita si appareat voluntas seruandi instrumentum prout iacet.*
22 *Census cum pactis contrarijs Bullæ Piana stante protestatione se confirmandi cum ea, sustinetur.*
23 *Declara procedere, si res sit aliqualiter dubia, alias secus.*
24 *Maxime si protestatio non sit amplissima itaut remoueat sensum ab actu.*
25 *Protestatio non releuat si factum sit contrarium.*
26 *Clausula omni meliori modo operatur, vt si contractus non possit sustineri modo, quo factus est, sustineatur alio.*
27 *Decl. procedera si sit concepta cum precedenti dictione, &.*
28 *Clausula omni meliori modo etiam precedente dictione, &, non potest operari, vt sustineatur contractus nullus.*
29 *Indiuiduus contractus arguitur, ex quo factus sub vnica canonis responsione.*
30 *Decl. procedere si sit vnica responsio pro toto tempore plurium annorum, secus si vnica pro quolibet anno.*
31 *Potest tamen vnica pro quolibet anno operari si dubitetur de diuiduitate, ex quo plures res simul locata fiet.*
32 *Locatione facta pluribus personis cuique pro vno triennio, an sit nulla, quo ad omnes, vel quo ad primum sustineatur, sunt hinc inde opiniones.*
33 *Distinguitur tamen, vt si à principio sit distinctum triennium sustineatur pro eo, secus econtra.*
34 *Decl. distinctionem procedere cessantibus coniecturis contrariæ voluntatis, alias secus.*
35 *Contractus sua natura diuiduus potest ex voluntate partium indiuiduus fieri.*
36 *Ecclesia facta locatione vltra tempus permissum non potest velle ei stare pro tempore permisso tantum, si contractus sit indiuiduus.*
37 *Nullitas locationis bonorum Ecclesiæ vltra triennium est inducta fauore Ecclesiæ.*
38 *Ita vt contractus claudicet, & volente Ecclesia sustineatur, secus econtra.*
39 *Et interim, ac Ecclesia declarat, contractus dicitur habere implicitum statum validitatis.*
40 *Locatione bonorum Ecclesiæ facta reseruato beneplacito potest Ecclesia pænitere, & tunc beneplacitum superueniens non operatur.*
41 *Ampl. non releuare in literis dici supplicatum pro parte Ecclesiæ, nisi aliunde probetur.*
42 *Secus si probetur, quia post quam consensit impetrationi non potest pænitere.*
43 *Ampl. vt neque Rector succedens illi, qui consensit, pænitere valeat.*
44 *Ecclesia potest recedere à contractu etiam post impetratum beneplacitum si sit impetratum nulliter.*
45 *Prelatus iurans non recedere à contractu illi stare debet superueniente beneplacito in tempore.*
46 *Ampl. si beneplacitum esset cum clausula si in euidentem, & nondum esset interpositum decretum.*
47 *Clausula si in euidentem non suspendit validitatem beneplaciti, & eius effectus.*
48 *Decl. procedere si tunc temporis vere adsit vtilitas.*
49 *Conducens ab Ecclesia cum clausula reseruato beneplacito, non potest antequam obtineatur à contractu recedere.*
50 *Nec potest recusare solutionem pensionis.*
51 *Nullitas locationis bonorum Ecclesiæ absque beneplacito non potest allegari à tertio.*
52 *Lim. si tertius possideat.*
53 *Lim. secundo, si Ecclesia contractum ratum non habuit.*
54 *Lim. tertio, vt non dicatur tertius, qui habet causam ab Ecclesia, vti secundus conductor.*
55 *Ecclesia tenetur declarare, an velit stare contractui facto sine beneplacito, vel non.*
56 *Et debet, vel in totum acceptare, vel in totum reprobare.*
57 *Et si sit vltra tempus permissum, non potest velle stare pro permisso.*
58 *Secus si iam sit seruatus contractus tanto tempore vt solum triennium supersit.*

59 *Actio-*

59 *Actionem præfatam, vt Ecclesia declaret, an velit stare contractui tutius est intentare coram Iudice Ecclesiastico.*
60 *Ecclesia potest etiam compelli iterum solemniter cōtrahere, vel impetratione beneplaciti consentire.*
61 *Bona Ecclesiæ alienans tenetur impetrare Beneplacitum, alias peccat.*
62 *Ecclesia contrahens cum alia Ecclesia non potest dicere velle stare contractui sine Beneplacito.*
63 *Decl. procedere in permutatione, vel alio simili cōtractu, in quo vtraque Ecclesia beneplacito indiget, non autem in locatione ad longum tempus.*
64 *Ecclesia recedens à contractu sine solemnitatibus facto non tenetur restituere pecunias acceptas.*
65 *Contrarium, quod teneatur restituere.*
66 *Decl. hanc secundam opinionem procedere, si probetur pecuniam versam fuisse in vtilitate Ecclesiæ.*
67 *Versio pecuniæ in vtilitatem Ecclesiæ probanda est à contrahente cum ea si contractus sit ex causa necessaria, secus si ex voluntaria.*
68 *Decl. vt tunc præsumatur versio pecuniæ in contracta ex causa voluntaria, quando contractus est validus, secus si sit nullus.*
69 *Versio pecuniæ in vtilitatem Ecclesiæ probatur si pecunia sit salua, vel ex ea aliquid quæsitum, aut necessitatibus subuentum.*
70 *Et statur in hoc coniecturis.*
71 *Ecclesia per alienationem nullam in Prelato factam non amittit possessionem, & potest petere manutentionem.*
72 *Conductor bonorum Ecclesiæ ad longum tempus, sine beneplacito non potest petere manutentionem.*
73 *Ecclesiæ, quæ per alienationem absque beneplacito habuit se pro spoliata, competit reintegratio.*
74 *Et competunt etiam alia remedia restitutoria.*
75 *Ecclesia non amittit possessionem ex eo, quod habuerit se pro spoliata Prelatus.*
76 *Ecclesia manutentionem petere potest solum infra decennium.*
77 *Decl. procedere tantum si alius actualiter possideat.*
78 *Ecclesia potest etiam petere appositionem sequestri si timet dilapidationem.*
79 *Sequestratio pendente lite est prohibita.*
80 *Lim. quando recuperatio fructuum esset difficilis.*
81 *Prætendens sequestrum apponi ob difficultatem recuperationis probare eam debet.*
82 *Prelatus, qui alienauit, & habuit se pro spoliato potest intentare remedia possessoria nomine Ecclesiæ.*
83 *Ampl. etiamsi iurauit non contrauenire.*
84 *Prelatus in dubio censetur agere nomine Ecclesiæ.*
85 *Decl. procedere si experiatur iura Ecclesiæ competentia.*
86 *Prelatus non potest agere nomine Ecclesiæ contra alium nomine ipsius Ecclesiæ retinentem.*
87 *Prelatus si agat nomine proprio sufficit, quod probet suam possessionem, sed si agat nomine Ecclesiæ debet probare se canonicè institutum.*
88 *Decl. procedere si eius possessio non sit antiqua, vel non concurrat alia præsumptio.*
89 *Et quando docere debet de titulo ad dictum effectum agendi nomine Ecclesiæ non est necessaria probatio exacta.*
90 *Ecclesiæ nomine quilibet agere potest ad reuocationem alienationis nullæ.*
91 *Vna Ecclesia quandoque obtinet à Papa facultatem recuperandi bona alienata ab alia, & sibi retinendi.*
92 *Iudex competens pro recuperatione rei nulliter alienata per Ecclesiam est Iudex Ecclesiasticus etiam contra laicum.*
93 *Ampl. procedere, tàm in actione reali, quàm in mixta.*
94 *Episcopus est Iudex competens pro recuperatione rei ab ipsamet alienata, si Iudicium agatur nomine Ecclesiæ.*
95 *Decl. procedere si non allegetur suspectus prout potest.*
96 *Episcopus causam suæ Ecclesiæ potest alteri subdelegare antequam suspectus allegetur, & bene facit subdelegando.*
97 *Condemnatus restituere bona Ecclesiæ vti nulliter alienata, debet etiam condemnari ad restitutionem fructuum à die alienationis.*
98 *Ampl. etiam si in alienatione interuenisset Beneplacitum, & sententia executoris.*
99 *Lim. si interuenisset aliquis error in facto.*
100 *Error iuris dubij facilè excusat idiotas, & rusticos difficile autem alios.*

## CAPVT XIV. §.7.

QVoniam in prædicta *extrauag. Ambitiosa* post prohibitam locationem vltra Triennium absque Beneplacito Apostolico, & post exceptos aliquos casus locatio contra dictam prohibitionem facta declaratur nulla, vt videre est in ea *vers. si quis autem*, sequitur videndum de tali nullitate, & de eius effectibus, ac signanter quomodo bona ab Ecclesia nulliter locata recuperari possint.

1 Inducitur igitur hæc nullitas ipso iure, vt
post *Redoan. de reb. Eccles. non alien. quæst. 22 num. 9.* dixit *Rota coram Bichia decis. 443. num. 1.* habet enim dicta *extrauag.* Decre-
2 tum irritans, & expressè declarans alienationem huiusmodi nullius roboris, vel momenti, vt in ea legitur, & dixit *Rot. dec. 538. num. 10. post Posth. de manut. & plenissimè in recent. decis. 219. num. 2. par. 10.*

An autem locatio facta vltra triennium in dicta *extrauag. Ambitiosa* permissum, vel
3 vltra aliud tempus, quod ex consuetudine, vel alia speciali facultate permittatur, corruat in totum, vel pro tempore permisso tantum sustineatur, est quæstio maxima, vt dicit *Rota in decis. 30. num. 2. par. 1. recent. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 5.* vbi *à num. 1. ad num. 27.* adducit hinc inde rationes, & auctoritates, & concludit ex eis apparere articulum esse valde ambiguum, & difficillimum, & patet ex alijs infracitatis, & quia in diuiduis vtile per inutile nō vitiatur sustineri contractum pro tempore permisso, tenent, quam plures adeò vt communem esse dicat *Cagnol. in Auth. qui rem num. 60. C. de Sacros. Eccles.* & veriorem, & magis communem proculdubio dicat *Clar. in §. emphyteusis quæst. 6. num. 2. & Carot. de loca-*

*to titulo da reb.Ecclef. num.44.* & post eos & alios plures in præfata *decif. 30. numer. 2. & per Mantic. vbi fupra* adductos, eamdem opinionem amplexi funt *Rofental. de feud.cap.4.conclu f.37.nu.3. & feqq. Gennen. in praxi Archiep. cap.61. num.6. verf. fextus cafus Gratian. difcept.242. numer.25. Diana par.8.tract.7.refol.30. per tot.*

4 Verum contraria eft hodie magis recepta, vt videre eft ex *Becc.conf.92.num.21. Gratian.difcept.715.num.16.Garz. de benef.p.2. cap.1. num. 55. & feqq. & num. 67. & feqq.* vbi refpondet contrarijs, & omiffis alijs hanc tenet Rota, vt habetur in *Comen. locationis coram Pamphilio penes Marchef. de Commiff.par.1. fol.107. num.1.* vbi dicit fæpius fuiffe decifum, *& in dicta decif.30.n.3 par.1. recent.* vbi quod Domini Anteceffotum fuorum, & Iuris auctoritatem fecuti, talem locationem in totum vitiari cenfuerunt, & reddit rationem, quia forma à lege præfcripta effe videtur, ne rerum Ecclefiæ locationes fiant vltra triennium, &

5 Indiuifibilem, feù Indiuiduam effe formam exploratum eft, quæ decifio eft etiam inter impræffas *Penta decif. 414. & per Marchef. par. 1.fol. 108.* & tenuit etiam *Rota in Tiburtina Locationis coram Millino penes eumdem Marchef.par.1.fol.106. num.4. & in recent.decif.176.num.44. par.1. & in Forofempronien. feù Eugubina bonorum Emphyteuticorum 7. Maij 1638. §. Neque facit coram Cecino,quæ eft in eius impreff.decif.1264.nu.47.* & in alijs, itaut dici poffit, qnod cum Rota hanc opinionem pluries canonizauerit ea non recipiat amplius dubitationem,prout dicit *Ciarlin.* qui eamdem etiam latè firmat *contr.105.num.127. & feqq* & effe magis receptam, & iuri confonam, & ideò in praxi fequendam,dicit etiam *Ricc.refol.102. fub num. 6. & refolut. 106. num.3. par.1.* & placet etiam illa ratio, quod alias mutare-

6 tur fpecies contractus,cum multum Inter fit inter locationem ad modicum tempus, & locationem ad tempus longum, quæ ratio generalior eft, & confideratur à *Peregr. de fideic.art.40.num.106.*

Sed, licet ab hac opinione præfertim

7 propter Rotæ auctoritatem non fit difcedendum, tamen ea magis tuta erit, fi ex coniecturis appareat, quod partes pro illo tempore permiffo tantum nõ contraxiffent, nam ceffantibus talibus coniecturis contractum fuftineri fentire videtur *Bald.conf.475. num. 8. lib. 1.* & alijs adductis apertè tenet *Caroc. de loc.tit. de rebus Ecclef.numer.47. & 49. & Donat. de regular. tom. 1. tract. 14. q.42.n.2.& feq. Altograd.conf.28.n.44.lib.1.*

8 Et quidquid fit de horum opinione, cui non affentio, faltem è contra, quatenus ex lectura Inftrumenti, vel aliundè depræhendatur, quod partes etiam pro illo tempore permiffo tantum contraxiffent,fuftinetur in eo contractus, ftaturque in hoc coniecturis *Dec. in Auth. qui rem num.23.verf. & ita Communis C. de Sacrof.Ecclef. Mantic. de tacit.lib.5.tit.5. num.32. verf. nam fupponendo Molin. de primog. lib.1.cap.21. nu.18. verf. aut autem Barbof. de poteft.Epifc.par.3 allegat. 95. num.11. & feqq. Ricc. refol.104. num.1.par.1. Ciarlin.contr.105. numer.138. Rot. in Romana Refciffionis Contractus coram Blanchetto penes Marchef.tom.1.fol.98.n.10. & in Terracinen. Affictus coram Pirouano poft Pofth. de manut. decif.215.num.14.*

Et cum hac diftinctione magis recepta omifsis alijs, quos videre eft penes *Mantic. de tacit.lib.5.tit.5.num.27.* tolli poterunt multæ contrarietates,& refolui quãplures quæftiones particularium cafuum. At difficultas non modica erit quandoque in dignofcendo, an partes pro Triennio cõ-

9 traxiffent,quia hoc cum in animo confiftat, difficilis eft probationis ex traditis per *Merlin.decif.704. num.10.* & quidem fi dictum effet, verbi gratia,ad Nouennium ab-

10 folute, & abfque vlla mentione triennij, tunc pro abfoluto haberem, non apparere de voluntate contrahendi ad folum triennium, & proindè contractum corruere in totum, ficut etiam pro abfoluto id habere videtur *Molin. de primogen. lib.1. cap.21. numer.18. verf. aut autem, & alijs adductis Ricc.refol.104.num.2.par.1. & Rot. dec.7091 num.6.par. 1.div.*fi verò facta fit etiam men-

11 tio triennij, tunc recurrendum ad coniecturas, & quatenus non adfint, vel æquè

12 adfint hinc inde,tunc procederem cum hac diftinctione,vt fi primo fit expræffum triennium, & deindè maius tempus, puta fi dictum fit, locauit ad Triennium proximum, & deinde de Triennio in Triennium vfque ad nouennium, aut maius tempus, vel locauit ad triennium, cum pacto renouandi, vel quid fimile, & videatur partes confenfiffe etiam in folo triennio, quia actualiter, & primo,ac principaliter pro eo locarunt, & conduxerunt, fi verò primò fit expræfsũ maius tempus, & deinde adiectũ triennium puta, quia dictum fit,locauit ad nouennium cum pacto renouandi de Triennio in triennium, vel cum pacto, quod tot fint locationes, quot triennia, & videatur partes non confenfiffe locationem aliter fieri, quã ad nouennium, quia cum illud primo, & principaliter, ac difpofitiue expræfferint,

debet etiam principaliter attendi, & alia pacta adiecta de triennio, ita debent intelligi, vt ab ipsa principali dispositiua loquente de nouennio non recedatur, ex traditis per Nalt conf.582. num.8. & seqq. Tiraq. de retr.lignag.§.23.glos.1. num.21. & 22. Gratian.disc.712.num.12. Osasc.decis.164.nu.5. & post alios Rot.coram Dunoz.Iun.decis.760. num.3. circa med. nam ab exordio tituli po-
13 sterior formatur euentus l. vn. ad fin. C. de imponen.lucrat.descr.lib.10. Gratian. discept. 214. num.21. & prædictam distinctionem in proposito, tangit etiam, licet non omnino per præfatas rationes Franc.Becc.cons.92. in fin. cons. Nec dissonant ab ea latè tradita per Marescott. var. lib.2. cap.25. num.19. & seqq. & per Ciarlin. contr.105. num.136. & 137. Non desunt tamen auctoritates contrariæ, nam in terminis primi membri contrarium censuit Rota in Comen. locationis coram Pamphilio impressa per Marches. de Cõmiss.par.1.fol.107. num.1. & in terminis secundi membri, contrarium tenet Garzias, qui alios cumulat de Benef.par.2.cap.1.n.61. & seq. quibus tamen non obstantibus, à distinctione non recederem, seclusis alijs coniecturis ex prædictis rationibus, quæ in doctrinis contrarijs non euacuantur.

14 Pro coniectura autem, quod partes non contraxissent pro solo Triennio inseruiret, si pensio non fuisset constituta æqualis respectu primi, ac secundi Triennij, sed pro vno maior, & pro alio minor, quam coniecturam ponderauit Rota coram Penia dicta decis.414.num.6.vers. Idem prætereà, quæ est etiam decis.30.par.1.recent. & licet eamdem coniecturam potius in contrarium retorqueat Garz. de Benef.par.2. cap.1. num.64. & 65. dicendo ex tali diuersitate pretij, cõuinci duas fuisse locationes: tamen magis placet opinio Rotæ, quod verisimiliter conductor non contraxisset pro solo Triennio cum maiori pensione, nisi attento, quod pro alio, minorem soluere debebat, vel econtra, Ecclesia non locasset pro solo primo Triennio cum minori pensione, si considerasset non debere assequi maiorem in secu-
15 cundo, censetur enim contractum esse de voluntate contrahentium indiuiduum, quãdo non reddit tantam vtilitatem in parte respectu partis, quantam in toto respectu totius Bart. in l. qui vsumfructum num. 4. ad fin. vers. præterea ff. de vsufr.leg.Bald.consil.32. ante num.2.lib.2.Rot.decis.709.num.4. par.1.diuers. & coram Gregor. decis.157.numer.17. & ibi Add. Nec ex distinctione, &
16 diuersitate summarum pensionis, resultat diuersitas contractus, dum vnicum est Instrumentum, & vnicus actus, vt benè probat in proposito Becc. cons.92. numer.17. & idem etiam post Borgnin. quem refert, sensit Carocc. de loc. & cond. tit. de reb. Eccles. in 5.conclus.vers. Adde ab eo.

Considerandа etiam in hoc dubio virtus clausularum, nam si locatio fit, verbi gratia, facta iuxta primum membrum supradictæ
17 distinctionis, videlicet ad triennium, & deinde de triennio in triennium vsque ad nouennium, sed addita sit clausula, & non alias, &c. tunc per huiusmodi clausulam redditur contractus indiuiduus ex partium conuentione, cum expræssa sit mens contra-
18 hentium aliter non contrahendi, vt optime firmat Gratian. discept.587.num.9. & 10. ea ratione, quia dicta clausula sit limitatiua voluntatis Paris.cons.10.numer.29.lib.2. Verall. decis. 84. num. 10. par. 3. & inducat formam Dec.cons.528.nu.11. Natt.cons.372.
19 num. 5. per quam dispositio fit indiuidua, vt per Cyn. in l. si plures in 2.opp.C. de Condit.inser. & alios ibi adductos; prout pariter si locatio facta esset saluo, & reseruato
20 Beneplacito Apostolico, & non alias aliter, nec alio modo esse indiuiduum contractum, & vitiari in totum, dicit alijs adductis Ricc.resol.104.num.3.par.1. vbi allegat DD. & Rotæ decisionem in Romana locationis coram Blanchetto.

Et idem foret si adesset aliqua alia clausula demonstrans partes voluisse contractũ
21 seruari, vel velle vti Instrumento, prout iacet, & sic etiam cum pacto illicito, vel si talis voluntas aliundè extra Instrumentum appareret, quia, & tunc ratione partis illicitæ vitiaretur in totum Gratian.discept.587 in fin. Cenc. de Cens.quæst.53. nu.5. Rota post eumdem decis.142.num.2.

Si autem adesset clausula, in qua partes dicerent se velle confirmare cum dispositione Iuris de alienatione, seù locatione rerum Ecclesiæ loquentis, & multo magis si in specie cum d. extrauag. ambitiosæ, tunc
22 censendum erit voluisse etiam contrahere pro solo Triennio, vt in ea extrau. disponitur, & pacta contraria non essent attendenda, nec valerent vitiare contractum, sed vitiarentur, vt in simili de Censu facto cum pactis contrarijs constitutioni Pianæ, quod vigore dictæ clausulæ sustineatur, tradunt Gabr. cons.47. num.6. vers. accedit, & seq. lib.2. Milanen. decis.2.num.32.lib.2. & sæpe dixit Rota, vt decis.2. numer. 9. & decis.90. num.1. & decis.95.num.10. & decis.127.numer.3.vers. præsertim, & decis.374.num.15 post Cenc. de Cens.
23 Quod tamen intelligendum est, quatenus alias

aliàs sine tali clausula res esset saltem aliqualiter dubia, nam si res sit clara, quod partes actualiter fecerint contractum locationis vltra triennium, & in triennio non consenserint, dicta clausula tanquam protestatio contraria facto, nihil operarētur, vt retento eodem simili, tradunt *Gabr. cons. 47. num. 8. vers. quod procedit lib. 2. Cenc. de Cens. quaest. 61. num. 7. Giurba decis. 85. num. 23.* & in terminis magis proximis latè, ac optimè

24 *Rota decis. 291. num. 35. par. 10. recent.* Praesertim vbi clausula non sit concepta verbis amplissimis, & praegnantibus, itaut valeant remouere sensum ab actu, dicendo videlicet, quod intendunt contrahere, prout permittitur in dicta Constitutione, & non aliter, & quod omnia pacta contraria reducunt ad illius tenorem, vel quid simile, vti requiri tradit *Cenc. d. quaest. 61. num. 3. & dixit etiam Rota d. decis. 291. num. 36. par. 10 recent.*

Prout etiam intelligendum procedere vbi partes illo pacto contrario vsae non fue-

25 rint, quia si eo vsae fuissent, non releuaret protestatio praeualente facto contrario *Gratian. discept. 41. num. 17. vers. Dummodo creditor Cenc. de Cens. d. quaest. 61. num. 11. & sensit Rota decis. 103. numer. 4. post eumdem Cenc.*

Posset etiam ponderari virtus clausulae,

26 omni meliori modo, vbi ea adesset in Instrumento, quae est, vt si actus non potest sustineri modo, quo factus est, sustineatur eo, quo potest; aequiparatur enim clausulae, si non valet, quod ago, vt ago, valeat eo modo, quo valere potest *Cephal. cons. 413. numer. 92. & cons. 437. num. 82. & seq. Honded. cons. 44. nu. 28. lib. 2. Fusar. de substit. q. 245. num. 64.* & post eos *Barbos. clausul. 95. num. 3.*

27 Animaduertendo tamen, quod, vt dicta clausula effectum praefatum operetur, necesse est, vt sit cum praecedenti dictione, &, alias enim sine ea non operatur, iuxta distinctionem *Caputaquen. in decis. 124. parte 1.* quam Rota passim sequitur, vt habetur in *decis. 439. num. 13. par. 9. recent.* Idest non operatur, vt sustineatur modo diuerso ab expraessis, videlicet si non sit expraessum locationem fieri ad Triennium, clausula omni meliori modo absque dictione illa, &, non potest operari, vt contractus valeat pro Triennio, quia haec est differentia inter clausulam cum dicta dictione, & clausulam sine ea, vt prima operari possit contractum sustineri etiam modo diuerso ab expraessis, secus autem secunda, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. gl. 3. num. 8. Marta clausula 88. num. 3. par. 1. Barbos. claus. 95. num. 53. & 54.* vbi di-

cit eum hac distinctione conciliari multas decisiones contrarias *Seraphin. decis. 184. num. 3.* & quomodocumque sit concepta, potest operari in dubio, secus autem si dispositiua Instrumenti clare loquatur de lo-

28 catione vltra triennium tantum, itaut sit re vera, & indubitanter nulla, quia clausula omni meliori modo, apta de per se non est ad vim addendam, & effectum tribuendum actui re vera nullo *Dec. cons. 413. num. 9. Menoch. de arbitr. lib. 1. quaest. 17. num. 4. & seq. Rot. decis. 291. num. 27. par. 10. recent.*

29 Video etiam ponderatum ad arguendam indiuiduitatem contractus, quod concessio fuerit facta sub vnica Canonis responsione per *Rot. decis. 39. num. 55. par. 10. recent.* sed

30 ista ponderatio non videtur releuans in quaestione de qua agimus, vbi pensio, seù Canon sit annuus, quo in casu loquitur ibi Rota, sed solum si conuentum fuerit fieri vnicam solutionem, & in vnica summa pro toto nouennio, pro quo fuerit facta locatio, quia tunc benè ex hac vnicitate pretij argueretur vnicitas contractus, non obstante, quod dictum esset de Triennio in Triennium, vel quid simile *Bald. cons. 475. nu. 8. lib. 1. Caroc.* qui alios refert *de loc. tit. de reb. Eccl. num. 47. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 4. numer. 23.* & etiam in his terminis coniectura non esset de se sola sufficiens, quando tempus locationis esset vniforme, & posset cōmodè diuidi *Clar. in §. Emphyteusis quaest. 6. num. 2. ad fin. vers. ego tamen credo*, vbi de veriori, & magis communi *Molin. de primo gen. lib. 1. cap. 28. num. 28. vers. sed quamuis* vbi hanc tenet, licet pro utres pro contraria alleget, & eam communem fateatur, alter *Molin. de Contract. disput. 467. num. 5. ad finem.* Posset tamen vnica Canonis responsio, licet annua, operari ad demonstrandum contractum vnicum, & indiuiduum in alia

31 quaestione, nempè si essent locatae res diuersae vnico contextu, quarum aliquae essent solutae locari, aliquae non, & quaereretur, an posset sustineri contractus in solutis, tunc inquam, ex quo vnica esset responsio pensionis, argueretur contractum esse vnicū & indiuiduum, & sic non posse sustineri pro parte tantum, de qua quaestione infra *Capit. 25.*

Dubitatur etiam, an si fiat locatio simul,

32 & eodem tempore duobus, vel tribus cuilibet ad Triennium tantum, quam locationem comprahendi in prohibitione, de qua *in extrauag.* dictum est supra *in §. 2. num. 3.* Dubitatur inquam, an talis locatio sustineatur saltem respectu eius, cui facta fuit pro primo Triennio, & pro negatiua latis-

fimè confuluit in terminis locationis factæ
tribus *Franc.Becc. conf.92. per tot.* & eamdē
opinionem tenuit etiam *Genuen.in fuis pract.*
*Ecclef. quæft.* 354. feù iuxta aliam Impræff.
355. *& Donat. de Regular. tom.* 1. *tract.* 14.
*quæft.*40.*num.*1. *& quæft.*42. *num.*7. *&* 8. &
idem in terminis locationis factæ duobus,
tenuit, ac plene etiam firmauit *Rot. coram*
*Penia decif.*414. *& in recent.decif.*30.*par.*1.

Contrarium tamen in terminis eiufdem
Decifionis Rotalis,petita venia à tanto Tri-
bunali, tenuit *Garz. in fuo tract. de Benef.*
*par.*2.*cap.*1.*num.*65. *& feq.*

33 Et in hac contrarietate videtur, quæ-
ftionem iftam regulandam, prout fupradi-
ctum eft de alia proxima, videlicet diftin-
guendum, vt fi locatio concepta fit ab ini-
tio fimul pro toto tempore, fcilicet fi di-
ctum fit,locauit Titio, & Caio per fex an-
nos continuos, & tunc contractus fit indi-
uiduus, & nihil releuet, quod additum fit,
Titio pro tribus annis proximis, & Caio
pro fubfequentibus, fed adhuc corruat in
totum, & hic eft, cafus *Rota in dicta decif.*
quæ proindè bene refoluit,locationem effe
in totum nullam, quia apparebat facta vl-
tra Triennium, cum diceretur in ea per fex
annos continuos, vt præcife ponderatur ibi
*verf. quam fententiam*; fi vero locatio facta
effet Titio ad Triennium proximum; &
Caio ad fubfequens,tunc contrarium effet
tenendum, videlicet locationem primo, &
vtiliter factam ad folum triennium Titio,nō
vitiari per additionē alterius Triennij loca-
tionis factæ Caio,iuxta regulā,quod in diui-
duis vtile per inutile non vitiatur, vt fu-
pra.

34 Verum, & hæc diftinctio tenenda eft fe-
clufis coniecturis, quæ, & in hac quæftio-
ne funt attendendæ circa voluntatem par-
tium, quod contractus effet diuiduus, vel
indiuiduus, licet enim ifte contractus fit di-
uiduus ratione perfonarum, & fuæ naturæ,
35 tamen poteft effe indiuiduus ex voluntate
partium, vt habetur in *l. cum eiufdem* 34.
*prope fin. ff. de edil. edict. & per Rot. coram*
*Gregor.decif.*157.*nu.*16. *verf. & ifte contra-*
*ctus*, prout eas bene confiderant *Becc. dicto*
*conf.*92. vbi fignanter *nu.*9. ponderat, quod
datus erat vnicus fideiuffor ab omnibus
conductoribus pro toto tempore, *& Rota*
*in dicta decif.Pen.*414. vbi ponderat, quod
pro fecundo Triennio, penfio erat minor,
de qua coniectura dictum eft fupra.

Alias autem coniecturas, & modos di-
gnofcendi,an locatio fit vnica, & indiuidua
vel plures, tradam infra *Cap.*25. vbi de hoc
agam in genere, hic enim prædicta tradere
volui, vti magis particulariter locationem
bonorum Ecclefiæ tangentia.

Non omittendum denique in hoc pro-
36 pofito locationis factæ vltra tempus per-
miffum animaduertere,quod licet Conftitu-
tio Paulina, & aliæ prohibentes locationem
rerum Ecclefiæ, fint conditæ eius fauore,
& ideo fi Ecclefia ftare velit contractui, id ei
permittatur,tamen quando vnica eft locatio
vltra tempus permiffum facta, & indiuidua,
non poteft Ecclefia velle ftare pro tempore
permiffo tantum, & pro alio non, fed de-
bet, vel in totum ftare, vel in totum repro-
bare, vt dicam infra hoc eodem §. *num.* 55.
*& fequentibus*,

37 Eft tamen ifta nullitas inducta fauore Ec-
clefiæ *c. fi qua de rebus verf. in iudicio* 12.
*quæft.* 2. *Abb. in cap.* 1. *num.* 6. *de his, quæ*
*fiunt à Prælat. fine conf. cap. Rota in Perufina*
*refcifs.contr. coram Blanchetto penes Marchef.*
*de commiff. part.* 1. *fol.* 99. *num.*2. *Seraphin.*
*decif.*256. *num.* 2. *Merlin. decif.* 255. *num.*
38 4. *& feq.* ita vt contractus claudicet, vide-
licet ipfa volente fuftineatur, volente au-
tem Conductore, & ipfa recufante, minimè,
*Rota in Romana Palatij S. Mariæ Maioris co-*
*ram Pamphilio penes Marchef.de commiff.par.*
1.*fol.* 102.

39 Et interim, ac Ecclefia non declarat vel-
le ftare, vel recedere,contractus dicitur ha-
bere implicitum ftatum validitatis *Butr. in*
*cap. cum nos,prope fin. verf. quia licet, de his,*
*quæ fiunt. à Prælat. fin. conf. cap. Surd. decif.*
70. *num.* 22. *Merlin. decif.* 267. *num.*1. *Rot.*
*decif.* 29. *n.* 4. *poft Cenc.*

40 Et fi fiat locatio referuato beneplacito,
prout confueuit quandoque fieri, valet Ec-
clefia antequam beneplacitum impetretur
pænitere, & tunc beneplacitum fuperue-
niens non operatur *Rota in Comen. locationis*
*coram Pamph. penes Marchef. de Commifs. p.*
*p. fol.* 107. *num.* 4.

41 Nec releuaret in litteris Apoftolicis be-
neplaciti,dici fupplicatum fuiffe ab ipfa Ec-
clefia pro illo impetrando, nifi aliundè pro-
baretur *Genuen. in praxi Archiep. cap.* 88. *n.*
5. vbi tamen conftaret, tunc aliud effet di-
42 cendum, imò quod poftquam femel con-
fenfit Rector beneplacitum poffe impetrari,
quod non valeat amplius pænitere *Cephal.*
*conf.* 91. *num.* 9. quem in terminis etiam
43 fortioribus,videlicet alterius Rectoris, qui
interim fucceffit ei, qui confenfit fecuta
eft *Rota coram Coccino decif.* 374. *num.* 5. at
44 vbi beneplacitum etiam ab ipfa fuiffet ob-
tentum; fed nulliter,poffet pari modo re-
cedere, vt tradit *Marefcott. var. refol. cap.*
45 14.*num.* 10. *lib.*1. non tamen admittendus

effet

esset similis recessus, vbi Prælatus locans,
promisisset cum iuramento à contractu non
recedere, sed tunc superueniente benepla-
cito in tempore debito, illi standum esset,
vt notat *Gennen. dicta praxi cap.* 88. *num.* 4.
46 etiamsi beneplacitum esset impetratum cũ
solita clausula, si in euidentem, &c. & exe-
cutores nondum interposuissent Decretum
*Gennen. dicto cap.* 88. *num.* 3. dicta enim
47 clausula non suspendit validitatem bene-
placiti, & eius effectus, vt dixit *Rot. in Ro-
mana rescissionis contractus coram Blanchetto
panes Marches. de commiss. part.* 1. *fol.* 110.
intelligendo tamen, quatenus vere tunc
temporis adsit euidens vtilitas, itaut sola
eius dilucidatio, & probatio sit facienda,
prout distinguendo contrarias decisiones
declarauit, & conciliauit *Rota coram Dura-
no decis.* 365. *num.* 9. vbi, & quod propte-
rea si conductor post impetratum benepla-
citum ante probationem vtilitatis obierit,
poterit, qui ab eo est vigore facultatis sibi
concessæ nominatus eam probare.
49 E contra verò laicus conducens cum di-
cta clausula, saluo, & reseruato beneplacito,
non potest interim antequam obtineatur à
contractu recedere *Gratian. discept.* 202. *nu.*
24. *Ciarlin. contr.* 39. *num.* 43. *Mantic. de
tacit. lib.* 4. *tit.* 7. *num.* 53. *vers. ex hoc an-
tem, & decis.* 201. *num.* 7. & 8. nec potest
50 hac ratione, quod beneplacitum non fue-
rit impetratum, solutionem pensionum eui-
tare *Rot coram Crescent. dec.* 1. *de locat.*
51 Tertius pariter non potest allegare hanc
nullitatem, quia est dare de iure Ecclesiæ
*Seraphin. decis.* 256. *num.* 3. *in recent. decis.*
431. *num.* 8. *part.* 9. nisi tamen esset in casi-
bus, in quibus permittitur dare de iure
52 tertij, vti si possideret, nam ad tuendam
suam possessionem contra alium, posset alle-
gare hanc nullitatem *decis.* 39. *nu.* 56. *part.*
53 8. *recent.* prout etiam posset tertius illam al-
legare si Ecclesia contractum ratum non
habuisset *Mantic. de tacit. lib.* 4. *tit.* 7. *n.* 54.
54 nec dicitur tertius ad hunc effectum, qui
ab Ecclesia causam habet, puta, si ipsa alte-
ri locasset, posset Conductor secundus alle-
gare nullitatem primæ locationis ex defe-
ctu beneplaciti, tanquam singularis succes-
sor Ecclesiæ, hoc ius allegandi nullitatem
habentis, *Gratian. discept.* 691. *num.* 18. *Rot.
decis.* 39. *num.* 37. *part.* 8. & *decis.* 220. *nu.*
9. *part.* 10. *recent.*
55 Bene tamen potest conductor compelle-
re Ecclesiam, vt declaret, an velit stare
contractui, vel non, vt probat *Vinc. de
Franch. decis.* 35. *num.* 9. & *per tot. Adden.
ad Gregor. decis.* 467. *num.* 16. *vers. prout*
56 *etiam*, & debet Ecclesia, vel in totum ac-
ceptare, vel in totum reprobare, nec potest
velle stare contractui pro aliqua parte tan-
tum *Seraph. decis.* 540. *num.* 4. & 5. *Gregor.
decis.* 467. *num.* 5. & *ibi Adden.* est enim
contractus vnicus regulariter indiuiduus,
itaut, vel in totum approbandus sit, vel in
totum reprobandus *Bald. cons.* 34. *num.* 1.
*lib.* 1. *Natt. cons.* 534. *num.* 2. *Mantic. dec.*
13. *num.* 7. quando autem locatio dicatur
vnica, vel plures videbimus infra *Cap.* 25.
57 Vnde nec vbi contractus est vltra tempus
permissum, puta, locatio vltra triennium, va-
let Ecclesia velle ei stare pro tempore per-
misso, videlicet pro triennio tantum *Ma-
rescott. var. cap.* 25. *num.* 17. & 18. vbi de-
cisionem Rotæ refert *lib.* 2. nisi forte iam ser-
58 uatus fuisset contractus tanto tempore, vt
solum triennium superesset, hoc enim casu
posset Ecclesia velle ei stare, etiam absque
impetratione beneplaciti, vt probat *Garz.
de Beneficijs part.* 2. *cap.* 1. *num.* 81.
59 Et similem actionem, qua Clericus ad
aliud non vrgeatur, quam vt declaret, an
stare velit contractui non inutiliter intenta-
ri coram Iudice laico, visum est Senatui
Sabaudiæ vt refert *Faber. in suo Cod. lib.* 3. *tit.*
12. *def.* 9. sed tutius sine dubio esset eam
intentari coram Ecclesiastico; si enim cleri-
cus nihil respondeat, vel declarare recuset,
necesse est, vt Iudex ipse declaret, vel ab-
soluat Clericum; quod facere nequit lai-
cus, vt admittit ipse *Fab. ibi num.* 3. & est
vulgatum.
60 Et compelli etiam posset Ecclesia iterum
solemniter contrahere, aut confirmationem,
seù beneplacitum Papæ impetrare, aut im-
petrationi consentire, quia alias, licet hodie
dicat velle contractui stare, posset cras velle
recedere, cum sicuti nõ ligatur per primum
consensum, ita nec ligetur per secundum,
dum vterque est sine solemnitatibus, & sic
Conductor semper staret in incerto, & dicta
conclusio, quod Ecclesia teneatur declara-
re, an velit stare contractui, remaneret inanis
& elusoria, quod non est dicendum, & ita
sensit post alios *Redoan. de reb. Eccles. non
alienan. rubr.* 33. *cas.* 7. *num.* 21. *vers. sed
limita*, & *Quarant. in summ. Bullar. verb.
alienatio num.* 34. *Franc. decis.* 35. *ad finem
Donat. de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæst.* 31.
*num.* 4.
61 Imò fortius, qui alienauit rem Ecclesiæ
tenetur in foro conscientiæ beneplacitum
impetrare, alias peccat mortaliter, etiam
si alienatio sit facta in vtilitatem Ecclesiæ
*Bonacin. de contract. part.* 8. *punct.* 4. *num.*
10. & 11. non enim potest contemnere præ-

ceptum

ceptum ipsius Papæ de non alienando, absque eo, quod aperte habetur in dicta extrau. ambitiosæ.

62 Si tamen Ecclesia contraxisset cum alia Ecclesia, tunc non posset dicere se velle stare contractui sine beneplacito facto in præiudicium alterius, quia vtrique competit æquale priuilegium, & vtraque potest allegare nullitatem *Ciarlin. contr. 18. num.*

63 *36. vers. hoc tamen. non potest*, sed animaduerto, quod *Ciarlin.* loquitur de permutatione, in qua quælibet Ecclesia alienat, & sic quælibet potest allegare nullitatem ex defectu beneplaciti sibi in alienatione necessarii, at secus videtur in locatione simplici, in qua Ecclesia conductrix non indiget beneplacito, & ideo nequit eius defectum allegare, & allegando dat de iure alterius Ecclesiæ, ad cuius fauorem est inductum, vt non possit locare sine beneplacito, & in his terminis placeret opinio cõtraria, quam video tenuisse etiam in dictis terminis permutationis, qui sunt sine dubio fortiores *Rot. in decis. 70. num. 2. part. 1. recent.* vbi Capitulum S. Mariæ Maioris de Vrbe permutauerat cum Archipresbytero eiusdem Ecclesiæ contrahente nomine dignitatis, vt habetur *num.* 4. & sic hinc inde aderat priuilegium, & tamen fuit dictum, quod Ecclesiam poterat dicere se velle stare contractui, dum cedebat in eius vtilitatem.

64 Impugnare igitur potest Ecclesia contractum, & ab eo recedere, & quatenus receperit pecunias, non tenetur eas restituere, vt post alios tenuit *Antonin. Maceraten. variar. lib. 1. resolut. 38. num. 19. vers. fuit replicatum Marches. de commiss. part. 1. fol. 55. num. 44. Ciarlin. controu. 105. num. 78.*

65 Et licet contrarium senserit, *Nouar. in summ. Bullar. in Bull. prætermiss. tit. de alienat. bonor. num. 11. Rota post Pic. ad statut. Vrb. decis. 11. num. 3. & cor. Merlin. decis. 219. num. 2.* vbi aliæ decisiones allegantur, tamen hæc opinio fundatur in eo, quod

66 Ecclesia tanquam cultrix iustitiæ, non debet cum aliena iactura locupletari, vt habetur in illa *Romana Censuum de Romulis in vtraque decis. prædicta allegata, quæ est coram Penia decis. 778 iuxta impress. Lugdunen. num. 1.* & animaduertit *Rot. coram Buratt. decis. 14. num. 4.* & ideo procedit tantum, si probetur pecuniam versam fuisse in eius vtilitatem iuxta *glos. in l. prædiorum C. de præd. minor.* quam alii sequuntur relati in proposito per *Rot. coram Duran. dec. 256. num. 5. & coram Buratt. decis. 814. num. 2.* adeo vt non stetur assertioni Prælati de tali versione *Marches. de commiss. part. 1. fol. 55. num. 45. Ciarlin. dicta Contr. 105. num. 78.* præsertim vbi contractus fuisset factus ex

67 causa necessaria, videlicet soluendi æris alieni, quia si esset factus ex causa voluntaria, videlicet meræ vtilitatis, tunc ille, qui contrahit cum Ecclesia, non tenetur esse sollicitus de versione pecuniarum, quas ei soluit, & absque versionis in vtilitatem probatione eas repetit, vt distinguendo censuit *Rota coram Penia d. decis. 778. numer. 4. & seqq. & decis. 463. num. 13. post Cenc. de Cens.* & de solito Rotæ ita distinguendi in hoc articulo, testatur *Merlin. dicta dec. 219. num. 12. vers. quoniam vltra quod, & decis.*

68 *444. num. 16.* Verum hæc distinctio in terminis nostris non transit sine difficultate, quia conclusio, quod vbi contractus est ex causa voluntaria, versio non sit probanda, procedit quando contractus est validus, nõ autem quando est nullus, prout supponimus ex defectu beneplaciti, vt declarauit *Rota coram Buratt. d. decis. 814. num. 2. vers. distinctio alienationis, & post Cenc. de Cens. dec. 464. num. 29. & seq.*

69 Versio autem in vtilitatem, & locupletatio ad hunc effectum probatur docendo, Ecclesiam habere pecuniam saluam, vel habere aliquid ex ea emptum, vel etiam si emerit res sibi necessarias, quamuis modo non extantes *Marches. de commiss. part. 1. fol. 55. num. 45.* & melius *Rot. decis. 464. num. 31.*

70 *post Cens. de Censib.* & statur etiam coniecturis, & verisimilitudini *Menoch. præsumpt. 55. num. 4. lib. 3. Gratian. discept. 632. nu. 15.* & pulchrè *Rota coram Durano dec. 256. num. 6. & seq.* vbi Rota propter verisimilem præsumptionem, quod Ecclesia erogasset pecunias in alendis quibusdam, quos alere tenebatur, eam debere restituere censuit.

71 Pro recuperatione verò rei, sic nulliter locatæ, potest Ecclesia petere manutentionem, vigore ciuilis possessionis, quæ per alienationem nulliter a Prælato factam, non fuit ab ipsa abdicata *Bart. in l. 1. §. si vero vers. oppono quod ex inutili ff. de acquir. possess. Verall. decis. 182. num. 8. part. 3. Rot. dec. 327. num. 15. & decis. 330. num. 27. post Posth. de manut.*

72 Nec potest tale remedium manutentionis prætendi à Conductore, quia decretum irritans extrau. ambitiosæ inficit eius possessionem, quæ proinde non est manutenibilis, *vt firmatur in decis. 219. num. 3. part. 10. recent.* nisi fortè dubitaretur extrau. prædictam non applicari, vel etiam non esse in vsu, quia tunc interim dum hoc cognoscitur manutenendus esset Conductor *decis. 200. num.*

*num.* 10. *& seqq. part.* 10. *recent. & dixi su-*
*pra* §. 1. *huius cap. num.*8.

73 Et si Ecclesia habuerit se pro spoliata
competit ei reintegratio, vt dicit *Rot. dec.*
11. *num.* 2 *post Poss. de manut.* & notat *Ciar-*
*lin. contr.* 105. *num.* 81. & non solum rein-
tegratio, sed etiam interdictum vnde vi *de-*
*cis.* 291. *num.* 9. *part.* 6. *recent. Bich. decis.*
74 443. *num.*9. & competere etiam remedium
restitutorium ex condictione triticaria, vel
sine causa, vel indebiti, dictum fuit à *Rota*
*in vna Placen. Decimarum coram Bubalo,*
*quæ est penes Marches. de commiss. tom.* 1.
*fol.* 105.

Dicitur autem Ecclesia habuisse se pro
75 spoliata, & non potest intentare remedium
retinendæ, non ex eo, quod habuerit se
pro spoliato Prælatus, quia non potest Ec-
clesia possessionem perdere ex facto Prælati
*Bart. in l.* 1. §. *si vir vxori num.* 3. *ff. de ac-*
*quir. poss. Paris. cons.* 24. *num.* 7. *&* 8. *vol.*
1. *Posth. de manut. obseruat.* 57. *num.* 103.
*Rota decis.* 327. *num.* 5. *post. Posth. de ma-*
76 *nut.* sed si permittat labi decennium abs-
que petitione manutentionis, ideoque tunc
debet intentare remedium reintegrandæ,
vt latissimè firmat *Ciarlin. contr.* 105. *num.*
31. & vltra plures decisiones ibi adductas,
firmatur etiam *in decis.* 160. *num.*9. *part.*11.
77 *recent.* quod tamen procedit tantum si con-
ductor, aut alius actualiter possideat, alias
enim intraret conclusio, quod Ecclesia nun-
quam per solam acquiescentiam possessio-
nem amittit, *decis.* 1. *de restitut. spoliat. in*
*nou. decis.* 24. *num.* 6. *cum duobus seqq. part.*
8. *recent.*

Et vbi probetur fructus à Conductore dis-
78 sipari, vel quod ob eiusdem inopiam, vel
alias circumstantias essent difficilis recupe-
rationis, peti poterit pro parte Ecclesiæ, vt
interim, ac feratur sententia reintegrato-
ria, apponatur sequestrum, secus autem præ-
fatis non probatis, vt dixit *Rota decis.* 443.
79 *num.* 10. *&* 11. *coram Bichio,* sequestratio
enim pendente lite regulariter est prohi-
bita, tam de Iure ciuili, quam Canonico *l.*
*vnic. C. de prohib. seq. cap. volumus* 16. *quæst.*
4. *Practic. Papien. inform. sequestr. in princ.*
80 & licet hæc regula limitetur, quando re-
cuperatio fructuum esset difficilis *Rot. decis.*
13. *num.* 3. *part.* 2. *diu. & decis.* 136. *num.*
3. *vers. accedat part.* 2. *recent. & in vna Ia-*
*nuen. pecuniaria* 12. *Octobris* 1640. §. *eo ve-*
*ro vers. vnde negari coram Verospio,* & no-
uissimè *in vna Taurinen. Decimarum* 27.
*Aprilis* 1668. §. *fin.* vbi quod si possidens
sit exterus, itaut difficile sit ab eo exigere
apponitur sequestrum etiam sine probatio-
ne dilapidationis, *&* 23. *Iun.* 1669. *coram*
*Reueren. D. meo Calatain* quarum prima est
*dec.* 375. *part.* 15. *rec.* vbi in fine promitti-
tur alia in sequenti volumine nondum im-
81 presso, prætendens sequestrum probare de-
bet se esse in casu huius limitationis, alias
pars contraria habet intentionem funda-
tam in Regula prohibitiua sequestri *Gregor.*
*decis.* 118. *num.* 1. *&* 2. *& dixit etiam Rota*
*in vna Brundusina bonorum* 23. *Ianuarij*
1649. §. *constat etiam coram Reueren. Mel-*
*tio quæ est in recent. decis.* 277. *part.* 10. *&*
*post Salgad. in labir. credit. decis.* 11.

82 Prædictaque remedia possessoria possunt
intentari etiam ab ipsomet Prælato, qui
alienauit, & habuit se pro spoliato, quia
licet regulariter non competant ei, qui fa-
cto suo excidit à possessione, tamen hæc re-
gula non obstat Prælato, quatenus agat Ec-
clesiæ nomine *ad text. cum ibi notat. per gloss.*
*& scriben. in cap. si quis presbyterorum de reb.*
*Eccles. non alien. Hondod. cons.* 23. *num.* 46.
*lib.* 2. *Ciarlin. contr.* 105. *num.* 35. vbi ple-
83 ne *& num.* 37. vbi etiam si iurasset non
contrauenire alienationi *Posth. de Manut.*
*obseru.* 57. *num.* 102. *Adden. ad Gregor. dec.*
116. *num.* 5. *Verall. dec.* 182. *num.* 8. *&* 9.
*Seraphin. decis.* 417. *num.* 3. *Rot. decis.* 330.
*num.* 27. *post Posth. de manut.* & notat *Ridol-*
*phin. in sua praxi part.* 2. *cap.* 12. *num.* 209.
84 & regulariter in dubio censetur agere no-
mine Ecclesiæ *Seraphin. decis.* 20. *num.* 7.
vbi tamen iura, quæ experitur competant
Ecclesiæ *Abb. in cap. litteris num.* 3. *de dilat.*
85 alias enim si non competunt Ecclesiæ, sed
tantum sibi, tunc nec censetur, nomine Ec-
clesiæ agere *Abb. in cap. cum littera sua nu.*
5. *de dilat. Rip. in cap. cum M. Ferrarien.*
*num.* 10. *vers. vnde ego de constit. Natt. cons.*
563. *num.* 9. *Bellamer. decis.* 746. *num.* 10.
86 Vnde non posset agere nomine Ecclesiæ
contra retinentem nomine ipsius Ecclesiæ
*decis.* 18. *num.* 1. *post med. vers. nec obstat,*
*quod probanda de restit. spoliat. in antiq.* &
quod facilius excludatur quis à petenda
manutentione nomine Ecclesiæ si agatur in-
ter ministros eiusdem Ecclesiæ, quam si cum
exteris censuit *Rota decis.* 160. *num.* 10. *part.*
11. *recent.*

87 Animaduertendum tamen, quod quan-
do Prælatus agit hoc modo ad possessio-
nem rerum Ecclesiæ, si agat nomine pro-
prio sufficit ei probare suam possessionem,
si autem agat nomine Ecclesiæ requiritur
vlterius, vt probet se verum Prælatum, &
sic fuisse Canonicè institutum *Bald. in l.* 1.
*num.* 67. *in fin. & seqq. C. de Seru. & aq.*
*Contard. de moment. limit.* 2. §. 8. *num.* 6.

Posth.

Possib. de monum. obseru. 57. num. 104. in
88 vlt. Impress. quod tamen intelligendum videtur si possessio sua non sit antiqua, vel non habeat aliam præsumptionem pro se, quia his stantibus eum posse agere non docto de titulo, est decisio Rotæ p. num. 2. & 3.
89 de rest. Spoliat. in nou. vbi etiam in fin. aliud notabile habetur, videlicet, quod in casibus in quibus doceri, oportet de titulo non requiritur adeo arcta, & exacta probatio sicut si ad id principaliter ageretur.

90 Et potest etiam quilibet alius agere nomine Ecclesiæ pro reuocatione similis alienationis c. si quis Presbyterorum de reb. Eccles. non alien. Antonin. Maceraten. resolut. 38. num. 18. lib. 1. Ciarlin. cont. 105. num. 36. etiam Parochiani Laici Abb. in d. c. si quis
91 Presbyterorum num. 8. vbi de communi, & aliquando alia Ecclesia petit à Papa, vt possit ipsa rem ab alia alienatam ob impotentiam illius vendicare sibi, & solet permitti cum clausula, vt si Ecclesia illa perueniat ad pinguiorem fortunam restituat, prius sibi de pretio satisfacto Goff. in Summ. tit. de his, quæ fiunt à Prælat. num 6.

92 Iudex autem competens, licet quando Ecclesiam agit contra Laicum sit Iudex Laicus nempe rei conuenti, tamen hoc in casu, quia agitur de re Ecclesiæ à Laico retenta est Iudex Ecclesiasticus c. si Clericus
93 Laicum de for. competent.; quod procedit tam in actione reali, quam in mixta Menoch. cent. 1161. num. 8. & seqq. & in his terminis Gutier. Canonic. quæst. 34. num. 10. & seq. lib. 1. Ciarlin. Contr. 103. num. 85. & vltra plures per eum cumulatos Sperell. dec. 98. num. 2. Rot. decis. 42. num. 1. & seqq. p. 6. recent. Marin. d. resol. cap. 207. vbi habet hoc pro indubitato p. 1. quidquid dubitare videatur contrarios referendo Donat. de
94 regular. tom. 1. tract. 14. q. 33. & est competens Episcopus, etiam si ipsemet alienasset, si Iudicium agitur nomine Ecclesiæ Calder. cons. 6. in fin. tit. de Iudic. Antonin. Maceraten. resol. 48. nu. 8. lib. 1. Bellett. disquisit. Cleric. tit. de exempt. Cleric. a Statut. §. 1. num. 37. Put. de. 205. num. 2. lib. 2. Coccin. d. 79. num. 2. & licet non desint, contra-
95 rium tenentes, quorum plures refert signanter Sard. cent. 50. num. 11. tamen hæc est verior, antequam fuerit allegatus suspectus, & recusatus, vt dicitur in decis. 36. n. 15. p. 10. recent. potest enim allegari suspectus, & hæc est iuxta causa eum allegandi, quod agatur de re suæ Ecclesiæ Laur. de Iud. susp. cap. 5. num. 27. Rot. dec. 165. num. 15. p. 6. recent. & solet facta tali recusatione obtineri Commissar. viciniori iuxta praxim, de qua
96 Gratian; discept. 833. num. 22; & ideo bene aget Episcopus, si similes causas suæ Ecclesiæ per se non cognoscat, sed alteri deleget, prout potest antequam allegetur suspectus c. Iudex 5. de offic. deleg. in 6. Laurent. de Iudic. suspect. cap. 5. num. 29. & licet, contrarium latè probare conetur Sard. cons. 50. num. 13. & seqq. tamen si rectè aduertatur ipse loquitur cum supposito, quod Episcopus non sit Iudex competens in causa suæ Ecclesiæ, moueturq; illa ratione, quod qui prohibetur causam per se cognoscere, prohibeatur etiam alij causam cognoscendam committere Bart. quem allegat in l. qui Iurisdictioni col. 1. ff. de Iurisd. omnium Iud. & ideo nō obstat dum tenemus cum magis communi, quod antequam allegetur suspectus possit causam cognoscere.

97 Et in prædicto Iudicio facienda, erit condemnatio ad restitutionem fructuū per Cōductorem perceptorum, non à die moti Iudicij tantum, sed à die locationis factæ, ex quo fuit nulla ipso iure, vt dictum fuit, & ex dispositione Iuris clari, itaut non possit Conductor excusari à mala fide l. Iubemus §. 1. C. de Sacros. Eccles. Felin. in cap. cum causa num. 27. de re Iudicata Rot. in vna Neapolitana fructuum coram Lancellotto penes Marches. de Commiss. tom. 1. fol. 104. & decis. 444. num. 1. & ibi latissime. Adden. p. 4. tom. 2. & decis. 3. num. 33. p. 7. recent. & decis. 256. num. 2. coram Durano, vbi
98 etiam num. 3. & seq. firmatur procedere quamuis interuenerit in alienatione sententia executoris litterarum in forma, si in euidentem concessis, ex quo emptores, qui non poterant allegare ignorantiam dictæ extrauag. Ambitiosæ contra eius formam emerant, & sic non poterant se excusare prætextu erroris facti, vel Iuris ambigui l. quemadmodum C. de Agricol. & censit. lib. 11.
99 in c. qui cōtra de reg. Iur. in 6. cū alijs ibi relat. vbi enim adfuisset, aliquis error in facto, tunc bene per illum excusaretur Conductor à restitutione fructuum ante motam litem perceptorum, vt habetur in dicta dec.
100 444. num. 2. p. 4. tom. 2. recent. vel etiam si adesset, aliquis error Iuris dubij, ex latè traditis per Ciarlin. d. centron. 105. à nu. 73. ad 78. eoque facilius si esset persona idiota, vel rusticus, quia aliàs difficiliùs excusaret ignorantia, & necesse esset eam esse inuincibilem, vt post Sanch. in Decl. lib. 2. cap. 23. nu. 160. & 162. dixit Rota dec. 3. n. 35. & 36. par. 7. recent.

In comprobationem verò dictæ conclusionis, quod regulariter prædictis excusationibus cessantibus, debeat fieri restitutio fru-

fructuum ab initio contractus, adduci posse videbatur, quod Paulus 4. Bulla 2. vbi inhærendo dictæ *extrauag. Ambitiosæ*, per Paulum 2. æditæ in §. 4. declarat nullas omnes locationes vltra triennium, & in §. 5. *expressè declarat* Conductores teneri bona relaxare, ac de fructibus non solum percipiendis, sed etiam perceptis realiter Ecclesiæ, & locis pijs satisfacere, sed animaduertendum, quod Pius 4. ad tollendas quamplures lites, quibus dederat causam dictam Bullam Pauli Quarti ad viam Iuris prorsus reduxit, per suam Bullam xi. vt dicam etiam infra §. *vlt. huius Cap.*

Quæ sint pœnæ impositæ contra locantes bona Ecclesiæ vltra triennium, & quando incurrantur.

*S V M M A R I V M.*

1 *Nullitas contractus inducta per extrauag. ambitiosa dicitur impropriè pæna.*
2 *Pæna est cum minuitur patrimonium, vel tollitur aliquod ius quæsitum, non autem, quando impeditur lucrum.*
3 *Pœnæ extrauag. Ambitiosæ contra alienantes sunt excommunicatio, & beneficiorum priuatio, & quid si sit Episcopus, vel Abbat.*
4 *Regulares locantes vltra triennium absque licentia Sac. Congreg. Concilij vltra excommunicationem incurrunt etiam pœnam priuationis vocis.*
5 *Causa qualibet, etiam bestialis excusat à pœna.*
6 *Pœnæ extrau. Ambitiosa non incurruntur sine contemptu, & dolo.*
7 *Verbum, præsumpserint, importat contemptum, & dolum.*
8 *Error facti excusat omnes à pœnis, iuris autem error excusat idiotas, & alios si sit dubium.*
9 *Alienans bona Ecclesiæ bona fide, & conditionem Ecclesiæ meliorem faciens excusatur à pænis extrauag. Ambitiosæ, & à p. ccato.*
10 *Lim. si iurasset non alienare, quia peccat, & fit periurus.*
11 *Pœna extrau. ambitiosa contra alienantes bona Ecclesiæ non incurruntur, nisi à prælatis, & alijs administrationem habentibus.*
12 *Ampl. etiamsi alij subditi alienationi consensum præstiterint.*
13 *Pæna prædictæ vt incurrantur necessaria est actualis traditio, nec sufficit instrumentum alienationis, nec clausula constituti.*
14 *Alienans bona Ecclesiæ incurrit pœnas, etiamsi fecerit alienationem cum clausula, saluo, & reseruato, beneplacito Apostolico.*
15 *Pœna extrau. Ambitiosa non incurruntur, si alienatio sit facta per Procuratorem.*
16 *Procurator non potest facere incidere suum principalem in pœnas, nisi habeat mandatum speciale ad ita contrahendum.*
17 *Ampl. vt non sufficiat generale cum libera, sed requiratur indiuiduum.*
18 *Pœna priuationis beneficij, cuius bona alienantur ipso iure imponitur ipso iure in extrau. ambitiosa.*
19 *Pœna imposita ipso iure in extrauag. ambitiosa ad hoc requiritur sententia declaratoria.*

CAPVT XIV. §.8.

QVidam inter pęnas recensent nullitatem contractus inductam per extrauagantem, de qua dictum est supra, vt signan-
1 ter *Quarant. in sum. Bull. verb alienatio num. 49. Donat. de regular. tom. 1. tract. 14. q. 89. in princ.* sed minus rectè, vel saltem impropriè, nam per talem nullitatem non minui-
2 tur patrimonium contrahentium, nec eis tollitur aliquod Ius quæsitum, in quibus propriè consistit pęna, sed ad summum dici potest, quod impediatur eis lucrum facere, quod nomen pęnæ non meretur. *Pereg. cons. 93. num. 10. vers. nam. tunc propriè lib. 1. Mant. de Coniect. lib. 10. tit. 14. num. 16. vers. nullum damnũ, & decis. 78. num. 10. Bichius decis. 470. nũ. 7. & 8.* Vnde talis nullitas est potius natura Contractus posita à lege inducente, validitatem in eo si fiat cum solemnitatibus, & nullitatem si absque illis *Lezan. in Sum. part. 1. cap. 10. num. 2. propè fin.* & alijs relat. *Donat. de regular. tom. 1. tract. 14. q. 81. num. 1.*
3 Sunt igitur pœnæ, excomunicatio generalis tàm contra alienantem, quam contra recipientem, & sic tam cõtra Locatorem, quam contra Conductorem, & quatenus locans sit Episcopus, vel Abbas ipso Iure est ei interdictus ingressus Ecclesiæ, & post sex menses est eo ipso suspensus à Regimine, & administratione eiusdem, alij verò Beneficiati ipso iure priuantur Beneficijs, quorum bona alienant, vt patet ex tenore ipsius *extrauag. ambitiosæ de reb. Eccl. non alien.* & notat *Quarant. in summ. Bullar. in verb. alienatio num. 49. Fel. ucc. tract. 44. cap. 6. num. 1.*
4 & quod Regulares si locent vltra triennium absq. licentia S. Cong. Concilij vltra pœnas prædictas, addita est alia priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, vt habetur in præfato Decreto eiusdem S. Cong. Iussu Vrbani 8. ædito, de quo supra in §. 1. in fine. Verum pœnæ præfatæ adeò rigorosæ non incurruntur, nisi quatenus alienatio fiat cum contemptu, & dolo, & ideò quæ-
5 liber causa ab eis excusat, non solum ex regula generali, quod quælibet causa etiam bestialis excusat à pœna *l. Igitur §. potest ff. de liber. Caus. Angel. in l. Plagij C. ad l. Flau. de plagiar. Corn. cons. 67. num. 13. lib 2. Rot. dec. 161. num. 5. p. 1. recent.* sed, & maximè quia Constitutio eas imponit illis, qui

alienare præſumpſerint, & ſic vtitur ver-
bis hoc importantibus, quod alienatio fa-
cta ſit cum contemptu, & dolo, id enim im-
7 portat verbum illud *præſumpſerint*, vt do-
cet *Card. Zabar. in Clem.* 1. *num.* 22. *verſ.*
*contrarium conſului de priuileg.* cum aliis plu-
ribus, quos refert *Barboſ. dict.* 278. *num.* 2. &
dixit *Rota coram Cauaier. deciſ.* 1. *num.* 1.
*&* 2. & in terminis prædictæ conſtitutionis
extrau. *Nauarr. de alienat. rer. Eccleſ. num.*
16. *& conſ.* 19. *num.* 3. *eodem tit. Quarant.*
*in ſumm. Bullar. verſ. Alienatio num.* 9. *verſ.*
*ſed bona fides, & num.* 50. *Azor. instit. mor.*
*tom.* 2. *lib.* 9. *cap.* 2. *quæſt.* 6. *Bonacin. de*
*alienat. rer. Eccleſ. diſp.* 2. *punct.* 5. *tract.* 1.
*limit.* 2. *Filiuc. eodem tract. cap.* 6. *num.* 5.
8 Hinc ſi adſit aliquis error facti excuſat
omnes à pœnis prædictis, error autem iu-
ris excuſat tantum idiotas, niſi ſit ius du-
bium, quo caſu excuſat etiam alios, vt poſt
*Nauarr.* in dd. locis, & alios tradit *Qua-*
*rant. in dicto verbo alienatio num.* 50. *verſ.*
*ſecundo ignorantia.*
9 Et quod Beneficiatus etiam in caſu, quo
requiritur Beneplacitum, ſi abſque eo bona
fide faciat conditionem Eccleſiæ melio-
rem, non peccet mortaliter, nec in dd. pæ-
nas incurrat *Nauar. in coment. de alien. rer.*
*Eccleſ. num.* 17. *verſ ſecundum, quod Bene-*
*ficiatus*, vbi reddit tres rationes inter, quas
ea eſt, quod licet non ſeruat formam alie-
nandi iuris humani, ſeruat tamen formam
iure naturali, & diuino neceſſariam, & eum
ſequitur *Quarant. in ſum. Bull. ver. aliena-*
*tio num.* 50. *verſ. ſexto Beneficiatus & Filiuc.*
*tract.* 44. *cap.* 6. *num.* 5. *verſ. tertio ſit*, vbi
ſi putat poſſe, vel ex opinione alicuius do-
ctoris, vel ex conſuetudine, vel quid ſi-
mile.
10 At non ita de plano procedit, ſi is, qui
alienauit, iuraſſet non alienare inconſulto
ſummo Pontifice, tunc enim, quod licet
ſuſtineatur alienatio, tamen ipſe alienans
peccet, & fiat in vtroque foro periurus cen-
ſuit *Nauarrus dicto Coment. de alien. rer. Ec-*
*cleſ. num.* 17. *prope fin.*
11 Pœnas tamen prædictas incurrunt tan-
tum illi alienantes, qui vel ſunt Prælati,
vel Beneficiati, vel alias adminiſtrationem
quomodolibet rerum Eccleſiæ obtinentes,
vt tradit *Filiucc. in ſuis Moralibus tract.* 44.
*cap.* 6. *num.* 4. & licet ipſe moueatur aucto-
ritate *Zabar. in Clem.* 1. *de reb. Eccleſ. non*
*alien. in quæſt.* 31. *num.* 28. qui ſolum refert
quæſtionem an attento, quod illa Clem.
punit eum, qui præeſt adminiſtrationi, ſi
Prælatus vnius Monaſterij eſt procurator al-
12 terius an incurrat pœnas alienando res
huius ſecundi Matrimonii, & ſic non vide-
tur applicari ad quæſtionem de pænis dictæ
*extrau. ambitioſæ*, eiuſdem etiam extraua-
gantis verbis perpenſis, idem videtur dicen-
dum, quia, & ipſa dirigit pœnas in Præ-
latos Beneficiatos, & alios quomodolibet
adminiſtrationem obtinentes, & ſic ad eos
in parte illa pænali reſtringi debet ex vul-
gatis, non trahi etiam ad ſubditos aliena-
tioni conſenſum præſtantes, quia non poſ-
ſunt dici propriè alienare *Bordon. reſol.* 27.
*num.* 17. vbi vlterius dicit, quod reſpectu
pœnarum Decreti de regularibus, de quo
ſupra *num.* 4. nec etiam ſufficit habere ad-
miniſtrationem ſimpliciter *Donat. de regul.*
*tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 89. *num* 5. *&* 6.
13 Item incurrunt tantum, qui ad actualem
rei traditionem deueniunt, itaut non ſuffi-
ciat ad hunc effectum inſtrumentum loca-
tionis ad longum tempus fuiſſe confectum,
vt deducitur *ex cap. ſi quis Presbyterorum*, &
ibi *gloſ in verbo celeriter de reb. Eccleſ. alien.*
*vel non Nauar. conſ.* 18. *eodem tit. Couar. var.*
*reſ. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 7. *Filiu c. dicto tract.*
44. *cap.* 6. *num.* 6. *Corrad. in praxi diſpen-*
*ſat. lib.* 9. *cap.* 6. *num.* 18. *& ſeqq.* vbi expli-
cat Marcheſanum, qui contrarium dicere
videtur, & quod non ſufficiat traditio ficta
per clauſulam conſtituti late probat in ſpe-
cie *Lotter. de re Beneſ. lib.* 3. *quæſt.* 30. *nu.* 8.
*cum quatuor. ſeqq. vbi n.* 13. quod nec hipote-
ca ſufficit, & quod, qui ante realem, & paci-
ficam rei traditionem alienationem reuocat
non incurrat pœnas prefatas *Quarant. in*
*ſum. Bullar. verb. alienatio num.* 50. *verſ.*
*quarto excuſat.*
14 E contra ſi deuentum ad actualem tradi-
tionem, incurruntur pœnæ etiam ſi facta
fuiſſet alienatio cum clauſula ſaluo, & re-
ſeruato Beneplacito Apoſtolico, quia præ-
dicta eſt proteſtatio contraria facto, quæ
nihil operatur *Quarant. in ſumm. Bullar.*
*verb. alienatio num.* 9. idque etiam ſi addi-
ta ſit alia clauſula, & non alias aliter nec
alio modo *Genuen. in praxi Archiep. cap.* 44.
vbi refert ita fuiſſe declaratum à Papa
Clem. 8. anno 1599. qua declaratione ſtan-
te hæc concluſio non indiget alia compro-
batione, & ſequitur *Donat. de regular. tom.*
1. *tract.* 14. *quæſt.* 25. *num.* 5. *&* 6. intelli
15 gendum tamen, ſi hæc geſta ſint ab ipſo-
met Beneficiato, vel alio rei Eccleſiæ ad-
miniſtratore, nam alias ſi ita locaſſet eius
Procurator, & ad actualem traditionem de-
ueniſſet non ob id valeret facere ſuum Prin-
cipalem in pœnas incidere, vt poſt *Ricc.* tra-
dit *Donat. de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.*
16 25. *num.* 7. & eſt regulare, vt Procurator
non

non possit facere incidere suum principalem in pœnam, nisi habeat mandatum speciale ad ita præcisè contrahen. *Roman. cons. 241. num. 11. Roland. cons. 26. num. 23. lib.*
17 *2. Mellin. dec. 400. num. 4. & 5.* itaut non sufficiat generale cum libera, & quod possit facere omnia, quæ principalis facere posset si præsens esset *Rot. decis. 58. num. 1. part. 4. diu.* imo nec sufficere speciale, sed requiri indiuiduum *Bald. cons. 110. num. 1.* cum aliis relatis per *Menoch. cons. 894. nu. 18. & 19. & per Adden. ad Buratt. dec. 190. num 9.*

18 Respectu denique prefatæ priuationis Beneficiorum, quorum bona alienata fuerint animaduertendum est, quod Constitutio inducit eam ipso iure, ac expresse addit, quod absque declaratione aliqua vacare censeantur, possintque per eos ad quos spectat liberè conferri, vt latiùs in ea legitur, & notat ibi *Barbos. num. 26. & in tractat. de potest. Episc. part. 3. alleg. 57. num. 226. Gonzal. ad regul. 8. cancell. glos. 15. in princ. num. 63. Massobr. de concurs. requis. 1. dub. 2. num. 24. Lotter. de benef. lib. 3. quæst. 25. num. 1.*

Verum intelligi absque declaratione pœ-
19 næ, non absque sententia declaratoria facti, & criminis declarat in specie *Filiucc. Moral. tractat. 44. cap. 6. quæst. 6. num. 7.* vbi quod propterea ante sententiam Iudicis declaratoriam criminis non tenetur Beneficiatus abstinere à beneficio, licet addat hanc probabilem, & aliam probabiliorem, & tutiorem, cui propterea magis adhærendum erit in foro conscientiæ, de quo ipse loquitur, at in foro fori, vera videtur conclusio, quod licet Constitutio dicat ipso iure, adhuc requiratur sententia declaratoria, vt probat *text. in cap. cum secundum 19. de heret. in 6.* & vltra auctoritates ibi per eum adductas firmant etiam *Menoch. cons. 1153. num. 31. & seqq. Surd. decis. 48. num. 12. Amat. decis. Ferrar. 65. num. 6. Rot. dec. 520. num. 8. part. 2. & decis. 255. num. 2. par. 3. rec.* Et quod etiam si expresse addat absque alia declaratione, intelligatur de declaratoria iuris, non autem de declaratoria facti, late firmat *Farin. cons. 205. n. 19. & 32.*

## Beneplacitum Apostolicum quomodo impetretur, & executioni demandetur.

*S V M M A R I V M.*

1 *Beneplacitum Apostolicum pro alienatione bonorum Ecclesiæ passim conceditur, & tam per literas sub Plumbo, quam per Breue.*
2 *Paulus secundus vltra extrau. ambitiosæ edidit aliam Constitutionem circa alienationem bonorum Ecclesiæ quæ inseritur in literis Beneplaciti, & quando.*
3 *Literarum Beneplaciti forma seruanda est.*
4 *Executores literarum Beneplaciti recipere debent probationem euidentis vtilitatis.*
5 *Clausula,* vocatis vocandis, *operatur, quod executores literarum assumant partes Iudicis, & iudicialiter procedant.*
6 *Executores literarum si in euidentem si in eis deficiat clausula,* vocatis vocandis, *possunt adhibere cognitionem extraiudicialem absque citatione.*
7 *Clausula, conscientiam tuam oneramus operatur, vt executor possit se informare extraiudicialiter.*
8 *Decl. procedere si non concurrat cum ea alia clausula,* vocatis vocandis, *vel,* seruatis seruandis.
9 *Executores literarum Apostolicarum nulliter processisse probatur ex inspectione eorum processus.*
10 *Decl. procedere si transportata sint eorum acta integra.*
11 *Executores literarum si processum non fabricarunt inde resultat nullitas alienationis.*
12 *Executores literarum si in euidentem debent recipere examen testium per se ipsos.*
13 *Clausula* Discretioni vestræ committimus, *& clausula* districte præcipimus *important electam fuisse industriam personæ.*
14 *Industria Personæ vbi est electa necesse est procedere per se ipsum.*
15 *Examen testium, & alia quæ iurisdictionem sapiunt Notario committi non valent.*
16 *Executores literarum Apostolicarum super permutatione bonorum necesse est, vt videant bona tradenda Ecclesiæ.*
17 *Processus Executorum literarum si in euidentem possunt redarguere de omnibus nullitatibus quibus alij.*
18 *Iuramentum testium non probatur per verba enunciatiua testis iuratus.*
19 *Executores literarum si in euidendem vbi Decretum interposuerunt, etiamsi nulliter, non possunt amplius se ingerere.*
20 *Iudicis delegati iurisdictia per primum actum expirat siue bene, siue male processerit.*
21 *Executoris meri, & necessary non expirat per mortem concedentis.*
22 *Decl. non procedere si agatur de gratia facienda, prout in executoribus literarum si in euidentem, & quid agendum in tali casu.*
23 *Executores literarum cum clausula* vocatis vocandis *assignant edictum, & quomodo.*
24 *Citatio generalis per edictum non releuat ab onere citandi eos quorum interesse, & ius opponendi est certum.*
25 *Decl. procedere si sint præsentes.*
26 *Executioni beneficiati nullitatem pretendens ex defectu particularis citationis alicuius probare debet eum fuisse presentem.*
27 *Absens non dicitur, qui est in alio loco eiusdem Prouinciæ, & iurisdictionis ad effectum, vt specialiter citari non debeat.*
28 *Rector Ecclesiæ, cuius bona alienantur specialiter citandus est ab executore Beneplaciti.*
29 *Regressum habens in aliquo casu ad Beneficium, cuius bona alienantur, citandus est in executione Beneplaciti super alienatione bonorum illius.*
30 *Capitulum Cathedralis habens Mensam separatam, an citari debeat in alienatione rei mensæ Episcopalis.*

31 *Capitulo interest ne bona Ecclesiæ alienentur.*
32 *Rector Ecclesiæ, qui alienauit, & cuius nomine apparet impetratum Beneplacitum non est citandus in eius executione.*
33 *Contrarium tamen est tutius.*
34 *Patronus Beneficij non est citandus in alienatione bonorum eiusdem.*
35 *Contraria opinio est tutior.*
36 *Patronus Ecclesiæ si indiget est alendus ab ea.*
37 *Decl. procedere si Ecclesia habeat fructus exuberantes ad ea quæ sunt sibi necessaria.*
38 *Patronus Ecclesiæ potest se opponere alienationi bonorum, si fiat sine causa.*
39 *Beneficiati Ecclesiæ, in qua adsit Capitulum non sunt citandi in alienatione bonorum.*
40. *Decl. non procedere si adsit statutum contrarium, prout adest in Basilica Principis Apostolorum de Vrbe.*
41 *Executores litterarum si in euidentem, citare debent omnes alienationem impedire valentes.*
42 *Ecclesiæ vtilitas stante clausula* si in euidentem *debet esse euidens respectu probationum, vt sint dilucidæ, & plenæ.*
43 *Et debet esse euidens respectu essentiæ ipsius, vt non sit modica.*
44 *Vtilitas Ecclesiæ, stante clausula,* si in euidentem *non sufficit absque qualitate euidentiæ.*
45 *Beneplacitum Apostolicum pro alienatione rei Ecclesiæ vbi adest euidens vtilitas sustinetur nulla habita ratione aliarum subreptionum, & obreptionum.*
46 *Decl. procedere si subreptio, vel obreptio non sit neque in narratiua vtilitatis neque circa eam.*
47 *Beneplacitum Apostolicum, super alienatione bonorum Ecclesiæ non sustinetur, si non fuit narratum, quod alienabantur omnia eius bona.*
48 *Beneplacitum Apostolicum impetratum pro locatione bonorum Ecclesiæ non sustinetur, si fuit tacitum pactum ea affrancandi pro certo pretio arbitrio conductoris.*
49 *Neque sustinetur si fuit falso expositum; quod non reperiretur maior oblator.*
50 *Bona Ecclesiæ si à testatore sint prohibita alienari, debet hæc prohibitio narrari in impetratione Beneplaciti.*
51 *Obstacula vbi sunt plura non sufficit vnum tollere.*
52 *Beneplacitum Apostolicum super alienatione bonorum assignatorum pro dote non sustinetur, nisi expressa sit hæc qualitas.*
53 *Neque sustinetur si non fuit narratum, quod bona erant donata Ecclesiæ à supremo Principe.*
54 *Alienationem bonorum Ecclesiæ auctorizare est de specialiter reseruatis Papæ.*
55 *Beneplacitum Apostolicum si loquatur de assensu præstando locationi faciendæ, assensus debet præcedere contractum.*
56 *Beneplacitum Apostolicum non solum conceditur pro alienatione facienda, sed etiam pro iam facta, & quomodo.*

## CAPVT XIV. §.9.

Vlsis expressis in dicta *extrauaganti ambitiosæ*, non omittendum addere aliqua circa eam, & præcipuè circa Beneplacitum Apostolicum per eam in locatione bonorū Ecclesiæ vltra triennium facta requisitum, & signanter, quomodo Beneplacitum impetretur, & excutioni demandetur, & an locatio vltra triennium, eo ipso quod est munita beneplacito, sit absolutè valida, ita ut nihil vlterius ad eius validitatem sit necessarium, ac denique an, & quando Beneplacitum præsumatur.

1 Quo igitur ad modum impetrandi Beneplacitum sciendum, quod à Papa conceditur passim, & tam per litteras sub Plumbo, quam etiam per alias in forma Breuis, quarum formulam si videre cupis cum explicatione tenoris, nec non praxi expediendi, ad eas *Corrad. in praxi dispensat. Apost. lib. 9.* vbi latè *per tot.* lib.

2 Sciendum autem, quod idem Paulus Secundus vltra *dictam Constit. incipien. Ambitiosæ* edidit etiam aliam in hac materia, in qua præcipit omnibus Commissarijs, & Delegatis in litteris Apostolicis, quæ desuper dicto beneplacito expediuntur in forma si in euidentem, vt cautè, & diligenter attendant causas in ipsis litteris per supplicantes expræssas, illasque discutiant, & Testes, & probationes super narratorum veritate recipiant, sub grauissimis pœnis, ibidem expræssis, & quia vult vlterius, quod in quibuscumque litteris, & Commissionibus huiusmodi Constitutio illa inseratur, hinc est, quod ita seruatur, & litteris Apostolicis super dicto Beneplacito expeditis, Constitutio illa totaliter inseritur, & aliqui æquiuocando credunt eam esse ipsam *extrau. Ambitiosæ*, quos vti praxis ignaros arguit *Corrad. dicto lib. 9. cap. 3. num. 35.* vbi etiam *num. seq.* monet eam inseri tantum, quando Beneplacitum expeditur per litteras sub plumbo, non autem quando expeditur per Breue, & quando agitur de locatione ad decennium, vel vltra non si tantum ad nouennium, & quatenus etiam in alijs casibus omittatur eius insertio, non propterea vitiatur concessio, cum in ipsa non adsit clausula annullatiua concessionis, sine eius insertione factæ, vt aduertit idem *Corrad. dicto lib. 9. cap. 5. num. 12. vers. Nec tamen.*

3 Pro validitate autem locationis clarū est, quod seruanda est diligenter forma litterarum Apostolicarum super Beneplacito expeditarum, & dictæ Constitutionis in eis insertæ *Rota in Cortonen. Bonorum corā Plato impress. per Marchesi. tom. 1. fol. 114. & coram Merlin. decis. 887. num. 17. & seq. & in recent. decis. 336. num. 12. & 17. par. 10.*

4 Vndè cum litteræ sint conditionatæ, si in euidentem vtilitatem, iustificari debet vtilitas per Testes, & probationes ab executori-

toribus earum recipiendas,vt in dicta Con-
ſtitutione habetur, & dixit *Rota deciſ. 60.*
*num.7. & ſeq.par.2.diuerſ.& coram Caualer.*
*deciſ.215.num.4.* & latè *coram Durano deciſ.*
*250.num.9. & ſeq.*

5 Et quia ſolet in literis apponi clauſula
*vocatis vocandis*. Debent executores aſſu-
mere partes Iudicis, & examinare Teſtes
formiter, & alias probationes, aliaque
acta neceſſaria facere iudicialirer citatis ci-
tandis,aliàs nulliter procedunt *Rot. dec. 36.*
*num.13. poſt Cenc. de Cenſ.Caualer.dec.215.*
*num.4. & deciſ.347. in princ.Duran.dec.250*
*num.10.*

6 Si autem non adſit dicta clauſula, *vocatis,*
*&c.* ſed ſimpliciter commiſſum ſit Delega-
to, vt ſe informet, & ſi repererit in euiden-
tem vtilitatem Eccleſiæ cedere, confirmet
alienationem, aut alienandi facultatem
concedat, tunc ſatis eſt, vt adhibeat co-
gnitionem extraiudicialem abſque citatio-
ne *Corrad. in prax.diſpenſ.lib.9.cap.5.nu.10.*
& in his terminis procedit *Rot. deciſ. 479.*
*num.2. par.1. diu.* vbi dicit, quod in huiuſ-
modi proceſſibus non eſt neceſſarium cita-
re, quia non proceditur iudicialiter.

7 Idemque eſſet ſtante clauſula,*conſcientiam*
*tuam oneramus*, quia talis clauſula opera-
tur, vt poſſit executor ſe extraiudicialiter
in formare, & quod non requiratur citatio
*Menoch. de arbitr.lib.1.quæſt.17.nu.14. Lan-*
*cell. de attent.par.2.cap.12. lim.10.nu.8. Mo-*
*net. de Commut.vltim.vol.cap.7.num.153. &*
*ſeq.Rot. coram Merlin.deciſ.10.nu 9. & ſeqq.*

8 Sed hoc intelligitur ſi cum tali clauſula non
concurrat etiam alia *vocatis vocandis*, vel
etiam *ſeruatis ſeruandis*, quæ illi æquipol-
let *deciſ.94.num.49.par.7. recent.* aut ſimilis
tribuens cauſæ cognitionem, quia tunc per
iſtas modificaretur clauſula, *conſcientiam*
*tuam*, quaſi dictum ſit, Iudicialiter proce-
das, & vti Iudicis conſcientiam tuam one-
ramus *Alex. conſ.218.nu.1. lib.2.* & alijs ad-
ductis *Rot.deciſ.94 nu.49. & ſeq.par.7.in re-*
*cent. & penes Merlin. deciſ. 702. num.18. &*
*ſeq.*

9 Et neceſſe eſt, quod ex actis conſtet præ-
dicta fuiſſe ſeruata *Corrad. in praxi Diſpen-*
*ſat.lib.9.cap.5. num.7. ad fin.* aliàs ex eorum
inſpectione cõuinceretur nullitas *Duran.di-*
*cta deciſ.250.num.11. & ſeq.* Dummodo ta-
10 men inſpiciantur omnia acta, alias, ſi ver-
bi gratia, tranſportatus non fuiſſet proceſ-
ſus integer, clarum eſt, quod non poſſet ex
eius inſpectione conuinci nullitas præfata
*Seraphin.deciſ.1307. num.2. & 3.* vbi tamen
11 proceſſus ſit fabricatus, aliàs inde pariter
conuinceretur nullitas, quod nullus proceſ-
ſus fuiſſet fabricatus, ſententia enim exe-
cutoris non iuſtificaretur ex actis,& ſic non
eſſet attendenda *Caualer. deciſ.215. num. 4.*
*Merlin.deciſ.702.num.43. Rot.deciſ.160. nu-*
*mer.7.par.2. diu. & deciſ.624. num 4.par.2.*
*& deciſ.94.num.43.par.7.recent.*

12 Et examen Teſtium faciendum ab ipſis
executoribus, non autem demandandum
Notario, vt firmauit in ſpecie *Rot. dec.628.*
13 *num 7. par. 3. recent.* & ratio eſt, quia at-
tentis verbis illis literarum, *Diſcretioni*
*veſtra committimus, & mandamus, &c.* iun-
ctis alijs, *ſeruata forma literarum Prædeceſ-*
*ſoris huiuſmodi*, videlicet Pauli 2. ibi in-
ſertarum, in quibus habetur *diſtrictè præ-*
*cipimus* conſtat electam fuiſſe induſtriam
14 perſonæ, ac proinde adeſſe neceſſitatem
procedendi per ſe ipſum,iuxta *gloſ. in l. ſæ-*
*pè audiui ff. de offic.Præſul.*quam totus mun-
dus approbat, ſecundum *Felin. in c. cam te*
*num.11.de reſcript.* quem vna cum pluribus
alijs refert *Rot. vbi ſupra*.

Quod vtique magis procedit, ſi non cõ-
15 mittatur Notario nudum Miniſterium re-
ceptionis iuramenti, ſed totum examen, &
ſic citationes Teſtium, & alia ſimilia, quæ
cum ſapiant iuriſdictionem, Notario com-
mitti non valent, *gloſ. in Clement. vn. in*
*princ. de off.delegat.* vbi *Imol. num.3. Ancar.*
*num.4. Card.num.7.verſ. opponitur*, & alios
adducens *Rot.d.deciſ.628.num.8.par.3.rec.*

16 Et eadem ratione ſequitur, vt ſi agatur
de permutatione bonorum Eccleſiæ,neceſ-
ſe eſt executores inſpicere Terras Eccleſiæ
tradendas, alias enim non poteſt dici eis
conſtitiſſe de euidenti eius vtilitate, vt cen-
ſuit *Rota in Lucana Nullitatis Alienationis*
*Bonorum coram Blanchetto,impreſſa per Mar-*
*cheſan de Commiſſi.par.1.fol.110.*

17 Poteruntque opponi aduerſus proceſſum
horum executorum omnes nullitates, quæ
opponuntur aduerſus quoſcumque alios
proceſſus, & aduerſus quaſcumque exami-
nationes Teſtium, quas longum eſſet re-
ferre, & extra inſtitutum, in ſpecie tamen
ſi non fuiſſent legitime executæ citationes,
ſi Teſtes non fuiſſent examinati in loco de-
18 ſignato, ſi de Iuramento Teſtium non con-
ſtet,niſi per verba enunciatiua Notarij *Te-*
*ſtis Iuratus, &c.*eſſe nullum dictum examen,
dixit *Rota in dicta deciſ.628. num. 4. & n.9.*
*& 10.par.3.recent.*

19 Et vbi ſemel nulliter procedendo De-
cretum interpoſuerint,non poſſunt ampliùs
ſe ingerere, & melius procedere, quia ſunt
Iudices Delegati, quorum Iuriſdictio per
20 primum actum expirat, ſiue bene, ſiue ma-
le proceſſerint, & iudicauerint *Corrad. in*

*præ-*

praxi dispens.lib.9.cap.11.prope fin.vers. vbi tamen Caual.decis.347.num.2. Rot.decis.631. num.8. & decis.678.num.3.par.2.recent.

Prout etiam expirat hęc Iurisdictio, si Papa concedens decesserit, antequam literæ fuerint executoribus deputatis præsentatę, forma enim earum præsefert regularitet commissionem, vt deputati assumendo partes Iudicis, de euidenti prius vtilitate cognoscant, & ea cognita licentiam alienandi concedant, vel alienationem factam ap-
21 probent, vt supra dictum est, & licet quando agitur de mero, & necessario executore gratiæ iam factæ, eius facultas non expiret per mortem concedentis c. si super gra-
22 tia de officio delegat. in 6. tamen secus est, quando committitur hoc modo gratia facienda, vt in his terminis sæpe declarauit Rota, & signanter coram Mantic. decis. 41. num.2. & seq. coram Durano decis.225. n.7. in recent. decis.473. num.3. par.2. decis.277. num.13. par.8. & decis.336. num.10. & seq. par. 9. Vnde eueniente tali casu expectandus successor, & petendum ab eo indultũ, vt procedant iuxtà praxim, de qua Corrad. d.lib.9.cap.11. in fin.
23 Stantibus verò prædictis verbis in literis Beneplaciti vocatis vocandis, quæ imponunt necessitatem citandi, vt dictum est, optima Cautela erit expedire citationem, seù Monitionem per edictum cum insertione totius tenoris literarum, monendo omnes in genere, & quoscumque volentes dicere de obreptione, aut subreptione, aut aliàs se opponere, illudque affigere ad Valuas Ecclesiæ, cuius sunt bona, & in loco, vbi sunt sita, iuxta praxim, de qua Corrad. in praxi disp. Apost.lib.9.cap.5.num.13.
24 At ista citatio generalis releuat ab onere citandi eos quorum non est certum interesse, & quos nescitur impedire posse locationem, quo enim ad illos, quos scitur habere interesse, & valere se opponere locationi ad longum tempus, & illam impedire, talis citatio non releuat, sed requiritur specialis, iuxta tradita per Dec.cons.251. num.4. Crauett.cons.89. numer.6. vbi de Com. Becc.cons.19. numer.9. ad fin. Bich.decis.469.
25 num. 2. & seq. Intelligendo si sint præsentes, aliàs secus esset dicendum Ang. in l.fin.num.10. post med.vers. & attende in hoc C. de Iur.deliber. Seraph.decis.371. numer.4.
26 Coccin. decis. 151. num. 5. vers. Nam fuit, Adeo, vt prætendens nullitatem ex hoc capite, quod aliquis non fuerit particulariter citatus, probare debeat, eum fuisse præsentem Marta. Var. cap.11. num.4. & seq. Adden. ad Gregor. decis 473. num 22. Adden. ad Buratt.decis.750. num.7. Rot.decis.597. num.3. par.4.recent. non tamen dicitur absens quis,
27 ex quo est in alio loco eiusdem Prouinciæ, & Iurisdictionis ad hunc effectum, vt eius absentia releuet ab hoc onere specialiter eum citandi, & non sufficiat citatio generalis per edictum, ad tradita per Roland. de Inuent. quæst.95. vers. modo has opiniones Phanucc. eodem tit. par. 3. num. 17. vers. hinc Sigismundus. Rota coram Bichio decis. 469. num. 5.
28 Inter habentes autem certum Interesse, & valẽtes contradicere, est sine dubio Rector Ecclesiæ, cuius bona locantur, & ideò in specie citandus erit Corrad. d. praxi dispens.lib.9. cap.5. num.13. & non solum Re-
29 ctor, qui actualiter possidet Beneficium, sed etiam si quis adesset, qui ex aliqua causa ad illud regressum haberet, pront practicatur signanter in resignantibus cum Pensione, quia cum de illius præiudicio agi posset, & ipse erit citandus, vt firmat idem Corrad. dicto cap.5. num. 15.
30 Et vbi agatur de alienatione rei Ecclesiæ Cathedralis, citandum erit Capitulum, etiã si res esset de mensa Episcopali, & Capitulum haberet mensam suam separatam, vt firmauit in specie Rot.decis.628.nu.2. par.3. recent. vbi tamen expressè dictum erat in literis, vocato Capitulo, aliàs conclusio pateretur forsan in rigore aliquam difficultatem, nam ipsa Rota in decis.443. coram Se-
31 raph. ibidem citata, contrarium apertè cẽsuit in dictis terminis rei mensæ Episcopi, separatæ à mensa Capituli, tutius tamen esset illud citare, interest enim eius ne possessiones, & bona Ecclesiæ alienentur, vt post Innoc. in c. Nouit de his, quæ fiunt à Prælat. & ibidem Abb. num. 7. admittit etiam Seraph. dicta decis. 443. num. 5. vndè sequitur, vt sit citandus, & defectum talis citationis vitiat processum, licet secus sit quo ad defectum consensus eiusdem Capituli in alienatione, vt concludit ibidem Seraph. & de eo dicam infra §.seq.num......
32 Dubitari tamen potest, an idem sit dicendum in casu, quo Rector Ecclesiæ, vel Capitulũ alienasset, & appareret eius quoque nomine supplicatum fuisse pro Beneplacito, & hoc casu defectum citationis eiusdem opponi non posse, tenuit Rot. decis. 636. num.4. par. 1. diuers. & idem in terminis Capituli, sensit licet non firmauerit, eadem Rota coram Durano decis.365. num.13.
33 At contraria est sine dubio tutior, quia Conductori solo incumbit onus probandi vtilitatem Ecclesiæ Alex.cons.169. numer.5. & 6. Seraph.decis.413. num.2. Duran.dec.250 num.3.

*num.* 2. & dum talem probationem facere debet formiter, vocatis vocandis, vt ordinatur in literis beneplaciti, hinc sequitur, vt curare debeat citari Capitulum, vel aliū, qui habeat principale interesse, vel principalem curam rei Ecclesiæ, quamuis ipsemet alienasset, ac etiam pro beneplacito supplicasset, cum fine tali citatione non possit dici facta legitima probatio, & adimpleta forma literarum ex supradictis, & optime fuit firmatum in *decis.* 624. *num.* 4. *& 5.par.1.recen. & in decis.*336.*n.*13.*par.*10 *recent.* vbi aliæ decisiones referuntur.

34 Item dubitari potest si locetur res Ecclesiæ, quæ sit de Iurepatronatus Laicorum, an sit citandus Patronus, & licet magis cōmunis stet pro negatiua ea ratione, quia eius consensus non sit necessarius in tali alienatione, vt patet ex relatis per *Maccratem lib.1.resol.*25.*num.*8.*Lambertin. de Iurepatr.lib.*3.*quæst.*2. *art.*7. *per tot. Quarant. in summ. Bullar. verb. alienatio num.*4. *Barbos. de Iur.Ecclesf.Vnin.lib.*3.*cap.*3.*num.*9.*ad fin.* vbi licet referat nonnullos contrarium tenentes, tamen dicit eos non probare, nec in praxi seruari, quod dicunt.

35 Tamen contraria est tutior, & æquior, quia agitur de eius interesse saltem secundario, quod Ecclesia in qua habet Iuspatronatus non depauperetur, tenetur enim sibi in casu necessitatis subministrare ali-

36 menta *c. nobis* 25. *ad fin.*ibi, *& si ad inopiam vergat, ab Ecclesia illi modestè succurritur; de Iurepatr. Bellet. de Cleric. debit.* §. 14. *propè fin.* quod tamen intelligitur si ipsa Ecclesia

37 sit diues, nempe habeat fructus superantes id, quod est necessarium ad cultum diuinum, & substentationem Ministrorum, vt declarat post alios *Barbos. in dicto cap. nobis num.* 8. *& Rot. coram Caual.decis.*321.*nu.*3.

38 Et vlterius Patronus potest se opponere, & cōtradicere alienationi vbi fiat sine causa *cap. filijs* 28. *in ordine cap.*16.*quæst.*7.*Abb. in cap.vnic.num.*20. *vt Ecclesf. benef. sin. dim. conf. Dec.consf.*174. *num.*5. *vers. & licet.Lotter. de Benef.lib.*1.*quæst.*11. *num.*65. *& seqq.* & in specie, quod propterea Patroni sint citandi in alienatione, quia possunt contradicere, videtur sensisse *Rotam coram Dunozet.sen. decis.*330. *nu.*1. *&* 2. & quod saltem ex vrbanitate, & honestate quadam vocari debean, licet non ex necessitate, dicit *Corradus in dicta praxi Dispensf.lib.*9.*c.*5. *num.* 14.

39 Beneficiati verò Ecclesiæ Cathedralis, vel alterius in qua adsit Capitulum secluso particulari statuto, non sunt vocandi, nec specialiter citandi, quia ipsi debent inserere non autem vocari ad tractatus, & se ingerere in administratione bonorum *gloss. in cap. cum ad hoc penult. ver. assisias de Cleric. non residen.cum alijs addnctis per Corrad. dicto cap.*5.*num.*14. *vers. & vbi Materia*, & latius in *Praxi Benef. lib.*2. *cap.*13. *num.*37. *& seqq.* dictum autem statutum contrarium

40 adest signanter in Basilica Principis Apostolorum de Vrbe, imo sunt Constitutiones Papales, quarum verba refert *Corrad.* [*dicto cap.*5.*num.*14. *& Rota coram Caualer.dec.*77. *in princ.* vbi quod eis stantibus non est locus dispositioni iuris *& per tot.* vbi respondet obiectis, *& decis.*85. *&* 91.

41 Et denique generaliter loquendo citandi erunt, qui de Iure possunt impedire alienationem, & è contra, qui eam impedire nequeunt, citandi non sunt *Felin. in cap.Ecclesia Sancta Maria num.*108. *de const. Surd. consf.*1.*num.*94.*Menoch. de arbitrdib.*1.*q.*17. *num.*15.*Corrad.d.cap.*5.*num.*15.

42 Debent autem probationes, vt supra legitimè faciendæ, concludere signanter vtilitatem Ecclesiæ, quæ debet esse euidens, vt habetur *in extrauag. & in literis Apost. Beneplaciti*, & talis euidentia requiritur, tàm respectu ipsarum probationum, vt sint plenæ, & dilucidæ ex congestis per *Rot. in de-*

43 *cis.*336.*num.*14.*par.*10. *recent.* quam etiam respectu essentiæ ipsius vtilitatis, vt videlicet non sit adeò modica, vt applicetur illud, parum pro nihilo reputatur, quod prodit in hac materia, iuxta decisionem, de qua post *Ricc.*meminit *Ciarlin. contr.*105.*nu.*49.

44 non enim posset dici euidens, prout requiritur, itaut non sufficiat simplex vtilitas absque hac qualitate *Honded.consf.*31.*num.*20. *lib.*2. *Seraph.decis.*508.*num.*12. Vnde tanto minus substineretur contractus, vbi adesset etiam dubium, an esset vtilis, vel non, *decis.*65.*num.*19.*par.*2.*diu. & in recent.dec.*94. *num.*52 *par.*7.*Merlin.decis.*702.*nu.*52.quod autem tempus percurere debeat probatio ista, dicam infra §.*seq.num.*10.

45 Econtra, quando verè constat de euidenti vtilitate, Beneplacitum est tutum, quia ea est causa finalis, qua mouetur Papa ad illud concedendum, itaut eius sola subsistētia sufficiat ad illud sustinendum, non habita ratione aliarum subreptionum, vel obreptionum *Soccin.sen.consf.*15.*nu.*50. *vers. & est ponderandum lib.*1. *Ruin. consf.*157. *n.*25. *vers.Nec obstat lib.*1.*Gennen.in prax. Archiep cap.*89.*num.*5 *Seraphin. decis.*443.*numer.*1. *&* 2. *& decis.*1174. *num.*7. vbi quod Rota sæpius approbauit *Mant. decis.*101. *num.*5. *decis.*577. *num.*10. *vers. & in omnem.par.*1. *recent.* imò voluerunt multi, quod adeò sit po-

potens causa vtilitatis, vt per eam sustineatur alienatio, licet facta sit non seruatis solemnitatibus, vt supra *in §. 6. num. 36. dictum est*.

46 Dummodo tamen subreptio, vel obreptio non fit, neque in narratiua vtilitatis, neque circa ipsam, quia vtroque modo vitiatur gratia ista, vt declarat *Rot. decis.* 178. *num.* 8. *vers. hoc enim procedit par.* 2. *diu.* & penes *Seraphin. decis.* 508. *num.* 10. *Barbos. claus.* 152. *num.* 10. Vndè si fuissent alienata

47 omnia bona Ecclesiæ, necessariò esset hoc exprimere alias gratia corrueret, cum ista obreptio influat in non vtilitatem, ex quo magna est differentia in ordine ad vtilitatem, quod omnia bona sint alienata, vel pars bonorum tantū, & credibile est, quod

48 Papa requisiuisset maiorem vtilitatem, si sciuisset alienari omnia, quodque diuersimodè rescripsisset, vt censuit *Rot. dec.* 319. *num.* 5. *& 6. par.* 4. *tom.* 2. *recent.* Sic si narratum esset fieri locationem, & in effectu contractus resolueretur in venditionem, propter pactum affrancandi pro certo pretio arbitrio Cōductoris, si tacitum fuisset tale pactum, nullum esset Beneplacitum *Molphes. ad consuet. Neap. to.* 3. *par.* 14. *quæst.* 19. *nu.* 26.

49 Sic, si falsò narratum esset non adfuisse maiorem oblatorem, quam illum, cui facta locatio, gratia corrueret, quamuis locatio esset euidenter vtilis, propter dictam subreptionem circa ipsam vtilitatem commissam *Rot. decis.* 94. *num.* 61. *par.* 7. *recent.*

50 Vlterius si bona locanda vltra prohibitionem legis, essent etiam prohibita alienari ab homine puta à testatore, qui illa Ecclesiæ reliquit, hæc prohibitio esset narranda, vt firmat in specie *Molphes. ad consuet. Neap. to.* 3. *par.* 14. *quæst.* 19 *num* 27. vbi etiamsi prohibitio hominis esset iniusta, &

51 facit regula, quod vbi plura sunt obstacula non sufficit tolli vnum, *Felin. in cap. nonnulli num.* 21. *ad fin. de rescript. Gonz. ad regul.* 8. *gloss.* 13. *num.* 97. *& seq. Gregor. decis.* 109. *num.* 6. *Put. decis.* 193. *num.* 1. *lib.* 1. Prout etiam si bona essent assignata pro dote Ecclesiæ, & mensa Monasterij, quia inde

52 difficilius permittuntur alienari, *cap. possessiones, & cap. vt supra aliqua de reb. Eccl. non alien. Molphes. d. quæst.* 19. *num.* 24.

53 Et idem si essent bona à supremo Principe Ecclesiæ donata *Molphes. d. quæst.* 19. *numer.* 25. est enim vnus de casibus vbi Ecclesia non alienat *gloss. in Auth. hoc ius porrectum C. de Sacros. Eccles. in ver. perpetuo*, vbi alios quinq; casus refert, in quibus pariter nullo modo alienat, vnde singulorum facienda expressio in impetratione beneplaciti, saltem ad maiorem cautelam eadem ratione.

54 Debet autem esse ipsius Papæ Beneplacitum, nec sufficit, cuiusuis alterius, etiam Legati de Latere, nam auctorizare alienationem rei Ecclesiæ, est de specialiter reseruatis Pontifici *Abb. in cap. vlt. numer.* 10. *de Eccles. ædif. Gambar. de offic. & potest. Legat. lib.* 1. *tit. de var. ord. nomin. num.* 415. dixit *Rot. decis.* 229. *num* 8. *par.* 8. *recent.*

55 Et si literæ Apostolicæ Beneplaciti sunt in forma Commissaria, & loquuntur de assensu præstando locationi faciendæ, necesse est talem assensum præcedere contractum *Abb. in cap. vt super num.* 17. *de reb. Eccles. alien.* & in alijs locis relatis per *Quarant. in summ. Bullar. verb. alienatio nu.* 8. vbi quod ideò practicatur, vt si factum Instrumentum prius, quam impetretur Beneplacitum, fiat posteà aliud, cum inserto tenore Decreti Commissariorum.

56 Verum licet literæ soleant, vt plurimum loqui de Consensu præstando, vt dicit *Quaranta dicto num.* 8. tamen dantur etiam cum facultate approbandi contractum iam factum, imo quando in Vrbe ignoratur, an contractus sit celebratus, vel ne, solent cauti sollicitatores curare, vt contineant vtrāque facultatem, videlicet eas dicere, licentiam concedant, & impartiantur, & quatenus ad locationem eamdem sub eiusdem Sedis Apostolicæ Beneplacito deuentum fuerit, illam approbent, & confirment, prout concedi literas sub hac forma, testatur *Corrad. in praxi dispens. lib.* 9. *cap.* 5. *num.* 62. & post confirmationem non requiri nouum consensum *Rota coram Coccino decis.* 374. *num.* 6. *& 7.* prædicta tamen formula non sufficeret, si vltra confectionem Instrumenti deuentum esset ad actualem rei traditionem, sed necessarium esset de ea facere specialem mentionem, *Quarant. d. ver. alienatio num.* 10. *vers. fiat cauti.* Imò ad tollendam circa id dubietatem, & saluti animarum consulendum, inoleuit praxis, vt quatenus petatur dicto modo facultas confirmandi alienationem iam factam, & non narretur expressè traditio, officiales Datariæ, addant verba illa, *Possessione minime tradita*, quæ ante non addebantur, vt dicit *Corrad. dicto cap.* 5. *num.* 64. *vers. & hodie*, *& Donat. de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæst.* 25. *num.* 3.

Beneplacitum Apostolicum, an det plenam firmitatem contractui locationis ad longum tempus bonorum Ecclesiæ.

SVMMA-

## *SVMMARIVM.*

1 *Alienatio bonorum Ecclesiæ requirit copulatiuè solemnitates, & causam.*

2 *Causa legitima alienandi bona Ecclesiæ sunt necessitas, vtilitas, pietas, & incomoditas.*

3 *Causa alienandi bona Ecclesiæ reducuntur ad vtilitatem, & necessitatem.*

4 *Beneplacitum Apostolicum super alienatione rei Ecclesiæ, non supplet defectum causæ.*

5 *Vtilitas in alienatione rei Ecclesiæ, stante confirmatione Executorum Beneplaciti, præsumitur.*

6 *Decl. procedere si executores ritè, & rectè processerint.*

7 *Præsumptio vtilitatis Ecclesiæ non solum oritur ex Beneplacito vero, sed etiam ex præsumpto.*

8 *Præsumptio vtilitatis Ecclesiæ resultans ex Beneplacito non procedit, si contractus sit sui natura damnosus.*

9 *Vtilitas, vel necessitas Ecclesiæ non probatur per assertionem alienantium.*

10 *Neque probatur per assertionem Executorum literarum Apostolicarum, quando iudicialiter procedere tenebantur.*

11 *Vtilitatis Ecclesiæ probatio debet percutere tempus locationis.*

12 *Ampl. vt ad effectum validitatis contractus non attendatur, quod contractus tēpore successiuo sit vtilis.*

13 *Decl. procedere si contractus sit perfectus, & in se validus, secus si pretendatur sustineri, ex capite vtilitatis.*

14 *Contrahens cum Ecclesia si contractus sit ex causa necessitatis, debet esse solicitus de versione pecuniæ in causam expressam, secus si sit ex causa voluntatis.*

15 *Contractus dicitur ex causa necessitatis si pro extinguendis debitis, quæ peti poterant, secus si pro extinguendo censu.*

16 *Contractum locationis non fuisse vtile, probatur ex Instrumento locationis præcedentis facta pro maiori mercede.*

17 *Decl. procedere si locatio precedens habuit effectum.*

18 *Decl. 2. procedere si probetur in precedenti locatione non contineri maiorem quantitatem bonorum.*

19 *Vtilitas necessaria in locatione ad longum tempus rei Ecclesiæ cessat si constet, quod Ecclesia eamdem vtilitatem percipiebat.*

20 *Census impositio pro extinguendo alio simili, non potest dici euidenter vtilis.*

21 *Locatio perpetua facta pro eadem mercede pro qua fiebat locatio ad tempus, est euidenter vtilis.*

22 *Pensio locationis perpetuæ solet esse minor in sexta parte. Et redditur ratio, num. 24.*

23 *Emphyteusis Ecclesiastica, an possit concedi pro canone fructibus minore in sexta parte.*

25 *Decl. tunc dici vtilem euidenter locationem perpetuam absque diminutione mercedis cum agitur de re subiecta periculis, & ab eis Ecclesia liberatur.*

26 *Vtilitas contractus resultat etiam à pactis, & ex quibus.*

27 *Solutio, quæ fit in ingressu emphiteuta non attenditur ad conuincendam vtilitatem Ecclesiæ si fiat Prelato illam sibi retinenti.*

28 *Subhastatio in alienatione rei Ecclesiæ non requiritur.*

29 *Lex ciuilis non ligat Ecclesiasticos, etiamsi fuerit à Gratiano in volumine Decretorum inserta.*

30 *Solemnitates Iuris Canonici antiqui in alienatione bonorum Ecclesiæ, quæ nam essent.*

31 *Beneplacitum Apostolicum operatur, vt alia solemnitas non requiratur.*

32 *Decl. procedere si sit legitimè impetratum, & executioni demandatum.*

33 *Decl. 2. procedere si non sit expositum contractum fuisse factum cum solemnitatibus, & concessum Beneplacitum cum clausula si ita est.*

34 *Confirmatio Principis tollit defectus iuris ciuilis non autem iuris naturalis.*

35 *Beneplacitum Apostolicum non supplet defectus consensus Capituli.*

36 *Capituli consensus non requiritur in alienatione bonorum alterius Ecclesiæ, quam suæ.*

37 *Capituli consensus non requiritur in alienatione bonorum Ecclesiæ Cathedralis, quæ non sunt de sua mensa.*

38 *Episcopi hodie faciunt omnia sinè Capitulo.*

39 *Clausula supplentes tollit omnem defectum iuris positiui.*

40 *In literis Beneplaciti super alienatione rei mensæ Episcopi solet apponi clausula vocato Capitulo.*

41 *Papa in generali dispositione non solet comprahendere ea, quæ sunt contra ius.*

42 *Beneplacitum Apostolicum sustinetur non narratis eis quæ sunt preiudicialia soli Prælato alienanti.*

43 *Beneplacitum Apostolicum restringitur ad limites contractus:*

44 *Et vbi se refert ad Instrumentum nihil operatur Instrumento non exhibito.*

## CAPVT XIV. §. 10.

IMpetratis literis Apostolicis Beneplaciti,
ac ritè, & rectè executioni demandatis,
iuxta superius dicta, non videtur posse dubitari de validitate locationis vltra Triennium factæ, quia in *extrauag. ambitiosa* prohibetur alienatio inconsulto Romano Pontifice, vnde secus est eo consulto. Verum quia in eadem Constitutione confirmantur etiam omnia Iura antiqua, ibi. *Prædecessorum nostrorum Constitutionibus, probibitionibus, & Decretis alijs super hoc aditis, quæ tenore præsentium innouamus in suo nihilominus robore permansuris*, videndum erit, an vlterius aliquid requiratur; & quidem in alienatione bonorum Ecclesiæ duo requi-
1 runtur copulatiuè, causa videlicet, & solemnitas *cap. sine exceptione 12. quæst. 2. Rat. coram Seraphin. decis.* 1490. *num.* 1. *in Romana Rescissionis Contractus coram Blanchetto penes Marches. de Commiss. tom.* 1. *fol.* 98. *num* 8. *in recent. decis.* 36. *numer* 5. *par.* 7. & alibi passim.

2 Assumendo autem primùm, causæ legitimæ, sunt quatuor, nempè necessitas, vtilitas, pietas, & incomoditas *Molin. de Contract. disput.* 468. *num.* 2. *Quarant. in summ. Bullar. in verb. alienatio numer.* 3. *Donat. de Regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæst.* 9. *numer.* 2. *& seqq.* & late de singulis etiam loquendo

*Corrad. in praxi dispens.lib.9.cap.1. num.*18. & prius, ac valdè latius *Redoan. de reb. Ec-*
3 *clesi.non alien.rubr.*18. quæ tamen reducuntur ad has duas, nempè necessitatem, & vtilitatem Ecclesiæ, vnde multi de his tantum mentionem faciunt, & vnam ex eis requiri dicunt, vt videre est penes *Surd.cons.*181 *num.*15. *& 16. Coccin.decis.*445.*num.*3. *Rot. decis.*336.*num.*18.*par.*10.*recent.*

4 Et huiusmodi requisiti, causæ videlicet alienandi defectus non suppletur Beneplacito Apostolico, vt firmant *Altograd. consil.*26.*num.*53.*lib.*1. *Quarant. in summa Bullar.verb. alienatio num.*7. *prope fin. Caualer. decis.*288.*num.*6. *Sperell.decis.*154. *num.*88. *Rota decis.*267. *num.*15. *par.*5. *& decis.*336. *num.*15. vbi alii referuntur *par.*10. *recent.*

Verum si supponimus Beneplacitum
5 fuisse concessum sub solita forma, si in euidentem, ac rite, & rectè executum, vtique probata erit euidens vtilitas, & generaliter, eo ipso, quod executores literarum locationem confirmant, vtilitas præsumitur *Alex.cons.*79.*num.*6. *lib.*1. *Dec.cons.*141. *num.*1.*Seraphin.decis.*443.*num.*7. *Coccin.de-*
6 *cis.*391. *num.*3. Quod intelligitur si executores rite, & rectè processerint, alias si ostenderetur, eos non seruasse formam literarū, vel alio modo nulliter processisse, cessaret prorsus dicta præsumptio *Quarant.in summ. Bullar. ver. alienatio num.* 7. *ad fin. Duran. decis.*250.*num* 8. *& seq. in recent.d.dec.*336. *num.*15. *& 16.par.*10. Et nulliter processisse probatur ex inspectione Processus, si tamen sit integer, aliàs secus, *Seraphin. decis.*1307.*num.*2. *& 3. & dixi supra.*

7 Et dicta præsumptio vtilitatis procedit, non solum si constet de Beneplacito vero, sed etiam si adsit tantum præsumptum *Giouagn.cons.*27.*num.*59 *par.*2.*Mantic.dec.*101. *num.*3. *Rota in Mediolanen. Rescissionis Permutationis coram Pamphilio penes Marches. de commiss. par.*1.*fol.*112.*nu.*6.*Ciarlin.contr.* 39.*num.*4. *Gregor.decis.*343.*numer.*1. *& ibi Adden.* de qua præsumptione aliqua dicemus *infra in §. proximo.*

At non procedit eadem præsumptio, si
8 ex facie Instrumenti, seù qualitate contractus deprehendatur contrarium, ex quo sit sui natura damnosus, vti de donatione, tradit *Socin. sen. cons.* 52. *numer.* 10. *lib.*4. & alijs adductis *Rot. coram Bichio dec.* 442. *num.* 12. *& 13.* & de alienatione, in qua fuerunt Ecclesiæ promissa in recompensam alia bona, non autem actualiter tradita, *Rot.decis.*430.*num.*4.*par.*2.*recent.*

Cæterum in casibus, in quibus proban-
9 da est vtilitas, vel necessitas, id clarum est; quod non bene probatur per assertionem alienantium, quia qui de se non potest facere actum validum, nec etiam potest facere assertionem, per quam validetur *Caualer.decis.*439.*num.*7. *Rota in Cracouien. Donationis* 26. *Nouembris* 1650. §. *Causa pariter coram Bichio, quæ est in eius impress. decis.* 43. *num.* 5. *& in Romana Monastery* 17. *May* 1657. §. *hic autem coram* R. P. D. *meo Beulaqua, quæ est decis.*234. *par.*12. *recent. num.*13. Minusque statur assertioni simplici
10 executorum Literarum Apostolicarum, quando iudicialiter procedere tenebantur *Rota decis.*94. *num.*44. *par.* 7. *recent. quæ est coram Merlino decis.*702.*num.*44.

Et probatio vtilitatis, vel non vtilitatis
11 quæ quomodo concludere debeat, dictum est *in §. præcedenti nu.* 42. *& seq.* debet percutere tempus locationis, non autem posterius *Cæsar. de Graff.decis.*4.*num.*1. *de reb. Eccles. non alien.Caualer.decis.*288.*numer.*5. adcò, vt non sufficeret probationem percutere tempus beneplaciti, quando Papæ narratus fuit contractus vti factus, licet secus sit, si impetratum Beneplacitum cum narratiua, quod intendebant contrahere, vt distinguit *Gennen. in praxi Archiep. cap.* 89. *post med.verf. quare dicendum.* Et faciunt, quæ late dicentur de probanda læsione in Cap.19. vbi & quomodo facienda sit probatio valoris.

An autem sufficiat constare de vtilitate in principio, quamuis posteà talis vtilitas non permanserit dubitari potest, & quidquid sit in alijs contractibus, in locatione videbatur attendi debere etiam tempus futurum, quia locatio est contractus, qui habet tractum successiuum in futurum, & non sufficit eum adimplere momento temporis, puta per traditionem rei, sed tenetur locator curare, & facere, quod Conductor vti possit toto tempore, vt dicemus in *Cap.*28. *post princ.* & in his contractibus, qui non finiuntur momento temporis, sed habent tractum successiuum, attenditur etiam tempus successiuum *Bart. in quæst. publicanus quidam num.*9.*& 10. Ancaran.cons.*402.*numer.*7. *& 8.Roland.cons.*1.*num.*173. *lib.*2. & alijs pluribus cumulatis *Altogrand. cons.*26. *num.* 46. *& seqq.* vbi in specie de locatione *lib.*1.

12 Sed verius videtur, quod attendi debeat tempus successiuum ad alios effectus, puta ad effectum remissionis, seù reductionis mercedis, non autē ad effectum istū validitatis, vel inualiditatis contractus ex hoc capite, quod fuerit vtilis, vel damnosus Ecclesiæ, quod vltra præfatas auctoritates proba-

probatur etiam per text. in ipsa extrau. ambitiosæ in illis verbis, & tunc in Ecclesiæ euidenti vtilitate, clausula enim illa, & tunc, denotat extremitatem temporis, vt in puncto tradidit Honded.consf.51.numer.61.lib.1. & sequuta est Rota coram Caualer.decis.288

13 num. 5. quatenus tamen contractus sit perfectus, & in se validus, secus autem si prętenderetur eum sustineri ex hoc solo capite vtilitatis, quia tunc non sufficeret eum fuisse vtiliter cœptum, sed requireretur vtilitatem permanere; quod secus est vbi factus est solemniter, vel ex causa necessitatis Archidiac. in cap. fine exceptione 12. quæst.2. sub num.5. Henric. Boic. in cap. tua nuper numer. 6. de his quæ fiunt à Prælat. sin.consf. cap. Rot.decis.65.num.4.par.2.diu.

14 At vbi alienatio fit ex causa necessaria, contrahens cum Ecclesia, & soluens pecuniam, curare debet, & esse sollicitus, vt vertatur eius effectu in causam expressam, alias enim etiam si causa illa necessitatis fuisset vera, & legitima, adhuc cessante tali versione, contractus corrueret; quod secus est si fit ex causa vtilitatis Sperell.decis.154. numer.104. Merlin.decis.819. numer.12. vers. quoniam vltra, vbi quod hæc est distinctio, quam sequitur Rota, & decis.444. num. 16. Rota post Cenc. de Censf. decis.25. numer.2. & decis.29.num.1. & decis.287.num.5.

15 Et dicitur ex causa necessitatis si facta pro extinguendis debitis, vbi tamen sint talia, vt creditores vrgeant, seu saltem vrgere possint, alias si verbi gratia, pro extinguendo Censu, pro quo soluerentur graues fructus alienaretur aliud capitale Ecclesiæ, ex quo minores fructus ipsa perciperet, hæc nō esset causa necessitatis, quia nulla aderat necessitas Censum extinguendi, cum de eius natura census sit perpetuus, & non possit debitor iuxta vulgatam Constitutionem sanctæ memoriæ Pij V. his diebus beatificati, compelli illum extinguere, sed esset causa vtilitatis, vt declarat Sperell. d. decis. 154. num. 106. & 107. & Rot. d. decis. 287. num.5.vers.in proposita facti specie.post Cenc. de Censf.

16 Probatur autem, locationem non fuisse vtilē ex Instrumento locationis præcedentis, si ex eo appareat, quod illa fuerit pro maiori mercede Genuen. in praxi Archiep. cap.89. num. 6. in fin. vbi quod licet locatio regulariter non probet, tamen secus est ad hunc effectum Carlen.contr.105. numer.48. Rot.decis.65.nu.24 par.2. diu. & in vna Romana Domus impress. per Marin. resol.7. numer.3. ad med. par.1. & coram Seraphin. decis.1490.num.7.vers. visum fuit etiam Merlin.decis.702.num.53. & 54. in recent.dec.94 num.53. & 54.par.7. Quod tamen procedit

17 si talis locatio habuisset effectum, aliàs nō posset ex ea sumi dicta probatio Seraphin. decis.1073.num.4.Coccin.decis.273. ad med. Rota in Mediolanen. Resceissionis coram Pam-

18 philio penes Marchesf. de Commiss.par.1.fol. 113. num 7. ad fin. & vbi probetur, quod in illa præcedenti locatione non compræhenderetur maior quantitas terrarum, quā in subsequenti, vt habetur in eadem Mediolanen. Resceissionis coram Pamphilio. Imò

19 si absque locatione Ecclesia eamdem vtilitatem antea percepisset, resultaret in locatione non adfuisse vtilitatem euidentem, prout in permutatione si assignetur Ecclesiæ res æqualis valoris, dicit Rot.decis.430. n. 5. par 7. & decis.336.num.19.par.10.recen. &

20 in Impositione Census pro extinguendo alio omnino simili Genuen. in praxi Archiep. cap.89. num. 1. vbi refert decisum à Rota in Romana Inualiditatis Census coram Pamphilio.

21 Intelligendo cæteris paribus, nam si fiat locatio perpetua pro eadem pensione, quæ percipiebatur ex locatione ad modicum tēpus, non poterit redargui, quod non sit vtilis, etiam euidenter, quia in locatione per-

22 petua solet minui pensio in sexta parte Gionagn.consf.27.num.62. & seqq.par.2. Gregor. decis.343.num.3. & ibi Adden. num. 7. Mediolanen. Resceissionis Permutationis coram Pamphilio impressa penes Marchesf. de Commiss.par.1.fol.112.num.7. & de emphiteusi Ecclesiastica, quod possit in ea diminui sex-

23 ta pars iustæ pensionis, sunt text.in §. Dudum & in §. quia verò Leonis Auth. de non alien. aut permutan. & in Auth. perpetua C. de Sacros. Eccles.

Sed hodie hoc non seruari, dicit Caldas. quæst.for.10.num.8. post med. & notat etiam Barbos. in dicta Auth. perpetua nu. 2. in vers. insertam, & videtur vigere ratio, quia si non detur pro pensione correspondēte fructibus, concessio non est vtilis, prout requiritur; vt considerant Gabr.consf.84. num.12. lib.2. Vinc. de Franch.decis.191.num.12. Surd. decis.798.num.12. At si concessio facta cum prædicta diminutione, non potest dici euidenter vtilis, saltem dicenda est pro iusta pensione, vt censuit Alciat. consf. 49.num.4. lib. 5. nam vltra, quod sufficeret fuisse approbatam à iustissimo, & pijssimo Impera-

24 tore in Auth.præcitat. dicta diminutio cōpensatur cum periculo casuum fortuitorum, quibus subijcitur emphiteuta perpetuus absque spe remissionis mercedis, quando habuit dictam diminutionem dicto §. Dudum Auth. de non alien. aut permut. & ibi gloss. in

*verb. Casus Alex. conf.* 112. *num.* 2. *lib.* 1. *Rot. decis.* 720. *num.* 6. *& seq. & decis.* 723. *num.* 2. *& seq. par.* 1. *divers. & decis.* 684. *num.* 4. *ad med. par.* 2. *recent.*

Vnde firmum stat, quod si concessio fiat absque dicta diminutione locatio erit euidenter vtilis, vt supra dictum fuit, at si fiat cum dicta diminutione, poterit dici æqua, & sustinebitur tantum si fiat ex alia causa, quam vtilitatis euidentis, itaut sufficiat non esse damnosam Ecclesiæ.

35 Aduertendo etiam vlterius, quod tunc dicetur æqua concessio in perpetuum, cum dicta diminutione sextæ partis, & euidenter vtilis, si fiat absque illa, cum res concessa subiacet periculis, & Ecclesia actualiter ab eis liberatur, aliàs enim secus esset dicendum *Gennen. in praxi Archiep. dicto cap.* 89. *num.* 6. *Rot. dicta decis.* 723. *num.* 4. *par.* 1. *div. & decis.* 684. *num.* 4. *ad med. par.* 2. *recent.*

36 Præterea possunt adesse in contractu alia pacta, quæ vtilitatem, vel damnum Ecclesiæ importent, & inter importantia vtilitatem sunt, si Ecclesia lucrari debeat melioramenta omnia, vt dixit *Rota coram Seraph. decis.* 485. *num.* 3. *& 4. & decis.* 208. *num.* 1. *par.* 2. *& decis.* 321. *num.* 5. *par.* 4. *div.* quatenus tamen constet melioramenta adesse, vel fieri debere alias parum, aut nihil releuaret tale pactum *Rota decis.* 398. *num.* 3. *vers. sed fuit dictum par.* 1. *& decis.* 312. *numer.* 3. *par.* 2. *divers.* item si datæ essent ei in recompensam aliæ Terræ contiguæ bonis suis, eadem *Rota in Romana Palatij Sanctæ Mariæ Maioris cor. Pamphilio penes Marchesi. par.* 1. *fol* 102. *vers. præsertim*. Item si in casu quo Conductor deficiat soluere pensionem teneatur ad duplum *Rota in Ianuen. si in euidentem coram Lancellott. penes Marchesan. tom.* 1. *fol.* 311. *num.* 3. vel adesset pœna caducitatis *Giouagnon. cons.* 27. *num.* 63. *vers. eo magis quia lib.* 2. & pro vtilitate consideratur etiã, si resultet ex contractu decus Ecclesiæ, vel augumentum cultus Diuini, vt in dicta *Romana Palatij Sanctæ Mariæ Maioris coram Pamphilio ad fin.*

37 Si soluatur eadem pensio, sed in ingressu, seu principio soluatur aliqua considerabilis summa pro vna vice tantum, vbi talis summa vertatur in vtilitatem perpetuam Ecclesiæ, deseruire poterit ad conuincendam vtilitatem, aliàs si soluatur Prælato eam pro se retinenti, secus esset dicendum *Hended. cons.* 51. *in fin. lib.* 1. *Gratian. discept.* 379. *num.* 22. *Rot. decis.* 582. *numer.* 1. *vers. & habito respectu par.* 1. *divers.*

Dixi etiam aliqua in hoc proposito conuincendi vtilitatem, vel damnum Ecclesiæ in relocatione rei solitæ locari ab antiquo supra hoc titulo sub §. 4. quæ non repeto, quia ibi videri possunt.

Deueniendo nunc ad alium requisitum
28 copulatiue cum vtilitate necessarium in locatione ad longum tempus bonorum Ecclesiæ, nempe solemnitatis, omitto quod de iure ciuili, requireretur subhastatio *Auth. hoc ius porrectum C. de sacros. Eccles.* quia de iure Canonico, quod seruari debet in hoc proposito, vt supra dictum est in principio huius Capit. ea non est necessaria, vt docet *Bald. in dicta Auth. hoc ius porrectum nu.* 15. *C. de Sacros. Eccles. Gennen. in praxi Archiep.*
29 *cap.* 89. *num.* 9. idque non obstante, quod dicta auth. fuerit apposita à Gratiano in volumine Decretorum sub *cap. ea enim* 10. *quæst.* 2. quia non eam posuit ad necessitatem, sed ad ostendendum affectum Principum erga Ecclesiam, & quatenus necessitatem inducere voluisset, vtique non potuisset, vt post alios tradit *Donat. de regular.*
30 *tom.* 1. *tract.* 14. *quæst.* 7. *num.* 2. de iure Canonico antiquo quatuor requirebantur, videlicet auctoritas Prælati, tractatus præcedens, consensus Capituli, & subscriptio singulorum, saltem per Notarium, vt post plures, quos citat tradit. *Quarant. in summ. Bullar. verb. alienatio rerum Eccles. num.* 3. *ad fin. vers. solemnitas, & Corrad. in praxi dispen. lib.* 9. *cap.* 1. *num.* 20. *pariter ad fin. vers. solemnitas*.

Verum de his quoque non opus est loqui vlterius, quia hodie ex dispositione di-
31 *ctæ extrav. ambitiosæ* non potest fieri locatio rerum Ecclesiæ vltra triennium sine beneplacito Apostolico, & beneplacitum Apostolicum operatur, vt alia solemnitas non sit necessaria *Abb. cons.* 41. *num.* 3. *lib.* 1. *Dec. cons.* 341. *num.* 12. *circa med. vers. & quando concessio Roland. cons.* 96. *num.* 21. *& seqq. lib.* 1. *Capic. decis.* 16. *num.* 1. *in fin & num.* 4. *vers. & omnis solemnitas Sperell. dec.* 154. *num.* 87. *Rot. decis.* 65. *num.* 1. *part.* 2. *divers. & coram Coccino decis.* 391. *num.* 2. & alibi passim. Beneplacitum enim est solemnitas, quæ alias offuscat, & cessare facit, prout habemus etiam de iure Ciuili, quod vbi in contractu minoris interuenit auctoritas Principis, essent omnes aliæ solemnitates in eo requisitæ *l.* 2. *C. quando Decr. op. non est Simon. de decret. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 88. *Rot. decis.* 461. *num.* 13. *part.* 1. *recent.* itaut adhuc vera sit conclusio, quod alienatio rerum Ecclesiæ requirat copulatiue solemnitatem, & causam, sed solemnitas hodie est solius Beneplaciti, quod loco

co omnium solemnitatum deseruit, vt dicit *Rot. decis.* 590. *num.* 9. *part.* 6. *recent.* si
32 tamen Beneplacitum sit legitime impetratum,& executores in litteris dati legitimè processerint,ac formam sibi in litteris præscriptam seruauerint, vt declarant *Quarant. in summ. Bullar. d. ver. alienatio num.* 7. *ad fin. Duran. decis.* 250.*num.*8.*& seq.Rot.decis.* 336. *num.* 15. *&* 16. *part.* 10. *recent.* & si
33 non sit narratus contractus, & expressum eum fuisse factum cum solemnitatibus, & Papa dederit mandatum de confirmando cum clausula, *si ita est*, referendo se ad supplicationem, quia tunc earum defectus vitiaret *Ant.Ma. de Canib. in cons. impress. per Borgnin.part.*1.*dec.*46.*n.*407.*vers.quarto prædicta Quarant.d.ver. alienatio n.* 7. *post med. vers. secundo intellige.*
34 Verum quia confirmatio Principis tollit defectus iuris ciuilis, non autem iuris naturalis,vti consensus, vt post alios,inquit *Cort. iun. cons.* 240. *num.*28. dubitari potest an
35 beneplacitum Apostolicum suppleat consensum Capituli Ecclesiæ alienantis, & dicendum est non supplere *Quarant. d. verb. alienatio nu.* 7. *in princ. vers. non tamen supplet. & Donat. de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *nu.* 3. intelligendo si confirmatio non sit in forma specifica, narrato tali defectu, quia tunc illum suppleret, vt cum *Bonacc. dicit ibidem Donat.* & non habet difficultatem cum Papa sit Dominus, vel habeat absolutam administrationem bonorum, etiam Ecclesiarum inferiorum,vt dictum est supra *in princ. huius Cap.*
36 Non autem requiritur consensus Capituli,nisi respectu bonorum Ecclesiæ suæ *Quarant. dicto verbo alienatio num.* 7.Imo etiam si ageretur de bonis Ecclesiæ Cathedralis,
37 quæ essent de mensa Episcopi separata à mensa Capituli, quamuis de iure non possint alienari absque consensu Capituli, cuius interest, ne possessiones, & bona Ecclesiæ alienentur adhuc, quia talis consensus respicit potiùs solemnitatem,quam substantiam,hoc casu alienatio si concurrat euidens vtilitas, & solemnitas Beneplaciti sustinetur absque eo, vt sequendo aliam Decisionem antiquam coram Cotta, censuit *Rota coram Seraphin. decis.* 443. *num.*4.*&* 5.quod est notandum, quia hodie *tit. de his, qua*
38 *fiunt à Prælat. sine cons. Capit.* recessit ab Aula, nam Episcopi omnia faciunt sine cõsensu Capituli, vt inquit *Lambertin. de iur. patr. lib.* 2.*part.* 3. *art.* 4. *quæst.* 1. *num.* 1. *in fin.*

Et magis de plano procedit dicta opinio
39 stante in litteris Apostolicis clausula *supplentes* &c. per eam enim tollitur omnis defectus iuris positiui, & signanter prædictus, quod Capitulum non consenserit, vt tradit *Alex. cons.* 79. *num.* 7. *lib.* 1. *Abb. cons.* 62. *col. vlt. vers. item Papa lib.* 1. *Menoch. cons.* 114. *num.* 33. *& cons.* 747. *num.* 7. *Rot. dec.* 590. *num.* 10. *part.* 5. *recent.*

Solet tamen in litteris alienationis bo-
40 norum Ecclesiæ Cathedralis etiam de mẽsa Episcopi separata à mensa Capituli apponi clausula *vocato Capitulo*, vt videre est *in decis.* 628. *num.* 2. *part.* 3. *recent.* vbi Rota censuit, quod seclusa etiam tali clausula, executores litterarum debeant Capitulum citare, de quo dixi supra *in §. præcedenti numer.* 30.

Præterea non sufficit Beneplacitum in forma communi,si adsit aliquod pactum in instrumento conuentum, quod sit contra ius, & non sit specialiter narratum Ponti-
41 fici, absque enim speciali expressione,Papa non censetur comprehendere ea, quæ sunt contra iuris dispositionem *Alex. cons.*59. *nu.* 9.*lib.* 1. *Roman. cons.* 327. *num.* 7. & post eos in his terminis *Corrad. in praxi dispens. part.* 9. *cap.* 5. *num* 65.

Quod tamen modificandum est, vt pro-
42 cedat si tale pactum tangat interesse Ecclesiæ, alias enim si tangeret interesse solius Prælati,vel versaretur circa id, de quo Prælatus alienans posset libere disponere,vti si versaretur circa fructus ad eum spectantes tantum, tunc de eo nulla esset necessaria specialis mentio in beneplacito *Rota coram Coccin. decis.* 391. *num.* 4. *&* 5. & quæ pacta & qualitates sint narrandæ, vide etiam in præcedenti §. *à n.*46.

Denique Beneplacitum restringitur ad
43 limites contractus, & vltra illos non egreditur, nec tribuit aliquod ius partibus vltra id, quod ex contractu valido resultet *Abb. in cap.* 1. *num.* 6. *& cap. examinata nu.* 3. *&* 6. *de confirm. vtil. vel inutil. Faris. cons.* 23. *num.* 8. *lib.* 1. *Caual. decis.* 385. *num.* 1. *Duran. decis.* 146. *num.* 6. *& seq.* & vbi re-
44 ferat se ad instrumentum, vel supponat locationem factam, & relatum non exhibeatur, vel suppositum non iustificetur inane prorsus erit, & nihil operabitur *cap.* 2. *de rescript. Gonz. ad reg.* 8. *Cancell. in annot. super nullit. num.*228. *& seq. decis.* 498. *nu.* 2. *part.* 4. *& decis.* 171. *num.* 5. *& seq. part.* 4. *tom.* 2. *recent.* & plenè in vna Calagaritana Decimarum S. Asceutij, *&* Daualillo 17. Aprilis 1654. §. *vltra quod coram Reuerendissimo Zarate, quæ est in eius impressis decis.* 53. *num.* 38.

Be-

## Beneplacitum Apostolicum quando præsumitur.

### SVMMARIVM.

1 *Beneplaciti Apostolici presumptio sublata fuit per constitutionem Vrbani Octaui super preseruatione iurium Ecclesiæ.*

2 *Non tamen tollit d. constitutio immemorabilem nec centenariam.*

3 *Centenaria preseruata per dictam Constitutionem non est necesse, quod fuerit completa antequam Constitutio ederetur.*

4 *Factum captum ante Constitutionem, & expectans complementum postea in ea comprahenditur.*

5 *Statutum loquens de præscriptione comprehendit captam antequam ederetur, & postea completam.*

6 *Decretum irritans restringitur ad terminos constitutionis, cui est adiectum, & recipit omnes eius conditiones.*

7 *Centenaria præscriptio dicitur completa etiamsi deficiant duo, vel tres, aut etiam quatuor anni.*

8 *Constitutio Vrbani Octaui super preseruatione iurium Ecclesiæ non procedit, quando vna Ecclesia locat alteri.*

9 *Prædicta constitutio non habet locum in Regno Polonia.*

10 *Beneplacitum Apostolicum cessante Constitutione Vrbani Octaui presumitur per lapsum triginta annorum.*

11 *Decl. in d. tempore non computandum tempus litis.*

12 *Tempus vitæ Prelati, qui alienauit rem Ecclesiæ non est computandum in prescriptione aduersus eam.*

13 *Secus autem in tempore ad inducendam præsumptionem beneplaciti.*

14 *Beneplacitum, vt præsumatur non solum requiritur tempus, sed etiam obseruantia contractus, quæ plene probanda est.*

15 *Obseruantiã ad excludendam sufficiunt molestationes extraiudiciales.*

16 *Decl. non sufficere protestationes clandestinas.*

17 *Lis capta, & non prosec ta si potest inseruire pro molestatione extraiudiciali impedit præsumptionem Beneplaciti.*

18 *Obseruantia ad inducendam præsumptionem Beneplaciti si adsit, aliquod pactum valens contractum annullare, probanda est in specie respectu illius.*

19 *Beneplacitum stante lapsu temporis, & obseruantia præsumitur siue sit enunciatum in instrumento siue non.*

20 *Et presumitur etiamsi in instrumento sit reseruatum.*

21 *Beneplacitum, quando intrat eius præsumptio presumitur tale, quale necesse est, vt valeat.*

22 *Et presumitur etiam vtilitas, & alia necessaria ad validitatem.*

23 *Beneplaciti presumptio non procedit vbi apparet Beneplacitum inualidum.*

24 *Beneplacitum Papæ non præsumitur si appareat adhibitum Beneplacitum alterius inferioris.*

25 *Decl. procedere si dictum Beneplacitum inferioris, vel inualidum appareat ex facie instrumenti, vel producatur ab eo, qui alienationem tuetur, secus si ab impugnante.*

26 *Beneplaciti Apostolici præsumptio cessat in pluribus casibus relatiue.*

### CAPVT XIV. §. 11.

1 SVperfluum videbatur, quærere de pre-
sumptione beneplaciti Apostolici, nam
de anno 1641. Sa. me. Vrbanus VIII. edi-
dit Constitutionem super præseruatione iu-
rium Sedis Apostolicæ, & inferiorum Eccle-
siarum, per quam talem præsumptionem
protsus sublatam esse, dixit *Rot. cor. Reyas*
*decis. 402. num. 7. decis. 119. num. 51 part.*
*10. rec.*
2 Verum dictæ decisiones non intelligi de-
bent generaliter, & absolute; sed in suis
casibus, nam in primis dicta Constitutio, quæ
habetur inter impressas dicti Pontificis in
157. non tollit immemorabilem, nec cente-
nariam, imo eas expræsse præseruat, vt
videre est *in §. non intendimus autem* & ani-
maduertit *Rot. decis. 398. num. 4. part.*
*12. rec.*
Et circa dictam centenariam in quadam
3 causa dubitatum fuit, an intelligeretur de
centenaria completa, ita vt non posset in
ea computari tempus elapsum post dictam
Constitutionem, & pro affirmatiua adduce-
batur quædam decisio Rotæ in vna *Roma-*
*na deuolutionis Palatij 18. Iun. 1657. §. quia*
*ponderatum cor. Reuerendissimo Albergato* &
addebatur ratio, quod per superuenientiam
dictæ Constitutionis interrumpta fuerit om-
nis præscriptio, eo quia constituerit in ma-
la fide possessorem, imò & irritauerit quam-
cumq; possessionem bonorũ Ecclesiasticorũ
absque beneplacito detentorum. Verum
ego defendi contrarium, & obtinui; dice-
bam enim, quod factum captum ante ædi-
4 tam Constitutionem expectans suum com-
plementum postea compræhenditur in ea
*Felin. in cap. fin. num. 11. de constit. Menoc.*
*cons. 461. num. 33. & seq.* & in specie de
5 statuto loquente de præscriptione, quod
intelligi debeat de capta antequam edere-
tur, & postea completa *Laur. dec. Auenion.*
*86. num. 1. Seraph. decis. 920. num. 1.* nec
obstare Decretum irritans, quia licet irri-
tet possessionem, & obseruantiam contrariã
tamen, non potest irritare centenariã in ipsa
6 Cõstitutione in qua est appositum præserua-
tam, cum ad eiusdem terminos restringi, &
omnes eius conditiones recipere debeat
*But. decis. 1. num. 2. & decis. 301. num. 3.*
*lib. 1. cum alys adduct. per Gonzal. ad reg. 8.*
*glos. 67. num. 55.* Minusque obstare prædi-
ctam decisionem in *Romana deuolutionis Pa-*
*latij*, quia in ea dicitur centenariam ibi cõ-
pletam fuisse ante æditam Constitutionem,
sed non firmatur hoc esse necessarium, &

hæc

hæc eadem opinio fuit postea approbata à
S. Rota in pluribus decisionibus etiam post
hæc scripta emanatis, & signanter *in Romana domus 30. Maij 1672. §. idque non obstante cor. R.P.D. meo Emerix, & in Romana domus in Burgo 28. Iun. 1669. §. nec obstat, quod solitum cor. Eminentissimo Carpineo, & 20. Februarij 1673. §. nec præsumptum cor. R.P.D. Burlemont. & in Romana Canonum 18. Iunij 1674. §. Absque eo cor. R.P.D. Vicecomite*.

Fuit etiam oppositum in causa prædicta,
quod computato tempore post editam Con-
stitutionem vsque ad diem motæ litis, cen-
7 tenaria non aderat, quia deficiebant duo
anni circiter, sed & hoc obiectum non re-
leuare ostendi, dicendo defectum duorum
annorum esse modicum respectu centena-
riæ, & ideo non attendendum *Paris. cons. 32. num. 6. lib. 3. Lotter. de Benefic. lib. 2. quæst. 7. num. 63. Merlin. decis. 45. num. 4. & decis. 60. num. 6. & decis. 164. num. 11.* vbi de quatuor annis *Burat. decis. 142. nu. 9. & ibi Add. & decis. 875. num. 4.* vbi de annis tribus *Rot. decis. 509. num. 1.* vbi de annis quatuor *part. 5. rec.*

8 Præterea dicta Constitutio quandoque
non habet locum, vt signanter si vna Eccle-
sia locasset alteri Ecclesiæ, vt declarauit
*Rot. coram Dunoz. Iun. decis. 713. num. 10. in Pamplonen. iurium Parochialium 19. Ianuar. 1663. §. non vrget cor. Reuerendissimo D. meo Beuilaqua, quæ est decis. 10. part. 14. rec. & in in Romana census 13. Iunij 1663. §. hinc neque applicatur cor. Reuerendissimo*
9 *Domino meo Friolo*, nec extenditur ad
vniuersum orbem, nam non habere locum
in Regno Poloniæ, habetur *in decis. 200. nu. 15. vers. nec obstat constitutio part. 10. rec.* vbi quod fuit declaratum à Sac. Congregatione Concilij, ad quam fuit remissa petitio declarationis à Papa *& decis. 474. num. 10. & 11. cor. Bichio*.

Vnde non omnino inutile erit annotare
10 de præsumptione dicti Beneplaciti, quod
seclusa Constitutione prædicta illud præsu-
mitur per lapsum triginta annorum, vt fir-
matur per *Ciarlin. controu. 39. num. 4. & Rot. decis. 21. num. 9. part. 4. to. 2. & decis. 32. num. 3. part. 6. rec.* per lapsum enim tanti temporis concurrente obseruantia contractus omnia præsumuntur solemniter acta *Caualer. decis. 575. num. 11. Rota dec. 537. num. 4. part. 2. decis. 212. nu. 12. part. 5. & decis. 175. num. 13. part. 8. rec.*

Circa tamen præfatum tempus aduerten-
11 dum est, non computari in eo spatium li-
tis *Rot. dec. 168. num. 5. in fin. part. 4. & decis. 133. num. 13. part. 11. rec* & hoc est clarum,
at non ita, quoad tempus vitæ Prælati, qui
12 alienauit, nam licet, & illud subducen-
dum esse dicat *Rot. dec. 336. num. 29. part. 10. rec. & cor. Bichio dec. 442. num. 16.* tamen hoc
13 procedit in præscriptione aduersus Eccle-
siam, in quibus terminis loquuntur omnes
decisiones, quæ ibi allegantur, & secus est
quoad istam præsumptionem Beneplaciti
*Rot. cor. Seraphin. decis. 127. num. 13. & in Rec. decis. 463. num. 8. part. 4.* & in alijs adductis *per Add. ad Gregor. decis. 354. nu. 19.* quidquid confundere videatur hos terminos *Merlin. decis. 702. num. 13. & seq. & num. 17.*

Et circa obseruantiam aduertendum re-
14 quiri plenam eius probationem, nec suffi-
cere, quod probetur præsumptiue *Lotter. de Benefic. lib. 2. quæst. 28. num. 91. Add. ad Gregor. dec. 354. num. 18. Rot. dec. 706. num. 10. part. 13. & decis. 133. num. 14. part.*
15 *11. rec.* ac ad eam excludendam sufficere
quascumque molestationes etiam extraiu-
diciales *Rot. cor. Merlino decis. 702. num. 33. & in Rec. decis. 57. num. 27. & decis. 202.*
16 *num. 9. part. 7.* licet secus esset si factæ tan-
tum fuissent protestationes clandestinæ abs-
que citatione partis *Seraph. decis. 1027. num. 10. & decis. 1085. num. 3.* vbi etiam di-
17 cit idem esse de lite cæpta, & non prosecu-
ta, sed in hac parte contrarium melius pro-
bare videntur *Merlin.* & aliæ decisiones su-
pra citatæ, quatenus talis lis inseruire sal-
tem possit pro molestatione extraiudiciali.

18 Aduertendum etiam, quod si adesset ali-
quod pactum valens contractum annullare,
& de validitate eiusdem pacti dubitare cō-
tingeret, probanda esset obseruantia ipsius
pacti in specie *Roland. cons. 80. num. 10. lib. 1. Surd. cons. 334. num. 26. Gregor. decis. 451. num. 7. Rot. in recent. dec. 39. num. 22. par. 8.*

19 Prædictis autem concurrentibus, proce-
dit presumptio Beneplaciti, siue in instru-
mento fuerit enunciatum, siue non quando
fuit facta alienatio *Ciarlin. contr. 39. num. 11. Put. decis. 355. num. 7. lib. 2. Rot. in Mediolanen. rescissionis permutationis coram Pamphilio penes Marchesan. part. 1. fol. 112. num. 3. & 4.* in qua datum fuerat mandatum ad illud obtinendum & in *rec. decis. 25. nu. 11. part. 6.*

20 Et siue in instrumento legatur reseruatum,
siue non *Giouagnon. cons. 27. num. 42. lib. 2. Add. ad Greg. decis. 343. num. 5. vers. quod procedit Ciarlin. d. contr. 39. num. 11. Rot. decis. 506. num. 3. vbi de communi part. 2. recent.*

Præ-

21 Præsumiturque Beneplacitum validum, ita vt si necesse sit concessum fuisse ex certa scientia, ita præsumatur *d. decis. 506. num.*
22 *4. part. 2. rec.* & præsumitur etiam vtilitas, & omnia alia necessaria ad validitatem, vt plenè firmat *Ciarlin. contr. 39. num. 4. Gregor. decis. 343. nu. 1. & ibi Adden. Mantic. decis. 101. num. 3. vers. quia vna præsumptio Dunozet. Iun. decis. 114. num. 1. & seq.*

23 Non tamen procederet præsumptio præfata si appareret de beneplacito inualido, tunc enim ex lapsu temporis validum non præsumitur *Paris. cons. 27. num. 119. lib. 1. Granet. cons. 134. num. 44. Marescot. var. cap. 13. num. 6. lib. 1. Rub. in suis singul. to. 2. part. 4. tit. de alienation. rer. Eccles. numer. 113.*

24 Prout etiam idem esse, si appareret adhibitum fuisse Beneplacitum Episcopi, vel alterius inferioris Papæ, quia & tunc diceretur obtentum beneplacitum inualidum, & cessaret præsumptio Beneplaciti Papæ validi *decis. 53. num. 2. part. 1. rec.* imo & quod vbi reseruatum fuerat Beneplacitum Generalis Religionis, & de Apostolico nihil fuerat dictum, appareret huius defectus, & cessaret dicta præsumptio dixit *Rot. in vna Lucana Emphitensis 10. Iannar. 1625. §. quia ex decursu cor. Pirouano.*

25 Sed hæc non procedunt si non appareat partes contraxisse cum Beneplacito inualido ex facie instrumenti, sed produceretur aliquod Beneplacitum inualidum ab impugnante alienationem, quia tunc non tollitur præsumptio alterius Beneplaciti validi ex diuturnitate temporis proueniens. *Rot. decis. 21. tit. de probat. cor. Crescen. & in alijs decis. relat. per Marescot. variar. cap. 13. nu. 8. lib. 1.* secus autem si produceretur beneplacitum inualidum ab eo, in quem facta fuit alienatio, & qui eam tuetur, quia tunc cessaret præsumptio validi, ea ratione, quia censetur eum produxisse meliorem titulum quam haberet *Duran. decis. 205. num. 16. & plene Rot. in recent. decis. 336. num. 30. part. 10.*

26 Cessare etiam dictam presumptionem in alijs quampluribus casibus contendunt Doctores, vt videri poterit signanter penes *Ciarlin. contr. 39.* vbi refert vndecim limitationes eiusdem præsumptionis singulasq; diligenter refellit, *& Marescot. var. cap. 13. lib. 1.* qui adiri poterunt à plura circa hanc præsumptionem volentibus, quia, cum vere hodie magna ex parte sublata fuerit ex supra relata Constit. Vrbana, predicta annotasse, satis videtur.

## De alijs prohibitionibus locationis bonorum Ecclesiæ alijsque eius nullitatibus vltra inductas per *extrau. Ambitiosa.*

### *SVMMARIVM.*

1 *Locatio bonorum Ecclesiæ cum solutionibus anticipatis est prohibita per Conc. Trident.*
2 *Ampl. vt talis locatio non valeat etiamsi sit facta ex indulto Apostolico.*
3 *Decl. ampliationem procedere si indultum sit tantum de locando non autem si sit de locando cum solutionibus anticipatis, & num. 6. & 7.*
4 *Derogatio est necessaria, quando Papa concedit aliquid aduersus Concilium Generale.*
5 *Lim. in Conc. Trident.*
8 *Locationes bonorum Ecclesiæ pro solutionibus anticipatis sunt nullæ in preiudicium successorum locantis non autem eius, & haredum.*
9 *Locatio bonorum Ecclesiæ pro solutionibus anticipatis si facta sit ex causa necessaria ipsius Ecclesiæ sustinetur.*
10 *Dicta locatio sicut non valet respectu successoris locantis ita nec respectu conductoris.*
11 *Iurisdictiones Ecclesiasticæ locari prohibentur.*
12 *Constitutio Pauli Quarti super alienatione bonorum Ecclesiæ fuit obrogata à Pio Quarto.*
13 *Prælati solent in receptione Prælaturæ iurare de non alienando, nec locando bona Ecclesiæ vltra triennium.*
14 *Iuramentum de non alienando bona Ecclesiæ presumitur prestitum à Prælatis.*
15 *Iuramentum de non alienando si sit simpliciter præstitum intelligitur in casu illicito, secus si sit de non alienando inconsulto Romano Pontifice.*
16 *Lim. vt non obliget in modicis neque in casu necessitatis, in quo adiri non possit Papa.*
17 *Iuramentum de non alienando operatur, quod alienans sit periurus non autem contractum esse nullum.*
18 *Bona Ecclesiæ non possunt locari alia locatione durante.*
19 *Decl. procedere si fiat locatio à Prælatis inferioribus non si à Papa.*
20 *Papa presumitur facere locationem anticipatam ex causa.*
21 *Bonorum Ecclesiæ locatio facta durante alia locatione est nulla si fiat de re particulari, secus si sit concessio vniuersalis.*
22 *Feudum non dum deuolutum, quando alteri concedi possit relatiue.*
23 *Bonorum Ecclesiæ locatio subiacet omnibus nullitatibus, quibus subiacent aliæ.*
24 *Cellerarius Monacorum non habet facultatem locandi bona.*
25 *Nullitas locationis vbi non reperitur censeri debet locatio valida.*
26 *Prohibitum, quod non reperitur censetur permissum.*

### CAPVT XIV. §. 12.

POst consideratam extrau. ambitiosæ restat videndum, quid vlterius prohibeat libe-
1 ram bonorum Ecclesiæ locationem, & primo se offert *Sac. Conc. Trid. quod in cap. 11. sess. 25. de reform.* prohibet locationes cum solu-

solutionibus anticipatis, quocumque priuilegio, aut indulto non obstante, dicens eas magnam Ecclesiæ Dei perniciem afferre, ac prohibet etiam in Romana Curia, vel extra eam huiusmodi locationes confirmari,
2 vnde eas nec quidem ex indulto Apostolico validas esse, dicit *Caroc. de loc. & cond. tit. de reb. Eccl. num. 73. vers. amplia*, quod
3 tamen intelligendum videtur de Indulto concedente simpliciter facultatem locandi, nam si expresse diceret pro anticipata solutione non obstante *Conc. Tridentino* sine dubio valeret locatio, imò etiam si diceret tantum pro anticipata solutione tot annorum, absque expressa derogatione Concilij, adhuc valeret, quia licet, quando Papa
4 concedit aliquid contrarians dispositioni Conciliorum Generalium, necessaria sit eorum derogatio specialis *cap. ex parte 3. §. cum autem de Cappell. Monac. Archidiac. in cap. 1. num. 2. vers. vel dic planius de constit. Cavaler. decis. 229. num. 3. & 4.* ramen se-
5 cus est respectu Tridentini, nam sufficit Papam contraria concedere eis, quæ in ipso disponuntur absque speciali derogatione, vt declarauit S.me. Pius V. in suo *mot. prop. relat. per Garz. de Benefic. part. 4. cap. 5. nu. 33. Rot. in rec. decis. 687. num. 24. part. 2. & decis. 71. num. 9. part. 6. rec.*
6 Verum, quia ratio huius differentiæ inter Concilium Trid. & alia generalia est, quia Concilium Tridentinum *in cap. 21. sess. 25. de refor.* declarat præseruare semper auctoritatem sedis Apostolicæ, vt aduertit *Rot. d. decis. 687. num. 24. part. 1. rec. & cor. Burat. decis. 452. num. 5. vers. & idem quando.* dubitari posse videbatur an id procedat respectu dicti decreti *in cap. 11.* de quo agimus attento, quod Concilium, ibi dicat, *quocumque indulto, aut priuilegio non obstante, nec huiusmodi locationes in Romana Curia, vel extra eam confirmentur*, quasi per hæc verba tollatur præseruatio auctoritatis Apostolicæ, sed vltra quod nullam de ea faciunt mentionem specialem, prout videtur necessarium, adhuc verba præfata possunt intelligi de priuilegijs antea concessis generaliter loquentibus, quæcumque sint, non autem si loquantur in specie de anticipata solutione, & sic quod noluerit Concilium ligare manus Papæ in futurum, prout suæ intentionis esse postea declarauit in dicto subsequenti *cap. 21. eadem sess. & tit.* vbi expresse habetur ita sensisse in omnibus, & singulis decretis, sub quibuscumque clausulis, & verbis.
7 Et ita seruari in praxi deduci videtur ex late traditis per *Corrad. in praxi dispensat. Apost. lib. 9. cap. 7. num. 25. & 26. vers. ecce igitur.* vbi inquit, quod summus Pontifex quandoque hanc licentiam concedit non obstante dicto Concilio aduersus, cuius decretum ad sui libitum disponit, & subsequenter addit fieri in literis mentionem de anticipata solutione in specie, nihil autem dicit de derogatione dicti Concilij.
8 Verum tales locationes declarantur nullæ in præiudicium successorum tantum, ibi, *nullatenus in præiudicium successorum validæ intelligantur*, vnde dicendum est non ita esse respectu locantium, sed valere, quoad eos *Ricc. resol. 108. num. 1. part. 1.* ex quo infertur, quod si locans resignet in tempore, quo locatio durat, & resignatarius nolit ei stare, teneatur ipse locans refundere pensionem anticipate perceptam, & si moriatur teneatur hæres vt tradit *Caroc. de loc. & cond. tit. de reb. Eccl. num. 75. & 76.*
9 Et quatenus fieret locatio ex causa necessaria, puta pro reficienda cũ pensione Ecclesia minante ruinam, & aliunde refici non valente, sustineretur, quia non posset dici in præiudicium successorum facta, dum, & ipsi Ecclesiam reficere ex redditibus fuissent obligati *Barbos. in d. cap. 11. num. 3.*
10 Sicut autem successor stare non tenetur locationi modo prædicto factæ, ita nec tenebitur Conductor iuxta *decis. Surd. 52. per tot. Ciarlin. contr. 93. num. 13. & in his term. Caroc. d. tit. de reb. Eccl. num. 78.*
11 Vlterius prohibet *Conc. eodem cap. 11. sess. 25. de reform.* locare iurisdictiones Ecclesiasticas, seu facultates nominandi, & deputandi Vicarios, de qua prohibitione dictum est *sup. in cap. 11. num. 31.*
12 Secundo loco se offert quædam Constitutio Pauli IV. quæ habetur in Bullario nouo inter Constitutiones eiusdem Bulla 2. in qua pariter aliquid additum legitur vltra contenta *in d. extrau. ambitiosæ.*

Verum de tali Constitutione superfluum est loqui, seu tantum hoc satis est dicere, quod Pius Quartus, quia plurium litium causa erat, illam pænitus abrogauit, & ad viam iuris reduxit, vt alijs adductis *dicit Ciarlin. contr. 39. num. 37.* & videre est in Bullario iter Bullas eiudem la 11.
13 Tertio se offert iuramentum, quod Prælati omnes maiores, præsertim recipientes Prælaturas à Papa præstare solent in earum receptione, de non alienando, nec locando bona Ecclesiæ vltra triennium inconsulto summo Pontifice, & prout latiùs habetur in formula talis iuramenti *in Pontificali fol. 81. & 120. & penes Quarant. in sum. Bullar. ver. alienatio num. 6. & Filinc. in suis tractat. moral.*

ral. tract. 44. de alienat. rer. Eccl. cap. 1. n. 13.
14 quod iuramentum eum præstari soleat, & debeat quamuis actualiter non præstetur, adhuc præstitum præsumitur secundum *Nauar in tit. de alienat. rer. Eccl. num. 12.* quem refert, & sequitur *Filiucc. d. cap. 1. num. 13.* ea ratione, quia ea, quæ fieri solent, & debent, facta esse creduntur *l. vlt. C. de fideiussor.*
15 Verum dubitatur, an hoc iuramentum operetur tantum in casibus, in quibus de iure bona non possunt locari, vel etiam, in quibus de iure, & secundum *d. extrau. ambitiosæ* licita est locatio absque Beneplacito, & respondetur cum hac distinctione, quod si iuratum sit simpliciter non alienare, tunc intelligatur in casu illicito tantum, si vero iuratum sit non alienare inconsulto Papa, vel sine licentia Papæ, & tunc intelligatur etiam in casu alias licito, & permisso, vt docuit *Abb. in cap. vt supra num. 15. post med. vers. aut res non est modica* vbi ita conciliat iura, & doctores antiq. *de reb. Eccles. alien. vel non & in cap. vlt. num. 3. & seq. de Eccles. ed. f.* & est communis opinio, vt testatur *Molin. de contract. quæst. 468. num. 8. prope med.* vnde cum formula solita iuramenti sit concepta, secundo modo sequitur, vt obliget ad requirentur consensum, etiam vbi extrauagans illum non requirit de rigore licet secus sit attenta praxi, vt dicit *Filiucc. d. tract. 44. cap. 1. num. 16.*
16 Et quatenus iuramentum obliget etiam in casibus à iure permissis, limitatur, vt non procedat in modicis, vt docet idem *Abb. in d. cap. vt supra num. 15. in princ.* & dictum
17 est supra *in §. 3. num. 4. hoc cap.* Prout etiam non procedit in casu necessitatis si nequeat aditi sum. Pontifex *Abb. in d. cap. vlt. num. 8. de Eccles. adif. Molin. de contract. quæst. 468. num. 8. ad fin.* & generaliter tale iuramentum de se inspectum operatur alienantem contra eius formam fieri periurum, at non operatur nullitatem alienationis, vt firmant *Molin. de contract. d. disp. 468. nu. 8.* & late *Filiucc. d. tract. 44. cap. 1. num. 17.* & conferunt late tradita *per Soccin. Iun. cons. 44. num. 23. & seqq. lib. 2.*
18 Quarto obstat validitati locationis si fiat à Prælato, seu alio Rectore Ecclesiæ, locatione alia durante, quia non valet, duabus præcipuis rationibus, vna, quia non potest sciri valor rei de tempore in quod collata est locatio, vt dignoscatur, an sit vtilis contractus, cum valor tempore mutetur, altera, quia collata in tempus, quo fortè non poterit fieri à faciente, cum possit morte præueniri, vel ad aliam Ecclesiam transferri, prout considerat *Rebuff. in l. Neratius 85. prope fin. vers. item anno ff. de verb. sign. Caroce. de locat. tit. de reb. Eccles. loc. conclus. 26.* & loquendo de renouatione inuestituræ bonorum emphiteuticorum plenè firmat *Coccin. decis. 2264. num. 32. & 33.* vbi dicit, quod hoc anticipare inuestiturā nihil aliud est quam supplantare summum Pontificem præuenire volentem, vel Successorem *Rot. decis. 121. num. 16. part. 7. & decis. 166. nu. 13. part. 11. rec.* & comprobatur conclusio vltra prædicta apertis iuribus de concessione, seu renouatione feudi, loquentibus nempè *in cap. 1. vbi glos. in ver. Archiepiscopus ante med. vers. & est notandum qui success. feud. dar. tenean. cap. 1. §. moribus vers. secus est in ecclesiasticis si de feud. def. fit controu. inter. dom. & agnat. cap. 1. vers. vbi vero de cleric. qui inuestit. facit.* & latè *Rosental. de feud. cap. 6. conclus. 16. num. 2.*
19 Declaratur tamen conclusio ista, & limitatur, vt procedat in Prælatis inferioribus non autem in Papa, quia de solis Prælatis inferioribus loquuntur dd. iura, & quamuis *d. glos. in cap. 1. qui success. Feud. dar. tenean.* adducat rationem, quæ conuenire videatur etiam ipsi Papæ, & Imperatori, ex quo nihil habent à Prædecessore, & quo ad Imperatorem extendunt expresse conclusionem ibi *Praepos. col. 2. vers. in glos. fin. Afflict. num. 94. & Martin. lauden. num. 15. quos refert Scrader. de Feud. part. 3. cap. 2. n. 25.* tamen ratio diuersitatis, quoad Papam, & Prælatum inferiorem maxima est, quia
20 in Prælato inferiori non præsumitur causa alienandi feudum nondum apertum, secus autem in Papa *Gabr. cons. 83. num. 22. & 53. lib. 1.* qua stante possunt Successores etiā non hæredes obligari *cap. Albate sane de re iudic. in 6. Bald. cons. 159. lib. 3.* vnde tenentur Successores Papæ ex dicta præsumpta ratione concessionem licet præuentiuam approbare, vt plene firmatur *in decis. 664. num. 13. part. 2. rec.* vbi, & quod si dictæ præsumptioni addatur iustificatio causæ, nihil erit dubitandum de potestate, & quod causa iustificabatur in casu illo, quia constabat de meritis familiæ inuestitæ erga Sedem Apostolicam, & de solutione certæ summæ, & augumento canonis, quæ omnia probant versionem contractus in vtilitatem Sedis Apostolicæ, quæ nunquam moritur, & faciunt cessare dictum glosæ præfatæ, quam procedere tantum in gratiosa concessione, secus si sapiat contractum, & concurrant benemerita declarant *Afflict. in d. cap. 1. num. 52. Bursat. cons. 30. num. 50.* & alij quos Rota ibi allegat, quibus addi possunt

possunt ad comprobationem huius limitationis, quæ dicam infra *Cap. 60.* de successore, quando teneatur stare locationi in casu 14. *ad fin.*

21 Secundo declaratur eadem conclusio, & limitatur, vt procedat si loccur, seu fiat inuestitura de re particulari nondum vacante, secus autem si fiat concessio aliqua vniuersalis, in qua veniant etiam feudum, nondum apertum, quia hic est effectus causæ vniuersalis, vt, remoto impedimento concessionum, trahat ad se omnes partes sub se compræhensas, tanquam incrementa, & accessiones, & sic cedat validitati concessionis generalis, quod si concessum esset de se non valeret, vt ex pluribus late formatur in dicta *decis. 664. num. 14. part. 2. rec.*

22 Cæterum si quæras, an regulariter feudum, nondum apertum, possit alteri concedi adeas *Marescot. var. resol. lib. 1. cap. 39.* vbi in principio dicit tenendam affirmatiuam pro regula, eamque postea multipliciter ampliat, & limitat *& sub num. 19. & seq.* loquitur in specie de Ecclesiasticis.

23 Postremo vbi prædictæ omnes prohibitiones locationis rerum Ecclesiæ, eiusque nullitates deficerent, adhuc ea redargui poterit generaliter de omnibus nullitatibus, de quibus redargui possunt aliæ locationes, de quibus suis locis dicetur, vnde etiam locatio ad triennium redargui poterit de nullitate ex defectu potestatis eius qui il-
24 lam fecit, puta si locatio rei Monasterij facta esset à Cellerario, & non doceretur eum habere talem potestatem, quia Officium Cellerarij eam non tribuit, locatio esset ex defectu potestatis nulla, vt consideraruut aliqui ex Dominis de Rota in vna Tiburtina locationis coram Millino impressa *per Marchesan. to. 1. fol. 106. num. 5.*
25 vbi vero non inueniatur nullitas, de qua locatio redargui valeat, censeri debebit valida iuxta tradita per *Surd. dec. 212. n. 15.*
26 quod enim non reperitur prohibitum censetur permissum *Ancar. cons. 243. nu. 2. Alex. cons. 57. num. 2. lib. 1.*

## De operibus, quæ locari possint, & quomodo.

*S V M M A R I V M.*

1 *Opera hominum etiam liberorum locari possunt.*
2 *Seruitus perpetua, seu ad vitam non potest libero homini imponi.*
3 *Opera possunt locari, in perpetuum, seu ad vitam.*
4 *Operas suas locans ad vitam, potest se liberare soluendo interesse, vel seruiendo per substitutum.*
5 *Opera infantium, & defecta senectutis hominum locari non possunt.*
6 *Opera infantium si locentur etiam pro tempore post infantiam, valet locatio pro eo.*
7 *Operum locatio non expirat, ex quo locans ita infenescat, vt eius opera nulla sint.*
8 *Facta quedam locari non possunt.*
9 *Manumissio locari non potest.*
10 *Facta illa, quæ sunt meri facti locari possunt.*
11 *Facta, quæ habent admixtum ius, si sunt momentanea locari non possunt, si successiua possunt.*
12 *Opera ad quas tenemur obligatione iustitiæ locari non possunt.*
13 *Testimonium veritatis faciendum est gratis.*
14 *Decl. vt non possit accipi aliquid pro ipsa depositione veritatis, secus pro impensis, & incomodis.*
15 *Inuentor rei alienæ tenetur eam Domino restituere.*
16 *Ampl. vt si dominum reperire non possit, adhuc ei restituere debeat dando pauperibus pro eo.*
17 *Decl. vt si sit pauper possit elemosinam sibi facere.*
18 *Inuentor rei alienæ non potest pro restitutione aliquid petere, sed potest à sponte dante accipere.*
19 *Opera pro inueniendis rebus perditis locari possunt.*
20 *Operarum in inueniendis rebus perditis præstitarum merces peti potest absque præcedenti earum locatione.*
21 *Decl. procedere si sint impensæ operæ, secus si res casu absque vllo labore reporta fuit.*
22 *Defendere proximum ab iniurijs hostium quilibet tenetur.*
23 *Merces pro defensione proximi recipi non potest.*
24 *Contrarium.*
25 *Declara, vt merces recipi non possit à defendente, qui est in potestate.*
26 *Decl. 2. non posse pro dicta defensione aliquid peti, sed potest à sponte dante recipi.*
27 *Episcopus, & eius Notarius non possunt quidquam petere ab ordinandis, sed postea sponte data recipere valent.*
28 *Decl. 3. vt qui potest proximum liberare absque suo damno notabili non valeat ad hoc locare operas suas.*
29 *Clerici possunt locare operas quas tanquam Clerici faciunt in Ecclesijs.*
30 *Declara procedere tantum in Clericis pauperibus.*
31 *Contrarium verius, & num. 40.*
32 *Opera spirituales, & sancta locari possunt.*
33 *Decl. procedere in laboribus, qui fiunt circa opera, sacra, & in operibus, quæ non sunt necessaria simpliciter in sacris, ac si ad ipsa sacra non habeatur intentio.*
34 *Sacerdos potest locare operas suas, ad sacrificandum in tali Altari, vel tali hora.*
35 *Opera celebrationis Missarum, vel aliorum sacrorum locari non possunt.*
36 *Decl. vt non possit locari opus operatum, sed possit recipi aliquid ad sui sustentationem.*
37 *Ampl. vt possit desuper pactum fieri.*
38 *Pactum non mutat naturam actus, super quo interponitur.*
39 *Pactum recipiendi aliquid pro celebratione Missarum vltra alias rationes sustinetur etiam ex quo paciscens priuat se sua libertate aliud faciendi.*
41 *Lim. vt non valeat dictum pactum si factum ex auaritia, vel alia circumstantia damnabili.*
42 *Clericus diues paciscens de recipiendo aliquod pro sacrificio, non propterea censetur facere ex auaritia.*

43 *Predicatio verbi Dei est opus spirituale.*
44 *Predicator non potest velle mercedem predicationis, nec laborum pro ea necessariorum.*
45 *Potest tamen aliquid petere pro alimentis, ac mercedem pro laboribus ipsi predicationi necessario nō iunctis.*
46 *Predicator, an licite possit petere suggestum, vbi pinguior recognitio datur.*
47 *Sacerdos non potest, quid magis pretendere ratione functionis sacra magis solemniter facta, vti ratione Missa cantata.*
48 *Cantores, & Sonatores ad ornandum diuinum officium non exercent actionem spiritualem, & mercedem recipere possunt.*
49 *Diaconus, & Subdiaconus in celebratione Missa solemnis conentes solum stipendium sustentationis recipere possunt.*
50 *Clericus inseruiens Missa, quod stipendium recipere valeat.*
51 *Opera praua locari non possunt.*
52 *Decl. procedere in eis, qua non solùm sunt male, sed etiam punibiles in foro externo, & num.62.*
53 *Lenocinium locari non potest.*
54 *Operarum punibilium merces, licet peti non possit, tamen si soluatur repeti non potest.*
55 *Rei conuenta melior debet esse conditio.*
56 *Meretrix potest locare operas suas in exercendis actis venereis.*
57 *Meretrix non precedente pacto, non habet actionem pro mercede suarum operarum.*
58 *Contrarium est magis receptum.*
59 *Mulier, qua non est publica meretrix, non potest petere mercedem fornicationis.*
60 *Decl. procedere cessante expressa locatione, secus autem ea interueniente.*
61 *Vir non potest petere mercedem fornicationis à muliere etiam sponte pacto.*
63 *Clericus accedens ad meretrices non potest compelli soluere mercedem etiam conuentam.*
64 *Mulier, qua locauit operas suas in venereis, antequam eas prestiterit, non potest agere pro adimplemento contractus.*
65 *Fides data in malis non est necessario seruanda.*
66 *Assassinium locari non potest.*
67 *Opera quadam propter excellentiam locari non possunt.*
68 *Mensarum opera locationis nomen non admittunt.*
69 *Aduocati, & alij iuris professores mercedem in iudicio petere non possunt.*
70 *Aduocatorum honorario prestari debent ante prestitas operas. quod secus est in mercede aliarum operarū.*
71 *Aduocati impedit operas suas prestare honorarium non restituunt.*
72 *Aduocatorum, & similium opera non locantur.*
73 *Doctor non valet locare operas suas scolari.*
74 *Assessor non locat operas suas Iudici.*
75 *Medicus non locat operas suas agroto.*
76 *Decl. predicta in locatione proprie, sed improprie, quandoque locare predicti dicuntur.*

## CAPVT XV.

OPeras hominum etiam liberorum lo-
1 cari, & conduci posse nulli dubium
est, sunt enim *text. apert. in l. qui operas, &*
*l. qui mercedem ff. locat. l. opera ff. de oper. libert. l. stipulationes non diuiduntur in princip.*
*vers. item operas l. in stipulationibus §. operarum stipulatio ff. de verb. obligat.*
Et quamuis hoc videretur intelligendū
2 de locatione ad tempus, non autem de per-
petua, seù ad vitam locatoris, quia hæc
imponeret quamdam seruitutem homini li-
bero, quæ imponi non valet ad *l. Titia cen-*
*tum 71. §. Titio centum il 2. ff. de condit. &*
*dem. Rot. decis. 12. num. 16. & decis. 270. nu-*
*mer. 12. par. 8. recent.* tamen verius est posse
3 etiam locari in perpetuum, seù ad vitam,
nec locans inijcit sibi vinculum perpetuæ
seruitutis, quia potest se liberare soluendo
4 interesse, vel seruiendo per substitutum, vt
alijs plenè cumulatis firmat, & communem
dicit *Bursatt. cons. 204. num. 22. & sequen.* &
eum sequitur *Maz. de loc. & conduct. cap. 4.*
*de reb. qua loc. poss. num. 10.* & communem
etiam dicit *Coler. de process. exec. par. 1. cap. 9*
*num. 27. Viu. opin. 466.*
5 Infantis tamen, & defectæ senectutis ho-
minis operæ locari nequeunt, quia horum
operæ nullæ sunt *l. arboribus 13. §. de illo ff.*
6 *de vsufr.* si tamen respectu infantis fiat lo-
catio, quæ extendatur etiam ad tempus
post infantiam, pro eo valebit, quia tunc
eius vsus esse incipit *l. si infantis 61. ff. de*
7 *vsufr.* & respectu defectæ senectutis homi-
nis si facta locatio, dum operari valebat, &
ea durante, ita insenuerit, non propterea
expirabit, sed durabit, prout durare vsum-
fructum est *text. in d. l. arboribus §. de illo.*
8 Sunt etiam quædam facta, quæ locari non
possunt, vt habetur in *l. naturalis 5. §. cum*
*do ff. de praescr. verb.* sed istorum factorum
9 vnicum exemplum affert ibi I. C. de ma-
numisione, quod, & vnicum refert etiam
*gloss. in l. 1. verb. honorarium ff. si mens. fals.*
10 *mod. dix.* Verum dicendum, quod quæ-
dam sunt meri facti, vt ire Romam, por-
tare libros, & similia. & hæc possunt loca-
ri, *vt l. qui operas, & l. opus ff. loc.* quædam
11 sunt facti, quibus est admixtum ius, &
ista, aut sunt momentanea, vt manumitte-
re, vendere, Testamentum facere, & simi-
lia, & locari non possunt, vt in *d. l. natu-*
*ralis §. cum do*, aut habent factum succes-
siuum, vt agere pro me in Iudicio, & ista
possunt locari, vt in eadem *l. naturalis §.*
*sed si facio*, & ita distinguendo *docet Bart. in*
*d. §. at cum do nu. 1.*
12 Sunt, & quædam ad quæ, quis tenetur
obligatione legali, & iustitiæ, quæ prop-
terea locari non possunt, cum mercedem
pro illis accipere non liceat *glos. in l. in eos,*
& ibidem *Bart. ff. de tutel. & in cap. ab omni*
*ver. gratis de vit. & honestat. cleric. D. Lan-*
*franch. Zacch. de Salario quaest. 86. num. 2.*

In-

13 Inter ista est testimonium veritatis ferre, ad quod quilibet tenetur, ac ideò omnino gratis, & absque vlla recognitione faciendum est, & sic locari non potest *cap. nolite timere* 11. *quæst.* 3. *cap. Non sanè* 14. *quæst.* 5. *cap. intimauit de Test. b.* quod intel-
14 ligitur pro ipso Testimonio ferendo, si sine impensa, & magno incomodo ferri possit, aliàs, qui petit ferri Testimonium, debet impensas testi reficere, ac etiam incōmoda compensare, vt late declarat *Surd. de alim. tit.* 1. *quæst.* 61. *num.* 1. *& seqq. Menoc. de arbitr. cas.* 310. *numer.* 10. *Carocc. de locat. & cond. tit. de Testib. cog. & melius D. Lanfran. Zacch. de Salar. quæst.* 86. *num.* 6. *& late seqq. per tot.*

Potest etiam dubitari, an operæ in reperiendis rebus perditis locari possint, nā pro negatiua facere videtur, quod inuen-
15 tor alienæ rei, tenetur eam ex lege iustitiæ domino reddere, vt docent signanter *D. Thom. in* 2. *secunda quæst.* 66. *art.* 5. *ad secundum, & Nauarr. in Manual. cap.* 17. *n.* 170. *& seq.* & hoc esse peccatum simile rapinæ, si quis inuenta non reddat, dicit *text. in cap. multi* 14. *quæst.* 5. & redditur ratio, quia, qui alienum negat, si posset, & tolleret *in cap. si quid inuenisti eadem caus.* 14. *quæst.* 5.
16 Quod est adeò verum, vt etiam si facta diligenti Inquisitione de repetiendo dominum rei, inuentor eum repetire non potuerit, adhuc eam sibi retinere non possit, sed illi modo quo potest, restituere tenetur, puta dando pro Anima eius pauperibus, vt notatur in *cap. cum dilecti* 19. *de accusat.* & signanter per *Abb. num.* 12. *Mar. Socc. num.* 14. *vers. verum autem, & Felin. num.* 18. *Peregr. de Iur. Fisc. lib.* 4. *tit.* 3. *num.* 29. *Rigin. in prax. penit. lib.* 10. *cap.* 10. *num.* 194. Nisi fortè in-
17 uentor esset pauper, quia posset dare in eleemosynam sibi ipsi, & sic retinere applicando meritum pro Anima domini *Nauarr. in man. cap.* 17. *num.* 93. *Azor. Inst. mor. par.* 3. *lib.* 4. *cap.* 26. *quæst.* 2. *vers. quæres an ii.*
18 Si igitur tenetur inuentor rei alienæ eam omnino domino restituere, apertè sequitur etiam, vt pro tali restitutione nihil probè petat, quod, & dixit *l. C. in l. falsus §. qui alienū ff. de furt.* licet possit recipere si omninò sponte detur, vt tradunt *Couar. in reg. peccatum p.* 2. *§.* 3. *n.* 3. *ad fin. vers. tametsi apud me, Molin. de iust. & iur. tract.* 2. *disp.* 83. *n.* 6. *Barbos. in cap. qui cum fure* 4. *in fine de furt. Leoncill. de priuil. pauper. par.* 2. *priuil.* 193. *num.* 9.

Verum his non obstantibus omninò cō-
19 cludendum est posse locari operas pro inueniendis rebus perditis, & quod magis est, etiam absque præcedenti locatione, pos-
20 se peti mercedem operarum in tali inuentione præstitarum, vt probat *Text. in l.* 2. *§. fin. & in l. Nauis onustæ §.* 1. *ff. ad l. Rod. de iact.* vbi datur merces illi, qui inuenit res in mari proiectas, & in *l. Idem, & fi. §. si tibi inditium ff. de Condict. ob turp. caus.* vbi habetur licitè recipi mercedem pro indicando fure.

Nec obstāt adducta in contrarium, quia
21 loquuntur, & procedunt, vbi quis inuenit rem casu absque vllo labore, tunc enim verum est teneri ad restitutionem absque vlla mercede, secus autem, vbi necessariæ fuerunt operæ, nam hoc casu intrat regula, quod omnis labor optat præmium, & procedunt iura supra pro hac parte adducta, vt benè distinguunt *Bart. in d. l. falsus §. qui alienum num.* 6. *ff. de furt. Felin. in cap. cum dilecti numer.* 18. *de accusat. Carocc. de locat. tit. de rer. Inuent. num.* 2. *&* 3. *& late D. Lanfranch. Zach. de Salar. quæst.* 71. *numer.* 6. *& seqq. per tot.*

Pari etiam modo dubitari potest, an li-
22 ceat locare operas suas pro defendendo aliquem ab hostibus, vel latronibus, aut similibus iniurijs, nam omni iure tenemur eas præstare, habemus enim in sacra pagina *Ecclesiast.* 17. quod Deus mandauit illis vnicuique de proximo suo, & *Prouer.* 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos, qui trahuntur ad interitum liberare non cesses.* Idem, que Sacri Canones clamant, nam in *cap. Non inferenda* 23. *quæst.* 3. dicitur *non inferenda, sed in depellenda iniuria lex virtutis est, qui enim non repellit à socio iniuriam si potest, tàm est in vitio, quàm ille, qui facit,* & in *cap. vlt. eadem* 23. *quæst.* 3. habetur non esse immunes à scelere, qui non liberant eos, quos possunt à facto liberare, & concordant *cap. error cum duob. seqq.* 83. *distinct.*
23 Si igitur tenemur alium defendere, & liberare, ergo non possumus pro hac opera mercedem recipere, vt arguit *glos. in d. cap. non in inferenda ver. si potest.*
24 Verum, quod si quid detur liberanti à Latrunculis, vel hostibus appellanda sit merces laboris eximij, & certo modo æstimari non possit, dicit *text. in l. si Pater* 35. *§. si quis aliquem ff. de donat.* & quod qui aliquid à te accipit, vt liberet te ab hostibus, vel Latronibus operæ suæ mercedem accepisse videatur, & ideò non teneatur edicto, quod metus causa *l. metum* 9. *§. sed licet ff. quod met. ca.*
25 Pro conciliatione aliqui dixerunt, quod teneretur, quis defendere proximum si potest, vt dicitur *in d. cap. non in ferenda* 23.

quæst. 3.

*quaest.3.* id est si est in potestate positus, vt refert *ibi glos. in verb. si potest*, sed ipsamet *gloss. in fine* aduertit eis obuiare *d. cap. ult. eadem 23. quaest. 3.* generalius loquens.

26 Videbatur etiam posse dici non licere aliquid extorqueri, seu peti à liberato, sed si ipse post liberationem sponte aliquid det iuste accipi, & valere donationem vti remuneratoriam, vt est sensus *d. l. si Pater §. si quis aliquem ff. de donat.* & ita conciliari posse iura contraria argumento *text. in cap.*

27 *sicut Episcopum prima quaest. 2.* vbi habetur non licere Episcopo, vel eius Notario quicquam ab ordinandis petere, datum autem postea ab eis sponte recipere non vetari, at istæ conciliationi quoque obuiar alius *text. in d. l. metum 9. §. sed licet ff. quod met. ca*, quæ loquitur de daris, vel promissis ab eo, qui nondum erat liberatus, itaut dubitaretur, an essent data, vel promissa metus causa, & negatiuè respondet.

28 Pro resolutione dicendum videtur, quod aut quis potest liberare proximum absque notabili suo damno, vel periculo, & tunc teneatur ex iustitia illum liberare, & non valeat ad hoc locare operas suas; at è contra si non potest absque notabili suo damno, & absque periculo, bene poterit horum intuitu mercedem operæ suæ pacisci, & sic eam locare, non enim tenetur hoc casu gratis proximo pro eius liberatione eam præbere, vt probant *Nauarr. in manual. cap. 24 sub num. 17. Farin. quaest. 125. num. 327. Less. de Iust. & Iur. lib. 2. cap 9. n. 90. Molin. eodem tit. tom. 4. tract. 3. disput. 18. num. 2.*

29 Clerici quoque operas suas, quas vti tales faciunt in Ecclesiis locare possunt; stipendia enim pro laboribus, quos in eis impendunt consequi Sacri Canones permittunt *cap. Clerici 1. quaest. 2.*

30 Verum, quod hoc intelligatur tantum de Clericis pauperibus, qui nec de suis, nec de suorum opibus viuere queant videtur expresse declararum *in cap. Clericos autem cum duob. seqq. eadem causa 1. quaest. 2.* & renuerunt *Sum. Ang. ver. Simonia il 2. nu. 6. & Siluest. eodem ver. quaest. 9. Caietan. q. 100. artic. dub. 2.*

31 At, quia hæc locatio non est in se mala respectu laborum, ac etiam, quia Altari seruientes de Altari viuere debeat, non de proprio, & *text. in d. cap. Cleriei*, expresse loquitur de Clericis omnibus, ideò contrarium, quod etiam diuites possint recipere eorum mercedem probant *Suar. de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de Simon. cap. 46. num. 7. Leoncill. de priuil. pauper. par 2. priuil. 40. sub num. 7. D. Lanfr. Zacch. de Salar quaest. 61. nu. mer. 5. & seqq.* nec obstant præcitati *can. in cap. Clericos cum duob. seq. 1. quaest. 2.* quia loquuntur iuxta tempus antiquum, quando redditus Ecclesiarum in communi possidebantur, & inter Ministros Ecclesiæ non tàm ratione laborum, quàm indigentiæ singulorum distribuebantur, ac proindè diuites eos accipiendo benè dicebantur accipere id, quod pauperum erat, *vt in dicto cap. Clericos*, quod ita declarant *Couar. in cap. 1. sub num. 2. de Testam. Molin. de Iust. & Iur. disput. 142. vers. dixi hodie Barbos. de potest. Episc. alleg. 114. num. 38.* At hodie, quod redditus distributi sunt, cessat ista ratio in locante operas suas Rectori, vel Administratoribus Ecclesiæ, Clericos pro eius seruitio conducentibus, licet forsan isti in concursu pauperes præferre deberent.

32 Verum dubitari potest, quæ operæ locari possunt in Ecclesia, & quorum laborum habenda ratio, & de laboribus sanctis posse stipendia recipi per Clericos dicit *text. in dicto cap. Clerici 1. quaest. 2.* & quod Sacerdos pauper possit locare operas suas spirituales post *DD. in cap. cum secundum de prabend. tradunt Staphil. de litt. grat. in 9. form. nu. 4. & Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. num. 26.* At in-

33 telligi debet de Sanctis laboribus, qui fiunt circa opera sacra, non autem de ipsismet sacris, imò de operibus, quæ non sunt eis necessariæ simpliciter, & quatenus ad ipsa sacra non habeatur intentio, vt videlicet in locatione comprehendantur, licet possit haberi intentio, vt veniant in cōsequentiam, puta potest Sacerdos locare operas suas ad manendum in Ecclesia, vt ipsam custodiat, & vt ibi celebret diuina officia *Bursatt. cons. 204. num. 23. Mozz. de*

34 *loc. & cond. cap. 4. de reb. qua loc. poss. nu. 11.* & potest locare operas suas ad sacrificandū in tali Altari, vel tali hora, & similibus, quia huiusmodi opera non est necessario iū. cta cum Sacrificio Missæ, sed est extrinseca, & pretio æstimabilis, & ideò potest locari, & non dicitur locatio operarum in Sacrificio Missæ necessariarū *Caietan. in Sum. ver. Simonia in 4. reg. Sot. de Iust. & Iur. lib. 9. quaest. 6. art. 1. Nauarr. in Manual. cap. 23. sub num. 101.* & latè *Gutier. Canon. quaest. cap. 29. num. 12.* vbi de Comm. *Bonacc. de contract. tit. de locat. punct. 1. num. 3. vers. an vero Sacerdos*, & in hoc sensu intelligo dictum *glos. in cap. significatum 11. de prabend. in vers. ita quod, post med.* ibi *Sacerdos potest recipere pecuniam, vt celebret diuina, quia sic operas suas videtur potiùs locare, &c.*

35 Cæterum operæ ipsius celebrationis, vel administrationis aliorum Sacramentorum, aut

aut etiam necessario, eis iunctæ, locari non possunt, & hoc est clarum, tàm penes precitatos, quàm etiam penes infrà citandos, & alios. At quia dicit Apostolus 1. *ad Corinthios 9. quis militat suis stipendijs vnquã? quis pascit Gregem, & de lactè Gregis non manducat?* & inferius. *Qui Altari seruit, de Altari participat*, & 1. *ad Timotheum 5. qui bene præsunt Presbyteri duplici honore digni sunt*, qui duplex honor Intelligitur de duplici retributione, Dei, videlicet, & hominum, inquit enim explicans, ibi, D. *Augustinus accipiant substentationis necessitatem à Populo, mercedem dispensationis à Domino*. Et denique Sacri Canones non prohibent, sed apertè permittunt Altari seruientem de Altari viuere posse, seù debere *cap. cum secundum de prebend.* hinc sequitur, vt quamuis non possit Sacerdotes pro opere operato in Sacrificio Missæ, quod est pretio inæstimabile mercede pe ere, nec oblatam recipere, possunt tamen ad sui substentationem aliquid acceptare, vt ex sacra pagina *in 3. Regum probat text. in cap. 23. Iudices inquit 1. quæst. 1. ibi, quia hac magis in sumptum Prophetæ, quam muneri Prophetia reputanda sunt; vbi glos. ver. in sumptum præcise dicit, & ita Presbyter, si pauper est accipere potest pro celebratione Missæ*, & allegat text. optimè id probantem *in cap. significatum 11. de prebend.* & idem probauit etiam S. *Thomas in 2. secundę quæst. 100. art. 3. Caiet. in Summ. verb. Simonia in 4. reg. Nauarr. in Manual. cap. 23. num. 100. vers. quarto, & seqq.* vbi de comm. *Gutier. Canon. quæst. lib. 1. cap. 29. num. 3.*

36

37 Præsupposito autem, quod licitum sit dare, & recipere aliquid pro substentatione Missam celebrantis, sequitur, vt hoc possit etiam licitè ab initio in pactum deduci, nam pactum non mutat naturam actus, super quo interponitur, nec operatur, quod

38 stipendium substentationis alias licitum, & debitum euadat illicitum, & indebitum, minusque, quod vbi est stipendium substentationis, euadat pretium sacrificij spiritualis, & importet operæ in eo impensæ locationem, quatenus de eiusia intentione non appareat, vt probat, *Gutier. d. cap. 29. nu. 7.* & alij plenissimè congesti per *Barbos. ad Concil. Triden. sess. 22. de Sacrif. Missæ cap. 8. num. 3. Sanchez cons. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 11. num. 8.*

Duplici igitur ratione sustineri potest conuentio de stipendio pro Sacrificio Missæ, vna, quia referatur ad labores extrinsecos, & necessario ipsi Sacrificio non iunctos, alia

39 quia fit pro congrua Sacerdotis substentatione, vt patet ex prædictis. Verum quando etiam istæ rationes cessarent, adhuc, & alia sustineri posset conuentio, videlicet propter obligationem, cui se adstringit Sacerdos, idest celebrandi, quæ quidem est pretio in se æstimabilis, cum priuet obligatum sua libertate faciendi eo tempore alias actiones, ex quibus vtilitatem recipere posset, vt post *Caiet. in 2. secunda q. 100. art. 3. & in summ. ver. Simonia reg. 4. & Nauarr. in Manual. cap. 23. num.* 100. optimè tradit *D. Lanfr. Zacch. de Salar. quæst. 85. num. 13. & 14.*

40 Et licet aliqui velint prædictam conuentionem licere tantum Sacerdotibus pauperibus, non item diuitibus, tamen, saluo sẽper meliori iudicio, contrarium videtur verius; quia, & in diuitibus militant prædictæ rationes, & non solum prima de laboribus extrinsecis, quatenus adsint, quas, nec diues gratis suscipere tenetur, & vltima de obligatione celebrandi, cui pariter diues non est cogendus, gratis se alligare, quod est clarum, sed etiam secunda de stipendio substentationis, cum indistinctè sit verum, quod Altari seruiens, de Altare viuere debeat, non de suo, vt supra dicebam, & in his terminis loquitur *Suar. de Relig. tom. 1. lib. 4. cap. 46. num. 7.* & expressè tenet *Sanch. cons. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 11. num. 8. Barbos. in cap. significatum 11. numer. 11. de prebend.* & alij relati per *D. Lanfranc. Zacch. de Salar. d. quæst. 85. num. 13.*

Nec obstat, quod hodie omnes istæ pactiones videantur prohibitæ per *Sac. Concil. Trident. sess. 22. tit. de obseru. & euitan. in celebrat. Miss.* ibi, *quoad auaritiam pertinet cuiusuis generis mercedum conditiones pacta, & quidquid pro missis nouis celebrandis datur*

41 Quia licet verba illa generalia *cuiusuis generis mercedum Conditiones pacta, &c.* apta sint cõpræhendere quascumque pactiones, tamen moderantur ex illis præcedentibus, *quoad auaritiam pertinet*, & restringuntur ad Casus, in quibus auaritia intercedat, vt aduertit *Gutter. canon. quæst. lib. 1. cap. 29. num. 8.* qua auaritia intercedente, vtique conuentio, tàm à diuite facta, quàm à paupere Sacerdote, erit semper damnanda, & idem esset si concurreret aliqua alia circumstãtia damnabilis, puta irreuerentia, vel superstitio, de quibus idem Concil ibi.

Et quamuis in foro fori si ageretur de simili conuentione facta à diuite, hodie propter dictam dispositionem Conc. Trid. vrgeret præsumptio, quod facta esset ex auaritia, vt sensit *Gutier. d. cap. 29. num. 9.* ta-

42 men similis præsumptio posset elidi alijs pro-

probationibus, & compelli cedere veritati in contrarium existenti, quia ex tali conuentione non potest dici diuitem necessario conuinci auarum, cum bona fide, & bono fine facere posit puta, vt sua omnia pauperibus dare posit; & quidem aliàs omnes Canonici, qui vltra pingues præbendas, quibus sufficientissime substentari possunt, recipiunt distributiones quotidianas; & Anniuersaria, & similia, essent auari, quod non est dicendum, vt benè aduertit *Suar. de Relig. tom. 1. lib. 4. cap. 46. numer. 6. ad fin.*

Hæc ipsa, quæ dicta sunt de locatione operarum circa Sacrificium Missæ, applicatur etiam per identitatem rationis operibus in administrandis alijs Sacramentis, de quibus promiscuè loquuntur DD. in hoc proposito.

Et veriùs est etiam idem procedere in Prædicatione licet enim ea composita sit
43 ex spirituali, & temporali simul, nempe ex verbo Dei, & labore, formiter tamen & principaliter est spiritualis, vt per *Caiet. in Summ. lib. 1. cap. 89. sub verf. dico tertio*, & alios passim tradit *Sperell. decis. 70. n. 13.* Vnde quamuis Prædicator, non posit vel-
44 le mercedem, ipsius prædicationis, imò nec laboris, & studij in ea paranda, & memoriæ mandanda, ac lassitudinis in proferenda, cum isti sint labores ad eam necessarii, ae, moraliter loquendo, ab ea separari nequeant *Suar. de relig. tom. 1. lib. 4. c. 21. num. 15. verf. At verò studere* cum Concordan. relat. per *Sperell. d. decis. 70. numer. 13. verf. Idemque de labore*, tamen, quia con-
45 currunt, vt plurimum alij labores prædicationi necessario non iuncti, vt transferri de loco ad locum, & similes, nec non concurrit etiam ea obligatio de concionando, cui Prædicator se allegat, hinc sequi videtur, vt non sit adeò restringenda merces Prædicatori soluenda, vt nihil penitus vltra mera alimenta ei recipere posse permittatur, prout voluerunt etiam, vbi consuetudo adesset, illi quid amplius dandi *Rip. resp. 1. num. 44. seu resp. 26. num. 45. de Consuet. Surd. consf. 62. num. 17. & consf. 254. numer. 25. & 26 Ricc. res. 422. num. 3. verf. sed consuetudo par. 2. Pontan. de alim. cap. 13. numer. 11.* Nam ista debentur etiam non subeunti dictos labores extrinsecos, ac non se obliganti, pro integra Quadragesima, & ideò, vbi istæ circumstantiæ concurrunt, aliquid amplius earum intuitu dari, & recipi valet ex congestis, per *Barbos. de potestate Episc. allegat. 76. nu. 16. D. Lanfr. Zacch. de Salar. quæst. 81. num. 14. Sperell. d. dec. 70.*
46 *num. 13. & seqq.* qui etiam tradunt licere, propterea Prædicatori absque aliqua simoniæ labe quærere suggestum ad prædicandum, vbi pinguior recognitio detur ex *Campanil. in diuers. rubr. 12. cap. 13. nu. 15. Tolet. in Summ. lib. 5 cap. 9. sub num. 3.* qui licet à Simonia eum excuset, tamen innoxium non iudicat ab auaritia, cum potius querere debeat loca ad fructificandum aptiora.
47 An autem posit Sacerdos in prædictis ratione functionis magis solemnis, vt verbi gratia si Missam cantet, quid magis velle, & respondendum videtur negatiuè, quia tota illa actio, prout ita fit, est sacra, & totus ille labor est quasi pars illius, & ideò vendi, seù locari non potest, vt docet *Suar. dicto tom. 1. lib. 4. cap. 21. sub numer. 15. prope med.* vbi etiam subdit diuersum esse in Cantoribus, & Sonatoribus ad ornandum diui-
48 num officium assumptis, nam illi reuera per se non exercent actionem spiritualem, neque in rigore officium diuinum recitant ex vi illius Ministerij, & ideò, non solum pro labore, sed etiam pro tota illa actione pretium recipere possunt, quod secus est in Ministris Ecclesiæ habentibus Ministerium
49 Chori, & in Diaconis, & Subdiaconis in celebratione Missæ solemnis canentibus, qui solum stipendium substentationis non autem prætium recipere valent iuxta supradicta, & in hoc etiam sensu intelligen-
50 dum erit, quod dicitur de stipendio Clerici in Minoribus constituti Missis inseruienti, de cuius quantitate agitur, per *Rotam coram Caualer. decis. 298. num. 2. ad med. & coram Buratt. decis. 354. num. 10. & seqq.*
51 Sicut autem operæ aliquæ propter earū bonitatem, seù sanctitatem locari non possunt ex prædictis, ita aliæ sunt, de quibus propter earum prauitatem, & malitiam idem dicendum est, licet non omnes operæ malæ locari prohibeantur. Vt autem
52 sciatur, quæ sint istæ, quæ prohibeantur, distinguendum est inter eas, quæ, licet malæ sint, non tamen sunt punibiles in foro externo, & eas, quæ sunt illicitæ, & punibiles, & de primis dicendum, quod locari non prohibentur, secus autem de secundis, vt distinguunt *Couar. in reg. peccatum par. 2. §. 2. sub num. 3. Carocc. de loc. & cond. tit. de Merc. remuner. num. 102. D. Lan-*
53 *fr. Zacch. de Salar. quæst. 73. num. 17.* & probatur veritas distinctionis exemplis, nam lenocinium, quod punibile est §. *praeconizamus Auth. de Lenon. coll. 3. Farinace. q. 144 num. 57. Pegner. decis. 15. num. 30.* locari non potest, & locatio operarum in eo præstandarum

darum facta non valet, vt sunt *text. in l. Mercalem 5. C. de Condict. ob turp. ca. & in dicto §. praeconizamus Auth. de Lenon.* & viget etiam generaliter loquendo ratio, cur ista locari non possint, quia videlicet non possumus velle, iura tribuere actionem in iudicio pro consequendo praemio earum actionum, quas ipsamet iura mandant per Iudices puniri.

54 Benè tamen verum est, quod licet locator similium operarum non possit agere pro mercede etiam conuenta tamen, si conductor illam soluisset, neutiquam repetere valeret, vt est textus in dicta *l. Mercalem 5. C. de Condict. ob turp. caus.* & rationem reddit, quia vtriusque turpitudo versatur, tàm

55 videlicet Lenonis, qui conuenitur actione repetitionis indebitae, quàm etiam illius, qui soluit, & agit pro repetitione, & ideò melior esse debet conditio rei conuenti, ac possidentis *l. in pari ff. de reg. iur. cap. in pari de reg. iur. in 6. Zacch. de Salar. quaest. 73. num. 18.*

56 Econtra actus venerei, & coitus cum Meretrice licet turpes, & illiciti sint, tamen quia in foro fori non sunt punibiles, si Mulier ad hoc locet operas suas, & de mercede conueniat petere eam valebit, & in Iudicio actionem habebit, iuxta communem opinionem, de qua latissime post alios *Gutier. de Iuram. par. 1. cap. 6. num. 2. vers. sed his non obstan. Baron. de Ctat. in addit. ad quaest. 18. numer. 120. Gizzarell. decis. 54. per tot. Ciarlin. contron. 33. nu. 127.* & quod hoc vno ore firment Theologi, Canonistae, & Ciuilistae testatur *D. Lanfranc. Zacch. de Salar. quaest. 76. num. 1.* vbi etiam eos refert.

Controuertitur tamen magis, an si Me-

57 retrix copiam sui fecerit absque conuentione mercedis, ad huc possit in iudicio experiri pro eius consecutione, & licet non desint tenentes ei nullam competere actio. nem relati per *Berlic. conclus. 39. nu. 17. par. 5.* & quod propterea Romae Meretrices soluunt aliquid Iudici Curiae Sabellorum, vt in subsidium suum eis impartiatur officium tradat *Vestr. in praxi lib. 2. cap. 14. numer. 3.*

58 tamen contraria opinio est magis recepta, ac etiam magis vera, quia licet cesset expressa conuentio mercedis, tamen negari non potest argui debere tacitam, cum notum sit Meretrices ideò copiam sui facere, vt mercedem assequantur, & eam dari semper consueuisse, cum, & ipsa sacra pagina *Ezechiel. cap. 16.* dicat: *omnibus Meretricibus dari mercedes*, cum qua consuetudine propterea praesumendum est, Meretricem, & ad eam accedentem se conformare voluisse, & sic se obligasse ad soluendum, vt concludit *Conar. in regula peccatum par. 2. §. 2. num. 4. vers. Quamobrem existimo Molin. de iust. & iur. tract. 2. disp. 94. num. 12. vers. tertia conclusio*, & firmat late *D. Lanfranc. Zacch. de Salar. quaest. 76. num. 15. & seqq.*

59 Controuertitur etiam, an quod dictum est valere locationem operarum suarum ad fornicandum per Meretricem facta, & petitione mercedis earum, procedat etiam in Muliere non publica Meretrice, & negatiuam tenuit *Cyn. in l. 2. C. de Condict. ob turpe Caus. num. 5.* & ibidem *Ang. Abb. in cap. quia plerique num. 14. & seqq. de Immun. Eccles. Lup. in rubr. de donat. inter vir. & vx. §. 41.*

Verùm haec opinio neruose refellitur per *Conar. in dicta reg. peccatum par. 2. §. 2. sub num. 3.* & communiter reprobari tanquam improbabilem, asserit *D. Lanfr. Zacch. d. q. 76 num. 18. ad fin. vers. haec tamen distinctio*, vbi etiam late prosequitur rationes adducendo, & contrarias refellendo.

60 At declaranda videtur haec secunda sententia, vt procedat in locatione expressa, & in mercede conuenta, non autem in tacita, quia si Mulier non est Meretrix, non facile argui poterit tacita cōuentio de mercede, propter quam tacitam connentionem dictum est, Meretricem agere posse ad mercedem etiam non promissam; potest enim argui Mulierem cōsensisse per amicitiam, & singularem affectionem, quo casu merces non debetur *Aretin in §. fin. numer. 2. paulo post princ. Inst. tit. mandat. Alex. cons. 109. numer. 4. lib. 6. Crot. cons. 305. num. 21. Natt. cons. 377. num. 1. vers. respondeo, quod. Tiraq. de pen. temp. caus. 22. num. 78.* Neque in contrarium vrget *Gratian. disc. 218. num. 6.* qui ad hoc videtur allegari per *D. Lanfranc. Zacch. d. quaest. 76. num. 18.* quia non dicit, Mulierem occulte sui copiam corporis alicui facientem, agere posse in iudicio pro mercede assequenda, sed tantum dicit posse recipere aliquid, vel etiam conuentionem de mercede facere, quod non negatur, & posset etiam praesumi locatio tacita ex circumstātijs, vti si Mulier esset solita occulte locare similes operas, secus autem his deficientibus.

61 Declaratur vlterius conclusio, quod valeat dicta locatio, & possit peti merces cōuenta per Mulierem, non autem e contra, vt si quid ipsa Mulier homini promiserit possit ab eo peti, iuxta magis communem, de qua patet ex allegatis hinc inde per *Berlic. conclus. 39. num. 19. par. 5.*

62 Prout etiam declaratur, vt pendat eadem

T con-

conclusio, vt valeat agi pro mercede conuenta, quatenus actus venereus, pro quo conuenta fuit, non sit punibilis ex parte petentis, alias enim secus esset dicendum ex ratione supradicta *num. 53.* & probatissimi iuris esse, dicit *Couar. in reg. peccatum par. 2. §. 2, num. 3. propè med. vers. quod si coitus* licet, si quid fuerit solutum non possit repeti *iuxta text. in l. Mercalem 5. C. de condict. ob turp. Caus.* & licite retineatur etiam in foro conscientiæ, vt declarat *Couar. vbi proxime d. num 3. vers. secunda quæstionis pars*, & in hoc sensu intelligo *D. Lanfr. Zacch. d. q. 76, num. 21.* licet videatur velle, quod possit agi etiam ad mercedem promissã coniugatæ, vt copiam sui faceret, quod iuxta prędicta patitur difficultatem, quia esset adulterium, quod est punibile etiam respectu Mulieris, virgis enim ceditur, & in Monasterium detruditur *Auth. sed hodie Auth. de Adult. Clar. in §. Adulterium numer. 7. ante*
63 *med. vers. sed hodie*, vnde, & non potest
peti talis merces à Clerico, ex quo Clericus tanquam alligatus Ecclesiæ si accedat ad Mulieres, dicatur committere adulterium spirituale punibile, vt tradit ipse *D. Lanfr. eadem quæst. 76, num. 43. & seqq.* vbi late firmat.

64 Denique declaratur valere dictam locationem, itaut agere possit pro mercede Mulier postquam operas præstitit, non autem vt etiam antea agere possit pro adimplemẽto contractus, quia eum sit promissio, seù pactum de re turpi, potest ab ea ante rem patratam recedi *l. generaliter, & l. si stipuler. ff. de verb. oblig.* in malis enim promissis
65 rescinde fidem, & in turpi voto muta decretum, impia est enim promissio, quæ cum scelere adimpletur, vt monet Papa in *cap. in malis 22. quæst. 4.* & late in proposito hãc declarationem exornat *Gizzarell. d. dec. 54. num. 11. & seqq.*

Ex prædictis autem resolui valent aliæ quam plures quæstiones, quæ oriri possunt
66 circa locationes operarũ in rebus turpibus,
& prohibitis, & signanter illa, an valeat locatio Assassinij, in qua licet pro affirmatiua videatur stare *Gabr. cons. 170. nu. 18. lib. 1.* & apertius *Caroc. de locat. tit. de Assassinio* tamen contraria videtur verior, iuxta prædictam distinctionem, quod valeat locatio operarum prohibitarum, & non punibiliũ, non autem punibilium, nemo enim est, qui neget Assassinium esse punibile.

67 Sunt denique quædam operæ, quæ propter excellentiam, locationis nomen dedignantur, & respuunt, ac magis beneficij loco præbentur, & id quod pro eis datur ad remunerandum datur, & ideo honora-
68 rium appellatur, prout de operis mensorũ
dicit *text. in l. 1. ff. si mens. fals. mod. dix.* quod multo magis dicetur etiam de Aduo-
69 cato, cum multo dignius eius officium sit,
vt dicit ibi *gloss. in verb. honorarium*, quod, & de alijs iuris professoribus omninò dicendum erit, quibus propterea Pręses Prouinciæ, qui ius dicere solet, dę mercedibus ius non dicet, cum res sanctissima sit ciuilis sapientia, & pretio nummario non æstimanda, nec de honestanda, cum in iudicio honor petitur, qui offerri debuit *l. 1. §. & quidem ff. de extraord. cognit.* vnde bene conuincitur Aduocatos omninò distinguendos ab eis, qui locant operas suas pro mercede, prout eos etiam distinguit *I. C. in l. qui ope-*
70 *ras 41. ff. locat.* ex quo textu notare licet
particularem differentiam inter mercedem operariorum, & honoraria Aduocatorum, vt illa solui debeat post operas præstitas, hæc autem anticipate, dum dicit, operariũ
71 impeditum operari, mercedem accipere
debere, Aduocatum honoraria reddere non debere, & tradit etiam de Auditoribus Rotæ *Grat decis. March 201. num. 5. & seqq.* & differunt etiam in eo, quod licet, qui locant operas suas si impediantur propter pestem operari, debeãt pro eo tempore remittere mercedem Conductori, tamen secus sit in Aduocatis, & similibus, cum quibus locationem esse non putauit antiquitas, vt probat *Rip. in suo trat. de pest. tit de priui-*
72 *leg. contract. num. 116. & 117.* & Aduoca-
torum, & similium operas non locari *Maul. de Loc. & Cond. cap. 4. de reb. quæ loc. poss nu. 10.* Debetur autem Aduocatis honorarium, seù, vt communiter etiam dicitur, salarium indubitati iuris est, signanter *in can. vlt. 14. quæst. 5. post princ.* ibi, *quia vendit Aduocatus iustũ Patrocinium, Iuris peritus verũ Consilium*, & vno ore fatentur DD. omnes, vt testatur *D. meus Lanfranch. Zacchia in suo tractatu de salario quæst. 52. in princ.* in qua late, & optime materiam salarij Aduocatorum prosequitur per tresdecim ampliationes, & nouem declarationes penes eum videndas.

73 Et quod dicitur de Aduocato, quod non
consistat locatio inter eum, & clientulum
74 procedere non solum inter Doctorem, &
scolarem, Iudicem, & Assessorem, sed etiam
75 inter medicum, & ægrotum, ac inter pro-
xenetam, & contrahentes, ita vt his non cõperat actio ex locato, sed certi condictio, si quid certũ promissũ, vel ex stipulatu, si affuit stipulatio, aut cõdictio ex lege, si adfuit tantum pactum nudũ, vel officium iudicis,

Azo.

*Azo. in sum. C. locat. num. 8. & seq. Bart. in d. l. 1. ff. si mens. fals. caus. Mozz. de contr. tit. de locat. num.* 16. & alijs adductis *Mantus de locat. & cond. tit. 4. num. 10. & seqq.* licet non differre locationem, quam facit
76 Doctor, vel medicus de operis suis ab ea, quam facit famulus de operis suis *ex Bald. in l. contractus C. de fid. instrum.* tradat *Socin. Sen. cons. 196. col. 2. prope fin. lib. 2.* & notat *in addit ad Bart. in d. l. 1. ff. si mens. fals. mod. dix.* vnde est, quod Doctores loquendo de prædictis sæpe nomine locationis vtuntur, & locasse operas suas dicunt, quo modo loquendi, quantumuis improprio etiã nos, vt plurimum vtemur.

## Quomodo contrahatur locatio.

*S V M M A R I V M.*

1 *Contractus locationis, & conductionis solo consensu contrahitur.*
2 *Et non requirit scripturam, neque verba.*
3 *Mutus potest contrahere locationem, & conductionem.*
4 *Consensum non habens, non potest contrahere locationem, & conductionem.*
5 *Vis, & metus consensum excludunt.*
6 *Compelli non potest quis locare, & conducere per vim nisi adsit praeceptum testatoris, vel statuti.*
7 *Verba, & nutus non sunt necessaria ad contractus perfectionem, sed ad probationem consensus.*
8 *Consensus res, & merces sunt de essentia contractus locationis.*
9 *Res absens, & non existens locari potest.*
10 *Merces non est necesse, vt interueniat in actu locationis.*
11 *Res, & merces non sunt necessaria ad substantiam, & perfectionem locationis, sed ad effectum.*
12 *Contrahentes locationem, & conductionem necesse est, vt conueniant in re, & mercede.*
13 *Discordia contrahentium locationem in corpore rei vitiat contractum, secus si in solo nomine.*
14 *Error in qualitate substantiali vitiat contractum emptionis, & locationis.*
15 *Putans emere virginem dum erat mulier sustinetur contractus, secus si erat puer.*
16 *Dissensus contrahentium in mercede vitiat contractum locationis.*
17 *Decl. procedere si locator sensit de summa maiori, secus e contra.*
18 *Et quicumque senserit de maiori mercede non potest recedere.*
19 *Consensus in locatione debet esse reciprocus vtrinsque contrahentis, nec sufficit vnius tantum.*
20 *Decl. non procedere si testator iusserit rem locari Titio pro tanta mercede, quia sufficit consensus Titij.*
21 *Contractus locationis non potest pendere à consensu vnius etiam si alius ita velit.*
22 *Substantialia contractus, non possunt conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus.*
23 *Venditio vni facta si voluerit sic emere non valet.*
24 *Contractus collatus in voluntatem vnius non tenet, etiamsi eius voluntas superueniat.*
25 *Decl. procedere de iure ciuili; secus ex æquitate Canonica.*
26 *Decl. 2. non procedere si vterque in voluntatem alterius contractum contulerit.*
*Vide tamen num. 28.*
27 *Verba Curialia non attenduntur.*
29 *Effectuata locatione absque concordia in mercede datur actio præscriptis verbis.*
30 *Pacta accidentalia contractus locationis possunt conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus.*
31 *Precium totum non potest conferri in voluntatem vnius, secus quo ad partem.*
32 *Tempus locationis potest conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus.*
33 *Tempus non est de substantia locationis.*
34 *Tempus solutionis mercedis potest remitti in voluntatem vnius ex contrahentibus.*
35 *Traditio rei locatæ operatur, vt sustineatur locatio collata in voluntatem vnius ex contrahentibus.*
36 *Contractus locationis collatus in voluntatem vnius si interuenerit deceptio sustinetur in fauorem decepti.*
37 *Absentes possunt contrahere locationem, & conductionem mediante nuncio, vel epistola.*
38 *Contractus perficitur vbi coniunguntur consensus.*
39 *Contrahens per epistolam fit subditus loci vbi dirigitur epistola, & iunguntur consensus.*
40 *Contrahens per epistolam si antequam epistola perueniat moriatur, contractus non perficitur.*
41 *Idem si pœnituerit, & recipiens ignarus pœnitentiæ acceptet.*
42 *Consensus requiritur simultaneus, & præsentialis ad validitatem contractus.*
43 *Decl. procedere, & speciale esse in stipulatione, secus in alijs contractibus.*
44 *Contractus locationis valet etiamsi vnus vno tempore interroget, & alius alio respondeat.*
45 *Decl. procedere rebus in eodem statu permanentibus secus eis mutatis.*
46 *Decl. 2. non procedere si interrogatus dissentiant, quia non potest. postea velle consentire.*
47 *Nuncius ad validitatẽ cõtractus debet esse destinatus.*
48 *Nuncius pro validitate contractus non est remittendus.*
49 *Contractus inter absentes, non valet sine Nuncio, vel epistola.*
50 *Scriptura non requiritur in contractu locationis, & conductionis.*
51 *Decl. non procedere in emphiteusi.*
52 *Decl. secundo, quandoque requiri ex voluntate partium.*
53 *Scriptura requisita ex voluntate partium potest vtraque pars ante eam à contractu recedere.*
54 *Scriptura quandoque requiritur per contrahentes ad solam probationem, & tunc non licet ante eam à contractu recedere.*
55 *Scriptura ad solam probationem requisita censetur, si conuentum de re, & certa mercede.*
56 *Ampl etiamsi adsit pactum expressum de facienda scriptura, nisi sit dictum, quod contractus non valeat sine ea.*
57 *Decl. maxime procedere si prius perfectus fuit contractus, ac deinde dictum, quod fieret scriptura, secus e contra.*
58 *Scriptura arguitur requisita ad solam probationem si dictum velle plenius explicare in instrumento.*
59 *Idem si dictum instrumentum faciendum ad maiorem cautelam.*
60 *Idem si aliquid iam adimpletum.*

 61 *Dis-*

61 *Discordia partium in confectione instrumenti non impedit locatorem, qui rem tradidit mercedem petere.*

62 *Scriptura censetur requisita de substantia, si aliquid de tempore eius confectionis adimplendum sit.*

63 *Idem si dictum addenda esse noua pacta in instrumento.*

64 *Pacta facta in locatione possunt conferri in arbitrium tertij.*

65 *Pacta concordanda si reseruata sint conditionaliter denotant imperfectionem contractus.*

66 *Scriptura preparatoria vulgo, Minuta, denotat imperfectionem contractus.*

67 *Minuta aequiparatur tractatui de contractu faciendo.*

68 *Tractatus non arguit perfectionem contractus, quia multa tractantur, quae non perficiuntur.*

69 *Contractus, an fuerit perfectus pendet ab animo, & statur coniecturis.*

70 *Scriptura censetur requisita ad perfectionem contractus vbi adsunt multa capitula, & difficile est ea memoria tenere.*

71 *Contractus si concurrunt substantialia censetur perfectus quamuis adsint coniecturae, quod partes voluerint scripturam, secus autem si coniectura reddant dubium consensum.*

72 *Contractus si sit de praesenti, & nihil vlterius remaneat, quam facere scripturam, ista censetur requisita ad cautelam, secus si quaestio sit de ipso contractu, & an partes de praesenti se obligare voluerint.*

## CAPVT XVI.

QVia vidimus, quae personae locare possint, & quae conducere, ac quae res, &
operae locari, & conduci valeanr, sequitur
videndum, quomodo contrahi possit iste contractus locationis, & conductionis.
Et quidem locationis, & conductionis
1 contractus cum naturalis, & omnium gentium sit, solo consensu contrahitur, vt dicit
2 *I. C. in l. 1. ff. locat.* & sic non solum absque
scriptura, sed etiam absque vllis verbis *l. qui
ad certum 15. ff. eodem l. contractus* 24. *C. eodem Rot. decis.* 507. *num. 8. part. 4. tom. 3.
3 recent.* vnde à Muto contrahi posse dubitari
non potest *l. in quibuscumque ff. de act. empt.
l. vbi non voce ff. de reg. iur.* & notat *glos. in
dicta l. 1. verb. non verbis ff. locat.*
4 E contra, qui consensum non habet, non
valet contrahere locationem, & conductionem *d. l. qui ad certum*, & dictum est supra
*Cap.* 6. Vnde etiam sequitur non posse, quem
5 compelli ad locandum, & conducendum,
quia vis, & metus consensum excludit *l. nihil consensui ff. de reg. iur. l. nec emere C. de
6 iur. delib.* At hoc non procedit si adsit praeceptum testatoris, vel lex seù statutum, quia
tunc bene potest haeres, vel alius legi, vel
statuto subiectus compelli, & valebit locatio *l. & si aquo, & ibi Ias. num. 5. ff. de legat.
1. Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 4. num. 9. post
princip. vers. tamen. si praecedat Rot. dec. 48.
num. 20.*
7 Caeterum stante consensu, non solum absque verbis, sed etiam absque nutu contrahi
valet, dummodo aliunde conuinci possit
consensus; verba enim, aut nutus, aut quid
aliud necessarium erit, sed non ad contractus essentiam, seù perfectionem, quia ad
eam solus consensus sufficit, vt praedicitur,
sed ad ipsius consensus probationem tantum, de qua dicetur separatim *in cap. 19.*
8 Sic pariter dicimus vltra consensum requiri rem, & mercedem, adeò vt haec tria
nempe consensum, rem, & mercedem esse
de substantia locationis, & conductionis,
tradant post alios *Surd. cons. 400. num. 9.
Carocc. de loc. & cond. tit. de substan. locat. num.
9. Adden. ad decis. 420. num. 102. part. 4.
tom. 2. recent.* & hinc est quod dicitur, mercedem non conuentam non deberi, praecipue
in locatione operarum, de quo infra *Cap. 35.*
Et tamen neque rei, neque mercedis est
9 necessarius actualis interuentus ad perfectionem contractus, etenim locatio fieri potest,
ne dum de re absente, sed etiam de re in
rerum natura non existente, vt dictum est
*cap. 11. num. 29.* & quoad mercedem, nulli
10 dubium, & quotidie practicatur locationem fieri pro mercede alio tempore soluenda, adeo vt sufficiat in re, & mercede contrahentes consentire, & sic solo consensu
contrahitur, & perficitur locatio, & conductio, & rei, mercedisque actualis inter-
11 uentio, & praestatio non ad perfectionem,
sed ad consumationem, non ad substantiam
sed ad effectum locationis spectat, vt docent
*Institutistae in pric. huius tit. de locat. & conduct.*
& signanter *Harppret. qui alios refert ibi n. 12.*
12 Necesse autem est, vt consentiant contrahentes in re, & in mercede, prout in
emptione, & venditione consentire debent
in re, & pretio, adeout haec sit substantia
contractus, vt est *text. in l. si voluntate 8. C.
de rescind. vend.* iuxta verum eius intellectum, de quo *Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 20.
num. 53. post princ. vers. sed ni fallor*, aliàs
si dissentiant in vna earum, nulla erit locatio
*l. in venditionibus 9. cum duabus seq. ff. de
contrah. empt. Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 4.
13 num. 5.* & circa rem si ego putabam conducere fundum Cornelianum, tu mihi Sempronianum locare putasti, nulla fuit locatio, &
conductio, si tamen discordia, seù error
non sit in solo nomine, sed in corpore *d. l.
in venditionibus, & seq. Mantic. dicto tit. 4.
num. 5. vers. vnde si ego, & 6.*
Si autem non sit erratum in corpore, sed
14 in rei substantia, seù qualitate substantiali,

vti

vti si putabam emere argentum, & erat quid
argento simile', & erit pariter nulla emptio,
vt habetur in dicta *l. in venditionibus*, vbi
etiam alia habentur exempla, quæ repe-
tuntur per *Manticam d. tit. 4. num. 7.* & si
15 puto emere Virginem cum esset iam mu-
lier, quod contractus subsistat est *text. in l.
alioquin. 11. §. quod si ego ff. de contr. empt.*
vbi secus esse, si cum mulierem venderem,
tu puerum emere æxistimasti.
16 Quoad mercedem vero circa similem dis-
sensum partium, habemus *text. in l. si decem
54. ff. locat.* dicentem, quod si decem tibi
fundum locauero, tu autem æxistimes quin-
que te conducere, nihil agitur, vnde *Alberic.*
ibi dicit, quod si contrahentes dissentiant
in mercede, non valet locatio, & *Bald.* quod
dissensus in quantitate vitiat contractum
hinc inde obligatorium. Verum quia in
textu prædicto vltra dictam primam defini-
tionem vnius casus; expresse subiungitur
17 alia, ac dicitur, quod si ego minoris me lo-
care sensero, tu pluris te conducere, vtique
non pluris erit conductio, quam quanti ego
locaui, aperte sequitur non esse absolutè ve-
rum, quod dissensus in quantitate merce-
dis vitiet contractum locationis, vt ponunt
præcitati, dum talis dissensus non vitiat si
Conductor senserit de maiore, locator ve-
rò de minore, vnde videtur eos tantum
perspexisse primam partem legis, & è con-
tra *Bart*, videtur perspexisse tantum secun-
dam partem, dum ibidem dicit, quod si in
quantitate mercedis erretur, statur volunta-
ti eius, qui mercedem recipere debet, nam,
& hoc dictum ita absolutum conuincitur
non subsistere ex prima parte legis, in qua
non statur voluntati locatoris mercedem
recipere debentis, sed textus dicit, quod
nihil agitur. Vnde melius obseruat totam
legem *Castren.* & reddit rationem diuersita-
tis cur in secundo casu, eiusdem, in quo de
minore pensione sensit locator, subsistat cō-
tractus in ea, in primo verò, in quo de mi-
nore sensit conductor nihil agatur, quia in
hoc primo quocumque modo dicatur, re-
manet aliquis deceptus, nempè si dicatur va-
lere in maiori, remanet deceptus conductor
qui sensit de minori, si verò dicatur valere
in minori, remanet deceptus locator, qui
sensit de maiore, at è contra in alio casu
dicendo, quod valeat in minori, nemo de-
ceptus remanet, non locator, quia de ea sen-
sit, neque conductor, quia alleuiatur, dum
senserat de maiori, & ideo non est ratio cur
ita sustineri non debeat contractus, & hanc
lecturam *Castren.* amplectitur etiam *Caroc.
tit. de locat. incert. num.* 8.

18 Verum tamen est, quod si bene notaue-
ris, ille non potest recedere, qui de minori
summa sensit, vt aduertit *glos. in eadem l,
si decem verb. putaui*, vnde infertur, quod
etiam in primo casu in quo conductor sensit
de minori pensione, licet textus dicat, quod
nihil agitur, tamen intelligendum cum sup-
posito, quod locator, qui sensit de decem,
non velit esse contentus de quinque, de
quibus sensit conductor, prout est verisimi-
le, & credibile à communiter accidentibus,
alias enim si velit esse contentus de quin-
que nullam habet conductor rationem re-
cedendi à contractu, qui propterea sustine-
bitur *Caroc. d. tit. de locat. incert. num. 11. &
12.* quod tamen intelligendum procedere,
dummodo de nullitate iam non fuisset op-
positum, quia non posset consensus vnius
superueniens contractum conualidare, alio
simul de nouo non consentiente *Corn. cons.
71. num. 9. lib. 2. Cranett. cons. 39. num. 13.
& latè Manent. cons. 25. num. 7. & seqq.*
Debent igitur partes consentire in re, &
pensione, & sic de eis conuenire, vt dictum
est, quomodo autem conuenire debeant
dicam separatim *Cap. prox.* ne hic nimis di-
uertam à consensu,
19 Contrahitur igitur locatio consensu solo,
at non consensu vnius soli, sed requiritur
consensus reciprocus vtriusque partis, nem-
pe locatoris, & conductoris, non enim per-
ficitur contractus per consensum vnius tan-
tum *Rot. coram Seraph. decis. 854. num. 8.*
20 nisi forte testator iussisset locari rem Ti-
tio pro tanta pensione, & ipse Titius pen-
sionem obtulerit, quia tunc etiam si hæres
recuset, locatio perfecta intelligitur *Bart. in
l. si fideiussor §. 1. in princ. & ibi Ias. num. 4.
ff. de legat. 1. Mantic.* qui dicit mirabilè es-
se, vt hoc casu vnius tantum voluntate con-
tractus perficiatur *de tacit. lib. 4. tit. 4. n. 8.*
21 Imo fortius contractus non potest pen-
dere à voluntate vnius, etiam si alius ita cō-
sentiat *l. sub hac conditione 7. ff. de action. &
obligat. Castr. cons. 100. num. 1. in fin. lib. 1.
Rimin. Iun. cons. 378. num. 27. & seq. Sim.
de Prat. cons. 19. num. 14. Magon. decis. Flo-
22 rent. 49. num. 18.* Et quod si vnum de sub-
stantialibus contractus conferatur in volū-
tatem vnius ex contrahentibus contractus,
non valeat est *text. in l. in vendentis 13. C.
de contrah. empt.* qui text. licet loquatur de
emptione, & venditione, procedit tamen
etiam in locatione, & conductione, vt post
*Bald. ibi num. 4. vers. nam hoc idem, & Go-
mez. var. res. tom. 2. cap. 2. num. 19.* dicit
*Surd. decis. 52. num. 10.* & ita quia tria esse
de substantia huius contractus, nempe rem,
pre-

pretium, & consensum dictum est supra, non solum non valebit contractus si consensus ipse sit collatus in voluntatem alterius ex
23 contrahentibus, vel si facta sit vni venditio si voluerit sic emere; vt exemplificat *Gloss. in dicta l. in vendentis*, sed etiam si collata sit in eius voluntatem pensio, vel res, vt docet *Cyn. ibidem num. 2.* & glossam, & Cinum refert, & sequitur *Sard. decis. 114. num. 1. & seq.* vbi aliter explicat, & alios cumulat, & de conferente mercedem in voluntatem alterius in locatione operarum *Roman. cons. 257. num. 4.*

24 Et dum non potest dicto modo contrahi, clare sequitur, quod si actualiter cōtrahatur contractus est nullus, & potest ab eo recedi; etiam si voluntas eius, cuius arbitrio res commissa fuerit, superuenerit *Bald. in d. l. in vendentis num. 16. vers. octaua Gabr. cons. 73. num. 3. lib. 1. Sard. d. decis. 114. num. 2. ad med. vers. & id locum habet.*

25 Verum prædicta limitantur primo, vt procedant de iure ciuili, at iuxta æquitatem Canonicam sustinetur contractus in voluntatem vnius collatus, vt firmant *Bonacos. de aequit. canon. conclus. 105. Caroc. de locat. & Cond. tit. de pollicitatione quaest. 4. num. 20. Gratian. discept. 534. num. 15.* & sustineri locationem factam de re, vel cum pensione incerta, dicam *infr. cap. prox.* vbi etiam addam aliquas declarationes, quæ hic quoque applicari poterunt.

26 Secundo limitantur, vt non procedant quando non vnus solus, sed vterque reciprocè in voluntatem alterius contractum contulerit, quia tunc contractus sustinetur, vt communiter tenent *DD. in d. l. in vendentis teste Gomes. var. lib. 2. cap. 2. num. 19. vers. item intellige, & sequitur Caroc. d. quaest. 4. num. 22. tit. de pollicitatione.*

At hoc procedere potest in exemplo, quod affert præcitati, quod vnus dicat: loco, hanc rem pro decem si vis, & alius dicat, & ego eamdem rem conduco pro decem si vis, vel quia illa verba hinc inde pro-
27 lata *si vis* sint mere Curialia, quæ non attenduntur *Iaf. in l. 1. Sed si quis ita num. 1.* vbi ponit multa exempla *ff. de verb. obligat. Vin. com. opin. 668. num. 1.* vbi quod non sunt appreciatoria *Seraphin. dec. 136. num. 3. Penia decis. 430. num. 5.* vel quia verbum, loco, hinc inde prolatum voluntatem perfectam in illo instanti significet, purificata statim conditione hinc inde appposita voluntatis alterius, vt sentire videtur *Caroc. vbi*
28 *supra*, At si aliter sit collatus contractus in arbitrium vtriusque, quoad aliquid substantiale, puta si dictum, locamus, & conducimus pro mercede, in qua concordabimus, ieaut stet in arbitrio vtriusque concordare, vel non concordare, vel aliter collatus sit, vere in arbitrium vtriusque non valebit cōtractus, vt docet *Alberic. in dict. leg. in vendentis num. 1. vers. Item si conferatur in arbitrium vtriusq; cum alijs adductis per Manent. cons. 25. num. 17. & per Altogr. cons. 11. num. 13. & 14. lib. 1.* vbi dicit, hanc esse veriorem, & receptiorem contra *Gomesium, vbi supra*, & sensit *Rot. decis. 681. num. 9. & seqq. par. 4. tom. 3. recent.*

Verum licet non valeat hoc casu locatio,
29 tamen non propterea sequitur, quod si relata sit concordatio facienda ad tempus post effectuationem locationis, vel operarum præstationem, non possit locator mercedem petere, quia si nō competit actio locati, competit præscriptis verbis, vt est *text. in l. si tibi 24. adfin. ff. de praescr. verb. & §. qua de causa Instit. tit. de locat. & cond.* per quæ iura cōuincitur male scripsisse *Roman. cons. 257. ad fin.* quod Marescalcus ille non posset petere mercedes suas, ex quo remisit eas arbitrandas Domino equi, postquam operas præstitisset, & *Caroc. tit. de mercede incert. num. 16.* dum dixit eumdem Marescalcum debere lugere operas suas, prout in specie aduertit eos notando *Manent. cons. 25. num. 22. & 23.* & quidem æquitas non patitur, vt qui gauisus est re, mercedem soluere recuset ad quam tenetur ipso facto, etiam absque vlla conuentione, argumento *l. item quaeritur 14. in fin.* ibi, *vt prout quisque habitauerit, ita & obligetur ff. locat.* & notant ibi *Bald. & alij relati per Iaf. in §. actionum num. 188. Instit. de action.* & in hoc differt locatio à venditione, quia in ea non propterea, quod tradita fuerit res, dabitur actio ad pretium si non fuerit concordatum, & est differentia egregia secundum *Ar. Pinellum in part. 2. rubr. C. de rescind. vend. cap. 1. numer. 24.*

Tertio limitantur, vt procedant si conferantur in voluntatem alterius substantialia contractus, vt dictum est, secus si confera-
30 tur aliquod pactum accidentale, quia talia pacta, aliaque accidentalia contractus, bene possunt conferri in voluntatem vnius, & non propterea vacillat contractus *Castr. in d. l. in vendentis num. 3. vers. solue verum est C. de contrah. empt. Gabr. cons. 168. num. 16. lib. 1. Rot. dec. 37. num. 6. part 4. tom. 2. recent.*

Hinc licet totum pretium conferri non
31 possit in voluntatem vnius, tamen si stabilitum sit pretium aliquod certum, sed prætendatur quid augendum esse, bene poterit tale augumentum in voluntatem vnius conferri *Bald. in d. l. in vendentis num. 6. Gabr.*

*cons.*

*conf.* 168. *num.* 15. *lib.* 1. *Mantic. de tacit, lib.* 4. *tit.* 19. *num.*49.

Hinc etiam infertur valere locationem,
32 in qua ſolum tempus durationis collatum
ſit in voluntatem vnius ex contrahentibus
*Fabian. de Mont. de empt. & vendit.quæſt.*5.
*princip. num.* 73. *Grattan. diſcept.* 534.*num.*
11. *& ſeqq.* quod optime comprobatur ex
eo quod videmus relocationem tacitam in
Vrbanis fieri pro tempore quo Conductor
continuauerit habitare *l.item quæritur* §.*vlt.*
33 *ff. locat.* vndè conuincitur poſſe tempus lo-
cationis pendere à voluntate vnius, & non
eſſe de ſubſtantia locationis, vt tradunt
*Moz. de Contract, rubr. de locat., & conduct.*
*tit. de ſubſtan, locat. num,* 17. *ad med. Oſa-*
*ſch. deciſ.* 111.*num.*11.& eis relatis *Grattan.*
*diſcept.* 534. *num.* 12. *&* 13. & idem, imo
34 multo facilius procedit in tempore ſolutio-
nis penſionis, paſſim enim videmus illud re-
mitti beneplacito vnius ex contrahentibus,
vt dicit *Carocc. de loc. & cond.d, tit, de polli-*
*cit. quæſt.* 4. *num,* 23. *verſ. addo Pedemont.*

Quarto limitatur, quod dictum eſt ſupra
35 poſſe recedi à Contractu collato in volun-
tatem alterius, etiam poſt quam voluntas
illius ſuperuenerit, vt non procedat ſi de-
uentum etiam fuerit ad rei traditionem,
quia tunc ſuſtinetur locatio etiam in volun-
tatem vnius collata, & agitur apud Iudicem,
vt declaret, quod declaratione indiget *Fa-*
*bian.de Mont. de empt.& vend.quæſt.*5.*princ.*
*num.*73. *verſ. prædicta tamen Caroc. de locat.*
*& conduct. d quæſt.*4.*num.* 24.*Gratian. dicta*
*diſcept.* 534. *num.* 13. *verſ. accedat quod.*

Quinto limitatur, vt tunc non poſſit pen-
36 dere locatio, & cōductio à voluntate vnius,
cum nullus ex contrahentibus eſt circum-
uentus, at ſi dolus, & circumuentio inter-
uenerit, tunc ad fauorem decepti contra-
ctus in eius voluntatem collatus, ſuſtinetur,
vt poſt *Bart. in l, quid tamen dicemus in fin.*
*num.* 6. *ff.de contrah. empt. tradunt Negu ſ.de*
*pignor. part.* 3. *membr.* 1. *num,* 19. *&* 20.
*Mantic. de tacit, lib.* 11.*tit.*3. *num.*27.

Ex prædictis videbatur inferri, quod lo-
catio non poſſet contrahi inter abſentes per
nuncium, vel epiſtolam, quia ſcribens ali-
cui ſe ei locare Domum videtur conferre
37 in eius voluntatem conrractum, quod fieri
non valet ex ſupradeductis, ſed veritas eſt
in contrarium, valet enim contrahi per Nū-
cium, vel Epiſtolam, vt eſt *text. expreſſ. in*
*l.* 1 *in fin.ff.de contr.empt.*& tradunt *Surd.conſ.*
351. *num.* 29. *& Rot. Ianuen. deciſ.* 48.*num.*
6. non enim magis confertur locatio in vo-
luntatem eius, cui dirigitur nuncius, vel
38 epiſtola, quam conferatur in voluntatem
eius, cui præſenti dicitur loco tibi domum
cum vterque eodem modo poſſit contra-
ctum perficere conſentiendo, ac imperfe-
ctum reddere diſſentiendo, & ibi perficitur
contractus, vbi iunguntur conſenſus *Bald.*
*in l. multum intereſt. num,* 28. & ibidem *Sa-*
*licet.num.* 17. *C. ſi quis alteri, vel ſib.* cum
alijs, quos refert, & ſequitur *Rota in vna*
*Romana, ſeù Rauenaten. Pecuniaria* 26. *Iu-*
*nij* 1630.§. *attamen primum coram Pirouano,*
39 vbi quod propterea dirigens litteras Ro-
mam, licet alias non ſubditus per contra-
ctum ſit ſubditus, & poteſt in curia agere, &
conueniri, dicitur enim ibi celebratus con-
tractus, vbi literæ recipiuntur, & acceptan-
tur, non autem vbi ſcribuntur *Rota Ianuen.*
*deciſ.* 161.*num.*4. *& Rota Romana coram Coc-*
*cin. deciſ.* 116. *num.* 1. *Gonzal.ad reg.*8.*Can-*
*cell. gloſ.* 26. *num.* 17. *verſ. vnde quando,* &
40 ſi antequam literæ præſententur ſcribens
deceſſerit, quia tunc eius conſenſus non du-
rat vſque quo iungi poſſit eum conſenſu al-
terius, non valet contractus *Roman. in l.nuda*
*ratio colum. fin. ff. de donat. Dec. in cap.*2.*nu.*
15.*de fid. inſtr. Ruin. conſ.*3.*col.*3.*lib.*3. *Surd.*
*conſ.* 136. *num.* 48. *Gabr. de præſumpt. con-*
*cluſ.* 2. *num.*16. *&* 17,& idem eſt ſi ſcriben-
41 tem pænituerit ante quam literæ præſen-
tentur, quia inde eodem modo ſequitur, vt
iungi nequeant conſenſus, & ſic quod non
valeat contractus quamuis recipiens igna-
rus ſcribentem pænituiſſe eas acceptet, &
contractui conſentiat, vt latiſſime firmat
*Surd. conſ.* 136. *num.* 49. *& ſeqq. vbi num.*
51. inquit quod *gloſ. in l.* 1. *de contr. empt.*
volens requiri certiorationem communiter
reprobatur, quia nuncius, vel epiſtola præ-
ſtat nudum miniſterium, & validitas contra-
ctus conſiſtit ſuper conſenſu mittentis, quo
quomodocumque deficiente nuncius, vel
epiſtola non operatur iuxta *doctr. Bar. in l.*
1. *ff. quod iuſſu,* vbi expræſſe *d. gloſ.* repro-
bat cum alijs ibidem *per Surd. relat.* quibus
addo *Gonzal. ad reg* 8. *Cancell. gloſ.* 26. *nu.*
16. *& gloſ.* 63. *num.* 43. & eſt *text. expreſſus*
*in l. ſi pater in princip. ff. de manumiſſ. vin-*
*dict.* cuius verba refert *Gonz.d.gloſ.*63.*num.*
2. vbi, & alios cumulat etiam in propoſito
reuocationis nuncij, quod teneat, antequam
fuerit intimata.

42 Nec opponatur contra prædicta, conſen-
ſum requiri ſimultaneum, & præſentialem
ad contrahendum *gloſſ. in l.* 2. *ver. conſenti-*
*re ff. de act. & oblig. Surd. conſ.* 136.*num.*16.
*ad fin. verſ. nam videmus Rot. deciſ.* 125. *nu.*
4. *ad fin. part.* 4. *recent.*

43 Quia reſpondetur id eſſe ſingulare in ſti-
pulatione, quod interrogatus debeat ſtatim
reſpon-

respondere, itaut consensus sit simulraneus, & præsentialis, at secus est in alijs, vnde si vnus dicat hodie loco tibi domum meam pro centum, & tu nil respondeas tunc, sed alio tempore puta die crastina dicas ego conduco à te domum tuam, valet contractus, præsumitur enim consensum illius du-
44 rare, nisi appareat reuocatio, & sic superueniente etiam ex interuallo cõsensu tuo-innguntur consensus vtriusque, & contractus perficitur, & valet, vt declarant *Bald. in l. quacumque num. 2. post med. vers. & breuiter scias C. de bon. quæ lib. Alciat. in l. 1. §. qui præsens num. 10. vers. non obstat, & seq. ff. de verb. obligat. Felin. cons. 39. num. 3. in fin. & seq.* sic si interrogem te, vt loces, seù vendas mihi rem pro decem, & tu respondeas ex interuallo, perfici contractum non ex vi meæ interrogationis, sed ex vi taciti consensus, qui durare præsumitur tradit *Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 4. num. 4.*

Id tamen dupliciter declaratur, primo, vt
45 procedat, si hoc interim non fuerit mutatus rerum status, quia aliàs censeretur locatorem absque alia declaratione consensum reuocasse, ita vt consensus conductoris superueniens non inueniat, cum quo iungi possit, vt declarat *Surd. cons. 136. num. 38. & seqq.* in quacumque enim obligatione, & promissione subintelligitur clausula, rebus sic stantibus *l. cum quis 38. ff. de solut. Dec. cons. 335. num. 4. vers. & est Regula Seraph. decis. 179. num. 1.* cum alijs latè tradit. per *Barbos. claus. 129. num. 2.* etiam in habentibus tractum successiuum *decis. 127. nu. 2. vers. quæ regula part. 1. diuers.* & etiam si adsit iuramentum *Oldrad. cons. 241. num. 2. vers. secundo, quia Dec. d. cons. 335. num. 4. & cons. 349. num. 4. post med. Rot. decis. 145. num. 9. part. 8. recent.*

Secundo declaratur, vt procedat, qua-
46 tenus conductor, cui Dominus rei dixit loco tibi, non dissenserit, quia qui contrahere recusauit non potest postea pænitentia ductus contractum acceptare, si alius nouellum non vult adhibere consensum, vt firmat *Aretin. cons. 374. num. 4.* & latissime comprobat *Surd. dicto cons. 137. à num. 29. ad 36.* vbi signanter *sub num. 36.* reddit rationem, quia vbicumque quis alij offert contractum, vt quia dicat hæc Domus erit tibi locata pro decem, & pars dicat nolo conducere videtur consumatus effectus illius oblationis, & præsumitur mutata voluntas offerentis.

Quando autem contrahitur per Nunciũ requiritur Nuncius destinatus, nec sufficit
47 si alius casu audiens Titium dicentem loco Caio Domum meam hoc eidem Caio referat *glos. in l. 1. ver. & per literas ff. de Contr. empt.* & ibi *Bart. num. 2. Roman. sing. 328. in princ. Surd. cons. 351. nu. 29. Caball. cons. 168. num. 4. lib. 1.* & est communis opinio, vt testatur *Flamin. de Rubeis cons. 47. num. 35. & seq. lib. 1.* licet aliqui contradicant, vt refert *d. glos. & hanc contrariam sequantur Add. ad Bart. in d. l. 1. in 1. addit. Bertrand. cons. 208. num. 9. & seq. lib. 2. par. 1.*

Non tamen necesse est conductorem, cui
48 Nuncius fuit destinatus, Nuncium ipsum, vel alium retromictere locatori cum suo consensu, sed satis est eum consentire, & de eius consensu, vel ex verbis, vel etiam ex facto aliquo apparere, vt habetur in *clem. vn. de procurat. & late firmat Roman. cons. 295. num. 5. cum al. adduct. per Carocc. tit. de locat. per procurat. num. 77.* & faciunt tradita de recipiente litteras, & tacente sub *Cap. 22 prope finem.*

Quid si non interueniat Nuncius, nec
49 Epistola, sed ipse absens intelligat, puta ego domi existens dico, loco Titio Domum meam ad annum pro scutis centum, & Titius transiens per viam audit, & acceptat, an valeat contractus, & dicendum est non valere, vt tenet *gloss. in l. 2. vers. consentire ff. de act. & oblig. Bart. in l. absenti 10. n. 1. ff. de donat. Natt. cons. 94. nu. 5. Rim. Iun. cons. 569. num. 17. Surd. cons. 351. num. 29. ad fin.*
50 Quia vero dictum est supra hunc contractum scripturam non requirere, quod, & comprobatur per *text. in l. contrahitur 4. ff. de pignor. & l. pactum 17. C. de pact. Peria decis. 995. num. 4. Buratt. decis. 10. num. 8.* ani-
51 maduertendum est primo, quod hoc non procedit in emphiteusis ad *text. in l. 1. & ibi glos. & Salic. nu. 5. C. de iur. emphit. Aretin. in §. adeo num. 8. inst. de locat. Alex. cons. 50. numer. 4. lib. 5. Bursat. cons. 26. num. 16. Surd. decis. 331. num. 10. plene Ciarlin. contr. 2. nu. 26.* siue emphyteusis sit laycalis, siue sit Ecclesiastica *Hodier. ad Surd. decis. 10. nu. 2.* adeo vt per testes probari non valeat nisi simul etiam probetur amissam fuisse scripturam *Bald. in dicta l. 1. in 3. opposit. & ibidem Ias. num. 61. C. de iur. emphyt.* cum alijs quos refert, & sequitur *Ciarlin. in dicta controu. 2. num. 27.*

Verum licet clarum sit, quod de iure requiratur scriptura in emphyteusi, tamen dubitari posset, an secus sit de consuetudine, vt dixit *Rot. cor. Mantic. decis. 57. nu. 3. vers. quia respondetur.* Et vlterius quatenus cõstaret aliquem soluisse canonem tanquam emphyteutam per triginta annos præsumeretur scripturam precessisse prout late dice-

tur

tur in Cap. 22. & quatenus solutiones pro-
barentur per scripturas, inde diceretur etiã
probata per scripturam emphyteusis tan-
quam necessarium antecedens Mantic. de-
cis.57.num.4.Rot.in rec.decis.400.numer.10.
par. 1. quando enim probatur consequens
per scripturam, videtur etiam probari an-
tecedens per eamdem scripturam l.quicum-
que C. de apoc.pub.lib.10. Bald.cons.116.n.2.
lib.1.Crauet. de antiq.temp.par.3.num.40. Et
hoc non solum si adsint solutiones per di-
ctum tempus, sed etiam si pro minori, &
concurrant alia, puta recognitio, aut con-
fessio emphyteutæ, & similia, de quibus
Mantic.d.decis.57.num.6. & seq.Caualcr.de-
cis.291.num.2. & seq. in rec.decis.420. nu.5.
par.3.
52 Potereà non omittendũ, quod quandoq;
contrarium volunt ipsæ partes, nempè scrip-
turam interuenire ad perfectionem contra-
ctus, & tunc non aliter dicitur locatio, &
conductio facta, quam si interuenerit scrip-
tura, adeò vt vsque quo scriptura non fue-
rit confecta, licitum sit cuique ex contrahẽ-
tibus à contractu recedere, vt est text. in l.
Contractus 16.C. de fid. Instr. & tradunt Ca-
53 stren. in l. cum res 12.num 4.ff. de probat. &
in d.l. Contractus 16.nu.9.C. de fid.Instr. vbi
quod ita respondit in facto Florentiæ Soccin.
sen.cons.169.num.9.lib.2.Dec.cons.159.nu.5.
Ias.cons.151. num.3. & 4. vbi quod ad hoc
non requiritur partes dixisse, quod aliàs
sine scriptura contractus non valeret, sed
sufficit dixisse, quod fiat publicum Instru-
mentum lib.2. Mandel.cons.139. numer.22.
Cels. Vgo cons.67. nu.13. circa med. Honded.
cons.52.num.20. vbi multos congerit, & de
com. testatur lib.1.Maran.in praxi in 9.dist.
indic.num.88.Galuan.cons.10.num.44.Affict.
decis.39.num.4. Boer. decis.48.num.18. Rot.
coram Bich decis.638.num.4.& 5.
54 Verum prædicta conclusio procedit tan-
tum, quando contractus non fuit habitus
pro absoluto à partibus, secus autem si ha-
bitus fuit pro absoluto, & requisita scrip-
tura tantum ad probationem, vt declarant
Gabr. de pact.conclus.3.num.2. & 3 Vrsill.ad
Affict.decis.39.num 6.vers. vel potest pro fa-
dere Fab.in Cod.tit. de fid. instr. defin. 14.
Rota coram Penia decis.995. num.4. & coram
Bich.d.decis.638.num.4.
Vnde difficultas vertitur in dignoscendo
quid senserint partes, in qua si conuene-
55 rint de certa re, & de certa quantitate pen-
sionis, dicendum erit, seclusis alijs circum-
stantijs, contractum esse perfectum, quia in-
teruenient cõsensu, re, & pensione, interue-
niunt omnia, quæ dictum est supra esse sub-
stantialia huius contractus, & ideò eum per-
fectum indicant Bursatt.cons.100. numer.2.
Rot.decis.517.nu.1.par.1.diu.decis.552.n.7.
par.1. & decis.37.num.2.par.4. tom.2.recent.
56 Et in his terminis non potest habere lo-
cum dicta opinio, quod non valeat contra-
ctus absque scriptura, nisi id expræsse sit
dictum, quod non valeat, alias enim sim-
plex pactũ de ea facienda, intelligitur pro-
ut de iure, idest non vt sit necessaria de
substantia contractus, qui sine ea non va-
leat, sed tantum, vt fiat ad eiusdem con-
tractus iam facti probationem Curt.Iun.con-
sil.348.num.12.& seq Decian.cons.64.n.19.
& seq.lib.3. & pluries declarauit Rot. vt co-
ram Put.decis.43.lib.3.coram Buratt.dec.29.
num.12 & decis. 898. num.6. coram Seraph.
decis.623.num.7. inter diuers.decis.377.n.6.
vbi de comm. & decis. 517.num.2.par.1. &
decis.34. per tot.par.3. lib.1. & in recent. de-
cis.37.num.8. vbi quod hanc Rota sequitur
par.4.tom.2.& decis.113.num.7. & 8.par.5.
57 Quod vtique facilius procedet si contra-
ctus fuerit prius perfectè celebratus, & de-
inde dictum, quod fieret Instrumentum, tũc
enim scriptura dicitur accedere ad maiorẽ
probationem, & procedit text. in dicta l.
contrahitur ff.de pignor.& hypot cum concor-
dantibus supracitatis. At e contra, si cõuen-
tum est de facienda scriptura antequam sta-
bilita sint substantialia contractus, ex hoc
datur intelligi, partes voluisse contrahere
in scriptis, & procedit text in dicta l. con-
tractus C. de fid. instr. prout alijs adductis
distinguunt Cotta in memor. vers. contractus
in scriptis, & late Mantic. de tacit.lib.1.tit.10
ad fin.vers. sciendum est etiam.
58 Prout etiam facilius procedet, quod cõ-
tractus sit perfectus, si dictum sit velle ple-
nius explicare in Instrumento, vt in casu
Rota coram Buratto decis. 898. numer. 16. &
multo magis si dictũ expressè fuerit, quod
59 Instrumentum fiat ad maiorem cautelam,
prout in casu decis.995.num.5. coram Penia,
vel aliquid de conuentis fuerit iam adim-
60 pletum, quia ex tali adimplemento res desi-
nit esse integra, etiam si sit adimplementum
circa præparatoria, ex traditis per Cephal.
cons.517.num.4.Rota decis.517.num.4.par.1.
diu.Thesaur. decis.197. num.8. vbi si tradita
res, & ibi Add. vbi si soluta pars pretij, vel
61 aliud traditum sit. Adeo vt si post tradi-
tam rem partes in confectione Instrumenti,
circa quid discordent, & Notarius re infe-
cta abeat, possit locator compellere condu-
ctorem ad conficiendum Instrumentum, &
mercedem conuentam sibi soluendam, reli-
ctis alijs non concordatis in suo esse, ac

V pro-

prour de iure firmandis, vt docet Bart. in l.
si finita §. eleganter ff. de damn. infect. & eo
relato Peregrin.conf.6.num.18.lib.2.
62 Et e contra si aliquid adimplendum sit
tempore scripturæ conficiendæ, contractus
dici debet imperfectus, vt in casu Rota de-
cis.520.num.4. par.2. & decis.199. numer.9.
par. 6. recent. & idem est si partes dixerunt,
63 velle addere in Instrumento noua pacta
non stabilita, vt tradunt Adden. ad Buratt.
decis.898.num.23. & Rota decis.681. num.9.
& seq.par.4. tom.3. recent. diuersa tamen ra-
tione adducta, nam Adden. dicit hoc, quia
cum pacta dicantur pars pretij l. fundi par-
tem ff. de contrah. empt. Bald.cons.486. nu.3.
vers. in contrarium lib.1. dum addi debent,
resultat pretium, nempe in locatione pen-
sionem non esse stabilitam, & certam, pro-
ut requiritur ad eiusdem contractus perfe-
ctionem, & subsistentiam, vt dictum est su-
pra, & in Cap. 1. ac proinde contractum es-
se imperfectum. Rota verò mouetur, quia
quælibet pars posset in pactis addendis non
concordare, & sic contractus collatus esset
in eius arbitrium, quod esse non potest, vt
dictum est supra.

At prima non placet, quia dum partes
concordarunt in certa summa, itaut in ea
parte pretium sit certum, hoc sufficit etiam
si dici posset, quod respectu importantiæ
pactorum sit incertum, quia sufficit esse cer-
tum in parte, vt habetur in L. hac venditio
§. vlt. ff. de contr. empt. vbi dicitur valere
emptionem fundi à me factam pro centum,
& quanti pluris eum vendidero, nam in-
quit Vlpian. habet certum pretium centum,
licet augeri possit si emptor pluris eum ven-
diderit, & bene aduertit Mantic. de tacitis
lib.4.tit.19.num.45. vbi num.seqq. inde plu-
ra deducit. Vnde restat sola alia ratio col-
lationis contractus in arbitrium, & volun-
tatem partium, quo supposito, sequitur, vt
64 conclusio sit declaranda, vt procedat, qua-
tenus sint cõcordanda pacta inter ipsas par-
tes, secus autem si arbitrio alicuius Tertij,
quia possunt in arbitrium tertij conferri, &
valet contractus, vt declarat Rota decis. 88.
num.23.par.2.diuers. & dicta decis.681. n.8.
& seqq.par.4.tom.3.recent. ac etiam, vt pro-
cedat, quatenus pacta sint circa substantia-
lia contractus, secus si circa accidentalia
tantum, quia accidentalia possunt conferri
in arbitrium partium, vt dictum est supra,
& declarauit in proposito Rota decis.37. nu-
mer.6. & seq.par.4.tom.2.recent.

Et ista procedunt cõsiderata sola impor-
tantia reseruationis pactorum concordan-
dorum, sed vlterius consideranda etiam
erit voluntas partium, circa ipsam reserua-
tionem, nam potest esse, quod reseruatio,
quæ de se non importaret imperfectionem
contractus, eam importet de voluntate par-
tium, vnde circa istam attendi præsertim
65 debebit, an consenserint conditionaliter
quatenus concordent in pactis, vel potiùs
consenserint in re, & pensione simpliciter,
& pure cum pactis, quæ postea concorda-
bunt, quia primo casu contractus dignosce-
tur imperfectus, secundo vero secus, vt di-
stinguendo late firmauit Rota coram Bichio
decis.638.num.11. & seq. & num.16. & seq.
cuius decisionis in casu extiterat confe-
cta apoca emptionis, quam emptor sub-
scripserat, & in subscriptione dixerat Io. N.
afferma quanto di sopra, essendo l'Instrumento
à mia satisfatione, & Rota ponderato illo
gerundio essendo respiciente futurum, cen-
suit consensum esse conditionaliter presti-
tum, & inde resultare imperfectionem con-
tractus, & quod subscribens senserit con-
trahere in scriptis, nempe mediante Instru-
mento, & non alias.

Idem quoque erit si cõfecta fuerit scrip-
66 tura, quæ non appareat dispositiua, sed
potius præparatiua, & vt vulgo dicitur, mi-
nuta, scripturæ autenticæ faciendæ, ex ea
enim arguitur, quod partes volebant con-
trahere in scriptis, & potius imperfectio,
quàm perfectio contractus Rota decis. 199.
num.8.par.6. recent. & decis.264. numer.13.
post Zacch.de obligat.Cam. vbi minuta æqui-
67 paratur tractatui, ex quo tractatu non be-
ne arguitur ad perfectionem contractus, cũ
68 multa tractentur, quæ non concludantur
Rota coram Seraph.decis.1368.num.1. vnde
non satis est probare tractatum, nec exhi-
bere minutam, ad cõuincendum contractũ,
de quo dicam Cap. 22. & Cap. seq. de proba-
tione contractus locationis.

In proposito autem dictæ difficultatis, an
partes voluerint contrahere in scriptis, vel
potius adhibere scripturam tantummodo
ad probationem, Doctores modo responde-
runt pro vna opinione, modo pro alia, iuxta
69 varietatem casuum, & circumstantiarum in
eis concurrentium, vt videre est penes su-
pracitatos; in hac enim materia, quia agitur
de indagando animo, & voluntate, statur
coniecturis, vt tradit Aretin.cons.159.n.10.
& alijs plenissime congestis per Bich. d. de-
cis.638.num.6. & attenditur etiam pro con-
70 iectura qualitas contractus, nam si conti-
neret plura capitula, & pacta, de quibus
difficile esset conuenire, & habere memo-
riam absque scriptura, credendum tũc par-
tes voluisse contrahere in scriptis Odofred.in
l. con-

*l. contractus*, *& ibidem Castr. numer.9. C. de fid. instr. Thesaur. decis. 197. num. 9.*

Quando autem Coniecturæ nõ adessent,
vel essent irreleuantes, aut hinc inde con-
trariæ, ita vt res esset dubia, tunc quate-
nus concurrant omnia substantialia contra-
71 ctus, & coniecturæ percutiant solum vo-
luntatem conficiendi scripturam, præsump-
tio erit, quod noluerint scripturam ad essen-
tiam contractus, prout est de iure, vt ad hoc
ea non requiratur, sed solum ad probatio-
nem, vt dixi supra *num. 56.* At vbi coniectu-
ræ percutiunt consensum, & reddunt du-
biam eius perfectionem, tunc istud dubium
erit sufficiens ad hoc, vt qui allegat con-
tractum, non possit dici habere probationẽ
eius sufficientem, dum est dubia, nec po-
test dici cõtractum esse perfectum, dum du-
bitatur de voluntate dispositiua, iuxta tra-
dita per *Decian. resp. 55. num. 15. lib. 2. Sera-
phin. decis. 854. num. 5.* & latius *Bich. d. decis.
638. num 9. & 10.* & similem distinctionem,
videlicet inter casum, quo contractus sit de
72 præsenti, & perfectus, itaut nihil supersit
aliud agendum, quam confectio scripturæ à
contrahentibus reseruata, & casum, in quo
quæstio sit de ipso contractu, & an partes
de præsenti contrahere, aut se obligare vo-
luerint, facit etiam *Venturin. cons. 18. nu. 10.*
vbi quidquid sit in primo casu, in secundo
arbitratur absolutum, quod modus confi-
ciendæ scripturæ adiectus in promissione, ar-
guat, quod partes noluerint contrahere de
præsenti, sed contulerint in tempus scrip-
turæ conficiendę actum promissi contractus.

## Quomodo conueniri debeat de re, & mercede in contractu locationis.

### SVMMARIVM.

1 *Contrahentes locationem conuenire debent de certa re, & certa mercede.*

2 *Merces satis certa dicitur, si conuentum de certa summa, & additum quod vltra eam dandum sit aliquid incertum.*

3 *Mercedis augumentum, vel diminutio potest conferre casui, vel declarationi alicuius etiam contrahentis.*

4 *Locatio facta non expressa re, vel non expressa mercede est nulla.*

5 *Ampl. etiam si de ea celebratum publicum Instrumentum.*

6 *Decl. non procedere si aliunde reddatur certa res, vel merces, vti si adsit solitum.*

7 *Et sufficit, tàm consuetudo generalis regionis, quàm etiam particularis partium.*

8 *Consuetudo particularis prævalet, & magis attendi debet, quam generalis, & num. 14.*

9 *Contr. in stipulationibus, & contractibus.*

10 *Consuetudo generalis præsumitur nota, particularis ignota, & num. 12.*

11 *Interpratatio per quam aliqua pars remaneret decepta, non est sumenda.*

13 *Decl. vt tunc attendi debeat magis consuetudo generalis, cum apparet particularem esse notam alteri contrahenti, secus econtra.*

15 *Consuetudo circa mercedem locationis si fuerit varia que attendi debeat, sunt variæ opiniones.*

16 *Attendendam esse posteriorem concluditur.*

17 *Ampl. etiamsi prior consuetudo fuerit diu seruata, posterior vero secus.*

18 *Decl. procedere si posterior obseruantia fuit omnino libera.*

19 *Decl. secundo procedere si posterior obseruantia sit immediata locationi de qua agitur.*

20 *Consuetudo, & obseruantia attenditur in eis, quæ consueuerunt fieri communiter, non si raro, & extraordinario.*

21 *Decl. non procedere in obseruantia interpretatiua.*

22 *Obseruantia, qua deducitur ad arguendam voluntatem partium, est obseruantia interpretatiua.*

23 *Obseruantia interpretatiua facilius probatur.*

24 *Et pro ea sufficit etiam vnicus contractus.*

25 *Obseruantia interpretatiua non probatur per testes inter se habentes.*

26 *Obseruantia particularis non transit de persona ad personam.*

27 *Successor Episcopi non censetur conduxisse Vicarium pro eodem salario, quod solitum erat præstare antecessor.*

28 *Lim. si conduxit eundem Vicarium antecessoris.*

29 *Reconductio censetur facta cum eisdem qualitatibus, cum quibus facta fuerat prima conductio.*

30 *Minister censetur reconductus à successore pro eodem salario præstito ab antecessore.*

31 *Consuetudine difformi existente locatoris, & conductoris, attendenda est illa conductoris.*

32 *Res, & merces non sufficit, quod sint expressa si res non est certa, vel mercedis non est expressa quantitas.*

33 *Decl. non procedere si certitudo rei, & quantitatis haberi potest à solito.*

34 *Decl. 2. procedere de rigore iuris, secus autem de æquitate canonica.*

35 *Æquitas canonica, an seruari debeat in foro laicali controuersum est.*

36 *Affirmatiua opinio tenenda est, saltem in locis Ecclesiæ subiectis.*

37 *Ampl. procedere etiam in subiectis mediate.*

38 *Æquitas canonica seruanda est in foro mercatorum vbique.*

39 *Et in causis miserabilium personarum.*

40 *Et vbi contractus est iuratus.*

41 *Mercedis quantitas si non sit expressa, sed dictum sit pro mercede iusta, sustinetur contractus.*

42 *Contrarium de veriori.*

43 *Pretium iustum varijs de causis, varie potest determinari.*

44 *Ideo non potest dici certum ante Iudicis arbitrium.*

45 *Pactum, quod res certo casu censeatur vendita iusto pretio, valet in mutuo.*

46 *Et valet etiam generaliter si adhæreat alteri contractui, secus si de per se fiat.*

47 *Locatio non potest fieri cum reseruatione declarationis, vel mercedis facienda ob ipsis partibus.*

48 *Ampl. si conferatur in arbitrium vnius per verba importantia arbitrium boni viri.*

49 *Ampl. 2. etiamsi dictum pro pensione declaranda à partibus, & in casu discordia à tertia.*
50 *Reseruata declaratione rei, vel mercedis absque expressione persona declarare debentis, non valet locatio.*
51 *Idem si dictum declarationem faciendam, à persona eligenda per partes.*
52 *Idem si declaranda à duobus eligendis vno pro qualibet parte.*
53 *Ampl. etiamsi additum, quod in casu discordia dicti duo eligant tertium.*
54 *Contr. si determinata sit certa persona in d. casu discordia.*
55 *Reseruatia declarationis mercedis facienda à certa persona, valet.*
56 *Secus si non vnus tantum, sed duo nominati sint, qui declarare debeant.*
57 *Locatio pro pretio declarando à certa persona est conditionalis, si ille declaret, alias contractus resoluitur.*
58 *Ampl. idem esse si declaratio facienda à duobus, & vnus tantum deficiat.*
59 *Ampl. vt non possit recurri ad arbitrium boni viri, vel Iudicis.*
60 *Secus si electi iniquam mercedem statuissent, vel non essent electi ad statuendum, quid de essentialibus, sed tantum de accidentalibus contractus.*
61 *Merces in locatione si reseruatum sit, vt declaretur arbitrio boni viri, non valet contractus.*
62 *Iudex dicitur bonus vir.*
63 *Locatio pro mercede aliunde certificanda, vti pro qua alias facta fuit, est valida.*
64 *Locatione facta absque expressione certa mercedis, vel rei, si postea deuentum sit ad rei traditionem merces soluenda erit.*
65 *Decl. vt in dicto casu si conuentum de mercede, sed non facta declaratio quantitatis detur actio praescriptis verbis, si nulla facta mentio mercedis, agendum ex aquitate legis.*
66 *Actio prascriptis verbis datur vbicumque aquitas suadet actionem dare.*
67 *Et vbicumque deficiunt alia actiones.*
68 *Locator non semper potest uendere fructus rei.*
69 *Locatione dubia existente datur actio prascriptis verbis.*
70 *Decl. vt in pradictis casibus in quibus petitur merces non determinata probandum sit quanti conductor conduxisset.*
71 *Ampl. vt non sufficiant testes deponentes, quod tanti fuisset conducta, sed probandum saltem, quod communiter ita fuisset conducta.*
72 *Possessor mala fidei tenetur ad fructus, qui percipi potuissent.*
73 *Locator, & conductor vbi merces non est declarata, nec res tradita semper possunt à contractu recedere.*
74 *Pensione non certificata non est locatio, sed contractus innominatus.*
75 *A contractu innominato re integra recedi potest, etiãsi aliqua ex partibus impensas fecerit.*

## CAPVT XVII.

Dixi supra in præcedenti Capitulo, partes in hoc contractu locationis, & conductionis conuenire debere de re, & mercede, & reseruaui hic separatim loqui de modo
1 conueniendi; vnde assumendo propositum,
repeto conuenire debere partes, non solum
de certa re, sed etiam de certa mercede, vt
dixi in definitione, & vltra ibi adductos,
tradunt etiam *Curt.Iun.cons.36 nu.13. Pancirol.cons.34. num.2. Rota decis.172. num.3. par.6. recent. Staiban. de interess. lib.2. tit.10. num.7.*

Non tamen dicetur incerta merces ad
2 hunc effectum, vbi partes conuenientes de
certa summa, addiderint dandum vltra eã
aliquid incertum, vti si dictum locatio sit
mihi facta pro centum, & pro eo, quod
pluris locauero, habet enim certum pretiũ,
quod augebitur si pluris Conductor fundũ
locauerit, vt de simili venditione est *text. in l. hac venditio 7. §. fin. ff. de contr. empt.* vn-
3 de stante dicta certitudine, potest augumẽ-
tum, vel diminutio conferri casui, vel de-
clarationi Tertij, aut etiam alicuius ex con-
trahentibus, vt dictum est supra in præce-
denti Capitulo *Bald. in l. in vendentis n. 6. C. de contr. empt. Gabr. cons.168. num.15. lib.1 Mantic. de tacit. lib.4. tit.19. num.49.*

Stante autem totali incertitudine, plures
considero casus, seù modos contrahendi,
4 in quibus potest dubitari de validitate con-
tractus, quorum primus erit, si fiat locatio
non expræssa re, vel quod faciliùs contin-
gere potest expræssa re, sed nulla facta men-
tione mercedis, & in eo regula est, quod
talis locatio non subsistat *§. Pretium Instit. tit. de empt. & vend. Bart. in l. sciendum n.2. vers. contra Alex. num.15. Roman. num.32. ff.*
5 *de verb. oblig.* etiam si adsit Instrumentum
publicum desuper celebratum, vt firmat
*Pinell. in rubr. C. de resc. vendit. par.2. cap.1. num.7. ad med.*

Verum ab ista regula receditur, vbicum-
6 que aliunde deducatur partes in certa re,
vel quantitate mercedis tacite consensisse,
& exemplum commune, & magis practica-
bile est, si adsit solitum locandi talem rem
pro tanta mercede, quia tunc præsumitur,
partes de ea sensisse, & in illa conuenisse,
& ita sustinetur contractus *Alex. ad Bart. in l.2. ff. locat. Gomes Var. tom.2. cap.3. nu.4. Caroc. de locat. & cond. tit. de Merced omiss. vbi num. seqq.* hinc deducit multas illationes
*Rot. decis.377. num.7. par.1. & decis.88. n.1. & seq. par.2. diuers.* & probat aperte *text. in l. excepto 18. C. locat.*
7 Et hoc procedit, siue adsit consuetudo
vniuersalis regionis, vt per *Gomes variar. tom.2. cap.2. num.9. ad fin.* siue etiam parti-
cularis locatoris, vt late firmat *Rota d. decis.88. num.13. & seq. par.2. diuers.* & in lo-
cante operas suas, quod censeatur locasse
pro

pro mercede dari solita in specie pro labore illo, seù officio, quod assumit *Beron.consil.157.num.4.lib.3. Surd.cons.42. numer.13. Rot.decis.354.num.3.par.1.recent.*

8 At si adsit consuetudo vniuersalis, quæ discordat à particulari, dubitari potest, quæ potius sit attendenda, & pro particulari adsunt *text. in l. heredes palam §. si quid post ibi, & consuetudine Patrisfamilias, vel Regionis, ff. de Testam. & in l. si seruus plurium §. fin. ibi, ante omnia ipsius Patrisfamilias consuetudo deinde regionis, ff. de leg. 2.* qui licet loquantur in vltimis voluntaribus, tamē quod etiam in contractibus attendi debeat primo loco consuetudo contrahentium, & quatenus ea deficiat, consuetudo regionis, ex eis arguunt *Roman.sing.681. Dec.in l.semper in stipulationibus 34.numer.7. & 8. ff. de reg.Iur.* & in proposito locationis, seù emphyteusis *Rot.decis.46.num.15.par.10.rec.*

9 Verum, quod in stipulationibus, & cæteris contractibus si non appareat, quid actū attendi debeat, quid in regione frequentetur, est *text. in d.l. semper in stipulationibus 34. ff. de reg.Iur.* & contrarium procedere in vltimis voluntatibus, de quibus loquuntur præcitatæ leges, vel in alijs actibus à voluntate vnius tantum dependentibus, nō in contractibus dependentibus à voluntate duorum, declarat *Cagnol.in d.l. semper in stipulationibus num.7.vers. mihi tamen videtur* & iuxtà hanc distinctionem, attendendam esse primo consuetudinem regionis, & deinde contrahentium, in his terminis arguēdi de qua mercede senserint contrahentes, qui omiserunt illam exprimere *Caroc.quam. plurimas auctoritates cumulans de loc. & cond. tit. de mercede consuetudinaria numer. 2.* vbi etiam dicit, hanc videri in puncto iuris veriorem.

Et pro ista opinione facit, quod si agatur de consuetudine particulari vnius partis, puta locandi rem, vel operas pro mercede excedente quantitatem mercedis cō-

10 muniter consuetæ, Conductor, qui scit consuetudinem generalem, & ignorat particularem, prout præsumitur *l. si Tutor C. de peric.Tut. Dec. in cap.1. num.47. de postulat. prælat.* vtique remanet deceptus absque aliqua sua culpa, si debet soluere iuxta particularem, ergo non est sumenda interpretatio, quod contractum fuerit iuxtà illam;

11 quia nunquam sumenda interpretatio per quam altera pars remaneat decepta *Rot. in recent. decis.88. num.3. par.2. & coram Gregor.decis.126.num.10.*

12 Nec dicatur, quod e contra sumpta Interpretatione locationis secundum consuetudinem generalem remaneat deceptus locator, quia in eo militat diuersa ratio, præsumitur enim ipsum sciuisse talem consuetudinem generalem, & publiceam *l. si tutor C. de peric. tutor.* & ideo ei imputandum si non expressit velle contrahere diuersimode, & seruare particularem.

13 Videtur igitur, quod vbi non appareat, consuetudinem particularem innotuisse vtrique parti, tunc standum sit generali iuxta tradita per *Aretin. cons.11.nu.6.* vbi probat, quod si partes, vel vna earum probabiliter ignorauit statutum, & nota eis fuit obseruantia contraria, non est sumenda interpretatio, quod voluerint contrahere iuxta dispositionem statuti, sed potiùs iuxta communem obseruantiam.

At vbi consuetudo particularis adesset respectu vtriusque contrahentis, vel etiam

14 si adesset, respectu vnius tantum, & alteri quoque esset nota, tunc crederem in locatione potius illam attendendam, quam generalem, quia consuetudo particularis semper præualet, itaut ad generalem non recurratur, nisi in subsidium *glos. in cap. super eo ver. in Vicinis, de Censib. Rot. coram Caualer.decis.107.nu.1.& in recent.dec.722. num.1.par.2.* Et vbi non adesset consuetudo generalis, sed solum particularis, tunc iuxta eam videretur facta locatio etiam si alia pars illam ignoraret; vt probat *Rot. dec.88. num.17.par.2.diuers.*

15 Vbi verò talis consuetudo non esset vniformis, sed modo fuisset facta locatio pro decem, modo pro quinque, tunc variæ sunt opiniones, adeò vt concludendo dicat *Ripa in l.2.num.64. ff. solut. matr.* articulus est longus, intricatus, & obscurus, & sic materiam resoluat, prout etiam eum refert, & sequi videtur *Caroc.tit. de mercede diffor.numer. 16. ad fin. & per tot.* vbi late refert diuersas opiniones, & diuersas firmat conclusiones, ad quem propterea recurrere licebit cupienti videre materiam diffusè tra-

16 ctatam, placet enim breuiter attendi debere, quid vltimo loco seruatum fuerit argumento *text. in l. mala §. sed si alimenta ff. de alim. & cibar.legat. Dec. in l.semper in stipulationibus 34.numer.8.ff. de reg. Iur. Surd. cons.42.num.13. circa med.*

17 Idque etiam si prior consuetudo fuisset diù seruata, posterior vero duobus, vel tribus annis tantum, quia adhuc ista potiùs attendi debebit, iuxta Doctr. *Bald. in l. binos vers. sed ponamus C. de aduoc. diuer. iud.* vbi tradit, quod si superior deputat officialem cum salario consueto, intelligitur de consuetudine, & obseruantia vltima, licet il-

illa non durauerit longo tempore, & præ-
cesserit alia longo tempore obseruata, &
præscripta, quam doctrinam referunt, & se-
qnuntur *Aretin. cons. 1.1. num. 5. ante fin. vers.
satis optime, & Aldobrand. cons. 66. num. 7.
vers. & pro hac opinione lib. 1. Caballin. Mil-
leloq.* 830. *Gutier. de iuram. purt. 1. cap.* 64.
18 *num.* 4. quatenus tamen posterior obseruan-
tia fuisset omnino libera, quia alias non de-
beret attendi *Bertaz. cons. Crimin.* 109. *nu-
19 mer.* 10. *Cyriac. contr.* 67. *num.* 44. Ac etiam
quatenus posterior obseruantia sit imme-
diate præcedens locationi, de qua agitur,
in quibus terminis loquitur *Baldus*, alias
enim deberet inspici, quod longo tempore
seruatum fuit, non qnod duobus, vel tri-
bus annis, vt late probat distinguendo *Ma-
strill. de Magistr. lib. 1. cap.* 21. *num.* 59. *&
seqq.* & eisdem verbis, & auctoritatibus *D.
Lanfranc. Zacch. de Salar. quaest.* 9. *num.* 31.
*& seqq.*

Quod transit sine difficultate in dictis ter-
minis concursus obseruantiæ, diuturnæ, &
præscriptæ, cum obseruantia paucorum an-
norum, vt inspici debeat, quod longo tem-
pore sernatum fuit, non quod per duos, vel
tres annos, at quatenus non adsit alia obser-
uantia, quam duorum, vel trium annorum,
20 tunc ea erit attendenda in hoc proposito,
nam licet etiam regulariter consuetudo sit,
& attendatur in eis, quæ consueuerunt fie-
ri communiter, & vt plurimum, non autem
in eis, qua fiunt raro, & extraordinarie
*Alex. in l. vel vniuersorum cum alijs relat. per
Gabr. de consuet. concl.* 3. *num.* 29. & hanc
eamdem regulam procedere etiam in his
terminis, tradit pluribus adductis *Carocc. de
locat. tit. de mercede consuet. num.* 6. tamen
21 aduertendum, quod vbi agitur de obser-
uantia interpretatiua, sufficit aliquando ob-
seruatum *Crauett. cons.* 201. *num.* 12. *Me-
noch. cons.* 1156. *num.* 66. *Rota coram Caua-
ler. decis.* 80. *num.* 5. *& decis.* 427. *num.* 2.
22 Hæc autem est obseruantia interpretatiua
voluntatis locantis, quia ex eo, quod ali-
quando locauit pro tanta mercede, inter-
pretamur, quod iterum pro eadem locaue-
rit, & in specie, quod dum allegatur con-
suetudo ad arguendum, quid senserint con-
trahentes iuxta *d. l. semper in stipulationibus
ff. de reg. iur.* dicatur interpretatiua, & non
requiratur, quod sit præscripta, notat in ea-
dem *l. Dec. num.* 14. *vers. vltimo. notandum*,
& firmat etiam *Aldobrandin. cons.* 66. *num.
7. lib.* 1. & magis præcisè de consuetudine
in locatione operarum, ad effectum conse-
quendi mercedem, seù salarium non con-
uentum *Grauet. Theorem.* 12. *num.* 16. vbi
23 quod propterea ad eam probandam, non
sunt necessariæ tot solemnitates, quæ requi-
runtur regulariter ad probandam consue-
tudinem, & quod per duos, vel tres actus
inducitur consuetudo ista, quod, & sensit
in eisdem terminis *Caroc. de locat. & conduct.
tit. de Merced. omiss. num.* 24. vbi dicit suf-
24 ficere saltem, & ad minus binus actus, sed
dum sumus in interpretatina, satis esse pos-
set etiam vnicus actus, vt tenet *Rot. coram
Buratt. decis.* 679. *num.* 9. & in prædictis ter-
minis arguendi, quid egerint contrahentes,
quod sufficiat etiam obseruātia vnius anni,
sensit *Cagnol. in d. l. semper in stipulationibus
num.* 11. *ff. de reg. iur.*

25 Est tamen obseruantia ista probanda cō-
cludenter, vt firmat *Cyriac. contr.* 67. *num.*
43. & quando testes essent interessati, vti si
ageretur de probando solito soluendi mer-
cedem operarum, seu salarium, & testes di-
cerent se ipsos illud habuisse, nō probarent,
vt obseruauit *Rot. decis.* 816. *nu.* 2. *post princ.
vers. neque enim fides part.* 4. *diuers.*

26 Animaduertendum etiam, quod dicta
obseruantia si sit personalis, non transit de
persona ad personam etiam succedentem in
in eodem gradu, & officio; adeout si Epis-
copus antecessor erat solitus conducere Vi-
27 carium, & dare ei certum salarium, non
valeat argui, quod successor cum eodem
salario conduxerit, vt tenuit *Rota coram Put.
decis.* 1. *per tot. lib.* 3. *& coram Mohed. de
28 offic. Vic. decis.* 4. nisi fortè successor vsus
fuerit eodem ministro, quem certa merce-
de constituta conduxerat antecessor, quia
tunc successor eo vtendo, censetur recondu-
xisse *Castr. in l. item quæritur §. vlt. num.* 5.
*ff. locat. Alex. cons.* 28. *in fin. lib.* 4. *Afflict.
decis.* 365. *num.* 6. & reconductio censetur
29 facta cum eisdem qualitatibus, quibus fa-
cta fuerat prima locatio *Bart. in d. l. item quæ-
ritur §. vlt. num.* 1. *ff. locat. Ruin. cons.* 78. *nu.*
4. *lib.* 1. *Boer. decis.* 284. *num.* 14. & ita præ-
30 dictis, & alijs adductis, in specie de conti-
nuante vti opera ministri ab antecessore cō-
ducti, firmat *Menoch. cons.* 570. *num.* 7. vl-
tra quod hoc casu adest consuetudo ex par-
te ipsius ministri, locandi videlicet operas
suas pro illa certa mercede, quæ sufficit ex
supradictis.

Vbi vero adesset hinc inde consuetudo
31 particularis, sed difformis in quantitate
mercedis, vti, quia dominus esset solitus
dare decem, & mercenarius esset solitus lo-
care pro duodecim, vel e contra, attendi de-
beret solitum Conductoris, vt probat text.
*in l. si non sortem* 26. *§. libertus post med.* ibi
*posse condici quanti operas esset conducturus ff.*

de

*de condict. indeb.* quod & procedere etiam in prædijs probat text. *in l. in summa 65. §. in frumento ff. eodem tit. de condict. indeb.* ibi *si habitatione data pecuniam condicam, non quidem quanti locare potui, sed quanti tu conducturus fuisses*, de quo, & aliquid dicendum erit infra *in Cap. 35.*

Secundus casus est si partes expresse qui-
32 dem conuenerint de solutione mercedis, sed omiserint exprimere quantitatem, vel conuenerint de locatione rei, puta fundi, vel equi, sed non expræsserint qualem, itaut adsit incertitudo, & hoc quoque casu videtur constituenda regula, quod non valeat locatio, quia incertitudo vitiat contractum, vt tradunt DD. *in l. ita stipulatus ff. de verb. oblig.* vbi *Rip. num. 33.* dicit esse communem opinionem, & reddit rationem, quia nunquam contrahentes inuicem concordarent, de quo fundo senserint, & subdit procedere etiam si senserint de certo fundo, si tamen de illo non appareat, & eum refert, & sequitur *Surd. cons. 449. num. 6.*

Verum tamen est, quod vbi adesset so-
33 litum locandi talem rem, vel pro tanta mercede, hoc quoque casu præsumeretur partes de ea re, vel mercede sensisse, iuxta tradita in præcedenti casu non factæ mentiones de mercede, quæ à fortiori procedunt in isto factæ mentionis de mercede, sed non de quantitate, vt aduertit *Caroc. in tit. de mercede incerta num. 3.*

34 Præterea quando non adesset consuetudo aliqua, licet de rigore iuris esset contractus nullus ex præcitatis, tamen sustineretur de æquitate canonica iuxta, quã valet promissio incerta, & potest peti, vt à Iudice declaretur, vt docuit *Archid. in cap. sunt nonnulli 1. quæst. 1.* & eius doctrinam refert, & sequitur post alios *Afflict. decis. 337. nu. 10. Tiraquell. de priuil. piæ causæ priuil. 55. in fin. Gomes. var. tom. 2. cap. 11. num. 10. vers. aduertendum tamen Afin. in tract. de execut. §. 7. cap. 270. num. 11.* & in his terminis nostris plenè comprobat *Caroc. d. titulo de merced. incert. num. 3. vers. 2. quia.*

35 An autem dicta æquitas Canonica seruari debeat tantum in foro Ecclesiastico, vel etiam in Laicali, controuersum est apud Doctores, quod enim in laicali seruanda non sit, tradunt post alios, quos allegant *Gabr. cons. 57. num. 3. lib. 2. & Mantic. de tacit. lib. 14. cap. 30. num. 28.*

Contrariam verò opinionem tenent signanter *Rebuff. de priuil. scolar. priuil. 133. num. 5. ad fin. Grattan. discept. 534. num. 17.* & in nostris terminis locationis *Caroc. tit. de merced. incert. num. 4.*

36 Et hæc secunda, saltem tenenda erit in terris, & locis Ecclesiæ subiectis, quia in eis seruatur ius canonicum *Bart. in l. priuilegia C. de Sacros. Eccles. Dec. in cap. si duobus num. 6. de appell. Felin. in cap. Ecclesia S. Mariæ num. 44. de constit.* & in hoc proposito *Cephal. cons. 159. num. 11.* vbi quod seruanda erat Ferrariæ, quæ Ciuitas tunc
37 tempus retinebatur in fæudum à Ducibus Estensibus, vndè aperte sensit *Cephal.* conclusionem procedere non solum in locis immediate subiectis Ecclesiæ, sed etiam in subiectis mediate, quod, & tenent *Gabr. cons. 154. num. 1. lib. 1. Rimin. Iun. cons. 23. nu. 303. Contard. de moment. limit. 3. num. 11. & seqq. Rot. decis. 27. num. 17. post secundum vol. cons. Farinacc.* vnde huic erit adhærendum, quidquid in contrarium senserint *Decian. cons. 56. num. 5. & 8. lib. 5. Honded. cons. 22. num. 2. lib. 2.*

38 Et in locis Ecclesiæ nullo modo subiectis, seruanda erit dicta æquitas Canonica in foro mercatorum, ex quo in eo de apicibus iuris non est differendum, vt post Ripam tradit *Mantic. de tacit. d. lib. 14. tit. 30.*
39 *num. 28.* & idem esset dicendum in causis miserabilium personarum, quia in eis attenditur ius Canonicum, etiam si differat à ciuili *Felin. in cap. significantibus num. 9. de offic. delegat. & in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 52. de constit. Trentacinq. var. lib. 2. tit. de citat. res. 2. in fin. Nouar. de priuil. miser. personarum priuil. 79.*

40 Ac etiam seruanda erit, vbi contractus esset iuratus, vt tradunt in proposito *Cephal. d. cons. 159. num. 12. & Gratian. d. discept. 534. num. 18.* In contractu enim iurato, seruatur ius Canonicum etiam inter laicos, & extra statum Ecclesiæ *Felin. in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 54. de constit. Seraph. de priuil. iuram. priuil. 86. num. 5. Rot. decis. 640. n. 6. part. 4. & decis. 58. num. 38 pars. 6. recent.*

41 Tertius casus est si partes non expresserint quantitatem mercedis, sed conuenerint, quod locatio sit facta pro mercede iusta, & videbatur hoc casu locationem bene factã, nec mercedem dici posse incertam, quia iusta merces in rei veritate ab initio certa est, licet ignoretur qualis sit, & indigeat declaratione Iudicis, & ideo valere venditionem factam pro pretio iusto, tradunt *Alberic. & Fulgos. in l. hac venditio §. 1. de Contrah. empt.* & posse fieri pignoris dationem, seu hypothecæ, itaut si intra certum tempus non fuerit soluta pecunia, res empta sit iusto pretio, tunc æstimando, & esse venditionem conditionalem est *Text. in l. si fundus §. vlt. ff. de pignor.*

Ve-

42 Verum magis communis opinio est, quod ex tali conuentione non resultet perfecta venditio, quam tenent *Soccin. sen. in leg. si quis arbitratu num.* 28. *de verb. obligat. Aretin. in §. pretium num.* 4. *Instit. de empt. & vendit. Pinell. in rubr. C. de resc. vend. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 19. 20. & 21. vbi alios hinc inde refert, & hanc communem dicit *Manent. cons.* 25. *num.* 6. *ad med. Mantic. de tac. lib.* 4. *tit.* 19. *num.* 22.

Ad id autem, quod dicebatur pro contraria opinione, mercedem iustam certam
43 esse etiam ab initio, respondetur pretium iustum varijs de causis varie posse determinari *l. pretia rerum ff. ad falcid.* & ideo Iudi-
44 cis arbitrium expectandum esse ad hoc, vt certum vere dici possit *Mantic. d. tit.* 19. *nu.* 24. ad aliud autem, quod addebatur ex *leg.*
45 *si fundus* §. *vlt. ff. de pignor.* aliqui respondent specialiter in mutuo, de quo loquitur ille textus receptum esse ad hoc, vt facilius nueniri possit, vt pro eo dari possit pignus cum dicto pacto, quod si pecunia infra certum tempus non restituatur, res data in pignus vendita sit pro certo precio, & non procedere in alijs contractibus, vt referunt *Pinell. in rubr. C. de resciud. vendit. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 25. & *Mantic. d. tit.* 19. *num.*
46 21. *ad med.* sed si nõ procedat dicta specialitas mutui, semper verum erit dicere dictam legẽ loqui in casu, quo talis conuentio tem esse venditam pro iusto pretio, adhæreat alteri contractui, nempè mutui, ac proinde trahi non posse ad casum nostrũ, in quo loquitur de conuentione, quæ de se sola sit, & quærimus, an sic stare possit, vt tradunt *Pinell. & Mantic.* in eisdem locis, vltra quod animaduerto etiam in eodem textu, dici videri quodammodo conditionalem esse venditionem, vnde ex tali textu non deducitur esse veram, & propriam venditionem, sed contractum ei similem, qui quatenus adhæreat alteri contractui, vt ibi, valet, itaut non possit altera pars resilire, at quatenus sit de per se, contrarium est dicendum quousque non fuerit pretium declaratum, vt per *Mantic. d. tit.* 19. *num.* 23. *ad med.* & faciunt tradita per eumdem *eodem tit. num.* 37. & *seq.* vbi late probat in contractu emptionis, & venditionis non haberi pro certo, quod à Iudice est declarandum.

Quartus casus est, si facta sit locatio, &
47 reseruata declaratio, rei vel pensionis facienda ab ipsis partibus, & tunc non valet cõtractus siue reseruata declaratio vtrique, vel, quia dictum pro mercede concordanda inter nos, vel quid simile *leg. si tibi polienda ff. de præscr. verb. Rot. decis.* 88. *num.* 24. *part.* 2. *diu.* siue etiam si sit reseruata vni tantum, semper enim viget ratio, quod non potest conferri in arbitrium contrahentium locatio, quæ procedit siue conferatur in ar-
48 bitrium vtriusque, siue in arbitrium vnius tantum, vt dictum est tit. præcedenti, & ampliatur etiam si conferatur in arbitrium vnius, per verba importantia arbitrium boni viri, adhuc enim non valet, vt patet ex *leg. quod sæpe* §. 1. ibi *quanti velis, quanti æquum putaueris, quanti æstimaueris ff. de contr. empt.* quæ verba ponderat ad hunc effectum *Manent. cons.* 25. *num.* 13. & probat etiam *text. in leg. fin. C. de contrahen. empt. propè fin.*
49 & idem erit si facta locatio pro pensione, quam partes declarabunt, & in casu discordiæ eligant tertium, vt tradit in specie *Valasc. de iur. emphit. quæst.* 11. *nu.* 12. & comprobabo inferius.

Quintus casus est, si partes reseruauerint
50 declarationem mercedis, vel rei, sed in genere absque vlla expræssione personæ declarare debentis, & hoc casu clarum est locationem non valere, de quo est *text. in leg. si merces in princ. ff locat.*

51 Sextus Casus, est, facta sit locatio rei declarandæ, vel pro pensione arbitranda à tertio per partes eligendo, & hoc pariter casu contractus, quia remanere videtur in earum arbitrio eligere, vel non eligere illum, non valet, siue electio facienda ab vtroque contrahente *Bart. in leg. si Merces in princ. ff. loc. Manent. cons.* 25. *num.* 1. & 2. *Mantic. de tacit. lib.* 4. *tit.* 19. *num.* 31. siue ab vno eorum tantum *Pinell. in rubr. C. de rescind. vend. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 6. *post med. Manent. d. cons.* 25. *num.* 11. *vers. plus etiam Mantic. dicto tit.* 19. *num.* 32. *vers. sed tamen quia.*

Septimus casus est, si quantitas mercedis collata sit in arbitrium duorum, quorum vnus eligatur ab vna parte, alius ab alia, & hoc casu valere contractum, ex quo cesset ratio, quod possint discordare in electione, voluit *Bart. in l. si merces* 28. *in princ. vers. sed si in arbitrium ff. locat. Corn. cons.* 50. *nu.* 2. *lib.* 1. vbi dicit non inuenire aliquem à *Bart.* discordantem in isto casu, & sequi videtur *Mantic. de tacit lib.* 4. *tit.* 19. *num.* 33. licet annectat huic casui alium diuersum, & in eo contrarias opiniones referat.

52 Verum in casu isto contrariam opinionẽ defendit *Pinell. in rubr. C. de resc. vendit. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 6. & *Manent. in cons.* 25. *post approbatam sub num.* 3. & *seqq.* primam opinionem Bartoli, viso postea Pinello ab illa recedit, & istam latius comprobat à *n.* 15. *ad* 22. & eamdem opinionem sequitur etiam *Valasc.*

*Valasc. de iur. emphit. quaest.* 11. *num.* 12. & videtur, quod huic opinioni assistat ea ratio, quod dum partes eligere debent, qui declarent pensionem, contractus est in eorum arbitrio, quod esse non potest, vt dictum est supra, & *in cap. praecedenti*, & alia, quod hoc casu pensio est incerta, nec datus est modus, quo sine dubio certificari possit, quia duo eligendi possint facile discordare propter naturalem hominum facilitatem ad dissentiendum, de qua *in cap. quia diuersitatem de concess. praeb.* cum concordantibus relatis *per Mantic. de tacit. dicto. lib.* 4. *tit.* 19. *num.* 31. *ad fin.*

53 Imò vlterius etiamsi additum sit, quod in casu discordiae, tales arbitri eligant tertium, cuius arbitrio standum sit, non valet contractus propter eamdem rationem, quod discordare possint in tali electione, ad text. *in l. Item si vnus §. si in duos ff. de arbitr.* adeo-

54 ut ad hoc, vt sustineatur contractus, necesse sit ab initio tertium certum in casu discordiae eligere, iuxta doctrinam *Speculat. tit. de arbitr. § sequitur, de quibusdam num.* 15. *vers. & dic.* quam sequitur *Lanfranc. de arbitr. part.* 5. *num* 4. *& seqq.* & latè comprobat *Manent. cons.* 25. *num.* 5. *&* 6.

55 Octauus casus est, si facta locatio pro mercede à certa persona tunc nominata declaranda, & in casu isto valet locatio *l. si merces* 28. *in princ. ff. loc. & l. fin. C. de contrah. empt.* vbi refertur fuisse in hoc antiquam controuersiam.

Et licet obijci posset, quod dum merces non est declarata, non potest dici certa, prout requiri ad validitatem locationis alibi fuit dictum, tamen hoc casu, in quo nulla potest oriri discordia reputatur pro certa, licet ignoretur per partes, & quatenus dici possit incerta, respondet *Manent. d. cons.* 25. *num.* 25. *ad fin.* quod cum hoc casu incertitudo sit vnica ea tolleratur, quod secus est si concurrat, & alia incertitudo personae declarate debentis.

Si autem non vnus tantum, vt loquuntur dicta iura, sed duo certi electi sint, qui declarent quantitatem pensionis, eodem modo valere contractum sine dubio dicit *Mantic. de tacit. d. lib.* 4. *tit.* 19. *num.* 35. *vers. si autem dictum*, allegans *Salicet in l. vltim. nu.* 2. *in fin. C. de pact. pignor.* & licet opponi

56 posset, quod hoc quoque casu electionis duorum certorum posset sequi discordia, & ideo videatur nulla locatio, vt dictum est supra in casu proximè praecedenti, & tamen facilius admitti potest, quod sustineatur in casu isto contractus, quam in casu illo, ex quo hic deficit incertitudo personarum, & deficit etiam periculum, quod vous eligat personam omnino inuisam, & diffidentem alteri, quod periculum considerat post alios *Manent. d. cons.* 25. *num.* 20.

57 Et tamen hoc casu locatio est cōditionalis, si ille electus ad declarandam quantitatem mercedis, actualiter illam declarauerit. Vnde quatenus ille noluerit, vel non potuerit mercedem definire, tunc pro nihilo sit locatio, quasi nullo pretio statuto, iuxta celebrem textū in terminis emptionis, & venditionis *in l. fin. C. de contrahen. empt.* quam esse vnam ex quinquaginta constitutionibus, quibus Iustinianus dissidia veterum iurisconsultorum diremit, & de quibus meminit in proemio C. obseruant *Vbert. Ghisan. in §. pretium vers. sed ista decisio Instit. de empt. & vend.* & ibidem etiam *Corrad. Rittershus. in §. pretium vers. hac de re apud veteres Merlin. decis.* 605. *num.* 1. sed ante in terminis locationis idem responderat Caius Iurisconsl. relatus per Tribonianum *in l. si merces* 28. *in princ. ff locat.* vbi ipse Tribonian. sub nomine Caij vsus est verbis precisis *d. l. fin. C. de contrahen. empt.* quemadmodum animaduertit *Carac. in l. si quis arbitratu* 43. *post med. vers. at taxatio pretij de verb. oblig. Piccard. in d. §. pretium num.* 36. *Instit. de empt. & vend. Merlin. decis.* 567. *num.* 12. *& decis* 605. *num.* 2. & animaduertendum, quod text. *in d. l. fin. C. de contrahen. empt.* addit nullam coniecturam seruandam, vtrum in personam certam, an in boni viri arbitrium respexerint contrahentes *Merlin.*

58 *decis.* 567. *num.* 45. *ad fin.* & idem quoque erit si electi sint duo, & vnus tantum eorum deficiat declarare, quia eodem modo resoluitur locatio, vt consuluit *Corn. cons.* 110. *lib.* 3. cum quo idem sensit *Aldobrand. consil.* 59. *number.* 9. *lib.* 1. & post eos *Mantic. de tacit. lib.* 4. *tit.* 19. *num.* 36. nec poterit re-

59 curri ad arbitrium boni viri, seu iudicis, qui pensionem statuat, quia his casibus non est contractus, in quo versetur iudicis officium, vel iotret arbitrium boni viri, prout iotraret si arbitri electi iniquam mercedem

60 statuissent, vel etiam vbi arbitri non essent electi ad statuendum quid de essentialibus contractus, prout est merces, sed quid accidentale, vt optimè distinguendo, & contrarios reijciendo probat *Valasc. de iur. emphit. quaest.* 11. *num.* 11. sunt enim verba dictarum legum, & praecipuè *d. l. fin. C. de contrahen. empt.* quod vbi declaratio pretij est collata in tertium, & is non declarauit, contractus sit nullus, adeo aperta, & praecisa, & tam districtè, quamcumque interpretationem prohibent, vt nec colore aequitatis,

nec officio Iudicis, aut alterius boni viri,
nec alia ingeniosa Doctorum declaratione
euitari possint, vt dicit Merlin d. decis. 605.
num. 20.
61 Nonus casus est, si dictum sit, pensionem
declarandam esse arbitrio boni viri, quo
casu dici posse videbatur partes sensisse de
62 Iudice, qui dicitur bonus vir l. sed si vnus
§. prætor ait ff. de iniur. & sic applicari tra-
dita de electione certæ porsonæ supra in
casu nono, & sustineri contractum, vt ibi, &
censuit post alios Mantic. de tacit. lib. 4. tit.
19. num. 25. Verum, quia licet Iudex possit
dici bonus vir, tamen possunt, & alij eo-
dem nomine venire, hinc sequitur, vt dictus
intellectus, quod partes consenserint de Iu-
dice, sit diuinatiuus, & ideo non posse in
eo fieri fundamentum, & remanere incer-
tam personam, quæ arbitrari debeat, & sic
nullam locationem, prout dictum est in casu
proximè precedenti, & firmat alijs addu-
ctis Manent. d. cons. 25. num. 6. vers. respon-
detur tamen, & sensit Rot. decis. 88. num. 24.
p. 2. diu.
63 Decimus casus est, si fiat locatio pro pen-
sione certificanda aliunde, vti si fiat pro pen-
sione pro qua eadem res alias locata fuit, vel
pro pretio, quod habeo in area, & his, &
similibus modis facta est valida, non enim
est incerta merces, sed potiùs ignoratur quā
in rei veritate incertum sit, quanti res sit lo-
cata, vt de venditione modis prædictis fa-
cta est text. in l. hac venditio. 7. §. huiusmodi
ff. de contrahen. empt.
64 Aduertendum autem omnino est in prædi-
ctis omnibus casibus, in quibus dictum est
non valere locationem ob incertitudinem
rei, vel mercedis, quod si deuentum fuerit
ad rei traditionem, & ea Conductor gauisus
sit, non poterit idem vllo modo euitare so-
lutionem mercedis, nam respectu incertitu-
dinis rei clarū est, quod dū res fuit tradita,
talis incertitudo cessauit, respectu autem
incertitudinis pensionis ex ea quidem resul-
tat, vt non possit peti pensio actione locati,
ex quo locatio sine certa mercede dici non
potest perfectè contracta, at dabitur actio
65 præscriptis verbis, quæ si conuentum de
mercede, sed non facta declaratio competit,
quia contractus fuit imperfectus sub specie
innominati, vt dicit Bald. in l. contractus 16.
sub num. 16. C. de fid. instr. si vero nulla
mentio facta fuit de mercede, & adhuc da-
bitur saltem ex æquitate legis, æquum est
enim, vt prout quisque rei fructus percepit,
vel domum habitauerit, ita & obligetur, vt
habetur in l. item quæritur 14. ad fin. ff. locat.
cum adductis supra tit. precedenti num. 29.
66 datur enim actio præscriptis verbis vbi-
cumque æquitas suadet actionem dari, vt
per text. in l. sancimus C. de sacros. Eccles.
cum similibus tradit Ioan. Crisp. de Mont.
in suis termin. action. num. 158. vers. item
competit.
67 Nec obstat, quod locatori competat aliud
remedium, videlicet, vindicandi rem, cum
fructibus, & ideo non sit recurrendum ad
hanc actionem præscriptis verbis, vt censuit
Valasc. de iur. emphit quæst. 11. num. 15. per
text. in l. 2 ff. de præscr. ver. dicentem, quod
tunc agendum præscriptis verbis cum defi-
ciunt vulgaria, & vsitata actionum nomina.
Quia obiectum procedit in venditione, non
autem in locatione, vt distinguendo tradit
Pinell. in rubr. C. de rescinden. vendit. par. 2.
68 cap. 1. num. 24. In locatione enim, quid
quid sit in emphiteusi, de qua loquitur Va-
lascus, non semper vindicari possunt fructus,
vt in locatione operum, & similium, & ge-
neraliter locatio est rei concessio ad vsum,
vt dictum est in eius definitione cap. 1. Vnde
dum Conductor vsum habuit dicitur factum
impletum, & res consumpta, itaut non pos-
sit res redire ad pristinum statum, vnde dā-
da est actio iuxta doctrinam Azon. in sum. in
tit. locat. vers. nota tamen, quam extollit
Bald. in dict. l. contractus num. 16. C. de fid.
instr. Salicet. in l. fin. num. 8. C. de contra-
hend. emption. Rot. decis. 88. num. 24. vers.
ideo autem par. 2. diu. & cor. Merlin. decis.
567. num. 39. & seqq. æquitas enim non
patitur, vt qui sub promissione mercedis re
gauisus est, mercedem soluere recuset con-
tra text in l. item quæritur 14. ad fin. ff. locat.
& quod detur actio prescriptis verbis, si facta
locatio operarum pro incerta mercede, sunt
text. expressi in l. si tibi polienda 24. ad fin.
ff. de præscr. verb. & in §. qua de causa Instit.
tit. de locat. & est recepta opinio, vt fatetur
Valasc. dict. quæst. 11. num. 15. & quod vbi
69 locatio est dubia detur eadem actio præ-
scriptis verbis, est etiam textus expressus in
l. 1. ff. de prescr. verb.
70 At circa quantitatem soluendam non satis
erit locatori probare se tanti locaturum
fuisse alteri, sed necesse habebit probare
Conductorem tanti fuisse conducturum, vt
firmat Alex. cons. 181. num. 1. lib. 2. & se-
quitur Natt. cons. 53. numer. 1. Carocc. tit. de
substan. locat. quæst. 4. num. 5. Manent. dec.
49. num. 1. & seq. Neque etiam sufficerent
71 testes deponentes, quod domus tanti fuis-
set conducta, quia ad grauandum tertium
non attenditur, quod vnus, aut duo, vel
plures dedissent, sed quod comuniter fieri
solitum est l. seruum meum in princ. ff. ad l.
aquil.

*aquil. l. pretia rerum ff. ad l. falcid.* & ideo si probari non poterit, quanti Conductor ipse conduxisset, saltem probandum erit quanti communiter fuisset conducta *Alex. in d. cons. 181. num. 1. vers. praeterea deficiunt Natt. d. cons. 53. num. 1.*

Nec obstat, quod pensio domus liquidanda sit, quanti actor locasset non quanti reus conduxisset secundum *Hodier. ad Surd. dec. 270. num. 1.* vbi alios allegat, quia conclusio procedit, vbi agitur de possessore malæ fidei, qui tenetur ad fructus percipiendos, idest, qui percipi potuissent, non autem in eo, qui recepit a domino, & bona fide possidet, & sic tenetur tantum ad perceptos *Maluas. cons. 66. num. 7.* & in terminis possessoris condemnati ad fructus percipiendos, id est, qui percipi potuissent, quod teneatur ad pensionem, pro qua domus potuisset alteri locari, loquitur *Surd. in d. dec. 270. per tot.* & signanter *in princ. & n. 6.* quem sequitur *Hodleru. in d. additione*, & dicam infra *Cap. 35.*

73 Aduertendum etiam, quod vbi declaratio mercedis nondum est facta, & res nondum tradita, sed omnia sunt integra, licebit vtrique parti à contractu recedere, nam vsquequo, quis de certa mercede non fuerit certior factus, & illam acceptauerit, semper imperfecta dicetur locatio, & conductio, & pænitere licebit *§. 1. Institut. de empt. & vendit. l. contractus 16. C. de fid. Instrum.* late *Pinell. in rubr. C. de rescind. vendit. par. 2. num. 2. vers. vides magnam, & num. 21. Rot. cor. Pen. decis. 6. nu. 3. & seq.* quæ est etiam impressa per *Marches. de commiss. part. 3. fol.*

74 *109.* Non enim ante certificatam pensionē potest dici locatio, sed contractus innominatus *Bald. in d. l. contractus 16. num. 16. C. de fid. instr.* & ideo re integra ab eo recedi valet etiamsi quis ex contrahentibus aliquas fecisset expensas *l. si pecunias ff. de condic. ca dat. Rot. in d. dec. cor. Pen. ad fin.*

## De læsione quomodo, & quando consideretur in contractu locationis.

*S V M M A R I V M.*

1 *Merces locationis tunc dicitur iusta, cum correspondet fructibus aliisue comoditatibus rei locatæ.*
2 *Emptoribus, & venditoribus licitum est inuicem se decipere, & idem est in locatoribus, & conductoribus.*
3 *Læsio eodem modo attenditur in locatione, & conductione ac in emptione, & venditione.*
4 *Læsio vltra dimidiam operatur, vt rescindatur contractus nisi lædens velit supplere.*
5 *Et hoc tam in venditione, quam etiam in locatione.*
6 *Ampl. procedere etiam in locatione operarum.*
7 *Contrarium.*
8 *Decl. primam procedere si possunt opera facienda æstimari secus econtra.*
9 *Conuentio de certa summa mercedis eo ipso quod allegatur excessiua non potest exequi.*
10 *Decl procedere in Aduocato, & cæteris paciscì de mercede non valentibus.*
11 *Et in omnibus, in quibus viget suspicio, quod promissa fuerit maior summa propter necessitatem.*
12 *Nec annullatur promissio si excessiua in modico.*
13 *Hoc tamen intelligitur si allegetur nullitas propter excessum tantum.*
14 *Læsio consideratur etiam in emphiteusi.*
15 *Læsio rescindit etiam contractum stricti iuris.*
16 *Decl. procedere si allegetur læsio ab emphiteuta, secus si à domino.*
17 *Contr. si dominus attentis prærogatiuis quas habet, adhuc probet se læsum.*
18 *Læsio vltra dimidiam non reddit nullum contractum, sed rescindendum.*
19 *Decl. non procedere si læsio sit enormissima.*
20 *Læsio enormissima operatur dolum re ipsa.*
21 *Dolus re ipsa, & dolus ex proposito, idem operantur, quod nullitatem contractus.*
22 *Læsione enormissima stante competit reintegratio, & non datur electio lædenti supplere pretium, ac fructus debentur vsque ab initio.*
23 *Læsio si sit solum vltra dimidiam, competit solum rescissio in petitorio iudicio.*
24 *Læsio enormissima, vt contractus sit nullus ipso iure, & competat reintegratio, est quæ valde excedit dimidiam.*
25 *Læsio tunc dicitur excedere valde dimidiam, & sic esse enormissimam, quando est in duobus tertiis.*
26 *Alii volunt stari arbitrio Iudicis.*
27 *Et attenditur qualitas personæ læsæ, ad læsionem arbitrandam.*
28 *Contrahentibus licet se decipere, vsque ad dimidiam iusti pretii,*
29 *Romæ per statutum, sufficit læsio in tertia parte.*
30 *Statutum prædictum non comprehendit personas Ecclesiasticas.*
31 *Deceptio permittitur vsque ad dimidiam iusti pretii tam de iure ciuili, quam de iure canonico.*
32 *Lim. si adsit dolus lædentis.*
33 *Lim. 2. vt deceptio permittatur in foro fori, non autem in foro conscientiæ.*
34 *Neque permittitur bono viro, & ideo cautela est læso, vt faciat positionem lædenti, si sit bonus vir.*
35 *Item non permittitur in contractu Ecclesiæ.*
36 *Remedium l. 2. C. de rescind. vend. non solum competit venditori, sed etiam emptori.*
37 *Rescriptum Imperatoris, licet fauore vnius emanatum facit ius quo ad omnes, si æquum, & in corpore iuris relatum.*
38 *Venditores læduntur sæpius quam emptores.*
39 *Læsio pro rescissione contractus, an sit eodem modo computanda respectu emptoris, ac respectu venditoris, maxima est controuersia, quam vide late num. seqq. vbi pro affirmatiua præcipue n. 48. 52. & 53.*
40 *Iustitia stat in medio.*
41 *Emptor, & venditor in proposito læsionis, in iure æquiparantur.*
42 *Emptio, & venditio non est permutatio rei cum pecunia, sed æstimatio.*
54 *Læsio, & rescissio contractus per eam habet locum in*

 *locatio*

*locatione fructuum nasciturorum.*
55 *Et generaliter in locatione futuri euentus.*
56 *Contrarium.*
57 *Decl. hoc contrarium procedere, vt non possit prætendi læsio ex eo, quod euenerit, secus autem si attento tempore contractus, & considerata spe, defuit læsio.*
58 *Spes lucri compensatur cum timore damni.*
59 *Spes futuri euentus recipit æstimationem, & in eius venditione cadit læsio.*
60 *Litium exitus est incertus.*
61 *Litium incertus euentus recipit æstimationem.*
62 *Læsio quomodo probetur in transactione.*
63 *Remedium l. 2. C. de rescind. vendit. non habet locum in locatione facta sub hasta secundum aliquos.*
64 *Contraria opinio est communior, & verior.*
65 *Ampl. vt aliqui velint sufficere læsionẽ in sexta parte.*
06 *Contraria opinio est verior.*
67 *Solitum iudicandi per binas iudicaturas inducitur.*
68 *Ab eo non est recedendum.*
69 *Læsio sufficit in sexta parte si locatio non fiat ab ipso domino rei, sed à Procuratore generali.*
70 *Decl. procedere quando dominus nõ habet contra eum regressum.*
71 *Factum Iudicis reputatur factum partis.*
72 *Læsio in sexta parte sufficit minori ad petendam restitutionem in integrum.*
73 *Stipulatio in contractu locationis impedit rescissionem ex læsione secundum aliquos.*
74 *Contrarium est verius.*
75 *Iuramentum impedit peti rescissionẽ propter læsionẽ.*
76 *Contrarium est verius, precipue in Vrbe propter statutum.*
77 *Decl. primam, vt quatenus sit vera, non procedat si adsit læsio valde vltra dimidiam.*
78 *Decl. 2. vt Iuramentum non impediat peti supplementum pretij.*
79 *Decl. 3. vt non procedat in minore.*
80 *Contrarium.*
81 *Lim. hoc contrarium in pupillo, & proximo pubertati.*
82 *Lim. 2. si minor enormissime lædatur.*
83 *Decl. requiri læsionem valde vltra dimidiam.*
84 *Minor iurans non contrauenire ex capite minoris ætatis, potest contrauenire ex alijs capitulis, secus si dixit ex quocumque capite.*
85 *Decretum Iudicis in contractu interpositum impedit eius rescissionem ex capite læsionis.*
86 *Contrarium.*
87 *Decl. vt Decretum Iudicis faciat cessare præsumptionem læsionis, sed non impediat eam probare.*
88 *Sciens rei valorem, & adhuc vendens minori pretio, non petit rescissionem ex capite Læsionis.*
89 *Contrarium tenent aliqui.*
90 *Valoris rei propria scientia præsumitur, aliena secus*
91 *Iactare suum nemo præsumitur.*
92 *Ampl. vt potius præsumatur error in facto proprio, & fatuitas.*
93 *Decl. procedere stante læsione vltra dimidiam.*
95 *Sciens rei valorem tunc non allegat læsionem cum omnino sponte contraxit, secus si aliqua necessitate etiam non præcisa.*
96 *Clausula donationis, solita apponi in contractu emptionis, & locationis impedit dari de læsione.*
97 *Decl. procedere si illam apponens scit verum valorem, & habet verum animum donandi quod non præsumitur.*
98 *Renunciatio Læsionis facta à maiore, & cum iuramento, valet.*
99 *Et idem est si fiat à minore, vel muliere, cum certioratione remedij sibi ex ea competentis.*
100 *Decl. procedere vt valeat d. renunciatio si læsio non sit valde excessiua vltra dimidiam.*
101 *Læsio non potest allegari post finitum contractum locationis.*
102 *Contrarium.*
103 *Remedium rescissionis ex capite læsionis, durat vsque ad triginta annos.*
104 *Statutum, quod non possit peti rescissio contractus ex capite læsionis est validum, & idem est de consuetudine.*
105 *Statutum quod non possit intentari rescissio ex capite læsionis ab emptoribus, & venditoribus, non procedit in locatoribus, & conductoribus.*
106 *Statutum contra ius, non est extendendum vltra verba.*
107 *Statuti verba sunt sterilia sicut mula.*
108 *Statutum, quod non disponit, remanet in dispositione iuris communis.*
109 *Lim. si ratio expressa, vel alia verba manifesta indicent aliud fuisse de mente statuentium.*

## CAPVT XVIII.

VIdimus requiri Mercedem in locatione
esse certam, nunc videndum, An sit ne-
1 cessarium eam esse iustam, quæ tunc dici-
tur, cum correspondet quantitati fructuum,
qui ex re locata percipiuntur, seu cum est
iustum pretium comoditatum, quæ ex re
locata resultant, vt senserunt *Pinell. in l. 2.
C. de rescind. vend. part. 1. cap. 3. num. 18.
& Surd. decis. 198. num. 19. vers. ad quantitatem.*
Et quidem emendo, & vendendo natu-
2 raliter concessum est, quod pluris sit mino-
ris emere, quod minoris sit pluris vendere,
& ita inuicem se circumscribere, ita, & in
locationibus quoque, & conductionibus
idem iuris est, vt dicit præcise *text. in l.
Item si pretio 25. §. fin. ff. locat.* ex quo textu
patet, quod locatio, & conductio, quæ ge-
3 neraliter eisdem iuris regulis consistit, ac
emptio, & venditio, vt dictum est supra
Cap. 2. Specialiter etiam in hoc proposito
ei à iure æquiparatur, & quod propterea
non est de substantia locationis, & condu-
ctionis, vt sit pro Mercede iusta, sicut non
est de substantia venditionis, vt pro iusto
pretio fiat, quod, & latiùs comprobat
*Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 20. num. 1. &
4 seqq.* qui etiam eodem *tit. num. 53. & seqq.*
late explicat, quomodo intelligatur text.
prædictus, & in *l. in Causa la 2. §. Idem
Pomponius ff. de minor.* dum dicit naturali-
ter licere contrahentibus inuicem se circũ-
scribere, seu circumuenire.
Hodie tamen si venditor lædatur vltra
dimi-

dimidiam iusti pretij, et succurritur per rescissionem contractus, si lædens nolit supplere soluendo, quod deest Iusto pretio, vt habetur in *l. 2. C. de rescind. vendit.* cuius dispositioni conformantur etiam Sacri Canones in *c. Cum dilecti, & cap. cum Causam de empt. & vendit.* Quæ Iura licet loquan-
5 tur de emptione,& venditione non dubito, quod procedant etiam in locatione, & conductione, dum vt dixi, isti contractus non solum generaliter, sed etiam specialiter, & expresse in hoc proposito à iure æquiparantur, prout etiam ea in locatione procedere tradunt *Roman. cons. 423. num. 2. Corn. cons. 181. num. 65. lib. 2. & cons. 285. nu. 9. vers. Nam illud remediū lib. 3. Menoch. cons. 1263. num. 7.*

Dubim tamen est, an idem remedium
6 prædictæ *l. 2.* competatur etiam in locatione operarum, affirmatiuam enim tenuit *Bursat. cons. 204. num. 11.* & in eisdem terminis competere etiam remedium prędictum operarijs, & Architectis, qui certum opus constituta mercede facere conduxerunt tradit *Padill. in ead. l. 2. num. 14.* vbi tamen refert bis fuisse suplicatū Principibus illius regni, vt lege lata decernerēt id fabris præfatis nō permitti, & secunda vice obtentum *Staiban de interess. lib. 2. lit. 10. num. 123. post med.*
7 Contrarium vero cēsuit *Gratian. disc. 185. num. 8. & seqq. Barbos. in cap. cum dilecti numer. 26. de empt.* & vendit. *D. Lanfranc. Zacch. de salar. quæst. 55. num. 21. & censuit Rot. decis. 128. num. 3. post med. & seq. par. 4. diuers.*
8 Verum quia ratio huius secundæ opinionis ea redditur, quia operæ non habent vniformem valorem, ex quo varientur à peritia, & maiori, vel minori robore operantium, ac etiam, quia earum æstimatio emanat ab illis, qui eas locant, vt per *Gratian. & Rot. vbi supra*, colligi inde potest earumdem opinionum conciliatio, vt prima sit vera regulariter, secunda vero in tantum sit vera, in quantum difficile sit conuincere sufficientem læsionem, adeò vt ad actum redigi nequeat, secus autem si ea probari possit vbi enim læsio vere probetur, non est ratio differentiæ inter istam locationem, & alias, & cur in ea procedere nequeat dictum remedium.
9 Imò conuentio de certa summa mercedis, seu salarij eo ipso, quod allegatur excessiua non tenet, & Apoca desuper confecta, quantumuis guarantigiata executioni demandari non debet, quousque non præcedat taxatio, & moderatio Iudicis, vt pluribus adductis firmat, & opinionem verissimam, & iustissimam asserit *Flor. de Men. lib. 1. quæst. 8. §. 1. numer. 50.* quem sequitur *Gratian. disc. 56. nu. 4. & D. Lanfranc. Zacch. de Salar. quæst. 11. num. 6.* vbi etiamsi ad sit obligatio Cameralis:
10 Animaduertendum tamen præfatos loqui in terminis Aduocatorum, & medicorum, in quibus viget particularia ratio, nam Aduocatus non valet lite pendente cum clientulo suo pacisci *l. quisquis 6. §. præterea C. de postul.* nec Medicus cum infirmo *l. medicos ff. de var. & extraord. cognit.* & hoc est, quod dicunt signanter *Ripa de peste tit. de remed. ad curand. pest. num. 84. & Gutier. de iuram. par. 1. cap. 57. num. 29.* quos allegat
11 flores, sed non propterea diuersimode seruandum esset in alijs in quibus vigeret eadem ratio dictarum legum, videlicet suspicio, quod propter necessitatem fuerit promissor inductus promittere summam illam excessiuam, vnde idem in Quadrigario, qui tempore necessitatis fecerat sibi obligare quendam ad viginti sex libras pro delatione rerum Aureliam tempore aduentus Caroli Quinti, seruatum fuisse, videlicet moderatam fuisse à Iudice summam testatur *Rebuff. in comment. ad reg. const. Gall. tom. 2. tract. de rescis. contr. num. 31.* de quo meminit etiam *Gutier. in d. cap. 57. num. 30.*
12 Præterea, etiam in terminis præfatis non annullaretur promissio si esset excessiua tantum in modico, vt scribit eodem loco *Rebuff. num. 30.* & sequitur *Gutier eodem numer. 30* obseruo tamen, quod dicunt ita intelligi *decis. Afflict. 123.* quodque in ea decisione resolutum fuit, validam fuisse promissionem certi salarij factam Chyrurgo à quodam de tempore, quo sibi medicabat vulnera non obstante dispositione *dicta l. medicos ff. de var. & extraord. cognit.* quia
13 applicabantur limitationes eiusdē de quibus, ibi, vnde possunt, & debent intelligi in illis terminis, vt videlicet non annulletur promissio propter modicam excessiuitatem, quando alias sit valida, & impugnetur solum ex capite excessus in quantitate.

Dubitatur quoque, an idem procedat in
14 emphyteusi, ea præsertim ratione, quod emphyteusis non sit contractus bonæ fidei prout sunt venditio, & locatio, sed stricti iuris, vt dictum est *Cap. 1.* & varias opiniones, & distinctiones refert *Cagnol. in d. l. 2. C. de rescind. vendit. num. 203. & seqq.* Verum relicta disputatione tractantibus materiam emphyteusis ex professo vera, & communis videtur opinio affirmatiua, quam tenuit in dicta *l. 2. Bald. num. 20. Salicet. n. 9. & Pinell. par. 1. cap. 3. num. 37. & 38.* vbi di-

cit

eit se absque dubio asserere hanc esse communem, nec dubitare fundamentum prædictum tenentium contrariam, ex quo emphiteusis est contractus stricti iuris, esse erroneum, quia, & in contractibus stricti iuris procedit dictum remedium, & eamdem
15 opinionem tenet etiam *Prato discept. 25. num. 30. tom. 1. & Thesaur. decis. 220. num. 1. vers. caterum cum dicta*.

16 Et licet aliqui istam opinionem affirmatiuam admittant, in casu quo allegetur læsio ab emphyteuta, & contendant eam non procedere si allegetur à Domino directo, ex quo iste propter prærogatiuas, quas habet in contractu non possit dicere se læsum *Gugl. de Benedict. in cap. Raynutius in ver. & Vxorem num. 420. & plur. seqq. de Testam.* videtur æquidem difficilius probari posse læsionem pro parte Domini propter prærogatiuas prædictas, & pacta fauorabilia, quæ
17 computantur, in pretio, sed quatenus eis attentis, adhuc conuinceretur læsio, non posse ei denegari remedium prædictum, vt sentit etiam *Pinell. in d. l. 2. par. 1. c. 3. ad fin.*

18 Non tamen per talem læsionem vltra dimidiam redditur nulla locatio, sed venit rescindenda *Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 20. num. 1. & 2. Rot. decis. 52. num. 11. par. 3. rec.* & quidem concessa prius electione conductori, an velit supplere, quod iustæ mercedi deest, alias sententia rescissionis esset nulla, & conductor deberet ad rei possessionem restitui, vt habetur in dicto *cap. cum dilecti 3. de empt. & vend.*

Nisi forte læsio sit enormissima, quia tūc
19 reddit contractum nullum ipso Iure *Gratian. discept. 823. numer. 38. Fab. in Cod. lib. 4. tit. 3. definit. 3. Pratus discept. 25. nu. 32. vers. vera namque est Rota coram Cavaler. dec. 301 num. 3. & in recens. decis. 202. num. 6. par. 10. & in Romana Transactionis 19. Aprilis 1660*
20 *§. Non obstat coram Verospio*, & ratio conclusionis est, quia ex læsione enormissima dolus lædentis re ipsa arguitur, & inducitur, vt per *text. in l. omnes §. Lucius ff. quæ in fraud. credit* tradunt post plures, quos referunt *Molin. de primog. lib. 2. cap. 3. nu. 18. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 9. glos. vn. num. 4. Castill. contr. tom. 3. cap. 2. num. 40. & tom. 7. cap. 18. num. 92.* Et quamuis controuertant DD. an iste dolus sit verus, vel præsumptus, & an sit idem dolus ex proposito, & dolus re ipsa, vel potius differant, vt per *Bargal. de dolo lib. 2. cap. de dolo ex proposito num. 10. & seq. fol. 147. & cap. de dolo re ipsa numer. 12. & seq. fol. 154. & Castill. dicto cap. 18. num. 93.* Tamen ista disputatio est
21 superflua ad hunc effectum, quia quocumque modo sit iste dolus, nihil releuat, quia semper contractum annullat *Paris. cons. 55. num. 19. lib. 3. Larat cons. 112. nu. 36. & seq.* plenè *Farin. in fragment. tom. 2. in ver. Iuramentum num. 1287.* vbi asserit indubitatum apud omnes teneri *Castill. tom. 7. cap. 18 num. 94. Giurb. decis. 105. num. 1.*

22 Quod maxime aduertendum, quia si adsit prædicta nullitas, non solum non est necesse dare electionem prædictam Conductori supplendi, quod deest iustæ mercedi, sed vlterius poterit agi rei vindicatione cōtra tertium, ac etiam Conductor tenebitur restituere omnes fructus, quos a die conductionis percepit, qui sunt tres effectus magni momenti, & singularis considerationis, resultantes ex prædicta resolutione, vt tradit, & latissimè comprobat *Castill. d. cap. 18. num. 96. & seqq.* vbi & singulos separa-
23 tim examinat. Quod secus est, vbi adest læsio tantum vltra dimidiam, quia tunc cōpetit tantum rescissio in petitorio iudicio exercenda *decis. 270. num. 10. & 11. par. 14. & decis. 237. num. 1. & 2. par. 15. rec.*

Controuertitur tamen valde, quæ dicatur læsio enormissima, & quidquid sit ad
24 alios diuersos effectus ad quos quæritur de hoc, quoad effectum istum, de quo agitur, vt non debeat peti rescissio, sed Contractus sit nullus ipso iure, ea videtur enormissima læsio, quæ valde excedit dimidiam iusti pretij *Menoch. cons. 1. num. 494. Farinac. in fragm. tom. 2. ver. Iuramentum numer. 1289. Castill. contr. tom. 7. cap. 18. num. 85. Cabed. decis. 70. num. 2.*

Et valde excedere dimidiam tunc dici-
25 tur, quando est in duabus tertijs, vel tribus quartis partibus iusti pretij, vt per *Corn. cons. 133. num. 8. lib. 3. & cons. 27. num. 5. lib. 4 Molin. de primog. lib. 2. cap. 3. num. 18.* & in specie requiri læsionem in duobus tertijs, ad hoc vt competat læso reintegratio, non autem teneatur agere ex *rem. d. l. 2.* via ordinaria firmauit *Rot. in vna Imolen. Bonorum 6. Mart. 1665. §. læsionis præterea cor. Verospio, quæ hodie habetur in rec. dec. 270. par. 14* vbi aliæ decisiones allegantur, in qua causa Imolen. partes agnouerunt soliditatem dictæ opinionis, & variarunt motiuum, vt habetur in alia Decisione eiusdē *7. Maij 1668 cor. Eminentissimo D. meo Carpineo, quæ est decis. 237. par. 15.* vnde difficile esset in Curia Romana ab hac opinione recedi obtinere, quæ opinio admissa, & comprobata etiam fuit in alia Decisione post hæc scripta edita in vna *Romana læsionis 27. Iun. 1672. §. Informantes cor. R. P. D. meo Taia.* vbi vlterius habetur, quod stante in

Vrbe

Vrbe statuto *c.154. lib.2.* decernente enormem esse læsionem in vno tertio, nempe in vnciis quatuor, sicuti attento iure communi eam decernente in medietate, seù vnciis sex, ea fit enormissima, quando ascendit ad duas tertias partes, nempe ad octo vncias, ita attento dicto statuto, ea enormissima erit quando ascendit ad vncias quinque cum vno tertio.

26 Alij tamen volunt aliter eam præfinire latè relati per *Castill.contr.tom.7.cap.18.numer.89.* & quàm plures concludunt, quod stetur arbitrio Iudicis, ex propè infinitis cógest. per *Tiraq. in l. si vnquam de reuoc. donat. in ver. omnia, vel partem, numer. 31.* & vltra eos per *Menoch. de arbitr. cas.74.nu.4. lib.2. Gratian.discept.148.num.18.* qui pon-

27 derate etiam debebit qualitates personæ læsæ. Nam enormissima læsio dicitur etiam in modico, quando is, qui grauatur parum habet *Gonzal. ad reg.8. Cancell. glos.9. §.4. num.9. Put.decis.45.num.10 lib.1. in correct.* & debet arbitrari iuxta aliquem modum approbatum à Doctoribus, non autem simpliciter de suo capite, vt per *Castill.d.cap.18 num.91.* & *Giurb.decis 110.nu.3.vers. Consiliorum veriorem, & num. 4. & 5.*

At vbi læsio non egrediatur dimidiã iusti

28 pretij, non præbent iura dictum remedium læso, vnde oritur illud dictum, quod contrahentibus licet se decipere ad inuicem vsque ad dimidiam iusti pretij, quia quatenus statuta particularia aliter non disponãt,

29 prout disponit dictum statutum Vrbis *cap. 154.lib.1.* sufficere læsionem in tertia parte, quod tamen non comprehendit personas

30 Ecclesiasticas, vt declarauit *Rota decis.58. num.32.par.6. rec. & coram Celso decis. 398. num. 5.* talis deceptio vsque ad dimidiam

31 manifeste permittitur, & non solum de iure Ciuili in *d.l.2. & l. si voluntate 8.in fin. C. de rescind.vendit.* sed etiam de Iure Canonico, *vt in cap. cum dilecti, & cap. Cum causam de empt. & vend.* & in puncto locationis *l. item si pretio 25. §.fin. ff. locat.* & notat *Gozadin. in repetit.l. dudum C. de pact. inter.*

32 *empt. & vend. sub num. 155.* vbi *Adden.* limitat si interuenerit, dolus lædentis, & est vera limitatio, sed non restringenda ad Ius Canonicum, prout ipse facere videtur, nam expresse, & precise in his terminis locationis, ea habetur etiam in *l. & ideo 26. alias 23.ff.locat.* cuius verba sunt *& ideo prætextu minoris pensionis locatione facta, si nullus dolus Aduersarij probari possit, rescindi locatio non potest.* Et viget ratio, nam etiam Iure Ciuili bona fides in his maxime contractibus exigitur, qui proinde dolo interueniente non subsistunt, vt expresse habetur in *l. si dolo 5.C. de rescind.vend.* nec dubitandum procedere etiam si non adsit læsio in dimidia, quia dolus emptoris qualitate facti, non quantitate pretij æstimatur, vt dicit Imperat. in *l. dolus 10. C. eodem titulo de rescind. vend.* & satis erit aliqua falsa assertio iuxta *glos. in l. item si pretio 25. in ver. circumscribere ff.locat.* vbi in fine exemplificat, si venditor dicebat, & affirmabat rem non esse minoris pretij, *Menoc.cons.109 num.30.vers. secundus.*

33 Verum dicta deceptio licet sit licita in foro fori, tamen de proposito facta est illicita in foro conscientiæ, vt vna cum Theologis dicunt *Alberic. & Bald. in d.l. causa la 2.§. Idem Pomponius ff. de minor. Couar.var. cap.4.num.11. lib.2. Mantic.* qui alios adducit *de tacit.lib.4.tit.20.num 54.* & ideò, nec

34 licita esse debet bono viro, quia conscientia idem est, ac bonus vir, vt dicit *Bald. in cap. cum Causam de Testib.* quem refert *Petr. de Moncad. in loco infracit.* Idque etiam in foro fori, adeò vt detur cautela læso intra dimidiam, vt intentet *d.remed.l.2. C. de resc.vend.* & faciat vnam positionem, qualiter Aduersarius de tempore venditionis, & post fuit vir bonus, & bonæ conscientiæ, & licet vere ipse non teneatur respondere, tamen si respondeat certe non negabit, imo si negaret repellendus esset à limine iudicij, & affirmando condemnabitur, vt docuit *Barbat. in cap. Raynaldus num. 173. de Testam. Ias. in §. sed iste numer. 113. Instit. de act.* & alij quos refert, & late prosequitur *Petrus de Moncad. in addit. ad Gozad. in d. l. Dudum C de pact. inter empt. & vend. sub numer. 155. lit. D. ante med. vers. verum tamen Menoc.* qui plures alios refert *præsumpt. 1. num.24. & 25.lib.5. & Padill.* qui etiam late *in l.2.num.58. & seq.C. de rescind. vend.*

35 Et hinc etiam sequitur d. deceptionem non permittendam in contractu locationis cum Ecclesia celebrato, diuersum enim obseruatur in Ecclesia, quam in priuato, Ecclesia namque cultrix, & auctrix iustitiæ nó patitur contra eam aliquid fieri in se, vel in alium, priuatus verò sæpe obuiat iustitię, vt habetur in *cap. 1. de alienat. feud.* & in specie, quod Ecclesia in suis contractibus non admittat dictam læsionem *glos. in cap. hæc ius porrectum in ver. vt plus 10. quæst. 2.* quam sequuntur *Ant. de Butr. in cap. in ciuitate num.9.* & ibidem *Anan.nu.8. de vsur. Bero in cap. cum dilecti num. 20. de empt. & vend.* & alij relati per *Padill. in d.l.2.n.55. & 56.* vbi tamen in fine dicit, vix esse, vt practici velint *glos.* illius opinionẽ recipere.

Præ-

Præterea dicta propositio, quod liceat cõtrahentibus se decipere vsque ad dimidiam iusti pretij, non est ita absolute intelligenda, sed distinguendi plures casus, vt per *Menoch.cons.109.num.30.vers. præterea assertio & seqq. & Mantic. de tacit.lib.4.tit.20. n.59. & seq.* ad quos, ne nimis diuertam, me remitto.

Ex eo autem, quod prædicta *l.2.C. de rescind.vendit.* loquitur fauore venditoris tãtum, sumunt aliqui occasionem credendi, quod eius dispositio non possit extendi, vt prosit etiam emptori, quatenus sit læsus, quos refert, & sequitur nouissime *D. Vrceol.cons.3.num.36. & num.41.*

36 At contraria opinio est absque difficultate tenenda, prout tenetur communiter, vt testatur eam late defendendo *Fachin.contr.16. per tot.lib.6. Pinell. in d.l.2.par.1.cap.2 num.1.* vbi quod in hoc nullus ex scribentibus discordat *Vinc. de franch. decis. 225. num.1.* vbi quod hoc est in iure expeditum *Fontanell. decis. 67. num.5. par.1.* vbi quod contrarium est omnino reprobatum in omnibus Tribunalibus, & quod omnes istam approbant communiter, & inconcusse.

Nec vrget pro contraria opinione, quod dicta lex loquatur fauore venditoris, & de emptore verba non faciat, quia eadem lex est rescriptum Imperat. Diocl. & Maxim. fauore vnius venditoris emanatum, vt patet ibi, *Si tu, vel Pater tuus minoris distraxerit*, quod rescriptum, licet ita vnius tantum
37 fauore emanatum, tamen cum sit æquissimum, & in corpore iuris positum, clarum est, quod extenditur ad omnes *Platea in l. neque Doroteum num.1. ad med. C. de Decur. lib.10.* Nec dici potest extendi debere ad omnes venditores, non autem emptores, quia emptor, & venditor sunt correlatiui, & dispositum in vno, censetur etiam dispositum in alio *Bald.cons.17.num.2. vers. similiter in alijs lib.4. Menoch.cons.136.num.9. & 10* nec mirum, quod dictum rescriptum emanauerit potius ad petitionem emptoris, quã
38 venditoris, quia sæpe accidit venditores lædi, raro autem emptores, vt obseruauit *Fontanell. dicta decis.68.num.6.par.1.* cæterum quoties lege vnum, vel alterum introductum est, bona occasio est, cætera, quæ tendunt ad eamdem vtilitatem, interpretatione suppleri, vt dicit *text. in l. nam, vt ait 13.ff. de legib.*

At, supposito, quod remedium *d.l.2.* cõpetat verè etiam emptori, prout supponunt
39 omnes infracitandi, controuersia ingens est, quomodo sit facienda computatio ad conuincendam eius fauore læsionem sufficientem, ad hoc vt intentare possit rescissionem contractus, alij enim volunt sufficere plus vero valore rei vltra medietatem eiusdem veri valoris, alij verò requirunt eum soluisse vltra duplum, & vt exemplo res clarior fiat, si rei emptæ verus valor sit decem, primi volunt, quod eo ipso, quod emptor soluit sexdecim, competat ei remedium prædictæ legis, alij autem requiri, quod soluerit viginti vnum contendunt, & est controuersia antiqua, de qua meminit *gloss. Magn. in d. l. 2.* & forsan adhuc non plenè definita, nam Rota licet in *decis.532. par.5.recent.* secundam opinionem, videlicet in dicto casu requiri emptionem esse factam pro 21. amplexa fuerit, tamen reproposita post modum eadem causa, agnita maxima difficultate, quam eadem opinio patitur, expresse dixit, quod Domini omiserunt hanc disputationem, & sustinuerunt Decisionem prædictam ex alio capite, vt videre est *in decisione 580. eadem par.5. rec. sub num.7. vers. Domini tamen*, & quamuis aliqui moderni auctoritate eiusdem Rotæ in dictis Decisionibus præcipue innixi, forsan non aduertentes, quod Rota vere hanc disputationem omisit, vt supra, pronuncient contrariam opinionem ineptam, & falsam, & leuioribus fundamentis fulcitam, à grauioribus refutari, vt *D. Vrceolus Consult.for.cap.3 num.35.* tamen salua pace omnium, illa contraria opinio, quod in prædicto casu sufficiat emptionem fuisse factam pro sexdecim, non videtur ita deridenda, & conuicijs explodenda, vt dicit *Roderic. de ann.redd.lib.1. quæst.11.num.16. propè med. & num. 26. vers. argumenta, & numer. 28.* nam si verum pretium est decem, dimidium veri pretij, est quinque, & læsio in plus, quam in quinque, est læsio vltra dimidiam veri pretij, quod negari non potest, dum igitur lex dat venditori remedium quatenus læditur vltra dimidiam, & sic quatenus læditur plusquam in quinque, idem quoque, dicendum est in emptore, quod dummodò lædatur plusquam in quinque, competat ei idem remedium, & sic sufficere soluisse sexdecim in dicto casu, quia in correlatiuis, vt dicebam, dispositum in vno, debet, & in alio dispositum censeri.

Et quidem dum iustitia pretij, seu mercedis in locatione, quod idem est, stat in decem, æqualiter discedit ab ea emptor sol-
40 uendo nouem, ac discedat venditor exigendo vndecim, & sic gradatim procedendo, æqualiter distat à iustitia, quæ stat in medio, emptor, qui soluit quinque, ac distet venditor, qui exigit quindecim, dum

igitur

igitur lex non permittit emptori vlterius progredi, & soluere quatuor, ita nec permittere dicendum est venditori exigere sexdecim, in his enim cōtractibus ad vtriusque commoditatem institutis, iustitia commutatiua exposcit, vt seruetur omnimoda æqualitas *D. Thomas 2.2. quæst. 77. art. 1. in corpore vers. & ideo debet, & ex Aristot. in Etic. & Polit.* & ex ipsa etiam sacra pagina idem optime deducit *Couar. var. lib. 2. cap. 4. num. 11. vers. prior opinio verissima*.

41 Comprobatur hæc ratio, quia videmus, quod de iure antiquo emptor, & venditor, etiam in hoc ipso proposito de quo agitur, omninò æquiparantur; permittitur enim eodem modo vni, quod minoris est pluris vendere, ac alteri quod pluris est minoris emere, & sic ad inuicem pariformiter se circumuenire, nam in *l. in causa la 2.* quæ in ordine est 17. *§. Idem Pomponius ff. de minor.* dicitur præcisè *Idem Pomponius ait in pretio emptionis, & venditionis naturaliter licere contrahentibus inuicem se circumuenire*, & in *l. Item si pretio 25. § fin. ff. locat.* vt etiam alibi supra notaui, habetur, *Quemadmodum in emendo, & vendendo naturaliter concessum est, quod pluris sit minoris emere, quod minoris sit pluris vendere, & ita inuicem se circumscribere, ita, & in locationibus quoque, & conductionibus idem iuris est*.

42 Nec non etiam, quod ius nouum in effectu declarat, seù restringit, & coarctat illud, *minoris*, quod permittitur emptori, & vult non extendi vltra dimidium veri pretij, & sic in casu proposito rei, cuius verum pretium sit decem, venditori non licere circumuenire emptorem, nisi in quinque, vt patet ex dicta *l. 2. C. de resc. vend.* per quam restringi, & coarctari præfatam licentiam se ad inuicem decipiendi, obseruant in specie *Pinell. in d. l. 2. C. de rescind. vend. par. 1. c. 1. num. 3. & seq. & ibid. Padill. num. 10.* vnde sequitur, quod ita intelligi debeat illud, *pluris*, permissum venditori, itaut in eodem casu ipse pariter non possit circumuenire emptorem nisi in quinque, & quatenus circūueniet in plus vendendo, videlicet pro sexdecim, competat aduersus eum remedium rescissorium, prout disponitur competere aduersus emptorem in dicta *l. 2.* quia lex noua disponens in vno ex casibus æquiparatis in antiqua, intelligitur idem disponere in alio iuxta *gloss. in l. quod verò contra ff. de legib.* & alias auctoritates relatas per *Surd. cons. 177. num. 34.*

43 Nec obstat, quod contrariæ opinionis sectatores admittant, quod in proposito seruanda sit æqualitas inter emptorem, & venditorem, sed eadem ratione, seù sub eodem prætextu seruandæ æqualitatis, alio tendant, & sic res mira sit, vt eodem vento alij ad orientem, alij ad occidentem ducantur, vt inquit *Fontanell. dicta decis. 68. num. 1. par. 1.* Dicuntque, quod sicut non licet venditori petere rescissionem contractus, nisi quatenus in pretio non recipiat dimidium rei, quam dat, ita nec emptori licere debet, nisi quatenus in re non recipiat dimidium pretij, quod soluit, & sic necesse sit in casu prædicto emptionis rei valentis decem, quod emptor dederit vltra viginti, ad hoc vt petere possit rescissionem contractus.

44 Quia hæc ratiocinatio, nec concludit seruari dicto modo æqualitatem, nec est conformis menti legum de hac materia loquentium, & ideò omnino reijcienda est.

45 Quod non concludat seruari æqualitatē patet, quia iuxta eam in eodem met contractu emptionis rei valentis decē permittitur emptori circumuenire venditorē tantum in quinque, & venditori permittitur circumuenire emptorem in decem, ergo manifesta est inæqualitas, & nulla adest æquitas nisi conficta, quæ duplex est iniquitas, vt dicit *Bald. cons. 9. n. 3. ad med. lib. 1. & Gabr. cons. 116. num. 44. lib. 1.*

46 Quod non sit conformis menti legum de hac materia loquentium patet, quia in eis non consideratur in emptione, & venditione, seù locatione, & conductione, quod magis sit datum, quam acceptum, sed solum consideratur verum pretium, tanquam medium, à quo tàm respectu emptoris, quàm respectu venditoris, æque liceat discedere, vel non discedere, sic enim videmus, quod in *l. in causa la secunda §. Idem Pomponius ff. de minoribus*, non dicitur, quod liceat in venditionibus minùs dare, quam recipiatur, sed dicitur in pretio emptionis, & venditionis naturaliter licere contrahentibus inuicem se circumuenire, & idem prorsus sensus est *text. in l. Item si pretio §. fin. ff. locat.* vbi dicitur idem esse in locatione, & conductione, & in dicta *l. 2. C. de rescind. vendit.* non dicitur læsum esse venditorem, qui dimidium rei datæ non accepit, sed generaliter dicitur minus pretium esse videatur, si nec dimidia pars veri pretij data fuit, & sic etiam in *cap. cum causa 6. de empt. & vendit.* non dicitur Monasterium recepisse minus, quam dedisse, sed dicitur fuisse deceptum vltra dimidiam iusti pretij; & ratio quoque reddi potest, cur in venditione non debeat considerari datum, & receptum, sed solum pretium, an sit æquum,

47 quia emptio, & venditio non est permuta-

tio rei cum pecunia, sed est æstimatio rei per pecuniam, & ideò non debet in ea considerari, quid datum, & quid receptum, vt in permutatione, sed solum iustitia pretij, vt in æstimatione, vt optime aduertit *Couar. var. lib. 2. cap. 3. num. 8. prope fin.*

48 Ex prædictis igitur videtur conuinci præfatam opinionem, quod etiam emptor non possit lædi vltra medietatem iusti pretij, esse veriorem, quæ etiam dignoscitur magis communiter recepta, nam eam tenuerunt omnes infrascripti. *Glosa Magna d. l. 2. C. de rescind. vend.* vbi inquit, *sed quid est hac dimidia, Dic in emptore decepto si res valet decem emit pro sexdecim, licet alij dicant emit pro 21. quod non placet, quia tunc non dimidiam iusti pretij, sed duplum egreditur, Azo in summa C. eodem tit. de restind. vendit.* vbi ait *nihil esse, quod dicant contrarium tenentes, nam qua ratione venditor in sex deceptus agit, eadem, & emptor. Bart. in d. l. 2, n. 3.* sequendo glossam dicit habere locum in emptore decepto emendo rem vltra dimidiam iusti pretij. *Bald. in eadem l. num. 49. quæst. 17.* vbi quod aliter tenentes somniant *Angel. ibidem num. 6. Alberic. sub nu. 6.* vbi de veriori testatur *Odofred. num. 3. vers. sed si vultis exemplificare Ioannes Faber. ante med. vers. sed quod appellationem fol. mihi 108. Salicet. num. 20.* vbi reddit rationem, quia concurrit eadem æquitas in vtroque ex natura correlatiuorum *Castr. num. 17.* vbi inquit contrariam opinionem esse fantasiam *Fulgos. num. 10. vers. ibi egrederetur*, subiungens, *hanc tenent Canonistæ, & vos tenete reprobata opinione Petri Sicard. num. 3. Cagnol. num. 55.* vbi de Communi *Padilla numer. 40.* vbi pariter de Communi *August. Barbos. num. 109.* Eamdem opinionem approbarunt *Glos. Bernardi in cap. cum causa ver. dimidia ad med. de empt. & vendit.* quam ibi sequuntur omnes *Host sub num. 2.* vbi quod est opinio inconuincibilis *Ioannes Andr. sub num. 4. post princ. Butr. num. 6. ad med.* dicens contrariam opinionem esse truffam, & aperte probari falsam *Card. Zabarell. num. 2. Anchar. num 6. Imol. num. 4. ad fin. vers. in glos. 1.* vbi de Communi testatur *Henric. Boic. num. 8. vers. aut emptor Panorm. num. 6. vers. in glos. 1. Beron. in cap. Cum dilecti num. 13. eodem titulo Burgos. in dicto cap. Cum dilecti num. 14. Didac. à Britto in rubr. de locat. & conduct. §. 2. num. 47.* vbi bene contrarijs respondet, & in fine dicit, quod fortasse res clarior ex illo suo breui compendio apparebit, quam antea fuerit explanata *Petrus Iacob.* Auctor antiquus, ac doctissimus in *praxi tit. de act. & vend. quando venditor est deceptus vltra dimidiam num. 5. fol. 147. Fabian. de Monte tract. de empt. & vendit. in 8. quæst. principali numer. 7. post med. & seq. inter tract. antiq. tom. 8. fol. mihi 49. Rebuff. de Constit. reg. tom. 2. tit. de rescinden. contr. glos. 15. num. 1. fol. mihi 179. Gomez var. resol. tom. 2. cap. 2. num. 22.* vbi de magis Communi, & vera *Conrad. de Contr. quæst. 57. vers. secunda oppositio*, vbi quod contraria non est opinio rationabilis *Sot. de Iust. & Iur. lib. 6. quæst. 3. art. 1.* in responsione ad primum *Medina in Codice de restit. quæst. 32. col. 2. num. 2. Couar. var. resolut. lib. 2. cap. 3. num. 8.* vbi de Communi, & veriori testatur bene respondendo contrarijs *Gutier. quæst. Ciuil. lib. 2. quæst. 133. per tot. & num. 2. vers. quid tenendum* de veriori, magis Cõmuni, & receptissima opinione, & ab ea non esse recedendum, nec in iudicando, neque in consulendo *Molin. de Contr. disput. 349. num. 2.* vbi de Communi, & tenenda. *Mozz. de Contractibus tit. quibus Casibus annulletur emptio num. 10. fol. mihi 424. in parua*, vbi de Communi, & ab ea non recedendo *Excobar. de ratiocin. comput. 6. num. 4. & 5.* vbi quod hæc proculdubio verissima est *Nevizan. cons. 89. per tot. & num. 4. in fin.* de Communi testatur *Natt. cons. 207. num. 4. Gabr. cons. 168. num. 125. post med. & seq. lib. 1.* vbi de Communi *Valasc. Contr. 44. num. 1. Cenall. comm. opin. contra Commun. quæst. 530. num. 10.* vbi quod ista opinio est in praxi recepta, & ab ea non esse recedendum in iudicando, & consulendo *Munoz. de ratiocin. par. 2. comput. 6. num. 4. & per tot.* vbi de veriori, magis communi, & in iudicando, & consulendo non esse ab ea recedendum *Castill. contr. lib. 7. cap. 18. num. 80. Consill. Neapol. vt per Vinc. de Franch. decis. 243. num. 3.* vbi de veriori, æquiori, receptissima, & amplectenda in iudicando, & consulendo, & per *Thor. in compend. decis. part. 1. vers. dimidia Paul. Staiban. Inn. resol. 48. num. 16. & seq. vsque ad fin. part. 1.* vbi in specie de locatione *Senat. Pedemontan. relat. in addit. ad decis. Thesaur. 165. littera C. vers. quomodo autem. Adden. ad Vinc. de Franch. dicta dec. 243.* & signanter *Amendol. num. 3.* vbi de communi *Fontanell. decis. 67. num. 15. & seq.* vbi quod hanc sequuntur communiter scribentes, & admitunt in praxi Suprema Tribunalia, *& dec. 68. num. 6. & seq.* vbi quod secundum istam iudicauit senatus ille Cataloniæ.

49 Pro contraria autem opinione allegantur infrascripti. Videlicet. *Petr. Cin.* & alij, quos refert, & sequitur *Arrius Pinell. part.*

*1. lib.*

*1. lib. 2. cap. 2. num. 6. de resc. vend. Abb. in cap. cum dilecti num. 2. de empt. & vend.* vbi, & alij Canonistæ *Bellapert. in dicta l. 2. in rubr. num. 11. Specul. tit. de empt. §. nunc dicendum num. 11. Minsing. Cent. 4. obseruat. 73. num. 2. vers. veritas est Forster. lib. 2. select. cap. 19. Vgon. Donell. in d. l. 2. sub nu. 17. Cuiac. lib. 16. obseruat. cap. 18. Fachin. contr. lib. 2. cap. 16. vers. illud longe probabilius Vin. comm. opin. 1047. Ceuall. pract. quæst. commun. quæst. 536. nu. 10. Conan. lib. 3. comment. cap. 9. pag. penult. Roderic. de ann. reddit. lib. 1. quæst. 11. num. 18. & seqq.* vbi late examinat rationes *Forcat. in Dialog. 100 Duaren. in l. si quis cum alter ad fin. de verb. obligat. Cristin. decis. Belg. 66. num. 8. lib. 3.* vbi de verissima *Mean. obser. 272. num. 5. part. 2. Harprect. in §. vlt. num. 76. instit. de empt. & vendit. Rota decis. 648. num. 6. part. 1. recent. decis. 532. num. 4. & dec. 580. num. 4. part. 5. recent.* quæ sunt *Dunozet. Inn. decis. 325. & 4. Vrceol. cons. for. cap. 3. num. 35.* vbi quod glos. contraria vti incepta, & eius opinio tanquam falsa, & leuioribus fundamentis fulcita refutatur à grauioribus numero, & auctoritate DD. & in appendice impræss. *post secundum vol.* alios nonnullos ex prædictis in cap. non citatos refert.

50 Verum ex mox citatis pro secunda opinione demendi videntur aliqui, qui bene eam non firmant, & signanter *Speculat. lib. 4. tit. de empt. §. nunc dicendum num. 11.* quia licet formet libellum contra opinionem glossæ, attamen *Io: Andr. in addit.* inquit eum errasse *Panorm. in cap. dilecti num. 2. de empt. & vendit.* de eo enim recte suspicatur *Pinell.* adesse errorem in impressione nam tantum ponit exemplum, & facile est pro XVI. in numeris antiquis scriptum esse XXI. cæterum idem *Panorm. in cap. cum causa num. 6. vers. in glos. 1. eodem tit.* litteris patentibus inquit, opinionem glossæ esse veram, & tenendam, & in dd. locis nullus alius Canonista, quem viderim, impugnat glossam *Pinellus part. 2. cap. 2. num. 6. & seq. de rescind. vend.* tenet quidem secundam opinionem, sed tamen fatetur primam esse æquiorem, & magis communem *Ceuall. d. quæst. 536. num. 10.* quia approbat opinionem primam, vt supra *Vin.* tractati materiam *opin. 1047.* sed tamen non tangit hunc articulum *Roderic. de ann. reddit. part. 1. quæst. 11.* tenet quidem secundam opinionem, sed tamen fatetur primam esse communem, & habere æquitatem in se, *vt num. 24. Rot. vero in recent. decis. 648. num. 6. par. 1.* loquitur de venditione, & nihil dicit, quod faciat ad rem. Et quoad *decis. 532. & 580. part. 5. recent.* quæ sunt in eadem causa, licet in prima hanc secūdam opinionem absolute amplexa fuerit, tamen *in secunda sub num. 7.* expresse habetur, quod Domini omissa hac disputatione sustinuerunt decisionem ex alio capite.

51 Vnde patet remanere paucos huius opinionis, adeout non mereantur compareri tot alijs supra pro alia contraria cumulatis, maxime iunctis etiam pluribus Hispanis allegatis *per Gutier. & Scot. Gabriel.* cæterisque Theologis adductis per *Conar.* quos in fonte videre non potui, ideoque non alle-

52 gaui; vnde saluo semper meliori indicio, inclino in eam, vt videlicet succurri debeat æque Conductori læso, ac succurritur Locatori, ita vt considerato vno eodemque contractu, si iuxta dispositionem *l. 2. C. de rescind. vend.* sufficiens sit Locatori læsio in sex, ita & sufficere debeat Conductori, non autem requiratur in vndecim.

53 Nec dicatur præfatos fere omnes loqui in terminis emptionis, & venditionis, non autem locationis, & conductionis, quia iura expresse æquiparant hos contractus, & quidem non solum generaliter *l. 2. ff. loc. & Instit. eodem tit. in princ.* sed etiam specialiter in hoc proposito læsionis *l. item si precio 25. §. fin. ff. locat.* & dixi *sup. in princ. huius cap. vers. & quidem* vnde, quæ dicuntur de emptione, & venditione, procedunt absque vllo dubio in locatione, & conductione, vt inquit in terminis huius quæstionis *Didac. a Britto in rubr. de locat. & conduct. d. §. 2. num. 48. ante med.* imo si considerari potest aliqua differentia inter emptorem, & conductorem, ea est in fauorem conductoris, vt videlicet magis ei succurratur à legibus, quam emptori. Etenim emptori, quatenus non sit læsus de tempore contractus, quæcumque læsio ex post ei eueniat, iura non subueniunt, omne enim periculum rei post perfectum cōtractum ad emptorem spectat, quod secus est in conductore, iuxta secundā differentiam, quam annotaui supra adesse inter hos contractus *cap. 2. num. 5.* adeo vt conductor per casum superuenientem, qui cum lædat possit, vel recedere à contractu, vel petere remissionem mercedis, prout dicam alibi.

54 Habet autem locum hoc remedium, etiā in locatione fructuum nasciturorum, seu arbotum, & pratorum *Padill. in d. l. 2. nu. 15. C. de rescind. vend.* & generaliter, quando conductus fuit dubius euentus, & exces-

55 sum fuit in pretio, non secus, ac dicitur de eo qui emit maximo pretio iactum retis,

quod possit ex d. l. 2. petere rescissionem
emptionis Cremen. in eadem l. num. 82. Me-
noc. cons. 1263. num. 13.
56 Et licet contrarium senserint Becc. cons.
94. num. 4. Menoc. cons. 843. nu. 34. & seq.
& cons. 844. num. 43. & 44. Carocc. de locat.
tit. de rescind. vend. num. 39. & hæc contra-
ria opinio probari in specie videatur per
text. in l. si ea lege C. de vsur. ibi propter in-
certum fructuum euentum rescindi placita non
57 possunt. Tamen si recte aduertatur ex eis-
dem verbis legis mox relatis soluitur obie-
ctum, verum est enim, quod non potest re-
scindi locatio propter euentum fructuum,
idest arguendo læsionem ab eo euenerit,
quia non bene notantur facta ab euentu,
vt cecinit etiam Poeta Venusinus dicens.
......, careat successibus opto,
Quis quis ab euentu facta notanda putat.
Attendendũ est namq; tempus contractus ad
hunc effectũ dignoscendi, an in eo fuerit læ-
sio per quam possit rescindi, vel non Cranett.
cons. 151. n. 7. Honded. cons. 100. nu. 35. lib. 1.
Cyriac. contr. 1. num. 33. Rot. decis. 199. nu.
4. part. 4. tom. 1. & decis. 582. num. 18. par.
4. tom. 3. rec. & de tempore illo euentus po-
stea subsecutus, non poterat considerari dũ
erat de futuris contingentibus, de quibus
nulla est determinata veritas, itaut tempo-
58 re illo inspecto, spes lucri compensaretur
cum timore damni, & cessaret propterea
læsio Oldrad. cons. 207. num. 5. Grattan. di-
scep. 756. num. 10. Rot. cor. Peuting. dec. 49.
num. 1. & 2.
At licet vere de tempore contractus cõ-
siderari non posset euentus prosper, prout
euenit, & lucrum ex eo subsecutum non
valet haberi in consideratione, iuxta ipsius
quantitatem, tamen poterat considerari id
59 quod tunc aderat, videlicet spes ipsa illius
euentus, quæ bene recipit suam æstimatio-
nem à comuniter accidentibus, & ab eo,
quod est magis verisimile: facienda igitur
erit hæc consideratio, & æstimatio, & si cum
ea reperiatur læsio sufficiens, locus erit re-
medio rescissorio, vt tradunt Natta cons. 548
num. 39. & seq. Menoc. consil. 106. num. 67.
& seq. Lud. Bellon. cons. 168. num. 7. Alte-
grad. cons. 36. num. 50. & seq. lib. 1. Cancer.
variar. lib. 2. cap. 1. num. 274. vers. quam
tamen & late, & bene Mangil. de subhast.
quæst. 41. num. 4. & seqq. per tot. vbi quod
fructus futuri arguuntur à perceptis in tri-
bus annis præteritis.
Hæc eadem applicari dicebam in casu
contingenti; in quo quidam vocatus ad fi-
deicomissum, & respectiuè grauatus, pen-
dente adhuc lite super purificationi suæ vo-
cationis, cessetat ius precipiendi fructus ex
bonis, quæ sperabat consequi pro certa
annua prestatione, & deinde terminata fa-
uorabiliter lite, intentabat rescissionem ces-
60 sionis ex d. rem l. 2. C. de rescind. vend. di-
cebam enim, quod licet exitus litium sit in-
certus l. quod debetur 52. & ibi Bart. ff. de
pecul. Grattan. disc. 279. num. 38. bene po-
terat æstimari quanti minuere posset valo-
61 rem iuris cessi dubius litis euentus de tem-
pore cessionis per Iurisperitos, ex traditis
per Rot. dec. 715. num. 3. part. 2. rec. Et in-
de argui an adfuerit læsio in contractu ces-
62 sionis prædictæ, prout practicatur in pro-
banda læsione in transactione ex tradit per
Tob. Non. cons. 67. num. 16. Honded. cons. 34.
num. 55. & seqq. lib. 2.
63 Quoniam autem, quandoque fiunt loca-
tiones per subhastationem ad incantum, nõ
omittendum annotare, quod aliqui tenent
tunc non habere locum hoc remedium d. l.
2. Fabian. de Mont. de empt. quæst. 5. num.
88. ad fin. Menoc. cons. 843. num. 28. & cons.
64 844. num. 3. & seq. at contraria est comu-
nior, & verior opinio, vt patet ex tradit,
per Fachin. contr. lib. 2. cap. 21. in secundo
dub. Menoch. cons. 1263. num. 15. vbi loqui-
tur in terminis locationis, & ostendit esse
magis communem adducendo pro ea tres-
decim Doctores Gratian. disc. 461. num. 30.
vbi de magis communi Castel. decis. 14. nu.
14. & seq. per tot. Rota cor. Caualer. dec. 187.
num. 1. vbi de veriori, & receptiori, & dec.
270. num. 9. part. 14. recent.
65 Imò facilius admittendum hoc remediũ
volunt alij, prætendentes sufficere læsionem
in sexta parte tantum veri valoris, quando
venditio facta est sub hasta Carleual. de iu-
dic. tom. 2. lib. 1. tit. 3. disp. 24. num. 17.
Mangil. de subhast. quæst. 28. num. 20. cum
alijs plene adducta per Vinc. de Franc. decis.
120. num. 7. & ibi Adden. & decis. 224. n. 2.
vbi de obseruantia illius Sac. Cons. Bich. dec.
609. num. 5. & 6. vbi etiam refertur ratio,
quia nempe maior requiritur læsio, quando
quis vendit de per se rem suam cuius habet
plenum dominium, & sibi potest libere præ-
iudicare, quam vbi venditur à iudice, qui
non habet, tam absolutam rei dispositio-
nem, & eamdem opinionem amplexa etiam
fuit Rot. vnica tamen parte informante in
vna Imolen. bonorum 31. Mart. 1664. in S.
fiu. cor. Ottalora, quæ hodie est decis. 178.
num. 7. & seq. part. 14. rec. & in terminis
locationis Staiban. de interes. lib. 2. tit. 10.
num. 122. vbi ita practicari in Sac. Cons.
Neapolitano.
66 Verum contraria opinio, quod & ad rescis-
sionem

fionem venditionis sub hasta requiratur læsio vltra dimidiam, verior videtur, quia dum etiam in locatione facta sub hasta habet locum dispositio *d. l. 2. C. de rescind. vend.* prout ex veriori, & communiori opinione dictum est supra *num.* 64. inde sequitur, vt etiam in ea requiratur læsio vltra dimidiam, prout clare disponitur in ipsa lege, in nihilo releuante, quod loquatur de venditione facta à parte, quia, factum iudicis, quo ad omnes effectus, factum partis reputatur, & eam tenent plures, quos refert, & sequitur *Grattan. disc. 7. num. 10. vers. & contraria Rot. decis. 53. num. 1. post Posth. de subhast. & decis. 648. num. 5. & 6. part. 1. & decis. 12. num. 42. & 43. part. 12.* vbi plures aliæ decisiones allegantur, & late *decis. 270. num. 8. & seqq. part. 14. rec.* in qua Rota recessit à prefata *decis. 178. eiusdem part. 14.* quæ vnica parte informante in eadem causa Imolen. Bonorum emanauerat, & expræsse declarauit aliam decisionem supracitatam coram Bichio dicens, quod in ea parte, in qua refert opinionem præfatam contrariam, non est Decisio Rotæ, sed discursus ipsius Bichij, prout ipsemet de illo tempore in Sacro Tribunali declarauit, quæ decisio habetur etiam impress. post *Torr. de pact. futur. succes. decis.* 217. & fuit confirmata in eadem causa *cor. Eminentissimo D. meo Carpineo decis. 237. part. 15. rec.* vbi etiam habetur, quod ipsi litigantes in hac parte dictæ decisionis acquieuerunt, & alias prætensas nullitates venditionis adduxerunt, & cum eadem decisione transiuit etiam *Rota in vna Romana læsionis 20. Aprilis 1674. coram R.P.D. meo Taya,* vnde difficile esset in hoc Sacro Tribunali obtinere contrarium, prout e contra difficile esset in S. Consilio Neapolitano obtinere pro ista opinione, dum ibi seruatur contraria, vt testantur *Vinc. de Franc. & Statban. in loc. supracit.* quia à so-
67 lito iudieandi, quod per binas iudicaturas inducitur, precipue in Supremis Tribunali-
68 bus, non est recedendum, vt tradunt *Caball. cons. 128. num. 308. lib. 2. Altograd. cons. 86. num. 46. lib. 1. Vinc. de Franc. dec. 238. num. 3. part. 2. Barz. decis. 98. num. 12. & 13.*

Verum non omittendum, quod læsio-
69 nem in sexta parte sufficere vbicumque non vendit ipse Dominus, aut Procurator constitutus ad vẽdendum pro tanto pretio, vel etiam e contra, vbi pretium æstimatur ab alio non ab ipso emptore, docuit *Bart. in l. societatem 77. §. arbitrorum sub num. 25. ff. pro soc.* vbi tamen expresse dicit non firmare, & ibidem *Alex. in additione litt. M.* dicit singularissimam limitationem hanc esse *ad l. 2. C. de rescind. vend.* sed forte non veram, licet referat plures concordantes cũ Bartolo, vltra quos idem etiam sensit *Capren. in d. l. 2. num. 5. C. de rescin. vend.* temperando procedere quatenus Dominus
70 non valeat habere regressum pro sua indẽnitate contra illum Procuratorem, & addi possunt supracitati tenentes idem in venditione subhasta, ex quo mouentur dicta auctoritate Bartoli in præfato *§. arbitrorum.* Sed vere diuersa est ratio, quia quando ven-
71 ditur iudicialiter sub hasta, factum Iudicis reputatur factum ipsius partis, ex adductis in præfata *decis. 270. part. 14. rec. sub num. 15.* & sic applicatur potius simile de Procuratore constituto ad vendendum pro tanto pretio in qua non sufficit læsio in sexta, iuxta eamdem doctrinam Bartoli.

72 Sufficeret tamen d. læsio in sexta parte minori, ad petendam restitutionem in integrum, aduersus contractum, vt in specie, quod sufficiat aduersus locationem sub hasta, seu ad incantum facta tradit *Io. Ant. ab Ecclesia obseruat. 135. num. 11. & seqq.*

73 Si locatio deducta sit in stipulationem aliqui dubitant, an habeat locum hoc remedium, & ratio dubitandi est, quia multi tenent in contractibus stricti iuris, prout est stipulatio, non procedere, idem remedium, & *Carocc. de locat. tit. de rescind. locat. num. 3.* videtur velle hoc casu in locatione locum non habere, dicendo etiam, hanc esse veriorem, & magis communem, at æquiuocat, quia allegat pro ea *Pinell. in l. 2. C. de rescin. vend. part. 1. cap. 3. num. 6.* qui *n. n.*
74 *seqq.* dicit aperte veriorem, & receptiorem contrariam, quod remedium locum habeat etiam in contractibus stricti iuris, & in terminis stipulationis contractui adiectæ idem tenuit ibidem *Padill. num. 22.* vbi bene aduertit, quod alias nunquam compererit hoc remedium, quia hodie omnes contractus in stipulationem deducuntur de stylo Notariorum, & idem tenet in terminis locationis stipulatæ *Statban. de interes. lib. 2. tit. 10. num. 123.*

75 Sic pariter si contractus locationis sit iuratus, cessabit remedium præfatum iuxta tradita *per Crauet. cons. 7. num. 4. Menoc. cons. 843. num. 3.* & late *Carocc. d. tit. de rescin. locat. num. 20.* vbi plurimos congerit, & esse sententiam receptiorem dicit *Menoc. cons. 1. num. 360. ad fin.* vbi & alios de communi testantes refert.

76 Verum prædicta opinio, aut prorsus est reijcienda auctoritate Rotæ, quæ contrariam sequitur teste *Burat. decis. 75. num. 8. &*

& *Durano decis.* 121. *num.* 20. vbi & alios DD. eiusdem opinionis referunt, & alios pleniſſime congerunt, & de veriori teſtantur *Galerat. de renunciat. cent.* 2. *renunc.* 102. *num.* 24. *verſ. contrarium verius, & Neguerol. alleg.* 18. *num.* 17. aut ſaltem non procedit in Vrbe, propter ſtatutum *cap.* 154. pręſumens iuramentum doloſe extortum, quod proinde non impedit contraueniri, licet petenda ſit abſolutio *Rot. cor. Gregor. dec.* 64. *num.* 8.

77 Prout etiam non procedit dicta prima opinio ſi læſio ſit valde vltra dimidiam, quia tunc pariter etiam ſecluſo ſtatuto, pręſumitur interueniſſe dolum in contractu, vt dictum eſt ſupra hoc *cap. num.* 20. & ideo non validatur iuramento *Cagnol. in l. ſi quis maior. num.* 37. *C. de tranſact. Granett. d. conſ.* 7. *num.* 4. *ad fin.* & 5. vbi & quod in minore requiritur exceſſus *Menoc. conſ.* 1. *num.* 360. & 361. vbi de magis communi *Gabr. conſ.* 62. *num.* 22. *lib.* 2. *Eugen. conſ.* 29. *num.* 56. vbi de communi *lib.* 1. *Oſaſc. deciſ.* 40. *num.* 1. & *ſeq.* & *num.* 8. vbi de magis communi *Duran. deciſ.* 121. *num.* 28. & *ſeq.* vbi quod hanc opinionem ſequitur Rota.

78 Sic neque procedit, ſi locator non petat reſcindi contractum, quod ſeruare iurauit, ſed tantum petat ſuppleri pretium, quia hoc ei permittitur iuramento non obſtante, *Cotta* qui multum notandum dicit *in memor. ver. alternorum electio Cagnol. in l.* 2. *num.* 99. *C. de reſcinden. vendit. Menoc.* qui ſexdecim alios hanc opinionem tenentes enumerat, & proinde, licet ab ea diſſentiant duo tantum, nempe *Couarr.* & *Pinell.* hanc eſſe receptam opinionem concludit *conſ.* 1262. *n.* 20. & plene etiam *Carocc. dicto tit. de reſcindend. locat. num.* 23.

79 Declaratur etiam prædicta opinio per aliquos, vt non procedat in minore, cuius iuramentum non valeat eum excludere à remedio dictæ legis & *relat. in ea per Padill. num.* 33. *verſ. ſecunda concluſio*, & *per Granett. conſ.* 7. *num.* 6.

80 At magis placet regulam ponere in contrarium, quod videlicet æque excludantur minores iurantes, ac maiores, quia minor per iuramentum perdit omnia priuilegia minoris ætatis, & quodammodo fit maior *l. ſi alterius* 3. *ad fin. C. ſi min. ſe maior. auth. ſacramenta puberum C. ſi aduerſus vendit. Parit conſ.* 97. *num.* 33. & *ſeq. lib.* 1. *Corn. conſ.* 121. *in fin. lib.* 3.

81 Dummodo tamen non ſit Pupillus, ſed pubes, iuxta terminos *d. Authentica ſacramenta puberum*, vel ſaltem ſit proximus pubertati, quod ſufficere ad hunc effectum firmat *Surd. conſ.* 25. *num.* 22. & *ſeqq. per tot. Caball. conſ.* 141. *num.* 14. & *per tot. lib.* 2. *Put. deciſ.* 202. vbi de communi *lib.* 3. imò ſufficit habere decimum annum, cum dimidio expleto *Hodiern. ad Surd. deciſ.* 278. *nu.* 40. vbi licet alleget etiam hoc non admittentes, niſi in eo, qui per ſex menſes tantum diſtet à pubertate, tamen hanc tenet, pro qua plures refert, & vltra eos idem etiam tenet *Caball. in practit. conſ.* 141. *lib.* 2.

82 Et quamuis hæc traditio de minore iurante limitetur, vt non procedat, quando ipſe enormiſſime læditur, quaſi tunc ceſſet diſpoſitio dictæ *Auth. ſacramenta puberum*, prout de magis communi teſtatur *Pedroc. conſ.* 26. *num.* 2. *Simoncell. de decr. lib.* 3. *tit.* 8. *num.* 231. & de approbata à Rota *Buratt. deciſ.* 75. *num.* 6. & 7. tamen dubitari poteſt quomodo intelligi debeat hæc enormiſſima læſio in hoc propoſito, & licet videatur *Rota coram Durano deciſ.* 121. *num.* 30. & *ſeq.* intellexiſſe ad hunc effectum non requiri eam eſſe in magno exceſſu vltra dimidiam dum *num.* 32. dicit hoc tanto magis

83 procedere ſtante exceſſu tali, tamen contrarium videtur dicendum, iuxta tradita ſupra, hoc eodem *cap. ſub num...* nam ratio, qua mouetur Rota eſt, quod propter enormiſſimam læſionem inſurgat præſumptio doli, qui æquiparatur dolo re ipſa contingenti, & vero, & annullat contractum ex defectu conſenſus, vt patet in eadem deciſione *Durani num.* 28. & 29. & *in deciſ.* 202. *num.* 3. & 4. *part.* 2. *diuerſ.* & penes *Buratt. deciſ.* 75. *num.* 7. quæ non applicatur in ſimplici læſione vltra dimidiam iuſti pretij, quia per eam non annullatur contractus, ſed reſcindi debet, vt dictum eſt ſupra *nu.* 18.

Aduertendum tamen erit, quid iurauerit minor, nam ſi iuraſſet tantum nō contrauenire ex capite minoris ætatis, tunc poſſet contrauenire ex alijs capitibus, ex quibus poſſunt contrauenire maiores, & ſic ex capite læſionis vltra dimidiam, ſi autem iuraſſet non contrauenire ex capite læſionis, vel ex quocumque capite, & tunc non poſſet contrauenire ex capite læſionis, niſi quatenus ea eſſet exceſſiua nimis vltra dimidiam, itaut intraret dicta præſumptio doli, & nullitas contractus, vt optime, & plenè firmat *Granett. conſ.* 7. *num.* 4. & *ſeq.*

84 [number printed beside line "rit minor"]

Sic quoque ceſſate remedium prædictum

85 ex quo contractus celebratus fuerit cum decreto Iudicis, voluerunt *Bart. in l.* 1. *nu.* 4. *C. de pred. Decur. lib.* 10. & *ibidem etiam Angel. Corn. in d. l.* 2. *num.* 5. *verſ. alia limitatio C. de reſc. vendit. Corn. conſ.* 56. *num.* 2. *lib.* 3.

*lib.* 3. cum alijs adductis per *Menoch. conf.* 843. *num.* 29. *& Roc. coram Celso dec.* 202.

86 At licet hæc opinio habeat plurimos sequaces, tamen non minores habet contraria, vt patet ex numeratis hinc inde per *Menoch. conf.* 1263. *num.* 17. quibus contrarijs addo *Morot. conf.* 29. *num.* 24. vbi de comm. *& Fachin. contro. lib.* 4. *cap.* 20.

87 *dub.* 2. & placet concordia, quod Decretũ Iudicis faciat quidem cessare præsumptionem læsionis, vt dicit post alios *Crauett. in conf.* 114. *num.* 2. *vers. in quibus locis*, sed si læsio probetur remedium dictæ *leg.* 2. non impediat, quam concordiam adducit, & comprobat ex mente octo DD. *Menoch. dicto conf.* 1263. *num.* 18. & licet videatur dici posse, quod ergo Decretum Iudicis in hoc proposito nihil operetur, ex quo læsio nunquam præsumatur; tamen operabitur, quatenus prætendatur probari læsionem præsumptionibus, & coniecturis, quod videlicet, vel non admittantur, vel requirantur vrgentiores, vt dicam infra.

88 Cessaret quoque idem remedium si volens impugnare contractum, sciuisset rei valorem, & adhuc ea mercede locasset, seù conduxisset *Bald. in d.l.* 2. *num.* 8. vbi idem de minore, si fuit certioratus *Henric. Boic in cap. cum dilecti num.* 1. *&* 7. *de empt. & vend. Corn. conf.* 17. *num.* 9. *lib.* 4. *Vin. opin.* 1023. vbi in fine non esse tutum ab hac recedere *Cancer. variar. part.* 1. *cap.* 13. *num.* 53. *Gratian. discept.* 461. *num.* 28. *Surd. dec.* 130. *num.* 8. & dixit etiam Rota in vna *Tusculana Melioramentorum* 6. *Aprilis* 1615. *coram Sacrato*.

89 Et licet contrariam opinionem aduersus communem sequi profiteatur *Pinell. in d. l.* 2. *C. de rescind. vend. part.* 1. *cap.* 3. *nu.* 11. prout etiam sentit ibidem *Alberic. num.* 11. & defendi posse dixit *Conar. var. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 2. & post eos illam tueatur *Fachin. contr. iur. lib.* 2. *cap.* 20. *in* 5. *dub. vers. sed contrarium*, *& seqq.* tamen fundamenta, quibus mouetur *Pinell.* facile dilui, ac refelli possunt, vt bene aduertit, ibi in *Apostill. Eman. Soar.* eis singulariter respondendo, & licet ipse hoc non obstante dicat, opinionem *Pinelli* sibi placere, & ob vtilitatem publicam videri recipiendam, hoc dicendum esset à Principe, non à Doctore, cuius munus est docere, quid statutum, & receptum sit, non autem statuere, quid recipiendum, pro communi igitur obseruandum est, quod *Pinell.* eam potius per; obliqua, quam de directo impugnat inquit enim *sub d. num.* 11. concedere, & agnoscere omnes, quod vbi læsio est intra dimidiam, præsumitur læsum sciuisse valorem, & ideò ei non succurri, sed stante læsione vltra dimidiam, cessare dictam præsumptionem, & potius errorem præsumi, ac subdit quod ipse contra omnes aduertit, præsumptionem scientiæ magis vrgere quando læsio enormis est, quia facilius erratur in modico, quam in magno *& num.* 12. prosequitur comprobare præsumptionem scientiæ, & concludit, quod ea non obstante succurritur *per d.l.* ergo scientia læsionis non tollit eius remedium. Verum vltra quod hoc argumentum militaret tantum aduersus lo-

90 cantem, seu vendentem rem suam, non autem aduersus conductorem, seù emptorem rei alienæ *Surd. conf.* 13. *num.* 32. *& Cyriac. contr.* 278. *num.* 52. *&* 53. respondetur præsumi quidem dominum scire valorem rei suæ, sed dum eam vendit, seù locat pro mercede adeo incongrua, vt sit intra dimidium iustæ, tunc quia in sciente verum valorem, hoc esset manifeste iactare suum, insurgit alia præsumptio pugnãs cum

91 prædicta, nemo enim præsumitur iactare suum *l. cum de indebito* 25. *vers. sin vero ff. de probat. Barbos. axioma* 112. & illam elidens, quia potius præsumitur error in facto

92 proprio, quam quod velit quis ita suum iactare, & alteri gratis tribuere *Bald. conf.* 189. *in fin. lib.* 2. *Crauet. conf.* 77. *num.* 14. *Becc. conf.* 235. *num.* 4. & potius etiam fatuitas præsumitur *Rota coram Merlin. decis.* 885. *num.* 19. *vers. cum semper, & in recent. decis.* 69. *num.* 4. *part.* 7. & in proposito, quod stante enormissima læsione, potius

93 præsumatur ignorantia valoris, quam donatio *Duran. post alios decis.* 121. *num.* 24: & bene potest hoc procedere in læsione vltra dimidiam, & non in minori, quia dicta præsumptio contra iactationem rerum suarum, & donationem, non adeò vrget in modicis, ac in magnis quantitatibus *Rimin. Iun. conf.* 274. *num.* 61.

Verum animaduertendum dictam communem opinionem, quod scienti verum va-

95 lorem, & adhuc locanti pro minore mercede non competat remedium *d.l.* 2. procedere quatenus locatio facta fuerit omnino libere, alias si inductus fuerit locator ita locare aliqua necessitate, etiam non præcisa, sed causatiua, puta, quia indigeret pecunia, & aliter eam inuenire non posset, tunc cessat præsumptio donationis, & renunciationis remedij præfati ex traditis *per Corn. conf.* 11. *num.* 22. *lib.* 3. *Crauett. conf.* 151. *num.* 25. *propè fin. Menoch. conf.* 109. *num.* 30. *vers. præterea hic casus*.

96 Si igitur sciens valorem verum, & redditus

tus rei locatæ non potest vti remedio *d. l.* a: ex quo censetur illud plus donare, & remedio renūciare videtur aperte sequi, multo magis hoc procedere, si adsit donatio, vel renunciatio expræssa, sed hoc non obstante aduertendum erit, quod licet soleat in locationibus, & venditionibus ad hoc, vt non possit dari de læsione apponi clausula donationis, vt dicit *Seraph. decis.* 181. *num.* 3. & vbi talis clausula sit prægnans operari possit, vt nec de enormissima dari valeat *Gabr. de empt. & vendit. conclus.* 1. *num.* 53. vbi de comm. *Fachin. controu. lib.* 2. *cap.* 19. *dubit.* 3. vbi de communi & respondet contrarijs *Boer. decis.* 142. *num.* 11. *Rota coram Duran. decis.* 362. *num.* 14. tamen, hoc secus ne procedit, vbi donans vere intendit donare, & scit quantum donat, at in proposito, si non appareat locatorem vere scivisse valorem præcisum rei, & sic quid donabat, quia in hac donatione incidenti causa demandi, non est mera liberalitas, sed illud, quod è contra recipitur à conductore præsumendum est locatorem credidisse illud æquiualere rei per ipsum traditæ, & donatæ, & quod si sic non esset, non locasset, nec donasset, vt post alios dixit *Rota coram Duran. decis.* 121. *num.* 20. & 21. & *coram Rogas decis.* 187. *num.* 8. & *in vna Romana rescissionis transactionis* 16. *Iun.* 1651. §. *non obstat, quod, coram Cardin. Corrado, quæ est post Salgad. in labir. credit. dec.* 27. & vltra adductos in his decisionibus *Bellon. Iun. cons.* 54. *num.* 30.

97

98 Renunciatio autem remedij prædicta valet, si facta à maiore, & sine difficultate si cum Iuramento *Gabr. de empt. & vendit conclus. p. num.* 90. & 91. & dixit *Rot. in Romana Rudsoli* 17. *Decembris* 1618. *coram Vbaldo*, quæ hodie habetur inter eius nouissimè impressas *dec.* 480. & *dec.* 49. *num.* 9. *cor. Penttingero*, & idem esset in minore, & mu-

99 liere, quando de tali remedio sibi competente essent certiorati, aliàs secus esset dicendum. *Bald. in d. l.* 2. *num.* 8. *Rota coram Dunnozet sen. decis.* 127. *num.* 14. & *seq.* vbi

100 etiam stante Iuramento. Verum hoc procedit si læsio non sit excessiua valde vltra dimidiam, quia tunc cum præsumatur dolus in contractu interuenisse, vt alibi supra dictum est, præsumitur eodem modo per dolum extorta etiam renunciatio ipsa, quæ propterea non valet *Crauett. cons.* 142. *num.* 23. *Peregr. cons.* 81. *num.* 19. *lib.* 5. *vbi de Com. Menoch. cons.* 412. *num.* 84. *Vinc. de Franch. decis.* 247. *num.* 5. etiam si adsit iuramentum *Peregrin. d. Cons.* 81. *num.* 19. *Surd. plenè cons.* 480. *num.* 13. & *seq. Rot. dec.* 318. *num.* 2. & *seq. p.* 4. *tom.* 2. *recent. Staiban iun. resf.* 93. *num.* 47. *lib.* 1.

101 Quid si locatio fuit terminata, & tempore quo durauit fuit seruata sine contradictione, an possit amplius intentari hoc remedium, puta à conductore ad repetendum mercedem in excessu solutam? & pro negatiua consuluit *Dec. cons.* 583. *num.* 8. *propè finem vers. vlt. considerandum est*, & *seq. per tot.*

102 At contraria opinio est verior, quia etiam locatione finita, viget eadem æqnitas vt probat *Pinell. in d. l.* 2. *p.* 1. *cap.* 3. *num.* 19. & 20. vbi dicit, quod Decius fragiliter argumentatur nonnullis ergo Broccardicis, & quod ipse in praxi consuluit contra eum, & obtinuit pluribus rationibus, quas non repeto, sed addo quod eamdem opinionem contra Decium tenent etiam *Fachin. contr. iur. lib.* 2. *cap.* 22. *in princ. Menoch. cons.* 1263. *num.* 23. & *seq. Gratian. discept.* 777.

103 *num.* 11. & 12. vbi, & quod durat facultas intentandi hoc remedium vsque ad triginta annos *Stayban. resol.* 48. *num.* 4. & *seq.* & *alter Stayban. de interesse lib.* 2. *tit.* 10. *nu.* 121. *late Did. à Britto in rubr. de loc. & cond.* §. 2. *num.* 23. & *seq.*

Potest autem sine dubio statui, ac etiam

104 consuetudine induci, hoc remedium non dari, quia dicta lex secunda non habet causam perpetuam prohibitionis, quia aliàs non possent partes illi renunciare, sed dum renunciare possunt, vt supra dictum est, ita, & potest per statutum, vel consuetudinem induci, vt non seruetur, vt tradit ibi *Padill. num.* 68. qui *num.* 69. ponit pulchram quæstionem, quid videlicet si statutum dicat non posse intentari dictum remedium ab

105 emptoribus, & venditoribus, an extendi debeat etiam ad locatores, & conductores, aliosque ad quos ipsa lex extenditur, & refert *Mencac. de success. creat.* §. 5. *num.* 7. tenere affirmatiuam propter identitatem rationis, ac subdit, quod ipse libentius defenderet contrariam, vt tale statutum non sit extendendum extra suum casum, in quo priuatim legis prædictæ dispositioni derogauit, prout expressim tenere dicit *Ioann. Andr. cap. fin. ad fin. de Consuet.* & *Alberic. in l. de quibus num.* 31. *ff. de legib.* & quia hæc opinio Padillæ videri posset dura, ex quo locatores, & alij veniunt etiam in dispositione legis per solam similitudinem, & identitatem rationis, tamen pro eius comprobatione aduertendum, legem vti inductam ad obuiandum fraudibus, esse fauorabilem, & sic extendendum, econtra verò

106 statutum maximè, dum est contra ius, non

est

eſt extendendum vltra verba, vt docet *Bart. in l. quod conſtuntum 22. num. p. ff. de milit. teſt.* itaut tantum diſponat, quantum loquatur, & non plus, vt dicit *Bald. in l. teſtamenta 17. num. 5. in fin. C. de teſtam. Bertaz.*
107 *conſ. crimin. 175. num. 13.* vbi quod verba ſtatuti ſunt ſterilia ſicut mulæ, quæ non pariunt *Rot. deciſ. 280. num. 18. par. 6.* & licet veniat apertè ad derogationem iuris communis, ſumenda eſt interpretatio, vt ei deroget minus quam fieri poſſit *Rot. coram Gregor. deciſ. 398. num. 4. & in rec. d. 461. num. 4. par. 2.* adeò vt, dum exprimit tantum caſum læſionis in emptione, & venditione exiſtentis, non ſit trahendum ad alium
108 læſionis exiſtentis in locatione, qui propterea remanere debet in diſpoſitione iuri communis *l. comodiſſime, & ibi Bart. ff. de lib. & poſth. Rot. deciſ. 388. num. 2. & dec. 608. num. 15. p. 5. recent.* niſi tamen ratio
109 expreſſa, vel alia verba manifeſte indicēt aliud fuiſſe de mente ſtatuentium, vt per *Burat. deciſ. 22. num. 19.*

## De probatione læſionis in locatione.

*S V M M A R I V M.*

1 *Contractus habet pro ſe præſumptionem validitatis, & Iuſtitiæ.*
2 *Læſionem allegans debet eam probare.*
3 *Læſio vt probetur in locatione probari debet valor fructuum, ſeu comoditas quæ percipitur ex re locata.*
4 *Merces iuſta eſt quæ correſpondet valori fructuum, & comoditati rei locatæ.*
5 *Valor rei ad conuincendam læſionem probandus eſt concludenter non præſumptiue.*
6 *Decl. vt non propterea excludatur probatio per coniecturas, & præſumptiones.*
7 *Præſumptio efficax probat vt inſtrumentum.*
8 *Præſumptiones plures ſimul iunctæ, faciunt probationem concludentem.*
9 *Valor probatur coniecturis, & præſumptionibus.*
10 *Decretum Iudicis facit præſumptionem, quæ eliditur per alias vrgentiores.*
11 *Præſumptiones quæ ſint vrgentiores ſtatur arbitrio Iudicis.*
12 *Merces locationis iuſta eſt quæ ſolet ex conſuetudine dari.*
13 *Et hæc probatio à ſolito ſufficit ad effectum probandæ læſione.*
14 *Decl. vt prædicta probatio ex ſolito ſit tantum præſumptiua, itaut contraria probatione elidatur.*
15 *Pretium iuſtum dicitur quanti res ſolet comparari.*
16 *Decl. vt ſolitum ad hunc effectum non ſit quod ſemel, & iterum fuit factum.*
17 *Ampl. vt non ſufficiat locatio facta per ſubhaſtationem.*
18 *Subhaſtatio verum valorem demonſtrat.*
19 *Decl. hanc non eſſe concludentem probationem, quæ ex ſubhaſtatione deducitur.*
20 *Et quod minus probet verum valorem ſubhaſtatio quam venditio de conſenſu partium facta.*
21 *Valor rei non probatur ex eo quod res tanti fuerit ſemel, & iterum vendita.*
22 *Locationes non probant verum valorem Beneficij, nec rei locatæ redditum.*
23 *Oblationes factæ à volētibus conducere de certa quātitate non probant rem tantum reddere.*
24 *Locationes vt probent verum rei redditum debent coadiuuari adminiculis, & num. 28.*
25 *Licet non probent concludenter redditum, faciunt tamen magnum adminiculum*
26 *Locationes præcedentes oſtendunt ſubſequentem factam pro maiori mercede fuiſſe vtilem, & econtra.*
27 *Narrans valorem pro quo beneficij bona fuerunt locata licet verus valor Beneficij ſit maior, adhuc excuſatur à pœnis regulæ de vero valore exprimēdo.*
29 *Merces iuſta in locatione ſtabilium eſt quæ in viginti annis æquat eorum valorem.*
30 *Merces iuſta in locatione ſtabilium eſt quæ correſpondet pretio illorum ad rationem quinque pro centenario.*
31 *Stabilia fructifera ex iuris interpretatione reddunt quinque pro centenario.*
32 *Hodie tamen reddunt minus propter abundantiam monetæ.*
33 *Præſumptio cedit veritati notoriæ in contrarium.*
34 *Fructus ſtabilium eſſe ad rationem quinque pro centenario præſumitur.*
35 *Decl. quo ad domos non procedere in ciuitatibus in quibus non eſt affluentia populi, nec generaliter quo ad pretioſas, & ornatas.*
36 *Idem in vineis quæ potius magis inutiles ſunt quam domos.*
37 *Decl. 2. non procedere in bonis iuriſdictionalibus.*
38 *Iuriſdictionalium fructus calculantur ad rationem duorum vel circiter pro centenario.*
39 *Decl. procedere in datijs, & in alijs quæ ſunt de regalibus, non in molendinis.*
40 *Molendini locari poſſunt ad rationem duodecim pro centenario propter pericula.*
41 *Mobilia, & animalia nō locantur ad rationem quinque pro centenario, ſed ad maiorem.*
42 *Equi aduecturam in vno anno quandoque reddunt quantum valent.*
43 *Pecudum fructus eſt maximus.*
44 *Oues reddunt ſcutum vnum pro qualibet.*
45 *Fructuum quantitas probari poteſt per ſcripturam.*
46 *Liber rationum probat contra ſcribentem.*
47 *Libri capitulares probant valorem beneficij.*
48 *Liber tutoris probat quantitatem fructuum.*
49 *Liber probat fructus deſcriptos affirmatiue, non autem negatiue, quod ſcilicet maior ſumma percepta non fuit.*
50 *Liber non probat in eis in quibus verſatur intereſſe ſcribentis.*
51 *Neque probat pro eo niſi in dependentibus ab eius voluntate.*
52 *Lim. ſi concurrant adminicula animum Iudicis mouentia.*
53 *Adminicula præcipua quæ ſint.*
54 *Scriptura ſimplex per modum memorialis nullum prorſus gradum probationis facit.*
55 *Liber Eccleſiæ probat pro ea.*
56 *Decl. procedere ſi bene detentus, & à Notario.*
57 *Vel ſi concurrant adminicula.*
58 *Liber contra ſcribentem tunc probat quando eſt bene & legaliter detentus.*

59 Decl. vt etiam liber pro simplici memoria si serius scriptus facit adminiculum probationis arbitrio Iudicis.
60 Liber falsus in vno, nihil probat.
61 Idem si aliquid omissum in eo describi.
62 Partius libri aliquibus verificatis arguitur in totum versus.
63 Verificatio aliquarum partitarum non adeo operatur ad augendam fidem vt error ad eam minuendam.
64 Partita verificata, vt operentur augeri fidem debent esse in summa considerabili.
65 Vel debent esse connexa.
66 Valor probatur per peritos legitime electos.
67 Et ista probatio sufficit ad probandam læsionem pro rescissione locationis.
68 Periti non valent æstimare nisi ea quæ eorum oculis subijciuntur.
69 Periti ex inspectione rei de præsenti valent dignoscere valorem de tempore præterito.
70 Contrarium de magis communi.
71 Decl. hoc contrarium magis procedere si longum tempus intercessit.
72 Vel si modicum adsit aliqua causa mutationis valoris.
73 Domus ex quo fuit locata cauponi arguitur deteriorata.
74 Periti difficilius possunt valorem temporis præteriti æstimare si de illo rem non viderunt.
75 Periti, vt probent valorem de tempore præterito de quo viderunt rem debent examinari tanquam testes & quomodo deponere debeant.
76 Testes ad probandam iustitiam, vel iniustitiam mercedis deponere debent de quantitate fructuum, & eorum valore.
77 Quantitas fructuum recollectorum est difficilis probationis.
78 Valor fructuum non est difficilis probationis.
79 Valor fructuum probatur per taxas Communitatis, & librum gabellarum.
80 Quantitas fructuum probatur per testes qui fuerunt præsentes eorum recollectioni.
81 Item per testes de auditu.
82 Et per testes de publico notorio.
83 Et per testes de credulitate.
84 Et per solas coniecturas.
85 Decl. prædicta procedere in probatione facienda contro eum qui recollegit, non autem in facienda ab eo.
86 Testes inducti à conductore ad probandam paruam quantitatem fructuum ad effectum rescissionis contractus, vel remissionis mercedis debent etiam deponere de culturo solita.
87 Valor potest probari per testes.
88 Valor est qualitas intrinseca differens à substantia rei.
89 Testes deponẽtes de valore debent reddere rationem etiam non interrogati.
90 Modus probandi valorem per testes est difficilis.
91 Et est debilior modo probandi per peritos.
92 Decl. testes deponentes de valore non teneri reddere rationem quando est notorium etiam hominibus grossis.
93 Causa sufficiens scientiæ valoris est, quia sum peritus.
94 Item, quia sum vicinus.
95 Decl. procedere in probandis non in Beneficialibus.
96 Causa sufficiens scientiæ redditus agri est, quia fui laborator.
98 Valor vt probetur testes debent deponere de valore communi.
99 Nec sufficit eos dicere, quia tanti conduxissent.
100 Decl. non procedere si sint plures, & sagaces, & de qualitate rei notitiam habentes.
101 Testis deponens de valore ex suo iudicio nõ probat.
102 Lim. si appareat ita informatus, vt non possit decipi.
103 Testis non requiritur, vt reddat rationem sui dicti si appareat particulariter informatus.
104 Et dicitur sufficienter informatus de iusta mercede rei locatæ, si ipse, vel eius parentes eam conduxerunt.
105 Testis deponens de iusta mercede, & reddens rationem, quia tanti conduxissem, iuxta comunem æstimationem probat.
106 Contrarium, & hoc est in rigore verior.
107 Testis deponens simpliciter de valore probat si articulatum fuit de valore iuxta communem æstimationem.
108 Testis deponens de valore cum dictione, in circa, nõ probat quia dicta dictio est dubitatiua.
109 Secus est si dicat parum plus, vel minus.
110 Testis vtendo verbis puto, vel mihi videtur non probat.
111 Contrarium.
112 Testes non informati de re non probant eius valorem, nec mercedem locationis eiusdem.
113 Testes deponentes de fructibus debent habere notitiam de impensis in eis colligendis ac de illis deponere.
114 Decl. procedere si de eis interrogetur.
115 Testes deponente tot esse fructus bonorum intelliguntur deductis expensis.
116 Decl. procedere in expensis necessarijs pro recollectione illorum, non autem pro oneribus extrinsecis, vt si agatur de fructibus Beneficij de expensis requisitis pro beneficio.
117 Testes deponentes per eadem verba & per eundem premeditatum sermonem arguuntur subornati.
118 Testes si discordent in quantitate valoris fructuum præferuntur illi cum quibus concurrit præsumptio, vel adminicula.
119 Testes melius deponentes, & minores oppositiones patientes præferuntur.
120 Testes magis informati, & deponentes de facto proprio dicuntur coloni partiarij, & laboratores deponentes de labore prædij
121 Decl. procedere si non sint interessati.
122 Testes magis periti, & æstimatores publico electi, præferuntur alijs in probatione valoris.
123 Testibus in pari gradu existentibus præferuntur, qui deponunt contra læsionem.
124 Testibus aliquibus deponentibus de maiori valore, & aliquibus de minore præferuntur isti, & num. 126.
125 Summa maior affirmatiue prolata continet in se minorem.
127 Testis deponens de minori valore non contradicit deponenti de maiore.
128 Decl. vt non contradicant, sed nec concordari possint cum deponentibus de maiori.
129 Decl. 2. vt si neque deponentes de minori, neque deponentes de maiori de se probent, standum est minori summa.
130 Si autem maior summa probata sit per duos testes,

tunc

*tunc non obstat alius deponens de minori.*

131 *Et si adsint duo testes deponentes de minori, & duo de maiori valore statur deponentibus de maiori, vide tamen, num. 137. & 138.*

132 *Ampl. etiamsi deponentes de minori vtantur taxatiua, ita vt non possint concordari cum alijs.*

133 *Testes deponentes super affirmatiua praferuntur deponentibus super negatiua.*

134 *Ampl. vt magis credatur duobus affirmantibus, quã mille negantibus.*

135 *Decl. procedere si deponentes super negatiuam eam non coarctent.*

136 *Decl. 2. procedere in rebus quæ percipiuntur sensu corporis non in eis, quæ percipiuntur iudicio intellectus.*

139 *Decl. 3. procedere quando affirmatiua est concludenter probata.*

140 *Testes tres si deponãt vnus de decem, alius de quindecim, & alius de viginti facta erit probatio de quindecim.*

141 *Valor probatur per testes varios in quantitate, non varios in rebus.*

142 *Quantitas probatur per testes de visu.*

143 *Et per testes de auditu.*

144 *Et per testes de credulitate.*

145 *Quantitas probatur coniecturis.*

146 *Læsio directa probari debet de tempore contractus.*

146 *Valor ad conuincendam læsionem probandus de tẽpore contractus.*

147 *Contrarium.*

148 *Ampl. vt percutere debeat ipsum momentum temporis contractus.*

149 *Decl. procedere in mobilibus, non in stabilibus, & num 167.*

*Non tamen necesse est, vt se referant ad diem in mobilibus num. 168.*

150 *Mobilia per lapsum decennij præsumuntur consumpta.*

151 *Decl. procedere in illis fragilioris materiæ.*

152 *Quæ autem sint fragiliora, & prius consumi censeantur statur arbitrio Iudicis.*

153 *Valor stabilium per decennium nõ præsumitur mutatus, sed postea sic.*

154 *Decl. non suffragari istam præsumptionem ad probandam læsionem, sed tantum pro tempore modico.*

155 *Tempus modicum ad effectum arguendi valorem quale dicatur.*

156 *Valor aliquorum stabilium citiùs variatur, aliquorum tardius.*

157 *Terræ nudæ semper sunt in eodem statu.*

158 *Arbores variantur*

159 *Valor rerum potiùs crescit quam minuitur.*

160 *Pecuniæ maior quantitas adest, & ideo minoris æstimationis est hodie.*

161 *Vineæ in dies deteriorantur.*

162 *Fructus præsumuntur potius aucti, quam diminuti.*

163 *Valor an præsumatur variatus, & intra quantum tempus statur arbitrio Iudicis.*

164 *Valor stante aliqua causa extrinseca vti belli præsumitur variatus.*

165 *Fructus, & comoditates quæ percipiuntur ex re non mutato valore rei, nec ipsi mutantur.*

166 *Noualia dicuntur semper ac post annum seritur.*

169 *Terræ necesse habent vno anno quiescere, & non coli.*

170 *Et in aliquibus locis dant fructum tantum in triennio.*

171 *Extremis probatis media præsumuntur eiusdem qualitatis.*

172 *Testes de valore percutientes tempus præcisum contractus præferuntur alijs illud non percutientibus.*

173 *Valor an bene probetur percutiendo solum tempus contractus est quæstio diuersa ab ea, an probari debeat de illo tempore præciso.*

174 *Pretia non constituuntur ex momentis temporum.*

175 *Fructus bonorum, quæ non reddunt eos quolibet anno æquales quomodo probentur respectu certorum annorum.*

176 *Fructus rei vt probentur debent probari per plures annos.*

177 *Et requiri per quinque annos antea, & quinque postea in materia obiectiua.*

178 *Imo satis esse per tres annos antea, & tres postea.*

179 *Contrarium, quod non requiratur probatio annorum posteriorum contractui.*

180 *Et requiri per decem annos ante, vel per quinque.*

181 *Decl. vt si tempore motæ litis lapsi fuerint anni à die celebrationis contractus, tunc facienda sit probatio, etiam quo ad eas, secus e contra.*

182 *Et pro quantis annis facienda sit probatio statur arbitrio Iudicis.*

183 *Mobilium, & semouentium valor probandus est per aliquos dies ante, & per aliquos post contractum.*

184 *Victualium valor in dies variatur.*

185 *Valor frugum varius est in diuersis temporibus anni, & ideo solet eligi mediam viam.*

186 *Testes deponentes de valore frugum de tempore messis non probant valorem in genere nisi adsint alij absolute loquentes.*

187 *Valor rei arguitur à valore aliarum similium.*

188 *Quantitas fructuum bonorum arguitur à quantitate percepta ex alijs bonis similibus, & vide num. 191.*

189 *Decl. probandum esse ad dictum effectum alias res esse eiusdem qualitatis.*

190 *Et si probari velit eadem quantitas, vel similium probandum, quod facta fuerit eadem cultura.*

192 *Læsio, vt probetur in locatione non est attendenda vna pars tantum contractus, seu bonorum, sed omnia simul.*

193 *Et si sit ad plures annos satis est probare, quo ad vnum annum.*

194 *Decl. procedere si locatio vnica sit, vel plures correspectiue, secus si sint plures.*

## CAPVT XIX.

1 CONtractus legitimè celebratus habet
pro se præsumptionem validitatis, &
iustitiæ *l. si duæ vbi Bald. ff. de acq. hared.*
*Surd. decis. 212. num. 15.* vnde qui dicit eum
læsiuum, & rescindendum remedio *l. 2. C.*
2 *de rescind. vend.* de quo proximè dictũ est,
assumere debet sine dubio onus læsionem
probandi *Gregor. decis. 12. nu. 2. & dec. 553.*
*num. 1.* & probatione plenè, & concludenti, vt tradunt *Cephal. cons. 348. num. 12. &*
*Rot. decis. 132. num. 1. & decis. 354. numer. 1.*
*par. 1. rec.*
3 Ad conuincendam autem læsionem in hoc
contractu locationis probandus erit verus

valor fructuum, seù comoditatis, quæ per-
cipitur ex re locata, ad hoc vt dignosci va-
leat quantum ab eo recedat merces con-
uenta, quanta enim erit ab eo distantia, tan-
ta erit læsio, quia iusta merces est, quæ cor-
4 respondet vero valori fructuum, & alia-
rum cōmoditatum, quæ de re locata perci-
piuntur *Pinell. in d. l. 2. C. de rescind. vend. par. 1. cap. 3. num. 17. Cepol. de simulat. contr. pres. 3. num. 33. Caroc. de locat. tit. de rescind.*
5 *locat. num. 14. Surd. decis. 198. num. 19. vers. ad quantitatem*, & prædictus valor debebit
probari probatione concludenti, non autē
præsumpta ad hunc effectum *Rot. coram Seraph. decis. 1462. num. 1.*

6 At non propterea omninò excludenda
erit probatio per præsumptiones, & conie-
cturas, quia aliud est probatio præsumpta,
aliud probatio ex coniecturis, & præsump-
tionibus elicita, vt dicitur de scientia per
*Seraph. decis. 1469. num. 4. & Rot. post Zacch. de obligat. Camer. decis. 189. num. 21.* efficax
enim præsumptio idem probat, ac Instru-
7 mentum publicum *Bald. in cap. pastoralis num. 6. vers. idem operatur de appell. Rot. cor. Mantica decis. 21. nu. 11. vers. & efficax* mul-
8 to magis si sint plures simul iunctæ, ex eis
enim resultat plena probatio, etiam in re
grauis præiudicij *Bal. cons. 3. num. 4. lib. 3. Soc. cin. Iun. cons. 32. num. 24. lib. 2.* cum alijs ad-
ductis per *Rot. coram Bichio decis. 423. num. 5.*
9 & in specie, quod valor probetur conie-
cturis, & præsumptionibus *Alciat. resp. 116. num. 3. lib. 5. Bursat. cons. 189. num. 6. Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 170. num. 6.* & maximè si
reddatur difficilis alia probatio *Merlin. decis. 695. nu. 5.* & procedet etiam hæc proba-
tio, quamuis in contractu interuenisset de-
cretum Iudicis, quod facit præsumere pro
iustitia mercedis, vt dictum est supra, quia
10 hæc præsumptio Decreti, elidi potest per
alias contrarias *Paris. cons. 12. num. 59. lib. 2.*
& plenè *Menoch. præs. 75. num. 32. lib. 2.* erunt
tamen necessariæ stante, Decreto clariores
præsumptiones, & vrgentiores, vt firmat
*Cephal. cons. 348. numer. 12.* quæ autem sint
11 vrgentiores ponderandum erit a Iudice,
cuius arbitrio in hoc statur *Menoch. præsum. 29. num. 2. lib. 1.*

Vnus autem modus probandi verum va-
lorem fructuum, & comoditatum, quæ ex
re percipiuntur, est inspicere mercedem
solitam, pro qua eadem res locata fuit, ea
12 enim est iusta merces, seù pensio rei, quæ
solita est ex consuetudine dari *l. excepto C. locat.* & in specie, quod hæc probatio suf-
13 ficiat ad hunc effectum probandi læsionem
pro intentanda rescissione contractus, *Roman. cons. 368. num. 9. vers. primum consuetudine, & cons. 323. num. 1. vers. sed quia qua dicatur*, cuius opinionem admittit, cum hac
14 tamen moderatione, vt ex mercede cōsue-
ta resultet probatio idonea, sed tantum
præsumptiua læsionis, itaut altera pars,
possit aliter probare eam vere non adesse,
& obtinere dicit *Pinell. in d. l. 2. par. 1. cap. 3. num. 17. ad fin. & 18.*

At quamuis in comprobationem dictæ
opinionis Romani, & Pinelli addi possit,
15 quod iustum pretium dicitur quanti res so-
let comparari, quodque communiter ab
alijs præstari solet *l. filiusfamilias §. sed quid, iuncta l. si Domus §. in pecunia vers. qui confitetur ff. de legat. 1. Paris. cons. vlt. num. 26. lib. 2.* cum alijs latè adductis per *Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 20. num. 6. & seqq.* & quod suf-
ficiat probare solitum fuisse fundum tan-
tum reddere dicit *Bald. in l. si fundum in fin. C. de rei vindic.* quem refert, & seruari in
practica dicit *Surd. decis. 282. num. 26. post princip.* & probat ille *text. in fin.* (vt expli-
cat *Achill. de Grass. decis. 22. de restit. spoliat.*
quem sequitur *Canaler. decis. 27. num. 1.* &
plenè alijs decisis. adductis *Rot. decis. 2. numer. 23. par. 11. recent.*

Tamen animaduertendum, quod cum
læsio plenè probanda sit ab allegante *Cefal. cons. 348. num. 12. Menoch. cons. 371. num. 24.*
16 cum alijs supracitatis non sufficeret ad eam
conuincendam, quod semel, & iterum fue-
rit res, pro maiori mercede locata, nam
iustum pretium est, quod communiter sol-
ui solet, non quod vnus, vel duo animosi
oblatores soluerunt *Ias. in l. qui Romæ §. Cohæredes num. 24. & seqq. ff. de verb. obli-*
17 *gat.* etiam si præcedens locatio facta fuis-
set per subhastationem, seu ad incantum,
nam licet dici soleat, quod subhastatio ve-
18 rum valorem demonstret *Menoch. cons. 844 num. 34. Gratian. discep. 545. nu. 28. & seqq. Seraph. decis. 1217. num. 1.* tamen verius est
19 per subhastationem non probari conclu-
denter verum valorem, itaut dici possit, res
fuit subhastata, ergo iusto pretio vendita
*Bart. in l. 1. num. 1. vers. & non sequitur* per
*text. in l. si quos 16. C. de resc. vendit.* vbi idē
*Bart. Valasc. cons. 43. numer. 11. Surd. cons. 39. num. 3. & seqq.* & late *Vinc. de Franch. decis. 54. num. 10. & seqq.*

20 Et quamuis econtra hoc in subhastatio-
ne, in qua solent oblationes esse animosæ
ob inuidiam emptorum, secus autem in
venditione facta de consensu partium, pro-
cedere voluerit *Rota in decis. 455. num. 13. & seqq. par. 9. rec.* Tamen experientia docet
21 euenire etiam in venditione de consensu

partium

partium facta, quod minus iusto pretio cõcludatur, imo, qui læsionem allegat exemplum producit huius veritatis in ipso contractu, cuius rescissionem petit, & propterea negare non debet, quod vere, vna, & altera venditio non plenè probet valorem rei venditæ, prout etiam firmant *Cagnol. in l.2. num. 233. ad med. vers. sed non sequitur C. de rescind. vend. Hondecl. conf. 31. num. 59. lib. 1. Cyriac. contr. 257. num. 8. D. Vrceol. consul. 3. num. 22. & seq. Rot. decis. 170. numer. 2.*
22 *par. 1. recen.* & in specie de locationibus habemus in beneficialibus, quod non probant verum valorem beneficij, & sic verum rei locatæ redditum *decis. 186. num. 4.* vbi quod fuit sæpe decisum, *& decis. 689. nu. 2. par. 1. rec. & in vna Spoletana Abbatia 19. Decembris 1625. coram Coccino, relata per Viuian. de Iurepatr. lib. 4. cap. 10. num. 33.* Idem.
23 quę est de oblationibus ab alijs reportatis, quatenus ei vellet fieri locatio, quia, & ipsæ eadem ratione non probant, vt dixit *Rota decis. 342. num. 10. par. 4. tom. 2. recent.* vn-
24 de necesse esset saltem adminiculis coadiuuare dictam probationem ex locationibus præcedentibus resultantem, *vt in dec. 186. num. 8. & decis. 213. num. 21. par. 6. & in decis. 480. num. 4. par. 9. recent. & in vna Placentina Beneficij 27. Maij 1647. §. pro coadiunanda coram Ghislerio*, quæ est *decis. 62. num. 14. par. 10. rec.*
25 Verum licet præcedentes locationes cõcludenter non probent verum valorem, & sic neque læsionem maxime ad dictum esse. dum rescissionis contractus requirentem plenam probationem, tamen negari non potest eas facere magnum adminiculum, vt de præcedentibus venditionibus dicit *Surd.*
26 *conf. 181. sub num. 21.* & apertè ostendere subsequentem locationem factam pro maiori mercede fuisse vtilem, & econtra factam pro minori fuisse damnosam, vt per *Merlin. decis. 702. num. 53. & 54.* & narrans
27 valorem beneficij in ea quantitate pro qua beneficij bona fuerunt locata, licet in ea nõ consistat verus beneficij valor, tamen excusatur à mala expræssione, & à pena regulæ Cancellariæ de vero valore exprimendo, *Adden. ad Gregor. decis. 101. num. 6.* vnde quatenus de se locationes præcedentes non
28 probent concludenter verum valorem redditum rei locatæ, tamen secus esset dicendum si concurrerent adminicula, iuxta tradita per *Rotam in decis. 186. num. 8. & decis. 213. num. 21. par. 6. recent. & in decis. 420. numer. 4. par. 9. recent. & in vna Placentina Beneficij 27. Maij 1647. §. pro coadiunanda coram Ghislerio, qua est decis. 62. par. 10. rec.*

& de hac probatione valoris redditum per locationem dicendum est latiùs in *Cap. 27. à num. 109.*

Deficiente autem consuetudine sufficienti, alius modus probandi iustam pensionem
29 traditur, vt sit videre verum rei valorem in stabilibus, & eo firmato iustam pensionem esse dicitur, quæ in viginti annis ipsum verum rei valorem æquat *gloss. in l. perpetua ver. iuxta C. de Sacros. Eccles. Roman. cons. 368. num. 9. vers. secundo si consuetudo, & cons. 423. num. 1. Crauett. cons. 145. num. 8. Bertran. cons. 218. nu. 2.* vbi de Comm. *lib. 3.* cum alijs cumulatis per *Carocc. d. tit. de rescind. vendit. num. 15. & 16.* vbi *num. 12.* po-
30 nit istum modum probandi iustam pensionem, & *num. 17.* ponit alium tanquam diuersum, vt pensio iusta dicatur, quando reddantur quinque pro centenario, qui tamen est prorsus idem, nam quinque in viginti annis constituunt centum, vt patet ex computo; & quod stabilia fructifera, iuris
31 interpretatione, reddant ad minus quinque pro centenario *Rota decis. 571. numer. 6. par. 3. recen.* & quod in viginti annis ęquent fructus sortem *decis. 2. num. 10. par. 6. recent.*
32 Verum tamen est, quod pretia rerum variant, & hodie Romæ stabile reddens quinque, venditur vltra centum, vt patet ex locis Montium, quæ reddunt quatuor, & hodie venduntur scuta centum, & sexdecim, & vltra, & ferè idem est, in censibus, & alijs stabilibus. Vnde vidi etiam litigantes concorditer taxare fructus stabilium ad rationem quatuor pro centenario, admittē-
33 do præsumptionem prædictam cedere veritati notoriæ in contrarium, iuxta tradita in *l. Continuus §. Cum ita ff. de verb. oblig. l. si certis annis C. de pact. Adden. ad Buratt. decis. 120. num. 43.* quod tribui potest abundantiæ monetæ plus enim erant olim floreni 800. quam hodie 1600. vt dicit *Rot. decis. 126. num. 5. post Merlin. de legit.*
34 Regulariter tamen prædicta est præsumptio iuris, itaut, qui prætendit stabilia maiores, vel minores fructus reddere, quam ad rationem quinque pro centenario probare debeat *Negusan. de pignor. par. 3. membr. 2. num. 19. ad fin.* & passim sequitur Rota, vt habetur *in decis. 455. num. 9.* vbi etiam cumulantur decisiones *par. 9. recent.*
35 Verùm præsumptio non est tuta, sed fallax, nam in domibus, licet procedere possit in Ciuitatibus insignibus, prout eam admisit in Vrbe Romana *Rot. coram Caualer. decis. 358. num. 2. & coram Bichio decis. 564. nu. 10.* & passim seruat, vt dicitur *in decis. 342. num. 9. par. 11. recent.* tamen scio non ita

ita esse in alijs Ciuitatibus,in quibus est mi-
nor affluentia populi, & generaliter etiam
Palatia, aliæque domus ornatæ, & pre-
tiosæ, similem fructum proportionabiliter
non reddunt Nati.cons.332.num.4.vers. sed
nos loquimur Surd. cons. 151. num.70. Tira-
quell. de retract.conuention. §.7.glos.1. nu.9.
vers. & Domus.Rot. coram Gregor.decis.553.
36 num. 6. & 7. ibidem Adden. Idemque erit
dicendum de Vineis, quæ potiùs peiores
sunt, quàm domus. & magis inutiles Ad-
den. ad Rot.decis.81.num.109.par.8.recen.
37 In iurisdictionalibus quoque non potest
procedere præfata præsumptio,quia eorum
fructus calculantur ad rationem duorum,
38 vel circiter pro centenario, tàm in Statu
Ecclesiæ, vt per Rotam coram Seraphino
decis.1030.num.3. & in recent. decis.94. nu-
mer.57. par.7. quàm, & alibi generaliter
loquendo Marta cons.158. num.43. & seqq.
Rimin. Iun.cons.5. num.127. ad fin. Mantic.
de tacit.lib 4.tit.20.num.15. & seq. Manent.
de Linell.quæst.2.num.11. Castill. decis.218.
num.7.par.3. saltem quoad Datia, aliaque,
39 quæ sunt de regalibus, non autem in re-
liquis,vti in molendinis Rauden.resolut.29.
num.10. & 11.

At animaduertendum, quod si molen-
dini iurisdictionales locantur ad rationem
quinque, alij allodiales locantur pro maio-
ri quantitate Capoll. de Simulat. contr. præ-
sumpt.3. num. 33. & post eum Carocc. de lo-
40 cat.tit. de rescinden. locat. num.14. in princ.
dicentes, quod locantur, & locari possunt
ad rationem duodecim pro centenario, &
ratio, est quia molendini subiacent diuer-
sis periculis, & contiuuò deteriorantur,
adeò vt aliqui fuerint, qui dixerint eos re-
putandos potiùs bona mobilia, quam sta-
bilia, de quo dixi supra loquendo de loca-
tione bonorum minoris, vel pupilli Cap.6.
ad fin.

41 Eademque ratione non perpetuæ dura-
tionis, & continuæ deteriorationis,non po-
test obseruari dicta regula locandi ad ra-
tionem quinque pro centenario valoris, in
rebus, quæ vsu consumuntur, & in Ani-
malibus, imò nec in his dari poterit alia
certa regula, sed attendenda duratio, nam
quæ plus durant minoris conuenit locari,
quæ minus durant,pluris. Vndè ex equis ad
42 vecturam,quandoque percipitur etiam vno
anno solo, quantum valent, vt dicit Cra-
uett.cons.145.num.8.vers.sed in Borbus Ma-
rescot.variar.lib.2.cap.132. numer.23. propè
fin.Panciról.cons.147. num.18. vers. Nec ob-
stat.Card. de Lugo de Iust. & Iur. tom. 2. di-
sput.29.num.78. ante med.

43 Et pecudum fructus generaliter est ma-
ximus Micalor. de duob. fratribus cap. 59.
44 nu.47. Adeò vt oues reddant scutum vnum
pro qualibet singulis annis, vt dicit Tana-
ra in sua Economia del Cittadino in Villa
lib. 3. ante med. fol. mihi 148. referens ad-
hoc commune dicterium Pastorum.

45 Probari etiam posset quantitas fructuum
per scripturam,puta per librum Conducto-
ris bene detentum, si locator ageret aduer-
46 sus eum, quia liber rationum probat ple-
nè contra scribentem Bart. in l. admonendi
num.26. in fin.ff. de Iur.iur. Boer.decis.105.
num.2.Caualer.decis.626.num.1. Mantic. de-
cis.299. num. 5. & in proposito probationis
47 fructuum habemus in Beneficialibus,quod
etiam libri Capitulares probent Rot. coram
Penia decis. 1484. nu.4. vel eis multum de-
feratur decis.262.numer.2. vers. & cum illis
par.3.recent.& quod fructus descripti in li-
bris computorum, seù reddituum,dicantur
liquidi in ea quantitate decis.334. numer.3.
48 par.2.diuers & de libro Tutoris, quod pa-
riter quantitatem fructuum,seù reddituum
probet Merlin.decis.483.num.6.

Verum animaduertendum, quod libri
quandoque probant quantitatem fructuum
49 in eis descriptam affirmatiuè, non autem
negatiuè, idest probant tantos fructus fuis-
se perceptos, non autem, quod non fuerit
percepta maior summa, prout de libris Ga-
bellæ,benè considerauit Rota decis.263.nu-
mer.15. par. 7. recent. & coram Bichio decis.
495.num.7. & decis.503. numer.2. & 3. vbi
considerat, quod Gabella solet fraudari,&
idem dici posset de libro Factoris, nam ei
non standum ad probandam negatiuam,
50 quod nempè non fuerint percepti maiores
fructus, quam in eo descripti, quia ipse,
scribendo minus, agit de se exonerando in
redditione rationis Gregor.decis.475.num.9
Buratt. decis.777. nu.6. & idem est de libris
aliorum interesse habentium, vt appareret
minor redditus, vt in Beneficialibus, si
prætenderet successor probare redditum ex
libro antecessoris sui, cui intererat reddi-
tus Ecclesiæ apparere minores ad se exi-
mendum à pensione Garz. de Benef. par. 5.
cap.3.num.235. Rota coram Celso decis. 406.
num.6.

51 Dum autem interesse scribentis opera-
tur, vt non detur fides libro, clarè sequitur,
vt non probet pro scribente exceptis eis,
quę dependẽt ab eius mera voluntate Bart.
in l. admonendi nu.26.in fine vers. aut loqui-
mur ff. de iur.iur.Cappell.Tolos.quæst.497.
52 Verùm licet liber rationem non probet
pro scribente tamen secus est concurrenti-
bus

bus adminiculis, quæ Iudicis animum in-
ducant ad credendum iuxta decisionem Gui.
depap.441. in fin. Surd.decis.194. numer.10.
Adden, ad Gregor. decis.79. num.5. & admi-
53 nicula præsertim sunt, legalitas scribentis,
si mors intercesserit eiusdem, quod aliæ
partitæ in eodem libro contentæ iustificen-
tur, quod partitæ, de quibus agitur sint ve-
risimiles, & quod habeant suam causam
Add. ad Gregor. dicta decis.79.num.5. & la-
tius Rot. coram Durano decis.352. num.7. &
seqq. vsque ad finem quod secus est in sim-
54 plici scriptura per modũ memorialis, quia
nullum prorsus gradum probationis, nul-
lamque penitus fidem facit, ad eius fauorẽ,
vt plenissimè firmatur in decis.781. num.10.
& seqq. per tot.par.1.diuers.
55 Præterea liber Ecclesiæ, vel Monasterij,
posset etiam quandoque præstare sufficien-
tem probationem pro Ecclesia ipsa, vel Mo-
nasterio Bald. in l.final. num. 15. vers. Vnde
si per libros C. de Cens. vel reliq. fund. Felin.
in cap. ad audientiam num.15, ver. Casus ma-
gis dubius, de præscript. Dec.cons.146.num.14.
vers. quarto ista conclusio. Lotter. de Benefic.
lib.2.quæst 33.num.32. Rot.decis.44.numer.2.
par. 4. recent. non tamen indistinctè in om-
nibus casibus, & ad quemcumque effectũ,
quia si sit liber priuatus, non plene probat,
vt censuit Rota in decis.147.nu.8.par.4.to.2.
56 recent, secus autem si benè detentus, & à
Notario decis.290.num.5.par.1.rec. vel con-
57 currant etiam adminicula, vt in dicta de-
cis.44. num. 2. vers. concurrentibus Maximè
par.4.tom.1, & in decis.46.num.7.par.4.to.2.
recent.
Et quod dictum est librum probare con-
58 tra scribentem, non indistinctè accipiendũ,
quod quicumque liber contra eum plene
probet, sed tantum de libro bene, & lega-
liter detento, alias enim si esset tantum pro
simplici memoria scriptum, non plene pro-
baret secundum Bald. in rubr. C. de fid. In-
strum. numer.33. in fine Ias. in l. admonendi
num. 81. ad finem vers. quinto ff. de iur. iur.
Rot.decis.558. num.2. par.2 & decis.54. nu-
mer. 11. par. 11. recent. & licet plurimum
probare etiam simile librum memoriale cõ-
59 tra scribentem voluerit Rot.decis.127. nu.9.
par.7. & decis. 136. num.7. par.9. recent. ta-
men intelligenda videtur in casu, quo liber
serio scriptus appareat, vt in decis.422. nu-
mer. 3. & seq.par.9.recent. & tunc etiam, vt
faciat adminiculum probationis arbitrio Iu
dicis pensandum, vt coram Seraphino decis.
373.num.6. & seqq. vsque ad finem.
60 Probatio tamen, quæ ex libro resultat
cessat prorsus, si appareat librum in se con-
tinere aliquam falsitatem, quia liber falsus
in vno, arguitur falsus in omnibus Gabr. con-
sil.148.num.9.lib.1. & sic amplius non pro-
bat, vt late firmat Scacc. de Iudic. lib. 2. cap.
11. num. 183. & seqq. Idemque est, si quid
61 omissum describi, quia arguuntur, & alia
omissa, vel saltem eodem modo omitti po-
tuerunt, quod sufficit ad hoc, vt liber am-
plius fidem non mereatur, siue omissio fue-
rit dolosa, siue per errorem, militante sem-
per eadem ratione Castren.cons.301.num.4.
vers. Vndè sicut, lib.1. Rot. coram Gregor. de-
cis.79. num. 2. & ibi Add. & coram Celso de-
cis.406.num.7.
62 E contra ex verificatione aliquarum par-
titarum, arguitur liber verus in totum Me-
noch. cons.22.numer.23. vers. non aduersatur
Surd.decis.199. nu.3. vbi etiam si verificen-
tur partis confessione Gratian. discept. 171.
num.1. Rot.decis.vlt. numer.15. & seq.par.1.
diuers. vbi num. 19. quod etiam partitæ ma-
ximi momẽnti, censeantur veræ ex verifica-
tione aliarum, & coram Durano decis. 352.
num.10.
63 At non adeò operatur verificatio alicu-
ius partitæ ad tribuendam fidem libro, vti
operatur falsitas, & error ad eam adimen-
dam, applicatur enim illud dictum, sufficit
vnus ad destruendum, non autem ad ædifi-
candum vnus namque error, adimit totali-
ter fidem ex præcitatis, non autem verifi-
catio vnius partitæ, eam tribuit, quia nimis
facile esset reddere librum probantem, vn-
64 de necesse est, partitas verificatas esse in
summa considerabili Gabr. cons.142. nu.26.
lib. 2. & quo maiores sunt, magis operatur
coniectura ista Surd.d.decis.199.nu.3. vers.
qua coniectura, adeò vt fuerint, qui volue-
runt, necesse esse verificari saltem vltra di-
midiam totius libri, vel scripturæ, vt in
confessione dotis Lancell.Gall.ad consuetud.
Alex.ver. viginti quæst.8.nu.72. Hodiern.ad
Surd. decis. 55. num 23. quod tamen in eis-
dem terminis non placuit Rotæ coram Mer-
lino decis.419.num.15. & vbi adsunt partitæ
verificatæ, & erroneæ, istæ præualent, itaut
liber circa eas, quæ nec sunt verificatæ, nec
de errore conuictæ, nõ probet Rot. dec.743.
num.4.par.1.diu. & decis.179. nu.15.par.11.
recent. & semper ista verificatio aliquarum
partitarum, præbet tantum coniecturam ve-
ritatis aliarum, non autem operatur, vt ab-
solute eis standum sit Ripa in l. admonendi
num.125.ff. de iur.iur. Cephal.cons.85. n.34.
65 Rot.decis.307.num.4.par.1.diuers. Maximè,
vbi agitur de alijs partitis omninò separa-
tis, nam in connexis secus esse, voluit Surd.
decis.199.num.13.

Alius

66 Alius modus probandi valorem fructuũs
& aliatum cõmoditatum rei locatæ erit per
Peritos legitime electos, & refcrentes An-
gel. in l. pretia rerum num. 3. ff. ad leg. Fal-
cid. Burfatt. conf. 184. num. 1. & feqq. & in
fpecie, quod qui non poteft aliter probare,
quot fructus effent percipiendi; poffit pe-
tere, vt æftimentur arbitrio boni viri, con-
fiderata qualitate rei per Peritos Angel. in
l. penult. ff. de rei vindic. vbi quod ille textus
præbet ad hoc optimum argumentum, &
eum fequitur Natt. conf. 510. num. 7. ad med.
Rot. decif. 551. num. 1. par. 1. rec.
67 Et fuffragatur ifta probatio etiam ad d.
effectum conuincendæ læfionis pro refcif-
fione contractus Rot. coram Canal. decif. 187
num. 4. & latius coram Bichio decif. 609. n. 16
Verum difficultas eft, fi agatur de refcin-
denda locatione ex dicto capite læfionis,
valde poft celebratum contractum, ex quo
probanda eft læfio iuxta tempus cõtractus,
68 vt dicam infra, & Periti non valeant æfti-
mare, nifi, quæ eorum oculis fubijciuntur,
iuxta tradita per Rotam coram Otthobon. de-
cif. 199. num. 11. & 12. an Periti poffint ex
69 infpectione rei de præfenti dignofcere va-
lorem fructuum, & commoditatum eiufdem
de tempore contractus, & affirmatiuam te-
nuit Pinell. in l. 2. par. 3. cap. vlt. numer. 2. &
70 Palma conf. 27. num. 14 fed magis commu-
nis eft in contrarium, quam tenent Cepol.
conf. 51. il 1. num. 33. lib. 2. Bertaz. conf. Ciu.
109. num. 37. Cyriac. contr. 61. num. 4. Rot. poft
Pofth. de fubbaftatione decif. 53. num. 4. & 5.
& in recent. decif. 253. num. 18. & feq. par. 4.
tom. 2. & 532. num. 15. & 16. par. 5. & hæc
71 eò certiùs admittenda erit, fi longum tem-
pus interceffit, videlicet vltra decennium,
alias enim intra illud quatenus non doce-
tur de caufa extrinfeca mutationis, quod
locus fit æftimationi per Peritos, cenfuit
Natt. conf. 353. num. 2. fecus autem fi docea-
72 tur de caufa extrinfeca mutationis valoris,
vti fi domus fuiffet interim locata Campo-
73 ni, quia argueretur deteriorata, iuxta Ro-
tam decif. 580. numer. 9. par. 5. recent. prout
74 etiam certius procedet dicta communis, fi
Periti de illo tempore præterito non vide-
runt rem, tunc enim difficilius poffunt eius
valorem æftimare, iuxta tempus illud Cyriac.
contr. 61. num. 4. Rot. decif. 532. num. 14. verf.
in præfenti verò & feq. & decif. 580. num. 11
verf. Neque obftat par. 5. recent. licet non è
contra, ex quo de tempore præterito vide-
runt, admitti debet, quod iuxta illud æfti-
75 ment in præfenti, fed potius debent exa-
minari tanquam Teftes fecundum Rot. de-
cif. 253. numer. 19. par. 4. tom. 2. recent. & de-
cif. 53. num. 6. poft Pofth. de fubhaft. & qua-
tenus fufficeret peritum habuiffe notitiam
de tempore contractus, non releuaret eum
dicere habere notitiam à multis annis re-
tro, fi poteft intelligi de paucioribus, quam
effet neceffe ad includendum tempus con-
tractus d. decif. 253. num. 23. par. 4. tom. 2. rec.

Quoniam verò hæc eft praxis frequentif-
fima probandi valorem per peritos, non
omittam aliquid magis de ea particulariter
dicere; fed differo ad Cap. 34. in fin. vbi de
probando valore melioramentorum in re
locata factorum agam, ad quem locum re-
curri poterit etiam in hoc propofito.

Teftibus etiam probari poterit non fo-
lum quantitas fructuum perceptorum, fed
76 etiam valor eorum, prout de vtroque ne-
ceffe eft, vt deponant ad hoc, vt dignofci
valeat, an merces foluta fit iufta, vel læfi-
ua, vt poft Caftr. tradit Cagnol. in d. l. 2. nu-
mer. 239. C. de refcinden. vend. & Mafcard.
de probat. conclus. 660. num. 3.

Verum inter vtramque depofitionem fa-
77 cienda erit aliqua differentia, nam quoad
primam de quantitate fructuum recollecto-
rum, quia agitur de probando vnico actu
per priuatum facto, res reputatur difficilis
probationis, vt docuit Bartol. in l. 2. C. de
pignor. act. Bald. conf. 323. num. 4. verf. quar-
to dico lib. 2. Surd. conf. 293. num. 31. dec. 571.
nu. 3. par. 3. & decif. 100. nu. 2. vbi quod fuit
fæpius dictum par. 4. recent. quod non ita
78 abfolute dicendum erit de probatione va-
loris, non folum quia communiter, & pu-
blice fructus venduntur, fed etiam quia de
emptionibus, & venditionibus folent con-
fici fcripturæ, imò vt plurimum, adfunt etiã
79 fcripturæ publicæ, ideft, vel taxæ Commu-
nitatis, aut alterius Superioris, vel libri
gabellarum, per quas probatur valor com-
munis fructuum decif. 479. num. 3. par. 2. &
decif. 100. num. 2. ver. Valor autem par. 4. &
decif. 223. num. 8. par. 11. recent. Coccin. decif.
439. num. 2. verf. refpectu vero. Dunozet. Iun.
decif. 890. num. 7. vbi de libro Gabellæ.

Quo igitur ad quantitatem propter di-
80 ctam difficultatem probandi, non folũ pro-
babitur per Teftes, qui fuerint præfentes
eorum perceptioni, iuxta Doctr. Bald. in l. 1.
num. 16. C. de fruct. & lit. expenf. Mafcard.
de probat. conclus. 817. num. 5. Rot. decif. 100.
81 numer. 1. par. 4. diu. quod eft clarum, fed
etiam per Teftes deponentes de auditu Se-
82 raph. decif. 1245. numer. 7. Barutt. decif. 722.
numer. 6. & per deponentes de publico, &
83 notorio dicta decif. 100. num. 1. par. 4. recent.
& per deponentes de credulitate Seraph. de-
cif. 1245. numer. 7. Rota in recent. decif. 727.
num. 1.

84 *num. 1. ad fin. par 3.* statuturque etiam solis coniecturis *Bald. in l.1.n.16. C. de fruct. & lit. expens. Sord. cons. 293. num. 31.* vbi quod eis contentatur lex *Seraph. decis. 1132. nu. 3. vers. ideoque Merlin. decis. 483. num. 1.*

85 Quæ tamen procedunt sine difficultate, quando agitur de probatione quantitatis fructuum facienda contra eum, qui recollegit, pront, vt plurimum loquuntur præcitati, at secus videtur in proposito, si Conductor velit probare quantitatem fructuum à se ipso perceptorum ad effectum probandi læsionem, & rescindendi contractum, quia ipse non habet illam difficultatem probandi, quam alius, qui non inter fuit, & sic nescit quibus res sit nota, vel si ipse, qui collegit eamdem difficultatem habet est culpa sua qui testes tempore recollectionis non vocauit, vt poterat vocare, & sic habere probationes concludentes, prout requiruntur ad effectum præfatum, vt dictum est supra.

Præterea eadem consideratio, & distinctio inter probationem quantitatis fructuũ pereeptorum faciendam à conductore, vel à locatore, facienda etiam erit ad alium

86 effectum, vt videlicet si facienda sit à conductore ad conuincendam paruitatem pro obtinenda rescissione contractus, vel remissione aut reductione mercedis, & tunc curare etiam debet, vt testes deponant de cultura solita, nam alias probatio non concluderet, quia potuisset conductor percipere minores fructus culpa sua propter malam culturam *decis. 245. post princ. par. 2. diu. & decis. 343. num. 5. post med. vers. & respectu par. 1. rec.* & sic culpa sua, quæ non debet culposo prodesse *l. ne ex dolo ff. de dol. Ancar. cons. 141. num. 1. Rot. decis. 91. nu. 6. par. 6. rec.*

87 Quo autem ad valorem, licet probari quidem possit per Testes *Bald. cons. 437. numer. 4. lib. 1. Lup. in l. 2. C. de pact. inter emp. & vend. Coment. 2. §. 5. num. 120.* vbi, & quod hæc videtur esse regularis, & magis frequens probatio *Mascar. de probat. concl. 657 num. 1. Danoz. Iun. decis. 890. num. 7.* tamen

88 quia valor est qualitas intrinseca differens à substantia rei, vt dicit *Bald. cons. 190. n. 1. lib. 1.* sequitur, vt cum non cadat sub sensu

89 corporis, necesse est, vt Testes de eo deponentes reddant rationem sui dicti, etiam non interrogati, alias illum non probant *Lup.* qui alios cumulat *dicto §. 5. num. 126. Mascard. d. conclus. 656. num. 34. Rot. coram*

90 *Gregor. decis. 379. num. 3.* vnde iste modus probandi valorem est per quam difficilis, vt dixit *Ang. Aret. in §. si quis agens num. 4. vers. quinto modo instit. de action. Mascard. dicta conclus. 656. sub num. 1.* & est debilior

91 alio modo probandi per Peritos, eique in concursu cedere debet *Beron. cons. 102. numer. 35. lib. 3. Seraph. decis. 665. num. 7.*

92 Non tamen requiritur, Testes reddere rationem, quando valor rei, seu merces est notoria etiam hominibus grossis, vel pro ea scienda non est necessaria magna indagatio *Alex. in l. pretia rerum num. 12. ad fin. ff. ad l. falcid. Marta cons. 166. num. 12. Valasc. consult. 43. num. 14. post med. Vin. decis. 70. nu. 3.* & exemplum est si deponant de valore vini, & frumenti, & similium victualium, & aliarum rerum, quæ constant pondere, numero & mensura *Cagnol. in l. 2. num. 236. ad fin. Adden. ad Buratt. decis. 538. nu. 24.* prout etiam non requiritur redditio rationis in Teste perito illius rei, de qua agitur, vt post *Cremen.* notat idem *Valasc. d. Consul. 43 num. 14. ad med. vers. sed, & quando*, vel

93 sufficit pro causa, Testem dicere, quia sum peritus, vt censuit *Lup. in l. 2. C. de pact. int. empt. & vendit. coment. 2. §. 5. numer. 126. post princip. vers. Nec vlla causa*.

Inter causas autem scientia valoris bono-

94 rum ea reputatur sufficiens, quia sum vicinus *Gomez in reg. de valore quæst. 12. ad fin. vers. adeò quod in vna Lupus in dicto §. 5. numer. 126. in princ. vers. & melius erit Mascard. conclus. 657. numer. 61.* vel secundum aliam impressionẽ *concl. 656.* Verum hæc ra-

95 tio procedit in prophanis, non autem in beneficialibus *Gomez dicta quæst. 12. ad fin. vers. sed in materia beneficiali Mascard. di-*

96 *cta conclus. 657. num. 62.* prout etiam bona dicenda erit ratio reddita à Teste, si agatur de probanda iusta mercede agri, quia fui

97 laborator eiusdem, est enim quid magis, quam fuisse vicinum, & ideò magis probare debet seclusis alijs circumstantijs *Cas. de Graff. decis. 10. num. 7. de Testib.*

98 Debet autem animaduerti, quod Testes vt probent debent deponere de valore cõmuni, non de particulari, & rationem reddere conuenientem valorem communem, non autem particularem, quia, vt dicit *Papin. in l. pretia rerum 63. in princ. ff. ad l. falcid.* pretia rerum non ex affectu, & vtilitate singulorum, sed communiter funguntur *Pen. decis. 592. num. 11.*

Vnde si Testis pro ratione, quod tanti valeret res, seu tanta esset iusta merces di-

99 cat simpliciter, quia tanti ego conduxissem, hæc non est bona ratio, potuit enim moueri Testis ex affectione propria, & particulari, & sic non concludit verum, & communem valorem *Alex. in l. pretia rerum*

 *num. 11.*

*num. 11. ad med. & seqq. ff. ad l. falcid. Cagnol. in l. vnic. num. 133. C. de sent. qua pro eo quod inter Mandel. cons. 266. nu. 1. & seq. Barsatt. cons. 70. num. 38. Rot. decis. 648. num. 3. par. 1. recent.* quod ampliatur procedere, etiam si sint viginti Testes, vel plures, quia sunt semper singulares, dum non loquuntur de pretio communi, sed singulari, & quilibet de proprio affectu, vt post alios aduertit *Cagnol. in l. 2. C. de rescind. vendit.* vbi refert *Bald.* & alios ibidem tenere contrarium, & Decium eos sequi, quando non apparent de particulari affectione, quam Testes haberent ad rem puta, quia essent vicini, vel quid simile, sed monet ipse non recedendum in iudicando, & consulendo à supradicta opinione, quæ est magis communis,
100 nisi forte Testes essent plures, & sagaces, & de qualitate rei notitiam habentes, quo casu vult saluari posse opinionem contrariam, & eum sequitur *Lup. in l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. Com. 2. §. 5. num. 126. vers. similiter,* & idem quoque sensit *Valasc. Cons. 43. num. 13. ad fin.* qui tamen solum allegat *Guido p. sing. 684. Incip. Testis qui deponit, & Rebuff. in l. vn. num. 601. in fin. C. de sent. qua pro eo, quod, inter.* tenentes Contrarium, & dicit de eorum opinione propterea dubitare.

Sic quoq; si dicat Testis res tanti valere poterat, seu iusta merces in locatione hu-
101 ius rei esse poterat, tanta meo Iudicio, vel vt ego arbitror non probabit eadem ratione, quia non deponit de communi pretio *Curt. Iun. cons. 165. num. 17.* vbi de vera, & Communi opinione testatur *Menoch. cons. 1111. num. 12. & seqq. Pattan. cons. 31. num. 28. Grat. discept. 461. numer. 22. Greg. decis. 553. num. 9.* nisi forte Testis appareat
102 ita informatus, vt non possit decipi in suo Iudicio, quia tunc probaret iuxta sensum *Rota. Cons. 46. num. 12. lib. 4. & Cas. de Graff. decis. 10. num. 4. Vers. & fuit dictum pro responsi. de Test.* quos sequitur *Rot. dec. 512. num. 4. p. 3. recent.* Nõ enim requiritur, quod Testis rationem reddat sui dicti si appareat
103 eũ esse particulariter informatum de re, de qua deponit *Felin. in cap. ad aures n. 17. Vers. Vnde in proposito de rescript. Pinell. in l. 2. p. 3. cap. fin. num. 11. C. de rescind. vendit.*
104 & Casus est, quo dicuntur sufficienter informati Testes in hoc proposito si ipsimet eamdem rem, vel etiam eorum parentes conduxerunt, vt Censuit in specie Rota in vna *Mediolanen. Decimarum coram Pironano*, quæ est *Decis. 291. num. 4. post. 2. vol. Cons. Farin. sub num. 4.* vbi refertur etiam alia decisio in Calaguritan. Beneficij coram Sacrato.

105 Sed si Testis de vtroq; deponere videatur dicendo tanti conduxissem iuxta Communem estimationem variant Doctores, & ipse Bart. in diuersas ire videtur sententias, nam in *l. 2. n. 18. C. de rescind. Vend.* tenet eum probare, & eamdem opinionem amplectitur ibidem *Salic. & alij*, ac post eos sequitur *Valasc. cons. 43. num. 13. ad med.* At in contrarium, quod talis depositio non probet videtur sentire idem *Bart. in d. l. precia rer. 62. §. Nonnulla ff. ad l. falcid.*
106 dũ dat modum formandi Capitula, quod tanti valeret, & tanti comuniter venderetur &c. & eandem praxim approbant ibi *Salicet Pract. Papien.* & alij relati per *Mandell cons. 266. num 3.* ex quo patet eos sentire, quod non sufficiat Testes simpliciter dicere talem esse Communem æstimationem, sed addere debere, quod tanti res locata, & conducta Communiter fuisse, vt censuit *Rot. coram Buratt. dec. 538. n. 10.* & in rigore hæc vltima videtur verior, quia dum Testis deponens de valore debet omninò reddere rationem, vt supra firmatum fuit, hinc sequitur, vt non sufficiat vnico verbo dicere eam esse Communem æstimationem, quia non distinguitur in hac depositione ratio ab ipso dicto, vt bene aduertit *Mandell. Cons. 266. num. 3. & 4. & num. 29.* quibus locis etiam hanc esse magis Cõmunem opinionem testatur.
107 Sufficeret etiam depositio simplex de tãto valore, si articulatum fuisse: rem tanti valere iuxta æstimationem Cõmunem, quia dictum Testis videtur, habere relationem ad articulum, seù vt alij dicunt Capitulum, super quo examinatur *Cagnol. in dicta l. 2. num. 242. Vers. Item posset procedere C. de rescind. Vend. Valasc. cons. 43. num. 21. ad med. & seqq.*

Debet tamen Testis deponere de valore
108 præciso absque additione dictionis, in circa, quia talis dictio denotat depositionem esse dubitatiuam, quæ non probat *Curt. Iun. cons. 144. num. 3. & 4. lib. 1.* &
109 alij quos sequitur *Rot. coram Burat. decis. 538. numer. 10.* licet secus esse de dicente parum plus, vel minus censeat. *Cæsar de*
110 *de Graff. decis. 10. nu. 5. & 6. de Testib.* Et idem erit si Testis vtatur verbis puto, mihi videtur, & similibus, quia indicant eius incertitudinem, & modicam peritiam, itaut in eorum dicto non possit bonum fieri fundamentum, vt deducit *Mandell. d. Cons. 266. num. 26. & 27.* cum alijs adductis per
111 *Menoch. cons. 1131. nu. 16. & seq.* Contrarium tamen tenent alij, vt videre est penes *Mart. cons. 166. num. 13. ad fin. Mascard.*

*Conclus.* 1363. *num.* 12. *Farinac. quæst.* 68. *num.* 98.

112 Aduertendum etiam, quod Testes sint informati de re alias eius valorem non probant, & sic neque iustam Mercedem locationis eiusdem *Alex. consil.* 148. *num.* 9. *lib.* 5. *Rot. coram Greg. decis.* 578. *num.* 11. *& in recent. decis.* 656. *sub num.* 7. *p.* 3.

Et quando agitur de re, cuius vtilitas
113 consistit in perceptione fructuum debent etiam habere notitiam de impensis, quæ requiruntur in eis colligendis, & de eis deponere non autem simpliciter dicere tan-
114 tos fructus reddi, vt probent *Caualer. dec.* 383 *num.* 2. *Gregor. decis.* 411. *num.* 3. *Rot. decis.* 381. *in fin. par.* 1. *diuers. & decis.* 444. *n.* 4. *par.* 2. *recent.* quatenus tamen interrogen-
115 tur, alias enim si simpliciter deponant tot esse fructus, intelligitur deductis expensis *Greg. decis.* 273. *n.* 3. *Rot. decis.* 62. *n.* 11. *& dec.* 133. *num.* 15. *& decis.* 357. *num.* 12. *p.* 10. *re-*
116 *cent.* Intelligendo tamen de dictis expensis necessarijs, & solitis pro recollectione, non autem, si adsit aliquod onus extrinsecum, prout si ageretur de probandis fructibus beneficij, non intelligerentur detracta onera, & expensæ quas requirit beneficium ipsum, vt dictam conclusionem declarauit *Rota decis.* 444. *num.* 5. *p.* 2. *recent.* & annotauit *Adden. ad Greg. d. decis.* 273. *num.* 11.

117 Erit aduertendum etiam, quod Testes non deponant per eundem premeditatum sermonem, nam si omnes vterentur eisdem præcisis formulis verborũ arguerentur subornati, & non probarent *Menoch. consil.* 358. *num.* 26. *Gratian. discept.* 461. *num.* 20. *&* 21.

118 Si autem Testes varient in quantitate, siue fructuum, siue valoris eorũ, tunc quandoque aliqui præferuntur ex circumstantijs vti si cum aliquibus cõcurreret aliqua præsumptio, vel adminiculum, ipsi præualerent *Beroa. consil.* 102. *num.* 34. *ad med. lib.* 3. *Bursat. consil.* 184. *num.* 20. *ad med.*

119 Præferendi etiam melius deponentes, & qui minores patiuntur oppositiones, vt latè plura exempla videri poterunt penes *Mandell. consil.* 266. & qui sunt magis informati,
120 vel deponentes de facto proprio, prout esse possent Coloni partiarij, & laboratores eiusdem prædij, de cuius locatione agere-tur, *Rota decis.* 474. *num.* 1. *&* 2. *p.* 4. *diuers. & decis.* 320. *ad fin. p.* 2. *recent.* Animaduer-
121 tendo tamen quod, similes Testes non sint interessati, prout esse possent in deponendo de minori quantitate, ne videlicet deponendo de maiori teneantur de ea reddere rationem, quia tunc retorqueretur Coniectura, itaut potius standum esset alijs interesse in depositione non habentibus, vt aduertit *Cagnol. in d. l.* 2. *num.* 239. *post med. C. de resc. vend.*

122 Præferendi etiam erunt magis periti, & qui sunt æstimatores à publico electi *Gratian. discept.* 461. *num.* 18.

123 Et si hinc inde examinati sint Testes in pari gradu, præferendi erunt illi, qui deponunt contra læsionem, quia cum eis concurrit præsumptio, quod pro iusto valore facta fuerit locatio ad tradita per *Bald. in l. si fundus* §. *Quamquam ad fin. ff. de reb. corũ Menoch. consil.* 359. *num.* 23. *Gratian. d. discept.* 461. *num.* 19.

124 His autem, & similibus Circũstantijs seclusis standum esse deponentibus de minori valore, eo quia in eo concurrunt, & alij puta vnus dicit valebat mille, alius valebat mille centum, vtique iste secundus dicit
125 etiam valere mille, quia summa maior affirmatiuè prolata, continet in se minorem *l. diem proferre* §. *si plures ff. de arbitr. Iason. in l.* 1. §. *si stipulant. num.* 8. *ff. de verb. obligat.* vbi quod etiam continet eam de proprietate sermonis *Surd. consil.* 102. *num.* 17. vbi quod eam contineat vere, & proprie, & quod totus mundus non potest facere quod eam non contineat. Et licet hanc Regulam in depositione Testium pati difficultatem dixerit *Rota decis.* 298. *num.* 4. *coram Gregor.* & eam non procedere teneant in specie *Ias. in d. l.* 1. §. *si stipulatus num.* 9. *ad fin. vers. septimo limita ff. de verb. oblig. Alex. consil.* 50. *num.* 16. *lib.* 5. *Monac. decis. Lucen. p. num.* 3.
126 tamen in contrarium est magis Communis opinio, & passim approbata per Rotam, vt testatur *Adden. ad Gregor. dec.* 452. *nu.* 2. & in hoc proposito eam probat *Beron. consil.* 102. *num.* 34. *lib.* 3. *Adden. ad Buratt. d.* 468. *num.* 16. *Verall. decis.* 299. *num.* 1. *p.* 3. *Caualer. decis.* 370. *num.* 2. *Duran. decis.* 107. *num.* 1. *in Recent. decis.* 551. *num.* 1. *in fin. p.* 1. *& decis.* 482. *num.* 3. *post med. p.* 3.

127 Aduertendum tamen, quod e contra licet deponens valere mille non deponat valere, mille centum, tamen nec etiam proprie contradicit deponenti valere mille cẽtum, quia res quæ valet mille centum, vtique, & mille valet, vt dicit Iuris Conf. in *l. Cum furti ff. de in lit. Iur.* & hine est quod DD. videntur quandoque contraria loqui, & oritur confusio in hoc puncto, vt patet signanter ex relatis per *Mascard. conclus.* 656. *num.* 8. *& late seqq.*

Et si recte aduertatur ad prædicta, quod nempè deponentes de maiori summa possunt concordari cum deponentibus de mi-

 nori

nori, at deponentes de minori non possunt
128 cõcordari cum deponentibus de maiori, sed solum ab eis nõ discordant, resolui possunt difficultates, nam inde sequitur, quod in casu quo, neque Testes deponentes de
129 minori, neque deponentes de maiori de perse probant, tunc quia, sẽper sumenda est interpretatio coadiuuans depositiones Testium ad probandum, recurrendum est ad dictam Conciliationem deponentis de maiori summa cum deponente de minori ex eo resultantem, quod in maiori summa contineatur minor, vt sic de ea dicatur adesse sufficiens probatio, vt declarat, *Alex. cons. 64 n. 12. Vers. non obstat dũ allegatur lib. 2. Masc. d. Conclus. 656. num. 20. cum duobus seqq.*

130 Si autem maior summa sit probata, vti quia de ea deponant duo Testes cõcordes, tunc eorum depositioni standum est, quamuis adsit alius Testis, qui deponat de minori etiam inductus, & examinatus ab eodem, qui examinare fecit, & alios, & probare intendit, propter dictã rationem, quod iste vnus deponens de minori summa, licet non concordet cum deponentibus de maiori, tamen neque eis contradicit, & ideò nullo modo valet impedire, seù confundere probationem concludentem per eos factam *Salicet in l. 2. num. 26. & seqq. C. de rescind. vend. Alex. cons. 64. num. 9. lib. 2. Mascard. dicta concl. 656. num. 19. Cas. de Grass. decis. 10. num. 7. de Testib.*

131 At vbi sunt duo Testes deponentes de minori summa, nempè mille, & duo de maiori, nempè mille centum, tunc equidẽ videbatur standum deponentibus de minori, ex quo in ea concordant omnes, & sic licet in summa maiori sint duo Testes, qui ad probandum sufficiunt, tamen pro minori sunt quatuor, & quando Testes discordant attenditur Id, in quo maior numerus concordat *Gregor. decis. 472. num. 2. Buratt. decis. 43. num. 3.* sed re melius considerata contrarium est dicendum, quia nempè probatio maioris summæ, dum in ea duo Testes concordant est in se perfecta, & concludens, & ideò attendenda non obstante, quod adsit etiam probatio summæ minoris, quia dum, vt dictum est ista illi non contradicit, & potest stare simul cum ea non releuat, quod pro vna adsit; maior numerus Testium, vt bene firmat *Alex. cons. 64. num. 7. præsertim propè fin. lib. 2.* cum alijs adduct. per *Mascard. dicta Conclus. 656. num. 8. & 9.*

132 Imò fortius etiam si illi Testes deponentes de minori summa, non possent concordari cum deponentibus de maiori, vti quia vterentur taxatiua, vel expresẽ negarent plus valere ad huc standum esset deponentibus de maiori summa, ea ratione, quia ipsi deponunt super affirmatiua, alij verò dicen-
133 tes ad summam illam nõ ascendere valorem, in effectu deponunt super negatiua, & in concursu deponentes super affirmatiua præferuntur, vt in proposito voluit *Bald. in l. 2. col. fin. C. de rescinden. vend.* quem refert, & sequitur *Curt. Iun. in addit. ad Alex. in l. pretia rerum num. 11. in ver. esse veram*
134 *ad fin. ff. ad l. falcid.* & est regulare, vt credatur magis duobus Testibus affirmantibus quàm mille negantibus *glos. in l. diem proferre §. si plures ver. consenserunt ff. de recept. arbitr. Seraph. decis. 607. num. 2. Gregor decis. 449. num. 3.* Quod tamen facilius procederet, vbi Testes negatiuam non coarctarent, dicendo nõ potuisse ad maiorem sum-
135 mã ascendere, quin ipsi scirent, nàm quãdo deponẽtes super negatiua, ita eam coarctant valdè controuersum est inter DD. An procedat dicta Conclusio, quod eis præferantur deponentes super affirmatiua, vt patet ex hinc indè relatis per *Gabriel de Testib. conclus. 4. num. 3. 4. & 5.* non præferri vltra citatos per eum tenent etiam *Ladersh. cons. 181. num. 20. & Aldobrand. cons. 72. num. 17, lib. 2.* Et in his terminis, quod standum sit potius deponentibus de minori summa cum dicta Coarctationæ negatiuæ, quoad summam maiorem *Mascard. d. Conclus. 656. num. 12.* Et huic opinioni erit adhærendum præcipue si deponant super valore ea ra-
136 tione, quia valor est de rebus, quæ magis percipiuntur Iudicio Intellectus, quam sensu Corporis, vt dictum est supra, in quarum rerum probatione nõ magis attenditur depositio Testium super affirmatiua, quam super negatiua ex addoct. per *Gabr. d. conclus. 4. num. 14.* & per *Mascard. d. conclus. 656. num. 13.* Vnde quid quid sit, vbi Testes deponunt de quantitate sola fructuum, vel etiam de valore eorum, quæ constat pondere, numero, & mensura, ac similium, qui notus est etiam hominibus grossis, & propter frequentiam venditionum percipitur quodammodo sensu Corporis, itaut deponentes de eo non opus habeant reddere ra-
137 tionem suæ depositionis, vt dictum est supra; Vbi agitur de valore, qui percipitur magis Iudicio Intellectus, quam sensu Corporis, conclusio, quod Testes deponentes de maiori summa præferantur non transit sine difficultate, dummodo deponentes de minori vtantur taxatiua, itaut cum alijs conciliari nõ possint, vt sensit *Surd. d. Cons. 452. num. 59. Vers. qua sententia, & Borgnin d. decis. 46. num. 181. & seq.*

Decla-

138 Declarari etiam potest eadem Conclusio quod standum sit deponentibus de maiori summa, vt procedat quatenus assertiuè ponant dictam summam maiorem, secus autem si dicant parum plus, vel minus, aut in circa *Cæsar. de Graff. decis.* 10. *num.* 8. *de Testib.* vbi tamen solum dicit, quod ita intelligebant conclusionem aliqui ex Dominis, & nihil allegat, sed comprobari potest declaratio, quia iam supradictum est deponentes de valore cum dictione, in circa, non probare concludenter, eo quia est depositio dubitatiua, & Testes deponentes super af-
139 firmatiua non præferuntur deponentibus super negatiua, quando affirmatiua non est concludenter probata *Ias. cons.* 81. *num.* 30. *vers. Tertio dicitur lib.* 3. *Gabr. de Testib. d. Conclus.* 4. *num.* 12. *Rot. coram Gregor. decis.* 322. *num.* 7.

140 Si autem sint tres Testes examinati, & vnus deponat de decẽ, alius de quindecim, alius de viginti, poterit pariter ex prædictis deduci resolutio, quod videlicet facta sit probatio de quindecim, quia nempè in ea summa concurrit etiam deponens de viginti, & sic sunt duo, qui bene eam probant nil releuante depositione deponentis de decem ex supradictis, & in specie tenuit *Salic. in l.* 2. *prope fin. vers. Item iuxta hoc quæro C. de rescind. Vend.* & eum refert, & sequitur *Alex. d. cons.* 64. *num.* 9. *& seqq. lib.* 2. *Mascard. Conclus.* 656. *num.* 14. *&* 15. & in his terminis procedere potest id quod dicit de eligenda media via *Seraph. dec.* 1245. *n.* 7.

141 Probant igitur valorem Testes ita singulares, quia varient in sola quantitate, sed vbi vnus deponat de vna qualitate fructuũ, alius de alia puta vnus de vino, alius de frumento, alius de fabis, tunc quia nullatenus concordari possunt non probant *Cagnol. in d. l.* 2. *num.* 239. *Mascard. conclus.* 660. *num.* 2. *vers. hanc conclusionem*, prout etiam si vnus tantum deponeret de redditu Terrarum locatarum, alij verò deponerent de redditu aliarum vicinarum idem censuit *Rota decis.* 343. *num.* 5. *par.* 1. *recent.*

142 Cæterum ad solam quantitatem probandam admittuntur regulariter non solum Testes de Visu, vt in *decis.* 100. *num.* 1. *p.* 4. *rec.*
143 sed etiam de auditu à Colonis, vt habetur ibidem, & generaliter de auditu *Seraph. de-*
144 *cis.* 1245. *num.* 7. & coram *Burati, decis.* 722. *num.* 6. & de credulitate, quod pariter probent quantitatẽ *Seraph. dicta dec.* 1245. *num.* 7. *& in recent. decis.* 727. *num.* 1. *in fin.*
145 *par.* 3. statur etenim etiam coniecturis *Bald. in l.* 2. *nu.* 22. *C. de fructib. & lit. expens. Rota coram Seraph. decis.* 1245. *num.* 7.

Dubitari etiam potest, an necesse sit testes deponere præcisè de tempore contractus, & an sufficiat, quod de eo tantum deponant, & difficultas non vertitur circa probationem læsionis directam, quia clarum
146 est, quod læsio attenditur de tempore contractus, & de eo probari propterea omninò debet *Mandell. cons.* 256. *num.* 13. *&* 27. *Hond. cons.* 10. *num.* 35. *lib.* 1. *Cyriac. contr.* 1. *num.* 33. *Menoch. cons.* 843. *num.* 38. *Rot. decis.* 199. *num.* 4. *part.* 4. *& decis.* 581. *num.* 18. *part.* 4. *tom.* 3. *recent.* sed vertitur circa probationem veri valoris, seù iustæ mercedis rei locatæ, ex qua dignosci læsionem dictum est supra, an scilicet talis valor probari debeat præcisè de tempore contractus, & an sufficiat probare de illo tempore præciso, & non esse necessarium probare de tempore illo deduci videtur, ex eo, quod mutatio, & variatio non præsumitur, ergo non est necesse probare valorem præcisè de tempore, sed sufficit illum probare de alio, vt in proposito, videlicet ad effectum rescissionis contractus ex capite læsionis post alios tradit *Cagnol. in l.* 2. *num.* 238. *C. de rescinden. vend.* quem sequitur *Rota coram Caualer. decis.* 358. *num.* 4. *& coram Bich. dec.* 609. *num.* 7.

147 Pro contraria verò opinione, quod valor probari debeat præcise de tempore contractus est *text. in cap. cum dilecti* ibi *tunc valentem de empt. & vendit. & in l. si voluntate ad fin. C. de resc. vend.* & ratio redditur quia imo experientia rerum docet, rerum precia sæpè variari, & probat *text. in l.* 4. *ff. de eo, quod cert. loc. & in l. precia rerum* 63. *ad fin. ff. ad l. falcid* & hanc opinionem late tuetur in specie *Pinell. in l.* 2. *part.* 3. *cap.* 4. *nu.* 15. *C. de rescind. vendit. Honded. cons.* 31. *num.* 48. *lib.* 1. *Bellon. Iun. cons.* 76. *num.* 17. *& seqq. Gratian. discept.* 766. *num.* 41. *Gregor. decis.* 76. *num.* 7. *Barz. decis.* 123. *n.* 10.

148 Quod, & ampliant aliqui, vt sit necesse, probationem restringi, & percutere momentum ipsum temporis, quo celebratus fuit contractus *Ladercb. cons.* 129. *num.* 1. cum alijs adductis *per D. Vrceolum cons.* 3. *n.* 27. & hoc procedere in qualibet materia, in qua agatur de probanda læsione *Merlin. de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæst.* 12. *nu.* 27.

149 Verum omissa longa disputatione, vtraque opinio sustineri potest in diuersis casibus, prima enim restringitur, vt procedat tantum in stabilibus, non etiam in mobilibus, & ita eam opinionem restringit ipse *Cagnol. post Bart. in d. l.* 2. *num.* 238. *C. de rescind. vend. Valasc. cons.* 48. *num.* 28. *ad med. vers. ego autem Gutier. de Gabell. q.* 147.

num.

numer. 23. & ratio est in mobilibus non
150 procedere, quia vsu consumuntur, adeò ut per lapsum decemnij præsumuntur in totum consumpta, vt per Duran. decis. 192. num. 11. Rota in recent. decis. 250. num. 2. part. 8. quod tamen recipit declarationem,
151 vt procedat in pannis, & masseritijs, & vtensilibus fragilioris materiæ, non in solidioribus Roland. cons. 92. num. 24. lib. 1. vbi quod vegetes sunt de his, quæ vsu consumuntur Castill. de vsufr. cap. 7. num. 24. & seq. Rot. coram Andr. decis. 80. num. 7. & in Anconitan. dotis 4. Iulij 1641. §. 2. quia co-
152 ram Eminentiss. Cerro, & quia difficile esset statuere, seu distinguere, quæ prius, & quæ posterius consumantur, & in quibus propterea requiratur probatio magis præcisa de tempore, standum propterea erit arbitrio Iudicis Fontanell. claus. 7. glos. 3. part. 12. num. 40.

153 Imo nec in stabilibus perpetua erit præsumptio, quod valor non sit variatus, sed ad summum durabit ad decennium Natt. cons. 353. num. 3. vbi quod postea præsumitur mutatus Adden. ad Gregor. decis. 553. num. 15. vbi, & decis. allegat eum alijs adductis per D. Vrceolum consult. 3. num. 26. & hoc etiam videtur potius spacium diuturnum, præsertim ad hunc effectum probandæ læsionis pro rescissione contractus, ad quem requiritur probatio valoris concludens, non autem præsumptiua, vt dictum est, supra post princ. huius Cap. ex Seraph. decis. 1462. num. 1. & ista probatio valoris antecedentis per decennium, vel circa, ex va-
154 lore de præsenti est præsumptiua. Vnde restringenda est præsumptio, vt procedat in modico tempore tantum ad dictum effectum, vt per Surd. cons. 151. num. 71. vers. & licet. Gregor. decis. 553. num. 5. & de modico tempore loquuntur, vt plurimum DD. citati. At licet modicum tempus dicatur ad aliquos effectus illud quod est, infra decennium, vt signanter dictum est supra cap. 4.
155 locationem dici ad modicum tempus si intra tale spatium sit restricta, tamen modicum ad hunc effectum, de quo agitur restringendum esse ad spacium vnius anni tantum censet Valasc. cons. 43. num. 28. ad med. vers. dicam igitur, & de vno tantum anno tradit etiam Cagnol. in d. l. 2. C. de rescind. vendit. num. 238. de duobus vero Bich. in dicta decis. 609. num. 7. & de tribus Caual. in d. decis. 358. num. 4. & quod sex anni non possint dici modicum tempus ad hunc effectum Laderch. cons. 129. num. 1. vers. nemo dixerit.

156 Possent tamen prædictæ opiniones conciliari, vt procedant singulæ iuxta qualitatem bonorum, nam in quibusdam stabilibus
157 citius variatur valor, quam in alijs, terræ enim nudæ semper sunt in eodem statu, at
158 non ita arboratæ, & vitatæ, quia arbores senescunt, & citius vites ad tradita per Posth. resol. 17. num. 51. Bich. decis. 496. num. 28. Rot. decis. 216. num. 10. part. 9. recent. & tamen arbores quandoque, & vites crescunt
159 naturaliter, & sic augent valorem. Imo præsumptio regulariter videtur esse pro augmento, itaut facilius admitatur si ex valore de tempore subsequenti prætendatur argui non voluisse magis de tempore præcedenti, vel ex valore de tempore antecedenti prætendatur argui non valuisse minus in subsequenti quam è contra, quia, vt experientia docet prætia rerum crescunt Eugen. cons. 34. num. 28. lib. 1. Rot. decis. 431. num. 4. vers. accedit etiam part. 4. diuers.
160 quod tribuendum videtur maiori abundantiæ, quæ habetur auri, & argenti translati præsertim ex indijs, & per consequens, & pecuniæ, quæ iugiter creditur, itaut plus essent olim floreni octingenti, quam hodie mille sexcenti, & sic duplicata summa, vt dicit Rota decis. 126. post Merlin. de legit. & hoc est, quod habetur pœnes Pegiam decis. 186. num. 2. quod videlicet ex valore de præsenti arguatur ad præteritum, non è contra, alias enim non video rationem diuersitatis, & quod lapsu temporis præsumatur auctus valor bonorum dicit quoque Rot. decis. 63. num. 2. part. 4. diu. & præsumi au-
161 geri valorem stabilium exceptis tamen vineis, quæ in dies deteriorantur Posth. resol. 17. num. 51. & de fructibus, quod præsu-
162 mantur potius aucti, quam diminuti Rot. dec. 186. num. 21. part. 6. recent.
163 Standum igitur erit arbitrio Iudicis, an ex valore de vno tempore possit argui valor de alio, & pro quanto tempore, dum non potest dari in hoc certa regula, sed attendi debeat qualitas bonorum, vt dictum est de mobilibus, attendique etiam debebit qualitas temporum, & causæ extrinsecæ mutationis valoris puta si superuenerit bellum,
164 vel pax, quia eis intercedentibus cessat dicta præsumptio, quod valor non variet Natt. cons. 353. num. 3. adden. ad Gregor. dec. 553. num. 15. Rot. decis. 457. num. 2. part. 2. recent. & coram Bich. decis. 609. num. 7.

Nec dicat aliquis, quæ dicta sunt procedere in probatione valoris rei, & sic non applicari in probanda læsione in contractu locationis, ad quam conuincendam non attendendus valor ipsius rei locatæ sed fructuum, seù comoditatum, quæ ex ea percipiuntur

cipiuntur, vt dictum est supra post principium huius Cap. Quia vltra quod in multis ex valore rei arguitur valor fructuum, & signanter in stabilibus, quæ præsumuntur reddere ad rationem quinque pro centenario, vt dictum est supra, respondetur, quod quæ dicuntur non præsumi mutatum valorem rei, & ideo arguiâ valore vnius temporis ad valorem alterius, applicantur etiã
165 ad valorem earumdem comoditatum, & fructuum, qui ex re percipiuntur, quia si non mutatur res, vtique nec comoditates, quæ ex ea resultant, & in specie, quod fructus terrarũ semper præsumatur idem, quatenus non appareat earum mutatio, ex quo terræ non consenescunt, neque sterilescunt *Columella de re rustica lib. 1. cap. 1.* & sem-
166 per, ac post annum seritur, Noualia dicuntur *l. Silua §. Noualia ff. de verb. signif.* vbi *Rebuff. ex Varone de re rust. lib. 1. cap. 19. Plin. in histor. natur. lib. 18. cap. 19.* ait quod post annum vtiliter semper seritur, & eadem semper percipitur vtilitas, prout eum refert, & sequitur *Rot. decis. 216. num. 10. par. 9. recent.*
167 Non est igitur necessarium, probationem valoris percutere tempus præcisum contractus, sed sufficit eam esse de proximo, quia non præsumitur mutatio, vt dictum est, & vltra citatos tradunt etiam *Becc. cons. 115. num. 7. Gutier. de gabell. quæst. 147. num. 8.*
168 *& seqq.* & sicut in stabilibus non est necesse, quod probatio percuriat annum illum, in quo facta est locatio ex supradictis, ita nec etiam in mobilibus necesse erit, quod testes se referant præcisè ad diem *Adden. ad Buratt. decis. 538. num. 22. vers. non est tamen necessarium Rot. coram Pen. decis. 706. num. 4. ad finem.* intelligendo tamen, quod dictum est de locatione stabilium vbi locatio sit ad longum tempus, vel saltem ad tantum tempus, quo percipiantur fructus integri, capiendo videlicet annum sterilem, &
169 fertilem necesse enim habent, vt plurimum terræ vno anno quiescere, & non seri, vt habetur ex dicta *decis. 216. num. 10. pars. 9. rec.* & aliquibus in locis fructus integri
170 percipiuntur tantum in triennio, & regulariter in casalibus Agri Romani, vt habetur in *decis. 727. num. 3. vers. præterea, quod sterilitas part. 4. diu.* & in alijs decisionibus, de quibus supra *in cap. 14. §. 6. in princip.* in quibus proinde si locatio esset ad annum probatio percutere deberet annum illum, vel aliũ similem videlicet si esset annus fertilis, necesse esset probationem esse de anno fertili, & è contra, prout etiam si terræ, quæ habent vnum annum fertilem, & vnum sterilem locentur forte ad triennium aduertendum erit an in locatione veniant duo anni steriles, vel duo fertiles, & ad similia, quæ de se patent.

Præterea si non solum probaretur valor de tempore antecedenti, vel de subsequenti, sed simul de vtroque, & vterque in eadem summa cõsisteret tunc tanto magis sufficeret probatio, quamuis probatio non percuteret etiam tempus medium, in quo
171 celebratus esset contractus, quia probatis extremis media præsumuntur eiusdem qualitatis *Natt. cons. 235. num. 18. Mantic. decis. 23. num. 3. Buratt. decis. 660. num. 1. Rot. in specie de probatione quantitatis, & valoris fructuum decis. 186. num. 20. part. 6. recent.*

Verum licet non sit necessarium percutere tempus illud præcisum, quo fuit celebratus contractus, tamen quia ratio conclusionis est illa, quia in breui spacio temporis non præsumitur mutatio valoris, & sic pro-
172 batio de vno tempore illatiue prodest de alio melius vtique erit si necessaria, non sit ista illatio, ac proinde si testes percutient tempus locationis melius probabunt, & in concursu magis percutientes erunt præferendi, vt considerauit *Rota coram Pen. dec. 1528. num. 7.*

At vtrum sufficiat, probationem fieri de illo tempore præciso contractus tantum, est aliud dubium, in quo videbatur prima facie ex omnibus prædictis deduci posse resolutionem affirmatiuam, dum dictum est læsionem attendi de tempore illo, & probationem valoris ad illud referendam, & de illo cõcludere debere, vel præcise, vel saltem illatiue per præsomptionem, quod dum erat in tanta quantitate de alio tempore non sit mutatus, sed in eadem sit de illo, sed
173 aduertendum, quod ex prædictis benè conuincitur sufficere probationem valoris de tempore contractus, at dubium est, an probatio valoris dicatur bene, & sufficienter facta si percutiat tantum illud momentum temporis, stant enim simul hæc duo valorem inspici de tempore contractus, & probationẽ valoris non bene fieri illo tempore tantũ inspecto *Rot. dec. 65. n. 15. p. 2. diu.* in isto autem dubio pro negatiua est *text. in l. precia rerum 63. in fin. ff ad l. falcid.* vbi expresse habetur precia non cõstitui ex momentis tem-
174 porum, & animaduertit *Rot. coram Penia decis. 706. num. 5. ad fin.* vigetque ratio, præsertimque in proposito precii fructuum quod magis attenditur in locatione, quam præcium rei, nam vt dictum est terræ, vt plurimum non reddunt fructum æqualem quo-

quolibet anno, vnde non ſatis erit probare
valorem fructuum, & commoditatum, quæ
percipi poterant de re locata reſtringendo
probationem ad annum illum, ſed facienda
erit per plures annos continuos, ad hoc, vt
videatur ſi redditus ſint æquales, & ſi non
ſint æquales quolibet anno, ſed quolibet
biennio, vel triennio videlicet, quia ſem-
per ſit vnus annus fertilis, & vnus ſterilis,
tunc intrat, quod dictum eſt ſupra atten-
dendum, quot anni fertiles veniant in loca-
175 tione, & quanti ſint fructus eorum, &
idem de ſterilibus, ſi autem non poteſt da-
ri certa regula, tunc coacernandæ ſunt sũ-
mæ, & capitur de toto cumulo rata pars pro
quolibet anno, vt tradit *Munoz. Eſcobar. de Ratiotin. part. 1. cap. 16. num. 42.* vbi ad-
uertit probari hunc modum per text. ſingu-
larem, quem dicit Phænicem in iure *in l. ſi fundum cum l. ſeq. ff. mandat. Azor. de partit. cap. 3. num. 5.* & ſenſit *Rota coram Penia deciſ. 706. in fin.*

176 Verum per quot annos, & quales facien-
da ſit iſta probatio, non conueniunt DD.
nam fieri debere per plures annos ante, &
poſtea, docet *Bart. in l. precia rerum 63. §. nonnullam num. 2. ad finem ff. ad l. falcid.* &
ibidem *Alex. num. 10.* & firmat *Seraph. dec. 1462. num. 3. ante med.* & requiri per quin-
177 que annos antea, & per quinque poſtea,
in materia præſertim obiectiua tradunt *Gomez. ad reg. Cancell. in regul. de valore quaſt. 12. Pariſ. de reſign. Benef. lib. 10. quaſt. 2. num. 55. Apoſtill. ad Pen. deciſ. 176. Rota coram Seraphin. dec. 1340. num. 1.*

178 Non requiri autem annos quinque, ſed
ſatis eſſe tres annos ante, & tres poſtea, vo-
lunt *Pinell. in l. 2. C. de reſc. vend. part. 3. cap. vlt. num. 30. Afflict. in tit. per quos fiat inueſtit. §. ſed res verſ. & ego vidi obſeruare Lup. de vſur. ad l. curabit coment. 1. num. 165. in fin. & num. 171. Manſie. de tacit. lib. 4. tit. 20. num. 11. Maſcard. de probat. concluſ. 1396. num. 38. Rot. deciſ. 343. num. 3. part. 1. & deciſ. 100. num. 1. part. 4. recent.*

At, has opiniones in ea parte, in qua re-
179 quirũt probationem fieri debere per tres,
vel quinque annos poſteriores, non eſſe ad-
mittendas in hoc propoſito conuincendi
contractum læſiuum, ea præſertim ratione,
quia imponerent neceſſitatem volenti im-
pugnare contractum expectandi illud tem-
pus elabi, quod non eſſet æquum, nec iuri
conſonum, voluit ſignanter *Mandoſ. ad reg. Cancellar. reg. 22. quaſt. 5. num. 2.* quem ſe-
quitur *Maſcard. concluſ. 1403. num. 48.*

180 Et proinde ſuccedunt aliæ opiniones,
quarum vna vna eſt, quod probatio fiat per
decem annos ante *Rota deciſ. 189. num. 4. part. 1. diuerſ.* & latiſſimè reprobatis prius
alijs tribus opinionibus diuerſis, hanc com-
probat, & retinendam eſſe, tradit *Garz. de Benef. part. 5. cap. 3. num. 228. & pluribus ſeqq.*

Alia eſt, quod ſufficiat probatio quin-
que annorum præteritorum *Mandoſ. dicta quaſt. 5. num. 2. Maſcard. dicta concl. 1403. num. 48.*

At in tanta varietate videtur dicendum,
181 quod ſi de tempore litis motæ lapſi fue-
rint anni à die celebrati contractus, tunc
facienda ſit probatio redditum in eis per-
ceptorum, alias ſufficere probationem an-
norum præcedentium; non enim videtur
expectandum, quod labantur ad mouendã,
vel terminandam litem, & ſenſit *Rot. coram Achil. de Graſſ. deciſ. 188. ſect. 2. de valor.* de qua meminit *Garz. de benef. dicto cap. 3. num. 224. part. 5.*

182 Cæterum, quoad quantitatem annorum
propter diuerſitatem bonorum, relinquen-
dum videtur arbitrio Iudicis, vt ipſe atten-
ta eorum qualitate ſtatuat, an requiratur
decennium, vel quinquennium, vel etiam
aliud maius, vel minus tempus, vt ſenſit
*Rota coram Penia deciſ. 706. num. 6. ad med. & deciſ. 648. num. 4. part. 1. & deciſ. 159. nu. 9. part. 5. rec.*

Hæc autem de probatione facienda per
183 plures annos intelligi debent, ſi agatur de
probatione fructuum, & cõmoditatum, quæ
percipiuntur de ſtabilibus, at ſi agatur de
mobilibus, & ſe mouentibus, tunc reſtringi
debet probatio ad tempus contractus, non
tamen ad ſolum illum diem, ſed, & per alios
antea, & poſtea, iuxta qualitatem rerum à
Iudice arbitrandam *Valaſc. conſ. 43. num. 28.*
184 *ad med. verſ. ſi vero agitur* vbi non ſufficie-
re probationem vnius diei, præcipuè ſi aga-
tur de victualibus, quia eorum pretium in
dies alterari notum eſt, & hoc eſt ſi recte
aduertatur, quod ſenſit *Rota coram Penia deciſ. 706. num. 4. ad fin.* & ſequitur *Adden. ad Burat. deciſ. 538. num. 21. verſ. non eſt tamen neceſſarium* & in his terminis non eſ-
ſe reſtringendam probationem ad momen-
ta temporis, eſt text. *in l. pretia rerum 63. ad finem ff. ad l. falcid.*

Et quoniam pretium, vt plurimum ſecun-
185 dum diuerſitatem temporum anni in fru-
gibus variabit, tunc eligẽda erit media via,
videlicet neque maioris, neque minoris va-
loris, argum. *l. Titius ff. ad trebell. Ancar. conſ. 210. num. 3. Dec. conſ. 176. num. 6. Theſaur. deciſ. 89. num. 1. & ſeq.* & alijs ad-
ductis, hanc amplecti ſolere in ſtatuendo
valo-

valore frumenti tradit *Merlin. decis.* 441.
186 *num.* 8, adeout testes deponentes de valore de tempore messium, non probent, nisi adsint alij absolute loquentes, vt censuit *Rot. decis.* 343. *num.* 2. *part*, 9. *recent.* quid quid attendendum esse valorem de mense Augusti messi proximo, senserit *Neuizan. cons.* 90. *num.* 23. *Bursatt. cons.* 11. *num.* 34. *& Menoch. recuper. remed.* 15. *num.* 599.
187 Non omittendum argui etiam valorem rei à valore similium, & terrarum valorem à valore aliarum vicinarum *Pinel. in l.* 2. *par.* 3. *cap. vlt. num.* 40. *C. de rescind. vendit. Bursatt. cons.* 184. *num.* 17. *Burz. decis.* 22. *num.* 14. *Rot. post* 2. *vol. cons. Farin. decis.* 259. *num.* 2. & argui etiam quantitatem
188 fructuum ex bonis perceprorum, ex quantitate percepta ex similibus bonis conuicinis *Surd. cons.* 395. *num.* 31. *Merlin. decis.* 483. *num.* 7. *Rot. in recent. decis.* 571. *num.* 6. *vers. item de solito part.* 3.
189 Verum probandum est terras, de quorum valore, seù fructu constat, esse prorsus eiusdem qualitatis, ac illæ de quibus agitur, quodque si agitur de probando valore, factæ fuerint pluros, & diuersæ earum venditiones, & idem si agatur de probando fructu, quod factæ fuerint plures, & diuersæ locationes *Gratian. discept.* 461. *num.* 14. *& seq. Rot. decis.* 34. *num.* 11. *part.* 1. *recent. D. Vrceol. cons.* 3. *num.* 29. vel si probari ve-
190 lit quantitas fructuum, puta frumenti ex quantitate recollecta in vicinis terris, probari debet, quod fuerint etiam eodem modo cultæ, cum alias possit esse, quod vicini melius, vel peius coluerint, & propterea maiores, vel minores fructus collegerint, & sic argumentum non esse tutum *decis.* 245. *post princ. part.* 2. *diuers. decis.* 343. *num.* 5. *post med. vers. & respectu part.* 1. *recent.*
191 Prædictisque circumstantijs bene probatis, præsumptio erit violenta, vt dicit, *Bursatt. d. cons.* 184. *num.* 17. aliàs vero ista de se sola erit leuis probatio, vt dicit *Seraph. decis.* 955. *num.* 3.
192 Notandum denique, quod ad hunc effectum probandæ læsionis, non attendendenda vna pars tantum contractus, neque vna res tantum ex pluribus locatis, quia damnum, quod respectu vnius, quis patitur, potest compensari cum lucro, quod recipiat ex alia, & ideo omnes simul considerandæ sunt, vt est text. *in l. si duorum ff. de action. empt.* & late exornat *Surd. cons.* 217. *num.* 13. *& seq.*
193 Idemque erit si locatio sit ad plures annos, nam non satis erit probare, quod attentis redditibus vnius, adsit læsio, quia potuit esse illa annus sterilis, & eius sterilitas compensari debet cum subsequentibus annis si sint fertiles *cap. propter sterilitatem de locat. l. si vno ff. eodem tit.* & dicam latius, vbi loquar de remissione mercedis.
194 Verum hæc procedunt quatenus vnica sit locatio complectens plures res, vel plures annos, vel alias si plures sunt, sint correspectiuæ, & indiuiduæ, secus autem si sint plures locationes omninò separatæ, & de se stantes, & non correspectiuæ, quia tunc poterit probari respectu cuiuslibet separatim, ac respectu vnius tantum *Capra conclus.* 88. *num.* 52. *ad med. Bursat. cons.* 11. *num.* 35. *Valasc. de iur. emph. quæst.* 27. *num.* 46. *Cyriac. contr.* 90. *num.* 35. quando vero dicatur locatio vnica, vel plures, & quando plures dicantur correspectiuæ, quia materia est valde vtilis, & ampla, dicam *in Cap. separato.*

## An, & quando teneatur, quis inuitus locare, vel locando, aliquem preferre.

*S V M M A R I V M.*

1 *Rei sua quilibet moderator, & arbiter.*
2 *Nemo cogitur rem suam locare, vel vendere.*
3 *Rem suam, qui locare vult non tenetur potius vni quam alteri locare.*
4 *Publica vtilitatis causa, & fauore piæ causa tenetur quis vendere.*
5 *Regula, quod nemo cogatur vendere patitur 68. fallentias relatiue.*
6 *Prælatio in emptione concessa consanguineis fuit per l. Diuinam, & admittunt canones, & leges.*
7 *Dominus directus prefertur in emptione.*
8 *Vsusfructuarius locare volens non tenetur præferre proprietarium.*
9 *Vicinus habet prælationem in venditione rei.*
10 *Priuilegium competens ad compellendum vendere, competit etiam ad compellendum locare.*
11 *Decl. procedere in locatione ad longum tempus.*
12 *Contrarium si priuilegiato non expediat emere, sed solum conducere ad breue tempus.*
13 *Causa studij dicitur causa pia.*
14 *Causa studij compellitur quis vendere.*
15 *Et compellitur etiam locare vti scolaribus, & Magistris.*
16 *Amp. vt non possit dominus dicere volo locare totam domum si expediat scolari conducere vnam, vel duas stantias.*
17 *Pauperes, & miserabiles habeat priuilegium ad compellendum ad vendendum, & locandum.*
18 *Medicus compellitur locare operas suas in curandis ægrotis.*
19 *Et tenetur pauperibus sine mercede.*
20 *Aduocatus publice exercens compellitur locare operas suas.*
21 *Procurator compellitur locare operas suas.*
22 *Ampl. vt Aduocatus non solum compellatur patrocinari, sed etiam consulere.*
23 *Et in sacra Rota possunt rogi duo tantum.*

24 Possunt cogi gratis pro pauperibus in extrema necessitate existentibus.
25 Ampl. vt teneatur ex se patrocinari gratis pauperibus, & salarium petens peccet.
26 Decl. procedere tantum fauore tantum, qui si causam perdant fame sunt perituri.
27 Et vbi sunt in otia.
28 Et fauore pauperum Christianorum tantum, & non Hebraeorum.
29 Et vbi Aduocatus non habeat legitimam causam abstinendi.
30 Aduocatus habet legitimam causam abstinendi à patrocinio vbi lis est cum consanguineo suo, vel amico, aut inimico.
31 Decl. procedere si in eadem Curia adsint alij quibus aeque cliens vti possit.
32 Iudex in causa necessitatis non compellens Aduocatum scribere, peccat.
33 Aduocatus compellitur scribere sub pœna priuationis foci.
34 Aduocato non sufficit esse Doctorem excellentem, nisi sit etiam timorata conscientia.
35 Professores publici omnes compelli possunt locare operas suas.
36 Coactiua locationis datur tantum in casu necessitatis praecisa.
37 Decl. procedere in necessitate precisa morali.
38 Coactiua locationis, vt habeat locum, requiritur, vt locatio fiat sine magno incommodo domini.
39 Primus conductor non habet praelationem in noua locatione.
40 Contrarium tenent aliqui.
41 Decl. procedere in Vrbanis tantum.
42 Contrarium est verius.
43 Loci appellatione comprehenduntur etiam praedia rustica.
44 Lim. primam opinionem, quod primus conductor non praeferatur si adsit pactum contrarium.
45 Decl. dictum pactum probandum esse per scripturam.
46 Contrarium, quod possit probari etiam per testes.
47 Probatio per testes non censetur exclusa, ex eo quod lex admittat probari per scripturam.
48 Inst. vero utrum si requiratur ad probationem, satis erit instrumentum de se non probans si coadiuuetur.
49 Ampl. quod etiamsi statutum dicat non posse quid probari nisi per scripturas, adhuc admittatur probatio per testes.
50 Decl. requiri in hoc casu quinque testes.
51 Decl. 2. procedere, vt sufficiant testes si requisita scriptura ad probationem tantum, secus si ad substantiam, vel solemnitatem.
52 A communibus opinionibus non facile obtinetur recedi in tribunalibus.
53 Scriptura censetur requisita ad probationem non autem pro substantia contractus.
54 Probatio per plures testes non admittitur in executiuis.
55 Ampl. etiamsi d. probatio sit prompta.
56 Lim. si probationem facere debens praeuentiue iam fecerit.
57 Lim. 2. si cesset suspicio fraudis.
58 Lim. 3. si testes iam fuerint producti, & admissi parte non opponente.
59 Pactum praedictum de praeferenda conductorem in nouo locatione debet esse conuentum cum ipso domino, vel eius Procuratore speciali.
60 Praelatio in locatione potest concedi per statutum.
61 Et etiam per consuetudinem.
62 Romae adest decretum Camerale, quod si dominus nolit habitare per se ipsum, debeat praeferre inquilinum.
63 Et adest aliud Decretum respectu anni sancti tribuens similem praelationem.
64 Decreta praedicta impediunt etiam domino facultatem alterandi pacta, & petendi instrumentum locationis ab inquilino.
65 Locatio facta absque vlla praefinitione temporis in rusticis censetur ad annum, & in vrbanis dietim.
66 Pactum, quod locatio duret ad certum tempus est onerosum conductori.
67 Quod prohibitum fieri directe, etiam per indirectum fieri non potest.
68 Consuetudo debet articulari, & probari.
69 Et in facultatiuis probandum, quod quis noluerit facere, & fuerit coactus.
70 Consuetudo particularis contrahentium praefertur generali.
71 Consuetudo etiamsi sit extra ius praescribitur per decennium.
72 Instrumentum suae obligationis conficere quilibet tenetur.
73 Decl. vt faciendum sit Instrumentum obligationis, non autem addendum aliquod pactum grauans.
74 Statutum dans praelationem in locatione est intelligendum stricto, & proprie.
75 Decretum Camerale, quod seruatur in Vrbe fauore inquilinorum est stricto intelligendum.
76 Consuetudo tribuens praelationem in locatione est probanda in specie, & restringenda.
77 Statutum tribuens praelationem in locatione non intelligitur in casu quo dominus velit pro se retinere.
78 Statutum loquens de inquilino, non extenditur ad subinquilinum.
79 Decl. procedere respectu domini, non autem respectu conductoris sublocantis.
80 Sub inquilinus, seu subconductor respectu primi conductoris est inquilinus, seu conductor.
81 Et respectu domini, est subinquilinus quousque durat prima locatio, illa vero finita si soluunt pensionem fit inquilinus.
82 Inquilinorum appellatione non veniunt conductores apothecarum, & magazenorum.
83 Contrarium.
84 Inquilinus, vt dicatur requiritur conductio ad effectum habitationis.
85 Magazeni veniunt appellatione apothecarum.
86 Ius inquilinatus, seu priuilegium praelationis inquilinis concessum est mere personale, & cedi non potest.
87 Iura competentia ex particulari dispositione sunt personalia, & cedi non possunt.
88 Ius inquilinatus sicut non potest transferri per cessionem, ita nec potest communicari per viam assumptionis in socium.
89 Ius inquilinatus ad probationes potest renunciari.
90 Et renunciatum censetur per relationem ad aliam locationem, in qua fit renunciatio.
91 Non tamen censetur renunciatum per promissionem de restituendo domum vacuam in fine locationis.
92 Ampl. etiamsi pactum sit iuratum.
93 Iuramentum foetius stringit ius pactorum non autem ea ampliat.
94 Inquilinatus renunciatio annullata contractu in quo existit, & ipsa corruit.
95 Ius inquilinatus expirante locatione expirat.

96 Ampl.

96 *Ampl. vt si locatio expires per emptionem rei, etiamsi emptio resoluatur inquilinatus non reuiuiscat.*
97 *Emptor cum pacto de retrouendendo non potest dici inquilinus.*
98 *Inquilinatus non cadit in re propria.*
99 *Inquilinatus requirit pro suo antecedenti titulum conductionis.*
100 *Inquilinus, & conductor ponuntur pro sinonimis.*
101 *Inquilinus non efficitur per locationem ad alium effectum, quam habitationis.*
102 *Conductor si emat cum pacto redimendi, & durante adhuc tempore locationis dominus redimat resurgit locatio, secus si redemptio fiat finito tempore locationis.*
103 *Materia retractus, & probationis est stricte accipienda, & non extendenda de casu ad casum.*
104 *Indirecte facere licet, quod non liceret directe ad euitandas Constitutiones exorbitantes.*
105 *Decl. procedere si fiat sine fraude.*
106 *Inquilinatus priuilegium perditur à conductore male vtente, & moroso in solutione pensionis.*
107 *Hebrei in Vrbe habent priuilegium inquilinatus, quod vocant Gazagà.*
108 *Et quia possunt facere melioramenta eorum ius, est maius simplici inquilinatu, & cedi potest.*
109 *Scolares, & Magistri conductores praeferendi sunt in noua locatione.*
110 *Pauperes, & miserabiles quoque habent praedictam prelationem.*
111 *Idem de Ecclesia, & alijs locis pijs.*
112 *In predijs fiscalibus antiqui conductores pro eisdem conditionibus praeferuntur alijs.*
113 *Ampl. procedere in conducentibus à Municipio, & Castro.*
114 *Ampl. 2. etiamsi non sint conductores antiqui, sed tantum ad breue tempus.*
115 *Lim. si conductor Fiscalis non soluisset pensiones praeteritas.*
116 *Lim. 2. si stante renunciatione inquilinatus.*
117 *Conductores bonorum Ecclesiae praeferendi sunt in noua locatione.*
118 *Contrarium est verius.*
119 *Hoc contrarium maxime procedit in Hospitalibus laicalibus.*
120 *Conductor antiquus non praefertur in locatione praediorum Vrbanorum secus in praedijs rusticis.*
121 *Contrarium est verius.*
122 *Loci appellatione veniunt etiam agri.*
123 *Loci nomen, tàm refertur ad rustica, quàm ad vrbana.*
124 *Conductor ad longum tempus habet prelationem in noua locatione.*
125 *Communitas, volente Principe, aut Barone locare aliquam iurisdictionem in ea, habet praelationem.*
126 *Ampl. procedere, tàm in locatione ad longum tempus, quàm in locatione ad breue.*
127 *Ampl. 2. vt dissentienti maiori parte Communitatis adhuc minor possit velle praeferri.*
128 *Ampl. 3. procedere etiam in Barone Ecclesiastico.*
129 *Ampl. 4. vt si Baro plures Terras simul locet possit Communitas vnius velle praeferri si sint separata Communitates.*

## CAPVT XX.

Voniam rei suæ quilibet moderator,
1 & arbiter *l. in re mandata C. mandati* sequitur, vt de iure regulariter nemo co-
2 gatur rem suam inuitus locare, seù vendere *l. nec emere C. de iure deliberan. Coccin. de-*
3 *cis. 1. num. 1.* & late *Gimrb. decis. 86. numer. 1.*
& quatenus locare velit, quod non teneatur potius vni, quam alteri locationem facere, iuxta tradita per *Honded. cons. 3. nu. 13. & 14. lib. 1. & Gratian. disc. 978. numer. 18.* & sunt *text. in l. inuitos 11. & in l. ne cui 32 C. de locat.*

Non tamen abhorrent prorsus iura, vt
quis compellatur quandoq; rẽ suam etiam
inuitus alteri concedere, concurrente enim
4 publica vtilitate, seù fauore piæ causæ, ex-
præsse volunt, vt quis teneatur vendere ad
*text. in l. si locus §. 1. ff. quemadm. seru. admitt.*
*& in l. si quis sepulcrum ff. de religios. & sumpt.*
*fun.* imo dicta regula, quod nemo cogatur
5 vendere patitur sexaginta, & octo fallen-
tias secundum *Soccin. regul. 435.*

Prout etiam admittunt, quod si velit quis
vendere, tenetur quandoque potius vende-
re vni quam alteri, imo hoc prius, ac sæ-
6 pius in certis casibus constitutum fuit, quod
enim teneatur præferre consanguineos, &
eis potius vendere, quam exteris, ipsa lege
diuina statutum fuisse habetur in sacra pa-
gina *Leuit. cap. 25. ad num. 25. Rut. cap. 4. ad*
*num. 3.* admittuntque canones, & leges vt
late deducitur in *decis. 173. num. 9. & seqq.*
7 *par. 4. rec.* prout etiam eadem prælatio de
iure competit ratione dominij directi, quod
quis habet in re, quæ in alium distrahitur,
vt habetur in *l. fin. C. de iur. emphit.* & in vsi-
bus feudorum *in cap. 1. §. porro qualiter olim*
8 *poterat feud. alien.* non tamen tenebitur vsu-
fructuarius locare volens, præferre pro-
prietarium, vt probat *Seain. decis. 89. nu. 19.*
*& seq.* ac ratione vicinitatis, quam quis
9 habet cum eadem re vendita, posse eamdẽ
prælationem competere, habetur in *cap. con-*
*stitutus extra de in integr. restit.* & his tribus
casibus tantum competere prælationem de
iure censuit *Marin. quotid. resol. cap. 117. n. 4.*
*& 5. par. 2.* sed adsunt etiam alij casus, in
quibus competit, vt tradit *Sanfelic. dec. 322*
*num. 10.*

Applicando autem ad materiam locatio-
nis, videtur etiam in hoc proposito proce-
dere posse argumentum à venditione, ad eã,
itaut fauore publicæ vtilitatis, vel piæ cau-
sæ eodem modo compelli possit quis loca-
10 re, ex eisdem iuribus supracitatis, & in spe-
cie, quod priuilegium competens ad com-
pellendum vendere, competat etiam ad cõ-
pellendum locare *Benincas. in tractat. de*
*paupertat. quaest. 8. de special. in contract. spe-*
*cial. 7. num. 19. & 20. Velasc. de priuil. pauper.*
*par. 1. quaest. 24. num. 8.*

Verum hoc procedere posse in locatione
11 ad longum tempus, quæ dicitur alienatio,
& vendirio oi æquiparatur, non autem in
locatione ad breue tempus, quæ ab ea mul-
tum differt, censuit Curia Archiepiscopa-
lis Neapolis penes *Ricc. decis. 10. num, 1, & per tot. par, 1.* & secutus est *Donat. de regu-*
*lar. tom, 1. par, 2, tract. 2. quæst, 10. per tot.* &
12 contrarium aduersus dictam Riccij decisio-
nem, censuit *Sperell, decis. 58. nu. 24 & seqq. vsque ad finem*, vbi late; sed ista contrarie-
tas, videtur posse conciliari cum distinctio-
ne, vt si expediat priuilegiaro emere, tunc
bene possit dicere dominus, priuilegium
tuum loquitur de emptione, non debes eum
extendere ad simplicem locationem, pro
simplici tua maiori cõmoditate non soluen-
di pretium, & applicatur decisio Riccij, si
autem ei emere non expediat, sed tantum
simpliciter conducere, & tunc procedant
ea, quę dicit *Sperell.* in his terminis loquens,
videlicer si Monaci indigeant domo vicini
ad breue tempus, quousque videlicet eorũ
Monasterium perficiant, hæc enim non est
extensio priuilegij, sed comprehensio ad
euitandum absurdum, vt ei cui liceat com-
pellere ad vendendum si expediat, quod
est magis, non debeat licere compellere ad
locandum, si hoc rantum expediat, quod
est minus, vt considerat ibidem *Sperell. nu-*
*mer.* 28. & habemus aliud exemplum notum
in Vniuersitatibus studiorũ, causa enim stu-
13 dij dicitur pia ad late tradita per *Berrett,*
*cons. 64. per tot. Valenzuel, cons. 87, nu. 3. Ma-*
*rant. lun. respon. 13. num. 49. & seq. lib. 1. Ni-*
*ger. de subhast. cap 4. §. 8. numer. 9. & seq.* &
14 eius causa cogitur quis vẽdere si expediat,
puta rem contiguam scolis pro eis amplian-
dis *Caren. resol, 2. num, 11, Gizzarell. dec. 38,*
*num. 3, Giurb. decis. 86. num. 8. Sperell. dec. 58.*
15 *num. 19.* & vbi expedir rantum conducere,
vt in casu scolaris accedentis ad studium,
vel Doctoris debentis legere, compellitur
quis eis locare, vt firmat *Rebuf. de priuil.*
*scolar. priuil. 7. num. 4.* cum alijs cumulatis
per *Carocc. de locat. tit, de libertat. quæst. 1,*
*num. 10,*

16 Et non potest dominus dicere volo loca-
re totam domum, sed dum scolari expedit
conducere tantum vnam, vel duas stantias,
illas solas locare tenerur, vt per *Rebuf. d.*
*priuil. 7. num. 4.* vbi quod vidit seruari apud
Biturigos propter magnum numerum Au-
ditorum illuc confluentium, & quod displi-
cuit coniugatis pulcras habentibus Vxores
*Carocc. d. quæst. 1. num. 18.* penes quos videri
porerũt aliæ ampliationes, & declarationes
prædicti priuilegij scolariũ, & Magistrorũ.

Et idem, quod dictum est fauore scola-
17 rium, dicendum erir fauore pauperum, &
miserabilium, imo fortius, quia pro his non
modo concurrit causa pietatis, sed quan-
doque maioris oecessitatis *Nouar. in prax,*
*miserabil. personar. priuil, 42. num. 3. Leoncill.*
*de priuil. pauper. par, 2. priuil. 231. num, 3.* sic
18 etiam fauore ægrotantiũ compellirur Me-
dicus locare operas suas in eis curandis *Rip.*
*de rem. ad curand. pest cap. 2. num. 88. & seq.*
vbi quod compelli porest per Episcopum, &
19 *nu. 99.* quod pauperibus tenetur sine mer-
cede, licet non vidisse hæc de Medico ab
aliquot acta, & sic dubia relinquat *Caroc de*
*locat. tit. de libertat. quæst. 8. nu. 16.* & de Ad-
20 uocato publice exercente officium aduoca-
tionis, quod compelli possir locare operas
suas impatrocinando *Glos. in l 1. §. ait Pra-*
*tor in verb. habebunt ff. de postulan.* cum alij
plene congest. per *Carocc, de locat. tit. de li-*
*bert. quæst. 7. num. 4.* idemque de procurato-
21 re solito caulas tractare *Imol, in l. damni la 1*
*§. si is qui ff. de damn. infect. Ias. in d. l, in-*
*vitus C. de procurat.* refert & sequitur *Caroc.*
22 *ibid. num. 6,* & non solum potest Aduocatus
cogi locare operas suas in patrocinando, sed
etiam in consulendo *glos. in l. 3, in ver. con-*
*sensum*, & ibi etiam *Bart. C. de proxim. sa-*
*cror. scrin. lib. 11,* cum alijs adductis per *Ca-*
*rocc. d. quæst. 7. num. 5. & per Cobell. ad Bull,*
*Bon. regim. cap. 21, num. 50,* & in Sacra Rota
23 possunt cogi duo tanrum, vt habetur in
*Bulla 1. Benedict. XI. in Bullar. antiq.* & quod
24 pro paupere possit cõpelli patrocinari gra-
tis, quatenus tamen pauper sit in extrema,
aut valde graui necessitate *Sanch. in cons.*
*moral. lib. 6. cap. 7. dub. 1. num. 1. & 2. Barbos,*
*de potest. Episc. alleg. 79. num. 33. & seq.* vbi
25 & quod tenetur ex se adeout peeceβi sala-
rium petat, quod & tradit post alios *Vinius*
*decis. 159. num. 2.* explicant tamen aliqui, vt
26 ad hoc teneatur tantum Aduocatus eis, qui
si causam perdant, fame sunt morituri *Fe-*
*lin. in cap. 1. num. 2. post princ. de offic. Iudic.*
*Carauit. ad Rit. 99. num. 9. Cappell. Tolos. in*
*addit. ad decis. 481. post princ.* & tanrum vbi
27 sit in otio, & extra occupationes sibi ne-
cessarias *Sanch. d. cap. 7. dub. 1. num, 3,* & fauo-
28 re pauperum Christianorum, non item Hæ-
breorum *Afflict. ad Constit. Regn. 33. de dand,*
29 *Aduoc. num. 5.* & quatenus non habeat ad-
uocatus legitimam causam abstinendi, vti
30 si lis esset cum consanguineo suo, vel ami-
co *Carocc. d. quæst. 7. tit, de libert. num, 15.* vbi
& idem dicit si esset cum inimico *Barbos. in*
*cap. non licet num. 8. ad fin. 11. quæst. 3.* quod
tamen vidi non seruatum in magna causa in
qua actor forsan ex industria omnes Aduo-
catos

catos primarios præuenerat, præter vnum valde amicum cui allegandi amicitiam ad se eximendum à patrocinando reum, fuit responsum, quod satis eum excusabat iussus Iudicis, vnde limitari posset, quod dictum est, non posse compelli Aduocatum
31 scribere contra amicum, vel etiam consanguineum, vt procedat si adsint in eadem Curia alij, quibus cliens æque vti possit, quod tamen relinquendum arbitrio Iudicis, cum possint esse diuersæ circumstantiæ, quæ eum moueant compellere Aduocatum, vel non compellere, quas debet diligenter perscrutari, nam vbi adest ex parte clientis necessitas, & ex parte Aduocati deficit causa legitima se abstinendi, debet Iudex eum
32 compellere, alias peccat ipse mortaliter *Sanch. in conf. lib. 6. cap. 7. dub. 1. num. 4.*
33 Pœna autem sub qua compelli potest Aduocatus est priuationis fori *Barbos. de potest. Episc. alleg. 79. num. 34. vers. nam ad pauperem*, Et ita passim practicatur, vt compellantur Aduocati, & Procuratores patrocinia suscipere, vt testatur etiam *Carocc. d. quæst. 6. num. 9.* quando tamen agitur de casibus in quibus tenentur in conscientia, nõ debent expectare iussionem Iudicis, vt suo muneri satisfaciant, non enim sufficit quem
34 esse Doctorem excellentem, nisi sit etiam timoratæ conscientiæ *Gratian. disc. 527. num. 34.*

Sunt, & alij quamplures, qui tenentur locare, vt late tradit *Carocc d. tit. de libertat. quæst. 7. cum trib. seqq.* vbi concludit in ge-
35 nere omnes publice aliquid profitentes compelli posse, & *quæst. 8. num. 12. & 17.* tradit etiam plurima specialia descendendo vsque ad Meretrices penes eũ videnda.
36 Aduertendum tamen circa istam coactionem, quod ea non competit indistincte, sed tantum si adsit necessitas, vt loquitur *text. in d. l. si quis sepulcrum de relig. & sump. fun.* ibi, *& dominus sepulcri iter ad illud non habebat* & tradunt *Valenzuel. conf. 18. nu. 132. & seqq. Mastrill. decis. 280. num. 6. Rot. decis. 676. num. 2. & seq. par. 1. & decis. 327. nu. 1. par. 4. rec.* & in terminis dictæ coactiuæ cõpetentis scolaribus *Valasc. de iur. emph. q. 24*
37 *num. 2. ad fin.* intelligendo tamen de præcisa necessitate morali, vt per *Gratian. disc. 742. num. 22. & seq.* & vlterius requiritur
38 etiam, quod locatio fiat sine magno incõmodo, seù damno domini, vt deducitur ex *text. in dicta l. si quis sepulcrum*, ibi, *ne vicinus magnum patiatur detrimentum*, & tradunt *Thesaur. quæst. 64. nu. 9. lib. 1. Gratian. disc. 896. num. 10. Giurb. decis. 88. n. 10. Rot. decis. 676. num. 7. par. 1. & decis. 327. par. 4. rec.*

Quo autem ad prælationem in voluntaria locatione, clarum pariter est, quod non teneatur quis potius vni, quam alteri locare ex adductis supra in principio huius *cap.* Quæritur tamen, an hoc procedat etiam vbi
39 res erat iam vni locata, vel potius, tunc interet æquitas, vt qui iam habet rem in manibus, nempe primus conductor, quatenus offerat easdem conditiones, præferre debeat, & in hoc regula clara est pro negatiua in *l. ne cui 32. C. locat. Gratian. disc. 357. num. 1. & seq. Larat. conf. 18. num. 1. & seqq.*
40 & licet non desint contrarium tenentes, vt signanter *Luc. de Penn. in l. congruit post med. vers. vel dic quod nulla C. de locat. prad. ciu. lib. 11. Castrens. conf. 4. num. 6. & conf. 32. numer. 1. vers. nam in locatione lib. 1. Caltan consil. 8. num. 36. Grammat. conf. ciu. 4. nu. 1. & 2. & conf. 28. num. 14. & 15.* & alij, qui agno-
41 scentes non posse constitui regulam contrariam textui in *d. l. ne cui*, eam limitant, vt procedat in prædijs Vrbanis, secus autem in rusticis, in quibus dictam contrariam opinionem habere locum volunt, vt *Afflict. in decis. 238. nu. 2. & seqq. Valenzuel. conf. 75. num. 18. & seq. Ruginell. practic. quæst. cap. 22. num. 6. vers. contrariam Cartar. decis. 97. num. 7.* tamen à dicta regula non est re-
42 cedendum, & præfati Auctores, vel intelligendi sunt in casu infrascriptarum limitationum, vel non habendi in consideratione, dum *text. in d. l ne cui 32. C. locat.* est clarus, nec patitur præfatam restrictionem, ad prædia vrbana, nam vltra mentionem domus, & ergasterij, vtitur etiam nomine ge-
43 nerali, loci, quod etiam prædia rustica euidenter complectitur *l. locum 17. ff. de vsufr. l. loci corpus 4. ff. si seruit. vindic.* cum alijs late adductis per *Velam dissert. 13. numer. 5. & seqq.* vbi propterea præfatos omnes, & alios concordantes late reprobat, adeout profiteatur dictas eorum opiniones omnino exterminare *Gratian. disc. 357. n. 31*
Limitatur autem regula præfata pluri-
44 bus modis, & primo si adsit pactum contrarium, vt habetur expresse in *d. l. ne cui*,
45 quod tamen pactum necesse videtur, vt sit in scriptis ex dispositione eiusdem legis, ibi, *Nisi forte pacta per scripturam specialiter inita*, & notãt ibi *glos. in ver. pacta & Cyn. Boer. decis. 107. num. 3. ad med. Castill. decis. 114. num. 14.*

Verum si tale pactum plene, & conclu-
46 denter probaretur per testes, adhuc esset attendendũ, vt tenet in specie *Carocc. de loc. in d. tit. de libert. num. 6. & Apicell. in tutam. pauper. seù de dilat. quinquen. tit. 1. num. 209. vers. & nota*, vbi quod habuit in facto, &

com-

comprobatur, quia dum lex excipit simpli-
47 citer pacta, per scripturam specialiter inita, non videtur per hoc excludere probationem per testes, vt de statuto censuit Rot. cor. Cresc. decis. 1. de donat. argumento notatorum per Bald. in cons. 279. visa petitione lib. 4. qui tamen dicit, quod si statutum, vel lex requirat probationem per In-
48 strumentum, satis erit Instrumentum de se non probans, si coadiuuetur depositione testium, qui vtique est casus facilior, & in specie, quod ita quoque probetur reconductio Apicell. d. tit. 1. num. 209. post med. sed
49 in fortiori, quod si statutum expresse dicat, non posse quid probari nisi per scripturam, quod adhuc attendi debeat probatio per testes docuit Anton. de Butr. in cap. sicut ad fin. de probat. cum alijs pluribus cōgestis per Tiraquell. de pan. temp. caus. 51. num. 117. & 118. saltem si testes sint in ampliori numero, & valde idonei, vt admittit Fulgos. cons. 208. ad fin. vbi loquitur in simili, stante videlicet pacto iurato, quod non attendatur probatio, nisi per scripturas,
50 & quod statutum disponens non posse aliquid probari, nisi per Instrumentum, non excludat probationem per quinque testes post Cyn. in l. optima num. 6. ad med. in 4. oppositione vers. aut vult C. de contrah. & commit. stipulat. Abb. in cap sicut consuetudo a. ad fin. Felin. num. 13. Dec. num. 78. Bero. n. 70 vers. communis tamen de probation. Marsil. sing. 157. Vinc. de Franc. decis. 374. numer. 7. Rota cor. Crescen. decis. 1. num. 1. de donat. & in his terminis requiri omnino quinque testes fuit iudicatum in Sacro Concilio Neapolis, vt refert Thor. in compend. decis. ver. reconductio 3. tom. 1. & Ricc. ad Franc. decis. 278. prope fin.

Verum hæc opinio non transit sine diffi-
51 cultate, nam dicta conclusio, quod etiam vbi lex scripturam requirit sufficiant testes, maxime numero plures, nempe quinque, declaratur, vt procedat quando scriptura requiritur solum ad probationem actus, secus autem si requiratur ad substantiam, vel solemnitatem eiusdem, vt in casibus relatis per glos. 2. in l. 4. ff. de pignor. & glos. 3. in l. pactum 17. C. de pact. & vbique DD. Guido pap. decis. 582. num. 3. Valasc. de iur. emphit. quæst. 7. num. 1. & seq. & propterea non applicatur in casu nostro, in quo lex ad substantiam contractus requirit scripturam, vt latissime tradit Vela dissert. 12. numer. 79. & seqq. sed non propterea videtur recedendū à dicta prima opinione, quia tradita per Velam, ibi, tendunt ad probandum declarationem, at deficiunt in probando, quod simus in casu ipsius declarationis, quod videlicet lex requirat scripturam pro substātia, & licet ad hoc faciant tradita antecedenter à num. 56. vbi tenet, quod ratio ipsius legis sit, quia pactum, vt finita locatione, dominus teneatur potius relocare primo conductori, quam alteri, sit nimis graue, vti tollens libertatem disponendi ad sui libitum de re propria, & ideo lex velit ita solemnizari per scripturam; loquitur contra communem, vt ipse met, ibi, fatetur, quæ communis est, vt requiratur scriptura ad euitandam fraudem, quam primus conductor in probatione pacti per testes facienda adhibere posset, vt patet ex DD. per eum citatis num. 4. & per Franc. decis. 273. nu. 3. & licet contra eam valde vrgeant doctissime deducta ab eodem num. 41. & seqq. ta-
52 men à communibus opinionibus non facile recedi obtinetur in Tribunalibus Valasc. d. quæst. 7. num. 2. vers. verumtamen, & quāuis pactum prædictum vere sit graue, tamen non est grauissimum, dum dat solum prælationem conductori in relocatione voluntaria, quatenus scilicet Dominus velit iterum locare, vnde grauius est pactum de relocando absolute, prout etiam pactum de locando, de vendendo, de nubendo, & similia, & tamen non in omnibus his pactis requiritur de iure scriptura, vnde verisimilius est, quod ideo lex requirat eam in pacto isto fauore locatoris, quia facilius sit conductori circa rem, quam in manibus habet, fraudes machinari, & sub prætextu talis pacti impedire domino ne locet alteri, prout tenent communiter DD. vel saltem non vrget ratio cur recedere debeamus ab hac communi, & maxime, dum pro ea viget etiam regula, quod scriptura censeatur
53 requisita ad probationem, non autem pro substantia contractus, vt tradit Valasc. de iure emphit. quæst. 7. num. 5. & consonant tradita per Decian. cons. 64. num. 19. & seq. lib. 3 & Burat. decis. 29. num. 12. cum alijs in terminis scripturæ requisitæ per pactum adductis in Cap. 16. num. 4.

Retenta tamen dicta opinione, quod nō sit exclusa probatio per quinque testes, placet limitatio, vt procedat, quatenus talis probatio non sit reijcienda ratione qualitatis iudicij intentati, vti si facta iam locatione alteri, & elapso tempore primæ locationis, ageretur contra primum conductorem executiue petendo mandatum de exfractando, seu euacuando, in executiuis enim
54 non potest admitti exceptio probanda per tot testes, vt tradunt DD. in cap. interposita de appell. nempè Abb. num. 7. Bald. num. 1.

*Butr. num.* 10. *post med. vers. est dubium Imol. num.* 6. *post med. vers. sed in contrarium Roman. cons.* 244. *num.* 6. *vers. & vt omnis dubitatio*, etiamsi probatio sit in promptu, ex
55 quo probatio, probationem non excludit, & sic admittit probationem contrariam, vt considerat *Rota cor. Puteo decis.* 32. *ad fin. lib.* 1. quod facilius dicendum est in proposito, quia si admitteretur talis probatio, nouus conductor, nolens stare sine domo, recederet à locatione, & ita fraudaretur facultas domini relocandi alteri, vt post alios considerat *Franc. d. decis.* 278. *sub nu.* 3. vn-
56 de admittenda erit dicta probatio per testes, quatenus conductor præuentiue eam faciat, itaut cesset præsumptio dictæ fraudis, prout iudicatum fuit Neapolis, & referunt *Tapia par.* 4 *ad pragmat.* 1. *de locat. num.* 3. *&* 4. *Ronit. in eadem pragm.* 1. *num.* 12 *& seq. Pascal. de patr. potest. par.* 4. *cap.* 6. *n.* 33 *&* 34. *Ricc. in addit. ad Franc. d. decis.* 278. *Thor. in compend. decis. par.* 1. *ver. reconductio* a. & admitti etiam deberet dicta probatio
57 post finitum tempus locationis, si conductor pactum allegans, non allegaret illud ad impediendum dictum mandatum executiuum de euacuando, sed ageret contra dominum ad effectum consequendi damna, quia cessaret suspicio dictæ fraudis, vt bene considerat *Ronit. in d. pragmat.* 1. *de locat. num.* 17.

Præterea admittenda esset probatio per
58 testes in quocumq; casu, si iã fuissent producti, & parte non opponente fuissent admissi, & probatio iam facta esset, vt bene firmant in specie *Franc. d. decis.* 278. *num.* 7. *vbi Adden.* & signanter *Viscon. alios refert Apicell. de dilat. quinquen. tit.* 1. *num.* 209. *ad fin. Pascal. d. par.* 4. *cap.* 6. *num.* 34.

Non omittendum denique circa dictum
59 pactum de præferendo conductorem in fine locationis, quod tanquam remittens ius clarum domini de quo in *d. l. ne cui ff. locat.* debet esse conuentum cum ipsomet domino, nec suffragaretur factum à Procuratore, speciale mandatum ad id non habente, per ea quæ de alio pacto simili tradit *Natta cons.* 25. *num.* 3. *ad fin. & seq.*

Secundo eodem modo limitatur dicta
60 Regula, vt non procedat si adsit statutum, quod præferatur primus conductor, seù inquilinus, quia eodem modo valebit tale statutum, ac valet pactum *Minsig. obser.* 23. *num.* 2. *cent.* 4. *Boer. decis.* 107. *nu.* 2. idemque esset vbi vigeret consuetudo, quæ æquiparatur statuto, & in proposito, quod sit attendenda eodem modo *Boer. dicta dec.* 107 *n.* 3. *Castill. dec.* 114. *n.* 15. *Grat. disc.* 357. *n.* 39

Et tale statutum dici potest, quod adsit
62 Romæ, viget enim ibi quoddam Decretum Camerale de mandato Papæ factum, quod quatenus dominus nolit per se ipsum inhabitare, saltem ad annum, non possit veterem inquilinum expellere, sed volens denuo locare, debeat requirere ipsum inquilinum certa forma, an velit domum iustis conditionibus in similem locationem habere, vt videre est in eo post *Fenzon. ad statutum Vrbis fol. mihi* 705.

Estque etiam in Vrbe aliud simile De-
63 cretum respectu Anni Sancti, seu Iubilei, in quo habetur, quod quandocumque is annus venerit, per duos annos antea, & ipso Anno Sancto Inquilinis, & subinquilinis pensio Domus, seù Apothecæ per eos conductæ, & subconductæ à Dominis ipsius, nec augeri, nec modus soluendi pensionem alterari possit, siue veteres inquilini in conducta domo, vel Apotheca manere velint, siue noui conducant, vt latius refert *Gratian. discept.* 927. *in principio*, vbi propterea resoluit non potuisse in dicto tempore astringi Inquilinum ad conficiendum Instrumentũ locationis ad quinquennium, cum obligatione præstandi cedulam bancariam pro securitate solutionis pensionis, ex quo ita alterabatur locatio, & modus soluendi pensionem in præiudicium Inquilini contra tenorem dicti Decreti.

Imò etiam extra casum Anni Sancti, non posset quis ex abrupto in Vrbe compelli alterare pacta locationis in sui præiudiciũ, quia alias hic esset modus expellendi Inquilinos, & eludendi dictum aliud Decretum Camerale, quod non est admittendũ, vnde cum quidam Prælatus quæreret à me An dominus domus per eum inhabitatæ per duodecim annos, absque confectione Instrumenti locationis, iuste peteret confici Instrumentum locationis ad annum respondi, vt infra.

Iniuste prætendit D. Ioseph. Illustrisi-
65 mum D. meum conficere instrumentum locationis, & conductionis ad certum tempus, quia locatio facta ab initio, & obseruata per duodecim annos fuit, absque vlla expræssione temporis, quo casu, licet in Prædijs Rusticis, in quibus percipiuntur fructus in singulo anno, censeatur locatio facta ad tempus certum, nempe ad annum, tamen secus est in Vrbanis, quorum vtilitas percipitur dietim, quia censetur facta pro tempore quo conductor inhabitauerit, vt de relocatione tacita est textus clarus in *l. item quæritur ff. locat.* ibi *in Vrbanis autem prædys alio iure vtimur, vt prout quisque habi-*

*bitauerit, ita, & obligetur*, & notant ibi *Bart. num.7. Bald. num.7. vers. secundo, vt pro rata Castrens. num.7.* & in terminis præcisis de locatione ab initio facta absque temporis expressione *Flamin. de Rub. cons.8. num.33. & seqq.* & certum esse dicit. *Ripol. var. cap. 12. num.359.*

Dum itaque Illustrissimus D. meus inha-
66 bitat domũ à duodecim annis titulo loca-
tionis ad tempus, quo inhabitauerit, compellere eum ad faciendum Instrumentum locationis, cum pacto persistendi in ea per certum tempus, esset eum compellere ad recipiendam locationem diuersam, & cum pacto sibi oneroso, prout de se patet, & in specie, quod simile pactum sit onerosum conductori, & faciat diuersam locationem firmat *Grat. disc.927. num.12. & 16.*

Cõpellere autem Inquilinos ad faciendas nouas locationes cum diuersis pactis sibi onerosis, non permittitur in Vrbe, nisi quatenus talia pacta actualiter reperiantur ab alijs, iuxta notorium Decretum Camerale impress. post *Fenzon. fol. mihi* 705. Esset
67 enim hic apertissimus modus eos expellen-
di per indirectum, qui censetur prohibitus eo ipso, quod per ipsum Decretum, prohibetur eos expelli directè *l. fin. in fin. C. de vsur. Bald. cons.145. num.1. lib.2. Signor. cons. 160. num.4. Surd. decis.21. n.4.*

Nec quidquam releuaret si allegaretur
68 consuetudo faciendi locationes ad certum
tempus, quia consuetudo tanquam quid facti, debet articulari, & probari ab allegante *Verall. decis.279. num.5. lib.3. Mantic. dec.8. num.4.* & cum facultatiuum sit contrahen-
69 tibus tempus apponere, vel etiam non ap-
ponere probandum esset, quod quis noluerit apponere, & fuerit coactus, & acquieuerit *Seraph. decis.1086. num.1. Merlin. decis. 838. num.7.*

Verum quando etiam probaretur talis
70 consuetudo generalis, ea nihil releuaret,
quia hic habemus consuetudinem particularem contrahentium, quæ præfertur consuetudini generali regionis *Rot. cor. Caualler. decis.107. num.1. & in recent. decis.722. n.1. par.2. & post Salgad in labir. credit. decis.28. num.10. ad fin.* fuit enim inter eas seruatum retinere hanc Domum in locatione præfa-
71 ta sine temporis exprẽssione per decemniũ,
& vltra, & sic per tempus aptum ad præscribendam consuetudinem, ne dum quæ sit secundum Ius, prout est ista ex supracit. *l. Item quæritur*, sed etiamsi esset præter Ius *Abb. in cap. fin. num.11. vers. de Iure vero de Consuetud. Bellam. decis.1. prope fin. vers. modo ista Rot. decis.722. num.1. par.2. recent. & in Mediolanen. substentationis libri 30. Maij 1650. S. eoque magis coram Dunozet Iun. quæ est inter eius impress. decis.855.*

Neque obstat, quod non possit quis re-
72 cusare conficere Instrumentum suæ obliga-
tionis, *glos. in l. huiusmodi 86. ver. legatum ff. de legat.1.* & ibi *Alex. num.4. Franc. à Ponte cons.2. num.* 108. quia D. Ioseph non petit confici simpliciter Instrumentum locationis, prout est de die in diem, sed prætendit addi in eo pactum durationis ad annũ, quod alterat obligationem Illustrissimi D.
73 mei, & est illi præiudiciale, & ideo in In-
strumento quatenus conficiatur, non debet apponi, vt tradunt *Vin. opin. 169. numer.1. vers. quæ quidem Communis Rot. coram Penia decis.826. num.6. & post Cenc. de Cens. decis. 254. num.4.*

74 Erit autem tales statutum tanquam aufe-
rens liberam facultatem de re sua ad libitũ disponendi, intelligendum strictè, & proprie, vt per *Caroc. dict. tit de libert. quæst. 14. num.3.* & in specie de prædicto Decreto
75 Camerali, quod seruatur in Vrbe dixit *Rot.*
*in vna Romana Prælationis corã Ortembergo, quæ est impress. post Mangil. de subhast. decis. 65. sub num.5.* & consuetudo erit probanda concludenter, & specialiter in casu, de
76 quo agitur, eum, & ipsa sit restringenda, nõ
autem de casu ad casum extendenda, vt firmatur per *Rot. coram Dunnozet Seniore decis.74. num.1. & 2.*

Vnde non posset statutum, vel consuetu-
77 do trahi ad casum, in quo Dominus vellet
rem pro se retinere, sed necesse est, vt statutum in specie de eo loquatur, & consuetudo in ipso probetur iuxta tradita per *Rota coram Gregor. decis.45. num.4. & 5. & coram Dunozet. Sen. d. decis.74. num.1. & seq.* quod Romæ est clarum, quia expresse habetur in prædicto Decreto.

78 Et quatenus statutum loquatur de Inqui-
lino, non poterit extendi ad subinquilinum, vt de dicto Decreto Camerali tenuit *Rota in Romana Inquilinatus 1. Iun. 1598. coram Lancellotto*, vt refert *Add. ad Greg. decis.115. litt.B. & Merlin decis.386. num.1. Adden. ad Buratt. decis. 937. num.24.* quod tamen in-
79 telligendum est in præiudicium Domini,
cum eius respectu subinquilinus nõ sit propriè Inquilinus, at secus esset respectu ipsius
80 Inquilini sublocantis, quia eius respectu
subinquilinus est Conductor, & Inquilinus, & ideò ei suffragatur Decretum de Inquilino, vt prẽferatur, quatenus ille primus Conductor vellet alteri sublocare *Rota coram Gregor d. dec.115. n.7.*

81 Et respectu Domini dicitur subinquilinus,

nus, quousque durat locatio per ipsum Dominum primo facta, nam si ea finita subinquilinus continuet habitare, & soluat pensiones Domino, efficitur Inquilinus, vt bene deducitur per *Rot. coram Merlino dec. 386. num. 13. & 14.*

82 Fuit dubitatum his diebus, an stante dicto Decreto loquente de Inquilino, idem Ius prælationis comperat etiam Conductori Magazeni, vel Apothecæ, in qua noctu
83 non permanet, & pro affirmatiua adduxi *Rot. decis. 184. num. 15. propè fin. par. 1. recent.* quæ, & idem etiam sensisse videtur coram *Greg. dict. decis. 115. & Gratian. discept. 947. num. 3. & seqq. num. 18.* at in contrarium fuit
84 allegatus *Dominus meus de Luca in lib. 4. de Seruit. discurs. 82.* quem nondum vidi, potest tamen pro hac contraria etiã adduci, quod
85 ad hoc, vt quis dicatur propriè Inquilinus, requiritur Conductionem esse factam ad effectum habitationis, vt dixit *Rota in Romana prælationis 16. Februarij 1618. coram Sacrato*, cuius verba infra refero, sed respõdetur in Apothecis, & Magazenis solitos esse conductores, saltem per totam diem, & partem noctis commorari, quod satis esse reputat *Rot. in d. decis. 184. num. 15.* Vbi autem intraret dictum aliud Decretum Anni Sancti, res esset magis clara, quia quoad Apothecas ipsum Decretum expresse de eis loquitur, & Magazeni Apothecarũ nomine veniunt, vt in specie de eo loquendo, firmat plenè *Gratian. dict. discept. 927. numer. 3. & seqq.*

86 Est tamen dictum Ius Inquilinatus, seù priuilegium prælationis, Inquilinis concessum per statutum, merè personale, ac proinde cedi non potest, prout est regulare in Iuribus competentibus ex aliqua dispositione particulari contra regulas Iuris communis, iuxta latè tradita per *Surd. cons. 205. num. 20. & seqq. & Galnan. cons. 10. num. 25.* & in specie de dicto iure competente inquilinis in Vrbe ex Decreto Camerali *Rot. decis. 540. num. 2. part. 2. recent.* & coram *Merlin. decis. 386. num. 1.* quæ decisiones transeunt cum illa *Romana Inquilinatus 1. Iunij 1598. coram Lancellotto*, in qua Rota
87 in primis firmat hoc Ius cedi non posse, respondendo etiam Doctrinæ *Tiraquell. de retract. lignag. §. 26. glos. 3. num. 30.* quæ allegabatur in contrarium, quod Tiraquell. non loquitur de Iure Inquilinatus hoc modo personali, sed de pertinente Colonis partiarijs, vel alijs ex dispositione Iuris Cõmunis, & vlterius dicit, nec etiam transire ad hæredes, & allegat *Bart. in l. verum 64. num. 1. ff. pro soc. & Imol. in l. Maritum ff. sol.* *Matrim.* quibus addo in proximioribus terminis *Surd. cons. 103. num. 14. & 15.* licet dicat, *pro nunc non firmo, quia non expedit discutere.*

88 Et dum non potest dictum Ius in alium transferri mediante cessione, ita, nec poterit per viam cõmunicationis assumendo alium in socium, imò nec voluisse cõmunicare tale ius censebitur eum, qui alium in socium assumpserit censuit *Rot. coram Gregor. decis. 115. num. 1. & seq.*

89 Potest autem dictum Ius Inquilinatus, & prælationis sine dubio renunciari, vt quoti-
90 dic practicatur in Vrbe, & renunciatum censetur à cõducente cum pactis factis antecedenter cum alio Conductore, si inter ea aderat talis renunciatio *decis. 540. num. 1. prope fin. par. 2. recent.* Non tamen censetur
91 renunciatum ex eo quod Conductor promiserit finita locatione domum vacuam, & expeditam restituere, quia adhuc intelligitur iuxta dispositionem staturi, quatenus videlicet velit pro se retinere, non autem si velit alteri locare *iuxta decis. Put. 161. lib. 1.*
92 etiam si tale pactum sit Iuratum, quia Iuramentum fortius stringit, nõ autem ampliat,
93 aut extendit vim pactorum ad ea, quæ alias in illis non continentur, vt in his terminis respondet *Rot. post Zacch. de oblig. Camer.*
94 *decis. 90. num. 4. & 5.* Si autem annulletur contractus in quo fuerit priuilegio Inquilinatus renunciatum, tunc, & renũciatio ipsa annullatur, & corruit, itaut ea non obstante prælatio prætendi valeat, vt firmat *Gratian. discept. 715. num. 17. & seqq.*

95 Et expirat dictum Ius Inquilinatus expirante locatione, adeò vt si cõductor emat
96 rem conductam, quia cessat locatio, etiam resoluta postea ipsa emptione, puta per retrouendirionem ex pacto factam, Ius Inquilinatus non reuiuiscat, quatenus prior locatio expirauerit, & noua non fuerit eidem facta, iuxta deducta per *Rotam in vna Romana Prælationis 16. Februarij 1618. coram Sacrato*, in qua loquendo de Constitutione Gregoriana, quæ in Vrbe dat prælationem similem Inquilinis in emptione, ita precisè dicitur.

Secundo fuit dictum non conuenire verba dictæ Constitutionis, quia loquuntur de
97 Inquilino, quales non sunt Domini, qui prætendunt se esse emptores, ideoque fuit in illos translatum Dominium, non obstante pacto de retrouendendo, vt late per *Menoch. cons. 26. num. 10. & seq.* & cum sint Domini nõ possunt dici Inquilini, quia Inqui-
98 linatus non cadit in re propria, vt probatur in *l. Inquilino ff. de damn. infect. & in l. 1. ff. de*

*de Migrando Connan. in Coment.lib.4.cap.5.*
*num.4.* nec facit quod ex quo ſunt reuoca-
biliter Domini, Inquilinatus ſit aptus re-
ſurgere, vt per *Vsuc.de Franch. decis, 550.*
*num.7.* Nam quid quid dicat Franc. qui ſa-
tis obſcurè loquitur, eſt intelligendũ iuxta
Iura, quæ allegat, nempè *l. ex ſextante 39.*
*§. latinus largus ff. de except. rei Iudic. & l.*
*debitor. ff. ad Trebell.* quæ loquuntur in ca-
ſu, in quo Dominium erat retrotranslatum,
& ſic reſurrexerat actio cõpetens, antequã
quis Dominium acquireret, at in propoſito
caſu Domini prætendunt exercere Ius In-
quilinatus, tempore quo ſunt Domini, &
ſic tempore quo Inquilinatus, in quo ſe
fundant non eſt in rerum natura; Et eodem
etiam modo ſoluuntur deducta ex *Tira-*
*quell. de retract. lignager. §. 1. gloſ. 7. num. 62.*
*cum plurib. ſeqq.* Cõſiderabant etiam aliqui
ex Dominis, quod allegata procedunt in
Iure de ſui natura perpetuo, & non depen-
dendi ab alio, vt ſunt ſeruitus, hypotheca,
& ſimilia, quæ poſtquam ſunt conſtituta
ſemper durant, nec pro ſui ſubſtentatione
indigent alio præambulo, ideò nil mirum
99 ſi ſtatim reſoluto Dominio reſurgunt, at
Ius Inquilinatus requirit pro ſuo antecedẽ-
ti titulum Conductionis *Connan. loco ſupra*
*citato verſ. in hoc tantum differunt*, vt Docto-
res paſſim ponunt pro ſinonimis cõductio-
100 nem, & Inquilinatum, vt ex cumulatis per
*Bertach. in ſuo repertorio verb. Inquilinus*, &
cõductio debet eſſe ad effectum habitatio-
101 nis, quia ſi conduceretur ad alium effe-
ctum non eſſet propriè Inquilinus *Alex. &*
*alij in l. qui pignoris ff. de acquir. poſſeſſ.* &
tantum Inquilinatus durat, quantum durat
habitatio cum dicto titulo, Vndè videmus,
quod ſi finita locatione conductor diſce-
dat, non poteſt amplius redire ad Ius In-
quilinatus, & ita practicatur in Vrbe; modo
inferendo ad propoſitum caſum, dicebatur,
quod aut redemptio eſt facta durante tem-
102 pore conductionis, puta, Domus fuit con-
ducta, ad quatuor annos, primo anno con-
ductor emit cum pacto de retrouendendo,
ſecundo anno venditor redimit, certè re-
ſurgit locatio pro duobus annis reſtãtibus
pro Implemento locationis, vt per *Tira-*
*quell. d. §. 1. gloſ. 7. num. 73.* & conſequenter
reſurgit Ius Inquilinatus, tanquam conſecu-
tiuum cõductionis, verum quando redem-
ptio fit finito iam tempore conductionis,
puta in quinto anno, nõ poteſt amplius re-
ſurgere cõductio, cum iam ſit finitum tem-
pus illius, vt in fortioribus, nempè de illo,
qui iniuſtè denegauit, vel expulit, eſt text.
in *l. ſi vſus fructus in biennium ff. de vſufr.*
*legat. & Rota in Lucana Bonorum 9, Nouem-*
*bris 1602. coram me*, quod ſi non reſurgit
Conductio, minus reſurgit Ius Inquilinatus
conſecutiuum, & dependens à conductio-
ne, vt ſupradictum eſt, alias eſſet dare In-
quilinatum in caſu, in quo incipere non
potuit, cõtra notata *in l. nemo plus ff. de reg.*
*Iur.*

Non obſtat, quod militet eadem ratio,
& æquitas in hoc caſu, ac militat in caſu
ſimplicis venditionis, quia dupliciter fuit
reſponſum, Primo quod quando inquilinus
emit, vt in propoſito caſu, non militat ea-
dem ratio, quia ipſe ſe fecit nõ inquilinum,
& ſic non poſſunt accomodari verba, & ra-
tio Bullæ adaptata ad inquilinos, Secundo
quod in materia ſtricta, & exorbitanti non
103 fit extenſio de caſu ad caſum ex identita-
te, vt in terminis iſtius Bullæ, fuit coram me
dictum in *duabus deciſionibus Romana Por-*
*tus mola* aliàs allegatis, & hanc opinio-
nem, quod iſta materia retractus, & præ-
lationis non ſit extendenda de caſu ad ca-
ſum, alias tenuit *Rota vt in deciſ. 475. num.*
*2. part. 1. diuerſ. Romana Prælationis 20. No-*
*uembris 1609. coram Reuerendiſſimo Attre-*
*baten. Romana iuris congrui 5. Iunij 1600.*
*coram R.P. D. meo Decano, Romana Retra-*
*ctus coram bon. mem. Iuſto 31. Ianuarij 1605.*
*& in alia Romana Retractus Domus 10, Mar-*
*tij 1614. coram R.P.D. meo Vbaldo*,

Non obſtat, quod hoc modo eluderetur
Bulla, quia ſemper poſſet Dominus vende-
re Domum cum pacto redimendi, & poſteà
cedere illud pactum tertio, & ſic defrauda-
te inquilinum, quia fuit reſponſum hoc ar-
gumentum poſſe ſumi duplici modo, vno,
quod ſecũdum hoc, Bulla nihil operabitur,
qui vocatur intellectus deſtructiuus, & in
omni expoſitione ante omnia euitãdus, ſed
hoc modo ſumptum argumentum, nihil ob-
ſtat, quia conſtitutio habebit locum ſemper
quod fient venditiones ſine pacto de retro-
uendendo, quod erit, vt plurimum, & ſic
conſtitutio non reddetur eluſoria, & ſine
effectu operandi, ſecundo modo poteſt ſu-
mi argumentum, quia ſcilicet hoc modo
poterunt Domini defraudare inquilinum
priuilegio ſibi conceſſu à Bulla, & ad hoc
fuit reſponſum, quod aut hoc fiet bona fide,
& citra animum defraudandi inquilinum,
104 & non eſt nouum, quod ad euitandas con-
ſtitutiones exorbitantes, liceat indirectè il-
lud, quod alias non liceret directè, vt in ſi-
milibus tenuit *Rota in Tarentina Retractus*
*21. Aprilis 1613. coram R. P. D. meo Man-*
*zanedo, & in Maceraten. Retractus 4. Iulij*
*1612. coram R.P.D. meo Vbaldo*, latè *Tira-*
*quell.*

„ *quell. de retract. lignag in præfat. num.* 78.
„ *Decian. conf.* 23. *num.* 19. *& seq. lib.* 2. si ve-
105 rò hoc fieret in fraudem, & ad emulatio-
„ nem forte probata frande, poterit inquili-
„ nus agere ad rescissionem, per ea, quæ ha-
„ bentur in *l. Altius ff. si seruit. vendic.* & in
„ istis terminis *Tiraq. de retract. lignag.* §. 1.
„ *glos.* 7. *num.* 74. & ex his apparet ex hac in-
„ terpretatione nullum sequi inconueniens.
*Vsque adhuc Rota.*

Perditur etiam dictum priuilegium in-
106 quilinatus si cōductor male vtatur Domo,
vel sit morosus in soluenda pensione, vt sen-
tire videtur *Caroc. d. tit. de libertate ad ma-
teriam l. ne cui quæst* 4. *per tot. fol. mihi* 153.
& admisit *Rot. d. decis.* 90. *nu.* 5. *post Zach.
de oblig. Camer.* vbi tamen fuit resolutum
non fuisse amissum, quia malus vsus non
fuit probatus, prout necesse erat, & pensio-
nes non fuerant solutæ culpa ipsius Domini,
non autem conductoris.

Adest etiam in vrbe aliud priuilegium
107 inquilinatus fauore Hæbreorum ex qua-
dam Constitutione Clementis VIII. per quã
statuitur, quod Domorum Domini non pos-
sint eos expellere, vnde habent ius inquili-
natus, quod vocant Gazagà, sed non pro-
pterea acquirunt aliquod dominium in do-
mibus, cum sint incapaces ex Constitutioni-
bus Apostolicis illud acquirere, vt habetur
*in decis.* 38. *num.* 2. *& num.* 8. *& seq. par.* 14.

Verum, quia eadem Constitutio vlterius
108 mandat, quod pensio eis augeri nequeat,
imo quod licitum sit eisdem Hæbreis face-
re in domibus, quæcumque melioramenta
pro eorum vsu, & commoditate, dummodo
facies non immutetur, & nisi dominus re-
ficiat eis sumptus factos, non valeat pensio-
nes propter prædicta melioramenta augere,
inde sequitur esse inductum ad fauorẽ Hæ-
breorum ius quoddam maius simplici in-
quilinatu, quod non consistit in solo vsu
donec inhabitent, sed est perpetuum, &
præcipue factis melioramentis est cessibile,
& vendibile, vt tradit latius *Gratian. disc.*
842. *num.* 21. *&* 22. vbi quod in pluribus
causis sæpe fuit decisum.

Tertio limitatur dicta conclusio, quod
dominus non teneatur præferre veterem
109 conductorem in noua locatione, vt non
procedat si talis conductor sit scolaris, vel
Magister, quia eis competit prælatio, vt est
*text. in cap.* 1. *de locat.* & post alios tradunt
*Gratian. discept.* 357. *num.* 24. *Boer. decis.*
107. *num.* 3. *ad med. Cartar. decis.* 97. *num.*
2. *&* 5. *Afflict. decis.* 238. *num.* 3. *Castill. dec.*
114. *num.* 13. *Mastrill. decis.* 309. *num.* 13.
*Balt. de Angel. in addit. ad Gizzar. decis.* 5.
*num.* 12. ex quibus patet hanc esse commu-
niter receptam, à qua propterea non rece-
dendum, licet contrariam teneat signanter
*Valasc. de iur. emphit. quæst.* 24. *num.* 2. *an-
te finem.*

Quarto limitatur in pauperibus, & alijs
110 miserabilibus personis, eis enim quoque
competit idem priuilegium prælationis, vt
tradit *Caroc. d. tit. de libert. quæst.* 1. *num.* 26.
& vltra ibi citatos *Nouar. in praxi priuil. mi-
ser. priuil.* 42. *Leonell. de priuil. pauper. part.*
2. *priuil.* 231. *Baltas. de Ang. in addit. ad
Gizzar. decis.* 5. *num.* 15.

Quinto limitatur in Ecclesia, & locis Pijs
111 quæ pariter eodem priuilegio gaudent, vt
præferantur in concursu noui conductoris
*Genuen. in pract. Eccles. quæst.* 421. *num.* 2.
*Nouar. de priuil. Miserabilium personarum
priuil.* 42. *num.* 6.

Sexto limitatur in prædijs fiscalibus, quo-
112 rum conductores antiqui præferuntur no-
uis, quatenus pares conditiones faciant *l.
congruit & l. fin. in fin. C. de locat. prædior.
Ciuil. lib.* 11. *Minsing. obseruat.* 23. *num.* 4.
*Centur.* 4. *Boer. decis.* 107. *num.* 3. *ad med.
Tiraquell. de retract. lignag.* §. 1. *glos.* 18.
*num.* 6. *Peregrin. de iur. fisc. lib.* 6. *tit.* 5. *nu.*
5. idque procedit etiam in conductoribus
gabellarum fiscalium, vt per *Afflict. de iur.
protomis. in rubr. num.* 2. *Gratian. discept.* 357.
113 *num.* 7. & non solum in conducentibus à
fisco, sed etiam in conducentibus à muni-
cipio, & Castro *Gutier. pract. quæst. Ciu. lib.*
1. *quæst.* 38. *num.* 6. *Ceual. quæst.* 756. *num.*
62. *& seq.* Gratian. *d. discept.* 357. *num.* 19.

Et quamuis *text. in dicta l. congruit* loqua-
114 tur tantum de veteribus possessoribus fũ-
dorum publicorum, & ideo non videatur
extendenda ad eos conductores, qui propter
breuitatem eorum conductionis non pos-
sunt dici veteres, vt sensit *Valasc. de iur.
emphit. quæst.* 24. *num.* 2. *vers. nec illud omi-
serim* tamen contrarium latè probat *Gra-
tian. disc.* 357. *num* 15. *& seq.* vbi auctori-
tate, quam plurimum tradit in hoc differ-
re conductores fisci à conductoribus bono-
rum priuatorum, quod isti nisi locatio sit ad
longum tempus, non acquirunt ius in re,
secus autem conductores fisci, & propterea
istis competere dictam prælationem, etiam
si non sint ad longum tempus.
115 Non tamen posset talis conductor præ-
tendere hanc prælationem, vbi non soluisset
pensiones præteritæ locationis *Caroc. tit. de
loc. publ. quæst.* 4. *in princ. Gratian. d. discept.*
357. *num.* 22. prout etiam si expresse renun-
116 ciasset inquilinatui, & fecisset pactum de
euacuando finita locatione, *vt in decis.* 692.

*num.* 11. *part.* 1. *recent.* vbi expressè renunciatum fuisse inquilinatui patet ex principio.

Septimo idē esse in conductoribus bono-
117 rum Ecclesiæ tradunt aliqui, & signanter *Rebuff. de alien. rer. Eccles. num.* 62. *Alfer. cons.* 51. *per tot. Ceuall quæst.* 756. *num.* 68. *& seqq. Grattan. discept.* 357. *num.* 42. vbi quod videtur hæc æquior, vt præferatur antiquus conductor, dum inde Ecclesia nullū patitur damnum, & Administratores Ecclesiæ debent semper habere præ oculis æquitatem *& disc.* 715. *num.* 20. *Baltass. de Angel. in addit ad Gizzar. decis.* 5. *num.* 10. *ad fin. & seq.* & sensit *Rot. decis.* 692. *num.* 11. *part.* 1. *rec.*

Verum quia hoc aduersus Ecclesiam non reperitur iure cautum, & Doctores illud deducunt *ex d. l. congruit*, loquente de conductoribus rerum fiscalium; prædicta opinio patitur difficultatem, quia est præiudicialis Ecclesiæ, quæ per eam priuatur facultate libere disponendi de re sua, & disposita in fisco possunt trahi ad Ecclesiam in fauorabilibus, non in damnosis, & maxime cum vrgeat specialis ratio concedendi dictum priuilegium conductoribus prædiorum fiscalium, videlicet, quia fiscus, quandoque compellit eos inuitos continuare *l. Cotem ferro* §. *vlt. de publican.* vndè conuenit, quod è contra eos continuare volentes præferat, vt post alios tradit *Grattan. dicta discept.* 357. *num.* 12. *&* 13. quæ ratio non militat in Ecclesia, vt benè aduertit *Ricc. decis.* 181. *num.* 4. *part.* 1. vndè paret simi-
118 le non applicari, & verius esse limitationem prædictam in conductoribus bonorum Ecclesiæ non subsistere, vt melius tenent *Franc. à Pont. cons.* 23. *numer.* 10. *&* 26. *Larata cons.* 18. *num.* 6. *& seq.* vbi de communi *Genua in pract. Eccles. quæst.* 421. *num.* 4. *Nouar. de priuil miser. person. priuil.* 42. *num.* 7 *Vinc de Franch. decis.* 406. *per tot.* & signanter *num.* 8. *Ricc. decis.* 181. *per tot. part.* 1. *Tapia decis.* 59. *num.* 10. *ad fin. Castill. decis.* 114. *num.* 10. *& num.* 17. *& seq.* vbi *num.* 20. testatur hanc esse veriorem, & *num.* 21. quod ita vidit semper practicari, & ita fuit in illa causa iudicatum *Mastrill. decis.* 309. *num.* 17. *& seqq.* vbi de communi.

119 Et hæc opinio facilius procedit in Hospitali laicali, videlicet auctoritate Episcopi non erecto, quia in eo non applicantur loquentes de Ecclesia, & locis Ecclesiasticis, vt dixit *Rot. dicta decis.* 691. *num.* 11. *part.* 1. *recent.*

Octauo limitant aliqui, vt regula prædi-
120 cta procedat tantum in prædijs Vrbanis, & volunt in rusticis semper concedendam dictam prælationem antiquo conductori, ita sentire videtur *Afflict. decis.* 238. *num.* 2. *& seq.* quam sequuntur ibidem sui Addentes nec ab eo dissentit *Cartar. decis.* 97. *num.* 7. *Borgnin. decis.* 30. *num.* 97. *part.* 2.

Verum Afflictus loquitur in terminis cō-
121 suetudinis Neapolitanæ, non autem iuris communis, vt eum declarat *Franc. à Ponte cons.* 23. *num.* 20. *& seqq.* quem refert, & sequitur *Castill. decis.* 114. *num.* 17. de iure enim dicta limitatio non subsistit, cum in vtrisque prædijs æquè militet ratio illa, quod quisque rei suæ sit moderator, & arbiter, & prædicta *l. ne cui C. locati*, in qua habetur dicta Regula, quod non teneatur quis præferre veterem conductorem, non
122 solum loquatur de locatione Domus, sed etiam de locatione loci, cuius appellationem ad agros quoque pertinere Labeo definiuit, vt habetur *in l.* 2. §. 1. *vers. publici loci appellatio ff. ne quid in loc. pub.* imò, & magis ad rustica, quam ad Vrbana, licet ad vtraque, vt habetur *in l. locus* 60. *propè fin.* ibi *loci appellationem, non solum ad rusti-*
123 *ca, verum à l Vrbana quoque pertinere Labeo scribit ff. de verb. signif.* vndè in vtrisque procedere dictam Regulam vltra *Pont. & Castill.* vbi supra benè firmant etiam *Fab. de Ann. cons.* 77. *signanter num.* 11. *Ricc. decis.* 181. *ad finem part.* 1. *Mastrill. decis.* 309. *num.* 18. & hæc est verior opinio, vt dicit *Grattian. discept.* 357. *num.* 31. *& seq.*

124 Nono limitatur procedere, vt non teneatur Dominus præferre primum conductorem in locatione ad breue tempus, secus autem in locatione ad tempus longum, & præcipue in locatione perpetua, vel ad certas generationes finitas, quia tenetur renouare descendentibus, iuxta celebrem doctrinam *Bart. in l.* 1. §. *permittitur num.* 1. *ff. de aqu. quotid. & æstiu.* sed de ea late dicemus *in cap.* 61.

Competit, & alio casu prælatio in loca-
125 tione, videlicet si Princeps, aut Baro velit locare ciuitatem, aut terram, vel aliquam iurisdictionem in ea, & Communitas illius velit præferri in tali locatione, ad redimendum se à vexatione conductoris, quia debet præferri *Marta cons.* 240. *num.* 7. *& seqq.* &
126 procedit ne dum in locatione ad longum tempus, sed etiam in locatione ad modicum *Nouar. quæst. foren.* 106. *num.* 4. *vers. & requisitus ego. Ricc. decis.* 236. *num.* 2. *part.* 3. vbi ita fuisse iudicatum refert. Et generaliter hanc prælationem competere in alienatione etiam impropria, & actu simili dixit

*Man-*

*Mandell. consf. 121. num. 23. post. med.*

Et licet maior pars vniuersitatis dissenti-
127 ret, adhuc minor esset audienda in hac prælatione, vt tradunt *Fab. de Ann. cons. 55. num. 26. & seqq. Larat. consf. 84. num. 9. & cons. 86. num. 76. & seqq. Nouar. d. quaest. 106. num. 7. & quaest. 120. num. 8. & seqq.* vbi *num.* 10. quod particulares volentes præferri, soluunt de proprio, & soli percipiunt introitum *part.* 1.

Et procedit eadem prælatio etiamsi Baro locare volens esset Ecclesiasticus *Rocc. decis. 236. num. 4. part. 3.* & quamuis plures terræ simul locentur, & vna tantum velit conducere iura sua, quatenus sint separatæ, non autem vnicam Baroniam constituentes, vt de prælatione in venditione tradit *Camill. de Curt. in diuers. vtr. Feud. cap. 3. nu. 69.*

## De locatione duobus facta quis præferatur.

### SVMMARIVM.

1 *Duobus facta locatione eiusdem rei quis præferatur est casus frequens.*
2 *Et si nulli facta traditio, præfertur prior in locatione.*
3 *Si facta vni à domino, alteri ab administratore, & nesciatur quis sit prior, præferendus est, qui conduxit à domino.*
4 *Episcopus, si beneficium vni conferat, & alteri conferat Vicarius, & nesciatur, quæ sit prior, præfertur illa Episcopi.*
5 *Lim. si locatio facta à Procuratore eadem die habeat horam, quia præfertur.*
6 *Hora appositia in actam, facit eius probationem, tanquam magis specificam præferri.*
7 *Lim. si appositia hora sit animis affectata.*
8 *Duobus si facta sit locatio, & nesciatur cui prius, qui præuenit in apprehensione possessionis, præfertur.*
9 *Possidens in pari gradu, dicitur maius ius habere.*
10 *Emptor posterior cui res tradita fuit, præfertur primo emptori.*
10 *Duabus re locata, primus conductor præfertur, etiamsi res ei non sit tradita, sed secundo.*
12 *Contr. quod præferatur secundus cui res tradita.*
13 *Actio generalis competens conductori contra locatorem, non datur contra alium conductorem posteriorem.*
14 *Argumentum à contrario sensu, restringendum est ad limitas sensus directi.*
15 *Conductor, licet non possideat, tamen detinet.*
16 *Ampl. vt etiam in locatione ad longum tempus præferatur secundus conductor, cui facta traditio, & num 18. & 19.*
17 *Dominium non transfertur per locationem ad longum tempus, nisi inacta traditione.*
20 *Lim. quod dictum est, secundum conductorem, cui facta traditio præferri, vt non procedat si à pensione ceciderit.*
21 *Lim. 2. si primus conductor habeat hypothecam pro obseruantia contractus.*
22 *Decl. dictam secundam limitationem, non procedere, si hypotheca non sit valida, vel rem locatam non comprehendat*
23 *Decl. 2. primum conductorem, debere agere hypothecaria, pro interesse rei sibi à domino non traditæ.*
24 *Limitatur etiam alijs modis prædicta opinio relatiue.*
25 *Secundus emptor præfertur, etiamsi non sit ei tradita actualis possessio, sed tantum per clausulam constituti.*
26 *Clausula* constituti *cedit naturæ contractus, in quo est apposita, non transferentis possessionem.*
27 *Clausula* constituti *non transfert detentationem ad possessionem actualem.*
28 *Precarium additum clausulæ* constituti, *minuit eius vim.*
29 *Clausula* constituti *cum precario transfert solam ciuilem possessionem, & sine precario transfert ciuilem, & naturalem, & remanet constituenti sola detentatio.*
30 *Clausula* constituti, *& precarij, non operatur in contractu locationis.*
31 *Lim si appareat de voluntate contrahentium illam accomodandi naturæ contractus, & transferendi solam detentationem.*
32 *Decl requiri expresse actam esse de transferenda sola detentatione.*
33 *Detentatio translata in primũ conductorem per clausulam* constituti, *operatur, vt præferri debeat secundo, cui res fuerit tradita actualiter.*
34 *Clausula* constituti *tribuit constituario facultatem capiendi propria auctoritate.*
35 *Ampl. procedere etiam in contractu locationis, & census, in quibus alias d. clausula esset inepta.*
36 *Clausula* constituti *fauore secundi conductoris, tribuit ei prælationem aduersus primum.*
37 *Clausula* constituti *operatur, vt peti possit associatio contra tertium possessorem.*
38 *Secundus conductor, cui res tradita fuit, non præfertur primo conductori, si de tempore, quo conduxit, habuit scientiam primæ locationis.*
39 *Priuilegiatus, non vtitur priuilegio, contra æqualem priuilegiatum.*
40 *Conductor prætendens prælationem contra alium, potest intentare iudicium de migranda, & si succumbat reuerti ad iudicium ordinarium prælationis.*
41 *Hypothecaria actio, non competit contra tertium, nisi excusso principali debitore, eiusque fideiussoribus.*
42 *Decl. non procedere si tertius non possideat nomine suo, sed debitoris.*

## CAPVT XXI.

Vidimus de prælatione aliquibus in conductione competente, nunc non omittendum videre, quid si duo, vel plures, quorum neutri vlla prælatio competebat,
1 conductionem actualiter à Domino reportauerint, an, & quis ex eis sit præferendus, est enim hic casus frequens, & quotidianus vt dicit *Ias. in l. quoties num. 32. vers. tertio decimo ff. de rei vindic. & repetit Carocc. de locat. tit. de locat. duobus*, & si neutri facta
2 sit traditio rei, sed vterque agat præferendus erit is, qui prior fuit in reportanda locatione, iuxta regulã qui prior in tẽpore potior in iure, & in specie, quod operis duo-
bus

bus locatis, conueniat priori conductori ante satisfieri, dicit *text. in l. in operis ff. locat.* vbi est glos. magna respondens pluribus
3 obiectis, quæ fieri possent contra textum illum, si autem detur casus, quod quis habeat administratorem bonorum, seù procuratorem cum facultate locandi, & eadem die ipse met Dominus vni, & administrator alteri locet, & nesciatur quis præuenerit, tunc dicendum esset præferri debere eum
4 cui locauit Dominus, vt in simili de Episcopo concedente facultatem Vicario suo beneficia conferendi, quod si eodem tempore diuersis personis ipse Episcopus, & Vicarius conferant, ille, qui habet collationem ab Episcopo præferri debeat *Ias. in leg.* 1. *num.6. ff. sol.matrim. Calder. conf.* 2. *de offic. Vicar. Rebuff. in praxi Benef. tit. de forma Vicariat. Archiep. num.* 121. *Sbrozz. de offic. Vic. lib.2.quæst.* 94. *num.*5. *Azor.inst.moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 44. *quæst.* 12. *vers. sed*
5 *quid*, nisi forte locatio facta à Procuratore haberet horam, in qua facta fuit, quia per illam appositionem horę, eius probatio plus continet, & est magis specifica, & ideo præfertur, & præualet alteri *Ias. in d. l.* 1. *nu.* 6. vbi quod euenit collatione eiusdem Beneficij facta ab Episcopo, & à Papa, quod cum in collatione facta ab Episcopo esset hora, fuit Romæ multum disputatum, &
6 credit fuisse obtentum, quod præferenda esset illa Episcopi propter horam, quod verius asserit *Dec. in ca p. Pastoralis num.* 18. *de rescript. & conf.* 169. *in fin. Menoch. de arbitr. lib.* 2. *casu* 48. *num.*2. *&* 25. *& seqq. Gratian. discept.* 742. *num.* 71. *vers. præsertim, quia cum seqq. Buratt. decis.*30. *num.* 1. *Mer-*
7 *lin. decis.* 878. *num.* 1. nisi tamen appositio horæ esset nimis affectata, quia tunc non esset habenda in consideratione, vt dixit *Rot. in vna Firmana fideicommissi 26. Ianuarij 1663. §. nec vrget coram Verospio his verbis*.

„ Nec vrget, quod Parrochus in mortuo-
„ rum libro descripserit, pulsata prima noctis
„ hora decessisse Iosephum, perindè, ac si à
„ Fulchis apræhensa Domorum possessio post
„ dimidiam noctis horam, ac non dum conse-
„ quenter extincto Iosepho, sequeretur subsistine-
„ ri. Huic enim adnotationi vti affectatè ni-
„ mis nullam Domini fidem adhibendam fore
„ censuerunt. Hora namque decessus à Par-
„ rochis adnotari non solet, dum maximè idē
„ met Parrochus, nulla absque expræssione
„ horæ, antecedenter obitum descripserat, cui
„ debet adnotationi tanquā primitus expres-
„ sæ deferri ad text. *in cap. cum in tua* 44. vbi
„ *Abb. num.* 9. *Felin. num.* 4. *de testib. Corn.*
„ *conf.*27. *num.* 15. *vol.* 3. *Menoch. de arbitr.*
„ *cas.* 108. *num.* 10. *&* 11. *Surd. decis.* 107. *nu.*
„ 7. *Rot. decis.* 346. *num.* 2. *cum seqq. part.* 1.
„ *diuers. & in Colonien. legitimitatis* 5. *Ianij.*
„ 1655. *in §. contra coram me.* Præsertim quia
„ hæc Patris Capuccini attestatione corrobo-
„ ratur, asserentis nimirum se præsente, Iose-
„ phum nondum pulsata hora dimidia noctis
„ Deo animam reddidisse *Abb. in cap. litteris*
„ 14. *num.* 2. *de præsumpt. Soccin. Sen. conf.*253.
„ *num.* 1. *ad med. vers.* 2. *etiam lib.* 2. *Roman.*
„ *conf.* 505. *num.* 3. *vers. item limitatur Aym.*
„ *conf.* 6. *num.* 45. Hæc Rota.

8 Et quando omninò ignoretur ex duobus conductoribus, cui prius locatio facta fuerit, tunc si vnus præuenerit in rei apprehensione, ille pariter erit præferendus, quia in pari gradu melior est conditio possidentis *c. in pari de reg. iur. in* 6. & in re obligata duobus insolidum *l. si debitor* 10. *ff. de pignor. Soccin. Sen. conf.* 135. *num.* 2. *prope fin. vers.*
9 *sed apertissimum est lib.* 1. adeò vt, ex eo quod vnus possidet dicatur maius ius habere *Vinc. de Franch. decis.* 260. *num.* 4. *& dec.* 550. *num.* 12. *Rot. decis.* 17. *num.* 18. *part.* 4. *tom.* 2. *rec.*

At difficultas est si vnus ex conductoribus habeat anterioritatem in contractu, alius verò habeat possessionem, seù detentationem rei, si videlicet Dominus duobus locauerit, & rem primo non tradiderit, sed
10 secundo, quis ex eis sit præferendus, in qua quidem difficultate in terminis venditionis habemus textum aperte decidentem fauo-
11 re secundi *in l. quoties C. de rei vindic.* at respectu locationis *Ias. in eadem l. sub num.* 32. *in* 13. *limitatione*, dicit, quod licet non inueniat benè in specie à scribentibus tactū, tamen ipse tenet contrarium, vt videlicet præferatur primus conductor, & non procedere dictam legem, idque comprobat quinquę modis, & eum sequitur *Natta conf.* 261. *num.* 10. vbi etiam aliter comprobat, & ampliat procedere etiamsi prima locatio facta sit negociorum gestori, & antequam dominus eam ratam habeat, fiat secunda alteri, quod adhuc illa prima sit præferenda *Cephal. conf.* 718. *num.* 35. *& seq. Ceuall. com. contra com. quæst.* 756. *num.* 52. *& seq.* vbi *num.* 58. hanc veriorem dicit *Gamma decis.* 130. *num.* 1. *& Giurba decis.* 59. *n.*15.
12 Sed contrarium videtur tenendum non solum ex dicta *l. quoties*, quæ licet loquatur in venditione, tamen allegari potest etiam in locatione, quæ similis est venditioni, & eisdem iuris regulis consistit, vt dicit text. *in l.* 2. *ff. locat.* sed etiam, quia secundus conductor possidens, est tutus exceptione,

quia

quia primus nullam haber contra eũ actio-
nem, cum ex simplici locatione nulla ei
competat actio realis, & personalis non da-
tur contra singularem successorem, qualis
est conductor, prout hunc articulum exa-
minando considerauit *Rota in decis. 2. de lo-
cat, & cond. alias decis.* 879. *in antiq.* quam
dec. sequitur, & comprobat *Soccin. Sen. cons.*
29. *num.* 7. *& seqq. lib.* 4. & idem per eam-
dem rationem tenuit *Alex. cons.* 122. *lib.* 5.
*Couar. var. lib,* 2, *resol.* 19. *num.* 8. *Marsa
vot.* 35. *num.* 13. *& seq. Adden. ad Gamm. d.
decis.* 130. & hanc esse magis communem
dicit *Caroc. sis. de locat, duob. num.* 5. & ve-
riorem dicunt *Purpurat. in addis. ad Ias. in
dicta l. quoties num.* 32. *lit.* E, *& Galaan. cons.*
30. *num.* 13. *Gomes. ad l.* 40. *Taur, num.* 16.
*vers. quarto deducitur & variar. resol. tom.* 2.
*cap.* 2. *num.* 20. *vers. secundo principaliter
Hermosill. ad Greg. Lopez, ad l,* 50. *tit.* 5. *par.*
5. *glos.* 1. *num.* 3. *Vela* qui alios plures citat
*differt.* 19. *num.* 29. *lib.* 1.

Nec obstant tenentes primam, nam Iason
quem alij sequuntur, non vidit, vt poterat
*Soccin. Sen. Alex. & Rotam* vbi supra, nec
animaduertit ad dictam rationem per eos
consideratam, quod conductor in re condu-
13 cta non habet vllum ius, sed solum ei com-
petit actio personalis contra locatorem, quæ
non competit contra secundum conducto-
rem, prout firmauit vltra prædictos etiam
*Rota coram Canaler. decis,* 612. *num.* 2. quæ
ratio nõ eliditur per argumenta à Iasone pro
sua opinione comprobanda relata, quæ etiã
sunt leuia, nam primum quod dicta *l. quoties*
sit situata sub titulo *de empt. & vend.* non
concludit, quod ergo aliud dicendum sit in
locatione, & conductione. Secundum, quod
ratio fundamentalis, cur secundus emptor,
cui facta traditio præferatur primo *in d. leg.
quoties* sit, quia per solam venditionem non
transfertur Dominium, nisi sequatur tradi-
tio, & ideo secundus emptor sit præferen-
dus primo, ex quo ipse habet dominium in
re, & non primus, quod dominium non po-
test allegari per secundum conductorem, nõ
concludit, quia secundo conductori sufficit
possessio ad se tuendum, vt dictum est. Ter-
tium de regula, quod vbi requiruntur duo
ad perfectionem actus, ille, in quo vtrumque
concurrit, præferatur habenti vnum, iuxta
Doctr, Bart. ibi, quod applicetur in emptio-
ne ad effectum acquirendi dominium, quod
requiratur venditio, & traditio, at secus in
locatione, in qua non agitur de translatio-
ne Dominij, pariter non concludit eadem
ratione, quod dominium non sit necessa-
rium ad effectum dictæ Prælationis, de qua
agitur. Quartum quod faciat *glos.* allegans *l.
in operis ff. locat.* seù potius eadem lex dum
habet, quod si quis locet operas suas duo-
bus, tunc in concursu præferendus sit pri-
mus conductor, non stringit, quia loquitur,
vbi neutri facta traditio, vt dicit *Rot. in di-
cta decis.* 2. *num.* 3. *vers. imo videtur*, & vbi
conductor primus intentat iudicium contra
locatorem, non autem si agat contra tertiũ
vt dicit *Alex. d. cons.* 122. *num.* 7. *vers. nec
etiam obstat lib.* 5. vbi etiam vlterins dicit
in dicta lege specialiter esse inductum, vt
quando in locatione versatur factum cohæ-
rens personæ. tunc præferatur primus con-
ductor, vt ibi notat *Bart.* quod etiam se-
quuntur alij relati per *Caroc. d. sis. de loca-
tione duobus num.* 8. *& seqq.* & ideò non tra-
hendam eius dispositionem ad alios casus.
Quintum denique, quod faciat *l. ne cui C. lo-
cat.* sic deduci posse videtur: in dicta lege di-
citur, quod Dominus potest libere locare al-
teri finita prima locatione, ergò non potest
ante eam finitam, sed respondetur, dictam
*l.* loqui de primo conductore, cui res fuit tra-
dita ibi *nomine conductoris accepis*, & ideò
dum dicit, quod ipse non potest finita loca-
tione impedire secundum conductorem,
quatenus ex ea sumi debeat dictum argu-
mentum à contrario sensu, vt ante finitum
tempus possit, certè intelligendum est in
eisdem terminis sui sensus directi, & sic in
14 primo locatore, cui facta sit traditio, prout
de tali argumento, quod restringendum
omninò sit ad limites directi sensus legis à
qua sumitur, tradunt *Osasc. decis.* 85. *num.*
14. *Hodiern. ad Surd. decis.* 75. *num.* 2. *Ro-
ta coram Mantic. decis.* 283. *num.* 3. & in
specie aliter, & latius dictæ *l. ne cui* respon-
der *Alex. dicto cons.* 122. *num.* 8. *vers. non
obstat etiam lib.* 5. & latius singulis prædi-
ctis fundamentis Iasonis respondet etiam
*Vela* post hæc scripta visus *differt.* 19. *à num.*
3. *ad* 29. vbi & optime materiam prosequi-
tur per totam differt. vbi, signanter *à nu.* 55.
respondet quoque alteri fundamento dictæ
contrariæ sententiæ, quod nihil possit tri-
buere possessio secundo conductori, ex quo
ipse non possidet sibi sed domino *l. cum in
plures* 60. §. *heredem coloni ff. locat.* & domi-
nus teneatur rem tradere, vt considerat *Ce-
nall. quæst.* 756. *num.* 59. dicens eum falli,
dum putat possessionem conductoris nul-
lius momenti esse, quia licet possideat do-
mino, quoad illius ius illæsum conseruandũ,
tamen in possessione est *l. si quis ante* 10. §.
15 1. *ff. de acquir. poss.* eamque proprio nomi-
ne detinet, quantum opus est ad fruendum
re locata, ita vt si deijciatur ab ea saltem

iu-

Iudicis officio eam recuperet *l. Aquilius seu Attilius Regulus 27. ff. de donat. & ibi glos. ult. & Bart. num. 2. Natt. cons. 51. num. 27. Cephal. cons. 301. num. 32.* cum alibi pleniſſime per *Velam* cumulatis.

Retenta autem hac ſecunda ex dicta ra-
16 tione pro ea conſiderata, quod per ſimplicem conductionem nullum acquiratur ius in re, & ideò non valeat primus, qui ſimpliciter conduxit, agere contra ſecundum rem detinentem, deduci poſſe videbatur vna limitatio, quod ergo non procedat eadem opinio, ſi prima locatio ſit ad longum tempus, ex quo in ea transfertur dominium vtile in conductorem, vt dictum eſt alibi, ſed fallacia in eo ſtat, quod dominium non
17 transfertur per ſolam locationem, ſed tantum iuncta traditione *l. ſi ager 51. ff. de rei vindic. l. traditionibus 20. C. de pact. Coccinus decis. 49. num. 5. Seraph. decis. 783. num. 13.* quod in locatione ad modicum tempus non procedit, nam in ea, neque etiam per traditionem ius aliquod in re conſtituitur, vt dicit *Rot. in dicta decis. 2. num. 3. de locat. in antiq.* præter quam quod, quando locatio transferret aliquod ius in re, adhuc, quia idem operaretur ſecunda locatio, ex eo præferendus eſſet ſecundus conductor, ex quo primo adeptus eſſet rei poſſeſſionem, ſecundum *Alex. d. cons. 122. num. 2. ad fin. verſ. præterea licet lib. 5.* & ſic limitatio non procedit.

18 Prout etiam non procedit limitatio, quā formant aliqui, vt dicta opinio procedat è contra, vbi locatio ſecunda facta eſt ad longum tempus, ſecus autem ſi ad breue, quam poſt *Mozz. de contractu. lib. de locat. num. 11. fol. 94.* ſequitur *Borgnin. decis. 25. num. 19. verſ. tamen quando part. 2.* quia nempè mouentur ex eo, quod ad hoc, vt ſecundus conductor præferri debeat primò, neceſſe ſit eū habere dominium, quod ſupra diximus non ſubſiſtere.

19 Animaduertendum tamen ex prædictis, quod dubitatio vertitur in locatione ad modicum tempus, in qua per traditionem non transfertur vllum dominium, prout transfertur in venditione, de qua loquitur *d. l. quoties C. de rei vindic.* ſecus autem in locatione ad longum tempus, & emphiteuſi, ac feudo, in eis enim procedit abſque difficultate eadem lex, vt per *Roſſentul. de Feud. in cap. 6. concl. 9. num. 1. & seqq. Rot. decis. 664. num. 18. part. 2. recent. & coram Gregor. decis. 567. num. 8. & ibi Adden. Vela differt. 19. num. 48.*

20 Duæ tamen aliæ limitationes veræ deducuntur ex prædicta ratione, quarum prima eſt, quod dum in ea dicitur ſecundo conductori ſufficere poſſeſſionem, ſeù rei detentationem, opinio prædicta non procedat, vbi licet ei res tradita fuerit, tamen ab ea poſtea ceciderit, & reuerſa ſit ad locatorem, quia tunc in concurſu non eſſet præferendus, ſed primus, vt ſenſit *Rota in d. decis. 2. ad fin. Soccin. Sen. dicto cons. 29. num. 7. poſt med. lib. 4. Adden. ad Gamm. dicta decis. 130. ad med. Caroc. d. tit. de locat. duob. num. 12. Hermoſill. ad Lopez. in d. l. 50. num. 4. & latiſſime Vela differt. 19. num. 30. & seqq. vſque ad fin.*

21 Secunda eſt, vt eadem opinio tanquam fundata, in eo quod primus conductor nullam habeat actionem realem, non procedat, vbi haberet hypothecam, ſi videlicet locator pro obſeruantia contractus etiam ſua bona expreſsè conductori obligaſſet, tunc enim vigore talis obligationis agere valeret contra ſecundum *Adden. ad Gammam. d. decis. 130. poſt med. verſ. Addo etiam. Hermoſill. ad Gregor. Lopez. in l. 50. tit. 5. part. 5. gloſ. 1. num. 5. & latiſſime Vela differt. 20. num. 1. & plurib. seqq.* & faciunt *Menoch. cons. 1153. num. 57. Adden. ad Gregor. dec. 567. n. 10. verſ. quarto.*

22 Declaratur tamen iſta limitatio primo, vt non procedat ſi hypotheca non ſit valida, vel non capiat rem illam locatam, vt in caſu *Soccin. Sen. dicto cons. 29. num. 10. & 11.*
23 *lib. 4.* & ſecundo, vt non propterea poſſit primus conductor agere pro conſecutione rei vigore locationis, dicendo ſecundum non poſſe ſe opponere, ſed agere debere hypothecaria pro intereſſe rei ſibi à domino non traditæ, ſecundum *Alex. cons. 122. nu. 10. verſ. & ſi dicti lib. 5.*

24 Vltra has limitationes, quæ ſpecialiter conueniunt dictæ opinioni pro ſecundo cōductore, ex quo deducuntur ex ratione, in qua illa fundatur, poſſent etiam hic facile addi quam plures aliæ, quæ dantur *d. leg. quoties C. de rei vindicat.* quæ applicatur etiā in propoſito duorum conductorum, vt per *Cephal. cons. 718. num. 13.* verum quia magis propriè ſpectant ad materiam emptionis, & venditionis, in qua loquitur dicta lex, ideo ad eam tractantes me remitto, & ad ſcribentes in eadem *leg.* & ſignanter ad *Iaſ.* qui in ſpecie plurimas limitationes cumulat, nec non ad *Ant. Gabr. tit. de empt. & vend. concluſ. 2. & Adden. ad Gregor. decis. 567.* vbi breuibus verbis more ſuo clarè loquitur, & ſex limitationes magis practicabiles refert.

25 Verum non omittendum tangere difficultatem, quæ oriri poteſt circa eandem opinio-

opinionem in materia conductionis, si vide-
licet secundo conductori non sit tradita res
actualiter, sed tantum per clausulam con-
stituti, an eodem modo sit præferendus; li-
cet enim in materia emptionis communiter
resoluatur affirmatiue, vt videre est penes
*Dec. in l. Contractus num. 18. ff. de reg. iur.*
*Menoch.cons.* 153. *num.* 62. *Barz. decis.* 66.
*num. 39. ad fin Adden. ad Greg. decis.* 567.
*num.* 10. *vers. secundo non procedit Rot. decis.*
308. *num.* 7. *vers. præterea*, *nec etiam termini*
*par.* 5. *rec.* & procedere etiam in terminis lo-
cationis sentiat *Caroc. de locat duob num.* 18.
tamen difficultatem facit, quod de natura
contractus locationis, & conductionis est,
quod conductor non possideat *l.* 1. *C. de vsu-*
*cap. & l. certè §. is qui ff. de præcario*, quæ
26 natura contractus præualet prædictæ clau-
sulæ, adeò vt ipsa in locatione apposita
possessionem non transferat *Castr. in l. non*
*solum* 33. *§. qui pignori num.* 2. *ff. de vsucap.*
*Alex. cons.* 121. *num.* 1. *vers. Confirmo quia, &*
*seq. lib.* 5. & late alijs adductis *Tiraq. de Con-*
*stit. par.* 3. *limit.* 22.

Et quamuis in conductorem trasferatur
saltem detentatio rei, quæ dicitur possessio
actualis, & est talis, quæ sufficit ad effectũ
dictæ prælationis, non proinde tollitur dif-
27 ficultas, quia per clausulam prædictam de-
tentatio, & possessio actualis non transfer-
tur, vt tradunt *Alex. in l. quod meo n.* 26. *ff.*
*de acquir poss. Gratian. discept.* 502. *n.* 6. *Vin.*
*opin.* 623. *numer.* 2. *Ios. Ludou. decis. Perus.* 29.
28 *num.* 37. *Rot. coram Put. decis.* 2. *sub tit. de*
*empt. & vend.* etiamsi non sit additum præ-
carium, quod minuit virtutem clausulæ
constituti *Bald. cons.* 482 *num.* 10. *&* 11. *lib.* 1
quando enim additur præcarium transfer-
29 tur sola ciuilis possessio, & retinetur na-
turalis, & quando constitutum est simplex
sine præcario, transfertur possessio ciuilis, &
naturalis, & cõstituenti remanet sola actua-
lis, seu detentatio, *Ang. cons.* 373. *in prin. vers.*
*vnde. Corn. cons.* 55. *num.* 4. *ad med. lib.* 3. *Ber-*
*trand. cons.* 73. *num.* 1. *post med. lib.* 3. & alijs
plenissime cumulatis distinguendo firmat
*Tiraquell. in suo eleganti tract. de Constit. pos-*
*sess. par.* 1. *num.* 4.

30 Vnde clausula *Constituti*, & præcarij non
operatur in locatione, nec est cum ea com-
patibilis, quia si roget præcario possidere
locator, non valet operari translationem ci-
uilis possessionis in conductorem, dum cõ-
ductor ciuiliter non possidet, & si rogaue-
rit conductor, quia incompatibile est, vt
detinere possit simul duplici titulo, nempe
conductionis, & præcarij, si præcarium est
posterius, censetur discessisse à locatione, &
econtra si posterior est locatio censetur di-
scessisse à præcario, *vt est text. in l. si quis*
*ante* 10. *ff. de acq poss.*

Verum licet natura contractus locationis
31 repugnet clausulis prædictis possessionem
transferentibus, adeò vt ipsæ clausulæ in
eo remaneant inanes, tamen hoc procedit
si non appareat de contraria voluntate con-
trahentium illas accomodandi naturæ con-
tractus, potest enim quis conducere præ-
dium, & præcario rogare non vt possideat,
sed vt in possessione sit, vt bellissime dice-
re tentasse Pomponium habetur *in d. l. si quis*
*ante* 10. *ff. de acquir. poss.* vbi propterea no-
tat DD. & signanter *Cuman. numer.* 2. quod
duplex esse potest præcarium, vnũ per quod
transfertur possessio in accipientem, aliud,
quod concedit solam tenutam, & posse
etiam solam detentationẽ transferri per cõ-
stitutum, vbi non est alius possessor, dixit
etiam *Rota coram Dunnezet. Iun. decis.* 993.
*num* 14.

32 Sed necessarium est expressè actum fuis-
se, quod ex præcario non possideatur, sed
solum detineatur, vt aduertunt in eadem
*l. si quis ante*, *Castr. num.* 1. *vers. posteà po-*
*nuntur Roman. num.* 4. *Ias. num.* 7. *vers. Quar-*
*to diligenter*, *& seq.* & licet argui posse vi-
deatur non esse necessariam talem expres-
sionem in locatione, ex quo natura eius est
transferre solã detentationẽ, & dictæ clau-
sulæ tanquam accessoriæ sequuntur naturã
contractus *Menoch. cons.* 733. *nu.* 12. *Decian.*
*cons.* 1. *num.* 60. *lib.* 3. *Honded. cons.* 18. *nu.* 54.
*lib.* 2. *Surd. decis.* 157. *num.* 5. *Caualer. decis.* 5.
*nu* 6. tamen quidquid sit quoad alias qua-
litates, & conditiones contractus, de qui-
bus loquuntur præcitati, quoad istam non
transferendi possessionẽ, sed detentationẽ
necessariam esse expræssionem in locatione
bene deducitur ex *text. in dicta l. si quis an-*
*te*, vt per præcitatos, & reddi potest ratio,
quia, quod locator voluerit transferre pos-
sessionem demonstrant verba clausularum,
& quod noluerit transferre detentationem,
sed eam sibi retinere, demonstrat factum ip-
sum illius retentionis, vndè si contrahen-
tes volunt diuersimodè operari necesse est,
vt exprimant.

33 Præsupposito autem, quod adsit suffi-
ciens expressio ita, vt translata censeri de-
beat in secundum conductorem ea posses-
sio cuius ipse est capax, nempe detentatio,
vtique operabitur præfatam prælationem
aduersus altum conductorem illam nullo
modo habentem. Imò possessio prędicta
hoc modo translata adeo operatur, vt si ha-
beat illam conductor primus, videlicet,

quia pro eo se dicto modo possidere constituerit Dominus, quamuis postea idē Dominus alteri locauerit, & secundo conductori actualiter rem tradiderit, præferendus erit primus *Dec. in l. contractus num. 18. ff. de reg. iur. Rot. decis. 308. num. 7. vers. praeterea nec etiam par. 5. rec. cum al. supracitat.*

34 Præterea clausula *Constituti*, vltra dictam translationem possessionis, dat etiam facultatem constitutario capiendi rem propria auctoritate *Mauson de cauf. execut. lib. 1. ampliat. 6. nu. 86. Ridolphin. in praxi par. 2. cap. 5 num. 28. Rot. decis. 339. num. 39. par. 5. rec.* &

35 ideò quatenus sit inepta in contractu locationis respectu translationis possessionis, nō est inepta respectu huius facultatis, prout in simili si apponatur in contractu census, quod licet non possit operari, vt in emptorem eius transferat possessionem fundi, tamen tribuit ei dictam facultatem capiendi propria auctoritate illius fructus, vt tradit *Genc. de Cens. quaest. 94. num. 13.* & latè *Rot. coram B chio decis. 310. num. 3. & seq.* & fuit etiam dictum in *vna Tudertina Bonorum 3. Decembris 1666. §. Nam bonum, coram Eminentissimo D.no de Carpineo, quae est decis. 508. num. 1. par. 14. rec.*

36 Practicando istam facultatem si eam habeat secundus conductor, poterit eius vigore petere associationem, & si ea mediante rem locatam, seù eius possessionem apprehendat ante, quam primus currendo per aliam viam ad eamdem rem perueniat, videlicet, agendo actione personali contra locatorem, obtineat rem sibi tradi, intrabit eius fauore dicta prælatio ratione suę possessionis actualis, seù detentationis ex supradictis.

Et vbi etiam vigore prædictæ clausulæ non egerit, adhuc propter dictam facultatem capiendi propria auctoritate, quæ per eamdem clausulam tribuitur, non applicabitur ratio conclusionis supra firmatę, quod secundus conductor, cui facta sit traditio sit tutus, ex quo nulla competat contra eum actio primo, nam vigore dictæ facultatis

37 capiendi propria auctoritate, competit assutiatio etiam contra tertium *Alex. cons. 131. num. 3. & 9. lib. 4. Afflict. decis. 326. numer. 3. Rot. decis. 338. nu. 1. vers. constat etiam par. 1. recent. & coram Bichio dicta decis. 310. num. 8. 11. & 12.*

Addo aliam singularem limitationem

38 conclusionis supra firmatæ, quod secundus conductor, cui res tradita, præferatur primo, cui non tradita, vt non procedat vbi secundus habuit scientiam, quando conduxit, quod res erat alteri locata, quia tunc non habet bonam fidem, sed præsumitur in dolo, ac proinde non debet præferri, vt firmant *Cephal. cons. 718. num. 12. & Cenall. quaest. 756. num. 48. & seqq.*

Posset etiam euitari eadem prælatio secundi, si primus haberet aliquod priuilegium particulare, iuxta quod esset præferendus in conductione, sed vbi eodem priuilegio gauderet etiam secundus, tunc ipse secundus tanquam reus, & possessor, esset adhuc præferendus, quia priuilegiatus non vtitur priuilegio suo contra æquali-

39 ter priuilegiatum, & ideo standum dispositioni iuris, vt latissime firmat *Castill. decis. 193. num. 15. & seqq.*

Non omittendum denique animaduer-

40 tere in hoc proposito duorum conductorum, quod prætendens prælationem aduersus alium rem detinentem, potest intentare aduersus eum iudicium de migrando, quod est possessorium, & licet in eo succumbat, potest adhuc intentare iudicium ordinariū prælationis, vt plene firmat *Giurb. decis. 59. num. 19. & seqq.* & quatenus actor habeat hypothecam, & velit ea experiri, poterit cōtra secundum conductorem agere etiam nō excusso prius domino, nam licet huiusmo-

41 di actio non detur contra tertium rei hypothecatæ possessorem, nisi excusso prius principali debitore eiusque fideiussoribus si quos habet *Auth. sed hodie C. de oblig. & action. Auth. hoc si debitor C. de pignor. Rolan. cons. 79. num. 1. & seqq. lib. 1. Gaill. pract. obser. lib. 2. cap. 27. num. 7. Gamm. decis. 99. nu. 2.*

42 *vers. secundo requiritur*, tamen hoc non procedit vbi tertius possessor non suo, sed debitoris nomine possidet, prout est conductor *l. cum in plures 60. §. haeredem coloni ff. locat.* tunc enim ipse non potest dictam exceptionem excussionis domini opponere, vt notant *in dicta Auth. sed hodie Bart. nu. 3. Bald. in princ. Ang. num. 13. ad fin. vers. sed an contra. Gabr. tit. de fideiuss. concl. 1. nu. 59. & 60.* & in terminis nostris plenissime firmat *Vela dissert. 20. num. 16. & 17.*

## De probatione locationis.

### SVMMARIVM.

1 *Testibus probantur omnes contractus, qui consensu perficiuntur.*
2 *Lim. in emphyteusi.*
3 *Tractatus differt à contractu, & cum procedit.*
4 *Tractatus non requirit consensum deliberatum.*
5 *Testes deponentes de simplici tractatu non probant, quod fuerit effectuatus.*
6 *Multa tractantur, quae postea non fiunt.*
7 *Tractatus simplex non obligat.*

8 Tracta-

8 *Tractatus de contractu præsupponit cōtractum existere.*
9 *Tractatus inactis alijs ex quibus deprehenditur eum habuisse effectum probat contractum.*
10 *Tractatus locationis vna cum possessione subsecuta probat locationem.*
11 *Extremis probatis media præsumuntur.*
12 *Minuta locationis, non probat locationem.*
13 *Minuta æquiparatur tractatui.*
14 *Lim. non procedere si dictum locat, & tradit, quia hæc verba important perfectionem contractus.*
15 *Decl. procedere in tractatu in voce facto, secus in minuta, quæ passim solet ita concipi.*
16 *Scriptura arguitur imperfecta ex quo habet spatia in albo relicta.*
17 *Dici defectus denotat imperfectionem scripturæ, & apocam vitiat.*
18 *Clausula,* actum, *denotat perfectionem contractus.*
19 *Ampl. procedere etiamsi dicta clausula sit cancellata.*
20 *Declara procedere si clausula sit in fine Instrumenti, secus si in principio, vel in medio.*
21 *Decl. 2. vt in fine multum operetur, sed de se non sufficiat.*
22 *Clausula,* actum, *defectus, denotat imperfectionem scripturæ.*
23 *Subscriptio arguit scripturam continere dispositionem perfectam.*
24 *Subscriptionis defectus arguit imperfectionē scripturæ.*
25 *Solutio annuæ pensionis pro certo prædio facta, probat eius locationem.*
26 *Decl. requiri solutionem factam esse ab aliquo tanquam conductore.*
27 *Decl. 2. requiri solutionem factam esse pro certa re.*
28 *Decl. 3. requiri pensionem esse in certa quantitate.*
29 *Decl. 4. requiri solutionem esse factam, & receptam ab habente facultatem constituendi in quasi possessione exigendi.*
30 *Decl. 5. requiri solutiones esse factas annuatim, non autem vnica vice pro multis annis.*
31 *Ampl. vt non sufficiat præsumptio solutionis in præteritum deducta ex tribus solutionibus continuatis.*
32 *Decl. ampliationem non procedere si adsint etiam primæ solutiones.*
33 *Solutiones prædictæ ad hunc effectum si probentur per testes, quomodo deponere debeant.*
34 *Solutio annuæ pensionis continuata per decennium probat locationem.*
35 *Contr. quod requirantur triginta anni.*
36 *Et quod requirantur quadraginta aduersus Ecclesiam.*
37 *Contr. quod idem tempus sufficiat aduersus Ecclesiā, ac aduersus alios, sed vide num. 44. & 45.*
38 *Ad præscriptionem contra Ecclesiam, non sufficiunt triginta anni, sed requiruntur quadraginta.*
*Decl. sufficere decem annos in locatione ad breue tempus, & requiri triginta in locatione ad longum num. 43.*
39 *Ecclesia quo ad probationes non requiritur priuilegiata.*
40 *Locatio probata per continuatas solutiones præsumitur ad tempus consuetum.*
41 *Et cessante consuetudine, præsumitur perpetua.*
42 *Lim. in locatione rerum Ecclesiæ, quia censetur ad tertiam generationem.*
44 *Probatio locationis per continuatas solutiones, regulatur ad instar præscriptionis.*
46 *Solutiones annuæ non sufficit, quod sint continuatæ per annos triginta, vel quadraginta ad præsumendum titulum, vbi adest vehemens præsumptio iuris in contrarium.*
47 *Sufficit tamen immemorabilis.*
48 *Item sufficit quadragenaria cum fama.*
49 *Violentia, licet non præsumatur, tamen secus est in materia odiosissima.*
50 *Solutio mercedum per decennium continuata, non sufficit ad probandam locationem personæ.*
51 *Item non sufficit contra tertium, sed solum contra soluentem.*
52 *Ampl. & sufficere contra recipientem solutionem de magis communi.*
53 *Solutio mercedum continuata, non inducit locationem, sed probationem locationis.*
54 *Et hæc est probatio præsumptiua, quæ admittit probationem in contrarium.*
55 *Decl. non procedere in locatione continuata per annos triginta.*
56 *Decl. 2. non assumens probationem contrariam non possit impedire interim manutentionem parti.*
57 *Decl. 3. vt non plus operetur dicta præsumptio resultans ex solutione decennali, quam si adesset confessio soluentis.*
58 *Et sufficit docere de errore, & causa vitiosa.*
59 *Solutio continuata per triginta annos, non solum facit præsumere contractus, sed etiam omnium solemnitatum ad illius validitatem necessariarū.*
60 *Decl. dictam præsumptionem locationis deductam ex continuata solutione non procedere, si constet de antecedenti locatione ad certum tempus, quia tunc intrat præsumptio tacitæ relocationis, & vide num. 61.*
62 *Lim. vt non procedat præsumptio tacitæ relocationis si præcedens locatio de qua constat erat ad longum tempus.*
63 *Lim. 2. vt si conductio facta fuit ab eo, qui vili pretio vendidit, & diu continuata solutio mercedis vltra tempus locationis, intret præsumptio locationis perpetua.*
64 *Colonia partiaria probatur per continuatam annuam præstationem certæ ratæ fructuum.*
65 *Contrarium.*
66 *Manuum coniunctio, est signum consensus perfecti.*
67 *Contractus non dicitur perfectus ex consensu vnius.*
68 *Decl. vt ex confessione vnius probetur perfectio contra eum.*
69 *Præsens, & tacens in actibus obligatorijs non dicitur consentire.*
70 *Lim. fauore Reipublicæ, piæ causæ, pupilli, & similium.*
71 *Lim. 2. si tacens faciat aliquem actum positiuum.*
72 *Verbum* volo *initium infinito non inducit dispositionem.*
73 *Dec. procedere si prolatum ab vno, secus si ab vtroque contrahente.*
74 *Verba relata in futurum in eis, quæ dependent à consensu resoluuntur in præsens*
75 *Promissio de locando non est locatio.*
76 *Promissio non est contractus promissus.*
77 *Lim. si vterque contrahens promisit vti vnus locare, alter conducere, & promissio relata est ad certam rem, & certum pretium.*
78 *Decl. procedere si vsi sunt verbo* volo *secus si verbo* promitto.
79 *Lim. 2. si adsit iuramentum.*
80 *Contrarium.*

81 *Decl. primam procedere in promissione de se obligando, & alijs quæ pendent à voluntate.*

82 *Lim 2. si cum promissione concurrat aliquis actus positiuus.*

83 *Decl. non procedere, si adhuc contractus erat in futurum faciendus.*

84 *Lim. 4. stantibus dictionibus* ex nunc, prout ex tunc.

85 *Promissio de locando, vbi non est locatio, licet ab ea recedere.*

86 *Pactum nudum non est efficax, nec parit actionem.*

87 *Decl. procedere de iure Ciuili non autem de iure Canonico.*

88 *Decl. 2. non procedere si is cui factum est pactum, aliquod damnum est passus.*

89 *Decl. 3. vt inter viros probos, verecundia sit negare promissa per pactum nudum.*

90 *Decl. 4. vt si promissio sit facta interposita stipulatione fiat efficax.*

91 *Verbum* promitto *est æquiuocum, & potest referri ad pactum nudum, & ad stipulationem.*

92 *Verbum* promitto *redactum in scripturam, importat stipulationem.*

93 *Ampl. procedere, tàm in scriptura publica, quàm priuata.*

94 *Decl. procedere si pars cui facta promissio erat præsens.*

95 *Secus in scriptura publica, quia præsumitur Notarium acceptasse pro absente.*

96 *Decl. 2 vt importet stipulationem in scriptura priuata si scripta sit à perito, alias secus.*

97 *Decl. 3. procedere si scriptura sit in lingua latina, secus si in vulgari.*

98 *Decl. 4. non importare stipulationem etiam in Instrumento, si alibi in eo stipulatio est interposita.*

99 *Verbum* promitto *probatum per testes non importat stipulationem.*

100 *Verbum* conuenerunt, *non importat stipulationem.*

101 *Decl vt si testes deponant de verbo,* promitto, *tunc non importet stipulationem, secus si deponant super facto dicendo, quod talis promisit.*

102 *Decl. 3. vt si deponant de confessione facta à parte se promisisse, intelligatur per stipulationem.*

103 *Promittens locare, non tenetur præcise, sed liberatur soluendo interesse.*

104 *Promissio facti etiam non proprij, non obligat præcise, sed sufficit præstare interesse.*

105 *Præstans interesse dicitur vere, & proprie seruare promissa.*

106 *Ampl etiamsi promittens habeat facultatem tradendi rem.*

107 *Lim. stante statuto, quod promissiones præcise obseruentur.*

108 *Prædictum statutum adest Romæ cap 164.*

109 *Decl d. statutum intelligi de promissione per stipulationem, non autem de simplici per pactum.*

110 *Lim. 2. stante iuramento, quia tunc adimplendum præcise.*

111 *Ampl. limitationem procedere, etiam quo ad heredem iurantis.*

112 *Decl. vt si interesse sit idem cum re promissa, tunc agi possit directe ad illam rem, secus si factum sit quid diuersum.*

113 *Promissa venditione non potest agi directe ad rem, quia aliquid amplius continet venditio.*

114 *Secus est respectu promissionis emendi, quia emptor non tenetur nisi ad pretium, & ideo pretium directe peti potest.*

115 *Interesse venditionis non factæ est liquidandum, & continere potest, quid vltra pretium rei.*

116 *Interesse, vt peti possit ab eo, qui promisit locare, necesse est, vt constituatur in mora, & debet intentari certi conditio.*

117 *Ille cui facta est promissio de locando non tenetur conducere.*

118 *Probatio locationis, debet continere substantialia contractus.*

119 *Instrumentum referens emptionem, & non exprimens pretium, non probat.*

120 *Testes deponentes vidisse contrahi, & conuenire de re, & mercede si non exprimant quantitatem non releuant.*

121 *Decl. procedere si agatur inter contrahentes de executione, vel validitate contractus, secus si inter vnum ex contrahentibus, & tertium.*

122 *Decl. 2. vt suffragetur dicta probatio, etiam inter contrahentes, vbi non agitur de executione contractus, sed tantum de probando ipso actu.*

123 *Testes discordantes in quantitate pretij non probant contractum venditionis.*

124 *Contrarium, quod censeantur concordari in minori summa.*

125 *Decl. vt si prius deponant de perfectione contractus & deinde interrogati de quantitate pretij in ea discordent, censeantur conuenire in minori, & probent, secus si vnico contextu dicant fuisse factam locationem pro tanta summa, & in ea discordent.*

126 *Probata receptione literarum in quibus continebatur locatio, & taciturnitate recipientis, resultat probatio contractus.*

127 *Declara non sufficere, quod non contradixerit statim, sed indulgendum ei tempus arbitrio Iudicis*

128 *Decl. 2. vt si probetur receptio epistolarum per testes necesse sit, quod deponant de contentis in eis, & quod recipiens eas sciuerit.*

129 *Lim. si literæ sint apertæ.*

130 *Literæ non probant contractum contra scribentem nisi iustificetur eas fuisse de eius ordine præsentatas.*

131 *Decl. procedere si directæ, & habitæ à domestico, alias secus.*

## CAPVT XXII.

POstquam vidimus quomodo cõtrahi possit locatio sequitur videndum quomodo probari possit contracta, & clarum est, quod probari poterit, ne dum per Instrumentum, aut aliam scripturam fidem facientem, sed etiam per quodcumque aliud genus legiti-
1 mæ probationis, ac signanter per Testes, prout probantur omnes contractus, qui consensu perficiuntur *l. in exercendis C. de fid. instr. Afflict. dec. 398. num. 2. Rot. dec. 113. num. 14. par. 5. & decis. 345. num. 13. par. 10. recent.* quatenus tamen necessario concludant, vt requiri dixit *Alex. cons. 50. num. 13. lib. 5.* quidquid sit in emphyteusi, quam requirere scripturam censuit *glos. in l. 1. ver. alienationis C. de iur. emphyt. & in §. adeo ver. ad locationem Inst. de locat. Socein. Sen. cons. 120.*

*conf.*130.*num.*24.*lib.*1. *Afflict.decif.*72.*nu.*7. *Sard. decif.* 331. *num.* 10. & licet non desint tenentes contrarium, & sit magna quæstio, tamen ista est opinio communis, & magis communis, & vna de illis communibus à quibus recedere in iudicando nefas est, vt adductis hinc inde auctoritatibus, ac plene disputato articulo, dicit *Fulgin. de iur. emphit. in prælud.quæst.*14 *num.*11, *verf. tenendo hanc*.

2 At difficultas versatur in congnoscendo, quo modo deponere debeant Testes, vel dicere scripturæ ad locationem conuineendam, & quia percutere possunt tantum gesta ante contractum locationis, vel post ipsum contractum, vel in ipso contractu, placet aliqua de singulis his casibus distinctè loqui.

3 Percutere autem dicentur gesta ante contractum si respiciant tractatum factum de locando, qui tractatus differt à contractu, & eum præcedit *l. nam cum tractatu* 32. *ff. pro socio Bald. in l. eleganter in princ. ff. de condict.indeb. Alberic. in l.fin. num.*26. *C. de iur.deliber.* & non requirit consensum deli-

4 beratum, sed solam dispositionem ad illum & discussionem *Abb. in cap. tua nuper nu.* 6, *de his, quæ fiunt à Prælat.* vnde si Testes de-

5 ponant simpliciter de tractatu facto inter partes deloeando, & conducendo, non probant, quod fuerit effectuatus ipse tractatus, & facta locatio, & conductio *Soccin. Iun. cons.*3.*num.*35.*lib.*3. *Menoch.conf.*893,*n.*13. *Rot. coram Mantic. decif.*271.*num.*8. multa

6 enim tractantur, quæ postea non fiunt *l. si voluntate C. de rescind.vend. Bald. in l.multum num.*2.*C. si quis alt. vel sibi.Natt.conf.*31 *num.*12.

Et probatio remanet irreleuans, quia tractatus simplex non obligat, & potest ab

7 eo libere recedi, vsquequo non fuerit conclusus, & effectuatus *Gaill.obseruat.*140.*numer.*12.*lib.*1.*Rot.decif.*681.*num.*1.*par.*4.*to.*2. *recent.*

8 Verum prædicta non procedunt si non agatur de tractatu contractus faciendi, sed de tractatu de contractu facto, quia iste tractatus præsupponit cõtractus de quo tractatur præexistentiam ad *text.in l.si suam C.de ingen.* prout etiam non procedunt, vbi cum

9 tractatu alia concurrant, ex quibus deprehendatur tractatum habuisse effectum, vt aduertit *Seraph. decif.* 1368.*num.*1.

10 Vnde si probetur Titium tractasse, cum Seio de locando ei suam Domum, necnon, quod Seius posteà Domum habuit, & habitauit longo tempore, videtur verius, quod argui debeat contracta locatio, vt sensit *Bald. in d.l. multum interest num.*2. *in fin.C. si quis alt. vel sib.* quidquid aliud sensisse videatur in casu suo *Rot. decif.*104. *num.*7. & *seqq. par.* 2. *diuerf.* quia dum probatur tra-

11 ctatus, qui locationem præcedit, & traditio rei, quæ illam subsequitur, applicatur regula, quod probatis extremis media præsumuntur *decif.*545.*num.*1. & *dec.* 598. *num.*9. vbi quod procedit ad quemcumque effectum *par.*1.*diu. Seraphin.decif.*1191.*numer.*3, *Buratt. decif.* 926. *num.* 5. & faciunt etiam, quæ dicta sunt supra titulo præcedenti de locatione ex voluntate partium facienda in scriptis, quæ quousque non sit facta scriptura, habetur pro imperfecta, & tanquam tractatus, & tamen si tradatur res, tunc locatio perfecta dicitur, vt per *Thesaur. decif.*397.*numer.* 8. *ad fin. cum alijs ibi citat.*

12 Et quæ dicuntur de tractatu in verbis, applicantur etiam in scriptura præparatoria quæ vulgo dicitur, minuta, quia ex ea pariter non conuincitur, contractus, cum

13 æquiparetur omninò tractatui *decif.* 199, *num.*8 *par.*6.*recent.* & *decif.*264, *numer.*13, *post Zacch. de oblig.Camer.*

14 Non tamen dicetur tractatus si dicum dat, locat, & tradit, quia hæc verba important perfectionem contractus, vt dicit *Surd.conf.*202.*num.*33.*verf. nec mouet*, quod vtique videtur absolutum in terminis tractatus in voce facti, at in terminis scripturæ, in quibus loquitur *Surd.* aliundè potest facile apparere eam non fuisse perfectam, seù non continuisse perfectam dispositionem, & contractum, quamuis haberet verba præfata regulariter apta disponere, quia

15 verè etiam simplices minutæ solent passim ita concipi, vnde alia erunt perscrutan-

16 da, & in specie si adsint specia relicta in albo, qnia ex eis arguitur imperfectio scripturæ *d.dec.*264.*n.*15.*post Zacch.de Oblig.Ca-*

17 *mer.* & si deficiat dies, ex tali namque defectu pariter denotatur imperfectio, & viciatur apoca, eadem *decif.*264.*num.*16.

Et vbi scriptura sit confecta per manum

18 Notarij, prout etiam passim conficiuntur minutæ, attendetur multum si adsit clausula, *actum*, quę si adsit denotat perfectionẽ, quia non solet apponi nisi actus sit perfectus per publicationem Instrumenti *Bald. in Auth. quod sine C.de Testam.Alex.conf.*14. *num.* 14. *verf. Ità ergo in proposito lib.* 6. & alijs plenè congestis *Rot.decif.*122.*numer.*2.

19 *par.*4. *tom.* 2. *recent.* vbi quod hoc procedit siuè clausula sit cæterata, siuè sit extensa, quia talis distinctio est merè verbalia.

20 Verum dicta conclusio procedit, vbi clau-

claufula predicta eſt appoſita in fine Inſtru-
menti, ſecus autem ſi in principio, vel in
medio, quia tunc non poteſt importare
perfectionem, dum apparet poſt eam deuẽ-
tum fuiſſe ad vlteriorem actum *Pariſ. conſ.*
*27.num. 17.lib.2. Roland.conſ.33. numer.33.*
*lib.2. Surd. conſ.187. num.22.* & plene *Rota*
*deciſ.284. num.6. & 7.par.10. recent.*

21 Et vlterius dicta clauſula multum quidẽ
operatur in fine ſcripturæ, ſed de ſe ſola
non ſufficit *Rot.deciſ.714.num.1.par.1.rec.*

22 Econtra defectus dictæ clauſulæ deno-
tat imperfectionem ſcripturæ, & quod ſit
potius præparatio, quàm Inſtrumentum,
*Caſtren. in l. ſi is qui 25. num. 4. ver ſed ſi*
*non continet ff. de teſtam. Corn.conſ.226.n.5.*
*lib.3.Surd.conſ.187.num.22.Seraph.dec.949.*
*num.1. Penia deciſ.925.num.4.*

23 In ſcriptura autem priuata præcipuè at-
tenditur, an ſit ſubſcripta, quia ſimplices
minutæ non ſubſcribuntur. Vnde ſi ſcrip-
tura eſt ſubſcripta, arguitur continere di-
ſpoſitionem perfectam, *Aldobrand.conſ.32.*
*num.36.lib.1.Rot.cor.Burat.deciſ.475.nu.13.*
*& 14. & in vna Romana Hæreditatis 4.Maij*
*1657. §. & quamuis coram Melzio*: eſt enim
ſubſcriptio vltima pars ſcripturæ, vt dicit
*Bald.conſ.175.num.2.ver.item promitto lib.2.*
& hinc ſequitur etiam, vt econtra ſi deficiat
24 ſubſcriptio, ſcriptura arguatur imperfe-
cta *Rot.deciſ.430. num.96.par.5. rec. & cor.*
*Eminentiſſimo Ottbobon.deciſ.40.num.8.*

Cætera de perfectione, vel imperfectio-
ne ſcripturæ conſulto omitto, ne nimis di-
uerſam à materia, alia tamen videri pote-
runt penes citatos, & alios relatos ab eis.

Deueniendo nunc ad probationes per-
cutientes geſta poſt contractum, & ſic non
ipſum actum locationis, ſed potius effectũ,
caſus eſt ſi aliquis tanquam inquilinus, ſeù
25 colonus pro tali prædio certam annuam
penſionem ſoluit, & inde probari locatio-
nem eſt originalis Doctrina *Speculat. in tit.*
*de Emphit.§. nunc aliqua quæſt.142.nu. 169.*
*Abb.conſ.74. in princ. Dec. conſ.146.num.2.*
*ver. & cum pro tali vinea & conſ.164. nu.1.*
& poſt alios plures firmat, & de communi
reſtatur *Maſcar. de probat.concl.991.num.1.*
*Menoc.præſumpt.108.num.1.lib.3.*

26 Verum ad hoc, vt concluſio procedat,
debent omnia in ea dicta copulatiuè con-
currere, primò enim requiritur, quod pro-
betur ſolutionem eſſe factam ab aliquo tã-
quam inquilino, ſeù colono, & ſic ex cau-
ſa locationis, nam aliàs, quia ſolutio po-
teſt fieri ex pluribus, & diuerſis cauſis, non
poſſet dici probatio locationem conclu-
dens, prout ſenſiſſe videtur, *Maſcard.*
dum ita ſecundo loco limitat concluſionẽ
præfatam *ſub num. 3.* & latè ac optimè fir-
mat *Roderic. de ann. reddit. lib. 1. quæſt. 15.*
*num.2. & ſeqq. & num.32. & ſeq.* vbi quod
non ſufficit expreſsio in genere, ſed requi-
ritur ſpecifica *Peregr. deciſ. Patau.53 nu.3.*
*Rot.deciſ.292.num.1.par.1. diu.*

27 Secundo requiritur, quod probetur ſo-
lutio facta pro certa re, aliàs enim non
conuinceret locationem, pro cuius eſſen-
tia requiritur res, vt ſupra dictum fuit in
*Cap.1.num..... Maſcard. d.concl.991. num.2.*
imò conſtare etiam debet de rei identitate
puta per duos confines, aut alias duas de-
monſtrationes, aliàs ſi dictum eſſet ſolùm
pro terris de tali loco, probatio eſſet obſcu-
ra, & non ſufficeret, vt cenſuit *Alex. conſ.*
*50.num.18.lib.5.*

Non tamen neceſſe eſt dictas expreſsio-
nes cauſæ ſolutionis, & rei factas fuiſſe
in qualibet ſolutione, ſed ſatis eſt eas fuiſ-
ſe factas in primis quietantijs, vt tradit *Pe-*
*regrin.deciſ.Patau.53.num.12.*

28 Tertiò requiritur probari penſionem cer-
tam, aliàs ſi adſit incertitudo circa eius
quantitatem, prout ſi teſtes dicerent ſolu-
ta fuiſſe nouem, aut decem, probatio non
eſſet ſufficiens, *Alex.d.conſ.50.num.16.ver.*
*tertius teſtis lib.5. Dec. conſ.57. num.5. Ma-*
*ſcard. de probat.concl.992. numer.1. & ſeqq.*
*per tot.* & idem eſſet ſi conſtaret de ſolutio-
nibus difformibus, puta quia quandoque
ſolutum fuiſſet in pecunia, quandoque
in frumento, aut alijs fructibus, vel quan-
doque ſolutum fuiſſet plus, & quandoque
minus *Bald. & Ang. in l. male agitur col. 2.*
*C. de præſcript. trig. annor.* & his, alijſque
adductis firmat *Maſcard.d.concl.991.num.8*
*& 9.* & plenius *Vaſq.contrŏu.Illuſtr.cap.84.*
*num.6.* vbi de communi.

29 Quartò requiritur ſolutionem fuiſſe fa-
ctam, & reſpectiuè receptam à perſona va-
lente conſtituere alium in quaſi poſſeſsione
exigendi, vel retinendi, vnde non ſatis eſ-
ſet, quod ſolutio eſſet facta nomine alieno
vel nomine alieno recepta, latè *Cenc. de*
*Cenſ. quæſt.80. numer.15. ver. neque tamen*
*Duard.eod.tract. in præam.quæſt.17.num.32.*
*Rot.cor.Merlin.deciſ.8. num.4.*

30 Quintò requiritur, quod ſolutiones non
ſint factæ vnica vice pro decem, viginti,
aut triginta annis, ſed quod ſint factæ an-
nuatim, & ſeparatim *Cyn. in l.2. num.1. &*
*Bald.num.2.C. de dot.promiſſ. Menoch. præſ.*
*131.num.13. & 84. & ſeq.lib.3. Mantic. de*
*tacit.lib.3.tit.15.num.65. Gratian. diſc.208.*
*num.10. Cappell. Toloſ. deciſ.238. num.3. ad*
*fin.Rot.cor. Merlin.deciſ.573. num.11.* adeò
vt

31 vt etiam non sufficeret allegare præsumptionem solutionis in præteritum, quæ deducitur ex solutione trium annorum postremorum, *Gratian.disc.208.num.12. Mantic. de tacit.lib.3.tit.15.num.66. & seq. Rot.decis. 292.num.2.par.1.diuer.* Nisi tamen concur-
32 rant cum dictis solutionibus posterioribus etiam antecedentes, quia tunc intermediæ præsumuntur, *Castren. cons.51. num. 2. post med. lib.2.* sed contrarium sensit in hoc *Rot. dicta decis. 292. par. 1. diu.* vel etiam nisi ad esset confessio solutionum antea distinctim factarum, licet ipsa confessio vno Instrumento tantum vti vnica contineretur, secundum *Paris.cons.7. num.6. ver. nam circa id lib.4.*

33 Erit tamen aduertendum, quod si probatio solutionum fieret per testes, necesse esset eos reddere rationem eorum dicti, nec sufficeret ratio illa, quia sum vicinus, cum istæ non sint de rebus, quæ in genere sciri possunt, nec sufficiat probatio præsumptiua, vt tradit *Alex.cons.50.nu.17. lib.5.* neque sufficeret dicere audiuisse à parte, si esset confessio extraiudicialis *Alex.dicto cons.50.numer.16. vers. item interrogatus Dec. cons. 57. num. 4. ad fin.* & debent esse concordes in quantitate, & qualitate solutionis, & in alijs, ita vt faciant probationem perfectam, dum enim non probatur locatio directè, sed per illationem à solutione pensionis, necesse est talem solutionē esse certam ad hoc vt ex ea inferri possit ad locationem præcedentem *Ruin.cons.44. numer.10.lib.4. Cephal cons.250.nu.40. Magon. decis.Lucen.79.num.17. & ibi Adden.*

34 Sextò requiritur, quod solutio continuata sit diuturno tempore, circa quod magna est dubitatio, & variæ sunt opiniones, aliqui enim volunt sufficere decennium *Bart. in l. litibus 19. numer.2. C. de Agric. & Cens. lib. 11.* vbi quod minus tempus non sufficeret, quem sequuntur alij, vt *Garoc. de locat.tit.de locatione sine tempore quæst.6.n.152* & consulendo *Grat. cons.76.num.25. lib. 1.* & in fortioribus terminis de probanda emphyteusi, & alijs similibus *Bald. in l.1.n.15 C. de fideic. Cenc. de Cens quæst.81.num.8. & seqq.* & ibidem *Ranuc. num. 15. ver. 1. quia procedit. Rot. coram Penia decis.183.num.3. & coram Burat.decis.10. numer.26. & decis.46. num.15. & in rec.decis.502.num.23.par.1. & decis.153.num.11.par.4.tom.2.*

35 Alij verò volunt requiri annos triginta *Aug. in l. Prætor §.1. ff. de eden. Alber. in l.2. nu.10.C. de Iur.Emphyt. Ruin.cons.151. n.5. lib.1. Paris.cons.23. num.5. lib.4.* & alij plures relati per *Menoch præsump.108. numer.4 lib. 3.* & latius per *Fulgin. de Iur. Emphyt. tit. de contract.quæst.11.n.2.vers.contrarium.*

36 Præterea aliqui admittunt hanc vltimam opinionem, sed dicunt non procedere contra Ecclesiam, aduersus quam volunt requiri spatium annorum quadraginta *Aug. in §. Emphyteusis numer.19. in Auth. de non. alien. aut permut. reb. Eccles. Ancaran.cons.420. ad fin. Paris.cons.23.num.5.lib.4. Aldobr.cons.74 num.1.lib.1. Fachin.cons.30.numer.32. lib.1. Menoc.præsumpt.108.num.5.lib.3. Roderic.de ann.reddit. lib.1. quæst.15. num 53.* & quod contra Ecclesiam non sufficiant decem anni *Rota cor.Verall.decis.166.par.3.*

37 Contrarium vero, quod in hoc proposito idem procedat contra Ecclesiam, ac contra priuatum, senserunt *Salic. in l. cum de in rem verso num.12.ver. quaro septimo ff. de vsuris Paris.cons.7.num.13. ver. & quia concurrunt lib.4. Grat.cons.76.num.25.ver. & ex his necessario lib.1. Menoc.præsumpt.131. numer.61. & latè seqq.lib.3.*

38 Et licet tenentes primam opinionem adducant, quod circa præscriptionem clarum est non sufficere aduersus Ecclesiam spatiū 30. annorum, sed requiri 40. *Cap. de quanta de præscriptionibus auth. quas actiones C. de*
39 *Sacr.Eccles.* tamen alij respondent dicendo, quod hæc non est præscriptio, sed probatio, & quod Ecclesia circa probationes non reperitur priuilegiata, vt vltra prædictos firmauit *Ranuc. in cons. impresso per Cenc. de Cens. q.81.n.15. circa med ver. tum quia. Duard.de Cens. in proæm. quæst.17. num.35. ver. sed re uera & seqq.* vbi volunt sufficere decennalem solutionem.

40 Pro resolutione autem harum difficultatum, videtur proponenda & alia, videlicet supposito, quod concurrat tempus sufficiēs, & omnia alia requisita ad inducendam hāc probationem locationis, quænam locatio credenda erit ista circa tempus, videlicet quanto tempore duratura, in qua dubitatione *Aug. in l.1. C. de iur. emphyt.* eam formans in emphyteusi, dicit non adesse legem, & ideo primo recurrendum esse ad consuetudinem concedentis, secundò ad consuetudinem regionis, & quatenus consuetudo nulla appareat, vel sit difformis, quod minimum est præsumemus.

Verùm prædictam distinctionem, quoad primam partē, quod vbi constet de consuetudine, illa attendi debeat, & cum præfato ordine, vt prius attendatur consuetudo particularis, & deinde generalis, sequuntur alii, & signanter *Ias. in dicta l.2. num. 160. Menoc.præsumpt.109.n.2. & seq.lib.3. Mantic. de tacit.lib.22. tit.5. numer.11. Fulgin. de Iur.*

*Iur. Emphyt. tit. de contract. quaest.* 12. *num.* 1. & faciunt tradita in *Cap.* 17. *in primo casu*, vbi late, quae consuetudo attendenda, si diuersimode seruatum sit, at secus est quoad secundam partem, vbi *Ang.* dicit quod cessante consuetudine praesumatur, quod minimum est, ad quod ipse allegat regulam *l. semper in stipulationibus ff. de reg. iur.* quia communiter reijcitur ab alijs volentibus in
41 dubio locationem, siue Emphyteusim praesumi perpetuam, imo ipse *Ang.* ita sensisse videtur *in l. qui luminibus ff. de seruit. vrb. praed. Ias. in d. l.* 2. *num.* 161. *Soc. Sen. cons.* 50. *num.* 15. *lib.* 4. *Ruin. cons.* 151. *numer.* 14. *lib.* 4. *Bursat. cons.* 23. *nu.* 27. *Menoc. dicta praesump.* 109. *num.* 7. *lib.* 3. *Fulgin. qui de communi testatur dicta quaest.* 12. *numer.* 2. *Surd. qui alios refert, & in terminis locationis loquitur decis.* 265. *num.* 55. licet secus sit in locatione seu emphyteusi rerum Ecclesiae, quia con-
42 cedi solent solùm ad tertiam generationẽ, & ita concessae etiam ex praedictis solutionibus arguuntur *Bald. in cap.* 1. *numer.* 2. *de feud. dat. in vic. leg. comm. Ios. in l.* 2. *num.* 16. *& seq. C. de iur. emph. Menoc. praes.* 109. *ad fin. lib.* 3. & plenissime alijs congest. *Roderic. de ann. reddit. lib.* 1. *quaest.* 15. *num.* 52. *Duar. de cens. in proam. quaest.* 17. *num.* 58. *& seq. Mantic. de tacit. lib.* 22. *tit.* 5. *numer.* 15. *&* 16. & quod emphyteusis Ecclesiae soleat, imo debeat, solum fieri ad tertiam generationem, probatur per *text. in §. emphyteusim Auth. de non alien.* & licet huius textus dispositio fuerit postea ampliata, vt possit fieri concessio duratura in omnibus descendentibus *§. licentiam auth. de alien. & emphyt. Alex. cons.* 110. *numer.* 19. *lib.* 3. vbi de communi *Ruin. cons.* 166. *num.* 9. *§. nec obstat lib.* 1. *Rot. cor. Seraphin. decis.* 1362. *num.* 7. tamen debet constare, quod partes voluerint dicta facultate vti, alias non censetur à dispositione dicti *§. emphyteusim* recessisse, iuxta late tradita per *Couar. lib.* 2. *cap.* 17. *numer.* 5. *& alios supracitatos.*

43 His autem suppositis, quod probetur pro tempore consueto, quatenus adsit consuetudo, & quatenus ea non adsit, praesumatur perpetua, redeundo ad praecedentes difficultates circa tempus necessarium ad hanc probationem inducendam, crederem, quod si ageretur de locatione ad modicum tempus, quae inter priuatos est vsque ad nouennium, & in Ecclesia vsque ad triennium, quia in ea non acquiritur aliquod dominiũ, & agitur propterea de modico praeiudicio, tuto admitti posset prima opinio, quod sufficiat decennium, prout in terminis locationis voluit *Bart.* & in fortioribus senserunt alij pro ea citati, Si vero ageretur de inducenda probatione locationis ad longum tempus, quia videlicet adsit consuetudo ad longum tempus locandi, vel locationis perpetuae vbi nulla adsit consuetudo, & tūc quia talis locatio importat acquisitionẽ dominij vtilis, ad quem effectum clari iuris est non sufficere decennalem possessionem, sed requiri tricenariam, vel quadragenariam, crederem veriorem opinionem aliorum idẽ tempus requirentium supracitatorum, qui loquuntur vt plurimum ad effectum probãdae emphyteusis, in qua dominium vtile transfertur, & sic in his terminis, vel similibus.

44 Nec obstat, quod ista non sit propriae praescriptio, sed probatio vel praesumptio tituli locationis, quia ex quibus causis inducitur praescriptio, eisdem inducitur etiã ista praesumptio tituli, vt ex *Bart.* & alijs tradit *Cassan cons.* 11. *num.* 88. & post eum *Roderic. de ann. reddit. lib.* 1. *quaest.* 15. *nu.* 53. & hanc esse probationem, quae operatur in vim praescriptionis, dicit *Rot. in decis.* 234. *num* 3. *par.* 7. *rec.*

45 Et hinc est, quod cum contra Ecclesiam non sufficiant triginta anni ad praescribendum, sed requirantur quadraginta *Cap. de quanta de praescript. Auth. quas actiones C. de Sacros. Eccles.* idem esse dicendũ in hac probatione, tradunt magis communiter DD. vt videre est ex relatis per *Menoc. praesum.* 108 *n.* 5. *lib.* 3. *Roderic. de ann. reddit. lib.* 1. *qu.* 15. *num.* 53. *Fulgin. de iur. emphyt. tit. de contr. quaest.* 11. *num.* 4. & hodie quia requiritur ex Constitutione Vrbani Octaui de praeiudicialibus Ecclesiae de qua dixi in *Cap.* 14. *§.* 11. spatiũ centum annorum ad praesumendum locationem vltra triennium fuisse factam cum solemnitatibus necessarijs, & hoc tempus erit necessarium, ad hoc, vt ista continuata solutio suffragari valeat pro locatione praedicta, iuxta plenissimè tradita per *Rot. decis.* 220. *num.* 5. *&* 17. *par.* 10. *rec.*

46 Et non solum in Ecclesia, sed vbicumque adest resistentia, aut vehemens praesumptio iuris in contrarium, non solum non sufficit dictum tempus decennij, sed neque triginta, vel quadraginta annorum, prout si agatur de solutionibus extraordinarijs factis Domino per Vassallos, ex quo viget praesumptio, quod extortae fuerint per violentiam, quod dictum tempus non sufficiat, firmant *Guidop. cons.* 1. *num.* 11. *& seqq.* & plenissimè *Roderic. de ann. reddit. lib.* 1. *quaest.* 15. *num.* 65. *&* 66. *Duard. de cens. in proam. quaest.* 17. *num.* 47. *& seq.* & licet quoad simplicem iuris praesumptionem, quae in contrarium

trarium vigeat aliud sentiat *Vasq. contron.*
*Illustr. cap. 84. num. 39.* tamen exempla,
quæ adducit non sunt de casibus, in quibus
vigeat præsumptio iuris, quod solutiones
non fuerint factæ ex causa allegata, dicit
enim rem præsumi liberam, & tamen præ-
scribi seruitutem, item contractum pręscribi,
licet non præsumatur, quod verum est, sed
licet contractus de iure non præsumatur, ta-
men non habet præsumptionem iuris con-
tra se, & idem est de seruitute, & hæc inter
se differunt, non præsumi, & habere iuris
præsumptionem contra se.
47 Sufficit tamen in dictis casibus immemo-
rabilis *Couar. in reg. possessor. part. 2. §. 4. n.*
*5. ver. 2. est considerandum Auendan. de exe-*
*quen. mand. reg. part. 2. cap. 5. nu. 10. Garz.*
*de expen. & melior. cap. 9. num. 23. Roderic.*
*de ann. reddit. lib. 1. quæst. 15. num. 67. &*
*seqq. Duar. d. quæst. 17. num* 48. quidquid
sit de simplici centenaria non habente re-
quisita immemorabilis ex tradit. *per Garz.*
*dicto cap. 9. num. 32. & Auendan. de cens. cap.*
8. *num.* 18. & vbi allegans hanc immemo-
rabilem esset omnino incapax acquirendi,
puta si laicus alleget eam in perceptione
decimarum, de quo *Felin. in cap. accedente*
*num. 6. de præscript. Soccin. Sen. cons. 260. lib.*
2. & post alios *Vasq. contr. Illustr. cap. 84.*
*num. 11. & 12. lib. 2. Menoch. præs. 131. nu.*
*49. lib. 3.*
48 Sufficit etiam quadragenaria cum fama
*Couar. d. §. 4. num. 5. vers. quibus duo adij-*
*cere. Auendan. de exequen. mand. reg. par. 2.*
*cap. 5. num. 12. ad med. & de cens. cap. 8. nu.*
17. quatenus tamen in prædicto casu vassal-
lorum appareat solutiones fuisse voluntarie
49 factas, nam licet violentia non præsumatur,
tamen in materia odiosissima, & reprobata
à iure contrarium est dicendum, vt *ex Bal-*
*do in l. ob maritorum C. ne vx. pro marit.*
tradit *Garz. de expens. & melior. cap. 8. nu.*
*35. prope fin.*
50 Cæterum quod dictum est de solutione
decennali, quod sufficiat ad probandam lo-
cationem, non solum retenta opinione in-
distincte hoc tenentium, sed etiam cum no-
stra restrictione ad locationem breuis tem-
poris, limitandum erit, vt procedat in loca-
tione bonorum, in qua procedit ratio ad-
ducta, quod agatur de leui præiudicio, se-
cus autem si agatur de locatione personæ,
quia præiudicium est grauius, & ideo re-
quiruntur triginta anni, vt tradit *Ias. in l. si*
*certis num. 15. vers. sexto limita C. de pact.*
& alijs pluribus adduct. *Vasq. contr. Illust.*
*cap. 84. num. 38.*
51 Prout etiam limitandum erit, vt procedat
contra ipsum soluentem, vel recipientem,
non autem contra tertium, quia requirun-
tur triginta anni *Ias. in d. l. si certis num. 15.*
*vers. quinto limita* vbi etiam *Curt. Sen. Al-*
*ciat.* & alij quos refert *Vasq. in d. cap. 84. n.*
*38. vers. duodecimo limita* & licet ipse ibi *ex*
*Alex. in l. qui ex aliena ff. de acquir. hared.*
dicat hoc non satis certum esse, tamen hanc
limitationem tenuit etiam *Rota decis. 166.*
*part. 3. coram Verall.*
52 Volunt etiam aliqui dictam opinionem
annorum decem, procedere contra soluen-
tem, & non contra recipientem *Balb. de præ-*
*scrip. part. 3. princ. quæst. 10. num. 35.* quem
refert *Fulgin. de iur. emphit. tit. de contract.*
*quæst. 11. post med. ver. sed Ant.* sed magis
communiter tenetur eodem modo soluen-
tem, ac recipientem iudicari in hoc propo-
sito *Bald. cons. 24. numer. 1. lib. 4. Grat.*
*cons. 76. numer. 25. vers. & ex his libr.*
*1. Fulgin. qui alios refert dicta quæstion.*
*11. numer. 5. Rot. cor. Mantic. decis. 57.*
*num. 5.*
53 At semper verum est per solutionem cũ
dictis qualitatibus factam non induci loca-
tionem, sed probationem, quod locatio
præcesserit *Bald. cons. 24. num. 1. in princ.*
*ver. vel est magis lib. 4. Paris. cons. 7. num.*
*6.* vbi, quod non cadit aliqua dubitatio,
quia in iure verum, & ab omnibus receptum
est *lib. 4. Rot. decis. 153. num. 19. & seqq.*
54 *part. 4. tom. 3. recent.* & probationem merè
præsumptiuam transferentem onus proban-
di contrarium in aduersarium, qui propte-
rea, si probare velit, auditur *Carocc. qui mul-*
*tos congerit de locat. & cond. tit. de locat. omiss.*
55 *num. 6.* quod tamen procedit stando in ter-
minis solutionis decennalis, vel alias mino-
ri tempore continuatæ, quam triginta anno-
rum, quia contra tricenariam non admit-
ti probationem firmat *Roderic. de ann. red-*
*dit. lib 1. quæst. 15. num. 6. & seqq. & num.*
58. est enim tunc probatio in vim præscri-
ptionis, vt dicit *Rot. decis. 234. nu. 3. par. 7.*
56 *rec.* at vbi quis assumat onus probandi con-
trarium, interim non poterit denegari ma-
nutentio habenti pro se possessionem, vel
quasi *Gratian. disc. 208. num. 14.* & talis
præsumptio tam procedit in præiudicium
soluentis ad fauorem recipientis, quam in
pręiudicium recipientis ad fauorem soluen-
tis *Bald. cons. 24. numer. 1. liber. 4. Grat.*
*cons. 76. num. 25. lib. 1. ver. & ex his neces-*
*sario. Rota coram Mantic. decis. 57. num. 5.*
*Fulgin. tit. de contract. emphyt. quæst. 11.*
*num. 15.*
57 Verum ex solutione decennali talis præ-
sumitur obligatio, qualis allegatur, & ideo

non plus operatur hæc præsumptio, quam si fuisset confessata ab initio, vnde si concluderet confessionem, seu obligationem non solemnem, & inefficacem vti factam à minore non valente ex dispositione statuti sibi præiudicare, actionem non produceret in futurum, vt docet *Salic. in l. cum de in rem verso num. 6. ver. tertia casu ff. de vsur.*

58 & sufficit docere de errore, & quod causa propter quam fuit facta solutio sit vitiosa *Vasq. contr. Illustr. cap. 84. num. 12. ver. facie Roderic de ann. reddit. lib. 1. quæst. 15. n. 8. in fin. Menoc. præsumpt. 131. num. 49. lib. 3. Genc. de Cens. quæst. 81. num. 38.*

59 At concurrente tempore annorum triginta, nō solum inducitur probatio contractus, sed etiam omnium solemnitatum ad illius validitatem necessariarum, adeo vt si necessaria sit scriptura, & præsumatur ipsa interuenisse, licet de ea non appareat *Bald. cons. 24. prope fin. ver. & notandum est lib. 4. Ias. in l. 2. num. 155. C. de iur. emphit. Menoc. præs. 108. num. 2. lib. 3. Roderic. de ann. reddit. lib. 1. quæst. 15. num. 50. late Fulgin. de iur. emphit. in prælud. quæst. 14. num. 39. Rot. cor. Mantic. decis. 57. num. 4.* vbi etiam dicit sufficere, quod probetur solutio per scripturam, quia dum probatur consequens per scripturam, probatur, & antecedens, licet quoad hoc in contrarium facere possit, quod voluit *Rot. cor. Put. decis. 178. num. 3. & per tot. lib. 3.* vbi conclusum fuit ex quietantijs solutionum pro mercede locationis probari locationem tacitam, non autem expressam, quod & admisit *cor. Gomes. dec. 75. lib. 1.*

60 Verum non omittendum animaduertere, quod prædicta omnia de inducenda præsumptione, seu probatione locationis ex continuata solutione mercedis, procedunt cum supposito, quod de nulla locatione antecedenter facta ad certum tempus, puta ad biennium constet, quia alias, licet post illud tempus finitum conductor continuauerit rem retinere, & soluere mercedem per triginta annos, vel vltra, non propterea argui poterit locatio perpetua, sed potius credetur fuisse factam tacitam relocationem in rusticis ad annum, & in Vrbanis de die in diem, iuxta *text. in l. item quæritur §. qui completo ff. locat.* vt tradunt *Ancaran. quæst. 24. num. 11. lib. 1. Cravet. de antiq. temp. part. 4. cap. 5. incip. materia ista num. 100. & seqq. Caldas. de iur. emphit. lib. 1. quæst. 15. num. 41. & seqq. Add. ad Gamm. decis. 26. num. 3, Magon. decis. Floren. 2. num. 4. vers. quibus non obstantibus, & late seqq. Rot. Bonon. diuers. decis. 119. num. 93.* vbi etiamsi fuisset continuatum per mille annos *Rot. decis. 14. num. 1. part. 3. rec.* vbi *Add. num. 6.* dicit etiamsi per mille annos.

61 Et licet contraria opinio habeat quoque suos fautores, & signanter *Bal. in leg. male agitur in prima lectura numer. 4. vers. si vero conductio C. de præscr. 30. vel 40. ann.* & ibidem *Ang. num 5. vers. si vero conductio Alex. ad Bart. in d. §. qui completo ff. loc. in prima addit. Gozad. cons. 9. num. 8. Marzar. cons. 16. num. 1.* vbi late *Bero. cons. 113. nu. 3. lib. 1. Afflict. decis. 365. num. 13.* tamen prima videtur verior, quia dum constat de titulo solutionis, videlicet ex causa conductionis temporalis, cessat præsumptio alterius tituli, maximè in conductore, qui sibi non possidet, sed domino, & non potest mutare causam possessionis ad illius præiudicium, vt latè trādunt præcitati, & signanter *Magon. in d. decis. 2.* quæ opinio certius etiam procedit, quatenus in locatione præcedenti adsit pactum expressum, quod si partes continuent, censeatur facta tacita relocatio ad tempus, inde enim apertius cessat, quod conductor voluerit, & potuerit mutare causam, & velle possidere titulo locationis perpetuæ ex firmatis *per Rot. in decis. 220. num. 15 part. 10. rec.*

62 Limitatur tamen dicta opinio, vt non procedat si præcedens locatio erat ad longum tempus secundum *Bero. cons. 113. nu. 3. post med. vers. ex quo infertur lib. 1.* vbi mouetur, quia quando locatio est ad longum tempus, non præsumitur tacite renouata, de quo suo loco, Deo dante, aliquid dicemus, sed contrarium sensit *Add. ad decis. 14. num. 9. part. 3. rec.*

63 Secundo limitatur eadem opinio, vt non procedat si agatur de conductione facta ab eo, qui rem ipsam vendidit vili pretio cum pacto redimendi, & statim eam conduxit, si enim non potest redimere, neque agere ad rescissionem ex capite læsionis, vel quia præscriptum, vel quia probare læsionem sufficientem non valet, concedendum ei est, vt possit retinere titulo Coloniæ perpetuæ, *Cravet. de antiq. tempor. part. 4. cap. 5. incip. materia ista num. 125. ver. posset casus huiusmodi Vrsill. ad Afflict. decis. 365. num. 15. Magon. decis. flor. 2. num. 6. post med. ver. qui etiam*. Contrarium tamen sensit *Valasc. de Iur. emphyt. quæst. 20. num. 12. ver. nec vllo casu*, cuius opinio admitti poterit de rigore, contraria verò de æquitate, vt sensit ipse *Cravet.* & post eum *Magon. vbi supra*, & vide alia de hac eadem æquitate supra *in cap. 10. num. 120. & seqq.*

64 Denique controuersia magna est, an di-

cta

cta probatio, seu, vt aliqui dicunt, præscrip-
tio locationis perpetuæ, procedat etiam in
Colonia partiaria, puta vbi non apparet so-
luta merces in pecunia, sed certa rata fru-
ctuum; & pro affirmatiua facit, quod in
eisdem terminis loquitur *Bald. in l. male*
*agitur in secunda lectura vers. si vero condu-*
*ctio & Ang. num. 7. C. de præscrip. 30. vel 40.*
*annor.* & eis alijsque plene congestis dictã
opinionem firmauit *Rot. coram Mantic. dec.*
*17. num. 2. & tenuit etiam Ancaran. Regien.*
*quæst. 24. numer. 10. & seq. lib. 1.* &
sensisse videtur *Gratian. disc. 156. numer.*
*6. Gregor. decis. 26. numer. 3. & ibi Ad-*
*den.*

65 At contrarium tenuerunt *Rim. Sen. cons.*
*10. num. 15. & seqq. Ruin. cons. 151. num.*
*7. & seqq. lib. 4. Hond. cons. 85. num. 12. lib.*
*1. Eugen. cons. 28. num. 11. & seq. lib. 2. Ro-*
*deric. de ann. reddit. lib. 1. quæst. 15. num.*
*51. vers. nec decipiaris.* Ratio autem præ-
cipua istorum est, quod isti coloni sunt po-
tius socij, quam conductores *l. si merces §.*
*vis maior ff. loc.* & in societate nemo cogitur
perpetuò permanere *l. vlt. C. comun. diuid.*
sed respondent alij eam non esse societatem
proprie, vt patet ex verbis *text. in d. §. vis ma-*
*ior* & propterea eam transire ad hæredes,
quod non est in societate vera, & propria
latè *Mantic. d. decis. 17. num. 10. & 11.* vbi
& quod saltem dicta opinio non procedit
in prædijs vniuersitatis.

Deueniendo denique ad probationem
percutientem ipsum actum locationis, cla-
rum erit, quod si per scripturam, vel testes
probetur reciprocus consensus in re certa
& pensione, vti quia constet de verbis hinc
inde prolatis aptis consensum vtriusque ex-
primere, vel etiam de signis vti de manuum
66 coniunctione, quod est signum euidens cõ-
sensus perfecti, vt dicit *Decian. cons. 64. num.*
*14. lib. 3.* probata erit locatio. At si, verbi
gratia, testes referant tantum verba vnius
Partis, & ex eis conuincatur solum consen-
67 sus illius, non probabitur contractus per-
fectus, & validus, non enim dicitur perfe-
ctus ex consensu vnius partis, *Seraph. decis.*
*854. num. 8.* vbi, & quod non sufficit vnum
testem dicere aliam partem contentam fuis-
se, maximè si non reddit rationem quomo-
do cognouerit contentam fuisse. Verum si
68 verba vnius Partis contineant confessio-
nem contractus aliàs facti, tunc contra il-
lam probabunt eius perfectionem *Rot. decis.*
*37. num. 4. part. 4. tom. 2. rec.*

Si autem verba vnius continentia loca-
tionem probentur prolata altero præsente,
& tacente, an censeatur contracta locatio, &
licet ad eam contrahendam non sint neces-
saria verba *l. qui ad certum 15. ff. locat.* & di-
ctum est cap. præcedenti, tamen negatiuè
69 respondendum est, quia requiritur consen-
sus, qui in tacente non præsumitur, vt ple-
nissime firmat in his terminis *Caroc. de locat.*
*& cond. tit. de locat. qualific. quæst. 3. num. 2.*
& est regula generalis, vbi agitur de acti-
bus obligatorijs, prout est iste contractus
*Vestr. in prax. lib. 4. cap. 5. num. 3. Rot. dec.*
70 *104. num. 9. part. 1. Diuers.* quod tamen
limitatur, si agatur de fauore Reipublicæ
Piæ causæ, vel Pupilli, & similium *l. 2. ff.*
*ad municip. Bart. in l. quæ dotis num. 23 vers.*
*fallit ff. sol. matrim. Gratian. disc. 980. num.*
*21. Carpio de execut. Testam. lib. 1. cap. 17.*
*num. 32.* licet contrarium velit, si agatur
de fauore pupilli *Matt. Brun. cons. 113. n. 12.*
71 Prout etiam limitatur, si tacens faciat ali-
quem actum positiuum, prout esset receptio
rei locatæ, vel in eam ingressio, & similia
*Caroc. dicta quæst. 3. num. 3. vers. declaratur*
*nisi Osasch. decis. 132. num. 10. Rot. decis.*
*811. num. 22. part. 1. diuers.* ex quo enim
non sunt necessaria verba, vt mox dice-
bam, aperte sequitur, vt quomodocumque
conuincatur consensus, sufficit ad conuin-
cendum contractum. Vnde si quis lo-
cauit fundum ad annum tantum, ex quo
elapso anno passus est colonum in fundo
permanere, & colonus, qui pariter ad
annum tantum conduxerat, elapso anno,
adhuc in fundo permansit, absque vlla
alia expressione verbis, vel nutu, quod
locationem renouabant, adhuc sufficien-
ter conuincitur animus renouandi eam *l.*
*item quæritur 14. §. fin. & l. qui ad certum*
*15. ff. loc.*

Dubitari tamen potest an conuincatur
consensus sufficiens ad perficiendum loca-
tionem, & conductionem, si dictum sit vo-
lo locare, & volo conducere, & quod quan-
do sumus in contractibus, in quibus requi-
ritur consensus mutuus partium inter se ob-
ligatorius, si verbum volo, vel placet ha-
72 bet limitationem certam, & determinatam
de præsenti, & tunc obligat de præsenti,
aut habet determinationem incertam, quia
iungitur infinito, vt in præfatis verbis, &
tunc non disponit de præsenti, dicit esse
doctrinam Bart. communiter approbatam
*Ferret. cons. 281. num. 6.* verum licet hæc
doctrina vera sit vbi verba prædicta, volo
73 locare, proferantur ab vno tantum, tamen
si sunt prolata ab vtraque parte inuicem
respectu rei terminatæ, & pretij constituti,
non promissionem de locando, sed contra-
ctum locationis absolutum inducunt iuxta

*glof. in l. in vendentis in verb. in vendentis*
*verf. quid fi duam C. de contr. empt.* ad quam
fe remittit *Bart. per Ferret. citat. in l. ferui*
*electione 5. num. 4. in fin. ff. de leg. 1.* & fir-
mant *Burfatt. conf. 100. num. 9. Surd. conf.*
*371. num. 37. Cartar. decif. 29. num. 9. &*
*feqq. Vinc. de Franc. decif. 346. n. 4. Mant.*
*de tacit. lib. 4. tit. 3. num. 11.* quibus addi
poffunt late tradita per *Andreol. contr. 112.*
*num. 11. & feq.* & ratio eft, quia cum con-
74 tractus iftius perfectio dependeat à confen-
fu vtriufque, verba prædicta ab vtroque
prolata in actu dependente ab eorum con-
fenfu tantum, licet relata ad futurum, re-
foluuntur in tempus præfens *Corn. conf. 133.*
*num. 5. lib. 3. Cartar. dicta decif. 29. num. 9.*
*Rot. dec. 293. num. 12. part. 5. rec.*

75 In terminis autem fimplicis promiffionis
de locando dicendum eft eam non impor-
tare locationem, iuxta veriorem opinionem,
de qua teftatur *Caroc. de locat. tit. de locat.*
*qualific. quaft. 1. num. 3. & feqq.* vbi infini-
tos congerit, quibus addi poteft in eifdem
terminis *Addem. ad Gregor. decif. 28. num.*
*6. & Thefaur. decif. 233. num. 5.* & eft Re-
76 gulare, quod promiffio non fit contractus
promiffus *Roland. conf. 69. num. 12. & feqq.*
*lib. 3. Franc. à Ponte conf. 85. per tot. Surd.*
*conf. 52. num. 13. Mantic. de tacit. lib. 3. tit.*
*15. num. 84. verf. ab hac fententia, & feqq.*
*Thefaur. decif. 233. num. 5. & per tot. Rot.*
*decif. 174. num. 2. ad fin. poft fecundum vol.*
*conf. Farin.*

Et licet non defint tenentes contrarium,
vt *Alciat. conf. 18. num. 5. lib. 8. Fachin.*
*contr. 7. per tot. lib. 2.* vbi de magis comm.
*Caball. conf. 3. num. 17. & feqq. lib. 2.* & alij
relati per *Andreol. contr. 12. num. 12. & 13.*
tamen prima retinenda eft regulariter, &
fecunda in cafu limitationum, quæ funt plu-
77 res, & earum prima videbatur prima facie
effe poffe, vt non procedat, quando vter-
que contrahens promifit, vnus videlicet lo-
care, & alius conducere, & promiffio rela-
ta eft ad certam rem, & cum certo pretio
*Galliaol. in rubr. ff. de verb. oblig. num. 114.*
*& feq. Alciat. in l. 1. num. 15. verf. refpon-*
*dent moderni ff. de verb. oblig. Mantic. de ta-*
*cit. lib. 4. tit. 3. num. 9.* & confonant fupra
citati, vbi dictum de verbo volo *num. 73.*
& facit ratio ibidem adducta, quod cum
contractus pendeat à voluntate vtriufque,
& habemus confenfum vtriufque, contra-
ctus eft perfectus, non obftantibus verbis re-
latis ad futurum, quia refoluuntur in præ-
fens, & facit alia declaratio ad conclufio-
nem, quod promiffio faciendi, non fit face-
re rem promiffam, vt non procedat, quan-
do pendet à fola voluntate promittentis *Al-*
*ciat. conf. 18. num. 5. lib. 8. Franc. à Pont. conf.*
*10. num. 20. & feqq. Fontanell. clauf. 4. glof.*
*9. part. 4. num. 33.*

Verum re melius perpenfa, ifta limitatio
78 videtur procedere in terminis verbi, volo,
non autem in terminis verbi, promitto, quia
verbum, volo, denotat voluntatem cum ef-
fectu, & confenfum præfentem, fecus autem
eft in verbo, promitto, de quo agimus, quod
refertur totaliter ad futurum, vt bene di-
ftinguit *Thefaur decif. 233. num. 6. verf. ad*
*quartum.*

79 Limitatur fecundo, vt non procedat con-
clufio fi adfit iuramentum *Caroc. tit. de locat.*
*qualif. quaft. 1. num. 12. Surd. conf. 457. nu.*
*13. poft med. & feqq. Gratian. difcept. 564.*
*num. 32. Boer. decif. 3. num. 2. & 4. Thefaur.*
*decif. 233. num. 8.*

80 Contrarium tamen, quod iuramentum
non operetur hunc effectum tenent *Roland.*
*conf. 69. num. 22. & feqq. lib. 3. Laderc.*
*conf. 84 num. 6. Caball. conf. 99. num. 5. in*
*fin. lib. 1. Vin. decif. 329. num. 1.* & de pri-
ma opinione dubitauit *Rot. decif. 861. num.*
*12. part. 4. tom. 3. recent.* & in terminis pro-
miffionis iuratæ de ducendo aliquam in
vxorem, quod non importet contractum
matrimonij, habemus textum *in cap. iurauit*
*de probat.* cum pluribus concordantibus
relatis per *Tiraquell. de retract. con-*
*uent. ad fin. tit. num. 54.* vnde quid quid
81 fit in promiffione de fe obligando, & fimi-
libus terminis, in quibus loquuntur aliqui
ex citatis pro prima opinione, in quibus
verum eft, quod promiffio habetur pro fa-
cto, quia pendet à fola voluntate promitten-
tis ex fupra citatis *num. 77. ad fin.* in termi-
nis noftris promiffionis de locando, vel fi-
milibus, in quibus requiruntur aliæ cir-
cumftantiæ ad perfectionem contractus, iu-
ramentum non poteft eas fupplere, nec am-
pliare vim promiffionis, nifi vbi fit recipro-
ca promiffio iurata, quia tunc fi non impor-
tat actum promiffum, tamen faltem eft fer-
uanda, vt tenent *Mantic. de tacit. lib. 4. tit.*
*3. num. 9. & Seraph. de Iuram. priuil. 23.*
*num. 27.*

82 Tertio limitatur fi cum promiffione con-
curreret aliquis actus pofitiuus, puta tradi-
tio rei, vel folutio pretij, cum refpectiua
receptione, quia, tunc conuinceretur con-
fenfus vtriufque, & diceretur contractus
perfectus, licet verba fonarent in folam pro-
miffionem de contrahendo *Aquilin. in rubr.*
*de verb. obligat. num. 60. Siluan. conf. 49.*
*num. 10. Cephal. conf. 272. num. 116. Caball.*
*conf. 99. num. 6. & 7.* vbi etiam fi res non
fit

sit tradita, sed dimissa penes eum, cui pro-
missa venditio, videlicet, quia retinebat an-
tea titulo locationis, & permissum fuit con-
tinuare retentionem cessante locatione lib.
1. Petra de fideicom. quæst. 8. num. 156. Io-
seph. Ludouic. conclus. 72. lim. 8. Thesaur. dec.
233. num. 10 vbi ita fuisse iudicatum Surd.
decis. 198. num. 30. & seqq. quæ tamen li-
83 mitatio sublimitatur, vt non procedat si
locatio esset adhuc in futurũ celebrãda Ias.
cons. 117. col. 3. vers. prædicta multo clarius l. 1.
Alias nonnullas limitationes adducit Ca-
racc. dicto tit. de locatione qualificata quæst. 1.
quæ penes eum videri poterunt, addo ta-
84 men aliam singularem, vt non procedat re-
gula si adsint dictiones, ex nunc, prout ex
tunc, quæ iungunt tempora, & retrahunt
futurum ad præsens, & sic operantur cen-
seri factum de præsenti, quod promissum
est per verba de futuro, vt latè firmat Eugen.
cons. 7. num. 17. ad fin. & seqq. lib. 1.
85 Effectua autem huius quæstionis est, vt
quatenus non sit locatio, si simus in termi-
nis meræ, & simplicis promissionis de lo-
cando, ita reputatur potius merus tractatus
à quo licet vtrique parti re integra resilire,
vt firmat Rota decis. 681. num. 1. part. 4. tom.
86 2. recent. vel est pactum nudum, quod non
est efficax, nec parit actionem, aut obliga-
tionem l. Iuris gentium §. sed cum nulla ff. de
pact. l. si diuisionem 15. C. famil. hercisc. Gra-
87 tian. discept. 115. num. 16. quod tamen
procedit de iure ciuili, secus autem de iu-
re Canonico, quia eius dispositione atten-
ta datur actio etiam ex pacto nudo cap. 1. de
pact. Menoch. cons. 92. num. 33. Cancer. va-
riar. part. 3. cap. 7. num. 255. Rota coram Bu-
ratt. decis. 476. num. 14. & in recent. decis.
393. num. 1. part. 5. prout etiam non pro-
88 cedit si is, cui factum pactum aliquod dam-
num sit passus, quia tunc etiam datur ei
actio de dolo l. eleganter §. seruus pactionis
ff. de dolo mal. Bart. ibi, & alij relati per Af-
flict. decis. 120. num. 4. vers. præterea Me-
noch. cons. 92. num. 30. Trentacinq. var. re-
sol. 1. num. 13. vers. in pacto nudo. at vbi non
89 datur actio, adhuc animaduertendum in-
ter viros probos verecundiam esse denega-
re promissa per pactum nudum, nisi sit re-
probatum à iure, vel factum per iocum Ber-
tazol. cons. 379. num. 14.
90 Si autem non simus in terminis simplicis
promissionis per pactum nudum factæ, sed
interposita sit stipulatio, tunc promissio fit
efficax, & agi eius vigore potest Me-
noch. cons. 1. num. 235. Ios. Ludouic. conclus.
72. lim. 7. Cancer. var. part. 3. cap. 1.
num. 113.

91 Animaduertendum autem, quod ver-
bum, promitto, est æquiuocum, & potest re-
ferri ad pactum nudum, & ad stipulatio-
nem Afflict. decis. 120. nu. 2. & si redactum
92 sit in scriptis importat stipulationem l. Te-
tia 134. §. eidem respondit ff. de verb. oblig.
Surd. decis. 113. num. 4. Gregor. decis. 308.
num. 6. Caualer. decis. 354. num. 4. Rot. in
recent. decis. 354. num. 6. part. 4.
Quod aliqui declarant procedere tantum
in scriptura publica, seù instrumento roga-
to, non in scriptura priuata, & sentire hoc
videtur Rot. decis. 118. num. 15. part. 6. rec.
93 alij verò, & plures contrarium tenent, vt
nempè, siue scriptura sit publica, siuè pri-
uata, semper importet stipulationem, vt Gra-
tiil. cons. 657. num. 46. Menoch. cons. 92. nu.
35. Vrsill. ad Afflict. decis. 120. num 6. vers.
an autem Surd. cons. 340. num. 5. Gratian.
discept. 64. num. 20. vbi de magis comm. &
veriori Gregor. decis. 328. n. 7. & probant cum
verbis text. in d. §. idem respondit ibi cum
Septitius litteris suis præstiturum se cauerit,
&c.
94 Sed dantur plures declarationes, qua-
rum vna est, vt tunc verbum, promitto, in
scriptura priuata importet stipulationem,
cum alia pars erat præsens, & acceptauit,
vel saltem potuit acceptare, secus autem si
erat absens, quia tunc in scriptura priuata
agitur de impossibili, vt simplex promissio
vnius, importet stipulationem, quæ requirit
consensum duorum Menoch. cons. 259. num.
17. Magon. decis. floren. 39. num. 16. & seq.
Cornazan. decis. Lucen. 214. num. 16. vt
præsertim expresse requirit text. in d. §. idem
respondit ibi si inter præsentes actum est, li-
95 cet eam importet in scriptura publica, in
qua præsumitur Notarium acceptasse pro
absentibus, etiam si non scripserit, promis-
sum sibi pro absentibus Hodiern. ad Surd. d.
111. num. 12. Seraph. decis 472. num. 1. &
seq. Rot. dec. 683. num. 1. & 2. part. 1. diu.
& si reperiatur verbum promisit, & non ap-
pareat an is, cui promissum esset præsens,
vel absens, præsumeretur præsens, vt plenis-
simè firmat Surd. decis. 115. num. 4. & per
totam.
96 Alia declaratio est, vt importare possit
stipulationem in scriptura priuata verbum
promitto, quatenus scripta sit à Perito, alias
secus Mantic. de tacit. lib. 14. tit. 8. num. 42.
Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. glos. 8. nu. 11.
vers. sic noster etiam Hodiern. ad Surd. decis.
111. nu. 12. post med.
97 Tertia declaratio est vt importet stipu-
lationẽ si scriptura sit latina, secus si in vul-
gari idiomate Mantic. d. tit. 10. n. 42. post med.
Quat-

98 Quarta denique declaratio ommissis
alijs quę non applicantur locationi est, vt
non solum in scriptura priuata, sed etiam
in Instrumento publico non importet stipu-
lationem, si Instrumentum contineat stipu-
lationem expressam in alia sui parte, vt tra-
dunt *Ruin.cons.140.n.6. vers. & idem vult.
in simili lib.2.Ruger.cons.33.num.44.lib.1.*
99 Si autem de dicto verbo, promitto, de-
ponant Testes, tunc non importat stipula-
tionem *Crot.in l.sciendum num.17.ff.de verb.
oblig.Mantica cons.138.num.7.Barbaz.cons.
Crimin.379.num.6.ad fin.* vbi *num.seq.* Idem
100 dicit de verbo, conuenerunt, quod non
importet stipulationem *Afflict.120.num.2.*
101 Quod tamen procedit, vbi Testes referãt
verba nempè, quod talis dixit promitto, se-
cus autem si deponant potius super facto
dicendo, quod ille promisit *Soccin.Sen.cons.
253. num.4. propè fin. vers. Quoniam ad hoc
dupliciter lib.2.Menoch.cons.705.num.2.Vr-
sill.ad Afflict.d.decis.120. num.1.* prout etiã
102 non procedit, si deponant de confessione
patris, quod videlicet, quis confessus fuerit
se promisisse, quia, & hoc casu data præ-
sentia alterius, intelligitur per stipulatio-
nem, non per pactum nudum, vt post *Bald.
& Roman.tradit Afflict. d.decis.120. num.4.*
Præsupposito tamen, quod ex promissio-
103 ne de locando oriatur obligatio efficax
ad agendum, adhuc talis promissio multũ
differt ab ipsa locatione, quia non propte-
rea cogi potest promittens, vt præcisè adim-
pleat, & sic naturaliter locet, sed liberatur
præstando interesse *Roland. cons. 69.nu.13.
& seq. lib.3. Surd.cons. 52. numer. 14. &
seqq. Laderch.cons.84.numer.5. & seqq.* vbi
*nu.7.& 8.* quod hoc procedit etiam de Iure
Canonico *Aldobran.cons. 132. num.100. &
seqq.lib.2.* & fuit dictum in *AEsina grani 6.
Iunij.1614.& 12.Iunij.1617. coram Sacrato,*
104 Et ratio redditur, quia promissio locandi
est promissio facti, quæ etiam si sit de facto
proprio non obligat præcisè ad illud præ-
stãdũ, sed sufficit præstare interesse *l. si quis
ab alio in fin.ff.de re Iudic.cum concord.relat.*
105 *per Rot. corã Gregor.decis.141.nu.3.* adeò,
vt præstans interesse, dicatur verè, & pro-
priè seruare promissa, & non contrauenire
*Aldobrand.dict. cons.132. num.121. & seqq.
lib.2.*
106 Vnde licet aliqui velint conclusionem
non procedere, quando promittens habet
facultatem tradendi rem *Menoch. cons.92.
num 62.& seq.Bursatt.cons. 100. numer.36.*
vbi de comm. *Vin.opin.1024.num.3.* tamen,
quia vtroque casu militat eadem ratio, con-
trarium est dicendum, prout magis commu-
niter tenent DD. Quod etiã si quis habeat
facultatem tradendi rem, adhuc liberetur
tradendo interesse *Corn. cons. 256. num.9.
lib.4.Dec.cons.503.num.2.Boron. cons.156.n.
12. post med. vers. & prædicta coadiuuantur
lib.2.Roland.cons.69.nu 13. lib.3. Surd.cons.
52.num.16. Laderch. cons.84. num.6. vbi de
receptissima Rim.Iun.in §. 1.num.60. & seqq.
Instit.de donat. & cons.51. num. 12. & seqq.
Mantic. de tacit. lib.4. tit.3. numer.7. in fin.*
& hanc esse veriorem, & magis communẽ
testatur *Ioseph.Ludou. conclus.72. ampliat 1.
Caroc.de locat.d.tit.de locat.quali &c.quæst.1.
num. 9.*
107 Limitatur tamen opinio ista, vt non pro-
cedat stante statuto, quod promissiones prę-
cisè obseruentur *Barz. decis.111.num.3.* &
108 si adsit statutum, prout Romæ *cap. 164.*
quod vbi factum impleri potest, promittens
præcise ad illud cogi debeat, sin minus, ad
interesse, iuxta iuramentum principalis ta-
xatione Iudicis præcedente, vt per *Adden.
ad Greg.decis.241.num.7. ad fin. & per Rot.
coram Seraph.decis.805.num.7.* sed, & statu-
109 tum intelligi debet de promissione effi-
caci, nempe per stipulationem, non autẽ de
simplici per pactum nudum, vt quanto mi-
nus fieri potest recedat à dispositione Iuris
communis, vt latissimè firmat *Laderch.cons.
84.num.6.*
110 Secundo limitatur, vt non procedat
stante iuramento promittentis, quia tunc si
potest præstare factum promissum, tenetur
præcise, nec liberatur præstando quod in-
terest *Soccin. Sen. in l. stipulationes non diui-
duntur num 432. & seq.ff.de verb.oblig. Ias.
in l.si pecunia num.23.ff.de cond.ca dat.Gabr.
de Iur.Iur.conclus.8.num. 1.& 2.* vbi de ma-
gis Comm. *Surd. cons. 13. num. 27. Gatier.
de Iuram. p.1. cap.39. num.6.* vbi de mag.
Comm. *Adden. ad Greg. decis.241. num.7.
Rota coram Seraphin. decis.805. num.3. & 4.*
& licet in hærede iurantis adsit controuer-
sia non parua, an idem procedat, vt tenea-
tur præstare præcisè factum à defuncto cũ
iuramento promissum, & decisiones hinc
inde referat *Adden.ad Greg.d.decis.241.n.7.*
111 tamen dicendum videtur, quod licet iu-
ramentum non transeat ad hæredes, quoad
effectum periurij, secus tamen sit quantum
ad effectum obligationis *Castren. cons.13.
num.13.lib.2.Dec.cons.659.num.6.Mantic.de
tacit.lib.14.tit.33.numer.8.Rot.coram Seraph.
decis.805.num.4.& plenè coram Andr. decis.
87.num.3.*
112 Verum tamen est, quod vbi interesse est
idem cum re promissa, tunc directo agi po-
test vigore promissionis de faciendo ad tra-
dendum

dendum illam rem ad euicandos circuitus, iuxta doctrinam *Ioannis Andreæ in addit. ad Specul.tit.de oblig. & solut. col.* 1. vbi dicit, quod promittens se obligaturum ad danda decem, statim potest cogi ad eorum solutionem, quod dictum commendant, & sequuntur Doctores, quos refert *Thesaur.dec.233. numer.3.* & procedit vbicumque interesse succedens loco facti est idem cum re, quæ debebitur ex facto promisso, prout interesse, quod quis se obliget dare decem, sunt ipsamet decem, at secus est si interesse sit, quid diuersum *Gozad. in l.2. num. 32. C. de pact. inter empt. & vend. Niger in l.1.nu.103. ad med.* & ibidem *Alciat.num.17.ff. de verb. obl. Roland.conf.69.numer.25. vers. tertio respondetur lib.3. Aldobrandin. conf.132. num. 109. & seqq.lib.2.Thesaur.decis.233.nu.6.*

113 Vnde sequitur, & comprobatur conclusio, quod non possit vigore promissionis de vendendo agi directè pro rei traditione, quia non est idem rem tradere, ac rem vendere, sed multum diuersum, cum venditio contineat obligationem reciprocam, & sic circuitus non est inutilis, quod nempè prius fiat venditio, & vbi circuitus non est inutilis, non est euitandus *Roland. d. conf.69.nu. 26. & Thesaur.d.num.6.* & quod vbi circuitus non est inutilis, promissio non sit idem cum contractu promisso, tradunt etiam *Galliaul. in rubr.ff.de verb.obl. sub num.118. Mantic de tacit. lib.16. tit.13.num.9. Grammat. decis.103.sub.num.188.& seqq.*

114 At secus erit dicendum respectu promittentis emere, seù promittentis conducere, quia nempe si statutum sit certum pretium, interesse erit consequi pretium illud, & sic quatenus non teneatur ex promissione de conducendo, tenebitur tamen illud soluere loco interesse, & sic ratione circuitus vitandi, idem reputabitur promissio de conducēdo pro certa summa, ac ipsa cōductio, & eodem modo agi poterit ad summam illam pro pretio, seù mercede statuta *Aretin. in l. 1.num.1. ad finem ff. de pignorat. act. Rubeus conf.29.sub.num.4. Cioffus. conf.47. num.15. lib.2. Matt.Cunon de pact.lib.1.cap.6. numer. 17.Couarr.Var.lib.3.cap.4.num 8. post princ.*

115 Quando autem petitur interesse ob non factam venditionem, seù locationem, debet liquidari à petente, & si non liquidetur potest arbitrari à Iudice, qui debet arbitrari tantum quantum plus valeret res vltra pretium, quod emptor retinet, vel vsus rei vltra mercedem conuentam, nisi adsit causa affectionis, vt tradunt *Corn. conf.256. num. 11.lib.4.* & post eum *Aldobr. conf.132. num. 124.& 125.lib.2.*

116 Animaduertendum tamen, quod ex dicta promissione de locando, non oritur actio ad interesse, sed certi condictio, quod locetur licet possit promissor se eximere ab obligatione præstando interesse, vel quatenus interueniat mora in locando, ipsa faciat promittentem teneri ad interesse, vt probat *Iac. Gallus conf.121. num.2. & 3.* vbi dicit, quod nullū Auctorem inuenit, qui dicat ex tali promissionem de per se dari actionem ad interesse, & hoc posito, quod ad hunc effectum, vt peti possit interesse necessariū sit, promittentem constitui in mora, benè infertur, quod quatenus promissio de vendendo sit nulla, vti quia promissa sit venditio feudi, quod vendi non potest, nec fieri potest locus petitioni interesse, quia ex tali promissione nulla, non potest, quis constitui in mora, prout infert ipse *Gall.dict. conf. signanter num.12. & plenè firmat per tot.*

117 Denique non omittendum etiam, quod stante simplici promissione delocando, quātumnis acceptata, & valida, non tamen per eam cogitur is, cui facta est promissio conducere *Castr.in l.in bonæ fidei §. si tamen nu. 3.ff.de eo quod cert.loc. Pinell.in l.2.part.2. n. 3.C.de resc.vend. Corn.conf.300.num.1.lib.1. Mandell.conf.593.num.3. Surd. Conf.52.nu. 60. Mantic.de tacit.lib 4. tit.3.num.6. Cancer. Var.cap.1.numer.113.lib.3. Gratian.discept. 740.num.16.& 17. Boer.decis.48.numer.11.* quid quid in contrarium videatur sentire *Ias.in l. in bonæ fidei num. 4. ad finem ff. de eo, quod cert.loc.*

118 Debet etiam probatio non solum conuincere consensum perfectum, sed etiam alia substantialia contractus, nempe rem, &.

119 Mercedem certam, alias erit irreleuans, cum instrumentum referens emptionem, & non exprimens pretium non probet *Cyn.in l.1.C.de contrah.stipul. Bart.in l.sciendum nu. 2.vers.contra ff. de verb. obl.* vbi *Roman.nu. 32.& Alex.num.15.& his,* alijsque adductis *Pinell.in Rubr.C.de rescind. vend.par.2.cap. 1.n.7. ad med.*

120 Eodemque modo si Testes concordent se fuisse præsentes, & vidisse perfectè fuisse conuentum de re, & mercede, sed non recordentur de quantitate mercedis, probatio est omnino insufficiens, adeò vt nec succurratur agenti, vt iustum pretium per æstimatores, & Iudicem declaretur *Castren. in l.si duo Patroni §. si quis iurauerit num.4. insin. ff.de Iur.Iur. Alex. ad Bart. in l.quod sapè §. 1.de Contrab.empt. & conf.8.col.1.& 2. lib.1. Pinell.in d.rubr.C.de rescind. vendit.p 2.cap. 1.num.7.*

Verum contraria sententia, quod imò

ad

ad probandam locationem non sit necesse, quod constet de mercede sicut, & ad probandam emptionem non sit necesse, quod constet de precio, habet suos sectatores inter quoa referuntur *Bald. in l.1.num.3.C.de reb.alien.non alien.Christoph. de Castell.in l. sciendum 30.n.9.de verb.oblig.Roman.cons.9. n.7.Tiraq.de retract.lignag.in fin num.*88.

121 Sed fœdere distinctionis conciliantur istæ diffidentes opiniones, vt si agatur inter contrahentes de executione, vel validitate cõtractus, & tunc procedat prima, quod dicta probatio non releuet, quia tunc requiritur probatio certi pretij, si verò agatur inter vnum ex contrahentibus cum tertio, quia tunc sufficit constare de solo actu locationis non sit necessaria probatio precij, *Alex. cons.*18.*num.*5.*lib.*1.& latè vtrumque membrum distinctionis probat *Mantic.de tacit. lib.*4.*tit.*19. *num.*62.*&* 63.

122 Et sufficeret propterea etiam inter contrahentes dicta probatio, vbi ageretur tantum de ipso actu locationis, non de solutione precij, vt aduertendum monet *Mantic.dict.num.*63. *vers. sed aduerte*, & exemplum est, si allegetur venditio pro titulo præscriptionis, quod adducit post alios *Pinell.in d.rubr.C.de resc.vend.part.*2.*cap.*1. *num.*7. *ad fin.* Quod tamen restringendum esse, vt non procedat vbi agitur de re minoris, vel Ecclesia, notandum dicit *Bald. in in d.l.* 1.*nu.*3.*ad fin.vers.unde tertius*, & post eum *Mantic.d. tit.*19. *num.*64.

123 In casibus autem, in quibus necessaria est probatio precij si Testes de eo deponãt, sed discordent in quantitate, quod probatio omnino non releuet, adeò vt venditor non teneatur rem tradere, quamuis offeratur ei maior summa, alijs adductis vult *Pinell.d.par.*2.*cap.*1.*num.*8. sed in maiori summa, certum est, quod depositiones non cõcordant, & sic benè procedit dictũ Pinelli, at in minori controuerti potest, si locata sit ex consensu, quia in maiori summa continentur minor, & ideò si sint duo arbitri, &

124 vnus arbitretur deberi decem alius quinque, concordare dicuntur in quinque, vt habetur in *l.idem proferre* 32.§. *si plures ff. de arbitr.*& licet hæc regula in depositionibus Testium patiatur difficultatem, vt dicit *Rota coram Gregor.decis.*298.*num.*4.& patet ex traditis per *Ias.in l.* 1. §.*si stipulatus nu.*9. *ad fin vers.septimo lim.ff. de verb. oblig. Monac.decis.Lucen.*1.*nu.*3. opinio tamen, quod etiam in eis procedat præualuit, vt patet ex *Bero.cons.*102.*num.*34.*lib.*3. *Adden. ad Buratt.decis* 468.*num.*16. *Verall. decis.*299.*nu.* 3.*par.* 3.*Duran.decis.*107.*num.*1.& esse magis commnnem, & passim à Rota receptam *Gregor.decis.*458.*num.*2. *& ibi Adden. in recent.decis.*481. *num.*4. *par.*3. Verum in hoc

125 proposito placet distinctio duorum casuũ, quorum primus est, vt quatenus Testes probent conuenisse inter partes de re, & pensione, & postea interrogati de quantitate pensionis in ea discordent, tunc procedat, quod in minori saltem conueniant. Secundus verò casus est, si absque præcedenti depositione super cõuentione, vnus dicat, fuisse factam locationem pro decem, alius verò dicat, eam fuisse factam pro quinque, & tunc probatio non possit concordari, & moueor, quia obseruo rationem tenentium dictam primam opinionem, quod in dictis testium in summa maiori nõ contineatur minor, & ideò non dicantur in minori concordare, eam esse, quia si vnus deponat locationem fuisse factam pro decem, alius pro quinque, videntur discordare in actu ipso locationis, vt firmat præsertim *Alex. dict. Cons.*50.*num.*16.*lib.*5. & videtur etiam sentire *Pinell. dict.p.*2. *cap.*1. *num.*8. dum dicit Testes non referre integre factum, quæ quidem ratio applicatur secundo casui, non autem primo, in quo super facto locationis Testes concordant. Cęterum de hac discordia testium in quantitate quando releuat dictũ est latius *in c.*19 *de probatione læsionis.*

Quia autem supradictum est in tit. præ-

126 ced. locationem posse contrahi per epistolam, circa probationem, quod fuerit contracta hoc modo, satis erit constare, quod is cui directa erat Epistola eam receperit, & tacuerit, ad hoc, vt conuincatur per talem actum receptionis, & retentionis consensisse nisi contrariæ voluntatis contestationem interposuerit continuo, vt dicit *Text.in l. si filius familias* 18.*ff. ad senat. Cons. Maced.*

127 quod tamen intelligitur arbitrio Iudicis, qui debet tantum temporis recipienti litteras tribuere, vt possit litteras considerare, & practicos, ac peritiores consulere, nec alium sensum recipere debet illa dictio, cõtinuo, in dicta *l. prolata*, vt declarat *Alciat in l.detestatio num.*51.*ff. de verb. signif. Menoch de arbitr.cas.*21.*num.*5.*&* 6.& alij relati per *Gratian.discept.*699.*num.*39. dummodo tamen qualitas, seu conditiones appositæ contractui requirant considerationem, & Consilium, alias sub tali prętextu non posset euitari dicta præsumptio consensus, vt latè tradit *Rot.decis.*811.*num.*37. *& seqq. part.* 1. *diu.*

128 Et quatenus probatio huius præsumpti consensus, fieri debeat per Testes, animaduertendum erit, quod ipsi deponant specifi-

ce de

ce de contentis in literis, quodque is cui
erant directæ non solum eas receperit, sed
etiam eas legerit, aut aliter in ea contenta
sciuerit, alias non probarent *Dec. in cap.1.n.*
*15. de fid.Instr.Cepoll.Cautel.9.num.2.* cum
alijs adduct.per *Gabr de præsumpt.conclus.2.*
*num.14.*& latius *Gratian.discep.699. nu.35.*
*& 36.* quamuis respectu lecturæ non opus
129 esset eam probare in literis apertis, quia
præsumeretur in eas recipiente, & retinen-
te, ac legere sciente secundũ *Rotam in decis.*
*811.num.34.& seqq.par.1.diuers.* vbi alij al-
legantur.
130 Contra scribentẽ verò non sufficit osten-
dere eius litteras, nisi etiam is, cui sunt di-
rectæ, doceat, quod de eius ordine sibi fue-
rint præsentatæ *Laderch.cons.101. num. 13.*
*& seq. Franc.Marc decis.1380 par.1.* cum
alijs adduct. per *Gen. de script. priu. lib.3.in*
*princip.nu.93. & seqq.* Quod tamen restrin-
131 gendum, vt procedat in Domestico, qui
facile habere potuerit litteras præter volũ-
tatem scribentis, secus in extraneo, in quo
cessat talis facilitas, quia ex quo sunt ei di-
rectæ, præsumuntur etiam per scribentem
ad eum transmissæ *ex adduct.per Grat.in de-*
*cis. March. 156. num.23. & in vna Perusina*
*Dotis 9. May 1633. coram Ghisilerio* atten-
duntur enim in hoc proposito verisimilitu-
dines, & Coniecturæ *Rot. decis.444. num.1.*
*par.4.diuers.*

## Quomodo intelligatur, seù interpræ-tatur locatio.

*S V M M A R I V M.*

1 *Finium expressio in locatione operatur, vt quidquid sit intra eos præstari debeat, etiamsi alienum sit.*

2 *In concessione venit solum ius quod habet, qui concessionem facit.*

3 *Decl. procedere in locatione facta titulo lucratiuo.*

4 *Decl.2. procedere in contractu oneroso si concipiẽs sit certioratus de qualitate rei, & iure quod in ea habet concedens.*

5 *Decl.3. venire tantum, quod concedens habet, si id ex quantitate mercedis arguatur.*

6 *Ampl. venire etiam alienũ intra fines comprehensa, licet locans bona confinata addiderit, ad ipsum spectantia, & pertinentia.*

7 *Verba regulariter intelliguntur, vt stent potius demonstratiue, quam taxatiue.*

8 *Si dictum, loco quidquid habeo intra tales fines, tunc non venit id, quod intra eos non est proprium locantis.*

9 *Ampl. etiamsi additum quantumcumque, & qualitercumque sit.*

10 *Finium expressio dispositionem restringit, itaut quod est extra eos venire non possit.*

11 *Loci expressio dispositionem restringit ad id, quod est in loco illo.*

12 *Finium, & loci expressio potest probari erronea.*

13 *Et ad hoc admittuntur præsumptiones, & coniecturæ.*

14 *Loci expressio quandoque non apponitur, vt stet restrictiue, sed tantum demonstratiue.*

15 *Stante verbo generali vniuersitatem continente veniunt omnia in eo comprehensa quamuis extra locum, vel fines designatos existentia.*

16 *Fundus est nomen generale, vniuersitatem agrorum continens.*

17 *Idem de verbo* Podere.

18 *Idem de verbo* Prædium.

19 *Idem de verbo* Possessionem.

20 *Verba* Castrum, Villa, & Curtis *non solum comprehendunt vniuersitatem agrorum, sed etiam iura, & honores.*

21 *Verbum,* Terras, *an sit particulare.*

22 *Verbum,* Ager, *est particulare, & significat partem prædij.*

23 *Verbum locus, non fundum, sed partem fundi significat.*

24 *Prædio locato cum designatione finium, venit nemus prædio seruiens, & extra fines existens.*

25 *Si locata possessione in tali loco existente, venit alia sub illa existens, licet alio nomine nuncupata.*

26 *Terra separata à fundo ei vnitur per solam destinationem patrisfamilias.*

27 *Sic pars fundi ab eo separata sola destinatione.*

28 *Decl. procedere in prædijs rusticis, nam in domibus, vltra destinationem, requiritur etiam apertio aditus ad vnionem faciendam.*

29 *Et idem est de vnione domus, & hortus.*

30 *Consideratur tamen etiam in domibus destinatio domini.*

31 *Probatio, quod corpora distincta, sint ex destinatione vnita, vel econtra, facienda ab allegante.*

32 *Domo locata, an veniat apotheca, vel alia domuncula, vel hortus, probatur ex inspectione, si adsit, vel ne, aditus ex domo.*

33 *Decl. non sufficere pro vnione, quod apothecæ habent tantum communicantes cum domo ligno tantum clausas, quæ quandoque aperiantur.*

34 *Stantia in quam habent aditus duæ domus illi vnita censetur cuius aditus est frequentior.*

35 *Stantia super solo vnius domus existens, non est pars illius, si non illi, sed alteri domui inseruiat.*

36 *Vnio apothecæ cum domo ex quo habeat aditum, & diuisio ex quo illum non habeat reprobantur alijs circumstantijs.*

37 *Et præualet descriptio finium domus, si intra eos apotheca comprehendatur.*

38 *Emptio simul facta domus, & apothecæ arguit apothecam in locatione domus comprehendi.*

39 *Decl. procedere si pensiones vtriusque confusæ fuerint.*

40 *Vsus locandi simul, vel separatim attenditur ad dignoscendum, quid actum.*

41 *Domus appellatione venit ædificium deputatum ad habitandum.*

42 *Domus appellatione non venit stabulum, nec Columbarium.*

43 *Maxime si dictum, domus in qua inhabito.*

44 *Lim. vt stabulum veniat si pateat ad illum aditus cum domo, aut cum ea emptum fuerit.*

45 *Domo locata cum omnibus pertinentijs suis veniũt annexa secundum vsum, & destinationem.*

46 *Nomen, Casamenti, est magis amplum, quam nomen domus, & comprehendit in se vniuersita-*

*tem plurium statinnum simul iunctarum.*

47 *Mobilia in domo existentia veniunt in locatione domus si sint affixa ipsi domui, vel eius vsui perpetuo destinata.*

48 *Domus multa sunt, quæ affixa non sunt, quod secus est in fundo.*

*Decl. esse domus si sunt gratia domus, non gratia patrisfamilias, nec ad ornatum tantum, n. 53.*

49 *Claues, seræ & claustra domus sunt.*

50 *Putealia, id est, id quo puteus operitur funes, labra, & fistula domus sunt, & in locatione domus veniunt.*

51 *Caldarium muratum in domo, cum ea venit.*

52 *Vitreata, & telaria veniunt cum domo.*

54 *Statua affixa etiam basibus non veniunt in venditione domus.*

55 *Decl. non procedere in perpetuo permansuris ad vsum, & quasi pars domus, vt recipientes aquam.*

56 *Decl. 2. non procedere in affixis ad ornatum Ciuitatis.*

57 *Ampl. etiamsi dictum sit loco domum cum omnibus cum ea existentibus adhuc veniant solum existentia perpetui vsus causa.*

58 *Lim. si domus locanda ostensa fuisset conductori statuis ornata.*

59 *Equum vendere volens si ostendant eum ornatum tenetur tradere ornamenta.*

60 *Domus in locatione, quæ veniunt generaliter, & relatiue.*

61 *Decl. vt cum domo veniant illa, quæ eius sunt, & si in ea reperiantur, quando agitur de translatione dominij, at vbi agitur de locatione ad breue tempus, veniant omnia necessaria ad eius habitationem, vt ea conductor vti possit.*

62 *Et attenditur consuetudo, tàm generalis, quàm particularis seu vt sufficiat semel tradidisse mobilia conductori.*

63 *Vnio in prædijs rusticis, vt censeatur facta requiritur destinatio patrisfamilias perpetuo, & non ad tempus.*

64 *Destinatio perpetuæ vnionis terrarum deducitur ex ea, quod fuerint ab initio simul empta.*

65 *Decl. facere coniecturam, sed de se non sufficere.*

66 *Vnio terrarum arguitur ex quo locata fuerunt vnica pensione.*

67 *Ampl. etiamsi sint in diuerso loco.*

68 *Fundus, nomine Seianus, si diuidatur, & vocatur Seianus superior, & Seianus inferior, in dispositione loquente simpliciter de Seiana venit vterque.*

69 *Vnio ex destinatione patrisfamilias probatur per confessionem eiusdem.*

70 *Ampl. in confessione facta à tutore.*

71 *Vnio terrarum deducitur ex eo, quod commissa sint cura vnius Villici.*

72 *Decl. requiri simul, vt paterfamilias illas nomine prædij comprehendere solitus fuerit.*

73 *Cannetum non venit appellatione vineæ.*

74 *Vnio probatur etiam ex vicinorum opinione.*

75 *Vnio terrarum non attenditur, si postea separata fuerint.*

76 *Mobilia, & instrumenta fundi, non veniunt fundo vendito, vel legato.*

77 *Secus autem in locatione fundi.*

78 *Decl. vt locator fundi præstare teneatur instrumenta pro fructibus liquidis colligendis.*

79 *Alia vero quatenus adsint tantum.*

80 *Triticum destinatum pro semine reputatur inter instrumenta fundi.*

81 *Et debetur conductori quatenus in fundo ad hoc paratum existat.*

82 *Instrumenta fundi, quæ sint relatiue.*

83 *Gabella locata, venit etiam domus in qua exigi solet.*

84 *Equo vendito venit etiam sella, quam de tempore venditionis habebat.*

85 *Ampl. vt sufficiat, quod cum ea ostensus fuerit per duos dies ante.*

86 *Equo locato ad equitandum præstanda est etiam sella.*

87 *Asino locato non venit vmbra ipsius.*

88 *Iura, vt veniant in locatione non satis est rem locatam complecti vniuersitatem agrorum.*

89 *Fundo locato non venit iurisdictio.*

90 *Fundo locato non venit pedagium, quod in eo vendi consueuit.*

91 *Iuspatronatus non venit in locatione rei particularis.*

92 *Villa locata, vel Castro, venit iurisdictio, & honor, & iuspatronatus.*

93 *Territorio locato venit iurisdictio.*

94 *Decl. iura prædicta venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum.*

95 *Lim. declarationem in iure decimandi, quod venit in locatione ad modicum, & non in locatione ad longum tempus.*

96 *Ius decimandi potest transferri in locatione ad longum tempus, & quomodo.*

97 *Ius decimandi potest transferri in conductorem, sed debet constare de voluntate.*

98 *Clausula,* cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis. *est generalis & omnia quouis modo ad rem spectantia complectitur.*

99 *Declara, vt complectatur agrum separatum si addita alieni verbo vniuersitatem continenti, secus si rem particularem significanti.*

100 *Particularis res alteri rei particulari accedere, & de eius pertinentijs esse non potest.*

101 *Clausula,* cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis, *restringitur ad ea, quæ sunt de natura rei cui additur.*

102 *Donatio facta ab Episcopo de Villa cum omnibus iuribus, quæ in ea habet, non comprehendit, ius decimandi, ex quo competit ei tanquam Episcopo, & alio iure, quam Villa donata.*

103 *Verbum,* omnia, *non debet referri ad ea, quæ sunt alterius iuris, quam sint ea de quibus principaliter disponitur.*

104 *Clausula prædicta* cum omnibus iuribus, &c. *si descripta sint fines rei locatæ, magis operabitur si apposita post descriptionem, quam si ante.*

105 *Mercede non expressa, si diuersimode seruetur interpretatio sumitur contra locatorem.*

106 *Sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo, & vnico actu.*

107 *Lim. si ex verbis, aut circumstantijs comprehendatur contraria voluntas.*

108 *Si dictum sit, pro salario, intelligitur, vt solui debeat singulo anno, vel mense.*

109 *Merces statuta eunti ad portandum cum propria bestia, intelligitur tàm de bestia magna, quam parua.*

110 *Et si statuta merces pro quolibet milliario, intelligitur ad eundum tantum, non etiam pro redeundo*

111 *Lim. si redeant onusti.*

112 *Merces*

112 *Merces si statuta ad rationem milliariorum portātibus, si locantes operas suas adeo onusti fuerint, vt minus iter facere potuerint, non erit soluendā ad rationem milliary.*
113 *Conducens bestiam, vel nauim ad portandum non propterea, quod plene non oneraueris mercedem minuere poterit.*
114 *Numis expressis, si sint plures species, intelligitur de minoribus.*
115 *In ambiguis, quod minimum est sequimur.*
116 *Ampl. hanc regulam, vt procedat, tàm in vltimis voluntatibus, quàm in contractibus, & tam respectu quantitatis, quàm speciei, & tàm respectu rei, quàm loci, & temporis, & personarū.*
117 *Receditur à dicta regula si ax consuetudine, vel aliter comprahendatur contrahentes aliter sensisse.*
118 *Pecunia valore mutato post locationem, qui valor attendendus in solutione mercedis conuentæ relatiue.*
119 *Tempus locationis, si non expressum, attenditur consuetudo.*
120 *Et cessante consuetudine aliqui volunt intelligi locationem ad annum, tàm in rusticis, quàm in vrbanis, & num. 121.*
122 *Sed verius est intelligi ad annum in rusticis, & in vrbanis ad beneplacitum.*
123 *Domus, vbi sunt solita locari certa die anni, censentur locata vsque ad illam.*
124 *Principium locationis ad effectū solutionis mercedis non computandum à die celebrati contractus, sed rei traditæ.*
125 *Officiali salarium debetur à die quo cepit exercere tantum.*
126 *Lim. si differat exercere de Principis licentia.*
127 *Locatione facta cum expressione certi temporis incipiendi à tali die finienda alterius locationis, si illa locatio finiat ante diem illam, conductor eam expectare non debet.*
128 *Regulæ generales tunc attendi debent cum deficit decisio specialis.*
129 *Pacta conuenta in locatione sunt diligenter attendenda.*
130 *Pacta in locatione habent vim legis.*
131 *Decl. procedere quatenus sint licita, & honesta, alias sunt inefficacia.*
132 *Pacta dubia in locatione intelligi debent iuxta eius naturam.*
133 *Verba debent inseruire naturæ contractus, non natura verbis.*
134 *Pacta intelligi debent iuxta iuris dispositionem in quantum fieri potest.*
135 *Lim. si adsit vulgaris loquendi consuetudo in contrarium, quia ea magis attenditur.*
136 *Interpratatio locationis sumenda est, vt seruetur æqualitas inter locatorem, & conductorem.*
137 *Locator, & conductor sunt correlatiui, & dispositum in vno habet locum in alio.*
138 *Decl. procedere in legibus, & statutis non autem in pactis.*
139 *Interpretatio sumenda est ne culpa vnius ex contrahentibus alter damnum patiatur.*
140 *Et ne altera pars remaneat decepta.*
141 *Et à solito.*
142 *Et ab obseruantia subsecuta.*
143 *Et vnius partis Instrumenti sumitur ab alia.*
244 *Argumentum à contrario sensu locum habet in contractibus.*
145 *Interpratatio locationis in dubio facienda contra locatorem.*
146 *Lim. si adsit maior verisimilitudo pro locatore.*
147 *Lim. 2. si adsint coniecturæ.*
248 *Lim. 3. si non agatur de augenda locatione, sed de facienda ea transmissibili.*
149 *Lim. 4 si verba de quorum interpretatione agitur sint prolata à conductore.*
150 *Decl. hanc limitationem procedere si locator in eis se fundet.*
151 *Lim. 5. vt non propterea recedendum sit à proprietate verborum.*
152 *Lim. 6. in promissis à conductore stipulatis à locatore.*
153 *Lim. 7. fauore Ecclesiæ.*

## CAPVT XXIII.

POst quam visum est, quomodo locatio contrahatur, & quomodo probetur cōtracta sequitur videndus quomodo intelligatur, & interpræretur; Potest autem esse dubium interprætandum, vel circa rem, vel circa mercedem, vel circa tempus, vel circa pacta conuenta, de quibus propterea singulariter aliquid dicendum erit, & deinde subnectendæ erunt aliquæ regulæ generales, ad quas in casu deficientiæ specialis decisionis recurrendum erit.

1 Quo igitur ad rem, si expræssi sunt fines,
quidquid intra eos continetur, in locatione
compræhenditur, & præstari debet, etiā
si alienum sit *l. ex empto* 11. *ff. de act. empt. l.*
*si fines* 10. & ibi *Bald. in sum. C. de euict. Surd.*
2 *cons.* 13. *num.* 9. *& seqq.* & licet venire in
concessione solum ius, quod habet, qui
concessionem facit probare videatur *text. in*
*l. qui Tabernas* 32. *ff. de contrah. empt. & Rota coram Caualer. decis.* 612. *num.* 13. tamen
3 hoc, vel procedit, quatenus agatur de cōcessione titulo lucratiuo facta, qualis non
est locatio *Surd. d. cons.* 13. *num.* 35. *Rot. corā*
*Seraph. decis.* 123. *num.* 3. *vers. quia id procedit*, vel quatenus in contractu oneroso re-
4 cipiens sit certioratus de qualitate rei, &
iure, quod in ea habet is, qui concedit, *vt*
*in dicta l. qui tabernas declarat Bald. in lect.*
*antiq. propè fin.* vbi, & quod ita loquitur,
ibi *text. Gozad. cons.* 24. *num.* 7. *vers. quarto*
*est text. Berou. cons.* 2. *num.* 12. *& seq.* vbi de
communi *lib.* 1. *Mantic. de tacit. lib.* 4. *tit.* 9.
*num.* 19. *in fin.* & probanda est talis certificatio, vel scientia conductoris *Seraph. de-*
5 *cis.* 123. *num.* 3. *ad fin.* vel etiam quatenus
ex quantitate mercedis depræhendatur id
solum concessum *Laur. de Pinu cons.* 130.
*num.* 8. vbi de communi *Mant. de tacit. lib.* 4
*tit.* 9. *num.* 18.
6 Et venient omnia intra fines compræhensa, non autem ea sola, quæ spectant ad lo-

carorem, quamuis dixerit vendere bona
confinata, & addiderit, ad ipſum ſpectan-
tia, & pertinentia, quia talia verba ſtant
demonſtratiuè, & aſſertiuè, non autem re-
ſtrictiuè, vt declarauit *Rot. dicta deciſ.*123.
7 *num. 5. coram Seraph.* & ita regulariter in-
telliguntur verba, vt ſtent potius demon-
ſtratiuè, quam taxatiue, & reſtrictiuè *Pa-
riſ.conſ.*21.*num.*47.*lib.*2. *Rot.deciſ.*114.*n.*5.
*par.*1.*recent. & deciſ.* 178. *num.*12. *& deciſ.*
245. *num.* 18. *poſt Zacch. de obligat. Camer.*
8 ſecus tamen eſſet ſi locator dixiſſet, loco
quidquid habeo intra tales fines, quia tunc
non veniret pars exiſtens intra eos, quæ ad
locatorem non ſpectaret *Hier. de Mont. in
tract. de finibus cap.*95.*num.*10.*Pariſ.de Put.
de finibus feudor. cap.*9. *num.*7. & idem eſſet
9 ſi addidiſſet, quantumcumque, & qualiter-
cumque ſit intra, vel extra dictos confines
&c. quia, & tunc ea tantum, quæ ad loca-
torem ſpectant cenſerentur locata, vt ſen-
ſit *Rota in vna Piſana tenuta* 17. *Nouembris*
1664. *§. præcipue quia coram R.P.D. Bourle-
mont, quæ eſt deciſ* 229.*par.*14.*rec.*
10 Econtra autem, quidquid eſt extra fines
deſignatos, non poteſt cenſeri comprælien-
ſum in locatione, cum eorum adiectio re-
ſtringat diſpoſitionem, itaut ea tantum
comprehendat, quæ ſunt intra fines *l. de
æde ſacra §.* 1. *ff. de contr.empt. Bart. in l. de-
monſtratio num.* 14. *ff. de cond. & demonſtr.
Mant. de tacit.lib.*4.*tit.*16.*num.*11.
11 Et idem dicendum de expreſſione loci,
in quo bona locata exiſtunt, per eam ete-
nim excluduntur pariter exiſtentia extra
locum illum *l. quæſitum* 76. *§.*1. *vbi gloſ. in
verb. probabitur ff. de leg.* 3. *Iaſ. in l. à Diuo
Pio in §. in venditione num.*7. *ff. de re Iudic.
Aretin.conſ.*54.*num.* 3. *verſ. ſed alia ratione
Gabr.conſ.*98.*num.*24.*lib.*1. *Bellon. Iun.conſ.*
10.*num.*3.
12 At non ita mordicus inhærendum erit
expreſſioni finium, vel loci quin recedatur
ab eis per alias probationes, quod expreſ-
ſio fuerit erronea *Rim. Sen.conſ.*92.*num.*18.
*iuncto num.*22.imò admittendæ erunt quo-
13 que præſumptiones, & coniecturæ ad con-
uincendum, quod contrahentes ſenſerint
etiam quid extra eos exiſtens comprehen-
dere, vel quid intra illos conſiſtens non
comprehendere *Bero conſ.*160.*num.*6.*in fin.
&* 7.*lib.*1.*Mantic. de tacit.lib.*4.*tit.*9.*num.*5.
*& ſeqq.*
14 Quod, & facilius dicendum erit ſtante
ſola expreſſione loci, quæ licet, vt dictum
eſt, regulariter reſtringat locationem ad exi-
ſtentia in loco illo, tamen quandoque non
apponitur, vt ſtet reſtrictiuè, ſed tantum
demonſtratiuè *Bart. in l. inter ſtipulantem
§.Sacram.num.*6.*ff. de verb.oblig. Caſtr. conſ.*
338.*num.*3.*lib.*1. *Mantic. de coniectur. lib.*9.
*tit.*3.*num.*20. *Surd.deciſ.*241.*num.*20. *in fin.*
15 Et multò magis ſi contrahentes vſi ſint
verbo aliquo generali vniuerſitatem quan-
dam in ſe continente, tunc enim non ſolum
exiſtentia intra fines, vel in loco deſigna-
to, ſed etiam ab eo diſtantia, quatenus il-
la verba comprehendantur omninò venient
quod ſecus erit ſi verbo particulari tantùm
vſi ſint *Bart. in l. Seia §. Tiranna in fin.ff. de
fund.instr. Soccin.Iun.conſ.*65.*numer.*28.*lib.*5.
*Bellon. Iun.conſ.*10. *num.*26. *verſ. quarto re-
ſpondetur, & ſeqq.Surd.deciſ.*241.*numer.*12.
*verſ. quarto teſtator Rot. coram Bichio deciſ.*
506.*num.*10.
16 Sunt autem verba generalia vniuerſita-
tem quandam agrorum in ſe continentia,
fundus, *l. cum fundus ff. de leg.*2.*l. locus.*60.
*poſt princ.ff. de verb. ſignif. cum alijs congeſt.
per Barboſ. de appell.verb.appell.*106.*num.*1.
17 Item verbum, Podere, *Menoch. conſ.* 409.
*nu.*61. *Siluan.conſ.*58.*num.*9. *Bellon.Iun.conſ.*
10. *num.*26. *verſ. ſecundo reſpondeo Caualer.
deciſ.*160.*num.*1.quod quidem vectum, Po-
dere, eſt verbum vulgare, & ſignificat poſ-
ſeſſionem plurium agrorum cum Domo
pro Villico, vt explicat vocabularium Cru-
ſchæ in verbo, Podere, il ſecondo, vbi etiã
quod latine dicitur prædium, ac proinde
18 idem erit dicendum de hoc verbo prædiũ,
quod ſignificet, vniuerſitatem agrorum, vt
ſenſit *Rot.deciſ.*118.*num.*11.*par.*5.*recent.*
19 Idemque erit de verbo, Poſſeſſione, quod
pariter idem ſonat, ac podere, vt tradunt
*Cephal.conſ.*144.*num.*18. *Bellon.Iun.conſ.*10.
*num.*26.*verſ. ſecundo reſpondeo Surd.dec.*241
*n.* 12. *in fin.* vbi etiam quod ſignificat maſ-
ſaritiam, & curtem, ac proinde, & hæc no-
mina erunt generalia.
20 Verum ſunt alia nomina magis generalia
quæ non ſolum comprænhendunt Vniuer-
ſitatem agrorum, ſed etiam continent iura,
& honores, vt Caſtrum, Villa, Curtis, de
quibus *Innoc.in cap. ex litteris num.*2. *de iur.
patr.* cum alijs relat per *Crauett. conſ.* 701.
*num.*45.
21 Verbum autem, Terras, quod ſit parti-
culare ſenſit *Bellon. Iun.conſ.*10. *num.*29. *ad
med.* ſed contrarium latè probat *Monac. de-
ciſ.Florent.*69. *per tot.*
22 Ager vero eſt nomen particulare, quod
ſignificat partem prædii, ſeù Poderis, vt di-
ctum eſt, & idem eſt etiam de verbo, lo-
23 cus, qui non fundus, ſed pars aliqua fun-
di eſt, vt habetur in *l. locus* 60. *in princ. ff.
de verb.ſignif.Bellon.Iun.d.conſ.*10.*num.*30.

Vnde

24 Vnde si quis habeat exempli gratia Casale distinctum in plura prædia, & magnum nemus separatum à tali Casali, sed inseruiens pro vsu colonorum, & locat vnum ex illis prædijs designando eius fines, quamuis intra illos non sit nemus præfatum, adhuc veniet vsus eiusdem, vt in facto consultus respondit *Socc. Sen.* vt ipse refert *in l. 1. num. 7. ff. de reb. dub.* vbi tribus rationibus comprobat, quæ penes eum videri poterunt, ac penes *Mantic.* qui illas reperit *de tacit. lib. 4. tit. 16. num. 10. & seq. Menoch. consil. 140. num. 24. Surd. decis. 241. num. 11.*

25 Sic si Abbas, habens vnam planitiem, quam dicebat Planum Biconij, sub qua erat altera, quæ appellabatur Planum Sancti Crispolti, locauit omnes possessiones positas in Plano Biconij, venient in tali locatione etiam bona S. Crispolti, si consueuit etiam illa comprehendere sub nomine S. Biconij, vt docuit *Bald. in l. inter stipulantem §. Sacram. num. 6. ff. de verb. oblig. & sequitur Surd. decis. 241. num. 11.*

26 Potest enim vniri fundo, vel poderio terra ab eo separata per solam destinationē Patrisfamilias *Caualer. decis. 160. nu. 1. Bich. decis. 506. num. 8. & 9. decis. 118. num. 10. & 11. par. 5. recent.* sicut econtra ex eadem so-

27 la destinatione poterit, quid fundo coniunctum ab eo separari, vel pars magni fundi fundus separatus de se constitui, vt habetur in *l. locus 60. ff. de verb. signif.* & in hoc est differentia inter prædium, & Domum,

28 in illo enim fit vnio ex sola destinatione Patrisfamilias, at in Domo secus est, quia requiritur actus aperitionis parietis, vt habetur in *l. si quis duas 6. §. si quis partem ff. com. præd.* & docet distinguendo *gloss. in l. cū post diuersum 70. §. gener. ver. constare ff. de iur. dot. & Bart. in l. ita stipulatus 115. nu. 7. vers. hoc non placet mihi ff. de verb. oblig. Paris. de Put. de finib. Fauder. cap. 9. num. 9. & seq.*

29 Idemque videtur de vnione duarum domorum, ac domus & Horti, quod non sufficiat destinatio, vt in rusticis, sed requiratur aperitio aditus de vna ad alium, quia militat eadem ratio, & probatur per *text. in l. prædijs 89. §. qui Domum ff. de leg. 3.* vbi habetur quod adhoc, vt in legato Domus veniat hortus, non sufficit Dominum domus illum emisse, vt ameniorem domum, & salubriorem obtineret, sed vlterius copulatiuè requiritur habuisse in eum aditum per domum, itaut ædium hortus additamētum fuerit, & tradit *Gratian. qui alios citat discept. 126. num. 11.*

30 Verum tamen est, quod DD. etiam in his terminis domorum saltem quoad vnionem considerant destinationē Domini *glos. in d. l. prædys in fin. verb. vno pretio*, vbi, & destinationem sufficere admittit *Surd. cons. 207. num. 1. & 2. & Rot. decis. 77. num. 8. & 9. par. 10. recent.*

31 Probatio autem, quod duo corpora naturaliter distincta sint ex destinatione patrisfamilias, vel aliter vnita, vel econtra, quod corpus vnicum sit diuisum facienda erit ab allegante *Herman. Vultе. de feud. lib. 1. cap. 5. num. 4. ad fin.* cuius verba præcisa refert *Capic. Latro decis. 37. num. 16. Rot. coram Bich. decis. 506. num. 4.*

32 Et ex prædicta distinctione modi vniendi, vel diuidendi, & separandi, sequitur, quod si agatur de locatione domus, & quæratur, an in ea comprehendatur, vel non aliqua pars, seù domuncula, vel etiam hortus, aut apotheca illi coniuncta facilior erit probatio ex inspectione, an ex vna ad aliam pateat aditus, vel non, quia primo casu dicendum erit eam esse vnitam, & in locatione venire, in secundo verò contrarium ex præcitatis, & tradunt etiam *Bero. cons. 160. num. 2. ad fin. lib. 1. Paris. cons. 80. num. 21. lib. 2. Rot. decis. 243. num. 18. par. 5. & decis. 77. nu. 12. par. 10. rec.* nec dicetur apo-

33 theca habere aditum, ex quo retineat adhuc Ianuas non muratas, sed ligno tantum clausas, quæ statim recludi valeant, ac forsan quandoque recludantur, sufficit enim habere alium aditum consuetum in via publica, & quod illæ Ianuæ communicantes cum Domo clausæ, vt plurimum retineri soleant, ad hoc vt cesset vnio, vt probat *Surd. cons. 207. num. 12. ad fin. vers. & si di-*

34 *catur & 13.* & vbi ageretur de aliqua stantia, in quam haberent aditum duæ domus, attendi deberet, qui aditus esset frequentior ad dignoscendum, cum qua veniret mansio illa *Alex. cons. 54. num. 1. vers. tanto magis lib. 3.* & idem de horto dicit *Dec. consil. 109. num. 2. ad med. vers. quinto hoc etiam*

35 & licet stantia sit super solo vnius ex domibus, ex quo regulariter nomine illius venit, tamen secus est si supra concamerationem eiusdem existens, in vsum alterius fuerit conuersa, hinc etenim huic accedet, & alteri decedet, vt habetur in *l. si cui 30. ff. de leg. 3.* & hinc est quod apotheca vendita non veniat cænaculum super ędificatum, ad quod aditus datur per aliam apothecam, nō per venditam, vt consuluit *Beron. cons. 160 per tot lib. 1.*

36 Non tamen perpetuum est, quod si pateat aditus veniat apotheca, vel alia mansio si autem non patet non veniat, quia ex alijs

alijs circumstantijs receditur ab vtroque
membro distinctionis, sunt enim valde di-
uersi casus in hac materia, vt videri potest
penes Gionagnon.resp.33.numer.12. & seqq.
vbi duodecim casus distinguit, & Bertaz.
clauf.19. glos. 7. & alios relatos per Barbos.
appell.82.num.2. & seq.

37 Considerari tamen præcipue posset de-
scriptio confinium, nam si contineatur in-
ter eos apotheca, tunc dicendum esse eam
venire, quamuis aditus è domo esset clau-
sus probat Natt.cons.117.nu.2.Vegg.cons.55
num.30. & seq.Gratian.discept.657.num.37.
38 Item, & considerandum, an simul fue-
rint emptæ, nam inde argui appellatione
Domus insulam quoque iunctam illi veni-
re est text. expræss. in l. prædijs 89. in fin.ff.
39 de legat. 3. vbi tamen requiritur vlterius,
& vtriusque, pensiones confusas fuisse, seù
similiter, vt sunt verba textus, acceptola-
tas rationibus ostendi, & sine hoc requisito
non sufficere emptionem simul factam aper.
tius habetur etiam in eadem leg. in §.
40 Titio Seiana, vnde patet attendendum
quoque esse vsum locandi simul, vel
separatim Gratian. discept. 126. num. 11.
prout attendidit post alios Rot. decis. 77. nu.
12. part. 10. recent. & dicam infra.
41 Cæterum, quia domus appellatione ve-
nit ædificium deputatum ad habitandum
Barbos. appellat. 82. num.1. & illud tantum,
quod ad habitationem ordinatur Soccin Iun.
cons.23.nu.4.lib.4. vbi, & de nomine, case,
& restringi ad eam partem, quam quis cum
familia inhabitat tradit Castren. cons. 453.
num 1. vers. sed appellatio lib. 3. & firmat
Becc cons. 153. num.4. vnde probare inten-
42 dit appellatione domus non venire stabu-
lum, & adducit, quod eadem ratione non
venire columbatium consuluit Corn. cons.
38. incipit placet mihi col. vlt. lib. 1. & eum
secus est Sim.de Pret.de interpret.vlt.vol. lib.
4. dub. 7. num. 30.
43 . Quæ restrictio facilius procedet si expres-
se dictum sit, Domum, in qua inhabito,
nam relatiuum illud, in qua, restringit dis-
positionem ad inhabitatam, vt considerauit
in illo casu Becc. d. cons. 152. num. 6.
44 Respectu tamen stabuli, quod veniat ap-
pellatione Domus, vbi sit annexum, vel
vnitum Domui, vel habeatur ad illud adi-
tus per Domum, aut fuerit emptum cum
ea, alias secus tradit Bertaz. de clausulis cla-
us. 9. glos. 9. num. 2. vbi plures citat, quos
omnes repetit idem tenendo Barbos. appell.
82. num. 10. & eis addi potest Becc. d. cons.
153. vbi sub num. 7. restringit conclusio-
nem, vt stabulum, vel hortus coniunctus,
vel contiguus Domui non veniat appella-
tione Domus, nisi vbi ad illam non erat adi-
tus nisi per Domum, vel si erat aliundè, ta-
men emptus fuit cum Domo ipsa, eodem
pretio, & allegat Castr. dicentem audiuis-
se à Baldo, & Alex. eos referentem cons.
223. num. 1. ad fin. lib. 2.

Ex quibus comprobari videtur, quod in
Domibus non sit tuta opinio, quod sufficiat
destinatio Domini ad conuincendam vnio-
45 nem, ac proinde vtile esse in locatione Do-
mus addere, cum omnibus suis pertinentijs,
quia tunc facilius procedet dicta opinio,
quod veniant annexa secundum vsum, &
destinationem locantis, vt alijs relatis tra-
dit Barbos. de appellat. 82. num. 15. & quod
Palatio cum pertinentijs donato, veniat etiã
fundus in alia curia existens, quando is, qui
præest Palatio percipit fructus illius fundi
Castrens. cons. 143. ad fin. lib. 1. & dicam
aliquid de hac clausula inferius.
46 Prout etiam facilius venient annexa, si
contrahentes vsi sint nomine, Casamenti,
hoc enim nomen casamenti est magis gene-
rale, quam nomen, Domus, etenim Do-
mus, vt dictum est, restringitur ad inhabi-
tatam, & Casamentum, comprehendit in
se vniuersitatem plurium stationum simul
iunctarum, & sic omnes inlulas, apothe-
cas, stabula, officinas, & similia, vt tradit
Castr. cons. 453. num. 1. lib. 1. Carpan. ad
Statut. mediol. cap. 434. num. 27. part. 1. quo
tamen nomine, Casamenti, non venire sim-
plex fænile, voluit Cyriac. contr. 162. n. 32.
47 Quo autem ad mobilia existentia in Do-
mo, venient in domus locatione, illa, quæ
sunt quasi pars ædium, vel propter ædes
habentur, vt dicit text. in l. Iulianus 14. §.
fin. ff. de act. empt. vnde bene deducitur vnũ
de duobus sufficere, videlicet, vel quod sint
affixa ipsi Domui, vel eius vsui perpetuo
destinata, quamuis non affixa, vt alijs ad-
ductis tradunt Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 15.
num. 5. & Surd. decis. 134. num. 13. & 14.
vbi reprobat Cephalum volentem vtrum-
que requiri, & in hoc quoque differunt æ-
48 des à fundo, quia fundi nihil est, nisi quod
intra se tenet, ædium, autem multa, quæ eis
49 affixa non sunt, vt seræ, claues, & claustra vt
dicit text. in l. fũdi 18. in princ. ff. de act. empt.
50 item, & Putealia idest id quo puteus ope-
ritur, funes, labra, & fistulæ d. l. Iulianus §.
fin. cum duab. ll. seqq. ff. de act. empt. item
51 Caldarium muratum ad coquendum vinũ,
vt docuit Bald. in l. Dolia ff. de Contrahen.
empt. Bertaz. clauf. 26. glos. 13. num. 12. &
52 idem erit de vitreatis, & telarijs Bertaz. ea-
dem glos. 13. numer. 31. Surd. d. decis. 134.

per

*per tot.* & similibus, quatenus tamen ea,
53 quæ non sunt affixa sint gratia Domus, non autem gratia patris familias, iuxta distinctionem *Castren. in cons. 377. numer. 1. ad med. lib. 1.* & non sint, ad ornatum, quia tunc non applicatur, quod sint propter ædes
54 vt de statuis, quod etiam basibus affixæ structilibus ædium non sint est text. *in l. penult. ff. de verbor. sign.* ex quo multo magis non venire in ædium venditione statuas existentes in nichijs, seù Cellulis non tamen affixas, quamuis videantur ibi positæ, vt perpetuo permaneant tenuit *Rot. decis. 822. part. 3. lib. 3. diu.* vbi respondet textui, qui videtur contrarius *in l. cætera 43. §. hoc Senatus Consultum ff. de legat. 1.* quod debet
55 intelligi de statuis non affixis, sed perpetuo permansuris ad vsum, & quasi pars Domus, vt recipientes, vel dimittentes aquam in fontibus *Mohedan. decis. 1. & 2. de empt. & vendit.* vbi in eadem causa dicit l. contra-
56 rium loqui de statuis affixis ad ornatum ciuitatis, quæ non possunt tolli sine deformatione.

57 Quod, & ampliari potest procedere etiã si expressè dictum, loco Domum cum omnibus in ea existentibus, quia adhuc veniunt solum ea, quæ sunt, vel esse solent in Domo perpetui vsus causa, non ad tempus, vt plenè tradit *Caroc. tit. de locat. incert. num. 2.*

58 Recedendum tamen esset à prædicta decisione Rotali, si Domus locanda ostensa fuisset conductori similibus statuis ornata, quia, quæ ostenduntur tempore contractus in eo veniunt *l. ædiles aiunt 38. ff. de ædil.*
59 *edict.* vnde venditorem, qui ostendit equũ ornatum teneri ad traditionem ornamentorum tradit *Bald. in l. 2. num. 4. C. de ædil. edict.* & in proposito Domus venditæ latè *Surd. decis. 134. num. 5. & seqq.* & magis in specie de statuis *Hodiern. ibi in addit. num. 5.*

60 Alia, quæ veniant, vel non veniant in locatione Domus referre omitto, sed videri poterunt penes *Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 15.* & latius *Thoram in voto 46. à num. 17. ad 65. part. 2. & Bertazol. clausul. 26. glos. 13. num. 18. & seqq.*

Verum prædicta, & alia, quæ præcitati auctores dicunt venire, vel non venire ap-
61 pellatione Domus, procedunt, regulariter, & maxime, quando agitur de translatione dominij, at in locatione præsertim ad tempus breue, militat alia ratio pro comprehensione nonnullorum mobilium, ~~nam quã~~do agitur de acquirendo rei dominio, tunc consideratur res prout in se est, & sic etiam, quæ dicta sunt venire appellatione Domus veniunt, quatenus extent, at in locatione prædicta, quia est ad vsum concessio, vt dictum est supra *in cap. 1.* locator tenetur tradere Domum cum omnibus instrumentis necessarijs ad hoc, vt conductor ea vti possit, id est, in ea habitare iuxta qualitatem, & consuetudinem loci, in quo sita est, & quatenus non adsint, ea parare, vt sunt, verbi gratia, claues, Cancelli portarum, Telaria fenestrarum, & similia, quia locator ita tradere tenetur rem, vt conductor ea frui valeat *l. si quis Domum 9. ff. locat. Soccin. Sen. cons. 70. num 2. & cons. 125. num. 7. lib. 1.* & quod locans Domum teneatur tradere instrumenta necessaria docet *Angel. in l. item si fundi 10. §. Ancupium vers. quando autem ff. de vsufr. & quemadmodum quis vtat.* per text. quem dicit meliorem, qui sit in iure *in l. sed addes 21. §. illud ff. locat.* & quod in hoc differat locator à venditore docet, *Bart. in l. 2. in fin. C. de verb. signific.* & dicam latius infra.

62 Et in his multum defertur consuetudini tam vniuersali, quam etiam particulari, adeo vt locator mobilia, quæ tradidit in præcedenti locatione Domus, etiam vnica, tradere debeat etiam in subsequenti *Caroc. de locat. & conduct. sub tit. de Merced. differ. num. 25.*

63 Respectu autem prædiorum rusticorum, quoniam, vt dictum est, magis attenditur sola destinatio Patris familias ad dignoscendum vnionem, vel disiunctionem eorum, ideò, quoad ea, particulariter indagãda erit dicta destinatio, & animaduertendum quomodo probetur, & quod contineatur destinatio perpetua, alias enim ad tempus facta non releuaret *Gratian. discept. 126. num. 20. & 21.* & sensit *Rota coram Bichio decis. 506. num. 4. & 8.*

64 Deduci vero potest dicta destinatio ex pluribus, vt si ab initio fuerint plures terræ simul vnico precio emptæ, argui Patrem familias emptorem eas habere vnitas probat *text. in dicta l. prædijs 89. in fin. iuncta glos. ibi in verb. vno pretio ff. de legat. 3.* quod
65 tamen facit coniecturam, sed de se non sufficit, vt habetur in eadem *l. in §. Titio Seiana*, quod & supra tetigi.

66 Item, & vnio argui poterit, ex quo Pater familias eas terras simul vnica pensione locauerit, vt habetur ex eadem *l. prædijs 89. in fin.* & licet hoc fieri potuerit gratia comodioris locationis, & conductionis, & ideò non concludat per se dictam destinationem perpetuam, vt censuit *Alexan. cons. 169. num. 9. lib. 5. Menoch. cons. 337. num. 26. & 27. à Ponte cons. 63. num. 39.* tamen quid

quid quid fit ad alios effectus, de quibus loquuntur præcitati, quoad istum dignoscendi, an quid comprehendatur in locatione, plurimum esset attendendum, eum inseruire possit alio modo, nempe, tanquam solitum ita locandi, ex quo bene sumitur interpretatio locationis, & quid in ea veniat, vt dictum est, vbi egimus de modo conueniendi de re, & mercede, & quod vbi Dominus
67 consueuit locare plura bona simul, ea simul veniant, etiam si aliqua sint in vno loco, aliqua in alio *Bald. in l. emptorem num. 9. C. loc.* quem refert *Menoch. cons. 337. num. 19. ad med.*

68 Cæterum si testator habens fundum Seianum, & solitus sit illum in partes locare, vocando vnam partem Seianum superiorem, aliam Seianum inferiorem, & postmodum locet simpliciter Seianum, veniet totus fundus, nisi euidenter probetur, de qua parte intellexerint contrahentes, vt est *text. in l. Gaius Seius* 88. §. *Titius ff. de legat.* 2.

69 Præterea probabitur sine dubio talis destinatio ex confessione ipsius Patris familias vel explicita, vel etiam implicita, vti si quãdo ita declarasset, vel declarari instetisset, intraret enim illud, quod semel placuit, non debet displicere *Soccin. Sen. cons. 13. num. 3. vers. & probatio lib.* 3. & alijs relatis *Rot. coram Bichio decis.* 506. *num.* 20.

70 Et confessio similis, seù aliàs assertio non solum probaret facta ab ipso Patre familias, sed etiam facta à tutore probaret contra pupillum, maxime si in inuentario, & concurrant adminicula, vt latissimè deducitur in prædicta *decis.* 506. *num.* 10. *& plurib. sequen. coram Bichio.*

71 Deduci etiam posse videbatur vnio, & annexio, ex eo eo quod Pater familias omnia curæ vnius villici demandauerat ad text. *in l. Patronus* 34. §. *Sempronio ff. de leg.* 3. cum alijs latè traditis *per Odd. cons.* 21. *nu.* 68. at hæc coniectura latissimè impugnatur à *Menoch. cons.* 337. *num.* 19. *vers. respondetur secundo & seq.* & quidem *in d. §. Sempronio* testator, expresse dixerat relinquere prædia existentia sub cura Villici primi, vnde non mirum si veniat quidquid existit sub tali cura, quamuis non situm in loco ab eodem testatore demonstrato, & quod non
72 sufficiat eumdem Colonum, & Villicum curam habuisse Terræ separatæ, ac prædij, vt simul nomine Prædij veniant, nisi etiam probetur Patrem familias terram illam prędij nomine comprehendere solitum fuisse *Alex. cons.* 169. *numer.* 9. *lib.* 5. *Bellon. Iun. cons.* 10. *num.* 23. *ad fin.*

Multum autem operabitur dicta consuetudo loquendi locatoris, qua solitus erat comprehendere sub nomine fundi etiam terras separatas, ea enim stante, censetur terras vnitas esse voluisse, & in locatione fundi venient *Soccin. in l.* 1. *num.* 7. *ff. de reb. dub.* & alijs adductis *Odd. cons.* 21. *num.* 37. & tali consuetudine deficiente, non venient, quamuis etiam appareret esse destinatas vsui, & seruitio illius fundi, vt pluribus congestis firmat *Bellon. Iun. d. cons.* 10. *num.* 22. *ad fin. & 23. & Gratian. discept.* 126. *num.* 12. *& seqq.* vbi exemplificat in arundi-
73 neto, quod quamuis sit ad vsum vineæ, tamen vineæ appellatione non venit, ex quo aliter vocatur vinea, aliter arundinetum *l. item si fundi* 10. *ad fin. vers. instrumenti de vsufruct. & quemadmodum quis vtat.* licet postea idem *Gratian.* velit cannetum venire appellatione vineæ, si sit ei vnitum.

74 Probabitur quoque eadem vnio, seù quod terræ aliquæ sint de pertinentijs bonorum locatorum ex incolarum, & circum colentium opinione, vt latissime firmat *Odd. dicto cons.* 21. *num.* 24. *ad fin. & seqq.*

75 Non attendetur autem, quod locator quandoque vnierit, si postea separauit, prout potest, quia obseruantia posterior præualet in hoc proposito, & derogat priori, vt latè habetur penes *Gratian. discept.* 126. *num.* 6. *& seqq. & Bellon. Iun. cons.* 10. *num* 31. *vers. tertio respondetur, & seq.* & probat text *in l. Mela* 14. §. *sed si alimenta ff. de alim. & cibar. legat.* & vnicus actus posterior pluribus antecedentibus derogat, vbi agitur de consuetudine patris familias, vt concludit *Caroc. de locat. tit. locat. obscura nmu.* 25.

76 Hæc quoad partes fundi locati, quo autem ad mobilia, & instrumenta fundi, licet ea non veniant fundo vendito, vel legato *l. fundi in princ. ff. de act. empt. l.* 2. §. *Dotes*
77 *ff. de fund. rust.* tamen secus est fundo locato *l. sed addes* 21. §. *illud nobis ff. locat. & ibi gloss.* quæ facit istam distinctionem inter locationem, & venditionem *in verb. reficere & Bal. Bart. in l.* 2. §. *Dotes ad med. ff. de fund. Instr. & in l* 2. *in fin. C. de verb. sign. Cyriac. contr.* 14. *num.* 35. *Bertaz. claus.* 26. *gloss.* 13. *num.* 12. *post princ Mantic. de tacit. lib.* 4. *tit.* 16. *num.* 28. *Surd. decis.* 201. *num.* 1. & rationem differentiæ tetigi supra loquendo de Domo.

Verum animaduertendum, quod licet præcitati Doctores loquantur indistinctè de
78 instrumentis fundi, quibus etiam addi potest *Angel. in l. item si fundi* 10 §. *Aucupium vers. quando autem ff. de vsufr.* vbi loquitur de fundo, & Domo, tamen *text. in d. l. sed. Addes* §. *illud nobis*, quem omnes allegant speci-

ſpecificat plura inſtrumenta, quæ præſtari
debent à locatore fundi, & omnia ſunt fru-
ctuum liquidorum quærendorum cauſa ne-
ceſſaria, vnde *Bart.* ibi *& Caſtren.* ſumma-
tim notant, locatorem teneri præſtare Co-
lono inſtrumenta neceſſaria, fructuum liqui-
dorum quærendorum cauſa.

Videtur itaque textum prædictum an-
nuere aliquid ſpecialitatis in dictis inſtru-
mentis ad liquidos fructus colligendos pa-
ratis, & eſſe poteſt magis præciſa eorum
neceſſitas, adhoc, vt conductor vti poſſit
fundo ad hunc vſum locato, vt conductor
eos colligat. Vnde tali neceſſitate ſtante,
intrat concluſio, quod locator debeat cu-
rare conductorem vti poſſe re locata ad
vſum deſtinatum, vt dicebam ſupra de Do-
mo, & ſic debent etiam illa inſtrumenta pa-
rare, & quatenus ſint vitioſa, ea reficere, vt
dicitur in eodem textu prædicto; at quoad
79 alia ex quo non ſint adeò præciſè neceſſa-
ria, vt verbi gratia, Aratra, & Boues qui
non ſunt adeò præciſè neceſſarij, vel quia
ex agro poteſt colligi aliquis fructus ſine
cultura, puta fænum, vel quia conductor fo-
dere poteſt cum ligone, & fructus non li-
quidos colligere manibus, ea locator præ-
ſtare teneatur tantum, quatenus ſint, &
prout adſint in fundo tempore locationis, nō
autem teneatur fundum eis non inſtructum
inſtruere, vt dicit *Surd. deciſ.*201.*numer.*6.
*propè fin. verſ. ſic videmus*, & quatenus ſint
ipſius Domini, non autem coloni *Natt. con-
ſil.*243.*num.*5. *Gratian. diſcept.*126.*numer.*5.
adeò vt poſſit etiam locator ea ante loca-
tionem à fundo remouere ad hoc, vt in lo-
catione non veniant, vt monet *Angel. in l.
ſed, & ſi quid* 19 *§. proprietatis in fin. ff. de
vſufr. & quemadm. quis vtat.* & ſequitur
*Cyriac. contr.* 141. *num.* 35.

80 Hinc, cum inter inſtrumenta fundi repu-
tetur etiam triticum deſtinatum pro ſemi-
ne, & à pari cum alijs inſtrumentis proce-
dat *l. quæſitum* 12. *§.* 1. *in fin. de fund. in-
ſtruct.* id quoque eatenus debetur cōducto-
81 ri, quatenus in ipſo fundo ad hoc paratum
exiſtat, & non aliàs, vt declarat *Surd. dicta
deciſ.*201.*nu.*6. & quatenus ſit Domini fun-
dum locantis, non autem ſi ſit coloni, quā-
uis ipſi illud Dominus ipſe mutuaſſet, vt
conſuluit *Natt. conſ.* 243. *per tot.* quem ſe-
quitur *Gratian. diſcept.* 126. *num.*4. *& Surd.
dicta deciſ.*201.*num.*4.

82 Et idem erit de alijs inſtrumentis, quæ
qualia ſint, videri poterit penes *Bertaz. de
clauſ. inſtr. clauſ.*26. *gloſ.*13. *à num.*4. *ad* 18.
*Mantic. de coniectur. lib.*9. *tit.*2. *num.*15. *&
ſeqq. Thor. vot.*46. *num.*78. *& pluribus ſeqq.
par.* 2. penes quos, quamplurima alia dubia
circa hanc quæſtionem diſpoſitionis factæ
de fundo ſimpliciter, vel de fundo inſtru-
cto, quid comprehendat, reſoluta haben-
tur.

Eiſdem fermè rationibus, quibus dictum
eſt in locatione fundi venire inſtrumentum
83 neceſſarium, vel deſtinatum ad eius cul-
turam, ſuſtineri poteſt, quod in ſimili, loca-
ta gabella, veniat etiam capanna, vel do-
mus, vbi conſueuit exigi, prout ex doctri-
na *Baldi* tradunt *Bertachin. de Gabell. quæſt.*
2. *num.*65. *Ferret. eodem tit. nu.*104. *&* 151.
& eis relatis *Burſatt. conſ.*190. *numer.*31. *&
Surd deciſ.*201. *num.*1. *ad fin.* non tamen ve-
niat in locatione gabellæ ea, quæ ſuper in-
dicta eſt, quia eſt diuerſa *Burſatt. dicto con-
ſil.*190. *num.*30.

84 Sic in venditione equi venit ſella, alia-
que ornamenta, quatenus equus ea habue-
rit de tempore venditionis, alias ſecus *l. adi-
les aiunt* 38. *in princ. & ibi gloſ. in ver. or-
nata ff. de ædil. edict. Fabian. de Mont. de empt.
& vendit. quæſt.*6. *princip. nu.*32. *ad fin.* imo,
85 & veniunt ea cum quibus per duos dies
ante equus venalis oſtenſus fuit dicta *l. ædi-
les aiunt post med. verſ. vendendi autem Bal.
in l.*2. *num.*4. *C. de ædil. edict.* & hoc proce-
dit non ſolum in venditione, ſed etiam in
quolibet alio contractu ſtricti iuris, vt poſt
*Ioannem Fabr. & Ioannem de Plat. in §. actio-
num Inſt. de act. tradit Iaſ. in l. de quibus nu-
mer.* 87. *verſ. imò vendita ff. de legib.* & ta-
86 men ſi locatur equus expreſſe ad equitan-
dum, ſella tanquam inſtrumentum ad talem
vſum neceſſarium, erit præſtanda, ſiue equus
eam haberet de tempore locationis, vel cū
ea oſtenſus fuerit, ſiue non, vt paſſim, &
ſine controuerſia practicatur, cum hæc etiā
ſit intentio indubitata contrahentium in
tali contractu, quæ eſt attendenda ad di-
gnoſcendum, quid in eo veniat. Vnde è
contra in illa faceta quæſtione orta inter lo-
87 catorem Aſini, & conductorem quieſcen-
tes in aprico ardente ſole, an vmbra ipſius
Aſini ſpectaret ad conductorem, itaut ipſo
inuito, Dominus ea gaudere non poſſet, quia
locatio Aſini facta erat ad ferendā ſarcinā,
non ad faciendam vmbram conductori, me-
rito reſolutum fuit poſt pulchram diſputa-
tionem negatiue per *Iacobum Boniourz in
ſuo enigm.*2. vt refert *Cyriac. contr.*208. *n.*20.
*& contr.*381. *num.*56.

Sunt etiam, & iura, de quibus ſæpè du-
88 bitare contingit, an veniant in locatione
rerum, in qua dubitatione aduertendum
erit, an res locata ſit talis, quæ complecta-
tur in ſe vniuerſitatem, non agrorum tan-

tum, vt est prædium, podere, & alia, de quibus dictum est supra, sed vniuersitatem in qua sint, & iura ipsa, vel sint proprium eorum vniuersale subiectum; exemplum, si quæratur de iurisdictione,& locatus sit fun-
89 dus, dicendum est eam non venire, quia iurisdictio, quam quis habet in fundo, non est de iuribus fundi *Bald. in l. à procuratore num. 1. C. mandat. Iacob. à S. Georgio in inuent. feud. in verb. de Castro Rubei montis num. 8.* & alijs adductis *Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 16. num. 29.*

90. Sic idem erit si locetur fundus, in quo pedagium vendi consueuit, non enim proptereà veniet, & pedagium ipsum in locatione *Bald. in dicta l. à procuratore in princ. Loffred. cons. 21. num. 13. & cons. 24. numer. 3. & 14. Mant. dicto tit. 16. num. 32.*

91. Prout etiam erit, imo facilius de iurepatronatus, ex quo de se locari non potest, nec transit cum locatione rei particularis. *Innoc. in cap. ex literis num. 3. propè fin. & ibi Abb. num. 10. Couar. var. resol. lib. 1. cap. 13. nu. 3.* quod tamen intelligitur quatenus nō probetur iuspatronatus esse annexū illi rei particulari, quæ locatur, quia, & tunc cū ea veniret, vt satis latè deduxi in *Cap. 11. de rebus, quæ locari possunt vel non num. 44. & pluribus seqq.*

92 At secus erit si locata sit Villa, vel Castrum, quæ continent in se iurisdictionem, honorem, & iuspatronatus, vt dictum est supra, quia tunc, & iurisdictio, & iuspatronatus veniet iuxta *textum in cap. ex literis 7. de iurepatron.* & ibi notata per *Innocentium num. 2. propè fin. Zabarell. numer. 16. Abb. num. 10. & 11.* & prout latius tradidi quoad iuspatronatus *in dicto cap. 11. de reb. quæ locari possunt.*

93 Prout etiam si locatum sit Territorium, veniet iurisdictio, quia Territorium est vniuersale subiectum iurisdictionis *l. pupillus §. Territorium ff. de verb. signif. cap. licet causam de probat. Bart. in l. 1. numer. 16. ff. de iurisd. omn. iud.* & alijs adductis *Mant. de tacit. lib. 4. tit. 16. num. 30.*

94 Verum hoc, quod dicta iura veniant in locatione, intelligendum est de locatione ad longum tempus, in qua transeunt iura in conductorem vna cum dominio vtili, at secus est in locatione ad modicum tempus, in qua videntur tantum venditi fructus, & non veniunt similia iura *Castren. cons. 361. nu. 1. & 2. lib. 1. Petr. Barbos. in l. diuortio 8. num. 57. ad fin. & 58. ff. solut. matrim.* & dixi, ac plures concordantes retuli quoad iuspatronatus *in dicto cap. 11. de rebus, quæ loc. poss. vel non num. 40.*

95 Non idem, ac de iurepatronatu in hoc proposito dicendum erit de iure decimandi, sed potius totum oppositum, vt videlicet, non veniat in locatione ad longum tēpus, & è contra in locatione ad modicum tempus veniat, iuxta latè tradita per *Rimin. Iun. cons. 429. num. 7. & num. 23. & per tot.* & ratio est, quia ius decimandi est merè spiritnale, & ideò non transit in locatione iura transferente, prout est locatio ad longum tempus, & præsertim si fiat laicis, qui sunt talis iuris prorsus incapaces, *Gratian. disc. 238. num. 22. Rot. post Salgad. in labirin. credit. decis. 238. num. 13.* & si consideretur tantum illa facultas percipiendi nomine Domini Locatoris, quæ sola transfertur in locatione ad modicum tempus, tunc ea benè transferri potest etiam in laicum, vt latius explicaui in *Cap. 10. de personis, quæ con. duc. poss. prope fin.* & quod difficilius transferatur ius percipiendi decimas, quam iuspatronatus in contractibus fauore laicorum *decis. 399. num. 1. par. 2. rec.*

96 Poterit tamen transferri etiam in locatione ad longum tempus eadem facultas, si ad eam restringatur concessio, & fiat contractus cum debita auctoritate, vt tradit *Mantic. lib. 5. tit. 3. num. 14.* & dixi *in dicto cap. 10. de personis, quæ conducere possint.*

97 At potest transferri ius decimandi modis prædictis in locatione, sed quia in omnibus actibus non sufficit potestas, nisi concurrat etiam voluntas, ad hoc, vt in locatione fundi veniat ius decimandi, necessè est, quod in contractu adsint verba de seruientia ad indicandum ita cōtrahentes voluisse, vt aduertit *Mantic. de tacit. lib. 4. titulo 16. numer. 34. vers. sed quod ius decimæ*, prout aderant in casu suo, & ponderantur per *Rim. Iun. dicto cons. 429. nu. 10. & seqq.* alias enim tale ius non potest venire nomine fundi.

Solet autem quandoque in locatione fūdi, vel alterius rei addi, cum omnibus iu-
98 ribus, & pertinentijs suis, quæ clausula est generalis, & omnia quouis modo ad rē spectantia complectitur *Surd. cons. 429. nu. 2 & 3. Giouagnon. cons. 32. nu. 15. lib. 2.* verbum enim illud, pertinentijs, latissimè patet, nam, & ea complectitur, quæ sunt de dominio, & ea, quæ non sunt de dominio, sed tantum in possessione, & ea, quæ de his non sunt, sed esse possunt, vt habetur in *l. verbum 181. ff. de verb. signif.* & sic veniūt in dicta clausula etiam, quæ sunt omninò à re separata, & distincta, dummodò ad vsū seù seruitium illius quoquomodo sint destinata, aut modis supradictis ei vnita *Menoch.*

*noch. conf. 140. numer. 24. Cyriac. contr. 311.*
*num. 13.*
99 Verùm animadnertendum eſt, quod ſi
quæratur verbi, gratia, de comprehenſione
alicuius agri, tunc operari eam poterit præ-
fata clauſula, cum addita eſt alicui ex ver-
bis prædictis vniuerſitatem continentibus,
nempè, Podere, & ſimilibus, at ſecus erit
ſi addita verbo particulari, vti locationi agri
100 vnius, quia non poreſt vna res particula-
ris, alteri rei pariter particulari accedere,
& eſſe de eius pertinentijs ſecundum *Soccin.*
*Senior. conſ. 47. num. 4. verſ. ſed pro ſolutione*
*lib. 1.*
101 Præterea referenda eſt dicta clauſula
ad ea, quæ ſunt de natura rei, cui addita eſt,
non ad ea, quæ alterius iuris ſunt, vt dicit
*Fab. de Monte in tit. de empt. & vend. qu. 6.*
*numer.* 10. quem refert, & ſequitur *Capic.*
*Latr. deciſ. 37. num. 17.* vbi propterea reſol-
uit in vendirione Caſtri cum omnibus per-
tinentijs ſuis, non venire functiones Fiſca-
les particulari titulo quæſitas. Et in di-
102 cto propoſito decimarum eſt doctrina *In-*
*noc. in cap. ex literis num. 1. verſ. imo plus di-*
*cimus de inrepatr.* vbi dicit quod ſi Epiſco-
pus donet Villam, & omnia iura, quæ ibi
103 habet non intelligitur donare decimas,
nam nomen, omnia, non debet referri ad ea,
quæ ſunt alterius iuris, quam ea quæ prin-
cipaliter donantur, prout ſunt Decimę, quia
ſunt iuris ſpiritualis, & ſic alterius iuris,
quam temporalia, quæ donantur, quam
doctrinam ſecutus eſt *Bald. conſ. 32. num. 3.*
*verſ. ſi autem Epiſcopus lib. 1.* & canonizauit
*Rota deciſ. 234. num. 7. & 8. par. 9. re. ent.* vn-
de reputatur neceſſaria expreſſio Decima-
rum in ſimili conceſſione ad hoc, vt cen-
ſeantur comprehenſæ in ea, prout ſequen-
do pręfatam doctrinam Innocentij ſenſerũt
ibidem *Io. Andr. num. 3. verſ. imo plus dixit*
*Butr. num. 6. verſ. & per hoc dicit Anan. nu. 7.*
*Hoſtien. num. 5. Henric. Boic. num. 7. Albertc.*
*in l. inter antequam 15. poſt med. C. de vſufr.*
vbi quod in Ciuitate Bergomi, in qua frę-
quentantur tales contractus, ſolet in con-
ceſſione exprimi ius percipiendi decimas,
& loquitur de iure percipiendi decimas
iam exiſtente penes laicos, & eum ſequi-
tur *Albert. Brun. in conſ. feud. diuerſ. conſ. 121*
*num. 33. ad med.*
Et ſi rei locatæ ſint deſcripta confinia,
104 magis operabitur ſimilis clauſula, ſi adie-
cta poſt deſcriptionem confinium, quam ſi
ante, vt in caſu, quo venditum erat Pode-
re exiſtens in Territorio Aquæpendentis
intra talem, & talem confinem & poſt talem
expreſſionem confinium additum erat cum
toto Territorio, & diſtrictu, non eſſe ter-
minatam, & coarctatam latitudinem Ter-
ritorij, & diſtrictus, ſed ſolum Poderis
principaliter venditi, ſubtiliter conſiderauit
*Bald. conſ. 422. poſt med. verſ. ſecundo dico*
*lib. 4.*
Quoad dubia, quæ oriri poſſunt circa
mercedem, iam ſupra dictum eſt in *Cap.* 17.
in quo actum eſt quomodo conueniri de-
beat de re, & mercede in primo caſu, quod
ſi non fuit conuentum de mercede, vel cer-
ta quantitas non fuit expreſſa, intelligitur
de mercede ſolita, & ibidem etiam expli-
catum fuit, quodnam ſolitam attendi de-
beat, nempe an ipſarum partium, vel vni-
uerſale, & quid ſi variatum fuerit in con-
ſuetudine, an potius attendi debeat pri-
ma, vel poſterior, quæ propterea hic non
repetam, ſed addam aliud dubium, quod
oriri poterit circa talem variationem ſi eo-
dem tempore reperiatur diuerſimode ſer-
uatum, puta, reperitur, quod aliqui ſol-
uunt pro terris ad rationem vnius ſcuti pro
105 iugero, aliqui verò ad rationem iuliorum
vndecim, vel quid amplius, & in condu-
ctione operarum aliqui ſoluunt ſcuta quin-
que, aliqui ſcuta ſex menſtrua, & ſi loca-
tio ſit facta abſque expreſſione mercedis,
vel dictum, pro mercede ſolita, ſit interpre-
tatio contra locatorem, vt debeatur quod
minus eſt *Bertran. in l. hac edictali in princ.*
*num. 65. C. de ſecund. nupt. Burſatt. conſ. 204.*
*num. 12. & ſeq. Guidop. deciſ. 252. per tot. Bor-*
*gnin. deciſ. 26. numer. 47. ante med. verſ. & ſi*
*non eſt. Mant. de tacit. lib. 5. tit. 21. num. 4.*
Si autem conuenta ſit certa merces, ſed
agatur de operibus continuò præſtandis, an
illa merces intelligatur pro vna vice tan-
tum, vel reiterabiliter de anno in annũ, vel
de menſe in menſem præſtanda, colligi po-
terit ex eiuſdem mercedis quantitate, &
106 circumſtantijs ſeruitij, idemque erit in
locatione rerum, licet enim regula ſit quod
ſermo ſimpliciter prolatus de primo, atque
vnico actu tantum ſit intelligendus *l. Boues*
*§. hoc ſermone ff. de verb. ſignif.* tamen hoc
non procedit, vbi ex verbis, aut facti cir-
107 cumſtantijs, & coniecturis contraria vo-
luntas contrahentium deprehenditur ex
traditis per *Tiraquell. in dict. l. Boues lim. 12.*
*num. 1. & Menoch. præſumpt. 132. n. 2. & 12.*
*lib. 4.* vnde in caſu, quo Tutor fuerat de-
putatus cum ſalario, & mercede ſcutorum
ducentum ſoluendorum pro dimidia de ſe-
meſtre in ſemeſtrẽ, & in fine cuiuslibet ſe-
meſtris, intelligi debere dictã ſummam aſ-
ſignatam eſſe in ſingulos annos, re diligen-
ti, atque matura conſideratione perpenſa,

consululi *Bellon. Iun. consf. 94. vbi num. 3.* ait,
108 quod eo ipso, quod dictum est pro sala-
rio collegimus intentionem esse, vt in sin-
gulos annos soluatur, quia salarium dici-
tur pecunia, quæ multiplicatiue soluitur
in singulos annos, vel menses, vel etiam
dies, secundum subiectam materiam, quod
est notandum.
109 Si fuerit statuta certa merces eunti cum
propria Bestia ad aliquid portandũ, & non
fuerit expressa qualitas Bestiæ, soluendum
erit tam pro Bestia magna puta Mulo, quam
pro parua, puta asino, vt decisũ refert *Vinc.
de Franch. decis. 152. numer. 2. vbi Adden.
& Capiblanc. de Baron. ad pragmat. 16.
num. 36.*
110 Et si fuerit statuta certa merces pro quo-
libet milliario, non poterit prætendere lo-
cator computare tot milliaria ad eundum,
& totidem ad redeundum, sed semel tantũ
in eundo videlicet computanda erunt, vt
tradunt præcitati *Franc. d. decis. 152. num. 3.
& seqq. & Capiblanc. in dicta pragmat. 16.
numer. 38.* Verum, quia in eorum casibus
111 Pragmat. considerat delationem, ideò
ipsimet limitant suum dictum, in casu, quo
etiam in recessu venirent onusti.
112 Item in eodem casu statutæ certæ merce-
dis pro milliario eis, qui iuerint ad portan-
dum, si portauerint aliquid adeò graue, vt
minus iter facere potuerint, puta magnum
lapidem, recedendum erit à quantitate sta-
tuta, & soluendum ad rationem dierum, vt
decisũ refert *Capibl. in dict. pragm. 16. n. 39.*
113 E contra autem, si conductor non dederit
Sauinam integram, nõ propterea minus sol-
uere debebit, puta si conduxit vecturalem
cum Mulo, vel nauim, debet enim soluere
pro tota naui, quàm conduxit, licet eam
plenè non onerauerit, vt relatis hinc inde
auctoritatibus, probabiliorem opinionem
dicit, & probat *D. Lanfranc. Zacch. de salar.
quæst. 88. num. 12. & seq.* & quidem hoc dici
potest conductori, tibi imputes, si nauim
conduxisti.
Potest etiam cadere dubium circa quali-
114 tatem pecuniæ si expressè conuenta sit
merces, verbi gratia, in nummis, & non sit
dictum de quibus, & regulariter dicendum
erit intelligi de minoribus, si adsint plures
species nummorum, per text. *in l. nummis 73
ff. de legat. 3.* & regulam, quod in ambiguis,
115 quod minimum est sequimur *l. semper in
obscuris 8. & l. semper in stipulationibus 34.
in fin. ff. de reg. Iur. cap. in obscuris 30. de reg.
Iur. in 6.* quæ regula procedit, tam in vlti-
116 mis voluntatibus, quam in contractibus,
& tam respectu quantitatis, quam speciei,
& tàm respectu rei, quam loci, & temporis,
& personarum, vt tradunt in dicta *l. semper
in obscuris Det. & Cagnol. & alij relati per Cy-
riac contr. 153. num. 13.*
117 At à regula prædicta recedendum erit si
ex consuetudine contrahentium, vel Re-
gionis, aut etiam aliter comprehendi possit
eos sensisse de maioribus dicta *l. nummis 73.
& ibi glos. in verb. consuetudine, in verb. ex
regione in verbo ex contextu, & in verbo ap-
parere ff. de leg. 3. l. hæredes palam 21. §. si quid
post ad fin. de Testam.*
118 Si autem pecuniæ valor immutetur post
constitutam mercedem, & antequam solua-
tur, qui nam valor attendi debeat in eius
solutione late tradit *D. Lanfranc. Zacch. in
suo tractatu de salario quæst. 16 per tot.* quem
indicasse satis sit, maxime cum talis quæstio
proprie non cadat hic.
119 Circa tempus autem si nõ sit expressum,
& adsit consuetudo locandi, & conducendi
ad certum tempus res similes ei, quæ locata
fuit, reputabitur pro eodem facta locatio *l.
excepto 18. vbi DD. C. locat. Bart. in l. penult. ff.
de impen. in reb. dot. fact. Alex. cons 107. n. 19.
lib. 2.* & aliis cumulatis *Surd. decis 265. num.
57. Rot. coram Put. decis. 174. num. 6. lib. 1.* & si
varia sit consuetudo seruandum erit, quod
dictum est supra circa mercedem.
120 Cessante autem consuetudine, si tempus
non sit statutum, varie loquuntur Doctores,
aliqui enim volunt intelligi ad annũ, *Pinell.
in l. 1. part. 3. num. 63. ad fin. ff. de reb. mater.
Socin. Iun. cons. 25. num. 3. lib. 2. Ruin. cons 61.
nu. 10. lib. 1. Vinc. de Anna sing. 696. Vasquez
de success. tom. 1. lib. 1. §. 10. num. 78. vers. re-
gulariter tamen Mantic de tacit. lib. 5. tit. 4. n.
1. vers. sed verius est,* vbi hanc esse veriorem
opinionem testatur.
121 Et hoc volunt procedere indistinctè, vi-
delicet, tam in prædijs rusticis, quam etiam
in Vrbanis, & in specie in Domibus, quod
intelligatur facta locatio ad annum *Ruin.
cons. 61. num. 10. lib. 1. Rot. coram Merlino de-
cis. 376. num. 7.*
122 Alij verò distinguendo tenent Intelligi
locationem ad annum in rusticis, in Vrba-
nis verò ad beneplacitum *Flamin. de Rub.
cons. 8. num. 33. & seq. Ripol. variar. cap. 12. n.
357. Gomes. variar. tom. 2. cap. 3. n. 15. Afflict.
decis. 365. num. 7. & 12. Carocc. de locat. & cõ-
duct. tit. de locat. sine tempore num. 2. Borgnin.
decis. 44. nu. 76. par. 1.* & hæc videtur verior,
quia habet pro se textum apertum in *l. Item
quæritur 14. §. qui impleto ff. locat*, qui licet
loquatur de tacita reconductione, tamen ea-
dem videtur ratio in conductione expressa,
quoad eam partem, in qua est tacita, imò
fortior

fortior videtur casus tacitæ relocationis, dū
præsupponit præcessisse locationem ad cer-
tum tempus longius, ex qua desumi pote-
rat indicium voluntatis partium ex solito
ad illud locandi, & conducendi cum suffi-
ciat ad hunc effectum etiam vnicus actus,
iuxta tradita supra *cap* 17. *nu.*24. & ex ver-
bis prædictę *Litem quaritur* §. *qui impleto*.

Licet etiam deprehendere, quam pericu-
losum sit, quod vno ore dicunt *Caroc. &*
*Borgnin. in locis mox citat.* locationem sim-
pliciter factam sine tempore, præsumi factā
ad arbitrium locatoris, itaut possit in præ-
dio Vrbano singulo mense cōnductorem ex-
pellere, lex enim non restringit facultatem
terminandi locationem in arbitrio locato-
ris, & in fine mensis, sed apertè tribuit
facultatē conductori discedendi ad sui libi-
tum, & sic de die in diem, prout practicatur
in tacita reconductione Domorum hic in
Vrbe.

123 Placet tamen, quod vbi adest consuetu-
do locandi, & conducendi Domos solum
in certis diebus, puta Sancti Ioannis, & San-
cti Michaelis, prout in multis locis practi-
catur, tunc locatio, & conductio censeatur
facta saltem, vsque ad vnum ex illis diebus,
vt tradit *Gomes var. tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 15. *post*
*med. vers. secundo infero, & sequitur Caroc.*
vbi supra, & ratio est, quia tunc adest con-
suetudo vsque ad illos dies locandi, & in-
trat, quod dictum est supra, locationem
absque expressione temporis factam, intel-
ligi pro tempore consueto.

Et si dubitetur, quando incipiat locatio
124 quoad effectum calculandi, & soluendi
mercedem, an à die celebrati contractus,
vel à die rei traditæ, aut operarum præsti-
tarum ab isto, vidsquare;endum est vt de officiali,
quod debeat non ex Codicillis iudicare tē-
125 pus, sed ex quo in prouinciam ipsam ac-
cessit accipere Reipublicæ emolumenta est
*text. in Auth. de administr.* §. *illud, & ibi glos.*
*in verb. Codicillis*, & tradunt *Bart. in l. absenti*
*in fin. ff. de donat. Bald. in l. sed, & Milites ff.*
*de excus. tut.* & alij plures, quos nouissimè
colligit *D. Lanfranch. Zacch. in suo tractatu*
126 *de salario quaest.* 15. *nu.* 14. vbi de commu-
ni testatur, quod tamen limitatur, si officia-
lis differret administrare officium de licen-
tia Principis, vel ob casum fortuitum ex ad-
ductis per *Cagnol. in l. diem functo sub num.*
205. *ff. de offic. ass. & D. Lanfr. dicta quaest.* 15.
*num.* 24.

Casu autem, quo facta sit locatio ad cer-
tum tempus, & dictum illud incipiendum
127 finita locatione facta alteri, quæ vt asseri-
tur finitur die tali, si ille anticipate, renun-
ciet locationem, vel ipsa locatio ante illum
diem aliter finiatur nonus conductor rectè
petet rem locatam statim, non expectata die
expressa, prout eleganter consuluit *Natta*
*cons.* 35. *per tot.* duplici ratione, vna, quia
per finem primæ locationis finita erat causa
dilationis principij secundæ, & ideo finire
debebat ipsa dilatio *Alex. cons.* 34. *lib.* 2. *&*
*Ancar cons.* 394. altera, quia ille dies, quo
finire debebat prima locatio, fuerat apposi-
tus demonstratiue, non autem taxatiue, dum
dispositio ante eius expressionem erat per-
fecta.

Prædicta procedunt si adsit Instrumentū,
seu apoca locationis in qua deficiat expres-
sio temporis, idemque esset si probaretur
locatio expressa per testes, qui tamen de
tempore non deponerent, vel dicerent par-
tes de eo non conuenisse, at si non constet
de locatione expressa, sed eius probatio de-
sumatur ex continuatis solutionibus mer-
cedis, recurrendum erit ad cap. præcedens
in quo videtur etiam sufficienter explicatū
dubium circa tempus, quo locatio sic pro-
bata durare debebit. Si autem adsit tempus
præfinitum, sed non clare, & remaneat circa
illud dubium, dicam aliquid in specie in
*cap.* 52.

Sunt etiam alia dubia circa interpreta-
tionem locationis, vti an locatio sit vnica,
vel plures, & an locatio sit ad corpus, vel
ad mensuram, quæ cum longiorem requi-
rant tractationem per capita separata expli-
care conabor. Erunt, & alia infinita, quorū
aliqua, ni fallor, tangam alijs in locis, iuxta
128 eorum materiam, quoad reliqua subnectā
aliquas regulas generales, quas sparsim tra-
dunt Doctores pro interpretatione huius
contractus locationis, ad quas semper recur-
rendū est vbi deficit decisio dubij in specie,
& non alias *Cart. Iun. cons.* 182. *num.* 13. *vers.*
*sed quid fortius.*

Generaliter igitur loquendo attendi de-
129 bent diligenter pacta inter locatorem, &
conductorem conuenta semper enim me-
moriæ retinendum in huiusmodi obligatio-
nibus id maxime spectandum esse, quod in-
ter vtramque partem conuenit, vt habetur
in *Lex lege* 53. *in princ. ver. respondi ff. locat.*
130 & pacta habere vim legis *Paris. cons.* 79.
*num.* 18. *lib.* 3. *Decian. cons.* 19. *numer.* 9. *lib.* 4.
*latè Becc. cons* 45. *num.* 25. *& seqq.* quatenus
131 tamen sint licita, & honesta, nam pacta
in contractu locationis, & conductionis fa-
cta, debent esse talia, alias eo ipso, quod
sunt contra bonos mores, vel rei turpis, non
valent, nec habent efficaciam producendæ
actionis, vt docuit *Bald. in l. si fideiussor.* 6.
*num.*

*num.2. C. mandat. & ibi Ad d.* id comprobant;& tradit *Iaſ.in conſ.45.num.6.lib.3.*

Verum vbi ſunt dubia verba locationis,
132 & pactorum in ea exiſtentium debent intelligi ſecundum ipſius contractus naturã, ad eam enim recurrimus, quando dubitamus de intentione partium *Bald. conſ.182. num.6.lib.1.* vbi verum dicit hoc eſſe,quando verba ipſa patiuntur talem reſtrictionem *Soccin.Sen.conſ.156.n.18.l.2.*& his,alijſq;re-
133 latis *Surd.cõſ.36.n.32.& 33.*& dummodo verba inſeruire poſſint naturæ contractus, ſemper intelligi debent iuxta illam, quamuis proprius eorum ſignificatus aliud importet, debent enim verba ſeruire naturæ contractus, non natura verbis *l. Inſulam 6. ff.de praſcr.verb.Alex.conſ.40.num.14.verſ. pro hoc facit lib.4. Roland.conſ.96.numer.39. lib.1.Seraphin.deciſ.744.num.6.*

Et intelligenda ſunt etiam iuxta diſpoſitionem iuris communis in quantum fieri
134 poteſt,quando enim pactum non contrariatur iuri, & concurrere cum illo poteſt, non facit ceſſare eius diſpoſitionem *l.4. §.ſi ex conuentione ff. de re iudic.Bald. conſ.329. col.2.lib.1.Surd.d.conſ.36. num.34. Menoch. conſ.128.num.6.* At quando pro vna parte
135 adeſt vulgaris loquendi conſuetudo, & pro alia diſpoſitio iuris, tunc pactum in locatione exiſtens, magis debet intelligi, ſecundum vulgarem loquendi conſuetudinem,quàm ſecundum ius commune,vt poſt *Soccin.Sen.tradit.Mantic. de tacit.lib.5.tit.7. num.11.poſt med.verſ.cæterum pactum.*

Sumenda quoque eſt interpretatio, vt
136 inter conductorem, & locatorem ſeruetur æqualitas *Menoch.conſ.189.num.2. Becc. conſ.45. n.23. Caratt. deciſ.295.n.12.* ſunt
137 enim locator, & conductor correlatiui, itaut diſpoſitum in vno,cenſeatur etiam diſpoſitum in alio,vt latè tradunt *Roland.conſ. 69.num.24.& ſeq.lib.4 Beccius conſ.45.num. 22.Riminald. iun. conſ.650. num.1. & ſeqq.*
138 qui tamen non loquuntur in pactis, ſed in legibus, & ſtatutis, & contrarium in pactis, quod videlicet ſi loquantur tantum de conductore non poſſint extendi,vt comprehendant etiam locatorem, vel è contra dicendum erit, quia cautius agendum eſt in extenſione, diſpoſitionis conuentionalis, quàm legalis, vt latè in propoſito firmat *Gratian.diſcept.740.nu.24. & pluribus ſeqq.*
139 Et ſumenda etiam interpretatio, ne culpa vnius ex contrahentibus alter damnum patiatur *Aretin.conſ.111.num.6.verſ.ſed tamen hoc non obſtante Menoch. conſ.128.n.10.* Vbi inter cæteros refert *Crauett.* qui etiam dicit euitandam eſſe illam interpretationẽ, qua alicui contrahentium alteri detrimentũ, & fraudem,& deluſionem afferre poteſt, & eſt regulare,vt facienda ſit interpretatio, ne
140 altera pars remaneat decepta *Rot. deciſ. 88 num.3.part.2.recent.& coram Gregor. deciſ.126.nu.10.*& pro eo, qui agit de damno euitando *deciſ.436.num.4.par.1. recent.*
141 Sumitur etiam interpretatio in contractu locationis à ſolito *Burſatt.conſ.193.n.4.*
142 & ab obſeruantia ſubſecuta *Menoch. conſ. 189.num.19.* & ſi eſt dubium inſtrumentũ
143 in vna parte poteſt ſummi declaratio ab alia,argum.*l. verum ff. de petit. hæred.* & in terminis inſtrumenti locationis *Menoch.cõſ. 128.num. 5.* & quod ordo ſuccedendi apertius expreſſum in ſequentibus lineis,præſtet intellectum in prima linea, vt pariformiter cenſeantur *Peregr. conſ.41.num.17.lib.5.*

Poterit etiam ad interpretationem loca-
144 tionis adhiberi argumentum à contrario ſenſu, puta ſi conuentum fuit, quod colonus non poſſit expelli ſi colat arbitrio boni viri, dici poterit, quod ergo ſi non colat arbitrio boni viri expelli poterit, quia hoc argumentum etiam in contractibus ſine dubio locum habet *l. inter ſocium §. cum inter ff. de pact. dotal.* & in terminis contractus locationis tradit *Mantic. de tacit.lib.5. tit.7. num.17.*

Denique quando ex omnibus prædictis,
145 & alijs ſimilibus regulis non poſſet plene reſolui dubium occurrens, tunc reſolutio capienda eſſet potius contra locatorem, quàm contra conductorem,veteribus enim placuit pactionem obſcuram, vel ambiguã ei, qui locauit nocere, vt dicit *text. in l. veteribus 39. ff. de pact.* & tradunt *Menoch. conſ.1066.num.15. Brun conſ feud.117. numer.132.Roſental. de feud.c. 1.cap.6.qu.28. num.2. & 3. Seraph.deciſ.1362.num.8.*

Et licet non deſint etiam, qui videntur tenere contrariam opinionem, vt *Bald.conſil.249. poſt med. verſ. quod dicimus lib.2.Pedroec.* qui alios allegat *conſ.36.num.100. Beninten d. deciſ.52. num.1. poſt med.* tamen à prædicta non erit regulariter recedendum, vti quæ habet pro ſe textum expreſſum in *dicta l. veteribus*, & contrarij intelligendi erunt in caſibus particularibus in quibus dicta regula limitatur, vt infra.
146 Limitatur autem dicta regula pluribus modis, & ſignanter primo ſi maior veriſimilitudo ſit pro locatore, quia erit attendenda *Iaſ. in l. ſtipulationibus num. 4. ff. de verb.oblig.Menoch.conſ.450.numer.18. Becc. conſ.41.nu.29. Tiraq. de reuoc.donat. in præfat.num.54.Rot.deciſ.70.num.16. ad fin.par. 2.diuerſ.*

Secundo

Secundò limitatur si adsint coniecturæ
147 indicantes, quod voluntas contrahentiũ fuerit, prout fert interpretatio fauorabilis locatori, quia tunc ea amplectenda erit *Gabr.conf.56.num.15.lib.2. Rauden.conf.35. num.114. post princ.lib.2.*

Tertiò limitatur, vt procedat quando
148 agitur de augenda obligatione, secus autem si non agatur de augenda, sed de ea facienda magis transmissibili, vt dixit *Bald. conf.375.n.3. in fin.lib.4. Bellon.Sen.conf.80. num.10. Mantic. de tacit.lib.22.tit.25.nu.11.*

149 Quartò limitatur, vt non procedat si verba de quorum interpretatione agitur sint prolata à conductore, quia tunc contra eum interpretanda, non contra locatorem *Ias. in l. stipulatio ista §. in stipulationibus num.4.vers. Tertio ff. de verb.oblig. Bal. conf.413 num.3.lib.5. Mantic. de tacit. lib.5. tit.7. num.11.* vbi licet contrarios quoque alleget, tamen in istam inclinat, quæ videtur verior, quia *text. in d.l. veteribus*, reddit rationem expressam, cur interpretatio facienda sit in dubio contra locatorẽ, quia fuit in eius potestate legem apertius dicere, quæ retorquetur in casu isto contra cõductorem, dum ipse loquutus est. At vbi non apparet à quo verba sint pronũnciata pactum contra locatorem, vtique est intelligendum *Alciat. conf.154. numer.10. lib.5. Mantic. de tacit.dicto tit.7.num.11. post med.* maxime si ipse locator in eis se fundet. Nã
150 econtra quatenus in eis se fundet conductor, contra eum facienda erit interpretatio vt voluit *Ias.conf.45.num.7. vers. Præsertim cum illi lib. 3.* cum alijs adductis per *Caroc. de loc. & cond. sub tit. de verb.signif.quæst.3. num.2. & 3.*

151 Quintò limitatur, vt non propterea recedendum sit à proprietate verborum, quæ quatenus sit pro locatore, pro eo facienda erit interpretatio *Beccius*, qui plura adducit *conf.41.num.29.*

152 Sextò limitatur in promissis à conductore, & stipulatis à locatore, quia in stipulationibus omnimoda obscuritas vitiat stipulationem, & vbi ita sint obscuræ, vt interpretationem patiantur, interpretatio fit pro promissore *l. stipulatio ista 33. §. Alteri vers. in stipulationibus ff. de pact.l. quidquid astringendæ 99. in princ.ff de verb.obligat. Rim. Iun.inst. tit. de donat. in princ. sub num.453. & seq.* & in terminis locationis firmat *Surd.conf.445.num.37.*

153 Septimò limitatur fauore Ecclesiæ, vt in dubio facienda sit interpretatio pro ea, & præcipue ad hoc, vt quanto citius res ad illam reuertatur *Soccin. in l. cum vir.num.5 vers. item quod verba in dubio ff. de condit.& dem. Corbul. de cauf. priuat. ob lin. finitam num.56. Rot.decif.125.num.19. vers. quinto, & vltimo par.2.diu.*

Locatio quando dicatur ad corpus, vel ad mensuram, & quid inde resultet, & quomodo, & quando facienda sit mensura.

*SVMMARIVM.*

1 *Locatio, an sit ad corpus, vel ad mensuram attenditur voluntas contrahentium etiam coniecturata.*
2 *Contrahentes voluisse locare ad mensuram coniectura præcipua est, quod inceperint explicare mentem suam à mensura, & econtra qui inceperunt à corpore arguitur noluisse locare ad mensuram.*
3 *Verbum primo expressum dicitur stare dispositiue, & subsequentia demonstratiue.*
4 *Ampl. vt præfata coniectura de se sufficiat.*
5 *Decl. ampliationem procedere nisi adsint coniectura in contrarium.*
6 *Si dictum, loco fuodum centum iugerum, & deinde expressi sint fines, valde controuersum est, an dicatur captum à mensura, vel à corpore.*
7 *Et verior, & receptior in dicto casu opinio est, quod inceptum sit à corpore.*
8 *Expressio corporis ad hoc, vt locatio sit ad corpus, non est necessarium, quod sit perfecta, sed sufficit, quod partes cæperint ab ea explicare mentis conceptum.*
9 *Ampl. vt sufficiat esse inceptum à mensura etiamsi expressi sint fines.*
10 *Quid si dictum locaui bona infrascripta, videlicet, iugera centum terræ sita in tali loco.*
11 *Mensura expressio ad hoc, vt locatio dicatur ad mensuram debet esse certa, alias si addita sit dictio, in circa, coniectura valde diminuitur.*
12 *Idem si addita sit clausula,* & quantacumque sit.
13 *Mensura pluries expressa magis vrget ad demonstrandam locationem esse ad mensuram.*
14 *Mercedis expressio si sit in vna summa denotat locationem ad corpus si autem distributa ad rationem mensurarum denotat locationem ad mensuram.*
15 *Et si soluta tota merces anticipate, magis vrget pro locatione ad corpus.*
16 *Mercedis solutio in vnica summa cedit coniectura deducta ex eo, quod partes cæperint explicare animum à mensura.*
17 *Mercedis distributio in singulas mensuras prævalet coniectura deducta ex eo, quod partes cæperint explicare animum à corpore.*
18 *Pretij quantitas si magis correspondeat corpori, quam mensuræ arguit venditionem ad corpus.*
19 *Locatio aliorum annorum expresse facta ad corpus arguit idem in alijs similibus.*
20 *Locatio ad dignoscendum, an facta ad corpus, vel ad mensuram attenduntur clausula Instrumenti.*
21 *Et attenduntur etiam aliæ circumstantiæ facti.*
22 *In dubio locatio censeri debet potius ad mensuram, quia inde minus præiudicium resultare potest.*
23 *Dubium non dicitur ex quo hinc inde adsunt auctoritates doctorum si ex vna parte adest magis communis, & concurrunt meliores rationes.*

24 *Lo-*

24 Locatio facta ad corpus est pura, facta ad mensuram, est sub conditione, si mensura sequatur.
25 Decl. locationem ad mensuram ante mensurationem esse imperfectam, quo ad translationem dominij, & possessionis non autem, ut propterea recedi possit à contractu.
26 Traditio rei supplet defectum mensuræ.
27 Decl. procedere in traditione actuali non autem in ficta per clausulam constituti.
28 Conductione facta ad mensuram, non valet conductor ante mensurationem possessionem adipisci, etiam stante clausula constituti.
29 Et si adipiscatur committit spolium.
30 Mensurationem fuisse factam debet probari ab allegante etiamsi possideat.
31 Possessio præsumi debet ex titulo de quo constat potius quam spoliatiuo.
32 Possessio non præsumitur adepta de voluntate locatoris quando locator non tenebatur eam tradere.
33 Locatione facta ad mensuram, locator non tenetur tradere rem ante mensurationem.
34 Locatione facta ad mensuram etiamsi locator videat conductorem adipisci possessionem non propterea censetur eam admisisse.
35 Lim. si conductor diu retinuerit possessionem.
36 Decl. ut non possit suspendi executio locationis ob mensurationem non factam, si conditio mensurandi non sit apposita suspensiue, sed resolutiue.
37 Locatione facta ad corpus si quid ultra mensuram reperiatur in corpore comprehenditur in locatione absque eo, quod conductor teneatur pensionē augere.
38 Demonstratio falsa non vitiat, nec alterat dispositionem.
39 Locatione facta ad mensuram si maior quantitas reperiatur, quam fuerit expressum, augenda proportionabiliter merces.
40 Locatione facta ad mensuram si res sit minor expressa debet minui merces at in locatione ad corpus est valde dubium.
41 Opinio tamen affirmatiua, est verior & communior.
42 Decl. non procedere, quod minuenda sit merces propter dictam minorem expressionem, si appareat mercedem conuentam esse iustam.
43 Decl. 2. non procedere si mensura non fuit expressa præcise, sed cum dictione in circa.
44 Decl. 3. non procedere si appareat partes aliter sensisse.
45 Decl. 4. non procedere si defectus sit modicus.
46 Decl. 5. non procedere si quantitas enunciata fuit ab vtraque parte, & conductor esse poterat de ea informatus.
47 Ampl. conclusionem, ut locator exprimens maiorem quantitatem bonorum non solum teneatur restituere mercedem, sed etiam ad omnia damna.
48 Mensuratio si conuentum sit, ut fiat certo tempore, non potest peti, ut fiat post illud.
49 Locupletari cum aliena iactura repugnat naturæ, & nunquam permittitur.
50 Decl. mensurationem non posse peti post tempus præfixum, quando est iniuncta vni parti, secus si vtrique.
51 Decl. 2 procedere si conuentum sit fieri mensurationem fauore venditoris tantum, secus si vtriusque.
52 Decl. 3. requiri, quod in pacto adsit clausula resolutiua.
53 Decl. 4. procedere si sit appositum per viam conditionis.
54 Decl. 5. non posse peti mensurationem per viam actionis, secus autem implorando officium Iudicis.
55 Doctoris opinio in terminis loquentis à nemine reprobata haberi debet pro lege.
56 Officium Iudicis nunquam censetur sublatum, etiamsi remotum sit omne remedium.
57 Retrouenditio peti potest vigore pacti etiam post tēpus in eo præfixum si pretium non fuit iustum.
58 Voluntas sine potestate nihil operatur.
59 Vendens ad effectum extinguendi debita non potest liberalitate uti, & donare.
60 Decretum irritans inficit quidquid contra illud factum fuerit.
61 Idem est esse, quid certum ab initio, vel posse ex post facto certificari.
62 Vocatus ad fideicommissum etiam ante euentum conditionis agere potest ad defensionem bonorum;
63 Pacta prohibita quando non sunt contra substantiam contractus, vitiantur, & non vitiant.
64 Venditio rei fideicommissariæ pro soluendis debitis fideicommittentis sustinetur pro rata debitorum solutorum, & in alio corruit.
65 Mensura tempus si præfixum sit uni ex contrahentibus non prohibetur alter post illud mensurā petere.
66 Mensura, an peti possit post lapsum temporis præfixi, ut dignoscatur perpendenda sunt verba conuentionis.
67 Mensura rei locatæ vbi nullum præfixum est tempus in quo fieri debeat, peti potest infra sexaginta dies tantum.
68 Decl. procedere si conuentum de facienda mensura, alias si nihil de ea facienda dictum, quia tunc peti potest vsque ad triginta annos.
69 Decl. 2. non procedere stante mala fide.
70 Decl. 3. non procedere si vltra pactum de mensurando adsit etiam pactum de perpetuo obseruando contenta in Instrumento.
71 Decl. 4. non procedere si dictum, quod facienda sit mensuratio ad quamcumque partis petitionem, & quandocumque.
72 Decl. 5. ut non procedat vbi pactum sit iuratum.
73 Iuramentum perpetuat actiones vsque ad quadraginta annos.
74 Decl. 6. non procedere si mensuratio petatur excipiendo.
75 Decl 7. post mensurationem si ex aliqua causa non fuit petita infra sexaginta dies.
76 Periti pro mensuratione facienda de consuetudine eliguntur à partibus, non dante Iudice.
77 In electione peritorum necessaria est citatio.
78 Et vbi pars est contumax eligit Iudex.
79 Relationi peritorum, ut stetur necesse est, quod constet de præcedenti eorum electione.
80 Electio peritorum non probatur per enunciatiuam eorumdem.
81 Periti, ut recte procedant requiritur citatio ad videndum fieri mensurationem.
82 Ampl. etiamsi præcesserit electio iudicialis.
83 Periti, ut recte referant requiritur citatio ad videndum eos referre.
84 Decl sustineri posse relationem absque dicta citatione si alia præcesserunt.
85 Decl. 2. ut dicta citatio ad videndum referre possit etiam fieri ex post.
86 Periti in relatione debent reddere rationem, dicendo se mensurasse, seù fecisse mensurare.
87 Mensurandi praxis penes quos videri possit.
88 Via vicinalis existens in bonis locatis ad mensuram mensurari debent.

89 *Via quando dicatur publica, & quando vinealis re-
latiue.*
90 *Quidquid continetur intra fines expressos in vendi-
tione, seù locatione, mensurari debet.*
91 *Ripa, & aggeres fossata, & similia si non sunt pu-
blica mensurari debent.*
92 *In locatione omnia, quæ sunt vtilia sunt mensu-
randa.*
93 *Lim. si appareat de contraria voluntate, ex conie-
cturis, & circumstantijs.*

## CAPVT XXIV.

INter difficultates, quæ haberi solent in In-
terpretatione locationis vna præcipua es-
se solet in dignoscendo, an sit facta locatio
rei ad corpus, vel ad mensuram, est enim
disputatio non minus vtilis, quàm diffici-
lis, adeò vt circa eam inter nostros Docto-
res magna sit controuersia, & summa dis-
sensio, vt dicit *Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 17.
num.* 1. vndè videtur de ea aliquid separa-
tim dicendum hoc in capite, in quo etiam
annectemus secundo loco, quid hoc impor-
tet, quod locatio sit facta ad mensuram,
vel ad corpus, tertio quando facienda men-
sura, & quarto quomodo facienda.
Respectu autem primæ inspectionis, an
1 locatio sit ad corpus, vel ad mensuram,
hæc est materia, quæ pendet à voluntate
contrahentium, quæ non solum expressa,
& clara attenditur, sed etiam verisimilis,
& probata per indicia, & coniecturas *Alex.
cons. 8. numer. 8. lib. 4. Becc.* qui alios colligit
*cons. 133. num. 34. Mantic. de tacit. lib. 4. tit.
17. numer. 26. ad fin. Rota coram Gregor. de-
cis. 104. num. 4. & decis. 128. nu. 1. & in Rec.
decis. 73. num. 1. par. 2.*
Præcipua autem coniectura, quod par-
2 tes voluerint locare potiùs ad mensuram,
quàm ad corpus, deduci solet ex eo, quod
inceperint explicare mentis conceptum à
nominibus denotantibus numerum, vel
mensuram, vel si dictum, locauit centum iu-
gera fundi Tusculani, intra tales fines exi-
stentis; prout è contra, præcipua coniectu-
ra, quod voluerint locare ad corpus, & non
ad mensuram ea erit, quod inceperint ex-
plicare mentis conceptum à corpore dicen-
do, locauit fundum Tusculanum intra tales
fines existens centum iugerum, prout ita
distinguendo tenuit originaliter *Oldrad. in
cons. 197.* & sequuti sunt *Ioannes Andr. in
addit. ad specul. de empt. & vend. §. scien-
dum est num. 73. Bal. in rubr. C. de contrah.
empt. num. 23.* & post alios *Gabr. cons. 64. nu-
mer. 3. & 13. lib. 2. Becc. cons. 133. num. 1. &
seqq. Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 17. numer. 11.
& 12. Fab. in Cod. lib. 4. tit. 28. def. 3. Seraph.
decis. 264. num. 6. & decis. 317. num. 4. ad fi-
nem*, & alij communiter, vt Testatur *Gre-
gor. decis. 104. num. 2. vbi Adden.* aliam de-
3 cisionem refert in terminis locationis, ver-
bum enim primò expressum dicitur stare
dispositiue, & alia subsequentia demonstra-
tiuè tantum, vt explicat *Rota coram Merli-
no decis. 611. num. 9. vers. Non obstat, quod.*
4 Et talis coniectura est adeò valida, vt de
se sufficiens reputetur ad dirimendum du-
bium præfatum. An locatio fuerit facta
ad corpus, vel ad mensuram, vt patet ex
præcitatis, & alijs per eos relatis, & infra
adducendis, quorum quamplures transeunt
simpliciter cum dicta distinctione. At hoc
5 intelligi debet quatenus aliunde non ap-
pareat de contraria voluntate contrahen-
tium, quia ea attenditur, & adeò, vt etiam
per alias contrarias coniecturas tantùm re-
cedatur à dicta distinctione *Mand. cons. 184.
num. 7. Alex. cons. 8. num. 8. lib. 4. Neniz. cons.
38. num. 3. Becc. cons. 133. num. 14.*
Verum circa eamdem distinctionem si
priùs expressum sit corpus, posteà addita
mensura, & deinde expressi fines, puta lo-
co fundum centum iugerum, cui cohærent
6 Titius ab vno, Sempronius ab alio, &c.
valdè controuertitur, quodnam membrum
eiusdem applicetur, & in hoc casu præua-
lere expressionem mensuræ, & sic applica-
ri primum membrum distinctionis, vt di-
catur locatio facta ad mensuram censuerũt
*Abb. in cap. per tuas num. 9. in fin. de locat.
Soccin. Sen. cons. 72. n. 1. in secundo casu lib. 4.
Dec. cons. 347. num. 2. vers. Tertio responderi
potest Mandel. cons. 189. num. 5. Decian. cons.
113. num. 8. lib. 3. Rimin. Iun. cons. 448. n. 15.
& seqq. per tot. Laderch. cons. 130. numer. 4.
Boer. decis. 50. num. 5. Capit. decis. 14. num. 2.*
Verùm contrarium, quod imò applice-
tur in dicto casu secundum membrum di-
7 stinctionis prædictæ, & sic dicatur locatio
ad corpus, censuit *Castr. in l. 2. circa fin. C.
de peric. & Com. rei vendita Alex. cons. 133.
num. 5. vers. præterea etiam vol. 1. Soccin. Iun.
cons. 42. num. 10. & seqq. vol. 2. Ruin. cons. 83.
per tot. lib. 1. Paris. cons. 54. numer. 55. & latè
seqq. lib. 1. Bertran. cons. 180. nu. 9. lib. 7. Bur-
satt. cons. 441. num. 22. Menoch. cons. 337. nu-
mer. 7. Caball. cons. 56. numer. 1. & seqq. lib. 1.
Gabr. cons. 67. num. 17.* vbi de communi *lib. 2.
Becc. cons. 133. num. 40.* vbi de veriori, & re-
ceptiori *Surd. decis. 64. num. 5. & latè seqq.*
vbi de communi, & seruanda *Fab. in Cod.
lib. 4. tit. 28. definit. 3. post med.* ex quibus, &
alijs per eosdem relatis patet, hanc esse ma-
gis communiter receptam, & est etiam ma-
gis conformis sensui *Oldradi in d. cons. 197.*

& aliorum antiquorum eius sequacium in dicta distinctione communi, ex quo non requirunt ad hoc, vt censeatur locatio ad corpus, quod expressum sit primo perfectè
8 corpus, sed dicunt, tunc esse ad corpus, quādo partes incipiunt explicare mentis conceptum à corpore, & satis incepisse videntur, dum dicunt fundum, vel prædium, vt benè etiam aduertit *Surd. decis. 64. numer. 5. vers. Hanc ego partem*, vbi, & aliter comprobat, omnibusque rationibus contrariæ opinionis eleganter respondet.

9 Ex prædictis datur intelligi, quod si non sit expressum corpus, sed sola mensura, licet posteà expressi sint fines, itaut videatur totum illud, quod est intra eos fines locatum, adhuc locatio censetur ad mensuram, cessante tunc ratione suptadicta, quod inceptum sit à corpore, vt sensit *Becc. cons. 133 num. 2. Conar. practic. quæst. cap. 3. num. 3.*

10 Si autem dictum sit locauit bona infrascripta, videlicet, iugera centum Terræ sita in tali loco, videbatur satis dubitabile, an adhuc dici posset inceptum à corpore, vel ne, & *Becc. in dicto cons. 133.* adducit primo plura argumenta pro negatiua, ac deinde *sub num 9. vers. ego vero* ait, quod omnibus diligentiori studio, ac exactiori cura perpensis, contrariam sententiam tanquam veriorem, ac contrahentium voluntati magis consonam amplectendam censuit, quam posteà latè comprobat, & contrarijs argumentis respondet, & licet alijs rationibus, & coniecturis vtatur in casu illo concurrentibus, tamen conclusionem etiam in puris terminis prædictis primo firmat, & vltra alios plures, quos adducit aduertit etiam *sub num. 11.* quod ipse Oldradus, quem omnes sequuntur *in prædicto cons. 197.* videtur eam probare, dum loquitur de donatione, in qua dictum erat, *dedit, & concessit sequentem Terram insulam, quæ est iuxta loca Episcopalia à parte meridiei, quatenus intra vias publicas comprehenditur, quæ habet bracchiatas quinquaginta in longum, & quindecim in largum, &c.* & concludit incipere à corpore, & esse propterea ad corpus, dicit enim Beccius, verba hæc, *sequentem Terram Insulam*, esse generalia, & ampla, & non dissimilia ab illis, *bona infrascripta*, sed verè in casu Oldradi partes addiderant illa alia verba, *quæ est iuxta loca, &c.* quæ magis explicant corpus, vnde, quatenus alia non concurrerent, posset dubitari de decisione Beccij, quia verba illa, *bona infrascripta*, sunt nimis generalia, & vaga & referri possunt ad mensuras immediatè expressas, & ideò non possunt operari, locationem esse ad corpus, nam adhoc, vt sit ad corpus necesse est, vt de corpore fiat mentio sub modo magis certo, & determinato, vt latè tradit *Mandell. cons. 189. num. 5.*

11 Sic è contra, in expressione mensuræ non potest fieri validum fundamentum, nisi quatenus sit certa, & determinata, adeò vt si post expressionem mensuræ in certa summa addita sit dictio, *in circa*, valdè minuetur coniecturæ valor *Rota coram Gregor. decis. 128. num. 4.* & probat etiam late *Becc. dicto cons. 133. num. 16. & seq.* & multò magis
12 vbi addita esset clausula, *& quantacumque sit*, idem *Gregor. decis. 168. num. 1. & ibi Adden.* vel si dictum esset cum omnibus, & singulis, quæ intra confines expressos continentur *Paris. cons. 64. num. 34. & seqq. lib. 1. Becc.* qui alios cumulat *dicto cons. 133. n. 24.*

13 Econtra si mensura esset pluries repetita magis demonstraret partes voluisse ad mensuram locare, vti si post factam mentionem fundi, & eius mensuræ in genere, idest in tota summa, deueniant partes ad expressionem particularem petiarum terræ, ex quibus consistit fundus, & tota summa mensuræ iam dictæ, & in tali expressione addant etiam mensuram cuiuslibet petiæ, tunc enim, propter repetitionem mensuræ, arguitur locatio facta ad mensuram, non obstante quod inceptum fuerit ab expressione corporis *Dec. in cons. 500. col. 1. in fin. vers. & idem repetit, & num. 13. vers. & quia si venditio facta Mandell. cons. 189. num. 6.*

14 Alia coniectura sumitur ab expressione mercedis distinguendo pariter, vt si constituta merces in vnica summa censeatur locatio ad corpus, si autem distributa ad rationem mensurarum, puta si dictum ad rationem scutorum decem pro quolibet iugero, censeatur locatio ad mensuram *Bart. in l. Iulianus §. si Titius sub nu. 1. ff. de act. empt. Salicet. in l. 2. sub numer. 3. C. de contr. empt. Becc. cons. 13. num. 6. & cons. 133. numer. 20. Gratian. decis. Marc. 191. numer. 1. vers. & quando Put. decis. 239. lib. 2. Gregor. decis. 104.
15 num. 3.* & facilius procedet hinc desumi locationem factam ad corpus, si soluta merces pro toto tempore anticipatè *Gregor. decis. 128. num. 3. in recent. decis. 73. nu. 2. par. 2.*

Verum animaduertendum, quod in prædicta distinctione adest discrimen inter vnū, & aliud eius membrum, nam respectu pri-
16 mi, quod ex constitutione mercedis in vnica summa arguatur locatio ad corpus, coniectura minus vrget, quàm è contra si constituta ad rationem mensurarū, adeò vt prima deducta ex vnica summa concurrens cum illa, quæ deducitur ex eo, quod partes

expe-

cæperint explicare animum suum à mensura, ei cedat, & locatio dicatur adhuc ad mensuram *Mandell.conf.*189.*num.*3. At se-
17 cunda deducta ex distributione mercedis in singulas mensuras præualet ei, quæ deducitur, ex quo partes inceperint explicare animum suum à corpore, adeò vt ea non obstante, faciat censeri locationem ad mensuram, vt probat text. *in l.qui fundum vendebat* 40.§.*qui Agrum ff. de contr.empt. Mãdell.dict. conf.*189.*num.*2. & in terminis venditionis vnius possessionis tornaturarum 118.infra talia confinia precio duodecim librarum pro qualibet tornatura, constituen. in totum summam centum decem ducatorum, quod sit ad mensuram absque difficultate, propter illa verba ad rationem duodecim librarum pro qualiber tornatura, dixit *Rota coram Puteo decis.*339.*par.*2. vbi quod licet dũ dictum erat, vendo tibi talem possessionem centum tornaturarum infra talia confinia pro tanto pretio *Dec. conf.* 500. & *Curt. Iun. conf.*131. consuluerint venditionem esse ad mensuram, & contrarium, quod esset ad corpus consuluerint *Paris conf.*64. *lib.*1. & *Soccin. Iun.conf.*42.*lib.*2. tamen si in eorum casu fuissent dicta verba, ad ratione librarum duodecim pro tornatura, isti docti viri non ita inter se certassent.

18 Præterea pretium consideratur vltra modum prædictum, etiam respectu quantitatis, ex qua pariter arguitur, quid actum in hoc proposito, puta si magis correspondet toti corpori, quam mensuræ expressæ, arguitur facta locatio ad corpus, & è contra *Corn.conf.*59.*n.*4.*lib.*4. *Decian.conf.*44.*n.*14. *lib.*1. *Mantic.de tacit. lib.*4. *tit.*17.*numer.*27. *Afflict decis.*68. *num.*2.

19 Facit etiam coniecturam, quod idem Dominus alia bona vicina locauerit magis aperte, vel ad corpus, vel ad mensuram, censetur enim, & eodem modo locasse illa, de quibus agitur, quando eorum locationis verba sint dubia *Decian.conf.*44.*num.*15.*lib.* 1.*Mantic.de tacit.lib.*4.*tit.*17. *nu.*30. & operari etiam aliquid posset consuetudo regionis locandi ad corpus, & non ad mensuram, vel è contra *Pinell.in l.*2.*p.*3.*cap* 2.*num.*9.*C. de rescinden.vendit.* quatenus præsertim adsit consuetudo in fundis eiusdem qualitatis, vt per *Mantic. de tacit. dict. tit.*17. *num.* 28. & 29.

20 Et quælibet clausula in instrumẽto apposita, potest præbere coniecturam voluntatis contrahentium in hoc proposito, & ideò omnes diligenter perpendi debent *Pinell. in l.*2.*par.*3.*cap.*9.*num.*2.*C.de resc.vend.Soccin.Iun.conf.*42.*num.*18.*lib.*2.*Paris.conf.*64. *num.*28. & 34.*lib.*1. *Mantic. de tacit. dict. tit.* 17.*nu.*31.

21 Prout etiam ex qualibet facti circumstantia apta indicare mentem contrahentiũ vno, vel alio modo contrahendi, sumi potest coniectura, quod locatio sit facta potius ad corpus, quam ad mensuram, vel è contra, vt concludit *Mantic.de tacit.dict.tit.*17. *in fin.* ex quibus propterea coniecturis, & alijs per eundem Manticam, cæterosque supracitatos põderatis, dabitur intelligi, quid actum sit, at quatenus res adhuc dubia vi-
22 deatur, in tali dubio sumenda erit interpretatio, quod locatio facta, fuerit ad mensuram, quia inde resultare potest minus præiudicium vtrique parti, & ideò est interpretatio benignior, vt aduertit *Dec.conf.*500.*n.* 13.*vers.* & *cum venditio*, & post eum *Mandell.conf.*189.*num.*8. eoque magis si ita prætendat conductor, nam applicaretur alia regula, quod in dubio sumenda sit interpretatio contra locatorem, vt, quod facienda sit contra venditorem in hoc proposito, tradit *Anan. conf.*98. *in fine*, & alijs pluribus relat. *Becc.conf.*133.*nu.*36. Aduertendo ta-
23 men, quod non potest dici res dubia, ex quo adsint pro vtraque parte auctoritates Doctorum, si pro vna adest magis communis, & concurrunt meliores rationes *Surd. decis.*64.*num.*10.*vers.demum tunc.*

24 Deueniendo autem ad aliam inspectionẽ, quid importet, quod locatio sit facta potius ad mensuram, quam ad corpus, primo importat, quod vbi est facta ad corpus est pura, si vero est facta ad mensuram reputatur conditionalis, sub ea videlicet conditione contracta, si mensura sequatur, ita, vt antequam fiat mensuratio non dicatur locatio perfecta *l.quod sæpè* 35. §. *in ijs.ff. de contr. empt.Bart.in conf.*121.*num.*1.vbi quod licet *dict.l.* loquatur de consistentibus in pondere, numero, & mensura, tamen procedit etiam in alijs. *Alex. conf.*90. *numer.*4. *lib.*5. *Natt. conf.*263. *num.*1. cum alijs cumulatis per *Mantic.de tacit.lib.*4.*tit.*17. *num.*2. quibus addo *Surd.conf.*366.*num.*20. *Becc.conf.* 13.*num.*6.*Fachin.conf.*66.*num.*11.*lib.*2. *Bellon.iun.conf.*42.*num.*10.*Barz. decis.*49.*num.* 31.& *seqq.Grat.decis.March.*191. *num.*1.

25 Verum quod dicitur, locationem esse imperfectam ante mensurationem intelligitur, quoad translationem Dominij, seu possessionis, & quoad periculum rei in casibus, in quibus dominium transfertur, non autem quoad effectum, vt recedi possit à contractu, quia quoad hoc nõ releuat dicta conditio *gloss.in l.necessario* §.*quod si pendente ver. si ita res ff. de peric. & com. rei vend.*

Berous cons.159.num.8. vbi de commun.lib.
1.Mandell.cons.729.num.6.& 7.Cephal.cons.
643.num.10.Conar.pract.cap.3.num.6.Man-
tic.de tacit.lib.4.tit.17.num.5. Surd.decis.64.
num.13.& ibi Hodiern. num.2.

26 Præterea quod locatio sit ad mensuram
in nihilo suspendit contractum,& eius effe-
ctus, si res sit tradita, quia traditio supplet
defectum mensuræ Cephal.cons.643.num.3.
& 6.Mantic.de tacit.lib.4.tit.17.num.8.The-
saur.decis.198.num 8.Rot.coram Seraph.dec.
27 264.num.9. quod tamen procedit in tradi-
tione actuali,non autem in ficta per clausu-
lam constituti Bart. cons.74. num.2. ad fin.
lib.1.Paris. cons.59. num.10. & seq. & num.
17.lib.1.Mantic.de tacit.dict.tit.17.n.3.& 4.
vbi alios refert.Adeò vt neque valeat con-
ductor cum clausula constituti ante mensu-
28 rationem possessionem ingredi Natta cons.
263.nu.1.& seq. Gratian.decis. Morch.191.
num.1.in fin.& 2.Hodiern.ad Surd.decis.64.
num.5. & quatenus ingrediatur committat
29 spolium, & competat aduersus eum reme-
dium c. reintegranda 3. quæst. 1. vt tradunt
Becc.cons.13.num.7.& seq.Gratian.dicta dec.
191.num.5.Hodiern.vbi proximo, neque ad
hoc locatori obstat iuramentum Nott. dict.
cons.263.num.6.vers. secundo concludo.

Verum si conductor reperiatur in posses-
sione, & locator alleget spolium, ex quo
ille ingressus fuerit absque præcedenti mẽ-
suratione, ipsi incumbit onus probandi se-
cundum Seraph. decis. 264. num. 10. & 11.
quod tamen patitur difficultatem, si intel-
ligatur de probatione, quod conditio men-
surandi non fuerit impleta, prout ipse ex-
presse loquitur, nam ratio, quam adducit
est, quod etiam ex contractu conditionali
transferatur possessio, quæ sub conditione
tradi potest per Tiraquell. de constit. par.2.
limit.17. at hinc sequitur, quod licet loca-
30 tio fuerit sub conditione mensurationis,
adhuc potuerit tradi possessio, at non sequi-
tur, quod fuerit facta mensuratio, quæ dũ
reddit locationem conditionalem, debet
probari facta ab allegante, vt in specie dicit
Gratian. dicta decis. Marchia 191. numer.4.
31 Vnde potius attentari posset, quod locato-
ri incumbat onus probandi, quod condu-
ctor propria auctoritate ingressus fuerit, ex
quo possessio præsumi debeat, ex titulo, de
quo constat, dum est habilis ad eam tran-
sferendam, & de voluntate titulum conce-
dentis, potius quam spoliatiua, & violenta
Bald.in l.2.num.1.C.de acquir. possess. Angel.
in l. quadam mulier ff. de rei vind. cum alijs
cumulat per Becc.cons.6.num.8. & seqq.

At verè etiam hæc præsumptio, quod
32 possessio hoc casu fuerit adepta de vo-
luntate locatoris non est tuta, quia tunc
procedit, cum ille, qui titulum concessit,
possessionem tenebatur tradere, & ideò nõ
applicatur in proposito, vbi stante locatio-
33 ne ad mensuram, non tenetur locator ante
mensurationem factam, possessionem trade-
re Cagnol.in l.2.num.173.vers.Limita quar-
to C. de pact.int. empt. & vendit. Ruin. cons.
137.num.11.vers. Nec obstat allegata lib. 1.
Neuizan.cons.37.num.18.Surd.cons.221.nu.
47.Becc.cons.13.ad fin.

Imò etiam si constaret locatorem sciuis-
se, & passum fuisse conductorem esse in
possessione, adhuc, neque releuaret, idque
34 eadem ratione, quia tunc scientia, & pa-
tientia Locatoris, quod conductor posses-
sionem adipiscatur, habet vim traditio-
nis, cum locator tenetur tradere, & ideò
non in prædicto casu mensurationis non fa-
ctæ Alex.cons.33.num.6.lib.6. & Gratian.de-
cis.March.191.num.8.Rot.decis.215. sub nu-
mer. 10. post Possib. de manut. licet in hoc
contrarium sentiat Hodier. ad Surd. dec.64.
num.6.

35 Vnde nec mensurationis, nec traditionis
præsumptio allegari potest per eum, qui
conduxit ad mensuram, & reperitur in pos-
sessione rei, quod tamen benè limitari pos-
se videtur, nisi possessio fuisset continuata
per longum tempus habile ad inducendam
similem præsumptionem, prout censuit Ro-
ta in dicta decis. Seraph. 264. num. 12. quæ
ex hoc capite sustineri potuit.

36 Conclusio autem principalis supradicta,
quod locatio ad mensuram sit conditiona-
lis, itaut eius vigore agi non possit ante
mensurationem, limitatur etiam vlterius, vt
non procedat si conditio mensurandi non
sit apposita suspensiuè, sed resolutiuè, pu-
ta si dictum loco fundum, qui est quinqua-
ginta iugerum ad rationem scuti vnius pro
quolibet iugero, cum pacto mensurandi, &
reficiendi hinc inde, quod plus, vel minus
repertum fuerit esse, hoc enim casu non
potest suspendi executio locationis sub præ-
textu mensurationis non factæ, quia dici-
tur certa, & liquida in summa illa quinqua-
ginta iugerum, & merces in correspondẽ-
ti summa per solũ calculum arithmeticum
est certa, donec contrarium per mensura-
tionem postea faciendam probatum fuerit
Cephal.cons.643.num.11. ad med. & seq. Gio-
uognon. cons.71. num. 19. vers. si verum con-
tractus lib. 1. Vincent. de Franch. decis. 292.
per tot. vbi quod prima vice fuit pro maio-
ri parte contrarium resolutum pro condu-
ctore, qui cõuentus allegabat Instrumentum
non

non esse liquidum, sed posteà contrarium
conclusum *Maneut.decis.66.num.12.Rot.de-
cis.576.num.25.par.5. recent.* & latè etiam
distinguendo explicat *Mantic. de tacit.lib.4.
tit.17.num.6.vers.præterea quod dictum & 7.*

37 Alius effectus, qui resultat ex eo, quod
locatio sit potius ad corpus, quàm ad men-
suram est, vt, si reperiatur corpus continere
quid vltra mensuram expressam, id etiam
comprehendatur in locatione absque eo,
quod conductor teneatur augere mercedē
in certa summa conuentam *Bald. in rubr. C.
de contrah. empt.num.23. vers. An exprimaat
conceptum Decian.cons.22.num.66.lib.4.Gall.
cons.126.num.12.Mantic.de tacit.lib.4.tit.17
num.8.Cyriac.contr.53.num.7.* vbi neminem
contradicere *Fab. in Cod. lib.4.tit.28. de fin.
3.glos.8.Surd.decis.64.num.14.*vbi de recep-
tissima, & ratio est, quia vt diximus supra,
mensura stat demonstratiuè, vbi locatio est
ad corpus, & sic intrat regula, quod de-
38 monstratio falsa non vitiat, nec alterat di-
spositionem cui adijcitur, vt tradunt præ-
citati, & signanter *Decian.d.cons.22. nu.66.
Surd. dicta decis.64. num.14. ad fin. vers. &
bonus partis*, vndè sequitur, quod aliud di-
cendum sit, vbi locatio est ad mensuram,
quia tunc cū mensura stet dispositiue, maior
quantitas non potest venire in dispositione
absque eo, quod dispositio ipsa alteretur,
39 & sic reficiendum est proportionatum pre-
tium, seù augenda proportionabiliter mer-
ces *Castren. in l. si seruum 4.§. si modus ff. de
act.empt. Gabr.cons.14.numer.1. & seq.lib.2.
Mantic. dicto tit.17.num.9.Fab. in Cod.lib.4.
tit.28. defect. 14.* & sentiunt etiam alij præ-
citati.

40 At prædicta bene procedunt in dicto ca-
su, vbi videlicet mensura est maior, quàm
sit expressa, at in casu contrario, vbi videli-
cet mensura est minor, tunc si locatio est ad
mensuram, vtique clarum est, quod minui
debet merces, at econtra si sit ad corpus,
an, & tunc debeat supleri res, aut minui
merces, vel non, magna est inter nostros
Doctores controuersia, vt dicit *Mantic. de
tacit.lib.4. tit.17. num.10.* & patet ex ratio-
nibus, & auctoritatibus hinc inde late ad-
ductis signanter per *Surd. decis.64. à nu.15.
ad 27.* at verior videtur, locatorem teneri
præstare mensuram enunciatam, aut minue-
re proportionabiliter mercedem, præsumi-
tur enim rei suæ, quam locat qualitates no-
tas habere, & non debet admitti, quod de-
cipiat conductorem enunciando mensuram
maiorem, & probatur hæc opinio per *text.
in l. si duorum 42. alias 43. de act. empt.* in
illis verbis, *Nec enim id quod amplius in mo-
do agri inuenitur, quàm alioqui dictum est ad
compendium venditoris, sed emptoris pertinet,
& tunc tenetur venditor cum minor modus in-
uenitur*, ex quibus verbis manifeste habe-
tur differentia inter istum casum expressæ
maioris quantitatis, & præcedentem con-
trarium, & probatur etiam in *l. si venditor
hominis 39. in princip. ff. eodem*, vbi habe-
tur, quod, si peculium serui fuerit minus
expresso in venditione, tenetur venditor,
& in alijs iuribus adductis per *Surd. vbi su-
pra*, qui aperte in hanc partem inclinat re-
spondendo rationibus contrarijs, & vltra
antiquiorea late adductos per eumdem *nu-
mer. 15.* hanc opinionem firmat etiam *La-
derc.cons.130.num.5. & seq.Caball.cons.165
num.17. & seq.lib.1. Cyriac.contr.53. nu.12.
& seqq. Facbin. contr.lib.2.cap.27. prope fin.*
vbi etiam refert verba *dicta l. si duorum* su-
pra relata, & sibi magis placere dicit etiam
*Mantic. dicto tit.17. num.19. vers. prior au-
tem*, vbi etiam late adducit rationes, &
sensit *Rot. coram Durano decis.395.num.2.*

Contrariam tamen opinionem tenuerūt
quamplures relati per *Surd.d.decis.64.n.21.
& per Cyriac.d.contr.53.num.10.* & vltra eos
tenuisse videtur *Rot. coram Gregor. dec.104.
num. 1. & 2.* & apertius *in Romana Vinea
1. Decembris 1634. §. Quia quamuis sit co-
ram Pirouano qua habetur impressa post Zac-
chiam de oblig. camer. 201. nu.4.* vbi etiamsi
contractus, in quo expressa sit maior men-
sura sit iuratus, & veriorem dicit. At a pri-
ma, quæ ex præcitatis deprehenditur ve-
41 rior, & magis communis, non videtur re-
cedendum, Doctores enim contrarij late
refelluntur per eumdem *Surd. & Cyriac.* &
alios præcitatos, & Rota in prædictis dua-
bus Decisionibus, non bene rationibus, aut
auctoritatibus firmat.

Posset tamen seruari prædicta secunda
42 opinio, quando constaret mercedem con-
uentam esse iustam pro quantitate bonorū,
licet eadem quantitas sit minor mensura ex
pressa, quia tunc patet, conductorem non
fuisse deceptum per expressionem mensuræ
sed potiùs, quod remaneret deceptus loca-
tor, si deberet supplere, & ideò debet etiā
eius fauore procedere regula illa, quod de-
monstratio falsa, non vitiet, neque alteret
dispositionem, cui adijcitur, vt considera-
uit *Corn.cons.59.num.4.vers.Maxime dicen-
dum lib.4.Caball.cons.165. numer.20. & 21.
lib.1.Duran.d.decis.395.num.2.* & in eadem
causa *Rota in dicta decis. Romana Vinea 1.
Decembris 1634. §. quia quamuis coram Pi-
rouano post Zacch. de Oblig. Cam. decis. 201.
num.4.* vbi habetur, quod indubitanter vi-
sum

sum fuit sequendum prædictam secundam opinionem, quia eo casu concurrebat hæc circumstantia, quod æstimatio vineæ correspondebat pretio conuento.

43 Secundo posset procedere dicta secunda opinio, quod nõ teneatur locator supplere, vel diminuere mercedem, quando mensura maior non esset præcise expressa, vti quia non dictum esset quinquaginta iugera simpliciter, sed addita verba, *in circa*, quia tunc expressio verificatur, etiam si mensura sit minor, dummodo in modico *Corn.di. cto conf.59.num.5.vers. secundum quod lib.4.* vbi etiam explicat quomodo intelligatur, quid modicum *Surd.decis.64.num.28.propè med.*

44 Tertiò posset procedere, si aliunde appareret partes sensisse soluendum summam expressam, licet mensura deficeret, quia earum voluntas est attendenda in hoc proposito, etiam per solas coniecturas, & circũstantias deprehensa *Ioan. de Anan. cons. 98. per tot. Caball cons.165.nu.24.lib.1. Surd.decis.64.num.28.*

45 Quartò Posset procedere si defectus esset modicus, quia modicus defectus non attenditur in hoc proposito, sed solum summa alicuius considerationis *Pinell. in l. 2. par.3.c.2.n.9.vers.mihi verò C.de resc.vend. Couar.pract.c.3.sub n.7.vers.Vndecimo Man. tic. de tacit.lib 4.tit.17.num.33. Cyriac.contr. 54.num.27.* imò tertius, quod modicus defectus, vel excessus non attendatur, etiam si locatio, seù venditio sit ad mensuram *Fab. in Cod. lib. 4. tit. 28. defin. 4. vers. Nam si à mensura*, & econtra, quod excessus magnus attendatur, quamuis post mensuram expressam additum sit, & quantacumque sit, & quod plus, & minus cederet commodo, & incommodo emptoris, seù conductoris, quia, & hæc verba referri possint etiam ad quid modicum, & ideò ita intelligenda ne lædatur æquitas late firmare prætendit *Cyriac.contr.53.num.23.vers.Nec obstant, & seq.*

46 Quintò etiam procedere posset dicta posterior opinio, quando non appareret enunciata quantitas maior à solo locatore, & cõcurreret, quod conductor esset verisimiliter bene informatus de quantitate rei, vti quia fuisset eius laborator, vel quid simile, tunc enim cessaret præsumptio, quod motus fuisset ita contrahere per illam assertionem locatoris, quodque remanserit deceptus, & ideò non esset illi succurrendum, sed seruanda regula, quod demonstratio falsa non alteret *Corn. d. cons.59. num.4. ad fin.lib.4.*

47 Ampliatur autem dicta opinio communis contra locatorem, qui expressit mensuram maiorem, quam in veritate esset, vt non solum teneatur locator restituere mercedem, quatenus eam receperit, seù illam minuere quatenus adhuc eam non receperit pro rata mensuræ deficientis, sed etiam vbi sciens expresserit maiorem mensuram teneatur ad interesse conductori *Gabr. cons.64.num.15.lib.2.*

48 Quoad tertiam inspectionem, quando facienda sit mensura, quatenus in actu locationis fuerit præfixum tempus certum mensurationi faciendæ, tunc facienda erit intra illud, & eo elapso amplius peti non potest *l. qui fundum 11. in princip.ff. de contrah.empt.* plenissime *Giouagnon.resp.71.num.2. & seq.lib.1.Antonell. de temp.leg.lib.2 cap.67.num.94.*

Verum in quadam causa ratione rei, & personarum graui scripsi, & fuit iudicatum pro mensuratione facienda, dicebam autẽ.

*Mensuratio videtur* facienda, adhuc, vt si emptor plus habuit, quàm soluit, prout habuisse datus fuit magnus fumus, suppleat, vt fuit expresse conuentum, & non locu-
49 pletetur cum aliena iactura, quod vti repugnans iuri naturæ, nunquam permittitur *l. nam hoc natura 14. ff. de condict. in deb. l. iure naturæ 207. ff. de reg. iur.*

Neque obstat, quod in Instrumento dictum fuerit, mensurationem fieri debere per totum mensem Nouembris, & ideò eo elapso non possit amplius peti iuxta *text. in l. qui fundũ ff. de contrah.empt Giouagnon. cons.71.num.2. & seq.lib.1.*

50 Quia textus in dicta *l.qui fundum*, ex quo mouentur *Giouag.* & alij exaduersò adducti, non applicatur casui nostro ex pluribus, & primò, quia ibi iniunctum fuerat onus renunciandi veram quantitatem fundi soli emptori, hic autem æstimatio erat facienda per Peritos communiter eligendos, & communi impensa, & ideò non potest eodem modo imputari vni, præsertimque venditori rem in manibus non habenti, si æstimatio non fuit intra tempus præfixum facta, prout imputari poterat ibi emptori, vt, de se patet, & in specie, quod vbi quid faciendum est ab vtraque parte simul, non obstet vni lapsus temporis præfixi, nisi altera intra tempus interpellauerit, & se paratam obtulerit *Rain.cons.155.num.14.lib.5.Gabr. de solut.conclus.9.num.40.*

51 Secundò, quia ibi pactum erat ad fauorem solius venditoris, hic autem respicit fauorem vtriusque, quia dicitur, quod si facta mensuratione reperiretur Casale mi-

nnris, vel maioris quantitatis, quàm sit venditum, deberet pretium minui, vel augeri, vnde non potest opponi venditori, quod non impleuerit præsertim ad effectũ incurrendi amissionem pretij illius partis, quæ non fuit soluta, prout in puncto similis pacti de mensurando benè distinguit *Dec. cons.* 452. *num.* 10. *vers. Vnde primo*, & eum sequitur *Bursatt. cons.* 184. *num.* 53. *vers. Secundo, ubi pactum*.

52 Tertiò, quia in dicto textu expresse conuentum fuerat, quod si ante eam diem emptor non renunciasset, fides venditoris soluta esset, idest non teneretur amplius emptori, quod in casu nostro dictum non fuit, & debet esse dictum, ad hoc, vt quis post terminum præfixum nõ audiatur, iuxta Doctrinam *Innocentij in cap. cum in tua 6. post princip. qui matr. accus. poss. Thesaur. dec.* 260. *num.* 2. *vers. Secundo quia*.

53 Et licet contrarium sentiat in proposito *Gionagn. dicto cons.* 71. *num.* 12. tamen eius opinio procedere potest, vbi prout in casu dictæ legis, terminus appositus erat per viã conditionis, vt supra, secus autem, vbi, prout in casu nostro, non fuit conditionaliter appositus, vt distinguit *Thesaur. dicta decis.* 260. *num.* 6. *vers. ad secundum*.

54 Præterea *Gionagn.* & alij exaduerso adducti possunt intelligi, vt elapso tempore præfixo non competat amplius actio, at vbi non competat actio, adhuc benè potest venditor implorare officium Iudicis, ne emptor cum sua iactura locupletetur, vt firmat *Bimius cons.* 148. *num.* 28. qui cum loquatur in terminis, & non reperiatur aliquis, qui 55 hanc distinctionem inter actionem, & officium Iudicis in proposito tangat, & eum reprobet, debet haberi pro lege *Surd. cons.* 379. *num.* 23. *Gratian. discept.* 282. *num.* 19.

Fortiùs, quia quod nonquam censea-56 tur sublatum officium Iudicis, etiam vbicumque est remotum omne remedium, est conclusio communis, vt dicit, & pluribus cumulatis ostendit *Becc. cons.* 12. *num* 76.

Et vlterius *Bim.* comprobat non nocere lapsum temporis, ad hoc, vt emptor possit euitare mensurationem, & solutionem illius partis, quam non soluit, & sic locupletari cum iactura venditoris, per plura similia, quibus vnum addo de pacto redimendi, nam licet regulariter, vbi in eo præfixum est tempus certum, ipso elapso non possit venditor petere retrouenditionem, se-57 cus tamen est, vbi emptor locupletaretur cum eius iactura, quia videlicet non fuit in venditione constitutum iustum pretium, quia tunc lapsus tẽporis præfixi non nocet, vt plenè firmat *Soccin. iun. cons.* 104. *num.* 3. *lib.* 3. *Mantic. de tacit. lib.* 4. *tit.* 31. *numer.* 40. *Giurb. decis.* 58. *num.* 2. vbi de Comm. *Adden. ad Greg. decis.* 559. *nu.* 8. *vers. Quod tamen non procedit*.

Verùm tollitur vlterius omnis difficultas quia ratio opinionis, quod lapso tempore non possit amplius peti mensuratio, ea est, quia censetur, venditorem noluisse mensuram fieri posse, vt dicit *Gionagn. dicto cons.* 71. *num.* 17. *vers. Nec potest tunc consideraris* & sic supponit in eo potentiam remittendi, facultatem mensurandi, & condonandi pretium illius partis rei, quæ non 58 fuit soluta, aliàs enim sola voluntas sine potestate nihil operatur, & in consideratione non habetur *Dec. cons.* 198. *num.* 3. *vers. Nam in quolibet actu Valenzuel. cons.* 55. *num.* 25.

In casu autem nostro in D. Christoforo venditore deerat potestas remittendi par-59 tem precij Casalis emptori cum venditio fuerit ei permissa à Papa ad effectum extinguendi Montem, non autem ad effectum vtendi liberalitate, & condonandi partem pretij emptori, & maximè dum in ipsa licentia aderat Decretum irritans, quod in-60 ficit quid quid secus factum fuerit ab ipso initio *decis.* 45. *num.* 5. & *decis.* 149. *num.* 2. *part.* 2. *diuers.* & *decis.* 142. *num.* 4. *ad med. part.* 3. *rec.*

Nec dicatur, quod de tempore venditionis incertum esset non fuisse solutum totum pretium Casalis, quia sufficit, quod ex post facto certificari posset, idem enim est, quod 61 aliquid sit certum ab initio, & quod possit ex post facto certificari, vt relatis iuribus firmat *Oldrad. cons.* 61. *num.* 3. *vers. nam ista*.

Eoq; certius non poterat D. Christophorus partem precij condonare in præiudiciũ Domini Caietani vocati ad fideicommissum, cui suppositum erat Casale, qui propterea benè venit ad causam, & petit mensurari ad effectum, vt dicta pars precij recuperetur, & sibi consequetur, prout potest 62 vocatus ad fideicommissum, etiam ante euentum conditionis agere ad bonorum defensionem ob suum interesse *l.* 3. §. *si quid ff. de minor. Peregrin. art.* 42. *num.* 7. *vers. septimo concedenda Ridolphin. in praxi part.* 3. *cap.* 2. *num.* 91.

Nec obstat, quod non valeat D. Caietanus insistere contractui venditionis, & impuguare pactum prædictum in ea appositũ, Quia obiectum procederet si ageretur de pacto vendenti permisso, sed dum D. Christophorus venditor pactum facere non po-te-

terat, vt supra, hinc sequitur, vt pactum
ipsum vitietur, & contractus in suo esse re-
maneat, iuxta regulam vtile per inutile non
vitietur, cum contractus principalis vendi-
tionis sit distinctus ab ipso pacto, vt vult
ipse *Giouagnon. d. cons. 71. num. 15. vers. si*
*verò contractus principalis*, & eo ipso, quod
63 pactum prohibitum non est contra substá-
tiam contractus, vitiatur ipsum pactum, &
non vitiat contractum *Surd. cons. 243. num.*
30. *Seraph. decis. 269. num. 3.* & cessat etiam
64 dubium, quia sumus in venditione rei fidei-
commissariæ pro soluendis debitis fideicó-
mittentis, quæ sustinetur pro quantitate de-
bitorum solutorum, & pro alia corruit *Ga-*
*br. cons. 36. num. 47. lib. 1. Fusar. quæst.*
541. *numer. 12. Rot. post Salgad. decis. 16.*
*num. 30.*

Quæ eo casu scripta inserere hic placuit,
quia deseruire poterunt pro aliqua decla-
ratione *d. l. qui fundum § 1. in princ. ff. de*
*ædil. empt.* nam in ea habetur quædam distin-
ctio obscura, vt dicit ibi *gloss. in verb. tri-*
*ginta*, quæ duplici modo eam declarat, &
addi potest, quod ibi præfixum fuerat tem-
pus mensurandi emptori, & renunciandi
65 quanto minor agri modus esset, & dicit
textus, quod renunciasse post diem præfi-
xum, nihil ei præfuturum, vnde deduci-
tur non procedere eius dispositionem si præ-
fixum sit dicto modo tempus emptori, & eo
elapso venditor æstimationem petat, prout,
è contra, vbi dictum erat, quod venditor
teneretur intra tres menses mensurari face-
re, quod non prohibeatur illis elapsis em-
ptor mensurationem petere *Thesaur. decis.*
185. *num. 3.* vbi licet dicat esse dubium,
tamen ex eis, quæ subnectit, habetur ita
sentire, ac sensisse senatum in Causa ibi re-
lata, dum refert, quod aliqui ex Dominis
dicebant, quod poterat præscribi huic men-
suræ per spatium triginta annorum, vt per
*Dec. cons. 347. & per Natt. cons. 569.* & cum
66 hac opinione transit, & denique perpen-
denda erunt diligenter verba conuentionis,
quia habentur pro lege, & *Iuriscons. in d.*
*l. qui fundum 40. ff. de contr. empt.* respon-
dit interesse, quemadmodum lex diceret.
67 Quatenus autem tempus mensurationi
faciendæ non sit præfinitum, tunc eam pe-
tendam esse infra sexaginta dies, alias per
tantum tempus præscribi ius eam petendi
sentiunt *Socin. Sen. cons. vlt. in fin. lib. 3.*
*& Cephal. cons. 36. num. 7.* & pro funda-
mento suæ opinionis adducunt *l. quod si no-*
*lit § 1. §. si quid ita ff. de ædil. edict.* vbi ven-
ditione si placuerit dicit text. quod si de
tempore nihil conuenerit, in factum actio
intra sexaginta dies vtiles accomodatur
emptori, vltra non.

At varie in hoc puncto loquuntur Docto-
res, vt videre est penes *Thesaur. decis. 185.*
*num. 1. & 2.* vbi tres distinctiones affert,
ex quibus resultat potius aliqua confusio,
quam claritas. Vnde placet admissa prædi-
cta opinione pro regula eam limitare. Pri-
68 mo, vt procedat si partes conuenerint
de facienda mensura, absque aliqua tem-
poris expræssione, intra quod fieri debeat,
secus autem si nihil de mensura facienda
dictum sit, quia tunc ea peti poterit vsque
ad triginta annos. *Natt. cons. 569. num. 10.*
*Surd. cons. 366. num. 18. & decis. 64. nu. 32.*
vbi alios allegat, licet verè in hoc casu,
quo conuentum sit de facienda mensura abs-
que vlla temporis præfixione, non leuis sit
discordia inter scribentes, vt aduertit *Gio-*
*uagnon. cons. 71. num. 18. lib. 1.* vbi etiam
latè opiniones diuersas refert.

Secundo, vt non procedat dicta præscri-
ptio sexaginta dierum fauore eius, qui est
in mala fide, cum regulari debeat ad instar
aliarum præscriptionum breuis temporis
*Surd. dicta decis. 64. num. 32. vers. eiusmo-*
*di autem*, licet referat solam dicentem, hoc
esse contra communem, & non firmet, &
quod de iure canonico stante mala fide nũ-
quã præscribatur idem *Surd. cons. 366. n. 19.*
70 Tertio, vt non procedat si in instrumen-
to adsit vna cum pacto de mensurando, etiã
aliud pactum de perpetuo attendendo, &
obseruando omnia in instrumento contenta
*Giouagnon.* qui alios refert *dicto cons. 71.*
*num. 21. lib. 1.* Maximè si adsit etiam iura-
mentum *Surd. d. decis. 64. num. 34.* & fuit
dictũ *in vna Romana affictus 10. Iuny 1653.*
*§. secundo; quia coram Pentingero hodie inter*
*eius impressas decis. 477. num. 13. & seqq.*
71 Quarto, vt non procedat si pactum sit,
quod mensura fieri debeat ad quamcum-
que partis petitionem, & quandocumque,
quia, & hoc sufficit, vt necessaria sit
præscriptio triginta annorum ad eam impe-
diendam *Thesaur. decis. 186. numer. 2. post*
*med. vers. aut verò additum Antonell. de tem-*
*pore lib. 2. cap. 67. num. 99.*
72 Vltimo, vt non procedat, vbi pactum de
mensurando sit iuratum, quia tunc peti po-
terit mensuratio vsque ad quadraginta an-
nos *Giouagn. dicto cons. 71. num. 23. lib. 1.*
*Antonell. de temp. dicto cap. 67. numer. 100.*
vbi reddunt rationem, quia iuramentum
habet vim litis contestatæ, & perpetuat
actionem vsque ad dictum tempus *l. Nam*
*postea quam §. si is, qui, & ibi DD. ff. de Iur.*
73 *Iur.* & generaliter, quod in contractibus
iura-

*furatis* requiratur præscriptio 40. annorum *Rot. coram Penia decis.* 721. *num.* 10. *& coram Buratt. decis.* 457. *num.* 1. *& in vna Melevitana Retrouenditionis* 26. *Iunij* 1654. *ad fin. coram Verospio*, licet hoc non procedere in iuramento merè confirmatorio, sed tantum in decisorio, & iudiciali, velint post alios *Cancer. var. part.* 1. *cap.* 15. *num.* 35. *Hodiern. ad Surd. decis.* 3. *num.* 3.

74 Sexto, vt non procedat, si pretium nondum sit solutum, & venditore illud petente, emptor excipiendo alleget mensurationem non factam, vel e contra, re non tradita, emptore agente, venditor de mensuratione non facta excipiat, quia quæ sunt temporalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum *l. licet C. de except. Giouagnon. dicto cons.* 71. *num.* 21. *vers. quarto autem venditio lib.* 1. *Antonell. de tempore dicto cap.* 67. *num.* 101. *Surd. decis.* 64. *num.* 34. *&* 35. vbi quod hæc est notabilis limitatio.

Septimo, etiam, vt in casu quo intraret,
75 præscriptio sexaginta dierum, adhuc causa cognita iudicium dabitur, & in causæ cognitione hoc versabitur, si aut mora fuit per venditorem, aut non fuit præsens, aut alia iusta causa intercesserit, cur intra illud tempus mensuratio facta non fuerit, vt præcisè habetur in *dicta l. quod si nolit* 31. *prope fin. vers. item si tempus ff. de adil. edict.* in qua fundatur dicta præscriptio, vt dictum fuit.

Deueniendo ad quartam inspectionem, quomodo mensuratio sit facienda, quatenus partes non procedant de consensu, eli-
76 gendi erunt periti, qui de iure eligi debent à Iudice, vel à partibus, sed de consuetudine eliguntur à partibus mandante Iudice, vt tradit *Cagnol. in l.* 2. *num.* 259. *C. de re-*
77 *scind. vendit.* & necessaria est citatio *Ias. in* §. *quadam num.* 79. *instit. de action. & ibidem Aretin. col. final. Cagnol. in d. l.* 2. *num.* 260. *Surd. cons.* 452. *num.* 34. & non citato non nocet electio, licet facta sit cum citatione alterius *Surd. ibidem num.* 27. *& seq. Gratian. discept.* 228. *num.* 1. *& seq.* vbi de cessionario; licet, non esse nullam electionem, ex quo pars citata non fuit, dummodo postea eam sciat, tradat, & in praxi receptum dicat *Couar. variar. lib.* 2. *cap.* 13.
78 *num.* 5. *in* 6. *Conclusione* & quatenus pars sit contumax in eligendo, tunc eligit Iudex *Rot. decis.* 24. *num.* 6. *post Posth. de subhast.*

79 Et necessarium est hanc electionem præcedere, atque de ea constare, aliàs relatio mensuratorum esset nulla iuxta tradita per *Ridolphin. in praxi part.* 1. *cap.* 8. *num.* 128. *Rot. coram Durano decis.* 142. *nu.* 4. *& in rec. decis.* 515. *num.* 14. *part.* 1. & in hoc non sta-
80 tur enunciatiuæ ipsorum Peritorum, quod fuerint electi *Seraph. decis.* 554. *num.* 1.

81 Et facta legitima electione Peritorum, quando ipsi volunt actualiter mensurare, requiritur noua partis citatio ad videndum fieri mensurationem, alias nulla esset mensuratio *Cagnol. in d. l.* 2. *num.* 261. *C. de rescind. vend. Aldobrand. cons.* 59. *num.* 6. *lib.* 1. *Ridolph. in d. cap.* 8. *num.* 128. *Gregor. dec.*
82 545. *num.* 9. & quod hoc procedat etiam si præcesserit electio iudicialis cum partis citatione *Rot. decis.* 554. *num.* 2. *vers. procedit part.* 2. *recent.* & debet esse citatio pro hora certa *Ridolphin. in dicto cap.* 8. *n.* 130. *Rota coram Durano decis.* 542. *num.* 5.

Qui quidem Periti mensuratione facta
83 debent eam Iudici referre, sed an requiratur noua citatio partis ad videndum referre Peritos, cõtrouersum est inter Doctores, pro affirmatiua enim sensit. *Bart. in l. si quis arbitratu ff. de verb. oblig. Dec. cons.* 416. *num.* 21. *vers. & dato. Aldobrand. cons.* 59. *num.* 6. *vers. vel saltem lib.* 1. *Beer. decis.* 283. *num.* 34. *Buratt. decis.* 458. *num.* 6.

Contrarium verò tenuerunt, signanter *Ias. in* §. *quadam num.* 8. *instit. de action. Cagnol. in l.* 2. *num.* 260. *C. de resc. vend.* & alij relati per *Buratt. decis.* 76. *num.* 1. *vers. siue contrarium.*

Et licet prima sit tutior, tamen hæc con-
84 traria sustineri posset, vbi dictæ citationes præcedentes interuenissent, præsertim ea ad videndum mensurari, & pars comparuisset, vel aliter Peritos approbasset, aliàs secus *Mascard. de probat. concl.* 653. *num.* 2. *Buratt. decis.* 70. *num.* 2. *& ibi Adden. num.* 12. *&* 13. *Merlin. decis.* 39. *num.* 8. & in casu,
85 quo talis citatio ad videndum referre requiratur, & fuerit omissa, quod possit de nouo fieri, & in casu, quo fuisset iudicatum possit ferri, interlocutoria tradit *Rota coram Puteo decis.* 349. *in princ. vers. primum lib.* 2.

86 Debent autem Periti referre bona esse tantę quantitatis, & reddere rationē dicendo se mensurasse, seu mensurari fecisse, & vidisse, aliàs enim, si dicerent tantum vidisse, non probarent, vt docuit *Bartol. in tract. testimonior. num.* 48. *vers. Ideo si res Mascard. de probat. concl.* 1044. *num.* 4. *Foller. in praxi censual. in glos. dummodo annualis Census num.* 6. & referre debent cum iura-
87 mento, ex adductis per *Ridolph. in d. praxi part.* 1. *cap.* 8. *num.* 117. penes quos videri poterunt, & alia circa hanc praxim mensurandi, videlicet penes *Ridolph* circa electionem, & relationem Peritorum, & penes *Foller.* circa modum mensurandi, explicat

Ii enim

enim *in dicta gloss. num. 5.* ipsas mensuras *& num. 9. & seqq.* modum mensurandi Montes, & ripas, & alia difficilia; describendo etiam figuras, & calculando, quod satis sit hic indicasse.

Oritur tamen quãdoque difficultas, quid
88 mensurandum, & signanter habemus pulchrum casum penes *Surd. decis. 42.* in quo prætendebat Conductor mensurandam non esse quamdam viam, non solum, quatenus esset publica, sed etiam quatenus esset vicinalis, & priuata, quo casu dicebat nil releuare, quod in emptione, & venditione via priuata sit mensuranda, quia in proposito, locatio ab ea valde differt, nam in locatione plurimum consideratur, imò totum facit vtilitas, quæ percipitur ex re, adeò vt si Locator impediat vsum rei, liceat Conductori à contractu discedere *l. si fundus vers. nam, & si Colonus ff. locat. Socein. Sen. cons. 127. num. 3. lib. 1.* & ideo cum via non præstet vtilitatem, non videtur mensuranda, quid quid sit in venditione, in qua non tantum vtilitas, quantum Dominium attenditur.

Verum Senatus censuit esse mensurandã, *& Surd. in dicta decis. à num. 1. ad 16.* latè
89 explicat, quando dicatur via publica, quando vicinalis, & quando priuata vicinalis, & earum differentias, & ideò quando occurrat de his quæri, ad eum recurrendum, & vltra eum videri poteris etiam *Rem. Iun. cons. 382. num. 51. & latè seqq. & Barz. dec. Beneuen. vlt. à num. 1. & plurib. seqq.*

Deinde *Surd. à dicto num. 16. vers. cum itaque vsque ad fin.* refert dictam rationem
90 adductam pro Conductore, & eam, qua motus fuit Senatus contra illum iudicare, vbi *sub num. 18.* habetur regula, quæ seruanda erit; vt quid quid intra confines continetur, mensurari debeat, tam in venditione per *l. ade sacra ff. de contr. empt.* & alias auctoritates ibi citatas, quam etiam in locatione, quæ eisdem regulis procedit *l. 2. in princ. ff. loc.* & additur etiam, quod via, qua vicini transeunt per agrum conductum, non est inutilis conductori, quia si non adesset maius damnum pateretur, nam vicini possent per medium agri transire si non esset via certa designata, & sic maius damnum facere.

91 Ripæ quoque, & aggeres, fossata, & similia, quatenùs non sint publica, mensurari debere tradit *Mandel. cons. 151. num. 1. & late alys adductis probat Menoch. cons. 1114. & cons. 1191. per tot.* & licet contrarium alij velint, & signanter latè *Malnas. cons. 78. num. 5. & seqq.* tamen, & in his videtur respectu locationis militare dicta ratio, quod
92 sint vtilia, de qua *Surd. vbi sup.* ac propterea procedere regulam pro mensuratione faciẽdarum sunt intra fines. At à tali regula re-
93 cedi poterit, quatenus ex quãtitate mercedis, seù vtilitate, quæ ab eis percipitur, aut alijs circumstantijs argui posset contrarium sensisse partes in actu locationis, quia eorum voluntas etiam verisimilis attendi debet in hac materia *Bald. in rubr. C. de contrah. empt. in quarta quæst.* cum alijs latè traditis per *Surd. cons. 376. num. 11. vers. hæc autem conclusio, & seqq. & Peller. in praxi censual. in d. glos. dummodo annalis census n. 7. fol. 218.*

## Locatio an, & quando dicatur vna, vel plures, & de correspectiuitate locationum.

*SVMMARIVM.*

1 *Locatio an sit vna, vel plures est disputatio valde vtilis.*
2 *Stipulationes tot sunt, quot summæ, vel res stipulata.*
3 *Locationes, & venditiones vt plures sint, non sufficit esse plures res locatas, vel venditas, sed requiritur esse etiam distincta pretia earum.*
4 *Pretium plurium rerum venditarum, si simul constitutum sit, ac etiam separatim, attenditur quid prius factum ad dignoscendum, an contractus sit vnicus, vel plures.*
5 *Decl. procedere si eodem tempore facta vtraque expressio, nam si in diuersis Instrumentis, attenditur posterius.*
6 *Decl. 2. tot censeri locationes quot res separatis mercedibus locatæ, nisi appareat partes contrarium sensisse.*
7 *Contractus sui natura diuiduus, potest ex voluntate partium fieri indiuiduus.*
8 *Decl. 3. inspiciendum non solum voluntatem Conductoris, sed etiam Locatoris.*
9 *Decl. 4. requiri, quod constet aperte de voluntate, vt sit vnicus contractus.*
10 *Subdecl. non esse necessariam probationem concludẽtem, sed sufficere reddi verisimilem mentem.*
11 *Et concurrente verisimilitudine, standum est assertioni iurata Conductoris.*
12 *Et standum est coniecturis.*
13 *Coniectura vbi adsunt hinc inde, vrgentiores praualent.*
14 *Duobus equis conductis pro quadriga, licet merces sit distincta pro quolibet, adhuc locatio censetur vnica.*
15 *Pluribus rebus conductis cum separatione pensionis pro qualibet, si non tanta vtilitas perciperet Conductor ex vna de se, quantum ea vnita cum alys, contractus censetur vnicus.*
16 *Pluribus rebus locatis si vnum corpus faciunt, censetur contractus vnicus.*
17 *Idem si sint accessoria.*
18 *Pluribus diuersæ speciei locatis, plures censentur loca-*

locationes etiamsi merces sit vnica.

19 Causa propter quam deuentum fuit ad locationem attenditur ad dignoscendum, an locatio sit vnica, vel plures.

20 Verborum conceptio attenditur ad eumdem effectum.

21 Contractus potest esse vnus, & multiplex ex diuersis respectibus.

22 Dictiones, vna cum, requirunt concursum vtriusque extremi, & operantur vnicum esse actum.

23 Decl. non procedere si locatæ sint res diuersæ speciei cum dictis dictionibus.

24 Vnicam locationem si partes dixerint, seu locationem in vulgari censebitur contractus vnicus.

25 Vnicum esse contractum de locationibus plurium rerum, arguitur ex quo dominus ante dixit, nolle locare vnam tantum,

26 Vnicum esse contractum arguitur ex dictis postea, & ex quibus.

27 Declaratio partium, quod tot esse debeant locationes quot res, operatur ad effectum læsionis non autem vbi adest fraus alicuius legis.

28 Locatis pluribus rebus simul; in dubio censetur contractus vnicus.

29 Locatis pluribus rebus simul, si non sunt plures contractus proprie, sed improprie, non veniunt in statuto de pluribus locationibus loquente.

30 Dictio, quodammodo, est nota impropietatis.

31 Verba, perinde haberi, denotant fictionem.

32 Verbum, est, importat veritatem.

33 Pluribus rebus simul locatis cum mercede distincta pro qualibet, sunt plures locationes vere, & proprie.

34 Consulentes multoties solent, quando habent solidum fundamentum, addere alia colorata.

35 Pluribus seruis simul venditis vnica venditione si vnus sit morbosus omnes redhibentur.

36 Pluribus rebus simul locatis vnica locatione, prætendi non potest contractum contineri quo ad vnam rem tantum.

37 Contr. quod pluribus rebus emptis vno pretio, de singulis ex empto, & vendito agi potest.

38 Decl. posse agi de singulis rebus, si venditor, vel locator acquiescat, alias non.

39 Ampl. vt etiamsi emptor velit soluere totum pretium non possit agere ad vnam rem tantum nisi alijs renunciet.

40 Creditor non potest partem crediti tantum petere in iudicio.

41 Locatio licet facta sit ad plures annos, cum pensione distincta in singulos annos, adhuc est vnica locatio.

42 Decl. vt licet sit vnica locatio, tamen sit diuidua.

43 Decl. 2. vt sit vnica locatio rerum, secus autem operarum.

44 Lim. si aliud ex vnicitate summa pro mercede conuenta, vel operis deducatur.

45 Decl. 3. vt sit vnica locatio respectu contractus, & obligationis, secus respectu præstationum.

46 Pluribus personis facta locatio, an sit vnica, vel plures, adsunt hinc inde opiniones, & pendet resolutio à voluntate partium.

47 Contractus correspectiui, reputantur vnus, & indiuiduus.

48 Decl. procedere per fictionem, non per veritatem.

49 Correspectiuorum contractuum vno corruente; corruit & alius.

50 Decl. procedere si vnus contractus corruat ab initio, secus si ex post.

Contrarium tamen, vide num. 52.

51 Decl. 2. procedere in contractibus, & obligationibus, secus autem in distractibus, & liberationibus.

52 Pactum correspectiuum ad contractum censetur ei inesse.

54 Ampl. in pacto existente in contractu correspectiuo.

55 Decl. procedere si pactum conueniat alteri contractui, & non sequatur absurdum.

56 Conductor si se obliget soluere pensiones tertio, corruente contractu locationis, non tenetur.

57 Conductor si cogatur recognoscere alium in dominum, non durat cum eo contractus locationis, secus si recognoscat voluntarie.

58 Correspectiuitas contractuum, non præsumitur, sed probari debet.

59 Probatur tamen præsumptionibus, & coniecturis.

60 Et coniecturæ fortiores, elidunt contrarias.

61 Coniecturæ voluntatis vnius ex contrahentibus, non sufficiunt, sed requiruntur vtriusque.

62 Correspectiui præsumuntur contractus, ex quo sunt in eodem instrumento.

63 Ampl. etiam si sint diuersæ res, & personæ.

64 Possunt tamen in eodem instrumento esse plures contractus omnino separati.

65 Plures contractus in eodem instrumento existentes, si sint diuersæ naturæ, & habeant diuersam causam, & independentiam, non censentur correspectiui.

66 Non tamen sufficit sola diuersitas naturæ si sunt in eodem instrumento,

67 Dictio, vlterius, vti implicatiua præcedentium, importat correspectiuitatem.

68 Dictio, econtra, vulgariter, all'incontro, importat correspectiuitatem.

69 Dictiones, toties quoties, seu vulgariter, ogni volta che; important correspectiuitatem.

70 Verba, per gl'interessi che sono frà me, e Carlo, non important correspectiuitatem.

71 Decl. vt conuentiones in eodem instrumento non habeantur pro correspectiuis, ad effectus qui separari possunt à toto contractu.

72 Attentata non committuntur, quando causa pendens coram Iudice inhibente, est diuersa ab ea quæ pendet coram Iudice inhibito.

73 Correspectiui censentur contractus incontinenti facti, vnus post alium, licet in diuersis instrumentis.

74 In continenti celebrati censentur contractus ex quo apparent facti eodem die, & coram eodem Notario, & testibus.

75 Ampl. vt censeantur correspectiui contractus in continenti facti, etiamsi sint omnino diuersi, dummodo ad inuicem compatiantur.

76 Secus si sint diuersæ naturæ, & habeant causam penitus diuersam.

77 Decl. hoc casu cessare præsumptionem correspectiuitatis, sed oriri coniecturam, quæ vna cum alijs operatur.

78 Decl. correspectiuitatem actuum præsumptam, ex eo quod sint facti in continenti, non procedere in dispositionibus mere gratiosis.

79 Decl. 2. non procedere, nisi quo ad eos, qui vtrique actui interfuerunt.

80 Decl. 3. non procedere generaliter, vbi adsunt coniectura contra correspectiuitatem.

81 Ampl. vt non solum arguatur correspectiuitas ex eo, quod contractus sunt in continenti facti. sed etiam ex quo sunt facti tempore proximo.

82 Decl. tamen ampliationem. vt non oriatur præsumptio. sed simplex coniectura ex vicinitate prædicta.

## CAPVT XXV.

INter dubia, quæ solent oriri circa intelle-ctum locationis, vnum est, an locatio sit
1 vnica, vel plures, & est egregia disputatio vt dicit *Menoch. præsumpt. 12. in princ. lib. 3.* ac valdè vtilis, vt concludit *Mantic. de tacit. lib. 2. tit. 3. in fin.* vtilitates autem non refero, quia ex discursu suis locis apparebunt, & si cui placeret eas simul videre, adeat *Ias. in l. scire debemus 29. ff. de verb. oblig. vbi num. 12.* eas computat dicendo vnam haberi ibi in textu, tres addi à glossa, & alias tres à Bartholo, & duas à Baldo, ita vt sint insimul nouem, & nonnullas etiã refert *Caroc. de locat. tit. de multipl. contract. num. 28. & seq.* Oritur autem præcipuè hoc dubium, vel ex eo, quod locatio sit de pluribus rebus, vel quod sit ad plura tempora, vel quod sit facta pluribus personis, & de singulis aliqnid dicendum est.

Circa primum igitur si locatæ sint plures res simul, regula videtur posse tradi,
2 quod sint plures locationes per *text. in l. scire debemus 29. in princ. ff. de verb. oblig.* dum dicit, *scire debemus in stipulationibus tot esse stipulationes, quot summa sunt, totque esse stipulationes, quot species.*

At verè dicta regula procedit in simplici
3 stipulatione rerum, de qua loquitur *text.* prædictus, in contractibus enim in quibus interuenit etiam pretium non potest sumi regula à sola re, sed considerari debet etiam pretium, itaut si pretium quoque sit distinctum pro qualibet re in locationem, seù venditionem deducta, tunc bene procedat, quod tot sint venditiones, quot res, secus autem si constitutum sit vnicum pretium pro omnibus, quia tunc reputanda est venditio vnica, vt sunt textus expressi *dicta l. cum eiusdem 34. ff. de ædil. Edict. in princ.* ibi *referre ait in vniuersos, an in singulos pretium constituatur, vt scilicet interdum vna interdum plures contracta venditiones intelligantur, & in l. si id quod 29. §. quod si ex decem*, ibi, *& plerique, vt Pomponius interesse putant vtrum vno pretio venerint, an diuersis ff. de donat. inter vir. & vxor. & in l. si duos 44. ff. de contr. empt.* quæ iura licet loquantur tantum de venditione, tamen procedunt etiam, propter similitudinem, & identitatem rationis, in locatione, vt tradit in specie *Natta cons. 449 num. 6. & seq. Becc. cons. 45. numer. 34. Tiraquell. de retr. lignag. §. 13. glos. 1. num. 14. Caroc. de locat. & cond. tit. de Multiplici contr. num. 9. & Gratian. discept. 715. num. 19.*

4 Si autem vtrumque factum sit, nempe expressum simul pretium vnicum, seù merces vnica, ac separata, & tunc distinguitur, vt si præcedat expressio totius mercedis simul, reputetur locatio vnica, quamuis postea addita sit expressio separata quantitatis pro qualibet re tangentis, & econtra si prius expressæ quantitates distinctæ pro qualibet re, & deinde addita summa integra, quam omnes simul conficiunt, reputentur locationes plures *Bart. in quæst. 4. incip. Publicanus num. 16. in princ. Tiraquell. de retract. lignag. §. 13. glos. 1. num. 21. & 22. Mantic. de Coniect. lib. 2. tit. 3. num. 17. & 18. Gratian. dicta discept. 712. n. 12.* & cum hac eadem distinctione transiui supra in *tit. de locatione rerũ Ecclesiæ §. 7. vers. & cum hac distinctione.*

Intelligenda tamen est distinctio ista, vt
5 procedat si eodem tempore facta sit vtraque expressio, nam alias si forte prius locatio facta esset pro mercede distincta, & deinde fieret nouum Instrumentum pro mercede vnita, vel econtra, hoc in casu non attendi deberet eodem modo, quid prius factum, sed quid posterius, quia posteriora derogant prioribus, vt in proposito censuit *Cuman. cons. 41. num. 3. vers. ad secunda*, & eum sequitur *Caroc. de locat. & cond. tit. de multipl. contr. num. 14.*

6 Verum procedit, quod tot censeantur locationes, quot res separatis mercedibus locatæ, quatenus non appareat contrarium sensisse partes; nam si appareat, conductorem vnam tantum rem non fuisse cõducturum, adhuc locatio, & conductio reputabitur vnica saltem ad dictum effectum, vt nõ possit subsistere in vna re tantum *text. est expressus in dicta l. cum eiusdem 34. §. Interdum ff. de ædil. edict.* & tradunt etiam *Soccin. Iun. cons. 26. num. 10. lib. 1. Decian. resp. 1. num. 11. lib. 5. Tiraq. de retr. lignag. §. 23. glos. 1. numer. 23. & 24.* potest enim contractus sui
7 natura diuiduus ex voluntate partium fieri indiuiduus *Bursatt. cons. 176. num. 32. Bardellon. cons. 45. num. 46. Bellon. de iur. accresc. cap. 6. quæst. 33. num. 10.*

8 Et non solum inspicitur voluntas conductoris, an ipse fuisset aliter conducturus, sed etiam eodem modo inspicitur, an locator fuisset aliter locaturus, vt monet *Mantic. de tacit lib. 5. tit. 5. num. 29. vers. sed considera.*

9 At animaduertendum requiri, quod constet aperte de voluntate, nam regula est, quod reputentur plures locationes in dicto casu, & tunc recedi ab ea, cum manifestũ est aliter sensisse partes, dicit *text. in dicta l. cum eiusdem §. Interdum*, at non inde infe-

rendum

rendum, requiri probationem concludentē
voluntatis, quia esset nimis difficilis, &
ideò sufficit verisimilem eam reddi, vt fir-
10 mat *Decian. dicto resp. 1. num. 4. lib. 5.* vbi
dicit, quod quando verisimile est talem
fuisse mentem contrahentium, perinde exe-
quenda est, ac si expressa fuisset *Caroc. di-
cto tit. de multipl. contract. num. 16. post prin-
cip. vers. Vndè attenditur*, vbi dicit attendi
intentionem contrahentium, eamque col-
ligi in hoc ex verisimilitudine, & coniectu-
ris, & sensit *Rota decis. 709. num. 8. par. 1. di-
uers.*

11 Vel saltem concurrente verisimilitudine
naturali, & communi standum erit asser-
tioni iuratæ conductoris, quod non nisi si-
mul omnes conduxisset, ex congestis per
*Decian. dicto resp. 1. num. 19. lib. 5.*

12 Et standum esse coniecturis conuincen-
tibus prædictam voluntatem *Mandel. cons.
45. num. 3. vers. procedit Lancell. Gall. cons. 40
num. 6. propè fin. Menoch. præsumpt. 12. nu. 1.
13 lib. 6*: & si coniecturæ adsint hinc inde, vr-
gentiores præualent *Decian. resp. 1. num. 38.
lib. 5.*

Sumitur autem sufficiens coniectura, &
14 verisimilitudo, quandoque à qualitate re-
rum conductarum, nam si conducti sint,
verbi gratia, duo equi pro quadriga, licet
expressa sit merces separata pro quolibet,
adhuc ex solitò sumendi duos, & pares,
reputabitur omninò locatio vnica, & sic in
similibus, vt expresse exemplificat idem
*text. in prædicta l. cum eiusdem ad fin. ff. de
ædil. edict.* sic si locata plura iugera vnius
prædij pro scutis tot pro quolibet iugero, si
apparebit aliqua earum esse sterilia aliqua
fertilia, conuincetur sufficienter voluntas
locandi, & conducendi simul omnia, non
autem, vel sterilia tantum, vel fertilia,
vt aduertit *Tiraquell. de retract. lignag. §. 23
glos. 1. numer. 24. Mantic. de tacit. lib. 2. tit. 3.
num. 16.* & simile exemplum de conducen-
te duos campos, quorum vnus, vel fru-
ctuosior, vel commodior sibi sit, tradit *Ca-
roc. dicto tit. de multipl. contr. num. 16.* & ge-
15 neraliter ex quo res vna non esset condu-
ctori vtilis, vel tantum vtilis de se, quan-
tum vnita cum alia, arguitur dicta voluntas
conducendi simul vnica conductione *De-
cian cons. 1. num 12. & seqq. lib. 5. Rot. dec. 709
num. 4. par. 1. diuers.*

16 Et si agatur de rebus vnitis facientibus
vnum corpus, quod contractus sit vnicus
probat *text. in dicta l. scire debemus 29. ad
finem principij ff. de verb. oblig.* & quod si
17 res locatæ sint accessoriæ, pariter hoc idē
sit dicendum tradit post *glos. in d. l. cum eius-
dem ff. de ædil. edict. & Signorol. cons. 53. in
princ. Decian. d. resp. 1. nu. 20. & seqq. lib. 5.*
vbi etiam quod accessoriæ fiunt ex destina-
tione patrisfamilias.

18 Et attenditur adeò qualitas rerum, vt
etiam è contra, si locatæ sint res diuersæ
speciei quantumuis constituta sit vnica
merces, adhuc censeri debeant plures lo-
cationes, vt firmat *Rota coram Dunozetto
loco. decis. 944. num. 11.* vbi quod diuersitas
specierum secum portat pretij distinctionē,
& proinde *Iurisconf. in l. fin. §. præterea C.
de iur. dot.* de singulis rebus, ac speciebus
voluit iudicari secundum propriam natu-
ram, vt monuerunt etiam ibidem *Bellaper.
vers. sed ponamus Bald. nu. 2. vers. quia dis-
separata, & Salicet. num. 9. vers. de qualibet
iudicatur*, & faciunt tradita per *Surd. cons.
135. num. 65. post med. vers. sed intelligi de-
bent.*

Vnde, quod dicit *Caroc. de locat. & con-
ducto dicto tit. de multiplic. contr. nu. 12. vers.
& sic vnitas*, & repetit *numer. 15. post med.*
quod vnitas pensionis præualeat pluritati
rerum in locatione comprehensarum, intel-
ligendum erit de rebus eiusdem speciei,
non autem diuersæ, iuxta dictam opinionem
Rotæ.

19 Vltra qualitatem rei consideratur etiam
qualitas causę ex qua deuentum fuit ad lo-
cationem, nam si debitor scutorū ducento-
rum, non habens in pecunia vnde soluat,
locet duo prædia creditori, vnum pro scu-
tis centum viginti, aliud pro scutis octua-
ginta, insimul conficientibus dictam sum-
ma scutorū ducentorum, quā conductor re-
tinere sibi debeat in solutum pro suo credi-
to, licet iuxta supra tradita iudicari debe-
rent duæ locationes propter diuersitatem
rei, & diuersitatem pretij, tamen propter
causam primitiuam vnius debiti, quod non
poterat solui pro parte tantum creditore
inuito *l. Tutor §. Lucius ff. de vsur.* non de-
bet admitti, vt subsistat tantum pro parte
dicta locatio, & assignatio pensionum in
solutum, vt plenissime firmat *Tiraquell. de
retr. lignag. §. 23. glos. 1. numer. 25. & 26. &
facit Rot. decis. 554. nu. 4. vers. præcipuè par. 4
tom. 3. recent.*

20 Et consideratur etiam conceptio verbo-
rum, nam si quis illud, & illud stipulatus
sit, tot sunt stipulationes, quot corpora di-
cit *text. in dicta l. scire debemus 29. in fine
princ. ff. de verb. oblig.* & aliud esse si disiun-
cta coniunctione concepta sit stipulatio, di-
cendo illud, aut illud, quia tunc erit vni-
ca docet, *ibi glos. in ver. illud*, saltem quo-
ad conductorem, & solutionem mercedis,
li-

licet secus sit quoad obligationem locatoris, vt declarat ibidem *Bart. num. 3.* vnde
21 non omittendum animaduertere, quod cōtractus potest diuersis respectibus dici vnus & multiplex, prout aduertit *Romchegal. in l. 3. ver. vtique num. 4. ff. de duobus reis*. & quod locatio plurium rerum pro vnica mercede sit vnica respectu contractus, sed possit dici multiplex respectu petitionis faciendæ à Reo, ex quo conductor potest petere singulas res de per se ad *text. in l. & si vno in princ. ff. de action. empt.* licet non possit locator agere ad mercedem singularum rerū locatarum *Caroc. dicto tit. de Multiplic. contract. num. 27. post med.*

22 Item si locata talis res vna cum tali, deprehenditur vnica locatio ex virtute illarū dictionum, *vna cum*, quæ requirunt concursum vtriusque extremi, & faciunt censeri vnicum tantum actum *l. vlt. C. de impub. & alijs substit.* cū alijs cumulatis in proposito per *Decian. d. resp. 1. numer. 10. lib. 5. Rot. decis. 709. num. 8. in fin. & 9. par. 1. diuers.* &
23 hoc non procedit si locatæ, vel venditæ sint res diuersæ speciei suam naturam separatam retinentes, quia tunc quantumuis venditæ sint, vel locatæ simul cum præfatis dictionibus, *vna cum*, adhuc censentur plures contractus non vnus, vt declarauit in specie *Rota coram Dunnozet. Inn. dec. 944. num. 10.*

24 Et desumi etiam posset non contemnendum argumentum voluntatis partium vnicam locationem contrahendi, ex quo in Instrumento, vel subscriptione dixerint vnā locationem, vel vnum mercatum, vt censuit *Decius cons. 421. num. 4. vers. & ita videtur*, & quod in Instrumento eam vocauerint locationem in singulari considerat *Decian. in sæpè citato resp. 1. num. 5. & 6. lib. 5* & faciunt, quæ dicta sunt in quæstione, an sit locatio, vel venditio, & in alia, an sit locatio, vel emphyteusis quod stetur denominationi partium *in Cap. 2. & 3.*

25 Et non solum ex dictis in actu locationis, sed etiam ex dictis antea, exemplum; si Titius volens locare duas res, requisitus à Caio de locatione vnius tantum, dixerit nolle locare illam solam, sed velle locare vtramque simul, & Caius vtramque conduxerit, quod arguatur vnica locatio tradit *Caroc. dicto tit. de multiplic. contr. n. 17.*

26 Et idem erit de dictis posteà, vti si in alio Instrumento postea facto, vocauerint locationem in singulari *Decian. dicto resp. 1. numer. 7. vers. Tertio probatur, & seq.* & si in acceptatione ordinis soluendi pensiones tertio, conductor dixerit, *ogni volta, che mi hauerà consegnato quanto deue*, attēto quod requisierit consignationem omnium antequam aliquid soluat, argui locationem vnicam voluit *Dec. dicto cons. 421. numer. 4. vers. & hoc manifestè.*

Nonnullas alias coniecturas, & indicia voluntatis cōtrahendi vnicam locationem, velè contra, adduxi supra *cap. 14. §. 7.* vbi tractaui, an locatio bonorum Ecclesiæ facta vltra tempus permissum sustineatur in permisso, vel si contineat aliquas res, quæ locari poterant, & aliquas, quæ non poterant, an sustineatur, quoad illas, quæ locari poterant tantum, & similia, quæ licet possent etiam hic cadere, tamen sunt magis propria, & particulatia illius materiæ, animaduertendum enim est, quod non omnia, quæ in hac quæstione absolute, & in genere traduntur de probatione multiplicis locationis, applicari indifferenter possunt materiæ illi locationis bonorum Ecclesiæ, quia stante in ea prohibitione locandi vltra certum tempus, vel vltra certas generationes, magis caute agendum est, ne fraus fiat prohibitioni, ad tradita per *Manticam de tacit. lib. 5. tit. 4. num. 19. & 20.* & signanter respectu deprehendendi pluralita-
27 tem contractuum ab expressionibus partium, quia licet, vt dictum est, attendi debeant regulariter, secus tamen est ad effectum euitandi dispositionem legis, vnde si expresè dixerint, tot esse debere locationes, quot res, valebit declaratio, quoad effectum, vt possit prætendi læsio, vel remissio mercedis respectu vnius rei non considetatis alijs, at nullius considerationis est talis clausula si fit in fraudem legis, puta ad effectum euitandi prohibitionem alienationis ex eo, quod singulares de se consideratæ sub ea non cadant, ex plenè congestis per *Caroc. dict. tit. de multipl. contr. nu. 38. & per Mantic. vbi proxime*, ac alijs supra relatis *d. cap. 14. §. 2. in princ.*

28 Si autem coniecturis hinc inde ponderatis, adhuc discerni nequeat, an locatio sit vnica, vel plures, sed res adhuc dubia existat, in hoc dubio facienda est interpretatio contractum esse vnicum, & indiuiduum, vt firmat *Baratt. cons. 340. num. 7. Bardellon. cons. 45. num. 47.*

29 Verum in casibus, in quibus iuxta prædicta, locatio vnico contextu verborum facta de pluribus rebus non est vnica, sed plures, quæri potest, an sint plures verè, & propriè, an potius impropriè, & per solam iuris fictionem, & effectus huius quæstionis est, quod quatenus tantum impropriè plures locationes dicantur, & per iuris fictionem

ctionem, sequitur, vt in statutis, & alijs di-
spositionibus strictè interpretandis sub
nomine plurium locationuum nõ veniant,
vt tradunt *Aretin. in l. 1. §. sed si mihi in 2. no-
tab. ff. de verb. obligat. Ias. in l. scire debemus
29. num. 4. ff. eodem Decian. resp. 1. num. 1. ad
fin. & 2. lib. 5.*

Et quod sint plures locationes impro-
prie tantum, & per fictionem iuris, probare
videntur text. in dicta *l. 1. §. sed si mihi ff.
de verb. oblig.* ibi *nam si tot sunt stipulationes,*
30 *quot corpora, duæ sunt, quodammodo stipula-
tiones,* ponderando dictionem illam *quod-
ammodo,* quæ est nota impropriecatis, & fi-
ctionis *glos. in l. 1. in princ. ff. de rer. diu. & in
l. si me in vacuam,* vbi etiam *Bart. ff. de
acquir. possess.* cũ alijs cumulatis per *Barbos.
diction. 328. num. 1. & 2.* & cum dicto text.
concordat alius in *l. quid tamen in princ. ff.
de arbitr.* nam dicit, quod si de pluribus
causis factum sit vnicum compromissum,
videntur quasi plura sint compromissa, er-
go non sunt proprie, & vere plura, & alius
in *l. Titia 134. §. fin. ff. de verb. sign.* qui dicit
perinde haberi, ac si singulæ species in sti-
31 pulationem deductæ fuissent, ergo per fi-
ctionem, vt denotant verba, perinde habe-
ri *Sard. cons. 375. num. 42. Barbos. dict. 252.
numer. 1.* & per prædicta, aliaque iura hanc
opinionem tenuerunt in dicta *l. 1. §. sed si
mihi ff. de verb. sign. Aretin. in 2. notab. Al-
ciat in princ. & Butigell. in 3. notab. & in l.
scire debemus ff. eodem Io. de Imol. in princ. &
latè consulendo Decian. resp. 1. num. 1. lib. 5.*

Verum pro contraria opinione insurgit
*Iason. in d. l. scire debemus 29. num. 4. vers. ego
non violando ff. de verb. oblig.* & obseruat,
quod ille text. pluries dicit, tot sunt stipula-
tiones, ac inde infert, quod non violando
32 textum, tenendum sit esse verè, & propriè,
nam verbum, est, importat veritatem,
cum differant ista, quem esse talem, vel ha-
beri pro tali, vnde si tot sunt stipulationes,
quot corpora, ergo verè, & propriè, vt
ipse dicit, & probat. Pro conciliatione ob-
33 seruo, quod tã iura adducta pro prima opi-
nione, quam scribentes in eis, loquuntur
in casibus, in quibus adest tantum diuersi-
tas rei, vel causæ, vnde eorum auctoritas
non videtur trahenda ad casum, in quo cõ-
currat cum diuersitate rei, etiam diuersitas
mercedis cuilibet rei particulariter consti-
tutæ, dum in eo habemus textũ dicentem,
hoc referre in singulis rebus esse constitu-
tum precium, vt non vna, sed plures con-
tractæ venditiones intelligantur in *l. cum
eiusdem 34. ff. de adil. edict.* cum concor-
dan. supracit. *num. 3.* vnde licet in illis ter-
minis simplicis plurium rerum stipulatio-
nis, vel compromissi plurium causarum, nõ
recederem à prima communi, tamen in
terminis locationis, plurium rerum cum
mercede distincta pro qualibet re, inclino
in secundam Iasonis sententiam, non ob-
stante, quod in similibus terminis, nempe
venditionis, contrariam tenuerit *Decian. in
dict. resp. 1.* quia vtitur dictis auctoritatibus
pro prima adductis, & non aduertit dictam
differentiam casuum, & diuersitatem ratio-
nis, accedente, quod dictum consiliũ, ha-
bet alia solida fundamenta, & ideò nil mirũ
34 si in ea parte non subsisteret, nam consu-
lentes multoties habẽtes solida fundamen-
ta, solent addere alia colorata, & quandoq;
media colorata, & non firma ad ornandum
consilium, vt notat *Gozadin. cons. 96. num. 8.
vers. & ideò notabiliter,* & etiam alia non
benè considerata, vt testatur *Curt. Iun. cons.
348. num. 36.*

35 At quia præcipua huius quæstionis vtili-
tas est, quod si venditis pluribus rebus, seu
seruis vnico precio, vnica sit vẽditio, si quis
eorũ fortè morbosus, aut vitiosus sit omnes
redhibeantur, vt dicit text. in *l. cũ eiusdem 34.
post. med. ff. de adil. ed.* & sic reputatur cõtra-
36 ctus indiuiduus, itant non possit prætendi,
quod sustineatur, & executioni demãdetur
in parte tãtũ, prout vidimus supra in proposi-
to locationum rerum Ecclesiæ *cap. 14. §. 7.*
in his præcisis terminis in contrarium valdè
37 vrget text. in *l. & si vno, 34. ff. de act. empt.*
vbi dicit Iurisconsf. quod, & si vno precio
plures res emptæ sint, de singulis ex empto,
& vendito agi potest.

Pro conciliatione autem *Caroc. dict. tit. de
Multipl. contr. num. 27. vers. altera est,* dicit,
quod locatio facta sub vnica pensione, est
vna quantum ad relationem contractus cir-
ca ea, quæ respiciunt totum contractum, &
ita loqui dictam *l. cum eiusdem, & alias con-
cordantes ibi relat.* sed quantum ad ea, quæ
non respiciunt contractum, sed petitionem,
videntur esse plures respectu emptoris, vel
conductoris, quia potest separatim petere
*d. l. & si duo,* & addit secus esse ex parte vẽ-
ditoris, vel locatoris, quia non posset age-
re ad pensionem singularum rerum in in-
strumento mentionatarum.

38 At magis placet, quod in tantum possit
conductor agere de rebus singulis in quan-
tum locator acquiescat, alias possit cogi, vt
de omnibus agat, vt docet *Bart. in dicta l.
& si vno ff. de act. empt.*

39 Nec dicas hoc verum si conductor velit
ratam pensionis illam rem tangentem solũ
soluere, at secus videri si tota pensione so-
luta

lura vnicam rem petat, ex quo sibi tantum
præiudicet, quia verum esse potest si alias
renunciet, nam alijs non renunciatis, præiu-
dicialis esse posset locatori peritio vnius
rei, quia posset postea peti alia, & sic ipse
pro vnico debito trahi ad diuersa iudicia,
40 ad quod euitandum, semper permititur de-
bitori creditorem compellere, vt abstineat
à petitione partis crediti, & totum petat
*Bart. in l. in comodato 17. §. duabus num. 2. ff.
commod. Roman. in l. quid nam num. 4. ante
fin. ff. si cert. pet. Motesilan. sing. 115. in princ.*
& ibi plenè addit, & annotat in princ. vbi
de comm.

Vidimus an locatio sit vnica, vel plures
ratione plurium rerum in ea contentarum,
nunc idem videndum de locatione facta
per plures annos vel pluribus personis, an
eodem modo sint plures, vel vnica, sed ci-
tius me expediam, quia circa coniecturas
voluntatis me referam ad superius dicta,
quæ, vt plurimum applicari poterunt etiam
41 quæstionibus istis, ac etiam ad tradita in
*cap.* 14. §. 2. vbi cum quæratur quando di-
catur locatio vltra triennium facta, adsunt
multa facientia ad quæstionem istam, quo
igitur ad locationem factam pro pluribus
annis etiamsi distincta pensio sit in singulos
annos, resoluendum est non esse plures, sed
vnicam locationem, prout communiter te-
nent DD. vt videre est penes *Caroc. dict. tit.
de Multipl. contr. num.* 15. *Surd. cons. 34. num.
54. & seqq. Costa de rata quæst. 93. num. 4. &
seq. Rot. decis. 279. num. 5. ad fin. p. 1.*

Et licet *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 4. nu. 12.*
referat contrarium sensisse *Bald. cons. 475.
num. 8. lib. 1. & Tiraquell. de retract. lignag. §.
23. glos. 1. num. 12.* tamen isti Auctores di-
cunt solum, quod locatio facta vltra tem-
pus permissum corruat in totum, si facta pro
vnica præstatione, si vero facta pro pensio-
ne in singulos annos constituta, sustineatur
pro tempore permisso, & vltra quod hæc
42 eorum opinio non est tuta, ex traditis supra
*cap. 14. §. 7. num. 30.* dato quod sit vera, non
inde infertur, quod teneat esse plures loca-
tiones, sed tantum infertur, quod teneant
locationem esse diuiduam, & sic posse susti-
neri in parte permissa, & vitiari in alia, iux-
ta reg. in diuiduis vtile per inutile non vi-
tiatur, de qua latè *Cyriac. contr. 90. num. 29.*
& de dicta quæstione in d. *§. 7. n. 3. in princ.
vers. an autem locatio*, vnde sumi potest vna
declaratio dictæ communis opinionis, vt vi-
delicet quando pensio est constituta in sin-
gulos annos, licet contractus sit vnicus, ta-
men sit diuiduus, prout sensit idem *Mantic.
dict. tit. 4. num. 24.*

43 Alia declaratio notabilis valde est, vt
procedat esse vnicam locationem ad plures
annos factam in locatione rerum, secus au-
tem in locatione operarum, quia in ista tot
censentur esse locationes, quot anni *l. si ser-
uus communis Meuius §. vlt.* & ibi *Bart. ff. de
stipulat. seru. Bald. cons. 316. num. 2. in fin. lib.
3. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 4. num. 13. Costa de
rata quæst. 93. num. 4. & 5.* quod tamen in-
telligendum videtur procedere regulari-
ter loquendo, quatenus scilicet aliud non
44 conuincatur, aut ex vnicitate summæ pro
mercede conuentæ, aut ex vnicitate operis,
ad quod fuit facta conductio, & ad hoc fa-
ciunt tradita per *Caccialup. in l. diem functo
num. 23. ff. de offic. assess. & Rip. de peste tit. de
priuileg. contract. sub num.* 120.

Tertia addi potest declaratio, vt posset
45 dici multiplex locatio respectu præstationũ,
at non respectu contractus, & obligationis,
vt post *Iac. de Aren.* docuit *Alberic. in l. plu-
ribus §. de hac stipulatione in fin. ff. de verb.
oblig.* & sequitur *Mantic. dicto tit. 4. num. 16.*
vbi etiam per tot tit. alias declarationes,
& casuum distinctiones in hoc proposito tra-
dit, quæ penes eum videri poterunt.

46 Quo autem ad locationem factam pluri-
bus personis, quod, etiam si facta cuilibet
pro certo tempore, debeat adhuc reputari
vnica, tradunt signanter *Becc. cons. 92. num.
18. & Bardellon. cons. 45. num. 58. & seq.*

Contrarium verò sentire videtur *Rota co-
ram Dunoz. Iun. decis. 796. num. 17. & co-
ram Cardin. Celso decis. 28. num. 7.*

Sed hæc quoque controuersia pendet à
voluntate partium, & ideò componenda
cum distinctione casuum, vt dixi in specie
*dicto c. 14. §. 7. n. 32. vers. dubitatur etiam*, &
ex coniecturis, & argumentis, de quibus
supra in locatione plurium rerum *à nu.* 14.

Et hæc sufficiant circa dictam quæstio-
nem, an locatio sit vnica, vel plures, sed ani-
maduertendum, quod aliquando licet sint
47 plures contractus, tamen sunt correspecti-
ui, & hac ratione correspectiuitatis vnus al-
teri censetur inesse, & reputantur, vt vnus,
& indiuiduus, vt per *Cravett. cons. 949. nu.
19. Tiraquell. in l. si vnquam verb. donatio-
ne largitus num. 117. & seq. Surd. cons. 381.
num. 6. in fin. Gratian. discept. 924. num. 2.
Seraph. decis. 540. num. 4. Rot. post Zacch. de
sociei. off. decis. 113. num. 13. & 14.*

48 Et licet hoc procedat per fictionem, quia
secundum veritatem sunt contractus verè
distincti, & plures *Menoch. præsumpt. 12.
num. 25. lib. 6.* quem sequitur *Rota coram
Gregor. decis. 508. num. 8.* & de pacto facto
post locationem, quod dummodo sit factum
post

post locationem perfectam, quantumuis in continenti, dicatur inesse ipsi locationi fictè & impropriè, non autem verè, & propriè *Carot. de locat. tit. de cohaeren. contr. num.* 53. *& 56. & prius Tiraq. cum alijs de retract. con-*
49 *uent. §. 1. glos. 5. num. 27. & seq.* tamen reputantur vnus, & præcipuus effectus est, vt non possit vnus stare sine altero, sed vno cessante, & alius corruit *Grauett. cons. 230. num. 2. Menoch. cons. 109. num. 6. Decian. cons. 1. num. 38. lib. 3. Gratian. discept. 273. num. 15. Barz. decis. 15. num. 9. Rot. decis. 428. num. 3. pars. 1. recent.*

Et sicut vno in totum corruente, alterum in totum corruit, ita, & vno in parte cessante, debet, & alter quoque in parte cessare, vt per text. *in l. qua de tota ff. de rei. vindic.* tradit *Surd. cons. 431. num. 52. in princ. ver. & sicut.*

Et in specie, quod regulę traditæ pro pluralitate locationum nō applicentur, nec obstent vnicitati, & indiuiduitati contractus si appareat locationes, quamuis diuersas, tamen esse correspectiuas, latè tradit *Becc. cons. 92. num. 17. vers. rursus respondeo.*

50 Verum tunc tantum corruere alium contractum correspectiuum, quando vnus corruit ab initio, secus autem si corruat ex post facto, declarauit *Mandell. Alb. cons. 45. num. 5. & 6.* quem plenè amplectitur *Lancell. Gall. cons. 40. num. 5. ad fin. & seqq.* & comprobari posse videbatur per text. *in l. fin. ff. de manum. test.* vbi legatum libertatis erat correspectiuum ad implementum conditionis, & tamen sufficit semel adimpleeam fuisse conditionem, nec corruit legatum si conditio postea deficiat, vt considerauit *Rota decis. 677. num. 15. vers. nec obstat part. 1. diuers.*

At quoad dictum textum, eius dispositio procedit potius, ex alia declaratione, quam patitur dicta conclusio, quod corruente vno ex correspectiuis, corruat, & aliud, quæ declaratio est, vt procedat in contractibus,
51 & obligationibus, secus autem in distractibus, seù liberationibus, quando enim vnus est liberatus non est quid corruat, quia liberatio est priuatio, & non datur priuatio priuationis *l. nam, etsi sub conditione 5. ff. de inist. rup. & ir. test.* vt benè per plura exempla probat *Bellon. Iun. cons. 27. num. 33. & seq. & num. 41.*

52 Et extra hos terminos opinio Mandelli est dubitabilis, quia in his, quæ tractum successiuum habent, non sufficit ab initio adimplere, dum implementum non est durabile *Bart. in l. inter Statillianū 49.* & ibi *Bald. num. 1. & 2. ff. de recept. arbitr. Soccin. Sen.* *cons. 133. num. 7. lib. 1. Surd. consil. 381. n. 19. Rot. coram Celso decis. 78. num. 4.*

53 Sicut autem vnus contractus correspectiuus censetur inesse alteri, ita & pactum correspectiuè conuentum censetur contractui correspectiuo inesse, ad latè tradita per *Mantic. de tacit. lib. 3. tit. 15. num. 49. & 50.*
54 & de pacto conuento in vno ex Contractibus correspectiuis, quod censeatur inesse alteri *Monter. decis. 20. sub num. 4. Rot. coram Dunnozet. Sen. decis. 135. num. 7.* sed hoc intelligendum, quando pacta illa con-
55 ueniunt alteri contractui, & nullum sequitur absurdum, vel impossibile, veluti sequeretur si facto contractu vsurario correspectiue ad contractum Matrimonij, prætenderetur, quod qualitates pertinentes ad contractum vsurarium, censerentur repetitæ in contractu matrimonij, vt benè animaduertit *Mandell. Alb. cons. 178. num. 1.* & ibi etiam *Adden. Monac. decis. Luc. 55. num. 41.*

56 Hinc si Conductor obliget se fauore tertij, puta soluere pensiones creditori locatoris, vel ad aliud quid, simile ratione conductionis factæ, seù appaltus suscepti, cessante conductione, seù appaltu, cessat etiam talis obligatio correspectiua *Bald. in l. procurator 67. num. 3. ad med. ff. de procurat. Cephal. cons. 217. num. 5. Gratian. discept. 275. num. 22. & discept. 740. num. 45. Rot. decis. 50. num. 3. in fin. part. 1. rec.*

57 Et idem est si conductor cogatur metu Iudicis recognoscere alium in Dominum, quia tunc licet duret contractus, tamen non durat cum eo, cuius intuitu facta promissio *Costa Sen. cons. 67. per tot.* secus tamen si hoc faciat voluntarie *Amat. resolut. 21. num. 5. & seqq.*

58 Correspectiuitas vero probari debet, quia regulariter ea non præsumitur *l. cum eiusdem 34. ff. de adil. edic. Gratian. discept. 548. num. 32. Rota coram Dunoz. Iun. decis. 649. num. 4.*

59 Sed sufficiunt præsumptiones, & coniecturæ ad eius probationem, quia, an adsit correspectiuitas, vel ne, est materia coniecturalis *Mandel. cons. 45. num. 3. vers. procedit Lancell. Gall. cons. 40. num 6. prope fin. Meno-*
60 *ch. præsumpt. 12. num. 1. lib. 6.* etsi adsint hinc inde coniecturæ, attenduntur fortiores, quia vna aliam elidit *Decian. resp. 1. num. 38. lib. 5.*

61 At non satis erunt coniecturæ voluntatis vnius partis contrahendi correspectiuè, sed requiruntur voluntatis vtriusque ad faciendas obligationes propriè correspectiuas *dec. 677. num. 15. vers. quoad vltimam part. 1. diuers.*

Kk Præ-

62 Præcipua autem coniectura, imò præsum-
ptio correspectiuitatis duorum cõtractuum
inde resultat, quod sint comprehensi in eo-
dem instrumento *Dec. cons. 562. nu. 4. Tor-
niel. cons. 73. num. 8. vers. quarto igitur Surd.
cons. 217. num. 9. Gabr. de præsumpt. conclus.
33. num. 4. Rota decis. 261. num. 30. part. 4.
tom. 2. & decis. 65. num. 8. & decis. 127. nu.
17. part. 6. recent.*

63 Adeò vt hoc procedat etiam si diuersæ
sint res, & personæ secundum *Beccicons. 92.
num. 17. & 18. Bardellon. cons. 45. num. 58.
Venturin. cons. 14. num. 33.*

64 Verum possunt etiam in eodem Instru-
mento esse plures contractus omnino sepa-
rati *Alb. cons. 45. num. 3. Cyriac. contr. 90.
num. 25. & 26.* & latè *Rota post Merlin. de
pignor. decis. 142. num. 18. & seqq.* vbi plu-
65 ra recenset exempla, & auctoritates addu-
cit, & signanter si sint diuersæ naturæ, &
habeant causam diuersam, vnusque non
habeat necessariam dependentiam ab alio,
nec veniat ad alterius determinationem,
non censentur correspectiui, quantumuis in
eodem instrumento sint celebrati *Menoch.
præsumpt. 12. num. 39. lib. 6. Cyriac. contr. 90.
num. 26. Pot. decis. 213. num. 1. & per tot.
part. 3. Bich. decis. 281. num. 26. & post Mer-
lin. de pignor. d. decis. 142. num. 23. & seq.*
vbi, & quod hoc procedit etiam si vnus de-
derit causam alteri.

66 Non tamen sufficeret sola diuersitas na-
turæ contractuum ad euitandam dictam
præsumptionem correspectiuitatis, ex quo
sint in eodem instrumento comprehensi re-
sultantem *Gratian. discept. 679. num. 59. Rot.
decis. 387. num. 18. post Genc. de Cens. & co-
ram Dunozet. Iun. decis. 223. num. 7. &
seqq.* vbi etiam si fuerint in Capitulis se-
paratis.

Eoque certius si pro correspectiuitate
militent quoque aliæ coniecturæ, vel ver-
ba instrumenti, vti si deuenium ad secun-
67 dum contractum cum dictione, *vlterius*,
quæ cum sit implicatiua præcedentium, im-
portat correspectiuitatem ad ea *Gratian. di-
scept. 679. num. 46. & seqq. Rota dicta decis.
387. num. 19. post Genc. de Cens.* vel dictum,
68 *& è contra*, vulgariter, *all'incontro*, quia
pariter hæc dictio correspectiuitatem aper-
tam denotat *Rot. decis. 405. ante n. 1. part. 4.
69 diu*, & idem est de dictionibus, *toties quo-
ties*, seù vulgariter loquendo *ogni volta che
decis. 293. num. 1. part. 4. recent.* non tamen
70 sufficeret, quem dixisse facere obligatio-
nem *per gl'interessi che sono tra me, e Carlo*,
vt censuit *Rota coram Dunoz. Iun. decis. 649.
num. 4. vers. non ex verbis*,

In proposito tamen diuersorum contra-
ctuum, seù diuersarum conuentionum, &
obligationum in eodem instrumento per
Capitula separata contentarum, non omit-
tendum omninò animaduertere ad singula-
71 rem distinctionem quam magistraliter fe-
cit *Rota in vna Veliterna transactionis 20.
Nouembris 1617. coram Cardinali Sacrato*,
videlicet, quod, aut quæritur de vna con-
uentione, & capitulo ad effectum, qui po-
test separari à toto contractu, & tunc sin-
gula Capitula considerantur tanquam quid
diuersum, & separatum, & non habetur
in consideratione correspectiuitas, aut ve-
ro effectus, de quo agitur non potest sepa-
rari à toto contractu, & hoc casu bene dici-
tur omnes conuentiones, & omnia capitu-
la vnius instrumenti esse correspectiua, &
vnum non posse considerari, nec determi-
nari sine altero. Cuius decisionis, quia est
singularis, & alibi non reperitur impressa,
& quia melius se explicat specificando ca-
sus, verba præcisa, quoad dictum proposi-
tum refero, quæ sunt infrascripta.

In quadam transactione inita inter Tul-
» lium ex vna parte, & Gregorium ex altera,
» dictus Gregorius dedit in pignus Tullio
» quamdam suam Domum positam in Ciui-
» tate Veliterna detinendam loco pignoris
» per quinquennium, quo finito esset in ar-
» bitrio dicti Gregorij vel illam redimere so-
» lutis 2000. sc. pro quibus fuerat data in pi-
» gnus, vel tradere insolutum pro sc. 2700.
» itẽ per aliud separatum Capitulum fuit cõ-
» uentum, quod Gregorius fideiuberet, prout
» fideiussit de euictione pro quadam alia Do-
» mo vendita, vel vendenda per quemdam
» Bartholomeum Galiardum eidem Tullio;
» cum autem Gregorius iuxta formam priori
» Capituli vellet adstringere Tullium ad re-
» cipiendum insolutum dictam Domum Ve-
» liternam, egit coram A. C. & succubuit,
» causaque appellationis mihi in Rota com-
» missa, dedi inhibitionem iuxta formam cõ-
» missionis, qua inhibitione non obstante Tul-
» lius prætendens venisse casus euictionis
» Domus à se emptæ à Bartholomeo, & pro
» qua fideiusserat Gregorius, vigore obliga-
» tionis Cameralis obtinuit relaxari manda-
» tum executiuum, fuit coram me dubitatum
» an hoc esset attentatum, & pro negatiua
» fuit tentum ex duplici capite.

72 Primo, quia attentata non comituntur,
» quando causa, quæ pendet coram Iudice
» inhibente est diuersa à causa, quæ pendet
» coram Iudice inhibito *Ruin. cons. 75. lib.*
» *Caputaq. decis. 59. part. 1. Lancellot. de at-
» tent. lit. pend. 2. part. cap. 4. limit. 2.* & fuit di-
ctum

" ctum in Causa *Iannen. Domorum die* .... " *coram R. P. D. meo Manzanedo* , quod autem causa, quæ pendet coram me in Rota sit diuersa à causa pro qua A. C. relaxauit mandatum patet, quia hæc est super Domo Veliterna data per Gregorium in pignus Tullio, & super eo an Tullius teneatur illam accipere in solutum · causa verò pro qua fuit per A.C. relaxatũ mandatũ est pro fideiussione, quam fecit Gregorius ad fauorem Tullij occasione Domus venditæ per Bartholomeum Galiardum eidem Tullio; Nec facit, quod vtraque actio oriatur ex Capitulis transactionis, & contractus dicatur vnicus licet contineat plura capitula separata, *Surd. post alios cons.* 217. *num.* 9. *cũ pluribus seqq.* quia fuit responsum capitula vnius contractus habentia separatam determinationem considerari tanquam vnum totum, vel tanquam res separatas, vt est diuersitas casuum, & effectuum, de quibus agitur, vnde similia capitula considerari, vti res separatas prosequitur *Natta cons.* 133. *num.* 6. *per tot.* ex quibus doctrinis Domini colligebant Theoricam, quod aut quæritur de vno capitulo ad effectum, qui potior separari à toto contractu, vt in casu *Natt. d cons.* 133. vbi agebatur de implemento vnius capituli transactionis, qui benè poterat separari ab implemento alterius capituli, & vnusquisque poterat separatim petere illud, quod prætendebat, & tunc singula Capitula considerantur tanquam quid diuersum, & separatum, vt per eum, aut vero effectus, de quo agitur non potest separari à toto contractu, vt in casu *Surd. d. cons.* 217. in quo agebatur de læsione contractus, quæ non venit æstimanda ex vno tantum capitulo, sed ex omnibus simul iunctis, quia illud quod dimititur in vno, potest refici in alio, & hoc casu benè dicitur omnia capitula esse correspectiua, & vnum non posse determinari sine alio modo applicando ad propositum casum, visum fuit Dominis, quod ex eo quod Gregorius introduxerit litem super importantia capituli in quo agitur, an Tullius teneatur accipere, vel non accipere in solutum Domum magnam Veliterni, non fuerit pro hoc introducta lis super alio capitulo, in quo agitur de euictione promissa per Gregorium eidem Tullio occasione Domus venditæ per Bartholomeum Galiardum, quia si inspicimus verba, sunt in oratione penitus separata, si materiam, nihil habet commune vna cum alia, si vero totum contractum, non agitur de illo infringendo, aut tollendo, sed vnusquisque vult illi stare, & in illius executionem agit ad illud, quod sibi proficuũ est, atque ex ijs cessant, quæ dicuntur de connexione, & correspectiuitate, & de incidenti. *Hæc Rota.*

73 Redeundo autem ad propositum non solum præsumuntur correspectiui duo contractus facti in eodem instrumento, sed etiam facti eodem tempore, quamuis non in eodem instrumento, vel etiam facti in continenti vnus post alium *Angel. cons.* 145. *num.* 2. *ad med. vers. item Cravett. cons.* 298. *num.* 13. *Vrsill. ad Afflict. decis.* 306. *num.* 4. & plene *Tiraquell. in l. si vnquam verb. donatione largitus num.* 117. *vers. & ita quidem*, vbi fortius tenet vnicum esse contractum, *& num.* 118. inquit, quod si quis refractarius, ac peruicax sibi persuadere non posset esse vnicum, negare tamen non poterit alterum alterius respectu, & contemplatione, idest vnum propter aliud, & sic correspectiue factum.

74 Incontinenti autem celebrati contractus censentur ad hunc effectum ex eo quod apparent celebrati eodem die, & coram eisdem Notario, & testibus *Bald. in l. patens* 27. *num.* 54. *vers. & ideò quando C. de pact.* vbi licet moneat contrahentes, quod quando ita celebrant contractus sint cauti, vt dicant, quod non valeat vnus sine alio, tamen addit, quod, & si non dicant, adhuc præsumuntur facti incontinenti, & vno & eodem verbo, & consensu *Corn. cons.* 36. *num.* 15. *lib.* 2. *Becc. cons.* 92. *num.* 6. *Tiraquell. d. verb. donatione largitus num.* 119. & quod facti eodem die coram eisdem censeantur correspectiui probat text. *in l.* 1. §. *quæ onerandæ vers. in summa ff. quar. rer. act. non detur Felin. in cap. Pastoralis num.* 7. *post med. de rescript. Corn. cap.* 36. *num.* 14. *lib.* 2. *Natt. cons.* 449. *num.* 84. *Giurb. decis.* 85. *num.* 18. *Crescent. decis.* 1. *num.* 1. *tit. de Simon. Buratt. decis.* 48. *numer.* 8. *Dunoz. Iun. decis.* 612. *num.* 16.

75 Et procedit dicta præsumptio etiamsi cõtractus sint omninò diuersi, dummodo tamen ad inuicem se comparientur, & vna esse, ac stare possint, vt latissime auctoritatibus, & exemplis adductis probat *Menoch. præsumpt.* 12. *a num.* 4. *ad* 28. *lib.* 6. vbi etiam *numeris seqq.* ampliat tribus modis, & eò certius si vna materia est proportionata, & coniuncta alteri, vt esset cessio, & retrocessio *Mohed. decis.* 3. *num.* 1. *vers. nam ad hoc tit. de simonia.*

76 At vbi contractus sunt diuersæ naturæ, & habent causam penitus diuersam, & materia non est proportionata tunc non procedit d. præsumptio *Put. decis.* 167. *numer.* 4. *lib.* 2.

*lib. 2. Gratian. discept.* 548.*num.*25. *Monac. decis. Luc.* 55.*num.* 39.*Gregor.decis.* 492. *nu.* 13.*decis.* 4. *num.* 4. *& decis.* 369. *num.* 5. *part.* 3. *rec.* & sufficere, quod vnus contractus possit sine altero subsistere censuit *Mātic.de tacit. lib. 2. tit.3. num.* 20. *ad fin.vers. quod sine dubio & in decis.* 238. *num.* 5. At hoc procedere potest ad effectum, vt cesset necessaria correspectiuitas, cum correspectiua sint quorum vno sublato, aliud corruit, & ideo dum vnus contractus stare potest sine alio, sequitur, vt non sint necessario correspectiui *Rot.ver. eodem Mantic.dec.* 31. *num.* 11. sed semper dicta actuum coniunctio facit aliquam coniecturam, quæ si iungatur cum alijs, itaut constet de mente contrahentium, quod aliter non contraxissent, sine dubio ei statur *Cæsar.de Graff.dec.* 86. *num.* 8. *Rot. decis.* 446. *num.* 3. *part.* 1. *diuers. & decis.* 124. *num.* 4. *post Cenc. de Cens.*

78 Minusque procedit eadem præsumptio in dispositionibus mere gratiosis factis solum ad morem gerendum petentibus, vt singulariter declarat *Surd. cons.* 298. *num.* 37. *propè fin.vers. & quamuis.*

79 Prout etiam non procedit respectu eius, qui non interfuit secundo Instrumento, sed restringitur ad eos, qui vtrique interfuerunt *dec.*527.*nu.*4.*part.*4. *recent.*

80 Et generaliter stantibus coniecturis de volũtate partium non contrahendi correspectiue ad alium contractum, quia per eas receditur à dicta præsumptione *Rimin. Iun. cons.* 404. *num.* 10. *Menoch. lib.*6. *præsumpt.* 12. *num.* 38. *Mantic. dicto tit.* 3. *num.* 20. *vers. sed hoc procedit Seffe decis.*19. *num.* 12. *Rot. decis.* 141. *num.* 4.*part.* 3. *recent.*

81 Non solum autem arguuntur correspectiui contractus facti in continenti, sed etiã facti tempore proximo, licet non statim, & non solum facti eodem die, vt censuerunt multi relati per *Menoch. præsumpt.* 12. *nu.* 28. *lib.* 6. *& Rot. decis.* 65. *num.* 7. *part.* 6. *recent.* sed etiam si vnus vno die factus sit, & alius alio sequenti, secundum *Ancar. cons.* 434. *num.* 3. quem sequitur *Crauett. cons.* 153. *num.* 8. *vers. idem si non incontinenti, & cons.* 156. *num.* 7.*vers. non obstat tertium, & cons.*356. *num.* 1. *ad med. Rot. decis.*323. *num.* 76.*part.*6. *rec.*

Verum in contrarium vrgent alij quamplures volentes, quod imo cesset ista præsumptio eo ipso, quod ad secundum contractum deuentum fuit postquam alius fuit perfectus, & absolutus, etiam si in continenti sit factus relati per *Tiraquell. de retract. conuent.* §. 1. *glos.* 5. *num.*25. & repetiti per *Caroc.de locat.tit.de Coharen.contract. num.* 26. & vltra eos *Mantic. de tacit. lib.* 21 *tit.* 3. *num.* 20.*prope fin. vers. & si vnus Rot. coram eodem decis.* 238. *num.* 4.

82 Hanc contrarietatem obseruat benè *Caroc. vbi proxime num.* 27. sed non videtur resoluere difficultatem, quam crederem resolui posse, dicendo, quod dum contractus non sunt facti in continenti, nõ vrgeat præsumptio correspectiuitatis; & adhuc vicinitas faciat coniecturam, quæ iuncta cum alijs circumstantijs, & coniecturis operari possit, hæc enim est materia coniecturalis, vt supra diximus, cum incepimus de ea loqui, & cum eadem propositione possumus terminare, addendo solum, quod circa coniecturarum qualitatem, & sufficientiam standum arbitrio Iudicis *Crauett. cons.* 156. *num.* 17. *vers. quando enim dicatur Caroc. dicto tit. de Coharen. contr. n.*18.*Menoch. dicta præsumpt.* 12. *num.* 30. *lib.* 6.

## De obligatione in solidum, & iure accrescendi in locatione.

### SVMMARIVM.

1 *Locatio potest fieri duobus in solidum, & à duobus in solidum recipi.*
2 *Obligatio regulariter non censetur in solidum, sed pro virili.*
3 *Et hæc regula procedit in locatione.*
4 *Decl. contrarium procedere si locator locet simul duobus, & vtriusque fidem in solidum sequatur.*
5 *Nec requiritur conductores obligari expresse in solidum, sed sufficit locantem singulorum personam considerasse.*
6 *Obligatio in solidum inducitur etiam tacite.*
7 *Et sufficit qualibet coniectura.*
8 *Conductores si obligati sunt tantum pro virili, vnus non debet conuenire pro parte alterius, secus si in solidum.*
9 *Locatione facta pluribus in solidum ad vitam, vno decedente, non reuertitur eius pars ad dominum.*
10 *Obligatio in solidum arguitur ex qualitate rei, si est indiuidua & num.* 13.
11 *Indiuiduum dicitur quatuor modis, & quibus.*
12 *Indiuidua bona censentur, quando pars non affert tantam vtilitatem respectu partis, quantam totum respectu totius.*
14 *Indiuiduum natura non potest ex voluntate partium fieri diuiduum, secus autem e contra, quia quod est diuiduum potest fieri indiuiduum.*
15 *Obligatio diuidua ratione rei fit indiuidua, si accedat pœna.*
16 *Indiuiduum concurrens cum diuiduo facit vnum totum indiuiduum.*
17 *Obligatio rem restitui est indiuidua.*
18 *Decl. procedere quatenus res restituenda non afferat tantam vtilitatem in parte respectu partis, quantam in totum respectu totius.*
19 *Res qualibet præsumitur diuidua, & allegans contrarium probare debet.*

20 Sunt

20 Sunt tamen quamplura, quæ notum est non pati commodam diuisionem, & quæ sint.
21 Negocium apothecæ est diuiduum.
22 Domus præsumitur diuidua.
23 Decl. procedere, quo ad substantiam, secus quo ad vtilitatem.
24 Indiuidua an sit res si dubitetur potest deneniri ad electionem peritorum.
25 Pecudes censentur diuiduæ, & conductores earum obligati pro rata.
26 Consistentia in quantitate sunt diuiduæ.
27 Socij locando, & conducendo obligantur in solidum.
28 Decl. vt si locatio, & conductio fiat ab institore obligentur in solidum vsque ad ratam positam in societate tantum, secus si fiat ab vno ex socijs.
29 Decl. 2. procedere in societate antecedenti, non in ea quæ incidit ratione conductionis simul facta.
30 Particeps conductionis esse potest absque vera, & proprio societate.
31 Obligatio conductorum in solidum non resultat ex eo, quod ad vnum tantum res peruenerit.
32 Decl. 3. quod dictum est socios obligari in solidum intelligi respectu contrahentis cum eis, secus inter se, quia non obligantur nisi pro rata posita in societate.
33 Ad inducendam obligationem in solidum, aliqui tenent requiri verba expressa.
34 Verius tamen est sufficere æquipollentia.
35 Dictio cuilibet importat locationem esse factam pluribus in solidum.
36 Quæ sint alia verba idem importantia relatiue.
37 Dictio respectiue importat obligationem esse factam pro virili.
38 Obligationem insolidum inducere non est obligationem stringere, sed ampliare.
39 Obligatio Cameralis non importat obligationem in solidum.
40 Obligatio in solidum ex vna parte, denotat eamdem obligationem ex alia.
41 Decl. procedere si agatur de obligatione vnica, vel correspectiua, secus si de diuersis.
42 Locatio licet facta sit pluribus in solidum, adhuc conductores faciunt sibi partem.
43 Locator compellens vnum ex obligatis totum soluere tenetur ei actiones contra alios cedere.
44 Ius accrescendi regulariter in contractibus non datur.
45 Contrarium tenent aliqui in locatione.
46 Decl. regulariter non dari in locatione, sed applicari plures limitationes
47 Regula, quod in contractibus non detur ius accrescendi limitatur primo in contractibus vltro citroque obligatorijs.
48 Limitatur 2. in contractibus, qui contineat causam lucratiuam.
49 Limit. 3. quando concedentem interest, vt ius accrescendi locum habeat.
50 Limitationes prædictæ sunt controuersæ.
51 Cõmunio est mater discordiarum.
52 Ius accrescendi censetur potius optatum, quam communio.
53 Statute præcepto testatoris, quod res duobus vendatur vno emere recusante, tenetur hæres vendere alteri ratum suum.
54 Ius accrescendi in emphyteusi datur si sit titulo oneroso concessa, non si lucratiuo.
55 Emphyteusis est contractus potius lucratiuus quam onerosus.
56 Decl. procedere si canon non correspondeat fructibus, vel ob initio nõ sit facta solutio summæ æquiualẽtis.
57 Et non est necesse, quod onus omnino correspondeat, sed inspicitur, an liberalitas præualeat, vel non.
58 Ius accrescendi non habet locum post emolumentum quæsitum.
59 Decl. vt licet non habeat locum ius accrescendi, possit habere locum ius non decrescendi.
60 Decl. 2. vt non sufficiat requisitio, quæ dicitur fieri ipso iure, & requiratur acceptatio.
61 Decl. 3. requiri acquisitionem liberam, & puram, nec sufficere acquisitionem cum subauditione aliqua, vel ratione alicuius qualitatis.
62 Decl. 4. non procedere si appareat contraria voluntas contrahentium, etiam tacita.
63 Ius accrescendi habet locum in emphyteusi, & tacita voluntate contrahentium.
64 Et sufficiunt coniecturæ.
65 Ius accrescendi in locatione pluribus facta inducitur ex pacto, quod post mortem eorum bona reuertantur.
66 Et maxime si dictum sit post mortem omnium.
67 Ius accrescendi in locatione inducitur ex eo, quod dictum sit mortuo vno res vadat ad alium.
68 Decl. vt si non solum facta sit recipientibus, sed etiã eorum filijs, & additum, & aliquo eorum decedente sine filijs, eius pars vadat ad alium, ius accrescendi censeatur inductum solum inter primos non etiam inter filios.
69 Secus si dictum, quod pars premorientium deueniat ad superstites, vel si dictum, & eis deficientibus.
70 Ius accrescendi, vt intret in locatione sufficit eam esse factam pluribus in solidum.
71 Decl. non sufficere conductores esse obligatos in solidum pro mercede, sed requiri concessionem eis in solidum esse factam.
72 Sed licet non sufficiat dicta obligatio in solidum tamen facit coniecturam vrgentem.
73 Sufficit locationem esse factam iuxta formam aliarum, & in illis adesse clausulam in solidum ad hoc vt intret ius accrescendi.
74 Si locatio facta est pluribus, & eorum cuilibet, intrat ius accrescendi.
75 Idem si concessa duobus, & vtrique.
76 Et generaliter stantibus similibus dictionibus distributiuis.
77 De dictione cuique est valde controuersum, an sit distributiua, & operetur dari ius accrescendi.
78 Ius accrescendi in locatione datur quandoque inter primos, & non inter descendentes, & quandoque e contra.
79 Ius accrescendi vbi regulariter non datur dictiones illud importantes, operantur tantum respectu eorum quibus sunt adiecta.
80 Lim. secundum aliquos si adiecta sint successoribus, quia arguitur, quod partes voluerint idem in stipulantibus.
81 Dictio ad plures relata in eadem oratione contentos omnes æque determinat.
82 Verbum persona non potest restrri generationi.
83 Locatione facta cum dictione cuilibet relata ad filios datur ius accrescendi non solum inter filios, sed etiã inter filium vnius, & patruum.
84 Pactum, quod si vnus ex conductoribus non ratificet eius pars acquiratur alteri, demonstrat partes voluisse dare ius accrescendi.
85 Idem arguitur ex solito concedendi, vt ius accrescendi locum habeat.
86 Idem ex obseruantia subsecuta.
87 Item ex quo nullus ex stipulantibus filios haberet.

CA-

## CAPVT XXVI.

LOcationem posse fieri duobus in solidū, & à duobus in solidum recipi non est
1 dubium, duo enim rei locationis insolidū esse possunt, dicit *Vulpian. in l. item quæritur 14. §. exercitu veniente in fin. ff. locat.* At difficultas vertitur in dignoscendo, an & quādo ita dicatur facta, ex verbis enim præfatis *Vulpiani* non infertur, quod facta simpliciter locatione duobus, censeatur eis facta insolidum, sed potius arguitur contrarium, dum enim Iurisconsultus dicit, quod duo possunt esse rei insolidum, non obscure indicat, quod non semper sunt, vt animadvertit *Rot. cor. Penia decis. 1621. numer. 3. ad med.*
2 Regula autem iuris clara est, vt duo censeantur promittere, & se obligare pro virili, ac etiam eodem modo recipere obligationem, & stipulari, nisi addiderint clausulam, *insolidum, l. reos 11. §. cum tabulis ff. de duobus reis* cum concordantibus late relatis per *Rot. decis. 79. numer. 15. par. 6. rec.*
3 Et hanc eandem regulam procedere in terminis locationis, & conductionis censuit *gloss. in d. l. item quæritur in ver. esse possunt*, & concludit *Rota decis. 241. num. 2.* vbi, tàm quo ad rei restitutionem, quàm quo ad pēsionem, *& decis. 1621. num. 2. & num. 11. ad finem cor. Penia.*

Et licet contrarium videatur deduci posse ex verbis *text. in l. eamdem 9. in princ. ff. de duob. reis* dum habēt fieri duos reos promittendi non tantum verbis stipulationis, sed & cæteris contractibus, veluti emptione, & venditione, locatione, & conductione, *deposito, &c.* tamen hoc intelligitur retento themate præcedenti, vbi Iurisconsultus dicit, quod si eamdem rem apud duos pariter deposui, vtriusque fidem insolidum secutus, fiunt duo rei promittendi, ita vt
4 requiratur in locatione, quod locator locet pariter duobus, & vtriusque fidem insolidum sequatur, & ita conciliatur dictus *textus cum dicta l. reos*, & alijs contrarijs, vt monet *glossa ibi in verb. dant.*

At quamuis verum sit, quod vbi locatores, vel conductores non dixerint expressè se obligare in solidum, regulariter præsumātur obligati tantum pro virili, non tamen propterea dicendum requiri omninò, quod
5 expressè obligentur insolidum, nam sufficit apparere locantem pluribus, singulorū intuitum fuisse personam, ad hoc vt singuli insolidum obligati censeantur, vt est *texs. in l. cum apparebit 50. ff. locat.* vnde datur ma-
6 nifestè intelligi, quod non solum expresse, sed etiam tacite inducitur hæc obligatio in solidum *Bart. in l. 2. num. 1. & Castren. n. 2. ff. de duob. reis Mantic. de tacit lib. 15. tit. 3. num. 14. Cyriac. contr. 327. num. 61.* & in his terminis locationis, & conductionis sensit *Rot. coram Penia decis. 241. propè fin. & dicta decis. 1621. num. 2.* imò sufficere quamlibet
7 coniecturam, vel quodlibet minimum verbum ad eam inducendam dixit *Mandell. cons. 263. num. 1.*

Vis igitur stat in dignoscendo, an coo-
8 trahentes voluerint contrahi hanc obligationem, & vtilis est hæc indagatio, quia si diuisa conductio fuit, & singulis pro partibus facta, vnus non debet conueniri pro parte alterius, si autem omnes qui conducebant insolidum locatori sunt obligati, ius ei competens conueniendi pro toto quē velit, non debet auferri, dicit Imperator in *l. si diuisa 13. C. locat.*
9 Et est etiam alia magna vtilitas huius inspectionis, quod videlicet vbi locatio est facta pluribus insolidum ad vitam, moriente vno ex conductoribus, non potest prætēdi, quod locatio resoluatur, & res reuertatur pro eius parte ad locatorem, sed remanet totaliter penes alium per ius accrescendi, seù proprius loquendo per ius non decrescendi, iuxta tradita per *Ruin. cons. 159 num. 10. lib. 1. Bellon. Iun. de iur. accresc. cap. 6. quæst. 33. num. 11. & quæst. 34. num. 17. Rot. coram Canaler decis. 219. nu. 6. repetita est in recent. decis. 435. num. 7. par. 1. & cor. Coccino decis. 1771. num. 8.* de quo duam infra.
10 Arguitur autem obligatio insolidum ex qualitate rei, si est indiuidua, quia non potest censeri voluisse contrahentes diuidi in partes, quod est indiuiduum *Bart. in l. 2. num. 4. ff. de duobus reis Castr. in l. si vt certo §. si duobus numer. 13. ff. commod.* & in proposito locationis, & conductionis *Rota* alijs adductis *coram Pen. decis. 1621. num. 4.*

Verum hæc conclusio mouet magnam molem difficilium articulorum spectantiū ad materiam diuidui, & indiuidui, quæ merito reputatur perplexa, vt dixit *Ros. in d. decis. 1621. num. 6.* & quidem indiuiduum
11 dicitur quatuor modis, videlicet, aut natura, aut ratione formæ, aut ratione voluntatis contrahentium, aut ratione dependentiæ, vt principale, & accessorium eadē *Rot. decis. 143. num. 2. par. 1. diu. & cor. Coccin. decis. 402. num 5.*

At in proposito ad dignoscendum diui-
12 duum ab indiuiduo, datur communiter pro regula, vt iospiciatur, an tantam vtilitatem afferat pars respectu partis, quantam totum

totum respectu totius, vel non, primò enim casu res reputatur diuidua, secundo verò indiuidua, vt dixit *Rot. in dicta decis.* 1621. *num.6. & seq. coram Penia*, *Decian.consil.*15. *num.*38. *ad fin.lib.*1. *Gutier. de iuram. par.*1. *cap.*58. *numer.*6. *post princip. vers. quod ipse Fontanell. de pactis nupt.claus.*4.*glos.*9.*par.*2. *num.*77. *Seraph.decis.*543.*num.*3. *Merlin.decis.*683.*num.*6. vnde prædium tunc reputatur diuisibile, quando potest diuidi absque deterioratione *Gratian. decis. March.* 169. *num.*14.

Et si res, quæ venit in obligatione iuxta
13 prædictam regulam est diuidua eodem modo intelligitur etiam diuidua obligatio, & actio orta ex illius promissione, & econtra si res est indiuidua, vt est *text. in l.* 2. *§. ex his ff. de verb. obligat.* ibi, *& ideò si diuisionem res promissa non recipit hæredes promissorum insolidum tenentur* cum concord. relat. per *Rot. dicta decis.* 1621. *num.*9. *coram Pen.* est tamen hæc differentia, vt, quod
14 est natura indiuiduum non potest ex volũtate partium fieri diuiduum, at secus e cõtra, non enim est nouum, quid fieri indiuiduum ex voluntate contrahentium; vt dicit pluribus adductis *Bellon. Iun. de iur. accresc.in.cap.*6.*quæst.*33. *num.*16. & sufficiunt coniecturæ *Bursatt.consil.*176.*nu.*33. & obligatio diuidua ratione rei, quandoque effi-
15 citur indiuidua respectu solutionis, vt si accedat pœna *Rot.coram Pen.dicta dec.*1621 *num.* 9. *&* 10, obligatio enim ad pœnam est indiuidua *l.*5. *§ fin. & l. in executione* 85. *§. Item si ista stipulatio ff. de verb. obligat.* &
16 vbi concurrit, quid indiuiduum, & quid diuiduum, quæ simul faciant vnum totum, censebitur illud totum indiuiduum, quia indiuiduum potest ad sui naturam trahere diuiduum, at non e contra *Mandell.consil.*263 *num.*7.

Et prædicta regula procedit non solum in obligatione rem dari, & sic quoad locatores, qui obligantur rem dare, seù etiam quoad cõductores respectu solutionis mercedis, sed etiam in obligatione rem resti-
17 tui, licet enim aliqui velint, quod obligatio rem restitui sit indiuidua, & includat propterea obligationem insolidum, vt per *Mandell. consil.* 263. *num.* 5. vbi *num.*6. ampliat procedere etiam si dictum restituendas res, seù earum æstimationem, tamen propositio ista non est vniuersaliter vera, vt fuse explicat *Roncheg al. in l. eamdẽ* 9.*n.*258 *ff. de duob. reis*, sed procedit, vt sit indiui-
18 dua, quatenus res restituenda non afferat tantam vtilitatem in parte respectu partis, quantam in toto respectu totius, non autem e contra, vt post *Surd.consil.*150. *nu.*70. *& seqq.* censuit *Penia dicta decis.*1621.*n.*11. *&* 12. Verum tenetur quilibet pro parte in obligatione primitiua, quæ ad rei restitutionem contrahitur, ex quo insolidum ad eos peruenire non potest. At in obligatione secundaria, quæ contrahitur ratione doli, vel culpæ, quilibet tenetur insolidum, quia pro parte non potest delinqui, vt est *text. in l. si certò* 5. *§. si duobus ff. commod.* vbi *Bart. in summ.* vult posse etiam agi contra vnum ex facto alterius cessa ei actione.

19 Præsumptio autem est, quod res quælibet sit diuidua in plures partes, vt ex mente Philosophorum docet *Bart. in l. si is qui num.*8.*ff. de seruit.* vnde qui dicit rem indiuiduam, vel etiam non posse commode diuidi, probare debebit *Caualer. decis.*7.*nu.*2.

20 Sunt tamen quamplura, quæ notum est non pati commodam diuisionem, vt sunt Castellum, Furnus, Balneum, Molendinum, Stagnum Piscium, & similia, de quibus *Portoles. de consort. cap.*45. *num.*10.

21 Est etiam indiuiduum negotium Apothecæ præsertim propter signum, & auuiamentum ipsius Apothecæ, quæ non diuiduntur *Petr.de Vbald.de duob.fratrib.par.*11 *num.*75. *Felic. de societ.cap.*40.*num.*46. *Gratian.discept.*547.*num.*49.

22 Domus quoque licet præsumatur diuidua secundum *Mart. Medic.decis.Senen.*98 *num.*5. tamen hoc est quoad substantiam, at iuxta dictam regulam, quod indiuiduum
23 censeatur id quod non reddit tantam vtilitatem in parte respectu partis, quantam in toto respectu totius, & sic ratione vtilitatis, regulariter Domus non patitur commodam diuisionem *Gratian.discept.*905.*numer.*19. *Rot.decis.*192. *num.*17. *vers. Tertio fuit par.*4.*tom.*2.*recent.* vnde præsumi, quod non fuisset inuentus, qui partem tantum Domus fuisset empturus dixit *Rot.dec.*683. *num.*6.*vers. Non obstat coram Merlino*.

24 Poterit etiam, quando dubitatur, an res locata sit diuidua, vel indiuidua, aut commodam patiatur diuisionem, vel non deueniri ad electionem Peritorum, eorum enim relationi in hoc proposito statur, vt per *Rotam coram Caualer. decis.*7. *numer.*2.*vers At in hoc casu*.

25 Exemplum autem obligationis conductorum pro virili speciale erit in conductoribus pecudũ, qui eas promiserint restituere eiusdem qualitatis, quantitatis, & bonitatis, quia pecudes si diuidantur, pars affert tantam vtilitatem respectu partis, quantam totum respectu totius, & sic censetur materia diuidua, & conductores censeantur obli-

ga-

gati tantum pro rata, vt censuit *Rota in dicta decis.1621. num.8. & per tot. cor. Penia*.

Et idem est, vbi promissa est species, vel
26 pecunia *Rot. coram Penia d.decis.1621. numer. 7.* aut alia res consistens in quantitate, quia generaliter promissio quantitatis est diuidua *Coccin.decis.402.num.6.*

Resultat etiam obligatio conductorum
27 insolidum, ex eo quod sint socij, nam ex natura societatis est, vt omnes obligentur insolidum, siuè per vnum præfectum negotiationi, tanquam institorem, fiat locatio, & conductio *Bal.cons.263. num.3.lib.5. Paris. cons.93. num.2. & seqq. lib.1. Merlin. de pignor.lib.2.tit.2.q.76.nu.1.Osasc.dec.150.n.7. Rot. coram Merlin. decis.606.nu.5.* siue etiã per vnum ex socijs ita nõ præpositum *Bald. cons.261.num.1. lib.5. Gratian. discept.279. num.44. & 45. & discept.967. num.36. Rot. lannen.decis.15.num.12.*

Est tamen differentia si locatio, & con-
28 ductio fiat per institorem simplicem, vel per vnum ex socijs, nam primo casu, quo fiat per institoré, resultat quidẽ adhuc obligatio omniũ sociorum insolidum, sed tantũ vsque ad capitale positum in negotiatione *Osasch. decis.150. num.9. Thesaur. in addit. ad decis. 136. ad med.* secus autem si fiat ab vno ex socijs, siue negotiationi præposito, siue non, quia tunc obligãtur omnes insolidum, & quoad omnia bona indistinctè *Mantic. de tacit. lib. 6. tit. 22. num. 8. Merlin. de pignor.lib.2.tit.2.quæst.6.num.19. Surd.decis. 213.num.1. Greg. decis.302.num.1.* maximè in subsidium, excussa prius societate, vt censit *Merlin. decis.606. num.15.& seqq.* vel excusso consocio, aut eius inopia probata, quo casu socium teneri insolidum, quamuis alias pro parte tantum esset conueniendus firmat in terminis sociorum conductorum *Gratian.disc.547.num.24.*

Animaduertendumque, quod hæc, quæ
29 dicuntur de socijs conductoribus intelliguntur de ijs, qui sunt socij ante locationẽ, non autem in societate incidente, & impropria, quæ incidit ratione rei simul conductæ, vt benè declarauit *Rota in dicta decis.1621. num.3. coram Penia* prout etiam si agatur de probando aliquem socium, ex eo quod fuerit admissus ad participandum, de lucro, aliud est si præcessit tantum societatis contractus, aliud si præcessit contractus locationis habens admixtam, & implicitam societatem, quia primo casu reputabitur socius ex quo nõ potuit admitti ad participandum, nisi de societate, secundo ve-
30 rò secus, cum possit etiam esse particeps cõductionis absque vera, & propria societate *Rota coram Vbald. decis.311. num.18. & 19.* & in proposito arguendi, an talis admissus ad participandum teneatur insolidum locatori *Gratian. dicta discept.547.numer.27. & seqq.*

31 Nec releuaret, quod tota res, & totum negotium rei conductæ peruenisset ad vnũ ex conductoribus, isque totum administrasset, quia ex tali administratione resultaret eum teneri alteri ad reddendam rationem actione mandati, vel negotiorum gestorũ, non autem produci posset obligatio insolidum respectu tertij, nempe locatoris *Soccin. Sen.cons.46.num.7. lib.1. & cons.213. nu.6. lib.2.* & eo relato *Rot.d.decis.1621.num.15. coram Penia*.

32 Et quod dictum est socios conducentes obligari insolidum, vel pro virili, intelligitur respectu locatoris, nam inter se obligantur pro rata portionis, quam habent in societate, pro qua conduxerunt, ne accessoriũ egrediatur terminos principalis, vt post *Bald.cons.397.lib.3.* latè declarat *Roncheqal. in l. eamdem 9.num.122. post med.vers. quod verò dici de duob. reis*.

Deueniendo autem ad inspectionem verborum contractus ad hunc effectũ digno-
33 scendi, an fuerit contracta, vel ne obligatio insolidum, licet aliqui sentire videantur necessariam omnino esse expressionem, vt qui simul se obligant teneantur insolidum, vt videre est penes *Surd. cons. 271. num.63.* & alios latè relatos per *Rot.dec.79. num.15.par.6. rec.* tamen verius est sufficere
34 verba æquipollentia, id est, quæ sint apta significare, quod ita partes senserint *Bart. in Auth. hoc ita num. 1. & 2. C. de duob. reis Bertazzol.clauf.39.glos.7.num.4. Mascar. de probat.conclus.1308. num.4.* quos vna cum alijs refert, & sequitur *Gratian.discep.201. num.5.* & signanter sufficere poterit dictio
35 cuilibet, puta, quod dominus locauerit Titio, & Caio, ac cuilibet eorum, nam d. dictio est distributiua, & actum vnicuique insolidum tribuens *Soccin.Sen.cons.50.nu.1. lib.1 Eutr. cons.29. num.2. Tiraquell. de retract.lignag.§.31.num.11. Dec.cons.326. numer.1.Gratian.disc.201.num.12. Rot.dec.22. num.2. & decis.23. nu.3. post Zacch. de oblig. Cam. Mantic. de tacit.lib.15.tit.3. numer.15. & 16. Coccin. decis.1771. num.6. & 7.* alia
36 vero idem significantia, videri poterunt penes *Bart. & alios in l. hoc articulo ff. de hered.instit. Mandell.cons.263. per tot.Gratian. disc.201. numer.15. & seq. Mantica de tacit. lib.15 tit.3.num.16.& seqq. & infra num.75.*

37 At sicut sunt verba indicantia obligationem insolidum, sunt & alia indicantia obliga-

gatio-

tionem pro virili, prout in specie est dictio, respectiue, vt censuit *Rot. cor. Caualer. decis.* 581. *num.* 3. ea ratione, quia operatur, vt singula singulis sint referenda *Socc. Iun. consf.* 125. *nu.* 14. *lib.* 1. *Mandos. in* 2. *commissi. in ver. respectiue Gozad. consf.* 58. *num.* 22.

38 Generaliter tamen aduertendum, quod vbi prætenditur induci hanc obligationem, non agitur de obligatione stringenda, sed de ea amplianda, ac proinde quæcumque verba quantumuis ampla apposita ad illam stringendam, non suffragantur ad hunc effectum, vt videmus in Obligatione Camera-

39 li, quæ quantumuis concepta sit verbis prægnantissimis, tamen, quia tendunt ad magis stringendam obligationem non autē ad eam ampliandam, non important, quod plures sub eius formula obligati, teneantur insolidum, *Gabr. consf.* 173. *num.* 2. *lib.* 2. *Burat. decisf.* 64. *num.* 4. *post med. Rot. dec.* 392. *num.* 6. *par.* 1. *rec.*

40 Ex eo autem, quod adsit obligatio ex vna parte insolidum, arguitur etiam idem ex alia, puta, plures conductores obligaruut se insolidum ad mercedes, arguitur, quod econtra voluerint rem insolidum cuique locari *Ruin. consf.* 159. *num.* 10. *lib.* 1. *Decian. consf.* 73. *n.* 8. *lib.* 2. *Rot. dec.* 435. *n.* 7. *par.* 1. *rec.*

41 Verum hoc procedit, si obligatio sit vna, eadem, aut correspectiua, secus autem si non sit eadem obligatio, vel correspectiua ad obligationem insolidum, sed agatur de duabus obligationibus diuersis, quia tunc non ex eo, quod prima obligatio sit expressè facta insolidum, censetur & alia, vt dixit *Rot. cor. Caualer. decisf.* 581. *num.* 4. *& seqq.* vbi fortius voluit procedere, quamuis clausula, *insolidum*, esset in prima obligatione, & secunda capta esset cum dictionibus, *in solidum*, quæ sunt ampliatiuæ præcedentium.

42 Non omittendum tamen animaduertere, quod etiam vbi conductio facta est expressè insolidum, adhuc necesse est, quod respectu rei, conductores faciant sibi partem, præcipue in conductione ad longum tempus, per quam acquiritur possessio naturalis, & dominium vtile, quod non potest esse penes plures insolidum, & quoad pensionem, licet cesset hæc impossibilitas, tamen ne obligatio pro parte alterius sit sine causa, oportet intelligi eos inuicem fideiubere, sicque teneri omnes insolidum, idest ad totam, sed pro rata rei sibi tangentis, vti principales, pro alia vero vti fideiussores, vt subtiliter more suo considerat *Bald. consil.* 117. *vel* 1. *num.* 4. *versf. considera lib.* 1. cum quo transire videtur *Ronchegal. in l. eamdem* 9. *num.* 123. *ff. de duob. reis.*

43 Et locator eatenus compellere potest vnum ex pluribus conductoribus insolidum sibi obligatis totam mercedem soluere, quatenus actiones suas contra alios illi cedere non recuset, vt expresse cauetur in *l. cum apparebit* 50. *in fin. ff. locat.*

44 Deueniendo nunc ad ius accrescendi, regula est, quod in contractibus illud non detur *l. si mihi, & Titio* 110. *& ibi Bart. in Sum. ff. de verb. obligat. Mantic. de tacit. lib.* 22. *tit.* 34. *num.* 4. *Rot. dec.* 513. *n.* 3. *par.* 1. *diu.*

45 & tamen in locatione contrarium videri verius, adductis hinc inde argumentis, dicit *Carocc. de locat. & conduct. tit. de iur. accresc. num.* 4. cum quo transit *Carpan. ad statut. Mediolan. par.* 2. *cap.* 379. *num.* 182. & firmat etiam *Bellon. de iure accresc. cap.* 6. *q.* 34. *num.* 5. *& per tot.* & idem in emphyteusi cōcludit *Mantic. de tacit. lib.* 22. *tit.* 34. *nu.* 17.

46 At non propterea dicendum videtur, in locatione absolute non procedere dictam regulam negatiuam, sed applicari plures eiusdem limitationes, quod bene colligitur ex adductis per *Carocc. & Bellon.* dum ad probandam dictam propositionem affirmatiuam, quod scilicet in locatione ius accrescendi detur, vtuntur pluribus cōclusionibus, quæ in effectu nihil aliud sunt, quam limitationes dictæ regulæ, quæ locationi applicantur, quod est valde animaduertendum, quia, in casibus contingentibus, examinari poterunt singulæ, an vere applicentur, & si compertum fuerit nullam applicari, standum erit regulæ, iuxta *glos. in rubr. de reg. iur. in* 6. *ante fin. versf. habet enim Dec. in l.* 1. *num.* 8. *ff. de reg. iur. Alex. consf.* 79. *num.* 5. *lib.* 5. *Gregor. decisf.* 182. *num.* 1.

47 Adducitur autem primo per *Bellon. dicta quæst.* 34 *num.* 6. vt limitatio regulæ prædictæ, nō procedat in contractibus vltro citroque obligatorijs, prout non dubitatur esse locationem, qua ratione vtitur etiam *Carocc. d. num.* 4. *Mantic. de tacit. lib.* 22. *tit.* 34. *num.* 14. *Altograd. consf.* 11. *nu.* 9. *lib.* 2. Et secundo loco adducitur alia limitatio similis, & fere eadem, vt non procedat regula in

48 contractibus, qui non continent causam lucratiuam, sed onerosam, prout pariter est locatio *Bellon d. quæst.* 34. *num.* 6. *versf. secundo vero, & seq. Cancer. variar. cap.* 22. *nu.* 46. vbi quod hoc procedit, siue materia sit diuidua, siue sit indiuidua *par.* 3. *Altograd. d. consf.* 11. *num.* 8. *lib.* 2. & tertio loco pariter aliqui aliam quoque limitationem addu-

49 cunt, vt non procedat regula prædicta, quando concedentem interest, vt ius accrescendi admittatur, quia tunc illud locum habet *Mantic. de tacit. lib* 22. *tit.* 34. *num.* 13.

quæ pariter fere in idem cum præcedenti-
bus reincidit, vt consideratur per *Bellon.*
*de iur.accresc.cap.6.quæst.33.num.37. & 38,*
& comprobant præfatas limitationes *Gomez*
*var.tom.1.cap.10.num.5. Gratian.disc.451,*
*num. 10. & 11.* & alijs pluribus adductis
*Altogr.consf.11.num.8. & 9. lib.2,*

50 At circa has limitationes animaduertē-
dum, quod in primis controuerti posset ea-
rum subsistentia, quia non desunt tenentes,
etiam in contractibus vltro citroque obli-
gatorijs non dari ius accrescendi, nisi appa-
reat de contraria mente ex pacto expresso,
vel saltem coniecturis, vt pluribus relatis
voluit *Rota cor.Dunoz.Iun.decis.879.num.5,*
ita vt non satis sit, iuxta sensum Rotæ, ad
sufficienter arguendam voluntatem pro iu-
re accrescendi, quod contractus sit vltro
citroque obligatorius, sed quid vlterius
requiratur, vt sensit etiam *Giouagn.consf.35,*
*num. 3. lib. 2.* dum dixit, quod in vltro ci-
troque obligatorijs ius accrescendi facilius
datur.

Qui tuentur limitationes, vtuntur plu-
ribus argumentis ad eas comprobandas, &
præcipue, quod cessante iure accrescendi,
contrahentes inciderent in communionem
resoluto contractu, pro parte, quæ neces-
saria communio non censetur optata, nec
51 vtilis, cum sit mater discordiarum *l, cum*
*pater 79.§. dulcissimis in fine vbi glos. in ver.*
*excitare*, concordantia iura cumulat *ff. de*
*legat.2. Ias. in l. si non sortem §.si certum nu-*
*mer.5, in fin ff. de condit indeb.Rot.dec,241,*
*num.33,par.5,rec.* & proinde dicendum po-
52 tius optatum ius accrescendi, illudque ad-
mittendum, vt declarant *Duaren. & Do-*
*nell. in d.l. si mihi, & Titio 110. ff. de verb.*
*obligat,* & post eos *Bell.d.quæst.33, num.41,*
*Giuagn.consf.35,num.27.lib,2,*

Sed aduersus dictum argumentum facit,
quod saltem respectu conductoris, ex eo,
quod actualiter simul cum alio conduxit,
patet eum non habuisse repugnantiam, ha-
bere rem simul cum alio, imò potius patet,
noluisse totam rem pro se solo, Et vlterius
valde vrget *text. in l, vxorem 39.§.agri pla-*
*gam ff. de legat. 3.* in quo habetur, quod
testatore mandante rem vendi duobus, si
53 vnus recuset emere, hæres cogitur ven-
dere partem alteri, & sic remanere cum eo
in communione, vnde hoc non est adeo
absurdum, & improbatum, quod quis in-
cidat in communionem cum alio, vt valeat
præbere argumentum adeo vrgens contra-
riæ voluntatis, vt cogat recedere à regula
iuris, quod in contractibus non detur ius
accrescendi. Et licet Doctores plures re-
sponsiones adducere conentur, tamen mul-
tum laborant, vt obiectum tollant, vt la-
tissime videre est penes *Bellon. d. quæst. 33,*
*num.42, vers. verum ad hanc & seqq.* vbi vs-
que ad *nu. 51,* refert responsiones aliorum
quæ sibi non omnino placent, & à *num.51,*
*ad 64.* aliam suam annectit, ita vt non im-
merito, adhuc dubitare quis posset.

Verum subtilibus disputationibus omis-
sis, & transeundo cum opinione commu-
ni, ipsas limitationes approbante, licet
54 eas applicari etiam in emphyteusi absolu-
te tradat *Mantica de tacit. lib. 22. tit.34. nu-*
*mer.13,14.& 15.* tamen intelligendum est,
si emphyteusis sit concessa titulo oneroso;
vt postea distinguit ipse *Mantic.in eodem tit.*
*num.25.* scilicet, vbi est pro canone corre-
spondente fructibus rei concessæ *Alex.in d,*
*l. si mihi & Titio numer. 12. & ibidem Grat.*
*num.140.ff. de verb. obligat.* quia alias con-
55 tractus emphyteuticus, est potius gratui-
tus, quam onerosus *Seraphin.decis.272.nu-*
*mer. 5.* & sunt qui tenent, quod vbi non
est à principio, quid solutum, emphyteu-
sis reputatur gratuita *Surd.decis,290.nu.22*
*post med.* & hoc considerandum ad hunc ef-
fectum docuit *Bart. in d. l. si mihi, & Titio*
*num, 4. vers. quandoque conceditur,* & esse
dictum solemne notat ibidem *Alex.num,13*
56 sed veritas est, vnum sufficere ad facien-
dum cessare titulum lucratiuum, videlicet,
vel quod ea non correspondeat fructibus,
vel quod ab initio solutum sit per emphy-
teutam, quid correspondens maiori fru-
ctuum quantitati, & etiam sufficit, quod
canon non sit minimus, & in recognitionē
dominij directi tantum non soluatur, vt de-
clarat ibidem *Alex.* & alijs adductis eiusdē
declarationem sequitur *Mantic.d.tit.34.nu-*
*mer,18.* vbi quod reputatur titulo oneroso,
quamuis nihil sit solutū à principio, si pen-
sio, quæ soluitur non est modica, sed no-
tabilis, Remanet autem difficultas, quæ
solutio ab initio sufficiat, vel etiam cessan-
te solutione, quæ quantitas pensionis ad
hoc, vt censeatur contractus titulo onero-
so non lucratiuo. Et traditur regula, vt non
sufficiat adesse admixtum, quid liberalita-
57 tis concedentis ad hoc, vt contractus dici
possit titulo lucratiuo respectu recipientis,
sed requiri liberalitatem prævalere, & præ-
ponderare, alias si preualeat, & prępon-
deret solutio ab initio, vti quia sit vltra
dimidiam iusti pretij, deducto valore cano-
nis, dicatur acquisitio titulo oneroso, &
idem de pensione dici poterit, *Soci.Sen.con-*
*sil.4. num.5. & 6.lib.3. Alex.consf.7.numer.1,*
*lib,7. Marescot. var.cap.74.num.5. vers.secus*

si gra-

*ſi gratia Merlin.deciſ.86.num.16. Ninot deciſ.42.num.5. & 6.*

Præterea dictæ limitationes patiuntur
vnam notabilem declarationem, quæ eſt,
vt procedant ſi vnus deficiat ante acquiſi-
tionem, puta, quia erat abſens tempore
contractus, & non vult, vel non poteſt ac-
ceptare, ſecus ſi deficiat poſt acquiſitionem,
puta, ſi locatione facta duobus acceptanti-
bus ad vitam, vnus decedat, quia ius ac-
58 creſcendi non habet locum poſt emolu-
mentum quæſitum, ſed ſolum ante, vt in
his terminis, & ad hunc effectum docet
*Bart. in dicta l. ſi mihi & Titio 110. num. 4. de verb. oblig.* & eſt concluſio paſſim recep-
ta *Pariſ.conſ.63.num.21. ad med.lib.3. Honded.conſ.6. num.41. & 42.lib.1. Mart. Brun. conſ.114. num.24. & conſ.115. num.4. Cancer.variar.cap.22.num.52.verſ.quid eſt contra par.3. Magon.dec.Lucen.8.num.6. Rot.deciſ.513.num.1.par.1.diu.*

59 At licet poſt emolumentum quæſitum
non poſſit habere locum ius accreſcendi,
poteſt tamen habere locum ius non decre-
ſcendi *Bero conſ.70. num.25.lib.1. Roſental. de feud.cap.6.concl.75. num.12. in addit.* vn-
de ſi locatio fuerit facta pluribus inſolidũ,
ſemper durabit totaliter, vſquequo vnus ex
eis ſuperſit per ius non decreſcendi, quod
proprie procedit hoc caſu, vt ſupra dictum
eſt & tradit late *Mantic. de tacit. lib.22. tit.34.num.5. & 6.*

Præterea dicta declaratio, vt non pro-
cedat ius accreſcendi poſt emolumentum
quæſitum, patitur ſuas limitationes, & ſi-
60 gnanter, vt non ſufficiat acquiſitio, quæ
dicitur ipſo iure fieri, ſed requiratur accep-
tatio, vt late probat *Bellon. de iur. accreſc. cap.7. quæſt. 59. num.1. & ſeq.* & requiritur
61 acquiſitio libera, & pura, nec ſufficit ſi ſit
cum ſubauditione aliqua, vel ſi quæſierit
quis, quandiu habuerit filios, vel quid ſi-
mile *Cancer.variar.cap.22.n.62. par.3.* pro-
ut etiam non ſufficit, quod acquiſierit ra-
tione alicuius qualitatis, vti tanquam ma-
ſculus *Rot.deciſ.374.num.7.par.11.rec.*

62 Altera limitatio eſt, & valde præcipua,
ſi adſit conuentio expreſſa, vel appareat de
tacita mente contrahentium, quod ius ac-
creſcendi habeat locum, etiam poſt emo-
lumentum quæſitum, quia attenditur talis
mens in contractibus *Alex.conſ.17.num.10. lib.5. Decian.conſ.73. num.12.lib. 2. Cancer. d.cap 22. num.6. poſt med. verſ. idem tradit par.3. Gratian.diſc.272.num.2. Ciarlin.contr.137. num.7.* quod ſecus eſt in teſtamen-
tis, & præcipue in inſtitutionibus hæredum
*Bellon. de iur.accreſ.cap.7.quæſt.59.num.63. verſ. verum hæc.*

63 Quæ dum procedunt poſt emolumentũ
quæſitum, vtiq; facilius procedent ante, &
ſufficere tacitam voluntatem, etiam in em-
phyteuſi, tradunt *Mantic. de tacit. lib. 22. tit.34. num.16. Mareſc.variar. lib.2.cap.75.*
64 *num. 2.* & ſatis eſſe ad eam conuincendam
coniecturas *Giouagnon.conſ.35.nu.23. lib.2.*

Difficultas autem eſt in ſtatuendo, quæ
65 verba, vel quæ coniecturæ ſufficiant, ad-
ſunt enim multæ controuerſiæ, vt ſi facta
locatione pluribus, additum ſit, *quod poſt mortem eorum, bona locata reuertantur ad locantem*; aliqui tenent hoc pactum ſatis
indicare dictam voluntatem, ex quo depre-
hendatur ex eo, partes noluiſſe aliquid re-
uerti niſi omnibus defunctis, vt *Alex. conſ.17.num.9.lib.5. Honded.conſ.54.nu.26.lib.1. Menoc.conſ.632.num.8. Gabr.conſ.66.nu.12. & ſeqq.* vbi de veriori, & communi *lib. 1. Cyriac.contr.276.num.10. Gratian.diſc.272. num. 14.* & idem eſſe ſi dictum *quibus deficientibus. Altograd. conſ.11.num.6.lib.2. Seraphin.deciſ.161. num.1. & ſeq.* vel ſi facta
locatio duobus, *eorum vna durante. deciſ.435.num.4. & ſeq.par.1.rec.Caualer.dec.219 num. 3. & ſeq.* & generaliter ſtantibus ver-
bis ſimilibus, & æquipollentibus *Gratian. diſcep.272.num.27. Seraph.deciſ.161.num.1. & 2.*

Alij vero contrarium ſentiunt, vt *Alex. conſ.167.num.4.lib.7. Peregr.conſ.30.nu.11. in fin. lib.1. Clar. in §. emphyteuſis quæſt. 39. num.4. Graſs. in §. ius accreſcendi, quæſt.25. num.3. Magon.deciſ Lucen.8.num.14. Dunozet. deciſ.879. numer.3.* etiamſi adſit dictio
vniuerſalis, veluti ſi dictum, *& poſt mortem eorum omnium*, quia adhuc reſolua-
tur in ſuas ſingularitates *Oſaſc. deciſ. 110. num.10.*

Prima eſt communis, vt teſtatur *Gabr.d. conſ.66.num.12. & ſeq.* vbi, & eam eſſe ve-
riorem aſſerit *lib. 1.* & fatetur eamdem eſſe
communem etiam *Peregr.d.conſ.30. nu.11. in fin. lib. 1.* & veriſſima eſt ſi adſit dictio,
66 *omnium*, nempe ſi dictum, *quod poſt mortem omnium reuertatur*, *Magon. deciſ Lucen.8. num. 14.* licet talis dictio, non ſit ad
hoc neceſſaria, iuxta tenentes primam, quã
etiam veriorem in his terminis deficientis
dictionis vniuerſalis, dicit *Gratian. diſc. 272. num. 26.* & poteſt intelligi contraria,
vt procedat in vltimis voluntatibus *Seraphin.deciſ.161. in princ.*

67 Si autem dictum ſit, *mortuo non vadat ad alium*, res erit clara pro iure accreſcen-
di, prout econtra, ſi dictum ſit, quod *pars præmorientis reuertatur ad concedentem*,
erit clara pro eius excluſione *Gratian. diſc.*

 272.

*272.num.23.* sed vbi locatio non esset pro
68 recipientibus tantum, sed etiam pro eorum
filijs, & dictum esset, *& decedente aliquo
eorum absque filijs, eius pars vadat ad alium*,
patebit inductum esse ius accrescendi in
ipsis primis conductoribus, non autem in-
ter eorum filios *Alex. cons.204.num.4.lib.2.
Ruin.cons.94.num.22.lib.3.* secus si dictum,
69 quod *pars præmorientium deueniat ad su-
perstites*, quia tunc censebitur inductum
etiam inter filios *Gratian.disc.278.num.39.*
prout etiam si dictum sit, *& eis deficienti-
bus*, quia hæc quoque verba sunt apta com-
prehendere etiam filios; & ideo eorũ quo-
que fauore ius accrescendi inducunt, vt
sensit *Rota coram Seraph. decis. 261. num. 2.
& 3.*
70 Præterea ad hoc, vt intret ius accrescen-
di ex partium voluntate, sufficit locationem
apparere factam pluribus in solidum, inde
enim resultat, quod vno deficiente remane-
re debeat res locata alteri, quia alias non
haberet rem in solidum, & in totum, sed
deficeret, & decresceret ei pars, quod esset
contra mentem, & voluntatem habitam in
contractu, & propterea isto casu intrat ius
accrescendi, seu potius, & verius, ius non
decrescendi, quod impedit partem reuerti
ad dominum *Decian. cons.73.numer.8.lib.2.
Honded.cons.54.num.22.lib.1. Giouagn.cons.
35. numer.18.* vbi quod hoc clarissimum est
*lib.2. Caarlin.contr.135.num.79. Rot.cor.Coc-
cino decis.1771.num.8.* & dictum est supra
*num.9.* vbi alios retuli.

Vnde omnia, quæ dicta sunt supra demõ-
strare locationem esse factam pluribus in
solidum, hic possent reperi ad arguendum
esse locum iuri accrescendi, quæ est ratio
cur eodem hoc capitulo, hæc omnia trade-
re volui, animaduertendum tamen, non suf-
ficere adhuc effectum, vt censeatur indu-
71 ctum ius accrescendi inter plures condu-
ctores, quod ipsi sint obligari in solidum ad
solutionem mercedis, sed requiri bona eis
in solidum esse concessa *Mantic. de tacit.lib.
22.tit.34.num.6.* sed licet dicta obligatio in
72 solidum, de se non sufficiat, tamen facit
coniecturam *Giouag.cons.35.numer.29.lib.2.
Seraph.decis.154.num.2.* & valde vrgentem,
vt dicit *Ruin. cons.159. num.10. vers. tamen
alia vrgent lib.1.* quẽ sequitur *Decian. cons.
73.numer.8.lib.2.* non enim est æquum, vt
vnus teneatur in solidum soluere, & tamen
non debeat rem in solidum habere, & ideo
iuncta quacumque alia circumstantia idem
indicante sufficeret, vt sensit *Rota decis.435.
num.7. par.1. rec.* & post eam *Bellon. de iur.
accres. cap.6. quæst.34. num.17.*

73 Et sufficeret locationem esse factam iux-
ta formam aliarum, & in eis adesse clausu-
lam, in solidum ad hoc, vt vigore dictæ re-
lationis censeatur repetita, & operetur dari
ius accrescendi *Giouagnum.cons.35. num.18.
vers. tertio dicta emphyteusis lib.2.*
34 Et quoniam si facta sit locatio *pluribus,
& cuilibet eorum*, censetur eis facta in soli-
dum, propter virtutem illius dictionis, *cui-
libet*, rem cuique in solidum tribuentis, vt
dictum est supra *num.35.* inde sequitur, vt
locatione dicto modo concepta, intret ius
accrescendi ex prædictis, & in specie ita ar-
gumentantur *Ruin. cons.120. num.13. lib.1.
Decian.cons.73.num.16.lib.2. Rot.cor. Coccino
decis.1771.n.6.& seq.*
75 Et quod dicitur de dictione, *cuilibet*,
procedit etiam in dictione, *vtrique*, cum &
ista distribuat actum in solidũ, vt docet *Bart.
in l.pallat. C.de impub.& in l.hoc articulo ff.de
hæred. instit.* & ideo idem operatur in hoc
proposito *Parisien.cons.49.numer.54. Ruin.
cons.159.num.2.lib.1. Decian.cons.73.nu.19.*
76 *lib.2.* & idem est de alijs similibus di-
ctionibus distributiuis *Gabr.cons.86.num.2.*
77 *lib.1.* At controuertitur an talis sit dictio,
*cuique*, nam affirmatiuam tenuit *Ancar. in
cons.245 num.4.* quem alij sequuntur, vt in-
fra, sed reprobatur, quoad hoc in specie
per *Alex.cons.17. num.8. lib.5.* vbi dicit di-
ctam dictionem nõ esse signũ distributiuum,
sed collectiuum vniuersale, & eum sequitur
*Gabr.cons.87. num.3.* vbi late excusat lapsũ
Ancarani *lib.1. & Giouagn.cons.35.num.22.
vers. præterquam, quod lib.2.*
78 Sed quoniam ius accrescendi quando-
que datur inter primos conductores, & non
inter eorum descendentes, vt dictum est su-
pra *num.68.* & quandoque econtra, non da-
tur inter primos, & datur inter eorum de-
scendentes *Alex.cons.17.numer.14. vers. nec
obstat illud lib.5. Decian.cons.73.nu.14. lib.2.*
sequitur non sufficere adesse dictionem præ-
dictam, *cuilibet*, vel, *vtrique*, vt censeatur
inductum ius accrescendi in toto contra-
ctu, & quo ad omnes personas in eo com-
prehensas, quod, & dici potest generaliter
de omnibus alijs verbis, & coniecturis ius
accrescendi indicantibus, sed debet inspici
quibus personis, seu generationibus refera-
tur, ac dici inter eas tantum inductum ius
accrescendi, non autem inter alias, dum
enim hoc ius non venit ex natura disposi-
tionis, quia, vt dixi, regulariter in contra-
79 ctibus non datur, inde sequitur, vt vbi di-
ctio, illud importans est omissa, habeatur
pro omissa, & remaneat in dispositione iu-
ris, vt non detur, prout bene considerauit

*Ancar.*

*Ancar.conf.245.n.4.* vbi proinde cēſuit, quod
ſi cōceſſa ſit emphyteuſis duobus fratribus,
cum copula, *&*, cōiunctis, abſq; dictione, *cui-
libet*, licet poſtea additum ſit, *& cuiuſque
eorum generationi*, quia dictio, *cuiuſque*,
non poteſt referri ipſis fratribus, ſecundum
rationem recti ſermonis, ſed tantum eorum
generationi, inde ſequatur, vt inter ipſas
generationes, inducat ius accreſcendi, non
autem inter ipſos primos fratres, quod, &
ſequuntur *Alex.conſ.13.num.13.& ſeq.lib.5.
Bellon.Sen.conſ.20.num.4.Gabr.conſ.87.num.
3.verſ.quod tamen lib.1. Aldobrandin.conſ.1.
num.298.lib.1. Mantic.de tacit.lib.12.tit.34.
num.29.Mazon.deciſ.Lucen.8.num 8. Corbul.
de iur.emphyt.tit.de cauſ.priuat.ob lin.fin. nu.
88.Gratian. diſcept.272.num.32.*

80 Verum prædicta opinio Ancarani, & ſe-
quacium non tranſit ſine contradictione, alij
enim contrarium tenent, moti ſignanter,
quia, licet quoad primos non poſſit operari
vis illius verbi diſtributiui, ex quo eſt rela-
tum tantum ad filios eorum, tamen opera-
tur ſaltem veriſimilis mens concedentis, qui
dum voluit inducere ius accreſcendi inter
filios, ſibi incognitos, multo magis cenſeri
debet, idem voluiſſe, quo ad primos condu-
ctores ſibi notos, & quorum intuitu conce-
dit etiam filijs eorum, nam propter, quod
vnumquodq; tale, & illud magis *auth.multo
magis C. de ſacroſ. Eccleſ.* & reſpectu condu-
ctorum argumentum magis ſtringit, quia
ordinata charitas prius ſibi prouidet, quam
alijs *l.præſes C. de ſeruit. & aqua c. non ſatis
86.diſt.* vnde dari ius accreſcendi etiam in-
ter ipſos ſtipulantes in caſu prædictorum
verborum, & ſimilium aduerſus Ancarani
ſenſit *Soccin.Sen.conſ.66.num.14. verſ.ſecun-
dum fundamentum lib.3. Alciat. conſ.24.num.
3.verſ.præterea lib.3.Ruin.conſ.159.num.10.
lib.2.Emilian.conſ.31. & conſ.70. Aldobrand.
conſ.68.num.7. & ſeq. lib.1. Scrader de feud.
par.7. cap 1. num.17. verſ.ego tamen*, & latè
*Giouagnon. conſ.35. num.2. & ſeqq. lib.2.* vbi
*nu.22.* aſſerit, quod ex deductis per Soccin.
& alios prefatos latius examinantes quæ-
ſtionem, quam facit Ancaranus, conſtat hanc
eſſe veriorem ſententiam, magiſque menti
contrahentium amicam, & propterea in iu-
dicando amplectendam.

In puris tamen terminis Ancarani non fa-
cile ab eius opinione recedendū erit, prout,
nec ipſe *Soccin.in d.conſ.66.* videtur abſolu-
te recedere dum in *d.num.14.poſt med.* dicit,
quod, quid quid dicendum eſſet in ipſis pri-
mis conductoribus, in caſu ſuo agebatur de
filio, cui facta erat conceſſio in ſolidum.
Sed animaduertendum erit diligenter quo-
modo concepta ſint verba, ac ad alias cir-
81 cumſtantias, & coniecturas, & conſiderandum
dum ſi illa dictio diſtributiua, vere determi-
net tantum filios, vel etiam ipſos primos
conductores, vti ſi eadem oratione ponan-
tur, tam ipſi primi, quam eorum filij, & eo-
dem verbo æqualiter regantur, quia tunc
dicendum erit, eam æque quo ad omnes
determinare, & ius accreſcendi inducere,
vt probat idem *Soccin.dict. conſ.66. num.14.
in princ.& Giouagnon.conſ.35.num.21.lib 2.*
Prout etiam ſi additum ſit aliquod aliud
verbum aptum comprehendere etiam pri-
mos, vti ſi poſtquam dictum, *& eorum, &
cuiuslibet eorum generationi*, addictum eſ-
82 ſet, *& perſonæ*, quia verbum, perſonæ,
non poteſt referri generationi, & ſic intelli-
gendum eſſet de ipſis ſtipulantibus, & ne-
ceſſe eſſet dictionem, *cuiuslibet*, etiam ad
eos referri, vt late probat *Decian. conſ.73.
num.16. cum duob.ſeqq.lib.2.*

Præterea dictio, *cuiuslibet*, relata tantum
83 ad filios, operabitur eorum fauore, ne dū
poſt quam hunc inde filij ſucceſſerint, & ſic
inter eos, ſed etiam, vt filio vnius accreſcat,
ſeu non decreſcat portio patrui ſine filijs
decedentis, dum ipſi tribuit rem in ſolidum
*Socc.Sen.dict.conſ.66.num.14. poſt med. verſ.
præterea, quid quid dicendum lib. 3.* & dum
hoc modo nepos quodammodo ſuccedit
patruo, ita & e contra, ſi euenerit vnum ex
fratribus dicto modo ſtipulantibus decede-
re, cum filio, qui in parte ſua ſuccedat, ac
poſtmodum abſque filijs viuente adhuc Pa-
truo decedat, eius portio non reuertetur
ad locantem, ſed accreſcet Patruo ad æqua-
litatem ſeruandam, vt in ſpecie conſuluit
*Ruin.conſ.12.num.5. & ſeqq.lib.1.*

84 Coniecturam autem, quod partes volue-
rint intrare ius accreſcendi etiam inter pri-
mos ſtipulantes, tam in præfato caſu, quam
etiā generaliter loquendo, facit non ſolū ſi
vterque obligauit ſe in ſolidum ad merce-
des, vt dictū eſt ſupra *nu.72.* ſed etiam ſi cō-
uentum, quod, vbi vnus abſens non ratifi-
caret, alteri acquireretur etiam eius rata
85 *Rot.cor.Seraph.deciſ.154.num.2.* & ſolitum
ita concedendi, vt ius accreſcendi locum
habeat *Giouagnon. conſ.35. num.30.* vbi, &
quod pro ſolito ſufficit vna conceſſio qua-
draginta annis ſeruata *lib.2.* Et obſeruantia
86 ſubſecuta, quia videlicet, dum euenit caſus
deficientiæ vnius ex conductoribus, Domi-
nus recepit integras mercedes ab alio, *Gio-
uagn.eodem conſ.35.nu.29.Seraph. deciſ.154.
num.2.ad fin.* & ponderatur etiam circum-
87 ſtantia, quod nullus ex ſtipulantibus tem-
pore conceſſionis filios haberet; ex quo fa-

ci-

cile esset non omnes illos suscepturus fuisse, & inuerisimile, quod voluerint, partem decedentis absque eis, reuerti ad domin. , vt per *Gabr. cons. 66. num. 4. lib. 2. & Gianagnon. cons. 35. num. 28. lib. 2.* penes quos alias coniecturas require, & pleniorem casuum distinctionem, ac huius materiæ explicationem penes *Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 34.* ac alios cumulatos per *Bonden. collect. 35. num. 10. & seqq.* & generaliter in hac materia recursum habe ad plenissimum tractatum, simulque doctissimum *Ioannis Antonij Belloni*, quia cum sit amplissima non expedit hic omnia inserere.

## De effectibus locationis.

*S V M M A R I V M.*

1 *Dominium non transfertur per locationem.*
2 *Locatio non tribuit vllum ius in re locata conductori, sed tantum actionem personalem aduersus locatorem, vt patiatur frui re.*
3 *Decl. procedere in locatione ad modicum tempus.*
4 *Locatio ad tempus longum transfert dominium vtile in conductorem.*
5 *Contrarium tenent aliqui, sed prædicta est verior.*
6 *Decl. non transferri dominium vtile per locationem ad modicum tempus factam à priuato, secus si factã à Principe, vel à Fisco.*
7 *Decl. 2. vt quod dicitur per locationem ad longum tempus transferri dominium vtile procedat si locetur fundus, secus si locetur aliquod ius percipiendi ex ea.*
8 *Decl. 3. non transferri dominium si locatio fiat ab aliqua illud tantum habente.*
9 *Contrarium, quod adhuc transferatur.*
10 *Distingue, vt si primo conductori remaneant reliquiæ locationis, procedat prima opinio, secus è contra.*
11 *Quomodo intelligatur remanere reliquias locationis primo conductori & num. 12.*
13 *Decl. 4. non transferri dominium vtile per locationem ad longum tempus si partes aliter conuenerint.*
14 *Lim. d. declarationem, vt procedat si locatio fiat per eum cui alienatio non sit prohibita, alias secus.*
15 *Decl. 5. vt dominium acquisitum per locationem sit resolubile per inobseruantiam pactorum, vel finem locationis.*
16 *Decl. 6. esse necessariam ad translationem dominij rei traditionem.*
17 *Ampl. vt pactum, quod transferatur dominium sine traditione non valet.*
18 *Lim. in locatione facta per Principem.*
19 *Ampl. limitationem siue concessio fiat per priuilegium siue per contractum.*
20 *Lim. 2. si locatio sit facta Ecclesia.*
21 *Lim. 3. vt non requiratur traditio actualis, sed sufficiat etiam ficta, vt per clausulam constituti.*
22 *Non tamen sufficiunt verba, dedit, & assignauit, nisi locatio facta sit in conspectu rei.*
23 *Lim. 4. si locator patiatur, quod conductor rem apprehendat.*
24 *Ampl. limitationem, vt non sufficiat conductorem reperiri in possessione, quia præsumitur locatorem præstitisse patientiam.*
25 *Locatio quandoque habet vim traditionis, & dominium transfert non in conductorem, sed in locatorem, si dominus rem vendat, & deinde conducat.*
26 *Decl. 7. vt transferat dominium vtile locatio ad longum tempus facta non autem si adsit priuilegium non expellendi inquilinos.*
27 *Hebræi ex Constitutionibus Apostolicis sunt incapaces acquisitionis dominij.*
28 *Possessio an transferatur per locationem sunt iura hinc inde pugnantia.*
29 *Declarantur tamen, vt transferant simplicem detentationem, seu possessionem naturalem impropriam.*
30 *Intellige procedere in locatione ad modicum tempus non autem in locatione ad longum, quæ transfert possessionem naturalem.*
31 *Possessio, seu detentatio, vt transferatur per locationem requiritur traditio vera, vel ficta.*
32 *Clausula constituti transfert veram possessionem.*
33 *Et tam ciuilem, quam naturalem.*
34 *Decl. procedere si adsit causa habilis, & sic de natura contractus, in qua apponitur, vt possessio transferatur.*
35 *In locatione transfert detentationem, non autem possessionem.*
36 *Possessio transfertur per traditionem verbalem in conspectu rei factam.*
37 *Decl. non procedere si adsit alius in possessione.*
38 *Possessio non transfertur etiam per actualem traditionem alio in possessione existente, quod secus est in dominio.*
39 *Possessio per locationem transfertur in locatorem si dominus rem vendat, & deinde conducat.*
40 *Decl. procedere si locator sciat.*
41 *Possessionem ad acquirendam requiritur mandatum speciale.*
42 *Nec sufficeret locationem fieri per consanguineum.*
43 *Traditio ficta per clausulam constituti non sufficit ad transferendam possessionem in locatione sub conditione.*
44 *Litem mouens super re locata citando solum conductorem nulliter agit.*
45 *Lim. si agatur de sola possessione naturali.*
46 *Citationes dirigendæ sunt in eum de cuius interesse principaliter agitur, nec necesse est citare eum, quem negocium tangit solum in consequentiam.*
47 *Absens per decennium amittit possessionem.*
48 *Decl. non procedere in possessione rei locatæ.*
49 *Ampl. etiamsi dominus per decennium mercedem non perceperit.*
50 *Ingrediens possessionem rei locatæ non priuat dominum possessione sua nisi conductorem expellat.*
51 *Ingrediens possessionem rei locatæ, & expellens conductorem priuat dominum etiam ignorantem possessione sua tam naturali, quam ciuili.*
52 *Decl. ad hoc necessariam esse expulsionem omnium conductorum.*
53 *Et necessaria est expressio, quod fuerint expulsi omnes.*
54 *Sufficit tamen, quod nominentur conductores expulsi ad hoc vt præsumantur omnes, & qui dicit alios adesse probare debeat.*
55 *Bona inquilinorum sunt eijcienda à fundo ad effectum prædictum acquirendi eius possessionem, secundum aliquos.*
56 *Contrarium verius.*
57 *Coloni expellendi sunt à conspectu fundi ad acquirendam eius possessionem.*
58 *Intellige ita expellendos esse, vt difficilis reddatur*

eis

eis aditum ad fundum.

59 Conductor si rem vendat, & pensionem vero domino, ac emptori soluat non priuatur dominus possessione.

60 Conductor tradens alteri possessionem priuat eu dominum.

61 Decl. requiri traditionem veram nec sufficere clausulam constituti, vel conductionem ab alio.

62 Decl. 2. requiri traditionem esse ex iusta causa factam.

63 Subdeclara declarationes procedere in locatione ad tempus breue.

64 Recognitio in dominum facta per conductorem de alio non priuat verum dominum sua possessione.

65 Ampl. etiamsi vltra recognitionem conductor soluat fructus eidem.

66 Decl. vt si dominus sciat recognitionem ulterius debeat statim reclamare, alias negligenda eum amittere.

67 Decl. 2. non sufficere recognitionem in dominum si possessio sit plena, secus si vacua vti, quia dominus decesserit.

68 Domino mortuo, quomodo continuetur eius possessio in herede mediante conductore.

69 Decl. 3. vt necessaria sit expulsio conductorum cum quis ingreditur possessionem propria auctoritate, secus autem si auctoritate Iudicis.

70 Intellige si Iudex rite, & recte processerit.

71 Sufficit tamen iniustitiam non esse patentem ad hoc, vt aduersus immissum auctoritate Iudicis non possit dari manutentio.

72 Locatio non probat dominium locatoris.

73 Res aliena locari potest.

74 Ampl. vt nec locatio antiqua probet dominiũ locantis.

75 Ampl. 2. vt neque contra conductorem dominium probet.

76 Decl. vt non propterea possit conductor controuertere dominium locatoris ante rei restitutionem.

77 Decl. 2. procedere si agatur de dominio principaliter ad effectum rei vindicationis, secus si incidenter ad effectum consequendi possessionem.

78 Dominium requirit probationem plenam, quando agitur de eo principaliter, secus autem, quando agitur de eo incidenter.

79 Lim. vt locatio probet dominium ad quemcumque effectum si concurrant solutiones mercedis per longum tempus.

80 Decl. longum tempus debere esse per triginta annos.

81 Lim. 2. concurrentibus alijs adminiculis vrgentibus.

82 Probatio, quæ fit per præsumptiones, & coniecturas, est vera, & propria probatio.

83 Locatio, seu inuestitura facta solutione canonum, & laudemij, & alijs adminiculis non sufficit ad probandum dominium ad effectum deuolutionis.

84 Contr. si inuestitura sit facta tanquam de re propria, & adminicula vrgent.

85 Decl primam opinionem sustineri si in inuestitura non sit facta mentio dominij, vel adsit suspicio, quod concessio sit de re aliena.

86 Ex qualitate personarum, & alijs circumstantijs cessat suspicio, quod locata fuerit res aliena.

87 Adminicula ad prædictum effectum vrgentiora requiruntur vbi agitur de caducitate in pœnam, quam vbi agitur de ea ob lineam.

88 Locatio ab vno facta alieno nomine probat dominium illius contra locantem.

89 Possessio probantis non probatur per locationem.

90 Decl. procedere contra tertium, secus autem contra conductorem.

91 Ampl. vt non solum probet conductorem, sed etiam contra heredem, & ab eo causam habentes.

92 Lim. si causam habens à conductore habeat etiam simul causam à tertio.

93 Lim. quod dictum est probare possessionem contra tertium non procedat in antiquis.

94 Decl. antiquum dici instrumentum ad hunc effectum si excedat metam sexaginta annorum.

95 Lim. 2. si deducatur probatio contra tertium, qui non possideat.

96 Lim. 3. si cum locatione concurrat perceptio pensionum iuxta conuentarum.

97 Decl. procedere si locator receperit possessionem ab ipsomet conductore.

98 Decl. 2. non sufficere ad probandas receptiones pensionum solas confessiones de recepto.

99 Decl. 3. non sufficere promissionem de soluendo vna cum locatione.

100 Decl. 4. non sufficere locationem cum perceptione pensionum vbi constat de possessione alterius.

101 Lim. 4. vt locatio probet possessionem locantis si cum ea concurrat detentatio rei per conductorem.

102 Lim. 5. vt locatio non sit vnica, sed plures.

103 Lim. 6. si conductor asserat se nomine locatoris possidere.

104 Lim. 7. generaliter si cum locatione concurrant adminicula, quod locator possederit.

105 Ampl. procedere etiamsi non constet de effectuatione locationis.

106 Adminiculum, quod locator possideret est, si ipse, vel eius filij rem vendiderint.

107 Fructuum perceptorum quantitas probatur per locationem.

108 Possessio retenta sufficit ad arguendum perceptionem fructuum.

109 Locatio probat quantitatem fructuum non solum pro tempore pro quo durauit, sed etiam pro annis futuris.

110 Fructus liquidantur à solito.

111 Locationes si non apparent terminatæ per dimissionem bonorum possunt censeri continuatæ etiam post tempus in eis præscriptum.

112 Clausula donec &c. est repetitiua.

113 Lim. quod dictum est locationes probare quantitatem fructuum vltra tempus, quo durarunt si adsit aliqua ratio cur in solitum non possit fieri fundamentum.

114 Valor Beneficij non probatur per locationem bonorum eiusdem.

115 Ad conuincendum verum valorem Beneficij deducenda sunt onera.

116 Locatio potest esse facta pro maiori pensione propter affectionem conductoris.

117 Valor Beneficij probatur per locationes si in eis comprehensa sunt onera, & cesset ratio affectionis conductoris.

118 Idem si cum locatione concurrant adminicula.

119 Locationes bonorum Beneficij licet non probent verum valorem excusant à pœna Reg. Cancelleriæ de vero valore exprimendo.

120 Valor bonorum non probatur per locationes.

121 Fructus viginti annorum constituunt verum valorem rei.

122 Præsumptionum multiplicatio, & quod vna aliam pariat non admittitur in iure.

123 Iactare suum nemo præsumitur.

124 Valor rei est, quam communiter vendi potest.

125 Argumentum valoris à quantitate fructuum ad rationem quinque pro centenario est fallax, & in multis non procedit.

126 Iuris-

126 *Iurisdictionalium bonorum valor æstimari solet ex fructibus ad rationem duorum pro centenario plus, & minus secundum qualitatem iurisdictionis.*
127 *Ministri necessorij exercitio iurisdictionis Ecclesiasticæ gaudent exemptione à iurisdictione laycali.*
128 *Famuli clericorum an gaudeant exemptione à iurisdictione laycorum sunt hinc inde opiniones.*
129 *Conciliantur prædictæ opiniones, vt famuli necessarij exemptione gaudeant, secus autem non necessarij.*
130 *Exemptio familiarium Clericorum non reperitur in iure expressa.*
131 Quod non licet facere directe, nec per indirectum permitti debet.
132 *Literæ familiaritatis sola non tribuunt exemptionem*
133 *Familiares militum necessarij vtuntur priuilegio ipsorum militum.*
134 *Famuli scolasticorum non necessorij, non gaudent priuilegio eorumdem.*
135 *Seruientes dictim, vel ad modicum tempus etiamsi necessarij sint non gaudent priuilegio.*
136 *Conductores bonorum Ecclesiæ non sunt exempti ab. oneribus mere personalibus, nec mere realia subire tenentur.*
137 *Conductores bonorum Ecclesiæ teneri ad onera mixta quæ imponuntur personæ pro rebus tenens aliquis.*
138 *Contrarium tamen tenendum & num. 139.*
140 *Lim. procedere in locatione ad modicum tempus, secus in emphyteusi.*
141 *Decl. limitationem, vt non possint imponi emphyteutæ Ecclesiæ munera sordida, sicut nec emphyteutæ Fisci, & Principis.*
142 *Decl. 2. vt grauari possit emphyteuta Ecclesiæ respectu eius fructus, qui superest deducto canone, qui soluitur Ecclesiæ.*
143 *Lim. 2. quo ad onera imposita ipsis fructibus à solo separatis, vt est gabella, quæ soluitur ad portam Ciuitatis, quam effugere non possent conductores bonorum Ecclesiæ.*
144 *Conductor de iure cõmuni prælationem non habet in emptione rei.*
145 *Romæ olim dabatur dicta prælatio ex quodam decreto Camerali, nunc datur ex Constitutione Gregoriana.*
146 *Constitutio dans dictam prælationem fundatur in æquitate.*
147 *Constitutio præfata est iuris comunis correctoria, & ideo non extendenda.*
148 *Non tamen est exorbitans.*
149 In *Bulla Gregorij concedente prælationem inquilinis decernitur omnia in ea contenta esse fauorabilia.*
150 *Bulla præfata cõcedit prælationem solum inquilinis.*
151 *Venditio ad vitam, est vera, & propria venditio, & in ea habet locũ prælatio concessa in venditione.*
152 *Decl. tamen attendi debere mentem statuentium.*
153 *Hæreditatis aditio, an inducatur per locationem rei hæreditariæ est quæstio controuersa.*
154 *Tenenda tamen regulariter negatiua.*
155 *Aditio hæreditatis, vt inducatur requiritur actus, qui citra ius, & nomen hæredis fieri non possit.*
156 *Lim. vt non inducat aditionem hæreditatis locatio ad breue tempus, secus autem locatio ad longum.*
157 *Lim. 2. si locatio fuit facta tanquam ab hærede, seu de re tanquam sua.*
158 *Decl. non procedere si habeat alium titulum nanciscendi rem suam.*
159 *Vsufructuarius dicitur dominus.*
160 *Decl. 2. vt non sufficiat esse creditorem defuncti.*
161 *Intellige si non habeat rem locatam in pignus.*
162 *Lim 3 in hæreditate paterna.*
163 *Locatio bonorum hæreditariorum licet non importet per necesse aditionem hæreditatis tamen facit indicium, quod vna cum alijs sufficit.*
164 *Filius non præsumitur hæres, quando ipse non allegat se hæredem sed tertius.*
165 *In probatione voluntatis, & animi, quæ de se non probant, iuncta iuuant.*
166 *Lim 4. vt sufficiat quilibet actus vna cum locatione.*
167 *Ampl. vt sufficiat non factum, vti non solutio debiti cum hæreditate*
168 *Hæreditas non damnosa facilius præsumitur adita.*
169 *Hæres faciens actus dubios compellitur declarare, an fecerit animo adeundi, & eius dicto statur.*
170 *Lim. 5. si nulla adesset causa, vel necessitas locandi.*
171 *Decl. vt in casibus in quibus per locationem inducitur aditio, vt procedat in valente libere contrahere, & adire.*
172 *Aditio hæreditatis requirit solemnitates necessarias in contractibus.*
173 *Ampl. non sufficere locationem esse factam cum solemnitatibus.*
174 *Testes præsumuntur idonei si contrarium non probetur.*
175 *Conductor non est testis idoneus pro locatore.*
176 *Nec e contra locator non est testis idoneus, pro conductore.*
177 *Lim. primo procedere in conductore prædiorum rusticorum non in conductore domus.*
178 *Lim. 2. procedere in colono partiario.*
179 *Lim 3 secundum aliquos procedere in colono adscriptitio, qui non potest ad sui libitum discedere.*
180 *Lim. 4. non procedere in colonis nostrorum temporum.*
181 *Lim. 5. vt de consuetudine contrarium seruetur.*
182 *Decl. vt si conductor possit mediante conductione dici familiaris, & domesticus testatoris repellatur à testificando, secus e contra.*
183 *Et requiritur dominum posse ei imperare.*
184 *Locatores operarum suarum non sunt idonei testes pro conductoribus earum.*
185 *Conductor, qui non potest dici familiaris locatoris, adhuc non potest esse testis pro eo si habeat interesse in causa.*
186 *Testis interessatus non probat si veritas aliunde haberi possit.*
187 *Lim. in interesse mere secundario.*
188 *Decl. 2. vt licet conductor non repellatur testificando adhuc minuatur eius fides arbitrio Iudicis.*
189 *Interesse testis ad hoc vt repellatur quantum esse debeat, statur arbitrio Iudicis.*
190 *Conductor minima, vel vbi agitur de re minima est idoneus testis.*
191 *Testis defectus, quod sit conductor, suppleri potest qualitate personæ.*
192 *Et suppleri etiam potest numero.*
193 *Et qualitate alterius testis.*
194 *Et ex eo quod sit approbatus ab altera parte.*
195 *Conductor domus existentis in Parochia, in qua Parochiani præsentant Parochũ an præsentare debeat, vel ne.*

## CAPVT XXVII.

VIdimus quomodo intelligatur facta locatio, nunc videndum quid ipsa operetur,

tur; & non est dubium, eam tribuere con-
ductori vsum rei locatæ, quia hoc patet ex
ipsa eius definitione supra posita *in cap. 1.*
& quomodo conductor vti possit, & debeat,
dicam infra *Cap. proximo*, sed de alijs qui-
busdam quærendum est, & primo an tras-
ferat Dominium rei locatæ, & regula est
1 pro negatiua, quia non solet locatio domi-
nium mutare, vt dicit *Vlpian. in l. non solet
42. ff. locat.* & concordant alia iura relata
*per Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 7. num. 3. &
Rot. decis. 351. num. 5. part. 11. rec.*

Imo fortius locatio non solum non trans-
2 ferr dominium in conductorem, sed vlterius
nullum tribuit ei ius in re locata, sed tan-
tummodo tribuit ei actionem personalem
aduersus locantem, vt frui patiatur re illa
*Bart. in l. emptorem 9. num. 1. C. locat. Go-
mes. variar. resol. tom. 2. cap. 3. num. 9. Rot.
cor. Canaler. decis. 612. num. 2.*

3 At hæc procedunt in locatione ordinaria
ad modicum tempus; nam si locatio fiat ad
longum tempus alteratur eius natura, &
4 transfertur Dominium vtile remanente so-
lum directo penes locatorem *l. 1. & 2. ff. si
ag. vectig. vel emphit. petat.* & concludunt
*Bart. in l. 1. §. Quod autem num. 4. ff. de su-
perfic. Alex. cons. 112. num. 3. lib. 1. Caroc.*
qui infinitos propè congerit, & in puncto
iuris veriorem opinionem dicit *de locat. &
conduct. sub tit. de Locatione sine tempore quæst.
13. num. 5. Seraphin. decis. 272. num. 8. &
decis. 286. num. 3. Buratt. decis. 334. num.
14. Rot. decis. 182. num. 10. part. 6. rec.*

5 Et licet non desint, qui hanc sententiam
impugnent, dicentes hanc distinctionem in-
ter conductorem ad breue, & ad longum
tempus non reperiri aliqua lege constitutã,
& fieri à scribentibus sine lege, sine auctore,
& sine ratione, vt signanter *Conan. in suis
Coment. iur. lib. 7. cap. 12. & Pinell. in l. 1.
part. 3. num. 66. C. de bon. mater.* & ante eos
*Cuman. in l. Codicillis §. instituto num. 3. ff.
de legat. 1.* tamen ab ea non videtur receden-
dum non solum, quia est communiter rece-
pta, sed etiam quia pro ea est *text. in l. 1. §.
quod autem ait ff. de superficieb.* in illis verbis
*& sane causa cognita ei, qui non ad modicum
tempus conduxit superficiem in rem actio com-
petit*; cui licet *Pinell.* respondere conetur
dicendo speciale esse in conductore superfi-
ciei, ex quo superficiarius sit, qui in solo
alieno ædificat conducta superficie *l. obliga-
tionum ff. de action. & oblig. l. fin. ff. de super-
ficieb.* & adeò adsit in eo fauor publicus, ne
Vrbes deformentur ruinis, sed ornentur
ædificijs, talis responsio non satisfacit, quia
idem fauor æque considerari poterat in cõ-
ductore ad modicum tempus ædificante, &
tamẽ textus prædictus loquitur tantũ de eo,
qui conduxit ad longum tempus, & ei tan-
tum competere actionem in rem, vndè con-
uincitur, rationem Pinelli non esse bonam,
prout latiùs eam diluit, ac omnibus alijs
respondet *Garz. de expens. cap. 14. num. 3.*

6 Declaratur tamen prædicta distinctio in-
ter locationem ad modicum, & locationem
ad longum tempus, vt procedat in locatio-
ne facta à priuato, secus autem in locatio-
ne rei publicæ facta à Principe, vel Fisco,
quia in ista quamuis ad modicum tempus
facta transfertur dominium vtile in condu-
ctorem, & datur ei actio vtilis in rem eodem
modo, ac in locatione ad longum tempus
facta à priuato *ad text. in l. 1. & ibi glos. in
verbo conduxerit, & DD. ff. de loc. publ. Franc.
Ruin. cons. 216. num. 2. vers. & quia dictum
lib. 1. late Gratian. disc. 257. nu. 15. & seqq.
Euerar. in loco à Feud. ad emphyteus. num. 52.
& 53. Scapuccin. de singul. success. ampliat. 8.
num. 8.* & licet contrarium senserint *Petr.
Barbos. in l. filius familias §. fin. num. 38. ff.
sol. matr. & Cenall. commun. contra com. quæst.
756. num. 74. ad med.* tamen ista est verior
& cõmunior vt probat *Pinell. de bon. mater.
in l. 1. part. 3. num. 67. ad fin. & 68.*

Præterea secundum membrum distinctio-
7 nis, quod videlicet in locatione ad longum
tempus transferatur dominium vtile decla-
ratur pluribus modis, & primo, vt proce-
dat, quando locatur aliquis fundus, secus
autem si locetur aliquod ius percipiendi,
siue fructus ex fundo, siue annua præstatio,
siue quid simile, quia tunc non transfertur
dominium ipsius rei, vt dictum est *in cap. 4.
An locatio sit alienatio*, & maxime, vbi ex
verbis contractus deducitur ita sensisse par-
tes, vt ibidem, *& in cap. 14. de locatione
rerum Ecclesiæ §. 5.* quibus locis diuersas
auctoritates adduxi, quibus nunc addo
*Ruin. cons. 216. num. 5. ad fin. vers. præterea
dici posset lib. 1. & Caroc. de locat. & conduct.
sub tit. de locat. sine tempore quæst. 13. num. 9.*

8 Secundo declaratur eadem conclusio, vt
si fiat locatio ad longum tempus per haben-
tem solum dominiũ vtile, puta per emphyte-
utã, tunc nõ transfertur dominiũ ipsum vtile
plenũ, & absolutũ, itaut nihil remaneat apud
ipsum locantem, sed transfertur dominium
vtile subalternũ *Corbul. de iur. emph. tit. de caus.
priuat. ob non solut. Canon. ampliat. 20. n. 2.* vbi
ait non esse inconueniens, quod tale domi-
nium sit apud plures diuersis respectibus &
sensit *Ias. in l. 2. nu. 152. C. de iur. emphyt.*

9 Et licet contrarium, quod si primus con-
ductor ita sublocet, neque dominium, ne-

que possessio penes eum remaneat tenuerunt alij, & signanter *Ruin. cons.* 168. *num.* 10. *ad fin. lib.* 1. *Rimin. Sen. cons.* 124. *num.* 7. *& cons.* 380. *num.* 11. vbi quod hæc est natura contractuum emphyteuticorum, & si emphyteuta alteri cõcedat in emphyteusim nihil ei remaneat.

10 Fædere tamen distinctionis conciliantur istæ opiniones, vt prima procedat, in casu quo sublocanti remaneant aliquæ reliquiæ emphyteusis, seu locationis, puta quia remaneat ei aliqua pars pensionis, quam in maiori quantitate sibi soluit subconductor, vel aliqua pars rei, quia non totam sublocauit, vel etiam aliqua pars temporis, quia non pro tanto tempore sublocauit pro quãto ipse conduxit, vel aliud simile, alias procedat secunda, vt post *Caldas. de renouat. emphyt. lib.* 1. *quæst.* 13. *numer.* 20. *& seqq.* declarauit *Rota decis.* 182. *num.* 7. *part.* 6. *recent.*

11 Verum hæc distinctio non ita ruditer sumenda est, sed attendendus eius sensus, qui est, vt si primo emphyteutæ remaneant reliquiæ emphyteusis, quia non totaliter se illa spoliauerit, totumque eius ius excesserit, tunc remaneat ei dominium vtile, secus è contra, vnde hæc quæstio tota pendet à dignoscendo quid actum, & non sufficeret ad arguendum retentionem dominij, quod emphyteuta retinuisset aliquam partem pensionis, si e contra concurreret, quod sublocatio facta esset de consensu domini, quodque secundus emphyteuta ipsum Dominum recognouisset, & ab eo inter suos emphyteutas scriptus fuisset, quia tunc dicta pensio reseruata primo deberetur ei actione personali, non autem in recognitionem dominij, aut reliquiarum emphyteusis, vt tradunt *Soccin. Sen. cons.* 256. *col.* 2. *vers. sed præmissis non obstantibus lib.* 2. *Corbul. de caus. priuat. ob non sol. Can. ampliat.* 20. *num.* 3.

12 Et è contra ad hoc, vt nihil remaneat subemphyteuticanti necesse est, quod expræsse dicat ponere subemphyteutam in locum suum, & accedat consensus domini directi, alias simpliciter subemphyteuticando etiam totam rem, & cum eadem pensione remanet emphyteuta, & retinet dominium vtile, & aliud vtile inferius formatur etiam in accipiente, vt declarat *Valasc. de Iur. emphyt. quæst.* 13. *num.* 12. & his terminis nullius iuris, nulliusque actionis super bonis sublocatis retentæ loquitur *Rota in dicta decis.* 182. *part.* 6. *recent.*

13 Declaratur tertio dicta conclusio, quod per locationem ad longum tempus transferatur vtile dominium, vt non procedat si partes aliter expresse conuenerint, videlicet de eo non transferendo, quia valet talis conuentio, & operatur illud non transferri *Bald. in l. Codicillis* §. *instituto ff. de leg.* 2. *& in cap. litera num.* 6. *de dilat. Ruin. cons.* 57. *num.* 9. *lib.* 1. *Caroc. de locat. sub dicto tit. de locat. sine temp. quæst.* 13. *num.* 6. *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 1. *& seqq.* vbi plura adducit ad comprobationem validitatis huius pacti *Boer. decis.* 234. *num.* 2.

14 Limitanda tamen est hæc declaratio, vt procedat quatenus locatio cum dicto pacto fiat per eum, cui alienatio non sit prohibita, quia tunc locator est magis rei suæ moderator, & arbiter, & proinde potest circa eam quodcumque pactum inire absque aliqua fraudis suspicione, at si sit prohibitus alienare, & locet ad longum tempus, & in locatione apponat pactum præfatum censetur illud apponere in fraudem dictæ prohibitionis, & nihil operatur *Bald. in cap.* 1. *in princ. de prohibit. Feud. alien. per Frideric.* & ibidem *Afflict. num.* 61. *& seq. &* 66. & late pluribus adductis probat *Mantic. de tacit. d. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 66. *& seqq.* quoties enim in fraudem legis fit, non valet, quod factum est dicit *text. in l. si libertus minorem post princ. ff. de iure patr.*

15 Declaratur quarto, vt tale dominium acquisitum per locationem sit resolubile per inobseruantiam pactorum, vel finem locationis, non autem perpetuum *Socin. Iun. cons.* 56. *num.* 12. *& cons.* 63. *numer.* 16. *ad med. lib.* 2. *Caroc.* qui alios allegat *d. quæst.* 13. *num.* 17.

16 Declaratur quinto, vt quod dictum est locationẽ transferri dominium vtile intelligatur sequuta traditione, est enim traditio ad hoc omninò necessaria, quia per eam proprie transfertur dominium non per solum contractum *l. traditionibus* 20. *C. de pact. l. si ager.* 5. *ff. de rei vindic. Seraph. dec.* 783. *num.* 13. *Coccin. decis.* 49. *num.* 5. *Buratt. dec.* 861. *num.* 1. quod est adeò verum, vt valeat argumentum, non fuit probata traditio ergo, nec dominium *Rot. coram Verall. dec.* 280. *num.* 3. *part.* 1. & pactum quod trans-
17 feratur dominium, sine traditione sit inualidum *Surd. cons.* 52. *num.* 75. *& seqq. Giurb. decis.* 80. *num.* 15. *post princ. vers. quia sequuta. Rota in Romana venditionis Capsulæ coram Penia impress. penes Marches. part.* 3. *fol.* 111. *num.* 9.

18 Nisi fortè locatio ad longum tempus facta sit per Principem, quia concessio Principis transfert Dominium absque traditione *Soccin. Iun. cons.* 65. *num.* 6. vbi de communi *lib.* 1. *Gratian. discept.* 310. *num.* 5. *&* 6.

Rot.

*Rot. decis.* 81. *num.* 6. *part.* 5. *recent.* & licet
19 aliqui velint hoc procedere tantum in cōcessione facta per viam priuilegij, tamen verior, & communior est opinio, quod procedat etiam in concessione facta per viam contractus, vt probant *Ruin. cons.* 32. *num.* 4. *lib.* 1. *Gratian. d. disc.* 310. *num.* 8. *Rot. decis.* 664. *num.* 18. *part.* 2. *recent.*

20 Vel etiam nisi locatio ad longum tempus facta esset Ecclesiæ, quæ est in hoc priuilegiata, vt acquirat Dominium per simplicem concessionem sibi factam absque traditione, vt per text. *in l. fin. C. de sacros. Eccles. &* *Bald. cons.* 337. *num.* 5. *lib.* 1. *dixit Rot. decis.* 673. *num.* 4. *vers. non repugnat part.* 2. *recent. & decis.* 81. *num.* 7. *part.* 5. *rec.*

21 Non tamen requiritur traditio actualis, & vera, quia traditio etiam ficta transfert dominium verum *Meno. h. præsumpt.* 39. *nu.* 15. *lib.* 1. vt per clausulam constituti in instrumento appositam *Surd. decis.* 157. *in prin.* *Coccin. decis.* 240. *num.* 3. *Caualer. decis.* 399. *num.* 3. *Duran. decis* 84. *num.* 18. *& seq.*

22 At non sufficit instrumentum dicere tradidit, dedit, & assignauit, vbi locatio non sit facta in conspectu rei locatæ, quia hæc est traditio verbalis, quæ sufficit, si fiat in conspectu rei, & non alias, vt distinguit *Bald. in l.* 2. *in secunda lectura num.* 2. *C. de acq. poss. Roman. cons.* 337. *num.* 6. *& ibi Adden. Rot. coram Durano decis.* 270. *num.* 13.

23 Verum sufficit patientia, quod quis rem apprehendat, & absque alia traditione dominium acquiritur capienti stante titulo habili, vt est text. *in l. qui saxum* 6. *ff. de donat.* vbi habetur, quod permittente aliquo me saxum titulo donationis ex suo eximere, statim, ac exemptus est meus fit, & additur quod si mercenarius meus exemit, mihi exemit, vnde datur intelligi in proposito conductionis bonorum sufficere, quod Villicus Conductoris ingressus sit in ea patiente locatore, & faciunt tradita per *Peregr. cons.* 94. *num.* 11. *lib.* 1.

24 Et dum Conductor reperitur in actuali possessione dicta patientia præsumitur præstita, & quod adeptus sit possessionem titulo locationis, & de volūtate locatoris, vt docuerunt *Bald. in l.* 2. *n.* 1. *C. de acqu. poss. Angel. in l. quadā mulier ff. de rei vindic. cum alijs cumulat. per Becc. cons.* 6. *n.* 8. *& seq.* & dixi etiā supra *in c.* 24. *de locatione ad mensuram*, vbi etiā habetur declaratio huius Conclusionis, vt procedat, quando locator tenetur tradere secus si non tenetur, vti quia sit locatio ad mensuram, vt ibi, vel alia de causa.

Est tamen casus, in quo ipsamet locatio
25 habet vim traditionis, & dominium transfert, & non à locatore in conductorem, sed e contra à conductore in locatorem, si quis rei Dominus illam vendat, seu donet, & deinde eam ab emptore, vel donatario in locationem recipiat *l. quadam Mulier* 76. *& ibi Bart. in summar. ff. de rei vindic.* & dicam infra loquendo de translatione possessionis.

Declaratur sexto, vt traslationem vtilis
26 dominij operetur locatio vera, & propria ad longum tempus facta, non autem si adsit aliquod priuilegium fauore inquilinorum, vt expelli non possint, prout adest in Vrbe fauore Hebræorum, ex quadam Constitutione Clementis VIII. quia non propterea acquirunt aliquod ius dominij, vt dixit *Rota in decis.* 38. *num.* 8. *part.* 14. *rec.* licet hoc
27 in Hebræis facilius admittendum sit, ex quo ipsi sunt etiam ex cōstitutionibus Apostolicis incapaces illud acquirere, vt in eadem decisione habetur, quia tamen dicta constitutio concedit etiā Hebræis, vt possint meliorare domum, inde sequitur, vt maxime ea meliorata, acquirant in ea ius cessibile, vt dicit *Grat. disc.* 841. *num.* 22.

Secundo quæri hic posset an per locationem acquiratur conductori dominium fructuum rei locatæ, & conductæ, sed de hoc videtur opportunius dicendum *in cap. particulari de fructibus* quod erit 33.

Tertio quærendum, an per locationem,
28 & conductionem transferatur possessio rei locatæ in conductore, & in hoc videntur iura aperte contrariari, quod enim colonus nec viuo, nec mortuo domino vllam possessionem habeat dicit text. *in l. non solum* 33. *§. quod. vulgo post mid. vers. tum hac igitur ff. de vsucap.*

Contrarium verò, quod naturaliter possideat habetur in *l. Communi diuidundo* 7. *§. Inter prædones ad fin. ff. com. diuid.* ibi, *neque Colonis, neque ys, qui depositum susceperunt hoc iudicium competit, quamuis naturaliter possideant*, & idem etiam habetur in *l.* 2. *§. quod vulgo ff. pro hærede.*

29 Vtraque tamen ex prædictis vltimis legibus declaratur per suam *glos.* nempè *d. l. communi diuidundo per glos. in verb. possideant, & d. l.* 2. *§. quod vulgo per gloss. in verbo Colonum*, vt accipiant possessionem naturalem impropriè pro simplici detentatione, & probatur hæc glossarum declaratio, quia eos possessores non conuenit appellare, qui ita tenent, vt ob hoc ipsum solitam debeāt præstare mercedem, vt dicit Imperator in *l.* 2. *C. de præscrip.* 30. *vel quadrag. annor.* & quod fructuarius colonus, & inquilinus sint in prædio, sed tamen non possideant dicit

text. in l. certè 6. post princip. vers. Nam, & fructuarius ff. de præcar. & denique qui ex conducto possidet, quamuis corporaliter teneat, non tamen sibi, sed Domino rei creditur possidere, vt habetur in l. 1. in princip C. commun. de vsucap.

Deducitur, itaque ex prædictis iuribus,
quod locatio proprie nullam transfert pos-
sessionem in conductorem, sed tantum ope-
ratur eum habere detentationem corporalē
& pro Domino detinere, quod & dixit Rot.
decis. 35 1. num. 6. par. 11. recent. at hoc intel-
30 ligitur procedere in simplici locatione ad
modicum tempus, secus autem in locatio-
ne ad tempus longum, quia ea cum trans-
ferat dominium vtile in conductorem, vt
dictum est supra, vtique, transfert etiam
in eum possessionem naturalem, & tribuit,
vt sibi tanquam vtili Domino detineat, vt
tradunt Alex. cons. 1. num. 6. lib 4. Felin. cons.
25. num. 4. ad med. Ruin. cons. 156. nu. 6. lib. 1.
Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 14. num. 79.
Rota decis. 190. numer. 1. ad fin. par. 3. recent.
Sperell. decis. 41. num. 26. & 27.

Verum, vt dictum est supra circa trans-
lationem dominij, ita dicendum est hic cir-
31 ca translationem possessionis, quod, non
propterea, quod dicitur, locationem ad
longum tempus transferre possessionem na-
turalem, seù locationem ad breue tempus
transferre detentationem, inferendum est,
quod eo ipso, quod facta est locatio, dica-
tur conductor possidere, seù detinere, quia
requiritur traditio vera, vel ficta per clau-
sulam Constituti Menoch. de retinenda pos-
sess. remed. 3. num. 571. Rota coram Mantic.
decis. 37. num. 1. & post Postb. de manut. de-
cis. 215. num. 9.

32 Nec dicatur, quod per constitutum trāf-
feratur vera possessio non simplex detenta-
tio Honded. cons. 42. num. 27. lib. 1. Altograd.
cons. 44. lib. 1. num. 4. & 6. & quod constitu-
33 to transferatur vera realis, & tàm ciuilis,
quàm naturalis possessio Tomat. decis. 112.
numer. 2. Quia hoc procedit quatenus adsit
34 causa habilis, vt dicit Rot. cor. Durano de-
cis. 84. num. 18. & quatenus de natura con-
tractus in quo ea apponitur sit possessionē
transferre, est enim accessoria, & naturam
contractus cui adhæret sequitur Honded.
cons. 18. num. 54. lib. 2. Decian. cons. 1. num. 60.
lib. 3. Menoc. cons. 733. num. 12. Surd. dec. 157.
num. 5. Caualer. decis. 5. num. 6. & in specie,
35 quod in locatione transferat detentatio-
nem docuit etiam Castren. in l. si quis ante
10. num. 1. ad med. vers. postea ponuntur Ra-
man. num. 4. Ias. nu. 9. & seq ff. de acquir. vel
amit. posses. & quod non transferat posses-
sionem Alex. cons. 121. num. 1. ad med. & 2.
lib. 5. Tiraq. in suo tractat. de constituto pos-
sess. par. 3. lim. 22. numer. 1. vbi num. 2. secus
esse si separatim Dominus post factam loca-
tionem constituit se præcario nomine pro
conductore possidere, quia tunc trans-
fert possessionem, & quod econtra, si is pro
quo Dominus se constituit possidere ab eo
conducat, possessionem per constitutum
acquisitam retrotransfert, & sit simplex de-
tentator, dicit tamen circa hæc videndum
Alex. & Claud. Saisell. in dicta l. si quis ante.

36 Et sufficit etiam traditio verbalis, qua-
tenus sit facta in conspectu rei Roman. cons.
337. num. 6. cum alijs adductis supra in pro-
posito translationis dominij, nisi forte alius
47 in possessione existat, quia tunc talis tra-
ditio non sufficit ad hoc, vt acquiratur con-
ductori possessio Adden. ad Roman. cons. 337
lit. B. Gratian. discept. 310. num. 16. imò nec
38 traditio actualis sufficit illo non expulso,
quod secus est respectu dominij, nam ve-
rus Dominus tradens rem ab alio possessam
transfert dominium, licet non possessionem
Gomes in §. sed ista num. 10. instit. de action.

39 In reliquis autem applicantur ferè om-
nia supradicta de traditione necessaria ad
translationem dominij, prout etiam, quod
locatio transfert quoque possessionem in
locatorem, si Dominus rei illam vendat,
vel donet, & deindè eam conducat dicta
l. quadam Mulier 76. ff. de rei vindicat. l. in-
terdum 21. §. fin. ff. de acquir. possess. Tiraquel.
de constit. par. 3. lim. 9. num. 3. quatenus ta-
40 men locator sciat, alias, quia non habet
animum possidendi non procedit transla-
tio ista possessionis in eum, vt declarat Ca-
rocc. de locat. par. 6. sub tit. de proxenet. q 11.
num. 2. si videlicet fiat per Procuratorem
41 generalem, vel alium, quia ad acquiren-
dam possessionem requiritur mandatum
speciale Surd. cons. 160. num. 29. Rot. decis. 9.
de restit. spoliat. in nou. Gratian. discept. 365.
42 num. 9. & seq. nec sufficeret locationem fie-
ri per Consanguineum Corn. cons. 46. nu. 11.
vers. & licet dicant lib. 3. Gratian. dicta di-
scept. 365. num. 12. & seq. & discept. 450. nu-
mer. 26. Rot. decis. 681. num. 1. vers. Aut Co-
mes par. 4. diuers.

43 Non omittendum tamen animaduerte-
re, quod ea, quæ dicta sunt de traditione
ficta per clausulam, Constituti, quod suffi-
ciat, non procedunt si locatio sit conditio-
nalis Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 17. num. 3. &
4. cum al. adduct. cap. 24. num. 26. & seq.

Ex eo autem, quod dictum est condu-
ctorem possidere pro Domino infertur, vt
si quis mouerit litem super re locata, & ci-

taue-

44 tauerit tantum conductorem non autem Dominum nulliter processerit *Rot. cor. Coccino decis. 361. num. 2. ad fin.* vbi quod fuit etiam dictum in eadem causa *coram Sera-*
45 *phino*, licet secus sit si agatur de sola possessione naturali rei, quia tunc satis erit citare conductorem, vt firmat eadem *Rot. cor. Canaler. decis. 328. num. 2. & seq.* ea ratione, quia de eius interesse principaliter agitur, & citationes sunt dirigendæ in eum de cu-
46 ius interesse principaliter agitur, nec necesse est citare illum, quem negotium tangit solum in consequentiam per *text. iuncta glos. 2. in l. de vno quoque ff. de re iudic. Alex. cons. 86. numer. 3. & 4. lib. 2. Osasc. decis. 157. num. 3. vbi de com Surd. decis. 103. num. 3.*

Præterea infertur, quod quamuis per
47 absentiam decem annorum regulariter quis censeatur amisisse animum possidendi, & sic perdidisse possessionem ipsam, ne dum naturalem, sed etiam ciuilem *Bart. in l. si is, qui 27. num. 2. ad fin. ff. de acq. poss. & in l. siuè possidetis num. 8. ff. de probat. Buratt. decis. 823. num. 4.* cum alijs plenissimè cumulat per *Post. de manut. obseru. 58. num. 1.* vbi *num. 5. & 6.* quod licet tempus non sit modus perdendæ possessionis *l. si Mulier ff. quib. mod. vsufr. vel vs. amittatur l. licet C. de acquir. poss.* tamen est modus inducendæ obliuionis, & sic etiam inducendæ depositionis animi per quā amittitur possessio pet *gloss. in d. l. licet ver. temporis iniuria, & Gratian. discept. 450. numer. 30. & seq.* licet in quam per tantum
48 tempus perdatur possessio, tamen secus est in re alteri locata, ex quo per conductorem ipsi Domino possidetur, & sic non applicatur, quod absit, dum per alium rei insistit, & possidet *Aretin. in l. si de eo §. si fortè numer. 7. ff. de acquir. poss. Posth. d. obseruat. 58. num. 3. post med. Rot. Bonon. diuers. decis. 86.*
49 *num. 42.* vbi quod hoc procedit, etiam si Dominus per decemnium mercedem non perceperit *decis. 496. num. 3. par. 4. recent.*
50 Et infertur etiam, quod licet alius possessionem ingrèdiatur, tamen non priuat dominium possessione sua nisi conductorē expellat, at si expellat eum priuat *l. 3. §. Quod si seruus*, & ibi *Castren. ff. de acquir. possess.* & priuat eum etiam ignorantem *l.*
51 *peregrè 44. §. fin.* & ibi *Bart. ff. eodem tit.* & non solum naturali, sed etiā ciuili, & vtramque sibi acquirit *Ang. in l. clam possidere 6. §. Qui ad nundinas num. 2. ad med. ff. eodem*, & ratio est, quia ciuilis Domini possessio hoc casu requiescit super naturali retenta per conductorem, & ea sublata per expulsionem illius corruit; vt alijs adductis explicat *Posth. de Manut. obser. 59. numer. 13. & 14.*
52 Et expelli debent Coloni omnes, & eorum familia, aliàs non releuaret expulsio, si aliquis remaneret *Alex. in l. Peregrè 44. §. quibus ff. de acquir. poss. Gozad. cons. 86. num 11. Rot. coram Seraph. decis. 498. num. 2. Adden. ad Buratt. decis 732. nu. 6.* vnde opportunum erit in Instrumento exprimere,
53 quod fuerint expulsi omnes, non autem simpliciter dicere, expulsis Colonis, quia indefinita non æquipollet vniuersali in hoc proposito secundum *Beron. quæst. 47. num. 5.* satis tamen esset nominare ipsos Colonos
54 expulsos ad hoc, vt, qui dicit alios ad fuisse probare debeat *Rot. post Posth. de manut. decis. 74. num. 11. propè fin.* cum qua transit ipse *Posth. d. obseruat. 59. num. 3.*
55 Imò debere etiam eijci res omnes, & bona inquilinorum tradunt *Benintend. decis. 93. num. 3. & aly relati per Posth. dicta*
56 *obser. 59. n. 2.* at in n hoc contrarium videtur verius, quod scilicet talis eiectio bonorum non sit necessaria, quia ciuilis possessio Domini non residet super illa bonorum existentia in fundo, sed super possessione naturali per conductorem retenta, vt animaduertit *Rot. coram Seraph. decis. 498. n. 4.* vbi & quod *Bero. quæst. 47. à Beninten.* citatus id dicit satis perfunctorie, & Doctores per eum adducti nihil tale dicunt.
57 Et debet etiam expulsio esse totalis respectu fundi, nempe à toto fundo, imo etiam à conspectu ipsius *Dec. cons. 400. nu. 9. Gozad. cons. 86. num. 17. Rot. in decis. 412. numer. 1. par. 4. diu.* & in alijs adductis per *Add. ad Buratt. decis. 732. num. 7. & Ridolphin. in praxi par. 2. cap. 5. num. 65.* at hoc de expul-
58 sione à conspectu rei locatæ, non intelligēdum est in sensu litterali, vt necesse sit eos non potuisse oculis nec eminus rem conductam videre, quia satis est eis fuisse difficilem reditum ad possessionem, vt ex mente *Gozad. dicto cons. 86. numer. 17. & aliorum DD. declarauit Rot. coram Seraphin. decis. 498. num. 5.*

An autem necessaria sit ista expulsio ad
59 acquirendam possessionem rei locatæ, vel absque ea sufficiat conductorem possessionem tradere alteri, vel eum in Dominum recognoscere, videndum breuiter est, & quidem, si conductor rem vendiderit, & eam ab emptore conduxerit, & vtrique mercedem præstiterit prior locator possessionem per conductorem tectissimè retinet, dicit præcisè *text. in l. quamuis 32. §. si conductor ff. de acquir. possess.* vnde deducitur quod ficta traditio Coloni, non priuat Dominum pos-

possessione, vt notat ibi *Bart.* in casu enim textus non fuit possessio tradita, nec habi-
60 ta pro tradita, alioquin si fuisset actualiter tradita, vel habita pro tradita, esset amissa, vt asserit ibidem, & proculdubio esse dicit *gloss. in verb. retinet*, vndè infertur necesse non esse, quod conductor eijciatur, sed sufficere, quod possessionem sponte tradat *Ang. in l. peregre §. quibus* vbi *Castr. num. 5. & Alex. num. 3.* qui dicit communem *ff de acq. possess.* & magis communem dicit *Abb. in c. olim num. 11. de restit. Spoliator* quos retulit, & sequuta est *Rot. coram Coccino de-*
61 *cis. 1238. num. 3.* & quod licet non possit conductor interuertere possessionem Domini per actum fictum, prout dicit *Bart. in dicto §. si conductor* puta, per conductionem ab alio, vt loquitur ille *text.* vel per clausulam, *Constituti*; tamen bene possit per traditionem veram, admittunt *Dec. cons. 400 num. 9. & Surd. cons. 117. num. 14. & seq.* licet *num. 16.* declaret, nec veram traditio-
62 nem sufficere, nisi sit ex iusta aliqua causa, puta alienando, vel alium contractum faciendo, quia si causa sit iniusta, vel nulla, possessio per traditionem non transfertur *l. nunquam nuda ff. de acquir. poss.* & hanc
63 esse differentiam inter simplicem conductorem ad breue tempus possidentem pro Domino, & conductorem ad longum tempus possidentem sibi, quod iste transferat possessionem etiam per actum fictum, secus autem ille, at quoad actum traditionis verum à quocumque ex eis proueniet trãsferri per eum possessionem naturalem, quã vterque detinet, & ita interuerti possessionem ciuilem Domini, quæ ipsi naturali innititur latè tradit *Giouagnon. cons. 9. nu. 16. lib. 1.* & quod licet non valeat per simplicẽ suam recognitionem in Dominum de tertio factam conductor in illum possessionẽ transferre, & priuare locatorem, tamen secus sit vbi ille tertius possessionem actualiter adeptus sit concludere videtur *Posth. de Manut. obseru. 59. num. 31.*

64 Verùm his non obstantibus verius videtur, quod tertius ad acquirendam possessionem rei detentæ per conductorem, & priuandum Dominum possessionem sua, necesse habeat cõductorem ipsum expellere, nec sufficere actum voluntarium conductoris erga eum factum recognitionis in Dominum, vel traditionis possessionis, quia ipse non valet sponte, ac libere possessionẽ Domini interuertere, quidquid enim esset de iure Digestorum, & quidquid Doctores leges illas antiquas forte considerando se inuoluant, hoc expresse definitum est ab Imperatore, quod si Colonus, vel inquilinus, vel quispiam alius, per quem licentia est nobis possidere corporaliter, nactam possessionem cuiuscumque rei dereliquerit vel alij prodiderit, desidia forte, vel dolo, vt locus aperiatur alii eamdem possessionem detinere, nihil penitus Domino præiudicij generetur, ne ex aliena malignitate alienum damnum emergat, vt præcise habetur in *l. fin. C. de acquir. poss.* vnde nihil videtur vlterius quærendum, dum habemus textum clarum, & licet *gloss. ibi in verbo generetur* opponat leges digestorum, & afferat diuersas solutiones, tamen prima videtur magis vera, & amplectenda, quod scilicet lex ista Codicis corrigat illas, quatenus sint contrariæ, vel potius eas conciliet, & declaret, prout habetur in eius principio, ibi, *ex libris Sabinianis quæstionem in diuinas nostri numinis aures relatam tollentes definimus*, vnde quatenus in contrarium facere videantur, non sunt habendæ in cõsideratione quoad istud dubium, & ita concludendum necessariam esse omninò expulsionem inquilini, vt post antiquiores tradit *Beuintend. decis. 93. num. 3.* vbi etiam
65 si Colonus vltra recognitionem soluat fructus illi, quem recognouit, adhuc possessionem Domini non interuertit, *& numer. 4.* etiam si Dominus sciat, & idem quoad primum dictum, sed non quoad secundum post *Alex. & alios* tradit etiam *Surd. cons. 117. num. 14. ad med. Ruin. cons. 127. num. 18. ad med.* vbi etiam si alius ingrediatur possessionem Colono absente, & animum deserendi possessionem habente *lib. 5.* & alij plures, quos refert, & sequitur *Adden. ad Buratt. decis. 732. num. 5. Rot. decis. 141. nu. 8. post Statil. Pacif. de Saluiano decis. 141. n. 8.* etiam si Colonus ree ognoucrit aliũ in Dominum cogitando se posse repelli *dec. 100. num. 4. post Posth. de manut.* & alij plenissime congesti per eumdem *Posth. obseruat. 59. num. 1.* & differentiam prædictam inter ius nouum *in d. l. fin.* & antiquum agnoscendo *Rot. decis. 139. num. 22. par. 6 recent.*

66 Debet tamen Dominus in casu quo Colonus alium recognat, vel possessionem alteri dimittat statim, ac scit eam recuperare, vel aduersus recognitionem reclamare, alias negligendo eam amitteret *l. si de eo 40 §. si forte.* ibi, *sed tunc demum cum Dominus possessionem adipisci neglexerit ff. de acquir. possess. Crauett. cons. 235. numer. 1. Adden. ad Gregor. decis. 307. num. 26. vers. verum quoad illud. Post. de manut. obser. 58. nu. 21. dec. 123. num. 4. & decis. 129. n. 1. post eumdem Posth.* negligere autem dicitur si à die scientiæ diffe-

differat per triduum, vt probat *Grauett. in d. conf. 235. num. 1. circa med.* quem Rota sequitur, vt per *Adden. ad Gregor. vbi proximè.*

67 Præterea dicta opinio, quod sit necessa-
ria expulsio conductoris patitur signanter
duas limitationes, vnam videlicet, vt pro-
cedat quatenus possessio respectu Domini
sit plena, secus autem si sit vacans puta, quia
Dominus decesserit, vel aliter possidere
desierit, quia tunc non est necessaria expul-
sio Colonorum, sed sufficit eorum recogni-
tio possessionem adipiscentis in Dominum,
vel possessorem *Afflic. decis. 325. num. 3. Se-
raph. decis. 466. ad finem Buratt. decis. 732.
num. 2. & ibi Adden. num. 8. vers. hoc tamen
Ridolphin. in prax. par. 2. cap. 5 num. 60. d. de-
cis. 141. num. 9. post Statil. de Salutan. & de-
cis. 158. num. 7. par. 7. recent.* licet enim in di-
68 cto casu mortis Domini locantis, quod per
conductorem continuantem in conductio-
ne continuetur possessio in hæredem statim
à morte defuncti, adeò vt nunquam videa-
tur interrupta, & sic non dari dictam vaca-
tionem, late conetur probare *Surd. cons. 117
num. 8. & seqq.* tamen veritas est, quod, vt
hæres mediantibus Colonis possessionem
acquirat plura requiruntur, de quibus *Se-
raph. decis. 466. num. 2. & Adden. ad Buratt.
decis. 733. num. 9.* & eis deficientibus intrat
præfata limitatio, secus autem eis concur-
rentibus.

69 Alia autem limitatio est, vt tunc sit ne-
cessaria expulsio conductoris, cum quis pos-
sessionem ingreditur auctoritate propria,
secus autem si eam ingrediatur auctoritate
Iudicis *Aug. in l. qui vniuersas 30. §. Item
cum prætor vers. in textu ff. de acquir. possess.
Rot. decis. 802. num 6. par. 1. diu. & dec. 293.
num. 5. par. 1. decis. 226. num. 6. par. 6. & de-
cis. 306. num. 3. par. 7. rec.* cum alijs plenissi-
me cumulat per *Posth. de manut. obseru. 12.
70 num. 28. & seq.* quatenus tamen Iudex rite,
& rectè processerit, alias enim eius auctori-
tas nihil operatur in hoc proposito, sed ne-
cessaria est expulsio, nec recognitio Colo-
norum suffragatur *Honded. cons. 20. num. 19.
lib. 1. Ridolphin. in prax. par. 2. cap. 5. num. 70.
vers. sed hoc, & num. 73. Seraphin. decis. 342.
71 num. 4.* sed debet esse iniustitia patens ad
hoc, vt contra Iudicis auctoritate immis-
sum, dari possit manutentio, vt declarant
*Gratian. discept. 950. num. 33. Posth. dicta ob-
seru. 9. num. 27. & seq. Buratt. decis. 158. nu-
mer. 6. & 7. Rot. decis. 646. num. 2. par. 2. rec.*

Vltra prædicta circa translationem do-
minij, vel possessionis per locationem, quã-
do quis rem suam locat, posset etiam hic
quæri, quid sit quando quis rem suam pro-
priam ab alio conducit, an tunc per talem
conductionem transferat in eum dominium
vel possessionem, prout etiam si quis rem
suam tanquam alterius procurator locet,
quid illi acquirat, sed hæc dubia facta fue-
runt in *Cap. 1. de rebus quæ locari, & con-
duci possunt.*

Quartò quærendum est, an locatio pro-
bet locatorem habere dominium rei, quam
72 locauit, & regula potest tradi, quod non
probet per *text. in l. ad probationem 23. C.
locat. & ibi Bald. & Salicet. in Summ. & in
cap. inter dilectos 6. de fid. instr. prope fin.* ibi
*per instrumenta verò locationis non est vtique
probata proprietas Crauett. cons. 157. num. 5.
Rot. coram Cavaler. decis. 399. num. 4.* & po-
73 test etiam reddi ratio, quia potest quis rẽ,
cuius dominium non habet locare, & si-
gnanter nemo prohibetur rem, quam con-
duxit, alteri locare, vt dicit *text. in l. ne-
mo 6. C. locat. Rot. decis. 611. nu. 8. post Posth.
de manut.*

74 Quod ampliatur procedere etiam si aga-
tur de locatione antiqua, quia adhuc non
sufficit ad probationem dominij, vt per
*text. in cap. inter dilectos de fid. instr. & Alex.
cons. 12. lib. 4. dixit Rot. coram Put. decis. 342.
num. 1. lib. 2. in correctis.*

Et vbi controuersia est cum tertio, con-
clusio non habet difficultatem, at contra
illum cui locatio facta est sunt opiniones,
vt patet ex *Caroc. de locat. sub tit. de probat.
quæst. 12. num. 2, & 3.* vbi plures hinc inde
refert.

75 Sed veriorem esse negatiuam regulari-
ter patet ex *text. in d. l. ad probationem 23.
C. locat.* in qua hoc habetur, quod locatio
non sufficit ad probandum dominium con-
tra conductorem, vt tradit ibi *Salic. in sum.*
& ratio est, quia etiam res aliena locari po-
test *l. nemo 6. C. locat. Rot. decis. 611. numer. 8.
post Posth. de manut.*

76 At retenta prædicta pro regula non de-
sunt limitationes, non enim propterea po-
test conductor denegare restitutionem rei
locatori finita locatione, nam clari iuris est,
quod si quis conductionis titulo agrum, vel
quamcumque aliam rem acceperit, posses-
sionem prius restitui debet, & tunc de pro-
prietate litigare, vt dicit Imperator in *l. si
quis conductionis 25. C. locat.* de cuius legis
dispositione latius alibi dicam.

77 Prout etiam limitari poterit, vt proce-
dat si agatur de dominio principaliter ad
effectum, videlicet rei vendicationis, secus
autem si de eo agatur incidenter, puta ad
effectum consequendi canones, seù pensio-
nes

nes rei locatæ, quia ad hunc effectum contra conductorem sufficeret sola locatio *Carroc.d.quaest.12.num.6. vers. limitatur quarto decis.12.num.6. & seq.par.2. rec.* hæc enim
78 est distinctio communiter recepta, & valde notabilis, vt si agatur de dominio principaliter, requiratur probatio plena, & concludens, secus autem si agatur de eo incidenter *Gratian.disc.912.num.3. & est dec. Verall.280.par.1.* sæpe canonizata, vt habetur in *decis.606.num.1.par.1.rec.*
79 Probat tamen dominium locatio ad quemcumque effectum, si appareat etiam effectuata per exactiones mercedis continuatas per longum tempus *Valasc. de iur. emphyt.quaest.9.num.17. in fin. Merlin. decis. 817.num.8. Rota in rec.decis.597.nu.6.& 7. par.4.tom.3.rec.*
80 Verum istud longum tempus debet esse triginta annorum, ad hoc vt probetur dominium contra quoscumque, & ad quemcumque effectum, nam alias quidquid sit vbi agitur de probanda sola possessione, de quo infra, respectu dominij cum exactiones mercedum sint actus consecutiui locationis, si non valet locatio, nec ipsæ operantur, vt voluit *Bald. in l. ad probationem num.2.C.locat.* & admisit *Rot.decis.611. numer.10.par.4. tom.2. rec.* & si sunt continuatæ per annos triginta post locationem, tunc probant dominium contra tertium, tanquam præscriptum, vt censuit *Bart. in d.l. ad probationem Alex cons.8.num.2. lib.7. Rot.* quæ alios cumulat in *decis.290.num.4.par.1. rec. & in dicta decis.611.num.2 1.par.4.to.3. rec.*
81 Et idem esset si cum locatione concurrerent alia adminicula, quia tunc pariter probaret dominium, quatenus ea sint satis vrgentia arbitrio Iudicis *Gratian. disc. 970. num.7.Rot.decis.290.num.1.par.1.rec.*& plenissime *decis. 1708. num. 3. cor. Coccino*, & hæc probatio sufficeret ad quemcumque
82 effectum, quia probatio, quæ fit per præsumptiones, & coniecturas est vera, & propria probatio, quando illæ sunt à iure approbatæ, vt firmatur in *d. decis.611.nu.13.*
83 *par.4.tom.2.rec.* vnde licet non sufficere locationem, seu inuestituram, emphyteuticam, iunctis solutione canonum, & Laudemij, ac alijs adminiculis ad probandum dominium ad effectum deuolutionis alias senserit *Rot.* vt habetur penes *Veral. decis. 280.num.5.par.1. Millin.decis.11.num.9. in rec.decis.281.num.2.par.4.tom.2. rec.* tamen
84 ista opinio ita generalis sumpta non subsistit, quatenus inuestitura sit facta tanquam de re propria, & adminicula sint vrgentia, vt firmat *Ciarlin.contr.6. num.40.* & pluries censuit eadem *Rot. vt in decis. 193. num. 1. par.2. decis.325. num.1. & seqq.par.3. decis. 597.num.3. & seq. & decis.611.nu.6. par.4. tom.3.decis.81.num 2.par.5.rec. Dunoz.Iun. decis. 939. numer. 2.* vbi quod est doctrina *Bart. in l. ad probandum C. locat.* quæ communiter est recepta, & à Rota pluries firmata. Posset autem dicta opinio sustineri vbi-
85 cumque in inuestitura non esset facta mentio dominij, vel adesset suspicio, quod concessio esset de re aliena, vt declaratur in *decis.613.num.12. & seq.par.5. rec.* quod multum considerandum, quia, vt dictum est supra, ratio cur locatio non probat dominium est, quia potest locari res aliena, & ideo quatenus cesset hæc suspicio, quod locata fuerit res aliena non procedet conclusio; & hoc parum habet difficultatis, sed difficultas erit in dignoscendo quando sufficienter cesset talis suspicio in quo dari nō potest certa regula, sed pensandæ erunt per Iudicem circumstantiæ, & qualitates personarum, vt in specie, quod in concessio-
86 ne facta à Capitulo Canonicorum, simulque à Cardinali cum Beneplacito Apostolico, cesset omnis suspicio commissæ fraudis, vel negligentiæ in concedendo, quod suum non est sensit nouissime *Rot. in vna Romana Castri Orciani 2. Maij 1674. coram R.P.D. meo Emerix §. neque contra.*

Quæ autem sint adminicula sufficientia etiam ad prædictum effectum deuolutionis, & rei vindicationis, videri poterit in singulis decisionibus suprarelatis, & præcipue *in decis.597.num.4.par.4.tom.3.rec.*& penes *Coccin.decis.1708.num.4. & seq.*
87 Animaduertendo, etiam, quod si agatur de caducitate in pœnam, puta ob non solutum canonem, adminicula erunt necessaria vrgentiora, quam si agatur de ea ob lineam finitam *Caualer. decis 269. in fine Burat.decis.602.num.9. Dunoz. Iun. decis.741. num.7.* vbi quod hoc est receptum, *& decis.939. num. 7. & in d. Romana Castri Orciani 2. Maij 1674.* vbi hac præcipue ratione Rota recessit à Decisione præcedenti.
88 Præterea locatio probat alio casu dominium, videlicet si fiat ab vno nomine alterius, nam qui nomine alterius rem locat, fatetur illum Dominum, & sic contra eum oritur probatio dominij tanquam ex confessione, secundum *Rotam in decis. 169. numer.22.par.9.rec.* verum, & hoc intelligendum de probatione non plena cum possit, quis locare rem alienam, vt dictum est, & sic mandare, vt locetur.
89 Quintò quærendum est, an locatio probet possessionem locantis, & regula pariter

ter

ter est negatiua, quod per simplicem locationem non probetur possessio *textus est in c. inter dilectos 6. prope fin.* ibi, *per instrumenta vero locationis, nec est vtique probata proprietas, nec ad plenum possessio. de fid. instr. Gabr. sub tit. de locat. conclus. 4. num. 1. Rot. decis. 802. num. 9. par. 1. diu. & cor. Seraphino decis. 2. num. 2.*

90 Verum hoc non transit sine hac distinctione, vt, quatenus probatio prætendatur contra tertium verum sit; quod non sufficiat simplex locatio, iuxta tradita per *Giouagnon. cons. 8. numer. 13. lib. 1. Posth. de manut. obser. 24. num. 9. Rot. decis. 146. nu. 13. par. 4. diu. & cor. Coccino decis. 266. num. 2.* quatenus autem prætendatur inter ipsos contrahentes, secus sit dicendum *Mascard. concl. 1187. num. 17. Posth. d. obseru. 24. nu. 1. decis. 1. de fid. instrum. in antiquis Caualer. decis. 48. num. 1.* & non solum contra ipsum
91 conductorem, sed etiam contra habentes ab eo causam, scilicet eius hæredes, aut in illa re successores *Post. d. obseru. 24. numer. 2. Rot. decis. 314. num. 1. par. 1. diu. & cor. Caualer. decis. 52. num. 1.* quatenus tamen non sint etiam successores alterius tertij emptoris, qui controuertere talem possessionẽ poterat, quia vti tales poterunt, & ipsi eam controuertere, ad sensum *Rota in decis. 190. num. 12. par. 3. rec.*

92 Et in hac parte, videlicet, vbi agitur inter contrahentes, locatio probat de se possessionem, etiamsi non appareat effectuata *Adden. ad Greg. decis. 6. num. 5. Posth. de manut. obseru. 24. num. 5. Rot. decis. 291. nu. 5. post 2. volum. cons. Farin.* licet contrarium dixerit eadem *Rot. decis. 766. num. 4. par. 1. diu.* & etiamsi non fuerint in ea seruatæ solemnitates necessariæ, puta si Ecclesia locauerit absque beneplacito *Post. d. obser. 24. num. 5. Rot. post eum decis. 469. num. 4.*

93 Quod autem dictum est locationem non probare possessionem contra tertium, limitatur pluribus modis, & primo in antiquis, nam etiam vnicum Instrumentum locationis si sit antiquum probat possessionem locatoris *Facchin. cons. 87. num. 9. lib. 1. Menoc. retinen. remed. 3. num. 574. Mascard. de probat. concl. 1181. num. 13. Post. d. obseru. 24. numer. 12.* quod certius erit si concurrat aliquod aliud adminiculum; vt videtur requirere *Gabr. de locat. concl. 4. nu. 17. & Rot.*
94 *decis. 146. nu. 1. par. 3. rec.* antiquum autem dicitur ad hoc Instrumentũ si excedat metam sexaginta annorum, vt alijs adductis firmat *Syluan. cons. 36. num. 13. & 14. Bursat. cons. 330. num. 61. Carocc. de locat. sub tit. de proxenet. quæst. 11. num. 14. ad fin.*

95 Secundo limitatur si deducatur probatio contra tertium, qui non possideat, quia tunc locatio possessionem locantis probat *Menoc. retinen. remed. 3. num. 574. vers. declara quarto Mascard. de probat. concl. 1181. numer. 10. & num. 15.* vbi secus econtra si possideat *Posth. de manut. obseru. 24. num. 13.*

96 Tertio limitatur si vltra locationem factam concurrat, quod locator perceperit pensiones in ea conuentas *Menoc. retin. d. remed. 3. num. 572. Ridolph. in praxi par. 2. cap. 12. num. 115. Adden. ad Burat. decis. 263. in princ. Caualer. decis. 507. num. 6.* & hoc casu dicitur constare de possessione reali, & actuali, vt dicit *Rot. cor. Duran. decis. 220. num. 2.* & procedit etiam si percepta appareat pars minima pensionis *Mascard. de probat. concl. 1181. num. 3. & 4. Posth. de manut. d. obseru. 24. num. 15.*

97 Quod tamen intelligẽdum videtur procedere si pensiones receperit ab ipsomet conductore, secus autẽ si alius eius nomine sibi soluerit, vt post *Corn.* quẽ allegat tradit *Carocc. de locato sub tit. de proxenet. quæst. 11. num. 10.*

98 An autem sufficiat, quod de tali solutione doceatur per solam confessionem de recepto, adsunt hinc inde opiniones; nam affirmatiuã tenent *Rain. cons. 115. n. 16. lib. 5 Torniel. cons. 87. nu. 13. Mascard. concl. 1180. num. 3. Seraph. dec. 1185. num. 1.* at quia vbi, prout loquimur, agitur contra tertium, simplex confessio non probat veram solutionem, & tanto minus pro locatore, dum ab ipsomet facta esse debet; verior videtur contraria opinio, quod simplex confessio de recepto non sufficiat, quam tenet *Posth. de manut. obseru. 24. num. 22. & 23. Rot. decis. 63. num. 4. post Statil. Pacif. de Saluian. Interd. & decis. 740. num. 38. par. 4. tom. 2. rec.*

99 Prout etiam non sufficeret sola promissio pensionum per locatorem cõductori facta, quia ea in qualibet locatione continetur, & ideo, dum dicimus locationem non probare, intelligimus, & locationem cum promissione soluendi *Nat. cons. 429. nu. 16.* vbi & quod tanto minus probabit promissio de se sola, & præceptum Iudicis, quod alicui soluatur *Carocc. de locat. sub tit. de proxenet. quæst. 11. num. 7.*

100 Prædicta tamen de locatione, & perceptione mercedis, quod probent possessionem locantis, procedunt quatenus non constet de alterius actuali possessione, quia tunc non releuant *Fulgos. cons. 161. numer. 2. ad med. Adden. ad Gregor. decis. 6. numer. 7. Gratian. disc. 502. n. 10. Coccin. dec. 348. nu. 3. Merlin. decis. 167. num. 3.*

101 Quartò limitatur si vltra locationem fa-
ctam concurrat, quod fuerit effectuata per
actualē detentationem rei per conductorē,
hoc enim sufficit absque eo, quod concur-
rat perceptio pensionum *Corn.cons.6.nu.13.*
*lib.3. Posth. de manut. obseru.24. num. 20. &*
*num.33. vers. si constet*, & licet circa hoc,
an requiratur simul concurrere perceptio-
nem pensionis, contraria manifeste loqua-
tur *Gabr.* alios adducens *de locat. conclus.4.*
*num.8.& num.13.* tamen dicta opinio vide-
tur verior, saltem, vbi actualiter conductor
detinere continuat, quia possidet locatori,
vt dictum est, & sic possessio probatur.
Applicatur tamen & huic limitationi de-
claratio, de qua supra in præcedenti, vt ve-
ra sit, quatenus tertius non probet tunc pos-
sedisse, vt animaduertit *Rot. cor. Burat. de-*
*cis.263.num.2.*

Quinto limitatur si non sit locatio vnica,
102 sed plures, quia tunc adminiculantur ad
inuicem, & probant *Soccin. Sen. cons.187.nu.*
*16. vers. confirmantur premissa lib. 2.* vbi à
comuniter accidentibus *Menoc. retinen. re-*
*med.3.num.573.Mascard.concl.1186.numer.*
*11.Post.de manut.obseru.24. num.11.*
103 Sexto limitatur si vltra locationem con-
currat, quod conductor asserat se nomine
locatoris possidere, quia tunc probata rema-
net eius possessio contra omnes *Menoc. re-*
*tin.remed.3.nu.572.Mascard.de probat.concl.*
*1186.num.7.Posth.d.obseru.24.nu.30.*
104 Septimo denique generaliter limitatur,
vbi cum locatione concurrant adminicula,
quod locator vere possederit, quia tunc ea
probat *Gras.cons.50.num.40.lib.1. Seraphin.*
*decis.896.num.2.Andr.decis.40.num.11.Coc-*
*cin.decis.161.num.4.* & hoc procedit etiamsi
105 non constet de effectuatione *Post.de manut.*
*obseru.24.n.32.Rot.cor.Andr.decis.12.num.6.*
106 adminiculumque esset si res fuisset vendi-
ta à locatore, vel eius filijs *Rot. cor. Gregor.*
*decis.318.num.2.& 3.Posth.d.obseru.24.num.*
*33.* vbi nonnulla alia adminicula recenset;
quæ penes eum videri possunt.

Sexto quærendum an locatio probet per-
ceptionem fructuum rei locatæ, & eorum
quantitatem, quæ est quæstio vtilis: Nam
plures sunt casus in quibus necesse est pro-
bare perceptionem, & quantitatem fructuū,
puta, quis condemnatus fuit ad restitutionē
fructuū perceptorum, & dubitatur, an suffi-
ciant instrumenta locationū ad hoc, vt pro
summa in eis contenta possit contra eum re-
107 laxari mandatum, & sufficere posse vide-
tur, quia quantitas est clara, & percepta
præsumitur *Rot. decis. 61. in fine par.2. diu.*
*Gregor.dec.50.num.2.in recent. dec.482.nu.4.*
*par.3.* & plenissime *dec.2.numer. 17. & seq.*
*par.11.*

Imo fortius quatenus non dubitetur de
108 possessione retenta, quæ sufficit ad arguē-
dum fructuum perceptionem, vt traduot
*Seraph. dec.1245. num.6. Canaler. decis.138.*
*num.2.Merlin.decis.339.num.5.* ex locatione
109 non solum probatur quantitas fructuum
pro tempore, pro quo durauit locatio, sed
etiam futurorum annorum *Canaler dec.17.*
110 *nu.1.Merlin. dec.483. num.4.* & ratio red-
ditur, quia fructus bene liquidantur à solito
*Bald.in l. si fundum in fin. C. de rei vindic.*
*Achil.de Grass.dec.22.de restit.spoliat.* vnde
certior erit conclusio si locationes sint
plures, quia magis proprie dici poterit ad-
esse solitum, ex traditis per *Barbos. in dictio-*
*ne solitum num. 1.* & tanto facilius ex loca-
tionibus apparentibus arguitur ad non ap-
parentes *l.si fundum 35.cum l.seq.ff. mandat.*
*Escobar.de ratiocin.cap.16.num.40.Surd.cons.*
*293. numer.31.* & his alijsque late adductis
*Rot.d.decis.2.num.23.& seq.par.11. rec.*
111 Et hoc procedit etiam si locationes appa-
reant terminatæ, ac proinde multo magis si
non appareat actualis terminatio per dimis-
sionem bonorum à conductore factam, quia
tunc posset etiam præsumi continuatio, vltra
112 tempus expressum, præcipue vbi in eis ad-
esset clausula, *donec &c.* quæ est repetitiua,
ita vt finita locatio repetita censeatur, vt fir-
matur in *d.decis.1.num.19 & seq.p.11.rec.*
113 Limitari tamen debent prædicta, vt non
procedant si adsit aliqua ratio, cur in so-
lito non possit fieri fundamentum, vt si lo-
catio appareat facta tempore sterilitatis, vbi
agitur de prædijs rusticis, aut tempore exci-
dij, vel pestis, vbi agitur de vrbanis, vel
econtra, si doceretur illo tempore locatio-
nes generaliter pro pensione solito maiore
factas fuisse, quia tunc non probarent alio
tempore eamdem quantitatem fuisse solutā
*decis.65.nu.12.& decis.78.num.2.par.2.diu.*
*Burat.dec.334.num.8.*
114 Et in Beneficialibus aduertendum, quod
ex locatione bonorum non arguitur, nec
probatur valor beneficii *Cassad.decis.20.su-*
*per reg.Rot.dec.186.num.4.* vbi quod fuit se-
pius decisum *part.2. & decis.342. num.10.*
*par.4.tom.2.rec.Mantic.decis.290.nu.4. Gre-*
*gor. decis.359.num.7.*
115 Et duæ redduntur rationes huius conclu-
sionis, vna quia ad conuincendum verum
valorem beneficij, onera sunt deducenda,
116 altera, quod locatio potest esse facta pro
maiori pensione propter affectionem con-
ductoris, *Cassad. d.decis.20.Ferret.cons.354.*
*num.16.lib.2.Sernen.in reg.de valore vlt.Rot.*

in

*in vna Spoletana Abbatiæ 19. Septemb. 1625. cor. Coccino, quæ est inter eius impressas decis. 1613. num. 63. ac penes Vivian. de Iurepatr. lib. 4. cap. 10. num. 33. prope fin. §. nec obstat, quod valor fol. mihi 254.*

117 Quod est considerandum, quia dictis rationibus conclusionis cessantibus cessat cõclusio, & in specie quatenus locationes sint factæ omnium bonorum beneficij, & cum hoc, quod conductor satisfaciat omnibus eiusdem oneribus, & sic illis deductis certũ quid soluat, tunc cessat prima ratio *Rot. dec. 186. num. 16. par. 6. rec.* & cessat etiam eadẽ ratio, si non agatur de valore ad effectum collationis, qui est casus, quo valor consideratur deductis oneribus, sed ad alium effectum in quo id non consideratur, puta ad cognoscendum, an augumentum dotis excedat medietatem, quia tunc quoque cessat prædicta ratio *Coccin. dict. decis. 1613. nu. 63.* vbi, & quod posset etiam excludi affectio per coniecturas. Et quod si locationes sint plures, & continuatæ per tempus considerabile diuersisque conductoribus factæ excludatur ipsa affectio, quæ cadere potest in vno vel altero homine, non autem in pluribus *dec. 186. num. 11. par. 6. rec.*

118 Et coadiunatur probatio deducta ex locationibus, ac redditur sufficiens cum adminiculis *d. dec. 186. num. 8. par. 6. & decis. 213. num. 21. eadem par. & dec. 480. num. 4. par. 9. rec. & dec. 66. num. 22. par. 10. rec.* & dixi sup. *cap. 19. num. 28.*

119 Præterea licet solæ locationes non probent verum valorem Beneficiorum, tamen excusant à pœna regulæ Cancellariæ de vero valore in eorum impetratione exprimendo, præbent enim aliquam iustam causam credẽdi, quod tanti valeant *Adden. ad Greg. dec. 101. num. 6. Verall. dec. 49. num. 2. par. 3. Burat. decis. 411. num. 3.*

Septimo quærendum, an locatio probet valorem rei locatæ, & dum proxime dictum est, eam non probare valorem Beneficij, qui

120 consistit proprie in fructibus ex Beneficio percipi solitis, multo magis dicendum est, quod non probet valorem rei, quoad dominium, quod est, quid diuersum, & in locatione non venit, prout in specie, quod locatio valorem non probet tradunt *Pen. decis. 290. num. 4.* vbi, quod hoc est vulgare *Burat. decis. 538. num. 18.* vbi, quod est certum *Coccin. decis. 675. num. 8. Vrceol. consil. 3. num. 56. Rot. decis. 435. num. 2. post med. par. 3. & decis. 375. num. 34. par. 13. rec.*

Nec obstat, quod ex locatione arguatur quantitas fructuum rei locatæ, vt dictum est supra *num. 107. & seq.* & ex quantitate fructuum arguatur valor rei, calculando vi-

121 delicet ad rationẽ quinque pro centenario, itaut summa constituta ex fructibus, in viginti annis sit verus valor ipsius rei, iuxta *glos. in Auth. perpetua ver. insta C. de Sacros. Eccles.* cõmuniter receptam, vt per *Surd. cons. 452. nu. 39. Pinell. de rescind. vend. par. 3. cap. vlt. num. 29. Rot. cor. Merlino dec. 535. nu. 31.*

Etenim animaduertendum est, quod hæ

122 sunt duæ præsumptiones quarum vna, aliã parit, & de iure ista multiplicatio præsumptionum, & quod vna, aliam pariat, non admittitur *l. 1. C. de dot. promis. Ruin. cons. 66. nu. 10. vers. ex quo igitur lib. 3. Rot. cor. Vbald decis 300. num. 28.*

Et vlterius vtraque ex dictis præsumptionibus est valde fallax, nam ex locatione tantum probatur, quod dominus conuenit cum conductore, quod sibi solueret summam conuentam, & licet inde insurgat præsumptio, quod illa summa correspondeat fructibus rei, quia conductores non solent esse faciles ad conducendum pro summa maio-

123 ri, nam hoc esset iacture suum, quod non præsumitur, vt considerat *Rot. in decis. 186. num. 9. par. 6. rec.* tamen hæc præsumptio ex pluribus potest reddi fallax, & præcipue, quia potuit locatio esse facta pro maiori sũma ratione affectionis, vt vltra allegatos supra in proposito probandi valorem Beneficij, considerauit etiam in proposito isto de quo agimus *Rot. in vna Rom. restitutionis Domuncularum cor. Ortembergo, quæ est impressa per Marchesan. de commis. part. 2. fol. 197. num. 2.*

Et licet dicta ratio cesset si locationes sint plures diuersisque personis factæ, vt tetigi supra *num. 117. ad fin. ex dec. 186. num. 11. par. 6. rec.* tamen viget alia, quæ non cessat ex tali multiplicate locationum, quæ est, quod, nisi aliter sit conuentum, in locationibus non habetur ratio onerum rei locatæ, puta in domibus si sint emphyteuticæ, & pro eis soluatur canon, vel sint obnoxiæ alijs oneribus, vel censibus, aut indigeant reparationibus, & subiaceant taxis viarum, & similibus, sed obligatur conductor soluere pensionem, ac si hæc onera non adessent, licet respiciant fructus, & eos minuant, quia eos minuunt in manibus domini, qui de mercede tenetur satisfacere, & sic patet, quod ex locationibus non potest conuinci quantitas fructuum *Coccin. decis. 1613. num. 63.*

Data autem certitudine fructuum, quod ex ea arguatur valor rei, est pariter præsum-

 ptio

124 prio fallax, quia valor rei est quanti res cōmuniter vendi potest, & licet data certitudine fructuum arguatur, quod vendi possit ad dictam rationem quinque pro centenario, hoc est argumentum vrgens, sed non concludens *Caguol. in l. 2. num. 233. ante med. vers. sed quando C. de rescind. vendit. Duran.*
125 *decis. 250. num. 3.* Etenim sunt multa in quibus nō procedit, quod valor correspondeat fructibus ad rationem quinque pro centenario, vt non solum in mobilibus, & se mouentibus, alijsque breuis durationis, vt domibus ligneis, sed etiam in stabilibus, & signanter in ædificijs *Greg. decis. 553. nu. 6. & 7. & ibi Adden.* & maxime in ornatis, & prætiosis *Natta. cons. 332. num. 4. vers. sed nos loquimur Surd. cons. 151. numer. 70. Tiraquell. de retract. conuent. §. 7. glos. 1. nu. 9. vers.*
126 *& domus,* & in veteribus, ac male fundatis, & reparatione de proximo indigentibus, quia conductores hæc non respiciunt, prout respicere, & indagare solent emptores, vnde in his pensio sæpe excedit dictam summā quinque pro centenario, & econtra in ornatis, & constructis, vt dicitur ad æternitatem, vt plurimum est minor. Vnde hic in Vrbe inoleuit praxis ad conuincendum verum valorem, non attendendi, neque solum valorem domorum deductum a locationibus, neque solum deductum ab æstimatione materiæ, ex qua domus constant, faciendà à Peritis, sed vtrunque simul, componendo ex vtroque vnam summam, ac deinde diuidendo æqualiter summam illam, & sumendo vnam medietatem, pro vero valore de qua praxi *Rota apud Coccin. decis. 982. & dec. 1027.*

Et quod non possit generaliter constitui valor ex quantitate fructuum calculando ad rationem quinque pro centenario, patet etiā in bonis iurisdictionalibus, in quibus æstimari solet ad rationem duorum pro cētenario, & plus, & minus secundum qualitatem iurisdictionis, & feudi *Rim. Iun. cons. 5. num. 127. ad fin. Mart. cons. 158. num. 43. & seqq. Massuer. in addit. ad pract. Papien. in form. libell. in causa venditionis glos. pro pretio 2. post med. vers. quam practicam vidi Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 20. num. 15. & seqq. Castill. dec. 217. nu. 7. par. 3. Manent. de liuell. quæst. 2. num. 11. Seraphin. decis. 1030. num. 3. Rot. in rec. decis. 94. num. 57. par. 7. & dec. 129. num. 67.* vbi *num. 73.* quod, quandoque ex circumstantijs taxantur etiam ad rationem quinque pro centenario *par. 12. rec.* Et de fallacia dictæ præsumptionis, quod fructus sint ad rationem quinque pro centenario valoris bonorum, dictum est etiam late in *cap. 19. num. 35. & seq.* vnde concluditur ex locationibus non probari valorem rei, maxime vbi requiratur probatio concludens, vti ad effectum rescindendi contractum venditionis ex capite læsionis *decis. 375. nu. 34. par. 13. & dec. 23. num. 9. par. 14. rec. & nouissime obtinuit 26. Mart. huius anni 1677. in vna Romana læsionis cor. R. P. D. meo Tata,* vbi aderant, quam plures locationes, & restricta fuerat præcise difficultas, & dilata resolutio, vt videretur an sufficerent. Et dixi etiam in *cap. 19. num. 16.* vbi de probanda læsione in locatione, ad quem effectum magis attendi debent aliæ locationes, ex quo agitur proprie de probanda quantitate fructuum, seu valore ipsorum fructuum, aut cōmoditatum, quæ percipiuntur ex re, non autem ipsius rei, de quo hic agimus.

Octauo quæreudum, an locatio, & conductio operetur, vt conductor gaudeat aliquo priuilegio, & exemptione locatoris, vel econtra, & est quæstio generalis quidem respectu omnium exemptorum, aut alias priuilegiatorum, sed practicatur præcipue in immunitate, & exemptione competente Ecclesiasticis, de qua sæpe dubitari contingit, an competat etiam eorum famulis, & colonis, & præberet latam materiam dicendi, si vellem tangere, quæ sit ista immunitas, & exemptio, & quibus personis, collegijs, alijsque locis competat, sed his, & similibus non percutientibus materiam locati, & conducti omissis, dico breuiter, quod aut loquimur de illis, qui locant operas suas Ecclesiasticis, aut de illis, qui ab eisdem Ecclesiasticis prædia, vt alia bona conducunt.

127 Quoad primos, si agitur de ministris necessarijs exercitio iurisdictionis Ecclesiasticæ, vti sunt Iudex, Camerarius, Fiscalis, Notarius, Barilellus cum familia armata, & similes, vtique isti gaudent exemptione à iurisdictione laicali, & non tenentur ad personalia Ciuitatis munia, iuxta resolutiones Sacræ Congregationis, etiam Sanctissimo approbante emanatas, quas referunt *Gauant. in Enchirid. Episcop. ver. familiaris Episcopi numer. 2. Dian. par. 6. tractat. 2. resol. 4. & seq. Thom. del Bene de immunit. Eccles. par. 1. cap. 4. dubit. 15. sect. 1. numer. 10. & 11.*

128 Si autem agatur de famulis Ecclesiasticorum non habentium iurisdictionem, vel etiam de famulis habentium iurisdictionem, conductitijs tamen, & temporalibus, & sunt diuersæ opiniones, nam quod, & isti gaudeant dicta immunitate, & exemptione tradunt Doctores relati per *Menoch. de arbitr. cas. 562. num. 7. & per Thom. del Bene dicta dubit.*

*dubit.* 15. *sect.* 1. *num.* 28. alij vero contrariam opinionem sequuntur, & signanter *Clar. in* §. *fin. cap.* 35. *num.* 18. *Vulpel. de liber. Eccles. par.* 3. *num.* 24 *Couar. pract. quaest. cap.* 35. *n.* 2. *Gutier. pract. quaest. lib.* 1. *quaest.* 4. *nu.* 2. *Bellett. disquisit. Cleric. par.* 1. *tit. de fauore Cleric. real.* §. 1. *num.* 12. *Carol. de Graff. de effect. Cleric. effect.* 1. *num.* 149. *Capic. decis.* 12. *nu.* 2. *in fin.* & alijs relatis cum hac transit *Thom. del Bene dicta sect.* 1. *num.* 27. & licet addat contrariam non esse improbabilem, tamen subdit hanc probabiliorem, tam de iure, quam de consuetudine *Gratian. decis. March.* 233. *num.* 3.

129 Verum istæ contrariæ opiniones concilianeur, vt quatenus agatur de famulis, seu aliter inseruientibus necessarijs, sine quibus Ecclesiastici esse non possunt, & tunc procedat prima opinio, vt, & ipsi gaudere debeant immunitate Ecclesiastica, iuxta *cons. Oldrad.* 11. vbi firmat, quod priuilegium exemptionis concessum pro infirmis Hospitalium, concessum etiam censeri debet pro seruientibus, quia sine ipsis infirmi Hospitalium esse non possunt; aut vero non agitur de istis, sed de retentis ad pampam, vel aliter, & tunc secus sit dicendum, prout distinguendo tenent *Felin. in cap.* 2. *num.* 2. *vers. tene istam conclusionem de for. cōpeten.* & alijs relatis *Menoch. de arbitr. cas.* 562. *numer.* 11. *Gratian. discept.* 340. *num.* 4. *&* 5. *Squillant. de priuileg. Cleric. cap.* 7. *dub.* 2. *num.* 57. *Carol. de Graff. de effec. Cleric. effect.* 1. *numer.* 150. *post med.*

Et videtur ista distinctio valde rationabi-
130 lis, quia hæc exemptio familiarium, & seruientium nō reperitur in iure expressa, cum nullus appareat text. qui eam conuincat, vt animaduertit *Suar. lib.* 4. *de immunit. Eccles. cap.* 29. *num.* 10. *& seq.* & post eum *Thom. del Bene dicto cap.* 4. *dubit.* 15 *sect.* 1. *numer.* 5. & ideo fundatur tota in ratione, & consuetudine, & quid quid sit de consuetudine, quæ est varia pro diuersitate locorum, & ideo non potest de ea dari certa regula, respectu rationis, pro seruis necessarijs viget quidem ratio, vt non possint compelli ad subeunda munia, aut aliter per iurisdictionem sæcularem molestari, & distrahi à seruitio, quod præstant, quia alias molestarentur, & perturbarentur per indirectum ipsimet Clerici, quod laicis non est permittendum, quia id
131 quod facere non licet directe, nec per indirectum permitti debet, vt in proposito aduertit *Bald. cons.* 31. *lib.* 1. *Rolan cons.* 61. *num.* 20. *lib.* 4. *Surd. cons.* 304. *nu.* 11. *& seq.* & alijs pluribus adductis *Sperell. dec.* 41. *numer.* 68. quæ ratio in non necessarijs non viget, imo econtra, quoad eos viget ratio contraria, quod nempe, non sit permittendum Ecclesiasticis subditos sæcularium ad sui libitum ab eorum potestate eximere, ascribendo videlicet eos inter suos familiares, vnde se-
132 quitur, quod habentes solas literas familiaritatis, quid quid sit de consuetudine, & condecentia, de rigore iuris non gaudent aliqua exemptione, vt tradunt *Abb. in cap. cum dilectus* 14. *num.* 8. *de Cleric. non resident. Gratian. discept.* 340. *num.* 20. *Azor. Instit. moral. lib.* 5. *cap.* 22. *quaest.* 8. *Bellett. disquisit. Cleric. tit. de fauore Cleric. reali* §. 1. *nu.* 25.

Et hæc eadem distinctio procedit etiam in ijs qui locant operas suas laicis priuile-
133 giatis, nam familiares militum necessarios frui priuilegio ipsorum militum, dicit *Bald. in l.* 1. *numer.* 4. *C. de vx. milit.* sentiens aliud in non necessarijs, & ita etiam in ser-
134 uis, et famulis scolasticorum non necessarijs scribunt *Bald. in Auth habita numer.* 9. *C. ne fil. pro Patre, & Felin. in c.* 2. *col.* 2. *vers. tene istam conclusionem de for. competen.* et istis alijsque relatis firmat *Menoch. de arbitr. cas.* 562. *num.* 57.

Et quod dicitur locantes operas suas in necessarijs gaudere exemptione conductoris, limitatur etiam, vt non procedat in in-
135 seruientibus dietim, vel ad modicum tempus, vt si inseruiant Episcopo ad pingendam Cappellam, vel potandas vites, vel quid simile, quia isti non gaudent priuilegio Episcopi *Io. Ant. de Nigr. in extrauag. vn. nu.* 90. *de vit. & honest. Cleric. Soccin. in c. si Clericus nu.* 2. *de for. compet. Bellet. disquisit. Cleric. tit. de fam. Cleric. real.* §. 1. *num.* 26. *post med. vers. minus, qui inseruiunt.*

Quo autem ad secundos, nempè conductores bonorum, quia ipsi, loquendo de conductoribus proprijs, nempè pro mercede in pecunia numerata soluenda, quidquid
136 sit de Colonis partiarijs, non inseruiunt Dominis, minusque eis colunt, sed sibi, nullum possunt prætendere de priuilegijs mere personalibus Ecclesiasticorum, seù aliorum priuilegiatorum, à quibus bona conduxerunt, sicque clarum est, quod onera merè personalia effugere nequeunt, prout è contra clarum quoque est, quod onera mere realia, à quibus res conducta est immunis subire non debent, sed dubitari
137 contingit de oneribus mixtis, quæ videlicet imponuntur personæ pro rebus, an videlicet conductores bonorum Ecclesiasticorum eis per sæculares Potestates grauari possint, vel ne, videbatur autem respondendum affirmatiue ea ratione, quia, cum persona sit dignior, quàm res in eorum impositione.

ſitione attenditur potiùs perſona, quæ nulla gaudet exemptione, vt dictum eſt, quam res. *Natt. conſ.* 105. *num.* 8. *Gratian. diſp.* 29. *num.* 9. *Sperell. deciſ.* 35. *nu.* 15. *ad fin.*

138 Verum, quia in his oneribus mixtis, licet conſideretur perſona tanquam forma, tamen res eſt materia, & cauſa finalis impoſitionis, vt deducitur *ex l. reſcripto §. patrimonialia ff. de muner. & honor. & docet Bald. in Auth. defuncto num.* 12. *C. ad Tertulian. Natt. conſ.* 149. *num.* 4. *& conſ.* 160. *num.* 7. non ſufficit, perſonam eſſe iuriſdictioni eã imponentis ſubiectam, niſi etiam ſit res, itaut forma applicari poſſit materiæ, prout requiritur ad conſtituendum hoc totum oneris mixti, vt per *Corn. conſ.* 199. *numer.* 6. *lib.* 1. *& Surd. conſ.* 262. *num.* 28. optimè tradit *Sperell. deciſ.* 41. *num.* 53. *ver. cum igitur & ſeqq.* vbi *num.* 56. *ad fin.* aduertit, quòd etiam DD. ſcribentes contra Colonos clericorum, fatentur eos non teneri ad onera impoſita perſonis pro rebus, & ſignanter *Menoch. de arbitr. caſ.* 562. *num.* 53. *Theſaur. deciſ.* 116. *num.* 10. & firmauit *Rota in vna deciſione Corregien. Gabellæ coram Iuſto, quæ eſt impreſſa poſt contr.* 22. *Ciarlini.*

139 Confirmaturque hæc opinio, quia hæc onera, quæ imponuntur perſonæ pro rebus debent imponi Domino rei, & ſic locatori non autem conductori, qui nullum dominium habet, nec ſibi, ſed domino poſſidet *Alex. conſ.* 35. *num.* 1. *lib.* 4. *Bellon. ſen. conſ.* 27. *num.* 9. *in fin. Iaſ. conſ.* 109. *in fin. lib.* 1. *Rimin. Iun. conſ.* 353. *num.* 178. *Bott. conſ.* 87. *num.* 16. *Surd. conſ.* 301. *num.* 90. *Oſaſch. deciſ.* 83. *num.* 6. *Sperell. deciſ.* 41. *n.* 45.

Retenta autem hac opinione, ea limitanda eſt ſignanter duobus modis, vno videlicet, vt procedat in conductoribus ad modicum tempus, quia iſti, nec dominium vl-
140 lum, nec poſſeſſionem rei habent, & ideo quia res remanet in dominio, & poſſeſſione domini exempti, & immunis, vtique remanet exempta, & immunis iuxta prædicta, at ſecus eſt in emphyteutis, & conductoribus ad longum tempus, quia cum iſti acquirant dominium vtile, & poſſeſſionem naturalem, vt dictum eſt ſupra hoc *cap. num.* 4. ratione talis dominij poſſunt Conductores per Principes, quibus ſubſunt grauari *Iſern. in cap.* 1. *num.* 56. *ver. & plauſtrorum quæ ſint regal. Luc. de Penn. in l.* 1. *C. de impon. Lucr. deſcr. lib.* 10. *Felin. in cap. Eccleſia S. Mariæ num.* 99. *de Conſtit. Purpur. conſ.* 322. *num.* 9. & licet non deſint tenentes contrarium, quod videlicet etiam iſti emphyteutæ, & conductores ad longum tempus ſint exempti tamen hanc eſſe magis communem tradit *Odd. conſ.* 70. *num.* 31. & veriorem, & magis receptam *Menoch. de arbitr. caſ.* 562. *num.* 22. *&* 30. vbi tamen *num.* 31. *& ſeq.* alijs relatis, tradit non propterea poſſe per
141 laicos imponi emphyteutæ Eccleſiæ munera ſordida, ſicut imponi nequeunt emphyteutæ fiſci, & Principis per *text. in l. pen. C. de excuſ. mun. lib.* 10. & negari non poſſe hanc eſſe cõmuniorem, & vſu receptam, & ſi intelligatur cum moderamine, vt proce-
142 dat emphyteutam grauari poſſe reſpectu eius fructus, qui ſupereſt deducto canone, qui ſoluitur directo domino non eſſe iniuſtam dicit *Ciarlin. contr.* 22. *num.* 42. *verſ. quid dicendum*, & cum eadem opinione multis cumulatis tranſire etiam videtur *Bellett. diſquiſ. Cler. tit. de exempt. §.* 8. *prope fin.* & iſtam limitationem, quoad conductores bonorum Eccleſiaſticorum ad longũ tempus approbatam fuiſſe à *S. Congregatione ſuper controu. iuriſdictionalibus in vna Viterbien ſub die* 23. *Decembris* 1627. *refert Sperell. deciſ.* 42. *num.* 21.

143 Altera limitatio eſt ſi agatur de onere impoſito ipſis fructibus à ſolo ſeparatis, & de patrimonio conductoris non exempti effectis, prout eſſet gabella, quæ ſoluitur ad portam Ciuitais pro eorumdem fructuum introductione, vel quid ſimile, ab ea enim non poſſet Conductor excuſari ſub prætextu exemptionis locatoris, vel etiam bonorum, quia tunc fructus ſunt effecti ſui, & vti prorſus à ſolo ſeparati non ſunt pars fundi, vt eius immunitate gaudeant, & ſic eorum intuitu grauari poſſet Conductor, vt conſuluit *Federic. de Sen. conſ.* 111. *Natt. conſ.* 409. *num.* 6. *&* 7. *Decian. conſ.* 51. *num.* 4. *lib.* 3. *Burſatt. conſ.* 25. *num.* 3. *verſ. quia primo Leo in Theſaur. for. Eccleſ. part.* 1. *cap.* 14. *ſub n.* 6. *Molin. de iuſt. & iur. tract.* 2. *diſput.* 663. *num.* 8. *Sperell. deciſ.* 42. *num.* 19. vbi multos congerit, & pro contraria opinione refert ſolum *Lotterium de re benef. quæſt.* 31. *num.* 45.

Et hæc tetigiſſe, ſalua ſemper opinione melius ſentientium, ſatis ſit, plura videre cupiens adeat *Caroc.* qui multa congerit hoc tract. *in tit. de Collect.* & quoad Colonos partiarios *Sperell. deciſ.* 41. *cum trib. ſeqq. & Ciarlin. contr.* 22. & quoad famulos, alioſque locantes operas ſuas Eccleſiaſticis *Thom. del Bene de Imm. eccleſ. cap.* 4. *dub.* 14. *cum* 4. *ſeqq.*

Nono quærendum an locatio, & condu-
144 ctio præbeat aliquam prælationem conductori in venditione rei conductæ, & licet affirmatiua opinio referatur *in deciſ.* 547. *num.* 2. *prope fin. part.* 2. *rec.* tamen nec Rota ibi eam firmat nec *Afflict. in deciſ.* 238.

ibique

*ibique Vrsill. nec Gabr. in tit. de iure emphyt. conclus. 1. num. 5.* quos allegat de hac prælatione in emptione, sed de prælatione in noua locatione loquuntur, & de iure communi non reperitur talis prælatio concessa,
145 sed quibusdam in locis datur de iure speciali, & signanter Romæ olim dabatur ex quodam Decreto Camerali impresso per *Fenz. ad Statutum Verbis fol. 705.* quod tamen in hac parte fuit reuocatum à Sanctæ memoriæ *Pio V. in sua bulla 126. & in seq. motu proprio Bullar. Cherubini tom. 2. fol. 333. & 339.* de qua meminit *Rot. coram Penia decis. 88. in principio vers. nam aut Dominus, & ibi Apost.* & hodie datur per *Bullam 21. Greg. 13.* quæ dictum decretum non reintegrauit, sed talem prælationem de nouo concessit, vt dixit *Rota ibidem, & coram Millino decis. 446. num. 3.*

Et fundantur similes constitutiones in
146 quadam æquitate, vt extraneus inquilinum offerentem parem conditionem, non molestet in Domo ab eo inhabitata turbando ipsius quietem, & totius familiæ, vt dixit *Rota in d. decis. 446. num. 9.*

Sunt tamen correctoriæ iuris communis,
147 iuxta quod quilibet rei suæ est moderator, & arbiter, & ideo non cogitur magis vni, quam alteri vendere *Honded. cons. 3. num. 13. & 14. lib. 1. Grattan. discept. 978. num. 18.* & in specie de dicta Bulla Gregorij, quod sit iuris communis correctoria, & ideò non extendenda *Gratian. discept. 752. num. 44. Rot. decis. 571. num. 2. part. 1. decis. 783. num. 9. part. 1. & decis. 17. num. 26. part. 4. tom. 2. recent. & coram Merlin. dec. 386. num. 43. & decis. 437. num. 27.*
148 Non tamen propterea dici possunt exorbitantes, cum ius commune, & etiam diuinum admiserit, vt potius certis personis, quam alijs quis vendere deberet, vt benè deducitur *in decis. 173. num. 8. & seqq. part. 4. rec.* & quoad d. Bullam animaduertendum
149 quod in ipsamet eius litera *in §. 23. prope med.* expresse decernitur omnia in ea statuta fauorabilia censeri.
150 At non omnibus conductoribus concedit Bulla, prędictā pręlationem, sed tantum Inquilinis domorum, vt in eius §. 9. & requirit propterea rem esse conductam ad habitandum saltem de die, prout consueuit fieri in Apothecis, & in quibusdam Magazenis *Rot. decis. 184. num. 15. part. 1. recent.* & dum loquitur de Inquilino non extenditur ad subinquilinum, quatenus non fuerit effectus Inquilinus, vt in casu *Rota decis. 386. num. 1. coram Merlino;* & notauit *Vrsellus Conclus. 62. num. 29.* & latius de his dictum est supra *in cap. 20. num. 78. & seqq.*

Dubitari tamen potest, an stante statuto, quod Conductor præferatur in emptione, & venditione, sit etiam præferendus in emptione, & venditione ad vitam, & negatiuam tenuisse *Gerar. & Boer. refert Tiraq. de retr. lign. glos. 14. num. 89.* vbi tamen
151 ipse relinquit cogitandum, sed in terminis dictæ Constitutionis Gregorianæ *Rota coram Millino decis. 446. num. 4. & plurib. seqq.* tenuit contrariam, ex quo etiam venditio ad vitam est propria venditio, & ad *Tiraquell.* respondet, quod illa Constitutio concedebat retractum consanguineis, ne res exiret de familia, & ideo in ea aderat specialis ratio credendi, quod non comprehenderet venditionem ad vitam, dum res
152 est per mortem emptoris in familiam redditura, vndè concluditur, quod in prædicto dubio recurrendum sit ad verba statuti, & perscrutanda mens statuentium, vt facit ibi *Rota num. 8 & seq.*

Decimo, hic queri posset de prælatione in venditione fructuum rei locatæ, an competat locatori, sed de hac quæstione dicam infra *in cap. 33. de fructibus ad fin.*

Vndecimo pariter quæri hic posset de prælatione in noua locatione, an conductori precedenti competat, sed de hoc dictum est *in cap. 20. an teneatur quis locare, vel locando aliquem præferre.*

Duodecimo videndum, an locatio indu-
153 cat aditionem hæreditatis, videlicet si quis hæres scriptus, vel legitimus ab inrestato, locat aliquam rem hæreditariam, vtrum per illum actum locationis dicatur cum adiuisse hæreditatem, itaut amplius ab ea abstinere, seu illam repudiare non valeat, & quæstio est valde controuersa, & dubitabilis, in qua opinionem affirmatiuam amplexus est *Bart. in l. gerit 87. num. 21. post med. ff. de acquir. hæred.* & alij magis communiter, vt signanter *Alex. cons. 32. num. 1. vers. similiter locanda lib. 3. & cons. 126. n. 4. lib. 7. Corn. cons. 103. num. 4. & seq. lib. 2. Iason. cons. 112. num. 2. vers. nam d. Ioannes lib. 4. Mant. de coniect. vlt. vol. lib. 12. tit. 12. num. 11. Gregor. decis. 98. num. 2. Buratt. decis. 207. nu. 7. Rot. in recent. dec. 495. n. 20. part. 1. rec.* quæ quidem opinio habere videtur pro se textum expressum *in §. fin. in- stit. tit. de hæred. qualit. & differ.* ibi, *pro hærede se gerere quis videtur si rebus hæreditarijs tanquam hæres vtatur, vel vendendo res hæreditarias, vel prædia colendo, locandoue &c.*

Verum his non obstantibus negatiuam
154 potius pro regula tenendam esse censeo, quia actus locationis vere æquiuocus est potest

porest enim fieri alia de causa, quam aditio-
nis hæreditatis, & alio titulo, quam domi-
nij puta potest fieri ratione custodiæ, seù
administrationis, vt prospiciatur hæredi,
vel substituto, vt damnum non patiatur ex
eo quod res dislocata remaneat, vt est tex-
tus expressus *in l. pro hærede 20. in fin. princ.*
*ff. de acq. hæred.* ibi *proinde, & si fundos, aut*
*ædes locauit, vel fulsit, vel quid aliud fecit,*
*non hoc animo quasi pro hærede gereret, sed,*
*& dum ei, qui substitutus est, vel ab intesta-*
*to hæres extiturus est prospicit, vt res tempore*
*perituras distraxit in ea causa est, vt pro hæ-*
*rede non gesserit, quia non hoc animo fuerit.*
vnde paret, quod locatio hæreditatis adi-
tionem per necesse non concludit, dum non
155 est actus, qui citra ius, & nomen hæredis
fieri non possit, prout requiritur *Bald. cons.*
*224. vers. si autem est actus lib. 2. Gratian.*
*discept. 706. num. 34. Canaler. decis. 33. nu.*
*1. Cels. decis. 129. num. 1. Rot. in rec. dec. 77.*
*num. 10. part. 13.* & hanc opinionem, quod
locatio de se non concludat regulariter adi-
tionem, tenuit etiam *Castrens. in l. pro hærede*
*20. num. 4. ff. de acquir. hæred. & Rot. coram*
*Canaler. decis. 431. num. 1. & seqq. & decis.*
*452. num. 1. & seq.*

Nec obstat *text. in dicto §. fin. instit. de*
*hæred. qualit. & diff.* quia loquitur in casu,
quo quis locet tanquam hæres, vt patet ex
eius verbis supra relatis ibi, *si rebus hæredi-*
*tarijs tanquam hæres vtatur*, quod & obser-
uauit *Rot. coram Canaler. d. decis. 431. num.*
*8.* & eodem modo responderi potest *ad d.*
*decis. 495. part. 1. recent.* & alias in eadem
causa emanatas coram Verospio, quia fun-
datæ sunt in dictionibus illis *suam Domum*,
& sic quod Plinius locauerit tanquam hæ-
res, prout declarauit *Rota in eadem causa co-*
*ram Canaler. d. decis. 431. num. 3. vers. nec*
*putabant obstare*, vbi recessit à prædictis de-
cisionibus coram Verospio, & dixit, non ob-
stare prædictum fundamentum earum, quia
fuit consideratum illam expressionem non
fuisse factam à locatore, sed à conductore,
in cuius potestate non erat facere locatorem
hæredem, quam *dec. 431.* posteà comproba-
uit *Rot. coram eodem Canaler. decis. 452.*
156 Poterit igitur retineri pro Regula, quod
locatio non importet aditionem hæredita-
tis, quæ tamen Regula limitanda erit, vt
procedat in locatione ad breue tempus,
non autem in locatione ad tempus longum,
ex quo in locatione ad breue tempus tan-
tum procedit dicta ratio, quod tribui pos-
sit administrationi, iuxta tradita *in cap. 4. lo-*
*catio, an sit alienatio.*
157 Secundo eadem regula limitanda erit, vt
non procedat, vbi locatio facta sit tanquam
ab hærede, seù de re tanquam sua, quia
tunc importat aditionem iuxta *d. §. fin. In-*
*stit. de hæred. qualit. & diff. & Rot. in dicta*
*decis. 495. num. 2. vers. cum præsertim part.*
*1. recent.* at non sufficeret, quod facta esset
158 locatio de re tanquam sua, si facta esset
ab habente alium titulum nuncupandi rem
suam præter hæreditarium, & satis esset ha-
bere rei vsumfructum, vt censuit *Rot. coram*
*Buratt. d. decis. 207. num. 9.* quia etiam
159 vsufructuarius dicitur dominus, & appel-
latione domini continetur *l. in venditione ff.*
*de bon. auct. Iud. possid. glos. in rubr. C. de*
*vsufr.* cum alijs ibi latè adductis. Non tamen
160 satis esset locantem habere creditum cum
hæreditate, quia hoc sufficit ad excluden-
dum aditionem retinentis rem hæreditariā,
non autem locantis illam, vel alio modo su-
per ea cum alio contrahentis *Bart. in d. l. ge-*
*rit 87. num. 21. ff. de acquir. hæred. Alex. cons.*
*126. num. 1. in fin. lib. 7. Rot. d. decis. 495.*
161 *num. 4. part. 1. rec.* quatenus tamen non
sit res, quam creditor retineret in pignus
siue iudiciale, siue conuentionale, quia
eam non solum potest, sed debet quando-
que locare, vt dictum est *cap. 7. de procu-*
*rator. & alij prope fin.* & ideo ex tali loca-
tione non posset argui aditio, nisi verba eam
aperte importent.

Tertio limitari poterit eadem regula, vt
162 non procedat, vbi agitur de hæreditate
paterna, quia licet locatio non importet
163 per necesse aditionem, tamen facit indi-
tium, quod quamuis absolute loquendo non
sufficiat, tamen in filij secus videtur di-
cendum, ex quo in eis concurrit alia præ-
sumptio ex dicto *Apost. ad galat. cap. 4. si fi-*
*lius ergo hæres*, de quo dicto meminit *Gloss.*
*in l. 1. C. si minor ab hæred. se abst.* quæ qui-
164 dem præsumptio pariter de per se nō suf-
ficit, quando ab ipso filio non allegatur, sed
à tertio *Natt. cons. 488. num. 11. Surd. cons.*
*359. num. 17. Merlin. decis. 857. num. 9.*
*Cels. decis. 129. num. 1.* sed coadiuuat d. con-
iecturam, & coadiuuatur ab ea, itaut simul
iunctæ sufficere possint, vt firmatur per *Me-*
*noch. præsumpt. 101. num. 72. vers. respon-*
*deo primo, & 73. lib. 4. & Carocc.* qui alios
etiam adducit *de locat. tit. de verb. sign. quæst.*
*10. num. 14.* agitur enim de arguendo volun-
165 tatem, & probandum animum, in quo,
quæ singula de se non possunt, iuncta iuuant
*Bald. cons. 198. num. 5. vers. Is qui lib. 1 Surd.*
*cons. 1. num. 54. Rot. decis. 223. n. 13. p. 10. rec.*
166 Quarto limitari poterit vbicumque con-
currat aliquis alius actus, seù coniectura,
quæ valeat mouere animum Iudicis pruden-

tis

tis ad credendum, quod non alio titulo locauerit, quam hæreditatio, idque eadem ratione, mox dicta, siue sit actus acquisitiuus, siue translatiuus, sine possessiuus, siue expressio verbalis, siue denique quodcumque aliud testimoninm voluntatis, quia hoc sufficit, vt post *Bald. cons. 124. num. 1. lib. 2. & cons. 263. in princ. lib. 1. Rot. coram Coccin. decis. 2197. num. 30. & 31.*

167 Et attenditur etiam non factum, quod videlicet debitum, quod locans habebat cum
defuncto non soluerit *Natt. cons. 74. nu. 10. Menoch. præsumpt. 101. num. 88.* vbi de magis communi *Facbin. contr. lib. 6. cap. 51. Magon. decis. flor. 148. num. 11.* vbi de magis communi *Gregor. decis. 421. num. 7.* licet hoc de se non sufficiat, iuxta aliam opinionem, de qua *Cyriac. contr. 244. num. 69. & seq. Rota coram Caualer. decis. 504. num. 6.* vbi de veriori, nam potest sufficere vna cum locatione, præsertim si effluxit tempus considerabile, nam vbi retinuit per decennium volunt de se sufficere *Natt. d. cons. 74. num. 11. Menoch. d. præsumpt. 101. num. 92. Magon. d. decis. 148. num. 11. post med. Gregor. d. decis. 421. num. 7. ad fin. Mantic. de coniectur. lib. 12. tit. 13. num. 13 in 3. ca-*
168 *sn*, faciliusque admititut pro adita hæreditas non damnosa, quam damnosa *Cas. de Grass. decis. 11. num. 8. de testam. Gregor. decis. 460. num. 15. & seq.* & quando actus
169 sunt adhuc dubij, compellitur hæres declarare quo animo fuerit, eiusque dicto statur *Castren. in l. pro hærede 20. num. 4. ad med. ff. de acq. hæred. Mantic. de Coniect. lib. 12. tit. 12. num. 24. Rot. coram Caualer. decis. 452. num. 1. prope fin. & 2.*

170 Quinto limitari etiam poterit, vt procedat, quatenus verè potuerit locatio fieri alia de causa, quam dominij ex aditione ad locantem prouenientis, alias enim, si non posset assignari alia causa locandi, cessaret ratio conclusionis, & sufficere, quod nulla adesset necessitas locandi ad hoc, vt locatio importet aditionem sensit *Menoch. d. præsumpt. 101. num. 76. lib. 4.* & post eum *Caroc. d. tit. de verb. signif. quæst. 10. num. 14. vers. secus in extraneo.*

171 Aduertendum tamen, quod in casibus, in quibus locatio importat aditionem, hoc procedit in valente libere contrahere, secus autem in non valente contrahere fine certis solemnitatibus, vt pluribus adductis tradit *Carocc. d. quæst. 10. num. 14. ad fin.* &
172 est conclusio communis, & vera, quod in aditione hæreditatis requirantur solemnitates requisitæ per statutum in contractibus minorũ, & Mulierum, vt probant late *Vegg. cons. 39. per tot. Gabr. cons. 20. num. 2. Caball. cons. 75. num. 4. lib. 2. P. c. ... tut. Vrb. glos. 7. num. 108.* vbi de magis communi *Ios. Ludou. decis. Lucen. 45. per tot. Rota coram Merlino decis. 857. num. 7.* quid quid in contrarium dicant aliqui, & signanter *Maran. in l. is potest num. 201. vers. contrarium tamen*, vbi de communi *ff. de acquir. hæred.*

173 Quod, & ampliatur procedere etiamsi adhibitæ fuissent solemnitates in ipso cõtractu locationis, quia non propterea possent trahi ad alium effectum validandi aditionẽ hæreditatis, de quo, nec Iudex, nec alij solemnizantes cogitassent, vt plenissime firmauit *Rota coram Merlino decis. 288. num. 6. & seqq.* non possunt enim actus trahi vltra scientiam, & intentionem agentium *l. non omnis ff. si cert. petat. Beron. cons. 67. num. 31. lib. 1. Paris. cons. 100. num. 23. part. 1. Duran. decis. 83. num. 16.*

Decimo tertio videndum, an locatio, &
174 conductio auferat fidem testi, & eum minus idoneum reddat, scis enim testem semper præsumi idoneum, quandiu contrarium non probetur *l. 1. in fin. princ. ff. de testib. Seraph. dec. 1279. num. 2. Gregor. decis. 351. num. 1.* modo quis prætendit probare testem esse minus idoneum, ex quo sit conductor, vel locator partis eum inducentis, quæri-
175 tur, an prætensio sit iuridica, & regulariter loquendo, respondetur affirmatiue, auctoritate *glos. in §. Pater ver. in ea re Inst. tit. de testamen. ordinan.* quam alij sequuntur, itaut sit communis conclusio, vt patet ex congestis per *Mascard. de probat. concl. 320. num. 1. Farinac. de testib. quæst. 55. num. 213.* vbi plures de communi opinione testantes, & vltra eos hanc esse communem opinionem, & communiter seruatam restatur etiam *Caroc. de locat. & cond. tit. de probat. quæst. 1. num. 1. & 2.* & idem
176 esse econtra de locatore, quod videlicet non sit idoneus testis in causa conductoris, tradit ibidem *Carocc. quæst. 2.* sed non allegat ad hoc nisi *Felin. in cons. 51.* & vult dicere 50. *sub num. 3. vers. testis autem*, vbi in casu suo dicit, testem repelli, ex quo teneretur conductori actione, ex locato, & sic mouetur, quia testis erat interessatus.

177 Limitatur autem varie per Doctores præfata conclusio. Dicunt enim primo, quod glossa præfata loquitur in colono, & sic in conductore prædiorum rusticorum, & quod non procedit in inquilino domus *Alex. de Neuo cons. 71. num. 2.* quem sequitur *Frinac. d. quæst. 55. num. 222.*

Secundo dicunt, quod cum opinio glossæ

 sit

178 sit contra regulam per quã quilibet præ-
sumitur idoneus testis, intelligi debet de
colono proprie sumpto, & sic de conducto-
re pro mercede in pecunia, non de colono
partiario *Salicet. in l. quoniam liberi prope fin.*
*vers. ex prædictis patet C. de testib. Alex. cons.*
*57. num. 17. lib. 7. Soccin. Sen. cons. 228. num. 7.*
*lib. 2.* & alijs pluribus cumulatis *Farin. d. q.*
*55. num. 219.*
179 Tertio restringunt iterum, vt procedat
in colono ascriptitio, & mercenario, qui
non potest ad sui libitum discedere *Soccin.*
*Iun. cons. 135. num. 6. lib. 2.* & alijs adductis
*Mascard. concl. 320. num. 2.* quod tamen
non placet alijs quam pluribus, quos refert,
& sequitur *Farinacc. d. quæst. 55. num. 215.*
180 Quarto iterum restringunt, & fere de-
struunt conclusionem, dicentes, eam non pro
cedere in colonis nostrorum temporum *Ias.*
*in addit. ad Post. in d. §. Pater instit. de testam.*
*in vlt. addit.* quem sequuntur alij relati per
*Mascard. d. concl. 320. num 4.*
181 Quinto magis destruunt conclusionem
dicendo, quod hodie de consuetudine ser-
uatur contrarium, quod videlicet coloni ad
testificandum admittantur, ita testatur vna
additio ad dictam *glos. in §. Pater instit. de te-*
*stamentis* cum alijs pluribus relatis per *Fa-*
*rinac. d. quæst. 55. num. 217.*

Alias plures limitationes sciens, referre
omitto duabus rationibus, vna quia vide-
ri possunt collectæ per *Mascard. concl. 320.*
*Farin. d. q. 55. n. 223. & seqq* & latius per *Ca-*
*rocc. d. tit. de probat. quæst. 1.* vbi vsque ad
182 quindecim earum enumerat. Alia ratio est
quia hæc quæstio videtur melius terminari
cum distinctione generali, quam mediauti-
bus particularibus limitationibus. Distin-
ctio autem generalis est, vt quatenus
conductor possit dici mediante conductio-
ne familiaris, seù domesticus locatoris,
tunc, siue sit colonus prædii rustici, siue
inquilinus domus, siue partiarius, aut
aliter conductor, semper procedit regula,
quod non sit idoneus testis, quatenus au-
tem non possit dici domesticus, seù fami-
liaris, tunc qualiscumque conductor non
repellitur à testificando, & ratio est, quia
non reperitur iure cautum, quod condu-
ctor repellatur à testificando pro locatore,
sed bene, quod repellantur domestici, &
familiares *d. §. Pater instit. de testam. l. etiam*
*C. de testib. c. in literis 24. extra eod. & d.*
*glos. in §. pater instit. de testam.* in tantum
dicit conductorem repelli, in quantum eum
enumerat inter domesticos, & sic applicat
textum illum domesticos repellentem, vn-
de secus est si non possit dici domesticus,
seù familiaris, vt expresse se declarat in hoc
alia *glos. in d. c. in literis 24. in ver. de fami-*
183 *lia vers. sed illi quibus de testib.* vbi requi-
rit, vt sit talis, vt dominus eis imperare
possit ad hoc, vt in totum repellatur à te-
stificando, quam *glos.* esse communiter à
Doctoribus approbatam, testatur *Alex.*
*cons. 58. num. 14. lib. 7.* & patet ex plene con-
gestis per *Carocc. d. quæst. 1. num. 3. Gratian.*
*disc. 293. num. 4.*
184 Et hinc infertur ad locatores operarum
suarum, quod tanquam familiares, & qui-
bus conductores imperare possunt, regula-
riter non sunt idonei testes pro eis, quia ap-
plicatur primum membrũ dictæ distinctio-
nis, late *Gabr. de testib. concl. 10. per tot. &*
*Farinac. d. quæst. 55. num. 122. & seqq.* penes
quos videri etiam licebit declarationes, &
limitationes huius regulæ.
185 Secundum autem membrum dictæ di-
stinctionis subdistinguitur, vt tunc admit-
tatur conductor in testem, cum ipse non ha-
bet interesse in re de qua deponit, alias se-
cus, quia testes interessati repellunrur *Bal.*
*in c. cum nuncius 15. n. 1. in fin. de testib. Farin.*
*cons. 230. n. 23.* vbi, quod nec aliqualiter pro
bant, nec Iudex arbitrio suo ei credere po-
186 test, & quod nec probent, si veritas aliter
haberi non possit *Burat. dec. 458. n. 4.* & ita
in colono distinguit *Bossius in sua praxi tit.*
*de opposit. contr. test. num. 104. vers. & conclu-*
*sio videtur*, vel ita intelligi debet quamuis
faciat conclusionem generalem, quod co-
lonus sit idoneus testis, dummodo ex depo-
sitione commodum aliquod non sit percep-
turus, & cum eo concordet alijs adductis
*Mascard. de probat. concl. 320. num. 6.* quia
talis conclusio ita generalis nõ potest sub-
sistere, vt sensit etiam *Farinacc. d. quæst. 55.*
*num. 225.* sed tantum cum dicta restrictione
ad casum, quo conductor non sit talis, vt
possit dici domesticus, & sensit etiam *Gra-*
*tian. disc. 293. num. 5. decis. 349. num. 2. post 2.*
*vol. cons. Farin.* quatenus tamen non sit inte-
187 resse mere secundarium, quia per illud
non repelli colonos tradit *Bald. cons. 293.*
*num. 9. lib. 3.* & generaliter, quod propter
interesse secundarium testis non repellatur
*Bursatt. cons. 153. num. 24. Rot. Ianuen. dec. 38.*
*num. 6. Put. decis. 15. num. 1. lib. 3. decis. 144.*
*num. 1. par. 4. diu.*
188 Cæterum, quos dictum est non repelli
à testificando intelligitur, vt non repellan-
tur in totum, sed adhuc qualitas illa, quod
sint conductores, quamuis non sint tales,
vt vere, & proprie familiares dici possint,
minusque habeant interesse in causa, adhuc
minuit eorum fidem, & quia circa quanti-

tatem

tatem diminutionis non potest dari certa regula, id remittitur Iudicis arbitrio *glos. in d.c. in literis* 24. *in ver. de familia*. Non potest autem dari certa regula, quia potest esse maior, & minor affectio conductotis, à qua regulari debere maiorem, & minorem probationem vult *Farinacc. de testib.*
189 *quæst.* 55. *num.* 216. & potest esse maius, & minus interesse, quod pariter arbitratur à Iudice quantum sufficiat in teste ad eum
190 repellendum *Rot.cor.Gregor.dec.*340. *numer.*9.vnde si sit conductor rei minimæ, vel agatur de re minima, bene probabit *Dec. consf.*100.*num.*8.*verf. sexto contra personam, Mascard.d.concl.*320.*num.*8.*Farinac.d.q.*55
191 *num.* 320. & potest etiam defectus iste suppleri qualitate personæ, si sit in dignitate, vel alias valde honesta, *Surd. decis.* 231. *num.* 15. prout etiam suppleri potest
192 numero, si videlicet sint plures coloni idē deponentes, quia probant, *Alex. cons.*57. *num.*13. *& seqq. lib.*7. *Soccin.Iun. conf* 146. *num.* 14.*lib.*1. *Mascard.concl.*320.*numer.*10.
193 vel qualitate alterius testis, qui sit omni exceptione maior *Socc.Iun.cons.*146. *nu.*12. *lib.*1. *Gabr. de testib.concl.*10.*num.*62. *Fari-*
194 *nacc.d.quæst.*55.*num.*226. vel si essent approbati à partibus, vti quia essent testes instrumentarij *Rot. decis.*821. *numer.*1. *par.*3. *lib.*1.*diu.*

195 Decimoquarto quæri posset, an locatio & conductio Domus existentis in Parochia, tribuat ius præsentandi Parochum. Pone iuspatronatus comperit Parochianis ex aliqua consuetudine, iuxta *text. in c. quoniam de elect.* an si aliquis Parochianus discedit à Parochia, & locat domum suam alteri, qui non erat Parochianus, eueniente casu præsentationis faciendæ, vocari debeat ad præsentandum Dominus domus alibi habitans, vel conductor. Hæc quæstio euenit Mediolani, vt refert *Paul. de Monte Pico in l. Titia cum testamento qu.*39. *ff. de leg.*2. vbi dicit, aliquos dixisse conductorem debere præsentare, sed ipsum tenuisse contrarium, quia hoc iuspatronatus sit apud locantem, & ideò ipsum vocari debere. Sed *Roc. de Curt. in suo tractat. de iurepatr. in ver. ipse vel is à quo, quæst.*26. *in fin. verf. sed suboritur* dicit se credere in hoc puncto attendendos esse terminos consuetudinis, quod vtique clarum est, quando iuspatronatus competit ex consuetudine præscripta, & clare patet, quid fuerit seruatum in simili casu, at posfunt euenire casus valde diuersi, vt videre est penes *Lambertin. de iurepatr.lib.*2.*par.*2.*quæst.*2.*art.*10 vbi late quæstionem discutit, *& num.*4. *& seqq.* eam resoluit cum distinctione quinque casuum, ad quem me remitto, quia licet formetur præcipue ab eo quæstio ista præcise de conductore, vt supra, tamen vere quando conductor præsentare debeat, iste non est effectus conductionis, sed habitationis, vt patet ex traditis per eumdem *Lambertin. ibidem num.* 5. *ad fin. & per tot artic. & Viuian. eodem tractat. lib.* 8. *cap.* 2. *num.*17.

Vnde ista non est proprie materia huius tractatus. Bene verum est, quod sæpe cōtingit dubitari, an in locatione bonorum veniat etiam iuspatronatus, puta locaui Palatium, seu Villam, aut Castrum in quo habeo iuspatronatus dubitari potest, an & istud veniat in locatione, & conductor debeat præsentare, non ego; sed de hoc dixi in *Cap.*23. loquendo *de dubijs, quæ oriri possunt circa rem locatam n.* 91.*& seqq.*

## De obligationibus locatoris erga conductorem.

*SVMMARIVM.*

1 *Locator tenetur rem locatam tradere.*
2 *Locatore non tradente rem, conductor agit aduersus eum ex conducto.*
3 *Actio ex conducto est personalis.*
4 *Traditio rei locatæ per clausulam constituti, aut alia verbalis non sufficit, vt locator liberetur ab obligatione tradendi:*
5 *Locator non liberatur tradendo rem similem locatæ.*
6 *Aliud pro alio inuito creditore solui non potest.*
7 *Lim. si absque dolo, vel culpa rem locatam tradere non potest, quia tunc liberatur tradendo similem.*
8 *Rem tradere valens, an liberetur soluendo interesse, controuersum est in venditione.*
9 *In locatione verior opinio est negatiua.*
10 *Interesse conductoris cui res non traditur continet id quod pluris rem sublocasset, & omne aliud lucrum, quod ex vsu res esset facturus.*
11 *Locator vltra rei traditionem tenetur etiam præstare patientiam, vt conductor ea vti possit toto tempore locationis.*
12 *Ampl. vt non solum teneatur patientiam præstare ex se, sed etiam diligentiam ne impediatur ab alijs re vti.*
13 *Et tenetur etiam remouere omnia impedimenta toto tempore locationis.*
14 *Remedium reintegrandæ, & interdictum vnde vi, an competat conductori expulso est magna quæstio.*
15 *Negatiua est de iure verior, sed de stylo Rotæ seruatur contrarium.*
16 *Licet non competat interdictum vnde vi, competit actio in factum, vel officium Iudicis.*
17 *Lim. non procedere dictum stylum si interim locatio expirauit.*
18 *Decl. posse adhuc conductorem restitui ad tantumdem tempus, vbi nulla posset considerari differentia.*
19 *Intellige declarationem si tempus erat certum.*
20 *Conductor expulsus debet reclamare, & contradicere.*

21 Conductor expulsus à tertio potest agere contra locatorem, vt contra illum tertium agat, & eum restituat.
22 Conductori non datur manutentio aduersus locatorem
23 Decl. non dari manutentio in possessione, sed in detentatione, quam habet.
24 Intellige locatione adhuc durante.
25 Impedito conductore facto locatoris vti re locata, tenetur locator non solum reddere mercedes, sed etiã omnia damna.
26 Decl. vt si factum locatoris sit iustum, & iustitia proueniat ex culpa conductoris, & tunc locator nullum pati debet damnum, neque lucrum.
27 Aut est iustum absque culpa conductoris, & tenetur solum remittere mercedem nisi sit omnino voluntarium.
28 Aut factum locatoris est iniustum, & tunc tenetur non solum ad remissionem mercedis, sed ad omnia damna.
29 Decl. hoc vltimum procedere si factum sit ordinatum ad impedimentum conductori præstandum, alias secus.
30 Impedito vsu rei facto conductoris, ipse tenetur in integrum pensionem soluere.
31 Ampl. procedere etiamsi factum sit iustum.
32 Lim. si facto conductoris dedit causam culpa locatoris.
33 Impedito vsu rei facto tertij, si factum sit iustum, & locator potuit prouidere, & non prouidit tenebitur conductori ad totale interesse.
34 Si vero non potuit prouidere, tunc tenetur tantum ad remissionem mercedis.
35 Et remissio ista non requirit damnum vltra dimidiam, iuxta veriorem opinionem.
36 Si factum tertij est iniustum, & conductor non potest ei resistere, locator debet ei facere remissionem mercedis.
37 Et debet conductor denunciare impedimentum sibi illatum conductori, qui si potest resistere, & non resistit tenetur ad omnia damna.
38 Inimici impedimentum licet sit proprie tertij, tamen in hoc proposito censetur datum ab eo, cuius est inimicus.
39 Nemo alterius odio prægrauandus est.
40 Ampl. etiamsi inimicitia sit iniusta.
41 Et procedit, tàm si sit inimicus locatoris, quàm si sit conductoris.
42 Impedimento proueniente ex casu fortuito si contingit ex parte locatoris, seu rei locata, tenetur locator pensionem remittere.
43 Si contingit ex parte conductoris non est facienda ei remissio, sed totum soluere tenetur.
44 Principis factum reputatur casus fortuitus.
45 Est tamen debilius facto naturæ, & casus quia Princeps exorabilis est.
46 Impedimentum à Principe præstitum conductori assimilatur potius præstito à tertio, quam à casu, ad effectum dignoscendi ad quid teneatur locator.
47 Principi iniuste impedienti vsum rei locatæ tenetur conductor resistere.
48 Principi resistitur orando.
49 Subditorum partes sunt Principi obedire.
50 Inobediens dici non potest, qui causas adducit non obediendi.
51 Iussio secunda expectari debet, quando mandatum videtur iniustum.
52 Decl. procedere si adsit ratio non obediendi.
53 Iussio secunda est expectanda, quando præceptum est contra legem etiamsi ad sit derogatio.
54 Idem si sit contra publicam vtilitatem.
55 Idem si adsit suspicio, quod literæ sint falsæ.
56 Et si actus non possit fieri sine peccato, & expectanda secunda iussio, etiamsi constet de certa scientia Principis.
57 Præceptis Ministrorum, & Iudicum si appareant iniusta, non parendum, sed appellandum, & ad superiorem recurrendum, & non recurrens dicitur in culpa.
58 Intellige si sint euidenter iniusta, alias non recurrens excusatur.
59 Et sufficit notorium esse, quod diligentia fuisset superflua.
60 Sequestrum rei appositum, non impedit conductorem illa vti.
61 Sequestrum appositum fructibus infert impedimentum conductori.
62 Inhibitio facta conductori ne fructus percipiat, vel distrahat affert ei impedimentum.
63 Decl. vt si deductum sit in controuersiam, an inhibitio teneat, vel non, non possit conductor interim retardare solutionem mercedis.
64 Secus si processum fuisset ad deputationem alterius exactoris, & ad mandatum de consignando.
65 Locator non potest incommodare rem locatam etiam in minimo ex causa voluntaria.
66 Et si velit incommodare potest conductor illi resistere
67 Decl. procedere si tangat ipsam rem, secus si incommodum ei proueniat, in consequentiam, vti si extollat domum vicinam.
68 Lim. si obscurentur in totum lumina domus locatæ.

## CAPVT XXVIII.

1 Locator sine dubio tenetur in primis rem locatam tradere *l. si quis Domum 9. in princ. ff. locat.* & ibi, *Bart. num. 1.* & si
2 non tradat, potest conductor aduersus eum agere ex conducto, vt habetur in eadem *l.*
3 quæ quidem actio est personalis *Rot. coram Cauaier decis. 612. num. 2.* vbi quod propterea non potest conductor agere contra singularem successorem in re ipsa, puta emptorem.

Et licet sufficiat clausula, *Constituti*, ad possessionem transferendam, & traditio verbalis in conspectu rei facta, quando alius non possidet, vt dictum est in *Cap. proxime præcedenti num. 31. & sequen.* tamen si locator de facto recuset actualem traditionem, vel impediat, aut eam præstare non curet,
4 tunc per clausulam, *Constituti*, vel traditionem verbalem, non censetur adimpleuisse, & suæ obligationi satisfecisse, & contra eum agi poterit, iuxta veriorem, & magis communem opinionem, de qua testantur *Alex. cons. 28. num. 7. lib. 2. Dec. cons. 280. num. 4. Vtn. opin. 1024. num. 2.* & firmauit *Rota coram Celso decis. 290. num. 5.* qui licet loquantur in terminis emptionis, & venditionis, tamen fortius procedunt in locatione, in qua nec sufficit momentanea traditio, vt

in

in venditione, prout infra dicam.

5 Et compelli potest tradere eam rem præcisè, quam locauit, itaut non liberetur tradendo similem, aliud enim pro alio inuito

6 creditore solui non potest *l. 2. §. Mutui datio ff. si cert. pet. l. eum à quo C. de solut. Rot. coram Mantic. decis. 1. num. 6.* nisi forte absque aliqua sua culpa tradere non posset,

7 nam si domum, vel fundum bona fide emptum, quis mihi locauerit, isque sit absque dolo, culpaue eius euictus, & Dominus non patiatur me vti, tunc si locator paratus sit præstare habitationem non minus commodam, æquissimum est eum absolui, iuxtà sententiam Pomponij, quam refert *Vlpian. in l. si quis Domum 9. in princ. ff. locat.*

8 An autem tradere valens rē, liberetur soluendo interesse in venditione, opinio negatiua videtur magis communiter recepta, vt dicit *Mandell. cons. 268. num. 2.* & patet *ex Plot. de in lit. iur. §. 4. num. 54. Menoch. cons. 866. num. 2. Surd. cons. 52. numer. 17. Eugen. cons. 50. num. 19. lib. 1. Vin. opin. 1024. per tot.*

At contraria opinio, quam tuetur signāter *Fachin. contr. lib. 2. cap. 30. vers. sed contrariam.* & secuta est *Rot. coram Seraph. dec.*

9 *787. n. 12.* in locatione videtur verior, nam si Colonus tuus fundo frui à te, aut ab eo prohibeatur, quem tu prohibere ne id faciat possis, tantum ei præstabis, quanti eius interfuerit frui, vt totidem verbis dicit *text. in l. si fundus 36. §. nam, & si Colonus ff. locat.* & firmat late *Neguz. de pignor. part. 2. memb. 1. num. 7. & 8.* vbi tamen *num. 9.* dicit secus esse stante iuramento *Barbos. in cap. propter num. 33. de locat. & cond.* cum declarationibus tamen, quas tradam *infra in cap. 57. de fine locationis voluntario.*

In interesse autem venit id, quod pluris

10 conductor rem sublocasset *l. si tibi alienam 7. ff. locat.* & omne aliud lucrum, quod ex vsu rei esset facturus *d. l. si fundus §. nam, & si, Verall. decis. 183. num. 4. part. 1. Altograd. cons. 21. num. 50. & seq. lib. 1.* vbi, & quod interesse probari potest hoc in casu mediante iuramento in litem actori deferendo, per *text. in l. videamus §. qui vinum & l. si cui §. qui seruum ff. locat. Alex. cons. 214. num. 1. & 2. lib. 7.* & alios quos refert.

Vlterius, quia locatio est concessio ad

11 vsum, vt dictum est *in cap. 1.* sequitur, vt locator teneatur vltra rei traditionem præstare etiam patientiam, vt conductor ea vti possit toto tempore locationis *Natt. cons. 360. num. 1. Surd. cons. 38. num. 18. Osasch. decis. 50. num. 16.* & hæc est vna ex differentijs, quæ vertuntur inter contractum locationis, & contractum venditionis, venditor enim tenetur ad actum traditionis momentaneum, itaut eo expleto, amplius ex empto molestari nequeat, at secus est in locatore, quia cum sit obligatus conductori, vt frui liceat, tenetur ad factum successiuum, & nō liberatur nisi pro tempore, quo vti frui licet, vt explicat *Bart. in l. si quis Domum 9. num. 1. ff. locat. Ruin. cons. 77. num. 8. lib. 1. & dixi in cap. 2.*

Et proinde non solum tenetur patientiam

12 ex se præstare, vt conductor vti frui possit, sed etiam tenetur præstare diligentiam, & custodiam, ne impediatur ab alijs libere vti *Menoch. cons. 671. num. 3. Becc. cons. 233. nu. 10. post princ. Surd. decis. 326. num. 17.* & conductorem defendere, ac impedimenta

13 quæcumque vsum impedientia amouere, *Menoch. cons. 531. num. 8. Surdus cons. 38. num. 18. Rot. decis. 559. num. 1. part. 3. rec.* Idque non solum in principio, sed toto tempore durantis locationis *Calder. cons. 5. post med. vers. sicut venditor tit. de locat. Lancell. Gall. cons. 22. num. 6. Surd. cons. 445. nu. 18. Becc. cons. 45. num 19. Osasc. decis. 50. num. 10. Manent. decis. 38. num. 21. & seqq. Rot. in Romana Pensionis Domus impress. penes Marches. de commiss. part. 1. fol. 1085. nu. 3.*

Et ideo si locator hæc non præstat, nec agere potest pro mercede, imo, & eum per solam exceptionem non adimplementi in hac parte, videlicet, quod non præstiterit patientiam, vel non curauerit conductorem posse vti re, quam ei locauit, repelli posse dicetur infra *in cap. particulari* de tali exceptione, & poterit etiam à contractu recedere conductor, vt, pariter dicam in alio *cap. separato.*

14 Verum, magna est quæstio, an conductori expulso competat interdictum vnde vi, & remedium reintegrandæ, & pro affirmatiua sunt *Soccin. Sen. cons. 17. num. 15. lib. 3. Gozzad cons. 99. num. 4. vers. imo conductor. Plot. de in lite iur. §. 3. num. 3. & alyj plenè relatis per Cyriac. contr. 389. num. 39. Giurb. decis. 12. num. 10. & seqq.* vbi, siue expulsus sit à Domino, siue à tertio.

Contrariam tamen opinionem præ cæteris latè firmat *Bertran. cons. 210. num. 1. & per tot. lib. 2. part. 1. Gratian. discept. 174. num. 17. Menoch. recup. rem. 1. num. 62. & seq. Put. dec. 165. num. 1. lib. 1. Seraph. decis. 777. n. 3. & seq.* & hæc de iure videtur verior, quia habet pro se *text. in l. 1. §. deijcitur in fin. ff. de vi, & vi armat.* vbi expresse habetur illum, qui possidet, siuè naturaliter, siue ciuiliter possideat deijci posse, & posse interdicto vti, non tamen si Colonus sit, textus

tus autem, qui pro alia opinione alleganțur *in l. Colonus 12. & in l. cum fundum 18. ff. eodem tit. de vi, & vi armat.* apertissime loquuntur in casu, quo Colonus prius interuerterit possessionem domini, & sic possidere sibi cæperit, & ideò non obstant, vt benè aduertit *gloss. in d. §. Deijcitur in vers. si Colonus.*

Rota tamen licet agnoscat hanc posteriorem de iure veriorem, tamen de stylo aliam seruat, restituit enim ad statum, vt dicit idem *Seraphin. d. decis. 777. num. 6.* & potest dicta opinio conciliari cum stylo, dicendo non competere conductori interdi-
16 ctum vnde vi, sed actionem in factum, vel officio iudicis cum esse restituendum, vt sensit *Bart. in l. rem, quæ nobis 15. sub num. 1. vers. quandoque ille ff. de acquir. possess. Soccin. Sen. cons. 17. num. 15. lib. 3.* & alijs plenissime cumulatis *Cyriac. contr. 389. num. 40. & seqq.* vbi, & quod tam dicta actio in factum potest dici intentata, quam officium Iudicis imploratum per clausulam *omni meliori modo* positam in fine petitionis factæ à conductore sic deiecto se restitui.

Præterea dicta opinio negatiua procedit in locatione ordinaria ad breue tempus, in ea enim conductor nullam possessionem habet, secus autem in locatione ad tempus longum, quia in ea conductor sibi ipsi naturaliter possidet, vt dictum est *in cap. 27. num. 30.* & vltra ibi adductos *Posth. de manut. obser. 52. num. 20.* & ideo competunt ei remedia possessoria, vt sensit ibi *Posth. & Fulgin. de iur. emphyt. de var. caducitat quæst. 10. num. 19. prope fin.*

17 At difficultas est, vbi post deiectionem expirauit tempus locationis, an possit amplius conductor restitui, & non applicari amplius d. stylũ Rotæ de restituendo ad statum, ex quo non adsit amplius aliquis status, ad quem restitui possit habetur penes *Seraph. decis. 777. num. 6. & in recent. decis. 56. num. 2. & 3. part. 3.* vbi adducuntur etiam rationes, & auctoritates in contrarium, & subditur, quod eis non obstantibus, placuit dominis dicta opinio, & quod considerabant etiam, quod restitutio ad tantum tempus, quantũ supererat tempore deiectionis non est practicabilis, quia redditus in singulis annis non solent esse æquales, & proinde, quæ ex partibus haberet annos vberiores, locupletaretur cum alterius iactura contra regulam *l. plane ff. de petit. hæred.* & est doctrina *Bart. in l. si vno 17. §. item cum quidam num. 9. vers. aut quis promisit ff. locat.* vbi de locatione operarum, quod si promissæ ad certum tempus, non possit pro-

mittens, qui fuit impeditus in illo, supplere in alio, & conductore bonorum impedito vti pro certis annis, quod non possit retinere pro alijs, quia sunt diuersi anni *Vinc. de Franc. decis. 451. prope fin.* Vnde si ces-
18 saret prorsus ratio diuersitatis, vti esse posset in locatione domus ad habitandum, posset alicui placere contraria opinio ex latè deductis *per Paris. cons. 105. per tot. lib. 3.* si tamen locatio fuisset ad tempus certum,
19 & terminata per lapsum illius, secus verò si fuisset ad tempus incertum, ita vt ignoraretur quantum durasset, prout in simili de reintegratione vsufructuarij distinguit *Surd. cons. 166. num. 18. vers. quia respondetur,* vbi ita conciliat *text. in l. 3. §. Penult. ff. de vi, & vi armat. & in l. si plures in fin. ff. eodem.*

20 Debet tamen conductor expulsus reclamare, & contradicere, ne alias possit dici, eum non fuisse expulsum, sed sponte recessisse, iuxta latè tradita per *Cyriac. contr. 214. num. 17. & seqq.*

21 Prædicta procedunt præcipuè si conductor sit expulsus ab ipso domino, at si expulsus sit à tertio, habet aliud remedium, scilicet agere potest contra locatorem, vt agat contra eum, qui se spoliauit, vt post *Bart. in l. Iulianus §. si venditor ff. de act. empt.* dicentem esse notandum hunc nouum modum agendi, nempe ago, vt agas tradit *Gratian. discept. 174. num. 26.* qui dominus poterit etiam ei cedere actionem spolij idem *Gratian. ibi num. 28.* vbi, & quod liberatur cedendo, sed quatenus non requiratur pro recuperatione possessionis magna impensa, & alij congesti per *Giurb. decis. 12. num. 8.*

Controuertitur pariter an competat con-
22 ductori manutentio aduersus locatorem, & quoniam conductor ad breue tempus non possidet sibi, sed domino, sequitur, vt ei non competat manutentio, quæ solum possessori conceditur *§. retinendæ instit. tit. de interdictis* & late post alios firmant signanter *Caball. cons. 98. num. 5. & 6. lib. 2. & Menoc. retin. remed. 3. num. 46.*

At quia interdictum ex quo datur manu-
23 tentio, non tam respicit propriam, & veram possessionem, quam statum illum rei tempore motæ litis, aut paulo ante, inde sequitur, vt eo tuendus sit etiam, qui tantum detinet, vt dicit *Couar. practic. quæst. cap. 17. num. 5. ad fin. vers. sic sane,* & proinde danda erit manutentio conductori, etiam aduersus dominum in illo statu detentionis quam habet *Gratian. discept. 174. num. 25. Tomas. decis. 30. num. 15. Caualer. decis. 181. num. 2.*

*num.* 2. *Posth. de manut. obser.* 52. *num.* 17.
24 intelligendo locatione adhuc durante, quia ea finita non datur amplius manutentio cõductori, sed locatori, cum cesset status, & causa detentationis illius, iuxta supra tradita, & dicam etiam *inf. in cap. fin.*

Quia tamen diuersimode eueniunt impedimenta, & quandoque locator tenetur reficere conductori in vsu rei impedito omnia damna, quæ propter impedimentum passus est, quandoque tenetur solum remittere mercedem pro tempore, quo fuit impeditus, & quandoque, nec istam remissionem facere debet, distinguendi sunt quatuor casus, quorum primus est si impedimentum proueniat facto conductoris, secundus si facto conductoris, tertio si facto tertij, & quartus, si casu fortuito, prout post *gloss.* distinguit *Bart. in l. si vno* 17. §. *item cum quidam num.* 2. *vers. hoc præmisso ff. locat.* & alij communiter sequuntur, vt testatur *Pantzschm. de locat. & conduct. quæst.* 13. *num.* 1.

Primo autem casu, vbi videlicet conductor impeditur facto locatoris, regula solet
25 passim à Doctoribus tradi, quod locator teneatur non solum mercedes remittere, sed vlterius etiam omnia damna reficere conductori *Alex. cons.* 84. *num.* 2. *lib.* 4. *Menoch.* qui alios cumulat *cons.* 246. *num.* 1. *& cons.* 621. *num.* 24. *Gutier. de Gabell. quæst.* 136. *num.* 6.

At videtur tutius procedi posse cum distinctione, quam facit *Bart. in d.* §. *item cum*
26 *quidam num.* 2. videlicet, quod aut factum locatoris est iustum, aut iniustum, si iustum, tunc aut ista iustitia prouenit ex culpa conductoris, puta, quia non vult soluere mercedem, vel male versatur in vsu rei, quibus casibus iuste potest expelli, vt dicam infra suis locis, *& Bart. vbi supra* tradit, quod si locator est Ecclesia petit pensionem totius temporis, si priuatus, eam petit pro rata, sed videtur indistincte dicendum, quod locator nullum damnum pati debeat ex tali expulsione culpa conductoris subsecuta, sed neque consequi lucrum, ac proinde si post expulsionem vtatur re, vel eam locet alteri, tunc pensiones à primo consequi nequeat ex adducendis infra *cap.* 54. *à num.* 53. *vsque ad fin.*

27 Aut factum locatoris, est iustum absque culpa conductoris, videlicet si expellat conductorem lege permittente vti pro reparanda re locata, vel propter superuenientem necessitatem ea vtendi, prout posse dicam suis locis, & tunc locator non potest petere mercedem, nisi pro rata temporis, quo conductor rei vsum habuit, nec conductor aliud prætendere valet, quam remissionem ipsius mercedis pro reliquo *Bart. in d. l. si vno* 17. §. *item cum quidam num.* 2. *vers. si vero factum ff. locat. Camil. Medic. cons.* 141. *num.* 2. *Hodier. ad Surd. decis.* 131. *num.* 4. quatenus tamen sit factum necessarium, alias enim si esset mere voluntarium, tunc licet posset dici aliquo modo iustum, adhuc teneretur non solum remittere conductori mercedem pro tempore impedimenti, sed etiam ad omnia damna, vti in refectione Domus locatæ impediente habitationem distinguit *text. in l. qui insulam* 33. *in princ. ff. loc.* & alijs adductis *Pantzschman. de locat. quæst.* 13. *num.* 8. factum enim etiam quoad se sine culpa, quoad secum contrahentem habetur pro culpa, vt concludit *Castren. in l. si merces* §. *culpæ ff. locat.* & comprobat *Becc. cons.* 233. *sub num.* 8.

28 Si autem factum locatoris sit iniustum, tunc tenetur absolutè conductori, ne dum ad remissionem mercedis, sed etiam ad totale interesse *l. si fundus* 36. *vers. nam & si colonus ff. locat.* & concordan. relat. *Bart. in d.* §. *item cum quidam num.* 2. *prope fin. vers. si verò factum Pontzschman. d. quæst.* 13. *nu.* 9. vbi quod hæc conclusio vera est, & potest etiam optimis rationibus defendi, quas ibi
29 subdit. Verũ modificatur, vt procedat quatenus factum illud locatoris Iniustum, per quod conductor vti impeditur, sit ordinatum ad tale impedimentum, vti quia conductorem expulsit, aut etiam antequam traderet dolo desijt possidere, aut omisit custodire, prout tenetur, & propter malam custodiam res fuit ablata, secus autem si factum locatoris iniustum non sit ordinatum ad tale impedimentum, vti quia non sit circa ipsam rem, quia tunc non tenetur ad interesse, prout docet *Castren. in dicta l. si fundus n.* 3. *prope fin. vers. solum dico* & alijs adductis comprobat *Pantzschman. d. quæst.* 13. *num.* 11.

30 Secundo casu, quando videlicet impedimentum in vsu rei prouenit ex facto conductoris, tunc integram pensionem deberi indistincte tradit *Bart. in dicto* §. *item cum quidam num.* 2. *in fin.* & facto, imo culpæ ipsius illud ascribitur, si propter inimicitias suas vti non possit *l. si merces* 28. §. *culpæ ff.*
31 *locat.* & licet aliqui hoc etiam casu distinguant inter factum iustum, & iniustum, prout dictum est de facto locatoris, tamen inter eos in hoc proposito non videtur par ratio, cum locator retineat dominium rei, & sic plus iuris eam recuperandi, quam conductor illam dimittendi habeat, iuxta opinionem, quam post alios tenuit *Rota coram Buratto decis.* 295. *num.* 9. quæ tamen est valde controuersa, vt patet ex relatis *in*

eadem

*eadem deciſ.* & latius ibi per *Add.* & de ea
dicam aliquid latius, vbi agam de fine lo-
cationis, an videlicet ſicut locator ob ſu-
peruenientem neceſſitatem habitandi do-
mum poteſt recedere à locatione, ita, &
conductor ob ſuperuenientem caſum, quo
habitare nequeat, poſſit recedere à condu-
ctione *cap.* 59.

Non tamen conſideratur factum locato-
32 ris ſi præuenit, & ei cauſam dedit culpa lo-
catoris, vti ſi locator dederit cauſam seque-
ſtrationi, & cõductor conſenſerit ſequeſtro,
adhuc poterit ipſe conductor petere damna
& intereſſe, iuxta deciſ. *Rot. coram Verall.*
183. *part.* 1. quam etiam refert *Caroc. in tit.
de remiſſ. merced. quæſt.* 8. *num.* 144.

Tertio caſu cum impedimentum proue-
33 nit facto tertij, tunc diſtinguendum inter
factum iuſtum, & iniuſtum, ſi iuſtum; &
locator potuit ei prouidere, & non proui-
dit, tenebitur conductori ad totale intereſſe
*l. ſi quis Domum* §. *pen.* & *l. ſi merces ff. locat.*
34 ſi verò non potuit prouidere, tunc tenetur
tantum ad remiſſionem mercedis pro rata
temporis, quo conductor impeditur *d. l.
ſi quis domum* & *l. ſi fundus ff. locat. Bart. in
d. l. ſi vno* §. *item cum quidam num.* 3. *Surd.
deciſ.* 326. *num.* 16. Controuertitur autem,
an hoc caſu ad hoc, vt fieri debeat remiſ-
ſio mercedis neceſſe ſit conductorem dam-
nificatum fuiſſe in dimidia, prout requiri di-
ci ſolet in petenda remiſſione propter ſteri-
litatem, de quo *cap.* 47. & licet affirmatiuam
teneant *Bero. conſ.* 143. *num.* 23. *lib.* 1. *Bur-
ſatt. conſ.* 193. *num.* 27. & *latè Surd. conſ.* 34.
35 tamen contrarium ſentire videtur *Bart. vbi
ſupra* dum indiſtincte dicit, faciendam eſſe
remiſſionem *Guidopap. deciſ.* 630. & alijs ad-
ductis *Catta in memor. verb. conductor verſ.
quarto Adde.* & hæc videtur verior, vt di-
cam, vbi tractabitur de remiſſione merce-
dis *cap.* 50.

Si autem factum tertij eſt iniuſtum, &
36 conductor tenetur ei reſiſtere ſi poteſt *l. item
quæritur* §. *exercitu ff. locat.* & dictum eſt in
*cap. ſeq.* vbi actum eſt, ad quæ teneatur con-
ductor circa rem conductam. Aut non po-
teſt reſiſtere, & facienda ei remiſſio merce-
dis pro rata temporis *Bart. in d. l. ſi vno* 17.
§. *item cum quidam num.* 3. *ff. locat.*

37 Quatenus autem ipſe conductor reſiſtere
non poſſit debet denunciare locatori, qui
ſi poteſt reſiſtere, & non reſiſtit tenebitur
ad intereſſe, alias ſi non poteſt reſiſtere, te-
netur ſolum remittere mercedem *l. ſi in lege*
27. §. *Colonus l. ſi fundus* 36. §. *nã & ſi Colonus
ff. locat. Soc. Sen. conſ.* 156. *n.* 8. *ad fin.* & *ſeq. lib.*
2. *Natta conſ.* 261. *n.* 1. *Roland. conſ.* 69. *n.* 22. &
*ſeqq. lib.* 4. *Bardellon. conſ.* 75. *numer.* 8.

Requiritur autem dicta denunciatio, ne
alias dicatur conductor acquieuiſſe, vt pro-
bat *Ioſeph. Ludou. deciſ. Peruſ.* 50. *num.* 9.
& *ſeqq.* cum declarationibus tamen, & limi-
tationibus traditis *d. cap. ſeq. num.* 19. & *ſeq.*
38 Aduertendum tamen, quod factum ab
inimico, licet ſit in ſe factum tertij, tamen,
in hoc propoſito reputatur factum illius, in
odium cuius proceſſit ſiue locatoris, ſiue
conductoris, & eius culpæ tribuitur *l. ſi mer-
ces* 28. §. *culpæ ff. locat. Bart. in d. l. ſi vno* §.
*item cum quidam num.* 3. *ff. locat.* adeò vt is
ad damna alterius reſarcienda teneatur, ne-
39 mo enim alterius odio prægrauandus eſt,
dicta *l. ſi quis* §. *legis ff. de inoff. teſtam. cap. ſi
Epiſcopum* 16. *quæſt.* 5. *Pantzſchman. de
locat. quæſt.* 14. *num.* 58. vnde deducitur,
40 quod procedat hæc obligatio ad damna,
etiam ſi inimicitia eſſet iniuſta, ſufficit enim
quod alterius odio fuerint illata ad hoc, vt
alter non debeat illis prægrauari *Ruin. conſ.*
65. *n.* 3. *in fin. lib.* 1. *Rimin. Iun. conſ.* 719.
41 *num.* 8. & licet aliqui velint hoc procede-
re in locatore, non autem in conductore,
reprobantur tamen à *Ruin. conſ.* 85. *num.* 10.
*lib.* 1. & latius per *Pantzſchman. d. quæſt.*
14. *num.* 61.

42 Quarto caſu ſi impedimentum contingat
ex caſu fortuito, aut caſus contingit ex par-
te locatoris, ſeù rei locatæ, quod idem eſt,
& non tenetur locator ad aliud, quam ad
remiſſionem mercedis pro rata, aut contin-
43 git ex parte conductoris, & tenetur ſolue-
re totam mercedem *Bart. in d.* §. *item cum
quidam num.* 3. vbi etiam reddit rationem
diuerſitatis, quia locator tenetur ad rem
tradendam in ſpecie, & ideo eius interitu
liberatur, quod ſecus eſt in conductore, qui
tenetur ad pecuniam in genere, & ideò ad-
dit etiam limitationem reſpectu conducto-
ris, vt ſi, & ipſe tenetur ad aliquid in ſpe-
cie, per eius interitum liberaretur, & licet
*Soccin. ibidem* dicat, quod eminens ingeniũ
Bartholi in hac ratione defecit, tamen eam
defendit *Pantzſech. quæſt.* 13. *num.* 33. dicens
quod ſi intentionem Bartholi recte intro-
ſpexerimus non meruit à Socino iure repre-
hendi, & de hoc caſu multa videri poſſunt
*in cap.* 30. *de incendio.*

Controuerti autem ſolet, an huic caſui
tribui debeat impedimentum proueniens
facto Principis, & pro affirmatiua facit,
44 quod dicitur factum Principis reputari ca-
ſum fortuitum, & quod pendet ab eius vo-
luntate inter impoſſibilia computari *Crauet.
conſ.* 233. *num.* 2. *Menoch. conſ.* 504. *nu.* 50.
*Gregor. dec.* 371. *num.* 5.

At

At verè factum Principis est debilius,
45 quam factum naturæ, & casus, quia Princeps exorabilis est, vt dicit *Bald. cons. 395. num. 7. ante med vers. nec est fortius lib. 2.* vndè in hoc proposito assimilatur potiùs fa-
46 cto tertij, & cum eius regulis procedit, itaut si non sit omnino iustum, & inseparabile, non excusetur conductor, si non resistat, vel vbi resistere nequeat, & moneat locatorem, ipse quoque non excusetur si
47 non resistat, vt dictum est supra in tertio casu *Castren. cons. 433. col. 3. vers. praterea posito lib. 1.* & aliis adductis *Bardellon. cons. 75. num. 11. & Rot. decis. 286. num. 14. par.*
48 *11. recent.* resistitur autem Principi eum exorando, & faciendo diligentias de illum remouendo à proposito, iuxta tradita per *Buraet. decis. 110. num. 4.* licet enim subdi-
49 torum partes sint obedire Principi, tamen inobediens dici non potest, qui causas le-
50 gitimas illi adducit non obediendi, vt habetur in *cap. si quando de rescript.* & ibi notant omnes, quos in hoc proposito refert *Pantzschman. de locat. quaest. 14. num. 34. & 40.* vbi etiam refert *gloss. in §. deinde competentes in ver. nunciant in Auth. de mandatis Princ.* cuius verba sunt *& hoc est contra miseros Prælatos, qui timent in tantum litteras Domini Papæ, vt non audeant reclamare, quod facere non debent*, & addit etiam, quod nō per hoc deseruiunt legi, sed imò seruiunt, debet igitur conductor reclamare, & addu-
51 cere suas rationes, & expectare secundam iussionem, prout habetur in dicto §. *deinde*
52 *competens in fin.* quando tamen adsunt rationes, alias enim non debet executio mandatorum, præsertim Papæ, differri *Geminian. in cap. statuimus num. 4. de offic. deleg. in 6.*
53 debet autem secunda iussio expectari, quādo præceptum est contra legem, etiam si adsit derogatoria, quia præsumitur per importunitatem emanasse, quando non constat de certa scientia *Felin. in cap. nonnulli num. 9. in princ. de rescript. Suar. alleg. 12.*
54 *num. 49. & seqq.* & idem est si sit contra publicam vtilitatem *Rimin. Iun. cons. 399.*
55 *num. 84. in princ.* & debet etiam expectari, quando adest suspicio, quod literæ sint falsæ *Turrecrem. in can. in memoriam num.*
56 *10. distinct. 19.* & multo magis, quando actus non posset fieri sine peccato, tunc enim expectanda est secunda iussio, etiamsi constet de certa scientia *Suar. alleg. 12. nu. 50. circa med vers. & adhuc si pracise constet.*
57 Et hæc faciliùs procedunt, si agatur de præceptis ministrorum, aut Iudicum, vel aliorum superiorem habentium, quia tunc appellari debet, & ad superiorem recurri aliàs recurrere valens, & non recurrens dicitur in culpa *Rain. cons. 15. num. 5. lib. 4. Cephal. cons. 304. num. 125. Odd. cons. 75. num. 12. Sard. cons. 8. num. 24. & seq. Cyriac. contr. 167. num. 10. Osasch. decis. 12. num. 9.*
58 Intelligendo tamen semper si præcepta sint euidenter iniusta, alias enim sufficit, quod sint dubia, ad hoc, vt conductor, seù locator excusetur à non quæsita reuocatione, vt tradit *Lancell. Gall. cons. 23. num. 15. & 18.* à quo non dissentit *Rot. decis. 286.*
59 *num. 15. part. 11. recent.* prout etiam sufficit notorium esse, quod diligentia fuisset superflua *Lancell. de attent. cap. 12. ampliat. 1. num. 68. Lotter. de Benefic. lib. 2. cap. 24. num 24.*

Si appositum sit à Iudice sequestrū, quæritur, an dicatur locator impeditus vti re, & competant ei remedia, de quibus supra, & distinguendum est inter sequestrum appositum ipsi rei, & appositum fructibus, si enim
60 sequestrata ipsa res, etiam si possessio esset penes tertium, vel penes se sequestrata, non dicetur impeditus, quia sequestratio, vel auocatio possessionis ad se per Iudicem facta, non priuat possessorem sua possessione, & multo minus Colonum sua detentatione, si Iudex vlterius non procedat *Menoch. vt in rem. 3. num. 86. & seqq. Boccat. de interd. vti possidet. cap. 2. num. 51. & 52. Rot. decis. 273. num. 1. part. 2. & decis. 170. num. 8. part. 4. diuers.* cum alijs plenissime cumulatis per *Postb. de manut. obser. 60. num. 1.* vbi *num. seqq. per tot.* habentur plures declarationes, & limitationes huius Conclusionis, penes eum videndæ.

Si autem sequestrati sint fructus, tunc
61 secus erit dicendum, quia per talem sequestrationem impeditur vsus liber possessionis, & fructuum, qui debet esse conductori saluus, impedit enim ipsos fructus sequestratos vendi posse *Guidopap. decis. 210. nu.*
62 *3. Cancer. variar. part. 2 cap. 4. sub numer. 43.* & in specie, quod conductor dicatur impeditus per tale sequestrum *Menoch. cons. 246. num. 33.* & idem dici posset de inhibitione ne fructus percipiat, vel distrahat, nisi forte deductum fuisset in controuersiam, an
63 teneret, vel ne, quia tunc non valeret conductor interim, ac de ea disceptetur retardare solutionem pensionum, vt censuit *Rota coram Cardinali Mantica decis. 233. num. 1.*
64 *vers. nec obstat, quod.* At secus esset si processum fuisset ad deputationē alterius exactoris, & ad mandatum de consignando, quia ex his sufficienter constaret de impe-

Pp dimen-

dimento, *Rot. decis.* 528. *num.* 2. *&* 3. vbi, & quod quamuis adhuc non liqueret effectuatio dd. decretorum per consumatam eorum executionem, adhuc reputata fuerunt sufficientia ad impediendam præsumptionem, quod possessor potuerit fructus percipere *part.* 3. *recent.*

65 Non potest autem locator incōmodare rem locatam etiam in modico ex causa vo-
66 luntaria, & si velit incōmodare, licitum est conductori illi resistere *glos. in l. habitatores* 30. *verb. demoliri ff. locat. vbi Castren. num.* 3. qui dicit posse etiam conductorem pete-
67 re interesse. At si non tangat ipsam rem, sed ei incōmodum veniat in cōsequentiam, puta, quia extollat aliam domum vicinam, tunc etiam si conductor, si sciuisset tanti non conduxisset, adhuc facere potest, dummodo lumina domus conductæ non obscurentur in totum *Botta cons.* 77. *num.* 5, Nam
68 si obscurarentur in totum extollere nō posset *Ang. in l. si qui in fin. ff. de vsufr. Padil. in l. altius num.* 30. *C. de seruit. & aq. Marsil. singul.* 134. *vers. secundo limita.*

Ex prædictis, & præcipue ex ratione illa fundamentali, quod locatio est concessio ad vsum, & ideo teneatur locator curare, quod conductor vti possit re locata, resultat etiam, quod teneatur resarcire, & reficere illā, expensas necessarias ad hoc faciendo, de quo dicā separatim *c.* 34. §. 1. *in princ.*

## De conductore, quid facere possit, & debeat in re locata, & an, & quando teneatur de eiusdem rei periculo, & deterioratione.

*S V M M A R I V M.*

1 *In locatione censetur tacite conuentum, vt conductor bona fide vtatur re conducta.*
2 *Conductor mala fide vtens re locata cadit à contractu.*
3 *Conductore mala fide vtente locator petit omnia damna.*
4 *Locatore mala fide vtente competunt conductori plures actiones.*
5 *Locator intentata vna actione contra conductorem male vtente, non potest aliam experiri.*
6 *Contr. quod possit variare ab vna actione ad aliam.*
7 *Decl. vt competentibus pluribus actionibus executiuis, vna intentata liceat variare.*
8 *Actio ad expellendum conductorem male vtente est diuersa ab actione pro damnis, & interesse.*
9 *Et facilius in vna, quam in alia obtinetur.*
10 *Conductor non solum tenetur ad damna per ipsum illata rei, sed etiam ad ea, quæ passus est inferri per alios.*
11 *Conductor tenetur rem custodire ne damnificetur.*
12 *Conductor si præuidere potest casum & reparare, & non facit, tenetur ad damna.*
13 *Lim. si vltra custodiam requiratur expensa, quia conductor ad eam non tenetur.*
14 *Ampl. vt conductor adeo teneatur custodire, vt debeat etiam resistere exercitui si potest.*
15 *Secus si non potest, vel prudentialiter non debet.*
16 *Decl. vt debeat conductor resistere facto tertij, si sit iniustum secus si iustum.*
17 *Decl. 2. locatorem dicentem non factam resistentiam debitam à conductore probare debere.*
18 *Decl. 3. vt si ipse locator monitus non se opposuit non possit de hoc redarguere conductorem.*
19 *Conductor periculum imminens rei denunciare debet locatori.*
20 *Conductor dicitur procurator domini ad denunciandum.*
21 *Lim. si non possit denunciare.*
22 *Et non potuisse dicitur vbi si denunciabat aliquod periculum sibi imminebat.*
23 *Vel si de repente euenit periculum, ita vt tempus non habuerit.*
24 *Intellige si præuidere non potuit.*
25 *Lim. 2. si dominus erat absens, quia excusatur a denunciatione secundum aliquos.*
26 *Contr. verius, quia tenetur denunciare coniunctis, & amicis.*
27 *Lim. 3. si locator non erat potens ad impediendum, vel verisimiliter non impediturus.*
28 *Lim. 4. si periculum erat notorium.*
29 *Lim. 5. si damnum prouenit ex facto ipsius locatoris.*
30 *Damna reficere tenetur conductor multo magis si promisit custodire rem, & eam non deteriorare.*
31 *Ampl. vt stante tali promissione censeatur suscepisse curam ne damna fiant.*
32 *Conductor vti procurator ad certiorandum præsumitur dominum certiorasse.*
33 *Seruitus, vt præscribatur in prædio requiritur scientia domini.*
*Ampl. requiri scientiam certam, nec præsumptam sufficere num 37.*
34 *Præscriptionem seruitutis probare volens debet facere articulum super scientia domini.*
35 *Decl. vt scientia conductoris sufficiat ad dictum effectum secundum aliquos.*
36 *Contr. est verius,*
38 *Præsumptio non potest deduci ex alia præsumptione.*
39 *Scientia probatur coniecturis.*
40 *Et vbi non sufficit scientia præsumpta, sufficit scientia probata coniecturis, & præsumptionibus.*
41 *Conductor tenetur de damnis à se prouenientibus eius dolo, vel culpa, non autem de casu fortuito.*
42 *Neque tenetur de prouenientibus eius culpa leuissima*
43 *Decl. hoc procedere in actione locati, secus in actione legis Aquiliæ.*
44 *Intellige, vt in l. Aquilia veniat culpa leuissima in committendo, non in omittendo.*
45 *Culpa leuissima in faciendo æquiparatur leui, ac etiam latæ in non faciendo.*
46 *Ampl. vt etiamsi conductor promiserit rem custodire adhuc non teneatur de culpa leuissima.*
47 *Lim. si pro custodia mercedem acceperit, quia tunc tenetur de leuissima.*
48 *Lim. 2. si promisit adhibere diligentiam.*
49 *Lim. 3. si promisit quid facere in specie.*
50 *Lim. 4. si expresse promisit de culpa leuissima, vel periculum in se suscepit.*
51 *Periculum in se suscipiens tenetur ad id quod subsequitur obligationi prouenienti ex natura contractus.*
52 *Culpa qualibet cessante non tenetur conductor etiamsi*

*periculum in se susceperit.*

53 *Artifex suscipiens in se periculum gemma insculpenda tenetur etiamsi periculum veniat potius vitio materia quam eius culpa.*

54 *Conductor promittiens restituere Columbariam columbis frequentem an teneatur de defectu eorum etiamsi adhibuerit omnem diligentiam.*

55 *Culpa in omittendo est non facere, quod fieri debet, vel conuentum est, & in committendo est facere, quod fieri non debet.*

56 *Et vbi quod factum, vel omissum est non fecissent, vel non omisissent solum diligentes tunc culpa reputatur leuis.*

57 *Et quando illum non fecissent, vel omisissent diligentissimi tunc culpa est leuissima.*

58 *Decl. non attendi diligentes, vel diligentissimos in genere, sed in specie professionis de qua agitur.*

59 *Intellige habito respectu ad exercitium, non ad personam.*

60 *Conductor, an teneatur adhibere diligentiam, quam adhibet diligentissimus paterfamilias.*

61 *Superlatiuus quandoque ponitur pro positiuo.*

62 *Conductor non tenetur adhibera curam diligentissimam in re conducta.*

63 *Lim. si materia sit fragilis, & illam requirens.*

64 *Culpa non præsumitur, sed ab allegante probari debet.*

65 *Lim. in conductore, quia damnificata re locata præsumitur eius culpa.*

66 *Decl. limitationem non procedere si appareat damnum prouenisse à casu, qui potuit sine culpa euenire.*

67 *Casus, qui possunt sine culpa euenire multi sunt, & quales relatiue.*

68 *Conductor non sulum non potest inferre damnum in re, sed nec etiam in fructibus finita locatione colligendis.*

69 *Imo etiam in fructibus colligendis tempore locationis si est colonus partiarius.*

70 *Colonus curare debet fieri opera rustica suo tempore.*

71 *Cultura intempestiua deteriorem fundum facit.*

72 *Intẽpestiua cultura dicitur siue sit nimis propera, siue nimis sera.*

73 *Cadere vineas, vulgo,* potare, *si omittatur resultat damnum.*

74 *Conductor non curans opera rustica debitis temporibus fieri, tenetur ad damna, & interesse.*

75 *Et debet curare, vt opera rustica fiant per peritos in arte.*

76 *In vltimo anno non potest inferre damnum fructibus sequentis anni.*

77 *Et non solum non potest fructus sequentis anni corrumpere, sed neque fundum exfructare.*

78 *Sic non potest in fine anni colligere fructus acerbos.*

79 *Nec conductor gabella potest vltimo anno eam minuere.*

80 *Damnum, quod sequitur tertio in consequentiam non impedit fieri actũ ad propriam cõmoditatem principaliter directum.*

81 *Decl. procedere si actus ille fiat in re propria, secus si in aliena.*

82 *Conductor non potest in re omnia facere, que facere potest dominus.*

83 *Conductor non potest vltimo anno relinquere plura capita vitium, vt inde maiorem vua quantitatem percipiat.*

84 *Et vbi fundus est solitus seminari in parte, & in parte quiescere, non potest vltimo anno seminare totum.*

85 *Neque potest vltimo anno restipulare.*

86 *Lim. si adsit consuetudo.*

87 *Consuetudo in dicto proposito probanda est in specie, quoad conductores.*

88 *Conductor non potest vsum rei conducta alterare.*

89 *Sic in Apotheca introducere aliud exercitium diuersum à solito.*

90 *Augumentum Apotheca recipit æstimationem.*

91 *Conductor tanto minus potest alterare vsum rei si non constat de voluntate domini.*

92 *Conductor domus non potest in camera bona facere coquinam.*

93 *Conductor non potest rei formam, aut faciem mutare.*

94 *Ampl. vt emphyteuta per hanc mutationem incurrat caducitatem.*

95 *Decl. non posse alterari vsum, nec mutari formam in damnum rei, secus si inde resultat maior vtilitas.*

96 *Emphyteuta potest reducere siluam ad pratum, vel campum aratorium.*

97 *Facilius, si ex coniecturis appareat de voluntate domini.*

98 *E contra vero si appareat contraria voluntas domini non potest conductor facere dictas mutationes etiamsi inde melior conditio domini fiat.*

## CAPVT XXIX.

QVia locatio est contractus bonæ fidei, in
quo conceditur res ad vsum iuxta præ-
dicta supra *in cap. 1.* censetur tacite in ea
1 conuentum cum conductore, vt bona fide
vtatur re conducta, vt dicit *Cyn. in l. ade 3.
num. 1. in fine C. locat.* adeout si male vta-
2 tur vti non seruans conuenta, cadat à con-
tractu, & possit à re expelli, vt sunt text.
expressi *in d. l. ade 3. C. locat. & in cap. pro-
pter 3. §. verum eodem tit.* competantque
locatori alia remedia, de quibus hic infra
aliquid dicendum erit, reseruato loqui de
prædicto expulsionis separatim suo loco, vbi
videlicet tractabitur de fine locationis *c. 53.*
3 Potest igitur locator petere refectionem
omnium damnorum ex locato ex *l. Aquilia
ex l. duodecim tabularum, & interdicto,
quod vi, aut clam,* vt habetur *in l. si mer-
4 ces 28. §. culpæ ff. locat.* & si conductor cæci-
dit arbores, potest locator agere etiam
actione arborum furtim cæsarum, vt ibidem
additur, & eodem casu aduersus conducto-
res fisci dari actionem in quadruplum est
text. *in l. in fraudem §. fin. ff. de iur. fisc.* &
de singulis his actionibus, seù remedijs ali-
quid tradit *Carocc. sub tit. de necessit. vsus
quæst. 7. num. 32. & pluribus seqq.*
5 Verum, quia omnes istæ actiones ad eun-
dem finem tendunt, vt scilicet locator dam-
norum refectionem consequatur, quatenus
vnam intentet, puta ex locato, officio iudi-
cis, qui ex locato iudicat continetur, vt cæ-
teras actiones locator omittat, vt præcisè
dicit *text. in d. l. si merces §. culpæ ff. locat.*

quod intelligi vna effectum sortita explicat ibi *gloss. in verb. omissa*, quæ glossa propte-
6 rea sentit licere locatori post vnam ex prædictis actionibus intentatam ante quam obtineat, variare, & aliam experiri, & quidem non nunquam Prætor varietatem non repellit, & consilium mutantem non aspernatur, vt habetur *in l. non nunquam 8. in princ.*
7 *ff. de Collat. bon.* & quando plures actiones, quæ competunt, sunt omnes executiuæ, non est dubium, quod vna intentata potest variari, & ad aliam recurri, illa effectum non sortita, ex traditis per *Ridolphin. in praxi par. 1. cap. 1. num. 115. & seq. Rot. decis. 163. num. 3. & per tot. post Zacch. de oblig. Camer. & coram Duran. decis. 60. num. 45. quæ est etiam post Viuian. de iur. patr. decis. 94. num. 30.* at in reliquis regula est, quod competentibus pluribus actionibus per electionem vnius censeatur alijs renunciatum *leg. quod in haredem §. eligere ff. de tributor.* quæ tamen patitur plures limitationes, vt videri potest penes *Gabr. in tit. de action. conclus. 2. per tot.*

8 Non tamen ex eo, quod locator egerit ex hoc capite deteriorationes ad expulsionem conductoris, impeditur agere ad damna, & interesse, quia istæ sunt duæ actiones diuersæ, & quæ non competunt ad idem, sed ad diuersa, & ideo possunt simul intentari ex adductis *per Gabr. dicta conclus. 2. num. 15.* expellens enim conductorem ex hoc capite nullum debet damnum pati, vt dicam, vbi tractabitur de hac expulsione *cap. 53. ad fin.*

9 Nec eadem facilitate obtineri potest in vtraque ex prædictis actionibus, nam quando agitur ad expulsionem conductoris non sufficit qualibet damnificatio, sed debet esse notabilis, quando autem agitur ad interesse sufficit qualibet modica deterioratio, vt distinguit *Castren. in Auth. qui rem in princ. C. de sacros. Eccles. Ias. in cons. 17. nu. 2. vers. & bene verum lib. 1. Natt. cons. 477. num. 9. vers. quod intelligendum Pacian. cons. 32. num. 56. Corbul. de iur. Emphyt. tit. de cons. priuat. ob rei deteriorat. num. 25. & 26.*

10 Et non solum tenetur conductor ad damna per ipsum rei illata, sed etiam ad ea, quæ passus est per alios inferri, dicit enim *text. in l. videamus 12. §. si hoc in locatione ad fin. ff. locat. item prospicere debet conductor, ne aliquod rei ius, vel corpus deterius faciat, vel fieri patiatur*, ex quibus verbis legis datur etiam intelligi, quod tenetur conductor ea, quæ damnum illatura sunt, prospicere, & ab eis cauere, prout etiam est *text. in l. item quaritur 14. §. si fullo ff. locat.*

11 Vnde non solum debet conductor damna rei non inferre, sed etiam illam custodire, ne damnificetur ab alijs *Bursatt. cons. 53. num. 13. Rot. decis. 241. num. 1. part. 2. diu. Cyriac. contro. 61. num. 28.*

Et ita tenetur custodire, vt quatenus possit
12 sit præuidere casum, & reparare, & non faciat, dicatur in culpa, & teneatur damna reficere, vti in casu ruinæ ædificij ob id, quod conductor non exonerauit tecta niue excessiua subsecutæ, latè probat *Cyriac. contr. 61. num. 24. & seqq. vsque ad finem*, & de conductore præuidente incendium *Gratian. discept. 354. num. 5. & num. 34. & seqq.*

13 At vbi non sufficiat simplex custodia, sed vlterius requiratur expensa, non tenetur regulariter conductor eam facere, & posteà repetere, vt admittit *Ciriac. dicto contr. 61. num. 29. & 30.* simplex enim conductor nō tenetur de suo expendere, vt dicam *in cap. de expen. & melioram. 34.* vbi etiam videri poterunt aliquæ declarationes huius conclusionis.

14 Respectu autem eius, quod in se est, conductor adeò tenetur defendere, & custodire, vt quatenus possit teneatur etiam resistere exercitui damnum illaturo, iuxta sententiam Labeonis, quam refert, & veram esse dicit *Vulpian. in l. item quaritur 14.*
15 *§. exercitu ff. locat.* secus autem si non possit resistere, aut etiā prudentialiter non debeat, quia tunc non tenetur, & quamuis resistentiam non fecerit, non propterea pensiones soluere compelletur, vt late probat *Lancell. Gall. cons. 23. num. 2. & seq.*

16 Tenetur tamen resistere facto tertij, si potest si factum sit iniustum, nam alias si iustū non tenetur conductor *Bart. in l. si vno 17. §. item cum quidam nu. 3. vers. si vero factum ff. locat.* cum alijs relatis *per Lancell. Gall. d. cons. 23. num. 19.*

17 Et locator prætendens conductorem resistentiam debitam non fecisse, probare debebit, quia non præsumitur, vt firmat in specie *Laz. Bottus cons. 96. num. 19. & seqq.*
18 & cessabit etiam hæc prætensio, vbi ipse locator monitus, resistere non est aggressus, maxime si probabiliter melius, ac facilius potuisset, tenetur enim, & ipse præsto esse, & defendere, & si non facit, non potest id, in quo, & ipse defecit alteri imputare *Ruin. cons. 77. num. 8. post med.* nec etiam obstat *lib. 1. Lancell. Gall. cons. 23. num. 5. ad fin. & seq.*

19 Necesse autem habet conductor hanc monitionem, seù denunciationem periculi imminentis, siue periculū à facto tertij, siue à casu fortuito præuideat prouenturum facere in tempore, si potest, aliàs ipse tene-

tur

tur ad damna, vt habetur *in l. item quæritur*
*14. §. exercitu ff. locat.* & dixit *Rota d. decis.*
*241. num. 2. part. 2. diu.* & late *Gratian. disc.*
*354. num. 5. vers. & quatenus nollet & seqq.*
20 vbi reddit rationem, quia conductor dici-
tur esse procurator domini ad denuncian-
dum, cum enim ad eum pertineat custodi-
re, satis custodit per denunciationem, quam
facit domino, iuxta doctrinam *Bart. in l. pro-*
*uinciali 3. §. si ego num. 2. ff. de nou. oper.*
*nunciat.* quam sequitur *Ruin. cons. 147. num.*
*17. lib. 1. Bim. cons. 123. num. 17.* & quod
teneatur denunciare periculum imminens
*Cyriac. contr. 61. num. 34.*

21 Excusabitur tamen conductor ab omissa
denunciatione, si denunciare non potuit,
vt expresse dicit *Vulpian. in d. l. item quæ-*
22 *ritur §. exercitu ff. locat.* & non potuisse di-
citur, vbi si denunciabat, aliquod periculum
sibi imminebat, vel iustum periculi timo-
rem habebat *Roman. in l. si filius familias ff.*
*de damn. infect. Menoc. cons. 246. num. 31.*
23 *Gratian. disc. 354. num. 13.* vel si damnum
illatum fuit de repentè, & ex improuiso, ita
vt non habuerit tempus *Boss. in prax. tit. de*
*remiss. merced. conduct. num. 52. vers. & ita*
*etiam limito Gratian. ibidem num. 11. & 12.*
24 quatenus tamen nec potuerit præuidere,
prout præuidisset diligens Paterfamilias,
quia alias eius culpæ imputaretur non præ-
uidisse *Cranett. cons. 99. num. 4 Gratian. d.*
*disc. 354. num. 34. & seqq.* vbi late *Surd. dec.*
*198. num. 16. & seqq.*

25 Per absentiam quoque locatoris excusa-
ri conductorem ab hac denunciatione, te-
nuit *Boss. d. tit. de remiss. merced. num. 53.*
*ad fin. Gamma decis. 73. num. 3.* sed contra-
26 rium verius esse censet *Gratian. d. disc. 354.*
*num. 14.* quia tenetur certiorare coniunctos,
& amicos, prout docuit *Bald. in l. 1. §. pro*
*tutela ad fin. ff. de eo qui pro tut. vel curat.*

27 Excusabitur etiam conductor, si locator
non fuisset potens ad damna impedienda,
vel verisimiliter ea non impedijsset, & sic
denunciatio nihil profuisset *Cranett. cons. 83.*
*num. 5. Menoc. cons. 246. num. 27. Boss. d.*
*tit. de remis. merced. num. 52. vers. arbitror*
*tamen, & num. 53. vers. denunciatione vero*
*Gratian. disc. 354. num. 10.* & quatenus
28 damna, seù pericula fuissent notoria, tunc
pariter non esset necessaria eorum denun-
ciatio *Menoc. cons. 120. num. 15. & cons. 249.*
*num. 39. Ios. Ludou. concl. 12. col. 4. ad fin.*
*vers. primus casus Gratian. d. disc. 354. nu. 27.*
*Thesaur. in add. ad decis. 108.* vbi ita practi-
29 cari, & ex hoc capite notorietatis excusa-
bitur etiam à denunciatione conductor,
si damnum proueniet ex facto ipsius locato-
ris, inde enim præsumitur ei plusquam no-
tum *Alex. cons. 127. num. 6. lib. 3. Menoc. d.*
*cons. 120. num. 13. & 14. & cons. 246. num.*
*29. Ios. Ludouic. in d. concl. 12. col. 4. ad fin.*
*vers. secundus casus Gratian. disc. 354. n. 28.*

30 Multoque magis tenebitur ad damna
prædicta si custodire expresse promiserit, &
non deteriorare, vt tradunt *Bursat. cons. 53.*
*num. 13. & seqq. Cyriac. d. contr. 229. num.*
*18. & seq. Rot. dec. penul. numer. 12. coram*
*Dunozet. Iun.* & talis promissio quamuis in-
telligi posset de impediendis solum damnis
quæ viderit dari absque eo, quod vlterius
31 curare debeat videre ne damna fiant, ta-
men interpretanda est, vt hanc curam quo-
que susceperit conductor *l. in lege 32. ff. lo-*
*cat.* idque propter naturam, & qualitatem
contractus, vt conductor teneatur rem cu-
stodire, vt supra dictum est, iuxta quam in-
terpretanda sunt verba promissionis præfa-
tæ, vt dicit *glos. ibi ver. caderet in fin.*

32 Ex prædicta obligatione conductoris do-
minum certiorandi, adeout dicatur procu-
rator ad certiorandum, iuxta tradita *per Gra-*
*tian. disc. 354. num. 5. vers. & quatenus, &*
*seq.* cum alijs supra citatis, infertur, quod
præsumatur certiorasse, quia procurator
præsumitur certiorare dominũ *Roman. cons.*
*481. num. 7. vers. secundo quia Seraph. dec.*
*1123. num. 4. vers. tamen Greg. decis. 127.*
*num. 4.*

Hinc si requiratur scientia domini, puta
33 quis prætendit præscripsisse seruitutem in
prædio locato, ad quam præscriptionem re-
quiritur scientia domini, ex cumulatis per
*Gratian. disc. 681. num. 30. Surd. dec. 236.*
*n. 16. Rota dec. 101. n. 12. par. 4. to. 2. rec.* adeout
detur cautela, vt talis prætendens faciat ar-
34 ticulum super scientia eius, contra quem
præscripsit, alias succumberet per *Bart. in l.*
*2. C. de seruit. & aq.* quem refert *Rim. Iun.*
35 *cons. 205. nu. 40. & 41.* Satis erit quod con-
stet de scientia conductoris, prout in specie
voluit *Marcobr. cons. 12. nu. 33.* & faciunt
tradita per *Castam de fact. scient. inspect. 41.*
*nu. 10.* vbi pluribus cumulatis firmat, quod
sufficit scientia officialium ad præscriben-
dum contra dominum;

36 Verum contrariam opinionem in prædi-
ctis terminis præscriptionis seruitutis, pro-
bat *Castren. cons. 243. nu. 2. post princ. vers.*
*non constat autem lib. 2.* vbi dicit requiri
scientiam Domini, & scientiam, & patien-
tiam conductoris non nocere Domino, &
cum eo transit *Trentac. variar. lib. 1. tit. de*
*seruit. resol. 1. nu. 3. vers. & cum requiritur.*
Et idem etiam sensisse videtur *Rota in decis.*
*101. nu. 18. part. 4. tom. 2. rec.* vbi responden-
do

do ad obiectum, quod scientia ex diuturni-
tate temporis, & multiplicitate actuum præ-
sumatur, dicit hanc præsumptionem cessare
in casu suo, quia Dominus erat solitus lo-
care, & nunquam ad Prædium accedere, &
eum sequitur *Gratian. discep.* 681. *num.* 32.
Supponunt itaque *Rot. & Gratian.* quod nõ
sufficiat scientia conductoris, prout tradit
*Castren. & cum eo Trentac.* & videtur ve-
rius; quia si de se consideretur dicta scientia
conductoris, vtique non sufficit, cum con-
ductor non valeat imponere seruitutem
prædio, & quo ad præsumptionem, quod
Dominum certiorauerit, vltra quod con-
clusio patitur plures limitationes relatas
signanter per *Add. ad Gregor. dec.* 127. *nu.*
21. quando talis præsumptio applicaretur,
non releuaret, quia ex ea non conuincitur
scientia vera, sed tantum præsumpta *Se-
raph. decis.* 123. *nu.* 1. quæ ad hoc, vt re-
37 sultet præiudicium seruitutis ad damnum
Domini non sufficit *Gionagnon. cons.* 40.
*num.* 24. *lib.* 2. *Crescen. dec.* 5. *de præsump.*
*Rota in rec. dec.* 307. *n.* 7. & 8. *p.* 1.
Quod & certius procederet si neque
scientia conductorum esset certa, sed præ-
tenderetur deduci ex lapsu temporis, &
multiplicitate actuum, vel aliter præsum-
ptiue, quia hoc esset velle deducere præ-
38 sumptionem ex præsumptione, quod non
permittitur, vt aduertit *Gionagnon. d. cons.*
140. *nu.* 23. *ad fin. lib.* 2.
At e contra vbi cõstabat de scientia cer-
ta conductorum, ex quo videlicet aperie-
bant ipsimet præscribenti aditum, argui suf-
ficienter scientiam Domini sensit *Gratian.
disc.* 681. *nu.* 12. quod tamen ita simplici-
ter sumptum patitur difficultatem, quia
est contra opinionem *Castren. & Trentac.
& Rota in loc. suprac.* quam ipsemet *Gra-
tian. in eadem disc.* sequitur *sub nu.* 32. sed
bene verum est, quod si quæ alia conie-
ctura, vel præsumptio concurrat, tunc pro-
39 bata remanebit scientia, quæ probatur
etiam coniecturis, vt dicit *Gratian. d. n.* 12.
& ita nocebit Domino, licet scientia tan-
tum præsumpta ei non posset nocere, cum
aliud sit scientia præsumpta, aliud scientia
40 præsumptionibus, & coniecturis probata,
& vbi illa non releuet, ista secus, *Seraphin.
decis.* 1459. *num.* 3. & 4. *Celsus decis.* 152.
*num.* 6.
41 Redeundo autem ad obligationem con-
ductoris, ipse tenetur de damnis proueni-
entibus eius dolo, vel culpa lata, aut sal-
tem leui, non autem de prouenientibus ca-
su fortuito, vti si pars Domus ceciderit Ter-
remotu *l. si merces* *Dominus* 61. *ff. locat.* ne-
42 que etiam de prouenientibus eius culpa
tantum leuissima *Roland. cons.* 95. *num.* 14.
*lib.* 2. *Maluas. cons.* 48. *num.* 9. & *seq.* *Go-
zad. cons.* 16. *num.* 16. *Sebast. medic. de for-
tuit. cas. part.* 2. *quæst.* 7. *num.* 2. *Mascard. de
probat. concl.* 467. *num.* 7. *Magon. decis. flor.*
111. *num.* 21. *Ios. Luc. dec. Perus.* 25. *num.*
13. *Surd. dec.* 87. *num.* 7.
At hoc, quod conductor non teneatur
ad damna subsecuta eius culpa leuissima,
43 procedit absolute, si locator agat actione
locati, at si agat actione legis Aquiliæ,
vtraque enim agere potest, vt dictum est su-
pra, tunc contrarium est dicendum, quia
in l. Aquilia, etiam leuissima culpa conti-
netur *l. in lege Aquilia etiam* 45. *in princ. ff.
ad l. Aquil.* & ita distinguendo firmauit *Rot.
cor. Gregor. decis.* 528. *num.* 8. & 9. quate-
44 nus tamen talis culpa leuissima sit in com-
mittendo, nam de ea potest conueniri
conductor lege Aquilia, non si tantum in
omittendo, vel negligendo, vt dicit *Bald.
cons.* 441. *num.* 1. *lib.* 1. cum alijs relatis *per
Roland. cons.* 95. *num.* 8. & 29. & *seq. lib.* 2.
& *Cephal. cons.* 362. *num.* 14. & 35. *Menoc.
de arbitr. cas.* 390. *num.* 10. *Cyriac. contr.*
234. *num.* 2. Vnde dum dicimus conducto-
rem non teneri de leuissima, intelligitur de
leuissima in omittendo *Surd. decis.* 87. *n.* 7.
45 leuissima enim in faciendo æquiparatur le-
ui, aut etiam latæ in non faciendo, seù omit-
tendo *Ias. in l. si mora num.* 23. *ff. sol. matr.
Roland. cons.* 95. *num.* 31. *lib.* 2. *Eugen. cons.*
60. *num.* 64. *lib.* 2. *Rot. decis.* 493. *num.* 4.
*part.* 1. *rec.*
Nec vlterius tenebitur conductor si pro-
46 miserit expresse rem custodire, & potius
melioratam, quam deterioratam restituere,
quia adhuc intelligitur iuxta naturam con-
tractus, vt teneatur de culpa leui non leuis-
sima, vt dixit *Gozad. cons.* 63. *nu.* 19. quid
quid in contrarium alijs relatis sentiat *Ca-
rocc. tit. de incend. num.* 33. & 34. quia opi-
nionem *Gozad. canonizauit Rot.* vt refert *Fa-
rinac. in prax. quæst.* 110. *num.* 131. & *cons.*
63. *num.* 2. & ibi *decisio* Rotæ 6. & *cor. Bi-
chio decis.* 646. *num.* 10. & est generale, vt
in contractu locationis pacta intelligantur
iuxta naturam contractus *l. si vno* 16. *in prin.
& l. quaro* 56. §. *inter locatorem*, & *vtrobi-
que Bart. ff. locat.*
Contraria tamen opinio, quam tenet si-
47 gnanter inter antiquos *Salicet. in l. in iudi-
cio num.* 2. *C. locat.* procedere posset si con-
ductor specialiter pro custodia mercedem
accepisset, quia tunc teneretur ad exactis-
simam diligentiam, alias absque tali specia-
li mercede pro custodia, teneretur tantum
de

de leui culpa, vt habetur *in l. qui mercedem*
*45. iuncta glos. ff. locat.* & quod, licet obliga-
tus custodire teneatur de leuissima, vt
firmatum est *in cap. 12. de locatione anima-*
*lium num. 98.* hoc intelligatur de eo, qui
custodiam suscepit mercede accepta, secus
autem de eo, qui illam suscepit gratis *Ios.*
*Ludou. decis. Perus. 10. num. 12. & decis. Lu-*
*cen. par ter 10. n. 6.*

48 Prout etiam si promisit adhibere dilige-
tiam, quia tunc venit etiam leuissima cul-
pa *Decian. in tractat. crimin. part. 1. lib. 1.*
*cap. 6. num. 24.* præcipue in contractibus,
in quibus sui natura venit culpa leuis *Ga-*
*briel. conf. 169. num. 29. lib. 2.* licet hoc non
transeat sine magna difficultate, cum intelli-
gi possit de diligentia, qua solent vti ho-
mines diligentes, non de ea, qua solent vti
diligentissimi, quæ est illa cuius omissio est
culpa leuissima ex adductis infra *num. 57.* &
ita intelligendum esse sensit *Rota cor. Bichio*
*decis. 646. num. 10. & 11.* at, si quid condu-
49 ctor facere promiserit in specie, veniet, &
tunc etiam culpa leuissima in omittendo il-
lud *Cyriac. contr. 229. num. 17.*

50 Et certius si expresse promiserit de culpa
leuissima, vel etiam si susceperit in se peri-
culum, quia & his casibus tenebitur, quam-
uis interuenerit sola leuissima in omittendo
*Bald. cons. 441. in fin. lib. 1. Menoc. de ar-*
*bitr. cas. 390. num. 9. vers. Vno autem casu*
51 *Rauden. decis. Pisan. 6. num. 40.* Dum enim
conductor suscepit in se periculum, tenetur
ad id, quod immediate subsequitur obli-
gationi, quæ prouenit, ex natura contra-
ctus, & sic etiam de leuissima in omittendo
*Corn. cons. 128. num. 10. & 11. lib. 2.*

At si nulla prorsus culpa, nec etiam le-
52 uissima in omittendo considerari potest,
tunc non tenebitur conductor etiamsi peri-
culum in se susceperit, vt habetur *in l. opus*
*39. ff. locat.* & ibi *glos. in verb. conductoris,*
*& Bart. in sum.* prout etiam non tenebitur
de casu mere fortuito absq; vlla culpa sua,
quamuis euenerit circa quid in specie pro-
missum, vt habetur *in l. si quis fundum 10.*
*§. si colonis ff. locat.*

Et quamuis si gemma includenda, vel
53 insculpenda data sit, eaque fracta sit ma-
teriæ vitio, si artifex periculum in se susce-
perit locati actio competat, quæ alias non
competeret, vt habetur *in l. item queritur*
*§. si gemma ff. locat.* tamen non inde infer-
tur, quod etiam absque vlla prorsus culpa
teneatur conductor, qui periculum susci-
pit, quia in artifice insculpente, vel inclu-
dente gemmam, si propter illud opus fra-
cta est, quamuis potius vitio materiæ fra-
cta sit, quam eius imperitia, tamen, quia
non fracta est de per se, considerari potest
aliqualis culpa iuxta *glos. ibi in ver. nisi peri-*
*culum* ad quam se remittit alia *glos. in d. l.*
*opus 39. verb. conductoris ff. eodem.*

Vnde valde periculosa redditur opinio,
quod, vt pactum aliquid operetur, debeat
54 intelligi etiam si euenerit sine culpa con-
ductoris de qua *Cyriac. contr. 229. num. 31.*
vbi quod conductor stante pacto de resti-
tuendo Columbariam Columbis frequen-
tem, teneatur ad damna, & interesse, etiam
si probauerit se diligentem in ea custodien-
da, ita vt, absque eius culpa fuerit desti-
tuta, & late, ac erudite loquitur de colum-
baria eiusque vtilitate.

55 Culpa autem in omittendo est non face-
re, quod fieri debet, vel quod fieri consue-
tum est, aut quod alij fecissent, & e contra
culpa in committendo est facere, quod fie-
ri non debet, vel fieri consuetum non est,
aut alij non fecissent *l. doli mali §. fin. ff. de*
*nouat. Crauett. cons. 89. num. 6. Surd. decis.*
*198. num. 16.*

56 Et quando id quod fuit factum, vel omis-
sum non potest dici, quod fecissent, vel
omisissent omnes alij, sed tantum personæ
diligentes, tunc culpa reputatur leuis *Bart.*
*in l. quod Nerua num. 26. vers. ad primum*
*dico ff. depos. Gabr. cons. 169. num. 31. lib.*
*2. Trentac. in cons. impras. post opin. Vm. 439.*
*num. 10. Farin. in prax. quæst. 88. num. 9.*
*Bardellon. cons. 117. num. 19.*

Vnde, qui allegat hanc culpam debet
præcise articulare, & probare, quod factũ,
vel omissum non fecissent, aut omisissent
personæ diligentes, vt tradit *Alex. cons. 74.*
*num. 6. lib. 6.*

57 Quando vero illud non fecissent, vel
omisissent tantum diligentissimi, tunc illud
facere, vel omittere dicitur culpa tantum
leuissima *Decian. in tract crimin. tom. 1. lib.*
*1. cap. 6. num. 23. Bardell. cons. 117. num. 18.*

Nec sufficit, quod ita fecissent, vel non
58 fecissent diligentes, vel diligẽtissimi in ge-
nere, sed requiritur, quod ita fecissent, vel
omisissent diligentes, vel diligẽtissimi eiusdẽ
conditionis, & professionis secundum *Bart. in*
*d. l. quod Nerua num. 26. vers. ad primum ff.*
*depos. cum alijs supracit.* licet non desint,
qui hanc qualitatem conditionis, & profes-
sionis eiusdem non requirant, sed simplici-
ter dicant culpam leuem esse facere, vel
omittere, quod fecissent, vel omisissent di-
ligentes Patres familias, vt aduertit *Menoc.*
*cons. 118. num. 16.*

Eiusdem tamen qualitatis, & professio-
59 nis homines in hoc proposito intelligi de-

bent

bent habito respectu ad exercitium non ad personam, vt explicat *Menoc. d. consf.* 118. *num.* 18. vbi quod propterea si agatur de probanda negligentia Hebræi incustodiendis pellibus aureatis non sit necesse probare de diligentibus Hebræis, sed sufficit de quibus sensumque pelles custodientibus.

Dum igitur supra firmatum est conductorem non teneri de culpa leuissima, & leuissimam culpam esse omittere ea, quæ diligentissimus Paterfamilias non omisisset, inde deducitur aperte conclusio, quod à con-
60 ductore non desideratur ea diligentia, quā adhibet diligentissimus Paterfamilias, & tamen in contrarium est tex. expres. *in* §. *qui pro vsu instit. tit. de locat. & conduc.* dum dicit *Qui pro vsu, aut vestimentorum, aut argenti, aut iumenti mercedem, aut dedit, aut promisit ab eo custodia talis desideratur, qualem diligentissimus Paterfamilias rebus suis adhibet* & consonat *text. in l. si merces* 28. §. *qui columnam ff. eodem.*

Verum his non obstantibus tenenda est conclusio, quæ bene probatur ex prædictis ac etiam, quia cum locatio sit contractus, qui fit in gratiam vtriusque, in eo non venit exactissima diligentia, vt probat tex. *in leg. si vt certo* §. *nunc videndum ff. commod.* & ad
61 iura predicta contraria respondet *glos. in vtroq. textum in verb. diligentissimus*, quod ille superlatiuus, est loco positiui, & exponitur, idest diligens, & quidem, quod superlatiuum ponatur pro positiuo in iure nō est insolitum, vt testatur, & late iuribus citat ostendit *Picchard. in d.* §. *qui pro vsu nu.* 4. & 5. vbi quod propterea nouiores omnes in eodem loco dictam solutionem glos. admittunt, quodque ipse eam probat, & sequuntur alij plures quos referam infra *cap.* 31.

Præterea alio etiam modo respondet *glos. in vtroq. ex dd. loc.* quod scilicet speciale sit in illis casibus de quibus loquuntur illa iura, propter qualitatem materiæ conductionis requirentis diligentiam exactissimam, & hanc responsionem communiorem videri dicit *Christ. Porc. in add. ad glos. in d* §. *qui pro vsu* sed potest etiam vtraque responsio simul retineri, ita videlicet, vt ex prima resultet remanere veram regulam
62 in conductore non requiri curam diligentissimam, ex secunda vero limitationem eiusdem in casibus in quibus agitur de ma-
63 teria fragili, & illam requirenti, prout sensit *Picchard. in d.* §. *qui pro vsu num.* 6. *instit. de locat.* licet enim dd. iura videantur loqui de casibus particularibus, tamen illi casus stant pro exemplis, qui non restringunt iurium decisionem, ita vt ad alios similes non extendantur, vt sensit *glos. in d.* §. *qui columnam, & alijs adduct. Caroc. tit. de culpa quæst.* 2. *num.* 11. & 12.

Dum autem conductor non tenetur nisi ad damna culpa sua causata, videbatur dicendum locatori prætendenti damnorum
64 refectionem incumbere onus probandi culpam conductoris, cum culpa non præsumatur, sed ab allegante probari debeat *glos. & DD. in l. si quis ex argentarijs* §. *penul ff. de eden. Grauett. consf.* 151. *num.* 11.

65 Verum quia conductor tenetur rem custodire, ne damnificetur, vt dictum est supra, eo ipso quod locator probat eam esse damnificatam habet intentionem satis fundatam, quod conductor illam non custodierit, itaut aliud probare nequeat, vt sensit *Bursat. consf.* 53. *num.* 13. & alijs adductis *Rot. decis.* 241. *num.* 1. *part.* 2. *diu. Cyriac. contr.* 229. *num.* 19. & 20.

66 At hæc conclusio modificanda est vt procedat, quatenus non appareat damna prouenire, à casu, qui potuit sine culpa euenire, tunc enim, non valet consequentia, res est damnificata ergo conductor fuit in culpa, nam applicatur regula illa, non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, & quia præsumptio viget culpam non adesse, qui eam allegat probare debebit *Bart. in d. l. si quis exargentarijs* §. *penult. in fin ff. de eden. Ruin. consf.* 93. *num.* 7. *lib.* 5. *Surd. consf.* 454. *num.* 36. & hoc procedit in quacumque culpa, etiam in omittendo, nam, qui dicit casum euenisse per culpam comissam in omittendo aliquid, probare debet, quod si illud non fuisset omissum, casus nō contigisset, si casus est ab illa omissione separatus, & potuit sine ea euenire, vt in specie contra conductorem dicit *Bald. consf.* 145. *num.* 3. *vers. ex his apparet lib.* 3. & sequitur *Rot. cor. Buratt. decis.* 359. *num.* 13. & dictum est etiam *in cap.* 12. *de locatione animalium.*

67 Casus autem particulares, qui sine culpa, & qui ex culpa eueniunt, multi sunt in Iure expræsse definiti, & signanter in *l. quis fundum* 10. *cum tribus seqq. ff. locat.* & passim eodem tit. & per scribentes, & non inutile esset eos in vnum colligere, at quia esset nimis longa digressio, me remitto ad *Sebast. Med. in suo singulari tract. de casibus fortuit.*

Non tamen omittam aliqua specialiter de incendio loqui, quia est casus valde contingibilis, & controuersis, & quia ex dicendis de eo poterunt sumi etiam aliquæ regulæ aptæ ad definitionem aliorum casuum.

suũ. Dicam autem de eo separatim in Capite immediate sequenti.

Cæterum non solum tenetur conductor prospicere ne ipsa res locata deterior fiat in proprietate, sed etiam respectu fructuum
68 non quidem eorum qui colligi debẽt tempore durantis locationis, qui ad conductorem pertinent, & proinde si non colliguntur non resultat damnum locatori, sed eorum qui colligi debent locatione finita, nisi forte esset locatio impropria, in qua videlicet pro mercede non solueretur pecunia numerata, sed aliqua rata fructuum, quia tunc locator pateretur damnum, etiam in fructibus colligendis tempore durantis lo-
69 cationis, quod propterea refici deberet *Tob. Non. cons. 58. num. 17. Gorbul. de iur. emphyt. tit. de caus. priuat. ob rec. deteriorationem num. 27. ad fin.*
70 Vnde colonus ante omnia curare debet, vt opera rustica, suo quoque tempore fiant,
71 ne intempestiua cultura deteriorem fundum faciat, vt dicit *Text. in l. si merces 28. §. Conductor. ff. locat.*
72 Et intẽpestiua dicitur, siue nimis propera, siue nimis sera, vt explicat ibi *gloss. in verb. intempestiua*, attendique debet loci consuetudo ad hoc dignoscendum, an bene, & tempestiue coluerit, vt docet *Bart. ibidem*, & quod si colonus non faciat opera rustica suo tẽpore teneatur ad interesse, dicit expresse *ibidem Castren.*
73 Et quidem, si verbi gratia, Conductor vineæ omiserit eam cædere, seu vt vulgo dicitur, *potare*, vinea siccarur, aut saltem valde deterioratur, itaut resultet damnum, etiam locatori, quod propterea refici debet *Bald. in Auth. qui rem num. 3. post med.*
74 *C. de sacros. Eccles. Trentacinq. var. lib. 3. tit. de locat. & conduct. res. 4. numer. 10. ad med.* & alijs adductis *Cyriac. contr. 229. num. 18.* & quod Conductor ad tempus, quid quid sit in emphyteuta, & conductore perpetuo, nunquam à præstatione damnorum, & interesse excusetur, quoties res conducta arbitrio boni viri non fuerit vsus, nec curauerit, vt opera rustica bene, & suis debitis temporibus præstarentur, dixit *Rota coram Dunoz. Iun. decis. penult. num. 11.*
75 Et debet etiam curare colonus, vt opera rustica fiant, per peritos in arte, vnde si faciat cultiuari Arbores, vel vineas, aut arare terram per ineruditos in cultura, & per hoc prædia sint effecta deteriora, tenebitur domino, quia ei imputatur, cur miserit imperitos, vt dicit *Bart.* per illum text. *l. 1. C. de mancip. & colon. patrim. lib. 12. & sequitur Ias. in §. fuerat num. 8. de action. Carocc. de locat. tit. de subloc. quæst. 1. in fin.*

Sic non potest conductor, in vltimo an-
76 no suæ conductionis damnum in ferre fructibus sequentis anni, alias dabitur aduersus eum actio, ex locato, pro refectione damni vt est *text. in l. & hæc distinctio 38. §. cum fundum ff. locat.* vbi habetur, quod cum fundum communem haberemus inter nos, conuenit, vt alternis annis certo pretio eundem conductum haberemus, si tu cum annus tuus esset, consulto fructus sequentis anni corrupisti, agam tecum duabus actionibus, vna ex conducto, alia ex locato, locati enim Iudicio mea pars propria, conducti autem actione, tua dumtaxat propria in Iudicium veniet.
77 Et non solum non licet conductori fructus anni sequentis corrumpere, vt dicit d. text. sed nec alio modo fundum in præiudicium domini, seu subsequentis conductoris exfructare ex identitate rationis, vt docet ibi *Bart.*
78 Vnde non poterit conductor in fine locationis colligere fructus acerbos, qui, si expectaretur, quod essent maturi, colligi deberent finita locatione *Ias. in l. si quis nec Causam §. res pignori num. 2. ff. si cert. pet. Ioseph. Ludou. dec. Perus. 62. num. 1. & seqq.* vbi *num. 4.* quod ita eos colligens poterit etiã conueuiri condictione furtiua, & certi condictione generali.
79 Sic nec conductor Gabellæ poterit vltimo anno eam minuere, & sic allicere Ciues, vt sibi de rebus prouideant pro anno sequenti, puta conductor Gabellæ Salis, vel Macinæ, seu Molendinorum non potest in fine anni, eam minuere, quia alias subditi scientes se tunc minus soluturos, emunt, aut molere faciunt pro toto anno futuro, & sic exfructatur Gabella pro anno illo in locatione non comprehenso, quod non permittitur, vt docet *Salicet. in d. l. hæc distinctio §. cum fundum vers. istum casum ff. locati Ias. in l. si quis nec causam §. rem pignori n. 2. ad finem ff. si cert petat. Vinc. de Franch. decis. 96. per tot. vbi Adden.* alios concordantes referunt, & vltra eos *Hodiern. ad Surd. decis. 131. num. 13. Cohell. ad Bull. Boni regim. cap. 46. numer. 42.* vbi refert resolutum fuisse in Camera.

Et licet contrarium tenuerit *Rain. cons. 74. num. 14. & seq. lib. 1.* ea præcipue ratione, quia conductor faciat dictam diminutionem Gabellę ad sui commodum, & vtilitatem, non autem ad faciendum damnum Domino, vel conductori, & Ruinum referat, & sequatur *Menoch. præsump. 29. numer. 16. lib. 6.* tamen prior opinio, non solum est

magis recepta, sed etiam verior, dum pro
ea militat dicta *l. & hac distinctio* 38. §. *cum*
*fundum ff. locat.* & ratio, quæ consideratur
80 in contrarium, quod quis posfit facere ali-
quid, ex quo resultet damnum tertio, si il-
lud non faciat ad hoc, vt damnum illud
81 tertio sequatur, sed vt inde vtilitas sibi re-
sultet, procedit tantum, quando facit illud
in re propria, non autem, si vt in proposito
faciat illud in re aliena *Menoch. cons.* 43. *n.*
17. *vers. licebit ergo Riminald. Iun. cons.* 498.
*num.* 27. & non valet argumentum, hoc po-
82 test facere Dominus in re propria, ergo, &
potest conductor in re conducta *Surd. decis.*
131. *num.* 11.

83 Sic non potest conductor vltimo anno
relinquere plura capita, vitum in vinea, vt
inde percipiat maiorem quantitatem vuæ,
quia inde resultat, quod anno sequenti mi-
norem quantitatem faciat, quod est præiu-
diciale Domino *Castren. in d. l. & hac distin-
ctio §. cum fundum ff. locat. Ias. in l. si quis nec
causam §. res pignori n.* 2. *ff. si cert. petat, Vinc.
de Franch. decis.* 96. *num.* 1. *Ioseph. Ludou dec.
Perus.* 62. *n.* 1.

84 Et quatenus fundus solitus sit seminari
in parte, & in parte quiescere, non potest
conductor vltimo anno seminare totum
*Vinc. de Franchis decis.* 96. *num.* 1. *Surd. decis.*
131. *num.* 6. prout etiam non potest vltimo
anno restipulare, seu, vt vulgo dicitur, resti-
uigliare, nempe iterum serere in Prædijs,
85 quę superiori anno sata fuerunt *Marta vot.*
149. *numer.* 2. *& seq. Surd. dict. decis.* 131.
*numer.* 6. *& seq. Ioseph. Ludou. dec. Perus.*
62. *num.* 1. *& late seqq.* nisi forte adesset cō-
86 suetudo in contrarium, quæ tamen nō præ-
sumitur, sed probanda est, & in indiuiduo
tam quoad locatores, quam quoad condu-
87 ctores, nam alias si probaretur in genere,
vel quoad Dominos, non releuaret, vt late
firmant *Ludou dict. dec.* 62. *num.* 7. *& seq. &
Surd. dict. decis.* 131. *num.* 3. *&* 8. *& seqq.*

88 Et non solum nequit conductor damnū
inferre rei, aut fructibus, sed nec vsum, cui
erat destinata res alterare *Decian. cons.* 19.
*num.* 5. *lib.* 4. *Cyriac. contr.* 234. *num.* 8. vnde
89 Apothecam, in qua solitum erat vendi pan-
nos ad retaglium, non poterit conductor
conuertere ad vsum circulorum, seu Cartu-
larum *Augel. in l. si vsusfructus* 16. §. *item si
Domus, & Florian. ibidem, seu in l. aquissimū*
17. §. *item si Domus. num.* 3. *ff. de vsufruct.* po-
test enim esse Apotheca, quæ habeat con-
cursum, seu, vt dicitur, auuiamentum, quod
90 per mutationem exercitij perdatur in dam-
num Domini, illud enim auuiamentum re-
cipit æstimationem, & pretium auget, vt
dicit *Gratian. discept.* 547. *num.* 17. *Coccin.
decis.* 459. *num.* 1. *Rot. decis.* 540. *num.* 7. *par.* 2.
*recent. & in vna Romana Diuisionis* 28. *No-
uembris* 1653. §. *alterum coram Reuerendiss.
D. meo Beuilaqua nunc Vrbis Gubernatore.*

91 Quod, & facilius erit dicendum, si ex si-
gnis, & circumstantijs appareat intentio-
nem Domini non fuisse, vt in illum vsum
diuersum verteretur, vt poderat *Cyriac. con-
tr.* 234. *num.* 8. *&* 9. vbi etiam addit, quod
licet Testes in casu suo dicerent, apothecas
non consueuisse fabricari pro vno solo e-
xercitio, sed secundū occasiones ad omnia,
adaptari, hoc non est indistincte verum. Et
vtile erit id apparere, quia alias si subloca-
tio sit facta, & impugnetur ex eo, quod sit
alteratus vsus in preiudicium Domini, hoc
erit probandum, vt dicam infra *cap.* 32.

92 Sic non potest conductor in Camera bo-
na Domus conductę, coquinam facere, quia
hoc pariter esset alterare vsum in damnum
rei, vt tradit *Rauden. resol.* 30. *n.* 11.

93 Neque potest conductor rei formam, aut
faciem mutare *Decian. resp.* 19. *num.* 5. *vol.* 4.
*Cyriac. Contr.* 234. *num.* 8. adeo, vt etiam Em-
94 phyteuta per hanc mutationem caducita-
tem incurrat, vt firmat *Corbul. tit. de caus.
priuat. ob mutat. rei form. num.* 1. *&* 2.

95 Verum hæc de alteratione vsus, vel for-
mæ rei conductæ, quod non permittatur
conductori, intelligi debent, vt procedant,
quando ex tali alteratione damnum rei in-
feratur, alias si resultet potius vtilitas, tunc
alteratio est permissa, adeo vt condu-
ctor expensas in ea factas quamuis expulsus
repetat, ad textū in *l. Colonus ff. locat.* quem
ad hoc bene expendit *Garz. de expen. & me-
liorat. cap.* 14. *num.* 11. *ad med.*

96 Vnde emphyteutam posse reducere siluā
ad pratum, seu campum aratorium absque
metu caducitatis, vbi maior ex eo vtilitas
percipiatur tradunt *Ludou. Bolognin. cons.*
67. *num.* 8. *& Bertran. cons.* 255. *in tertio du-
bio lib.* 1. & post eos *Corbul. de caus. priuat.
ob mutat. rei form. n.* 4.

97 Quod, & facilius procedet si ex conie-
cturis apparebit, id conductori fuisse per-
missum de voluntate locatoris, vt ponde-
rauit in casu suo *Menoch. cons.* 13. *signanter
num.* 13. *ad med. in respons. ad primum obie-
ctum.*

98 Et econtra si appareat de contraria vo-
luntate Domini, tunc non potest conductor
tales mutationes facere, etiam si inde me-
lior conditio Domini fiat, vt post *Ias. in l.*
1. *num.* 99. *C. de Iur. Emphyt.* & alios dixit
*Rot. decis.* 37. *numer.* 28. *&* 29. *par.* 2. *diuers.*
vbi etiam numeris sequentibus, ex quibus

talis

talis voluntas appareret in casu illo, habetur. Adeo vt conductor denunciatus à locatore ne faciat melioramenta, si adhuc ea faciat, expensas non repetit, vt dicam inf. *in cap. 34. de expen. & melioram. in quarta inspect.*

## De incendio rei locatæ, an, & quando conductor teneatur reficere locatori damna ab eo causata.

### *SVMMARIVM.*

1 *Incendia plerumque fiunt culpa inhabitantium.*
2 *Dictio* plerumque *regulam designat,*
*Contr. tamen vide num. 8.*
3 *Incendium præsumitur culpa inhabitantium.*
*Contrarium, quod reputetur casus fortuitus.*
4 *Culpæ appellatione venit leuis, non autem leuissima.*
5 *Conductor tenetur reficere damna ab incendio prouenientia.*
6 *Contrarium est verius, & num. 15.*
9 *Incendium potest pluribus modis interuenire, & signanter vi Diuina, vti per fulmen, malitia hominis, & negligentia, seu culpa inhabitantium.*
10 *Ampl. vt etiamsi conductor promiserit habere ignem innocentem, adhuc non teneatur de casu fortuito.*
11 *Incendium quando præsumendum est culpa inhabitantium, intelligendum de leuissima.*
12 *Et leuissima in omittendo.*
13 *Culpa mentio potest referri ad leuissimam.*
14 *Et ad leuissimam referri debet, dum ita fert subiecta materia.*
16 *Conductor tenetur de incendio, si locator probet eius culpa euenisse.*
17 *Incendium euenisse culpa conductoris, vt probetur, constare debet à qua parte ortum habuerit.*
18 *Culpa probari debet certi hominis ad hoc, vt pro ea possit condemnari ad damna.*
19 *Lim. quando vnus tantum conductor paterfamilias adest, quia tunc non est probandum eius culpa euenisse incendium.*
20 *De culpa famuli non tenetur dominus nisi famulus committat culpam in ea re cui, fuit in specie propositus.*
21 *Socer non tenetur de culpa nurus.*
22 *Incendio eueniente culpa famuli coquinæ præpositi nō tenetur dominus conductor.*
23 *Lim. concurrente etiam aliqua culpa domini.*
24 *Et statur arbitrio Iudicis, quæ culpa sufficiat.*
25 *Famulos improbos eligens est in culpa, & tenetur.*
26 *Decl. si sint improbi in officio cui fuerunt propositi.*
27 *Retinere in domo pueros, senes, & diuersæ ætatis homines, & mulieres culpæ non ascribitur.*
28 *Relinquere adolescentes non deligentes vbi versatur periculum in ijs potest esse culpa.*
29 *Inducere in domum personas alterantes eius vsum ex quo oriatur incendium, est culposum.*
30 *Conductor, qui sublocauit fabro ferrario apothecam non aptam eius exercitio oriente incendio tenetur.*
31 *Probatio à qua parte ortum habuerit incendium in casu, quo facienda sit debet esse concludens.*
32 *Statur tamen coniecturis.*
33 *Ignis à qua persona prouenit statur indicijs.*
34 *Et sumuntur indicia ab ijs quæ incendium præcesserunt, & quæ in ipso incendio obseruata sunt, & postea subsecuta.*
35 *Et vbi agitur ciuiliter ad damna sufficiunt duæ coniecturæ.*
36 *Fama facit coniecturam ad dictum effectum.*
37 *Fuga illius, qui incendisse dicitur coniecturam præbet.*
38 *Ignis præsumitur habuisse ortum ab ea parte in qua primo visus fuit.*
39 *Et vbi non probatur à qua persona ortum habuerit, imputatur habitantibus in ea parte in qua ortum habuit.*
40 *Si visus ab initio in parte non habitata cessat præsumptio contra habitantes.*
41 *Probatio vnde ortum habuerit ignis potest fieri per testes.*
42 *Lim. si testes sint interessati, vel deponant ad sui exonerationem.*
43 *Testes non probantes concludenter præbent indicium.*
44 *Indicia in hac materia alijs indicijs repelluntur.*
45 *Conductor non censetur fuisse negligens, nec in culpa si incendium consumpsit etiam res suas.*
46 *Decl. hoc non releuare si negligentia probetur.*
47 *Conductor non excusatur ex eo, quod fecerit illud, quod factum fuit à domino.*
48 *Negligentiæ præsumptio in conductore cessat ex probatione se esse diligentem in rebus suis, & alienis.*
49 *Decl. vt si adsint inditia negligentiæ respectu incendij, tunc non sufficiat probatio diligentiæ in genere.*
50 *Ignem retinere in domo permissum est, & ideo probatio, quod ab eo ortum habuerit incendium, non concludit culpam conductoris.*
51 *Lim. si ignis sit immoderatus.*
52 *Decl. non dici immoderatum si factum maior solito, ex iusta causa.*
53 *Retinere in domo res faciliores ad comburendum non est culpa.*
54 *Lim. si in specie conuentum de aliqua re non retinenda, & fuerit retenta.*
55 *Sic vbi adesset pactum non retinendi ignem, & retinuerit tenebitur de incendio.*
56 *Secus si pactum sit de retinendo igne innocente, quia non tenetur de incendio ex casu mere fortuito.*
57 *Sic vbi aliquid aliud fecisset conductor aduersus admonitionem, & protestationem locatoris orto inde incendio diceretur in culpa, & teneretur.*
58 *Lim. 2. si res facilis ad comburendum fuerit prope ignem retenta.*
59 *Sic econtra, si ignis factus prope rem aptam ad comburendum.*
60 *Lucernam accessam relinquere prope cubile non est culpa sufficiens, vt teneatur quis de incendio.*
61 *Canis caudam incendens, qui aufugiendo causauerit incendium domus, dicitur in culpa, & tenetur nisi sit infans, vel furiosus.*
62 *Incendium causatum vi ventorum tribuitur casui.*
63 *Decl. non procedere si post ventum ortum, conductor ei exposuerit ignem.*

## CAPVT XXX.

IN hac controuersia, an conductor teneatur reficere damnum incendij, quod res conducta passa sit, de qua loquendum esse specialiter dictum est in præcedenti *cap.*

pro affirmatiua adduci solet *text. in l. 3. §.*
*1. ff. de offic. præfect. vigil.* in illis verbis, *quia*
1 *plerumque incendia culpa fiunt inhabitantiū*
ex quibus ponderando, quod illa dictio
2 *plerumque* regulam designat, vt tradit post
alios *Eugen. conf. 60. num. 24. lib. 2.* constitui
videtur posse regula, quod incendiū præsu-
3 matur culpa inhabitantium, prout sensit
*Bartol. in l. si quis ex argentarijs §. an nec hæredi numer. 6. ff. de eden. Alex. de Neu. conf. 87. num. 1. Mascard. conclus. 467. num. 5. & conclus. 892. numer. 2. & seq. Farin. quæst. 110. numer. 41.*

4 Et quia culpę appellatione venit leuis, non autem leuissima, vt probat *text. in §. fin. instit. tit. ex de fectes. Bart. in l. in venditione §. si quis fructus num. 6. ff. de bon. auctor. iud. possid.* cum alijs adductis per *Barbos. appell. 64. n. 1.* dum ex textu dicente, incendia plerumque culpa fieri inhabitantium desumitur præsumptio, quod euenerit in re conducta culpa conductoris, intelligi debet de culpa leui, vt censuit *Bald. conf. 148. num. 2. vers. sed quia incendium, & Signorol. in conf. ibi subsequenti 149. nu. 1. vers. in dubio autem lib. 1. Aretin. in §. Præterea instit. tit. quib. mod. re contrahit. oblig. n. 3.* vbi reprehendit glos. ibi, quod contrarium dicat absque lege, & ratione *Fachin. contr. iur. lib. 1. cap. 87. vers. sed non videtur.*

5 Posito autem, quod incendium præsumatur euenisse, culpa leui conductoris inhabitantis, quia supradictum est, eum de tali culpa teneri, aperte sequitur, quod reficere debeat damna inde rei prouenientia, prout tenuerunt *Bald. & Signorol. in præfat. consil. Angel. conf. 197. Gratian. conf. 46. lib. 2. Mar. Augusc. conf. 124. lib. 1. Eugen. conf. 60. lib. 2. Flamin. de Rub. conf. 11. numer. 128. & seq.* vbi de mag. com. & veriori, & *numer. 185. & seq. Capic. Latr. conf. 135. lib. 3. Grammat. decis. 3.*

6 Verum, his non obstantibus, regula videtur constituenda in contrarium, quod videlicet conductor non teneatur ad damna
7 incendij, quia incendium reputatur casus fortuitus, vt probat text in *tit. instit. quib. mod. re contrahit. oblig. §. item is, cui vers. & is quidem* ibi *si quolibet casu fortuito amiserit, veluti incendio*, & in *l. in rebus 18. in princ. ff. commodat. Roland. conf. 95. num. 18. lib. 2. Rota coram Gregor. decis. 528. num. 1. & in rec. decis. 246. num. 1. p. 5.* & ideo non præsumendum euenisse culpa inhabitantium.

Et licet plerumque eorum culpa fieri incendia dicatur in dicta *l. 3. §. 1. ff. de offic. præf. vig.* tamen opinio, quod illa dictio *ple-*
8 *rumque* importet regulam, non est tuta, nam eam potius designare regulam esse in contrarium tradunt *Rip. in l. ex facto nu. 65. ff. ad Trebell. Barbos. dict. 262. num. 5.* & in specie in *dict. l. 3. §. 1. Magon. dec. Flor. 111. num. 51. ad med.*

9 Et quidem incendium potest sex modis interuenire, vt late eos referens tradit *Eugen. conf. 60. num. 40. & seqq. lib. 2.* vel saltem tribus, vt dicit, *Bald. conf. 77. num. 4. lib. 3.* primo videlicet vi diuina, vti per fulmen, secundo malitia hominis ignem submittentis, & tertio negligentia, & culpa inhabitantium, & dum ita clarum est posse euenire absque vlla culpa inhabitantium, non videtur culpa præsumenda, iuxta Regulam, quod culpa non præsumitur, quando casus potest sine culpa accidere, de qua in *cap. præcedenti nu. 66.*

Et hoc posito, quod incendium præsumi debeat euenisse absque vlla culpa inhabitantium, clarè sequitur, conductorem de eo
10 non teneri, vt in fortioribus, quod etiam si conductor expresse promiserit habere ignē innocentem, adhuc fortuito casu præstante causam incendij, non teneatur est text. in *l. quis 10. §. si colonis ff. locat.*

11 Sed quando præsumi debeat incendium regulariter euenisse culpa inhabitantium, præsumendum est euenire culpa leuissima, vt tradunt *Gonzad. conf. 63. num. 16. Roland. conf. 95. num. 15. & 28. vers. quarto,* vbi de communi *lib. 2. Gabr. conf. 195. num. 1. vers. quorum opinio lib. 1. Sebast. Med. de fortuit. casib. p. 2. q. 7. n. 2. Masc. de probat. concl. 467. n. 6. & concl. 892. nu. 8. Ios. Ludouic. decis. Perus. 25. num. 15.* vbi de com. *Rauden. decis. Pisan. 6. numer. 37. Magon. decis. Florent. 111. num. 20.*

12 Et leuissima in omittendo, non autem in committendo *Gonzad. dict. conf. 63. in fin. Gabr. conf. 159. num. 2. & 3. lib. 1. Sebast. Medic. de cas. fortuit. par. 2. quæst. 7. num. 3. Mascard. conclus. 892 nu. 9. Menoch. de arbitr. cas. 390. num. 10. Ioseph. Ludouic. decis. Perus. 25. num. 23. Magon. decis. Flor. 111. num. 52.* vbi, quod licet aliqui velint contrarium, tamen eorū opinio non est recepta, & *num. 56. Ambrosin. decis. Perus. 48. num. 33.* vbi quod hæc est communis contra Bald.

Necobstat, quod dicebatur mentionem culpæ in *d. l. 3. §. 1. ff. de offic. præf. vig.* referendū ad culpam leuem, quia dum alia iura supracitata tribuunt incendium casui fortuito, vt minus, quam fieri potest ab eis discordet *d. l. 3.* qua illud tribuit culpę inhabitantium, intelligi debet de dicta culpa le-
13 uissima, prout mentio culpæ intelligi potest, vt in *l. quæsitum §. eum quoque ff. de præcar.*

*car. & in §. suspectus il 2. instit. tit. de suspect. tut. Decian. tract. Crim. par. 1. lib. 1. cap. 6. n. 22. Farin. quaest. 88. num. 96.* & intelligi debet
14 dum ita fert subiecta materia *Bart. in l. in venditione §. si quis fructus num. 6. ff. de bon. auctor. Iud. possid. Barbos. appell. 64. num. 3.*

Et dum incendium praesumitur, vel casu fortuito, vel culpa leuissima in omittendo
15 euenisse, aperte sequitur, iuxta supra tradita in cap. praecedenti Conductorem ad reficienda eius damna conueniri non posse, neque actione locati, neque actione legis Aquiliae, & signanter tradit *Gozadin. dict. cons. 63. in fin.* & magis communiter tenent alij, vt videre est penes *Roland. cons. 95. nu. 14. lib. 2. Maluas. cons. 48. nu. 9. & seqq. Menoch. de arbitr. cas. 390. num. 9. Sebast. Medic. de casib. fortuit. dict. quaest. 7. num. 2. Mascard. conclus. 467. num. 7. Randen. dec. Pisan. 6. nu. 37. vers. ob quam leuissimam Felic. de societ. cap. 21. num. 48. Ios. Ludou. decis. Perus. 25. nu. 13. Magon. decis. Florent. 111. num. 21. Sard. decis. 87. num. 7. Rot. coram Gregor. decis. 528. num. 1. & 2.*

16 Dixi autem constituendam esse Regulā, conductorē de incendio non teneri, sed si locator probet eius culpa incendium euenisse leui in omittendo, vel leuissima in cōmittendo, tunc à tali regula recedendum erit, & multo magis si culpa fuerit lata, nam de his conductor tenetur *leg. contractus 24. ff. de reg. iur. Surd. decis. 131. num. 12. cum alijs supracitat.*

17 Ad conuincendam autem culpam, quia, vt dictum est supra, incendium potest pluribus modis euenire, & absque culpa inhabitantium, probandum erit, vbi, & quomodo ortum habuerit, maximè si plures inhabitent, quia tunc nisi probetur, vbi ortum habuerit, praesumi nequit culpa alicuius *Gabr. cons. 159. num. 8. lib. 1.*

18 Probanda enim est culpa certi hominis ad hoc, vt condemnari possit propter eā ad damna, & interesse *Ias. in leg. si ex argentarijs §. Praetor ait. num. 31. post med. ff. de eden. Anan. cons. 71. n. 2. & seqq. Roland. cons. 95. n. 9. lib. 2. Gabr. cons. 159. n. 6. & 7. & 30. lib. 1. Gaill. obseru. 21. num. 4. lib. 2. Berlic. concl. 25. n. 84. lib. 4. Magon. dec. Flor. 111. nu. 31. & seq. Ambros. dec. Perus. 48. n. 24.* vbi de crebriori.

19 Licet quando adesset vnus tantum conductor pater familias, cessaret dicta necessitas probandi, an ab ipsomet, vel aliquo ex suis familiarisbus, & à quo ortum habuerit & satis esset probare culpam inhabitantium in genere, quae ei imputatur *Salic. inter cons. crim. diuersor. in paruis cons. 31. num. 2. vers. veruntamen lib. 1. Alex de Neu. cons. 87. numer. 3. ad med. Ias. in leg. Domos 58. num. 10. vers. sed aduerte ff. delegat. 1. Calcan. cons. 40. ad fin. Flamin. de Rub. cons. 11. num. 159. Angel. de malefic. ver. incendiario n. 12. Farin. controuer. 87. vers. respondeo lib. 1.*

Sed si probaretur incendiū euenisse cul-
20 pa famuli, adhuc de ea non tenetur Dominus, nisi famulus commisisset culpam in re illa, cui fuerat in specie praepositus *Roland. cons. 95. num. 12. lib. 2. Farin. cons. 63. num. 1.* vbi *decis. Rota in Romana Incendij. num. 4. Maluas. cons. 48. num. 16. ad med. Mascard. conclus. 993. num. 5.* vbi de comm. *Magon. decis. Florentin. 111. num. 32. & 36.*
21 & idem esset de culpa alterius de familia, vti de culpa Nurus, nam, quod pro ea non teneatur Socer probat *Anan. dict. cons. 71. post nu. 2.* quem refert, & sequitur *Magon. d. numer. 32.* & non teneri conductorem de
22 culpa famuli, quem Coquinae praeposuerat *Ambrosin. d. decis. 48. num. 25.*

23 Quatenus tamen non adsit etiam aliqua culpa Domini, nam tunc teneretur *Menoch. cons. 394. num. 19. Cyriac. contr. 234. nu. 5.* vti si iussisset aliquid fieri, ex quo ortum fuisset incendium *Eugen. cons. 80. num. 65. &*
24 *seqq.* vbi *num. 68.* quod statur arbitrio Iudicis, quae culpa sufficiat *lib. 2.* veluti si ele-
25 gisset improbos famulos, quia tunc teneretur *Maluas. cons. 48. num. 16.* si tamen fuer
26 improbi in officio, cui fuerunt praepositi, & non alias, vt probat *Rota in Romana Incendij penes Farinacc. cons. 63. n. 5.* vbi, quod alias Dominus non tenetur, etiamsi famulus dolo incendit.

27 Nec culpae Patris familias conductoris ascribetur, quod retinuerit in Domo Pueros, & senes, ac diuersae aetatis homines, & mulieres, quia hoc consuetum est penes quoslibet etiā diligentes *Bologuin. in addit. ad Anan. cons. 71. num. 5. vers. capio primam,*
28 licet possit etiam dari culpa sufficiens arbitrio Iudicis in relinquendo adolescentes, nō diligentes, vbi versatur periculum ignis *Bald. cons. 442. in fin. lib. 3. Menoch. de arbitr. cas. 390. num. 17.*

29 Ascriberetur tamen culpae conductoris si induceret in Domum alias personas, quae alterarent vsum eius, & inde ortum haberet incendium, *Gratian. cons. 46. num. 16. & seq. lib. 2. Borgnin. decis. 44. num. 53. par. 1.* &
30 exemplum fit, si sublocauerit fabro ferrario apothecam non destinatam, nec aptam eius exercitio, & in ea fecerit fucinam, ex cuius continuo igne ardenti, ortum sit incendium, quia ipse conductor primus, qui ita sublocauit erit in culpa, & tenebitur de incen-

incendio, vt late probat *Cyriac. contr.234. num.5. vers. quod autem, & seqq.*

At casu quo in Domo sint plures ab vno
nō inducti, & non appareat quis causam de-
derit incendio, ita vt facienda sit dicta pro-
batio à qua parte illud ortum habuerit ad
31 conuincendā certi hominis culpam, neces-
se est eam esse concludentem, nam sufficit
habilitas, & aptitudo, quod aliunde ortum
habere potuerit ad hoc, vt quis condemna-
ri nequeat *Gabr. cons. 159. num.8. vers. satis*
32 *est lib. 1.* sed in hoc statur coniecturis, qui-
bus concurrentibus, non attenditur dicta
possibilitas in contrarium, vt declarat *Rot.
coram Gregor. decis. 448. nu.4. post med. vers.*
33 *non facit*, prout etiam à qua persona pro-
cesserit probatur indicijs, & coniecturis,
*Bardellon. cons. 117. num.6. Rot. coram. Comi-
tul. decis. 28. num. 2. & coram Gregor. decis.
427. num.4. & ibi Adden.*

34 Præsumptorum indicia ab ijs, quæ incen-
dium præcesserunt, & quæ in ipso incendio
obseruata sunt, & postea subsecuta, *Rot.
coram Comit. dict. decis. 28. num.4.*

35 Et vbi non agitur criminaliter ad pœnā,
sed ciuiliter ad damna, sufficiunt duæ couie-
cturæ *Flamin. de Rub. cons. 11. num. 111. &
112. Bardellon. cons. 117. n.7.*

36 Coniecturamque facit fama *Bardellon. d.
cons. 117. nu.9.* vbi validissimam, *Rot. coram
Comit. decis. 28. num.8. & 9.* vbi etiam si or-
tum habuerit e Domo Actoris vicini.

37 Fuga quoque illius, qui incendisse dici-
tur, coniecturam præbet *Bardell. dict. cons.
117. num 10.*

38 Circa probationem autem partis à qua
originem habuerit, attenditur præcipue, vbi
ignis primo visus fuerit; quia præsumitur,
ibi ortum habuisse *Alex. cons. 50. num. 3. ad
fin. lib. 1, Flamin. de Rub. cons. 11. numer. 163.
Gregor. decis. 427. num.2. & decis. 448. num.
1. & seqq.*

39 Et quando non probatur à qua persona,
sed scitur, vbi ortum habuit, imputatur ha-
bitantibus ibi *Bardellon. cons. 117. num.3.*
& si visus fuit ignis ab initio in parte Do-
40 mus non habitatæ, cessat omnis culpa, &
præsumptio contra habitantes, & præsumi-
tur potius casus mere fortuitus, & ictus
fulguris, vt firmauit *Bursatt. cons. 59. numer.
10. & seq.* quem sequitur *Magon. decis. Flor.
111. num.49.*

41 Poteritque dicta probatio fieri sine du-
bio per testes; quatenus tamen non sint in-
42 teressati, aut alias deponentes ad sui exo-
nerationem, quia tunc non est adhibenda
eis fides *Calcan. cons 66. num.13. post princip.*
43 possunt tamen, qui non probant conclu-
denter, præbere indicium, prout de depo-
nentibus de credulitate *Gregor. decis. 427.
num.5.* in hoc enim quanta fides adhiben-
da sit testibus, standum arbitrio Iudicis *Cal-
can. dict. cons. 66. num. 14.*

44 Poterit etiam conductor aduersus indi-
cia contra se allata, alia indicia contraria
apponere *Magon. dicta decis. 111. numer. 27.*
45 pura, quod etiam res suæ fuerint combu-
stæ, inde enim arguitur, quod non ita ne-
glexerit, vt voluerit sua comburi *Bursat.
cons. 59. nu. 20.* & hinc non teneri Dominum
pro famulo, cuius culpa incendium ortum
habuerit comprobauit *Ambrosin. dec. Perus.
48. num. 27. vers. nec non.*

At licet inde sumatur Indicium eius dili-
46 gentiæ tamen si conuincatur negligens, non
propterea poterit excusari, ex eo quod ne-
glexerit etiam res suas, quia quoad res suas
potest facere quod vult; at in re conducta
tenetur facere, quod fecisset alius diligens
prout eadem ratione, nec excusatur, ex
47 quo id quod fecit ipse in re conducta, fece-
rit etiam locator in Domo propria, vt ani-
maduertit *Rot. coram Gregor. decis. 528. nu.
16. post Bald. cons. 148. in fin. lib. 2. & cons.
seq. in princ.*

48 Prout cessabit præsumptio negligentiæ,
si probabit conductor se diligentem in re-
bus suis, & alienis, & maximè in spectan-
tibus ad vsum Domus *Cepol. cons. crim. 69.
num. 5. Gramat. decis 3. num.13. & ibi Dan-
za num 15. Menoch. de arbitr. cas. 390. nu.
18. Ioseph. Ludou. decis. Perus. 25. num. 21.
Magon. decis. Florent. 111. nu. 27. & seqq.*

49 Sed quando adessent indicia contraria
respectu ipsius incendij, tunc ista probatio
diligentiæ in genere non sufficeret, sed pro-
bari deberet ad ea repellenda diligentia in
specie circa custodiam ignis, & de tempo-
re incendij, vt declarat *Alex. de Neu. cons.
87. num.7.* quem sequitur *Farin. dicta quæst.
110. num. 85.* & in simili *Cyriac. contr. 229.
num. 23.*

50 Seclusis autem alijs probationibus cul-
pæ ex eo solo, quod incendium ortum ha-
buerit ab igne per conductorem domi re-
tentum, non conuincitur eius culpa, quia
ignem retinere in domo licitum est *Roland.*
51 *cons. 95. num. 16. lib. 2.* quatenus tamen
non sit immoderatus, quod tribus modis
contingere potest, scilicet re, loco, & tem-
pore *Anan. cons. 71. num. 2. Magon. decis.
Flor. 111. nu. 37. & 38.* vbi ipsos tres mo-
dos benè explicat *Ambrosin. decis. Perus. 48.
num. 22.* quatenus enim sit immoderatus,
& propterea causet incendium, de eo tene-
bitur conductor, quia est culpa in commit-
tendo,

tendo, vt post *Salicet. in l. quæ fortuitis num. 7. vers. circa quod attende C. de pignor. act.* & post alios aduertit *Magon. d. dec. Floren. 111. num. 37.*

52 Si tamen factus fuerit ignis maior solito ex iusta causa, puta nuptiarum, & per eum incalescant Areolæ, & trabem accendant excusatur conductor, ex traditis per *Gabr. cons. 159. num. 24. & 29. lib. 1.*

53 Sic retinere in Domo res faciliores ad comburendum, pura fænum, non est culpa, ex qua resultet, vt conductor teneatur de incendio *Alex. de Neu. cons. 88. num. 7. Farin. in prax. quæst. 110. num. 60. Adden. ad Gregor. decis. 528. num. 17.*

54 Quatenus tamen expresse non fuerit cōuentum de aliqua re non retinenda, & contra conuentionem illa fuerit retenta, & caussauerit incendium, quia tunc culpa esset clara, & teneretur conductor, vt de conuentione non retinendi fænum est text. *in l. videamus 12. §. fin. ff. locat.* & tradunt *Mascard. de probat. conclus. 892. n. 13. Farinac. d. quæst. 110. num. 59.*

55 Sic, vbi adesset pactum expressum, quod conductor ignem non retineret, si retinuit, tenebitur de incendio ab eo caussato, quamuis ex casu mere fortuito, vt est text. express. *in l. videamus 12. §. si hoc ff. locat.*

56 Non tamen idem est, si pactum sit retinendi ignem innocentem, etenim pacto isto stante, non tenetur conductor de incendio ex casu mere fortuito, vt habetur in eodem *§ si hoc.*

57 Sic, vbi locator protestatus fuisset, vel conductorem admonuisset, ne aliquid faceret, & ipse protestatione, & admonitione sprera illud fecisset, & inde ortum esset incendium, clara esset eius culpa, & tenetur, vt probat. *Eugen. cons. 60. num. 32. & seqq. lib. 2.* & de conductore furni retinente super eum fascinas aduersus protestationem locatoris *Thor. in Comp. decis. p. 3. ver. Incendium successum fol. 546.* & talis protestatio, seù admonitio præcedens probari etiam posset testibus singularibus *Eugen. cons. 60. num. 52. vers. nec ista culpa lib. 2.*

58 Erit etiam in culpa conductor si res facilis ad comburendum, fuerit ab eo retenta prope ignem *Bologuin. in Addit. ad Anan.*
59 *cons. 71. num. 5. ad fin.* prout è contra si ignis ipse factus fuisset propè rem aptam ad comburendum, aut appensa lucerna accensa prope linum, aut stuppam, quia dici culpam in committendo probat *Eugen. cons. 60. num. 56. & seq. lib. 2.* & de quotidiana delatione ignis per scalam ligneam recondentem sub se carbonem *Bardellon. cons. 117. num. 19.* & de retentione ignis, vbi tabulatum sit remotum, & sub eo sint stipulæ, & fænum *Surd. decis. 198. num. 12. vers. quarto fuit.*

60 Non tamen reputabitur sufficiens culpa sola incauta omissio lucernæ accensæ prope cubile, vt tradunt *Anan. cons. 71. num. 3. vers. præterea Iason. cons. 116. num. 1. vers. & licet aliqui lib. 1. Gabr. cons. 159. num. 34. ante med. lib. 1.*

61 Erit benè culpa sufficiens adhoc, vt quis teneatur ad damna, si incenderit caudam canis, qui aufugiendo caussauerit incendiū Domus, nisi esset infans furiosus, aut similis, qui incendidit, vt post *Soccin.* tradit *Farinacc. quæst. 110. numer. 77. Danza ad Grammat. decis. 3. num. 18.*

62 Si verò, vt sæpe contigit, incendium caussarum fuerit vi ventorum, si scilicet per cassum ventorum, ignis plus solito exarsit, & incendium caussauit, non erit imputandum culpæ conductoris, sed ipsi casui, secundum *Bald. in cons. 442. num. 2. ad med. lib. 3. Magon. decis. Flor. 111. num. 50.* quod ta-
63 men procedit, si ventus flare cœpit post ignem more solito, aut aliàs absque vlla culpa accensum, secus autem si conductor ignem vento iam orto exposuerit, quia tunc hoc eius culpæ ascriberur *Ioseph. Ludou. dec. Perus. 25. num. 21. Rota in Romana incendij post primum vol. cons. Farinac. dec. 19.*

## De operis locati vitio, & periculo, & cuius damno cedat.

*SVMMARIVM.*

1 *Operis periculum casu fortuito eueniens spectat ad dominum, secus autem si dolo, aut culpa conductoris, & num. 9.*
2 *Decl. procedere in locatione operis, non autem in locatione operarum.*
3 *Ampl. etiamsi opera locata sint ad faciendum opus.*
4 *Et non attenditur an solutio mercedis fuerit destinata vnica vice, vel dietim, sed solum an operarius susceperit opus in se.*
5 *Nec dicitur suscepisse opus ad hunc effectum si susceperit illud facere, iuxta modelum cum pacta quod alias expelli posset.*
6 *Decl. 2. non procedere in illis operibus quæ propter earum excellentiam non locantur.*
7 *Operis conductor tenetur de omni periculo eiusdem operis vitio accidente.*
8 *Opus conducens implicite promittit diligentiam, ac se sufficienter peritum asserit.*
9 *Operis periculum vitio soli eueniens cedit damno domini.*
10 *Secus si ad sit pactum contrarium.*
11 *Imperitia culpæ ascribitur conductori operis.*
12 *Decl. non propterea esse necessariam perfectam scientiam.*
13 *Opus non potest dici vitiasum ex eo, quod non [illegible] artis excellentiam.*

14 Ont.

14 *Opus vt non possit dici vitiosum sufficit tanti valere quanti fuit pro mercede promissum.*

15 *Operis conductor non tenetur prestare diligentiam exactissimam.*

16 *Superlatiuum ponitur pro positiua.*

17 *Lim. vbi opus requirit diligentiam exactissimam.*

18 *Lim. 2. si conuentum quod opus approbari, seu mensurari deberet.*

19 *Conuentio quod opus approbari, vel mensurari debeat operatur omne periculum pertinere ad conductorem, excepto casu fortuito.*

20 *Et semper vsquequo fuerit opus mensuratum, vel approbatum.*

21 *Hoc tamen non procedit si locator erat in mora mensurandi vel approbandi.*

22 *Et periculum casu fortuito accidens ante approbationem non spectabat ad dominum si opus erat tale, vt approbari non possit.*

23 *Operis periculum, vbi pertinet ad conductorem intelligitur si eueniat tam opere perfecto, quam antea*

24 *Actio redhibitoria non habet locum in locatione operis.*

25 *Operis conductor si opus sit vitiosum tenetur illud emendare, alias tenetur ad omnia damna.*

26 *Sutores facientes vestes defectuosas tenentur restituere eorum valorem.*

27 *Statutum, quod recipiens opus ab artifice non possit post aliquod tempus reclamare, non procedit si artifex blandis verbis acquirescat recipientem.*

28 *Çapomagiter tenetur etiam de culpa aliorum, quorum opera vsus est.*

29 *Artifices si plures simul opus fecerunt tenentur aequaliter de vitio.*

30 *Vestimentis fulloni datis ad poliendis furto subtractis, tenetur fullo ad omnia damna.*

## CAPVT. XXXI.

QVamuis ea quæ dicta sunt in duobus præcedentibus Capitulis de periculo rei locatæ, vt plurimum applicari possint etiam periculo operis, vt ibidem etiam in aliquibus tactum est, adhuc non inutile reputaui hic specialiter de isto aliquid loqui ad maiorem dilucidationem dubiorum, quæ circa illud oriri possunt, sicut igitur de rei periculo dictum est, quod si eueniat casu, seu vt dicitur, vi maiore, cui resisti non potest, spectat ad locatorem rei dominum, si autem culpa conductoris eueniat ad ipsum pertineat in *cap. 29. num. 41. & in cap. 30.*
1 *num. 6. & 10. ac fere per tot.* ita dicendum est de periculo operis vt est text. in *l. marit. 62. & ibi glos. in princ. & Bart. ac aly ff. locat.*

Recordari autem oportet, quod locatio operis, differt à locatione operarum, quia in ista operarius est locator, cum præstet operas suas arbitrio conductoris, in locatione vero operis, operarius est conductor, quia opus faciendum à locatore recipit, &
2 in eo arbitrio suo operatur, vt explicatum est *in cap. 1.* & in prima, nempe in locatione operarum, non applicatur quæstio hæc de operis periculo, quia opus non venit in locatione, & operarius de eo nullam curam suscipit, sed solum operas suas præstat, quas proinde si præstare neglexerit, vel non potuerit, potest conductor petere remissionem mercedis pro eis promissæ, iuxta late dicenda *in cap. 50.* at nullo modo agendum de opere non locato nec aliter in contractum deducto *Paris. cons. 37. num. 13. in fin. lib. 1. Viscont. in suis conclusionib. ver. locator D. Lanfranc. Zach. de salar quaest. 55.*
3 *num. 11.* licet operæ sint conductæ ad faciendum aliquod opus, quia dum opus non fit arbitrio operarij, sed domini, iste potest singulo die operarios, & opus ipsum reprobare, & corrigere, ac proinde dum non reprobat censetur approbare, & sibi imputare debet omne vitium eiusdem operis, & pari omne periculum *Vbald. de duob. fratrib. par. 8. num. 38. vers. dic aut constructor Cost. de ratione rata quaest. 127. num. 7. Nouar. de grauamin. Vassall. par. 3. grauam. 28. num. 11. D. Lanfranc. Zach. dict. quaest. 55. num. 12.*

4 At animaduertendum est non attendi ad hoc constitutionem mercedis, & eius solutionis destinationem si facienda sit vnica vice, vel qualibet die, sed solum an operarius opus in se susceperit, & an arbitrio suo, vel potius domini illud efficiendum esset, vt est *text. in l. ea lege 53. ad fin. ff. locat.* cuius verba præcisa sunt *nō enim quidquam interest vtrum vno pretio opus, an in singulas operas certa pecunia locaretur, si modo vniuersitas consumationis ad conductorem pertineat, poterit itaque ex locato cum eo agi, qui vitiosum opus fecerit, nisi ideo in operas singulas merces constituta erit, vt arbitrio domini opus efficeretur, tunc enim nihil conductor præstare domino de bonitate operis videtur.*

5 Et ex præfatis verbis legis aperte etiam deducitur, nec sufficere operarium suscipere opus faciendum, nisi simul consumatio eiusdem operis ad ipsum pertineat, vnde in casu, quo faber susceperat construere domum, ac sese obligauerat eam ædificare iuxta modellum, ac ordinem præscribendum ab Architecto cum pacto, quod in euentu in quem deficeret in fabricando modis, & forma permissis, dominus illum expellere valeret, ac aliorum opera vti, & opus perficere, licet domus fuerit vitiosa, non propterea condemnandum esse Fabrū ad damna, dum non probabatur eum trans-

gres-

gressum fuisse ordinem, & expulsum, fuit in
Sacra Rota decisum in vna *Romana Fabrica*
19. *Mart.* 1597. *cor. Pamphilio*.
6 Sic quoque non applicatur quæstio hæc
in eis operibus, quæ propter eorum excel-
lentiam in contractum locationis, & con-
ductionis, non deducuntur, sed præstantur
in gratiam requirentis tantum, & si quid
earum occasione recipitur, non est merces,
sed honorarium, quia in his cessat ratio,
quæ consideratur in conductore, & sibi ipsi
imputare debet, qui minus idoneum elegit,
vt est text. *in l. 1. ff. si mensor. fals. mod. dixer.*
qui licet loquatur tantum de Agrimenso-
re, tamen procedit etiam in alijs, in quibus
eadem, vel maior ratio militat, iuxta tra-
dita *in cap. 15. n. 68. & seqq.*
7 In terminis autem locati, & conducti
operis ex eo, quod dictum est conductorem
teneri de periculo proueniente culpa sua,
videtur posse deduci regulam, quod vbi-
cumque periculum contingat ex vitio ope-
ris, ipse conductor teneatur, quia opus non
potest esse vitiosum, nisi malitia, aut saltem
negligentia, vel imperitia operarij interue-
niente, & sic semper interuenit culpa eius-
dem, quia conducens opus pro certa mer-
8 cede, implicite promittit adhibere diligen-
tiam necessariam circa illud, nec non etiam
implicite asserit se sufficienter peritum, vn-
de dum in aliquo ex his deficit, remanet
deceptus locator eius culpa, vt explicant
*Castren. in l. si merces 28. §. qui columnam
ff. locat. Aretin. in §. fin. num. 3. Instit. eo-
dem tit. Cagnol. in l. contractus num. 45. ff.
de regul. iur. Caroc. de locat. tit. de culpa quæst.
2. num. 9. Borgnin. decis. 26. num. 15. par. 1.*
Quod secus est si periculum accidat vitio
9 soli, vel alterius rei, in qua opus factum
sit, aut alio casu mere fortuito, quia tunc
periculum spectat ad dominum, vt est text.
*in l. fin. vers. imo si soli ff. locat.* cum concor-
dantibus ibi relatis *per glos. in verbo operis vi-*
10 *tio*. Nisi forte aliud actum esset inter con-
trahentes, quia tunc illud attenditur, vt ha-
betur *in l. fin. in princ. ff. ad l. Rhod. de iact.
& in l. item quæritur §. si gemma ff. locat.* ma-
xime cum vix dari possit, vt conductor ope-
ris periculum in se suscipiens, non sit in ali-
qua culpa periculi euenientis, licet etiam
vitio rei eueniat, vt dictum est *in cap. 29.
num. 53.*
11 Et quidem nulli dubium cōductori ope-
ris etiam solam imperitiam culpæ ascribi,
sunt enim text. clari *in l. si quis fundum 10.
§. Celsus ff. locat. & §. imperitia instit. tit. ad*
12 *l. Aquiliam* At non propterea necessaria est
scientia perfecta, & summa, sed sufficit con-
ductorem esse talem, quales vulgo periti
dicuntur, vt habetur *in l. sciendum tamen
19. §. illud sciendum ff de ædilit. edict.* vnde
infertur vitiosum nō posse dici opus ex eo,
13 quod non sit omnino perfectum, omni-
busque numeris absolutum ad artis excel-
lentiam, sed sufficit esse tale, prout vul-
garibus peritis fieri solet, vt notatur in eo-
dem §. *illud sciendum*, prout etiam sufficit
14 tanti valere, quantum fuit pro mercede
promissum *Onat. de contract. disp. 10. sect.
7. num. 281. D. Lanfranc. Zacch. de Salar.
quæst. 55. num. 13.*
15 Sic & quo ad diligentiam, quam dictum
est censeri implicite promissam in condu-
ctione operis, non opus est conductorem
eam præstare exactissimam, quam diligen-
tissimus prestitisset, quia huius defectus est
tantum culpa leuissima, vt dictum est *in cap.
29. num. 57.* de qua conductor non tenetur
vt in eodem *cap. num. 42*
Neque obstat, quod imo in his terminis
contrarium videatur dicendum per text. *in
l. si merces 28. §. qui columnam ff. locat.* dum
ibi explicatur culpa conductoris operis his
verbis *Culpa autem abest si omnia facta sunt,
quæ diligentissimus quisque obseruaturus fuis-*
16 *set*, Etenim superlatiuum illud *diligentis-
simus* ponitur ibi pro positiuo, & intelligi-
tur, idest, diligens, vt explicat ibi *glos.* &
tradunt *Grat. cons. 9. num. 53. lib. 2. Honded.
cons. 90. num. 35. & 36. lib. 2. Valenzuel.
cons. 179. num. 24.* & plene *Rot. coram Bu-
chio decis. 646. num. 9.* vbi etiam de com-
muniori opinione testatur, & in terminis lo-
cationis rei, eodem superlatiuo vtitur etiam
*text. in §. qui pro vsu instit. tit. de locat. &
cond.* & ibi pariter accipitur pro positiuo,
iuxta *glos. in eodem ver. diligentissimus*, &
alios, ac signanter *Pichard. ibid. num. 4. &
5.* & dictum est *in d. cap. 29. num. 61.*
17 Limitatur tamen conclusio ista, vt non
procedat, vbi opus locatum diligentiam
exactissimam requireret, quia tunc de ea
intelligi debet dicta præsumpta promissio,
in conductione operis existens, & præfata
verba *l. in d. §. qui columnam* accipienda
sunt in proprio significatu, etiam quo ad il-
lud superlatiuum diligentissimus, *vt ex Port.
& Pichar. in d. §. qui pro vsu instit. tit. de
locat. & conduct. num. 4.* dictum est *in cap.
29. num. 62.*
18 Prout etiam secundo loco limitatur d.
conclusio, vbi in locatione operis fuerit cō-
uentum, quod approbari, vel mensurari
deberet, tunc enim omne periculum ante
approbationem, seu mensurationem acci-
dens in opere, cedit damno operarij condu-

ctoris, excepto tantum periculo vi maiore, idest casu mere fortuito, cui nullo modo, nec à diligentissimis prouideri, nec à for-
19 tissimis resisti potest, contingente *l. opus 39. vers. si tamen ff. locat.* & sic etiam si acciderit culpa leuissima, & ad hoc proficit dicta pactio, vt docet *gloss. ibi in ver. conductoris*, & tradunt *Costa de ratione rata quaest.* 127. *num.* 8. *Nouar. de grauam. Vassall. part.* 3. *grauam.* 28. *num.* 12.

20 Et semper spectat in dicto casu periculum ad conductorem, vsque quo opus fuerit approbatum, vel mensuratum *d. l. opus 39. in princ. & l. fin. iuncta glos. in ver. probares ff. locat.*

21 At hoc non procedit si per locatorem stetisset quominus approbaretur, vel mensuraretur, quia tunc à die quo fuerit constitutus in mora, periculum ad eum pertinebit, prout habetur in eadem *l. opus*.

22 Id vero, quod dictum est periculum operis vi maiore accidens ante approbationem ad locatorem pertinere, declarant, vt procedat si opus esset talis qualitatis, vt approbari potuisset, alias enim si fuisset tale, vt non potuisset approbari periculum quomodocumque, & quandocumque accidens, semper ad conductorem pertinere debebit *l. si prius 40. ff. locat. Cost. de ratione rat. quaest.* 127. *num.* 9. *Nouar. de grauam. Vassall. grauam.* 28. *ad fin. part.* 3. etiamsi opus ruat, non vitio operis, sed casu fortuito, vt post *Castr. in d. l. opus col. 2. ver. interdum contingit*, late probat *Paris. cons.* 37. *num.* 9. *& seq. lib.* 1.

23 Et vbi periculum operis pertinet ad conductorem, id procedit non solum si periculum accidat opere iam perfecto, sed etiam ante, si eueniat in parte eius tantum facta, *l. maritus 61. ff. locat.*

Non tamen poterit is, qui locauit opus propter eius vitium petere rescissionem cōtractus actione redhibitoria per aedilitium edictum concessa, quia talis actio non ha-
24 bet locum in isto contractu locationis, & conductionis vt est text. *in l. sciendum est 63. ff. de aedilit. edict.* & in terminis locationis operis tradit *D. Lanfranc. Zacch. de Salar. quaest.* 55. *n.* 14. & dicam aliquid latius alibi.

25 At tenebitur conductor vitium illud reparare, & emendare, & quatenus emendari omnino non valeat, tunc condemnari poterit ad omnia damna locatori reficienda, vt probat *Paris. cons.* 37. *num.* 5. *& seq. lib.* 1. & alijs adductis *Graff. de effect. Cleric. in praelud. num.* 122. *D. Lanfranc. d. quaest.* 55. *num.* 12. vbi, & quod neque salarium praetendere poterit.

Et hoc saepe accidit in praxi, vt suscipiens facere opus, illud siue per imperitiam, siue per negligentiam faciat vitiosum, & condemnetur propterea ad omnia damna,
26 vt de sutoribus facientibus vestes defectuosas condemnatis reficere damna dominis, nempe restituere earum valorem, testantur *Benintend. decis.* 9. *Borgnin. decis.* 26. *part.* 1. *& Giurb. obseru.* 9.

Et quoniam aliquibus in locis adest constitutio, quod recipientes opus non possint post aliquod tempus reclamare, & artifices blandis verbis inducunt Dominos opera re-
27 cipere, quamuis vitiosa, asserentes, quod vitium intra paucos dies non apparebit amplius, & interim transit tempus constitutionis, seu statuti, talis artificum ars non suffragatur, si dominus ab initio cōgnestus est, quia inde constituuntur in mala fide, quae impedit praescriptionem statutariam, vt probat *Benintend. d. decis. 9. num. 2. & seq. & Giurb. d. obseru. 9. num. 10. vers. nec lapsus temporis & seq.*

At vbi agitur de opere de cuius vitio teneantur operarij, si opus vitiosum fit, in quo plures operarij adhibiti fuerint, & quaeratur quis de vitio operis teneatur, quatenus adsit aliquis Capomagister, qui alios ad opus
28 posuerit, clarum est illum solum teneri, etiā de culpa aliorum, quos ipse posuit *l. si merces 28. §. qui columnam, & ibi Bald. & Castren. ff. locat* si vero non adsit talis Capomagister, tunc si omnes operarij erant aeque periti, & aeque principales in opere, omnes
29 pro rata tenebuntur, si vero erant aliqui tantum, qui peritos se dixerunt, & opus facere susceperunt, tunc isti soli tenebuntur, licet etiam aliqui alii fuerint tanquam coadiutores dietim conducti, *Cost. de ration. rat. quaest.* 127. *num.* 7. *Nouar. de grauam. Vassall. grauam.* 28. *n.* 12. *part.* 3.

Potest etiam euenire periculum in re, in
30 qua operae erant faciendae penes conductorem existente, puta si vestimenta à fullone polienda fuerint furto subtracta, & hoc casu dominus agere debet contra furem sumptibus fullonis, & si agere non potest contra furem, aget contra ipsum fullonem cessis ei actionibus contra furem, vnde semper tenetur fullo ad omnia damna *l. cum in plures 62. §. vestimenta ff. locat.*

## De sublocatione, & assumptione socij in conductione.

SVMMARIVM.

1 *Conductor potest alteri sublocare.*
2 *Ampl. procedere non solum in conductore rei, sed etiam*

etiam in conductore persona, seu personarum.
3 Lim si aliter fuit conuentum inter partes.
4 Stante pacto de non sublocando, sine consensu domini non potest dominus sine causa consensum denegare.
5 Et si deneget supplet Iudex compellendo consentire, vel declarando consensum haberi pro prastito.
6 Decl. procedere vbi sublocatio est de iure, vel consuetudine permissa.
7 Alias si sublocatio sit de iure prohibita, itaut facultas necessario deduci debeat ex pacto, tunc dominus tenetur consentire tantum si pactum sit affirmatiuum. vel per duplicem negatiuam conceptum.
8 Decl. 2. vt non teneatur dominus consentire vbi adest iusta causa denegandi consensum, vti si eius ius efficiatur deterior.
9 Lim. 2. vt possit sublocari ad breue tempus tantum.
10 Decl. vt conductor sublocans ad longum tempus non cadat à iure sua.
11 Secus in emphyteuta.
12 Feudatarij licet non possint de iure sublocare ad longum tempus, tamen de consuetudine concedunt in emphyteusi, & excusantur à caducitate.
13 Lim. 3. vt possit sublocare tantum persona aque idonea.
14 Lim. 4. vt non possit fieri sublocatio, nisi ad eundem vsum.
15 Declara procedere tam in sublocatione rei, quam in sublocatione persona.
16 Decl. 2. vt qui dicit sublocationem factam ad alium vsum vel esse praiudicialem probare debeat.
17 Lim. 5. vt facultas sublocandi non prosit vni ex pluribus qui simul conduxerunt.
18 Decl. non procedere si alijs conductoribus nihil interfit.
19 Lim. 6 vt facultas sublocandi competat ipsi conductori, non autem alteri interesse habenti, vti fideiussori.
20 Conductor potest sibi assumere socium in conductione, tam ante, quam post contractum.
21 Et potest vnus ex conductoribus assumere sibi socium in parte sua, qui non sit socius aliorum.
22 Et ista assumptio in socium non est proprie sublocatio.
23 Ista assumptio in socium non transit ad haredes, sublocatio verò transit
24 Ampl. vt neque transeat in locatione vectigalium.
25 Decl. vt licet non transeat ad haredes, tamen debeant haredes participare de lucris prouenientibus ex antea gestis.
26 Intellige declarationem, vt haredes socij locationis existentes de tempore contractus, possint pratendere omnia lucra ipsius locationis, secus autem haredes socij postea admissi.
27 Pactum de non sublocando non impedit conductori socium sibi assumere.
28 Sublocatio fit per modum locationis, ac etiam per modum substitutionis in locum suum.
29 Iura conductionis cedi possunt, & cessionarius efficitur conductor.
30 Decl. non effici conductorem cessionarium, si facta simplex cessio participationis lucrorum.
31 Sublocare potest conductor non dum totam rem, sed etiam partem.
32 Lim. si pars sit de illis rebus qua non possunt locari nisi cum vniuersitate bonorum.
33 Locator potest sublocare partem vni, & partem alteri.
34 Decl. procedere vbi locatio est de iure permissa, secus si fiat ex licentia à domino concessa.
35 Licentia sublocandi si sit ex mera gratia debet stricte interpretari, secus si necessario concessa.
36 Sublocare, & socium assumere potest conductor, etiam inscio locatore.
37 Decl. procedere si conductor non pratendat se liberatum.
38 Decl. 2. vt deficiente consensu domini, subconductor, vel in socium assumptus, non est conductor.
39 Ampl. declarationem procedere tam ad sui praiudicium, quam etiam domini.
40 Statutum de conductore, non procedit in subconductore.
41 Ampl. etiamsi statutum loquatur de conductoribus qui contractui non interuenerint.
42 Statutum loquens de locatore non procedit in conductore.
43 Contrarium si sit fauorabile, & late interpretandum vel appareat aliter sensisse statuentes.
44 Subconductoris bona non obligantur primo locatori.
45 Lim. quo ad inuecta, & illata, in fundum.
46 Decl. limitationem intelligi tantum pro illa rata pro qua se obligauit ad fauorem primi conductoris.
47 Ampl. vt si in nihilo se obligauerit cesset omnino hypotheca inuectorum.
48 Intellige vt non sint obligata pro pensionibus, secus pro deterioratione.
49 Statutum quod sub conductores teneantur dominis, intelligitur pro rata temporis, & fructuum perceptorū.
50 Subconductor tenetur in subsidium domino, si primus conductor soluendo non sit
51 Et dominus qui ita eum pulsat tenetur prastare cautionem de liberando eum, à molestationibus primi conductoris.
52 Subconductor obligatus primo conductori conueniri poterit à locatore si primus conductor ei obligauerit omnia iura prasentia, & futura.
53 Et si vtraque obligatio esset executiua possit conueniri executiue.
54 Dominus, vt possit conuenire subconductorem debet prastare consensum sublocationi.
55 Ampl. sufficere consensum prastitum ab initio.
56 Et sufficit etiam locatio facta pro se, & socijs, nisi possit intelligi de prasentibus tantum.
57 Subconductor liberatur soluendo primo conductori etiasi anticipate soluat.
58 Lim. si promiserit soluere domino, vel habeat sequestrum.
59 Ampl. vt non sufficiat dominū consensisse sublocationi.
60 Dominus consentiendo sublocationi, non liberat primum conductorem.
61 Ampl. etiamsi caperit exigere à subconductore.
62 Ampl. 2. vt non sufficiat primo conductori cedere domino omnes actiones contra secundum.
63 Decl. procedere in simplici sublocatione, secus si conductor cum consensu domini omnia sua iura cesserit alteri, vel alium posuerit in locum suum.
64 Emphyteusi ad certam lineam concessa, si emphyteuta vendiderit, vel alium suo loco posuerit de consensu domini non attenditur amplius eius linea, sed acquirentis.
65 Ampl. non solum si processerit per viam conditionis, sed etiam per viam sublocationis.

## CAPVT XXXII.

Regula iuris generalis, & clara est, conductorem posse, alteri rem sublocare;

1 dicit enim Imperator *in l. nemò 6. C. locat. nemo prohibetur, rem, quam conduxit fruendam, alij locare*; & licet textus iste loquatur
2 de conductore rei tantum, tamen regula procedit etiam in conductore personæ, seù operarum, vt possit eas sublocare *glos. in l. 3. vers. & si liber homo ff. de vsufr. legat. Gratian. discept. 185. n. 38. D. Lanfranc. Zacch. de Salar. quæst. 40. n. 2.*

3 Verùm hæc regula, prout aliæ, patitur suas limitationes, quarum vna habetur expressa *in d. leg. nemo*, vt non procedat, si aliter fuerit conuentum inter partes.

4 At si adsit pactum de non sublocando sine consensu Domini, non poterit Dominus sine causa consensum denegare, vt dixit *Rot. in decis. 565. num. 3. par. 1. rec.* & si eum deneget, supplebit Iudex, quia dum sublocatio est permissa à iure, & nul-
5 lum ex ea potest Domino inferri præiudicium, intrat regula, quod tibi non nocet, & alteri prodest, denegari non debet, & si denegetur fit iniuria, & Iudex potest eum compellere, vel suplere declarando consensum haberi pro præstito *Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæst. 8. num. 11. Rot. decis. 280. num. 4. part. 1. recent. Mantic. decis. 238. num. 9.*

6 Et his duobus concurrentibus, quod agatur de sublocatione secundum dispositionem iuris, & naturam contractus omnino permissa, & quod nullum ex ea inferri possit præiudicium Domino, tenebitur Dominus consentire quocumque modo conceptum sit pactum, videlicet, siuè affirmatiuè, siue negatiue, ex quo non indiget conductor deducere facultatem alienandi ex pacto quocumque modo cesset ista necessitas, nempè, siue ex quo permitatur de iure secluso pacto; siue de consuetudine, siue etiā ex natura, & qualitate contractus, ex quo scilicet sit concessio libera, talem facultatem sublocandi aperte de se continens, iuxta late tradita per *Surd. cons. 382. num. 7. & decis. 220. num. 49. & seqq. Franc. de Pont. cons. 2. num. 1. & seqq. & num. 11.* & alios plene cumulatos *in Romana, seu Albanen. Vineæ 20. Iuny 1670. §. verum huiusmodi obiecto, & seq. coram R. D. Albergato, quæ est post Tart. de pact. futur. success. dec. 81.*

7 At si agatur de sublocatione de iure prohibita, & cui non assistat consuetudo, nec qualitas contractus, tunc quia necesse habet conductor deducere facultatem alienādi cum consensu ex pacto, tunc omninò attendi debet forma pacti, & inspici, an sit conceptum affirmatiue, videlicet, quod possit cum consensu, vel etiam cum duplici negatiua, videlicet non possit nisi cum consensu, nam talis duplex negatiua resoluitur in affirmatiuam, quod cum eo possit, vt tradit *Gratian. discept. 416. n. 4. & Rota coram Eminentissimo Otthobono decis. 265. num. 50. & seqq.* alias autem si conceptum omninò negatiuè, quod non possit absque consensu, tunc non potest ex eo deduci facultas alienandi, & dum conductor aliunde eam non habet, nullam facit ei locator iniuriam consensum denegando, & sic suppleri non potest à iudice *Manent. decis. 2. num. 40.* & late *Rot. coram Bichio decis. 483. num. 17. & seqq.*

8 Sicut etiam iuste denegatur, & à Iudice supleri nequit, & si supleat de facto nihil agit, vbi adest iusta causa eam denegandi, prout adesse dicitur, vbi ius domini efficitur deterius per introductionem alterius Coloni, vel Inquilini *Ias. in l. fin. num. 92. & seqq. C. de iur. emphyt. Menoch. cons. 1. num. 134. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 22. tit. 28. nu. 2. & 3.* & his alijsque adductis *Rot. coram Merlino dec. 356. num. 5.*

9 Altera limitatio est, vt facultas sublocandi procedat in sublocatione ad modicū tempus, nam si fieret ad longum tempus esset alienatio, quam conductor etiam si sit ad longum tempus, facere valide nequit *l. 2. C. ne rei dom. vel temp. Mant. de tacit. lib. 22. tit. 2. num. 56. in fin. Gratian. discept. 378. num. 31.* & de emphyteuta, quod non possit locare ad longum tempus *Alex. cons. 165. num. 2. lib. 2. & cons. 119. num. 7. lib. 3. Ias. in l. fin. num. 112. C. de iur. emphyt.* & in specie de dicta *l. nemo*, quod restringatur ad sublocationem modici temporis, per quam nec vtile dominium, nec possessio transfertur *Galdas. de iur. emphyt. lib. 4. cap. 4. num. 39.* & de feudatario, quod possit sine dubio locare ad modicum tempus, secus autem ad longum sine consensu domini tradit *Clar. in §. Feudum quæst. 33. num. 1.*

10 Verum licet conductor non valeat facere hanc sublocationem ad longum tempus, non propterea si eam faciat, prætendi potest, quod incurrat caducitatem, prout esse magis communem opinionem relatis etiam contrarijs dixi *cap. 3. num. 50.* licet secus
11 sit in emphyteuta, vt ibi, & tradit etiam *Corbul. de caus. priui. ab alienat. amplias. 48. num. 1.* & idem est in feudatario licet de
12 consuetudine generali soleant feudatarij concedere Prata, & alias terras incultas in emphyteusim absque consensu Domini, & per ipsā consuetudinē excusentur à caducitate, vt post allos tradit *Clar. in d. q. 33. n. 4.*

Limi-

13 Limitatur etiam præfata potestas sublocandi, vt procedat quatenus fiat æque idoneo, vt tradit *gloss. in d. l. nemo C. locat. & ibidem Bald.* & alij communiter, vt per *Carocc. tit. de sublocat. quæst. 1. n. 4.* quamuis enim primus conductor, licet sublocauerit, remaneat obligatus domino, vt infra dicam, adhuc potest considerari ei præiudicialis sublocatio minus idoneo, signanter in hypotheca inuectorum, & illatorum in prædium conductum.

14 Prout etiam limitatur, vt procedat, quatenus sublocatio fiat ad eumdem vsum, ad quem locatio prima facta fuit, vt tradit dicta *gloss. in l. nemo, & ibi Bald. & alij Carocc. de locat. & conduct. tit. de sublocat. quæst. 1. nu. 4. & per tot. Gratian. discept. 547. num. 52.* & hæc est limitatio satis practicabilis in Apothecia, de quibus in specie firmat *Cyriac. Contr. 234. num. 12.* & apothecam ad vsum mercaturæ, & pannorum, non potuisse sublocari ad vsum Pizzicariæ, quamuis esset in Platea, in qua solebant omnes aliæ Apothecæ ad vsum Pizzicariæ locari, indicatum refert *Carocc. d. quæst 4. num. 9.*

Et ratio est, quia vbi Apotheca locatur ad alium vsum, seu pro exercenda in ea arte diuersa, deterioratur eius qualitas, quia amittit auuiamentum artis illius prioris, idest concursum personarum ad illam, quod est considerabile, vt alibi dixi nempe *in cap. 29. num. 88. & seq.* vnde potest tradi regula generalis, quod sublocatio fieri nequeat vbi præiudicium adest domini, seù primi

15 locatoris, quæ procedit, siue agatur de sublocatione rei, iuxta prædicta, siuè etiam agatur de sublocatione personæ, siue operarum, quæ pariter fieri nequit nisi ad vsum personæ conductæ conuenientem, vt probat *D. Lanfranc. Zacch. de Salario quæst. 40. num. 5. & seq.* vbi & ita, vt si plures artes nouerit, illam tantum exercere teneatur, in qua plurimum pollet, & generaliter istam sublocationem operarum non permitti, cum damno operarij docuit *Bald. in l. liberti num. 14. ff. de operis libert. Grat. discept. 185. num. 3. vers. dummodo D. Lanfranc. ibidem num. 4.*

16 Qui autem dicit, sublocationem non potuisse fieri ex prædicto capite, quod sit præiudicialis, vel quod non sit ad eumdem vsum, vel non æque idoneo facta, ipse probare debebit, vt tradit *Carocc. d. tit. de sublocat. quæst. 2. per tot.* & ratio est patens, quia sublocans habet regulam pro se, quod sublocare valeat, quæ generaliter traditur *in d. l. nemo C. locat.* & ideò dicitur habere intentionem fundatam in ea, quousque Dominus, qui allegat limitationem concludenter probet se esse in casu illius *Dec. in l. 1. num. 8. ff. de reg. iur. Alexand. consil. 79. num. 5. lib. 5. Rot. decis. 663. num. 1. part. 4. rec. & coram Gregor. decis. 201. num. 3.*

17 Non habet etiam facultatem liberam sublocandi ille, qui simul cum alijs rem conduxit, quia cum contractu dicatur inter eos societas, non potest vnus personam extraneam in illam introducere, & ideo ei sublocare non potest *Ripa in cons. 15. num. 11. tit. de obligat. Marti cons. 93. num. 11. & per tot.* vbi fortius vult, quod si sublocet, cadat à iure, & etiam si adsit pactum redimendi à subconductore, & redimat, non possit reuerti ad societatem, sed ibi aderat etiam pactum expressum de non sublocando alteri, qui de ipsa societate non esset.

Verum formatur hæc quæstio in scholaribus si vnus recedit, an possit Cameram suam alteri locare, in qua *gloss.* dicit, quod non *instit. tit. de locat. §. fin. & sequitur Carocc. tit. de sublocatione quæst. 6. num. 2.* vbi de veriori, sed quod hoc procedat, quatenus sociorum intersit, quia non subsistere sublocationem, ex quo non sit æque idoneus

18 substitutus, alias si non intersit, possit, non vt sit socius, ad comedendum, sed ad habitandum post *Nic. de Matar.* censuit *Bald. in d. l. nemo 6. vers. quid de Scolaribus C. locat.*

19 Præterea dicta facultas est ipsiua conductoris, non autem alterius etiam in conductione aliquod interesse habentis, vti de fideiussore conductoris, quod sublocare non possit, & sublocando nihil dicatur agere, probauit *Menoch. cons. 146. num. 36. & seq.*

20 Potest etiam conductor assumere sibi socium in conductione, siue post contractam locationem ex adductis per *Cost. ad Martam claus. 316. part. 1.* siue ante incundam societatem super futura conductione *decis. 640. num. 10. part. 1. rec.* & vtrumque modum admisit ex eisdem *Rot. coram Eminentissimo Ottobono dec. 40. num. 32.*

Et potest etiam vnus ex pluribus condu-

21 ctoribus socium sibi in parte sua assumere ad lucrum, & damnum, qui non erit socius aliorum, illis non consentientibus, neque eius assumptio illis præiudicabit *l. qui admittitur ff. pro soc. & ibi Bald. num. 1. Grat. disc. 547. num. 34. & seq. & num. 43. Rot. in Roman. participationis 16. Decembris 1616. in princ. coram Vbaldo, quæ hodie est inter eius impress. dec. 370.* sed respectu assumentis, erit verus socius, & participabit de effectibus locationis, eoque magis si alius conductor taceat, & non reclamet, tunc enim certius valet assumptio ab vno facta *l. Sabinus aut ff. com.*

*com. dimid. Grat. disc. 547. num. 44. Rot. in*
*d. Rom. participationis §. secundo quod coram*
*Vbaldo dec. 370.*
Sed ista assumptio in socium non est pro-
22 prie sublocatio, sed differt ab illa, *Rot. co-*
*ram Emin. Otthobon. decis. 40. num. 28.* vbi
aliæ plures decisiones referuntur, & differt
signanter in eo, quod ista non transit ad hæ-
23 redes assumpti, prout regulare est de socie-
tate, illa vero transit, prout regulare est de
locatione ex relatis per *Mart. clauf. 216. nu.*
*2. Rot. coram Vbald. decis. 311. num. 5.*
Et licet, quoad hoc secus sit in societa-
te vectigalium, quæ transit ad hæredes ex
adductis *per Gratian. discept. 276. num. 10.*
*& seqq.* tamen vltra, quod debent concur-
24 rere quædam requisita, de quibus *Grat.* ibi,
id non procedit in socio assumpto post con-
ductionem, cuius respectu non adest socie-
tas vectigalium, quæ ad hæredes transeat,
vt declarauit idem *Gratian. discept. 547. nu.*
*57. & 58. & Rot. coram Vbald. decis. 213.*
*num. 12.*
At licet talis societas, & participatio non
25 transeat ad hæredes ad eam admissi, tamen
nō propterea prætendi potest, quod ipsi hæ-
redes excludi debeant à participatione om-
nium lucrorum prouenientium ex antea ge-
stis, & acquisitis, aut alias ex rebus commu-
nibus quamuis post mortem socij perceptis
*l. actione §. si rem l. verum §. in hæredem ff. pro*
*soc.* cum alijs adductis *per Gratian. discept.*
*276. num. 41. & seqq. & disc. 547. num. 60.*
26 Sed adhuc adest diuersitas inter socium
locationis, qui aderat de tempore contra-
ctus, & socium postea admissum, quia hæ-
redes primi, possunt prætendere omnia lu-
cra ipsius locationis, tanquam prouenien-
tia ex re communi, & ex facto sui Auctoris,
secus autem est de hæredibus secundi, qua-
tenus non fuerit ei communicata pars con-
ductionis, sed solum admissus ad participan-
dum lucris, vt declarauit *Rota coram Vbald.*
*d. decis. 213. num. 16.* & sequitur *Gratian.*
*discept. 547. num. 62.*
27 Ex eo vero, quod dictum est hanc assum-
ptionem in socium conductionis non esse
sublocationem, aperte sequitur, quod pa-
ctum de non sublocando, ei non obstabit,
& quod propterea valebit eo non obstante,
prout alijs adductis tradit *Marta de clauf.*
*part. 1. clauf. 216. num. 1.*
Fit autem sublocatio nedum per modū
locationis, constituta videlicet certa merce-
28 de per subconductorem soluenda sublo-
canti, vt in terminis rei fiscalis est *text. in l.*
*moschis 47. §. Emilius ff. de Iur. fisc.* sed etiam
per viā subrogationis, & substitutionis, itaut
conuincatur esse sublocationem, & non par-
ticipationem, seù admissionem in socium, si
conductor posuerit in locum suum aliam
personam cum cessione omnium suorum iu-
rium, & vt vulgo dicitur *al bene, e male*, vt
dicit *Gratian. discept. 547. num. 53. & Rot.*
*coram Vbald. decis. 311. num. 10. & 11.*
clarum est enim iura conductionis posse ce-
29 di, & sic mediante cessione posse, qui eam
reportat conductorem effici *Rota Iannen. de-*
*cis. 14. num. 25. ad finem* cum alijs adductis
per *Gratian. & Rota coram Vbald. vbi pro-*
*xime qua* Decisio fuit confirmata in eadem
causa *Roman. participationis 16. Decembris*
*1616. cor. Vbalde* & denuò *1. Martij 1619.*
*cor. eodem* & hec vltima est *in rec. decis. 87.*
*par. 4. tom. 2.* & prima est inter illas ipsius
*Vbaldi decis. 370.*
Aduertendum tamen quid cessum fuerit,
30 nam si facta fuerit simplex cessio participa-
tionis, censetur cessa participatio lucrorum,
non autem ipsius iuris conductionis, vt post
*Dec. in leg. si pascenda num. 13. vers. sed*
*hic res principalis C. de pact.* declarauit *Rot.*
*in illa Romana participationis coram Bubalo,*
*qua est impressa per Marches. de comm. par.*
*1. fol. 772. num. 4.*
31 Potest etiam conductor sublocare ne-
dum totam rem, sed etiam eius partem tan-
tum, secluso pacto contrario *Gratian. discep-*
*tat. 547. num. 51.* vbi pluribus adductis
firmat procedere etiam in conductionibus
vectigalium *Rot. coram Vbald. decis. 311. n.*
*13.* dummodo tamen ea pars non sit de illis
rebus, quæ non possunt locari nisi cum vni-
32 uersitate bonorum, vt declarat *Caret. de lo-*
*cat. tit. de sublocat. quæst. 5. num. 4.* prout
est iuspatronatus, vt dixit *cap.*
33 Et partem vni, partemque alteri, & sic
pluribus paulatim locare potest conductor,
vt est *tex. in leg. moschis. 47. §. Emilius ff.*
*de iur. fisc.*
34 At hæc procedunt in sublocatione, de
iure permissa, quæ propterea latè interpre-
tanda, at secus est, vbi agitur de prohibi-
ta vti est sublocatio ad longum tempus in
emphyteuta, aut alio ad longum tempus
conductore, quia si reportauerit à Domi-
no licentiam sublocandi, talis licentia ex
gratia concessa, est restringenda ad proprie-
tatem verborum *Decian. conf. 83. num. 3.*
*lib. 2. Caldas. de iur. emph. lib. 4. cap. 15.*
*num. 10.* adeò vt debeat sublocare totum
non partem & vni non pluribus, vt late
probat *Corbul. de iur. emph. tit. de caus. pri-*
*uat. ob alienat. ampl. 3. per tot.* vbi quod de-
bet

bet alienare totam rem, *& ampl. 5. per tot.* vbi
quod debeat sublocare vnitanium non plu-
ribus *Rosentall. de feud. cap. 9. conclus.*
*33. num. 9. & seqq. Scrader. eodem tit. par.*
*8. cap. 4. num.* 15. & alij relati *per Bardel-*
*lon. consf. 35. num.* 14.

35 Vndè est etiã generaliter aduertendũ cir-
ca intellectum huius licentiæ, quod quate-
nus sit ex mera gratia concedentis, tunc
seruanda sit scrupulositas, in interpretatio-
ne verborum illius, si verò non sit ex mera
gratia, sed Dominus tenebatur eam ex iusti-
tia concedere, tunc secus sit, & ad omnem
modum, quo Dominus poterat siue de iure
siuè de consuetudine cumpelli eam conce-
dere, extendatur, vt bene declarat *Surd. de*
*alim. tit. 9. quæst. 31. num. 38. ad med. &*
*seq. & decis. 220. num. 56. ad med.*

36 Potest quoque conductor sublocare ne-
dũ inscio, sed etiã inuito locatore, dum lex
et hanc facultatem sublocandi aperte per-
mittit, quæ propterea non potest ipsi à lo-
catore auferri *Rot. Iannen. decis.* 14. *num.*
25. *prope fin. Manent. decis. 39. num.* 1. &
idem est de assumptione socij, vel admissione
alicuius ad participandum ex relatis per
*Rot. coram Eminentissimo Otthobono decis.* 40.
*num.* 32. quatenus tamen primus condu-
37 ctor non prætendat se liberare per sublo-
cationem, vel in socium assumptionem,
sed remaneat obligatus, itaut domini con-
ditio non fiat deterior vt *declarat. Rot. cor.*
*Vbald. decis.* 311. *num.* 15. *& seq. Grat. dis.*
547. *num.* 46.

Verùm si fiat sine consensu Domini sub-
38 locatio, vel admissio in socium, is cui facta
fuit sublocatio, vel assumptus fuit, non po-
terit dici conductor, nec nomine condu-
ctoris venire *Rot. Iannen. dict. decis.* 14. *n.*
56. *vers. nec obstat.* & non solum ad sui cõ-
39 modum, sed nec etiam in sui præiudicium,
& commodum Domini, qui propterea non
potest prætendere eum sibi teneri, aut eius
bona sibi obligata esse, vt est *text. in leg. si*
*in lege* 27. *§. si colonus ff. loc.* vbi habetur
manere tantum pignoratos fructus rei, non
autem bona subconductoris *Gomez. variar.*
*tom. 2. cap. 3. num.* 12. *Nouar. quæst.* 64.
*num.* 3. & plenissime *Raginell. pract. quæst.*
*33. num.* 19. *& seq. Rot. coram Eminentissi-*
*mo Otthobono decis. 40. num.* 33.

40 Vnde stante statuto de conductore, vel
socio loquente, prout adest Romæ statutum
agriculturæ *cap.* 39. quod omnes socij cu-
iuscumque exercitij teneãtur domino inso-
lidum, tale statutum non procedit in assum-
ptis post contractum absque domini assensu,
prout declarauit *Rota in decis. 200. num.* 13.
*ad fin. post Statil. Pacific. de Saluian.* quæ
est etiam impressa per *Marches. de commiss.*
*part. 1. fol. 767. & coram Eminentissimo*
*Otthobono dicta decis. 40. num.* 39. & quod
vbi loquitur simpliciter de conductore, non
procedat in subconductore *Raginell. pract.*
*quæst. 33. num.* 20.

41 Quod ampliatur, etiam si statutum dicat,
dictam obligationem locum habere debe-
re, quamuis non omnes contractui inter-
uenerint, quia intelligi potest si non inter-
uenerint per se ipsos, sed Procurator, vel
consocius stipulauit pro eis, & ideò tan-
quam exorbitans, non debet extendi ad
alios postea assumptos, de quibus locator
non cogitauit *dict. decis. 200. num.* 15.

42 Eademque ratione si statutũ loquatur de
locatore, non procedit in conductore sub
locante, vt tradit *Rauden. resol.* 27. *num.* 1.
& quamuis quoad hoc, contrarium senserit
*Reginell. pract. quæst. 33. num.* 21. eius opi-
43 nio potest procedere in aliquo statuto fa-
uorabili, & latè interpretando, vel in quo
ista sensisse statuentes deprehendatur ex
verbis.

44 At quod dictum est bona subconducto-
ris non obligari primo locatori per *text.*
express. *in l. si in lege* 27. *§. si colonus ff. loc.*
limitatur, vt non procedat quoad inuecta,
45 & illata in fundum locatum, quia illa sunt
hypothecata etiam ad fauorem primi loca-
toris, quod videtur mirabile *Mant. de tacit.*
*lib. 11. tit. 15. num. 14. & seqq.* vbi reddit
rationes admirationis, & conclusionis, &
tradunt plures relati per *Nouar. quæst. for.*
*64. num. 3. par. 1. & Merlin. de pignor. lib.*
*2. quæst. 67. num. 21. & seqq.* sed limita-
46 tio intelligitur, vt procedat tantum pro
illa rata pensionis, pro qua ipse se obliga-
uit ad fauorem primi cõductoris sibi sublo-
cantis, vt est text. express. *in l. solutum* 11.
*§. soluta vers. plane in eam ff. de pignorat.*
*act.* adeò vt si ad nihil se obligasset, sed
47 gratis inhabitasset, in nihilo essent eius bo-
na inuecta, & illata hypothecæ obnoxia,
vt est text. expressus *in leg. Pomponius 5. in*
*princ. ff. in quib. caus. pign. vel hypot. tac. con-*
*trahat.*, & tradunt *Ias. in §. item Seruiana*
*num. 34. inst. de act. Neguf. de pignor. par. 2.*
*membr. 4. num.* 135. & alij relati per *Statil.*
*Pacif. de Salu. insp. 3. cap. 5. num.* 10. in-
48 telligendo tamen pro solutione pensio-
num, non autem pro deteriorationibus præ-
dij locati, quia pro eis remanent obligata,
vt post *Neguf. dict. membr. 4. num.* 137. *&*
*seq.* latè explicat *Merlin. de pignor. lib. 2.*
*quæst. 67. num.* 31. *&* 32. & stante statuto,
49 quod subconductores teneantur Dominis,
intel-

intelligi debet pro rata temporis, & fru-
ctuum per eos perceptorum, vt fuit conclu-
sum in vna *Rom. affictus Casalis relat. in dec.*
200. *num.* 10. *post Statil. Pacif.*

50 Item potest conueniri subconductor in
subsidium, si primus conductor non sit sol-
uendo, vt tradunt *Bertac. de Gabell. part. 2.*
*quæst* 12. *num.* 26. *Caroc. d. tit. de sublocatio-*
*ne quæst.* 11. *Nouar. d. quæst. for.* 64. *num.* 4.
*ad med. Mancnt. dec.* 39. *num.* 9. & si sub-
51 conductor conuentus à Domino timeat
posse molestari à primo conductore, cum
quo ipse contraxit, compellitur Dominus
dare cautionem, quod non molestabitur,
prout practicari passim, & ita vtriq; succur-
ri testatur *Caroc. d. quæst.* 11. *ad fin.*

52 Prout etiam poterit agere Dominus cō-
tra subconductorem, si primus conductor
ei obligauerit omnia sua bona, & iura præ-
sentia, & futura, quia comprehendetur etiā
jus crediti per ipsum quæsitum contra sub-
conductorem, vt tradit in specie *Alciat. cons.*
60. *num.* 1. *lib.* 8. & est regulare, quod cre-
ditor agere possit contra debitorem sui de-
bitoris *Cyriac. contr.* 338. *num.* 7. *& seqq.*
vbi etiam sine cessione *Adden. ad Buratt. de-*
*cis.* 793. *num.* 5. *Caual. decis.* 149. *num.* 4. &
53 si vterque tenetur via executiua, agere po-
terit executiue, iuxtà stylum, de quo testa-
tur *Salust. Tiber. in prax. lib.* 2. *cap.* 12. *nu.*
16. *& Zacch. de obl. Cam. quæst.* 5. *num.* 30.
*& Rot. decis.* 7. *num.* 1. *post eumd. Zacch.*

54 Vt autem possit absolute conueniri sub-
conductor, datur cautela Domino, vt con-
sensum præstet simili admissioni in socium,
vel sublocationi ad effectum assequendi
actionem contra admissum, vel subcondu-
ctorem *Ias. in l.* 2. *num.* 10. *C. de iur. emphyt.*
quem refert, & sequitur *Rot. coram Eminen-*
*tissimo Ottbob. d. dec.* 40. *num.* 34.

55 Sufficeret tamen etiam consensus præsti-
tus ab initio, vti si facta fuisset locatio alicui
pro se, & personis nominandis ad hoc, vt
postea nominatus esset verè conductor abs-
que nouo consensu *Rot. decis.* 208. *num.* 6.
*part.* 4. *rec. & in d. decis.* 40. *num.* 6. vbi
56 idem intelligit si pro se, & socijs, quod ta-
men interpretari potest de socijs præsenti-
bus, prout interpretatur *Ruin. cons.* 90. *nu.*
9. *lib.* 1. nec dissentit *Rot. in d. decis.* 208.
*num.* 6. vnde ponderanda erunt verba in-
strumenti, & indaganda mens contrahentiū.

57 Liberatur vero subconductor, nec aliquo
modo molestari potest à Domino, quamuis
eius consensum pro subconductione habue-
rit, si soluat primo conductori, cum quo
contraxit, etiam si talem solutionem anti-
cipate, videlicet, antequam venerit dies ei
præstitus, fecerit *Gomes var. tom.* 2. *cap.* 3.
*num.* 12. *Ruginell. pract. quæst.* 33. *num.* 9.
*& seqq. per tot. Nouar. variar. quæst.* 64. *nu.*
3. *vers. adhuc tamen part.* 1. *Mancnt. decis.*
39. *num.* 6.

58 At hoc sine dubio non procedet, si pri-
mo locatori soluere promiserit, vel ad eius
instantiam factum sibi fuerit sequestrum,
prout de vtroque tradit *Ruginell. d. quæst.*
33. *num.* 16. *&* 18.

59 Licet enim Dominus consenserit eum
fieri subconductorem rei suæ, & propterea
acquisierit actionem contra eum, non ideo
fecit eum conductorem suum, itaut non re-
manserit in medio primus conductor, cui
debeat pensionem, prout, & ipse primus
non obstante sublocatione, cum consensu
60 Domini facta remanet conductor, & ipsi
Domino obligatus, vt plenè firmant *Nouar.*
*quæst. Foren.* 64. *num.* 1. *& seqq. & Mancnt.*
*decis.* 39. *num.* 1. *& seqq.*

Et ratio principalis est, quia dum condu-
ctor poterat alienare, sine consensu, vel
Dominus tenebatur consentire, indè sequi-
tur, vt consentiendo sibi non præiudicaue-
rit in actione quæsita contra ipsum primum
conductorem *Bart. in l. latius ad fin ff. de*
*administr. tut. & in l. si cum dotem num.* 7. *ff.*
*solut. matr. Alex. cons.* 131. *num.* 4. *lib.* 7.
*Tiraquell. de retract. consang.* §. 1. *glos.* 9.
*num.* 149.

61 Et non liberatur primus conductor, etiam
si locator cœperit exigere à subconductore,
& ab eo aliquos terminos receperit, vt defi-
nitum refert *Faber. in suo Cod. lib.* 4. *tit.* 42.
*definit.* 28.

62 Nec suffragatur conductori ad hunc ef-
fectum se liberandi, quod paratus sit cede-
re omnes actiones aduersus subconducto-
rem *Vbald. de duob. Fratr. quæst.* 10. *princ.*
*sub num.* 1. *ad fin.* & alijs adductis *Nouar. d.*
*quæst.* 64. *num.* 4. *& Mancnt. d. decis.* 39. *nu.* 5.

63 At hæc intelligenda sunt, vt procedant,
quando conductor simpliciter sublocauit,
itaut remanserint ei reliquiæ conductionis,
secus autem si cesserit penitus alteri omnia
iura sua, vel vendiderit, aut aliàs eum in
locum suum posuerit, quia tunc, accceden-
te domini consensu, ipse remanet libera-
tus, vt firmant *Gratian. disc.* 719. *num.* 3.
*Mastrill. decis.* 55. *per tot. Rot. coram Merli-*
*no decis.* 356. *num.* 3. *&* 4. vnde est, quod
emphyteuta hoc modo vendens, seù cedens,
non habetur amplius in consideratione,
adeò vt si emphyteusis sit ad certam lineā,
seù generationem, non consideretur linea,
seù generatio ipsius, sed consideretur linea
emptoris *Petr. Barbos. in l. vsufructus* 58.
*num.* 9.

*num. 29. vers. vnde consulatt ff. solut. matr. Rosentall. de feud. cap. 9. conclus. 39. num. 1. & seq. Sard. cons. 353. num. 19. ad med. & seq. Cyriac. contr. 14. num. 21. Rot. decis. 388. num. 9. & 10. part. 12. recent.* idque verum
65 est nedum si emphyteuta processerit per viam venditionis, sed etiam si processerit per viam sublocationis, seu subemphyteuticationis, quatenus ei nullæ reliquiæ remanserint, vt late firmatur *in decis. 182. nu. 5. & seqq. part. 6. rec.*

## De fructibus rei locatæ, eorum dominio, & hypotheca.

*S V M M A R I V M.*

1 *Fructus fundo cohaerentes sunt pars fundi.*
2 *Dominium fructuum fundo cohærentium est domini fundi, non autem conductoris.*
3 *Decl. procedere in conductore ad modicum tempus.*
4 *Decl. 2. procedere tam in fructibus naturalibus, quam in industrialibus à conductore satis.*
5 *Decl. 3. vt conductor nec dominium, nec etiam hypothecam habeat fructuum pendentium.*
6 *Et si dominus non permittat conductori fructus percipere, competit ei tantum actio personalis.*
7 *Conductor æquiparatur fructuum emptori & n. 44.*
8 *Emptor fructuum non habet actionem realem, sed tantum personalem contra dominum, vt eos sibi det.*
9 *Dominium fructuum acquiritur conductori mediante eorum perceptione à domino permisso.*
10 *Dominium fructuum potest locator sibi reseruare.*
11 *Fructus dicuntur percepti per conductorem cum sunt à solo separati.*
12 *Decl. procedere si separati sint bona fide.*
13 *Fructus à conductore percepti non comprehenduntur in obligatione generali omnium bonorum etiam futurorum facta à domino qui locauit.*
14 *Limitatur tamen pluribus modis.*
15 *Fructus à conductore percepti remanent hypothecati domino pro mercede.*
16 *Ampl. etiamsi conductor bona sublocauerit.*
17 *Ampl. 2. etiamsi dominus perceptionem ignorauerit.*
18 *Ampl. 3. hypothecam procedere tam in fructibus naturalibus, quam in industrialibus.*
19 *Locator rei dominus potest impedire conductori fructuum pendentium perceptionem, ac perceptorum transportationem, seu alienationem.*
20 *Fructus, quorum dominus hypothecam sibi reseruauit seu eos alienari prohibuit, si conductor clam asportauerit competit domino furti actio.*
21 *Secus reseruatione pignoris cessante.*
22 *Dominus prædij potest facere præceptum colono partiario ne fructus colligat sine eius præsentia.*
23 *Colono partiario colligente fructus spreto præcepto, vel statuto vocandi dominum, competit aduersus eu iuramentum in litem.*
24 *Iuramento in litem, vt locus sit, requiritur dolus ex parte eius, contra quem defertur, & difficultas probationes ex parte eius, cui defertur ex dolo illo caussata.*
25 *Colonus partiarius cessante prohibitione, potest omnes fructus ad domum suam asportare.*
26 *Furto comisso in fructibus rei locatæ, furti actio non solum competit domino, sed etiam colono.*
27 *Decl. colonum habere actionem furti, non autem actionem furtiuam.*
28 *Decl. 2. conductorem habere actionem in totum, colonum vero partiarium habere tantũ pro sua rata.*
29 *Decl. 3. quod dictum est colonum non habere actionem furtiuam, non procedere, si sit conductor ad longum tempus.*
30 *Fructus dicuntur consumpti à conductore si eos miscuit cum alijs.*
31 *Hypotheca, quam dominus habet in fructibus extinguitur si conductor eos consumpserit.*
32 *Secus per solam asportationem extra fundum.*
33 *Hypotheca, quam habet dominus in fructibus extinguitur si colonus eos alienet.*
34 *Nec valet locator prætendere, quod sub ea cadat pretium, vel res cum ea empta.*
35 *Lim. si conductor non sit soluendo.*
36 *Pretium in subsidium procedit loco rei etiam in particularibus.*
37 *Locator rei dominus pro credito pensionum habet prælationem in fructibus aduersus omnes creditores, etiam anteriores, & hypothecarios.*
38 *Ampl. procedere non solum in pendentibus, sed etiam in perceptis, in manibus conductoris adhuc existentibus.*
39 *Lim. vt dicta prælatio non procedat pro credito annorum futurorum.*
40 *Hypotheca à lege inducta in re aliqua certa, semper intelligitur cum prælatione aduersus alios etiam anteriores secundum aliquos.*
41 *Fructus rei locatæ quousque pendent sunt libri ab obligationibus conductoris.*
42 *Dominium fructuum rei locatæ, quod est penes dominum in ipso actu quo percipiuntur à cõductore transfunditur in hypothecam.*
43 *Venditor reseruans sibi hypothecam in re vendita præfertur in ea omnibus creditoribus emptoris.*
45 *Ampl. vt sufficiat creditorem non habuisse fidem de precio.*
46 *Prælatio, quam habet dominus in fructibus rei locatæ, ampliatur, vt procedat etiamsi habuerit fidem de mercede.*
47 *Ampliatur 2. dicta prælatio, vt procedat etiam aduersus habentes anteriorem hypothecam generalem expressam.*
48 *Ampl. 3. vt procedat in prælationem in concursu cum alijs priuilegiatis anterioribus.*
49 *Creditor ex causa seminis habet prælationem in fructibus ex eo ortis.*
50 *Et aliqui tenent præferri domino, qui fundum locauit in quo semen satum fuit.*
51 *Contrarium tamen est verius.*
52 *Fructus non iure seminis, sed iure soli percipiuntur.*
53 *Ampl. vt dominus fundi locati præferatur etiamsi creditor seminis conuenerit fructus sibi obligatos fore cum prælatione omnibus alijs.*
54 *Melioramentorum causa creditor præfertur alijs creditoribus anterioribus.*
55 *Decl. procedere ad metam necessitatis meliorandi.*
56 *Decl. 2. procedere si pecunia dota fiat in causam melioramentorum, ac actualiter in eam versa.*
57 *Seminis causa creditor æquiparatur creditori ex causa melioramentorum.*
58 *Dominus fundi locati præfertur in fructibus pro credito mercedis creditori ex causa melioramentorum.*
59 *Dotis hypotheca præfertur creditoribus tacitam hypothecam habentibus.*

 60 Do-

60 *Dotes mulieribus saluas esse Reipublicae interest.*
61 *Dotis hypotheca in re empta praefertur ei, qui credidit ad rem emendam etiam anteriori.*
62 *Dominus fundi locati pro credito mercedis praefertur in fructibus hypothecae dotali.*
*Ampl. etiamsi dos sit anterior num. 66.*
63 *Hypotheca dotalis non praefertur hypothecae anteriori priuilegium praelationis habenti etiam tacite.*
64 *Creditor pecunia data ad emendam rem non habet priuilegium praelationis in re illa, sed tantum in actione personali.*
65 *Lim. si pecunia sit pupilli, aut similis personae priuilegiatae.*
67 *Domino fundi vtile est, quando locat reseruare sibi expressam hypothecam in fructibus ad tollendas dubietates circa praelationem in concursu cum alys priuilegiatis, & praecipue cum dote, & ad alios effectus.*
68 *Dominus fundi habet praelationem in venditione fructuum facta à conductore.*
69 *Contrarium.*
70 *Decl. primam procedere pro pretio ab alys oblato.*

## CAPVT XXXIII.

1 FRuctus, quousque fundo cohęrent sunt pars fundi *l. fructus pendentes 45. ff. de rei vindic.* & ideò fundi sunt dicit text. *l. si seruus 63. §. locaui ff. de furt.* vnde datur
2 intelligi, quod eorum Dominium sit penes fundi Dominum, non autem penes conductorem *Bursatt. cons. 71. numer. 26. Peregrin. cons. 80. num. 2. in princ. lib. 3.* loquendo ta-
3 men de conductore, ad modicum tempus, quia conductor ad longum tempus habet dominium vtile fundi, vt late dictum est sup. in *cap. 27. de effectib. locat. post princip.* & ideo eodem modo, & fructuum *Bart. in l. si apes 26. §. item constat num. 1. ff. de furt.*
4 Et hoc procedit non dum in fructibus naturalibus, sed etiam in industrialibus à cõductore satis, quia fructus non iure seminis, sed iure soli percipiuntur, ita vt, qui scit fũdum esse alienum, prout scit conductor, nullo modo suos faciat quo quomodo sati fuerint, vt habetur in *l. qui scit 25. in princip. vers. nec refert ff. de vsur.*
5 Et non solum conductor, non habet dominium fructuum pendentium, sed nec hypothecam, aut aliud ius reale, vt reprobato *Ossasc. decis. 81. num. 8. & 9.* qui contrarium senserat *Rota decis. 187. num. 5. par. 1. rec.* & si
6 locator non permittat ei illos percipere, agere poterit tantum actione personali cõtra eum ad illos consequendos ex conducto, si sit contracta vera, & propria locatio, & pro socio si fuerit Colonus partiarius, vt tradunt *Ias. in l. cum filia familias numer. 181. ff. de legat. 1. & ibidem Soccin. Iun. num. 74. Roman. cons. 309 num. 3. Paitell. annot. 54. num. 32. & seq. Rot. decis. 187. num. 1. & seqq. par. 1. recent. Sperell. qui alias tumulat dec. 43. num. 15.*
7 Comprobaturq; eadem opinio, quia conductor non habet in fructibus maius ius, quam habeat emptor fructuum, sed ei ęquiparatur, vt post *Imol. in Clem. 1. numer. 15. de reb. Eccl. non alienan.* tradit *Cancer. Variar. lib. 1. cap. 14. num. 32. ad med.* sed emptor
8 fructuum non habet ius in re, nec actionem realem ad eos consequendos, sed tantum actionem personalem contra venditorem, vt eos sibi det *Bart. in l. Codicilli 91. §. instituto n. 4. ff. de leg. 2. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 10. num. 33. Cancer. dict. cap. 14. num. 34.* vbi secus esse dicit in emptore vsusfructus.
At permittente Domino conductorem
9 fructus percipere, tunc ipse eorum dominium acquirit per ipsam perceptionem *Peregrin. cons. 80. num. 1. lib. 3.* & quia voluntate Domini accipit, & sic videtur suos facere, vt dicit text. in *d. l. si seruus 63. §. locaui ff. de furt.* potest Dominus nolle eum acqui-
10 rere dominium, & sibi ipsi illud reseruare, vsque, quo sit de mercede satisfactus, vt dixit *Rot. decis. 351. num. 7. & seq. par. 11. rec.*
11 Ad hoc autem, vt percepi dicantur, satis est fœnum, aut spicam esse caesam, aut vuam ademptam, vel oleam excussam, quamuis nondum tritum frumentum, aut oleum fa-
12 ctum, vel vindemia coacta sit *l. si vsufructuarius 13. ff. quib. mod. vsufr. amitt. Rot. coram Put. decis. 305. num 1. lib. 2.* Quatenus tamen bona fide à solo separati sint, alias enim secus esset dicendum ex traditis per *Put. ibi, & in decis. 6. sub tit. de fructib. & per Lancellott. de attent. p. 3. c. 31 n 97. & seq.*
Et adeò per perceptionem conductoris fiunt ipsius, & desinunt esse locatoris, vt si
13 ipse locator omnia sua bona obligasset etiã futura, non tamen venirent tales fructus, de re quam locauit, à conductore percepti, vt pleuissime firmat *Surd. decis. 97. num. 2. vers. Hebraeum tamen, & seqq. per tot.* videndus tamen circa illam decisionem *Hodier. in addit. ad eandem*, & per eum citati, quia non transit sine aliqua difficultate, & quatenus
14 sit vera, pariter plures limitationes, & signanter vnam, vt non procedat in fructibus naturalibus, & alteram, vt non procedat in fructibus de tempore obligationis natis, vt tradit ipsemet *Surd. in fine eiusdem*, & tertiam, vt neque procedat in fructibus tantum satis à conductore, & nondum à solo separatis, vt eam limitat *Manent. decis. 34. num. 28. & seqq.* licet re vera ipsa de se satis aperte loquatur de perceptis, non autem de satis tantum a conductore, vt supponit Manent.

At

15 At licet fructus per perceptionem conductoris transeant in eius dominium, vt dictum est; remanent tamen tacite hypothecati locatori pro credito mercedis, etiamsi expresse non fuerit conuentum, vt habetur in *l. in prædijs 7. ff. in quib. caus. pign. vel hypoth. tacit. contrahat.* itaut causa dominij, quæ erat penes Dominum, iuris auctoritate transfundatur in causam pignoris, vt dicit *Peregr. conf. 80. num. 2. ante med. lib. 3.* quæ
16 etiamsi conductor bona alteri sublocet, salua remanet eidem Domino, vt est text. in *l. si in lege 27. §. si Colonus ff. locati.*

Et licet ad præfatam hypothecam inducendam requiri scientiam Domini, quod fuerint percepti, prout requiritur ad inducendam hypothecam in inuectis in fundum senserit, *Negusan. de pignor. par. 2. membr. 4. num. 147.* tamen, quia præfata iura talem
17 scientiam non requirunt, nec eadem ratio militat inducendi hypothecam in rebus inuectis, quæ nunquam fuerunt in dominio locatoris, & in fructibus quorum ipse erat Dominus, verius videtur eam non requiri, vt sensit *Iaf. in l. item, quia num. 15. ff. de pact. Menoch. ad ipisc. rem. 4. num. 114. & seq. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. num. 25. & 26. Gratian. discept. 25. num. 9. Merlin. de pignor. lib. 2. quæst. 67. num. 64. & seq.*

18 Nec restringenda videtur hæc hypotheca ad fructus naturales tantum, prout eam restringi debere censuit *Iaf. in d. l. item quia in princip. sub num. 20.* quia dum locator habet dominium, tam in naturalibus, quàm in industrialibus, dum adhuc pendent, & eius dominium postea per perceptionem conductoris transfunditur legis auctoritate in causam pignoris, seu hypothecam, vt dictum est, vtique hoc procedet in vtrisque, prout reprobato Iasone, tanquam in manifestum errorem lapso tenent *Negus. de pignor. par. 2. membr. 4. num. 148. & Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. num. 27.* & latè etiam firmat *Menoch. adipisc. remed. 3. num. 117. & seqq.*

19 Poterit igitur locator de mercede non satisfactus, non solum impedire conductori perceptionem fructuum, adhuc pendentium ratione dominij, sed etiam eorum transportationem, seu distractionem, postquam illos perceperit inhibere, vt docet *Bald. in l. eadem num. 2. vers. poterit tamen Dominus C. locat. Iaf. in dict. l. item quia num. 15. & num. 17. vers. & dicit ff. de pact. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 14. num. 25. verb. vnde Dominus.*

Et satis etiam inhibitum videbitur, si ex-
20 presse conuenerit locator, fructus pro mercede sibi pignoratos esse debere, adeò vt stante tali conuentione, si conductor illos clam asportauerit, competat aduersus eum actio furti, & si eos pendentes vendiderit, & emptor eos asportauerit, adhuc ipsi fructus in causam furtiuam incidāt, vt est text. in *l. seruus communis 63. §. locaui tibi. ff. de furt. Staiban. Iun. ref. 147. num. 38.* quod secus est cessante dicta reseruatione pignoris, seu
21 hypothecæ *Gratian. disc. 25. num. 26. & seq.*

Et respectu coloni partiarij, qui videlicet colit fundum pro certa rata fructuum, quia Domini interest scire quantitatē præ-
22 cisam eorum, potest ipse Dominus fundi facere ei præceptum, ne illos sine eius præsentia colligat, vel facere eos describere in agro *Plot. de in lit. iur. §. 4. num. 11.* & si co-
23 lonus eos colligat spreto præcepto, vel statuto, aut etiam consuetudine vocandi Dominum, dabitur aduersus eum iuramentum in litem ad probandam eorum quantitatem, vt firmat ibidem *Plot. num. 13. & seq.* quem sequitur *Cyriac. contr. 89. num. 6.* licet videatur velle dari absolute iuramentum prædictum aduersus colonum colligentem fructus non vocato Domino, quod non transit sine difficultate, si eos collegerit bona fide, quia duo requiruntur ad hoc, vt sit locus dicto iuramento, nempe dolus ex par-
24 te eius contra quem defertur, & difficultas probationis ex parte eius cui defertur ex dolo illo causata *Bart. in l. in actionibus. nu. 22. ff. de in lit. iur. Purpurat. conf. 369. num. 44. & seqq. Coccin. decis. 131. num. 1. Reyas decis. 55. num. 3. in Rec. decis. 44. nu. 16. par. 9.*

Et cessante dicta inhibitione, vel expres-
25 sa conuentione, non solum colonus nummis colens, & per consequens omnes fructus assequi debens, excusabitur asportando eos ad domum suam, sed etiam partiarius, qui assequi debet tantum eorum certam quotam, licet asportet omnes ad domū suam, non censebitur propterea dolo facere, & furtum committere, quia non animo furandi, sed iuris sui conseruandi censeri debet asportasse *Fab. in §. furtum est num. 1. instit. tit. de oblig. quæ ex delicto nascuntur,* & ibidem etiam *Ang. Aret. num. 5. vers. ex quo infertur, Farinac. quæst. 174. num. 26. Mota dec. 44. num. 24.*

26 Et in proposito furti si committatur in fructibus, non solum Dominus, sed etiam colonus furti agere poterit, vt est text. in *l. si apes 26. §. item constat ff. de furt.* & licet iste text. loquatur expresse de colono, qui nummis colit, & propterea videatur secus esse dicendum in partiario, & in isto procedere text. in *l. cum in plures 62. §. messem ff.*

*locati*, in quo habetur condictionem furti-
uam competere Domino,& colonum agere
posse cum Domino, vt agat, prout sensit
*glos.in dict.§. messem in ver.condicere*, tamen
verius est, quod etiam ipse §.*messem* loqui-
tur de conductore nummis colente, non
autem de partiario, vt patet ex quo dicit
*Et vt id faciat colonum ex conducto cum Do-
mino acturum*, hæc enim actio ex conducto
datur colono nummis colenti, qui est pro-
priè conductor, non autem partiario, vt di-
ctũ est supra, & in proposito aduertit *Bart.
in dicta l. si apes §. item constat, ante num. 1.*
vnde verior distinctio, qua conciliantur di-
ctæ leges, est, quæ deducitur ex verbis cla-
ris earum, vt videlicet *l. cum in plures §.
messem ff. locat.* loquatur,& procedat in cō-
27 dictione furtiua, non enim potest colonus,
siue nummis colens,siue partiarius sit, con-
dicere fructus ipsos, ex quo non habet do-
minium, nec aliquod aliud ius reale in eis,
& *l. si apes §. item constat. ff. de furtis* proce-
dat in actione furtiua,quæ competit colono
28 pro interesse, quod habet, vt fructus salui
sint, ita vt, hæc sola sit differentia inter eos,
quod cum partiarius assequi debeat tantũ
medietatem, & ideo ad eam restrictum sit
eius interesse, pro ea tantum agere valebit,
alter verò in totum, vt explicat *Bartol.in d.
l. si apes 26. §. item constat ff. de furtis*, &
etiam in dicta *l. cum in plures 62. §. messem
ff. locati*, & sequitur *Cephal. in cons. 181. n.
12.* & quod non possit fieri distinctio inter
vtrumque colonum, comprobatur ex alio
textu indistincte loquente in *l. fullo 84.
vers. frugibus ex fundo subreptis ff. de furtis*,
ibi *frugibus ex fundo subreptis tam colonus,
quàm Dominus furti agere possunt, quia vtri-
que interest rem persequi.*

29 Verùm, quod dictum est colonum, non
habere condictionem furtiuam,ex quo non
habet dominium fructuum, limitatur in
conductore ad longum tempus,quia domi-
nium vtile habet, vt dictum est supra in
princ. huius capit. & ideo cessat in eo dicta
ratio, per quam ista actio non competit
conductori, vt docet *Bart. in d. §. item con-
stat num. 1.*

30 Et redeundo ad propositum, cessante
prohibitione Domini, conductor, non solũ
poterit fructus asportare ad domum, sed
etiam eos libere consumere, & cōsumpsisse
dicetur ad hunc effectum, vt extinguatur
31 hypotheca, si cum alijs fructibus illos mi-
scuerit, vt notant in *l. singularia 15. ff. si
cert. petat. Fulgos. num.6. Roman. num.10.
vers. Adde quod hoc Ias. num. 13. Alciat. num.
24. Bolognett. num. 45. vers. Quare ego puto
Surd. cons. 4. numer. 10. post med.* & volunt
etiam aliqui, hanc hypothecam extingui
32 per fructuum asportationē extra fundum,
sed asportatio sola à conductore facta absq;
aliqua alienatione, vel comixtione, non po-
test hoc operari ex traditis per *Gratian. di-
scept. 953. n. 9. & 10.*

33 Potest etiam conductor cessante expres-
sa hypotheca, vel inhibitione locatoris fru-
ctus distrahere, & distrahendo bona fide
eos in tertium transmittere liberos à præ-
dicta hypotheca tacita locatoris, quæ pari-
ter per eorũ alienationem extinguitur *Ma-
rescott. var lib. 1. cap. 24. num. 9. Merlin. de pi-
gnor. lib. 1. quæst. 13. num. 5. & lib. 2. quæst. 67.
num. 69.*

34 Nec prætendere valet locator, vt sub ea
cadat precium, vel res cum eo empta, quia
prædicta non est hypotheca vniuersalis, sed
particularis, in qua precium non succedit
loco rei, aut res loco precij *l. 1. & ibi Bart.
ff. de distract. pignor.* cum alijs in proposito
relatis per *Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. nu.
29. & seqq. Gratian. discept. 25. num. 10. &
seqq. Nouar. pract. quæst. 69. numer. 2. par. 2.
Merlin. dict. quæst. 67. num. 99.* Nisi fortè
35 conductor non esset soluendo, quia tunc
pręcium succedit loco rei,& res loco pręcij,
36 prout succedere in subsidium etiam in par-
ticularibus tradunt *Alex. cons. 108. num. 10.
lib. 5. Surd. decis. 306. num. 3. Baratt. dec. 874.
nu. 1.* & in his terminis *Menoch. adipisc. rem.
3. num. 122. Hodiern. ad Surd. dec. 97. n. 13.*

37 Habet vlterius locator pro credito pen-
sionum prælationem in fructibus rei suæ
omnibus creditoribus conductoris etiam
anterioribus, & hypothecam habentibus,
38 idque non solum in pendentibus, in quibus
cum habeat dominium, siue sint naturales,
siue industriales, clarum est eum esse præfe-
rendum *Bald. in l. in rebus 30. num. 3. C. de
Iur. dot.* & in his terminis *Gait. de credit. cap.
4. num. 2003.* sed etiam in perceptis in ma-
nibus conductoris adhuc existentibus, vt
late firmat *Peregr. cons. 80. num. 2. & seqq. lib.
3.* & *Grattan. discept. 25. numer. 9. & per tot.*
sensit etiam *Caroc. de loc. tit. de cession. quæst.
2. seu de difformit. quæst. 5. numer. 3. Nouar.
pract. quæst. 69. num. 2. par. 2.* & hanc esse ve-
riorem opinionem,& tenendam tradit *Gait.
de credit. cap. 4. num. 1580. Rota coram Bichio
decis. 500. num. 34. & in Rom. dotis 16. Iun.
1662. §. remouetur quoque cor. Card. Viceco-
mite, & in Rom. pecuniaria 18. Iunij 1663.
§. hinc secuti cor. Verospio* quarum prima est
*decis. 521.* secunda est *dec. 64. in par. 14. rec.*
quod in Hispanijs est declaratum per *l. 25.
§. 4. tit. 21. noua recompil.* itaut cesset, ibi

omnis

omnis difficultas, vt tradit *Felician. de cens. tom. 2. lib. 3. cap. 5. num. 13. ad fin.* & in nostris partibus declarasse consuetudinem, & practicam vniuersalem, testatur *Peregr. dict. consf. 80. num. 1.*

Nec obstant, quæ deducuntur in contrarium per *Rotam coram Vbaldo decis. 246. num. 13. & plurib. seqq.* quia illa decisio loquitur in casu, quo locator vellet prælationem in fructibus vnius anni pro mercede
39 aliorum annorum futurorum, & in eo tantum procedit, vt aduertit etiã *Grat. discept. 953. num. 19. vers. minus obstat, & seq. & Rot. in dict. decis. 64. num. 11. par. 14. rec.* quæ propterea est limitatio valde notabilis prædictæ prælationis, vt non procedat pro credito pensionum annorum post perceptionem fructuum decurrendorum. Alias si dicta decisio loqueretur indistincte, esset contra
40 mag. com. & magis veram opinionem, cuius ratio est, non solum, quia vbicumque fauore creditoris lex inducit in re aliqua certa tacitam hypothecam, illa regulariter intelligitur cum prælatione aduersus alios creditores etiam anteriores, vt ostendit plura exempla percurrendo *Peregr. d. consf. 80. num. 3. & 4. lib. 3.* quod non transit sine difficultate, ex traditis in specie contra *Peregr. per Rotam coram Vbald. dict. decis. 246. num. 14. & seqq.* sed vlterius, quia fructus
41 nascuntur, & proueniunt à re propria locatoris, & cuius ratione ipse creditor est, & quousque pendent, sunt pars ipsius rei, & sub dominio eiusdem locatoris, vt dictum est, & ita liberi ab obligationibus conductoris *Fab. de error. pragmat. d. 1. error. 1. num. 35. Gait. de credit. cap. 4. num. 2006.* & licet quando conductor eos percipit, locator dominium amittat, tamen in ipso actu
42 formatur dicta eius hypotheca, itaut dominium in hypothecam transfundatur, vt dicit *Peregrin. d. consf. 80. nu. 2. lib. 3.* seu potius ipsi locatori remanet dominium actu permanens in hypotheca, prout dicunt *Gait. de credito cap. 4. n. 1997. & 2003. & Grat. discept. 25. num. 15. vers. vnde Dominus. Nouar. quæst. 69. num. 4. p. 2.* quapropter non datur tempus, quo possint aliæ hypothecæ præuenire, & ponere pedes, vt ita dicam, ante istam, quæ propterea omnibus quocumque tempore contractis erit præferen-
43 da, vt de se patet, & facit, quod idem dicitur de hypotheca reseruata per venditorem in re vendita, post alios per *Gaill. lib. 2. obseruat. 15. num. 7. Gutier. pract. quæst. lib. 5. quæst. 98. num. 7. & seq. Fontanell. de pact. nupt. claus. 7. glos. 2. par. 8. num. 72. Niger de except. cap. 3. in pancl. num. 60. Griuell. decis. 56. num. 4.* assimilatur enim locatio vendi-
44 tioni fructuum, & conductor eorum emptori, vt dictum est supra ex *Imol. & Cancer. lib. 1. cap. 14. num. 32. ad med.* Vnde etiam dici posset facilius admittendam esse dictam prælationem, quando appareret, locatorem non habuisse fidem de mercede, prout di-
45 citur de venditore, quod hoc sufficiat ad hoc, vt ei prælatio competat *Castr. in l. Procurator §. si plures num. 3. ff. de tribut. act. Gaill. obser. 15. num. 4. lib. 2. Gait. de credito cap. 4. n. 1217.* quid quid sit econtra, si habita fides de mercede, an propterea transeant
46 fructus liberi in Dominium conductoris, de quo dubitat valde *Gratian discept. 953. num. 13. & 14. post Valasc. de iure emph. q. 26. num. 15.* ex quo iura supracitatã hypothecam inducunt fauore locatoris, non satisfacti de pensionibus indistincte, quod secus est in venditore de quo dicitur, quod si habuit fidem de precio non præferatur in re vendita, & sic in hac parte non valet æquiparatio.

47 Et ex prædictis rationibus verior videtur opinio, quod prælatio locatori competat etiam aduersus habentes hypothecam anteriorem generalem expressam, prout dicit *Peregr. in dict. consf. 80.* & sentiunt alij supràcitati, quid quid contrarium dixerit *Thesaur. quæst. 29. numer. 8. prope fin. lib. 2.* quem sequitur *Cancer. Var. cap. 14. num. 94. par. 1.* maxime cum Thesaur. simpliciter referat *Caualcan. decis. 27. num. 23. par. 2.* quem non inuenio hoc ibi dicere.

48 Prout etiam rationes præfatæ conuincunt hoc priuilegium prælationis competens locatori esse potentius alijs similibus priuilegijs, itaut, in concursu cum alijs priuilegiatis etiam anterioribus, locator regulariter sit præferendus, prout sentiunt præcitati, & signanter *Gait. de credit. cap. 4. num. 1997. & 2009. & in append. ad eundem cap. num. 122.* debet enim attendi causa crediti, quæ in locatore est efficacior respectu fructuum rei suæ, quam possit esse alia quæcumque regulariter loquendo, ratio autem causæ est potissima in hoc proposito dandi potioritatem posteriori creditori *Bart. in l. interdum 5. ante numer. 1. ff. qui potior. in pignor.*

Sunt tamen casus valde dubitabiles, &
49 signanter si concurrat cum locatore creditor ex causa seminis, qui pariter habet priuilegium prælationis in fructibus ex eo natis *Pract. Papien. in act. hypothec. vers. sub eadem obligatione num. 12. Past. de patr. potest. par. 4. cap. 6. num. 65. Gait. de credit. cap. 4. num. 1557. Castill. dec. 10. num. 6.* & tale, vt ha-

50 habeat suos fauores aduersus priuilegium
locatoris, & signanter illud late tuetur,
*Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 23. n. 11. & seqq.*
& eamdem opinionem sequitur *Nepit. ad*
*consuet. Catan. tit. 35. nu. 5. Merlin. de pignor.*
*lib. 3. quaest. 5. num. 47. & seqq. vsque ad 59.*
51 Contrarium vero, quod præferri debeat
locator consuluit *Decian. resp. 50. per tot.*
*lib. 3.* & tenuerunt etiam *Ripol. Var. cap. 12.*
*num. 68. & seqq. Pascal. de patr. potest. p. 4.*
*cap. 6. num. 66. Thesaur. quaest. 29. num. 10.*
*ver. limitatur tamen, lib. 2. Marin. resol. 260.*
*numer. 5. par. 1.* itaut ista sit magis recepta
opinio, vt testatur *Gait. de credit. cap. 4.*
*num. 2008.* & attento, quod causa vtriusque
prælationis esset illa eadem, quod res, pro
qua creditum est, fructus ipsos produxit,
dum, & à solo, & à semine producuntur,
videbatur prima facie dicendum, quod hæc
duo priuilegia essent æqualia, itaut intrare
posset regula, qui prior in tempore, & iste
etiam videbatur sensus Deciani, qui hanc
controuersiam primus ex professo discussit
in prædicto *cons. 50.* dum ideò dat prælatio-
nem locatori in casu illo, quia erat anterior,
vt aduertit etiam *Thesaur. dict. quaest. 29. nu.*
*3. lib. 2.*
52 At in sententiam pro locatore ire com-
pellit text. in *l. qui scit 25. ff. de vsur. post*
*princip.* in illis verbis, *quia omnis fructus*
*non iure seminis, sed iure soli percipitur*, &
inferius in §. *alieno ibi, quoniam in percipien-*
*dis fructibus magis corporis ius, ex quo perci-*
*piuntur, quam seminis, ex quo oriuntur, in-*
*spicitur*, hinc enim patet, quod licet semen
concurrat ad producendum fructus, tamen
magis, ac potentius concurrit solum, & plus
iuris tribuit, & propterea Dominus soli,
tamquam potentiorem causam, & plus iu-
ris habens præferendus erit, prout etiam
benè ponderat *Gait. de credit. cap. 4. num.*
*2008. & in apend. ad eundem cap. num. 122.*
quibus locis plenè etiam obiectis satis-
facit.

Quod, & ampliari potest, vt procedat
53 etiamsi, qui dedit semen, seu in causam
seminis credidit, expresse cõuenerit fructus
nascituros sibi specialiter obligatos fore
cum prælatione omnibus alijs, quia ista cõ-
uentio prodesse ei potest aduersus alios cre-
ditores, at non præiudicare locatori, cuius
fundus magis tribuit fructibus, quam se-
men ipsum, prout distinguendo censuit *Se-*
*nat. Pedemontan. teste Thesaur. d. q. 29. n. 10.*
*lib. 2.*
54 Sic si cũ locatore concurrat creditor ex
causa melioramentorum, qui pariter habet
priuilegium, vt præferatur alijs creditori-
bus anterioribus *l. interdum 5. ff. qui potior.*
55 *in pign. hab* ad metam tamen necessitatis
meliorandi, vt declarant *Ias. in l. creditor la*
*prima, quae est 25. in ordine num. 3. vers. tertio*
*limita ff. si cert. petat. Gratian. discept. 25. n.*
*23. Peregr. de fideicomm. art. 5. num. 34. in*
56 *fin. Amat. resol. 3. num. 63.* & quatenus de-
derit pecunias expresse in eam causam,
ac in eamdẽ actualiter versę fuerint *Negus.*
*de pignor. par. 5. memb. 2. num. 15. post med.*
*vers. & ista Fallentia Gratian. discept. 670.*
*n. 6. Amat. resol. 3. n. 52. & seq. Vbald. dec. 176.*
*num. 6.* Idem videtur dicendum, ac dictum
57 est de creditore ex causa seminis, nã æqui-
parantur iste creditor ex causa melioramen-
torum, & creditor ex causa seminis, per *De-*
*cian. dict. cons. 50. lib. 3.* proiectio namque
seminis in agrum est melioratio necessaria
ad percipiendos fructus, prout est cultura,
sine qua terra non producit, vnde licet in
isto priuilegio considerari possit, quod con-
cessum sit, quia sine melioramentis fructus
producti non fuissent, itaut eius ratio sit si-
milis rationi priuilegij locatoris, ac proin-
de videatur pariter prima facie, quod locus
esse possit regulæ, qui prior in tẽpore, prout
dictum est de creditore ex causa seminis
iuxta sensum *Decian. dict. cons. 50. num. 3. &*
*4. lib. 3.* tamen si supponimus meliorantem
58 contraxisse cum conductore, vt necesse est
ad hoc, vt detur iste concursus cum locan-
te, semper locans erit anterior, & qui sequi-
tur fidem conductoris in re locata semper
debet supponere, ipsum conductorem ha-
bere ius liberum in ea parte fructuum tan-
tummodo, quæ excedit pensionem debitam
locatori, & vlterius fundus ipse est causa
magis antiqua, & magis efficiens fructuum,
quam sint melioramenta, & ideo locator,
qui creditor est ex causa fundi, debet indi-
stinctè, & absolute præferri, prout indistin-
ctè loquendo eum præferendum esse dicit
*Rota coram Vbaldo decis. 176. num. 8.*

At si concurrat cum locatore Vxor con-
59 ductoris cum hypotheca dotali, quæ pari-
ter habet priuilegium notorium, vt præfe-
ratur etiam anterioribus tacitam hypothe-
cam habentibus, iuxta vulgat. *l. assiduis C.*
*qui potior. in pignor.* quoniam causa huius
60 priuilegij dotalis est vniuersalis, quia vide-
licet interest Reipublicę dotes mulieribus
saluas fore, vt habetur in *l. 1. ff. sol. matr.* vi-
debatur dicendum illud præualere priuile-
gio locatoris, prout senserunt in specie
*Morla in emptor. par. 1. tit. 10. quaest. 3. num. 5.*
*Felician. de censibus tom. 2. lib. 3. tit. 5. num.*
*14. Thesaur. quaest. 29. lib. 2.* vbi *n. 8. post med.*
refert ita fuisse iudicatum, penes quos alij.

Imò

Imò fortius causam dotis præferri etiam locatori anteriori, voluerunt aliqui, & signanter expresse tradidit *Felician. d. num. 14. ad fin.* & hęc opinio comprobari potest, ex quo habemus, quod si concurrat pro sa-
61 tisfactione in re aliqua consequenda mulier dotis creditrix, & is, qui dedit pecuniā ad emendam rem illam mulier præfertur tali creditori etiam anteriori text. est expressus in *Auth. quo iure C. qui potior. in pign.* & in corpore vnde sumitur, nempè in *§. his consequens ver. vnde volumus Auth. de aequalit. dot.* quod est valde simile, quia sicut locator est creditor ex causa fundi, à quo proueniunt fructus, ita iste creditor habet suum creditum ex causa pecuniæ, à qua prouenit res, in qua prætenditur satisfactio.

62 At his non obstantibus defendi posse videtur, in omnibus priuilegium locatoris, etenim quatenus ipse sit anterior res videtur satis clara, quia hypotheca dotalis non
63 præfertur hypothecæ anteriori etiam tacitæ, priuilegium tamen prælationis habenti, vt tradunt *Bolognett. in l. 1. num. 205. ff. sol. matr.* & ibidem *Petr. Barbos. par. 6. num. 1. vers. contrarium nihil. & seqq. Molin. de iust. & iur. tit. de contract. disput. 438. n. 4. & 5.* & in specie propter hanc rationem *Felicianum*, vbi supra tanquam male loquentem reprehendit *Gait. de cred. cap. 4. num. 1999.* & ad text. in dicta *Auth. quo iure*, & in cor-
64 pore vnde sumitur, respondetur, quod ille, qui dat pecuniam ad emendam rem, non habet hypothecam in illa re, sed tantum priuilegium prælationis in actione personali, vt dicit ipse *text. in Auth. quo iure*,
65 nisi tamen pecunia sit pupilli, vel alterius similis personæ priuilegiatæ, in quibus peculiare est, vt assequantur tacitam hypothecam in re empta cum prælatione, vt plene firmat *Gratian. discept. 955. num. 8. & seqq.* & alij, quos cumulat *Hodier. ad Surd. decis. 15. num. 52. & seqq.* vnde non potest, ab eo inferri ad locatorem, cui hypothecam tacitam competere non est dubium, vt supradictum est.

66 Cessante autem anterioritate locatoris, adhuc vigere videtur causa potioritatis ex quo ipse habet dominium permanens in hypotheca cuius ratione, quibusque creditoribus conductoris præferri debet, vt latius supradictum est, & in specie aduersus dotē eum tuetur *Gait. dict. cap. 4. num. 1997. & in appendic. ad eundem cap. num. 122.* & quamuis ipse *Gait. dict. cap. 4. num. 1999. & pluribus seqq.* late tradat distinctionem, eamq; reputet verissimam, & notandam inter fructus naturales, & industriales, ac velit in naturalibus præferri conductorem, secus autem in industrialibus, quam etiam refert, & non impugnat *Merlin. de pignor. lib. 2. q. 67. num. 68.* & pro ea faciat *Surd. decis. 97. prope fin.* tamen videtur quidem vigere aliquam maiorem rationem præferendi locatorem in fructibus mere naturalibus, ac eos præferri nō debeat etiam in industrialibus, solida aliqua ratio non apparet, dum, & isti ante perceptionem æque, ac naturales sunt sub dominio, & post perceptionem sub hypotheca illius, ex supra firmatis.

Verum cum negari non possit has prælationes aduersus alios priuilegiatos, præsertim anteriores, & maximè aduersus dotem esse disputabiles, prout etiā admittit *Gaud. cap. 4. num. 1999.* optima cautela erit,
67 vt Dominus in actu locationis reseruet sibi dominium fructuum, vsqueque satisfactus sit, prout eum facere posse dictum est ex *Rot. dec. 351. n. 7. par. 11. recent.* vel saltem sibi reseruet hypothecam expræsse, quod pariter satis erit ad hoc, vt magis clare præferri debeat quibuscumque, ex late tradit per *Gratian. discept. 953. num. 4. & seqq.* & facit in simili aduersus dotem, quod dicitur de dante pecuniam ad emendum rem, quod licet non pręferatur doti, iuxta text. expræss. in dicta *auth. quo iure C. qui potior in pign.* tamen bene ei præfertur etiam anteriori, si in traditione pecuniæ expræsse conuenerit rem emendam sibi hypothecam fore *Neguſ. de pignor. par. 5. membr. 2. num. 27. vers. sed est dubium Gratian. discept. 616. num. 4.* vbi de veriori, *& discept. 670. num. 3. Adden. ad Baratt. decis. 62. num. 9.* vbi plures alios refert: & prodest etiam expræssa reseruatio hypothecæ in fructibus pro mercede, quia ea stante si conductor illos clam asportauerit, vel pendentes vendiderit, emptorque asportauerit, competit locatori actio furti, quæ aliàs non competeret, vt dictum est supra.

68 In fructibus autem ad conductorem libere pertinentibus, puta post solutam mercedem perceptis, competere locatori aliud priuilegium prælationis in casu, nempè quo locator eos vendere velit, vt teneatur præferre ipsum Dominum, docuit *Bart. in l. 1. num. 3. C. de Metallar. lib. 11.* & ibidem alij communiter, & post eos *Boer. decis. 107. num. 2. Borgnin. decis. 30. num. 97. par. 2. Ioseph. Ludouic. decis. Perus. 24. ad. fin. Pascal. de patr. potest. par. 4. cap. 6. num. 64. ad fin.*

69 Contrarium tamen, quod locatori non competat talis prælatio in emptione fructuum

ctuum, tenuit *Rota coram Bichio decis.* 500. *num.* 34. & licet non alleget nisi *Peregrin. cons.* 80. *lib.* 3. qui de ea non loquitur, sed tantum de prælatione in hypotheca, tamen eius opnio defendi potest, vti in puncto iuris verior; etenim regulariter nemo cogendus est vni potiùs, quam alteri vendere *l. dudum. C. de Contrab. empt.* nec contrariam opinionem Bartholi probat ille *text. in l.* 1. *C. de Metallar. lib.* 11. cum speciale sit fauore fisci & metallorum, vt sint penes Principem, minusque *text. in l. fin. C. de iur. emphyt.* quia ibi pariter est speciale in meliorationibus, & iure emphyteutico, vt præferatur in eorum emptione dominus directus, vnde non possunt trahi hæc specialia ad fructus ex re perceptos omninò diuersos, contra prædictam regulam iuris, quod nemò sit cogendus potius vni vendere, quam alteri, prout etiam in specie ponderat *Couar. var. lib.* 3. *cap.* 14. *n.* 6. *in princ. vers. caterum quo rem istam*, & ex his dicit opinionem *Bart.* esse omninò falsam, licet receptissima sit

70 Quando autem dicta prælatio esset ex æquitate, vel consuetudine admittenda, intelligi deberet non pro pretio iusto, vt vult *Bart. vbi supra*, & post alios *Caroc. de locat. tit. de libert. ad l. inuitus C. locat. quæst.* 2. sed pro eo precio, quod conductor reperit ab alijs vt relatis pluribus tradit *Couar. dict. num.* 6. *vers. secundo, etiamsi* vbi etiam quod hoc reijcit *Bart. Borgnin. dict. decis.* 30. *num.* 97. *par.* 2.

## De impensis, & melioramentis in re locata faciendis.

### SVMMARIVM.

1 *Impensa, & melioramenta quomodo definiantur, relatiue.*
2 *Impensarum sunt quatuor species, alia necessaria alia vtiles, alia voluptuarie, alia fructuum colligendorum causa.*
3 *Impensæ necessaria sunt quæ habent in se necessitatem impendendi.*
4 *Et quæ si facta non sunt, res aut peritura, aut deterior futura sit.*
5 *Impensæ necessaria sunt etiam ratione personæ quis quando tenetur eas facere.*
6 *Impensæ necessaria in re locata sunt illæ quas exigit ipsa res, ne pereat, vel deterior fiat.*
7 *Impensa necessaria in domo est pro ea reficienda si minetur in toto vel in parte ruinam.*
8 *Idque siue agatur de domo vrbana, siue de alia in prædio existente.*
9 *Impensa necesaria est curatio seruorum, & animaliū.*
10 *Idem de propogatione vitium, & repositione arborum in locum demortuarum, & similibus.*
11 *Impensa necessaria non solum in reficiendo, sed etiam in faciendo esse potest.*
12 *Et non solum facta in re, sed etiam propter rem.*
13 *Impensa litium, & aliæ pro rei defensione datorum, & similes, sunt expensa necessaria.*
14 *Impensæ vtiles sunt quæ rem meliorem faciunt deteriorem esse non sinunt & n. n. seqq. vsque ad 19. vbi d. definitio defenditur.*
20 *Impensa vt dicantur vtiles requiritur, vt fuerint vtiliter facta ab initio.*
21 *Impensa vtilis est si nouelletum in fundo factum sit*
22 *Impensa excedens necessitatem quandoque recidit in causam expensa vtilis.*
23 *Impensa in propagatione vineæ est necessaria, in noua autem plantatione est vtilis.*
24 *Impensæ in plantandis arboribus dicuntur vtiles.*
25 *Contrarium tenent alij.*
26 *Decl. vt si probatum sit arbores augere fructus tunc procedat prima, vt eorum plantatio dicatur vtilis.*
27 *Decl. 2, vt quandoque plantatio arborum sit impensa fructuum quærendorum tantum facta, & n. 39. vbi & quando sit.*
28 *Impensæ in adiscendis pueris dicuntur vtiles.*
29 *Decl. procedere in erudiendis seruis, secus in erudiendis liberis iuxta eorum qualitatem, quia sunt necessaria.*
30 *Impensa in reductione animalium sunt vtiles.*
31 *Impensa in adijcienda taberna domus est vtilis*
32 *Decl. hoc non esse perpetuum, quia quandoque est impensa necessaria.*
33 *Impensæ vtiles quæ sint relatiue.*
34 *Impensæ voluptarie sunt quæ speciem dumtaxat ornant non etiam fructus augent.*
35 *Vel quas aliquis facit ad voluptatem.*
36 *Impensa voluptuaria sunt viridaria, aquæ salientes in crustationes, loricationes, & pictura.*
37 *Viridarij melioratio est impensa voluptuaria.*
38 *Pergulata, muri viridarij, & fornellus pro lauandis pannis, sunt impensa voluptuaria.*
39 *Impensa voluptuaria in re venali sunt vtiles in quātum augent pretium.*
41 *Impēsa voluptuaria quas dominus erat facturus sunt vtiles.*
42 *Viridarij melioratio quando erat destinatum est impensa vtilis.*
43 *Pictura, & in crustationes in Palatijs Magnatum, est impensa vtilis.*
44 *Domus magna in Rure ædificatio, est impensa voluptuaria.*
45 *Decl. vt si nulla adsit domus, & expensa in eius ædificatione non sit excessiua reputatur vtilis.*
46 *Domus magna ædificatio in Ciuitate, dicitur impensa vtiles.*
47 *Decl. non procedere si fiat additamentum domui à tertio, quod dominus non fecisset.*
48 *Impensa in ædificatione domus quandoque est vtilis, & quandoq; necessaria, & ideo statur arbitrio iudicis.*
49. *Impensa fructuum colligendorum causa ea sunt quæ ad perpetuam vtilitatem rei non pertinent, sed ad fructus dumtaxat.*
50 *Impensa fructuum colligendorum causa sunt omnes quæ quærendorum, cogendorum conseruandorumque eorum gratia fiunt, & n. 51. & 52. vbi quæ sint ista.*
53 *Impensa quæ respiciunt vtilitatem rei perpetuam, non dicuntur quærendorum fructuum causa, licet eam quoque respiciant.*
54 *Ampl. dummodo respiciant vtilitatem rei ad decennium duraturam.*
55 *Foueas facere, seu reficere si breui tempore sunt*

*duratura sunt impensæ fructuum colligendorum causa, secus si sunt perpetua*
56 *Disboscatio est impensa fructuum collgẽdorum causa.*
57 *Contr. tenent alij.*
58 *Decl. vt si ager erat solitus arari, & per negligentiam repletus fuerit dumis procedat prima, si verò erat nemus inutile procedat secunda.*
60 *Impensa in curatione seruorum, & iumentorũ ex quibus vtilitas percipitur dicitur fructuum colligendorũ causa.*
61 *Impẽsa in curandis ædificijs ex quibus fructus detrahuntur dicuntur fructuum colligendorum causa.*

## C A P V T XXXIV.

### Quid, & quotuplices sint impensæ.

### PRINCIPIVM TITVLI.

IMpensarum, quas meliorationes, seu meli-
oramenta appellamus, vtilis est tractatus
dicit *Peregr. de fideicom. art.50. in princ.* ve-
rum, quia materia est satis diffusa, ne dicam
confusa, procedendum est cum aliqua di-
stinctione, & Primo inspiciendum, quid,
& quotuplices sint impensæ; Secundo, quas
expensas teneatur facere locator, & quas
conductor. Tertiò de pactis circa expensas
faciendas, seù repetendas, quomodo intel-
ligi debeant. Quartò quas expensas repetat
conductor, & qua actione, & quo tempore.
Quinto de probatione, & liquidatione ex-
pensarum. Assumendo igitur primam inspe-
ctionem, quid sint impensæ, & milioramen-
1 ta in genere notum est, & patebit ex defini-
tione specierum, si tamen quis, & definitio-
nem earum etiã in genere cupit, adeat *Garz.
in suo tractat. de expen. & melioram. c.1.n.7. &
8.* vbi conatur explanare, quod planum est.
Sunt autem impensarum quatuor species,
2 quædam enim sunt necessariæ, quædam
vtiles, quædam vero voluptuariæ, vt dicit
*Vlpian. in l. 1. in princ. ff. de impens. in
reb. dot.* & de his tribus speciebus Impensa-
rum singulariter loquitur *Paul. in l. impensæ
79. ff. de verb. signif.* inter quas licet com-
prehendi possint etiam impensæ, quæ fiunt
fructuum colligendorum causa, de quibus
habetur præcipuè *in l. si à Patre 29. §. fin. ff.
de petit. hæred.* tamen pro quarta specie eas
addit, signanter *Graz. de expens. cap. 1. num.
10.* & eas etiam separatim considerant *Boer.
decis. 44. num. 6. in fin. & seq. vsque ad 12.
Maresc. var. cap. 108. & seq. lib. 2. & alij.*
vnde, & nos ita eas considerabimus, quia
in hac materia, locationis, & conductionis
specialem habent considerationem, vt pa-
tebit ex discursu, & generaliter multum in-
teresse inter istas, & alias impensas perpe-
tuam vtilitatem rei concernentes definitur
*in l. vel si vites 3. vers. nos generaliter ff. de
impens. in reb. dot. fact.*

3 Necessariæ illæ dicuntur, quæ habent in
se necessitatem impendendi, cæterum si nul-
la fuit necessitas, alio iure habentur, inquit
*Vlpian. in d. l. 1. §. necessariæ ff. de impens.
in reb. dotalibus*, quæ definitio declaratur à
*Paulo in d. l. impensæ 79. ff. de verb. signif.*
explicat enim, quando dicantur habere in
4 se necessitatem, dicendo *impensæ necessariæ
dicuntur, quæ si factæ non sunt, res aut peri-
tura, aut deterior futura sit.*
5 Et ita dicuntur necessariæ ratione rei, di-
cuntur enim etiam necessariæ impensæ ra-
tione personæ, videlicet, quando quis te-
netur eas facere, vt habetur *in l. & in totum
4. & ibi notat gloss. 1. ff. de impens. in reb. dot.*
siue necessitas ei imponatur à lege, siuè à
contractu, vt de vtraque loquitur *Bart. in
l. 1. §. necessariæ num. 1. & 2.* at de hac ne-
cessitate loquar, quando dicam, quas im-
pensas teneatur facere locator, & quas con-
ductor, hic autem explicandum est, quæ
sint necessariæ ratione rei.
6 Sunt igitur in primis necessariæ impensæ
circa rem locatam illæ, quas exigit ipsa res
ad hoc ne pereat, vel ne deterior, & minus
apta vsui destinato fiat, seù quibus non fa-
ctis res imminuitur, vt dicit *Vulpian. in l.
impensæ 14. in princ. ff. de impens. in reb. dot.
fact.* & multo magis si peritura sit absque
eis, iuxta *d. l. impensæ 79 ff. de verb. sign.*
cum concord. relatis *per Garz. de expens. cap.
13. num. 49. & Peregr. de fideicom. art. 50.
num. 8. vers. nam his.*
7 Exemplum autem est si Domus in totum,
vel pro parte minetur ruinam, nam in ea
restauranda, seu reficienda necessaria est im-
pensa *l. 1. propè fin. vers. si ædificium ruens ff.
de impens. in reb. dot Menoch. cons. 1254.
num. 1. Altograd. cons. 28. num. 57. vers. &
quidem lib. 1. Seraph. decis. 898. num. 5.* &
8 non solum si agatur de domo locata, sed
etiamsi locatum sit prædium, in quo adsit
domus pro vsu Villici, quia, & impensæ
pro ea reficienda, seù restauranda necessariæ
sunt *Alex. cons. 162. num. 1. lib. 7. Roland.
cons. 28. num. 12. & seqq. Surd. cons. 181.
num. 18. Cyriac. contr. 83. num. 1. Cartar.
decis. 72. num. 4.* & de ædificijs pro reposi-
tione fructuum, & custodia animalium vti
Granario, stabulo, & fænili, & similibus
*Ruin. cons. 157. num. 21. lib. 1. Dunoz. Iun.
dec. 665. num. 4.*
9 Idemque erit, si in curandis animalibus
necessaria fuerit impensa, prout inter neces-
sarias impensas connumeratur, si in valetu-
dinem seruorum impensum fuerit *in l. 2. ff.
10 de impens. in reb. dotalib. fact.* & de propa-
gatione vitium, curatione arborum, & re-
positione aliarum in locum demortuarum,

& oliueti deiecti restauratione *l. 1. in fin. & l. vel si vites 3. in princ. & l. impensa 14. ff. eodem Peregr. art.* 50. *num.* 8. & si aliquid quis præstiterit, ne stipulatio damni infecti committeretur id inter necessarias quoque connumeratur *in d. l. 1. in fin. ff. de impens. in reb. dot.*

11 At licet impensa necessaria communiter sit in reficiendo, attamen, & in faciendo sæpe numero occurrere potest *glos. in l. 1. ver. factum sit ff. de impens. Bart. in l. in fundo 39. num. 5. in fin. ff. de rei vendic.* & alijs congestis tradit *Peregr. de fideic. art.* 50. *num.* 6. nam, & vbi pistrinum, vel horreum necessario factum sit, in necessarijs impensis habendum ait labeo, prout refert *Vlpian. in l. 1. §. sed & si ff. de impens. in reb. dot. fact.* & de constructione seminarij, idest loci, vbi frumentum ad seminandum reponitur pro vtilitate fundi, quod sit necessaria impensa idem dicit *in l. vel si vites 3. ff. eodem*. Regula autem est in contrarium, vt scilicet noua edificatio sit impensa vtilis non necessaria, imo fortius hoc procedit etiam in reædificatione domus collapsæ *Petr. Barbos. in l. diuortio 8. §. fin. num. 32. vers. aliud exemplum ff. sol. matr. Peregr. cons. 42. num. 14. lib. 1. Sim. de Pret. de interpr. vlt. vol. lib. 3. interpr. 3. dub. 5. sol. 5. num. 16. Boer. dec. 44. num. 7.*

12 Et non solum impensæ factæ in ipsa re, sed etiam factæ propter rem, seù rei causa, necessariæ sæpe dicuntur, vt latè pluribus congestis tradit *Peregrin de fideic. art.* 50. *num.* 9. quarum exempla sunt in expensis litium pro defensione rei, indictiones Princi-
13 pum pro datijs, subsidijs, & alijs, decimarum solutio, refectio viarum, de quibus *Roland. cons. 83. num. 2. & seq. lib. 4. & late Peregrin d. art. 50. num. 9. & num. 16. & seqq.* & de refectione itineris est text. *in l. impensa 14. ff. de impens. in reb. dot.* & de factis causa defendendi rem ab hostium incursione *Bald. cons. 303. num. 2. lib. 1.*

14 Vtiles autem impensæ definiuntur à Fulcinio, vt sint, quæ meliorem dotem faciant, deteriorem non esse sinant, ex quibus reditus mulieri acquiratur, vt habetur *in leg. impensa 79. ff. de verb. signif.*

15 Et licet verba illa, deteriorem non esse sinant, prima facie reprehendi posse videantur, ex quo conueniant potius expensis necessarijs, quas dictum est eas esse, quibus non factis res deterior futura esset, ex eadem *l. impensa 79. in princ.* tamen euitari potest reprehensio pluribus modis, & primo legendo, nō deteriorem esse non sinant, prout habetur in Pandectis Florentin. vt sit sensus eas demum vtilium impensarum appellatione, venire, quæ rem meliorem efficiant, non quæ deteriorem fieri non sinant, prout magis placet glossæ marginali.

16 Secundo, quia definitio necessariarum vult, quod sufficiat eas impedire deteriorationem futuram, dicit enim, *impensa necessaria sunt, quæ si facta non sint, res aut peritura, aut deterior futura sit*, & sic sufficit verificari impedimentum deteriorationis propter alternatiuam illam, aut, at in definitione vtilium non adest talis alternatiua, sed requiritur copulatiue, vt melior fiat res & deterior non esse sinatur, itaut hæc adsit differentia inter necessarias, & vtiles, vt primæ conseruent tantum, secundæ conseruent, & augeant simul, quæ est magna differentia, vt dicit *Rebuff. in d. leg. impensa §. vtiles vers. ex quo textu collige.*

17 Tertio cessat obiectum, quia dum text. in definitione vtilium, post quam dixit eas esse, quæ meliorem dotem faciunt, addit, deteriorem esse non sinunt, continuata est oratio, non solum absque dictione alternatiua, sed etiam absque copula, intelligi debet, etiam continuatus sensus præcedens, quod meliorem dotem faciant deteriorem esse non sinant, idest, vt ita melior sit effecta res, vt nulla possit considerari deterioratio, alias, si possit considerari simul cum melioratione admixta aliqua deterioratio, non posset dici vtilis, puta si melior facta domus, quoad commodum habitantis, sed deterior, quoad lucrum, vel decorem, aut durationem *Rebuff. in d. l. impensa §. vtiles vers. secundo dicitur. ff. de verb. signif.*

18 Quarto videtur etiam posse dici, quod si considerentur diligenter verba posita in definitione necessariarum, vt sint, quæ si factæ non sint res deterior futura esset, & verba posita in definitione vtilium, vt sint, quæ rem deteriorem esse nō sinant, habent vtraque diuersum sensum, prima enim significant reparationem, seu impedimentum deteriorationis futuræ, & sic omnino certæ, & imminentis, quæ proinde imponebat necessitatem, secunda verò non important, quod impensæ fuerint factæ ex dicta necessitate, & possunt intelligi de reddentibus rem magis tutam, & de factis pro maiori cautela, quæ reputatur vtilis, non autem necessaria.

19 Addit Fulcinus in dicta definitione vtilium, ex quibus redditus mulieri acquiratur, quæ pariter circumstantia requiritur, copulatiue, ad hoc, vt impensæ possint dici vtiles cum prædictis, quod meliorem dotem, seù rem aliam faciant, & deteriorem esse

non

non sinane, vt tradit *in d. l. impensæ §. vti-*
*les Rebuff. in princ. & vers. tertio requiritur*,
vbi dicit, quod propterea ipse respondit cō-
tra illum, qui plumbeum receptaculum
in tecto apposuerit ad recipiendam aquam,
& infundendam in cisternam vicini non di-
ci fuisse impensam vtilem domui, sed po-
tius cisternæ.
30 Addendum etiam videtur aliud requisi-
tum, quod videlicet impensæ fuerint ab
initio vtiliter factæ, adeò vt non sufficiat
absque requisito isto, quod res actualiter
facta sit melior; dicit enim *Vlpianus in leg.*
*quod dicitur 5. in fin. ff. de impens. in reb. do-*
*tal.* vtiles autem impensæ sunt, quas mari-
tus vtiliter facit, remque meliorem vxoris
fecerit, & sic duo ista copulatiue requirit,
vnde non sufficit scire, quid melioratum,
sed etiam sciendum, quid impensum, quan-
do agitur de repetitione melioramētorum,
iuxta communem opinionem, de qua te-
statur *Seraph. decis.* 898. *num.* 1. & dicam
infra.
21 Exempla autem harum impensarum, quæ
dicuntur vtiles sunt, si nouelletum in fun-
do factum sit, vt habetur *in l. veluti 6. ff. de*
*impens. in reb. dot. fact.* vel in arbusti pasti-
natione, vltra quam necesse sit, vt dicit
*text. in d. l. impensa de verb. signif.* ex quo te-
22 xtu deducitur impensam, quæ necessitatem
excedit quandoque in titulum vtilis recide-
re, vt aduertit *Peregrin. de fideic. art.* 50. *nu.*
25. & deducitur etiam, quod licet *Rot. co-*
*ram Seraph. decis.* 898. *num.* 4 dixerit pasti-
nationem referendam esse inter vtiles, ta-
men intelligi debet in dicto casu, quo fit
23 vltra necessitatem, vnde in vineis quatenus
agatur de sola propagatione in locum de-
mortuarum, impensa est necessaria, vt di-
ctum est supra *ex l. vel si vites 3. in princ. ff.*
*de impens. in reb. dot. fact. & tradit Ludon.*
*decis. Perus.* 24. *num.* 6. *Seraph. decis.* 413.
*num.* 4. secus autem si agatur de nouæ vi-
neæ plantatione, quia est tantum vtilis *leg.*
*Colonus 63. in princ. ff. locat. Castr. consf.* 270.
*num.* 3. *ante med. lib.* 2. *Peregr.* qui alioa ci-
tat *d. art.* 50. *num.* 26. *prope med. Menoch.*
*consf.* 1254. *num.* 5.
24 Arborum autem plantatio, an sit impen-
sa vtilis, controuersia est inter doctores, pro
affirmatiua enim stant post alios *Menoch. re-*
*cuperan. remed.* 15. *num.* 527. *& Ioseph. Lu-*
*don. decis. Perus.* 24. *num.* 18. negatiuam ve-
25 ro opinionem sequitur signanter *Rota*, vt
relatis decisionibus antiquioribus testatur
*Duran. decis.* 338. *num.* 6. *& Royas dec.* 116.
*num.* 8. & huius opinionis ratio assignari po-
test; quia licet arbores sint sui natura frugi
feræ, & sic vtiles, tamen vltra quod sunt ali-
quæ, quæ fructū nō ferunt, loquendo etiam
de frugiferis, clarum est, quod earum plan-
tatio affert præiudicium culturæ agri, in
quo plantantur, quod præiudicium potest
esse tale, vt compenset vtilitatem earum,
vt probatum fuerat in casu dictæ *decis.* 338.
*coram Duran.* & habetur *num.* 7. ac pro in-
de non probatur impensa vtilis, ex quo fa-
cta sit in plantandis arboribus, iuxta vulga-
26 tam regulam; non probat hoc esse, qui quod
ab hoc contingit abesse, & ideo necesse est
probare, quod arbores fructus augeant; &
tunc intrat alia opinio, quod earum plan-
tatio reputanda sit impensa vtilis, prout sen-
sit eadem *Rota in decis.* 235. *num.* 16. *part.*
27 12. *recent.* præterea quandoque arbores nō
respiciunt perpetuam vtilitatem fundi, &
tunc licet vtiles sint, tamen potius fructuum
quærendorum causa, & inter illas meliora-
tiones referendæ, vt dicam infra, vbi lo-
quar de eis.
28 Aliud exemplum impensæ vtilis est, si im-
pensum in addiscendis pueris *d. l. impensa*
*de verb. signif.* idest si serui artes fuerint
edocti, vt dicitur *in l. veluti ff. de impens. in*
*reb. dotal. fact.* nam si quis habeat quas edu-
29 candi pueros liberos, impensæ in eis erudi-
endis, iuxta ipsorum qualitatem sunt neces-
sariæ, vt habetur *in l. de bonis §. non solum*
*ff. de Carbon. edict.* & aduertit *Rebuff. in di-*
*cta l. impensa §. vtiles vers. nec refragatur*,
& eadem ratione inter vtiles reputari pos-
30 sent impensæ factæ in eruditione animaliū,
vt post *Angel. in l. sin autem §. fin. ff. de rei*
*vindic.* tradit *Peregrin. d. art.* 50. *num.* 25.
*vers. item in docendis.*
31 Si in domo pistrinum, aut taberna fue-
rit adiecta, inter vtiles impensas absolute
connumerantur *in d. l. veluti ff. de impens.*
*in reb. dot.* at debet intelligi, quod plerum-
que in eis connumerentur, vt dicitur *in l.*
*impensa 79. ff. de verb. signif.* non autem sem-
32 per, quia quandoque potest esse, quod sint
necessariæ, vt dictum est supra, & aduertit
*Peregrin. art.* 50. *num.* 26. *ad fin.* prout etiā
excussare vineam, dicitur impensa vtilis *Rot.*
*decis.* 356. *num.* 25 *part.* 2. *recent. & in Ro-*
*mana Vinea 12. Iunij 1620. coram Verospio.*
33 Et sunt alia, quæ longum esset omnia
referre, si quis videre cupit, adeat feudi-
stas *in cap. 1. §. si vassallus tit. hic finitur &*
*in cap. 1. §. e contrario in tit. de inuestit. de*
*re alien. & Peregrin. consf. 3. a num. 22. ad*
32. *lib.* 3. vbi loquitur singulariter de plu-
ribus.

34 Voluptuariæ impensæ sunt, quæ speciem dumtaxat ornant, non etiam fructus augent dicit text. in d. l. impensa 79. §. voluptaria ff de verb. sign. Duran. decis. 338. num. 4.
35 seù quas facit aliquis ad voluptatem, & quæ species exornant, vt dicit text. in l. voluptanti 7. ff. de impens.
36 Exempla autem harum sunt Viridaria, aquæ salientes, incrustationes, loricationes, picturæ, vt habetur in d. l. impensa in fin.
37 ff. de verb. signif. vnde meliorationes viridarij reputari inter voluptuarias impensas censuit Rot. coram Duran. d. decis. 338. n. 4.
38 & 5. & de pergulatis, & muro viridarij, & fornello pro lauandis pannis Rot. decis. 650. num. 4. part. 2. recent.
39 Verum animaduertendum, quod impensæ istæ voluptuariæ, quandoque sunt vtiles l. voluptuaria 7. vers. quarum vtiles, vbi gloss. in verb. quatum in 2. lectura ff. de impens. in
40 reb. dot. vti si res, in quibus factæ fuerunt erant venales, seù promercales, vt dicit text. in l. quod si ea 10. ff. de impens. tunc enim in quantum augent pretium vtiles sunt l. nisi si venalem 30. & l. in fundo 39. ff. de rei vindic. & si dominus erat eas impen-
41 surus factus, & alius eas fecerit, tunc enim pariter reputantur ab eo vtiliter factæ d. l. in fundo 39. in princ. vers. finge, & dominum. ff. de rei vindicat. Peregr. art. 50. num. 34. vers. huiusmodi.
42 Hinc est, quod si locus sit destinatus viridario, tunc spallerias facere, & similia, quæ in viridariis fiunt reputabitur impensa vtilis, prout censuit Rot. coram Seraph. dec. 986. & declarat ibi Apostill. secus autem è contra si locus non erat destinatus pro viridario, nec delectabilem formam exhibeat Rot. coram Bichio decis. 564. num. 19. & inde
43 etiam est, quod Picturæ, & incrustationes in palatijs Magnatum reputantur vtiles Gratian. discept. 437. num. num. 3. & 4. Cyriac. contr 261. num. 34. d. Apostill. ad Seraph. dec. 986. in fin.
44 Domus autem magna in Rure, vt vulgo dicitur per Villegiare est voluptuaria, quia non auget fructus Rot. decis. 650. num. 4. in princip. p. 2. recent. Maximè si vbi aderat domus paterna, ampla ædificia, ædificata sint, vt habetur in l. ex duobus fratribus ff. de negot. gest.; vel domum ipsam ornauerit purafaciendo latericia, pauimenta, & lapideas fenestras, & similia, aut aderat domus sufficiens, & aucta fuerit ad solam maiorem commoditatem, quia hæc ad voluptatem, pertinere tradit Garz. de expen. cap. 5. nu. 9. propè fin., vbi quod non semel in Senatu illo huiusmodi ædificia voluptuaria iudicata sunt, & idem de incrustationibus dixit Rot. coram Merlin. decis. 546. num. 43.
45 At vbi nulla adesset domus, eius ædificatio simplex esset vtilis Barbos. in l. diuortio §. fin. p. 1. nu. 76. ff. sol. Matr., & vbi constet quod sine ea coloni non poterant habitare, & commode prædia colere, reputabitur necessaria Roland. cons. 28. num. 12. lib. 1. Cartar. qui alios plene congerit dec. Rot. Lanuen. 72. nu. 4. Magon. dec. Lucen. 81. n. 25. nisi sit expensa excessiua à solito, quia tunc reputatur inutilis ex traditis per Bellon. Iun. cons. 76. nu. 62. ad fin., & seqq. secus au-
46 tem in ciuitate, quia ibi amplum ædificium dicitur impensa vtilis Petrus Barbos. d. parte prima nu. 76., At si aderat sufficiens ædificium, & auctum fuerit à non domino,
47 & dominus additamentum illud non fecisset, nec domum illam habebat venalem, tunc non reputatur vtilis impensa ad eius grauamen Castr. in l. ex duobus ff. de negot. gest. Curt. Iun. cons. 165. nu. 14. vers. praeterea Peregr. art. 50. prope fin. sub vers. idem si augeret Rot. coram Bichio decis. 199. num. 9.
48 Cæterum, quia ex circumstantijs domus quæ vno in loco erit necessaria, in alio erit tantum vtilis, in alio merè voluptuaria, & sic de quampluribus alijs impensis, hinc est, vt necesse sit relinqui, plerumq; Iudicis arbitrio definire inter quas impensa sit referenda Rosentall. de feud. cap. 10. conclus. 43. nu. 103., & 104. Altograd. cons. 28. nu. 68. lib. 1., & statur etiam relationi Peritorum Rot. coram Bichio decis. 199. nu. 27., & in recent. decis. 317. nu. 17. p. 11.
49 Fructuum denique colligendorum causa expensæ sunt illæ, quæ ad perpetuam vtilitatem rei non pertinent, sed ad fructus dumtaxat, siue præsentis anni, siue futuros l. vel si Vites 3. vers. non generaliter ff. de
50 impens. in reb. dot. fact., & sunt omnes, quæ quærendorum, cogendorum, conseruandorumq; eorum gratia fiunt, vt habetur in l. si à Patre 39. §. fin. de petit. hered., & latius tradit Garz. de expensis cap. 1. sub nu. 12.
51 Quæ autem fiunt quærendorum, & colligendorum fructuum causa sunt in arando, serendoque agro l. diuortio 8 §. Impendia ff. sol. matr., item corrigendo, occando, metendo, striturando, putando, vindemiando, & similia Peregr. de fideic. art. 50. nu. 22.
52 Conseruandorum verò fructuum causa sunt expensæ in quærendo domum ad pensionem, vbi fructus stare possint in conducendo vegetes, & granaria in soluendis opera-

operarijs, qui vina permutent, segetes, & frumentum de loco ad locum transportent, pulverem, & vermes corrodentes detrahant, & eijciant, & similes *Angel. in l. si à Domino §. fructus nu. 2. ff. de petit. hared. Petra de fideicomm. qu. 15. nu. 540. vers. 5. Peregr. dicto art. 50. nu. 22.*

53 Sunt autem quædam impensæ, quæ respiciunt quidem causam fructuum quærendorum, sed sunt etiam ad rei vtilitatem, circa quas aduertendum erit, An respiciant vtilitatem rei perpetuam, quia tunc desinunt dici quærendorum fructuum causa *d. l. vel si vites 3. vers. nos generaliter ff. de impens. in reb. dotal. fact.*, & perpetua vtilitas ad hunc effectum non intelligenda 54 strictè, & propriè, sed dummodo sit duratura ad decennium, vt docet *gloss. in eadem l. vel si vites ver. vel ad eam Natt. conf. 256. nu. 2. Rim. Iun. conf. 411. nu. 25.* vbi alios antiquiores allegat, & notat *Ios. Ludou. decis. Perus. 26. n. 20.* dicentem non vidisse ab aliquo ractum.

54 Hinc foueas fodere, seu reficere quando sunt breui tempore duraturæ reputantur causa fructuum colligendorum, quia est Cultura *l. 1. §. de eo ff. de aqua pluu. arcen*; secus autem si respiciant perpetuam vtilitatem; sensit *Bart. in l. Impensa 14. ff. de impens. in reb. dot. fact.* quem alij sequuntur relati per *Roland. conf. 28. nu. 24. lib. 1. & Menoch. de arbitr. in addit. ad cas. 258. n. 26.*

56 Sic in disboscatione controuerti solet, An sit fructuum colligendorum causa, & pro affirmatiua facit, quod disboscatio sit quoddam præambulum ad culturam Agri, quæ respicit perceptionem fructuum, & ideo ipsam quoq; quærendorum fructuum causa factam dici debere censuit *Castren. conf. 270. nu. 3. vers. Tertio principaliter lib. 2.* & eum sequitur *Negusan. de pignor.* 57 *p. 5. membr. 4. nu. 11. in fin.* Contrariam verò opinionem tenuit *Ruin. conf. 135. nu. 14.*, vbi quod opinio *Castr.* eum supportatione est falsa *lib. 3.*, & eum secuti sunt *Rim. Iun. conf. 411. nu. 17. Roland. conf. 28. nu. 23. lib. 1.* At istæ quoque opiniones ita 58 contrariæ conciliantur cum distinctione, quod si impensa sit parua, & duratura ad tempus breue, puta si Ager solitus arari, per negligentiam præcedentis coloni repletus sit dumis, & sentibus, reputetur gratia quærendorum fructuum applicatur enim, quod sit præambulum ad culturam, vt dicit *Castren.*, si autem sit impensa magna, & tendens ad perpetuam vtilitatem, vti si ager erat nemus inutile, & auulsis radicitus arboribus redactus sit aptus, vt perpetuo coli valeat, secus sit dicendum, vt latè ostendit *Menoch. de arbitr. in addit. ad cas. 258. nu. 24. & seqq.*

59 Arborum quoq; plantatio respicit vtramque causam, & fructuum, & meliorationis rei, & tunc solæ perceptionis fructuum, causæ tribuitur cum sunt arbores per se infructiferæ, sed culturæ inseruiunt, vt sunt populus, & ornus, secundum *Castrens. conf. 270. nu. 3. vers. de expensis verò facta lib. 2.* quem sequitur *Roland. conf. 28. n. 16. lib. 1.* & alijs pluribus relatis *Menoch. de arbitr. in addit. ad cas. 258. nu. 27.* At hæc opinio non transit sine magna difficultate, nam Castrensem reprehendit *Ruinus conf. 14. nu. 3. lib. primo*, de quo etiam meminit *Roland. d. conf. 28. nu. 16.* quia dum istæ arbores durant vltra tempus locationis, impensa dicitur magna, & vtilitatem rei respiciens, quod firmat etiam ex communi *Garz. de expens. cap. 14. num. 17. post med. & dicam infra in quarta Inspect.* Et ideo tunc admittenda tantum erit contraria opinio *Castrens.* cum vtilitas earum non est duratura, vltra tempus locationis *Rot. decis. 650. nu. 5. p. 5. recent.*, cum alijs adductis per *Fulgin. de iure emph. tit. de meliora m. quæst. 2. n. 45.*

60 Impensæ quoque in seruo curando dicuntur fructuum quærendorum causa, si ex eo fructus aliqui percipiantur, vt habetur *in l. diuortio 8. §. impendia ff. sol. Matr.* & idem poterit dici de impensis in curandis animalibus, vt argumentatur post alios *Peregr. de fideic. art. 50. nu. 25. vers. Item in docendis* quatenus tamen non sit curatio necessaria de qua sup.

61 Ac etiam, quod in tutelam ædificiorum, ex quibus fructus detrahitur impenditur inter easdem impensas fructuum percipiendorum causa factas pariter reputari habetur in eadem *l. diuortio §. Impendia ff. sol. matr.*

## Quas impensas, & melioramenta teneatur facere locator, & quas conductor.

*SVMMARIVM.*

1 *Impensa necessaria sunt facienda à locatore, & nu. 12.*
2 *Ampl. non solum quoad necessaria in reficienda, sed etiam in faciendo.*
3 *Ampl. 2. etiam ad necessarias circa instrumenta, qua in locatione veniunt.*
4 *Puteum reficere, & purgare tenetur locator.*
5 *Ostia, & fenestras reaptare tenetur locator.*
6 *Decl. procedere in solitis, & necessarijs, secus si ad comodiorem vsum fiant.*
7 *Vitreas fenestras facere non tenetur locator.*
8 *Secus si adsint de tempore locationis, quia tradenda.*
9 *Operas suas locas tenetur eas præstare suis sumptibus.*

10 Et

10 *Et tenetur etiam præstare instrumenta necessaria,*
11 *Et si eadem instrumenta rumpantur, tenetur ea de sua reficere.*
13 *Ampl. 3. conclusionem principalem, vt expensæ necessariæ sint reficiendæ à locatore etiam in locatione ad longum tempus pro mercede fructibus correspondente facta.*
14 *Secus si pensio sit modica.*
15 *Et si grauis habuit.*
16 *Intellige si impensa non excedat pensionem quæ verisimiliter taxari posset.*
17 *Hebræi Vrbis licet ex Constitutione Apostolica non possunt è domibus expelli, adhuc non tenentur facere expensas necessarias in eis, sed domini.*
18 *Hebræi Vrbis possunt facere in domibus omnia meliorameta pro eorum vsu, & comoditate.*
19 *Conductor si deuastet, vel destruat rem, tenetur eam restaurare suis sumptibus.*
20 *Vsufructuarius damno imminenti occurrere tenetur, & illud suis impensis reparare, si periculum sit in mora.*
21 *Impensas necessarias tenetur facere conductor ad reparandum damnum imminent, vbi periculum est in mora,*
22 *Præcipue si habeat in manibus mercedem locatori debitam.*
23 *Et si assumpsit onus reficiendi.*
24 *Mandatum assumptum non explens dicitur in culpa, & tenetur ad damna.*
25 *Viam prope domum locatam tenetur reficere.*
26 *Et si locator non reficiat, reficit conductor, & imputat in mercedem.*
27 *Et pactum contrarium est exorbitans.*
28 *Litium expensas pro defensione rei locatæ tenetur facere dominus.*
29 *Collecta imposita ratione rei soluenda sunt à locatore.*
30 *Decl. procedere in impositis personæ pro rebus, secus in impositis fructibus tantum.*
31 *Collecta imponi possunt conductoribus ad longum tempus ratione vtilis dominij.*
32 *Pro collectis potest conductor compelli soluere de fructibus, & se reualere à Domino.*
33 *Decl. procedere pro rata fructuum qui domino ab eo debentur.*
34 *Tributa soluuntur ratione rei, & sequuntur fructus*
35 *Tributa soluenda sunt à conductore fructus percipiente, & nu. 37.*
36 *Contrarium.*
38 *Decl. vt si tributum soluendum sit in fructibus procedat prima, si in pecunia secunda.*
39 *Intellige si locatio non sit pro modica pensione, quia tunc tenetur semper conductor.*
40 *Decimæ debentur de fructibus, & soluenda à locatore, & conductore pro rata eorum.*
41 *Et vbi locatio est pro pecunia, soluenda totaliter à conductore.*
42 *Gabella transitus animalis ad vecturam locati soluenda à locatore si eam sciuit.*
43 *Secus si soluendum sit quid amplius pro onere.*
44 *Item secus stante contraria voluntate partium.*
45 *Impensæ vtiles, & voluptuaria neque à locatore, neque à conductore sunt facienda.*
46 *Impensæ fructuum colligendorum causa debent fieri à conductore.*
47 *Decl. vt quæ respiciunt solum fructus sui temporis tenetur facere tantum cautatiue si velit illos colligere ea vero quæ ex quarum omissione resultat damnum domino possit etiam compelli.*
48 *Fossata, quæ fiunt in agris locatis si fiant quolibet anno, vel sunt duratura tantum pro tempore locationis facienda sunt à conductore; secus si vlterius sint duratura.*
49 *Cultura fundi facienda à conductore.*
50 *Fossata si fuerint in locatione considerata tanquam pars rei, tunc reficienda sunt à conductore.*
51 *Fossata si durant ad decennium, & sunt necessaria, refici debent à locatore, si verò sunt tantum vtilia, & tanto tempore non durant potest conductor repetere solum expensas pro rata temporis quo locatio non durat.*

## CAPVT XXXIV. §. I.

DEueniendo nunc ad secundam inspectionem quasnam ex prædictis impensis teneatur facere locator, & quas cõductor, reassumendo primas, nempè necessaria; ad eas faciendas teneri locatorem cõ-
1 uincitur ea ratione, quia ipse curare debet conductorem, vti posse re locata toto tempore durantis locationis, vt dictum est in *cap. præcedenti numer.* vnde si domus locata minetur ruinam, tenebitur eam reficere, vt est text. in *l. ex conducto 16. in princ. & ibi gloss. in verbo reficitur ff. locat. Paris. cons. 40. num. 2. lib. 2. Natta cons. 449. num. 9. Marius Antonin. lib. 2. var. cap. 13. n. 34.*
2 Et non solum tenetur locator ad expensas necessarias in reficiendo, sed etiam in faciendo, quatenus videlicet ad vsum, ad quem locata fuit res, aliquid deficiat, vti si retinendus esset Grex in prædio locato, & deficeret stabulum, quod compelli possit locator illud præstare, habetur in dicta *l. ex conducto 16. ff. locat.*

Et quia in locatione nõ solum venit ipsa
3 res locata, sed etiam veniunt instrumenta necessaria ad vsum, ad quem ipsa res locata fuit, iuxta tradita in *cap. 23. de intellect. seù interpret. locat. num. 76.* inde sequitur, vt etiam teneatur locator ad impensas necessarias pro refectione eorundem instrumentorum, vt est *text. in l. sed addes 21. §. illud nobis ff. locat.* & idem est de alijs rebus in locatione comprehensis, & in specie, quod
4 teneatur ad reficiendum, seu purgandum puteum *Guidop. decis. 444. num. 3. Roland. cons. 83. num. 4. lib. 4. Cyriac. contr. 61. num. 28. & seqq.* & idem esse etiam de funibus, & alijs pro haurienda aqua necessarijs, docuit *Castrens. in l. ex conducto num. 2. ff. locat.*
5 prout etiam, quod teneatur reaptare ostia, & fenestras nimium corruptas *est text. in l. si merces 28. §. si vicino in fin. ff. locat.* & tradunt de his, & similibus, *Natta cons. 449. num. 9. Cyriac. contr. 61. num. 29. Garz. de expens.*

*expens. cap.14. num.15. ad med.* intelligen-
6 do tamen de solitis, aut alias necessarijs, si
enim conductor velit aptare fenestram gra-
tia comodioris vsus, non tenebitur locator
*Bald. in l. si quis mihi 16. ad fin. ff. mandat.*
vbi si velit fenestram ad studium *Carpan. ad*
*Statut. Mediol. cap.400. num.214. tom.2.* &
hinc est, quod si conductor velit fenestras
7 vitreas, teneatur eas facere de suo, quia sũt
gratia comodioris vsus, non necessariæ, *Ni-*
*ger. de except. cap.8. §.15. num.4. propè fin.*
8 licet secus sit, vbi adsint tempore locatio-
nis, quia tunc debent tradi tanquam in ea
comprehensæ, prout venire in venditione
decidit latè *Surd. decis.134. per tot.*

9 Hinc etiam est, quod locans operas suas
debet illas præstare suis sumptibus, quate-
nus consuetudo, vel aliæ circũstantiæ aliud
non ferant, iuxta doctrinam *Bart. in l. si non*
*sortem 26. §. libertus numer.32. ff. de condit.*
*indeb.* quam alij sequuntur, vt testatur ibi
*Ias. nu.28. vers. iuxta hanc*, & docuit etiam
*Bald. in l. Quoniam 10. in fin. C. de testib.* &
10 debet etiam talis locator portare omnia
instrumenta necessaria ad operas, quas lo-
cauit præstandas, & si non habet, potest cogi
ad ea emendum, *Bald. in l. 1. C. de verb. si-*
*gnific. Ias. in dict. §. Libertus num.30.* & qua-
11 tenus talia instrumenta rumpantur, tenetur
ipse de suo illa reficere, non autem condu-
ctor, vt est text. in *l.2. §. si conseruatis vers.*
*nam, & si Faber ff. ad leg. Rhod. de iactu glos.*
*in l. quoniam 10. verbo sumptus, & ibi etiam*
*Bald. in fin. C. de testib.* quidquid contra-
rium senserit *Caroc. de loc. tit. de melioramen-*
*tis quæst.4. num.16.* & non obstante, quod
text. *in dict. §. si conseruatis* dicat, quod si fa-
ber incudem, aut malleum fregit, nõ impu-
tetur ei, qui locauit opus, quia intelligitur
non imputari conductori operarum eius, vt
explicat ibi *Glos. in verb. locauit*, & intelli-
gunt *Glos. & Bald. in dict. l. quoniam*, & cõ-
probatur ex quo text. non dicit ei, qui lo-
cauit operas, sed ei, qui locauit opus, hinc
enim sequitur, vt non possit intelligi de fa-
bro, quia faber non locat opus, sed illud
conducit, licet quandoque locet operas, vt
declaratum est in *c.1.*

Nec aduersus prædicta apponatur, quod
etiam conductor teneatur rem custodire, &
conseruare, vt eam in eodem statu, quo re-
cepit, restituere valeat, vt dictum est in *c.29.*
quia id intelligitur absque sui præiudicio,
non enim propterea, quod res vsu fortè de-
terioretur, debet ipse ab vsu, ad quem lo-
12 cata fuit, abstinere, vel quatenus absque
sua culpa sit deteriorata eam reficere, &
mediantibus expensis conseruare, quia hoc
onus à legibus supracitatis locatori expres-
se iniungitur, & proinde non pertinet ad
conductorem *Nat. cons. 449. num.9. & seq.*
*Cyriac. contr.61. numer. 29. & 30. Caroc. de*
*locat. tit. de melioramentis quæst.4. n.13.*

13 Quod, & ampliatur procedere non solũ
in locatione ad modicum tempus, sed etiã
in locatione ad tempus longum, quatenus
talis locatio sit pro mercede correspondẽ-
te fructibus rei locatæ, *Rum. cons.77. nu.6. &*
*7. lib.1. Roland. cons.79. numer. 13. vers.4.*
*lib.4. Thesaur. decis.20. nu.7.* quia per illius
constitutionem videtur conductor omnem
impensam rei conseruationem respicientẽ
à se abiecisse, vt dicit *Garz. de expens. cap.*
*14. numer. 15. post med. vers. denique semper,*
14 quod secus esset, si pensio esset modica, vt
sensit ipse *Garz.* & est distinctio communis,
vt dicit *Valasc. de iur. emphyt. quæst. 29. nu.*
*26. ad fin. Borgnin. decis.44. numer.55.* vbi
15 idem tenet si gratis habitet, quod, & se-
quitur alijs adductis *Carpan. ad stat. Mediol.*
*tom.2. cap.400. num. 197.* vbi tamen decla-
16 rat procedere, quatenus expensa non exce-
dat pensionem, quæ verisimiliter taxari pos-
set in tempus, quo habet inhabitare.

17 Hinc cũ prætenderetur contra Hebræos
Vrbis, qui ex constitutione Clemen. VIII.
ex domibus conductis expelli non possunt,
ac propterea habent ius quoddam Inquili-
natus, quod vocant Gazagà, quod ipsis in-
cumberet onus reficiendi domos, quasi per
illud ius essent potius emphyteutæ, quam
conductores, *R. ia in vna Romana domorum*
*2. Martij 1663. coram Verospio* considerauit,
quod ipsi non soluunt quid modicum, sed
annuam pensionem redditibus correspon-
dentem, & propterea reputari debent veri
conductores, ac proinde quamuis propter
præfatam Constitutionem sint conductores
ad longum tempus, adhuc non debent ar-
ctari ad necessarias restaurationes, sed do-
mini præfatas pensiones recipientes illas
facere debent, vt latius patet ex præfata
decisione, quæ hodie habetur impressa *dec.*
*38. num.2. & seqq. par.14. rec.* & confirma-
ta fuit per aliam, quæ est *decis.89. ead. par.*

18 Possunt tamen Hebræi ex dicta Constit.
facere in eisdem domibus omnia meliora-
mente pro eorum vsu, & commoditate, nec
eorum ratione valent Domini augere pen-
siones, nisi refectis sumptibus ad eorũ pro-
portionem, vt refert *Gratian. disc.842. n.21.*
sed licet non possint compelli Domini do-
morum ipsos sumptus eis reficere, id intelli-
gitur de melioramentis ad voluptatem, seu
maiorem cõmoditatem factis, non de omni-
no necessarijs *dict. decis. 38. n.7. par.14. rec.*

19 Si

19 Si tamen ipse conductor deuastet, aut destruat, tunc ipsemet absolute tenebitur ad expensas restaurationi necessarias, adeò, vt etiam eius hæres ad illas condemnari valeat, vt habetur in *l. cum conductorem* 29. *C. locat.*

Debet etiam conductor periculum imminentis ruinæ à se præuisum denunciare locatori, hoc enim est onus custodiæ ab eo debitæ, & si omittat denunciare, dicitur nō custodire, & ad damna tenetur *Bart. in l. Prouinciali* 3. *§. si ego, num.* 2. *ff. de nou. oper. nunciat. Cyriac. contr.* 61. *num.* 34. *Garz. de expens. cap.* 14. *num.* 29. cum alijs adductis supra in *cap.* 19. *de conductore, quid possit in re locat.* vbi etiam videnda sunt declarationes huius conclusionis.

20 Et quatenus periculum sit in mora, tenetur etiam conductor de suo expendere ad damnum imminens reparandum, prout de

21 vsufructuario tradit *Castren. in l. cum ad quem* 7. *C. de vsufructu, & habitat.* & alijs adductis *Bimius consf.* 123. *num.* 17. & in specie de conductore *Cyriac. contr.* 61. *n.* 33.

Eoque certius si habeat in manibus mer-
22 cedem locatori debitam, quia tunc expendere debet, de ea, & sic nō applicatur, quod dicitur, ipsum non debere expendere de suo, & repetere *Cyriac. dict. contr.* 61. *n.* 31. dicens colligi ex text. in *l. adiles vers. quicumque autem mercede, ff. de via pub.*

23 Prout etiam tenetur conductor de suo expendere ad obuiandum imminenti periculo, si monitus à locatore, vt prouideret, respondisset, se facturum, quatenus expensæ sibi bonificarentur, & locator se eas bonificaturum promisisset, tunc enim quatenus mandatum assumptum non expleret,
24 diceretur in culpa, & ad damna subsequuta, & interesse teneretur *l. si Procuratorem* 8. *§. mandati, ff. mandati* cu m concordant. relat. *per Cyriac. d. contr.* 61. *n.* 31.

Ad eas quoque expensas necessarias, quas dictum est fieri extra rem ipsius causa,
25 tenetur quoque locator, at in specie tenetur ad expensas viæ propè domum locatam existentem, est text. in *l. adiles §. construat autem ff. de via publ.* & tradit *Castren. in l. ex conducto num.* 3. *ff. locat.* & Domino
26 non construente, construit conductor, & computat dispendium in mercedem, vt dicit text. in dicta *l. adiles §. construat autem vers. quicumq.* itaut conductor aliter non teneatur, quam expensis pensionis *Bart. in l. adiles, num.* 2. per illum text. in *vers. quicumque autem, ff de via publica, Natt. consf.* 449. *num.* 10. *Cyriac. contr.* 61. *num.* 31. &
27 pactum contrarium esset exorbitans, & ideo strictè intelligendum de illis tantum, quæ sunt propè rem locatam, vt censuit *Rota in vna Rom. Horti,* 26. *Ianuarij* 1632. *§. fin. coram Motmanno.*

28 Sic expensas litium pro rei defensione facere debet Dominus, & quatenus eas faciat conductor, ipse Dominus debebit illas refundere, quia istæ impensæ litium pro impediēda amissione rei per euictionem, sunt eodem modo necessariæ, ac impensæ in restauratione parietis ad impediendam amissionem domus per ruinam, & ideò eodem modo faciendæ sunt à Domino, *Garz. de expens. & melior. cap.* 14. *num.* 27. *Boer. decis.* 44. *n.* 15.

29 Et idem est de Collectis, quæ ratione rei locatę imponuntur à Communitate, seu alij Superioribus, quia, & ad eas tenetur locator, non autem conductor, *Ferret. consf.* 199. *num.* 5. *Cancer. var. lib.* 2. *cap.* 6. *numer.* 200. *Garlin. contr.* 209. *num.* 28. *vers. ideò sicut, & num.* 37. vbi de veriori, & respondet cō-
30 trarijs, quod tamen procedit si agatur de collectis impositis personæ pro rebus, quia si imponerentur collecta tantum ipsis fructibus, secus esset dicendum, vt distinguendo docet *Bart. in l.* 1. *post med. C. de annon. lib.* 10. *Soccin. Sen. consf.* 119. *num.* 2. *lib.* 1. *Ias. consf.* 109. *dub.* 3. *lib.* 1. *Castr. consf.* 442. *num* 2. *lib.* 1. *Pet. de Rauen. sing. vlt. Corsett. sing.* 163. sic, vbi imponitur aliqua collecta pro fructuum conseruatione, teneri conductorem *Auendan. de execut. mand. reg. par.* 2. *cap.* 10. *num.* 25. & consonant tradita supra in *cap.* 27. *de effect. locat. quæst.* 7. vbi etiam, quod, vbi agitur de conductoribus ad lon-
31 gum tempus habentibus vtile dominium, possunt ratione illius collectari, quod procedit, quatenus non soluant pensionem correspondentem fructibus, sed quid minimum, ex traditis per *Fulgin. de iur. Emphyt. t. t. de me melior. quæst.* 10. *num.* 13. & alios supracitat.

32 Posset tamen etiam compelli conductor soluere collectam à locatorem debitam, seu ei auferri fructus, cedendo illi actiones, vt valeat se reualere de eo, quod soluit cōtra Dominum, vt dictum est de refectione viæ, vt post *Speculat. tit. de cens. §.* 2. *num.* 10. *& Castren. in l. si pendentes, §.* 1. *ff. de vsufr.* tradit *Cancer. dict. cap.* 6. *numer.* 200. *propè med. vers. censeo tamen*, vbi etiam declarat
33 hoc intelligendum, vsque ad concurrentē quantitatem fructuum, quos ipse soluturus esset locatori, & non amplius, quia tunc ipse grauaretur, & quod ita ipse consulit, & denique in hac materia attenditur consuetudo, *Grauett. consf.* 145. *n.* 2 *t. ad med.*

34 In

34 In tributis tamen, & oneribus merè realibus maior difficultas est, quia cum ipsa sequantur fructus, & ratione rei, non personę debeantur *l. Imperatores 7. in princ. ff. de publican.* soluenda esse à conductore fru-
35 ctus percipiente sentiunt *Platea in l. 1. n. 2. ad fin. C. de annon. & tribut. lib. 10. Roman. in l. Imperatores, ff. de publican. Castrens. cons. 442. ad fin. lib. 1. Ias. cons. 109. ad fin. lib. 1. Franc. Marc. decis. 472. num. 10. & 14.* & hanc opinionem, vbi agitur de conductore percipiente omnes fructus, & de tributis, quæ sunt onera realia, non autem de Collectis, & non adest consuetudo, quæ obuiet, tenet etiam, & de plano procedere sentit *Valasc. de iur. Emphyt. q. 17. n. 27.*

36 At in contrarium facit eadem præfata ratio, quod tributa debeantur propter rem, & fructus rei, nam quoad rem, clarum est eam esse locatoris, nō cōductoris, & quoad fructus, licet conductor illos percipiat, tamen eos percipit pro Domino, & si sibi retinet, eos soluit in mercede locationis, adeò vt dicatur vti nomine locatoris, vt habetur in *l. non vtitur, ff. de vsufr.* ibi, *si nec ipse vtatur, nec nomine eius alius, puta, qui emit, vel qui conduxit,* itaut potius ipse Dominus, quam conductor fructus habere intelligatur *l. quia ff. de vsufr.* ibi, *qui pretio vtitur non minus habere intelligitur, quam qui principaliter re vtitur, fruitur,* & quidem Dominus habet fructus conuersos in pecuniā, possibile est enim omnes res in pecunia cōuerti *l. fin. C. de constit. pec.* ex quibus prima opinio, non solum visa est dura *Pinell. in l. 1. p. 2. n. 72. in decima ampliat. C. de bon. mater.* sed etiam cōtra iuris manifesta principia *Garz. de expens. cap. 14. nu. 18. post princip.*

37 Pro prima tamen opinione multum vrgere videtur text. *l. si sine 33. §. Lucius ff. de admin. tut.* vbi supponitur, quod in Ciuitate adesset consuetudo, quod Domini prędiorum non conductores onera annonarum, & contributionū sustinerent. Et quod iuxta eam Tutor soluerit, & tamen dubitetur, an in redditione rationis ei opponi possit, quod non rectè tales impensas fecerit. Vnde argui aperte videtur, talem solutionem non esse conformem dispositioni Iuris, nam alias si esset de Iure, quod Dominus solueret, dum concurrebat etiam consuetudo, nulla prorsus adfuisset ratio dubitandi, & responsa Iuris Consultorum non debent ità restringi ad casus indubitabiles *Rot. dec. 533. n. 19. p. 4. tom. 3. rec.*

38 Posset forte pro conciliatione dici, quod quatenus tributū soluatur in pecunia, tunc procedat secunda opinio, quod soluendum sit à Domino; qui fructus prædij in pecuniam versos recipit, quatenus autem soluatur in ipsis fructibus, qui ex prædio percipiuntur, & retinentur à conductore, ab ipso præstari debeat, non autem à Domino, qui tales fructus non habet, quos præstet, idque quatenus agatur de tributis notorijs, quæ conductor verisimiliter nō ignorauerit, alias enim posset petere releuationem à Domino, qui debuisset illa ipsi notificare, & in hoc sensu credere procedere posse opinionem *Pinell. in l. 1. par. 2. num. 72. in decima ampliat. vers. tertio in eadem C. de bon. mater. fol. mihi 187. ad fin.* quid quid contra eum dicat *Garz. de expens. dict. cap. 14. nu. 19. vers. praeterea,* quia hæc opinio comprobatur ex mox dicendis de Decimis.

39 Nec distinguendum videtur inter locationem ad modicum tempus, & locationem ad longum, nisi quatenus in tali locatione ad longum tempus, pensio constituta esset modica, quia tunc facilius admitti posset, quod omnia tributa ipse conductor solueret, vt dictum est supra in alio proposito, & in isto admittit *Garz. de expens. cap. 14. nu. 19. propè fin. Fulgin. de iur. emphyt. tit. de melioram. quaest. 10. num. 8. & nu. 12. & 13.* si autem adsit consuetudo nulli dubium, quod seruanda erit *dict. l. si sine 33. §. Lucius ff. de admin. tut.*

40 Decimæ verò quoniam debentur de fructibus, adeo vt eodem modo colonus de parte eorum, quæ sibi remanet ratione culturæ, ac Dominus de portione, quam percipit ratione terrę eas reddere sine diminutione teneatur, vt est text. in *cap. tua nobis propè fin. vers. & cum de cunctis. de decim.*
41 hinc est, quod in locatione propria, de qua loquimur, vbi videlicet conductor soluit mercedem in pecunia, & percipit omnes fructus, ad ipsum spectat earum solutio totalis, vt docet ibi *Abb. nu. 14. ante med. vers. aut Dominus locauit,* vbi, quod cum hoc sit onus fructuū, videtur locatorem illos transtulisse cum onere suo, & quod non est verum dicere, locatorem recipere pensionem liberā à decimis, quia imò eas soluit, cū pro minori pensione censeatur locasse ratione oneris earum *Monet. de decim. cap. 7. quaest. 1. num. 40.* vbi dicit, quod licet *Abb.* vbi supra dicat *gloss.* ibi tenere contrariam, tamen tenet istam, si bene perpendatur *Rot. decis. 458. num. 17. p. 5. rec.*

42 Quæri etiam potest in locatione animalium ad vecturam de portorio, siue passagio, seu gabella transitus, puta si omne animal transiens per pontem soluere debeat aliquid, an talem solutionem facere debeat

V v con-

conductor, siue locator, & in hoc distinguẽdum est, vt si locator de tempore contractus sciuit animal, siue etiam currum locatum transire debere per põtem illum, ibiq; portorium solui, ipse teneatur, alias secus, vt est text. clarus in *l. cum in plures 62. §. vehiculum conduxi ff. locati*, si autem, quid plus
43 soluatur pro curru onusto, quàm pro vacuo, illud plus, quod soluitur ratione oneris, quod est conductoris, sine dubio soluendum erit à conductore, prout aduertit *glos. ibid. in ver. Rheda, & in ver. debere.*

44 Hęc autem omnia procedunt seclusa voluntate contraria partium, ei enim cedere debent regulæ iuris, cum maxime spectari debeat in locatione, quid inter vtramque partem conuenit, vt monet Iurisconsult. in *l. ea lege 53. in princ. vers. responde ff. locat.*

45 Vtiles autem impensas in re locata, neque locator, neque conductor facere tenetur, & multo minus voluptuarias, vt de se patet, secluso pacto, de quo dicam infra.

46 Quæ autem fructuum colligendorum causa sunt, fieri debent à conductore *Castren. in l. Domos in fin. vers. sed adhuc oppone ff. de leg. 1. Boer. decis. 44. numer. 13.* & alijs adductis *Menoch. cons. 64. num. 17. & in tract. de arbitr. iudic. cas. 215. n. 3. & seqq.*

Et licet omittere dictas impensas videatur resultare in damnum ipsius tantum, ex
47 quo ipse percipere debet fructus rei locatæ, indeque dici posse eum teneri ad illas tantum causatiue, quatenus videlicet fructus percipere velit, non autem compelli à locatore, tamen hoc procedit quoad illas, quæ merã tantum perceptionem fructuum sui temporis respiciunt, at quia sunt quædam, ex quarum omissione resultat damnum rei, seù etiam fructuum diminutio in annis futuris, in quibus fortè non durat amplius locatio, prout est amputatio capitum vitiũ, seù, vti vulgo dicitur *potare*, ad eas faciendas poterit compelli pro suo interesse à locatore, *Bald. in Auth. qui rem num. 3. post med. C. de Sacros. Eccles. Trentacinq. Var. lib. 3. tit. de locat. & conduct. resol. 4. num. 10. ad med.* cum alijs adduct. supr. *in cap. 29. de conductore, quid possit in re locat. &c. à num. 73.* quæ non repeto.

Et quoniam de aliquibus vti habentibus admixtam vtilitatem rei dubitari potest, an dici possint fructuum colligendorum causa, vt signanter de fossatis, quæ fiunt in agris, dictum est supra, in eis cadit etiam quæstio, an sint faciendæ à conductore, vel potius à locatore, & de ea habuit consulere *Bart.* vt ipse refert in *l. impensa 14. ff. de impens. in reb. dot. fact.* vbi eam examinat arguendo hinc inde, & concludit, quod primo inspiciatur consuetudo regionis, quia ea, quæ de consuetudine regionis sunt, veniunt in contractu, si vero non apparet de consuetudine, & tunc, aut expensæ respiciunt vtilitatem perpetuam, vel logioris temporis, quam duret locatio, & non pertinent ad conductorem, si verò sunt expensæ, quæ quolibet anno sunt faciendæ, puta in purgandis, vel faciendis fossatis, quæ quolibet anno fiant, vel purgentur, & tunc debent fieri à conductore, vt probatur in *l.* illa, & per alia iura per ipsum adducta, & licet hæc doctrina *Bart.* in ea parte, vbi dicit impẽsas, quæ concernunt vtilitatem rei tantum pro tempore, quo durat locatio, faciendas esse à conductore impugnetur à *Garz. in tract. de expens. & melioram. cap. 14. num. 15.* vbi dicit reprobari opinionem *Bart.* ex distin-
48 ctione, quam firmat inter conductorem, & emphyteutam, vt respectu istius, nempe emphyteutæ, bene procedat, vt teneatur expendere etiam pro conseruatione rei pro tempore durantis emphyteusis, secus autem respectu conductoris, nam si res conducta in parte corruat absque culpa ipsius, non solum non tenetur ipse reficere, sed remittitur pensio pro parte. Tamen non recedendum videtur ab opinione *Bart.* in terminis fossatorum, quæ reficiuntur quolibet anno, vel etiam si reficiantur quolibet biennio, vel triennio, & pro tanto tempore duret locatio, quia ista refectio fossatorum, & aggerum similium respicit potius perceptionem fructuum, & ad eam tendit, quam ad rei locatæ conseruationem, cùm sit quædam species, seù pars culturæ, ad quam tenetur
49 conductor, vt considerat *Bart.* quem sequuntur *Alex. in l. diuortio §. impendia n. 3. ff. sol. matr. & Ruin. cons. 157. num. 2. lib. 1. Roland. cons. 28. nu. 24. lib. 1. Menoch. cons. 64. num. 17. ad fin. & de arbitr. in addit. ad cas. 258. nu. 26.* opinio tamen *Garziæ* posset habere locum, vbi ageretur de ipsa re locata reficienda, & procedere, etiam in fossa-
50 ris, vbi ex verbis locationis dignosceretur illa quoque fuisse tanquam res, seù rei qualitas considerata, & in contractum deducta, itaut applicari posset ratio illa per eum adducta, quod si res locata in parte deficiat, tenetur locator eam restituere, nõ conductor, quæ in se vera est ex supradictis.

51 Præterea reminiscendum, quod similes impensę tunc dicuntur non esse ad solã perceptionem fructuum, sed potius respicere meliorationem rei, cũ durant ad decenniũ iuxta *glos. in l. vel si vites 3. ver. vel ad eam ff. de impens. in reb. dotal. fact.* & alios supracit.

præcit. & proinde quatenus fossata pro tanto tēpore durent, & sint necessaria, ad hoc, vt conductor, vti possit agris locatis ad vsū destinatum, teneatur locator absolutè ea reficere, prout eum teneri ad expensas necessarias dictum est, si verò non sunt necessariæ, sed tantum vtiles, vel tanto tempore non durant, & non teneatur locator, sed si velit conductor, debeat ipse reficere ea, & in fine locationis repetere impensam pro rata temporis, quo adhuc duratura sunt, adeo vt si durant ad decennium, & lapsum sit quinquenium, repetat medietatem expensarum, vt exemplificat in specie *Boer. d. dec. 44. n. 13. post med. Menoch. cons. 64. n. 17. propè fin.*

## De pactis circa expensas faciendas in re locata.

### SVMMARIVM.

1 *Pacta circa expensas, & melioramenta rei locatæ seruanda sunt.*
2 *Et sufficit etiam tacita voluntas, quod conductor de sua melioret.*
3 *Locatione facta ad meliorandum debet conductor de suo meliorare.*
4 *Aream recipiens ad ædificandam domum, tenetur domum ædificare de suo.*
5 *Pacta quod conductor expendat de suo, & melioret, strictè intelligenda sunt.*
6 *Pactum quod conductor ædificium restauret, intelligitur pro prima vice tāntum.*
7 *Et si iterum ædificium collabatur durante adhuc locatione, poterit conductor compellere locatorem, vt restauret non obstante dicto pacto.*
8 *Lim. si ex verbis appareat contraria voluntas, vti si dictum, quod conductor debeat reaptare, & manutenere, vel quid simile.*
9 *Intellige limitationem, vt non propterea teneatur conductor de casu valde in solito.*
10 *Lim. 2. vt si locata area ad ædificandam domum cum onere recipiendi in ea locatorem, si domus postquam est ædificata corruat, possit conductor compelli iterum ædificare.*
11 *Impensa, & melioramenta facta à conductore obligato meliorare, censentur facta in executione obligationis.*
12 *Emphyteusis est concessio ad meliorandum.*
13 *Emphyteuta non tenetur ad melioramenta magni valoris.*
14 *Quæ melioramenta sint magna, vel parua ad hunc effectum relinquitur arbitrio Iudicis.*
15 *Pactum, quod emphyteuta debeat meliorare non alterat naturam contractus, sed intelligitur de melioramentis paruis.*
16 *Pactum, quod melioramenta facta ab emphyteuta deuoluantur ad dominum, intelligitur de paruis, & si facta sint magna operatur quo ad partem eorum tantum.*
17 *Pactum, quod emphyteuta faciat certa melioramenta non tollit obligationem eius prouenientem ex iuris dispositione.*
18 *Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis,*
19 *Decl. procedera si illa prouisio legis sit ex iure particulari, & priuilegio, secus si ex natura contractus.*
20 *Pactum, quod melioramenta facta ab emphyteuta, emphyteusi finita ire debeant ad dominum, non impedit eorum obligationem emphyteusi durante.*
21 *Et licet obligatio finita emphyteusi expiret, hoc intelligitur si emphyteusis resoluatur ex natura contractus.*
22 *Pactum, quod si emphyteuta alienet rem cum melioramentis deuoluatur, non operatur deuolutionem si facta alienatio melioramentorum tantum.*
23 *Dominus directus non potest iuuari pactis circa melioramenta sibi fauorabilibus nisi contractum ex parte sua seruet.*
24 *Et si agere vult vigore dictorum pactorum, debet adimplere contractum ex parte sua.*

## CAPVT XXXIV. §. II.

QVoad tertiam inspectionem de pacto cir-
ca melioramenta, clarum est illud ser-
1 uandum esse, ac posse conueniri, quod lo-
cator faciat ea, ad quæ de iure non tenetur,
prout etiam, quod conductor rem reficiat,
vel restauret, aut illam alio modo melioret
*Bald. in l. Colonus 63. in 2. lect. num. 1. ff.
locat. Carpan. d. cap. 400. num. 198. & seq.
Ios. Ludou. decis. Perus. 24. num. 16.* imò
2 etiam si expresse non sit actum, vt condu-
ctor melioret de suo, adhuc sufficit colligi
aliquo modo ita sensisse partes *Garz. de ex-
pens. cap. 14. num. 16.* & exempla sunt si
3 recepit titulo locationis ad meliorandum,
vel generaliter dictum sit, vt colonus me-
lioret, sensit *Bald. vbi supra, & Gregor. Lop.
in l. 24. tit. 8. part. 5. ver. ea entonces*, vel
4 si aream recepit ad ædificandum domum,
cum onere recipiendi in ea dominum eun-
tem, & redeuntem, vel situm ad erigendum
furnum, vel molam frumentariam cum pa-
cto coquendi panem, vel molendi frumen-
tum, vt ex eisdem tradit *Garz. d. cap. 14.
num. 16.*

5 At quoniam pacta præfata sunt contra-
ria iuris dispositioni, debebunt strictè intel-
ligi, & ad limites verborum, adeout, quanto
minus fieri potest recedatur ab ipsa dispo-
6 sitione iuris, & natura contractus, vnde si
locatum sit ædificium collapsum cum pa-
cto, quod conductor illud restauret, non so-
lum intelligitur pro vnica vice tantum, iu-
xta vulgatam regulam *l. Boues §. hoc sermo-
7 ne de ver. sign.* sed vlterius si postquam con-
ductor semel restaurauit ædificium, iterum
collabatur durante adhuc locatione, tene-
bitur locator illud restaurare, prout de iure
non obstante dicto pacto, quod restauret
conductor, vt docet *Bald. in l. licet 8. num.
9. C. locat.* quem sequitur *Dec. cons. 512.
num. 9.* & alijs pluribus adductis *Gabr. de
legib. Conclus. 2. num. 15. Caroc. de locat. tit.
de melioram. quæst. 4. num. 8.*

8 Quod tamen intelligi debet procedere, nisi aliud ex verborum contextu, vel aliunde deprehendatur sensisse partes, prout deprehenderetur, vbi dictum esset conductorem debere reaptare, & manutenere, vel reaptare, & dimittere rem reaptatam *Bald. d. num. 9. ad fin. Caroc. d. quaest. 4. num. 9.*

9 Sed etiam si conductor promisisset reficere & manutenere, adhuc non teneretur de casu valdè insolito, vt de conductore, qui promiserat manutenere molendinum molens, & eum sic retradere, quod vbi flumen ob maximas pluuias mutauerit Alueum, ita quod molendinum non posset amplius molere, non teneatur conductor in tali casu adeo fortuito consuluit *Fulgos. cons. 193.* & de alio, qui promiserat mundare, & purgare omne nocumentum, quod accideret in flumine, & ripas manutenere, & restituere clusam in bono puncto, & statu tempore finitae locationis, suscipiendo in se omne periculum, quod eueniente diluuio maximo destruente clusam, adeout refectio requireret magnum impendium, non teneretur conductor consuluit *Bald. cons. 119. lib. 1.* & vtrumque consilium refert, & sequitur *Natt. cons. 449. num. 16. & 17.*

10 Verum vbi locata sit area ad aedificandā domum cum onere recipiendi in ea dominum locatorem euntem, & redeuntem, vel situs ad aedificandum furnum, vel molam frumentariam cum onere coquendi panem, vel molendi frumentum, quod si haec aedificia, post quam fuerint constructa collabantur, poterit locator compellere conductorem, vt illa restauret propter suum interesse, prout tradit *Garz. de expen. & meliorам. d. cap. 14. sub num. 16.* allegans *l. cum debere Colonum ff. de seruit. vrb. praed. & Io. Andr.* quē dicit videndus *in addit. ad Specul. tit. de locat. §. post quam in addit.* quae incipit *habita vers. redeundo ad principalem.*

11 Stante autem pacto, quod conductor meliorare debeat, si meliorauit, non poterit praetendere melioramenta, seu eorum valorem in totum, vel in parte, quia praesumitur, quod in executionem pacti meliorauerit, vt firmauit *Rota coram Durano dec. 338. num. 10. & seq. & in recent. decis. 69. num. 2. part. 5.* & ratio est, quia actus in dubio censetur factus in executionem praecedendis obligationis *Alex. cons. 25. num. 9. & seq. lib. 2. Menoch. praesumpt. 49. & seq. lib. 3.*

At secus est in emphyteusi, quia licet in ea de natura contractus sit, vt fiat meliora-
12 tio; nam concedere in emphyteusim est concedere ad meliorandum, nomen enim emphyteseos graece, significat meliorationē *glos. in §. adeo instit. de locat. Fulgos. cons. 9. ad*
13 *fin* tamen haec obligatio meliorandi ex natura contractus emphyteutici non extenditur ad melioramenta magni valoris, sed restringitur ad impensam modicam *Barbos. in l. diuortio §. fin. part. 1. num. 36. Garz. de expens. cap. 14. num. 12.* vbi dicit, quod emphyteusis insitio est, & qui recipit in emphyteusim recipit ad inserendum, plantandum, & imboscandum, & quod propterea has meliorationes non sibi conseruat emphiteuta, secus vero maiores, quae non veniunt nomine emphyteusis *Ios. Ludou. decis. 24. num. 20. Surd. decis. 300. num. 22. vers. Praeterea licet. Cyriac. contr. 268. num. 21.* & proinde si fecerit meliorationes magnas in fine emphyteusis eas retinet, deducta illa parua quantitate ad quam tenebatur *Rot. coram Durano d. decis. 338. num. 24. & seqq.*
14 vbi, & quod, quae sit parua ista quantitas relinquitur arbitrio iudicis, & quod in casu illo dictum fuit, regulari debere, vt esset detrahenda decima pars circiter.

Et quatenus in concessione emphyteusis,
15 expresse sit dictum ad meliorandum non, propterea censeri debet recessum fuisse à dicta natura contractus, sed potius, quod partes voluerint se cum illa confirmare, itaut non obstante tali pacto si emphyteuta melioret, debeat melioramenta retinere *Rimin. Iun. cons. 384. num. 48.* & idem est si emphyteuta se obligauerit relaxare rem potius melioratam, quam deterioratam, vt in casu *Gratian. discept. 934. num. 10. & seqq.* vel si expresse dictum, quod censeatur concessa ad meliorandum *Surd. decis. 300. num. 21.* vbi etiam dicunt, quod istae sunt expressiones eius, quod tacite inest in contractu emphyteusis, quae nihil operantur. Vnde intelligendum pariter erit pactum de melioramentis modicis non de magnis, & ideò quatenus sint magna, non intelligetur de eis *Gratian. ibidem n. 12.* vel operabitur in illa parua quantitate, vt dictum esse de natura contractus, & tradit in terminis pacti *Cyriac. discept 59. num. 52. ad finem.*

Necessaria igitur est expressa conuentio, quod domus, seù alia res emphyteutica deuoluatur cum melioramentis, & tunc debentur domino tanquam pars pretij *Gratian. discept. 810. num. 8. & dicta discept. 934. in fin.* imo fortius, dum volumus pactum intelligi iuxta naturam contractus, adeout cum de natura contractus sit, vt emphyteuta faciat melioramenta modica, pactum quoque meliorandi intelligatur pro modica summa, idem dicendum erit de pacto, quod

16 quod melioramenta deuoluantur ad dominũ, vt videlicet intelligatur de modicis, prout pariter supradictum est, modica tantum deuolui de natura contractus, vel pro parte modica tantum, si fuerint magna, adeout ad hoc vt deuoluantur omnia, necesse sit, vt exprimatur in pacto, vt sentiunt *Gamma decis. 75. num. 2. vers. & quamquam Seraph. decis. 1496. in fin.* & alijs adductis *Cyrocc. discept. 57. num. 21.*

Vbi autem adsit pactum faciendi in specie talia melioramenta, si emphyteuta vltra
17 ea, & alia fecerit, an respectu factorum, vltra pactum expressum, intret tacitum ex prædicta natura contractus emphyteutici, itaut emphyteusi finita debeatur etiam in eis illa modica quantitas domino libera, absque obligatione reficiendi eius valorem,
18 videbatur dicendum, quod non, quia expressum facit cessare tacitum, & prouisio hominis prouisionem legis *l. & habet §. cum quis ff. de precar. & l. fin. C. de pact. conuent.* sed contrarium firmauit *Duran. dicta decis. 338. num. 29.* ea ratione, quia tunc proce-
19 deret obiectum, si illa tacita obligatio proueniret ex priuilegio, aut alio iure speciali, & extraordinario, secus verò dum prouenit ex natura rei, & à iure communi, tunc enim per prouisionem hominis, non cessat prouisio legis, sed vtraque locum habet *Ias. in l. 2. num. 143. & seqq. C. de iur. emphyt. Negusant de pignor. part. 2. membr. 4. num. 87. vers. prima est.*
20 Notandum tamen in proposito præfati pacti in emphyteusi appositi, quod licet dicat melioramenta reuerti debere ad dominum emphyteusi finita, non proinde impedit eorum obligationem emphyteusi durante *Rot. decis. 294. num. 7. part. 1. recent.*
21 & licet emphiteusi finita expiret obligatio, & vadant melioramenta ad dominum rei libera ab hypothecis, tamen hoc procedit, quatenus emphyteusis resoluatur ex natura contractus, non autem si dominus alio titulo fundum acquirat *d. decis. 294. num. 7. part. 1. recent.* & quamuis imposita sit pœ-
22 na deuolutionis, casu quo terrenum cum melioramentis alienari contigerit, adhuc poterit emphyteuta melioramẽta ipsa alienare absque incursu pœnæ, vt censuit *Rota in vna Tusculana salutani coram Zarate inter eius impressas decis. 59. num. 10.* ea ratione, quia alienatio terreni simul cum melioramentis, prohibita videatur in præfatis verbis, non autem melioramentorum de per se, vt colligitur ex dictione, cum, quæ copulat accessorie *l. 1. & 2. ff. de pecul. cum al. in dicta decis. alleg.* & quidem dum pactum exorbitat à dispositione iuris, & est pœnale non admittit latam interpretationem, sed restringendum est ad sonum verborum ex vulgatis.

23 Et multum aduertendum, quod non poterit dominus iuuari pactis præfatis circa melioramenta sibi fauorabilibus, vbi contractum ex parte sua non adimpleuisset *l. Iulianus 14. §. offerri ff. de act. empt.* & in terminis locationis *l. quæro 56. §. inter locatorem ff. locat.* & firmat in proposito *Merlin. decis. 351. num. 4.* & multo magis si contractum impugnasset, & declarari nullum obtinuisset *decis. 602. num. 4. part. 4. tom. 3.*
24 *recent.* adeout, vbi vult agere vigore dictorum pactorum, docere debeat de adimplemento contractus ex parte sua *decis. 605. num. 2. part. 4. tom. 3. recent.* sufficit enim opponere de non adimplemento *Roland. cons. 69. num. 9. lib. 4. Marescott. cap. 88. n. 1. lib. 1. Grattan. discept. 455. num. 4.*

## Quas impensas conductor repetere possit, & quomodo, & quando.

### SVMMARIVM.

1 *Impensæ in re locata per conductorem facta repetuntur si sint necessariæ, vel vtiles.*
2 *Ampl. non solum si locatio finiatur sui natura, sed etiam si conductor culpa sua expellatur.*
3 *Decl. ampliationem non procedere in emphyteuta, quia culpa sua expulsus non repetit melioramenta.*
4 *Idque sine emphyteusis sit priuati, siue sit Ecclesiæ.*
5 *Et siue melioramenta sint parua siue magna.*
6 *Et idem est in locatione ad longum tempus pro modica pensione facta.*
7 *Secus autem si pro pensione magna fructibus correspondente.*
8 *Et in emphyteusi si sit pro canone magno correspondente fructibus, quod non amittantur melioramenta ab emphyteuta expulso.*
9 *Et generaliter si culpa emphyteuta non cedat in damnum domini, per eum non amittuntur melioramenta.*
10 *Impensas paruas nec conductor præsertim ad longum tempus repetit secundum aliquos.*
11 *Contr. si locatio sit pro pensione magna.*
12 *Decl. vt si expensæ erant necessariæ, & respiciebant substantiam rei conductor eas repetat licet paruas alias secus.*
13 *Non necessaria si non durant vltra locationem non repetuntur, secus necessaria.*
14 *Melioramenta per conductorem facta opera propria, vel suis animalibus, & curribus non repetuntur, secundum aliquos.*
15 *Contrarium verius.*
16 *Hæc contraria opinio facilius procedit in laboribus implicatis pro collectione fructuum.*
17 *Prout etiamsi conductor, erat solitus operari pro lucro.*
18 *Melioramenta in re locata facta à tertio intuitu conductoris per eum repetuntur.*
19 *Idem de factis ab subconductore vigore pacti cum primo conductore initi.*

20 Con-

19 *Conductor, qui conduxit ab usufructuario locatore mortuo expensas non repetit.*
21 *Idem in eo, qui conduxit à possessore Maioratus, vel alio bona restituere debente.*
22 *Doctores facultatem habent glossandi, & interpretandi, non autem destruendi leges.*
23 Text. in l. si quis domum §. hic subiungi ff. locat. *explicatur.*
24 *Conductor, qui conduxit ab usufructuario, si usufructuarius locauit tanquam dominus expensas repetit.*
25 *Limitatio declarat in quibus terminis loquatur regula.*
26 *Impensa facta à conductore non attenditur an duratura essent ad tempus destinata locationis, sed ad tempus, quo locatio actualiter durauit.*
27 *Impensa voluptuaria, & ad proprium commodum per conductorem facta non repetuntur.*
28 *Usufructuarius simpliciter ocans, censetur locasse tanquam dominus.*
29 *Ampl. ut conductor usufructuarij non repetat expensas etiamsi adsit fideiussor pro eius securitate.*
30 *Lim. procedere si usufructuarius decedat, secus si cedat.*
31 *Impensas etiam utiles non repetit conductor si fecerit easadeo excessiuas, ut dominus illas soluere non possit.*
32 *Decl. ut excessiuitas ad hunc effectum probanda sit ab allegante.*
33 *Et quando dicantur excessiua statur arbitrio Iudicis,*
34 *Et ubi locator eas facturus erat non attenditur excessiuitas.*
35 *Et permittitur eodem casu excessiuitatis conductori melioramenta abradere si ei sit utile, & rei, iuxta statum antiquum, non damnosum.*
36 *Vel datur eidem conductori retentio rei.*
37 *Altare unum non est discooperiendum, ut cooperiatur aliud.*
38 *Conductor, qui melioramenta excessiua fecit compellitur etiam soluere domino valorem rei, & illam sibi retinere.*
39 *Statur tamen arbitrio Iudicis an ita expediat.*
40 *Impensa non repetuntur à conductore, quando dominus denunciauit ei, ut illas non faceret.*
41 *Lim. si respiciant interesse Reipublica, prout in munitione Castri, & similibus.*
42 *Impensa repetuntur à conductore, quando melioramenta facta sunt per diuersam materiam, uti adificando, qua dicuntur per applumbationem, secus si plantando, qua dicuntur per ferruminationem.*
43 *Decl. ut non repetantur facta in plantando per earum separationem à fundo, secus per repetitionem impensarum.*
44 *Decl. probandum esse plantationem fuisse utilem.*
45 *Impensarum pro repetitione datur conductori actio.*
46 *Actio ex conducto datur conductori pro omni eo quod sibi praestare debebat locator.*
47 *Pro repetitione expensarum potest conductor agere etiam certi conditione, & actione negociorum gestorum.*
48 *Retentio facilius datur, quam actio.*
49 *Pro repetitione expensarum competit conductori retentio mercedis non soluta.*
50 *Et etiam ipsius rei meliorata.*
51 *Retentionis exceptio opponitur tam in petitorio, quā in possessorio.*
52 *Et non solum in processu, sed etiam in executione sententia ad eam retardandam.*
53 *Etiamsi sententia lata sit ex celeri remedio l. si quis conductionis.*
54 *Et etiam post tres conformes.*
55 *Et ad retardandam executionem obligationis Cameralis, vel alterius executiua.*
56 *Et ad retardandam reuocationem attentatorum.*
57 *Et ad repellendos creditores antertores rem hypothecatam habentes.*
58 *Hoc tamen procedit pro rata pro qua res pretiosior facta est.*
59 *Quod secus est respectu domini.*
60 *Ampl. ut conductor, qui meliorauit possit repellere creditores hypothecarios in totum, soluendo eis eorū creditum, & sibi retinendo rem, secundum aliquos.*
61 *Contr. tamen est verius.*
62 *Decl. hoc contrarium non procedere nisi creditores velint soluere melioramenta.*
63 *Impensas, & melioramenta voluptuaria conductor nō repetit nisi ea abradendo, & secus asportando si abradi possunt.*
64 *Melioramenta abradi non posse dicuntur si abrasa nullius sunt utilitatis abradenti.*
65 *Et parua utilitas pro nihilo reputatur.*
66 *Item abradi non possunt si deterioretur prior status rei.*
67 *Item abradi non possunt planta, & alia melioramenta facta per ferruminationem.*
68 *Item abradi non possunt adificia in ciuitate facta.*
69 *Impensa, & melioramenta voluptuaria repetuntur, nec est locus abrasioni si fuerunt utilia, uti si dominus erat facturus, vel habebat rem venalem &c.*
70 *Abrasioni ubi locus est, ea potest fieri non solum ante rei restitutionem, sed, etiam postea.*
71 *Potest tamen impediri abrasio per dominum mediante solutione valoris.*
72 *Ampl. procedere etiam stante pacto de abradendo.*
73 *Impensa fructuum percipiendorum causa facta à conductore non repetuntur, sed repetuntur facta à locatore.*
74 *Decl. non repeti per conductorem si facta tantum pro tempore durantis conductionis, secus si durent ultra eam.*
75 *Intellige declarationem si de tempore conductionis eadem impensa non aderant.*
76 *Melioramenta facta à conductore longi temporis in re stabili habentur pro stabili; facta à conductore ad modicum tempus sunt purum creditum.*
77 *Census imponi potest super melioramentis factis à cōductore longi temporis in re stabili.*
78 *Melioramenta facta à conductore breuis temporis cedunt solo, & impensa tantum repeti potest.*
79 *Melioramenta facta à feudatario in re feudali non efficiuntur feudalia.*
80 *Impensa facta per conductorem in re conducta repetuntur in fine locationis.*
81 *Decl. procedere in utilibus, non in necessarijs, quia ista repeti possunt statim.*
82 *An dominus possit velle utiles statim restituere, & augere pensionem relatiue.*

## CAPUT XXXIV. §. III.

DEueniendo ad quartam inspectionem, quas expensas conductor repetat, & qua actione, & quo tempore, quoad necessarias, quas dictum est, quod locator tenetur
1 facere, si eas fecerit conductor, clarum est,

quod

quod repetet, & idem est de vtilibus, quia non debet locator locupletari cum eius iactura, & de vtrisque, quod Conductor eas repetat est text. expressus *in l. Dominus 57. §. in conducto ff. locat.*

2 Quod, & ampliatur procedere non solum, vbi locatio finitur sui natura, sed etiam vbi conductor culpa sua expellitur, puta ob non solutam pensionem, adhuc enim prædictas expensas repetit, vt habetur *in l. Colonus 63. in princip. ff. locat.*

3 At contrarium procedit in emphyteusi, quia emphyteuta melioramenta repetit tantum, vbi emphyteusis natura sua finitur, non autem si culpa sua emphyteuta expellatur *l. 2. & ibi Bald. in 2. notab. & Iaf. nu. 27. C. de iur emphyt. Gozad. conf. 46. num. 9. Grattan. discept. 810. num. 7. Valasc. de iur.*
4 *emphyt. quæst. 25. num. 2.* siue emphyteusis sit priuati, siue Ecclesiæ *Garz. de expens. cap. 6. num. 20. prope finem Ioseph. Ludou. decis. Perus. 117. num. 34. Fulgin. de iur. emphyt. tit. de melioram. quæst. 1. num. 2.*

Et licet hoc procedere tantum in melioramentis paruis de natura contractus emphyteutici faciendis, non autem in magnis, teneant post alios *Garz. d. cap. 6. num. 22. & Valasc. d. quæst. 25. num. 3.* tamen hæc
5 opinio videtur multũ periculosa, tum quia si esset vera, destrueret dictam communem distinctionem, quæ fit in hac materia repetitionis melioramentorum inter casum deuolutionis ex natura contractus euenientis, & casum deuolutionis euenientis culpa emphyteutæ, cum etiam in primo casu melioramenta parua non repetat, iuxta tradita in præced. *§. num. 13. ad fin. & seq.* tum etiam, quia repugnare videntur verba *text. in d. l. 2.* ibi *nulla ei in posterum allegatione nomine meliorationis, seu emphyteuticaria*, ponderando dictionem illam, *nulla*, sine cuius læsione non possunt excipi meliorationes magnæ prout etiam tenuerunt *Bald. in l. si duobus §. emptor. C. com. de legat. Guidop. decis. 438.* & alij quos refert, & sequitur *Fulgin. de iur emphyt. tit. de melioram. quæst. 1. num. 10. & 11.*

6 Eademque amissio, quæ procedit in emphyteusi, siue omnium, siue paruorum tantum melioramentorum, procedit quoque in locatione ad longum tempus pro modica pensione facta *Castrens. cõs. 270. n. 3. post med. vers. sed circa præmissa par. 2. Petr. Barbos. in l. Diuortio § fin. in prima par. num. 70. in princ. vers. & per contrarium ff. sol. matr. Menoch. recuper. rem. 15. numer. 151. ad fin. Niger de except. cap. 8. §. 14. num. 31.* & est opinio adeò communis, vt *Valasc. de iur. emphyt. q. 29. num. 25.* dicat, quod licet sibi non placeat, tamen non possumus has veterrimas opiniones, quantacumque auctoritate conuellere, & multo minus à foro abdicare.

7 E contra autem si locatio ad longum tẽpus sit pro pensione magna fructibus correspondente, vel paulò minus, tunc impensas conductor non amittet, quia talis locatio non assimilatur emphyteusi, nec cum eius regulis gubernatur, vt sentiunt omnes præcitati, & vltra eos *Rot. coram Seraph. dec. 546. num. 2. & 3.* vbi *num. 8.* etiam si pensio
8 sit diminuta vsque in sexta parte, & si sit emphyteusis, pro qua soluatur Canon magnus eodem modo correspondens fructibus, ipsa assumet naturam locationis in hoc proposito, vt emphyteuta culpa sua expulsus melioramenta non amittat, quia cessat ratio, pro qua intrat amissio, quæ est, quia in emphyteusi, quid modicum soluitur *Castrens. in d. l. Colonus num. 4. ff. locat. Maresc. Var. cap. 110. nu. 14. lib. 2. Seraph. d. dec. 546. numer. 2.*

9 Quod, & tanto magis procedet, vbi conductoris culpa non sit talis, quæ cedat in aliquod damnum, seu præiudicium Domini, quia hoc casu, nec etiam emphyteuta amittit meliorationes, vt declarauit notabiliter *Rot. in d. decis. 546. coram Seraph. n. 4.* & sequutus est *Marescott. d. cap. 110. n. 15. & Fulgin. de iur. emphyt. tit. de melioram. q. 1. num. 6.*

10 Declaratur autem conclusio, quod conductor repetat prædictas expensas quatenus sint in quantitate magna, seu considerabili, alias autem si sint paruæ eas non repetat, præsertim conductor ad longum tempus per relatos à *Carpan. ad Statut. Mediolan. tom. 2. cap. 400. num. 187. Niger. de except. cap. 8. §. 14. n. 37. & dixit Rot. dec. 130. n. 3. par. 4. diuers.*

11 At contrarium, quod etiam impensæ modicæ non sint faciendæ de proprio à cõductore etiam longi temporis, quatenus pensionem correspondentem fructibus soluat dicit *Garz. de expen. & melioram. cap. 14. num. 15. post i d. Niger post alios. de except. cap. 8. §. 14. numer. 14. & §. 15. numer. 15.* & dixi supra in secunda inspectione, vbi alios adduxi. Et distinguendum videtur,
12 quod si agatur de expẽsis omnino necessarijs, & rei ipsius substantiam indubitanter respicientibus, quas omnino locator facere debebat, tunc eas conductor, qui pro eo illas fecit indistinctè repetat, vt dicit *Castrens. cons. 270. num. 4. lib. 2. Valasc. de iur. emphyt. quæst. 25. num. 38. in princip.* & dicam aliquid

aliquid infra, si autem agatur de vtilibus, vel respicientibus etiam culturam, & fructuum perceptionem, vel rei vsum, & tunc eatenus repetantur, quatenus vltra tempus locationis durent, inde enim dicitur ad hunc effectum impensa magna, alias enim

13 si vltra dictum tempus non durat, dicitur impensa parua, & non repetibilis *Ios. Ludouic. decis. Perus.* 58. *num.* 7. *Peregr. de fideicom. art.* 50. *num.* 5. & est communis opinio, vt pluribus adductis testatur *Garz. de expen. cap.* 14. *nu.* 17. *post med. sub vers. atque etiam,* & cum hac eadem distinctione inter necessarias impensas, vt conductor eas indistincte repetat, etiam si non durent vltra tempus locationis, secus autem in alijs non necessarijs transit etiam *Bergnin. decis.* 44. *num.* 57. *ad fin. par.* 1. *& sequitur Caroc. tit. de expens. num.* 48. & de impensis paruis respicientibus tantum rei vsum, non autem perpetuam ipsius vtilitatem, quod repeti nequeant loquuntur *Natt. cons.* 449. *num.* 12. *& Roland. cons.* 28. *num.* 25. *lib.* 1. quos allegat dicta Rotæ *decis. in par.* 4. *diu.* quæ propterea ad eosdem terminos restringi debet, prout etiā ad eos se restringit, *Carpan. in dict. cap.* 400. *num.* 187. & melius *nu.* 191. *& seq.* vbi, quod propterea expensa in plantatione salicum quamuis modica repetitur, & ea, quæ fit in plantatione palorum annalium non repetitur, de quo tamen si plures placeat videre, adeatur *Carocc. tit. de expen. num.* 47. *&* 48. vbi eos citat.

14 Non dissimilis est alia declaratio, vt cōductor repetat ea melioramenta, quæ fecit mediante impensa, non autem ea, quæ opera propria, vel etiam suis animalibus, & curribus, de qua *Rauden. resol.* 29. *num.* 36. & facit per ea tex. in *l. Dominus* 57. *§. ex conducto ff. locat.* dum dicit, quod si in conducto fundo conductor sua opera, aliquid necessario, vel vtiliter auxerit, ad recipiēdū ea, quæ impēdit ex conducto cum Domino fundi experiri potest, & sic restringit repetitionem ad ea, quæ impendit.

15 Verum in contrario sensu, quod videlicet repetat etiam melioramenta opera sua facta est *Menoch. cons.* 1254. *num.* 7. *vers. & propterea,* & videtur verius per dictū, quod ipse etiam allegat Imperatorum Theodosij, & Valentiniani in *l. vlt. C. de Alluuion. propè fin.* ibi *ne doleant diligentes operam suam agri dedisse culturæ,* & quidem agrum melioramus, ne dum si cum patrimonij iactura aliorum industria vtimur, sed, & si labore, industria, & artificio proprio *Gilken. de impens. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 15. & alijs plenissime more suo congestis *Giurb. ad consuetud. Messan. cap.* 15. *glos.* 8. *par.* 1. *num.* 1. textus autem in dicta *l. Dominus §. in conducto,* si bene consideretur, potest retorqueri, quia dum expresse tribuit actionem, si conductor in fundo sua opera, aliquid necessario, vel vtiliter auxerit, probat potius opinionem istam, & licet actionem restringere videatur ad recipiendum ea, quæ impēdit, tamen satis dicitur impendisse, qui tempus, & labores proprios impendit, quod, & facilius

16 procedet in laboribus implicatis pro collectione fructuum, videlicet in colēdo agrū, serendo, & similibus, quia si colonus expellatur ante fructus perceptos, omnino ex eis soluendi sunt, quia non sunt fructus agri, nisi, qui his deductis supersunt, & ideò pro rata, quam capiunt tales labores, non possunt licite à Domino retineri, vt firmant *Garz. de expens. & melior. cap.* 1. *num.* 14. *& Marescott. Var. cap.* 108. *num.* 6. *&* 7. *lib.* 2. &

17 in omnibus si conductor erat solitus operari pro lucro, adeò vt operas implicando in re locata illud amiserit, erit ei reficiendum, iuxta tradita per *Abb. in cap. finem litibus nu.* 30. *de dol. & contum. Ias. in l. properandum §. sin autem alterutra C. de iudic. Grattan. discept.* 33. *n.* 45. *&* 46.

18 Prout etiam repetere poterit conductor melioramenta ab alio intuitu sui facta puta ab amico, à me enim factum dicitur, quod ab amico mei contemplatione factum fuit *Menoch. recuper. rem.* 15. *numer.* 509. *&* 510. *Valasc. de iur. emphyt. quæst.* 25. *num.* 10. *vers. quinto,* amplius *Rosenthall. de feud. cap.* 10. *cōclus.* 43. *num.* 42. *Caroc. de locat. tit. de expens. num.* 32. *& seq. Giurb. ad consuetud. Messan. cap.* 15. *glos.* 8. *par.* 1. 12, idemque, & facilius esset dicendum si conductor sublocasset cū

19 pacto, quod subconductor melioraret, quia tunc dici posset melioratio facta mediante impensa primi conductoris, ex quo tale pactum cecidisset in diminutionem mercedis ex sublocatione sibi debitæ *Peregr. decis. Patau.* 64. *num.* 6.

20 Limitatur autem notabiliter, quod dictū est, conductorem expensas, quas fecit in meliorando rem conductam repetere posse in eo, qui cōduxit ab vsufructuario, is enim si impendat eueniente postmodum morte vsufructuarij, expensas non repetit, neque à Domino fundi, neque ab hæredibus locatoris *l. si quis Domum* 9. *§. hic subiungi, ff. locat.* vbi I. C. reddit rationem, quia hoc euenire posse prospicere debuit *Rota coram Merlin. decis.* 546. *num.* 44. *Niger. de except. cap.* 8. *§.* 18. *num.* 22.

21 Idque per identitatem rationis procedere etiam in eo, qui conduxit a possessore

Malo-

maioratus, vel primogenituræ, aut alias
grauato bona ipsa restituere sensit *Molin. de
primog. lib. 1. cap. 21. num. 9.* & alij, quos re-
fert. *Valasc. de iur. emphyt. quæst. 25. num. 35.*
& in eo, qui conduxit à Prælato, seu Bene-
ficiato *Barbos. de Episc. allegat. 94. num. 11.*

At limitatio prædicta videtur satis dura,
quod videlicet Dominus locupletari de-
beat cum iactura conductoris meliorantis,
vt aduertit *Valasc. dict. quæst. 25. num. 35.* vbi
vlterius progreditur, & impugnat rationem
illam, quod conductor prospicere debuit
locationem finiri, dicens eam non conclu-
dere, ex quo etiam grauatus fideicommis-
so, & conductor ad tempus, prospicere po-
terant eorum ius non duraturum, quantum
durare debebant melioramenta, & tamen
ea repetunt, & proinde censet melius sen-
tire illum Senatum, qui etiam dicto condu-
ctori vsufructuarij de stylo, repetitionem
expensarum concedit, quam senserit *Vul-
pian. in d. l. si quis Domum.*

22 Verum dictum Valasci nimis audax vi-
detur, Doctores enim potestatem habent
glossandi, & interpretandi, non autem ref-
fellendi, & destruendi leges, vt aduertit
*Addtn. ad decis. 460. num. 128. par. 4. tom. 2.
recent.* quare pro interpretatione præfatæ
*leg. si quis Domus § hic subiungi.* animaduer-
tendum, quod duæ cadere possunt quæstio-
nes in dicto casu mortis vsufructuarij loca-
toris, dum conductor fecerat impensas in
re locata, vna super retentione rei melio-
ratæ aduersus proprietarium, & alia pro re-
petitione ipsarum expensarum contra hære-
des vsufructuarij locatoris, quodque in
præfata *l. si quis Domum §. hic subiungi.* Vul-
23 pianus non loquatur de prima, sed tantum
de secunda, quo posito, non est iniusta reso-
lutio, quod conductor non possit agere cō-
tra hæredes vsufructuarij, qui nullam vtili-
tatem sentiunt de impensis per ipsum con-
ductorem factis, nec redargui potest ratio,
quod sibi conductor imputare debeat, si
hoc remedium repetendi ab illis ei non de-
tur, ex quo hoc prospicere potuit, vt latè
tradit Garz. *de expens. & melioram. cap. 14.
nu. 17.* vbi, ita defendit decisionem Vulpia-
ni, licet inuehat in compilatores digestorum
vocando eos potius dilaniatores veterum
Iurisconsultorum.

Et quoniam si textus vere loquatur tan-
tum de quæstione conductoris cum hærede
vsufructuarij, non autem etiam de alia cum
proprietario, sensus est planus, & decisio est
iustissima, cessantque omnes querelæ, pro ma-
iori dilucidatione huius veritatis animad-
uerto, quod nullum in eo de proprietario
verbum habetur, sed expressè loquitur de
controuersia cum hærede vsufructuarij, tam
antè præfatam decisionem videlicet in prin-
cipio *dict. §.* Ibi *hæredem eius non teneri*, quā
etiam immediatè post eam ibi, *quod tamen si
nō quasi fructuarius ei locauerit, sed quasi fūdi
dominus tenebitur, decepit enim conductorem.*

Imo, & si bene aduertatur textus dum
dicit *idem quæril si sūptus fecit in fundū, quasi
quinquennio fruitus, an recipiat, & ait non
recepturum, quia hoc euenire posse prospicere
debuit* ponit regulam, quod is, cui locauit
24 vsufructuarius non repetat expensas, quam
regulam quodammodo limitat in casu, quo
non locauerit vti fructuarius, sed vti fundi
dominus; & dicit tunc teneri, quia decepit
conductorē *glos. ibi in verb. prospicere*, & alij
adducti per *Nigr. de except. c. 8. §. 18. n. 22.
vers. si conductio*, vnde quia limitatio indu-
bitanter loquitur tantum de obligatione
25 vsufructuarij, seu eius hæredis, inde bene
sumitur declaratio regulæ, vt pariter loqua-
tur, conductorem non recepturum ab vsu-
fructuario locante, seu eius hærede, iuxta
tradita, per *Bald. cons. 401. num. 2. vers. super
2. lib. 5. Roman. cons. 498. num. 21. ad med. Cy-
riac. contr. 169. num. 34. Gregor. dec. 257. n. 6.*

Præterea vlterius progreditur *Garzias d.
cap. 14. num. 17. post med. vers. atque etiam*, &
dicit, quod dicto etiam in præfatis verbis
legis decidi conductorem non recepturum
impensas à proprietario, existimat loqui ibi
de expensis modicis, quas vsufructuarius
omninò facere tenebatur ex dispositione
*l. hactenus ff. de vsufr.* id quæ probat nedum
auctoritate *Franc. Conani*, qui hoc idem
sensit *lib. 7. Comentar. iur. cap. 11. num. 21.* sed
etiam ponderando, quod ibi locatio erat ad
quinquennium, & textus dicit, *sumptus fe-
cit quasi quinquennio fruitus*, & sic loqui-
tur de expensis duraturis tantum pro tem-
pore locationis, & sic modicis, ex quo ex-
pensæ modicæ dicuntur, quæ non durant
vltra tempus locationis ex ibi citatis, & di-
26 ctum est supra, sed hæc ratio, patitur diffi-
cultatē, quia locatio destinata erat ad quin-
quennium, sed actualiter non durauit, & sic
dato, quod expensę essent pro tempore, quo
fuerat destinata, saltē erant vltra illud, quo
actualiter durauit locatio, quod attendi de-
ber, non destinatio, quæ amplius effectum
non habet ex congestis per *Gratian. discept.
126. num. 23.* vnde potius dici posset, quod
textus dicens, *sumptus fecit in fundum, quasi
quinquennio fruitus*; loquatur de sumpti-
bus voluptuariis, seu ad merum cōmodum
27 ipsius conductoris, quibus videlicet ipse
fruitur, esset per quinquennium, quæ non

repetuntur, vt post *Bald. tradit, & comprobat Iaf. in l. 1. num. 27. C. de iur. emphyt.* & alijs pluribus adductis *Marescott. Var. cap. 109. n. 19. lib. 2.*

Stante autem decisione Vulpiani, quod hæredes vsufructuarij locantis nõ teneantur reficere expensas, nisi quatenus ille locasset vti dominus, & quod procedat etiam in locante rem restitutioni obnoxiam, oritur dubium si simpliciter locata res fuerit absque vlla expressione, quod esset libera, vel quod esset restitutioni obnoxia, an censeatur locata tanquam à domino absoluto, itaut hæredes teneantur, & pro negatiua sumitur vrgens argumentum ex verbis textus, ibi, *quid tamen si non quasi vsufructuarius, sed quasi fundi dominus*, animaduertendo enim, quod Iurisconf. addit illa verba, *sed quasi fundi dominus*, infertur non sufficere, quod locauerit, non quasi vsufructuarius, sed requiri vlterius, quod locauerit quasi fundi dominus, & sic se expresserit talem, ad hoc, vt verba prædicta non remaneant prorsus otiosa, prout sumi debet interpretatio *Gabr. cons. 16. num. 4. lib. 1.*

28 At contrarium sentiunt *in dict. l. si quis domum, Bald. in lect. antiq. ad fin. & Castrens. num. 6.* & alijs adductis latius probat *Molin. de primog. lib. 1. cap. 21. num. 12. vers. sed quamuis ratio, & seqq.* vbi respondet etiam præfatis verbis legis ibi, *sed quasi fundi Dominus*, dicens Iurisconsultum, ibi supponere eum, qui simpliciter contrahit quasi fundi dominum contrahere, & hoc ibidem omnes scribentes amiaduertere testatur *Scapuccin. de sing. success. ampl. 10. num. 4. Surd. dec. 326. num. 48.*

29 Ampliatur dicta decisio Vulpiani, vt hæredes vsufructuarij locatoris, ac etiam fideiussores, non teneantur præfatas expensas restituere, etiam si se obligauerint generaliter pro securitate conductoris, dummodo expresse dictum non sit, de interesse locationis pro toto tempore conuento *Aug. Barbos. de Episc. alleg. 94. num. 14.* & facit generalis conclusio, quod promissio euictionis non comprehendit illam, quæ venit ex lege, & & natura rei, nisi sit specialiter in stipulationem deducta *Rum. cons. 72. num. 5. lib. 5. Menoch. cons. 418. num. 10. & seq. Becc. cons. 24. num. 31. Rot. decis. 152. num. 4. & 251. n. 1. & seq. p. 2. diuers.*

30 Procedit autem eadem decisio in terminis vsufructuarij, seu alterius similis locatoris decedentis, prout loquitur textus, secus autem est in terminis cedentis, vel voluntarie renunciantis, quia tunc ipse tenebitur impensas reficere *Petr. Barbos. in l. si filio familias §. fin. num. 22. ff. sol. matr. Gutier. Canon. quæst. lib. 1. cap. 36. nu. 25. & seq. Aug. Barbos. de Episc. alleg. 49. num. 12.*

31 Limitatur secundo, quod dictum est conductorem repetere impensas melioramentorum, vt non procedat si eas fecerit adeò excessiuas, vt dominus soluere illas non possit, & proinde rem ipsam dimittere compellatur *text. est in l. in fundo ff. de rei vindic. & in l. sed an vltra §. 1. ff. de negot. gest. Marescott. Var. cap. 109. num. 20.* vbi de necessarijs, & *cap. 110. numer. 29.* vbi de vtilibus *lib. 2. Bellon. iun. cons. 76. num. 74. Fusar. cons. 139. num. 13.* & ratio est, quia tunc nec necessario, nec vtiliter factæ videntur, vt post multos tradit *Menoch. recuper. rem. 15. num. 553.* & sequitur *Altograd. cons. 28. n. 65. & 66. lib. 1.*

32 Verum, qui prætendit talem excessiuitatem probare debet, quia ea non præsumitur in impensis vtilibus, & multominus in necessarijs *Rosental. de feud. cap. 10. conclus. 43. num. 102. Altogr. cons. 28. num. 68. lib. 1.* &

33 statur arbitrio Iudicis, quando dicatur excessus sufficiens, vel non, inspecta qualitate rei, & personarum, *Tiraquell. de retr. conuent. §. 7. glos. 1. nu. 5. Marescott. Var. cap. 109. n. 20. ad med. lib. 2.*

34 Et quatenus locator impensas illas erat facturus, tunc non attenditur talis excessus, sed adhuc reficere eas debet, dicta *l. in fundo ff. de rei vindic. Pinell. in l. 2. par. 4. cap. 3. num. 5. C. de rescind. vend. Molin. de primog. lib. 1. cap. 10. num. 17. Marescott. cap. 110. num. 30. lib. 2.* vti si fuissent omnino necessariæ *Boss. in tit. de Principe nu. 31. col. 1. post med.*

35 At non propterea admitti debet, quod dominus locupletetur cum iactura conductoris, & ideò conceditur conductori hoc casu facultas eas meliorationes abradendi, quatenus ei sit vtile, & non damnosum rei, iuxta ipsius statum antiquum dicta *l. in fundo, ff. de rei vindic.* cum concordan. relat. per *Marescott. dict. cap. 110. num. 31. lib. 2.* vel si

36 ita eius indemnitati consuli nequeat, datur eidem conductori retentio *Menoch.* qui plures refert. *adipisc. rem. 15. nu. 524. Maresc. dict. cap. 110. num. 32.* verum, quia dando hanc retentionem aduersus dominum soluere non valentem, priuaretur ipse dominus

37 re sua, & hoc esset quodammodo discooperire, vt dicitur, vnum altare, vt cooperiatur aliud, quod fieri non debet, *Cyriac. contr. 295. num. 42. Altograd. cons. 34. num. 54. lib. 1. Surd. decis. 86. num. 13.* fusta videtur praxis

38 compellendi eum, qui melioramenta excessiua fecit vt domino soluat valorẽ rei nõ melioratæ, & ita illam sibi retineat, vt se

obtinuisse

obtinuisse per duas conformes refert. *Peregrin.de fideicom.art.50.num.33.ad fin.* & sequitur *Fusar.cons.139.num.13.*& alijs adductis *Rot.decis.318.num.14.par.9.recent.* quatenus tamen ita arbitretur ex circumstantijs
39 Iudex expedire, eius enim arbitrio hæc
materia remittitur, vt prospiciat, ne delicatus debitor, nec onerosus creditor lædatur, vt dicit *text. in l. si seruos de pignorat. act.* & alijs adductis, *Rot.decis.420. num.16. par.9. recent.*

40 Tertio limitatur dicta conclusio, vt deiut
conductori repetitio expensarum factarum in meliorando, in casu, quo dominus denũciasset conductori, ne tales meliorationes, & impensas faceret, idque propter temeritatem, si adhuc eas facere voluerit *Bald. cons.257.n.3.lib.1.Gabriel.cõs.157.n.3.lib.1. Marescot.var.lib.2.c.112.n.33.*vbi,quod hoc procedit tam in malæ fidei possessore,quam in bonę *Rot.dec.188.nu.29 & seqq.par.9.rec.*

41 Nisi forte impensæ respicerent Reipu-
blicæ interesse, prout esset munitio castri ad necessariam eius defensionem, vel aliam similem causam, quia tunc possent fieri, & non obstante protestatione, seu denunciatione domini ne fierent, ab eo repeti, vt latè firmat *Soccin.Sen. cons.26.nu.12. & 13. lib. 1.* & sequitur *Marescott. Var.cap. 109. num.13.lib.2.*

42 Quarto limitatur, vt procedat prædicta
deductio impensarum, cum per diuersam materiam melioramenta facta sunt, vti si domus ædificata sit in fundo, vel quid simile, quæ dicitur meliorario per applumbationem, secus autem cum ex eadem materia fiunt, vti cum in fundo plantatur arbor, quæ ex ipso fundo sumit substantiam, & crescit, & dicitur per ferruminationem, vt sensit *Bart. in l. in fundo numer. 8. vers.*
43 *quandoque ff. de rei vindic.* at hæc opinio
procedere potest, vt non possint tales meliorationes detrahi, per earum separationem à fundo, cum quo sunt vnitæ, vt dicam infra, secus autem per repetitionem expensarum, quatenus ante restitutionem petantur, vt per text.*in l. aut si ante ff. de rei vindic.* declarat *Menoch. reyciens Bart. recuper. rem. 15. num. 528. & 529.* eum sequitur *Marescott. var. d. cap. 110. num. 28.* vbi hanc opinionem esse veriorem, & magis receptam dicit *Ioseph. Lud. decis. Perus. 24. num.18.*vbi quod *Bart.* communiter reprehenditur circa hoc, & quid quid sit in alijs terminis, in quibus videndus erit *Menoc. vbi supra & Peregr. de fideicom.art.50. num. 51.* vbi in fine inquit existimare non rectè reprehensum fuisse *Bart.* & in terminis cõductoris, qui inscio domino plantauit vineam, quod repetat expensas est text. clarus *in l. Colonus ff. locat.* quem singularem appellat *Tiraquell de retract. conuent. §. 7. gloss. 1. num. 16.* & post eum *Menoch.d.rem. 15. num. 529.* verum tamen est, quod plantatio arborum non præsumitur impensa vti-
44 lis nisi probetur, vt dictum est supra *in princip. huius cap. num. 25.* ex sententia Rotæ, & proinde non satis erit conductori probare plantasse arbores, nisi etiam probet illam plantationem fuisse vtilem, prout etiam regulariter probare debere volentem repetere impensas, quod fuerint vtiles dictum est supra *hac inspectione post princ.* & vlterius probandum erit, vtilitatem durare post locationem finitam ad commodum domini, alias enim impensa reputabitur fructuum colligendorum causa facta, vt dictum est *in princip. huius cap. prope finem.*

45 Dum autem, vt dictum est, potest condu-
ctor impensas in meliorationibus necessarijs, vel vtilibus factas repetere, iure merito sequitur, vt debeat ei ad hoc concedi actio, prout aperte ei concessa reperitur *in l. dominus 57.§. in conducto ad fin.* ibi *experiri potest ff. locat.* at quæ sit ista actio, hoc scrupulo non caret, quia mirifice variant, & se inuoluunt scribentes, vt dicit *Rosentall. de Feud. cap. 10. conclus. 43. num. 112.* verum quidquid sit in alijs meliorantibus, quo ad conductorem, dum ex lege locati, & conducti habet ius faciendi expensas vtiles, & necessarias, ac experiendi pro earum repetitione, vt habetur *in d. §. in con-*
46 *ducto* sequi videtur, eum agere posse ex
conducto, cum in hac actione veniat quid quid locator sibi præstare debet *Castrens. cons. 270. num. 3. paulopost med. vers. sed colonus, qui expendit part. 2. Marescot. var. cap. 113. num. 5. lib. 2. Rosental. d. conclus. 43. num. 115.*

47 Et vlterius posset etiam post rem resti-
tutam agere incerti condictione, & actione negociorum gestorum *Rosentall. d. conclus. 43. num. 113. & 114. Niger. de except. cap. 8. §. 14. num. 118.*

At quoniam melius est semper inhærere rei, quam actioni, vtilius erit conductori,
48 qui meliorauit vti retentione, quæ facilius
datur, quam actio *l. per retentionem C. de vsur. l.Paulus ff. de dol. mal. except. Gregor.*
49 *decis. 425. num. 2.* & non solum retinere
poterit mercedem non solutam, vt expresse habetur *in d. l. Colonus 58. in princ. ff. locat.*
50 sed etiam ipsam rem melioratam vsq; quo
fuerit satisfactus *Decian. cons. 58. num. 67. lib. 2. Altograd. cons. 28. num. 60. lib. 1. Meo*

*noch. presumpt.* 32. *num.* 10. *lib.* 3. *Rot. co-*
*ram Merlino decis.* 351. *num.* 1. *& seqq. &*
*in recent. decis.* 151. *num.* 2. *part.* 2.
51 Poteritque hæc exceptio retentionis op-
poni tam in possessorio, quam in petitorio
*Rosentall. de Feud. cap.* 10. *conclus.* 43. *nu.*
52 120. & non solum in processu, sed etiam
in executione sententiæ ad eam retardandā
*Roland. cons.* 28. *num.* 2. *vers. nihilominus,*
*& seq. lib.* 1. *Tiraq. de retract. convent. ad*
*fin. tit. num.* 14. *Negusan. de pignor. part.* 5.
*membr.* 4. *num.* 10. *Valasc. de iur. emphyt.*
*quæst.* 25. *num.* 22. *ante med. Bentutend. de-*
53 *cis.* 77. *num.* 1. etiam si sententia lata sit in
celeri remedio *l. si quis conductionis C. loc.* vt
tradit *Pontanus de Spol. lib.* 3. *cap.* 5. *nu.* 137.
quem sequitur *Caroc. tit. de expen. num.* 15.
54 & etiam post tres conformes, & illarum
executionem retardare *Caroc. eodem tit. nu.*
29. vbi quod ita in Rota iudicatum testan-
te *Gallesio ad formam Cam. part.* 4. *quæst.* 2.
*num.* 12.
55 Et retardat eadem exceptio, etiam exe-
cutionem obligationis Cameralis, vel in
forma guarantigiæ, aut alterius executio-
nem paratam habentis *Bursatt. cons.* 60. *nu.*
32. *Lancell. de attent. part.* 3. *cap.* 24. *quæst.*
19. *num.* 10. *Caroc. d. tit. de expen. num.* 16.
*&* 17. Prout etiam si prætendatur, & iudi-
cetur aliquem immissum fuisse attentate, si
56 interim fecerit melioramenta, & opponat
retentionem, retardat etiam ipsam attenta-
torum reuocationem, vt late probat *Lancel.*
*d. quæst.* 19. *num.* 5. *& seq.* & sequitur *Caroc.*
57 *d. tit. de expens. num.* 30. & per eamdem
exceptionem non solum dominus, sed etiā
repelli valent creditores anteriores rem
ipsam hypothecatam habentes, vt est text.
*in l. Paulus* 29 *§. domus ff. de pignor.* quid
quid in contrarium sentire videatur *Giurb.*
58 *decis.* 63. *num.* 16. pro ea tamen rata, pro
pro qua pretiosior res facta est, vt dicit ibi
Iurisconsultus, quod notandum, quia pro-
cedit solum respectu creditorum, non au-
59 tem respectu domini, & rationem differen-
tiæ reddit conciliando iura, quæ videntur
contraria *Garz. de expens. cap.* 18. *num.* 66.
*& seq.* vbi, & quod pro cæteris, quæ non
fecerunt rem prætiosiorem quantumuis ne-
cessariæ fuerint, non datur aduersus hypo-
thecarios anteriores retentio, de quo tamen
videnda erunt latè tradita *per Salgad. in La-*
*berint. credit. part.* 1. *cap.* 11. *nu.* 56. *& seqq.*
*& Rot. coram Bich. decis.* 564. *num.* 12. *&*
*seqq.*
60 Vlterius non solum poterit conductor,
qui meliorauit repellere creditores agentes
hypothecaria conditionaliter, quatenus vi-
delicet sibi melioramenta non soluant, sed
etiam poterit illos omnino repellere, soluen-
do eis valorem rei *Negusant. de pignor. par.*
5. *membr.* 4. *num.* 21. *Vinc. de Franch. dec.*
38. *num.* 2. & ibi *Ricc. & Nouar. in princ.*
*Vin. opin.* 496. vbi in fine dicit hanc esse opi-
nionem communem, & practicatam. At
huius opinionis auctor dicitur *Bart. in l.* 2.
*C. de præd. Nauic. lib.* 11. prout vltra præci-
tatos dicit *Magon. decis. Flor.* 51. *num.* 1. vbi
etiam eam celebrem, & receptam dicit, sed
penes me id non dicit *Bart.* sed solum dicit,
quod qui meliorauit, non propterea debet
soluere maiorem pensionem, quod vtique
est quid penitus diuersum, vt per *Couar. var.*
*cap.* 8. *num.* 3. *vers. non obstat d. l.* 2. *lib.* 1.
vbi tamen ita respondet ipsi legi, non autem
Bartholo, nam quoad *Bart.* & ipse *Couar.*
supponit dicere, quod competat præfatum
ius melioranti offerendi valorem rei, prout
supponunt alij communiter, & signanter
etiam *Alex. ibi in prima additione*, vnde ne-
cesse est credere, quod hoc dictum habea-
tur in alijs codicibus licet in meo defi-
ciat.
61 At dicta opinio siue careat fundamento
auctoritatis Bartholi, siuè non, certe non
transit sine magna difficultate, nullum enim
habet iuris fundamentum, cum illa *l.* 2. aliud
dicat, vt aduertit *Couar. vbi supra*, & est
contra regulas actionis hypothecariæ, quæ
id operatur, vt res sibi restituatur retinenda
quousque de debito sibi satisfiat, vndè me-
rito impugnatur ex professo *per Couar. var.*
*d. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 3. *à vers. primo etenim,*
vbi *vers. quarto* eamdem concludit, eam
quamuis communiter receptam, plane fal-
sam, potiùs, quam veram posse censeri,
& idem tenet *Garz. de expens. cap.* 18. *num.*
84. *& Morot. de iur. offer. num* 8. *prope med.*
*vers. à qua tamen*, vbi concludit dictam opi-
nionem *Bart.* non esse sequendam, & te-
statur vidisse seruari contrariam, quam etiā
contrariam de iure veriorem credidit *Cy-*
*riac. contr.* 194. *num.* 8. dum igitur habe-
mus text. *in d. l. Paulus respondit* 21. *§. domus*
*ff. de pignor.* dicentem possessores non aliter
cogendos creditoribus ædificium restitue-
re, quam si sumptus in extructionem ero-
gatos, quatenus prætiosior res facta est, re-
ceperint, vnde clare deducitur, quod si sum-
ptus recipiant, cogi possint restituere, ve-
rius videtur dictā opinionem communem,
quæ dicitur originalis Bartholi nō posse sub-
62 sistere, nisi in casu, quo creditores restitu-
tionem expensarum recusent, quo in casu
illam etiam admittunt *Couar. var. d. cap.* 8.
*num.* 3. *ad finem vers. quamobrem iustius erit*

*&*

*& Cyriac. contr. 194. num. 9.* vel saltem, vbi adhuc præfatæ communi opinioni stare placeat, restringi poterit ad domos positas in Ciuitate, & tribi priuilegio ornantis ciuitatem ædificijs, vt ei sufficiat soluere æstimationem rei, vt sensit *Bald. in dicta l. 2. ante num. 1. vers. & videtur speciale C. de prad. & omnibus rebus naute. lib. 11.*

63 Vsque adhuc de melioramentis necessarijs, vel vtilibus, quo autem ad voluptuaria, non potest conductor ea repetere, seu deducere velle per modum æstimationis, sed quatenus abradi possint potest ea abradere, & secum deferre *l. pro voluptuarijs 9. ff. de impens. in reb. dot.* & in terminis conductoris *Menoch. recuper. rem. 15. num. 556. Marescott. variar. cap. 111. num. 2. lib. 2.*

64 Abradi autem non posse dicuntur si quãdo sint abrasa nullius esse possunt vtilitaris conductori abradenti, & tunc abradi nullo modo permittuntur *l. in fundo 39. vers. neque malitijs*, vbi textus exemplificat *si tectorium, quod induxeris, picturasque corradere velis nihil laturus, nisi vt officias ff. de rei vindic. & l. pro voluptuarijs 9. ad fin. ff.*

65 *de impens. in reb. dot.* & parua vtilitas respectu valoris rei pro nihilo reputabitur, puta si constructum magnum ædificium, quod dissolutum in lapides parui esset pretij, quia non permittenda dissolutio *Rossental. d. conclus. 43. num. 158.* vbi citat *Isern. de Feud. in §. si Vassallus hic finitur lex num. 17.* vbi fortius videtur velle, quod eo ipso, quod agitur de ædificio lapideo, non sit locus abrasioni, & dicit eum à nemine carpi.

66 Et idem est si per abrasionem deterioretur prior status rei melioratæ, tunc enim pariter abrasio non permittitur *d. l. in fundo ff. de rei vindic. l. domum 5. ad fin. C. eodem tit. Scrader. de feud. d. sect. 2. post princ. vers. idem est. Rosental. d. conclus. 43. num. 107.*

67 Præterea abrasio non cadit in plantis, ex quo sunt melioramenta facta per ferruminationem, quæ non possunt sine re subsistere *Ruin. cons. 14. num. 3. vers. nec audiretur dominus lib. 1. Roland. cons. 28. num. 27. ad finem lib. 1. Valasc. de iur. emphyt. quæst. 25. num. 1. post princ.*

68 Neque etiam permittitur abrasio in ædificijs in Ciuitate factis, ne Ciuitas deturpatur ruinis *l. cætera §. 1. ff. de legat. 1. l. 2. C. de ædific. priuat. Ruin. cons. 24. num. 10. ad med. lib. 1. Valasc. de iur. emphyt. quæst. 25, num. 16. post princ.*

69 Sunt, & casus, in quibus impensæ, quæ per se sunt voluptariæ ex accidenti fiunt vtiles, vt dictum est supra *in princ. cap.* prout si dominus eas facturus erat, tunc enim vtile fuit ipsi, quod alius illas faceret, & proinde non est locus abrasioni, sed earum solutioni *d. l. in fundo 39. post princ. vers. finge & dominum Marescot. var. cap. 111. num. 5. lib. 2. Scrader. de feud. par. princ. 9. partic. 2. sect. 7. num. 75.*

Et idem est si dominus habebat rem venalem, quia tunc si tales expensæ augent pretium, sunt vtiles, & restituendæ *d. l. in fundo propè fin. vers. finge eum ff. de rei vindic. Scrader. d. sect. 2. num. 75.* & idem est si exornetur res, quæ locari solet, & propter ornamentum pluris locetur *Alciat. in l. impensa 79. num. 9. ff. de verb. sign.*

70 In casibus autem, in quibus locus est abrasioni, non solum eam facere poterit conductor, antequam rem restituat per viam retentionis, sed etiam postea quàm eam restituerit, nõ deductis expensis voluptuarijs, agere poterit contra dominum, vt abradere, & tollere permittat, vt firmat latè *Scrader. de feud. part. 9. partic. 2. sect. 2. num. 75. post med. vers. quinimo si Vassallus*, & sequitur *Scrad. eodem tit. capit. 10. conclus. 43. num. 107.*

71 Potest tamen dominus impedire abrasionem, siue per viam actionis, siue exceptionis petitam offerendo conductori valorem, vt sunt text. *in l. pro voluptuarijs 9. ff. de imp. in reb. dot. & in l. in fundo 39. ff. de rei vindic. Scrader. de feud. part. princ. 9. partic. 2. sect. 2. num. 75. vers. quinimo si Vassallus*, quod, & ampliatur procedere etiam si pacto esset conuentum licitam fore conducto-

72 ri abrasionem, quia intelligitur, prout de iure, & sic vbi dominus nolit soluere melioramentorum valorem *Marsil. sing. 410. Maresc. var. dicto cap. 111. num. 3.* quomodo autem facienda sit æstimatio horum melioramentorum, seu quomodo siut liquidanda dicam infra *in seq. inspect. prope fin.*

73 Quoad impensas fructuum percipiendorum causa factas, quia dictum est, quod spectant ad conductorem, inde est, quod si eas fecerit repetere non poterit, sed potius è contra, si eas fecerit locator repetet à cõductore.

74 Verum hoc de plano procedit, quoad impensas pertinentes solum ad tempus locationis, & factas pro collectione fructuum ad conductorem spectantium, nam si durant vltra tempus locationis, & proficiunt pro collectione fructuum à domino facienda, erunt per ipsum reficiendæ, quia tunc vtiles ei sunt, vt dixi supra.

75 At hoc quoque intelligendum procedere quatenus conductor in principio locationis eisdem impensis fundum non receperit

riæ melioratum, quia tunc non posset eas repetere, debet enim in eodem statu fundum restituere, in quo illum recepit, vt dictum est *cap. 29.*

In casibus autem prædictis, in quibus conductor potest melioramenta detrahere dubitatur, an quatenus agatur de melioramentis factis in re stabili dicatur conductor habere creditum, vel rem stabilem, & est quæstio non inutilis, de qua *Curt. iun.cons. 248. num. 3. & seqq. vsque ad 8.* vbi primo dicit ea venire nomine iurium, & actionum, & deinde addit, posse etiam comprehendi sub nomine bonorum immobilium, ex quo cum sint annexa fundo, pars fundi censeri possunt *l. fructus pendentes ff. de rei vindicat. Peregr. autem art.° 50. num. 84.* tenet verius esse primum dictum ea ratione, quia melio-
76 ramenta rei cedunt, sed melius videtur quæstionem componere cum distinctione, quod aut melioramenta facta sunt à conductore breuis temporis nullum dominium in re meliorata habentis, & tunc procedat prima opinio, quod melioramenta non sint nisi purum creditum, & nomine iurium veniant, aut verò facta sunt ab emphyteuta, vel conductore longi temporis dominium vtile habentis, & tunc procedat secunda, quod sint stabilia, & appellatione stabilium veniant, prout ad decisionem dubij an census attenta constitutione Pij V. super forma
77 creandi census ædita, expresse requirente illos imponi super re immobili de sui natura fructifera sustineri possent super melioramentis, magistraliter distinxit *Rota coram Merlino decis. 546. num. 20. & seqq. fere per tot.* & ratio distinctionis est euidens, quia quando meliorans non habet aliquod dominium in re meliorata, sed solummodo quandam possessionem, seu simplicem detentationem, prout non habere conductorem ad breue tempus explicatum est supra *in cap. 27. de effectibus locationis numer. 3.*
78 melioramenta solo cedunt, itaut non possit dici eorum dominium retinere, sed solum ius repetendi expensas, quia tametsi excolēdo ædificium, meliorem domini causam faciat, non tamen id iure suo facere potest, vt de vsufructuario dicit text. *in l. vsufructuarius 51. ff. de vsufr.* & latissime exornat dicta *decis. Merlini num. 30. & seqq.* at è contra vbi meliorans habet dominium, prout habere conductorem ad longum tēpus dictum est in puncto *cap. 27. num. 4.* licet tale dominium sit tantum vtile, & resolubile, melioramenta vti facta iure illius domini sunt sua, adeout licet res meliorata sit emphyteutica, vel feudalis, non tamen
79 propterea etiam melioramenta emphyteutica, & feudalia efficiuntur, sed remanent meliorantis libera, & hæreditaria ex plenissime congestis per *Garz. de expens. cap. 6. num. 20. & Rot. decis. 349. num. 1. part. 2. rec.* & ideo sunt res stabiles, vt latissime cōprobatur in *dict. dec. Merlini n. 22. & seqq.*
80 Tempus denique repetendi expensas, & melioramenta, quoad conductorem esse illud, in quo finitur locatio plene firmant post alios *Menoc. in cons. 64. num. 17. prope fin. Caroc. de locat. & cond. tit. de melioram. quæst. 2. num. 29. Borgnin. decis. 32. num. 12. part. 2.* vbi alios plene congerit.
81 Verum licet præcitati DD. non distinguant inter expensas necessarias, & vtiles, imo signanter Borgninus expresse de vtrisque idem statuat, tamen videtur dictam conclusionem requirere aliquam distinctionem, vt sentit *Mascard. conclus. 1037. num. 19. post med. vers. verum tamen,* & eam esse debere, vt procedat quidem absolutè in vtilibus, secus autem in necessarijs, & ratio diuersitatis est, quia quoad vtiles, fundamentum conductoris eas repetere volentis consistit in vtilitate, quam afferunt domino, quæ vtilitas domini non incipit nisi finita locatione, & ideo eo tantum tempore fundatur intentio ipsius. At respectu necessariarum fundamentum conductoris eas repetentis, consistit in hoc, quod gessit negotium vtile domino, de illo tempore, quo ipsas impensas fecit, quia nempe releuauit illum ab onere eas faciendi tunc temporis, prout eas facere tenebatur, vnde statim repetere posse debet actione negotiorum gestorum, quæ statim oritur ac negotium gestum est, nec curatur an vtilitas vsque ad finem conductionis durauerit, vel non, ad text. *in l. sed an vltro 11. §. is autem, qui ff. de negot. gest.* & multo magis poterit mercedem retinere, vt firmat *Maceraten. variar. lib. 2. resol. 13. num. 14. & 15.* & ideo in necessariis dominus restituere debet quid impensum indistincte, vt dicit *Castren. cons. 270. num. 4. lib. 2 Valasc. de iur. emphyt. quæst. 25. num. 38. in princ.* non autem facienda æstimatio meliorationis de tempore finitæ conductionis, vt latius dicam infra in sequenti inspectione.

An autem possit dominus velle expensas vtiles statim restituere, & augere proportionabiliter mercedem non video expresse tactum, sed posset responderi negatiue, quoad conductorem ad longum tempus, & affirmatiue, quoad conductorem ad breue ex dicendis infra *in cap. 51. de augmento pensionis num. 14. & seqq.*

De

## De probatione, & liquidatione melioramentorum.

### SVMMARIVM.

1 *Impensa, & melioramenta, non præsumuntur, sed probari debent.*
2 *Et ad effectum, vt repeti possint per conductorem probandum, quod fuerint necessaria, vel vtiles.*
3 *Et quod ipse eas fecerit, vel alius cuius sit successor.*
4 *Etiamsi constet factas fuisse durante locatione.*
5 *Et in successore singulari requiritur cessio iurium ad effectum agendi, secus ad effectum retinendi, & excipiendi.*
6 *Probationes melioramentorum eodem modo facienda sunt ab agente pro eorum repetitione, ac ab excipiente de eis.*
7 *Reus in sua exceptione est actor, & illam probare debet.*
8 *Melioramenta repetens sufficit, quod probet sui intuitu, seu ex pacto secum initia ab alio facta fuisse.*
9 *Melioramentorum probatio alia est in genere, quod facta fuerint melioramenta, alia in specie, quod facta fuerint talia, & tanta.*
10 *Melioramenta repetens iure actionis debet ea probare in specie, repetens autem per viam exceptionis sufficiens in genere.*
11 *Et tamen excipienti de melioramentis præfiniendus à Iudice terminus ad ea liquidandum.*
12 *Et si non liquidet in ea non impeditur agenti immissio data cautione de reficiendo quando fuerint liquidata.*
13 *Intellige dicta cautioni locum esse si dubietas sit in facto, secus si in iure.*
14 *Intellige 2. vt possit dari immissio absque dicta præfixione termini, si constaret melioramenta esse talia, vt infra breuem terminum liquidari non possent.*
15 *Melioramentorum creditor si finita locatione retinens rem, imputat fructus in suum creditum melioramentorum.*
16 *Et per prædictam imputationem redditur illiquidum creditum, & non potest impedire immissionem.*
17 *Melioramenta, vt liquidentur probandum, quid impensum, & quid melioratum.*
*Ad probandum, quid impensum æstimari debent operæ, & materia impensæ.*
18 *Et ad probandum, quid melioratum probandus status rei antiquus, & status præsens.*
19 *Lim. vt dicta probatio non sit necessaria quando conductor repetit expensas in re conducta necessarias.*
20 *Melioramenta necessaria à conductore facta etiamsi pereant repetuntur.*
21 *Et attenditur solum, quid impensum etiamsi sit deteriorata quando sunt necessaria pro conseruatione rei, secus si pro fructibus.*
22 *In melioramentis vtilibus à conductore factis proceditur, quod probandum sit, quid impensum, & quid melioratum.*
23 *Lim. secundum aliquos, vt in locatione ad longum tempus attendatur solum tempus præsens.*
24 *Sed contrarium tenent alij.*
25 *Conciliantur dictæ opiniones, vt attendatur, quod minus est, sed æstimetur tam quid melioratum, quam etiam quid valeant impensæ, solum tempore præsenti attento.*
26 *In melioramentorum æstimatione habetur consideratio deteriorationis per lapsum temporis.*
27 *Ædificia in æstimatione melioramentorum non sunt consideranda tanquam rudera à solo separata.*
28 *Secus si sint tantum voluptuaria.*
29 *Melioramenta alia dicuntur rustica alia vrbana, & quæ.*
30 *Ædificia omnia dicuntur melioramenta vrbana.*
31 *In melioramentis vrbanis aliqui volunt non attendi, quid impensum, & quid melioratum, sed solum valor temporis præsentis.*
32 *Sed verius est attendi valorem melioramentorum de tẽpore præsentis in vrbanis, in rusticis vero de tempore quo facta fuerunt, sed si minus impensum, quã melioratum semper id deberi, quod minus est.*
33 *Melioramentorum probatio in genere debet esse plena & concludens.*
34 *Probatio autem in specie, vbi respiciens quantitatem crediti sufficit leuior.*
35 *Debet tamen esse legitima.*
36 *Et quæ sit legitima statur arbitrio Iudicis.*
37 *Et potest index ex suo officio valorem melioramentorum statuere.*
38 *Et solent Iudices in concursu probationum mediam viam eligere.*
39 *Æstimatio, & valor rei non percipitur sensu corporis, sed iudicio, & intellectu.*
40 *Testes deponere debent tantum de ijs, quæ percipiuntur sensu corporis.*
41 *Valor probari potest per testes.*
42 *Procedit si sint periti valoris, alias secus.*
43 *Melioramentorum valor, vt probetur per testes requiritur, vt sint Architecti.*
44 *Et qualitas ista, vt sint Architecti probanda, est nec sufficit eos dicere se peritos.*
45 *Testes etiam periti qui melioramenta fecerunt non sunt idonei ad probandum eorum valorem.*
46 *Valor melioramentorum non probatur per testes, si simpliciter de eo deponant, secus si reddant bonam rationem.*
47 *Valor, & quantitas melioramentorum probatur etiam per coniecturas.*
48 *Et attenditur solitum seu expendendi.*
49 *Et arguitur etiam à quantitate fructuum calculando ad rationem quinque pro centenario.*
50 *Et statur iuramento meliorantis.*
51 *Decl. procedere tantum si agatur de parua quantitate.*
52 *Alias si quantitas sit magna requiritur, vt cum iuramento concurrant coniectura.*
53 *Libro creditoris quandoque statur ad probandã quantitatem melioramentorum.*
54 *Decl. procedere in paruis non in magnis.*
55 *Impensæ quæ dicuntur paruæ statur arbitrio Iudicis.*
56 *Paulatim facta dicuntur paruę etiamsi simul iuncta faciant magnam quantitatem.*
57 *Libro creditoris statur etiam in magnis vbi concurrit magna verisimilitudo.*

## CAPVT XXXIV. §. IV.

DEueniendo denique ad quintam, & vltimam inspectionem probationis, & liquidationis melioramentorum eam diuido in duas partes, in quarum prima dicẽdum erit, quid probandum, in secunda verò quomodo probandum sit.

Et quoad primam, necesse est, vt deducete, seu repetere volens melioramenta, pro-
1 bet

bet in primis illa facta fecisse, quia facta nō
præsumuntur, sed probari debent *Cephal.*
*cons. 313. num. 3. Carotc. tit. de expens. quæst. 1.*
*num. 1. Rot. decis. 398. num. 4. par. 1. diuers.*
Et quia, vt supra dictum est, expensæ so-
lum necessariæ, vel vtiles repetuntur, & vo-
luptuariarum datur tantum abrasio, volen-
2 ti eas repetere, non sufficit probare expen-
sas fuisse factas, sed necesse etiam est ei pro-
bare qualitatem necessitatis, vel vtilitatis,
in qua consistit fundamentum suæ intentio-
nis *Soccin. iun. cons. 67. nu. 3. lib. 1. Marescott.*
qui alios adducit *variar. lib. 2. cap. 110. n. 26.*
Præterea, quia conductor agit de repe-
tendis impensis factis in re aliena tanquam
3 factis à se, probare etiam hoc debebit, quod
ipse eas fecerit, vel saltem alius, cuius ipse
sit successor vniuersalis, vel singularis, vt
tradit *Castren. cons. 270. nu. 4. par. 2. Bursatt.*
*cons. 330. num. 96. Honded. cons. 85. num. 41.*
*lib. 1. Menoch. recuper. rem. 15. num. 567.*
Et quamuis, vbi constet melioramenta
fuisse facta postquam conductor rem deti-
nebat intrare præsumptionem, quod ab eo
4 fuerint facta, voluerint aliqui, & in specie
in feudalibus *Rosentall. cap. 10. conclus. 43.*
*num. 46.* tamen, quia potuit etiam ipse do-
minus, vel alius eius intuitu rem meliorare
præsumptio præfata non sufficit, vt sentiunt
alij præcitati, & est opinio magis vera se-
cundum *Gratian. discept. 193. nu. 1.* nisi fortè
contraria tenenda sit in modicis, vt sensit
*Giurb. ad consuetud. Messan. cap. 15. glos. 8.*
*num. 16.*
Et licet sufficiat conductorem repetere
5 volentem melioramenta esse successorem
eius, quem constat illa fecisse, etiam singu-
larem ex præcitatis, requiritur tamen, quod
talis successor singularis reportauerit iuriū
cessionem, alias sine ipsa, nihil eum acqui-
rere dicit *Gratian. dict. discept. 193. num. 2.*
sed verè non acquirit actionem pro repe-
titione melioramentorum post restitutio-
nem rei melioratæ, secus autem si adhuc
possideat rem, vel mercedem non soluerit,
& velit retinere, vt declarat *Rosentall. dict.*
*cap. 10. conclus. 43. num. 47.* ad effectum enim
vt possit quis agere necessaria est iurium
cessio, secus autem, vt possit excipere, &
retinere. *Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 29. num.*
*5. & seq. Cancer. par. 2. cap. 6. num. 41. vers.*
*item limita Coccin. decis. 359. nu. 1. Othoben.*
*decis. 129. num. 15. & decis. 242. num. 10. Be-*
*nintend. decis. 50. per tot. in recent. decis. 528.*
*num. 3. par. 2.* licet quoad alias probationes
6 prædictas in nihilo releuetur excipiens de
melioramentis, sed eas eodem modo facere
debeat, ac si esset actor, vt firmat in specie
*Roland. cons. 28. num. 32. lib. 1.* reus enim in
7 sua exceptione est actor, & plene, ac con-
cludenter illam probare debet *Put. decis.*
*396. num. 1. lib. 2. Mantic. decis. 274. num. 4.*
*Rot. decis. 75. num. 1. par. 1. diuers.*
Satis tamen esset etiam ad effectum re-
petitionis ostendere, quod licet impensæ
8 factæ, fuerint ab alio, tamen ille eas fecerit
intuitu sui, siue ex pacto conuento secum,
puta in sublocatione, siue etiam alia ratio-
ne, vti amicitiæ, impensas enim ita ab alio
factas, reputari factas ab ipso conductore,
cuius intuitu factæ sunt, iam supra in præce-
denti inspectione probatum est ex *Menoch.*
*recuper. rem. 15. num. 509. & seq.* & pluribus
alijs ibi adductis.
9 Et hæc probatio melioramentorum, alia
est in genere, quod facta fuerint meliora-
menta, alia in specie, quod facta fuerint ta-
lia melioramenta, & quæ dicitur in genere
10 necessaria est, tam conductori, qui agit ad
repetitionem eorum, quam ei, qui de illis
tantum excipit, & retinere contendit.
At alia probatio melioramentorum, quæ
dicitur in specie, & non respicit substantiā,
sed quantitatem, requiritur quidem ad ef-
fectum agendi, & ea consequendi, quia li-
quidatio quantitatis crediti, semper est ne-
cessaria ad effectum illud cōsequendi *Bald.*
*cons. 165. vers. & sic in sententiam lib. 5. Cra-*
*uett. cons. 164. num. 2. Ridolphin. in praxi. par.*
*1. cap. 6. num. 26. vers. non facta autem, Rot.*
*decis. 143. num. 7. par. 6. recent.* At quoad ef-
fectum retentionis non est necessaria, sed
sola probatione melioramentorum in gene-
re, potest per conductorem retinere volen-
tem repelli locator agens *Giurb. decis. 63.*
*num. 11. vers. vel quod sint liquidi, Rot. decis.*
*215 num. 1. par. 4 diuers & decis. 151. num. 2.*
*par. 2. recent. & in dict. Rom. de Thesauri cor.*
*Sacrato penes Marchesan. de commis. par. 1.*
*fol. 1088. num. 2 & in Romana Salutani corā*
*Manzanedo penes Marches. p. 2. fol. 469. n. 8.*
11 Verum tamen est, quod præfigendus est
terminus conductori retinere volenti ad
melioramenta liquidandum, vt habetur in
dicta *Romana de Thesauris coram Sacrato pe-*
*nes Marches. par. 1. fol. 1087. num. 2. & in dec.*
*151. num. 5.* vbi quod sępe seruauit *Rot. par.*
*2. recent Put. decis. 461. ad fin. lib. 2.* vbi, quod
dixerunt DD. præfigendum esse alium ter-
minum ad liquidandum extra Curiā, ex quo
præfixus in Curia esset nimis breuis *Argel. de*
*legit. contradict. q. 13. art. 8. n. 92. Bub. decis.*
*179. num. 7. & 8.*
12 Et si infra terminum præfixum ea non
liquidet, datur immissio creditori, vel do-
mino eam petenti, data prius per eum cau-
tione

tione de reficiendis melioramentis, quando fuerint liquidata, *Garc. de expens. cap. 6. nu. 19. Valasc. de iure Emphyt. quæst. 25. num. 23. Rub. in singular. par. 1. fol. 131. in annot. ad Accoramben. decis. 8. Caualcr. decis. 54. num. 1. Rot. post Statil. de Saluian. decis. 77. num. 6. & dec. 140. num. 5.* vbi tamen dubietas consi-
13 stat in facto, quia si consisteret in iure non esset locus dictæ cautioni, nec conductor posset compelli illam recipere *Corn. cons. 262. ad fin. lib. 4. Negusan. de pignor par. 5. memb. 3. par. 2. num. 5.* & bene distinguendo declarat *Benintend. decis. Bonon. 77. n. 10.*

14 Et posset etiam absque præfixione termini ad liquidandum dari immissio cum dicta cautione, si cōstaret melioramenta esse talia, & tanta, vt infra breuem terminum liquidari non valerent *Carocc. tit. de expens. num. 22. & seqq.* vbi etiam alias addit declarationes.

15 Aduertendumque est, quod si finita sit locatio, & conductor retineat rem, & fructus percipiat, debet eos compensare cum suo credito melioramentorum, cum illos sibi retinere non valeat, *l. fructus 33. in fin. ff. de rei vindicat.* & tradit in specie *Castren. cons. 270. ad fin. vers. illud autem notandum par. 2.* vnde ex hac sola perceptione fructuū
16 satis illiquida redderetur quantitas expensarum restituendarum, quæ alias esset certa, adeò vt impedire non valeat immissionem quatenus in tempore præfixo non liquidetur, iuxta tradita in *decis. 115. num. 6. post Posth. de subhast. & decis. 433. num. 4. par. 2. & decis. 165. num. 47. & decis. 306. num. 45. & 46. par. 7. rec.*

17 Pro liquidatione autem quantitatis melioramentorum, duo probanda sunt regulariter, vnum videlicet, quid impensum, & aliud, quid melioratum, aliquando enim augetur valor rei plusquam sit expensa, & tunc dicitur plus melioratum, quam expensum, & aliquando augetur minus, & tunc dicitur plus impensum, quam melioratum, & sic sæpe differunt, quid impensum, & quid melioratum, & necesse est probare vtrumque, quia restituere debens, habet electionem restituendi, quod minus est, scilicet, siue impensam si ea minor est, siue quod melioratum est, si magis impensum *text. est in l. in fundo 39. ff. de rei vindic. latè Luderch. cons. 144. num. 1. & per tot. Fachin. cons. 50. num. 6. lib. 3. Seraph. decis 898. num. 1.* vbi de com. in *recens. decis. 650. num. 2.* vbi, quod tritum est in hac materia *p. 2.*

Ad probandam autem primum, animaduertendum omnino videtur nomine eius, quod impensum est non venire hic solam quantitatem pecuniæ erogatæ, sed potius materias, & operas impensas, repetuntur enim etiam melioramenta facta opera conductoris, iuxta veriorem opinionem de qua *in §. praced. huius cap. sub num. 15.* & ideo ipsæ operæ, & materiæ æstimari debent *Peregrin. de fideicom. art. 30. num. 72.* & dicam infra *nu. 25. & seq.* vbi, & quomodo facienda sit æstimatio.

18 Et ad probandum secundum, videlicet quid melioratum, probari debet status rei antiquus, nempè, quid valeret res ante facta melioramenta, & status præsens, idest, quid valeat nunc, ad hoc, vt dignoscatur, quid illi primæuo statui, & valori accesserit *Bess. in praxi tit. de Principe nu. 21. col. 4. illius num. ad med. Seraph. decis. 898. num. 6. Merlin. dec. 118. num. 14. Bich. decis. 129. n. 21.*

19 At quidquid sit in alijs meliorantibus, quoad conductorem loquendo de melioramentis factis in ipsa re, procedendū videtur cum distinctione necessariorum, vtilium, & voluptuariorum, & respectu necessariorum videtur, quod quatenus respiciant conseruationem rei, non autem productionem, vel conseruationem fructuum, necesse habeat conductor solummodo probare quid impēsum vbi vtiliter, & bona fide impenderit, absque eo, quod quæratur vlterius, quia vt dictum est supra, illas expensas tenebatur facere locator, & propterea ipse debet illas reficere indistinctè, vt dicit *Castren. in cons. 270. num. 4. lib. 2. Rim. iun. cons. 800. num. 8. & seq. Posth. resolutio 44. num. 28. & seq. Molin. de contract. disp. 463. num. 8. prope fin. vers. excipit, Barz. decis. 23. num. 15.* & dixit *Rota in Foroliuien. Saluiani in qua ego scribebam, & obtinui 12. Iun. 1679. §. fin. cor. R. P. D. Rondanino,* licet loquatur in alijs terminis, nempe emptoris aduersus creditores agēres hypothecaria, in quibus terminis res patitur maiorem difficultatem signanter per *text. in l. Paulus respondit 21. §. domos ff. de pignor.* vbi aperte videtur decidi contrarium, & vlterius in emptore melioramenta sunt propria, & ideò si deterioratur eius damno cedere debet deterioratio, & sic non potest repetere quid impendit, vt de hærede per fideicomissum grauato est *text. in l. domos 61. ff. de legat. 1.* sed quidquid sit in prædictis terminis in quibus videndus est etiam *text. in l. cum postulassem 44. §. fin. & ibi gloss. in vers. tribuendum est, ff. de damn. inf.* nec non allegati supra in *§. praced. num. 59.* in terminis
20 nostris, etiamsi melioramenta postquam facta sunt, in parte, vel in totū pereant, adhuc impensæ in eis factæ, sunt integraliter reficiendæ *Castr. cons. 425. num. 1. par. 1. Tiraquell. de retract. Conuent §. 7 gloss. 1. num. 10.*

*Menoch. recuper. remed.* 15. *num.* 511. & idem erit si perierit ipsa res, vt *ipsimet Tiraq. & Menoc. ibidem* firmant, & vltra eos *Caroc. tit. de expens. num.* 35. *& 36. Ios. Ludou. decis. Perus.* 58. *n.* 11.

21 Et licet contrarium, quod videlicet conductor deducat expensas necessarias subducto tempore, quo interim vsus est sentiat *Peregr. de fideicomm. art.* 50. *num.* 5. *& numer.* 76. *prope fin. sub vers. in illis tamen*, eius opinio potest procedere in necessarijs pro maiori perceptione fructuum, vt dictum est supra de refectione fossatorum, & similium, at in necessarijs pro conseruatione rei ad vsum, ad quem fuit locata, vrget contra eũ ratio, quod dum spectabat ad locatorem eas facere, vt supra firmatum fuit, inde sequitur, vt conueniri possit à conductore pro illatum restitutione actione negotiorum gestorum *Rot. Ian. decis.* 6. *num.* 7. & in proposito sensit *Gabr. cons.* 168. *num.* 121. *prope fin. lib.* 1. in qua actione venit, quod vtiliter impensum, nulla habita ratione de euentu subsequuto, adeò vt *si quis insulam fulserit, vel seruum agrum curauerit, etiam si insula exusta sit, vel seruus obierit, ages negotiorum gestorum actione*, vt dicit præcise *text. in l. sed an vltro* 11. *§. is autem qui. ff. de neg. gest.*

22 Respectu vero vtilium, quia locator ea facere non tenebatur, conductor volens eas repetere, fundatur solum in eo, quod vtiliter impenderit pro locatore, & ideo necesse habet, probare non solum quid fuerit impensum, sed etiam, quid de tempore restitutionis res quę restituitur propter illam impensam plus valeat *Petr. Barbos. in l. diuortio* 8. *§. fin. par.* 1. *num.* 93. *vers. sed his non obstantibus. Rimin. iun. cons.* 411. *num.* 61. *Sim. de Præt. de interpret. vlt. vol. lib.* 3. *dub.* 5. *solut.* 40. *num.* 20. *fol.* 360. *Molin. de primog. lib.* 1. *cap.* 26. *n.* 13.

23 Quod de plano procedit in terminis conductoris ad breue tempus, aliorumque, qui sunt tantum possessores bonæ fidei, at vbi agitur de conductore ad longum tempus, vel alio habente dominium, licet tantum vtile, & resolubile, quod attendi solum debeat valor melioramentorum de tempore restitutionis, tradunt signanter *Ruin. cons.* 14. *num.* 4. *lib.* 1. *Rimin. iun. cons.* 411. *num.* 51. *& seq. Moret. latè cons.* 31. *nu.* 15. *vers. quid tenendum*, vbi in fin. de communi testatur *Roland. cons.* 28. *num.* 18. *lib.* 1. *Alangil. de imput. quæst.* 136. *nu.* 40. *Menoch. præsumpt.* 32. *n.* 7. vbi in fin. de mag. com. *Valasib. de iur. emphyt. quæst.* 25. *num.* 28. vbi de magis com. *Rot. decis.* 186. *per tot par.* 2. *diu. Fulgin. de iur. emphyt. tit. de melioram. quæst.* 7. *num.* 8. *&* 11.

24 Sed contrariũ, quod etiã in terminis cõductoris ad longum tempus, vel alterius habentis dominium resolubile, restituenda sint melioramenta iuxta id, quod minus est, siue impensa, siue melioratio *Castrens. cons.* 270. *numer.* 3. *vers. sed in contrarium par.* 2. *Riminald. iun. cons.* 411. *num.* 39. *& late seqq.* vbi *num.* 51. reijcit contrar. & *num.* 85. *vers. postremo*, ait quod longè plures hanc voluerunt opinionem *Petra de fideicom. quæst.* 15. *num.* 271. *vers. contrarium, & seqq.* vbi *num.* 273. *ad fin.* ab hac non recedendum, quia vsu forensi recepta est *Tiraquell. de retract. conuent. §.* 7. *glos.* 1. *num.* 8. *Marzar. in epit. fideicom. quæst.* 65. *vers. sed circa prædictam*, vbi quod ipse ita iudicauit in Rota Florentina cum DD. Coauditoribus, nemine dissentiente *Scrader de feud. p.* 9. *princ. par.* 2. *sect.* 2. *num.* 10. *vers. in hoc tamen contrarium Ios. Ludou. decis. Perus.* 58. *num.* 15. *Pen. decis.* 1082 *num.* 4. *&* 6. *Rot. decis.* 318. *num.* 16. *&* 17. vbi quod contraria opinio Ruini conuincitur erronea *par.* 9. *recent* & penes *Bisb. decis.* 199. *num.* 13. *&* 24.

25 Verum istæ duæ opiniones, quæ adeo cõtrariæ inter se videntur, conciliari possunt, adeout verũ sit, quod restitui debeat, quod minus est, aut impensum, aut melioratum, iuxta secundam, ac etiam attendi debeat solum valor de tempore restitutionis, iuxta primam, intelligendo videlicet, vt æstimari debeat de tempore restitutionis bonorum, nedũ quid melioratũ, quod non habet difficultatẽ, sed etiã quæ sit impensa; non enim nomine impensæ intelligi debet simplex exbursatio pecuniæ, sed operæ, & materiæ in meliorãdo impensę, vt dictũ est supra *n.* 17. *vers. ad probandũ*, quę quidẽ operę, & materię recipiũt variationẽ in ęstimatione à tẽpore, nedum, ex quo, de tempore, quo melioratum fuit potuerunt valere minus, vel plus, ex aliquo accidenti, puta propter guerram, sed etiam, quia solo lapsu temporis senescunt, & vilescunt, & ideò bene etiam in eis cadit dubitatio, quod tempus attendi debeat, & applicatur propterea dicta prima conclusio, quod attendi debeat tempus restitutionis rei, & in specie, quod attẽdi debeat variatio æstimationis procedens
26 ex eo, quod melioramenta insenuerint, est *text. clar. in l. domos* 61. ibi *sumptuũ rationibus deductis, & ædificiorum ætatibus examinatis. ff. de leg.* 1. vbi Bartholus tradit, quod si factũ ædificium, quod tempore restitutionis non sit duraturum, nisi quinque annis, æstimatur quanti nunc valet, & variationem impensarum propter guerram considerant, alij, quibus cumulatis ita firmat *Peregr. de fideicom.*

art.

*art.* 50. *num.* 70. *&* 72. vbi ad finem reijcit confundentes hanc materiam, non distinguendo augumentum pretij in fundo ab augumento, quod contingit in pretijs rerum expositatum in melioramentis, prout distingui debet, & eum sequitur *Menoch. de arbitr. in addit. ad cas.* 258. *num.* 63.

27 Non tamen in hac æstimatione considerati debebunt materiæ separatim, puta si æstimari debet ædificium, non considerari debent tabulæ refixæ, & saxa disiecta, sed muri, & pauimenta consistentia in melioramentis vtilibus *Clar. in* §. *feudum quæst.* 88. *num.* 2. *Garz. de expens. cap.* 24. *num.* 5. *prope fin. Marescott. variar. cap.* 114. *num.* 2. *lib.* 3. *Bonden. collect.* 35. *num.* 33. Et ita in casu, quo debebant refici melioramenta emphyteutæ, qui domum construxerat, & valde vltra impensam meliorauerat, dicebam, eligente domino reficere, quid impensum, æstimari debere valorem murorum, & aliarũ partium integrallum domus, prout erant de illo tempore, scilicet, earum ætatibus examinatis, iuxta *dict. l. domos* 61. *ff. de leg.* 1. nõ autem iuxta actualem impensam, seu valorem de tempore, quo fuit domus constructa, & Iudex non dissentiebat.

Quo autem ad melioramenta voluptuaria, ad quæ reficienda conductori non tene-
28 ri locatorem dictum est supra in præcedenti inspectione, nisi quatenus velit, ad impediendum, quod conductor ea abradat, supposito, quod velit ea reficere, idest soluere, habet pariter facultatem, vel soluẽdi, quod impensum in eis fuit, vel eorum valorem, æstimando illa, non prout sunt consistentia, & solo affixa, sed vti rudera à solo abrasa, vt sunt inta aperta, quoad primum, quod possit facienti melioramenta voluptuaria impediri abrasio eorum per solutionem impensæ in eis factæ in *l. pro voluptuarijs* 9. *ff. de impens. in reb. dotal.* ibi *nam si vult habere rem mulier, reddere ea, quæ impensa sunt marito debet, aut si non vult pati, debet tollentem.* & quoad secundum, quod possit soluere valorem æstimando ea tanquam rudera à solo separata in *l. in fundo* 39. *ff. de rei vindic.* ibi *constituimus vero, vt si paratus sit dominus tantum dare, quantum habiturus esset possessor his rebus ablatis ei fiat potestas*, & tradit alijs pluribus adductis *Marescott. var. resolut. cap.* 114. *n.* 1. *lib.* 2.

Et licet hæc æstimatio melioramentorum tanquam ruderum, à solo separatorum, videatur dura aliquibus relatis per *Valasc. de iur. emphyt. quæst.* 25. *num.* 16. tamen eorum difficultas procedere potest in alijs melioramentis, non in illis voluptuarijs, de quibus agimus, prout distinguit *Bero. in cap.* 1. *num.* 36. *de in integr. restit.* quem refert, & sequitur *Valasc. dicto num.* 16. *prope fin.* & ratio est clara, quia nempe dum quoad ista conductor non potest illa aliter prætendere, quam per abrasionem *d. l. pro voluptuarijs ff. de impens. in reb. dot. fact. Marescott. variar. cap.* 111. *num.* 2. *lib.* 1. in plus sua non interest, quod locator illa retineat, quam in quãtum æstimantur abrasa, vt post *Bald. in* §. *Vasallus tit. hic finitur lex in vsib. Feudor. tradit. Ruin. cons.* 24. *num.* 10. *lib.* 1.

29 Volunt etiam aliqui, quod fieri debeat distinctio inter melioramenta rustica, & vrbana, seu, quæ fiunt per ferruminationem, vti sunt plantationes vinearum, & arborum, & similia, & quæ fiunt per applumbationem, vt sunt ædificia *l. in rem actio* §. *item quæcumque, & ibi glos. in ver. materiam ff. de*
30 *rei vindic.* quæ ædificia omnia dicuntur vrbana, quamuis facta sint in villa §. 1. *instit. de seruit. vrb. præd. Coccin. decis.* 2135. *num.* 7. *& decis.* 2165. *num.* 1. *&* 2. vbi etiam Valcam, & Cisternam esse inter melioramenta Vrbana *&* *num.* 5. *Vrsill. ad Afflict. decis.* 87. *num.* 3. *ad med. Mangil. de euict. quæst.* 153. *num.* 22. *Barz. decis. Bonon.* 23. *num.* 16. *vers. & id quod dictum est.*, & circa
31 ca prima, nempe rustica volunt attendi, quid impensum, & quid melioratum, & refici, quod minus est, circa vero secundam, nempe Vrbana, solum attendi tempus restitutionis, adeout, nec curandum, an magis, impensum, & minus melioratum, vel e contra, velle videantur, vt alijs plenissime cumulatis distinxisse videtur *Tomat. decis. Maceratens.* 59. *num.* 60. *& seqq. &* 64. *& Coccin. d. decis.* 2135. *num.* 5. *& seqq. & decis.* 2165. *num.* 2. *& seqq* signanter *num.* 10. saltem vbi qui dicta melioramenta fecit erat dominus dominio resolubili, in quibus terminis loquuntur prædicati, & apertius etiam, *Rot. cor. Royas decis.* 182. *num.* 8. *&* 9. *& in vna Rom. melioramentorum* 28. *Iun.* 1675. §. *nihilominus coram Reuerendiss. Albergato Decano* in qua expresse fuit dictum, recedi à regula text. *in l. in fundo* 39 *ff. de rei vindic.* vt refici debeat, quod minus est, aut impensum, aut melioratum, quando agitur de prædio vrbano meliorato à Domino vtili, ex quo tunc non quod impensum, sed valor præsentis temporis attendi debet.

Ego tamen scribendo in dicta causa Romana melioramentorum contra prefatam decisionem, dicebam, quod sunt duæ quæstiones omnino distinctæ, & separatæ vna,
32 quonam tempore considerati debeat va-

lor impensarum, & eius, quod melioratum est, accipiendo expensas nō in sola pecunia, sed in materia, & labore, seu operibus in meliorando expensis, vt supra fuit declaratum *sub num.* 25. alia si valor expensarum differat à valore eius, quod melioratum est, quæ nam summa reficienda sit, & quoad primam, optime procedit distinctio inter rustica, & vrbana, nam rustica vti, vt plurimum consistentia in plantationibus vinearum, & arborum, considerari debent de tempore, quo fuerunt facta, cum non possit haberi ratio incrementi valoris eorum fauore meliorantis, dum illud procedit ab ipso fundo potius, quam ab eius industria, vt aliis relatis tradunt *Vrsill. ad afflict. dec.* 87. *num.* 3. *post med. vers. circa præfata tamen Carpan. ad Statut. Mediol. lib.* 1. *cap.* 417. *num.* 748. *&* 753. vbi plures alios citat *Barz. decis. Bonon.* 23. *numer* 16. *post med.* & quod si plantata sit vinea facienda sit estimatio plantularum præuiatum, ceterique labores compensandi sint in fructibus perceptis, dicit *Felin. cons.* 42. *num.* 9. & posset etiam dici, labores circa vineam, aliasque plantationes pertinere ad culturā, quæ non est reficienda, e contra vero ædificia cum inseneleant, & minuatur eorum valor, æstimari debent de tempore restitutionis consideratis eorum ætatibus, vt dicit text. *in l. domus* 61. *ff. de legat.* 1. at secus est quoad secundam quæstionem nam in ea tam in rusticis, quam in Vrbanis, attenditur semper, quod minus est, cum in vtrisque militet eadem ratio, esset enim absurdum dicere, quod si habens domum in platea Ciuitatis restitutioni obnoxiam adaperiat solum duas Portas ingredientes in duas mansiones forte inutiles, & sic efficiat duas apothecas, impēsis solis scutis quinquaginta, & apothecas illas locet, & pro pensione ratione loci recipiat scuta centum annua, ex qua mercede dicatur meliorata domus melioramento æstimabili in scutis duobus mille, debeat ei refici summa ista, nulla habita ratione, quod impensa fuerit solum scutorum quinquaginta, & idem esset e cōtra si maximam fecisset impensam, & parum meliorasset, & ideo etiam in domibus procedit regula, quod attendi debeat, quod minus est, æque, ac in rusticis *Barz. decis.* 23. *num.* 16. *vers. & id quod dictum est*, idque indistincte à quocumque melioramenta facta sint, prout aliis pluribus relatis sensit *Gabr. cons.* 168. *num.* 111. *circa med. lib.* 1. & sæpissime tenuit *Rot. vt cor. Bich. dec.* 199. *num.* 13. *&* 15. *vers. quod vero melioratum*, *& cor. Arguell. decis.* 26 *num.* 58. *&* 61. *& in Recent. decis.* 650. *num.* 2. *&* 4. *vers. nam quo ad domum part.* 2. *decis.* 318. *num.* 16. *&* 17. *&* 20. *part.* 9. *& decis.* 119. *num.* 1. *&* 2. *part.* 15. *& post Merlin. de pign. decis.* 138. *num.* 22. *vers. nec magis*, *& num.* 26. *vers. & tunc & post Torre de pact. futur. success. dec.* 178. *n.* 13. *prope fin. &* 14.

Et licet reproposita eadem causa Romana melioramentorum *coram eodem Reuerendiss. Albergato* 23. *Ianuar.* 1677. Rota steterit in decisis, tamen generaliter loquendo, distinctio prædicta videtur vera ex supra traditis, quibus decisio non satisfacit. Quidquid tamen sit dicendum in casu illo in quo agitur de pacto, quod si emphyteuta melioramenta alicui loco pio persoluenda grauauerit, liceat domino facta solutione de ipsis melioramentis domum pro se retinere, quod pactum Rota censuit in vltima decisione præfata, nihil aliud tribuere, quam prælationem domino, ita vt soluere debeat, quod solueret alius emptor, & sic nullam habendam rationem eius, quod impensum, prout haberi non deberet cum emptore, circa quod non debeo hic aperire meum sensum dum lis adhuc pendet.

Descendendo nunc ad secundam partem dictæ vltimæ inspectionis, in qua dicendum est quomodo facienda sit probatio melioramentorum. In primis repetenda est distinctio probationis melioramentorum in genere à probatione eorum in specie, de qua dictum est supra hac eadem inspectione in *prima parte num.* 10. *& seqq.* vbi dictum est secundam necessariam esse ad effectum agēdi, non autem ad effectum excipiendi, & retinendi, prout ad vtrumque effectum necessaria est prima.

33 Requiritur autem probatio melioramentorum in genere plena, & concludens, quia respicit substantiam crediti, quæ debet esse certa, adeout si aliquid contra illam opponatur nec actio, nec retentio competat creditori *Gratian. disc.* 734. *num.* 13. *Surd. d.* 46. *in fin. ver. & super eius quoque substantia*, *& ibi Hodienna num.* 3. *Rota cor. Caualer. d.* 539. *num.* 5. *&* 6. *& in rec. d.* 433. *num.* 2. *part.* 2. & in proposito melioramentorum sensit eadem *Rota cor. Caualer. decis.* 52. *nu.* 2. *in fin. & seq. & in vna Romana de Thesauris coram Sacrato penes Marches. de commiss. part.* 1. *fol.* 1088. *num.* 2. *&* 3.

34 Quo vero ad aliam probationem in specie, ex quo non respicit substantiam crediti, sed potius eius quantitatem tantum, regula est, quod vbi constat de substantia debiti ad probandam quantitatem, & qualitatem, sufficiant leuiores probationes *Dec. cons.*

*conſ.* 537. *num.* 12. *Surd. conſ.* 94. *num.* 28. *Barat. deciſ.* 722. *num.* 5.

35 Verum tamen eſt, quod licet ad probandam quantitatem, & qualitatem melioramentorum, vbi conſtat de eorum ſubſtantia in genere, probationes faciliores, & leuiores admitti poſſint, tamen tales probationes debent eſſe legitimæ, vt dicit *Menoc. conſ.* 23. *num.* 25. *ad med.*

36 Quæ autem dicatur probatio ſufficiens eſt arbitrarium iudici *Dec. conſ.* 495. *num.* 8. *Soccin. iun. conſ.* 32. *num.* 11. *lib.* 2. *Menoc. de arbitr. caſu* 90. *Rota deciſ.* 723. *num.* 8. *par.* 4. *tom.* 3. *rec.*

Quod ſi verum eſt in omni materia, multo facilius admitti debet in iſta probatione quantitatis melioramentorum, in qua ſtatuenda, iura expreſſe deferunt arbitrio Iudicis, vt habetur *in l. in fundo* 39. *in princ. ff. de rei vendic.* in illis verbis *bonus Iudex varie ex perſonis, cauſiſque conſtituet*, celatis ad hoc firmandū *per Arias de Meſa variar. lib.* 1. *cap.* 49. *num.* 29. *& per Rotam in deciſ.* 1. *n.* 35. *part.* 11. *rec.*

37 Vnde eſt, quod poterit etiam Iudex ex officio ſuo valorem prædictum ſtatuere iuxta doctrinam *Bart. in l. ſi quid ex Pamphila num.* 3. *ff. de legat.* 2. quam alij ſequuntur relati *per Rot. coram Coccino deciſ.* 1374. *num.* 3. idque non ſolum per rei euidentiam ſubiciendo eam oculis ſuis, ac de melioramentis ſe informando, vt per text. *in l. ſi ruptione ff. finium regund.* tradit *Maſcard. de probat. concl.* 1037. *num.* 18. *& Caroc. de locat. tit. de melior. quæſt.* 2. *num.* 41. ſed etiam aliquibus probationibus factis, eiſque non plenis, vel varijs exiſtentibus, vt ſenſit *Rota coram Coccin. d. deciſ.* 1374. *num.* 2. *& coram Merlin. d. deciſ.* 695. *num.* 6. & dicam infra de caſu diſcordiæ Peritorum in hoc eodem §. *in fine*.

38 Solent verò Iudices in concurſu probationum, ſeu indiciorum de diuerſis pretiis mediam viam eligere *Alex. conſ.* 64. *num.* 9. *lib.* 2. *Surd. conſ.* 452. *num.* 68. *&* 74. *Rot. in d. deciſ.* 2. *num.* 34. *ad fin. part.* 11. *rec. & coram Bich. dec.* 474. *num.* 3.

Poteſt autem primo loco dubitari, an legitima ſit probatio melioramentorū in ſpe-

39 cie, ideſt eorum quantitatis, & valoris, ſi fiat per teſtes, & ratio dubitandi eſt, quia eſt neceſſaria eorum æſtimatio, quæ æſtimatio non percipitur ſenſu corporis, ſed potius iudicio intellectus *Ang. Arctin §. ſi quis agens num.* 3. *inſtit. de action. Rota coram Penia deciſ.* 479. *num.* 11. & teſtes deponere

40 debent de ijs tantum, quæ cadunt ſub ſenſu corporis, alias ſi excedant, & deponant de iudicio ſuo probationem non faciunt *Seraph. deciſ.* 847. *num.* 2. *Coccin. deciſ.* 1882. *num.* 10. *&* 11. *Rot. in rec. deciſ.* 34. *num.* 7. *&* 8. *part.* 11. *rec.*

41 At his non obſtantibus, teſtes admitti ad probandum valorem, tradunt DD. & ſignāter *Lupus in l.* 2. *C. de pactis int. emptor. & vend. comment.* 2. §. 2. *num.* 120. *Maſcard. de probat. concluſ.* 657. *num.* 1. & in terminis probationis valoris melioramentorum *concluſ.* 1037. *num.* 13. & ſentiunt alij infra citandi.

42 Videtur tamen retinenda regula, quod non probent, ſed limitanda vbi ſint teſtes periti valoris, prout eam limitari generaliter docet *Bart. in proœm. ff. in princ. ſub num.* 8. & concordia ad eumdem *Bart. in l.* 1. *in princ. ff. de ventre inſpiciendo Iaſ. in rubr. ff. de iur. iur. num.* 4. & hinc eſt quod

43 ad hanc probationem valoris melioramentorum, requiri teſtes de eo deponentes eſſe Architectos ſentit *Specul. in tit. de fructibus, & intereſſe circa fin.* & ſequutus eſt *Aretin. conſ.* 83. *col. pcnult.* & latius firmauit *Curtius Iunior. conſ.* 165. *num.* 20. *Caroc. de locat. tit. de melioram. quæſt.* 2. *num.* 33. & habet hæc opinio *text. in §. quia verò Auth. de non alien. cum gloſ. ibi in verbo mecanicis*, & licet poſſit per diſcurſum diei, quod ille textus loquatur in bonis Eccleſiaſticis, in quibus iura cautius procedunt, vt aduertit *Caroc. dicta quæſt.* 2. *num.* 36. *& ſeq.* tamen alij etiam ad hoc propoſitum illum allegant.

44 Et qualitas iſta teſtiom, eos videlicet eſſe Architectos probanda eſt, & non ſtatur eorum dicto, quatenus aſſerant ſe peritos, neque ſufficit eos eſſe magiſtros murarios, ſed requiritur maior peritia, quæ adeſt in Architectis, vt volunt præcitati, & vltra eos comprobat etiam *Maſcard. d. concluſ.* 1037. *num.* 14. *&* 15.

45 Præterea, quando teſtes eſſent ſufficienter periti, adhuc non eſſent admittendi, ſi ipſimet melioramenta conſtruxiſſent, quatenus enim non agatur de probando ſimplici facto conſtructionis, ſed etiam de valore rei per ipſos conſtructæ, dicuntur teſtes intereſſati, ex quo laus, vel opprobrium poſſet ipſis reſultare ex maiore, vel minori operarum ſuarum valore, & bonitate, vt aduertit *Curt. Iun. d. conſ.* 165. *num.* 21. *& ſequitur Menoc. conſ.* 23. *num.* 25. *verſ. quo circa reſpondit* & aliis adductis *Maſcard. d. concluſ.* 1037. *num.* 16. *Caroc. de locat. & cond. tit. de melior. quæſt.* 2. *num.* 35.

Præterea regula prædicta, quod teſtis deponens de iudicio ſuo ſuper re, quæ non

46 cadit ſub ſenſu corporis, non probet, limitatur,

tatur, vt non procedat vbi testis reddit bonam rationem, seu causam scientiæ *Salic. in l. testium num. 11. C. de testib. Iaf. in rubr. de iur.iur. num. 6. vers.4. limita Seraph. dec. 550. num. 3.* & ideo non probari in specie valorem melioramentorum, vbi testes deponant simpliciter de iudicio suo dicit *Curtius Iun. conf. 165. num. 17. Menoch. conf. 1111. num. 12. & seqq.* at secus est dicendum vbi reddant bonam rationem ex adductis *per Gratian. discep. 461. sub num. 24.* & quoniam de hac probatione valoris per testes dixi plura supra *in cap. 19 de probatione lesionis*, vlterius non prosequor.

47 Vltra prædictam probationem per testes, quoniam, vt dictum est agitur de probatione quantitatis non substantiæ, sequitur, vt standum etiam sit coniecturis *Dec. d. conf. 537. num. 12. Menoc. conf.457. num. 76. Bellon. Iun. conf. 43. num. 9.* Idque tanto magis si per lapsum temporis, vel aliter probatio reddita sit difficilior, prout in casu suo considerauit *Rota cor. Merlino d.695. num. 5.*

48 Et hinc est, quod in hac materia valoris, & quantitatis melioramentorum admittenda videatur probatio ex solito, & communi consuetudine impendendi in illis, vt dixit *Rota cor. Merlino d. decis. 695. num. 3. ad fin.* prout in simili fit in probatione fructuum ex tradit *per Angel. conf. 127. num. 2. Caccin. decis. 439. num. 2. & decis. 283. num. 1. part. 1. rec.*

49 Et deducitur argumentum ex quantitate fructuum, qui percipiuntur, calculando videlicet ad rationem quinque pro centenario, iuxta præsumptionem legalem, vel ad aliā summam, quam notum esset in regione percipi ex stabilibus, demendoque ex tota summa valorem rei melioratæ, quod argumentum post *Peregr. conf. 76. sub n. 10. lib. 4.* approbauit *Rota coram Bich. dec. 564. sub n. 9.*

50 Et stari etiam iuramento ipsius conductoris meliorantis circa hanc probationem solius quantitatis firmat *Caroc. de locat. & cond. tit. de melior. quæst. 2. num. 42.* & vltra ibi congestos, quod stetur iuramento creditoris circa solam quantitatem late *Osasch. decis. 96. num. 4. & per tot. Gratian. disc. 948. num. 28. & Ioseph Ludou. decis. Perus. 100. num. 7. & 8. Ridolphin. in praxi par. 2. cap. 4. num. 155. Duran. decis. 90. num. 10. Ottoboon. decis. 199. num. 10.*

51 Verum hoc non videtur omnino in distincte admittendum, sed solummodo quādo agitur de parua quantitate, vt docet *Bart. post glos. in l. admonendi num. 52. vers. item dicit vbi adden.* alios concordantes referunt *ff. de iureiur. Boer. decis. 44. num. 25. post med. vers. quoniam Iudex Ioseph Ludou. dec. Perus. 100. num. 4.* vbi quod hæc opinio est magis vera, & maioribus fulcita auctoritatibus.

52 Alias enim, ad hoc vt admitti possit iuramentum vbi quantitas est considerabilis, necesse est, vt concurrant saltem aliquæ coiecturæ *Alex. conf. 69. num. 6. lib. 2. Boer. decis. 243. in fin. Viuius decis. 108. sub num. 2. Seraph. de iuram. priuil. 36. num. 2. & seqq. Rota decis. 746. num. 5. & seqq. par. 1. diuer.*

53 Præterea ad probandam solam quantitatem admittitur quandoque liber ipsius creditoris, & illi statur, vt dicitur *in dec. 437. num. 1. part. 4. rec.* & facilius, si sit detentus à ministro, vt in casu *decis. 362. num. 7. part. 1. rec.*

54 At etiam hoc intelligendum est in expensis paruis tantum, non etiam in magnis, ex cumulat. *per Gennam de script. priu. tit. de lib. tutor. num. 7. Rot. coram Gregor. decis. 475. num. 1. & ibi adden.*

55 Quæ autem dicantur impensæ magnæ, & quæ paruæ, arbitrari debet Iudex attenta qualitate rei, & personarum *Guttier. de tutel. part. 3. cap. 1. num. 158. adden. ad Gre-*

56 *gor. decis. 475. num. 11.* at non ex eo quod expensæ omnes simul consideratæ faciunt quantitatem releuantem, dicuntur ad hunc effectum expensæ magnæ, sed si paulatim factæ reputantur paruæ *Adden. ad Gregor. d. decis. 475. num. 11. vers. & procedit Rota decis. 283. sub num. 3. par. 1. rec.*

57 Alias si quantitas sit magna, non standū soli libro, nisi quatenus concurrat maxima verisimilitudo, qua concurrente ei adhibetur fides etiam in magnis, vt post alios relatos dixit *Rota coram Gregor. d. decis. 475. num. 5.* vel vlterius conductor super ipsa re iuramentum præstet, *Corn. conf. 318. in fin. lib. 4. Surd. decis. 199. num. 5.*

## De Peritorum electione, ac eorum relatione quomodo facienda, & quam probationem faciant

*SVMMARIVM.*

1 *Peritorum electio est subsidiaria quatenus deficiant omnes aliæ probationes.*
2 *Melioramenta bene probantur per relationem peritorum.*
3 *Ampl. etiamsi sint pauciores quam testes.*
4 *Peritorum electio est necessaria, & de ea constare debet.*
5 *Nec sufficit ad eam probandam, quod quilibet peritus se electum enunciet.*
6 *Probatur tamen electio per duos testes.*
7 *Ad electionem peritorum proceditur executiue, & summatim.*

8 Et

8 *Et etiam in die feriata.*

9 *Peritorum electio licet de iure possit fieri à solo Iudice, tamen de consuetudine fit à partibus mandante Iudice.*

10 *Et in discordia, vel contumacia partium fit à Iudice.*

11 *Et quando Iudex vult eligere peritos, debet monere partes ad interessendum, seu illas citare.*

12 *Et prædictis non seruatis electio est nulla, & relatio non probat.*

13 *Electio peritorum ab vno facta non nocet alijs.*

14 *Ampl. vt nec ab eo causam habentibus.*

15 *Secus si sit cessionarius eius, qui elegit exceptione facta post electionem.*

16 *Defectus citationis ad videndum eligi peritos sanatur per subsequentem intimationem electionis, vel aliam scientiam.*

17 *Periti debent esse saltem duo.*

18 *Stylus est, vt qualibet pars suum eligat, & vna deficiente supplet Iudex.*

19 *Lim. si vtraque pars in vno consentiat, quia illi statur.*

20 *Et sufficit tacitus consensus per non contradictionem.*

21 *Decl. tamen non sufficere vnam partem consentire electioni factæ ab alia, quia censetur consentire, vt eligat peritum suum, & quando secus.*

22 *Lim. 2. si vnus tantum reperiatur peritus in loco.*

23 *Decl. limitationem non procedere in materijs grauibus, quia debent peti à locis vicinis.*

24 *Contrarium tenent aliqui.*

25 *Prima procedit si materia vere est grauis, & possunt haberi periti in loca non valde distanti.*

26 *Lim. 3. si agatur de re parui valoris, & facilis æstimationis.*

27 *Lim. 4. si vnus peritus sit valde excellens, & plurimæ integritatis.*

28 *Lim. 5. si sit deputatus á publico.*

29 *Decl. præfatas limitationes procedere si electus, sit vere peritus.*

30 *Periti eligendi debent esse vere tales, ac personæ honestæ.*

31 *Periti ad probandum valorem melioramentorum non sufficit, quod sint muratores, & aliqualiter intelligentes, sed probandum, quod sint Architecti.*

32 *Periti debent præstare iuramentum de bene, & fideliter æstimando.*

33 *Decl. procedere in electis à Iudice, secus in electis à partibus.*

34 *Intellige in electis sponte secus si mandante iudice.*

35 *Periti debent accedere ad locum vbi res est æstimanda, & citandæ sunt partes ad interessendum æstimationi.*

36 *Secus si citatio fuerit partibus remissa.*

37 *Citatio ad interessendum æstimationi per peritos faciendæ debet esse pro hora certa.*

38 *Citatio ad comparendum coram Iudice non est necesse quod sit hora certa, quia intelligitur pro hora audientiæ, secus est in citatione pro actu extraiudiciali.*

39 *Citationis ad interessendum defectus vitiat relationem peritorum iudicialiter electorum, secus autem electorum extraiudicialiter, quos partes informarunt.*

40 *Periti debent procedere per se ipsos, nec possunt subdelegare.*

41 *Lim. quoad nudum ministerium; puta mensurationem.*

42 *Æstimari debet res simul non per partes.*

43 *Decl. procedere vbi agitur de vnico corpore, secus si rebus distinctis.*

44 *Domus pretiosa quomodo æstimetur.*

45 *Relatio peritorum debet esse aperta, & clara.*

46 *Periti non tenentur reddere rationem in sua relatione.*

47 *Decl. procedere quando iudicium periti consistit in mera operatione intellectus, secus si consistat in facto cadente sub sensu corporis.*

48 *Periti debent seruare formam in depositionem sibi præscriptam.*

49 *Peritorum relationi statur, etiam si referant de credulitate.*

50 *Decl. procedere in eis quæ certo sciri non possunt.*

51 *Peritorum in relatione facienda requiritur citatio partis ad videndum referre, vel ad dicendum contra relationem.*

52 *Contr. tenet alij.*

53 *Decl. vt non sit necessaria citatio prædicta si pars fuit citata ad videndum, seu electioni interfuit.*

54 *Idem si periti fuerunt ab ipsis partibus electi, seu de eorum consensu.*

55 *Idem si interfuerunt æstimationi, vel ad interessendum citatæ fuerunt.*

56 *Periti debent referre cum iuramento in actis, seu relationem scriptam cum iuramento producere.*

57 *Decl. procedere si non iurarunt in susceptione officij, & iuramentum erat necessarium.*

58 *Periti si sunt duo, & vnus tantum referat non attenditur relatio.*

59 *Possunt tamen vterque de per se separatim referre.*

60 *Intellige quando sunt duo periti electi vnus pro parte, secus si sint electi ab vtraque.*

61 *Periti referre possunt etiam in die feriata.*

62 *Relationi peritorum standum est.*

63 *A relatione peritorum datur appellatio.*

64 *Ampl. dari etiam ei, qui peritum approbauit.*

65 *Ampl. 2. etiam ei, qui promisit relationi stare, si non dixit, & cuicumque æstimationi.*

66 *Si à relatione peritorum appellatum est, est deueniendum ad electionem peritorum.*

67 *Decl. vt à relatione peritorum liceat appellare vna vice tantum.*

68 *Lim. declarationem si vtraque pars appellet.*

69 *Appellans à relatione periti in aliqua parte taxatiue censetur approbare in alia.*

70 *Peritis discrepantibus eligendus est tertius.*

71 *Periti an eligi debeant aliter probandum sit ab initio est arbitrarium Iudicis.*

72 *Iudex potest se extraiudicialiter informare, & valorem arbitrari.*

73 *Secus si viam electionis peritorum elegerit, quia eis discordantibus tenetur tertium eligere, nec potest eligere se ipsum.*

74 *Tertij periti electio facienda à partibus, & eis discordantibus à Iudice.*

75 *Tertio perito omnino standum est.*

76 *Lim. si eius æstimatio sit nulla.*

77 *Item si fuisset nulla æstimatio prima nisi fuisset nullitas remissa.*

78 *Electio peritorum secunda facta propter discordiam inter primos, si non subsistit discordia, est nulla.*

79 *Ampl. etiamsi partes promiserint ei stare.*

80 *Peritorum duæ electiones tantum faciendæ super eodem dubio, secus si adsint plura dubia.*

81 *Relationi tertij periti non standum est, si appareat erronea.*

82 *Et sufficit error in vna parte.*

83 *Tertio perito tunc standum est cum concordat cum*

alique

*aliquo ex prim:s. secus si ab omnibus discordet.*
84 *Contr. quod adhuc ei standum sit.*
85 *Decl. vt tunc stetur cum potest concordari cum aliquo per regulam, quod in summa maiori continetur minor, & num.86. & seqq. vsque ad 90. vbi quando habet locum dicta regula, vel non.*
90 *Decl. 2. vt discordante tertio cum alijs duobus peritis concerueniui omnes summa, & deinde diuidatur in tribus partibus.*
91 *Decl. 3. standum tertio discordanti si primi non retulerunt in actis secundum aliquos, secus econtra.*
92 *Decl. 4. vt si tertius peritus discordans ab alijs sit electus ex dispositione legis. vel statuti, vel Iudice cogente, tunc ei standum, secus si voluntaria.*
93 *Decl. 5. vt excedente tertio perito in summa non sit standum maiori summa primorum si ab ea vtraque pors reclameuit, secus econtra.*
94 *Declarationes prefatæ singula possunt habere locum id diuersis casibus.*
95 *Index potest habere fidem vni ex peritis discordantibus.*
96 *Iudici permissum est corrigere relationes peritorum.*
97 *Iudicis arbitrio multum deferunt iura in æstimatione melioramentorum.*

## CAPVT XXXV. §. V.

Licet ad iudicium peritorum non soleat
1 recurri nisi in subsidium quando aliæ
probationes omnino deficiunt, vt habetur
in *decis. 253. num. 20. par. 4. tom. 2. rec.* vbi
aliæ decisiones alleguntur, & *decis. 53. nu. 7.*
*post Posth. de manut.* tamen sæpissime ad cã
recursus habetur, præsertim ad liquidanda
melioramenta, ideo de eis hic aliqua magis
practicabilia separatim, ac breuiter perstringere, non inutile erit.

Probari igitur etiam potest quantitas
2 melioramentorum per peritos, & hunc modum probandi melioramenta per relationem peritorum esse legitimum dicit *Rota decis. 356. num. 3. par. 1. rec.* & ei standum esse firmatur etiam coram *Caualer. decis. 86. n. 1.* & in concursu cum probatione per testes cum peritis non concordantes, præfertur ista probatio per peritos *Honded. cons. 31. n. 46. lib. 1. Seraph. decis. 665. num. 7. Rota in rec. decis. 457. num. 2. par. 4. tom. 2. & coram Bich.*
3 *decis. 199. num. 3.* etiamsi periti sint numero pauciores, quam testes *Alex. cons. 148. nu. 1. lib. 2. Gratian. discept. 600. num. 23. & seq. Rota Bononien. diuer. dec. 22. num. 11.*

Quoniam autem hæc est magis frequens praxis probandi valorem, & inseruit etiam ad probandã iustitiam, vel iniustitiam mercedis, & conuincendam læsionem, de ea dixi iam aliquid in *cap 19. num. 66. & seq.* ac ibi signanter tetigi difficultatem, quæ vertitur in probando per peritos valore, & statũ de tempore præcedenti, quæ difficultas est sæpissimè cõtingibilis etiam in hoc proposito melioramentorum, cum probandus sit quandoque necessario status præcedens rei, vt dictum est supra, ac proinde in ea ad ibi dicta recurrendum erit, & quoniam, ibi circa hanc praxim me retuli ad dicẽda hic, ideò breuiter aliquid de ea annotandum
4 erit, & primo, quod debent esse periti electi, & de electione constare debet, alias eorum relatio non probat *Ridolphin. in praxi par. 1. cap. 8. num 128. Burat. decis. 14. num. 22. Duran. decis. 142. num. 4. in rec. decis. 515. nu. 14.*
5 *par. 1.* & non constabit sufficienter de electione, ex eo quod quilibet peritus se electum enunciet, quia tali enunciatiuæ non statur, vt dicit *Rota coram Seraph. decis. 554. num. 1.* ex tradit. per *DD. in cap. quoniam cõtra de probat. & Gabr. de senten. concl. 4. nu. 3.* & videtur verius, licet contrarium in eisdẽ terminis senserit *Rota decis. 289. num. 3. par. 4. recent.* quia nunquam standũ dicto vnius, & secus esset, vbi dici posset adesse duos
6 testes contestes super ipsa electione, vt in casu Ruin. per Rot. ibi allegati in *cons. 65. numer. 7. lib. 5.* & est de mente *Bart. in l. ne in arbitrijs num. 5. ad. med. C. de recept. arbitr.*

7 Proceditur tamen executiue, & summatim ad talem electionem *Menoch. adipisc. rem. 5. num. 169. & seq.* & possunt recipi etiam
8 die feriata, & admitti etiam ad iuramentũ præstandum, vt post *Aretin.* tradit *Gratian disc. 235. num. 33. & sequitur Post. de manuten. obser. 101. num. 14.*

9 Electio autem licet de rigore iuris possit fieri à solo Iudice, tamen de consuetudine fit à partibus mandante Iudice, vt tradit *Cagnol. in l. 2. num. 259. C. de rescind. vendit:* & talis consuetudo seruanda est *Gratian. disc. 229. num. 21.* at quatenus partes discor-
10 dent, vel sint contumaces, tunc electio fit à Iudice *Pinel. in l. 2. C. de rescin. vedit. par. 3. cap. vlt. num. 4. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 47. num. 99. & seq. Menoc. adipisc. rem. 5. n. 163. Aldouin. cons. 18. num. 8. Cyriac. contr. 395. nu. 24. & seq. Rota decis. 24. num. 6. post Post. de subhastat.*

11 Et quando Iudex vult ipse deuenire ad electionem debet monere partes ad interessendum, seu illas citare ad videndum eligi peritos *Ias. in §. quadam num. 79. inst. tit. de action. & ibid. Aretin. col. fin. Cagnol. in l. 2. num. 260. C. de rescind. vendit. Rota decis. 515. num. 14. vers. adeo vt par. 1. rec.*

12 Prædictisque non seruatis electio facta est nulla, & vitiat relationem, ità vt non probet, vt sentiunt præcitati, & tradit expresse *Surd. cons. 452. num. 36. & 37.*

13 Debetque fieri ab ipsismet partibus collitigantibus, alias facta à tertio partibus nõ

nocet

nocet, vt dixit *Rota in vna Romana pretij Fiani coram Lancelloto impressa penes Marches. par. 2. fol. 236. num. 3. vers. quod non fuerunt*, & è contra electio facta à partibus nõ
14 nocet tertio non citato, etiam habenti causam ab eis, & interessato, puta cessionario *Surd. dict. cons. 452. sub num. 27. & seq. Gratian. discept. 228. num. 1. & seq.* nisi forte ces-
15 sio sit facta post electionem, in quibus terminis procedit contraria opinio, quod electio, & relatio periti noceat successori, de qua *Menoc. decis. Bonon. 55. num. 9. & seqq.*

16 Sanari tamen posset defectus citationis præcedentis per intimationem electionis subsequentem, vel aliter inductam iudicialiter scientiam in parte, vel alio interesse habente, & non reclamante, vt tradit, & in praxi receptum, dicit *Conar. variar. lib. 2. cap. 13. num. 5. in 6. conclusione*, & sufficeret comparitio habentis interesse coram perito ad validandam eius relationem *Adden ad. Buratt.* qui alios refert *decis. 70. num. 13. vers. secus si is.*

17 Debent autem periti eligi saltem duo, si reperiantur *Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. par. 3. cap. vlt. num. 5. Menoc. cons. 284. num. 26. & adipisc. rem. 5. numer. 162. Scain. decis. Bonon. 12. num. 71.* & stylus Curiæ est, vt
18 quælibet pars suum eligat, & si vna pars sit negligens in electione sui periti, illum eligat Iudex, vt dictum est, & in his terminis tradit *Ridolph. in praxi par. 1. cap. 8. num. 115.* & dixit *Rota decis. 81. num. 3. in fin. & 4. post Zacch. de oblig. Cam.* nisi forte vtraque
19 pars in eodem consentiat, & concordet, quia tunc ille vnus sufficit *Dec. in cap. propo- suisti nu. 41. de probat. Mascard. concl. 1169. num. 29. Gratian. disc. 235. num. 71.* etiamsi
20 tacite tantum consentiant non contradicendo *Pacian. de probat. lib. 1. cap. 47. n. 42. & seq.* at hoc non est intelligendum, vt sta-
21 tim ac vna pars suum eligit, & alia non cõtradicit, censeatur illum approbare, quia censetur approbare, vt sit peritus eligentis tantum, non etiam suus, nisi forte Iudex, qui, ea non eligente, debet iuxta stylũ prædictum eligere illum ab alia parte electum, & ipse eligat, & ea pars quæ non elegit hoc sciat, & taceat.

22 Vbi autem non reperirentur plures periti, tunc vnius etiam soli electio sufficeret *Menoch. adipisc. rem. 5. num. 162. ad med. Mascard. conclus. 653. num. 14. Pacian. de probat. lib. 1 cap 47. num. 35. & seq.* vbi de communi opinione testatur.

23 Sed hoc non facile admittitur in rebus valde arduis, & grauibus, quia in eis si non reperiuntur in loco iudicij, debent peti à locis vicinis *Abb. in cap. proposuisti num. 5. de prob. Soccin. reg. 16. vers. 3.*

24 Et licet contrarium teneant alii, & signanter *Dec. in d. cap. proposuisti nu. 22. vers. sed tamen, & 23. de prob. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 47. num. 36. vers. non est tamen.* vbi vere materia sit grauis, prima est verior, vt dicit *Mandos. ad Roman. cons. 20. in ver. dictum*, & saltem, vbi alij periti haberi pos-
25 sunt in loco non valde distanti, non erit ab ea recedendum, vt inquit, & latè probat *Gratian. disc. 235. num. 57. & 60. & seqq.*

26 Sunt etiam alij plures casus, in quibus non est necesse, quod periti sint plures, & signanter si ageretur de melioramentis paruæ summæ, seu facilis æstimationis *Abb. in cap. proposuisti nu. 6. de probat. Soccin. reg. 16. vers. primo fallit Gratian. disc. 235. num. 66.* item si vnus sit valde excellens, qui peritia,
27 & integritate plurimum valeat, quia tunc ille sufficit *Dec. in cap. proposuisti num. 26. vers. si tamen esset de prob.* & alijs adductis *Menoc. adipisc. rem. 5. nu. 162. vers. vel etiam*
28 *quando* item si vnus sit deputatus à publico, quia, & tunc illi statur *Dec. in dict. cap. proposuisti num. 28. Menoc. adip. sc. rem. 5. nu. 162. ante fin. Mascard. concl. 653. num. 13. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 47. num. 29. & seq. Gratian. dict. disc. 235. num. 67.* sed isti, &
29 similes casus declarandi erunt, vt procedant, vbi talis electus sit vere peritus, ac etiam persona honesta, & bonis moribus imbuta, alias enim semper esset nimis durũ, vt vni tantum imperito, & improbo standũ esset, vt aduertit *Grat. disc. 235. num. 48. &*
30 *seqq.* & generaliter, quod eligi debeant, qui sint periti, ac etiam personæ honestæ late *Pacian. de probat. lib. 1. cap. 47. num. 125. & seq. & num. 151. vers. & prædicta Mascar.*
31 *concl. 653. num. 7.* & quod ad probandum valorem melioramentorum nõ sufficiat eos esse muratores, & aliqualiter intelligentes, sed probandum, quod sint Architecti, & Ingeniarij *Specul. in tit. de fructibus, & inter. §. viso circa fin. Aretin. cons. 83. num. 11. circa med. vers. praeterea licet Curti. iun. cons. 165. n. 16. Carot. de loc. tit. de melioramen. quæst. 2. n. 33. & seq. Rot. cor. Celso dec. 246. n. 9.*

32 Debent autem periti electi iuramentum præstare de bene, & fideliter æstimando, secundum *Aretin. in §. quadam num. 78. instit. de action. Surd. cons 452. num. 42.* & sensit *Rota in Rom. pretij Fiani coram Lancelloto penes Marchesan. par. 2. fol. 236. num. 3.* & apertius coram *Merlin. dec. 39. n. 6.*

33 At hoc procedit, vbi eliguntur à Iudice, secus autem si eligantur à partibus, quia tunc tanquam ab eis approbati, non tenea-

tur iuramentum prædictum præstare *Grat.*
*disc.874. num.35. & disc.929. num.17, Post.*
*de manuten. obser.101. num.13. Cresc. decis.*
*2. num.1. de arbitris*, quod vtique procedit
34 de plano, si eligantur sponte à partibus,
puta in contractu, aut alias, secus autem si
de mandato Iudicis, quia, & tunc eos de-
bere iurare sentiunt *Bart. in l. Teopompus 14.*
*num.8. ff. de dote prælegata. Felin. in cap. pro-*
*posuisti num.9. vers. fallit, 2. de probat.* quod
eo magis procedet, vbi vnus à qualibet
parte diuersus electus est, quia tunc neuter
eorum est ab vtraque parte approbatus,
prout requiri sentiunt præcitati DD. dum
volunt, quod propter talem approbatio-
nem iurare non teneantur, & de electis à
Iudice ipso de consensu partium, quod iu-
rare debeant, tenet *Mascard. de probat. concl,*
*1174. num, 51.*
35 Deinde debent periti accedere ad locũ
vbi sunt melioramenta, vel alia res æsti-
manda, & citandæ sunt partes ad interes-
sendum æstimationi *Cagnol. in l.2. num.261;*
*C. de rescinden. vendit. Aldobrand. cons.59.*
*num.6. lib.1. Gabr. cons.168. num.102. lib.1.*
*Gratian. disc.874. num.33. & seq. Barz. dec,*
*22. num, 36. Buratt. decis.70. num.4.* vbi reij-
cit opinionem Bald. qui in *cons.4. lib.3.* vide
tur sentire talem citationem non esse ne-
cessariam in æstimatione *Adden. ad Gregor,*
36 *decis.545. num.12.* nisi forte talis necessitas
citandi fuisset à partibus in peritorum ele-
ctione remissa, prout potest remitti, vt fir-
mat *Cyriac. contr.261. num.17. Gratian. disc.*
*929. num.15.*
37 Et talis citatio debet esse pro hora certa,
vt firmat *Ridolph. dict, cap.8. num.130. & di-*
*xit Rota coram Duran. decis.542. numer.5.*
38 licet enim in citatione ad comparendum
coram Iudice non requiratur hora secundũ
aliquos, quia intelligitur hora audientiæ,
secus est in citatione, quæ fit ad interessen-
dum actui extra iudicium faciendo, tunc
enim nemo dubitat horam requiri, vt dicit
*Alex. cons.33. num.9. vers. & licet lib.6,* for-
mulam autem huius citationis, si quis cu-
piat, adeat *Posth. de manut. obser. 101, nu.8,*
39 et omissio talis citationis vitiat æstimatio-
nem peritorum, etiam à partibus iudiciali-
ter electorum *Rota decis.554. num.2, vers,*
*procedit par.2. recent. Couar. var. lib.2. cap.13,*
*num.8. ad fin.* quod tamen secus est, vbi
periti electi sunt à partibus concorditer in
negotio extraiudiciali, in quo necesse fuit,
quod eos informauerint, quia tunc vbi fue-
runt instructi de negotio, non opus est alia
citatione, vt declarat *Cyriac. contr.261. num.*
*19. & 20,* vbi aduertit in his terminis non
dissentire *Rot. in prædict. decis.554. par.2. rec.*
40 Et debent periti inspicere, & procedere
per se ipsos, non autem alios subeligere, seu
subdelegare, nisi ad aliquod nudum ministe-
41 rium, puta electus ad æstimandum, poterit
alteri demandare mẽsurationem *Post. de ma-*
*nut. obser.101. nu.8. ad fin. in nouis, Rot. post*
*Zacch. de obl. Cam. decis.155. num.5. & in rec.*
*dec.526. n.3. p.4.*
42 Debent etiam periti rem æstimare totam
simul non per partes *l. Menius 53. §. fin. ff*
*fam .ercisc. Marescott. variar. cap. 114.*
*numer. 12. lib. 2. Surd. decis. 155. numer.5.*
quod tamen procedit, vbi agitur de vnica
re, vel vnico corpore, secus autem si æsti-
43 mandæ sint plures res inter se distinctæ,
quia tunc separatim æstimandæ singulæ de
per se, ad *text. in l. fin. §. præterea C. de iur.*
*dot.* & alijs plenè adduct. *Rot. coram Dunoz.*
*iun. decis.921. num.1. & seq. & decis.944. n.1.*
44 *& seqq.* & in domibus prætiosis, quæ fru-
ctus non reddunt, vel eos reddunt minores
iusto valore debent æstimare considerata
materia, & forma, ac vlterius quanti eius-
modi domus cõmuniter vendi soleãt *Gabr.*
*cons.168. num.114. ver. quando vero, & seq.*
*lib.1.* & latè monet *Marescot. variar. lib.2.*
*cap.114. num.12. & seq.* vbi arguit *Natt.*
*cons.322. num.4.* dum videtur velle, quod
in tali ęstimatione non habeatur ratio quã-
ti domus communiter emi, & vendi posset.
45 Et debet peritus dare relationem certã,
& claram, alias potest officio Iudicis com-
pelli, vt illam declaret *Felin. in cap. propo-*
*suisti num.6. vers. & sis cautus de probat. Pa-*
*cian. de probat. lib.1. cap.47. num.157.* & alijs
adductis *Rot. cor. Dunoz. iun. d. 921. n.2. & 3.*
46 Non tamen tenetur peritus reddere ra-
tionem in sua relatione & peritia, cur ita
senserit *Dec. in cap. proposuisti num. 33. de*
*probat. Menoch. adipisc. rem.5. nu. 166. Grat.*
*disc.228. num.23. Burat. decis. 790. num. 4.*
licet alij contrarium sentiant, vt *Pacian. de*
*probat. lib.1. cap.47. numer.65. & seq. Scaia.*
*decis.12. num.74.* intelligendo tamen, vt
tunc procedat conclusio, quando iudicium
periti consistit in mera operatione intelle-
47 ctus, non autem quando consistit in discus-
sione facti cadentis sub sensu corporeo, vt
post. *Bart. in l. de ætate num.10. ff. de minor.*
*Felin. in cap. proposuisti num.6. vers. & sis cau-*
*tus de probat.* & alios, declarauit *Rota coram*
*Dunozetto iun. decis. 921. num. 30.* vbi, &
quod non dicitur exigi causam æstimatio-
nis, cum petitur, quod compleat, & perfi-
ciat suam relationem aperiendo veritatem
valoris singulorum corporum. Cęterum ser-
48 uare debent periti omnino formam in de-
puta-

putatione ſibi præſcriptam, alias nulliter
procedunt. *Rota deciſ. 759.num.2.in fin.par.
3.recent.*
49 Et valet relatio, eique ſtatur etiamſi pe-
riti de credulitate ſua referant *Pinel. in l.2.
C. de reſcind. vendit. par.3, cap. vlt. num. 5.
ad fin. quatenus*, tamen non agatur de eis,
50 quæ certo ſciri poſſunt, puta menſura, &
ſimilibus, quia in eis debent teſtari de ve-
ritate, non de credulitate, vt poſt alios ple-
niſſime relatos diſtinguendo tradit *Pacian.
de prob.lib.1.cap.47. num.19.* & eſt diſtinctio
*Bald.in prima conſtitutione ff. num. 16. verſ.
ſed dubitatur*, vbi loquendo de iuramento
per peritum præſtando, dicit, quod ſi tracta-
tur de eis, quorum notitia certa haberi po-
teſt, debet eſſe iuramentum veritatis, ſi au-
tem de eis, de quibus non poteſt haberi no-
titia certa, ſed tantum opinata, tunc iurare
debet de credulitate, idem *Bald.in l.hac edi-
ctali §.is illud n.4.C.de ſecund.nupt.* vbi quod
iurant de veritate in illis, quæ poſſunt ocu-
lata fide videri, in alijs, de credulitate
*Anan. in cap. ſignificaſti 18. num. 13. verſ.
dubitatur autem de homicid. Dec. in cap. pro-
poſuiſti num.52. de probat. Schench. de pro-
bat.num.25.prope fin. verſ. preterea, Tiraq.
de præſcript. gloſ. 8. verſ. & hoc quidem verũ
Couar.var.lib.2. cap.13. num.4. verſ.quarta
concluſio.*
51 An autem requiratur citatio partis in
ipſa relatione facienda, videlicet ad viden-
dum referre peritos, vel ad dicendum con-
tra relationem, ſunt variæ opiniones, nam
pro affirmatiua ſtat *Dec. conſ.416. num.21.
verſ. & dato. & plures refert Scacc. de iudic.
lib.2.cap.8.num.372. Gratian.diſc.874. num.
38.* & ſenſiſſe videtur *Rota coram Gregor.
deciſ.545.num.9. & coram Buratt. deciſ.458.
num.6.*
52 Contrariam verò, quod talis citatio non
ſit neceſſaria tenent *Roman.conſ.61. num.1.
ad med. verſ. item nec requiri Aretin in §.
quadam actiones num.12.ad med. inſt. de act.
Gabr. de citat. concluſ. 1. num.418. Aſin. in
praxi §. 7. lim. 107. Mont. tract. de finibus
cap.32. de finibus num. 5. Pacian. de probat.
lib.1.cap.47.num.121.Menoc. adipiſc. rem.5.
n.165.* & alij plures.
53 At veritas eſt, quod vbi pars fuit ſemel
citata ad videndum eligi peritum, ſeu alias
electioni interfuit, tunc neceſſaria non ſit
alia citatio in relatione ipſa, vt docet *Bart.
in l. Teopompus numer.11. ff. de dot. præleg.
Felin. in cap. indicante num.1. poſt princ. de
præſcript. Couar. variar. lib.2.cap.13. num.5.
in 8. concluſ. Nellus de concordan. gloſ. num.
323. Rota coram Coccino deciſ. 1633. num.5.*
54 *& ſeqq.* & idem eſt, ſi, vt alij dicunt, periti
fuerunt ab ipſis partibus electi, ſeu de ea-
rum conſenſu *Scacc.de Iudic. lib. 2. cap.8. nu.
373. verſ. tertio reſpondetur: Farin. conſ.70.
num. 16. poſt med. Maſcard. de prob. concl.
653.num.2. Monac. deciſ. Bonon.10. num.2.*
55 vel ſi partes interfuerunt æſtimationi per
eoſdem factæ, vel ad intereſſendum citatæ
fuerunt, quia, & hoc ſufficit abſque alia
citatione ad videndum referre, *Gratian.
diſc. 875. num. 37. & ſeq. Poſt. de manuten.
obſer.101. num.11. Boer. deciſ.283. num.35.*
& latè *Rota coram Burat.dec.70.num.2.& 3.*
56 Et debent periti referre cum iuramento
in actis, ſeu relationem in ſcriptis factam cũ
iuramento reproducere *Alberic. in l.hac edi-
ctali num.3. C.de ſecund. nupt. Saluſt. in praxi
lib.2.cap.43. num.2. ad fin. Poſt. de manut.
obſeru. 101. num.12.* & ſenſit *Rota dec.630.
57 num.4. par.2.rec.* quod tamen intelligo niſi
iurauerint ab initio in ſuſceptione officij, de
quo dictum eſt ſupra, non enim multipli-
canda ſunt iuramenta, nec aliquẽ video, qui
hoc dicat, quod reiterari debeat iuramentũ,
& vbi dictum eſt ſupra iuramentum non
requiri loquendo in ſuſceptione officij, nec
requiritur iſtud in relatione facienda, & in
ſpecie de iſto, quod non requiratur, vbi pe-
ritus eſt electus ab vtraque parte *Gratian.
diſc.875.num.35.Poſt. d. obſer.101. n.13.*
58 Vbi autem ſunt electi duo debet vter-
que referre, alias ſi vnus ſolus referat, rela-
latio eſt nulla, & non attendẽda *Ridolph. in
praxi. par. 1. cap. 8. num. 129. Rota coram
59 Greg.deciſ.545.nu.8.*& poſſunt, ſiue ſimul,
ſiue etiam vterque de per ſe ſeparatim re-
ferre, vt poſt *Aug.* tradit *Menoc. adipi.rem.5.
n.165. ver. nec adhibenda*, quod procedit
60 abſque difficultate, quando ſunt duo periti
electi vnus pro parte, iuxta dictam praxim,
nam vbi eſſent plures electi ſimul ab vtraq;
parte, contrarium eſſet dicendum, vt per
*text. in l. ſi in tres, & l. ſeq. ff. de arbitr.* tra-
dit *Surd. conſ. 452. num.4. ver. tertio eodem*,
vbi etiam, quod conſtare debet eos collo-
cutos fuiſſe, & negotium ſimul contuliſſe.
61 Relatio verò non eſt neceſſe, quod fiat in
die iuridica, ſed poteſt fieri etiam in die
feriata, prout dictum eſt de ipſa electione
peritorum *Dec.in cap. propoſuiſti num. 55.
de probat. Iaſ.in conſ.200. ad fin. verſ.2. dici-
tur lib.2. Pacian. de probat. lib. 1. cap.47.
num.59. Menoc.adipiſc.rem.5.num.165. verſ.
poterit quoque Marſcot. variar. lib. 2. cap. 7.
num.3. & 4. Poſt. de manuten. obſer. 101.
num. 14.*
62 Relationi autem peritorum electorum, vt
ſupra, ſi concordent, ſtandum eſt, quia gene-

rale est, vt stari debeat peritis in arte latè
Bert.cons.civ.1.n.57.& 9.Post.de man.obseru.
101.n.14.post med. Rot.dec.526.n.5.p.4. rec.
63 maxime si non fuerit ab ea appellatum Rot.
coram Bich. decis. 564. num.8. & coram Celso
decis. 366. num. 7. licitum est enim ab ea
64 appellare etiam ei, qui peritum approbauit, quia approbans peritum, dicitur approbare personam, nō relationem Menoch.cons.
343. num. 28. Couar. variar. lib.2. cap. 13.
num.1. vers. item & illud Gratian. disc.263.
65 num.23. & etiam ei qui relationi stare promisit, si non promisit stare cuicumque æstimationi, vt post Bald. in l.tale pactum §.prouocauit n.5. de pact. dixit Rota coram Seraph.
decis. 513. num.4. in qua decis. sub num.2.
fuit dictum non releuare, quod non fuerit appellatum in tempore, quia Iudex potest quandocumque admittere alium ad æsti-
66 mandum, & vbi appellatum, relationi non standum est, sed deueniendum ad electionem peritiorum Afflict. qui alios antiquiores adducit decis.188. num.4. Marchesan.de commiss. par. 1. fol. 1210. num.114. Garzia de expen. cap.24. num.22. ad fin. vbi de ponderatore publico Rim.iun.cons.335.num.2. vbi maxime stante læsione Andreol. contr. 128.
num.6. vbi de veriori Seraph.decis. 513. n.1.
67 sed hoc intelligitur, vt liceat appellare vna vice tantum Seraph. decis. 1494. num.2. non enim dandus processus in infinitum, vt post alios tradunt Gratian.disc.600.num.30. Ferentill. ad Burat. decis. 70. ad fin. Andreol.
contr.128. nu.7. Rota in Romana pretij Fiani coram Lancellote penes Marchesan. par.2. fol.
236 num. 5. vers. neque obstare, nisi fortè
68 vtraque pars appellet, quia tunc admittēda esset appellatio etiam vltra primā vicē, & in casu, quo sit prohibita, vt est Bononiæ per constitutionem Iustinianam Monac. dec.
Bonon.55. num.26. Seraph. dict. decis. 1494.
num. 2.

69 Si quis autem à relatione periti appellet in aliqua parte tantum taxatiue, tunc reliquis in ea contentis consentire videtur, vt dixit Rota coram Bichio. decis. 291. num.6.
per text. in l. ab eo C. quomo. & quando iud.
cap. sollicitudinem de appell. Rota dec. 380.
num.9.par.1.rec.

70 Si vero periti discordent, tunc eis non standum, sed deueniendum est ad electionē tertij Bald.in l.hac edictali num.3. & ibidem Salic. num. 10. C. de secundis nupt. Menoch.
cons.343. num. 29. Gabr. cons. 168. nu.107.
vers. arbitratoribus igitur lib. 1. Rota decis.
71 612.num.1.par.1.rec.adeò vt, licet ab initio arbitrarium sit Iudici, an eligi debeant periti, vel aliter probandus sit valor Purpur.
cons.356.num.4. Seraphin. decis. 1494.nu.6.
72 & quod possit se extraiudicialiter informare de valore, & arbitrari Cancer.variar.cap.
8. num.24. & 25. vbi, & ita practicari par.2.
& generaliter, vbi iudicio, & scientia sua potest causam terminare, non teneatur peritos eligere Bald. in l. 2. num. 55. C. de rescind. vend. Gratian. disc. 228. num. 17. & plene ex professo firmat Rota decis. 52. n.4.
& seq. par.7. rec. vbi etiam firmatè contra quod in eis, quæ pro suo iudicio distinguere nequit, tenetur peritos eligere num.3. &
9. & seq. tamen vbi viam electionis perito-
73 rum adeptus est, & primi duo discordarūt, non potest se ipsum in tertium eligere, iuxta decis. Rot. coram Merlino decis. 678. per tot.
& signanter num. 6. & seq. & facit Gratian.
disc.228.num.19.& seq. licet in contrarium faciat Ioseph. Ludouic. decis.Perus.28.n.21.

74 Et eius electio quoque facienda, vt dictum de primis, videlicet à partibus, & in earum discordia, vel contumacia à Iudice, Felin. in cap. proposuisti num.6. & Dec num.
39. de probat. & al. adduct. Adden.ad Burat.
decis.70. num. 14. Merlin. dec. 678 num. 2.
seclusa autem contumacia, vel discordia partium, non potest Iudex ex se tertium peritum eligere Pacian.de probat.lib.1.cap.47.
num.117. Gratian. disc. 228. num. 6. & seq.
& num. 19. & seq. vbi vult hoc præcipuè procedere, vbi consensit primos à partibus eligi, quidquid sit econtra de iure, & hæc tanquam secunda electio, debet etiam esse
75 vltima, ne detur processus in infinitum, vt dictum est, vnde tertio perito omnino standum erit Litem si vnus §.fin.vbi glos.in verbo auctoritati ff. de recept.arbitr.Soccin. Sen.cons.
54. sub num.2. lib 2. Ridolph. in prax.par.1.
cap.8.n.132.Caualer.dec.484.n.1.

76 Verum hoc non procedet, si secunda æstimatio esset nulla, tunc enim deueniendum esset ad aliam æstimationem nouam, quia id quod nullum est, caret omni effectu, vt dicit Seraph. dec. 513. num. 5. Ridolphin. in praxi par. 1. cap. 8. num.127. vnde idem esset si fuisset nulla prima, quia non
77 esset computanda, nisi fortè pars eam sciuerit, & tacuerit, ac ad vlteriora processerit, videlicet ad electionem tertij ex capite discordiæ inter primos, nulla facta mentione nullitatis electionis illorum, quia censeretur tunc nullitas remissa, & nō posset propterea amplius allegari, vt plenissimè firmat Barz.dec.22.n.25.ad med. & seq.

78 At è contra si non subsistat discordia inter primos propter quam fuerit facta electio secunda, tunc talis secunda electio erit nulla, vti fundamēto carens Surd.cons.452.
num. 41.

*nu.41.vers. de tali autem discordia*, *& n.49. vers.Ginami vero.*

79 Imò fortius si discordantibus primis duobus, ante tamen relationem factam, deuentum fuerit ad electionem tertij, & partes promiserint illi stare, adhuc si postea primi illi duo concordent,& referant, eis standum erit, non tertio, quia per electionem tertij non desinunt esse periti etiam primi, sed potius defecit electio tertij deficiente discordia primorum, in qua ipsa electio fecunda fundata est, nec releuat promissio de stando ipsi tertio, quia intelligitur prout de iure, quatenus videlicet primi discordent, vt præcise respondit *Bald. conf. 97. num. 1. lib.5.*& sequitur *Gratian.disc.228.num.9.*

80 Præterea, quod dicitur non esse faciendam aliam electionem vltra secundam,indistinctè non est accipiendum, sed tantum quatenus vtraque relatio sit super eodem dubio,vt dixit *Rota in Rom.pretij Castri Fiani cor.Lancellotto penes Marches. part. 2. fol. 236. num.5.vers. neque obstare & Ridolphin. in praxi part. 1. cap. 8. num. 125. Gratian. disc. 600. num. 31.*

81 Prout etiam deueniendum quoque erit ad aliam electionem, si relatio secundo electi appareat erronea, quia tunc ei non standum *Bart. in l. 2. num. 1. vers. an hoc sit verum, & num. 4. vers.quaero quid in computatione C. de iur. fisc. lib. 10. Ridolphin. in d. cap. 8. num. 126. Burat. decis. 56. num. 7. Rota in rec. decis. 554. num. 4. in fin. part.2.*

82 & sufficit probari errorem in aliqua parte, ad hoc vt ei tollatur fides in totum *Castren. cons. 301. num.4. lib. 1. Rot.d. decis. 554. num. 4. part. 2. rec.& cor. Bich. decis. 596. num. 10.* qui enim errauit in vno, potuit & in reliquis errare,late *Gregor. decis.79.num. 2.& ibi Adden.*

83 Tunc autem seclusis prædictis standum est absolute relationi tertij periti, quando ipse cum aliquo ex primis concordauit, at vbi discordauit ab omnibus,tunc variæ sunt opiniones, & ipsamet Rota variasse videtur, quod enim tunc nulli standum, sed deueniẽdum sit ad electionem alterius, tradit *Menoc. cons. 343. num.29.Gabr.cons.168. num. 106. lib. 1. Rot. decis.554.num. 3. part. 2. rec. quæ est Burat. decis. 56. num. 5. vbi etiam Adden. num.7. & seq.*

84 Contrariam vero opinionem, quod tertio etiam discordanti ab alijs standum sit probat *glos. in l. item si vnus §. fin. vers. auctoritati ff. de recept. arbitr. & ibi Bart. num. 3.vers.dicit tamen & Bald.in fin. ver. in glos. Gabr. de arbitr. conclus. 1. num.3.ad fin. Rot. cor. Gavaler. decis. 484. num.1.& in rec. dec. 294. num. 2. part. 1.* quæ loquitur in specie de peritis electis ad æstimanda melioramẽta, & est coram *Vbaldo Seniore decis.3.num. 2.dec. 101. n.3.part.4.& decis. 26. num. 20. part.10. recent.*

85 Pro conciliatione harum opinionum sunt aliæ opiniones pariter variæ, primo enim volunt aliqui discordiam ipsam tertii periti ab aliis, vel nullam, vel irreleuantem reddere, cum regula illa, quod in suma maiori contineatur minor *l. 1. § si stipulanti ff. de verb. obl.l.inter pares in fin. & ibi Imol.& Alex.n 10.ff.de re iud.* & dixi de ea plura supra *in c.19.n.118.& seqq.*loquendo de testibus discordantibus, quæ tamen aduertendũ est non applicari totaliter peritis, quia inter testes, & peritos,militat in proposito isto diuersa ratio, vt dicit *Salic. in l. hac edictali nu. 10. C. de secund. nupt.* dicunt enim cum prædicta regula, si tertius æstimauit minoris, quod concordet alius eum ipso in summa illa, si vero æstimauit pluris, quod concordet ipse cum alio in summa minori, & sic semper illi summæ minori standum esse *Surd. cons. 452. num. 58. vers. demus tamen Coccin.decis. 136. num. 2. Dunoz. Inn. decis. 177. num. 1. Bich. decis. 291. num.8. in rec. decis. 356. num. 4. part. 2. & decis. 26. num. 19. part. 10.*

86 At contrarium, quod in peritis dicta regula, quod in summa maiori continetur minor, non procedat, nec dici possint concordare in minori tenent *Salic. in l. hac edictali num 10. C. de secund. nupt. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 47. num. 69. & seq. Monac. dec. Lucen. 1. num. 4. & seq. Gratian. dec. March. 32. num. 15. & seq.*

87 Circa quas opinines fingo, quod tres periti vnus æstimauerit viginti, alius viginti quinque, alius triginta,& quatenus tertius fuerit ille, qui æstimauit viginti, videtur adhærendum vltimæ opinioni, quod ipsi tertio standum non sit,quia vterque ex primis illum redarguit, & quia si licuit vni ex partibus reclamare ab æstimatione in vigintiquinque, multo magis ei licere debet reclamare ab æstimatione in viginti, & in his terminis loquitur signanter *Gratian.* & firmat tertio non esse standum *d. decis. Marchiæ 32. num. 15. & seq.*

88 Si vero tertius Peritus fuit ille, qui æstimauit viginti quinque, vel fuit ille, qui æstimauit triginta, numquam militant præfatæ rationes contra primam opinionem, quod ei standum sit, vt patet consideranti, sed vtroque casu concordia, iuxta dictam opinionem,cadit in viginti quinque, & sic in media via, quæ in hac discordia perito-

rum

rum amplecti debet, vt post *Salic. in l. 2. nu. 28. & seqq. C. de rescind. vend. Alex. cons. 64. num. 9. lib. 2. Surd. cons. 452. num. 74.* & alios allegatos dixit in primo casu, videlicet vbi tertius medium tenuerat *Rota in vna Rom. consignationis sequestri 22. Maij 1620. cor. Pamphilio*, & in secundo, vbi videlicet tertius peritus omnes alios excesserat *in Perusina executionis 20. February 1617. coram Remboldo* quæ hodie habetur inter eius impressas *decis. 113. num. 2.*

89 Verum quia potest esse, quod in his duobus casibus, & præcipue in vltimo circumstantiæ facti aliud suadeant, vti si relatio tertij periti esset nimis excessiua, & proinde de erroneitate, vel aliter suspecta, hinc sequitur, vt relinqui debeat aliquid in hoc proposito Iudicis arbitrio prout censuit *Rot. in citata Perusina executionis corā Romboldo.*

90 Secundo volunt alij, quod in præfata discordia omnium trium peritorum coacerventur omnes summæ ab eis relatæ, & deinde summa ex eis conflata diuidatur in tres partes, quodque vna capiatur pro iusto valore, & hæc fuit opinio *Salic. in l. hac edictali num. 10. post med. C. de secund. nupt.* quam sequuti sunt *Costa in memoriali in vers. æstimatores Stracca de assecuratoribus glos. vlt. num. 8. in fin.* & alij, & licet eadem opinio non placuerit Alciato tamen latè defenditur à *Riminald. iun. cons. 335. num. 15. & seq. & à Gratian. in decis. Marcb. 32. nu. 6. & num. 12. & seqq.* vbi dicit non esse tutum ab ea recedere.

91 Tertio dicunt alij, quod aut primi periti stante discordia non retulerunt in actis, & tunc standum sit tertio, qui legitime retulerit, aut verò illi seruatis seruandis retulerunt, & tunc tertius cum vno ex eis concordare debeat, alias ipsi standum non sit *Card. Zabarel. in cap. suspicionis sub num. 5. de offic. deleg.* vbi dicit notandum, & vidisse de facto, prout eum refert, alijsque concordātibus adductis sequitur *Surd. cons. 452. num. 64. prope fin. Gratian. disc. 228. num. 12. & seqq.* & referunt etiam *Adden. ad Burat. decis. 56. num. 8. ad fin. & Ridolphin. in praxi parer. cap. 8. num. 135.*

92 Quarto dicunt alij, quod aut tertius peritus fuit assumptus ex dispositione legis, vel statuti, vel Iudice cogente, & tunc standum sit relationi ipsius, ne detur processus in infinitum *d. l. item si vnus §. fin. vbi glos. in vers. auctoritati in fin. ff. de recep. arbitr.* aut verò tertius peritus fuit electus de voluntate, & consensu partium, & tunc si ille discordat ab alijs duobus nulli sit standū *Gabr. de arbitr. conclus. 1. num. 4. Surd. cons. 452. num. 60. Gratian. disc. 228. num. 10. Ridolphin. in praxi dict. cap. 8. num. 136.* vbi dicit hanc videri meliorem distinctionem, quam sit proxima præcedens, sed tamen postea ab ea recedit in casu periti electi à partibus cum alia distinctione penes eum videnda *Adden. ad Burat. dict. dec. 56. num. 8. Rot. cor. Peutingerio dec. 231. num. 4. & 5.*

93 Quinto in casu, quo tertius peritus excesserat summam relatam ab alijs, opinionem, quod non standum sit summæ maiori relatæ ab vno ex primis peritis procedere posse, quatenus etiam is, qui elegerat peritum illum primum reclamaret, secus autem si contentus esset stare illi summæ dixit *Rot. in dict. Rom. consignationis sequestri 22. Maij 1620. in §. nec obstat. quod coram Pamphilio.*

94 Hæc tam magna varietas opinionum tribui debet non tam difficultati puncti iuris, quàm etiam maximæ diuersitati casuum, qui possunt contingere in facto, in quorum vno potest procedere vna opinio, quæ non procedat in alio, vt tetigi supra de prima, vnde necessarium videtur relinquere arbitrio Iudicis, quid magis expediat, ac iustitiæ, & æquitati conueniat in casu contingenti, potest enim ipse sequi opinionem
95 vnius ex peritis discordantibus, qui sit fide dignior, vel meliorem rationem afferat, vt censuit *Pinel. in l. 2. p. 3. n. 4. ad fin. C. de resc. vendit. argum. l. si plures ff. de accusat. & per glos. quam dicit notabilem in l. cum quid ff. si certum petatur*, & eidem permissum est relationes ipsas peritorum corrigere delendo,
96 vel supplendo, si iniustas, vel improbas cognouerit, vt censit *Bart. in l. arbitro 9. nu. 4. vers. in omnibus istis casibus ff. qui satisd. cogan.* & ibidem *Bald. num. 10. Alber. num. 2. Natta cons. 489. num. 5. Sanch. de matrim. lib. . disp. 113. numer. 25. & 26.* & alijs pluribus relatis dixit *Rota coram Merlin. decis. 678. num. 4. & 5.* & quod possit Iudex ex causa non adhibere fidem relationi periti dicit etiam post *Alex. Scaynus decis. Bonon. 12. num. 73. in fin.* quod si in qualibet materia procedit, prout indistinctè loquuntur præcitatæ auctoritates, multo magis dicendum est in materia æstimationis melioramentorum, cum specialiter in ea ineunda ius multum tribuat Iudicis arbitrio *l. in fundo 39. in princ. ff. de rei vindic.* & alijs adductis dixi supra in hac secunda parte vltimæ inspectionis in princ.

De mercede in locatione conuenta, quis eam soluere teneatur, & de non conuenta quando debeatur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Nemo cogendus aliena debita soluere.
2 Ampl. vt compel ens soluere debita aliena puniatur in quadruplum.
3 Ampl. 2. vt si quis caperit soluere, non propterea tenetur prosequi.
4 Habitans domum ab alio conductam simul cum conductore, non tenetur soluere pensionem domino.
5 Condicere non possunt pecunia ob eo, qui non soluit, licet ei pecunia profuerit.
6 Lim. in subsidium si ille, qui pecuniam debit non sit soluendo.
7 Habitans domum ab alio conductam tenetur domino in subsidium, si conductor non sit soluendo.
8 Decl. procedere si habitauit titulo lucratiuo.
9 Habitans domum ab alio conductam si soluit pensionem conductori non potest molestari à domino.
10 Habitare titulo lucratiuo non dicitur is, cui praestanda erant alimenta, & cum eis hobitauo.
11 Pater tenetur praestare habitationem filio, & maritus vxori.
12 Lim. si Pater, vel maritus sint pauperes, & praestare non possint.
13 Decl. vt qui hanc impotentiam allegat, eam probare debet.
14 Et dicta probatio debet percutere tempus de quo quaeritur.
15 Vxor vt possit compelli soluere pensionem domus conducta à marito, probandum est non potuisse maritum eam soluere de tempore habitationis praestita.
16 Pensionis solutio, quae exigitur ab eo, qui habitauit domum cum conductore restringitur ad eius ratam.
17 Ampl. etiam in duobus simul conducenti bus.
18 Lim. in eis personis, quae tenentur ad alimenta, & habitationem erga conductorem.
19 Vxor non potest compelli soluere pensionem domus conducta à marito, si nihil aliud habeat, quam suam dotem.
20 Lim. vt teneatur etiam vsque ad mediecatem dotis.
21 Decl. limitationem procedere si alia medietas sit sufficiens pro eius alimentis.
22 Vxor obligans se simul cum marito censetur fideiussisse, & non tenetur, nisi constet eius negotium fuisse gestum.
23 Et apparet gestum esse negocium mariti si cum eo tractatum semper fuit.
24 Nec ex eo, quod actum fuit de conductione domus in qua etiam ipsa mulier habitare deberet dici potest gestum negocium mulieris.
25 Vidua continuans habitare domum conductam à marito, tenetur soluere mercedem pro tempore, quo inhabitauit post mortem viri.
26 Lim. si inhabitaret cum haeredibus viri iure familiaritatis.
27 Lim. 2. vt finita locatione facta non censeatur viduam reconduxisse.
28 Lim 3. vt si inhabitet cum haeredibus viri teneatur erga dominum solum in subsidium.
29 Sublimita hanc vltimam limitationem, vt teneatur in subsidium tantum post annum luctus, si dos non consistat in stabilibus.
30 Actus facti iure familiaritatis, sicut non prosunt, ita nec nocent.
31 Habitans iure familiaritatis cum domino, vel cum conductore non tenetur soluere pensionem.
32 Tutor habitans cum pupillis non tenetur soluere pensionem.
33 Ampl. in curatore, & quolibet alio administratore.
34 Decl. procedere quatenus expediat minori, vt administrans habitet.
35 Duobus conducentibus vnam domum, vnus non tenetur nisi pro sua rata, etiamsi solus habitet.
36 Ampl. etiamsi alius discesserit ob iurgia habitantis.
37 Socius habitans domum cõmunem non tenetur soluere pensionem alteri socio tangentem.
38 Ampl. vt etiamsi conduxerit à consocio partem suam. & finito tempore locationis continuet habitare.
39 Contr. tenent alij, & num. 40. & 41. vbi de veriori, & num 43.
42 Lim si domus sit solita locari, quia tunc socius tenetur pensionem soluere.
44 Lim. 2. si socius percipiat cõmoditatem, vel aliam vtilitatem, quae diuidi possit, quia tunc tenetur dare partem suam consocio.
45 Lim. 3. si socius, qui re cõmuni vtitur controuertat dominium consocio, vel habitationem impediat.
46 Lim. 4. vt conclusio procedat quando domus comode diuidi non potest, alias secus.
47 Lim. 5. si socius habitans fuit prouocatus ad diuisionem, quia postquam fuit constitutus in mora tenetur soluere.
48 Ingrediens domum alienam, & habitans, si domus sit solita locari, & ipse solitus conducere, tenetur soluere pensionem.
49 Et agendum condictione sine causa ad id quanti is, qui inhabitauit esset domum conducturus.
50 Et sufficit domino, vel probare solitum locandi, & conducendi, vel quanti is, qui inhabitauit esset aliã domum conducturus.
51 Locatio, & conductio cum eo qui domum alterius inhabitauit arguitur ex coniecturis, & circumstantijs.
52 Actio praescriptis verbis datur vbicumque contracta locatio, & merces certa non sit constituta.
53 Merces locationis, vbi non est expresse constituta debetur quanti conductor conduxisset, non quanti locator locasset.
54 Lim. non procedere si is, qui rem retinuit teneatur ad fructus quos recipere potuisset.
55 Creditor retinens pignus, tenetur ad fructus, quos percipere potuisset.
56 Decl. procedere in pignore extraiudiciali, secus in iudiciali, quia in eo non tenetur nisi de lata culpa.
57 Et ad conuincendam culpam non sufficit probare, quod omiserit facere diligentias de reperiendo conductores, sed requiritur, quod constet locare potuisse, & noluisse.
58 Immissus in possessionem domus, & saluianum non tenetur imputare fructus in extinctionem sui crediti, nisi constet, quod locouerit, vel potuerit locare, vel ipse inhabitauerit.
59 Salarium non conuentum non debetur.
60 Ampl. vt nec debeatur pollicitatione incerta promissum.
61 Decl. ampliationem, vt non debeatur per viam actionis, secus autem officio Iudicis.
62 Lim. si constet eum cui opera praestitae fuerunt conducturum fuisse, & quanti.
63 Lim. 2. si praestans operas, erat solitus locare, & recipiens erat solitus conducere.
64 Ampl. secundum aliquos, vt sufficiat solitum vnius.
65 Contr. & num. 66. vide de mag. com. & tenenda.
66 Ampl. hoc contrarium, vt non sufficiat neque solitum praestantis, neque etiam recipientis.

67 Lim.

67 *Lim. bane ampliationem si cum solito operas recipientis concurrat aliqua coniectura, ex qua arguatur cum fuisse illas operas conducturum.*

66 *Lim. 2. si respectu operas prastantis, agatur de prima operarum prastatione.*

69 *Decl. quod dictum est requiri solitum prastantis, & recipientis operas, non procedere vbi adsit consuetudo regionis, quod salaria prastentur.*

70 *Et talis consuetudo adest Romæ in Curia Gubernatoris, & quomodo ibi procedatur.*

71 *Et non solum sufficit consuetudo Tribunalis, sed etiā Ciuitatis solaendi salaria non conuenta.*

72 *Et non solum totius Ciuitatis, sed etiam particularum aliquarum personarum.*

73 *Et talis consuetudo adest Romæ inter laniones, & fundacos.*

74 *Et adest etiam consuetudo prædicta, quo ad Procuratores.*

75 *Et idem est quoad agentes, & sollicitatores.*

76 *Lim. etiam conclusio, quod salarium non conuentum non debeatur, vt procedat in famulis vilibus, secus in eis qui vocant honestioribus muneribus.*

77 *Decl. procedere in Aduocatis, & professoribus literarum.*

78 *Medicis quoque debetur salarium non conuentum inter quos veniant etiam obstretices.*

79 *Idem est de Philosophis.*

80 *Quid de Librarijs Natarijs, & Calculatoribus.*

81 L. 1. ff. de var. & extraord. cognit. *quomodo intelligatur.*

82 *Vicario Episcopi salariū non conuentum, non debetur.*

83 *Contr. & n. 84. vbi de verori.*

85 *Vicario Episcopi solarium non solutum ab Episcopo anteceßore cui inseruiuit, non tenetur soluere successor.*

86 *Successor in Episcopatu tenetur ad debita necessaria anteceßoris.*

87 *Episcopus non tenetur de iure Vicarium deputare, & ideo debitum salarij Vicario dandi est voluntarium.*

88 *Lim. in Episcopatibus magnis.*

89 *Lim. quod dictum est Vicario deberi salarium, etiam non conuentum, vt non procedat si Vicarius percipiat sufficientem mercedem ex vtilitatibus Vicariatus.*

90 *Procuratoribus non deberi salarium non conuentum nisi probatis dictis requisitis de solito locandi, & conducendi teneant aliqui.*

91 Text. in l. qui procurationem 34. C. de decurion. lib. 10. *declaratur.*

92 *Procuratoris officium non est vile,*

93 *Maxime in Procuratoribus ad iudicia.*

94 *Et certius in Procuratoribus Curiæ Principis, & præcipue Romanæ.*

95 *Procuratores Romanæ Curiæ præferendi sunt Aduocatis exteris.*

96 *Procuratoribus ad Iudicia debetur salarium etiam non conuentum.*

*Contrarium statutum est in Vrbe per* Reform. Pauli V. tit. de Aduocatis §. 13.

97 Reform. Pauli V. sub tit. de Aduocat. & Procurat. dict. §. 15. *declaratur vt non procedat si adsit recompensatio in genere.*

98 *Decl. 2. eadem Constitutio, vt impediat petere salarium per viam actionis, secus implorando officium Iudicis.*

99 *Conclusio, quod salarium non conuentum non debeatur limitatur alijs modis relatiue.*

100 *Et generaliter limitatur, vbi appareat contraria partium voluntas.*

101 *Salarium vbi regulariter debetur secus est si appareat ex circumstantijs partes aliter sensisse.*

102 *Merces an debeatur vel ne, est quæstio facti, scilicet an partes senserint eam debeti, vel non.*

103 *Decl. tamen non sufficere probare voluntatem vnius partis.*

104 *Consanguineus præstans operas consanguineo, censetur intuitu consanguinitatis præstitiße, non consequendi mercedem.*

105 *Lim. si adsit solitum locandi, & conducendi operas.*

106 *Lim. 2. vt vbi consanguineus habet regulam pro se ad consequendum mercedem.*

107 *Sanguinis coniunctio sola non facit præsumere donationem.*

108 *Secus si aliæ coniecturæ concurrant.*

109 *Lim. in ascendentibus, & descendentibus, quia in eis præsumitur donatio.*

110 *Decl. limitationem non procedere stante magnitudine rei donatæ.*

111 *Decl. 2. vt donatio præsumatur in alimentis, & omnibus ad ea pertinentibus, secus in alijs.*

112 *Filius administrans bona paterna patre viuente an poßit eo mortuo aliquid prætendere ratione administrationis, est quæstio controuersa, quæ resoluitur ex circumstantijs.*

113 *Filius, qui negociatus est tanquam patris minister, & multa lucratus non potest in diuisione cum fratribus salarium petere.*

114 *Lim. vrgentibus circumstantijs in contrarium arbitrio Iudicis.*

115 *Et poßunt etiam circumstantiæ eße tales, vt omnino salarium debeatur.*

116 *Filio magis debetur recompensatio si laboret pro matre quam pro patre.*

117 *Et multo magis si laboret pro vitrico, vel nouerca.*

118 *Amicus præstans operas, vel vsum rei amico, non petit mercedem.*

119 *Inter amicos omnia sunt cōmunia, etiam coniuges, & quomodo hoc intelligatur.*

120 *Ampl. etiam in filio amici.*

121 *Decl. procedere si propter amicitiam cum patre gerat quis negotium filij, secus si gerat negotium ipsius patris, quod alio respectu sit etiam filij.*

122 *Decl. 2. non sufficere solam amicitiam ad arguendum, quod quis noluerit mercedem.*

123 *Et requiri, quod simul concurrant amicitia, causa pietatis, & modica impensa.*

124 *Vel amicitia, quæ inducat affectum paternum, & causa pietatis.*

125 *Amicitia, vt censeatur remißa merces propter eam debet eße singularis.*

126 *Et debet agi de summa modica.*

127 *Offerens se sponte ad seruiendum censetur noluiße salarium.*

128 *Idem si pro seruitio præstando sperabat consequi honores.*

129 *Idem si profeßus fuit se multum obligatum illi, à quo officium recepit.*

130 *Idem si seruitium præstitum fuit sub spe alicuius remunerationis liberalis.*

131 *Ampl. etiamsi in tali spe fallatur.*

132 *Salarium vbi non debetur promißio illius probanda est clara, non per verba æquiuoca.*

133 *Secus econtra, vbi salarium est debitum, quia promißio alias æquiuoca de eo intelligitur.*

134 *Verba dubia tribuenda sunt potius titulo preambulo certo quam poßibili.*

135 *Verba*

135 Verba curialia non obligant.
136 Verba Curialia non firmant deberi salarium nec contrarium.
137 Quandoque tamen sunt mixta cum obligatione præcisa, & obligant.
138 Taciturnitas diuturna in petitione salarij arguit illud non deberi.
139 Sed hæc de se sola non sufficit nisi concurrat tempus habile ad præscribendum.
140 Munera recepta ab inseruiente quandoque succedũt loco salarij.
141 Ex muneribus arguitur potius diminutio salarij, quam quod non debeatur.
142 Decl. procedere si concurrant requisita, vt salarium peti possit.
143 Donatio dotis facta famulæ, vel famulo pro eius filia censetur animo compensandi cum mercede.
144 Victus solus præstitus famulo quandoque est merces sufficiens.
145 Decl. procedere in famulis vilibus, secus autem in honestioribus.
146 Seruitij, & officij qualitas attenditur ad dignoscendum an merces præstita sit sufficiens.
147 Iuuenes apothecarum pro certo tempore inseruiunt pro solo victu.
148 Salarium non debetur eis quibus conceduntur aliquæ horæ diei liberæ, vt possint studijs operam dare.
149 Famuli scolarium, qui volunt posse audire lectiones salarium non habent.
150 Salarium non debetur eis quorum officium lucrum sufficiens eis affert.
151 Famuli doctorum recipientes munera à clientibus, vel scolaribus sufficientia non habent salarium.
152 Vestimentum factum à cliente famulo doctoris præsumitur factum intuitu domini, & imputatur famulo in salarium.
153 Conclusio, quod salarium non conuentum, non debeatur declaratur per aliquos, vt procedat, quo ad famulos tantum si eis victum præstetur.
154 Opera leues, & non continua non exposcunt mercedem, seu salarium.
155 Obligatio antidotalis in foro exteriori non est efficax, neque ad agendum, neque ad excipiendum.
156 Alimenta recipiens si seruitia præstet facienda compensatio arbitrio Iudicis,
157 Lim. si sint seruitia leuia, & quæ talia dicantur.
158 Contrarium seruatur in praxi.
159 Et compensari in totum.
160 Contr. quod compensentur pro rata æquiualente.
161 Concorda, vt prima procedat si adsit parua disparitas valoris, secunda si magna.
162 Et quando adsit parua, vel magna disparitas statur arbitrio Iudicis.
163 Alimentandus tenetur operas suas præstare alimentanti.
164 Decl. procedere in alimentando ex dispositione iuris, non in alimentando ex dispositione testatoris.
165 Lim. declarationem si testator reliquisset alimenta Domi.
166 Famulus cui relicta sunt alimenta, vt stet cum hærede tenetur seruire hæredi, vt seruiebat testatori.
167 Alendus domi si aliqua de causa petat alimẽta extra domum in eorum taxationem deduci debet valor operarum, quas præstare debeat.
168 Et habetur ratio operarum etiam in impuberibus post septennium.
169 Secus autem in infantibus, & valde senibus.
170 Et idem est hodie in Nobilibus.
171 Alimentandus non tenetur præstare operas nisi condecentes.
172 Salarium non debetur pro muneribus necessario assumendis.
173 Tutor non potest petere salarium.
174 Lim. si ab initio antequam operas præstet petat à Iudice sibi quid certum constituat in quibusdam casibus.
175 Molestare dicitur conductor locatorem si ei mercedes non soluat.
176 Contrarium.
177 Declara primam procedere si agatur de prohibitione molestandi ipsi facta tanquam conductori.
178 Declara secundo, vt dicatur etiam molestare locatorem in vsufructu si vltra non solutionem nolit dimittere rem locatam.

## CAPVT XXXV.

MErcedem requiri in hoc contractu
necessario, & debere esse certam,
& iustam, alibi diximus, nunc dicendum de
eius solutione, & quoniam materia est am-
pla, eam prosequar per plura capita, assu-
mendo autem in præsenti videre, quis te-
neatur soluere mercedem in locatione con-
uentam, non est dubium teneri conducto-
rem, sed dubitari potest de aliis, qui licet
non conduxerint, tamen de re conducta
gauisi sunt, puta vxor, & filij conductoris,
alijque, qui in domo per alium conducta
habitarunt, an compelli possint soluere il-
lius pensionem, & concludendum videtur
negatiuè, quoniam graue est non solum le-
1 gibus, sed etiam æquitati naturali contra-
rium pro alienis debitis alios molestari, vt
sunt verba præcisa *text. in l. vn. C. vt nul.*
*ex Vicar.* relata etiam per *Felician. de cens.*
*tom.2. lib.2. cap.3. num.8. vers. quinto con-*
2 *ducit*, adeò vt qui pro debito vnius sua au-
ctoritate grauat alium, puniatur in quadru-
plum, & cadat à iure suo *Auth. sed omnino*
*C. ne vxor. pro marito*, etiamsi alius soluere
3 pro alio cœperit, nam gratuita solutio par-
tis, non grauat in solutione alterius partis
debiti, vt est *tex. in l. cum te 4. C. eodem, tit.*
*ne vx. pro marito*, vnde in specie de inhabi-
tantibus domum simul cum eius conducto-
4 re, quod non teneantur soluere pensionem
locatori, docent *Bald. in l. contractus 24. C.*
*locati, Dec. in l. cum seruum in princ. ff. si cert.*
*petat. Manent. dec.49. num.6.*
5 Verum, quia licet non possim condicere
pecuniam ab eo, cui non solui, licet illi pe-
cunia profuerit, vt dicit *tex. in l. his solis*
*49. ff. de condict. indeb.* tamen secus est in
6 subsidium, quatenus videlicet ille, cui pe-
cuniam dedi non sit soluendo, vt docet ibi
*glos. in vers. profuerit.* vbi enim pecunia mea
ad te peruenit, eam à te mihi reddi bonum,

& æquum est, dicit *text. in l. si me, & Titiū 32. in fin. ff. si cert. petat.* pari ratione sequi-
7 tur, vt & qui domum meam habuit, & habitauit in subsidium eo videlicet, qui conduxit soluendo non existente conueniri possit ad mercedem, vt tradunt *Surd. consil. 420 num. 9. & seqq. Caual. commun. contra com. quaest. 727. num. 41. Costa rem. subsidiar. 12. num. 3. Ripol. variar. cap. 12. num. 61. Nouar. quaest. forens. 123. per tot. par. 1.* qui licet loquantur in specie de filijs, vel vxore, quod teneantur in subsidium patre, vel marito, qui domum conduxerit, soluendo non existente, tamen conclusio applicari potest generaliter in quolibet, qui domum ab alio conductam habitauerit, quia ratio prędictæ conclusionis est generalis, & militat in quolibet, vt de se patet, & tradit *Gratian. disc. 107. num. 5.* & non est dubiū, quod vbi militat eadem ratio, ibi & militare debeat eadem Iuris dispositio *Veral. decis. 177. num. 5. par. 1. Caffad. decis. 37. num. 2. super. reg. Canc.*

8 Limitatur tamen prædicta actio subsidiaria, seu officium Iudicis competens aduersus eum, qui commodum sensit ex re mea, vt procedat tantum, quatenus illud senserit titulo lucratiuo, & non alias *glos. in dict. l. his solis vers. proficit ff. de condict. indeb. Bar. in l. si me, & Titium 32. ff. si cert. pet. & ibi Dec. num. 1. Socin. num. 3. in 2. limit. Alciat. n. 16. vers. primus est Rimin. num. 3.*

9 Et inde infertur in proposito, quod quatenus is, qui domum ab alio conductam inhabitauit soluisset conductori, non posset amplius molestari à domino prout dictum est de subconductore in *cap. 32.* de sublocatione, vbi fortius dictū est procedere etiamsi soluisset anticipatè ex *Gomes. variar. tom. 2. cap. 3. num. 12. Rugiuel. practic. quaest. 33. num. 9. & seqq. per tot. & alios ibi citat.*

10 Nec titulo lucratiuo habitasse dicitur persona, cui conductor alimenta, & cum eis habitationem præstare tenebatur, vt latè probat *Surd consil. 420. num. 6.* prout est vxor
11 habitans in domo conducta à marito, vel filius habitans in domo conducta à patre, regulariter enim maritus tenetur præstare alimenta vxori suæ, & pater filio, & si quis dicat hanc regulam non procedere, vbi
12 maritus, vel pater est pauper, & ea præstare non potest *l. penult. ff. de liberis agnosc. Bart. in Auth. res quæ num. 4. C. eo. de legat.*
13 bene quidem dicit, sed ipse probare debet paupertatem, & impotentiam, vt firmat *Surd. in dict. consil. 420. numer. 7. & seqq.* &
14 quoniam non ex eo, quod postea superuenerit paupertas viri potest dici, quod mulier receperit habitationem titulo lucratiuo antea, dum vir poterat de suo, & sic tenebatur ei locationem præbere, hinc sequitur
15 vt dicta probatio paupertatis percutere debeat tempus, quo habitatio fuit præstita ad conuincendum, quod mulier fuerit releuata ab onere, quod ipsimet incumbebat habitationem soluendi *Gratian. disc. 713. num. 10. & seq. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 48. n. 6. vers. sed sanè Costa remed. subsid. 12. n. 5. ver. primo patrem Rot. cor. Royas decis. 215. num. 5.*

16 At hæc actio subsidiaria tanquam prouenients ex æquitate consistente in eo, quod non debeat quis cum iactura mea retinere titulo lucratiuo, quo ad eum ex re mea peruenit, iuxta *text. in dict. l. si me, & Titium 32. in fin. ff. si cert. pet.* manifastè est restringenda ad ratam, quæ ad illum peruenit, nempe ad ratam suæ habitationis, adeo vt prout habitauerit, ita & obligetur, & non vltra, vt dicitur in *l. item quaritur 14. in fin. ff. locat. & facit Rot. decis. 200. num. 10. post Statil. Pacificum de Salaian.*

17 Quod & procedit in fortioribus terminis duorum simul conducentiū, nam licet olim iustius visum fuerit posse locatorem, quem vellet in solidum conuenire, dummodo ei contra alios actiones suas cedere non recusaret, vt habetur in *l. cum apparebit 50. ff. locat.* tamen contrarium postea fuit statutū ab Imperatore in *Auth. de duob. reis,* per quā corrigitur *dict. l. cum apparebit*, vt notat in ea *glos. vers. iustius.* verum tamen est, quod si duo conductores insolidum conductori sunt obligati, ius ei competens, quem velit conueniendi non est ablatum, vt dicit *text. in leg. si diuisa 13. C. locat.* duo enim rei locationis in solidum esse possunt *l. item quaritur 14. §. exercitu in fine ff. eod.* sed necesse est, quod expresse actum sit vt expliceat *glos. in hoc vlt. textu in vers. esse possunt.*

18 Quandoque tamen ipse cohabitans conueniri potest etiam pro rata habitationis illius, qui cōduxit, si videlicet sit de illis personis, quæ alias conductore non valente se alere, tenentur ei alimenta, & habitatione præbere, prout sunt filius erga patrem, & vxor erga virum, & alij, tunc enim, & pro illa rata lucrum fecit cohabitans ex domo conducta, ex quo releuatus est ab onere aliam conducendi prout tenebatur, vt ei illam præstaret, & sic eodem modo adstringi poterit eam soluere *Azeu. in l. 61. Tauri nu. 11.* quem refert, & sequitur *Caual. commun. contra com. dict. quaest. 727. num. 47. ad med.* & faciunt firmata per *Rot. post Zach. de societ. offic. dec. 57. num. 12.*

19 At

19 At in vxore, quod dicitur eam teneri in subsidium locatione facta marito limitatur, vt non procedat, vbi non habet aliud quã suam dotem *Costa de ratione rata quæst.126. num.15. Rot. dict. decis.215. num.4. ad med. cor. Rojas* prout præsumitur, quod aliud nõ habeat *Thesaur. decis.43. num.5. Dunoz. iun.decis.823.num.7. in rec. dec.831. num.2. par.6.* expedit enim Reipublicæ mulieres non remanere indotatas *l.1.ff. sol. matr.* sed
20 hodie in nostris partibus passim admittitur non dici remanere indotatam mulierem,cui remanet salua dotis medietas,ideoque eam teneri salua medietate dotis iuxta *dec. Thesauri 223. num.13. Add. ad Gregor.dec.321. num.12.Gratian.disc.724.num.18.Amat.dec. March.62.num 14.& seq.Rot.decis.112.num. 6.vers.in proposito par.4. Diu. dec.33. num.5. post Cenc.* saltem si illa dimidia sit sufficiens
21 pro eius alimentis,alias enim hęc praxis nõ transit sine difficultate penes *Cyriac. contr. 216. num.21.*

Et quod dicitur vxorem regulariter non teneri ad mercedem locationis factæ viro, ampliatur, vt procedat etiamsi ipsa simul cũ eo in instrumento se obligauerit, quia qua-
22 tenus non appareat, quod eius negotium proprium ageretur, vel in eius vtilitatem versum esse, censetur eam fideiussisse pro viro, & iuuatur *Velleiano Senatusconsf. Auth. si qua mulier C. ad Vellian. Roland. cons. 64. num.6.& 7. lib.1. Thesaur. dec.223.num.15. Grivel. dec. 20. num. 3.* & in terminis locationis, & conductionis, quod in tantum valeat obligatio mulieris vna cum viro facta, in quantum cum ipsa muliere principaliter negotium sit gestum, secus si cum viro, & ipsa quoque se obligauerit est *text. in l. si aduersarius 10. C. ad Velleian.* & negotium
23 gestum dicitur cum viro, si cum eo tractatum semper fuit, & mulier solum ad instrumentum accessit,vt declarat ibi *Castren. & post eum Caroc. in tit. quib. loc. licet. quæst. 3.num.17. Rot. decis.57. num.10. post. Zach. de socies. offic.* & si agatur de conductione domus non ex eo quod ipsa quoque habitare debebat, dicetur ad eam negotiũ per-
24 tinere, quia cum maritus debeat vxorem alere, & sic ei habitationem præbere,negotium conductionis domus pro communi habitatione dicitur ad eum principaliter pertinere, vt pluribus adductis tradit *Carpan. ad Stat.Mediol.par.1. cap.254.num.11.Mart. Medic. decis. Senen. 20. num. 38. & 39.* nisi forte maritus sit inops, quia tunc secus esset dicendum ex supra citatis.

Hæc quoad vxorem, quæ domum conductam à viro inhabitet ipso viro viuente; sed quid si continuet inhabitare ipso defuncto? *Bald. in l. contractus 23. C. locati,* breuiter dicit primo, quod non censetur tacite reconducere, & secundo dicit, quod tamen officio Iudicis tenebitur soluere cõ-
25 petentem mercedem pro tempore, quo inhabitauit post mortem viri, & tertio loco ponit vnam limitationem secundi dicti, vt
26 non procedat si habitasset cum hæredibus viri Iure familiaritatis, & omisso primo dicto, quod non est præsentis inspectionis, secundum cum sua limitatione, sequuntur *Ias. in §. actionum instit. tit. de action. num. 166. & in l.in summa §.in frumẽto ff de condict. in deb. Costa de ratione rata quæst.25. & de remed. subsidiar. rem. 16. in illatione num. 6. Manent. decis.49. num.6. Caroc. de locat. tit. de matre num.1. & 2.* vbi tamen refert *Bald.* dicere talem viduam teneri arbitrio boni viri, & addit esse casum omissum à *Menoch. de arbitr. Iud.* sed penes me *Bald.* non dicit quod teneatur arbitrio, sed officio Iudicis, quod est valdè diuersum.

Verum pro declaratione considerati possunt duo casus; vnus in quo non duret lo-
27 catio facta viro, vti quia expirauerit eius tempus, vel quia si non expirauit, deficiant hæredes, cum quibus continuare possit, & de isto propriè videtur loqui *Bald.* dum dicit viduam non censeri tacite reconducere, sed teneri officio Iudicis ad mercedem, si enim duraret locatio, & adessent hæredes continuaretur cum eis ad *tex. in §. fin. inst. de locat. & conduct.* & dicam suo loco, & sic excluderetur tacita reconductio vxoris, & in isto casu poterit dominus petere directè officii Iudicis aduersus mulierem, quia non adest alius, qui ad mercedem conueniri possit, & æquum est cõpelli mulierem, quia alias locupletaretur cum iactura domini, qui amitteret fructus domus solitæ locari, quos ipsa habitando percipere dicitur *glos. in l. si is qui bona 11. §. 1. vers. habitandoque ff. de pignor. Petr. de Vbal. de duob. fratrib. par.5. cap.12. ver. circa tertium Vinc. de Franc. decis.160. num. 5.* & faciunt alia supradicta.

Secundus est si duret locatio cum hære-
28 dibus viri, & in hoc quoque dicendum est eam teneri, sed tantum in subsidium,quatenus ipsi hæredes, qui effecti sunt conductores nõ sint soluendo, & iuxta alia supradicta de habitantibus domum per alium conductam, quæ & huic casui applicantur, quoniam mortuo viro, non potest amplius mulier prætendere se non teneri ad mercedem, ex quo non habuerit habitationem titulo lucratiuo, prout prætendere poterat con-

 stante

ſtante matrimonio dum tenebatur vir ad illam ſibi præſtandum, & ſi dicatur, quod
29 hæredes tenentur eam alere ſaltem in anno luctus, & ſic etiam ei præſtare habitationẽ, reſpondet *Coſta de ratione rata dict. quaſt.* 25. *nu.* 4. quod tunc tenetur vidua ad mercedem, cum dos conſiſtit in ſpecie inæſtimata, quæ ſtatim reuertitur ad ipſam ſoluto matrimonio abſque traditione, & ſic in effectu videtur limitare præfatam conclusionem, quod teneatur vidua ad penſionem, vt procedat quatenus hæredes non teneantur ei præſtare alimenta, & cum eis habitationem, prout non teneantur etiam in anno luctus vbi dos conſiſtit in ſtabilibus, vt vltra per eum citatos tradit etiam *Corn. conſ.* 129. *num.* 2. *lib.* 1. & eſt bona limitatio, quæ comprobatur ex dictis ſupra.

Et huic caſui applicatur propriè etiam dicta limitatio, quam originaliter dat ipſe *Bald. in dict. l. contractus* 23. *C. locati*, & ſe-
30 quuntur omnes alij ſupracitati, videlicet, vt non teneatur vidua, quando habitauit Iure familiaritatis, cuius ratio eſt, quia actus exerciti Iure familiaritatis, ſicut non proſunt, cum non tribuant poſſeſſionem, ita nec obſunt, dicit *Coſta de ratione rata d. quaſt.* 25. *num.* 6. ſed magis placet dicere,
31 quod ſit, quia dum ſtat in domo Iure familiaritatis, potius dicitur detineri ab hæredibus viri, quam detinere domum, vt ait *Bart. in l. & habet* 15. *S. hoſpites num.* 2. *ff. de Precar. & Caſtren. in l. qui iure familiaritatis* 41. *in fin. ff. de aquir. poſſeſſ. Milanen. dec.* 3. *n.* 21. *lib.* 2.

Si autem vidua ſit relicta tutrix filiorum, & habitet cum eis, tunc non poterunt filij dicere volumus penſionem, quia habitaſti in domo noſtra, & idem eſt in quolibet alio
32 tutore, nam cum tenetur inſtruere pupillũ bonis moribus neceſſe habet morari ſecum, vt docuit *Bald. in l.* 1. *S. ſed ſi munus num.* 3. *ff. de tutel. & rat. diſtrah.* quem ſequitur *Caroc. in d. tit. de matre q.* 1. *num.* 3. licet eitet eum in *S. ſi pupillus*, & idem eſt etiam in
33 curatore, & quolibet alio adminiſtratore in aliqua domo minoris, vel domini habitante, vt non teneatur ad penſionem, qua-
34 tenus tamen expediat minori, vel domino cuius bona adminiſtrat, vt in ea domo habitet, alias ſecus. *Gutier. de tutel. p.* 3. *cap.* 1. *num.* 169. vbi quod ita reſoluit *D. Caſtill. in ſuo tract. de cuentas in* 9. *par. verſ. tambien.*

Si duo ſimul domum conducant, vel aliã rem, regulariter loquendo obligantur quilibet pro ſua rata tantum, ſeclusis circumſtantijs, de quibus dictum eſt ſupra in *cap.* 26. vnde vnus non poteſt conueniri pro ra-
35 ta alterius, & hoc vtroque ſocio inhabitante, at dubitari forſan poſſet, an idem eſſet dicendum in caſu, quo vnus diſcedat è domo conducta, & alius ſolus totam retineat, & habitet, ſed idem eſſe, vt adhuc non teneatur, niſi pro ſua rata docet *Angel in l. duo fratres* 77. *nu.* 2. & ibidem *Caſtren. n.* 5. *Imol.* & *alij ff. de acquir. hared. Caroc. de locat. tit. de re com. num.* 53. idque etiamſi ille
36 receſſerit ob iurgia cũ ſocio, vel inter filios ſuos, & filios ſocij, vt poſt *Port. in S. item quaritur inſtit. de locat. & conduct.* tradit *Mancin. decis.* 49. *ſub num.* 16. *&* 17. vbi quod ipſe ita reſpondit de facto.
37 Deueniendo autem ad mercedem non conuentam, vbi vnus ex ſocijs rem communem habitat, non tenetur eam ſoluere alteri ſocio pro parte illi tangente, vt tradunt communiter DD. in *l. duo fratres* 77. *ff de acquir. hared.* ſignanter *Bald. poſt med. Ang. num.* 2. *Caſtrenſis num.* 4. *Imol. & Aretin. prope med.* & firmant etiam *Riminal. iun. conſ.* 172. *num.* 27. *Surd. conſ.* 160. *num.* 20. *Grammat. Theorem.* 2. *num.* 1. *Gomes. var. tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 14. *poſt med. verſ. ſi vero talis*, *Felic. de ſociet. cap.* 28. *num.* 63. *Vinc. de Franch. decis.* 160. *num.* 1. *Peregr. decis. Patau.* 153. *num.* 8. *Mohed. decis.* 13. *num.* 2. *de locat. & cond.*

Dubitatur tamen ſi vnus ex ſocijs conduxiſſet partem conſocij, ac deinde finito
38 tempore locationis continuaſſet habitare eodem modo, an eo cauſa debeat ſoluere annuam penſionem, ex qua fuerit renouata tacite locatio iuxta *text. in l. item quaritur* 14. *S. qui impleto ff. locat.* pro negatiua facit, quia tacita relocatio inducitur in dicta leg. ad euitandam præſumptionem delicti, nequis videlicet cenſeatur, vti velle re alterius abſque aliquo titulo, quæ ratio ceſſat in ſocio, quia ipſe dum vtitur re, quam habet communem cum alio pro indiuiſo, vtitur Iure ſuo, vt dicunt ſupracitati DD. ac proinde ceſſante ratione legis præſumentis tacitam relocationem ceſſare etiam debet talis præſumptio, prout docuit *Soccin. Sen. in l. ſerui electione S. Labea num.* 3. *ff. de leg.* 1. *Ripa in l. quo minus num.* 141. *in fin. ff. de fluminib. Gail. obſer.* 2. *num.* 4. *tit. de pignor. Gomeſ. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 14. *ad fin. Caroc. de locat. & cond. tit. de re communi num.* 49. *Maſcard. de probat. concl.* 990. *num.* 20.
39 Verum contrariam ſententiam tenuerunt alij, & ſignanter *Petrus de Vbald. in tract. de duob fratr. par.* 5. *num.* 11. *verſ. circa primum Ronchegal. de duob. reis in l. eadem.* 9. *in princ. num.* 127. *Menoch. praeſ.* 85. *num.* 15. *lib.* 3. *Caroc. tit. de renouat. locat. quaſt.* 18. *num.* 4. *& ſeqq. Martius Medic. dec. Senen.* 98. *num.* 4.

20 Et

40 Et hæc secunda videtur verior, etenim non subsistit, quod ratio *dict. l. item quæritur* §. *qui impleto* sit illa, vt euitetur præsumptio delicti, vt censuit *Soccin.* cum alijs supracitatis pro prima opinione, vera etenim ratio est, quia non præsumitur mutata voluntas contrahentium, qui nullum indicium mutationis dederunt, vt deducitur ex illis verbis *text. hoc enim ipso, quod tacuerunt consensisse videntur*, prout animaduertit *Alciat. præs. 17. reg. 2. num. 2. Menoc. dict. præs. 85. n. 4. & num. 15.* vbi dicit considerationem *Socini* non esse veram *Martius. Medic. dict. decis. 98. n. 4.* & hanc opinionem esse veriorem testatur *Caroc.* qui prius contrarium tenuerat *dict. quæst. 18. num. 6.* & dicam etiam infra in *cap. 63. declarat. 10.*

41 Comprobaretur autem satis euidenter animus consocij continuandi tacite locationem post tempus præfixum in locatione expressa, vbi eo elapso aliquam solutionem fecisset pro terminis postea decursis, & proinde non posset amplius recusare eiusdẽ solutionis continuationem pro toto tempore, quo inhabitasset, *Marta voto 103. num. 4. Martius Medic. dict. decis. 98. num. 6. vers. insuper omnem, & seqq.* vbi quod per hanc circumstantiam sublata remansit omnis difficultas in casu suo.

42 Præterea dicta conclusio, quod socius inhabitans domum communem non teneatur ad pensionem soluendam consocio pro parte sua, limitatur, vt non procedat quando domus erat solita locari *Mohed. decis. 13. num. 1. tit. de locat. Felic. de societ. dict. cap. 28. num. 66. Martius Medic. dict. decis. 98. num. 5.*

43 Et per hanc limitationem comprobatur quoque dicta opinio, quod socius teneatur soluere pensionem etiam pro tempore, quo habitauit vltra dictam suam conductionem expressam, ex quo ipsemet conducendo effecerit rem solitam locari, vt aduertunt *Felic. & Mart. Medici in locis mox citat.* verum animaduertendum, quod argumentum procederet si socius conduxisset, postquam res erat communis, & secus esset, si conduxisset ante, vt declarauit *Rota in dict. decis. Mohed. 13. sub tit. de locat. num. 1. vers. est decisum*, & sequitur *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 2. num. 9.*

44 Secundo eadem conclusio limitatur, vt procedat in socio habitante, vel etiam percipiente aliam commoditatem, quæ consistat in vtilitate intrinseca, & inseparabili à persona, ita vt non possit diuidi, & alteri sua pars dari, secus autem si socius vtatur tota re, & percipiat fructus, vel aliam vtilitatem quæ consistat in re extrinseca, quæ possit diuidi, tunc enim tenetur dare partem suam consocio ad *text. in l. si quis putans* §. 1. *& ibi DD. ff. commun. diuid. & in l. si communes ædes ff. de negoc. gest.* & bene distinguendo declarat *Gomes. var. resol. tom. 2. cap. 3. n. 14. post med. ver. item adde pro complemento*, & alijs adductis *Costa de rata quæst. 55. n. 4.*

45 Tertio limitatur, vt non procedat si socius, qui re communi vtitur controuertat dominium consocio, vel alias impediat ei vsum rei, aut habitationem domus communis, nam hoc casu non poterit denegare illi solutionem pensionis, aut fructuum pro parte ei tangente *Fontanel. de pact. nupt. clausf. 4. glos. 9. par. 2. num. 9. Vinc. de Franc. dec. 160. num. 2. Caualer. decis. 531. n. 2.*

46 Quarto limitatur eadem conclusio, vt procedat, quando res illa qua vtitur vnus ex socijs, est indiuisibilis, seu saltem commode diuidi non potest, alias secus, vt ex *Decio in l. si socius in fin. ff. si cert. pet. & Ronchegal. in l. 9. nu. 126. ff. de duobus reis* tradit *Caroc. in tit. de re communi num. 21. & sequitur Mart. Medic. d. decis. 98. nu. 5.* vbi etiam addit probandum esse à socio totam domũ inhabitante, & pensionem soluere recusante se esse in his terminis, videlicet domum non pati diuisionem, cum hoc sit suæ intentionis fundamentum.

47 Quinto limitatur, vt nõ procedat, postquã iste socius fuit prouocatus ad diuisionem, ex tunc enim ratione moræ, in qua fuit cõstitutus tenebitur ad damna, & sic ad proportionabilem pensionem, vt ex notatis per *Roman. cons. 168. num. 4 & Granat. Theor. 2. sub num. 6.* tradit *Caroc. in dict. tit. de re commun. num. 25. & seqq. Fontanel. d. clausf. 4. glos. 9. par. 2. n. 8.*

Seclusa autem societate si quis ingressus fuerit domum alterius, & eo sciente, & patiente inhabitauerit, an licet merces non fuerit constituta, adhuc debeatur, quasi fuerit tacite conuenta, vel potius censeatur eum inhabitasse Iure familiaritatis, & sic non teneatur aliquid soluere, iuxta superius dicta, est quæstio, quam mouet, & non resoluit *Aretin. in l. qui Iure familiaritatis in fin. ff. de acquir. possess.* At eam cum distinctione resoluit *Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. de locat.* §. *postquam vers. porro sicut ex*

48 *conducto sub num. 16.* videlicet, vt quatenus adsit solitum locandi, & conducendi merces debeatur per *l. si tibi polienda 24. ff. de præscript. verb.* quatenus verò tale solitum non adsit, tunc ea non debeatur per *l. vtrum 48. ff. de donat. inter vir. & vxor.* & alia Iura ibi adducta, quã distinctionem *Io. Andr* refert etiam *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 2. n 6.*

sed ea

sed ea relata, immediate addit doctrinam Bart. in l. in summa 65. §. & sic ff de condict. indeb. vbi dicit, quod si nulla pensio sit
49 constituta, agendum est condictione sine causa ad id quanti is, qui inhabitauit esset domum conducturus, ita vt Mantica sentiat per hanc Bartholi doctrinam, cessare Io. Andreę distinctionem. At videtur eam prorsus non cessare, sed compati cum ipsa Doctrina Bartholi, ita vt dominus vtraq; iuua-
50 ri valeat in suo casu, siue enim probet solitum locandi, & conducendi, & assequi poterit, iuxta dictum Ioann. Andreæ siue probet tantum, quod aduersarius fuisset aliam domum conducturus, & quanti, & pariter assequi poterit, iuxta dictum Bart. & si dicatur, quod ergo saltem non erit verum aliud membrum distinctionis Io. Andreæ, in quo dicit, quod vbi non probatur solitum locandi, & conducendi, inquilinus non teneatur, respondetur dictum illud restringendum esse ad casum de quo ipse loquitur, videlicet vbi quis intrauerit domum consanguinei, vel amici propter casum incendij domus propriæ, in quo argui potest, quod habitauerit Iure familiaritatis, & dominū ita permittendo gessisse officium consanguinei, vel amici, & argui ex eo, quod domum locare solitus non erat, statur enim coniecturis, &
51 circumstantijs, iuxta textum quem allegat in *l. vtrum 48. ff. de donat. inter vir & vxor.* & his cessantibus restringendum est etiam eius dictum, vt procedat, vbi non appareat, quod inquilinus conduxisset aliam domum, & quanti conduxisset, at his concurrentibus non potest negari domino condictio indebiti, vel sine causa pro eadem summa, iuxta doctrinam *Bart.* quia de condictione indebiti sunt text. clari eam competere in in *l. si non fortem 26. §. libertus post med.* ibi *posse condici, quanti operas esset conducturus*, & in *dict. l. in summa 65. §. in frumento* ibi *sic habitatione data pecuniam condicam, non quidem quanti locare potui, sed quanti tu conducturus fuisses ff de condict. indeb.* & viget ratio, quia in eo pro quo inquilinus aliam domum conduxisset, dicitur locupletatus cum iactura domini, & ideo tenetur dicta actione, vt notat *glos. in dict. l. in summa in vers. fuisses*, & de condictione sine causa bene probat *text. quem Bart. allegat in l. 2. ff. de condict. sine caus.* & iden ab eius doctrina non recedendum, quam sequuntur *Ias. in §. Actionum num. 165. instit. de action.* vbi monet non agendum actione ex locato, sed condictione sine causa, *Dec. cons. 62. n. 2. prope fin. ver. & ita patet Alex. cons. 181. n. 1. lib. 2. Natta. cons. 53. n. 1. Rim. iun. cons. 407. n. 1. Manent. dec. 49. n. 1.*

At vbi constat de solito locandi, & conducendi, tunc arguitur, quod partes voluerint solitum continuare, & sic desumitur tacita locatio, & proinde in tali casu datur
52 actio diuersa à prædictis, videlicet datur actio ex locato, & conducto, seu potius præscriptis verbis, prout hanc actionem præscriptis verbis dari vbicumq; est contracta locatio, & merces certa non est constituta, est tex. quem allegat Io. Andr. vbi supra in *l. si tibi polienda ff. de præscript. verb.*
53 Quantitas autem mercedis in prædictis casibus erit non quanti dominus locasset prædium, vel mercenarius operas, sed quātum conductor conduxisset, vt de vtroq; sunt verba text supra relata nempe de mercenario in *l. si non sortem §. libertus*, & de domino prædij in *l. in summa ff. de condict. indeb.* vbi *Bart. in §. in frumento vers. sic est & Bald. in fin.* aliijque relati per *Surd. decis. 270. n. 2. & dixi supra c. 17. prope fin.* at hoc
54 non procedit, si is qui domum inhabitauit tenetur ad fructus, quos percipere, potuit prout est casu, si eam retineret pro pignore, quia tunc non tenetur tantum ad fructus
55 perceptos, sed etiam ad eos quos percipepere potuit, vt est *text. in l. 2. C. de pignorat. act.* & tradunt *Lup. de vsur. coment. 3. num. 136. Merlin. de pignor. lib. 5. tit. 1. quæst. 45. num. 5.* quia tunc tenetur locare *Maluas. cons. 66. num. 15.* & sic ad fructus, quos si ipse, vel dominus locasset ab alio percepisset, vt late firmauit *Surd. decis. 270. num. 6. & seqq.* per tot vbi in fine inquit, quod ex ibi traditis patet, quod Senatus rectè cēsuit, notata per *Bart. in d. §. in frumento* non intelligi quando debentur fructus principien
56 di Animaduertendum tamen id quod dictum est de retinente pro pignore, intelligi de pignore extraiudiciali, qui tenetur præstare diligentiam in percipiendis fructibus rei pignoratæ, *Surd. d. dec. 270. num. 7. ad fin.* & quod sola negligentia ei noceat *glos. in d. l. 2 C. de pignorat. act.* at secus est in pignore iudiciali, quia in eo non tenetur cum omissio non sit lata culpa, sed leuis *Neguf. de pignor. par. 5. memb. 5. num. 5. Monac. decis. 58. num. 13.* adeo vt ad conuincendam eius
57 latam culpam non sufficiat, quod omiserit facere diligentias de reperiendo conductores, sed requiratur, quod constet cum locare potuisse, & noluisse, vt fuit etiam distinguendo dictum à *Rota in vna Anconitana bonorum 26. Iun. 1619. cor. Pirouano*, vbi
58 quod propterea immissus ex saluiano in possessionem domus, non tenetur cōmutare fructus in extinctionem sui crediti nisi probetur, quod fuerit locata, vel potuerit eam locare

locare, vel quod eã ipsemet inhabitauerit, cum domus non sit sui natura fructifera, ac proinde in ea non intret ex sola possessione præsumptio, quod fructus perceperit.

Hæc tamen quæstio, an debeatur merces non conuenta sępius accidit in mercede operarum, seu salario, quia sępius præstantur operæ absque conuentione, quam res, & ideo illam reassumendo, dicam præcipue de casu magis contingenti, sed dicta applicari poterunt vtrique, quia in vtroque, vt pluri-
59 mum viget eadem ratio: In salario igitur conclusio communis est, quod vbi non est conuentum non debeatur latè *Bott.cons.43. per tot. Seraph.decis.65.num.1.Rot.decis.559. num.1.par.1. Din.* & alij infracit.

60 Quæ conclusio ampliatur procedere etiã vbi incerta pollicitatione promissum sit, quia adhuc peti non poterit *l. qui mutuum §. salarium ff. mandat. l. salarium C. eodem Cyriac.contr.503.num.12.* licet hoc intelligi
61 quoad agendum per viam actionis, non autem tollere officium Iudicis declarauerit *Rot.decis.348.n.24.p.4.to.2.rec.*

Limitatur autem dicta conclusio. Primo
62 vt non procedat, vbi constat eum, cui operæ fuerunt præstitæ, conducturum, & quanti conducturus fuisset, quia tunc peti posse condictione indebiti, quanti illas conducturus fuisset, est text. clar. supra relatus in dicta *l. si non sortem §. libertus. ff. de condict. indeb.* cuius verba præcisa ad hoc supra retuli, & applicatur dicta doctrina *Bart.* per alios, vt supra, recepta.

Secundo loco limitatur eadem conclusio,
63 vt pariter non procedat, vbi constat præstantem operas solitum esse locare, ac eum cui fuerunt præstitæ, solitum esse illas conducere, vt plene antiquioribus relatis firmat *Menoc. cons.570.num.6.* & 8. vbi dicit, quod pręsumitur hoc casu tacite promissum salarium *Gabr. cons. 170. num. 20. lib.1. Seraph. decis.74. num.2. & decis. 1322. num.1: Mantic. decis. 261.num.1.* & huic limitationi applicatur doctrina *Io. Andrea*, de qua supra.

64 Controuertitur autem, an sufficiat vnum ex prædictis, videlicet, vel dominum solitũ esse conducere, vel mercenarium solitum esse locare operas suas, & sufficere sentiunt *Menoc. dict. cons.570. num.6. Venturin.cons. 32.num.8.Rot.Ianuen.decis.115. nu.4. ad fin.*
65 *& seq.* contrarium vero, quod imo de vtroque copulatiue constare debeat, tenẽt *Sim. de Pret.cons.53.num.2. Gratian.disc.257.n.2. D.Lanfranch.Zacc.de salar. quæst 68. nu.28. & seq.* vbi late respondet contrar. & sępe censuit *Rot.* vt testatur *Penia decis.528.n.7. vers. neque sufficit*, & patet ex *Put. decis.1. in princ. lib. 3. & decis. 428. num. 1. par. 4. recent.*

Et huic secundæ, vt magis communi, & à Rota approbatæ adhærendum erit, & non
66 sufficere solitum vnius, tam procedit vbi solitum probatur ex parte operas pręstantis tantum, quam etiam vbi probatur ex parte eas recipientis tantum, secundum *D. Lanfranc. dict. quæst.68.num.30. vers. neque sal-*
67 *uari*, at in hoc secundo casu si concurreret aliqua circumstantia, ex qua iuncto ipso solito, dominum fuisse illas operas conducturum, satis conuinceretur arbitrio Iudicis, cui multum tribuendum in hoc proposito præsertim fauore pauperis, vt dicit *Granut. Theorem.12. num. 15. prope fin.* negari non posset eum soluere debere quanti fuisset conducturus, applicaretur enim prima limitatio, & doctrina *Bart.* supradicta.

68 Verum stando in rigore, quod requiratur vtrumque solitum domini conducendi similes operas, & salarium præstandi, & operas præstantis, seu seruientis eas locandi, hoc cessabit, vbi agetur de prima operarum pręstatione, quia eius respectu impossibilis est probatio soliti, & ideo erunt sufficientes aliæ coniecturæ voluntatis illas præstantis, mercedem, seu salarium assequendi, vt dixit *Rot. in Rom. mercedis coram Sacrato impress. per Marchesan.par.1.fol.1196.n.2.* (animaduertendum enim quod post primum *fol.* 1200. denuo incipit numerare à 1191.) & habetur etiam eadem *decis.in rec.dec.88 par.3.*

Sed quoad famulos hodie practicatur, vt
69 etiam prædictis non probatis taxetur eis salarium, quod verisimiliter potuit lucrari ab alio, quando adest consuetudo Regionis, vt salaria præstentur, vt dicit *Rebuff.ad cõst.Gall. to.2.tit.de fam.sal.gl.3.* & licet hoc dictũ Rebuffi procedat tantũ, vt ipse loquitur, vbi adest consuetudo Regionis, & secus sit de iure, prout declarauit *Rot.in decis.559.vers. non obstat, quod dicit, par.1. Din.* & post eam *D. Lanfranc. Zacch. dict. quæst. 68. num.31.*
70 tamen talis consuetudo, & obseruantia, vt plurimum non deest, & etiam hic Romę in Curia Reuerendissimi Gubernatoris reperitur adesse, prout de ea testatur quoque *Granut.Theorem.12.num.15. post med.* vbi quod ipse eam practicari vidit, quodque illa Curia adeo cum rigore in huiusmodi causis mercedum procedit, vt citatos nullatenus audiat, nisi facto actuali, & per verbum sonans deposito à decem scutis petitis infra, & à decem supra præstita fideiussione in forma depositi, vt practicis est notissimum.

Et

71 Et non solum sufficit consuetudo Tribunalis, sed etiam consuetudo in Ciuitate soluendi salaria non conuenta *Alexan. cons.* 109. *num.* 12. *lib.* 6. & alij, quos refert, & sequitur *D. Lanfr. Zacch. dicta quaest.* 68. *num.*45. quibus addo *Rot. decis.*816. *num.*3. *vers. vel quod par.* 4. *Diu. & dec.*238. *num.*7. *par.* 1, *in recent.* Et non solum vniuersalis
72 totius Ciuitatis, sed etiam particularis alicuius generis personarum, quae magis attenditur inter illas, quam generalis inter
73 caeteras contraria, vt in Vrbe est consuetudo inter Laniones *D. Lanfr. dict. quaest.* 68. *num.* 46. & inter fundacos soluendi suis Iuuenibus *Rot. in dict. Rom. mercedis cor. Sacrato penes Marchesi par.* 1. *fol.*1196. *il* 2. *n.*4.
74 vbi tamen aliae circumstantiae concurrebāt. Et quoad Procuratores causarum, quod eis soluatur salarium *Rot. decis.*238. *num.* 1. & 2. *par.* 1. & *decis.* 329. *num.* 1. *vers. tamen hoc casu par.* 3. *rec.*& dicā aliquid latius infra, &
75 idē est de agentibus, & sollicitatoribus causarum, viget enim etiam quoad eos praedicta consuetudo, vt plenissime firmat *Cavaler. decis.*460. *num.*2.

76 Praeterea dicta conclusio, quod salarium non conuentum non debeatur limitatur, vt procedat tantum in famulis vilibus, secus autem in eis, qui vacant honestioribus muneribus, istis enim absolute debetur salariū etiam dictis requisitis, soliti videlicet locandi, & conducendi, non probatis *Gratian. disc.* 257. *num.*4. *Thomat. decis.*14. *num.*40. *Seraph. decis.*74. *num.*2. & *decis.*849. *n.*3.

77 Verum haec limitatio fundatur in *l.* 1. *ff. de var. & extraord. cognit.* quae loquitur de Aduocatis, & professoribus literarum, & ideo ad istos erit restringenda, vt tradunt *Alex. cons.*109. *num.*2. *lib.*6. *Natta cons.*376. *num.* 2. *Put. decis.* 45. *in addit ad fin. lib.* 2. eoque magis, quod continet taxatiuam, ibi *sed praeceptoribus tantum studiorum liberalium.*

78 Medicorum quoque eadem causa est, quae professorum, dicit *text. in dict. l.* 1. vbi & explicat qui medici dicantur, & inter eos obstetrices comprehendi declarat, & dicit eorum causam iustiorem, cum ipsi salutis hominum, illi studiorum curam agant.

79 De philosophis quoque, & alijs in eodem textu aperta habetur definitio, at circa librarios, Notarios, & calculatores variant lecturae, illae enim vulgatae editionis ex-
80 presse habēt, quod nequaquā extra ordinē ius dicere eis Praeses debebit, & cum eis trāsiit ibi *Bart.* & post alios *Bec. cons.* 27. *num.*9. at contrarium habetur in Florentina, & ideo cum ea contrarium sentiunt *Socin. Sen. cons.*196. *num.* 1. *lib.* 1. *Gypt. in add. ad decis. Bonon.*56. *vers. & quod etiam*, *Rota coram Seraph. decis.*74. *num.*3. vbi quod *Bart.* qui contrarium sensit, vitio exemplaris corrupti errauit.

Volunt tamen alij, quod regula illa, vbi militat ratio legis, ibi & lex militare debet,
81 procedat etiam in praedicta *l.* 1. *ff. de var. & extraord. cognit.* & ideo eam extendi ad alias personas similes expressis, *Seraph. decis.* 74. *num* 3. *vers. nec obstat*, *Coccin. decis.*1805. *num.*1. vnde sunt plures controuersiae, & si-
82 gnanter valde controuersum est in Vicario Episcopi, an ei debeatur salarium non conuentum, negatiuam enim opinionem tenuerunt *Alex. in cons.*109. *lib.*6. *Dec. cons.*132. *in fin.* & alij adducti per *Valenzuel. cons.* 179. *n.*62. & sensit *Rot. cor. Put. dec.*45. *in princ. l.* 2. & *dec.* 1. *lib.* 3. & *cor. Pan. dec.*528. *n.*6. & *seq.*

83 Contrariam verò affirmatiuam sequuntur, vt plurimum Canonistae, & signanter *Cardin. in Clem. statutum, quaest.* 7. *vers. in contrarium de electione*, vbi etiam *Ancar. num.* 3. & *Imol. num.* 13. & 27. & alij quos referunt, & sequuntur *Granut. theor.* 12. *num.*2. *vers. de Iure vero Canonico*, & *Gratian. disc.* 257. *num.*8. *Add. ad decis. Bonon.*56. *vers. Vicario*, & tenuit *Rot. coram Seraph. dec.*74. *n.*1. & *dec.*849. *num.*2.

84 Retenta autem hac postrema opinione, quae propter dictam identitatem rationis, quae militat in Vicario, ac in alijs enumeratis in dicta *l.* 1. *ff. de var. & extraord. cognit.* videtur de Iure verior, prout etiam censet *D. Lanfranc. Zacch. de Salar. quaest.* 90. *nu.*3. *vers. attamen contrarium*, non inde inferri
85 potest, quod quatenus salarium non fuerit solutum ab Episcopo, cui Vicarius seruiuit,
86 peti valeat ab eius successore in Episcopatu, licet enim successor teneatur ad debita necessaria antecessoris, hoc debitum salarij, quatenus non possit dici voluntarium, ex eo quod salarium de iure Vicario non debeatur, tamen voluntariū est ex eo, quod Epi-
87 scopus non tenetur Vicarium deputare, vt considerauit *Rot. coram Put. dicta decis.* 45. *num.* 1. & *seq.* & *coram Seraph. dicta dec.* 74. *numer.* 6.

88 Quod tamen erit verum regulariter, at secus in quibusdam Episcopatibus magnis, & numerosis, in quibus cum de necessitate teneantur Episcopi Vicarium constituere, debitum salarij reputabitur necessarium, & ideo à successore peti poterit *Flores de mena variar. quaest. lib.* 1. *quaest.* 8. *num.*4. & *seq. Gratian. disc.* 94. *num.* 37. *D. Lanfranc. dict. quaest.* 90. *num.* 13.

89 Et quod dictum est Vicario salarium non conuentum

conuentum deberi, moderandum erit, vt procedat quatenus officium Vicariatus nō sit de se adeo vtile, vt æquam mercedem Vicarius inde assequatur, tunc enim aliam mercedem, seu salarium petere non valeret *Flor. de Mena dict. quæst. 8. num.6. & seqq. Gratian.dict.disc.257.num.14.& seqq.Sbroz. de offic.Vicar.quæst.55.n.6.D.Lanfranc. d. q. 90. num.15.*

90 Et eadem controuersia est in Procuratore nedum ad negotia, sed etiam ad lites, quia probare eum debere dicta requisita, alias ei salarium non conuentum non deberi, firmat *Natta conf. 376. num. 7.* & sensit *Rota cor. Seraph. dec.1322. n. 1.*

91 Verum ratio qua mouetur Natta, quod Procuratoris officium sit vile, & ideo non procedat in eo, quod dicitur de Aduocato, licet probetur per text. secundum vnam lecturam in *l. si quis procurationem 34. C. de decur. lib. 10.* tamen secundum aliam lectu-
92 ram hoc non probat ille text. quia non dicitur ibi vilitatem, sed vtilitatem, prout habetur in meo Cod. & ita legunt plures, & in eis *Alciat.* vt refert *Tiraquel. de nobilit. cap.30. num.1.* & vlterius ille text. loquitur
93 de Procuratoribus negotiorum, non de Procuratoribus iudiciorum, vt monet ibi *Bart. num.2.* & in hoc ambiguus non est, vt dicit *Tiraq. vbi supra.* Et certe omnis præ-
94 tensio vilitatis cessat in exercentibus officium procuratoris in aliqua Curia Principis, & præcipue in ista Romana, in eis enim non procedunt ibi, ac alibi tradita de officio procuratoris, quod sit vile, & possit exerceri ab infamibus, prout non procedere docet *Bald. in l. sed etsi milites §. sed & ignominia ff. de excusat. tut. & in l.1. §. ait Prætor. il 2. numer. 4. ff. de postulando Ang. Aretin. in §. eas vero exceptiones num. 2. ad med. Instit. de exception. Couar.practic.c.19. num. 7. Niger de execut. rei iudic. cap. 14. §. 1. num. 55. & 56.* & quidem in hac Curia
95 Romana sunt tales Procuratores, qui nedum æquandi, sed præferendi sunt Aduocatis exteris, vt dicunt *Mandos.ad reg.Cancel. 4. quæst.8.sub num.7. & Gratian.disc.57. num.38. Cobel. ad bull.bon. regim.cap.34. artic. 1. num. 19.* sunt enim vt plurimum I. V. Doctores, & honoribus vacant, vt considerauit *Rot.cor.Coccin. dec.1805. in princ.*

96 Vnde redeundo ad propositum, debet, & ipsis statui salarium quamuis non conuentum, & absque eo quod teneantur probare solitum locandi, & conducendi, ad *text. in dict. l. 1. ff. de var. & extraord. cognit.* qui quamuis loquatur de Aduocatis, & non de procuratoribus, tamen debet etiam de eis ex identitate rationis intelligi, vt dicit *Rot. cor.Coccin.dec.1805.num.1.* & ita seruatur de consuetudine in Curia Romana, vt dictum est supra, vbi citaui decisiones eam referētes quibus addo *decis. 367.n.28.par.9.rec.*

97 Imo licet adsit reformatio Pauli V. statuens sub *tit. de Aduoc. & Procurat. §.13.* quod Procuratores, & sollicitatores quarumcumque causarum salarium non conuentū petere nequeant, tamen ea dupliciter fuit per Sacr. Rot. declarata, primo vt non requirat conuentionem specialem tanti salarij, sed sufficiat generaliter fuisse promissam recognitionem *dec.348.num.21.& 22.par.4. to.2. & dec.367. n.31. par.9. rec.* & seclusa
98 etiam qualibet promissione, secundo loco fuit declarata, vt prohibeat agi pro consecutione salarij actione ex locato, secus autē implorari pro eo consequendo officium Iudicis in *Romana salarij coram Remboldo relat. per Adden. ad Burat. dec.174. num.18. dict. decis.367. num.26. par. 9. rec. & in Romana pecuniaria 13. Iunij 1663. §.hinc vrgere cor. Verospio, quæ est dec. 84. num. 4. par.14. rec.*

99 Et patitur etiam dicta conclusio, quod salarium non conuentum non debeatur, plures alias declarationes, vt dicit *D.Lanfranc. Zacch. dict. quæst. 68. num. 32.* vbi etiam *nu. seqq.* nonullas earum adducit, sed generaliter declarari potest, vt non proce-
100 dat, vbi ex circumstantijs, & coniecturis deprehenditur aliud sensisse partes, vt docent *Salic. in l. aduersus numer. 2. vers. aut dubitatur C. mandat. Ang. Aretin. in §. fin. num. 1. ad med. Instit.eod.tit. Natta conf. 376. num. 1.* & in hoc fundantur etiam limitationes superius adductæ, ideo enim debetur salarium non conuentum, vbi constat de solito seruientis locandi operas suas pro salario, & de solito domini eas eodem modo conducendi, vel vbi constat de consuetudine Regionis, seu Ciuitatis, quia censetur partes cum solito, vel consuetudine se conformare voluisse.

101 Et attenditur etiam hoc econtra ad excludendam prætensionem salarij, itaut, vbi regulariter loquendo salarium esset debitū, si ex circumstantijs arguatur partes aliter sensisse, tunc non debeatur *Rot.cor.Seraphin. dec.849.num.4.*

Nec restringenda est conclusio ad solam mercedem operarum alteri præstitarum,
102 siue salarium, sed intelligi debet generaliter de mercede cuiuscumque rei, cuius vsus alteri fuerit concessus, vel tacite permissus, itaut ista sit potius quæstio facti, quid videlicet actum, vel intellectum fuerit, definienda per coniecturas, quam sit quæstio

Iuris, vt dicit *text. in dict. l. vtrum 48. ff. de donat. inter vir. & vx.* quem citat etiam in hoc proposito *Io. Andr. in d. addit. ad Specul. tit. de locat. §. postquam ver. porro sicut ex conducto sub num. 16.*

103 Non tamen sufficeret probare voluntatem vnius, sed probanda vtrinsque ad hoc, vt recedatur à regula, vel conclusione generali, quod merces debeatur, vel non debeatur, non enim in eo, quod ex duorum consensu agitur, vnius tantum cogitatio, sed vtriusque consensus spectari debet *l. nō solum ff. de action. & obligat. Bald. cons. 112. ad fin. vers. praeterea semper lib. 3. Castren. cons. 190. num. 3. lib. 2.* & in his terminis, quod non releuet intentio solius præstantis operas *Rot. cor. Mantic. decis. 266. num. 7.* & de intentione illas recipientis mercedem non soluendi, quod pariter sola non sufficiat *decis. 129. num. 2. post med. par. 4. Diu.*

104 Pro coniectura autem intentionis, quod non debeatur merces, solet considerari consanguinitas præstantis operas, vel vsum alterius rei erga recipientē, censetur enim potius præstitisse intuitu consanguinitatis, quam consequendi mercedem, dum de ea non fecit conuentionem *Grot. cons. 305. num. 22. Franc. Costa cons. 90. num. 26. Rot. decis. 428. n. 4. p. 4. rec.*

105 Verum animaduertendum hanc coniecturam non operari, vbi adest solitum locandi, & conducendi, vt in mercede domus censuit *Io. Andr. in dict. addit. ad Specul. in tit. de locat. §. postquam ver. porro sicut ex conducto*, & in mercede operarum *Seraph. decis. 1322. num. 1.* & idem dici potest generali-

106 ter, vbi petens mercedem habet regulam pro se, quod debeatur, quia sola consanguinitas non sufficit ad eum excludendum *Rot. cor. Caualer. dec. 406. num. 2. vers. nec putauerunt, & in Rec. dec. 285. num. 5. par. 4. to. 2. recent.* sed bene si concurrant aliæ coniecturæ, prout dicimus, quod sola coniunctio

107 sanguinis non facit præsumere donationē, *Bart. in l. qua dotis num. 12. ff. de solut. Hond. cons. 39. num. 39. lib. 2. Rot. cor. Caualer. dec. 603. num. 5.* secus autem si aliæ coniecturæ

108 concurrant *Surd. cons. 534. num. 40. ad fin. & seq. Mantic. de tacit. lib. 13. tit. 19. num. 9. vers. & in hoc casu, & tit. 22. num. 7. vers. & si res, Rot. dec. 69. n. 22. par. 7. rec.*

109 Cōsideranda tamen erit qualitas coniunctionis, & qualitas seruitij, seu alterius rei præstitæ, nam quod dictum est donationem ex consanguinitate non præsumi limitari solet in ascendentibus erga descendētes *Ruin. cons. 162. num. 13. & seq. lib. 5. Crauet. consil. 164. num. 5. & 6. Rot. decis. 262. num. 7. par. 1. diu. & cor. Caualer. dec. 636. num. 2.* nisi ta-

110 men adsit rei traditæ magnitudo, quia per eam excludi potest hæc præsumptio etiam in ascendente *Menoc. de arbitr. cas. 8. num. 5. & 11. & seqq. Caball. cons. 121. nu. 31. lib. 2.*

111 & quatenus sit res quæ cadat sub generalitate alimentorum, vt esse habitationem alibi dixi, facilius argui poterit voluntas non assequendi mercedem, nam quod mater ea quæ tradit, vel expendit in alimenta filij repetere non possit, licet secus sit in eis, quæ expendit circa res filij, est *text. in l. alimenta 6. C. de negot. gest.* & ibi notant *Alex. & Salic.* & tradunt *Ruin. cons. 1. num. 23. ver. sed istis breuiter lib. 3. Surd. de alim. tit. 6. q. 8. num. 83. & seqq. Fontanel. de pact. nuptial. cla. 6. glos. 2. par. 3. num. 13.*

112 Et ita ex circumstantijs facti resolui poterit etiam ea quæstio an filius, qui administrauit bona paterna, maxime patre viuente, possit eo defuncto prætendere aliquid plusquam alij sui fratres in diuisione eorum bonorum ratione mercedis administrationis, in qua affirmatiuam tenuit *Fulgos. in l. illud n. 3. C. de collat.* & licet dicat, quod vix in practica obtineri posset, & se vidisse iudicari contrarium, tamen eum sequitur, & maxime cōmendat *Gomez. ad l. 29. Tauri n. 29.* & dicit eius opinionē videri æquā, & iustā, & quod ipse ita practicaret. Contrariā verò opinionem tenuit *Ias. in dict. l. illud num. 8.* & eius opinio verior videtur *Bacca de decim. tut. Hispan. praestan. cap. 2. num. 3.* & de

113 filio qui negotiatus est tamquam minister patris de eius mandato, & multa lucratus est, quod patri lucratus sit, & assequi nequeat salarium, aut recompensam in diuisione hæreditatis paternæ tenuit *Angel. cons. 85. num. 2. vers. in contrarium*, & mouetur tum quia mandatum solet esse gratuitum, tum etiam, quia filius ex debito reuerentiæ paternæ adstringitur assumere eius negotia, & eum sequitur *Natta cons. 376. num. 5. Granat. Theor. 12. num. 6. Menoc. de arbitr. casu 512. nu. 10.* qui casus Angeli est fortior antecedenti, prout aduertit *Ias. in dict. l. illud num. 8. ad med. C. de collat.* vnde regulariter

114 non erit ab ista recedendum, sed vrgentibus circumstantijs in contrarium poterit Iudex aliquid arbitrari pro filio, licet tali arbitrio raro, & parcissime, vti debeat, secundū *Baecam. de decim. tut. in dict. cap. 2. num. 9. & seqq.* quem refert, & in terminis Iuris com. ab eo nō recedere videtur *Gutier. de iuram. par. 1. cap. 5. n. 7.* licet postea teneat absolute opinionem Ias. quod nihil debeatur per leges Hispanas ibi adductas.

115 Imo poterunt etiam adesse circumstantię

tales

tales, ex quibus absolute debebitur salariũ prædicto filio, vti si pater nõ indigebat eius opera ad sui sustentationem, & vlterius filius expresse, vel tacite protestatus sit velle ab eo recompensam sui laboris *Nauar. in manual. cap. 17. num. 144. & 148.* quem sequitur *Gutier. d. cap. 5. num. 8.*

115 Facilius tamen debebitur recompensa filio laboranti pro matre, ex quo ipsa non habet eum in potestate, & ideo non sunt adeo debitæ eius operæ matri, ac patri, vt post *Io. Fabrum* tenet *Gutier. ibid. num. 12.*

116 & multo facilius, si operas præstiterit quis Vitrico, vel Nouercæ, quia his seruire non tenentur filij, vt considerauit *Valasc. cons. 32. num. 2.*

118 Et quæ dicta sunt de consanguinitate dicuntur etiam de amicitia, nam & amicus censetur præstitisse operas, vel concessisse vsum rei propriæ gratis, non autem pro assequenda mercede *Alex. cons. 109. num. 4. lib. 6. Crot. cons. 305. num. 1. Natt. cons. 377. num. 1. vers. respondeo quod. Tiraquel. in tract. de pen. temperan. caus. 22. num. 78.* sunt enim

119 inter amicos communia omnia, adeout nec coniuges quidẽ excipiantur, vt est text. expressus, qui videtur mirabilis in *cap. dilectissimis 12. quæst. 1.* quod tamen absit intelligi respectu vsus carnis, referendum enim est tantum quoad vsum obsequij, & dilectionis, vt monet ibi *glos. in vers. & coniuges.*

120 Quod, & ampliatur in filio amici, nam, & ei præsumitur amicus patris præstitisse operas, vel alias res potius animo donandi, quã assequendi mercedem, & idem est econtra de filio amici, erga amicum patris *Bart. in l. 2. num. 4. ff. de negoc. gest. Menoc. cons. 603. nu. 21. Caroc. de locat. & conduct. tit. de fruct. & lit. expen. num. 42.* quod tamen intelligendũ

121 quatenus propter amicitiam cum patre gerat quis negotium filij, secus si gerat negotium ipsius patris, quod alio respectu sit etiam filij, quia tunc videtur contemplatione patris gerere, quod ipsum patrem tangit, non etiam, quod tangit filium, & debetur ab eo merces, vt declarat *Castren. in l. is qui 46. ad med. vers. tu dic melius ff. de negoc. gest.*

122 Verum sicut supra dictum est, non sufficere solam consanguinitatem ad arguendum mercedem non fuisse volitam, ita dicendum est de amicitia, imo, & multo magis secundum *Rot. dec. 286. num. 5. p. 4. to. 2. rec.* & for-

123 tius etiam in filio amici quatenus simul non concurrant amicitia, causa pietatis, & modica impensa *Mascard. conclus. 554. n. 57. Menoc. de arbitr. cas. 88. num. 61. post med. Caroc. d. tit. de fruct. & lit. expen. num. 44. vers.* *hoc autem*, vel nisi sit amicitia, quæ inducat

124 affectum paternum, & concurrat causa pietatis, ex relatis per *Surd. de alim. tit. 6. q. 21. num. 7. vers. intellige*, licet ipse subdat nõ bene percipere distinctionem, quam faciunt inter amicitiam, & affectum paternalem, nam facile percipi potest distinctio inter amicitiam simplicem, & amicitiam dictum affectum inducentem.

Et attendenda quoque erit qualitas ami-

125 citiæ, & seruitutis, seu rei præstitæ, debet enim esse amicitia singularis, & per prius contracta, vt docet *Salicet. in l. aduersus num. 2. ver. aut dubitatur C. mandati*, & *Aretin. in §. fin. num. 2. paulo post princip. Instit. eod. tit.* & leuis non sufficit *Mantica de tacit. lib. 13. tit. 20. num. 2. & 3. Surd. de alim. tit. 6. quæst. 21. num. 5. & seq.* & debet agi de summa mo-

126 dica, alias vbi ageretur de mercede magna, coniectura amicitię non releuaret *Surd. d. quæst. 21. num. 10. & seq. Menoc. d. cas. 88. nu. 61. ad med. & seq. Mantic. de tacit. lib. 13. tit. 20. num. 5. in fin.*

127 Coniectura etiam sumitur pro exclusione debiti mercedis ex eo, quod constet eum, qui operas præstitit, sponte se obtulisse, vt firmat *Franc. Costa cons. 90. nu. 27. & seqq. Monter. dec. 14. num. 28.* & ex quo ex ipsis

128 operibus, seu seruitio præstando sperabat consequi honorem, quasi credatur, quod ex ea causa potius, quam ex causa lucri motus fuerit, idem *Monter. ibi num. 30.* idemque

129 erit si qui officium gessit, professus fuerit se multum obligatum domino à quo illud recepit, vt ponderauit *Rot. cor. Seraphin dec. 849. num. 4. ad med. & in Decis. 120. num. 9. par. 4. diu.*

130 Sic si appareat seruitium præstitum fuisse sub spe alicuius remunerationis liberalis potius quam pro salario, hoc non poterit peti, vt censuit *Rot. cor Seraph. decis. 65. n. 2. vers. & ex testibus*, vbi quod Romæ hoc est frequentissimum, & fallacissimum; Nec

131 ex quo quis in tali spe fallitur agere poterit *Franc. Costa cons. 90. num. 40. Menoc. de Arbitr. casu 514. num. 17. Rot. coram Mantic. decis. 266. num. 6. & 7.*

132 Sic econtra, vbi quis haberet regulam contra se, puta non deberi salarium non, conuentum, si vellet probare cõuentionem, non sufficeret testes de ea deponentes referre verba, quæ intelligi possent de aliqua remuneratione, sed debent concludere de obligatione mercedis præcisa, ne sit probatio æquiuoca, quæ non sufficit *Rot. dec. 428. num. 7. par. 4. recent.* vbi censuit propterea non sufficere verba, *che li darà sodisfattione*, nec *che li darà quello che vuole*, quod secus

 esset

133 esset vbi concurrent requisita, vel alias petens salarium haberet regulam pro se, & intentionem fundatam, tunc enim licet verba promissionis essent in se æquiuoca, & nō magis importantia salariū, quam liberalem remunerationem, referenda essent potius ad promissionem salarij, iuxta tradita per *Menoc. cons. 570. num. 9. vers. nec obstat*, vbi famulo petente salarium dominus responderat, quod non curaret hoc, sed expectaret suam liberalitatem, & ratio differentiæ est, quia quando verba sunt directa in perso-
134 nam solitam locare operas suas, & concurrit titulus præambulus promittendi salarium potius quam remunerationem liberalem, illi titulo potius tribuenda sunt quam alteri possibili prout ex *gloss. & Bart. in l. cum quid num. 11. ff. si cert. pet.* & alijs relat. per *Sard. cons. 24. num. 3. & 4.* dixit *Rot. in dec. 448. num. 16. & 17. par. 4. to. 2. rec.*
135 In verbis quoque non poterit fieri fundamentum, si sint mere Curialia, quia notū est, quod non obligant, *cap. cum venissent de restit. Decian. resp. 103. num. 23. lib. 2.* & sic nec prolata à domino firmant deberi salarium, nec à famulo important illud non de-
136 beri *Seraph. in decis. 1322. nu. 2. in rec. dec. 238. num. 3. par. 1. & dec. 348. num. 18. par. 4. tom. 2.* prout etiam si vnus remittat arbitrio aut voluntati alterius, poterit ille interpretari modo suo, & arbitrari extra terminos iusti, quia intelligitur de arbitrio boni viri, puta si seruiens dicat se remittere ad illud, quod dominus voluerit, *dicta decis. 238. nu. 3. par. 1. rec.* possunt tamen quandoq; verba
137 continere præcisam obligationem mercedis iustæ, & esse curialia respectu liberalis recognitionis, seu alicuius honorarij pinguis, & tunc distingui poterunt, & agi valebit ad mercedem iustam, non ad honorariū illud pingue *d. dec. 348. num. 19. par. 4. tom. 2. recent.*
138 Non solum autem ponderantur in hoc proposito verba, sed etiā econtra ponderatur taciturnitas, videlicet si quis operas, vel rem præstitit diu tacuit, & mercedem non petijt. Inde enim arguitur voluntas eam nō assequendi *Rot. decis. 559. prope fin. vers. & ex quo toto sexennio par. 1. Diuer. Seraph. dec. 849. num. 4. vers. sed quod maximè Mantic. decis. 266. num. 5.* at hæc quoque non est co-
139 niectura de se sufficiens, vbi tempus non sit habile ad præscribendum *Seraph. decis. 1322. n. 4. Canal. dec. 400. n. 4. & 5.*
140 Ponderatur quoque si is, qui operas, vel alias res præstitit, aliquid econtra recepit, succedunt enim quandoque munera loco salarij, vt ex *Angel. in l. si non sortem §. libertus num. 18. ff. de condict. indeb.* dixit *Rot. in Rom. mercedis 4. Maij 1607. in princ. coram Pamphilio, quæ decisio est impressa per Marchesan. de commiss. par. 1. fol. 1197. il 1.* &
141 licet ex donatiuis argui potius ad diminutionem salij, quam quod non debeatur dixerit *Rot. cor. Canaler. dec. 400. num. 6. vers.*
142 *demum*, tamen hoc procedere potest, vbi concurrunt requisita, vt peti possit salarium, & donatiua subsecuta fuerunt, censentur enim data animo compensandi, prout etiam
143 si dominus donet famulę, vel famulo pro eius filia dotem, quod præsumatur animo compensandi cum mercede, non autem libere donandi decisum refert *Cabedo dec. 117.* & sequitur *Fontanel. de pact. nuptial. claus. 5. gloss. 1. par. 3. num. 4.* alias in dubio bene potest sumi coniectura, quod qui cæ recipere solitus erat, vel illa sperabat voluerit eorum intuitu seruitia præstare, & illis esse contentus absq; alia mercede, quod & multo magis vrgebit si quid certum recepturus erat, vt casus sæpe contingit in fa-
144 mulis recipientibus quotidianū victum, est enim sæpe victus merces satis æqua pro seruitute præstita ab illum recipiente, *Thomat. in dec. 14. num. 39.* si consideretur qualitas seruientis, & seruitij præstiti prout considerari debet, nam simplex, verbi gratia, pedisequa, debet esse contenta victu, & vestitu, dum non fecit conuentionem de maiori salario *Dec. cons. 132. in fin. Grammat.*
145 *theor. 12. num. 11.* idemque etiam est de alijs famulis vilibus, secus autem de honestioribus *Seraph. dec. 74. & dec. 849. vtrobique num. 2. Rot. Bonon. dec. 56. in addit. vers. hac tamen regula Tomat. dec. 14. num. 40.* & at-
146 tenditur etiam qualitas officij, & laborum adeout qui seruiuit pro certa portione Panis, & vini, ante adeptum aliud officium non debet ex post illa contentus esse, sed potest petere salarium dari solitum suis antecessoribus in officio illo, vt firmatur in *dec. 354. num. 4. par. 1. rec.* & practicatur etiā
147 in iuuenibus Apothecarum, vt pro certo tempore seruiant pro solo victu, attento, quod ab initio sunt ignari artis, & postmodum vbi operæ, quas præstant per exercitiū incrementum accepere, itaut maiori mercede sint dignæ, eis salarium agetur, & præstari debet *Caroc. de locat. tit. de mercede quæst. 2. num. 2.* etiam non conuentum stante consuetudine, vt in *Rom. mercedis cor. Sacrato impressa per Marchesan. par. 1. fol. 1196. il 2. num. 5.*
148 Sunt, & aliqui, qui inseruiunt sine mercede, dummodo concedantur eis horæ aliquæ diei liberę, quibus possint studijs ope-

tam

ram dare *Nauar.conſ.1.num.6.de loc. & cond. Menoc.de arbitrt. caſ.515.num.4.verſ. aliqui etiam* quod vulgare eſt in famulis ſcolariũ
149 qui volunt commoditatem audiendi lectiones *Rebuff.de priuil.ſcolar.priuil.167.* vbi declarat *Gratian. deciſ. March. 53. in addit. num.7.*

150 Aliquibus etiam non debetur à dominis, quibus ſeruiunt, aliqua merces, quia officium, cui præficiuntur lucrum ſufficiens eis affert, prout ſunt Iuriſconſultorum Cancellarij, qui reſponſorum exempla tradenda conſultoribus conſcribunt, de quibus *Menoc.de arbitr.caſ.515.num.4. ad fin.* & idem
151 eſt de alijs eorumdem famulis recipientibus à clientibus, vel ſcholaribus dominorũ ſufficientia munera, & enim ſi famulus in-
152 duatur à cliente Doctoris, eius domini præſumitur inductus intuitu ipſius domini, & famulo in ſalarium imputatur, vt docet *Alber.in l. vxori ad fin.ff. de auro, & argento legato.*

153 Tanti autem fit iſta circumſtantia, quod ſeruiens aliquid recipiat, & ſignanter famulus victum, & veſtitum, vt ſint, qui velint concluſionem, quod ſalarium non conuentum non debeatur procedere ſolum circũſtantia iſta concurrente *Thomat.* poſt alios *dec.14. num.38.* quodque alias euitari non poſſit diſpoſitio Iuris Diuini in Euangelio *Lucę cap. 10.* ibi *dignus eſt enim operarius mercede ſua*, & *Matt. cap.20.*ibi *voca operarios, & redde illis mercedem* ita *D. Lanfranc. Zacch.de ſalar.q.68.n.32. & 33.*

154 Non autem omnes operæ præſtitæ expoſcunt mercedem, vel ſaltem nõ pro omnibus agi poteſt in iudicio, ſi enim leues ſint, reijciuntur, imo quod vbi non ſit probatus aſſiduus famulatus, & formalis ſed, tantum præſtatio quorumdam ſeruitiorum ex eis, nõ oriatur obligatio neque ciuilis, neque naturalis, & ſolum pariant obligationem anti-
155 doralem, quæ in foro exteriori non eſt efficax, neque ad agendum, neque ad excipiendum *firmat Leoncill.dec.Ferrar.37.n.13. verſ.quod adhuc magis*

156 Verum quoad effectum excipiendi, caſus euenit ſæpe in eis qui, fuerunt aliti, & dũ alimenta ab ipſis repetuntur excipiunt de ſeruitijs præſtitis, in quo totum negotium conferendum eſſe in arbitrium Iudicis, decreuit Senatus Luſitanus, vt refert *Gamm. dec.216. num.1.* vbi quod quatenus ſeruitia
157 ſint leuia qualia reputantur in muliere Gallinas, & oua obſeruare, triticum ad farinam conficiendam mondare, centaculum in agro laborantibus mittere, hidriolã aquæ è vicino fonte in caſam ruſticam deferre, & ſimilia potius oblectamenti, & vitandi ocij cauſa facta, quam ad vſum, vel compulſionem alimentantis præſtita videntur, & ideo
158 non compenſanda. Verum in praxi ſeruari contra illam deciſionem, & compenſari ſeruitia eum alimentis dicit ibi *Add.* & idem etiam ſenſit ipſe *Gamma deciſionis illius compilator ad fin. verſ. ego conſideratis*, & huic opinioni videtur adhærendum, quia in hoc magis communiter concordant DD. ex infracitandis, ſed maior controuerſia eſt an facienda ſit compenſatio in totum etiamſi ſeruitia non æquent valorem alimentorum, vel potius in partem æquiualentem, nam
159 aliqui volunt, quod hæc compenſatio non ſit intelligenda ſecundum propriam naturã compenſationis, ſcilicet, vt videri debeat quanta fuerit inpenſa alimentorum, & quãtus valor operarum, & compenſari vſque ad cõcurrentem quantitatem, & ab inde ſupra peti poſſit, ſed intelligi ſimpliciter hinc inde in totum compenſatum, quaſi actum cenſeatur tacite, quod vnus inpenſas, alius operas præſtet, abſque eo, quod aliquid peti hinc inde valeat, vt poſt alios, quos referunt *Burat. conſ.83. num.11. Marcabr. conſ. 110.num.72.& ſeq. Borgnin.deciſ.8.num.68. ad med. par. 3.* & videtur fuiſſe de mente *Bald. in l. ſi paterno 15. num.3. verſ. vel dic. C. de negot.geſt.* vbi de vitrico præſtante alimenta, dicit quod ſi recepit aliqua ſeruitia, non repetit, ſecus ſi nulla. Contrarium vero, quod facienda ſit tantum compenſatio
160 pro rata valoris ſeruitiorum ſenſit *Aretin. conſ.40. in fin. Surd.de alim.tit.6. q.11. num. 33. verſ. contra tamen Gamm. d. deciſ. 216. prope fin. Rot. deciſ. 149. n. 12. par. 11.rec.*

161 Verum conciliari poſſunt iſtæ contrariæ ſententiæ, vt prima procedat, vbi exceſſus eſt paruus, ita vt fere dubitari poſſit an adſit vel ne, ſecus vero ſi adſit exceſſus euidens, quia non poſſet fieri compenſatio, in totum, & quatenus deficiant aliæ coniecturæ non arguenda erit illius pluris donatio, & ideo peti poterit, vt habetur in *l. ex annuo 16. ff. de donat. inter virum, & vxor.* & tradunt *Corn. conſil. 265. num.3. prope fin. lib.1. Menoc. conſ. 771. num.16.* & ſenſit etiam *Marcobrun.d.conſ.110.nu.77. & Cancer. variar. par.1.cap.16. n.35. poſt med.*

162 Quando autem adſit dicta parua diſparitas, vel concurrant aliæ coniecturæ ſufficientes, vel non, certa regula dari non poteſt, & ideo remittendum erit arbitrio Iudicis, vt ex *Alex. conſ. 109. num. 2. lib 6.* & alijs decreuit Senatus Luſitanus penes *Gamm. dec. 216. num.1. & Rot. Bonon. penes Monac.dec.17. num.17.*

163 Verum

163 Verum si quis sit alimentandus ex obligatione, & alimentatus domi operas suas in ea præstet alimentanti, non poterit earũ mercedem prætendere, quia alimentandus tenetur operas præstare alimentanti *cap. de lapsis in fin. 16. q. 6. l. fin. §. sane il 2. in fin. ff. de his qui ad Eccles. confug.* non enim debet stare in bomo alimentandus sicut corpus mortuum, vt dicit *Bald. in l. 1. num. 7. C. de legibus*, & refert *Surd. de alim. tit. 4.*
164 *quæst. 29. num. 1.* saltem quatenus debeantur alimenta ex Iuris dispositione, non autẽ ex dispositione testatoris, quia tunc secus esset, vt tradunt DD. in *l. divortio in princ.* vbi *Ias. num. 24. ff. sol. matr. Alex. cons. 100. num. 5. lib. 1.* & alij relati per *Burs. cons. 210. n. 11.* & latius per *Giurb. ad consuet. Messan. cap. 7. glos. 13. par. 1. num. 41.* nisi forte testa-
165 tor reliquisset alimenta in domo, quia tunc censetur contemplatus favor hæredis, vt habeat servitia alendi, vt distinguendo tradit *Decian. cons. 90. num. 17. lib. 5. Trentacinq. variar. lib. 1. tit. de alim. resol. 1. nu. 25.*
166 & quod vbi quis relinquint famulo alimenta, vt stet cum hærede, quod talis famulus modo quo serviebat testatori debeat servire hæredi, docuit *Albenis. in l. 1. num. 1. C. de legat.*

167 Vnde est, quod si alendus nolit habitare cum alere debente, & locus sit præstationi alimentorum extra domum, in taxatione eorum deduci debeat valor operarum quas præstare deberet alendus *Gastren. cons. 415. num. 3. lib. 2. Roland. cons. 84. num. 14. lib. 3.* & alij adducti per *Mart. Medic. decis. 89. numer. 49.*

168 Et hæc ratio operarum habetur etiam in impuberi ętate post septennium *Aretin. cons. 48. num. 7.* licet contrarium senserit *Monac. dec. Bonon. 17. num. 16. post med.* vbi de puel-
169 lis, quarum vna erat annorum sex, alia annorum nouem, quo autem ad existentes in infantili, non dubitandum eorum operas nõ considerari ex tradit per *Bursat. cons. 83. num. 11. vers. & licet*, & idem est de valde sene, vel aliter operas præstare non valente, vt dixit *Rot. in vna Foroliuien. alimentorum 20. Nouembris. 1630. §. verum vtraque cor. Verospio* horum enim operæ nullæ sunt vt habetur in *l. arboribus 13. §. de illo ff. de vsufruct.* & dixi in *cap. 15. num. 5.* & hodie idem euenit in omnibus nobilibus, quia eis non conuenit operari *Monac. decis. Bonon. 17. num. 16. Mart. Medic. decis. Senen. 89. num. 50. & seq.* vbi respondet Doctoribus, qui
170 allegabantur in contrarium, dicens quod non applicantur modernis temporibus loquendo de operibus artificialibus mulierũ Senensium, & quoad obsequiales dicit, non fuisse habitam earum rationem, quia com-
171 putanda quanti alimentans conductus esset, qui eo casu non conduxisset, & est generale, vt alimentandus non teneatur præstare nisi operas sibi condecentes *Card. Tus. concl. 148. num. 5.* cum alijs late relat. per *Giurb. ad consuet. Messan. cap. 7. glos. 13. par. 1. num. 41.*

172 Sunt & officia quæ quis necessario assumere debet, pro quibus mercedem propte-
173 rea petere nequit, vt de officio tutoris traditur in *l. à tutoribus §. principalibus, & in l. qui negotiationem in fin. ff. de administr.*
174 *tut.* licet possint tutores ab initio antequã suas operas præstent, petere, vt à Iudice sibi constituatur certum salarium in quibusdam casibus, & cum declarationibus quæ videri poterunt late penes *Cyriac. contr. 503. & D. Lanfranc. Zacch. de salar. q. 87.*

Sunt & operæ, quæ locari nequeunt, de quibus dixi supra in *cap. 15. de operibus, quæ locari possunt, vel non*, & latius ac melius quarum operarum peti possit merces, vel non, videri poterit penes *D. Lanfranc. Zacch.* in sępe, sed numquam satis laudato eius tractatu *de salario, seu operariorum mercede, par. 2. nempe q. 50. & seqq.*

175 Denique non omittam tangere quæstionem, an conductor mercedem non soluens dicatur molestare, quæ disputari contingere poterit, si hæres prohibitus molestare vsufructuarium sub pęna, ab eo domum vel quid aliud conducat, & mercedem non soluat, in qua quæstione *Ruin. cons. 48. n. 9. lib. 2.* tenuit affirmatiuam, motus, quia conductor non soluens dicitur iniuste detinere, itaut auctoritate propria possit expelli *glos. & Bart. in l. eadem C. loc. & dicam infra cap. 55.* & qui iniuste detinet, dicitur iniuriam inferre domino, seu alteri ciuilem possessionem habenti, & illum molestare *Bart. in l. 1. §. interdictum ff. vti possides glos. in l. 1. C. eodem.*

176 Verum hanc opinionem Ruini non esse iuridicam, dicit *Surd. de alim. tit. 9. quæst. 26. num. 53. vers. hoc Ruini.* & adducit plures rationes, quæ placent in præfato casu, quo hæres prohibitus sit molestare vsufructuarium, & ab eo conducat, & non soluat, quia saltem non dicitur eum molestare in vsufructu, & tanquam vsufructuarium, nec tanquam hæres, sed tanquam conductor, vt
177 bene considerat ipse Surdus, vnde deduci potest ex sensu eiusdem, aliud esse dicendũ, si quis prohibitus esset molestare tanquam locator.

178 Pręterea saluari potest opinio Ruini quando

quando hæres vti pensiones non soluens iussus esset rem dimittere, & hoc negaret, quia tunc diceretur possessionem ipsius rei interuertere, & vsufructuarium spoliare *l. conductores penult. C. locat. & dicam infra in cap. fin.* sic quę eum molestare, vt firmat idẽ *Sard. d. q. 26. n. 55. & 56.*

## Cui recte soluatur merces Locationis.

### *SVMMARIVM.*

1 *Soluens alteri de mandato idem est ac si soluisset mandanti.*
2 *Mandati fines sunt diligenter obseruandi.*
3 *Procuratori ad locandum recte soluitur merces locationis de magis communi.*
4 *Recte soluitur ei cum quo fuit contractum.*
5 *Conductor recte soluit ei, qui sibi locauit.*
6 *Lim. si sit Procurator ad locandum tantum.*
7 *Procuratori ad locandum tutius soluitur si ex qualitate ipsius cesset suspicio.*
8 *Ampl. recte solui procuratori qui locauit etiamsi stipulatus fuerit mercedem nomine domini.*
9 *Procurator stipulans domino acquirit actionem; & obligationem licet cogi possit à domino eam sibi cedere.*
10 *Ampl. etiamsi verba stipulationis non sint directa in ipsum stipulantem, sed in dominum absentem, & pro eo stipulatus fuerit Notarius.*
11 *Procuratori ad litem super pensione non recte soluitur pensio.*
12 *Lim. si procurator ad litem constituitur indicoti agẽ.*
13 *Lim. 2. si procuratori ad litem data sit facultas exigendi.*
14 *Decl. requiri mandatum speciale ad exigendum.*
15 *Et non sufficit in mandato ad litem additum esse clausulam &c.*
16 *Clausula &c. extenditur ad ea, quæ sunt de natura actus, non ad alia.*
17 *Et ad ea, quæ desunt ad complementum orationis iam cœptæ, non ad ea quorum saltem principium non est expressum.*
18 *Procuratori habenti mandatum falsum non recte soluitur.*
19 *Lim. si soluens habebat iustam causam credendi eum procuratorem.*
20 *Decl. limitationem secundum aliquos procedere in debitore speciei secus in debitore quantitatis.*
21 *Sed declaratio procedit si soluens quantitatem habebat iustam causam procuratori falsa non credendi.*
22 *Iusta causa credendi procuratori falso est si attulit ordinem cum caracteribus ita similibus illis creditoris, vt quilibet diligens soluisset.*
23 *Caracteres esse similes illis debitoris si ei ostensi ipsemet decipitur, etiamsi ostendantur per fenestellas.*
24 *Contr. quod debet ei ostendi ordo integer.*
25 *Et quando recurrendum sit ad peritos.*
26 *Iusta causa credendi procuratorem verum est, si publice se gerebat, vt talis.*
27 *Idem in gerente se pro tutore, quo recte ei soluatur.*
28 *Procuratori reuocato recte soluitur ab ignorante reuocationem.*
29 *Mandatum procuræ verisimilius est in persona valde coniuncta vti filia, & fratre.*
30 *Mariti habent mandatum à lege in bonis dotalibus, & parafernalibus tantum, sed de consuetudine omnia bona vxorum administrant.*
31 *Coniunctio sanguinis cum creditore sola, non sufficit ad hoc, vt coniuncto recte soluatur.*
32 *Coniunctus potest agere ad effectum deponendi.*
33 *Coniuncti habent mandatum à lege ad agendum, non ad exigendum.*
34 *Coniuncti admittuntur ad agendum cum promissione de rato.*
35 *Et quatenus non sufficiat promissio de rato admittuntur præstita cautione.*
36 *Coniuncti vsque ad quem gradum admittantur ad agendum pro coniuncto, sunt variæ opiniones.*
37 *Mandatum procuræ probatur per coniecturas.*
38 *Decl. procedere in mandato ad lites non in mandato ad exigendum.*
39 *Intellige declarationem, vt mandatum ad exigendum non probetur nisi per authenticas scripturas quando agitur de solutione facienda, secus si agatur de solutione iam facta sustinenda.*
40 *Conductor recte soluit mercedem ei qui sibi locauit etiamsi sit merus Prædo.*
41 *Decl. procedere si dominus non sit persona priuilegiata, vt miles, & Ecclesia.*
42 *Prælato intruso recte soluitur.*
43 *Decl. procedere si cum eo sit contractum alias requiritur iusta causa credendi eum esse Prælatum verum.*
44 *Ei cum quo contractum est recte soluitur, etiamsi sciatur eum non esse dominum.*
45 *Decl. recte solui prædoni, qui locauit si merces consistat in pecunia, secus si in fructibus rei.*
46 *Procurator ad exigendum potest facere confessionem de recepto.*
47 *Habentes mandatum à lege, vt tutores, & Prælati non possunt facere confessionem de recepto anticipatam.*
48 *Confessio de recepto non probat, veram solutionem præcipue contra eum qui confessionem non fecit.*
49 *Procuratori, & administratori non recte soluitur postquam debitor habet iustam causam credendi dominum nolle eum amplius exigere.*
50 *Conductor recte soluit pensiones domino etiam postquam dominium in alio transtulerit.*
51 *Dominus post alienatam rem non potest gaudere pensionibus illius, sed debet actiones ad exigendum cedere, vel illas exactas restituere.*
52 *Pensio locationis si sit annua censetur debita ratione fructuum, vel aliarum commoditatum totius anni computati à die constitutionis.*
53 *Etiamsi sit destinata in certis diebus, quia censetur facta destinatio pro comodiori solutione.*
54 *Pensio locationis regulatur ad instar pensionis Ecclesiasticæ.*
55 *Pensio in casu mutationis dominij debetur ei cui spectaret perceptio fructuum, & pro rata pro qua spectaret.*
56 *Fructus rei venditæ spectant ad emptorem etiamsi sint maturi, & recollectioni proximi.*
57 *Separati vero à solo etiam in fundo adhuc existentes spectant ad venditorem.*
58 *Pensio rei venditæ si debita pro fructibus tempore venditionis perceptis spectat ad venditorem, & pro percipiendis ad emptorem quamuis exacta sit.*
59 *Et si fructus percepti sint pro parte, pro ea parte debetur pensio venditori.*
60 *Et in rebus in quibus fructus percipiuntur dietim dimatur pensio pro rata temporis.*

61 Et

61 *Et idem servatur in pensione Ecclesiastica.*
62 *Pensiones non extras aliqui volunt reputari pro fructibus pendentibus.*
63 *In venditione facta à Fisco attenditur an dies solutionis pesionis euenerit ad dignoscendum an spectet ad emptorem, vel ne.*
64 *Si ad emptorem transit ius coloniæ debetur ei etiam pensio.*
65 *Venditor potest sibi reseruare pensiones rei venditæ quæ regulariter ad emptorem spectarent, & econtra cedere eas, quæ sibi essent debitæ.*
66 *Decl. requiri pactum clarum, nec sufficere clausulam cedens &c.*
67 *Minusque sufficere dictum esse* emptorem debere consequi omnia mobilia, & alia ad quæ tenetur conductor.
68 *Sufficeret tamen expressum esse emptorem assequi debere pensiones, nec posset intelligi de fructibus tantum.*
69 *In restitutione fideicommissorum non veniunt fructus.*
70 *Nec veniunt pensiones bonorum locatorum.*
71 *Lim. in casibus in quibus dominium bonorum transit ipso iure in fideicommissarium.*
73 *Si fructus fideicōmissi eueniente casu restitutionis sint percepti in parte, pro ea parte debetur pensio hæredibus grauatis.*
74 *Lim. secundum aliquos si locatio sit facta à testatore, vt tunc omnes pensiones inexactæ ad fideicommissarium pertineant.*
75 *Decl. limitationem procedere in pensionibus seu aliis annuis redditibus, quæ non debentur respectu fructuum, seu aliarum commoditatum rei fideicommissariæ, non autem in pensione rei locatæ.*
76 *Pensiones domorum, & similes prouenientes ab vsu rei licet sint fructus ciuiles, tamen de eis indicatur, ac de naturalibus.*
77 *In fideicommissis particularibus ac etiam in generalibus non veniunt accessiones, & augumenta, sed solum in vniuersalibus.*
78 *Fructus vbi debentur ratione alicuius oneris, etiam pensio debetur ad eamdem rationem, non autem ad rationem perceptionis fructuum.*
79 *Marito debetur pensio rei dotalis locatæ propter onera matrimonij, & ideo pro rata temporis, quo illa substinuit, & non attenditur perceptio fructuum.*
80 *Vnus ex socijs rectè agit pro tota pensione rei communis.*
81 *Ampl. etiamsi minorem partem habeat in societate.*
82 *Ampl. 2. vt etiamsi dissoluta sit societas, debitor ignorans dissolutionem bene totum ei soluat.*
83 *Socius exigens solam suam partem pensionis rei locatæ compellitur eam consocio communicare.*
84 *Decl. certius procedere, vbi debitor effectus sit non soluende, vel aliter consocius non valeat ab eo partem suam consequi.*

## CAPVT XXXVI.

Domino rectè solui mercedem non est dubiū regulariter loquendo, & idem est si soluatur alteri de eius ordine, vel mādato, aut eius Procuratori ad exigendum
1 constituto, qui enim soluit de mandato, perinde est ac si ipsi mandanti soluisset *l. solutum* 11. §. *solutum ff. de pignor. act. Surd. cons.* 82. *n.* 2 *Burat. dec.* 7. *n.* 1.

Verum dubitari cōtingit an solutio mercedum rectè fiat Procuratori, qui habeat tantum mandatum ad locandum. Et pro negatiua videtur text. expressus in *l.* 1. §. *igitur præpositio ff. de exercit. act.* & facit ratio
2 illa, quod fines mandati diligenter sunt seruandi *l. diligenter ff. mandat.* vnde eam renuerunt in *dict.* §. *igitur præpositio Odofred. Rom. sing.* 23. *& cons.* 461. *n.* 1. *vers. quæ quidem Curt. Iun. ad Alex. in l. rescriptum* §. *fin. in verb. solui ff. de pact. Fabian. de Mont. de empt. & vend. in* 3. *q. princ. quæst.* 16. *col.* 2. *vers. & est aduertendum Paris. de resignat. lib.* 7. *quæst.* 24. *num.* 60.

3 At his non obstantibus, contraria opio videtur magis recepta, quia eam tenuerunt signanter *Paris. cons.* 122. *num.* 1. *lib.* 4. *Stracca de Decoctor.* §. *mandati. sub nu.* 23. *Alphan. in rubr. C. de eden. post n.* 50. *Vrsil. ad Afflict. decis.* 285. *num.* 19. *Fachin. lib.* 2. *controuers. cap.* 93. *Pascal. de Patr. potest. cap.* 2. *par.* 1. *num.* 18. *Gratian. disc.* 20. *num.* 32. *Add. ad Greger. dec.* 139. *num.* 8. *Vinc. de Franc. dec.* 699. *nu.* 4. *& per tot. Surd. dec.* 229. *nu.* 8. *Rot. cor. Seraph. decis.* 548. *num.* 4.

4 Ratio autem præcipua huius opinionis est, quia ei rectè soluitur, cum quo fuit contractum, vt docuit *Bart. in l. eum qui ita* §. *qui sibi aut filio vers. idem dico in Procuratore ff. de verb. oblig. & in l. filius familias paciscendo C. de pact. per text. in l. quod seruus ff. depositi, & in l. si vnus ff. de pact.* & in terminis cōductoris, quod rectè soluat ei, qui sibi locauit etiam non domino est *tex. in l. si urbana ff. de condict. indeb.* de quo infra.

6 Et ad *text. in dict. l.* 1. §. *igitur præpositio ff. de exerc. act.* in quo fundatur prima opinio, respondetur, loqui de Procuratore constituto ad locandum cum taxatiua tantum, ibi: *vel si ad locandum tantum.* Et ideo nil mirum si non debet vlterius progredi, & exigere mercedes. At ex eo non potest argui idem quoq; dicendum esse, vbi mandatum sit simpliciter ad locandum, absque illa taxatiua.

Concludendum igitur, quod licet de Iuris rigore quæstio sit disputabilis, tamen in prædictis terminis procuratoris habentis mandatū ad locandum simpliciter absq; taxatiua & qui locauit secunda opinio pro validitate solutionis retinenda est tanquam magis re-
7 cepta & verior, idque maxime si ex qualitate Procuratoris cesset suspicio, vt ponderauit S. Consilium Neapolitanum penes *Vinc. de Franc. in dict. dec.* 699. *ad fin.*

8 Quæ secunda opinio sic retenta ampliari etiam potest, vt procedat quamuis talis Procurator expresse locauerit, & stipulatus fuerit

fuerit mercedem nomine Domini, ex quo enim dominus approbauit eius personam ad locandum, censetur etiam eam approbasse ad recipiendum mercedem locationis, vt firmat *Gratian. disc.* 20. *n.* 33. & quam-
9 uis Procurator stipuletur domino, tamen stipulatio habet fundamentum in personam ipsius stipulatoris, & ei tribuit actionem, & obligationē, licet cogi possit à domino eam sibi cedere actione mandati *l. pen. C. ad exibendum Imol. in leg. stipulatio ista* §. *alteri num.* 2. *& ibidem Ias. num.* 11. *ff. de verb. oblig. Natt. cons.* 262. *num.* 12. cum alijs latissime traditis per *Surd. decis.* 219. *num.* 14. quibus addo *Bellon. Iun. cons.* 63. *num.* 6. *& Rot. cor. Caualer. decis.* 345. *num.* 2. *quae est etiam in rec. decis.* 660. *par.* 3. *& cor. Vbaldo decis.* 233. *num.* 1.

10 Et licet dubitari possit an hoc procedat etiam si verba stipulationis non fuerint tantum directa in ipsum stipulantem, sed etiam in dominum absentem, & pro eo stipulatus fuerit Notarius, & quandoque Rota tenuerit negatiuam, vt videre estin *decis.* 172. *nu.* 5. *post Cenc. de Cens.* tamen de iure verior est contraria opinio, quod scilicet, etiam in prædicto casu, idem sit, vt latè probat *Surd. dict. decis.* 229. *n.* 17. *& seq.* & agnouit Rota, ac proinde à dicta decisione recessit, vt habetur in *decis.* 174. *num.* 7. *post eumdem Cenc. de Censib.*

11 Si autem quæratur an idem sit in Procuratore constituto ad litem peragendam cum conductore super ipsa solutione mercedis, respondendum est negatiue, quia hoc iure vtimur, vt litis Procuratori non rectè soluatur, dicit *text. in l. hoc Iure* 86. *ff. de solut.* & dixit etiam *Rot. cor. Gregor. decis.* 139. *num.* 4. *& in rec. decis.* 492. *num.* 3. *prope finem par.* 1. *quae est Vbaldi decis.* 136. *num.* 3. vbi & quod propterea neq; potest ei fieri oblatio, nec interpellatio ad recipiendum.

Et redditur ratio in ipso textu præfato: nam absurdum est, cui iudicati actio non da-
12 tur, ei ante rem iudicatam solui posse. Vnde arguitur, quod vbi talis Procurator ad litem constitutus iudicati agit, possit etiam ei solui, vt per *glos. ibi in verb. iudicati* & casus est si creditor sit expensarum, & dominus soluendo nō sit, tunc enim ei dati, vt ex iudicatione satisfiat est *text. in l. Lectoris* 30. *ff. de Procurat.*

13 At si ita datus sit, vt solui ei possit, clarū est quod conductor ei soluendo liberabitur, vt habetur in eadem *l. hoc Iure* 86. *in fin. ff. de*
14 *solut.* verum requiri mandatum expressum sensit ibi *glos. in figur. cas.* & quod requiratur mandatū speciale ad exigendum, dixit *Rot.* *in decis. relat. per Add. ad Gregor. decis.* 139. *num.* 7.

Vnde non satis esset locatorem constituendo Procuratorem ad litem eum condu-
15 ctore, addidisse in mandato clausulam &c. quia talis clausula potest operari quoad omnia necessaria ad lites peragendas, non autem pro receptione pecuniarum, vt dicitur in *dict. decis.* 492. *par.* 1. *recent. quae est penes Vbald. Sen. decis.* 136. vbi etiam reddi-
16 tur ratio, nam in extensione clausulæ prædictæ, possunt venire ea quæ sunt de natura actus, non autem alia DD. in *l. Gallus* §. *idem credendum vbi Ias. num.* 7. *de lib. & posth.*
17 vel ea quæ desunt ad complementum orationis iam cæptæ, non autem ea quorum saltem principium non est expressum *Castren. cons.* 10. *num.* 5. *lib.* 1. quod & tradidit *Crauet. cons.* 34. *num.* 7. *& Rot. Bonon. diu. decis.* 140. *num.* 18. *& seq.*

18 Cæterum non solum male soluitur Procuratori nullum habenti mandatum, sed etiam habenti mandatum falsum, & soluens non liberatur *l. falsus Procurator, & ibi Bal. num.* 28. *& Alber. num.* 15. *C. de furt. Rot. decis.* 76. *num.* 1. *post.* 2. *vol. cons. Farin.*

19 At hæc conclusio limitari solet, vt non procedat, vbi soluens habuit iustam causam credendi eum, cui soluebat verum Procuratorem esse *Bar. in l. Procurator n.* 15. & ibidē *Roman. num.* 11. *& Alex. num.* 16. *ff. de condic. caus. dat. Alex. cons.* 120. *num.* 7. *lib.* 5. *Giurba*, qui plenissime alios congerit *decis.* 79. *num.* 20. *Rot. decis.* 566. *num.* 2. *par.* 2. *& decis.* 162. *num.* 11. *par.* 4. *tom.* 2. *rec. & decis.* 786. *num.* 6. *cor. Dunoze. Iun.*

20 Et licet aliqui declarent dictam limitationem procedere in debitore speciei, quia sicut debitor certæ speciei liberatur interitu rei debitæ, non interueniente dolo, vel culpa, ita & traditione rei facta bona fide *l. incendium C. si cert. petat.* secus quando debetur certa pecuniarum quantitas, vt distinguendo tradit *Castren. in l. si Procuratori num.* 8. *ff. de condict. ob caus. Franc. Marc. decis.* 844. *num.* 2. *& seqq. par.* 1. *Anton. de Amat. resol.* 20. *num.* 15. *& seqq.* & secuta est *Rot. in dict. decis.* 76. *num.* 2. *&* 3. *post* 2. *vol. cons. Farin.* Tamen hæc declaratio videtur
21 procedere quando soluens, non habebat aliquam, & iustam causam credendi eum esse Procuratorem, alias enim tali iusta causa existente, bene soluit etiam pecuniam, vt ex mente eiusdem *Castren. in l. qui hominum* §. *si nullo ff. de solut.* declarat *Mandel. cons.* 462. *num.* 3. vbi etiam *Add.* & sequitur alijs adductis *Graff. in tract. de except. exceptione* 26. *n.* 83. & in his terminis solutionis pecu-

niarum loquitur *Rot. in supracitatis decis. inter rec. & cor. Dunoz. Iun.*

22 Pro iusta autem causa credendi aliquem
Procuratorem ad hunc effectum solet ponderari, si attulerit ordinem manuscriptum
cum characteribus ita similibus fieri solitis à
creditore, vt quilibet diligens soluisset.
*Amat. dict. resol. 20. num. 12.* vbi propterea
23 dat cautelam soluenti vigore similis ordinis, vt curet illum creditori ostendi per fenestellas, quia, si decipitur, soluens excusa-
24 tur. Sed iste videtur nimius rigor contra
creditorem, & magis placet, quod debeat
ei ostendi ordo integer, prout censuit *S. Cons. Neapolit. penes Vinc. de Franc. dec. 304. vbi Adden. alios eiusdem opinionis referunt.*
vel recurrendum ad comparationem literarum, vt Periti iudicent, an soluens sit in culpa, quo casu tenetur ad iteratam solutionem
secundum *Ang. in cons. 370. numer. 1. ante*
25 *med. ver. vnde diceremus & num. 2. post med. ver. concludo igitur*, vbi requirit falsitatem
manifestam, & euidentem, quod tamen facilius admitti posset, si adesset falsificatio
tantum in parte, in quibus terminis loquitur *Ang.* secus si in totum, vt aduertit *Scaccia de camb. § 2. glos. 5. num. 396. & seq.* &
facilius etiam excusaretur soluens, si ordo
non esset falsus, sed male scriptus, & male
ab eo intellectus, si apud omnes interpretari
potuisset, prout ipse illum interpretatus esset *Angel. dict. cons. 370. num. 2. vers.* & sic
dictum.

26 Item pro iusta causa credendi aliquem
verum Procuratorem solet adduci, quod
faciens se talem, gereret negotia creditoris, & publice pro eius exactore haberetur,
vt in dicta *decis. 566. num. 2. part. 2. recent. quæ est cor. Vbald. decis. 214. & in dict. decis. 262. num. 1. part. 4. tom. 2. rec.*

Quæ etiam procedunt in habentibus
mandatum à lege, vti est tutor, nam si conductor pupilli ei soluat, liberatur, *decis. 715. num. 1. part. 1. diu. & decis. 714. num. 1. part. 3. rec.* Et hoc procedit quamuis pecu-
27 nias recipiens non sit actualis, & legitimus
tutor, dummodo pro tutore se publice gerat, *Soccin. Sen. cons. 153. num. 3. & 4. lib. 2. Rot. decis. 89. num. 9. par. 1. diu. & decis. 659. num. 3. par. 1. & decis. 714. num. 1. par. 3. rec.*

28 Iustior autem causa credendi, & liberandi soluentem erit, si ille cui soluit, mandatum à lege, aut ab homine vere habuit, licet
fuerit reuocatum, si ipse soluens reuocationem ignorauerit *l. fideiussor. §. si cum debitor ff. mandat.* cum concordan. relat. per *Casanat. cons. 9. nu. 30. & 31.* & late etiam *Gratian. decis. 79. n. 20. Rot. decis. 681. n. 2. par. 1. rec.*

29 Et in omni casu coadiuuarent circumstantiæ, & præcipue qualitas personæ exigentis, nam si faciens se Procuratorem esset
valde coniunctus locatori, vti si esset filius,
vel frater, verisimilius esset mandatum, &
facilius excusaretur credulitas conductoris
ei soluentis *Abbas cons. 7. num. 4. lib. 2. Mantic. de tacit. lib. 7. tit. 5. num. 11. Rot. decis. 472. num. 8. par. 9. rec.*

30 Quod, & facilius dicendum erit in marito, licet enim eius mandatum, quod à lege
habet in rebus vxoris per *text. in l. maritus 21. C. de Procur.* restringatur ad bona dotalia, & parafernalia, & non procedat in extradotalibus, vt tradunt *Alex. cons. 90. num. 5. lib. 2. Honded. cons. 66. num. 87. lib. 1.* tamen
de consuetudine hodie mariti solent omnia
vxorum suarum bona administrare, vt dixit
*Cranet. cons. 91. num. 7.* & post eum *Rot. dec. 647. num. 7. par. 4. & dec. 529. num. 8. par. 5. recent.*

31 In his inquam personis sic coniunctis
facilius admittitur verisimilitudo mandati,
& excusatio soluentis, quatenus alia concurrant, nam sola coniunctio clarum est,
quod non sufficit ad substinendam solutionem, & reportandam liberationem *Bald. in l. cum maritum num. 1. in fin. C. de procur. Soccin. Iun. cons. 106. num. 33. lib. 2. Bertran. cons. 238. num. 1. par. 1. lib. 1. Negusan. Iun. cons. 46. num. 29. Massol. cons. 37. num. 38. & seqq. Cartar. decis. 30. num. 8. & seqq.* licet
32 coniuncta persona possit agere ad effectum
deponendi *Ripa in cap. cum M. Ferrarien. num. 6. ante fin. de constit.* & quod persona
coniuncta possit agere pro coniuncto cum
33 cautione, licet non possit exigere, dicit etiã
*Bertran. dict. cons. 238. num. 1. lib. 1. par. 1.*
habent enim coniuncti mandatum à lege
34 ad agendum *l. sed & hae 35. ff. de procur. l. exigendi C. eodem.* & passim admittuntur
dummodo promittant de rato *Salicet. in d. l. exigendi n. 7. vers. verumtamen Felin. in cap. coram num. 5. de offic deleg. Vestr. in praxi lib. 3. cap. 4. num. 2.* & quatenus ex circumstan-
35 tijs, & immodicitate summæ videatur non
sufficere promissionem de rato, admittendi
erunt ad agendũ præstita fideiussione *Natt. cons. 144. num. 11.* si autem quæratur vsque
36 ad quem gradum coniunctionis hoc procedat, vt coniunctus admittatur pro coniũcto,
sunt variæ opiniones; nam *Bart. in dict. l. sed & hae*, tenet quod vsquequo vocantur ad
successionem, & sic vsque ad decimum, &
idem tenet etiam *Cassan. ad consuet. Burgun. rubr. 4. §. 5. num. 21.* quod vero tantum vsq;
ad quartum gradum, & non vltra, tenet in
eadem *l. sed & hae Bald. num. 1.* & alij cum

quibus

quibus transit *Couar. variar. lib. 1. cap. 6. n. 5. in princ.*

37 Et iuuari etiam posset verisimilitudo mādati per coniecturas, quia mandatum procuræ etiam coniecturis conuincitur, & sufficienter probatur *Cassad. decis. 3. n. 4. de procurat. Seraph. decis. 1326. num. 2. Gregor. decis. 44. Royas dec. 70. num. 2. & seqq. per tot.* vbi ponderat sex coniecturas.

38 Et quamuis prædicta quoque conclusio facilius procedat in iudicialibus ad sustinendas sententias, & alia acta cum Procuratoribus gesta, in quibus terminis loquuntur præcitatæ decis. & non ita facile admitti debeat, vbi agitur de mandato ad exigendum, cum istud non probari posse nisi per authenticam scripturam, docuerit *Bald. in l. falsus num. 27. C. de furtis*, cum quo transit, licet propter eius auctoritatem, cum neminem contradicentem inuenerit, potius quā propter eius rationem *Alex. in l. 1. in fin. n. 16. vers. limita tamen C. de procur.* & sequitur etiam ibidem *Ias. num. 9. Cremens. sing. 139. Rim. Sen. cons. 1. num. 28. Mantic. de tacit. lib. 7. tit. 3. num. 26. vers. hoc tamen Boer. decis. 281. num. 2.* tamen hæc opinio Baldi,

39 quatenus sit vera, procedit inter asserentem se Procuratorem, & soluere debentem, antequam facta sit solutio, vt nempe non possit iste compelli soluere per dicentem se Procuratorem ad exigendum, nisi doceat de mandato procuræ per authenticam scripturam, at secus est postquam facta est solutio ad eam sustinendam contra creditorem, quia tunc mitius agendum, & admittenda est non solum alia quæcumque legitima probatio, sed etiam verisimilitudo, & iusta causa credendi, iuxta præcitatas auctoritates, & prout declarando dictam doctrinam Baldi post *Bellencin. de charitat. subsid. quæst. 111. num. 11. & per tot.* late distinguit *Gratian. disc. 505. num. 51. & seqq.*

40 Soluitur etiam recte merces rei locatæ ei qui locauit, etiamsi non sit dominus, sed merus Prædo, vt est *text. in l. si Vrbana 55. ff. de condict. indeb. Abb. cons. 16. num. 2. ad med. par. 1. Alex. cons. 120. num. 7. lib. 5.* imo ex locatione Prædonis non competit actio domino, vt notat *Bart. in dict. l. si vrbana*

41 *in princ.* & verum esse si dominus non sit persona priuilegiata, vt ei acquiri possit ex contractu alterius, qualis est miles, & Ecclesia, dicit ibid. *Castren. num. 4. Ang. num. 2. vbi* idem de minore, & *Ias. n. 13.* & alij.

42 Hinc infertur, quod si soluatur Prælato intruso bene soluitur, vt post Canonistas antiquos notat ibidem *Castrens. nu. 5.* sed hoc indistincte procedit solum, vbi soluens ab eo conduxerit, secus autem si conduxerit à Prælato vero *Bart. ibidem num. 4. Dec cons. 407. num. 1. Ger. Spin. cons. 5. num. 11. Rota decis. 624. num. 11. par. 4. tom. 3. recent.* & videtur etiam clare haberi in dicta *l. si vrba-*

43 *na vers. quod si vecturas.* hoc enim casu, quo conduxerit à Prælato vero, in tantum bene soluit intruso, in quantum habeat iustam causam credendi eum esse Prælatum verū, vti quia habeat confirmationem Superioris, licet, de Iure non subsistentem, vel diu possederit idem *Bart. ibid. num. 4. vers. quod intellige*, cum quo transeunt communiter DD. vt testatur *Ruin. cons. 150. num. 7. lib. 1.* & cum eo *Corbul. de Iur. Emphyt. tit. de caus. priuat. ob non sol. can. lim. 24. Amic. eodem tract. quæst. 100. ad fin. Rot. cor. Burat. dec. 2. n. 3. & seq.* vbi dummodo cesset dolus, vel lata culpa, & ibi *Adden.*

Vnde licet aliqui videantur velle requiri dictam iustam causam credendi Prælatum verum indistincte, imo etiam loquendo in terminis *dicta l. si Vrbana*, & sic vbi facta ab eo sit locatio relati per *Castren. in eadem l. num. 5.* & latius per *Cancer. Variar. par. 2. cap. 6 num. mihi 40.* tamen hoc intelligi debet cum prædicta distinctione, vt scilicet tunc sit necessaria iusta causa credendi eum cui soluitur esse Prælatum verum, vel dominum cum ipse non locauit, vbi enim conductor cum eo contraxit absolute bene ei soluit, vt patet ex dicta *l. si Vrbana*, & facit communis conclusio, quod ei, cum quo quis

44 contraxit recte soluitur, etiamsi sciatur eum non esse dominum, & pecuniam ad eum nō pertinere, quam pluribus relatis, firmat *Surd. cons. 150. num. 108. & decis. 229. nu. 10. & seq.* vbi præcise loquitur in terminis conductoris *Adden. ad Burat. decis. 2. num. 18. Add. ad Gregor. decis. 511. num. 32. Rot. coram Caualer. decis. 345. num. 2.*

Ex eo tamen, quod *text. in dict. l. si vrbana*, loquitur expresse de locatione prædiorum vrbanorum, oritur dubium, an idem Iuris sit si Prędo locet Prædia rustica, & *glos. ibi in ver. Prædia*, respondet idem esse, quatenus locatio sit in pecunia, quæ est vera lo-

45 catio. Vnde *Bart.* ibidem aduertit eam sentire aliud esse in colono partiario, & in hoc cum ea transit reddendo rationem, quia hoc casu soluerentur Prædoni fructus, qui essent ipsius domini, prout dicitur in fine ipsius legis; & quidem quousque fructus nō sint à solo separati, & percepti semper sunt ipsius domini non autem conductoris, vt explicatū est in *c. 33.* & ideo de illis nunquam bene soluit conductor ei qui non est dominus quamuis ab eo conduxerit *Rot. dec. 64. num. 4.*

num.4.& 5. par.14. recent.
46 Aduertat tamen conductor quod prædi-
cti non domini in casibus prædictis eum li-
berabunt recipiendo actualem solutionem,
non autem faciendo ei simplcem confessio-
nem de recepto, & liberationem, quia etiam
habens mandatũ expressum, & clarũ ad exi-
gendũ, non potest hoc modo liberare ad tex.
in l. si unus 27. ff. de pact. & in l. non abstulit
4. C. de nouat. Aret. cons. 4. num. 3. vbi de
communi, & verissima Capic. decis. 16. nu.
7. Grtian. decis. 20. nu. 36. & seqq. Rot. dec.
528. num. 3. post Cenc. de Cens. præcipuæ si
47 confessio sit mere voluntaria, vt de solutio-
ne anticipata, quia nec per habentes man-
datum à lege fieri valet, vt de tutore habe-
tur in l. Lucius ff. de admin tutor. & de Præ-
lato Menoc. cons. 38. num 37. & de vtroque
in his præcisis terminis confessionis de re-
ceptis pensionibus rei locatę firmat Scapuc-
cin. de sing. success. ampliat. 16. sub num. 5. &
ideo multo minus habentes tantum man-
datum putatiuum; & versimile, seu falsum,
aut tacitum ex eo quod secum contractum
fuerit, vt tradit Surd. decis. 229. num. 32.
vers. quod si forte, & 33. vbi etiam Hodier.
in princ. & notandum docet in seruis, & fi-
lijsfamilias, cum quibus est contractum
Angel. in dict. l. si vnus num. 3. nec poterit
conductor, qui simplicem confessionem de
recepto reportauit iuuari, dicendo se actua-
48 liter soluisse, quia quatenus confessio de
recepto saltem de consuetudine probet ve-
ram solutionem, id procedit solum contra
illum qui eam fecit, non contra alios Natta
cons. 438. num. 9. vers. potest & aliter in his
terminis Gratian. disc. 20. num. 36. & de-
clarauit Rot. coram Andrea decis. 55. num.
4. & 5.

Cæterum dubitari sæpissime solet de du-
ratione facultatis exigendi pensiones loca-
tionis, & licet sint prope infiniti casus, ta-
men perstringendo materiam in quantum
fieri potest, vt semper cordi est, distinguo
inter eos, qui exigunt nomine alieno, seu
pro alijs, vt Procuratores, & administrato-
res, & eos qui exigunt nomine proprio. Et
quoad primos Ius metiendum videtur non
à potestate eorum, sed ab opinione, & bo-
na fide conductoris soluentis, dum vt dictũ
est supra, recte soluit etiam Procuratori fal-
so, dummodo habeat iustam causam cre-
dendi eum Procuratorem verum num. 19. &
procuratori actualiter reuocato vsque, quo
sciat reuocationem num. 28. At econtra non
solum vbi scit mandatum fuisse reuocatum,
49 seu administrationem terminasse, sed etiam
vbi habet iustam causam credendi dominũ
amplius nolle eos exigere, debet abstinere;
& amplius eis non soluere ad text. in l. quod
seruus 11. ubi Bart. in sum. ff. de pos. Franc.
Becc. cons. 19. num. 5. ad med. Scacc. de camb.
§. 2. glos. num. 35. Caualer. decis. 345. n. 1.

Quo autem ad secundos in primis firma-
ri posset, quod de rigore, & subtilitate Iuris
quando ipsi locarunt, & sibi solui pensio-
nes stipulati sunt acquisierunt actionem,
eamque semper retineant donec illam spe-
cialiter cedant, aut aliter ea priuati sint, &
sic conductorem semper eis legitime solue-
re vsquequo talem cessionem, vel priuatio-
nem sciuerit, nec attendi, quod sciuerit lo-
cantem dominum non fuisse, vel dominium
amisisse, vt, si conduxerit à Prædone, quod
bene ei soluat etiam sciens Prædonem esse,
& non posse verum dominum exigere nisi
fuerit de personis priuilegiatis, quibus actio
quæritur per alium, vel cessionem à Prædo-
ne reportauerit, dictum est supra num. 40.
& 41. Et de domino post dominiũ in alium
50 translatum, puta per venditionem est text.
in l. Iulianus 14. §. si fructibus ff. de act. empt.
ibi sin locatus ager fuit pensiones utique ei ce-
dent, qui locauerat.

Verum, quia non propterea debet domi-
51 nus, qui rem alienauit post alienationem
factam gaudere commodo illius percipien-
do pensiones, sed debet actiones cedere
emptori, vel etiam pensiones exactas illi re-
stituere, vt declarant in dict. §. si fructibus
Bart. in sum. Castren. num. 2. & alij Couar.
Var. cap. 15. num. 3. in princ. lib. 1. & dubi-
tari solet pro quo tempore, seu rata pensio-
num debeat talem cessionem, vel restitutio-
nem facere, suntque alij quam plures casus,
in quibus de hac pertinentia pensionis, seu
alicuius eius termini, vel ratæ in occasione
mutationis dominij, vel Iuris percipiendi
fructus, dubitare contingit, ideo transeundo
ad istos, quia dubium cadere solet quando
pensionis solutio est constituta pro toto
anno, vel simili tempore, & accidit muta-
52 tio dominij, vel Iuris percipiendi fructus
intra illud, præmittendum videtur, quod
si pensio sit annua, scilicet constituta pro
toto anno, censetur constituta, & debita
ratione omnium fructuũ, seu aliarum com-
moditatum, quæ percipiuntur ex re locata
in toto illo anno, pro quo conuenta est, qui
annus computari solet à die constitutionis,
nisi aliter sit conuentum, non secus ac in
pensione Ecclesiastica explicant Garz. de
benefic. par. 1. cap. 5. num. 190. vers. etenim
annua Seraph. dec. 24. in princ. Penia dec. 703.
num. 3. Caualer. dec. 129. num. 3. Coccin. decis.
327. nu. 1. nec attenditur, quod fuerit desti-

nata

53 nata eius folutio in vna, vel pluribus certis
diebus, quia id fit gratia commodioris so-
lutionis, vel exactionis, & sic, quamuis de-
stinata sit ante perceptionem fructuum, vel
aliarum commoditatum, non desinit esse
debita ratione illarum, sed tunc dicitur an-
ticipata, & si soluatur post, dicitur postici-
pata, vt in eisdem terminis declarant *Parif.
de resignat. par. 1. quaest.9. num.52. Caualer.
dict. decis.129. num.2. Rot. post Viuian.de In-
repatr. decis.99. num.1.* qui quidem termini
pensionis Ecclesiasticæ applicantur etiam in
54 proposito pensionis laicalis ex locatione
bonorum debita, quia est eadem ratio *Gra-
tian. decis.20. num. 46.*

Hoc posito sequitur, vt in prædictis casi-
55 bus, pro decisione dubij ad quem spectet
aliquis terminus pensionis, videndum sit ad
quem pertinerent fructus quorum ratione
ipsa pensio debita est, & ab ipsa pertinentia
fructuum resoluenda quæstio pertinentiæ
pensionis, prout in terminis mortis vsufru-
ctuarij, quo casu vsusfructus consolidatur
cum proprietate, & sic ad proprietarium
transit Ius percipiendi fructus, quod non sit
curandum non cessisse diem destinatæ solu-
tionis mercedis rei locatæ, sed dummodo
ante diem mortis conductor perceperit fru-
ctus illius anni à die locationis computati;
pensio debeatur hæredi ipsius vsufructuarii,
non autem proprietario, qui & proprieta-
tē, & vsumfructū reperitur habere de tem-
pore quo euenit dies solutionis est *text.* ex-
pressus in *leg. defuncta 64. in princ. ff. de
vsufr.*

Et idem dicendum est in casu venditio-
56 nis rei locatæ, quia militat eadem ratio cū
& fructus rei venditę nondum percepti spe-
ctent ad emptorem etiamsi maturi, & pro-
ximi recollectioni existant *l. Iulianus 14. §.
si fructus in princ. ff. de act. empt.* non autem
57 percepti, dūmodo sint separati à solo etiāsi
in fundo adhuc existant, prout habetur in
*l. 2. C. de act. empt.* & ibi notat *Bald. & Salic.*
& alij teste *Grato cons. 18. num. 22. lib. 1.*
58 & proinde si de tempore quo facta fuit
venditio fructus erant percepti, pensio eo-
rum ratione debita pertinebit ad vendito-
rem, etiamsi nondum cesserit dies quo fuit
destinata illius solutio, & econtra, si non
erant percepti, pertinebit ad emptorem li-
cet iam cessisset dies destinatæ solutionis,
imo & si actualiter exacta fuisset per vendi-
torem, deberet ei restitui *Bart. in l. fin. §.
fin. in pr. ff. de Iur. fisc. Couar. qui alios anti-
quiores refert. Variar. cap. 15. num. 3. vers.
sed hæc lib. 1. Bertaz. claus. 26. glos. 13. n. 9.
Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 4. num. 35.* vbi
de communi *Gratian. disc. 20. num. 46. Costa
de rata quaest. 129. num. 1. & seq.*

59 Et quatenus fructus sint percepti pro par
te, & pro parte non, tunc debebitur pensio
vtriq; pro rata eorumdem fructuū *Alex. cons.
82. n. 16. in fine lib. 2.* & alijs adductis *Peregr.
de Iur. fisc. d. tit 4. num. 35. vers. illud tamen,*
& quatenus pensio sit diuisa, vti si pro fru-
mento debeant dari tot corbes frumenti, &
pro reliquis tanta pecunia, & tempore ven-
ditionis sit perceptum solum frumentum, illi
corbes solum spectabunt ad venditorem
60 *Cuman. cons. 20. ad fin.* quatenus vero fru-
ctus, vel aliæ commoditates quarum ratio-
ne soluitur pensio percipiantur dietim, vt in
hortis, & domibus, & similibus, tunc pro
rata temporis facienda erit diuisio pensio-
nis *Gratian. disc. 20. num. 45. Vinc. de Franc.
decis. 79. per tot.* vbi de hospitio, & domo,
& *decis. 160. num. 6. Peregr. decis. Patau. 83.
num. 9.* & idem in pensione Ecclesiastica,
61 quod vbi pars fructuum Beneficij ante ces-
sionem, seu translationem Pensionis perce-
pta est, pro ea rata debeatur transferenti
pensio, aut etiam eo mortuo eius hæredibus
*Caccial. de pension. q. 25. n. 2. vers. superest pul-
cher artic. & seq. Gigas eod. tract. q. 53. n. 3.
Hond. cons. 85. n. 25. lib. 2. Patian. cons. 116. n.
14. & seq.* Et quatenus fructus beneficij per-
cipiantur dietim, quod debeat fieri diuisio
pensionis pro rata temporis *Gabr. cons. 191.
num. 5. lib. 2.* vbi exemplificat in fructibus
hortorum, domorum, & pascuorum *Mohe-
dan. decis. 6. prope fin. vers. fuit dictum tit. de
locat.* vbi dummodo fructus sint talis quali-
tatis, quod lucrentur quotidie, licet solutio
fiat certis temporibus *Honded. dict. cons. 85.
num. 27. Rot. decis. 680. vers. pro huius contro-
uersiae, & per tot. par. 4. diuer.*

Et ab hac opinione non est recedendum
cum sit verior, vt dicit *Gratian. dict. disc. 20.
num. 40. vers. quia verior*, & patet ex quo
habet pro fundamento text. expressum in
prædicta *l. defuncta 64. in princ. ff. de vsufr.*
62 licet aliqui voluerint pensiones nō exactas
reputandas esse pro fructibus pendentibus,
& spectare proprerea absolute ad empto-
rem, vt signanter *Roman. cons. 10. Mandel.
cons. 138. num. 5. Rauden. resol. 30. num. 3.*

63 Casus tamen est, quo absolute attenditur
an euenerit dies solutionis pensionis, & vbi
non euenit ad emptorem spectat, nempe ven-
ditione facta à fisco de qua est text. expres-
sus in *l. fin. §. fin. ff. de Iur. fisc.* vbi *Bart.* ratio-
nem reddit, quia emens à fisco tenetur stare
colono, & sic ius coloniæ, & locationis ad
eum transit, ac proinde vult etiam, quod
generaliter vbicumque idem est, quod sci-
licet

64 licet ad emptorem transeat Ius coloniæ, idem seruandum sit quoad pensionem, & sensit etiam *Peregr.de Iur.fisc.lib.6. tit.4. nu. 35.ad fin.*

65 Et quoniam non est dubium, quod aliter in actu venditionis conueniri potest, cum possit venditor sibi reseruare aliquam pensionem, quæ de Iure pertineret ad emptorem, vel econtra aliquam cedere, quæ sibi
66 pertinere deberet, animaduertendũ, quod requiruntur verba clara, alias in dubio censerentur partes se conformasse cum prædicta Iuris dispositione, & in specie, quod nõ sufficiat clausula *cedens &c.* ad hoc vt venditor censeatur cessisse actionem personalem sibi competentem pro pensione debita ratione fructuum perceptorum *Costa de rata quæst.129. num.10.* minusque sufficeret di-
67 ctũ esse emptorem debere consequi omnia mobilia, & alia ad quæ tenetur conductor, quia dictio, alia, restringitur ad similia, & sic non comprehendit pensionem secundũ *Surd.dec.265.num.24.* At si expressum esset
68 debere emptorem assequi pensiones, non posset intelligi de futuris tantum, & sic ad debitas de Iure ipsi emptori restringi, sed intelligi daheret de maturatis, & debitis ipsi venditori *Surd. dict. decis. 265. num.22. & seqq.* vbi allegat *Linsulam 60.*& ibi notata per *Bart. ff. locat.* & addit rationem, quia omnis dispositio restringitur ad præsentia, non ad futura. Verum quoad auctoritates *Bart.* quidem notat per illum textum quod pactum prædictum, deberi pensiones emptori, intelligitur de debitis venditori, sed textus, iuxta quem debet, & ipse *Bart.* intelligi, loquitur in alia quæstione, videlicet, vbi venditor pro certa pensione locasset & conductor pro alia maiore sublocasset, & decidit pactum intelligi de minori emptori debita,& non de maiori debita primo conductori.

Idem autem, quod dictum est in casu venditionis rei locatæ dicendum erit in alijs casibus nõ solum translationis dominij per viam contractus, sed etiam ex dispositione per vltimam voluntatem, vbicumque procedat eadem ratio pertinentiæ fructuum
69 pro quibus pensio soluitur, vnde in fideicõmissis, quoniam constat in eorum restitutione, fructus perceptos non venire, vt dicit *text. in l. in fideicommissaria 18. in princ. ff. ad trebell.* dicendum erit nec venire pensio-
70 nem pro eis debitam, vt firmat *Alex. cons. 82. num.16.lib.2. Peregr. de fideicom.art.49. num.96.* vbi etiam *Censal. vers. 9. fit assertio*
71 etiam si percepti sint post purificatum fideicommissum vsquequo fideicommissarius petierit illud sibi restitui *l. mulier 20. §. si hæres ff. de trebell. Soccin.Sen. cons.43.nu.5. vol.3. Intrigliol. de substit. cent. 3. quæst.74. num.32.Bardell. cons.25.per tot.* exceptis ta-
72 men casibus in quibus dominium transit ipso iure in fideicommissarium absque grauati restitutione, quia tunc debentur ei à die purificati fideicõmissi *Bart.in d.l.in fideicommissaria n.4.Cephal.cons.215.n.48.& seq. Menoch.de arbitrar.cas.256.n.28. Crass. in §. fideicommissum quæst. 49. numer. 5. Rauden. decis.22. num.65. Surd. decis.25.num.19.* vbi de communi *Merlin.decis.366.num.2.* cum alijs declarationibus, quas sciens omitto, quia non est mea materia, & vbi fructus,
73 eueniente casu restitutionis fideicommissi, fuerint percepti in parte, etiam pensio pro rata parti illi correspondente nõ debebitur fideicommissario, sed hæredi grauati *Alex. dict.cons.82. num.16.in fin.lib.2. Peregrin. de fideicommiss. art.49.num.97.* vbi etiam *Censal. vers. 9. fit assertio, Fusar. quæst. 626. num.71. & 72.*

74 Et licet aliqui limitent, si locatio facta sit à testatore, volentes tunc pensionem inexactam absolute pertinere ad fideicommissarium ea ratione, quia hæreditas ei fit restituenda, prout est de tempore restitutionis faciendæ, & sic vna cum illa actio pro consecutione pensionis, vt per *Rot. decis.458. num.3. & seqq. post Cenr. de Cens.* Idq; præcipue, vbi res locata non reddit sua natura fructus, itaut tanto magis pensio procedat
75 à stipulatione testatoris. Tamen talis limitatio procedit quando agitur de pensionibus illis, seu alijs annuis prꝫstationibus, quꝫ non debentur respectu fructuum, seu aliarũ commoditatum, quæ naturaliter ex re locata percipiuntur, prout essent census, & fructus Locorum Montium, vsuræ, & pœnæ, aliæque similes accessiones prouenientes ex facto testatoris, non autem in solita pensione locationis prædictarum rerum, vt declarat *Bero. cons.133. num.9. lib.2. Peregr.de fideicom. art 49. num.66. post med.& num.68. & 69.* vbi idem in effectu tenet etiamsi agatur de pensione domus, licet quadam sua ratione, quia scilicet sicut hæres grauatus debet pro toto tempore quo possedit soluere onera bonorum, & sic pensiones passiuas, ita etiam assequi debeat actiuas. Et quod in pensione domus, quia commoditas propter quam soluitur percipitur dictim, debeat etiã pro rata temporis fieri diuisio illius inter hæredem,& grauatum late *Fusar. de substit. quæst.626. num.73. Rot. coram Mantic. decis. 14. n. 16.* sequendo declarationem factam à *Gabr. cons.191. num.5. & 6. lib. 2.* qui loquitur

76 quitur in proposito pensionis Ecclesiasticæ, licet enim pensiones domorum, & similes prouenientes ab vsu rei sint fructus ciuiles, tamen de eis iudicari solet ac de naturalibus, vt probat *text. in l. si nauis, & ibi Bart. in sum. ff. de rei vindic.* & alijs adductis firmant *Franc. à Ponte consf.32.n.3.& Manent. dec.34.n.20.*

77 Præterea dicta limitatio procedit tantum in fideicommisso vniuersali totius hæreditatis, secus autem in particulari, vel etiam generali, quia in his non veniunt accessiones, & augumenta *Bald. in l. 1. num.3. C.de vsur. Alex. in l.grege legato nu.2. ff. de legat. 1. Mantic. decis.14. num.3.* licet contrarium probare conetur *Bero. cons. 133. numer. 18. lib. 2.*

Attenditur igitur perceptio fructuum ad dignoscendum an, & pro qua rata debeatur pensio in prædictis, & similibus casibus, in quibus fructus, dummodo sint percepti, ad vnum pertinent, & quatenus non sint percepti spectant ad alium, at si non sit ita, sed

78 fructus alicui pertineant ratione alicuius oneris sustinendi, & in quantum onus illud sustineat, tunc eadem ratione, quia pensio debetur ratione fructuum, & propter ipsos fructus, & sic eidem cui pertinent fructus, & pro rata pertinentiæ eorum, sequitur, vt non attendi debeat perceptio, vel ne, & rata actualis perceptionis, sed an onus illud sustinuerit, & rata temporis quo sustinuit, & iuxta eam illi debeatur rata pensionis rei locatę, prout debita esset rata fructuũ illius, casus est in marito cui cum bebeantur fructus rei dotalis pro sustentandis oneribus matrimonij, si matrimonium dissoluatur in

79 medio anni pro quo locata fuit res, debetur etiam ei medietas pensionis nulla habita ratione, an aduenerit dies solutionis, aut percepti fuerint fructus, vel ne, vt est *text. express. in l. diuortio 8. ff. sol.matr.* & idem procedere in alijs casibus, vbi pensio debetur pro certo onere subeundo tradunt *Ferret. cons.372. num. 12. & Garzias de benefic. par.2. cap.1. num.118.*

80 Vnus autem ex socijs bene totum exigit, ac iudicialiter petit *l. si vnus 28. in princ. ff. de pact.* & ibi DD. & signanter *Ang. num.5.* vbi licet non paciscatur neque nouet *Bart. in l. ex duobus num.1. ff. de duob. reis Ronchegal in l. eadem num.50. ff. eod. tit. Roman. cons. 109. in princ.* etiamsi habeat minorem

81 partem in societate, vt post alios tradit *Ios. Ludou. dec. Lucen. 25. num. 14.* & etiamsi

82 dissoluta sit societas, dummodo soluens probabiliter ignoret dissolutionem, bene ei totum soluit *Costa de ign. & fact. ignor. cent.1. dist. 52. n.12. Felic. de societ. cap. 30. n. 55.*

83 Imo expedit socio exigere totum, & non solam partem suam, quia si exgit partem suam tantum, potest conueniri à consocio, vt eam communicet, cum communio sit in qualibet parte, & non potuerit ipse ex se diuidere, vt in his terminis exigentis medietatem pensionis rei communis locatæ probat *Caroc. de locat. tit. de re com. num. 46. & 47.* vbi quod vulgares dicerent non habui nisi portionem meam, tu exigas portionem tuam, nolo communicare, & tamen vidit iudicatum pro communicatione, nec sine iuris fundamento, dicit enim *text. in l. si quis putans 6. §. fine autem ff. com. diuid. fine autem locando fundum communem, fine colendo, quid socius consecutus sit communi diuidundo iudicio tenebitur.*

Quod tamen certius procedit, vbi debi-

84 tor effectus sit non soluendo, vel aliter cõsocius non valeat ab eo partem suam consequi, quia quod tunc possit ab alio socio, qui suam obtinuit petere exequationem, & non sit melior conditio occupantis est *text. in l. verum 64. §. si cum tres ff. pro Soc.* & tradunt *Petr. de Vbald. de duob. fratr. par. 12. num.3. Phanuc. de inuent. par.5. num.148. vers. vel quando essent socij ante fin. Costa de rata q. 99. n.8.* vbi videtur loqui in casu, quo socius propter inopiã propriã nõ potuerit incumbere exactioni *Felic. de societ. cap. 30. n.54.* & quod alias quatenus debitor communis sit soluendo, contrarium sit dicendũ, tradunt *glos. in l. si Titius 63. vers. non consecuturum ff. pro soc.* & ibidem *Odofred. ad fin. Carocc. in decis. 109. num. 31.* quod tamen non videtur placere *Fulgosio in dict. l. verum §. si cum tres*, & de rigore iuris placere non potest propter verba dictæ *l. si quis putans*, supra relata, sed ex sola æquitate attentis facti circumstantijs.

## De tempore solutionis Mercedis rei locatę.

SVMMARIVM.

1 *Solutio mercedis facienda est in fine locationis iuxta veriorem opinionem.*
2 *Promissum in dubio censetur, quod minus est.*
3 *Minus soluere dicitur, qui tardius soluit.*
4 *Solutio mercedis quando facienda sit attenditur conuentio partium.*
5 *Ampl. vt attendatur voluntas tacita & coniecturata.*
6 *Et attenditur consuetudo.*
7 *Consuetudines diuersa locorum referuntur.*
8 *Voluntas soluendi in certo tempore arguitur ex insertione causa.*
9 *Et quandoque tempus appositum ex fructuum perceptione.*

10 Rustici

10 *Rustici regulariter non habent quomodo soluant, nisi percipiant fructus.*
11 *Merces si solui debet ex fructibus expectari debet tempus, quo fuerint percepti.*
12 *Ampl. etiamsi non sit dictum solui debere ex fructibus fundi locati.*
13 *Consuetudo circa solutionem in pecunia numerata habet etiam locum si pensio sit in fructibus.*
14 *Decl. procedere si consuetudo fiat post perceptionem fructuum, non econtra.*
15 *Solutio mercedis facienda est in fine locationis etiamsi locatio sit ad plures annos.*
16 *Lim. si sit pro tempore tam longo, vt verisimile sit partes sensisse fieri in principio.*
17 *Lim. 2. si pensio sit distributa in singulos annos.*
18 *Stante pacto, quod solutio fiat de anno in annum intelligitur, quod solutio fiat in fine cuiuslibet anni.*
19 *Tempus in dubio semper censetur adiectum gratia promissoris.*
20 *Ampl. siue sit positum in accusatiuo siue, in ablatiuo.*
21 *Stante pacto quod solutio fiat de anno in annum intelligitur in fine, nec attenditur consuetudo contraria.*
42 *Merces regulariter soluenda in fine anni etiamsi tempus quo durare debeat locatio, sit dubium.*
23 *Solutio facienda pro vna pensione domus, siue ex legato, siue ex pacto intelligitur in fine anni.*
24 *Merces operarum, quo tempore soluenda sit Doctores faciunt multas distinctiones.*
25 *Salarium debitum ex dispositione legis solui debet in principio venditionis.*
26 *Decl. procedere si vnica solutio facienda sit, secus si annua, quia debetur in principio cuiusque anni.*
27 *Decl. 2. vt si agatur de salario necessario de iure praestando licet deductum sit in pactum, adhuc debetur tamquam ex dispositione legis ad dictum effectum.*
28 *Salarium debitum pro honore, & scientia, uti Doctoribus, & Aduocatis debetur in principio laboris.*
29 *Salarium debitum pro labore debetur regulariter in fine.*
30 *Lim. si adsit verisimilitudo, quod partes aliud senserint.*
31 *Et attenditur ad hoc qualitas personarum, & operis faciendi.*
32 *Mercenarij pauperes possunt petere partem mercedis in principio diei.*
33 *Mercedis solutio non differenda.*
34 *Conclusio, quod merces peti non possit nisi in fine locationis declaratur, vt procedat ad effectum assequendi solutionem non autem ad effectum eam assecurandi.*
35 *Decl. 2. vt non procedat in colono partiario, quia tenetur statim collectis fructibus.*
36 *Decl. 3. Vt non procedat si conductor deserat domum, vel fundum conductum, quia tunc potest peti statim.*
37 *Decl. 4. Vt non procedat si conductor sublocauerit, & totam mercedem à subconductore perceperit, quia tunc quoque potest compelli statim soluere.*
38 *Debitores vix soluunt post tempus debitum.*
39 *Solutio anticipata inuerisimilis.*
40 *Felicitas est nihil debere.*
41 *Debitum in diem potest solui ante illius euentum.*
42 *Fideicommisso grauatus post mortem potest restituere ante.*
43 *Debitor potest soluere ante tempus ea ratione, quia tempus censetur appositum sui fauore cui potest renunciare.*
44 *Lim. si agatur de solutione annua, quia potest considerari praeiudicium creditoris si anticipate pro pluribus annis soluatur.*
45 *Lim. 2. si agatur de debito in fructibus.*
46 *Frumentum vetus non ita aestimatur sicut nouum.*
47 *Solui non potest ante tempus praefixum si sit appositum fauore creditoris.*
48 *Canon emphyteuticus solui non potest anticipate.*
49 *Lim. pro tribus annis tantum.*
50 *Anticipate soluere conductori non expedit, quia à successore in re potest compelli iterum soluere.*
51 *Successor in Beneficio potest compellere conductores bonorum, qui anticipate soluit antecessori, vt iterum soluat.*
52 *Ampl. procedere in successore per resignationem illius, qui exegit.*
53 *Resignatarius Beneficij non habet causam à resignante, sed à Papa.*
54 *Lim. vt non possit successor in Beneficio iterum exigere pensiones locationis anticipate solutas antecessori, si pecunia erant necessaria, vel versa in vtilitatem Ecclesiae.*
55 *Et necessitas ad hunc effectum attenditur etiam respectu personae Rectoris.*
56 *Et vbi Rector expendidit in sustentanda se in studio, vel suscipiendo doctoratu dicitur in vtilitatem Ecclesiae expendisse.*
57 *Anticipatae solutiones facta antecessori suffragatur ad euitandam caducitatem, qua solutione non facta incursa esset tempore successoris.*
58 *Successores non habentes causam ab antecessore, possunt iterum exigere á conductore, qui anticipate soluit antecessori, qui plenum ius, & dominium non habebat.*
59 *Ampl. etiamsi tales successores teneantur stare locationi ab antecessore facta.*
60 *Successores habentes causam à locatore post factam locationem non possunt iterum exigere à conductore, qui anticipate soluit.*
61 *Antecessor, qui anticipate exegit pensiones rei locatae semper tenetur restituere successori, & vbi non sit soluendo tenetur conductor.*
62 *Debitor frumenti, & similium si constitutus in mora non soluat, tenetur ad interesse quanti plurimi frumentum venditum fuit à die morae.*
63 *Attendi tamen non debet valor tempore belli, vel pestis, aut alterius caristia, quae parum durarit, secundum aliquos.*
64 *Contr. stante mora.*
65 *Decl. primam procedere si debitor sit tantum in culpa, secus si etiam in dolo.*
66 *Contrarium.*
67 *Decl. 2. non sufficere pretium maius durasse per momentum temporis.*
68 *Lim. vt in frumento non attendatur valor quanti plurimi nisi vsque ad triennium à die morae.*
69 *Frumentum vltra spatium triennij non durat.*
70 *Decl. dictam limitationem, vt non attendatur valor vltra triennium, procedere si debitum frumentum in specie, secus si in genere, quia istud semper adest, & durat.*
71 *Intelligi si debitum in genere generalissimo, nec sufficere in genere subalterno.*
72 *Decl. 2. vt si constet frumentum in specie debitum fuisse consumptum non posse vltra tempus consumptionis praetendi dictum interesse.*
73 *Debitor fructuum in specie eo ipso, quod consumpti sunt, desinit esse debitor eorum, & fit debitor valoris.*

74 Decl. 3.

74 *Decl. 3. restringi tempus in quo attendi debet valor quanti plurimi ad petitionem creditoris in certa summa, & non possit post eam attendi maior valor.*

75 *Interesse quanti plurimi non debetur si debitor frumenti habebat aliquam iustam causam controuertendi traditionem.*

76 *Item si absque vlla culpa habuisset difficultatem aliquam tradendi.*

77 *Item si locator frumentum receperit post tempus alia protestatione.*

78 *Interesse quanti plurimi debetur tantum fauore creditoris, qui propterea potest petere semper frumentum si est debitum in genere, & si est debitum in specie, vsque quo non appareat, vel præsumatur consumptum.*

79 *Interesse quanti plurimi, vt debeatur requiritur debitorem esse constitutum in mora.*

80 *Mora incurritur per lapsum diei ad hunc effectum.*

81 *Decl. procedere in eo, qui contraxit, & idem apposuit, non in hærede.*

82 *Secus si constaret de scientia hæredis, vel dies venisset tempore defuncti.*

83 *Diei expressione cessante mora incuritur in fine locationis per diem tacitam.*

84 *Debet tamem dies esse omnino certa.*

85 *Mora, vt excusatur sufficit quelibet causa etiam bestialis.*

## CAPVT XXXVII.

PRosequendo loqui de mercede, quoad
tempus eius solutionis, si contracta sit
locatio simpliciter pro certa mercede, &
nullum sit expressum tempus, in quo merces
solui debeat, dubitari potest quando de
iure sit facienda solutio, & maxime, quia
adsunt quædam leges, quæ videntur probare,
quod fieri debeat in principio loca-
1 tionis, & quædam aliæ, quæ videntur velle,
quod in medio eiusdem, & tandem aliquæ,
quod in fine, prout singulis distincte relatis
tradit *glos. in l. ade 3. vers. versata es C. locat.*
sed vltima opinio est tenenda, scilicet, quod
solutio sit facienda in fine locationis, vt tenet
dicta *glos.* & pluribus concordant. relat.
verius esse in puncto Iuris asserit *Carocc. de
locat. & cond. tit. causa recusat. quæst. 13. nu. 5.*
& vltra eos *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 6. num.
3. & seqq. Borgnin. decis. 44. num. 75. part. 1.*
& rationes sunt, quia ante finem locationis
locator non potest dicere se adimpleuisse ex
parte sua præstando patientiam, vt conductor,
vti possit re locata toto tempore locationis,
prout præstare tenetur; Ac etiam,
2 quia in dubio, quod minus est, promissum
censetur *l. semper in stipulationibus ff. de reg.
Iur.* & sic debet intelligi promissa solutio in
3 fine temporis, cum minus dicatur soluere,
qui tardius soluit *§. plus autem instit. de act.
Gratian. disc. 8. num 5. Cenc. de Cens. quæst.
54. num. 7.*
4 At ab hac regula receditur sine dubio si
partes aliud conuenerint, quia id in primis
attendi debet, vt docet dicta *glos. in l. 3. ver.
versata es C. locat. & Mantic. dict. tit. 6. n. 1.*
& est generale, vt in locatione semper id
maxime spectare debeamus, quod inter partes
conuentum fuit *l. ea lege 53. in princ. vers.
in huiusmodi ff locat.*
5 Et non solũ vbi adest pactum expressum,
sed etiam vbi adest coniecturata, & præsumpta
voluntas contrahentium ea attendi
debebit, vti si adsit consuetudo soluendi in
principio, vel alio tempore, quia censentur
partes in contractu locationis se cum ea cõformare
voluisse, vt dixi in *c. 17. & est text.
in l. excepto 18. C. locat.* & in proposito, quod
6 vbi cessat pactum, attendi debeat consuetudo
regionis tradit dicta *glos. in l. ade 3. C.
locat. & Mantic. vbi supra*, quod tamen intelligo
quatenus non adsit diuersa consuetudo,
seu solitum ipsarum partium, quia
istud prius attendi debet, quam consuetudo
regionis prout in dicto *cap. 17.* cum alijs
declarationibus explicatum fuit.
7 Consuetudines autem sunt in pluribus
locis, & diuersæ, vt Bononiæ adest consuetudo
soluendi medietatem in festo omnium
Sanctorum, & aliam medietatem in Natali,
vt dicit *glos. in l. diuturna 33. ff. de legib.*
Romæ autem, quidquid olim seruaretur
solui totam pensionem Calendis Iulij finita
locatione, vt præcipue ex *Martiali lib. 11.
Epigram.* tradit *Caroc. dict. tit. caus. recusat.
quæst. 13. num. 5. ad fin.* & addo text. ex quo
id bene deducitur in *l. qui balneum 9. in
princ. ff. qui pot. in pign.* hodie consuetudo
est, vt soluatur de semestre in semestre anticipate,
vt testatur *Paulus de Roma de Eccles.
pension. quæst. 5. num. 9.* vbi secus esse dicit
quoad pensionem Ecclesiasticam, quia soluitur
de semestre in semestre posticipate, &
de eadem consuetudine soluendi de semestre
in semestre, non autem pro toto anno
testatur etiam *Rot. decis. 624. num. 5. part. 4.
tom. 2. rec.* vbi propterea redarguit de inuerisimili,
& habente speciem falsitatis assertionem
solutionis anticipatę pro toto anno.
8 Quandoque etiam arguitur voluntas partium
soluendi in certo tempore ex in certione
causæ, vt dicit *Mantic. de tacit. lib. 5.
t. 6. num. 12. per text. in l. nec semel §. si in
habitatione ff. quand. dies leg. ced.* & quandoque
9 tempus intelligitur appositum ex fructuum
perceptione, vt in locatione prædij
rustici, in qua non censetur solui debere
mercedem nisi post perceptos fructus, præcipue
10 si locatio fiat rustico, cum rustici regulariter
non habeant quomodo soluant nisi
percipiant fructus *Caroc. dict. tit. caus. recusat.*

*quæst.13. num.10. Mantic. de tacit. dict. tit.6. num.13. post med.*

11 Quod & eo certius dicendum erit si merces constituta sit in ipsismet fructibus, & ex eis soluenda, quia tunc per necesse expectari debebit tempus perceptionis *Mantic. dict. tit. 6. num. 13.* & satis erit esse constitutam in fructibus ex fundo locato percipi consuetis absque eo, quod expressum sit, solui
12 debere ex illismet, qui ex fundo percipiuntur, quia hoc facile subintelligitur, quatenus contextus verborum aliud non suadeat *Roman. in l. cum quid num.13. ff. si cert. pet.*

Ex his infertur, quod conclusio illa quam ponit *Caroc. dict. quæst. 13. numer.9.*
13 quod scilicet consuetudo de soluendis pensionibus consistentibus in pecunia numerata extendatur, & habeat locum si pensio sit in fructibus, omisso quod *Alberic.* quem ipse allegat, & dicit loqui in terminis in loco in quo eum allegat, nempe in *l. de quibus num. 51. ff. de legib.* in meo Codice hoc
14 non dicit, saltem sit restringenda, vt procedat quatenus consuetudo ferat solutionem fieri post perceptionem fructuum, non autem econtra;

15 Hinc licet dicta conclusio, quod solutio de Iure, secluso pacto, & consuetudine, fieri debeat in fine locationis, procedat non dum si locatio sit ad vnicum annum, sed etiamsi sit ad plures *Salicet. in dict. l.3. n.7. C. locat. Mantic. de tacit. lib.5. tit. 6. num. 7.*
16 tamen quatenus esset pro valde longo tempore, itaut omnis verisimilitudo esset, quod census fuerit solui debere summam conuentam in principio, non autem in fine, crederem à dicta opinione recedi posse, licet hoc valde disputer, & potius contrarium concludere videatur *Cyn. in dict. l. ede 3. num.6. C. locat.* & sub dubio etiam eo telato relinquat *Caroc. dict. tit. cauf. recusat. quæst.13. nu.17.* vbi dicit si facta ad centum annos locatio pro certa summa, & hæc solui debeat in fine, quando hæc erunt?

17 Id tamen, quod dictum est solui debere in fine, etiamsi locatio facta sit ad plures annos, limitatur communiter, vt non procedat, si pensio sit distributa in annos singulos, quia tunc soluenda erit in fine singulorum annorum rata expressa *Cyn. in dict. l. ede num.5. prope finem* & ibidem *Salic. n.3.* & alij *Mantic. de tacit. d. lib.5. tit.6. n.7.*

Verum cum huius limitationis ratio assignetur, quia tunc tot sunt locationes quot anni, & proinde, soluendo ratam in fine cuiuslibet anni, semper dicitur solutionem fieri in fine locationis, vt patet ex præcitatis, ideo recurrendum ad tradita in *cap.25.* vbi quando locatio sit vnica, vel plures.

18 At quatenus expresse dictum sit solui debere de anno in annum, dubitari non potest, quod intelligi debeat solutionem esse faciendam in fine cuiuslibet anni, tum quia præsumitur partes se conformare voluisse cum prædicta Iuris dispositione, quod solutio fiat in fine anni locationis, tum etiā
19 quia tempus in dubio semper censetur adiectum gratia promissoris *l. cum qui Calendis 41. §. quoties ff. de verb. oblig. l. cum tempus 17. ff. de reg. iur. Rot. coram Eminentiss. Otthobono decis. 206. num. 18.* nec obstat di-
20 stinctio inter casum, quo tempus positum in accusatiuo, & casum quo sit positū in ablatiuo, quam facit *Bart. in l. qui hoc anno 42. sub num.1. ff. de verb. oblig.* quia talis distinctio reprobatur ibidem per *Alex. & Castr.* & alios communiter, vt testatur *Magon. dec. Lucen.69. num.17.*

21 Vnde stante dicta conuentione non posset amplius attendi consuetudo soluendi anticipate, vel alia diuersa, quia pactum præualet consuetudini iuxta superius dicta, & licet pactum non exprimat, quod solutio fiat in fine anni, tamen sufficit quod sic de Iure intelligatur, quod & maxime procederet si adesset statutū mandans fieri solutionem certis temporibus anni, & expresse dicens, vbi non esset conuentum inter partes, quia satis conuentum dicitur, si dictum solui de anno in annum, vt cesset statutum, & suppleat ius commune volens fieri in fine anni, ptout declarauit *Rot. Lucen. penes Magon. dict. decis. 69. n.16. vers. ecce dicitur.*

22 Accedat quod in dubio, & regulariter pensio debet solui in fine anni, vt notat *Bald. in l. qui Balneum 9. in princ. vers. 2. nota,* vbi inquit, quod ibi videtur text. expressus *ff. qui pot. in pign. hab.* idque non solum si locatio sit expressa ad annum, sed etiamsi, & tempus, quo durare debeat sit dubium, quia in dubio ad annum intelligitur, vt probat *Mant. de tacit. lib.5. tit.6. n.5.* circa quod tamen me remitto ad alibi dicta suo loco.

23 Hinc tamen infertur, quod si quis promittat, vel testamento relinquat alicui pensionem pro vna domo, solutio sit ei facienda de anno in annum in fine cuiuslibet anni *Bart. in l. habitationis ff. de vsufr. legat. Caroc. dict. tit. cauf. recusat. quæst.13. n.6. Magon. dict. dec. Lucen. 69. n. 18.*

24 Prædicta procedunt in locatione rerum; at si agatur de locatione operarum *Bart. in l. 1. §. Diuus num.16. & seqq. ff. de var. & extraord. cognit.* facit multas distintiones, & nouissime etiam latè, & optime *D. Lanfr. Zacch.*

*Zacch. de salar. quaest.* 14. sed principales sunt, quod aut agitur de salario debito ex dispositione legis, aut agitur de debito ex dispositione hominis. Quo enim ad primum
25 debetur in principio conductionis operarum per illum text. quod intelligitur procedere quatenus constitutum sit vnum tantum sa-
26 larium, nam si esset constitutum salarium annuum deberetur in initio cuiuscumque anni, vt declarat, ibi *Bart. dict. numer.* 16.
27 *prope fin.* & quatenus agatur de salario praestando per Communitatem suo Officiali necessario vt Praesidi, seu Potestati, quamuis praestetur per conuentionem, & capitula, adhuc, quia ista succedunt loco legis, seu tale salarium subrogatur loco salarij debiti ex dispositione legis, ideo debet sapere eius naturam, & eodem modo anticipate solui *Alex. in l. diem functo num.* 6. & ibidem *Cagnol. num.* 126. *ff. de offic. Assessor. & D. Lanfranc dict. quaest.* 14. *num.* 1.
28 Quo autem ad aliud, quod debetur ex dispositione hominis, distinguitur inter debitum pro labore, & debitum pro honore, & scientia, nam quoad istud vltimũ, debetur in principio, non autem in fine laboris *Cagnol.* qui alios allegat in *d. l. diem functo n.* 130. *D. Lanfr. Zacch. de salar. q.* 14. *n.* 11. *& late seqq.* vbi exemplificat in Doctoribus conductis ad legendum, in Aduocatis, & alijs *Gratian. decis. Marc.* 101. *num.* 20. *& seqq. & decis.* 201. *num.* 5. *& seqq.* & de Aduocatis, quod honoraria debeant eis anticipate praestari, est text. apertus in *l. qui operas* 41. *ff. loc.* & communiter seruatur saltem in hac Curia Romana, ita vt raro accidat in ea, quod Aduocati conqueri debeant de Cliẽtibus, prout conqueritur *Lambertin. in suo tract. de iurepatr. lib.* 1 *par.* 2. *quaest.* 1. *art.* 28. *n.* 5. *in fin.* & latius *Prato. obser.* 65. *ad fin.*
29 In alijs vero, qui conducuntur pro labore, regula est, quod merces debeatur in fine laboris praestiti, sed statur verisimilitu-
30 dini in contrarium, vt puta si esset talis, qui non posset operas promissas exhibere, nisi pecunia sibi promissa solueretur, quia tunc videtur tacite actum, quod in initio soluatur, vel in singulos menses, & si adsit aliquod pactum, quod indicet voluntatem soluendi in fine, attenditur quod est verisimilius, prout praecise docet *Bart. in dict. l.* 1. *num.* 16. *vers. quandoque debetur pecunia Mantic. lib.* 5. *tit.* 6. *num.* 15. vbi ex eodem *Bart. in l.* 2. *C. locat. sub num.* 2. dicit inspi-
31 ciendam esse conditionem personarum, quae locant operas suas, & qualitatem operis, quod fieri debet, nam si Artifex pauper promiserit facere Palatium, dubium non est, quin ei interim solui debeat pecunia *D. Lanfr. Zacch. dict. quaest.* 14. *num.* 2. *&* 3. & idem est etiam dicendum in alijs operarijs minores operas locantibus, quatenus eadẽ verisimilitudo concurrat, adeout etiam ligonizatores, & alij pauperes, qui conducuntur dietim, quoniam laboribus sibi victum quaerunt, & locant operas suas, vt viuere
32 possint cum mercede, & venter non patitur dilationem vsque ad finem diei, mane aliquid pro victu petere possunt, vt bene aduertit idem *Mantic. dict. tit.* 6. *num.* 17. & generaliter, quod operarij pauperes possint anticipate partem mercedis petere *Carocc. de locat. tit. de Ambasciat. quaest.* 1. *n.* 14.
33 Caeterum in hac materia mercedis ipsa sacra pagina monet ne differatur eius solutio, dicit enim *Eadem die reddes pretium laboris sui ante solis occasum Deuter. cap.* 24. *n.* 15. *Et statim mercedem restitue, & merces mercenarij tui apud te omnino non remaneat. Tob. cap.* 4. *num.* 15. & notant etiam *Marant. in prax. par.* 4. *dist.* 9. *num.* 193. *Scacc. de appellat. quaest.* 17. *lim* 8. *num.* 9. *Fenzon. ad statut. Vrb. lib.* 1. *cap.* 95. *num.* 3. *Viscontes in concl. legal. in verb. Operarius post med. vers. & nota etiam.*
34 Vlterius dicta principalis cõclusio, quod merces peti non possit nisi in fine locationis, declaratur, vt procedat quoad effectum cõsequendi actualem solutionem, non autem ad effectum illam assecurandi, potest enim agi anticipate ad hoc, vt adueniente die absq; alio iudicio soluatur, vt firmatur per *Capel. Tholos. decis.* 30. & sequitur *Peguer. decis.* 154. vbi quod, quando sunt plures termini, vtilis est praxis agere pro praeteritis, & futuris, ne creditor necesse habeat, agere, seu petere quolibet anno. Et comprobatur, quia admisso, quod debitum mercedis sit quasi debitum in diem finitae locationis, adhuc, licet pro debito in diẽ, ante diei aduentum agi non possit *l. continuus* 137. *§. cũ ita ver. non est quod in diem ff. de verb. oblig. l. cedere diem* 213. *ff. de verb. signif.* id intelligitur, vt non possit agi ad effectum, vt nunc soluatur, secus autem, vt soluatur tẽpore adueniente *Dec. in l.* 1. *numer.* 29. *ff. si cert. pet.* saltem ex aequitate quam Tribunalia sequuntur, vti de *Sac. Cons. Neapolitano* testatur *Afflict. decis.* 279. *in fine*, & de Senatu Pedemontano *Osasc. decis.* 130. *ad fin.* de Mantuano *Surd. decis.* 120. *num.* 13. & de Rota *decis.* 112. *num.* 11. *& decis.* 211. *num.* 10. *&* 11. *par.* 8. *rec.*
35 Secundo declaratur, vt procedat respectu veri conductoris, non autem coloni partiarij, nam iste non potest soluere ante fru-

ctus recollectos, sed eis recollectis tenetur soluere illico *Bal. in l. 3. num. 2. C. locat. Mantica de tacit. lib. 5. tit. 6. num. 14.* vbi nullam adesse in hoc dubitationem.

36 Tertio declaratur, vt non procedat, si conductor deserat habitationem domus, vel culturam fundi conducti, quia tunc non expectato tempore finitæ locationis, potest cōueniri statim, vt pensiones soluat ad *text. in l. si in lege 27. §. si domus, & ibi glos. & Bart. ff. locat.* & quod si conductor domus, vel horrei non appareat per biennium, nec soluatur pensio, possit etiam dominus petere aperiri per vim, & describi mobilia est *text. in l. cum domini 58. ff. locat.*

37 Quarto declaratur, vt non procedat, si conductor fundum sublocauerit, & totam pensionem à subconductore receperit, quia tunc quoque poterit conueniri, vt soluat non expectato fine conductionis suæ, vt docet *Bart. in dict. §. Si domus in fine.* & verius censet *Carocc. de locat. tit. de sublocat. quæst. 10. num. 2.*

Hæc de solutione coacta, nunc aliquid de voluntaria, an scilicet possit conductor soluere ante tempus, quo de iure, vel consuetudine aut ex pacto tenetur; Nec dicatur, quod hæc quęstio sit hodie prorsus su-

38 perflua, quia debitores vix soluunt post tempus debitum, prout etiam practicari de tempore suo dixit *Alex. cons. 210. num. 3. ver. & quod illa littera. lib. 7.* & solutionem

39 factam esse ante tempus inuetisimile reputauit *Ang cons. 127. in fine.* Quia hoc est verissimum regulariter, vt experientia docet, sed tamen sunt casus in quibus debitor vult præuenire, siue quia id ei expediat propter aliquod interesse, siue etiam, quia sit nimis impatiens obligationis, & auidus illius fe-

40 licitatis, quæ prouenit ex eo, quod nihil debeatur, iuxta antiquum prouerbium græcum, *Felix qui nihil debet*, relatum in *annotat. ad decis. 9. num. 156. par. 3.* & alia ibidē tradita, & in *annot. ad decis. 81. num. 147. par. 8. rec.*

41 Regula igitur in hoc proposito est, quod debitum in diem potest solui per debitorem ante illius euentum, licet à creditore non possit peti *l. continuus 137. §. cum ita post med. ver. nam, & quod ff. de verb. oblig. l. quod in diem 70. ff. de solut. Rot. coram Mantic. decis. 4. num. 14. & in rec. decis. 374. num. 39. par. 5. rec.* & habemus in fideicommissis,

42 quod rogatus restituere post mortem, potest etiā, si velit, restituere ante *l. post mortem 12. C. de fideicom.*

43 Verum, quia ratio huius conclusionis est, quia tempus censetur appositum fauore debitoris, qui propterea si velit, potest ei renunciare *l. cum qui Calendis 41. §. quoties ff. de verb. oblig. l. cum tempus 17. ff. de regul. iur. Mantic. dict. decis. 4. num. 2. Ottheben. decis. 206. num. 18.* inde sequitur, vt non procedat, vbi tempus appositum est gratia creditoris, vel vtriusque, vt notatur in *l. qui Romæ 122. in princ. ff. de verb. oblig. per Bald. in princ. & Castr. num. 3. Ias. num. 3. ver. nota quinto Gratian. disc. 8. num. 8. & seq. & disc. 130. num. 8. Cenc. de Cens. q. 84. n. 5.*

In proposito autem si merces consistat in pecunia, dicendum erit conductorem posse soluere ante tempus, quia non adest ratio cur recedamus a dicta regula, quod censeatur appositum tempus, seu data dilatio ad soluendum gratia debitoris, de qua etiam *Bart. in l. qui Romæ 122. in princ. num. 4. & Ias. num. 33. ff. de verb. oblig. Roman. in l. stipulatio ista 33. §. inter certam num. 8. ff. eodem*, nisi forte ageretur de locatione ad

44 longum tempus, pro qua destinata esset solutio annua, & conductor vellet soluere anticipate per plures annos, quia posset tunc considerari præiudicium locatoris, ex quo per continuatam solutionem singulis annis factam, facilius probatur eius dominium, vel quasi possessio exigendi, qua ratione in creditore census, quod non possit compelli recipere solutionem anticipatam tenuit *Bene. Bon. in tract. de Cens. art. 7. num. 22.* & eandem opinionem amplexus est etiam *Cenc. eodem tract. quæst. 84. num. 9.*

45 At si agatur de mercede consistente in fructibus, certior erit opinio, quod non possit adstringi locator illam ante tempus debitum recipere, quia si, verbi gratia, sit in tot corbes frumenti, notum est illius valorem cum tempore variari, & vlterius si compelleretur locator illud anticipate recipere posset grauari onere custodiæ, ac etiam in eo

46 quod dari ei posset frumentum vetus, quod non ita æstimatur sicut nouum, vt dicit *Bal. in l. in annalibus 22. num. 2. C. de legat.* vbi prædictis rationibus reprobat *Bart.* qui in *l. si cum præfinitione 20. numer. 2. ff. quand. dies leg. ced.* censuit, quod si legatæ sint duæ corbes grani annuatim pro decem annis, hæ-

47 res possit soluere totū in primo anno, quia dilatio sit adiecta eius fauore tantum, & *Bald.* sequitur *Alex. in addit. ad Bart. & Ias. in l. 2. num. 65. C. de Iur. Emphyt.* vbi quod dicta decisio *Bar.* nō est vera *Gratian. decis. 8. num. 9.*

48 Idemq; est vbi agitur de Canone Emphyteutico, quia cum soluatur in recognitionē directi dominij, & sub pœna caducitatis, expedit domino, vt solutio fiat suis temporibus

bus destinatis, & ideo non tenetur dominus
eum recipere anticipate per plures annos
*Roman. in l. stipulatio ista §. inter certam
num.*11. vbi de communi *ff. de verb. oblig.
Gratian. disc.* 8. *num.* 9. *Cenc. de Cens. quæst.*
84. *num.* 6.

49 Limitatur tamen ista opinio quo ad Ca-
nonem Emphyteuticum, vt non procedat
quatenus Emphyteuta velit soluere pro
tribus annis tantum, quia hoc ei permitti-
tur secundum *Bart. in l. statu liberos condi-
tioni §. fin. ff. de stat. liber.* per *text. in l. pla-
cuit C. de collat. fund. patrim. lib.*11. quem
refert nec alibi in specie legisse dicit *Ias. in
l.*2 *num.*65. *ver.*2. *limitea C. de Iur. Emph.*

50 Verum in casibus in quibus conductor
soluere potest anticipate, siue Iure ipso, aut
locatore permittente, ei expedir abstinere,
nam variata persona domini poterit iterum
compelli soluere, nempe à successore singu-
lari *Ang. cons.*245. *num.* 7. *Scapuc. de sing. suc-
cessor lim.*21. *num.*5. *Borgnin. Caualcan. dec.*
25. *num.*4. *par.*2. *Surd. decis.* 264. *num.* 28.
*vers. non desunt circa med.*

51 Quod procedit in conductore bonorum
Ecclesiæ, quia si soluat anticipate Rectori
eiusdem, & interim superueniat alius Re-
ctor, poterit ab eo compelli iterum soluere
*Peregr. cons.*9. *num.*14. *lib.*3. *Anton. de Amat.
resol.*29. *numer.*1. etiamsi Rector succedens
teneretur stare locationi *Scapuccin. de sing.
success. ampliat.*16. *num.*5. vbi, & maxime si
de solutione non constet, nisi per confessio-
nem de recepto, quod tactum fuit in præ-
ced. cap. *Barbos. de potest. Episc. alleg.*94. *n.*5.
52 idque procedit etiam in successore per re-
signationem illius, qui exegit *Peregr. ibidem
Carol. de Graff. de except. except.*25. *n.*103. vbi
plurimos congerit, quidquid super hoc co-
girandum crediderit *Anton. de Amat. dict.
resol.*29. *num.*2. quia etiam successor per re-
53 signationem non dicitur habere causam à
resignante, sed à Papa, iuxta communem
opinionem, de qua testatur *Paris. de resign.
lib.*8. *quæst.*7. *num.*92. *Cassad. dec.*15. *num.*1.
*de præben. Rot. in Toletana Beneficij coram
Iusto penes Marchesan. par.*1. *in fol.*384. *n.*2.

54 Limitatur tamen ista conclusio, si pecu-
niæ exactæ per antecessorem erant necessa-
riæ, vel versæ fuerit in vtilitatem Ecclesiæ
*Ferret. cons.* 125. *num.* 7. & necessitas non
55 solum consideratur, in Ecclesia ipsa, puta
si minabatur ruinam, & ad eius restauratio-
nem fuerunt, acceptæ, sed etiam in persona
Rectoris, si ægrotabat, vel alia simili neces-
sitate præmebatur *Ias. cons.*222. *per tot. lib.*2.
quatenus tamen vere indigeret, & aliunde
nō posset supplere, vt declarat *Gratian. disc.*
94. *num.*25. *& seqq.* Et vtilitas quoque con-
56 sideratur in persona Rectoris si recepit an-
ticipatas solutiones ad se sustentandum in
studio, vel gradum suscipiendum, cum hæ
dicantur expensæ vtiles Ecclesiæ, ex quo in
eius vtilitatem redundat habere Rectorem
doctum, & graduatum, vt tradit *Rebuff. in
tract. de priuil. scholar. priuil.*26. quem sequi-
tur *Barbos. de potest. Episc. alleg.* 94. *num.* 9.
prout etiam prodessent anticipatæ solutio-
nes factæ antecessori ad effectum euitandi
caducitatem, quæ si non solutum fuisset, in-
57 cursa esset tempore successoris *Amat. dict.
resol.*29. *num.*4. *Gratian. disc.*8. *n.*11. *Surd.
dec.*78. *n.*8.

58 Et generaliter in quibuscunque non ha-
bentibus plenum ius, plerumque rei domi-
nium, vti grauati fideicommisso, Emphyteu-
tæ, & similes, quod horum successores vti
non habentes causam ab illis, sed venienres
Iure proprio in re locata, non teneantur sta-
re solutioni pensionum anticipate eis factæ,
sed iterum exigere valeant *Host. in cap. fin.*
59 *ne Prælat. vic. suas* cum alijs adduct. per
*Surd. decis.* 326. *num.*78. *&* 79. vbi etiam si
tales successores teneantur stare locationi,
& latius *Amat. dict. resol.* 29. *num.* 14. *cum
plur. seqq.*

60 At vbi agitur de successore, qui habeat
causam à locatore ipso post locationem,
tunc anticipatas solutiones afficere istum
successorem tradit *Amat. resol.*29. *num.*7. vbi
dicit istum casum esse sine dubio, & exem-
plificat non solum in hærede, sed etiam in
cessionario, & fisco succedente iure con-
fiscationis, de quo idem etiam sensit *Boss. in
sua pract. tit. debitor. an delinquen. solu. poss.
num.*9 at respectu cessionarij in contrarium
facit *Surd. decis.*264. *nu.*28. *vers. non desunt
etiam ad med.* vbi videtur adducere volen-
tes, emptorem cum pacto non expellendi
conductorem posse ab eo exigere mercedes
& per ipsummet *Amat. eadem resol. num.*9.
*ad fin.* dum dicit fructus debentur domino,
ergo fructus debentur successori, *& num.*
11. *ad med.* dum dicit conductorem soluen-
tem pro fructibus futuris sibi imputare de-
bere si non considerauit casum euenire pos-
se, quod nascerentur translato dominio.

61 Tenetur tamen semper ipse antecessor
qui anticipate exegit, vel eius hæres, quod
pertinet ad successorem restituere, & qua-
tenus ipse non sit soluendo, tenetur con-
ductor, qui si non potest repetere sibi impu-
tet *Ang. cons.* 245. *num.* 7. *ad fin. Menoc. cons.*
134. *num.*6. *Gigas de pension. quæst.* 88. *n.*2.
*Amat. dict. resol.*29. *num.* 21. vnde conductor
tenebitur saltem in subsidium, quatenus

bona

bona fide soluerit. *Amat. resol. 19. num. 21.*

Prout econtra quandoque nec etiam ex-
pedit conductori satisfactionem locatoris
differre; omisso enim, quod potest expelli,
de quo alibi suo loco, quatenus teneatur
tradere vinum, vel frumentum, aut quid si-
62 mile, prout sæpe solent conductores agro-
rum, & constitutus in mora illud nõ tradat,
tenebitur ad interesse quanti plurimi inter-
fuit conductori illud nõ habere à die moræ,
vsque ad diem solutionis, quod interesse
verificatur in maiori pretio, quod eo inte-
rim id quod debebatur habuit, dũ pro illo
locator vendere potuisset *l. vinũ & ibi DD,*
& præcipue *Dec. numer. 14. ff. si cert. pet.
Alex, in l. pretia rerum in fin. ff. ad l. Falcid.
Cagnol. in l. 2. n. 751. C. de pact. int. empt. &
vend. Seraph. decis. 1252. num. 1, Duran. dec.
346. n. 1. & 2.*

63 Disputant tamen Doctores an attendi
debeat tempus belli, vel pestis, aut alterius
carestiæ, quæ parum durauerit, & negati-
uam etiam in debitore moroso tenent si-
gnanter *Marsil. in l. fin. num. 159. ff. de iuris.
dic. omn. Iud. Imol. in l. precia rerum in fin. ff.
ad l. Falcid. Butigel. in l. vinum num. 19. ff.
si cert. pet. Neuizan. cons. 74. nu. 8. & 9. Fanuc.
de momen. temp. cap. 31. num. 22.*

64 Contrariam vero opinionem stante mora
debitoris tuentur *Alciat. in l. vinum ver. vero
enim datum; & ibidem Curt. num. 1. Rubeus n.
77. Cagnol. num. 36. ff. si cert. pet. idem Ca-
gnol. in l. 2. num. 271. C. de rescind. vend.
Plot. de in lit. iur. §. 4. num. 70. & seqq. Bel-
lon. supputat. lib. 2. cap. 19. per tot. Munoz de
ratiocin. cap. 17. num. 31.* vbi etiam moram
modici temporis attendi *Rota Genuen. decis.
67. num. 5. Mastril. decis. 16. num. 9.*

65 Conciliantur vero istæ opiniones, vt pri-
ma procedat si debitor sit tantum in culpa,
secunda vero si sit etiam in dolo per *Rubeũ
in dict. l. vinum num. 80. ad finem,* sed con-
66 trarium, quod etiam in eo qui tantum sit
constitutus in mora procedat secunda, pro-
bat *Munoz. dict. num 31.* vbi quod morosus
in Iure æquiparatur furi, & de moroso sim-
pliciter loquuntur omnes pro ea citati.

67 Admissa tamen secunda opinione tan-
quam magis communi, id quod tenent ali-
qui sufficere pretium maius, quod petitur,
durasse per momentum temporis, vt signan-
ter *Cagnol. in dict. l. vinum num. 36.* optime
reprobatur per *Munoz. dict. cap. 27. nu. 21.
& seqq.* vt sensit *Dec. in dict. l. vinum num. 4.
& Gratian. disc. 42. num. 31. Afflict. dec 316.
num. 6.* vbi monet articulantem non se re-
stringere ad tempus instantaneum.

68 Vlterius dicta conclusio, quod debitor
frumenti constitutus in mora illud tradendi
quanti plurimi valuit à die moræ, limitatur
vt procedat vsque ad triennium, & non vl-
tra *Munoz. de ratiocin. cap. 17. num. 7. &
seq. Monac. decis. Bononien. 11. num. 47. Rot.
coram Seraph. decis. 1252. num. 2.* & coram
*Dunoz. Iun. decis. 890. nu. 7. vers. nec obstat.*

69 Verum, quia vera, & principalis ratio
huius limitationis in eo consistit, quod vl-
tra tale spacium frumentum non durat, vt
alijs adductis tradit *Mandel. cons. 182. num.
27. & Rot. decis. 433. num 5. par. 2. rec.* & sic
non potest considerari mora in eo tradendo
vltra illud, cum id, quod amplius non est in
70 rerum natura, amplius tradi non possit.
Hine declaratur eadem limitatio, vt proce-
dat quatenus deberetur aliquod frumentum
in specie, quia tunc applicaretur, illud vltra
triennium non durare, nec tradi posse, & sic
illo elapso cessare moram; & secus esse, vbi
erat debitum frumentum in genere, quia
illud semper tradi potest, & per consequens
nunquam cessat mora, sed potius semper
crescit, ideoque semper etiam attendi de-
bet quanti plurimi valuerit pro iustificatio-
ne damni creditoris vsq; ad 30. annos *Natt.
cons. 599. num. 4. & seqq. Caualcan. de Tu-
tor. num. 233. ad fin. vers. nec habet obstare,
Amat. resol. 43. num. 52. Giurba decis. 115. n.
3.* vbi latissime *Rot. decis. 346. n. 3. & seqq.
coram Durano, & decis. 421. num. 11. & seqq.
par. 9. rec.*

71 Requiritur tamen ad hoc, vt intret ista
declaratio, quod sit debitum frumentum
in genere generalissimo, nec sufficit in ge-
nere subalterno, quia & hoc non durat *A-
mat. dict. resol. 43. num. 52. ad med. Giurba
decis. 115. num. 3. ad fin.* vbi declarat genus
subalternum, dici quando continet plura
indiuidua, puta si dictum, frumentum talis
indictionis. At in locatione raro erit pro-
missum in genere cum soleat exprimi, de
fundo locato, & non expressum, ita intel-
ligi.

72 Præterea ex dicta ratione sumi etiam
potest alia declaratio, vt nempe si constet
de actuali consumptione frumenti debiti in
specie, tunc vsque ad eam considerari possit
dictum interesse, & non vltra, vt firmat *Ro-
der. de ann. reddit. lib. 1. quæst. 13. num. 29.
Monac. dec. Bonon. 11. num. 56. & plur. seqq.*
73 eo enim ipso quod fructus in specie debiti
consumpti sunt, qui illos debebat desinit
esse debitor fructuum, & incipit debere va-
lorem, seu pretium eorum argum. *L. 1. C. de
distract. pignor. Bart. in l. Diuortio §. ob dona-
tiones in fin. ff. sol. matr. Soccin. Sen. cons. 82. n.
17. lib. 4.*

74 Et

74 Et restringitur etiam tempus in quo attendi debet quanti plurimi à petitione certæ summæ facta à creditore, nam tunc non attenditur, quod postea frumentum pluris valuerit, dum creditor ipsummet pretium constituerit, & se creditorem pecuniæ fecerit *Amat. resol. 43. num. 50. & seqq. Mastril. decis. 16. num. 9. post med. & sequen. vsque ad finem Monac. decis. Bonon. 11. num. 69. & seq.* quidquid in contrarium senserit *Faber in Cod. lib. 4. tit. 34. defin 9.*

75 Excusabitur autem ab hoc interesse quãti plurimi conductor, si habuerit aliquam iustã causam controuertendi traditionẽ frumenti *Natt. cons. 599. n. 1. & seq. Crauet. cons. 837. n. 16. post med. & seqq. Plot. de in lit. iur. §. 4. num. 71. vers. vndecimo Munoz. de ratiocin. cap. 17. num. 34. Gratian. disc. 42. num. 23. & seqq. Monac. decis. Bonon. 11. num. 81.* & sufficeret rationes, & computa inter eum, & locatorem esse intricata *Gratian. dict. disc. 42. num 23. & seq. Seraph. decis. 1252. num. 1. ad fin. vers. item quando Rot. dec. 241. n. 13. par. 9.*

76 Prout etiam excusabitur, vbi absque culpa sua habuisset difficultatem aliquam soluendi *Plot. de in litem iur. dict. §. 4. n. 72. vers. decimo quar. Munoz. de ratiocin. d. cap. 17. num. 37. & seq.* vbi declarat procedere quatenus difficultas superuenerit, non si aderat tempore obligationis, & ipse sciebat.

77 Liberabitur etiam ab hoc interesse conductor, quoties locator frumentum receperit post tempus absque aliqua protestatione, vel cum protestatione, cui ipse conductor contradixerit *Dec. in l. vinum num. 4. vers. 2. limitatur, & num. 5. ff. si cert. pet. Plot. in dict. §. 4. num. 71. vers. 8. Munoz. dict. cap. 17. num. 32.* & non posse taxari hoc interesse, dum non fuit in libello petitum *Monac. decis. Bonon. 11. num. 42. & seqq.*

78 Imo, & vbi locator velit frumentum in casu, quo agatur de frumento in genere debito, semper poterit illud petere, & vbi ageretur de frumento in specie, vsquequo non appareret, vel præsumeretur consumptum, nec posset compelli, valebit recipere interesse, nam id quod dicitur deberi interesse eius fauorem respicit, & non debet in odium retorqueri *Bald. in l. si traditio in princ. C. de act. empt. Surd. cons. 13. num. 18.* & bene explicat *Giurba decis. 114. num. 8.*

Sunt etiam aliæ quamplures declarationes præfatæ conclusionis, quod debitor fructuum constitutus in mora illos tradendi teneatur ad interesse quanti plurimi, sed placuit referre tantum prædictas tanquam magis practicabeles, & applicabiles conductori, qui alias cupit, illas requirat à præcitatis DD. materiam tractantibus, & præcipue *Munoz. Escob. de ratiocin. cap. 17.*

79 Verum quoniam ad hoc, vt peti valeat hoc interesse necesse est conductorem fuisse constitutum in mora, cum absque ea illud peti nequeat *Crauet. cons. 837. num. 17.* & sentiunt omnes supracitati cum alijs plenissime congestis per *Giurb. decis. 114. num. 6.*

80 aduertendum moram incurri per lapsum diei, qua consignari debeat quid, absque eius consignatione *Hond. cons. 39. num. 8. lib. 2. Cephal. cons. 586. num. 16.* cum alijs plenissime cumulatis per *Giurb. dict. decis. 114. numer. 7.* vnde quatenus adsit in locatione conuenta dies certa traditionis faciendæ, nulla aderit difficultas, quod ea elapsa absq; traditione intret dictum interesse, etiamsi conductor non fuerit interpellatus, quia dies ipsa interpellat *Baver. de mora par. 2. in princ. Alex. cons. 99. num. 7. lib. 4. Surd. decis. 57. num. 4.*

81 Quatenus tamẽ agatur de ipso conductore, qui contraxit, & diem apposuit, nam in hærede secus esset *Gabriel. de solut. concl. 9. num. 24. Crauet. cons. 505. num. 5.* vbi vel saltem restitui in integrum hæredem *Hond. cons. 50. num. 26. lib. 1. Becc. cons. 105. num. 23. Mantua. cons. 66. num. 8.* nisi forte con-

82 staret de ipsius hæredis scientia, vel dies venisset tempore defuncti, vt vtrumque probat *Altograd. cons. 31. num. 9. & 10. lib. 1.*

83 At dubitari potest cessante expressione certæ diei, & quia dictum est solutionem mercedis faciendam esse in fine locationis, hinc videtur adesse diem tacitam ex natura contractus, seu Iuris dispositione, quod sufficit *Bart. in l. si mora num. 11. ff. de verb. oblig. vbi & las. num 2. Hond. cons. 50. num. 6. lib. 1. Surd. cons. 157. num. 16. Mandel. cons. 48. num. 4. Bottilier. de success. cap. 1. theor. 31. num. 9. ver. quod procedit Giurb. dec. 114. n. 18. ad med.* Et nouissime in fortioribus, quod incurratur mora à recipiente mutuo frumentum per solum lapsum temporis, quo verisimiliter illo vti potuit, ad hunc effectum voluit *Cyroc. disc. 77 num. 20.*

84 At hoc posset pati aliquam difficultatem, quia requiritur dies omnino certa, ad hoc, vt interpellet, & constituat in mora, vt tradunt *Bart. in l. ita stipulatus 115. num. 43. ff. de verb. oblig. Dec. cons. 1. num. 5. & 6. Decian. cons. 102. num. 18. lib. 3. Menoch. cons. 132. num. 18. Cyriac. controuer. 103. num. 20. Marescot. var. cap. 124. num. 41. lib 2. Giurb. decis. 114. num. 19. Cas. de Gruff. dec. 1. num. 17. de fideiuss.* vnde tutius erit locatori interpellare, & petere saltem extraiudicialiter,

ter, quod sufficit ad constituendum in mora *glos. in l. qui Romæ 122. §. coheredes ver. testate ff. de verbor. oblig. Mascard. concl. 1070. num 14. Pen. dec. 14. num. 7. in rec. decis. 38. nu. 4. par. 5.*

85 Excusatur autem sępe mora, cum quælibet causa etiam bestialis sufficiat *Crauet. cons. 448. num. 3. Hond. cons. 26. num. 23. lib. 2. Grattan. disc. 639. num. 16.* Hinc est, quod sufficit aliqua causa controuertendi, vel difficultas tradendi, vt dictum est supra, & sufficiunt alia, de quibus dicam in seq. Cap.

## De loco in quo solui debet merces locationis

### SVMMARIVM.

1 *Solutio vbi fieri debeat standum est pacto.*
2 *Et, si conuentum est alibi solui, non potest debitor velle soluere in loco contractus.*
3 *Et attenditur etiam loci destinatio tacita.*
4 *Ex qualitate rei, vel mensuræ in vno loco tantum existentis arguitur, vbi soluendum.*
5 *Idque etiamsi species sit debita actione personali.*
6 *Non tamen sufficit promissam esse speciem cum expressione loci, sed requiritur magis specialis expressio in eis, quæ consistunt in pondere, numero, & mensura.*
7 *Si promissum vinum de Vicentia, non propterea censetur destinata solutio Vincentiæ, nisi dictum de tali vegete*
8 *Solutio vbi debitor, & creditor sunt diuersi fori facienda est in domicilio debitoris.*
9 *Solutio mercedis rei stabilis facienda in loco vbi res existit.*
10 *Solutio mercedis operarum facienda in loco, vbi conuentum est operas præstari.*
11 *Pensio Ecclesiastica soluenda est in loco Beneficij super quo est imposita.*
12 *Ampl. etiamsi pensionarius sit Cardinalis, qui debeat in Ciuitate Romana residere.*
13 *Decl. vt solutio, quæ fit propter rem fieri debeat in Ciuitate, seu Castro in cuius territorio res existit, non autem in ipsa re.*
14 *Debitor non tenetur portare rem debitam ad domum creditoris.*
15 *Lim. primo si aliter partes senserunt.*
16 *Ampl. procedere non solum stante pacto expresso, sed etiam tacita voluntas.*
17 *Ampl. 2. eamdem primam limitationem, vt si creditor postea mutauerit habitationem, ad eam quoque deferenda sit res debita.*
18 *Decl. procedere quatenus debitor nimium non grauetur.*
19 *Lim. 2. si debitum sit adeo modicum, vt quatenus creditor ire debeat ad domum debitoris sit potius ei damnosum quam vtile.*
20 *Lim. 3. stante magna disparitate personarum, quia tunc debitor humilis ire debet ad domum creditoris qualificati.*
21 *Idem econtra si creditor sit humilis debet ire ad domum debitoris.*
22 *Intellige nisi obsequium ab vno debitum alteri potius importet eum abesse.*
23 *Lim. 4. si debitor cœperit deferre ad domum creditoris.*
24 *Ampl. siue ius recusandi dilationem competat ex priuilegio particulari, siue competat ex dispositione iuris ciuilis.*
25 *Lim. 5. si adsit solitum deferendi, siue particulare, siue generale.*
26 *Lim. 6. si ipse debitor velit soluere in domo creditoris.*
27 *Debitor qui tenetur deferre rem debitam ad domum creditoris, tenetur deferre suis sumptibus.*
28 *Colonus partiarius tenetur tantum ad vecturas portionis dominicalis, non autem ad gabellas.*
29 *Ampl. etiamsi expresse obligauerit se asportare suis sumptibus.*
30 *Debitor obligatus asportare ad domum creditoris tenetur asportare proprio periculo.*
31 *Debitor quantitatis in specie, vel respectu certæ speciei per eius interitum liberatur.*
32 *Lim si esset in mora tradendi.*
33 *Decl. limitationem non procedere si res peritura fuisset etiam in manibus creditoris.*
34 *Debitor obligatus soluere in certo loco non potest dici in mora nisi probetur creditorem fuisse in loco illo promptum recipere.*
35 *Idque etiamsi non probetur debitorem fuisse ibi promptum soluere.*
36 *Ampl. non releuare creditorem habere procuratorem in loco, si procurator non ostendit mandatum debitori.*
37 *Neque sufficeret existentia procuratoris si conuentum solutionem fieri cui creditor ordinauerit, & non extensus ordo.*
38 *Debitor non potest dici in mora quando potest allegare ignorantiam loci vbi facienda esset solutio.*
39 *Ampl. etiamsi promissa esse solutio Bononiæ, & vbique locorum.*
40 *Idem si dictum esset tradendum frumentum in tali Castro in illo horeo vbi placuerit creditori.*
41 *Idem si dictum in tali, vel tali loco, & non facta fuerit electio per creditorem.*
42 *In alternatiua loci vbi facienda est solutio electio est creditoris.*
43 *Decl. procedere, vt electio sit creditoris quatenus debitor non elegerit.*
44 *Debitor, & creditor si sint eiusdem fori, & destinata sit dies certa solutioni debitor debet interpellare creditorem ad recipiendum alias incurrit moram, absque eo, quod creditor ad eum vadat cum sacco parato*
45 *Ampl. vt sufficiat existere in Comitatu, seu districtu Ciuitatis.*
46 *Secus si sint diuersi fori, quia tunc debet creditor ire cum sacco parato ad constituendum debitorem in mora.*
47 *Lim si in loco debitoris adsit procurator creditoris.*
48 *Loci solutionis destinatio operatur, vt debitor possit ibi conueniri.*
49 *Ampl. etiamsi ibi tempore solutionis destinatæ non reperiatur.*
50 *Loci destinatio, vbi debitor conueniri debeat operatur, vt etiam ibi debeat soluere.*
51 *Et si dictum, quod possit vbique conueniri, potest compelli vbique soluere.*
52 *Secus si adsit certus locus destinatus solutioni.*

CAP.

## CAPVT XXXVIII.

SI in contractu locationis conuentũ fuerit de loco in quo facienda sit solutio, clarum est talem conuentionem esse
1 seruandam, ita vt conductor non possit cõpelli alibi soluere, neque volens valeat in alio loco solutionem facere, cum hoc sit regulare in omnibus obligationibus *l. is qui certo loco* 10. *ff. de eo quod cert. loc.* quod est
2 adeo verum, vt si celebratus sit contractus in vno loco, puta Romæ, & destinata solutio in alio, non valeat debitor offerre solutionẽ Romæ *l. qui Romæ* 122. *in princ. ff. de verb. oblig.*
3 Et attẽditur etiam destinatio tacita *Scacc. de camb. §. 1. glos. 5. num.* 195. quæ deduci-
4 tur signanter ex qualitate rerum soluendarum, vel mensuræ, si enim vno in loco tantũ reperiatur res soluenda, vel mensura adhibenda, ibi censetur destinata solutio *Bald. cons.* 225. *n.* 1. *lib.* 3. *Gratian. disc.* 579. *n.* 25.
5 Et quod species debita actione personali debeatur in loco vbi illa species reperitur, firmat *Dec. cons.* 566. *num.* 2. *& seq.* signanter per text. clarum in *l. quod legatur* 38. *in*
6 *princ. ff. de iudic.* At circa ea, quæ consistunt in pondere, numero, & mensura non satis est dictum fuisse de tali loco, vel Ciuitate, sed requiritur magis specialis expressio;
7 Vnde si promissum vinum de Vicentia non inde censetur destinata solutio Vicentiæ, sed tantum si dictum de tali vegete, vel ex tali apotheca, vt est *text. in l. cum res* 49. §. *sed si id petatur ff. de leg.* 1. & declarat *Bart. in l. item illa* 18. *in fine principij ff. de const. pecun. & Dec. in l. vinum numer.* 12. *ff. si cert. pet.*
8 Cessante autem pacto tacito, vel expresso, solet succedere regula, quod quatenus debitor, & creditor sint diuersi fori, sufficiat debitorem esse soluere paratum in suo domicilio *Bald. in l. acceptam* 19 *num.* 22. *C. de vsur. Fulgos. in l. item illa* 18. *ff. de const. pecun. Rol. cons.* 87. *num.* 14. *lib.* 1. *Gratian. disc.* 128. *num.* 1. *Cenc. de cens. quæst.* 86. *nu.* 12. *&* 13.
9 Verum, quia merces locationis soluitur propter rem locatam, ideo quatenus agatur de re stabili, solutio faciẽda erit in loco vbi illa existit *l. forma* 4. §. *si vero quis ff. de censib. Bart. in l. item illa* 18. *n.* 9. *ad fin. ff. de const. pecun. Rol. dict. cons.* 87. *num.* 15. *lib.* 1. neq; habenda erit consideratio domicilij conductoris, vel locatoris *Cenc. de cens. quæst.* 86. *num.* 19.
10 Et quatenus etiam agatur, de mercede operarum, idem erit dicendum, quod scilicet solui debeat in loco vbi conuentum fuit operas præstari debere, vt supponunt *D. Laufr. Zacch. de salar. quæst.* 46. *num.* 6. *& Io. Bapt. Thor. in Compend. decis. par.* 2. *ver. Cambium salarij.*
11 Idemque procedit quoque in pensione Ecclesiastica, nam cum soluatur ex causa Beneficij, solui debet in loco ipsius Beneficij, si in reseruatione aliud non sit expressum *Gratian. disc.* 94. *num.* 60. *Garz. de Benefic. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 233. *Rot. decis.* 688. *num.* 1. *& seqq. par.* 4. *diuer.* quod ampliatur pro-
12 cedere etiamsi Pensionarius sit Cardinalis, qui debeat in Curia Romana residere *Scacc. de camb.* §. 2. *glos.* 5. *nu.* 229. *Rot. in dict. dec.* 688. *num.* 3. *par.* 4. *Diuer.* Quæ tamen ciuili-
13 ter intelligenda videntur, vt scilicet solui debeat in loco, id est Ciuitate, seu Castro in cuius territorio res existit, non autem in ipso agro, vel nemore locato, maxime si agatur de solutione pecuniæ.

Subtilius etiam quæritur in hoc proposito, an conductor teneatur deferre mercedẽ ad domum locatoris; & aliqui confundunt hanc quæstionem cum præcedenti de loco, licet enim ista, cum sit de loco loci, differat in aliquibus ab ea, tamen in pluribus conueniunt, vnde ne separatim de vtraque loquendo necesse sit repetere dicta de vna, etiam in alia, præmissis prædictis, quæ magis propria videntur primæ de loco, loquar de secunda, à qua magis infertur ad primam, quam econtra.

14 In hac igitur quæstione generaliter loquendo, an debitor teneatur portare ad domum creditoris rem debitam, regula est negatiua *Dueu. reg.* 161. *in princ.* & talis regula procedit etiam in nostris terminis cõductoris, quod non teneatur portare mercedem ad domum locatoris, vt dixit *Rot. coram Coccino dec.* 741. *num.* 1.
15 Limitatur tamen prædicta regula pluribus modis, & signanter primo loco, vt non procedat, si aliter partes senserint, nam pactum, quod debitor deferat debitum ad domum creditoris est validum, & seruandum *Castren. cons.* 24. *num.* 2. *Corbul. de caus. priuat. ob non solut. Can. lim.* 15. *num.* 6. *prope fin. ver. nec etiam procederet* & tradit *Cenc. de cens. quæst.* 86. *num.* 17. licet ibi postea valde disputet, an hoc procedat in contractu census præcipue attenta bulla S. mem. Pij V. super censibus, qua prohibetur ne aliquod grauamen contra debitorem cẽsus adijciatur.
16 Et hæc limitatio potest ampliari, vt procedat nedũ stante pacto expresso, sed etiamũ adsit

adsit voluntas tacita contrahentium, prout in simili de solutione legati probat *text. in l. cum res.* 49. *in princ. de legat.* 1. *fin. de Pret. de interpr. vlt. volunt. lib.* 4. *dub.* 11. *num.* 104. *& seq. fol.* 432. *Gratian. disc.* 128. *num.* 2.

17 Et stante dicta conuentione si locator postea mutauerit domicilium, adhuc tenebitur conductor illam obseruare, & mercedem ad nouam habitationem locatoris deferre, vt docuit *Bald. in l. acceptam* 19. *num.* 41. *C.*

18 *de vsur.* vbi tamen cum hac moderatione, quatenus scilicet non grauetur vltra quam prius, & idem forte si parum vltra grauetur, secus si nimis, quod totum arbitrio boni viri relinquendum esse ait, & eum refert, & sequitur *Ias. in l.* 2. *num.* 94. *C. de Iur. emphy.* ad quem etiam se remittit *Corbul. de caus. priu. ob non sol. Can. lim.* 15. *in vltimis verbis.* At contra praefatam moderationem Baldi facit *Castren. cons.* 24. *num.* 2. *par.* 2. dum dicit intelligi debere dictam conuentionem etiam de noua habitatione, non autem restringendam esse ad illam de tempore contractus tantum, quia enim id esset de iure pactum fuisset modicae vtilitatis creditori, quod non est dicendum, sed Baldum sequitur *Rot. Lucen. penes Magon. decis.* 78. *num.* 19 imo videtur velle quod absolutè vbi creditor mutat forum, non teneatur debitor eum sequi, quia ex facto creditoris non debet in amplius teneri, quã ab initio esset obligatus, sed potest intelligi iuxta dictam doctrinam Baldi, quam allegat.

19 Secundo limitatur praedicta regula, quod conductor non teneatur deferre mercedem ad domum locatoris, vt non procedat quatenus merces esset adeo modica, vt si ipse locator deberet ire ad domum conductoris, plus haberet incommodi, quam vtilitatis, tunc enim conductor tenetur eam deferre, etiamsi sint diuersi modicilij *Bald. in dict. l.* 1 *acceptam num.* 38. *C. de vsur. Ias. in dict. l.* 2. *num.* 92. *ad med. vers. illud etiam C. de Iur. emph. Surd. de alim. tit.* 4. *quaest.* 16. *num.* 11. *Gratian. disc.* 128. *nu.* 3. *Corbul. de Iur. emph. tit. de priuat. ob. non sol. Can. lim.* 15. *n.* 6.

20 Tertio limitatur eadem conclusio propter magnam disparitatem personarum, vbi enim debitor est humilis conditionis, & creditor qualificatus, etiamsi sint diuersi fori, tenetur debitor ad domum creditoris deferre, vt in vassallo, & Domino, & de humili debitore Doctoris, & similibus concludit *Imol. in cap. significante num.* 25. *vers. quid erit si debitor, de pignor. Natta cons.* 513. *num.* 40. *Duen. regul.* 161. *lim.* 12. & his, alijsque adductis latè *Gratian. disc.* 128. *num.* 14. *& seqq.*

21 Et haec consideratio seruiret etiam econtra ad arguendum, quod si creditor esset ipse inferioris conditionis, & maxime si adesset obsequij, & reuerentiae respectus, teneretur ipse ire ad domum debitoris, quia is, qui debet reuerentiam alteri, siue si debitor, siue creditor, & siue sit eiusdem fori, siue non, debet ad domum alterius ire, *Nat. cons.* 513. *num.* 4. *Maur. de solut. cap.* 29. *num.* 19. *Magon. dec. Lucen.* 78. *n.* 28.

22 Verum non moueret haec ratio, vbi obsequium debitum soluere debenti, potius importaret Creditorem ab eo abesse, quam quod ad illum accederet, vti in Officiali per Principem transmisso extra statum, quod propterea non debeat ad domum Principis accedere pro recipiendo salario bene considerauit *D. Lanfr. Zacch. de salar. dict. quaest.* 46. *n.* 10. *vers. ad tertium.*

23 Quarto limitatur, vt quamuis non teneretur conductor ab initio mercedem ad domum locatoris deferre, tamen secus sit postquam deferre ceperit, tunc enim prosequi tenetur, vt probat *text. in l. si fideicommissum* 50. *S. quotiens vbi glos. in verb. praescriptione & l. seq. ff. de iudic. Duen. dict. reg.* 161. *lim.* 4. *in fin.* Et licet hanc limitationem declarandam esse procedere, vbi ius recusandi

24 dilationem competeret ex priuilegio particulari, secus autem si ex dispositione Iuris communis senserit *Surd. de aliment. tit.* 4. *quaest.* 16. tamen contrarium etiam in hoc casu, quatenus agatur de eodem debito, verius esse censet *Gratian. disc.* 12. *nu.* 11. *&* 12. vbi aduertit, quod Surdus ibi, loquitur per modum disputationis, & aliquid nõ firmat, imo dicit, quod difficile esset in practica obtinere.

25 Quinto limitari posse videtur eadẽ cõclusio, vt non procedat si adsit solitum aliorũ conductorũ deferendi similem mercedẽ ad domum locatoris, siue sit solitum particulare conductorum eiusdem rei, siue generale rerum similium, quia locatio interpretatur à solito circa solutionem mercedis ad *text. in l. excepto* 18. *C. locat.* & late tradita in *cap.* 17. & in proposito, quod vbi adest consuetudo, ipsa attendatur potius quam, quid Iuris *Marcabr. cons.* 87. *n.* 36. & generaliter, quod debitor teneatur ire ad domum creditoris, vbi ita fert consuetudo regionis *Bart. in l. suo victu num.* 1. *ff. de oper. liber.* & alijs adductis *Duena reg.* 161. *num.* 9.

26 Sexto limitatur si ipsemet cõductor velit soluere in domo locatoris, puta quia magis ei expediat ex quo habitet in Ciuitate, in

qua

qua vilior fit res, quam soluere debet, vel habeat in loco illo, vbi locator habitat, pecunias, vel quid simile, quia potest etiam eo inuito *Bald. in dict. l. acceptam num.23. C.de vsur. Duen. d. reg.16t. num.10.*

Aliæ quamplures sunt limitationes dictæ regulæ, & nonnullæ etiam applicabiles, sed videre eas licebit penes præcitatos Auctores, & signanter *Duen. dict. reg.161.* vbi decem,& nouem earum refert, placuit enim prædictas, vti magis practicabiles hic ponere.

27 In prædictis autem casibus, & in alijs in quibus conductor tenetur deferre ad domũ locatoris intelligitur, vt teneatur deferre expensis proprijs, prout, quod si teneatur soluere decem saccos frumenti, debeat ipse soluere vecturas, sensit *Bart. in l.item illa in princ. ad fin. ff. de const. pecun. & apertius Bald. in dict. l. acceptam 19. num.42.* vbi etiã quod teneatur soluere gabellam *Ias. in l.2. num.97. C.de Iur. emph.* & cambium necessarium pro trasmissione salarij debiti per Principem Officiali retento extra Principatum, quod soluendum sit ab ipso Principe, decisum refert *Thor. in sue Compend. decis. par.2. ver. Cambium salarij*, & latissime disputato articulo comprobat *D. Lanfranc. Zacch. de salario quæst.46. per tot.* vbi in fine asserit idem esse de impensis vecturæ, & gabellæ, quod eodem modo debitor mercedis illas soluere tenebitur.

28 At colonus partiarius tenetur tantummodo ad vecturas portionis dominicalis, nõ autem ad gabellas, *Bald. in dict. l. acceptam num.42. Ias. in l.fructus num.14. ff. sol. matr.*

29 Etiamsi expresse se obligauerit asportare fructus ad domum domini suis sumptibus, quia adhuc non tenetur soluere gabellas *Marin.* qui dicit ita decisum *variar. lib.1. cap.259. num.4.* Et ad vecturas tenetur quatenus non adsit consuetudo in contrarium, *Marcabr. consf.88. in fine*, quod consilium est valde notabile in hac materia, nam conuentum fuerat in locatione conductorem debere dare quartam partem frugũ conductam ad nauim ad ripam Padi existentem ante rem prædictam omnibus suis sumptibus, periculis, & expensis, & vltra etiam soluere certas summas locatori pro vectura nauis. Et quærebatur quis teneretur nauem inuenire, & conducere ad ripam existentem ante dictam rem; Et auctor in eo latissime more suo probat, tale onus pertinere ad locatorẽ, & vtitur varijs argumentis, quæ inseruire possunt pro resolutione aliorum similium dubiorum.

30 Et non solum expensis proprijs tenetur conductor deferre mercedes, sed etiam proprio periculo, hoc enim regulare est in debitoribus obligatis portare ad domum creditoris, vt teneantur portare proprio periculo *l. fin. & ibi Bald. num. 9. G. de condit. infer. Gratian. disc.128. num.18. Cen. de cens. quæst.86. num.11.*

Verum in hoc proposito periculi quoniã conductor sæpe debet deferre frumentum, vel vinum, aut alios fructus fundi locati,
31 ideo aduertendum, quod quatenus fructus illi perirent, conductor liberaretur, nam etiam debitor quantitatis, si debeat quantitatem illam in specie, vel respectu certæ speciei, per eius interitum liberatur *l. electio 26. §. is quem ff. de noxal. Bart. in l. quod te mihi 5. num.4. ff. si cert. pet. Angel. in l. cum hi §. vult igitur num. 5. ff. de transact. Gabr. in tit. si certum pet. concl. 1. num. 1.* late, ac optime *Surd. de alim. tit.4. quæst.16. nu.18. & seqq. & cons. 563. num. 10. vers. secundum quoque Fontanel. de pact. nupt. claus. 4. glos. 18. par.1. num.295.* Et in specie de debitore frumenti, & olei ex certo fundo, quod licet teneretur illa tradere in domo creditoris, ad hoc si in itinere perierunt propter dictam rationem sit liberatus, dixit *Gratian. discep. 128. num.19.*

32 At hoc intelligitur quatenus conductor nõ esset in mora tradendi fructus illos, nam etiã debitor speciei non liberatur, si res pereat postquam ipse constitutus erat in mora illam tradendi, vt sunt *text expressi in l. cum res §. vlt. ff. de legat. 1. & in l. si filio §. post diuortium ff. sol. matr.* tunc enim perempta re incipit deberi pretiũ, vt dictũ est in *c. præced. de tempore n.72. & seq. in §. præterea* ex dicta
33 nisi forte res illa peritura quoque fuisset etiã in manibus locatoris, si ei tradita fuisset, vt tenent in *l. quod te ff. si cert. pet. Cestren. Dec. Fulgos.* & alij quos refert, & late eorum opinionem comprobat *Fachin. contr. Iur. cap.7. & in 2. dub. ver. contrar. sententiã. & seqq. vsque ad fin. lib. 2.* & tangam infra in *cap. 46.* de de remissione mercedis, vbi loquar de casibus in quibus remissio fieri debeat.

Consideratur autem locus ad conuincen-
34 dam, vel excusandam moram debitoris, quia si est appositus certus locus necesse est probare, quod creditor, vel eius Procurator in illo de tẽpore præfixo extiterit promptus ad recipiendum, alias debitor non potest dici constitutus in mora *l. si arbiter Calendis ff. de recept. arbitr.* & notatur in *l. item illa ff. de constit. pec. per Bart. & alios relat. per Menoc. cons. 131. num.13. Manent. cons. 66. num. 7. Bauer. de mora par. 2. numer. 8.*

Gabr. de solut. concl.9.num.19. Cens. de cens. quaest.86.num.3.& 4. Afflict. decis.316.num. 2. Mohedan.decis.15.tit.de locat.

35 Nec necesse habet conductor esse in loco illo, & protestari se promptum esse ad soluendum, multoque minus necesse habet pecuniam debitam depositare, etiamsi adiecta esset pœna in casu non solutionis Cranet. cons.648. num.2. Menoc. cons.1153. nu. 29. & seqq. Gomes. dec.16. lib.2. Put. dec.7. lib.1. Cenc. de Cens. quaest.86.num.6. & seq. vbi tamen dicit vtile esse quod debitor dictam protestationem faciat, licet non necessarium Rot. post eumdem Cenc. dec.224.nu.3. propter quas auctoritates non est curandum quid senserit in contrarium Rimin. Iun. cons. 171.n.45.& seqq.

Eoque certius si ille locus destinatae solutionis non sit locus solitae habitationis locatoris, vt ponderat Afflict. decis.316.nu.2.
36 nec releuaret, quod ibi haberet Procuratorem, si talis Procurator nunquam ostendisset suum mandatum conductori, prout requiri firmat Afflict. ibidem num.3.& 4. prout
37 etiam non sufficeret existentia Procuratoris in loco, si dictum, quod conductor soluere deberet, cui ordinabit locator, & non probetur ordo Rot. decis.577. n.1.& 2. p.2. rec.

Et quatenus non fuerit destinatus certus
38 locus in quo facienda esset solutio, adhuc excusatur debitor à mora ex quo potest allegare ignorantiam loci, vbi deberet soluere, vel rem debitam consignare Adden. ad Felin. in cap. licet beli num.5. de Simon. Menoc. cons.132.num.11. Bauer de mora par.2. num. 7.vers.12. lim. Et hoc procederet etiam, si
39 promissa foret solutio Bononiae, & vbique locorum, vt probat Gozad.cons.66.num.2. & seq. & vbi dictum esset frumentum esse tra-
40 dendum in loco Castri S. Ioannis, & in illa domo, & super illo horreo vbi placuerit locatori, non esset expressus locus sufficienter Roland.cons.57 num.38.vers. dicitur quoque lib 1. necesse est enim exprimere locum specificum, seu locum loci Bart. in loco cum filius §. fin. ff. de verb.oblig. Plot. de in lit. iur. §. 4. num.26. Giurba decis.114.num.7.prope
41 fin. prout etiam non satis esset dictum fuisse in tali, vel tali loco, quia non facta electione loci debitor non constituitur in mora Hippol. de Marsil. sing.523. Vrsill. ad Afflict. decis. 316. num.4. Debet enim in alternatiua loci
42 eligere creditor, & intimare debitori l. non vtique 3. in princ. ff. de eo quod certo loc. Fab. de Ann. cons.95. num.2. lib.2. Gratian. disc. 42. num.44. Rot. decis.31. num.9. post Zacch. de oblig. cam. quod esse ipsi vtile, quia potest etiam eligere locũ, vbi res sit carior dicunt, ibi Fab. de ann. & Gratian. num. 46. Sed in
43 tantum potest eligere creditor, vbi conueniat debitorem, in quantum debitor non eligat, vbi soluat, vt est sensus dicta l. non vtique in princ. & posse debitorem etiam conuentum in vno loco ante litis contestationem, facere suam electionem alterius pro solutione facienda tradunt Marian. Soccin. in cap. dilecti num.21. ante med. vers. & aduerte, quia, de for. compet. & Rip. in cap. de quo vult Deo num.69. de iudic.

44 Verum hoc non procedit, vbi debitor, & creditor sunt eiusdem fori, & domicilij, & solutio propterea ibidem est facienda, quia tunc stante die certa, debitor ad euitandam moram debet interpellare creditorem ad recipiendum, nec sufficit, quod creditor absque tali interpellatione non iuerit cũ sacco parato ad domum debitoris Roland. cons.87. num.15. & alijs plenissime relat. Giurb. dec. 114. num. 5. vers. cum creditor. & debitor. & optime Rot. coram Durano decis.346. nu.12.
45 & quod sufficiat existere in Comitatu, & districtu Ciuitatis ad hunc effectum Rot. dec. 252. num.9. par. 4. diu. vbi de districtu Vrbis, secus si sint diuersi fori, & debitor non
46 teneatur ire ad domum creditoris, quia tunc nisi vadat creditor ad eum cum sacco parato, ipse excusatur à mora, non obstante existentia diei Felin. in cap. licet beli num. 5. vers. 2. limita de Simon. Peregr. cons.86.num. 7. & seq. lib.3 Bauer. de mora par.2.num.3. vers. secundo tempera Gabr. de solut. conc. 9. n. 18. Vin. decis.442. num.3. & in his terminis procedit Gratian. disc.42.num.20. Nisi sciat
47 conductor, quod in loco sui domicilij adsit Procurator locatoris habens sufficiens mãdatum ad recipiendum solutionem, quia tunc debet solutionem offerre ipsi Procuratori, non autem expectare, vt veniat locator, & alias moram incurrit Rim. Iun. cons. 546. num. 6. & plur. seqq. & eo relato Cenc. de Cens. quaest.86.num.16.

48 Operatur etiam destinatio loci solutionis, vt conductor possit in loco illo conueniri, vt supponit aperte text. in l.1. in princ. ff. de eo quod certo loc. & ibi notat glos. quod procedit etiamsi alius ibi non sortiretur forum Castren. ibidem num.3. & etiamsi ibi nõ
49 reperiatur, quia dum promisit in eo certo tempore soluere, & ibi non reperitur, praesumitur abesse per dolum, & adhuc ibi conueniri potest Ias. in l. si conuenerit. 18. num. 42. ff. de iurisd. omn. iudic. Dec. in cap.1. num. 164. de iudic. Maran. in praxi par. 4. dist.9. num.115. Sim. de Pret. cons.133. & alijs adductis tradit Zacch. de obl. cam. quaest.7. n.10. cum alijs plurimis declarationibus circa

quas

quas ne diuertam à materia solutionis pro nunc me remitto ad *Carlenal. de iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. quaest. 4. num. 248. & seqq.*

50 Econtra quoque ex destinatione loci vbi conueniri debeat conductor, sequitur, vt etiam ibi soluere debeat, adeò vt si dictum
51 quod possit vbiq; cõueniri, possit etiã vbiq; adstringi, vt soluat, nisi tamen expresse, vel tacite destinatus, sit certus locus solutionis, prout si adsit obligatio Cameralis, quę continet dictam facultatem conueniendi debitorem vbique locorum, quod non propte-
52 rea possit vbiq; soluere, dũ est in contractu destinatus locus certus, in quo solui debeat tradit *Zacch. de obl. cam. q. 7. nu. 9. & Rot. post eum dec. 78. num. 6.*

## De actione locati competente pro consecutione mercedis, quomodo in ea procedatur, & an detur appellatio, & de prelatione locatori competente.

### *SVMMARIVM.*

1 *Locator pro consecutione mercedis habet actionem, quę dicitur ex locato.*
2 *Actio ex locato, est actio ciuilis.*
3 *Et est actio personalis,*
4 *Et est actio ordinaria requirens libellum.*
5 Text. in l. Praeses 17. C. locat. *quomodo intelligatur.*
6 *Pro cõsecutione mercedis aliqui tenent competere viã executiuam.*
7 *Contrarium, quod non competat via executiua, se solum denegetur appellatio.*
8 *Conductori pensiones soluere condemnato non denegatur terminus iuris ad soluendum.*
9 *Terminus ad soluendum de iure negari non debet debitoribus quantumuis liquidis, & condemnatis.*
10 *Nec etiam debitori declarato à Papa per Breue.*
11 *Et etiam stante statuto, quod debitor soluat illico omni dilatione, & contraditione cessante.*
12 *Termini ad soluendũ quantitas est arbitraria Iudici.*
13 *Terminus ad soluendum longior datur debitori magnae summae.*
14 *Terminus ad soluendum in Curia datur ab Auditore Camerae triginta dierum.*
15 *Et sufficit illum suscipere absque eo, quod Auditor Camerae super illo interloquatur.*
16 *Et concedit illum etiam condemnatis in alijs Tribunalibus.*
17 *Et etiamsi debitores ipsi termino instrumento obligationis specialiter renunciassent.*
18 *Terminus ad soluendum non datur obligato tradere aliquam rem in specie.*
19 *Secus si res sit absens, vel adsit aliquod aliud impedimentum.*
20 *Via executiua competit locatori contra res inuectas, & illatas in praedium locatum.*
21 *Et competit si conductor se obligauerit soluere aliqua obligatione viam executiuam praebente.*
22 *Clausula sine aliqua contraditione praeuia renuntiatione cuicumque exceptioni, & iuri, & legum auxilio non operatur, quod competat via executiua, sed tollit tantum obligationem.*
23 *Clericorum obligatio in formam alicuius ritus, vel statuti laicalis dantis viam executiuam non valet.*
24 *Via executiua competens aduersus conductorem ex obligatione eius expressa in locatione, non competit pro locatione tacite renouata.*
25 *In causa mercedum rei locatae procedendum breuiter & summarie.*
26 *In Vrbe adest statutum in cap. 121. quod in causis mercedum rei locatae procedatur breuiter, & summarie.*
27 *Et adest etiam aliud statutum cap. 83. quod in causis locationum quarumcumque, procedatur sine libello, & alijs solemnitatibus etiam substantialibus.*
28 *Clausulae* procedi de plano, sine strepitu, & figura Iudicij, sola facti veritate inspecta, & omni iuris solemnitate omissa, *important facultatẽ procedendi via executiua.*
29 *Pro mercede operarum, seu salario competunt diuersae actiones.*
30 *Et competit etiam actio ex locato.*
31 *In causis mercedis operarum non datur appellatio.*
32 *Nec in causis alimentorum.*
33 *Merces, seu salarium gaudet priuilegijs alimentorum, si debitum sit pauperi.*
34 *Paupertas non est probanda, sed praesumitur.*
35 *Signatura in causis mercedis, seu salarij solet praeseruare executionem pro rata trium annorum, & in reliquis committere cũ clausula* si quid exequendũ.
36 *Pro mercede diurna datur via executiua.*
37 *Et in Vrbe ex statuto cap. 95. debitor vbi summa nõ excedit scuta decem non auditur, nisi facto deposito, & à scutis decem sursum, nisi dato fideiussore.*
38 *Intelligitur tamen vbi merces, vel salarium est diurnum, seu menstruum.*
39 *Merces debita procuratori ad lites non dicitur diurna, & continua.*
40 *Procuratores, & sollicitatores in Vrbe non possunt agere pro salario non conuento actione locati.*
41 Sufficit *tamen promissio eis facta mercedis in genere.*
42 *Appellatio suspensiua datur in actione locati vbi merces non est constituta in certa summa.*
43 *Decl. procedere si Iudex taxatus est, secus si constet de quantitate ex consuetudine.*
44 *Appellatio vbi intrat taxatio Iudicis datur etiamsi alias non daretur.*
45 *Signatura in causis mercedis diuersimode rescribit iuxta diuersitatem factorum.*
46 *Conductori datur appellatio si habuit sententiam fauorabilem à qua appellauit locator.*
47 *Appellare si permissum est vni parti, debet permitti, & alteri.*
48 *Limt. stante statuto appellationem prohibente.*
49 *Appellatio si sit prohibita intelligitur quatenus sententia sit valida, & iusta.*
50 *Decl. procedere si nullitas sit clara, & iniustitia notoria.*
51 *Prelatio quando competat pro credito pensionum rei locatae.*
52 *Obligatio, & hypotheca pro debitis in diem statim oritur licet impediatur exactio vsq; quo dies venerit.*
53 *Creditum pensionum rei locatae sumit anterioritatem à die locationis.*
54 *Decl. procedere quo ad pensiones debitas vigore locationis expressae secus autem quo ad debitas pro tacite renouata.*
*Contrarium tamen vide num. 57.*
55 *Hypotheca tacita non retrotrahitur ad diẽ contractus.*

56 Con

56 *Contrarium tenent alij.*
58 *Hypotheca tacita anterior præfertur expressæ posteriori.*
59 *Relocatio vigore pacti, quod si non fiat disdicta censeatur facta relocatio, non est tacita, sed expressa.*
60 *Hypotheca conditionalis euenience conditione, retrotrahitur ad diem contractus.*

## CAPVT XXXIX.

QVatenus conductor sponte non soluat
debitam mercedem, potest locator eum
1 conuenire coram Iudice intentando actio-
nem, quæ sibi de iure conceditur, & dicitur
ex locato, de qua in *l. si tibi habitationem* 5.
*ff. locat. & in l. Præses C. eod. & Instit tit. eod.*
*in princ.*
2 Quæ actio ex locato est actio ciuilis, vt
probatur in *l. 1. ff. de superficieb.* & est actio
3 personalis, vt de actione ex vendito proba-
tur in *l. 1. C. de act. empt.* & inde bene ar-
guitur ad actionẽ istam ex locato ad *text. in*
*l. 1. ff. locat.* & in hoc proposito *Crisp. in suis*
*terminis actionum num.* 147.

Dubitatum autem fuit, an competat lo-
catori pro pensionibus via executiua, nam
4 licet prædicta actio ex locato sit ordinaria
requirens libellum, vt tradit *Ias. in §. Actio-*
*num autem. num.* 158. *ad fin. & seq. instit. de*
*action.* & dixit *Rot. dec.* 175. *nu.* 2. *post Zacch.*
*de obl. cam. Fab. in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *defin.* 57.
5 tamen verba illa *text. in l. præses* 17. *C. locat.*
*Præses Prouinciæ, quæ ex locato debentur, solui*
6 *sine mora curabit*, dederunt occasionem ali-
quibus credendi, quod procedi deberet
executiue, & signanter *Viu. in suis commun.*
*opinionib. opin.* 678. *num.* 26. vbi quod ita vi-
dit iudicatum in causa fratris sui *Rota dec.*
335. *num.* 3. *par.* 10. *rec.*
7 Verum illa verba *sine mora*, quæ in dict.
text. existunt non possunt operari, vt sit sub-
lata necessitas cognoscendi, an conductor
sit debitor, illumque condemnandi, prout
sublata est, vbi competit via executiua, cum
tunc debitor habeatur pro condemnato, sed
solum importare possunt, vt post condemna-
tionem non sit permittenda dilatio, & sic
cessare appellationem ad *text. in l.* 1. *C. de*
*sent. ex breuil. recit. ibique glos. in verb. mora,*
*& Bal.* vbi in fine declarat dicta verba in-
telligi post sententiã, vel infra quatuor mẽ-
ses, vel infra decem dies, iuxta *text. in l. si*
*debitori ff. de iudic.* vel infra duos menses
attento *tex. in cap. potuit de locat.* vel arbitrio
Iudicis ad *tex. Instit. de offic. Iudic. in princ.*
& ita in specie declarando verba præfatæ
legis, *Præses C. loc.* dixit *Rot. in decis.* 175.
*num.* 5. *post Zacch. de obl. cam. & in decis.* 526.
*num.* 10. *vers. ad textum coram Bichio*, vbi ple-
ne examinatur articulus referendo hinc
inde auctoritates, easque singulariter, & di-
ligenter examinando.
8 Sensus itaque Rotæ est, vt prædicta verba
*sine mora* nedum importare non valeant cõ-
ductorem haberi debere pro condemnato,
& sic teneri via executiua, sed nec etiam
priuandum esse dilatione illa, seu termino,
qui de iure post condemnationem reis in-
dulgetur iuxta dictum *text. in l. si debitori*
21. *ff. de iudic.* sed solum tollere remedium
appellationis.
9 Et quidem competens terminus ad sol-
uendum omnibus debitoribus quantumuis
liquidis, & condemnatis de iure denegari
non debet, vt vltra dictam *l. si debitoris* ha-
betur in *l. debitoribus* 31. *ff. de re iudic. in l.*
1. *& 2. C. de vsur. rei iudic. in cap. quod ad*
*consultationem* 15. *de sent. & re iud. cap. quærenti* 26. *de offic. deleg.* & dixit *Rot. dec.* 376.
*num.* 1, *par.* 2. *rec.* Vnde non est denegandus
10 conductori, cum nec etiam ei qui declara-
tus sit debitor à Papa per Breue denegari
debeat, vt censuit *Rot. coram Puteo dec.* 121.
*num.* 1. *lib.* 3. & etiamsi adsit statutum dicens,
11 quod illico omni dilatione, & contradictio-
ne cessante debitor soluat, ea ratione quia
non est effectualiter debitor nisi decurso di-
cto tempore, quod condemnatis concedi-
tur, vt habetur in eadem *dec. cor. Put. in fin.*
12 Quantitas autem huius temporis est ar-
bitraria Iudici, qui potest illam coarctare,
& prorogare *Alciat. in l. cedere diem num.* 6.
*ff. de verb. sign. Molin. de contract. disp.* 538.
*num.* 7. *vers. potest tamen. Put. dict. decis.* 121.
*num.* 2. *& 3. lib.* 3. vbi quod propter magnã
13 summam debitam maius tempus arbitrari
debet, iuxta *glos. in l. AEmilius ff. de minor.*
14 Et in Curia notorius est stylus Auditoris
Cameræ concedendi triginta dies debito-
ribus, qui stylus facit ius, itaut non sit am-
15 plius necesse eum interloqui super illius
concessione, sed sufficiat debitori illum
terminum ad soluendum suscipere in Actis
eiusdem *Rot. decis.* 383. *num.* 1. *par.* 1. *& dec.*
376. *num.* 1. *& 5. par.* 2. *rec.*
16 Et talem terminum concedit Auditor
Cam. etiam condemnatis in alijs Tribuna-
libus, & Iudices condemnantes illo penden-
te non exequuntur, vt tradunt *Scacc. de ap-*
*pell. quæst.* 17. *lim.* 2. *num.* 32. *Salust. Tiber. in*
*praxi lib.* 1. *cap.* 28. *num.* 6. & etiamsi ipsi ter-
17 mino in instrumento obligationis fuisset à
debitore specialiter renunciatum, adhuc il-
lum suo arbitrio cõcedit *Scacc. ibidem n.* 31.
vbi & alia circa eundem terminum Audito-
ris Cam. tradit, penes eum in casu occurren-
ti videnda.
18 Vnum tamen non omittendum animad-
uertere,

uertere, quod in locatione euenire facile potest, scilicet, quod si conuentum fuerit dari pro mercede aliquam rem in specie, tunc terminus præfatus de Iure non datur condemnato *glos. in cap. querenti 26. verb. quadrimestre prope med. de offic. deleg. Molin. de contract. disp. 538. num. 7. ver. obserua tamen*, vbi tamen bene addit, quod quatenus res illa tradēda absens sit, vel aliquod
19 aliud legitimum occurrat impedimentum, cur statim tradi non possit, præscribitur à Iudice aliquod tempus, quo tradi possit, aut æstimatio eius, si omnino tradi non valeat, adhibente reo fideiussores per *text. in §. 1. Instit. tit. de offic. Iud. iuncta glos. ibi.*

20 Id tamen quod dictum est non competere viam executiuam pro pensione rei locatæ, limitatur respectu rerum inuectarum, & illatarum in eam, quia in eis competit via executiua ex traditis *per Gratian. disc. 117. num. 1. & seqq.* militat enim quoad ea diuersa ratio, nam locator potest illa etiam propria auctoritate expulso conductore detinere, donec sibi satisfiat, & sic ad euitandum periculum si conductor se opponat, potest à Iudice petere assistentiam, vt declarat *Rot. coram Bich. dec. 526. num. 18. & seq.* & dicam latius in *cap. sequenti de inuectis, & illatis.*

21 Prout etiam sine dubio limitatur si conductor in Instrumento, seu apoca locationis se adstrinxerit soluere aliqua obligatione viam executiuam præbente, prout cauti locatores curare ad euitandas fraudes, & tergiuersationes conductorum solent, tunc enim non habet conductor de quo conqueratur, dum talem sibi legem dicere voluit, &, potuit, & cui locatorem verisimile est non alia legē locaturum fuisse, vt dicit *Fab. in C. lib. 4. tit. 42. def. 57.*

22 Non tamen satis esset eum promisisse pensionem sine aliqua contradictione præuia renunciatione cuicumque exceptioni, & Iuris, ac legum auxilio, quoniam istæ clausulæ tollunt appellationem, sed non operantur, quod competat via executiua, vt declarauit *Rota in vna Lucana dotis 19. Ianuarij 1629. cor. Virili* & in terminis conductoris in *decis. 175. num. 7. post Zacch. de oblig. Cam. & coram Bichio d. dec. 526. numer. 16. & 17.*

23 Prout etiam non satis esset conductorem se obligare in forma alicuius titus, seu statenti mere laicalis, dum ipse sit Ecclesiasticus, licet enim etiam Ecclesiastici possint per pactum renunciare viæ ordinariæ, & se submittere executiuæ, tamen non possunt se submittere statutis, & ritibus Laicorum, quia ab eis sunt exempti per priuilegium concessum toti ordini Ecclesiastico, cui renunciare non possunt *c. si diligenti, & c. contingit de sent. excom.* & in puncto *Rot. coram Bichio dict. dec. 526. num. 28. & seqq.* & latissime firmatum fuit in *decis. 180. num. 12. & plurib. seqq. post Zacch. de obl. cam.*

24 Nec quatenus conductor continuasset vltra tempus conuentum retinere rem, & sic tacite renouata esset locatio, pro pensionibus postea decursis tempore tacitæ renouationis, operarentur clausulæ executiuæ instrumenti ipsius locationis expressæ, quia illæ non censentur repetitæ in tacita, vt in specie firmauit *Rota. Bononien. dec. 80. nu. 26.* & dicam in *cap. 64.* vbi agam de tacita relocatione.

25 Præterea nō omittendum aduertere, quod licet Iudex non debeat relaxare mandatum contra conductorem pro debito mercedis via executiua, tamen dum lex dicit eum curatorum solui sine mora *dict. l. Prases C. loc.* videtur eum procedere debere saltem breuiter, & summarie secundum *Fenzon. ad statut. Vrb. cap. 121. num. 10.* & admittere videtur *Rot. cor. Bichio dict. decis. 526. nu.*
26 *24. & 25* quod in foro Capitolino Vrbis sine difficultate procedit ita præcipiente statuto *in cap. 121.*

27 Imo in Vrbe adest aliud statutum nempe *cap. 88.* in quo ordinatur in causis locationum quarumcumque, in quibus quæstio dominij, vel possessionis de Iure referri non potest, & in specie pensionum domorum, prædiorum, & responsionum vinearum procedi sine libello, litis contestatione, aut alijs solemnitatibus, seu ordinibus iudiciorum, etiam substantialibus, summarie, simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura Iudicij, sola facti veritate inspecta, & omni
28 Ioris solemnitate omissa, quæ clausulæ important facultetem procedendi executiue *Bart. in extrau. ad reprimendum in ver. figura in fine* cum alijs plenissime cumalatis per *Rot. dec. 170. num. 5. post Zacch. de obl. cam.* & in puncto dicti statuti *in rec. dec. 335. nu. 4. par. 10.*

29 Pro mercede autem operarum, seu salario competunt aliæ diuersæ actiones, de quibus late *D. Lanfr. Zacch.* in sæpe laudato tractatu *de salario quæst. 93. per tot.* quas omitto referre, ex quo sunt extra materiam locationis, illis tamen omnino videtur addenda hæc actio ex locato, quoniam vbi agatur de operibus, quæ locari possint, de quibus dictum est in *cap. 15.* eam competere clarum est, vt tradunt *Soccin. Sen. consf. 196. prope fin. lib. 2. Rot. Iannen. decis. 115. num. 2.*

*num.2*, & alijs adductis *Venturin. conf. 32. num.22. Add. ad Buras, decis.174. in fin. Rot. decis.367. num.20. par.9. rec.*

31 Vnde nec etiam in causis mercedum danda erit appellatio, prout regulariter eam non dari, vbi agitur de mercede locationis, supra dictum est, eoque magis, quod vt non detur, militant etiam aliæ diuersæ rationes relatæ per eundem *D. Lanfr. in dict. tract. quæst.107.* & signanter, quod succedere solet loco alimentorum, seu pro alimentis inseruire, & in causis alimentorum non datur
32 appellatio suspensiua ex ibi congestis *n. 4.* & tradit etiam *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 95. n. 5. & Magon. dec. Flor. 12. num. 11.* Verum
33 quatenus necesse sit excludere appellationem ratione ista, quod merces operarum gaudeat priuilegijs alimentorum, ex ea sequitur, vt conclusio non procedat, nisi vbi agitur de mercede debita pauperi, quæ alimentorum loco succedit *Fenzon. in dict. cap. 95. num.7. Rot. decis.764. per tot. par.1. Diu. & in Anconitana mercedis 20. Nouembris 1602. cor. Sacrato qua est impressa per Marchesan. par.1. fol. 1199. il 1. num.1.* & hanc distinctionem inter salarium debitum pauperi, vel non, fuisse semper approbatam à S. Rot. asserit *D. Lanfr. dict. quæst.107. sub n.6.*

Non tamen necesse habet locator operarum ad effugiendam appellationem ex hoc capite probare se pauperem, tum quia ipse habet regulam pro se, vt non detur appellatio fundatam etiam in Sacra Scriptura ex-
34 presse mandante, mercedem operariorum non retineri, vt retuli in *cap.37. de tempore, quo solui debeat merces*, & mox etiam referam, tum quia paupertas præsumitur, ex quo quilibet pauper, & nudus nascitur, vt late probant *Adden. ad dec. 617. numer. 37. & seq. par.4. to. 3. rec. & Gierba decis.18. n. 32.* & in his terminis *Scacc. de appell. q. 17. lim.8. n.9.*

Vlterius si euitari prætendatur appellatio in causa mercedis operarum ex quo succedat loco alimentorum, sequitur etiam, vt tantummodo pro duobus, vel tribus annis vltimis priuilegium competere possit,
35 cum, si petatur merces pro vlteriori tempore decurso, talis petitio tanquam alimentorum omnino decursorũ, subiaceat appellationi, vnde Signatura solet preseruare executionem pro rata trium annorum tantum ad summum, & in reliquis committere causam appellationis, cum clausula *si quid exequendum*, quæ illam suspendit *Marchesan. de Commiss. par.1. fol. 1193. n.26. D. Lanfr. dict. quæst. 107. num.14. Gratian. decis. Marcb. 53. num.5.*

Quare sæpe magis expediet allegare, quod in actione ex locato non datur appellatio ex dicta *l. Præses C. loc.* cum ei dictæ limitationes non adaptentur, vt de se patet.
36 At quatenus agatur de mercede diurna, vtique magis vrgent, præuia executiua, & remotione appellationis suspensiue, verba illa Sacræ paginæ, *Eadem die reddet pretium laboris sui ante solis occasum Deuter. cap. 24. n. 15* cum cõcordantibus ponderatis per *Marant. in praxi par.4. dist.9. num.197. Scacc. de appellat. q.17. lim.8. n.9. D. Lanfr. dict. q. 107. num.2.*
37 Vnde non desunt Curiæ, quæ in causa similis mercedis procedunt executiue, & statuta id præcipientia, & in Vrbe adest *cap. 95. lib. 1.* in quo ordinatur, quod vbi summa non excedit scuta decem, reus non audiatur nisi facto actuali deposito, à summa vero scutorum decem, vsque ad quamcumque summam, non audiatur nisi dato fideiussore de iudicatum soluendo. De appellatione vero nihil dicit, vnde attendendum remanet ius commune, iuxta quod appellatio non datur in similibus causis, quoad effectum suspensiuum, sed quoad deuolutiuum, vt explicat, ibi *Fenzon. num.6.* & seruatur etiam in Curia Gubernatoris, vt in prædictis causis mercedis non audiatur reus nisi facto eodem modo deposito, vel data cautione in forma depositi, vt notant *Marches. de commiss. par.1. fol. 1195. num.57. & Ridolphin. in praxi par.1. cap.7. num.90. vers. nec aliquis*, & dixi latius *cap.35. n.70.*
38 At causę mercedis ad effectum faciendi depositum, illæ tantum intelliguntur in quibus agitur de diurna, vel menstrua mercede, siue salario, vt præcise declarat *Reformatio Tribunalium Pauli V. §. 11. num. 6.* & notat *Ridolphin. dict. cap.7. num 91.* vnde
39 talis non esset merces debita Procuratori ad lites, quia vacat in ferijs, & ideo eius merces non dicitur continua, & diurna, nec in statuto de eis loquente comprehenditur secundum *Riminal. Iun. cons 315. num. 17. vers. huic obiecto.*

In proposito tamen Procuratorũ, in præfata *Reformatione Pauli V. in tit. de Aduocat. & Procurat. §. 18. num. 13.* habetur, quod neque ipsi Procuratores, neque Sollicita-
40 tores quarumcumque causarum salarium non conuentum petere valeant, vnde intentare non possunt actionem ex locato, & cõducto, sed implorare debent officium Iudicis, quod nunquam censetur sublatum, vt in specie declarando ipsam Reformationem dixit *Rota in vna Romana salarij 23. Iun. 1626. coram Remboldo* de qua meminit

*Add.*

*Add. ad Burat. decis.* 174. *num.* 18. *& est*
*impressa post Zacch. de salar. dec.* 83. *& in dec.*
367. *num.* 26. *& seq. par.* 9. *& in Romana Pe-*
*cuniaria* 13. *Iunij* 1663. §. *hinc vrgere coram*
*Verospio, qua est decis.* 84. *numer.* 3. *& seq.*
*par.* 14. & dixi etiam *cap.* 35. *n.* 97. *&* 98.

41 Sufficit tamen ad hoc, vt non intret dicta
Constitutio, & sic vt possint Procuratores,
& Sollicitatores intentare actionem locati,
quod merces fuerit promissa, etiam in gene-
re, absque expressione quantitatis, & iustifi-
cari promissionem per literas missiuas, vt pa-
riter declarauit *Rota decis.* 348. *num.* 21. *&*
*&* 22. *par.* 4. *to.* 2. *rec. & decis.* 367. *num.* 31.
*part.* 9.

42 Verum non propterea euitare poterunt
dari appellationem, etiam suspensiuam, quia
iste est casus in quo etiamsi actum fuerit a-
ctione locati, & pro salario, datur appellatio
suspensiua, si non fuit constituta merces in
certa summa, itaut intret taxatio Iudicis,
43 prout seruat Signatura in Vrbe, teste *Mar-*
*chesan. de Commiss. par.* 1. *fol.* 1193. *num.* 24.
*&* 25. *& num.* 55. vbi quod in mercede cõ-
uenta, vel si constat de quantitate ex solito,
rescribit *sine praeiudicio*, alias, cum clausula
*si quid exequendum*, & *num.* 59. vbi quod
aliquando rescribit sine præiudicio, quoad
certam summam tantum, & refert etiam
*Scacc. de appell. quaest.* 17. *lim.* 8. *num.* 9. *vers.*
*& Signatura*: Et ratio reddi potest, quia Iu-
44 dex potuit grauare in quantitate taxanda,
vnde danda ex hoc capite appellatio; quam-
uis iuxta regulas iuris dari non deberet,
prout videmus in taxatione expensarum
litis, quæ licet sit executio rei iudicatæ, &
potius interlocutoria quam definitiua, itaut
propterea non danda esset appellatio *Vestr.*
*in praxi lib.* 7. *cap.* 3. *num.* 10. *&* 11. tamen
dicta ratione conceditur *Clem. appellanti de*
*appellat. Bal. cons.* 119. *num.* 8. *vers. hac senten-*
*tia lib.* 1. *Rot. decis.* 211. *num.* 4. *par.* 7. *rec.*

45 Diuersitas autem modi rescribendi pro-
cedit à diuersitate factorum, vbi enim non
expressa merces certa in cõuentione, quan-
doque eius quantitas certa deducitur aliun-
de, puta à solito, cum quo se confirmasse
partes præsumuntur, vt dictum est alibi, &
quatenus solitum sit certum, & clarum, eo
casu quoque Signatura nõ solet suspendere
executionem, quatenus autem sit aliquo
modo dubium, & tunc regulari solet à qua-
litate dubietatis, si enim certum est dari sal-
tem vsque ad tantam summam, itaut dubie-
tas sit tantum ab illa supra, solet rescribere
sine præiudicio quoad illam summam, ma-
xime pro pauperibus, si autem dubietas sit
in tota, tunc suspendit totaliter, nisi aliæ
circumstantiæ diuersimode suadeant, & cũ
hac distinctione accipienda videntur tradita
per *Marchesan. & Scacc. vbi supra, & D.*
*Lanfr. d. quaest.* 107. *num.* 13.

46 Alius casus est, in quo danda est appella-
tio conductori, si ipse in prima instantia
sententiam fauorabilem reportasset, à qua
locator siue rei, siue operarum appellasset,
& obtinuisset, vt firmat in specie *D. Lanfr.*
*ibidem num.* 15. nam in iudicijs seruanda est
47 æqualitas, itaut si vni parti permissum fuit
appellare, permittendum sit, & alteri *cap. in*
*iudicijs de reg. Iur. in* 6. *Rot. cor. Coccino decis.*
78. *num.* 2. quod tamen non procederet, vbi
adesset statutum expresse prohibens condu-
ctori appellationem, quia tunc cum statutũ
48 semper, & indistinctæ loquatur, numquam
esset danda appellatio, vt dixit *Rot. coram*
*Dunoz. Iun. dec.* 664. *num.* 2. *vers. quoniam pla-*
*cuit, & in rec. dec.* 354. *num.* 3. *&* 4. *par.* 9.

Committeret quoque Signatura causam
appellationis etiam suspensiuæ sine dubio,
vbi sententia laboraret aliquo vitio nulli-
49 tatis, vel iniustitiæ, quia vbi appellatio est
expresse prohibita, semper intelligitur qua-
tenus sententia sit valida, & iusta ex traditis
per *Rot. decis.* 18. *num.* 1. *par.* 1. *& decis.* 324.
*num.* 3. *par.* 2. *rec.* & in terminis causæ mer-
50 cedis, per *D. Lanfr. dict. quaest.* 107. *nu.* 18.
*&* 19. requiritur tamen nullitatem esse cla-
ram, & iniustitiam esse notoriam, quia alias
inhærendum esset regulæ prohibitiuæ ap-
pellationis, ex traditis per *Ridolphin. in pra-*
*xi par.* 2. *cap.* 6. *num.* 167. *Rot. decis.* 780. *&*
*decis.* 785. *in vtraque num.* 1. *cor. Burat. & in*
*decis.* 9. *fere per tot. post Posth. de manut.*

51 Si autem in hac actione quæratur, an cõ-
petat aliqua prælatio aduersus alios credi-
tores conductoris, in primis ea competit in
fructibus rei locatæ, vt dictum est supra in
*cap.* 33. præcipue *num.* 37. *& seqq.* secundo
loco ea competit quandoque in inuectis, &
illatis in prædium locatum, de quo dicetur
in *cap. sequen. num.* 128. *& seq.* Tertio ea
competit, vbi agitur de mercede operarum,
in quibusdam casibus, de quibus dicam in
*cap.* 41. *per tot.* in reliquis recurrendum erit
ad anterioritatem, iuxta vulgat. reg. qui
prior in tempore, prior in iure, & vbi loca-
tio sit ad plures annos, clarũ videtur, quod
licet pensio distributa sit in singulos annos,
adhuc non sumenda est anterioritas à die
quo destinata est solutio, seu paghæ, vt di-
citur, maturatæ, sed à die celebrati contra-
ctus, præsupposito, quod in ipso contractu
adsit obligatio, cum hypotheca suorum bo-
norum, quia in debitis in diem statim oritur
52 obligatio, & consequenter hypotheca, licet

impediatur exactio ex quo nondum cessit
dies *l. cedere diem cum ibi notat. ff. de verb.
signif.* & in similibus terminis de obligatio-
ne pro vsuris, quod anterioritatem sumat à
die contractus, non autem à die quo promis-
sa solutio, est text. celebris in *l. Lucius 19.
ff. qui potior. in pign. hab.* & generaliter in
annuis præstationibus *Rot. decis. 679. num. 8.*
53 *& 9. par. 1. diu.* & præcise in his terminis
pensionis relocatę *Rot. cor. Caualer. dec. 342.
per tot.*

Et certe hoc non habet difficultatem in
locatione expræsse facta ad plures annos,
quod hypotheca sumat initium à tempore
contractus, & factæ obligationis, quo ad
omnes annos pro quibus fuit expressæ con-
54 uentum locationem durare, at vbi vltra eos
locatio fuerit tacite continuata, seu reno-
uata, iuxta *text. in leg. item queritur §.
qui impleto, & leg. seq. ff. locat.* contrarium
videtur dicendum, nam licet duret etiam
obligatio pignorum, & hypothecæ in ipsa
locatione contractæ, vt habetur in *dict. §.
qui impleta l legem in fin. C. locat*, & tradit
*Bolognin. cons. 30. num. 34.* tamen sicut ista
est locatio tacita, ita etiam eius hypotheca
tacita quoque est, & hypotheca tacita non
55 incipit à die contractus, sed solum à die
quo effectualiter debetur, & sic à die quo
conductor continuando vti, fit debitor, vt
late probant *Soccin. Sen. cons. 41. num. 16. &
seq. & num. 22. lib. 4 Menoc. cons. 831. num.
23. & seqq. Mantic. de tacit. lib. 14. tit. 46.
num. 9. vers. sed hoc sane*, quorum dicta mul-
56 tum vrgent, sed non transeunt sine diffi-
cultate, quia contrarium tenet aduersus
Soccinum vbi supra *Negus. de pignor. par.
5. membr. 1. num. 14.* & aduersus *Mantic.
Merlinus de pignor. lib. 4. tit. 1. quæst. 22.
num. 31.* & firmare noluit *Rot. decis. 206.
num. 15. par. 10. rec.* & pro ista contraria
57 facit *text. in dict. §. qui implete*, dum dicit
*pignorum videtur durare obligatio* si enim
obligatio durat, non nascitur de nouo, sed
est illamet antiqua de tempore locationis
contracta, & ideo ab eo debet prælationem
sumere

Et licet fortius, quod hæc hypotheca
competens pro tacita relocatione cedat ex-
pressæ, etiam posteriori, nempe contractæ
incepta iam tacita relocatione, tradat *Carocc.
de locat. tit. de renou. locat. in declarationibus
declarat. 12. num. 2.* vbi quod ita vidit in
facto allegatum, tamen ipse nihil allegat,
& ratio quam adducit, quod expressa præ-
feratur tacitæ, quando tacita est prior in tē-
58 pore, non est vera, quia tunc præfertur etiā
expressæ posteriori *Negus. de pignor. par. 5.
membr. 2. num. 9. vers. quartodecimo amplia.
Merlin. eod. tractat. lib. 4. tit. 1. quæst. 7. per
tot.* Vnde saltem à die tacitæ relocationis,
quo saltem incipit ipsa hyotheca tacita, in-
cipit & etiam eius prælatio.

Præterea quando verum sit hanc hypo-
thecam non incipere à die contractus, nec
ab eo prælationem sumere, hoc videtur de-
clarandum procedere, si relocatio sit omni-
59 no tacita, secus autem si sit in ipso contra-
ctu conuenta, puta, si dictum, quod non fa-
cta disdicta censeatur facta relocatio cum
eadem mercede, alijsque pactis, quia tunc
non agitur de hypotheca tacita, sed de ex-
pressa, & vigore contractus, & ideo ab eo
sumere debet anterioritatem obligatio, iux-
ta *text. in dict. l. lucius 19. ff. qui potior. in
pignor. hab.* etiamsi illa obligatio sit condi-
tionalis, videlicet si continuetur absque
disdicta, quia etiam hypotheca conditiona-
60 lis retrotrahitur, vt per *text. in l. qui balneū
in princ.* & in *l. potior in princ. vers. videamus
ff. qui potior in pign. hab.* tradit in proposi-
to *Caualer dict. decis. 342. num. 1. & 2.* & sub
simili conditione videtur etiam contracta
obligatio pro vsuris, scilicet, si sors non re-
stituatur, & tamen pro eis clarum est præla-
tionem competere à die contractus *dicta l.
lucius ff. qui potior. in pign.* & hanc di-
ctionem, inter obligationem, seu hypothe-
cam omnino tacitam, & eam quæ competit
ex contractu, late firmauit *Rot. in dict. decis.
206. num. 12. & seqq. par. 10. rec.* quæ est *Pen-
ting. decis. 331.* vbi nec etiam erat expressa
obligatio pro fructibus in instrumento, sed
tacite ex eo deducebatur.

## De rebus inuectis, & illatis in prædium conductum, quæ actio, aliudue remedium aduersus eas locatori cōpetat.

*SVMMARIVM.*

1 *Inuecta, & illata in prædium conductum remanent tacite hypothecata domino prædij.*
2 *Et hæc est hypotheca generalis, & tacita legalis facto hominis interueniente.*
3 *Ad hoc vt inducatur dicta hypotheca requiritur eam inferri in prædium conductum animo, vt ibi permaneat, vsque quo duret locatio.*
4 *Hypotheca inuectorum in prædium conductum prodest locatori non solum pro credito pensionis, sed etiamsi conductor deteriorasset prædium.*
5 *Ampl. vt possit etiam locator pro quocumque alio credito inuecta & illata retinere.*
6 *Decl. procedere si possideat.*
7 *Retentio non possidenti competere non potest.*
8 *Hypothecam habens potest se opponere creditori posteriori, & dicere velle retinere.*
9 *Decl. procedere pro ipso credito cum hypotheca, non autem*

autem cum alio sine hypotheca.

10 Inuecta res dicuntur illa, quæ dorso, & illata illa quæ manu in prædium sunt introducta.

11 Inuecta, & illata in prædium vrbanum remanent hypothecata domino, etiam ignoranti introductionẽ, secus autem in prædio rustico.

12 Inuecta, & illata in prædium rusticum, vt remaneant hypothecata, aliqui volunt non sufficere scientiam, sed requiri pactum.

13 Contraria tamen opinio est magis communis, & num. 14. vbi quod est etiam verior & num. 17.

15 Distinctionis vna pars aliam declarat.

16 Legum decisiones non sunt trahendæ ad casus indubicabiles.

18 In inuectis, & illatis competit locatori actio seruiana.

19 Seruiana actio, & interdictum saluianum proditum fuit contra colonum.

20 Et competunt tam contra conductorem prædij rustici, quam contra conductorem prædij vrbani.

21 Seruiana actio differt ab interdicto saluiani, quia seruiana siue ad res coloni, siue ad res inquilini datur directa, saluianum vero ad res coloni directum, ad res vero inquilini, datur tantum vtile.

22 Et quia seruiana respicit rerum proprietatem, & qui eam intentat probare, debet debitorem habuisse earum dominium, saluianum respicit possessionem, & sufficit probare debitorem illam habuisse.

23 Decl. vt intentans seruianam non teneatur probare dominium plenum, sed sufficit quasi dominium.

24 Hypothecam prætendens ex eo quod fuerint bona inuecta, & illata in prædium conductum, probare debet pactum illationis.

25 Et probare etiam debet quod illata fuerint cum animo, quod ibi permanerent vsque quo duraret locatio.

26 Animus prædictus probatur præsumptione resultante ex qualitate rei solita locari.

27 An res sint dictæ qualitatis statur arbitrio Iudicis.

28 Actio seruiana, & interdictum saluianum possunt cumulari, & interdictum tentari.

29 Et pro vtraque requiritur libellus.

30 Libelli pro actione seruiana, & pro saluiano formula relatiue.

31 Actio seruiana an fuerit intentata, vel potius saluianum, dignoscitur à libello, & quomodo.

32 Actio seruiana est hypothecaria, & continet petitorium, & saluianum, est possessorium.

33 Seruianam intentans non potest obtinere in saluiano, quod est diuersum.

34 Clausula deducens omne ius &c & potens iustitiã administrari &c. in libellis apponi solita facit censeri intentata omnia remedia competentia vltra expressa.

35 Via executiua competit locatori aduersus bona inuecta, & illata.

36 Inuecta, & illata dicuntur esse pignori penes locatorem.

37 Pignus dicitur, quod ad creditorem transit, hypotheca enim non transit, nec possessio ad creditorem.

38 Inuecta, & illata in prædium locatum an possideantur à locatore est quæstio ardua.

39 Possessio, vt acquiratur necessaria est scientia.

40 Inuecta & illata possunt à locatore pro sua securitate includi.

41 Et per talem inclusionem acquirit earum possessionem.

42 Et ex postea potest illa capere propria auctoritate.

43 Et potest illa retinere.

44 Et sufficit locatorem ea describere ad hoc vt dicantur inclusa.

45 Et practicatur dicta descriptio.

46 Decl. descriptionem, seu inclusionem non posse fieri semper, sed solum conductore mercedem non soluente.

47 Descriptio bonorum illatorum, seu bonorum inclusio prædicta, potest fieri per locatorem propria auctoritate.

48 Et hoc modo procedit, quod dicitur conductorem posse executiue agere contra bona inuecta, & illata, & ea propria auctoritate capere, nempe illa prius describendo, & deinde capiendo.

49 At licet possit locator dicta bona capere sine Iudice, honestius tamen faciet cum Iudice.

50 E potest petere associationem.

51 Associatio competit habenti facultatem capiendi propria auctoritate.

52 Associatio petita à locatore ad bona inuecta, & illata, an concedi debeat sine partis citatione, sunt hinc inde opiniones.

53 Affirmatiua non potest admitti si petatur non solum associatio, sed etiam licentia ingrediendi.

54 Nec vbicumque non petitur associatio ex mera vrbanitate.

55 Nec si non liqueat conductorem carere prorsus omni defensione.

56 Nec vbi locator omissa via extraiudiciali elegerit iudiciariam.

57 Aduersus bona inuecta, & illata conceditur mandatum de associando, vel ad exibendum, aut aliud oportunum via executiua.

58 Cessante vero d. descriptione locator intentare debet vel seruianam, vel saluianum, non autem executiue agere.

59 Decl. vt non competat via executiua agendi, sed excipiendo aduersus alium creditorem executiue contra dicta bona agentem.

60 Hypotheca tacita inuectorum, & illatorum procedit etiam in inuectis per solam patientiam.

61 Et in inuectis per colonum respondentem, quid certum in fructibus.

62 Non autem procedit in inuectis per famulum in domum Domini.

63 Inuecta per subconductorem remanent hypothecata etiam primo locatori.

64 L. si in lege 27. §. si colonus ff locat. intellectus.

65 Minoris bona inuecta, & illata in prædium ab eo conductum, an tacite remaneant hypothecata locatori, est magna controuersia.

66 Qui tenent negatiuam opinionem referuntur.

67 Affirmatiuam, qui tenent referuntur.

68 Ratio præcipua opinionis affirmatiuæ est, quia lex approbat conductionem à minore factam.

69 Ratio prædicta refellitur.

70 Bona Ecclesiæ generaliter hypothecari possunt absque Beneplacito occasione emptionis bonorum per eam facta.

71 Sed non propterea potest deueniri vigore dictæ hypothecæ ad distractionem bonorum sine beneplacito.

72 In re maxime dubia liberum est hominis iudicium.

73 Maxime dum non agitur de consulendo, aut iudicando

74 Minoris bona inuecta, & illata in prædium ab eo conductum sine decreto non remanent hypothecata.

75 Lex vbi vult inducere tacitam hypothecam in bonis minoris, id clare exprimit.

76 *Minoris priuilegium, quod eius bona non obligentur sine Decreto, non procedit in mobilibus, quæ seruando seruari non possunt.*

77 *Lim. dictam opinionem, quod minoris bona inuecta, & illata non hypothecentur primo in mobilibus, quæ seruando seruari non possunt.*

78 *Lim. 2. in minoribus, scholaribus, alijsque degentibus extra Patriam suam sine Curatore.*

79 *Lim. 3. vbi minor prudenter conduxit.*

80 *Contr. quia in obligatione minoris requiritur vtilitas & decretum & num. 81.*

82 *Minoris bona si possideantur à locatore possunt ab eo retineri quoasque sit satisfactum.*

83 *Retentio datur etiam pro credito sine hypotheca.*

84 *Bona Ecclesiæ difficilius alienantur, aut hypothecantur, quam bona minoris.*

85 *Bona Ecclesiæ inuecta & illata in domum conductam non remanent tacite hypothecata.*

86 *Clericorum bona propria inuecta, & illata in prædium conductum remanent hypothecata.*

87 *Res aliena bona fide possessa si inferatur in prædium conductam remanet hypothecata.*

83 *Res aliena non potest obligari.*

89 *Decl. procedere in obligatione hominis, non in obligatione legis.*

90 *Hypotheca rei alienæ inuectæ, & illatæ prodest, vt conductor intentet saluianam, non autem seruianam.*

91 *Res aliena mala fide possessa si inferatur in prædium conductam non remanet hypothecata.*

92 *Amplia etiamsi dominus rei illationem ignoret secundum aliquos.*

93 *Contraria tamen opinio est magis communis, & nu. 94. vbi quod est etiam verior.*

95 *Decl. dictam contrariam procedere si dominus non sit præsens illationi, vel quando sciuit contradicat.*

96 *Lim. eamdem opinionem primo, vt non procedat si dominus sciuit rem suam induci, & tacuit dolo, vt deciperetur locator.*

97 *Lim. 2. si dominus permisit induci res, vt permanerent in domo toto tempore locationis.*

98 *Lim. 3. si res locata sit pupilli, vel Ecclesiæ.*

99 *Lim. 4. si cum scientia, & taciturnitate concurrat, quod dominus rerum sit cognatus conductori illa inducenti.*

100 *Maxime in bonis patris inductis in domum à filio de eius consensu conductam.*

101 *Limitatur alijs modis dicta conclusio relatiue.*

102 *Hypotheca tacita inuectorum, & illatorum non comprehendit illas res, quæ non censentur comprehensæ in obligatione generali expressa.*

103 *Obligatio generalis non comprehendit vestes, nec alia mobilia necessaria debitori.*

104 *Libri scholarium, & Doctorum, arma militum, & Breuiarium Clericorum sunt mobilia necessaria, & non cadunt sub hypotheca generali.*

105 *Contr. quo ad hypothecam inuectorum, & illatorum.*

106 *Decl. secundam procedere tantum in casu quo non essent inuecta alia bona, quam præfata.*

107 *Et debebit locator probare non fuisse inuecta alia bona.*

108 *Instrumenta, & Chirographa, & nomina debitorum non cadunt sub hypotheca inuectorum, & illatorum.*

109 *Pecunia inuecta in domum conductam præsidij causa cadit sub hypotheca, secus autem in pecunia inuecta, vt quotidie expendatur.*

110 *Boues aratorij, & instrumenta necessaria ad agriculturam non cadunt sub hypotheca inuectorum, et illatorum.*

111 *Et generaliter non potest in eis fieri executio.*

112 *Ampl. procedere tam in foro sæculari, quam in Ecclesiastico.*

113 *Lim. secundum aliquos si non possit fieri executio in alijs bonis.*

114 *Contrarium tamen tenent alij.*

115 *Lim. 2. attendi consuetudinem, quæ in diuersis locis adest, vt executio etiam in dictis bonis fiat.*

116 *Lim. 3. si mediante executione non impediatur agricultura & num. 117. vbi quando, & quomodo hoc procedat.*

118 *Merces an cadant sub hypotheca inuectorum, & illatorum, est quæstio controuersa, & qui eam tractent.*

119 *Merces illatæ in prædium rusticum non cadunt sub hypotheca.*

120 *Merces illatæ in domum non ita conductam, vt in ea taberna exerceatur non cadunt sub dicta hypotheca.*

121 *Secus si illatæ sint in prædium vrbanum conductum ad effectum ibi retinendi merces.*

122 *Ampl. etiamsi sit simul ad habitandum.*

123 *Fructus Prædiorum propriorum conductoris in domum conductam inuecti, tam ad vsum proprium quam ad effectum vendendi cadunt sub hypotheca.*

124 *Inuecta, & illata, etiamsi sint partim venalia partim non cadunt sub hypotheca.*

125 *Venalia inuecta, & illata cadunt sub hypotheca.*

126 *Conducta domo, seu alia mansione pro conseruatione mercium, merces ibi conducta remanent hypothecatæ pro pensione.*

127 *Et hypotheca ista est fortior hypotheca inuectorum, & illatorum in domum conductam ad habitandum.*

128 *Et habet prælationem, quoad alios creditores in rebus conseruatis.*

129 *Hypotheca competens locatori in inuectis, et illatis habet prælationem secundum aliquos.*

130 *Contr. est magis receptum.*

131 *Creditor pro funere conductoris præfertur locatori in inuectis, & illatis.*

132 *Ampl. præferri etiam ei, qui locauit pro rebus ipsis conseruandis.*

133 *Hypotheca in inuectis, et illatis competit etiam contra tertium causam à conductore habentem.*

134 *Non tamen potest contra tertium intentari via executiua.*

135 *Decl. non posse intentari viam executiuam contra tertium, si res non sint amplius in domum conductam, secus autem è contra.*

136 *Lim vt non transeat dicta hypotheca contra tertium in rebus venalibus.*

137 *Decl. limitationem non procedere si res venales fuerint à locatore modo quo supra inclusæ.*

138 *Decl. 2. non procedere si ante alienationem fuisset iudicium intentatum à locatore.*

139 *Decl. 3. extinguit hypothecam venalium si vendita specialiter, secus si tota apotheca, vel totum negotium, aut aliqua eius pars integralis.*

140 *Et vbi vendita specialiter merces si alia emantur vti subrogata remanent hypothecata.*

141 *Pretium mercium venditarum succedit loco rei, et subiacet hypothecæ cui subiacebant merces.*

142 *Hypotheca inuectorum, et illatorum durat etiamsi inquilinus bona e domo extraxerit.*

143 *Intellige si fuerant illata in domum animo, vt ibi permanerent.*

144 *Ampl.*

144 *Ampl. vt possit locator agere contra conductorem, qui bona inuecta extraxit, vt ea reportet.*
145 *Inuecta in porticum domus remanent hypothecata locatori.*
146 *Porticus non est domus, sed eius pars, et in locatione domus continetur.*
147 *Inuecta in apothecam, horreum, stabulum, arcam a vel curtim domus iunctis remanent hypothecata.*
148 *Molendinum iunctum domui, et in quo habitatur reputatur prædiū vrbanū, alias reputatur rusticum.*
149 *Inuecta in molendinum conductum si in eo non habitatur, vt remaneant hypothecata requiritur scientia locatoris.*
150 *De furno iudicatur idem ac de molendino.*
151 *Inuecta in nauim conductam remanent tacitè hypothecata.*
152 *Nauis æquiparatur prædio vrbano.*
153 *Inuecta in vehiculum conductum remanent hypothecata.*
154 *Vehiculum æquiparatur naui.*
155 *Hypotheca inuectorum, et illatorum in nauim, vel vehiculum conductum præfertur alys.*
156 *Hypotheca tacita in inuectis, et illatis non cessat ex eo, quod locator de hypotheca expressa sibi prospexerit.*
*Lim. si expressa sit in ipsis inuectis ad nonandam eam tacitam num. 162.*
157 *Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis.*
158 *Decl. procedere, quando prouisio legis facta est in defectum prouisionis hominis, secus si ex diuerso fonte procedat.*
159 *Hypotheca in inuectis, et illatis cessat si datus fideiussor pro solutione pensionis sec nudum aliquod.*
160 *Contrarium tamen probatur.*
161 *Decl. primam procedere si consilium inuecta pignori esse, donec satisfactum fuerit locatori, et postea locator receperit fideiussorem.*
163 *Hypotheca in inuectis, et illatis remissa, non censetur propterea remissum ius executiuum in eisdem temporeus.*
164 *Hypotheca in inuectis, et illatis est priuilegium personale locatoris, et non transit in singularem successorem.*
165 *Potest tamen cedi per cessionem specialem, iuxta veriorem opinionem.*

## CAPVT XL.

Bona inuecta, seu illata in prædium conductum remanent locatori Domino Prædij tacitè hypothecata *l. itē quia 4. ff. de pact. l. eo iure 4. ff. quib. mod. pign. vel hypot. tac. contr. l. certi iuris 5. C. locat. & l. si non inducta 5. C. in quib. ca. pig. vel hypot. tac. contr. §. item seruiana instit. tit. de actionib.* & hæc est
2 hypotheca generalis, & tacita legalis facto hominis, scilicet ipsa illatione interdenientie, vt docuit *Iaf. in dict. §. Item Seruiana num. 76. ver. quadam est.*

Non tamen statim ac quid introducitur
3 in Prædium conductum, remanet indistinctè hypothecatum, sed solum si introducatur eo animo, vt ibi perpetuò permaneat, vt est text. *in l. debitor 32. ff. de pignorib.* scilicet quousque duret locatio *gloss. in d. l. ter.* *ti iuris ver. induxerit Cald. cons. Mascar. de probat. concl. 210. num. 20. Menoc. de arbitr. cas. 441. num. 4. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. num. 32. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 390. num. 60. par. 2. Pacif. de Saluian. insp. 3. cap. 3. num. 17.*

4 Et prodest hæc hypotheca non solum pro credito pensionum, sed etiam si conductor Prædium deteriorauerit, pro consecutione damni *l. 2. ff. in quib. ca. pign. tac. contr. Iaf. in l. item quia in princ. vers. his concurrentibus ff. de pact. Manti. de tacit. lib. 11. tit. 14. num. 9. Caroc. de loc. & cond. tit. de inuect. quæst. 1. per tot. Mascard. de probat. concl. 210. num. 1. Pacif. de Saluian. inspect. 3. cap. 5. num. 2.*

5 Imò, & prodest pro quocumque alio credito, quod locator habeat contra conductorem, nam poterit pro eo dicta bona retinere, vt docuit *Bart. in l. solutum §. solutam ad fin. ff. de pignor. act. Ang. Aret. in §. item Seruiana num. 9. ver. quare an inuecta & illata instit. tit. de action.* quā doctrinā licet acriter impugnauerit *Iaf. in l. item quia num. 1. ver. imo talia inuecta ff. de pact.* tamen non propterea ab ea recedendum est, vt dicit, & bene probat *Negus. de pignor. par. 2. membr. 4. num. 129.* & sequitur *Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. num. 12. & 13.*

6 Verum retenta ista opinione, quod competat retentio pro alijs creditis, animaduertendum videtur, quod ea procedere non potest, nisi cum supposito, quod locator bona
7 na ipsa possideat, quia retentio non possidenti competere non potest *Vinc. de Franc. decis. 527. num. 11. Caualer. decis. 429. num. 3. Gratian. disc. 700. num. 36. Rot. dec. 140. num. 10. post Poith. de manut. & decis. 120. num. 34. part. 9. rec.* quidquid sit an si habens retentionem, à possessione ceciderit, possit eam recuperare de quo *Gratian. disc. 269 num. 15.*

8 Et licet pro credito pro quo competit hypoteca possit creditor in casu quo alius posterior velit bona in executionem capere, se opponere, & dicere velle retinere ratione suæ hypothecæ vt voluit *Bal. nou. de dot. part. 7. priuil. 14.* & post eum *Natt. cons. 300. num. 2.* tamen omissa discussione,
9 an ista sit vera retentio, dum conceditur ratione hypothecæ tantum, non potest prætendi vt ea competat pro credito hypothecam non habente, quia pro eo retentio non competit ratione hypothecæ alterius crediti tantum, sed possessionis *Merlin. de pignor. quæst. 67. num. 11. lib. 2.* & requiritur possessio pro credito cum hypoteca, vt competat retentio pro alio sine hypoteca,

vt

vt dicam *in cap.* 49. an autem, & quando locator dicatur dicta bona possidere, ita vt ratione possessionis possit ei competere vera retentio pro quocumque credito, dicam inferius,

10 Dicuntur autem res Inuectæ, seu inductæ illæ, quæ dorso, & illatæ illæ, quæ manu in Prædium sunt introductæ, vt explicat *gloſ. in dicta l. ſi non inducta in ver. inducta vbi & Salic. C. in quib. ca. pign. vel hypoth. tac. contr. Negoſ. de pignor. par. 2. memb. 4. num.* 128. seu inuectæ, quæ plaustro, vel equo inferuntur, vt rectius se opinari dicit *Menoc. de arbitr. caſ.* 443. *num.* 3.

11 Differt tamen in hoc proposito Prædium vrbanum à Prædio rustico, nam in Prædio vrbano sufficit conductorem bona introduxisse, ad hoc, vt locatori quæratur hypotheca, etiamsi locator introductionem illam ignorauerit, quod secus est in Locatore Prædij rustici, vt expresse distinguitur *in d. l. certi iuris* 5. *C. locat.*

12 Imo DD. acriter disputant, an sufficiat locatori Prædij rustici scientia, quod in illud conductor bona intulerit, vel etiam vlterius requiratur, quod expresse conuenerit ea sibi hypothecata esse, & moderniores requirunt necessariam esse expressam conuentionem, vt signanter *Conan. lib.* 4. *comment. iuris cap.* 16. *num.* 6. *Caraſ. in §. item Seruiana num.* 5. *inſtit. de Act. Vgho Donel. in comment. de pignor cap.* 6. *col.* 4. *ver. ſequitur de præd. ruſt. Caroc. de loc. tit. de inuect. quæſt.* 3. *num.* 36. *& ſeqq. Menoc.* qui alios refert, & late, ac neruose opinionem istam rationibus comprobat, & à contrarijs defendit in *tract. de adip. poſſeſ. rem.* 3. *nu.* 36. *& ſeqq. vſque ad* 46. & habet ista opinio pro se præcipue text. *in §. interdictum quoque inſtit. tit. de interdict.* cuius verba sunt, *interdictum quoque, quod appellatur Saluianum adipiſcendæ poſſeſſionis cauſa comparatum eſt, eoque vtitur Dominus fundi de rebus Coloni, quas is pro mercedibus fundi pignori futuras pepigiſſet,*

13 Verùm contraria opinio, quod sufficiat scientia introductionis est magis communis, eam enim tenuit *gloſ. in d. §. item Seruiana in verb. Coloni inſtit. de act.* & ibidem *Ang. Aret. num.* 12. *Iaſ. num.* 29. *Gomeſ. n.* 13. *&* 30. *Zaſ. num.* 16. *Miſinger. num.* 13. item *gloſ. in l. item quia* 4. *ver. in Vrbanis ff. de pact.* vbi *& Ang. num.* 4. *& Iaſ. numer.* 14. *Bart. in l. ſi non inducta num.* 3. *ver. aut non inducitur C. in quib. ca. pign. tacit. cont. Negoſ. de pignor. memb.* 4. *par.* 2. *num.* 146. & alijs pluribus adductis *Statil. Pacif. de Salu. interd. inſp.* 3. *cap.* 5. *num.* 25. *Franc. Marc. dec.* 501. *num.* 18. *par.* 1. & hanc esse magis receptam dicit ipse *Menoc. pro contraria allegatus d. remed.* 3. *num.* 34. & communem dicit *Peregr. conſ.* 80. *num.* 13. *lib.* 3.

14 Et videtur istam contrariam esse quoque magis veram, probatur enim signanter per text. *in d. l. certi iuris* 5. *C. locat.* dicit namque *ea quæ voluntate Dominorum Coloni in fundum conductum induxerunt pignoris iure Dominis Prædiorum teneri, quando autem domus locatur, non eſt neceſſaria in rebus inductis, vel illatis ſcientia Domini.* Vnde datur intelligi in rusticis sufficere scientiam, & interpretandum esse verbum illud *voluntate* in textu existens, id est Domino sciente, prout ita illud interpretatur *gloſ. ibi & Bal.* & alij & post eos *Pereg. d. conſ.* 80. *num.* 13. ponderando præcipue, quod text. distinguit inter Prædia rustica, & Prædia Vrbana, & in secundo membro distinctionis aperte loquitur, & dicit, non esse necessariam scientiam. Vnde infertur, quod oppositum sentit in

15 primo, vna enim pars distinctionis aliam declarat *Roman. conſ.* 231. *num.* 2. *& ibi Adden. Crot. conſ* 45. *num.* 2. *&* 3. *Menoc. conſ.* 123. *num.* 3. *Socin. Iun. conſ* 112. *num.* 15. *lib.* 1. *Sard. conſ.* 431. *num.* 50.

Et vlterius considerari etiam potest, quod quatenus text. prædictus intelligeretur, tunc bona inducta in Prædium rusticum esse hypothecata Domino, cum hoc expræsse actum fuisset, vtrique hoc esset eiusdem textus sensum trahere ad casum prorsus indubitabilem, cum nemo dubitare possit, quod si actum sit bona hypothecata esse de-

16 bere, tunc hypotheca contrahatur, & ideo non videtur dicendum, quia decisiones legũ non sunt trahendæ ad casus indubitabiles, vt dicit *gloſ. in l. quod labeo* 9. *ver. de eo ff. de Carb. edict. Rot. deciſ.* 533. *num.* 19. *part.* 4. *rec.*

17 Et licet alia quoque opinio habeat sua fundamenta non omnino contemnenda, vt dictum est supra, & latius videre est penes eius fautores ibi citatos, tamen ad text. *in §. interdictum quoque inſtit. tit. de interd.* supra relatum, respondetur verbum illud *pepigiſſet*, in eo existens, intelligi scilicet, tacite, prout illud explicat ibi glos. reliqua verò fundamenta omnia patiuntur congruas responsiones traditas præcipue per *Statil. Pacif. de Salu. inſp.* 3. *cap.* 5. *num.* 36. *& late ſeq.* quas hic non repeto.

18 Stante autem dicta hypotheca competit locatori actio Seruiana, vt habetur *in d. §. item Seruiana inſtit. tit. de action.* ibi *Seruiana autem experitur quis de rebus coloni, quæ pignoris iure pro mercedibus fundi ei tenentur*

Et

Et competit etiam interdictum Saluianum, vt habetur *in d. §. interdictum quoq; instit. tit. de interd.* cuius verba supra fuerunt relata.

19 Et quamuis tam præfata actio Seruiana, quàm interdictum Saluianum fuerit prodi- tum contra colonum, vt loquuntur textus præfati, & proinde aliqui voluerint com-

20 petere tantum aduersus conductorem Prædij rustici, qui proprie dicitur colonus, non autem aduersus conductorem Prædij Vrbani, qui vocatur inquilinus, tamen verius est competere vtrique propter identitatem rationis, vt de actione Seruiana docuit *glos. in d. §. item Seruiana in verb. coloni* in primis verbis ibi *sub audi vel inquilini, & Bal. in d. l. certi iuris 5. C. locat. in fin.* vbi deridet Petr. de Bellapert: qui contrarium tenuerat dicens, quod sub quibusdam ramusculis id somniauit *Ias. in d. §. item Seruiana num. 23. & 24.* vbi dicit rationes contrariæ opinionis relatas per *Io. Fabrum ibi*, & abundantius per *Nicol. de Neap.* qui circa hoc inaniter occupat vnam columnam, & amplius, esse leues, & fragiles, & idem de Saluiano docuit *Salic. in d. l. certi iuris num. 9.* & late post alios firmat *Menoc. in d. tract. de adipisc. possess. rem. 3. num. 51.* vbi examinato articulo dicit, hanc opinionem esse veriorem.

21 Seruiana autem differt à Saluiano interdicto in duobus, quorum primum est, quod Seruiana siue ad res coloni, siue etiam ad res Inquilini datur directa, Saluianum verò ad res Coloni datur directum, ad res verò Inquilini datur vtile tantum, *Bart. in l. fin. ff. de Salu. interdic.* iunctis notatis per eumdem *in l. 1. in princ. & in §. 1. ff. eod. Neguf. de pignor. par. 8. memb. 1. num. 8. ver. Seruiana tamen Menoc. de adipisc. poss. d. rem. 3. num. 19. & 51.*

22 Aliud est quod Seruiana respicit rerum proprietatem, & qui eam intentat, probare debet debitorem habuisse rerum Dominiũ, Saluianum verò respicit tantum possessionem, & sufficit illud intentantem probare debitorem habuisse rerum possessionem, *glos. in d. §. item Seruiana ver. quasi inst. de action. Bart. in l. 1. in princ. ff. de Salu. interd. Neguf. de pignor. d. memb. 1. num. 8. post med. ver. 2. differunt.*

23 Non tamen necesse habet locator intentare volens Seruianam probare dominium plenum conductoris, sed sufficit quasi dominium, ita vt competeret ei quasi publiciana, nam, quemadmodum Prætor tueri debet conductorem per publicianam, ita & tueri etiam debet locatorem per Seruianam, vt expresse habetur *in l. si ab eo ff. de pignor.*

24 Verum, quia hæc hypotheca, vt inducatur necessarium est factum illud hominis, illationis videlicet rei in Prædium conductum, hinc patet, quod agere volens ex ea, factum prædictum probare debet *l. si non induncta C. in quib. caus. pig. tac. contr.* & ibi *Bart.* & alij, quos refert *Neguf. de pign. p. 2. memb. 4. num. 150.*

25 Et quoniam, vt dictum est supra in principio, non sufficit illatio in Prædium, nisi sit facta eo animo, vt ibi maneat vsquequo duret locatio, necesse etiam erit probare talem animum *Neguf. de pign. par. 2. memb. 4. num. 150.*

26 At hæc probatio vltima sufficienter desumitur ex qualitate rei, ex quo videlicet sit de solitis ita induci, vt in domo permaneat, vti sunt ea, quæ inseruiunt ad eius ornatum *Neguf. dict. num. 150.* vbi dicit quod hoc optime colligitur ex *l. debitor ff. de pignor. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. n. 32. post med.*

27 & standum erit arbitrio Iudicis, an bona sint talis qualitatis *Negusan. ibidem Menoc. de arbitr. cas. 441. numer. 6. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 390. num. 67.* vbi addit, quod potest tamen in rebus in domo repertis fieri executio, etiam quod non essent ibi permãsuræ, sed hoc dicit ex mente *Rebuff. in tract. de liter. obligat. art. 4. glos. 2. num. 13.* vbi loquitur ad terminos constitutionis dicentis, fieri posse executionem in bonis in domo existentibus.

28 Possunt autem, & actio Seruiana, & interdictum Saluianum cumulari, & simul intentari *Castr. in l. rem alienam num. 10. ff. de pign. act. Menoc. de adipisc. possess. d. rem. 3. num. 160. Statil. de Saluian. insp. 1. cap. 3. n. 77. & seqq. Rot. post Vestb. de subhast. decis. 83. num. 1.*

29 Et pro intentanda actione prædicta requiritur libellus, prout etiam pro intentando remedio Saluiani, & formulæ libellorum quoad actionem Seruianam habentur in

30 *glos. magna in dict. §. item Seruiana instit. tit. de act.* & ibidem post alios *Ias. sub num. 125.* refert formam traditam ab Ang. Aret. & dicit eam iudicio suo peccare in duobus, eamque corrigit, & quoad interdictum Saluianũ formula traditur à *Menoc. dict. rem. 3. n. 158.*

31 Ex ipsoque libello Iudici porrecto dignoscitur, quid fuerit intentatum, nam si continet rem fuisse in bonis debitoris, dicitur intentata Seruiana, si continet rem à debitore fuisse possessam, dicitur intentatum Saluianum, si vero continet vtrumque, tunc dignoscitur facta prædicta cumulatio, & vtrumque intentatum *Negusan. de pignor. in fin. tract. num. 26. Menoc. d. rem. 3. num. 159.*

Sca-

*Scapucin. de Saluian. lib.1. quaſt.20. num.32.* & ratio aperte deprehenditur ex ſupradicta ſecunda differentia vertente inter Seruianam, & Saluianum. Et eſt vtilis animaduer-
32 ſio, quia ſi intentata Seruiana, quæ eſt hypothecaria, & continet petitorium, non
33 videtur agens intentaſſe Saluianũ, quod eſt poſſeſſorium, nec poteſt actor ſe eo remedio non intentato iuuare, vt ſcribit *Peregr. deciſ. Pata n.48. num.17.*

34 Verum ſolent hodie in libellis apponi clauſulę ſalutares, *deducens omne Ius &c. & petens Iuſtitiam miniſtrari &c.* quibus ſtantibus cenſentur intentata omnia remedia cõpetentia vltra expreſſa *Bolognin. conſ. 79. num.38. lib.1. Crauet. conſ.201. num.45.* vbi dicit clauſulam, *ius, & Iuſtitiam miniſtrari*, habere vim herbæ bettonicæ, quæ ad omnia mala valet. *Rot. qua alies adducit coram Dunozet. Sen. deciſ.293. num.4.*

35 Præterea competere etiam locatori aduerſus bona inuecta, & illata viam executiuam ſenſit *Bart. in l. Creditores 3. num. 24. verſ. ſed contra prædicta C. de pignor. Rebuff. de literis obligat. artic.6. gloſ.3. nu.39. & art. 4. gloſ.2. num.10. Afin. de execut. cap. 21. §. 1. num. 1. Gratian.* qui eos refert *diſc. 117. num.1.* Imo, & poſſe locatorem illa propria authoritate capere, & retinere ſenſit *Coler. de proceſſ. execut. cap.2. num.204. & Rot. cor. Bich. deciſ.520. num.18.*

36 Et comprobari poſſe videbatur, quia leges dicunt dictas res pignori eſſe penes locatorem, vt videre eſt in *l. item quia 4. ff. de pact. & in l. eo iure 4. ff. quib. modis pignus vel hypot. tac. contr.* ſeu ab eo pignoris iure teneri, vt habetur in *l. certi iuris 5. in fin. C. locat. & in l. ſi non inducta 5. C. in quib. cauſ. pign. vel hyp. tac. contr.* Hinc enim vide-
37 batur inferri conductorem earum rerum poſſeſſionem habere, quia pignus dicimus, quod ad creditorem tranſit, hypothecam autem cum non tranſit, nec poſſeſſio ad creditorem, vt inquit *Vlpian. in l. ſi rem alienam 9. §. non tantum in fin. ff. de pignor. act.* & concordat *text. in l. Plebs 237. in fin. ff. de verb. ſign. & in dict. §. item Seruiana inſtit. de action.* qua poſſeſſione ſtante clare ſequitur, vt poſſit res poſſeſſas de facto executiue capere ex infracitandis.

38 Verum, an locator dicatur, eo ipſo quod conductor res intulit in Prędium conductũ, illas poſſidere, vel non, eſt quæſtio ardua, in qua multa hinc inde adducuntur, vt dicit *Iaſ. in dict. §. item Seruiana n.81.* vbi ſubdit, quod eam aliter ibi non examinat, quia non confert ad propoſitum, ſed opinionem communem eſſe, quod locator ante incluſionem earum rerum non dicatur illas poſſidere, nec vere, nec ficte, prout concludit *Bart. in l. ſolutum §. ſolutam num. 5. ff. de pign. act.* cum alijs pluribus ibi per ipſum citatis. Et quidem dum iſtud pignus, ſeu hypotheca inducitur etiam in bonis inuectis, & illatis ipſo locatore ignorante, vt dicit *tex. in dict.*
39 *l. certi iuris 5. C. loc.* inde ſequitur non poſſe ei quæri poſſeſſionem, quia ad poſſeſſionis acquiſitionem neceſſaria eſt ſcientia *l. 3. §. Nerua ff. de acquir. poſſ.* qua ratione contrariam opinionem falſam eſſe aſſerit etiam *Menoc. adipiſc. rem. 3. num.51. verſ. nec aduerſantur.*

40 Bene tamen verum eſt, quod poteſt locator bona prædicta inuecta, & illata pro ſua maiori cautela, & ſecuritate includere ad *text. in l. eſt differentia 11. ff. in quibus ca. pignus tac. contr. Iaſ. in dict. §. item Ser-*
41 *uiana num. 77.* & tali incluſione mediante acquiret eorum poſſeſſionem *Bart. in l. ſolutũ § ſoluti n.5. ff. de pign. act. Bellon. in §. item Seruiana num. 36. in fin. & ibid. Iaſ. num. 28. verſ. & quæ poteſt Pacif. de Salu. inſp. 3.*
42 *cap.5. num.103.* itaut ex poſtea capere poſſit ea propria auctoritate, vt poſt *Fabr. & alios* tradit *Iaſ. in dict. §. item Seruian. numer. 79. & 80.* & ita intelligi debet *Coler.* qui cum allegat in *dict. cap.2. num.204.* & idem eſt de *Rosa*, quæ ipſum *Coler.* ſequitur *cor. Bich. d. deciſ 526. num.18.* &, quod poſt incluſionem
43 poſſit ea retinere, firmat etiam poſt plures quos citat *Pacif. de Saluian. inſp. 3. cap. 5. num. 107. vbi num. 108.* relatiue, an poſſit retinere pro alio debito, de quo dictum eſt ſupra poſt principium huius cap.

44 Pro incluſione autem ad effectum prædictum non eſt neceſſe, vt bona ſub claui ponantur, ſed ſufficit, quod locator ad domum accedat, & ea deſcribat, ſeu deſcribi curet *l. cum Domini 58. ff locat. Ang. in l. vtique 33. num.1. ff. de damno infecto*, & alijs adductis *Iaſ. in dict. §. item Seruiana num. 31. & num.78. inſt. tit. de act.* vel quod eas videat, & tangat, prout requirit *Bart. in l. ſolutum 21. §. ſolutam num. 7. ff. de pignor. act.* & ex eo *Caroc. de locat. tit. de ſnell. quęſt.22. nu. 11. Pacif. dict. cap.5. num.104.*

45 Vnde practica, & cautela eſt, vt locator adeat ſuam domum locatam, & ducat ſecũ Tabellionem, qui deſcribat omnes res conductoris ibi repertas, itaut, ſi poſtea conductor non ſoluat penſionem, valeat ipſe locator illas capere tanquam poſt deſcriptionem poſſeſſas, vt docuit *Bald. in dict. l. cum domini 58. ff. locat.* quem refert, & ſequitur *Grat. diſc. 117. num. 2. & Rot. coram Bich. dec 526. num.20.*

46 At non ſemper poteſt Dominus deuenire ad dictam incluſionem, ſeu etiam deſcriptio-

nem

nem bonorum, ſed tantum vbi conductor
mercedem non ſoluit, vt voluit *Bart. in l. eſt differentia* 11. *ff. in quib. ca pig. tac. contr.*
& poſt eum *Iaſ. in dict. §. item Seruiana n.* 31. *inſt. tit. de act.* & vltra *ll.* ad hoc citatas
per *Bart.* ibi, pondero *text. in l. cum domino* 58. *ff. locat.* in quo habetur, quod ſi conductor domus, vel horrei per biennium non
appareat, & penſio non ſoluatur, iuſte petit
dominus aperiri domum, vel horreum, &
deſcribi mobilia in eis exiſtentia.

47 Vbi vero locus erit incluſioni prædictæ,
poterit etiam fieri per locatorem auctoritate propria abſque miniſterio Iudicis *Caſtr, in l. inquilino* 33. *num.* 3. *ad fin. ff. de damn. infec. Ang. in d. l. vtique* 33. *alias* 34. *ff eod, Caroc. tit. de inuect. quæſt.* 24. *ver. an locator.*

48 Vnde hoc modo ſuſtineri poteſt, quod conductor capere valeat propria auctoritate res
inuectas, & illatas, ſcilicet faciendo prius
illas deſcribere, & deinde eas capiendo, dũ,
iuxta prædicta, vtrumque propria, auctoritate facere valet, & hoc modo competere ius
executiuum ſenſit *Bart. in d. l. creditores* 3. *num.* 24. *verſ. ſed contra prædicta C. de pign.*

49 Verum quamuis locator ad hos actus
propria auctoritate deuenire poſſit, tamen
honeſtius erit, & tutius, vt ad ea deueniat
mediante miniſterio Iudicis, ne alias, conductore reſiſtente, oriantur ſcandala, vt monet poſt alios in his terminis *Coler. de proceſſu execut. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 205. *& Rot. cor. Bichio decíſ.* 526. *num.* 19. licet enim
quid fieri poſſit ſine Iudice, vrbanius tamen
fit cum Iudice, vt notandum dicit per illum
*text. Bart. in dict. l. creditores* 3. *C. de pignor. in* 1. *lect. num.* 4. *& Cancer. var. cap.* 7. *num,* 209. *poſt med. par.* 3.

50 Et poterit petere aſſociationem, quæ ſine
dubio competit vbicumque adeſt facultas
51 capiendi propria auctoritate *Magon. decíſ.*
*Lucen.* 87. *numer.* 14. *& ſeqq. Rot. coram*
*Burat. decíſ.* 887. *num.* 5. & quod de hoc du-
bitari non poſſit *decíſ.* 16. *num.* 7. *poſt Salgad.*
*in labyrin.* ſeu poterit petere, vt alij dicunt,
meram aſſiſtentiam Iudicis, vel familiæ, ad
dictum effectum mitius agendi, & euitandi
ſcandala *Cancer. var. dict. cap.* 7. *n.* 209. *p.* 3.

52 An autem iſta aſſociatio cõcedi debeat à
Iudice, etiam abſque eo, quod citetur conductor, valde dubitari poteſt, nam quod ea
concedi nõ poſſit ſine citatione, docuit *Bart. in l. Creditores in* 2. *lectura num.* 26. *verſ. mihi autem videtur C. de pignor.* ſed contrarium, vbi petitur vere ex vrbanitate, tenent
poſt plures in ſpecie *Cancer. var. cap.* 19. *nu.* 25. *par.* 3. *Barz, decíſ.* 49. *num.* 12. *Rot. decíſ.* 439. *num.* 16. *par.* 9. *rec.* cum alijs pluribus
relatis infra *in cap.* 54. in tertia ampliatione.

53 Sed quidquid ſit in puncto Iuris, in praxi
videtur caute agendum in admiſſione huius
ſecundæ opinionis, quæ ſaltem reijcienda
erit primo, vbi locator non petat ſimplicem
aſſociationem, ſed etiam licentiam ingre-
54 diendi *Alex. conſ.* 131. *num.* 4. *lib.* 4. *Cotta in*
*memor. in ver. pacta executiua ad fin. Vrſil.*
*ad Afflict. decíſ.* 326. *nu.* 1. Secundo vbicum-
que non petat aſſociationem ex mera vrba-
55 nitate, vt ſenſit *Surd. conſ.* 221. *nu.* 4. Tertio
ſi non liqueat conductorem carere prorſus omni defenſione, vt conſuluit *Cancer.*
prout ipſe refert, dicens etiam hanc veriorem *cap.* 7. *num.* 70. *verſ. quamuis mihi par.* 2.
56 Quarto vbi locator omiſſa via extraiudicia-
li, elegiſſet viam iudiciariam, producendo
inſtrumentum, & citando partem *dict. decíſ.*
439. *num.* 16. *par.* 9. *rec.*

57 Concedendum tamen erit ei mandatum
prædictum, vel etiam mandatum ad exhibendum, aut aliud opportunum via executiua, quæ hoc modo, ſiue ad effectum illa
deſcribendi, ſiue poſt deſcriptionem ad effectum illa aſſequendi, competit *Rebuff. in cõt. Regn. tit. de liter. obligat. art.* 4. *gloſ.* 2. *num.* 10. *& art.* 6. *gloſ.* 3. *num.* 39. *Aſin. de execut. cap.* 21. *Grattan. diſc.* 117. *num.* 1. *Rot. coram Buh. decíſ.* 526. *num.* 18. *& ſeq.*

58 Quatenus vero non fuerit facta dicta deſcriptio, & eam nolit, vel non poſſit locator
amplius facere, tunc neceſſe habebit intentare Seruianam, ſeu Saluianum directum, ſi
agitur de illatis in Prædium ruſticum, &
vtile, ſi de illatis in prædium vrbanum, iuxta
ſuperius tradita,

Vnum tamen omnino notandum, quod
prædicta procedunt quatenus aliquis alius
59 creditor conductoris non egerit contra eadem bona executiue, quia tunc poſſet locator ſe opponere, & ratione ſuæ hypothecæ
anterioris, vel potioris impedire executionem illius creditoris, & petere, vt liceat ſibi
illa retinere, etiam non præcedente incluſione, aut aliqua alia condemnatione locatoris,
& ita poterit executiue obtinere, vt poſt
*Bald. nou. in tract. de dote par.* 7. *princ. priuil.* 24. optime tradit *Natt. conſ.* 300. *ſub nu.* 2.
vbi dicit, quod licet hypotheca non habeat
viam executiuam in agendo, tamen ſecus
eſt hoc modo excipiendo, quia facilius paratur exceptio quam actio *l. iuris gentium § igitur nuda ff. de pact.* cum concordan. ibi
citat. & quod hoc operatur natura iudicij
executiui, & hæc ſummaria cognitio non
præiudicat in tali caſu debitori, neque alij
*l. à diuo Pio §. ſed illud, & ibi Bald. nou. ff. de re iudic.*

Præsupposito autem, quod inducatur ta-
cita hypotheca in bonis coloni, idest con-
ductoris Prædij rustici, ex eo solo, quod do-
minus sciuerit in illud bona induci, prout
dictũ est supra, dubitatur etiam,an hoc pro-
cedat quoque in colono partiario, & multi
tenuerunt negatiuam, ex quo iste non sit
proprie conductor, sed potius socius, vt di-
60 ctum est in *cap. 5. de colonis*. At contrarium
tenuit *glos. in dict. §. item Seruiana inst. de
act. in vers. quis, & ibidem Ang. Aretin. num.
13. Gomes. num. 9. vers. sed breuiter Ias. num.
15. Mascard. de probat. concl. 210. numer. 12.
Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. numer. 21.
Caroc. de locat. tit. de inuect. quæst. 1. num. 4. &
per tot.* & est magis recepta opinio, ac etiam
verior, vt alijs plenissime cumulatis ac sa-
tisfaciendo cõtrarijs testatur *Menoc. adipisc.
rem. 3. n. 83.* etenim textus in *d. l. certi Iuris
5. C. locat.* loquitur de colonis, & partiarius
est vere, & proprie colonus, improprie autẽ
socius, vt dictũ est *in dict. c. 5.* & in proposito
aduertit quoq; *Menoc. dict. rem. 3. n. 87.* &
considerato etiam contractu huius coloni,
quod sit innominatus, inde quoq; sequitur,
quod regulari debeat cum regulis locatio-
nis, cui magis assimilatur, vt pariter dictum
est in *dict. cap. 5.* & in hoc proposito probat
*Ias. in d. §. itẽ Seruiana inst. de act. n. 16. & 17.*

61 Et ex his sequitur, quod licet non defue-
rint volentes, quod neque habeat locum
præfata hypotheca in eo, qui susceperit co-
lere fundum pro annua responsione in certa
specie, vt puta, promissis decem saccis fru-
menti quolibet anno, vt signanter videri
potest penes *Specul. in tit. de locat. §. postquam
ver. porro. Et Emilium Ferret. in l. item quia
num. 3. ff. de pact.* Tamen facilius admitti
debet opinio contraria, dum iste contractus,
vel est locatio, vel saltem ab ea in nihilo pro-
pemodum differt, vt dictum fuit in præfato
*c. 5. de colonis*, & hæc est etiam opinio com-
munis, quam tenuit *Bald. in l. certi iuris
num. 7. C. loc. Roman. sing. 233. incipien. tu
scis quod inuecta Ias. in l. item quia numer. 2.
vers. 3. limita ff. de pact. Neguſ. de pignor.
memb. 4. par. 2. num. 138. vers. 3. amplia*, &
late eam comprobat, ac contrarijs respondet
*Menoc. in dict. tract. de adipisc. poss. rem 3.
num. 88. & seqq. vsq; ad 96. Mantic de tacit.
lib. 11. tit. 15. num. 21. Caroc. de locat. tit. de
inuect. quæst. 2. num. 4. & per tot.*

62 Quæri etiam potest, an si famulus inducat
bona sua in domum domini, ea incidant in
tacitam hypothecam pro seruitio ab eo prę-
stando, & est quæstio quam tractat *Bald. in
dict. l. certi iuris num. 9. C. loc.* eamque resol-
uit negatiue, non tantum, quia famulus non
dicatur conductor, sed locator operarum,
quantum, quia non reperitur in Iure cautum
vt hæc hypotheca inducatur nisi in condu-
centibus Prædia, & eum sequitur *Negusan.
de pign. par. 2. memb. 4. num. 151. Menoc. d.
rem. 3. num. 145. Mantic. dict. tit. 15. num. 34.
Statil. de Saluian. insp. 3. cap. 5. num. 39.*

63 Disputant etiam DD. an si conductor
prædium sublocauerit, & qui subconduxit
bona propria in illud intulerit, inducatur
prædicta hypotheca, nedum ad fauorem
sublocantis, sed etiam ad fauorem domini,
sed non est recedendum ab opinione affir-
matiua, quam tenui in *cap. 32. de subloca-
tione*, & vltra ibi citatos, eam esse commu-
nem fere omnium testatur *Menoc. de adipisc.
poss. rem. 3. num. 97.*

64 Nec huic opinioni aduersatur *text. in l. si
in lege 27. §. si colonus ff. locat.* nam ei satis-
facit *Bart.* ibi, dicens, quod ideo in casu il-
lius textus bona secundi conductoris non
censentur tacite hypothecata primo locato-
ri, ex quo expresse fuerant obligata secundo
locatori, sed licet hanc responsionem com-
muniter approbent alij, ab ea tamen tanquã
nimis diuinatiua dissentit *Menoc. dict. remed.
3. num. 98.* vbi propterea aliam responsio-
nem adducit, scilicet quod *dictus §. si colo-
nus* loquatur in conductore prædij rustici, in
quo ipse tenet non induci dictam hypothe-
cam tacitam fauore locantis, vt dictum est
supra, & multo minus fauore domini cum
sit sublocatio à primo conductore, prout
ipse latius prosequitur ibidem *num. 99.* Ve-
rum qui tenent opinionem contrariam sci-
licet etiam in rusticis induci tacitam hypo-
thecam, dummodo dominus sciat bona esse
in Prædium inuecta, seu illata, prout, & ego
sensi supra, non possunt approbare dictam
*Menoc.* responsionem, & ideo crederem ad
dictum text. posse responderi, quod loqui-
tur generaliter non induci hypothecam in
bonis subconductoris, at per alia Iura limi-
tatur, vt non procedat in inuectis, & illatis
in prędium subconductum, prout dixi in prę-
fato *cap. 32. de sublocatione numer. 45.* vbi
etiam addidi limitationem, & declaratio-
nem huius conclusionis, quas hic nõ repeto.

65 Maior vtique quæstio est si conductor sit
minor, an inducendo in prædium res absq;
solemnitatibus in obligatione bonorum mi-
noris necessarijs, censeantur, & illæ tacite
obligatæ, sunt enim in ea quatuor diuersæ
opiniones, quas cum suis fundamentis late
refert *Menoc. dict. rem. 3. adipisc. à num. 66.
ad 82. & Simoncel. de decret. lib. 2. tit. 5. inspect.
2. per tot.* Et earum duæ sunt communes,
eæque de directo contrarię, vna enim negat,
altera

altera vero affirmat, vt perstringendo materiam, tradit *Statil. de Saluian. inspect. 3. cap. 5. num. 128. & Caroc. de locat. tit. de inuectis quæst. 8. num. 3.*

66 Negatiuam autem tenuit *glos. in l. item quia, vers. illata ff. de pactis*, & eam secutus est ibid. *Bart.* & alij, taut communem asserat *Ias. in dict. §. item Seruiana num. 57. in fin. instit. tit. de act.* & tenuit etiam *Sicard. in l. certi Iuris num. 11. C. locat.* & denique post longam discussionem eam pariter sequitur *Menoc. dict. rem. 3. num. 82. & Simoncel. de decret. lib. 2. tit. 5. num. 12. & seqq.* vbi *num. 18. in fin.* inquit, hanc legendo, & consulendo, & iudicando amplectendam esse.

67 Contrariam vero opinionem, quod dicta hypotheca inducatur etiam in bonis minoris tenuit *Bal. in l. vn. §. & vt plenius num. 2. ver. extra sequitur C. de rei vxor. act. & in l. certi Iuris 5. num. 15. C. loc.* & hanc esse communem contra *Bart.* dixit *Ias. in l. si constante num. 210. ff. sol. matr.* & idem etiã ibidem asseruit *Petr. Barbos. num. 122. & Curt. Iun. cons. 168. num. 20. Statil. Pacif. dict. cap. 5. num. 129. Surd. decis. 287. numer. 24. Gratian. disc. 27. num. 44. & 45. Merlin. de pignor. lib. 2. quæst. 67. num. 84. & seq* penes quos alios habere poterit, qui numerum Doctorum quærit.

68 Ratio autem præcipua huius opinionis in effectu est, quod dum lex approbat antecedens, & causam huius hypothecæ, nempe contractum locationis factum minori, ex quo minor conducere potest, vt dictum etiã fuit in *cap. 10. de person. qua conduc poss.* inde sequitur, vt approbare etiam censeatur hypothecam ipsam, quæ est quædam consequentia, & effectus ipsius locationis, & ita consilio legis suppleatur, quod ætati deest, nec dicatur lædi minor, vbi eius obligatio est legalis, ita post *Nicol. de Mat.* ratiocinatur *Bald. in dict. l. certi Iuris 5. num. 15. C. locat.* & eum sequuntur alij relati per *Surd. de alim. tit. vlt. quæst. 44. num. 14. & 15. & Statil. de Saluian. inspect. 3. cap. 5. num. 130.* itaut in effectu tenentes istam opinionẽ, sentiant, quod hęc hypotheca tacita in bonis minoris inducatur in consequentiam actus ei permissi, vt breuius post alios dicit *Negus. de pignorib. memb. 4. par. 2. num. 154. vers. tamen contraria*, vnde ponderant validitatem contractus locationis, inferendo ab eo ad ipsam hypothecam *Statil dict. cap. 5. num 149.* vbi quod minor conduxerit domum sibi necessariam *Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 5. num. 37. Ios. Ludou. decis. Perus. 65. numer. 14. & seq. vsque ad fin.* vbi quod iudicauit fuisse inductam hypothecam, quia minor ille conduxerat domum alias conductam à patre suo, & ita prudenter se gesserat, nec læsus dici poterat, & cum eo transit *Caroc. de locat. tit. de inuect. nu. 23. & seqq.* vbi conatur respondere Simoncello opponenti, quod non sufficit vtilitas minoris ad hoc, vt eius bona obligentur.

69 At ratio ista penes me non stringit, quia vt dixi in *dict. cap. 10. de pers. qua conducere poss.* hęc hypotheca non inducitur per ipsum contractum locationis, sed ita demum si interueniat factum minoris circa ipsam hypothecam, hoc est, si vltra ipsam conductionem etiam bona inferat, vel conducat in ipsum prædium conductum, vt docuit præcise *Ias. in §. item Seruiana. num. 76. ver. quædam est hypotheca inst. tit. de action.* & probat *text. in l. potior 11. §. si colonus ff qui potior. in pignor.* vbi fortius habetur, quod etiamsi conuenerit, quod inuecta sint hypothecata, adhuc non ex conuentione obligantur, sed ex eo, quod inuecta sunt.

Vnde hypotheca ista nõ est effectus solius locationis, nec eius consequens necessarium prout requiritur ad hoc, vt admissum censeatur, ex eo, quod admissum sit antecedens *Euerar. in loc. 125. à concessione antecedentis num. 3. in 5. limit. Barbos. axiom. Iur. 30. num. 1. & 3.* quare licet valeat minor conducere sine decreto Iudicis, tamen non valet postea absque illo facere actum per quem inducatur obligatio suorum bonorum, cum tunc deueniat ad casum, à quo sine dicto decreto incipere non potest, & cessat ratio ob quam sine decreto potest conducere, quę vt consideratur in *dict. cap. 10.* est quia non alienat, nec obligat bona. Vnde admissa validitate locationis, non inde sequitur, vt possit deueniri ad ipsam hypothecam inducendam sine decreto ad hoc necessario, vt

70 de se patet, & faciunt tradita per *Rot. cor. Royas decis. 261. num. 6.* vbi eisdem rationibus firmat, quod dato bona Ecclesiæ generaliter hypothecari posse occasione emptionis aliorum bonorum absque beneplacito

71 Apostolico, non inde sequitur, vt vigore talis hypothecæ, deueniri possit ad distractionem ipsorum bonorum, absque dicto beneplacito in alienationibus necessario ex *Bero in cap. nulli num. 14. ver. animaduertendum tamen est, de reb. Eccles. alien. vel non, & Redoan. eod. tit. q. 2. cap. 6. n. 13. ver. vbi etiã.*

72 Vnde si in re maxime dubia liberum est hominis iudicium, prout dicit in proposito huius quæst. *Menoc. de adipisc. dict. rem. 3. nu. 82. ad fin.* quod facilius admitto, dum non

73 agitur de consulendo, aut iudicando, adhęreo primę opinioni, hanc hypothecam in

74 bonis minoris induci neganti. Et moueor præcipue, quia clarum est, quod bona minoris non possunt obligari sine decreto Iudicis *l. magis puto §. si pupillus ff. de reb. cor.* & sicut propterea in eis limitatur Iuris regula, quod per sola verba stipulantis, & promittentis inducatur hypotheca, ita etiam limitari debet regula ista, quod, hypotheca inducatur per illationem bonorum in prædium conductum, cum in vtraque militet eadem ratio limitandi, vt non procedat in minore, ex quo minor reperitur in hoc specialiter priuilegiatus, vt eius bona non hypothecentur sine decreto Iudicis, iuxta late tradita per *Gabr. cons. 20. num. 6. & seqq. lib. 2. & Rot. decis. 177. num. 11. par. 1. & decis. 385. num. 7. par. 2. & decis. 190. num. 3. & 4. par. 8. rec.*

75 Quod eo certius dicendũ, animaduertendo, quod quando lex vult inducere in bonis minoris hypothecã tacitã, id clare exprimit, vt in *l. 2. ff. de reb. eorum*, vbi fauore fisci inducit obligationem bonorum ab eo emptorum, & in *l. 3. ff. eod.* vbi obligantur fauore alterius minoris, ex cuius pecunijs fuerunt empta, vt bene considerauit etiam *Menoc. d. rem. 3. n. 8.*

76 Verum, quia dictum priuilegium, quod bona minoris non obligentur sine decreto non procedit in eis mobilibus, quæ seruãdo seruari non possunt ad *text. in l. lex qua Tutores 22. in princ. & vers. præcipimus itaque C. de administr. tut. Rim. Iun. in §. 1. n. 175. inst. tit. quib. alien. lic. vel non.* hinc dicta

77 prima opinio, quod scilicet hæc tacita hypotheca non inducatur in bonis minorum, limitari poterit, vt non procedat in prædictis bonis, quæ seruando seruari non possunt, prout eam limitat *Caroc. de locat. tit. de inuect. num. 1. & 2. & num. 13. Mat. ad consuet. Senat. Panor. cap. 34. num. 13. in fin.* dũmodo tamen, si agatur de bonis Pupilli, interueniat tutor illationi, & non alias *glos. in l. item quia 4. in ver. illata ad fin. de pact. Caroc. ibidem.*

78 Limitatur etiam eadem opinio, vt non procedat in scholaribus, alijsque minoribus degentibus extra patriam suam absque curatore, quia isti si domum conducant, & in eam inferant mobilia, inducitur in eis hypotheca secundum *Simoncel. de Decret. lib. 2. tit. 5. num. 21.* quem sequitur *Caroc. de locat. tit. de inuectis quæst. 8. num. 14.* & licet Simoncel. moueatur ex *text. in l. item filius familias §. quod dicitur ff. ad Sen. cons. Maced.* vbi habetur Macedonianum cessare, si filius fam. in studio existens mutuo accipiat, quod non multum vrget, quia casus est diuersus, tamen ab hac limitatione difficile esset recedere, dum est recepta in praxi, vt testatur *Ias. Lud. dec. Perus. 75. num. 16.* vbi quod seruatur Perusiæ, Romæ, & vbique locorum, & idem repetit *Caroc. d. quæst. 8. num. 14. vers. addo quod.* & in his casibus, verum videtur opinionem pro hypotheca esse magis æquam, prout eam asserit *Castren. in l. item quia ff. de pact.* & post eum *Negus. de pignor. par. 2. memb. 4. nu. 154.*

79 Alia quoque datur limitatio prædictæ opinioni neganti hypothecam induci, vt non procedat, vbi minor prudenter conduxit, itaut nulla possit considerari eius læsio, vt signanter si conduxit domum condecentem suæ conditioni, quam limitationem tenuerunt *Bellaper.* & alij antiquiores relati per *Ias. in dict. l. item quia num. 20. vers. vltima fuit ff. de pact.* & post eum *Simoncel. de decret. lib. 2. tit. 5. num. 17.* signanter *Caroc. d. quæst. 8 num. 23. & seq.* vbi limitationem istam diuidit in duas *Statil. Pacif. de Salu. insp. 3. cap. 5. num. 129. Ios. Ludou. decis. Perus. 75. num. 14. & seqq. vsque ad fin.*

80 At in puncto Iuris etiam ista limitatio patitur magnam difficultatem, non solũ, quia non sequitur, minor bene, vtiliter, & valide conduxit domum, ergo etiam bene, & vtiliter intulit in eam res suas, ac illas hypothecauit, vt dictum est supra, sed etiam quia non sufficit minorem vtiliter agere ad hoc, vt bona possit hypothecare, sed requiritur vlterius, vt interueniat decretum Iudicis, vt optime in proposito aduertit *Simoncel. de decret. lib. 2. tit. 5. num. 17.* hæc enim duo copulatiue requiruntur, vtilitas minoris, & decretum, vt per *text. in l. 1. in princ. & l. magis puto §. non passim in ff. de reb. eorum,* aliosque concordantes, firmauit quoq; *Rot. cor. Merlino dec. 535. num. 29.* quidquid se inuoluat quærendo responsionem *Caroc.* vbi supra, cum nihil concludens adducat.

81 Neque obstat, quod cessante læsione minor non gaudeat priuilegio ætatis ad *text. in l. verum §. restituitur ff. de minor.* quod fuit motiuum *Bellapert.* quia releuaret si minor indigeret restitutione in integrum aduersus inductam hypothecam, at secus est, vbi dicit eam non fuisse inductam, quia ad hoc non indiget læsione, sed satis est actum non fuisse factum cum decreto *Salic. in dict. l. certi Iuris numer 4. in fin. Simoncel. de decret. lib. 2. tit. 5. n. 17. in fin.*

82 Pro alia limitatione etiã adducitur, quod si locator habeat in manibus, seu possideat bona minoris, poterit illa retinere quousq; sit satisfactus, ita *Caroc. dict. tit. de inuect. quæst. 8. num. 28.* & plenius firmat per *Simoncel.*

*monetl. de decr. dict. tit. 5. num. 20. Merlin. de pignor. lib. 2. quaest. 67. num.* 87. sed ista non est proprie limitatio conclusionis, quod bona minoris, non cadant sub hypotheca, sed
83 alia conclusio diuersa, quod detur eorum retentio, prout datur etiam pro credito sine hypotheca *Adden. ad Greg. decis. 254. nu. 7. Sord. decis. 46. num. 9. Rot. in Fauentina bonorum soram Platto impressa per Marchesf. de commiss. par. 1. fol. 976. n. 1.*

Quod dictum est in bonis minoris non induci hypothecam praedictam per illationem eorum in praedium conductum, facilius
84 dicendum est in bonis Ecclesiae, cum difficilius admittatur Ecclesiasticos illas aliena-
85 re, aut obligare posse, vnde *Bald. in dict. l. certi Iuris num. 14. C. locat.* ponit in vtrisque opinionem negatiuam, ac deinde eam impugnat, & contrariam sequitur respectu bonorum minoris tantum, & eum sequitur *Ias. in §. item Seruiana num. 58. inst. de act. Carpan. ad Stat. Mediolan. cap. 390. n. 65. p. 2.*
86 At secus est in bonis proprijs Clericorum, quia cadunt sub hac hypotheca, & eius vigore poterit in eis fieri executio, vt post *Rebuff. sub tit. de litt. obl. art. 4. glos. 2. num. 24. & seq.* tradit *Pascal. de patr. potest. par. 4. cap. 6. num. 69. vers. omittendum.*

De rebus alienis quoque per conductorem in Praedium inuectis dubitant DD. an subiaceant dictae hypothecae, & distinguere communiter solent inter eas quas bona fide
87 possidet, & eas quas possidet mala fide, & quoad primas quod cadant sub hypotheca docuit *Bald. in l. certi Iuris num. 13. C. loc.* per *text. in l. si ab eo ff. de pignor.* & cum eo simpliciter transit *Ias. in §. item Seruiana nu. 53. post med.* vbi idem dicit facere *Aug. Aret. ibi inst. de act. Menoc. de adipisc. rem. 3. numer. 108.* vbi dicit quod licet *Balduin. in coment. de pignor. cap. 6. col. 3. vers. quid igitur*, scribat locatori concedi retentionem contra conductorem dum è domo effert, sed nō tribui actionem aduersus iam asportata, tamen ipse sequitur Baldum, sed non reddit aliquam rationem, neque aliam auctoritatem adducit *Mascard. de probat. concl. 210. n. 15. Pacif. de Saluian. lib. 3. cap. 5. nu. 47.*
88 Et videbatur posse valde dubitari de dicta opinione, quia res aliena non potest obligari *l. rem alienam 41. ff. de pignor. ast. Neguf. de pign. par. 2. memb. 3. num. 52. Rot. cor. Coccin. decis. 208. nu. 10.* sed sequendo com-
89 munem opinionem, potest responderi, quod hoc procedit in obligatione hominis, non autem in obligatione legali, vt distinguendo late firmauit *Rot. in dec. 442. n. 16. & seqq. p. 5. rec. & inter illas Coc. 1452. n. 14. & seqq.*

90 At hoc proderit locatori, quatenus intentet Saluianum, quo casu sufficit eum probare possessionem conductoris, secus autem si intentet Seruianam, cum tunc debeat probare eius dominium, vt supra fuit dictū, vel quasi dominium, & vtroque casu ei proderit solum quoad effectum consequendi possessionem ipsam, vel ius, quod habebat locator, & non vltra, vt patet ex *dict. l. si ab eo 18. ff. de pignor.* ibi *tuetur me per Seruianam Prator, quemadmodum debitorem per Publicianam.* & late post alios tradit *Merlin. de pignor. lib. 2. quaest. 2. num. 29. & seq.*
91 Quo autem ad res quas conductor bona fide non possidet, communis traditio est quod licet eas in praedium inducat, non tamen propterea hypothecae subijciantur *Bald. in dict. l. certi Iuris numer. 13. C. locat. Menoc. adipisc. rem. 3. num. 109. Mascar. de probat. concl. 210. num 15. Pacif. de Saluian. inspect. 3. cap. 5. numer. 48. vers. si vero bona fide, & seqq.* penes quos alij.
92 At ista conclusio procedit sine difficultate, si rerum illatarum dominus illationem ignorauerit, si autem sciat, & non contradicat, sunt variae opiniones, nam eo casu hypothecam induci censuit *glos. in l. item quia vers. illata ff. de pact. & in l. certi iuris in ver. nam ea quoque ad fin. C. loc.* quam sequuntur alij quam plures antiquiores, quos refert, & sequitur *Ias. in §. item Seruiana num. 54. & 55. inst. de act. & Neguf. de pignor. par. 2. membr. 4. numer. 152.* vbi in fine, dicit, hanc opinionem videri magis veram, & communiorem.
93 Verum cōtrariam opinionem secutus est *Bald. in dict. l. certi iuris num. 13. vers. sed quid C. loc.* & alij plures quos referunt, & sequuntur *Mascar. de probat. concl. 210. n. 15. post med. ver. alij sensere Pacif. de Salu. insp. 3. cap. 5. numer. 54. & seq.* itaut haec sit vere magis communis, vt testatur post alios *Menoc. de adip. rem. 3. num. 110.* vbi dicit *Neguf.* vbi supra, falso scribere esse magis receptā contrariam.
94 Et videtur etiam hanc esse magis veram, quia dum regula est, quod quatenus conductor sit possessor malae fidei, haec hypotheca non inducatur, vt dictum est supra, sola scientia, & patientia domini non valet contrarium operari, nam in praeiudicialibus sola scientia, & patientia non nocet, iuxta communem traditionem Doctorum in *l. quae dotis ff. sol. matr. & in l. Procurator. ff. rem rat. hab.* & in alijs locis late relat. in proposito per *Statil dist. cap. 5. num. 159.* vbi pariter hac ratione mouetur dicere hanc veriorem *Rot. dec. 136. num. 5. par. 1. div.*

95 Tutior

95 Tutior tamen erit hæc opinio si dominus non fuisset præsens inductioni rerum in prædium conductum, vel si quando sciuisset, post illas inductas non racuisset, nam videns res suas dari in pignus,& tacens,videtur cõsentire, ex tradit per *Rot.Iannen.decis.199. n.1.& Gam.decis.321.*

96 Præterea limitatur eadem opinio si dominus sciret rem suam induci in prædium à conductore, & taceret aliqua machinatione vel dolo, puta,vt deciperetur locator in sua spe, quod in illis rebus esset securus consequi,quod sibi deberet conductor,tunc enim procedere inductionem hypothecæ in re aliena est *text. in l.* a. *C. si alien. res pign.* & admisit in proposito *Bald. in dict. l. certi iuris num. 13. ad fin. C. loc.* & secuti sunt alij, vt per *Marscard.dict. concl.*210. *num.*15. *ad*

97 *fin.* vel si permisit induci eo animo, vt toto tempore locationis in domo manerent *Menoc.dict rem.*3. *num.*12. vbi tamen docet locatorem debere articulare, & probare hunc animum domini, vt toto conductionis tempore bona sua in domo manerent ex *Salic. in dict. l. certi iuris quæst.* 2. *& Afflict.decis.* 184.*num.* 2.

98 Limitari etiam potest dicta opinio, si res locata sit pupilli, vel Ecclesiæ, quia horum fauore sciens, & tacens, videtur consentire, vt docuit *Bart. in l. quæ dotis num.* 23. *vers. fallit. ff.sol. matr. & ibidem Ias. numer.* 81, *Roman.cons.*311.*nu.*3. *Pacif. de Salu. inspect.* 3. *cap.* 5. *numer.* 62. *&* 63. *Carpio de execut. test.lib.*1. *cap.*17. *num.*32. *Gratian.disc.*980. *numer.* 21.

99 Prout etiam limitari potest, vbi cum scientia, & taciturnitate concurrat coniunctio, quod scilicet dominus rerum sit ex coniunctis conductoris bona inducentis, nam hoc casu non procedere cõclusionem, quod tacens in præiudicialibus non videatur consentire,probat *text. in l. si seruus ff. de donat. int. vir. & vxor.* & docuit *Bart. in dict. l. quæ dotis num.*22. *vers. fallit*, & alij quos referunt, & sequuntur *Menoc. cons.* 304. *num.* 30. *& Hond. cons.*93.*n.*44. *lib.*1.

100 Quod certius procedit in bonis patris illatis in domum per filium, quem ipse pater permisit conducere, & negotiari, ex hac enim permissione cẽsetur etiã in necessariũ antecedens permisisse hypothecationẽ *Ias. in dict.§. item Serniana nu.*59. *instit. de action, Carpan. ad stat. Mediol. cap.*390. *n.*64.*lib.*2.

101 Aliæ quamplures limitationes dictę conclusionis, quod tacens non videatur consentire,videri poterunt signanter penes *Statil. Pacif. de Salutan. dict. inspect.* 3. *cap.* 5. *à num.*60. *ad* 83.sed vt plurimum non faciunt ad propositum videntis inferri res suas in domum ab alio conductam, de quo nos, & ipse etiam loquitur.

102 Coarctatur autem dicta hypotheca,vt nõ comprehendat illas res, quæ non censentur comprehensæ in obligatione generali expressa, quia dum est generalis tacita, non deber plus operari quam expressa *l. cũ quid ff. si cert. pet. Mantic.de tacit. lib.* 11. *tit.*15. *num.* 33. *Merlin. de pignor. lib.* 2. *quæst.* 67. *numer.*75.

103 Et hinc est, quod in vestibus, & alijs mobilibus omnino necessarijs conductori, opinio communis est, quod non habeat locum hæc hypotheca, quia obligatio generalis regulariter ea non comprehendit *l.obligatione generali ff. de pign. Ang.Aretin. in* §. *item Serniana num.*1. *ad fin. & ibid. Ias.numer.*6. *Neguf.de pignor. part.*2.*memb.*4.*num.*51.*vers. quinto limita Mascard. de probat. concl.* 210. *num.*18. *Menoc. de adipisc. rem.*3. *num.*139. *Carpan. ad stat. Mediol. cap.*390. *num.*70.

104 Et inter prædicta necessaria, reputantur libri scholariũ, & Doctorum, Arma militũ, & Breuiarium Clericorum, vt scribit *Ias. in dict.*§. *item Serniana num.*64. *post. Ang.Aretin.* quem ipse refert idem dicere, sed de libris scholarium tantum, & sub dubio *Simoncel. de decret. lib.*2. *tit.*5.*num.*22.*Caroc.de locat.tit. de inuect.q.*8.*n.*15.

105 Contrariam tamen opinionem in specie quoad libros Doctorum, & scholarium post *Rebuff. in tit. de litt.grat. art.*4. *glos.*2. *num.* 37. *& seq.* sequitur *Pascal. de iur.patr.potest. part.*4.*cap.*6. *num.* 69. *vers. & ab huiusmodi*, vbi quod licet regulariter in eis non possit fieri execution, tamen secus est vigore dictæ hypothecæ ex speciali eiusdem priuilegio.

106 Sed prima retinenda erit pro regula, secunda vero restringenda ad casum in quo regula ipsa limitatur,nempe si nulla alia bona sint inuecta quam prefata, quia tunc volunt Doctores in eis quoque procedere inductionem hypothecæ *Gomes.in dict.* §. *item Serniana num.*22. *ad fin. Menoc. dict. rem.*3. *num.*140. *Mascard. dict. concl.* 210. *num.* 18. *Carpan. ad dictum cap.*390. *nu.*72. *Mantic.de tacit. lib.*11. *tit.*15. *nu.* 33. *Pacif. de Salutan. insp.*3. *cap.* 5. *num.* 16.

107 Debebit tamen Locator probare hanc negatiuam existentiæ aliorum bonorum, vt demonstret se esse in casu limitationis, alias standum esset regulæ contrariæ *Crauet.cons.* 112.*num.*5, *&* 6. *Caroc. de locat. tit.de inuect. quæst.*8.*num.*18. *ad fin.*

108 Idemque est de instrumentis, Chirographis, & nominibus debitorum,quia hæc vti non inuecta, & illata in prædium, vt ibi perpetuo

petuo permaneant, sed tantum donec exigantur, non cadunt sub ista hypotheca, vt firmant *Mascard. dict. concl.* 210. *numer.* 19. *Menoc. de adipisc. rem.* 3. *num.* 143. *Mantic. de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *numer.* 36. vbi auctoritate aliorum plurium reicit Baldum, qui restrinxit hanc opinionem ad futura *Pacif. de Salu. suspect.* 3. *cap.* 5. *num.* 41. vbi in fine dicit, quod contrarium tenuit, & male *Zas. in §. item Seruiana num.* 18. *inst. de act.*

109 Quo autem ad pecuniam distingnendum est inter eam quam præsidij causa quis retinet, & eam quam quis ita retinet, vt quotidie expendat, & in vsum vertat, quo enim ad istam secundam, quia non ita inuecta est vt perpetuo ibi sit, prout requiritur ad hoc, vt inducatur hæc hypotheca, inde sequitur, vt ipsa ei non subiaceat, vt tradunt *Zas. in §. item Seruiana num.* 22. *& ibidem Gomes. num.* 20. *Menoc. de adipisc. rem.* 3. *num.* 135. vbi plura ad comprobationem huius sententiæ adducit *Mascard. de probat. concl.* 210. *num.* 16. quo vero ad primam, quia loco suppellectilis habetur iuxta *l. si chorus §. his verbis ff. de leg.* 3. eodem modo cadit sub hypotheca *Mascard. dict. concl.* 210. *numer.* 17 quatenus tamen sit illata in domum, secus autem si illata in prædium rusticum, quia non est verisimile, quod ibi illata fuerit dicto animo, vt ibi permanere perpetuo debeat, & ideo secus est dicendum, vt bene distinguit *Menoc. adipisc. rem.* 3. *num.* 134. *& Statil. de Salu. insp.* 3. *cap.* 5. *num.* 119 *&* 120.

110 Boues quoque aratorij, & alia instrumenta necessaria ad agriculturam propter publicam necessitatem agriculturæ, in hanc hypothecam, non cadunt *Gomes in §. item Seruiana nu.* 30. *Post med. inst. de act. Carpan. ad stat. Mediol. cap.* 390. *num.* 76. *par.* 2. *Caroc. de locat. tit. de inuect. quæst.* 20. *num.* 1. *Pacif. de Saluian. insp.* 3. *cap.* 5. *num.* 45.

111 Et quidem generale est, vt in executionem hæc instrumenta gratia pignorum capi non valeant, vt sunt *text. express. in l. executores* 7. *& l. pignorum* 8. *C. quæ res pign. cap. poss.* de quo late *Menoc. de Arbitr. cas.* 378.

112 *& Ciarlin. contr.* 112. vbi ampliat procedere tam in foro sæculari, quam in Ecclesiastico, & tam in hypotheca tacita, quam etiã in expressa, & alijs modis de quibus penes eum & *Menoc. & Caroc.* vbi supra, & alios infra citandos.

Controuertitur tamen valde, an hoc pro-
113 cedat etiam, vbi debitor aliud quam Boues, & instrumenta præfata non habeat, & opinionem negatiuam, quod videlicet tunc conclusio non procedat, sed possit fieri in dictis bonis executio, tenuit *gloss. in dict. l. executoris ver. aratorium*, & cum ea *Ripa in tract. de peste tit. de remed. præseruat. num.* 221. *Plot.* qui alios allegat *de in lit. iur. §.* 42. *num.* 11. *vers. fallit. in subsidium.*

114 Contrariam vero secutus est *Cyn. in dict. l. executoris num.* 4. vbi reputat eam veriorem *Negusan.* qui alios allegat *de pignor. par.* 2. *memb.* 3. *num.* 49. & latius contrarijs respondendo eam tuetur *Menoc. de arbitr. cas.* 378. *num.* 10. *& seq.*

115 At controuersiam istam, vt plurimum tollit consuetudo, nam quod *dict. ll.* hodie de consuetudine non seruentur, post *Salic.* asserit. *Neguf. dict. num.* 49. *in fin. & Caroc. de locat. tit. de inuect. quæst.* 20. *num.* 18. *&* 19. vbi refert etiam *Afin. in praxi §.* 31. *limit.* 33. asserentem eas non seruari in specie Florentiæ, sed in quibusdam locis eas puntualiter seruari, in quibusdam vero non, dicit *Bald. in dict. l. pignorum*, & cum eo transit *Mantic. de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *num.* 34.

116 Præterea, quia dicta prohibitio ne fiat executio in Bobus, & alijs instrumentis aratorijs, vt facta ne ita impediatur agricultura, fallit quando capiuntur non loco pignoris, sed vt vendantur, vel dentur in solutum creditori, vt alia bona colantur, vt dicit *Plot. de in lit. iur. §.* 42. *ad fin.*

117 Et licet videatur, quod ita fraus facile fieri posset dd. legibus, dum semper afferrent creditores velle vti præfatis animalibus pro cultura, quod non est permittendum, vt contra Plotum considerat *Menoc. de arbitr. cas.* 378. *num.* 14. tamen posse de facili bonum Iudicem occurrere huic fraudi obligando emptorem, vel creditorem ad hoc faciendum dicit *Caroc. de locat. tit. de inuect. quæst.* 20. *num.* 14. & quidquid sit de ista cautela, quæ forsan remanere posset frustratoria ex defectu personæ, quæ curam suscipere vellet obseruandi, an obligatio iniuncta executioni demandetur, vel ne, videtur in proposito locationis sæpe cessare suspicionem dictæ fraudis in casu sæpissime contingibili, quo videlicet locator Prædij retinere velit Boues, & alia in prædium ipsum illata, & ad eiusdem culturam necessaria, hoc enim casu credibilius est, quod ita agriculturæ inseruient, quam si asportentur à conductore, qui forte non habet aliud Prædium, quod illis colat, & ideo facile admitti posset limitatio Ploti, prout etiam sensisse videtur in specie *Peregr. cons.* 80. *num.* 14. *lib.* 3. licet ad hoc alleget tantum *Rip. in tract. de peste tit. de remed. præseruat. num.* 121. vbi non loquitur fauore locatoris, sed dicit, quod si rusticus habeat prædium proprium, & in eo instrumenta

possint

possint capi in executionem instrumenta vna cum Prædio, non autem de per se sola.

118 De mercibus pariter controuersia iuris quæstio est, an cadant sub hac tacita hypotheca, & si placeat alicui videre sectatores vtriusque opinionis, adeat *Caroc. de loc. tit. de inuect. quæst.* 25. vbi eos cumulat, & latius *Pacif. de Saluian. insp. 3. cap. 5. a num.* 83. *ad* 92. quorum vterque affirmatiuam veriorem dicit, circa quod non laboro, quia placet distinctio casuum, quam facit *Menoc.* & secuti sunt *Pacific. & Merlin. in locis infra citandis*.

119 Primus est quando agitur de prædio rustico, tunc enim quia merces non possunt esse in illud illatæ ad hoc, vt ibi perpetuo permaneant, prout requiritur ad inducendam istam hypothecam, vt dictum est supra in principio huius capituli, inde sequitur, vt sub ea non cadant *Menoc. de adipisc. poss. remed.* 3. *num.* 125. *Statil. Pacif. de Saluian. interd. insp. 3. cap. 5. num.* 94. vbi plene firmat *Merlin. de pignor. lib. 2. quæst.* 46 *n.* 11.

120 Secundus casus, est, cum quis conducit domum non eo animo, vt in ea tabernam faciat, sed quia est forte negotiator in eam inuehit merces, illasque ibi distrahit, vel inde in alium locum transportat, & hoc pariter casu procedit opinio negatiua propter eandem rationem supra in præcedenti casu dictam *Menoc. d. rem. 3. num.* 126. *Pacif. d. cap. 5. num.* 95. *Merlin. d. quæst* 46 *num.* 12.

121 Tertius casus est cum conductor, qui negotiationem exercet, Prædium Vrbanum ad illum effectum conducit, vt in eo merces retineat seu reponat, & vendat, & tunc procedit alia opinio, quod scilicet merces in illud inuectæ, cadant sub hypotheca *Menoc. d. remed. 3. num.* 127. *Pacif. d. cap. 5. num.* 96. *Merlin. d. quæst.* 46. *num* 13. & habet hæc opinio text. clarum *in l. 3. ff. in quib. cauſ. pign. vel hypoth. tac. contrahatur.* vbi de horreo, diucriorio, & area conductis, quod in eis illata, tacite sint hypothecata, in horreo enim, & area negociationes exercebantur *l. quoties ff. de pecul. l. eum in plures §. locator horrei ff. locat. Connan. in Coment. lib. 4. cap.* 10. *num.* 7. & est horreum, quod hodie vulgo dicitur, magazenum *Alciat. in l. non solum §. morte num,* 58, *ff. de oper. nou. nunciat. Menoc. d. rem. 3. num,* 129.

122 Dicetur autem prædium conductum ad effectum prædictum, nedum si fuerit pro hoc mero seruitio, prout sunt magazena, sed etiam si simul fuerit quoque pro habitatione conductoris, prout facere consueuerunt mercatores, qui domus conducunt, in quibus continentur Apothecæ, & aliæ mansiones, in quas merces inuehunt, vt ibi eas vendant, & negocientur, vt declarat *Menoc d. rem. 3. num.* 127.

123 Quartus casus est, cum Pater familias conducit domum pro sua habitatione, & in eam inuehit fructus propriorum prædiorū tam ad vsum proprium, & familiæ, quàm etiam ad effectum vendendi, quod superest, & hoc quoque casu in his inducitur hypotheca *Menoc. d. rem. 3. num.* 131. *Pacif. d. cap. 5. num.* 111. *Merlin. d. quæst.* 46, *n.* 17.

124 Vnde paret nihil releuare, quod vna cum venalibus rebus, inuectæ sint etiam aliæ non venales, tam in casu isto, quam in præcedenti, vt dicit *Menoc. ibidem num.* 130. *ad med. ver. quod fortius ex Gomes. in §. item Seruiana num.* 19. *vers. sed tamen instit. de action.*

125 Et quoniam contra opinionem retentam in his duobus vltimis casibus, quod inducatur tacita hypotheca in venalibus opponi posset, quod istæ res, tam quam inuectæ, & illatæ animo illas vendendi, non videantur ita illatæ, vt perpetuo in domo permaneant, prout requiri ad hunc effectum sæpe dictum est, vt sensit *Mant. de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *num.* 35. responderi potest, quod verba illa *legis debitor ff. de pign. vt perpetuo ibi sint*, in quibus fundatur dicta conclusio, non sunt accipienda in proprio, & stricto significatu, cum nulla res dici valeat perpetuo esse posse, sed intelligi debent, vt ibi sint durante locatione, vt dictum est supra, in princ. huius cap. imo sufficit esse ita illata, vt ibi sint, vt habetur *in l. in prædijs 7. ff. in quib. cauſ. pign. vel hypot.* quod intelligi potest durante indigentia earum rerum, iuxta suā

126 naturam, & qualitatem, vel vt sufficiat earum causa ædes conductas fuisse, tunc enim in eas inducuntur, vt ibi sint, vt declarat *Menoc. d. rem. 3. num.* 131. *post Connan. coment. lib. 4. cap. 16. num.* 8.

Imo hypotheca, quæ competit pro mercede magazeni, seu alterius mansionis lo-

127 catæ pro conseruatione mercium, seu aliarum rerum, est fortior alia competente pro mercede domus locatæ simpliciter ad habitandum, quia huic nullum reperitur con-

128 cessum priuilegium prælationis inter cæteras *Rauden. resol.* 30. *nu* 4. late *Mart. Med. dec. Sen.* 20. *num.* 51. illa vero præfertur omnibus alijs etiam anterioribus, vt est text. *in l. huius ff. qui pot. in pign.* & ratio huius priuilegij est, quia qui locat horreum, vel quid simile pro retinendis rebus, dat operā illarum conseruationi, & ideo facit rem vtilem etiam alijs concreditoribus, quia si bona debitoris non fuissent conseruata, ipsi non possent in eis aliquod ius prætendere, &

& propterea non debent eius ſatisfactionẽ
impedire *Iaſ. in §. item Seruiana num. 60.
inſt. de act. Pacif. de Saluiano inſp. 3. cap. 5.
num. 6.* & bene diſtinguendo explicat *Gra-
tian. diſc. 68. num. 4. & diſc. 713. num. 1. &
2.* & alijs adductis *Merlin. de pignor. lib. 2.
quaſt. 67. num. 46. & 47. Amat. reſol. 5. n. 6.*
Et licet eamdem prælationem compete-
129 re etiam locatori domus ad habitandum
in inuectis, & illatis propter identitatem ra-
tionis firmare conatus fuerit ſignanter *Pe-
regrin. conſ. 80. num. 11. lib. 3.* ad quem ſe
remittit *Paſcal. de patr. poteſt. part. 4. cap. 6.
num. 68. ad fin.* tamen à prædicta diſtinctio-
ne non erit recedendum cum ſit receptior,
130 ac etiam de iure verior, vt patet ex addu-
ctis per præcitatos, & ſignanter *Gratian.* &
monet poſt alios *Gait. de credito cap. 4. quaſt.
2. num. 1586.*
Inſiſtet tamen aliquis, dicens, creditor
ex cauſa alimentorum habet prælationem
inter alios, ſed creditor ex cauſa habi-
tationis eſt creditor ex cauſa alimento-
rum, quia in alimentis venit habitatio *l. le-
gatis 6. ff. de alim. & cib. leg.* ergo creditor
ex cauſa habitationis, & ſic locator domus
debet cæteris præferri, prout in ſpecie ar-
gumentatur *Carleual. de iudic. tom. 2. lib. 1.
quaſt. 29. num. 19.* vbi etiam teſtatur ita ob-
tinuiſſe in Regia Curia pro Domino domus
locatæ contra creditores anteriores condu-
ctoris in rebus inuectis, & illatis, & argu-
mentum quatenus procedat, non infert tan-
tummodo ad inuecta, & illata, ſed ad om-
nia bona conductoris, at penes me non eſt
omnino tutum, & quoniam fit etiam fauore
famulorum prætendentium pro ſua merce-
de eamdem prælationem, ideo dicam ali-
quid de eo infra *Cap. ſeq. a num. 36.*
In ſpecie autem huic tacitæ hypothecæ
131 in inuectis præfertur creditor pro funere
conductoris, vt eſt text. *in l. & ſi 14. §. ſi
colonus ff. de relig. & ſumpt. fun. Carpan. ad
ſtat. Mediol. cap. 390. num. 76. part. 2.* & hy-
potheca dotis *Gratian. diſc. 713. nu. 1. Mart.
Med. dec. ſen. 20 num. 6.* quæ videtur præfe-
132 renda etiam vbi locatio fuit pro ipſis
rebus conſeruandis, dum præfertur compe-
tẽti ex cauſa meliorationis rei, vt firmat ibi-
dẽ *Mart. Med.* & dixi *in Cap. 33. de fructibus.*
Item diſtinguitur hypotheca iſta indu-
133 cta in rebus venalibus, inducta ab in cæ-
teris rebus, quod iſta durat etiamſi res ſint
venditæ, ſeu aliter in alium translatæ, ita vt
poſſint actiones ex ea orientes intentari etiã
contra tertium, cauſam à conductore habẽ-
tem, vt late reiecto *Iaſ.* contrarium ſentien-
te firmat *Neguſ. de pign. par. 2. memb. 4. nu.
131. & ſeqq. Mant. de tacit. lib. 11. tit. 15.
num. 11.* & late etiam *Menoc. de adipiſc. d.*
134 *rem. 3. num. 55. & ſeqq.* licet contra ipſum
tertium non poſſit intentari iudicium exe-
cutiuum, nec vti facultate ingrediendi pro-
pria auctoritate, ſed debeat locator inten-
tare actionem hypothecariam, vt docet
*Bart. in l. Creditores 3. num. 24. ver. ſed con-
tra prædicta C. de pignor.* vbi reddit rationem,
quia illud ius executiuum, quod locator
habet, vt includantur res inuectæ, eſt limi-
135 tatum, & reſtrictum certo loco, ideſt, vt
includantur in domo, & ideo ſi extrahantur,
non poteſt exerceri, ſecus autem ſi vendi-
tæ tantum ſint, & traditæ, & adhuc in do-
mo ſua exiſtant, quia tunc poterit exerce-
ri dictum ius includendi, vt dicit ipſe *Bart.
ibi. Neguſ. d. memb. 4. num. 132. poſt med.
Mut. ad conſuet. Panor. cap. 34. numer. 11.
Gratian. diſcept. 117. num. 12. & ſeqq.*
136 Hypotheca verò inducta in rebus vena-
libus, quatenus illæ res vendantur, extin-
guitur, ita vt res ipſæ tranſeant in empto-
rem liberæ *Menoc. de adipiſc. rem. 3. numer.
130. ad med. Pacif. de Salu. inſp. 3. cap. 5.
num. 99.* vbi alios pleniſſime cumulat.
137 Verùm concluſio iſta declaratur primò,
vt procedat quatenus merces non fuerint à
locatore incluſæ modo, quo ſupra fuit expli-
catum incluſionem à locatore fieri, quia
tunc non poſſent alienari in præiudicium
ſuæ hypothecæ *Iaſ. in §. item Seruiana ſub
num. 51. inſt. de action. vbi & Zaſ. num. 28.*
& plene *Pacif. d. cap. 5. num. 101. & ſeq.*
138 Et idem erit ſi intentata fuiſſet iam actio
hypothecaria, vel alias iudicium ſuper ea
motum foret, quia tunc pariter per earum
diſtractionem non poteſt locatori in hypo-
theca præiudicium fieri, *Stracc. de mercat.
tit. mandat. in fin. num. 8. Neguſ. de pignor.
par. 2. memb. 2. num. 23. Gait. de credit. cap.
4. num. 180. & ſeq. Mareſcot. Var. cap. 24. nu.
10. lib. 1. Put. deciſ. 289. ante med. ver. ita
quod actio lib. 2. deciſ. 181. num. 2. part. 4. div.*
Secundo declaratur, vt extinguatur hy-
139 potheca, & merces tranſeant liberæ qua-
tenus vendantur ſpecialiter, ſecus autem
ſi vendatur tota Apotheca, ſeu totum ne-
gotium, aut aliqua eius pars integralis, quia
tunc hypotheca durat *Manent. conſ. 113. nu.
9. & ſeq. Gait. de credit. cap. 4. num. 180. &
ſeq. Mareſcot. variar. cap. 24. num. 2. & ſeq.
lib. 1. Put. deciſ. 282. lib. 2. Caualer. dec. 259.
num. 5. & per tot. Pacific. de Saluian. inſp. 3.
cap. 2. num. 191. & ſeq. Rot. poſt eum deciſ.
125. n. 3. & ſeq. & dec. 126. n. 5. & dec. 205. n.
2.* & poſt *Roderic. de Priuil. & concurſ. cre-
dit. dec. 4. præſertim ſub num. 9. & ſeq.*

 Et

140 Et quando merces venduntur specialiter, ita vt venditæ remaneant liberæ, si conductor alias merces emat, & loco illarum eas subroget hypotheca continuatur, & durat in istis subrogatis *l. cum tabernam ff. de pignor. Mandel. consf. 718. num. 3. Grattan. disc. 897. num. 16. Rot. post Statil. decis. 125. nu. 1.* vbi de magis communi *& decis. 126. nu. 3.* vbi de veriori, magis communi & à Rot. recepta *ac in d. decis. 4. num. 9. & sequen post*

141 *Rodriguez.* prout etiamsi pretium non sit exactum, vel exactum adhuc existat, & illud cadet in eamdem hypothecam, nam Apotheca, & negotium, in quo merces minutatim venduntur, est quid vniuersale, in quo pretium succedit loco rei *Bal. in l. cum tabernam num. 1 post med. vers. & ex hoc sume argumentum ff. de pign. Neguf. de pign. part. 2. memb. 2. num. 19. ad fin. Gait. de credit. cap. 4. num. 189.*

142 Ex quo verò, vt dictum est, hypotheca hæc tacita durat etiamsi res inuectæ, & illatæ fuerint venditæ, aut aliter in alium translatæ, infertur veram esse etiam opinionem, quod duret, etiamsi per ipsum inquilinum fuerint e domo conducta in alium locum asportatæ, vigente semper eadem ratione, quod nō potest facto cōductoris tolli obligatio fauore locatoris semel inducta, prout bene docuit *Bald. in l. certi iuris n. 12. ver. quid si inquilinus C. locat.* quem sequitur *Neguf. de pign. part. 2. memb. 4. n. 142.* vbi dicit Baldū errasse allegando text. *in l. vnde falsam ff. de contr. pec.* dum voluit allegare *l. vtrū §. vnde falsam. eod. tit.* sed talis error in meo codice non adest, quia in eo legitur allegata *l. vtrū §. vnde falsam Mascar. de probat. concl. 210. num. 9. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. n. 23. Pacif. de Salman. insp. 3. cap. 5. num. 12.*

143 intelligendo tamen quatenus fuerint ab initio illata animo, vt ibi permanerent, alias enim non incidissent in hypothecam, vt sæpe dictum est, & ideo frustra quæreretur de eius continuatione, vt aduertit *Neguf. sub d.*

144 *num. 142.* & posset etiam agi contra conductorem, vt eas reportet in domum, vt post *Rebuff. tradit Grattan. disc. 117. num. 14. per text. in leg. 1. ff. de Saluian. interd. & Cepol. caut. 81.*

An autem ad inducendam istam hypothecam requiratur bona esse illata intra ipsam domum, vel sufficiat, quod sint illata in porticum, indecisum reliquit *Bald. in d. l. certi iuris num. 17. ver. sed pone C. locat.*

145 sed opinionem, quod hæc illatio in porticum iunctum domui sufficiat, tenet, & auctoritatibus comprobat *Neguf. de pignor. par. 2. memb. 4. num. 139.* vbi etiam reddit ratio-

146 nem, quia licet porticus non sit propriè domus de per se, tamen est pars domus, & in locatione domus continetur, & eum sequitur *Menoc. de adipisc. rem. 3. num. 146. & seq. Mascar. de probat. concl. 210. numer. 5. Mantic. de tac. lib. 11. tit. 15. num. 5. Pacif. de Salu. insp. 3 cap. 5. num. 7. & 8.* & idem est de illatis in Apothecam, horreum, sta-

147 bulum, Aream, vel curtim domui iunctis, quia viget eadem ratio *Neguf. d. memb. 4. num. 138. ad fin. Mantic. de tac. lib. 11. tit. 15. num. 3. & 4.* vbi etiamsi stabulum sit separatum à domo, quod videtur admittendum, quatenus seruiat domui, & in locatione domus accessoriè fuerit comprehensum, iuxta tradita suo loco.

Circa vero illata in molendinum conductum,

148 quatenus molendinum sit iunctum domui, & in eo habitetur, quia tunc reputatur prædium Vrbanum *Cepol. de seruit. vrb. præd. cap. 11. num. 8. & seq.* inducitur in eis hypotheca, pront in illatis in domum, vt dicit *Pacif. de Salu. insp. 3. cap. 5. num. 123.* quatenus autem non sit iunctum domui, nec in eo habitetur, quia tunc reputatur potius prædium rusticum *Cepoll. vbi supra,* tunc vt inducatur hypotheca, necesse est locatorem scire bonorum illationem, vt

149 dictum est supra, quoad illata in prædijs rusticis, & in his terminis procedit doctrina *Baldi in l. certi iuris num. 10. vers. quid in molendino C. locat.* vt declarat *Pacif. de Salu. d. cap. 5. num. 124.* vbi cum hac distinctione conciliat *Neguf d. memb. 4. num. 144. cum Menoc. d. rem. 3. num. 152.* qui videntur circa prædicta bona in molendinum illata diffidere *Mascard. de probat. concl. 210. num. 3.*

Et hæc quæ dicuntur de illatis in molen-

150 dinum, procedunt etiam in illatis in furnum, quia idem de eo iudicatur, ac de molendino *Bald. in d. l. certi iuris numer. 10. in fin. Pacif. de Salu d. cap. 5. nu. 126.*

151 In Naui quoque, quæ inferuntur, huic hypothecæ pro mercede nauis conductæ, subiiciuntur *Bald. in l. certi iuris num. 10. C.*

152 *locat.* vbi dicit nauim æquiparari vrbano non rustico prædio *Neguf. de pignor. part. 2. memb. 4. num. 140.* vbi dicit, quod licet nesciat videre quomodo *l. 1. §. si quis de naui ff. de vi, & vi armata,* quam allegat *Bald.* probet, tamen putat decisionem verissimam, & late eam comprobat respondendo contrarijs, & eum sequitur *Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. num. 6. Mascar. d. concl. 210. nu. 4. Menoc. adipisc rem. 3. num. 150. Pacif. de Salu. insp. 3. cap. 5. num. 4.*

153 Et idem est de illatis in vehiculum conductum,

154 ductum, nam nauis, & vehiculum æqui-
parantur l. 1. §. si quis de naui ff. de vi & vi
arm. Neguſ. d. memb. 4. num. 141. Mantic.
de tac. d. tit. 15. num. 7.
155 Imo his duobus casibus, nempe siue aga-
tur de mercede nauis, siue de mercede ve-
hiculi, hypotheca in rebus illatis habet pre-
lationem alijs, quamuis posterior sit, vt est
text. express. in l. huius 6. ff. qui potior, in pign.
ex quo tollitur omnis difficultas circa ipsã
inductionem hypothecæ, vt notandum di-
cit Neguſ. d. num. 141.
156 Dubitant aliqui, an hæc hypotheca ces-
set, si locator de aliqua alia speciali hypo-
theca expresse sibi prospexerit, & affirma-
tiuam tenuerunt in d. l. certè iuris C. locat. Cyn.
Ang. Salic. num. 6. & alij qui pro ratione ad-
157 ducunt regulam illam, quod prouisio ho-
minis, facit cessare prouisionem legis l. fin. &
ibi Bald. in princ. C. de pact. conu. sed contrariã
opinionem tenuit Bald. in d. l. certi iuris
num. 17. C. locat. vbi respondet dictam regu-
158 lam locum habere, quando prouisio le-
gis est facta in defectum Prouisionis homi-
nis, non autem quando ex diuerso fonte, &
noua radice procedit lex, prout in hoc ca-
su propter factum inducentis res in domũ,
eamdem opinionem relatis contrarijs se-
quitur Neguſ. de pignor. part. 2. memb. 4. n.
138. ver. quarto amplia Mascar. de probat.
concl. 210. num. 2. Menoc. de adipisc. rem. 3.
num. 155. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. nu.
19. & 20. Pacif. de Salu. insp. 3. cap. 5. num.
2. Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 390. num. 57.
penes quos alij, vnde patet hanc tenendam
tanquam magis communem, & magis ve-
ram, vt etiam post alios monet Gratian.
disc. 117. num. 11.
159 Verum, quod si datus sit fideiussor pro
solutione pensionis, cesset d. tacita hypothe-
ca bonorum inuectorum pro eadem pensio-
ne inducta, censuit post alios Muta ad con-
suet. Panor. cap. 34. num. 8. & Gratian. disc.
117. num. 8. sed dum tenemus opinionem,
160 quod dicta hypotheca tacita non cesset
per aliam specialem expressam, idem quo-
que dicẽdum videtur hoc casu dati fideius-
soris, cum militet eadem ratio, vt sensit
Merlin. de pign. lib. 2. quæst. 67. num. 98. &
quidem in satisdatione non vtimur Attili-
cini sententia, qui putabat si satisdetur ali-
cui certæ pecuniæ, recedere eum à pigno-
ribus dicit Vulpian. in l. item liberaretur 6.
in fin. ff. quib. mo pign. vel hypot. solu.
Nec obstat quod imo in specie huius hy-
pothecæ in inuectis, & illatis eam cessare si
datus sit fide iussor, adsit text. in l. penul. ff.
quib. mod. pign. vel hypot. solu. quia ibi con-
161 ductor conuenerat inuecta pignori esse,
donec merces soluta, aut satisfactum loca-
tori esset, & Labeo dicit, quod dum deinde
locator mercedis nomine fideiussorem ac-
cepit, satis factum ei videri existimat, & ideo
illata pignori esse desijsse. Vnde patet eum
moueri ita decidere ex pacto illo, quod in-
uecta pignori esse deberent, donec esset sa-
tisfactum creditori, & ita conciliari dictum
textum cum alio in d. l. item liberaretur in
quo tale pactum non aderat, vt docet gloſ.
in d. l. penul. & latius Neguſ. d. part. 2. memb.
4. num. 91. ver. nec obstat text. cum duob. seqq.
vbi etiam remouet obiectum, quod fieri
posset dicendo, quod quatenus cessaret hy-
potheca vigore pacti hoc intelligi deberet
de hypotheca expressa, in qua aderat pa-
ctum, & remaneret tacita, dum ea non ces-
sat per expressam, vt dictum est, & ideo non
posset dicere absolute I.C. prout dicit, illa-
162 ta pignori esse desiisse, inquit enim ipse
Neguſ. quod in d. l. penul. hypotheca tacita
fuit sublata per expressam, ex quo ibi pro-
uisio hominis de hypotheca expressa, fuit fa-
cta ad nouandam prouisionem legis de ta-
cita.
163 Aduertendum tamen, quod quatenus
etiam ex prædictis cessaret in bonis inuectis
& illatis tacita hypotheca, non tamen pro-
pterea cessaret via, & ius executiuum ad-
uersus eadem bona, vt supra, competens,
quia est quid diuersum, & tanquam vtilius
non censetur remissum Rebuff. de liter. oblig.
art. 4. gloſ. 2. num. 10. Gratian. disc. 117.
numer. 9. Merlin. de pign: dicta quæst. 67.
num. 99.
164 Denique non omittendum adnotare,
quod hæc hypotheca est priuilegium perso-
nale locatoris Carpan. ad Stat. Mediol. cap.
389. num. 4. & cap. 390. num. 103. & ideo
non transit in singularem successorem, puta
cessionarium crediti Pacif. de Salutan insp.
3. cap. 2. num. 913. & latissime probat Gra-
tian. disc. 117. num. 16. & seq. vsque ad fin.
Merlin. de pignor. lib. 2. quæst. 67. num. 96.
imo dicit Pacif. ibi eam cedi non posse, sed
165 verius videtur contrarium, saltem si cessio
eius sit specialis, & expressa, vt sensit Gra-
tian. vbi supra, quia hoc hypothecæ tacitæ
beneficium, quod conceditur locatori, non
tam personam ipsius respicit, quam ipsam
actionem pro mercede rei locatæ, & ideo
cum ea cedi posse debet, iuxta firmata per
Oleam de cess. iur. tit. 6. quæst. 2. num. 12. Rot.
coram Gregor. decis. 456. numer. 6. & ibi
Adden.

## De hypotheca, & prælatione, an, & quando competat locatori operarum aduersus alios Creditores,

1 *Hypotheca cum prælatione an competat pro mercede operarum, est magna controuersia.*
2 *Hypothecam cum prælatione non competere regulariter pro mercede operarum probatur.*
3 *Hypotheca tacita vt inducatur, requiritur lex expressa, nec sufficit quod dicatur à Doctoribus.*
4 *Hypotheca tacita inducta à Lege in vno casu extenditur ad alios in quibus militat eadem ratio.*
5 *Ratio legis quando est expressa, tunc lex quamuis odiosa comprehendit omnes casus in quibus ipsa ratio militat.*
6 *Et ista non reputatur extensio legis, sed comprehensio in ea.*
8 *Impendens ad rem conseruandam acquirit in ea hypothecam cum prælatione aduersus alias creditores.*
9 *Idem procedit in eo qui credidit pro cibarijs nautarum, & in mercedibus horreorum, ac vecturis, & similibus.*
10 *Idem in eo qui locauit operas suas pro curru ducendo, vel naui gubernanda, & similibus.*
11 *Idem in custode Animalium, vel mobilium, aut fundorum.*
12 *Idem de curatore, & administratore.*
13 *Tutores, & curatores an pro eorum mercede habeant obligata bona pupilli vel minoris, est magna controuersia.*
14 *Tutor datur personæ.*
15 *Decl. dari personæ primario, secondario vero rebus.*
16 *Institores, & similes ministri negotij habent hypothecam pro sua mercede in rebus eiusdem negocij.*
17 *Artifices, & Fabri habent hypothecam cum prælatione in rebus per eos factis, vel reparatis.*
18 *Aduocati, & Procuratores, qui hæreditatem defensarunt, habent pro sua mercede hypothecata bona hæreditaria cum prælatione.*
19 *Decl. priuilegium hypothecæ, & prælationis competens pro mercede operarum, intelligi pro mercede mere necessaria, & non vltra.*
20 *Decl. 2. non bene iudicari ab euentu an operæ præstitæ fuerint necessariæ, vel ne, sed sufficere quod prudenter fuerint ab initio præstitæ.*
21 *Decl. 3. hypothecam competentem pro mercede in rebus constructis, seu reparatis præferri etiam hypothecæ expressæ anteriori.*
22 *Et ideo in concorsibus operarij non sunt compellendi dari cautionem de restituendo prioribus, & potioribus.*
23 *Lim. vt non præferatur anteriori competenti pro dote.*
24 *Ampl. vt etiamsi non appareat quæ sit anterior præferatur dos.*
25 *Et etiamsi hypotheca fauore locatoris operarum sit expressa.*
26 *Secus si additum sit pactum, quod nemini possit acquiri ius in præiudicium meliorantis.*
27 *Dotis hypotheca præfertur si anterior, vel æqualis, non autem si posterior.*
28 *Idque etiamsi hypotheca pro mercede anteriori, si tantum tacita.*
29 *Hypotheca pro mercede operarum in rebus refectis concurrit cum priuilegio impensarum funeris.*
30 *Studiorum causa æquiparatur causæ dotis.*
31 *Studiorum causa non reperitur concessa tacita hypotheca.*
32 *Sed datur ex identitate rationis cum dote cui est concessa & num. 35.*
33 *Ciuitates sine legibus, & legum magistris regi non possunt.*
34 *Studiorum priuilegia competunt etiam pro salarijs profitentium studia.*
36 *Famuli necessarij habent pro eorum mercede hypothecam cum prælatione.*
*Sed vide num. 39. 40. & 41.*
37 *Famulatus necessarius est pars alimentorum.*
38 *Creditori ex causa alimentorum an competat hypotheca cum prælatione, est quæstio controuersa.*
42 *Pauperes, & miserabiles personæ habent priuilegium in Vrbe, vt alijs creditoribus præferantur ex Bulla Pij V. pro scutis quinquaginta.*
43 *Etiamsi sint creditores pro maiori summa.*
44 *Et prædictum priuilegium seruari debet à quocumque Iudice ordinario.*
45 *Miles creditor stipendij sui Caporalis accipientis à Principe pro se, & alijs militibus præfertur in eo omnibus alijs creditoribus ipsius Caporalis etiam anterioribus.*

## CAPVT XLI.

VIdimus in præcedentibus capitulis de
hypotheca, & prælatione competente
locatori bonorum, nunc videndum sequitur
an, & quando competant locatori opera-
1 rum, in qua quæstione summa contentio est,
vt dicit *Add. ad Rodriq. de concurs. credit.*
*par. 1. art. 3. num. 47.* iuxta modernam im-
pressionem, negant enim aliqui eas dari, vt
signanter *Paris. in l. 1. num. 218. ff. sol. matr.*
& ibidem *Bolognet. num. 235.* alij vero affir-
mant, quos referunt, & sequuntur *Vrscont.*
*in suis conclus. ver. operarius. prope fin. vers.*
*& habet,* & latissime *D. Laufr. Zacch. de sa-*
*lario quæst. 94. per tot.*
2 Verum quidquid contendant alij, resolu-
tiue ac breuiter, iuxta solitum, procedendo,
videtur constituenda regula negatiua, quia
non reperitur à lege talis hypotheca pro
credito mercedis constituta, & ideo non
curandum, quid dicant Doctores, cum ipsi
non habeant talem auctoritatem tacitam
3 hypothecam inducendi, sed necesse sit eam
à lege expresse concessam esse *glos. in l. 2. §.*
*fin. vers. priuilegium ff. de priuil. credit.* &
pluribus congestis firmant *Castill. controu.*
*tom. 4. cap. 61. num. 68. ad fin. & seqq. & Sal-*
*gad. in labyr. par. 1. cap. 10. num. 39.*
4 Quia tamen reperiuntur plures tacitæ
hypothecæ à lege expresse diuersis ex cau-
sis, & rationibus constitutæ, etiam cum pri-
uilegio prælationis, in casibus, in quibus
dictæ causæ, vel rationes legis omnino mi-
litant, recedendum erit à dicta regula, quia
vbi militat eadem ratio, ibi & eadem Iuris
dispositio militare debet *l. non possunt ff. de*
*legib. l. his solis C. de reuoc. donat. Menoc.*

de

*de præsumpt. lib. 1. quæst. 5. num. 8. Cassad. super reg. decis. 37. num. 2. Verall. decis. 177. num. 5. par. 1.* etiamsi verba legis non seruirent, quia sufficit identitas rationis, & similitudo casuum ad hoc, vt censeantur in ipsa lege comprehensi, vt firmant *Cranet. cons. 190. num. 2. & Rot. decis. 537. num. 16. par. 1. rec* fortius quando ratio est expressa, quia
5 tunc dispositio, quamuis odiosa, dicitur cōprehendere omnes casus, in quibus ipsa ratio militat, etiam deficientibus verbis *Alex. cons. 171. num. 4. vol. 7. Paris. cons. 69. nu. 6. lib. 4. Hond. cons. 4. numer. 26. & seq. lib. 1.*
6 *Gregor. decis. 293. num. 14.* nec ista reputatur extensio legis, sed comprehensio in ea *glos. in cap. 1. vers. Italia de temp. ordin. in 6. Paris. qui communem dicit cons. 16. num. 24. lib. 3.* Et in specie de legibus inducenti-
7 bus hypothecam, quod comprehendant casus diuersos ab expressis eamdem, vel similem rationem habentes, latissime articulo ex professo discusso probat *Acost. de priuil. credit. prælud. 1. num. 14. & seqq. per tot.* vbi etiam *num. 20.* citat concordantes.

8 Dum igitur habemus *l. interdum 5. ff. qui potior. in pign.* inducentem tacitam hypothecam cum prælatione aduersus alios creditores etiam anteriores ad fauorem eius, qui impendit ad rem conseruandam & *l. huius* ibidem immediate sequentem, quæ reddit dicti priuilegij rationem, dicens *huius enim pecunia saluam fecit totius pignoris causam*, ac propterea illud expresse ampliat ad eum, qui credidit in cibaria nautarum; sine
9 quibus nauis salua peruenire non poterat, aut alias expensas fecit, vt res saluæ fiant, necnon in specie etiam ad mercedes horreorum, & vecturas iumentorum, vtique negari non potest idem esse dicendum in similibus mercedibus, vt puta si res asportatæ fuerint per homines, vel homo circa ipsam asportationem operas suas locauerit,
10 vti pro curru ducēdo, vel naui gubernanda, nulla enim ratio disparitatis assignari potest, cur tribui debeat dictum priuilegium vecturæ iumentorum, & non præfatis mercedibus operarum, ergo & in istis eamdem legem procedere dicendum est ex prædictis, & sic limitari dictam regulam superius constitutam, quod hypotheca non competat: idemque dicendum erit in omnibus alijs casibus, in quibus vrgeat dicta ratio legis, scilicet vbicumque agatur de rebus conseruatis, siue conseruatæ sint mediante pecunia, siue mediantibus operibus, cum idem sit, prout etiam docuit *Ripa in l. 1. num. 3. & seqq. ff. in quib. caus. pign.* & alijs adductis sequitur *Mart. Medic. dec. Senen. 19. n. 17.*

11 Vnde alius casus erit, si adhibitus fuerit custos, puta animalium, vel mobilium aut fructuum, eius enim opera saluata dicetur res, quam custodiuit, & proinde in ea dictā hypothecam cum prælatione habebit pro credito suæ mercedis, vt post alios plures tradunt *Caroec. de loc. tit. de differmit. quæst. 5. num. 4. Gait. de credit. cap. 4. num. 1558. Mart. Med. dict. decis. 19. num. 17. D. Lanfr. Zacch. de salar. q. 99. n. 19.*

12 Eademque ratione idem dicendum erit de curatore, & Administratore, prout de curatore dato hæreditati iacenti, latissime probat *Mart. Med. dict. decis. 19. per tot.* & generaliter de administratore, plenissime firmat *Salg. in labyr. credit. par. 3. cap. 9. n. 15. Merlin. de pignor. lib. 3. quæst. 5. num. 30.* vbi idem dicit de tutoribus, & curatoribus generaliter, prout etiam dicit *D. Lanfr. Zacch. de salar. q. 99. n. 18.*

13 Verū in tutoribus, & curatoribus pupilli, vel minoris, res non transit ita de plano, sed imo est maxime dubia penes *Mart. Medic. ibidē n. 3.* dubiū enim ei faciunt late tradita per *Surd. de aliment. tit. 9. q. 44.* vbi latissime disputat, an tutor habeat obligata bona pupilli, & post adducta argumenta pro vtraque opinione eum eorum solutionibus, videtur tandem *num 60.* inclinare in affirmatiuam, sed dicit, quod in foro difficile esset pro ea obtinere propter auctoritatem *Alberici*, qui in *l. pro officio C. de administr. tut.* tenuit contrariam, quam contrariam tenuerunt etiam *Rip. in l. dabimus num. 13. ff. de priuil. credit. Gutier. de tutel. par. 2. cap. 16. num. 20.* & alij secundum eum. At Surd. & alij non loquuntur de ista hypotheca cum prælatione, quæ competit in re ad fauorem eius, qui vel pecunia, vel labore cooperatus est ad ipsius rei saluationem, iuxta dicta *l. huius ff. qui potior. in pign. hab.* sed loquuntur de tutore, qui præstitit de suo alimenta pupillo, & quærunt, an pro repetitione, ipse habeat obligata bona pupilli, & sustinendo affirmatiuam, deducere conantur obligationem ex quo econtra lex tribuat pupillis, vt habeant obligata bona tutorum pro mala administratione. Vnde posset forsan cessare dubium dicti Auctoris tanquam deductum ex quo dubia sit alia quæstio prorsus diuersa. Sed adhuc difficultas oriri potest in proposito mercedis, & hypothecæ de qua agimus, ex dictis in præcedenti *cap.* & non solū ex quo tenuimus tacitam hypothecam, quæ inducitur à lege fauore locatoris in inuectis, & illatis, non procedere in bonis mi-
14 norum, sed magis quoad tutorem, quia nō rei, sed personæ Tutor datur, vt dicit *Imperat.*

*rat. in §. ad certum in fin. instit. qui test. tut.*
*dar. poss.* & proinde eius operæ non sunt in
conseruandis rebus, & non applicatur ra-
tio *d. l. interdum* 5. *& l. seq. ff. qui potior. in*
15 *pign. hab.* & si replicetur eum dari principa-
liter personæ, secundario verò rebus, vt *not.*
*glos. in d. § ad certum in ver. persona*, & pa-
tet *ex §. datus inst. de excusat. tut.* id releua-
re potest, quoad inducendam hypotecam,
at non quo ad dandam prælationem, prout
videmus in inuectis, & illatis in domum lo-
catam ad habitandum, quæ licet secunda-
rio inseruiat etiam pro conseruatione mobi-
lium in eam illatorum, tamen non inde in-
fertur, vt in eis locator prælationem habeat,
prout eam habet, qui locauit domum pri-
mario, & principaliter pro rebus, iuxta ma-
gis receptam opinionem, de qua *in dicto cap.*
*præcedenti à n.* 127.

Sic competet dicta hypotheca pro mer-
16 cede institorum, & similium ministrorum
negotij in rebus eiusdem, dum & ipsi dant
operam earum acquisitioni, & conseruatio-
ni *Roderic. de priuil. credit. part. 1. art. 3. nu.*
*59. iuxta modern. impress. cum addit. Acost. eod.*
*tit. reg. 2. ampliat. 2. num. 9. Gait. de credit.*
*cap. 4. in appendic. num. 123. D. Lanfranc.*
*d. quæst. 99. num. 20.* quod & applicatur
exactoribus *Carleual. de iudic. tom. 2. disp.*
*32. num. 4.*

17 Idemque est in artificibus, nam faber,
qui reparauit domum, habere debebit dictã
hypothecam cum prælatione in ea, sic sutor
in veste, scriptor in libro scripto, marescal-
cus in equo *Ang. in d. l. interdum num. 2. ff.*
*qui potior in pign. Gait. de credit. cap. 4. in*
*append. num. 32.* cum alijs adductis *per Mer-*
*lin. de pign. lib. 3. quæst. 5. num. 25.*

Et alijs similibus quamplurimis omissis,
qui videri poterunt penes præcitatos, & si-
gnanter *Gait. de credit. d. cap. 4. à nu. 1558.*
*Merlin. d. quæst. 5. D. Lanfr. d. quæst. 99.*
18 etiam Procuratores, & Aduocati, qui bo-
na hæreditaria defensarunt, pro eorum mer-
cedibus ipsam hypothecam, & prælatio-
nem habebunt, eadem ratione in ipsis mili-
tante, prout firmauit *Rot. in Rom. Salarij co-*
*ram Oradino transcripta per D. Lanfr. ibi sub*
*num. 10. & prius impressa per Fenzon. ad*
*stat. Vrb. decis.* 70. & de ea etiam meminit
*Gratian. disc. 257 num. 26.* qui idem firmat,
ibi *sub num. 17.* & idem tradunt etiam *Ro-*
*driq. de præfer. credit. part. 1. art. 3. num.*
*18. Barbos. in cap. non licet 11. quæst. 3. num.*
*6. Gait. de credit. cap. 4. num. 2016. Statil.*
*de salutan. inspect. 3. cap. 4. num. 683. & seq.*
*Amat. resol. 3. num. 10.*

Animaduertendum tamen generaliter
19 est, quod dictum priuilegium competit pro
quantitate mercedis necessariæ, secus autem
si res operibus illis non indigebat, vel mer-
ces à Domino constituta fuerit vltra mo-
dum, seu quantitatem condecentem, non
enim debet esse in arbitrio ipsius deputan-
do, verbi gratia, custodem absque vlla pror-
sus necessitate, vel assignando ei mercedem
valde excessiuam, damnum inferre suis cre-
ditoribus anterioribus, vt scilicet, per cre-
ditum mercedis custodis sic deputati, exclu-
dantur, & satisfieri non valeant, prout etiã
idem priuilegium concessum mutuantibus
in rei refectionem, ad quantitatem necessa-
riam pro ipsa refectione tantum, restringunt
*Ias. in l. creditor. la 1. quæ est in ordine 25.*
*num. 3. ver. 3. limita ff. si cert. pet. Peregr. de*
*fideic. art. 5. num. 34. in fin. Molin. de pri-*
*mog. lib. 1. cap. 10. num. 23. & ibi Adden. ver.*
*denique in præsenti Gratian. disc. 25. nu. 23.*
*& disc. 670. num. 9. verb. vbi etiam. Amat.*
*resol. 3. num. 63.* & quod non consideretur
præcise necessitas, sed refectio, ita vt in
pristinum statum res restituatur, & nihil ad-
di, vel minui possit formæ antiquæ, censuit
*Dec. in l. creditor. 25. num. 5. ff. si cert. pet.*

Verum non bene iudicabitur ab euentu
20 operas præstitas non fuisse necessarias, sed
satis erit quod prudenter fuerint locatæ, &
conductæ, vnde merces debita Procurato-
ribus, & Aduocatis, non fraudabitur dicto
priuilegio, ex eo quod lites per ipsos pa-
trocinatæ bonum exitum non habuerint,
satis enim est, quod non expediret relinque-
re iura hæreditatis, seu communis debito-
ris indefensa *Gratian. disc. 257. num. 32.* &
respondit *Rota in præcitata dec. Romana Sa-*
*larij coram Oradino prope finem* & in alijs plu-
ribus relatis *per D. Lanfranc. Zacch. d. quæst.*
*99. num. 10.*

21 Cæterum dicta hypotheca competens in
rebus prouenientibus, seu conseruatis me-
diantibus operibus locatis, & conductis,
præfertur etiam hypothecis expressis ante-
rioribus *Decian. cons. 108. num. 23. lib. 2.*
*Sanfelic. decis. 113. num. 4. post med.* & est
verior opinio, quidquid alij contrarium
senserint, vt dicit *Thor. in compend. decis. par.*
*2. ver. Salarium debitum* & inde est quod
22 gaudentes hoc priuilegio, quando eis in
concursu aliorum creditorum mandatur
consignari pecunia ex ipsa re retracta, non
sunt compellendi præstare cautionem prio-
ribus, & potioribus, dum in eis cessat cau-
sa ob quam talis cautio præstatur *Gratian.*
*disc. 257. num. 31.* & dictum fuit in præci-
tata *Romana Salarij cor. Oradino.*

23 Non tamen præfertur hypothecæ ante-
riori

riori competenti pro dote, etiamsi sit tantùm tacita, iuxta vulgat. *l. assiduis* non autem expressa, text est in *auth. quo iure C. qui potior in pign. hab.* & latius in corpore, vnde sumitur, nempe *in §. his consequens ver. vnde volumus Auth. de aequalitate dotis Morot. cons. 54. num. 5. & seq. Neguf. de pignor. par. 2. memb. 4. num. 19. Amat. resol. 3. num. 27.*

24 Imo non solum si hypotheca dotis sit anterior, quod est elatum, sed etiam vbi non constat de anterioritate, quia ipsa hypotheca dotis in concursu cum hypotheca competente pro melioramentis praefertur *Rot. dec. 73. num. 8. & 9. cor. Vbaldo & dec. 296. num. 10. post Posth. de manut.* & in specie quod hypotheca pro mercede locationis ad conseruandum non praeferatur doti *Gratian. disc. 257. num. 33.*

25 Idque etiam vbi non solum adsit hypotheca tacita fauore locatoris, sed etiamsi adsit expressa, iuxta plenissime tradita per *Mantic. de tacic. lib. 11. tit. 26. num. 17. & seqq.* nisi forte vltra ipsam expressam hypothecã

26 adsit etiam pactum expressum, quod nemini alteri possit quaeri ius in praeiudicium ipsius creditoris pro melioramentis, ex traditis *per Merlin. de pignor. lib. 3. quaest. 31. num. 20. & Rota cor. Burat. dec. 223. num. 3. vers. quia visa fuit & seq.*

At haec praelatio hypothecae dotalis pro-

27 cedit, vbi est anterior, vel aequalis, at secus vbi est posterior, text. est *in d. §. his consequens auth. de aequalit. dot.* cuius verba praecisa refert *Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 23. num. 10. &* licet ipse ibi, ac etiam *d. tit. 26. num. 18.* vbi idem dicit, videatur loqui de ha-

28 bente anteriorem expressam, tamen absolute, & sic etiam de habente solum tacitam, idem sentit *glos. in d. §. his consequens ver. posterior*, & expresse, ac latissime etiam probat *Merlin. de pign. lib. 3. quaest. 31. num. 13. & seq. vbi num. 16. vers. mihi certe*, reputat ab hac non recedendum.

29 Item priuilegium praefatum competens mercedi in praedictis casibus concurrit cum priuilegio impensarum funeris, & ei aequiparatur, vt habetur in praedicta *Romana Salary cor. Oradino penes D. Lanfr. Zacch. d. quaest. 99. num. 10. & penes Fenzon. ad stat. Vrbis dec. 70.*

Praeterea redeundo ad regulam, quod non competat pro mercede operarum hypotheca tacita, ex quo non reperiatur in iure expresse cautum, limitabitur etiam eodem modo propter similitudinem, & identitatem rationis, ex eo quod reperitur expresse cõcessa doti *in l. assiduis C. qui potior. in pign. hab.* in mercede debita ex causa studio-

30 rũ, vti in debita doctoribus legentibus, aliisque Ludimagistris, nec non Iudicibus, Assessoribus, Aduocatis, & similibus, causa enim studij aequiparatur causae dotis, vt sensit *Bart. in l. 1. in fin. num. 31. ff. sol. matrim.* & apertius ibidem *Ang. num. 12. & Ias. num. 51. Alciat. num. 8.* vbi quod omnes sequuntur istam opinionem *Marian. Socin. nu. 278.* vbi de communi optime *Petr. Barbos. in eadem l. in 7. part. num. 23.* & alijs adductis *Gratian. disc. 257. num. 17. & seq. Pacif. de Saluian. insp. 3. cap. 4. num. 685. Acost. de priuil. credit. reg. 2. ampl. 2. num. 18. & seq. Gait. de credit. cap. 4. num. 2016.*

31 Nec obstat, quod in iure non reperiatur expresse cautum, quod fauore studij detur hęc hypotheca, qua ratione contrariam opinionem sequuti sunt in praedicta *l. 1. Paris. num. 218. & Bolognet. num. 235.* quia sufficit militare eamdem rationem, quae militat

32 in dote, cui expresse concessa repetitur, vt sentiunt omnes alij, & comprobatur ex adductis supra in hoc *cap. post princ.* prout verè militat, ratio enim priuilegiorum dotis est, quia interest Reipublicae, vt mulieres nubere possint, & Ciuitates liberis hominibus repleantur, vt expresse habetur *in l. 1. ff. sol. matr.* & non minus interest Reipublicae repleri liberis hominibus, quam gubernari per homines doctos, & literatos, ex eis quae habentur *in cap. fin. de magistr. & in cap. cum ex eo 34. de elect. in 6.* vt enim corpora no-

33 stra sine mente, sic Ciuitates sine legibus, & sic sine legum magistris regi non possunt, vt dixit *Cicero pro Cluentio* cuius verba praecisa in proposito refert *Acost. de priuileg. credit. reg. 2. ampl. 2. num. 39.*

Minusque obstat quod quatenus studium aequiparari possit doti, tamen aliud videatur dicendum in mercede, ex quo non habeat tot fauores, quot habet studium *l. 1. §. diuus ff. de var. & extraord. cogn.* quia cau-

34 sa studij dependet ab his mercedibus, & salariis, ita vt fauor eis tributus resultet in commodum studiorum, & eis proficiat, cum praesumantur melius, & diligentius docere professores, si exhibeantur eis meliora stipendia *l. medicos in fin. C. de profess. & med. lib. 10.* & ita in specie aduertit *Alciat. praes. 43. reg. 3. num. 6. & Gratian. d. disc. cp. 257. num. 22.*

35 Et denique licet ista opinio in puncto iuris posset pati aliquam difficultatem, tamen ab ea non recedendum, tamquam communi opinione Doctorum approbata, vt dicit *Florez. de Men. quaest. 8. §. 1. num. 70.* & eum sequuntur *Gratian. d. disc. 257. num. 23. D. Lanfr. Zacch. de Salar. quaest. 99. num. 6. Roderic.*

*deric. de priuil. credit. par.1. art. 3. num.44. iuxta modest. impress. & ibidem Add.num.48.* vbi, plures alios cumulat.

36 Vlterius non penitus absque ratione dictam primam regulam limitant aliqui in mercede famulorum necessariorum, limitatio enim probatur hoc pacto. Creditor ex causa alimentorum præfertur etiam creditoribus habentibus hypothecam antetiorem, ergo idem dicendum est de creditore pro mercede famulatus, quia præstatio famulatus necessarij, est præstatio partis alimentorum, ita argumentatur *Felician. de censibus tom. 2. lib. 3. cap. 5. num.12. vers. 3. per quam certum*, & latius *Carleual. de iudic. tom.2. lib.1. disp.29. per tot. D. Lanfr. Zacch. de Salar. dict. q.99. num.26. & 27.*

37 Quod præstatio famulatus sit præstatio partis alimentorum videtur clarum, quia si supponimus eum necessarium, prout sæpissime necessarius est, vtiq; sine eo is, cui præstatur, viuere, & ali nequit, & sic est pars alimentorum, vt animaduertit *glos. in Auth. de non elig. sec. nub. §. illud quoque dudum vers. onera* & ibi *Bart. num.3.* cum alijs cumulatis per præcitatos, & signanter *Carleual. num.14. & seq.*

38 Quod autem Creditor ex causa alimentorum gaudeat dicto priuilegio prælationis Felician. dicit perquam certum, sed mouetur solum auctoritate Deciani, & Borgnini, qui in locis citatis non afferunt expresse hanc conclusionem, prout animaduertit etiam *Carleual. de iudic. dict. disp.29. n.2.*

39 At Carleual. ibidem conclusionem reassumit, & eam neruose comprobat septem distinctis medijs, & licet *sub num. 12.* referat in quodam casu contingenti contrarium fuisse decisum, tamen addit, quod cum in decisione nihil fuerit responsum dictis rationibus, non est ex ea sumendum argumentum, quia Decisiones quæ non satisfaciunt rationibus contrarijs, non fiunt per intellectum, sed per voluntatem, seu ignorantiam, à quibus exemplar sumi non potest, sed summopere cauendum, nam oportet discernere decisionem ex rationum vi, & non eas sequi clausis oculis, ne cæci cæcos ducant, & ambo in foueam Inferni cadant, tam ducentes, quam sequentes; optimum monitum, & quam pluribus necessarium.

40 Verum licet quamplures ex dictis rationibus valde vrgere videantur, omissa discussione singularum, quæ longa esset, ex quo tale priuilegium alimentis non reperitur expresse tributum à lege, minusque à Doctoribus, qui de alimentis tractarunt, neque ab eis qui tractarunt de concursu creditorum, vt dicit ipse *Carleual. dict. disp.29. in princ.* inde satis inferri potest, illud non esse omnino tutum, prout esset necessarium, ad hoc vt ab eo argui posset ad creditum mercedis, vnde de hoc argumento dubitari potest, prout de illo dubitauit, imo aperte illud nō admisit *Roderic. de priuil. credit. par. 1. art. 3. num.23. iuxta antiq. impress. & num.55. iuxta modernam*, licet *Carleual. & D. Lanfranc.* vbi supra eum citent pro opinione Feliciani, & sua.

41 Poterunt tamen in facti contingentia melius cogitari merita causæ famulorum, nam pro eis militat vulgaris opinio, ac etiam militant aliæ rationes deductæ præsertim ex locis Sacræ Scripturæ, vt videre est penes *Felician. dict. cap.5. num. 12.* maxime, quia eamdem opinionem Feliciani sequi etiam videtur *Salgad. in labyrint. credit. par.3. cap. 9. num. 15. & Mart. Medic.* qui alios plena manu congerit *in addit. ad decis. Senen. 19. num. 2.* vbi supposito hoc priuilegio in famulis, addit *nu.3.* quod tunc orta erat quæstio, an extendatur ad viros nobiles Principibus inseruientes, & quod cum ipse esset vnus ex quinque Iudicibus delegatis, nullus adhuc allegabatur Auctor in puncto. Et competere Saluianum pro salario famulorū *Pacif. de Saluian. insp. 3. cap. 4. num. 683.*

41 Aliam limitationem dictæ primæ regulæ tradit *D. Lanfr. dict. quæst. 99. num.28.* scilicet quando is, qui agit pro mercede, est pauper, & miserabilis, dicit enim ex priuilegio concesso per Sa. me. Pium V. in constitutione adita anno 1567. inter eius *Bullas 27.* & confirmata per aliam similem constitutionem à S. me. Paulo V. inter impressas 72. habetur, quod huiusmodi creditores cæteris omnibus præferantur.

42 Verum aduertendum, quod B. Pius V. dictum priuilegium concedit tantum pro summa scutorum quinquaginta, nec illud tribuit causæ mercedis, sed generaliter pauperibus, quatenus vere sint miserabiles, & Paulus V. in *Bulla 71.* quæ est Reformatio Tribunalium Vrbis *in §. 11. prope fin. n.22.* vult, & declarat eamdem constitutionem habere locum etiam cum dictæ miserabiles personæ sunt in maiori summa creditrices, vt nihilominus pro dicta summa scutorum quinquaginta dumtaxat, alijs etiam anterioribus in omni iudicio, iuxta dictam constitutionem, præferantur.

43 Item aduertendum, quod licet B. Pius iniungat dictam prælationem Auditori Cameræ, tamen postea mandat ita iudicari per omnes Iudices, & ideo concedenda erit ab omnibus Iudicibus ordinarijs, vt ex *Cherubin.*

*bin. in Compen. Bullar. ad dictam constitutionem B. Pij notauit Leoneill. de priuil. pauper. par. 2. priuil.* 325. & post eos *D. Lanfr. vbi supra.*

44 Addo casum notabilem, in quo pariter competit prælario, videlicet, si Caporalis, seu Dux militum, conuenerit sibi dari certum stipendium pro centum militibus, si aliquis ex eis non receperit portionem suam, sed in fine concurrat cum alijs creditoribus eiusdem Ducis ad partem eiusdem stipendij, erit omnibus præferendus, vt consuluit *Ancaran. cons.* 378. cui subscripsit Benedictus de Plūbino, & mouetur præcipue Ancaran. quia debitum huius militis est contractum super ipso stipendio; & quando debitum est contractum super re, quæ petitur, ille, qui petit, est cæteris præferendus, etiam priuilegiatis *l. si cum dote §. si mulier ff. sol. matr.* Benedict. vero aliam rationē assignat, videlicet, quod dum Caporalis conuenit de illo stipendio tanquam Caporalis, & Magister nomine societatis suæ, ex eius pacto quæsita fuit obligatio, & actio ipsis de societate *l. item magistri 14. ff. de pact.* & ideo quilibet eorum potest petere portionem suam nemini affectam, seu obligatam pro debito particulari, & proprio ipsius Magistri *l. nemo ff. pro soc.* quas rationes dictorum insignium virorum volui referre, vt possit eorum doctrina alijs casibus crediti mercedis operarum locatarum, in quibus ipsæ rationes militent, applicari.

## De retentione an, & quando competat creditori mercedis.

### *SVMMARIVM.*

1 *Retentio facilius datur quam actio.*
2 *Retentio regulariter non datur quando agitur de retentione vnius rei pro debito alterius.*
3 *Retentio pro credito mercedis in pecunia non datur in aliare.*
4 *Retentio datur vbi creditori competit hypotheca eorum, quæ retinere intendit.*
5 *Retentio fructuum competit locatori pro mercede prædiorum locatorum.*
6 *Retentio competit locatori operarum in rebus in quibus habet hypothecam.*
7 *Ampl. sufficere operas inseruiuisse pro vtilitate rei.*
8 *Scriptor potest retinere librum à se scriptum pro mercede non soluta, & num. 13.*
9 *Notarius potest retinere librum in quo scripsit instrumenta, & processum.*
19 *Procurator an possit retinere scripturas litis pro sua mercede est magna controuersia, & negatiua.*
11 *Potest retinere pro expensis procis factis.*
12 *Et potest retinere scripturas quas ipsemet fecit, & idem de Aduocato.*
14 *Famuli possunt retinere res domini pro salario non soluto.*
15 *Ampl. posse etiam capere propria authoritate.*
16 *Contrarium.*
17 *Decl. vt prima procedat requiri plura copulatiue, & primo salarium esse omnino certum, tam in substantia, quam in quantitate.*
18 *Secundo, vt famulus non possit aliter salarium consequi, saltem sine magno periculo, seu præiuditio.*
19 *Tertio, quod non adsit periculum scandali.*
20 *Quarto, quod res quam accipit sit propria domini debitoris.*
21 *Quinto, famulum teneri certiorare dominum, quod aliquid amplius sibi non debetur.*
22 *Sexto, non posse amplius ab ipso domino, seu ab eius herede, quid pro mercede recipere.*
23 *Retentio facilius datur si res deueniat ad manus creditoris aliquo modo licito, quam si temerario.*
24 *Pecunia potest teneri si licite veniat ad manus creditoris pecunia.*
25 *Retentio est species compensationis, & quid à compensatione differat.*
26 *Creditor debet potius pecuniam, quam aliam rem diuersam retinere.*
27 *Possidens pro vno credito cum hypotheca, potest retinere pro alio hypothecam non habente.*
28 *Inuecta, & illata in prædium conductum valent retineri etiam pro alio credito, quam pro mercede, si pro ea possideantur.*
29 *Possideas pro credito sine hypotheca non potest retinere pro alio.*
30 *Lim. si velit retinere pro credito dotis.*
31 *Idem pro mercede laborum in causa studij factorum.*
32 *Retentio pro credito, sine hypotheca datur tantum cōtra debitorem, non autem contra tertium.*
33 *Decl. procedere contra alium creditorem cum hypotheca.*
34 *Retentio, vbi competit potest retineri res magis valens, quam sit creditum.*
35 *Decl. procedere si retineat sciente domino, & valente soluere, quod debet, alias secus.*
36 *Decl. 2. procedere contra debitorem, non autem contra alium creditorem, quia potest immitti in parte excedente.*
37 *Lim. si res retenta sit indiuisibilis.*
38 *Lim. 2 si primus possideat ad effectum se satisfaciendi de fructibus.*
39 *Intellige si creditor velit imitti, non si velit rem subhastari non amoto primo possidente.*
40 *Retentionem allegant, non potest opponi, quod eius creditum sit præscriptum.*
41 *Retentio est exceptio, non actio.*
42 *Retentio, est exceptio fauorabilis, & potest opponi etiamsi statutum tollat exceptiones.*
43 *Retentio potest opponi, etiam post latam sententiam.*
44 *Retentio potest opponi etiam post amissam possessionē vigore sententiæ si ab ea appellatum sit.*
45 *Sententia potest ferri cum clausula præseruatiua retentionis,* quatenus competat.
46 *Retentionis exceptio, non impedit sententiam, sed eius executionem.*

## CAPVT XLII.

1 Licet retentio facilius detur quam petitio, & actio *lege per retentionem C. de vsur. & ibi glos. in vers. rata in fin. Dec. cons.* 298. *num.* 4. *Cephal. cons.* 573. *num.* 19. *Granet. cons.* 148. *num.* 2. *Surd. cons.* 253. *num.* 22.

Gregor. decis. 425. num. 2. Canaler. decis. 646.
2 num. 5. tamen ea est regulariter prohibita, quando agitur de retentione vnius rei pro debito alterius Neguf. de pignor. p. 1. memb. 4. num. 1. nam prætextu debiti restitutio commodati non probabiliter recusatur, dicit Imper. in l. fin. C. commod. cuius verba præcisa etiam refert Garz. de expen. cap. 1. num. 16. in princip. Vnde hæc regula quoque cō-
3 stituenda videtur in proposito crediti mercedis, vt videlicet, dum est creditum in pecunia, pro eo nō competat retentio alterius rei diuersæ, vt sensit etiam in specie Rot. in decis. 691. sub num. 2. par. 1. rec.

4 Limitatur autem regula prædicta, vbi creditori, qui vult retinere, competit hypotheca, quæ comprehendat id, quod retinere intendit, tunc enim licet id non sit proprie debitum, tamen sufficit esse hypothecatum pro debiti consecutione, cum enim hypotheca sufficiat ad effectum agendi facilius, debet inseruire ad effectum retinendi ex supracitatis in princ. & pluribus congestis, firmat Roland. cons. 17. n. 8. lib. 4. & Grat. disc. 129. n. 33. & seqq.

5 Vnde est, quod pro mercede prædiorum locatorum competit retentio fructuum ex eis perceptorum, & rerum inuectarum, & illatarum, vt dictum est in cap. 33. de fruct. & in cap. 40. de inuect. & illat. & competet
6 etiam locatori operarum in rebus, & casibus in quibus habet hypothecam, de quibus in Cap. preced.

7 Sufficit etiam, quod operæ, vel res locatæ inseruierint pro rei vtilitate, vt res ille retineri possit, Bart. in l. si non sortem 26. §. si centum num. 7. ad fin. ff. de condict. indeb. Cephal. cons. 762. num. 24. & seq. Surd. decis. 50. num. 1. & multo magis si pro rei necessitate ad text. in l. si necessarias ff. de pignor. action.

8 Exemplum traditur in scriptore, qui propterea librum sibi traditum ad scribendum pro sua mercede retinere valebit, prout voluit gloss. in l. si non sortem § si centum vers. retinebit ff. de cond. indeb. & ibidem Bald. in fin. & Bart. num. 8. & idem de Notario,
9 cui quis dederit librum membranarum, vt super eo scriberet omnia instrumenta suorū contractuum, dicit ibidem Ang. & idem voluit Castren. num. 6. & Alex. & Iaf. & alij, vt refert, & sequitur Surd. dict. decis. 50. n. 2. & poterit etiam Notarius actuarius retinere scripturas, & processum à se confectum, vt firmat Garz. de expen. cap. 1. sub num. 16. & alij citati per Gratian. disc. 56. num. 15.

10 At in Procuratore magna contentio est inter DD. an possit pro sua mercede retinere scripturas litis, pro affirmatiua enim stant signanter Fulgos. in l. ante litem numer. 14. ff. de procurat. Gaill. lib. 2. obser. 17. num. 5. Coler de process. execut. cap 2. par. 1. n. 47. & habet hæc opinio etiam pro se text. in l. quæ omnia 25. in fin. ff. de procurat. vbi habetur, quod si Procurator velit, vti aliqua retentione, non facile erit ab eo lis transferenda.

Verum licet Gratian. in dict. disc. 56. sub num. 14. indifferenter, & indistincte loquatur de Notario, ac de Procuratore, & Aduocato, tamen magna est in proposito differentia, nam Notarius suos labores impendit in scribendo processu, & ideo illum retinere valet, iuxta supradicta, quod secus est in Procuratore, & Aduocato, quia ipsi scripturas litis non confecerunt, sed solum cum eis causam defenderunt, & ideo cessat ratio prædicta, & obstat eis regula, quod vna res pro debito alterius retineri non possit Iaf. in dict. l. si non sortem § si centum num. 10. ff. de cond. indeb. Grauat. ad Vestr. in praxi lib. 3. cap. 4. num. 8. ad fin. & plenissime præ cæteris firmat Gratian. disc. 618. num. 1. & seqq. Rot. dec. 691. n. 2. par. 1. rec.

11 Nec obstat text. in dict. l. quæ omnia ff. de procurat. quia procedit pro credito expensarum in lite factarum, pro quo quia expensæ, vt plurimum fiunt circa ipsas scripturas, bene competit earum retentio Boer. decis. 15. num. 3. Gratian. dict. disc. 618. num. 6. Rot. dict. decis. 691. num. 1. & decis. 172. num. 3. par. 2. rec.

12 At secus est, quoad creditum mercedis, seu salarij, nisi forte vellet Procurator, aut Aduocatus retinere scripturas per seipsum factas, quia tunc clarum est, quod posset, vt bene aduertit D. Lanfr. Zacch. de salar. dict. quæst. 96. num. 17. vbi, quod ita potest saluari dicta opinio Fulgosij, & aliorum, qui volunt competere Aduocatis retentionem scripturarum pro salario.

13 Et ex eisdem sequitur, vt etiam retentio cōpetens Notarijs, restringenda sit ad processus per eos confectos, & cōpetens Scriptori ad librum per eum scriptum, itaut nō valeat exemplar, seu originale sibi traditum ad transcribendū retinere, vt distinguendo docuit Bart. in d. l. si non sortem §. si centum ff. de condict. indeb. late Surd. dec. 50. n. 3. Rot. dict. dec. 691. num. 3. prope fin. par. 1. rec.

14 Dubitari etiam potest de salario famulorum, an pro eo competat retentio rerum domini, & affirmatiuam sequuntur Carec. de locat. sub tit. de necess. vsus quæst. 13. num. 10. & D. Lanfr. Zacch. dict. quæst. 96. numer. 11. sed mouentur solum auctoritate Duen. in

*reg.* 306. *lim.* 7. qui dicit, quod præscripto salatio, adhuc famulus, si quid habeat domini in manibus, poterit retinere, non obstante præscriptione, quæ obstat actioni, non autem exceptioni, & sic videtur loqui in fortioribus, sed vere conclusionem, in qua allegatur, non firmat, potest enim, & debet intelligi, vt non obstet præscriptio retentioni in casibus, in quibus retentio competit, & sic opinio prædicta caret fundamento auctoritatis, nec satis tuta reddi potest ratione, quod famulis competat hypotheca, & propterea etiam retentio, iuxta supra firmata, quia an vere talis hypotheca subsistat est valde dubitabile, vt diximus in *Capit. præced. num.* 38. *& seqq.*

15 Et quamuis adsint, qui videantur velle, quod non solum liceat famulo sibi aliquid ad dominum spectans retinere, sed etiam illud propria auctoritate capere, & furari, quod est quid magis, & sint in magno numero, vt videre est apud *Caroc. de locat. dict. quæst.* 13. *sub tit. de necessit. vsus numer.* 5. vbi dicit esse opinionem cõmunem, & apud *D. Lanfr. Zacch. de salar. quæst.* 68. *num.* 48. vbi eos late cumulat, & in duas classes distinguit, vnam Ciuilistarum, & aliam Canonistarum, & Theologorum.

16 Tamen admisso, quod talis subreptio nõ sit vere, & proprie furtum, nec furti pœnas mereatur, ex quo sit ad satisfaciendum se de suo credito, & sic non lucrifaciendi causa facta, prout requiritur de essentia furti §. *furtum il primo inst. de obligat. quæ ex delic. nasc. l.* 1. §. *furtum ff. de furtis Farinac. quæst.* 165. *nu.* 4. vel quia credere potuit sibi permissum, vt voluit *Alex. cons.* 135. *num.* 3. *ver secunda ratio est lib.* 1. negari non potest ita surripientem delinquere, etiam delicto punibili, quia vbi copia Iudicis haberi potest, non debet, quis sibi ius dicere, & propria auctoritate aliquid alienum capere, vt admittit, imò firmat, ipse *Alex.* qui adduci solet pro Antesignano dictæ opinionis in *cons.* 135. *in* 2. *&* 3. *dub. num.* 1. *ad med. ver. & licet prædicta lib* 1. quod cons. videtur

17 esse etiam inter cons. *Cepoll. cons.* 26. *num.* 6. & ad hoc, vt non delinquat requiritur, vt concurrant copulatiue infrascriptæ conditiones.

Prima est, quod creditũ famuli sit omnino certum, tam in substantia, quam in quãtitate, alias enim vbi creditum tale non est, sed aliquam patitur dubietatem, non intrat retentio *Gratian. disc.* 734. *numer.* 13. *Surd. decis.* 46. *ad fin. vbi & Hodiern. Caualer. dec.* 539. *num.* 5. *&* 6. *in rec. dec.* 262. *numer.* 1. *par.* 12. & in puncto *Caroc. dict. quæst.* 13. *n.* 6. *Molin. de iust. & iur. quæst.* 691. *post princ. vers. prima, vt debitum tom.* 3. *D. Lanfr. dicta quæst.* 68. *n.* 49.

18 Secunda est, vt non possit alia via per iuridica remedia, seu alia, salarium consequi, saltem sine magno periculo, seu præiudicio, quia si potest, non debet ad istud remediũ occultæ subtractionis recurrere *Cepoll. d. cons.* 26. *num.* 9. *Caroc. dict. quæst.* 13. *num.* 6. *&* 7. vbi hanc conditionem in duas distinguit *Molin. dict. quæst.* 691. *vers. secunda, vt D. Lanfr. dict. quæst.* 68. *num.* 49.

19 Tertia, quod non adsit periculum scandali, puta, quod dominus cognoscens subtractionem, eam publicet, & forsan alteri imputet, eumque iniuste molestet *Alex. dict. cons.* 135. *num.* 1. *prope fin. lib.* 1. *Caroc. dict. quæst.* 13. *num.* 9. *Molin. dict. quæst.* 691. *ver. tertia, vt ex tali.*

20 Quarta, vt res, quam accipit, sit propria domini debitoris, non autem aliena *Nauar. in manual. cap.* 17. *num.* 113. *ver. quarta, vt res. Molin. dict. quæst.* 691. *vers. quinta, vt id D. Lanfr. dict. quæst.* 68. *n.* 51. *vers. quarto quod res,* facit *Rot. decis.* 130. *n.* 7. *post Zacch. de obl. Cam.*

21 Quinta, quod curet reddere dominum certum, quod aliquid amplius non debeat sibi, ne maneat in eo peccato in quantum crederet se teneri in conscientia, & adhuc nollet soluere, vel ne satisfactionem agnito debito iterum curet *Molin. dict. quæst.* 691. *ver. quarta*, vbi declarat ad hoc teneri ex debito charitatis, in quantum sine periculo possit, non ex debito iustitiæ *D. Lanfr. dict. quæst.* 68. *num.* 51. *vers. quinto*, vel restituat damnum temporale, vel spirituale, quod ex tali subtractione in aliquem redundaret, vt dicit *Nauar. in Manual. dict. cap.* 17. *n.* 113.

22 Sexta, vt caueat ne postea ab ipso debitore, vel hærede, aut aliter, quid iterum pro eodem credito recipiat *Nauar. dict. cap.* 17. *num.* 113. *vers. quinto, vt caueat D. Lanfr. dict. quæst.* 68. *numer.* 51. *vers. sextum, & vltimum.*

23 Facilius autem admittetur hæc retentio, si res deuenerit ad manus creditoris modo licito, non autem temerario, & illicito, prout in terminis creditoris mercedum considerauit *Mandel. cons.* 351. *num.* 26. vbi, pecuniæ deuenerant ad manus famuli occasione officij, quod gerebat, & *cons.* 452. *num.* 14. *& seq.*

Prout etiam facilius admittetur retentio in pecunia, quàm in alijs rebus, imò pecu-

24 nia in dicto casu, quo licito modo deuenerit ad manus creditoris mercedis, poterit absolutè retineri, quia non erit retentio

alterius rei, quàm debitæ, dum merces debeatur in pecunia *Gratian.disc.749. num.6.* vbi quod quatenus creditum sit liquidum, & pecuniæ restitutio non sit promissa cum iuramento, intrat retentio, quia fit compensatio, vt firmat *Socin. Iun. conf.* 147. *num.4. lib.1.* & latius *Tiraq. de retract. lignag.* §. 3.
25 *glos.* 3. *num.* 2. *& seq.* est enim retentio species compensationis *Abb. in cap.2. ad fin. ver. vtrum admittatur indirecta de depos. Paris. conf.* 100. *num.* 34. *lib.2. Fabius de Ann. conf.* 101. *num.6.* & quatenus diferat à compensatione, quia compensatio est petitio, retentio autem, nolle dare *Rot. coram Put. dec.* 284. *num.2. ver. cum differentia lib.2.* facilius admittitur retentio, quam compensatio *Glos. in l. grege* §. *cum pignori in ver. compensatum ff. de pignor. Cephal. conf.* 658. *nu.* 15. *Graff. de excep. cap.* 16. *num.* 20. *Gratian. discep.* 628. *num.*31. *Capic. Latr. dec.*25. *num.* 24. *part.* 1.

26 Imò etiam quando sit locus subtractioni, quod si potest creditor accipere pecuniam, debeat eam potius, quam aliam rem diuersam accipere, docet *Molin. in d. quæst.* 691. *ver. sexta, vt compensatio*, vbi, & quod ea deficiente, debet capere rem vsu consumptibilem, si potest.

Cæterum in rebus non solum competet retentio locatori, quando ei competit hypotheca, seu quando res, vel operæ locatæ inferuierunt pro re, quam retinere intendit, ex supradictis, sed etiam his cessantibus,
27 vbi locator reperiatur possidere pro alio credito cum hypotheca, tunc enim benè competit retentio pro alio credito sine hypotheca *l. vn. C. ob Chirograph. pecun. Bart. in l. si non sortem* 26. §. *si centum numer.* 7. *ff. de cond. indebit.* plenè *Merlin. de pignor. lib.* 2. *quæst.* 67. *numer.* 11. *ver. sed ratione*, *& Rot. decis.* 435. *numer.* 1.
28 *part.* 14. *rec.* vbi alij plenissimè cumulantur. Vnde res inuectæ, & illatæ in Prædium conductum, bene valent retineri etiam pro alio credito, quàm mercedis, hypotheca destituto, quatenus pro ipsa mercede locationis possideantur, vt dixi *in cap.*40. *de inuectis post princ.*

Secus autem è contra si possideat pro alio credito, vel causa sine hypotheca, quia tunc
29 non poterit retinere, prout in casu, quo habeat rem commodatam, est *text. express. in l. fin. C. commod.* & bene declarant *Neguf. de pignor. part.* 2. *memb.* 4. *numer.* 129. *ad fin. & Merlin. eod. tit. lib.* 2. *quæst.* 67. *num.* 13.
30 Verum quia hæc conclusio limitatur fauore dotis, vt scilicet pro ea retineri possit etiam res, quæ non sit obligata pro aliquo debito *Bart. in l. si filio familias ff. sol. matr. Negusan. de pignor. part.* 2. *memb.*4. *nu.*130. *Mantic. de tacit. lib.*11. *tit.* 15. *num.*13. idem
31 forte erit dicendum pro mercede laborum in causa studij factorum, cum gaudeat priuilegijs dotis, vt dictum est *in Cap. præced.*
32 Et licet dicta retentio pro credito sine hypotheca videretur restringenda, vt procedat contra debitorem tantum, non etiam contra tertium ex traditis signanter per *Cenc. de Cens. quæst.* 98. *num.* 92. *ver. verum enim verò & ver. non obstat. & Rot. cor. Bich. decis.* 504. *num.* 16. tamen talis restrictio proce-
33 dere potest respectu tertij, puta alterius creditoris cum hypotheca, non autem respectu alterius hypothecam pariter non habentis, puta emptoris à debitore, vt late declarauit *Rot. in d. decis.* 435. *num.* 2. *& seqq. part.* 14. *rec.*
34 Et vbi retentio competit, poterit locator retinere rem maioris valoris, quam sit eius creditum *Bart. in l. moschis* 47. *num.*1. *vers. nam pro parte ff. de iur. fisc. Imol. conf.* 112. *num.*8. *Molignat. de retent. quæst.* 137.
35 Verum hoc procedit, quando retineat palàm debitore sciente, & soluere quod debet valente, aliàs ipse posset implorare officium Iudicis, vt compelleret debitorem, retenta sibi portione sufficienti, reliquum restituere, vt in terminis volentis retinere magnam quantitatem mercium pro vectura, firmat *Decian. conf.* 108. *num.* 85. *lib.* 2. & plenius *D. Lanfr. d. quæst.* 96. *num.* 20.
36 Item procedit respectu creditoris, vt non possit rem neque in partem recuperare, nisi soluto toto debito, secus autem respectu alterius creditoris, quia poterit pro ea parte, quæ excedit creditum possidentis immitti *Costa de rat. quæst.* 58. *num.* 7. & latè *Rot. decis.* 451. *num.* 9. *& seq. post Cenc. de Cens.* & secundam partem distinctionis probat text. *in l. cum qui*, seu iuxta aliam impressionem *in l. qui à debitore* 17. *ff. de distrac. pign.* dum dicit, *cum, qui à debitore suo prædium obligauit eatenus tuendum, quatenus ad priorem debitorem ex pretio pecunia peruenit*, inde enim bene deducitur, vt, si valor rei excedat summam illam, pro qua competit retentio, possit pro eo excessu alius creditor immitti, vt ponderat *Rota in d. dec.* 451. *num.* 1. *& seq. post Cenc. & cor. Cauaier. dec.* 653. *num.* 4. *&* 5.
37 At hæc facultas alteri creditori competens restringitur, vt non procedat, si res sit indiuisibilis, quia tunc creditor possidens nõ potest priuari parte, nisi priuetur toto, ne-
38 que si creditor, cui competat retentio possidé-

sideat ad effectum se satisfaciendi de fructibus, quia tunc quoque imm ssio alterius esset sibi præiudicialis, nam retinendo totum, percipit plures fructus, & sic citiùs sibi satisfit, sed solum his cessantibus, vt declarauit *Rot. dec.559. num.5. part.1.rec.*

39 Intelligendo quatenus alius creditor velit immitti, secus autem si velit facere rem retentam subhastari, eo, cui comperit retentio, à possessione non amoto, & ad effectum illi prius satisfaciendi de pretio, & deinde sibi, quia tunc ille non potest executionem, & subhastationem impedire *Gratian. disc. 941. num. 3. & seq. Fab. in Cod. lib. 5. tit. 7. def. 35. num. 7. & seq.* vbi de æquissima *Rot. dec. 181. num. 4. part. 7. rec. & cor. Zarat. decis. 91. num. 7. & seq.* dummodo retentio allegetur iure pignoris, & quousque retinens satisfiat de suo credito, non autem iure dominij, vt declarat *Rota decis. 171. num. 3. post Posth. de subhat.*

40 Notandum autem, quod in casibus in quibus iuxta prædicta, vel alias cõpetit retentio pro mercede, nõ obstabit locatori, si allegetur præscriptio eius crediti, quia adhuc dum aduersus eum agitur, potest excipere de ipso salario, & pro eo retinere, nam quæ sunt temporalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum *l. pure §. fin. ff. de dol. mal. & met. except. l. licet vbi gl. C. eodem* & firmant in terminis nostris *Duen. reg. 306. num. 7. Caroc. de locat. tit. de necessit. vsus quast. 13. numer. 1. D. Lanfranc. d. quast. 96. num. 19.*

41 Retentio enim est exceptio, non actio, aut petitio, & ideo stante statuto, quod non possit locator agere, vel petere, adhuc poterit retinere *Dec. cons. 300. num. 9. in fin. & seq. Capra cons. 19. num. 10. & seq. Manent. decis. 36. num. 10. & seq. Put. decis. 284. in fin. lib. 2.*

42 Et est exceptio adeò fauorabilis, & priuilegiata, vt etiamsi statutum tollat exceptiones, adhuc non tollat retentionem

43 *Bald. in l. si traditio num. 6. ad fin. C. de act. empt. Barbat. cons. 86. num. 20. vers. & si dicat lib. 3. Boer. decis. 43. num. 15. & 16. Manent. dec. 36. num. 14. Ginrb. qui alios refert dec. 60. n. 7.*

44 Et potest hæc exceptio opponi etiam post sententiam, in qua quis condemnatus sit restituere, vel dimittere rem, aut pecuniam soluere *Cranet. cons. 148. num. 2. ad med. Cephal. cons. 573. num. 22. Surd. cons. 248. num. 15. Gratian. dec. March. 179. nu. 6. & seq. Mantic. decis. 326. nu. 1.* vbi etiam

45 in possessorio, *& decis. 334. n. 5.* & etiamsi amissa sit possessio vigore sententiæ, si ab ea appellatum fuerit *Mantic. decis. 69. num. 3. in fin. & seq.*

Imò potest etiam ferri sententia cum clausula præseruatiua retentionis, quatenus cõpetat *Corn. cons. 147. num. 18. post princ. lib. 2.* vbi bene explicat, quod hæc exceptio retentionis impedit executionem sententiæ, non autem ipsam sententiam *Benintend. decis. 77. num. 1. Rot. decis. 157. per tot. post Statil. Pacif. de Saln. interdic.* nisi tamen quæstio sit super paritate tituli, vel adsit alia incompatibilitas, vt *in dec. 28. num. 12. post Posth. de manut.*

## De manutentione in quasi possessione exigendi mercedes rei locatæ.

*S V M M A R I V M.*

1 *Manutentio in quasi possessione exigendi mercedem competit locatori bonorum.*
2 *Et idem est in mercede operarum, seu seruitutis secundum aliquos.*
3 *Iurium incorporalium, quæ non fundantur in corpore, non datur manutentio.*
4 *Possessoria iudicia non dantur pro annuis præstationibus personalibus.*
5 *Decisiones in Placentina donationis cor. Gipsio, & Bich. 210. & 225. declarantur & num. 8.*
6 *Decl. non dari quasi possessionem, & iudicia possessoria in præstationibus personalibus de iure ciuili, secus autem de iure canonico.*
7 *Decl. 2. dari etiam de iure ciuili, si præstationes sint perpetuæ.*
8 *Ampl. declarationem procedere etiam in præstationibus ad vitam, quæ æquiparantur perpetuis.*
9 *Manutentio in quasi possessione exigendi mercedem non datur finita locatione.*
10 *Decl. procedere si constet euidenter locationem fuisse finitam, alias secus.*
11 *Manutentio datur etiam post latam sententiam terminationis locationis si appellatum.*
12 *Ampl. dari etiam in gradu restitutionis in integrum.*
13 *Decl. 2. dari manutentionem in quasi possessione exigendi pensiones etiam post finitam locationem si petatur pro terminis decursis ante.*
14 *Manutentio in quasi possessione exigendi pensiones rei locatæ datur etiam pendente lite super nullitate locationis.*
15 *Ampl. quod si iudicium nullitatis pendeat coram vno Iudice, possit peti manutentio ab alio absque vitio attentatorum.*
16 *Ampl. 2. etiamsi Iudex coram, quo pendet indicium inhibeat.*
17 *Contrarium verius.*
18 *Prima tamen seruatur de facto si inhibitio sit Tribunalis supremi.*
19 *Ampl. 3. dari etiam post latam sententiam super nullitate in gradu appellationis.*
20 *Ampl. 4. vt etiamsi sententia lata sit super reductione pensionis, possit dari manutentio in quasi possessione exigendi totam.*
21 *Et non solum datur in gradu appellationis, sed etiam in gradu restitutionis in integrum.*

*22 Et etiam absque appellatione si sententia sit nulla nullitate patenti.*
*23 Manutentio non potest retardari per simplices exceptiones nullitatis, vel terminationis locationis.*
*24 Exceptiones respicientes iudicium petitorium reijciuntur à possessorio.*
*25 Exceptiones dubiæ, & altiorem indaginem requirentes non admittantur in iudicio manutentionis.*
*26 Manutentio non datur vbi agitur de pensione amouibili ad nutum.*
*27 Manutentio datur tam pro mercede locationis expressa quam tacita, vsque ad reuocationem consensus taciti,*
*28 Manutentio datur in quasi possessione pensionis amouibilis, si controuertatur amonibilitas.*
*29 Quasi possessio exigendi est concludenter probanda ad obtinendam manutentionem.*
*30 Manutentio requirit probationes in suo genere concludentes.*
*31 Non tamen omnino plenas, sed leniores quam petitorium,*
*32 Testis etiam vnicus, & minus idoneus probat in Iudicio manutentionis.*
*33 Exceptiones contra testes non admittuntur in iudicio manutententionis.*
*34 Lim. si sint probatæ, vel adsint contrarietates in dictis.*
*35 Testis vnicus non sufficit in manutentione si adsint coniectura in contrarium.*
*36 Quasi possessio exigendi acquiritur per exactionem solutionum,*
*37 Ampl. sufficere vnicam solutionem.*
*38 Ampl. 2. sufficere solutionem partis etiam minimæ.*
*39 Lim. si solutum fuit cum animo agnoscendi debitum in parte tantum.*
*40 Locator tenetur probare solutionem fuisse factam pro mercede locationis ad obtinendam manutentionem.*
*41 Lim. si constet de locatione præcedenti, & non appareat alia causa soluendi.*
*42 Quasi possessio acquisita contra vnum suffragatur contra eius successorem etiam singularem.*
*43 Lim. si adsit suspicio fraudis per antecessorem in soluendo commissæ.*
*44 Quasi possessio exigendi acquisita contra defunctum prodest contra hæredem etiam cum beneficio inuentarij.*
*45 Nec exceptio, quod bona non sufficiant retardat manutentionem.*
*46 Contr. si constet hæreditatem non esse soluendo, vel in continenti probari possit.*
*47 Potest tamen adhuc concedi manutentio, si eius effectus dirigatur ad faciendam solutionem de bonis hæreditarijs.*
*48 Quasi possessio exigendi pensiones rei locatæ à defuncto suffragatur contra hæredem, si hæres rem detineat.*
*49 Decl. procedere in hærede beneficiato.*
*50 Contrarium, quod etiamsi non sit beneficiatus.*

## CAPVT XLIII.

Vidimus in præcedenti Capitulo de retentione rerum, nunc videndum de reten-
1 tione quasi possessionis exigendi mercedes mediante manutentione iudiciali, quæ manutentio, quando agitur de locatione bonorum pro annua præstatione, præsupposito, quod locator sit in quasi possessione illam exigendi, sine dubio ei competit, vt firmant in specie *Bero. cons. 119. num. 5. lib. 3. Papien. in forma libell. quoad fut. præstat. §. super solutione num. 5. Posth. de manut. obser. 10. nu. 72.* & firmauit *Rot. coram Caualer. decis. 228. num. 3. & 4. & cor. Burat. decis. 289. num. 10.* vbi quod non adfuit dubium,

2 In præstatione autem pro mercede operarum, seu seruitutis, & obsequiorum idem esse tradit *D. Lanfr. Zacch. de Salar. quæst. 95. num. 1,* auctoritate Rotæ *in Placentina Donationis 28. Iunij 1588. coram Gypsio & in Romana subcollectoria 17. Martij 1645 & 2. Iunij eiusdem anni coram Bichio, quæ hodie sunt inter eius impressas decis. 210. & dec. 225.*

3 Verùm ista opinio non transit prorsus sine difficultate, quia quando iura incorporalia, prout est ius exigendi, non fundantur in corpore, non datur eorum quasi possessio, vt docet *Bald. in l. vn. nu. 21. ver. respondeo ad primum C. uti possidet* & ideo
4 nullum iudicium possessorium concedi potest pro annuis præstationibus personalibus, iuxta communem opinionem, de qua plenissime alijs cumulatis testantur *Mandel. cons. 174. num. 1. & Menoc. recuper. rem. 1. num. 87. post med.* & ideo competere manutentionem in quasi possessione exigendi pensiones locationis domus, quia eius solutio non est mere personalis, sed fit occasione rei dicit *Rot. coram Burat. d. decis. 289. num. 10.*

5 Decisionibus autem supradictis per D. Lanfranc. citat. responderi posset, quod in Placentina Donationis coram Gypsio fuit resolutum non esse dandam manutentionem, & licet pro ratione adducatur solum, quod ille Diomedes non continuauerat seruitium, cuius intuitu annua præstatio de qua agebatur, promissa fuerat, non inde infertur, quod denegari etiam non posset ex eo, quod ageretur de annua præstatione mere personali, & maxime, quod in fine decisionis dicitur: ex istis itaque, & alijs ab informantibus bene deductis resoluerunt DD. vt dictum est &c. & coram Bichio in dicta Romana subcollectoriæ non agebatur propriè de præstatione mere personali pro seruitijs, sed de annua præstatione promissa à Filiberto intuitu emolumentorum officij sibi cessorum, quæ ipse percipiebat, vt patet ex lectura præcipuè *d. dec. 225. num. 1. & seq.*

6 At animaduertendum dictam opinionem quod præstationum personalium non detur quasi possessio, quæ possit manuteneri esse, com-

communem quidem apud Legistas,sed contrariam communem esse apud Canonistas, vt fatentur ipsi *Mandell. & Menoc. in loc. supracitat.* & vltra eos tradit *Bero. cons. 119. num. 5. lib. 3.* & sequi etiam eamdem videntur *Gratian. disc. 113. numer. 13. Peregr. de fideicom. art. 46. numer. 18.* vbi dicit communem *Osasc. decis. 99. numer. 18. & seqq.*

7 Et hæc contraria opinio saltem procedit, vbi agitur de præstatione perpetua, tunc enim eam admittunt etiam Legistæ *Bal. in d. l. vn. num. 21. vers. dico autem sunt annua C. vti possides. Peregr. d. art. 46. num. 18. ad fin. ver. reperi etiam Grat. dicta disc. 113. num. 62.*

8 Et hac etiam ratione sustineri possent dictæ Decisiones, quatenus videretur eas supponere dari manutentionem in quasi possessione exigendi præstationes annuas personales, nam in vtraque causa prætendebatur præstationes esse perpetuas, seu ad vitam, quod idem est, vt expresse firmatur in illa coram *Bich. 210. num. 13. & 14.* quo casu manutentio datur, & ideo in prima necesse fuit ad excludendam manutentionem ostēdere præstationem non fuisse simpliciter ad vitam constitutam, sed cum tacita conditione, quod continuarentur seruitia, quorum intuitu promissa fuerat.

9 Non tamen dabitur manutentio, si appareat locationem expirasse, quia cum tunc cesset causa quasi possessionis exigendi, cessat etiam ipsa quasi possessio, iuxta tradita *per Rot. in dec. 225. num. 1. ver. sicque cum cessauerit part. 2. rec.* & firmant in terminis *Posth. de manut. obser. 64. num. 14.* & latius *D. Lanfr. Zacch. d. quæst. 95. num. 3 cum duob. seqq.* & dixit *Rot. in decis. 181. num. 9. post d. tract. de manut. & coram Bich. decis. 210. num. 10.*

10 Sed hæc conclusio patitur signanter duas declarationes, quarum prima est, vt procedat, quatenus constet euidenter de terminatione, aliàs enim si ea controuersa esset, & altiorem indaginem requireret, non deberet interim manutentio denegari locatori *Posth. dicta obser. 64. num. 14. vers. si tamen Rot. cor. Andrea decis. 75. num. 8. & dec. 81. num. 3. & 4.* & late *cor. Bichio dec. 210. num. 34. & seq.*

11 Imo etiamsi adesset sententia super terminatione locationis, quæ transitum fecisset in rem iudicatam, si tamen commissa esset causa restitutionis in integrum, adhuc danda esset manutentio, vt firmatur *in dicta decis. 210. cor. Bichio sub num. 33. vers. tan-*
12 *dem non obstat*, quia adhuc dubitabilis esset finis locationis, & manutentio datur etiam in gradu restitutionis in integrum *dec. 350. in fine par. 1. diu. Gregor. decis. 21. num. 6. decis. 84. num. 5. post Posth. de manut.* ac in terminis *in Romana annuæ præstationis 11. Decembris 1672. §. conclusio enim coram Ron. dinino*, & faciunt, quæ mox dicam de prætensione quod locatio sit nulla.

13 Altera declaratio est, quod poterit dari manutentio in quasi possessione exigendi pensiones post terminatam locationem, si petatur pro terminis, ante ipsius terminationem decursis, etiamsi decursi fuerint ante motam litem, vt firmatur *per Rotam coram Burat. decis. 289. num. 9. & 11.* & sequitur *Posth. de manut. obser. 64. num. 14. ver. nisi pro terminis.*

14 Sic etiamsi prætendatur locatio nulla, & introducta fuerit lis super nullitate, adhuc dabitur manutentio in quasi possessione exigendi mercedes *Rebuff. ad constit. Gall. tom. 2. tit. de renis. contr. glos. 4. num. 7. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 2. num. 19. Mastrill. decis. 160. num. 19. Vinc. de Franc. decis. 373. per tot. Giurb. decis. 100. num. 11. Put. decis. 426. num. 1. lib. 3. Seraph. decis. 958. num. 1. & seq.*

15 Imo etiamsi pendeat iudicium nullitatis coram vno Iudice, poterit peti manutentio ab alio absque vitio attentatorum *Lancellot. de attent. part. 2. cap. 4. lim. 15. num. 8. Rot. decis. 43. num. 5. & 6. post Zacch. de obl. cam.* vbi redditur ratio, quia dum creditor pensionis est in quasi possessione illam exigēdi, adeundo Auditorem Cam. non dicitur attentare, sed continuare suam possessionem *cap. 1. vbi Abb. num. 1. & 4. vt lit. penden. cum al. ibi citat.*

Difficultas est si Iudex, coram quo pendet iudicium super nullitate, inhibeat, an adhuc possit alius Iudex procedere super manutentione in quasi possessione exigendi,
16 quod enim non possit absque vitio attentatorum inhibitione non reuocata, tuetur post alios plures *Lancellot. de attent. part. 2. cap. 17. num. 65. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 2. num. 22.*

17 Contrarium verò probauit *Ancar. cons. 234. num. 2. ver. contrarium & 3. Parlador. rerum quotidianar. lib. 2. §. fin. part. 5. cap. 11. num. 23. Vrsill. ad Afflict. decis. 30. num. 1. & 3. Rot. decis. 3. de except. in non. Carsar. decis. 2. num. 9. Giurb. decis. 100. num. 7.* & hæc secunda videtur de iure verior, quia dum causæ sunt diuersæ, vt supradictum est, non potest Iudex vnius impedire alium,
18 sed aliud obtinet de facto, quando inhibitio est Tribunalis Supremi, volunt enim hæc Tri-

Tribunalia eorum inhibitiones timeri, siue sint iustæ siue iniustæ, & quod si prætendantur iniustæ, ad ea recurratur pro reuocatione, non autem quod alij Iudices, prælertim inferiores, de viribus illarum cognoscant, prout de Rota dicit *Lancellot. d. cap. 17. nu. 6.* vbi quod propterea magis intrepide dictam opinionem negatiuam firmare asserit, & quod propterea inhibitio Rotalis etiam in diuerso casu sit timenda *Penia dec. 893. n. 9.* dummodo adsit qualis qualis dubitatio cōprehensionis, vt dicitur in vna *Calguritana coram Sacrato impressa per Marchesf. de commiss. par. 2. fol. 478. num. 1. in fin. dec. 216. num. 2. par. 3. recent.*

19 Et datur etiam manutentio lata sententia super nullitate in gradu appellationis *Seraph. dec. 299. num. 1. et seq. Rot. post. Cenc. de*
20 *Censf. dec. 234. num. 4.* & idem est si lata fuisset sententia super reductione pensionis ad minorem quantitatem, quia adhuc appellatione pendente, ab ea posset peti manutentio in quasi possessione exigendi integram summam *Rot. coram CauaIer. dec. 228.*
21 *num. 4.* & non solum in gradu appellationis, sed etiam in gradu restitutionis in integrum *Gregor. dec. 458. num. 8. in rec. 111. num. 8. part. 1. decisf. 235. in fin. & dec. 244.*
22 *num. 3. & 4. post Cenc. de Censf.* & absque eo quod fuerit appellatum, si sententia esset nulla nullitate patenti, adhuc posset dari manutentio *Rot. coram Coccino decisf. 2217. num. 6. & 7.*

Et dum ex prædictis non valet impediri,
23 nec retardari manutentio, ex eo, quod allegata fuerit nullitas, seu terminatio locationis, & per sententiam approbata, inde sequitur, vt tanto minus poterit retardari per similes exceptiones, quatenus simpliciter opponantur in ipso iudicio super manutentione, & non sint omnino claræ, & euidentes, quia sunt exceptiones respicientes petitorium, & altiorem indaginem requirentes, ac propterea ad illud reijciendæ *Gratian. disc. 113. num. 35. & disc. 208. num. 14. Verall. decisf. 342. part. 2. Merlin. decisf. 310. num. 13.*

24 Et generaliter quæcunque exceptio respiciens petitorium reijcitur ab hoc iudicio possessorio *Giouagn. consf. 8. num. 112. lib. 1. Rot. decisf. 135. in fin. & decisf. 685. num. 5. part. 1. rec.* vbi quod fuit sæpius resolutum, & patet ex infinitis decisionibus, quas suo more cumulat *Posth. de manut. obser. 42. nu. 44.* vbi tamen non est prorsus inutilis congeries illa decisionum, quia pluries exprimit exceptiones, de quibus loquuntur, & sic inde haberi potest, quæ exceptiones in specie reputatæ fuerint à Rota respicere petitorium.

25 Idemque est generaliter de quacunque exceptione dubia, & altiorem indaginem requirente, nam pariter non admittitur in hoc iudicio manutentionis, quod est summarijssimum *Gratian. disc. 926. num. 27. Menoc. retinen. rem. vlt. num. 43. prope med. Rot. decisf. 366. num. 6. part. 1. rec.* cum aliis plenissime cumulatis per *Posth. obser. 42. nu. 67. & 68.*

An autem admitti debeat in hoc iudicio manutentionis exceptio non adimplementi, valde dubitari potest, sed dicam infra *in cap. sequen.*

26 Non datur etiam manutentio vbi agitur de pensione amouibili ad nutum, ex traditis in simili *per Adden. ad decisf. 2. in 2. par. addit. num. 223. & seq. part. 3. rec. Gonzal. ad reg. Canc. glos. 5. §. 6. num. 50. Rot. decisf. 116. num. 9. & seq. part. 9. & decisf. 133. num. 3. par. 10. rec.* & in terminis mercedis locationis operarum, seu salarii *D. Lanfr. Zacch. de Salar. quæst. 95. num. 3. & 6.* & ratio reddi potest, quia statim, ac denegatur merces, censetur finita locatio, post cuius finem non est amplius cōcedenda manutentio in quasi possessione exigendi mercedem
27 vt supra dictum fuit. Vnde si finita locatione expressa, continuatum fuisset in tacita de die in diem, posset concedi manutentio pro terminis decursis, tam in tempore expresso, quam in continuato vsque ad reuocationem taciti consensus, & non amplius, quidquid dubitauerit de hoc *Rot. decisf. 181. num. 9. & seqq. post Posth. de manut.* nisi for-
28 te controuerteretur amouibilitas, & daretur aliquis fumus contra eam, quia tunc interim ac de tali controuersia cognosceretur, danda esset manutentio possidenti *Tondut. quæst. benefic. cap. 56. num. 15. lib. 1. Posth. de manut. obser. 52. num. 24.*

29 Quasi possessio autem exigendi, quæ est fundamentum manutentionis probanda est à locatore concludenter, ad hunc effectum obtinendi in ea manutentionem, vt dixit *Rota in Alexanen. Pensionis coram Marcomontio, quæ habetur penes Marchesan. par. 1. fol. 605. num. 3.* itaut, si exhibeantur instrumenta, requiratur ea esse in forma probanti *decisf. 681. num. 3. par. 4. diuer.* Nec sufficit fides Notarij de actu quasi possessionem inducente *Rot. decisf. 687. num. 1. par. 1. rec.* & plene coram *Merlin. decisf. 137. numer. 2. & seq.* Nam etiam in hoc iudicio manutentio-
30 nis probationes debent esse in suo genere concludentes, ita ut inducant animum iudicis ad ita indubitate credendum *Soccin. Sen. consf.*

*conf. 98. num. 8. lib. 4. Add. ad Burat. decif. 375. num. 13. Ridolphin. in praxi par. 2. cap. 12. num. 106. Rot. coram Andrea decif. 106.*
31 *num. 2.* licet non requirantur omnino pleng, sed leuiores sufficiant, quam in petitorio *Gregor. decif. 134. num. 5. & decif. 458. nu. 7. Coccin. decif. 31. numer. 4.* itaut latis fit testis
32 vnicus *Caualer. decif. 44. num. 3. Gregor. dec. 438. num. 2. vbi Add. in rec. decif. 511. n. 8. par. 1.* etiamsi sit minus idoneus *Add. ad Gregor. decif. 437. Rot. in Bergomen. Capellania post. 2. vol. conf. Farin. decif. 233. num. 2.*
33 in hoc enim iudicio non admittuntur exceptiones contra testes *Couar. practic. cap. 17. num. 4. vers. septimo est in eadem Seraph. decif. 341. ad fin. Caualer. decif. 44. num. 4.*
34 nisi forte oppositiones sint probatæ, vel adsint contrarietates in dictis *Marchesan. de commission. par. 1. fol. 590. num. 6. & Rot. in Botanen. pensionis ibidem impressa fol. 618. num. 5.* vbi etiam *num. 4. in fin.* videtur velle
35 non sufficere vnicum testem; quando adsunt coniecturæ in contrarium, quod & sensit *Rot. dec. 74. num. 5. par. 7. rec.*
36 Et quoniam quasi possessio acquiritur per exactionem, probandæ erunt solutiones ex traditis per *Posth. de manuten. obser. 35. n. 1.*
37 imo vnica solutio sufficit, & solius partis mercedis conuentæ ad acquirendam quasi possessionem exigendi totam *Posth. de manut. obser. 18. num. 37. Rot. cor. Peuting. dec. 489. num. 10.* & alibi sæpius, vt dicit *Dunoz.*
38 *Iun. dec. 888. num. 5.* & sufficere partis minimæ *Rot. dec. 188. num. 4. post Posth. de ma-*
39 *nuten.* nisi tamen appareret animus soluentis agnoscendi debitum pro parte tantum, quia talis animus attendi deberet *Gratian. disc. 426. num. 3. & seq. Post. de manut. obser. 73. num. 170. Add. ad Gregor. decif. 557. nu. 11. vers. procedit Rota dec. 547. num. 8. par. 1. recent.*
40 Probare tamen debebit locator solutionē fuisse factam in causam illam mercedis locationis *Mantic. decif. 99. num. 4. & 5.* vbi requiri etiam, quod testes super hoc reddant causam scientiæ, quamuis non interrogati *dec. 717. num. 1. in fin. & numer. 3. & 5. par. 2. rec.* Sed hoc procedere posset quate-
41 nus non constaret de locatione, vel si vltra locationem adesset aliqua alia causa, cui solutio referri posset, alias enim si appareret vnica causa locationis, præsumeretur ex ea facta solutio *Crauet. conf. 158. num. 13. Gregor. dec. 62. num. 9. Burat. dec. 9. numer. 5.*
42 Cæterum quasi possessio acquisita contra primum conductorem suffragatur locatori ad obtinendam manutentionem contra aliū eius successorem etiam singularem, habentem ab eo causam, ex traditis in simili de successore in fundo censuato per *Adden. ad Gregor. decif. 313. num. 6. vers. sic etiam, & Cenc. de cens. quæst. 92. num. 25.* & ratio est, quia possessio metienda est ex parte actoris, itaut per mutationem personæ conductoris, rei conuenti non tollatur eius quasi possessio, iuxta *dec. Guidopap. 629.* quam passim allegari solitam, dicit *Pen. decif. 1258. num. 3.* & quod Rota passim eam sequatur, dicit *Adden ad Gregor. decif. 313. num. 6.* Nisi forte
43 adesset suspicio, quod solutio ab Antecessore esset facta in fraudem, vti si facta esset post cessionem iuris conductionis, vel post sublocationem, vt in simili de solutione pensionis Ecclesiasticæ facta à Beneficiato post dimissum Beneficium, dixit *Rota in Lucana pensionis 8. Februar. 1616. vers. quo vero ad instrumentum coram Sacrato, & in decif. 318. num. 9. post. Posth. de manut.* vbi etiam admittit idem esse, si solutio esset facta à moribundo.
44 Certius autem suffragabitur quasi possessio acquisita contra conductorem defunctū aduersus eius hæredem *Pen. dec. 1258. n. 3. & decif. 1268. num. 8. Gregor. decif. 313. num. 3.* & ibi *Adden. in rec. decif. 254. num. 2. par. 8.* Idque etiamsi hæres adiuerit hæreditatem cum beneficio legis, & inuentarij *Rot. decif. 99. num. 11. par. 1. Diu. decif. 231. num. 5. post Cens. de Cens. & dict. decif. 254. num. 3. par. 8. rec.* Nec exceptio, quod bo-
45 na non sufficiant debet retardare iudicium hoc super manutentione *Pen. dict. dec. 1268. num. 8. in rec. dict. decif. 254. nu. 6. & seqq. par. 8. & decif. 277. num. 19. par. 9.* & redditur ratio, quia hæreditas præsumitur opulenta, & ideo interim ac discutitur eius substantia, non debet retardari manutentio *decif. 232. num. 20. post Cenc. de Cen.* & con-
46 traria opinio quam tenuit *Venet. de ann. præstat. par. 1. quæst. 20. num. 3. & quæst. 25. n. 11. & seqq.* procedere potest, vbi constat, quod hæreditas non est soluendo, vel in continenti probari potest, & datur fumus propter concursum aliorum creditorum, vt sensit *Cenc. de Cens. quæst. 92. numer. 20. & Rot. post eum dec. 251. num 7.* semper tamen
47 tuto poterit concedi mandatum de manutenendo, si eius effectus dirigatur ad solutionem faciendam de bonis hæreditarijs, vt in *dec. 254. num. 3. par. 8. rec.* vel ex fructibus rei locatæ, vt in *decif. 99. nu. 11. par. 1. Diu.*
48 Verum, quod dictum est, quasi possessionem quæsitam, contra defunctum, suffragari ad obtinendum mandatum de manutenendo contra heredem, declaratur, vt procedat quatenus hæres rem locatam detineat *Cenc. de*

*de Cens. qu. 92. nu. 26. & Rota post eum decis. 391. num. 2. & seq. & post Posth. de manut. decis. 379. num. 2. & in rec. decis. 529. num. 6. part. 4.*

49 Et licet hoc procedere in hærede cum
beneficio inuentarij, secus autem in hærede
sine beneficio, contra quem sufficere adi-
tionem absque possessione rei, velit *Posth.*
*de manut. obser. 56. numer. 31.* tamen nihil
50 in comprobationem huius suæ opinionis
allegat, & in contrarium facit, quod ratio
dictæ declarationis applicatur contra vtrũ-
que hæredem, est enim, quia hoc interdi-
ctum retinendæ est conceptum in rem *l. 1.*
*ad fin. ff. de interdict.* & quod dicitur quasi
possessionem transire passiuè in successores,
intelligitur de successoribus possessoribus
rei arg. *l. si mulier §. qui possessionem ff. de eo*
*quod met. ca.* vt bene aduertit *Rot. in dicta*
*decis. 391. num. 2. & seq. post Genc. de Cens.*

## De exceptione non ad implementi, an, & quando competat conductori aduersus locatorem agentem pro mercede.

### *SVMMARIVM.*

1 *Exceptio non adimplementi est valde fauorabilis.*
2 *Exceptio non adimplementi non tollitur per statutũ omnes exceptiones eijciens.*
3 *Exceptio non adimplementi returdat etiam processum executiuum.*
4 *Decl. procedere quatenus non adimplementum sit liquidum.*
5 *Sufficit tamen liquidum esse partem teneri ad id, quod dicitur non adimpletum.*
6 *Non adimpletum fuisse probatur per solam allegationem, & num. 75.*
7 *Locatori non sufficit probare adimpleuisse ab initio, sed necesse est probare successiuum præstutionem patientia secundum aliquos.*
8 *Adimplementum in obligationibus successiuis necesse est, quod duret.*
9 *At quoad probationem satis est probare adimpletum ab initio, quia continuatio præsumitur.*
10 *Et conductor dicens non continuatum, probare debet, & interim soluere.*
11 *Implementum debet esse plenum alias defectus etiam in minimo parti exceptionem non adimplementi.*
12 *Ampl. procedere siue defectus sit in stabilibus, siue in accidentalibus secundum aliquos.*
13 *Contrarium verius.*
14 *Decl. tutius seruari hoc contrarium relinquendo in manibus conductoris summam æquiualentem et non adimplemento.*
15 *Locator promittens domum kalen. Maij si adsit præcedens conductor, qui illa die inscipiat terminum ad euacuandum non dicitur adimpleuisse.*
16 *Adimplementi defectus in tempore non est considerabilis si ius partis non est effectum deterius.*
17 *Exceptio non adimplementi, non obstat quotiescumq; illam allegans non est damnum passus.*
18 *Dicens excipientem de non adimplemento damnum passum non esse probare debet.*
19 *Petens liquidari quantitatem damni passi per non adimplementum auditur, & præfigitur damnum passo terminum ad liquidandum.*
20 *Et si actor offerat reficere damnum quando erit liquidatum facilius obtinet executionem.*
21 *Conductori opponenti sibi non adimpletum in parte solet relinqui pars mercedis in eius manibus, & reliquum compelli soluere.*
22 *Decl. procedere, vbi non adimplementum sit turbidum, & non valeat retardare viam executiuam, secus si clarum, quia facienda defalcatio libera.*
23 *Adimplementum locatoris, vbi deficiat tantum in parte si conductor velit stare locationi dimittitur ei pars mercedis correspondens non adimplemento, secus si nolit stare, quia non tenetur.*
24 *Impedimentum etiam fortuitum excusat à pœna, & a mora sed non operatur, vt possis agi ex contractu ex quo locator ex parte sua nõ adimpleuit, & n. 4.*
25 *Exceptio non adimplementi an admittatur in iudicio manutentionis est quæstio controuersa.*
26 *Negatiua tamen opinio videtur verior num. 28. & seq. & maxime num. 33.*
27 *Argumentum à contrario sensu non valet sumi in dictis Doctorum.*
28 *Exceptio nõ adimplementi respicit petitorium iudiciũ.*
29 *Exceptio non adimplementi non reijcitur à iudicio petitorio secus autem à possessorio*
30 *Agens vigore contractus non potest obtinere nisi doceat se adimpleuisse contractum ex parte sua.*
31 *Manutentio fundatur in sola possessione non in contractu, & ideo non curatur de adimplemento contractus in ea.*
34 *Secus si petatur manutentio vigore clausulæ cõstituti.*
35 *Exceptio non adimplementi returdat manutentionem locatori si aliũde constet de nõ adimplemento notorie.*
36 *Exceptio nõ adimplemẽti potest tacite remitti etiamsi promissio sit iurata.*
37 *Sed remissio non præsumitur, & clare probari debet.*
38 *Non adimplementum censetur remissum per conductorem si per aliquod tempus absque aliqua protestatione vsus est re, non tradita in totum à locatore, prout promiserat sunt hinc inde opiniones, & n. 39.*
40 *Non adimplemento reguluriter censetur renunciatum ex eo, quod is cui adimplendum erat aliquid ab alio adimplere debente receperit, secus si aliquid dederit, vel ex parte sua adimpleuerit.*
41 *Terminum ad soluendum suscipiens censetur remisisse exceptionem non adimplementi.*
42 *Remissio exceptionis non adimplementi quatenus fiat à conductore non nocet fideiussori ab eo præstito.*
43 *Decl. procedere si conductor prius non adimplementum allegauit, & postea remisit*
44 *Fideiussor potest, vti omnibus exceptionibus, quæ competunt principali etiam ipso inuito, & n. 47.*
45 *Lim. in exceptione non adimplementi antequam principalis ea vtatur.*
46 *Exceptio non adimplementi non allegata à defuncto non potest allegari ab eius hærede, vel ab eo causam habente.*
47 *Adimplere prius debet, qui prius agit.*
48 *Decl. procedere nisi constet de voluntate partium, quod prius aliquid fiat.*
49 *Partes voluisse prius vnam adimplere deprehenditur ex ordine scripturæ.*
50 *Item ex ordine intellectus.*
51 *Cautio de bene, vtendo, & fruendo præstanda est postquam res tradita, non ante.*

CA-

## CAPVT XLIV.

QVoniam dictum est in præcedentibus
capitulis de actionibus, & remedijs
competentibus locatori pro consecutione
mercedis, sequitur dicendum de exceptio-
nibus competentibus conductori, & quia in
*cap. 28. de obligationibus locatoris, & in
cap. præcedenti de manutentione in quasi
possessione exigendi competente locatori* re-
seruatum fuit particulariter loqui de ex-
ceptione non adimplementi, ideo nunc ad-
implendum est. Nulla autem adest difficul-
1 tas, quod si locator non adimpleuerit ex
parte sua contractum, hæc exceptio poterit
a coductore ei apponi, quando agit, est enim
hæc exceptio valde fauorabilis, vt dicit
*Crauet. cons.* 151. *num.* 10. *vers. adeout, &
Rota coram Mantica dec.* 1. *prope finem*, adeo
2 vt numquam censeatur adempta, etiamsi
adesset statutum omnes exceptiones reijciēs
*Crauet. dict. cons.* 151. *num.* 10. *Menoc. cons.*
55. *num.* 3. *Gratian. disc.* 411. *num.* 10. *Ma-
gon. dec. Lucen.* 11. *num.* 3. *Rot. dec.* 74. *n.* 4. *post
Zacch. de obl. Cam.*

Non solum autem opponi poterit hæc
exceptio aduersus locatorem agentē actio-
3 ne locati via ordinaria, sed etiam, vbi vigo-
re obligationis Cameralis, vel guarantigiæ,
aut alia, procederet executiue, quia etiam
processus executiuus hac exceptione retar-
datur *Turret. cons.* 74. *num.* 37. *& seq. lib.* 1.
*Marescot. Variar. cap* 121. *numer.* 92. *lib.* 2.
*Gratian. disc.* 411. *numer.* 11. *Mantic. decis.*
238. *num.* 2. *Rot. decis.* 428. *num.* 3. *part.* 1.
*recent.*

Et licet hoc procedere, quatenus non
4 adimplementum sit liquidum, & clarum, &
non patiatur aliquam difficultatem, aliter
non retardari viam executiuam, declaret
*Gratian.* qui loquitur in terminis locationis
*disc.* 989. *num.* 2. *Mantic. decis.* 221. *num.* 3.
*& seqq. & num.* 7. *Rot. decis.* 687. *num.* 2. *par.*
2. *recent.* tamen hæc declaratio intelligi nō
5 debet, vt necesse sit conductori probare
euidenter, & apertissime non adimplemen-
tum, sed quod nulla adsit difficultas circa
obligationem locatoris adimplēdi id, quod
conductor dicit non adimpletum, vt decla-
rat *Argel. in tract. de acquir. possess. quæst.* 2.
*art.* 7. *num.* 234. & non dissentit *Zacch. de
oblig. Cam. quæst.* 17. *n.* 89.

6 Et ratio est, quia quod locator non im-
pleuerit, satis dicitur probatum ex sola allo-
gatione non implementi facta per condu-
ctorem, vt in terminis docet *Bald. in l. ex
conducto in princ. ff. locat. Bero. cons.* 144. *n.*
1. *lib.* 1. *Roland. cons.* 69. *num.* 9. *lib.* 4.

Verum dubitari potest an hoc procedat
7 tam respectu implementi ab initio, quam
etiam respectu successiuæ eius durationis, ita
vt conductor vti valeat re locata per totum
tempus conductionis, opinionem enim af-
firmatiuam bene probare videntur in specie
*Osasc. decis.* 50. *num.* 8. *Marescot. var. cap.* 88.
*num.* 5. *& 6. lib.* 1. *Surd. decis.* 326. *num.* 17.
*ad med. Rot. in Romana Pensionis Domus cor.
P. rouano impressa per Marches. par.* 1. *fol.*
1083. *num.* 3. Et ratio reddi potest, quia o-
8 bligatio locatoris non restringitur ad solam
traditionem rei, prout obligatio venditoris,
sed respicit tractum temporis successiuum,
quia locator curare debet, vt conductor vti,
& frui possit re locata per totum tempus lo-
cationis, vt alibi dictum fuit, & vbi obliga-
tio est successiua, & habet tractum temporis
non sufficit ab initio adimpleuisse, sed ne-
cessarium est adimplementum durare *Socin.
Sen. cons.* 133. *num.* 7. *lib.* 1. *Surd. cons.* 381. *n.*
19. *D. Lanfranc. Zacch. de Salar. quæst.* 95. *n.*
13. *Rot. coram Celso dec.* 78. *n.* 4.

9 Sed his non obstantibus contraria opinio
videtur tenenda, quia verum est obligatio-
nem locatoris habere tractum successiuum,
itaut non satis sit eum tantum tradere rem
locatam, sed debeat etiam præstare patien-
tiam, & curare, vt conductor, vti ea reua-
leat toto tempore locationis, iuxta mox ci-
tatas auctoritates. Sed quoad dubium de
quo quæritur an, & cui incumbat onus pro-
bandi, si conductor excipiat de dicta patien-
tia non præstita, videtur ipsum conductorem
probare debere, quia dum semel habuit, &
possedit rem locatam, præsumitur continuas-
se, & sic implementum durasse, vt firmant
*Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 17. *vers.
si tamen Menoc. præsumpt.* 83. *num.* 2. *& seqq.
lib.* 3. *Ripol. Variar. cap.* 12. *num.* 301. *Adden.
ad Gregor. decis.* 235. *num.* 6. *Rot. coram Ca-
ualer. decis.* 217. *nu.* 4. *& seqq. coram Duran.
dec.* 187. *num.* 2. *& in rec. dec.* 399. *numer.* 1.
*& 2. par.* 1. & interim ac probet prætensum
10 impedimentum, retardare non poterit so-
lutionem mercedum, maxime si obligatio-
ne Camerali, aut alia executionem paratam
habente reperiatur adstrictus *Rot. coram Ca-
ualer dict. dec.* 217. *num.* 5. *& post Zacch. de
oblig. Cam. dec.* 11. *num.* 1. *& late seqq.*

Et debet implementū locatoris esse tota-
11 le, & in omnibus promissis, alias defectus,
etiam in minimo, parit dictam exceptionem
*Natt. cons.* 226. *num.* 2. *Hond. cons.* 86. *n.* 16.
*lib.* 1. *Menoc. cons.* 55. *n.* 6. *Cyriac. contr.* 129.
*num.* 3. *Rota dec.* 192. *num.* 13. *par.* 9. *rec. &
coram Dunoz. lun. dec.* 91. *num.* 4.

12 Idque procedere siue defectus sit in substantialibus, siue in accidentalibus tradunt *Surd. cons.*52. *num.*33. *Cyriac. controu.* 129. *num.* 3. *& Rot. dict. decis.*192. *num.* 13. *par.* 5. *rec.* Verum communior videtur opinio, 13 quod tunc defectus in minimo pariat dictā exceptionem, cum lædit in substantia ius conductoris,& non alias, quā tenuit *Menoc. cons.*35. *num.*28. *Mantic. de tacit. lib.* 3. *tit.* 16. *num.* 23. *Add. ad Gregor. dec.* 261. *nu.*6. *vers. secundo Add. ad Burat. decis.*571. *nu.*4. *vers. dummodo tamen Rot. decis.* 35. *num.*11.

14 *par.*7. *recent.* Et huic tutius adhæreri poterit cum cautela non compellendi conductorem ad soluendam pensionem integram, sed dimittendi in eius manibus ratam æquiualentē damno,quod ex dicto non adimplemento minimo ei resultare potuit, prout practicauit *Rota cor. Caual. dec.* 217. *ad fin.*

15 Sic licet debeat etiam locator adimplere in tempore promisso, adeout, vbi promiserit dare domum vacuam Kalendis Maij, & præcedens conductor adueniente illa die susceperit terminum iuris ad euacuandum, & per illum distulerit eam vacuam dimittere, non dici possit locatorem adimpleuisse, quamuis ille terminus indulgeatur à lege, 16 vt bis consuluit *Mandel. cons.*156. Tamen iste defectus adimplementi in tempore non est considerabilis, quatenus conductoris ius interim non sit effectum deterius, vt ex *Bal. cons.* 127. *lib.* 1. & alijs dixit *Rot. coram Durano dec.*270. *num.* 10.

17 Imo est generale, quod exceptio non adimplementi non obstet, quotiescumque Is, qui eam allegat, non est damnum passus *Crauet. cons.* 59. *num.*2. *post med. Surd. cons.* 101. *num.* 24. *& dec.* 265. *num.* 39. *Add. ad Burat. dec.*571. *num.*5. *Greg. dec.* 347. *n.*11. *& ibi Adden.*

Verum si locator hoc alleget, quod conductor ex illo defectu non sit damnum pas-18 sus, incumbit ei onus Id probandi, quia hæc est sua replicatio, in qua est actor, & probare debet *Alex. in l. fin. sub. num.* 25. *C. de eden. Seraph. dec.*356. *num.*15. *Gregor. decis.* 535. *num.* 17. & in specie in casu quo quis locauit molendina, cum pacto,quod in eis essent quinque molæ, & opposito ei defectu vnius, replicabat ex eo nullū resultasse damnum conductori, quod ipsi incumberet onus probandi,respondit *Rot. coram Duran. decis.*187. *num.*4. *&* 5.

19 Sed si nō neget locator absolute damnū, sed dicat liquidandam esse damni quantitatem à conductore, solet Rota eum in hoc audire, & terminum præfigere conductori ad liquidandum, vt habetur in *decis.*618. *n.* 5. *par.*4. *rec.* Vnde in casu, quo conductor 20 opponat se non potuisse aliqua rei locatæ parte vti, poterit locator offerre solutionem interesse per eum passi,postquam fuerit plene liquidatum, & sic facilius obtinebit non retardari sibi solutionem mercedis *Rota cor. Caualer. dec.*217. *num.* 6. in qua tamen De-21 cisione *ad fin.* habetur, quod cum daretur magnus fumus damnorum, & non probaretur integre tradita res locata, Domini concluserunt cōductorem teneri soluere affictū, retenta aliqua portione,quæ videretur sufficiens pro damnis arbitrio Rotæ.

Quod tamen temperamentum relinquē-22 di partem mercedum in manibus conductoris correspondentem damno per eum passo ob non implementum, seruari poterit, vbi non implementum sit turbidum, & non valens, iuxta prædicta, retardare viam executiuam, alias enim si sit clarum, exceptio non obstat ad proportionem partis non impletæ, sed in totum, & non potest dici adimpletum per illam dimissionem partis mercedis,quatenus dimittatur per modum prouisionis, & reuocabiliter, vt plene firmat *Rot. in decis.* 242. *num.*3. *&* 4. *& per tot. par.* 2. *recent.* & ideo necesse est taxare, quid vere importet illud non adimplementum,& correspondentem summam libere dimittere conductori, antequam aliquid soluere compellatur, vt sentit ibidem Rota, & latius comprobat *Gratian. disc.* 864. *num.* 12. 23 *& seqq.* & tunc facta tali dimissione libera, dicitur adimpletum à locatore per æquipollens, quod sufficit, vbi conductor vult stare contractui, vt per *Seraph. decis.*1243. *num.*1. *& seq.* & probat aperte *text. in l. si quis domum* 9. *ff. locat.* vbi si conductor vrgeat pro traditione domus locatæ,quam locator tradere non possit, audiendus erit locator, si tradere velit aliam similem, at secus esset si conductor nollet stare contractui, nisi quatenus adimpleretur præcise, tunc enim non valeret adimpleri per ęquipollens,vt distinguendo sentit *Seraph. dict. decis.* 1243. *nu.*1. & *Millin. decis.* 116. *numer.*1. & procedunt tradita per *Alex. cons.* 119. *num.*3. *vers. ego ad hoc lib.*1. & per *Rot. decis.*1. *num.*6. *coram Card. Mantic.*

24 Nec iuuabitur locator allegando iustum impedimentum, quia impedimentum etiam fortuitum excusat à mora, & pęna, at non operatur, vt agi possit ex contractu propter illud non impleto *Dec. in l. cum proponas la* 2. *num.*4. *C. de pact. Abb. in cap. sicut* 29. *n.*6. & ibidem *Butr n.*10. *de Iur. iur. Natt. cons.*50. *n.*7. *Roland. cons.*69. *n.*12. *lib.*4. *Men. cons.*55. *n.*5. *Surd. cons.*186. *n.*21. *Barz. dec.*17. *sub n.*1.

An

25 An autem vbi locator intentauerit iudicium manutentionis in quasi possessione exigendi mercedes, possit repelli per hanc exceptionem, sunt contrariæ opiniones, nam affirmatiuam tenet *D. Lanfr. Zacch. de Salar. quæst.95. num.* 8: *& 9.* contrariam vero negatiuam tenet *Thomat decis.7. num.*24. & quod mirum est, vterque mouetur auctoritate *Gratiani discep.*13. *num.*18. qui dicit exceptionem prædictam non admitti ad retardandam hanc manutentionem, quando fuit facta diligentia, & idem repetit cum sequendo *Possb. de manut. obser.63. num.* 4. loquitur autem Gratianus de promissione facti alieni, in qua diligentia excusat, iuxta tradita *per Rotam in Romana Palatij coram Bubalo, quæ est 367. part. 4. diuer.* & alios per cum adductos, videtur enim adimple-

26 ta promissio prædicta facti alieni per diligentias, quia talis promissio resolui solet in promissionem diligentias adhibendi, vt factum illud sequatur *Cyriac. contr.* 103. *num.* 59. *& seqq. Add. ad Gregor. decis.* 241. *num.* 8. *Rot. coram Burat. decis.* 64. *num.* 1. vnde tuto asserit Gratian. quod vbi promittens fecit diligentias, non possit ei opponi exceptio non adimplementi in iudicio manutentionis. At non propterea ex eo inferri potest, quod idem sit generaliter in exceptione non adimplementi cuiusuis alterius promissionis etiamsi non vigeat dicta ratio diligentiarum, minusque argui potest, quod dum dicit non obstare exceptionem factis diligentiis, ergo sentiat illam obstare regulariter, vbi diligentiæ factæ non sunt, quia

27 hoc est argumentum à contrario sensu, quod à dictis Doctorum sumi non valet *Euerar. in topic. legal. in loco à contrario sensu n.* 41. *ad fin. Lotter. de Benefic. lib.* 1. *quæst.*35. *num.*28. *& 29. Seraph. decis.* 822. *in fin.* vnde in doctrina Gratiani non potest fieri fundamentum, neque pro affirmatiua, neque pro negatiua opinione, generaliter loquendo, & maximè dum videmus cum pro vtraque allegari à DD. supracitatis.

Deueniendo verò ad rationes pro affirmatiua, videbatur facere. Primò quod, vt supra dictum est, hæc est exceptio fauorabilis, quæ nunquam censetur reiecta ex adductis supra *num.*1. *&* 2. Secundo, quod admittitur etiam in iudicio executiuo reiiciente omnes exceptiones altioris indaginis ex adductis supra *num* 3. Et tertio, quod non adimplementum dicitur probatum per eius allegationem à reo factam, vt dictum fuit supra *num.*6. & sic constat etiam de malo iure actoris, quo casu non datur ei manutentio, ex late traditis *per Possb. de manut. obser.* 42. *numer.* 148. *& sequen.*

28 Sed vere istæ rationes non vrgent, non prima, quia hæc exceptio non adimplementi respicit petitorium *Gabr. cons.* 51. *nu.* 17. *vers. quia hæc exceptio lib.* 1. & ideo à iudi-

29 cio petitorio nunquam debet censeri reiecta, secus autem à possessorio manutentionis, in quo exceptiones petitorium respicientes non admittuntur, iuxta firmata supra *in cap. præcedenti*.

Non secunda, quod hæc exceptio admittatur in iudicio executiuo, & ratio differentiæ est, quia in iudicio executiuo agitur vi-

30 gore contractus, & ideo agens non potest obtinere, nisi doceat se contractum adimpleuisse ex parte sua *l. Iulianus* 14. *§. offerri ff. de act. empt. Natt. cons.* 226. *num.* 2. *Verall. decis.* 232. *part.* 1. *Seraph. decis.* 673. *num.* 2. at quando quis petit manuteneri se-

31 cus est, quia fundamentum manutentionis est sola quasi possessio, & non curatur de titulo possessionis, & sic de contractu an fuerit adimpletus, vel ne, *l. fin. C. de rei vendic. Decian. cons.* 87. *num.* 6. *& seqq. lib.* 5. *Seraphin. decis.* 717. *num.* 2. cum alijs plenissimè cumulatis *per Possb. de manut. obser.* 42. *num.* 8.

32 Non tertia, quia hæc exceptio concernit titulum, & sic respicit petitorium, & ideo non debet admitti in possessorio, nisi sit notoria ea notorietate, vt non possit contrarium probari in petitorio, & licet simplici negatione probetur inobseruantia promissorum, tamen non inducitur notorium, & quatenus induceretur, esset multipliciter excusabile, vt bene probat hæc omnia *Gabr. cons.* 51. *num.* 17. *vers. quia hæc exceptio & seq. lib.* 1.

33 Vnde ego inclino in opinionem negatiuam, quod scilicet dicta exceptio non adimplementi, non valeat retardare locatori manutentionem in quasi possessione exigendi, motus ex dicta ratione, quod concernat titulum, & respiciat petitorium, & ideo non sit admittenda in possessorio. Certius, quia post hæc scripta reperi eamdem opinionem fuisse retentam *à Rota coram Gregor. decis.*362. *num.* 2. *in fin. &* 3. vbi aliæ decisiones allegantur, & admissam *in decis.*601. *num.* 29. *& seqq. part.* 5. *rec.* vbi dicitur con-

34 trarium procedere, si petatur manutentio vigore clausulæ constituti adiectæ in contractu, quia tunc petitur manutentio vigore contractus, & ideo non potest petens obtinere, eodem contractu ex parte sua nō adimpleto, prout supra dictum est vbi quis agit via executiua.

35 Recedendum autem erit ab opinione præ-

prædicta, vbicunque aliunde constet de non adimplemento notorie, quia apparebit etiam eodem modo de insubsistentia tituli, & non iure actoris, ac proinde non poterit ei manutentio concedi, iuxta late tradita *per Posth. dicta obser. 42. num. 147. & seq.* vbi explicat quando dicatur apparere de non iure notorie ad hunc effectum.

36 Controuerti sæpe solet, an conductor remiserit locatori non adimplementum contractus, & non est dubium remitti posse etiam tacite, & quamuis promissio sit iuramento respecto eius, quod concernit remittentis fauorem, ex latè traditis *per Felin. in cap. 1. num. 6. vers. vnum est relatione dignum de iur. iur. Gratian. disc. 302. num. 25. & 26. Rot. dec. 577. num. 10. part. 1. rec.* sed remis-

37 sio tanquam cõdonatio habet præsumptionem contra se, & ideo ostendi debet expressa, vel conuinci per actus eam necessario inferentes, aliàs nunquam præsumitur, plene *Surd. cons. 369. num. 32. Manent. dec. 38. num. 29. Rota in Romana Pensionis Domus coram Peroutano impressa per Marchesa part. 1. fol. 1086. num. 4. ver. quia fuit dictum, & coram Duran. decis. 400. num. 6.*

38 Difficultas autem esse solet in dignoscendo qui nam sint isti actus, ex quibus remissio præfata conuincatur, si enim, vt sæpe euenit, locator non tradiderit totam rem, puta totam domum locatam, vel eam tradiderit non in totum aptam ad habitandum, prout eam promiserat, & conductor eam receperit, & per aliquod tempus absque aliqua protestatione perseuerauerit habitare, quod inde inferatur sufficienter ad remissionem non adimplementi præfati, lenisse videtur *Castren. in l. si merces §. si vicino ff. locat.* & apertius *Bec. cons. 45. num. 4. & 5. Grattan. disc. 302. numer. 20. Add. ad Burat. decis. 54. in fine penes quos alij.*

39 Verum in casu contingenti, quo locator domus prius locauerat duas illius mansiones alteri, easque propterea vacuas non tradiderat, sed nouus conductor domus, eam, hoc non obstante, receperat, & per annum, & vltra habitauerat, ac deinde de non implemento opponebat, replicante locatore de remissione non implementi propter præfatam receptionem, & retentionem domus, Rota declarauit inde non inferri necessario adductam remissionem, prout requiritur iuxta supradicta, & adduxit exemplum alterius actus, ex quo necessario fieret dicta illatio, si videlicet conductor domus aliquid exegisset à conductore stantiarum, vt videre est in præfata *Romana Pensionis domus coram Peruano impr. per Marches. vbi supra* vbi etiam respondet doctrinæ *Castrensis in d. §. si vicino*, & alijs ibidem citatis in contrarium, obseruans eos loqui in diuersis terminis.

40 Censetur autem renunciatum regulariter, ex eo quod is, cui adimplendum erat, aliquid ab alio adimplere debente receperit *Rot. cor. Gregor. decis. 75. num. 2.* non vero ex eo quod quis aliquid dederit, seu pro parte sua adimpleuerit, quia hoc potius cõstituit alium in maiori mora adimplendi ex parte sua, vt considerauit *Rota in decis. 369. num. 3. ad finem ver. & tunc potest part. 4.*

41 *diu.* At secus erit si pulsatus conductor susceperit terminum ad soluendum, quia censetur remisisse omnem exceptionem, & in specie istam non implementi *Menoc. cons. 270. sub num. 14.*

42 Ista tamen remissio exceptionis non implementi, quatenus fiat à conductore non nocebit fideiussori ab eo præstito, vt firmat in specie *Beccius cons. 45. num. 46. post med. vers. sed hac inuestigatio Roland. cons. 69. nu. 46. vers. quia respondetur lib. 4. Manent. dec. 38. num. 37. & seq.* At hoc procedit in ca-

43 su quo conductor non implementum prius allegauerit, & postea remiserit, licet enim fideiussori competat hæc exceptio, prout competit principali *Cephal. cons. 577. num. 8. Manent. decis. 38. num. 40. Barz. decis.*

44 *19. num. 1.* & est generale, quod fideiussor possit vti omnibus exceptionibus, quæ competunt principali, vt firmat *Rot. decis. 274. num. 6. part. 5. rec.* tamen, quia hæc est potius

45 facultas competens conductori, quam ius opponendi non adimplementum, inde sequitur, vt antequam ea facultate vti velle declarauerit, non possit dici formatum ius, quo vti valeat fideiussor, vt late probat *Becc. dicto cons. 45. num. 5. & sequitur Gratian. disc. 302. num. 23.* facit *Rota decis. 361. num. 16. ver. his accedit part. 4. diuer.* vbi quod si non

46 fuit allegatum adimplementum à defuncto, neque potest allegari ab eius hærede, seu habente causam ab illo, postquam verò id declarauit, tunc poterit fideiussor exceptione illa vti, & procedit, quod dicitur fideiussorem posse vti exceptione competẽti principali, etiam ipso inuito, de quo *Paris. cons. 96. num. 39. lib. 3.* & in terminis huius exceptionis non adimplemẽti *Eugen. cons. 29. num. 27. lib. 1. Barz. decis. 17. sub num. 1. post princ.*

47 Controuertitur etiam quandoque, quis prius debeat adimplere promissa, & regula est, vt qui prius agit, debeat prius adimpleuisse, ita vt in proposito non possit locator agere ad mercedes, nisi prius promissa impleue-

pleuerit, non enim attenditur, qui prius contraxerit, sed qui prius agit *Roland. cons. 69. num. 9. lib. 4. Marescot. var. cap. 88. nu. 1. lib. 1. Cyriac. contr. 129. num. 1. Grattan. disc. 455. num. 4. Rot. decis. 215. num. 1. & decis. 601. num. 25. & 26. part. 5. rec.*

48 Verum hoc intelligitur procedere quando non constet partes voluisse prius solui mercedes per conductorem, quàm aliquid adimpleri per locatorem, quia tunc bene posset locator agere ad solutionem ante adimplementum ex parte sua *Gratian. disc. vlt. num. 24. Marescot. cap. 89. num. 9. lib. 1. decis. 368. & decis. 369. num. 2. part. 4. diu. & decis. 109. num. 3. part. 7. rec.*

49 Depræhenditur autem partes voluisse vnum prius adimplere ex ordine scripturæ, si videlicet in instrumento prius scripta est eius obligatio *Gratian. disc. vlt. num. 25. Duran. decis. 270. num. 12.* & ordine intel-
50 lectus, vti si locator promiserit aliquid facere, si conductor soluerit, datur enim intelligi partes voluisse solutionem præcedere *Gratian. ibidem*, si præstanda cautio de bene vtendo, & fruendo, debet prius res tradi, & postea caueri *Bald. in l. 1. num. 22. C. de vsur. & fruct. legat. Socin. cons. vlt. nu. 3. vers. non obstat lib. 3. Marcabrun. cons. 105. num. 156.*

## De remissione, & reductione mercedis in quo contractu debeatur.

### S V M M A R I V M.

1 *Remissio mercedis in contractu locationis, & conductionis debet fieri conductori, qui re locata vti non potuit.*
2 *Periculum rei in venditione spectat ad emptorem statim ac contractus est perfectus.*
3 *Locatio regitur eisdem regulis, ac regitur venditio.*
4 *Remissio mercedis cur facienda variæ rationes.*
5 *Fructus nondum percepti sunt locatoris.*
6 *Obligatio contracta respectu rei resoluitur deficiente re.*
7 *Dominium rei in venditione transit ad emptorem, secus in locatione.*
8 *Remissio mercedis debetur ne dum si merces petatur simpliciter ex locato, sed etiamsi petatur vigore stipulationis in locatione contracta.*
9 *Stipulatio induit naturam contractus cui accedit.*
10 *Intellige ad effectum ne plus, vel minus exigatur, quam ex illo contractu esset exigendum, non quo ad alia.*
11 *Obligatio Cameralis continet renunciationem omni legum auxilio.*
12 *Remissio mercedis non potest peti ab eo, qui renunciauit omni legum auxilio.*
Contrarium num. 16.
13 *Remissio mercedis non potest peti ab obligato in forma Cameræ.*
14 *Contrarium.*
15 *Decl. vt in iudicio ordinario procedat, quod peti possit.*
17 *In executiuo vero exceptio remissionis mercedis non admittitur nisi sit in continenti probata.*
18 *Exceptio non admittenda regulariter admittitur in omni iudicio vbi est incontinenti probata.*
19 *Exceptio remissionis mercedis, vt dicatur in contractu probata sufficit probatum esse casum in quo facienda sit remissio, & damnum per illum illatum in genere.*
20 *Contrarium verius, vt scilicet requiratur probatio damnorum in specie.*
21 *Locator in casu probationis damnorum in genere potest compelli cautionem præstare de restituendo summam liquidandam.*
22 *Vel dimittere in manibus conductoris summam arbitrio Iudicis correspondentem damnis.*
23 *Decl. procedere si agatur de remissione facienda ob damnum per conductorem passum post quam locator adimpleuit contractum ex parte sua, non si ab initio non impletum.*
24 *Remissio mercedis debetur non tantum conductori ad breue tempus, sed etiam conductori ad longum habenti ius in re.*
25 *Contrarium tenent aliqui.*
26 *Prima opinio est magis communis, & magis æqua vbicumque pensio correspondeat quantitati fructuum, secus e contra.*
27 *Lim. si agatur de locatione perpetua, vel adeo diuturna, vt propter vbertatem fructuum, vel casum contingentem possit compensari damnum.*
28 *Decl. limitationem non procedere si res locata ab initio, non esset qualitatis per locatorem assertæ.*
29 *Dicta à locatore commendandi causa de rebus quæ palam sunt non obligant.*
30 *Secus si vlterius promiserit.*
31 *Remissio mercedis an facienda sit in emphyteusi est magna quæstio.*
32 *Sed negatiua opinio est magis communis.*
33 *Remissio mercedis debet fieri emphyteutæ vbi canon non est quid minimum, sed correspondens fructibus.*
34 *Contrarium tenent alij.*
35 *Prima verior saltem vbi in concessione emphyteusis non fuit remissa sexta pars iuxta mercedis.*
36 *Remissio mercedis non est facienda in emphyteusi Ecclesiastica secus in laicali.*
37 *Declara procedere si in emphyteusi ecclesiastica facta sit remissio sextæ partis mercedis, in emphyteusi vero priuati si canon sit magnus, & fructibus correspondens alias secus.*
38 *Opinio, quod remissio in emphyteusi non sit facienda si canon sit magnus declaratur non procedere si dãnum potest compensari.*
39 *Quod non debeatur remissio in emphyteusi procedit si fructus non sint percepti in parte, secus si nulli omnino.*
40 *Emphyteutica re perempta in totum damnum est domini, in parte est emphyteutæ.*
41 *Decl. esse emphyteutæ si superfit tantum, quod sufficiat pro canone secundum Bartolum.*
42 *Contrarium tenent alij.*
43 *Ad remissionis mercedis effectum aliud est, quod res sit perempta, aliud, quod sit impedita perceptio fructuum.*
44 *Propter impedimentum perceptionis fructuum in totum non debetur remissio mercedis, nisi canon sit magnus.*

45 Con-

45 *Contrari[illegible] tenent alij.*
46 *Impedita perceptione omnium fructuum remissio fit si canon soluatur in fructibus.*
47 *Remissio mercedis non fit re perempta vbi emphyteusis constituta fuit de re per emphyteutam vendita.*
48 *Contrarium probatur.*
49 *Conductor ad longum tempus soluens mercedem excessiuam potest intentare, remedium reductionis mercedis ad iustam summam.*
50 *Dominus non potest plus exigere à conductore, quam ab ipsa re perciperet.*
51 *Reductio mercedis facienda est in emphyteusi si canon sit excessiuus.*
52 *Contr. tenent aliqui.*
53 *Prima opinio verior probatur.*
54 *Reductio mercedis facienda est tam si sit excessiua ab initio, quam si propter aliquod accidens fiat ex post facto.*
55 *Remissio mercedis facienda est in contractu innominato.*
56 *Remissio mercedis facienda est etiam vbi promissa est certa mensura fructuum quotcumque percipiantur.*
57 *Colono partiario non est facienda remissio mercedis.*
58 *Ampl procedere etiamsi multas fecisset expensas excedentes fructus.*
59 *Decl. procedere si colat tantum pro rata fructuum, secus si pro nummis, vel relinquatur ei certa species fructuum pro laboribus*
60 Remissio mercedis debet fieri colono pro damno illato in fano in prædio retinendo, tam si damnum eueniat ante collectionem, quam si eueniat post eam.
61 *Remissio mercedis an debeat fieri in venditione fructuum futurorum est questio agitata.*
62 *Disting. quod si contractus est locationis, & conductionis debet fieri remissio, si emptionis, & venditionis secus et num 61.*
63 *Periculum rei in venditione transit in emptorem.*
64 *Ampl. procedere tam vendita re, quam etiam si venditum sit, quid rei accessorium.*
65 *Decl. procedere venditione perfecta.*
66 *Venditio fructuum nasciturorum perficitur cum fructus nati sunt.*
67 *Venditis fructibus nascituris periculum, quod non nascantur spectat ad venditorem.*
68 *Periculum rei in venditione conditionali eueniens pendente conditione regulariter spectat ad venditorem.*
69 *Venditis fructibus, qui esse desierint de tempore venditionis ignorante emptore est nulla venditio.*
70 *Idem si perierit maior pars.*
71 *Ampl. sufficere periculum habuisse originem ante contractum.*
72 *Decl. quod dictum est si fructus non nascantur periculum spectare ad venditorem procedere si nulli penitus nascuntur non si pauci, vel mala conditionis.*
73 *Decl. 2. non procedere si ex verbis contractus appareat vendita spes fructuum nasciturorum.*
74 *Verba contractus attenduntur ad dignoscendum, an venditi sint fructus, seu potius spes fructuum nasciturorum.*
75 *In dubio censetur vendita res.*
76 *Spem perceptionis fructuum fuisse venditam apparet non solum si sit expressa in contractu, sed etiamsi dictum, vendo perceptionem fructuum.*
77 *E contra non fuisse venditam desumitur ex eo quod habita sit ratio ad quantitatem solitam percipi alijs annis.*
78 *Maxime si expressa sit certa quantitas, vel mensura.*
79 *Decl. vt vendita spe damnum pertineat ad venditorem si fructus non percipiantur culpa ipsius venditoris.*
80 *Spei fructuum venditio nulla est si venditor sciebat eos non nascituros.*
81 *Venditio vsusfructus, & iuris percipiendi, ac gabellæ regulantur circa remissionem cum eis, quæ dicuntur de venditione fructuum.*
82 *Remissio mercedis non fit in permutatione alijsque contractibus dominium transferentibus.*
83 *Remissio mercedis non fit vbi emptor donec pretium soluat rem conducit.*
84 *Neque fit conductori, qui fecit pactum francandi bona cum certo pretio.*
85 *Pactum francandi pro certo pretio in locatione appositum facit contractum similem venditioni.*
86 *Remissio mercedis debet fieri per conductorem subconductori*
87 *Ampl. etiamsi ipsi remissio non debeatur.*
88 *Quid stante pacto de facienda remissione subconductori, quam faciet Dominus.*

## CAPVT XLV.

QVam vtilis sit hæc tractatio de remissione mercedis nemo in foro versatus ignorat. Ego eam licet amplissimam, omissis de more superfluis, ac eis quæ ad ornatum dici possent, ad sex Capita mihi restrinxi, in quorum primo, quod erit hoc præsens, loquar de contractibus, in quibus ea facienda sit, in secundo de casibus, in qnibus ea competit, in tertio de quantitate damni, quod requiritur ad hoc, vt ea fieri debeat, in quarto de quantitate ipsius remissionis, ac de tempore, in quo fieri debet, nec non de actione, alijsque remedijs eam consequendi, in quinto specialiter de remissione mercedis operarum, in sesto de pactis, & conuentionibus circa illam.

Assumendo igitur primum, nemo dubi-
1 tat remissionem mercedis fieri debere in cō-
tractu locationis, & conductionis, videlicet
conductori, qui impeditus fuerit percipe-
re fructus, aliasue commoditates ex re con-
ducta, seu illa vti non potuerit, sunt enim
text. expressi *in l. si merces 28. §. vis maior
ff. locat. l. licet 8. C. eodem cap. propter sterili-
tatem 3. extra eodem* & hanc esse naturam
contractus locationis, & conductionis, dicit
*Surd. dec. 326. num. 14.*

Laborant tamen valde nostrates in repe-
2 rienda causa cur facienda sit dicta remissio,
maximè attento, quod videmus in vendi-
tione statim, ac contractus est perfectus,
etiam antequam traditio interueniat, peri-
culum rei ad emptorem totaliter pertinere,
ita vt nec illa penitus perempta liberetur
ab integra solutione pretij *l. necessario ff. de
peric. & com. rei vend. l. 1. C. eodem §. cum au-*

*tem*

3 tem *instit. tit. de empt. & vend.* vnde vibebatur idem dicendum in locatione, dum eisdē iuris regulis locatio regitur, ac venditio *l. 2. ff. de locat. & cond. instit. eodem tit. in princ.* adeò vt vix esse, vt concludens ratio reperiatur, dicat *Valasc. de iur. Emph. quaest. 27. num. 26.* vbi etiam aduertit, quod *Bart.* magno contra morem multiloquio *in l. si vero §. item cum quidam col. 4. ff. loc.* visus est dif-
4 ficultatem tollere, & in sua *quaest. 4. incip. publicanus num. 8.* tres rationes ad hoc congerit, *Baldus* verò *in rubr. de peric. & com. rei vend.* aliam differentiae rationem ponit, *& Castren. in l. ex conducto §. 1. num. 3. C. locat.* aliam adiungit, & alias addunt alij, quos refert ipse *Valasc.* ibi, concludens po-
5 stea illam sibi magis probare, quòd fructus nondum percepti sunt locatoris, & conductori non debentur tanquam sint sui, sed debetur ei patientia, vt vtatur re, & sic illos percipiat, vt sui efficiantur *l. ex conducto 16. in princ. & §. sed si ager ff. loc.* quod secus est in emptore, quia illi debetur res ipsa vendita, vt species *l. nec emptio ff. de contrah. empt.* & ideo illa perempta liberatur debitor *l. quid te ff. locat.* sed omissa discussione huius, aliarumque rationum, magis consentanea videtur alia, quod scilicet cum locatio sit concessio ad vsum pro certa mercede, vt dictum est *in cap. 1.* inde sequitur, vt merces soluatur respectu illius vsus, & quod si vsus deficiat, ipsa non debeatur,
6 quia obligatio respectiua contractus de ficiente, resoluitur *l. 1. in fin. C. de iur. emph.* quae ratio considerata fuit à *Salic. in l. licet num. 2 in 1. oppositione C. locat.* & approbata *per Magon. d. cis. Flor. 67. num. 2. & 3.* nec
7 obstat, quod dicebatur de emptione, & venditione, quia in ea dominium rei transfertur in emptorem, & ideo ipsius rei periculum ad eum pertinet, secus autem in locatione, quae in his ab illa differt, vt dixi *in cap. 2. in princ.*

8 Debetur autem remissio nedum si merces petatur simpliciter ex locato, sed etiam si locationi stipulatio accesserit, & vigore stipulationis petatur, vt tradit relectis contrarijs *Capra reg. 88. num. 33. Pantz. schman de locat. quaest. 2. num. 19. Valasc. de iur. emph. quaest. 27. num. 48.* vbi reddunt rationem,
9 quia stipulatio induit naturam contractus, cui accedit *l. si cum §. qui iniuriarum ff. si quis caut. DD. in rubr. ff. de verb. oblig. adde l. si stipulatus ff. de vsur. l. 5. §. conuentionales ff. de verb. oblig. Bart. in l. cum mota n. 6. C. de trāsact. & in l. damni la 2. de dam. infec.* quod
10 intelligitur, vt habeat locum ad istū effectū ne plus, vel minus exigatur, quam ex illo contractu esset exigendū, licet secus quoad alios, vt declarat *Mantic. de tacit. lib. 14. tit. 29. num. 51.*

Dubitari tamen potest an idem procedat quoque si merces promissa sit sub obligatione Camerali, quae in statu Ecclesiae practicatur, nam pro negatiua facit, quod talis
11 obligatio continet renunciationem omnium legum auxilio *Gratian. disc. 411. num. 2. Put. decis. 465. sub num. 3. lib. 2.* cum alijs cumulat per *Zacch. de oblig. Cam. quaest. 17. nu. 21.* & talis renunciatio operatur, vt conductor
12 dictam remissionem mercedis non possit petere secundum *Alberic. de Rosat. in l. item quaeritur §. exercitu num. 8. ff. locat. Roland. de lucr. dot. quaest. 42. num. 12.* & alijs late congestis *Mart. de claus. par. 1. claus. 136. nu. 6.*
13 & in specie, quod propterea per obligationem in forma Camerae censeatur renunciatum dictae petitioni *Rot. decis. 42. num. 1. post Zacch. de obl. Cam.*

14 Pro contraria vero opinione facit, quod remissio mercedis, vt supra dictum est, petitur ex defectu causae, ob quam merces promissa est, & defectus causae allegari potest ab obligato in forma Camerae, vt tradit *Gallesi. de oblig. Cam. par. 2. partic. 4. quaest. 1. nu. 12.* & secundum modernam impressionē *quaest. 17. num. 12.* vbi in specie exemplificat, si res conducta auferatur, vel non praestetur, & eiusdem doctrina fuit à Rota approbata, vt magis praecise in proposito remissionis mercedis dicitur in *dec. 105. ad fin. post eumdem tract. de obl. Cam.*

15 At pro resolutione distinguendum est, quod aut quaeritur, an vigore promissionis in forma Camerae, censeatur conductorem ita remisisse, & renunciasse hanc facultatem sibi competentem de iure, & ex natura contractus, vt nullo modo ad eam redire possit, aut vero quaeritur, an cōductor vigore dictae obligationis via executiua conuentus possit excipiendo de remissione sibi facienda, illā retardare, & in prima quaestione procedat dicta opinio contraria, vt videlicet etiam obligatus in forma Camerae possit petere remissionem mercedis ex defectu causae, ob quam mercedem promisit, iuxta doctrinam *Gallesij in dict. quaest. 17. num. 12.* à Rota ap-
16 probatam, vt supra. Nec releuat, quod cōtineat renunciationem omni legum auxilio, quia illa opinio Alberici, & aliorum, quod per dictam renunciationem conductor excludatur à petitione remissionis mercedis, non est tuta, vt videre est apud *Viu. opin. 129. num. 9.* vbi dicit quod ea nunquam sibi placuit, atque eam semper periculosam in practica arbitratus est, imo quod contra illā

extat communis schola omnium scribentiũ, & eũ sequitur in terminis obligationis Cameralis *Gratian. disc.* 534. *num.* 40. & supponunt aperte omnes infracitandi DD. & Rotæ decisiones. Quod & certius procedet si petatur remissio ex casu valde insolito, vt per eumdem *Gratian. in eadem disc.* 534. *num.* 45. quia etiamsi contineat renunciationem remissionis mercedis, & casuum fortuitorum non extenditur ad insolitos *Menoc. cons.* 17. *num.* 18. *Rot. coram Millin. decis.* 110. *num.* 2. cum alijs per eum citatis, & dicam infra suo loco.

17 In 2. verò quæstione; an hæc exceptio remissionis mercedis retardet viam executiuam, negatiuam tenuit *Ios. Ludou. decis. Perus.* 50. *num.* 11. vbi stante statuto de executione instrumentorum *Rot. decis.* 11. *num.* 5. *& dec.* 42. *num.* 1. *post Zacch. de oblig. Cam.* sed iterum distinguendum est, vt si requirat altiorem indaginem, eam non retardet, secus autem econtra, si sit incontinenti probata, prout sensit *Caroc. de loc. hoc tit de remiss. merc. quæst.* 8. *num.* 114. vbi dicit hanc quæstionem sæpe occurrere in facto, & non vidisse eam tactam *Gratian.* qui alios allegat *disc.* 534. *num.* 41. *Zacch. de obl. Cam. quæst.* 18. *num.* 28 *Rot. post eumdem dec.* 105. *num.* 6. *& 7. & in Romana Affictus* 30. *Martij* 1618. § *quia omisso, quod, coram Andrea*: & est re-

18 gulare in omni Iudicio, vt admittatur exceptio non admittenda, vbi est elata, & probata incontinenti. *Rot decis.* 526. *num.* 7. & 8. *par.* 1. *rec* & in obligatione Camerali *Add. ad Burat. dec.* 76. *num.* 24. *Gratian. d. disc.* 623. *n.* 34. *& seq.*

19 An autem sufficiat esse probatum casum, in quo facienda sit remissio, & damnum per illum illatum in genere ad hoc, vt exceptio admitti debeat, videtur affirmatiuam tenuisse *Gratian. dict. disc.* 534. *num.* 40. *vers. & quidquid sit, & Rota dict. dec.* 105. *num.* 7. *post Zacch. de obl. Cam.* Sed verius videtur

20 necessariam quoq; esse probationẽ damnorum in specie, & eorũ liquidationẽ ad hoc, vt exceptio admitti debeat in iudicio executiuo, vt declarat *Zacch. de obl. Cam. dicta q.* 18. *num.* 29. *Adden. ad Greg. dec.* 235 *nu* 6. *Caualer. dec.* 217. *n.* 5.

21 Posset tamen locator in dicto casu probatæ causæ remissionis, & damnorum in genere, compelli præstare cautionem de restituendo summam liquidandam secundum

22 *Caroc. dicta q.* 18. *num.* 114. *ad fin.* vel dimittere in manibus conductoris summam verisimiliter Iudicis arbitrio damnis correspondentem de mercedibus debitis, vt voluit *Rota coram Caualer. dicta dec.* 217. *ad fin.*

23 Et animaduertendum, quod hæc procedunt, quando agitur proprie de remissione facienda ob damnum, seu impedimentum passum à conductore, postquam locator executioni demandauit totaliter contractum ex parte sua, alias enim si in hoc locator defecisset omittẽdo aliquid tradere, intrabit exceptio non adimplementi, quam sufficit cõductori allegare, iuxta tradita in *præcedenti cap.* & facit *Rot. dec.* 11. *per tot post Zach. de obl. Cam.*

24 Et debetur dicta remissio mercedis non tantum conductori ad breue tempus, sed etiam conductori ad longum tempus habenti ius in re, & est ratio, quia, & iste conductor præstat mercedem propter vsum rei, & recompensationem fructuum, qui inde percipiuntur, vnde si non possit vti ipsa re conducta, & consequenter fructus percipere, facienda erit ei remissio *Aug. in* §. *Quia verò numer.* 22. *in fin. auth. de non alien. reb. Eccles. Ias. in l.* 1. *num.* 88. vbi quod in facti contingentia ita conclusit Collegiũ Mediolanense *C. de Iur. Emphyt. Imol. in cap. potuit num.* 41. *prope fin. ver. si autem fuit facta de locatione Bellon. Sen. cons.* 31. *num.* 9. *& seqq. Mantic. de tacit. lib.* 22. *tit.* 2. *n.* 25. *Pantzschman. de locat. quæst.* 2. *num.* 15. *Franc. Marc. dec.* 212. *n.* 2. *ad fin. & seq. par.* 2.

25 Et licet non desint, qui teneant opinionem contrariam, vt signanter *Ios. Ludou. concl.* 12. *col.* 2. vbi dicit ita de consuetudine seruari *Caroc. de locat. tit. de remiss. merced.*

26 *quæst.* 4. *num.* 5. Tamen prima magis communis sine dubio est, & magis æqua, vbicumq; pensio correspondeat quantitati fructuum, seu valori commoditatis, quæ ex re percipitur, nam secus econtra dicendum foret, si pensio esset considerabiliter minor, itaut dici posset facta remissio ab initio pro casibus fortuitis, vt dicetur in Emphyteusi, & tradunt *Alex. cons.* 112. *num.* 2. *lib.* 1. *Boss. in praxi tit. de remiss. merced. num.* 114. *Rimin. Iun. cons.* 49. *num.* 14. *Caiia de rata quæst.* 10. *num.* 8. *ad fin.*

27 Præterea dicta prima opinio limitanda etiam videtur, vt non procedat si agatur de locatione perpetua, vel ad tempus valde diuturnum adeout adesse possit spes, vt in eo compensari possit conductori damnum, siue propter rei augumentum, per alluuionem, aut aliud incrementum, siue propter vbertatem fructuũ aliorum annorum, hinc enim cessabit petitio remissionis mercedis propter casum contingentem, vt post *Cyn. in l.* 1. *C. de Iur. Emph.* tradit *Natta cons.* 49. *n.* 33. *vers. vltimo dico Neuizan. cons.* 41. *num.* 8. *Burs. cons.* 31. *num.* 9. *Mart. Medic. examin.*

12. *num.*

12. *nu.32. verf.& quando, Seraph.dec.1328. num.2.*

28 At hæc limitatio patitur quoque declarationem, vt non procedat, vbi res locata ab initio nō extitiſſet qualitatis per locatorem aſſertę, tunc enim facienda eſſet remiſſio etiā in locatione perpetua, ceſſat enim obligatio ſoluendi mercedem pro illa rata comoditatis, quæ deficit *Rim. Iun. conſ.49. numer.15. verſ. ſecundo confirmatur Ioſ. Ludou. concluſ. 12.col. 11. in fin. verſ. intellige prædicta* accedente præſertim promiſſione obſeruandi
29 contenta in inſtrumento, nam alias ea quæ commendandi cauſa dicta ſunt, ſi ſunt de rebus, quæ palam apparent, locatorem non obligant, *iuxta text. in l. ea quæ. 43. ff. de*
30 *empt.* quod non procedit ſtante dicta promiſſione, vt declarat *Rim. Iun. dict. conſ.49. n.15. in fin.*

31 Quæritur autem an ſicut conductori, ita etiam Emphyteutę vti re Emphyteutica, aut illius fructus percipere in totum, vel pro parte impedito, fieri debeat remiſſio. Et licet hæc quæſtio fuerit apud DD. dubitatiſſima, & in ea quot capita tot ſententiæ extiterint, vt refert *Caroc. de locat. tit. de remiſſ. merced. quæſt. 3. num. 1.* Tamen quoniam Emphyteuta proprie non ſoluit Canonem in recōpenſationem vſus rei, ſeu perceptio-
32 nis fructuum, ſed in recognitionem directi dominij, vt dictum eſt alibi, in ea magis cōmuniter reſpondetur negatiue *gloſ. in cap. potuit verſ. expelli ante fin. verſ. ſed nunquid propter ſterilitatem de locat.* & ibidem *Abb. num. 17. Bald. in l. 1. num. 21. C. de Iur. Emph. Natt. conſ.49. num.15. Gozadin. conſ. 21. num. 10. Clar. in §. Emphyteuſ. quæſt.8. num.7. Ancaran. Iun. quæſt.34. num.8. lib.1. Corbul. de Iur. Emphy. de cauſ. priuat. ob non ſol. can. ampliat. 11. per tot. Theſaur. deciſ.20. num. 1.* vbi de communi *Surd. deciſ. 198. n. 8. Rot. dec. 723. num.2. & ſeq. par.1. diu. & coram Seraph. dec.286. n.12.*

Et comprobari, vt plurimum poterit hæc opinio, ſeu certior reddi alia ratione, quia videlicet Emphyteuſis eſſe ſolet perpetua, ſeu ſaltem ad tempus valde longū, itaut licet Emphyteuta ex aliquo accidenti paſſus ſit damnum ſufficiens pro remiſſione, tamen ea non ſit facienda propter ſpem compenſationis cum fertilitate aliorum annorū, vt dictum eſt in locatione ad longum tempus, & tradunt *Ancaran. Regien quæſt.34. num. 14. lib. 1. Ioſeph. Ludou. concluſ. 12. in princ. verſ. & Doctores dicunt Corbul. de priuat. ob non ſol. Can. ampliat. 12. numer.24. Borell. in ſumm. dec. par.1. tit.33. num.306. Gizzarell. ad Capic. Latr. dec.18. n.23. & ſeq.*

Ar dubium eſt, an hoc procedat etiam vbi Canon non eſt, quid minimum, ſed eſt magnus, & fructibus correſpondens, aliqui
33 enim volunt, quod tunc appareat eum ſolui potius in recompenſationem fructuū, quam in ſolam recognitionē dominij, ac proinde, quod ceſſet dicta ratio, cur dicitur, quod remiſſio Emphyteutæ non ſit facienda, & ideo, quod æque ac conductori ipſi fieri debeat *Socin. in l. gallus §. etiamſi parente n.6. verſ. confirma hoc ff. de liber. & poſth. Cagnol. in l. 2. num.203. ff. de reſcind. vend. Barbat. conſ.14. num.36.* vbi, quod infinitis vicibus conſuluit, & vidit indicari *lib. 2. Bero. conſ. 130. num.8. & ſeq. & con.131. num.4. & ſeq. lib.1. Bellon. Sen. conſ.21. num.10. ad fin. verſ. præter ea Rimin. Iun. conſ.49. num. 14. & 17. Rolan. conſ. 96. num. 2. lib. 1. Gratian. diſc. 916. num.42. Cotta in memor. in ver. Emphyteuta regulariter* vbi de communi *Caldaſ. de Iur. Emph. lib.4. cap.2. num.8. Valaſc. eod. tit. quæſt.27. num. 11.* vbi ab hac non eſſe recedendum *Mantu. de linell. pact. 4. num. 41. ad med. Theſaur. quæſt. for. lib.1. quæſt. 32. num.30. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 2. num. 26. Rot. coram Merlin. deciſ. 55. num. 2.* & facit etiam eadem *Rota in deciſ.235. num.3. par.14. rec.* vbi idem poſt multos dicit procedere, ſi Emphyteuta prætendat ſe enormiſſime læſum, & petat reſciſſionem contractus.

34 Alij vero cenſentes, quod licet Canon ſit magnus, adhuc ſoluatur in recognitionem directi dominij potius quā in recōpenſationem fructuū, etiam hoc caſu volunt non eſſe locum reductioni ad fauorem Emphyteutę, inter quos ſunt *Natt. conſ.49. num.14. & per tot. ac præſertim nu.25. Alciat conſ.49. num.1. & per tot. lib.5. Burſat. conſ.11. num.9. & 12. & 22. Surd. conſ. 162. num. 22. & dec. 198. num.20. Harprect. in §. adeo autem nu. 378. verſ. cæterum contrarium,* vbi de veriori *Inſtit. tit. de locat. & conduc. Ioſeph. Ludou. concl. 12. in princ. ver. & DD. dicunt Caroc. de locat. tit. de remiſſ. merc. q.3. n.8. Corbul. de caduc. ob non ſolut. can. ampl. 12. per tot. Mareſcot. var. reſol. cap.76. n.32. lib.2.*

35 Sed quidquid ſit de rigore Iuris, ſecundum quē hæc ſecunda poſſet forſan ſubſtineri, quia non ex eo ſolo, quod Canon eſt magnus, ſequitur eum non ſolui in recognitionem directi dominij, vt patet ex dictis *in cap. 3. num. 26.* æquitas omnino militare videtur pro prima, ſaltem, vbi in Emphyteuſis conceſſione non remiſſa fuit ſexta pars mercedis iuſtæ, & fructibus correſpondentis, prout remitti ſolet in Emphyteuſi Eccleſię iuxta *text. in §. dudum & §. quia*

*vero Leonis Auth. de, nõ alien. aut permut.* quia talis remissio permittitur, & fit proprie ex hac causa, vt postea in casibus contingentibus, non teneatur Ecclesia aliam remissionẽ facere *dict. §. dudum, & ibi glos. in vers. casus. Alex. cons. 112. num. 2. lib. 1. Rot. dec. 720. n. 6. & seqq. & dec. 723. n. 2. & seqq.* vbi, siuecasus sint soliti, siue insoliti *par. 1. diuersorum.*

Et inde est, quod aliqui distinguere vo-
36 luerunt inter Emphyteusim Ecclesiæ, & Emphyteusim priuati, dicendo in prima non esse faciendam remissionem propter casus fortuitos, in secunda, vero secus, ea videlicet ratione, quia in Emphyteusi Ecclesiæ fit præfata remissio sextæ partis ab initio *glos. in Auth. perpetua vers. sextam C. de Sacr. Eccles. & ibid. Barb. num. 6.* quæ tamen diffe-
37 rentia tunc tantum admittenda videtur cũ ab Ecclesia vere facta sit dicta remissio, in Emphyteusi vero priuati Canon sit magnus, & fructibus correspondens, prout sensit *Cald. quæst. for. 10. num. 8.*

38 Verum admissa dicta opinione, quod in Emphyteusi facienda non sit remissio, vbi Canon non est magnus, & fructibus correspondens, ea procedit quatenus prætendatur euitari remissio, solũ ex eo, quod Canon non soluatur pro fructibus, sed in recognitionem directi dominij, secus autem si concurrat, & alia ratio, quod damnum passum ab Emphyteuta possit in vbertate aliorum annorum, vel aliter compensari, hoc enim sufficit ad remissionem excludendam, vt dictum est supra *num. 32. vers. & comprobari.*

39 Præterea opinio cõtraria, quod Emphyteutæ non sit facienda remissio, limitari solet, vt procedat quando recepit damnum in parte, secus autem si nullos prorsus fructus recipiat, quia tunc illis annis nihil soluere tenetur, vt censuit *Bart. in l. 1. in fin. C. de Iur. Emph. Alex. cons. 112. num. 1. lib. 1.* & alijs pluribus adductis *Caroc. tit. de remiss. merced. quæst. 3. num. 5. vers. in qua materia Fachin. lib. 1. contron. cap. 90. Valasc. de Iur. Emphyt. quæst. 27. num. 13. post princ. Vin. opin. 247. n. 2. vbi de comm.*

40 Et quidem hæc distinctio inter damnum totale, & damnum in parte, quod primum spectet ad dominum, aliud ad Emphyteutã, quatenus illud contingat in substantia rei, habet textus claros in *l. 1. post med. C. de iur. Emphyt. & in §. adeo autem in fin. Instit. tit. locat. vbi glos. in verbo particularis* & dicit *Alciat. cons. 49. num. 1. lib. 5.* quod secundum
41 hanc doctrinã vixerunt maiores nostri vsq; ad *Bartolum*, qui interpretatione sua destruxit illos text. intelligendo eos quando pensio erat modica, & superesset adhuc quantum sufficeret pro ea, quam opinionem præ-
42 tendit ostendere falsam quatuor rationibus, quæ videri poterunt penes eum, & videri etiam poterunt in eodem proposito tradita per *Surd. decis. 198. num. 8. & seqq. Gratian. disc. 223. num. 1. Rot. decis. 699. n. 1. p. 3. recent.*

At licet prima facie eadem videatur ra-
43 tio huius casus quo res sit perempta, & casum, quo adsit impedimentum percipiendi fructus in totum pro tempore, quo durat impedimentum, prout censuit. *Fachin. contr. lib. 1. cap. 90. in fin.* vbi dicit idem omnino esse, tamen considerari potest ratio disparitatis inter vtrumque casum, nam in primo, videlicet rei peremptæ, cessat spes compensationis damni, quod secus est si tantum impedita sit perceptio fructuum, quia tunc remanet dicta spes, quæ sufficit ad remissionem impediendam, vt dictum fuit, & in locatione magna fit differentia inter hos casus, vt patebit infra in *cap. 47.*

44 Vnde volunt quam plures, quod neque in dicto casu impedimenti totalis perceptionis fructuum, debeatur remissio Emphyteutæ, nisi quatenus merces, seu Canon sit magnus, *Bald. in l. 1. numer. 24. in fin. C. de Iur. Emph. Natt. cons. 49. numer. 25. Clar. in §. Emphyteusis quæst. 8. num. 6. vers. si vero quæ-*
45 *ramus,* vbi quod ita tenuit Collegium, & est opinio æquissima *Cerbol. de caus. priuat. ob non sol. Can. ampliat. 12. num. 29. ad med.* sed hæc distintio inter Canonem magnum, & paruum, in hoc casu impeditæ totalis perceptionis, non placet *Valasc. de Iur. Emph. quæst. 77. nu. 16.* & quidquid sit vbi Canon
46 soluitur in pecunia, vel alia re, vtique si soluatur in fructibus, non debebitur, eo ipso quod nulli prorsus fructus percipiantur *Fulgin. de Iure emph. tit. de solut. Can. quæst. 1. num. 103.*

47 Animaduertendum tamen, quod licet regulariter Emphyteusis fiat tradendo rem alteri in Emphyteusim, tamen quandoque etiam dominus rei recipit ab alio prædium, retinetque illud tamquam Emphyteuticum, & hoc casu æquum esse, vt talis Emphyteuta semper soluat etiam re perempta, quia si non habet rem, habet pretium, & pro eo in effectu soluit, censuit *Boss. in sua praxi crim. tit. de remiss. merced. n. 114. ad fin.* vbi inquit ita practicari Mediolani, ac proinde sustineri praxim, quæ ibi viget, non fa-
48 ciendi remissionem. Sed ratio præfata patitur difficultatem, quia talis Emphyteuta si habet pretium, illud habet pro re quam dedit, & soluit mercedem pro re, quam con-

continuo recepit, seu alio titulo retinuit, alias si solueret pro ipso precio, esset contractus de vsuraria prauitate suspectus, vt notari solet in *c. ad nostram de empt. & vend. Natt. cons.* 198. *num.* 10. *Paris. cons.* 54. *num.* 73. *&* 76. *Roland. cons.* 40. *num.* 25. *lib.* 2. *Rot. dec.* 80. *n.* 3. *vers. nec habenda p.* 4. *diu. & dec.* 253. *n.* 6. *p.* 4. *to.* 2. *rec.* & vide infra *n.* 83.

49 Aduertendum etiam, quod si merces locationis ad longum tempus reperiatur excessiua, adeout quatenus cõtinuanda sit eius solutio, soluens continuum damnum sentiat, tunc ipse poterit aliud remedium diuersum à prædicto remissionis mercedis, quæ proprie sit pro damno temporali. Intentare, videlicet reductionis ipsius mercedis ad iustũ modum, seu ad iustam summam, & conuenientem quantitati fructuum, seu iusto valori commoditatis, quæ ex illa percipitur per text. clarum in *l. cum quidam* 17. *ff. de vsur.* ibi *Præsidem Prouinciæ adi, qui stipulationem, de cuius iniquitate conquestus es, ad modum iustæ exactionis redigat,* vbi *Alberic. in princ. Bal. num.* 2. *&* 3. *Salic. num.* 1. *& alij Roderic. de ann. redd. lib.* 2. *q.* 15. *n.* 95.

50 Idque non solum exposcit æquitas, sed etiam iustitia commutatiua, quæ non patitur, vt dominus magis exigat à conductore, quam ex ipsa re percipere posset *Card. de Lugo de iust. & iur. tom.* 2. *disp.* 29. *sect.* 6. *sub num.* 88. *vers. vnde si Pensio Rebell. de obl. iust. par.* 2. *lib.* 3. *q.* 1. *num.* 8. *Castropal. de iust. & iur. par.* 7. *tit. de iust. commut. disp.* 6. *punct.* 22. *§.* 3. *per tot.*

51 Et hæc reductio facienda videtur nedum in locatione, sed etiam propter identitatem rationis in Emphyteusi, quatenus Canon sit excessiuus, prout in specie de Emphyteuta, tradunt *Merend. controu. lib.* 1. *cap.* 42. *nu.* 22. *post med. vers. cum vero Emphyt. Prat. disc. for. cap.* 25. *num.* 3. *& seqq. & num.* 14. *ver. tamen adhuc, & seqq. tom.* 1. *Fulgin. de Iur. Emph. tit. de contract. Emph. q.* 28. *num.* 5. *post med. Thesaur. dec.* 120. *num.* 1. vbi, quod ita censuit Senatus, & *dec.* 226. *per tot.* vbi in fine dicit Senatum reduxisse ad quantitatẽ fructuum, qui ex re percipiebantur.

52 Et licet contrarium, senserit cũ aliquibus *Rota in decis.* 338. *num.* 1. *& seqq. par.* 14. *rec.* tamen ratio qua mouetur, quia inspici non debeat quantitas, sed causa pro quasoluitur, in recognitionem scilicet directi dominij, non autem in recompensationem fructuum, non stringit, vltra quod enim posset negari solui in recognitionem directi dominij pensionem, quæ sit magna, adhuc si admittimus,

53 quod solutio fiat pro sola recognitione directi dominij, quod in se est inutile, vtique solutio, quæ excedat quantitatem correspõdentem fructibus, erit magis iniqua, ac propterea magis debebit Iudex eam eniquitatem tollere, iuxta *text. in dict. l. cum quidam ff. de vsur.* cum alijs supracitatis, vt de se patet.

54 Locusque erit reductioni prædictæ, tam in casu quo Pensio, seu Canon fuerit excessiuus ab initio, quam etiam in casu quo propter aliquod accidẽs redderetur excessiuus ex post facto excessiuitate perpetuo duratura, nam isti contractus locationis, & Emphyteusis non terminantur momento temporis, sed habent tractum successiuum, quo casu si onus à principio iuste impositũ tractu temporis fiat iniquum, officio Iudicis tollenda est iniquitas illa, vt not. *DD. in cap. quanto* 16. *de censibus*, & signanter *Butr. num.* 3. *ver. si tamen dispositio, & Barbos. numer.* 5. *Dec. cons.* 335. *num.* 7. *post med. Thesaur.* dicens hanc esse singularem, & mirabilem facultatem Iudicibus datam, vt hoc casu possint etiam contra pactionem, & stipulationem pronunciare, & ad æquitatem reducere *dicta decis.* 226. *num.* 1. & quod, vbi contractus locationis incipit esse iniquus, debeat dominus, vel pati reductionem, vel conductorem vacuam domum dimittere *Monet. in allegat. impress. per Caren. post resolut.* 74. *numer.* 10. vbi tribuit hoc dictum *Pascalio de patr. potest. par.* 4. *cap.* 6. *numer.* 24. sed ipse postea, contra reductionem multa adducit, prout etiam ipse *Caren. dict. res.* 74. quæ penes eos videri poterunt, licet non loquantur in terminis locationis, sed census.

55 In contractu innominato locationi simili, prout alibi dictum fuit esse, si concedatur ager pro certa quantitate fructuum, quia militat eadem æquitas pro facienda remissione, ideo nil mirum idem iuris esse, prout habetur in *l. excepto* 18. *iuncta glos. ibi in ver. fructus C. locat. & ibid. etiam Salic. Bero cons.* 142. *num.* 16. *lib.* 1. vbi, & addit rationem, quia cõtractus innominati regulantur secundum naturam contractuum nominatorum, quibus assimilantur, vnde iste contractus debet regulari cum locatione, cui assimilatur, quod & repetit *Panizschm. de locat. q.* 2. *num.* 16. *& dixi cap.* 5. *n.* 5.

56 Verum si dictum sit in contractu certam mensuram frumenti dare debere colonum quolibet anno, puta decem corbes frumenti quotcunque fructus percipiat, an idem sit dicendum, vel potius, quod colonus per huiusmodi conuentionem casum sterilitatis in se susceperit, ita vt non possit remissionem prætendere, *& glos. in d. ver. fructus* videtur primam opinionem probare, quod scilicet

scilicet adhuc locus sit remissioni,& ita primo loco videtur eam intelligere *Bald. ibidem num. 3. in 2. lect.* dum dicit, quod glos. etiam in tali casu sensit habere locum legem illã, sed postea videtur eam intelligere in contrarium, dum addit, ex quá nota, quod per ista verba colonus intelligitur casum sterilitatis in se recipere, nec melius se explicat, sed eisdem fere verbis loquitur *Gaill. pract. obser. lib. 2. obser. 23. num. 22.* at non videtur á prima opinione recedendum, nisi verba magis vrgeant, quia non ita de facili censetur renunciatum huic remissioni, vt dicetur suo loco.

57 Colono autem partiario, qui nempe non certam quantitatem fructuum præstare debet, sed incertam, videlicet dimidiam, vel aliam ratam eorum, quos perceperit, remissio prædicta non debetur, vt est text. *in l. si merces 28. §. vis maior in fin. ff. locat.* vbi habetur ratio, quia iste colonus quasi iure societatis, & damnum, & lucrum cum Domino fundi partitur, & tradunt *Mandel. cons. 735. num. 1. Menoc. cons. 669. nu. 12. & seq. Gaill. lib. 2. obser. 23. num. 14. ver. 3.*
58 *limitatur* etiamsi multas expensas fecerit, & fructus omnes illarum medietatem non attingant *Bal. in l. licet 8. num. 14. C. locat. Franc. Marc. decis. 211. num. 1. part. 2.*

Limitanda tamen est hæc conclusio, vt
59 procedat in suis terminis precisis, vbi videlicet colonus pro rata tantum fructuum colit, secus autem si partim colat pro nummis, vel si pro laboribus relinquatur ei certa species fructuum, puta fænum, tunc enim eueniente casu damni intolerabilis, habenda erit ratio illius partis, pro qua pecuniã soluit, vel illius damni passi in fæno, si est tale, vt non remaneat tanta fæni quantitas, quæ æquiualeat dimidiæ mercedum, quæ debitæ essent pro suis laboribus, & in tali casu proportionabiliter ei facienda esset remissio cum in hac parte contractus sapiat locationem, vt videtur etiam sensisse *Menoc. d. cons. 669. num. 14.*

60 Præterea, quoad fænum, si retineri deberet á Colono ex conuentione in agro conducto, vel aliter, puta pro Bestijs ad stercorandum agrum, dominus participare deberet de damno, nedum ante recollectionem illato, sed etiam si damnificatum sit postea, prout late probat *Boss. in sua praxi in tit. de remiss. merced. num. 91. vers. quid dicendum* quem sequitur *Carpan. in addit. ad stat. Mediol. cap. 394. num. 179. lib. 2. & Menoc. d. cons. 669. num. 16.* & hanc sententiam bene probat text. *in l. cum duobus 52. §. qui sagariam ff. pro soc.* vbi habetur quod si vnus ex socijs amittat pecuniam propriam, quam tamen habebat secum ratione societatis, alius ex socijs participare debet de damno. Et licet contrarium tenuerit *Mandel. cons. 735.* in casu suo colonus non reposuerat fænum perceptum in loco illo gratia colendorum agrorum, sed gratia suæ priuatæ vtilitatis, vt ipse dicit *num. 4. vers. non obstat tex.* prout etiam alias considerani *in cap. 5. de colonis* vbi & aliquid aliud de similibus damnis á colono partiario passis dicitur.

61 Dubium est non modicum si facta sit venditio fructuum futurorum, seu vt aliqui dicunt *in herba*, prout sæpe fieri solet, & præcipuè in gabellis, vt dictũ fuit *in cap. 13. n. 21.* an stante tali contractu facienda sit remissio, est enim quæstio latissimè tractata *à Bartolo in sua quæst. 4.* quæ incipit *Publicanus quidam & in l. Cotem ferro 11. §. qui maximos num. 8. & seqq. ff. de publican. & vectig.* & post alios latissimè reassumpta, & agitata *per Pantzschman. de locat. & cond. quæst. 17.* vbi primo arguit pro negatiua sententia, videlicet remissionem non admittendam, & adducit septem argumenta, multasque auctoritates pro ea, deinde *à num. 13.* arguit pro opinione contraria, & adducit sex argumenta, multasque authoritates pro eo postmodum *sub num. 21. ver. verum neutra*, dicit, neutram opinionem esse tutam, & respondet singulariter omnibus argumentis prosequendo vsque *ad num. 42.* vbi adducit distinctionem Bartoli in locis præcitatis volentis, quod si venditi sint fructus plurium annorum vnico pretio, procedat opinio negatiua, si vero pretium sit distributum in singulos annos, vel menses, tunc procedat affirmatiua, quod scilicet remissio fieri debeat, *& n. n. seqq.* eam examinat *vsque ad n. 97.* vbi tandem aperit suũ sensum cũ alia distinctione, illumque latissime explicat, & comprobat vsque *ad numer. 148. & finem quæstionis.*

62 Omissis igitur argumentis hinc inde, alijsque rationibus, quas si quis cupiat poterit penes eum aliosque videre, resolutio dictæ quæstionis pendet ab alia, quæ est in se diuersa, licet á Pantzschman, & alijs, cum ista confundatur, videlicet an dictus contractus sit emptio, & venditio, vel potius locatio, & conductio, quatenus enim sit locatio, & conductio nulli dubium locum esse remis-
63 sioni, quatenus verò sit emptio, & venditio, secus est dicendum, cum de natura emptionis, & venditionis sit vt res, & rei periculum transeat in emptorem *l. 1. in princ. C. de peric. & comod. rei vend. §. cum autem in stit. tit. de empt. & vendit.* quod procedit siue

res

64 resvendatur, siue accessorium rei, puta herba frumenti in agro vt est text. *in l. fistulas §. frumenta ff. de contrah. empt. Bald. in l. si ea lege numer.* 1. *vers. quandoque transit C. de vsur. Surd. cons.* 155. *num.* 8. & distinctionem istam inter contractū locationis, & contractum venditionis in hoc proposito probauit in specie *Dec. cons.* 312. *licet hactenus sub num.* 1. *Corn. cons.* 128. *num.* 13. *lib.* 2. *Cancer. Var. resol. lib.* 3. *cap.* 15. *numer.* 136. & aperte eam etiam admittunt *Alex cons.* 107. *num.* 5. *& seq. lib.* 3. *& Menoc. cons.* 835. *num.* 12. *& seqq.*

Recurrendum igitur erit ad tradita in *cap.* 2. pro dignoscendo, an sit contracta locatio, vel venditio, nec non ad *Menoc. praesump.* 104. *lib.* 3. vbi praecise examinat dictam quaest, in terminis gabellarum, in quibus saepissime ea contingere solet, vt tetigi in *cap.* 13. *de gabellis*, & in casibus, in quibus cōcludetur, factam fuisse locationem, dicendum absolute erit, faciendam esse remissionem, in eis vero, in quibus apparebit factam fuisse venditionem, tunc dicendum erit regulariter eam non esse faciendam ex praecitatis.

65 At pro declaratione aduertendum id, quod dictum est periculum rei in venditione transire in emptorem, & propterea, quod vbi facta sit venditio, non sit locus remissioni pretij, procedere venditione perfecta, vt dicit *text. in l.* 1. *in princ. C. de peric. & comm. rei vend.* & ideo in proposito nostro proce-
66 dit postquam fructus nati sunt, nam venditio fructuum nasciturorum, tunc perficitur, cū nati fuerint, licet retrotrahatur ad diem contractus, vt habetur in *l. nec emptio* 8, *iuncta glos. ibi in vers. intelligitur ff. de contrah. empt.* ac proinde periculum, quod non
67 nascantur spectat ad venditorem, videtur enim contractum fuisse sub illa conditione, quatenus nascantur *Dec. cons.* 312. *licet hactenus num.* 1. *Gomes. Var. resol. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 7. *ad med.* & est regulare, quod in ven-
68 ditione conditionali periculum conditione pendente eueniens, spectet ad venditorem *l. necessario* 8. §. *plane si pendente ff. de peric. & com. rei vend. & externat ratione Gomes. d. c.* 2. *n.* 32. *ad fin.*

69 Quod & procedit si fructus venditi iam nati fuerint, sed de tempore venditionis, ignorante emptore, esse desierint, quia & tunc nulla emptio, si ignorantia sit talis, quae non in supinum hominem cadat *l. etsi consensum* 15. *in princ. ff. de contrah. empt. Bald. in l.* 2. *num.* 2. *C. eod.* vbi idem dicit si perie-
70 rit maior pars. *Fab. de Monte de empt. & vend. quaest.* 4. *princ. nu.* 46. *vers. sed si fruct.*

71 Imo sufficit periculum habuisse originem ante contractum, ad hoc, vt ad venditorem pertineat, quasi tunc videatur contigisse, quando originem habuit *Bald. in l.* 1. *num.* 1. *in* 1. *notab. C. de peric. & com. rei vend. & ibid. Sicard. nu.* 3. *ver.* 2. *notandum, & Hugo Donel. n.* 25.

72 Declaratur tamen, quod dictum est, periculum, quod fructus non nascantur, spectare ad venditorem, procedere, si nulli penitus nascantur, non autem si pauci, vel malę conditionis nati sint, quia tunc venditio subsistit, & damnum est emptoris, vt sensit *Bart. in l. si merces* 27. §. *vis maior sub nu.* 7. *vers. vnde posset ff. locat.* & disputato articulo concludit *Panizschman dicta quaest.* 17. *num.* 118. *vers. verum iste.* & probatur signanter per *text. in dicta l. necessario* 8. § *plane si pendente ff. de peric. & com. rei vend.* vbi dicitur in venditione conditionali periculum pendente conditione accidens cedere damno venditionis, si tota res pereat, secus autem si deterioretur, vnde idem dicendum est in venditione fructuum futurorum, quam diximus esse conditionalem.

73 Prout etiam secundo loco declaratur dictum periculum, quod fructus non nascantur, spectare ad venditorem, quatenus ex verbis contractus non appareat partes aliter sensisse, licet enim non possint vendi ipsi fructus nondum nati, nisi venditione conditionali, quatenus nascantur, vt dictum est, quia in tali venditione alias deficeret res vendita, quae est vnum de necessarijs ad hoc vt venditio subsistat, vt dictum est in *cap.* 2. tamen potest vendi ipsa spes, quod nascantur, quae spes est res vendibilis, vt habetur in *l. nec emptio* 8. *ff. de contrah. empt. & in l. si iactum* 13. *ff. de act. empt. & l. nam hoc* 11. *ff. de haered. vel act. vend.*

74 Ad dignoscendum autem an sint venditi fructus ipsi futuri, vel potius spes, quod nascerentur, attendi debent verba contractus, prout esse de mente Iuris docuit *Bart. in l. cotem ferro* 11. §. *qui maximos num.* 4. *vers. quid vult dicere ff. de publican. & vectig.* in
75 dubio tamen censendum potius venditam fuisse rem, quam spem, imo manifeste apparere debere, quod vendita fuerit spes, alias censeri venditam rem, tradit *Panizschman dicta quaest.* 17. *num.* 112. *ver. & quidem,* & probat *text. in l. quod si in venditione* 10. *& l. seq. ff. de hered. vel act. vend.* vbi habetur, quod si in venditione haereditatis actum sit venire in venditione, si quid Iuris esset venditori, si haereditas ad venditorem pertineat, nihil praestabit, & redditur ratio his verbis, *quia id actum esse manifestum est.*

76 Appa-

76 Apparebit vero non fuisse venditos ipsos fructus, sed spem illos percipiendi non solum si expresse deducta fuerit in cōtractum ipsa spes, sed etiam si dictum fuerit, vendo perceptionem fructuum, tunc enim vendo ipsum actum, & sic spem, seu aleam, vt dicit *Bart. in dicta l. cotem ferro* 11. §. *qui maximos n.* 4. *ver. idem dico ff. de publ. & vectig.*

Econtra apparebit non fuisse venditam
77 solam spem, si habitus respectus ad quantitatem solitam percipi in alijs annis, vt considerauit in casu suo *Surd. cons.* 507. *num.* 8. &
78 multo magis si certa quantitas, seu mensura fuerit expressa *Bart. in l. si merces* §. *vis maior num.* 7. *ff. loc. Franc. Becc. cons.* 94. *nu.* 24. *vers. non obstat, quod videtur.*

79 Verum etiam in casu venditæ spei quandoque non pertinebit damnum ad emptorē, & signanter si fructus non fuerint percepti culpa venditoris *l. si iactum* 13. *ff. de act. empt. Montesperell. cons.* 111. *nu.* 12. *& seqq. Boss. in prax. tit. de remiss. merc. public. num.* 22. *Surd. decis.* 236. *num.* 33. *ad fin. & seq.*
80 & si venditor sciebat nullos fructus nascituros fuisse, quia sustinetur, & valet contractus venditionis spei propter incertitudinē vtriusque partis, non autem si vna sciat, & alia non. *Pinell. in l.* 2. *par.* 2. *cap.* 1. *num.* 9. *in fin. C. de rescind. vend. Cassan. cons.* 52. *Surd. de alim. tit.* 9. *quæst.* 11. *num.* 24. *Manent. cons.* 140. *nu* 40. *Caroc. dec.* 130. *n.* 12.

Prædicta autem circa venditionem, seu
81 locationem fructuum futurorum, insetuiunt etiā, & procedunt si agatur de iure percipiēdi illos, vel percipiendi annuam responsionem, seu annuum redditum, aut vsusfructus, vel etiam de gabella, militat enim eadem ratio, & ideo promiscue de his tractat *Bart. in dict. sua q.* 4. *& alij supracit.* quibus addo in terminis gabellarum *Alex. cons.* 107. *num.* 5. *& seq. Menoc. cons.* 835. *num.* 12. *& seq. Corn. cōs.* 23. *n.* 7. *& seq. lib.* 2. *Bur. cōs.* 81. *n.* 7. *& seq. Becc. cons.* 94. *n.* 18. *Bur. dec.* 249. *n.* 11.

82 Prout etiam, quod supradictum fuit, remissionem, de qua agimus, non esse faciendam si contractus non sit locationis, sed venditionis, procedit in simili si non sit locationis, sed permutationis, aut alius, quo statim transferatur dominium, vt consuluit *Dec. cons.* 312. *incip. licet hactenus nu.* 2. *ver. & quod supra, & seq. & sequitur Pantzschman. q.* 2. *n.* 18.

83 Imo, & si sit locatio, sed occasione alterius contractus dominium transferentis, puta si vendita sit res, & interim ac soluatur pretium facta sit locatio, tunc enim contractus locationis claudicare dicitur, nam conductor in eo obligatur, & locator non obligatur, vt dicit *text. in l. sicut emptio* 23. *ff. loc.* vnde etiamsi res pereat non tenetur locator pensionem remittere, vt dicunt, ibi *Salic. in* §. *interdum, & Castren. ver. inde non tenetur tradere*, vbi reprehendit *Bart.* quod reddat rationem, quia pensio huius locationis succedat loco pretij, dicens non succedere loco pretij, quia non computatur in pretio, sed succedere loco vsurarum pretij, at si recte aduertatur, idem, vel similis videtur sensus Bartoli, inquit enim, *& ratio est, quia magis videtur, quod illa Pensio debeatur pro pretio, quod sibi non soluitur, quam pro re*, ex quibus verbis patet sensum Bartoli esse, vt in dicta locatione pensio debeatur pro retentione, & vsu pretij, prout in alijs locationibus soluitur pro retentione, & vsu rei non autem pro re ipsa, & hinc bene sequitur, quod nō sit remittenda talis pensio propter impeditum vsum rei, prout etiam tenuit *Alex. cons.* 121. *num.* 1. *lib.* 5. & latius comprobat *Dec. cons.* 119. *numer.* 8. *& cons.* 312. *num.* 4. *vers.* 3. *idem, & Pantzsch. de locat. q.* 5. *num.* 18. *Caroc. tit. de remiss. merc. q.* 8. *nu.* 3. *Mantic. de tacit. lib.* 4. *tit.* 24. *num.* 18. *Valasc. de iure Emph. quæst.* 27. *num.* 52. cauendum tamen ne sub hoc pretextu subrepat vsuraria prauitas; prout iam dubitaui supra *hoc eodem cap. num.* 48. & quidem decisio dictæ *l. sicut emptio*, est specialis, & mirabilis, itaut stuporem faciat Doctoribus relatis per *Valasc. de iur. Emph. quæst.* 27. *num.* 52. Animaduerte tamen, quod *d. l.* loquitur de locatione facta per venditorem emptori, & *glos. ibi in vers. ex soluat*, dicit locatorem, simulque venditorem non teneri exonerare mercedem re perempta, redditq; rationem, quia post perfectam emptionem rei, periculum omne spectat ad emptorem, & consonant tradita *cap.* 11. *num.* 26. quæ ratio non applicatur in casu, quo dominus rei illam vendat, & recepto pretio eam conducat de quo supra *dict. num.* 48. imo ibi retorquetur, & ideo difficilius in eo sustineri potest, quod remissio non sit facienda.

84 Et si sit facta locatio cum pacto, quod conductor debeat bona sibi francare, & liberare mediante solutione pretij conuenti, idem erit dicendum, quod scilicet neque huic conductori facienda, sit remissio mercedis, quia hoc pactum alterat naturam locationis, & facit eam contractum innominatum magis accedentem venditioni, quam locationi, vt probat *Alex. cons.* 76. *num.* 11. *& seq. lib.* 5. vnde in ea habere debent locū potius regulæ venditionis, quæ sunt contra remissionem, vt dictum fuit supra, quam locationis *Caroc. de loc. tit. de remiss. merc. quæst.*

*quæst.8. num. 42. Pantzschman dict. quæst.5. num.19.*

86 Sicut debet fieri ista remissio à domino conductori, ita etiam debet sine dubio fieri à primo conductore subconductori suo, quatenus sublocauerit, idque etiam si ipse sublocaror eam à domino non obtinuerit, siue ex culpa sua, qnia obtinere potuisset, vt per *Menoc. conf.27. numer. 35.* siue etiam si ipsi

87 non deberetur, puta quia plura prædia simul conduxisset, & vnũ tantum sublocasset, ex quo solo nõ potuerint fructus percipi, vel conduxisset ad plures annos, & pro vno tantum, in quo cecidisset sterilitas, sublocasset, meriro enim tunc eam petit subconductor, ex quo damnum intolerabile passus, & quãuis eam petere nequeat sublocator, ex quo consideratis omnibus fructibus prædiorum simul conductornm, nõ senriat damnum sufficiens ad obtinendam *Boss. in sua prax. tit. de remiss. merc. num.22. Caroc. eodem tit. q.7. Rauden. resol.26. num.3. Fab. in Cod. lib.4. tit. 42. defin. 27.* vbi, & si prius condemnari se passus fuisset à domino, quam ipse conueniretur à subconductore.

88 In casu autem, quod in sublocatione adsit pactum de facienda remissione subconductori, quam faciet dominus conductori, si eueniat, quod dominus eam non faciat, neque eam facere debebit primus conductor suo subconductori secundum *Alex. conf. 3. lib.1.* verum contrarium in eodem casu consuluit *Socc. Sen. conf.44. lib.1.* cui subscripsit *Io: de S. Seuerino*, vt refert idem *Soccin. in l. si quis arbitratu num. 27. circa fin. ff. de verb. oblig.* & consuluit etiam *Barbat. conf.21. lib. 2.* sed replicauit respondendo eorum motiuis *Alex. conf.97. lib.3.* de quo meminit *Felin. in rubr. de rescript. post princ.* & in simili casu adsunt etiã consilia diuersa penes *Purpurat. conf.473.* vbi ipse *sub num.26. vers. & sta remotis* concludit remissionem non esse faciendam, sed *sub num. 27. vers. illud fateor* dicit teneri sublocantem facere diligentias pro illa assequenda à domino, & subdit difficultatem esse, si dominus sit Princeps, & non possit conueniri. Er opinionem *Alex.* sequitur etiam nonissime *D. meus de Luca disc. 6. num. 10. tit. de locat. & cond.*

## De casibus in quibus facienda remissio mercedis.

### SVMMARIVM.

1 *Remissio mercedis generaliter facienda conductori in omni casu impediente perceptionem fructuum.*
2 *Dummodo impediatur vi maiore cui resistere non possit.*
3 *Remissio mercedis facienda est propter incursum hostium.*
4 *Et dummodo superueniat bellum.*
5 *Et siue bellum sit iustum, siue iniustum.*
6 *Remissio mercedis facienda est si superueniat pestis.*
7 *Pestis, est bellum Diuinum, & valet argumentum à bello. ad pestem.*
8 *Pestis est maior quam bellum, & maiorem excusationem praebet.*
9 *Propter bellum, & pestem non fieri remissionem in locatione gabellarum tenent aliqui.*
10 *Communis tamen est in contrarium.*
11 *Decl. primam procedere si gabella non sit locata, sed vendita.*
12 *Remissio mercedis propter bellum, & pestem, & similes casus, non fit absolute, sed solum quatenus impediant vsum rei.*
13 *Conductor domus non petit remissionem mercedis propter bellum, vel pestem, nisi fuerit ab ea coactus recedere.*
14 *Remissio mercedis non fit conductori ex eo, quod creditor locatoris fecerit solum executionem in bonis locatis.*
15 *Ampl. non fieri remissionem conductori domus ex eo, quod propter bellum, vel pestem ab illa migrauerit, si in ea mobilia retinuerit.*
16 *Lim. si pensionem anticipate soluisset, quia posset insistere ad effectum eam recuperandi.*
17 *Conductori prædii rustici facienda est remissio propter bellum, vel pestem, si coloni ab eo discesserint, vel mortui fuerint.*
18 *Et generaliter facienda est remissio in dictis casibus vbicumque conductor damnum sufficiens ad eam passus fuerit.*
19 *Propter pestem paruam non est facienda remissio.*
20 *Propter transitum exercitus in mensibus, in quibus fructus non colliguntur non fit remissio.*
21 *Secus si milites damnum frugibus intulerint.*
22 *Debitoribus negotij non soluendo effectis propter bellum cessante culpa conductoris erit facitda remissio.*
23 *Remissio facienda est non solum propter bellum, & pestem, sed etiam propter eorum iustum timorem.*
24 *Et generaliter pro quocumque timore impediente perceptionis comoditatem.*
25 *Ampl. etiamsi periculum non adesset.*
26 *Secus si iusta non esset causa timendi.*
27 *Remissio mercedis facienda est propter timorem malorum spirituum.*
28 *Timor, vt prabeat causam remissionis mercedis debet superuenire post contractum, & denunciari locatori.*
29 *Remissio facienda est impedimento superueniente ex facto Principis.*
30 *Factum Principis reputatur casus fortuitus.*
31 *Ampl. faciendam esse remissionem propter factum Principis etiamsi sit iustum.*
32 *An autem sufficiat factum Principis fundatum in lege ante contractum edita est opinio controuersa.*
33 *Facto Principis iniusto existente debet conductor resistere, & quomodo.*
34 *Remissio mercedis non debetur propter aliquod accidens impediens vsum rei destinatum, non autem alium.*
35 *Contraria est magis communis.*
36 *Ampl. vt si domus esset conducta principaliter ad vnũ vsum, & secundario ad alium, sufficiat impedire vsum principaliter consideratum, & n.37.*
38 *Remissio mercedis propter impedimentum alicuius vsus an sit facienda attenditur an ille vsus sit principalis*

cipalis ex intentione conductoris.

39 Et ubi non apparet ad quid principaliter fuerit facta conductio reccuritur ad coniecturas.

40 Et attenditur qualitas domus, itaut si solitum sit in ea aliquid exercari censeatur ad illud locata.

41 Attenditur etiam qualitas personæ conductoris si solitus sit exercitium facere, vel non.

42 Et attenditur simul qualitas personæ, & rei conductæ.

43 Et statur in hoc arbitrio Iudicis.

44 Et stantibus coniecturis, quod domus fuerit locata ad aliquod exercitium particulare, non receditur per clausulam ad habendum &c.

45 Clausula ad habendum &c. solet apponi magis de stylo Notariorum, quam de partium voluntate.

46 Et quando est in parte executiua non alterat dispositionem principalem, sed eius naturam sequitur.

47 An autem hoc idem procedat si est in parte dispositiua sunt hinc inde opiniones.

48 Remissio mercedis fit generaliter propter sterilitatem.

49 Etiam in Prædijs Ciuitatum fisci.

50 Decl. procedere si sterilitas causetur per accidens extrinsecu, secus autem si à qualitate intrinseca fundi.

51 Culpa prodesse non debet.

52 Ius canonicum non est dicendum, quod discrepet a iure ciuili quando conciliari possunt,

53 Remissio facienda est etiam propter sterilitatem procedentem à qualitate intrinseca fundi si omnes prorsus fructus deficiant & num.77.

54 Remissio facienda est propter inundationem fluminis.

55 Etiam conductori domus in Ciuitate existentis si eius habitationem inundatio impedierit.

56 Lim. si conductor impedire potuit inundationem, & non impediuit.

57 Remissio mercedis facienda est propter siccitatem.

58 Et ubi propter magnum frigus vites perierint.

59 Et propter Graculos, & Sturnos fructus deuastantes.

60 Et propter Locustas.

61 Locustarum voracitas magna est.

62 Remissio facienda est etiam si propter timorem locustarum, colonus desierit colare agros conductos.

63 Remissio non est facienda ex eo, quod vinũ coacescat,

64 Et tam si producatur acidum à vinea, quam etiam si coacescat ex aliqua culpa coloni.

65 Nec facienda remissio si vinea propter vetustatem faciat vuam paucam, & malam.

66 Nec si vinea sit nimis noua.

67 Decl. procedere in locatione ad longum tempus non in locatiane ad annum si conductor ignorauit.

68 Sufficit tamen, quod perpendere potuerit.

69 Remissio non est facienda ex quo segetes corruptæ sint raucis, vel herbis.

70 Raucæ quid sint.

71 Remissio non est facienda propter spinas.

72 Remissio mercedis etiam in casibus in quibus non est facienda, fieri debet deficientibus prorsus omnibus fructibus, & n.70.

73 Dictiones, sed & simul positæ important diuersitatem facti, & identitatem iuris.

74 Dictio, sed, ubi est sola absque dictione, & importat diuersitatem facti, & iuris.

75 Verbum labes, quid significet relatiue.

78 Remissio, ut fieri debeat propter sterilitatem necesse est, quod conductor seminauerit, & bene coluerit.

76 Et probanda est seminatio, & cultura à petente remissionem.

80 Lim. si omissa sit cultura ob aliquem iustum timorem.

81 Cultura, & seminatio semel facta si per inundationẽ deuastata fuerit non tenetur conductor iterum seminare ad effectum assequendi remissionem mercedis.

82 Remissio non est facienda propter damnum euenient culpa conductoris.

83 Decl. procedere si culpa sit ordinata ad casum.

84 Remissio mercedis non debetur propter sterilitatem conductori, qui decimas soluere omisit.

85 Propter non solutionem decimarum venit sterilitas.

86 Remissio non debetur conductori scelerato, & malæ vitæ.

87 Remissio non debetur si de tempore locationis vigebat causa propter quam remissio petitur.

88 Et non solum si vigebat, sed etiamsi imminebat itaut prouideri posset.

89 Remissio non fit propter casus valde solitos, ut grandines in Lombardia.

90 Et nõ fit propter pluuias imoderatas in agro Romano.

91 Imo in dicto agro non fit propter sterilitatem ex quacumque causa nisi ob grandines quo casu potest conductor ante recollectionem fundum renunciare.

92 Remissio non debetur conductori molendini periculis fluminis subiecti ex quo per excrescentiam aquarũ impediatur molere.

93 Maxime si omiserit facere diligentias quas faciebant anteriores conductores.

94 Ignorantia qualitatis rei non iuuat conductorem ad petendam remissionem si scire potuit.

95 Ampl. ut non sufficiat iurare se ignorasse.

96 Limit. in qualitatibus occultis quas facile scire non potuit.

97 Decl. quod dictum est non faciendam remissionem propter casum, qui prouideri potuit, non procedere si adsit pactum de ea facienda, quod aliud operari non posse.

98 Decl. 2. non procedere si perempta sit substantia rei.

99 Idemque si sublata res propter bellum.

100 Et non solum si perempta, vel sublata in totum, sed etiam in parte.

101 Remissio in casibus in quibus debetur non procedit si conductor casum non denunciauit domino.

102 Contr. tenent aliqui.

103 Decl. hoc contrarium procedere in casu quo res sit perempta, vel alias penitus conductori sublata.

104 Item procedit dictum contrarium si ex illa omissione denunciationis nullum præiudicium resultauit locatori.

105 Locator si facta denunciatione casus offerat rem, vel fructus recipere, & pensionem remittere, & conductor recuset non est amplius facienda remissio.

106 Remissio non est facienda propter casum accidentem in fructibus post eorum recollectionem.

107 Decl. procedere si recollecti perfecte, & totaliter.

108 Et requiri eos esse in horreo reconditos.

109 Et non sufficere esse reconditos nisi trituratos, & mundos.

110 Et requiri, quod conductor potuerit eis uti ad usum destinatum.

111 Decl. 2. nõ procedere si fructus non poterant á fundo asportari ex pacto cum conductore inito.

112 Et sufficit etiam, quod non posset eos asportare ex consuetudine absque pacto.

113 Decl. 3. non procedere stante aliquo pacto ex quo appareat partes voluisse haberi rationem de fructibus collectis.

114 Decl. 4. non procedere si merces soluenda erat in fructibus illis.

115 Et sufficit mercedem esse constitutam in fructibus, quia intelligitur de fructibus fundi locati.

116 Secus

116 *Secus si conductor fuisset constitutus in mora soluendi.*
117 *Hoc tamen non procedit si etiam in manibus locatoris fructus peruissent.*
118 *Decl. 5. non procedere si fructus corrumpantur vitio territorij.*
119 *Contrarium tamen probatur.*
120 *Remissio non debetur quando fructus sunt percepti, sed malæ qualitatis.*
121 *Idem si percepti, sed venduntur.*
122 *Remissio non debetur propter danum passum à conductore in rebus proprijs.*
123 *Remissio non debetur vbicumque ita fert consuetudo regionis.*
124 *Remissio dabetur si eueniat damnum in rei substantia.*

## CAPVT XLVI.

QVoniam remissio mercedis fundatur in æquitate, quæ militat pro conductore, vt non teneatur soluere, dum non consequitur vtilitatem, seu commoditatem, cuius intuitu soluere promisit, inde sequitur
1 vt generaliter loquendo in omnibus casibus, in quibus talem commoditatem, vel vtilitatem percipere nequeat; facienda sit ei remissio, dummodo impediatur aliqua vi maiore, cui videlicet ipse resistere ne-
2 queat *l. ex conducto 16. §. si vis, & l. si merces 28. §. vis maior ff. loc.* debet enim resistere, si potest, etiam aduersus exercitum *l. item quæritur §. exercitu ff. locat.* cum declarationibus tamen de quibus dictum est in *cap. 29. de oblig. conduct.*
3 Exemplificari autem potest primo in incursu hostium, quo accidente deberi remissionem habetur in specie in *dict. l. ex condu-*
4 *cto §. si vis.* Imo, & dummodo superueniat Bellom, deberi remissionem tradunt *Corn. cons. 23. num. 8. & seq. lib. 2. Bursat. cons. 81. num. 17. & seq. Castell. Variar. lib. 3. cap. 3. n. 43. Viu. opin. 247. num. 2. & seq. Rot. cor. Mantic. decis. 25. nu. 3.* & absque vlla distinctione
5 inter Bellum iustum, & iniustum *Bart. in l. si mercos 27. §. culpa in princ. & Castren. num. 2. ff. locat. Corn. cons. 23. num. 9. lib. 2. Alciat. cons. 93. num. 4.* vbi de communi *lib. 8.*
6 Sic etiam si superuenerit pestis, erit alius casus, in quo facienda sit remissio *Alex. cons. 107. nu. 10. vers. ad hoc lib. 3. Surd. cons. 400. num. 33.* & est communis opinio, vt testatur *Cancer. Variar. resol. par. 3. cap. 15. num. 135.*
7 Et hic casus est similis præcedenti, quia pestis est bellum Diuinum, & ideo valet argumentum à bello ad pestem *Roland. cons. 81. num. 15. lib. 1. Io. de Amicis cons. 39. num. 7. Nenizan. cons. 51. num. 6. Ceph. cons. 716. num. 19. Lancell. Gall. cons. 6. nu. 14. Thesaur. quæst. 13. num. 6. lib. 1. Boer. decis. 228. num. 8.*
8 Imo maior est pestis quam bellum, & maiorem excusationem præbet *Bart. in l. naturaliter numer. 23. in fin. ff. de vsucap. Corn. cons. 128. num. 8. & 27. ad med. lib. 2. Valasc. de iure Emph. qu. 27. num. 21. Thesaur. qu. for. 13. num. 6. lib. 1.*
9 Et licet aliqui velint propter hos casus non fieri remissionem conductori Gabellarum, quos refert, & sequitur *Franc. Marc. decis. 1068. num. 5. par. 1.* tamen communis
10 est in contrarium, quam tenent signanter *Soccin. Sen. cons. 44. nu. 4. lib. 1. Calderin. cons. 5. per tot. tit. de locat. Alex. cons. 107. num. 5. & seqq. lib. 3. Rimin. Sen. cons. 206. nu. 1. & seqq. Bero qu. 53. num. 5. Roland. cons. 81. num. 54. lib. 1. Bursat. cons. 309. per tot. Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 5. nu. 41. Guidopap. decis. 630. num. 2.*
11 Verum quoniam Gabellæ, solent quandoque vendi ad vnum, vel plures annos, si facta fuerit venditio, tunc procedet prima opinio, prout in præcedenti cap. fuit explicatum, & declarant *Roland. cons. 81. num. 54. lib. 1. Vrsill. ad Afflict. dec. 288. n. 2.*
12 Declarantur tamen isti casus belli, & pestis, & similes: vt non absolute, & per se operentur dari remissionem, itaut satis sit fuisse bellum, vel pestem, ad hoc vt fieri debeat remissio, sed occasionaliter tantum, & causatiue, quatenus scilicet impediant conductorem, vti re conducta, vel eius fructus percipere. Vnde si agatur de domo locata; dabitur remissio conductori, quatenus pro-
13 pter bellum, vel pestem coactus fuerit ab illa recedere, & sic illa vti non potuerit *Roland. cons. 81. num. 34. lib. 1. Gomes. Var. tom. 2. cap. 3. num. 3. vers. ex quo primo Franc. Costa cons. 83. num. 11. Valasc. de iur. Emph. qu. 22.*
14 *num. 7.* secus econtra, si ab ea non recesserit, sed ea continuauerit vti, *Boss. in sua Praxi tit. de remiss. merced. conduct. num. 40. ad med. Guidop. decis. 630. num. 3. Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 394. num. 158. par. 2. Vrsill. ad Afflict. dec. 258. num. 7.* Sic vbi creditor locatoris fecerit solum executionem in bonis locatis, cæperitque eorum tenutam, nisi etiã probetur cæpisse actualem possessionem, nõ potest peti remissio *Rot. dec. 773. per tot. par. 4. diuers.*
15 Imo etiam si ipse conductor à domo migrauerit, sed adhuc ea vsus fuerit retinendo in ipsa mobilia, quod non sit facienda ei remissio, tradunt *Cagnol. in l. diem functo num. 18. ad fin. & seq. ff. de off. assessor. Caroc. de locat. tit. de remiss. merced. quæst. 8. num. 14.* vbi quod hoc est bene notandum, cum sæpius occurrat *Franc. Marc. decis. 1068. sub num. 3. & seqq. par. 1.*

16 Quod tamen limitatur, si conductor an-
ticipatè Pensionẽ soluisset, tunc enim, quia
pensio illa esset sibi restituenda, posset etiã
rei insistere, donec sibi restitueretur, vt pro-
bat *Bero. cons.* 140. *num.* 43. *lib.* 1. & proinde
retentio mobilium in illa posset huic facul-
tati tribui, & sic non concluderet continua-
tionem conductionis, seu renunciationem
juris petendi remissionem mercedis, vt vo-
luit *Lancell. Gall. cons.* 32. *num.* 19. vbi etiam
adducit aliam limitationem, si res fuisset lo-
cata ad vsum alicuius artis, quam postea
conductor exercere non potuisset, de qua
dicam infra.

17 Sic in Prædijs rusticis facienda erit re-
missio, si coloni à prædio discesserint, seu
mortui fuerint *Carpan. ad Stat. Mediol. cap.*
394. *num.* 357. & generaliter vbicumq; con-
18 ductor damnum sufficiens ad remissionem
passus fuerit, & non alias *Ripa de peste tit.* 1.
*num.* 35. *&* 36. *vers. nec obstat. Boss. dict. tit.*
*de remiss. merc. num.* 42. *post med. Caroc. eod.*
19 *tit. quæst.* 8. *num.* 13. Vnde si pestis fuit parua
non erit facienda remissio *Mo. tit. de locat.*
*cap.* 9. *num.* 4. & de bello, quod si transierit
20 exercitus, & per quatuor tantum menses in
loco permanserit, scilicet Februarij, Martij,
Aprilis, & Maij, in quibus mensibus pauci
admodum fructus colligi solent, quod pro-
pterea non sit facienda remissio, censuit *Rot.*
*in decis.* 35. *num.* 4. *coram Card. Mant.* in qua
21 tamen decisione ad finem habetur, quod
cum verisimile esset aliquod detrimentum
ab hostibus in frugibus illatum fuisse, vt ali-
qui testes deponebant, & in hac re plurimũ
possit Iudicis arbitrium *Bal. cons.* 329. *in fin.*
*lib.* 3. placuit DD. illius anni mercedem pro
tertia parte esse remittendam.

Inter damna autem, quæ afferre solet bel-
22 lum, ascribi solet etiam, quod debitores
negotij locati effecti sint nõ soluendo, à quo
releuandus erit conductor, si promissa ei
fuerit, vel alias de jure illi debita sit relaua-
tio à damnis, nisi forte intercesserit culpa
eiusdem conductoris, vti quia omiserit exi-
gere, vt poterat ante ortum belli, at non po-
terit ei imputari, quod non exegerit illos,
quorum dies nondum cesserat, neque illos
quorum dies, licet cessisset, tamen non ex-
pediebat adhuc eos exigere, prout hæc
omnia latius explicat, & probat *Ang. cons.*
312. *n.* 1. *& seq.*

23 Et non solum propter bellum, & pestem
facienda est remissio, sed etiam propter so-
lum eorum timorem, prout de timore Belli
tradunt *Natt. consil.* 610. *num.* 11. *Bursat. cons.*
85. *num.* 16. *Ripol. var. resol. cap.* 12. *nu.* 324. *&*
*seqq.* adeout propterea deberi remissionem
pro tempore diffidæ, quæ bellum præceda-
re debet, ac etiam pro tempore treguæ, in
qua bellum ad breue tempus suspenditur,
tradat *Viu. opin.* 247. *num.* 3. *& seqq.* Et de ti-
more pestis *Guidop. decis.* 630. *num.* 3. *Vrsill.*
*ad Afflict. decis.* 288. *num.* 3. Intelligendo ta-
men procedere, quatenus ex timore sequa-
tur idem effectus, vt scilicet non possit con-
ductor percipere commoditatem rei locatæ,
& damnum sufficiens ad remissionem pa-
tiatur *Boer. decis.* 249. *num.* 6. *Rot. cor. Mantic.*
*dec.* 35. *n.* 5.

24 Imo quod dictum est de timore belli, &
pestis, procedit generaliter in quocumque
iusto timore, ex quo prædictus effectus sub-
sequatur, at *text. in l. habitatores* 30. *§. iterum.*
25 *ff loc.* vbi etiam si periculum vere non adeſ-
ſet, dummodo adesset iusta causa timendi,
Vnde non releuat id, quod timebatur po-
stea non euenisse *Caroc.* qui alios cumulat,
& de cõmuni testatur *dict. tit. de remiss. merc.*
26 *quæst.* 8. *num.* 17. Secus autem si causa timo-
ris iusta non fuisset, quia nihilominus debe-
ret mercedem, vt dicit *text. in dict. §. iterum.*

Exemplum timoris, in quo, vt plurimũ,
27 periculum verum non adest, & tamen præ-
bet iustam causam petendi remissionem, est
timor malorum spirituum, de quo meminit
*Bart. in auth. perpetuo num.* 3. *ad med. C. de Sa-*
*cr. Eccles.* & faciendam pro eo remissionem
mercedis cõductori, tradit post alios *Caroc.*
*de locat. tit. de remiss. merc. quæst.* 8. *num.* 16. *&*
*late Thor. voto decis. vlt. par.* 2. *per tot.* vbi re-
fert plures modos quibus spiritus apparere
solent.

28 Necesse est tamen, vt timor conductori
superueniat post contractum, quodque illũ
denunciet locatori, alias remissionem asse-
qui non valeret, vt in præfatis terminis ti-
moris malorum spirituum, probat *Valasc.*
*de iur. Emph. q.* 22. *n.* 7.

29 Casus etiam impedimenti, in quo debe-
tur remissio, est factum Principis, puta si
demandauerit pro commoditate publica,
vel ad ornatum Vrbis destrui domum con-
ductam, vel edicto prohibuerit admitti mer-
ces, quarum intuitu conductor ad condu-
ctionem deuenerat, vel aliter directè, aut
30 indirectè vsum rei locatæ impedierit, quia
factum Principis reputatur casus fortuitus
ad hunc effectum *Alex. cons.* 151. *nu.* 2. *vers.*
*circa secundum lib.* 6. *Anan. cons.* 74. *num.* 2.
*vers. in casu autem isto Crauet. cons.* 95. *num.*
7. *&* 8. *Alciat. cons.* 93. *nu.* 4. vbi de communi
*lib.* 8. *Menoc. cons.* 671. *sub num.* 1. *& sub n.* 6.
*vers. & hac quidem sententiam Bursat. consil.*
309. *num.* 4. *ad fin. & numer.* 9. *ad fin. & seq.*
*Amat. resol.* 18. *num.* 24. *ad med.* penes quos

videri poterunt casus particulares, si quis eos desideret.

31 Et facienda erit remissio hoc casu quantū vis factum Principis fuerit iustum, & ad publicam vtilitatem tendens, adsintque literæ id exprimentes, quia adhuc iniustum esset, quod conductor impeditus vti re, teneretur mercedem soluere *Corn. conf. 23. numer. 9. & seq. lib. 2. Bursat. conf. 309. numer. 9. vers. nec obyciatur Castill. var. lib. 3. c. 3. n. 43. & seqq.* vbi late.

32 Dubium tamen esse potest, si iustitia sit fundata in dispositione iuris communis, vel etiam in præcedenti lege ipsius Principis, vel alia, vti si præcipiat seruari, quod antea statutum erat, licet forte per abusum non seruaretur, quasi tunc non sit casus omnino superueniens, & posset præuideri à conductore de tempore locationis, ac ideo non valeat dici casus fortuitus *l. qua fortuitis cū ibi notat. per Bald. & Salic. C. de pignor. act.* Sed adhuc faciendum esse defalcum conductori censuit Parlamentum Delphinatus penes *Franc. Mar. dec. 62. per tot. par. 1.* vbi tamen loquitur de facto superioris, qui fecerat arrendamentū, seu locationem *Amat. resol. 18. numer. 12.* sed contrarium tenuit *Rauden. resol. 64. num. 40. ver. 3. mouetur, & seqq.*

33 Si autem factum Principis sit iniustum, tunc conductor debet resistere in quantum potest, modis quibus Principi resistitur, cum videlicet exorando, & rationes adducendo, ac secundam iussionem expectando, si agatur de præcepto particulari sibi facto, & adesse possit verisimilis spes impetrandi, vt alibi iam probaui, nempe *in cap. 28. de oblig. locat.* & si non speret posse obtinere remotionem impedimenti sibi præstiti, debebit locatori denunciare, & protestari, ne alias tacendo, & prosequendo vti re conducta, modò, quo Princeps permittit, videatur eius facto acquiescere, & proinde non possit amplius ad effugiēdam solutionem mercedum illud allegare, vt sensit *Iof. Ludon. dec. Perus. 50. num. 11.*

Dubitari etiam potest, an si conductor,
34 non sit impeditus in totum, & absolutè vti, & frui re conducta, sed tantum fuit impeditus vti ad vsum destinatum, puta si conduxerit domum ad vsum hospitij, & impeditus fuerit hospitium facere, sed po uit domo vti ad alios vsus, ac etiam illam alteri sublocare, tunc possit petere remissionem mercedis. Pro negatiua enim facere videtur *text. in l. cum in plures in princ. ff. locat. dum Bart. ibi in summ.* notat, quod si domus locata non potest habitari, vel ad habitandum locari, tunc facienda sit remissio, nec deest ratio, quia dum conductor potest domum alteri sublocare, vel ea ad alium vsum vti, cessare videtur damnum in ea quantitate, quæ requiritur, ad hoc vt petere possit remissionem, ex traditis *per Bero. conf. 143. num. 13. & 14. lib. 1.* non enim sufficit quodlibet damnum, vt dicam infra suo loco.

35 At his non obstantibus contrariam opinionem, quod scilicet facienda sit remissio, dummodo conductor non possit vti ad vsum destinatum etsi posset vti ad alium, tenent magis communiter DD. *Roman. conf. 178. num. 3. Nat. conf. 610. num. 6. & seqq.* & late *Lancell. Gall. conf. 23. num. 20. Surd. conf. 563. num. 14.* penes quos alij.

36 Imo etsi domus sit conducta ad plures vsus, dummodo tamen principaliter ad vnū certum conducta sit, & secundario ad alios puta, principaliter pro faciendo hospitio, & secundario ad habitandum, adhuc si non possit conductor vti ad illum vsum principaliter consideratum, quamuis non impediatur vti ad alium consideratum secundario, & quamuis etiam ad illum actualiter vsus fuerit, quia scilicet habitauerit, adhuc facienda erit ei remissio, prout docuit *Bart. in l. cum in plures 62. in prim. ver. ita in proposito ff. locat.* quem alij sequuntur, & signanter ibidem *Castr. num. 5. Roman. dict. conf. 158. numer. 3. Rip. de Peste tit. de priuil. contract. num. 27. Boss. in sua pract. tit. de remiss. merced. num. 40. Mozz. tit. de locat. cap. 9. num. 6. Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 394. num. 260. lib. 2. Menoc. de arbitr. cas. 440. num.* [illegible]

37 Dicit autem *Bart.* vbi supra, quod si conducta sit domus ad habitandum, licet conductor habuerit etiam animum in ea hospitandi alios, tunc non ideo, quod venire non potuerint hospites facienda erit remissio, dum actum fuit inter eum, & dominum, vt habitaret, & hæc fuit causa locationis, quæ effectum habuit si autem conducta sit domus ad hospitandum, seu faciendum ibi hospitium, & sic cogitatum de isto fructu hospitij, adeo vt habitatio conductoris potius sit ad præbendum ipsum ministerium hospitatoris, quàm principaliter considerata, & tunc licet habitet, facienda erit remissio, & addit rationem *Bart.* quia nullum fructum percipit, magis enim expendit in retinendis ibi fulcimentis, quæ essent in hospitio necessaria, quam sit commoditas habitationis.

Ex hac vero notabili doctrina ab alijs, vt supra, approbata, infertur non solum attendi debere, quæ fuerit principalis intentio con-

contrahentium in actu locationis, prout vltra præcitatos notauit *Carol. de locat. & cond. tit. de remiss. merc. quæst. 8. num. 85. & seqq.* sed etiam an verè, & actualiter conductor perceperit vtilitatem considerabilem ex re conducta, ponderando etiam expensas fa-
38 ctas occasione finis, quem habuit in conductione, adeò vt diuersificetur per eumdem finē, seu intentionem iuris dispositio in eodē facto, nam quod supra diximus de conductore ad habitandum, quod etiamsi causa pestis domum reliquerit, dummodo in ea mobilia retinuerit, non possit petere remissionem, videmus non procedere in casu, quo habuerit principalem finem faciendi in ea hospitium, imo, & fortius, quod tunc etiamsi vltra retentionem mobilium ipse quoque habitauerit, adhuc remissionem petet, si alios hospitari non valuerit, quod & firmauit *Lancell. Gall. cons. 22. num. 19.*
39 Vbi autem non appareat ad quid principaliter facta fuerit conductio, recurritur ad coniecturas, & attenditur pro coniectura
40 qualitas domus conductæ, si enim consuetum est in ea tenere hospitium, inde arguitur, quod conducta sit ad hospitandum, vt docet idem *Bart. in præfata l. cum in plures vs. prope fin. ff. locat.* & idem quod ipse dicit de hospitio, procedit etiam in alijs exercitiis *Roman. cons. 178. num. 3.* & e contra si domus non est solita ad tale exercitium locari, & multo magis si non est ad illud apta, habita ratione, ne dum qualitatis illius, sed etiam loci, in quo sita sit, sumitur coniectura contraria, scilicet, quod ad illud locata non fuerit, vt post eumdem *Bart. ibidem* tradunt etiam *Ripa in tract. de peste tit. de priuil. contrac. n. 27. Reboff. de priuil. Schol. priuil. 11. n. 23. Menoc. de arbitr. cas. 440. n. 6.*
41 Attenditur etiam qualitas personæ conductoris, an sit artifex, vel consuetus exercitium facere, ad quod dicit conduxisse, inde enim sumitur coniectura, quod verè ita conduxerit, prout econtra, si non fuerit consuetus ita conducere, sumitur coniectura contraria *Bart. vbi supra Roman. cons. 178. num. 3. Rebuff. d. priuil. 11. num. 21. verf. 3. conclusio Surd. cons. 563. num. 13.*
42 Et consideratur etiam simul vtraque qualitas, nempe conductoris, & domus conductæ, an videlicet ista sit proportionata pro illius habitatione, quia tunc arguitur ad illam conducta, si verò non sit proportionata, sed excessiua, sumitur inde coniectura, quod conduxerit causa in ea hospitādi alios *Rip. in d. tit. de priuil. contract. num. 27. Rebuff. d. priuil. 11. num. 23. verf. 3. conclusio Menoch. d. cas. 440. num. 8.*

Et cum his, similibusque coniecturis, & circumstantiis, poterit Iudex regulare ar-
43 bitrium suum, cui, quia in hac dubitatione certa, & determinata regula dari non potest, standum est, vt tradunt *Rebuff. d. priuil. 11. ad fin. Menoc. d. cas. 440. num. 3.*
44 Parumque curandum erit, quod in instrumento locationis reperiatur solita clausula *ad habendum, tenendum, & quidquid placue-*
45 *rit faciendum*, nam vltra quod ea solet apponi magis de stylo Notariorum, quam de partium voluntate, vt tradunt *Aretin. in l. qui Romæ §. duo fratres quæst. 8. ff. de verb. oblig. Dec. cons. 521. num. 15. Socin. Iun. cons. 116. num. 21. lib. 2.* verba illa *quidquid placuerit faciendum*, tanquam generalia intelligi possunt de omnibus, quæ placuerit facere circa vsum destinatum, & quando intelligi debeant de quocumque alio vsu, non tamen propterea valet excludere, quod fuerit certus vsus consideratus principaliter, & alii secundario, quod sufficit, vt dictum est supra, & in specie de prædicta clausula *ad habendum* respondit *Lancell. Gall. cons. 23. num. 24. & seqq.* vbi, & quod tanto facilius
46 erat hoc dicendum in casu suo, ex quo eadem clausula posita videbatur in parte executiua, quo casu dicitur stare accessoriè, & non valet alterare dispositionem principalem, sed eius naturam tantum sequitur, quod vltra ibi citatos firmatur etiam per *Gratian. contron. 6. num. 27. & Rot. decis. 286. num. 7. part. 3. rec. & cor. Burat. decis. 87. num. 6. & 20.* quidquid sit vbi esset in
47 dispositiua, quo casu adsunt contrariæ opiniones circa eius operationem, nam quod alteret naturam contractus emphyteusis Ecclesiæ, & faciat eam transitoriam ad extraneos, tradunt *Curt. Iun. cons. 4. num. 1. ver. sed quoniam* vbi de communi *Rot. cor. Caualer. decis. 293. num. 1. ver. quæ omnia*, & latius *in decis. 452. num. 3. & seqq. part. 9. rec.* Contrarium verò pluribus adductis firmari videtur *in decis. 427. num. 11. & seq. eadem part. 9.* & in vna *Bononien. seu Ferrarien. Emphyteusis 1. Aprilis 1669. §. neque talem cor. R. P. D. meo Calatain.*

Et non solum sit remissio mercedis si cō-
48 ductor impediatur fructus percipere, aut re conducta vti per factum aliquod hominum, sed etiamsi per inclementiam, aut aliud accidens, vt generaliter, quod fiat propter sterilitatem est *text. in cap. propter sterilitatem de locat. & conducto* quod proce-
49 dit etiam in prædijs ciuitatum, & fisci, vt tradunt *Boss. in sua pract. intit. de remissione merced. conduct. num. 16.* & aliis adductis *Caroc. de loc. & cond. eodem tit. quæst. 5. n. 2.*

In prædiis autem Ecclesiæ, loquitur expresse *text. in d. cap. propter sterilitatem*,

50 Verumtamen est, quod ad hoc vt habeat locum hæc remissio, necesse est, vt sterilitas causetur per aliquod accidens, illudque extrinsecum, alias enim si à natura, & qualitate intrinseca fundi proueniat, ita vt nihil extra consuetudinem accidat, remissioni locus non sit, vt aperte distinguit *text. in l. ex conducto 16. §. si vis tempestatis ff. locat.* & tradunt *Aret. cons. 52. numer. 3. Ruin. cons. 87. per tot. lib. 1. Rim. Iun. cons. 92. nu. 26. Boss. in d. tit. de remiss. merc. num. 39. Caroc. eodem tit. quæst. 8. num. 2. & 41. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vend. part. 1. cap. 3. nu. 23. Pantzschman. de locat. quæst. 4. num. 1. & seq.*

Sed contra hanc distinctionem videtur statui de iure Canonico *in d. cap. propter sterilitatem de locat.* dum ibi habetur faciendam esse remissionem propter sterilitatem vitio rei sine culpa Coloni, seu casu fortuito contingentem, propter quam contrarietatem multum laborarunt interpretes, & in diuersas iuerunt opiniones, primò enim aliqui voluerunt non posse dari inter ius Ciuile, & Canonicum concordiam in hoc puncto, & dicendum propterea ius Canonicum mitius agere cum conductore, & admittere facilius remissionem ei faciendam esse, & ita volunt, quod fiat, etiamsi sterilitas euenerit vitio rei. Secundo loco voluerunt aliqui corrigendum esse dictum text. Canonicum, & legi debere *non vitio rei, sed casu fortuito*, vt sic concordet cum lege ciuili. Tertio voluerunt, quod *text. in d. cap. propter sterilitatem*, dum dicit, faciendam esse remissionem etiam pro sterilitate vitio rei causata, intelligendum esse, quando Colonus in culpa est, puta quia tenebat vinum iuxta ignem, & ideo coacuit, vel quia non sarculauit, & extirpauit herbas malas, legem verò intelligendam esse quando non fuit in culpa, quia nempe vinum loco apto repoluit, & malas herbas extirpare curauit. Quarto denique aliqui intelligunt id, quod dicit *cap. propter sterilitatem*, si prædium locatum omnino inutile, & inhabile sit vitio rei, *& Hostien. in d. cap. propter sterilitatem num. 4. & 5.* refert omnes prædictas opiniones, & in fine dicit præualere tertiam, & licet cæteri Canonistæ ibi alii difficultatem non tangant, alii cum ipso Hostiense, vt plerunque solent, transeant, vt signanter *Io. Andr. num. 14. & Imol. num. 17. Zabar. nu. 2.* tamen dicta tertia opinio per Hostiensem approbata, quod scilicet text. Canonicus dicens faciendam remissionem propter damnum vitio rei procedens, intelligendus sit, vbi interuenerit culpa coloni, duplicem patitur difficultatem, vnam, quia in contrarium sunt verba ipsiusmet text. expresse dicentis *vitio rei sine culpa coloni*, vnde non possumus dicere, quod intelligi debeat, quando interuenit culpa; aliam, quia absurdum omnino videtur dicere, quod textus Canonicus, qui vult fieri remissionem conductori, intelligi debeat, quando interuenit culpa ipsius conductoris, & lex ciuilis, quæ dicit remissionem non esse faciendam,
51 intelligi debeat, vbi non adest culpa, nam ita culpa prodesset, quod non est dicendum ad notata *in l. itaque fullo ff. de furt. Rot. dec. 91. num. 16. part. 6. rec.* vnde potius videbatur dicendum totum contrarium, vt videlicet lex ciuilis, quæ negat fieri remissionem colono, intelligatur, quando interuenit cum vitio rei, etiam ipsius culpa, ius verò canonicum remissionem admittens, intelligi debeat culpa cessante, prout vere in meo codice aperte loquitur. Sed si perpendantur, verba *d. l. ex conducto 16. §. si vis tempestatis*, iste intellectus quoque difficultatem patitur, dum ibi simpliciter dicitur quod *si vitia ex ipsa re oriantur, hæc coloni damno esse*, & additur *veluti si vinum coacuerit*, & sic loquitur in casu, quo dominus fecerit omnes diligentias in cultura, & collectione fructuum, dum supponit fecisse vinum, & huic exemplo potest applicari, quod dicit *Hostien.* faciendam non esse remissionem ex hoc capite, si conductor collocauerit vinum iuxta ignem, quia tunc acescere non esset vitium ex ipsa re locata oriens, vt manifeste supponit textus, sed esset vitium oriens ex illa collocatione prope ignem. Est igitur dicta tertia opinio periculosa. Et quoad primam, quod ius Canonicum, & ciuile in hoc discrepent, & non possint conciliari, obstat monitio *Archidiac.* relata *per Felin. in cap. Ecclesia S. Mariæ num. 38. vers. & ideo dicis*
52 *de constit.* dicentis *caueas tibi ne dicas legi canonem obuiari si concordare potes*; & idem est de secunda, nam correctio iurium semper est euitanda ex tradit. *per Menoch. cons. 105. num. 46. & cons. 906. num. 36.* & ita remanet tantum vltima, quod *dictum cap. propter sterilitatem* intelligi debeat, si prædium lo-
53 catum sit omnino inutile, tunc enim bene concordabit cum iure ciuili *in d. §. si vis tempestatis* dum ibi expresse habetur, quod si labes omnem fructum tulerit, facienda sit remissio, & intelligi potest, & debet etiam de labe vitio rei eueniente, vt dicam infra, & sic iura reducuntur ad concordiam, prout fieri debet semper, ac potest.

Re-

Remanente itaque firma distinctione, vt si sterilitas eueniat per accidens extrinsecû, facienda sit remisio, secus autem, si eueniat ex solo vitio rei vt habetur *in d. L. ex conducto 16. §. si vis tempestatis ff. loc.* & tradunt DD. supracitati, deueniamus ad exempla primi membri, nempe accidentium extrinsecorum, primum quod habetur in dicto text. est vis fluminis, vnde nulli dubium
54 quod si contigerit flumen crescere, & superatis ripis agrum conductum inundare, & fructuum perceptionem impedire, aut illos notabiliter deteriorare, vti si adesset in eo fænum, quod remaneret cænosum taliter, vt Bestiæ non possent illud comedere, facienda erit remisio *Corn. cons. 12. num. 3. vers. item remittendum lib. 4. Caball. cons. 102. num. 12. lib. 2. Burat. decis. 210. num. 3.* & multo magis si deuastauerit formam agri vel aquis totum submerserit *Alex. cons. 112. num. 1. lib. 1. Costa cons. 30. sub num. 6. & per tot.*

55 Et idem etiam erit si in Ciuitate aqua fluminis extra modum tumescenris ingressa fuerit domum conductam, & habitationem conductori impedierit ex relat. *per Tusc. lit. C. conclus. 615. nu. 26.* vbi dicit hoc idem si propter talem inundationem non possint inhabitari mansiones inferiores tempore æstiuo, pront solent Florentiæ, & alibi. Imo etiam vbi conductor expensas fecerit pro expurganda domo ab immunditiis, quas aqua reliquerat, poterit eas in solutione mercedum sibi retinere, vt dixit *Rot. in dec. 90. num. 6. post Zacch. de obl. Cam.* cum sint impensæ necessariæ, vt re vti posset, quæ spectant ad locatorem, vt pariter dictum est *cap. 34. §. 1. num. 1.*

56 Verùm, quia inundatio per homines diligentes impediri potest, & conductor tenetur custodire rem conductam, & periculis in quantum potest obuiare, vt pariter alibi dictum est, inde sequitur, vt quatenus inundationem impedire potuerit, & omiserit, non debebitur ei remisio, vt firmauit in specie *Bursat. cons. 11. nu. 31.*

57 Sicut autem superabundantia aquarum accidentalis, quatenus impediat perceptionem fructuum, præstat occasionem conductori iuste petendi remisionem mercedis, ita quoque dicendum de casu contrario, nimiæ videlicet penuriæ earumdem *Sebast. medic. de casib. fortuit. part. 2. quæst. 5. ad fin. Caroc. d. tit. de remiss. merced. quæst. 2. num. 6.* & de excessiuo, & non assueto calore expresse habetur in eadem *l. ex conducto 16. §. si vis tempestatis ff. loc.* & idem quoque di-
58 cendum esset e contra, si propter niues, & continuatum frigus, vites pro maiori parte perijssent, vt latè probauit *Peregr. cons. 98. num. 1. & seqq. lib. 5.*

59 Exemplum etiam expressum *in d. §. si vis tempestatis* habetur gracculorum, & sturnorum, vt scilicet, si superuenerint, & fructus deuastauerint facienda sit remissio *Caroc. de locat. tit. de casu quæst. 12. num. 9. & 10.* vbi explicat, quid sit Gracculus, & eius damna refert. Addit text. prædictus, *& si quid simile acciderit.* Vnde idem sine difficul-
60 tate dicendum erit de locustis, prout est etiã text. de eis expressus *in l. excepto 18. C. locat.* & tradunt *Sebast. Medic. de casib. fortuit. par. 2. quæst. 10. num. 39. Magon. decis. Florent. 67. num. 11. & seqq.* vbi quod horum animalium dira voracitas vbicumque impelli-
61 tur, tantam pestem frugibus affert, vt summa diligentia opus sit, quodque non minus ad eorum debellationem hominum agmina colliguntur, quàm si aduersus hostes dimicandum foret, vt de Gn. Sicinio Prætore refert *Liuius lib. 2. dec. 5.* & meminit *Plin. in hist. natur. lib. 11. cap. 29.* & Cerenaicæ erat lex, vt desertoris pæna teneretur, qui ingentem vim, & fætum locustarum non dabellasset, vt refert *Alex. ab Alex. general. dier. lib. 5. cap. 5.*

62 Imò & fortius voluit *Magon. in præfata decis. num. 22. & seq.* quod stantibus locustis, debeatur remissio conductoribus, etiamsi desierint agros colere propter earum timorem iustum, quia, vt tradunt Philosophi naturales, locustę Autumni tempore oua condensa pariunt, quæ sub terra hyemis frigore durant, & subsequenti anno veris tempore emittunt locustas paruas nigrantes, & sine plumis, pennisque repentes, vt refert *Cassan. cons. 1. col. 1.* & de iusto timore habetur ratio ad remissionem faciendam ac de ipso casu fortuito, citans ad hoc auctoritates DD. quas omitto, quia firmatum est supra.

63 Exemplum autem sterilitatis causatæ à qualitate intrinseca rei propter quam dictũ est supra, quod cessante culpa coloni non facienda sit remissio mercedis, est si vinum coacuerit, vt habetur *ex d. l. ex conducto 16. §. si vis tempestatis ff. locat.* quod intelligo si acidum vinum vinea producat, aut ralis
64 naturæ, vt ex se coacescat, non enim intelligi potest text. vt loquatur in casu, quo coacescat culpa coloni, puta qui illud iuxta ignem posuerit, vt aduersus doctrinam *Hostien. in cap. propter sterilitatem num. 5. de locat.* dixi supra, loquitur enim apertè text. de dam-

damno prouenientę à qualitate rei locatę, & sic vineæ, non tamen propterea sentio, quod in contrario casu, quo videlicet vinum acidum fiat alia de causa quam vitio rei, contrarium sit dicendum, scilicet esse faciendam remissionem, quia adhuc non erit facienda, sed alia ratione, quam illa, de qua loquitur text. videlicet, quia erit damnum colono culpa sua eueniens, vel quatenus culpa cesset, erit damnū accidens in fructu post eius perceptionem, quæ damna non causant remissionem, vt dicam infra, & text. apertè loquitur remissionem non esse faciendam ea ratione, quia sit damnum proueniens ex qualitate rei locatæ, & sic vineæ, quod etiam procedit in alijs damnis ab eadem qualitate rei prouenientibus, vti
65 si ab eius vetustate proueniat, quod producat vuam paucam, & malam, quod non sit facienda remissio, est *text. in l. si vno 27. §. cum quidam ff. loc.* & tradit *Capr. reg. 88. nu. 31.* & idem erit de arboribus, ac de vineis
66 nimis noua *vt per Caroc. de locat. & cond. tit. de remiss. merc. quæst. 8. num. 44.* vbi tamen refert *Petr. Iac. in sua pract. tit. de libell. ex conduct. col. 6.* dicentem hoc procedere
67 in locatione ad longum tempus, secus autem in locatione ad annum, quia tunc esset distinguendum, an sciuerit, vel ignoraue-
68 rit, & addi potest sufficere, quod perpendere colonus potuerit ad hoc, vt sibi imputare debeat, vt sensit *Capr. d. reg. 88. nu. 31.*

Aliud exemplum sterilitatis non præben-
69 tis causam remissioni mercedis est si raucis, vel herbis segetes corruptæ sint *d. l. ex conducto §. si vis tempestatis ff. loc.* vbi glos. di-
70 cit quod raucæ sunt spinæ, sed additio eam corrigit, dicens quod imo sint vermes terreni, & alijs adductis idem tradit *Caroc. de locat. tit. de casib. quæst. 12. num. 14.* vbi quod sunt vermes radices arborum lędentes, sed
71 quatenus text. de spinis non loquatur adhuc ad eas potest extendi propter identitatem rationis, cum & illæ proueniant à mala qualitate intrinseca terreni, prout aliæ herbæ segetibus damnum inferentes, propter quas non est facienda remissio, vt habetur in textu.

Ex prædictis exemplis ad alia inferri potest, verum quia I.C. in *dict. l. ex conducto 16. §. si vis tempestatis.* Post relata exempla præfata damnorum prouenientium à natura rei, & causam remissionis non præbentium, immediate addit. *Sed & si labes facta sit, omnemq; fructum tulerit damnū Coloni non esse.* Laborant interpretes circa intellectum dictorum verborum, vt patet ex relatis, per *Pinell. in l. 2. p. 1. cap. 3. n. 23. C. de resc. vend. Caroc. de loc. dict. tit. de casu quæst. 12. n. 18. & 19.* sed omissis quæ late dici possent, pro-
72 pter subiectam materiam, & continuatam orationem, intelligi valent, vt contineant, seu importent saltem implicite aliud exemplum damni non præbentis remissionem, videlicet si eueniat labes, simulque contineant limitationem, vt id non procedat, si labes tulerit omnem prorsus fructum; quod enim importent aliud simile exemplum, in quo de Iure non sit facienda remissio, prout facienda non est in exemplis præcedentibus,
73 resultat ex illis dictionibus, *sed &*, quæ simul appositæ important diuersitatem facti, & identitatem iuris *Boer. decis. 55. num. 20. Sanch. de matr. lib. 6 disp. 22. nu. 18.* cum alijs late cumulatis per *Barb. d. dict. 360. num. 1.* & sic alium casum diuersum in facto, sed in quo idem Iuris sit, scilicet, vt eodem modo non sit facienda remissio, licet dictas dictio-
74 nes importare diuersitatem facti, & Iuris dicat *Pantz. subm. n. de locat. quæst. 5. n. 15. in fin.* quia procedit in dictione *sed*, quando nō est ei iuncta dictio *&*, vt distinguendo declarant præcidati DD. vnde si venient vermes in fructibus, flamma in fabis, lolium in tritico, & similia non erit facienda remissio *Caroc. dict. tit. de casu quæst. 12. num. 14.* & generaliter, quod in quacumque labe, quæ non tollat omnem fructuum non sit facienda remissio, probant eadem verba text. à contrario sensu, dum enim requirit, quod labes fructum omnem tollat ad hoc, vt facienda sit remissio, datur intelligi, quod vbicumque omnem fructum non tollit, remissio non sit facienda, valet enim regulariter in legibus dictum argumentum à contrario sensu *Roman. cons. 399. num. 1. Euerar. in loc. à contrario sensu in princ. & num 7.* quæ tamen regula patitur signāter nouem limitationes
75 quas ibidem *Euerar.* refert, de significatione autem dicti verbi, labes, si cupis aliquid videre, adeas. *Caroc. dict. tit. de casib. num. 19.* & vide etiam *glos. in l. licet verb. lue C. loc.* & quod aliqui non labes, sed tabes legendum putent referunt *Spiegel. in Lexicon. verb. labes, & Caluin eod. verb. & ver. tabes.*

Quod vero dicta verba contineant limitationem regulæ pro non facienda remissio-
76 ne, vt non procedat si omnem fructum labes tulerit, patet ad sensum. Imo dicta limitatio poterit generaliter intelligi, seu etiam extendi ad omnes casus prædictos, in quibus regulariter remissio facienda non est, vt videlicet non procedat, vbi nullos prorsus fructus conductor collegerit, vt sentiunt *Aretin. cons. 52. num. 3. in fin. Ruin. cons. 87. n. 1. vers. quia ergo lib. 1. Pinell. in l. 2. C. de re-*

*scin.vend.par.1.cap.3. num.23. vers. Sed intelligit.* fundatur enim in ipsa deficientia fructuum totali, & ideo vbicumque totaliter fructus deficiunt, militat eodem ratio legis, & consequenter militare debet etiam
77 eius dispositio, prout procedere etiam in casu quo deficiant vitio rei, itaut prędium locatum sit omnino inutile, & ita procedere *text. in cap. propter sterilitatem de locat.* & conciliari cum *l. ex conducto 16.§. si vis tempestatis ff. eod. dictum est supra n.53.*

Subdit *text. in dict. l. ex conducto §. si vis tempestatis*, quasi pro ratione dictę limitationis. *Ne supra damnum seminis amissi mercedem agri praestare cogatur*, vnde inferri potest,
78 quod ad hoc, vt sit locus dictæ limitationi, necesse sit, vt conductor seminauerit, imo hæc est limitatio generalis omnium casuũ, in quibus petitur remissio mercedis ob deficientiam, seu non perceptionem fructuum, vt procedant quatenus conductor eos seminauerit, & agrum bene coluerit, quod & probat *text. in ead. l. in fin.* ibi *si Prædiũ coluisti propter casum incendy repentini, non immerito subueniendum tibi est.* Vnde nil releuat euenisse sterilitatem, vel alium casum remissionis si conductor non coluerat *Capra reg.88. num.30. Valasc. de iur. Emph. quaest.27. num. 42. Grat. dec. Marc. 222. nu.3. & seq.* & quidquid in contrarium dicat *Ripol. var. cap.12. num.308. & seq.* constare debet Iudici de
79 cultura præcedenti, cum alijs ex eius omissione fundus sterilis reddatur, & sic non possit imputari casui superuenienti, quod conductor fructus amiserit, vt docet *Salic. in l. si uno 17. num.1. vers. & multa. Bursat. cons.11. num. 37.* & propterea probanda est cultura à conductore remissionem petente *Rot. decis.727. numer. 1. par. 4. diu.* quæ est etiam *dec.151. post Zacch. de obl. Cam.*

Declaratur tamen dicta limitatio, vt tunc
80 impediat conductorem petere remissionem mercedis omissio culturæ necessariæ, cum procedit à propria desidia, secus autem si iusta causa colere prætermisit, vti si ob aliquem iustum timorem, siue timor sit periculi in persona propria, vti est timor hostium, pestis, & similes, siue etiam si sit iustus timor amittendi semen, & labores, vt de timore locustarum, censuit *Magon. dec. Floren. 67. num.12. & seq.* & excusari conductorem si effectus demonstrauit, quod illi qui seminarunt modicum fructũ collegerunt, *Surd. dec.87. num.9. vers. monit etiam.*

81 Si autem casus euenerit, quod post culturam agrorum, & semen proiectum flumen inundauerit, & semen mortuum fuerit, sed recedente flumine potuisset iterum seminare, vtrum si id omiserit facere cõductor possit petere remissionem, an potius ei obstet dicta omissio, & disputato articulo non obstare censuit Senatus Mantuanus, vt in *dicta decis. Surdi 87. per tot.* dicens in iure cautum non reperiri conductorem bis seminare debere, & non releuare, quod alij seminauerint, si non erant conductores, sed agrorum Domini, & sequitur, ibi *Hodier. & Peregr. cons.98. n.5. ad med. lib.5.*

Et quoniam, vt dictum est, hæc limitatio procedit, quia conductor non colendo red-
82 didit agrum sterilem, & sic fuit in culpa *l. si merces 28. §. conductor ff. loc.* possumus generalius loqui, seu declarare non esse faciendam remissionẽ quomodocumq; eueniat damnum culpa cõductoris, vt probat etiam *l. penult §. nauem ff. loc. & Bart. in l. si merces 28. §. vis maior num. 6. vers. fallit si culpa ff. eod.* intelligendo tamen de culpa, quæ fuerit
83 ordinata ad casum damni, quia culpa debet esse ordinata ad casum, ad hoc, vt noceat, vt docet *Castren. in l. si vehenda 10. §. si ea num.2. ff. ad l. Rhod. de iact.* & in proposito *Valasc. de iur. Emph. quaest.27. num.39.* & dixi alios adducendo in *cap.12. de loc. animalium.*
84 Vnde licet non deberi remissionem conductori ob sterilitatem, si Decimas soluere omiserit, tradant *Canonistae in dict. cap. propter sterilitatem de locat.* & signãter *Hostien. num.5. & Barbat. num. 2. ad fin.* tamen eorum opinionem non posse defendi, ex quo talis culpa non sit ordinata ad casum sterilitatis, putat *Valasc. dict. quaest. 27. num.40.* Sed Canonistas alij magis communiter sequuntur, vt videre est *Rip. de pest. tit.1. num. 35. vers. imo, quod plus est. Caroc. tit. de remiss. merc. quaest.8. num.40. Guidopap. dec.630. num. 36.* & merito, quia satis dicitur culpa non soluendi decimas ordinata ad casum sterilitatis, dum expresse scriptum habemus pro-
85 pter non solutionem decimarum venire sterilitatem in Sacra Pagina *Malach. cap.3. relat. in cap. reuertimini 16. quaest.1.* Imo non
86 deberi remissionem generaliter conductori scelerato, & malæ vitæ, dicit alijs adductis *Caroc. dict. q.8. num.40.* vbi etiam exemplificat in delinquente alijs delictis præter præfatum non solutionis Decimarum.

Secũdo limitatur dicti casus, in quibus dictũ est faciendã remissionem, vt non proce-
87 dant, si de tempore locationis causa, propter quã remissio petitur, iam vigebat, tunc enim pariter non est facienda remissio, quia sibi imputare debet conductor si adhuc conduxit *Rip. de peste tit. de priuil. contract. num.41.* vbi si tempore pestis conductio facta sit, & *numer. 44.* vbi si vigebat bellum *Gazadin. cons.*

*conf.74.num.5.* quia non est facienda remissio ei qui sciuit, vel scire debuit conditionem rei *Rim.Iun.conf.92.num.25.* vbi, quod dicitur in culpa conductor qui tali tempore conduxit *Coccin.dec.422.num.2.Caualer.dec.60.num.1.*

Imo fortius non solum si vigebat causa
88 remissionis, sed etiam si imminebat, itaut præuideri posset, vel etiamsi erat solita euenire, prout in aliquibus locis sunt grandines, & in specie in Lombardia, & propterea
89 quod propter eas non sit ibi remissio faciēda exemplificant post alios *Surd. conf. 400. num.25.& Valasc. de Iur. Emphyt.quæst.27. num.34.*& in alijs sunt inundationes, vt per *Rim. Iun. conf 92. numer. 26. Bursat. conf. 11. numer. 27.* de quo etiam *Rota dict. decis. 422.numer. 1.& seqq.coram Coccin. Thesaur.*
90 *quæst. 47. numer. 3. lib. 2.* & quod in locatione casalium in agro Romano existentium casus immoderatarum pluuiarum præuideri possit, seu saltem in genere cogitari à prudenti colono, cum soleat iste districtus assiduis imbribus,& pluuijs occupari, dixit *Rot. in Romana Affictus 30. Martij 1618. §. vlterius animaduertebatur cor. Andrea,* in qua decisione etiam additur in *§. fin.* quod de consuetudine Vrbis, de qua in fide peritorum tunc data nunquam fit remissio conductori, ob sterilitatem ex pluuijs, ventis,
91 aut aduerso anni tempore, & ex quacumq; alia causa prouenientem, nisi ob grandinem, quo casu potest conductor ante recollectionem fructuum casale renunciare, quod nota qui vis conducere casalia in dicto Territorio, & idem si erat solitum in loco Bellum, aut pestis, alijs adductis, tradit *Caroc. tit. de remiss. merced.q.8. num.2.* Et de conducente
92 molendinum in flumine existens, & subiectum periculo, vt si per excrescentiam aquarum in aliquo deuastetur, & impediatur molere, non possit petere in tali casu remissionem supponit *Bal. in l. licet 8. num. 7. C. locat. Surd conf.197.num.16. & conf.400.n.25.* quod, & dicendum tanto magis si probarum
93 etiam esset, quod antecedentes conductores faciebant aliquas diligentias pro eo cōseruando, quas omiserit facere nouus, qui prætendebat remissionem, vt in casu *Rim. Iun.conf.92.num.24.*
94 Nec excusabitur conductor allegando se ne sciuisse, quia sufficit, quod scire potuerit, debet enim eius culpæ ascribi si nesciuit, quod scire potuit *Bal. in l. in testamento n.1. C. ad l. Falcid. Alex.conf.112.n.4.lib.1.Calcan. conf.24.n.11.* quia tenetur inuestigare *l. qui cū*
95 *alio ff. de reg. iuris* adeout non satis sit, quod iuret se ignorasse, vt censuit *Rot. cor. Caual.* *dec.60.n.2.& seq.* nisi forte agatur de vitio rei occulto, quod indagare non potuerit, aut fa-
96 cile scire absque certioratione locatoris, tunc enim procedere poterunt late tradita, per *Surd.conf.150.num.123. & seqq. vsq. ad fin.* vbi præsertim *num.130. & 131.* pretendit firmare locatorē teneri exprimere vitia, & qualitates rei, & de eis certiorare conductorem, alias dici in dolo, quia non procedunt si potuit de facili se certificare aliūde *Ruin.conf.42.sub num.22.ad med.lib.1.*
97 Verum declaratur, vt procedat eadem limitatio supradicta secluso pacto, nam eo interueniente, quod fiat remissio, tunc sine dubio facienda erat, intelligendo præcipue si fuerit expressus casus ille solitus, alias enim si casus ille non esset expressus, & pactum posset aliquid operari, secus esset dicendum, quia vbicumque pactum aliquid operari potest absque eo, quod comprehendat casum, in quo de iure remissio non debetur, debet intelligi, vt illum non comprehendat *Ceph.conf. 104.num.17.Surd.conf. 34.num. 49.* & plene *Rot.coram Coccin. decis. 422.num. 4.& per tot.*

Secundo declaratur eadem limitatio, vt
98 procedat tantum in casu per quem damnū illatum sit tantummodo in fructibus, seu qui eos percipere solum impediat, non autem si perempta sit substantia rei, quia tunc non potest rei non existentis pensio amplius prætendi, non obstante, quod periculum potuerit à conductore præuideri, prout in dicto casu conductionis molendini, tradit *Bald.in dict. l. licet. num.7.Surd.conf.400.num.25.* & sequitur *Gratian. disc. 195. num.2. & seq.* &
99 idem est re alio casu sublata, vt si sublata sit propter bellum *Boss. in prax.tit.de remiss. merced.num.85.Surdus dict. conf.400. nu.25.*
100 *in fin.* & non solum si res sit sublata, & perempta in totum erit remittenda pensio, in dicto casu, sed etiam si perempta sit in parte, nam & tunc proportionabiliter ad partem illam facienda erit remissio, *Bart. in l. si merces 28. §. vis maior numer. 6. ff. locat. Aretin.conf.55.num.4 Surd.conf.197.nu.5.*
101 Tertia limitatio est, vt non debeatur remissio mercedis conductori, si casum superuenientem domino non denunciauerit, vt pluribus relatis firmant *Turret. conf. 69. nu. 13.Bursat. conf.11.num.29.* vbi de casu inundationis. *Thesaur. decis.108.num.1.Gratian. decis.Marc.222.num.8.* qui de casu sterilitatis *Barz. decis. 59. num.16.* & fundatur hæc opinio in textu *l. item quæritur §. exercitu ff. loc.* vbi fortius habetur, quod si conductor periculum rei imminens non denunciet locatori, tenebitur ipse ad omnia damna, de quo

dictum eſt in *cap.29. de conductore, quid fa-*
*cere poſſit, & debeat &c.*
Et quod ſi in caſu peſtis, vel alio condu-
ctor velit à domo recedere, debeat domino
denunciare, & proteſtari cũ oblatione Cla-
uium *Caroc. de locat. tit. de remiſſ. merced. qu.*
*8. n.88. verſ. concluſio.*
102 Verum aliqui ſentiunt, quod etiam hac
denunciationẽ ceſſante debeatur remiſſio
*Paſct. conſ. 111. num.13, & num. 15. & ſeq.*
*Carpan. ad Stat. Mediol. cap.394. num.374. to.*
*2. Lancell. Gall. conſ.22. num.15.* quæ vtique
opinio bene procedet, ſi caſus euenerit in
103 ſubſtantia rei, quæ propterea eſſe deſierit,
quia tunc quidquid ſit de quæſtione prædi-
cta; an cõductor teneatur locatori ad damna
ob denunciationem omiſſam, certum eſt,
quod non poterit amplius teneri ad merce-
des rei, quæ eſſe deſijt, vt alibi dictum eſt,
& in propoſito diſtinguendo, firmat *Grat.*
*diſc.354. nu.29.* Imo, & non ſolum ſi actua-
liter perijt puta caſmate, ſed etiam ſi euenit
alius caſus, quo idem quodammodo tellul-
tet conductori, vt ſi inundetur, vel bello, aut
peſte ipſi penitus auferatur poſſe ea vti, idẽ
erit dicendum, hos enim caſus æquiparari,
& per eos conductorẽ ipſo iure abſq; aliqua
denũciatione liberari probarunt *Soccin. Iun.*
*conſ.120. num.20. & ſeq. lib.3. & Burſat. conſ.*
*309. num.15.*
104 Cæterum extra hos caſus peremptionis
rei, vel ſimiles generaliter diſtinguendum
videtur, vt ſi conſtet locatorem ex illa de-
nunciationis omiſſione damnum aliquod,
ſeu præiudicium paſſum fuiſſe, procedat
prima opinio, alias ſecunda, vt cenſuit *Ripa*
*de peſte tit. de priuil. contr. num.23.* quem ſe-
quitur *Menoc. conſ.246. num.31*, & idem in
effectu tenet *Gratian. diſc.354. nu.34. & ſeq.*
dum dicit; quod non eſt neceſſaria denun-
ciatio, niſi locator oſtendat, quod ſua inter-
erat ſcire, nulli tamen dubium bonum eſſe
cõductori denunciationem facere, hoc enim
monet expreſſe *Ripa dict. num. 23.* vbi plus
dicit, quod alias ſola exceptio damni paſſi
retardabit executionem remiſſionis merce-
dis, donec de ea ſit plene cognitum *Lancell.*
*Gall. conſ.22. num.16. & 17.* vbi eam requiri
ad cautelam, & refert plures ita eam requi-
rentes, & ſolummodo per modum conſilij
eam ſuadentes.
Et cum dicta opinione concordant etiam
alij qui dicunt defectum denunciationis nõ
attendi, quando locator, ſi fuiſſet ei facta
denunciatio, non valuiſſet damnum impedi-
re, & ſic denunciatio nihil profuiſſet, quos
retuli in dicto *capitulo 29. numer.21. & ſeqq.*
vbi, & alios caſus retuli, in quibus ceſſat
obligatio denunciandi, quos hic non repe-
to, ſed Lectorem ad eum locum remitto, nec
non ſi plura videre cupiat ad *Pantzſchman.*
*de locat. qu.4. per tot.* vbi latiſſime totam ma-
teriam huius denunciationis examinat, ſo-
lum addo, quod ſi locator facta ſibi denun-
105 ciatione offerat ſe paratum recipere fru-
ctus ſuo periculo, vel rem ipſam recipere, &
penſionem remittere, & conductor eam
non tradat, non poterit amplius remiſſionẽ
petere, vt probant *Pariſ. conſ. 38. num. 18,*
*lib.1. & Roland. conſ.86. num.9 lib.3.*
106 Quarta eſt limitatio, ſi caſus accidit poſt-
quam fructus fuerunt collecti, & condu-
ctor in illis damnum paſſus eſt, quia non
propterea poteſt remiſſionem petere *Bart.*
*in dict. l. ſi merces 28. §. vis maior num. 3. ff.*
*loc. & ibid. Fulgoſ. num.11. verſ.4. & vltimo,*
*Gozadin. conſ.74. num.15. Mandel. conſ.735.*
*num.5. & 12. Boſſ. tit. de remiſſ. merced. con-*
*duct. num.90. Gaill obſer.23. num.12. verſ.2.*
*limitatur lib.2. Fab. in Cod. lib.4. tit.42. def.46.*
*& 52. Valaſc. de iur. Emphy. quæſt.27. num.50,*
vbi etiam probat ea ratione, quia fructus
poſtquam ſunt collecti ſunt in dominio cõ-
ductoris *l. ſi apes §.1. l. ſi ſeruus §. locaui ff. de*
*furt.* & ideo eius periculo eſſe debent, iuxta
*reg. text. in l. pignus C. de pignor. act.*
107 Quod tamen declaratur primo procede-
re, quatenus ſint percepti perfecte, & tota-
liter, itaut non ſufficiat triticum fuiſſe cæ-
ſum, ſi adhuc manebat in ſpicis, quando ca-
ſus contigit, & idem de vuis ſi nondum
erant preſſæ, & ſimilibus *Fulgoſ. in l. ex con-*
*ducto in fin. ff. locat. Coſt. in memor. ver. con-*
*ductor ver. adde Caroc. tit. de remiſſ. merc. qu.*
*8. num.25. & ſeq.* vbi diuerſa tempora expli-
cat, vt verius cenſet *Valaſc. de iur. Emph. qu.*
*17. num.51. verſ. ſed tu intellige*, & latiſſime
comprobat *Ioannes Baptiſta Coſta conſ. 62.*
*num.10. verſ. ad tertium, & ſeqq.* præcipue
108 *nu.23.* vbi de veriori, & communiori, &
requiri eos eſſe in horreo reconditos, vel
per conductorem ſtetiſſe, quo minus recon-
diti fuerint *Fab. in Cod. lib.4. tit.42. defin.21.*
*nu.15. & ſeqq.* & non ſufficere fuiſſe in hor-
109 reo recoucitos, niſi, & triturati, & mundi
facti eſſent, dicit alios adducens *Graue. ad*
*Gaill. lib.2. concl.23. conſid.2. num.3.* Imo, &
110 requiri, quod potuerit conductor aliquo
tempore eis vti, alias facienda ſit remiſſio,
poſt *Caſtren. volunt Natt. conſ.284. num.2. &*
*Menoc. conſ.669. num.7.* & requiri, quod po-
tuerit, vti ad vſum deſtinatum, adeout ſi fœ-
num ſit reconditum, vt ex eo comedant Bo-
ues, & ex fimo pingueſcat ager, ſi damnum
accidat in ipſo fœno antequam comedatur,
facienda ſit remiſſio, vult *Carrc. dict. tit. de*
*remiſſ.*

*remiss.qu.8.num.*30. sed hæc est extensio nimis magna, nec *Boss.* quem ipse allegat, eam tenet secluso pacto, vel tacita obligatione, de qua mox dicendum in proxima declaratione.

111 Secundo declaratur nõ procedere si fructus per conductorem asportari non poterant à fundo ex pacto cum ipso locatore inito, quia tunc si accidit aliquid in eis quamuis recollectis, facienda erit remissio, quia ipsi quoque locatori imputandum *Boss. dict. tit. de remiss. merced. num.*9 1 *vers. quid dicendum. Alciat. cons.*93. *num.*6. *lib.*8. & alijs adductis. *Menoc. cons.* 669. *num.* 10. quod, &

112 procedit si non adsit pactũ expressum, sed conductor adhuc propter consuetudinem vniuersalem teneatur, vt expresse, dicit *Boss. vbi proxime.*

113 Tertio declaratur, vt si adsit aliquod pactũ circa remissionem ex quo appareat partes voluisse haberi rationem de fructibus, & recedere à dispositione iuris, tunc censeri debeat voluisse haberi rationem de fructibus perceptis vti in casu, quo dictum fuerat nullam habendam esse rationem fructuum aliorum membrorum voluit *Purpurat. cons.* 273.*n.*7.*& seq.*

114 Quarto declaratur, vt si merces soluenda sit in fructibus illis, tunc etiam si casus euenerit post illos collectos facienda erit remissio, quia per eorum peremptionem liberatur debitor, vt dictum est alibi, & tradit in proposito isto *Fab. in Cod. lib.*4.*tit.*42.*def.*22.*n.* 8.*& seq.* sed si non sit expressum, quod sol-

115 uatur de illis, sed generaliter constituta merces in fructibus, difficilius est, quid dicendum videatur, sed adhuc tentari potest, quod facienda sit remissio, quia culpæ conductori imputare non potest locator, quod eos retinuerit, dum sibi eos tradere debebat, vt subiungit *Fab. in dicta def.* 22. *num.* 10.*& seq.* vbi etiam remouet obiecta, quæ fieri possent, siue, quia dum obligatio est propter fructus illius fundi, id sufficiat ad hoc, vt eorũ peremptionis ratio sit habenda *Magon. dec. Flor.*67.*num.*21. cum alijs adductis in *cap.* 38. *de loco num.* 31. *& seq.* nisi

116 conductor fuisset in mora soluendi, quia tunc peremptio speciei soluendæ cedit eius damno, vt firmaui ibidem, & in proposito tradit *Fab. dict. defin.*22. *num.*17.*vers. sed hoc*

117 *ita, & seq.* quod tamen forte non releuaret si fructus etiam in manibus locatoris omnino perituri fuissent ex adductis supra in dicto *cap.*38.& licet hinc non posse excusari conductorem teneat in proposito isto *Faber. dicto tit.*42.*defin.*23. tamen quia reddit rationem dicens potuisse locatorem illos fructus, si ad diem habuisset, statim vendere, atque ita futuri cuiuslibet periculi metu se liberare, potest eius decisio euitari, quia dum poterat locator eos vendere, sumus extra terminos, quod eius etiam in manibus omnino perituri essent.

118 Quinto declarant aliqui, quod detur remissio etiamsi fructus essent separati à solo, si vitio Territorij corrumpãtur *Fab. de Anna* post plures quos adducit *cons.* 65. *num.*7. & eum refert, & sequitur *Graua. ad Gaill. lib.* 2. *concl.*23.*consid.*2.*num.*4. At declaratio ista

119 magnam patitur difficultatem, cum imo ex eo solo, quod vitium procedit à qualitate loci, non sit facienda remissio, iuxta sæpe citat. *text. l. ex conducto* 16.§. *si vis tempestatis ff. loc.* vbi, & exemplificatur si vinum coacescat, & sic in fructibus recollectis, & licet *Hostien. in cap. propter sterilitatem de locat. num.* 5. videatur velle hoc procedere quatenus conductoris culpa cesserit, qui vinum iuxta ignem posuerit, & inde forsan originem habuerit dicta declaratio arguendo à contrario sensu, quod scilicet Hostiensis sentiat, vt si cesset culpa, periculum vini etiã post recollectionem præbeat causam remissionis, prout videtur eum intelligere, ibi *Imol. num.*17.*ver. in eadem glos.* tamen vltra, quod in dictis DD. non valet argumentum à contrario sensu *Gabr. cons.*170.*num.*14.*lib.* 1. *Seraph. decis.*822. *in fine* iam supra late, & aperte, ni fallor, demonstratum fuit dictum Hostien. non posse subsistere, & nunc addo, quod in specie hanc eandem difficultatem aduersus præfatam Doctrinam Hostien. dicto modo intellectam sensit etiam *Hip. de Marsil. sing.*85.*incip. tu scis.*

120 Quinta limitatio est, vt non debeatur remissio, si fructus percepti sint, sed malæ qualitatis, puta si frumentum non sit bene granitum, vel vinum non sit perfectum, & sic de singulis *Bart. in dict. l. si merces* 27. §. *vis maior. num.*6.*circa med. vers. quando colonus ff. loc. Imol. in c. propter sterilitatem n.* 8. *col.*7.*prope fin.* vbi etiã idem dicit, si fructus

121 percepti sunt, sed non venduntur *de locat. Gomes. var. tom.*2.*cap.*3.*num.*18.*ante fin. ver. si vero fructus* vbi de communi *Valasc. de iure Emph. q.*27.*n.*43.

122 Sexta limitatio est, vt non sit facienda remissio conductori propter damnum, quod passus sit in rebus proprijs, puta in Bobus, quos in fundo conducto retinebat, & similibus, licet fundo deseruientibus, vt tradit *Caroc. dict. tit. de remiss. merc. q.*8.*num.*38. & probatur à fortiori ex dictis in limitatione quarta, quod non sit facienda remissio propter damnum in fructibus perceptis, dũ ratio

ratio illius est, quia fructus percepti sunt in dominio conductoris, vt dictum est ibi *ex Valasc. de iur. emphyt. quaest. 27. num. 50.*

Septima est limitatio, vt non facienda sit
123 remissio vbicunque ita fert consuendo regionis, quia ea in hac materia est attendenda *Bero. cons. 142. num. 6. lib. 1. Valasc. de iur. Emph. quaest. 27. num. 15.* quibus, & alijs adductis dictum fuit à *Rota in Rom. Affictus 30. Martij 1618. §. fin. cor. Andrea.*

124 Facienda denique, & sine dubio remissio, si damnum euenerit in ipsa rei substantia, ita vt perimatur in totum, vel in parte, quamuis non in medietate, vt dicam *in cap. proximo num. 18. & seqq.* idque procedit non obstante pacto, quod remissio non sit facienda, vt dicam *in cap. 49. num. 72.* & non obstante lege idem statuente, vt in eodem *cap. 49. num. 121. & seq.*

## Quod damnum requiratur ad hoc, vt facienda sit remissio mercedis, & de eius probatione.

### *SVMMARIVM.*

1 *Remissio mercedis facienda est si conductor non recipiat fructus aequiualentes medietati pensionis.*
2 *Idque procedit etiam in locatione gabellarum.*
3 *Requiri damnum in dimidia fructuum, qui percipi consueuerunt tenent aliqui.*
4 *Contrarium est verum.*
5 *Remissio fit propter damnum.*
6 *Fructus non percipere non est propriè damnum.*
7 *Damnum est diminutio proprij patrimonij.*
8 *Damnum quantum requiratur ad hoc, vt fieri debeat remissio statur arbitrio Iudicis.*
9 *Sed Iudex non debet recedere ab opinione, quod requiratur laesio in dimidia.*
10 *Fructus sunt, qui supersunt deductis expensis.*
11 *Laesio in dimidia pensionis ad effectum, vt fiat remissio tunc adesse dicitur cum deductis expensis non superest ex fructibus, quantum sufficit pro dimidia pensionis.*
12 *Et habenda est etiam ratio seminis ad hunc effectum.*
13 *Fructus si pauci percepti, sed cariores venditi hoc habendum est in consideratione ad hoc vt cesset dicta laesio in dimidia.*
14 *E contra si percepti fructus in magna quantitate, sed parum valeant, vel vendi non possint non propterea faciendo remissio.*
15 *Idem si percepti in solita quantitate, sed non solita bonitatis.*
16 *Fructuum valor ad effectum cognoscendi si fieri debeat remissio considerari debent de mense Augusti.*
17 *At non omnes se astringunt ad dictum mensem.*
18 *Re perennta in substantia etiam si pereat tantum in parte, & cesset laesio in dimidia, facienda est remissio mercedis.*
19 *Non tamen sufficit, quod damnum sit minimum.*
20 *Sed contrarium est verius in hoc casu.*
21 *Et perempta dicitur res in substantia eo ipso, quod conductor ea vti non potest.*
22 *Decl. tamen hoc procedere si res totaliter sit ablata, secus si proper timorem fuerit aliqua tantum in parte impeditus vsus.*
23 *Inundatio non priuans perpetuo conductorem perceptione fructuum, non dicitur perimere substantiam rei.*
24 *Vinea locata, substantia rei consistit in vitibus, & dicitur perempta vitibus desiccatis.*
25 *Salinis locatis substantia consistit super capitibus humanis.*
26 *Remissio facienda est propter damnum proueniens facto locatoris etiamsi sit leue.*
27 *Decl. procedere si impedimentum à locatore praestitum sit voluntarium, secus si necessarium.*
28 *Damnum non requiritur vltra dimidiam si proueniat facto tertij, etiamsi locator resistere ei non potuisset.*
29 *Contrarium tenent alij, & est magna quaestio.*
30 *Prima procedit si constet damnum datum in odium locatoris.*
31 *Ampl. vt hoc casu non solum debeatur remissio, sed etiam omne interesse.*
32 *Damnum eius culpa imputatur in odium, cuius datum est.*
33 *Ampl. in damno dato propter inimicitiam iniustam, & sine causa.*
34 *Damnum, vt fiat remissio mercedis requiritur vltra dimidiam in praedijs rusticis, non autem in domibus.*
35 *Intellige in domibus conductis ad habitandum non in conductis ad negotium capax incrementi.*
36 *Damnum in dimidio pensionis non requiritur stante pacto de remissione facienda.*
37 *Decl. procedere si pactum aliud operari non possit, vel constet de voluntate partium, quod remissio fiat non obstante modicitate damni.*
38 *Pactū per quod locator suscipit in se casum tempestatis aliud operari non potest, quam quod propter eam fiat remissio quamuis damnum sit paruum.*
39 *Decl. non procedere si adesset consuetudo regionis, quod propter tempestatem remissio non fiat.*
40 *Pactum, quod fieri debeat remissio conductori si damnum aliquod patiatur intelligitur etiam de damno paruo.*
41 *Dictio* aliquid *verificatur etiam in minimo.*
42 *Promissio facta conductori de aliqua excomputatione in specie operatur eam faciendam esse etiamsi summa sit minima.*
43 *Idem de promissione restauri pro tempore, & summa impedimenti.*
44 *Idem si locator promiserit reficere totum damnum conductori.*
45 *Idem si dictum, quod cessante vsu in totum, vel in parte remissio sit facienda.*
46 *Pactum faciendi debitam remissionem importat, vt damnum sit vltra dimidiam mercedis.*
47 *Idem si dictum, quod fiat conueniens restaurum.*
48 *Ampl. etiamsi pactum nihil operetur.*
49 *Pactum, quod refici debeat conductori damnum vltra ducentos ducatos intelligitur de damno habito respectu ad fructus percipiendos non ad mercedem soluendam.*
50 *Contrarium tenent aliqui.*
51 *Et ponderanda sunt verba pacti ad dignoscendum, quid partes senserint.*
52 *Fructuum amissio quandoque dicitur damnum.*
53 *Sed tantum impropriè.*
54 *Pactum faciendi remissionem mercedis propter damnum magis conformatur cum dispositione iuris, quam pactum reficiendi damnum.*

55 Dam-

55 *Damnum vulgariter loquendo intelligitur etiam de amissione lucri, & fructuum.*
56 *Maxime si fructus de tempore promissionis erant maturi.*
57 *Pactum de refectione damni intelligitur de damno in fructibus si alius nihil operaretur.*
58 *Verba nihil operari tollerandum est, quando si operarentur resultaret intellectus iuri communi contrarius.*
59 *Obseruantia attenditur ad interpretationem pacti circa remissionem mercedis.*
60 *Intellige de obseruantia partium in casu preciso, & vniformi.*
61 *Pactum faciendi restaurum si damnum excedat summam scutorum ducentum, an intelligi debeat reficiendum esse etiam ipsa scuta ducentum, vel non, attendi debent verba.*
62 *Si dictum, quod locator teneatur reficere illud plus in quo damnificatus fuerit conductor non sunt reficienda.*
63 *Si autem dictum, quod locator damnum reficiat in casu, quo excedat scuta ducentum, tunc ipsa quoque reficienda sunt.*
64 *Remissio, vt fieri debeat incumbit conductori onus probandi damnum.*
65 *Et probare debet damnum in certa quantitate, & in specie.*
66 *Lim. stante difficultate probandi in specie, quia poterit fieri remissio cum probatione in genere.*
67 *Damnorum in probatione non sunt considerandi fructus percepti ex meliorationis.*
68 *Decl. procedere si fiat perpetuum, & concludenter probata.*
69 *Damnorum in probatione si sint plures res simul locatae habenda ratio omnium simul,*
70 *Et probandi fructus singularum rerum.*
71 *Ampl etiam si adsit pactum remissionis facienda. Secus si promissa pro tempore, & summa impedimenti*
72 *Decl. non esse necesse probare fructus omnium rerum locatarum si tot sint locationes quot res.*
73 *Damnum in vna specie fructuum non sufficit nisi excedat medietate mercedis.*
74 *Decl non procedere si merces soluenda sit in ipsis fructibus.*
75 *Decl. 2. non procedere si damnum sit in substantia rei ex qua vna species fructuum colligitur.*
76 *Damnum in locatione ad plures annos ad effectum obtinendi remissionem probari debet consideratis omnibus annis simul.*
77 *Ampl vt si facta sit remissio pro vno anno, & deinde eueniant anni vberes compensantes damnum, possit dominus exigere, quod remisit.*
78 *Subamplia etiamsi remissionem fecerit cum verbo donationis.*
79 *Et procedit etiam si solutio mercedis fiat per menses.*
80 *Maxime si sit difformis, & inde appareat distributionem factam gratia commoditatis solutionis.*
81 *Lim. vt non sit habenda ratio omnium annorum quando merces est distributa in singulos annos secundum aliquos.*
82 *Contraria tamen opinio tenenda est.*
83 *Maxime si omnes anni sint iam praeteriti.*
84 *Et procedit d. opinio si vnita sit locatio, secus si tot locationes quot anni.*
85 *Anni fertiles computandi sunt cum sterilibus ad effectum dignoscendi an sit facienda remissio etiamsi non sint proximi, sed interpolati.*
86 *Decl. non procedere si anni fertiles sint valde remoti à sterilibus in locatione ad longum tempus.*
87 *Decl. 2. non procedere si damnum non sit in solis fructibus, sed in substantia rei.*
88 *Remissio vt sit facienda non sufficit conductorem probare damnum vnius anni, sed probare etiam debet non esse compensatum cum vbertate aliorum.*
89 *Contraria opinio videtur verior.*
90 *Damnum vnius anni, vt compensetur cum fructibus aliorum requiritur, quod sint vberes vltra solitum.*
91 *Et quod superent solitum saltem in tertia parte.*
92 *Sunt tamen diuersae opiniones.*
93 *Et non sufficit vbertas fructuum si propter eam viliori pretio vendantur, itaut non possit conductor obligatus in pecunia recompensari.*
94 *Anni omnes non sunt considerandi ad probandum damnum stante pacto de remissione facienda.*
95 *Contrarium.*
96 *Decl. consideranda esse verba pacti ad dignoscendum quid partes senserint.*
97 *Damnum ad remissionem mercedis in casibus, in quibus non requiritur vltra dimidiam, quantum requiratur, standum est arbitrio Iudicis.*
98 *Non tamen sufficit modicum nisi in quibusdam casibus expressis.*
99 *Damnum modicum dicitur iuxta opinionem vulgi, vel si sit infra sextam partem mercedis.*

## CAPVT XLVII.

Voniam dictum est supra remissionem mercedis faciendam ex eo, quod conductor non potuerit percipere fructus, quorum intuitu conduxit, & mercedem ipsam promisit, & ex causa damni, quod passus sit, videndum nunc quodnam damnum requiratur ad hunc effectum, vt remissioni locus
1 sit, & quot fructus sufficiant ad illam excludendam, & communis opinio est, vt attendatur quantitas pensionis, & si conductor non percipiat fructus aequiualentes medietati eiusdem facienda sit remissio, aliàs secus, prout videre est penes *Purpurat. conf. 464. num. 3. vers. 3. praesupposito Peregr. cons. 98. num. 3. post med. lib. 5. Clapertus caus. 44. num. 10. & seqq. Fab. in C. lib. 4. tit. 42. def. 3.* & omissis alijs hanc esse communiorem testantur *Aretin. conf. 52. num. 2. vers. vnde communior Menoch. conf. 669. num. 11. Gratian. disc. 534. num. 39. Barz. decis. 59. num. 14. Caecin. decis. 422. num. 15.* idque
2 procedit etiam in conductione gabellarum *Boss. in praxi tit. de remiss. merc. public.* vbi miratur videre Quaestores practicare velle, vt liberentur etiam à damno minori, & dicit,
3 quod nescit videre, qua ratione saluari possint, nisi in casu belli, tamquam in eo damnum proueniat ex facto Principis Locatoris siue eius inimicorum, quo casu bene procedit, vt non requiratur damnum praefatum, vt dicam infra. Verum quod laesio vltra dimidiam requiratur inter priuatos, sed in his

his fiſcalibus ſufficiat in ſexta parte, tradit
nouiſſime D. meus *de Luca diſc. 5. ſub num.*
*2. hoc tit. de locat.* vbi allegat tantum ſe ipſum
*in diſc. 65. ſub tit. de regalib. & ibi num. 17.*
allegat doctrinam *Bart. in l. ſi duo ſocietatem*
*§. arbitrorum ff. pro ſoc. Vrſill. ad Afflict. deciſ.*
*340. num. 8. Marin. reſol. 147. num. 1. lib.*
*1. Amat. reſol. 38. num. 2. Galeot. reſp. fiſcal.*
*25. num. 47. quos vide.*
3 Sunt autem, qui admittentes requiri
damnum vltra dimidiam, volunt intelligi
de dimidia fructuum, qui percipi conſue-
uerunt, vel percipi potuiſſent caſu damni
non eueniente, non autem de dimidia mer-
cedis conuentæ, relati *per Rimin. Iun. conſ.*
*92. num. 15. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 8. num.*
*39. poſt med.* vbi plures de communi, & hanc
eſſe opinionem veriorem, & communiorem
dicit *Gallus conſ. 74. num. 2.*
4 At ſecluſo pacto, ex cuius verbis appa-
reat partes ita ſenſiſſe, de quo dicam infra,
opinio iſta non videtur vera, quia iura re-
5 quirunt damnum conductoris, & propter
damnum concedunt remiſſionem, vt videre
eſt *in l. ſi merces 28. §. vis maior ff. loc. & in*
*l. licet 8. C. locat.* & licet dicant etiam pro-
pter ſterilitatem *cap. propter ſterilitatem de*
*locat.* & dici ſoleat etiam propter bellum,
propter peſtem, & alios caſus, tamen ſem-
per intelligitur, quatenus adſit damnum
6 conductoris, vt dictum eſt ſupra, & non
percipere omnes fructus, qui ſperabantur,
ſeu ſoliti erant, poteſt eſſe, quod non ſit pro-
priè damnum, ſed ſola amiſſio lucri, puta
vbi quis conduxit pro tenui mercede, & li-
cet non perceperit vberes fructus ſi illi eſſet
carius ſolito venditi, ita vt ex eis receperit
quantum ſufficiat pro omnibus expenſis fa-
ctis, & integra penſione ſoluenda, vtique
non poterit dici proprie eum damnum pati,
7 dum non ſoluit aliquid de proprio, & dam-
num eſt diminutio proprij patrimonii *l. 3. ff.*
*de damn. infec.* & in propoſito *Rimin. Iun.*
*conſ. 810. num. 10. & 11. Coccin. deciſ. 422.*
*num. 10. Rota deciſ. 727. ad fin. part. 4. diu.*
& dicam infra *num. 52. & 53.* & hac ratio-
ne dictam opinionem reiecit *Bald. conſ. 329.*
*num. 1. ad med. ver. non autem lib. 1.* & latè
*Rol. conſ. 86. num. 8. lib. 3. Pantzſchm. de*
*locat. quæſt. 1. num. 17.*
8 Sunt & alii, qui conſiderantes non repe-
riri in iure definitum quantum eſſe debeat
hoc damnum, ſentiunt relinquendum eſſe
Iudicis arbitrio id definire, quos refert *Ne-*
*uizan. conſ. 90. num. 15. verſ. octaua fuit opi-*
*nio Menoc. de arbitr. lib. 2. caſ. 76. num. 3. Ca-*
*roc. tit. de remiſſ. merc. quæſt. 1. num. 19. Pan-*
*tzſchman. de locat. quæſt. 1. num. 27.* Alii ve-
ro alias opiniones tenent, quas ego, ſtu-
dendo ſuperfluitates omittere, non refero,
ſed cupientem eas videre ad præcitatos, qui
eas referunt remitto, & ſignanter *Pantz-*
*ſchm. qui d. quæſt. 1.* octo opiniones nedum
refert, ſed etiam ſingulas examinat, at li-
cet ſub *num. 23.* concludat pro prædicta vl-
tima, vt ſit ſtandum arbitrio Iudicis, atta-
men *ſub num. 35. verſ. ex quo ſequitur.* dicit
9 quod cum prædicta prima requirens læſio-
nem in dimidia mercedis ſit hodie commu-
niter recepta, non debebit Iudex ab ea re-
cedere, quod etiam cenſuit *Menoc. d. caſ.*
*76. num. 5.* vbi quia illa eſt crebrior, & ve-
rior.
Retenta igitur dicta prima opinione quo-
10 niam id tantum perceptum dici poteſt a cō-
ductore, quod deductis expenſis ſupereſt,
idque tantum in fructu eſſe *l. fructus ff. ſol.*
*matr. vbi Bart. & alij ſcriben.* ideo declara-
11 tur primo, vt intelligi debeat percipere
debere conductorem ad hoc, vt ceſſet peti-
tio remiſſionis mercedis vltra dimidiam
eiuſdem, deductis omnibus expenſis ab eo
pro illorum perceptione factis *Menoc. d. conſ.*
*669. num. 11.* vbi de communi *Gratian. di-*
*ſcep. 534. num. 39.* & faciunt tradita *per Va-*
*laſc. de iur. emph. quæſt. 27. numer. 31. poſt*
*med. Coccin. dec. 420. num. 5.*
Dubitari tamen poſſe videbatur an ha-
bēda ſit ratio de ſemine, pro negatiua enim
ſtat *Mandel. conſ. 318. num. 33.* & facit *tex.*
*in l. ex conducto §. ſed & ſi labes ff. loc.* ſed
12 quidquid ſit ad alios effectus, quoad iſtum,
dignoſcendi videlicet damnum conducto-
ris, ſi ipſe ſemen de ſuo poſuit, habenda erit
de eo ratio, quia per eius amiſſionem pati-
tur diminutionem ſui patrimonij, & ſic eſt
in damno *d. l. 3. ff. de damn. infect.* & hæc di-
minutio patrimonii conſideratur in propoſi-
to iſto per DD. vt ſupra, & ita tenet poſt
alios *Pinell. in l. 2. C. de reſcind. vend. part. 1.*
*cap. 3. num. 21. ad fin.* & alijs adductis *Caroc.*
*tit. de remiſſ. merc. quæſt. 1. num. 6.*
13 Secundo ex prædictis poteſt ſumi alia de-
claratio, vt attendi etiam debeat maior va-
lor fructuum ex accidenti currens, puta ſi
communiter percepti ſunt pauci fructus, &
propterea pluris venditi, ita vt non poſſit
dicere conductor ſe non percepiſſe, niſi di-
midium eius, quod ſoluere debet in pecu-
nia, non erit facienda remiſſio *Corn. conſil.*
*128. num. 26. poſt med. lib. 2. Rolan. conſ. 86.*
*num. 8. lib. 3. Claperius cauſ. 44. num. 12. &*
*ſeq. Rot. deciſ. 727. num. 4. verſ. & in omnem*
*euentum part. 4. diu.*
14 At e contra ſi fructus fuerint percepti in
magna copia, ſed parum valeant, non pro-
pterea

pterea poterit conductor petere remissionem mercedis, quia remissio fit propter sterilitatem *cap. propter sterilitatem de locat. & cond.* & ista non potest dici sterilitas, sed abundantia, prout docuit *Imol. in cap. propter sterilitatem num.* 8. *circa fin. col.* 7. *vers. quandoque colonus de loc. & cond.* vbi idem
15 etiam esse dicit, si fructus sint percepti insolita quantitate, sed non sint solitæ bonitatis, vti si vinum sit magis acerbum, vel frumentum non bene anitum, vt consueuit, *Boss. in sua praxi tit. de remissione mercedis conduc. num.* 6.

16 Valor autem fructuum ad hunc effectum considerari debet de mense Augusti, vt post *Neuizan. cons.* 90. *num.* 23. tradit *Bursat. cons.* 11. *num.* 34. sed animaduertendum cũ
17 *Rota in d. decis.* 727. *num* 4. *vers. & in omnem euentum part.* 4. quod *Neuizan.* exemplificat in mense Augusti & *Rolan. in d. cons.* 86. *num.* 8. *lib.* 3. non se adstringit ad dictum mensem, prout etiam *Corn. in d. cons.* 128. *num.* 26. *prope fin. vers. nam tunc lib.* 2.

18 Tertia declaratio est si res pereat in substantia, tunc enim non solum si pereat in totum totaliter liberatur, sed etiam si pereat pro parte liberatur proportionabiliter, etiãsi deficientia illius partis non operetur, quod ipse non percipiat fructus æquiualentes medietati mercedis *Petr. de Vbal. de duob. fratr. part.* 11. *num.* 113. *Boss. tit. de remiss. merced. num.* 107. *Peregrin. cons.* 98. *num.* 10. *lib.* 5. *vers. & hoc casu. Surd. cons.* 400. *num.* 27. *& seqq. Amat. resol.* 18. *num.* 20. *Mastrill.*
19 *d.* 299. *num.* 114. Volunt tamen aliqui, vt hoc etiam casu damnum non sit modicum, ad hoc vt intret remissio, seu liberatio à parte Pensionis, vt signanter *Petr. de Vbal. vbi supra*, & sensit etiam *Rota in decis.* 830 *nu.* 1. *part.* 4. *diuer.* sed hanc opinionem non
20 esse veram asserit *Surd. d. cons.* 400. *nu.* 27. vbi quod etiamsi pereat in minima parte, differt enim casus iste damni in re, à casu damni in fructibus, quia damnum rei absolute spectat ad dominum *l. ex conducto* §. 1. *ff. locat.* & ideo non attenditur, an sit magnũ, vel paruum, prout attenditur in damno contingente in fructibus, quod e contra regulariter pertinet ad conductorem, vt prius distinguendo considerauit *Boss. in sua praxi tit. de remiss. merced. conduct. num.* 103. *& seqq.* signater *num.* 107. & eum sequitur *Mastrill. d. decis.* 299. *num.* 114.

21 Dicitur autem periisse substantia rei ad hunc effectum, eo ipso, quod perit conductori, ita vt eius vsum habere non poterit, vnde si impediatur propter bellum, vel inundationem, aut quid simile, intrat præfata declaratio *Alex. cons.* 112. *num.* 1. *ad fin. vers. & res dicitur perempta lib.* 1. *Montesperel. consil.* 671. *num.* 7. *post med. Peregr. cons.* 98. *num.* 5. *in fin. lib.* 5. *Surd. cons.* 400. *num.* 23. *& seqq. Rauden. resol.* 29. *num.* 41. *Mastril. decis.* 299. *num.* 110. *& seq.* vbi quod dicitur perempta substantia gabellæ locatæ si prohibitum commercium.

22 Verùm hoc procedit si res ab hostibus sit actualiter capta non autem sufficit, quod propter solum timorem fuerit conductor aliqua in parte, vel ad tempus impeditus, tunc enim vigente spe, quod cessare possit impedimentum, non dicitur res perempta, & non procedit prædicta declaratio, sed facienda est remissio, iuxta regulam, scilicet si non perceperit medietatem pensionis *Boss. tit. de remiss. merced. num.* 105. *Surdus cons.* 400. *num.* 23.

23 Sic inundatio, quatenus non priuet perpetuo conductorem perceptione fructuum, non dicitur ad hunc effectum perimere substantiam rei, vnde non statim, ac ager fuit in totum, vel pro parte inundatus, fieri debet remissio, sed tantum si pro toto tempore conductionis durauit, vel agri formam deuastauit *Alex. cons.* 112. *num.* 1. *lib.* 1. *Io. Bapt. Costa cons.* 30. *num.* 6. *& seqq. per tot.*

24 Vinea autem locata, substantia rei consistit in ipsis vitibus, & proinde si deficcentur, dicitur damnum in substantia rei, vt voluit *Peregr. cons.* 98. *num.* 10. *lib.* 1. & latius quæstione ad partes examinata, idem tenet *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 8. *à num.* 29. *ad* 38. vbi locato prædio in quo adsit vinea, vel olinetum, & rigore hyemis deficcentur vites, vel oliuæ, faciendam remissionem, etiamsi damnum non sit tale quale requiri-
25 tur si in solis fructibus accidat; & locatis salinis, seu negotio salis, substantiam consistere super capitibus humanis, pro quibus sal est leuandum, quia si nemo esset, qui salem consumeret, cessaret in totum fundamentum negotij, & conductionis, scripsit *Surd. cons.* 507. *num.* 7.

Casus tamen singularis, quo re perempta non sit facienda mercedis remissio, est si emptor rei non soluto pretio, illam, quousque pretium soluat, conducat *ad text. in l. sicut emptio* 23. *& ibi glos. in ver. exsoluat ff. locat.* de quo dictum est supra *in cap.* 45. *nu.* 83. & prius *in cap.* 11. *num.* 26.

Quarta declaratio est, vt non requiratur
26 tam graue damnum conductoris adhoc, vt petere possit remissionem, sed sufficiat etiam leue quando prouenit ex facto locatoris, vt post alios tradunt *Menoc. cons.* 246. *num.* 22. *& seqq. Eugen. cons.* 50. *num.* 58. *lib.* 1. *Amat. resol.*

Ooo

*resol.* 18. *nu.* 23. *Mastril.decis.* 299.*nu.*126.
Verùm hoc non procedit fine aliqua di-
27 ſtinctione inter cauſam neceſſariam, & voluntariam, ſi enim dominus dederit aliquod impedimentum conductori ex cauſa merè voluntaria, tunc bene procedit, quod facienda ſit ei competens remiſſio, etiamſi impedimentum ſit modicum, vt docet *gloſ. in l. habitatores* 30. *verſ.demoliri ff.locat.* imo præſtandum totale damnum, & intereſſe cõductori *Bertachin. de Gabell.part.*2. *num.*43. *Gutier. de Gabell. quæſt.* 136. *num.* 6. at ſi ſit ex cauſa neceſſaria, puta, quia oporteat ex domo locata aliquid demoliri propter periculum ruinæ, tunc etiam ſi conductor minus commodi aliqua parte domus vtatur, deductionem mercedis petere non poteſt, quia aliquam partem incommodi, paruulã tamen, ſuſtinere debet, ſecus autem ſi aperiatur ea pars domus, in qua magnam partem vſus ipſe habeat, vt præciſe dicit textus *in l.habitatores* 30. *in princ. ff. loc. Surd. conſ.* 400. *num.* 27.*poſt med.*
28 Imo fortius, quod dummodo damnum proueniat facto tertij, etiam quod illi per locatorem reſiſti non potuiſſet, adhuc facienda ſit remiſſio, non obſtante, quod conductor non ſenſerit damnum adeò graue, vt medietatem mercedis ſoluendæ non perceperit, prout requiritur, quando damnum venit in fructibus vitio rei, aut fortuna, tuetur latiſſime *Pantzſch. de loc. quæſt.* 14.*à nu.* 5. *ad* 49. vbi in fine pro hac concludit, & reſpondet contrarijs *Maſtrill. d. deciſ.* 299. *num.* 123.*& ſeqq.* vbi *num.* 126. de communi teſtatur *Amat. reſol.* 18.*num.* 21. Con-
29 trariam tamen opinionem quoad hoc, tenuit *Surd. conſ.* 34. *num.* 9.*&* 21. *& Moret. conſ.* 76. *num.* 8. vbi de facto Principis, & eſt quidem maxima quæſtio, quam, qui cupit videre pleniſſime examinatam, adire poterit *Pantzſch. vbi ſupra*: ceſſaret tamen
30 difficultas ſi conſtaret illum tertium dediſſe damnum in odium, ſeu propter inimicitiam cum locatore, vel conductore, quia tunc eidem imputatur in cuius odium datũ eſt, ac ſi ab eo proueniſſet, & propterea ſi in odium conductoris damnum datum ſit, clarum erit, quod non poterit remiſſionem petere, & è contra ſi in odium locatoris clarum erit, quod poterit etiam pro paruo dãno, ita vt controuerſia remaneat ſolum, quando nullius odio apparet factum. Sed admiſſa prima opinione, adhuc adeſt differẽ-
31 tia ſi odio locatoris datum ſit damnum, vel non, quia ſi odio locatoris, non ſolum remiſſio debetur mercedis damno proportiona-
32 bilis, vt in alio caſu, ſed etiam intereſſe, eius enim culpæ imputatur, vt alibi dixi, & eſt *text. in l. ſi merces* 28. §. *culpæ ff. loc.* & ſi tui cauſa iniuriam accepero, datur mihi actio de damno contra te *l. nam ſeruius ff.de*
33 *negot. geſt.* etiamſi inimicitia ſine culpa locatoris fuiſſet exorta, & eſſet reſpectu damnum dantis iniuſta *Bart. in d.* §. *culpa Ruin. conſ.*65. *num.* 4. *lib.* 1. *Rimin. iun. conſ.* 719. *num.* 7. *&* 8. & alijs pleniſſime cumulatis *Pantzſchman. d. quæſt.* 17. *num.* 7. & licet hoc vltimum non procedere e contra, ſi dãnum ſit propter inimicitiam cum conductore, teneant aliqui autumantes ipſum non teneri ad damna locatori, ſi inimicitia non ſit eius culpa, tamen non videtur ratio differentiæ, imo quod magis teneatur, facit, quod ipſe tenetur cuſtodire, vt conſiderat *gloſ. in d.* §. *culpæ & Pantzſchm.* qui contrarios refert *d. quæſt.* 14.*num.*60. *&* 61.
34 Quinta declaratio eſt, vt requiratur damnum vltra medietatem in prædijs ruſticis, ſecus autem in Vrbanis, quia in iſtis debet fieri remiſſio pro quocumque damno, & ratio diuerſitatis eſt, quia in prædijs ruſticis, conductor poteſt ſortiri vbertate fructuum, & ſic lucrari, ipſe enim non auget penſionem, ſi fructus ſint vberiores, vnde debet æquo animo ferre, ſi damnum modicum patiatur, & non poteſt propter illud remiſſionem petere, vt dicit *text. in l. ſi merces* 28. §. *vis maior ff. loc.* at ſecus eſt in conductore prædij Vrbani, quia non poteſt expectare lucrum inſolitum, & ideo æquum eſt, vt nec damnum inſolitum patiatur, quam vis non ſit vltra dimidiam mercedis *Rip. de peſt. tit. de priuil. contr. num.* 26. *ad fin. Rebuff. de priuil. ſcholar. priu.* 11. *nu.* 20. *Surd. conſ.* 34. *nu.* 14.*& ſeqq.* intelligi tamen debet
35 hæc declaratio, vt procedat in domibus conductis ad habitandum, non autem in conductis ad negotium capax incrementi, & decrementi, pura ad faciendum hoſpitiũ, quia cum poſſint accedere plures aduenæ, & augere lucrum, ceſſat dicta ratio conſiderata pro declaratione, & ſic etiam ceſſare debet ipſa declaratio, & eſſe conſiderandos fructus in hoc caſu docet *Bart. in l.cum plures* 61. *in princ. ff. loc.* & ita diſtinguendo *Pantzſchm. de loc. quæſt.* 2. *num.* 14. *verſ. itaque*.
36 Sexta declaratio eſt, vt non procedat cõcluſio ſi adſit pactum inter locatorem, & cõductorem conuentum de remiſſione facienda, tunc enim licet damnum non ſit adeo graue, vt conductor lædatur in dimidia penſionis adhuc facienda erit remiſſio, vt ſenſit *Salic.in l.licet in fin.C. loc. Alex. in l. Titius in princip. n.*2. *ff.de lib. & poſth. Ruin. conſ.*81. *num.*3.

num.3.lib.1.Socin.iun.conſ.78.num.7.& ſeqq.
lib.2.Surd.conſ.383.num.9.late Boſſ. in pract.
tit.de remiſſ.merc.public.num.48.& licet con-
trarium tenentes non deſint, & concluſio
ſit diſputabilis, tamen hæc eſt magis com-
munis, magis æqua, & magis vera, vt patet
ex traditis per Pantzſch. de locat. quæſt. 11.
vbi in princ. de magis communi teſtatur, de-
inde latiſſime diſcuſſo ad partes articulo
oſtendit eam veriorem, & in fine dicit, mili-
tare quoque pro ea æquitatem.
37 Verùm declaratio illa non eſt indiſtincte
accipienda, ſed tantum quatenus conſtet
de voluntate contrahentium, quod remiſ-
ſio fiat non obſtante exiguitate damni, vel
ſi alias pactum nihil operaretur, nam ſi pactũ
aliquid aliud operari poteſt, & verba nõ re-
pugnant, vt intelligatur de remiſſione faciẽ-
da, quatenus damnum ſit tale, vt condu-
ctor non percipiat medietatem fructuum,
prout eſt de iure, reſtringi debet ad caſum
prædicti damni, & ita intelligi, prout de iure,
vt late firmat Cephal. conſ. 104. num. 17. &
per tot. Surd. conſ. 34. num. 32. & ſeq. & nu.
49. Rot. cor. Coccin. deciſ. 422. num. 4. & ſeqq.
per tot. vbi num. 11. & ſeqq. reſpondet, & de-
clarat ſingulariter plures DD. contrarios,
quam deciſionem confirmauit Rota co-
ram Manzanedo deciſ. 553. per tot. & ſi-
gnanter num. 3. & 6. & ſeqq.
38 Caſus autem in quo videtur pactũ aliud
operari non poſſe, quam quod fiat remiſsio,
etiamſi damnũ non ſit adeo magnum, prout
de iure requiritur, eſt, vbi dictum fuerit lo-
catorem ſuſcipere in ſe caſum tempeſtatis in
ſpecie, vt ſenſit Salic. in dict. l. licet num. 10.
& alijs adductis Menoc. conſ. 835. numer. 25.
Lanoc. in tit. de remiſſ. merc. quæſt. 8. num. 136.
Boſſ. tit. de remiſſ. merc. publ. num. 48. vbi late,
39 ſed aduertendum, id non eſſe ſemper verũ,
nam licet regulariter propter tempeſtatem
cauſantem damnum intolerabile de iure fa-
cienda ſit remiſsio, etiam pacto non inter-
ueniente, & ideo pactum videatur inane,
quatenus non operetur, vt fiat remiſsio
etiamſi non adſit tantum damnum quantum
de iure requiritur, tamen in quibuſdam
locis receditur à regula prædicta ex eo,
quod tempeſtates ſint ſolitæ, itaut de eis
conductor cogitare potuerit, vt dictum eſt
ſupra in cap. præced. & tunc pactum poteſt
operari, vt hoc non obſtante fiat remiſsio
etiam in caſu tempeſtatis, & proinde in re-
liquis erit intelligendum, prout de iure, ſci-
licet, vt fiat quatenus tempeſtas afferat tale
damnum, vt de iure facienda ſit, prout
eſt proprie caſus dictæ deciſ. 422. coram
Coccin. [illegible]

Caſus vero in quibus verba important
40 fieri debere remiſsionem, quamuis non ad-
ſit damnum vltra dimidiam mercedis, plu-
res eſſe poſſunt, & ſignanter vnus erit ſi di-
ctum faciendam eſſe remiſsionem condu-
ctori, ſi damnum aliquod patiatur, vt firma-
uit in ſpecie Surd. conſ. 383. nu. 12. illa enim
41 dictio, aliquod, verificatur etiam in minimo
Bald. & Dec. in cap. quoniam de probat. Tiraq.
in l. ſi vnquam in ver. omnia, vel partem ali-
quam num. 14. in princ. C. de reuoc. donat. Crot.
conſ. 119. num. 10. Berc. conſ. 32. num. 5. Sic ſi
42 promiſſa ſit excomputatio aliqua in ſpecie,
puta ſi promiſſa fuerit excomputatio licẽtia-
rum gratis datarum, tunc enim fieri debe-
bit, etiamſi ſumma ſit minima Menoc. conſ.
1121. num. 14. verſ. reſpondetur, vt attigi. Sic
43 ſi promiſſum ſit reſtaurum pro tempore, &
ſumma impedimenti, idem cenſuit Menoc.
conſ. 835. num. 10. & num. 24. ver. reſpondetur
44 ſecundo. Item ſi promiſerit locator reficere
totum damnum conductori Surd. conſ. 507.
num. 2. quia qui totum dicit, nihil excludit,
l. 1. vbi DD. ff. de leg. 1. optime Decian. conſ.
96. num. 48. lib. 2. & magis ſi dictum, quod
45 ceſſante ſolito vſu rei in totum, vel in par-
te, remiſsio ſit facienda, quia tunc ſufficit
minima pars l. fin. §. cum igitur C. de iure de-
lib. l. fin. in princ. C. de edict. diu. Adr. Surd. dicto.
conſ. 507. num. 3. & alij quampluꝛes ſimi-
les.
Cæterum poſſunt etiam in pacto adeſſe
46 verba contraria, videlicet indicantia, quod
remiſsio facienda ſit tantum ſtante dicto
damno vltra medietatem mercedis, prout
de iure. Et exemplum eſt ſi dicat, facien-
dam debitam remiſsionem, dum enim dicit,
debitam, clare ſe refert ad ius commune, ſe-
cundum Boſſ. in dicto tit. de remiſſion. merc.
public. in fin. vbi, quod propterea verbum
illud, debitam, tollit omnem difficultatem,
quæ alias adeſſe poſſet, ſi dictum eſſet ſim-
pliciter remiſsionem, & ſequitur Surd. conſ.
34. num. 49. ver. reſponderi etiam poteſt, &
47 ſeq. vbi idem eſſe tradit ſi dictum, quod
fiat conueniens reſtaurum, & dicit conſtare
de voluntate contrahentium propter illud
48 verbum, conueniens, adeout non curandum
ſit, quod pactum nihil operetur, & ſenſit
Rota coram Manzanedo deciſ. 553. num. 5.
Et attendi etiã debebunt verba pacti, ad
effectum dignoſcendi, an partes voluerint
49 recedere à diſpoſitione iuris circa id, quod
dictum fuit, conſiderari debere damnum
conductoris habito reſpectu ad penſionem
quam ſoluit, non autem habito reſpectu ad
fructus quos percipere potuiſſet, vnde in
caſu, quo dictum fuerat damnum vltra du-

centos ducatos reficiendum locatori, intelligendum esse de damno habito respectu ad fructus, non autem ad pensionem, consuluit latissime *Soccin. Iun. cons. 78. lib. 2.* vbi à *num.* 7. late pluribus modis id probat, & à *num.* 22. omnibus, quæ primo in contrarium adduxit respondet, & idem etiam tenuit *Peregrin. cons. 98. num. 10. lib. 1.* & latius comprobat *Laderch. cons. 14. per tot. Surd. cons. 383. num. 6. & seqq.* vbi *num. 29.* dicit, quod licet aliqui impugnẽt dictum *cons. Soccini Iun.* tamen plures eum sequuntur, quos ipse refert *Menoc. recuper. rem. 1. n. 421.* vbi dicit Soccinum egregie consuluisse *Costa de rata post quæst. 10. in illat. num. 2.*

50 At contrarium in similibus verbis plene
consuluit *Rim. Iun. cons. 810.* & eius opinioni magis quam contrariæ Soccini videtur adhæsisse *Rota coram Coccin. dec. 422. nu. 14.* & in eadem causa corã *Manzan. decis. 553.* At *Rim. Iun.* respondet, quidem aliquibus argumẽti Soccini, sed postea sub *num. 51. & seqq.* ostendit alia, ex quibus Socin. mouetur, non applicari in casu suo, & eius sententiam totaliter non improbat, minusque eam absolute damnat Rota, vnde neque hic per nos damnanda videtur, maxime dum tot alij supracitati eum sequuntur, & laudant, sed concludendum consideranda esse verba pactorum, an totaliter cum illis, de
51 quibus Soccinus loquitur, conueniant, vel
non, illaque diligenter ponderanda esse, & obseruandum, an partes habuerint respectum ad damnum in fructibus, vel ne, vt ponderant DD. & signanter *Surd. cons. 383. num. 9. ver. secundo, & seqq.* vbi considerat si dicatur vites, vel vuas damnificari *Laderch. cons. 14. num. 1.* vbi considerat si dicatur debere fieri æstimationem intra octo dies *Peregrin. cons. 98. num. 4. vers. quamobrem, & num. 5. lib. 1. & alij citati.*

Non tamen sufficeret partes dixisse re-
52 missionem faciendam in casu damni, vel
propter damnum, vt intelligi debeat de sola amissione fructuum, quia licet quandoq; hoc quoque dicatur damnum, etiam in legibus, vt põderat *Soccin. dicto cons. 78. num. 14. & seqq.* tamen vere, & proprie damnum
53 est diminutio patrimonij *l. 3. ff. de dam. infect.*
cum alijs supracit. & late *Ceph. cons. 104. nu. 5. & per tot. Decian. cons. 96. numer. 48. lib. 2. Surd. cons. 34. num. 31. in fin. & seq.* & dictum est supra *num. 7.* eoque magis si non dictum
54 reficiendum esse damnum, sed faciendam
esse remissionem mercedis propter damnũ, vt ponderauit *Rot. coram Coccin. dec. 422. nu. 10.* quia hoc secundo modo loquendi partes videntur magis se conformare voluisse cum dispositionem legũ de remissione mercedis loquentium, & idem esse si dictum, faciendum esse restaurum, sensit *Manzaned. dict. decis. 553. num. 5.*

55 Et vbi verba essent in vulgari sermone
prolata, quia tunc intelligi debent, prout vulgariter accipi solent, facilius admitti posset, ea referenda esse etiam ad amissionem, quæ vulgo dicit solet, damnum, vt tradit *Socin. dict. cons. 78. numer. 9. & seq. & Laderc. dict. cons. 14. num. 2. & 3.* & præcipue
56 si fructus de tempore casus euenientis fuis-
sent iam maturi, & prope diem recolligendi, prout ponderat idem *Soccin. num. 22.* & non impugnat *Riminal. Iun.* sed dicit, quod in casu suo hoc non cõcurrebat *d. cons. 810. num. 52.* sed hoc de se non sufficeret prout, sensit *Rota in dicta decis. 422. num. 9. & seq. cor. Coccin.*

57 Attendi tamen deberet damnum in fru-
ctibus, si pactum alias nihil prorsus operari valeret *Costa de ration. rat. post. qu. 10. in illat. num. 2. ver. vrget præterea*, vbi adducit *Bald. cons. 434. prope fin. lib. 1.* quem etiam adducit *Soccin. dicto cons. 78. n. 21.* sentien-
58 tem attendendam esse amissionem fructuũ
secluso pacto, vnde dicit tanto magis attendi debere stante pacto; verum opinio Baldi est contra cõmunem, de qua supra in principio, & quoad pactum, sufficit illud aliquid operari, etiam minimum, vt supradictum fuit, imo quod tollerandum sit verba nihil operari, quando si operarentur, resultaret intellectus iuri communi contrarius, dicit in proposito pluribus adductis *Ceph. cons. 104. num. 9.*

59 Attendenda etiam esset pro interpreta-
tione pacti obseruantia subsequuta, prout est regulare, & in hoc proposito tradit *Cost. in præcitata illatione num. 2. ver. esset insuper.*

60 At intelligendum est de obseruantia par-
tium, alias necesse esset illam probare in casu præciso, & vniformem, vt dixit *Rot. cor. Manzan. dicta decis. 553. num. 10. & 11.*

61 Denique circa pactum prædictum, quod
fiat restaurum, si damnum excedat summam scutorum 200. dubitari poterit, an refici etiam debeat ipsa summa scutorum 200. in casu quo restauro locus sit, vel tantum vltra eam, & ad hoc quoque attendenda erunt diligenter verba pacti, nam si dicunt, quod
62 locator teneatur ad illud plus in quo dãnifi-
catus fuerit conductor, prout in casu *Soccini Iun. dict. cons. 78. lib. 2. & Landerchij, & Rim. Iun. in eorum conss. supracit.* res erit plana, quod nõ sint reficienda illa scuta 200. prout supponunt prædicti, & aduertit *Cost. de rat. post quæst. 10. in illatione. num. 5.* At si aliter

sit

63 sit conceptum, puta, quod locator, si flumen ruperit, reficiat damnum conductori in casu quo damnum excedat summam scutorum 200. tunc eueniente tali casu, nihil repugnat, quod haberi debeat ratio etiam de rata scutorum 200.& ipsa quoque refici debeat, prout late pluribus rationibus reficiendam esse probat *Coll. in praedicta illatione post quaest.10.de ration.rat.num.4.*

64 Septima declaratio sit conductori incumbere onus probandi, cum enim fundet suam intentionem in casu contingenti, & damno sibi illato ad effectum istum consequendi remissionem mercedis, inde sequitur euidenter, vt casum, & damnum probare debeat, *Corn.cons.* 128. *num.*27.*lib.*2. & plene *Pantzch.de locat.q.*2.*num.*8.*& 9.*& quoniam non quodlibet damnum est sufficiens, sed requiritur in certa quantitate, videlicet, vl-

65 tra dimidiam mercedis, inde etiam sequitur vt in certa quantitate probari debeat, vt late firmat *Rim.Iun.consi.*92.*num.*12. *& seq.Surd. cons.*282.*num.*16.*ad med.Barz.decis.*59.*num.* 13.*ver.& in vniuersum*, & non sufficit probare damnum in genere, sed probandum in specie *Mantic. de tacit. lib.*5.*tit.*8.*num.*39. itaut non sufficiat testes dicere fuisse vltra dimidiam fructuum *Rot.decis.*42.*num.*6.*ver. probatio autem, post Zacch. de oblig. Cam.* At

66 non adeo mordicus inhaerendum videtur huic propositioni, vt si non possit fieri probatio praecisa fructuum perceptorum, aut eorum valoris, non debeat vllo modo fieri remissio, quia hoc esset summum ius contra conductorem laesum, & proinde si probationes vrgeant pro sterilitate, licet omnino nō concludant, de aequitate poterit fieri aliqua remissio *Couar. pract. res. cap.* 30. *num.* 2. *ver. vide tamen, & practicauitRot.cor. Mantic.decis.* 35. *ad fin.* & dicam infra de quantitate *in cap.seq. num.* 27.

67 Et in tali probatione clarum est non habendam esse rationem fructuum, quos percepisset conductor ex melioramentis à se factis in re locata *Bero. cons.* 140. *num.*34. *in fin. lib.* 1. *Rot. decis.* 539. *nu.*6. *lib.*3. *part.*3.

68 *diu.* quatenus tamen sint melioramenta perpetua,& concludenter per conductorem probata, vt tradit *Bursat. cons.* 11. *num.* 36. *& seqq.*

69 Et si fuerint plures res simul locatae, habenda est ratio omnium non aliquarum tantum *Marta cons.* 449. *num.* 5. *Surd. cons.* 34. *num.* 22. *post med.* adeo vt petens remissionem debeat probare quantitatem fructuum singularum rerum *Surd. ibidem.Barz. decis.* 59. *num.*13. *in fin. & seqq Coccin.decis.*422.

70 *num.*17. quod procedit etiamsi adsit pactum remissionis faciendae, quia intelligitur prout de iure, & quatenus ei locus sit considcratis fructibus omnium rerum locatarum *Rot.cor.Manzan. decis.*553.*num.*2.*& 3.* Nisi

71 forte pactum diceret non teneri conductorem impeditum soluere, *per tempo, o somma di tal impedimento*, quia illud verbum, *somma*, significat quantitatem, quam exigere non poterit, siue magnam, siue paruam, & sic non patitur dictum intellectum *Menoc. cons.* 835. *num.*9. *vers.respondetur* 2.& hinc est, quod potest euenire casus, quo conductor teneatur facere remissionem subconductori suo, & illam non valeat pro se obtinere, si videlicet conduxerit plura bonorum corpora simul, eaque separatim subloeauerit, & in vno eorum ceciderit grando, & segetes omnes deuastauerit, alia verò non tetigerit, petet enim iustissime subconductor remissionem, secus autem primus conductor, si ex alijs corporibus vltra dimidiam totius pensionis, quam soluit assequatur *Rauden. resol.* 26. *num.* 2. *& 3. Fab. in C. lib.* 4. *tit.* 42. *def.* 27.

72 Haec tamen intelligi debent eum supposito, quod locatio sit vnica, nam si tot essent locationes, quot res, tunc sufficeret probare damnum respectu vnius ad hoc, vt facienda esset remissio respectu illius *Menoc. cons.* 835. *num.* 9. *Boss. tit. de remiss. merc. conduct. num.* 20. *& seq. Bursat. cons.* 11. *nu.*35.*Coccin. decis.*422. *num.* 17. quando autem locatis pluribus rebus dicantur plures locationes, & quando non, dictum est supra *in cap.* 25.

73 Et idem, quod dictum est de pluribus rebus locatis procedit etiamsi res locata praebeat plures species fructuum, puta si locetur praedium, ex quo colligatur triticum, & vinum, non satis erit conductori probare se triticum omnino perdidisse, nisi probet etiam perdidisse vinum, vel saltem, quod damnum in tritico sit tale, vt licet vinum collegerit, adhuc non perceperit quantum sufficiat pro dimidia mercedis *Surd. cons.* 282. *num.* 16. *circa med. Barz. decis.* 59. *nu.* 12. *& 13.* vbi de communi *Coccin.decis.*422. *num.* 17. *Fab. in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *de fin.*47.

74 Quod tamen declaratur non procedere, si soluendū in ipsismet fructibus, quia tunc vna species non recipit functionem alterius, & ideo si vnus fructus deficiat, remitti debebit solutio illius, & si pro agro soluitur frumentum, pro vinea vinum, satis erit sterilitas agri pro facienda remissione frumenti *Peregr. cons.* 98. *num.* 7. *post med. lib.* 5.

75 prout etiam non procedit si damnum non sit

sit in solis fructibus, sed in substantia rei, vel quia non potuit conductor vti parte rei, ex qua vna species fructuum colligitur, vel in tempore, quo colligitur, iuxta ea, quæ dicta sunt supra in tertia declaratione *num.* 18. *& seqq.* & vltra ibi citatos *Io.Bapt.Costa cons.* 30. *num.* 11. *Fab. in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *def.* 47. *num.* 5. quod applicatur etiam si pluribus rebus locatis vna sit perempta, vigente eadem ratione.

76 Sic quando locatio sit ad plures annos damnum æstimari non poterit nisi attentis omnibus annis, & facta computatione sterilium cum fertilibus *cap. propter sterilitatem*

77 *de loc. & cond.* Quod adeò verũ est, vt si vno anno remissionẽ, quis colono dederit ob sterilitatem, deinde sequentibus annis contingat vbertas, nihil oberit domino remissio, sed integram pensionem etiam eius anni, quā remiserit, exiget, vt dicit *text. in l. si vno* 17. *in princ. ff. loc.* vbi etiam additur hoc

78 procedere in vectigalibus locatis, nec non si facta sit remissio verbo donationis, quasi non sit donatio, sed transactio, nisi forte annus pro quo facta fuit remissio ob sterilitatem esset vltimus, & dominus sciuisset vbertatem aliorum.

79 Quod procedit etiam si solutio fiat per menses, quia adhuc consideratur totus annus *Surd. cons.* 34. *num.* 54. *& seqq.* & quia contrarium senserat *Boss. tit. de remiss. merc. conduct. num.* 23. eum reprobat *Surd.* dicens *sub num.* 56. eius opinionem esse auctoritate destitutam, quia DD. quos allegat aliter loquuntur quam ipse referat, addendo

80 tamen, quod posset opinio *Boss.* forte sustineri, quando distributio esset vniformis, & æqualis singulo mense, vt ipse dicit *num.* 36. secus autem si sit difformis, & inde appareat distributionem fuisse factam gratia cõmodioris solutionis tantum.

81 Verum, quod vbicumque merces non est vnica solutione destinata, sed in annos distributa, non procedat dicta opinio, quod damnum æstimari, non possit nisi attentis omnibus annis, sed contrariam, quod videlicet quolibet anno æstimatio fieri possit, tenent quam plures relati per *Surd. d. cons.* 34. *num.* 43. & vltra eos *Menoc. cons.* 835. *num.* 21. *& seqq. Valasc. de iur. emph. quæst.* 27. *num.* 46. *Bursat. cons.* 309. *num.* 1. *& seqq.* vbi de communi *Ripol. var. cap.* 12. *nu.* 195. *& seqq.*

82 Sed prima opinio videtur regulariter amplectenda, eam enim firmauit, & communem esse dixit *Socin. iun. cons.* 68. *num.* 2. *& seqq. lib.* 2. *Grat. disc.* 567. *num.* 3. *Fab. in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *defin.* 3. *num.* 2. *& seqq.* & eam sequitur *Rot. decis.* 225. *num.* 4. *& dec.* 830. *num.* 2. *part.* 4. *diu. & decis.* 42. *num.* 5. *& seq. post Zacch. de obl. Cam. & decis.* 11. *per tot. & decis.* 422. *num.* 1. *cor. Coccin.*

83 Cæterum opinio ista procedit de plano, quoad annos præteritos, siue præcedant annum sterilitatis, siue subsequantur, dummodo præteriti sint de tempore, quo petitur remissio, at quatenus adhuc sint futuri, tunc aliud est dubium, quod cum percutiat tempus, quo remissio facienda est, an videlicet anno, quo accidit sterilitas, seu in fine locationis, quia si computandi etiam anni futuri, sequitur, vt expectari debeant, ideo illud tangam inferius suo loco.

84 Et recedendum erit à prædicta opinione, vbi tot sint locationes, quot anni, non enim valent anni fertiles vnius locationis supplere sterilitatem alterius *Abb. in cap. propter sterilitatem num.* 13. *Capr. concl.* 88. *num.* 52. *ad med. Valasc. de iur. emphyt. quæst.* 27. *nu.* 46. quando autem locatione facta in plures annos cum distributione mercedis in annos singulos, dicatur locatio vnica, vel plures, dictum fuit *in cap.* 25.

85 Et facienda est dicta computatio annorũ fertilium cũ sterilibus etiamsi non sint proximi, sed interpolati *Host. in summa de locat. §. quæ actiones num.* 7. *vers. & notandum Abb. in dict. cap. propter sterilit. num.* 13. *ad fin.* & esse communem opinionem aduersus *Innoc.* testatur *Valasc. dict. quæst.* 27. *num.* 46. quam tamen moderandam esse, vt pro-

86 cedat quatenus nõ sint valde remoti, prout esset in locatione ad longum tempus vltra decennium, sensit alijs adductis *Bursat. cons.* 11. *num.* 35.

87 Procedit tamen, vt facienda sit dicta computatio, quando damnum est in solis fructibus, non verò si sit in substantia rei, quia tunc remissio facienda est absolute nulla habita ratione vbertatis fructuum in parte, quæ damnum non sit passa *Surd. cons.* 400. *num.* 6. *& num.* 15. *ad fin. cum duob. seqq. & num.* 27. vbi etiamsi in parte minima *Mastril. decis.* 299. *num.* 110. *& seq. & num.* 128. *Fab. in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *def.* 47. *in princ. & num.* 5. *& seqq. Rot. cor. Millin. decis.* 363. *num.* 2. *Camill. Medic. cons.* 23. *num.* 13.

88 Controuersia vero magna est an conductor probata sterilitate vnius anni, probare etiam debeat illam non esse compensatam vbertate aliorum annorum, vel potius onus probandi ipsam compensationem incumbat domino, & primam opinionem contra conductorem, quod scilicet ipsi incumbat onus probandi sterilitatem vnius anni non fuisse

com-

compensatam, tenet *Rota in decis.* 727. *nu.* 2. *& 3.* vbi plenissime *part.* 4. *diu. & decis.* 42. *num.* 5. *& 6. post Zacch. de obl. Cam. & cor. Coctin. decis.* 11. *num.* 2. *& cor. Millin. decis.* 363. *ad fin. & sequitur Gratian. disc.* 557. *n.4. & dec. Marc.* 222 *in addit. n.4. & seq.*

89 At contraria opinio, quod conductor eo ipso, quod probauit sterilitatem, habeat intentionem fundatam pro petitione remissionis, ita vt locatori eam effugere volenti incumbat onus probandi, quod illa sterilitas fuerit compensata, est forte verior, quia habet pro se textum satis clarum *in l. licet* 8. *C. locat.* in illis verbis *& quæ euenerunt sterilitates vbertate aliorum annorum repensata non probabuntur*, vt bene aduertit post alios *Cyriac. contr.* 296. *num.* 19. & sentiunt alij, quos sequitur *Bursat. cons.* 11. *num.* 32.

90 Non autem sufficit pro dicta compensatione, quod in alijs annis conductor perceperit fructus solitos, licet forte fructus soliti superet quantitatẽ mercedis, sed requiritur, quod fuerint vberes vltra solitum *Put. decis.* 185. *n.*2. *ad fin. lib.* 2. nec sufficit modicum,

91 sed debent superare solitum saltem in tertia parte, vt firmat *Bursat. d. cons.* 11. *nu.* 32. *post med. Boss. tit. de remiss. merc. conduc. num.* 25. *& 27. Cyriac. d. contr.* 296. *num.* 20. & esse communem opinionem asserit *Caroc. de locat. tit. de remiss. merc. quæst.* 8. *num.* 46. sunt

92 enim plures, & diuersæ opiniones in hoc puncto, vt videre est penes *Valasc. de iur. emph. quæst.* 27. *num.* 43. & compensari cum sterilitate vnius anni, quod percipitur vltra mercedem in alijs, dicit *Gratian. in decis. Marcb.* 222. *num.* 6. & consonant tradita *per Clapper. caus.* 45. *num.* 9. *& per tot.*

93 Imo nec sufficeret adesse vbertatem fructuum in dicta quantitate, si propter ipsam vbertatem, fructus vilioti pretio venderentur, adeò vt non posset recompensari conductor in pecunia obligatus soluere *Cyriac. d. contr.* 296. *num.* 21. *vers. admonet. etiam Caroc. d. quæst.* 8. *num.* 53. & facit, quod e contra dictum fuit paucitatem fructuum non præbere causam remissionis, quando sunt cariores, adeò vt ex illis conductor percipiat tantum, vt cesset damnum sufficiens pro remissione facienda supra *nu.* 13.

94 Præterea non est dubium, quod à præfatis receditur, vbi aliter fuit inter contrahentes conuentum imo satis est, quod fuerit cõuentum de remissione facienda ad hoc, vt pactum operetur, vt non sit habenda ratio aliorum annorum secundum *Ang. cons.* 312. *num.* 6. *ver. vnde cum hic*, quem sequitur, & defendit *Surd. de alim. tit.* 9. *quæst.* 26. *num.* 21. *& seq. Gratian. dec Marcb.* 222. *in addit. num.* 2. & sensit *Rota cor. Coccin.*

95 *decis.* 422. *num.* 3. at contrarium in hac parte sensit eadem *Rota decis.* 225. *num.* 4. *&* 6. *& decis.* 226. *num.* 1. *part.* 4. *diu.* vnde

96 tutius erit considerare verba pacti, an simpliciter sit conceptum, ita vt interpretationem à iure recipere possit, an verò sit relatum ad annos singulos, vt distinguendo eleganter probat *Fab. in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *def.* 35. & exemplum secundi casus est, si dictum fuerit, *e mancandosi di qualche parte in un' anno*, quia non potest intelligi de pluribus annis, vt voluit *Cast. cons.* 66. *num.* 5. *& seqq.* prout etiam si adsit pactum, quod conductor non teneatur soluere pro tempore, aut summa impedimenti, nam verba illa, *pro tempore*, significant, quod habenda non sit ratio totius temporis locationis, sed pro quouis tempore, quo impediatur conductor, non teneatur soluere *Menoc. cons.* 835. *num.* 23.

97 Cæterum in quã pluribus ex casibus prędictis, in quibus dictum est non attendendam esse rigorosam dispositionem iuris circa quantitatem, aut etiam qualitatem damni necessarij pro remissione facienda, dubitari poterit quodnam damnum præcisè requiratur, & quoniam difficile est dari certam regulam omnibus casibus adaptabilem standum erit arbitrio Iudicis *Rip. in leg. fin. quæst.* 24. *C. de reuoc. donat. Ceph. cons.* 257. *num.* 27. *Rota decis.* 227. *prope fin. part.* 4. *diu. Mantic. decis.* 35. *num.* 6. qui iudex ex-

98 ceptis quibusdam casibus, in quibus dictũ est liberari debere conductorem à damno etiam minimo, & nisi appareat aliter sensisse partes recordari debet colonum ferre debere æquo animo modicum damnum in fructibus prædij conducti *l. si merces* 28. *§. vis maior ff. loc.* & sustinere aliquam partem incommdi *l. habitatores* 30. *in princ. ff. loc.* & obseruare poterit damnum non esse modi-

99 cum, si secundum opinionem vulgi, modicum non reputetur, vel si sit infra sextam partem mercedis, vt tradit *Ceph. d. cons.* 257. *num.* 27. *& Neuiz. cons.* 90. *num.* 9. *Rim. iun. cons.* 92. *num.* 16.

## De quantitate remissionis faciendæ, & de tempore quo fieri debet, ac de actione, alijsque remedijs ad eam consequendam.

*SVMMARIVM.*

1 *Remissionem mercedis faciendam esse pro rata temporis habetur in iure ciuili, & pro rata pensionis habetur in canonico.*

2 *Quo-*

2 *Quomodo concilietur dicta discrepantia iurium, sunt variæ opiniones.*

3 *Decl. ut reficienda sit pro rata temporis, quando res locata æqualem fructum omni tempore reddit.*

4 *Et quando non reddit fructum æqualem, tunc habenda ratio pensionis, quæ soluitur, & quo intuitu soluitur, & num. 5.*

6 *Intellige prædictas conclusiones procedere in remissione facienda pro quocumque damno etiam paruo, secus in ea, quæ requirit læsionem ultra dimidiam.*

7 *In remissione mercedis facienda pro læsione ultra dimidiam quanta esse debeat, sunt variæ opiniones.*

8 *Prima opinio est, ut sit remissio facienda in totum, videlicet, ut nihil conductor de suo soluat.*

9 *Secunda est, ut fiat in eo, quod deficit usque ad dimidiam pensionis.*

10 *Tertia opinio est, ut stetur arbitrio Iudicis.*

11 *Quarta est, ut fructus diuidantur pro rata, ut in colonia partiaria.*

12 *Prædictarum opinionum prima ostenditur magis communis, & magis vera, & aliæ reprobantur & n.n. seqq. usque ad num. 18.*

16 *Declaratur dicta prima opinio, ut debeant considerari fructus detractis omnibus expensis etiam seminis.*

19 *Intellige si fructus superent expensas, alias si omnino deficiant, non tenetur locator reficere conductori expensas, & semen.*

20 *Decl. hoc procedere in remissione propter sterilitatem, secus si ob factum, vel culpam locatoris, quia tunc tenetur reficere omnia damna etiam lucri cessantis.*

21 *Intellige si factum locatoris non fuerit necessarium.*

22 *Et ubi damnum prouenit ex facto necessario, si sit paruum, non reficitur.*

23 *Et reficienda sunt damna non solum prouenientia ex facto locatoris, sed etiam ex facto tertij, quem locator prohibere potuit.*

24 *Remissio si petatur ob malam qualitatem rei, si locator eam ignorauit non debetur, nisi adsit damnum sufficiens ad eam petendam.*

25 *Si autem sciuit, vel scire potuit, tunc debetur in quantitate damni.*

26 *Remissionis mercedis quantitas, ut sciatur, debet conductor probare quantitatem damni.*

27 *Et ubi non potest quantitas probari, statur quantitati verisimili arbitrio Iudicis.*

28 *Et potest recomendi res retinenda pro tanto tempore, pro quanto fuit eius usus impeditus.*

29 *Decl. procedere volente conductore, & non aliàs.*

30 *Et potest locator offerre se promptum recipere fructus rei, & remittere totam pensionem.*

31 *Et e contra potest locator offerre omnes fructus deductis expensis, & semine.*

32 *Remissio mercedis facienda est conductori non valenti uti re conducta, etiamsi eam gratis alteri concessisset.*

33 *Remissio in locatione ad plures annos facienda est in fine locationis.*

34 *Contr. quod fieri debeat quolibet anno, quo sequitur damnum, est magis communis.*

35 *Et si subsequentes anni sint uberes, itaut restauretur damnum repetitur remissio.*

36 *Decl. dictam quæstionem procedere in locatione unica ad plures annos, secus si tot sint locationes quot anni.*

37 *Decl. 2. procedere in remissione propter sterilitatem, secus si petatur interesse.*

38 *Decl. 3. non procedere difficultatem, si appareat contrahentes aliter sensisse.*

39 *Remissio mercedis potest peti per viam exceptionis.*

40 *Et etiam per viam actionis, postquam fuit soluta merces, maxime stante solutione anticipata.*

41 *Remissio mercedis post ipsam mercedem solutam, non potest peti per conditionem indebiti.*

42 *Decl. procedere si solutio fuit facta anticipate, secus e contra.*

43 *Et prædictæ actiones non tantum dantur de iure, quam etiam vigore obligationis locatoris de manutenendo conductorem.*

44 *Instrumentum contractus locationis, sicut probat actionem uni ex contrahentibus, ita probare debet eam alteri.*

45 *Via executiua, qua agit locator pro solutione pensionis, competit etiam conductori pro repetitione.*

46 *Executiue exactus via ordinaria repetit de stylo curiæ.*

47 *Decl. dictum stylum non esse seruandum extra curiam.*

48 *Decl. 2. in iudicio repetitionis indebiti procedendum esse saltem summarie.*

49 *Decl. 3. non procedere si exactum vigore obligationis Cameralis.*

50 *Remissio mercedis si facta indebite, potest repeti, etiamsi verbo donationis facta sit.*

51 *Decl. procedere si locator, qui eam fecit, ignorauit rem non deberi, secus si sciuit, & donare dixit.*

## CAPVT XLVIII.

PRæsupposito nunc, quod locus sit remissioni mercedis, si quæratur de quantitate, in qua facienda sit, offert se primo
1 antinomia quædam inter ius Ciuile, & Canonicum, nam primum *in l. si uno 17. §. ubicumque ff. locat.* dicit eam faciendam esse pro rata temporis, secundum verò *in cap. propter sterilitatem de loc. & cond.* dicit eam faciendam esse pro rata pensionis, ad quam
2 tollendam volunt aliqui ius Canonicum loqui in casu, quo pensionis aliqua pars sit remittenda, ius verò ciuile loqui in casu, quo remitti debeat in totum *Pinel. in l. 2. C. de rescind. vend. part. 1. cap. 3. num. 23. Caroc. de remiss. merc. quæst. 1. num. 6. ver. declaratur secundo* alij vero dicunt textum iuris ciuilis *in d. §. ubicumque* quatenus contineat vocem illam, *temporis* esse corruptum, quia in Pandectis Florentinis, ea non adest, ut obseruauit *Valasc. de iur. emph. quæst. 27. num. 30. ad med.* ac etiam ea non adest in codicibus melioris impressionis, prout est ille, quem præ manibus habeo.

At remissionem faciendam esse pro rata temporis, quo conductor fuit impeditus fructus rei percipere tantum quatenus non probetur per text. *in d. §. ubicumq;* probatur per alios, & signanter *in l. si quis domum 9. §. hic subiungi ff. loc.* ibi *ut pro rata temporis, quo fruitus est, pensionem præstet & in l. si fundus 36. prope med. ff. eodem* ibi *eius scilicet temporis, quo fruitus non fuerim,* & tradunt *Bart. in l. si uno §. item cum quidam num. 3.*

*ff. eo-*

*ff. eodem Soccin. Sen. conf.* 88. *numer.* 3. *ver. circa tertiam lib.* 1. cum alijs adductis *per Conar. practic. quaest. cap.* 30. *num.* 3. *& Rot.*
3 *cor. Mantic. decif.* 35. *num.* 4. vnde vera est conclusio, sed non potest indiscrete accipi, vt procedat indistincte, sed solum vbi prædium, vel alia res locata quolibet tempore æqualem fructum, seu æquale commodum præstat, prout sunt prædia Vrbana, nempe domus ad habitandum locatæ, quia in eis, soluendo pro tempore, soluitur etiā pro rata fructuum, cum tandiu fructus ex eis percipere dicatur conductor, quandiu
4 in illis habitat, vt post plures dicit *Pantzsch. de loc. quaest.* 1. *in fin.* verum quando vtilitas vtriusque partis non est eadem, in quocumque tempore, vti si molendina locentur pro certis coibibus frumenti annuatim, de quatuor mēsibus in quatuor menses prælādis, quæ tamen in hyeme fere nihil soleant molere, & vtilitatē conductori tribuere, sed tota vtilitas eorum sit in æstate, & eueniat, quod æstate iam transacta, scilicet de mense Octobr propter excessiuas pluuias à flumine deuastetur, nō poterit haberi ratio in faciēda remissione solius temporis subsequentis pro quo conductor non potuit vti. Sic cuidentius si conducta sit domus, quæ erat in nundinis pro vno anno pro decem in toto anno, licet non esset vtilis nisi in quindecim diebus, in quibus erant nundinæ, & eueniat, quod postquā conductor habuit illos quindecim dies migrari compellatur, vtique non fiet ei remissio pensionis aliorum 350. dierum, pro quibus fuit domus locata, prout e contra si toto tempore anni eamdem domum retinuerit, & imminente tempore nundinarum impeditus fuerit vti pro illis tantum quindecim diebus earum, non debebit pro illorum rata solum fieri remissio, quare in his & similibus casibus non habē-
5 da erit ratio temporis, sed pensionis, quæ soluitur, & quo intuitu soluitur, vt exposcit æquitas canonica, iuxta *d. cap. propter sterilitatem* vt sensisse videtur ibi *Io. Andr. num.* 3. & prædictis, alijsque similibus casibus relatis, optime explicat *Bal. conf.* 145. *num.* 7. *lib.* 3. sic si adfuerit in prædio exercitus de mensibus Februarij, Martij, Aprilis & Maii, in quibus pauci admodum fructus percipiuntur, non erit facienda remissio pro rata temporis, dum potuit conductor alijs mensibus omnes fructus percipere, vt considerauit *Rot. cor. Mantic. decif.* 35. *num.* 4. & late *Surd. decif.* 326. *num.* 18. *ver. & quod diximus & seq.*
6 At hæc percutiunt eam remissionem, quæ fieri debet pro quocumque damno, siue magno, siue paruo, quæ mensurari debet ad ratam damni, tempor s, & mercedis. At deueniendo ad illam, quæ non est facienda
7 nisi damnum sit vltra dimidiam mercedis, quanta esse debeat remissio quando ei locus est *Menoch. in tract. de arbitr. lib.* 2. *cas.* 77. dicit dubitari à nostris, & refert tres opi-
8 niones, quarum opinionum prima est, vt facienda sit remissio in totum, præsupponendo videlicet, quod pensio sit centum, & conductor perceperit solum quadraginta, quod facienda sit in totum, idest pro toto eo, quod deficit, & sic pro sexaginta, quæ opinio probatur primo, quia iura absolute dicunt simpliciter faciendam esse remissionem, & sic dum aliud non exprimant, debent accipi, vt fiat in totum, quia iste est potentior significatus verborum, qui accipi debet *l.* 1. *ff. si ager vectig.*

Secundo sumendo argumentum ab emptione, & venditione, in qua si adsit læsio supplendum est pretium in totum, *l.* 2. *C. de resc. ind. vend.* ergo idem dicendum est in locatione, & conductione, prout argumentatur *Bart. in l. si merces §. vis maior num.* 4. *ff. loc.*

9 Secunda opinio est quod remissio solum fiat vsque ad dimidiam ipsius pensionis, adeo vt referendo eodem themate, si pensio sit centum coronarorum, & conductor quadraginta tantum percipiat, remissio fiat in decem, vel vndecim, ita vt conductor non soluat nisi dimidiam totius pensionis, vel quid minus, quæ opinio suadetur ab eo, quod dictum est communiter teneri remissionem non esse faciendam, vbi conductor quid vltra dimidiam pensionis percipiat.

10 Tertia opinio est, hanc remissionem iudicis arbitrio faciendam esse, prout tenuit *Barbat. cons.* 21, *col. penult. lib.* 2.

Et his opinionibus ità simpliciter cum suis rationibus relatis *Menoc.* vere sensum suum non aperit, sed *Pantzsch. de loc. & cond. quaest.* 3. easdem repetit, & deinde obseruat videri illum sequi opinionem, quod standum sit iudicis arbitrio, quia eam vltimo loco refert, quando enim DD. referunt plures opiniones non aperiendo suam, censetur sequi eam, quam vltimo loco referunt *Bero. cons.* 93. *num.* 27. *lib.* 1. & cum eadem opinione, quod stetur arbitrio iudicis, transire etiam videtur *Caroc. de locat. in tit. de remiss. merc. quaest.* 8. *numer.* 105. *Magon. decis. Floren.* 67. *num.* 28. *Rot. decis.* 151. *num.* 15. *post Zacch. de obl. Cam.*

11 Est etiam alia opinio per præfatos non relata, quod vbi conductor non percepit pro dimidia mercedis, nulla facta detractio-

ne expensarum, omnes fructus percepti diuidi debeant inter dominum, & conductorem, prout fit cum colono partiario, & hæc fuit opinio *Bald. in l. licet num. 4. C. loc.* quam refert, & dicit intelligere seruari in aliquibus locis *Boss. in sua pract. tit. de remiss. merc. conduc. num. 3. in prin.*

12 Verum prima opinio, quod vbi non est perceptum quantum sufficiat pro dimidia pensionis, fiat remissio in totum, videlicet, si nihil prorsus perceptum, vel perceptum solum semen, & quantum expensum fuit, nihil prorsus soluere debeat conductor, si autem perceptum aliquid non sufficiens pro medietate pensionis, soluere debeat illud solum, quod perceptum est vltra semen, & expensas, & residuum in totum sit remittendum, est magis communiter recepta, eam enim sic explicatam docuit *Castren. in d. l. si merces* 28. §. *vis maior num. 4. ff. loc. Imol. in cap. propter sterilitatem sub num. 16. de locat. Capr. in regulis cap. 88. num. 57. Boss. in d. tit. de remiss. merced. num. 3.* vbi testatur hanc esse communem opinionem *Neuizan. cons. 90. num. 18. & 19. Bursat. cons. 309. num. 3. Pantzschm. d. quæst. 3. num. 5.* vbi quod putat ab hac non esse recedendum.

13 Et non solum dicta opinio est magis communis, sed etiam verior, nam vltra rationes supra *ex Menoc.* relatas, eam probat *text. in d. l. si merces* 28. §. *vis maior* ibi *non debet conductori damno esse, si plus quam tolerabile sit, læsi fuerint fructus.* si enim non debet conductori damno esse, aperte sequitur, vt nihil de proprio soluere debeat, alias enim ei damno esset.

14 Quod autem dictum fuit pro secunda opinione conductori non fieri remissionem, si vltra dimidiam pensionis percipiat, non concludit, vt ergo quando fit remissio, ea facienda sit in eo solum, quod deficit ad dimidiam, & residuum soluere debeat de suo, nam videmus, quod etiam in emptione, & venditione permittitur venditorem lędi vsque ad dimidiam, & tamen si læditur vltra eam non satis est emptori supplere vsque ad illam, sed debet supplere vsque ad integrum pretium, alias contractus rescinditur, vt habetur *in l. 2. C. de rescin. vend.* ad cuius terminos reducitur hæc remissio *per Bart. in d. l. licet* prout aduertit *Pinel. in d. l. 2. par. 1. cap. 3. num. 24.* quando enim tollenda est læsio, & damnum debet tolli in totum, licet ad euitandas lites expediat non quodlibet damnum tollere, sed tantum si sit plus quam tolerabile, nec quamlibet læsionem, sed tantum si sit vltra dimidiam ex iuribus allegatis.

15 Quare si opponatur, imo iura velle conductorem ferre æquo animo modicum damnum, vt habetur in ipso §. *vis maior*, & partem incommodi, vt dicitur *in l. habitatores 30. in princ. ff. loc.* facilis erit responsio, vt scilicet debeat illud ferre si sit modicum, secus autem si plus, quàm tolerabile sit, vt distinguitur in eodem §. *vis maior*, & plus quam tolerabile esse dicitur, si excedit dimidiam pensionis, vt deducitur ex dicta *l. 2. C. de rescind. vend.* & tunc conductor liberari debet à damno in totum, vt probatur eisdem iuribus.

16 Et si opponatur aduersus id quod dictum est colonum detrahere debere semen, & quod superest de fructibus tantum soluere, quod imo semen perdere debeat per text. *in l. ex conducto 16. §. si vis tempestatis ff. loc.* ibi *ne supra damnum seminis amissi, mercedes agri præstare cogatur* respondendū erit textum illum loqui in casu, quo fructus prorsus sint sublati, ita vt nec semen perceptum sit, vt patet ex verbis præcedentibus ibi, *& si labes facta sit, omnemque fructum tulerit*, & ex eo quod expresse dicit, semen amissum, quo casu clarum est non teneri dominum fundi illud de suo restituere, sed damno conductoris cedere debere amissionem in casibus, in quibus locator ad aliud non tenetur, quam ad pensionis remissionem, de quo nunc agimus, quidquid secus sit in casibus in quibus locator tenetur non solum ad remissionem pensionis, sed etiam ad omnia damna de quibus paulo infra dicendū erit.

17 Hinc dum habemus definitum, quam læsionem, quodque damnum iura non patiantur, inde sequitur vt cesset arbitrium Iudicis, vel quando intret, quia regulandum est à iure, non poterit iudex nisi iuxta dictam primam opinionem arbitrari, quæ propterea seruanda erit, vt dicit *Bursat. dict. cons. 309. num. 3. vers. & licet*, & sequitur *Pantzsch. d. quæst. 3. ad fin.*

18 Quo ad aliam opinionem quam addidi ex Baldo, quod debeat fieri remissio diuidendo fructus cum conductore, vti diuiduntur cum colono partiario, eius insubsistentia probatur ex lectura *text. in d. l. si merces §. vis maior* non solum ex quo dicit conductorem damnum sentire non debere, quando est intolerabile, quod sæpissime nō verificaretur dicto modo practicando, sed etiam quia expresse distinguit, & diuersimode practicari cum conductore, ac cum partiario dicit.

19 Pro hac verò remissione non tenetur locator aliquid de suo refundere conductori ratione sui interesse, quod excedat vtilitatem

tem affictus, nisi expresse fuerit conuentum *Ang. conf. 312. num. 4. post med. ver. ad id autem*; adeo vt si non sit perceptum semen illud perdere debeat conductor, vt mox dicebam per tex. *in l. ex conducto 16. ff. loc.* at
20 hoc procedit in remissione propter sterilitatem absque facto, & culpa locatoris, his enim interuenientibus, locator tenetur reficere conductori omnia damna, ac etiam lucrum cessans *l. si fundus 36. post med. ff. loc.*
21 quatenus tamen factum locatoris non fuerit ei necessarium, quia tunc non tenetur nisi pensionem remittere, puta si necesse habeat domum reficere ne ruat *l. & hac distinctio 38. in princ. ff. loc.* imo in isto casu con-
22 ductor tenetur partem incommodi, paruulam tamen, æquo animo ferre, & pro ea remissionem petere nequit *l. habitatores 30. in prin. ff. locat.* & distinguendo inter refectionem necessariam, vt pro ea facienda sit solum remissio ad metam impedimenti, & voluntariam, vt pro ea sint reficienda damna, & interesse est *text. in l. qui insulam 33. in princ. ff. eod.*

23 Imo non solum tenetur ad damna, & interesse locator, si facto suo impediatur conductor, sed etiam si impediatur ab eo, cui ipse prohibere posset ne id faciat, vt est *text. in l. si fundus 36. post med. ver. nam et si ff. locat. cum concord. relat. per Rot. cor. Verall. decis. 180. num. 2. part. 1. Grat. an disc. 376. num. 18.* vbi quod est distinctio approbata à DD. qui etiam latius distinguunt, seu potius distinctionem apertius explicando, considerant quatuor casus principales cum eorum subdistinctionibus, & declarationibus, quorum primus est si impedimentum proueniat facto locatoris, secundus si facto conductoris, tertius si facto tertij, & quartus si casu fortuito, & est distinctio *Bart. in l. si vno 17. §. item cum quidam num. 2. ver. hoc præmisso ff. loc.* de qua dixi *in cap. 28. de oblig at. locatoris à num. 25.* vbi videri potest, & latius penes *Caroc. tit. de remiss. merced. quæst. 8. à num. 13. & plur. seqq. & Pantzsch. de loc. quæst. 13. & quæst. 14. per tot.*

24 Si res locata fuerit malæ qualitatis, & locator ignorare potuerit, non tenetur nisi ad remissionem mercedis, quatenus ex illa mala qualitate resultet damnum conductori sufficiens, at si sciuit, vel scire potuit, tenetur etiam ad interesse, vt probat *text. in l. sed addes 21. §. si quis dolia ff. locat.* dum ibi
25 dicitur, quod si locaui pascua in quibus erat herba mala per quam mortua sunt animalia, si sciui, teneor ad damna, si ignoraui, solum pensionem non peto, si autem locaui vasa, quæ sint vitiosa, teneor ad damna siue sciuerim, siue ignorauerim vitium, & ratio differentiæ redditur à *glos. in ver. herba mala*, quia locans vasa debuit scire, in pascuis iure potuit ignorare, late *Caroc. de locat. post tit. de imperit. Caprar. conclus. 6. nu. 8. & seq.* vbi & de locatione equorum in qua distinguit inter locationem equi certi factã à sciente cum malum, vt teneatur ad interesse, & locationem equi incerti factam ab habente bonos, & malos, & dicit teneri pariter ad interesse si postea præsentauit malum.

26 Ad hoc autem, vt possit sciri quantitas, & fieri remissio modis prædictis, & ad hoc vt solui possint damna, & interesse conductoris, vtique supponitur eorũ probatio, quæ quidem à conductore facienda est, vt dictũ est supra *in cap. præced. num. 64.* & dicit *Rota cor. Verall. decis. 183. num. 4. part. 1.* quod liquidari debent, nec est præstandum iuramẽtum ad illorum liquidationem.

27 Verum, quia omnia intelliguntur datis terminis habilibus, & in hoc proposito quoque nõ videtur æquitatem permittere, quod si damna non probentur in specie, debeat conductor, qui in genere ea probauit, læsionem pati, si dubitetur de quantitate, quia non potest dari certa regula, standum erit iudici, qui ad metam damni magis verisimilis eam arbitretur *Couar. practic. resol. cap. 30. num. 2. vers. vidi tamen. Rot. cor. Mantic. dec. 35. ad fin.*

28 Vnde si impeditus fuerit conductor aliquo certo tempore vti re conducta, propter difficultatem liquidandi eius damna, potest ei eadem res reconcedi pro alio, & eodem tempore, vt ita recompensetur, vt voluerunt *Corn. conf. 38. in fin. lib. 2. Decian. conf. 107. num. 4. vers. si ergo. Bursat. conf. 309 num. 10. ver. verum quia hæc damna,*
29 quod tamen procedere volente conductore, secus autem eo inuito, declarat *Pantzschm. de loc. quæst. 2. num. 11.* & potest etiam lo-
30 cator, dum conductor conqueritur de damno, offerre se promptum recipere fructus rei, & remittere illi totalitet pensiones, & quatenus cum ita reddat tutum à damno elidet omnem eius remissionis prætensionẽ *Paris. conf. 38. num. 18. & 24. lib. 1. Rolan. conf. 86. num. 9. lib. 3. Pantzschman. d. quæst. 2. num. 12. Caroc. de locat. tit. de remiss. merc.*
31 *quæst. 1. num. 16.* vbi & e contra, quod conductor potest offerre omnes fructus deducto semine, & expensis, quod intelligendum est in casu, quo locus sit remissioni mercedis, nempe vbi non percipiat quantum sufficiat pro dimidia mercedis, iuxta supradicta.

32 Non tamen excusaretur à remissione lo-
cator ex eo, quod nullam vtilitatem precio
æstimabilem conductor ex re locata perci-
peret, vel si domum alteri habitandam gra-
tis concessisset, quia adhuc ei remittere il-
lam in suis casibus deberet, est text. *in l qui insulã* 33. §. *ædiles ff. locat. & ibi Bart. in sum.*
33 Si autem quæratur, quando facienda sit
remissio, dubium præcipuè cadit in locatio-
ne ad plures annos si eueniat sterilitas in ali-
quo eorum, an statim anno illo facienda sit
remissio, an vero expectandi sint omnes an-
ni, & facienda in fine, & opinionem, quod
fieri debeat in fine tenuit *Thesaur. quæst.* 47.
*num.* 4. *lib.* 2. *Fab. in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *defin.*
35. *ad fin. ver. itaque frustra Rot. decis.* 225.
*num.* 5. *part.* 4. *diu.* & habet hæc opinio ra-
tionem, quia cum remissio facienda sit, nisi
sterilitas vnius anni cum vbertate præcedē-
tis, vel subsequentis anni valeat compen-
sari, vt dicit text. *in cap. propter sterilitatem de locat.* vtique iste calculus non potest fieri
nisi omnibus annis expectatis, vt conside-
rauit *Rot. in decis.* 225. *num.* 5. *part.* 4. *diu.*
& pro ista opinione iudicatum fuisse refert
*Valasc. de iur. emphyt. quæst.* 27. *num.* 47.
34 Verum contraria opinio est magis com-
muniter recepta, tenuit enim eam *Aretin.*
*cons.* 52. *num.* 4. *post princ. ver. sed rarissime*
*Bursat. cons.* 11. *num.* 34. *& cons.* 309. *nu.*
1. *post med.* vbi quod nemo contrarium co-
gitauit *Becc. cons.* 82. *sub num.* 24. *Surd. cons.*
34. *num.* 54. *ante med. Boss.* qui hanc com-
munem esse testatur *tit. de remiss. merc. cond.*
*num.* 23. *post med. Valasc. de iur. emph. quæst.*
27. *num.* 47. licet referat vidisse quandoque
iudicatum pro cotraria *Caroc. tit. de multi-plicat. contrac. num.* 31. vbi pariter de com-
35 muni, & si placeat hanc retinere, rationi
in contrarium adductæ responderi potest,
quod vbertas futura non est suspensiua re-
missionis, sed resolutiua illius, & propterea
non debet fieri calculus annorum futurorũ
antequam remissio fiat, sed ex post, vt apet-
te habetur *in l. si vno* 17. *in princ. ff. locat.*
36 Cæterum dubium hoc procedit cum sup-
posito, quod locatio sit vnica plures annos
complectens, licet pensio in annos, vel men-
ses singulos sit distributa, & in his terminis
loquuntur *Caroc. d. num.* 31. *&* 32. & alij,
nam quatenus sint plures locationes, tunc
cessat difficultas, & clarum est, quod vber-
tas vnius, non supplet aliam, vt docuit *Bald.*
*in l. licet num.* 17. *ver. sed si nouus* C. *locat.*
37 Prout etiam cessat dicta difficultas si non
agatur proprie de remissione mercedis pro-
pter sterilitatem, sed petatur interesse ob
factum locatoris, vel tertij *Thesaur. quæst.*
47. *num.* 4. *lib.* 2. & quod hoc casu non con-
siderentur omnes anni *Burat. cons.* 309 *num.*
4. *ad fin. ver.* 2. *principaliter* Nec non si ex
38 pacto desuper conuento dignoscatur partes
aliter sensisse *Fab. in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *def.*
35. & in alijs casibus, in quibus non haben-
dam esse rationem aliorum annorum, dictũ
fuit supra *Cap præcedenti ad finem.*
39 Si denique quæratur de actione, alijsque
remedijs competentibus pro ista remissione
consequenda, in primis potest conductor
de ea opponere per viam exceptionis aduer-
sus locatorem agētem pro mercede, vt dictũ
est supra in *Cap.* 45. *vbi n.* 11. *& seq.* an talis
exceptio opponi valeat ab obligato in for-
ma Cameræ, vel alia via executiua adstricto.
40 Et vlterius poterit etiam conductor eam
petere per viam actionis postquam soluerit,
idque præcipue si solutio pensionis fuit an-
ticipate facta, vt sunt *text. in l. si quis fundum* 10. §. *Imperator in fin. & in l. sed addes*
21. §. *si quis cum in annum, & in l. si fundus*
36. *vers. similiter ff. loc.*
41 Quæsitum autem fuit, quæ actio com-
petat conductori hoc casu, & quidem Mela
scripsit ex conducto actione repetiturum
conductorem, non quasi indebitum condi-
cturum. Non enim per errorem dedit plus,
sed vt sibi in causam conductionis prospice-
ret. Aliter atque si quis cum decem condu-
xisset, quindecim soluerit, hic enim si per
errorem soluit, dum putat se quindecim
conduxisse, ex conducto actionem, non
habebit, sed solam condictionem nam
inter eum qui per errorem soluit, & eum,
qui pensionem integram soluit ante diem,
multum interest, vt dicit *text. in dicta l. sed addes* §. *si quis cum in annum*, & tradit
etiam *Gratian. disc.* 376. *num.* 22.

At contrarium breuioribus verbis, sed
tamen satis aperte habetur *in dict. l. si quis fundum* §. *Imperator in fin.* ibi *atque temporis, quod insecutum est, mercedes, vt indebitas recuperabit.* Sed componitur ista iurium dis-
42 crepantia, vt non competat condictio inde-
biti, sed actio ex conducto, si conductor sol-
uerit anticipate, nempe ab initio antequā cō-
peteret ei exceptio retētionis in quibus ter-
minis loquitur, & procedit text. *in d. l. sed addes* §. *si quis cum in annum*, secus vero si
soluit postea, in quibus terminis loquitur,
& procedit alius tex. *in d. l. si quis fundum* §.
*Imperator*, primo enim casu, de tempore so-
lutionis merces non erat adhuc indebita, sed
bene secundo *glos. in dict.* §. *Imperator ver. recuperabis* vbi etiam *Bart. Castren. in dict. l. sed addes n.* 21. §. *si quis cum. Gratian. dict. disc.* 376. *num.* 30. *&* 31.

Neque

Neque obstat text. *in l. si Pater ignorans ff. sol. matr.* per quem probari videtur con-
dictionem indebiti nunquam habere locum,
dũ dicit, quod si Pater mulieris soluat Gene-
ro dotem iam soluto matrimonio eã non per
condictionem indebiti, sed actione pro dote
repetit, nam respondetur ibi speciale esse,
vt cesset condictio indebiti fauore dotis, vt
*l. cum is qui §. mulier. ff. de condict. indeb.*
prout d. text. *in l. si Pater ignorans* respon-
det præfata *gloss. in l. si quis fundum* 10. §.
*Imperator vers. recuperabis* cum qua transit
ibidem sicco pede *Bart.* sed *Castren.* dicit,
quod *in dict. l. contraria* poterat competere
actio ordinaria de dote, & ideo cessat con-
dictio indebiti, quodque cessaret etiam in
casu *d. §. Imperator* si competere posset actio
ex conducto, sed ibi non posse eam compe-
tere, quia solutio fuit facta locatione finita,
& ideo non potest alia competere, quam
condictio indebiti.

43 Et ista repetitio, & actio ex conducto, da-
bitur tam ex iure communi, quam etiam vi
conuentionis quando præcessit instrumen-
tum, & locator promisit manutenere con-
ductorem, vt probat *Gratian. disc. 376. nu. 22. ver. ista autem & seqq.* quia contractus
locationis est vltro citroque obligatorius, &
44 æquitas non patitur, quod ex ipsius instru-
mento vnus possit agere, & alius non *l. si id certo §. nunc videndum ff. commod. Rolan. cons. 69. num. 9. lib. 4.*

Et vi eiusdem æqualitatis seruandæ inter
locatorem, & conductorem, sequitur etiam,
45 vt si locator compulit vigore ipsius instru-
menti soluere via executiua procedendo,
eodem modo compellere poterit conductor
locatorem ad restituendum exacta, prout
pariter firmat *Gratian. d. disc. 376. num. 26. & 27.*

46 Nec obstat, quod executiue exactum,
non executiue, sed via ordinaria repeti de-
beat, prout seruari in Curia Romana testan-
tur *Adden. ad Gregor. decis.* 581. *num.* 38.
47 quia vltra quod prædictus stylus Curiæ Ro-
manæ non est seruandus extra eam, secun-
dum *Gratian. dec. March.* 220. *in addic. n.* 7.
48 & in iudicio repetitionis indebiti, proce-
dendum est saltem summarie *Rot. cor. Merlin. decis.* 464. *num.* 4. posset etiam respon-
deri stylum non applicari, dum conductor
repetit vigore instrumenti, quod in curia
49 semper continet obligationem Cameralem
quæ dat viam executiuam etiam pro eis, quę
veniunt ex iuris interpretatione *decis.* 84.
*num.* 7. & 8. *post Zacch. de obl. Cam.* & pro
virtualiter in dispositione contentis *dec.* 270.
*num.* 5. & 17. *ibidem* & posse procedi execu-
tiue pro repetitione indebiti, vigore obliga-
tionis Cameralis soluti, *Ridolphin. in praxi part. 1. cap. 1. num. 73.*

Sicut autem, vt dictum est, conductor si
soluerit dum ei competebat remissio, potest
solutum repetere, ita, & locator si remissio-
50 nem fecerit, dum non debebat, poterit ite-
rum exigere, & quod magis est, etiamsi re-
miserit verbo donationis, vt est text. expres-
sus *in l. si vno 17. ver. sed & si ff. loc.* quod ta-
51 men procedit si ignorauit remissionem non
deberi, secus autem si sciuit, & verbo do-
nationis remisit, vt probat apertè idem tex.
iuncta *glos. in ver. & scit locator.*

## De pactis conuentis circa mercedis remissionem.

*S V M M A R I V M.*

1 *Pacta intelligi debent prout de iure.*
2 *Remissionem mercedis petens conductor, agit de damno vitando.*
3 *Pactum, quod fiat remissio meretdis non debet restringi ad limites dispositionis viris communis, sed aliquid vlterius operari.*
4 *Lim. si pactum dicat, fieri restaurum debitum, quia intelligitur prout de iure.*
5 *Idem si dictum. quod fiat restaurum conueniens.*
6 *Pacta debent intelligi, vt aliquid operentur vltra dispositionem iuris communis, sed restringenda sunt, vt quanto minus fieri possit ei derogent.*
7 *Pactum, quod fiat remissio mercedis suffitit, vt aliquid remittat de requisitis per dispositionem iuris.*
8 *Et quid remittat attendenda voluntas partium.*
9 *Pactum, quod fiat remissio in casu, quo de iure fieri non debet, vel e contra, valet.*
10 *Verba potissimum mentem significant.*
11 *Verborum à proprietate non est recedendum, nisi aperte constet partes aliter sensisse.*
12 *Et attendendæ etiam sunt circumstantia verborum, & ad qua referantur.*
13 *Pactum, quod fiat remissio in casu inundationis fluminis, intelligitur si concurrant requisita in casu illo.*
14 *Pactum, quod fiat remissio, si potest plura operari, & non dignoscatur, de quo senserint partes, interpretari debet, vt operetur, quod minimum est.*
15 *Interpretaio pacti semper facienda est contra illum ad cuius fauorem fuit appositum, & qui in eo se fundat.*
16 *Pactum, quod fiat remissio, quamuis damnum non sit vltra dimidiam, non intelligitur de damno modico.*
17 *Modicum dicitur, quod est intra sextam partem, nisi aliter sit opinio vulgi.*
18 *Remissio mercedis, vt facienda sit, non est necesse, quod concurrant simul plures causæ, sed vna sufficit de iure.*
19 *Pactum, quod fiat remissio in casu belli, & pestis, non intelligitur copulatiue, sed sufficit, vel bellum, vel pestis.*
20 *Pactum, quod conductori non sit facienda remissio, non est validum secundum aliquos.*
21 *Contrarium probatur verius.*
22 *Decl. primam procedere si agatur de remissione propter impedimentum procedens à facto locatoris, vel*

eius

eius quem locator impedire potest, secus propter alios casus fortuitos, & num. 24.

23 Pactum contra substantiam, & primauam naturam contractus non valet.

25 Renunciatio generalis non valet.

26 Decl. procedere in indicijs, non in contractibus.

27 Renunciatio generalis remissionis mercedis non comprehendit factum partis.

28 Ampl. etiamsi factum non possit dici culposum.

29 Locator impediens conductori vsum rei locatæ dicitur in dolo.

30 Factum partis comprehenditur in pacto quando alias nihil operaretur.

31 Et comprehenditur si prouenit culpa locatoris, lege permittente.

32 Renunciatio generalis remissionis, & casuum fortuitorum restringitur ad venientes in fructibus, & euenientes in ipsa rei substantia non comprehendit.

33 Renunciatio remissionis mercedis, & casuum fortuitorum solet pluribus modis concipi.

34 Renuncians omni legum auxilio, dicitur renunciare remissioni mercedis.

35 Contr. tenent aliqui, sed prima est magis communis.

36 Lim. dictam primam opinionem, vt præfata renunciatio suffragetur si damnum sit in fructibus, non in rei substantia.

37 Lim. 2. vt non suffragetur in casibus insolitis.

38 Lim. 3. vt procedat solum si locator promiserit mercedem soluere, & remissionem non petere, & deinde renunciauerit omni legum auxilio.

39 Est tamen hæc limitatio suspecta.

40 Inclusio vnius casus, est exclusio alterius.

41 Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis.

42 In contractibus proceditur de similibus ad similia.

43 Exempla non restringunt.

44 Casuum fortuitorum requiritur renunciatio specifica.

45 Remissio mercedis vno casu conuenta non inducit renunciationem in alijs.

46 Decl. vt si aliqui casus enumerentur exempli causa, tunc non censeantur exclusi alij, secus si explicentur limitandi causa.

47 Taxatiua non sufficit ad hoc, vt casus censeantur expressi limitandi causa.

48 Taxatiua excludit extranea, non ea quæ veniunt secundum naturam actus.

49 Pericula in se suscipere, & periculis renunciare, idem est.

50 Casus fortuiti, an veniant in renunciatione periculorum, magna quæstio est.

51 Periculi nomine late sumpto, veniunt etiam casus fortuiti.

52 Ex eo, quod quis tenetur de periculis, non infertur, quod teneatur de casibus fortuitis.

53 Vt quis teneatur de casibus fortuitis requiritur pactum speciale.

54 Fortuitis casibus, quæ accidunt, præcogitari non possunt.

55 Periculi assumptio simpliciter facta, non sufficit, vt veniant casus fortuiti.

56 Casus fortuitos sufficit exprimere specialiter, absque eo quod exprimantur in indiuiduo.

57 Casus fortuiti non veniunt, etiamsi quis susceperit omne periculum.

58 Idem si vsus sit alijs verbis generalibus, vti si dixerit velle soluere pensionem omni exceptione remota, vel susceperit in se risigum, aut conduxerit cum omnibus suis raschis, & spinellis.

59 Idem si promiserit rem locatam manutenere.

60 In renunciatione casuum fortuitorum, veniunt etiam valde insoliti secundum aliquos.

61 Contraria tamen est magis communis.

62 Quid si conductor expresse renunciauerit casibus insolitis, seu cogitatis, & incogitatis?

63 Insoliti casus nedum sunt in comparatiuo, sed etiam in superlatiuo.

64 Et sunt qui non cogitari potuissent nisi à viro prudente, & alij qui nisi à prudentissimo.

65 Renunciatio expresse loquens de casibus insolitis, & inopinatis, potest intelligi de insolitis, non autem de insolitissimis, & inopinatis etiam penes prudentissimos.

66 Casibus valde insolitis, an possit renunciari controuersum est.

67 Casus insolitissimi, vt comprehendantur in renunciatione, necessaria sunt verba adeo ampla, vt conuincant conductorem voluisse emere iactum retis.

68 Casuum fortuitorum distinctio inter insolitos, & insolitissimos est commoditer retinenda, licet ab aliquibus impugnetur.

69 Renunciatio aliquorum casuum fortuitorum in specie si adhibita sit clausula generalis, & alijs quibuscumque, restringitur ad alia similia & maiora non comprehendit.

70 Et neque comprehendere minores volunt alij.

71 Contr. tamen, maxime si non sit dictum simpliciter, alijs, sed addita sit dictio, vniuersalis, est magis communis, & tenenda.

72 Pactum non petendi remissionem, etiam in casibus fortuitis, & latissime conceptum, non comprehendit casus permentes ipsam rei substantiam.

73 Ampl. siue res substantia perimatur in parte, siue in totum.

74 Pactum, quod fieri non debeat remissio mercedis in casibus fortuitis est iniquum.

75 Et est strictissime intelligendum sumendo quamcumque possibilem interpretationem.

76 In contractibus bonæ fidei prævalere debet æquitas.

77 Pactum praedictum, non est ita amare accipiendum si appareat recompensatum.

78 Iuramentum habere solet vim specialis expressionis.

79 Pactum, quod non fiat remissio si sit iuratum comprehendit omnes casus specialiter exprimendos.

80 Decl procedere si deficiat tantum expressio, secus si deficiat consensus, & voluntas.

81 Pactum prædictum iuratum non comprehendit casus insolitos de quibus non fuit verisimiliter cogitatum.

82 Casus fortuitus est quem nullum consilium humanum præuidere potest, & cui humana infirmitate resisti non potest.

83 Casum fortuitum Iurisconsulti sæpe appellant vim maiorem.

84 Fortuitus non dicitur casus, quando est solitus contingere.

85 Limita si sit omnino incertum tempus quo euenire solet.

86 Mors naturalis dicitur casus fortuitus.

87 Fortuitus casus dicitur qui venit à fortuna, non qui ex facto partis, vel alia ratione.

88 Factum Principis reputatur casus fortuitus.

89 Lim. non procedere vbi Princeps procedit ex causa iusta & ritè, & rectè.

90 Lim. 2. non procedere si factum Principis proueniat ex culpa partis.

91 Casus fortuiti plures enumerantur.

92 Casus insolitus dicitur ille qui semel in mille annis accidit secundum aliquos.

93 Contr.

93 *Contr. quod non sit necessaria tanta raritas.*
94 *Et sufficere, quod semel in centum annis tenent alij.*
95 *Et sufficere quod in quadraginta.*
96 *Et insolitum dici qui non solet communiter euenire.*
97 *Et qui præter cogitationem euenit.*
98 *Et stari arbitrio Iudicis qui dicatur insolitus.*
99 *Dictio,* in, *quando præponitur, & iungitur cum adiectiuo, itaut faciat vnum verbum compositum, stat negatiue & significat, non.*
100 *Insolitum proprie est illud, quod non est solitum.*
101 *Idque etiamsi pluries in breui tempore euenerit.*
102 *Insoliti casus qui sint, & magis insoliti, vt comprehendantur in renunciatione standum erit arbitrio Iudicis.*
103 *Et Iudex considerare debebit non solum circumstantias casus, sed etiam qualitates personarum.*
104 *Et perpendere etiam verba pacti.*
105 *Pactum loquens expresse de casu inopinato, & insolito, potest intelligi vt non comprehendat insolitissimos.*
106 *Læsio an adsit, attenditur tempus contractus.*
107 *Lim. si contractus non finiatur momento temporis, sed habeat tractum successiuum.*
108 *Casus maior dicitur in quo adest maior violentia.*
109 *Prædonum, & banditorum casum in se suscipiens non tenetur in casu exercitus.*
110 *Factum habentis summam potestatem, reputatur casus insolitus de quo non fuerit cogitatum.*
111 *Casus maior, & magis inopinatus, dicitur qui rarius contingere solet.*
112 *Casus maior quis sit, & magis inopinatus, statur arbitrio Iudicis.*
113 *Bulla Clem. VIII. quæ dicitur boni regiminis continet præceptum quod in locationibus bonorum Communitatum apponatur renunciatio amplissima casuum fortuitorum.*
114 *Renunciationis casuum fortuitorum formula amplissima habetur ex Bulla boni regiminis.*
115 *Statutum, quod non fiat remissio mercedis conductoribus, est validum.*
116 *Ampl. etiam in lege, quod non fiat remissio in casu impedimenti præstiti à Principe locante.*
117 *Fiscus locans tenetur de iure remissionem mercedis facere.*
118 *Statutum, & leges prohibentes remissionem mercedis, debent strictè intelligi.*
119 *Statutum, quod vnum & plura operari potest contra dispositionem iuris communis, restringi debet, vt vnum tantum operetur.*
120 *Statutum, quod locator impediens vsum rei non teneatur ad damna, non debet intelligi, vt neque teneatur mercedem remittere.*
121 *Statutum, quod non fiat remissio propter impedimentum non intelligitur de impedimento perpetuo.*
122 *Statutum, quod non fiat remissio, si non loquitur de interitu rei vel partis, non est ad eius trahendum.*
123 *Gabella substantia tollitur per impedimentum commercium.*
124 *Verba vniuersalia, ampliant numerum casuum, sed restringuntur ad speciem expressam.*
125 *A pacto ad statutum valet argumentum, & e contra.*
126 *Statutorum, & legum verba quamuis ampla, semper recipiunt interpretationem, ne quis indebite damnum patiatur.*
127 *Remissio mercedis licet de rigore non sit facienda propter aliquam constitutionem, tamen stante enormissima læsione facienda erit ex æquitate.*
128 *Valor fructuum si conductor ad eos teneatur attendi-tur, qui erat de tempore locationis, non qui de tempore solutionis.*
*Contr. tenent alij sed à prædicta non recedendum num. 130.*
129 *Locator in casu damni non restaurat conductorem in pretio fructuum quos amisit, sed remittit mercedem.*

## CAPVT XLIX.

Licet in proximè præcedentibus Capitulis dicta fuerint plura de pactis, quæ fieri solent circa remissionem mercedis, tamen quia dicta fuerunt incidenter, & specialiter, & hæc pacta plurimum frequentantur, necesse est aliquid amplius, ac generalius loquendo hic addere. Distinguendum autem est inter pactum affirmatiuum, videlicet, remissionem faciendam esse, & negatiuum, videlicet remissionem non esse faciendam, seu renunciationem remissionis.

Quo igitur ad pactum affirmatiuum, videlicet remissionem fieri debere, est conforme dispositioni iuris & naturæ contractus, vnde controuertunt DD. an restringi debeat ad ipsam iuris dispositionem, & con-
1 tractus naturam vel non, & licet regula sit,
quod pacta intelligi debeant prout de Iure,
non autem censeantur apposita animo nouandi legalem dispositionem, *l. 4. §. si ex conuentione ff. de re iudic. l. penult. C. de except. rei iudic. Rot. decis. 392. num. 4. par. 1. recent.* late *Lancell. de attent. par. 3. cap. 26. nu. 79. & seq.* vbi plurima dat exempla; Tamen in hoc
2 proposito quia æquitas magis militat pro
conductore, qui agit de damno vitando,
quàm pro locatore, qui agit potius de lucro, vt aduertunt *Corn. cons. 38. num. 20. lib. 2. Bursat. cons. 309. num. 10. vers. tertiò facilius Pantzschman. quæst. 11. ad fin. Magon. decis. Flor. 67 num. 17. Burat. decis. 359. num. 10.* vi-
3 detur æquitati magis consona, & amplectenda opinio, vt hoc casu pactum aliquid operetur vltra iuris dispositionem, & non sit prorsus & omnino superfluum, prout concludit latissimè disputata quæstione *Pantzschm. d. quæst. 11. per tot.* & signanter *nu. 32. vers. secundo consideratur* & est magis communis opinio, vt idem testatur ibi in principio & diximus supra in *cap. 47. n. 37. & seq.*

Recedendum tamen erit à prædicta opi-
4 nione, quatenus appareat contraria volun-
tas contrahentium ex verbis pacti, vti si dixissent, quod fieri deberet restaurum debitum, dicendo enim debitum, videntur velle quod fiat prout de iure debetur, & sic non
5 est recedendum ab eius dispositione, *B. ff. de*
*remiss. merced. publican. num. 48. post med. ver. sed concludendo dic,* & idem esset si dixissent, faciendum restaurum conueniens, *Mantic. de*

*tacit.lib.5.tit.8.num.21. vers.sed verba Surd.*
*cons.34. num.49. ver. respondert etiam potest*
*& seqq.*

Et cum pactum operari debeat aliquid
vltra dispositionem Iuris, quia de Iure plu-
5 ra debeant concurrere, vt fiat remissio, sci-
licet quod adsit damnum vltra dimidiam,
quod computentur anni fertiles cum sterili-
bus ad dignoscendum damnum, quodque
propterea secundum aliquos expectandus
sit finis locationis, quod non potuerit con-
ductor verisimiliter scire rem illi damno
subiectam esse, & alia de quibus dictum
est supra in quatuor praecedentibus Capitu-
lis, Licet pactum possit operari, vt remis-
sio fiat absolutè, & indistinctè prout forte
6 loquitur; & sic quod nullum ex praefatis re-
quisitis attendi debeat, tamen non debet
accipi, vt operetur in omnibus, sed satis erit
operari in aliquo, vt ita pactum aliquid ope-
retur, & postea restrictio fiat, vt minùs de-
roget iuri communi quàm possit, vt inter-
pretanda esse generaliter pacta docet *Felin.*
*in c.1.col.7.ver.declara duob.modis de rescript.*
7 quem in his terminis nostris refert & sequi-
tur *Gozad.cons.74. num.15. prope fin.Cephal.*
*cons.104. num.8. Rot.coram Coccin. decis.422.*
*num. 3.*

Verùm dubium esse potest quid de prae-
8 dictis operari debeat, & diligenter in pri-
mis inspiciendum erit quid senserint partes,
quia omnes DD. qui tractant hanc mate-
riam, totum negotium conferunt quid ex
serie pactorum actum sit, & in hoc verlatur
tota difficultas, nam vniuersi fatentur pacta
seruanda esse, vt dicit *Rot.in dicta decis.422.*
*num.4. ver. & omnes coram Coccino.* Potest
9 enim sine dubio conueniri per pactum, vt
fiat remissio Conductori, in casu quo de iu-
re facienda non esset, prout e contra, quod
non fiat in casu quo facienda esset *Bero.cons.*
*142.num.32.lib.1.Surd.cons.34 nu.25.& 26.*
*Castill.variar.par.3 cap.3.num.48.& seq.*per-
10 pendenda igitur erunt verba, quia ea po-
tissimum mentem significant *l.2. C.com.de*
*leg.Gregor.decis.301.num.5.* nec à verborum
11 proprietate recedendum nisi manifestè con-
stet partes aliter sensisse *l. non aliter 69. in*
*princ.ff.de leg.3.Carp. cons.272. num.5. post*
*med.ver.& maxime quia,lib.4.Fulgos.cons.85.*
*num.2.ver.sed ambiguis Magon.decis.Flor.52.*
12 *num.12.*& attendendae erunt etiam circum-
stantiae verborum, & ad quae referantur, &
inde restringi, debebit pactum, vnde si ver-
bi gratia, pactum, quod fieri debeat restau-
13 rum, sit relatum ad casum inundationis flu-
minis, intelligi debebit, vt tollat difficul-
tatem, quae oriri potuisset, an fieri deberet
vel non, propter casum illum, ex quo forsan
esset casus solitus in loco rei, & propterea
conductor poterit verisimiliter id scire, ac
velle eam difficultatem tollere per pactum,
quod proinde non debet intelligi, vt vlte-
rius deroget etiam dispositioni iuris requi-
rentis ad hoc, vt restaurum fieri debeat,
damnum esse vltra dimidiam mercedis, pro-
ut latè decisum fuit coram *Coccino in dicta*
*decis.422.per tot.* confirmata coram *Manza-*
*nedo decis.553.*
14 At quatenus pactum plura operari possit
& non dignoscatur aliquo modo quid sen-
serint praecipue partes, & ad quid pactum
ipsum magis referri valeat, tunc sumenda
erit interpretatio, vt quod minus est opere-
tur, tum quia interpretatio facienda est, vt
minus deroget iuri communi quàm potest,
vt ex *Felin. Gozadin. & alijs* dictum est su-
pra, tum etiam quia interpretatio semper
facienda est contra eum, ad cuius fauorem
15 appositum est pactum, & qui in illo se fun-
dat *Alex cons.46.num.3.lib.2.Surd.decis.322.*
*num.63.Gregor.decis.128.num.8. Mantic.de-*
*cis.4.num.3.*

Imò & quatenus etiam pactum omnino
16 operari debeat, quod remissio sit facienda
licet damnum non sit vltra dimidiam mer-
cedis, non tamen propterea laxandae sunt
ei prorsus habenae, ita vt operetur eam fie-
ri pro quolibet damno minimo, quia con-
ductor modicum damnum aequo animo fer-
re debet *l.si merces 28.§.vis maior ff.loc.l.ha-*
*bitatores 30.in princ.ff.eod.* quare intelligen-
dum erit, vt non requiratur damnum, quod
de iure requiritur, sed sufficiat minus, dum-
modo tamen non sit modicum, vt bene fir-
mat *Ruin.cons.81. num.3. ad med.lib.1.Bero.*
*cons.142. num.10. & 24. lib.2. Surd.cons.34.*
17 *num.31.*& modicum dicitur, quod est intra
sextam partem, nisi aliter sit opinio vulgi
*Neuiz.cons.90.num.9. Cephal.cons.257.n.27.*
*Rim.Iun.cons.92.nu.16. Mantic.de tacit.lib.5.*
*tit.8.num.24.*

Non tamen semper restringendum erit
pactum contra conductorem, sed etiam am-
pliandum, si dispositio iuris ita illud intelli-
18 gi suadeat: vnde cum de Iure non sit neces-
se, quod plures causae faciendi remissionem
simul concurrant, sed satis sit vna *Boer.de-*
*cis.249.ad fin.*stante pacto, quod fiat remis-
19 sio in casu belli, & pestis, licet dubitari
posset, an simul concurrere debeat vtraque
causa, scilicet, & belli, & pestis propter
virtutem copulae, quae requirit concursum
vtriusque copulati *Surd. cons.317. num.39.*
*Cyriac controu.31.n.62.Barz.decis.121.n.29.*
*& seq.Rot.decis.282.num.3.par.11.recent.* ta-
men

men contrarium erit dicendum, prout probat in specie *Bursae.cons.81.n.19.& seqq.* vbi plutibus modis respondet d.virtuti copulae.

20 Si autem pactum sit negatiuum, remissionem scilicet non esse faciendam, tunc quia, vt dictum est in *cap.45.in princ.* iura expressè volunt illam fieri, ita vt hoc sit de natura contractus locationis, vt remissio fiat, tale pactum, tanquam iuris dispositioni, & naturae contractus contrarium, esse nullum sentiunt aliqui, quos refert, & sequitur *Menoc.cons.27.num.52.& cons.671.nu.16.& 17.* cum quo etiam transit *Lancell.Gall.cons.118.nu.50.& Mastrill.decis.299.nu.121.* & eandem opinionem refert etiam *Rot.coram Burat.decis.359.num.9.*

21 At contraria opinio magis probatur, quia conductor renuncians iuri petendi remissionem mercedis, nihil aliud in effectu agit, quàm assumere in se periculum, cui, iuxta leges de contractu locationis loquentes, non tenetur. Et simile pactum, quo quis subit periculum, cui de iure, nec ex natura contractus subijcitur, esse validum, est text.clar. in *l.Iurisgentium §.si paciscar ff. de pact.* ibi: *item si quis pactus sit, vt ex causa depositi omne praestet periculum, Pomponius ait, pactionem valere. nec quasi contra iuris formam factam, non esse seruandam.* Et in terminis locationis quod standum sit pacto, quo conductor subijcitur periculo impedimenti sibi in vsu rei praestandi est text.in *l.si quis fundum 10.in princ.ff.loc.* cuius verba sunt: *Si quis fundum locauerit, vt etiam si quis vi maiore accidisset, hoc ei praestaretur, pacto standum esse.* Vnde meritò conductorem renunciare posse casibus fortuitis, & valere renunciationem, tradunt alij, & signanter *Rim.Sen.cons.154.nu.2.vers.praemittendo quod. Boss.tit.de remiss.merc.public.num.42.Gomez.var.to.2.c.3.n.19.ad med.ver.item quaero Castill.par.3.c.3.n.72.* & latissime probat *Pantzschm.quaest.6.nu.3.& seqq.Nauar.in manual.cap.17.nu.179.Valasc.de iure emphyt.quaest.27.num.34.ver.secundus casus.*

22 Verum tamen est, quod si rectè perpendantur auctoritates citatae, facile erit colligere distinctionem, cum qua conciliari possint dictae opiniones contrariae, vt videlicet si loquamur de casibus impedimentorum prouenientium à facto locatoris, vel etiam illius, quem locator impedire poterat, tunc quatenus renunciatio petendae remissionis tales casus complectatur, procedet prima opinio, quia de substantia locationis est, vt locator patientiam praestet, imò & agat, vt conductor possit vti, & frui re conducta *l.si*
23 *fundus & l.si quis domum ff. loc.* Et pactum contra substantiam, & primaeuam naturam contractus non valet *l.pacta conuenta ff. de contrahen.empt.l.cum precario ff.de precario,* & prout latius in proposito comprobat *Menoc.cons.671.num.17.* Vnde bene in his terminis non valere renunciationem firmant *Alciat.resp.49.num.10.lib.8.alias resp.157.* Et in eisdem terminis loquitur *Menoc.dicto cons.27.num.52.& cons.671.num.16.* cum quo transit *Mastrill.decis.299.nu.121.* & vltra eos idem firmant *Rauden.resol.29.num 45.* & latissime *Castil.contr.iur.lib.3.c.3.n.64.& seqq.*

24 Si vero pactum loquatur tantum de casibus fortuitis quos locator impedire non possit, tunc bene sustineatur, veniunt enim tales casus appellatione vis maioris, vnde de eis est text. expressus in supra citata *l.si quis fundum 10.ff.loc.* & de pacto ita cōcepto quod sit validum loquuntur *Castill. in dicto c.3.sub num.62.& Pantzschm.d.quaest.6.nu.3.& seqq.Valasc.de iur.emph.quaest.27.num.34.ver secundus casus.*

25 Nec obstat quod imo renunciatio generalis sit inualida *l.sed si quis §. quaesitum ff. si*
26 *quis caut.* quia hoc procedit in iudicijs propter praetoriam aequitatem quae neminem sub inuolucro verborum decipi posse permittit *l.cum Aquiliana ff.de transact.* at secus est in contractibus, vt notant in *dicto §.quaesitum Alex.num.12. Ias.num.14. Pinel.in l.2.C.de rescind. vend. par.1.c.3.num.26.* & hanc esse opinionem receptiorem reiectis contrarijs dicit in proposito nostro *Valasc. dicta quaest.27.num.34.prope med.*

Stante itaque praefata distinctione, & quod, iuxta eam, renunciatio remissionis mercedis, quatenus comprehendat casum
27 prouenientem ex facto locatoris, sit nulla, superflua videtur indagatio, an in dicta renunciatione generaliter facta praefatus casus comprehendatur, vel non, & tamen quando de hoc contingat dubitare, respondendum erit negatiuè, prout respondent *Alex.cons.84.num.3.lib.6.Corn.cons.128.n.6. lib.2.Rom.sing.441.Bellon.Sen. cons.21.nu.12. ver. praeterea etiam Montisperel.cons.11.num.12.& seqq.Mastrill.decis.299.num.10.*

28 Idque praecedit in quocunque facto locatoris, etiamsi non possit dici aliquo modo culposum, adhuc enim nunquam censetur comprehensum in generali sermone *Socein.Sen.cons.156.nu.21.vers.postremò lib.2. Granet.cons.98 num.8.* vbi de facto Principis locantis gabellas, quamuis factum Principis dicatur iustum, & ad publicam vtilitatem *Surd.cons.15.num.25.Thesaur.quaest.47. n.7.& seqq.lib.2.Rot.coram Pen. decis.26. num.8.* quamuis in proposito dici non possit locato-

29 rem impedientem vsum rei locatæ conductori, culpa carere, dum tenetur patientiam præstare, imo & curare, vt possit vti, vnde & dolo eum non carere dicit *Alex. cons.84. num.7.lib.6.*& sequitur *Castill. par.3. cap.3. num.67.* vbi propterea, alijs pluribus congestis, dicit tale pactum nec iuramento firmari.

30 Et licet hoc limitetur vbi alias pactum remaneret omnino superfluum, quia, ad hoc euitandum, venire etiam factum partis dummodo dolus malus absit probat text.in *l.qui officij 62.ff.de contr.empt.& tradit Soccin. Sen. cons.84. num.6. lib.3.* tamen hoc difficile est applicari posse in contractu locationis, quia in eo pactum operari potest in quam pluribus alijs casibus, vt bene aduertit *Alex.cons. 84.num.6.lib.6.*

31 Non tamen facienda esset remissio, si factum locatoris procederet à culpa conductoris, & lege permittente factum esset, puta si, conductore vergente ad inopiam, & moroso in solutione pensionis existente, deputatus ei fuisset Assistens vel Oeconomus quia sibi imputare deberet, vt late probauit *Surd.decis.94.num.4. & per tot.* quem sequitur *Cobell.ad Bull.bo.regim.cap.48.n.54.Turret.cons.60.num.2.post med.& seqq.*

32 Restringitur etiam & declaratur dicta renunciatio generalis omnium casuum fortuitorum, quamuis amplissimè concepta, vt comprehendat casus omnes euenientes in fructibus, non autem euenientes in ipsa rei substantia, & illam perimentes, vt dicam infra *num.72.*

33 Solet autem hæc generalis renunciatio pluribus modis concipi, quidam enim dicunt renunciare periculis, quidam in se pericula assumere, quidam simpliciter conducere suo periculo, & vulgariter *à suo rischio*, alij dicunt cum suis raschis, & spinellis prout loqui DD.Italos refert *Valasc.dicta quæst.27. num.36.*& mille alijs modis loquuntur. Vn-
34 de sæpe oriuntur contentiones super intellectu renunciationis, & aliquando contingit dubitari, an talis renunciatio adsit vel ne, vt signanter in casu quo promissa fuerit solutio cum renunciatione omni legum auxilio, inde enim resultare renunciationem petitionis remissionis sensit *Alberic. in l.item quæritur §.exercitu nu.8.ff.loc.* vbi dicit quod ita obtinuit in Collegio Bergomensi,& quod ita seruatur in Lombardia & in *l.licet num.3. in fin.C.loc.Gozadin.cons.69. num.20. Bellon. Sen.cons.21.num.4.Neuizan.cons.91.num.17. & seqq.Rolan.cons.86.nu.10.lib.3. Ripoll.Var. cap.12.num.318.& seqq. Capic.dec.87.nu.10. Rot.post Zacch.de oblig.cam.decis.42.num.2.*

35 Contrariam verò opinionem defendit *Claud.Seisel.in l.interdum §. quod ex naufragio ff.de acquir.possess.* quem refert & subdubiè sequitur *Becc.cons.82. num.21. Viu opin. 129.num.9.* vbi dicit, quod opinio Alberici nunquam sibi placuit, & quod contra illam est communis schola omnium Scribentium, & cum Viuio transire videtur *Gratian. disc.*
36 *534.num.40.*At prima opinio videtur magis communis quam etiam cum limitatione, vt procedat si damnum sit datum in fructibus non autem in rei substantia, pluribus alijs adductis, admittit *Surd.in cons.197.num.18.*
37 & cum eo transit *Gratian. disc.195. num.6.* & cum alia limitatione, vt non procedat in casibus insolitis, pluribus cumulatis, eam pariter admittit idem *Gratian. disc.534. nu. 45.*Quæ quidem limitationes erunt sine difficultate retinendæ, cum procedant in fortioribus, etiam vbi adsit expressa renunciatio remissionis mercedis, vt dicam infra suo
38 loco. Cæterum alia est limitatio dicta opinionis Alberici, vt procedat quatenus conductor promiserit mercedem soluere, & remissionem non petere, & deinde omni legum auxilio renunciauerit, secus autem si renunciet simpliciter, nulla remissionis mercedis mentione facta, vt latè probat *Bero. quæst.125.* quem refert *Valasc. de iur. emph.*
39 *quæst.27. num.19. ad med.* vbi tamen dicit eamdem limitationem sibi suspectam, & merito, quia destruit totaliter conclusionem, sed addit tanquam benignam esse sequendam.

Alius casus in quo dubitatur, an adsit renunciatio est si conuenta fuerit expressè remissio in casu aliquo, inde enim resultare
40 renunciationem aliorum casuum faciunt regulæ, quod casus vnius inclusio, sit alterius exclusio *l.cum Prætor ff. de iudic. l.maritus C. de procurat. cap.non de præsumpt.* & quod casus omissus haberi debeat pro omisso *l.si extraneus ff.de condict. ob caus. l.si cum dotem ff.*
41 *sol.matr.*& quod prouisio hominis facit cessare prouisionem legis *l.2. & 3. §. id quoque ff.ad Sillauianum* ex quibus, & aliis rationibus hanc opinionem probant *Hippol.Rimin. in l.1.num.406.ff.de offic.eius, Dec.cons.352. num 8.Paris.cons.38.nu.9 & seq.& cons.63. num.17.& 18.lib.1.Grat cons.161.n.19. lib.2. Natt.cons.449.num.16.Barz.decis.59.num.2. & seq.vbi de com.*

Verùm nec contraria opinio rationibus destituitur, nam si conuenta fuit remissio in
42 aliquibus casibus, idem dicendum erit in alijs similibus, quia in contractibus proceditur de similibus ad similia *l.nominibus vbi Bal.C.de act. & oblig.l.si quis seruum ff.depos. l.eum qui §.si rem ff. commod.* Et videtur potius expressionem aliquorum casuum reputari

tari

tari debere factam exempli causam, quam
43 ad effectum recedendi in alijs à iuris dispositione & natura contractus, & exempla non restringuunt §. hactenus sufficit. de grad. cognat.
44 l. iam infecta la 2. ff. de damn. infec. nam ad casuum fortuitorum exclusionem specifica renunciatio à legibus requiritur l. 1. §. saepe ff. depos. l. contractus ff. de reg. iur. l. qua fortuitis C. de pignor. act. l. negocium 22. ff. de neg. gest.
45 Minusque destituitur haec secunda opinio auctoritate DD. qui per praedictas, & alias rationes latius, & melius eam comprobant, & signanter Bal. cons. 329. lib. 1. Fulgos. cons. 193. Natt. cons. 449. nu. 16. Dec. cons. 697. Bursat. cons. 81. num. 15. & seqq. Menoc. cons. 835. num. 18. ver. respondetur 2. Peregr. cons. 98. nu. 8. lib. 5. Becc. cons. 82. num. 15. & seqq. Montesperel. cons. 119. num. 14. Aldobr. cons. 16. n. 25. lib. 1. Magon. decis. Floren. 67. num. 16. & seqq. & ab hac in dubio non erit recedendum, quia pro ea nedum viget maior aequitas, sed etiam maiores rationes, maioresque auctoritates, vt videre est penes praecitatos, aliosque ab eis relatos, & vltra illos si quis cupiat videre questionem plenissimè discussam adeat Pantzschm. de loc. quaest. 19. vbi à num. 1. ad 26 primam opinionem septem argumentis, & pluribus auctoritatibus comprobat, deinde à nu. 26. vsque ad 44. comprobat contrariam & ab ipso num. 44. vsque ad fin. reijcit singulariter omnia adducta pro prima opinione, vbi propterea videre est non obstare quae superius dicebantur, quibus etiam respondet Becc. d. cons. 82. num. 15. & seqq.

Verùm has repugnantes opiniones foede-
46 re distinctionis conciliari posse, vt si aliqui casus simpliciter exempli causa enumerentur, tunc non censeantur alij exclusi, & in his terminis procedant tradita pro secunda, si verò specialiter exprimantur gratia limitandae obligationis, tunc aliud dicendum esse, & procedere opinionem primam censuit Mantica de tacit. lib. 5. tit. 8. num. 25. ver. verum hae. Et videtur optima distinctio si pateat quid actum, nam vt alia vice diximus in hac materia, DD. conueniunt pacta seruanda esse, teste Rot. coram Coccin. decis. 422. num. 4. ver. & omnes; sed in hoc digno-
47 scendo quandoque labor erit, licet Mantica ibidem dicat, id ex verbis, & coniecturis concipi posse, quod enim nec taxatiua in expressione certorum casuum adiecta sufficiat, ad hoc, vt non veniant alij sensit Peregr. cons. 98. num. 8. prope finem lib. 5. reddens
48 rationem, quia taxatiua excludit extranea, non quae veniunt secundum naturam actus, per glos. & text. in clem. exiui §. cum autem natura de verb. sign. & Ioan. de Anan. cons. 36.

Praesupposita vero existentia pacti, quod remissio non fiat, plura oriri solent dubia
49 circa illius intellectum: nam quatenus conductor suscipiat in se pericula, vel periculis renunciet, quod in proposito idem est Valasc. de iur. emph. quaest. 27. num. 36. in princ.
50 dubitari solet an veniant casus fortuiti, & est maxima quaestio, in qua ad veritatem eligendam extremiscere dixit Salic. in l. 1. nu.
51 10. C. de comed. licet enim sub nomine periculi late sumpto comprehendantur etiam casus fortuiti, quia periculum est genus, & casus fortuiti sunt species Rip. de pest. tit. de priuil. contr. num. 71. & seq. Valasc. de iur. emph. quaest. 27. num. 36. in princ. vers. sed quia Pantzschman. de loc. quaest. 6. numer. 4.
52 tamen non ex eo, quod quis tenetur de periculis, bene infertur, vt teneatur de casibus fortuitis, vt patet ex l. 1. §. 1. ff. de negoc. gest. vbi habetur, quod licet quis teneatur de periculis eorum nominum, quae ipse cõtraxit, tamen non tenetur si casu fortuito fiat non soluendo, & quod vt quis tenea-
53 tur ad casus fortuitos requiratur pactum speciale est text. in l. negotium 22. C. de negoc. gest. dum dicit, quod gerens negotium alienum non tenetur de casu fortuito, nisi interueniat pactum speciale, & in terminis locationis, & conductionis firmat Socin. Sen. cons. 123. num. 3. & seq. lib. 4. Surd. cons. 61. num. 61. & seqq. & decis. 326. num. 50. ad fin. & reddi etiam potest ratio, quia dum de casibus fortuitis non est facta specialis mentio, non videtur de eis cogitatum, quae enim fortuitis casibus accidunt praecogitari,
54 seu praeuideri non possunt, vt dicit text. in l. qua fortuitis 5. C. de pignor. act. ex quibus non solum arguitur non sufficere assumptionem periculi in genere, sed & fortius nec etiam sufficere assumptionem casuum fortuitorum in specie, & requiri eorum mentionem in indiuiduo, cum aliter constare non possit fuisse de tali casu in specie cogitatum, & inde oriuntur variae contentiones & subsequenter varijssimae opiniones, quae videri poterunt penes scribentes in l. sed & si quis 4. §. quaesitum ff. si quis caut. & latissime etiam penes Pantzsch. de loc. quaest. 6. vbi refert vndecim interpretum opiniones, easque singulariter examinat. Cõmunis tamen opinio est dictã assumptionem periculi sim-
55 pliciter factam, non sufficere ad hoc, vt veniant casus fortuiti, sed satis esse ipsos casus fortuitos specialiter exprimi, absque
56 alia eorum expressione in indiuiduo, de qua communi opinione testatur signanter Rolan. cons. 26. num. 16. lib. 2. Castill. qui alios congerit controuer. part. 3. cap. 3. num.

48. *& seqq. vsque ad num*. 56. & eandem opinionem tandem post longam discussionem amplectitur, & late tuetur *Pantzsch. d. quaest. 6. num. 95. & seqq.*

57 Et eadem opinio in prima parte, vbi dicitur non sufficere assumptionem periculi, ampliatur procedere etiamsi conductor susceperit omne periculum, adhuc enim non censeri eum suscepisse periculum casus fortuiti probat *Rip. in d. tract. de pest. tit. de priuil. contr. num. 73. ver. ampliatur ista conclusio Valasc. de iur. emphyt. quaest. 27. num. 36.* & plene alijs relatis *Surd. decis. 326. num. 50. Castill. part. 3. cap. 3. num. 21.*

58 Et idem est si alijs verbis generalibus vsi fuerint contrahentes, puta si conductor se obligauerit soluere pensionem omni exceptione remota, vel si susceperit in se risicum, aut conduxerit cum omnibus suis raschis, & spinellis nunquam enim venient casus fortuiti *Ancaran. cons. 402. Alex. cons. 28. num. 10. lib. 1. Menoc. cons. 671. num. 12. Rimin. iun. cons. 637. num. 40. Rip. de pest. d. tit. de priuil. contr. num. 73. & 74. Surd. d. decis. 326. num. 50.* idemque est si promise-

59 rit rem locatam manutenere, puta molendinum, vel dixerit velle teneri reddere eum in fine locationis macinantem, aut promiserit seruare repagulum in flumine, prout probatur *Fulgos. cons. 193. & Bald. cons. 100. & 145. lib. 3.* quos refert, & sequitur *Valasc. de iure emphyt. quaest. 27. num. 36. ad fin.*

Secunda verò pars dictae opinionis, quod scilicet sufficiat mentio casuum fortuitorum in specie, tutior erit, si pactum sit iuratum, quia tunc in eo veniunt omnes casus fortuiti, ac si de singulis facta esset indiuidua mentio, secundum *Gozadin.* qui alios allegat *in cons. 27. num. 25.* licet hoc, si admitteretur, contraria opinio, quod scilicet non sufficiat dicta expressio casuum fortuitorum in specie, seu vt dicitur, in genere subalterno, non esset omnino tutum ex adduct. *per Valasc. de iur. emph. quaest. 27. nu. 37.* & aliquid dicam latius infra.

At circa eamdem secundam partem dictę opinionis controuersia magna est circa ca-

60 sus fortuitos insolitos, seu magis insolitos, an ipsi quoque comprehendantur, vel ne in dicta susceptione casuum fortuitorum in specie, seu in genere subalterno, absque aliqua eorum indiuidua expressione, & vltra scribentes *in d. l. sed si quis 4. §. quaesitum ff. si quis caution.* omnes comprehendi indistinctè tenuit *Alex. cons. 97. numer. 12. lib. 3. Fab. in Cod. lib. 4. tit. 42. def. 2. Rota penes Gomez. decis. 74. lib. 1.* & latissime tuetur *Pantzschm. quaest. 7. per tot. & Castill. contr. part. 3. cap. 3. num. 81. & seqq.* con-

61 traria verò quod non veniant casus insoliti, quia non censetur de eis cogitatum fuisse, videtur magis communis, & aequior, quã tenuit *Alex. cons. 107. num. 16. & seq. lib. 1. Rim. iun. cons. 637. num. 40. Menoc. cons. 835. num. 9. Magon. decis. Flor. 67. num. 15. Io. Bapt. Costa cons. 30. num. 52.* & hanc esse communem, & magis communem testantur *Grat. cons. 94. num. 42. lib. 1. Bursat. cons. 81. numer. 6. & seqq. Valasc. de iur. emph. quaest. 27. num. 35. Ripa de peste tit. de priuil. contr. num. 97. Boss. in praxi tit. de remiss. merc. cond. num. 66. & 67.* & eam tenuit *Rot. cor. Burat. decis. 210. num. 9.* vbi etiam in fin. refert testantes de communi *Gratian. disc. 195. num. 8.*

Praeterea circa praefatos casus valde in-

62 solitos dubitatur etiam an comprehendantur, si conductor expresse renunciauerit, vel in se susceperit casus insolitos, seu cogitatos, & incogitatos, & eos comprehendi tenent signanter *Grat. cons. 161. nu. 3. & seq. lib. 2. Fab. in Cod. lib. 4. tit. 42. def. 2. num. 6. Castill. part. 3. cap. 3. num. 106. Rota dec. 727. num. 4. ver. sed quidquid part. 4. diu.* sed contrariam opinionem in his quoque terminis probant post alios *Menoc. cons. 27. num. 18. & seq. Becc. cons. 82. num. 22. Paset. cons. 111. num. 42. & tenuit Magon. dec. Flor. 67. num. 15. Rot. coram Verall. decis. 1. lib. 2. in manuscr. & coram Burat. d. decis. 210. num. 10.* & hanc esse communem tradunt *Surd. decis. 326. num. 52. prope fin. & Mastrill. decis. 99. num. 21. & pluribus seqq.* & de magis communi *Amat. resol. 18. num. 1. & seqq.*

Et quidem praefatae opiniones quamuis magis communes, possunt videri durae, quia dum pactum loquitur de casibus fortuitis, vtique debet intelligi de insolitis, cum soliti non dicantur fortuiti, vt dicam infra, & multo magis dum loquitur expresse de insolitis, seu inopinatis, sed durities cessa-

63 re poterit animaduertendo, quod inter insolitos casus datur magis, & minus, dantur enim casus insoliti ne dum in comparatiuo, sed etiam in superlatiuo, vt dicit *Corn. cons. 12. num. 5. lib. 4.* cum alijs late traditis *per Cabell. ad Bull. boni reg. cap. 48. num. 21. &*

64 *seq.* & sunt casus, qui non cogitari potuissent nisi à viro prudenti, & alij, qui non nisi à prudentissimo *Purpurat. cons. 466. nu. 31. Ripa de pest. tit. de priuil. contract. num. 108. Alciat. cons. 49. num. 4. lib. 8.* vnde renunciatio casuum quantumuis sit ampla, &

65 amplissima, & expresse loquatur de casibus inso-

insolitis, & inopinatis, intelligi potest de illis, qui erant insoliti non autem insolitissimi, & de illis, qui erant inopinati penes omnes etiam prudentes, non autem de illis qui erant inopinati etiam penes prudentissimos *Ripa d. num.* 108. *Becc. cons.* 82. *nu.* 22. plenissime *Mastril. d. decis.* 299. *num.* 21. *& plur. seqq. Cobell. ad bull. boni reg. cap.* 48. *num.* 21. *ver. amplia secundo Azeued. in l.* 2. *tit.* 9. *lib.* 9. *nona recoll. reg. num.* 25. & est verior opinio secundum *Gutier. de iuram. confir. part.* 1. *cap.* 24. *num.* 7. *ver. quid te-*

66 *nendum*, vnde controuerti apud DD. an casibus valde insolitis conductor renunciare possit, dicit *Bernard. Grau. ad Gaill. pract. conclus. lib.* 2. *concl.* 23. *consid.* 4. *num.* 7. at vere controuersia non videtur tantum circa potestatem quantum circa voluntatem, quia tales casus non censentur consierati, & sic neque in renunciatione comprehensi, non

67 obstantibus verbis amplissimis, nisi forte sint talia, quæ conuincant conductorem voluisse emere quodammodo aleam, seu iactum retis potius quàm conducere prædiū, quo casu remissio non fit *Dec. cons.* 312. *sub num.* 1. & dixi alijs adductis supra *in cap.* 45. prout esse ea, quæ ex *Bulla bon. regim.* apponenda sunt in locationibus, quæ fiunt à Communitatibus status ecclesiastici sensit *Cobell. ad d. Bull. cap.* 48. *num.* 10. *ver. itaque dum Sum. Pontifex.*

68 Cæterum dicta distinctio casuum insolitorum, & magis insolitorum est communis, vt dicunt, & alijs plenissima manu cumulatis ostendunt *Panizschman. de locat. quæst.* 7. *num.* 1. *& Castill. part.* 3. *cap.* 3. *num.* 80. & licet ipse postea latissime eam impugnet, tamen non videtur ab ea recedendum, tum propter auctoritatem communis opinionis, tum etiam quia quidquid sit de rigore iuris, & de vero intellectu *text. in l. fistulas §. frumenta ff. de contr. empt.* in quo vtraque opinio contraria fundatur, vt dicit *Ceuall. quæst.* 57. *num.* 10. ac de vi argumentorum hinc inde per ipsos adductorum, pro ea facit ratio naturalis, potuerunt enim cogitare partes de casibus fortuitis notis, & quandoque euenientibus, & non de illis, qui vel nunquam euenerunt, vel præter omniū expectationem acciderunt, vt aduertit *Menoc. de arbitr. cas.* 80. *nu.* 6. *ad finem* quidquid etiam sit in Hispanijs propter legem particularem illarum partium, quæ præcipue mouetur *Castill.* licet alijs quoque rationibus dictam contrariam opinionem tueri conetur *in d. cap.* 3. *num.* 87. *& seqq.* qui tamen *in fin. sub num.* 95. concludit, quod licet dubium aperte sit sublatum, per præfatam legem Hispaniarum, adhuc standum erit arbitrio iudicis, an aliquis casus valde insolitus in renunciatione veniat, vel ne.

69 Quia verò sæpe conductores solent renunciare remissioni mercedis in aliquibus casibus specialibus, & deinde addere clausulam generalem *aliorum quorumcumque* ista clausula limitatur, & restringitur ad alios similes expressis, & maiores non complectitur *Felin. in cap. sedes num.* 5. *ver. intellige de rescript. Ripa de peste tit. de priuil. contr. num.* 77. *ver. quod intelligit Redoan. de reb. Eccles. non alien. quæst.* 18. *num.* 11. *ver. multi autem casus Mastrill. decis.* 299. *num.* 26.

70 Et dubitari etiam potest de minoribus an ipsi comprehendantur in præfatis verbis generalibus, maxime stante dictione *alios*, quę refertur ad similes in qualitate *Paris. cons.* 145. *num.* 25. *lib.* 4. *Ceph. cons.* 13. *num.* 11. cum alijs adductis *per Barbos. dict.* 26. *nu.* 2. & quod qui se obligat ad casus insolitos, non teneatur ad solitos eodem modo, ac e contra, qui se obligat ad solitos, non tenetur ad insolitos est *gloss. in l. fistulas* 78. *§. frumenta ff. de contrah. empt.* verum in proposito minores venire, tenent supracitati, & vltra eos *Valasc. de iur. Emph. quæst.* 27. *nu.* 34. *ver. quod si expressis*, & quidquid sit vbi

71 simpliciter dictum fuisset faciendam esse remissionem in tali casu, & alijs, vtique à præfata opinione recedendum non erit, vbi dictioni *alijs* addita fuerit dictio vniuersalis *quibuscumque* vel similis, quia tunc non potest prætendi restrictio ad omnino similes & vbi propter materiam odiosam, & contrarius non veniant casus maiores, vt tradunt *Butr. cons.* 30. *num.* 2. *Roman. cons.* 92. *nu.* 2. *vers. nec huic conclusioni Cened. sing.* 4. *nu.* 6. *Barbos. dict.* 26. *numer.* 6. saltem venient minores *Alex. cons.* 77. *num.* 26. *lib.* 4. *Paris. cons.* 110. *num.* 97. *lib.* 1.

72 Præterea præfatum pactum non petendi remissionem mercedis in casibus fortuitis, etiam latissime conceptum restringitur ad casus in fructibus contingentes, & sic non procedit in casibus, in quibus ipsa rei substantia in totum, vel pro parte læditur, & pereat. Et ratio est, quia tunc non agitur de remissione mercedis, de qua loquitur pactum, sed agitur de resolutione contractus *Surd. cons.* 197. *num.* 18. *& cons.* 400. *nu.* 17. *ad med. & seqq. & num.* 20. *Menoc. cons.* 671. *num.* 6. *ver. respondetur & seqq. Redoan. de reb. Eccles. non alien. quæst.* 18. *ver. multi autem casus num.* 4. *Gratian. disc.* 195. *nu.* 6. *Mart. Med. examin.* 12. *num.* 42. *&* 43. &

73 quod hoc procedat etiamsi res non sit extincta in totum, sed pro parte tantum, fir-

mat

mat specialiter *Menoc. d. conf.* 671. *num.* 7. *ver. nec obstat quod* & vide *in cap.* 47. *num.* 18. *& seqq.* vbi adduxi rationem, ac alia addidi de hoc damno in rei substantia.

74 Et generaliter, quia præfatum pactum est contra ius, & æquitatem naturalem, ex quo continet locatorem locupletari cum conductoris iactura, inde sequitur, vt quatenus sit validum, saltem semper sit iniquū, vt tradunt *Bero.conf.* 144. *nu.* 15. *lib.* 1. *Lancell. Gall. conf.* 118. *num.* 50. *Magon. decis. Flor.* 67. *num.* 17. vbi vlterius dicit per tale pactum induci peccatum *Rot. cor. Burat.*

75 *decis.* 359. *num.* 10. ac proinde erit strictissime intelligendum, & in quantum fieri potest limitandum, sumendo ad hoc quamcunque possibilem interpretationem, prout semper sumi debet interpretatio, in quantum fieri potest, ne aliqua pars remaneat in damno *l.* 3. §. 1. *ff. de recept.arbitr. Castren.*

76 *conf.* 65. *ad fin. lib.* 1. & præsertim in contractibus bonæ fidei, in quibus prævalere debet æquitas *Bal.conf.* 434. *prope fin.lib.* 1. *Rot.cor. Buratto decis.* 359. *num.* 11.

77 Non tamen ita amare accipiendum esset pactum præfatum in casu, quo appareret illud fuisse aliquo modo compensatū ab initio contractus, prout præcipue fieri solet in locatione ad longum tempus, & emphyteusi ecclesiastica remittendo sextam partem iustæ mercedis ob id, quod emphyteuta subiaceat periculis, absque eo quod possit in eis remissionem petere, vt habetur *in* §. *sed dum & in* §. *quia vero Leonis auth. de non alien. & permut.* & dictum fuit alibi.

Quoniam vero sæpissime pactum præfatum iuramento munitur, suboritur dubitatio, an inde euitari possint præfatæ pacti limitationes procedentes ex eo, quod casus non fuerint specialiter expressi, ea ratio

78 ne, quia iuramentum habere solet vim specialis expressionis *l. cum Pater* 79. §. *filiæ matrem ff. de legat.* 2. *Soccin.Sen. conf.* 70. *nu.* 1. *lib.* 3. *Marta decis. Pisana* 2. *num.* 12. *Rot.*

79 *decis.* 664. *num.* 5. *pars.* 1. *Diu.* qua ratione affirmatiuam tenuit *Alex. conf.* 3. *num.* 5. *lib.* 1. *Gozadin. conf.* 27. *num.* 25. & alij relati *per Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 8. *num.* 16.

Verum vt præfata opinio procedere pos-

80 sit distinguendi sunt duo casus insufficientis renunciationis, quorum vnus est, si procedat ex defectu requisitæ expressionis specialis, alius est si procedat ex defectu consensus, seu voluntatis, in primo enim casu quia iuramentum habet vim specialis expressionis defectum supplet, at secus est in secundo, quia deficiente consensu iuramentum non operatur, prout bene distinguendo declarat *Salic. in l.* 1. *num.* 1. *ver. quare quid si C. comod.* & alijs plenissime cumulatis *Gabr. de iureiur. concl.* 4. *num.* 3.

81 *&* 4. quare cum in proposito renunciatio, vt plurimum restringatur, & casus insolitos, aliosque, de quibus supra, non complectatur, ea ratione, quia non censetur conductorem de eis cogitasse, vt dictum est, & sic adest defectus consensus, inde sequitur, vt iuramentum nihil, quoad eos valeat operari, prout declarat *Alex. conf.* 28. *num.* 12. *lib.* 1. & tenent communiter alij, vt signanter *Alciat. conf.* 49. *numer.* 3. *lib.* 8. *Bursat. conf.* 81. *num.* 11. *Gratian. disc.* 557. *num.* 69. *Amat. resol.* 18. *num.* 3. *Magon. decis. Flor.* 67. *num.* 26. *Valasc. de iure emph. quæst.* 27. *num.* 37. *Burat. decis.* 210. *num.* 10. Vnde contraria opinio non proderit, nisi ad hoc vt facilius admittatur sufficere renuntiatum fuisse casibus fortuitis in genere, quatenus agatur de casibus fortuitis solitis in dicta renunciatione alias venientibus, prout sensi superius, secus si de insolitis, de quibus non censetur cogitatum, prout sensit etiam *Mantic. de tacit. d. lib.* 5. *tit.* 8. *n.* 16. *ad fin.*

Præterea potest etiam oriri quæstio super

82 intellectu terminorum, & primo potest quæri quis dicatur casus fortuitus, & casum fortuitum definiuisse videtur Vlpianus, vt sit quem nullum consilium humanum prævidere potest *l.* 2. §. *si eo tempore ff. de admini str. rer. ad ciuit. pertin.* & cui humana infirmitate resisti non potest *l.* 1. §. *is quoque ff. de obligat. & act. Caluin. in suo Lexicon.*

83 *verb. casum fortuitum*, & propterea Iurisconsulti sæpe eum vim maiorem appellant, vt habetur *in pluribus legibus ff. locat.* & aduertit *Pantzsch. de loc. quæst.* 6. *num.* 96. *circa med.*

84 Non solet autem dici casus fortuitus, quando est solitus contingere *Bart. in l. si fistulas* 78. §. *fin. in sum. ff. de contr. empt.* & probat *text. in l. ex conducto* §. *si vis ff. loc.* ibi *solis feruore non assueto*, & ibi *si vero nihil extra consuetudinem acciderit. Pinell. in l.* 2. *C. de rescind. vend. part.* 1. *cap.* 3. *num.* 30. *in fin.* & late *Castill. part.* 3. *cap.* 3. *num.* 24.

85 nisi forte omnino incertum sit tempus, quo casus euenire soleat, tunc enim adhuc licet sit ineuitabilis, & certo euenire debeat, adhuc reputatur casus fortuitus. Exemplum

86 est in morte naturali, quam reputari casum fortuitum, est text. *in cap. quoniam frequenter* vbi *Bal. sub num.* 10. *vt lit. non contest.*

87 Prout etiam non dicitur casus fortuitus, quod culpa partis, vel alia ratione accidit, sed quod à fortuna prouenit *Pantzschman. d. quæst.* 6. *num.* 96. *ad med. Seraph. de pri-* u. l.

*nil.iuram.priuil.* 106.*n.*2.*Castill.p.*3.*cap.* 3. *n.*
58. vnde licet inter casus fortuitos connu-
88 meretur factum Principis *Crauet.conf.*233.
*num.* 2. *Menoc.conf.* 504. *num.* 50.*Greg.dec.*
371. *num.* 5. tamen hoc limitatur, vt non
89 procedat vbi Princeps procedit ex causa
iusta, & rite, & rectè *Crauet. conf.* 5. *num.*
1. *Natt. conf.* 181. *num.*4. cum alijs late tra-
ditis *per Cost. de rat. rata quaest.* 136. *nu.* 21.
90 ac etiam, vt non procedat quando factum
Principis prouenit ex culpa partis, iuxta di-
stinctionem *Bart.in l.stipulatio ista habere li-
cere ad fin.ff.de verb.oblig.Costa d.quaest.* 136.
*num.*23.*Laurent.decis.Aueniouen.* 133. *num.*
14. *vers. praeterea* vbi de communi.

91 Sunt etiam casus fortuiti latronum, ho-
stiumue incursus, Piratarum insidiae, incen-
dium, naufragium, fugae seruorum *l. in
rebus* 18.*ff.commod.* item vis aquarum, inso-
lita ventorum vehementia, ruina, labes, ef-
fractura, rapina, tumultus *l. contractus* 24.
*ff.de reg. iur.* & alibi saepe, vt per *Caluinum
in suo Lexicon. verbo casum fortuitum*. Sunt
& alij similes quamplures, de quibus apud
*Sebast. Medic.* qui de eis specialem, & ele-
gantissimum tractatum compilauit.

Secundo potest quaeri, qui nam dicantur
casus fortuiti insoliti, seu magis insoliti, dũ
praecipue dictum est supra, quod casus so-
liti non reputantur inter fortuitos, ita vt om-
nes casus fortuiti sint insoliti, & in hac quae-
stione variae fuerunt opiniones Doctorum
*Bart.* enim *in l.scio* §. *medico ff.de ann.legat.*
92 dixit casum insolitum esse illum, qui semel
in mille annis accidit, cui dicto praecise in-
haerent, & mordicus *Dec. conf.* 7. *num.* 6. *ad
med. Ias. conf.* 107. *numer.* 9. *lib.* 1. *Gozad.
conf.* 27. *num.* 9. *&* 24. & alij quos refert
*Menoc. de arbitr. cas.* 80. *num.* 7.

93 Verum nimis restringere casus insolitos
videtur dicta opinio, & proinde *Bartolum*
locutum fuisse de casu semel eueniente in
mille annis pro exemplo, quod propterea
non debet restringere regulam ad casum il-
lum tantum, iuxta *text. in l. damnum* §. *fin.
ff. de damn. infec.* considerauit *Alex. conf.*
107. *num.* 16. *lib.* 3. vel potius fuisse locu-
tum hyperbolice, vt dicit *Grat. conf.*94. *nu.*
44.*lib.* 2. cuius dictum magis placet, prout
etiam magis placuit *Valasco de iur. emphyt.
quaest.* 27. *num.* 35. *vers. sed quis dicetur* ma-
xime, quia dictum Alexandri impugnat
etiam *Ias. dicto conf.* 107. *lib.* 1. *num.*10. di-
cens, quod licet exempla non restringant
regulam, tamen eam declarant, in quibus
terminis loquatur, & Iasonem sequitur *Pan-
tzsch. quaest.* 7. *num.* 6.

94 Alij igitur sentiunt casum insolitum dici,
qui semel in centum annis contingit, vt *Corn.
conf.* 23. *num.* 12. *lib.* 2. *Rub. conf.* 153. *nu.*
2. *Mandel. conf.* 1. *num.* 8. sed haec quoque
opinio refutatur à *Menoc.de arbitrar. cas.*80.
*num.* 7. *vers. quarta fuit* vbi dicit eam iure
non probari *&* à *Pantzschman. d. quaest.* 8.
*num.* 8.

Alii censent sufficere non euenisse casum
in tempore longissimo ad hoc, vt insolitus
dicatur vt *Soccin. Sen. conf.* 122. *nu.* 5. *lib.*4.
95 qui licet non aperiat, quod dicatur tempus
longissimum, tamen eum explicando, illud
dici quadraginta annorum ait *Ripa de pest.
tit. de priuil. contr. num.*102. sed ista opinio
quoque non placet *Menoc.neque Pantzschm.
in locis mox citat.*

96 Alia est opinio, vt casus insolitus sit, qui
non solet communiter euenire, quam te-
nuit *Alexan. conf.* 107. *num.* 16. *lib.* 3. &
non displicuit *Alciat. conf.* 49. *num.*5. *& seq.
lib.* 8. *& Mandell. conf.*1. *num.* 8. alia vt sit,
qui praeter omnem cogitationem, & verisi-
97 militudinem euenit, licet à prudentissimo
viro cogitari potuisset, quam tenuit *Corn.
conf.*12. *lib.* 4. *Gratian. disc.* 195. *num.* 7.
98 sed neque istae duae opiniones placent *Me-
noc.* totum tribuere volenti iudicis arbitrio
in *dicto casu* 80. verè tamen insolitus est, qui
euenire non solet, vt vocabuli sonus ipse
99 probat: Dictio enim illa, *in*, quando prae-
ponitur, & iungitur cum adiectiuo, ita vt
fiat verbum compositum, vt fit hic ex ipsa
dictione *in*, & *solito* stat negatiue, & signi-
100 ficat *non solitum Bald. conf.* 47. *in princ.
lib.* 4.*Paris. conf.*22. *num.* 25. *lib.*2.

At quoniam in proposito ideo casus inso-
litus non venit in pacto, quia censetur pro-
mittentem de illo non cogitasse, vt dictum
est supra, necesse est magis, quod haec ratio
verificetur, quod scilicet casus non fuerit
cogitatus, quam quod vere casus fuerit in-
solitus, vnde non possumus à solo tempore
arguere ad hunc effectum, sed necesse est
etiam attendere alias circumstantias facti,
nam exempli gratia si Rex Persarum venis-
set Galliam depredandam, & deinde post
solos decem annos iterum ad idem rediret,
101 adhuc iste secundus casus reputari debe-
ret insolitus ad hunc effectum, quia licet
semel euenisset à breui tempore, tamen pro-
pter circumstantias, scilicet potentiae noto-
riae Regis Gallorum, de qua dicit *Bal.* quod
contra eius vexilla nemo sibi honorem as-
sumat *conf.* 217. *in princ. lib.* 3. ac absentiae
tam longinquae Regis Persarum, nemo de
eo facile cogitasset, vt optime aduertit *Rip.
in d. tract. de peste tit. de priuil.contract. num.*
105. & post eum *Pantzschm. d. quaest.*8. *num.*
12. vn-

12. vnde merito standum esse iudicis arbi-
102 trio in proposito nostro, concludit *Ripa ibidem num.* 103. & sequitur *Menoc. d. casu* 80. *num.* 8. *Pantzschm. dicta quaest.* 8. *num.* 8. *Adden. ad Burat.decis.* 210. *Gutier. de iuram.part.* 1. *cap.* 24. *num.* 8. & est verior opinio secundum *Ceuall.com.contr.quaest.*702 *in fin.* qui non solum considerare debebit
103 circumstantias casus, vt dicunt praecitati, sed etiam qualitates personarum, cum sint casus, qui sunt incogitati penes aliquos, & non penes alios prudentiores *Alciat.resp.* 49. *num.* 4. *lib.* 8. *Ripa ibidem num.* 108. *ad fin. Becc. cons.* 82. *num.* 22. & etiam verba
104 pacti perpendenda erunt, possent enim talia esse, quae ad casus omnino inopinatos non referantur, & e contra, vt considerat *Castill. contr. part.* 3. *cap.* 3. *num.* 96. valet enim pactum fieri loquens expresse de casu inopinato, & insolito *Valasc. de iur. emph. quaest.* 27. *num.* 35. *prope fin.ver.vatere autem*
105 quod tamen non tollit prorsus difficultatem, quia potest comprehendere insolitos, & non insolitissimos, vt supra dictum fuit, licet contrarium sentire videatur *Valasc.* ibi dicens hanc obligationem de incogitatis casibus esse leuissimam,& rarissime per eam periclitari posse conductorem, quia consideratio ista esset forsan releuans, vbi vellet
106 conductor se eximere ab obligatione ex capite laesionis, ad quod attendi solet quid erat de tempore contractus, iuxta late tradita *per Cyriac. contr.* 1. *num.* 33. *Rot. coram Coccino decis.* 1338. *num.* 16. *& decis.* 1450. *num.* 21. at in proposito vis stat, quod de insolitissimis non videtur cogitatum, licet etiam verius sit, quod casus non censeatur comprehensus in pacto, ex quo continet enormissimam laesionem *Franc. à Ponte cons.* 138. *num.* 13. *lib.* 2. *Ioseph.Lud.conclus.* 12. *col. ante pen.ver.& quoniam altera.Mastrill. decis.* 299. *num.* 69. & quod dicitur attendendum esse tempus contractus ad digno-
107 scendum, an adsit laesio,procedit,vbi contractus finitur momento temporis, non autem vbi habet tractum successiuum, vt locatio *Natt. cons.* 548. *num.* 36. *Osasch. cons.* 47. *num.* 16. *Rot. cor. Andr decis.* 48. *num.* 14. *& in rec. decis.* 370. *num.* 8. *part.* 3. *& decis.* 24. *num.* 8. *ver. tunc demum part.* 13. *rec.*

Tertiò potest quaeri quinam dicatur casus maior, vel multum insolitus, & inopinatus ad intelligentiam eorum, quae dicta fuerunt, quod expressis aliquibus casibus cum clausula generali,omnium aliorum, veniant alij similes,non autem maiores expressis, & quod si conductor in se suscipiat casus incogitatos, non veniant illi, qui sunt
108 multum insoliti. Et maiores casus dicuntur illi, in quibus adest maior violentia; qua ratione si quis suscipiat in se periculum
109 praedonum, & exbannitorum, non censetur suscipere periculum exercitus, vt scripsit *Bald. in l. sed & si quis §. quaesitum col.* 4. *ver.* 1. *casu sufficit ff. si quis caut.* quem secutus est *Soccin.Sen.cons.* 123. *num.* 9. *lib.* 4. *& Mantic.de tacit.lib.* 5. *tit.* 8. *num.* 15. Vnde est quod
110 & factum, seu iussus illius, qui summam habet potestatem, & talem, cui resisti non potest, reputatur inter casus fortuitos insolitos, de quibus non censetur facile cogitatum *Vrsil.ad Afflict.decis.*54.*& alij plures relat.per Lancell.Gall.cons.*22.*num.*13. *Rauden. resol.*25.*num.*23.*Mastrill.decis.*299. *num.*32. *& seqq.Hodier.ad Surd.decis.*94.*num.*1.
111 Item maior, & magis inopinatus casus dicitur, qui, ex eo quod rarius contingere solet, & magis insolitus est *Alex.cons.*28.*nu.* 10.*lib.*1.*Purpurat.cons.*466.*nu.*30. sed generaliter in hoc quoque standum erit Iudicis
112 arbitrio, quisnam dicatur casus maior expressis *Rip.in dicto tit.de priuil.contr.caus.pest. num.*79. & quis dicatur valde insolitus, ita vt non comprehendatur in generali promissione casuum fortuitorum plenè *Castill.par.* 3.*cap.*3.*num.*95.*& seq.& signanter num.*104.

Eis, quae dicta sunt de pacto, annecti possunt aliqua de Statuto, seu alia constitutione vel lege circa ipsam remissionem loquen-
113 te prout signanter est in Statu Ecclesiastico *Bulla fa.mem.Clementis VIII.* quae vulgò dicitur *boni regiminis*, in qua §.17. habetur.
,, In quocunque contractu locationis rerum
,, Vniuersitatum apponendum esse pactum &
,, conditionem, ne Communitates teneantur
,, ad aliquam remissionem ex quocunque ino-
,, pinato, & insolitissimo belli, incursus mili-
,, tum, depopulationis agrorum, direptionis,
,, aut siccitatis, alluuionis, grandinis, tempe-
,, statis, incendij, aut alio quouis maximè for-
,, tuito casu, atque ex quouis capite, atque
,, etiam legitima, & vrgenti amissionis, aut
,, diminutionis fructuum, etiam omnium, vel
,, maioris partis, aut sterilitatis, vel alia qua-
,, uis causa cogitabili,vel incogitabili sint pror-
,, sus immunes, nec ad id cogi possint, etiamsi
,, de iure tenerentur, sed integrè semper re-
,, sponsiones, & praestationes, seu pensiones
,, annuae absque vlla diminutione per ipsos
,, Conductores eis solui debeant, & quamuis
,, pactum huiusmodi forsan in contractibus o-
,, missum fuerit, nihilominus vigore praesen-
,, tium literarum tacite inesse subintelligi de-
,, bere, perindè, ac si inter contrahentes ex-
,, pressè cautum, & conuentum fuisset. Haec
114 sunt verba praecisa praefatae Constitutionis,

quae

quæ referre placuit, quia inseruire etiam
poterunt pro formula arctissimę renunciatio-
nis per pactum conueniendæ, prorsus exclu-
dentis remissionem cum importet conducto-
rem emisse iactum retis, vt dictum est supra
*num.67.* sunt & alibi similes leges, & signan-
ter in Hispanijs est *lex.2.tit.9. lib.9. noua col-
lect.Reg.* in qua habetur non esse faciendam
remissionem Gabellarijs etiã ex facto Regis.
Et quoad validitatem similium Constitu-
115 tionum, siquidem quatenus non conti-
neànt remissionem fieri non debere etiam in
casu impedimenti procedentis ex facto lo-
catoris, de ea dubitari non poterit, dum
sint factæ ab habente potestatem legis con-
dendæ, idque ea ratione quia secluso facto
locatoris, quoad alia pericula conductor va-
ler se eis voluntariè subijcere, & velle quo-
dammodo iactum retis emere, vt supra fir-
matum fuit, & dum contrahit, vbi viget si-
milis lex, censetur se illi subiecisse, & ia-
ctum retis emisse *Castill.* qui alios citat *par.3.
cap.3.num.6. Cobell.ad dictam bull.bo.reg.cap.
48.nu.10.vers.itaquè dum Summus Pontifex.*
Aliqua forsan dubitatio esse posset de
Constitutione mandante non fieri remissio-
nem etiam in casu impedimenti pręstiti à lo-
catore, ex quo hoc est contra substantiam
locationis, & locator, qui impedit condu-
ctorem vti re locata, nedum dicitur in culpa,
sed etiam in dolo, & proinde non potest per
pactum fieri, vt remissio non debeatur in di-
cto casu, iuxta late tradita per *Castill. par.3.
cap.3. num.65. & seq.* vbi etiamsi pactum sit
iuratum, & dictum fuit supra.
116 Cæterùm his non obstantibus lex ita
promulgata, & vsu recepta erit attendenda,
& sibi imputare debebit conductor, qui eam
sciens contraxerit, dum enim lex diu serua-
ta fuit nedum vt lex, sed & vt iustitia, &
formalis partium conuentio, seruari debet,
quia sic cum conductoribus conuentum cen-
setur, vt dicit *Lasarte de decim.vendit.& per-
mut.cap.18.num 83.* cui licet acquiescere nol-
le videatur *Azeued. in prædicta l.2. Hispana
num. 26.* & pro ratione ipsius legis solam
Principis voluntatem consideret, tamen di-
ctum *Lassar.* sibi admodum placere dicit ad-
uersus ipsum *Azeued. Castil. dicto cap.3.num.
60.ver.quapropter*, & sequitur etiam *Gutier.
de gabell.quæst.136.num.19.*
Id tamen clarum est pręfatas Constitutio-
nes esse iuris communis correctorias, etiamsi
loquantur de locatione rerum Fiscalium,
117 quia etiam Fiscus de iure communi tenę-
tur remissionem facere *Boss.tit.de remiss.mer-
ced.conduc.num.116.& seqq.* & multo magis
118 vbi prohibent remissionem etiam ex fa-
cto locatoris, & proinde debebunt strictè in-
telligi, prout in specie de *dicta l.2.tit.9.lib.9.
noua collect.Reg.* quod sit iuris communis re-
gulis contraria omnino, & ideo mature, &
recte accipienda, eius ratione considerata,
adeout sit potius interpretanda, vt vltra li-
mites, & terminos, in quibus loquitur non
trahatur mente illius impleta, & eiusdem
dispositione obseruata, quanto minus fieri
potest, iuri communi derogetur, dicit *Ca-
still.controu.iur.par.3.cap.3.nu.23.* Vnde qua-
119 tenus similis Constitutio possit operari v-
num, & plura, sumenda erit interpretatio,
vt vnum tantùm operetur, vt generaliter de
statutis contra ius tradunt, *Gozad. cons.19.
num.5. Grat.cons.13.num.43.lib.2. Rot.coram
120 Burat.dec.22, num.9.* sic vbi potest intelligi
vt locator non teneatur, quando præstat im-
pedimentum, damna reficere, non debet
intelligi, vt neque teneatur mercedem re-
mittere sicut de *dicta l.Hispana* sensit *Morla
in empor.par.1.tit.10.de loc.& conduc.num.23.
in fin.* quem refert *Castill.d.cap.3.num.46.* li-
cet ipse postea ostendat dictum intellectum
illi legi adaptari non posse, attentis eius
verbis.
Sic etiam vbi possint intelligi de impedi-
121 mento conductori præstito, vel momenta-
neo, vel parum duraturo, non debent trahi
ad impedimentum perpetuum *Castill.eodem
cap.3.num.77.* & dum non loquuntur de in-
122 teritu totius rei vel partis, non erunt ad
illum casum trahendæ, ex quo tunc non agi-
tur de remissione mercedis, sed de extinctio-
ne, seu resolutione contractus *Surd.cons.400.
num.8.in fin.& nu.13.& 20. Rauden.resol.19.
num.40. versic. vndecimo & 41.& seq.* vbi si
123 Princeps impediat commercium, quia vi-
detur tolli substantia gabellæ locatæ *Menoc.
cons.671. num.6. vers.respondetur & seqq.* in
124 nihilo refragantibus verbis vniuersalibus
quia ampliant numerum casuum, sed restrin-
guntur ad speciem expressam *Felin. in c.se-
des num.5.ver.intellige tertio de rescriptis*, &
in terminis *d.Bulla Boni Reg.* in hoc statu Ec-
clesiæ vigentis, & amplissime remissionem
mercedis prohibentis. vt patet ex eius verbis
relatis supra *num. 113.* quod non compre-
hendat casum istum damni accidentis in sub-
stantia rei, pluries resolutum testatur *Cobel.
ad eam cap.48.num.31.& nouissime D.meus de
Luca disc.6.num.5.hoc tit.de locat.* quando au-
tem dicatur damnum in substantia rei & quã-
tum sufficiat, dixi in *cap 47. num.18. & seqq.*
& applicari etiam possunt aliæ limitationes,
& declarationes supra traditæ in terminis
125 conuentionis, & pacti, nam valet argu-
mentum à pacto ad statutum, & e contra;

*Gratian.disc.348.num.*28.cum alijs cumulatis per *Barbos. in suis locis argument. loc.*105. *num.*1.*&* 2.& si quis plura cupiat in specie de dictis Constitutionibus,adeat *Castillum dicto cap.*3.*à num.*23.*par.*3.& alios per eum relatos,& *Cobell.ad Bul.boni regim.d.c.*48.

Illud tamen non omittendum videtur, quod verba similium constitutionum quantumuis ampla sint,tamen recipere semper solent interpretationem illam restrictiuam,
126 ne quis indebite damnum patiatur, vt probat text.in *l.* 2. & ibi notant *Bart. & Salic.C. de noxal. act. Socin.Sen. cons.*44.*num.*10.*lib.*1. & alijs adductis firmat *Castill. contr. par.*3.
127 *cap.*3.*num.*70. Vnde quamuis iuxta earum rigorem remissio non esset facienda, tamen stante enormissima læsione conductoris facienda erit ex æquitate, vt probauit *Menoc. cons.*671.*num.*19.*& seq.*

Postremo vnum,obiter tamen,& loquendo verbis præcisis *Peregrini in cons.*98. *num.* 11.*&* 12. *lib.*5. hic attingere decreui. Pone ,, tempore locationis pretia frumenti & vini ,, erant mediocria, contigit quod ob casum ,, grandinis, siccitatis insolitæ, aut frigoris in- ,, consueti frumentum, & vinum creuerit in
128 pretio extraordinario, locator ex pacto ,, non tenetur ad restaurum: quia sic conuentum,Quæro an conductor sub pensione fru- ,, menti, & vini teneatur ad pretium frumen- ,, ti nimis ex caristia auctum; an ad pretium ,, commune temporis contractus locationis. ,, Respon. ad tempus contractæ locationis re- ,, spiciendum esse sicuti *Bart. sensit in l. cotem* ,, 11.*§.qui maximos ff.de public.sub num.*9.*vers.* ,, *item habito*,seu ita dico arguendo ab emptore ,, fructuum decem annorum ad conductorem, ,, propter similitudinem horum contractuum ,, ad *Bart.in disput.publicanus num.*13.
129 Secundo quia & e conuerso locator in ,, casu damni non restaurat conductorem pro ,, pretio fructuum damnificatorum, sed remit- ,, tit mercedem,vt in damno non versetur,non ,, vt lucretur *d.l.si vno §.vbicunque ex communi* ,, *Paris.cons.*38.*nu.*12.*lib.*1. *Surd.cons.*34.*n.*36. ,, ergo & e contra sic vt locator non lucretur ,, in perniciem conductoris ex propria natura ,, correlationis *ad l.fin.ff.de acceptilat. & l.fin.C.* ,, *de indicta vid.toll.vbi latissime las.* & ne con- ,, ductor duplici damno conteratur ad text. in ,, *l.nauis onusta §.cum autem ff.ad l.Rhod.*
130 Hæc *Peregrin.*Et licet alij velint attendi pretium de mense Augusti *Neuizan.cons.*90. *num.*23.*Bursat.cons.*11.*num.*33.*in fin.Menoc. recuper.remed.*15.*num.*599. & doctrina *Bart.* primo loco per eum allegata non multum faciat, quia loquitur ad effectum dignoscendi an contractus fuerit læsiuus, & ideo non mirum, si attendendum tempus ipsius contractus, vt *Bart.* dicit, tamen ab eius opinione non esset facile recedendum propter æquitatem, quæ in ea viget, iuxta secundam rationem ab ipso *Peregrin.* adductam, aut etiam quia conductor agit de damno vitando, & locator de lucro captando cum conductoris iactura,ac ideo pro ipso conductore sumi debet omnis interpretatio,iuxta superius dicta.

## De remissione mercedis operarum.

### SVMMARIVM.

1 *Operarum conductor operas consequi non valens, non tenetur ad mercedem.*
2 *Lim. si culpa sua non perceperit.*
3 *Ampl. limitationem procedere, tam in operibus, quæ in probitate virtutis consistant, quam in consistentibus in labore.*
4 *Legatum sub conditione ad vtilitatem filiorum apposita, conditione per mortem filiorum deficiente, non debetur.*
5 *Conditio vbi adest attenditur solum, an ea extiterit.*
6 *Labor, & pecunia diuisionem patiuntur in legato, non in contracta.*
7 *Merces operarum conuenta debetur, dummodo non stet per promittentem operas præstare.*
8 *Declara procedere non solum si impediatur culpa conductoris, sed etiam si impediatur casu ex parte eiusdem conductoris eueniente, secus autem si casus euenerit ex parte locatoris, siue eueniat in persona, siue in Instrumentis.*
9 *Naui deperdita non debetur Nauta merces, pro deportatione promissa.*
10 *Merces pro deportatione Mancipiorum promissa, mortis mancipijs, debetur.*
11 *Operarum merces, seu salarium conuentum, mortuo illas præstare debente, non est soluenda, secus autem mortuo eo, cui præstari debebant.*
12 *Famulis infirmis, & seruire non valentibus, debetur salarium.*
13 *Contrarium est verius.*
14 *Decl. primam procedere stante consuetudine.*
15 *Operarum mercedem non deberi impedito ex parte sua, procedit in operibus, quæ in labore consistunt, non in eis quæ consistunt præcipue in probitate virtutis.*
16 *Operarum virtutis salarium transmittitur ad hæredes,mortuo illo qui eas præstare debebat ante tempus finitum.*
17 *Aduocati opera non consistunt in solo labore, sed in probitate virtutis.*
18 *Doctorum opera siue in legendo, siue in iudicando, siue in iudicibus assistendo, non consistunt in solo labore, sed in probitate virtutis.*
19 *Artium liberalium opera, consistunt in probitate virtutis,non in solo labore.*
*Grammaticorum, & Rhetorum opera consistunt in virtute.*
20 *Medicorum operæ consistunt in probitate virtutis.*
21 *Officialium magnorum opera consistunt in virtute,& quorum.*
22 *Proxenetarum opera consistunt in labore, & idem de similibus.*

23 Ope-

23 *Operarum, quæ in virtute consistunt salarium, ut debeatur impedito, necessario sunt quinque requisita.*

24 *Primum, requisitum est, ut impedimentum sit breue, & an hoc sit necessarium.*

25 *Secundum requisitum est, ut præstare debens operas, sit in loco ubi præstandæ sunt, vel absit cum licentia.*

26 *Decl. sufficere, quod legitime obesset antequam impeditus esset.*

27 *Decl. secundo etiam excusari si absit propter necessitatem.*

28 *Tertium requisitũ est, quod impedimentum sit casuale, & verum non autem procuratum, vel simulatum.*

29 *Decl. non dici procuratam infirmitatem ad hunc effectum, etiamsi culpa sua euenerit.*

30 *Quartum requisitum est, quod impedimentum vere impediat.*

31 *Impedimentum quando sit tale standum arbitrio Iudicis.*

32 *Quintum requisitum est, quod impeditus ante operas præstaret.*

33 *Distributiones quotidianæ percipiuntur ob infirmis si ante infirmitatem ad Chorum accedebant, alias secus.*

34 *Operarum merces non debetur impedito, si eo tempore mercedem ab alio acceperit.*

35 *Ampl. sufficere, ut alteri operas suas locauerit, licet mercedem non acceperit.*

36 *Ampl. 2. ut sufficiat potuisse locare, & noluisse.*

37 *Ampl. 3. si locauit pro minori summa.*

38 *Operarum merces si promissa fuerit conditionaliter quatenus operæ præstentur, non debetur impedito operari, etiamsi impedimentum veniat ex parte conductoris.*

39 *Ampl nõ solum stante conditione expresso, sed etiamsi tacita.*

40 *Periculum in opere eueniens vitio soli, non cedit damno conductoris operis.*

41 *Nautæ debetur merces deportationis, etiamsi deportatus moriatur, si promissa pro impositione in Naui, secus si promissa pro deportatione.*

42 *Conditione stante in promissione mercedis, nihil aliud attenditur, quam si conditio venerit, vel ne.*

43 *Salarium si non sit promissum simpliciter, sed intuitu laborum hoc sufficit, ut non debeatur impedito, etiamsi impedimentum veniat ex parte promittentis.*

44 *Operarum, quæ in labore consistunt, locatione, merces semper censetur promissa intuitu ipsarum operarum, & cum tacita conditione si præstentur.*

45 *Operarum conductor repellit petentem mercedes exceptione non adimplementi, si eas præstare non caeperit*

46 *Operarum locator si non cæpit eas præstare repellitur absolute à petitione mercedis.*

47 *Oblatio verbalis stante tacita, vel expressa partis recusatione sufficit.*

48 *Oblatio non est necessario quando certo constat partem recusaturam recipere.*

49 *Oblatio non sufficit quando pars habet iustam causam recusandi.*

50 *Operarum merces debetur etiam ei, qui non incepit illas præstare si non potuit tuto, & sine verecundia.*

51 *Operarum locator si cæperit eas præstare, & postea fuerit impeditus non repellitur exceptione non adimplementi, sed necesse est petere remissionem mercedis.*

52 *Locator operarum postquam cæpit eas præstare, sufficit per eum non stetisse quin continuauerit.*

53 *Decl. ut si adsit conditio expressa in promissione mercedis si operæ præstentur, necesse sit stetisse per conductore quin continuaretur præstatio.*

54 *Et stetisse per conductorem dicitur si adimplendum erat ex pecunia ab eo soluenda, & ipse eam non dederit.*

55 *Et cessante dicta conditione expressa sufficit stetisse per casum euenientem in persona conductoris, vel in re, in qua præstandæ erant.*

56 *Salarium non debetur ei, per quem non stetit inseruire officiali remoto ab officio ante finitum tempus.*

57 L. diem functo 4. ff. de offic. assessor. *est obscura, & quomodo intelligatur.*

58 *Salarium Legatis, vel eius comitum si remoueatur ante tempus non debetur propter culpam, quæ supponitur in remoto.*

59 *Comites legati intelliguntur eius assessores,*

60 *Culpa quo remouetur Legatus ante tempus ascribitur etiam eius assessoribus.*

61 *Assessor præsumitur in culpa erroris à Iudice commissi.*

62 *Salarium non debetur impedito si impedimentum proueniat ex culpa sua vera, vel præsumpta.*

63 *Officiali amoto ante tempus ab officio sine culpa, debetur salarium.*

64 *Merces operarum ubi non debetur ex quo non fuerint præstita intelligitur pro ea rata pro qua præstita nõ fuerunt.*

65 *Nautæ pereunte Naui in itinere, debetur merces pro rata.*

66 *Contrarium, quod debeat eam restituere.*

67 *Declara hoc contrarium procedere si Nauis perierit ante discessum.*

68 *Decl. 2. ut debeatur merces pro rata, si conuenta pro impositione in naui secus si pro trasportatione ad certum locum.*

69 *Subdecl ut merces conuenta pro impositione in naui debeatur pro rata si facta locatio, secus si facta venditio loci nauis, quia tunc debetur in totum.*

70 *Subdecl. 2. quod dictum est non deberi aliquid ubi merces promissa sit pro asportatione, non procedere si utilitas conductori allata sit.*

71 *Subdecl. 3. quod dicitur mercedem deberi pro rata operarum, intelligi pro rata utilitatis allatæ conductori.*

72 *Remissio mercedis operarum fit in operibus quæ consistunt in labore, non in eis, quæ consistunt in virtute, quia pro eis debetur totum salarium etiam impedito.*

73 *Decl ut si salarium sit annuum debeatur tantum pro anno cæpto.*

74 *Secus si sit constitutum in unica solutione.*

75 *Idem dic si sit unicum factum.*

76 *Idem si agatur de officio maiori, quod in sola dignitate consistat, non in labore.*

77 *Decl. ut quatenus salarium sit partim pro labore, & partim pro virtute unaquæque pars iudicanda sit cum suis regulis.*

78 *Et ubi sit inseparabile, & non appareat quid principaliter consideratum fuerit, præualere debebit qualitas scientiæ.*

79 *Salarium officialis mortui, licet de iure debeatur hæredibus etiam pro tempore decurso post mortem, tamen secus est de consuetudine plurium locorum.*

80 *Consuetudo circa solutionem salarii, multum attenditur.*

81 *Salarium remoti ab officio culpa sua, nõ debetur etiam pro tempore quo inseruiuit.*

82 *Contrarium est verius.*

83 *Decl primam procedere specialiter in Custodibus publici Aerarij.*

84 *Decl. 2. primam procedere in operis indiuiduis, quanda delictum concernit vniformiter totum officium.*

85 *Decl. 3. vt si ex culpa, vel negligentia officialis resultet domino damnum, poterit ad ratam damni retinere salarium.*

86 *Salarium diminuto labore, minui debet.*

87 *Famulus receptus ad inseruiendum tribus Scholaribus, si duo discedant, non petit idem salarium á remanente.*

88 *Ampl. etiamsi fuerit admissus ad inseruiendum cum expressa conditione de certo salario.*

89 *Contrarium tenent alij.*

90 *Disting. vt si promissum sit salarium certum cum conditione seruiendi tribus, tunc debeat minui, secus si promissum simpliciter.*

91 *Decl. posse peti totum promissum simpliciter si promissum ab vno tantum, secus si à tribus, quia intelligitur pro rata.*

92 *Salarium minuto labore minui debet in operibus, quæ in labore consistunt, non in eis, quæ consistunt in probitate virtutis.*

93 *Declara non deberi totum salarium diminuto labore, si officium diuidatur in duo.*

94 *Beneficium, seu Prabenda duobus auctoritate Apostolica collata vterque medietatem fructuum percipiet.*

95 *Famulus plurium Scholarium si aliqui discedant non debet habere minus salarium, si idem labor est in seruiendo vnico remanente.*

96 *Legatum annuum relictum pro cura præstanda negotijs plurium filiorum, omnibus filijs defunctis præter vnum, qui sit hæres omnium, stante idem labor legatario superstit, non erit ei minuenda annua præstatio.*

97 *Conductus ad negotium intra certum tempus peragendum illo citius perfecte peracto mercedem conuentam integre consequitur.*

98 *Iter facere debens si faciat vna die quantum debebat in duobus mercedem pro vtroque recipit.*

99 *Minuto labore minuenda merces, & circa quantitatem standum est Iudicis arbitrio.*

100 *Declara procedere si salarium non sit taxatum ex pacto, quia tunc recurrendum ad pactum.*

101 *Subdeclara non sufficere pactum circa salarium totum si non appareat rata diminutionis laborum.*

102 *Salarium ob operas non præstitas non minuitur si pro præstitis habeantur.*

103 *Legatum Scholari factum si in studio permanserit debetur etiamsi tempore vacationis ad domum redeat.*

104 *Absens Reipublicæ causa habetur pro præsente.*

105 *Absens causa studij habetur pro præsente.*

106 *Declara haberi pro præsentibus, sed non liberari ab onere.*

107 *Absens causa studij percipit fructus Beneficij, sed non distributiones quotidianas.*

108 *Operarum merces si soluta vbi soluenda non erat poterit repeti.*

## CAPVT L.

LIcet, quæ dicta sunt in præcedentibus capitulis de remissione mercedis, possint, vt plurimum applicari etiam mercedi operarum, tamen, quia DD. & ipsæ leges de ea in hoc proposito distincte locutæ sunt, ac etiam diuersis terminis vsæ, ideo, & nos aliquid hic separatim dicemus. Sicut autem in locatione rerum si conductor non potest percipere fructus, vel aliam commoditatem, cuius intuitu mercedem promisit, mercedem ipsam soluere non tenetur, sed facienda eius remissio, iuxta firmata in *præcedentibus cap.* ita & in locatione personæ, seu operarum, si non possit conductor percipe-
1 re operas, pro quibus mercedem promisit, vtique non tenebitur illam soluere, vt notatur *in l. Seio 10. in princ. ff. de ann. legat.* & firmat *Neguerol. alleg. 8. num. 7. Mastrill. de Magistr. lib. 1. cap. 21. n. 36. Rota coram Zarate decis. 14. num. 4. & seq.*

At sicut conductor rerum, non potest obtinere remissionem mercedis, si culpa, vel negligentia sua fructus, seu aliam commoditatem rei non percepit, vti si agrum colere, & seminare omiserit, ita & conductor operarum eadem ratione excludetur à re
2 missione mercedis, ita vt satis sit per locatorem non stetisse, quo minus operas suas præstaret, ad hoc vt merces ei promissa debeatur, vt sunt text. expressi *in l. sed addes 21. §. fin. & in l. qui operas 41. ff. locati.*

Et licet aliqui velint hoc restringere ad operas in probitate virtutis consistentes, ne-
3 gantes procedere, quoad operas consistentes in labore; Tamen, quia dicta iura indistincte loquuntur, merito alij dictam restrictionem reijciunt, vt signanter *Cagnol. in l. diem functo 4. num. 85. ff. de offic. assess.* & ibidem *Iacob. de Nigr. num. 28.* & plene alijs adductis *Rot. in vna Vrbinaten. Salarij coram Reuerendissimo Albergato relata per extensum à D. Lanfr. Zacch. de Salar. quæst. 23. num. 30. & seqq.* & in eisdem terminis firmauit etiam coram *Caualer. dec. 502. num. 1.*

Nec obstat text. *in l. Seio 10. in princ. ff.*
4 *de ann. legat.* in qua præcipuè fundatur opinio contraria, quia ibi agitur de legato annuo relicto sub conditione, si legatarius voluerit interuenire negotijs filiorum testatricis, quæ conditio fuit apposita ad vtilitatem filiorum, vt notat ibi *glos. in ver. vincentis*; vnde nil mirum si ex eo, quod propter mortem duorum ex filijs, conditio non potuit amplius adimpleri, & vtilitas filiorum contemplata cessauit, cessare etiam debuerit pro rata illorum legatum, quia vbi adest
5 conditio attenditur solum, an ea extiterit *Natt. cons. 452. num. 10.* & dicam infra.

Et quamuis aliqui insistant dicendo rationem illam, qua dicta *l. Seio.* vtitur, quod
6 tam labor, quam pecunia diuisionem patiatur,

tur, esse generalem, & ideo omni casui applicabilem, tamen contrarium, quod imo sit specialis in casu illo, respondet *Iacob. de Nigr. in d. l. diem functo num. 30. vers. unde ad illam in fin.* & rationem specialitatis, & differentiæ inter casum legati, de quo in d. l. Seio, & casum mercedis promissæ per contractum, tradunt ante eum *Bart. in l. 1. §. Diuus num. 4. ff. de var. & extraord. cognit. & Cagn. in d. l. diem functo num. 158. post princ. ver. ad textum ff. de offic. assess.*

7 Retenta igitur dicta opinione fauorabili locatoribus dictarum operarum, vt scilicet eis debeatur merces operibus non præstitis, si per ipsos non stetit, quominus illas præstarent, talis opinio plures paritur declarationes: & prima declaratio est, vt dicatur non stare per locatorem, quin præstet operas suas ad hunc effectum, non solùm si culpa conductoris eas præstare impediatur,
8 quod est clarum, sed etiam si impediatur casu, ex parte ipsius conductoris operas recipere debentis eueniente, siue casus acciderit in eius persona, siue in rebus, circa quas operæ versari debebant, secus autem econtra, si acciderit ex parte locatoris operas præstare debentis, & siue acciderit in eius persona, siue in eius instrumentis, cum quibus operari debebat, quia tunc mercedis remissio fieri debet *Bart. in l. ex conducto 16. §. item cum quidam numer. 4. & ibidem Castr. ff. loc. D. Lanfranc. Zacch. de Salar.*
9 *quæst. 22. num. 16.* exemplum est casus accidentis in rebus, si quis locauerit operas suas in deportando mancipia cum naui, si enim nauis deperdatur, qui est casus eueniens in re locatoris, non debebitur merces *l. si vno 17. §. item cum quidam ff. loc.* quod *§. item cum quidam* aliqui legunt *in l. ex con-*
10 *ducto 16. ff. eodem*. Si autem mancipia in itinere moriantur, qui est casus eueniens in re conductoris, merces debebitur, nisi aliud actum sit *l. fin. in princ. ff. ad l. Rhod. de iactu* vbi DD. & præcipuè *Pet. Pechius sub num. 4.* inquit, applicari dictam regulam, per me non stetit, *Stracca de Nauib. par. 3. num. 17.* quem sequitur *Valasc. consul. 75. num. 11.*
11 & exemplum casus euenientis in persona est, vbi conductæ operæ in sibi seruiendo, si eueniat casus mortis locatoris, merces amplius non debebitur, secus autem si eueniat casus mortis conductoris, cui seruiendum erat, vt distinguit, & communem dicit *Cagnol. in d. l. diem functo num. 87. ff. de offic. assessor.*

Et hinc est, quod licet aliqui velint, quod
12 famulis etiam vilibus debeatur salarium tempore, quo propter infirmitatem operas suas in seruiendo præstare non valent, vt signanter *glos. in l. arboribus ver. agrotante ff. de vsufr. Barbat. in cap. propter sterilitatem num. 25. de locat. Coler. de process. execut. par. 1. cap. 9. num. 60. vers. contraria.* tamen con-
13 trarium est verius, vt probat post alios *Conarr. var. lib. 3. cap. 13. sub num. 8.* & est communis opinio, vt testatur *Vinius opin. 275. ad fin. & Coler. de alim. lib. 1. cap. 13. num. 44.* & esse magis communem, & veriorem dicit etiam, & disputato articulo ad partes, optimè probat *D. Lanfranc. Zacch. de Salar.*
14 *quæst. 19. à num. 10.* nisi forte adesset in regione consuetudo illud præstandi, quia tunc intrat præsumptio, quod qui famulum recipit, iuxta eam contrahere voluerit, vt alibi dictum est, & in his terminis firmat ibidem *D. Lanfr. num. 30.*

Verùm dicta conclusio, quod si impedi-
15 mentum accidat ex parte locatoris merces sit remittenda, seu non debeatur, procedit in operibus, quæ in labore præcipue consistunt, non autem in alijs, quæ consistunt, præcipuè in probitate virtutis, istæ enim debentur regulariter, quamuis ipse, qui eas præstare debet, impediatur *Bart. in l. 1. §. diuus num. 5. & 7. ff. de var. & extraord. cognit.* & alijs adductis *Mastrill. de magistr. lib. 1. cap. 21. num. 39.* & de impedito præstare similes operas per infirmitatem, quod adhuc consequi debeat salarium plenissimè alijs adductis firmat *D. Lanfr. Zacch. de Salar. quæst. 19. num. 5. & seq.* & quod si eue-
16 niat casus, quo similes operas præstare debens decedat, transmittat ius petendi salarium integrū, pro quo fuerat conductus, ad hæredes *l. post duos 15. C. de aduoc. diu. iud.* & tradunt *Cagnol. in l. diem functo num. 218.* vbi de communi *ff. de offic. assess. Ceph. consi. 70. num. 4. & seq. per tot. & cons. 71. pariter per tot.* vbi *num. 13.* voluit procedere quamuis promissæ essent libræ tercentum singulis annis pro tempore, quo seruierit, vt adhuc sufficiat annum de tempore mortis fuisse cæptum *Surd. cons. 42. num. 7. Mastrill. de Magistr. lib. 1. cap. 21. n. 48. & seqq. vsq. ad 51.* vbi tamen in fine dicit non obseruari, quoad officiales Regni, & plurium locorum.

Sunt autem istæ personæ, quarum operæ
17 potius in probitate virtutis, quàm in labore consistunt, sine dubio Aduocati, vt est *text. in l. qui operas ff. loc. & in d. l. post duos*
18 *C. de Aduoc. diu. iud.* item & alij legum Doctores operas suas siue in legendo, siue in iudicando, aut iudicibus assistendo præstantes, ad text. cum ibi notatis per DD. *in l. diem functo 4. ff. de off. assess. & in l. diem functo ff. loc. Cephal. cons. 70. nu. 4. post med.*

Sur-

Surdus cons. 42. num. 3. Sunt, & professo-
19 res artium liberalium, vt Grammatici, &
Rhetores, vt per Syluan. cons. 28. num. 15.
20 & 17. sunt & medici, vt late probat Ceph.
cons. 70. & 71. fere per tot. Medic. in tract.
mors omnia soluit part. 3. num. 26. ver. tertio
amplia. Vin. opin. 201. num. 4 sunt & officia-
21 les magni, & conspicui vti Ambasciatores
de quibus plene D. Lanfr. Zacch. de Salar.
quaest. 19. num. 7. & quaest. 53. nu. 34. item
& Prætores Ceph. cons. 70. num. 4. post med.
Præsides, Præfecti, & domestici Principis,
quorum officium dignitatem principaliter
habet, vt docuit Bart. in l. 1. §. diuus num.
5. in fin. ff. de var. & extraord. cognit. secus
22 autem est in Proxenetis Stracc. de Proxenet.
part. 1. vltima partis princip. num. 13. & in
stipendiarijs, alijsque similibus, vt docet
Bart. in dicta l. 1. §. diuus num. 5. vers. pro
barum.

Verum, vt hoc procedat, quod debea-
23 tur merces, seu salarium operarum, quæ
in probitate virtutis consistunt, impedito
eas præstare, necessaria esse copulatiue quin
que requisita, late probat D. Lanfr. in dict.
quaest. 19. num. 31. & seqq. quorum primum
24 est, vt impedimentum, puta infirmitatis,
non sit diuturnum, quod tamen si genera-
liter loquamur, non transit sine aliqua dif-
ficultate. dum, vt mox probatum fuit, de-
betur etiam in casu mortis, quæ ne dum
diuturnum, sed perpetuum impedimentum
præstat; vnde restringendum erit tale requi-
situm ad officiales Regni, de quibus lo-
quuntur Reg. Constan. & Danza in locis per
ipsum D. Lanfranc. ibi allegatis, Secun-
25 dum est, vt dictas operas præstare debens
permaneat in loco, in quo præstandæ sont
vel absit cum licentia, de quo latius viden-
dus ipse D. Lanfr. in quaest. subsequenti 20.
vbi ex professo discutit: an & quando ab-
26 sens consequatur salarium, signanter autem
aduertendum est, quod si agatur de eo qui
esset absens ante impedimentum sufficit,
quod legitime abesset, ad hoc vt si superue-
nerit ei impedimentum, per quod accedere
non valeat, mercedem consequi debeat, vt
probant tradita per Barbos. de Episc. alleg. 53.
num. 107. in fin. & Castropal. tract. 7. disp. 3.
punct. 9. §. 1. num. 6. si autem agatur de se
27 absentante post impedimentum sine licen-
tia excusabitur à necessitate, puta si aliter
salutem recuperare non posset ad text. in cap.
ad audientiam, & in cap. relatum de Cleric.
non resid. cum ibi notat per Abbat. & Imol.
& alios relatos per Mastrill. de Magistr. lib.
1. cap. 21. num. 55. Tertium requisitum est,
28 vt impedimentum sit casuale, & verum,
29 non autem procuratum, vel simulatum,
quod planum est, sed non sufficeret in im-
pedimento infirmitatis, quod culpa sua in
eam incidisset Couar. var. lib. 3. cap. 13. nu.
8. vers. septimo quotidiana, vbi reddit ratio-
nem, quia adhuc tale impedimentum non
est à iure, nec ab homine, sed à Deo Timot.
de Timot. resp. 7. num. 25. Barbos. de Episc.
alleg. 53. num. 168. Monet. de distribut. part.
2. quaest. 6. num. 11. ver. ampliatur 5. quar-
30 tum, quod impedimentum sit tale, quod
vere impediat, puta infirmitas sit grauis, non
autem ita leuis, vt non impediat, & an sit
31 talis standum erit peritis in arte, & aduer-
tendum quod impedimentum vere impe-
diens, ex quo in se est tale, si potest ab im-
pedito remoueri, quia impeditus non dici-
tur, qui impedimentum remouere potest
Menoc. cons. 110. num. 116. D. Lanfr. Zacch.
de Salar. quaest. 22. num. 13. Rot. cor. Verall.
32 decis. 72. num. 7. part. 2. Quintum denique,
vt impeditus ante impedimentum officium
actu exerceret, seu operas præstaret, alias
enim si etiam cessante impedimento ipse se
reddebat indignum mercede, impedimen-
tum superueniens non potest eum dignum
33 reddere, quod procedit etiam in distribu-
tionibus quotidianis, debentur enim non
valenti propter infirmitatem ad Chorum
accedere, & inseruire, si ante infirmitatem
accedebat, & inseruiebat, alias secus Couar.
variar. lib. 3. cap. 13. num. 8. vers. sexto
Gutier. canon. quaest. lib. 1. cap. 1. num. 139.
vers. attamen hoc, Monet, de distrib. part. 2.
quaest. 6, num. 21. Barbos, de potest, Episc. al-
leg. 53, num. 167. & licet contrarios referat
& eorum opinionem probabilem dicat, ta-
men istam esse communem, & ab ea non
recedit Castropal. oper. mor. tractat. 7. disp.
3. punct. 9. §. 1. num. 5.

Secunda declaratio est, vt non debeatur
34 merces, si impeditus præstare operas con-
ductori, pro illo tempore, seu illis operibus,
quas locauerat, ab alio mercedem accepe-
rit, tunc enim eam non poterit petere à pri-
mo conductore, quæ limitatio habetur ex-
presse in d. l. sed addes 21 §. fin. ibi Si eodem
anno ab alio mercedes non accepisti ff. loc. &
35 ampliatur hæc limitatio, vt procedat dum-
modo alteri locauerit easdem operas, licet
mercedes actualiter non acceperit, vt pro-
bat text. in l. diem functo 4. ff. de off. assess.
quæ in hac parte est repetita in l. diem fun-
cto 22. ff. loc. ibi modo si non comites postea cũ
alijs eodem tempore fuerint & late tradit Surd.
cons. 42. num. 15. & 16. imo & fortius, quod
36 sufficiat impeditum potuisse alteri locare,
& noluisse post Io: sensit gloss. in d. l. diem fun-
cto ff.

*Glo ff. de offic. Assess.* & ibidem *Cagnol. num.* 28. & alij communiter, vt testatur *Iac. de Nigr. num.* 15. *ver. aliam rationem Caroc. tit. de remiss. merced. quæst.* 8. *num.* 213. *ver. li-*
37 *mita* 3. & quamuis inseruierit pro minori summa, *idem de Nigr. ibid. num.* 16.

Tertia declaratio est si promissio merce-
38 dis fuerit conditionaliter facta, quatenus operæ præstarentur, tunc etiamsi impediatur locator per casum euenientem in personam conductoris, vel rem, circa quam præstandæ erant operæ, adhuc non debebitur merces, vt apertè probat text. in *d. l. Seio* 10. *ff. de ann. legat.* Idque procedit non solùm si
39 adsit conditio expressa, vt in *d. l. Seio*, sed etiam vbicumque apparet ex verbis id actû, vt merces soluatur, si operæ præstentur, vt in dicto exemplo locationis operarum pro transuehendis mancipijs habetur in *d. l. fin. in princ. ff. ad l. Rhod. de iact.* vbi ponitur casus, si vehenda mancipia conduxisti, & resoluitur, quod pro eo mancipio, quod in itinere mortuum est, merces tibi non debetur: Vnde videbatur argui posse, quod si mercenarius non steterit in terminis locationis operarum, sed opus conduxerit, iuxta distinctionem horum terminorum de qua in *cap.* 1. censeatur merces promissa, si tradat opus perfectum, sed contrarium probatur per text. in *l. fin. ff. loc.* vbi si vinum faciendum conduxisti:
40 Paulus dicit, quod si soli vitio corrumpatur, non tuum periculum est, sed locatoris, quare veritas est, quod non sufficiat opus conductum fuisse, sed vt idem Paulus in *d. l. fin. in princ. ff. ad l. Rhod. de iact.* declarat, quæ-
41 ritur, quid actum, vtrum pro ijs qui impositi, an pro ijs qui deportati essent, merces daretur, vt primo casu debeatur merces etiã pro mortuo, non secundo, prout etiam aduertunt *Signorol. cons.* 195. *num.* 5. & 6. *Stracc. de naui. par.* 3. *n.* 19. & *Valasc. consult.* 75. *n.* 11.

Stante autem conditione tacita vel expressa, quod tunc non debeatur merces, ex quacumque parte accidat impedimentum, est ra-
42 tio, quia vbi promissio est conditionalis, non attenditur nisi euentus conditionis, & ideo non debet haberi ratio, an casus impedimenti eueneritt in persona locatoris, vel potius in persona conductoris *Natt.* qui plenè firmat *cons.* 452. *num.* 10. *Gaill. obser.* 44. *n.* 13. *ad med. lib.* 1. *Caroc. de locat. tit. de remiss. merc. quæst.* 8. *num.* 184. *Add. ad Buratt. dec.* 79. *in fin.*

Imò fortius quatenus non agatur de mer-
43 cede, seu salario simpliciter promisso, sed de promisso intuitu laborum, quod tunc etiamsi operas præstare debens impediatur facto ipsius conductoris, adhuc merces non debeatur, latè distinguendo probat *D. Lanfran. Zacch. de salar. quæst.* 22. *à num.* 8. *ad* 10.

Verùm præfata distinctio potest procede-
44 re in promissione salarij facta propter probitatem virtutis, secus autem in promissione mercedis, facta in locatione operarum in labore consistentium, cum in ea merces semper promittatur operarum intuitu, adeò vt tacitè intelligatur adiecta conditio, si operæ præstentur, vt docet *Bart. in l. diem functo* 4. *num.* 1. *post med. ff. de offic. Assess. Alex. in addit. ad Bart. in l. si vno* 17. *§. item cum quidã lit. G. ver. famulus tuus ff. loc.* cum alijs adductis per eumdem *D. Zacch. dicta quæst.* 22. *n.* 5. & *quæst.* 88. *n.* 21. *Rot. coram Zarat. dec.* 14. *n.* 4.

At quia dum dicimus in hac locatione operarum in labore consistentium, promissionem mercedis fieri semper intuitu præstationis operarum, & continere tacitam conditionem si operæ præstentur, & quod vbi promissa est cum dicta conditione, merces non debeatur, etiamsi non steterit per locatorem, quin operæ præstentur, nunquam habere posset locum dicta opinio, quod etiã in istis operibus, quæ propriè locantur, merces conuenta debeatur, si per locatorem non steterit quo minus operæ præstarentur, animaduertendum videtur, quod duobus modis euitare potest conductor solutioné mercedis ob operas non præstitas. Primo enim
45 potest opponere exceptionem non adimplementi, dicendo videlicet locatorem non adimpleuisse ex parte sua contractum tradendo operas, quas promisit, prout tradere debebat, antequam mercedem peteret, iuxta tradita in *cap.* 28. *de obligat. locat.* & *cap.* 44. *de except. non adimplem.* & aduersus hãc oppositionem, non valebit dicere locator operarum, per me non stetit, sed necesse habet ad eam repellendam adducere, se operas tradidisse, seu saltem deuenisse ad actum illas tradendi, & constituisse conductorem in quasi possessione illas recipiendi, licet non teneatur probare continuasse vsque ad finem, prout dictum fuit de locatione rerum *in cap.* 28. & in dicto *cap.* 44. aliàs non erit locus huic discussioni, an intret remissio merce-
46 dis, vel ne, sed absolutè reijcietur, prout dictum est, & in terminis locatoris operarum, quod absolutè excludatur, qui illarum præstationem non inchoauit, *Dec. cons.* 70. *in princ.* & *nu.* 2. *ad fin.* & 3. *Caroc. de locat. tit. de remiss. merc. quæst.* 8. *num.* 194. *D. Lanfr. Zacch. de salar. quæst.* 21. *num.* 6.

Et quatenus ab initio ipso, locator impediatur à conductore, officium suum inchoare, poterit, & ad effectum repellendi dictam exceptionem non adimplementi, debebit offerre se promptum operas suas præstare, talis

47 lis enim oblatio verbalis, ſtante tacita, vel
expreſſa conductoris recuſatione, ſufficit,
*Bal.in l.1.in fin. C.ne liceat tertio prouoc.Boer.*
*decif.124.num.25.& ſeq.Burat.decif 517.n.3.*
*Duran.decif.*108. *nu.*4. & in his terminis ob-
lationis operarum *Rot.decif.286.n.21.par.11.*
48 *recent.* Niſi fortè certò conſtaret conducto-
rem recuſaturum fuiſſe operas recipere, quia
tunc oblatio non eſt neceſſaria, *Dec.in l.qui-*
*dam exiſtimauerunt in 4.notab. ff.ſi cert. pet.*
*Ruin.conſ.40.num.9.in fin.& conſ.113.num.1.*
*lib.1.*cum alijs adductis per *Surd.decif.6.n.2.*
*Seraphin.decif.715.num.1.& ſeqq.* vbi tamen
dubitat, an hoc procedat, ſi non vnica præ-
ſtatio facienda ſit, ſed plures, & diuerſis tem-
49 poribus. Verùm non ſufficeret præfata
oblatio, & recuſatio conductoris, ſi ipſe
conductor iuſtam cauſam recuſandi habuiſ-
ſet. *Bart. in l.ſed ſi alia ff.de conſt.pecun.Boer.*
*decif.124.nu.29.ver.quod limitat,* & alijs ad-
ductis *Rol.conſ.53.num.38.lib.1.* Et idem eſt,
50 ſi non poſſet quis tutò, & ſine verecundia
officium exercere, per caſum contingentem
ex parte conductoris, quia debebitur ei ſala-
rium integrum, etiamſi officium exercere
non inceperit, vt de eo qui fuit electus in
Poteſtatem Ciuitatis, ſi Ciuitas, antequam
ad eam accederet, ſtatum mutauerit, quia
inſurrexerit Tyrannus, vel aliqua ſecta, ita
vt exercitium Iuſtitiæ liberum non remanſe-
rit, docuit *Bart. in l.1. §.diuus num.15.ff. de*
*var.& extraord.cognit.*

Quatenus autem locator præfatum adim-
51 plementum, ſeu illius principium aliquo ex
modis prædictis habeat, ſed caſus poſtea
euenerit, per quem conductor recipere to-
taliter, & perfectè operas non potuerit; tunc
ſuccedit ſecundus modus recuſandi ſolutio-
nem mercedis, de quo loquimur, allegan-
do eam ſibi remittendam, in quo ſi condu-
ctor dicat, quod non fuerit ſibi adimpleta
conditio, ſub qua mercedem promiſit, vi-
delicet præſtationis operarum, quatenus con-
ditio ſit tacita, & iuxta naturam contractus
locationis ſubintellecta, bene reijcietur præ-
tenſio conductoris per replicationem locato-
ris, per me non ſtetit, quia leges de locatio-
52 ne loquentes, expreſsè hanc replicationem
admittunt, vt ſupra dictum fuit. At quate-
nus conductor expreſsè conuenerit de ſol-
uenda penſione, ſi operæ præſtarentur, tunc
quia talis expreſſa conditio aliquid operari
53 debet vltra tacitam, reſtringenda erit dicta
replicatio, per me non ſtetit, vt ſolùm ſuf-
ficiat, ſi ſteterit per ipſum conductorem, tunc
enim habetur conditio, pro impleta *l.iure*
*ciuili 24.ff.de condit.& demonſtr. l. in iure ci-*
*uili ff.de reg.iur.*& in terminis locatoris ope-
rarum ſub dicta conditione, quòd ſi non ſtet
per locatorem, neque per caſum quo minus
impleatur, ſed per conductorem, conditio
habeatur pro impleta, *Caſtren.in l.ex condu-*
*cto 16. §.item cum quidam num.4. prope fin.ff.*
*loc.Dec.conſ.70. num.3. ver.tertio reſpondetur*
*Rot.coram Burat.decif.5.num.9.* & ſatis dice-
54 retur ſteriſſe per conductorem, ſi adimplen-
dum eſſet mediante pecunia per eum danda,
& ipſe eam dare noluiſſet, *l.3.§.fin.vbi Corn.*
*num.2.in fin. Iaſ.num.3.& Roman. in §.ſed ſi*
*ſeruus ff.de condit.cauſ.dat.* Aliàs enim ceſſan-
55 te conditione expreſſa, ſufficit locatorem
impeditum fuiſſe etiam per caſum, quate-
nus tamen contingat in perſonam conducto-
ris, vel res, circa quas operæ præſtandæ erant,
vti ſi mortuus ſit qui conduxerat, vel man-
cipia tranſuehenda deceſſerint, vt ſupra
probatum fuit, & quod ſufficiat locatori ope-
ras inchoaſſe, ad hoc, vt vbi non apparet,
quid actum, caſus ſuperueniens in rebus, cir-
ca quas operæ verſari debebant, non impe-
diat conſecutionem mercedis eſt *text.expreſſ.*
*in d.l.fin.in princ.ff.ad l.Rhod.de iact.*

Quarta declaratio eſt, vt non procedat
56 deberi ſalarium pro toto tempore ei per
quem non ſtetit, quo minus operas ſuas præ-
ſtaret in caſu, quo is qui illas conduxit re-
motus ſit ante præfinitum tempus ab officio,
cuius intuitu conduxerat, prout literaliter
habetur in *l.diem functo 4.ff. de offic. Aſſeſſ.*
vbi poſtquam dictum fuit deberi Comitibus
Legati ſalarium pro toto tempore, etiamſi
legatus mortuus ſit, adduntur hæc verba:
*Diuerſum in eo ſeruatur, qui ſucceſſorem ante*
*tempus accepit*: quæ verba ſunt ſecunda pars
eiuſdem legis.

57 Verùm dicta ſecunda pars legis prædi-
ctæ obſcura, & difficillima, dicitur poſt alios
à *Cagnol.ibi num.46.in princ.* & dantur ei ſex
intellectus, vt videre eſt penes ipſum à dicto
*num.46.ad 76.*vbi pro ſexto, quem alijs prius
reijectis aſſerit realem, planum, & veriſſi-
mum, dicit quod dicta verba legis non refe-
runtur ad Comites Legati, nec ſignificant
circa eorum ſalarium aliud ſeruandum eſſe
legato mortuo, quam legato remoto, ſed
referuntur ad Legatum ipſum, ita vt ſenſus
ſit, aliud ſeruari in ſalario, quod debetur ipſi
Legato, vt ſcilicet ſi remoueatur ante tem-
pus, non ſit ſoluendum, redditque rationem,
quia remotio ante tempus non aliter ſit,
quàm propter culpam ipſius remoti.

Eoſdem tamen ſex intellectus relatos per
*Cagnol.*refert etiam eodem ordine retento in
repetit. eiuſdem legis *Calafatus à num.13.ad*
*24.*& quoad præfatum ſexto loco à Cagnolo
laudatum, dicit videri cæteris deteriorem,
quia

quia dum lex in prima parte non agit de salario Legati, sed de salario Comitum, vt de se patet, & admittit cum omnibus ipse Cagnolus, & deinde addit *diuersum in eo, &c.* intelligi debet diuersimode seruandum respectu eiusdemmet salarij, & sic salarij debiti Comitibus, non autem debiti Legato, de quo textus antecedenter non loquitur, prout ita intelligit ibi *glos. ver. in eo*, & DD. communiter, vt inquit *Cagnol. num. 75.*

At quidquid sit de ista varietate, omnes
58 in eo conueniunt, vt ratio prædictæ diuersitatis, & cur salarium in casu remotionis non debeatur ea sit, quia amotio præsumitur facta propter culpam, siue lex loquatur de Legato, siue etiam loquatur de eius Comiti-
59 bus, quia Comites intelliguntur ibi, Assessores Legati, vt probatur ex titulo, sub quo lex ponitur nempe *de offic. Assess.* & docet *glos. in verb. Comitibus*, & esse verum intellectum dicit *Calefatus num. 15.* & dum Legatus amouetur propter culpam, prout regu-
60 lariter amouetur quando fit amotio ante tempus, culpa ipsa adscribitur etiam eius Assessoribus, quod scilicet non bene consuluerint eidem Legato, prout erat eorum officium *l. 1. C. de Assess.* & notant in *dicta l. diem functo post alios Ias. num. 7. ver. ego ex alia. Cagnol. num. 52. & Calefatus num. 15.* &
61 semper in dubio præsumi Assessorem in culpa erroris à Iudice commissi, quatenus ipse contrarium non probet, late firmat *D. Lanfr. Zacch. de salario quaest. 56. num. 11. & seqq.*

Vnde præfata quarta declaratio potest aliter, & latiùs concipi, vt scilicet salarium
62 non debeatur impedito, si impedimentum proueniat ex culpa sua vera, vel præsumpta, vt vltra præcitatos, tradit etiam *Noguerol. al-*
63 *leg. 8. num. 9.* aliàs enim si nulla interuenit culpa, salarium debebitur etiam in casu amotionis, siue agatur de salario Assessorum amoto Legato, *D. Lanfr. dicta quaest. 56. n. 7.* siue etiam agatur de salario ipsius Legati, vel alterius Officialis absque causa amoti *Mastrill. de magistr. lib. 1. cap. 21. num. 96. post Ias. in l. diem functo num. 7. ff. de offic. Assess. & in § tripli instit. de action.* An autem remoto ob culpam debeatur salarium pro tempore, quo seruiuit, dicam infra in fine sequentis declarationis.

Quinta declaratio est, vt in casibus, in quibus dictum fuit mercedem operarum, quarum præstationem locator impeditus fuit
64 explere, non deberi, seu remittendam esse, intelligatur pro ea rata, pro qua operæ non fuerunt præstitæ, non autem in totum, idque siue locatæ sint operæ tantùm, siue etiã operæ & res simul, *glos. in l. si vno 17. §. item cum quidam in verbo personis vers. cum autem qui operas, & ibidem Bart. num. 4. & num. 5. in princ. ff. locat.*

Hinc in exemplo, quo supra vsi fuimus
65 Nautæ, quod si Nauis in itinere pereat, debeatur merces pro rata, firmauit *Stracc. de nauib. par. 3. num. 24.* & in eisdem terminis aperte loquitur etiam *glos. supracit.* vt patet ibi: *vt dicitur de eo, qui munere vehendi fun-*
66 *ctus non est.* Sed contrariam sententiam in præfato exemplo aduersus Straccam amplexus est *D. Lanfr. Zacch. de salar. quaest. 88. n. 22.* Et videbatur ista contraria opinio probari per text. in *dicta l. si vno §. item cum quidam*, dum in casu nauis amissæ, dicit, nautam restituere debere vecturam, quam pro inuectõ acceperat, quod & latiùs firmant *Signorol. cons. 195. num. 6. & Mart. cons. 152. num. 2.*
67 Verùm ad *text. in §. item cum quidam*, respondeti potest primo, quod nauis, de qua in eo, non nauigauit, sed in ipso portu fuit amissa, prout in specie illi respondet *Molin. de contract. disput. 502. num. 4. ver. deinde esto:* secundo potest responderi, quod textus non dicit expresse, nautam debere restituere mercedem totam, & licet loquatur indefinite, sumi potest interpretatio ab alijs legibus de restitutione mercedis facienda à locatore propter casum superuenientem, ac impedientẽ conductori continuare vsum rei, quę aperte declarant faciendam esse pro rata, nempe in *l. si quis fundum 10. §. Imperator in fin. & in l. sed addes 21. §. si quis cum in annum & in l. si fundus 36. ver. similiter ff. loc.* maxime attento, quod *text. in dicto §. item cum quidam* reddit rationem cur nauta restituere debeat vecturam, dicens: *cum munere vehendi functus non sit.* Quæ pariter verba loquuntur indistinctè, & si accipiantur, quod in nihilo functus fuerit, intrat dicta prima responsio, & text. non applicatur, si autem intelligatur, quod non sit functus munere vehendi integre, & totaliter, & eodem modo intelligi debet decisio, vt retinere non debeat mercedem integre, & totaliter, vt correspondeat rationi.

Saluatur tamen vtraque ex prędictis con-
68 trarijs opinionibus per eundem *D. Lanfran. dicta quaest. 88. num. 25.* mediante distinctione inter casum, quo merces conuenta sit pro mancipiorum impositione in naui, & casum, quo conuenta sit pro eorum transportatione ad certum locum, vt videlicet primo casu procedat prima opinio, secundo verò secunda, prout distringuit *text. in l. fin. in princ. ff. ad l. Rhod. de iactu*, qui tamen vere loquitur in facti contingentia diuersa, scilicet vbi mancipia in itinere decesserint, vt supra de eo mentio facta fuit.

At sequendo dictam distinctionem, quoad primum casum aduertendum erit, an contractus stet in terminis locationis, an potius transeat in emptionem, & venditionem, quatenus enim sit mera locatio, verum erit faciendam esse remissionem pro rata, iuxta leges, & doctrinas in terminis huius contractus supra allegatas, at quatenus facta esset venditio loci in naui, tunc licet nauis iter non compleuisset, adhuc Nauta totum pretium sibi retineret, vel etiam nondum solutum peteret, nec esset locus remissioni, prout dictum fuit in proposito locationis rerum, & iurium, & praecipue gabellarum, & in terminis, in quibus loquimur, tradunt *Valasc.consult.*75. *num.*5. *& Molin. de contr. dict.disp.*502.*num.*3.

Quo vero ad secundum casum, videtur
70 verum esse, quod nihil debeatur, sed cum ista modificatione, vt procedat quatenus nulla vtilitas ex ea parte asportationis, seu aliarum operarum conductori resultet, alias enim videtur eum soluere debere ad ratam ipsius vtilitatis propter naturalem aequitatem, ne alias locupletetur eum alienis laboribus, & iactura.

Imo praefata distinctio casus, in quo pars
71 operarum recepta à conductore fuerit ei vtilis à casu, in quo nullam vtilitatem ei attulerit, procedit etiam fauore eiusdem, vbi facta fuerit mera locatio, nam quod dictum est eum soluere debere pro rata, non debet intelligi absolute pro rata operarum, sed quatenus illae operae ei vtiles fuerint, vt in praefatis terminis nauis deperditae, docuit *Alberic. in dict. l. si vno* 17. *§. item cum quidam num.* 16. *ff. loc.* & sensit etiam *D. Lanfranc.in d. q.* 88. *n.* 24. *vers. sed vt veram.*

Haec tamen, quae dicta sunt de remissio-
72 ne mercedis operarum pro parte facienda, vtique procedunt in casu quo locus sit ipsi remissioni, vt dictum fuit in principio huius quintae declarationis, & sic procedunt in operibus, quae in labore consistunt, non autem in illis, quae consistunt in probitate virtutis, quatenus impediantur per casum, licet ex parte locatoris accidentem, quia in eis non fieri remissionem dictum fuit supra, & ita distinguunt etiam praefatas operas in proposito DD. & signanter *Bart. in l.* 1. *§. diuus num.* 6. *ff. de var. & extraord. cognit. Rip. de pest. tit. de priuil. contr. num.* 118. *& Cephal.consil.*70. *num.*7. *Surd. cons.*42. *num.*2. *Cost.de rat.q.*93.*n.*13.

Verum quod dictum est in operibus, quae
73 respiciunt probitatem scientiae, & intellectus non esse faciendam remissionem, sed deberi salarium totum impedito, declaratur, vt si agatur de conducto ad plures annos, intelligendum sit deberi salarium tantum pro anno caepto, non etiam pro sequentibus, vt pluribus adductis firmat *Misinger. cent.*3. *obser.*8. *& Costa de rat. quaest.*93. *nu.* 1. vbi etiam *nu.*4. *& seqq.* reddit rationem, quia in locationibus operarum tot sunt locationes quot anni, quod vltra ibi citatos firmat etiam *Mantic.de tacit.lib.*5.*tit.*4.*n.*13. & dictum fuit supra in *cap.* 25. Qua ratione
74 stante, quoniam ea non applicatur in casu quo merces non sit in annos distincta, sed vnica praestatione constituta, vt habetur in *dict. cap.*25. inde sequitur, quod neque procedat conclusio, sed in tali casu debeatur merces totius temporis, prout distinguendo, docuit *Bart. in l.*1. *§. diuus num.*7. *ff. de var. & extraor. cognit.* licet ipse loquendo in terminis officij aliam diuersam distinctionis rationem adducat *Rip. de pest.tit. de priuil. contr. num.*120. *ver.quod vltimum Mozzius de locat. tit. de accident. num.* 46. *Ripa*
75 *obser.*371. *num.* 5. Prout etiam si agatur de vnico facto, itaut propterea cesset praefata ratio plurium locationum, debebitur pariter totum salarium, vti si Doctor sit conductus ad legendum vnum volumen, puta Infortiatum, tradunt *Caccialup. in l.diem functo quaest.*10. *num.*23. *ff. de offic.Assess.& Rip. de pest. dict. tit. de priuil. contract. num.* 120. *ver.*2.*declara.*

Praeterea declaratur dicta cōclusio, quod debeatur salarium tantum anni caepti, vt procedat quatenus agatur de officio habente admixtum laborem cum probitate virtu-
76 tis, seu intellectus, secus autem si agatur de officio aliquo maiori, quod in sola dignitate consistat, & non attendantur principaliter operae, quia tunc sit latior interpretatio, & debetur salarium totius temporis, vt docuit *Bart. in dict.§. Diuus num.*9. quem prae caeteris sequuntur *Caccialup. in l. diem functo num.*23. *post med.ff. de officio Assess.&*
77 *Dec.ibidem num.*17. *in fin.* & vbi salarium esset assignatum partim pro labore, & partim pro probitate virtutis, itaut diuidi possit, prout si Contestabili vnius banderiae detur stipendium dupplicatum, vnum simplum quia miles, aliud propter prudentiam, quia Contestabilis, de vnoquoque iudicandum erit iuxta suas regulas, vt scilicet, quod datur pro labore, debeatur pro rata laboris,
78 aliud vero secus, & quatenus separari non possint, & non appareat quid principaliter consideratū fuerit, praeualere debebit qualitas scientiae, & intellectus *Bart.in dict. l.*1. *§.diuus num.*8. *ff. de var.& extraord.cognit.*

Verum licet praedicta procedant de iure, vt

79 vt debeatur ſalarium pro tempore futuro
etiam hæredibus officialis mortui, prout di-
ctum fuit ſupra, tamen conſuetudo in pluri-
bus locis aliud induxit, ſcilicet, vt vix ſol-
uatur ſalarium temporis decurſi officiali
viuente, vt poſt alios tradit D. Lanfranc. de
Salar. dict. quæſt. 21. in fin. & ita ſeruari in re-
gno, & pluribus locis teſtatur Maſtril. de
Magiſtr. lib. 1. cap. 21. num. 48. & ſeq. quæ
80 conſuetudo in hac materia tenaciter atten-
dēda eſt, prout circa ſalarium Doctorum le-
gentium de conſuetudine Gymnaſij poſt
Cagnol. in dict. l. diem functo n. 18 ff de offi.
Aſſeſſ. tradit etiam Coſta de rata d. q. 93. n. 3.
Dubitari tamen poſſet, an id quod dictũ
fuit, vt vbi remittenda eſt merces, intelli-
gatur pro rata operarum non præſtitarum,
81 procedat etiam in caſu quo remotus ſit o-
perarius ex culpa ſua, idque tã in illis ope-
rariis, quorum operæ in labore conſiſtunt,
quam etiam in alijs officium habentibus, &
pro negatiua, videlicet, quod eis neque
debeatur pro rata temporis præteriti eſt
text. in l. Iudices C. de annon. & tribut.
lib. 10. cuius verba præciſa ſunt Iudices quos
circa profliganda ærarij noſtri compendia ne-
gligentes, ac deſides fuiſſe conſtiterit, omnia
quæ in adminiſtratione poſiti perceperunt emo-
lumenta reddere compellantur. & de famulis,
quod poſſint ex cauſa expelli ante tempus, &
perdant ſalarium, notat Ariſmin. Tepat. tit.
de ſalario col. 4. ver. ſeruus inobediens D. Lan-
fr. Zacch. de ſalar. q. 103. n. 5.
82 Verum contrariam opinionem, quod rata
ſalarij temporis præteriti debeatur, tenuit
Bart. in l. diem functo num. 3. ff. de offic. Aſ-
ſeſſ. & ibidem Curt. Iun. num. 42. & alij com-
muniter, vt teſtatur Cagnol. num. 208. vbi, &
quod licet Decius pungat Bart. in eo, quod
allegat l. Seio ff. de ann. legat. in qua non
conſtat, quod ille Legatarius deliquerit,
tamen optime loquitur Bart. quia allegat
dictam legem in ratione, quod tempus, &
pecunia ſunt diuiſibilia. Et vlterius com-
probatur eadem opinio, quia pœna non de-
bet egredi fines delicti l. Sancimus C. de pæn.
cum concordantibus ibi per ipſum Cogno-
lum allegatis, quam opinionem tenuit etiam
Laur. de Pin. conſ. 44. num. 1. & 2. Surd. de
alim. tit. 7. quæſt. 41. num. 7. & eam veriorem
eſſe teſtatur Gratian. diſc. 55. nu. 21. ad fin.
Nec obſtat text. in d. l. Iudices in contra-
rium adductus, quia loquitur in caſu ſpeciali
83 eius, qui remouetur propter negligentiam
concernentem curam ærarij publici, in qua
propter magnum periculum publici præiu-
dicij, id ſtatutum fuit, quod delinquens pri-
uaretur totaliter ſalario, vt poſt Bart. in ea-
dem l. & Io. de Plat. num. 2. notat Cagnol. in
dict. l. diem functo num. 208. verſ. limitatur
primo ff de offic. Aſſeſſ. & D. Lanfr. Zacch. de
ſalar. q. 51. num. 73.
84 Et vlterius dicta ſecunda opinio procedit
in operis diuiduis, non autem quando deli-
ctum concernit vniformiter totum officium,
vt declarat Bart. in l. 1. §. diuus in fin. ff. de
var. & extraordin. cognit. Cagnol. d. nu. 208.
poſt med. ver. quod intellige vbi quod exem-
pla huius caſus ſunt, illud de quod in d. l.
Iudices & alia quæ adducit Caccialup. in ea-
dem l. diem functo quæſt. 23. & ſignanter in
medico, & milite ſtipendiario, & genera-
liter vbicumque officium eſt indiuiduum,
quibus in caſibus peccans in vno fit omniũ
reus, & amittit ſalarium totius temporis,
quod & ſenſit etiam Honded. dicens eſſe de
mente omnium in conſ. 72. num. 24. lib. 2.
85 Prout etiam non procedit ſi ex illa culpa,
vel negligentia, propter quam remouetur
famulus, ſeu officialis, reſultet domino dam-
num, quia tunc ad ratam damni poterit ſibi
retinere ſalarium, ſeu mercedem etiam
temporis præteriti, aut refectionem damni
repetere Bart. in l. 1. §. diuus num. 10. ff. de
var. & extraord. cognit. Bonacoſſ. de famul.
quæſt. 109. verſ. quod ſi tantum. Rebell. de ob-
lig. inſt. part. 2. lib. 14. quæſt. 13. num. 18.
D. Lanfr. Zacch. de Salar. quæſt. 51. num. 73.
verſ. poterit etiam, vbi quod hoc caſu pote-
rit locum ſibi vindicare d. l. Iudices, & quæſt.
68. num. 22. vbi præfatos alioſque citat, &
n. ſeq. addit, quod incumbit domino onus
probandi damnum, quodque probare illud
poterit iuramento.
Sexta declaratio eſt, vt non ſolum mer-
86 ces remitti debeat in totum, ſi operarum
præſtatio totaliter ceſſet, ſed etiam quate-
nus diminuantur labores, diminui etiam de-
beat merces, ſeu ſalarium, prout ſuadet
æquitas, & firmat plene Valaſc. conſult. 46.
poſt princip. probat text. in l. ſeio ff. de ann.
legat. vbi Bart. exemplificat in famulo, qui
87 admiſſus fuit ad inſeruiendum tribus ſcho-
laribus, & dicit, quod ſi duo diſcedant,
non poterit talis famulus petere idem ſala-
rium ab vno ſcholari, qui remanſit, & cui
ſolo inſeruit, quod recipiebat quando erant
tres, & ſequitur ibi Alex. in addit. & Pon-
tan. de alimen. cap. 16. num. 7. in fin. Bolo-
gnet. in l. diem functo num. 47. ff. de off.
88 aſſeſſ. quod procedere, etiamſi talis famu-
lus admiſſus fuerit ad inſeruiendum cũ ex-
preſſa conditione de certo Salario, ſenſe-
runt Cepoll. de ſeruit. vrb. præd. cap. 59. de
furno num. 15. & Alber. Brun. de augmen.
concluſ. 12. num. 3. ſed eos reprehendit, &

89 dicit male intellexisse hunc punctum *Cagnol.in l. diem functo num.* 159. *circa med.de offic. asses.* volens opinionem *Bart.* procedere tantum, quando famulus cœpit seruire simpliciter nulla facta conuentione de certo salario, & afferens, quod tunc licet fuerit vniformiter solutum ei salarium pro pluribus mensibus, quando aderant tres scholares, non poterit idem prætendere, postquam adsint solum duo, vel vnus, secus autem vbi fuit receptus pro salario certo, quia tunc per diminutionem laborum non debet minui, quia applicatur eius fauorè regula illa, per me non stetit, quæ releuat locatorem operarũ à remissione mercedis, iuxta *text.in l.sed addes* 21. §. *fin. & in l. qui operas* 41. *ff. loc.* & dictum est supra, sed idem, quod *Cepoll. & Brun.* tenuit etiam *Iaf.in l.quo minus num.*146.*ff.de flumin.*& super Cagnoli doctrina cogitandum relinquit *Menoc. de arbitr. caf.* 223. *num.* 3. & post eum *Rota Florentina penes Magon. decis.* 12.

90 *num.*18. Quare posset distingui, vt si promissum sit salarium certum cum conditione seruiendi tribus scholaribus, tunc diminuendum veniat pro rata scholarium deficientium, prout minuendum esse relictum in certa summa factum pro assistentia præstanda negociis filiorum, aliquo ex eis moriente, dicit *text. in l.Seio ff. de ann. legat.* si vero sit promissum salarium certum libere, & simpliciter, tunc secus esse, & procedere opinionem Cagnoli, prout distinxisse, videtur *Rota in decis.* 839. *num.* 3. *part.* 4. *diuer.* quæ est etiam *decis.* 330. *num.* 3 *part.* 1. *rec.* sed, & hoc vltimum posset forsan declarari

91 procedere si famulus cum vno tantum contraxit, & ab eo salarium promissum petat, secus si petat ab illo scholari, qui remansit, qui vel nihil promiserit, vel vna cum aliis certam summam promiserit, quia posset allegare se obligatum tantum pro sua rata, prout est regulare in pluribus promittentibus *l. reos* 11. §. *cum in tabulis ff de duob.reis* & procedit etiam in conductoribus *Rot. cor.*

92 *Pen. dec.* 162 1.*per tot.* de quo tamen videnda sunt, quæ dixi *cap.* 26.

Cæterum dicta opinio, quod diminuto labore debeat minui salarium, procedit in operis, quæ principaliter in labore consistunt, non autem in eis quoque, quæ consistunt principaliter in proprietate virtutis, vt post alios firmant *Cagnol. in l.diem functo num.*158. *ff. de offic. Asses. Surd. conf.*42.*nu.* 2. *Capic. decis.* 27. *num.* 20.*post med.* nisi for-

93 te officium, quod vnicum erat diuidatur in duos, quia tunc facient sibi partem per concursum, & salarium diuidendum erit, vt si vnicus Vicarius fuisset in duobus Castris, vel vtriusque iurisdictionis ciuilis, & criminalis vnicus Iudex, & deinde diuisis Castris, & iurisdictionibus facti sint duo Vicarii, vel Iudices *Bald. in l. binos num.* 3. *ver. iuxta hoc quæro C. de aduoc. diu ind.* vbi

94 & idem dicit si duo assumantur ad vnam præbendam auctoritate Apostolica *Alber.in l.si quos C. de præfec. orient. Capic. decis.* 27. *num.* 20. *Menoc. de arbitr.caf.*223. *n.*4.*&* 5.

Verum vbi intret opinio pro diminutione, aduertendum eam non procedere, nisi

95 quatenus vere diminuti sunt labores, vnde si in dicto casu discessus duorum scholarium, idem labor famulo supersit, salarium non erit ei minuendum, prout limitat ipse *Bart. in d.l. Seio* tam in dicto casu scholariũ,

96 quàm etiam, & prius in præfato casu illius legis si filius superstes sit hæres aliorum, ita vt eadem cura bonorum omnium requiratur, & cum sequuntur alii ibi, *& Iaf. in d. l. quo minus num.* 146. *ff. de flumin.*

97 Et inde infertur, quod conductus ad negotium intra certum tempus peragendum, salarium totum consequi debeat, si negocium tempore breuiori perfectè peragat, *vt ex glos. in l. eos ff. de falf. Barbos. in l. liberti num.* 7. *de oper. liber. Pascal. de patr. potest. part.* 4. *cap.* 5. *sub num.*41. & aliis adductis, ac plene disputato articulo firmat *D.Lanfr.*

98 *Zacch. de Salar. quæst.*41.*per tot.*& de commeari, seu iter facere debente, quod si in vno die faceret, quantum deberet in duobus, salarium habere debeat pro duobus, *Petr.Barbos. in l. de diuisione num.*7.*ante fin. &* 8. *ff.sol. matr. Thorus in Cod.rerum indic. caf.* 60. *num.* 144. *& seq. in vlt. part.*

Quare cum habenda sit ratio laborum, &

99 non possit propterea dari certa regula circa quantitatem minuendam, inde sequitur, vt stari debeat circa eam arbitrio Iudicis, vt docet ibidẽ *Bart.in fin. Menoch.d.caf.*223.*n.* 12.*Capic.dec.*27.*n.*10.*Magon.dec.Floren.*12.

100 *n.*18. hoc tamen arbitriũ restringi ad casũ, in quo Salarium non sit taxatum ex pacto, voluit *Cagnol.in dicta l.diem functo nu.* 159. *ff. de offic. asses.* dicens quod quando adest conuentio, non est recurrendum ad arbitrium boni viri, sed ad conuentionem, & allegans *Bal. in auth. habita in fin. C. ne fil. pro patr.* dicentem in casu præfato famulum posse consequi salarium à scholari, qui re-

101 mansit, pro rata illum tangente, sed adhuc videtur esse posse locum arbitrio Iudicis in hoc casu, quia debet intelligi quatenus pro æquali rata diminuti sint labores, prout intelligit illum *text. Bart.* & sentiunt *Iaf.& Menoc.* & alii supracitati, & sic, an adsit ta-

lis

lis diminutio laborum, & quanta, arbitrari debebit Iudex.

Septima declaratio est, vt non sit remit-
102 tenda merces, nec minuenda ob operas
actualiter non præstitas, vbicumque pro
præstitis habeantur, seu præstitæ de iure
fingantur ex tradit. *per Ceph. conf.* 528. *si-*
103 *gnanter nu.* 32. vbi consuluit menstruum
legatum scholari factum, si in studio permanserit deberi etiam pro mensibus, in quibus propter vacationes Doctoribus non legentibus, scholaris ad domum suam redibat. Et de absente Reipublicæ causa, quod
fingatur præsens, & consequatur salarium
104 tanquam si præsens esset, & officium exerceret *D. Lanfr. Zacch. de Salar. quæst.* 11. *nu.* 8. at hoc videtur restringendum, vt procedat in salario ab ipsa Republica cuius causa quis abest, assignato, vel etiam in legatis solius præsentiç consideratione habita factis, quia, qui Reipublicæ causa abest pro præ-
sente reputatur *l. si quis Titio* 41. *ff. ex quib.*
105 *caus. ma.* & idem est de eo, qui abest causa studii, quia & ipse pro præsenti habetur, & legato præsentibus facto gaudet *l. quæsitum* 76. *in princ. ff. de legat.* 3. secus autem si agatur de salario à particularibus assignato propter seruitium, vel etiam de legato
106 cum onere inseruiendi, quia absentia causa Reipublicæ ab onere non liberat *d. l. si quis Titio & ibi Bart.* & de absentibus causa
107 studii videmus, quod licet gaudeant fructibus beneficiorum, qui dantur præsentibus, tamen secus est quoad distributiones quotidianas, quæ non dantur propter solam præsentiam, sed requirunt interessentiam, & actuale seruitium *cap. licet vobis* 32. *de Praben. Gonzal. ad reg.* 8. *canc.* §. 7. *præm. num.* 178. *& seq.* vbi etiam si quis absit cum licentia Papæ *Gratian. disc.* 166. *numer.* 17. vbi refert declarationem S. Congregationis.

Pro aliis declarationibus recurri poterit ad tradita de remissione mercedis in locatione rerum, quamplura enim applicari poterunt, prout, quod si facta sit venditio potius quam locatio, non erit locus remissioni, tactum est supra ex traditis *per Valasc. consult.* 75. *num.* 5. *& Molin. de contract.*
108 *quæst.* 52. *nu.* 3. & si anticipate soluta merces operarum in casu quo sit remittenda, poterit repeti per *text. in l. si vno* §. *item cum quidam ff. locati.*

## De augumento Mercedis conuentæ.

*SVMMARIVM.*

1 Text. in l. si merces 28. §. vis maior ff. locat. *intellectus.*

2 *Verbum*, immodicum, *quomodo intelligatur.*

3 *Dictio*, in, *quandoque significat*, non, *& quandoque*, valde, *quando est composita.*

4 *Fructibus rei locatæ casu auctis, an augeri debeat pensio, sunt hinc inde opiniones.*

5 *Fauendum magis agenti de damno vitando, quam agenti de lucro captando.*

6 *Et vbi vterque agit de lucro magis fauendum reo, quam actori.*

7 *Opinio quod fructibus rei locatæ casu auctis augeri debeat pensio est magis communis, & tenenda.*

8 *Decl. procedere si fructus fuerunt vberiores, non autem si tantum carius venditi.*

9 *Decl. 2. non esse augendam pensionem si fructus aucti fuerunt industria conductoris.*

10 *Decl. 3. non augendam pensionem, si fructus aucti propter bonitatem soli locati.*

11 *Augenda tunc est pensio cum fructus aucti sunt propter casum fortuitum.*

12 *Molendino locato, si impetu fluminis alia molendina destructa sint, & propterea aucti fructus, augenda est pensio.*

13 *Molendino locato si conductor augeat molam, & propterea augeantur fructus, non est augenda pensio.*

14 *Ampl. etiam si locatum molendinum quatuor Rotarum cum promissione decem rubrorum frumenti pro qualibet rota.*

15 *Contrarium tenent alij.*

16 *Decl. primam procedere in locatione ad longum tempus, secundam in locatione ad breue.*

17 *Subdecl. vt in locatione ad breue tempus vbi non potest augeri pensio possit conductor repetere expensas pro illa mola factas.*

18 *Ampl. vt possit repetere expensas statim non expectato fine locationis.*

19 *Aucto fundo locato per alluuionem, non est augenda merces.*

20 *Alluuio rei locatæ prodest domino, quo ad dominium, & conductori, quoad fructus.*

21 *Alluuionis augumentum fit adeo paulatim, & latens quod discerni nequit.*

22 *Decl. non augeri pensionem aucto fundo per alluuionem in locatione ad longum tempus, & in emphyteusi.*

23 *Decl. 2. non augeri pensionem in prædijs priuatorum, secus in publicis.*

24 *Augeri, vt debeat merces locationis propter augumentum fructuum, requiritur eos auctos esse vltra dimidiam soliti.*

25 *Et requiritur, vt augumentum vnius anni fertilis non sit euacuatum ob alijs sterilibus.*

26 *Augumentum pensionis regulatur, vt remissio eiusdem.*

27 *Operarum merces augenda est si opera vel commoditas, quæ inde resultat, aucta sit.*

28 *Officium duplex exercens duplex salarium consequi debet.*

29 *Decl. procedere si quis locauit operas suas ad certa officia, secus si simpliciter ad inseruiendum.*

30 *Decl. 2. vt si quis locauit operas ad certa negotia, & emergant alia occupationes circa illa, non sit augenda merces, sed solum si emergant occupationes ad illam non pertinentes.*

31 *Opera an sint aucta, adeout sit facienda merces, vel non, standum est arbitrio Iudicis.*

32 *Augumentum mercedis operarum regulatur eisdem regulis, ac diminutio eiusdem.*

## CAPVT LI.

Postquam vidimus de remissione, seu diminutione Pensionis sequitur aliquid dicendum de eius augmento. An, sicut per casum superuenientem, quo fructus rei notabiliter diminuuntur, debet fieri diminutio mercedis, ita eueniente casu contrario, quo fructus notabiliter augeantur, debeat eodem modo augeri, & est quæstio, quæ dis-
1 putatur præcipuè per scribentes *in l. si merces 28. §. vis maior ff. loc.* & habet vtraque opinio suos fautores, & vtrique allegant pro se textum illum, sunt enim eius verba. *Non debet conductori damno esse si plus quam tolerabile sit læsi fuerint fructus, alioquin modicum damnum æquo animo ferre debet, cui immodicum lucrum non aufertur*; & quia il-
2 lud adiectiuum, *immodicum*, tanquam compositum ex dictione *in*, & verbo *modicum* po-
3 test habere duplicem intellectum, prout habet dictio illa *in* quando stat hoc modo cōposita, quandoque enim significat, *non* ita vt sensus sit non modicum *Bald. cons. 47. in princ. lib. 4. Paris. cons. 32. num. 25. lib. 2*, & quandoque significat *valde* ita vt significet, *valde modicum. Bal. in l. Gallus §. ille casus ff. de lib. & Posthum. Cened. sing. 27. num. 1. Barbos. dictione 152. num. 19.* inde sequitur, vt iuxta primum intellectum faciat pro tenentibus, quod non debeat pensio augeri, quia si augeretur, auferretur conductori lucrum immodicum, & dicto modo verbum illud intelligit, & inde arguit, augmentum non esse faciendum, signanter *Castr. in d. §. vis maior num. 5. & seq. vsque ad fin.* qui vero verbum, *immodicum*, accipiunt in secundo sensu pro, *valde modica*, seu simpliciter, *modico*, sumunt ex ipso text. argumentum à contrario sensu, quod ergo si lucrum non sit modicum, auferri debeat à conductore, & sic augeri de-
4 beat pensio, & ita tenet ibi *glos. in ver. cui*, quæ est glossa magna, & late plus solito hanc quæstionem disputat, & dictam opinionem contra conductorem tuetur alijs rationibus, aduersus quam *Castr.* alias plures rationes pro eo adducit, & eamdem opinionem *Castr.* sequuntur etiam *Fulgos. ibidem num. 14. & Salic. in fin. Hip. de Marsi. sing. 134. num. 1.* & cum ea quoque concludit *Franc. Marc. decis. 210. part. 2. Gren. ad Gaill. lib. 2. conclus. 23. consid. 5.* vbi allegat etiam pro hac opinione *Vasq. in contrau. Ill. cap. 54. nu. 10.* sed penes me iste Auctor hoc ibi non dicit, nec reperire potui, quod alibi hoc dicat.

At omisso referre singulas rationes, quæ, si desiderentur, penes præfatos, & alios citandos videri possunt, pro dicta opinione, quod pensio augeri fauore locatoris non debeat, vrget præcipue, quod non reperitur de iure cautum, & ideo non debet à nobis induci, nec facit, quod e contra dispositum sit, quod debeat minui fauore conductoris, quia quādo casus euenit quod fructus minuantur, cōductor tractat de damno vitando, & locator de lucro captando, & e contra quando fructus crescunt, vterque tractat de lucro, & conductor est possessor, & ideo semper melior esse debet conditio conductoris, vt considerat *Castren. ibidem in fine*, & vltra iura ibi per ipsum citata, istæ sunt conclusiones no-
5 tæ, quod fauendum sit magis ei qui agit de damno vitando, quàm ei qui agit de lucro captando, *Alex. cons. 55. in fin. ver. circa septimum lib. 5. Barbos.* qui alios plenè cumulat *Axiom. 190. num. 3. Rot. decis. 308. num. 12. post*
6 *Genc. de Cens.* Et quod vbi vterque agit de lucro fauendum sit magis reo, quàm Actori, notatur in *l. verum §. item quæritur ff. de minor. per Bart. in princ. ver. sed si inter. Bald. num. 2. Alberic. in sum. & nu. 7. ver. & sunt pacta Rot. coram Gregor. decis. 473. num. 14.*

Verùm adhuc militare videtur maior æquitas pro locatore, magis enim tractat de lucro ex re aliena conductor, vbi fructus augētur, quàm ipse locator, quia si locatio facta non extitisset, & merces non constituta, fructus fuissent locatoris non conductoris, ergo, dum agitur an standum sit constitutioni mercedis tenuis, vel ne, locator agit de damno vitando, seu saltem de vtilitate sibi debita non amittenda, & conductor de mero lucro captando ex re aliena, & sicut non statur cōstitutioni mercedis, quando superuenit casus fortuitus minuens fructus, ita neque ei
7 standum quando venit casus illos augens, cum vtrobique militet eadem ratio, quod non fuerit casus qui contigit cogitatus, & ideo nec in stipulatione comprehensus, vt fuit dictum in *cap. 49. num. 54. & 61. & alibi* & probat *Ias. in l. 1. num. 79. vers. istam licet conclusionem C. de iur. emphyt.* & in proposito isto *Gratian. disc. 195. num. 17.* vnde retinenda erit hæc opinio, quam tenuit *dicta glos.* & sequuntur alij maiores numero, & pondere, vt signanter in eodem §. *vis maior Bart. nu. 2. & num. 7. ad fin. & Bald. num. 1. Imol. in c. propter sterilitatem nu. 14. de locat. & conduct. Capra*, qui alios antiquiores refert, & communem dicit *reg. 88. num. 57. Carocc. de loc. tit. de remiss. merced. quæst. 8. num. 118. late Gratian. disc. 195. num. 13. & seqq. vsque ad 17.* & alij penes istos, & infra citandi.

Re-

Retenta igitur ista opinione, si quæratur quando pensio augeri debeat, vel ne, distinguendi sunt casus, aut enim euenit, quod
8 multum lucretur conductor, non quia multos fructus colligat, sed quia carius valde venduntur, & tunc vti e contra dictum fuit suo loco pensionem non minui, si fructus soliti colligantur, sed vendantur minoris quã soleant, ita eam non augendam esse in casu isto dicendum est, prout docuit *Bart. in d. l. si merces* 28. *§. vis maior num.* 8. & alijs adductis *Capra d. reg.* 88. *num.* 55. *Caroc. de loc. tit. de remiss. merc. quæst.* 8. *num.* 118.
9 Si verò fructus ipsi multum augentur, & quatenus augeantur industria coloni, adhuc augenda non erit merces, iuxta *glos. in dicto §. vis maior* & ibidem *Bart. num.* 8. *Capra dicto num.* 55. *ver. aut ipsa vbertas Cost. de rat. quæst.* 7. *num.* 11. *Caroc. dicta quæst.* 8. *nu.* 118. *Vrsill. ad Afflict. decis.* 129. *num.* 16.

Idemque est si aucti fuerint fructus pro-
10 pter bonitatem fundi, si enim dictum fuit in *cap.* 46. non esse pensionem minuendam, quando fructus non sunt vberes ex natura rei, quia conductor potuit eius habere notitiam, multo magis dicendum est non esse pensionem augendam, si fructus crescant eadem ratione qualitatis rei, quia maior vtget in locatore præsumptio, quod habuerit qualitatis rei suæ notitiam *l. quisquis C. de rescin. vend. Capra d. reg.* 88. *num.* 56.
11 At quatenus eueniat augmentum fructuũ ex aliquo casu fortuito verisimiliter inopinato, tunc facienda erit augmentatio mercedis, prout e contra fit remissio si fructus per similem casum minuuntur, iuxta dictam *glos. magnam in l. si merces* 28. *§. vis maior ff. loc.* & ibidem *Bart. d. num.* 8. & alijs adductis *Caroc. de loc. tit. de remiss. merc. quæst.* 8. *n.* 119. *Capr. d. reg.* 88. *nu.* 56. *ver. aut prouenit.* Exemplum quod huius augmenti DD. afferunt, est
12 in locatione molendini, si eueniat quod omnia alia molendina in eodem flumine existẽtia impetu aquarum sint destructa, & propter hunc inopinatum casum fructus molendini locati valde excrescant, & dicunt, quod augenda erit merces *glos. & Bart. in dicto §. vis maior Caroc. de loc. tit. de remiss. merc. q.* 8. *num.* 120. *Grat. discept.* 195. *num.* 13.
13 Exemplum autem augmenti prouenientis ab industria in eadem locatione molendini est, si conductor auxerit vnam Rotam, & inde plus lucretur, non enim propterea petere poterit locator augeri mercedem *Alberic. in l. Rutilia* 69 *ante med. ver. item ad quæstionẽ ff. de contrah. empt. Cepoll. de seruit. Vrb. præd. cap.* 50. *num.* 9. *Costa de Rat. q.* 7. *nu.* 9. *& seq. Ioseph. Lud. decis. Luc.* 8. *num.* 12.

Imo fortius etiamsi conductor molendini
14 quatuor Rotas habentis promiserit decem rubra frumenti pro qualibet Rota, adhuc vnam addendo non tenetur pro ea decem rubra præstare, vt docet *Alberic. in dicta l. Rutilia* 69. *ver. item ad quæstionem* vbi dicit ita fuisse iudicatum Parmæ *ff. de contr. empt.* & eum sequitur *Ias. in l. ius Ciuile* 22. *ff. de iust. & iur. Cepoll. de seruit. Vrb. præd. c.* 50. *num.* 9.
15 Verùm contrarium in hac facti specie tenuit *Ias. in l. quo minus num.* 145. *ff. de fluminibus*, vbi duabus rationibus hanc contrariam opinionem probat, licet in fine dicat cogitandum, & cum Iasone repetitis eius rationibus transit *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 21. *ad fin. ver. sed idem & seqq.*
16 Conciliantur autem istæ contrariæ opiniones, vt prima procedat in locatione ad longum tempus, seu emphyteuta, qui tanquam Dominus vtilis potest meliorationes ad sui commodum facere: secunda verò procedat in conductore ad tempus breue, qui Dominium nullum habet in re, & ideo non valet eam sibi meliorare, nolente domino
17 *Boer. decis.* 213. *num.* 10. At quatenus locus sit augmento pensionis, poterit conductor repetere expensas factas in illa noua Rota, vt sensit *Ias. in d. l. quo minus num.* 146. *prope fin. ver. bene fateor*, & latius prosequitur *Mantic. dicto tit.* 7. *num.* 23. *& seqq.* & non solùm
18 poterit conductor tales expensas repetere in fine conductionis, sed eo ipso, quod locator voluerit augere mercedem, imo debebit ipse locator expensas offerre antequam petat augmentum, & sic ipsarum impensarum vtilitatem, ne aliàs locupletetur eum iactura conductoris, ipseque conductor doleat operam suam dedisse meliorationi contra *text. in l.* 3. *C. de alluuion.* ibi: *ne doleant diligentes operam suam agri dedisse culturæ.* Et ex his inferri aliàs dixi, ad decisionem illius quæstionis, an statim ac conductor fecit impensas vtiles, possit locator velle ei illas reficere, & augere mercedem ad proportionem augmenti fructuum, quod scilicet poterit, si agatur de conductore ad breue tempus.

Quid autem si eueniat rei incrementum per alluuionem an augenda sit pẽsio, videbatur ex prædictis respondendum affirmatiue, quia tale incrementum non potest dici procedere ex industria Coloni, sed esse fortuitum, quo casu faciendum augmentum
19 mercedis dictum fuit supra; sed contrarium tenuit *Ang. in l. legem* 16. *num* 2. *C. loc. Hip. de Marsil. sing.* 134. *Corn. cons.* 15. *num.* 8. *lib.* 4. *Caroc. de loc. tit. de remiss. merc. quæst.* 8. *nu.* 121. *Ios. Ludou. decis. Perus.* 24. *num.* 4. & ideo non
20 erit ab hac recedendum, & pro responsione

ne

ne ad argumentum contrarium, aduertendum, quod Doctores considerant aliqua singulariter in alluuionibus, quæ forte non applicantur in alijs casibus, & primò quod colonus habet commodum temporale, & Dominus habet commodum perpetuum, & sic non claudicat contractus *Ang. in d. l. legem num. 2.* vbi quod ita dicit *Cyn.* & bene. Secun-
21 dò quod per alluuionem incrementum fit adeo paulatim, & latens, quod discerni nequit *l. adeo §. 1. de rer. diuis. §. Præterea insist. eodem tit.* Vnde quia pro illo paruo augmento, quod primò accedit, non augenda pensio, ita nec pro alio subsequenti, & sic semper remanet eadem locatio, ita late *Corn. d. cons. 15. num. 8. ver. & maximè lib. 4.* & quod acquiratur conductori per alluuionem, si incrementum fit latens, secus si patens *Salic. in l. legem in princ. in secunda oppositione C. loc. Clar. in §. feudum quæst. 88. num. 3.*

Præterea hoc quod dicitur quod aucto
22 prædio per alluuionem non sit augenda pēsio procedit in locatione ad longum tempus, vt loquitur *dicta decis. Perus. 24. num. 4.* & in emphyteusi, quidquid sit in simplici locatione; vt loquitur *Corn. in dicto cons. 15. n. 8.*
23 *ver. sed quidquid esset*, & procedit in prædijs priuatorum, non autem in publicis ad text. cum ibi notatis in *l. 2. C. de allun.* & distinguē. do notat *glos. in d. l. legem ver. reposcit. C. loc. & ibidem Salic. in princ. in secunda oppositione.*

Cæterùm ad hunc quoque effectum, vt
24 fieri debeat augmentum pensionis, requiritur quod fructus aucti sint vltra dimidiam eius quod regulariter percipi solet, vt si regulariter percipi solent 30. percipiantur vltra 45. vt explicat *Imola in cap. propter sterilitatem num. 14 post med. de loc. & cond.* & se-
25 quitur *Capra reg. 88. num. 60.* prout etiam quod augmentum anni fertilis non sit euacuatum per sterilitatem aliorum, vt dicunt
26 ijdem Auctores, ex quibus eum pateat hoc augmentum regulari ad instar remissionis mercedis, ad ea, quæ dicta sunt de illa, poterit haberi recursus pro decisione aliorum dubiorum, quæ circa ipsum oriri possunt.

Sicut autem in locatione rerum auctis
27 fructibus, seu alia commoditate, augenda est merces, ita quoque & in locatione operarum, quatenus ipsæ operæ, & comoditas, quam inde percipit conductor, augeatur, seruandum erit, *Ias. in l. quo minus num. 146. ff. de fluminib. Brun. in tract. de augmen. conclus. 12. limit. 2. Valasc. consult. 46. per tot. Menoch. de arbitr. cas. 223. num. 7. Rot. decis. 354.*
28 *num. 4. par. 1. recens.* Vnde infertur, quod exercens duplex officium duplex salarium consequi debet *Menoc. dicto cas. 223. num. 9.* *Vexturin. cons. 32. num. 4. ad finem* vbi ampliat etiamsi officia sint vnita *Rot. dicta decis. 354. num. 4. ad fin. & post Fenzon. ad Statut. Vrb. decis. 176.* videndus tamen omnino *D. Lanfr. Zacch. de salar. quæst. 29.* vbi exemplificat, & declarat hanc illationem & *per totalla quæst.* vbi alias duodecim illationes facit, ac optime totam materiam explicat.

Verùm omittenda non videtur distinctio,
29 vt aut quis locauit operas suas ad certa officia, vel munera, aut simpliciter ad inseruiendum, in primo casu procedit, vt auctis officijs seu muneribus augenda sit merces, secus autem in secundo, prout distinxit *Rot. in Romana mercedis 26. Ianuary 1604. coram Pamphilio Sen.* & sequitur *Add. ad Burat. decis. 508. in fin.* & consonat distinctio quam fecei in casu contrario, videlicet, si diminuti sint labores, & quæratur an propterea minui debeat merces in *cap. præced. num. 90.*

Et vlterius quando quis locauit operas
30 suas ad certa negotia, aut emergunt aliæ occupationes, & negotia, quæ ad illa ad quæ fuit facta locatio & conductio nullatenus pertinent, & cum eis augetur notabiliter labor, aut augentur quidem labores, & occupationes, sed versantur circa illamet negotia, ad quæ peragenda fuit quis conductus, & adhuc in primo casu tantum procedit, quod augeri debeat merces, iuxta *cons. Rom. 25. Gaill. obser. 44. num. 8. lib. 1. Rot. dicta decis. 354. num. 5. par. 1. recent.* secus autem in secundo, cum, sicut negotia aucta fuerunt, ita & potuerint minui, idque ab ipso operarum locatore bene preuideri potuerit, vt declarat *Abb. in cap. quanto num. 9. & 11. de Censib. Marsil sing. 134. ver. pro ampliatione Alex. cons. 178. num. 11. ver. secundo pro hoc facit & num. 16. ver. ad idem lib. 2.* & his, alijsque adductis distinxit *Rot. coram Merlin. decis. 108. num. 3. & 4.* & eamdem distinctionem iterum amplexa est, & comprobauit coram eodem *decis. 162. nu. 1. & 2.* quæ Decisiones habentur etiam post *Fenzon. ad Statut. Vrb. dec. 177. & 178. & in vna Romana pecuniaria 10. February 1648. §. quia quæcumque coram Corrado, quæ est post dictum tract. de salar. decis. 17.*

31 Denique in hoc quoque dignoscendo, videlicet, an aucti sint adeò labores, vt augenda sit merces, vel ne, & an sint adeò extranei à negotio assumpto, vel alia de causa inopinati, vt de illis verisimiliter cogitari in contractu non potuerit, versabitur prudentis Iudicis arbitrium *Bart. in l. Seio num. 1. ff. de ann. legat. Rot. in decis. 108. nu. 1. & dec. 162. num. 3. coram Merlin.* & dictum fuit e contra
32 de diminutione laborum ad effectum diminuendi mercedem in *cap. præced. num. 99.* ad

quod

quod recurri poterit etiam in alijs, quia militat eadem ratio,& ideo ibi dicta hic applicari possunt *Valasc.consult.46. D.Lanfr.dicta quæst.11.num.2.& passim alij.*

## De præscriptione Mercedis locationis.

*SVMMARIVM.*

1 *Creditum Mercedis operarum solo triennio præscribitur secundum aliquos.*
2 *Contrarium de iure verius est.*
3 *Doctores obligationem tollere non valent sine lege.*
4 *Temporis lapsus non est modus tollendi obligationem.*
5 *Præscriptio iniquorum hominum impium præsidium vocatur.*
6 *Præscriptio iniquissimum remedium dicitur.*
7 *Præscriptio naturali æquitati contraria est.*
8 *In præscriptione se fundans, dicitur fundari in circumuentione.*
9 *Præscriptio est odiosissima etiamsi inducatur contra Hebræos.*
10 *Statuta adsunt pluribus in locis minuentia tempus præscriptionis mercedis operarum.*
11 *Creditum mercedis operarum per lapsum trienij præsumitur solutum, secundum aliquos.*
12 *Præsumptio solutionis facilius admittitur, quam præscriptio debiti.*
13 *Lapsus temporis non inducit proprie præsumptionem solutionis sed coniecturam.*
*Et est coniectura de se non sufficiens.*
14 *Solutionis coniecturam facit paupertas creditoris.*
15 *Solutionis mercedis coniecturam facit assertio domini, qui operas conduxit.*
16 *Solutionis mercedis coniecturam facit solitum eam non differendi.*
17 *Solitum soluendi statim de se non probat esse solutum.*
18 *Solutio mercedis quandoque præsumitur ex solo lapsu triennij.*
19 *Duorum autem annorum lapsus non sufficit.*
20 *Lim. in salarijs debitis à communitate, vel Ecclesia, quia sufficit lapsus anni.*
21 *Lim. 2. in mercede operariorum, & opificum quia solent solui statim, & ita præsumuntur soluti.*
22 *Colonus partiarius præsumitur dedisse suam portionem fructuum domino temporibus solitis.*
23 *Argumentum a communiter accidentibus transfert onus probandi in aduersarium.*
24 *Mercedes solita solui statim ita præsumuntur solutæ.*
25 *Decl procedere si adsit aliquis lapsus temporis, & taciturnitas creditoris, alias secus.*
26 *Solutionem non sufficit allagare, sed probari debet.*
27 *Probatur tamen per coniecturas*
28 *Et coniecturæ debent considerari simul iunctæ.*
29 *Et quæ sufficiant statur arbitrio Iudicis.*
30 *Solutionis coniecturam facit, quod creditor mutuo acceperit à debitore suo.*
31 *Solutionis coniecturas, qui tradant.*
32 *Famuli Cardinalium, & Prælatorum in Vrbe non possunt petere ab hæredibus eorum salarium,nisi pro biennio, & intra annum à die obitus.*
33 *Statuta inducentia præscriptionem fauore existentis in mala fide, sunt nulla.*
34 *Ius Canonicum in materia tendente ad euitandum peccatã seruari debet, etiam in foro sæculari.*
35 *Statuta inducentia præscriptionem fauore existentis in mala fide, non validantur per confirmationem Papæ in forma communi.*
36 *Decl.vt nulla sint dicta statuta vbi inducunt præscriptionẽ,secus vbi inducunt præsumptionẽ solutionis.*
37 *Contr. tenent alij.*
38 *Et quidquid sit in foro conscientiæ, quo ad forum fori, Iudices, quando statuta sunt vsu recepta, volunt ea seruari.*
39 *Statutum inducens præsumptionem solutionis, inducit etiam præsumptionem bonæ fidei.*
40 *Statutum præscriptionis non procedit stante mala fide, sed mala fides probari debet ab allegante.*
41 *Et non sufficit probare debitorem sciuisse ab initio se obligatum, sed probandum est sciuisse obligationem suam durasse.*
42 *Statuta minuentia tempus præscriptionis exorbitant à dispositione iuris, & strictissime intelligi debent.*
43 *Statuta inducentia præscriptionem salarij post mortem domini, non procedunt eo viuente.*
44 *Et loquuntia de salarij menstruis, non procedunt in alijs operarum mercedibus.*
45 *Loquentia de familiaribus domesticis,seu famulis, non procedunt in Procuratore, in Aduocato, & alijs, qui domi non existunt.*
46 *Et loquentia de mercede operarum, si exemplificant in mechanicis, non procedunt in exercentibus artes liberales.*
47 *Loquentia de famulis, procedunt in ancillis.*
48 *Præscriptio salarij inducta per statutum, non incipit currere nisi finito seruitio.*
49 *Decl. procedere in seruitio continuo nam in discontinuo per nouum seruitium non tollitur præscriptio salarij iam completa*
50 *Statutum præscriptionis salarij non habet locum vbi famulus non permaneat in loco statuti in quo inseruiuit.*
51 *Et idem est si ibi non permaneat dominus.*
52 *Præscriptio prædicta non currit contra pupillum hæredem famuli quousque durat pupillaris ætas.*
53 *Ampl. vt neque contra minorem.*
54 *Decl. vt contra minorem currat, sed detur ei restitutio in integrum.*
55 *Præscriptio non currit contra non valentem agere.*
56 *Ampl.etiamsi impedimentum proueniat ex parte creditoris impediti.*
57 *Præscriptio tollit actionem non exceptionem.*
58 *Statutũ de præscriptione salarij, vti loquens de actione personali non procedit si competat realis.*
59 *Et non procedit si creditum sit alteratum, & sufficit esse computatum, & calculatum.*
60 *Causa immediata debiti attenditur, non mediata.*
61 *Calculatio debiti quandoque adducitur ad arguendam solutionem.*
62 *Sed necesse est, vt ostendatur aliquid solutum, & factas fuisse quietantias finales.*
63 *Præscriptio,& solutionis præsumptio à statuto inducta debet allegari, nec potest Iudex ex officio supplere.*
64 *Contra præsũptionẽ solutionis nõ admittitur probatio.*
65 *Contrarium.*
66 *Decl. primam procedere vbi statutum inducit præscriptionem, secundam vbi inducit tantum præsumptionem solutionis.*
67 *Præscriptio tollit actionem. præsumptio vero solutionis eam tantum suspendit,donec contrariũ probe[illegible].*
68 *Statutum Vrbis c. 158. inducit solum præsumptionem solutionis, & admittit præsumptionem præponderantem in contrarium.*

69 *In cursu dicti statuti sat est, vt in libro in quo solent adnotari solutiones, ea de qua agitur non sit adnotata, vt cesset illius dispositio.*

70 *Idem est si statutum consideret difficultatem probandi solutionem ex quo non soleat adnotari.*

71 *Constitutiones inducentes præsumptionem solutionis salarij famulorum Cardinalium, & Prælatorum, nō procedunt stantibus libris in quibus tales solutiones adnotari solent.*

72 *Solutionis descriptio si omissa sit in libris debitoris bene detentis arguitur solutionem non fuisse factam.*

73 *Sed ista est coniectura de se non sufficiens aduersus præsumptionem.*

74 *Præsumptio iuris est probatio liquidissima.*

75 *Et non tollitur simplici præsumptione, & coniectura hominis.*

76 *Lim. si præsumptio hominis validior sit, & præponderans.*

77 *Præscriptio statutaria interrumpitur.*

78 *Et ex dispositione statuti, potest facilior interruptio sufficere.*

79 *Præscriptio de iure non interrumpitur per interpellationem extraiudicialem.*

80 *Secus est de inducta per statutum Vrbis.*

81 *Præscriptio interrumpitur per agnitionem debiti.*

82 *Decl. procedente in agnitionem spontanea.*

83 *Decl. 2. procedere in agnitione pura secus in conditionali si apparebit.*

84 *Decl. 3. procedere si agnitio debiti sit de quantitate certa.*

85 *Sufficit tamen relata ad Instrumentum, & quæ in alio verificari non potest.*

87 *Præscriptio semel interrupta, non reuiuiscit sed debet altera de nouo inchoari.*

88 *Præscriptione statutaria interrupta extraiudicialiter, incipit alia statutaria, secus si iudicialiter.*

89 *Actio intentata, & instantia capta perpetuatur vsq; ad quadraginta annos.*

90 *Declara procedere si lis sit contestata, vel pro contestata habita.*

91 *Citatio sola quamuis iudicialis interrumpit præscriptionem, sed non perpetuat actionem.*

92 *Præscriptio statutaria interrupta etiam iuditialiter vbi lis non est contestata, denuo currit.*

93 *Litis contestatio interrumpit præscriptionem, & facit actionem perpetuari vbi contestata animo prosequendi, secus si culpa, vel negligentia contestantis lis non prosequatur.*

94 *Statutaria præscriptione interrupta per litis contestationem, lite non prosecuta per culpam, vel negligentiam actoris, incipit alia præscriptio statutaria.*

95 *Lite terminata per cessionem, vel relationem mandati, aut rem iudicatam, iterum currit præscriptio statutaria.*

96 *Statutum Laicale inducens præscritionem non comprehendit Clericos, quamuis sit à Papa confirmatum.*

97 *Statutum inducens præscriptionem nocet etiam forensibus.*

98 *Amplia etiamsi debitum sit alibi contractum dummodo lis agitetur in loco statuti.*

99 *Forensibus datur restitutio in integrum aduersus præscriptionem statutariam.*

100 *Lim. si ignorantia statuti reddatur aliqua ratione improbabilis.*

101 *Et redditur improbabilis ex quo creditor tempore considerabili in loca statuti moratus sit.*

## CAPVT LII.

QVoniam aliqui volunt præscriptionem
mercedis præcipue circa tempus non
procedere cum regulis generalibus, ideo
loqui de ea aliquid visum est. Volunt igitur
1 saltem mercedem operarum non requirere
solitum spatium annorum triginta, sed solo
triennio compleri, & hanc esse communem
opinionem testatur *Danza in pugna Doct. tom. 1. tit. de salario cap. 3. num. 6. & seqq. & D. Lanfranc. Zacchia de salar. qu. 105. nu. 5.*
vbi plurimos cumulat, quibus addo *Antonell de tempor. legal. lib. 1. cap. 32. num. 28. & Leoncill. dec. Ferrar. 37. num. 6.*

Sed hæc opinio de iure communi non
2 habet fundamentum, nullibi enim reperitur
hoc particulariter statutum in iure communi, & ideo standū est regulæ generali, quod
requirantur trigita anni, etiam in præscriptione ista, vt tradunt *Menoc. cons. 570. n. 10. Marin. var. resol. cap. 311. num. 12.* vbi refert
ita iudicatum *par. 1. Andreol. contr. 245. n. 2.*
licet postea *num. 5.* dicat hanc non esse tutam, & *D. Lanfr. Zacch. de salar. quæst. 105. numer. 6. & seq.* & sensit *Rot. coram Caualer. dec. 400. num. 3. vers. ad taciturnitatem*, dum
ad taciturnitatem plurium annorum respōdit eam non releuare non concurrente legitimo tempore præscriptionis, & coram *Seraphin. dec. 1322. num. 4. & in recent. dec. 286. num. 7. & 8. par. 4. to. 2.*

3 Nec obstat, quod Doctores communiter
tradant mercedem operarum triennio præscribi, quia sicut non valent Doctores inducere obligationem, vt dictum est supra *cap. 41. in princ.* ita dici posset non valere eam
tollere sine lege, per solum lapsum certi
temporis, qui non est modus eam tollendi
*l. obligationem fere §. placet autem ff. de action. & oblig. Rot. dec. 286. num. 7. par. 4. to. 2.*
4 *rec.* Nec valent adeo ampliare præscriptionem à legibus inductam, cum præscriptio
5 iniquorum hominum impium præsidium
vocetur à Iustiniano in *Auth. vt Ecclesia Romana, in vers. habet itaque, & ibi glos. in ver. præsidium collat. 2. tit. 4. & Fulgos. cons. 122. num. 1. vers. quinimo.* Et iniquissimum reme-
6 dium à *Roman. cons. 149. num. 3. Alex. cons. 77. num. 3. lib. 6. Soccin. Sen. cons. 86. num. 10. lib. 1.* Est enim naturali æquitati contraria,
7 cum per eam locupletetur præscribens cum
aliena iactura, vt cōsiderat *Cravett. cons. 201. num. 37. & 39.* & quod omnis præscriptio sit
contra ius naturale, & contra naturalem
8 æquitatem, itaut qui se fundat in tempore
videatur se fundare in circumuentione *Vrsil.*

ad

*ad Afflict.decis.*13.*nu.*1.*&* 2. Vnde est odio-
9 sissima contra quoscumque inducatur, etiam-
si contra Hebræos *Laur.dec.Auenion.*44.*n.*7.
Prætetea præfati Doctores, vel loquun-
10 tur in terminis statuti, aut consuetudinis
particularis dictam prescriptionem inducen-
tis, vel alios allegant in dictis terminis lo-
quentes, vt obseruauit *D.Lanfranc.in dicta
quæst.*105. *num.*6. *& seq.* vere enim pluribus
in locis adsunt statuta minuentia tempus
præscriptionis in hac materia, vt tradit *Ma-
rin.* quamplura eorum recensens *contr.*31 r.
*num.*10.*par.*1. & esse fere in omnibus locis
dicit *D.Lanfranc. d.quæst.*105. *num.*14.*vers.
veritas tamen.*
Addo, quod aliqui cautius loquendo non
11 dicunt per lapsum triennij induci præscri-
ptionem, sed præsumptionem solutionis, vt
*Mauson.de caus.execut.ampliat.*32.*n.*47. *Mar-
chesan.de commiss.par.*1.*fol.*1193 *nu.*20.*&* ci.
*collect.*285. *Gratian. decis.March.*53. *num.*5.
Quod est tollerabilius, quia facilius admit-
12 titur præsumptio, quæ versatur circa rem
dubiam, quam præscriptio, quæ ius cla-
rum tollit, & vbi non valet induci præscri-
ptio debiti, valet induci præsumptio solutio-
nis illius, vt late probat *Menoc.cons.*1257.*n.*
10.*& seqq.* & præcise in his terminis distin-
guit *Andreol.contr.*246.*ad fin.*
Et vere lapsus temporis operatur etiam in
12 alijs debitis, at non inducit proprie præsum-
ptionem solutionis, sed coniecturam tan-
tum, vt tradit *Bald.cons.*219.*num.*4.*lib.*2. *&
Fachin.contr.lib.*13.*cap.*87. & pro coniectura
13 adducitur etiam à *Menoch. vbi supra num.*9.
quæ de se sola non sufficit *Pen. decis.*721.
*num.*13.*& decis.*914.*num.*1. *Burat.decis.*236.
*num.*11. Sed in hoc proposito, vt plurimum
concomitatur ab alijs, nam, qui seruiunt,
14 solẽt esse pauperes, & ex hac qualitate cre-
ditorũ redditur inuerisimile, quod tacuerint
per tempus considerabile, & mercedem non
petierint, & sic insurgit alia coniectura so-
lutionis *Surd. decis.*105. *num* 3.*Rot.decis.*87.
*num.*7.*par.*11.*recent* & solent etiam esse ma-
iori fide digni domini, itaut eis magis de-
ferendum esse, si dicant, soluisse, quam fa-
15 mulis dicentibus, sibi non solutum, abso-
lute videatur velle *Danza in pugna Doctor.
par.*1.*tit.de salar.cap.*3.*n.*10. vbi addit quod
quando casus cuenit ipse ita consuluit, sed
saltem potest præbere coniecturam, iuxta
16 qualitatem personarum magis, ac minus vr-
gentem, & concurrit solitum solutionem
mercedis non differendi, quod maxime vr-
gebit, si, vltra solitum commune, adsit
etiam speciale domini debitoris, vt ponde-
rauit *Rot. coram Pen. decis.*138. *num.*3. *& co-
ram Mantic.decis.*266.*num.*4. Vnde licet so-
17 litum statim soluendi de se non probet esse
solutum, vt in his terminis tradit *Remin.Iun.
cons.*315.*num.*13.*vers.ad tertium*, tamen po-
18 terit lapsus temporis, his & similibus atten-
tis, quandoque sufficere ad inducendam
dictam præsumptionem, maxime si in tem-
pus considerabile, vti reputatur trium an-
norum à præcitatis, & si maius esset, id faci-
lius procederet, vt in casu *d.decis.*266.*Man-
ticæ* vbi erant anni quindecim, & in casu *de-
cis.*310.*nu.*4.*ad fin par.*3.*recent.* vbi erant an-
ni sexdecim, *& decis.*559.*prope fin.par.*1.*diu.*
vbi erant anni sex.
At minus tempus annorum trium non est
19 sufficiens, vt in specie, quod non sufficiant
duo anni, tradit *Rebuff.de famulor.salar.glos.*
10.*nu.*4.& sentiunt præcitati volentes trien-
20 nium, sed hoc non videtur generale, quia
in salarijs, quæ soluuntur à Communitati-
bus, & Ecclesijs sufficere elapsum esse an-
num, vt amplius peti non possint, probat
text.in *l.fortissimi C. de erogat. milit. ann. lib.*
11 licet enim hoc ibi statuatur solum de an-
nuis præstationibus debitis militibus de pu-
blicit horreis, tamen procedere in omnibus
stipendijs soluendis à Fisco & Communita-
tibus, tradit ibi *Ioan.de Platea* & eodem mo-
do procedere etiam in debitis ab Ecclesia
concludit *Gennen. in suis practicab. Eccles.
quæst.*531. *per tot.* quod est singulare valde
notandum, si verum.
Preterea posset etiam videri sufficiens mi-
21 nus tempus quam trium annorum in mer-
cede operariorum, seu opificum, vt sunt fa-
bri murarij, & similes, quia ex communi ob-
seruantia solent satisfieri statim opere finito,
& ita eos satisfactos fuisse præsumi, tradunt
*Costa de ration.rat.quæst.*128.*num.*14.*Paitell.
expedit.*23.*in annot. nu.*17. *Gilian.in compen.
stat.Perus.in ver.præscriptio num.*19.
22 Et idem est de Colono partiario, præsu-
mitur enim dedisse suam portionem fructuũ
Domino temporibus solitis *Lancellot. Gall.
cons.*86.*num.*15.*Paitell.in d.annot. nu.*15,*Gi-
lian.d.ver.præscriptio num.*11.
Imo generaliter idem dici potest de om-
nibus alijs mercedibus solitis solui statim, &
absque eo, quod soluentes quietantiam in
23 scriptis recipere curent, quia militat eadem
ratio argumenti à communiter accidenti-
bus, quod onus probandi in aduersarium
transfert, præcipue in hac materia, in qua
24 concurrere etiam solent dictæ circumstan-
tiæ qualitatis personarum, vt *per Lancellot.
Gall. in d.cons.* 86. *num.*21. *& seq.Ososc.dec.*
44. *num.* 4. *Paitell. in dicta annot.*23.*num.*3.
Intelligendo tamen semper cum aliquo

25 lapsu temporis, & taciturnitate creditoris, nam si operarius statim, vel intra breue tempus reclamet, clarum est, quod cessat omnis præsumptio solutionis. Hæc enim sum-
26 ma est, non sufficere debitori aduersus creditorem solutionem allegare, sed necesse esse ciuillam probare *l. quingenta 12. vers. nam si creditum ff. de probation. Surd. decis.* 105. *num.* 9. *Gregor. decis.* 480. *num.* 3. & alij passim.

27 Probatur tamen sufficienter per coniecturas *Paris. cons.* 137. *num.* 18. *lib.* 4. *Bertaz. cons. cin.* 118. *num.* 1. *vers. tamen Rot.*
28 *decis.* 87. *num.* 11. *part.* 11. *rec.* quæ considerari debent simul, nam quæ singulæ de se non probant, iunctæ iuuant in hoc proposito, *Paris. d. cons.* 137. *num.* 19. *Dec. cons.* 596. *num.* 9. *vers. cum ergo.*

Tota igitur difficultas consistit in dignoscendo, an præfatæ coniecturæ sufficiant, &
29 quæ. In qua difficultate difficillimum, imo impossibile est dare regulam generalem, & certam propter varietatem casuum, qui contingere possunt, vnde relinquendum est Iudici prudenti videre quænam concurrant, & quantæ, easque perpendere, necnon etiam animaduertere, an aliæ concurrant, prout in specie, cum is qui operas locauerat re-
30 cepisset à domino certam summam mutuo, inde oriri vehemens adminiculum, quod non esset amplius eius creditor salarij dixit *Rot. coram Pen. decis.* 138. *num.* 4. quæ au-
31 tem sint aliæ coniecturæ solutionis generales, quæ videlicet etiam in alijs materijs applicantur, omitto referre, ne nimis diuertam, sed videri poterunt earum multæ penes *Menoc. præsump.* 135. *lib.* 3. *Mascard. de probat. concl.* 1318. *Afflict. decis.* 13. *& ibi Adden. Surd. dec.* 105. *Rot. dec.* 87. *par.* 11. *rec.*

Tollitur vero, vt plurimum, hæc indago circa coniecturas, & tempus sufficiens ad arguendam solutionem mercedis per statuta, vel Constitutiones particulares, quæ in pluribus locis vigent, vt dictum est supra, & signanter hic in Vrbe adest Constitutio Pauli III. statuens famulos Cardinalium, &
32 aliquorum Prælatorum non posse petere ab hæredibus eorum, quibus inseruierunt, mercedem, seu stipendium seruitutis, nisi pro integro biennio, & intra annum à die obitus sui Patroni. Nec non alia Beati Pij V. quæ eam innouat, & videtur ampliare ad famulos Prælatorum quorumcumque. Quæ quidem constitutiones referuntur per extensum à *D. Lanfran. Zacch. de salar. quæst.* 105. *num.* 16. & 17. & habentur in Bullario inter Bullas dictorum summorum Pontificum, & prima est Pauli III. *Bulla* 43. alia est Pij V. *Bulla* 15. & propter eas nec Camera, quando similibus personis succedit, vltra dicta tempora soluit *Gratian. disc.* 94. *num.* 48.

Dubitatur tamen an similia statuta sint
33 seruanda ex quo, tanquam inducentia præscriptionem fauore existentis in mala fide, sint nutritiua peccati, & per consequens nulla *cap. fin. de præscr. & cap. possessor. de regul. iur. in 6.* quod procedit etiam in præ-
34 scriptione iuris ciuilis, vt habetur *in d. cap. fin.* sed licet esset tantum de iure canonico tamen seruari deberet, etiam in foro sæculari, cum agatur de materia tendente ad euitandum peccatum *Petr. Barbos. in l. si cui 3. num. 71. C. de præscrip. Gratian. disc.* 334.
35 *num.* 7. *ad fin.* adeout ad validitatem statuti inducentis præscriptionem cum mala fide non sufficiat Papæ confirmatio in forma communi *Bon. de Batutar. Vrb. prescrips. glos.* 1. *num.* 23. *& seq. Gratian. disc.* 403. *num.* 19. *Surd. decis.* 158. *num.* 16. *Seraph. decis.* 614. *num.* 5. *& decis.* 632. *num.* 5. secus autem si sit confirmatio ex certa scientia *Bon. d. glos.* 1. *num.* 26. & sentiunt alii præcitati.

36 Et licet aliqui nullitatem admittant in statutis inducentibus præscriptionem, & dicant secus esse in inducentibus præsumptionem solutionis, vt post alios *Menoch. cons.* 1257. *num.* 11. *& seq. Gabr. cons.* 4. *num.* 4. *& seq. lib.* 1. *& cons.* 148. *num.* 11. *lib.* 2. *Fenzon. ad statut. Vrb. cap.* 158. *nu.* 11. *Rot. coram Sacrato penes Marchesan. de commis.*
37 *part.* 1. *fol.* 765. *ad finem* Tamen neque hæc distinctio est omnino tuta, nam quomodocumque loquatur statutum, obstat debitori scientia debiti, ex tradit. *per Adden. ad decis.* 6. *num.* 102. *& seq. part.* 3. *rec. & Rot. dec.* 272. *num.* 15. *&* 16. *part.* 4. *tom.* 2. *rec.*

38 At, quidquid sit in foro conscientiæ quo ad forum fori, de quo loquimur, Iudices sumpta informatione, quod statuta sint vsu recepta volunt ea seruari, vt practicarum fuisse Perusij per Reuerendiss. D. de Rubeis Sacræ Rotæ Romanæ Decanum, dum esset illius Ciuitatis Gubernator, refert *Gilian. in compend. statut. ver. præscriptio num.* 8. & reddi potest ratio, quia dum statutum inducit
39 præsumptionem solutionis per lapsum temporis, dicendum est etiam inducere præsumptionem bonæ fidei necessariam ad hoc, vt præsumptio solutionis suffragari possit, vt voluit *Rot. coram Merlino decis.* 124. *num.* 12. *&* 13. *& post Zacch. de oblig. Cam. decis.* 225.
40 *num.* 14. *&* 15. ita vt verum sit quod non procedat statutum stante mala fide, iuxta relatos per *D. Lanfran. d. quæst.* 105. *num.* 56. *Gamm. decis.* 334. *num.* 7. *vers. nec sit vnquam*

*dubiam*

*dubium*, sed mala fides probanda est à creditore *Adden.ad decis.6. num.116, par.3.recent, Merlin.d.decis.124.num.14. vers.verissi-*
41 *ma igitur*, vbi & quod ad hoc, non sufficit probare, quod debitor sciuerit ab initio se obligatum, sed probandum etiam eum sciuisse obligationem suam perjurasse; nec compelli poterit debitor iurare super hoc, scilicet quod ignorauerit se debitorem dum habet pro se præsumptionem iuris *Petr.Barbos.in l.sicut num.103. C.de prescr.30 vel 40. annor, Andreol.contr.245, num.4.*
42 Clarum est autem similia statuta exorbitare à dispositione iuris, ex adductis supra in principio,& proinde esse strictissime intelligenda, vt tradunt *Redoan.de spol.quæst.10. num.33.& Gratian disc.94.num.49.*
43 Vnde ad plura inferri potest, & signanter quod si loquantur de tempore post mortem eius qui operas conduxerat, non procedant eo viuente,vt bene firmat *D.Lanfran.Zacch. de salar.quæst.105.num.26.& seq.*& si loquã-
44 tur de salarijs menstruis, non sint trahenda ad alias operararum mercedes, vel e contra *Gemm.decis.Lusitan.334.num.11. Cost.de rata quæst.128.in fin.*& de dictis Constitutionibus Papalibus in Vrbe vigentibus, quod procedant tantum in salarijs menstruis decisum fuisse coram Sarmiento, refert ad primam *Cherubin. scol.2. Marchesan. de commis. par.1.fol.1197.num.73.*
45 Sic dum loquuntur de familiaribus domesticis, seu famulis non procedunt in procuratore *Rot.coram Pen.decis.138.nu.3.* Nec in Aduocato *D.Lanfran.Zacch.de salar.quæst. 105.num.25:* nec in salario Iudicis *Mastrill. de magistrat.lib.1.cap.21.num.102.*nec in Notarijs *Cyriac.contr.307.num.4.vers.sicut etiam*, nec in docentibus *Rebuff to.2.tit.de famul.salar.glos.10. num.4. Gabr. de Castro decis.46. num.4.* nec in mercede artificum *Cyriac.contron.307.num.4.* nec generaliter in omnibus qui non sunt famuli domi existentes *D.Lanfran.Zacch.de salar.quæst.105.nu.23.*Et dum
46 loquuntur de mercede operarum diurnarum, & exemplificant in mechanicis, non procedunt in mercede Procuratoris, & aliorum artes liberales exercentium *Rim.Iun. cons.315.num.17.vers.huic obiecto,& seq.* be-
47 ne tamen, licet loquantur de famulis, procedunt etiam in Ancillis *Rebuff. d. tit. de famulor.salar, quæst.9.* & procedere etiam in operarijs sentit idem *Rebuff.tit.de senten.prouisional.artic.3.glos.7.num.2.*
48 Præterea dicta statuta non procedunt pro tempore; pro quo continuatum fuit seruitium, sed anni incipiunt currere eo finito, quia quousque durat seruitium, semper nouis obligationibus interrumpitur præscriptio *Fontanel. de pact.nuptial.claus.4.glos.18. par.5, num. 33. Hier.Laur, decis.86. num.10. Fab.in Cod.lib.4.tit.42.def.34.Giurb.decis.13.*
49 *num.13.* Si tamen seruitium fit idem,& continuum, secus si diuersum, & post transactos annos præscriptioni præstitum, puta si procurator postmodum aliam litem egerit, quia non propterea præscriptionem salarij iam completam, amplius interrumpet *Faber in d.defin.34.post med.vers.alioquin fane Fontanell.de pact.nuptial. claus.5.glos.5. num.30.& seq.* vbi se retractat in eo quod in *d. claus.4. glos.18.par.5.num.33.* contrarium cum *Hier. Laur.vbi supra*,senserat.
50 Prout non procedunt, nisi post finitum seruitium famulus permaneat in loco statuti, & vbi inseruiuit *Costa de rata quæst.128.*
51 *num. 14. ad fin. vers.& in famulorum*; Et idem est si ibidem non permaneat dominus *Danza in pugn. Doctor.par.1.tit.de sal.c.3.n.9.*
52 Neque procedit d.præscriptio contra pupillum heredem famuli,quousque durat pupillaris ætas *D.Lanfran.d.quæst.105.num,36.*
53 Imo, nec contra minorem viginti quatuor annorum *Danza in pugna Doctor.par.1.tit.de salar.cap.3.nu.9.* Sed regulando præscriptio-
54 nem istam,cum præscriptione iuris communis,dicendum erit,contra pupillum eam non currere, contra minorem vero currere, sed dari ei restitutionem in integrum *Rot. decis. 372.nu.9.& 10.par.4.to.2.recent.*
55 Ita nec procedit vbicumque creditor agere non valeat *l.1. ad fin. C. de annal. except. Alex.cons.106.nu.2.& 4.lib.5.* & late *D.Lanfran.d.quæst.105.num.32.& seq.vbi num.32.*
56 ampliat, etiamsi impedimentum proueniret ex parte creditoris impediti, & *num.35.* exemplificat, si data esset aliqua dilatio ad soluendum, & hinc est, quod dum salarium est annuum,non sufficit tacuisse per triennium, sed tot requiruntur præscriptiones, quot anni *Cost. de ratione rata quæst.128. ad fin*, licet hoc eesset ex eo, quod dictum est supra, præscriptionem non incipere nisi finito seruitio, inde enim sequitur, vt tunc vaieum tempus sufficiat pro omnibus annis, cum pro omnibus agi valeret, vt obseruat *Giurba decis.13.ad fin.*
57 Nec habet locum eadem præscriptio in eo, qui excipit, quia tollit actionem non exceptionem *Rebuff.d.tit.de famulor, salar.glos. 10.num.7. D. Lanfranc. d.quæst.105.num.38. & seq.*vbi late comprobat,& plures adducit quibus addo *Leoncill.decis.Ferrar.37,num.8. & 9.* licet contrarium sentiat *Gabr. à Castro decis.46.num.6.*
58 Præterea d.statuta vti loquentia de credito

ro, & debito tantum actione personali, non
procedunt vbi competat actio realis *Rebuff.*
*d. tit. de famul. salar. glos. 10. num. 5.* & faciunt
quæ dicuntur in simili de statuto Vrbis per
*Pen. decis. 751. num. 7. Duran. decis. 210. nu. 9.*
*& Emin. Ottbobon. decis. 173. num. 9.*
Et tanquam loquentia de credito merce-
59 dis non procedunt si creditum sit alteratum,
& sufficit esse computatum, & calculatum
*Rebuff. ad constit. Reg. tit. de mercator. minutat.*
*vendit. artic. 1. glos. 20. nu. 1. & seq. Hier. Lau-*
*rin. decis. 86. num. 10. post med.* & hanc esse ve-
riorem, asserit *Grattan. disc. 273. nu. 52. & 53.*
vbi & quod hoc procedit siue de calculo
constet per scripturam, siue per testes. At-
60 tenditur enim causa immediata debiti, non
mediata *Alciat. cons. 137. num. 5. & 6. lib. 9.*
61 Animaduertendo, quod calculatio quan-
doque adducitur à debitore salarij in oppo-
situm, videlicet ad arguendam solutionem
ex traditis in *l. procula ff. de probat.* & tunc ne-
62 cesse est, vt ostendatur aliquid fuisse solu-
tum, & factas fuisse quietantias finales, vt di-
xit *Rota coram Cavaler decis. 400. num. 6.*
63 Debet autem debitor allegare præscri-
ptionem, seu solutionis præsumptionem præ-
fatam, quia est exceptio quam opponi ne-
cesse est, alias Iudex non potest illam ex of-
ficio supplere *l. si maritus §. præscriptionem C.*
*de adult. Rim. Iun. cons. 107. num. 26. Gonzal.*
*ad regul. 8. cancell. glos. 56. num. 85. vers. idque*
*dicendum D. Lanfr. Zacch. de salar. quæst. 105.*
*num. 43.* & late *seqq. Cyriac. contr. 307. num. 7.*
*Gratb. decis. 13. num. 4.*
64 Sed, vbi opposita sit, & intret, non poterit
creditor mercedis velle probare contrarium,
quia est præsumptio iuris, & de iure, quæ
probationem in contrarium non admittit,
secundum *Andreol. contr. 245. num. 3. & 4.* vbi,
& quod propterea non potest dominus com-
pelli iurare se soluisse.
65 Verum Andreolus præ cæteris allegat
*Gamm. decis. 334. num. 6.* qui penes me aper-
tissime dicit contrarium, & disertissime illud
probat per simile de non numerata pecunia,
quia licet si qui fecit confessionem de rece-
pto, taceat per biennium lex præsumat solu-
tionem *Instit. tit. de liter. oblig. in fin.* tamen
admittit probationem in contrarium, vt vl-
tra ibi citatos, tradit etiam *Vasq. contr. lib. 3.*
*contr. 20. nu. 30. Gait. de credit. cap. 2. nu. 2554.*
66 Conciliantur tamen istę contrarię opinio-
nes, vt prima procedat vbi statutum inducit
præscriptionem, secunda vero vbi inducit
tantummodo præsumptioné solutionis, quia
præsumptio cedere debet veritati, quando
de ea constat in contrarium, prout in specie
sensit *Vasquez de success. creat. lib. 1. §. 10. nu.*
*36. ad fin.* qui licet sit acerrimus defensor pri-
mæ, itaut aduersus præscriptionem, non ad-
mittat neque confessionem partis, contra
plures, quos in hoc tenere contrarium refert,
tamen limitat eam, si lex se fundet in præsũ-
ptione, & comprobatur eadem distinctio,
quia præscriptio tollit ipso iure actionem, &
liberat debitorem, itaut quamuis etiam ea
67 completa superueniat ei mala fides per pro-
bationem creditoris, adhuc ipse non com-
pelli possit, nec teneatur amplius soluere, se-
cus autem stante statuto solum præsumente
solutionem, quia per illud non tollitur actio,
nec obligatio, sed impeditur eius executio
mediante illa præsumptione, qua sublata per
probationem concludentem contrariam, de-
bitor nedum tenetur in foro conscientiæ, sed
compelli potest in foro fori, vt distinguendo
præscriptionem à præsumptione solutionis
inducta per statutum Vrbis *lib. 1. cap. 158.*
probauit *Rot. cor. Merlino dec. 124. n. 16. & 17.*
Si autem quæratur an pro sufficienti pro-
batione ad excludendam dictã præsumptio-
nem sufficiat, quod debitor retinens libros
dati, & accepti in quibus solitus sit solutio-
nes omnes annotare, hanc non annotauerit,
animaduertendum erit ad verba statuti, nam
68 si loquantur, vt loquitur prædictum statutũ
Vrbis *cap. 158.* quod non solum inducit tan-
tummodo præsumptionem, sed expresse vult
admitti præsumptionem præponderantem in
contrarium, vt habetur in eius verbis, ibi,
*vel nisi contraria præsumptio præponderans, ac*
69 *prævalens adducatur*, tunc satis erit, quod
non appareat solutio in libro, in quo solutio-
nes omnes annotari solent, vt censuit *Rota co-*
*ram Buratt. decis. 73. num. 11. & 12. & in re-*
*cent. decis. 583. num. 6. par. 2.* Et idem est si sta-
70 tutum consideret difficultatem probandi
solutionem, ex quo non soleant similes mer-
cedum solutiones in scriptis redigi, prout
considerat Constitutio Pauli III. vigens in
Vrbe de qua supra *num. 32.* ibi, *vt plurimum*
*rationes, & computa salariorum, & stipendio-*
*rum familiarium, & seruitorum suorum in*
*scriptis non redigere, &c.* nam & tunc, dũ pro-
batio haberi potest ex quo dominus in scri-
ptis solutiones redigat, statutum cessat, prout
71 cessare dictam Constitutionem fuit decisum
coram Binarino, vt refert ad dictam Consti-
tutionem quæ est la 43. in ordine *Cherubin.*
*in compend. Bullar. scol. 1. Marchesan. de com-*
*miss. par. 1. fol. 1197. num. 73. D. Lanfranc. Zac-*
*ch. de salar. dict. quæst. 105. num. 49.* vbi idem
dicit, si dominus reliquisset salarium famu-
lo in testamento. Cæterum si statutum sim-
72 pliciter & absolute inducat præsumptionem
solutionis, illa sola deficientia descriptionis
solu-

solutionis in libris debitoris non videtur sufficiens, nam licet faciat coniecturam, quod solutio facta non fuerit, vbi libri diligenter sunt detenti, vt ponderauit *Rota coram Penia decis. 721. num. 17.* tamen est sim-
73 plex coniectura, & non concludens, cum euenire potuerit omissio per obliuionem, aut alia causa, vt dicunt *Ruin. cons. 35. num. 19. lib. 1. Burat. decis. 10. num. 6. & 7. Andr. decis. 22. num. 6. & 7. Zarat. decis. 53. nu. 42.* vnde non valet tollere præsumptionem inductam à statuto, ex quo ista, vti præ-
74 sumptio iuris, est probatio liquidissima *dec. 4. num. 21. part. 2. diu. & dec. 756. num. 4.*
75 *part. 2. rec.* & ideo alia simplici præsumptione, & coniectura hominis non tollitur *Curt. Iun. cons. 35. n. 5. vers. & ista. Seraph. dec. 623. num. 13.* nisi sit adeo concludens, &
76 vrgens, vt præponderet, quia præsumptio solutionis per statutum inducta, præsumptionem validiorem non excludit *Dunozet. Sen. decis. 100. num. 1.* & generaliter præsumptio iuris elidetur per præsumptionem hominis quando ista validior est *Menoc. præsumpt. 30. num. 6. lib. 1.*

Excludi etiam potest d. præscriptio ex
78 quo fuerit interrupta, clarũ est enim interrumpi posse ne dũ si statutũ inducat præscriptionem, sed etiam si inducat præsumptionem solutionis, sed ad dignoscendum quid sufficiat ad eam interrumpendam, attendenda erunt verba statuti, poterit enim ex eis apparere eam facilius interrumpi, quam præscriptio iuris communis, & sufficere qualem qualem interruptionem, vt dixit *Rot. in decis. 86. num. 2. part. 1. diu:* vnde licet
79 de iure nullibi reperiatur, quod per extraiudicialem interpellationem interrumpatur præscriptio, vt dicit *Imol. in l. si seruum §. sequitur ff. de verbor. oblig.* quem sequitur ibi *Alex.* & comprobat *Surd. decis. 5. num. 6. & 7. & Rot. decis. 120. num. 10. part. 13. rec.*
80 Tamen secus est de inducta per præfatum statutum Vrbis, quod propterea etiam in hac parte dicitur ius nouum *à Rot. cor. Seraph. decis. 718. num. 5.* & comprobatur etiam *in decis. 301. num. 3. post Statil. de Salutano.*
81 Per agnitionem tamen, seu recognitionem debiti ab ipso debitore factam, interrumpi præscriptionem elati iuris est *l. cum notissimi 7. §. imo C. de præscr. 30. vel 40. annor. Natt. cons. 402. num. 64. Gratian. disc. 994. num. 10. Hering. de fideiussor. cap. 15. num. 87* & in terminis præscriptionis mercedis à statuto inductæ plene *D. Lanfran. Zacch. de Salar. d. quæst. 105. num. 54. & 55.* vbi quod hoc maxime procedit si recognitio resultat à solutione partis debiti: Quod ta-
82 men intelligitur si recognitio fuerit spontanea, secus autem si per vim aliquam facta *l. cura in princ. ff. de muner. & honor. Roman. cons. 252. num. 5. Ruin. cons. 111. num. 20. lib. 5.* & his relatis *Petrus Barbos. in d. l. cum notissimi 7. §. imo num. 22. post med.* & si fue-
83 rit pura, non si fuerit sub conditione, si apparebit me debere, seu in eo quod apparebit *glos. in l. cum quis 38. §. si quis pro reo ver. iam reuerso ff. de solut.* & ibidem *Bart. num. 5. Ang. num. 4. & Castren. num. 3. vers. dat*
84 *etiam glos.* & si fuerit pro summa certa, quia de incerta summa non sufficit *Salicet. in d. l. cum notissimi §. imo num. 17. vers. aut datus est, iuncto num. 19. C. de præscr. 30. vel 40. annor. Boer. decis. 333. num. 3. vers. & ad*
85 *hoc quod agnitio* sufficit tamen expressio relatiua ad instrumentum *Boer. in eadem decis. num. 6.* & sufficeret etiam generalis quæ nõ posset in alio, quam in vno certo debito verificari *Rot. decis. 301. num. 5. post Statil. de Salutan.*
86 Vbi autem præscriptio est interrupta, semper remanet interrupta, itaut ea non reuiuiscat, sed debeat alia inchoari, & perfici, absq; eo, quod tempus ante interruptionẽ decursum, prodesse possit, *Bald.* per illum textum *in l. ædes §. libertas ff. de seruit. vrb. prædior. Hondedeus cons. 83. n. 16. lib. 1. Giouagnon. cons. 28. num. 3. lib. 2. Rot. decis. 207. nu. 9 par. 4. rec.*
88 Sed dubitatur an post interruptionem incipiat iterum præscriptio statutaria, vel necessaria sit præscriptio iuris communis, & distinguitur casus interruptionis extraiudicialis, à casu interruptionis iudicialis, vt in primo incipiat, & sufficiat statutaria, secus vero in secundo *Marescott. variar. resol. cap. 67. nu. 9. & seq. lib. 2. Fenzon. ad statut: Vrb. cap. 158. num. 65. & 66. D. Lanfranc. Zacch. de salar. quæst. 105. num. 53.*

Verum, quia ratio, cur si præscriptio sit interrupta iudicialiter, non sufficiat amplius tempus præscriptionis statutariæ ea est, quia
89 actio intentata, & instantia ipsa perpetuatur vsque ad quadraginta annos, à die cessationis in ea numerandos, iuxta textum *in l. fin. C. de præscr. 30. vel 40. annor.* inde se-
90 quitur declarandum esse id procedere, vbi lis fuerit contestata, vel in iudicijs, in quibus formiter non contestatur, deuenerit ad aliquem actum respicientem merita causæ, & æquipollentem litis contestationi, alias enim
91 sola citatio etiam iudicialis interrumpit solum præscriptionem currentem, at non perpetuat dicto modo actionem, vt optime distinguendo declarat *Aretin in cons. 30. prope fin.* & alijs pluribus adduct. *Petr. Barbos. in d. l.*

*d. l. fin. num.2. & seqq.* & in puncto, quod
92 propterea, vbi lis non est contestata, vel
pro contestata habita, incipiat denuo cur-
rere præscriptio statutaria bene firmauit *Ro-
ta cor. Merlino decis. 124. num. 5. cum tribus
seqq. & Adden. ad Buratt. decis. 8. num. 10.
in 1. & 2. casu*.

Imo & contestatio litis prodest, & dicto
93 modo actionem perpetuat tantum, si actor
ad eam deuenerit animo litem prosequendi
vsque ad finem, & fortuitis casibus postea
impediatur, secus si propter suam culpam,
vel meram negligentiam à prosecutione li-
tis cessauerit, vt argumento ducto *ex d.l.fin.
in princ.* à contrario sensu, docuit *glos. in c.
placuit il 2.in ver.interrupta prope med.vers.
ei tamen tantum 16. qu.3.* & secutus est *Abb.
in cap. illud,prope fin. vers.& vide ad limita-
tionem de prescr.& Roman. in l.ex hoc edicto
in princ. num. 6. vers. est hic vnum dubium*
94 vbi *d. glos.* singularem appellat *ff. de eo per
quem fact.*& propterea hoc quoque casu in-
cipiet iterum, & procedet præscriptio sta-
tutaria *Merlin. d. decis. 124. num. 10. Add.
ad Buratt. d. decis. 8. num. 10. in tertio casu.*

Et denique si lis fuerit terminata, siue
95 per cessionem debitoris, siue per relaxatio-
nem mandati, aut sententiam, & rem iudi-
catam, quia tunc instantia cessat, vbi non
obstet mala fides, prout non obstare in hac
præscriptione statutaria dictum est, eadem
statutaria iterum curret, cessante dicta per
petuatione actionis, & instantiæ, vt pariter
firmat *Merlin d. decis. 124. num. 12.& seqq.*
vbi optime aduertit, quod hoc casu magis
vrget præsumptio solutionis ex negligentia
resultans postquam creditor egit, & obti-
nuit, quam ante, *Adden. ad Buratt. d.
decis. 8.num. 10. in quarto casu*.

Denique restringendum est etiam statu-
96 tum, vt si sit laicale non comprehendat
personas Ecclesiasticas, vt firmauit in specie
*Rot. cor. Coccino decis. 133. num.* 10. quod
procedit etiam in hoc statu Ecclesiæ,& quã-
uis statutum sit à Papa confirmatum, & de
eius licentia, & ordine factum, vt est sta-
tutum Vrbis *decis. 39. num. 15.part.11.rec.*
& dicam late *in Cap.63. prope fin.*

97 Non sic etiam dicendum de forensibus;
quia statuta prædicta eos quoque compre-
hendunt *Fenzon. ad statut.Vrb. cap. 158.nu.
61. D. Lanfran. Zacch. de salar.d.quæst.105.
num. 18.Surd.decis.158. num. 17. vers.adde
quod decis.602. part.1.diu. Merlin.decis.124.
num. 3.* licet non desint contrarij,& signan-
ter *Verall. decis. 207. num. 1. & seq. part. 3.
vbi nu. 4.* videtur testari etiam de stylo Ro-
tæ, qui tamen hodie non subsistit ex præci-
tatis decisionibus, & alijs pluribus cumu-
98 latis *per D. Lanfranc. d. num.* 18. imo pro-
cedit statutum etiamsi debitum sit alibi cõ-
tractum, dummodo in loco statuti petatur
*Rot. decis. 555. num. 1. & 2. part. 4. tom. 3
rec.* & prodesse forensi dictum statutum Vr-
bis *cap.158.*ex quo Apoca esset facta in Vr-
be, & in ea motum iudicium, dictum fuit
in vna *Romana pecuniaria 19. Iunij* 1671. *§.
quia cum girata cor. R.P. D. meo Rondanino*.

Dubitari tamen potest, an forensi danda
sit restitutio in integrum ex capite probabi-
99 lis ignorantiæ ipsius statuti, & in hoc vide-
tur vera *d. decis. 207. Verall. part. 3.* dum
*num.* 5. firmat opinionem affirmatiuam, sed
ab ea recedendum si ignorantia reddatur
100 improbabilis, ex late traditis *per D.Lan-
fran. d. quæst. 105. num. 21.* & reddi dici-
tur ex quo creditor in loco statuti pro tem-
101 pore considerabili morã traxerit *Roland.
cons. 42. num. 27. lib. 3. Adden. ad Buratt.
decis. 98. num. 7. vers. talis autem Rot. post
Gilian. in compend. statut. Perus. decis. 124.
num. 8. & in Rec. decis.555. num. 9. part. 4.
tom. 3.* & ponderatur etiam ad hoc quod
simile statutum etiam alibi, & fere vbique,
vt dictum est supra, adesse solet, inde cum
tãto magis redditur inuerisimilis eius igno-
rantia *Adden. ad Buratt. d. decis 98. num.7.
post med. Rota dict. decis. 555. num. 8. part.
4. tom. 3. recent.*

## De fine locationis per lapsum temporis.

*S V M M A R I V M.*

1 *Tempore locationi præfixo finito, tenetur conductor rem dimittere.*
2 *Ampl. procedere siue sit certum, siue incertum, vt ad vitam.*
3 *Qui tenetur inuitus locare, facilius tenetur locationem factam renouare.*
4 *Dictio perpetuo, seu in perpetuum significat tempus infinitum.*
5 *Quandoque tamen accipitur ad vitam.*
6 *Quandoque vsque ad tertiam generationem.*
7 *Quandoque vsque ad centum annos.*
8 *Quandoque vsque ad decem.*
9 *Et quandoque verificatur etiam in triennio.*
10 *Decl. vt verus significatus dictæ dictionis sit primus temporis perpetui, alius vero recipiat à subiecta materia, & verbis adiunctis*
11 *Locatione facta vni personæ, quæ ex alijs verbis appareat ad eius vitam restricta, dictio* in perpetuum *in ea apposita non valet illam vlterius extendere*
12 *Decl. procedere si dicta dictio sit relata personæ, secus autem si relata rebus.*
13 *In emphytheusi Ecclesiastica, quæ sui natura non potest fieri nisi ad tertiam generationem, dictio* in perpetuum *non valet illam extendere.*
14 *Quod operetur emphytheusim transire ad hæredes extraneos tenent aliqui.*

15 Con-

15 *Contrarium tamen est verius.*

16 *Lim. istam contrarium si concurrat aliqua alia coniectura, etiam leuis.*

17 *Dictio predicta solet aliquando geminari, & dici perpetuo* & in perpetuum, *& tunc aliquid magis operatur.*

18 *Locatio ad vitam, an dicatur perpetua relatiuè.*

19 *Locatio ad centum annos, an dicatur perpetua relatiue.*

20 *Locatio perpetua intelligitur donec soluatur pensio.*

21 *Locatio donec soluatur pensio intelligitur perpetua.*

22 *Emphyteusis Ecclesiastica probibitu fuit concedi vltra personam accipientis, & filios, & nepotes, & vxorem, & virum si fuerit expressum.*

23 *Postmodum datu fuit licentia faciendi eam in perpetuum.*

24 *Leges ciuiles allegari possunt pro Ecclesia Canonibus non contradicentibus.*

25 *Emphyteusis Ecclesiastica si non appareat concessio, vel non sit in eu expressum tempus, quo durare debeat, censetur facta ad tertiam generationem & num 28.*

26 Text. in §. licentiam Auth. de alienat. & emphyt. *concedens facultatem faciendi emphyteusim Ecclesia perpetuam, fuit correctus.*

27 *Correctio iurium in quantum fieri potest vitari, & restringi debet.*

29 *Emphyteusis Ecclesiæ si potest concedi in perpetuum intelligitur in descendentes, non in extraneos.*

30 *Emphyteusis Ecclesia sui natura non est transitoria ad extraneos.*

31 *Decl. secundum aliquos procedere si sit concessa sine beneplacito Apostolico, alijsque solemnitatibus.*

32 *Contrarium tenent alij.*

33 *Decl. primam procedere si ex verbis inuestituræ, vel aliunde appareat concedentem voluisse eam ad extraneos transire, alias secus.*

34 *Beneplacitum Apostolicum supplet defectum potestatis, sed non ampliat concessionem.*

35 *Inuestitura vbi adest, eius tenor inspici debet ad dignoscendum, an concessio extendatur vltra tertiam generationem.*

36 *Hæredis nomen, licet aptum sit comprehendere tam descendentes, quam extraneos, hoc procedit in materia indifferenti, idest transitoria ad quoscumque, secus in ea, quæ non est transitoria nisi ad descendentes.*

37 *Emphyteusis Ecclesiastica concessa pro se, & hæredibus, intelligitur de hæredibus sanguinis, idest descendentibus.*

38 *Emphyteusis laicalis sui natura est transitoria ad quoscumque hæredes, & ideo concessa præsumitur.*

39 *Emphyteusis ab initio laicalis si postea transeat ad Ecclesiam retinet suam naturam laicalem ad effectũ vt transeat ad quoscumque hæredes.*

40 *Lim. si acquisita sit ab Ecclesia loco alterius emphyteusis Ecclesiastica, & ei subrogata.*

41 *Emphyteusis Ecclesiastica concessa pro hæredibus non potest restringi ad descendentes, vbi recipiens illos habere non poterat.*

42 *Decl. procedere si stipulatus sit pro se solo, secus si simul pro alio qui illos habere poterat.*

43 *Decl. 2. procedere si is, qui concessit dictæ incapacitatis notitiam habebat, alias secus.*

44 *Hæredum nomen in emphyteusi Ecclesiastica restringitur ad hæredes sanguinis, si solum sit, vel cum alio non apto illud ampliare, secus econtra.*

45 *Ampl. sufficere quamlibet coniecturam etiam leuem, quod partes senserint de extraneis.*

46 *Emphyteusis Ecclesiastica concessa pro hæredibus quibuscumque intelligitur etiam pro extraneis.*

47 *Contrarium tenent alij, sed prima est verior, & communior.*

48 *Lim. dictam primam opinionem si addita sint verba restrictiua vti si dictum* pro hæredibus quibuscumque legitime descendentibus.

49 *Item si dictum* pro hæredibus quibuscumque vsque in tertiam generationem.

50 *Ampl. d. primam opinionem procedere etiam si dictũ* pro masculis quibuscumque.

51 *Ampl. 2. si dictum* pro hæredibus, & successoribus quibuscumque.

52 *Ampl. 3. si dictio* quibuscumque *non sit in dispositiua concessionis, sed in alia parte Instrumenti.*

53 *Subampl. sufficere etiam in confirmatione concessionis.*

54 *Lim. si verba possint restringi, & intelligi iuxta naturam concessionis.*

55 *Ampl. 4. sufficere stipulationem esse conceptam cum clausula cæterata* pro se &c.

56 *Clausula* pro se &c. *extendi solet,* pro se, hæredibus, & successoribus quibuscumque.

57 *Potest tamen commodissime intelligi,* pro se, hæredibus, & successoribus sanguinis.

58 *Et ideo d. ampliatio patitur difficultatem in emphyteusi ecclesiastica.*

59 *Clausula* pro se, & quibus dederit *æquiparatur stipulationi* pro se hæredibus, & successoribus quibuscumque.

60 *Emphyteusis Ecclesiastica concessa* pro se, & quibus dederit, *est transitoria ad hæredes extraneos.*

61 *Clausula* pro se, & quibus dederit, *operatur tantum fauore primi acquirentis, secundum aliquos.*

62 Contrarium.

63 *Decl. primum procedere in emphyteusi ad tertiam generationem, vel stipulatam pro descendentibus, alias secus.*

64 *Clausula* quibus dederit *limitatur ab alijs clausulis.*

65 *Et infringitur per prohibitionem alienationis.*

66 *Et in hoc differt à stipulatione* pro hæredibus quibuscumque, *quia hæc non infringitur à prohibitione alienationis.*

67 *Clausula* pro se, & ab eo causam habentibus *similis est clausulæ* pro se & quibus dederit, *& eodem modo facit emphyteusim transitoriam ad quoscumque.*

68 *Clausula* de ea faciendi, ac disponendi ad libitum voluntatis *similis est clausulæ* quibus dederit, *& idem operatur.*

69 *Clausulæ prædictæ possunt ab alijs esse restricta ad primum acquirentem.*

70 *Mentio habentium causam ab emphiteuta, quando non est in dispositiua, non valet eam alterare.*

71 *Clausula* ad habendum &c. *facit emphyteusim Ecclesiasticam transitoriam ad quoscumque hæredes.*

72 *Contrarium tenent aliqui.*

73 *Decl. primam procedere si clausula sit in parte dispositiua, secunda si sit in executiuis.*

74 *In executiuis esse dicitur, cum est posita post firmatam acquisitionem.*

75 *Secus si est post verbum inuestientes sermone continuato, & immediate post dispositiuam.*

76 *In dispositiua dicitur cum est post descriptionem bonorum ante clausulam* hanc &c. *& ante promissionem canonis.*

77 *Contrarium, quod dicta clausula* ad habendum &c.

etiam in parte dispositiua restringatur ad limites concessionis cui apponitur.
78 Decl. hanc contrariam procedere si emphyteusis sit sine beneplacito Apostolico.
79 Vel si sit stipulata tantum pro descendentibus.
80 Clausula ad habendum &c. non operatur in praiudicium vocatorum, sed solum concedentis.
81 Clausula ad habendum &c. facilius restringitur si sit caterua.
82 Si autem sit extensa cum facultate disponendi ad libitum, non potest restringi per verba sequentia.
83 Neque si sit amplè apposita restringitur per antecedentia.
84 Facultas alienandi in concessione emphyteusis Ecclesiastica, facit eam transitoriam ad extraneos.
85 Emphyteusim Ecclesiasticam esse transitoriam ad extraneos, arguitur per coniecturas.
86 Si concessa sint omnia, & singula iura Ecclesiæ, cum clausula, ponens, arguitur concessio transitoria ad extraneos.
87 Item arguitur ex reseruatione directi dominij.
88 Idem si prohibita sit alienatio solum in manus mortuas.
89 Et generaliter vbicumque prohibitio alienandi limitatur in certis casibus.
90 Idem arguitur ex pacto quod in casu alienationis soluatur laudemium.
91 Laudemium solui debet solum ab extraneis.
92 Sed datur casus, quod solui debeat etiam à descendentibus, & quando.
93 Pactum affrancandi denotat emphyteusim esse transitoriam ad quoscumque.
94 Lim. si non fuit effectuatum, & non sit necessarium.
95 Emphyteusis Ecclesiastica arguitur transitoria ad quoscumque, si est pro pensione, quæ de tempore concessionis responderet fructibus.
96 Ampl. etiamsi non æquet fructus sed sit mediocris.
97 Decl. dictam coniecturam non sufficere, si ex verbis appareat emphyteusim restrictam ad descendentes.
98 Emphyteusis arguitur transitoria ad extraneos, si concessio rei sterilis, vel ruinosa ad meliorandum.
99 Et maxime si actualiter meliorauit, quia transit ad extraneos, non attentis verbis inuestitura.
100 Contrarium si adsit pactum expressum de meliorando, & restrictio concessionis.
101 Sterilitas rei non releuat si emphyteusis fuit renouata, & de tempore renouationis sterilitas non aderat.
102 Obseruantia attenditur ad effectum dignoscendi an emphyteusis sit transitoria ad extraneos.
103 Et deducitur obseruantia ex inuestitura præcedenti si erat transitoria ad extraneos.
104 Lim. si ex tenore secunda inuestitura appareat ab ea recessum.
105 In Emphyteusi Ecclesiastica non potest recedi à primo inuestitura sine beneplacito Apostolico in præiudicium Ecclesiæ, secus ad eius fauorem.
106 A prima inuestitura Emphyteusis non censetur recessum, nisi clare appareat ex verbis.
107 Recessum apparere dicitur, si aliquid additum, vel detractum forma antiqua.
108 Inuestitura noua non recipit interpretationem ab antiqua in eis, quæ illi expresse contradicunt.
109 Inuestitura noua dicitur differre ab antiqua si in ea deficiat clausula cæterum in stipulatione pro heredibus.
110 Obseruantia pro transmissione ad extraneos deducitur, ex quo aliquando fuit res concessa ad eos transmissa, & Ecclesia illos admisit.
111 Declara vrgere admissionem heredis extranei, non autem præstationem consensus venditioni.
112 Consensus præstitus alienationi rei emphyteuticæ, non affert præiudicium Ecclesiæ, quia mutat tantum personam.
113 Noua inuestitura comprehendens etiam extraneos arguit idem fuisse de antiqua.
114 Consensus præstitus alienationi rei emphyteuticæ continet aliquando noua pacta, & importat nouam inuestituram.
115 Emphyteusis Ecclesiastica si probetur per solum recognitionem in dominum, censetur transitoria ad quoscumque heredes.
116 Decl. non procedere si adsit pactum aperte repugnans successioni extraneorum.
117 Decl. 2. certius procedere, si constet quod bona non fuerint ab Ecclesia concessa, sed per laicum illi submissa, & in emphyteusim recepta.
118 Bona emphyteutica Ecclesiastica in statu Vrbini possunt alienari quocumque titulo in extraneos ex Breue Vrbani VIII.
119 Idem est Ferraria ex Constitutione Bonifaciana.
120 Idem est de Abbatia Farfen. ex consuetudine.
121 Idem in Abbatia Nonantula.
122 Idem Cesena ex indulto Innocentij Octaui.
123 Alienationis prohibitio in emphyteusi directè tendit ad exclusionem extraneorum.
124 Alienationis prohibitio in emphyteusi, infringit vim clausulæ ad habendum.
125 Et clausula quibus dederit.
126 Et generaliter omnium aliarum clausularum.
127 Contrarium tenent aliqui.
128 Decl. primam procedere vbi non possit dari conciliatio per prohibitionem facultatis alienandi.
129 Prohibita venditione, aut alia alienatione intelligitur de alia simili, & sic inter viuos tantum.
130 In emphyteusi de iure magis prohibetur alienatio inter viuos, quam casu mortis.
131 Interpretatio semper sumenda est pro euitanda contrarietate pactorum.
132 Prohibitio alienationis in emphyteusi concessa pro quibuscumque heredibus restringitur, vt procedat in alienatione titulo singulari.
133 Prohibitio alienationis in emphyteusi Ecclesiastica comprehendit quamcumque alienationem.
134 Decl. procedere si emphyteusis sit restricta ad descendentes, secus si appareat transitoria ad quoscumque.
135 Decl. 2. non procedere si non agatur de emphyteusi, sed de locatione perpetua.
136 Decl. quod dictum est prohibitionem alienationis infringere vim clausularum, vt procedat in prohibitione absoluta secus in qualificata, vt alienandi sine consensu.
137 Maximè si prohibitio sit cum duplici negatiua, non alienandi nisi cum consensu.
138 Negatiua duplex affirmat.
139 Pactum quod finita emphyteusi res reuertatur cum meliorametis, restringit effectum clausulæ ad habendum & denotat emphyteusim non esse transitoriam ad quoscumque.
140 Verba cum pactis infrascriptis sunt restrictiua.
141 Clausula ad habendum restringitur per verba subsequentia, cum pactis infrascriptis.
142 Item restringitur per verba, secundum naturam huiusmodi instrumentorum.
143 Decl prædicta verba minuere, sed non in totum tollere vim

*re vim clausularum prædictarum.*

144 *Locatio est sui natura transitoria ad hæredes quoscumque.*

145 *Locatio rei Ecclesiæ non restringitur ad descendentes.*

146 *Lim. si dignoscatur voluntas contrahentium in contrarium.*

147 *Emphyteusi concessa ad tertiam generationem an comprehendatur in generatione primus acquirens, distinguitur, vt affirmatiua procedat si non adsit aliquod verbum, per quod appareat distincta persona primi acquirentis ab alijs.*

148 *Decl. procedere in emphyteusi Ecclesiastica, secus in laicali, vel locatione, quia in eis non comprehenditur primus acquirens.*

149 *Decl. facilius procedere si dictum* pro se, & descendentibus suis vsque ad tertiam generationem.

150 *Item facilius procedit si dictum* ad tertiam generationem completam.

151 *Si dictum* vsque ad tertiam generationem ab ipso inchoandam *ipse primus acquirens pro vna generatione computabitur.*

152 *Decl. procedere in emphyteusi Ecclesiastica, secus in locatione.*

153 *Dictio* ab *denotat terminum à quo, & est sui natura exclusiua ipsius termini.*

154 *Potest tamen ex subiecta materia alijsque rationibus esse inclusiua.*

155 *Si dictum* ad tertiam generationem tantum, *comprehenditur primus acquirens.*

156 *Si dictum* pro se filijs & nepotibus vsque in tertiam generationem *censetur comprehensus primus acquirens.*

157 *Contrarium tenent alij.*

158 *Decl. primam procedere in emphyteusi Ecclesiastica, secundam in locatione.*

159 *Decl. 2. opinionem, quod non comprehendatur non procedere si addita copula &, & dictum &* vsque in tertiam generationem.

160 *Ampl. vt cessante d. copula, & non sufficiat dictum esse* vsque ad tertiam generationem completam.

161 *Obseruantia attenditur in d. quæstione.*

162 *Item attenditur tractatus antecedens.*

163 *Locatio facta ad certum tempus, & deinde ad beneplacitum, beneplacitum durare non debet pro alio maiori tempore quod expresso.*

164 *Beneplacitum alicuius per eius mortem expirat.*

## CAPVT LIII.

IAm deuenimus ad tractandum de fine lo-
cationis, & incipiendo ab ea quæ pro-
cedit per lapsum temporis, clarum est, quod
1 si tempus sit præfinitum in contractu, eo ela-
pso expirat locatio, & conductor tenetur rē
dimittere locatori *l. conductores, & l. si quis conductionis C. locat. Rota coram Gregor. decis.*
2 45. *num. 1.* Idque non tantum si tempus sit
certum, sed etiamsi sit incertum, puta ad vi-
tam, ad tertiam generationem, vel lineam,
iuxta latè tradita per *Corbul. de iure emphyt. tit. de caus. priuat ob lin. finit. num. 1. & seqq.*

At quia sunt multi casus, in quibus Do-
3 minus tenetur etiam inuitus rem suam loca-
re, vtique in eis tenebitur etiam locationem
iam factam continuare, imo multo facilius,
vt considerat *Leoncil. de priuil. pauper. par. 2. priuil. 231. num. 2. Nouar. in praxi miser. person. priuil. 42.* Qui autem sint prædicti casus
habetur in *cap. 20.* vbi & quando quis loca-
re volens teneatur præcedentem conducto-
rem præferre.

Cæterùm infinita dubia oriri poterunt
circa hunc finem locationis, quando scilicet
dicatur eius tempus finitum: Et vbi locatio
non sit expressa, sed probetur per continua-
tas solutiones mercedis, & oriatur dubium
circa tempus quo durare debeat, recurren-
dum erit ad tradita in *Cap 22.* Vbi autem ha-
beatur probatio locationis, si in ea deficiat
temporis expressio, quomodo interpretari
debeat circa illud, dictum fuit in *cap. 23.*
Nunc autem superest, prout ibi reseruatum
fuit, loqui de aliquibus dubijs, quę oriri pos-
sunt circa ipsam præfinitionem temporis in
locatione expressam.

Signanter igitur dubitari poterit, si loca-
tio sit facta in perpetuum, quomodo intelli-
gatur, habet enim hæc dictio, *perpetuò* seu
*in perpetuum* varias significationes, signifi-
4 cat namque tempus infinitum *Menoc. cons. 706. num. 31. Bursat. cons. 227. num. 27. Put.*
5 *decis. 110. num. 8. lib. 1.* sed quandoque acci-
pitur ad vitam alicuius *Bero. cons. 155. nu. 25. lib. 1. Paris. cons. 100. num. 39. lib. 4. Rolan. consil. 84. num. 11. lib. 1. decis. 15. num. 18. par. 7. re-*
6 *cent.* & probat *text. in l. 1. ff. pro soc.* quando-
que vsque ad tertiam generationem *Surd. cons. 123. num. 15. Gened. sing. 78. num. 4. Barbos. dict. 254. num. 11. & num. 12.* vbi & quan-
doque intelligitur vsque ad quartam gene-
7 rationem: Quandoque accipitur vsque ad
centum annos *Rain. cons. 143. num. 11. lib. 4. Menoc. cons. 706. num. 32.* quandoque vsque
ad 30. vel 40. annos *Bero. cons. 155. num. 24. lib. 1. Surd. cons. 123. num. 15. Menoc. cons. 706. num. 33. Put. decis. 110. num. 13. lib. 1.* Quan-
8 doque etiam vsque ad decem annos tantùm
*Bero. dicto cons. 155. num. 24. Menoc. dicto consil. 706. nu. 34.* & quod vsque ad nouem *Rot.*
9 *decis. 72. num. 5. par. 9. recent.* & quod quan-
doque verificetur etiam in triennio *Bald. in l. aduersus 5. in fin. & Salic. num. 3. in fin. C. de vsur. Boer. decis. 158. num. 12.*

Quoniam autem verus significatus est il-
10 le qui fuit primo loco positus, cum ista sit
natura distinctionis præfatæ, vt sine præfini-
tione temporis accipiatur, & se in infinitum
extendat, & importet idem quod, semper,
& omni tempore, vt alijs plena manu cumu-
lans tradit *Barbos. dict. 254. num. 2. Royas decis. 94. num. 9. & decis. 284. num. 8.* & alios va-

rios significatus prædictos recipiat à verbis adiunctis *Surd.conf.325.num.26.* & à subiecta materia *Bero.conf.155.num.24.lib.1. Menoc.conf.706.num.32. Surd.conf.123 num.15. Rimin. Iun. conf.269. num.67. Gratian. disc. 765.nu.15.* & esse tritum dicit *Rot.decis.427. num24.par.9.recent.* Inde sequitur quod regulariter in locatione accipi debebit sine præfinitione temporis, quodque ab hac regula recedendum erit, si verba quibus refertur dictio, vel subiecta materia aliud suadeant,

Quare exemplificando, si locatio sit fa-
11 cta vni personæ, & aliunde appareat ad eius vitam restricta, dictio *in perpetuum* non valebit illam vlterius extendere, quia bene intelligi potest ad illius vitam, vt dictum
12 est, & maximè si relata sit ipsi personæ, vti si dictum quod ipse perpetuò tenere debeat, &c. quidquid sit vbi relata esset bonis, dicendo, verbi gratia, bona in perpetuum concessit & locauit, vt distinguendo declarat *Surd.dicto conf.315.num.52.post med.ver.praterea vt etiam.*

Et si agatur de emphyteusi rei Ecclesia-
13 sticæ, quæ non potest fieri nisi ad tertiam generationem iuxta §. *Emphyteusim Autu:de non alienan,* vel ad lineam iuxta eius extensionem, de qua *Alex.conf.110 num.19.lib.3.* vbi de communi *Rot. coram Seraphin. decis. 1362. num.7.* & latius explicabitur infra, tunc ex subiecta materia intelligi debebit dictio *in perpetuum* in ea apposita ad tertiam generationem, vel ad lineam, vt tradit *Bald.conf.372.nu.2, vers.quarto lib.4.* & alijs adductis *Mantic.de tacit. lib,22.tit,19.nu.21.*

Et licet aliqui velint præfatam dictionem
14 operari, quod concessio transeat etiam ad hæredes extraneos, vt dicit ipse *Bald. in præcitato consil.* & post eum sentiunt *Soccin. Sen.conf,266.nu.37. ver.secundò pramitto lib. 2.Becc.conf.88.num.27. Gabr.conf.76.num.8, lib.2. Altogr.conf.22.num.6.lib.1.Cyriac.contr. 146.num.10.Seraphin,decis.868. num.3.Milln.decis.245.num.2.in recent.decis.280. nu.2. par.1. & decis.294.num.4.par.2. & decis,548, num.9.par.8,*

Tamen prima est communis & magis cō-
15 munis, vt omissis infinitis, qui facile cumulari possent, de communi & magis communi testantur *Bero,in cap.potuit num,125.de locat. Dec, in cap. in præsentia num.157. de probat.Ruin.conf.261.nu,10.lib.1.Rolan.conf.96. num,19.lib.1.Rot.decis.381.num.4. par.5. recent.* vbi respondet Decisionibus contrarijs, ostendens, quod in earum casibus concurrebant alia demonstrantia concessionem ad extraneos transitoriam.

Quare iuxta hanc opinionem eadem ratione prætendi quoque posset in quacumque locatione quæ, vel ratione rei, vel personæ locantis, ad longum tempus fieri non valuisset, dictionem præfatam restringendā esse ad nouennium, & in locatione rerum Ecclesiæ facta sine solemnitatibus, quæ non est valida si fiat vltra triennium, restringendam esse ad triennium ratione materiæ subiectæ, prout supra dictum fuit eam restringi posse,

Verùm animaduertendum prædictas re-
16 strictiones procedere posse, quatenus alia verba eam patiantur, & nihil aliud concurrat pro extensione temporis, & signanter in dicta quæstione, an in emphyteusi Ecclesiastica facta cum dicta dictione *in perpetuum,* etiam admissa opinione, quod non veniant hæredes extranei, ab ea recedirur per quamcumque aliam coniecturam in contrarium concurrentem, etiam leuem *Cephal.consil.9. nu.13.post med, Mantic.de tacit.lib.22.tit.19. num.21.prope fin.ver.sed tamen si aliqua* & secuta est *Rota decis.381.num.6.par.5,recent.*

Solet etiam sæpe præfata dictio geminari
17 dicendo, *perpetuò. & in perpetuum,* vel aliter, & tunc aliquid magis operatur *Decian. conf.50,num.20.lib,1.* & facilius procedit illa opinio quod in emphyteusi Ecclesiastica veniant hæredes extranei *Rot.in recent.decis. 294.num.4.par,2,* & coram *Merlin.decis.872. num.8.* licet adhuc non obstante geminatione possit restringi *Ruin.conf,143.nu.10.lib.4. Rolan.conf.84.num.12.lib.1.Menoc.* qui etiam contrarios refert *conf.706.num.39.*

18 Quæri etiam solet, an locatio ad vitam dicatur perpetua, vel ne, in qua quæstione latissimè hinc inde Doctores refert *Gabr.tit. de locat.concl.2. & Caroc.tit.de locat.ad vitam num.2.* vbi dicit opinionem affirmatiuam esse veriorem *& num.3.* reddit rationem. Item
19 quæri solet, an locatio ad centum annos dicatur perpetua, & idem est de locatione ad triginta, vel quadraginta annos, de quibus quæstionibus me remitto ad *Caroc. tit. de locat.in perpetuum,* quia videntur quęstiones de nomine, & sic parum vtilis.

20 Supposito autem quod locatio sit verè in perpetuum, adhuc intelligitur donec soluatur pensio *Bald. consil.372. num.2. post med. lib.4.Surd.consil.123.num.14. ad fin.* prout &
21 e contra si locatio sit facta, donec soluatur pensio, intelligitur facta in perpetuum, & dicitur locatio perpetua *Menz. de contract. tit.de locat.vers.venio num,9,* quem refert & sequitur *Caroc.dicto tit.de locat. in perpetuum num.6.*

Quoniam verò superius ac etiam alibi

obiter dictum fuit naturam emphyteusis
Ecclesiasticæ esse, vt restringatur ad tertiam
generationem, vel saltem ad solos descen-
22 dentes, repetendo aliquanto altius mate-
riam, sciendum prohibitam fuisse emphy-
teusis Ecclesiasticæ concessionem vltra per-
sonam accipientis, & duos eiusdem hæredes
filios masculos, aut fœminas, aut nepotes,
necnon etiam vxorem, vel virum, quatenus
expressim nominati fuerit tantum, & non
vltra, vt habetur in §. *Emphyteusim Auth. de*
*non alienan. aut. permutan.* ac deinde, exce-
23 ptis Ecclesijs Vrbis Costantinopolitanæ, da-
tam fuisse licentiam alijs Ecclesijs faciendi
emphyteusim etiam in perpetuum, vel ha-
betur in §. *licentiam Auth. de alienat. & Em-*
24 *phyt.* quæ Iura licet emanauerint ab Impe-
ratoribus, tamen recepta fuerunt, & quoti-
die allegantur, prout allegari possunt pro
Ecclesia Canonibus non contradicentibus,
iuxta *glos. in c. 1. ver. adiuuantur de noui oper.*
*nunciat.* & in terminis præfatorum Iurium
*Mantic. de tacit. lib 22. tit. 19 n. 15.*

Non tamen propterea intelligendum
hodie indistincte licere Emphyteusim Ec-
clesiasticam libere facere ad tertiam gene-
rationem, vel pro tota descendentia, prout
prædicta iura permittunt, quia notoriæ sunt
posteriores prohibitiones summorum Pon-
tificum ad eam deueniendi sine Beneplaci-
to Apostolico, & præsertim in *Extrauag. Am-*
*bitiosæ de rebus Ecclesiæ non alien.* in qua ta-
men præseruata fuit facultas libera iterum
concedendi res ab antiquo in emphyteusim
dari solitas, prout de ea latè dictum fuit in
*cap.* 14. Verum, vbi non controuertatur va-
liditas concessionis, sed quæratur de eius in-
telligentia circa propositum nostrum, vide-
licet quoad tempus quo durare debeat, su-
menda est interpretatio ex præcitatis Iuri-
bus; Et quia ab initio fuit prohibita eius
concessio vltra tertiam generationem, &
propterea hæc fuit primordialis natura em-
25 phyteusis Ecclesiasticæ, quatenus non ap-
pareat de concessione, vel si appareat non sit
in ea expressum tempus quo durare debeat
sumitur interpretatio, vt vltra tertiam ge-
nerationem non extendatur *Ias. in l. ait Præ-*
*tor §. item si iurauero num. 4. ff. de iure iur.*
*Ruin. cons. 3. num. 19. & cons. 160. num. 10.*
*lib. 1. Natt. cons. 3. num. 12. Crauet. de antiquit.*
*temp. par. 4. num. 70. ad fin. Menoc. præsumpt.*
*109. num. 15. lib. 3. Fulgin. de iur. Emphyt. tit.*
*de contract. emphyt. q. 12. n. 3.*

Et licet postmodum data fuerit licentia
concedendi emphyteusim in perpetuum
iuxta dictum §. *licentiam in Auth. de alienat.*
26 *& emphyt.* Tamen vel dispositio in tali §. *li-*
*centiam* non debet attendi tanquam corre-
cti de Iure Canonico per *cap. nulli §. aliena-*
*tionis de rebus Eccles. non alienan.* vbi post
prohibitam alienationem rerum Ecclesiæ
subiungitur, alienationis nomine compre-
hendi Emphyteusim perpetuam, & sic ad-
mittitur dispositio *d. §. emphyteusin*, & corri-
gitur dispositio *d. §. licentiam*, vt aduertit
*Roman in l. etiam num. 10. in fin. vers. quarto*
*probatur. cum seq.* & præsertim *num. 12. ff. sol.*
*matr.* quem sequuta est *Rota cor. Coccin. dec.*
2264. *num. 4. & seqq.* Vel si debeat attendi,
adhuc nō propterea sequitur dispositionem
præcedentem, de qua in *d. §. emphyteusim*,
27 fuisse totaliter correctam, & attendi am-
plius non debere, quia correctio Iurium in
quantum fieri potest vitari, & restringi de-
bet, *cap. cum expediat de elect. in 6.* & in pro-
prijs terminis *Ancaran. cons. 134 n. 1. Mantic.*
qui alios adducit *de tacit. lib. 22. tit. 19. n. 13.*

Et hinc duo sequuntur, primum, vt cum
28 ius posterius in *d. §. licentiam* solummodo
dispenset, & licentiam concedat faciendi
emphyteusim perpetuam, apparere debet
ex inuestitura, quod Ecclesia dicta faculta-
te vti voluerit, & si non appareat, censetur
Emphyteusis concessa iuxta dictam suam
naturam, vt non transeat nisi ad filios, & ne-
potes recipientis, iuxta præcitatas auctori-
tates, & bene *Rot. coram Merlin. dec. 420. n.*
*10. cum trib. seqq. & coram Coccino dec. 2194.*
*numer. 5.*

Secundum, vt cum primum ius statuat
Emphyteusim non transire nisi ad filios, &
Nepotes, & solum admittat posse transire
etiam à viro in vxorem, & econtra, vbi ex-
presse dictum sit, & non alias, & sic vbi aliud
dictum non sit, faciat eam trasmissibilem
solum ad descendentes, dum ius superue-
29 niens solum dicit, eam posse cōcedi in per-
petuum, & non loquitur fauore transuersa-
lium, intelligi potest, & debet, vt possit ex-
tendi in perpetuum fauore descendentium
tantum, & sic multiplicet numerum suc-
cessorum non autem alteret eorum qualita-
tem, vt bene declarat *Ancaran. in dict. cons.*
*134. num. 1.* & alij relatis *Mantic. de tacit. lib.*
*22. tit. 19. num. 13. & num. 21. ante med.* vbi
30 de comm. Et hinc est quod passim dicitur
emphyteusim Ecclesiasticam sui natura non
transire ad extra eos, sed finita generatione
reuerti ad Ecclesiam *Gabr. cons. 84. num. 71.*
*lib. 1. Cald. de nominat. emphyt. lib. 2. quæst. 33.*
*num. 23. ver. in emphyteusi vero, & seq. Surd.*
*dec. 11. num. 8.* vbi de magis communi *Rot.*
*decis. 381. num. 2. par. 5. & decis. 311. num. 4.*
*par. 6. & dec. 427. n. 11. par. 9. rec.*
31 Et licet aliqui limitent, vt hoc procedat

in

in emphyteusi absque Beneplacito Apostolico, alijsque solemnitatibus in alienatione rerum Ecclesiæ necessarijs concessa *Caman. conf.57.num.3. Alex.conf.9.num.9.ver. tertio respondeo lib.2. Gazadin.conf.86. numer.22. Becc.con.3.num.27. Rimin.Iun.conf.461.num. 6.& 7. Afflict. dec.100. num.2. & ibi Vrsil.* Tamen contrariam opinionem sequuntur alij, vt adhuc retineat suam naturam ad ex-
32 traneos non transeundi *Mantic. de tacit. lib. 22 tit.19. num. 19.* & hanc esse magis communem testatur *Clar.in §. Emphyt. quæst.28. num.7.ad fin. vers.quidquid tamen*, & vide-
33 tur has cõtrarias opiniones facile conciliari posse, vt prima procedat si ex verbis inuestituræ, vel aliunde appareat concedentẽ voluisse emphyteusim ad extraneos transire; secunda vero quando de tali voluntate non constet, & ratio differentiæ est; quia quando constat de voluntate, & accedit beneplacitum, concurrit simul voluntas, & potestas, nulli enim dubium, auctoritate Papę interueniente, posse fieri emphyteusim ad quoscunque transitoriam, & ita loquuntur *Caman. dict.conf.57. num.3.* & alij supra pro prima opinione adducti, quando autem non constat de voluntate, viget præsumptio, quod partes voluerint contrahere secundũ dispositionem iuris, & naturam contractus emphyiteusis Ecclesiæ, vt non transeat ad
34 extraneos, & Beneplacitum, seu confirmatio Papæ supplet defectum potestatis, non autem concessionem ampliat, vel extendit, vltra quam senserit concedens *Alex. conf. 122.num.20.lib.4.Surd.conf.349. num.6. ad fin.& conf.361. num.7. Seraph. dec.981. n.5. Rot. in vna Lucana Iurisdictionis cor.Pamphilio penes Marches. de commiss. par.1. fol.555. num.5.* & ita vtrumque requiri, nempe expressionem, & solemnitates, voluit in specie *Gozad. conf.39. num.12.* & esse opinionem tutiorem fatetur *Couarr.var. resol. cap.17.n. 5.ad fin.lib.2.*

Quo autem ad expressionẽ vbi adest inue-
35 stitura ad eam recurrendum erit, eiusque verba ponderari debebunt ad dignoscendum vtrum fuerit extensa, & ad quos *cap.1.* & ibi *Bald.de successione feud.Bec. conf.88.n. 25.Rot.dec.286. num.2. vers. & Domini par. 4.recent.*

At in dignoscendo vtrum partes voluerint extendere concessionem, vel non, & quomodo ac præcipue, an voluerint eam transire vltra descendentes, consistit illa magna controuersia, quam exagerat *Mantic.dict.tit.19.num.3.vers. omnis itaque*, vbi dicit, quod DD. inter se maxime dissentiunt, & sibimet ipsis contradicunt, adeout articulus videatur inextricabilis: sed retentis prædictis, si concessio facta sit pro se, & hęredibus, conuincetur quidem extensa vltra nepotes; at non vltra descendentęs, quia
36 licet nomen hæredis aptum sit comprehendere quoscumque hæredes, tam descendentes, quam extraneos, tamen hoc procedit in materia sui natura transitoria ad quoscũque, & vt dicitur, indifferenti, secus autem in materia differenti, quæ scilicet non nisi ad hæredes sanguinis, idest descendentes, sui natura est transitoria; quia tunc de eis tantum intelligitur. *Ruin. conf.68. num.9. in fin.lib.5.Cephal.conf.400.numer.22. & seqq. Ciarlin.contr.10.num.31.Grimel. dec.18. n.3. Seraph.dec.868.n.2.*

Vnde dum ex supra firmatis, emphyteu-
37 sis Ecclesiastica sui natura non est transitoria ad quoscunque hæredes, sed solum ad descendentes; Inde sequitur, vt simus in materia differenti, & sic concessio pro hæredibus de ipsis descendentibus tantum intelligatur *Gabr.conf.84 num.51. & 52.lib.2.Bellon.Iun.conf.48.nu.12. Mantic de tacit. dict. lib.22.tit.19. num. 20.* vbi de veriori, idque procedit quamuis dictum sit pro hęredibus, & successorib. *Surd.dec.11.n.8 Rot.dec.221. n.4.& seqq. p.6.dec.427.n.10.par.9.rec.*

38 Quod vtique secus est in emphyteusi laicali, quia in ea cessat dicta ratio, quæ militat in emphyteusi Ecclesiastica, cum ipsa sit sui natura transitoria ad quoscumque, & talis præsumatur etiam vbi non apparet inuestitura, iuxta tradita in *cap.22. num.41.* & ideo sufficit esse stipulatum pro hæredibus, adhoc, vt veniant etiam extranei *Clar. in §. emphyteusis quæst.28.num.6. Rot. coram Merlin.decis.860.num.8.& decis.872 num.2.* Imo etiamsi non fuisset expresse dictum de hæredibus, adhuc censerentur etiam hæredes in stipulatione comprehensi, iuxta naturam ipsius stipulationis *l. veteres C.de contrahen. & committ. stipulat.Rot.decis.12.num.33.par. 6. rec.* Et cessante etiam stipulatione, iuxta naturam emphyteusis laicalis, de qua plene *Mant.d.tit.19. n.2.*

39 Imo si emphyteusis ab initio fuisset à priuato concessa, & ipsi priuato deinde successisset Ecclesia, non propterea talis emphyteusis regulari deberet iuxta naturam emphyteusis Ecclesiasticæ, sed sẽper retineret suam primæuam naturam emphyteusis laicalis, & iuxta eam iudicari deberet *Ancaran.conf.165.num.2.* quem reiectis contrarijs sequitur *Rota cor.Canoler.decis.316. n.6. & cor.Merlin.decis.860.num.9. & decis.872. num.2. & coram Dunozet Sen. decis.164. nu. 13.& seqq. vsq. ad fin.* Nisi forte Ecclesia

emphy-

40 emphyteusim acquisiuisset loco alterius emphyteusis suæ propriæ, & sic Ecclesiasticæ, itaut in eius locum subrogaretur, quia tunc de tali opinione dubitari posset, prout dubitasse videtur *Rot. in dict. decis. 872. nu. 2. ver. aut vero volumus cor. Merlin.*

41 Non tamen concessio emphyteusis Ecclesiasticæ facta pro hæredibus restringi deberet ad hæredes sanguinis, si daretur casus, quo concessio verificari non posset nisi in hæredibus extraneis, puta si facta esset Sacerdoti *Socin. iun. cons. 187. num. 7. lib. 2. Thesaur. dec. 146. Rot. dec. 79. num. 6. post Salgad. in labyr. Credit. & dec. 29. n. 14. & dec. 209. n. 10. par. 10. rec.*

42 At hoc procedit, vbi recepta sit ab incapace habendi descendentes pro se tantum, & hæredibus, secus autem si stipulata sit etiam simul pro alio, qui descendentes habere valeat, puta pro se, & fratre, & hæredibus, tunc enim quia posset intelligi de descendentibus fratris, non esset necesse recedere à regula, & intelligere de extraneis, vt habetur in *dicta decis. 209. num. 10. par. 10. recent.*

43 Item procedit si non solum adsit dicta incapacitas habendi descendentes ex parte recipientis emphyteusim, sed concurrat etiam eiusdem incapacitatis notitia in concedente, quia dum agitur de intelligendo contractu, & recedendo à significatione verborum, quæ communiter in tali contractu procedit, non sufficit mens, & intentio vnius ex contrahentibus, sed requiritur vtriusque, prout firmat *Mantic. de tacit. lib. 3. tit. 4. nu. 21.* & dictum est alibi, & in his terminis declarauit *Rot. in dec. 340. num. 17. par. 11. rec.*

Præterea dicta opinio, quod nomen hæredum restringatur ad solos descendentes,

44 limitatur, vt procedat quatenus simpliciter de hæredibus facta sit mentio, vel additum sit aliud nomen non aptum ampliare significationem, vti si dictum pro hæredibus, & successoribus, secus autem si additum sit aliquod signum vniuersale aptum ampliare significationem nominis hæredum, vti si dictum pro omnibus hæredibus, quia tunc nõ posset restringi ad solos descendentes, sed venirent omnes etiam extranei *Bald. in cap. in præsentia 8. n. 20. post princ. ver. quod dico de prob. Alex. cons. 30. n. 15. lib. 5. & cons. 195. n. 4. lib. 6. Rol. cons. 96. n. 29. lib. 1. Curt. Iun. cons. 1. n. 4. Men. cons. 282. n. 13. Decian. cons. 58. num. 31.* vbi de communi *lib. 2. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 19. numer. 22.* & sufficere

45 quamcumque coniecturam etiam leuem, quod partes senserint etiam de extraneis, loquendo simpliciter de hæredibus, voluit *Cephal. cons. 9. n. 13. prope fin. vers. tamen vbi.*

46 Quod, & certius dicendum erit si concessio facta sit pro hæredibus quibuscumq; *Gabr. cons. 76. num. 12. lib. 2. Vin opin. 248. vers. sed ista sententia Marescot Var. resolut. cap. 1. nu. 30. lib. 3. Clar. in §. emphyteusis quæst. 28. nu. 9.* vbi quod hæc est vera, & communis opinio *Rot. dec. 47. n. 3. par. 4. & dec. 548. n. 12. par. 4. tom. 3. rec.*

47 Et licet etiam in prædictis terminis concessionem restringi ad solos hæredes sanguinis, iuxta naturam emphyteusis Ecclesiasticæ, voluerit *Menoc. cons. 999. nu. 2. & 8. & seqq.* & senserit etiam *Rot. in Romana Domorum 13. Maij. 1658. §. neque contraria cor. Verospio*; tamen à præcedenti tanquam cõmuni, & veriori non erit recedendum, nisi forte verba adiuncta aliud suaderent, puta

48 si verbis, hæredibus quibuscumque, additum fuisset, legitime descendentibus, quia inde resultaret restrictio dictionis, *quibuscumque*, ad solos descendentes, prout consuluit *Moret. cons. 83. num. 7.* Et idem esse si

49 dictũ fuisset pro successoribus quibuscumque vsque in tertiam generationem, quia hæc verba, vsque in tertiam generationem, important successionem sanguinis, *Corn. cons. 100. num. 4. lib. 4. Clar. in §. emphyteusis quæst. 28. num. 2.* Et ideo operantur præcedentia verba, pro hæredibus quibuscumque, intelligi de hæredibus sanguinis, ne videatur contrahentes in continenti se correxisse, prout late declarauit *Rot. decis. 407. num. 4. & 5. par. 4. rec.*

Cæterũ dicta communis conclusio, quod

50 emphyteusis concessa pro hæredibus quibuscumque, quamuis Ecclesiastica, transeat ad extraneos, ampliatur etiam, vt procedat, si dictum fuisset, pro masculis quibuscumq; vt docuit *Bald. in l. 1. num. 27. vers. trigesimo quarto ff. de rer. diu. & in cap. imperialem in princ. num. 19. de prohib. feud. alienat. per Federic.* & alijs adductis sequitur *Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 19. num. 23.*

Secundo ampliatur dicta opinio, vt ve-

51 niant etiam singulares successores, & hæredes extraneos quando dictũ est, pro hæredibus, & successoribus quibuscumque, *Paris. cons. 71. num. 42.* vbi de communi *lib. 3. Gabr. cons. 26. num. 11. & seqq.* vbi de magis communi *lib. 2. Surd. cons. 440. num. 11. & seqq. Mantic. decis. 18. num. 5. Rot. dec. 491. num. 8. & decis. 780. num. 5. par. 3. rec.* Et quod veniat Legatarius, *Vin. opin. 248. vers. limitatur etiam.*

Tertio ampliatur, vt dictio, *quibuscumq;*

52 operetur etiamsi non sit in ipsa dispositiua con-

concessionis, sed in alia parte Instrumenti,
vti si sit in pacto caducitatis ob non solutũ
Canonem *Gabr.conſ.76.num.13.lib.2.* vel in
ea parte, in qua concedens promittit facere
consentire omnem personã *Rot.dec.280.n.2.*
*ver.atque ex dictione par. 1. rec.* vel in pro-
missione canonum, vt dictum fuit per *Rot.*
*in Brixien. feudi 1. Iulij 1592. §. præsertim*
*quia coram Pamphilio*, & generaliter in qua-
cumque parte instrumenti, vt dictum fuit in
vna *Romana deuolutionis domus 15. Ianuarij*
1672. *§. certi, & indubitati Iuris, coram Reue-*
53 *rendiss. Mattheio.* Imo etiamsi adsint extra
ipsam concessionem in eius confirmatione,
adhuc per eam declarari sufficienter con-
cessionem ipsam, vt sit transitoria ad extra-
neos, firmauit *Altograd. in conſ. 22. numer. 7.*
54 *ver. tertia declaratio lib. 1.* Quod tamen in-
telligendum procedere si verba non possint
iuxta naturam contractus restringi ad de-
scendentes, & in eis aliquid operari, alias
enim sunt restringenda, prout in casu quo
in prohibitione alienationis non solum fa-
cta erat mentio de hæredibus, & successori-
bus, sed etiam additum erat, & de alijs ab
inuestito causam quomodolibet habentibus,
censuit *Rota coram Bichio in dec. 483. nu. 4.*
*verſ. quod prohibitio, & seqq.* vbi voluit dicta
verba intelligi posse de consanguineis re-
motioribus in inuestitura cõprehensis, quia
à proximioribus, etiam per viam alienatio-
nis causam haberent, quod, & comprobatũ
fuit in *dec. 340. num. 8. & 9. par. 11. rec.*
55 Quarto ampliatur sufficere stipulatio-
nem esse conceptam cum clausula cæterata
*pro se &c.* quia cum talis clausula soleat ex-
tendi, *pro se, hæredibus, & successoribus,*
56 *quibuscumque*, ipsa sola est sufficiens con-
cessionem ad hæredes extraneos extendere
prout sensit *Rot. coram Seraphino deciſ. 703.*
*num. 2. & in deciſ. 359. num. 19. part. 5. rec.*
relata etiam per *Ciarlin. controu. 6. num. 60.*
*& deciſ. 321. num. 2. part. 11. rec.*
57 Verum ista ampliatio non caret difficul-
tate, quia præfata clausula potest commo-
dissime intelligi iuxta naturam contractus,
pro se, hæredibus, & successoribus sangui-
nis, & ideo ita intelligi debet, vt post alios
sensit *Barboſ. clauſ. 111. num. 3.* & istam opi-
58 nionem tanquam veriorem amplexa fuit
nouissime *Rota in deciſione 340. num. 5. par.*
*11. rec.* vbi respondet dictæ decisioni Sera-
phini, quod ibi res non erat cum Ecclesia,
neque de illius interesse agebatur, sed cum
aliis, qui inter se contendebant de succes-
sione.
59 Præterea idem, quod dictum est de sti-
pulatione pro se, & hæredibus quibuscum-
que, procedit etiam in stipulatione *pro se, &*
*quibus dederit*, quia istæ duæ clausulæ æqui-
parantur *Pariſ. conſ. 3. num. 12. lib. 1. Curt.*
*Iun. conſ. 4. num. 4. Rolan. conſ. 3. num. 64.*
*& conſ. 42. num. 11. lib. 1. Lancell. Gall. conſ.*
*84. num. 44. Surd. conſ. 475. num. 25. Becc.*
*conſ. 88. num. 22. Bellon. Iun. conſ. 30. nu.*
*4. Mantic. deciſ. 18. num. 5. verſ. nam hæc*
60 *verba* & ideo æque faciunt emphyteusim
transitoriam ad hæredes extraneos, quam-
uis sit ecclesiastica *Roland. conſ. 55. num. 33.*
*lib. 3. Statil. de Saluiano inſpectione 3. cap. 4.*
*num. 264. Rot. deciſ. 280. num. 1. verſ. qui-*
*bus dederit part. 1. & deciſ. 185. num. 2. part.*
*4. & deciſ. 548. num. 8. part. 4. tom. 3. rec.*
imo, & quod clausula *quibus dederit* sit for-
tior, & magis operetur in hoc proposito, quã
stipulatio *pro hæredibus, & successoribus qui-*
*buſcumque*, voluit *Morot. conſ. 30. num. 2.*
61 Volunt tamen aliqui prædictam clausu-
lam operari solum ad fauorem primi acqui-
rentis, scilicet, vt iste possit emphyteusim
transmittere ad extraneos, non autem alii
eius descendentes *Becc. conſ. 161. num. 18.*
*verſ. comprobatur, & seqq. Ciarlin. contr. 6.*
*num. 26. Ciroc. diſcept. 59. num. 47. Gregor.*
*deciſ. 529. num. 3. & ibi Add. num. 22. Rot.*
*deciſ. 11. num. 1. part. 1. diuer.*
62 At in contrarium faciunt late tradita per
*Rolan. conſ. 55. num. 54. verſ. ſimiliter non*
*obſtat lib. 3.* vbi quod facultas alienandi
etiam si data mediante dictione personali,
*ipsi*, tamen non sit restringenda ad primum,
sed suffragetur etiam pro alijs successoribus,
63 & pro concordia posset distingui, vt prima
procedat in emphyteusi ad tertiam genera-
tionem, in quibus terminis loquitur d. *De-*
*ciſio 11. num. 1. verſ. non obſtat part. 1. diuer.*
vel aliunde appareret esse emphyteusim sti-
pulatam pro descendentibus, secus autem
quando aliunde non dignoscitur esse stipu-
latam emphyteusim pro solis descendenti-
bus, quia in primo casu, vt saluetur in ali-
qua parte stipulatio, & ius descendentium,
restringitur vis dictæ clausulæ, vt solus pri-
mus acquirens possit alienare, & præiudica-
re vocatis, in altero verò omnes *Cald. de no-*
*minat. emphyt. quæſt. 23. num. 31. ad fin.*
*verſ. quod maxime obſeruandum eſt. Cerbul.*
64 *de cauſ. priuat. ob alienat. limit. 3. in fin.* &
generaliter dicta clausula, quibus dederit,
restrictionem patitur, & limitatur ab alijs
clausulis, ita vt naturam contractus non
alteret *Dec. conſ. 171. num. 3. verſ. 4. & vl-*
*timo Becc. conſ. 161. num. 7. & late seqq. Me-*
*noc. conſ. 61. num. 23.* vbi quando emphy-
teusis est restricta ad certas personas, dicta
clausula potest operari facultatem alienan-
di im-

di inter illas *Rot. decis.* 502. *num.* 10. *&* 11.

65 *post Genc. de Cens.* infringitur tamen virtus dictæ clausulæ signanter per prohibitionem alienationis, de qua *Dec. in d. cons.* 171. &

66 dicam infra, & hanc esse differentiam inter clausulam, quibus dederit, & clausulam, pro hæredibus quibuscunque, vt prima infringatur per prohibitionem alienationis, non autem secunda *Rota coram Dunozet. Iun. decis.* 760. *num.* 20.

67 Prædictæ autem clausulæ *pro se, & quibus dederit*, similis est clausula *pro se, & ab eo causam habentibus*, quæ propterea facit eodem modo emphyteusim ad quoscunque transitoriam *Socin. Iun. cons.* 1. *num.* 35. *ad med. & seqq. lib.* 4. *Bero. cons.* 65. *num.* 75. *& seqq. & n.* 97. *lib.* 1. *Natt. cons.* 156. *numer.* 12. *Granet. cons.* 84. *num.* 11. & alii quos refert *Becc. cons.* 88. *num.* 23. & idem est de

68 clausula, *ac de ea faciendi, & disponendi ad libitum voluntatis*, vt plenissime firmatur *in dec.* 268. *num.* 4. *part.* 12. *rec.*

Posset tamen eodem modo virtus dictæ

69 clausulæ esse restricta ad primum acquirentem, scilicet vt ipse solus valeret ad extraneos transmittere, prout in casu quo concessio erat facta quibusdam Marchionibus per se, hæredesque suos, & successores ex ipsis legitimè descendentes, seu causam habentes ab eisdem &c. consuluit *Ruin. cons.* 39. *num.* 11. *post med. vers. non obstat etiam lib.* 1. vbi dicit quod quatenus per prædicta vltima verba, seu causam habentes ab eisdem, dicatur concessa facultas alienandi, intelligitur data solum primis acquirentibus, quia dum clausula dicit, hæredesque suos, & successores ex ipsis legitime descendentes, intelligitur de descendentibus ab ipsis Marchionibus inuestitis, & ideo eodem modo intelligi debent verba sequentia, seu habentes causam ab eisdem, attenta præsertim natura illius alternatiuæ, seu, quæ est vt vna pars illius, quæ sit obscura, declaretur ab alia.

70 Præterea non operaretur mentio causam habentium ab emphyteutis, vbi non esset in dispositiua, sed alibi, puta in prohibitione alienandi, quia non valeret alterare tenorem ipsius dispositiuæ, nam intelligi posset de habentibus causam iuxta illam, vt censuit *Rot. coram Brchio decis.* 483. *num.* 42. *& in rec. decis.* 390. *num.* 8. *&* 9. *part* 11. *& decis.* 67. *num.* 13. *&* 15. *post Tondut. de pension.*

Sunt & aliæ clausulæ, quæ operari possunt vt emphyteusis ecclesiastica intelligatur ad hæredes extraneos transitoria, sed

71 præcipuè consideratur clausula *ad habendum &c.* nam est multum solita apponi, præcipuè quando concessio est facta per instrumentum à Notario receptum, & habet dictam virtutem transfundendi emphyteusim sui natura transitoriam ad solos descendentes in emphyteusim hæreditariam *Granet. cons.* 256. *num.* 4. & latissime *Laderch. cons.* 1. *per tot. Becc. cons.* 88. *num.* 20. *ver. secundo cum pluribus seqq. Canaler. decis.* 219. *nu.* 11. *&* 12. *& decis.* 293. *num.* 2. *Burat. decis.* 295. *num.* 2. *Duran. decis.* 294. *num.* 3. *Rot. decis.* 287. *per tot. & decis.* 438. *num.* 2. *& decis.* 642. *nu.* 4. *part.* 1. *& decis.* 26. *num.* 2. *& ibi Add. num.* 11. *& seqq.* vbi innumeros refert *part.* 3. *rec.*

Verum licet prædicta opinio sit commu-

72 nis, & à Rota sæpissime approbata, vt patet ex præcitatis decis. & aliis quas sciens omisi, tamen alii, & eadem Rota quandoque etiam dixit, clausulam prædictam intelligi iuxta naturam contractus, & non valere illam alterare, vt *Menoc. cons.* 61. *num.* 20. & latius *cons.* 545. *num.* 5. *Bertazzol. cons. ciuil.* 73. *num.* 74. *Rot. cor. Merlin. dec.* 638. *num.* 4. *ad fin. coram Royas decis.* 402. *num.* 5. *in rec. decis.* 60. *num.* 12. *part.* 5. *& dec.* 427. *num.* 11. *part.* 9.

Conciliantur autem prædictæ contrariæ

73 opiniones, vt prima procedat vbi clausula sit in parte dispositiua, secunda vero vbi sit inter clausulas executiuas *Ciarlin. contr.* 6. *num.* 27. *Burat. decis.* 87. *num.* 6. *&* 20. *in rec. decis.* 204. *num.* 7. *part.* 2. *& decis.* 452.

74 *nu.* 3. *& seqq. part.* 9. & in executiuis tunc esse dicitur cum est posita post firmatam acquisitionem *Ceph. cons.* 17. *num.* 24. *Surd. cons.* 551. *num.* 20. *Ciarlin.* qui alios refert

75 *contr.* 6. *num.* 28. secus autem si est post verbum, inuestientes, in sermone continuato & immediato post dispositiuam quamuis perfectam *Bec. cons.* 88. *num.* 49. *Rot. decis.* 294. *n.* 7. *part.* 2. *& dec.* 286. *nu.* 7. *par.* 3. *rec.*

76 Et dicitur etiam in parte dispositiua cum est immediate post descriptionem bonorum ante clausulam *hanc &c.* & ante promissionem Canonis *Laderch. cons.* 1. *num.* 14. vt pluribus relatis *decis.* dicit *Burat. decis.* 87. *num.* 7. & vltra ibi relatas decisiones *in rec. decis.* 452. *num.* 9. *part.* 9.

Verum non desunt etiam decisiones ex-

77 presse volentes, quod etiam in primo casu, vbi videlicet dicta clausula est in parte dispositiua, restrictionem recipiat ad limites contractus, cui apponitur, & non alterare eius naturam, & ideo non facere emphyteusim ecclesiasticam transitoriam ad extraneos, vt signanter habetur *in d. decis.* 427. *num.* 11. *&* 12. *part.* 9. *rec.* vbi quod plu-

ries dixit Rota & vltra decisiones ibi adductas, fuit etiam nouissime dictum in vna *Bononien. seu Ferrarien. bonorum emphyteuticorum 1. Aprilis 1669. §. neque talem coram Reuerendissimo D. meo Calataiu*, at opinio ista
78 procedit si emphyteusis sit concessa sine solemnitate beneplaciti Apostolici, quia sine eo deficit potestas faciendi eam transitoriã ad extraneos, vt dictum est supra, & in his terminis loquitur, istaque ratione præcipue mouetur *Rot. in d. decis. 427. num. 15. part. 9. rec.* alias tanquam contra communem
79 debet restringi, vt procedat quatenus ex alijs verbis dignoscatur emphyteusis stipulata solum pro descendentibus, tunc enim applicatur dictam clausulam non tribuere facultatem alienandi in extraneos in præiudicium vocatorum, ne in vna eademque inuestitura inducatur manifesta contrarietas, & repugnantia, prout dicit *Rot. in d. decis. 427. num. 13. & 14.* vbi plurimi cumulantur hanc rationem ponderantes, & bene distinguendo declaratur *in decis. 74. numer. 8. & seqq. vsque ad 14. part. 6. & decis. 175. num. 9. part. 13. rec.* & consonant decisiones, quę
80 dicunt præfatam clausulam non operari in præiudicium vocatorum, sed solum concedentis *vt coram Gypsio penes Gionagn. cons. 44. num. 108. & seqq. lib. 2. coram Caualer. dec. 297. num. 4. & coram Durano dec. 212. n. 20.*

Procedit autem dicta restrictio præfatæ
81 clausulæ facilius si sit cæterata, alias enim si sit extensa cum facultate expresse disponendi ad libitum, importat aperte emphyteusim esse ad extraneos transitoriam *Mantic. de tacit. lib 22. tit. 19. num. 25. Altogr. cons. 22. num. 6. vers. at hoc casu lib. 1. Rota decis. 268. num. 2. part. 12. rec. & in vna Romana Deuolutionis Domus 15. Ian. 1672. §. multum etiam cor. R.P. D. Matthæio* & non
82 valet restringi per verba sequentia, ne inducatur correctio *Socin. Sen. cons. 43. num. 4. vers. sed ad hæc dicta lib 4. Rot. coram Caualer. decis. 219. num. 13. & in vna Nonantulana Bonorum, impressa per Gionagn. cons. 44.*
83 *num. 85. lib. 2.* & quod si ample apposita neque restringatur per antecedentia *Caualer. decis. 293. num. 4.*

Quoniam vero ratio cur dictę clausulę de-
84 monstrent emphyteusim esse transitoriam ad quoscunque est, quia continent facultatem alienandi, inde sequitur, vt vbicunque concessa est talis facultas emphyteutæ, resultet, vt emphyteusis transeat etiam ad extraneos *Dec. cons. 171. nu. 2. Cart. Iun. cons. 4. num. 3. Burat. decis. 87. num. 11. & 12.* & multo magis si data facultas alienandi expresse in extraneos, vel per viam contractus *Rota decis. 294. num. 6. part. 2. rec.*
84 Et attenduntur etiam alia verba, & coniecturæ voluntaria comprehendendi extraneos si adsit potestas *Cephal. cons. 9. num. 17. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 19. num. 22. & seqq. Rot. decis. 381. num. 6. part. 5. rec.*

Vnde si concessa sint omnia, & singula
86 iura, & actiones, quas habet Ecclesia cum clausula *ponens in locum, & ius ipsius Ecclesiæ vt in rem propriam*, arguitur data facultas alienandi in quoscunque, & sic emphyteusim esse ad extraneos transitoriam *in Romana Domus S. Eustachij impressa per Gionagnon. cons. 44. num. 73. lib. 2.* facit *Soccin. Sen. cons. 266. num. 39. lib. 2.* & ad idem
87 ponderatur etiam reseruatio directi dominij, quia censentur concessa omnia iura non reseruata, vt in dicta *decis. Romana domus S. Eustachij num. 73. vers. non obstat clausula*, & multo magis si talis reseruatio sit posita immediate post clausulam, *quidquid placuerit faciendum vt in dec. 294. num. 5. part. 2.*
88 *rec.* ad idem ponderatur etiam, quod prohibita sit alienatio solum in manus mortuas quia inde arguitur in alios quoscunque cõcessa, vt fuit firmatum in vna *Romana seu Albanen. Vineæ 20. Iunij 1670. ver. quod autem versemur corã R.P. D. meo Albergato*, quæ
89 est post *Torr. de pact. decis. 81.* & generaliter vbicunque prohibitio alienandi limitatur in certis casibus, quia præsupponit in necessarium antecedens facultatem alienandi in casibus non exceptis, vt fuit dictum in *Imolen. bonorum cor. Pamphilio impressa per Gionagn. d. cons. 44. num. 78. lib. 2.*

Ponderari etiam solet pactum, quod in
90 casu alienationis debeat solui laudemium, quia cum extranei tantum laudemium sol-
91 uere debeant, ex tali pacto arguitur bona ad extraneos posse deuenire *Cephal. cons. 27. num. 19. & seqq. Gabr. cons. 84. num. 10. & 11. lib. 1. Laderch. cons 1. num. 15. Anna alleg. 106. num. 5. Redoan. de reb. Eccles. non alienan. quæst.*
92 *66. num. 25. & seqq.* Verùm quoniam dari potest casus, vt etiam descendentes soluere teneantur laudemium, vti si res diuidua ad plures æquales in gradu delata, vni tantum per eos tribuatur, qui alijs pretium refundat *Cephal. cons. 195. num. 26.* & alij plenissimè cumulati per *Bursat. cons. 137. num. 7. & cons. 181. num. 9. & seq.* Inde sequitur, vt prædictum argumentum parum vel nihil vrgeat, vt dixit *Rota coram Bichio decis. 483. num. 45.*

Prout etiam ponderari solet pactum affrã-
93 candi, si adsit in inuestitura, nam etiamsi affrancatio adhuc facta non sit, demonstrat emphyteusim transitoriam ad extraneos, cũ faciat, vt de contractu iudicetur tanquam

de

de emptione & venditione *Gart. Iun. cons.* 82. *per tot. Crot. cons.* 72. *num.* 41. *&* 42. *Ceph. consil.* 329. *num.* 45. *&* 55. *Gratian. disc.* 477. *nu.* 10. *& seqq. Cyriac. contr.* 72. *num.* 11. *& seqq. Rot. decis.* 524. *num.* 3. *post Cenc. de Cens.* Verùm ad hoc quoque pactum respondit *Rot. in dicta decis.* 483. *coram Bichio sub num.* 31. dicens
94 quod vbi non fuit effectuatum, & non est necessarium, sed facultatiuum, nihil operatur, ex *Gratian. disc.* 477. *num.* 16. *& Rot. decis.* 359. *num.* 31. *&* 32. *par.* 5. *recent.*

Facit quoque coniecturam, quod conces-
95 sio sit extraneorum quoque fauore facta, si non sit pro modico Canone, sed pro pensione, quæ de tempore concessionis correspondeσet fructibus *Ruin. cons.* 161. *num.* 33. *in fin. & seqq. lib.* 1. *Rimin. Iun. cons.* 461. *nu.* 25. *Becc. cons.* 3. *num.* 23 *&* 24. *Ceph. cons.* 9. *nu.* 12. *Mantic. de tacit. lib.* 22. *tit.* 19. *num.* 32. *in fin. Caualer. decis.* 316. *num.* 5. *ad med. Gregor. dec.* 529. *num.* 3 *Burat. decis.* 434. *num.* 4. *& ibi Add.* Et
96 procedere non modo quando pensio æquat fructus, sed etiam quando est mediocris, ita vt non possit dici minima *Grat. cons.* 128. *n.* 8. *lib.* 2. *Thesaur. decis.* 20. *num.* 8. *Surd.* qui alios allegat. *decis.* 198. *num.* 3. *vers. & procedit.*

Verùm dicta coniectura non sufficit si ex
97 verbis contractus apparet esse emphyteusim restrictam ad descendentes, vt respondit *Rot. coram Bichio decis.* 483. *num.* 26. *& in rec. decis.* 664. *num.* 4. *in fin par.* 1. *& decis.* 69. *nu.* 4. *par.* 5. *& decis.* 175. *num.* 7. *par.* 13.

Et attenduntur etiam, faciuntque conie-
98 cturam circumstantiæ, vti si concessa res sterilis & inculta vel ruinosa ad meliorandum, quia inde præsumitur, quod qui suscepit cum onere meliorandi, senserit habere rem perpetuò & ad quoscunque transmissibilem *Bero. cons.* 98. *num.* 12. *& seqq. lib.* 1. vbi quod hoc
99 casu si res fuit meliorata, dicitur concessio transitoria ad extraneos de sui natura, non attentis verbis inuestituræ, quia non debet emphyteuta excludi à fructu suorum laborũ *Bec. cons.* 3. *num.* 29. vbi hoc tribuit fauori, & priuilegio culturæ *Peregr. cons.* 8. *nu.* 18. *lib.* 3. *Alitogr. cons.* 22. *nu.* 7. *ver. secundo qualitas* vbi de domo, quæ indigebat reparatione *lib.* 1. & idem de simili domo prius cõsuluit *Gabr. cons.* 76. *num.* 10. *& nu.* 14. *& seqq. lib.* 2. *Mantic. de tacit. lib.* 22. *tit.* 24. *num.* 16. *& decis.* 17. *num.* 3. *&* 5. & hinc argui concessionem domus esse transitoriam ad quoscumque ex eo quod esset in Vrbe, & facta paulo post excidium, seu deprædationem eiusdem ex quo tunc generaliter domus sunt ruinosæ, censuit *Rot. in Romana deuolutionis domus* 15. *Ianuarij* 1672. §. *inspecta præcipue*, & §. *suadent coram R.P.D. Matthæio.*

100 Verùm hoc argumentum non releuaret si adesset pactum expressum de meliorando, & restrictio concessionis ad hæredes sanguinis, vel alias certas personas, quia tunc finita per deficientiam personarum vocatarum emphyteusi, non excluditur emphyteuta à fructu suorum laborum ex facto Domini, sed ex pacto conuento, & proprio consensu, vt respondit *Rot. coram Bichio decis.* 483. *nu.* 30.
101 Prout etiam non releuaret, quod ab initio res fuisset sterilis, & inculta, si postea deuentum fuisset ad secundam inuestituram, & de tempore factæ secundæ inuestituræ, quæ esset attendenda, res meliorata, & fructifera effecta fuisset, vt consideratur in eadem *decis. nu.* 29. *& in decis.* 115. *nu* 10. *&* 11. *par.* 12. *recent.*
102 Attenditur etiam obseruantia, & ex ea arguitur emphyteusim esse ad extraneos transitoriam *Ruin. cons.* 161. *num.* 33. *&* 34. *lib.* 1. *Gabr. cons.* 76. *nu.* 16. *lib.* 2. *Gionagn. consil.* 44. *num.* 74. *lib.* 2. *Millin. decis.* 245. *num.* 2. *vers. & videbatur in recent. decis.* 381. *nu.* 12. *par.* 5. & quod plurimum faciat ista obseruantia *decis.* 452. *num.* 13. *par.* 9.
103 Deducitur vero obseruantia ex inuestitura præcedente ei, de qua agitur, si enim erat transitoria ad extraneos, innouata non præsumitur, nec ab ea recessum creditur *Castr. cons.* 142. *num.* 3. *vers. non autem lib.* 2. *Dec. cons.* 390. *num.* 3. *Menoc. cons.* 1. *num.* 124. *Surd. cons.* 5. *num.* 62. & alij late congesti per *Adden. ad decis.* 26. *nu.* 23. *& seq. par.* 4. *recent. & in Romana Domus S. Eustachy penes Gionagnon. cons.* 44. *num.* 74. *lib.* 2.
104 Sed hæc est præsumptio quæ cessat vbi ex tenore secundæ inuestituræ apparet, à prima recessum *Mantic. de tacit. lib.* 23. *tit.* 20. *num.* 22. *Menoc. cons.* 400. *num.* 3. *decis.* 555. *num.* 11. *par.* 2. *recent. Bich. dec.* 483. *n.* 38. *& seqq.* & licet fiant multæ quæstiones super hoc, an, & quando dicatur recessum, vel non, & multa propterea dici possent, tamen ne nimis diuertam, remitto lectores ad Feudistas, & de materia emphyteusis ex professo tractantes, & solum breuiter, & generaliter dico, quod vbi agitur de emphyteusi Ecclesiastica, si
105 noua concessio est facta sine solemnitatibus, superfluum est tractare de voluntate recedendi, quia deficit potestas, quando recessus est præiudicialis ipsi Ecclesiæ, secus autem quando est ad eius vtilitatem, & commodum *Surd. cons.* 440. *num.* 48. *Gabriel. cons.* 80. *num.* 16. *lib.* 2. *Royas decis.* 402. *num.* 6. *Bich. decis.* 517. *num.* 11. *& seq. in recent. decis.* 211. *num.* 15. *par.* 6. *& decis.* 112. *num.* 18. *par.* 11.
106 sed supposita potestate debet apparere clare, & euidenter & ex verbis necessario in-

ferti voluntas, alias recessum non censetur late *Surd.cons.5.num.62.& seq.Gabr.cons.69. num.38.lib.2.Mantic. de tacit. lib.23.tit.21. num.15.Merlin.decis.150.num.4. & 5. & decis.872.num.1.*

107 Apparet autem si expresse aliquid additum, vel detractum formæ antiquæ, & tunc dicitur noua concessio *Petr.deGregor.de conceß. feud. par.5. quæst.3.num.19.Intriglio.de feud.cent.1.quæst.24. num.60.& seq. Seraph.*
108 *decis.1362.num.3.* Et in ijs quæ expresse contradicunt primæ, non recipit interpretationem ab ea *Bero. cons.71.nu.44.lib.1.Mantic.de tacit.lib.23.tit.21.num.12.*& in proposito
109 fito satis diceretur differe à prima, circa eius extensionem ad extraneos, si in secunda deficeret in stipulatione pro hæredibus, & successoribus clausula cæterata, quæ aderat in prima *Rot.decis.321.num.14.vers.quoniam in posterioribus par.11.recent.*

110 Præterea obseruantia deducitur etiam ex subsecutis post inuestituram, puta si res concessa quandoque transiuit ad extraneos, siue per successionem, siue per venditionem, & Ecclesia non acceptauit deuolutionem, sed illos admisit, etiam tacite, vti recipiendo ab eis canones *Rota penes Gionagnon.cons.*
111 *44.num.74.lib.2.* Verum licet magnum indicium sit admissio extraneorum titulo hæreditario succedentium, leuissimum tamen est, quod deduci potest ex consensu præstito alienationi inter viuos, quia passim præstatur ab Ecclesijs ad effectum assequendi
112 laudemium, tales enim alienationes non censentur afferre præiudicium ex quo per eas immutatur tantum persona emphyteutæ, vt considerauit *Rota coram Seraph.dec.1290. numer.11.* & in reliquis nihil innouatur concessio *Rot. coram Zarate decis.59. nu-*
113 *mer.17.* nisi forte nouo emptori data esset noua inuestitura expresse extraneos comprehendens, quia tunc inde resultaret obseruantia & ex ea argumentum, quod talis etiã esset antiqua, vt firmauit *Rot. coram Buchio decis.112 num.17. vers.cumque concessa, &*
114 *seq.*& idem esset si non fuisset processum per viam nouæ inuestituræ, sed per viam consensus venditioni dati, quia etiam in simili consensu solent inseri pacta, ita vt dicatur renouatio inuestituræ, ac etiam noua concessio *Castren.cons.329.num.2.vers.sed in secunda parte lib.2.Magon.decis.Lucen.14.n.44. Rot. decis.669. num.4. vers.imo ex diuersitate par.1.& decis.182.num.1.par.6.recent.*

Est etiam alia circumstantia valde notabilis per quam emphyteusis Ecclesiastica reputatur perpetua, & transitoria ad quoscum-
115 que contra dictam eius naturam, videlicet, si non appareat inuestitura, seu concessio ab Ecclesia facta, sed sola recognitio ipsius Ecclesiæ in dominam facta ab emphyteuta, tunc enim licet in tali recognitione facta sit concessio pro recognoscente, & eius hæredibus, intelligitur etiam de extraneis, quia debet Ecclesia esse contenta, quod acquiescit probationem sui dominij, quod aliunde probare non poterat, nec debet vlterius velle prætendere restrictionem emphyteusis ad solos descendentes, vt tradunt *Grat.cons.55. num.8.in fin.lib.1.Cursat.cons.48. num.22. & cons.92.num.30. Rimin.Iun.cons.461.num.31. & seq. Clar.in §.emphyteusis quæst.28. num.8. vers.vnum tamen scias. Mantic.de tacit.lib.22. tit.19.num.31.*

Habui tamen in facto, & obtinui sententiam super deuolutione ex solo Instrumento recognitionis Ecclesiæ in Dominam absque inuestitura, sed licet veniret contra Aduocatus de Primarijs, adhuc nunquam adduxit dictam conclusionem, & quatenus adduxisset præcogitabam eam non tantum impugnare quantum euitare, dicendo non applicari, quia prædicti Doctores loquuntur
116 in casu quo verba recognitionis possunt intelligi de quocumque hærede, quod secus erat in casu illo, quia aderat pactum aperte repugnans successioni extraneorum.
117 Conclusio autem prędicta quod emphyteusis Ecclesiæ præsumitur transitoria ad quoscumque, vbi probetur per solam recognitionem emphyteutæ, ea certius procedet si constet, quod bona non fuerint ab Ecclesia concessa, sed per laicum ipsi submissa, & in emphyteusim recepta, cum militet fortius dicta ratio; Quare san. mem. Vrba-
118 nus Octauus præcepit in statu Vrbini bona emphyteutica Ecclesiarum posse quocumque titulo in extraneos transferri, nec valere Ecclesias alienationes impugnare, sed teneri eis consentire eo quia in eo statu omnia fere bona sunt emphyteutica, non quidem concessa Laicis per Ecclesiasticos, sed quæ ipsi Laici submiserunt dominio Ecclesiæ ad euitandam illorum deuastationem, & confiscationem propter Inimicitias, & Bella, quæ tunc vigebant, prout in Breui, quod refertur per *Rot.coram Celso decis.192.num.1. & seqq.*
119 & eadem forte ratione emanauit Constitutio Bonifaciana, quæ idem continet, & viget Ferrariæ relata per *Amat. decis. Ferrarien.10.* de qua meminit etiam *Duranus decis.252.*& concordia quæ viget Rauennæ re-
120 lata in statut.*lib.4.cap.14.*de qua in *dec.94. post Merlin.de legit.* & similis etiam consuetudo Abbatiæ Farfen. de qua meminit *Rota coram Penia decis.1192. & decis.1221. nu.2.*

&

121 &, eamdem vigere consuetudinem in Abbatia Nouantulæ, vidi his diebus in relatione facta cuiusdam causæ per Vicarium illius
122 Eminentissimo Protectori, & de simili indulto san. mem. Innocen. Octaui super bonis emphyteoticis Cæsenæ, meminit *Rota in una Casenaten. emphyteusis coram Melzio quæ est inter impressas post Salgad. in labyrin. credit. decis. 38. num. 10.*

Ex prædictis igitur clausulis, & pactis, ac alijs circumstantijs præcipue argui solet recessum fuisse à natura emphyteusis Ecclesiasticæ, & facta concessio transitoria ad quoscumque extraneos, sed non desunt etiam
123 quæ arguunt contrarium. Et ad hunc effectum præcipue ponderari solet prohibitio alienationis, quia ipsa ad extraneorum exclusionem directo tendit, vt dicit *Rot. coram Bichio decis. 483. num. 11.* & est adeo efficax,
124 vt virtutem clausulæ *ad habendum* per quã dictum est supra effici emphyteusim Ecclesiasticam ad extraneos transitoriam, infringat, & elidat *Bald. cons. 465. num. 5. lib. 5. Gratian. disc. 344. num. 11. Sperel. decis. 120. num. 50. Rot. decis. 74. num. 11. & decis. 211. num. 8. & seqq.*
125 *par. 6. & decis. 423. num. 10. & seqq. par. 9. recent.* & idem est de clausula *quibus dederis Dec. cons. 171. num. 3. vers. quarto & vltimo*, & de clausula *in perpetuum Rot. decis. 321. nu. 8.*
126 *par. 11. recent.* & generaliter de omnibus clausulis *Rot. decis. 211. dicto num. 8. par. 6. & coram Bichio decis. 483. num. 11. et num. 24. et dicta decis. 321. num. 9.*
127 Non desunt tamen etiam contrarium volentes, quod scilicet non sit verum vt per prohibitionem alienandi censeatur recessum à facultate transferrendi in extraneos per clausulas præcedentes concessa, & reddunt rationem, quia induceretur superfluitas, imo subitanea correctio, & repugnantia in sermone contra regulas iuris, vt signanter considerauit *Rot. in decis. 287. num. 2. vers. fuit responsum par. 1. recent.* vnde quatenus à prima opinione non sit recedendum, prout facile recedendi non debet, cum sit communiter recepta, saltem tamen moderanda est, vt
128 procedat quatenus non possit dari conciliatio restringendo ipsam prohibitionem, vt operetur quidem, sed relinquat etiam aliquid operari clausulas, & alia verba contractus, quæ indicent eum esse transitorium, etiam ad extraneos si agatur de emphyteusi Ecclesiastica, & si agatur de laicali, vel locatione, sumenda erit interpretatio, vt quanto minus fieri possit censeatur recessum ab
129 earum natura transeundi ad quoscumque, ac proinde si prohibita sit venditio, aut alia alienatio intelligitur de alia simili, prout sui natura importat dictio, *alia*, & sic restringitur prohibitio ad alienationes inter viuos, & remanet illæsa facultas trãsmittendi ad quoscumque extraneos per viam vltimæ voluntatis, vel successionis ab intestato *Soccin. Iun. cons. 97. num. 58. et seqq. lib. 2. Houded. cons. 13. num. 11. et seqq. lib. 2. Bardel. cons. 66. num. 8. et seqq. Grat. disc. 245. num. 34. Surd. decis. 124.*
130 *num. 4. et seqq.* Quod facilius procedit in emphyteusi, quia in ea etiam de iure est magis prohibita alienatio inter viuos, quam in vltima volunrate, vt considerat *Rot. dec. 261. num. 3. par. 1. recent.*
131 Et quidem semper sumenda est interpretatio pro euitanda contrarietate pactorum late *Osasc. decis. 164. num. 4. vers. aduertendum*
132 *Sperell. decis. 120. num. 23.* ac proinde dummodo dignoscatur ex alijs concessio facta pro quibuscumque hæredibus, prohibitio alienationis erit restringenda, vt procedat in alienatione titulo singulari, vt firmauit *Gabr. cons. 76. nu. 17. lib. 2.* & secutus est *Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 19. num. 36.*

Et licet in prohibitione alienandi existen-
133 te in contractu emphyteutico Ecclesiæ cõprehendatur quæcumque alienatio, etiam per viam institutionis hæredis aliam quamcumque vltimam voluntatem, vt consuluit *Aldebrand. cons. 40. num. 9. lib. 1.* & tanquam veriorem, & communiorem secuta est *Rota dec. 209. num. 16 par. 10. et dec. 175. num. 13. par. 13. recent. et sensit Bich. dec. 483. num. 46.* tamen
134 ista opinio procedit si agatur de emphyteusi, quæ dignoscatur aliunde restricta ad descendentes, prout loquuntur præfatæ decisiones, vel vbi aliunde dignoscitur prohibita alienatio per vltimam voluntatem, vt in casu in quo consuluit *Aldobrand.* non autem vbi aliunde concessio dignoscitur ad quos-
135 cunque hæredes transitoria, & sufficeret agi de locatione perpetua, quamuis ab Ecclesia concessa, vt recedendo à prædicta *decis. 175. par. 13.* respondit *Rot. in eadem causa Romana Casalis mediæ via 15. Maij 1662. coram R. P. D. Beuilacqua præcipue in §. nec his aduersari.*
136 Præterea restringitur dicta opinio, quod prohibitio alienandi infringat vim clausulæ facultatem alienandi concedentis, vt procedat quando prohibitio est absoluta, secus autem quando est qualificata, vti alienandi sine consensu, quia tunc remanet virtus clausulæ, vt valeat alienari cum consensu, vt censuit *Rot. coram Merlin. dec. 699. num. 17. vers. attamen* quæ est etiam in *recent. dec. 741. n. 17. par. 4. tom. 3.* & secuta fuit *Rot. coram Dunoz. Iun. dec. 760. nu. 16. post princ. vers. et quamuis.*
137 Quod certius procedit si facta sit prohibitio cum

cum duplici negatiua, videlicet, quod conductor non valeat alienare nisi cum consensu, vt declarant *Gratian. disc.416.num.4.& Rot.coram Eminentissimo Otthobono decis.265.*
138 *num.50.& seqq.* ea ratione quia duæ negatiuæ affirmant, & sic videtur aperte concessa facultas alienandi cum consensu *l.duobus 238.ff. de verb. signif.* Rimin. *Iun. cons.757. num.9. decis.167.num.36.& decis.639.num.2. par.1. et decis.495.num.3.par.2. recent.* quod secus est vbi prohibitio alienationis est per negatiuam vnicam, vti si dictum, quod non possit alienare sine consensu *Rot.coram Bich. decis.483. num.41.* vbi quod idem procedit etiam si additum fuisset, & nisi satisfacto Domino de Laudemijs, & in *recent. decis.427. num.20.et seqq.par.9.* Quamuis in eisdem terminis, vbi scilicet dictum erat, absque consensu adhuc, non censeri oblatam facultatē alienandi cum consensu, senserit *Baratt. decis.206.num.23.et* Merlin. *decis.699. num.17. vers.attamen*.

Et idem est de alijs pactis præseferentibus concessionem non esse perpetuam, vti si di-
139 ctum fuerit, quod finita emphyteusi, res reuertatur cum omnibus melioramentis, quod ex tali pacto restringatur vis, & effectus clausulæ *ad habendum* tradit *Sperell. decis.120.num.23.* & ponderauit etiam *Rot.decis.294.num.8.vers.item ibi par.2.recent.*

Facilius autem admittenda erit supradicta restrictio virtutis clausulæ *ad habendum*, & aliarum mediante prohibitione alienationis, vel alijs pactis subsequentibus, si in ipsa facultate alienandi, vel immediate post
140 clausulas præfatas eam importare valentes, additæ sint dictiones restrictiuæ ad pacta subsequentia, vti si dictum, *cum pactis infrascriptis*, cum ista sint verba restrictiua, &
141 coerceant vim clausulæ ad habendum, & aliarum, *Merlin.decis.583. num.9. prope fin. ver.& verba etiam illa, & in rec. dec. 211.n. 10. par. 6. & in Bononien. seu Ferrarien.emphyteusis 5. Decembris 1670. §. quibus tamen, coram Reuerendissimo D. meo Calataiù*, & de verbis *modo infrascripto*, quod faciant dictā clausulam nihil operari *Coccin. dec.75.n.10.*

Et idem quod operantur verba restrictiua ad pacta subsequentia, operabuntur etiā pacta restrictiua ad naturam cōtractus, qua-
142 tenus iuxta eam bona non valeant in extraneos transferri, vti si post clausulam *ad habendum*, & facultatē alienandi, addita sint verba, *secundum naturam huiusmodi instrumentorum*, quod tunc dicta facultas restringatur, & operari non possit, vt emphyteusis Ecclesiastica ad extraneos transeat *Sperell.* qui alios allegat *dec. 120. num. 51. Merlin, dec.638.num.4.ad fin. Duran.dec.212.nu.21. & 22.* & idem si dictum, & prout de similibus fieri solet. *Seraph. dec. 794. num. 8 in rec.dec.55.num.8.& 9.par. 10.& in dicta Bononien. seu Ferrarien. emphyteusis.*

143 Verum non propterea censeri debet in totum euacuata virtus clausularum, facultatem alienandi præseferentium, sed sumi debet interpretatio pro conciliatione in quantum fieri potest, & pro euitanda totali correctione subitanea, & sic adhuc restringenda erit prohibitio alienationis, vt dictum fuit supra, *dec. 287. num.2. ver. fuit responsum par. 1.rec.* & maxime si subsequētes dispositiones per dictas clausulas præseruatæ, apertissimam prohibitionem alienandi in quolibet casu non contineant *Rot. cor. Bich. dec.610.n.35.*

Et hæc dixisse sufficiat circa naturam emphyteusis Ecclesiasticæ, vt finiatur per finem tertiæ generationis, & quando censeatur ab ea recessum, cætera, quæ late dici possent, videre si quis cupiat, adire poterit tractantes ex professo materiam emphyteuticam, ac etiam feudistas, qui multi sunt, &
144 viri doctissimi, nam locatio in hoc proposito differt ab emphyteusi, est enim sui natura transitoria ad hæredes quoscumque *l. viam veritatis C. locat. §. fin. inst. eodem tit.* adeout quatenus alias tēpus locationis du-
145 ret, prætendi non valeat eam expirasse ex quo finiuit generatio, etiam si agatur de locatione rei Ecclesiæ *Ruin. cons.161.nu.21. & seq. lib. 1. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 19. num.17. Baratt.decis.334. numer.4. Rot.dec. 268.num.1.part.12.& dec.175.num.16.par. 13 rec.*

Placuit tamen prædicta de emphyteusi annotare, quia sunt quotidiana, & etiam vtilissima huic materiæ locationis non solū propter generalem similitudinem, & affinitatem horum contractuum, sed etiam quia in locatione discutiuntur sæpe verba contractus eiusque clausulæ, & circumstantiæ ad dignoscendum, an partes senserit eam esse perpetuam, & transitoriam ad quoscūque, vel aliquo modo restrictam, & quæ dicta sunt in proposito emphyteusis, vt plurimū applicari etiā poterunt ad id dignoscendū in locatione, singula singulis congrue re-
146 ferendo, nulli enim dubiū, quod si dignoscatur voluntas contrahentium locationem nō debere transire ad extraneos, vel restringi ad certas generationes, erit attendenda, & seruanda per regulam generalem, quod maxime spectandum sit, quod inter vtranquem partem conuenium fuerit in hoc cōtractu *l. ea lege 53, in princ. vers. respondi ff. locat.*

*locat. & in proposito plene Rot. dec. 175. num. 7. par. 13. rec.*

Præterea dicta notiria naturę emphyteu-
sis Ecclesiasticæ diuersæ à locatione, est ne-
cessaria, in hoc præcipue proposito, ad di-
gnoscendum, an argumenta quæ fiunt ab
vna ad aliam, valeant, & an auctoritates, in
terminis emphyteusis loquentes, bene alle-
gentur ad defensionem causarum locationis
pront sæpe fit, quia facilius inueniuntur cũ
147 sæpius controuertatur finis emphyteusis,
& ideo plures de ea inueniantur decisiones,
& consilia, aliæque auctoritates, & ecce e-
xemplum in casu quo locatio facta erat
Paulo in tertiam generationem, contigit
dubitare, an pro vna generatiane computa-
ri deberet ipse Paulus, & pro affirmatiua
adducebatur celebris distinctio, quod aut
adest aliqnod verbum per quod appareat
distincta persona primi acquirentis ab alijs,
vti si dictum, tertiam ipsius generationem, &
tunc non computatur ipse acquirens, aut
vero tale verbum non adest, & tunc com-
putatur & ipse, qnam distinctionem fuisse
Bartoli refert *Bald. in Auth. si quas ruinas n. 4. C. de Sacros. Eccl.* & eam sequuntur *Castr. num. 4. Ancar. in clem. 1. numer. 18. de pæn. Alex. cons. 110. num. 18. lib. 3. Verall. decis. 17. num. 3. & dec. 18. & decis. 113. par. 2.* Et
esse veram, & magis communiter receptam,
alijs pluribus cumulatis testatur *Ciarlin. cont. 105. num. 121. vers. sed verior. Adden ad Burats. dec. 602. nu. 25. Merlin. decis. 420. num. 1. & seq. Vbald. dec. 338 num 2.*

Verum ego dixi, & placuit, quod dicta
148 distinctio, vt plurimum fit in emphyteusi
Ecclesiæ, & in ea procedit ex illa ratione,
quia eius natura est, vt non transeat vltra
filios, & nepotes *dict. §. emphyteusim Auth. de non alienand. aut permutan.* & ideo vbi-
cumque verba ad illos restrictionem pati
possunt, semper ad eos sunt restringenda, vt
supra dictum fuit, vnde nil mirum si ad eos
restringi debeant etiam dicta verba, vsq; in
tertiam generationem, vt considerauit *Gabr. cons. 60. num. 2. & seq. lib. 2. Rota cor. Merlin. dec. 420. num. 8. ver. quæ certiora, & seqq.*
Talem enim intellectum patiuntur si defi-
ciat dictio, *ipsius*, secus autem si talis dictio
adsit ex supracitatis, & bene etiam firmat
*Altograd. cons. 12. num. 35. & 36. lib. 2.*

Verum si agatur de locatione, vel etiam
de emphyteusi laicali, quia isti contractus
sui natura sunt transitorij ad quoscumque,
debemus accipere verba in sui propria si-
gnificatione, imo in lata, vt quanto magis
fieri potest, cum ipsa natura transeundi ad
quoscumque conformentur, prout distin-
guendo supradictum fuit. Et proprie lo-
quendo in præfato casu, Paulus non potest
venire in illis verbis, ad tertiam generatio-
nem *Gabr. dict. cons. 68. num. 3. lib. 2.* & ratio
est, quia ipse est causa, & originationis, &
ideo in ea non connumerandus *Bald. cons. 375. num. 1. ver. in contrarium lib. 4.* & alijs
adductis *Grat. disc. 88. num. 28. & plenius Altogr. cons. 12. num. 1. lib. 2. Rota dec. 218. n. 1. & dec. 220. num. 1. & 2. par. 4. diu.* Nec ista
distinctio inter emphyteusim Ecclesiasticã,
& locationem ab ecclesia factam, vel em-
phyteusim Laicalem destituta est auctorita-
te, nam eam tenuit signanter *Bald. in l. defuncto. nu. 2. C. ad Tertull. Castren. cons. 308. num. 1. lib. 2. Gabr. de iure emph. concl. 4. num. 6. Ciarlin. cont. 105. num. 125. & sensit Gabr. dict. cons. 68. num. 2. & seqq. Rot. in dict. decis. 420. num. 8. vers. quæ certiora & seqq. coram Merlino.*

149 Quod certius est dicendum vbi verba cõ-
tractus sunt *pro se, & descendentibus suis
vsque in tertiam generationem*, quia hoc ca-
su, generatio magis relata videtur ad descẽ-
dentes, magisque consideratus videtur pri-
mus acquirens, tanquam causa, & origo ge-
nerationis, nam alias vbi simpliciter dici-
tur, ad tertiam generationem, etiam in lo-
catione considerari potest generatio in ab-
stracto, & absolute, non autem respectiue,
& tanquam generatio certæ personæ, itaut
tot terminos, & gradus constituat, quot
sunt personæ, & sic in tertia persona termi-
nanda sit concessio, prout ex *dec. Collegij Pisani penes Pupon. cons. 86. num. 14. & seqq.* cõ-
siderauit *Rot. dec. 420. nu. 4. ver. ratione dif-
ferentia cor. Merlin.*

150 Item certior erit opinio, quod in tertia
generatione non comprehendatur primus
acquirens, si dictum fuerit, *ad tertiam generationem completam.* Nam licet in emphy-
teusi Ecclesiastica aliqui teneant verbum
illud, *completam*, non sufficere ad hoc, vt in
tertia generatione comprehensus remane-
re non debeat primus acquirens, vt signan-
ter late *Gabr. cons. 68. numer. 1. & seq. lib. 2. Rauden. resol. 16. num. 45. Rosental. de feudis cap. 7. concl. 23. num. 5. ad fin.* & aliqui du-
bitent, vt *Honded. cons. 54. nu. 11. lib. 1. Merlin. dec. 454. num. 3.* Tamen communis est in
contrarium, vt testatur *Clar. in §. emphyteusis. quæst. 34. vers. idemque. Altogr. cons. 12. num. 8. lib. 2. Ciarlin. contr. 105. num. 125. ver. vel procedunt Rot. dec. 218. num. 3. & seq.*
vbi siue dicat completam, siue finitam, &
*dec. 220. num. 2. par. 4. diu. & dec. 305. num. 2. par. 1. rec.*

151 Econtra vbi dictum fuit *vsque ad tertiam
gene-*

generationem ab ipso inchoandam ipsum pri-
mum acquirentem, à quo inchoatur esse
computandum, & constituere primam ge-
nerationem, bis voluit Rota in eadem causa
Romana Casalis Veteris cor. R. D. meo Alber-
gato decis. 34. num. 10. & seq. & decis. 402.
152 num. 3. & 4. part. 12. rec. Sed quidquid
sit in emphyteusi ecclesiastica, de qua ibi
propter dictam eius naturam, quam consi-
derat prima decisio, in locatione, & emphy-
teusi laicali, dictus intellectus pateretur dif-
153 ficultatem, quia dictio illa, ab, denotat ter-
minum, a quo, & sui natura est exclusiua
ipsius termini glos. in cap. statutum de præ-
bend. in 6. Castren. in l. 5. num. 2. ff. si quis
cautior. Alex. cons. 42. num. 5. vers. quia sta-
tutum lib. 3. Magon. decis. Flor. 8. num. 7. vers.
& maxime Rot. decis. 710. num. 4. part. 5. diu.
licet ex subiecta materia, alijsque rationi-
bus possit etiam stare inclusiue, vt late tra-
dit Gonzal. ad reg. 8. canc. glos. 12. §. 1. num.
23. & seqq.

Sic vbi fuisset addita aliqua dictio taxa-
155 tiua, puta si dictum fuisset, ad tertiam ge-
nerationem tantum, restringetur concessio,
vt comprehendat primũ acquirentem, eius-
que filios, & nepotes, ac remaneant exclusi
pronepotes Rim. Iun. cons. 257. num. 33. &
34. Cald. de iur. emph. lib. 5. quæst. 11. num.
15. Vin. decis. 499. num. 13. Rot. cor. Merlin.
decis. 454. num. 9. & seqq. vbi etiam si dicat
tertiam generationem masculinam tantum,
quia adhuc dictio, tantum, refertur gene-
rationi non qualitati masculinæ. Sed & hoc
facilius admittendum erit in emphyteusi
Ecclesiastica, ex sæpe dicta ratione differen-
tiæ inter eam, & locationem, nam illa di-
ctio tantum vere referri potest ad qualita-
tem masculinitatis, vt considerauit Rot. cor.
Seraph. dec. 1362. num. 5. prope fin.

Controuersia autem est si dictum fuerit
156 pro se filijs, & nepotibus, vsque in tertiam
generationem, vtrum hoc casu intelligatur
comprehensus primus acquirens in tertia
generatione, itaut verba, vsque in tertiam
generationem, restringantur ad personas no-
minatas, & non comprehendant pronepo-
tes; vel contra, & non esse faciendam ta-
lem restrictionem consuluit Bart. cons. 77.
num. 2. & 3. lib. 2. & sequitur Alex. cons. 110.
num. 56. lib. 3. Ruin. cons. 166. num. 6. &
seq. lib. 1. Rim. Iun. cons. 167. num. 4. & 5.
Altograd. cons. 12. num. 11. & seqq. lib. 2.
Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 25. Amic. de iur.
emphyt. quæst. 58. num. 11. & rationem red-
dunt communiter præcitati DD. quia alias
verba illa, vsque in tertiam generationem,
essent omnino superflua, & nihil operaren-
tur, quod non est dicendum l. si quando in
princ. ff. de legat. 1. l. vltima C. de donat. int.
vir. & vxor. cap. si Papa de priuil. in 6.
157 Contrariam vero opinionem tenuit Ca-
strens. cons. 338. num. 2. lib. 2. Marescot. va-
riar. resol. cap. 53. num 2. lib. 2. Adden. ad
decis. 199. num. 103. & seqq. part. 8. rec.
Merlin. decis. 42. num. 13. vers. secundo, &
ex hoc vbi quod cessat omnis difficultas in
isto casu, quia dum sunt expresse certæ per-
sonæ, verba illa, vsque in tertiam genera-
tionem, stant demonstratiue, non autem
augent dispositionem, & plene Coccin. decis.
2194. num. 19. & seqq.
158 Sed poterit etiam controuersia componi
cum eadem distinctione inter emphyteusim
Ecclesiasticam, & locationem, idque eadem
ratione diuersitatis, supra sæpius adducta,
quod videlicet, cum verba præfata, non
sint satis aperta, sed dubia, ex adductis
hinc inde per DD., in emphyteusi ecclesia-
stica non potest per similia verba censeri re-
cessum ab eius natura, non transeundi vl-
tra nepotes, quod secus est in locatione, ani-
maduertendum tamen dictam secundam
opinionem restringentem concessionem ad
159 filios, & nepotes, procedere, quando eo-
rum expressioni addita sunt verba, vsque
ad tertiam generationem, absque copula,
&, secus autem e contra, videlicet, si di-
ctum, pro se, filijs, & nepotibus, & vsque
in tertiam generationem, quia tunc dictio
illa, &, stat augmentatiue, & operatur
venire pronepotes, vt tradit ipse Castren. in
d. cons. 338. num. 2. lib. 2. Mantic. de tacit.
lib. 22. tit. 25. num. 27. Add. ad d. dec. 199.
num. 114. part. 8. rec. Merlin. decis. 420. n.
15. e contra vero cessante illa dictione, &,
non sufficeret pro comprehensione prone-
potum, verbis illis, vsque in tertiam gene-
rationem, additam fuisse dictionem illam,
completam, hoc casu expressionis filiorum,
& nepotum Adden. ad Burat. decis. 602. nu.
27. vers. etiam si. Merlin. decis. 420. num. 15.
Dunozet. Iun. decis. 51. num. 7. & 8. vbi vl-
tra dictionem, completam, aderat etiam di-
ctio, ipsius, seu ipsorum, facta enim conces-
sione pluribus pro se, filijs, & nepotibus,
additum fuerat, vsque ad ipsorum, & cuius-
libet ipsorum tertiam generationem com-
pletam, & tamen Rota censuit concessionem
restringi ad personas expressas.
161 Cæterum vbi adsit obseruantia circa cõ-
prehensionem, vel non comprehensionem
proneporum, in præfatis, & similibus casi-
bus, plurimum attendenda erit Mantic. de
tacit. lib. 22. tit. 25. num. 31. decis. 518. per
tot. part. 4. diu. Merlin. decis. 454. num. 2. &
for-

fortius, si adsint alia instrumenta, in quibus comprehensi sint pronepotes, & illud de quo agitur habeat ad ea relationem, tunc enim erit iuxta illa intelligendum *Vbald. decis. 338. num. 3. Gregor. decis. 522. nu. 8.*
162 *& seqq.* vel si ita antecedenter tractatum, vt comprehenderentur, & in hærendo tractatui, facta fuit concessio in se obscura *decis. 305. num. 3. part. 1. rec.* nisi forte relatio esset facta, quo ad concessionem tantum, & non etiam, quo ad personas, vt in casu suo considerauit *Rot. coram Merlin. decis. 420. num. 16. vers. quia in casu*, & etiam *cor. Vbaldo d. dec. 338. num. 10.*
163 Quæri etiam hic posset si locatio sit facta ad certum tempus, & deinde ad beneplacitum, quando finire debeat, & videtur beneplacitum durare debere pro alio eodem tempore, quo fuit expressa, & non vltra, quia mensura temporis prorogati, regulariter loquendo, non debet esse maior mensura temporis principalis, vt dicit *Bald. in cons. 101. prope fin. vers. venio ad quintum lib. 3.* & de concessione officij dicto modo facta *Afflict. in cap. 1. col. fin. quib. mod. feud. constit. pot.* & præcise in locatione facta per duodecim annos, deinde ad beneplacitum conductorum late *Soccin. Iun. cons. 63. num. 3. & num. 6. & seqq. lib. 2.*

Præterea locatio prædicta, facta pro tempore, quo vnus ex contrahentibus voluerit, vel ad eius beneplacitum, aut arbitrium, per mortem eiusdem expirat, quia voluntas, &
164 beneplacitum alicuius, eo mortuo, finitur *cap. si gratiose de rescrip. in 6. Rot. decis. 651. num. 2. part. 2. rec. & cor. Bichio decis. 256. num. 2.* & in specie de locatione facta, quoad is, qui locasset vellet, est *text. in l. locatio 4. ff. locat.* & de facta ad beneplacitum conductorum late *Soccin. Iun. d. cons. 63. nu. 10. & seqq. lib. 2.*

Posset etiam hic quæri de locatione facta duobus, seu quæ vni facta in duos transiuit, puta duos filios, vel hæredes, seu nominatos, an si ad vitam, vel generationem facta sit, & vnus decedat, vel eius generatio finiatur, eius pars deuoluatur, vel alteri accrescat, sed de hoc dictum est supra *in cap. 26.*

Sic etiam quæri hic posset quomodo probetur euenisse tempus, vel casum finis locationis, & signanter an, vbi concessa est res alicui ad lineam, vel ad aliquas generationes, pro conuincendo fine concessionis satis sit probare illum obijsse, dum non apparet eum filios habuisse, vel probanda etiam sit hæc negatiua, quod filios non habuerit, sed de hac quæstione loquar *in cap. vlt. n. 122.*

## De fine locationis, & expulsione conductoris propter malum vsum rei conductæ, & eius deterioratione.

*S V M M A R I V M.*

1 *Conductor male versatus in re conducta potest a locatore expelli, & re priuari.*
2 *Ampl. procedere in qualibet re tam stabili quam mobili.*
3 *In locatione censetur conuentum cum conductore, vt bona fide vtatur.*
4 *Priuatio rei propter malum vsum non est proprie pena.*
5 *Priuationi rei conducta propter malum vsum, vt sit locus, tria copulatiue requiruntur.*
6 *Requiritur quod damnificet rem in proprietate non in solis fructibus.*
7 *Decl. non procedere in locatione pro certa rata fructuum, quia tunc sufficit damnum in fructibus.*
8 *Decl. 2. sufficere damnum in fructibus si est duraturum post tempus conductionis.*
9 *Omissio amputandi vites dat causam expellendi conductorem.*
10 *Arbores cædere non permittitur conductori.*
11 *Aduersus conductorem cædentem arbores dantur plura remedia.*
12 *Et potest etiam expelli à re conducta.*
13 *Decl. non procedere in emphyteusi laicali.*
14 *Secus si Emphyteuta fuit monitus ne cæderet & non destitit.*
15 *Contrarium quod emphyteuta possit expelli propter incisionem arborum.*
16 *Domum deuastans emphyteuta expellitur.*
17 *Deteriorans rem conductam non excusatur dicendo in alia parte meliorasse.*
18 *Arbores veteres cædendo, & alias subrogando excusatur.*
19 *Ampl. vt possit expelli emphyteuta pro cassione arborum quas ipse plantauit vel deuastationem domus quam ipse ædificauit.*
20 *Contrarium in conductore ad longum tempus.*
21 *Secus si aliter inter partes conuentum sit, vel adsit pactum quod locatio non egrediatur terminos locationis simplicis.*
22 *Requiritur secundo vt conductor possit expelli propter malum vsum, quod deterioratio rei non sit modica, sed considerabilis.*
23 *Quando dicatur considerabilis remittitur arbitrio Iudicis.*
24 *Arbitrium Iudicis non debet esse effrenatum, sed regulandum a iure, vel ratione aliqua.*
25 *Deterioratio, & malus vsus rei conductæ considerandus habito etiam respectu ad qualitates personarum.*
26 *Si conductor sit persona ecclesiastica, & conducat meretrices in domum conductam, dicitur male vtens, & potest expelli, secus si sit Scholaris.*
27 *Lim. vt possit etiam scholaris expelli ratione honestatis conductoris, vel vicinorum.*
28 *Rei qualitas attenditur ad dignoscendum an damnum sit considerabile.*
29 *Si domus sit in lupanari, vel ad talia consueta, non est considerabilis introductio meretricum.*
30 *Si prædium locatum sit magnum, & arboribus abundans, non est considerabilis incisio duorum, vel trium earum.*

31 *Arborum qualitas consideranda est, & precipue an sint. frugifera ad effectum dignoscendi si per earum incisionem locus sit expulsioni.*

32 *Incisio arborum sylua cadua non est deterioratio in proprietate.*

33 *Conductor ad longum tempus potest in re conducta aliquid amplius facere quam conductor ad breue.*

34 *Emphyteuta introducens meretrices in domum emphyteuticam non propterea potest expelli.*

35 *Emphyteuta Ecclesiæ propter deteriorationem expellitur.*

36 *Secus est in Emphyteuta laicali secundum aliquos.*

37 *Contraria est communis.*

38 *Decl. hanc contrariam procedere in deterioratione magna vltra tempus concessionis duratura.*

39 *In emphyteusi Ecclesiæ minor deterioratio sufficit, quam in laicali ad hoc vt sit locus expulsioni emphyteutæ.*

40 *Pactum quod res debeat meliorari, & non deteriorari, operatur vt minor deterioratio sufficiat, ad hoc, vt conductor, seu emphyteuta expelli possit.*

41 *Idem operatur promissio vtendi arbitrio boni viri.*

42 *Stante dicta promissione, sufficit incisio duarum arborum.*

43 *Maxime stante iuramento, quod debet seruari præcise.*

44 *Iuramentum non ampliat dispositionem, sed restringitur ad terminos illius.*

45 *Requiritur vt sit locus expulsioni ob malum vsum quod deterioratio rei euenerit dolo conductoris, vel culpa saltem leui, non autem leuissima.*

46 *Incendium subsecutum in re conducta, non est causa expellendi colonum.*

47 *Declara quod non sufficiat leuissima in omittendo, secus in committendo.*

48 *Intellige si ex culpa leuissima in committendo resultet damnum considerabile.*

49 *Deterioratio vnius rei ex pluribus conductis sufficit ad expulsionem ab omnibus.*

50 *Deteriorans in parte non excusatur ab expulsione ex eo, quod meliorauit in alia.*

51 *Expulsio ob deteriorationem nocet etiam successiue vocatis.*

52 *Decl. procedere nisi conductor deteriorauerit in fraudem aliorum.*

53 *Expulso conductore propter deteriorationem deberi mercedem pro toto tempore tenent aliqui.*

54 *Alij tenent deberi tantum pro tempore præterito.*

55 *Alij distinguunt, vt male versatus absque damno rei teneatur ad totam pensionem male autem versatus cum damno non teneatur ad totam pensionem, sed ad damna.*

56 *Alij tradunt conductorem expulsum ab Ecclesia totam mercedem soluere debere, secus expulsum à priuato.*

57 *Verior autem videtur opinio dominum non debere sentire damnum aliquod, neque in re, neque in mercede, sed neque sentire lucrum recipiendo duplicatas mercedes.*

58 *Et sufficit, quod possit mercedes ab alio consequi ad hoc vt eas petere non valeat à conductore expulso.*

59 *Expulsioni ob malum vsum locus est domino volente tantum.*

60 *Et potest eam remittere, & quando censeatur remissa relatiue.*

## CAPVT LIV.

COnductorem debere bene vti re conducta dictum est supra *cap.* 29. vbi etiam
in principio diximus, quod inter alia remedia competentia locatori aduersus male
vtentem, vnum est, quod potest conductorem expellere, & reseruauimus hic de tali
expulsione, & fine locationis loqui; reas-
1 sumendo igitur materiam, clarum est, quod
si conductor male in re versatus sit, potest
expelli, prout est *text. express. in l. edem 3.
C. locat.* & rationabiliter amoueri si peruerse ibi fuerit conuersatus, dicit textus *in cap.
propter 3. §. verum. eodem tit.* & licet ista iura loquantur de domo locata, tamen pro-
2 pter identitatem rationis procedunt etiam
in alijs rebus, & tam in stabilibus, quam in
mobilibus, vt conductor male vtendo cadat à iure suo, vt tradit *Molin. de iust. & iur.
tract. 2. disput* 499 *sub num.* 13. Ratio enim
3 est quia tacite videtur conuentum cum eo,
vt bona fide versetur, & ideò, si aliud faciat, videtur infringere bonam fidem, vt docet *Cyn. in d. l. ede num.* 1. *in fin.* & licet hæc
4 videatur quædam pœna priuationis rei, tamen, quia venit ex natura contractus, & ex
dicto tacito pacto, quod res propria locatoris collatur conductori in casu, quo male
versetur in ea, non potest dici pœna nisi impropriè, vt firmat *Mantic. de coniect. lib.* 11. *tit.*
18. *num.* 3 & in his terminis *Corbul. de iure emphyt. tit. de caus. priuat. ob rei deteriorat.
num.* 6.
5 Ad hoc tamen, vt huic priuationi locus
sit, non sufficit quælibet mala versatio in re conducta, sed tria copulatiue concurrere debent, primum, conductorem male versari, & deteriorare rem ipsam in proprietate, nō autem, quoad solos fructus, secundum, deteriorationem non esse modicam, sed considerabilem, & tertium, deteriorationem factam fuisse per dolum malum, vel culpam saltem leuem, non autem leuissimam conductoris, vt docuit *Bald. in Auth. qui rem. num.* 2. *vers. secundo nota C. de Sacros. Eccles. Alex. cons.* 118. *num.* 10. *lib.* 5. *Ias. in Auth. qui rem. num.* 7. *C. de Sacros. Eccless. & cons.* 17. *nu.* 2. *lib.* 1. *Menoch. de arbitr. cas.* 78. *num.* 6. *Trentacinq. var. lib.* 3. *tit. de locat. & conduct. resol.* 4. *num.* 10. *Cyriac. contr.* 268. *num.* 9. *Caualc. contr.* 2. *num.* 22. de quibus propterea singulis aliquid separatim dicendũ erit.
Et quoad primum, quod videlicet dam-
6 num dederit in proprietate rei, non autem
quoad solos fructus, ratio est patens, quia dum fructus rei locatæ spectant ad conductorem,

ctorem non autem ad dominum, non est de quo dominus ipse conquetatur si conductor fructibus tantum damnum infert, puta non colendo agrum, vel male colendo, vt aduertit *Bald. in Auth. qui rem num. 31. ad med. C. de Sacrosf. Eccles. Trentacinq. variar. lib. 3. tit. de locat. & conduct. resol. 4. num. 10. vers. 2. quod deterioratio.*

At ex dicta ratione deducitur, quod hoc
7 non procedat in locatione, in qua conductor debeat respondere locatori de certa rata fructuum, quia tunc etiam ob deteriorationem circa solos fructus resultat præiudicium domino, & ideo ob eam poterit conductor expelli *Tob. Non. cons. 58. num. 17. vers. Angel.* quem sequitur *Corbul. de caus. priu. ob rei deteriorat. num. 27. in fin.*

Et datur etiam intelligi animaduertendũ
8 esse, quod licet mala versatio quandoque videatur potius respicere perceptionem fructuum, quam proprietatem rei, tamen quia, vel ipsi rei quoque damnum inferat, vel si tantum fructuum perceptioni, adhuc est damnum perpetuum, vel saltem duraturum etiam finita locatione, dabitur propter eam
9 dicta expulsio, vti si male colat vineam, omittendo amputare vites, quia inde euenire solet, vt desiccentur, & sic resultare damnum perpetuum, poterit conductor propterea expelli *Bald. in d. Auth. qui rem num. 3. post med. C. de Sacrosf. Eccles. Ias. in l. 2. num. 98. post med. C. de iur. emphyt.* vbi loquitur de emphyteuta, & sic in fortioribus terminis, cum facilius admitatur ista expulsio respectu simplicis conductoris, quam respectu emphyteutæ, vt dicam infra in secundo requisito *Trentacinq. dicta res. 4. nu. 10. ad med. Ioseph. Ludov. decis. Perus. 22. num. 23.*

Faciliusque si conductor vineam extirpet, aut arbores frugiferas cædat, ex quo clarius erit ipsum male versari in re etiam
10 in præiudicium domini, & clari iuris est, hanc arborum incisionem conductori non permitti, vt est *text. in l. si merces 28. §. culpæ ff. locat. & in l. in fraudem 45. §. fin. ff. de iur. fisci,* quæ vltima licet loquatur de conductore fisci, tamen in hoc fiscus vtitur iure priuati, & post *Ias. in l. diuortio §. si fundum num. 2. ff. sol. matr.* tradit *Caroc. de locat. tit. de recusat. quæst. 7. num. 6.*

Et licet in præfatis iuribus non detur ex-
11 presse hoc remedium expellendi conductorem arbores cædentem, sed aliæ actiones locatori concedantur, nempe *in d. l. si merces §. culpæ* ex locato, ex lege Aquilia, ex lege duodecim Tabularum, arborum furtim cæsarum, & interdicto, quod vi, aut clam, & in *d. l. in fraudem §. fin.* in quadruplum, vnde inferri posse videbatur actionem istã, de qua agitur ad expulsionem conductoris cessare debere, attento maxime, quod *in d. l. si merces §. culpæ* post express[i]s alias actiones præfatas, additur præcise, *sed vtique iudicis, qui ex locato iudicat o[ff]icio continetur, vt cæteras actiones locator omitt[at].*

Tamen, & dictam expulsionem competere locatori aduersus conductorem arbo-
12 res incidentem probatur, quia ex præfatis iuribus aperte habetur conductori non licere arbores incidere, & sic incidendo, cum male versari patens est, ac proinde dum male versatur potest ex hoc capite expelli iuxta *text. in d. l. ade C. locat. late Caroc. de locat. tit. de recusat. quæst. 7. num. 5. & seqq.* vbi *num. 7.* quod hæc est opinio communis, & a qua nullus discrepat.

Et huic opinioni adhærendo, quæ est vere magis communis, vt patebit ex mox dicendis in emphyteusi, *ad text. in dicta l. si merces §. culpa in fin.* responderi posse videtur, quod dum dicit, iudicis officio contineri, vt cæteras actiones locator omittat, potius supponit eas illi competere, & omittere debebit non absolute, sed vna effectum sortita, vt explicat ibi *glos. in verb. omittat.*

13 In emphyteusi tamen, saltem laicali, multi tenent non admittendam expulsionem propter arborum incisionem, quos refert, & sequitur *Pacian. cons. 32. num. 57. & seq. & Ciarlin. contr. 2. num. 77.* saltem, vbi non
14 fuerit monitus, quod desisteret, vt distinguendo censuit *Roman. in l. diuortio §. si fundum num. 6. vers. item dicit ff. sol. matr.*

15 Verum in contrarium non posse emphyteutam amputare arbores cum magna deteriorationе dicit *Bald. in Auth. qui rem num. 3. in fin. C. de Sacrosf. Ecclesijs,* & quod eas amputando dicatur deteriorare in substantia, & possit expelli dicit idem *Bald. in l. diuortio §. si fundum ff. sol. matr.* & ibidem *Alex. num. 2.* vbi reijcit dictam distinctionem Romani, quod hoc procedat si fuerit monitus, non è contra *Castren. num. 2. Ias. num. 4. Bald. cons. 290. num. 2. & 3. lib. 2. Natt. cons. 481. num. 3. Roland. cons. 49. num. 20. lib. 2. Castill. de vsufr. cap. 25. n. 2. Surd. decis. 300. num. 7.* & est communis opinio, vt patet ex congestis per *Ciarlin. contr. 2. nu. 2.* & fatetur *Pacian. cons. 33. num. 3. ver. nec obstare & seq.* licet prætendatur contrarium melioribus fulciri rationibus ex ibi adductis, quæ præcisè repetuntur per *Ciarlin. d. controuersia 2. num. 78. & seqq.* & à prædicta communi non videtur recedendum, quia quod per deteriorationem rei emphy-

teuta expelli possit, est text. expressus *in d. Auth. qui rem C. de Sacros. Eccles.* qui licet loquatur de emphyteuta Ecclesiæ, tamen propter identitatem rationis procedit etiam in emphyteuta priuati, vt dicit ibi *Salicet. num 2. in fin.* & alij communiter, vt patet ex congestis *per Ciarlin. d. contr. secunda nu. 6.* & dicam infra.

Bene tamen verum est, non sufficere cuiuslibet arboris incisionem ad hunc effectũ, vt Colonus expelli propter eam possit, & controuerti solet quot, & qualium arborũ incisio sufficiat, de quo pariter aliquid dicendum erit infra in secundo requisito.

Et idem quod dicitur de arborum inci-
16 sione procedit etiam in domus deuastatione, vt per eam quoque emphyteuta expellatur, quia æquiparantur hæc duo *l. & eleganter §. non solum ff. de dol.* & in specie ad hunc effectum *Cros. consf. 115. num. 1. Ciarlin. contr. 2. n. 5. Valasc. decis. 50. num. 4. Ioseph. Ludou. decis. Perus. 22. num. 23. Surd. dec. 300. num. 6.*

17 Nec euitabitur expulsio ista propter deteriorationem sub prætextu, quod in alia parte res fuerit meliorata, late *Mantic. de tacit. lib. 2. tit. 29. num. 9. & seqq.* vbi, & quod perdit melioramenta *Corbul. de iur. emphyt. tit. de priuat. ob deteriorat. num. 14.* vbi, quod perdit suas meliorationes *Ciarlin.* qui alios
18 congerit *contr. 2. num. 7.* nisi tamen forte emphyteuta succidisset arbores veterascentes, quarum loco alias subrogasset *Iason. in l. diuortio §. si fundum num. 4. in fin. ff. sol. matr. Roland. cons. 49. ad fin. lib. 2.* & late declarat *Corbul. d. tit. de caus. priuat. ob deteriorationem num. 28.*

19 Imo fortius etiam si ipse emphyteuta, arbores, quas succidit plantasset, vel domum, quam deuastauit prius ædificasset, adhuc posset propter succisionem, vel deuastationem prædictam expelli *Grat. discept. 21. num. 33. & 34. Ciarlin. contr. 2. num. 69. & 70.* vbi relatis contrarijs hanc veriorem esse dicit *Borgnin. decis. 44. num. 72. vers. quod non omitto*, & plenissime *Surd. decis. 78. num. 10. & seqq. per tot.* vbi latissime firmat, & contrarijs omnibus respondet.

Contrariam autem opinionem in termi-
20 nis locationis ad longum tempus sequitur alijs adductis *Caroc. in tit. de locat. sine tempore quæst. 13. num. 5. post med. vers. hinc postea & num. 6. & 7* vbi eam limitat si tali-
21 ter inter partes conuentum sit, & addit, quod sufficeret adesse pactum, quod talis locatio non egrediatur terminos simplicis locationis, vel quod per eam non acquiratur conductori aliquod dominium etiam vtile *ex Aretin. in l. si quis ante col. 1. ff. de acquir. poss. Contar. in l. vn. lim. 21. num. 19. C. de moment. possess. Euerard. in loc. à feudo ad emphyt. num. 53.*

Quo autem ad secundum requisitum, vt
22 conductor ex hoc capite deteriorationis expelli possit, quod videlicet deterioratio non sit modica, sed considerabilis, est multum rationi consonum, vt hæc pœna priuationis rei conductæ, non incurratur per deteriorationem, quæ non sit considerabilis, sed difficultas est in dignoscendo, quando
23 sit considerabilis, & sufficiens ad hunc effectum, & quia hoc in iure definitum non est, nec potest dari certa regula, remittitur iudicis arbitrio *Cyn. in Auth. qui rem. C. de Sacros. Eccles. Bald. in d. l. ede num. 33. Tiraquell. in l. si vnquam in ver. omnia num. 31. C. de reuoc. donat. Cyriac. contr. 268. num. 11.* & hinc esse vnam omnium sententiam asserit *Menoch. de arbitr. d. cas. 78. num. 7.*

24 At quia arbitrium Iudicis nunquam debet esse effrenatum, sed debet regulari à iure, vel ratione aliqua *Merlin. decis. 882. numer. 17. Rot. in recent. decis. 640. nu. 14. par. 1.* Ideo considerare debebit Iudex deteriora-
25 tionem ipsam, & non per se tantum, sed respectiue ad qualitates personarum, rei locatæ, ac ipsius contractus locationis; personarum videlicet, quia de vno dici potest, quod male versetur in domo conducta, si in eam introducat meretrices, puta, si sit
26 Ecclesiasticus, vel alia persona valdè honesta, & non de alio, puta, si sit scholaris, vel similis, quia locator debuit hoc præsumere per locum à communiter accidentibus, vt dicit *Bald. in d. l. ede 3. num. 24. C. locat.* vbi, & alij *Dec. in l. semper in contractibus num. 3. ff. de reg. iur. Menoch. de arbitr. d. casu 78. nu. 11.* vbi num. seq. optimè monet, quod licet aliqui ex nostris scribãt scholaribus aliquando licere cum his perditis mulieribus versari, tamen absit, quod hoc iure optimo eis concedatur; quod equidem certum est in foro conscientiæ, at in foro fori non poterit scholaris è domo conducta expelli ex eo, quod in eam introduxerit meretrices, quamuis secus sit in alijs personis magis serijs, vt vltra præcitatos tradunt, *Bolognin. in Auth. habita num. 377. C. ne fil. pro patr. August. Barbos. in d. l. ede num. 33. C. locat. Rebuff. de priuil. scholar. priu. 20.* sed hoc regulariter dicendum non
27 autem absolute, quia potest etiam scholaris quandoque ratione inhonestatis expelli, vt sensit *Valasc. de iur. emphyt. quæst. 23. ante med. Molin. de iust. & iur. tract. 2. disput. 499. ad fin.* puta si inde locatoris honestas, vel fama periclitaretur, vel honestorum vicinorum detri-

trimentum timeretur *Rebell. de oblig. iust. par.
2. lib. 14. quæst. 10. num. 10. vers. porro* quem
sequitur *Barbos. in d. l. æde num. 33. post med.*
Vndè deducitur non tantum considerandam
qualitatem personæ conductoris, sed etiam
locatoris, & vicinorum.

28 Qualitas autem rei consideranda erit, ita-
ut stando in eodem exemplo introductio-
29 nis meretricum, si domus sit in Lupanari,
vel ad talia consueta, non erit considera-
bilis ad hunc effectum talis introductio, nisi
fortè qualitas personæ in contrarium mili-
taret, vti si esset Sacerdos, vt ex *Bald. in d.
l. æde C. locat. col. fin. notat Valasc. de iur. emphyt.
d. quæst. 23. ante med.*

Sic circa alia damna, verbi gratia, si aga-
tur ad expulsionem conductoris, ex eo, quod
inciderit arbores frugiferas in illa quæstio-
ne, de qua supra, quot arbores sufficiat eum
incidisse ad hoc, vt expelli possit, in qua *Me-
noch. de arbitr. d. cas. 78. sub num.* 8. reprehen-
dit *Iasonem.* & male eum sensisse opinatur *in
cons. 17. num. 2. lib. 1.* dum scripsit duarum in-
30 cisionem non esse sufficientem; videtur re-
currendum ad inspectionem qualitatis fundi
locati, & ex ea arbitrandum, an considera-
ta etiam qualitate ipsarum arborum deterio-
ratio sit considerabilis. Poterit enim præ-
dium esse adeò magnum, & arboribus abun-
dans, vt duarum arborum incisio non sit con-
siderabilis, & sic vera sit traditio *Iasonis*,
cum qua etiam consonant *Roland. consil. 49.
nu. 19. vers. sed præmissu lib. 2. Beron. cons. 120.
num. 24. lib. 1. Giouagn. cons. 15. num. 3. lib. 2.*
qui loquitur de quinque arborum incisione,
& eam non esse notabilem vult *Rosentall. de
feud. cap. 10. conclus. 33. nu. 4. Castill. de vsufr.
cap. 24. num. 19. in fin.* & his, alijsque adductis
latè eamdem opinionem tuetur *Ciarlin. con-
trou. 2. num. 57. & seqq.* vbi *num. 59.* præten-
dit, quod cum hæc res fuerit determina-
ta à tot famosis Iure consultis, debeat cessa-
re Iudicis arbitrium, sed famosi Iureconsul-
ti præfati, vt plurimum loquuntur in casibus
particularibus, à quibus in proposito non
potest resultare regula generalis propter
31 bonorum locatorum, & ipsarum arborum
diuersitatem à Iudice considerandam. An
videlicet essent virides, & frugiferæ, prout
requiri sentiunt *Dec. in Auth. qui rem num. 5.
vers. primo noto C. de sacros. Eccles. Iason. in l. 1.
num. 105. C. de iur. emphyt. Alex. cons. 118. n. 4.
vers. alias autem arbores, & num. 7. vers. per
prædicta lib. 5. Tiraquell. de retract. conuent. §.
3. glos. 1. num. 24. Pacian. cons. 32. num. 2.* vbi
alios plenissime congerit, & asserit quod ità
hanc materiam intelligunt omnes Doctores,
32 qui de hac re scripserunt, & an sint de silua
cædua, vel non, quia si sunt de silua cædua
earum incisio non est deterioratio in pro-
prietate, sed pertinens ad fructum *Alex. con-
sil. 118. in princ. lib. 1.* & plenè distinguendo
*Rota coram Durano decis. 345. n. 5. & seqq.*

Consideranda denique qualitas locatio-
33 nis, nam aliquid amplius facere poterit cō-
ductor ad longum tempus, qui habet rei do-
minium vtile, quam poterit conductor ad
modicum, qui nullum rei dominium habet,
& difficilius priuari potest ille, quam iste *Ia-
son. in l. diuortio §. si fundum n. 4. ad med. ff. sol.
matr. Ruin. cons. 88. n. 2. lib. 1. Caroc. tit. de ne-
cessitate qu. 7. n. 4.* & in specie, quod quæ dicta
sunt supra introductionē meretricū in domū
conductam esse illicitam conductori, & quod
34 per eam conductor expelli possit, non pro-
cedant in emphyteuta ex quo habet dictum
dominium vtile, resoluit, *Valasc. de iure em-
phyt. quæst. 23. per tot.*

35 Imò fortiùs licet in emphyteusi Ecclesia-
stica adsit textus expressus in *Auth. qui rem
C. de sacros. Eccles.* quod hac de causa deterio-
rationis rei emphyteuta cadat à iure suo, &
possit expelli, tamen in Laicali multi tenent
36 absolutè contrarium, quod videlicet non
possit expelli propter deteriorationem, quia
sit Dominus, & ad dictum text. respondent
quod loquitur in Ecclesiastica, quodque cum
eius dispositio sit pœnalis non possit exten-
di ad laicalem *glos. in l. quid ergo ver. teneri
ff. de vsufr. Ioan. Faber. in §. finitur nu. 5. verb.
in glos. 5. vbi etiam Aretin. instit. de vsufr. Pa-
cian. cons. 32. num. 5. & seq. & cons. 33. num. 1.
& seq. Valasc. decis. 50. nu. 5.* cum alijs cumu-
latis per *Ciarlin. contr. 2. num. 57. & seq.*

37 Et quamuis communis sit in contrarium,
vt testatur *Ias. in dicta Auth. qui rem num. 6.
vers. tene communem*, & patet ex relatis per
*Trentacinq. var. lib. 3. tit. de locat. resol. quarta
num. 9. vers. hæc conclusio procedit*, vbi etiam
firmat eamdem procedere in vsufructuario,
& feudatario *Menoch. cons. 372. num. 30. vers.
secundum. Ciarlin. d. contr. 2. num. 6. Corbul. de
de iure emphyt. tit. de caus. priu. ob deteriorat.
num. 4.* tamen crederem has opiniones con-
ciliari posset cum distinctione præfata, vt vi-
delicet, non sufficiat deterioratio, ad hoc, vt
expelli possit emphyteuta, quæ sufficeret ad
38 hoc, vt expelli posset simplex conductor, &
ita procedat dicta prima opinio. At vbi de-
terioratio sit magna, & duratura etiam em-
phyteusi finita, tunc secus sit dicendum, &
procedat secunda opinio propter identita-
tem rationis, quæ tunc viget, in emphyteu-
39 si, ac in locatione, & hæc etiam sit diffe-
rentia inter emphyteusim Laicalem, & Ec-
clesiasticam, vt in hac sufficiat minor dete-
riora-

rioratio ad incurrendam pœnam caducitatis, tum propter legem eius respectu expressam in dicta *Auth.qui rem*, tum etiam quia magis delinquit damnum inferens rei Ecclesiæ, quam qui profanæ, cum bona Ecclesiastica sint sacra de quarto genere sacrorum ex traditis supra *cap.14.in princ.num.*10.

Et considerari debebit etiam qualitas lo-
40 cationis circa pacta in ea conuenta, nam si in ea expresse dictum sit, quod concedebatur res ad meliorandum, non autem ad deteriorandum, tunc quia hoc pactum debet aliquid operari, & in emphyteusi, licet naturaliter insit, vt, fiat ad meliorandum, tamen stante dicto pacto concurrunt, duo vincula, quæ magis ligant conductorem, vt non possit deteriorare, sequitur dicendum, vt minor deterioratio sufficiat, vt latè probat *Natt.cons.*481.*num.*14.*& pluribus sequentibus Tob.Non. cons.*58. *num.*19. *Cyriac.contr.*266. *num.*9.*Surd.decis.*102.*num.*9.

41 Sic, vbi conductor promisisset vti re arbitrio boni viri, minor deterioratio sufficeret ad hoc, vt dicatur contrauenisse conuentis, vndè in specie quæstionis, de qua supra,
42 quot arbores sufficiant adhoc, vt emphyteuta per earum incisionem expelli possit, quod stante tali promissione sufficiant duæ tradūt *Beron.cons.*120.*nu.*34. *lib.*1.*Corbul.de iur.emphyt. tit.de caus.priuat. ob deteriorat. num.*10. *Surd.d.decis.*102 *num.*9.

43 Quæ, & similia pacta etiam fortius operabuntur si sint iurata, nam iuramentum debet obseruari præcisè *Beron.d.cons.*120.*n.*34. *& cons.*124.*num.*5.*lib.*1. *Natt.dicto cons.*481. *num.*21.*ad fin.&* 22.*Becc.cons.*80.*n.*11. *lib.*1. *Carocc.de locat.tit.de necessu.quæst.*7. *num.*42.
44 *vers.subdeclaratur*, licet cessantibus pactis, in iuramento non possit fieri fundamentum, ex quo non ampliat, dispositionem super qua interponitur, nec facit vt comprehendat casum, quem aliàs ipsa non comprehenderet, sed restringitur ad terminos illius *c.pen. de iure iur.Abb.in cap. vt super num.*10. *vers. item iuramentum de reb.Eccles.non alien.* cum alijs plenissimè in hoc proposito cumulat.per *Giarlin.contr.*2.*num.*89.*& plurib.seqq.*

45 Quoad tertium requisitum, vt locus sit dictæ expulsioni, quod videlicet deterioratio rei subsecuta fuerit ex dolo, vel culpa saltem leui, non autem leuissima conductoris, ratio est quia conductor de culpa leuissima non tenetur, sed tantum de lata, & leui *l. contractus* 24.*ff.de reg.iur. Menoch.de arbitr.cas.* 309.*num.*9. *Ioseph. Ludouic. decis. Perus.*25. *num.*13. *Surd.decis.*87. *num.*7. *& decis.*198. *num.*14.

Et hinc est, quod cum incendium pr[illegible]su-
46 præsumatur accidisse [illegible]lpa inhabitantium, leuissima, *Gozad. cons.*63. *num.*16. *Roland. cons.*95.*num.*15. *&* 28. *ver.quarto.*vbi de cōmuni *l.*2. & late dictum est supra *in cap.* 30. inde sequitur, vt non poterit conductor ob incendium in re conducta subsecutum expelli, iux. *Consil.Cephal.*271.*per tot.* quem sequitur *Caroc.de locat. & cond.tit.de incend. num.* 78. vbi de veriori, *& Carpan. ad Stat. Mediolan.cap.*379. *num.*229. qui tamen non tangunt præcise hunc punctum expulsionis coloni ob deteriorationem, sed alium an ex eo, quod domus fuerit igne consumpta locatio duretur, de quo alibi dicendum erit, sed dum dicunt, locationem durare, supponunt conductorem, neque ex dicto capite expelli, quod & ratione prædicta, quod non tenetur de leuissima, conuincitur.

47 Verum quod dictum est non posse conductorem expelli si damnum subsecutum fuerit eius culpa tantum leuissima, non transit sine difficultate, secundum *Dec.in d.Auth. qui rem.C.de Sacros.Eccl. nu.*3. saltem quoad leuissimam in faciendo, quia hæc æquiparatur leui in omittendo, iuxta notata per *glos. & DD. in l.si mora ff.sol.matrim.* vbi signanter *Ias.num.*23. *Roland.cons.*95. *num.*31. *lib.* 2. *Eugen. cons.*60. *num.*64.*lib.*2.*Rot.dec.*493. *n.*4.*par.*1.*rec.*

Et quamuis Decius ibi non firmet, sed remittat se ad ea, quæ distinguendo scripsit in *cap.de appell.tit.de appell.*tamē à dicta opinione, quod sufficiat leuissima in committendo, non esse recedendum, censet *Cagnol.in eadem Auth.qui rem.n.*17. & addit, quod text.ibi, & in *Auth. Vnde sumitur*, simpliciter, & indistinctè loquitur de faciente rem deteriorem, quod possit expelli, & ideo debet generaliter, & indistinctè accipi quomodocumque
48 id faciat, quod admitti posset, quando ex tali leuissima culpa in committendo resultaret damnum considerabile, alias si resultaret damnum tenue, secus esset dicendum, iuxta tradita per *Roland. cons.*49.*num.*2[illegible].*lib.*2. & alios supracitatos *num.*15. volentes non sufficere incisionem duarum arborum.

49 In casibus autem, in quibus, iuxta prædicta, locus est expulsioni, si locatæ sint simul vnica locatione plures res, & conductor in vna tantum male versatus sit, adhuc poterit ab omnibus expelli *Roland.cons.*49.*num.*15. *lib.*2 *Corbul.de iure emphyt.tit.de caus.priuat. ob deter.num.*7. *&* 8. *Ios. Ludouic.dec. Perus.* 22.*num.*6.

50 Et ita deteriorans in parte, non solum nō potest euitare expulsionem, ex eo quod fecerit melioramenta in alia, sed etiam melioramenta ipsa amittit, & repetere non potest

§.*5*

*§. si vero quis, aut locator in Auth. de alienat. & emph. dict. Auth. qui rem C. de Sacros. Eccles.* vbi *glos. &* DD. & signanter *Cagnol. num.* 13. & plene *Corbul. dict. tit. de priuat. ob rei deteriorat. n.* 13. *&* 14.

51 Et non solum ipse deteriorans rem, pri-
uatur, sed etiam, vbi ageretur de locatione
ad longum tempus, seu emphyteusi, in qua
vocati etiam essent eius filij, vel alij, & ipsis
52 noceret eius priuatio *Gabr. de iur. emphyt.*
*conclus. 2. num. 32. ver. 1. amplia*, quatenus
tamen non deteriorauerit in fraudem alio-
rum, vt declarat *Corbul. in præfato tit. de caus.*
*priuat. ob deteriorat. num.* 15. vbi & alias sub
nectit ampliationes, & declarationes penes
ipsum videndas.

Hic etiam annecti posset quæstio, an conductor rem alienans cadat à iure suo & expelli possit quasi male vtatur ipsa re, sed quia dictum est supra *in cap. 3. num.* 50. magis cõmunem opinionem esse negatiuam, non est vlterius in ea immorandum, si quis autem de hac causa expulsionis plura videre cupiat, adeat tractantes de emphyteusi, quorũ hæc propria materia est, & signanter *Corbul. in tit. de causis priuat. ob alienationem.*

53 Eueniente autem casu huius expulsionis,
antiqua fuit quæstio, an pro tempore
quo conductor fuit expulsus minuenda sit
merces, in qua aliqui tenuerunt nihil dimi-
nuendum, vt refert *glos. in dicta l. ade 3. in*
*ver. versata es C. locat.* & signanter ita tenuit
*Cyn. in eadem l. sub num.* 4. moueturque ra-
tione, quia ex quo propter sui culpam ex-
pulsus est, adhuc videtur habitare in sui præ-
iudicium *arg. l. quod quis ff. de re iudicat.*
54 Alij tenuerunt contra, quod videlicet ex-
pulsus debeat soluere pensiones rei decur-
sas, at non pro tempore futuro post expul-
sionem *glos. in Auth. qui rem. in verb. tempo-*
*ris C. de Sacros. Eccles.* vbi licet text. loquẽs
de emphyteuta Ecclesiæ expulso ob non so-
lutionem Canonis, vel deteriorationem, di-
cat, *vt tamen soluat totius temporis pensio-*
*nem, & id, in quo rem læsit*, ipsa glossa, ex-
plicando verba illa, *totius temporis*, inquit
55 præsentis, & præteriti; non futuri. Alij distin-
guendo voluerunt, quod quatenus condu-
ctor fuerit expulsus ex eo quod male versa-
tus fuerit in re absque damno illius, iuxta
dictum exemplum introductionis meretri-
cum, & similia, tunc nihil ei sit diminuen-
dum de mercede, si vero male versatus fue-
rit cum damno, puta incidendo arbores, vel
aliter deuastando rem; & tunc diminuenda
sit ei merces, sed locator possit agere ad
damna, & hanc opinionem post *Abb. & Imol.*
*in cap. propter sterilitatem de loc. & cond.* se-
quitur *Nauarr. in Manual. cap. 17. num.* 194.
56 Alij etiam tradunt, quod vbi conductor ex-
pellatur culpa sua, si locator sit Ecclesia, to-
tam mercedem petat, si sit priuatus, ratam
temporis *Bart. in l. si vno 17. §. item cum*
*quidam num. 2. ver. primo casu ff. locat.* cum
alijs adductis per *Pantzschman. de locat. q.*
*13. numer. 2. & 3.* sed verior opinio videtur,
57 quod in effectu locator nullum pati debeat
damnum culpa conductoris, sed neque etiã
possit captare lucrum, ac proinde si res, sit
damnificata, in primis absolute refici ei de-
beant damna in re ipsa data, respectu autem
mercedis ea pariter carere non debet loca-
tor, ne hoc damnum patiatur, at si alium
conductorem inueniat, vel conductor ex-
pulsus, alium conductorem, qui in re bene
58 versatur, offerat, tunc pro eo tempore, quo
isti mercedem soluunt, debebit eam remit-
tere conductori expulso, quia alias lucrum
captaret accipiendo duplicatam mercedẽ,
& idem erit si alium conductorem, absque
ratione admittere recuset, quia culpa sua
damnum recipiet, & hæc opinio videtur de
mente Bartoli, & aliorũ, quos refert, & eam
sequitur *Gregor. Lop. ad par. tit. in l. 6. tit. 8.*
*part. 5. in ver. los casos*; & post eum *Molin. de*
*iust. & iur. tract 2. disput. 499. num. 14. post*
*med. ver. mihi vero probatur opinio*, & sequitur
etiam alijs adductis *Barbos. in dict. l. ade nu.*
*34. ad fin. C. locat.*

59 Cæterum ista quoque caducitas à iure
conductionis incurritur tantum domino vo-
lente, *Fulgin.* qui alios allegat. *de iur. emphyt.*
*tit. de var. caducitat. q. 2. nu.* 50. & potest per
60 eum remitti, ac remissa censetur per actus
incompatibiles, cum illa de quibus dicam
breuiter in *cap.* 59. ad quod proinde in casu
occurrenti recurri poterit.

## De fine locationis ob solutionem mercedis à conductore non factam.

*S V M M A R I V M.*

1 *Mercedem non soluens conductor expellitur & finitur locatio.*
2 *Argumentum à contrario sensu valet in legibus.*
3 *Mercedem non soluens conductor expellitur non obstante pacto de eo non expellendo durante locatione.*
4 *Ampl. etiamsi pactum sit iuratum.*
5 *Iuramentum non operatur vltra intentionem iurantis.*
6 *Iuramentum confirmat non autem auget obligationem.*
7 *Expulsioni conductoris ob non solutam mercedem locus est etiam si sit soluta in parte.*
8 *Lim. si omissum soluere per errorem.*
9 *Soluens in parte facilius admittitur ad purgationem moræ quam qui nihil soluit.*
10 *Mercedem non soluens conductor potest expelli à locatore propria auctoritate.*

*Con-*

11 *Contr. tenent alij.*

12 *Decl. primam non procedere si colonus allegando iniuste expelli de facto resistat.*

13 *Decl. 2. difficilius expelli conductorem ad longum tempus.*

14 *Decl. 3. vt si possit deueniri ad expulsionem sine Iudice, honestius tamen deuenitur cum Iudice.*

15 *Et requiritur expressa declaratio locatoris quod intendit recedere à contractu ob non solutionem.*

16 *Et potest peti associatio absque libello, & citatione partis.*

17 *Citatio partis non est necessaria in obtinenda associatione stante facultate procedendi propria auctoritate.*

18 *Petens à Iudice familiam extraiuditialiter non amittit facultatem procedendi propria auctoritate, sed ad eum redire potest.*

19 *Secus econtra si assumatur via iudiciaria.*

20 *Ampl. etiamsi iudicium nulliter inchoatum sit.*

21 *Lim. si adsit protestatio de praeseruanda sibi dicta facultate.*

22 *Associationem sine citatione partis Iudices non solent concedere.*

23 *Maxime vbi non constet partem omnino defensione carere.*

24 *Iudicium pro expulsione conductoris non soluentis est summarium.*

25 *Expulsioni ob non solutionem mercedis locus est etiamsi conductor sit persona priuilegiata.*

26 *Et vbi conductor sublocauerit nemine soluente expellitur subconductor.*

27 *Expellendi facultas ob non solutionem mercedis oritur locatori statim ac lapsum est tempus solutioni praefinitum.*

28 *Ampl. siue praefinitum sit pacto, siue lege, vel consuetudine.*

29 *Datur tamen tempus conductori ad disgombrandum.*

30 *Et circa quantitatem temporis attenditur praxis Tribunalium.*

31 *Ampl. vt oriatur statim d. facultas expellendi, etiamsi locator non petierit mercedem.*

32 *Lim. in feudo quia requiritur interpellatio.*

33 *Solutio probanda est & sufficit allegare eam non fuisse factam.*

34 *Limita non oriri statim dictam facultatem expellendi vbi adest pactum de conductore per tempus praefinitum non expellendo, quia tunc expectandum biennium.*

35 *Contrarium quod adhuc non sit expectandum bienniũ.*

36 *Limita 2. vt si conductor sit absens, sit expectandus per biennium.*

37 *Contrarium.*

38 *Decl. primam procedere si conductor velit aperire domos in quibus conductor absens bona habeat.*

39 *Subdeclara vt expectandum sit biennium ad aperiendam domum si constet conductorem absentem esse, secus si nesciatur vbi sit.*

40 *Aperiens domum vbi sunt mobilia alterius debet ea facere describere per publicum Notarium, alias datur aduersus eum iuramentum in litem.*

41 *Lim. tertio in emphyteusi quia si est priuata expectandus est triennium, si Ecclesiastica, biennium.*

42 *Ampl. in locatione ad longum tempus.*

43 *Locatio ad longum tempus, & emphyteusis quoad caducitatem ob non solutum canonem aequiparantur.*

44 *Caducitas in emphyteusi, & locatione ad longum tempus excusatur per quamlibet causam etiam iniustam, & fatuam.*

45 *Tribunalia suprema aliena sunt ab infligenda poena caducitatis.*

46 *Absentia excusat à caducitate ob non solutionem canonis.*

47 *Caducitas ob non solutionem canonis excusatur si conductor omiserit soluere per aliquem errorem.*

48 *Caducitas praedicta euitatur per purgationem morae.*

49 *Decl. procedere sine difficultate si locatio sit finita ob non solutionem ex iuris dispositione, secus si per pactum.*

50 *Contrarium quod etiam stante pacto.*

51 *Purgatio morae non admittitur stante iuramento in contractu.*

52 *Contrarium, quod adhuc de aequitate canonica admittatur.*

53 *Lim. primam non procedere si adsit tantum iuramentum assertorium non autem de non contrauueniendo.*

54 *Lim. 2. si non omisit soluere is qui iurauit, sed eius successor.*

55 *Celeris satisfactio quando dicatur ad effectum purgandi moram.*

56 *Tempus breue quod dicatur ad effectum purgandi moram statur arbitrio Iudicis, & quomodo arbitrari debeat.*

57 *Tempus ad effectum praedictum considerari debet a die acceptatae resolutionis contractus.*

58 *Consideranda qualitas contractus,*

59 *Item si conductor erat praesens, vel absens.*

60 *Item qualitas personae conductoris.*

61 *Morae purgationi, vt locus sit, requiritur offerri solutionem re integra.*

62 *Res integra non dicitur si non potest in pristinum reponi.*

63 *Neque si locator adeptus sit possessionem, vel aliter facta sit executio.*

64 *Amplia siue executio facta sit a lege, siue ab homine.*

65 *Requiritur tamen executio perfecta, nec sufficit relaxatum esse mandatum, vel subhastatio.*

66 *Morae purgatio excluditur si mora sit geminata.*

67 *Morae purgatio admittitur etiam executione facta si appellatum.*

68 *Morae purgatio non excluditur ex quo dominus declarauit velle locationem finitam.*

69 *Neque ea quo cepit agere.*

70 *Et admittitur etiam post sententiam.*

71 *Et in qualibet parte Iudicij.*

72 *Res integra non dicitur ad effectum praedictum si dominus rem alteri locauit.*

73 *Secus si simpliciter ius suum alteri cessit.*

74 *Morae purgatio de aequitate canonica datur semper, ac ius ulterius non fuerit effectum deterius.*

75 *Secus si ius ulterius sit effectum deterius vel ei damnum resultet.*

76 *Lim. si petens purgationem morae velit damnum ei reficere.*

77 *Secus si conductor petens purgationem morae peccasset in faciendo.*

78 *In damno esse non dicitur locator ex eo, quod lucrum perdat, sed si de suo expendit, vti litigando.*

## CAPVT LV.

1 CONductorem non soluentem mercedem posse expelli à locatore, & sic finiri locationem probat *text. in l. ade 3. C. locat.* ibi *si pensionem domino in solidum solutis ta-*

*Ri inuitam te expelli non oportet.* ducto vide-
2 licet arguméto à contrario sensu,prout duci potest in legibus *Roman. cons. 399. numer.* 1. *Euerar. in sua topica in loc. à contrar. sensu in princ. & nu.* 7. vbi tamen ponit 9. Fallentias *Coccin. decis.* 1 1 1. *num.* 13.

Quod, & ampliatur procedere etiam si
3 locatot fecerit conductori pactum exprẽssũ de eo non expellendo durante tempore locationi præfixo, sub aliqua certa pœna,quia adhuc,si pensionem non soluat, impune poterit eum expellere, vt est text. expressus in *l. quaro* 56. §. *inter locatorem ff. locat.* licet loquatur de non soluente per biennium, & inde aliqui inferant, quod stante tali pacto expectandum sit dictum tempus de quo infra loquar.

Et quoniam ratio redditur expressa in eadem lege, quia verisimile est ita conuenisse de non expellendo colono intra tem-
4 pora præfinita, si pensionibus paruerit, inde sequitur nihil releuare pactum esse iuratũ, vt docuit *Archidiac. in cap. alia nationes* 12. *quæst.* 2. adductis alijs firmant, *Caroc. de locat. tit. de recusat. quæst.* 14. *num.* 5. & *Valasc. de iure emph. quæst.* 2 1. *num.* 4. *vers. quinimo*,&
5 ratio est, quia iuramentum non operatur vltra intentionem iurantis *Merlin. dec.* 46. *num.* 14. & confirmat,non autem auget obli-
8 gationem, sed recipit eamdem interpretationem, ac pactum ipsum cui adijcitur *Burat. dec.* 281. *num.* 16. & *seq.*

Secundo ampliatur procedere,vt locator
9 possit declarare locationem finitam, & conductorem expellere, dummodo mercedem integre non soluerit, itaut ei non sufficiat partem illius soluisse,vt probat *text. in dict. l. ade C. locat.* in verbis relatis supra in principio, vbi *glos. in ver. insolidum* videtur velle sufficere solutionem non esse factam vniuersi debiti in solidum, sed particulariter, reddens rationem, quia non minima incõmoda habet solutio particularis *Bald. cons.* 290. *num.* 1. *vers. notandum est lib.* 2. *Caroc. de locat. tit. de recusat. quæst.* 14. *num.* 19. & 20.
10 vbi limitat si omisit soluere integram mercedem per errorem, puta calculi *Gratian. disc.* 152. *num.* 7. vbi etiam si deficiat vnus numerus tantum, prout etiam refert *Mart. Med. exam.* 28. *num.* 3. Bene tamen verum est, quod clementius agendum erit cum eo, qui in parte satisfecit, quam cum eo, qui in nihilo, respectu admittendi eum ad purgationem moræ, de qua infra, vt post *Aretin. in l. si ita quis* §. *sed* *col.* 4. *ff. de verb. oblig.* tradit *Seraph. decis.* 591. *ad finem.*
12 Tertio ampliatur, vt possit locator expellere conductorem de facto,& propria auctoritate, vt firmat *Alex. cons.* 105. *num.* 18. *lib.* 3. & esse præcipuum,vbi finitur locatio ex hac causa, quia dominus est certus de non solutione, quod secus est in alijs causis, ex quibus locatio finitur *Gabr. cons.* 88. *num.* 23. *lib.* 1. & alijs pluribus adductis *Caroc. tit. de recusat. quæst.* 14. *num.* 6. & *Valasc. de iure emph. quæst.* 21. *num.* 2. *Rot. cor. Cassad. dec.* 2. *num.* 1. *de locat.* & *dec.* 30. *par.* 3. *lib.* 1. & *dec.* 58. *par.* 3. *lib.* 2. *diu. Mart. Medic. examin.* 28. *num.* 14.
13 Verum ampliatio ista non transit sine difficultate, sunt enim qui contrarium tuentur, & maxima est desuper discordia inter Doctores,vt dicit *Tomat. dec.* 16. *n.* 17. & *Rot. cor. Mantic. dec.* 194. *n.* 10. *Fulgin. de iur. emph. tit. de var. caduc. q.* 10. *n.* 17. *post. med.* vbi quod est quæstio ardua, & difficilis, & quæ indigeret decisione Principis.

Et sane durante adhuc cõductionis tempore,probabilem rei retinendæ causam conductor habere potest,vt notabiliter aduertit *Codex Fabrian. lib.* 4. *tit.* 42. *defin.* 58. *prope fin.* vnde ampliatio saltem intelligeada est cum grano salis, idest, vt procedat, nisi colonus allegando iniuste expelli, de facto resistat,vt daclarat *Cancer. variar. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 4. *ver.* & *ista opinio.* Et quidquid sit in locatione ad breue tempus, saltem in locatione ad tempus longum, & emphyteusi difficilius erit admittenda, cum isti propter ius, quod habent in re, non ita de facili expelli valeant, prout conductores ad breue tempus, præsertim auctoritate propria, vt distinguendo tradit *Fulgin. de iur. emphyt. tit. de var. caducit. quæst.* 10. *num.* 19.
14 At admissa ampliatione, quoniam, quod potest fieri propria auctoritate, & sine Iudice, honestius, & tutius fit eum Iudice, vt per illum textum notandum censuit *Bart. in l. creditores* 3. *in* 1. *lectur. nu.* 4. *C. de pign. Cancer. var. cap.* 7. *num.* 209. *post med. par.* 3. & in proposito *Valasc. dict. quæst.* 21. *numer.* 2. *prope fin. ver. tutius tamen. Mart. Med. exam.* 20. *num.* 15. poterit locator facta declara-
15 tione, quod propter solutionem omissam à conductore, & sic inobseruantiam contractus ipse intendit ab eo recedere,prout talis declaratio necessaria est clara, & explicita *Cassad. dec.* 2. *num.* 1. *ver. requiritur tamen de locat.* eamdem declarationem Iudici insinua-
16 re, ac ei exponere, quod propterea intendit ad prædium locatum redire,& ab eo cõductorem excludere, prout potest propria auctoritate, sed ad euitanda scandala, quæ oriri possent, decreuit ab eo assistentiam, seu associationem petere, prout petit, idque facere debebit absque libello, & absque partis citatione, vt alijs adductis monent

 *Bursat.*

*Barsatt. cons.25. in fin. & Caroc. dict. quaest.*
14. *nu.* 12. *&* 13. vbicumq; enim competit
17 facultas procedendi propria auctoritate,
concedenda est ad euitanda scandala assi-
stentia Curiæ absque partis citatione *Alex.*
*cons.*131.*num.*4.*lib.*4. *Surd. cons.*221. *nu.*45.
*Barz. dec.*49. *num.*12. *Rot. dec.*439.*num.*16.
*par.*9. *recent.* Saltem si petatur tantum asso-
ciatio, non etiam licentia ingrediendi *Cotta*
*in memorial. ver. pacta executiua ad fin. Vrsill.*
*ad Afflict. dec.*326.*num.*1. & in his terminis
*Mart. Medic. exam.* 28. *num.* 15. *ad fin.* &
18 vtilis est praxis ista, quia petens à Iudice
extraiudicialiter familiam, non amittit
facultatem procedendi propria auctoritate,
sed ad eam redire potest *Gregor. dec.*105. *in*
*fin. Pacif. de Saluiano inspect.* 3. *cap.* 4. *num.*
720. *Dunoz. Iun. dec.*14.*n.*12. quod secus est
19 econtra si assumit viam iudiciariam partem
citando *Lancell. de attent. par.* 2. *cap.*4. *am-*
*pliat.*1. *nu.*10. *& seq. Mantic. de tacit. lib.*22.
*tit.* 22. *num.* 15. *Rot. dec.*439. *num.*8. *& seq.*
*par.* 9. *recent.* vbi etiamsi iudicium nulliter
20 sit inchoatum, nisi forte expresse protesta-
tus sit de præseruanda sibi dicta facultate,
21 quod & tradit *Mantica dict. tit.*22. *num.*16.
*& seq.* vbi etiam sensit sufficere dixisse, ad
euitanda scandala, & tunc nō releuare cōte-
statione litis *Adden. ad Greg. dec.*105. *litt. B.*
22 Verum in hoc Iudices, vt plurimum re-
periuntur renitentes, & volunt partē omni-
no citati debere, prout sensit *Bart. in l. cre-*
*ditores* 3. *in secunda lect. num.*26. *vers. mihi*
*autem videtur C. de pignor.* præcipue vbi nō
23 liqueat eam prorsus carere defensione,
nam si hoc non liquet, esse veriorem opinio-
nem, quod citatio omitti non possit, testa-
tur *Cancer. variar. cap.*7.*num.*70.*vers. quam-*
*uis mihi par.* 3. cum alijs declarationibus
supra traditis *in cap.*40.*num.*52. *cum quatuor*
24 *sequent.* sed in omnem casum procedendū
esset summarie, vt tradit *Caroc. dict. quaest.*14.
*num.*11. & generaliter iudicium euacuatio-
nis contra Inquilinum est summarium, &
executiuum *Ridolph. in praxi par.*2. *cap.* 13.
*num.* 23. forma autem libelli quando em-
phyteuta cecidit à iure suo ob non solutum
Canonem traditur à *Fulgin. de iur. emphyt.*
*in tit. de var. caducitat. quaest.*10.*sub. nu.*24.
25 Quarto ampliatur, vt possit expelli ob
non solutionem mercedis etiam persona
priuilegiata, puta scholaris, in hoc enim ne-
mo priuilegiatus existit. *Ias. in Auth. qui*
*rem num.*15. *C. de Sacros. Eccles. Horat. Lut.*
*de priuil. Scholar. priuil.*40. *Caroc. dict. tit. de*
*recusat. quaest.* 14. *num.* 16. vbi dicit hanc
esse opinionem communem *Mart. Med. exa-*
*min.*28.*n.*6.

26 Quinto ampliatur, vt si conductor rem
sublocauerit, & nec ipse conductor, nec
subconductor mercedem Domino soluat,
poterit dominus, etiam ipsum subcondu-
ctorem expellere, vt in emphyteusi tradit
post *Ias. Osasc. cons.*4. *num.* 47. *& seq. lib.*1.
& in locatione *Cancer. par.* 1. *cap.*14. *num.*4.
vbi dicit esse indubitatum.

Quæritur autem quandonam locatori
27 resultet hoc ius declarandi locationem fi-
nitam, & expellendi conductorem, & regu-
la est, vt statim, ac lapsum est tēpus solutio-
ni præfinitum *Bart. in l. quaero* 56.§. *inter lo-*
*catorem prope fin. vers. aut hæc promissio* & ibi-
dem *Fulgos. in fine ff. locat. Ias. in l.*2. *num.*
27. *circa med. ver. ego teneo C. de iur. emph.*
& est opinio recepta, vt pluribus relatis di-
cit *Valasc. de iur. emph. q.*21. *num.*1. *Cyriac.*
*contr.*158.*n.*14.
28 Idque siue præfinitum sit, conuentione,
siue lege, statuto, vel consuetudine, vt de-
clarat *Valasc. dict. num.*1. *prope fin.* & latius
*Mart. Medic. exam.*28.*num.*4. *qui tamen n.*5.
29 subdit, quod his nō obstantibus, solet adhi-
beri discretio, & dari tempus quadraginta
dierum ad disgombrandum, & quod aliqui
volunt duorum, alij quatuor mensium, vt
refert *Caroc. dict. tit. de recusat. quaest.*14.*num.*
51. Sed hoc non tangit resolutionem con-
tractus locationis, sed tempus, quod con-
ceditur à Iudice conductori ad colligendū
sarcinculas, easque asportandum, quod
30 potest esse diuersum ex stylo Tribunalium,
hic autem in Curia Auditor Cameræ in ci-
tatione ad enacuandum, solet facere decre-
tum, nisi infra decem, vt habetur in praxi
*Ridolphin. par.*2. *cap.* 13. *num.* 10. ad quem
recurre, si cupis modum procedendi.
31 Et ampliari potest, vt incurratur statim
lapso tempore, etiam si locator non petie-
rit, seu ad soluendum non interpellauerit,
quia pro eo interpellet dies statuta, pro so-
lutione facienda, vt habetur in *cap. potuit de*
*locat. & conduct.* & consonat *text. in l.* 2. *C.*
*de iur. emph.* vbi *Ias. num.* 35. inquit, quod
sicut dies expressa, & conuentionalis interpel-
lat, & facit incidere in pœnam, ita, &
legalis *Corbul. de caus. priuat. ob non sol. can.*
32 *ampliat.* 3. *per tot.* quid quid sit in feudo in
quo non incurri caducitatem ob non solu-
tionem, si feudatarius non fuerit interpella-
tus, est communis opinio teste *Alexan. cons.*
9. *num.* 22. *lib.* 3. & patet ex late relatis per
*Mant. de tacit. lib.*22.*tit.*4. *num.*16. Id autem
33 dubium non habet, quod locatori sufficit
allegare non solutionem, & onus eam pro-
bandi incumbir conductori *Alex. cons.* 131.
*num.*2. *ad fin. lib.*4. *Menoc. cons.*1188. *num.*2.

Caroc. d. tit. de recusat. quæst. 14. num. 11. Manent. decis. 69. num. 11.

34 Limitatur tamen d. regula, primo, si in contractu adsit pactum de conductore per tempus præfinitum non expellendo, quia tunc non poterit locator eum expellere statim, sed expectare debebit, vt non soluat per biēnium, vt docet Bart. in d. l. quæro 56. §. inter locatorem ff. locat. prope fin. vers. aut loqueris, & esse opinionem receptam testatur Valasc. de iur. emphyt. quæst. 21. num. 5. & alijs adductis Cyriac. contr. 158. num. 14. & habet hæc limitatio fundamentum in d. l. quæro 56. §. inter locatorem ff. locat. vbi habetur, quod non obstante d. pacto de non expellendo conductorem sub pœna, si conductor non soluerit per biennium poterit expelli.

Verùm contra hanc limitationem se fortissime arguere dicit Ias. in Auth. qui rem, sub num. 13. C. de sacros. Eccles. & argumentum est,
35 quod pactum de non expellendo sub pœna non alterat, nec mutat naturam contractus in aliquo per text. in l. 2. circa med. vers. vel pœna opponenda C. de iur. emphyt. & ibi glos. in verb. opponenda Bart. & Salicet. sed postea ipse Ias. subdit, cogita super hac difficultate, quia durum est realiter respondere, & videtur, quod ea non obstante, non audeat recedere à limitatione, pro qua fatetur esse communem, & eumdem sensum, magis aperte habet Valasc. in d. quæst. 21. nu. 5. refert enim diuersas aliorum opiniones, & in fine concludit, quod licet variæ interpretationes, quæ dantur d. §. inter locatorem, defendi possint, tamen ei magis placet d. communis. Mihi consideranti verba ipsius text. in d. §. inter locatorem, videtur rationem illam, qua expresse vtitur, videlicet, verisimile esse ita conuenisse de non expellendo Colono intra tēpora præfinita si pensionibus paruerit, esse generaliter conceptam, & propterea posse referri ad quemcumque casum non factæ solutionis, absque eo quod expectetur biennium, & licet Iuris Consultus ibi figuret casum in non soluente per biennium, id non releuare, quia exempla non restringunt, nec stat vis in similitudine factorum, seu casuum, sed in ratione Seraph. decis. 364. num. 12. ad med. in recent. decis. 424. num. 4. in fin. par. 4. & quod d. ratio bene militet ante biennium considerauit etiam Dec. in Auth. qui rem. num. 16. C. de sacros. Eccles. qui propterea cum hac contraria opinione transit, prout etiam, pluribus adductis, cum ea transire videtur Caroc. d. tit. de recus. quæst. 14. num. 4. eamque forsan veriorem, quatenus in pacto non adsint verba prægnātia, quod non possint expelli quacumque de causa, vel similia dicit Mart. Med. exam. 28. num. 7. ad fin.

36 Limitatur secundo eadem regula, vt non procedat si conductor sit absens & non reperiatur, quia tunc pariter non potest locator redire ad rem suam statim, sed debet expectare biennium, prout docuit Bart. in d. l. quæro 56. §. inter locatorem in fin. ff. locat. quem sequitur Fulgos. ibidem num. 5. & Couar. in rubr. de testam. par. 2. num. 12. ad med. & communiter esse receptum testatur Valasc. de iur. emphyt. quæst. 21. num. 6. & sequitur Mart. Med. exam. 28. num. 8. & habet hæc limitatio pro fundamento textum in l. cum Domini 58. ff. locat. in quo habetur, quod si Domini horreorum, insularumque desiderant non apparentibus, & pensionem non soluentibus conductoribus, aperire & ea quæ ibi sunt describere, tempus in huiusmodi re biennij debet obseruari.

37 Sed & ista limitatio non transit sine contradictore, nam Niccol. de Mat. intelligebat d. l. cum Domini, quod absens debeat expectari arbitrio Iudicis, dum tamen biennium non excedat arg. l. 2. ff. de iur. delib. vt refert Bald. in d. l. æde num. 6. C. locat. vbi addit hoc verius esse, quia absurdum est per absentiam inquilini impediri ius Domini. Alij eundem text. in d. l. cum Domini, aliter intelligunt, &
38 restringunt, & signanter, vt procedat tantum, prout loquitur de volente aperire horrea, insulasue clausas absente conductore, quod non permittendum statim, sed expectādum saltem biennium, cum hæc sit res onerosa conductori, quod eius merces, & res familiares ipso absente detegantur, & publicentur, ita in specie sensit Valasc. de iur. emphyt. q. 21. n. 6. sed aduersus eum insurgit Mart. Med. d. exam. 28. num 8. & non solum redarguit illum, quod velit restringere limitationem dūtaxat ad conductores horreorum, in quo redargutio admitti posset, quia textus ipse supracitatus loquitur etiam de conductoribus insularum, sed etiam dicit eum vti ratione friuola, in quo videtur excedere, quia Valasc. rationem prædictam fundat in l. 2. C. quando & qui lib. 10. & in l. defensionis facultas, ibi, inquietari describique fas non sit, C. de iur. Fisc. lib. 10. & videtur satis rationabilis.

Retenta igitur limitatione restricta ad ca-
39 sum, quo aperienda sit domus in qua adsint bona conductoris, animaduertendum expectari debere tempus præfatum si constet cōductorem absentem esse, alias enim si visus fuit vna die, & alia nō appareat, & ignoretur vbi sit, non est expectandum, sed aperienda domus, quia potest esse in ea ægrotus, vel mortuus, vt mouet Bart. in d. l. cum Domini 58 ff. locat. & potest etiam latitare in fraudem loca-

locatoris, quæ fraus non debet ei patrocinari *c.officij 14. verſ.ſi vero conſtiterit de teſtam. Coccin.deciſ.44.nu.5.& deciſ.1051. n.7.ad fin.*

Cautus tamen eſſe debet locator aperiens
40 domum in qua adſint mobilia conductoris, vt faciat ea deſcribere per publicum Notarium, vt habetur in *d. l. cum Domini*, alias enim daretur aduerſus eum iuramentum in litem conductori ad probandam quantitatem mobilium *Adden.ad Alex.in l.actionibus num.18. in prima addit.ff. de in lit.iur. Ancar. conſil.286.num.2.& per tot. Menoc.conſil.579. num. 9.*

41 Tertio limitatur, vt ſi non agatur de locatione ſimplici, ſed de emphyteuſi, tunc non poſſit expelli conductor ſtatim, ſed in priuata expectandum ſit triennium, in Eccleſiaſtica biennium, vt docet *Bart.in d.l.quæro 56.§.inter locatorem verſ.aut loqueris il primo ff.locat.* & quidem in terminis veræ emphyteuſis limitatio nullam habet difficultatē, quia fundatur in iuribus apertis, videlicet, quo ad emphyteuſim priuatam in *l.fin.C.de iure emphyt.* & quo ad Eccleſiaſticam in *Auth. qui rem C. de ſacroſ. Eccleſ.& c.potuit de locat. & conduct. Clar.in §.emphyteuſis quæſt.8 nu.1. Caſſad. deciſ.2.de locat.& cōduct.* Sed an procedat etiam
42 in ſimplici locatione ad longum tempus, valde dubitat *Valaſc.d.quæſt.21.num.7.* licet concludat pro affirmatiua, pro qua etiam ſtat aperte *Ang.* licet *Valaſc.* videatur eum allegare pro contraria in *Auth. de non alienand. §.ſcire autem num.25.* dicit enim idem eſſe in colonis ad longum tempus, ac in emphyteutis, vt expectari debeant per triennium, & licet ſubdat, de hoc tamen neſcio legem, nihil releuat, dum hoc non obſtante aperte ſenſū ſuum explicat, & quod magis eſt, reddit rationem valde vrgentem, quia cum locatio eſt ad longum tempus, colono acquiritur ius in re, cui addi poteſt, quod imo acquiritur ei dominium vtile, vt alibi firmatū fuit, & propterea non ita de facili debet priuari, ac ſimplex conductor ad breue tempus dominium nullum habens, ſed æquiparari debet emphyteutæ, prout ſenſit etiam poſt alios *Caroc. d.tit.de recuſat.quæſt.14.num.50.& Mar.Medic.exam.28.num.9.* vbi notat *Caroc.* quod de biennio abſque vlla diſtinctione inter Eccleſiaſticam, & laicalem emphyteuſim credat, & probatur hæc opinio per text. *in c.propter 3. §.verū de locat.& conduct.* quidquid enim dicat *Valaſc.vbi ſupra* quod talis text. ſibi non loquitur de conductore ad longum tempus, tamen clarum eſt, quod loquitur de inquilino, & ſic de conductore, & vbi intelligi deberet de conductore ad breue tempus, eſſet in fortiori, & contra ſupra firmata, dum dicit, quod ſit expectandum biennium, & quod non ita de facili priuari debeat re conductor ad longum tempus habens illius dominium vtile, ac conductor ad tempus breue nullum rei dominium habens *Iaſ. in l. diuortio §. ſi fundum num.4.ad med. ff.ſol. matrim.* vbi in ſpecie quod requiritur in eo biennium *Ruin. conſ.88.nu.2.lib.1.Carocc.de locat. tit.de recuſ.*
43 *quæſt.7. num.4.* & quod iſti contractus emphyteuſis, & locationis ad longum tempus in hoc propoſito caducitatis ob non ſolutū canonem, ſeu mercedem ſint æquiparati patet in *Auth.qui rem C.de ſacroſ.Eccleſ.* & probant *Socc.Sen.conſ.167.num.7.verſ.ſi vero dicamus lib.2. Surd.conſil.537. num.15. verſ.aut intelligimus. Corbul. de cauſ. priuat. ob non ſol. can.ampl.23.Boer.deciſ.234.nu.3.* & dixit *Rot. coram Seraph.deciſ.288. num.11. & coram Buratt.deciſ.334.num.19.*

Dum autem ex præcitatis, in hoc locatio ad longum tempus æquiparatur emphyteuſi, poſſem multa adducere ad ampliandum hunc locationis finiendæ modum, ſeu præcipuè in emphyteuticis dicitur caducitas, ſeu deuolutio, ſed quia eſt materia latiſſime tractata per ſcribentes de iure emphyteutico, ad eos me remitto, ſolumque generaliter dico, quod cum agatur de priuatione dominij vtilis penes ipſos emphyteutam, ſeu conductorem ad longum tempus exiſtentis, iſta
44 reputatur materia pœnalis, & ideo reſtringenda, & propterea admittitur quælibet cauſa etiam iniuſta, fatua, & beſtialis ad excuſandum eos à tali priuatione *Corbul. de cauſ.priuat.ob non ſol.can. lim.17. num.2. Fulgin.de iur.emphyt.tit.de ſolut.can.quæſt.1.nu.8. Surd.deciſ.188.num8.& deciſ.221.num.7. Seraph.deciſ.1228.num.5.Gregor.deciſ.388.numer.4.Buratt.deciſ.624.num.8.in recent.deciſ. 261.num.1.par.1.& deciſ.281. num.5. part.4. to.2.& deciſ.257.num.6.par.11.recent* & præ-
45 cipue in Rota, aliiſque ſupremis Tribunalibus, quæ aliena ſunt ab infligenda dicta pœna, vt dicit *Dunoz.Iun.deciſ.799.num.21.* Et quia ſuperius dictum eſt, quod ſaltem vbi agitur de domo aperienda, ſi conductor ſit abſens, expectari debet per biennium, addo, quod vbi agitur de emphyteuſi, ſeu locatione ad longum tempus in qua non incurritur caducitas niſi ceſſauerit conductor ſoluere
46 per biennium in Eccleſiaſtica, & per trienniū in laicali, ſola abſentia ſoluere debētis ab hac caducitate excuſat, vel tribuit cauſā reſtitutionis in integrum, etiam maiori, *Fulgoſ.conſil.7.num.4.Dec.conſ.138. num.7. ad fin.verſ. poſtremo conſiderandum.Grat.conſ.79.num.11. verſ.accedat quoque lib.1. Corbul. de cauſ.priuat.ob non ſol.can.lim.10.num.2.Rot.dec.509. num. 3.*

*num.3.part.4.tom.2.& dec.719.num. 8. & 9.* vbi etiam ſtante iuramento *part.4.tom.3.& dec.257.num.4.part.11.rec.*

47 Cæterum iſta caducitas, ſeu finis locationis euitatur ſi conductor ſoluere omiſerit per errorem aliquem *Verall. decif.* 180. *num. 4.part.* 1. *Carocc.d. quæſt.*14. *num.* 61. *in fin. Mart. Med. exam.* 28. *num.* 10.

48 Præterea euitari poterit per purgationem moræ,ideſt, per celerem ſatisfactionem *cap. propter* §. *verum & cap.potuit de locat.& conduc. Gabr. conſ.*75. *num.* 7. *& ſeq. lib.*2. *Valaſc. de iur. emph.quæſt.* 21. *numer.* 7. *Mart. Med. exam.*28. *num.* 12.

49 Et non habet d. concluſio difficultatem ſi locatio ſit finita ob non ſolutionem ex iuris diſpoſitione, ſed ſi adeſſet in inſtrumento expreſſum pactum reſolutiuum in caſu non ſolutionis, ſunt opiniones, nam multi tenent, quod tunc non detur moræ purgatio *Iaſ. Ludou. decif. Peruſ.* 90. *nu.* 27. *Put. decif.* 66. *lib.* 3. *Millin. decif.* 248. *num.* 1. *Gregor. decif.* 559. *num.* 6. *inter diuerſ. decif.* 572. *num.* 3. vbi etiam ſi tale pactum poſitum ſit in fine inſtrumenti *part.*1. *Mart. Med. exam.* 28. *num.* 11.*verſ. vel dummodo.*

50 Contrarium vero, quod etiam ſtante tali pacto detur moræ purgatio, tuentur alij, & ſignanter *Vrſill. ad Afflict. decif.* 174. *nu.* 3. *verſ. quod procedit etiam*, & latius *Fulgin.de iur.emphyt.tit.de ſol.can.quæſt.* 6. *n.*22. *ante med. verſ. cæterum & ſi rationes.* Et primam procedere de iure ciuili, & iuxta illud pluries fuiſſe deciſum, ſed de iure canonico magnam adeſſe difficultatem, & deciſum non reperiri dicit *Verall. dec.* 237.*n.*2.*part.* 2. Verum quidquid eſſet temporibus Veralli poſt eum emanarunt, quamplures deciſiones firmantes primam opinionem, & loquentes in terminis iuris canonici, vt patet ex ſupra citatis, & vltra eas in ſpecie, & expreſſe, quod non detur moræ purgatio, etiam æquitate canonica attenta,in caſu pacti firmatur *in decif.*203.*num.*19.*&* 20.*part.* 6. *rec & ſcripſit Gratian.diſc.* 786. *num.* 31.

Prout etiam controuertitur an dicta pur-
51 gatio moræ ſit admittenda ſtante iuramento per conductorem in contractu appoſito, negatiuam etenim opinionem ſequuntur in ſpecie *Alex. conſ.* 131. *num.* 2. *lib.* 4.*Corbul. de cauſ.priu.ob non ſol. con. lim.*41. *num.* 13. *Afflict. decif.* 174. *num.* 5. *verſ.& ibi eſt.Iaſ. Ludou. decif. Peruſ.* 90.*n.*11. *& ſeq. Mart. Med. exam.* 28. *num.*11. *verſ.dummodo Valaſc. de iur. emphyt. quæſt.* 21. *num.* 8. *in fin.*

52 Contrarium vero, quod adhuc purgationi moræ locus ſit de æquitate canonica in hoc propoſito attendenda late probat *Gutier.de iuramento part.* 3. *cap.* 17. *num.* 5. *& ſeq. Seraph. eodem tit. priuileg.* 48.*num.* 8. vbi paulò poſt med. *verſ.ego tamen* inquit iſtam veriorem exiſtimare, & ſequitur *Gratian.diſc.* 378. *num.* 23. *& diſc.* 708. *num.* 58. *Verall. decif.* 232. *num.* 3.*part.*2. *Adden.ad Gregor. decif.* 559. *num.* 10. *verſ. & procedit*, vbi alias deciſiones adducit etiam in terminis obligationis Cameralis continentis non ſolum iuramentum, ſed etiam renunciationẽ omni legum auxilio, de qua etiam *Rota cor. Coccin.decif.* 1051. *num.* 10. vnde non faci-

53 le erit ab hac recedere,eoque magis ſi adſit tantum iuramentum aſſertorium, non autẽ iuramentum de non contraueniendo, quia hoc caſu etiam tenentes primam, admittunt eam non procedere *Corbul.d.limit.* 41. *num.* 14.*verſ.& quod dictum.Iaſ. Ludou. decif. Peruſ.*90. *num.*13.*&*23. & vbi non omiſerit

54 ſoluere ipſemet qui iurauit, ſed aliquis de eius hæredibus, vel aliter ſucceſſoribus, quia ad eos non tranſit virtus iuramenti *Cagnol. in l. ſi quis maior num.* 203. *C. de tranſact. Gabr. conſ.*65. *num.*25. *& ſeq. lib.* 2. & his,alijſque adductis in propoſito firmauit *Rota cor. Dunoz.Iun. dec.* 799. *num.* 20.

55 Et controuertitur etiam quando dicatur celeris ſatisfactio, quæ requiritur ad purgationem moræ,aliqui enim volunt, quod vt dicatur celeris ſatisfactio, debeat eſſe intra duos menſes *Iaſ. in l.* 2. *num.* 84. *in fin. C. de iur. emphyt. Gabr. conſ.* 75. *num.* 5.*part.* 2. *Corbul. de cauſ. priuat. ob non ſol. can. lim.* 41. *ad fin.* alii admittunt, vt dicatur intra ſex menſes *Gratian. diſc.* 378. *num.* 21.cæterum, vt plurimum conueniunt ſtandum

56 eſſe arbitrio Iudicis,quodnam dicatur tempus breue, ita vt ſatisfactio celeris ſit *gloſ. in cap. potuit in verbo celeri ad fin.* ibi *quia in iure non eſt determinatum.de locat. Dec. conſ.* 138. *num.* 7. *ante med. verſ.nam ſecundum communem.Gratian. diſc.* 378.*num.* 18. *& diſc.* 708. *num.* 54. *Rota dec.*572. *num* 2. *part.*1. *diu.* qui tamen non debet arbitrari de biennio, vel triennio, vt dicit *Ancar. conſ.* 141. *col.* 4. *quem refert Dec.* vbi ſupra, ſed poteſt arbitrari tantum per menſes *Iaſ. Ludou. dec. Peruſ.* 90. *num.* 32. *&* 33. qui

57 numerari debent à die acceptatæ reſolutionis, non autem à die omiſſæ ſolutionis, vel lapſi biennij, vel triennij,vt declarauit *Rot. cor. Dunoz. Iun. decif.* 419. *nu.* 28. *poſt med.*

58 qui iudex conſiderare debebit circumſtantias facti, & ex eius arbitrari, an tempus ſit breue, vel non, & animaduertere ad qualitatem contractus, nam non ita de facili expelli, & priuari iure ſuo debet conductor ad longum tempus, ac conductor ad breue, vt

dictum

dictum eſt ſupra,conſiderandum etiamſi cō-
59 ductor erat præſens, vel abſens, quia licet
ſupradictum ſit per ſolam abſentiam non
expectandum bienniū, niſi in caſu quo ape-
rienda ſit domus, tamen aliquid magis in-
dulgendum abſenti, quam præſenti *Gabr.*
60 *conſ.*75. *num.* 5. *lib.* 2. item conſiderare
debebit qualitatem perſonæ ſoluere deben-
tis, ſi commode ſoluere poterat, vel difficul-
ter *Gabr. d. conſ.* 75. *num.*5.*lib.*2. *Grat.diſc.*
378. *num.* 19. vbi ponderat ſenectutem, ac
malam valetudinem emphyteutæ, nec non
ſi omiſit ſoluere totum, vel partem, quia
mitius agendum cum iſto *Rot. coram Seraph.*
*dec.*591. *in fine*.

61 Requiritur etiam, vt moræ purgationi lo-
cus ſit, & dicatur celeris ſatisfactio, quod
offeratur ſolutio re integra *Alex. conſ.*
131.*num.* 2.*in princ. lib.*4. *Valaſc. de iur.*
*emphyt. quæſt.* 21. *num.* 8. *Mart.Med.exam.*
28.*num.* 12. *Adden. ad Gregor.dec.* 559.*nu.*
10. *verſ. limitatur ſecundo* & res non dicitur
62 integra ſi non poteſt reponi in priſtinum
*Cyriac. contr.* 239. *num.* 31.& ſi locator iam
63 adeptus ſit poſſeſſionem, vel aliter facta ſit
executio *Natt. conſ.* 364. *numer.* 12. *Veral.*
*deciſ.* 236. *part.* 2. *Rot. deciſ.* 803. *num.* 3.
64 *part.* 1. *diu.* ſiue executio facta ſit à lege,
ſiue ab homine *Gratian. diſc.*708. *nu.* 44. *&*
45. *& nu.*48. vbi explicat ſiue à lege tranſ-
ferendo dominium ipſo iure, ſiue ab homi-
ne per rei traditionem *Adden. ad Gregor. d.*
*deciſ.* 559. *num.* 10.*verſ.limitatr ſecundo* vbi
& adducit deciſionem in qua fuit dictum
fideiuſſorem non poſſe purgare moram poſt
relaxatum mandatum contra ipſum, ſed ta-
lis deciſio eſt nimis rigoroſa, nam requiri-
65 tur executio perfecta per rei traditionem,
itaut non ſufficiat nedum mandatum ſolum,
ſed nec etiam ſubhaſtatio, & deliberatio,
vt firmauit *Rot. cor. Coccino deciſ.* 1051.*nu.*
3. *verſ. nam fuit reſponſum, & ſeq.* & com-
probat *Gratian. diſc.* 708. *num.* 46. *& ſeq.*
quibus in locis reſpondet etiam deciſioni
in *Romana deuolutionis cor. Pamphilio* in qua
pro excluſione purgationis moræ conſidera-
ta fuit ſola executio abſque deliberatione,
dicendo, quod ibi executio non fuerat pro-
ſecuta propter plura impedimenta à debi-
tore præſtita, & proinde non fuit viſum
conueniens, quod ipſe ex culpa ſua conſe-
queretur beneficium, ſcilicet admitteretur
ad purgationem moræ, à qua alias ſine tali
66 culpa in apponendis impedimentis reman-
ſiſſet excluſus, & vlterius, quod ibi mora
videbatur geminata, ex quo pariter exclu-
ditur moræ purgatio *Roman. conſ.* 352.*num.*
8. cum alijs per eos citatis nempe *per Coc-*
*cin. num.* 8. *& per Gratian. num.*53.vlterius
67 non ſufficit executionem fuiſſe factā ſi fuit
appellatum legitime, ex quo appellatio
ſuſpendit omnia, vt dixit *Rot. cor. Seraph.*
*dec.* 1101. *num.* 4.

68 Et ex his conuincitur non attendendam
opinionem, quod res deſinat eſſe integra
ad hunc effectum per declarationem domi-
ni ſe velle locationem finitam, & accepta-
tionem deuolutionis, cum qua poſt alios
tranſeunt *Dec. conſ.* 138. *num.* 6. *& Afflic.*
*dec.* 174. *num.* 6. & ſaltem vbi acceptatio
eſt facta poſt longum tempus, eam admittit
etiam *Gabr. conſ.* 75. *num.* 7. *lib.* 2. contra-
rium enim eſt verius, vt præter ſupra addu-
ctas auctoritates, tradunt in ſpecie *Gratian.*
*diſc.* 378. *num.* 11. *& ſeq. Corbul. de cauſ.*
*priu. ob non ſol. can. lim.* 41 *num.* 9. *Hodier.*
*ad Surd. dec.* 29. *num.* 8.*Rot. dec.* 577. *num.*
2. *ad fin. part.* 2.*rec.* prout etiam conuinci-
tur non ſubſiſtere aliam opinionem, quod
69 conductor petere debeat purgationem mo-
ræ antequam conueniatur, vt ſenſit *Gratian.*
*diſc.* 378. *num.*18. vel ante ſententiam, iuxta
relatos per *Hodiern.ad Surd.dec.*29.*ſub n.*8.
70 ſed verius eſſe, quod poſſit etiam peti poſt
ipſam ſententiam, prout obtinuiſſe dicit *Vr-*
*ſill. ad Afflic. dec.* 174. *num.* 3.*Thor. in com-*
*pend. dec. part.* 3. *verſ. emphyteuta* 4.*Hodier.*
*ad d. dec.* 29. *num.* 9. imo in quacumque
parte iudicij, vt dixit *Rot. dec.* 728. *num.* 4.
*part.* 4.*diu. & dec.*165.*num.*30. *part.*10. *rec.*
dummodo videlicet per executionem per-
fectam, non ſit actualiter conſumatum.

72 Non dicetur autem res integra ſi domi-
nus rem alteri iam locauerit *Alex.conſ.*131.
*num.*2.*lib.*4. prout, & e contra dici rem in-
tegram ſi alteri non fuerit facta locatio, tra-
dit *Valaſc.poſt alios de iur. emph. quæſt.* 21.
*num.* 8.*Mart.Med. exam.*28.*num.* 11. At ſe-
73 cus eſt de ſimplici ceſſione ſuorum iurium
per dominum alteri facta, per eam enim non
deſinet eſſe res integra, ſed ſicut compete-
bat moræ purgatio aduerſus cedentem, ita
& competere debet contra ceſſionarium
*Add.ad Gregr. dec.* 559. *num.* 10. *in ſecunda*
*limitatione ad fin.Seraph.dec.*591. *num.* 11.

74 Cæterum datur etiam alia regula gene-
ralis in hac materia, vt moræ purgatio de
æquitate canonica detur ſemper, ac ius al-
terius non ſit effectum deterius, vt firmauit
*Rota coram Seraph.dec.*591.*n.*7. *& dec.* 1150.
*num.*4.*& cor.Dunoz.Iun.dec.*799.*num.*24.ſe-
cus autem e contra ſi ius alterius ſit effectū
75 deterius, ſeu in damnum reſultet, quia
tunc non admittitur amplius purgatio mo-
ræ *l.ſi ita* 135. *§.Seia vbi gloſ. in verb. inte-*
*reſſe Bart. & Iaſ. num.*11.*ff. de verbor.oblig.*

Parif.

*Parif. conf.19.num.239.& seq.lib.2.Gratian. disc.708. num.18 & seq.* nec etiam de æquitate canonica *Veg. conf.68.num.31.post med. & 41.Scam.dec.93.sub nom.44.Rot.dec. 288. num.14. & 15.post Statil. de Salniano.*

76 Verum admittitur etiam vbi ius alterius sit effectum deterius, si purgationem petens velit eius damnum totaliter reficere *Seraph. de iuram. priuil. 38.num.12.& seq.Marescot. variar.lib.2.cap.124.num.11.Adden.ad Gregor.dec. 559.num. 10.in 1.limitatione Add.ad Burat.dec.582 num.13.Rot. dec. 728. num.4.*
77 *part.4.diu.* quod tamen non procederet si conductor peccasset in faciendo *Coccin. dec. 204.nu.8.& dec. 217.nu.4.*

78 Non dicetur autem effectum deterius ius locatoris, & eum in damno esse, ex eo solo, quod lucrum perdiderit, vt firmat *Rim.Iun. cons. 643. n.11.& seq.* sed bene si de suo expendit, puta in lite *Bart.in l. & si post tres 8. num.5.ad med.ff.si quis cantion.* vbi secus dicit in cautione iudiciali, de qua *Angelus ibidem num.4.in fin. Gozad.cons.57. nu. 18.Rot. dec.410.num.8. part.4.diu. & dec. 282. num. 13.post Statil.*

Euitatur etiam iste finis locationis, & deuolutio bonorum locatorum ex eo quod locator receperit mercedem, vel etiam eam solum petierit, quia per tales actus censetur voluisse in contractu continuare non autem illum finire, & inducitur deuolutionis incursæ remissio, de quo dicam *in Cap.59.*

## De fine locationis per superuenientem necessitatem Domino vtendi re locata.

*S V M M A R I V M.*

1 *Necessitas superueniens Domino vtendi re locata tribuit et facultatem expellendi conductorem.*
2 *Decl. non procedere si necessitas imminebat de tempore locationis.*
3 *Et necesse est non fuisse opinatam de eo tempore necessitatem.*
4 *Et quod verisimiliter non potuerit præuideri.*
5 *Futura prospicere pertinet ad prudentem virum, sed damno non afficit non cogitantem.*
6 *Necessitas licet pro parte adesset de tempore contractus adhuc si postea fuerit inopinanter aucta, tribuit facultatem expellendi conductorem.*
7 *Vtilitas locatoris non sufficit ad expellendum conductorem, sed requiritur necessitas.*
8 *Necessitatis vtendi domo locata est si dominus habitabat aliam, qua corruerit, vel ruinam minatur.*
9 *Decl. proced. si ruina sit talis, quæ ponat eum in necessitate migrandi.*
10 *Idem si superueniant hostes in loco vbi inhabitat, vel habeat ibi inimicos.*
11 *Idem si vxorem duxerit, cum qua non possit comode habitare vbi degit.*
12 *Secus si de tempore locationis fuisset nubilis ætatis, & in proxima spe vxorem ducendi.*
13 *Idem si superuenerit ei dignitas.*
14 *Idem si superuenerit infirmitas ob quam domo illa indigeat.*
15 *Idem si velit in domo locata facere artem.*
*Declara vt n. 16. 17.& 18.*
17 *Vsus artis in specie non est publica, sed priuata eam exercentium.*
19 *Necessitas domus locatæ non solum sufficit ad expellendum conductorem si propria domini, sed etiam filij patris, vel matris.*
20 *Non autem sufficit pro fratre vel alijs.*
21 *Et pro filio sufficit quod vxorem duxerit.*
22 *Statutum amplians dictam facultatem expellendi pro necessitate fratrum, vel aliorum, est exorbitans & strictæ intelligendum.*
23 *Limita primo dictum facultatem expellendi conductorem pro necessitate, procedere in domo tantum.*
24 *Limita secundo vt eadem facultas competat locatori tantum, non etiam successori.*
25 *Declara procedere in successore singulari non in hærede.*
26 *Decl. secundo vt competat etiam successori singulari si sit filius, vel pater locatoris.*
27 *Decl tertio vt hæres possit expellere si euenit casus quo defunctus indiguisset domo non si ipse ex aliqua particulari causa indigeat.*
28 *Decl. 4. vt si conductor sublocauerit & deinde ei superueniat necessitas non possit subconductorem expellere.*
29 *Lim. tertio dictam facultatem expellendi vt non procedat si conductor sit persona priuilegiata.*
30 *Decl. limitationem non procedere si conductor sit scholaris & locator habeat filium scholarem, qui reuertatur ægrotus, & indigeat domo locata.*
31 *Et generaliter, quod procedat facultas expellendi etiam aduersus priuilegiatos, teneat aliqui.*
32 *Intellige hoc procedere, si persona priuilegiata non habeat præcisam necessitatem domus conductæ.*
33 *Priuilegiatus comprehenditur in generali dispositione quando non est specialiter priuilegiatus in casu illo.*
34 *Lim. quarto stante pacto de non expellendo conductorem toto tempore durantis locationis, quia nec expelli poterit ex hoc capite superuenientis necessitatis.*
35 *Contrarium verius probatur & n.n. seqq.*
36 *Expressio eius quod tacite inest nihil operatur.*
37 *Iuramentum firmat contractum intra suos limites non autem illum extendit.*
38 *Decl limitationem procedere si promissum non expellere conductorem expresse etiam in casu superuenientis sibi necessitatis.*
39 *Tale pactum non potest fieri a Procuratore non habente ad id mandatum speciale.*
40 *Vel debet ex circumstantijs deprehendi locantem de tali casu sensisse.*
41 *Nec sufficit pactum, quod non possit expellere etiamsi domum pro se vellet.*
42 *Lim. quinto si necessitas locatori superuenerit culpa sua.*
43 *Culpa propria non debet alicui patrocinari.*
44 *Declara procedere in ea culpa quæ est causa proxima.*
45 *Limita sexto si domus sit talis, vt possit in ea succurri necessitati domini absque expulsione inquilini.*
46 *Lim. 7. si res locata sit specialiter hypothecata pro obseruantia contractus.*
47 *Contrarium quod adhuc possit expelli conductor.*
48 *Lim. 8. si post quam euenerit casus necessitatis locator pensiones receperit a conductore.*

49 *Decl.*

49 *Decl. procedere si recepit pensiones post casum necessitatis decursas, secus si decursas ante.*

50 *Lim. 9. ut causa necessitatis debeat esse vera & si reperiatur falsa conductor restituitur.*

51 *Et falsa conuincitur si postea dominus non habitauit.*

52 *Lim. 10. in locatione ad longum tempus.*

53 *Lim. 11. ut hoc sit priuilegium, & ideo non ampliandum.*

54 *Declara tamen esse sustinendum tanquam aquum & fauorabile.*

55 *Lim. 12. ut non possit ex dicta causa necessitatis Dominus conductorem expellere propria auctoritate.*

56 *Et probandam esse necessitatem superuenisse.*

57 *An requiratur libellus sunt hinc inde opiniones.*

58 *Pro dicta probatione non sufficit iuramentum domini*

59 *Sufficit tamen probatio summaria arbitrio Iudicis.*

## CAPVT LVI.

VNus ex modis, quo locatio ante tempus præfixum in contractu finitur, seu
1 ab ea receditur, est si dominus probauerit
eam sibi ad vsum proprium necessariam
esse, quia permittitur ei conductorem expellere, tam de iure ciuili, in *l. ade 3. C. de locat.*
quam canonico in *cap. propter sterilitatem. §. verum eodem tit.* vbi *Barbos. num. 21.* refert
etiam Doctores hoc notantes.
2 Requiritur tamẽ ad hunc effectum, quod
necessitas præfata non immineret tempore
quo facta fuit locatio, vt dicitur in dicto
*cap. propter sterilitatem §. verum*, vnde ne-
3 cesse est, quod superuenerit, & non fuerit
opinata de illo tempore *Bald. in l. ade num.*
*18. C. locat.* vbi etiam *Ang. num. 3. ver. & requiritur Gabr. de locat. concl. 3. num. 6. Gomes. variar. tom. 2. cap. 3. num. 6. ver. item quando. Rim. Iun. cons 225. num. 11. Cancer. tom. 1. cap. 14. n. 5. Magon. dec. Lucen. 75. nu. 6.* imò
4 & quod verisimiliter non potuerit præuideri de tempore contractus requirunt *Valasc.*
*de iure emphyt. quaest. 22. num. 3. in princ. & Mart. Medic. dec. Senen. in examin. 28. n. 20.*
sed hoc intelligendum est cum aliquo moderamine, nam non tenetur, quis considerare remota, sed solum propinqua, ea enim,
quæ sunt satis remota, erunt, & forte non
5 erunt, vt ait Seneca, & prospectus futurorũ
quamuis pertineat ad sapientem virum, tamen non afficit damno non cogitantem, nisi
ex præsenti statu debuerit cogitare, vt docet
*Bald. in dict. l. adem. num. 17. ver. sed nonne*
secus si debuit cogitare *Magon. dec. Lucen.*
*75. nu. 8.* non tamen satis esset ad excluden-
6 dum locatorem ab hac facultate expellendi
conductorem ex quo necessitas de tempore
contractus in aliqua parte adfuisset, vel immineret, si postea valde augeatur inopinanter ex aliquo casu, vt tradit *Valasc. de iur. emphyt. quaest. 22. num. 9. & sequitur Molin.*
*de iust. & iur. tract. 2. disp. 499. n. 9.*

7 Et debet esse vera necessitas, nec sufficit vtilitas locatoris sola *Ang. in dict. l. ade num. 1. ver. & hoc nota.* vbi ponit exemplum, si adueniat in loco vbi locata est domus Sum. Pontifex, & locator, sperans maiorem pensionem percipere debere, fingat velle habitare in ea *Alciat. cons. 35. sub numer. 8. lib. 8. Carocc. de locat. tit. de recusat. quaest. 2. num. 8. Mart. Medic. exam. 28. num. 22.*

8 Casus autem superuenientis necessitatis
plures esse possunt, & exempli gratia, vnus
est, si domus in qua locator inhabitabat
corruat, vt exemplificat *glos. in dict. l. ade*
*vers. necessarinm, & in dict. cap. propter ver.*
*non imminebat*, & idem est si incipiat minari
ruinam, ita vt tuto inhabitari non valeat
*Gomes. variar. resol. cap. 3. num. 6. post med.*
*Molin. de iust. & iur. tract. 2. disp. 499. num. 6.*
& etiam si non corruerat in totum, sed in
parte *Valasc. de iure emphyt. quaest. 22. num. 3.*
9 quod intelligendum est si ruina sit talis, quę
ponat eum in necessitate migrandi, quia
alias non applicarentur iura supracitata, de
necessitate superueniente loquentia.

10 Ex eo autem, quod dictum est sufficere, quod locator in domo, in qua inhabitabat tuto amplius inhabitare non possit, ex quo minetur ruinam, infertur ad alios plures casus similes iusti timoris, nempe si superueniant hostes in loco, vel habeat inimicos in vicinia, aut aliud immineat periculum, itaut ibi inhabitare non valeat, vt ampliat *Valasc. in dict. quaest. 22. num. 3.* & sequitur *Molin. d. q. 499. n. 6.*

11 Aliud exemplum est si locator vxorem
ducat, ac proinde necessitas sibi oriatur redeundi ad domum locatam pro habitando
cum ea, quia forte illa quam inhabitat, licet
esset commoda pro se solo, tamen non est
talis pro se, & vxore, hoc enim casu poterit
conductorem expellere *glos. in in dict. l. ade*
*ver. necessariam, & in dict. cap. propter sterilitatem ver. non imminebat*, quas glossas allij
communiter sequuntur, vt post *Salicet ibi*
*num. 4.* dicit *Valascus dict. quaest. 22. sub. nu. 3.*
12 nisi tamen locator de tempore factæ locationis fuisset nubilis ætatis, & in proxima
spe ducendæ vxoris, quia tunc casus non
posset dici inopinatus, prout requiri dictum
est supra, & tradit in specie *Martius Medic.*
*exam. 28. n. 20.*

13 Eadem ratione si locatori superueniat dignitas per quam indigeat maiori familia, & sic necessaria sit maior domus quam inhabitata, & opportuna illa quam locauerit, poterit ad eandem regredi, vt tradit *Gomes. variar. tom. 2. cap. 3. sub num. 6. prope med.* & se-

qnitur

quitur *Molin. de Iust. & iur. dict. disp.* 499. *num.*6. *post med. ver. aliud exemplum.* Vel si superueniat infirmitas, propter quam loca-
14 tor indigeat domo causa melioris habitationis, vel aeris *Carocc. de locat. tit. de recusat. quaest.*2.*n.*10.

15 Aliud etiam exemplum si locator indigeat domo locata, quia velit facere in ea artem lanae, vel aliam honestam, aut quid simile affertur per *Bald. in dict. lege aedem num.* 17.
16 *C. locat.* sed tale exemplum restringitur primo per *Greg. Lopez. in l.*6. *tit.*8.*par.*5. *recopil.* procedere quando locator exercuisset antea artem in alia domo, quae corruisset, vel alia de causa nō posset ibi amplius exerceri; & secundo loco restringitur à *Valasco de iur. emph. quaest.*22. *num.*3. *ad fin.* vbi relata restrictione Gregorij, inquit, nec eam sibi satis esse si dominus aliunde, quam ex illa arte viuat, & addit rationem suae opinionis, quia lex vsibus proprijs necessariam esse domum requirit, & eum sequitur *Molin. de iust. & iur. tract.*2. *quaest.*499. *num.* 6. *ad fin. & Mart. Medic. examin.*28. *num.*22. nec pro defensione Baldi indistinctè loquentis considerari potest, quod concurrat vtilitas
17 publica, vt ars illa exerceatur, quia vtilitas artis lanę in specie, idest in quantum ab vno, vel duobus exercetur, non dicitur vtilitas publica, sed tantum priuata exercentium secundum *Barbat. conf.*30.*nu.*1.*post med. ver. quia istud statum artis lanae lib.*3.& ad effectū expellendi conductorem, non sufficit vtilitas locatoris, sed requiritur necessitas, vt dictum est supra *num.* 7. & in his terminis expulsionis conductoris Apothecae ad effectum vendendi in ea Pannos, dicit *Alciat. conf.*35.*sub*
18 *num.*8. *lib.*8. Videtur tamen sufficere primā restrictionem, quia dum dominus est solitus exercere artem, satis vsibus proprijs dicitur necessaria domus, si necessaria est pro continuatione illius, licet non sit talis ars, ex qua solum viuat, quidquid sit si velit eius vsum nouiter assumere absque necessitate parandi sibi cum ea victum, facit *Natt. conf.* 25. *nu.*1.

19 Et quod dictum est de necessitate propria pro habitatione domini, extenditur quoque ad necessitatem superuenientem pro habitatione filij eiusdem, aut patris, vel matris *Bald. in dict. l. aedem num.* 17. *C. locat. Mart. Medic. axamin.*28. *num.*27. *ver. si vero.* non
20 autem aliorum, nisi adsit peculiaris lex aliter disponens, prout adest Lusitaniae extendens etiam ad fratres, vt referunt *Barbos. in dict. cap. propter sterilitatem num.* 22. *de locat. Valasc. dict. quaest.*22. *sub num.*3. *Molin. dict. disp.*499.*num.*6. quod secus est de iure, quia non procedit in fratre, vt in specie docet *Bald. dict. num.*17. *ver. quid si. Caroc. de locat.*
21 *tit. de recusat. quaest.*3. Et quo ad filium, si ipse duxerit vxorem, & propterea necessaria sit maior domus, haec quoque est causa quā Doctores allegant, vt signanter *Valasc. dict. quaest.*22. *num.*3. vbi, & limitat si tempore, quo facta locatio, ipse filius fuisset nubilis aetatis, quia non esset casus inopinatus, quod postea nuberet, at haec limitatio ita generaliter sumpta non videtur vera, nisi concurrat aliud indicium, quod de nuptijs filij per partem locantem cogitaretur, quia alias etiam in existente in aetate nubili, poterant nuptiae esse valde remotae, & sic illas non cogitasse, non debet nocere, prout dictum est supra auctoritate *Baldi in d. l. aedem num.* 17. Et quoniam verbum fecimus de statuto ampliante dictam facultatem expel-
22 lendi conductorem pro necessitate fratrum, vel aliarum personarum, animaduertendum tale statutum esse exorbitans à dispositione iuris, & ideo non extendendum vltra personas expressas, vt tradit *Rim. iun. conf.*650. *num.* 12. *& seq.* vbi quod dum loquitur de descendentibus, vel collateralibus, non conuenit maritis, qui non sunt tales.

23 Limitatur tamen dicta facultas expellendi pro necessitate propria conductorem, vt procedat tantum in domo non in alio fundo rustico, quia text. tam in *dict. l. aedem* quam *in dict. cap. propter sterilitatem*, cum misterio de aede tantum, seu domo loquuntur, & cū hoc sit quoddam priuilegium, quod tribuitur domino, propter suam necessitatem, non debet extendi, sed restringi ad domum de qua loquitur. *Bald. in dict. l. aedem num.* 19. *ver. sed nunquid. Gomes. variar. resol. tom* 2. *cap.*3.*num.*6. *ad fin.* vbi addit tertiam rationem, quia habitatio est pars alimentorum, & ideo eius necessitas est magis praecisa, & magis fauorabile est, vt ei ocurratur *Caroc. de locat. tit. de recusat. quaest.*2. *num.*35. *Molin. de iust. & iur. dict. disp.* 499. *numer.* 10. *Mart. Medic. exam.*28. *nu.* 33. *Cancer tom.* 1. *cap.*14. *num.* 6.

24 Secundo limitatur, vt procedat in ipso locatore tantum, non autem in eius successore, quia haec est facultas à lege concessa locatori pro sua necessitate, & ideo est personalissima, prout est vsus rei, & trasferri in alium non potest, vt firmat *Sur. d. conf.* 103. *num.* 12. *vers. sed quia hac facultas. Gratian. disc.*117. *num.*19. *Barbos. in cap. propter sterilitatem num.*26. *de locat. & cond.*

25 At limitatio ista recipit declarationem, vt procedat in successore singulari in casibus in quibus tenetur stare locationi, in quibus terminis loquitur *Surd. in d. cons.*103.

vt videre est *n.* 10. & firmatur etiam in eisdem terminis per *Valasc. de iur. emph. quaest. 22. num.* 10. secus autem in hærede, quia iste, cum representet personam locatoris, eiusdem iuris esse debet, vt censuit in specie *Magon.dec. Lucen.*75. *num.*4. & 5. & *Mart. Medic.exam.*28. *num.*26.&27. vbi etiam vlterius declarat limitationem non procedere si filius, aut pater locatoris sit eius successor, quamuis singularis, eum facultas expellendi conductorem extendatur, vt procedat etiam propter horum necessitatem, vt dictũ
27 est supra. Erit tamen metienda necessitas à persona defuncti, non autem ipsius hæredis, vt videlicet competat isti ius expellendi, si defunctus domo indiguisset, non autem econtra si non indiguisset ille, sed indigeat aliqua particulari causa hæres, prout subdeclarat *Molin. in disp.*499. *num.* 7. *post med. vers. limitarem*, vbi etiam addit, eodem modo posse etiam successorem particularem expellere conductorem, maxime si locator totum ius suum etiam expellendi in eum transtulerit, sed eius opinio non caret difficultate, & præcipue circa hoc vltimum dictum, quia hoc ius tanquam personale cedi, & in alium transferri non posse, dictum est supra, & præcipue ex *Surd.in dicto cons.*103. *num.* 12. quem vltra alios supracitatos sequitur etiam *Cancer.variar. cap.*14.*num.*21.
28 *num.* 1. Et quod nec conductor, si sublocauerit, expellere valeat pro necessitate sibi superueniente subconductorem suum, quia hoc priuilegium datur domino tantum locanti *Rauden.resol.*27. *in princ.*

Tertio limitatur si conductor sit persona priuilegiata, prout scholaris, quia non potest expelli, etiam si domino superueniat necessitas, hoc enim est priuilegium, vt dictum supra, & priuilegiatus contra priuilegiatum non vtitur priuilegio *Bologn.in repetit. Auth. habita numer.* 369. *C. ne fil. pro patr. Rebuff. de priuil. Schol. priuil.* 8. *Carocc. tit. de recusat.quaest.*2. *num.* 36. & *seq.* vbi sublimitat si
29 locans habeat filium alibi studentem, qui reuertatur ægrotus, & pro eo necesse habeat vti domo locata *Duen. reg.*213.*num.*1. *Cenal.commun.contra comm.quaest.*756.*n.*43.vbi
30 idem, quod in Scholaribus, dicit etiam in officialibus S. Inquisitionis, Iudicibus durante officio, & Doctoribus, ac Aduocatis *Morla in Empor. Iur. par.*1.*tit.*10.*numer.*26. *Barbos. in cap. propter sterilitatem numer.*27. *Mart. Medic. exam.* 28. *num.* 33. vbi quod hanc veriorem existimat.

31 Verum ista limitatio non transit sine difficultate, quia quod competat dicta facultas expellendi, est determinatio generalis in præfatis iuribus, & propterea debet cõprehendere etiam personas priuilegiatas, secundum *Valascum de iur. emph. quaest.*22.*num.*5. *Petr Barbos. in l.* 1. *par.*7.*num.*52.*ff.sol.matr.*
32 At hæ contrariæ opiniones possent forsan conciliari, vt ista secunda procedat si Scholari, vel alteri priuilegiato non sit præcisè necessaria domus conducta, alias procedat prima, idque ex ratione, quia prædicti habent priuilegium compellendi dominum etiam inuitum sibi locare, vt dictum est supra in *cap.* 20. sed tale eorum priuilegium procedit tantũ in casu necessitatis, vt ibidẽ fuit declaratũ *n.*36. & *seq.* vnde sunt quidẽ priuilegiati in materia ista locationis, & cõductionis, sed tantum in dicto casu necessitatis, ergo in eodem tantum non debent comprehendi in dicta generali determinatione, quod conductor possit expelli per superuenientem necessitatem domini, nam regula
33 est, vt priuilegiatus non comprehendatur in generali dispositione, in quantum priuilegiatus est in materia illa, secus autem, vbi non extenditur eius priuilegium, quia tunc comprehenditur *Bart. in Auth.quas actiones num.* 3. *vers. quandoque quilibet C. de Sacros. Eccles. Mascard. de stat. inter.concl.*5.*num.* 36. *Fenzon.ad stat.Vrbis in inscript.num.*71. *Rot.dec.*46.*num.*16.*par.*5. *rec.* & *cor. Durano dec.*67. *nu.*12. & in specie dictam secundam opinionem procedere, si persona priuilegiata, quæ conduxit non sit talis, quæ possit expellere locatorem è propria domo. *Molin. de iust.& iur.dict.disp.*499.*num.*9.

34 Quarto limitatur stante pacto de non expellendo conductorem toto tempore durãris locationis, quia, vt aliquid operetur, viris detur recessum à natura contractus, ita vt non possit conductor, neque ex hoc capite superuenientis necessitatis expelli *Ang. in l. edem num.* 1. *vers. dico etiam* licet in meo Cod. adsit dictio, nisi, ibi *nisi quia locator habitare velit*, quia dignoscitur mendosè apposita, tum ex sensu, tum etiam, quia Angelum istam opinionem tenere referunt alij eum sequentes, & signanter *Grat. cons.*69. *num.* 20. *lib.* 2. *Natta cons.*481. *num.* 19. & alijs pluribus adductis *Carocc. dict. quaest.* 2. *num.* 18. & *Seraphin. de priuil. iuram. priuil.* 13.*num.*20. & *priuil.*49. *num.*48. *Valasc. de iur.emph.quaest.* 22. *num.* 8. vbi relatis contrarijs, hanc opinionem tuetur, & dicit veteri, ne in iudicijs præualeat *Mart. Medic. exam.*28. *num.*29. & *seq. Put. decis.*161.*n.*1. *lib.*1.*Cyriac.contr.*229. *n.*31.

35 Verum ista quoque limitatio patitur difficultatem, & contrariũ videtur verius, nam pacta in contractu apposita, intelligi debent iuxta

iuxta naturam ipsius contractus, & proinde, cum de natura contractus locationis sit, vt non expellatur conductor si non superueniat necessitas domino vtendi domo, ita intelligi debet pactum prædictum, etiam si dici possit, quod ita intellectum nihil operetur, dum tacite inerat, quod extra dictum casum,
36 & alios in iure expressos non posset expelli, quia non est nouum, quod expressio eius quod tacite inest nihil operetur, prout in specie respondit Rimin.Sen.cons.613. num.4. vers.vel & secundo,& seqq.per tot.vbi per has rationes asserit decisionem Angeli vbi supra esse falsissimam Natt. cons.416. num.2. vers. sed respondetur, & seqq.vsque ad 8.vbi pariter eisdem rationibus, dicit, decisionem Angeli non esse veram Arn. Ferron. ad consuet. Burdegal.tit.3.§.2.Couar.variar. resolut.lib.2. cap.15. num.4. in fin. vbi hanc in practica tenendam Gregor.Lop.in l.6. tit.8. par.5.glos.2. Caroc. d.tit. de recusat. quæst.2.num.19. vbi hanc opinionem meliorem dicit.Fontanel.de pact.nuptial.clausul.14.glos.9.par.4.num.68.& seq.vbi quod intelligitur prout de iure Cancer.to.1.cap.14.num.10. vbi de veriori Fab.in Cod.lib.4.tit.42.defin.49.

Comprobarique potest hæc secunda opinio, quia dum, vt dictum est, ista expulsio procedit tantum vbi superuenit necessitas de tempore contractus inopinata, inde sequitur, vt in pacto generaliter loquente, talis casus tanquam inopinatus, non possit censeri comprehensus, iuxta late tradita per Giurb.decis.42. nu.21. vers.secundo renunciatio, & alios adductos supra in cap.49. de pactis circa remissionem mercedis num.61. & seq.& in his terminis late Felin.cons.43.nu.1. & seq.& num.6.& seq.

Et hac ratione attenta, sequitur etiam eādem opinionem extendi,& procedere posse licet pactum sit munitum iuramento, prout eam extendunt Rim. Sen. & alij supra citati,
37 quia iuramentum solum firmat contractum intra suos limites, non autem illum extendit ad casum de quo verisimiliter partes non cogitarunt,& in quo de iure contractus deficit, & firmitatē non habet,prout est casus superuenientis necessitatis inopinatæ, vt declarat Molin.de iust.& iur.d.d.sp.499.nu.7. in princ. vers.ratio autem est,& facit Alexand.cons.81. n.12.lib.1. cum alijs adductis in d.c.49.n.81.
38 Vlterius sequitur ex eadem ratione limitationem procedere posse si adsit pactum expressum de non expellendo in casu superuenientis necessitatis, vt pluribus adductis, requirit Barbos.in d.c.propter sterilitatem numer.28. Megon. decis. Lucen.75.num.2. non enim dubium est talem conuentionem valere, vt dicit Corn.cons.103.num.1.in fin.& seq. lib.2.Mart.Medic.d.examin.28.num.32.vers. si demum Caroc. d. quæst.2. in fin.vbi tamen
39 fiat per ipsum dominum, non autem per procuratorem specialiter id in mandato non habentem Natta cons.25.num.3.ad fin.& seq. Caroc. tit. de locat. per Procuratorem quæst. 2. num.1.& seq. vel saltem requiritur, quod ex
40 circumstantijs arbitrio prudentis Iudicis pensandis, deprehendatur locatorem verisimiliter intendisse iuri suo renunciare, etiam in casu superuenientis sibi necessitatis, vt sufficere censuit Molin.de iust.& iur. tract.2. disp.499.sub num.8.vers.sane dicerem,vbi ita dictas diffidentes opiniones conciliat,& sensit etiam Felin.cons.43.in fin.

Quid autem dicendum sit si locator pro-
41 miserit conductorem durante tempore locationis non expellere, etiam si domum pro se vellet, an videlicet censeatur renunciatū præfatæ facultati expellendi in superueniente casu necessitatis, videndus est omnino Cancer.qui habuit casum in facto to.1.variar. resolut.cap.14.num.11. cum pluribus sequentibus, vbi primo arguit pro affirmatiua, deinde num.13.dicit contrarium verius putare, & adducit rationes, & auctoritates, ac postmodum re maturius considerata in aliam abit sententiam, & plura in comprobationem eius adducit, facilius certè procederet d. secunda opinio pro facultate expellendi, pacto non obstante, si necessitas locatori superueniens respiceret ius publicum, seu publicam vtilitatem, hoc enim casu d. opinio admittitur etiam per tenentes contrariam, nempe Valasc.d.quæst.22.n.8.ad fin. & Mart. Medic.d.examin.28.num.31.
42 Quinto limitatur si necessitas superuenerit culpa ipsius locatoris, quia tunc non valet per eam expelli conductor,sed sibi imputet locator Bald.in d.l.ædem C.locat. num.19. vers.sed quid, licet in meo Codice dicat sibi non imputet, quia ex sensu deprehenditur illud, non, esse mendosè additum Caroc. de locat.tit.de recusat.quæst.2.num.39.Mart. Medic.examin 28.num.33.vers.vndecimo,& me-
43 rito, quia non debet culpa propria alicui patrocinari, & prodesse culposo l.ae ex dolo ff.de dolo Ancar.cons.141.num.1. Crauet. con-
44 sil.57. num.12. quod tamen solet restringi, vt procedat in ea culpa, quæ est causa proxima,& quæ est ordinata principaliter ad id, ex quo culposus vult commodum consequi, secus autem in remota, & ex qua tantum in consequentiam illud sequitur Bart.in l.itaque. fullo 12.num.1.ff.de furt.Felin.in c.quæ in Ecclesiarum num.67.ad fin.& seq. de constit. Menoc.de arbitr.lib.1.quæst.80.num.56.ante med.

*Rot.decis.63.num.25.par.2.div.*

45 Sexto limitatur si domus locata sit adeo ampla, vt possit in ea succurri necessitati locatoris absque eo, quod expellatur conductor, quia videlicet vterque valeat in ea commode habitare, quia tunc non potest ad expulsionem procedi *Adden.ad sum.Ang.in ver. locatio num.13.litt.A.vers.fallit. Carocc.d tit. de recusat.quaest.2.num.29.* Sed contrarium expresse docuit *Bald.in d.l.adem num.17.prope fin.vers.sed quid si ista,* & ratio huius opinionis Baldi reddi potest, quia dum iura concedunt hanc facultatem expellendi non debet dominus ita grauari, vt simul habitet cum alio, idque praecipue si vere ei resultet incommoditas, vel aliquod periculum ex illa cohabitatione, vti quia conductor possit insidiari pudicitiae, vt in specie considerat ibidem *Bald.* alias enim si posset absque aliquo incommodo, vel periculo, arbitrio Iudicis pensandn, in eadem domo habitare, procedere posset limitatio, quia tunc vere cessaret omnis causa expellendi conductorẽ, sine qua non videtur ad ipsam expulsionem contra naturam contractus deueniendum.

46 Septimo limitatur si in instrumento sit conuenta specialis hypotheca rei locatae pro obseruantia contractus, ex ea enim excluditur locator à dicta facultate expellendi *Cuman. in l. si filio familias 25. §. si vir in quinquennium nu.7 post med.& ibidem Alex.nu.4. ff.sol.matr.* quos alij sequuntur & praecipue *Arnold.Ferron.in consuet. Burdegal.tit.3.§.2.* at *Cuman.& Alex.* vere non loquuntur in his terminis necessitatis superuenientis ipsi
47 locatori, sed in terminis successoris singularis eiusdem, qui sunt valde diuersi ex dictis supra,& in terminis nostris, hypotheca non potest impedire locatorem, quin ex necessitate superueniente, conductorem expellat, quia hypotheca dat robur contractui,at eum non valet ampliare ad casum in quò lex illi firmitatem non tribuit, & de quò, tanquam superuenienti,& inopinato,non censetur locatorem sensisse,quando se obligauit, & rem hypothecauit,& ideo non obstante dicta hypotheca, poterit conductorem expellere *Natt.consi.25.num.4. vers.non obstat aliud Couar.variar.lib.2.cap.15.n.4.Carocc.d.quaest.2. num.23.Molin. d.disput.499.n.7. Mart.Med. d.exam.28.num.35.& 36.*

48 Octauo limitatur, vt non sit amplius locus dictae facultati expellendi,si locator post quam euenit casus, pensionem domus, vel eius partem recepit, quia videtur dictam facultatem remisisse, vt relatis *Bald.& Corn.* tradit *Gabr.de locat.concl.3.num.7.Cancer.variar.cap.14.num.8. vers.idem si post.tom.1.* & alijs adduct. *Mart.Medic. exam.28 num.18.* Neque obstat text. in *d. l. adem*, dum dicit non posse conductorem, qui mercedem soluit, expelli, nisi si dominus probauerit domum sibi necessariam, & alijs casibus ibi relatis, vnde videbatur dicendum in eis posse expelli conductorem, etiam si mercedem soluerit; quia potest intelligi de solutione anticipate facta, antequam dominus praeuideret suam necessitatem, sed vbi, ea vrgente,recipiendo mercedes, voluit locationem, patet noluisse conductorem expellere, & sic facultate expellendi, tanquam tacite renunciata,amplius vti non potest,quod & cõprobatur ex traditis *supra in princ.huius cap.* de eo qui locat dum necessitas sibi imminet vtendi re.Sed de ista limitatione adhuc valde dubitat *Carocc.in d.tit.de recusat.q.2.n.*28.nõ enim videtur ei magis operari posse tacitã remissionem,quam pactum expressum de non expellendo,& hypothecam rei pro obseruantia contractus, additque vlterius, quod licet per receptionem canonis, seu pensionis censeatur remissa caducitas,tamen à remissione caducitatis omnino odiosae, non benè infertur ad remissionẽ huius facultatis omnino aequę. Verum responderi potest respectu eius,quod considerat de pacto, aliquos tenere absolute, eo stante, cessare hanc facultatem expellendi, & licet verior visa sit contraria opinio, tamen praecipua ratio fuit, quia de tempore pacti ista necessitas non esset opinata, vt videre est supra in quarta limitatione, & hic supponitur,eam ne dum opinatam fuisse, sed iam euenisse. Non displicet tamen alia consideratio, quod haec facultas competens locatori sit omnino aequa,& sic non adeo odiosa, vt caducitas,& inde in hoc proposito inferri posse videtur ad vnum considerabile,
49 videlicet, quod non sufficiat pro remissione huius facultatis petitio, seu receptio mercedum decursarum, quae est compatibilis cum expulsione, secus autem quoad petitionem futurarum omnino cum expulsione incompatibilem, & sic in casu isto cesset illa magna quaestio de qua infra *in cap.59.*

50 Nono limitatur, vt causa necessitatis debeat esse vera, & vbi post expulsionem reperiatur falsa, tenebitur locator conductori ad omnia damna, & interesse *Bald.in eadem l.adem num.22.* vbi, & quod si Iudici obrepserit,poterit puniri de crimine stellionatus, & si conductor voluerit reinuestiri, poterit, late *Carocc. d. quaest.2. num.32.& seq.* & satis
51 apparebit falsa, ex quò post conductorem expulsum dominus non habitauerit, sed alteri locauerit, superuacaneum enim est credere, quod voluerit pro sua habitatione, qui

qui postea non habitauit, vt dicit *Bald. sub dicto num.22. Natt. cons.25. num.6. Bellon. de his qua in continenti fiunt quaest.181, numer.6. Cancer. variar. tom.1. cap.14. nu.11. Ripol. var. cap.12. num.224. & seq.* vbi etiam idem esse si per aliquod modicum tempus ipse prius inhabitauerit.

52 Decimo limita, vt d. facultas expellendi procedat in locatione ordinaria ad breue tempus, secus autem in emphyteusi, seu locatione ad longum tempus, quia in his contractibus transfertur dominium vtile in conductorem, vt alibi dictum est, & non ita facile expelli potest dominus vtilis, ac simplex conductor, qui solam detentationem, & vsum habet *Bartol. in l. emptorem C. locat.* & ibi alij Doctores, vt testatur *Gomes. variar. tom.2. cap.3. num.9. vers. secundo infertur*, vbi exemplificat in locatione ad decennium, vel ad vitam *Barbos. in d. c. propter sterilitatem nu. 29. de locat. Valasc. de iur. emphyt. quaest.22. n.1. & 2. Cabed. decis. 92. num.3. lib.1.*

53 Vndecimo non omittendum notare, quod facultas prædicta expellendi conductorem, & recedendi à locatione, est priuilegium concessum domino propter propriam indigentiam, & ideo generaliter debet restringi ad suos limites, non autem ampliari, vt docuit *Bald. in d. l. adem num.19. ad fin. C. locat. Gomes. variar. tom.2. cap.3. num.6. prope fin.* Ac

54 licet propterea non possit dicta facultas extendi de persona ad personam, neque de re ad rem, neque de casu ad casum, tamen in casu suo debet sustineri, non autem de facili admitti, quod censeatur amissum, vel renunciatum, quia est æquum, & fauorabile *Couar. variar. resolut. lib.2. cap.15. num.4. in fin. Carocc. d. tit. de recusat. quaest.2. num.28.*

55 Duodecimo tandem limitatur, vt non possit dominus propria auctoritate conductorem expellere, quia necessaria est proba-

56 tio superuenientis necessitatis, vt habetur in *d. l. adem*, & probatio debet fieri coram Iudice, vt dicit ibi *Bald. num.20.* & licet ipse *Baldus* videatur sentire, dominum posse ingredi domum propria auctoritate, & textum loqui in casu quo Iudex propter controuersiam partium aditus erat, vel à domino, vel ab inquilino, tamen limitationem firmat *Alciat. cons.35. nu.7. & 8. lib.8.* & idem sentiunt *Carocc. d. quaest.2. num.34. Bellon. de his, qua incontinenti quaest.181. nu.1.* & comprobat *Mart. Medic. examinat.28. num.23. &*

57 *seq.* sed vbi adeatur Iudex, istæ querelæ sunt potius implorationes, quam petitiones, & ideo Iudex eas audit sine libello, secundum *Bald. in d. l. adem num.20.* sed contrarium quod requiratur libellus tradit, & communem esse conclusionem testatur *Alciat. d. cons.35. num.7. lib.8.*

58 Probatio autem prædicta facienda est aliter, quam per iuramentum Domini *Fab. in Cod. lib.4. tit.42. defin.51. in princ. Cancer. variar. tom.1. cap.14. num.8. vers. bene hoc.* Suffi-

59 cit tamen probatio summaria arbitrio Iudicis *Carocc. de locat. dicto tit. de recusat. quaest.2. num.34.*

## De fine locationis ex quo Dominus velit Domum reficere.

### SVMMARIVM.

1 *Dominus volens reficere ædes locatas potest expellere conductorem.*

2 *Et competit ei interdictum vti possidetis.*

3 *Vt obtineat ex dicto interdicto dominus protestari debet se non impedire inquilinum ne habitet, sed solum ne possideat.*

4 *Et intelligitur quod non prohibebit habitare facta refectione.*

5 *Locatio ex hoc capite necessaria refectionis non finitur.*

6 *Declara non finiri respectu locatoris, sed conductorem non teneri ad domum refectam redire.*

7 *Lim. declarationem si dominus fuisset paratus commodam habitationem ei dare.*

8 *Inquilinus expulsus ex causa refectionis domus si aliam domum conduxerit, non tenetur ad refectam redire.*

9 *Decl. non teneri redire cum graui suo praiudicio, secus si paucis tantum diebus prohibitus fit vti, & omnia sint integra.*

10 *Duo copulatiue requiruntur, vt redire teneatur, vnum quod lapsi sint pauci dies, aliud quod res sit integra.*

11 *Ampl. facultatem expellendi conductorem ex prædicta causa, competere etiam in refectione voluntaria.*

12 *Contrarium verius.*

13 *Expellens conductorem pro refectione necessaria, tenetur tantum ei mercedes remittere, non autem damna reficere, secus si pro voluntaria.*

14 *Lim. dictam facultatem expellendi non competere si necessitas refectionis aderat, seu imminebat de tempore locationis.*

15 *Lim. 2. procedere dictam facultatem expellendi si refectio fieri nequeat conductore habitante, alias secus.*

16 *Lim. 3. eamdem facultatem procedere in locatione, ad breue tempus, non autem in locatione ad longum tempus.*

17 *Necessitas ista refectionis aquiparatur necessitati domini ad habitandum.*

## CAPVT LVII.

Dominum volentem reficere ædes locatas posse expellere ex eis conductorem

1 clari iuris est *l. adem C. locat. e propter §. verum, eodem tit.* & competere ei interdictum,

2 vti possidetis aduersus conductorem exire nolen-

nolentem è domo, & reficere prohibentem est *tex. in l. si duo §. cum inquilinus ff. vti possidetis*, & tradit *Menoc. retinen. rem. 3. num. 237. Caroc. de locat. tit. de recusat. quaest. 6. n. 1.*

3 Verum vt obtineat dominus ex praefato interdicto, protestari debet se non impedire inquilinum ne habitet, sed solum ne possideat, vt dicit *text. in d. l. si duo §. cum inquilinus ff. vti possid.* quod intelligitur, vt

4 non prohibebit eum habitare facta refectione, secundum explicationem *glos. ibi in ver. dominum in fin. Carocc. d. quaest. 6. nu. 2. vers. practicando*, vbi quod passim practicatur protestatio cum hac expressione *Menoc. retinen. rem. 3. num. 237.*

5 Hinc autem inferri videtur, locationem ex hoc capite refectionis, non finiri, prout docuit aperte *Bart. in d. §. cum inquilinus in fin.* dicens notandum, quod post refectionem factam inquilinus potest, & debet habitare, licet pro refectione expellatur, & tradunt *Cephal. cons. 271. num. 4. vers. his tamen, & per tot. Tiraquel. in tract. cessante causa num. 103. Gregor. Lop. in l. 6. tit. 8. part. 5. num. 6. Menoc. retinen. rem. 3. num. 237. Carpan. ad stat. Mediol. lib. 2. cap. 379. num. 230. Caroc. tit. de incendio num. 83. & tit. de recusat. quaest. 5. num. 10. Valasc. de iur. emphyt. quaest. 77. num. 6. ver. qui, & illud Camer. variar. tom. 1. cap. 14. num. 22.*

Sed in contrarium, quod conductor hac de causa impeditus vti re conducta, non teneatur domo restaurata ad eam redire, & locationis contractum continuare, est text. expressus in *l. cum in plures 62. in princ.* ibi *adeo vt nec cogi quidem possit ex calendis Iunijs refecta domo inhabitare ff. locat.* vnde vi-

6 debatur adesse in praefatis *ll.* antinomiam, & contrarietatem, sed vt bene considerauit D. Bartholomaeus Brocchius Nob. Foroliuiensis adhuc iuuenis, sed magnae expectationis Domino Abbati Iacobo Patruo suo Viro celebri, mihi in amicitijs familiariter iuncto, ac de meis studijs non parum benemerenti ex *text. in d. l. si duo §. cum inquilinus ff. vti possid.* dum dicit locatorē volentem expellere inquilinum causa refectionis, protestari debere non impedire illum ne habitet, inferri tantum valet, quod ergo teneatur ipse locator domū quando fuerit habitationi apta restituere; ex textu verò mox citato *in l. cum in plures 62. ff. locat.* probatur non teneri conductorem domum recipere, & sic ista iura conciliantur, vt teneatur locator domum restituere, & locationem continuare, non autem teneatur conductor ad reditum, & continuationem.

Retenta autem opinione praedicta, quod conductor non teneatur continuare contractum, prout dicit expresse text. praedictus in

7 *d. l. cum in plures.* declarandus est, vt non procedat si locator paratus fuisset commodam habitationem ei dare, vt expresse subiungitur ibidem in textu, & requiritur fuisse paratum de illo tempore, quo conductor habitare volebat, non autem postea, vt explicat ibidem *glos. in ver. commodam* siue paratus sit dare suam, siue alienam, recipiendo in se onus pensionis illius domino soluendae *Henric. Boic. in cap. propter sterilitatem num. 16. de locat. & cond.*

Et hoc modo etiam conciliantur praefatae duae opiniones contrariae, vt scilicet prima

8 procedat si dominus aliam habitationem aeque idoneam inquilino praestiterit, vel praestare paratus fuerit, alias si inquilinus aliam domum conduxerit non tenetur redire ad refectam, vt est text. *in l. si in lege 27. §. Colonus vers. nam, & qui expulsus ff. locat.* nam est graue praeiudicium subiacere duabus cō-

9 ductionibus, & cum graui suo praeiudicio redire non tenetur *Bonaccin. de contrac. disp. 3. quaest. 7. punct. 2. num. 13. vers. verum facta Rebell. de oblig. iust. lib. 14. quaest. 10. num. 13.* vbi quod sufficit eum esse rationabiliter inuitum *Cyriac. contr. 459. num. 10:* quod si paucis tantum diebus prohibitus sit vti, omnia, quae ei integra sint, nihil de eius obligatione minuetur *d. §. colonus vers. quod si*

10 *paucis*, at haec duo requiruntur copulatiuè, quod sint lapsi pauci dies, & quod res sit integra, alias finitur locatio respectu conductoris, vt dicit ibi *Fulgos.* adeout non possit amplius locator moram purgare post multorum dierum lapsum, etiamsi conductoris nihil intersit, secundum *Castren.* ibidem, & vtrumque refert, & sequitur *Gabr. cons. 75. num. 3. lib. 1.* sed tenetur in omni casu locator remittere mercedem conductori à die qua impeditus fuit vti re locata, nisi impedimentum fuerit modicum, quia tunc illud aequo animo ferre debet conductor, nec propterea remissionem petere potest *l. habitatores 30. ff. loc.* & alibi dictum est.

11 Posset etiam dubitari, an ista facultas expellendi conductorem procedat tantum pro refectione necessaria, vel etiam pro voluntaria. Et quod procedat, etiam pro voluntaria faciunt verba tex. in ipsa *l. aedem C. locat.* in qua conceditur haec facultas, ibi, *aut corrigere domum maluerit*, ponderando, ne dum verbum, *corrigere*, quod significare videtur potius reductionem in meliorem formam, quā necessariā refectionem, sed & magis verbū, *malueris*, quod indicat voluntatem, non necessitatē, & de vtraq; refectione videtur illum

lũ textũ intelligere *glos. ibi in verò. corrigere domũ* & clarius *Mar. Med. examin. 28. nu. 38. & 39.* Sed verior contraria sententia

12 videtur, quia refectionis necessitatem expresse requirit *text. in cap. propter §. verum de locat.* & de ea loqui etiam *text. in dicta l. ædem* sensit *Bald. ibi num. 22. vers. sed quid si tempore Bonacc. de contract. quæst. 499. nu. 11.* Et hinc est, quod locator expellendo pro necessaria refectione, tenetur tantum remittere mercedem conductori, non autem ad damna, & interesse, secus autem si expellat pro refectione voluntaria *l. qui insulam 33. in princ. & l. & hac distinctio 38. in princ. ff. locat. glos. in d. l. ædem, ver. corrigere, C. eod. Mart. Medic. exam. 28. num. 39.* quia nempe

13 expulsio pro refectione necessaria tantum, est à lege permissa, & sic de natura contractus, ad quam deuenit locator absque culpa, *Babos. in cap. propter §. verum num. 32. de locat. & cond.* vbi, & quod si aliam æque comodam habitationem præstiterit, neque remissionem aliquam facere tenetur, ad vnum enim de duobus tenetur locator, vel habitationem æque comodam præstare, vel mercedem remittere *Bonaccin. de contract. disput. 3. quæst. 7. punct. 2. num. 13. ad fin.*

14 Limitatur autem hęc facultas expellendi, vt non procedat in casu quo necessitas refectionis aderat de tempore factæ locationis, seu imminebat, vt dicit *text. in cap. propter §. verum de locat. & cond.* vel etiamsi tunc fuisset paulò minor *Bald. in dict. l. ædem. nu. 22. vers. sed quid si tempore C. locat.* vbi, & idem dicit si adfuisset de tempore receptionis mercedis, & secus esse si cernatur postea maior necessitas quam ab initio crederetur, *Pet. de Vbald. de duob. fratr. par. 8. num. 14. ad med. ver. secundo quando. Ricc. collect. dec. 16. ad fin.*

15 Secundo limitari potest, vt procedat si necessaria sit refectio talis, quæ fieri nequeat conductore habitante, alias enim si sit talis, quæ fieri possit eo habitante, cessat facultas expellendi *Molin. de iust. & iur. tit. de contract. disput. 499. num. 11.* & in isto casu conductor si paruum est incomodum, illud ferre debet *l. habitatores 30. ff. locat.*

16 Tertio limitari potest, & restringi eadem facultas ad locationẽ modici temporis, nam vbi agitur de locatione ad tempus longum, tenetur conductor domum reficere, iuxta tradita per *Caroc. in tit. de incendio num. 80. & tit. de recusat. quæst 5. num. 8.* & dictum est in *cap. 34.*

17 Quarto animaduertendum, quod necessitas ista refectionis æquiparatur necessitati pro vsu proprio domini, & eodem modo cōceditur pro vtraq; expellendi facultas, tam in *dict. l. ædem C. locat.* quam & magis in *dict. cap. propter §. verum eodem tit.* vnde poterunt applicari saltem aliquę ex limitationibus, quę dantur ipsi facultati expellendi pro necessitate vsus proprij de qua in *cap.* proxime præcedenti.

## De fine locationis voluntario.

*S V M M A R I V M.*

1 *Vnumquodque dissoluitur eo modo quo colligatum est.*
2 *A locatione receditur solo consensu absque verbis.*
3 *Si conductor dixerit nolo continuare locationem & locator absque responsione receperit claues domus locata, censetur recessum.*
4 *Si conductor proponat recessum à locatione, & locator dixerit quando claues restitues eas recipiam, dubium est an censeatur recessum, & quomodo resoluatur.*
5 *Recessus à locatione probatur per actus incompatibiles cum ea.*
6 *Empta à conductore re locata, resoluitur locatio.*
7 *Decl. procedere si emptio sit valida.*
8 *Decl. 2. procedere si emptio non resoluatur.*
9 *Voluntas recedendi à locatione, probatur etiam per actum nullum.*
10 *Recessus à locatione, vt arguatur ex actibus, necesse est, vt sint omnino incompatibiles cum ea.*
11 *Resoluitur solo consensu locatio si fuerit solo consensu contracta, secus si quid vlterius intercesserit.*
12 *Solemnitas requisita in contractu requiritur etiam in distractu.*
13 *Decl procedere si solemnitas fuit necessaria.*
14 *Et vbi non deficiat qualitas propterquam necessaria fuit,*
15 *Constitutum, & præcarium adhibitum in contractu requiritur etiam in distractu.*
16 *Scriptura, & stipulatio in contractu adhibita requiritur etiam in eius resolutione, seu distractu.*
17 *Contrarium.*
18 *Decl scripturam requiri in resolutione emphyteusis.*
19 *Recedi non potest à locatione per consensum vnius ex contrahentibus tantum.*
20 *Limita in Principe qui ad sui libitum recedere potest à locatione Prædiorum Fiscalium.*
21 *Quid in locatione vectigalium*
22 *Lim. 2. si vnus volens recedere soluat alteri omnia damna, & interesse.*
23 *Declara limitationem non procedere si res locata sit specialiter hypothecata pro obseruantia contractus.*
24 *Decl. 2. non procedere stante iuramento.*
25 *Secus quoad successores iurantis.*
26 *Consensus in recessu a locatione debet esse simultaneus.*
27 *Sufficit tamen vnum ex contrahentibus proponere vna die recessum & alium alia die acceptare, quia præsumitur consensum primi durasse.*
28 *Recedi non potest à contractu in præiudicium tertij.*
29 *Decl. non procedere si promissa solutio de mercedibus quia censetur intuitu & correspectiue ad contractum locationis & ideo non debetur promissum cessante locatione.*
30 *Intellige si recedat casu vel necessario secus si mere voluntarie.*
31 *Et quocunque modo recedat non liberatur si facta delegatio ipso consentiente.*

CAPVT

## CAPVT LVIII.

QVoniam nihil tam naturale est quam eodem modo vnumquodque dissol-
1 ui, quo colligatum est *l. nihil tam naturale 36. ff. de reg. iur.* inde sequitur locationem, quam contrahi solo consensu dictum est in *cap. 16. in princ.* solo quoq; consensu dissolui, ac distrahi, vt est *text. in l. prout quisque 80. ad fin. ff. de solut.* & late tradit *Surd. cons. 136.*
2 *num.* 2. Cum igitur in contractu necessaria non sint verba, dummodo de consensu aliunde constet, vt in *dict. cap.* 16. idem quoque dicendum de dissolutione, quare si conductor dixerit, nolle continuare, locator vero
3 nihil respondiderit, sed claues domus receperit, ex isto actu sufficienter probatum erit eum consensisse recedere à locatione, & contractum fuisse resolutum *Bart. & alij relati per Tusc. in suis conclusionibus litt. L. conclus.* 412. *n.* 5.

At si, conductore proponente recessum à
4 contractu, locator dixerit, quod quando conductor restituet sibi claues, ipse eas recipiet, dubium est, an censeatur per talia verba probatus consensus in dissolutionem locationis, vel non, de quo latissime *Cartar. in dec. Ianuen.* 29. *per. tot.* & difficultas consistit in dignoscendo, an præfata verba futuri temporis, prolata sint in tractatu dissolutionis contractus, an vero in conclusione, quia in primo casu non inducunt dissolutionem, secus autem in secundo, vt firmat *Cartar. ibid. num.* 20. *& seq.* & vbi aliunde non probetur conclusio, sola verba præfata de se illam non probant secundum *Dec. in cons.* 18. *numer.* 4. *vers. secundo ex prædictis*, vbi, quod licet testes deponant Titium affirmasse, quod quando Sempronius redderet sibi pecuniam ipse restitueret ei suum prædium, inde non probatur conclusio, sed tractatus; & cum eo transit *Cartar. dict. dec.* 29. *num.* 25. & sequitur *Gratian. disc.* 115. *num.* 34. *& seq.*

5 Probabitur vero recessus à locatione non solum per verba, sed etiam per actus incompatibiles cum ea, vti si, locatione durante, conductor rem locatam emat, quia per emptionem res fit propria, & non potest, quis
6 rem propriam habere in locationem *l. qui rem vbi glos. in ver. existimans C. locat. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 3. num. 3. cum al. adduct. cap.* 11. *numer.* 28. & late pluribus medijs probat *Surdus dec.* 51. *à princ. vsque ad n.* 12.
7 quod tamẽ intelligitur procedere si emptio sit valida, alias si esset nulla, duraret locatio, & conductio, vt late probat idem *Surd. dict. dec.* 51. *à nu.* 12. *vers. pro contraria. Costa de fact. scien. & ignor. centur. 2. dist.* 89. *nu.* 10. *Gratian. disc.* 36. *num.* 55. *Ginrb. dec.* 63. *nu.* 5.
8 & idem esset emptione resoluta, puta per retractum vicini, vel consanguinei *Tiraq. de retr. consang. §.* 1. *glos.* 7. *num.* 72. *Cancer. variar. lib. 3. cap. 3. n.* 309. vel si licet emptio esset valida, effectum tamen non fuerit sortita *Surd. dict. dec.* 51. *num.* 11. *& seq. Cancer. d. cap.* 3. *num.* 308. quod & procedere etiamsi esset facta animo nouandi locationem tradunt *Roderic. de ann. Reddit. lib. 2. quæst.* 16. *num.* 58. *& seq. Cancer. dict. cap.* 3. *num.* 307. *Hodier. ad Surd. dec.* 51. Sed hoc vltimum patitur difficultatem, quia dum supponimus
9 constare de animo recedendi à locatione, hoc sufficit ex supradictis, & in specie, quod sufficiat voluntas actu nudo, & nullo declarata, late probat *Rot. cor. Gregor. dec.* 76. *n.* 1. *ver. secus tamen est.*

10 Alij autem actus, seu contractus omnino cum locatione non incompatibiles, recessu ab ea inducere, seu probare non valeot, iuxta tradita per *Menoc. præsumpt.* 134. *n.* 39. *&* 40. *lib. 3. Adden. ad Gregor. dec.* 76. *num.* 8. & in specie, quod non sufficiat dominum recipere mercedem à subconductore, vel eius obligationem, minusque petijsse à Iudice licentiam reparationes faciendi late probauit *Rot. decis.* 335. *numer.* 15. *& seq. vsque ad fin. p.* 10. *rec.*

11 Declaratur etiam vt tunc sufficiat solus consensus in dissoluenda locatione, cum & ipsa solo consensu fuit contracta, alias enim si aliqua alia solemnitas in contractu interuenisset, eadem esset necessaria in dissolututione, quia contractus, & distractus sunt eiusdem naturæ, & solemnitas, quæ requi-
12 ritur in contractu, requiritur etiam in distractu *Bart. in l. & idem ff. de condict. furt. Dec. & Cagnol. in d. l. nihil tam naturale ff. de reg. iur. Surd. cons.* 136. *nu.* 18. *Ossasc. decis.* 52. *n.* 10.
13 vbi tamen solemnitas fuisset in contractu necessario adhibita non voluntarie, quia tunc non requireretur in dissolutione *Bart. in l. actor. 9. num. 9. ff. rem rat. hab.* vbi dicit Abbatem solum posse reuocare Syndicum constiturum ab eo simul cum Capitulo, si ipse solus habet exercitium *Castr. in l. tria prædia 26. num. 5. ff. de seruit. rust. præd. Dec. in c. cum omnes num. 31. de constit. Ossasc. dicta decis.* 52. *num.* 10. *ad med.* Et videtur etiam non suffice-
14 re solemnitatem fuisse necessario adhibitã si necessitas non resultabat ex qualitate contractus, sed ex qualitate personæ, quæ defecit, puta si adhibitæ fuissent solemnitates necessariæ in contractibus minorum, ex quo locator esset minor, non requirentur in recessu

cessu à locatione post quam effectus esset maior.

15 Secundo declaratur, non sufficere solum consensum pro dissolutione, si quid vlterius accessit in contractu, sed requiri actum retrosimilem, ita vt si in contractu interuenit precarium, seu constitutum, requiratur etiam in distractu, vt latissime probat *Bald. in l. 1. num. 3. & plurib. seqq.* vbi rationem reddit, quia per dictas clausulas transfertur possessio, quæ non potest retrotransferri per solum consensum *C. quand. lic. ab empt. disced. & ibidem Salicet. num. 5. & 6.* vbi dicit verum, si contrahens, qui se constituit possidere alterius nomine, vere tunc temporis possidebat, alias quamuis cœperit possidere postea, secus esse, & in terminis dissolutionis locationis late *Surd. d. cons. 136. num. 25.* vbi & quod

16 si interuenit in contractu stipulatio, & scriptura, requiritur etiam stipulatio, & scri-

17 ptura in dissolutione, quod tamen patitur difficultatem, quia stipulatio, & scriptura non alterant contractum, nec aliquid aliud amplius operantur, quam locatio solo consensu contracta, & ideo vti quædam solemnitates non necessariæ in contractu, non requiruntur in eius resolutione, iuxta supra tradita, & licet *Surd. ibidem num. 26.* conetur respondere, quod non procedunt vbi res non est integra, tamen allegat *DD. in d. l. 1. C. quando liceat ab empt. reced.* qui loquuntur vbi accessit constitutum, vel precarium quo casu viget particularis ratio ex Baldo supra notata.

Posset tamen quo ad scripturam sustineri

18 eam requiri in dissolutione emphyteusis, retenta opinione illa, quod ipsa sit necessaria in contractu emphyteutico, quam plenè firmat *Osasc. decis. 52. num. 1. vers. contrariam opinionem*, & ea priùs firmata tenet requiri eamdem scripturam in ipso contractu dissoluendo *sub num. 10. & seqq. per tot.* quem allegat *Surd. in præcitato consil.* licèt variet in numero decisionis, quia variæ sūt impressiones.

19 Tertio declaratur, vt consensu dissoluatur locatio si concurrat consensus vtriusque, scilicet tam locatoris, quam conductoris, sicut enim non sufficit consensus vnius ad locationem contrahendam, vt dictum est in *cap. 16.* ita nec sufficere potest ad eam dissoluendam, iuxta supra tradita in principio, & in specie firmat *Surd. cons. 137. num. 16. ad med. & seq.*

20 Limitatur tamen declaratio ista in Principe, qui recedere potest ad sui libitum à locatione de prædijs Fiscalibus *l. fin. §. sane si quis non perpetuo C. de locat. prædior. ciu. lib. 11.*

21 quod secus est in locatione vectigalium secundum aliquos per *text. in l. licitatio §. ad conducendum ff. de publ. c. & vectig.* licet alij velint legem istam fuisse correctam per prædictam *l. fin. §. sane si quis non perpetuo*, vt refert ibi *gloss. in ver. offeratur.*

22 Limitari vlterius posset, dicta declaratio, vt non possit vnus ex contrahentibus velle recedere à locatione, vt non procedat, si velit soluere alteri omnia damna, & interesse, quidquid enim sit in venditione, an liberetur quis soluendo interesse, in locatione opinio affirmatiua videtur verior, vt dixi in *Cap. 28. num. 8. & seq. per text. in l. si fundus 36. §. nam & si colonus ff. locat.* & tradit *Barbos. in c. propter num. 33. de locat. & conduct. Negusan. de pignor. par. 2. memb. 1. numer. 7. & 8.*

23 Verum ista limitatio sublimitatur duobus modis, vno si res ipsa sit specialiter hypothecata pro obseruantia contractus locationis, vt tenuit *Rota relata per Adden. ad Gregor. decis. 68. num. 11.* licet nonparum vrgeant tradita in contrarium per *Surd. cons. 331. num. 24. vers. militarent, & seqq.* quia procedere possunt in hypotheca generali, secus autem in speciali, iuxta distinctionem *Rota in decisione coram Ortemberge relata per d. Adden.* Altero si contractus

24 sit iuratus, quia iuramentum obligat ad obseruantiam præcisam *Negusan. dicta par. 2. memb. 1. num. 9. Adden. ad Gregor. dicta de-*

25 *cis. 68. sub num. 11.* saltem quo ad ipsum iurantem, quidquid secus sit in hærede, in quem non transire hanc virtutem iuramenti obligandi ad obseruantiam præcisam sensit in proposito *Gabr. cons. 66. num. 12. lib. 1.* & plene alijs cumulatis firmat *Surd. cons. 331. numer. 31.*

26 Quarto declaratur, vt consensus vtriusque contrahentis in recessu à locatione debeat esse simultaneus, vt plene firmat *Surd. cons. 136. num. 16. ad med. & seq.* & est regulare, vt sicut requiritur consensus simultaneus in contractu, requiratur etiam in distractu ex relatis per *Adden. ad decis. 431.*

27 *n. 70. par. 4. tom. 2. recent.* at animaduertendum, quod licet testes deponant conductorem tali die dixisse velle recedere à conductione, & locatorem dixisse se contentum de tali recessu die sequenti, satis dicitur probatus consensus simultaneus, quia consensus expressus per conductorem die præcedēti præsumitur durasse, & ita se coniunxisse cum consensu præstito per locatorem die sequenti *Bald. in l. quicumque num. 2. post med. vers. & breuiter scias Cod. de bon. quæ lib. Fel. lin. cons. 39. num. 3. in fin. & seq.* cum alijs adductis supra in *cap. 16. num. 44.* in proposito contractus vbi videndum, quia dedi aliquas

declarationes, quæ faciunt etiam ad hunc propositum distractus ex prædictis.

28 Quinto declaratur, vt valeat recedi à locatione per consensum locatoris, & conductoris, quoad præiudicium eorum, secus autem quoad præiudicium tertij, cui fuerit ex ipsa locatione ius quæsitum, puta, quia conuentum fuerit mercedem, vel eius partem annuatim pro toto tempore, quo locatio facta fuit, illi solui, nam respectu contrahentium fuit ei ius quæsitum irreuocabiliter, itaut ad eius præiudicium non valeant illi contrauenire, nec reuocare, vt per *text. in l. si ego, & ibi glos. ff. de negoc. gest. & Socin. in l. qui Romæ §. Flauius in princ. col. penult. ff. de verb. obligat.* tradit *Bero. consil. 13. num. 12. lib. 3.*

29 Contrarium tamen, in his terminis promissionis factæ de soluendo mercedes rei locatæ alteri, dicendum videbatur, quia dato etiam, quod fuerit quæsitum ius illi tertio, tamen semper verum est fuisse quæsitum ex causa locationis, & correspectiue ad eam, ac proinde illa deficiente, etiam ius ipsum deficere, vt in specie tradunt *Mandell. cons. 428 num. 15. Fab. in Cod. lib. 4. tit. 42. defin. 32. Rot. coram Millin. decis. 172. num. 1.*

30 Verum hoc bene procedit si contractus casu aliquo, vel ex causa necessaria resoluatur, at secus est si resolutio eueniat ex facto, & voluntate ipsius conductoris, qui soluere promisit, quia tunc non liberatur, vt distinguendo probat *Anton. de Amat. resolut. 21. num. 5.* & vltra per eum citatos magis præcisè in his terminis *Cyr. ac. contr. 214. num. 27.* & motiuum bene sensit etiam *Rot. in dicta decis. 172. num. 2. coram Millin.* licet respondendo dixerit resolutionem locationis in casu illo, factam fuisse vigore transactionis, occasione litis, quæ pendebat super hoc ob inobseruantiam contractus, & læsionem conductoris, sentiens, quod propterea non valebat dici fuisse resolutum contractum ex mera voluntate conductoris.

31 Præterea nullo modo liberaretur conductor, si ille cui facienda erat solutio, fuisset creditor locatoris, qui mediante delegatione ei cessisset creditum mercedum, consentiente conductore, nam qui consentit delegationi, tenetur soluere, etiamsi non sit debitor delegantis, vel possit exceptione eum repellere *l. si quis delegauerit 12. & l. seq. l. doli exceptione 19. & l. penult. ff. de nouat.* vnde quamuis conductor non perseuerando in locatione non sit debitor locantis, vel eum repellere valeat exceptione, adhuc soluere tenetur illi tertio cui fuit delegatus, vt in specie firmauit late *Cyriac. controuer. 214. num. 6. & seq.* & sensit etiam *Fab. in Cod. lib. 4. tit. 42. defin. 32.*

## De remissione caducitatis seu finis locationis.

### *SVMMARIVM.*

1 *Caducitas à locatione tanquam inducta fauore locatoris procedit tantum eo volente.*
2 *Ampl. etiamsi incurratur ipso iure,*
3 *Caducitas per actum incompatibilem cum eius acceptatione à locatore factum, censetur remissa.*
4 *Caducitas per receptionẽ pensionum censetur remissa.*
5 *Idem per quemcumque alium actum ex quo deprehendatur voluntas perseuerandi in contractu.*
6 *Per concessionem licentiæ alienandi, an censeatur remissa caducitas.*
7 *Per actus incompatibiles cum caducitate, non solum censetur remissa caducitas incursa ob non solutionem canonum, sed etiam qualibet alia.*
8 *Et non solum incursa ex legis dispositione, sed etiam incursa vigore pacti resolutiui.*
9 *Ampl. vt non solum per receptionem canonum, sed etiam per petitionem censeatur remissa caducitas.*
10 *Contrarium tenent aliqui, sed prima est magis communis.*
11 *Ampl. vt non solum petitio futurarum, sed etiam decursarum sufficiat.*
12 *Contrarium tenent alij.*
13 *Prima est magis communis, secunda verior.*
14 *Petitio pensionum æquiparatur receptioni, quoad remissionem caducitatis.*
15 *Contrarium, quod isti termini sint diuersi.*
16 *Petitio pretij repugnat cum recessu à venditione.*
17 *Petitio canonum decursorum, potest stare cum caducitate.*
18 *Distingue vt per petitionem canonum decursorum censeatur remissa caducitas in emphyteusi, & locatione ad longum tempus, secus autem in locatione ad breue tempus.*
19 *Petitia pensionum facta ante incursam caducitatem nihil operatur ad eam impediendam.*
20 *Citatio ad soluendum pensiones importat remissionem caducitatis tanquam petitio iudicialis.*
21 *Idem si citatum ad docendum se soluisse.*
22 *Decl. procedere si additum, alias videndum relaxori mandatum.*
23 *Decl. 2. requiri citationem esse in actis reproductam.*
24 *Et non sufficit reproductio, nisi appareat à quo sit facta.*
25 *Et requiritur, quod sit facta ab habente speciale mandatum.*
26 *Receptio, seu petitio pensionum, vt importet remissionem caducitatis, necesse est, quod recipiens caducitatem sciat,*
27 *Consentiens alienationi si nesciat alienationem iam factam, & caducitatem incursam, non censetur eam remittere.*
28 *Caducitatis incursæ præsumitur ignorantia.*
29 *Scientia tamen probatur coniecturis, & satis est lapsus temporis.*
30 *Caducitatis ob canonem non solutum ignorantia allegari non potest à domino cui facienda erat solutio.*
31 *Secus si erat solitus exigere per alium.*
32 *Scientia officialis ad id deputati nocet domino.*

*33 Decl.*

33 *Decl. procedere in officialibus Principum, non autem in procuratoribus priuatorum.*

34 *Procurator generalis non potest caducitatem remittere.*

35 *Prælatus Ecclesiæ, & Abbas Monasterij non possunt remittere caducitatem,*

36 *Decl. procedere in Prælato Ecclesiæ Collegiatæ, secus in non habeate Collegium.*

37 *Prælatus habens facultatem de nouo inuestiendi, potest caducitatem remittere.*

38 *Pater legitimus administrator bonorum filij, potest caducitatem remittere.*

39 *Tutor non potest caducitatem remittere.*

40 *Tutor non potest repudiare quærenda pupilla, saltem sine eo.*

41 *Tutore remittente caducitatem datur pupillo restitutio in integrum.*

42 *Remissio caducitatis facta per procuratorem non habentem mandatum speciale, sustinetur si dominus eam ratam habuerit.*

43 *Et remissio tacita per receptionem pensionum censetur approbata si pecunias exactas receperit.*

44 *Decl. requiri scientiam caducitatis, & exactionis pecuniarum, itaut non sufficiat eas recepisse in confuso cum alijs.*

45 *Administrator licet sine facultate non remittat caducitatem recipiendo canones, tamen prabet excusationem ab ea.*

46 *Decl. vt prabeat excusationem ab incurrenda, secus quo ad incursam.*

47 *Dominus recipiendo canones potest sibi reseruare caducitatem.*

48 *Contr. teneat alij.*

49 *Decl. primam procedere in receptionem canonum decursorum tantum, secunda si recipiantur etiam futuri.*

50 *Et valere praseruationem tantum si vltra receptos, emphyteuta remaneat debitor pro integro biennio.*

51 *Canones futuri ad effectum, vt per eorum petitionem censeatur remissa caducitas intelliguntur decursi post ipsam caducitatem incursam.*

52 *Decl. procedere si statim fuit acceptata.*

53 *Praseruatio caducitatis quamuis inualida sustinetur si emphyteuta non contradixit.*

55 *Contradixisse satis dicitur si protestatus fuit se non cecidisse à iure suo.*

55 *Remissio caducitatis, conductore absente, & nemine pro eo acceptante, ei non prodest, vel saltem non potest reuocari.*

## CAPVT LIX.

Caducitas à iure conductionis sæpe euitatur ex eo, quod fuerit à locatore tacitè remissa, & ideo quoniam hæc est materia multum practicabilis, & conueniens omnibus caducitatibus fauore locatoris inductis, de quibus separatim dictum fuit in præcedentibus Capitibus, ad euitandam repetitionem in omnibus, visum est oportunū hic separatim de ea generaliter loqui, prout in eisdem Capitibus præcedentibus fuit reseruatum.

1 Quoniam igitur caducitas fauore locatoris inducta, procedit tantum eo volente, & non alias ex adduct. per *Fulgin. de iur. emphyt. tit. de var. caducit quæst. 2. num. 50.* etiam
2 si agatur de caducitate, quæ incurratur ipso iure *Alex. cons. 106. nu. 4. lib. 4. Fulgin. de iur. emphyt. tit. de alienatione quæst. 1. nu. 7. Cassad. decis. 2. de locat. Coccin. decis. 240. nu. 7.* inde se-
3 quitur, vt si conductor fecerit aliquem actum, cum caducitate incompatibilem, censeatur eam noluisse, vt signanter si rece-
4 perit pensionem, quia ex tali receptione constat eum nolle contractum resolutum esse, sed vigere, & sic remittere caducitatem *Ruin. consil. 119. num. 4. lib. 1. Paris. consil 5. num. 201. lib. 4. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 23. num. 3. Rot. coram Burat. decis. 617. num. 4. & ibi Adden.*

5 Et idem est si dominus alium actum ex quo eodem modo voluntas præfata deprehendatur fecerit, vt signanter si licentiam
6 alienandi emphyteutæ concesserit *Ias. in l. 2. num 129. C. de iur. emphyt.* & alijs auctoritatibus comprobat *Corbul. tit. de caus. priu. ob non sol. can. lim. 26. num. 1. & 2.* sed postea *numer. 8.* subdit, quod ipse tamen, licet non inueniat Auctorem contradicentem, existimat valde periculosam dictam opinionem, & reddit rationem, quia non est prorsus incompatibile, nec repugnans, quod dominus voluerit rem esse ad se deuolutam, & ab emphyteuta vendi, cum etiam res aliena vendi possit *l. rem alienam ff. de contrahen. empt.* vnde habet difficultatem in exemplo concedentis facultatem alienandi, non autem in conclusione, quod sufficiat etiā alius actus præter receptionem canonis, seu mercedis. Loquuntur enim Doctores præcipuè de dicta receptione mercedum loco exempli, & quia sæpius contingit, prout etiam licet, vt plurimum reperiatur scriptum, quod per eam censeatur remissa caducitas,
7 ob ipsarum pensionum, seu canonum non solutionem, incursam, tamen id quoque intelligi debet pro exemplo, non autem quod caducitas, ex eo capite tantum contingens, censeatur remissa, quia censetur remissa etiam incursa ex alio capite quocumque, vt alijs pluribus adductis tradunt *Fulgin. de iure emphyt. tit. de var. caducit. quæst. 14. num. 7. vers. ampliatur sexto, & Magon. decis. Flo-*
8 *rent. 145. num. 16.* Et non solum incursa ex legis dispositione, sed etiam incursa vigore pacti resolutiui *Fulgin. dicta quæst. 14. num. 7. vers. ampliatur septimo, Burat. decis. 640. num. 19.*

9 Ampliatur vero hæc conclusio, vt non solum procedat in receptione pensionis, sed etiam in sola eius petitione, nam & ista quoque demonstrat petentis animum insi-

stendi contractui,& consequenter remittendi caducitatem *Ruin, cons. 119. num. 3. lib. 5. Tiraq. de retract. convent. §. 1. glos. 2. nu. 64. Surd. cons. 86. num. 15. Gratian. disc. 633. num. 39. Hedier. ad Surd. decis. 6. num. 11. Marescot. variar. resol. cap. 138. num. 9. lib. 2. Adden. ad Burat. decis. 617. num. 8. vers. tertio ampliatur Rot. decis. 708. nu. 6. part. 4. tom. 3. rec.* & probatur hæc ampliatio vltra prædictā rationem,prædictasq; auctoritates,etiā per tex. clarū *in l. post diem C. de lege comiss.* vbi habetur, quod si venditor,post diem legi cōmissoriæ præstitū pretiū petat,cōmissoriæ legi renunciare videtur,nec variare,& ad eā redire potest. Vnde idem dicēdum si conductor petat mercedem, dū,vt dictum est alibi,locatio est similis emptioni, & venditioni,& eisdem iuris regulis regitur

10 Verum, his non obstantibus, non desunt, qui contrariam opinionem secuti sint in hoc proposito solius petitionis, vt videre est signanter penes *Gratian. disc. 515. num. 11. & seqq.* vbi eos refert & sequitur, & eam esse tenendam dicit, & multa etiam adducit pro ea *Surd. decis. 317. num. 18. & seqq.* volunt enim aliqui, id quod dicitur in præfata *l. post diem C. de leg. com.* de petitione, intelligi cum effectu, & eorum opinionem fortasse veriorem dicit *Corbul. de iur. emphyt. tit. de caus. priu. ob non sol. can. lim. 21. sub num. 11.* At negari non potest intellectum istum esse contra sensum omnium, qui volunt sufficere petitionem,& sic contra communem opinionem, & aperte illum reprobant *Salicet. in l. commissa num. 3. C. de pact. inter empt. & vend. Ias. in l. 2. numer. 128. C. de iure emph. Marescot. variar. cap. 137. num. 9. lib. 2.*

11 Maior difficultas est in dignoscendo an præfata communis opinio procedat in receptione, seu petitione pensionum futurarum tantum, vel etiam in petitione illarum præteriti temporis, aliqui enim volunt, quod per petitionem quoque istarum, dummodo conductor, seu emphyteuta, non inceperit ab expulsione, sed simpliciter solutionem earum petierit, sibi preiudicet, in facultate expellendi, seu caducitatem remittat *glos. in cap. potuit ver. expelli de locat. Cyn. Alberic. & Salicet. in l. 2. C. de iur. emph.* vbi post alios late *Ias. num. 124.* & hæc est sine dubio magis communis,vt patet ex cōgestis *per Corbul. de caus. priuat. ob non sol. can. lim. 21. Clar. in §. emphyteusis quæst. 10. num. 1. ad fin. vers. aut vero sumus Gigas. de pension. quæst. 73. num. 3. Redoan. de reb. Eccl. non alienan. quæst. 75. in princ. num. 12. Ioecr. decis. 309. num. 5. Surd. decis. 317. num. 14. Gratian. disc. 633. num. 37. & seq.*

12 Contrariam vero sententiam tenuit *Bart. in d. l. 2. num. 8. C. de iure emphyt.* & sensere alij antiquiores relati *per Surd. in d. decis. 317. num. 18. & cons. 445. num. 62. ad med.* & sensit etiam *Rota decis. 808. num. 2. part. 4. diu. Burat. decis. 640. nu. 19. & in vna Romana Vineæ 24. Mart. 1651. §. quia non repugnat cor. Eminentiss. D. Card. Cerro* vbi allegatur etiam vna *Tiburtina affictus cor. Cor. rado quæ hodie est in rec. part. 10. decis. 220.*

13 *num. 13.* & in hac contrarietate opinionum prima est magis communis, sed secunda videtur verior, vt dicit, & late auctoritates cumulando hinc inde, & rationes perpendendo ostendit *Surd. in d. dec. 317. num. 18. & per tot.* sed hoc non obstante ipse, seu potius Senatus ille Mantuanus, noluit recedere à communi, vt expresse habetur in fine illius decis. & animaduertit etiam *Gratian. disc. 633. num. 39.* & quidem magnifacienda est communis opinio, & tanti, vt pro ea iudicandum sit, etiamsi contraria videatur verior, prout obseruatum videtur *in dict. decis.* & seruandum tradit *Barz. decis. Bonon. 96. num. 25. & 26.*

14 Et quidem quoad veritatem,licet Doctores, vt plurimum indistincte loquantur de receptione, & petitione, imo expresse eas æquiparari in hoc proposito dicant *Gratian. disc. 633. num. 39. Fulgin. de iur. emphyt. tit. de var. caducitat. quæst. 14. sub nu. 4.* tamen

15 videntur isti termini in hoc puncto distinguendi, nam si dominus actualiter pensiones, seu canones præteritos receperit absq; vlla acceptatione, & preseruatione caducitatis, tunc videtur res clara, quod non possit amplius eam petere saltem si agatur de caducitate ob ipsos canones non solutos, quia si conductor liberatur ab ea allegando velle moram purgare, & celeriter satisfaciendo, etiam postquam fuerit petita,& acceptata, vt dictum est alibi, multo magis liberari dicendum est per actualem solutionem à domino non solum petitam,sed ante acceptationem caducitatis receptam. At difficultas est si fuerit requisitus à domino, vt solueret, & ipse adhuc neglexerit, an per dictam petitionem censeatur ei remissa caducitas, & à domino abdicata facultas expellendi, in qua difficultate,licet adhuc communior sit opinio affirmatiua *Gratian. disc. 633. num. 38. & 39. Surd. decis. 317. num. 14. & seq.* vbi *sub num. 18.* testatur de magis communi, verior quidem apparet, saltem prima facie, negatiua, quia in sola petitione nulla potest considerari purgatio moræ conductoris, propter quam datur locatori facul-

tas eum expellendi, sed potius ea est euidenter aucta, & aggrauata, vt considerat *Corbul. de cans. priuat. ob non sol. can. tim. 2 t. num. 1 1. ad fin.* vbi propterea dicit hanc veriorem.

Et licet ipse vtatur dictione illa subdubia, *fortasse*, tamen ita tenendum, non obstante tali dubitatione Corbuli, asseuerat *Gratian. disc. 515. num. 11. & 12.*

16 Nec obstant contrarij, quia fundantur præcipuè in *d.l. post diem 7. C. de lege commiss.* cum concordantibus, vt animaduertit *Surd. d. decis. 317. num. 14. ad fin. vers. huius partis*, quæ non vrgent in petitione pensionum præteritarum, loquuntur enim de venditore petente pretium, in quo nil mirum si per eam petitionem videatur nolle resolutionẽ contractus, quia omnino repugnat velle pretium, & velle contractum non durare, cum vbi venditio resoluitur, pretium amplius non debeatur, at hæc repugnantia

17 considerari potest in locatore petente mercedes pro tempore futuro, non autem in petente eas pro tempore præterito tantum, quia potest velle eas simul cum resolutione contractus, vt late probat ipse *Surd. d. decis. 317. num. 23. vers. item possunt, & seqq.* & sic per dictam solam petitionem pensionum præteritarum non potest censeri remissa caducitas.

Posset tamen pro defensione communis insisti, quod eo ipso, quod dominus petit pensiones, siue petat futuras, siue decursas semper petit vigore contractus, & sic videtur velle ei insistere, non autem ab eo recedere, sed adhuc viget responsio, quod hæc insistentia, si petantur pensiones decursæ tantum, non est actus de directo contrarius, & repugnans iuri expellendi conductorem, vt dictum est, & ideo non potest tale ius per præfatum actum censeri renunciatum, ex firmat. *per Surd. de alim. tit. 7. quæst. 17. num. 44. Caualer. decis. 658. num. 3 & Rot. in rec. dec. 9. nu. 14. & dec. 342. n. 8. part. 5.*

18 Possent etiam istæ duæ opiniones conciliari, vt prima procedat in emphyteusi, & locatione ad longum tempus, sumendo omnem benigniorem interpretationẽ pro euitanda pœna caducitatis, & priuatione dominij vtilis, secus autem in simplici locatione ad breue tempus, in qua de tam graui præiudicio conductoris non agitur, & comprobari posset distinctio ista, quia in emphyteusi magis repugnat, quod dominus velit caducitatem vna cum canonibus decursis, quam in simplici locatione, vt *per Ias. in l. 2. C. de iur. emphyt. sub num. 124. vers. ego puto in hoc membro, & num. 126. vers. in colono autem simplici. Surd. de alim. tit. 7. quæst. 17. n. 46. Gratian. disc. 515. n. 24.*

19 Præterea dicta opinio, quod petitio canonis in hac materia æquipareretur receptioni, patitur etiam aliam restrictionem, vt non procedat in petitione facta ante caducitatem incursam, puta, lapso vno anno, dominus recipit canonem sibi debitum, vtique clarum est, quod ille annus pro quo recipit non est computandus in numero duorum annorum in emphyteusi Ecclesiastica, vel trium in laycali necessariorum ad caducitatem incurrendam, & secus est si lapso vno anno dominus petat, sed nihil recipiat, tunc enim petitio non operatur dictum effectum, vt annus ante eam decursus computari non debeat *Fulgin. de iur. emphyt. tit. de var. caducit. quæst. 14. num. 3. vers. quam opinionem. Surd. dec. 317. num. 6. & seqq.*

20 Vbi autem procedit remissio per petionem, ipsi locus erit quoque si facta fuerit citatio ad soluendum, quia hæc est petitio iudicialis, & eumdem effectum operatur *Baron. de citat. quæst. 35. num. 71.* at dubium est

21 si citatio non fit ad soluendum, sed solum ad docendum se soluisse, quia istam æquiparari cum alia ad soluendum visa est innuere *Rota in Vna Romana vineæ 7. Iunij 1610. cor. Lancellocto, vt refert Gratian. disc. 515. n. 10.*

22 at in rei veritate termini sunt valde diuersi, & sensus Rotæ potest procedere quando in ipsa citatione subditur, alias videndum te laxari mandatum pro summa debita, quia si addantur dicta verba, tunc bene videtur eadem summa petita, at vbi non adduntur dicta verba, potest citatio esse facta eo animo, vt si citatus non doceat soluisse, certior reddatur caducitas, & fiat locus petitioni mandati de associando ad rem locatam tanquam deuolutam, & sic non importat petitionem, & caducitatis remissionem *Gratian. dict. disc. 515. nu. 9.* Animaduertendum

23 est tamen, quod quando citatio sit talis quæ importare possit dictũ effectum remissionis caducitatis, requiritur eam esse reproductã in actis, alias sola fides cursoris de illius executione non probat *Gratian. disc. 715. nu. 4.*

24 & quod neque sufficiat reproductio, nisi appareat à quo sit facta, dixit in his terminis *Rot. in dec. 33. num. 6. & 7.* vbi & quod non sufficeret esse factam à Procuratore genera-

25 li ad exigendum *par. 13. recent. Dunoz. Ian. dec. 793. num. 3.* & quod si in calce citationis non sit scriptum nomen comparentis, Notarius non præsumatur de instantia rogatus, & eam non probet *Peith. de manut. obseru. 102. num. 19. ver. ut qua constet. Rot. dec. 274. num. 10. & 11. p. 5. rec.*

At

26 At pro præfata remissione necessarium est quod canonem recipiens, seu petens sciat caducitatem esse incursam, alias ea non potest censeri remissa, quia ignorans non remittit, *l. mater decedens ff. de inoffic. testam. Castren. in l. si quis. 6. §. irritum numer. 4. ff. de iniuf. rupt. & irrit. Alex. conf. 146. numer. 8. lib. 5. Corbul. de cauf. priuat. ob non sol. can. lim. 26. num. 4. Surd. dec. 181. n. 7.*

27 Hinc si facta sit per emphyteutam alienatio, & ita incursa caducitas, licet requiratur dominus, quod consentiat alienationi, & ipse annuat, non propterea censetur caducitas remissa, dum de alienatione antecedenter facta non fuerit ipse dominus certioratus *Alex. conf. 146. nu. 8. lib. 5. Honded. conf. 55. num. 46. lib. 1. Corbul. de cauf. priuat. ob non sol. can. limit. 26. num. 4.*

28 Ignorantia autem incursæ caducitatis regulariter præsumitur, nisi conuincatur, scientia *Surd. decis. 181. nu. 8. Adden. ad Burat. dec. 617. num. 8. vers. limitatur prædicta*, sed satis
29 conuincitur scientia per coniecturas, & sufficit lapsus temporis, si permisit per multum spatiũ emphyteutam possidere, canones ab eo recipiendo *Dec. conf. 185. num. 12 vers. nec obstat Rim. Iun. conf. 22. n. 15. Adden ad Burat.*
30 *vbi supra*, caducitatis autem ob canonẽ non solutum non poterit dominus cui facienda erat solutio, allegare ignorantiam, nisi forte
31 solitus esset exigere per alium, quia tunc posset ignorare, an exegerit, vt in proposito tradit *Surd. dec. 181. num. 8. ver. & licet, &*
32 *num. 17.* vbi notabiliter etiam dicit, quod licet scientia officialis ad id deputati nocere soleat domino, tamen hoc procedit, quo ad
33 officiales Principum, non autem quoad procuratores priuatorum.

Necessarium quoque est pro inducenda remissione prædicta, quod exactio, siue petitio facta sit ab ipsomet domino, non autem
34 à ministro, seu generali Procuratore, quia iste sicut non potest absq; mandato speciali transigere, & caducitatem expresse remittere, ita nec tacite canonem recipiendo *Bero. conf. 116. num. 10. lib. 1. Menoc. conf. 460. num. 14. Corbul. de cauf. priuat. ob non sol. can. lim. 21. num. 16. Adden. ad Burat. dec. 617. num. 8. vers. secundo limitatur. Rot. dec. 33. num. 7. par. 13. rec. Surd. dec. 181. nu. 10 & seq.*

35 Vnde idem est in Prælato Ecclesiæ, seu Abbate Monasterij, quia non potest præiudicium hoc inferre Ecclesiæ, seu Monasterio, vt per *text. in cap. venient. de trasact.* aliasque auctoritates dixit *Rot. coram Bichio dec. 483. num. 49.*

36 Verum hoc bene procedit in Abbate, seu Prælato Ecclesiæ Collegiatæ, quia iste non potest caducitatem solus absque Capitulo remittere, at secus est in Prælato Ecclesiæ non Collegiatæ, vt distinguendo firmat *Surd. conf. 335. num. 47.* vbi de communi *Decian. conf. 4. num. 19. lib. 4. Corbul. dict. tit. de cauf. priuat. ob non sol. can. lim. 21. num. 5. Hodier. ad Surd. dec. 181. num. 2.* vbi quia in Ecclesia nõ Collegiata solus Prælatus concessionem facit, secus in Collegiata *Gabr. conf.*
37 *88. num. 15 lib. 1.* vnde, & generaliter si Prælatus habeat facultatem de nouo inuestiendi, potest & caducitatem remittere, *Rot. cor. Crescen dec. 2. de locat. & cõd. Hodier. ibid. n. 3.*

Sic & alius legitimus administrator po-
38 terit prædictam remissionem facere, prout de Patre legitimo administratore bonorum filij tradunt *Soccin. Sen. conf. 66. num. 20. lib. 3. Corbul. d. lim. 21. num. 17. Hodier. ad Surd. decis. 181. num. 5. Adden. ad Burat. decis. 617. num. 8. ad fin.* sed in tutore, quod non
39 possit tradunt *Dec. conf. 36. num. 42. Costa de rata quæst. 135. num. 30.* vbi comprobat, quia nec potest remittere exceptionem peremptoriam, aut transigere, & dimittere bona penes aduersarium pupilli ex ibi allegatis *Hodier. ad Surd decis. 181. num. 4.* vbi idem dicit in administratore Ciuitatis, & quamuis hoc non esse verum in tutore dicat *Castill. decis. 74. num. 37.* & reddat rationem, quia non agitur de iure quæsito, sed quærendo, tamen à prima non videtur recedendum, maxime, quia nullus ex allegatis per eum, loquitur in specie de tutore sed omnes loquuntur de Prælato. Et quod non possit tutor iura pupilli remittere *Surd. conf. 6. nu. 70. & seq. Gutier. de tutel. par. 2.*
40 *cap. 6. numer. 5.* & quod neque quærenda, saltem solus absque pupillo, repudiare valeat *Mandel. conf. 205. num. 12. & 55.* verum quatenus placeat opinio, quod tutor possit in hoc proposito nocere pupillo canonem recipiendo, prout eum posse sentit etiam *Cald. in l. si curatorem ver. vel aduersus num. 82. vers. sed contrarium C. de restit.*
41 *in integr.* non posset denegari pupillo restitutio in integrum aduersus caducitatem non acceptatam, vt subdit ipse *Cald. ibidem*, vbi & idem dicit de Ecclesia.

42 Sustinetur tamen dicta remissio, per Procuratorem quamuis non habentem mandatum speciale, facta, si dominus eius factum vel tacite ratum habuerit *Add. ad Burat. dec. 617. num. 8. vers. secundo limitatur* vti si pecunias per eum exactas receperit *Ruin. conf. 151. numer. 12. & seq. lib. 1. Menoc. conf. 460. num. 14. Honded. conf. 55. numer. 8. lib. 1. Corbul. dict. lim. 21. num. 16. in fin. Hodier. ad*

*Surd.*

*Surd.dec.* 181. *num.*6. & idem est in Prælato
si enim capitulum recipit pecunias exactas,
vel alias, describuntur in libris, & vertuntur
in vtilitatẽ Ecclesiæ, non poterit per ipsam
postea impugnari remissio caducitaris, vt firmat
*Gratian. disc.*633. *num.* 41. & quod si
capitulũ distribuat pensiones exactas à Camerario
dicatur ratificare exactionem ad
hunc effectum *Rot. decis.* 896. *ad fin. par.* 4.
*div.* & penes *Fachin. cons.* 50. *n.*28. *lib.* 1.

44 Sed requiritur, vt interet ista tacita ratificatio
remissionis, quod dominus sciuerit caducitatem
*Hodier.ad Surd.dec.*181.*num.*7.& quod sciuerit exactionem,
vnde si receperit pecunias, in confuso cũ alijs ita vt potuerit
ignorare, quod deuenirent ab emphyteuta,
seu conductore, non poterit conuinci tacita
ratificatio *Surd. d.dec.*181.*n.*8.*ver.*& *per hoc.*

45 Vlterius licet exactor, seu administrator
non habeat facultatem remittendi caducitatem,
tamen ab ea per indirectum liberat,
quia præbet emphyteutæ excusationem ab
ea, vt tradunt *Surd.cons.*307.*num.*4.*vers.* &
*vbi etiam*, & *nu.*5. & *Grattan.dict.disc.*633.
*n.*43. Sed hæc opinio ita generaliter sumpta
est suspecta, ex eo quod destruit, & manem
reddit in totum conclusionem, quod procurator
sine speciali mandato non potest remittere
caducitatem, vnde videtur cum ea
conciliandа, vt non præiudicet domino liberando
conductorem, seu emphyteutam à
46 caducitate incursa, sed prebeat excusationem,
& liberet ab incurrenda *Bursatt.* à *Surdo allegatus cons.*143.*n* 65.

47 Potest tamen dominus recipiendo canones
sibi præseruare caducitatem incursam,
& valebit præseruatio *Clar. in* §. *emphyteusis*
*quæst.*10. *in princ.* & communem dicunt *Ias.*
*in l.*2. *num.*124.*C.de iur.emphyt.*& *Surd.dec.*
317.*num.*25. vbi alios cumulat; Sed contra-
48 rium tradunt alij dicentes, quod cum ex
receptione canonum conuincatur animus, &
voluntas quod contractus duret, nõ autẽ sit
resolutus, præseruatio prædicta est incompatibilis,
& vel quædã protestatio contraria facto,
quæ nihil operatur *Surd.cons.*86.*numer.*
14. *cum alys addnct.per Marescot.variar.cap.*
137.*num.*7. & *seq.lib.*2.*Adden. ad Burat.dec.*
617.*num.*8.*vers.secundo ampliatur.Rot.decis.*
535. *num.* 3. *post Cent. de cens.* Conciliantur
49 autem istæ contrariæ opiniones, vt prima
procedat quando recipiuntur solummodo
canones præteriti, secunda vero, quando recipiuntur
etiam futuri, hinc enim secundo
casu tantum adest omnimoda, & inconciliabilis
incompatibilitas, cum præseruatione
caducitatis, non enim potest dominus velle
emphyteusim esse finitam, & continuare,

itaut canones etiam futuri debeantur, at secus
est quo ad præteritos, quia potest eos
velle vna cum caducitate *Clar. d.qu.*10.*n.*1.
*vers.hoc tamen intellige.Marescot.d. cap.*138.
*numer.* 8. *lib.*2. *Adden. ad Burat. decis.* 617.
*numer.*8. *Rot.cor. Mantic. dec.* 200.*num.*2.&
*per tot.* & *in Rec.dec.*218.*num.*3. & *seqq.par.*
5. & *in dict. Romana Vineæ* 24. *Mart.*1653.§.
*quia non repugnat, coram Eminentissimo Card.*
*Cerro.* vbi & quod hoc est indubitatum
quando adhuc emphyteuta, vltra receptos
50 canones remanet debitor pro integro biennio,
loquendo in emphyteusi Ecclesiastica,
& hoc tantum casu iuuare præseruationem
sensit post alios *Fulgin.de iur.emphyt. tit. de*
*var. caduc. quæst.* 14. *numer.* 9. Quod au-
51 tem dictum est de futuris non intelligitur
tantum de futuris attento tempore receptionis,
seu petitionis, sed post caducitatem
incursam, vt loquuntur *Adden.ad Burat.dict.*
*decis.*617.*numer.*8. *in* 2. *ampliatione*, & *Rot.*
*cor. eodem decis.*624. *num.* 10. quod tamen
52 videtur intelligendum quatenus caducitas
fuisset statim elapso tempore acceptata, &
deinde recepti canones non solum temporis
antecedentis, sed subsequentis, secus si non
solum decursum erat tempus necessarium
pro caducitate incurrenda, sed maius, &
dominus absque vlla præcedenti acceptatione
recipiat canones vsque ad tempus receptionis
decursos, protestando velle etiam
caducitatem, facilius si non acceptauit caducitatem
statim, ac, incursa fuit, sed post
aliquos alios annos, & deinde receperit canones
vsque ad diem acceptationis caducitatis
tantum cũ dicta protestatione, quia, &
in his casibus cessat incompatibilitas, vt su-
53 pra dictum est. Cæterum etiam in casibus
in quibus præseruatio caducitatis esset inualida
debebit emphyteuta ei contradicere,
quia alias censetur consentire, & protestatio
propter eius consensum sustinetur *Ias. in l.*
2. *num.*127. *C.de iure emphyt.Cart. Sen. cons.*
81. *num.*2. *Fulgin. de iur.emphyt. tit. de var.*
54 *caducit. quæst.*14. *num.*10. sed contradicere
censetur si protestetur se non cecidisse a iure
suo *Ruin.cons.*151.*nu.*12. *vers. nec obstat lib.*
1.*Mantic.de tacit.lib.*22.*tit.*33.*num.*8.*Adden.*
*ad Burat.d.dec.*617.*n.*8. *in* 2. *ampliat. ad fin.*

55 Non omittendũ vltimo loco animaduertere,
quod quatenus dominus fecerit actum
remissionis caducitatis importantem, conductore
absente, & nemine pro eo acceptãte,
talis remissio conductori, non prodesset
tanquam nulla, vel saltem posset ante eius
acceptationem reuocari *Alex. cons.*131.*n.*7.
& 8.*lib.*4. & *late Grat. disc.*515.*n.*61. & *seq.*
*vsq.ad fin.*

Con-

## Conductor an, & quando possit recedere à contractu ante finitum tempus in eo conuentum.

*SVMMARIVM.*

1 *Correlatiuorum eadem debet esse dispositio.*
2 *Locatori quando reperitur permissum recedere à contractu, debet etiam censeri permissum conductori.*
3 *Contrarium tenent alij.*
4 *Correlatiuorum regula cessat quando non est eadem ratio in vtroque.*
5 *Decl. vt conductor possit recedere à contractu quando impeditur vti re impedimento proueniente à re ipsa, secus autem in procedente ex persona propria, & num. 6.*
7 *Conductor impeditus vti re ex parte sua non potest dici impeditus totaliter quia potest vti sublocando.*
8 *Bello vel peste impediente vsum rei locatæ potest conductor à contractu recedere.*
9 *Lim. si domus locata fuerit infecta culpa conductoris.*
10 *Mali spiritus in domo locata existentes prabent conductori causam recedendi à contractu.*
11 *Iudex non debet esse facilis ad credendum malos spiritus.*
12 *Malorum spirituum existentia probatur per vnicum testem.*
13 *Timor solus damni, & periculi prabet iustam causam conductori recedendi à conductione.*
14 *Impedimentum non solum totalis vsus sed etiam incommodatio habitationis prabet iustam causam conductori recedendi.*
15 *Lim. si incommodatio sit modica.*
16 *Lim. 2 si conductor in casu incommodationis taceat, & non recedat.*
17 *Sufficit tamen protestatio absque recessu.*
18 *Maxime autem est necessaria protestatio si impedimentum proueniet à tertio, non à locatore.*
19 *Conductor si vxorem duxerit, & non sufficiat ei amplius domus conducta, non propterea poterit recedere à conductione.*
20 *Conductor reuocatus à superiore, & propterea non indigens domo conducta, adhuc locationi stare tenetur.*
21 *Conductor promotus ad dignitatem, & ideo non potens habitare domum conductam, adhuc recedere non potest à locatione.*
22 *Conductor an possit recedere à locatione in certis casibus attenditur consuetudo.*
23 *Consuetudo prædicta probanda est ab allegante.*
24 *Recedere à locatione in certis casibus est facultatiuum.*
25 *Consuetudo non recedendi, vt probetur necesse est probare quod fuerit allegata facultas, & quod allegantes propter contradictionem acquieuerint.*
26 *A contractibus nominatis non receditur ob non adimplementum.*
27 *Decl. hoc non procedere in locatione.*
28 *Decl. 2. non procedere si id quod non fuit adimpletum est causa finalis contractus.*
29 *Decl. 3. quod dictum est non procedere in locatione tutius esse si concurrat quod non possit vti re culpa locatoris & quod res sit integra.*
30 *Conductor recedere potest à conductione ne dum si locator rem non tradat, sed etiam si post quam tradidit vti non patiatur, seu impediat.*
31 *Amplia etiamsi deneget seu impediat tantum in parte.*
32 *Amplia 2. ne dum si impediatur ab ipso locatore sed etiam si ab alio quem ipse posset impedire.*
33 *Amplia tertio vt locator non possit purgare moram nisi statim & re integra.*
34 *Nec potest velle dare rem per tantundem temporis.*

## CAPVT LX.

QVoniam in præcedentibus capitulis dictum est de fine locationis fauore locatoris statuta, ac vt plurimum omissum est dicere, an procedat etiam fauore conductoris, ideo hic breuiter de hoc aliquid separatim dicemus. Et generaliter loquendo pro affirmatiua facit, quod locator, & conductor sunt correlatiui, & quia corre-
1 latiuorum eadem debet esse dispositio *l. 1. & ibi Bart. C. de Cupres. lib. 11. Bald. in l. 3. in fin. C. de sacros. Eccles.* sequitur, vt quan-
2 documque statutum reperimus licere locatori à contractu recedere, debeat idem conductori censeri permissum, prout in specie censuerunt *Bero. cons. 140. num. 17. lib. 1. Cephal. cons. 255. num. 24. & 25. Becc. cons. 45. num. 22. & seq. Gabr. cons. 75. num. 1. ad fin. vers. secundo sicut lib. 1. Boer. decis. 249. nu. 8. & 9. late Gratian. in addit. ad disc. 534. quæ habetur in fine tomi 3. & disc. 540. nu. 14.* vbi dicit hanc veriorem, & communem.

3 Verum in contrarium facit, quod res locata remanet in dominio locantis, qui propterea habet in ea pinguius ius quam conductor, præcipue ad modicum tempus, vn-
4 de non est eadem ratio in vtroque, & quando non est eadem ratio, cessat regula correlatiuorum *Lancell. Gall. ad consuet. Alex. glos. vxori quæst. 4. num. 44. & seq.* vnde credendum, quod iura non sine misterio, quando disposuerunt de facultate recedendi à contractu locationis, locuta fuerint de locatore tantum, illam ei tribuendo in *l. adem C. locat. c. propter sterilitatem eadem tit.* & ita tenuit *Cyn. in d. l. adem* dicens res mea meo subiacet periculo, & ideo bonum mihi faciat primo *Barbat. in c. propter sterilitatem num. 4. & 21. de locat. & conduct. Ripa de peste par. 2. num. 20. vers. non obstant contraria, & 21. Couar. practic. quæst. cap. 3. num. 3. vers. imo excepto*, vbi quod maius habet priuilegium dominus quam conductor *Pantzschman. de locat. quæst. 13. num. 16.*

Vnde, cum pro vtraque vigeat ratio, & adsint auctoritates, aliqui hinc inde referunt Doctores, & quid ipsi sentiant non aperiunt, vt signanter *Caracc. in tit. de recusat. quæst. 4. August. Barbos. in c. propter sterilitatem num. 23. de locat. Rot. coram Buratt. decis. 295. num. 1. & seq.*

Recur-

5 Recurrendum itaque ad distinctionem casuum, vt si agatur de impedimento superueniente in vsu rei, quod procedat à re ipsa, tunc liceat conductori à contractu recedere, si vero procedat à persona ipsius conductoris, tunc id ei non permittatur, vt alijs antiquioribus adductis, docuit *Bald. in l. si in lege 27. §. si domus ff. locat. vbi in fin.* dicit hanc esse veritatem *Alciat. conf. 116. num. 5. lib. 8.* vbi quod vbicumque præter rei consuetudinem, aliquid accidit rei locatę, propter quod conductor damnum patiatur, licet ei recedere à contractu *Pantzschman. de locat. quæst. 13. num. 17. Burat. decis. 295. num. 6.*

Et probatur hæc distinctio apertis iuribus, nam quoad primum membrum, quod
6 propter casum euenientem in re impedientem eius vsum liceat conductori à contractu recedere, est textus in casu quo conductor fuerit impeditus vti propter imminentem ruinam domus vt nec etiam ea refecta cogatur ad illam redire in *l. cum in plures 62. in princ. ff. locat.* de quo dictum est in *cap. 56.* vbi tradita sunt aliqua ad declarationem. Quo ad secundum membrum de impedimento accidente in persona conductoris, quod non sufficiat, patet in morte ipsius conductoris, nihil enim magis impedit eum re conducta vti, & tamen per eam non dissoluitur locatio, sed durat cum hæredibus *l. sed addes §. si quis mulierem ff. locat. §. fin. instit. eodem & bene obseruat Pantzschman. d. q. 13. n. 24.*

Et viget etiam diuersa ratio inter vtrum-
7 que casum, nam, quando impedimentum est in re, & à parte rei, impedit totaliter vsum illius, quod secus est vbi prouenit ex parte inquilini, quia tunc non impedit totaliter vsum, si enim non potest inquilinus vti habitando, poterit vti sublocando, & sic bene potest ei permitti recessus à contractu in primo casu, & non in secundo, vt late considerauit *Rot. coram Buratt. d. decis. 295 num. 3. vers. & ista & seqq. vsque ad num. 7.*

Transeundo autem cum hac distinctione
8 facilis erit resolutio plurium quæstionum in casibus particularibus contingentium, vti si eueniat impedimentum in vsu rei à bello in loco contingente, vel à peste, nam licet aliqui teneant, quod his casibus impedimento cessante, teneatur conductor ad domum redire, & contractum continuare, vt signanter *Ripa de peste tit. de priuil. contract. num. 20. Couar. practic. quæst. cap. 30. num. 3. in princ. vers. nam quod ratione,* tamen considerando hoc impedimentum vti accidens in re, contrarium erit tenendum prout esse verius dicit *Cuman. in l. si in lege §. si domus ff. de locat.* prout refert *Carocc. d. tit. de recusat. quæst. 4. num. 3.* & ex ibi adductis patet etiam hanc esse magis communem prout testatur *Pantzschman. de locat. quæst. 13. num. 23. Cabed. decis. 93. num. 3. & seq. par. 1.* dixi autem proce-
9 dere considerando impedimentum istud vti accidens in re, nam si e contra locus vbi sita est domus esset sanus, & conductoris culpa ex quo, vel ipse, vel familia sua versata sit in loco infecto, domus quoque infecta fuerit, æquum non esset locatorem inde damnum pati, vt tradit idem *Pantzschman. ibi sub num. 26.*

10 Et idem erit in similibus impedimentis, exemplum sit si in domo adsint mali spiritus, isti enim dicuntur incurere iustum timorem, & præstare impedimentum habitationi, sufficiens vt recedere possit conductor à conductione, vt tradunt *Cagnol. in l. diem functo num. 107. & seq. ff. de offic. assessor. Rol. Cauagn. conf. 83. num. 13. lib. 2. Larata conf. 57. per tot. Carpan. ad statut. Mediol. cap. 83. nu. 13. lib. 2. Couar. variar. lib. 4. cap. 6. Burat. decis. 295. num. 3. prope fin.* Verum non debet Iu-
11 dex facile tales spiritus adesse credere, vt monet *Papon. lib. 10. tit. 3. arrest. 10. ante fin.*
12 vbi, & quod Iudex laicus non est competens in causis harum nocturnarum illusionũ, sed quod probentur vnico teste tradit *Larat. d. conf. 57. num. 2.*

13 Quod & ampliatur procedere ne dum si adsit actuale damnum, & periculum, sed etiam si adsit tantum timor, prout sæpe euenit de dictis spiritibus, dummodo sit ex iusta causa, vt late probant *Nat. conf. 610. n. 1. & seqq. Roland. Cauagn. conf. 83. nu. 1. & seqq. per tot. lib. 2. & est text. in l. habitatores 30. §. iterum ff. locat.* in quo tamen solum habetur liberari conductorem à solutione pensionũ:

14 Item ampliatur, vt non solum procedat si impediatur vsus rei totaliter, sed etiam si incommodetur, vt si obscurentur lumina cœnaculi propter nouum ædificium vicini text. est expressus in *l. si merces 28. §. si vicino ff. locat.* vbi quod nulla dubitatio, quod potest hac de causa recedi à contractu.

15 Quod tamen moderari debet, vt procedat vbi incommodatio non sit modica, propter modicam enim incommoditatem non permittitur conductori recedere *l. habitatores 30. ff. locat. glos. in d. §. si vicino in ver obscurentur, & Castren. in princ.* nisi adsit dolus, vel culpa locatoris, quia tunc licet recedere etiam si incommodatio sit minima, *Menoc. conf. 120. numer. 15. vers. dum deinde Bellon. Iun. consil. 62. num. 19.* & quod voluntariæ reaptationi modicæ incõmodanti possit etiam locator resistere, vel petere interesse dicit *glos. in d. l. habitatores 30. ver. de-*

*moliri*, & sequitur ibi *Castren.num.1.*

16 Non debet tamen conductor in casu dictæ incommodationis tacere, & acquiescere, quia sibi præiudicat, & amittit facultatem recedendi *Castren. in d. l. si merces §. si vicino num.2.* sit ergo cautus, vt statim re-
17 cedat, vel protestetur, vt monet *Bero.consil.140.num.14.lib.1.* Nec dicas quod si non recedat, sed de facto insistat, protestatio, tanquam contraria facto, non releuet, quia respondetur, quod potest insistere alio animo quam continuandi, nempe consequendi damna sibi debita, vt late tradit alijs adductis *Manen.decis.38.num.28. & seq.* & signanter *num.35.* quando autem debeantur damna, vel non dictum est in *cap.28.* Præterea duobus alijs modis respondit præfato obiecto *Alex.cons.31.num.3.lib.7.* vno quod releuabat continuatio quamuis contraria protestationi, quia locatores ipsi protestationi acquieuerant, & alio quod conductor non continuauerat retinere omnes res loca-
18 tas, sed vnam tantum. Certius autem requiritur, & necessaria est reclamatio, & protestatio si impedimentum proueniat à tertio, nam secus esse si proueniat ex facto locatoris late post *Decian* defendit *Menoc.cons.120 num.13.& seq.*

E contra quia, vt dictum est, si impedi-
19 mentum proueniat à persona conductoris, non licet recedere, inde sequitur, vt si Vxorem duxerit, & propterea maiore indigeat domo, & non possit vti illa quam iam conduxerat, non propterea poterit, sicut licet locatori vxorem ducenti, à contractu locationis recedere, vt dictum est alibi, & ipse conductor recedere, & domum dimittere, quia non est par ratio *Pantzschman.de locat. & conduct.quæst.13.nu.16.vers.nam & si maxime*, & in hoc bene loquitur *Couar. practic. quæst.d.cap.30.num.3.vers.imo excepta.*

Sic si quis extra Patriam existens domum
20 conduxerit, & postea reuocatus fuerit à Superiore, & propterea amplius illa non indigeat, licet recedere eum posse à contractu late probare conatus fuerit *Socc. Iun. cons. 120. lib. 3. & Sim. de Pret. cons.23. num.27.* tamen eadem ratione supradicta, contrariũ erit tenendum prout tenet *Pantzschman.de locat. & cond. quæst. 13, num. 19.& seqq.* vbi omnibus per *Soccin.Iun.* adductis respondet.

Sic etiam vbi, qui domum conduxerat, promotus fuit ad dignitatem propter quam non poterat in domo illa habitare, quia dignitas habebat domum suæ residentiæ, licet pro conductore, quod valeret à conductione recedere, non obstante etiam obligatione Camerali, latissime scripserit *Gratian. disc. 534. à num. 48. ad 57. & in Appendice ad eamdem disc. quæ habetur in fine tertij tomi,*
21 *& disc. 740.* tamen contrarium in ea causa fuit decisum *per Rot. coram Burat.decis.295.* vbi licet Rota relinquat dubiam quæstionẽ an dispositio *in l. ædem C. locat. & cap.propter sterilitatem eodem tit.* fauore locatoris, vt possit recedere à contractu per superuenientem necessitatem, procedant etiam fauore inquilini, vt supra fuit notatum, tamen dicit, quod quatenus etiam vera esset opinio affirmatiua, adhuc ea non procederet in dicto casu, quia deficit necessitas præcisa per quam impediatur totaliter vsus domus, ex quo impedimentum non est ex parte rei, sed ex parte inquilini, qui licet non possit vti habitando, potest vti sublocando, & ita comprobat nostram distinctionem. Bene tamen verum est, quod reputata fuit tutior illa resolutio, quia ibi locator agebat ad pensiones via executiua vigore obligationis Cameralis, & dubium erat an exceptio, quod locatio ex dicto capite esset finita, releuans reputari deberet, vel ne, vt patet ex principo decisionis & DD. existimarunt non esse, & merito, quia dicta exceptio est saltem dubia. Et vlterius concurrebat consuetudo Vrbis continuandi in simili casu conductiones, nec non quod locator in contractu, expresse renunciauerat facultati expellendi conductorem pro necessitate proprij vsus, ex quo argumentũ ductum à lege correlatiuorum, quod solet fieri fauore conductoris, in casu illo retorquebatur; ex quibus præcipue circumstantijs putat subsistere decisionem *Ferentill. ibi in sua annotatione* non obstantibus adductis late contra eam *per Gratian. in dict.disc. 740.* licet quodammodo dubitare videatur dum concludit, quod expediens erit in praxi apponere in similibus contractibus expressam renunciationem dictæ exceptionis.

Non omittendũ autem annotare id quod
22 firmatur in dicta *decis. sub num. 7.* videlicet, attendi in hoc proposito consuetudinem regionis, quia censetur partes cum ea se conformare voluisse, ita vt, si iuxta illam permittitur in aliquo casu conductori recessus à contractu, censetur partes ita voluisse seruari, quod, & fuit dictum in vna *Romana affictus 30. Martij 1618. cor. Andrea in §. fin.* de qua memini etiam supra *in cap. 46.* & cum non reperiatur impræssa, & *in d.§.fin.* paucis plura notabilia contineat, placet hic eius verba præcisa subnectere, quæ sunt ista.

» Quæ sententia tanto magis placuit Do-
» minis, quia iuxta consuetudinem Vrbis, de
» qua in fide Peritorum sum. Cuttij *nu.3.* nunquam

„ quam fit remissio cōductori ob sterilitatem, „ ex pluuijs, ventis, & diuerso anni tempore, „ & ex quacumque alia causa prouenientem, „ nisi ob grandinem,quo casu potest conductor ante recollectam Casale renunciare, „ quæ consuetudo in hac materia est attendenda *l. licet vbi glos. & Doc. & signanter Alberic. num. 2. C. de locat. Constan. Harmen. lib 3. tit. 8. rubr. de steril. in princ. Bero. d. cons. 142. nu.6. Valasc. de iur. emphyt. quæst. 27. num. 15.*

Non omittam etiam quod S. Me. Clem. VII. ad augendam culturam agri Romani in sua Bulla 5. quædam disposuit, & inter cætera *in* §.7. quod liceret habentibus locationes Casalium etiam ad longum tempus ab Ecclesiis, & Monasterijs Vrbis, vel Hospitalibus renunciare huiusmodi locationibus eas cassans, & annullans.

23 Cæterum clarum est similem consuetudinem, vti à iuris dispositione discordantem, probandam esse ab allegante, vt in specie firmat *Gratian. disc. 740. num. 22.* & licet Rota in prædicta Romana affictus senserit eã probari per fidem Peritorum, vt patet ex eius verbis supra relatis, tamen de hac opinione valde dubitarem loquendo præsertim de simplici fide, quæ iuxta vulgatum dictum fidem non facit, & maxime in proposito, at-
24 tento quod recedere, vel nō à contractu extra casus à iure dispositos est facultatiuũ, & ideo necesse est ad conuincendã cõsuetudinem recedendi, in casu quo de iure recessus
25 non permittitur, probare, quod in similibus casibus fuerit allegata hęc facultas, seu resolutio contractus, & postea, propter contradictionem allegantibus factam, ipsi acquieuerint *Cyn. in l. 2. num. 9. vers. aut quæritur C. quæ sit longa consuet. Alex. cons. 45. num. 2. lib. 1.* eum alijs adductis in his terminis *per Gratian. disc. 740. num. 23.*

Dictum autem est de impedimento superueniente ex parte rei, & de superueniente ex parte conductoris, nunc remanet videndum de superueniente ex parte locatoris, non si rem ipsam inutilem, vel incomodam reddiderit, quia tunc procedunt ea, quæ dicta sunt de impedimento à parte rei procedente, & quidem fortius, vt tactum est supra, sed si ipse rem non tradat, vel aliter ea quamuis alias apta, & commoda conductorem vti non patiatur, prout debet, & sic ex parte sua non adimpleat, an conductor recedere possit à contractu, & quia locatio, & conductio est de contractibus nominatis, regula generalis est pro negatiua, quod sci-
26 licet in contractibus nominatis, non liceat ob non ad implementum ab eis recedere, sed agendum sit vt impleatur, sed ad interesse *l. sicut C. de action. & obligat. Randen. cons. 43. num. 14. Gabr. cons. 49. num. 1. lib. 2. Marescot. variar. cap. 90. num. 30. lib. 1. Cocc. decis. 329. num. 3. & 4. in Rec. decis. 121. num. 1. part. 4. tom. 2.*

27 Verum regulam prædictam limitari, & non procedere in contractu isto locationis, & conductionis, probatur, quia videmus, quod si conductor ipse non adimplet ex parte sua soluendo pensiones, locator, ex hoc capite recedere potest *l. eadem C. de locat.* ergo, idem dicendum est e contra, si locator non adimpleat, vt sensit *Bart. in l. si quis in fin. C. de agric. lib. 10.* & tradunt latius *Gabriel. cons. 75. num. 4. vers. non obstat lib. 1. Becc. cons. 45. num. 11. & seq.* & signanter *nu. 20.* & firmanit *Rota in vna Romana pensionis domus cor. Peruano, quæ habetur impressa per Marchesan. de commis. part. 1. fol. 1085. sub num. 7.*

Neque huic opinioni obstare videtur dicta regula, quod in contractibus nominatis non recedatur per nõ adimplementum partis aduersæ, quia vltra, quod in locatione aliud cõstitutum videmus fauore locatoris, vt supra, respondetur etiam, quod cum locatio, sit concessio ad vsum, dum locator nõ
28 tradit, seu impedit vsum, id quod non adimpletur, est causa finalis propter quam celebratus est contractus, & regula præfata, non procedit quando id, quod non fuit seruatum, est causa finalis contractus, vt respondet *Becc. d. cons. 45. num. 28. vers. non obstat.* quem sequitur *Rota vbi sup.* & tradunt etiam *Roland. cons. 69. num. 38. & seq. lib. 4.* qui loquitur in his terminis locationis *Statil. Pacif. de Saluian. inspect. 5. cap. vn. num. 161. & Rot. decis. 616. num. 12. & 13. part. 5. rec.*

Verum contrariam opinionem amplexa fuit *Rot. cor. Gregor. decis. 130. num. 1. & seqq.* vbi, & alias decisiones allegat, & ideo respondendo *Gabrieli in d. cons. 75. lib. 1.* dicit quod contra eum stant aliæ auctoritates, & Rotæ decisiones, & vlterius dicit, quod *Gabr.* loquitur duobus concurrenti-
29 bus, quod scilicet conductor non possit vti, & frui re locata culpa locatoris, & quod res sit integra, hoc est, ante executionem contractus, & proinde quatenus ista concurrant tutior erit opinio, facilius enim receditur à contractu ante illius executionem, quam postea, vt dicit *Gabr. d. cons. 75. n. 3. post med.* sed non propterea dicendum, quod e contra si locator semel tradidit rẽ, quamuis postea nõ patiatur conductorem vti nõ applicentur prædicta de locatore non adimplente, quia

locator non solum tenetur tradere, sed etiã tenetur præstare patientiam, imo, & curare, quod conductor vti possit toto tempore
30 pro quo locauit, vt alibi diximus, & ideo satis est, quod deficiat in illa patientia præstanda, vt non dicatur implere, & conductor possit recedere, vt respondet *Roland. cons. 69. num. 41. lib. 4. & Becc. d. cons. 45. num. 19.* ita vt etiam in casu isto sustineri possit opinio prædicta, dummodo non possit conductor vti re locata culpa locatoris, qui sunt termini in quibus loquimur, & in quibus euitari potest *d. decisio coram Gregor.* dum ibi impedimentum contigerat casu, vt habetur *num. 3. prope fin.* & vlterius ibi implementum non respiciebat causam finalem contractus vt *num. 4.* quæ illa dicitur, sine qua conductor non contraxisset *Adden. ad Gregor. d. dec. 130. n. 7.*

31 Et ampliatur conclusio præfata primo, vt recedere liceat conductori, ne dum si denegetur ei seu impediatur vsus in totum, sed etiam si in parte *Bero. cons. 15. num. 14. lib. 3. Becc. cons. 45. num. 10.* vbi etiam in minimo *Bellon. Iun. cons. 62. nu. 13.* imo, & si ex pluribus rebus simul locatis impediatur tãtum in vna *Bellon. Iun. d. cons. 62. num. 14. Surd. dec. 295. num. 17.*

32 Secundo ampliatur, vt non solum procedat si impediatur conductor ab ipso locatore, sed etiam si impediatur ab alio in eius odium, quia tunc idem est, quod si impediatur ab ipso, vt post *Bart. & alios in l. si merces §. culpa ff. locat.* tradit *Becc. d. cons. 45. numer. 20. ad med.* vbi etiam si sine eius culpa.

33 Tertio ampliatur, vt post prædictum impedimentum non possit moram purgare, & velle rem tradere, seu patientiam præstare nisi faciat id statim, & re integra *l. si in lege 27. §. colonus ff. locat.* ita, vt si res non sit integra, absolute cesset in conductore necessitas recipiendi rem, si autem sit integra, & adhuc recipere non teneatur si aliquod tempus transiuit, siue magnum, siue etiam modicum, vt docet *in d. §. colonus Paul. Castren. num. 1. post med. vers. si autem dominus offerat, & sequitur Bero. cons. 140. num. 16. lib. 1.* & licet locatorem, impedientem conductori vsum rei pro aliquo certo tempore, posse permittere vsum per tantundem, &
34 teneri conductorem recipere senserit *Roman. cons. 432. num. 4.* tamen contrarium, si tempus non sit paucorum dierum, & res integra probat *Gabr. cons. 75. num. 3. lib. 1.* vbi quod, etiamsi conductoris nihil intersit, adhuc non potest purgari mora multorum dierum *Surd. cons. 400. num. 30.* at si paucis diebus prohibuit, deinde pœnitentiam egit omniaque colono integra sunt nihil ex obligatione paucorum dierum mora minuet dicit præcise text. *in l. si in lege 27. in §. colonus post med. vers. quod si ff. locat.*

Si autem conductor fuerit vti impeditus, seu à re expulsus, & nolit recedere à contractu, quæ remedia ei competant dictum est supra in *Cap. 28.*

## De successore, an, & quando teneatur stare locationi.

*S V M M A R I V M.*

1 *Hæres locationi stare tenetur.*
2 *Locationis natura est, vt transeat ad hæredes.*
3 *Hæres conductoris si abstineat ab hæreditate, dominus potest locatore alteri.*
4 *Amplia in pupillo si abstineat tutor.*
5 *Decl. vt si tutor abstinere non debuit, ipse tenetur pupillo ad omnia damna.*
6 *Locatio etiam bonorum Ecclesiæ transit ad hæredes.*
7 *Societas per mortem vnius ex socijs expirat.*
8 *Amplia, vt neque per pactum fieri possit, vt ad hæredes transeat.*
9 *Locatio iuncta cum societate ad hæredes non transit.*
10 *Contrarium, quod non transeat societas, sed bene locatio.*
11 *Et, transeunte, ad hæredes locatione, societas cessat, si electa fuerat industria personæ defuncti.*
12 *Decl. vt si complicati sint contractus locationis, & societatis, videndum sit, quis eorum sit principalis.*
13 *Societatem contrahere dicuntur duo, qui simul aliquã rem conducunt.*
14 *Sed hæc est societas incidens, & impropria in qua non procedunt regulæ societatis.*
15 *Societati accessoria locatio, finitur morte vnius ex socijs.*
16 *Societas officij continet in se locationem, quæ finitur morte vnius ex socijs.*
17 *Decl. procedere in societate contracta post emptum ab vno officiũ, secus si vterque emat, & pro parte sua dominium acquirat.*
18 *Officiorum Curiæ dominium acquiritur per reseruationem Decreti.*
19 *Officij dominium acquisitum per reseruationem Decreti transit ad hæredes.*
20 *Officij fructus sequuntur dominium.*
21 *Societatis officij fructus, debentur hæredi, quando ad eum transit dominium officij.*
22 *Societas conductionis vectigalium quamuis principalis transit ad hæredes.*
23 *Ampl. in qualibet societate conductionis rerum publicarum.*
24 *Decl. procedere si adsit pactum, quod ad hæredes transire debeat.*
25 *Et pactum debet esse initum cum locatore, & alijs conductoribus.*
29 *Et requiritur expressa conuentio, quod transeat ad hæredes, nec sufficit stipulatio pro eis.*
27 *Neque sufficit pactũ de ratione societatis à principio vsque ad finem conductionis.*
28 *Decl. 2. requiri quod hæredes sint tales, qui possint negocia societatis exercere.*

29 Et

29 *Et ista qualitas requiritur copulatiue cum dicto pacto.*
30 *Et praedictis deficientibus non solum expirat societas, sed etiam locatio.*
31 *Vectigalium locatio, & societas non solum transit ad primos, sed etiam ad vlteriores haeredes.*
32 *Contrarium tenent aliqui.*
33 *Decl. transire si expediat Reipublicae, alias secus.*
34 *Societatem vectigalium transire ad haeredes declara procedere quando est inita in ipso actu conductionis, secus in socijs postea assumptis.*
35 *Ampl. etiamsi conductio sit pro se, & socijs, quia intelligitur de praesentibus.*
36 *Secus si expresse dictum de assumendis, vel nominandis.*
37 *Vectigalium locatione per mortem vnius conductoris expirata, si alius impetret à Principe confirmationẽ narrata societate, an censeatur confirmata quo ad haeredes, pẽdet à dignoscendo, quid senserit Princeps.*
38 *Successor singularis non tenetur stare locationi.*
39 *Emptor non tenetur stare locationi factę à venditore.*
40 *Successor singularis potest expellere conductorem propria auctoritate.*
41 *Contr. quod necesse sit adire Iudicem.*
42 *Conductor per conductionem nullum acquirit ius in re, sed tantũ actionẽ personalem aduersus locatorẽ.*
43 *Actio personalis, non potest exerceri contra singularem successorem.*
44 *Successor singularis non tenetur stare locationi ad breue tempus, secus in locatione ad longum tempus.*
45 *Lim. si in locatione ad longum tempus adsit pactum, non transferendi dominium.*
46 *Aduerte limitationem non transire sine difficultate.*
47 *Lim. 2. si locatio ad longum tempus non sit valida.*
48 *Successorem singularem non teneri stare locationi, declara primo non procedere, si conuenerit cum antecessore de ei stando.*
49 *Non tamen sufficit conductori pactum ab emptore de eo non expellendo, nisi reportet cessionem iurium à locatore.*
50 *Decl. 2. sufficere tacitum consensum successoris, quod conductor in conductione maneret.*
51 *Decl. 3. sufficere successorem antecedenter tacite consensisse antecessorem locare.*
52 *Decl. 4. ad hoc attendi an titulus successionis sit generalis, vel particularis, non autem ius in quo succeditur.*
53 *Decl. 5. teneri successorem stare locationi, si antecessor qui locauit habebat liberam administrationem.*
54 *Intellige primo hanc declarationem procedere si qui locauit nedum habebat administrationem respectu rei, sed etiam respectu personae successoris.*
55 *Intellige 2. procedere, si habens administrationem, locet administratorio nomine, & non proprio.*
56 *Intellige 3. procedere si locet bona fide, & non alias.*
57 *Decl. 6. non procedere, quod successor singularis non teneatur stare locationi, quando non succedit in plenum ius illius qui locauit, succedere tamen dicitur quis in plenum ius si succedat in plenum vsumfructum, & num. 77.*
58 *Decl. 7. non procedere in successore singulari in quem fit translatio rei ex necessitate.*
59 *Et ad hoc attenditur persona locatoris, an transferat ex voluntate, vel ex necessitate.*
60 *Decl. 8. vt si ius locantis non transeat in successorem, sed potius extinguatur, successor veniens per viam nouae creationis non teneatur stare locationi, etiam in casibus, in quibus alij successores singulares non tenentur.*
61 *Resoluto iure datoris resoluitur ius acceptoris.*
62 *Ampl. procedere declarationem etiam in locatione antecessori permissa.*
63 *Ampl. 2. etiamsi talis successor continuauerit aliquo tempore recipere pensiones à conductore.*
64 *Regula vt non procedat, sufficit applicari vnam eius limitationem, licet aliae non adaptentur.*
65 *Emptor cum pacto retrouendendi, si locet, & postea retrouendat, redimens tenetur stare locationi.*
66 *Retrahens vigore statuti, non tenetur stare locationi, si primus emptor ei stare non debebat, secus econtra.*
67 *Lim. in retrahente vigore Bullae, Gregorij, quae viget in Vrbe fauore aedificare volentium.*
68 *Decl. deberi conductori interesse.*
69 *Retrahens vigore statuti si primus emptor locauit, tenetur stare locationi.*
70 *Censuarius vtens praelatione in emptione fundi venditi, tenetur stare locationi factae à domino si tenebatur primus emptor.*
71 *Locationi autem factae à primo emptore absolute stare debet.*
72 *Dominus directus vtens praelatione in emptione rei emphyteuticae, seu feudalis, non tenetur stare locationi eiusdem.*
73 *Maritus non tenetur stare locationi fundi sibi in dotem dati.*
74 *Lim. si recepit fundum, sciens esse locatum.*
75 *Fundus dotalis non transit in dominium viri.*
76 *Sed haec est quaestio controuersa.*
77 *Successor, ad hoc vt non teneatur stare locationi, succedere dicitur in plenum ius, dummodo succedat in plenum vsumfructum.*
78 *Mulier, vel eius haeredes tenentur stare locationi fundi dotalis à marito factae.*
79 *Lim. si locatio sit facta vltra tempus vnius anni.*
80 *Contrarium est verius.*
81 *Decl. limitationem procedere, si vltra tempus longum, aliquod aliud indicium concurrat, quod maritus non locauerat bona fide.*
82 *Lim. 2. vt non teneatur stare praecise, sed tantum causatiue si nolit soluere interesse.*
83 *Ampl. mulierem teneri dare cautionem de releuando haeredes viri ab omni molestia conductoris.*
84 *Sed ista cautio est ad cautelam, non necessaria.*
85 *Mulier tenetur stare locationi bonorum parafernalium factae à marito eorum administrationem habente.*
86 *Emptor sciens rem locatam, si eam tacens recipiat, tenetur stare locationi.*
87 *Sciens & tacens, si faciat aliquem actum positiuum, censetur consentire.*
88 *Vendens scienti rei obligationem, censetur vendere ius quod habet.*
89 *Ampl. vt sufficiat scientia praesumpta in emptore, ad hoc, vt teneatur stare locationi.*
90 *Scientia ad hunc effectum praesumitur in filio, non in alijs consanguineis.*
91 *Scientia locationis arguitur ex consuetudine locandi praedia in Regione.*
92 *Scientia praesumpta vbi sufficit, facilius sufficere debet scientia praesumptionibus probata.*
93 *Emptor, vt teneatur stare locationi sufficit eius scientia in genere.*
94 *Emptor conueniens sibi solui pensiones rei emptae, non potest locationem impugnare.*
95 *Idem si absque conuentione pensiones receperit.*
96 *Contrarium si recepit tantum pensiones pro tempore praeterito.*
97 *Decl. hoc contrarium procedere tantum si successor singularis*

*singularis nolit stare locationis ex quo expirauerit ius locatoris.*

98 *Successor singularis, tenetur stare locationi, quando dominus obligauit bona sua pro obseruãtia cõtractus.*

99 *Ampl. non solum si adsit hypotheca specialis fundi locati, sed etiam si adsit tantum generalis omnium bonorum.*

100 *Contrarium tenent alij.*

101 *Et requiri non solum hypothecam specialem, sed pactum de interim non alienando.*

102 *Decl. hypothecam generalem sufficere ad effectum vt teneatur successor singularis stare locationi tantum causatiue, idest si nolit soluere interesse conductori.*

103 *Successor singularis tenetur stare locationi si adsit pactum de non alienando vna cum hypotheca speciali,*

104 *Secus si adsit pactum prædictum cum hypotheca generali tantum.*

105 *Decl. hoc non procedere si adsit hypotheca omnium, & singulorum, & pactum prohibens omnium, singulorum alienationem.*

106 *Hypotheca specialis, an sufficiat ad dictum effectum est controuersa opinio, & affirmatiua est magis communis.*

107 *Iuramentum obligat ad obseruantiam contractus præcisam, quando ita seruari potest.*

108 *Hypotheca generalis cum iuramento, non sufficit, ad hoc vt successor singularis teneatur stare locationi.*

109 *Hypotheca generalis cum iuramento, idem operatur ac specialis.*

110 *Hypotheca bonorum est solita apponi in omni contractu, & ideo censetur apposita, quamuis non fuerit expressum.*

111 *Successor singularis tenetur stare locationi propter tacitam hypothecam, ex solito eam apponi præsumpta secundum aliquos.*

112 *Obligatio Cameralis in Curia semper censetur apposita propter solitum Notariorum, præsertim Auditoris Cameræ.*

113 *In reliquo statu Ecclesiæ sunt decisiones hinc inde.*

114 *Successor singularis tenetur stare locationi factæ cũ obligatione Camerali.*

115 *Clausula solita apponi, tunc censetur apposita cum sunt de natura contractus.*

116 *De natura contractus locationis non est, vt apponatur in ea hypotheca, vel pactum de non alienando.*

117 *Hypotheca nunquam censetur apposita nisi sit expresse dictum.*

118 *Hypotheca quando debet censeri apposita ex solito, id procedit, vbi celebratum est instrumentum, non in apocis tantum.*

119 *Pupillus tenetur stare locationi factæ à tutore etiam finita tutela.*

120 *Proprietarius finito vsufructu non tenetur stare locationi factæ ob vsufructuario.*

121 *Ampl. vt si locator expellatur à proprietario, nullũ habeat regressum contra hæredes vsufructuarij.*

122 *Lim. ampliationem, vt procedat si vsufructuarius locauit tanquam talis, non autem tanquam proprietarius.*

123 *Lim. 2. vt procedat si vsusfructus finiatur per mortem, secus si per cessionem.*

124 *Lim. 3. vt procedat non teneri stare vltra annum, secus quo ad annum.*

125 *Ampl. limitationem, vt si res sit solita dare fructum tantum in quinquenio, teneatur stare pro eo.*

126 *Vsufructuarius non tenetur stare locationi factæ à proprietario ante vsumfructum constitutum.*

127 *Ampl. procedere etiamsi vsusfructus sit vniuersalis.*

128 *Vsufructuarius vniuersalis, non est successor vniuersalis.*

129 *Institutus in vsufructu, an alio instituto vniuersaliter post eius mortem efficiatur hæres vniuersalis, est magna quæstio, sed in ea Rota tenet negatiuam.*

130 *Vsufructuarius, si in constitutione vsusfructus comprehensæ sunt pensiones rei locatæ, locationi stare tenetur.*

131 *Idem si cœperit pensiones exigere.*

132 *Emptor fructuum fundi, tenetur stare eius locationi.*

133 *Emptor fructuum non succedit in plenum ius.*

134 *Emptor fructuum dicitur conductor.*

135 *Emptor fructuum differt ab emptore vsusfructus.*

136 *Vsufructuarius dicitur succedere in plenum ius, ad effectum vt teneatur stare locationi.*

137 *Vsuarius locationi stare tenetur.*

138 *Succedens titulo lucratiuo nõ tenetur stare locationi.*

139 *Hæc tamen propositio non est generaliter accipienda.*

140 *Fideicommissarius particularis, & legatarius non tenetur stare locationi factæ à testatore.*

141 *Legatarius rei locatæ non potest agere ad pensiones, nisi in legato dictum sit, saluo iure coloni.*

142 *Decl. legatarium non teneri stare locationi ad breue tempus, secus si ad longum tempus facta sit.*

143 *Fideicommissarius vniuersalis est loco hæredis, & in eum transeunt omnes actiones actiuæ, & passiuæ.*

144 *Fideicommissarius vniuersalis tenetur stare locationi factæ à testatore.*

145 *Fideicommissarius tenetur stare locationi factæ ab hærede grauato.*

146 *Ampl. procedere tam in fideicommisso vniuersali, quam in particulari.*

147 *Lim. procedere in locatione ad breue tempus, secus autem in locatione ad tempus longum.*

148 *Hæres grauatus fideicommisso non potest locare bona ad longum tempus.*

149 *Ampl. vt, si locet ad longum tempus locatio non sustineatur neque pro tempore breui.*

150 *Primogenitus succedens in primogenituro, non tenetur stare locationi factæ ab Antecessore.*

151 *Primogenitura nihil aliud est quam fideicommissum fauore primogenitorum.*

152 *In pluribus tamen differt primogenitura, à fideicommisso.*

153 *Fideicommissarius debet recipere de manu hæredis.*

154 *In primogenitura non succeditur per viam transmissionis de vna persona in aliam, sed vno sublato alius succedit ex propria persona.*

155 *Decl. procedere in primogenitura constituta per viã contractus non in constituta in vltima voluntate.*

156 *Donatione pluribus successiue facta, tot censentur donationes, quot personæ.*

157 *Fideicommissum potest institui in contractu.*

158 *Sed est fideicommissum improprium.*

159 *Primogenitus succedens in primogenitura non tenetur stare locationi, si primogenitura facta sit in contractu, secus si in vltima voluntate.*

160 *Decl. primogenitum succedentem in primogenitura facta in donatione non teneri stare locationi factæ ab antecessore, secus si facta ab institutore.*

161 *Contra in succedente in primogenitura facta in testamento.*

162 *Primogenitus successor recipiendo pensiones à conductore non obligatur stare locationi, nisi pro illo anno pro quo pensiones recepit.*

163 *Decl. procedere si agatur de primogenitura instituta*

in

in donatione, secus autem si agatur de instituta per viam fideicommissi.

164 Donatarius etiam particularis tenetur stare locationi.

165 Donans rem censetur eam donare cum suo onere.

166 Actio personalis transit in singularem successorem habentem titulum lucratiuum.

167 Legatum est donatio quadam.

168 In pluribus tamen differt à donatione, & signanter in eo, quod legatum latius interpretatur fauore legatarij.

169 Legata res censetur relicta libera, & si non est, hares tenetur eam luere.

170 Donatarius secundus non tenetur stare locationi facta à primo.

171 Emphyteuta, & feudatarius succedens in emphyteusi, vel feudo hareditario, tenetur stare locationi facta ab Antecessore.

172 Secus est in emphyteusi, ex pacto, & prouidentia.

173 Fideicommisso grauatus ante euentum conditionis fideicommisso adiecta, habet dominium bonorum.

174 Et deficiente conditione, vel substituto dominium continuat.

175 Et si interim alienauit sustinetur alienatio.

176 Emphyteuta in emphyteusi ex pacto, & prouidentia non est dominus bonorum, & deficiente successiue vocato bona ei non remanent.

177 Dominus directus succedens in re emphyteutica ex lege inuestitura, vel iuxta dispositionem iuris, non tenetur stare locationi.

178 Ampl. vt si emphyteuta locauit tanquam emphyteuta, nec etiam eius hares teneatur ad damna conductori.

179 Dominus directus, si emphyteuta rem emphyteuticam ei renunciat, stare tenetur locationi ab eo facta.

180 Dominus cui conductor renunciat, tenetur stare sublocationi ab eo facta.

181 Decl. procedere si renunciatio locationis seu emphyteusis inuito domino fieri non poterat, secus e contra.

182 Emphyteusi vendita, si dominus directus obtineat preferri, stare non debet locationi.

183 Emphyteuta si post locatam rem culpa sua cadat ab emphyteusi, dominus directus non tenetur stare locationi.

184 Sed ipse emphyteuta tenetur locatori ad damna.

185 Emphyteuta & conductor ad longum tempus non tenentur stare locationi ad breue tempus facta antecedenter per dominum.

186 Lim. in emphyteuta Fisci, vel Ecclesia.

187 Successor singularis fisci tenetur stare locationi per eumdem fiscum facta.

188 Et hoc est priuilegium speciale fisci.

189 Fiscus locando, etiam ad modicum tempus tribuit ius in re.

190 Fisci contractus habent vim legis.

191 Principis in contractu maior fides consideratur, quam in contractu priuati.

192 Successor singularis Ecclesia tenetur stare locationi.

193 A fisco ad Ecclesiam valet argumentum.

194 Priuilegia concessa fisco competunt etiam pia causa.

195 Decl. hoc maxime procedere dum non adest diuersitas rationis, nec contrarium reperitur in iure expressum, & casus est applicabilis.

196 Fiscus succedens in re locata non tenetur stare locationi.

197 Fiscus succedens ex quo bona publicentur, non tenetur stare locationi.

198 Ecclesia succedens in re locata non tenetur stare locationi.

199 Decl. procedere si agatur de successione titulo singulari, secus si titulo vniuersali.

200 Fiscus succedens ex maleficio, vel in bonis vacantibus non dicitur proprie hares, sed succedit loco haredis.

201 Et dicitur successor bonorum, non persona.

202 Successor, vt teneatur stare locationi, sufficit quod sit successor vniuersalis bonorum, & loco haredis habeatur.

203 Et non attenditur, quod non succedat persona.

204 Princeps succedens Principi locanti tenetur stare locationi.

205 Dignitas sacularis habet maiorem potestatem in bonis dignitatis, quam dignitas Ecclesiastica.

206 Princeps non tenetur stare locationi per antecessorem facta, si succedat per viam electionis.

207 Lim. si locatio sit facta in necessitatem, vel vtilitatem status.

208 Lim. 2. vt licet possint recedere à locatione facta per antecessorem, tamen non soleant, & forsan non deceat.

209 Princeps succedens per viam electionis debet seruare facta per antecessorem pertinentia ad officium, & dignitatem.

210 Papa difficilius reuocat facta Pradecessorum suorum, quam sua propria.

211 Papa si praueniue relocauerit, seu inuestiuerit de feudo nondum aperto, non debet successor contrauenire.

212 Successor in benefitio non tenetur stare locationi facta per antecessorem.

213 Ampl. procedere tam in successore in Canonicatu, vel Beneficio simplici, quam etiam in Pralatura.

214 Ampl. 2 in succedente commendatario.

215 Lim. ampliationem secundum aliquos in Commendatarijs Religionum militarium.

216 Ampl. 3. vt procedat tam in successore prouiso per obitum, quam etiam in succedente per viam optionis.

217 Resignatarius tenetur stare locationi facta à resignante secundum aliquos.

218 Contrarium verius.

219 Resignatarius dicitur potius habere causam à Papa, quam à resignante.

220 Resignans, si conductor expellatur à resignatario, tenetur ei ad omnia damna.

221 Idem procedit in quolibet alio officium dimittente.

222 Ampl. vt si conductor stipulatus sit de euictione, resignans teneatur etiam ad lucrum cessans.

223 Successor in Beneficio per viam regressus non tenetur stare locationi.

224 Ampl. etiamsi agatur de locatione ad longum tempus facta cum beneplacito Apostolico, etiam quo ad successores, sed vide, ibid.

225 Lim. vt successor in beneficio non teneatur stare locationi facta per antecessorem ad commodum proprium, secus autem si facta sit ad vtilitatem Ecclesia.

226 Lim. 2. si locatio facta sit nomine Ecclesia.

227 Decl. dictas duas limitationes, vt requiratur simul locationem esse factam ad vtilitatem Ecclesia, & eiusdem nomine.

228 Lim. 3. si locatio sit facta auctoritate Superioris, & pracipue cum beneplacito Papa.

229 Ampl. limitationē procedere etiamsi nō adsit vtilitas Ecclesia, licet tunc danda sit restitutio in integrum.

230 Decl.

230 Decl. limitationem, vt procedat stante beneplacito Apostolico speciali super illa locatione, secus autem stante indulto generali de locando ad nouennium.

231 Decl. 2. non sufficere beneplacitum speciale, nisi locatio simul facta sit nomine Ecclesiæ & ad eius vtilitatem.

232 Ampl. declarationem requiri vlterius quod pecunia versa sint in Ecclesiæ vtilitatem, secundum aliquos.

233 Ampl. 2. requiri locationem esse factam nomine Ecclesiæ, & ad eius vtilitatem etiamsi in beneplacito adsit clausula etiam quo ad successores.

234 Decl. 3. sufficere solum beneplacitum si agatur de locatione ad modicum tempus, beneplacitum ad alium effectum non requirente.

235 Idem si locatio facta fuerit præcedente licentia Papæ locandi ad tot annos, & vt durante dicto tempore conductor á nemine, neque á successoribus possit molestari.

236 Secus si Prælatus habens dictam licentiam locauerit ad vitam suam.

237 Decl. 4. vt vbi beneplacitum est necessarium sufficiat eius defectus ad hoc, vt quecumque modo locatio facta sit successor ei stare non teneatur.

238 Decl. 5. vt vbi non est necessarium beneplacitum, tunc sufficiant dicta duo requisita, quod locatio sit facta nomine Ecclesiæ, & ad eius vtilitatem cum facta est ab habente potestatem locandi.

239 Successor in beneficio nunquam tenetur stare locationi factæ ab antecessore nomine proprio, quia est personalis.

240 Nomine Ecclesiæ facta dicitur locatio si est facta sub nomine dignitatis.

241 Secus si facta nomine proprio cum obligatione successorum.

242 Locationem esse factam ad vtilitatem Ecclesiæ, non est probandum quando est facta nomine ipsius, & cum solemnitatibus.

243 Secus si deficiant solemnitates, quia tunc necessaria est probatio vtilitatis.

244 Et non statur assertioni Prælati locantis.

245 Locationem nõ fuisse vtilem Ecclesiæ probari potest, licet facta fuerit cum solemnitatibus.

246 Et ad hunc effectum non est probanda læsio sed satis est non adesse vtilitatem.

247 Solutio facta Prælato in ingressu locationis, si Prælatus pro se retinuit, non probat vtilitatem Ecclesiæ.

248 Pensiones si soluendæ sunt Prælato, & ad commodũ eiusdem, arguitur locationem non esse factam ad vtilitatem Ecclesiæ.

249 Ampl. etiamsi in collatione Prælaturæ iniunctum sit Prælato onus supportandi onera Ecclesiæ.

250 Pensiones si soluendæ sunt in loco vbi non est Ecclesia sed Prælatus, inde arguitur locationem non esse factam ad vtilitatem Ecclesiæ, sed Prælati.

251 Pensiones si destinatæ sunt beneficiato studenti in aliqua Vniuersitate, vel ad effectum gradum suscipiendi, dicitur locatio facta ad vtilitatem Ecclesiæ.

252 Secus si sit Scholaris discolus, & vagus.

253 Lim. 4. quod dictum est successore in beneficio non teneri stare locationi, vt non procedat si adsit consuetudo in contrarium.

254 Ampl. sufficere locationem esse factam secundum cõsuetudinem regionis.

255 Probanda tamen consuetudo.

256 Et vnicus actus contrarius eã excludit.

257 Et particularis obseruantia in prædio locato præualet generali contrariæ.

258 Lim. 5. si successor in beneficio locationem factam per antecessorem approbauerit, quia tunc tenebitur ei stare.

259 Decl. limitationem, vt si deducatur approbatio ex receptione mercedis, tunc si locatio facta est ab antecessore nomine proprio approbatio non extendatur vltra tempus pro quo solutum.

260 Secus si agatur de locatione facta nomine ipsius successerit.

261 Lim. 6. quo ad annum iam captum, quia successor tenetur pro eo locationi stare.

262 Succedens per sententiam Iudicis, tenetur stare locationi.

263 Succedens per sententiã dicitur successor necessarius.

264 Decl. non procedere si agatur de adiudicatione per Iudicem facta vigore obligationis voluntariæ.

265 Necessarius dicitur actus tripliciter stricte quando habet originem á causa necessaria, late quando habet á causa voluntaria, sed ad hoc non ordinata, & latissime, quando á causa voluntaria ad hoc ordinata.

266 Datio in solutum per Iudicem facta late dicitur necessaria, sed non stricte.

267 Creditor immissus ex Saluiano tenetur stare locationi.

268 Et non solum immissus ex primo Decreto, sed etiam immissus ex secundo.

269 Succedens per sententiam ei qui erat iniustus possessor non tenetur stare eius locationi.

270 Idem si succedens per sententiam erat dominus.

271 Idem si locatio erat nulla, vel in fraudem facta.

272 Legitimã recipiens in fundo locato, non tenetur stare locationi.

273 Successor singularis tenetur stare colono partiario secundum aliquos.

274 Contrarium verius.

275 Decl. primam procedere quo ad annum pro quo cultura iam facta est.

276 Hebræus successor singularis, tenetur stare locationi secundum aliquos.

277 Contrarium verius.

278 Inter Hebræos seruanda est lex Mosaica, & eorum consuetudo.

279 Doctori allegantì auctoritates, quæ non reperiuntur, standum non est.

280 Doctori attestanti de consuetudine non creditur.

281 Consuetudo probanda est præcise in loco vbi vertitur controuersia.

282 Maxime vbi contrarium de iure disponitur.

283 Hebræi in Vrbe sunt incapaces acquirendi dominium.

284 Hebræi in domibus acquirunt ius inquilinatus, quod est perpetuum, & vendibile.

285 Hebræus succedens in dicto iure inquilinatus perpetuo titulo singulari non tenetur stare locationi ad breue tempus factæ.

286 Officiales Vniuersitatis tenentur stare locationi factæ ab antecessoribus.

287 Ampl. etiamsi locantes essent Officiales ad annum, & locassent pro maiori tempore.

288 Decl. procedere in officialibus Vniuersitatum habentium territorium, seu administrationem, nõ in aliis.

289 Decl. 2. procedere tam officialibus generalibus, quã particularibus.

290 Successor singularis non tenetur stare locationi etiã si conductor anticipate soluerit pensiones antecessori.

291 Et in casibus in quibus tenetur stare, non tenetur bonificare dictas anticipatas solutiones.

292 Successor

292 *Successor singularis tenetur stare locationi pro eo anno, pro quo conductor iam caepit culturam.*
293 *Decl. non sufficere quamlibet culturam, sed requiri pro maiori parte.*
294 *Decl. 2. non sufficere cultura si esset facta contra formam pacti.*
295 *Decl. 3. per praecedere in successoribus beneficiorum, maioratus, & similibus non in emptore.*
296 *Successor singularis ubi stare non tenetur locationi, ibi nec tenetur stare conductor.*
297 *Successor singularis quando tenetur stare locationi, intelligitur si nolit soluere interesse conductori.*
298 *Ampl. procedere etiamsi conductor habeat hypothecam bonorum pro obseruantia contractus.*
299 *Successor singularis nunquam tenetur stare locationi, quando apparet eam factam in sui fraudem.*
300 *Ampl. siue fraus sit vera, siue praesumpta.*
301 *Decl. fraudem ad hunc effectum esse probandam, & vide ex quibus arguatur, vel excludatur.*
302 *Successor singularis, ubi non vult stare locationi potest conductor habere regressum aduersus locatorē.*
303 *Decl. procedere si agatur de successore ex voluntate locatarii, secus si ius locatoris sua natura expirauerit.*
304 *Decl. 2. procedere quando successor non tenebatur stare locationi, vel si tenebatur vi expulit, secus si conductor sponte discesserit.*

## CAPVT LXI.

SAepe terminatur locatio, quia successores nolunt ei stare, ideo videndum nunc de hoc fine locationis, an & quando ei locus sit, & distinguendo inter successorem vniuersalem, & successorem singularem si agatur de successore vniuersali, nempe hae-
1 rede, palam est eum non posse praetendere se non teneri ei stare, nam ad eum transire obligationem, & actionem defuncti ex contractu isto, sunt text. aperti *in l. sed addes 21. §. si quis mulierem in fin. & in l. cum in plures 62. in fine principij vers. haeredem ff. locat. l. viam veritatis 10. C. eodem §. fin. instit.*
2 *eodem* adeout hoc sit de natura contractus locationis, vt transeat ad haeredes *Rot. cor. Vbald decis. 213. num. 2.* idque non solum in haerede conductoris, de quo videntur loqui omnia praedicta iura, sed etiam certum est in haerede locatoris *Ciarlin. contr. 93. num. 2.*
3 Si autem haeres conductoris ab haereditate abstineat, tunc potest dominus alteri lo-
4 care, idque etiamsi haeres sit Pupillus, & tutor abstineat, adeout etiam si pupillus postea restituatur, non agat nisi vt à conductione liberetur *l. si vno 17. §. interdum ff. locat.* nec potest aduersus dominum petere interesse, sed aduersus tutorem si abstinere non debuit, qui tenebitur etiam ad lucrum,
5 quod pupillus facere potuisset *l. tutela 19. & l. seq. ff. locat.* nisi forte dominus cum tutore collusisset, quia tunc, & ipse teneretur

*l. sed addes 21. in principio ff. eodem.*
6 Et procedit in quocumque haerede, & quacumque locatione, etiam bonorum Ecclesiae eum in hoc differat locatio ab emphyteusi bonorum Ecclesiae, quod ista non transit ad haeredes extraneos, prout transit locatio, vt dixi *in cap. 53. num. 144. & 145.* & vltra ibi citatos, fuit etiam nouissime dictum in vna *Romana deuolutionis domus 15. Ianuar. 1672. §. quando autem coram Reuerendissimo Mattheio.*

Oritur tamen difficultas in conductione vnica cum societate, puta Titius assumit in socium conductionis Caium, vel simul cum Claudio conducit, an mortuo Caio duret conductio sic vnita cum societate cum hae-
7 redibus Caij? notum est enim societatem morte vnius ex socijs finiri, & non continuare cum eius haeredibus *l. actione 66. §. morte ff. pro soc. Mantic. decis. 17. num. 10.*
8 adeout, neque ex voluntate defuncti possit fieri, vt transeat ad haeredes *l. nemo potest 35. ff. pro soc. Roman. cons. 106. num. 3.* & quod neque per pactum fieri possit, vt ad haeredes transeat *l. adeo 60. ff. pro soc.* & fuit dictum in vna *Bononien. Pilarum 15. Ianuar. 1663. §. quia soluitur cor. Reuerendiss. Taya, quae est in rec. dec 4. n. 1. part. 14.*

Et opinionem negatiuam, scilicet loca-
9 tionem hoc casu ad haeredes non transire docuit *glos. in §. fin. in ver. succedit instit. de loc. & cond.* dicens, quod concurrente societate cum locatione, societas praeualet, & comprobat *Gratian. disc. 2. 6. num. 56. & seqq.* at alij contrarium sentiunt, & censent
10 non transire societatem, sed bene locationem, & eius vtilitates *Mantic. de tacit. lib. 6. tit. 24. num. 33. Gratian. disc. 547. num. 62. Vbald. decis. 213. num. 16.*

Et durante locatione volunt cessare socie-
11 tatem tantum, vbi electa fuit industria personae illius defuncti *Cyn. in l. viam veritatis num. 1. vers. quaero C. locat.* vel quatenus successor non sit eiusdem qualitatis, ita vt socio intersit illum non habere socium, vt docuit *Bald. in l. nemo num. 6. vers. quid in scholaribus C. eodem & Angel. Aret. in §. fin. nu. 3. inst. eodem* quos secuta est *Rota in dec. 87. num. 10. par. 4. tot. 2. rec.*
12 Veritas autem videtur, quod cum societas de se non transeat, & locatio de se transeat, quando isti contractus sunt complicati, videndum sit quis eorum sit principalis, & quis accessorius, seu incidens, quod deprehendi debet ex inspectione primariae, & principalis intentionis contrahentium, inde enim sequitur, vt si locatio sit principalis, non debeat sequi naturam societatis, sed

quod retinendo naturam propriam transeat
ad hæredes conductoris defuncti *Rot. decis.*
87. *num.* 7. *part.* 4. *tom.* 2. *rec.* quando enim
13 duo simul conducunt aliquam rem dicun-
tur contrahere societatem *Bald. in l.* 1. *num.*
33. *vers. respondeo sicut C. pro soc. Alex.*
*cons.* 133. *num.* 1. *lib.* 2. *Rot. decis.* 208. *num.*
9. *vers. sed in casu nostro part.* 4. *rec.* sed illa
est societas incidens, & impropria, in qua
14 non procedunt regulæ societatis *Gratian.*
*disc.* 320. *num.* 16. *& num.* 24. *& seq. vsque*
*ad* 34. *Rot. cor. Pen. decis.* 1621. *vers. sed*
*non placuit*.

Sic e contra si contracta sit aliqua socie-
tas, puta negotiationis, & pro eiusdem so-
15 cietatis seruitio conductio aliqua facta fue-
rit, puta domus, vel apothecæ, ista condu-
ctio, vti accessoria, sequi debebit natu-
ram societatis *d. decis.* 87. *num.* 7. *part.* 4.
*tom.* 2. *rec.*

Quod, & fortius procedet vbi societas
16 non solum sit principalis, sed fundamentũ,
& causa locationis, vti in societate officij,
quæ practicatur hic in Vrbe, in qua officia-
lis admittit alium in socium ad participan-
dum de lucris officij, & deinde conducit ab
eo partem suam lucrorum pro certa annua
summa, vt dixi *in cap.* 1. *ad fin.* nam hoc ca-
su certum est, quod si socius, qui locauit
decedat, & sic finiatur societas, cessat etiam,
& finitur locatio, & fructus amplius non
debentur *Honded. cons.* 38. *num.* 28. *lib.* 1.
17 & est notorium in Curia. Verũ hoc procedit
sine difficultate in societate officij, quę cõtra-
hitur ab officiali officium iam habente secus
autẽ vbi quis in ipsa emptione officij partẽ
aliquam subministrauerit pretij, & reserua-
tionem decreti pro rata eiusdem reportaue-
rit, & deinde locationem prædictam partis
fructuum sibi tangentium alteri locio, nem-
pe ei in cuius faciem cantet officium, fece-
rit, si enim iste locans moriatur, non cessa-
bit locatio, vt nouissime defendi in casu cõ-
tingenti; dicebam enim cum pro illa rata
18 acquisiuisse dominium officij, prout acqui-
ri ex dicta reseruatione decreti, tradunt *Hen-*
*ded. cons.* 39. *num.* 21. *& seq. lib.* 2. *Spada*
*cons.* 41. *num.* 3. *lib.* 1. *Coccin. decis.* 481. *nu.*
1. *in recen. decis.* 317. *num.* 4. *part.* 3. illud-
19 que eo mortuo transiuisse ad eius hæredes,
vt in specie, quod dominium ex simili de-
creti reseruatione competens, ad hæredes
transeat, tradit *Vermiglol. cons.* 56. *num.* 2.
vbi quod est opinio indubitata *Caualer. dec.*
603. *num.* 2. *Coccin. decis.* 1517. *num.* 7. *Cels.*
*decis.* 337. *num.* 1. ac proinde etiam ad eos
20 pertinere fructus, qui dominium sequuntur,
vt in puncto dicit *Rot. post Paris. de Saluiano*
*decis.* 151. *num.* 2. & sic nihil repugnare hoc
21 casu, quod duret locatio eorum, prout re-
gulariter durare solet, etiam mortuo loca-
tore, ex præcitatis, & proinde deberi fructus
taxatos, prout etiam alia ratione censuit
*Boccac. in suo tract. de societ. offic. num.* 178.
vbi etiam refert resolutum fuisse in signatu-
ra coram sa: me: Gregorio XIII. & nouissi-
me proposita causa prædicta Romana socie-
tatis officij in Rota, per R.P.D. meum Vice-
comitem sub die 12. Februarij huius anni
1677. fuit resolutum fructus deberi, & li-
cet decisio, adhuc non fuerit extensa, tamen
audiui placuisse dictum motiuum. Scripse-
rat etiam in eadem causa in prima instan-
tia optime more suo R. P. D. meus de Luca,
qui postmodum fuit à sanctissimo D. N. In-
noc. XI. in principio sui Pontificatus ad Præ-
laturam domesticam, & Santit. S. Audito-
ratum cum totius Vrbis applausu, omnibus-
que ei maiora prædicentibus, & præoptan-
tibus, euocatus, & scripturam redegit *in*
*discur.* 11. *sub tit. de Societ. offic. sui sæpe lau-*
*dati amplissimi Theatr. verit. & iustit.*

22 Speciale tamen est in societate condu-
ctionis vectigalium, vt quamuis societas sit
principalis, adhuc transeat ad hæredes, vt
habetur *in l. adeo vers. & in societate ff. pro*
*soc.* & tradunt *Gratian. d. disc.* 546. *num.* 46.
*& Mastrill. decis.* 135. *nu.* 76. *& seqq* quod
& procedit in qualibet alia conductione re-
23 rum publicarum *Dec. cons.* 212. *n.* 2. *ad med.*
*vers. nec ulterius obstat Gratian. disc* 276. *nu.*
24 12. sed etiam in his terminis locationis re-
rum publicarum, requiritur primo, quod
adsit pactum, vt ad eos transire debeat, vt
25 habetur *in d. l. adeo*, & debet esse pactum
initum, ne dum cum locatore, sed etiam cũ
alijs conductoribus *glos. ibi in verbo adscri-*
*pta Mantic. de tacit. lib.* 6. *tit.* 24. *num.* 27.
*Gratian. disc.* 276. *num.* 24. *Hodier. contr.*
22. *num.* 15. *Mastrill. decis.* 135. *num.* 83.
*Rota in Romana participationis impres. per*
*Marches. part.* 2. *fol.* 510. *num.* 9 quidquid
contrarium senserit *Felic. de societat. cap* 32.
26 *num.* 24. *& seqq.* & requiritur expresse fuis-
se conuentum, quod locatio, & societas ad
hæredes transeat, nec sufficit simplex stipu-
latio, & acceptatio pro se, & hæredibus
*Ruin. cons.* 90. *num.* 11. *vers. secundo requi-*
*ritur lib.* 1. *Rot. decis.* 279. *num.* 3. *part.* 1.
27 *rec.* & multo minus pactum durationis so-
cietatis a principio vsque ad finem condu-
ctionis, quia intelligitur quatenus omnes
socij superuiuant, vt declarauit *Rot. in dict.*
*Romana participationis in fin. & sequitur Gra-*
*tian. d. disc.* 547. *n.* 40.

28 Secundo requiritur, quod hæredes sint
talis

tales, qui possint negocia societatis exercere *d.l. adeo 60. & ibi glos. ver. adscripta ff. pro soc. Hodier. contr.22. num.16.*& hæc duo requiri copulatiue in societate conductionis vectigalium *glos. in d. ver. adscripta Bertachin. de Gabell. part. 2. num. 22. Ruin. cons. 91. num. 7. lib. 1. Mantic. de tacit. lib. 6. tit. 24. num. 22. Marchesan. de commis. part. 1. fol. 720. num. 253. & seq. Mastrill.dec.135. num.83. & seqq.*

30 Et non solum societas, prædictis deficientibus, ad hæredes non transit, sed etiam locatio ipsa expirat, ratione vnionis, quam habet cum societate, quæ expirat, vt firmat in specie *Ruin. cons. 91. num. 8. vers. & non tantum lib.1.* & sequitur, ac aliis similibus comprobat *Gratian. disc. 276.n.50.& seqq.*

31 Sed vbi dicitur eam transire, dubium est an transeat tantum ad primos, vel potius etiam ad secundos, & vlteriores hæredes, eamque ad vlteriores quoque transire voluit *Bertachin. de Gabell. part. 2. num.27.* sed

32 contrarium censuerunt *Ias.in addit.ad Port. in §. manet.in Inst. de societ. in addit.2. in fin. Franc. Marc. decis. 627. num. 7. part. 1.* &

33 resolutio huius dubii pendet ab vtilitate Reipublicæ, nam prima opinio procedit si ei expediat societatem transire, secunda vero e contra, si ei non expediat *Petr.de Vbald. de duob. fratr. part. 2. quæst. 13. num. 82. in tractat. magn. tom. 6. part. 1. fol. 169. Felic. de societ. cap. 32.num. 27. post med.Gratian. disc. 276. num. 23.*

34 Et restringitur etiam dictus transitus ad hæredes, vt procedat in societate inducta in ipso actu conductionis, secus autem, quoad illos socios, quos conductor ex postea sibi assumpserit *Gratian. disc. 276. num. 29. & disc. 547. num. 58. Rot. in Romana Participationis cor.Bubalo penes Marchesan.de commis.part. 1.fol. 772. num. 3. & cor. Vbaldo penes eumdem part. 2. fol.509.num.12.* etiam

35 si conductio fit pro se, & sociis, quia intelligitur de præsentibus, non de futuris *Felic.*

36 *de societ. cap. 32. num. 29.* nisi forte sit expresse dictum de assumendis, seu nominandis, quia tunc nominatus vigore facultatis sibi reseruatæ in contractu habetur pro socio ab initio, vt firmat *Gratian. disc. 547. num. 32.*

37 In casibus vero, in quibus locatio ipsa expirat si conductor superuiuens impetrauerit eius confirmationem cum narratiua societatis, an censeatur confirmata, etiam quo ad hæredes socii pendet à dignoscendo, quid senserit concedens, vt patet ex traditis *per Ruin. cons.90. num. 15. vers. non obstat lib. 1.* vbi scripsit pro negatiua, & pro ratione precipua adduxit, quod Papa confirmans, dixit moueri amore quo prosequebatur Augustinum Chisium conductorem superuiuentem, & confirmationem petentem, & in eodem casu, etiam *Dec.cons.212. seu iuxta aliam impressionem 213. num. 7.ad fin.8.*

Deueniendo autem ad successores singulares, an & quando teneantur stare locationi, est materia vtilis, & ampla, de qua sola posset scribi integer tractatus, prout iã illum elegantissime scripsit *Bart.Scapuccinus Rauennas*, sed ego perstringendo materiam in hoc solo Capitulo, ponam regulam, deinde subnectam eius rationem, ac generales declarationes, ex quibus resolui poterunt omnia dubia, in casibus particularibus oriẽtia, prout pluribus eorum propositis com-

38 probabo. Est igitur regula negatiua, quod scilicet successores singulares non teneantur starẽ locationi, vti quod si dominus vendat fundum, non teneatur emptor stare colono,

39 cui venditor locauerat est *text.in l.emptorem 9.C.locat.*& bene etiã deducitur ex *l.si merces 28.§.qui fundum,& ex l.qui fundũ 35.ff.eodẽ,* & procedit hæc regula non in solo emptore, sed generaliter in quolibet successore singulari *Bart. in dict. l.emptorem C. locat.* & in *dict. l. qui fundum vtrobique in fum. & alij Marescot.var.lib.1. cap.18. n. 1.* Adeout possit conductorem etiam propria auctorite expel-

40 lere, si credimus *Cancerio* multos referenti in *cap.14. num. 36. lib. 1.* quod tamen non transit sine difficultate, quia sunt multi casus in quibus regula prædicta non procedit, vt videbimus infra, & ideo conductor probabilem rei retinendæ causam habet durante

41 adhuc tempore locationis sibi factæ, & propterea necesse est adire Iudicem, vt in specie tradit *Faber in suo Cod. lib. 4. tit. 42. defin.58. prope fin.* & ipsemet *Cancer vbi supra* multa subnectit ad declarationem dictæ opinionis penes eum videnda, & in fine sub *num. 40.* concludit eam intelligendam esse cum grano salis, id est, nisi colonus, allegando iniuste expelli, de facto resistat. Et dicam aliquid latius de hoc, Deo dante, in *cap.vlt.*

Ratio autem huius regulę licet multiplex assignetur per Doctores, vt videre est penes *Scapuccin. in dict. suo eleganti tractatu de successore singulari in princ.* ea tamen vera, &

42 fundamentalis est, quia conductor per simplicem rei conductionem nullum acquirit in ea ius, sed tantum actionem personalem contra dominum locantem, vt re vti, se pa-

43 tiatur, & ista actio personalis non potest per cum exerceri aduersus singularem successorem, qui propterea non potest compelli, vt

stet locationi, vt docet *Bart. in dict. l. emptorem 9. num. 1. Gomes. var. res. tom. 2. cap. 3. num. 9. Rot. coram Caualer. decis. 612. num. 2.*

Er hinc præcipue infertur vnum, quod in
44 primis notari debet, videlicet, quæstionem hanc procedere tantum in locatione ad modicum, non autem ad longum tempus, quæ in hoc proposito dicitur ad decennium, vel vltra, iuxta *glos. in l. 2. ff. si ager vectig.* quæ est communiter recepta, vt testatur *Peregr. de fideicom. art. 40. num. 93. Ciarlin. contr. 93. num. 8. Scapuc. dict. tract. lim. 17. num. 8.* & alibi suo loco dictum est, quia locatio quando est ad longum tempus transferr ius vtilis dominij, iuxta dictam *glos. & alios cumulatos per Peregr. ibidem num. 94.* & proinde cessat dicta ratio regulæ, & in consequentiam regula ipsa *glos. in l. emptorem ver. colono C. locat. Capel. Tholos. quæst. 420.* & alijs cumulatis *Peregr. dict. art. 40. num. 95.* & est opinio receptissima, vt testatur *Gutier. canon. quæst. lib. 2. quæst. 8. numer. 26.* & post eum *Scapuc. dict. lim. 17. num. 6.* vbi plurimos con-
45 cordantes refert, & in fine ait secus esse dicendum, si locatio ad longum tempus fit cum pacto non transferendi aliquod dominium, quod tamen non transit sine difficul-
46 tate, quia hæc per alios reputatur quædam protestatio contraria facto, & quandoque in fraudem successoris, vt tradit *Peregr. de fideic. art. 40. n. 108.*

At animaduertendum prædicta procede-
47 re cum supposito, quod agatur de locatione ad longum tempus valida, nam quandoque agitur de locatione facta ab non antecessore qui poterat quidem locare, sed ad breue tempus tantum, & tunc non tenetur successor tali locationi stare, quia locatio non tenet, & non solum pro longo tempore, sed nec etiam pro modico *Alex. cons. 17. num. 11. lib. 4. Molin. de Primogen. lib. 1. cap. 21. nu. 15. & 28. Peregr. de fideicom. art. 40 numer. 106.* vt dicetur infra in *cas. 10. num. 148. ad med. vers. & stante.*

48 Declarationes autem dictæ Regulæ sunt plures, & prima est, vt non procedat, si emptor ea lege emerit, vt stare debeat colono, quæ quidem de se clara est, & expresse habetur in *dict. l. emptorem 9. C. locat.* ibi, *nisi ea lege emerit*. At quatenus conuenerit non
49 expellere non propterea poterit conductor de tali conuentione aduersus emptorem singularem successorem excipere, quia personalis est, sed poterit agere aduersus locatorem, vt cedat sibi actionem, vel ius suum excipiendi, vt docet, ibi *Cyn. num. 7.*

50 Secunda, quod non solum si adsit dicta conuentio expressa, verum etiam si probetur aliquo pacto successorem cons[...] tacitè, vt conductor in eadem cond[...] maneret quamuis sine scripto, quia b[onæ] fidei Iudicio, quod ei placuit, parere cogitur, vt pariter habetur expresse in præfata *l. emptorem.*

Tertia declaratio est, vt non tam si con-
51 senserit locationi iam factæ, vt in proxima declaratione, sed etiam si antecedenter expresse, vel tacite consensum suum accommodauerit, vt antecessor locaret *Bald. in l. si filio §. si vir in quinquennium nu. 11. ff. sol. matr. Surd. decis. 264. num. 11. Scapuc. in d. tract. de sing. success. lim. 1. num 2.*

Quarta declaratio sit, quod non attenda-
52 tur esse generale ius in quo succeditur, sed an titulus successionis sit generalis, vel non, si enim titulus est particularis, successor non repræsentat personam auctoris sui, & sic applicatur ratio regulæ nostræ, quam diximus esse, quia in successorem singularem non transit actio personalis, quæ sola competit conductori, vt seruetur sibi locatio, vt plene firmauit *Rot. coram Caualer. d. dec. 612. num. 5. cum trib. seqq.*

53 Quinto declaratur regula, vt non procedat quando antecessor, qui locauerat habebat liberam administrationem, quia tunc successor eius stare locationi tenetur *Cyn. in l. emptorem nu. 6. C. locat. Maresc. ot. var. l. 1. cap. 18. num. 10. Peregr. de fideicom. artic. 40. n. 98. Ciarlin. contr. 93. num. 5.* vbi alios plures cumulat *Rot. coram Pen. decis. 18. num. 6.* ar reci-
54 pit ista declaratio aliquas subdeclarationes, & primo, vt procedat vbi antecessor ne dum haberet administrationem respectu rei, sed etiam respectu personæ successoris, vt docuit *Abb. in c. querelam num. 8. post med. vers. si vero qui locauit ne prælat. vic. suas. Bal. in l. si filio familias 25. §. si vir in quinquennium num. 5. ad med. ff. sol. matr. Purpurat. cons. 429. num. 8.* vbi quod *Bald.* appellat habentem administrationem plenam respectu rei, sed non respectu successorum, illum, qui de tempore contractus est verus dominus *Scapuccin. de sing. success. ampliat. 6. num. 4. ad med. & am-*
55 *pliat. 10. num. 3.* Secundo, vt procedat si habens administrationem administratorio nomine locat, & non proprio tantum secundũ *Couar. variar. resolut. lib. 2. cap. 15. sub num. 5. circa medium Gutier. can. quæst. lib. 2. cap. 8. nu. 42. vers. secundum. Scapuccin. dicta am-*
56 *pliat. 6. num. 6.* Et tertio si locat bona fide, & non alias *Cyn. in dicta l. emptorem sub num. 6. Cagnol. in l. 2. num. 221. vers. retenta tamen opinione C. de pact. int. empt. & vendit. Marescot. variar. lib. 1. cap. 18. num. 4. vers. quod eo magis.*

57 Sexta declaratio est, vt regula non procedat

cedat si successor singularis non succedat in
plenum ius illius, qui locauit, eo enim casu
stare tenetur locationi *l. in venditione §. 1. ff.*
*de bon. auct. iud. possid.* qui text. licet loquatur
de eo qui mittitur in possessionem, ex primo
decreto, tamen Doctores ex eo formant con-
clusionem generalem, quod successor singu-
laris teneatur stare locationi quando plenũ
ius in re non consequitur, vt per *Bart. in l. si*
*filiofamilias §. si vir in quinquennium num. 1.*
*vers. aut non est constitutum ff. sol. matr. Aret.*
*cons. 159. num. 16. vers. si tamen rem locatam*,
& alijs adduct. *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 10.*
*num. 25. Marescot. variar. resolut. lib. 1. cap. 18.*
*num* 2. sed in plenum ius succedere satis di-
citur ad hunc effectum, si succedit in ple-
num vsumfructum, vt dicam infra *num.* 77.

Septima declaratio est, vt non procedat
58 regula in successore singulari in quem fit
translatio rei necessaria, seu quando non
fit translatio ex voluntate, sed ex necessita-
te, tunc enim is, in quem translatio rei fa-
cta est, stare tenetur locationi, vt docet post
alios *Ias. in l. diuortio in princ. num. 32. ff. sol.*
*matr. Tiraquell. de retract. conuent. §. 3. glos. 1.*
*num. 15. Roland. cons. 49. num 6. lib. 2. Cancer.*
*variar. par. 1. cap. 14. num. 35. Peregr. de fidei-*
*com. artic. 40. num. 100. Marescot. d. cap. 18. sub*
*num. 4. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 10. num. 10. &*
*seqq.* vbi quod ad hoc, vt dicatur successor
59 necessarius ad effectum istum, considera-
tur persona locatoris an translatio sit ab eo
facta ex mera voluntate, seu potius ex qua-
dam necessitate, quod, & comprobat alijs
adductis *Scapuccin. de sing. success. lim. 8. nu. 6.*
*vers. caeterum*. Et redditur ratio cur in casu
isto successor teneatur stare, & non in casu
quo locator voluntarie transfert, quia tunc
cum libere transfert, sibi debet imputare
locator, si non sibi præcauet obligando suc-
cessorem, vt stet locationi, & non est de
quo conqueratur si illo nolente ei stare,
conductor erga eum reuertitur, & petit ab
eo damna, & interesse, vt tradit *Alex. in l. si*
*filio familias §. si vir num. 19. ff. sol. matr. &*
*Cephal. cons. 255. num. 36. & seq.*

Octaua declaratio, seu potius subdecla-
60 ratio quamplurium præcedentium declara-
tionum est, vt quod dictum in eis fuit sin-
gularem successorem locationi stare teneri,
non procedat, quando ius antecessoris lo-
cantis non transmittitur per eum in succes-
sorem, sed potius extinguitur, & finitur &
successor venit per viam priuationis, siue
nouæ creationis, quia tunc licet non appli-
cetur dicta regula, quod successor singula-
ris non teneatur stare locationi, applicatur
61 alia de qua in *l. res vectigalis ff. de Pignor.*
*Rot. decis. 86. num. 1. par. 5. recent.* quod scili-
cet resolutio iure datoris, resoluitur ius ac-
ceptoris, & sic is, in quem res deuenit, re-
cipit eam liberam à iure conductionis dato
per antecessorem *Soccin. Sen. cons. 32. num. 6.*
*lib. 1. Alba. cons. 108. num. 2. Peregr. qui alios*
*refert de fideicom. artic. 40. num. 104.* Quod &
62 procedit etiam si agatur de locatione ipsi
locanti omnino licita, & permissa, quia ad-
huc intelligitur permissa cum dicta limita-
tione, vt valeat pro tempore quo locans ius
habet, & non vltra *Molin. de primogen. lib. 1.*
*cap. 21. num. 1.* & consentiunt alij, vt tradit
*Castill. tom 6. cap. 161. num. 15. vers. conue-*
*niunt*, vnde deficiente locatore, cum eo ex-
pirat, & annullatur locatio ipsa, adeout ni-
63 hil releuet successorem consensisse, quod
conductor continuaret aliquo tempore reci-
piendo ab eo pensiones, quia non propte-
rea tenetur ei stare in futurum pro residuo
temporis pro quo facta erat locatio vltra
illud pro quo pensiones recepit *decis. 2. de*
*locat. in nou. & dicam in casibus particularibus,*
*& signanter in* 15. quod secus est quando ius
antecessoris transmittitur, tunc enim appli-
catur declaratio secunda supra tradita, vt di-
cam in *casu* 5.

Ex prædictis resolui poterunt casus spe-
ciales, vt patebit ex infra scriptis ex qui-
bus comprobabuntur etiam ipsæ declara-
tiones præfatæ, ita vt tutius eis inhæreri
64 possit pro resolutione aliorum, & satis erit
vnam applicari, licet aliæ non conueniant
*Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 10. num. 35. sub vers.*
*huic obiecto*.

65 Primus igitur casus sit, si quis vendiderit
eum pacto redimendi, & emptor locauerit,
& deinde facta locatione sequatur redem-
ptio, & quæratur, an redimens teneatur
stare locationi, applicatur enim tertia de-
claratio, in qua dictum est regulam non
procedere si successor tacite consensum suũ
accommodauerit, vt antecessor locaret, dum
eum dominum fecit absque aliqua prohibi-
titione locationis, nec non applicatur etiam
septima declaratio, vt regula non procedat
quando in successorem non fuit translata
res voluntarie sed necessarie, & ideo respon-
dendum est eum stare debere locationi, pro-
ut docuit *Bald. in l. 1. in fin. C. de iur. Fisci lib.*
10. & est doctrina communiter approbata,
vt testantur *Roland. cons. 49. num. 3. lib. 2. &*
*Marescot. variar. lib. 1. cap. 18. nu. 8. Scapuccin.*
*de sing. succes. lim. 1. in princ. Mantic. de tacit.*
*lib. 5. tit. 10. num. 34. & seq.* vbi facit, & soluit
obiectum *Ciarlin. contr. 93. num. 10.* & ple-
nissime probauit *Rot. coram Pen. decis. 18. &*
46. ita vt non sit curandum, quod contra-
rium

rium tenuerit ſignanter *Cagnol. in l. 2. C. de*
*pact. inter empt. & vendit. ſub nu. 220. verſ. ſed*
*contrarium, & Petrus Barboſ. in l. ſi filio 26. §.*
*fin. nu. 10. poſt med. & ſeq. ff. ſol. matr.* maxime
cum omnibus per *Cagn.* adductis reſpondeãt
*Scapucc. & Rot. in præcitat. locis.*

Secundus caſus eſt de retrahente vigore
66 ſtatuti, aut alterius legis, & in eo aut agi-
tur de locatione facta à venditore, & neceſ-
ſe eſt videre an primus emptor illi tenere-
tur ſtare, vel non, quia retrahens eius loco
ſuccedit, & ideo ad omnia ad quæ ille te-
nebatur, ipſe quoque tenebitur, vt late tra-
dit *Scapuccin. d. tract. de ſing. ſucceſ. ampliat. 20*
*num. 1. & num. 6.* dum enim ſtatutum dat vni
prælationem, non cenſetur voluiſſe dare ei
maius, vel minus ius quam habebat ille cui
eum præfert, vt ſcribit *Mantic. de tacit. lib. 5.*
*tit. 10. num. 35. ad fin.*

Et licet contrarium videatur voluiſſe *Ro-*
*tam coram eodem Mantic. in deciſ. 63. num. 2.*
dum dixit non teneri ad damna inquilino
de iure communi propter ſpecialem hypo-
67 thecam alias debita, cum qui retrahit vigo-
re Bullæ Gregorij, quæ viget in Vrbe fauo-
re ædificare volentium, & reddit rationem,
quia eo caſu, nec ipſe venditor tenetur de
euictione, tamen animaduertendum, quod id
procedit, quia dicta Bulla fauens ædificare
volentibus propter publicum commodum,
& decorem Vrbis, derogat expreſſe iuri ter-
tij, adeout permittat etiam ipſum dominum
inuitum poſse expelli, & ideo multo magis
idem dicendum de inquilino, vt ponderat
ibi *Rota num. 4. & ſeq. per totam*, & tamen
illa deciſio non tranſit ſine difficultate, quia
Bulla vult quidem ædificare volentem aſſe-
qui poſſe rem alienam, & expellere etiam
ipſum dominum, ſed ſoluto ei iuſto pretio,
imò & quid conſiderabile vltra illud, vnde
68 patet velle ſolui intereſſe cui debetur, &
ſic etiam conductori, dum de iure commu-
ni ei debetur, maxime quia qui vendit rem
ſubiectam hypothecæ minoris vendit, & ſic
retrahens minoris, emeret cum iactura con-
ductoris.

Hæc de locatione facta per primum do-
69 minum, ſed ſi emptor antequam fundus
retrahatur locauerit, tunc intrat dubium
an retrahens teneatur ſtare locationi, & non
teneri cenſuit *Scapuccin. d. tractat. de ſingul.*
*ſucceſſ. ampl. 20. num. 2. verſ. quod multo ma-*
*gis, & ſeq.* vbi quod ita in caſu contingen-
ti reſpondit. Sed in contrarium facit dicta
declaratio ſeptima, quia iſta retrahens vi-
gore ſtatuti, reſpectu emptoris, qui vti in-
terim dominus locauit, eſt de ſucceſſoribus
in quos fit translatio ex neceſſitate per ſta-
tutum inducta, & ideo tenetur ſtare loca-
tioni, ex citatis in ea, quod non videtur con-
ſideratum à Scapuccino. Et pro iſta opi-
nione contra eum facit etiam auctoritas *Ti-*
*raquell. de retract. conuent. §. 3. gloſ. vn. nu. 14.*
vbi æquiparat in hoc propoſito hunc retra-
hentem vigore ſtatuti cum redimente vigo-
re pacti, quem ſtare debere locationi dictũ
eſt ſupra, & ipſe alios eiuſdem opinionis
refere.

Idemque prorſus procedit in habente
70 cenſum ſuper re vendita, qui, ex Conſti-
tutione Beati Pij Quinti ſuper forma crean-
di cenſus ædita, prælationem habet, vt ſi
ea vtendo retrahat, teneatur & ipſe ſtare
locationi, quatenus teneretur ille emptor
primus, & non alias, ſi agatur de locatio-
ne antecedenter à domino facta, prout tra-
dit *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 10. num. 36.* & la-
tius *Scapuccin. lim. 3 per tot.* & ſi ille primus
71 emptor interim legitime locaſſet, tunc ab-
ſolute ei ſtare deberet, vt dictum eſt de re-
trahente vigore ſtatuti.

In domino autem directo ſiue rei feuda-
72 lis, ſiue emphyteuticæ qui habet de iure
prælationem ſi feudatarius vendat contra-
rium eſt dicendum, quod ſcilicet ipſe nullo
modo teneatur ſtare locationi, quia ipſe
non ſubintrat in locum primi emptoris iure
priuato, & per modum ſucceſſionis, ſeu trãſ-
miſſionis, ſed per modum priuationis illius,
vt latiſſime declarando firmat *Oſaſc. dec. 156.*
*num. 14. verſ. nec obſtat, & per totam*, & di-
ſtinguit etiam *Mantic. d. tit. 10 num. 36. verſ.*
*nec obſtat, & Scapuccin. d. lim. 3. nu. 8. verſ. nec*
*æquiparatio.*

Tertius caſus eſt de marito, cui mulier
73 dedit in dotem fundum quem locauerat,
an ipſe teneatur ſtare locationi, & affirma-
tiuam tennit *gloſ. in l. diuortio ver. ſequatur*
*ff. ſol. matr.* & facere videbatur, quod mari-
tus in dote non videtur ſucceſſor ſingularis,
dum dos ſit ius vniuerſale, iuxta communẽ
opinionem, de qua teſtatur *Soccin. Sen. con-*
*ſil. 126. num. 4. lib. 3.* Sed in contrarium facit,
quod licet dos ſit ius vniuerſale, tamen ma-
ritus in ea ſuccedit titulo ſingulari, & ideo
dicitur ſucceſſor ſingularis ad hunc effectũ,
vt non teneatur ſtare locationi, iuxta *deciſ.*
*Caualer. 612. n. 5. & ſeq. de qua ſupra in quar-*
*ta declaratione*, & iſtud contrarium tenent
*Alex. in l. ſi filiofamilias §. ſi vir in quinquen-*
*nium ff. ſol. matr. nu. 26. Campeg. de dot. par. 2.*
74 *quæſt. 23.* vbi in fine dicit opinionem gloſſæ,
propter eius auctoritatem ſaluari poſſe, ſi
maritus recipit fundum ſciens eſſe locatum
*Couar. variar. reſolut. lib. 2. cap. 15. nu. 5. verſ.*
*quid autem à contrario*, vbi quod opinio gloſ.

ſæ

sæ refragatur iuri *Statil. de Saluian. inspect.* 4. *cap.* 1. *num.* 28. *Scapuccin. de singul. succes. ampliat.* 6. *nu.* 14. vbi de magis communi *Mantic. lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 9. Et hæc nullam pateretur difficultatem, si ageretur de fundo in dotem dato, cum æstimatione, emptionem, & venditionem faciente, tunc enim indubitanter applicaretur d. ista regula *text. in l. emptorem C. locat.* at quatenus agatur de fundo simpliciter in dotem dato absque æstimatione emptionem, & venditionem faciente, posset dici applicari declarationem
75 sextam, quod dicta regula non procedat in eo, qui non succedit in plenum ius illius qui locauit, iuxta illam opinionem, quod isto casu non transeat dominium fundi in virum de qua nouissime *Rot. coram B chio decis.* 464. *num.* 3. 4. & 12. *coram Zarat. decis.* 42.
76 *num.* 13. & 14. sed hæc est quæstio ardua, & esse penes vxorem dominium fictè, vere autem penes virum, volunt alij, vt videre est penes *Rimin. in princ. tit. instit. per quos alienare licet, vel non num.* 316. & *seqq. Menoc. cons.* 88. *num.* 39. *Surd. cons.* 330. *num.* 13. Et ad
77 hunc effectum satis dicitur succedi in plenum ius locatoris, quando succeditur in plenum vsumfructum, absque eo quod succedatur in dominio *l. arbores* 65. § *quidquid ff. de vsufr.* & *dicetur in casu* 9. *nu.* 136.
78 Quartus casus est de eodem fundo dotali per hæredes mariti, vel maritum ipsum post diuortium, mulieri restituto, an ipsa teneatur stare locationi, & quo ad hoc in primis habemus text. *in l. si filio familias* 26. §. *fin ff. sol. matr.* in quo habetur, quod *si vir in quinquennium locauerit fundum, & post primum forte annum diuortium interuenerit: Sabinus ait non aliter mulieri fundum reddi oportere, quam si cauerit, si quid prater vnius anni locationem maritus damnatus sit, id se praestituram esse.* Vnde deducitur eam teneri stare locationi *Alex. ibi num.* 1. *Socc. Sen. cons.* 125. *n.* 2. *lib.* 2. *Roland. cons.* 49. *n.* 4. & 5. *lib.* 2. & alii relati *per Statill. d. Saluian. l. b.* 4. *cap.* 1. *num.* 15. & *seq. Surd. decis.* 264. *num.* 11. & *decis.* 299. *num.* 2. *Rot. dec.* 18. *num.* 3. *cor. Pen qua est etiam post Statill. de Saluian. decis.* 201. *num.* 3. & comprobatur eadem opinio, quia applicantur plures declarationes nempe tertia, quia dum mulier dat fundum in dotem, censetur consentire, quod maritus eum locet, & quinta, quia maritus habet liberam administrationem, ne dum respectu rei, sed etiam personæ mulieris, quod considerat *Scapucc. ampliat.* 6. *num.* 4. & denique septima, quia in mulierem non fit translatio fundi voluntaria, sed necessaria, vnde patet vndique dictam opinionem esse veram.
79 Sunt autem, qui limitant, vt teneatur stare locationi mulier, quatenus maritus locauerit ad annum tantum, secus autem si ad longius tempus, relati *per Nouar. quæst.* 92
80 *num.* 4. *part.* 1. sed hæc opinio refellitur *in d. decis. Pen.* 18. *sub num.* 9. & *post Statill. decis.* 201. *num.* 10. vbi quod text. supractus *l. si filio familias* §. *fin.* qui ad probandam limitationem adducitur, pro ea non facit, & sequitur *Maresc. variar. lib.* 1. *cap.* 18. *n.* 11.
81 At sustineri poterit limitatio si vltra diuturnitatem temporis aliquod aliud inditiū concurrat, quo comprobetur maritum non locasse bona fide, tunc enim non tenebitur mulier locationi stare *Scapuc. d. ampl.* 6. *nu.* 11. vbi si locauit dum mulier erat infirma *Surd. decis.* 299. *num.* 3.
82 Præterea non tenetur mulier, præsertim vltra annum, stare locationi præcisè, sed tantum causatiuè, quatenus scilicet nolit soluere interesse conductoris, prout deducitur ex text. præcit. *in d.* §. *fin.* & est regulare ne dum in singulari successore, de quo dicam infra, sed etiam in ipso locante, vt dictum est *in cap.* 58. *de fine locationis voluntario n.* 22. vnde quidquid aliqui contrarium senserint, hæc opinio videtur verior, prout etiam est communior, vt testatur *Scapaccin. d. ampliat.* 6. *num.* 4. *ad fin. vers. non est tamen recedendum* & patet ex congestis *per Statill. de Saluian. inspect.* 4. *cap.* 1. *num.* 19. & eam admisit *Rot. cor. Pen. decis.* 19. *num.* 8. Verum
83 dubium est, an dicti cautio, quam textus dicit, teneri mulierem præstare, sit necessaria, ad hoc, vt quatenus conductor expulsus molestet maritum, seu eius hęredes, ipsi possint à muliere damna repetere, vel non
84 sit necessaria, sed tantum vtilis, & ad cautelam, & eam non esse necessariam sensit *Gomes. variar. tom.* 2 *cap.* 3. *sub num.* 8. sed contrarium sensit *Duen. reg.* 240 *lim.* 5. *vers. contrariam*, & vtrumque refert, nec quid ipse sentiat clare aperit *Scapuccin. d. ampliat.* 6. *num.* 3. videtur tamen recte loqui Gomesium, quia text. dicens mulierem teneri dare cautionem, supponit eius obligationem pro cuius maioris securitate datur cautio, ita vt sit quędam cautela non restituere possessionem mulieri, nisi pręstita per eam dicta cautione *Peregr. de fideic. art.* 40. *n.* 105.
85 Huic casui annecti potest idem esse de bonis Parafernalibus, quorum administrationem mulier tacite concessisset viro, iuxta *l. Maritus C. de procurat.* si enim per eum fuerint locata, mulier tenebitur locationi stare, prout tradunt *Gomes. variar. dict. cap.* 3. *numer.* 8. *ad fin. Gutierez. de tutelis par.* 2. *cap.*

cap.20.num.9. Scapuccin.dict.ampl.6.num.7.

86 Quintus casus sit si constet emptorem, vel aliter acquirentem sciuisse rem locatã, & tacens eam receperit, in quo pariter dicendum eum teneri stare locationi, quia censetur tacite consensisse, & sic intrar secunda declaratio supra tradita regulæ, & probatur etiam per *text. in l. qui tabernam ff. de contrahen.empt. & in l. si fundum sciens*

87 *C. de evict.* regula enim, quod sciens, & tacens non censeatur consentire, non procedit vbi eum scientia concurrit aliquis actus positiuus, prout in emptore est acceptatio rei *Clem. 1. de procur. Surd. dec.99. n.14. & 15. Rot. decis. 811. num.22. par.1. diu.* & in terminis, quod sufficiat in emptore scientia locationis ad hoc, vt censeatur consensisse, & non possit expellere conductorem *Bero. cons. 2. num.12. lib.1. Bursat. cons. 101. num. 5. Cephal. cons. 718. num. 16. Grattian. disc. 27. num.37. Surd. decis.172. num.5. & 6. & decis.225. num.6. vbi Hedtern. num. 7.* alios plures concordantes refert, & latius in *dec. 265. nu.27. vers. & quatenus, & seq. Peregr. decis. Patau. 136. numer.13.* & nouissime *D. meus de Luca discur. 23. num. 3. de locat. & cond.* vbi loquitur in terminis conductoris generalis, quod hac ratione teneatur stare locationi particulari, & miratur, quod cum in casu illo emanauerit Decisio Rotalis, omiserit allegare punctualem auctoritatem *Fabrian. Cod. lib 4. tit.42. def.8. Rot. cor. Canal. dec.612. num. 12. & 13. & coram Gregor. dec. 90. num.8. & seqq. vbi Adden.* aliam etiam decisionem refert, ex quibus patet hanc opinionem esse veram, & communem, ac proinde non curandum, quod contrarium senserit *Ios. Ludou. in dec. Perus.83. num.10.* cum quo etiam transiuit *Vinc. de Franc. dec. 334. nu.2.* & maxime, quia *Ios. Ludou.* mouetur auctoritate Iasonis, quem corrupte legit, vt animaduertit *Scapucc. de sing. succ. lim.13. nu.17.* & prius *Surd. dict. decis. 265. numer. 52.* Et comprobatur etiam eadem opinio alia ratione, videlicet, quia vendens scienti censetur solum vendere ius, quod habet, quam

88 rationem esse suo iudicio meliorem dicit *Surd. dec.175. num.6.*

89 Ampliatur eadem conclusio primo loco, vt non solum procedat stante scientia certa, sed etiam stante scientia præsumpta, vti in casu quo res locata à patre, fuerat postea per eum donata filio, censuit *Surd. dict. decis. 172. num.3. & seq.* vbi inquit, quod nunquã

90 potuit sibi persuaderi colonum posse expelli, quia credidit filium verisimiliter sciuisse locationem, & propterea teneri stare locationi, iuxta prædictam conclusionem, at procedit hæc præsumpta scientia in solis filijs non in alijs consanguineis, quamuis arcto vinculo sanguinis coniunctis, iuxta late tradita per *Caroc. tit. de renouat. locat. declarat. 2. num. 6. & seq.*

91 Aliud exemplum præsumptę scientiæ erit, si adsit in regione communis consuetudo locandi prædia, inde enim argui potest emptorem sciuisse, seu credidisse, quod etiam prædium emptum esset eodem modo locatum, & ita emere voluisse, & ideo tenebitur locationi stare, prout etiã, licet alijs mediis, late probat *Scapucc. de sing. succ. lim. 11. n. 1. & seq.* Et dum ex prædictis sufficit scientia

92 præsumpta facilius sufficiet scientia præsumptionibus, & coniecturis probata, prout eam sufficere, tradit *Scapuccin limit. 3. num. 13. vers. cæterum.* aliud enim est scientiam esse præsumptam, aliud est præsumptionibus, & coniecturis esse probatam, & facilius suffragatur ista, quam illa *Rot. cor. Seraph. dec. 1459. n.3. & 4. & cor. Celso dec. 152. n.6.*

93 Secundo ampliatur, vt sufficiat scientia locationis rei in genere, vt ipsi locationi, & omnibus eius pactis stare debeat emptor illam sciens, puta etiam si sit ad plures annos quam solitum sit, & facta pręsumatur, quia dum sciuit locationem debuit inuestigare pacta, & si neglexerit sibi imputet *Bero. dict. cons. 2. ad fin. lib. 1. & late Scapucc. dict. lim. 13. num.8. & seqq. & Surd. dec. 265. numer. 62. & seq.*

94 Applicabitur etiam, & apertius dicta declaratio secunda, si conuenerit emptor cum venditore, pensiones rei per locatorem promissas sibi deberi, quia magis inde patebit eius consensus ipsi locationi accomodatus, & proinde non poterit amplius recedere, sed stare debebit contractui, iuxta *dict. l. emptorem*, & tradunt post alios *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 10. num. 22. Surd. dict. decis. 264. num.15. & seq. & Grattan. disc. 37. num. 30.*

95 Idem quoque erit si successor absque tali conuentione pensiones aliquas à conductore receperit, nam tali actu censetur consentire locationi, & tenetur ei stare *Bald. cons. 184. lib.4. Socc. Sen. cons. 125. num. 1. & seq. lib. 1. Caroc. de locat. tit. de vsufr. q. 17. num. 4. Castell. eodem tit. de vsufr. cap. 37. n.15.* & si cupis rationes, vide *Surd. decis. 33. à num. 1. ad 6.*

Contrariam tamen opinionem videtur probare *Mantic. de tacit. lib.5. tit. 1[illegible] nu. 8. & latius Surd. dict. decis. 33. num.9. & seq. Molin. de primog. lib. 1. cap. 21. num. 6. & 7.*

96 volentes successorem, qui recepit pensiones pro tempore præterito, non teneri stare contractui de tempore futuro; Sed prima

tenen-

tenenda est quando successor prętendit eui-
tare obligationem standi locationi per re-
gulam, quod successor singularis ei stare nõ
teneatur, quia applicatur dicta secunda de-
claratio eiusdem, alia autem opinio proce-
97 dit, quando dicta obligatio cessat ex eo,
quod ius locatoris expirauerit, & cum eo ius
condúctoris, quia tunc cum locatio nulla
amplius adsit, non sufficit sucessorem con-
sensisse pro vno anno, vt censeatur locatio
renouata pro alio, vt dicit *Rota in dec. 2. de locat. in nou.* cum qua transit *Mantic. & Molin. in loc. supracit.* intrat enim declaratio
octaua, vt dixi in ea.

98 Sextus casu est si dominus obligauerit
conductori bona pro obseruantia contra-
ctus, quoniam in casu isto non applicatur
ratio regulæ quam diximus esse, quia con-
ductor nullum habet ius in re conducta, vn-
de sequitur, vt nec ipsa regula applicetur, &
singularis successor colono stare debeat, vt
docuit *Bart. in l. emptorem num. 2. C. locat. Marescot. variar. resol. lib. 1. cap. 18. num. 12. Rot. coram Caualer. dec. 612. num. 11. Gregor. dec. 68. num. 2.* Quod ampliatur, vt procedat
99 non solũ si adsit hypotheca specialis fundi
locati, sed etiam si adsit tantum generalis
omnium bonorum locatoris *Bart. in dict. l. emptorem num. 2. Couar. variar. lib. 2. cap. 1. num. 3. Duen. reg. 246. lim. 7. Scapuc. de sing. succes. lim. 15. num. 8. & seq.* sed ista amplia-
100 tio nõ transit sine contradictione, est enim
in hoc quæstio multum controuersa, vt dicit
*Rot. coram Gregor. decis. 68. num. 3.* & quod
101 non solũ sit necessaria specialis, sed etiam
vlterius requiratur pactum de interim non
alenando, tradit *Franc. decis. 302. num. 3. & num. 9.* vbi etiam stante iuramento *Apicell. de dilat. quinquenn. tit. 1. num. 104. ante med. Gutier. in repetit. l. nemo potest. num. 43. & 44. ff. de legat. 1. Gratian. disc. 37. num. 26.*
102 Verum pro intelligentia distinguendum
est inter prætensionem, quod successor sin-
gularis debeat stare locationi præcise, &
prętensionem, quod ei debeat stare causa-
tiue, idest, quatenus nolit soluere condu-
ctori damna, & interesse, & quo ad istam
secundam procedit prima opinio, vt sufficiat
hypotheca generalis, nam ea mediantẽ da-
tur conductori insistentia, & retentio fundi
donec interesse sibi soluatur *Gozad. cons. 100. num. 24. & late Scapucc. de sing. succ. lim. 15. num. 8. vbi de magis com. & declarat Gutier. sub d. nu. 44.* vbi dicit communem,
& de mente omnium, de quo etiam testatur
*Osasc. decis. 156. num. 6.* & tenuit *Rot. coram Gregor. decis. 68. num. 3. vers. secundo quia.*

Quo autem ad primam prætensionem, vt
successor singularis stet locationi præcise,
103 omnes admittunt, quod sufficiat dictum
pactum de non alienando, vna cum hypo-
theca speciali, quia tunc impeditur rei alie-
natio *l. si creditor §. fin. de distr. pignor. plene Vinc. de Franc. decis. 302. n. 3.* Sed an etiam
cum hypotheca generali, est controuersum,
vt videre est penes *Osasc. decis. 156. num. 4.*
104 & in negatiuam inclinare videtur *Scapuc-cin. dict. lim. 15. num. 12. Auendan. de censib. cap. 85. numer. 13. & seq.* & cum alijs *Vela differ. 20. num. 14.* & videtur verior opinio,
105 nisi pactum sit generaliter prohibens alie-
nationem omnium, & singulorum bonorum
adiecta pariter hypotheca omnium, & singu-
lorum quia tunc admitti posset contraria, vt
sensit *Couar. variar. lib. 2. cap. 15. nu. 3. ad fin.*
Et est etiã controuersũ an sufficiat hypothe-
106 ca specialis sine dicto pacto, nã affirmati-
uam tenuit *Rot. in vna Rom. locationis coram Ortember. relata per Adden ad Gregor. dicta decis. 68. num. 11.* contrariam vero tenent
alij citati supra, & per ipsum *Adden.* eodem
loco relati, & ista est magis communis, vt
patet ex eis.

Præterea controuersia est etiam si cum
hypotheca concurrat iuramentum, nam
illud sufficere etiam cum sola hypotheca
generali sensit post alios *Rot. coram Gregor. dict. decis. 98. num. 3. vers. primo propter,* &
107 in *d. Rom. locationis relata per Add.* ibidem,
vbi quia iuramentum obligat ad obseruan-
tiam contractus præcisam, quando præcisa
seruati potest sine dispendio salutis æternæ,
& tenuit etiam *Marescot. variar. lib. 1. cap. 18. num. 14.* sed cessante dicto pacto de nõ
108 alienando, sola hypotheca cum iuramen-
to non videtur posse operari, quod dominus
non possit vendere, quia hoc non est de di-
recto contrauenire contractui, minusque po-
test operari, quòd illi non contraueniat em-
ptor, quia virtus iuramenti ad eum non trã-
sit, & sic verior videtur opinio contraria
quam probant *Surd. cons. 332. nu. 18. & seqq. Vinc. de Franc. decis. 302. num. 9. vbi Add. & præcipue Viscon.* plures hinc inde refert.
109 At ista secunda procedit retenta illa ma-
gis communi, quod hypotheca specialis nõ
sufficiat, alias procedit prima, etenim hy-
potheca generalis vna cum iuramento ope-
ratur, ac si esset hypotheca specialis, quia
iuramentum habet vim specialis expressio-
nis *Natt. cons. 426. num. 5. Roland. cons. 6. n. 29. & seq. lib. 1. & alijs adductis Osasc. decis. 156. num. 5.*

Verum tamen non est ommittendum,
quod si verum esset destrueret fare totaliter
110 regulam, quod successor non teneatur

ftare locationi, & eft quod hypotheca bono-
rum fit folita apponi in omni contractu, &
ideo etiam fi fuerit omiffa, cenfeatur appo-
fita, hoc autem ftante, refultat, quod femper
111 tenebitur fingularis fucceffor ftare loca-
tioni ex fupra firmatis, & tradit Scapuc. dict.
lim. 15. numer. 9. Boer. decif. 182. numer. 53.
Ofafc. decif. 156. num. 4. ad med. & confonant
tradita per Mafcard. de probat. concl. 299. nu.
10. & 11. Sic in Curia cenfetur femper in
112 Inftrumentis appofita obligatio Camera-
lis, vti folita, præcipue per Notarios Audi-
toris Cameræ, vt notat Add. ad Burat. decif.
683. num. 9. & Poft. refol. 110. num. 10. quid-
quid fit extra Vrbem in ftatu Ecclefiæ in
quo videntur adeffe affertiones Rotæ fere
113 contrariæ, nam quod de ftylo apponatur
in toto ftatu habetur in decif. 91. num. 3. cor.
Dunoz. Sen. & quod non fit folita præcipuæ
Bononiæ, habetur in decif. 875. num. 3. coram
114 Penia. Et quod ftante obligatione Came-
rali ex quo continet hypothecam, teneatur
fingularis fucceffor ftare locationi Zach. de
oblig. Cam. quæft. 5. num. 35. & Rot. poft eum
decif. 72. num. 5. Imo fortius Neapolis fuit
prætenfum, quod folitum effet apponi pa-
ctum de non alienando cum hypotheca fpe-
ciali, vt habetur penes Vinc. de Francin. dec.
302. num. 4. vbi tamen num. 7. dicitur talem
prætenfionem non fuiffe fubfiftentem.
115 Verum in primis animaduertendum,
quod conclufio, vt cenfeantur appofitę clau-
fulæ folitæ, procedit in eis, quæ funt de na-
tura contractus tantummodo Iaf. in l. fin. nu-
mer. 10. C. de iur. emphyt. Cotta in memor. ver.
notarius fimpliciter. Neguf. de pignor. par. 3.
membr. 1. num. 5. verf. & facit, & alijs rela-
tis in his terminis Vinc. de Franc. d. dec. 302.
num. 8. vbi & Adden. alios referunt, & de na-
116 tura contractus locationis non eft, quod
hypothecentur bona, cum imo nec quidem
ipfa res locata obligata de natura contractus
remaneat, vt dictum eft fupra in ratione re-
gulæ, & alibi, & multo minus eft de eius
natura pactum de non alienando cum hypo-
theca fpeciali, vt dicit Vinc. de Franc. d. nu. 8.
117 vnde dicta opinio, quod cenfeatur in ea
tacitè appofitum, nullo modo tenenda eft,
iura enim defiderant obligationem rei effe
expreffam l. Arifte. 3 ff. qua res pign. ibi, non
aliter in ius pignoris fuccedit, nifi conuenerit
vt fibi eadem res effet obligata, & in Auth. col-
lat. 9. tit. 19. de Argentarior. contract. §. infuper
ibi, neque enim temere hypothecam dederimus
his qui de ea pactum non fecerunt nifi omnino
in fcriptura eorum, quæ in bonis funt compro-
betur facta effe mentio, aut ipfi bona fuo pigno-
ri appofuerint, adeo vt fi quid in iure eft cer-
tum, id certiffimum eft bona citra expreffam
conuentionem obligata non effe, vt tradit
Faber. de error. pragmat. to. 1. decif. 1. error. 1.
num. 3. & fenfit Rot. coram Merlino decif. 543.
prope fin.
118 Præterea quando deberet cenferi appo-
fita obligatio bonorum ex folito, id intelli-
gi deberet tantum quando defuper celebra-
tum effet Inftrumentum, non vbi folum con-
fecta effet Apoca priuata, iuxta firmata per
Gait. de credito cap. 2. num. 2468. & feq. vbi re-
probat Burfat. contrarium fentientem in con-
fil. 39. num. 40.
Septimus cafus fit de pupillo poft finitam
tutelam, qui tamen non videtur propriè dici
poffe fucceffor tutoris, & propterea, an ip-
119 fe teneatur ftare locationi factæ per tuto-
rem, nos diximus alibi, nempe in Cap. 8. nu-
mer. 28. fed quia alij eum fucceſſorem nomi-
nant, & fub hoc titulo quærunt, an tenea-
tur ftare locationi, nos quoque hic dubium
tangimus, vt dicamus illud refolui poffe
cum quinta declaratione, dicendo, quod
cum tutor haberet liberam adminiftrationē
tam refpectu rei, quam perfonæ, inde fe-
quatur, quod pupillus teneatur eius loca-
tioni ftare, prout teneri, tradunt Salicet. in
l. emptorem num. 6. in fin. C. de locat. & conduct.
Ang. conf. 245. num. 6. in princ. verf. item loca-
tioni Gratian. difc. 73. num. 13. Mantic. de ta-
cit. lib. 5. tit. 10. num. 24. Surd. decif. 299. nu. 1.
& alij adducti vbi fupra, quo loco etiam de-
dimus aliquas declarationes, ad quas recur-
rendum erit.
120 Octauus cafus eft de Proprietario poft
finitum vfumfructum, an teneatur ftare lo-
cationi factæ per vfufructuarium, & nega-
tiuam probat aperte text. in l. fi quis domum
4. §. hic fubiungi ff. locat. & per eum docet
Bald. in l. 1. num. 35. C. de iur. fifci lib. 10. vbi
refpondet quibufdam legibus quę contrariū
annuere videntur, Salicet. in l. emptorem n. 6.
in fin. C. de locat. & conduct. & pluribus addu-
ctis dixit Rot. coram Mantic. dec. 186. n. 2. Ce-
phal. conf. 181. n. 20. Caftill. de vfufruc. cap. 73.
121 n. 17. quod & ampliatur, vt fi expellat co-
lonum, ifte nullū habet regreffum aduerfus
hæredes vfufructuarij, nec pro intereffe, nec
pro expēfis d. §. hic fubiungi, & ratio eft quia
cōductor cenfetur fe fubieciffe voluntariè illi
periculo Garz. de expen. & melior. c. 14. n. 17.
quod adeo durum vifum eft Velafc. de iur.
emphyt. quæft. 25. num. 3. vt aufus fit repre-
hendere decifionem textus præcitati, vt
dictum eft in cap. 34. §. 3. num. 21. & 22. vbi
late ei refponfum eft.
122 Limitatur tamen, quod dictum eft hæ-
redes vfufructuarij non teneri reficere dam-
na,

na, & expensas conductori per proprietarium expulso, vt procedat si vsufructuarius locauerit tanquam talis, non autem si tanquam proprietarius, quia hoc modo locando, decepisset conductorem, & ideo merito deberent hæredes reficere, nedum expensas, sed omne interesse *Scapuccin. de success. sing. ampliat.* 10. *num.* 4. vbi & quod in dubio præsumitur locasse tanquam dominus, quod & alijs adductis dictum est etiam *d. cap.* 34. §. 3. *num.* 28.

123 Secundo limitatur, vt procedat si vsufructus finiatur per mortem vsufructuarij, & hoc modo succedat proprietarius, secus autem si per cessionem ipsius vsufructuarij, quia tunc bene posset conductor expulsus agere contra eum pro interesse *Gratian. d. s..6. 6. num.* 20. *Scapuccin. de singul. suc. ess. ampliat.* 10. *num.* 4. *Surd decis.* 326. *num.* 48. vbi & quod in dubio censetur locasse tanquam dominus, & posse in tali casu repetere expensas, dictum, & auctoritatibus comprobatum fuit in prædicto *Cap.* 34. *num.* 30.

124 Tertio limitatur, quod dictum est non teneri proprietarium stare locationi, vt procedat vltra annum, secus autem per annum *Gabr. cons.* 68. *num.* 1. *lib.* 1. idque ea ratione, quia locando pro vno anno censetur locare de consensu proprietarij *l. cum antiquitas C. de vsufr.* & si agatur de re quæ non sit solita

125 dare fructum nisi singulo quinquennio, tenebitur stare proprietarius per totum quinquennium *Bald. in l.* 1. *ad fin. C. de iur. fisc. lib.* 10. *Alex. in l. si fil. familias* §. *si vir in quinquennium num.* 20. *ff sol. matr. Gabr d cons.* 68. *num.* 2. *Caroc. de locat. tit. de vsufr. quæst.* 18. *Scapuccin. d. ampl.* 10. *num.* 2. *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 32. *Nouar. quæst. foren. par.* 1. *quæst.* 95. *num.* 6.

126 Nonus casus est e contra, si proprietarius post quam rem locauerit, constituet in ea vsuinfructum, illumque siue cedat siue leget, an vsufructuarius teneatur stare locationi præfatæ, & in hoc habemus text. clarum in *l. arbores* 65. §. *quidquid ff. de vsufr.* dicentem posse vsufructuarium repellere conductorem.

Limitatur autem dispositio d. textus, vt non procedat, primo, si relictus si vsusfructus vniuersalis secundum *Bald. in l* 1. *n.* 17. *C de fruct. & lit. expens. Caroc. de locat. in tit. de vsufr. quæst.* 18. *num.* 7. & licet hanc opi-

127 nionem non bene posse defendi censuerit *Alex. in l. si filio familias* §. *si vir in quinquennium num.* 14. *ff. sol. matr.* tamen contrarij sensus in hoc fuit *Scapuccin. in d. suo tractat. de success. singul. ampliat.* 10. *num.* 6. vbi plura etiam subnectit ad eius comproborationem sed opinio Alexandri videtur verior, quia dum habemus regulam certam in d. §. *quidquid*, quod vsufructuarius tanquam singularis successor non tenetur stare locationi, quã plenissime etiam comprobat, & à contrarijs defendit *Castillus de vsufruct. cap.* 83. *num.* 1.

128 *& seq.* Quod vsusfructus sit vniuersalis, nihil facit, quia non proptèrea deuenit ad vsufructuarium titulo successionis vniuersalis, nec constituit eum successorem vniuersalem, sed particularem, vt ex *Ruino cons.* 5 1. *num.* 14. *lib.* 2. *Roland. cons.* 8. *num.* 25. *lib.* 2. *Rimin. Iun cons.* 7. *nu.* 126. *& seq.* & alijs pluribus firmat *Cast. l. de vsufr. cap.* 58. *nu.* 7.

129 non enim applicatur hic illa quæstio, an institutus in vsufructu, si alius sit institutus in proprietate, & vniuersalis post eius mortem, efficiatur hæres vniuersalis, vel non, quæ torsit ingenia doctissimorum virorum, tanquam multum difficilis, intricata, & de apicibus iuris, prout fatentur *Duranus de art. test. tit. de legat. caut.* 39. *numer.* 1. *ad med. Mantic. de coniect. lib.* 4. *tit.* 5. *numer.* 1 *Fusar. cons.* 196. *num.* 10. *Spada cons.* 340. *nu.* 7. *lib.* 3. *Merlin. decis.* 505. *num.* 7. nam, vltra quod in ea Rota semper inclinauit pro negatiua, quę saltem hodie præualere videtur, vt late ostẽdit ibidem *Merlin. num* 8. *& num.* 13. & in eadem decisione illam deliberatissime amplectitur, ac plenissime firmat, quam etiam comprobauit nouissime *Altograd. cons.* 104. *num.* 5. *& seq. lib.* 2. vbi agebatur de vsufructuario, qui propter deficientiam cohæredis, vel aliter, effectus esset hæres vniuersalis, vtique egrederemur terminos quæstionis, quia iste non esset amplius simplex vsufructuarius, de quo agimus, sed esset hæres vniuersalis, & tanquam talis non esset dubium, quod teneretur stare locationi, sed supponendo, quod simus in terminis simplicis vsufructuarij, dum vniuersalitas vsusfrũctus, non facit eum successorem vniuersalem, sed adhuc ea non obstante, ipse remanet legatarius, & sic successor particularis, vtique non est discedendum à regula, quod successor particularis stare non teneatur locationi, & applicatur quarta declaratio eiusdem regulæ supra tradita, quod non releuet ius in quo succeditur esse vniuersale si titulus sit particularis, & hanc eamdem opinionem plenissime, & neruosè alijs rationibus, & auctoritatibus comprobat etiam *Castill. de vsufruc. cap.* 73. *n.* 7. *& seq.*

130 Secundo limitatur, vt non procedat, si pensiones bonorum locatorum in concessione, seu relicto vsusfructus expressè comprehensæ sint, tunc enim vsufructuarius tenebitur stare locationi *Carocc. d. tit. de vsufrac.*

*quæst.17. num.3.* & deducitur ex textu in *d.*
*l.arbores 65.ff.de vsufr.*vt bene ostendit *Ca-*
*still.d.cap.73.n.12.& seqq.* & faciunt tradita
supra in *quinto casu* §. *applicabitur etiã n.94.*
131 Tertio limitatur si vsufructuarius cæpe-
rit pensiones exigere,quia tunc censetur ap-
probasse locationem, & non potest amplius
ab ea recedere *Caroc.d.tit.de vsufr.quæst.17.*
*num.4.*quod licet nec iure,nec alicuius Do-
ctoris auctoritate ab eo comprobetur,tamen
verissimum est secundum *Castill.d.cap.73.n.*
*15.* & comprobatur ex dictis supra in *quinto*
*casu prope finem num.95.*
132 Quarto limitatur, vt procedat in vero
vsufructuario, non autem in emptore fru-
ctuum, iste enim si inuenit fundum locatum
tenetur stare locationi ex doctrina *Alex. in*
*l.si filiofamilias* §. *si vir in quinquennium nu-*
*mer.15.ff.sol. matr.* vbi dicit ita consuluisse,
quam doctrinam sequitur *Manth. de tacit.*
*lib.5.tit.10. num.33.* sed non placet ei ratio
per *Alex.* adducta, quod id procedat, quia
emptor fructuum non habeat ius in re, pro-
ut emptor de quo loquitur *l.emptorem C.lo-*
*cat.* quia nec emptor fundi habet ius in re,
sed ad rem *l.1.* § *hæres ff. ad trebell. l.vlt.*§.
*vlt.ff.de contr.empt.*& subdit aliam rationem
133 reddi posse, quod emptor fructuum non
succedit in plenum ius, & ideo in eo non
procedit regula, quod successor singularis
non teneatur stare locationi,quod & dictum
est supra in sexta declaratione *num. 57.* &
Manticam refert, & sequitur *Scapuccin. d.*
*ampliat.10. num.12.* vbi & addit quod forte
posset etiam dici conductorem præferendũ
esse ratione prioritatis temporis, ex quo
134 etiam emptor fructuum dicatur condu-
ctor, quæ quidem ratio fuit etiam adducta
per *Imol.*ab eo non citatum in *Clem.1.nu.15.*
*de reb.Eccles.non alien.*quem refert,& sequi-
tur *Cancerius variar.par.1. cap.14. num.32.*
vbi tamen etiam ostendit late differentiam
135 inter istum fructuum emptorem, ac em-
ptorem vsusfructus, ex quo iste, etiam si sit
emptio ad tempus,tamen habet partem do-
minij *l.4.ff.de vsufr.*quod potest concedi ad
tempus *arg.l.fin. C. de legat.* ex quo respon-
deri posset ad obiectum quod forte quis fa-
ceret contra conclusionem supra firmatam,
in principio huius casus, vsufructuarium
non teneri stare colono dicendo, imo teneri,
ex quo in eo quoque applicetur d. declara-
136 tio sexta, dum nec ipse succedit in ple-
num ius, nam satis dicitur succedere in ple-
num ius, ad hunc effectum, is, qui conse-
quitur vsumfructum, dum plene assequitur
eam partem dominij,In qua continetur vsus
rei promissus conductori, adeo vt nulla pos-
sit assignari rationabilis differentia ad hunc
effectum inter legatum rei,& legatum vsus-
fructus ipsius rei, nam etiam in isto venit
potestas percipiendi omnes fructus, & non
censetur reseruatum ius coloni,prout in le-
gato rei, vt post Imolam,dicit *Mantic.de ta-*
*cit.lib.5.tit.10. num.5. & Scapuccin.de singul.*
*success.ampliat.3. num.3.* alias si hæc respon-
sio non placeret, necesse esset dicere præfa-
tam declarationem limitari in vsufructuario,
prout videtur esse sensus *Mantic. de tacit.*
*lib.5.tit.10.num.25.& 26.*
137 De vsuario quoque idem dicendum est,
ac de emptore fructuum, vt scilicet, & ipse
teneatur stare conductori, eaque præcipua
ratione, quod nec ipse habeat aliquod do
minium in re,sed merum vsum,qui fuit con-
cessus etiam conductori, vt patet in defini-
tione locationis, & conductionis de qua in
*cap.1.* & ideo iste præferri debet tanquam
prior, vt dictum est supra de d.emptore fru-
ctuum,adeout non remaneat locus ambigẽ-
di,vt dicit *Scapuccin.in d.ampliat.10.num.* 1
*Duen.reg.240.lim.11.*

Decimus casus sit in succedente titulo
lucratiuo, & specialiter in fideicommissario,
legatario, primogenito, & donatario, an
stare teneãtur locationi factæ per antecesso-
rem & loquendo generaliter de succedente
138 titulo lucratiuo, quod etiam in eo proce-
dat regula, vt si sit successor singularis non
teneatur stare locationi,tradit *Mantic.de ta-*
*cit.lib.5.tit.10.num.4.* & fortius, quod om-
nis succedens titulo lucratiuo non teneatur
stare locationi, docuit *Alberic.in l. arbores*
*num.2. ff. de vsufr. & quemadmod.quis vtat.*
139 *fruat.* Sed hæc propositio Alberici est ni-
mis ampla, dum videtur excludere in suc-
cedentibus titulo lucratiuo, omnem limi-
tationem Regulæ, & ideo merito reproba-
tur à *Scapuccin. de singul. success. ampliat.4.*
*num.2. & seq. vbi num.6.* dicit Albericium
fuisse inaduertenter locutum,& deueniendo
ad casus speciales, melius patebit veritas.

Incipiendo igitur à legatario, & fideicõ-
missario, distinguendum est inter locatio-
140 nem factam à testatore, & locationem fa-
ctam ab hærede grauato, & si facta sit à te-
statore, aut agitur de fideicommissario par-
ticulari certæ rei, seu legatario, & dicen-
dum est eum non teneri, quia applicatur re-
gula, quod successor singularis non tenea-
tur, quod, & probat in specie *text. in l. qui*
*fundum 35.ff.locat.*& tradunt *Bald.in l.1.nu-*
*mer.17.post med.C.de vsur.& fruct.legatorũ,*
141 vbi, quod neque potest legatarius agere
ad pensiones, nisi in legato dictum sit,saluo
iure coloni,*Peregr,de fideicom.art.40.nu.90.*

*Mantic.*

*Mantic. de tacit. lib. 5. tit.* [illegible] *num. 5. Scapuccin. ampliat. 3. num. 1. & late seqq. Rot. post Viuian.*
142 *decis. 56. num. 11.* intelligendo tamen semper de locatione ad breue tempus, per quã conductor non acquirit ius in re, quia quoad locationem ad longum tempus, secus est dicendum, vt declaratum fuit generaliter supra, & in his terminis declarat post *Bart. Peregr. dicto artic. 40. num. 95.* Aut est vniuer-
143 salis, & tunc quia iste est loco hæredis, & in eum transeunt omnes actiones actiuæ, & passiuæ *l. postulante §. sed & in huiusmodi ff. ad trebell. & l. si filius ff. quod cum eo*, tenetur
144 locationi stare *Peregr. d. artic. 40. num. 92. Statill. de Salu. interdict. inspect. 4. cap. 1. nu. 35. Scapuccin. d. ampliat. 3. num. 8. & 9.*

145 Vbi autem locatio facta sit ab hærede grauato, licet aliqui voluerint fideicommissarium non teneri illi stare, relati per *Fusar. de substitutionibus quæst. 526. num. 2.* & præcipue *Molin. de primogen. lib. 1. cap. 21. num. 3.* Tamen contrarium videtur verius, quia fideicõmissarius est de successoribus in quos fit translatio de necessitate, & sic applicatur declaratio septima supra tradita *nu. 58.* quod etiam successor singularis, quando est necessarius, tenetur stare locationi per antecessorem factæ, prout post antiquiores relatos per *Fusar. d. quæst. 526. num. 1.* tenent *Peregr. de fideicom. artic. 40 num. 102. & seqq.* vbi doctissime contraria argumenta submouet *Statil. Pacif. de salu. inspec. 4. cap. 1. nu. 36. Scapuccin. de singul. succes. ampliat. 3. num. 10. Ciarlin. contr. 93. num. 3.* vbi quamplurimos alios cumulat, ex quibus dignoscitur hanc opinionẽ esse etiam magis communiter receptam.

146 Ampliaturque d. opinio, vt procedat tã in fideicommissario vniuersali, quàm etiam in particulari, & tam in locatione facta à primo hærede, quam etiam in facta à primo fideicommissario, vel subsequentibus respectu aliorum, cum semper militet eadem ratio *Peregr. d. artic. 40. num. 102. post med. Fusar. d. quæst. 526. num. 3. & 4.*

147 Limitatur verò, vt procedat in locatione ad modicum tempus, non autem in ea, quæ est facta per hæredem grauatum ad lõgum tempus, nam quo ad istam licet dictum fuerit supra, quod immò successor singularis tenetur ei stare, tamen declaratum etiam fuit, id procedere, quatenus fuerit valide facta, & ista declaratio applicatur, quia lo-
148 catio ad longum tempus est alienatio, vt alibi fuit explicatum & hæres grauatus non potest alienare *Auth. res quæ & l. fin. §. sed quia C. com. de legat.* & ideo, nec valet locatio ad longum tempus per eum facta *l. fin. C. de reb. alien. vbi Bart. & alij. Peregr. de fideicom. ar*tic. 40. num. 106. Scapuccin. d. ampl. [illegible] num. 12. Fusar. quæst. 526. num. 5. Ciarlin. con*[illegible]*. 93. n. 3 Grattian. disc. 37. num. 14.*

Et stante dicta nullitate, non poterit prætendere conductor, quod teneatur stare fideicommissarius, saltem pro breui tempore, pro quo permissa est locatio grauato, quia locatio ad longum tempus, est nulla in totum, *Alex. cons. 17. num. 11. lib. 4. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 21. num. 15. & 28. Peregr.*
149 *artic. 40. num. 106.* vbi etiam reddit rationem, quia alias mutaretur species contractus, cum multum intersit inter locationem ad longum tempus, & locationem ad breue tempus, & faciunt tradita in simili de locatione bonorum Ecclesiæ, vltra tempus permissum, facta, quod non sustineatur in tempore permisso, de quo late in *cap. 14. §. 7. post princ.*

150 Quo autem ad primogenitum succedentem in maioratu, seu primogenitura, quod non teneatur stare locationi factæ per antecessorem suum, firmat *Molina de primogen. lib. 1. cap. 21. num. 1. & Scapuccin. de singul. success. ampliat. 3. num. 1. & seqq.* & tenuit etiam *Pacif. de Saluian. inspect. 4. cap. 1. nu. 23. & 24.* cum alijs plenissima manu more suo cumulatis per *Castill. de coniect. to. 6. cap. 161. n. 15.* ex quibus patet hanc esse communem, & esse adeo communem, vt nemo ab ea discrepauerit asserit *Molin. d. cap. 21. num. 3. in fin. & Castill. d. num. 15.*

In contrarium tamen vrget quod primo-
151 genitura nihil aliud est, quam fideicommissum primogenitorum fauore relictum, ex relatis per *Molin. de primogen. lib. 1. cap. 1. nu. 7. & Fusar. de substitut. quæst. 277. num. 70. & quæst 387. num. 10.* ergo sicut diximus fideicommissarium teneri stare locationi, ita dicendum est de primogenito, & quod valeat hoc argumentum probat ipsemet *Molin. in supracit. cap. 21. num. 1. lib. 1.* dum supponens, quod fideicommissarius non teneatur stare locationi, eodem argumento vtitur ad probandam prædictã opinionẽ de primogenito.

Ad sustinendam primam, & communem opinionem, animaduertendum, quod licet primogenitura, seu maioratus in pluribus
152 conueniat cum fideicommissis, tamen in aliquibus differt, & signanter in eo quod fideicommissarius debet capere de manu hæ-
153 redis rem fideicommisso subiectam *l. eam quam C. de fideicom.* & poni per hæredem in locum suum *l. qui quadringenta ff. ad trebell.* & sic succedit per viam transmissionis de vna persona in aliam, cum imò nec possit successiue vocatus agere, nisi facta sibi per grauatum restitutione *l. 2. in princ. & l. resti-*

*tuta*

*tuta ff. ad trebell. Menoc. de adipisc. rem. 4. numer. 166. & seq.* quod secus est in primogeni-
154 tura, quia in ea non succeditur per viam transmissionis de vna persona in aliam, sed vno sublato de medio, alius succedit ex persona propria, vt post *Castren. in cons. 164. lib. 2.* declarat *Dec. cons. 498. num. 19.* & optimè differentiam istam tradit, ac latius comprobat *Molin. de primogen. lib. 1. cap. 1. nu. 14. iuncto num. 17.* & sequitur *Castill. lib. 5. de coniect. cap. 65. num. 84. & 85.* vnde patet, quod in primogenitura applicatur declaratio octaua supra tradita *num. 60.* quod quando ius antecessoris locantis non transmittitur in successorem, sed potius extinguitur, & finitur, licet non applicetur regula, quod successor singularis non teneatur stare locationi, quia interet aliqua alia declaratio, seu limitatio eiusdem regulæ, tamen adhuc successor non tenetur stare alia ratione, quia nempe resoluto, & extincto iure locatoris, resoluitur etiam, & extinguitur, ius conductoris per reg. *l. res vectigalis ff. de pignor. cum alijs ibi citat.*

155 At distinctio ista procedit in Primogenitura facta per contractum, de qua loquitur *Castren. & Dec. supra citati*, nempe in dona-
156 tione, quia tunc tot censentur donationes distinctæ, & independentes, quot personæ quibus successiue donatum fuit, *Bero cons. 53. numer. 18. lib. 1. Menoc. cons. 1153. numer. 1. & seq. Ger. Spin. cons. 49. numer. 47. & seq. Altograd. cons. 43. numer. 66. lib. 2. Merlin. decis. 404. numer. 7.* licet enim in donatione possit con-
157 stitui fideicomissum, vt in specie, quod primogenitura etiam in donatione instituta censeatur per fideicomissum, tradit *Molin. de primog. lib. 1. cap. 1. num. 9.* tamen est fi-
158 deicomissum improprium *Molin. de pact. nupt. lib. 3. quæst. 22. num. 15. vers. impropria. Peregr. art. 51. numer. 2. vers. & licet. Gionaz. cons. 34. num. 6. lib. 3. Surd. cons. 247. num. 4. vers. vnum tamen fateri. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. glos. 9. par. 3. num. 34.* adeout in eo vocatus cōsequatur potius iure directo à donante, quam obliquo à grauato *Suarez. alleg. 9. nu. 16. post princ. Surd. cons. 375. num. 34. Marta voto 215. num. 1. & seqq.* at vbi primogenitura instituta esset in testamento per viam veri, & proprij fideicōmissi, prout practicari plurimum solet in
159 Italia, tunc recedendum esset a dicta opinione cōmuni, & dicendū successorem in ea stare debere locationi, prout dictum est de fideicommissario, & in specie de successore in primogenitura, sensit *Caroc. de locat. tit. de possess. maiorat. quæst. 1. num. 1. & 8.* & apertius *Peregr. de fideic. art. 40. num. 96. ad fin.*

Retenta autem prædicta distinctione inter primogenituram institutam per viam donationis, & institutam per viam veri, & proprij fideicommissi, sequitur, vt diuersimode declarari debeat resolutio in vtroque
160 casu, nam in primo, nempe vbi primogenitura est instituta per viam donationis, procedit, vt quod dictum est primogenitum stare non debere locationi, habeat locum in locatione facta ab antecessore in primogenitura, non autem in facta ab institutore primogenituræ, vt volunt *Gutier. can. quæst. cap. 36. num. 11.* vbi tamen declarat procedere in locatione facta ante fundationem primogenituræ non postea, si primogenitura sit irreuocabilis *lib. 1. & Scapuc. dict. ampliat. 5. num. 8.* quia donatarius tenetur stare locationi factæ à donante, vt dicam infra.
161 At secus est in fideicommissario, seu legatario, quia non tenentur stare locationi per testatorem factæ, nisi in quantum sint successores vniuersales, vt probatum fuit supra.
162 Sic etiam quamuis primogenitus successor recipiendo pensiones à conductore, non obligetur propterea stare locationi, nisi pro anno illo, pro quo pensiones recepit, vt firmat *Mol. de primog. lib. 1. c. 21. n. 7.* tamen
163 hoc quoq; procedit si agatur de primogenitura instituta in donatione, ex quo tūc successor in ea non succedit antecessori per viā trāsmissionis, sed per viam priuationis, & deficientiæ illius, & sic applicantur tradita in declaratione octaua, secus autem si succedat per viam veri, & proprij fideicommissi, vt supra distinctum est. Et idem dicendū est de alijs declarationibus, quæ præfatæ conclusioni, quod successor in primogenitura non teneatur stare locationi, applicari possunt, quas hic omitto, quia vti communes alijs casibus, alibi tradidi, sed in specie videri poterunt penes *Molin. de primog. dict. cap. 21. num. 14. & seqq. lib. 1. & Scapuccin. de sing. succes. dict. ampl. 5. num. 9. & seqq.*
164 Quo vero ad donatarium, dicendum est, quod etiamsi sit particularis, adhuc teneatur stare locationi, quia censetur donata res cū
165 onere suo, & sic cum onere illo permittendi conductorem ea re vti, vt plene firmauit *Surd. decis. 172. num. 7.* & latius comprobauit *Scapucc. de sing. succes. ampl. 4. num. 2. & seqq.* Non enim applicatur ratio illa in qua dictū est supra fundari conclusionem, quod successor singularis locationi stare non teneatur, videlicet, quia in eum non transeat
166 actio personalis, quia non procedit si successor singularis titulum habeat lucratiuū, vt per *text. in l. si me, & Titio ff. si certum*

*petat*

*perat.* aduertit in proposito *Mantic. de tacit. lib.5. tit.11. sub num.* 20. & sequitur *Scapuc. dict. ampl. 4. num.6.* Neque applicatur *text. in l. qui fundum ff. locat.* cum alijs auctorita-
167 tibus supra adductis probantibus legatarium non teneri stare locationi, quia licet legatum dicatur donatio quædam *§. legatū*
168 *Instit. tit. de legat.* tamen in pluribus differunt, & signanter in hoc, quod legatum latius interpretatur fauore legatarij, & propterea non applicatur dicta ratio, quod censeatur testatorem reliquisse cum onere illo, quod habebat testator permittendi conductorem re vti *Scapuc. d. ampliat.4. num.4.&*
169 *seq.* censetur enim testatorem legasse, seu fideicommisisse rem vti liberam, ita vt quatenus non sit, hæres teneatur eam luere *l. si res obligata 60. in princ. ff. de legat. 1. & l. prædia 6. C. de fideic.* quod non procedit in donatione iuxta *Rot. in decis. 143. numer.5. & seq. par.5. rec. & decis.517. post Cenc. de cens. Cyroec. disc. 52. num. 61.* quod tamen non transit sine difficultate, ex traditis per *Gratian. disc. 955. num. 23. & seqq. & Cenc. de cens. q.79. n.25. & seq.*
170 Procedunt autem prędicta si agatur de locatione facta ab ipso donante, nam vbi ageretur de donatione pluribus successiue facta, & vnus ex primis donatarijs locasset, & quæreretur, an successiue vocatus state deberet illi locationi, dicendum esset non teneri stare, iuxta tradita supra in primogenituris *num. 159.*
171 Vndecimus casus sit si emphyteuta, vel feudatarius locauerit bona emphyteutica, vel feudataria, & quæratur, an eius successor stare teneatur locationi, in quo si agatur de emphyteusi, vel feudo hæreditario, vtiq; est respondendum affirmatiuè, quia successor debet esse hæres, & proinde non potest impugnare factum defuncti, vulgata *l. cum à matre C. de rei vindic.* & in proposito *Scapucin. de sing. succ. ampl. 11. num.8. & 9.* vbi & idem esse si ex forma statuti, vel alias, bona emphyteutica sint redacta ad instar allodialium.
172 Si vero emphyteusis sit ex pacto, & prouidentia, videbatur prima facie dicendum successorem in ea teneri stare locationi ad istar successoris in fideicommisso, sed contrarium sentire videtur *Scapuccin. in dict. tract. de sing. succes. ampl. 11. num. 10.* & licet adducat rationem, quod resoluto iure emphyteutæ, omne ius dicitur resolutum, & alleget auctoritates loquentes de fine emphyteusis, & sic concludentes, quod non teneatur stare dominus directus, qui succedit, resoluto iure emphyteutico, & finita emphyteusi, de quo dicemus infra, non autem in successiuè vocato, tamen crederem, & in isto procedere dictam rationem, quod resoluto iure datoris resoluatur ius acceptoris, & applicari declarationem octauam regulæ supra traditam, quia emphyteuta non trasmittit ius suum in successiue vocatum ad instar grauati per fideicommissum, nam iste ante euentum conditionis fideicommis-
173 so adiectę habet dominium bonorum, quę interim dicuntur sua *Pinell. in l. 1. par. 2. n. 5. C. de bonis matern. Menoc. cons. 955. num. 28. Leon. cons. 13. num. 14. & seqq. Becc. cons. 160. num. 18. Surd. cons. 73. num. 78. Rauden. resol. 33. num. 16. vers. præterea. Peregr. art. 35. num. 29. ad fin. & decis. Patau. 64. numer. 2. Magon. decis. Flor. 72. num. 6. & 7. Seffe decis. 53. num. 5.* Et quatenus conditio non puri-
174 ficetur, vel purificata deficiat, substitutus dominium continuat, quia restituit bona vocato si adsit, & si non adsit, vel nolit ea
175 recipere, continuat ea retinere tanquam dominus, ita vt si interim alienauit sustineatur alienatio etiamsi fuisset expresse prohibita *Natta cons. 445. num. 19. & cons. 470. num. 3. Gabr. cons. 96. num. 8. lib. 1. Menoc. cons. 732. num. 54. Roland. cons. 25. num. 18. lib. 1. Rot. decis. 160. num. 2. par. 4. & decis. 8. num. 13. par. 7. recent.* & existente conditione, ac petente vocato, ipse ei restituit *Menoc. adipisc. rem. 4. num. 166. & seq. Rot. cor. Buras. decis. 115. num. 1.* cum debeat fideicommissarius poni per hæredem in locum suum *l. qui quadringenta ff. ad trebell. Molin. de primog. lib. 1. cap. 1. num. 14.* at emphyteuta non est
176 interim dominus, quia dominium directū remanet penes concedentem, & deficiente successiuè vocato, non retinet sibi rem, sed ea deuoluitur ad dominum directum, & successiuè vocatus non indiget aliqua restitutione præcedenti, sed vigore inuestituræ succedit, & immittitur *Bald. in cap. ceterum num. 11. de iudic. Roland. cons. 1. num. 52. & seq. lib. 1. Intrigliol. de feud. cent. 1. quæst. 55. num. 12. Surd. cons. 571. num. 4. vers. & in feudo. Rosental. de feud. cap. 7. concl. 8. num. 3. Rot. decis. 220. nu. 3. par. 4. diu. & decis. 2159. num. 29. cor. Coccino.*
177 Vbi autē succedat ipse dominus directus, distinguendum est inter successionem ex causa necessaria, puta iuris emphyteutici, seu legis inuestituræ, & successionem ex causa merè voluntaria retrocessionis factæ per emphyteutam, & stante prima, clarum est eum non teneri stare locationi, cum omne ius conductoris per resolutionem iuris emphyteutæ, qui locauit, expirauerit, iuxta tradita in dicta declaratione octaua

quæ

quæ euidenter applicatur *Fulgin. de iur. emphyt. tit. de renunciat. quæst.* 11. *num.* 1. adeout
178 nec emphyteuta, seu eius hæres teneatur ad aliquod damnum conductori reficiendũ, si rem vti emphyteuticam locauit, ex quo dicatur locatio finita ex natura rei, quo casu nec euictio debetur *Seraph. decis.* 1480. *nu.* 4. & in his terminis *Scapuccin. dicta ampliat.* 11. *num.* 4. *Borgn. decis.* 25. *num.* 8. *par.* 2. & faciunt supra tradita de locatione facta ab vsufru-
179 ctuario. Stante autem secunda, quia nempe emphyteuta sponte rem vendiderit, aut donauerit, aut aliter cesserit, vel reliquerit Domino, contrarium est dicendum, quia tunc ius emphyteutæ non extinguitur, sed transfertur, & ideo debet transire cum onere suo, vt consuluit *Bald. cons.* 372. *per tot. lib.* 1. vbi aliquas etiam rationes addit, & in fine dicit, hanc opinionem esse multum æquam, & cũ eo transeunt *Tiraquell. de retract. lignag. §.* 34 *glos.* 1. *num.* 9. *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *n.* 31 *Fulgin. de iur. emphyt. d. tit. de renunc. quæst.* 11. *Scapuccin. d. ampliat.* 11. *n.* 5. *Surd. dec.* 286. *n.* 4

Verum licet præfati loquantur absoluè, & indistinctè, tamen prima facie videbatur constituenda regula in contrarium, quod scilicet etiam in d. successione voluntaria, dominus non teneatur stare locationi, & opinionem præfatam intelligendam esse, vel in locatione ad longum tempus, vel stante hypotheca, vel quid alio concurrente per quod recedi deberet ab ipsa regula, quod successor singularis non teneatur stare locationi, dum non apparet ratio ab ea recedendi, sed perpensis eis quę adducuntur per *Bald. in d. cons.* 372. talis ratio non deest, dicit enim vltimo loco, quod conducens à primo conductore, habet causam, à primo locatore, ergo non potest per primum locatorem expelli, quod idem est, ac si diceret, quod dominus primus locator concedendo emphyteusim tacitè dedit emphyteutæ primo conductori facultatem sublocandi, vnde applicatur tertia declaratio dictæ regulæ, quod ea nõ procedat quando singularis successor tacitè cõsensit antecessorem locare posse, & sic vera est opinio supra firmata, vt indistinctè teneatur dominus directus stare locationi, quando ius emphyteuticum non est sui natura resolutũ, sed in ipsum voluntariè translatum.

180 Quod & procedit nedum in locatione facta ab emphyteuta, sed etiam in qualibet sublocatione per conductorem postea renunciantem facta, cum in qualibet locatione veniat facultas sublocãdi, vt suo loco dictũ est.

181 Limitatur tamen d. conclusio, vt procedat si renunciatio, seu cessio prædicta fieri non possit inuito domino prout fieri regulariter non potest in locatione, & emphyteusi, nam si fieri possit, & facta sit, prout, secundũ aliquos, potest de iure in feudo, & aliquibus in locis, mediante statuto, in emphyteusi, & locatione, tunc rationi non congruit, vt dominus stare teneatur locationi, vt firmat *Tiraquell. de retract. lignag. §.* 34. *glos.* 1. *num.* 10.

182 Præterea dubitari poterit, an si emphyteuta non vendiderit directo domino, sed alteri tertio, ipseque dominus voluerit vti prælatione quam iura sibi concedunt, in tali venditione, quodnam ex membris præfatæ distinctionis applicetur, & videbatur applicari secundum de voluntaria acquisitione, cum tam respectu emphyteutę venditio fuerit voluntaria, quàm respectu domini voluntaria emptio, & tamen contrarium fuit decisum per Senatum Pedemontanum penes *Osasc. decis.* 156. *per tot.* quia dominus non vtitur iure priuati, sed iure emphyteutico, & sui dominij, itaut hoc quoque casu ius emphyteutæ, qui locauit resoluatur.

183 Et dubitari etiam potest, si emphyteusis, seu feudum reuertatur quidem ad dominũ ex lege feudali, aut emphyteutica, sed culpa emphyteutæ, eaque commissa post locationẽ factam, puta quia omiserit canonem soluere, vel absque consensu domini alienauerit, an dici debeat ista reuersio voluntaria, & talis, quæ præiudicare conductori non debeat, maximè attenta culpa, quæ tertio nocere nõ debet, & licet eam nocere non debere conductori senserit *Purpur. cons.* 429. *num.* 6. &
184 eum eo transire visus sit *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 30. tamen id procedere potest quoad effectum, vt conductor possit ab ipso emphyteuta damna repetere, at respectu domini, ipse non tenetur stare locationi, quia emphyteusis resoluitur per legem emphyteuticam, & factum emphyteutæ, nempe locatio, non potest resolutionem impedire, seu moderare, itaut non sit libera; nec applicatur, quod culpa non debet nocere tertio, quia procedit quando est culpa ad illud ordinata vt noceat, non autem quando non est ad id ordinata, sed præiudicat ei per indirectum, seu in quandam consequentiam *Bald. in l.* 2. *num.* 17. *C. de rescind. vend.* & alijs adductis declarat in proposito *Scapuccin. d. ampliat.* 11. *num.* 6.

185 Duodecimus casus erit si e contra dominus locauerit ad breue tempus, ac deinde bona locata in emphyteusim, seu feudum concesserit, aut ad longum tempus locauerit an acquirentes per contractus istos teneãtur stare illi locationi præcedenti, & respondendum est negatiuè, quia applicatur regula de successore singulari, quæ procedit etiam in succe-

succedentibus in solo dominio vtili, vt em-
phyteutis *Bart. in l. penult. C. de mancip. & co-
lon. lib. 11. Scapuccin. d. ampliat. 21. num. 7.* &
faciunt ea, quæ dicta sunt supra in casu 9. de
acquirente solum vsumfructum.

186 Limitatur tamen hæc traditio, vt pro-
cedat in emphyteuta priuati, secus autem
in emphyteuta Fisci, vel Ecclesiæ, iste enim
tenetur stare colono *Bart. vbi supra*, & alijs
late adduct. *Caroc. de locat. tit. de iure emphyt.
quæst. 19. per tot. & Scapuccin. d. ampliat. 11. nu-
mer. 7.* patebitque veritas, & ratio huius li-
mitationis ex mox dicendis.

187 Decimus tertius casus sit in successore
singulari Fisci seu Ecclesiæ, de quo si quæra-
tur, an teneatur stare colono, responden-
dum erit affirmatiuè, nam quo ad eam qui
emit à Fisco, quod teneatur stare colono, est
*text. in l. fin. prope fin. principij ff. de iur. Fisci*,
& quo ad emphyteutas, quod si expellant
colonos priuentur prædijs sibi concessis, est
*text. in l. penult. C. de mancip. & colon. lib. 11.*

Verum quod attinet ad præfata iura an-
tequam ea dimittamus animaduertendum
textum in *d. l. fin.* probare emptorem teneri
per annum tantum, dicit enim illum peri
tionem eius anni à colono receptutum, & ibi-
dem *glos. in ver. eius, addit, tantum.*

Et quo ad *text. in d. l. penult. C. de mancip.
& colon. lib. 11.* animaduertendum quod lo-
quitur de expellentibus colonos antiquissi-
mos, & ideo, dum dicit priuandos prædijs,
cum hæc sit pœna, non potest extendi ad ex-
pellentes simplicem conductorem *Scapuccin.
ampl. 7. n. 8.* in pœnalibus enim nō debet fieri
extensio *Seraph. decis. 1443. num. 12. & 13.*

Inferunt tamen ex eisdem iuribus Docto-
res, quod singulares successores Fisci abso-
lutè teneantur stare locationi per eumdem
Fiscum antecedenter factæ *Bart. in d. l. penult.
in princ. C. de mancip. & colon. lib. 11. Ang. con-
sil. 245. nu. 6. in princ. vers. fallit tamen Duen.
reg. 240. lim. 8. Mantic. de tacit lib. 5. tit. 10. nu.
28. Scapuccin. d. tractat. de singul. success. ampl. 7.
num. 7. Posth. de subhast. inspect. 44. num. 75.*

188 Dicunt autem quamplures hoc consti-
tutum specialiter per iura prædicta in Fisco,
ne conductores expulsi habeant contra ip-
sum regressum, & ipse teneatur eis damna
reficere, vt refert *Scapuccin. d. ampl. 7. nu. 7.*
sed ipso sub *num. seq. vers. cæterum*, insurgit
contra eos, dicens, quod recurrere ad ratio-
nem specialitatis est refugium miserorum,
& debilitas intellectus, at in hæc prorum-
pit, quia forte non obseruauit præfatam ra-
tionem, ne Fiscus teneatur colonis haberi
in ipso textu dictæ *l. fin. ff. de iur. Fisci* & con-
sideratum per *glos. in d. l. penult. C. de mancip. &
colon. lib. 11.* & ibidem etiam per *Bart.* vlte-
rius, quod sit priuilegium, & particulare
ius Fisci, probatur etiam, quia leges intel-
ligi debent secundum rubricam, sub qua
ponuntur *l. imperatores 19. ff. de in diem ad-
dict. Castr. in l. 1. num. 4. ff. si cert. petat. Ias. in
rubr. instit. de action. sed d. l. fin.* ponitur sub
*tit. de iure Fisci*, ergo dicendum est esse ius
speciale, & sic priuilegium illius, vt argu-
mentatur in specie *Ceuall. com. contra com.
quæst. 756. num. 75.*

Non tamen propterea displicent aliæ ra-
189 tiones, quas ibidem post alios subnectit
*Scapuccin.* quarum vna est, quod in locatione
facta per Fiscum, quamuis ad modicum tem-
pus, tribuitur conductori ius ad rem, & vti-
le dominium, vt dictum est supra in *cap. 17.*
& late probat signanter *Gratian. discept. 257.
num. 15. & plur. seqq. vbi nu. 19.* quod id pro-
cedit non solum in locatione Fisci, sed etiam
in locatione Municipij & Reipublicæ, & sic
in ea non applicatur regula, quod successor
singularis non teneatur ei stare, cum non ap-
plicetur ratio illius, quam diximus esse, quia
conductor ad modicum tempus nullum ha-
bet ius in re.

190 Altera ratio est, quia contractus Fisca-
les vim legis obtinent, & ideo debent in-
telligi sine alterius iniuria *Roman. in l. si filio
§. si vir in quinquennium num. 39. ff. sol. matr.
Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 10. num. 28. in fin.* &
191 maiorem fidem in Principe locante, quam
in priuato desiderari addit *Pinell. in l. 1. p. 3.
n. 67. in fin. vers. vltra Doctores C. de bon. mater.*

192 Ex prædictis infertur, quod etiam sin-
gularis successor Ecclesiæ, teneatur stare
colono *Bart. in l. penult. num. 2. C. de mancip.
& colon. lib. 11. & ibi Imolen. in addit. Roman.
sing. 63. Corset. sing. 101.* & licet non desint
contrarium sentientes, relati per *Addent. ad
Roman. in d. sing. 63. Ceuall.* qui cum eis tran-
sit *quæst. 758. num. 77.* tamen dicta prima opi-
nio est probabilior, vt dicit *Scapuccin. de
sing. success. ampliat. 7. num. 5. vers. & fallent*
193 valet enim argumentum à Fisco ad Ec-
clesiam, vt patet in *l. fin. C. de sacros. Eccles.*
& tradit *Euerar. in loc. à Fisco ad Ecclesiam
Barbos. in loc. argumentorum loc. 45.* & omnia
194 priuilegia Fisco concessa competunt etiam
piæ causæ *Tiraquell. de priuil. piæ caus. pri-
195 uil. 143.* maximè dum non adest diuersitas
rationis, nec contrarium reperitur in iure
expressum, & casus est applicabilis, vt de-
clarat *Ricc. in addit. ad eumdem Tiraquell. in
præfat. priuil.* vnde dum hoc est priuilegium
Fisci, debet etiam competere Ecclesiæ, &
applicatur etiam illa ratio, quod maior fi-
des desideratur in Ecclesia locante, quam in



priua-

priuato, & sic, vt postmodum non alienet in perniciem conductoris, vt in Principe considerat *Pinell.* vbi supra.

196 Decimus quartus casus sit e contra, si fiscus, vel Ecclesia succedat in Prædio locato, an teneatur stare locationi; & respondendum est negatiuè, cum non adsit ratio cur recedere debeamus à regula, quæ est, quod successor singularis stare non tenentur locationi, & facere deteriorem conditionem fisci, & Ecclesiæ. Imo dicendum, quod etiã in casibus in quibus alii tenentur
197 ipsi nõ teneãtur, prout si fiscus succedat ex quo bona publicentur, tunc ipse est successor necessarius, non voluntarius, & ideo deberet teneri iuxta septimã declarationem dictę regulæ supra traditam *num.* 58. & tamen eum non teneri probat *text. in l. si fundus cum glos. ibi ver. teneris ff. locat.* idque speciali eius priuilegio tribuit post alios *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 10. num. 14. & Scapuccin. de sing. success. ampl. 7. num. 1. & 2. Postb. de subhast. inspec. 44. num. 74.*

198 Nec diuersimodè statuendum est de Ecclesia, cũ priuilegia cõcessa fisco, competant etiam Ecclesiæ vt mox dicebã, & firmat *Tiraq. de priuil. pia caus. priuil. 143. per tot.* & in his terminis *Scapucc. d. tractat. ampl. 8. n. 1.* & esse veriorem opinionem, dicit *Carocc. de locat. tit. de success. quæst. 20. num. 2.*

199 At prædicta procedunt si agatur de successore titulo singulari, nam aliàs si ageretur de successione vniuersali, secus esset dicendum *Curt. Sen. cons. 10. num. 1. Caroc. de loc. tit. de success. quæst. 14. num. 2. Scapucc. d. ampl. 7. num. 2. vers. hoc tamen verum.* Et
200 licet fiscus, quando succedit ex maleficio, vel in bonis vacantibus, non dicatur proprie hæres, sed succedat loco hæredis *l. quoties §. fin. ff. de nouat. l. inter eos §. vltimo ff. de fideiuss. l. tutoris C. ad l. Iul. Bart. in l. postquam hæres n. 2. in fin. ff. vt legat. nom. caueat.* & dici-
201 tur successor bonorum non personæ *Alex. in l. si constante §. vlt. n. 4. ff. sol. matr.* adeout in eo videatur applicari ratio cur successor singularis non teneatur stare locationi, quã esse diximus, quia in eum non transeunt obligationes personales, tamen sufficit, quod
202 sit successor vniuersalis bonorum, & loco hæredis habeatur ad hoc, vt locationi stare debeat, vt probat *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 9. num. 8.* & eum sequitur *Scapuccin. d. ampl. 7. num. 4. & 5.* Neque applicatur in eo declaratio 4. supra ad regulam tradita, quia ibi dictum est non sufficere successionem in iure vniuersali, si succedatur titulo particulari, & fiscus succedit loco hæredis, & sic titulo vniuersali non particulari, vt docet *Bald. in l. si constante §. fin. num. 2. ff.*
203 *sol. matr.* licet dicat non succedere personæ, quia hoc non attenditur ad istum effectum *Scapucc. d. num. 5.*

204 Posset forsan dubitari, quid dicendum sit, si Princeps succedat Principi, qui locauit, an teneatur stare locationi, quia attenta persona succedentis non tenetur stare, ex dictis supra in casu isto, attentã vero persona locantis, tenetur, ex dictis in casu præcedenti. Verum, quia ex dictis in casu isto patet, quod fiscus, seu Princeps non tenetur stare locationi, quia in eo quoque procedit regula, quod successor singularis stare non teneatur locationi, sequitur, vt hoc procedat quatenus non applicetur aliqua limitatio ipsius regulæ, sed sic est, quod ea limitatur si locatio sit facta à Principe ex deductis in casu præcedenti, ergo Princeps succedens Principi tenebitur stare, & vltra hanc rationem, opinio ista non caret auctoritate, eam. enim firmauit *Purpurat. cons. 424. num. 4. & seqq.* vbi loquitur de successione in Marchionatu, & respondet signanter ad vnum obiectum, quod fieri posset de dicendis infra in casu proximo de succedẽte in dignitate Ecclesiastica, quod non teneatur stare locationi factæ per suum ante-
205 cessorem in ea, dicens, quod non valet argumentum, quia maior est potestas Principis sæcularis in bonis Marchionatus, vel alterius dignitatis perpetuæ, & transmissibilis ad successores sanguinis, quam sit potestas Prælati, qui moriens nihil transmittit. Et eamdem opinionem sequitur etiam *Mantic. lib. 5. tit. 10. num. 38.* & latius comprobat *Scapuccin. limit. 7. num. 1. & seqq.*

206 Limitatur tamen d. opinio, vt procedat si agatur de succedente per viam successionis in dignitate Principatus, seu Baroniæ, non autem si agatur de succedente per viam electionis ea ratione, quia in hoc secundo casu, fit noua creatio, & succeditur per viam priuationis, seu deficientiæ prædecessoris, & succedens non tenetur stare locationi, iuxta tradita supra *num. 60. in 8. declaratione Purpurat. d. cons. 424. num. 9. Mantic. d. tit. 10. num. 38. Scapuccin. d. lim. 7. num. 8.* vbi exemplificat in Papa, & Imperatore, qui non tenentur seruare gesta per suos Prædecessores, eo quod electione mediante supremam dignitatem assequuntur *Surd. dec. 326.*
207 *num. 81.* vbi quod successor per electionem solum tenetur stare locationi si sit facta in necessitatem, vel vtilitatem status.

208 Verum licet ita succedentes in Principatu possint expellere conductorem antecessoris, tamen non soleant velle, & forsan non

decet

decet, ait enim Papa *in cap. si ea 25. quaest. 2. si ea destruerem, qua antecessores nostri statuerunt non constructor, sed euersor iuste comprobarer.* Et in specie, quod etiam Princeps, qui non venit ad Principatum per viam suc-
209 cessionis, sed per viam electionis, prout est Papa, & Imperator, debeat seruare gesta Prædecessoris sui, quando pertinent ad officium, & dignitatem suam, plene probat *Cravett. cons. 241. num. 17. vers. quintimo,*
210 & Papa difficilius reuocat facta Prædecessorum suorum, quam sua *cap. quod vero 25. quaest. 2. Gomes. in cap. 1. num.* 98. vbi reiicit contrarios *de constit. in 6. Roman. cons.* 327. *num.* 4. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 9. §. 1. *num.* 75. *& seqq.* & comprobatur hæc
211 opinio, ex quo etiam in fortiori, si videlicet Papa præuentiue relocauerit, seu inuestiuerit de feudo nondum aperto, non poterit, seu non debebit successor contrauenire, vt firmatur *in decis.* 664. *num.* 13. *part.* 2. *rec.* & dixi *in cap.* 14. §. 12.

Decimus quintus casus fit in beneficiali-
212 bus, & aliis Ecclesiasticis, an Successor teneatur stare locationi per suum antecessorem factæ, & respondendum videtur negatiue, non solũ per regulam generalem, quod successor singularis stare non teneatur, sed etiam, quia isti successores non succedunt per viam transmissionis, sed per viam priuationi, & ex natura ordinis, & nouæ creationis non ex potestate transfusionis, & sic aplicatur octaua declaratio supra tradita, vt docuit *Bald. in l. emptorem nu.* 8. *C. locat.* & iis omissis quorum tamen, quamplures allegabuntur, & videri poterunt penes *Gratian contr.* 93. *num.* 12. tenuit *Rot. tam antiqua vt in decisione prima de locat. & cond. in nou. quam moderna, vt cor. Bich. decis.* 437. *num.* 3 vbi aliæ decisiones referuntur, *& decis.* 42. *num.* 1. vnde licet non desint firmantes regulam, in contrarium, vt videre est penes *tecc. resol.* 97. *num.* 1. *part.* 1. nec careant diuersis rationibus, quas late videre licet penes *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 12. *à num.* 11. *ad* 17. tamen ista erit retinenda pro regula, ex supra deductis, quæ tamen regula in quibusdam casibus limitatur, & in eis procedit opinio contraria.

213 Procedit autem regula prædicta, quod successor non teneatur stare locationi, ne dũ in eo, qui succedit in præbenda Canonicali, vel alterius cuiuslibet Beneficii simplicis *Mantic. de tacit. d. tit.* 12. *num.* 18. *& late seqq. Scapucc. de sing. succes. ampl.* 12. *per tot.* sed etiam in succedente in Prælatura, seu Rectoria Ecclesiæ habente administrationem *Scapucc. ampl.* 14. *num.* 1. *& late seqq. Rot. cor. Bich. d. decis.* 452. *num.* 1. *& per tot.* quidquid in contrarium deduceat *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 13. *num.* 1. *& seqq.* nec non
214 etiam in succedentibus commendatario, non obstantibus contrarijs rationibus adductis *per Mantic. d. lib.* 5. *tit.* 14. & siue agatur de Commendatario ad tempus, siue de perpetuo, quamtumuis in primo hoc firmet, in secundo vero neget *Scapucc. ampl.* 13. *per tot.* & signanter *num.* 4. *vers. hac autem procedunt,* quia in his omnibus euidenter viget eadem ratio à principio adducta.
215 Limitatur tamen hoc dictum de Commẽdatarijs, quoad Commendatario Religionum militarium secundum *Carocc. de locat. tit. de successore quaest.* 21. *per tot.* vbi generaliter tradit, quod Cruce signati, vt Milites Hierosolymitani, & S. Stephani &c. tenentur stare locationi antecessoris, sed allegat *Io. Andr in cap. ad deliberandum de iudic. & Franc. Marc. decis.* 97. *part.* 2. qui penes me hoc non dicunt, nec video rationem huius specialitatis, imo Hierosolymitanos regulari in hoc proposito ad instar aliorum Ecclesiasticorũ, senrit in specie *Natt. cons.* 517.
216 Ampliaturque regula prædicta, vt non solum procedat in successore prouiso per obitum antecessoris, sed etiam in eo, qui succedit per viam optionis *Gutier. canon. quaest. lib.* 1. *cap.* 36. *num.* 24. *Rot. cor. Bich. decis.* 452. *num.* 3. vbi quia vtroque casu militat eadem ratio.
217 At in eo, qui succedit per viam resignationis locatoris, non idem esse dicendum censuit *Surd. de alim. tit.* 9. *quaest.* 42. *num.* 13. *& Gratian. disc.* 606. *num.* 20. *Hodier. in add. ad Surd. decis.* 33. *num.* 4. sed contrarium, quod etiam resignatarius non teneatur stare locationi per resignanrem factæ, volunt alii plures, & signanter *Peregr. cons.* 9. *num.* 9. *& seq. lib.* 3. *Couarruu. variar. lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 6. §. *secundum etiam ad fin. Paris. de resignat. lib.* 1. *quaest.* 16. *num.* 47. *&*
218 *seqq. Scapuc. de sing. succes. ampl.* 17. *num.* 1. *& seqq.* & videtur verius, quia Resignans ad hunc effectum habetur pro mortuo, vt ex *Paris. cons.* 93. *num.* 25. *lib.* 4. *& Put. dec.* 468. quæ hodie in correctis est apostilla *ad*
219 *decis.* 458. *lib.* 2. & resignatarius dicitur habere potius causam à Papa, quam à resignante *Cassad. decis.* 15. *num.* 1. *de praeben. Rot. in Toletana Beneficij cor. Iusto penes Marchesan. de commiss. part.* 1. *fol.* 384. *num.* 2. & est communis opinio, vt restatur *Paris. de resign. lib.* 8. *quaest.* 7. *num.* 92. Neque obstat quod resignatio, tanquam factum resignantis, non debeat nocere tertio, vt pondetat *Surd.* in contrarium adductus, quia non pro-

pterea sequitur, quod resignans possit obligare successorem, qui potius à Papa resignationem admittente, & titulum resignatario concedente, quam ab ipso resignante, beneficium consequitur, ex præcitatis, & hæc eadem consideratio conuincit etiam non applicari simile de vsufructuario cedente per *Gratian.* vbi supra adductum.

220 Bene tamen verum est, quod tenebitur ipse resignans ad omnia damna conductori, si resignatarius eum expellat, & ad hoc facit ratio prædicta considerata per *Surd.* vt ad hunc effectum eam considerat *Gutier canon. quæst. lib. 1. cap. 36. num. 24.* quem sequitur *Scapucin. d. ampl. 17. num. 7. & seqq.*

221 imo eadem ratio procedit non dum in resignatione ad fauorem, sed in qualibet alia libera dimissione, vti per promotionem ad alium Episcopatum, vel permutationem secundum eosdem. Erit tamen consultius conductoribus stipulari sibi expresse euictionē, seu interesse in prædictis casibus, vt monet

222 *Gutier. ibidem num. 26. in fin.* proderitque ne dum ad euadendas varias opiniones, sed quia tunc, non solum poterunt repetere dāna, sed omne interesse, & sic etiam lucrum cessans *Scapuccin. d. ampl. 17. numer. 9. & seqq.* vbi, & quod tale lucrum probatur coniecturis, & alijs leuioribus probationibus.

223 Facilius dicendum erit, quod neque succedens per viam regressus locationi stare teneatur, ex quo in eo concurrunt rationes aliorum successorum, & vlterius, quod eius titulus habet causam retro, & ante quam colonus conduxerit, & ideo tanto minus el stare debet *Rodoan. de reb. Eccles. non alien. tit. quand. & quom. ex contr. antecess. §. 1. an Prælatus num. 9. & seq. Put. decis. 411. num. 2. lib. 1. Accoramb. decis. 42. incipit locatio*

224 *lib. 1. in Manuscr.* sed difficultas est si agatur de locatione ad longum tempus confirmata beneplacito Apostolico, etiam quoad successores cum solita clausula, si in euidentem, expedito, & executioni demandato, an tunc succedens per regressum teneatur illi stare, in qua habemus duas decisiones, vna est *Putei decis. 411. lib. 1.* & alia *Mohed. decis. 12. de locat. & cond.* in quibus habetur, quod Rota resoluit etiam in tali casu non teneri, vno tantum ex dominis contradicente, & adducuntur rationes hinc inde penes eos videndæ, est enim decisio dura, imo obseruanda omnino est Apostilla Putei ad præfatam suam decisionem, in qua dicit, quod eam non firmat, quia habet animum illam iterum proponendi, & deinde subdit, quod decisio fuit confirmata in gradu appellationis ea ratione, quia in executione beneplaciti non fuerat citatus habens regressum, prout debebat saltem per proclama, & videndus etiam *Mandos. de signat. Grat. tit. si in euidentem col. penult. vers. quare, an habenti* vbi idem tenet, quod scilicet succedēs per regressum nō teneatur stare locationi, nō obstante beneplacito Papæ, etiam quo ad successores, dum habens regressum non fuit citatus, & refert decisum penes *Accoramb. decis. 42. incipit locatio lib. 1. qua est in eius manuscriptis.*

225 Limitatur autem d. conclusio, vt procedat in locatione facta per antecessorem ad commodum proprium, secus autem si sit facta ad vtilitatem Ecclesiæ, quia tunc successor tenetur illi stare *Peregr. consf. 9. num. 11. lib. 3. Ripa obser. 115. num. 3. & seq. Gratian. dec. March. 99. num. 14. & seq.* & cum præsupposito, quod agatur de locatione facta ab habente Ecclesiæ administrationem admittit, & communem, ac veram conclusionem dicit *Rot. in decis. 210. in principio vers. nam licet post Statil. de Saluiano.*

226 Secundo limitatur, vt procedat si locatio sit facta nomine Prælati, seu Beneficiati locantis non autem si facta nomine Ecclesiæ *Peregr. d. consf. 9. num. 10. & seq. lib. 3. Duen. reg. 240. num. 3. Marescot. variar. lib. 1. cap. 18. num. 5. Rot. decis. 1. num. 1. tit. de locat. in nou. d. decis. 211. num. 1. post Statel. & dec. 186. n. 1. cor. Card. Mantica.*

227 Verum istæ duæ limitationes sunt iungēdæ, vt simul vnam tantum limitationem constituant, non enim sufficit fuisse factam locationem ad vtilitatem Ecclesiæ, si fuit facta nomine proprio locantis, quia ideo patet obligationem esse personalem non realem, quæ cum persona extinguitur, & in successorem non transit, prout non sufficit, quod nomine Ecclesiæ, vel dignitatis facta sit, si ad commodum proprium tantum esset facta, quia nimis facile esset hoc modo fraudare successorem, & ideo vtrunque requiritur, & vtroque concurrente tenetur successor stare locationi *Gabr. consf. 83. num. 51. & seq.* vbi de communi *lib. 1. Mantica de tacit. lib. 5. tit. 13. num. 16. Scapuccin. de singulari succes. ampl. 14. num. 8. Rot. coram Bich. decis. 437. num. 7. & in Rec. decis. 75. n. 4. p. 11.*

228 Tertio limitatur si locatio sit facta auctoritate superioris, & præcipue cum beneplacito Papæ, nam tunc ei stare debet successor *Innoc. in cap fin. ne Prælat. vices suas Natt. consf. 517. num. 6.* vbi de auctoritate Magni Magistri Religionis Hierosolymitanæ in locationibus factis à militibus illius religionis

*Man-*

*Mantic. de tacit. lib.5. tit. 12. num.22. vers. quod sane Scapuccin. de sing. succes. ampl.12.*
229 *num.* 7. imo fortius, quod etiam si non adsit vtilitas Ecclesiæ teneatur successor locationi solemniter factæ stare, quæ mero iure propter solemnitates valeat, licet danda sit restitutio in integrum aduersus eam ipsi Ecclesiæ læsæ *Mant. de tacit. lib.5. tit. 13. n.27. Scapuccin. d. ampl. 12. num.* 8.

Declaratur tamen notabiliter hæc limi-
230 tatio, vt procedat si interuenerit beneplacitum super ea locatione in specie, quia tunc ei dat robur aduersus omnes inferiores non valentes impugnare, quod approbauit superior, secus autem si Prælatus, qui locauit habebat solum indultum generale locandi ad nouennium, quia hoc operatur posse indultarium locare ad nouennium, prout possunt alij ad triennium, nec maius robur locationibus tribuit, quatenus ex verbis indulti non deprehendatur aliud sensisse Papam, & ideo sicut successor non tenetur stare locationi ad triennium sine beneplacito factæ, ita nec istæ ad nouennium mediante generali indulto initæ, prout sensit *D. meus de Luca hoc tit. de locat. & cond. disc. 25. num. 6.*

At vbi interuenerit beneplacitum specia-
231 le, neque de se sufficit nisi concurrant alia duo præcedentia requisita simul cum eo *Gemin. cons. 17. num.8. & 9.* vbi hæc tria simul requiri, quod locatio sit facta nomine Ecclesiæ, quod sit ad eiusdem Ecclesiæ vtilitatem facta, & quod interuenerint solemnitates necessariæ *Peregr. cons. 9. num. 11. lib. 3. Ripa obser. 115. num. 3. Surd. decis. 33. num. 7. & 8.* vbi hanc esse communem opinionem testatur *Rota decis. 1. num. 1. vers. & præmissa de locat. & cond. in nou.*
232 Et requiri prędicta tria, & cum eis etiam copulatiue quartum requisitum, quod pecuniæ receptę versæ sint in ipsius Ecclesiæ vtilitatem, tradit *Ricc. part. 1. resol. 97. nu. 2. Barbos. de potest. Episc. alleg. 94. num.* 1 vbi infinitos more suo consarcinat, qui tamen non omnes idem dicunt, & post eum *Carlin. contr. 93. num. 14.* sed istud requisitum confunditur cum primo, quod locatio ad Ecclesię vtilitatem facta sit, seu in eo venit, vt dicam infra.
233 Non sufficit igitur locationem esse factã cum beneplacito Apostolico ad hoc, vt successor teneatur ei stare, nisi concurrant alia prædicta duo requisita, imo fortius in tali beneplacito pro confirmatione locationis solet expresse addi clausula, *etiam quo ad successores Mandos. de Sign. Gratia tit. facultas locandi col. 2. §. supponamus*, & tamen nec ista clausula sufficit, si locatio non sit facta nomine Ecclesię, aut dignitaris, sed proprio Prælati locantis *Mandos. de Sig. Gratia tit. si in euidentem col. penul. §. quæro an habenti vers. & sic cessat illa clausula Mohedan. decis. 12. ad fin. tit. de locat. & conduc.*
234 Posset tamen forsan sustineri d. opinio, quod sufficiat beneplacitum ad hoc, vt non possit successor contrauenire, si locatio esset ad modicum tempus, videlicet non excedens triennium, quia talis locatio non reputatur grauis præiudicij, & ad aliud non videtur concessum pro ea beneplacitum, quam ad obligandum successorem cum alias non sit necessarium, & in his terminis illud sufficere probat *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 13. num. 27.* vbi *nn. seqq.* quando dicatur ad modicum tempus ad hunc effectum.
235 Prout etiam procedere poterit dicta opinio, si locatio facta fuerit præcedente licentia Papæ locandi ad tot annos, & vt durante dicto tempore à nemine, neque à Successoribus conductor possit molestari *Quaranta in Sum. Bullar. ver. alienatio rerum Ecclesiæ num. 19. vers. quando. Ricc. resol. 97. num. 4. par. 1. Barbos. de potest. Episcopi all. 94. num. 2.* erit enim iste casus valde diuersus ab eo, in quo supra dictum est, non releuare beneplacitum pro confirmatione impetratum, continere clausulam *Etiam quoad successores*, si locatio est facta nomine proprio locantis tantum, quia, supponendo locationem esse restrictam ad personam locantis, confirmatio superueniens dat ei robur, sed eam non ampliat ad alias personas, iuxta propriam naturam confirmationis, de qua *Alex. cons. 122. num. 24. lib. 4. Castren. cons. 187. num. 1. lib. 2. Ruin. cons. 17. num. 10. vers. unde confirmatio lib. 1. & cons. 111. num. 18. lib. 5. Rot. decis. 429. num. 1. par. 2. & decis. 177. num. 53. par. 5. & dec. 289. num. 14. part. 11. rec.* nec aliud ius tribuit conductori, quam ipsa locatio, si valuisset, ei tribuisset *Peregr. cons. 63. num. 6. vers. item*
236 *confirmatio lib. 1.* at quando Prelatus antecedenter impetrat licentiam locandi cum d. conditione, patet, quod non intendit locationẽ ad vitam suam restringere, nec censetur postea restrinxisse, nisi aperte dixerit, quia hæc esset variatio voluntatis, quæ non præsumitur, at si aperte dixerit, tunc non attenderetur licentia, dum executioni non fuit demandata, non enim satis est, quod ei liceret locare, etiam pro tempore successorum, si actu postea non locauit *Bald. cons. 326. num. 2. lib. 1. Bero cons. 76. num. 26. lib. 1. Dec. cons. 198. n. 3. vers. nam in quolibet actu.*
237 Cæterum quoad istud requisitum bene-

placiti

placiti, videtur eius necessitas indubitata in locatione vltra triennium, vbicumque de iure illud requiritur, nam alias, dum locatio propter eius defectum est nulla, frustra quæritur, an successor teneatur ei stare *Surd. conf.* 183. *num.* 23. & idem est si fuerit nulliter obtentum, aut male, & nulliter executioni demandatum *Apostill. ad Put. decis.* 411. *lib.* 1. *Rot. cor. Mantic. dec.* 186. *num.* 1. *& seq.* at e contra, vbi alias de iure non requiritur, videtur procedere opinionem præcedentem, quod sufficiant illa alia duo requisita, scilicet, quod locatio sit facta nomine Ecclesiæ, & ad eius vtilitatem, siue sit ad breue, siue ad longum tempus
238 facta, supposito, quod valide potuerit fieri, ad quod requiritur, quod locans sit Prælatus, seu Rector Ecclesiæ, aut commendatarius perpetuus, aut aliter habeat Ecclesiæ administrationem, non autem sit simpliciter in ea præbendatus, quia iste non potest locare nomine Ecclesiæ, neque bona præbendæ suæ, nisi ad vitam suam, ideoque successor ei stare nunquam debet, iuxta doctrinam *Innoc. in cap. fin. ne Prælat. vic. suas,* quæ latissime comprobatur ex traditis per *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 18. *& seqq.* & ab alijs approbatur, vt patet *ex Barbos. illos referente de potest. Episc. alleg.* 94. *n.* 10. nisi interueniat auctoritas superioris, quia si interueniat operatur, ac si locatio facta esset ab habente administrationem, vt post *Abb. in cap. fin. ne Prælat. vic. suas* vbi loquitur de Canonico, tradit *Natta conf.* 517. *nu.* 6. vbi loquitur de equite Hierosolymitano locante cum auctoritate Magni Magistri *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 22. *vers. quod sane intelligitur Scapuc. de sing. succes. ampl.* 12. *num.* 7.

239 Quo autem ad requisitum secundum, vt locatio sit facta nomine Ecclesiæ, non autem proprio, semper est necessarium, quia alias si facta nomine proprio obligatio, & ipsa locatio est personalis, & sic non transit ad successorem *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 13. *num.* 11. adeout nec releuet adesse beneplacitum, & quod magis est, nec etiam releuet in beneplacito adesse clausulam *etiam, quoad successores* ex supra citatis *num.* 233.

240 Dicitur vero Ecclesiæ nomine facta, ex quo facta est sub nomine dignitatis, seu officij *Natta conf.* 517. *num.* 1. alias autem, si
241 nomine proprio solum facta, nihil releuat, quod locans successorem obligauerit, aliud enim est contrahere nomine Ecclesiæ, aliud nomine successoris *Grattian. disc.* 606. *num.* 12. & dixit *Rota in vna Auximana locationis cor. Orano, quæ habetur impressa per Scapuc. in d. ampl.* 14. *in fin.* §. *in casu autem, & post Statil. Pacific. de Saluiano decis.* 210. & non releuare obligationem bonorum Ecclesiæ, & successorum *Bich. decis.* 437. *num.* 9. licet ipse loquatur ad effectum alterius requisiti, scilicet probandi, quod locatio fuerit facta ad vtilitatem Ecclesiæ.

242 Et quo ad primum requisitum, quod locatio sit facta ad vtilitatem Ecclesiæ quatenus concurrant alia duo, quod sit facta nomine Ecclesiæ, & cum solemnitatibus, non erit necessarium, seu saltem non erit probādum, quia propter solemnitates adhibitas, locatio præsumitur ad vtilitatem Ecclesiæ contracta *Alex. conf.* 160. *nu.* 6. *lib.* 6. *Rot. dec.* 1. *num.* 1. *de locat. in nou.* & aliis addũ. *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 13. *num.* 11. eoque magis si interuenerit beneplacitum Apostolicum, illudq; fuerit expeditũ in solita forma cōmissaria cũ clausula, *si in euidentem Ecclesiæ vtilitatem cesserit,* & fuerit executioni demādatum, quia tunc præsumitur eoram executore iustificata vtilitas *Alex. conf.* 79. *n.* 6. *lib.* 1. & dixi supra *in cap.* 14. §. 10. vbi alias auctoritates adduxi, & declaraui, quando hoc
243 procedat, vel non, secus autem in casu in quo non interuenerint solemnitates, quia tunc deficit d. præsumptio, & à conductore probandum erit, quod in vtilitatem Ecclesiæ facta fuerit locatio *Bald. in cap.* 1. *in prin. num.* 7. *qui feud. dar. poss. Alex. d. conf.* 160.
244 *num.* 6. *lib.* 6. nec sumi poterit talis probatio, ex assertione Prælati antecessoris, qui locationem fecit *Mant. d. tit.* 13. *num.* 9. *Rot. cor. Bich. dec.* 437. *num.* 8.

Prædicta tamen præsumptio vtilitatis Ec-
245 clesiæ, quæ oritur ex beneplacito, cedit veritati, & sic cessat vbicumque de contrario constat, prout dixi in prædicto *cap.* 14. §. 10. *num.* 8. & in primis animaduertendum
246 non requiri probationem læsionis, iuxta terminos *l.* 2. *C. de resc. vend.* quia ea non est necessaria ad hunc effectum sed sufficit non adesse vtilitatem *Bald. conf.* 457. *num.* 2. *post med. vers. qua propter lib.* 1. vbi concludit sufficere locationem non esse factam pro congrua pensione, & optime *D. meus de Luca discur.* 23. *n.* 6. *hoc tit. de locat. & cond.* ex quibus autem, & quando satis constare dicatur contractum non fuisse vtilem Ecclesiæ videri poterit in dicto *cap.* 14. §. 10. *num.* 16. *& seqq.* vbi adsunt etiam aliqua percutientia quæstionem an fuerit ad vtilitatem Ecclesiæ, seu potius Prælati, & signanter,
247 quod dictum fuit de renouatione locationis, seu eius extensione facta pro eadem pensione, sed cum solutione certæ summæ considerabilis pro vna vice tantum in ingressu

gressu, quod si talis summa conuersa sit in
vtilitatem perpetuam Ecclesiæ, tunc ex eius
solutione conuincatur vtilitas contractus,
secus autem si soluta sit Prælato pro se reti-
nenti, quia tunc illa solutio non attenditur
ad conuincendam vtilitatem Ecclesiæ *Hon-
ded. cons. 52. in fin. lib. 1. Gratian. disc. 379. n.
22. Rot. dec. 582. nu. 1. vers. & habito respectu
part. 1. div.* & hinc est, vt supra dicebam,
illud quartum requisitum ab aliquibus de-
sideratum, quod pecuniæ versæ sint in vti-
litatem Ecclesiæ, contineri in primo, quod
locatio sit facta ad ipsius vtilitatem.
248 Et ex prædictis conuincitur etiam, quod
vbicumque appareat pensiones locationis
libere solui debere Prælato, & ad commo-
dum eius cedere, non poterit dici contra-
ctus ad vtilitatem Ecclesiæ celebratus, prout
in specie tradit *Alex. cons. 160. sub nu. 4. lib.
6. & alijs adduct. firmauit Bich. dec. 437. num.
10. & decis. 452. num. 7. & seq.* etiamsi ipsi
249 Prælato Iniunctum esset in collatione, seu
commenda supportare onera Ecclesiæ con-
sueta, quia non propterea desineret esse lo-
catio ad commodum proprium ad hunc ef-
fectum, vt censuit *D. meus de Luca disc. 25.
250 num. 5. hoc tit. de locat. & cond.* & quod si
conuentum affictum solui Romæ, vbi non
est Ecclesia, sed Prælatus, inde habeatur
non esse factam locationem ad vtilitatem
Ecclesiæ, sed Prælati voluit *Gemin. cons. 17.
num. 10. vers. sed quantum, & eum sequitur
Bich. in d. decis. 452. num. 7.* & bene con-
siderauit etiam *D. meus de Luca dict. disc.
25. num. 5. vers. quod in facto. hoc tit. de
locat. & cond.*

Notabile autem est, quod, si Beneficia-
251 tus locet, & pensiones recipiat ad effectũ
se sustentandi in studijs, vel gradum susci-
piendi, censetur facta locatio ad vtilitatem
Ecclesiæ, & tenetur propterea successor ei
stare, vt late probat *Rebuff. de priuil. scholar.
priuil. 26.* & sequitur, ac singulare reputat
*Barbos. de potest. Episc. alleg. 94. num. 9.* li-
mitat tamen *Rebuff.* dictum Priuileg. duo-
252 bus modis, primo si beneficiatus fuisset
scholaris discolus, & vagus, & secundo si
fuisset tantum administrator præbendæ, quia
non potest facere locationem, quæ obliget
successorem, vt dictum est supra.
253 Limitatur quarto, vt teneatur successor
stare locationi, si adsit hæc consuetudo in
loco ei standi *Franc. Marc. decis. 144. part.
1. Ricc. resol. 97. num. 8. part. 1. Quarant.
in sum. Bullar. ver. alienatio rerum Eccles.
num. 19. in fin. Barbos. de potest. Episc. alleg.
94. num. 4. Bonaccin. tit. de contract. quæst.
7. punct. vlt. num. 10. vers. hac doctrina.*
254 Imo & sufficere locationem ipsam esse
factam secundum consuetudinem locandi
in regione quando facta est à Prælato ad-
ministrationem habente, sensit *Abbas post In-
nocen. in cap. fin. ne Prel. vic. suas* & his re-
latis *Purpurat cons. 424. num. 8. in fin. lib. 2*
255 Verum talis consuetudo debet absque
dubio probari ab allegante *Natt. cons. 575.
num. 15. Surd. cons. 354. num. 26. Gregor.
decis. 45. num. 6. & ibi Adden.* & si adesset
256 aliquis actus contrarius, etiam vnicus,
eam excluderet, *Bero cons. 5. num. 23. lib. 1.
Gregor. decis. 162. num. 9.* & maxime si ades-
257 set specialiter in prædio locato, quia par-
ticularis obseruantia in eo præualeret con-
trariæ, etiam generali in alijs, vt in his ter-
minis firmauit *Rot. coram Bich. decis. 452.
num. 20. & seqq.*
258 Quinto limitatur si successor locationem
ipsam factam per antecessorem suum appro-
bauerit, quia tunc tenebitur ipsi locationi
ratificatæ stare *Put. decis. 178. lib. 1. Barbos.*
qui alios refert *de potest. Episc. alleg. 94. nu.
8. Surd. decis. 33. num. 1. & seq. Scapuccin.
de sing. succes. ampl. 15. num. 3.*

At animaduertendum, quod si prætenda-
tur ratificatio ex aliquo actu, puta receptio-
259 nis pensionis, tunc si agatur de locatione
facta per antecessorem nomine proprio, quę
absolute per mortem eius expirat, ratifica-
tio non operabitur, nisi pro illo tempore
pro quo pensio fuerit recepta, non autem
pro toto tempore pro quo facta erat, ex quo
vt supra dictum est in principio huius casus
succedens in beneficio, non succedit per
viam transfusionis iuris antecessoris in eum,
sed per viam priuationis illius, & quia fini-
to iure locatoris finitur ius conductoris, &
non reintegratur nisi ad limites actus rece-
ptionis, vt supra in octaua declaratione ta-
ctum fuit *num. 63.* & firmauit *Rot. in decis.
2. de locat. in nou.* & tradunt *Mar. Antonin.
resol. 45. num. 4. & 5.* vbi, quod hoc pro-
cedit tam in colono partiario, quam in con-
ductore *lib. 1. Scapuccin. d. ampl. 15. num. 1.
& per tot. vbi num. 7.* quod idem e contra
dicendum fauore conductoris, quod licet
continuauerit, & soluerit pro vno anno non
propterea teneatur pro alijs continuare, &
deinde *num. 10.* id reuocat in dubium, & re-
linquit cogitandum *Barbos. de potest. Episc.
dict. alleg. 94. num. 8.* vbi alij allegantur.
Quod & certius procedet, si in actu rece-
ptionis successor faciendo quietantiam non
possit dici, quod expræsse relocauerit, sed
tantum tacite iuxta discussa *per Rot. coram
Puteo in d. dec. 178. per tot. lib. 1.* tacitus enim
consensus, qui resultat ex aliquo facto, de-
bet

bet restringi, & limitari ad id, quod de necessitate infertur ex facto illo *Bart. in l.* 1. §. *si quis hoc interdicto ff. de itin. actuq. priu. Surd. decis.* 317. *num.* 22. & in locatione habemus text. *in l. item quæritur* §. *qui impleto ff. locati* & in his terminis tradit *Scapuccin. de sing. succes. ampl.* 15. *num.* 3. *post med. Bich. dec.* 452. *num.* 33. *& seq.*

260 Si autem agatur de locatione, quæ facta sit nomine ipsius successoris, tunc, quia validitas penderet ab eius consensu, non posset tantum pro parte temporis pro quo esset facta consentire; & pro alia non, & sic approbando pro parte, tenebitur stare in totum, vt declarat *Surd. in decis.* 33. *num.* 12. *vers. & non obstat*, & sequitur *Scapuccin. d. ampl.* 15. *n.* 4. *post med.*

261 Sexto limitatur, quoad annum iam cœptum; quia successor tenetur pro eo stare locationi; sed de hoc, quia conuenire potest etiam alijs successoribus singularibus dicemus infra separatim *in casu* 22. prout etiam an conductor in casu quo expellatur habeat regressum aduersus locatorem, vel eius hæredes pariter dicemus infra separatim eadem ratione.

An autem successor teneatur stare locationi; si antecessor anticipate exegerit pensiones dicam infra *in casu* 21. & an vbi teneatur stare debeat etiam eas solutiones conductori beneficiare, vel possit iterum exigere, dictum est supra *in Cap.* 37. *num.* 51. & quid si antecessor fecerit tantum quietantiam, & non probetur, quod actualiter exegerit, tactum fuit *in Cap.* 36. ad quæ loca poteris recurrere, & idem est de alijs dubijs, nam huic etiam casui applicari poterunt aliæ limitationes generales regulæ supra traditæ, prout signanter, vt non procedat si conductor habeat rei locatæ hypothecam extraditis supra *in* 6. *casu*; quæ etiam in casu isto procedunt *Gratian. decis. March.* 99. *num.* 14.

262 Dicimus sextus casus est de succedente per sententiam Iudicis is enim tenetur stare locationi *Bald. in cap. quoniam frequenter* §. *fin. in fin. vt lit. non contest. Roland. cons.* 49. *num.* 8. *lib.* 2. *Marescott. variar. resol. cap.* 18. *num.* 3. *& 4. lib.* 1. *Gratian. disc.* 37. *num.* 8. *& seq. Scapucc. de sing. succes. limit.* 9. *num.* 1. *& seq. Surd. dec.* 48. *num.* 3.

Et licet non desint contrarij, vt signanter de datione in solutum, seu adiudicatione iudicialiter facta, quod per eam succedens non teneatur stare locationi, sunt duo consilia plenissima *Cephal. cons.* 254. *&* 255. tamen
263 d. prima opinio videtur verior, quia succedens per sententiam dicitur successor necessarius, & ideo applicatur septima declaratio regulæ supra tradita *num.* 58. vt post alios aduertit *Scapuccin. dict. lim.* 9. *num.* 1. vbi quod est communis, & approbata conclusio, quod succedens per sententiam dicatur successor necessarius *& nu. seqq.* adducit etiam alias plures rationes, & late etiam idem comprobat *Posth. de subhast. inspect.* 44. *num.* 71. *& seq.* vbi pariter de communi testatur.

264 Nec obstat quod imo adiudicatio, seu datio in solutum, per Iudicem facta, si sit vigore obligationis voluntariæ, dicatur alienatio voluntaria, vt probant *Bero. cons.* 46. *num.* 24. *& seq. lib.* 1. *Cephal. cons.* 254. *nu.* 10. *Magon. in addit. ad suam decis. Lucen.* 63. *in fin. Monac. dec. Lucen.* 37. *nu.* 3. *&* 4. *Surd. decis.* 266. *num.* 13. *Rot. decis.* 90. *numer.* 15. *post Genc. de cens. & decis.* 319. *num.* 4. *cor.*
265 *Caualer.* etenim sciendum, quod actus dicitur necessarius tripliciter, stricte, quando habet originem à causa necessaria, late, quando habuit originem à causa voluntaria, sed causa illa, non erat ad hoc ordinata, & latissime, quando habet originem à causa voluntaria, sed ad hoc ordinata, sed in se non est voluntarius *Roderic. Suar. in l.* 1. *tit. de las arras num.* 37. *& seqq.* vnde dict.
266 datio in solutum per Iudicem facta non potest absolute dici voluntaria, sed saltem aliquo ex modis prædictis est necessaria, quod sufficit ad hunc effectum *Mandel. cons.* 654. *num.* 3. *&* 5. vbi fortius idem dicit de extraiudiciali *Rolan. cons.* 21. *num.* 13. *&* 18. *lib.* 1. *Gratian. discept.* 37. *num.* 11. *Posth. d. inspect.* 44. *num.* 21. *& seq.* licet secus sit quo ad alios effectus, in quibus necessarium accipi debet in suo potiori significatu, tunc enim spectatur origo contractus, non Iudicis potestas, vt habetur *in l. qui id* 24. *ff. de donat.* & tradit *Osasc. decis.* 167. *num.* 16. *ad med.* & plenissime *Rot. in vna Romana Collectæ* 10. *Mart.* 1673. §. *& licet coram R. P. D. mea Rondonino, quæ est decis.* 392. *num.* 7. *& seqq. part.* 15. *rec.*

Proceditque etiam facilius supradicta
267 opinio in creditore à Iudice immisso ex remedio Saluiani interdicti in possessionem bonorum sui debitoris retinendam donec fuerit satisfactus de fructibus, in eo enim applicatur etiam sexta declaratio, supra tradita *num.* 57. quod scilicet non succedit in plenum ius domini; & ideo tenetur stare locationi per eum factæ *Ang. cons.* 245. *nu.* 6. *in princ. vers. sed creditor Gratian. disc.* 37. *num.* 4. *& seq. Marescot. variar. cap.* 18. *n.* 2. *lib.* 1. *Rot. cor. Gregor. dec.* 68. *num* 6.

Et comprobatur prædicta opinio per text.

 *in l. in*

*in l. in venditione* 8. §. *si quis fructus ff. de bon. auctor. Iud. possiden.* in quo expresse habetur,
268 quod creditor immissus potest capere, vel locare fructus tantum, quatenus debitor hoc non fecerit, & sic à contrario sensu non poterit fructus capere, vel locare, si locationem fecerit debitor, qui textus procedit nō solum in immisso ex saluiano, & ex primo decreto per prædictam rationem, quod non succedit in plenum ius, sed etiam in immisso, ex secundo decreto, vt docet ibi *Bart. num.* 2. *Peregr. de fideic. art.* 40. *num.* 100. & est communis opinio, vt testatur *Carocc. de locat. tit. de creditore quæst.* 7. *num.* 5. & verior secundum *Gratian. disc.* 37. *nu.* 8. nam licet in isto non procedat ratio præfata, quā dictum est applicari in immisso ex saluiano, ex quo ipse succedit in vniuersum ius debitoris, tamen procedit alia præcedens, quod est successor necessarius, vt late declarat *Scapucc. ampl* 8. *n.* 4. *& seqq.*
269 Limitatur autem primo d. conclusio, vt non procedat si is, à quo per sententiam aufertur res, fuisset iniustus possessor, quia tunc si locasset non teneretur is, qui obtinuit stare eius locationi, vt consuluit *Albacons.* 108. quem sequitur *Peregr. de fideic. art.* 40. *num.* 1 1. *vers. nisi tamen*; & idem est de eo qui
270 erat dominus si cogatur iudiciali via rem auocare à tertio, quia nec is tenetur stare locationi factæ ab illo *Gratian. disc.* 37. *nu.* 10. *&* 11. vbi reddit rationem, quia is non dicitur succedere per sententiam, cum ea nō transferat in dicto casu dominum, sed solum declaret penes eum existere *Soccin. Iun. cons.* 45. *num.* 2. *lib.* 2. *Surd. decis.* 40. *num.* 11. *vers. et dicebam Scapuccin. de sing. succes. lim.* 9. *num.* 7. *&* 8.
271 Limitatur secundo, si locatio esset nulliter, vel in fraudem facta, quia tunc pariter non teneretur successor per sententiam illi stare, vt firmat in specie *Surd. d. decis.* 40. *num.* 10. *ad med. vers. sed melius.*
272 Decimus septimus casus est de filio recipiente legitimam in fundo locato, an teneatur stare locationi, hanc quæstionem tractat & plures distinctiones in ea facit *Bald. in l.* 1. *num.* 34. *C. de iur. fisc. lib.* 10. sed loquitur obscure, vt notat *Scapuccin. de sing. succes. lim.* 4. *num.* 8. *in fin.* tractat etiam eam *Carocc. de locat. tit. de success. quæst.* 15. *per tot.* vbi primo arguit pro negatiua, & deinde dicit contrarium esse in puncto iuris verius, sed allegat *Bald. in auth. si quas C. de sacros. Eccles.* vbi de hoc non loqitur, *& Borgnin. in repert. suarum decisionum*, qui neminem ad hoc allegat, vt pariter notat *Scapuccin. d. num.* 8. *prope fin.* & contrarium, quod imo filius non teneatur in d. casu stare locationi sensit post *Bald. in d. l.* 1. *Gratian. disc.* 247. *num.* 45. & sensit etiam *Carocc.* sibi contrarius in eodem tract. tit. de filio familias *quæst.* 4. *per tot.* vbi pariter dicit hanc veriorem, & quod contrarium esset iniquum, & hæc retinenda videtur pro regula, quia si supponimus filium succedere in mera legitima, vtique in eum non transeunt obligationes personales paternæ, & per consequens non potest compelli per conductorem, vt stet locationi, vt dictum est supra in ratione primæ, & principalis conclusionis, quod singularis successor locationi stare non teneatur, & ita etiam pro regula tenent *Scapuc. d. lim.* 4. *num.* 9. *& Merlin. de legit. lib.* 3. *tit.* 2. *quæst.* 22. *num.* 1. *&* 2. quæ tamen regula declaratur, & limitatur, vt per prefatos auctores ad quos in hoc placet lectorem remittere.
273 Decimus octauus casus sit, si fundus non sit locatus pro mercede in pecunia, sed in eo adsit Colonus partiarius, an huic stare teneatur successor singularis, & teneri senserunt, quam plures, quibus relatis eamdem opinionem secutus, & late tutatus est *Osasc. decis.* 82. *num.* 5. *& seqq.*
274 *per tot.* sed contrariam opinionē probauit *Roman. cons.* 309. & esse in pūcto iuris veriorem, dixit *Gutier. can. quæst. cap.* 8. *num.* 63. & late reprobato Osasco, secutus est *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 11. *per tot. Scapucc. de sing. succ. ampl.* 1. *per tot.* & canonizauit *Rota in rec. decis.* 187. *part.* 2. vbi *sub nu.* 5. inquit Osascum fundari in falsis rationibus, nempe, quod colens agrum acquirat ius reale super fructibus, quod nullo iure cauetur, & quod melius est Colono insistere in ipsis fructibus, quam actioni contra illum, qui dedit agrum ad colendum, quod non negatur, sed exinde non probatur, quod competat sibi tale ius insistendi.

Verum pro prima opinione vltra prædicta non parum vrget, quod conceditur partiario portio fructuum pro industria, & cultura *l.* 1. *& ibi Bartol. ff. de fruct. & lit. expens. l. fructus, & ibi Bart. ff. sol. matr.* & ideo videtur ei debita hypotheca tacita, prout debetur ei cuius pecunia fundus fuit melioratus ad text. *in l. interdum cum seqq. ff. qui potior in pign. & l.* 1. *ff. quibus mod. pign. vel hypot. tac. contr.* & ideo potest colonus insistere donec fructus sibi debitos percipiat *Abb. in cap.* 1. *num.* 3. *de rest. in int. segr.* cum alijs adductis per ipsum *Osasc. ibi num.* 8. *&* 9. & quatenus vere ei competat hypotheca clarum est non applicari regulam, quod successor singularis, non teneatur

tur stare locationi, cum cesset ratio ipsius
regulæ, vt dictum est in ea, & in *casu 6.*
At huic etiam rationi non deest respon-
sio, nam text. *in d. l. interdum* loquitur de
impensis factis ad rem ipsam conseruandã,
& sine quibus ea salua esse non poterat, &
sic non applicatur in cultura, quæ solos fru-
ctus respicit, vt in specie animaduertit *Man-
tic. d. tit. 11. num. 16.* & quod colono par-
tiario non solum nõ competat ius in fundo,
sed nec etiam in fructibus, donec non sint
à solo separati, probat *Scapucc. in d. ampl. 1.
num. 1. & 2.* signanter per text. *in l. si fru-
ctus §. locaui, & l. si apes §. 1. ff. de furt.* Vl-
275 tra quod pro cultura debentur colono
frustus illius anni tantum, quo cultura iam
facta est, & quo ad illum annum, plerique
consentiunt, quod, saltem ex æquitate co-
lonus non sit expellendus, vt sequendo in
hac parte Osascum ita in fine dictæ decisio-
nis concludentem late prosequitur *Mantic.
d. tit. 11. num. 18. & seq.* & admittit *Scapuc-
cin. d. ampliat. 1. num. 11. Surd. decis. 52.
num. 11. & 12.*
276 Decimus nonus casus sit de Iudæis, an ab
eis seruanda sit dicta regula *l. emptorem C.
locat.* quod successor singularis non teneatur
stare locationi, & negatiuuam opinionem
tenuerunt *Bero. cons. 2. lib. 1. & Gozad. cons.
24. num. 10. & seqq. Caroc. de locat. tit. de
277 succes. quæst. 23. per tot.* sed late reproban-
tur *per Scapuccin. de sing. succes. lim. 11. nu.
6. & seq.* & bene, quia late firmare conan-
tur, quod inter Hebræos seruanda est lex
278 Mosaica, & eorum consuetudo, & hæc
est maior propositio eorum argumenti, cui
responderi potest, transeat more logicorum,
vel quidquid sit de ea cum Rota in terminis
*decis. 414. num. 7. part. 1. rec.* Sed deuenien-
do ad minorem propositionem dicunt, quod
lex Mosaica Hebræorum disponit, quod
quandocumque locatio ad certum tempus
est facta, locator non potest ex aliqua cau-
sa, etiam iusta, conductorem expellere, nec-
non, quod iuxta eamdem legem, & eorum
consuetudinem, contractus locationis ha-
betur pro venditione ad illud tempus, &
hæc propositio absolute negari potest, quia
*Gozad.* simpliciter eam supponit, *& Bero.
num. 9.* dicit de prima parte, quod habuit
ab eorum peritis, *& num. 14.* quod sibi sup-
279 ponebatur, vnde allegat auctoritates, quę
non reperiuntur, & Doctori allegant au-
ctoritates, quę non reperiantur standum
non est *Dec. cons. 259. num. 4. post med. vers.
praterea vt supra Menoc. cons. 104. num. 18.
Gabr. cons. 100. num. 48. lib. 2. Burat. decis.
937. num. 14.* prout etiam dum attestantur
280 de consuetudine, eis non creditur *Hon-
ded. cons. 101. num. 39. lib. 1. Seraph. decis.
1349. num. 5.* imo, etiamsi adessent testes de
281 consuetudine eorum non releuarent, nisi
illam probarent vigere præcise in loco illo,
in quo vertitur controuersia, vt in puncto
probationis consuetudinis Hebræorum *Ro-
ta decis. 414. num. 9. part. 1. rec.* præcipue
282 dum habemus contrarium expresse, & cla-
re statutum de iure communi *in d. l. empto-
rem C. locat.* cuius dispositioni stare debent
Hebræi, dum non docetur aliter, quo ad
eos statutum esse *Felin. in cap. 2. num. 4. de
iudic. Surd. decis. 133. num. 3.* & admittit ipse
*Bero. d. cons. 2. num. 5.* cum alijs plene relatis
*in d. decis. 414. num. 1. part. 1. rec.*
Considerandum tamen illam propositio-
nem *Gozadini, & Beroi*, quod penes He-
bræos locatio habeatur pro venditione, &
idem operetur, posse forsan comprobari hic
283 in Vrbe ex eo quod Hebræi sunt incapa-
ces acquirendi dominium, vt habetur in
*decis. 38. num. 8. part. 14. rec.* sed hoc non
valet operari, quod locatio inter eos assu-
mat naturam venditionis, & secundum eam
regulari debeat, ita vt primus conductor
cui res tradita est sit præferendus, prout est
de iure in venditione, vt ipsi *Gozad. & Be-
ro* volunt, sed potius contrarium, vt ne ni-
pe venditio, quæ regulariter dominiũ trans-
fert inter eas assumat naturam locationis,
284 quæ illud non transfert, & vlterius ipsi in
domibus, ex quadam Constitutione Clem.
VIII. acquirunt ius inquilinatus, quod est
perpetuum, & vendibile, vt tradit *Grattan.
disc. 842. num. 22.* vnde habentes illud ius
285 non solum possunt simpliciter domum lo-
care, seu sublocare, sed etiam vendere ius
illud, & si prius locent ad breue tempus, &
deinde vendant, seu aliter ius illud perpe-
tuum cedant, non tenebitur emptor, seu
cessionarius locationi precedenti stare, prout
non tenetur stare succedens in vsufructu ex
traditis supra *in casu 9.*
286 Vigesimus casus sit de officialibus vni-
uersitatum, vel etiam de ipsis vniuersitati-
bus, an teneantur stare locationi factæ ab
officialibus antecessoribus, & responden-
dum est affirmatiue, ex quo illi habebant
administrationem, & mandatum cum libe-
ra, & sic poterant locare ex voluntate ipsius
vniuersitatis, quę propterea eorum locationi
stare tenetur, iuxta declarationẽ quintã su-
pra traditã *n. 53.* & firmat *Peregr. de fideicom.
art. 48. n. 98.* quod ampliatur etiam si Officia-
287 les, qui locarunt, essent ad annum tantũ, &
locassent ad longius tempus, quam duraret
eorum officium *Couar. variar. lib. 2. cap. 15.*

*ante*

*ante fit. verf. fic fane fi Rector.* dummodo locatio non esset ad longum tempus, & absq; solemnitatibus, quia non valeret, vt dictū fuit *in cap.6.* & dummodo agatur de officia-
288 libus vniuersitatum habentium territoriū, seu administrationem, quia officiales aliarum, nullum facere possunt contractum eis præiudicialem, sine speciali mandato, & proinde non tenentur vniuersitates eorum locationi stare *Scapucc. de sing. success.lim.6. num. 3. & 4.* vbi quod hæc est verior, & tenenda *ex glos. & Bald. in l. item Magistri ff. de pact.*

289 Et hæc procedunt tam in officiali Generali veti in Rectore ciuitatis, quam in particulari, veti in Rectore Hospitalis, nam in hoc æquiparantur, vt tam ille locare valeat bona ciuitatis, quam iste bona Hospitalis, etiam vltra tempus sui officij *Couar. d. cap. 15. prope fin. verf. fic fane fi Rector,* & idem de alijs similibus *Peregr.d.art.40.n.98*

290 Vigesimus primus casus fit si conductor soluerit antecessori anticipatè mercedes conductionis, an tunc saltem pro toto tempore, quo soluit teneatur successor stare locationi, & quia solutio mercedum non facit, quod conductor aliquod maius ius acquirat in re locata, sequitur, quod ex solutione non possit inferri, quod ergo successor teneatur stare locationi *Marescot. variar. cap. 18. num. 7 lib. 1. Amat. resol. 29. num. 5. Rot. decis. 210. num. 5. & seqq. post*
291 *Statil. Pacif. de Saluian. interd.* idque nec etiam pro illo primo anno, quo mortuus est antecessor *Gratian. disc. 606. num.21.* & in casibus in quibus successor tenetur stare locationi non tenetur approbare, & bonificare solutiones anticipate factas antecessori, sed iterum exigit, vt late dixi *in Cap. 37. num. 51. & seq.* & vltra ibi adductos, firmat etiam pluribus cumulatis *Ciarlin.contr. 93. num. 16.*

292 Vigesimus secundus casus est si iam sit cæptus annus, & per colonum cæpta cultura agri conducti, quando venit successor nouus, an tunc ipse successor ei stare teneatur, & affirmatiuam aliorum auctoritate, ac æquitate moti, tenent *Maresc. variar.cap. 18. num. 7. lib. 1. & Ciarlin. contr. 93. nu. 10. Ososc. decis. 82. num. 10. Rot. decis. 210. num. 7. post Statil.Pacif. de Saluian.*

293 Declaratur tamen primo, vt non sufficiat quælibet parua impensa, seu cultura, sed requiratur, quod facta sit saltem pro maiori parte antequam successor allegauerit velle recedere, vt loquitur *Gratian. disc. 37. num. 3. & disc. 606. num. 17.* & pluribus relatis declarauit *Rot. cor. Bich. decis. 452. num. 14. & seq.* vbi & quod præterea nihil interest, an expresse factæ fuerint ante vacationem Ecclesiæ, vel ea vacante, an vero post acceptam possessionem, à successore, &
294 contra formam pacti initi cum antecessore, quia hoc secūdo casu retorquetur æquitas aduersus contra venientem pacto *l. 1. & l. iuris gentium §. sed si fundandi verf. iniquum ff. de pact. Bero. cons. 155. n.32.lib.3.*

295 Secundo declarari posse videtur d. conclusio, vt procedat in successoribus Beneficiorum, Maioratus, & similibus, non autem in emptore, quia ipsi censetur venditum prædium cum omnibus eius fructibus pendentibus, & propterea potest eos totaliter sibi vendicare, ita vt conductor nullum aliud habeat remedium, quam agere contra venditorem, qui sibi locauit, prout consuluit *Roman. cons. 309. per tot.* & plenissime firmauit *Rota decis. 187. per tot. part. 1. rec.* & faciunt tradita *in cap. 33. in princ.* vbi, quod conductor ne dum dominium fructuū pendentium, sed neque hypothecam eorum habet, idque procedit tam in colente nummis, quam in colono partiario *Roman. dict. cons. 309. num. 1. verf. qua ratione Surd. dec. 265. num. 52. Rot. d. decis. 187. num. 3.* si tamen emptor de tempore emptionis fuerit locationis ignarus, quia alias secus dicendum esset ex adduct. in eadem *decis. Rotali num. 4.* vbi tamen, quod talis scientia probanda est, quia non præsumitur.

296 Vigesimus tertius casus fit si singularis successor velit stare locationi, & e contra, conductor velit ab ea recedere, an sit illi permissum, & affirmatiuam probat text. *in l. qui fundum 35. ff. locat.* vbi expresse habetur, quod si fundus legetur, conductor potest recedere à conductione, & text. etiam *in l.emptorem C. locat.* nam per aliquos non incipit emptorem, sed emptori, & ita lectus hanc opinionem probat, vt aduertit *Scapuc. de sing. succes. in princ.num.1.* & tenent passim Doctores, vt patet ex relatis per *Ciarlin. contr. 93. num.13. & 17. Surd.decis. 52. per tot.* vbi in princ. dicit esse rem clarissimam *Add. ad Burat. decis. 482. num. 19. Rot. cor. Bich. decis.452. num.40.*

Ratio huius conclusionis redditur communiter, quia, si permissum est recedere domino, debet etiam e contra esse permissum conductori, eum sint correlatiui, & ideo æqualiter iudicari debent, prout animaduertit *Gratian. disc. 606. num. 13. & 14.* & patet ex inspectione *Ciarlin.& Surd.* & aliorum per eos citatorum, & supposito, quod hæc sit ratio inde infertur, vt etiam fauore conductoris ista sit regula, vt possit recede-

re à conductione succedente alio in re, sed limitatur in omnibus casibus, in quibus limitatur regula fauore successoris inducta, prout monet alijs adductis *Marescot. variar. resol. lib. 1. cap. 18. num. 15.*

Verum, quod prædicta sit vera ratio conclusionis non transit sine difficultate, quia maius ius habet dominus in re, quam conductor, præcipue ad modicum tempus, & ideo argumentum ab vno, ad alium tanquã à correlatiuis in hoc proposito non est tutũ, ex tradit *in cap. præced. num. 3. & 4.* & adest sine dubio alia ratio, quod non teneatur stare conductor locationi, quia & ipse tenetur tantum actione personali ad interesse locatori, quatenus recedat, quæ actio personalis non transit regulariter ad emptorem, seu alium in re successorem, & ipse locator non valet illam experiri, quia quando simpliciter alienauit rem, ei nihil interest, quod conductor continuet in contractu, vel non, & hæc est ratio, quæ expresse redditur *in d. l. qui fundum 35. ff. locat.*

297 Vigesimus quartus casus, seu declaratio casuum, in quibus dictum est successorem singularem teneri stare locationi, est, vt non procedant, si ipse successor velit soluere conductori, quod ei interest, quia hoc modo liberari potest ab obligatione standi locationi *l. si filiusfamilias 26. §. si vir ff. sol. matr. Negus. de pignor. part. 2. membr. 1. nu. 7. & 8. Couar. variar. lib. 2. cap. 15. num. 3. versic. primum. Peregr. art. 48. num. 105. Ciar-*

298 *lin. contr. 93. num. 9.* quod, & ampliatur procedere etiamsi conductor haberet hypothecam bonorum pro obseruantia sui contractus *Scapucc. de sing. success. lim. 15. num. 3. & seq. vbi num. 9.* concludit hanc esse verã & communem opinionem, sed de hoc late dixi supra *in 6. casu,* ad quem me remitto vbi, & quid stante iuramento.

299 Vigesimus quintus casus, qui pariter venit ad declarationem casuum, in quibus dictum est successorem teneri stare locationi, etiamsi locatio appareat facta in fraudem eius, tunc enim dicta resolutio generaliter limitatur, vt non procedat, sed successor poterit recedere *Tiraq. de retract. conuent. §. 3. glos. 1. num. 17. & seq. Scapuc. de sing. succes. ampl. vlt. num. 3. & per tot.* vbi late, *Rot. cor. Merlino decis. 627. num. 6. & cor. Caualer. decis. 612. num. 32. & seq.* vbi procedere firmat,

300 siue fraus sit vera, siue sit præsumpta, & etiam si successor sit necessarius.

301 Fraus tamen non præsumitur, sed probari debet, vt in his terminis pleníssime firmat *Giurb. decis. 58. num. 11.* & vbi lis agebatur inter hæredem grauati, & prætendentẽ fideicommissum, & ipse hæres possidens, & se defendens, locauerat, fraudem cessare, ex quo credere poterat saltem litem duraturam vltra tempus locationis, sensit *D. meus de Luca tit. de locat. disc. 24. num. 3. & per tot.* licet referat, quod prodierat iam in casu illo decisio contraria. E contra vero vbi locans sciebat imminere finem sui iuris, non tenere locationem ad præiudicium successoris firmat idem *D. meus de Luca disc. 23. nu. 5. eodem tit.*

302 Vigesimus sextus casus sit, si conductor expulsus à successore reuertatur aduersus eum, qui sibi locauit pro consecutione dãnorum, & interesse, & regula est, quod possit per text. *in l. si merces 28. §. qui fundum ff. locat.*

Limitatur tamen hæc regula, vt procedat vbi agitur de succedente ex volontate loca-

303 toris, secus si ius locatoris sua natura expirauerit, & alius in eo successerit, & natura illa iuris locatoris fuerit conductori nota, vt dictum est de vsufructuario locante supra *in casu 8. num. 120. & seq. huius cap.* vbi adsunt declarationes, & de hærede Prælati videri potest late penes *Barbos. de potest. Episc. alleg. 98. num. 11. & seqq. & Scapuc. de sing. success. ampl. 19.* penes quos etiam habetur quid dicendum si similes locatores dedissent fideiussores pro obseruantia contractus.

304 Secundo limitatur, vt procedat quando successor non tenebatur stare locationi, vel si tenebatur stare vi expulit, nam si conductor sponte discessisset, non posset amplius contra locatorem agere *Bursat. cons. 180. nu. 3. Carocc. tit. de succes. quæst. 25. num. 42. Scapucc. ampliat. 4. num. 10.*

## De renouatione locationis quando debeat de iure fieri.

*SVMMARIVM.*

1 *In omnibus casibus, in quibus tenetur dominus locare, tenetur etiam locatorem iam factam renouare.*

2 *Conductori, qui bona meliorauit, renouanda est locatio.*

3 *Ampl. procedere tam de iure ciuili, quam canonico.*

4 *Verbum* possit *quandoque accipitur pro, debet, & necessitatem inducit.*

5 *Verbum* potest *quando refertur ad Iudicem parte instante, & iusta petente, importat necessitatem.*

6 *Verbum* potest *quandoque non importat necessitatem omnino præcisam, sed habentem admixtam facultatem.*

7 *Et tunc intelligitur de facultate legali, si adsit aliqua ratio abstinendi, non de omnino libera.*

8 *Limita, vt tunc facienda sit renouatio propter melioramenta, quando agri de sterilibus fertiles redditi sunt.*

9 *Suf-*

9 *Sufficit tamen in solo inutili factam esse domum, vel domum ruinosam fuisse restitutam.*

10 *Etiamsi quod prius ex re aliquid perciperetur, adhuc potest esse meliorata sufficienter, vt debeat renouari locatio.*

11 *Sterilitas, quæ sit necessaria, & quæ melioramenta sufficiant stotar arbitrio Iudicis ad d. effectum.*

12 *Idem si non redactum ad culturam totum prædium.*

13 *Lim. 2. si conductor prætendens renouationem, melioramenta non probauerit.*

14 *Et probari debet status antiquus, quod terra esset inculta, & percutiendum tempus præcisum locationis factæ.*

15 *Terra pratiuæ, & silnosa, non possunt dici omnino steriles.*

16 *Possunt tamen dici respectu ad vtilitatem, quæ percipitur post melioramenta.*

17 *Si instrumentum locationis dicat,* podere aratiuum, & pratiuum, *probatur non fuisse sterile.*

18 *Melioramenta ad dictam effectum probari debent facta à conductore.*

19 *Sufficit tamen petentem renouationem esse successorem vniuersalem, vel particularem eius qui meliorauit.*

20 *Qui dictam renouationem petit, non potest petere æstimationem melioramentorum.*

21 *Lim. 3. si in locatione conuentum fuit bona meliorari, & adhuc locatio fuit restricta ad certum tempus.*

22 *Et ab hac limitatione non est recedendum, licet aliqui contrarium teneant.*

23 *Lim. 4. in colono portiario.*

24 *Decl. limitationem non procedere in prædijs patrimonialibus ciuitatis, vel fiscalibus.*

25 *Lim. 5. si melioramenta non sint facta de licentia, & consensu domini.*

26 *Lim. 6. si post facta melioramenta locatio fuit renouata ad certum tempus.*

27 *Contrarium tenent alij.*

28 *Decl. limitationem procedere, si renouatio non fuit pro eodem tempore, pro quo fuit facta prima concessio.*

29 *Decl. 2. limitationem procedere si renouatio facta fuit finita locatione culpa conductoris, secus si per lapsum temporis.*

30 *Lim. 7. si conductor iuri petendi renouationem renunciauerit.*

31 *Renunciatio deducitur ex quo adsit pactum, quod finita locatione, dominus possit retinere sine aliqua conditione.*

32 *Lim. 8. si dominus reperijsset meliorem conditionem, quam factam à conductore.*

33 *Decl. intellige de tempore primæ concessionis, & incumbere domino onus probandi, quod meliorem conditionem repererit.*

34 *Decl. 2. renouationem faciendam cum eisdem pactis, quibus facta fuit prima locatio, etiamsi meliora reperiantur.*

35 *Conductori ad longum tempus debet locatio renouari, etiamsi non meliorauerit.*

36 *Concessio intuitu personæ facta à Principe, extinguitur cum persona, sed successor nouam concessionem petit.*

37 *Emphyteusi finita per successionem finitam, descendentes petunt confirmationem.*

38. *Conductori ad modicum tempus non est necessario facienda renouatio.*

39 *Renouatio locationis facienda conductori ad longum tempus, procedit etiam in locatione bonorum Ecclesiæ.*

40 *Ecclesia dicitur mater æquitatis.*

41 *Decl. tunc faciendam esse locationem conductori ad longum tempus cum dominus vult alteri relocare, secus autem si velit pro se retinere.*

42 *Ampl. etiamsi adsit statutum, consuetudo, vel pactum, quod fiat relocatio.*

43 *Domino volente pro se retinere cessat æquitas, vt debeat renouationem facere.*

44 *Voluntas magis probatur factis, quam verbis.*

45 *Decl. 2. tunc faciendam relocationem prædictam, cum agitur de locatione perpetuo, seu ad vitam, vel certas generationes, secus si agitur de locatione ad certum tempus.*

46 *Ampl. etiamsi locatio sit ad tempus longum.*

47 *Contrarium tenent alij.*

48 *Et hæc contraria tutior erit si locatio fuerit ad tempus longissimum.*

49 *Decl. 3. deberi renouationem prædictam si petatur intra annum, alias secus.*

50 *Lim. si dominus locauerit extraneo, quia tunc potest peti vsque ad triginta annos.*

51 *Secus si fiat locatio consanguineis conductoris remotioribus, quia tunc debet peti infra annum.*

52 *Lim. 2. vt tamen annus non currat nisi à die quo constat de scientia proximiorum.*

53 *Et requiritur scientia præcisa, & probari debet specifice cum omnibus suis qualitatibus.*

54 *Declara quarto deberi renouationem prædictam non solum descendentibus, sed etiam transuersalibus.*

55 *Et non solum agnatis, sed etiam cognatis.*

56 *Declara quinto sufficere petentem renouationem prædictam esse proximiorem, absque eo, quod sit hæres.*

57 *Contr. quod hoc ius renouationem petendi sit hæreditarium.*

58 *Decl. vt prima procedat in emphyteusi ex pacto, & prouidentia, secunda in hæreditaria.*

59 *In hæreditaria mixta non debetur renouatio, nisi habenti qualitatem hæreditariam.*

60 *Renouatio inuestituræ, regulari debet ad normam, & exemplum inuestituræ renouatæ.*

61 *Renouatio ista si debeatur hæredi, & agatur de emphyteusi Ecclesiastica, non attenditur, quod quis sit exclusus ab hæreditate per statutum laicale.*

62 *Renouatio ista in emphyteusi hæreditaria proximioribus debetur, si hæres non sit capax.*

63 *Et e contra in emphyteusi ex pacto, si non adsint proximiores capaces, debetur hæredi.*

64 *Intellige vbi nullus adsit proximus capax.*

65 *Et inter proximos nulla habetur ratio agnationis, vel cognationis, sed sola proximitas attenditur.*

66 *Consuetudo circa hanc prælationem concedendam, & cui concedi debeat attenditur.*

67 *Repræsentatio non habet locum vbi sola proximitas attenditur.*

68 *Repræsentatio locum habet ad hunc effectum assequendi dictam prælationem.*

69 *Repræsentatio licet proximiorem non faciat in gradu sanguinis, tamen facit proximiorem in gradu successionis.*

70 *Legitimati non possunt petere renouationem locationis bonorum Ecclesiasticorum.*

71 *Legitimati sunt incapaces bonorum ecclesiasticorum per viam successionis, non autem per viam nouæ acquisitionis Ecclesia volente.*

72 *Monaci, & Monasteria non habent ius petendi renouationem locationis.*

73 *Decl. 6. attendi proximitatem respectu vltimi possessoris, non primi inuestiti.*

74 Con-

74 *Contr. tenent alij.*
75 *Et in hareditaria petens renouationem, debet esse hares vltimi, non primi.*
76 *Re emphyteutica, seu locata, alienata, vel in diuisione vni obuenta, illi tantum persona attenditur, & qui sit ei proximior*
77 *Decl. 7. vt si concurrant plures in eodem gradu, debeat renouatio fieri omnibus.*
78 *Ampl. etiamsi in prima inuestitura, vocatus sit tantum vnus.*
79 *Intellige si omnes infra annum petant.*
80 *Decl. 8. posse peti etiam à feminis renouationem emphyteusis, seu locationis rei Ecclesia.*
81 *Ampl. etiamsi prima locatio facta sit pro masculis tantum.*
82 *Ampl. 2. etiamsi adsint masculi agnati remotiores.*
83 *Inuestitura qualitas non alteratur per solam mutationem personarum, nisi fiat concessio persona ficta.*
84 *Decl. 9. non deberi renouationem si petatur re non integra, quando scilicet dominus deuenit ad locationem, & traditionem fauore alterius.*
85 *Contrarium tenent alij, & est verior opinio.*
86 *Prima procedit si lapsus sit annus, & facta relocatio alteri consanguineo, vel triginta anni & facta relocatio extraneo.*
87 *Decl. 10. posse peti renouationem finita locatione absque culpa conductoris, secus e contra.*
88 *Decl. 11. posse conductorem huic iuri petendi renouationem renunciare.*
89 *Et renunciatum censetur per pactum, quod finita locatione bona reuertantur libera ad dominum secundum aliquos.*
90 *Contraria opinio est verior.*
91 *Renunciatio dicta facultatis petendi renouationem debet esse expressa.*
92 *Et expressa in casu contrauentionis non obstat in casu locationis finita per lapsum temporis.*
93 *Renunciatio non potest extendi de casu ad casum.*
94 *Facultas pro se retinendi non tollit ius petendi dictã renouationem, quando non est additum, quod possit etiam cui vult locare.*
95 *Decl. 12. non impediri hanc petitionem renouationis ex eo quod pracedens locatio fuerit declarata nulla ex defectu solemnitatum.*
96 *Decl. 13. quod volens hanc prælationẽ offerre debeat omnes cõditiones, quas dominus reperit ab alio quocũq;*
97 *In locatione rerum Ecclesia non attenditur pro meliori conditione, quod soluitur Pralato, sed solum, quod cadit in vtilitatem ipsius Ecclesia.*
98 *Omissio oblationis similis illa facta per extraneum non nocet proximo, qui de ea non fuit certioratus.*
99 *Decl. 14. non deberi renouationem si locatio facta fuerit propter aliquam specialem causam, vti propter benemerita.*
100 *Intellige procedere declarationem in renouatione necessaria non in voluntaria.*
101 *Decl. 15. vt obligatio faciendi renouationem non ligat supremum Principem.*
102 *Intellige posse Principem huic iuri derogari si velit, sed non creditur velle.*
103 *Decl. 16. vt is cui competit hoc ius petendi renouationem possit bona retinere.*
104 *Intellige postquam dominus declarauit velle alteri locare.*
105 *Decl. 17. hoc ius petendi renouationem esse mere personale, & ideo cedi non posse.*
106 *Intellige procedere in proximiore, secus autem in vltimo conductore.*
107 *Et vltimus conductor si relinquat ius petendi renouationem pendet à voluntate domini ei adharere, vel non.*
108 *Et non sufficit legatam esse rem ad hoc, vt veniat ius petendi renouationem in emphyteusi ex pactu.*
109 *Neque sufficit in emphyteusi hareditaria ad compellendum dominum, sed requiritur, vt leget in specie ius petendi renouationem.*
110 *Sed potest dominus, si velit, legatum approbare, etiam in emphyteusi ex pacto.*
111 *Declara 18. vt pro hac renouatione consequenda nõ competat actio realis.*
112 *Intellige declarationem procedere in renouatione debita ex pactu, non in ista, alijsue ex lege, & aquitate debitis.*
113 *Legis contra praceptum, si quid fiat, nullum est.*
114 *Ampl. etiamsi id deductum quoque in pactum fuerit.*
115 *Cui competit ista renouatio Rota dat immissionem.*
116 *Et condemnat possessorem restituere fructus.*
117 *Declara 19. non deberi hanc renouationem si res locata alienata sit cum aliqua bonorum vniuersitate.*
118 *Declara 20 hoc ius petendi renouationem non competere vltra septimum gradum.*
119 *Declara 21. vt quando deuenitur ad hanc renouationem, citari debeant possessores bonorum.*
120 *Decl. 22. hoc ius petendi renouationem non procedere in feudis.*
121 *Decl. 23. vt si ista renouatio fiat de emphyteusi, requiratur scriptura.*

## CAPVT LXII.

LOcationis terminatio, & finis sæpissime impeditur per renouationem, siue expressam, siue tacitam, & quo ad expressam non solum deueniunt partes ad eam voluntarie, sed quandoque etiam necessariè, idque siue necessitate à lege inducta, siue etiã
1 à pactis, conuentionibus, vel statutis. Quo enim ad legem, sicut dictum est supra, *in cap. 20. in princ.* quod aliquibus casibus dominus tenetur de iure rem suam inuitus locare, ita sine difficultate dicendum est, quod eisdem casibus tenetur etiam locationem semel factam durante eadem ratione, renouare.

Præter illos autem casus, sunt & alij, in quibus de iure necessario facienda est renouatio locationis, & signanter si conductor meliorauerit bona locata, & si præcedens locatio erat ad longum tempus, de quibus dicemus *in cap. præsenti*, reseruato loqui de pactis, statutis, & consuetudinibus in sequenti.

2 Assumendo igitur primum casum, quo conductor bona sibi locata meliorauerit, quod finito locationis tempore debeat ei fieri illius renouatio, firmant signanter *Castren. cons. 142. num. 1. vers. sed his non obstantibus, & per tot. lib. 2. Cephal. cons. 463. num. 23. Mazzol. cons. 16. num. 9. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 24. num. 17. Becc. cons. 3. num. 33.*

*num.* 33. *Gratian. disc.* 813. *num.* 38. *Bertazzol. cons. ciu.* 85. *num.* 29.

Et licet conclusionem istam in dubium reuocauerit *Rot. in vna Romana Domus* 22. *Aprilis* 1644. *coram Cecchino in S. prout nec etiam*, dicendo, quod domini nolnerunt eã firmare, prout eam non firmauit *Bart.* eiusdem author *in l. quicumque la* 2. *sub num.* 1. *C. de omn. agr. desert. lib.* 11. ibi, *tamen hoc non affirmo*, cum sit nimis præiudicialis Ecclesiæ alijsque dominis directis, & tendat ad destructionem emphyteusis de euius natura est, vt res concessa melioretur, vt per *Gabr. d. cons.* 84. *num.* 6. *lib.* 2. cum alijs præallegat eamq; id circo impugnent *Rom. in l. etiam num.* 14. *ff. sol. matr. & in sing.* 273. *Gionagn. cons.* 37. *num.* 13. *lib.* 2. *Cald. de iur. emph. lib.* 2. *q.* 23. *n.* 55. *& seqq.* vbi testatur de cõmuni canonistarũ opinione *Rot. in Nucerin. Pradij* 3. *Mart.* 1614. *cor. b. m. Card. Sacrat.*

3 Tamen ab ea non videtur recedendum, quia probatur de iure ciuili *in L. quicumque* 7. *C. de omn. agr. desert. lib.* 11. vbi dicit præcise text. quod *quicumque desertum fundum patrimonialium exercuerit, & fertilem, idoneumque præstiterit, saluo patrimoniali canone, perpetuo, ac priuato iure defendat, & velut domesticum, & auita successione quæsitum sibi habeat, suisque relinquat.* nec intelligi debet præfata lex de eo, cui fuerit fundus perpetuo concessus, vel locatus, qnia tunc etiam si non meliorasset, non debuisset sibi auferri, sed lex se fundat in sola melioratione, & ideo debet intelligi in eo cui concessio fuit facta ad tempus, vt declarat *Castren. in d. cons.* 142. *num.* 1. *prope fin. vers. nam illa lex.*

Probaturque etiam eadem opinio de iure canonico *in cap. ad aures* 7. *de reb. Eccl. non alien.* vbi habetur posse Prælatum terras, quæ de siluis extirpatæ sunt arabiles factæ eis hæreditario iure concedere sub annuo censu tenendas à quibus suo, vel parentum suorum labore constiterit extirpatas fuisse. Et licet iste text. loquatur per verbum *possit*, quod est in se facultatiuum, & nullam necessitatem inducit, vt considerauit *Roman. in l. etiam in princ. num.* 14. *ff. sol. matr. & Cald. de iure emphyt. lib.* 2. *quæst.* 23. *num.* 56. tamen in casu isto intelligendum est importare, quod Prælatus teneatur, & debeat, vt late probat *Castren. d. cons.* 124. *num.* 2. *lib.* 2. & vltra ibi per eum adducta, quæ bene
4 conuincunt hanc veritatem, addo, quod verbum, *possit*, non semper est facultatiuum, sed quandoque accipitur pro, *debeat*, & necessitatem inducit, *Paris. de resignat. lib.* 8. *quæst.* 3. *num.* 84. *Gregor. decis.* 85. *num.* 7. *ad med.* idque præcipue locum sibi vendicat in lege facultatem alicui superiori tribuente, *Bald. in l. gallus* 29. *in princ. num.* 6. *ff. de lib. & posth.* vbi, quod si statutum concedit Potestati facultatem inquirendi pro aliquo delicto, debet inquirere *Scannarol. de visit. Carcer. lib.* 3. *in proœm. cap.* 12. *num.* 4. &
5 certius vbi refertur ad Iudicem parte instãte, & iusta petente, vt post *Ang. in l.* 1. *num.* 4. *ff. de iurisd. omn. iud. & Ias. in l. quod iussit num.* 38. *ff. de re iud.* tradit idem *Scannar. d. lib.* 3. *§.* 10. *in princ. num.* 22. *vers. intellige.* Et
6 quando dictum verbum non importaret necessitatem omnino præcisam, sed habentem ad mixtam facultatem, iuxta tradita *per Rotam in decis.* 232. *num.* 18. *&* 19. *part.* 9. *rec.* ta-
7 lis facultas intelligi deberet de legali, non de absoluta, ita vt valeat Prælatus abstinere si aliqua ratio abstinendi vigeat, & non alias *Barbat. cons.* 33. *num.* 8. *vers. quia ad hæc respondeo lib.* 2. cum alijs congestis per *Carlin. contr.* 38. *num.* 28. *& Rot. cor. Bich. decis.* 522. *num.* 10. quæ est etiam pænes *Dian. post part.* 11. *fol.* 8. quæ quidem causæ plures concurrere poterunt, vt patebit ex dicendis, quia videlicet dicta conclusio licet vera sit, multas tamen patitur limitationes.

8 Prima autem limitatio dictę conclusionis est, vt procedat tantum, si conductor ita meliorauit agros, vt eos de sterilibus fertiles reddiderit, & de incultis cultos, vt loquitur *d. l. quicumque* 7. *C. de omn. agr. desert. lib.* 11. *& cap. ad aures de reb. Eccl. non alien. decis.* 14. *num.* 3. *ad med. part.* 3. *rec.* secus autem si aliter meliorauit, quia habet sua remedia melioramenta repetendi, vt dictum est alibi suo loco, & alias bene applicaretur, quod conclusio tenderet ad destructionem emphyteusis, cum de eius natura sit, vt detur ad meliorandum, vt dicit *Rot. in d. Romana domus cor. Cecchino*, vt supra, & ideo melioramenta non sufficiunt, nisi sint cum prædicta qualitate, *Larata cons.* 18. *num.* 27. *& seq. Gratian. disc.* 357. *numer.* 32. *& seq. Baltass. de Ang. in addit. ad Gizzarel. decis.* 5. *num.* 6. & requiri ad hunc effectum rem esse melioratam respectu rei, respectu fructuum, respectu temporis, & respectu impensæ, tradit declarando singulos hos respectus *Gionagnon. cons.* 37. *num.* 15. *vers. oportet lib.* 2.

9 Non tamen ita mordicus insistendum est verbis dictorũ iurium, vt excludatur omnis melioratio, quę nõ sit extirpatio, agri, & eius exercitatio itaut redditus sit arabilis, & fertilis, sed satis erit idẽ effectus, vnde si in solo nudo, & inutili conductor domũ vtilem ædifica-

ficauerit, vel domū ruinosā restituerit intrabit conclusio, vt iam probaui *in c.14.§.3.n. 20.* prout etiam non excludetur applicatio
10 conclusionis ex eo, quod aliquid modicum de terris perciperetur, quia text. *in d. cap. ad aures* loquitur in casu quo aderant siluæ, ex quibus semper aliquid percipitur, vt bene ponderauit *Rota in decis.664.num.1.part. 1. diu. & coram Mantic. decis. 17. num.4.&*
11 dum in iure expressum non habemus, quænam sterilitas sit necessaria, standum erit arbitrio Iudicis, in dignoscendo an fuerit talis, & tanta, vt habito respectu ad melioramenta, dici valeat rem esse reductam de inculta ad culturam, & ad fertilitatem, itaut militet eadem ratio æquitatis, in qua conclusio fundatur *d. decis.664. num. 2. part. 1.*
12 *diuer.* quod etiam referendum erit ad casum, quo adsit vera reductio ad culturam, sed non in toto prædio locato, licet tunc non esse locum necessariæ relocationi, alijs adductis, dicant *Burs. cons. 330. num. 138. & Honded. cons. 85. num. 42. lib. 1.* cum militet eadem ratio præcedentis casus.

Secunda limitatio erit si conductor prætendens renouationem, melioramenta prædicta non probauerit, & prout tenetur, cum sint fundamentum suæ intentionis *dec. 312. num. 4. pars. 2. diu.* & ad hunc effectum probare debebit primo statum rei antiquum,
13 prout est regulare in probatione melioramentorum *Burat. decis. 834. num. 11.* quod scilicet terræ essent incultæ, & inutiles *Bursat. cons. 330. num. 134. vers. primum nanque Honded. cons. 85. num. 40. lib. 1.* nec sufficit probatio status antiqui nisi perentiat præ-
14 cise tempus, quo facta fuit locatio, vt firmauit in specie *Rot. in Rom. relocationis Casalis cor. Sacrato, quæ est impress. post Fenzon. ad Stat. Vrb. decis. 4. in §. neque super hoc,* & probanda est omnimoda sterilitas *Giouagn. resp. 37. num. 13. lib. 2.* adeout si terræ erant
15 pratiuæ, vel in eis aderant siluæ, non possit dici, quod essent omnino steriles, prout requiritur *Bursat. cons. 330. num. 135.* quod
16 tamen non accipiendum indistinctè, sed cū moderamine, vt procedat si non appareat terras, licet siluosas, fuisse inutiles respectu status præsentis, cum alias obstet text. *in d. cap. ad aures* qui expresse loquitur in casu, quo aderant siluæ, vt dictum est in præcedenti limitatione, & cessare prætensam necessitatem relocandi, vbi aderat domus, & in concessione non dicebatur, quod esset pænitus diruta, nullumque fructum redderet, quinimo informantes pro prætendente renouationem admittebant aliquid ex ea percipi dixit *Rot. in Rom. domus 22. Aprilis 1644. §. ex duobus cor. Cecchino* & in
17 casu quo instrumentum dicebat *Podere arratiuum, & pratiuum*. Rota censuit constare, quod non esset sterile adeout denegauerit remissoriam, quæ perebatur ad probandum contrarium *cor. Royas decis. 96. num. 20.* se-
18 cundo probandum est melioramenta fuisse facta ab ipsomet conductore, vel eius auctoribus, vt inde concludatur deberi ipsis renouationem, cum non sufficiat terras fuisse melioratas, & ad culturam redactas de tempore, quo durabat locatio, dum potuerunt fieri à domino, vel alijs *Bursat. cons. 330. num. 138. vers. septimo conceduntur,* & probat text. *in d. cap. ad aures* ibi *à quibus, suo, vel parentum suorum labore constiterit extir-*
19 *patas*, & probandum petentem esse successorem vniuersalem, vel particularem illius qui meliorauit *Honded. cons. 85. num. 41. lib. 1.* & faciunt *Castren. cons. 270. num. 4. lib. 2. Menoc. recuperandæ remed. 15. num. 567.* & dixi etiam aliquid larius de hac probatione *in cap. 14. §. 3.* vt ibi videri potest.

Vnum tamen aduertendum, quod non
20 propterea probatis melioramentis potest conductor eorum æstimationem a domino repetere, prout regulariter potest iuxta tradita *in cap. 34.* sed debet illam remittere, si vult consequi hanc renouationem, vt in casu *Rain. cons. 157. nu. 13. & seq. lib. 1.* & cum eo *Bursat. cons. 330. num. 136. vers. tertio conductor.*

21 Tertia limitatio est, vt non procedat si conuentum fuit in locatione, quod bona meliorari deberent, & tamen locatio fuit expresse limitata, & restricta ad certum tempus, quia tunc dispositio præfatorum iuriū non procedit, vt declarauit *Castren. cons. 189. circa fin. vers. nec hic procedere lib. 2. Rot. decis. 115. nu. 10. vers. vltra, quod part. 12. rec.* & ratio est, quia tunc finito tempore, conductor non excluditur à fructu laboris sui, per dominum, sed ex pacto, & sic ex proprio consensu, vt considerauit *Rip. in tract. de Pest. tit. de remed. praseruat. nu. 260 prope fin. vers. non obstat tex.* & eo relato, *Rot. in supradicta Rom. domus cor. Cecchino §. secundo quia, & cor. Bub. decis. 483. n. 30.* vnde non facile erit ab hac recedendum
22 licet contrarium senserit *Castren. cons. 142. lib. 2.* loquitur enim de re concessa ad nouennium ad meliorandum, vt aduertit *Laderc. cons. 137. num. 9.* & tamen vult deberi renouationem, *& sub num. 2. in fin. vers. nec obstat quod*, respondet præfissioni temporis, dicens eam non esse superfluam, quia imo multū operatur propter renouationes, quæ sunt domino valde vtiles imo, & sub *nu. 3.*

pro-

probat, quod etiamsi vltimæ renouationes
fuerint alteratæ ad præiudicium conducto-
ris, magis attendi debet prima inuestitura,
& eandem opinionem tenuit etiam *Bero. in
cap. in præsentia num. 379. de probat. Becc.
cons. 3. num. 30.*

23 Quarta limitatio est, vt procedat in colono
simplici, non autē in colono partiario, quod
probatur, quia iura prædicta loquūtur de co-
lētibus pro annuo canone, seu censu, & ideo
nō possunt intelligi de colono partiario, ma-
xime cum non sit eadem ratio, cum colonia
partiaria sapiat de societate *l. si merces §. vis
maior ff. locat.* in quā difficilius admittitur,
quod quis cogatur inuitus eam renouare, &
præcipue renouatione perpetuo duratura,
prout est ista, vt dicam infra *in 6. limitatione,*
nō enim cogi potest quis perpetuo in socie-
tate permanere *l. actione §. diximus ff. pro soc.
& l. in hoc iudicio ff. com. diu.* vnde in partiario
nō procedet hæc obligatio renouandi, vt te-
nuerunt in specie *Rim. Sen. cons. 100. num.
15. & seq. Ruin. cons. 151. num. 7. & seq. lib.
4. Bursat. cons. 330. num. 138. vers. octauo
cessat. Honded. cons. 85. num. 12. lib. 1. Eugen.
cons. 28. num. 11. & seq. lib. 2. Roderic. de
ann. reddit. lib. 1. quæst. 15. num. 51. vers.
nec decipiaris.*

Verum limitatio ista non transit sine ma-
gna difficultate, quia colonia partiaria non
est proprie societas, vt patet ex ipsis verbis
*d. l. si merces §. vis maior ff. locat.* & magis par-
ticipat de locatione, quam de societate, &
in dubio regulari debet eum regulis loca-
tionis, vt dictum est *in cap. 5. num. 12.* & sic
debet renouari, prout dicitur de locatione,
vt in specie voluit *Rot. cor. Mantic. decis. 17.
num. 8. & seqq.* at vltra quod huic decisioni
respondet signanter *Honded. vbi supra num.
15. & late seqq.* ea se restringit ad casum il-
24 lum, in quo non agebatur de prædiis pri-
uatorum, de quibus loquuntur *Rim. Sen. &
Ruin.* sed de prædijs, quæ fuerunt patrimo-
nialia Ciuitatis Perusiæ, & nunc sunt Ca-
meræ Apostolicæ, de quibus proprie loqui-
tur text. *in d. l. quicumque 7. C. de omn. agr. de-
sert. lib. 11.* & viget maior ratio, vt ipsa de-
cisio dicit *sub num. 12. vers. præterea.*

25 Quinta limitatio est, vt procedat conclu-
sio, si melioratio sit facta de licentia, & con-
sensu domini locatoris, licet enim non sit
necessarium pactum in instrumento, imo vbi
locatio est ad tempus certum, pactum me-
liorandi contrarium effectum operetur, vt
dictum est in limitat. tertia, tamen licentiā
esse necessariam post *Redoan. de rebus Eccl.
non alien. rubr. vlt. vers. non adhibetur,* decla-
rat *Bursat. cons. 330. n. 136. vers. 4. procedat.*

26 Sexta limitatio est, vt conclusio non pro-
cedat, si post facta melioramenta locatio fue-
rit renouata ad certum tempus, quia tunc
non attenditur tempus quo facta fuit prima
locatio, sed illud quo facta renouatio, de
quo bona non erant sterilia, & ideo non in-
trat d. obligatio renouandi *Bursat. d. cons.
330. num. 137 &* alijs adduc. *Rot. dec. 115.
num. 9. part. 12. rec.*

27 Verum contrarium sensit *Castren. cons.
142. lib. 2.* vbi consuluit pro renouatione
facienda, licet pluries iam fuisset facta, quod
ipse potius retorquet, dicens, adesse consue-
tudinem renouandi *n. 2 post med. vers. sed in
casu nostro,* vbi aperte vult renouari debere
perpetuo, quod & verum videtur, quia qui
bona prædicto modo meliorauit, debet ea
retinere perpetuò, vt dicit text. *in d. l. qui-
cumque 7. C. de omni agr. desert. lib. 11. &
in cap. ad aures de reb. Eccl. non alien.* itaut
locatio per prædictam meliorationem red-
datur perpetua, & per consequens condu-
ctor non possit expelli, nec pensio augeri
*Becc. cons. 3. num. 30. & seq. Peregr. cons. 81.
num. 18. lib. 3. Mantic. decis. 17. num. 3.* &
poterit dominus, vel concessionem prius fa-
ctam ad tempus in relocatione perpetuam
declarare, vt videtur sensus *d. cap. ad aures,*
vel renouare ad idem tempus primæ con-
cessionis, prout magis proprium videtur re-
nouationis, & renouatione finita iterum re-
nouare, & sic continuare perpetuò, quod
erit sibi magis vtile propter faciliorem pro-
bationem dominij, aliasque rationes de
quibus *Castren. d. cons. 142. num. 2. prope fin.
part. 2. Becc. cons. 3. num. 33.* vnde crederem
non obstare posse conductori renouationem
28 factam fuisse ad tempus, præcipue si facta
fuerit ad idem tempus primæ concessionis,
ex quo tunc posset censeri electus dictus
modus magis proficuus domino; at vbi tem-
pus esset alteratum, quia non esset propria
renouatio, sed noua concessio, posset argui
conductorem illi acquieuisse, & sibi præiu-
dicasse, & ita sustineri procedere limita-
tionem.

Præterea posset quoque distingui, vt li-
29 mitatio procedat in casu, quo bona fuissent
deuoluta culpa conductoris, vt loquitur *d.
decis. 15.* non autem in casu, quo fuisset
facta renouatio, solummodo, quia lapsum
fuisset tempus primæ concessionis, de quo
loquitur *Castren.* & ratio est, quia hoc se-
cundo casu concessio nō dicitur noua, etiāsi
adsint verba, & de nouo concedimus, &
locamus *Isern. in cap. 1. de Vassal. decrep.
ætat. Alciat. in l. si mihi, & Titio num. 27.
vers. quod Bartolus ff. de verb. oblig.* & alijs

adductis *Rot. decis.* 176. *num.* 36. *par.* 5. *rec.* quod fecus eft in deuolutione ob culpam,vt late diftinguendo comprobat *Bich. decis.* 483. *num.* 32. *& seqq.* vbi etiam *sub num.* 37. ait, non requiri in cafu delicti, quod res fuerit incorporata, fed fufficit, quod dominus caducitatem declarauerit,iuxta vnam opinionem, quam Rota fequuta fuit, fed hoc faltem in propofito ifto, intelligendum videtur vbi deuolutio vere fuiffet incurfa, & nulla competijffet conductori excufatio, vel aliud remedium,nec releuare conductorem,præfertim ignarum,recepiffe nouam relocationem fi poterat alio modo retinere, ex tradit. per *Castren. cons.* 142.*n.*3. *lib.*2.

30 Septima limitatio eft, fi in locatione conductor huic iuri renunciauerit, non enim dubitandum poffe conductorem iuri petendi renouationem renunciare *decis.* 195. *n.*2. *part.*3. *diu.* fed dubitari poterit an cenfeatur renunciatum, prout dubitauit *Rot. coram Brano in decis.*664. *num.*3. *par.* 1. *diu.* vbi in cafu illo fuit conclufum affirmatiuè, quia

31 in inueftitura aderant verba, *& retinere sine aliqua conditione*,quæ tollunt obligationē renouandi,cū implicet,quod dominus poffit pro fe retinere, & cogatur reconcedere, & quia concurrebat, quod conductores generaliter renunciauerant omnibus legibus, & conftitutionibus, & aderat iuramentum, quod habet vim fpecialis expreffionis vt *in eadem dec.* firmatur, vbi etiam refpondetur ad aliqua obiecta, prout in ea videri poteft, & etiam videri poterunt, quæ dicam *in casu seq.* de renunciatione iuris petendi renouationem, quod competit proximioribus,abfque eo, quod adfit melioratio *in* 11. *declaratione*.

32 Octaua limitatio eft, vt procedat quatenus dominus non reperijffet meliorem conditionem, quam fibi factam à conductore, alias fecus text. *d. cap. ad aures vers. nisi forte de reb.Eccl. non alien.* Verum hoc intel-

33 ligitur de tempore primæ conceffionis,non autem de tempore, quo petitur renouatio, & quod eo tempore reperiretur plus offerens, probandum eft à domino, quia in dubio non præfumitur, quod potuerit inueniri alios, qui plus offerret, vt probat *Ruin. cons.* 157. *nu.* 17. *lib.* 1. & admittit *Bursat. cons.* 330. *num.* 136. *vers.secundo melior.*

Cæterum licet in præfenti dominus reperiat meliores conditiones, adhuc tenetur renouationem facere eifdem pactis, & mo-

34 dis, quo res primo fuit locata, & abfque vllo augumento penfionis, vt probat text. *in d.l.quicumque C. de omn. agr.desert.lib.*11. ibi *salvo patrimoniali canone*. Et viget ratio, quia non debet conductor grauari vltra, quam merebatur fundus antequam laboribus fuis melior effet effectus, ne cogatur ipfos labores deplorare ad text. *in l. fin. C. de alluuion.* vbi *Bald.* dicit notandum contra quofdam Prælatos,qui volunt augere quantitatem cenfus prædij fertilioris effecti follicitudine, aut cultura, & fumptu poffefforis, quod & improbauit *Bart. in l. fin. C. de omn. agr. deser. lib.* 11. ex quibus alijfque auctoritatibus hanc opinionem latiffime comprobat *Becc. cons.* 3. *num.* 31. *& seqq. Bertaz. cons. ciu.* 85. *num.* 29. *Gratian. disc.* 813. *num.* 38. *Peregr. cons.*8.*num.* 18. *lib.* 3. *Mantic.dec.*17.*nu.* 3.

Poffent alia diei ad declarationem huius cafus, fed quia funt magis propria cafus fequentis, quamuis, & huic conueniant, dicentur in illo, ad euitandam repetitionem.

Deueniendo autem ad alium cafum, quo

35 non conftet de melioramentis, quod adhuc fi locatio fuit ad longum tempus, teneatur dominus eam renouare, probatur, quia habemus tex. *in l.* 1. *§.permittitur ff.de aqu.quot.*

36 *& aest.* in quo habetur,quod conceffio aquæ facta per Principem intuitu perfonæ, cum perfona extinguitur, fed poteft fucceffor petere nouam conceffionem, & fit ei iniuria fi non concedatur, *& glos. ibi in ver. impetrabile*, inquit, hoc effe fimile inueftituræ feudorum, mortuo enim Vaffallo facile poteft impetrare hæres mafculus inueftituram, quia debet ei dari, *Bart. vero ibidem num.* 1. repetendo ipfam *glos.* addit, & hoc nota

37 pro emphyteufi, quod ea finita per generationem finitam, defcendentes poffunt petere eis cōfirmari,& de facili impetrabunt, & eft iniuria fi non fiat confirmatio, & ideo poteft appellari de iure canonico ad fuperiorem, vt cogat, quod confirmatio fiat,& hæc doctrina *Bart.* eft communiter recepta, vt videre licet penes *Clar. in §. emphyteusis quaest.*43. *num.* 1. *Marescot. variar. resol. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 1. *Fulgin.de iur. emphyt. tit. de renouat. quaest.* 1. *num.* 1. *Rot. dec.* 195. *num.* 1. *part.* 2. *diu.* & in vna *Ferrarien.bonor.cor. Pamphilio impres. per Amat. dec.Ferrar.* 51. *num.*30.*&* 31. *& in Rec.dec.*176.*n.*31.*par.*5.

Et licet *Bart.* loquatur de emphyteufi, tamen eius doctrina procedit etiam in locatione propter identitatem rationis, & in terminis locationis paffim allegatur, & admittitur,vt videre eft fignanter penes *Ruin. cons.* 168. *num.* 24. *lib.* 1. *Vinc. de Franc. dec.*406.*num.* 9. *Caroc. de locat. tit. de libert. quaest.* 1. *num.* 49. *Rot. cor. Gregor. decis.*45. *nu.*1.*& Burg.de laudem.par.*2.*inspect.*46. *nu.* 6. *Gizzarell.dec.* 5.*nu.* 21. quidquid in contra-

trarium late deducat *Vela differt. 13. num.*
*24. & seqq.* quia opinio sua procedit in sim-
38 plici locatione ad modicum tempus, iuxta
tradita infra *in 2. Declaratione, & per Gra-*
*tian. disc. 357. num. 27.* in ea enim verum est,
quod nullum dominium, aut ius reale
conductori acquiritur, quæ est ratio, qua
ipse Vela mouetur *num. 22.* at secus est in
locatione ad longum tempus iuxta verio-
rem, & communiorem opinionem firmatam
*in cap. 27. in princ.* & latissime comproba-
tam per eumdem *Velam. differt. 19. num. 40.*
neque obstant *Castren. conf. 142. num. 1.*
*ad fin. verf. sed his non obstantibus lib. 2.* &
alij citati *in d. differt. 13. num. 25.* quia di-
cunt deberi renouationem locationis de-
scendentibus, seu hæredibus primi condu-
ctoris ad longum tempus, ex quo ille me-
liorauerit, sed non dicunt, neque ex eorum
dicto infertur, quod non debeatur vbi non
meliorauerit, & nihil repugnat, quod vtro-
que casu detur, prout dari constat in em-
phyteusi, & est ius omnino diuersum, vt ex
infra dicendis patebit, & præcipue ex de-
claratione prima.

Nec dubitandum eamdem doctrinam
39 procedere etiam si agatur de locatione bo-
norum Ecclesiasticorum, quia dum funda-
ta est præcipue in æquitate, ea magis serua-
40 ri debet ab Ecclesia, quæ mater æquitatis
dicitur *Clar. d. quæst. 43. num. 3.* vbi de cō-
muni *Marescot. d. cap. 3. num. 3. Verall. dec.*
*304. par. 1. Duran. dec. 431. num. 1. in rec.*
*dec. 176. num. 28. par. 5. & dec. 151. num.*
*2. & 3. par. 9.*

Patitur autem prædicta doctrina plures,
41 & diuersas declarationes, inter quas prima
& valde præcipua, est illa, vt procedat so-
lummodo si dominus velit alteri relocare,
secus autē si velit bona pro se retinere *Abb.*
*in. cap. bonę num. 28. de postulat. Prælat. Ri-*
*pa in l. 1. ff. de priuil. cred. Gozad. conf. 39.*
*num. 21. Clar. in §. emphyt. quæst. 43. num. 5.*
*Marescot. lib. 1. cap. 3. num. 11.* vbi de ma-
gis communi *Gratian. disc. 88. num. 5. & seq.*
vbi de veriori *Verall. dec. 304. par. 1. Man-*
*tic. dec. 10. num. 6. Duran. dec. 431. num. 1.*
42 *in rec. dec. 151. num. 4. par. 9.* & ampliatur
hæc declaratio, vt procedat etiam stante
consuetudine, statuto, vel pacto, quod fie-
ri debeat renouatio, cum intelligatur qua-
tenus dominus velit relocare, non autem si
velit pro se retinere, nisi forte probetur in
specie alius intellectus, vt dicetur *in seq. cap.*

In contrarium tamen vrgent duæ ratio-
nes, quarum prima desumitur ex verbis *Bart.*
*in d. §. permittitur* suprarelatis, quorum sen-
sus apertus videtur, vt teneatur absolute
dominus relocare descendentibus, non au-
tem solum eos præferre, quatenus relocare
velit, secunda est, quia si vera esset decla-
ratio semper diceret dominus velle pro se
retinere, & eluderet eos quibus deberetur
renouatio, & sic facultas petendi renouatio-
nem supra firmata seruiret de vento, quod
non est dicendum, nec desunt auctoritates,
nam contra declarationem tenuerunt *Dec.*
*conf. 131 num. 3. Ruin. conf. 121 num. 22. lib.*
*1. Bero. conf. 98. num. 16. lib. 1. & plene alys*
*relatis Bertaz. conf. cin. 85. num. 23. & seqq.*
*Tob. Nonius conf. 3. per tot. Cald. de renou.*
*emphyt. quæst. 8. num. 20.*

At propterea non recedendum est ab ipsa
declaratione communiter recepta, nam
quoad *Bart.* ipse non explicat, quod domi-
nus teneatur etiam inuitus relocare, & dum
dicit, quod si non relocet facit iniuriam, &
possint descendentes de Iure canonico ap-
pellare, aperte patet, quod fundatur in æqui-
43 tate, & ista viget quidem pro descenden-
tibus, in d. casu, quo dominus velit extra-
neis concedere, at non si velit pro se reti-
nere, tunc enim æquum est, vt ipse præfera-
tur in re sua non autem alius *Gratian. disc.*
*88. num. 5. & seq. Fenzon. ad Statut. Vrb.*
*cap. 124. num. 72.* vbi quod hoc dictat ratio
ordinatæ charitatis *Mantic. dec. 10. num. 9.*
*& 8.* & quoad alteram rationem, quod domi-
nus semper diceret velle retinere, respon-
44 detur, quod magis attenduntur facta, quam
verba ad probandam voluntatem *Laurell.*
*de attent. part. 2. cap. 4. lim. 2. num. 91. Bu-*
*rat. dec. 113. num. 3.* & ideo si postea ipse re-
inuestiat, conuincetur; quod falso asseruit
velle pro se retinere, & intrabit declaratio;
vt bene obseruant *Gozad. d. conf. 39. num.*
*21. Maresc. lib. 1. cap. 3. num. 11. vers. nec est*
*verum Mantic. dec. 10. num. 9. Duran. dec.*
*43. num. 2. in Rec. dec. 45. num. 3. & seqq.*
*& dec. 151. num. 6. part. 9.*

Procedit tamen contraria opinio in casu
præcedenti, quo scilicet conductor, seu em-
phyteuta fundum sterilem sua diligentia, &
labore fertilem reddidisset, hoc enim casu
æquitas in qua fundatur dicta obligatio re-
nouandi, militat etiam aduersus ipsum do-
minum, vt non debeat de laboribus condu-
ctoris fructum sentire cum luctu illius, &
ideo etiamsi vellet pro se retinere, non pote-
rit, sed renouare compelletur, prout dictum
est supra de eo casu, secus autem si res erat
sui natura fructifera, quia præferendus do-
minus, si velit de re sua fructus percipere, vt
distinguendo tradit *Ripa in tractat. de peste*
*tit. de remed. præseruat. contra pest. nu. 263.*
*Gratian. disc. 813. n. 38.*

45 Secunda declaratio est, vt procedat di-
cta opinio, si agatur de locatione perpetua,
seu ad vitam vel ad certas generationes,
prout loquitur Bart., secus autem si locatio
fuerit ad certum tempus, quia tunc tempo-
re illo finito expirat locatio, & non tenetur
dominus facere dictam renouationem pro-
ximioribus conductoris Socc. Iun. cons. 9. n.
15. lib. 3. Cald. de renouat. emphyt. lib. 1.
quaest. 1. n. 16. Rota coram Gregorio dec. 45.
nu. 2.

46 Et procedit d. declaratio, non solum si
locatio sit ad tempus breue, sed etiam si sit
ad tempus longum, iuxta sensum Socc. &
Cald. in locis praecitat. dum loquuntur de lo-
47 catione ad viginti nouem annos, & expresse
voluit Vela dissert. 13. nu. 23. Sed contra-
rium, quod praedicta declaratio solummo-
do procedat in locatione ad modicum tem-
pus, non autem in locatione ad tempus lon-
gum voluit expraesse Ruin. in cons. 168. n. 24.
lib. 1. & sensit etiam Socc. Sen cons. 99. n. 7.
lib. 2. & Rim. Iun. cons. 94. nu. 30. & seqq.
Vinc. de Franc. dec. 406. n. 9., vbi reddit ra-
tionem quare non debeatur renouatio in lo-
catione ad modicum tempus, quia in ea nul-
lum tribuitur ius in re conductori, & com-
probatur, quod haec sit ratio ex traditis per
Gratian. disc. 357. nu. 16. vers. quare non
mirum, & seqq. Et dato quod haec sit vera
ratio, ex ea sequitur, vt verior videatur se-
cunda opinio restringens declarationem ad
modici temporis locationem, cum eo ipso,
quod est ad longum tempus tribuat ius in
re, vt alibi dictum fuit. Tutior tamen erit
48 haec opinio si locatio fuerit ad tempus lon-
gissimum, in quibus terminis relocationem
fieri debere firmat Caroc. de locat. tit. de li-
bertat. quaest. 1. num. 29.

49 Tertia declaratio est, vt debeatur d. reno-
uatio si proximiores eam petant intra annũ
a die caducatae emphyteusis, alias cadant à
iure suo c. 1. §. Titius filios. si de feud. fuer.
contr. int. dom. & agn. c. 1. de cap. Corrad.
Clar. in §. emphyteusis q. 43. nu. 4. vers. qui-
nimo Maresc. ot. lib. 1. cap. 3. nu. 16. de mag.
com. Gratian. disc. 88. n. 32.

50 Limitatur autem haec declaratio, vt non
procedat si dominus rem infra annum ex-
traneo locauerit, tunc enim perpetuatur fa-
cultas proximioribus petendi renouatio-
nem fieri sibi, vsque ad triginta annos Alex.
cons. 15. n. 10. vbi de com. lib. 5. Dec. cons.
128. nu. 4. Bero. cons. 106. num. 42. post med.
lib. 1. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 32. num. 8.
post med. Maresc. lib. 1. cap. 3. num. 22. vbi
de ver. & com. Gratian. disc. 88. num. 32.
Amat. dec. ferrar. 51. nu. 24. Rot. dec. 756.
nu. 4. vers. quia respondetur p. 4. div. & cor.
Duran. dec. 431. nu. 3. Hinc inferri decla-
rationem non procedere nisi in casu quo
Ecclesia velit pro se retinere dicit Gratian.
disc. 88. num. 32. sed si hoc esset verum de-
strueretur in totum ipsa declaratio, dum
quando Ecclesia vult pro se retinere non
intrat dictum ius petendi renouationem,
iuxta declarationem praecedentem, sed de-
51 claratio procedit etiam si renouatio fiat
consanguineis remotioribus, tunc enim de-
bent proximiores petere infra annum, alias
amittunt ius petendi, vt docuit glos. in dict.
cap. 1. §. Titius filios verb. per annum si de
feud. fuer. contr. idem Bero. cons. 107. nu. 47.
lib. 1. Dec. cons. 327. num. 4. Gratian. disc.
758. num. 7. Seraph. decis. 630. num. 2. & 3.
vbi quod haec est differentia inter alienatio-
nem in agnatum, & in extraneum.

52 Secundo limitatur, vt talis annus non cur-
rat nisi à die quo constat de scientia proxi-
miorum, quae probanda est, alias admittun-
tur, vsque ad triginta annos Amat. dec. Fer-
rar. 51. num. 23. & Rot. in Ferrarien. bonor.
ibid. impres. num. 33 vbi, quod erat inti-
manda caducitas proximioribus Marescot.
lib. 1. cap. 3. num 17. & 18. vbi, quod est
annus vtilis Rot. decis. 195. nu. 5. & 6. par. 2.
53 div. Et requiritur scientia praecisa, adeo
ut sola dubitatio excuset Royas decis. 468.
num. 2. & 3. Et probari debet specifice
cum suis qualitatibus, quod scilicet proxi-
miores sciuerint emphyteusim esse deuolu-
tam ob lineam finitam, & quod proinde te-
nerentur petere renouationem, & hoc non
obstante tacuerint, vt ex adduct. per Fulgin.
de iur. emphyt. tit. de renouat. quaest. 1. num.
19. circa med. & alijs respondit Rot. decis.
306. num. 8. par. 13. rec. verum sufficere
scientiam probabilem, & orientem ex con-
iunctione sanguinis, & cohabitatione, pro-
bant Honded. cons. 80. num. 55. lib. 2. Surd.
decis. 221. per tot. Clar. in §. feudum. num 3.
Cald. de renouat. emph. lib. 1. q. 5. num. 26.
Rot. cor. Carill. decis. 253. num. 13. & seqq.

54 Quarta declaratio est vt debeatur dicta
renouatio nõ solum descendentibus, vt sen-
sit Socc. Iun. cons. 9. nu. 23. lib. 3., sed etiam
transuersalibus, iuxta communem opi-
nionem de qua testatur Marescot. variar.
resol. lib. 1. cap. 3. num. 2. Amat. dec. Ferrar.
51. nu. 31. vers. & non solum. Imo, & non
solis agnatis, vt sensit Clar. dicens comunem
55 in §. emphit. q. 43. n. 2. sed etiam descen-
dentibus faeminarum, & cognatis Bertaz.
cons. ciu. 85. num. 12. & seqq. & signanter
num. 15. Cald. de renouat. emphit. lib. 1. qo. 9.
num. 14. & 15. vbi tamen limitat si ades-
set

fet consuetudo contraria. Et deberi ne dum cognatis descendentibus, sed etiam transuersalibus *Ruin. cons.* 151. *nu.* 18. *lib.* 1. *Bertazol. cons. civ.* 85. *num.* 15.

56 Quinta declaratio est, quod sufficiat petentem renouationem esse proximiorem absque eo, quod sit hæres emphyteutæ, seu conductoris *Decis. cons.* 78. *num.* 4. *& seqq. Grat. cons.* 110. *num.* 44. *lib.* 1. *Bero. cons.* 103. *nu.* 24. *&* 8. *lib.* 1. *Rim. Iun. cons.* 444. *nu.* 15. *&* 53. *Bertaz. cons. civ.* 85. *nu.* 19. *& seqq. Ferret. cons.* 103. *num.* 10. vbi de com. *Duran. dec.* 431. *num.* 4. Et fundatur hæc opinio in ipsis verbis fundamentalis doctrinæ *Bartoli in d. l.* 1. *§. permittitur ff. de aq. quot. & aest.* quæ loquitur de descendentibus non de hæredibus, vt supra relatum fuit.

57 Verum contrariam opinionem, quod imo necesse sit petentem esse hæredem, quia hoc ius petendi renouationem sit hereditarium tenuit *Ancar. cons.* 134. *num.* 3. *vers. cum istud ius Aldobr. cons.* 21. *num.* 19. *lib.* 2. *Cald.* qui alios adducit, & veriorem, & receptiorem dicit, *de renouat. emphyt. quaest.* 9. *nu.* 20. *& seq. Rot. cor. Celso dec.* 192. *n.* 7. Et fundatur hæc opinio, quia licet Bartolus loquatur de descendentibus, vt dictum est, tamen sumit doctrinam suam ex illo textu, *& glos. qui text.* loquitur de successoribus in bonis, *& glos.* expresse loquitur de hærede, vnde & ipse *Bart.* intelligendus videtur de descendentibus quatenus sint hæredes, quia Doctores intelligi debent secundum auctoritates quas allegant *Menoc. cons.* 52. *nu.* 70. *Rot. decis.* 407. *num.* 45. *par.* 9. *rec.*

58 Quæstio est difficilis, sed communiter resoluitur cum distinctione, vt opinio prima volens præferri proximiorem non hæredem procedat si empyteusis sit ex pacto, & prouidentia, secunda vero volens præferri hæredem procedat si emphyteusis sit hæreditaria *Bero. cons.* 103. *num.* 4. *& seqq. lib.* 1. *Grat. cons.* 96. *num.* 21. *lib.* 1. *Marescot. cap.* 3. *num.* 26. *lib.* 1. *Seraphin. dec.* 610. *nu.* 10. *Rot. dec.* 195. *par.* 2. *div. & dec.* 642. *num.*

59 12. *parte* 1. *& dec.* 74. *num.* 2. *& seqq. par.* 6. *rec.* & vbi esset hæreditaria mixta, adhuc non nisi habenti qualitatem hæreditariam debebitur *dec.* 151. *num.* 14. *par.* 9. *rec.* Idque optima ratione, quia, dum agitur de re-

60 nouatione inuestituræ, nil mirum si regulanda est ad normam, & exemplum inuestituræ renouandæ, adeout, si in ea vocati sint solum agnati absque vlla consideratione qualitatis hæreditariæ, eisdem quoque agnatis absque d. consideratione fieri debeat renouatio, & sic econtra si vocati hæredes in prima concessione, ipsi quoque præterea debeant in renouatione, itaut istud ius petendi renouationem reguletur ab illa qualitate, quæ in conductore defuncto fuit causa succedendi, vt præter allegatos dicit *Dec. in cons.* 78. *num.* 5. *vers. cum istud & Merlin. dec.* 532. *num.* 4. *&* 5.

Præsupposito autem, quod agatur de emphyteusi hæreditaria si locatio, seu emphyteusis sit ecclesiastica, non curandum

61 erit, quod proximior ad quem de iure defertur successio non sit hæres ex quo veniat exclusus per statutum laicale, quia tale statutum, vbi agitur de bonis Ecclesiasticis, non attenditur, etiamsi agitur de solo dominio vtili ad eos spectante *Gratian. disc.* 447. *nu.* 21. & fuit firmatum in illa *Romana Domus de Scapuccis cor. Coccin. quæ est post Scacill. de Salutan. dec.* 230. quam postea *Rot.* semper secura est vt dicit *Merlin. decis.* 903. *num.* 8. *& in Rec. dec.* 408. *nu.* 2. *p.* 9. & in terminis huius iuris petendi renouationem *dec.* 476. *num.* 13. *p.* 14. *rec.* Quid quid contra senserit *Menoc. cons.* 165. *num.* 12. *ad fin.*

62 At non propterea, quod agitur de emphyteusi hæreditaria, exclusi penitus erunt proximiores, sed tantummodo si adsit hæres capax *Marescot. variar. d. cap.* 3. *num.* 27. *lib.* 1. vbi refert ita decisum in Rota.

63 Sic & econtra si agatur de emphyteusi ex pacto, & non adsint proximiores capaces debebitur renouatio potius hæredi, quam alteri non hæredi, ex traditis per *Aldobr. cons.* 21. *num.* 16. *lib.* 2. *& Rot. cor. Celso. decis.* 192. *nu.* 7. *& seqq.* Intelligendo tamen,

64 vbi nullus adsit proximus capax, vel qui inuestituram velit, non si solum ille, qui est proximior, capax non sit, quia tunc debetur subsequenti in gradu *Rot. dec.* 195. *ad fin. & dec.* 198. *ad fin. p.* 2. *div. & in Ferrarien. bonor. cor. Pamphilio impres. per Amat. dec. Ferrar.* 51. *nu.* 31. & vsquequo adsint proximiores nulla habebitur ratio qualitatis hæreditariæ, quia in emphyteusi ex pacto sola proximitas sanguinis spectatur *dec.* 250. *num.* 1. vbi, quod hoc Rota pluries firmauit, & *decis.* 476. *num.* 12. *part.* 14. *rec.*

65 Inter proximos vero nulla habetur ratio agnationis, vel cognationis, sed sola proximitas attenditur, vt dictum est supra *in* 4. *declarat.* & quod propterea Mater licet cognata præferenda sit Amitis, respondit *Rot. d. dec.* 250. *n.* 4. *& per tot. & in eadem causa Forolivien. emphyteus.* 23. *Mart.* 1667. *cor. R.P.D. meo Bourlemont quæ est in rec. p.* 15. *dec.* 66. & quod Mater non hærea præferatur propatruo

truo hæredi *decif.* 476. *num.* 12. *part.* 14. *rec.*

Cæterum possunt considerari quam plu-
res, & diuersi casus, in quibus detur con-
cursus plurium hanc prælationem præten-
dentium, quos longum esset referre, sed vi-
deri potest *Aldobr. conf.* 21. *lib.* 2. vbi *à nu.*
2. *ad* 19. considerat decem & septem casus
66 distinctos. At vbi adsit consuetudo circa
hanc prælationem concedendam, & cui con-
cedi debeat, eã attendi debet *Corn. conf.*
250. *num.* 3. *& seq. lib.* 3. *Cald. de renouat.*
*emphyt. lib.* 1. *quæst.* 5. *num.* 5. *Gamm. decif.*
326. *num.* 7. *Rot.* quæ hos adducit *decif.* 60.
*num.* 6. *part.* 5. *rec.*

Vnum præterea non omittam de quo val-
de posset dubitari, an videlicet ad effectum,
vt competat hoc ius, detur repræsentatio,
ex eo enim, quod dictum est attendi solam
proximitatem, sumi potest argumentum pro
67 negatiua, ex quo, vbi sola proximitas gra-
dus attenditur, representationem locum
non habere, probat *text. in l. si libertus præ-*
*senio* 33. *ff. de bon. libert.* & tradunt *Dec.*
*conf.* 1. *num.* 8. *&* 11. *verf. quarto quia Pa-*
*rif. conf.* 37. *num.* 66. *lib.* 2. *Marzar. inter*
*conf. vlt. volun. par.* 2. *conf.* 142. *num.* 45. *&*
*seqq. Ofasc. conf.* 72. *num.* 10. vbi plures
alios cumulat *Mantic. de coniect. lib.* 8. *tit.* 9.
*num.* 10. *Rot. decif.* 349. *nu.* 28. *part.* 6. *rec.*
68 Verum contraria opinio videtur verior,
quia vbi locus est repræsentationi, ille qui
per eam locum Patris per fictionem iuris in-
greditur, licet non possit dici proximior in
gradu sanguinis, tamen efficitur, ac dicitur
proximior in gradu successionis, ac proinde
vocatis proximioribus ipse quoque com-
prehenditur, vt firmat *Hondel. conf.* 70. *nu.*
44. *& seqq. lib.* 1. *Gabr. conf.* 166. *per tot.*
*lib.* 2. *Sued. conf.* 325. *num.* 10. *Altogr. conf.*
69 65. *n.* 14. *lib.* 1. *Bonin. conf.* 31. *n.* 3. *Rot. decif.*
708. *num.* 7. *par.* 2. *decif.* 426. *nu.* 5. *verf.*
*tertia par.* 4. *diu.* & nouissime in *Eugubina*
*fideicommissorum* 23. *Febr.* 1674. §. *nec in*
*fideicommisso, &* 3. *Iun.* 1674. §. *non obstat,*
*quod cor. R. P. D. meo Bourlemont,* quod &
certius procedit quando, prout hic, agitur
de succedendo ex dispositione legis, aut
consuetudinis, vel statuti quid quid sit vbi
agitur de succedendo ex dispositione homi-
nis *Dec. conf.* 2. *num.* 8. *verf. comprobatur*
*hoc Rot. decif.* 708. *num.* 7. *par.* 2. *diu.* & in
puncto hanc opinionem probauit etiam *Ma-*
*rescot. variar. resolut. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 31.

Quoniam vero facta est mentio de inca-
70 pacibus petendi hanc renouationem, exem-
plum sit in legitimatis, si agitur de bonis
Ecclesiasticis, cum ipsi sint incapaces in eis
eum

succedere, tam de iure comuni, quam etiam
ex Bulla Pij Quinti *Duran. decif.* 251. *num.* 4.
*& seq.* & in proposito late fuit deductum
in vna *Cesenaten. Bonor.* 26. *Nouembr.* 1605.
§. *his tamen non obstantibus, & seqq. per tot.*
*&* 5. *Maij* 1606. *cor. Ortembergo* in qua vl-
tima stricte respondetur obiecto, quod ille-
71 gitime nati sint incapaces bonorum Eccle-
siasticorum per viam successionis, non au-
tem per viam nouæ acquisitionis Ecclesia
volente, quæ eis concedere non prohibetur,
dicendo hoc procedere in concessione om-
nino noua, & vbi renouatio non est debita,
prout debita est ea de qua agimus, saltem
ex æquitate, vt dictum est, etiam si petatur
in casu deuolutionis *Bero. conf.* 109. *num.* 20.
*& seqq. lib.* 1. *Bursat. conf.* 127. *num.* 116. &
prima inuestitura est saltem radix, & funda-
mentum huius renouationis, & quæ ipsi re-
nouationi regulam, & normam tribuit *Dec.*
*dict. conf.* 78. *num.* 5. *& conf.* 185. *num.* 3. *in*
*fin.*
72 Aliud exemplum sit in Monaco, etenim
nec ipsi, nec Monasterio ex eius persona
competit hoc ius petendi renouationem lo-
cationis, seu emphyteusis finitæ, non ipsi,
quia est mortuus mundo, & tanquam seruus
est incapax acquirendi, neque Monasterio,
quia tanquam manus mortua incapax est
emphyteusim acquirere, & ideo incapax
etiam præfatum ius exercere, vt late pro-
bat *Cald. de renouation. emphyt. quæst.* 19.
*num.* 7. *& seqq. lib.* 1. & sequitur *Sanch. ad*
*Decalog. lib.* 7. *cap.* 14. *num.* 24. vbi reprobat
*Tapiam in Auten. ingressi. verf. sua cap.* 15.
*num.* 4. *C. de sacrof. Eccles.* dicens, cum mi-
nus recte, & absque vlla ratione contrarium
asserere, sed sola Ancharani falso allegati
auctoritate. Deberi tamen renouationem
Monaco dum viuit, voluit etiam *Ioannes*
*Baptista Costa conf.* 14. *num.* 35.
73 Sexta declaratio est, vt ad hunc effectum
attendatur proximitas respectu vltimi pos-
sessoris, non autem primi inuestiti, *Roman.*
*conf.* 22. *num.* 5. *Gabr. conf.* 68. *num.* 22. *lib.* 2.
*Marescot. variar. cap.* 3. *num.* 28. *lib.* 1. *Rot.*
*decif.* 166. *num.* 15. vbi alij plenissime cumu-
lantur *par.* 11. *& decif.* 476. *num.* 4. *par.* 14.
*recent.*
74 Non tamen desunt contrarij, nam quod
attendi debeat proximitas primi acquiren-
tis, non vltimi, tenent alij, quamplures re-
lati per *Ias. in l.* 2. *num.* 22. *C. de iur. emphyt.*
& post eos *Parif. conf.* 108. *n.* 53. *lib.* 1. *Aldobr.*
*conf.* 26. *num.* 9. vbi dicit hanc esse comu-
nem opinionem *lib.* 2.

Sed cessare hanc controuersiam vbi non
agatur de emphyteusi Ecclesiæ, quæ iure
hære-

hæreditario deficiatur, & refirmanda sit, sed de concessa ex pacto, & prouidentia, quia tunc proximitas attendi debet respectu vltimi, non autem primi scripsit *Bero. cons.* 103. *num.* 12. *vers. sed non expedit lib.* 1. & comprobatur, quia non possunt agnati finita emphyteusi venire ex pacto, nec ex prouidentia concedentis, sed quia in eos, tanquam successores, transmissum sit hoc ius, æquitate quadam suadente, ne proximior possessoris excludatur à remotiore, & ideo attendi debet proximitas respectu vltimi, vt tradit signanter *Aldobr. cons.* 41. *nu.* 37. *lib.* 2.

75 & hanc eamdem opinionem, quod attendi debeat persona vltimi prædefuncti, etiam in emphyteusi hæreditaria, vt petens renouationem debeat esse eius hæres nō autem primi tenuit *Cald. de renouat. emphyt. lib.* 1. *quæst.* 9. *num.* 20. & alijs adductis *Rot. dec.* 151. *num.* 17. *part.* 9. *rec.* adeout magis communis, ac etiam magis vera videatur opinio, quod in quocumque casu, vltimi proximitas attendi debeat potius quam primi.

Quando autem emphyteusis fuisset legi-
76 timè alienata, vel etiam in diuisione bonorum inter fratres fuisset vni eorum libere assignata, tunc non valerent proximi aliorū aspirare ad hanc renouationem, quia semel facta valida translatione in alios non attenditur amplius linea, & proximitas primi acquirentis, sed possessoris *Petr. Barbos. in l. vsufructu* 58. *num.* 29. *vers. vnde consuluit ff. sol. matr. Surd. cons.* 353. *nu.* 19. *ad med. & seq. Cyriac. contr.* 14. *num.* 21. *Rota decis.* 388. *num.* 9. *&* 10. *part.* 12. *rec.* & præcise ad hunc effectum petendi renouationem late firmauit *Rot. decis.* 230. *num.* 16. *& seqq. part.* 11. *rec.*

77 Septima declaratio est, vt si concurrant plures in eodem gradu existentes, debeat concedi omnibus *Maresc. var. resol. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 7. vbi dicit ita fuisse decisum in vna Ciuitatis Castelli coram Platto, & plenissime etiam firmatum fuit *cor. Coccin. decis.* 1164. *num.* 4. *& seqq.* quod, & ampliatur
78 procedere quamuis in prima inuestitura vocatus esset tantum vnus, quia licet videatur minus fauorabilis concedenti locatio, seu emphyteusis pluribus concessa, quam ea quæ vni tantum conceditur, propter difficiliorem reuersionem, tamen ista non est alteratio considerabilis ad hunc effectum, vt pariter fuisse decisum *in d. decis. cor. Platto refert Marescot. vbi proxime num.* 8. & sensit etiam *Rot. cor. Cocc. d. decis.* 1164. *num.* 8. *& seqq.* vbi redditur ratio cur ista non sit alteratio considerabilis, quam & adduxi supra in alio proposito *in cap.* 14. §. 4. bene ta-
79 men concederetur vni tantum, & valeret concessio si alij coæquales in gradu infra annum non peterent concessionem sibi quoque fieri, prout in casu *decis.* 253. *num.* 12. *cor. Carill.* & faciunt dicta supra in tertia declaratione.

80 Octaua declaratio est, vt quamuis agatur de emphyteusi, seu locatione facta ab Ecclesia, possit peti renouatio etiam per fœminas *Gratian. disc.* 88. *num.* 25. *Seraph. decis.* 610. *num.* 6. *Coccin. d. decis.* 1164. *num.* 1. *& seqq. & decis.* 1771. *num.* 28. *vers. etiam*
81 *fœminis*. Idque etiam si inuestitura seu prima locatio facta esset pro masculis tantum, quia hoc non obstante, ista renouatio potest peti etiam à fœminis *Gratian. disc.* 88. *nu.* 25. *Marescot. d. cap.* 3. *num.* 5. *lib.* 1. *Rota cor. Coccin. d. decis.* 1771. *num.* 28. *&* 29. & in vna *Parmen. Feudi* 22. *Mart.* 1662. §. *sicut*
82 *etiam cor. Eminen. Cerro*. Adeout etiam in concursu cum masculis agnatis præferri debeant si sint proximiores *Gionagn. cons.* 44. *num.* 118. *lib.* 2. *Rot. dec.* 176. *n.* 3. *par.* 5. *rec.*

Et licet contra hanc opinionem facere videatur, quod dictum est supra, præcipue in declaratione quinta, quod scilicet ista renouatio debeat regulari ad normam inuestituræ, quæ renouatur, cum inde inferri posse videatur, quod si fœminæ sunt ab emphyteusi per inuestituram esclusæ, non possint ad eā per renouationem admitti, prout censuit *Soccin. Iun. cons.* 9. *num.* 9. *&* 10. *lib.* 3. tamen respondetur, quod id procedit, quando tractatur de alteranda notabiliter qualitate inuestituræ, seu recedendo ab ea prout esset si inuestitura esset concessa pro hæredibus, & prætenderetur excludi hæres, vel e contra si esset agnatitia, & prætende-
83 retur excludi agnatus per alium non agnatum, de quo ibi, vel quid simile, at, vbi agitur de sola mutatione personarum, non dicitur alterata qualitas Inuestituræ, nisi fiat concessio personæ fictæ, quæ non moriatur, vt declarat *Coccin. decis.* 1164. *num.* 11. & dum non alteratur qualitas inuestituræ nihil facit, quod fœminæ in illa non sint vocatæ, imo sint exclusæ, quia renouatio ista non fit vigore inuestituræ, nec personis in ea comprehensis, sed fit ex equitate, inuestitura iam terminata, & personis in illa non vocatis, & ab ea exclusis *Marescot. d. cap.* 3. *num.* 5. *&* 6. *Rot. in Bononien. bonor. cor. Robustero penes Gionagn. cons.* 44. *num.* 115. *lib.* 2. *& decis.* 198. *num.* 3. *part.* 2. *diu.*

84 Nona declaratio est, vt procedat facultas petendi renouationem, quatenus res sit integra, secus autem si dominus deuenerit ad locationem, & rei traditionem fauore al-

te alterius *Grat. cons. 96.num.22. lib. 1.Clarus in §. emphyteusis quæst. 43. nu. 4.* Verum
85 declaratio ista multas patitur difficultates, & multi tenent contrarium, vt dicit *Rot.dec. 195. num. 7.part. 2. diu.* imo contraria est receptissima, vt dicit *Gratian. disc. 758. nu. 11.* & esse communem dicit *Rot. decis. 198. num. 5.part.2.diu.* & declarationem non esse veram testatur *Marescot.d. cap.3.num.23. lib. 1.* & sensit etiam *Seraphin. decis.610.nu. 9.* & in euentum, quod sit vera, procederet vbi aliqua negligentia posset impingi venienti post inuestituram, secus e contra, vt post alios dicit *Marescot. d. num. 23. in fin. Seraphin. d.decis. 610. nu. 9.vers.& in euentum,& decis.198.num.5.vers.tum etiam, quia*
86 *part.2.diu.* & non videtur posse reputari negligentiam considerabilem,nisi lapsus sit annus, & renouatio facta sit alteri proximiori, cum alias, si facta sit extraneo, perpetuetur ius petendi vsque ad triginta annos ex tradit.sup. *in declaratione 3. num.49.*

87 Decima declaratio est, vt procedat prædicta facultas petendi renouationem,si finita sit locatio per lapsum temporis,& sic absque culpa conductoris, secus autem si per culpam illius, puta ob non solutionem canonis, vel quid simile *Felin.cons.32. num.9. Grat.cons.96.num.23.lib.1.Surd. cons.181.n. 30. Gratian.disc.88.num.38. Marescot. cap. 3. num.10.lib.1.* quod ampliatur procedere etiam stante pacto de renouando *Cald.de renouat.emph lib. 1.quæst.9.num. 4. & seqq.* vnde in casu, quo stante facultate nominandi ad emphyteusim Ecclesiasticam nominatus fuerat illegitimus illius incapax, potuisse Ecclesiam alteri concedere, nec competere proximioribus prædictã facultatem petendi renouationem, fuit decisum *in Rot. cor. Duran. decis.251.*

88 Vndecima declaratio est, quod potest conueniri per pactum in prima locatione huic renouationi locum esse non debere,& poterit conductor iuri illam petendi renunciare *Gratian. disc 88.num. 2.Rot.decis.165. num. 2. part.2.diu.*& declaratio ista paruam, seu nullam habet difficultatem in iure, sed difficultas oriri potest in dignoscendo an, & quando dicatur ei renunciatum, vt dicit *d. decis.195. num.2. vers. hanc limitationem* &
89 dubitari signanter potest, an sufficiat adesse in inuestitura clausulam, quod *locatione finita bona ad dominum reuertantur libera,* & affirmatiuam probant *Soccin.Iun. cons.9. nu. 14. ad fin.lib.1.Bero.cons. 100. num. 1. lib.1. Hondeд.cons.51.nu.50.& seqq.lib.1. Gratian. disc.88.nu.3.Gamma decis.41. num. 6. & 7.*
90 Verum his, & similibus non obstantibus contraria opinio videtur tenenda, quia d. clausula exprimit id quod tacite inerat in locatione, & ideo nihil operari potest, vt dicit *Cald. de renouat. emphyt. quæst. 8.num. 18.* vel operatur tantum, quod tollit dubitationem,quæ oriri potuisset si dominus vellet pro se retinere, nam licet communior, & verior opinio sit, quod non teneatur reinuestire, tamen non desunt,qui contrariam secuti sint,vt dictum est supra in declaratione prima, & d. clausula tollit omnem dubitationem, & sic satis operatur absque eo, quod extendatur ad tollendam facultatem petendi prælationem in casu, quo dominus
91 velit alium reinuestire, quæ tanquam de iure, & æquitate competens nunquam censetur renunciata nisi expresse sit dictum, vt tradit *Gratian.disc.758.num. 13.* & proinde nil releuaret in clausula adesse verba geminata reuersionem debere esse liberam inculcantia, vt late probat *Cald.d.quæst.8.nu 23. Gizzaroll. decis. 6. num. 14.* & omissis aliis hanc opinionem plenissime firmauit *Rot. in decis.45. part.8.rec.num.8. & seqq. vsque ad 31.* vbi præfatos, & alios, quam plures auctores, & decisiones, quæ in contrarium adducebantur singillatim declarat, vel refellit.

Præterea nec etiam sufficeret pactum ex-
92 pressum, quod non teneatur reinuestire si loqueretur, in casu contrauentionis,non autem in casu locationis finitæ per lapsum temporis, seu defectum generationis *Rot. dec. 195. num. 2. vers. hanc limitationem part. 2. diu. & cor. Seraph. decis. 610. num. 2.* agitur
93 enim de renunciatione, in qua non potest fieri extensio de vno casu ad alium, vt in proposito dicit *Rot. decis.242. num. 3. vers. & quo ad dominos, & num.5. part. 2. diu.* &
94 quod non releuet facultas pro se retinendi nisi expresse dictum, quod possit etiam cui vult locare *d.decis. 45. num.16. part. 8. rec.* & dixi etiam aliqua de simili renunciatione supra *hoc cap.* in proposito renunciationis iuris petendi renunciationem propter melioramenta *num. 31.*

95 Duodecimo declaratur non impediri hanc petitionem renouationis ex eo, quod præcedens locatio fuerit declarata nulla, & inualida ob defectum solemnitatum, vt tradit in specie *Marescot. var. resol. lib. 1. cap. 3. num. 9.* vbi quod fuit resolutum per *Rot.cor. Gypsio,* & reddit rationem, quia sufficit ad hunc effectum, quod locatio habuerit implicitum statum validitatis, prout habet, quando deficiunt solæ solemnitates, & Ecclesia,vel alius,cuius fauore est inducta nullitas eis deficientibus,non reclamat *Butr.*

*in cap.*

*in cap. cum not prope fin. verf. quia licet de his quae ß. fin. conf. cap. Merlin. dec.* 267. *num.* 1. *Duran. decif.* 397. *num.* 9.

96 Decima tertia declaratio eſt, vt proximior, qui vult prælationem iſtam, debeat offerre omnes conditiones, quas dominus reperit ab alio quocumque, alias non poteſt obtinere *Honded. conſ.* 51. *num.* 59. *& ſeqq. lib.* 1. *Mareſcot. d. cap.* 3. *num.* 24. *Rot. decif.* 195. *nu.* 9. *part.* 2. *div.* & hæc eſt vna notabilis differentia inter renouationem iſtam, & renouationem, de qua ſupra dictum eſt in caſu quo res fuerit meliorata, quia illa eſt neceſſaria, & ideo non poteſt dominus velle alterare conditiones ad præiudicium eius, cui renouatio debetur, vt dictum eſt ibi *in limitatione* 8. ſecus autem eſt in iſta, ad quam cum dominus non niſi voluntariæ deueniat, iuxta tradita ſupra in prima declaratione, inde ſequitur, quod poſſit meliorare ſuas conditiones augendo penſiones, vel quid aliud recipiendo *Veral. decif.* 304. *part.* 1. *in Rec. dec.* 176. *num.* 32. *part.* 5. & diſtinguendo caſus

97 *Gratian. diſc.* 813. *num.* 38. at in locatione rerum Eccleſiæ non ſufficit ad conuincendum, quod extraneus fecerit meliores conditiones, oſtendere, quod ſoluerit aliquid Prælato locanti, quia hoc non attenditur *Honded. conſ.* 51. *in fin. lib.* 1. maxime ſi proximus voluiſſet facere aliam conditionem, quæ redundaſſet in vtilitatem ipſius Eccleſiæ, non autem ſolius Prælati, vel Rectoris *Rot. cor. Royas decif.* 468. *n.* 4. *verf. nec pariter.*

98 Præterea non noceret proximiori omiſſio faciendi oblationem ſimilem illi per extraneum factæ, ſi de ea certioratus non fuiſſet *Rot. decif.* 195. *num.* 9. *part.* 2. *div. Seraph. decif.* 630. *num.* 3. *vbi num. ſeq.* ſubdit poſſe iudicem in ſententia mandare, quod præſtet eaſdem conditiones, & faciunt tradita ſupra *in declaratione* 3. *prop. fin.*

99 Decima quarta declaratio eſt, vt non procedat d. ius petendi renouationem ſi locatio facta fuerit ob aliquam ſpecialem cauſam, vti ſi facta perſonæ propter eius benemerita, tunc enim ceſſat iſta obligatio renouandi *Petr. Barboſ. in l. quia tale* 14. *num.* 7. *verf. quare licet ff. ſol. matr.* vbi conſiderat, quod licet, quando conceſſio fit perſonæ ad vtilitatem fundi, debeat iterum concedi ſucceſſori, alias fit ei iniuria *d. l.* 1. *§. permittitur ff de aq. quotid. & aeſt.* tamen quando conceſſio fit perſonæ ad vtilitatem fundorũ propter merita, licet poſſeſſori fundorum non fiat noua conceſſio, non ob id iniuria ei videbitur facta, cum in eo ceſſet ratio benemeritorum *arg. l. ſi actionem C. de pact. Caſtr. conſ.* 329 *num.* 2. *in fin. lib.* 1. & facit text. *in l. ſordidorum C. de excuſat. muner. lib.* 10. ſed iſta conſideratio videtur facere ſi

100 agatur de renouatione neceſſaria, quam ſupradictũ fuit fieri debere hæredi meliorãtis cum eiſdem conditionibus, quibus facta fuit locatio prima non autem in iſta mera prælatione cum eiſdem pactis, quibus vult fieri alteri, quia hæc fundatur in æquitate, quæ magis militat fauore deſcendentis, vel hæredis perſonæ benemeritæ.

101 Decima quinta declaratio eſt, vt obligatio faciendi hanc renouationem non ligat ſupremum Principem, vt probatur ex ipſamet originali doctrina *Bart. in d. l.* 1. *§. permittitur ff. de aqua quot. & aeſt.* dum dicit, quod ad repellendam iniuriam denegatæ renouationis poteſt de iure canonico appellari ad ſuperiorem, qui cogat, Princeps enim ſupremus, ſuperiorem non habet ad quem appelletur, vnde in eo non procedit *Bart.* doctrina, prout etiam tradunt *Pariſ. conſ.* 23. *num.* 150. *lib* 1. *Gabr. de iure emph. concl.* 1. *num.* 22. *Roſental. de Feud. concl.* 24. *cap.* 7. *num.* 20. & firmauit *Rot. decif.* 664.

102 *nu.* 9. *p.* 2. *rec.* & certe nullum videtur dubium poſſe ſupremũ Principem ſi velit huic iuri petendi renouationem derogare, cum ſit quoddam ius conditionale, quatenus nolit dominus pro ſe retinere, & ideo non multum conſiderabile, prout ponderauit *Rot. in decif.* 501. *num.* 19. *& ſeqq. part.* 5. *rec.* ſed dubitari poteſt de eius voluntate, non enim præſumitur Principem velle alieni præiudicare in iure ſuo, & in terminis huius iuris petendi renouationem *Gabr. conſ.* 30. *num.* 30. *ad fin. lib.* 1. & admittit *d. decif.* 501. *nu.* 18. Sed propter prædictam rationem, quod agitur de intereſſe parum conſiderabile, videtur velle ſufficere derogationes generales, quatenus ſint amplæ, prout erant ibi, & ponderantur ſub *num.* 22. *verf. reſponſum fuit, & ſeqq.* quod, & facilius erit admittendum ſi Princeps moueatur ex iuſta aliqua cauſa conceſſionem alteri facere, puta ex eius benemeritis, vt ponderatur *in d. dec.* 664. *num.* 9. *prope fin. part.* 2. *rec.*

103 Decima ſexta declaratio eſt, vt is, cui competit tale ius non compellatur bona dimittere, & deinde illud deducere, vt in ſpecie firmat *Valaſc. conſult.* 157. *num.* 19. *& ſeqq.* vbi pluribus rationibus comprobat, & *num.* 32. *in fin.* dicit, ita vidiſſe iudicatum

104 verum hæc opinio pateretur difficultatem ante declarationem domini ſe velle relocare, ex ea enim declaratione oritur ius proximioribus renouationem de qua agimus petendi, & ante illam dominus habet intentionem fundatam, cum de iure conductor

finita locatione teneatur rem dimittere, secus autem esset si adesset promissio faciendi renouationem, vel ortum esset ius illam petendi, ex quo dominus alteri locasset, vel aliter locare velle declarasset, tunc enim bene diceret prætendens renouationem velle retinere, & danda ei esset manutentio, vt sensit etiam *Rota decis.* 111, *num.* 8. *post Posth. de manut.*

105 Decima septima declaratio est, ius istud petendi renouationem esse mere personale, & ideo alteri cedi minime posse, vt latissime probat *Cald. de renouat. emph. quæst.* 13. *nu.* 1. *& plur. seqq.* vbi, quod neque potest cedi alteri consanguineo *Amat. decis. Ferrar.* 51. *num.* 32. sed hoc intelligitur quatenus cessio non fiat proximiori immediate sequēti, sed extraneo, vel alteri remotiori *Bertaz. consil. cia.* 85, *n.* 18 *Pereir. d. dec.* 128. *nu.* 4.

106 Verum declaratio ista procedit in ipso proximiore, qui ad petendam renouationem primo loco admittitur, vt ipse non possit ius suum transferre in alium ad præiudicium subsequenter post eum vocati. At dubium est in ipso vltimo conductore, an possit hoc ius petendi renouationem alteri relinquere in præiudicium proximioris, & affirmatiuam late tuetur *Gabr. cons.* 78. *num.* 1. *& seqq.* *& num.* 12. *lib.* 2. & cum eo transit *Grattan. disc.* 88. *num.* 43. *& disc.* 813. *num.* 34.

Animaduertendum tamen, quod *Gabr.* mouetur, quia totum faciat fauor, qui præstatur primo conductori, qui rem meliorem fecit, & ideo eius opinio tutior erit, si agatur de renouatione, ex quo res fuerit per cōductorem meliorata, de qua locuti sumus *sup. in princ. huius cap.* sed ista, de qua modo loquimur, debita iuxta doctrinam *Bart. in d. l.* 1. §. *permittitur ff. de aqua quot. & æst.* est diuersa, nec debetur propter melioramenta, sed ex quadam æquitate, & congruentia renouandi successoribus, quod concessum fuit temporaliter antecessoribus, iuxta text. *in d.* §. *permittitur*, & quo ad eam contra opinionem Gabrielis facit, quod non attenditur proximiores non fuisse institutos hæredes à conductore, quando emphyteusis non sit hæreditaria, iuxta tradita *sup. in declarat.* 5. de quo etiam late *Merlin. dec.* 532, *num.* 2. *&* 3. sed vere *Gabr.* loquitur præcise in terminis doctrinæ *Bart. in d.* §. *permittitur* prout etiam aduertit *Grattan. disc.* 88, *num.* 43. & ad tradita *in d. declaratione* 5. responderi potest, quod loquuntur de institutione vniuersali, in qua dubitari potest, an veniat res deuoluenda, & facultas petendi renouationem inuestituræ, non autem de relicto, seu cessione speciali rei locatæ, & facultatis petendi renouationem, quam cessionem, seu relictum potest dominus ratificare, & ratihabitio trahitur retro ad tempus factæ dispositionis per conductorem, de quo tempore proximiores nullum habebant ius quæsitum, sed tantum quærendum, & euentuale, quod non est considerabile, & hoc modo ratificata dispositio, redditur valida, vt firmauit *Ruin. consil.* 45. *nu.* 20. *lib.* 1, quem sequitur *Gabr. d. cons.* 78. *num.* 12. vnde

107 de pendebit validitas à voluntate domini, qui in terminis nostris non tenetur ratificare, an autem sufficiat conductorem legasse simpliciter rem conductam ad hoc, vt debeatur renouatio, de qua agimus legatario; hanc quæstionem tractat *Fulgin. de iur. emphyt. tit. de renouat. quæst.* 1. *num.* 39. & deductis hinc inde argumentis, concludit distinguendo, vt si agatur de emphyteusi hæreditaria, procedat opini affirmatiua, si autem de emphyteusi ex pacto, procedat negatiua, & quo ad istud secundum membrū,

108 quod si agatur de emphyteusi ex pacto, & prouidentia, renouatio non debeatur legatario vltimi emphyteutæ, comprobatur ex quo neque hæredi debetur, vt firmatum fuit supra *in* 5. *declaratione*, at secus est vbi agitur de emphyteusi hæreditaria, circa quam versatur tota difficultas, & in casu in quo cōsuluit *Gabr. in consilio supracitato* aderat legatum rei vna cum facultate petendi renouationem expresse relicta à testatore

109 eidem legatario, & *Gabr.* fundat totum ius legatarij in dicta facultate, non autem in legato rei, signum euidens, quod sensit hoc non iuuare, vbi non continet dictam facultatem, nec prætendi potest, quod dum testator relinquit rem emphyteuticam, censeatur reliquisse ius illud, seu facultatem renouationem petendi, quia ius illud vti ius euentuale, & non purificatum, non venit in legato rei, vt in fortiori, vbi videlicet concessio erat ad renouandum, probat *Alex. cons.* 91. *num.* 11. *&* 12. *lib.* 1, at hæc in effectu concludunt legatarium nullum ha-

110 bere ius coactiuum, sed si dominus directus velit ratificare legatum, poterit, & quod magis est etiam in emphyteusi ex pacto, & prouidentia, iuxta opinionem *Ruin. in d. cons.* 45. *num.* 20. *lib.* 1.

Decima octaua declaratio est, vt non

111 propterea, quod potest proximior petere renouationem inuestituræ sibi fieri, competat ei actio realis aduersus ipsam rem, penes tertios forte existentem, sed intentare debeat actionem personalem aduersus dominum, vt renouationem faciat *Gabr. cons.* 68, *num.* 13, *lib.* 3. & alijs cumulatis *Rot. decis.*

335, num,

130. *numer.* 10. *part.* 11. *rec.*

Verum hæc declaratio bene procedit, si
112 agatur de renouatione faciẽda vigore pacti, quod, quatenus simpliciter loquatur de renouando, actionem personalem tantummodo tribuit *Royas decis.* 132. *num.* 3. *& dicam infra cap. seq.* at secus est in renouatione ista, quæ debetur de iure, & æquitate, ac proinde tribuit etiam actionem reuocatoriam contra tertium, vt distinguendo declarauit *Rot. cor. Ninot. decis.* 48. *num.* 11. *& seqq.* vbi quod fuit sæpissime dictum in alijs causis, & redditur ratio differentiæ, quia ex simplici pacto de renouando non impeditur dominus aliter disponere de re sua, li-
113 cet contraueniendo teneatur ad interesse. At vero ex imperio legis vel statuti mandãtis aliquem inuestiri, oritur præcisa parendi obligatio, adeout cedat in irritum quidquid in contrarium factum fuerit, quod vltra ibi allegatos optime tradit *Soccin. Sen. consf.* 99.
114 *num.* 7. *ad fin. lib.* 1. vbi quod id etiam procedit si quod de iure debetur sit quoque deductum in pactum, & sequitur *Rim. Iun.*
115 *consf.* 94. *num.* 31. vnde Rot. solet concedere immissionem, quando competit hæc renouatio, vt videre est penes *Duran. decis.* 431. *in princ.* & condemnare etiam tertium
116 possessorem ad restitutionem fructuum à die moti contra eum iudicij, vt *in dec.* 162. *num.* 1. *& seqq. part.* 13. *rec.*

Decima nona declaratio est, vt doctri-
117 na *Bart.* iuxta quam sit hæc renouatio, euitetur, & non procedat si res locata, non fuerit alteri concessa per concessionem de illa te particulari, sed alienatione alicuius vniuersitatis bonorum, in qua illa comprehendatur, quia hoc est de natura vniuersalis concessionis, vt transferatur omne ius concedentis, etiam si quid particulariter cedi, vel alienari non possit, vt considerat *Scrader. de feud. part.* 3. *cap.* 4. *num.* 41. *&* 42. & dixit Rota *in decis.* 664. *num.* 10. *par.* 2. *rec.*

118 Vigesima declaratio est, vt hoc ius petendi renouationem non competat vltra septimum gradum consanguinitatis, vt censuit *Rot. decis.* 151. *num.* 16. *part.* 9. *rec.* vbi plures auctoritates cumulat, & inter eas *Paris. consf.* 23. *num.* 261. *lib.* 1. *Socc. Iun. consf.* 76. *num.* 73. *lib.* 1. *Menoc. consf.* 378. *n.* 84. qui tamen non loquuntur in his præcisis terminis, sed dicunt in feudis non succedi vltra septimum gradum.

119 Vigesima prima declaratio est, vt quando deuenitur ad hanc renouationem, citari debeant possessores bonorum, quorum locatio renouatur, vt censuit *Rot. decis.* 166. *num.* 16. *par.* 11. *rec.*

120 Vigesimo secundo declaratur, vt hoc ius petendi renouationem non sit practicabile, nec procedat in feudis *Roman. consf.* 70. *num.* 3. *vers. non obstant. Clar. in §. feudum quæst.* 87. vbi, quod nunquam vidit in feudis obseruari *Menoc. consf.* 400. *num.* 31. & alijs late adductis *Rot. d. decis.* 664. *num.* 8. *par.* 2. *rec.* Non desunt tamen contrarij, & signanter *gloss. in d. l.* 1. *§. permittitur in ver. impetrabile* eum qua etiam transit ibi *Bart. ff. de aq. quot. & æst.* Sed standum erit obseruantiæ quæ in proposito attenditur *decis.* 664. *num.* 10. *par.* 2. *rec.*

Vigesima tertia declaratio est, vt in hac renouatione quatenus agatur de emphyteusi, requiratur scriptura, iuxta veriorem, & in praxi admissam opinionem de qua testatur. *Valasc. de iure emphyt. quæst.* 7. *num.* 10. Sed ista, & præcedens declaratio vna cum alijs quę tradi possent in specie de feudo, & emphyteusi, sunt extra materiam, & ideo me remicto ad tractantes ex professo de eis, & signanter ad *Cald. de iure emphyt. qui per tot. lib.* 1. *de renouat. emphyt.* latissime tractat, nec non ad *Fulgin. de iur. emphyt.* qui pariter habet titulum *de renouatione* in quo discutit quæstiones sexdecim.

Quoniam autem in hoc casu de quo agimus dominus non tenetur proprie relocare, sed tantum quatenus relocare velit tenetur aliquos præferre, vt dictum est, *supra in prima declaratione* meminisse conuenit, quod sunt alij plures casus in quibus hæc prælatio competit quos iam retuli supra in *cap.* 20.

## De pactis, consuetudinibus, & statutis, quod fiat renouatio locationis.

*S V M M A R I V M.*

1 *Pactum, quod locatio finita debeat renouari est præter naturam contractus.*
2 *Et est validum.*
3 *Et non requirit de necessitate scripturam.*
4 *In emphyteusi, & locatione rerum ecclesiæ ad longum tempus est prohibitum.*
5 *Ampl. vt non valeat etiamsi locatio cum dicto pacto, facta sit cum solemnitatibus de iure requisitis.*
6 *Secus si sit cum Beneplacito Apostolico.*
7 *Ampl.* 2. *non sufficere obseruantiam contractus per centum annos, nisi probetur obseruantia ipsius pacti.*
8 *Et non sufficerent renouationes fuisse factas, si tanquam Ecclesia non vtiles, fuissent nulla.*
9 *Ampl.* 3. *vt quamuis esset validum, & ligaret Prælatum inferiorem illud apponentem, non ligaret Papam.*
10 *Ratio, cur dictum pactum in rebus Ecclesiæ non valet, est, ne eo mediante locatio protrahatur vltra tempus permissum.*
11 *Pactum prædictum valet, vbi locatio rei Ecclesiæ, illo seruato, non protrahitur vltra tempus permissum.*

12 Pactum renouandi locationem appositum ab eo, qui non potest libere pro quocumque tempore locare non valet.

13 Pactum relocandi, quando non potest apponi, an appositum vitietur, vel vitiet totum contractum, pendet à dignoscendo, an partes in eo contraxissent, vel non,

14 Pactum renouandi locationem non est eius renouatio.

15 Pactum renouandi locationem non mutat in aliquo naturam contractus, cui adijcitur.

16 Pactum renouandi locationem, non ligat successorem singularem.

17 Nec tribuit actionem contra tertium possessorem bonorum.

18 Locator vigore pacti de relocando non potest compelli praecise ad relocationem, sed liberatur soluendo interesse.

19 Praestans interesse dicitur verè, & propriè seruare promissa.

20 Promittens relocare, potest alteri concedere, & valet concessio.

21 Contrarium tenent alij,

22 Decl. primam procedere in locatione ad breue tempus, secunda in locatione ad tempus longum.

23 Contrarium, quod prima procedat etiam in locatione ad tempus longum.

24 Secus in emphyteusi,

25 Decl. non procedere, quod obligatus relocare possit locare alteri, si obligatio non sit ex pacto, sed ex lege, vel statuto.

26 Idem dic si pactum sit munitum iuramento, & hypotheca bonorum.

27 Iuramentum promittentis obligat ad obseruantiam praecisam, itaut non sufficiat praestare interesse.

28 Ampl. etiam aduersus haeredem iurantis.

29 Contrarium, quo ad hoc tenent alij.

30 Decl. vt cesset obligatio de obseruando praecisè pactũ relocandi postquam promittens alteri bona concessit.

31 Decl. tunc posse dominum non obstante pacto relocandi alteri concedere, cum locatio est ad certum tempus, secus si perpetua, vel ad certas generationes.

32 Conductor cum pacto renouandi debet renouationem petere, alias locatio, non obstante pacto, expirat.

33 Ampl. vt necesse sit petere renouationem ante finitum tempus locationis.

34 Lim. si locatio sit in perpetuum cum pactu renouandi.

35 Et quod nunquam necesse sit petere renouationem ante finitam locationem, sed peti possit postea infra annum.

36 Et quod peti possit etiam postea vsque ad triginta annos.

37 Contrarium quo ad hoc.

38 Decl. primam procedere si verba sunt directa in dominum, vt renouare debeat, secus e contra.

39 Caducitas à locatione ob non petitam renouationem qualibet de causa excusatur.

40 Et deficiente excusatione datur purgatio mora.

41 Secus in feudalibus.

42 Mora purgatio de aequitate canonica datur semper re integra.

41 Etiam aduersus pactum resolutiuum ante acceptationem.

44 Minori datur restitutio in integrum aduersus omissã petitionem renouationis.

45 Idem in alijs gaudentibus priuilegio minorum,

46 Idem si adsint maiores, & minores admixti.

47 Etiamsi dominus alteri locasset.

48 Et etiam lapsu quadriennio.

49 Haeredi competit restitutio in integrum aduersus non petitam renouationem debitam ex pacto cũ defuncto.

50 Ampl. nec impediri per scientiam locationis, nisi cognouerit pactum.

51 Pactum renouandi locationem est strictè intelligendũ. Et si potest intelligi de vnica renouatione debet ad eam restringi.

52 Si dictum sit ad renouandum de nouennio in nouennium, non potest intelligi de vnica renouatione.

53 Pactum relocandi primo conductori, intelligi debet in casu, quo dominus velit relocare, non si velit pro se retinere.

54 Pactum intelligi debet prout de iure.

55 Sed prius habenda ratio, vt aliquid operetur, & postea facienda restrictio, vt quanto minus fieri potest iuri communi deroget.

56 Pactum renouandi locationem in ecclesiasticis intelligitur si in renouatione adsit vtilitas Ecclesiae

57 Et intelligitur finita locatione per lapsum temporis, non autem ob pacta non seruata.

58 Romae adest statutum cap 124. lib. 1. de locationibus ad certas generationes renouandis.

59 In emphyteuticis etiam ecclesiasticis adsunt consuetudines. & concordia, seu statuta, vt renouentur pluribus in locis.

60 Statutum Vrbis simpliciter loquens non comprehendit res, & personas Ecclesiasticas.

61 Secus quando de eis expressam mentionem facit, vel per verba aequipollentia.

62 Statutũ Vrb. in cap. 15. lib. 1. de contractibus filiorum familias, loquitur expresse etiam de Clericis.

63 Voluntas metitur à potestate, itaut, qui non potest aliquid disponere censeatur noluisse.

64 Confirmatio dat robur confirmato, sed illud non extendit, vt comprehendat, quae disponentes comprehendere noluerunt.

65 Ampl. etiamsi in confirmatione adsit clausula, & de nouo concedimus.

66 Ampl. 2. etiam in confirmatione facta in forma specifica, cum verbis amplissimis.

67 Statutum laicale, vt comprehendat Clericos non sufficiunt verba vniuersalia apta illos comprehendere, sed requiruntur expressa, vel adeo ampla, vt expressis aequipolleant.

68 Verba generalia, quamuis ampla non comprehendunt personas, & causas de quibus in specie disponi non potest.

69 Lim. si plus obtulerit maior auctoritas delegantis.

70 Iurisdictio in personas Ecclesiasticas non debet de facili censeri laicis concessa.

71 Papa quando disponit de re spectante ad principatum temporale censetur disponere tanquam princeps temporalis, non tanquam supremum Ecclesiae caput

72 Statutum, quod dominus finita locatione teneatur eam renouare, est contra ius, & debet strictè intelligi.

73 Argumentum affirmatiue ductum à pacto ad statutum est validum.

74 Statutum multis in casibus est potentius facto.

75 Statutum mandans fieri relocationem tribuit conditionem.

76 Condictio datur contra tertios possessores.

77 Statutum mandans relocari intelligitur in casu, quo dominus nolit pro se retinere.

78 Consuetudo renouandi locationem successoribus vltimi conductoris intelligitur procedere in casu, quo dominus velit alijs reconcedere,

79 Se-

79 *Secus si probetur in specie consuetudo, quod teneatur relocare, etiamsi velit pro se retinere.*
80 *Consuetudo prædicta, an possit probari per testes, itaut concedenda sit remissoria ad eam probandam.*
81 *Consuetudo relocandi non inducitur ex eo quod dominus fuerit solitus relocare, nisi probetur eum voluisse pro se retinere, & non potuisse.*

## CAPVT LXIII.

PActū appositum in locatione ad tempus,
1 quod ea finita debeat renouari, est præter naturam contractus *Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 23. num. 1.* Et regulariter loquendo
2 non potest dubitari illud esse validum, quia aperte de iure admittitur *l. ne cui C. locat.* Solet tamen dubitari, an pro sui validitate necesse sit illud esse in scriptis redactum, vel
3 etiam valeat, si probetur aliunde, & requiri scripturam indicare videntur verba *dict. l. ne cui*, sed eis non obstantibus, probari posse per testes dictum est in *cap. 20. num. 39. & seqq.*

Nullum tamen erit prædictum pactum in
4 emphyteusi, seu locatione ad longum tempus rerum Ecclesiasticarum, quia prohibetur tam de iure ciuili, quam canonico, vt in *§. quod autem, & §. neque illud Auth. de non alienan. & in c. nulli 5. de reb. Eccles. non alienan. & dixit Rot. cor. Mantic. decis. 10. num. 14. & cor. Rojas decis. 132. num. 6.*

Idque est adeo verum, vt procedat etiam
5 si locatio cum d. pacto facta sit cum solemnitatibus de iure comuni requisitis secundum *Roman. in l. etiam num. 12. vers. & si dicis ff. sol. matr.* Et licet hoc dictum patiatur difficultatem, quia in contrarium est *text. in Auth. de alienatione emphyt. in princ. §. licentiam*, & tenent *Felin. in c. in præsentia num. 27. vers. in hoc intellige de probat. Alex. in d. l. etiam. num. 3. ad fin. & 4. Gozad. cons. 39. num. 13.* tamen quando ad-
6 mittenda sit hæc opinio contraria ea intelligenda est de solemnitatibus Beneplaciti Apostolici, vt videlicet tunc sustineatur dictum pactum cum locatio facta est cum tali solemnitate Beneplaciti, & non alias, si facta sit post *Extrau. ambitiosæ de reb. Eccles. non alienan.*, quia per eam correcta sunt iura antiqua admittentia alienationem cum alijs solemnitatibus, vt in specie quod correcta sit dispositio *d. §. licentiam Auth. de alien. emph.* & propterea pactum prædictum sine Beneplacito non sustineatur, late declarauit *Rot. cor. Coccino decis. 2264. num. 16. & seq.*

7 Neque sufficeret contractum esse antiquum, & obseruatum per centum annos, nisi probaretur etiam in specie obseruantia pacti prædicti de renouando, prout requiritur, quando prætenditur induci per lapsum temporis præsumptionem Beneplaciti Apostolici, ad sustinendum aliquod pactum particulare. *Becc. cons. 96. num. 7. Surd. consil. 339. num. 26. Gregor. decis. 451. num. 7.* & in specie de pacto prædicto alijs adductis firmauit *Rot. cor. Coccino d. decis. 2264. nu.*
8 *19.* Imo, & non sufficeret, quod actu concessio fuisset renouata, si renouationes fuissent factæ absque vtilitate Ecclesiæ, quia fuissent nullæ, & sic non releuarent, vt firmauit *Rota cor. Rojas decis. 132. num. 9. & 10. iuncto num. 5.*

Prætcrea non omittendum circa dictum
9 pactum in locationibus rerum Ecclesiasticarum appositum, annotare, quod quamuis etiam fuisset per Prælatum inferiorem valide, appositum, itaut ipsum locantem, & successores in Prælatura ligaret, non tamen propterea ligaret Summum Pontificem, sed ipse, eo non obstante, valeret vtendo præuentione, quam habet, bona alteri cuicumque ad libitum locare, vt pariter late firmatur in *d. decis. 2264. num. 23. & seqq. cor. Coccino.*

10 Quoniam vero ratio cur prohibetur dictum pactum in locationibus rerum Ecclesiæ ea redditur, quia videtur in fraudem legis, vt scilicet, eo mediante, fiat locatio vltra tempus à iure permissum *Couar. variar. lib. 2. cap. 16. num. 4. Gratian. disc. 88. nu. 20. post med. & alijs relatis Rot. cor. Rojas decis. 132. num. 7.* hinc deduci possunt duæ
11 illationes, vna, vt procedat in locationibus ad tertiam generationem de quibus loquuntur dicta iura illud prohibentia, vel etiam hodie in alijs, adeo diuturnis, vt iuncta renouatione, locatio protraheretur vltra tempus permissum, secus autem in locationibus ad tempus adeo breue, vt hoc cesset, quia tunc cessaret prohibitio, ducto argumento a ratione cessante *c. cum cessante 60. in princ. de appellat.* Alia illatio est, vt pro-
12 cedat nullitas dicti pacti in locatione cuiuscumque non valentis libere pro quocumque tempore locare, idque argumento ducto ab identitate rationis, quod valcat in iure *Verall. decis. 177. nu. 5. par. 1. Cassad. decis. 37. nu. 2. super regul. Canc. decis. 438. num. 7. part. 14. rec.*

13 Astante d. pacto in prædictis casibus, an vitietur contractus in totum vel solum vitietur pactum, pendet à dignoscendo, an partes sine eo contraxissent, vel non, iuxta tradita supra *in cap. 14. §. 7.*

Quo autem ad effectum pacti, supposita eius validitate, sciendum, quod non propterea,

terea, quod adest locatio, verbi gratia ad decennium, cum pacto renouandi pro alio decennio, dici potest, quod adsit locatio
14 ad viginti annos, quia pactum renouandi non est renouatio, & sic vsque quo non fuerit actualiter facta renouatio, non potest dici adesse locationem pro tempore pro quo renouanda est *Rim. Sen. cons. 16. n. 6. & seqq. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 23. num. 9* vbi alij ad lucuntur, & dixit *Rot. cor. Gregorio decis. 348. num. 2. & in rec. decis. 166. num. 18. part. 11* licet contrarium sensisse videatur *Rim. Sen. cons. 74. num. 24. & Rot. in vna Foroliuien. Bonorum 14. Decembris 1618. §. denique non obstat coram Remboldo* inter eius impressas *decis. 204. num. 15.*, quia prima est verior, vt de promissione de locando, quod non sit locatio, dictum est in *cap. 22. num. 75.*, quod est fortius, quia promissio de relocando est apertissime relata ad tempus futurum, id est post finitam locationem, vnde clarius est non posse importare relocationem, vt considerat *Iass. cons. 117. num. 5. post med. vers. praeterea multo clarius lib. 1.*, vbi dicit, quod praetendere, promissionem de facienda venditione post cridas importare venditionem ante, esset plus quam ridiculum.

15 Praeterea praedictum pactum non mutat in aliquo naturam contractus cui adijcitur *Bart. in l. si finita §. si de vectigalibus nu. 10. ff. de damn. infect. Paris.* qui alios refert *consil. 108. num. 52. lib. 1. Mantic. de tacitis lib. 22. tit. 23. num. 1.* & respectu rei non tribuit aliquod ius, sed solum tribuit actionem personalem ad factum renouationis *Ang. cons. 184. num. 3. Soccin. Iun. consil. 9. num. 17. vers. & si dicatur lib. 3. Ruin. cons. 167. num. 13. lib. 1. Mantic. d. numer. 1. in fine Gregor. decis. 348. num. 3. & decis. 567. num. 2.*

Hinc infertur, quod pactum praedictum
16 non ligat successorem singularem, in quem non transit actio personalis *l. fin. ff. de contrah. empt.* & in terminis *Gabr. consil. 68. n. 10. & 12. lib. 2.* & proinde non potest vigo-
17 re dicti pacti agi contra successorem singularem in dominio rei locatae de quo *Rot. cor. Royas decis. 132. num. 3.* neque contra tertium successorem in bonis, cui nempe bona ipsa fuerint locata de quo *Gabr. d. consil. 68. & Rot. cor. Gregor. decis. 567. num. 2.*

Infertur etiam, quod locator non tene-
18 tur praecise renouare, sed potest liberari soluendo interesse, prout est regulare in obligatione ad factum *l. si quis ab alio 13. §. si quis promiserit ff. de re iudic. Surd. cons. 52. num. 14. Gregor. decis. 241. num. 3.* adeout
19 praestans interesse dicatur vere, & proprie seruare promissa, & non contrauenire *Aldebrand. cons. 132. num. 121. & seqq. lib. 1.*
20 vnde potest alteri concedere, & valebit concessio *Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 23. num. 2. Gratian. disc. 357. num. 35. & seqq.* nec poterit primus conductor agere nisi pro consequendo interesse aduersus dominum *Gregor. decis. 348. num. 3. & decis. 567. num. 2. in Recene. decis. 111. num. 8. & decis. 166. num. 12. part. 11.*

21 Verum haec illatio non transit sine magna difficultate, quia contrarium, quod teneatur dominus praecise renouare, & ideo non valeat alteri concedere probant *Dec. cons. 328. num. 3. Rimin. Iun. cons. 94. num. 31. Rot. decis. 11. n. 4. & 9. pars. 2. rec. & in Foroliuien. bonor. 4. Decembris 1618. §. denique non obstat. cor. Remboldo inter eius impressas decis. 204. num. 15.* & quidem pro opinione ista facit text. *in d. l. ne cui 32. C. locat.* quae aperte probat teneri dominium relocare primo conductori, stante pacto, & per eum text. *Bald.* ibi notandum dicit alteri concedi non posse, quod renouandum est priori, vel eius successoribus.

22 Pro conciliatione distingui posse videbatur, vt prima opinio procedat in locatione ad breue tempus, quae nullum ius tribuit in re locata, sed tantum actionem personalem contra locatorem, secunda vero in locatione ad tempus longum, quae tribuit ius in re vt dictum est etiam *in cap. 27. num. 3.* & in hoc proposito distinguendo sensit *Rim. cons. 168. num. 23. vers. nec etiam verum, & 24. lib. 1.* quem refert *Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 23. num. 7. post med.* Sed haec distin-
23 ctio melius considerata patitur difficultatem, quia, quod locatio ad longum tempus tribuat ius in re, non facit, quod illud tribuat etiam pactum renouandi in illa locatione existens, & ius illud tributum à locatione iuuare non potest, quia cum locatione ipsa expirat, vt bene aduertit ipse *Mantica eodem loc. num. 8. in princ.* Considerabam tamen, quod *Bald. in d. l. ne cui*, dum docet non posse propter dictum pactũ rem
24 alteri concedi, bis, videtur restringere dictum suum ad contractus emphyteuticos, dicendo illam doctrinam veram maxime in eis, idque forsan nõ sine misterio, in eis enim facilius sustineri potest, quod pactũ nõ distinguatur à cõtractu, ita vt si contractus ius tribuat in re, idẽ dicendũ sit de pacto, cum emphyteusis dicatur materia informis, quae à pactis formam accipit *Rot. cor. Pen. dec. 129. num. 3. Hodier. ad Surd. dec. 198. num. 5.* quaecumque enim pacta in se recipit *L. 1. C. de iur.*

*iur. emph. Rain.conſ.* 98. *num.* 12. *lib.* 3. vbi
etiam idem dicit de feudo de quo, *& Bald.*
loquitur.

Retenta autem prima opinione ſaltem in
contractu locationis, quod dominus, non
obſtante pacto renouandi, poſſit alteri loca-
re, & valeat locatio, limitanda erit, vt non
procedat, ſi renouatio debita etiam ſit ex iu-
ris diſpoſitione, vel ſtatuti, quia tunc do-
minus tenetur ad obſeruantiam præciſam,
etiamſi id, quod debetur ex diſpoſitione
legis deductum ſit etiam in pactum, iuxta
communem opinionem de qua in his termi-
nis teſtatur *Soccin. Sen.conſ.* 99. *num.* 7. *ad fin.*
*lib.* 1. *& Rim.Iun. conſil.* 94. *num.* 31. *Rot.cor,*
*Ninot. deciſ.* 48. *num.* 11. *& ſeqq.*

26 Prout etiam limitanda erit ſi pactum ſit
munitum iuramento, & hypotheca bono-
rum, hoc enim caſu impeditur conceſſio-
nem rei alteri fieri poſſe, & quatenus fiat,
habens hypothecam in bonis conceſſis, po-
teſt etiam aduerſus tertium, cui conceſſio
facta eſt, immiſſionem petere, quod ſecus
eſt ſtante ſimplici pacto renouandi abſque
hypotheca *deciſ.* 230. *num.* 10. *&* 12. *part.*
10. *rec.* ſi autem adeſſet ſolum iuramentum
abſque hypotheca adhuc obligaret promit-
tentem ad obſeruantiam pacti præciſam, hæc
27 enim eſt virtus iuramenti, vt debeat factum
eo mediante promiſſum præſtari in forma
præciſa, nec ſufficiat præſtare intereſſe *Iuſ.*
*in l. ſi pecunia num.* 23. *ff. de condit. ca. dat.*
*Soccin. Iun. in l. ſtipulationes non diuiduntur*
*num.* 432. *& ſeq. ff. de verb. oblig. Surd.con-*
*ſil.* 13. *num.* 27. *Gutier. de iuram.part.* 1. *cap.*
39. *num.* 6. *vbi de magis com.* idque proce-
28 dit etiam aduerſus hæredem iurantis, *Man-*
*tic. de tacit. lib.* 14. *tit.* 33. *num.* 8. *Seraph.dec.*
805. *num.* 3. *&* 4. *Andr. deciſ.* 87. *num.* 3. li-
29 cet, quo ad hoc vltimum, alij contrarium
teneant, *vt per Gabr. de iure iuran. concl.* 8.
*num.* 3. *Adden. ad Gregor.deciſ.* 241. *ſub nu.*
7. *verſ. qua tamen ampliatio*. Sed hæc pro-
30 cedunt aduerſus ipſum iurantem valentem
præſtare præciſe, & ideo aliud forte dicen-
dum eſſet ſi iam alteri bona conceſſiſſet, &
tradidiſſet, & ſic amplius præciſe adimple-
re nequiret, quia impoſſibilitas, imo, & dif-
ficultas excuſat ab obligatione præſtandi
factum præciſe *Rot.in Perusina Dotis cor.Or-*
*tembergo penes Marcheſ. de commiſ. part.* 2.
*fol.* 588. *num.* 2. idque non obſtante iura-
mento *Gabr.de iureiur. concl.* 8. *num.* 4. *Scacc.*
*de camb.* §. 2. *gloſ.* 3. *num.* 114. & eſt commu-
nis opinio teſte *Fenzonio ad ſtatut. Vrb. cap.*
164. *num.* 2.

31 Præterea eadem prima opinio ſupradicta
limitanda erit, vt locum habeat ſi locatio
ſit facta ad certum tempus cum pacto reno-
uandi, ſecus ſi facta in perpetuum, cum
pacto renouandi de viginti nouem annos, in
viginti nouem annos *Add. ad. Gregor. deciſ.*
348. *nu.* 6. *ad fin.* & ratio differentiæ eſt eui-
dens, quia dum locatio eſt facta in perpetuũ
illa renouatio, ad euitandam contrarieta-
tem, cenſetur requiſita non pro ſubſtantia
contractus, ſed ſolum ad maiorem proba-
tionem dominij *Bero.conſ.* 116. *num.* 19. *lib.*
1. *Corbul. de cauſ.priuat. ob tempus finitum*
*num.* 17. *Rot.deciſ.* 438. *num.* 3. *par.* 1. *& dec.*
381. *num.* 14. *part.* 5. *rec.* & idem eſſet ſi ad
certas generationes facta eſſet locatio cum
d. pacto *Rot.dec.* 166. *num.* 4. *part.* 11. *rec.*

Et eadem differentia conceſſionis releuat
etiam ad alium effectum, videlicet, quia
ſi conceſſio eſt ad certum tempus cum pacto
32 renouandi, petenda eſt renouatio, alias
locatio expirat, non obſtante pacto *Rim.Iun.*
*conſil.* 257. *num.* 83. *& ſeq. Corbul. de cauſ.*
*priuat. ob non petit.inueſt. num.* 7. *Rot. deciſ.*
215. *num.* 2. *& per tot. part.* 1. *rec.* & petitio
33 facienda eſt ante finitum tempus conceſſio-
nis, alias amittitur ius petendi eam, vt, alijs
relatis tradit *Mantic.de tacit. lib.* 22. *tit.* 23.
34 *num.* 13. *&* 24. quod ſecus eſt ſi conceſſio
ſit in perpetuum cum pacto renouandi de
tempore in tempus *Rauden. reſol.* 14. *num.*
12. *poſt med. Manent. de Liuell. part.* 12. *nu.*
3. *deciſ.* 438. *num.* 2. *part.* 1. *rec.* propter præ-
dictam rationem, quod tunc renouatio non
requiritur de ſubſtantia contractus *Rot. co-*
*ram Durano deciſ.* 402. *num.* 6. *verſ. neque ob-*
*ſtat*, adeout poſſit conductor compelli pe-
tere renouationem, ſed ſi eam non petierit
non propterea caducitatem incurrit *deciſ.*
243. *num.* 8. *part.* 10. *rec.*

35 Verum predicta opinio, cum qua tranſit
Mantica, quod petitio renouationis debeat
fieri ante finitum tempus locationis, eſt ſa-
tis rigoroſa, nam alij tenent, quod peti poſ-
ſit etiam poſtea infra annum *Bero conſ.* 116.
*num.* 6. *& conſ.* 119. *num.* 5. *lib.* 1. *Corbul.de*
*cauſ.priuat.ob non petit. inueſtit. infra legit.*
*tempus num.* 7. vbi reddit rationem, quia
dum dictum eſt ad renouandum abſque ex-
preſſione temporis, intra quod peti debet
renouatio, hoc remanet ſub diſpoſitione iu-
ris *l.comodiſſime ff. de liberis, & poſth.l.ſi ex-*
*traneus ff. de condit. inſtit.* & ſic vt peti de-
beat infra annum, & diem, vt habetur *in*
*vſib. feudor. cap.* 1. *de cap. Corrad. & in cap.*
1. *quo temp. mil inueſt.pet.deb.*

36 Imo fortius, quod peti poſſit etiam poſt
annum voluit *Dec.conſ.* 328. *numer.* 3. *verſ.*
*quibus tamen, & per tot.* vbi probat, quod
poſſit peti, vſque ad triginta annos, & li-

cet

eet in hoc refellatur in specie per *Corbul. d.*
37 *num. 7. post med.* dicentem id videri penitus insulsum, quod pactum illud possit operari etiam in tempore, quo renouatio ipsa esset finita, tamen eum defendit *Peregr. consf. 94. num. 19. & seqq. lib. 2.* vbi *sub num. 21. vers. & licet,* dicit in specie, quod licet Corbulus Decij traditionem impugnauerit, ta-
38 men eam probatam esse ex ibi traditis constat, & eamdem opinionem Deeij, saluari posse, quando verba directa sunt in dominum, vt renouare debeat, secus autem si directa sint in conductorem, vt petere debeat renouationem, voluit *Bero. consf. 119. num. 10. lib. 1.* & amplius dummodo non sit iniunctum conductori renouationem petere *Rim. Iun. consf. 22. n. 17. ad med. & seq.*

Quando autem locus esset caducitati à d.
39 Iure petendi renouationem, illa excusari deberet qualibet de causa, est enim quædam pœna, quæ non incurritur sine dolo *Bero. consf. 196. num. 9. lib. 1. Decian.* qui alios
40 allegat *resp. 4. numer. 39. lib. 4.* & deficiente excusatione daretur purgatio moræ re integra *Menoc. consf. 1133. num. 14. Decian. d. resp. 4. num. 41. & seq.* licet in feudalibus hoc
41 non transeat sine difficultate, quod detur purgatio moræ aduersus non petitam inuestituram, ex traditis *per Curt. Iun. de Feud. part. 4. §. 23. causa priuationis num. 45. & Rosental. de Feud. cap. 6. concl. 59. num. 3. & seq.*
42 *& sub litt. E,* eum de æquitate canonica purgatio moræ detur semper re integra, ac vbi non est effectum deterius ius partis *Seraph. decisf. 1150. num. 4. Adden. ad Gregor.*
43 *decisf. 559. num. 10.* præcipue ante acceptationem caducitatis, quia tunc peti valet purgatio moræ, etiam aduersus expressum pactum resolutiuum *Adden. ad Gregor. dec. 559. n. 10. vers. limita tertio Seraph. dec. 1150. num. 1. Duran. decisf. 270. num. 9. post med.*
44 Et quando is, qui petere debuisset renouationem esset minor, competeret ei restitutio in integrum aduersus omissam petitionem *Menoc. consil. 757. num. 13. Decian. consil. 4. num. 13. & seq. lib. 4. Bursat. consf. 292. num. 2. & consil. 293. num. 2. & seqq. Gamma decisf. 117. num. 3. vbi Adden.*
45 Et idem dicendum esset in gaudentibus priuilegio minorum, vt de Comunitate dixit *Rot. cor. Duran. decisf. 402. num. 8. &*
46 *seqq.* Et etiam si cum minoribus adsint etiam maiores connexam causam habentes *Bur-*
47 *sat. consf. 293. num. 4. & seqq.* Et quamuis Dominus ad locationem fauore alterius iam deuenisset, *Gamma d. decisf. 117. sub num. 3.*
48 Neque impeditur hæc petitio restitutionis in integrum per lapsum quadriennij, sed adhuc dabitur propter enormem læsionem, iuxta veriorem opinionem cum qua transit *Rot. in prædicta decisf. 402. num. 13. & seqq.*
49 *cor. Duran.* & vbi non esset idem conductor, qui pactum fecit, sed hæres, vel excusaretur propter præsumptam ignorantiam, vel daretur ei restitutio in integrum, quamuis esset maior, ex generali clausula *si qua mihi,* propter præsumptã ignorantiam pacti *Gozad. consil. 56. num. 10. Rim. Iun. consil. 22.*
50 *num. 22. & 23.* Nec satis esset eum sciuisse rem esse conductitiam, seu emphyteuticam, nisi etiam probaretur eum sciuisse pactum petendi renouationem *Ruin. consil. 110. num. 6. lib. 1. Bero. consil. 117. num. 5. lib. 1. Curt. Iun. consil. 232. nu. 21. & seq. Bertaz. consil. ciu. 112. num. 13. & seq.*
51 Non omittendum autem animaduertere, quod prædictum pactum renouandi locationem conductori, vti onerosum Domino, de-
52 bet strictè interpretari, adeout si potest intelligi de vnica renouatione, ad eam restringi debet, *Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 23. nu. 19. in princ. Adden. ad decisf. 14. num. 30. par. 3. rec. Rot. decisf. 215. num. 5. part. 1. rec. & cor. Royas decisf. 132. num. 2.* Non
53 posset vero restringi ad primam renouationem si dictum esset ad renouandum de nouennio in nouennium *Mantic. d. tit. 23. nu. 19.* & idem esset si aliter deprehenderetur per primam renouationem non consumi effectum secundum intentionem disponentis, quia tunc non intelligitur tantum de primo actu, sed etiam de vlterioribus, iuxta doctrinam *Bald. in l. iniustus in fin. C. de procurat.* eum alijs late traditis per *Tiraq. de retractu lignag. §. 8. glos. 7. num. 5.*
54 Item restringi debet pactum prædictum, & intelligi in casu quo Dominus velit concessione finita alteri bona concedere, non autem si velit illa pro se retinere, vt censuit *Rota cor. Royas decisf. 132. num. 4.*, vbi plures allegat, qui tamen non loquuntur in terminis pacti, sed renouationis faciendæ de iure comuni proximioribus vltimi iuxta celebrem doctrinam *Bart. in l. 1. §. permittitur ff. de aqua quot. & æstiua.*, de qua dictum est in *cap. præcedenti*, & licet adhuc faciant saltem per argumentum, eum pacta intelligi debeant prout de iure, *Surd. consil. 34. num. 34. & 48. & seq Lancellot. de attent. par. 3. cap. 26. num. 79. & seq. Rot. decisf. 392. num. 3. par. 1. rec.* tamen in pacti interpre-
55 tatione prius habenda ratio, vt aliquid operetur, & postea facienda restrictio, vt quanto minus fieri potest iuri communi deroget, *Gozad. consil. 74. num. 15. prope fin. post Felin. in c. 1. col. 7. vers. declara duob. modis.*

Et

56 Et restringi quoque opportet idem pactum in Ecclesiasticis, supposita eius validitate, vt fieri debeat renouatio, si in ea adsit vtilitas Ecclesiæ, idque eadem ratione, quod de iure talis vtilitas in renuatione requiritur, vt expresse habetur in *extrauag. ambitiose de reb. Eccles. non alien.* & in proposito firmat *Rota cor. Royas d. decis.* 132. *num.* 5.

57 Prout etiam restringi debet pactum, vt procedat finita locatione per lapsum temporis, non autem si finiatur ob pacta conuenta non seruata, vt tradit *Rim. Iun.cons.* 94. *num.* 6. & post eum, late comprobat *Cald. in tractat. de renouat. emph.lib.*1.*quæst.* 9. *num.* 5.

Quandoque compellitur dominus renouare, ex particulari consuetudine, vel statu-
58 to loci, præcipue in locationibus ad longum tempus, prout signanter hic in Vrbe ex *cap.* 124. *Statut. lib.* 1. disponente locationes ad certam generationem, si tempore, aut ex defectu generationis finiantur, iisdem pactis, conditionibus, & tenoribus relocari successoribus de eadem genealogia, & sanguine, extraneis hæredibus, & singularibus successoribus exclusis, debere.

59 Et in emphyteoticis, etiam Ecclesiasticis adsunt consuetudines, concordiæ, & statuta similia de renouatione facienda, prout in specie in statu Vrbini, quia omnia fere bona sunt emphyteutica, non quidem concessa laicis per Ecclesiasticos, sed quæ ipsi laici submiserunt dominio Ecclesiæ, ad euitandam illorum deuastationem, & confiscationem propter inimicitias, & bella tunc vigentia, & si quæ fuerunt ab initio per Ecclesiasticos concessa, illa tunc erant sterilia, & infructuosa, & proprijs expensis, ac laboribus per laicos ad culturam reducta fuerunt, vnde æquitas non patitur ab illis auferri, ac proinde inita fuit concordia inter Archiepiscopum, & Capitolum Vrbinaten. ex vna, & Comune Ciuitatis ex altera Apostolica auctoritate confirmata, vt fieri debeat renouatio illis, qui ex testamento, vel ab intestato succederent, vt refert *Eminentiss. Otthobon. in decis.* 148. *num.* 6. verum concordia prædicta fuit solum fauore Ciuium Comitatinorum, & incolarum, & aliorum habitantium pro maiori parte temporis in Ciuitate, & Comitatu Vrbini, itaut non comprehendat alias Ciuitates illius status habentes territorium separatum, prout loquēdo de Ciuitate S. Angeli in Vado declaratur in præfata *decis. Eminentiss. Otthob.* sed generaliter, quod inoleuerit similis consuetudo in statu Vrbini, & approbata fuerit per Breue S. M. Vrbani Octaui refert *Eminentiss. Celsus in decis.* 192. *num.* 1. *& seqq.*

Verum omissis, quæ late dici possent de ijs constitutionibus loquentibus in specie
60 de emphyteuticis, quo ad præfatum statutum Vrbis, dubitatum fuit, an procederet, etiam in locationibus bonorum Ecclesiæ, vt patet ex latissime ibi deductis per *Fenzon.* vbi adducit octo fundamenta pro affirmatiua, & deinde tenendo negatiuam singulis respondet, & sub *num.* 66. in responsione ad octauum refert Rotam in hoc articulo variasse, ac resedisse vltimo loco, & pluries in negatiua, quam postea etiam amplexa est *in decis.* 58. *num.* 31. *part.* 6. *rec.* & cum ea transiuit quoque *Add. ad Burat. decis.* 880. *in princ.* & optima ratione, quia licet statutum Vrbis conditum fuerit de ordine Papæ, & ab eo in forma specifica confirmatum, itaut non possit dici deficere potestatem res, & personas Ecclesiasticas ligandi, tamen vbicumque de eis mentionem expressam
61 non facit, vel per verba æquipollentia, illos non comprehendit ex defectu voluntatis, cū enim conditum fuerit à Populo, non censetur comprehendere voluisse simile res, & personas simpliciter loquendo, iuxta late tradita *in decis.* 58. *num.* 28. *& seqq part.* 6. & in alijs cumulatis *in decis.* 179. *num.* 49.
62 *part.* 9. *rec.* expresse autem de Clericis loquitur signanter *in cap.* 152. *lib.* 1. *de contractibus prohibitis cum filijs familias*, & verbis æquipollentibus vtitur *in cap.* 180. *eodem lib.* vbi mandat duas sentētias habere vim trium, quod propterea Ecclesiasticos etiam ligat *decis.* 52. *num.* 1. *part.* 1. *diu. decis.* 380. *num.* 1. vbi, quod tenuit sæpissime *Rot. par.* 1. *rec. decis.* 87. *num.* 6. *post Posth. de manuten.* ex quibus comprobatur, quod alibi eos noluerunt statuentes comprehendere, quia si voluissent, eodem modo expressissent, sed generaliter loquendo de statutis laicorum, ideo censetur noluisse comprehendere personas, & bona Ecclesiastica,
63 quia voluntas meritur à potestate, & ideo, quia de eis statuere non possunt censetur etiam nolle, adeo vt non releuent verba ampla, apta ex propria significatione illos comprehendere *Abb. in cap. à nobis il primo num.* 4. *de sent. excom. per eum text. Dec. in cap. Ecclesia S. Mariæ num.* 198. *vers. & etiam ex defectu de constit. Crot. cons.* 370. *num.* 13. *Gozad. cons.* 76. *num.* 12. *Hondea. cons.* 20. *num.* 7. *lib.* 2. & stante defectu voluntatis
64 statuentium, nihil releuat, quod superueniat confirmatio Papæ, quia confirmatio dat robur, & validitatem statuto confirmato, sed illud non extendit, vt comprehendat ea,

quæ ſtatuentes comprætendere noluerunt
*Caſtren. conſ. 187. n. 1. lib. 2. Alex. conſ. 122.*
*num. 20. lib. 4. Ruin. conſ. 17. num. 10. verſ.*
*vnde confirmatio lib. 1. & conſ. 111. num. 18.*
*lib. 5. decis. 604. num. 1. part. 4, & decis.*
*177. num. 53. part. 5. & decis. 58. num. 29,*
65 *& 30. part. 6. rec.* etiam ſi in confirmatione
adſit clauſula, *& de nouo concedimus*, ſeu *Sta-*
*tuimus*, quia, & ipſa famulatur confirma-
tioni, itaut cenſeatur appoſita pro maiori
validitate, & nihil magis tribuat, cenſetur
enim confirmantem ſtatuiſſe, prout ſtatutum
erat, & ſic quo ad perſonas, & res laicas,
non quo ad Eccleſiaſticas, de quibus ſtatu-
tum non erat *decis. 702. num. 6. part. 1. diu.*
*Gregor. decis. 267. num. 1. verſ. non obſtat*
*& ſequenti, & num. 3. verſ. & quæ ad caute-*
66 *lam*, & de confirmatione facta in forma
ſpecifica, & verbis tam amplis, vt nouæ le-
gis vim habere videretur late *Bich. dec. 521.*
*num. 8. & ſeqq.* militat enim, etiam in con-
firmatione in forma ſpecifica eadem ratio,
quod det robur, ſed non ampliet, nec tol-
lat defectum voluntatis ſtatuentium, vt ha-
betur *in eadem decis. Bichij nu. 10*, quæ ple-
niſſime hoc firmat, & tanquam magiſtralis,
pluribus placuit, & proinde impreſſa fuit
*per Dianam poſt part. 11. fol. 7. & per D. Vr-*
*ceol. conſult. 40. num. 35, & in recent. decis.*
*293. num. 13. part. 11*, quæ tamen deciſio
67 contenta eſt, quod adſint in ſtatuto, ita
confirmato verba vniuerſalia apta compre-
hendere clericos, ad hoc, vt ligentur, quod
non tranſit ſine difficultate, videtur enim
requiri, quod verba ſint expreſſa, vel adeo
ampla, vt expreſſis æquipolleant, & ſic con-
uincant voluntatem in ſtatuentibus eos cõ-
prehendendi, quæ, conſiderato tempore ſta-
tuti conditi, quo deficiebat in ſtatuentibus
poteſtas, præſumitur non adfuiſſe, niſi con-
uincatur contrarium, & ad hoc conuincen-
dum, non ſufficit verba eſſe apta illos com-
prehendere, quatenus reſtrictionem patian-
tur, ita vt verificari poſſint in omnibus alijs
ſibi ſubditis abſque comprehenſione Cle-
ricorum non ſubditorum; hoc enim dato, ſe-
quitur non probari voluntatem illos com-
prehendendi, & remanere in ſuo vigore præ-
ſumptionem contrariam, prout docuit *Abb.*
*in d. cap. à nobis il 1, num. 4. de ſent. excom.*
*Gozad. d. conſ. 76. num. 12.* & omiſſis alijs
68 ipſe *Honded. in prædicta decis. allegatus conſ.*
*20. num. 7. lib. 2.* expreſſe firmat, non ſuf-
ficere ſtatutum eſſe quantumcumque gene-
rale, & poſt congeſtas plurimas auctorita-
tes, dicit, concluſionem probari ea ratio-
ne, quia non creditur ſtatuentes voluiſſe
in generali diſpoſitione comprehẽdere per-
ſonas, ſeu cauſas de quibus in ſpecie diſpo-
nere non potuiſſent. Obſeruandum tamen,
quod *Abb. in d. cap. à nobis num. 4. ad fin.*
69 limitauit dictum ſuum procedere niſi forte
plus contulerit maior, & largior auctoritas
delegantis, & applicari poſſe limitationem
in ſtatuto Vrbis, dum non ſolum ſubſecuta
fuit confirmatio Papæ, ſed etiam præceſſit
eiuſdem auctoritas, & mandatum, vt con-
deretur, prout habetur in Bulla confirma-
tionis, & in titulo eorundem ſtatutorum,
& notat ibi *Fenzon. num. 51. & ſeqq.* vide-
batur enim prima facie ceſſare defectum
poteſtatis in ſtatuentibus, etiam ſeclusa con-
firmatione, & conſiderato tempore, quo
ſtatuta condebant, & ſic deficere fundamen-
tum non comprehenſionis Clericorum, præ-
cipue in capitulis generaliter loquentibus,
ex quo licet ſtatuentes eſſent laici, & ſic nõ
habentes auctoritatem in Eccleſiaſticos, ta-
men plus eis contulerit maior, & largior
auctoritas Papæ eos ad ſtatuendum delegã-
tis, iuxta præfatam limitationem *Abbat.* ſed
re melius conſiderata, & inſpectis verbis
prædictæ Bullæ, in quibus, dum fit mentio
de prædicta facultate, & mandato, nullum
verbum legitur neceſſario importans con-
ceſſionem iuriſdictionis in eccleſiaſticos, ac
conſideratione habita, quod in effectu ſta-
tuta fuerunt condita, & edita à Senatu, &
Populo, vt habetur in eorum titulo, adhuc
videtur dicendum defeciſſe poteſtatem in
70 eis. Non enim ita de facili credendum eſt
Pontificem conceſſiſſe laicis iuriſdictionem
in perſonas, & res Eccleſiaſticas, ſed man-
datum, & auctoritas præſtita Senatui, &
Populo pro ſtatutis condendis, videtur pro-
71 ueniſſe a Papa tanquam Principe tempo-
rali, non autem tanquam à ſupremo Eccle-
ſiæ capite, prout arguendo à ſubiecta ma-
teria, à qua omnis diſpoſitio recipit inter-
pretationem, dixit in terminis confirmatio-
nis ſtatutorum *Rota decis. 682. num. 27. &*
*ſeqq. part. 4. tom. 2. rec.* & magis præciſè tam
de confirmatione, quam etiam de mandato,
& auctoritate præſtita pro condendis ſtatu-
tis Vrbis eadem *Rota cor. Merlino decis. 901,*
*num. 3. verſ. nec enim*,
72 Verum præſuppoſito, quod ſtatutum ſit
validum, & applicetur, circa eius interpre-
tationem, videtur poſſe tradi regulam ge-
neralem, quod interpretari debeat ſtricte,
cum ſit contra regulas iuris, quod quis te-
neatur rem ſuam locare, vel locando ali-
quem præferre, ex adductis *in cap. 20. in*
*princ. Bart. in l. quod conſtitutum 22. ff. de mi-*
*lit. teſtam. Bald. in l. teſtamenta 17. num. 5.*
*ff. de teſtamen.* vnde ei facile applicabuntur
limi-

73 limitationes, & restrictiones, quas supra
dictum est dari pacto, cum valeat argumen-
tum affirmatiuè ductum à pacto ad statutum
*Roman.conf. 399.num. 3. Grattan. disc.* 348.
74 *num.* 28. licet statutum multis casibus sit
potentius *Gratian. disc.* 88. *num.* 21. *vers. &
licet*, quorum vnus dici potest iste, quia
statutum operatur dominum teneri præcisè
ad relocandum, quod secus est in pacto, sal-
tem secundum vnam opinionem in simplici
locatione per nos retentam, vt dictum est
75 supra *n.*25. tribuitq; statutū cōditionem, vt
notat *Fenzon. in dict. cap.* 124. *Statuti Vrb.*
76 *num.* 75. quæ datur etiam contra tertios
possessores, ex traditis *per Rot. cor. Ninot.
decis.* 48. *num.* 11. *& seq. & per nos in cap. præ-
cedenti in declarat.* 18. & in specie, quod
77 mandans relocari successoribus restringa-
tur, & intelligatur in casu quo dominus no-
lit pro se retinere, vt dictum est de pacto,
late tuetur in terminis d. statuti Vrb *c.*124.
*Fenzon. ad d. statutum à num. 67. vsque ad
fin.* & vltra ibi adducta, pro certo etiam ha-
buisse videtur *Rot. coram Gregor. decis.* 45.
*num. 4. & 5.*
78 Et in simili de consuetudine relocandi
successoribus vltimi emphyteutæ, quę æqui-
paratur statuto, quod intelligatur procede-
re in casu quo Dominus velit alijs concede-
re, nisi probetur in specie eam vigere etiam
in casu quo velit pro se retinere *Marescot.
variar. resolut. cap. 3. nu.* 12. *lib.* 1. *Gratian.
disc.* 88. *num.* 14. *& seqq. & disc.* 813. *nu.*
36. *Mantic. decis.* 10. *num.* 10. *Gregor. decis.*
45. *num.* 5. *Royas decis.* 96. *num.* 5 *& seqq.*
79 Probato autem, quod adsit consuetudo,
quod teneatur relocare etiamsi vellet pro se
retinere, seruanda erit etiam si agatur de
bonis Ecclesiasticis, vti in proposito bono-
rum Abbatiæ Nonantulæ censuit *Rot. decis.*
11. *num.* 1. *& per tot. par.* 2. *rec. & in eadem
causa Nonantulana emphyteusis* 18. *Ianuarij*
1601. *coram Pamphilio.*
80 Vnde si petatur Remissoria ad proban-
dam talem consuetudinem, erit conceden-
da *Verall. decis.* 61. *part.* 3, quod tamen
non transit sine difficultate, quia probatio
ista videtur facienda per præcepta & sen-
tentias, & sic per scripturas, & Remissoria
non solet concedi ad probandum, id quod
probari debet per scripturas, vt in specie
considerauit *Rota cor. Royas decis.* 96. *num.*
5. *& 6.* vbi tamen remissoria denegata fuit
ex alio capite, videlicet, quia non fuerat
articulatum, quod adesset consuetudo relo-
candi in specie, etiamsi Ecclesia vellet pro
se retinere bona, prout necesse est probare,
vt dictum est.

81 Præterea circa consuetudinem non omit-
tendum etiam erit animaduertere, quod
cum sit liberæ facultatis Domini relocare,
vel non solitum relocandi, non valet indu-
cere consuetudinem eiusdem liberæ facul-
tatis restrictiuam, & potestatem abstinendi
adimentem *Abb. in c. ex par.* 10 *num.* 7. *vers.
secundo potest solu de conc. preben.* & in his ter-
minis *Gratian. disc.* 88. *num.* 15. *Mantic. decis.*
10. *num.* 12. nisi probetur Dominum vo-
luisse pro se retinere & non potuisse *Castren.
in l. qui luminibus num.* 2. *vers. sed tamen ff.
de seruit. vrban. præd. Seraphin. decis.* 1086.
*num.* 1. *Coccin. decis.* 402. *nu.* 10. vbi quod
absque ista circumstantia non releuat fuisse
seruatum per mille annos *Merlin. decis.* 106.
*num. 9. & decis.* 838. *num.* 7.

## De renouatione locationis, & conductio-nis tacita.

*SVMMARIVM.*

1 *Renouatur tacite locatio cum conductor finita expressa rem retinet, & locator non contradicit.*
2 *Et hæc est præsumptio iuris.*
3 *Et est fauorabilis.*
4 *Conductor finito tempore locationis non potest licite retinere rem absque renouatione.*
5 *Delicti præsumptio semper euitari debet.*
6 *Dominus sciens, & patiens conductorem finita locatione remanere in fundo, censetur consentire, vt habeat eo modo, quo prius.*
7 *Renouatio locationis tacita declaratur primo, vt censeatur cum duratione pignorum in prima locatione datorum.*
8 *Et generaliter censetur facta cum eisdem qualitatibus & conditionibus.*
9 *Pactum de non expellendo appositum in locatione, censetur repetitum in tacita relocatione.*
10 *Hypotheca tacita non incipit à die contractus, sed à die quo incipit deberi id pro quo ea competit.*
11 *Fideiussorum obligatio in locatione præstitorum, non censetur repetita in tacita relocatione.*
12 *Pignorum obligatio facta à tertio pro locatione, non censetur repetita in tacita relocatione.*
13 *Obligatio pendens à voluntate tertij, non censetur repetita in tacita relocatione.*
14 *Ampl. non sufficere fideiussorem, seu tertium, qui pignora obligauit, scire conductorem in conductione remanere.*
15 *Lim. 1. si conductor aliquid in pignoribus faciat tertio sciente.*
16 *Lim. 2. si in instrumento locationis adfuisset pactum tacitæ renouationis, & fideiussor ei accessisset.*
17 *Secus si obligatio fuisset alterata.*
18 *Pœna in contractu locationis apposita, non censetur repetita in tacita relocatione.*
19 *Pactum de affrancando in locatione appositum, non censetur renouatum in tacita relocatione.*
20 *Secus si appareret pactum esse factum intuitu ipsius contractus.*
21 *Ampl. non censeri renouatum pactū prædictū etiamsi adsit statutum, quod locatio censeatur renouata.*

22 Pactum executiuum in locatione appositum non, censetur in tacita relocatione renouatum.
23 Obligatiò Cameralis, & Guarantigia non censetur in tacita renouatione locationis repetita.
24 Ampl. etiamsi adsit statutum, quod censeatur repetitum instrumentum.
25 Secus in renouatione expressa, quia in ea censetur repetita obligatio Cameralis, & iuramentum.
26 Contrarium, quod pacta executiua censeantur repetita in tacita relocatione.
27 Decl. primam esse veritatem de rigore iuris, sed in praxi dari executiuam etiam pro locatione tacitè renouata.
28 Lim. vt non possint censeri renouata conditiones locationis in tacita relocatione, si constet de contraria mente.
29 Et sufficiunt coniecturæ, & præsumptiones.
30 Et sufficit contractum esse mutatum in substantialibus.
31 Limita 2. in eis, quæ requirunt aliquid præter consensum.
32 Iuramentum requirit tactum scripturarum, & ideo non potest censeri tacite repetitum.
33 Stipulatio requirit verba, & ideo non potest censeri tacite repetita.
34 Instrumentum locationis non potest censeri tacite repetitum in relocatione tacita.
35 Scriptura debet videri, & legi, & non pendet à solo consensu.
36 Pacta quæ non sunt de natura contractus locationis, non censentur repetita in tacita relocatione etiamsi adsit statutum, quod censeatur renouata locatio cum eisdem pactis.
37 Renouatio tacita locationis declaratur secundo, vt procedat etiam in locatione prædiorum Reipublicæ.
38 Idem est in locatione bonorum Ecclesiæ.
39 Lim. si non constet de scientia Prælati, vel Administratoris Reipublicæ, quæ probari debet.
40 Lim. 2. si locatio non sit facta nomine Ecclesiæ, vel officij.
41 Gabellarum locatio censetur tacite renouata.
42 Renouatio tacita locationis declaratur tertio, vt non præsumatur facta per idem tempus pro quo facta erat primo locatio, sed tantum ad annum.
43 Ampl. etiamsi constaret rem fuisse solitam locari pro maiori tempore nisi probetur solitum in ipsa tacita relocatione.
44 Et censetur facta relocatio ad annum, etiamsi prima locatio fuisset pro tempore minore.
45 Lim in prædijs vrbanis in quibus non censetur ad annum renouata, sed tantum pro tempore, quo conductor habitauerit.
46 Ratio est anima legis, & magis attenditur, quam verba dispositiua eiusdem.
47 Relocatio tacita prædij reddentis fructum quolibet quinquennio, censetur ad quinquennium.
48 Relocatio tacita prædij reddentis fructus bis in anno, censetur ad sex menses.
49 Relocatio tacita prædij reddentis fructus vno anno abundantes alio tenues, censetur ad biennium.
50 Relocatio tacita prædij rustici reddentis fructus æquales in qualibet anni parte censetur facta pro rata temporis pro quo prædium fuit retentum.
51 Relocatio tacita prædij vrbani, ex quo non percipiuntur fructus æquales in qualibet anni parte, censetur facta ad annum.
52 Relocatio tacita triremium censetur ad annum.
53 Relocatio tacita molendini olei, censetur ad annum.
54 Relocatio tacita officij Notariatus, censetur facta de die in diem.
55 Relocatio tacita pro quanto tempore censeatur facta, statur arbitrio Iudicis.
56 Et eius partes erunt indagare mentem partium, quæ etiam tacita attenditur.
57 Et ponderandum an res locata habeat maiorem similitudinem prædio rustico, quam prædio vrbano.
58 Relocatio tacita domorum in locis, in quibus solitæ sunt locari in certo tempore, censetur ad annum.
59 Renouatio tacita locationis declaratur quarta non procedere si in scriptis certum tempus conductionis comprehensum est.
60 Intellige procedere si contractus fuit celebratus in scriptis, itaut scriptura fuerit de substantia, non si ad solam probationem.
61 Intellige secundo procedere declarationem in casu, quo in scriptis tempus certum, & limitatum durationi præfinitum sit.
62 Lex vna potest habere duplicem intellectum.
63 Relocatio tacita declaratur quinto, vt procedat non solum in primo anno, sed etiam in subsequentibus.
64 Intellige in tacita relocatione inducta per ius commune, secus in inducta per statutum disponens censeri factam relocationem pro tempore, pro quo erat prima.
65 Sed cessante relocatione statutaria, intrat relocatio iuris communis.
66 Relocatio tacita declaratur 6. vt procedat ex vtriusque contrahentis consensu, secus si vnus non possit consentire.
67 Furere si cœperit locator, vel conductor, tacita relocatio non procedit.
68 Lim. si furiosus habeat curatorem scientem, & consentientem.
69 Mortuo locatore, vel conductore, non habet locum tacita relocatio.
70 Lim si adsit hæres, qui sciat conductorem continuare.
71 Hæres ignorare præsumitur.
Ampl. in hærede continuato, quia non presumitur scire contractum defuncti.
72 Secus est in filio hærede.
93 Per scientiam heredis ante aditam hereditatem inducitur renouatio locationis.
94 Hæreditate iacente inducitur tacita relocatio secundum aliquos.
75 Contrarium verius.
76 Tacita relocatio non solum cessat mortuo locatore sed etiam mortuo conductore.
77 Et vbi hinc inde est hæres probāda scientia vtriusque.
78 Si adsit hæres cum beneficio tacita relocatio non intrat nisi ei expediat.
79 Intellige non intrare tacitam relocationem si obligaretur de proprio.
80 Inuentarium Beneficij non suffragatur nisi ad hoc vt hæres non teneatur de proprijs bonis vltra hæreditaria.
81 Tacita relocatio non inducitur vbi dominus ignorat conductorem continuare.
82 Et sufficit ignorantia præsumpta.
83 Et probanda est scientia.
84 Tacita relocatio non procedit vbi in contractu requiruntur solemnitates.
85 Contrarium tenet Rota.
86 Solemnitates non requiruntur in obligatione procedente ex causa præcedentis obligationis.
87 Solemnitatum defectus si non allegetur ab eo cuius fauore sunt inducta contractus sustinetur.

88 Re-

88 Relocatio tacita non procedit vbi adsunt coniectura vel præsumptiones contrariæ mentis.

89 Relocatio tacita no habet locum si dominus litigauit pro expulsione conductoris.

90 Intellige si obtinuit, vel prosequebatur litem.

91 Relocatio tacita non procedit si in locatione promissa sit rei restitutio libera, & renunciatum omni legum auxilio.

92 Idem si adsit renunciatio inquilinatus.

93 Idem si adsit pactum, quod relocatio locum habere non debeat.

94 Relocatio tacita locum non habet si dominus rogauit amicos, vt inducerent conductorem ad reconducendum.

95 Idem si allegata locatio expressa, & non probata.

90 Relocatio tacita debet probari, alias Iudex non supplet.

97 Relocatio tacita cessat si durante tempore, quo dudurare debuisset, dominus recepit bona.

98 A relocatione tacita, tacite receditur.

99 Relocatio tacita declaratur septimo procedere tantum on contractu locationis, non in alijs.

100 Procedit tamen tacita renouatio etiam in precario.

101 In venditione fructuum pro annuo pretio non procedit tacita renouatio.

102 Tacita renouatio non procedit in colonia partiaria, vel conductore soluente in fructibus.

103 Contrarium verius.

104 Decl. primam procedere in relocatione inducta per statutum.

105 In emphyteusi non procedit tacisa relocotio secundum veriorem.

106 Ampl. etiamsi emphyteusis sit ad renonondum.

107 Contrarium tenent aliqui.

108 In locatione ad longum tempus non habet locum tacita relocatio.

109 Contrarium tenent aliqui.

110 Statutum, quod relocatio intelligatur pro eodem tempore, quo prima locatio, procedit etiam in locatione ad longum tempus.

111 Relocatio tacita declaratur octauo, vt procedat etiam in locatione operarum.

112 Reconductio Medici regulatur ad instar reconductionis prædiorum rusticorum.

113 In officijs quæ ex necessitate geruntur non procedit tacita relocatio.

114 Nec vbi hinc inde non adest vbi argui potest renouatio.

115 Relocatio tacita declaratur 9 vt procedat etiam in locatione mobilium, & se mouentium.

116 Decl. procedere si agatur de re solita locari, secus e contra.

117 Relocatio tacita declaratur 10. vt non procedat, quando vnus ex condominis domus conduxit ab alio partem suam.

118 Contrarium verius.

119 Relocatio tacita declaratur 11. vt non procedat ex solo cursu temporis, sed requiratur vlterius conductorem continuore in re, & locatorem præstare patientiam.

120 Relocatio tacita, vt cesset, non est necessaria disdicta.

121 Contrarium, quod sit necessaria disdicta.

122 Decl. non esse necessariam disdictam, sed nec debere conductorem omnino tacere.

123 Disdicto potest fieri in qualibet parte anni.

124 Statutum, quod disdicta fiat in certo tempore est contra ius, & stricte intelligendum.

125 Pactum, quod disdictã fiat per quindecim dies ante, non adimit facultatem faciendi eam magis anticipate.

126 Stante statuto, quod disdicto fiat per quindecim dies ante, non potest fieri intra illos.

127 Secus stante dispensatione Principis.

128 Stante statuto, quod denunciatio fiat ante kalendas sufficit eam fieri in ipsis kalendis.

129 Statutum, quod fiat disdicta ante kalendas Maias intelligitur procedere tantum in locationibus solitis terminari in festo Sancti Michaelis.

130 Statutum, quod disdicta non facta censeatur locatio renouata non procedit dum constat eam renouatam non fuisse.

131 Idem in pacto, quia valet argumentum à statuto ad pactum.

132 Relocatio tacita locum non habet si vnus ex contrahentibus aperte declaret nolle continuare, & alius hoc sciat, & taceat.

133 Decl. procedere in terminis iuris communis, secus autem stante statuto, vel pacto, quod disdicta non facta censeatur renouata locatio.

134 Disdicta facta coram Iudice incompetente inducit scientiam.

135 Disdicta debet esse valide facta, quando requiritur per statutum.

136 Iudex competens pro facienda disdicta est ille denunciati, non denunciantis.

137 Disdicta facta Clerico ex Decreto Iudicis laici, est nulla.

138 Contrarium tenent alij.

138 Disdicta facta coram Iudice laico contra Clericum non probatur per relationem solius nuncij.

140 Statutum inducens tacitam relocationem non procedit aduersus minorem prohibitum sine solemnitatibus locationem facere.

141 Disdictam locationis si quis faciat, & deinde taceat, & continuet, non propterea censetur recessisse ab ipsa disdicta.

142 Contrarium tenent alij.

143 Decl. primam procedere si disdicta facta sit finita locatione, secundam si ea durante.

144 Secus si adsint circumstantiæ Iudicem aliud arbitrari mouentes.

145 Locatoris patientia, quod conductor continuet in prædio locato satis probatur, ex eo quod docetur de eius scientia.

146 Relocatio tacita declaratur 12. vt non inducatur statim finita expressa, sed requiratur tempus considerabile.

147 Et quantitas temporis relinquitur arbitrio Iudicis.

148 Relocatio tacita declaratur 13. vt allegari non possit à conductore, qui pro parte sua non adimpleuit.

149 Conductor pensionem non soluens, non potest allegare tacitam relocationem.

150 Amplia procedere stante statuto tacitam relocationem inducente, quia non procedit fauore non adimplentis.

151 Amplia sufficere opponi de non adimplemento.

152 Amplia vt si statutum inducat tacitam relocationem fauore soluentis debitis temporibus, non sufficiat soluisse postea.

153 Relocatio tacita declaratur 14. vt non procedat si continuatum vltra triginta annos, quia præsumitur perpetua.

154 Relocatio tacita declaratur 15. vt vbi non intret, non potest peti merces actione locati, sed alia.

CA-

## CAPVT LXIV.

REnouari locationem, ne dum expressè,
sed etiam tacitè dictum est supra in *cap.*
*61. in princ.* & quoniam de expressa renoua-
tione locuti sumus in duobus capitulis præ-
cedentibus, nunc deueniendum ad tacitam,
quæ inde arguitur, quod conductor conti-
1 nuat, lapso tempore locationis expressæ, re-
tinere Prædium conductum, & locator non
contradicit, vt sunt text. clari in *l. item quæ-*
*ritur* 14. §. *qui impleto*, *& in l. seq. ff. locat.*
*& in l. legem* 16. *C. eodem* quarum legum
verba præcisa ad hoc facientia, refert *Me-*
2 *noc. præsum.* 85. *num.* 1. *lib.* 3. Adeo vt hæc
sit iuris præsumptio, quæ resultat ex d. con-
tinuatione conductoris, & taciturnitate lo-
catoris *Io. Andr. in addit. ad specul. tit. de*
*præsumption.* §. *species num.* 5. *in ver. in præ-*
*dictis Menoc. ibidem num.* 2.

Et hoc pro regula traditum est *Menoc.*
3 *d. præsumpt.* 85. *in princ.*, & est dispositio
fauorabilis secundum *Mantic. de tacit. lib.*
5. *tit.* 15. *num.* 39. *post med.* cuius duæ red-
4 duntur rationes, vna quia conductor ad
tempus, non potest finito tempore licitè re-
tinere absque renouatione conductionis, &
retinendo delinqueret, & ideo præsumen-
dum, quod eam renouauerit ad euitandam
5 præsumptionem delicti, quæ semper, ac po-
test euitari debet *l. merito ff. pro Soc.* & hæc
est ratio, quam adducit *Bart. in d.* §. *qui*
*impleto num.* 3. *vers. decisio*, *& Castren. nu.*
6 1. *post med.* Altera est, quia locator sciendo,
& patiendo conductorem remanere in fun-
do, censetur consentire, vt habeat eo mo-
do quo prius, & similiter conductor eodem
modo velle habere, quod sufficit, nam iste
contractus nudo consensu conualescit, vt
habetur in *l. qui ad certum* 15. *ff. locat.* & eo
ipso, quod tacuerunt consensisse videntur,
vt dicit text. in *d.* §. *qui impleto*, & bene ibi
*Castren. num.* 1. *post med.* vnde hæc videtur
ratio verior, & magis conformis sensui le-
gum prædictarum, ac proinde magis pla-
cet *Alciat. de præsumpt. reg.* 2. *præs.* 17. *num.*
2. vbi comprobat etiam per simile de præ-
cario & deposito, & eum sequitur *Me-*
*noc. d. præsum.* 85. *num.* 4. *&* 5. *lib.* 3.

Patitur autem prædicta regula quam plu-
res declarationes, quarum aliquæ expressæ
habentur in legibus præcitatis, aliæ vero
rationabiliter adduntur à Doctoribus, &
incipiendo ab eis quæ habentur in dictis le-
gibus, prima quæ se offert in *d.* §. *qui imple-*
7 *to*, est illa, quod per præfatam taciturnita-
tem vtriusque partis non solum videatur
facta tacita reconductio, sed etiam duret
obligatio pignorum in ipsa locatione præce-
denti datorum, & ex hac declaratione, quæ
expresse habetur in d. textu, nec non in *d.*
8 *l. legem in fine C. locat.* deducitur generalis
conclusio, quod d. tacita relocatio censea-
tur facta cum eisdem qualitatibus, & con-
ditionibus, cum quibus locatio præcedens
facta fuit *Anton. Gomes. variar. resol. tit. de*
*contract. cap.* 3. *num.* 17. *Mascard.*, qui alios
plurimos congerit *de probat. concl.* 990. *nu.*
3. *Menoc. de præsump. lib.* 3. *præs.* 85. *nu.* 19.
& quod censeantur repetita omnia, quæ
in priori locatione continebantur dixit *Rot.*
*in decis.* 495. *num.* 1. *part.* 1. *diu.* Et in spe-
9 cie si in prima locatione adfuisset pactum
de non expellendo, quod censeatur repeti-
tum in secunda voluit *Socc. Sen. cons.* 17. *nu.*
2. *lib.* 3. quem secuti sunt *Crauett. de antiq.*
*temp. par.* 4. *partic.* 4. *num.* 106. *& Menoc. d.*
*præsump.* 85. *num.* 20.

Ad vnum tamen aduertendum, quod li-
cet censeatur repetita hypotheca, vt patet
ex prædictis iuribus, & tradit *Bolognin. cons.*
30. *num.* 34. tamen hæc erit hypotheca ta-
cita, non autem expressa, quod est multum
10 considerabile, quia hypotheca tacita non
incipit à die contractus, sed à die quod in-
cipit deberi id pro quo competit *Meno.*,
*cons.* 851. *num.* 23. *& seq. & nu.* 31. & alijs
adductis dixi late in *cap.* 39. versus finem *nu.*
55. vbi tractaui à quo tempore incipiat hy-
potheca fauore locatoris pro pensionibus
tam in locatione expressè facta, ad plures
annos, quam in tacitè renouata.

Verum hæc generalis declaratio limita-
11 tur pluribus modis, & primo, vt non pro-
cedat quo ad fideiussores in primo contractu
præstitos, quia non potest censeri renouata
eorum obligatio absque nouo illorum con-
sensu prout expresse subiungit text. in *d.* §.
12 *qui impleto vers. sed hoc ita*, vnde, & si ter-
tius obligasset pignora non censebitur du-
rare obligatio eorum absque nouo consen-
su eiusdem tertij, vt notat ibidem *Bart. nu.*
13 2. & generalius, quod vbicumque actus, siue
obligatio pendet à voluntate tertij, tunc in
locatione taliter renouata, non censeatur re-
petita obligatio *Parpal. in l. si quis nec cau-*
*sam* §. *res pignori num.* 2. *ff. si certum petat.*
*Mascard. d. concl.* 990. *num.* 7. *Franc. Marc.*
*decis.* 539. *num.* 4. *&* 5. *part.* 1. Nec suffice-
ret fideiussorem, seu eum, qui pignora obli-
gauit, scire, & pati conductorem in condu-
ctione remanere, quia inde non potest col-
ligi eum velle se, vel sua bona iterum obli-
gare *Bart. in eod.* §. *qui impleto num.* 3. *vers.*
*ratio huius Ancar. quæst. famil.* 42. *num.* 10.
*&* 11.

15 *& 11. lib. 1.* ſecus autem eſſet ſi conductor
aliquid faceret in pignoribus ſciente, & pa-
tiente illo tertio, quia forte traderet ea lo-
catori, finito tempore conductionis, inde
enim, non contradicendo, cenſeretur taci-
te conſentire, quod eſſet obligata pro ſe-
cunda conductione, vel ſi conſentiat expreſ-
ſè ipſi ſecundæ conductioni, licet de pigno-
ribus nihil dicat, quia videtur eadem pi-
gnora reobligare, vt argumento *l. cum ma-
ritus §. 1, & l. dotem ff. de iure dot.* docet
*Caſtren. in d. §. qui impleto num. 2. verſ. ſed*
16 *ſi conductor*, prout etiam ſi ad fuiſſet pactum
in primo Inſtrumento, quod locatio debe-
ret cenſeri tacitè renouata, & in eodem fi-
deiuſſor ſe obligaſſet, vel habita de eo ſcien-
tia acceſſiſſet, quia tunc teneretur etiam
in tacita renouatione ad formam pacti cui
acceſſit inducta, prout admiſit *Surd. conſil.*
17 460. *num.* 44. licet in caſu ſuo dicat non te-
neri ex quo obligatio fuit alterata, quo ca-
ſu fideiuſſor amplius non tenetur ex ibi ad-
ductis *num. 45. & per Menoc. conſil. 246. nu.*
5. vbi de fideiuſſore officialis ad certum
tempus, quod non teneatur ſi, poſt illud con-
firmetur, de quo etiam late *Andreol. contr.*
45. *per tot.*

18 Secundo limitatur eadem declaratio, vt
non procedat tacita renouatio quoad pæ-
nam in contractu appoſitam ea enim repeti-
ta non cenſetur *Menoc. d. præſ. 85. num. 21.
lib. 3. Afflict. deciſ. 365. num. 14. Boer. deciſ.
284. num. 14. Magon. deciſ. Lucen. 37. num.
3. verſ. differt etiam.*

19 Tertio limitatur vt non procedat, quoad
pactum de affrancando in locatione appoſi-
tum, quia nec illud cenſetur renouatum, ſeu
prorogatum *Alex. conſil. 17. num. 12. lib. 4.
Ruin conſil. 86. in fin. & conſil. 114. num. 4.
lib. 1. Rot. Bononien. diu, deciſ. 80. num. 19.*
& licet contrarium tenuerit *Alex. in conſil.*
28. *in fin. lib.* 4. de eo non eſt curandum, vt
ſenſit *Muſcard. d. concl. 990. num.* 5, & la-
tius *Menoc. d. præſ. 85. num, 22. lib. 3.* vbi
aduertit dictam opinionem contrariam vi-
ſum eſſe ſequi *Caroc. de locat. & conduct. in
tit. de renou. locat. num. 4.* & allegare vltra
*Alex. & Gozad. in l. 2. nu. 165. C. de pact.
inter empt. & vend.* nonnullos alios, qui ni-
hil ad rem hanc ſcribunt.

20 Procederet tamen d. contraria opinio ſi
appareret pactum; illud eſſe factum intuitu
ipſius contractus locationis, vti ſi Inſtru-
mentum diceret, quod dominus, quia Ti-
tius, qui forte ſibi prædium vendiderat,
illud conduxit ad quinquennium, conceſſit
eidem facultatem intra idem tempus illud
redimendi, hoc enim caſu prorogata loca-
tione, quæ fuit cauſa ipſius facultatis, cen-
ſetur etiam prorogata eadem facultas, vt
docuit *Cagnol. in l. 2. num. 188. verſ. ex quo
infero ff. de pact. int. empt. & vend.* & ſecu-
tus eſt *Menoc. præſump. 85. nu. 22. prope fin.
lib. 3.*

21 Et ampliatur prædicta opinio, vt non
cenſeatur renouatum prædictum pactum de
affrancando, etiamſi adeſſet ſtatutum, quod
vbi locatio non fuerit diſdicta per certum
tempus ante finem, cenſeatur renouata,
quia non habet locum in locatione cum pa-
cto affrancandi *Imol. conſil. 36. num. 1. Bero.
conſil. 153. num. 18. & pluribus ſeqq. Borgnin.
deciſ. 44. num. 93. & ſeq. part. 1. Rot. Bonon.
dicta deciſ. 119. num. 17. vbi plene.*

22 Quarto limitatur, vt non procedat repe-
titio quoad pactum executiuum in locatio-
ne appoſitum, non enim cenſetur renoua-
tum tacitè in prædicta tacita reconductione
*Bald. in l. legem in princ. C. locat. Iaſ. conſil.
49. col. 2. verſ. ſecundo dicitur lib. 3. Gomeſ.
Leon. deciſ. 83. per tot. Afflict. deciſ. 365. nu.
14. in fin. Magon. deciſ. Lucen. 37. num. 3.*
23 *Barz. deciſ. 60. num.* 8. & non cenſeri repe-
titam obligationem cameralem, neque gua-
rantigiam *Gratian. diſc. 48. num. 35. & 36.
Adden. ad Gregor. deciſ.* 30. & procedere
24 etiam ſi adſit ſtatutum, quod cenſeatur re-
petitum Inſtrumentum *Borgnin. deciſ. 44.
num. 83, par. 1. Barz. deciſ. 60. num. 8. &*
25 *num. 10. poſt med.* Et in hoc differt iſta re-
nouatio ab expreſſa, quia in expreſſa reno-
uatione cenſetur repetita etiam obligatio
Cameralis, & ipſum iuramentum *Gratian.
diſc. 68. num. 35. & 36.*

26 Contrariam tamen opinionem, quod
ſcilicet pacta executiua cenſeantur repetita
etiam in tacita renouatione locationis te-
nuit *Rebuf. in tit. de litter. oblig. art. 2. gloſ.
1. num. 92, Maſcard. concl. 990. num 8. Ma-
gon. deciſ. Flor. 2, num. 29.* Verum prima
27 opinio de rigore iuris eſt verior, quod pa-
ctum executiuum non cenſeatur repetitum,
ſed adhuc in praxi ſeruatur dari viam exe-
cutiuam eodem modo pro tacita relocatio-
ne, ac pro expreſſa, prout dicit ipſe *Rebuf.*
& cum eo *Maſcard. vbi ſup.* & dixit *Rot. in
vna Rom. locationis ferreria 25. Iuny 1649.
§. neque impugnari cor. Meltio.* quod qua-
tenus non cenſeatur repetita obligatio Ca-
meralis, adhuc poteſt executiue procedi,
tam ex diſpoſitione iuris in *l. Præſes C. locat.*
quam vigore Statuti Vrbis *lib. 1. cap. 88.*
quæ deciſio habetur in *rec. par. 10. deciſ.
335. num. 3. & 4.*

28 Quinto limitatur ſi conſtet de contraria
mente contrahentium ob mutationem, &
varia-

variationem contractus, quia tunc non potest dici continuata, & renouata locatio ad formam prioris contractus, vt plene firmatur per *Rotam in decis. 432. num. 2. part. 9. rec.* cessat enim præsumptio vbi mens contraria apparet *Mantic. de tacit. d. lib. 5. tit.*
29 *15. num. 20.* Et ad probandam hanc contrariam voluntatem satis erunt coniecturæ, & præsumptiones ex dicendis infra *in 6. decla-*
30 *ratione ad fin.* & maxime si contractus appareat mutatus in substantialibus, non in solis accidentalibus, quia tunc primus contractus remanet nouatus *Bart. in l. ius ciuile in fin. ff. de iust. & iure Gratian. disc. 509. nu. 4. vers. & maxime*, cum alijs in proposito adductis *in d. dec. 432. num. 3. part. 9. rec.*

31 Sexto limitatur quo ad ea quæ requirunt aliquid præter consensum, quia non applicatur in eis, quod solo consensu conualescant, vt de contractu locationis dicit text. in *d. l. qui ad certum ff. locat.* vnde iuramen-
32 tum, quod requirit tactum scripturarum *Innoc. in c. & si Christus de iureiuran. Io. Andr. in c. vt circa de elect. in 6. Alex. in l. 1 in princ. & in §. 1. ff. de verb. oblig.* non potest censeri repetitum *Bero. quæst. 100. num. 4. Menoc. præsumpt. 85. num. 22. in fin. vers. præte-*
33 *rea præsumptio lib. 3.* & de stipulatione ex quo requirit verba *l. 1. in princ. ff. de verb. obligat.* idem quoque tradit ibidem *Bero. nu.*
34 *5.* Et de Instrumento in prima locatione celebrato, quod non possit censeri repetitum *Bald. in l. legem 16. num. 3. C. locat.*, vbi quia scriptura debet videri, & legi, & sic non pendet à solo consensu *Alex. consil. 28.*
35 *num. 7. lib. 4. Menoc. d. præsumpt. 85. num. 46. Afflict. decis. 365. num. 15.*

36 Settimo limitatur generaliter quo ad pacta, vt etiamsi adsit Statutum, quod censeatur renouata locatio cum eisdem pactis, adhuc intelligatur de pactis, quæ sunt de natura locationis, non autem de alijs *Bero. consil. 153. num. 43. lib. 1. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 32.* & de pactis repetibilibus, non de illis quæ non sunt repetibilia *Caroc. d. tit. de renouat. locat. declarat. 10.* vbi dat exempla in pacto remouendi portam, & plantandi.

37 Declaratio secunda, quæ pariter habetur expressè in *d. §. qui impleto* est, vt eadem tacita relocatio procedat quoque in locatione Prædiorum Reipublicæ, quod notandum, quia cum Vniuersitas non possit facile consentire, vt *l. sed si §. 1. ff. de dolo & l. 1. ff. de libert. municip.* videtur, quod in ea non habeat locum reconductio tacita, sed procedit quia illi qui regebant Rempublicam, & habebant potestatem locandi sciuerunt, & passi fuerunt conductores continuare retentionem Prædiorum, alias non posset induci tacita reconductio, vt docet *Bart. in §. qui impleto num. 6.* vnde ipse in-
38 fert idem esse in bonis Ecclesiæ, vt per patientiam Prælati censeantur tacitè relocata, quam illationem facit etiam ibidem *Bald. sub num. 3. ad med. vers. secundo nota*. Sed
39 probanda erit scientia, quæ non præsumitur in his Prælatis, & administratoribus *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 13.* & re-
40 quiritur, etiam locationem esse factam nomine Ecclesiæ, aut Officij, ita vt successores teneantur eis stare, alias non censetur per eos renouata, secundum eumdem *Mantic. de tacit. dicto tit. 15. nu. 26.* & comprobatur hæc opinio ex traditis in *cap. 61. nu. 259.*
41 Et infertur etiam idem esse in locatione Gabellarum, vt censeatur eodem modo tacitè renouata, vt late probauit *Signorol. cons. 22. num. 6. & 7.* vbi dicit non obstare, quod in locatione gabellarum requiratur licitatio, & sequitur *Menoc. lib. 3. præsump. 85. num 14.*

Declaratio tertia pariter habetur in *d. §. qui impleto*, vt quod dictum est taciturnitate vtriusque partis colonum reconduxisse videri, ita accipiendum sit, vt in ipso anno quo tacuerunt videantur eamdem locationem renouasse, non etiam in sequentibus, & si lustrum forte ab initio fuerat conductioni præstitutum, vt sunt verba præcisa Iurescon-
42 sulti *in d. §. qui impleto*, & sic ista tacita reconductio non præsumitur facta per idem tempus, pro quo facta fuerat prima locatio, sed pro vno anno tantum, vt tradunt etiam *Alex. cons. 76. num. 8. vers. & maxime lib. 5. Bero. cons. 152. num. 12. lib. 1. Gomes. variar. tom. 2. cap. 3. nu. 15. Afflict. decis. 365. nu. 7.*
43 quod & procedit quamuis constaret rem fuisse solitam locari pro maiori tempore, puta pro lustro, seu triennio, nisi forte probetur talem consuetudinem fuisse seruatam etiam in ipsa tacita relocatione *Rot. cor. Puteo decis. 174. num. 3. prope fin. vers. Rot. tenuit contrarium & seqq. per tot. lib. 1. in modernis* quæ olim erat *decis. 180.* & procedit
44 etiam, vt censeatur relocatio facta ad annum si locatio præcedens fuisset facta pro tempore minori *glos. in d. l. item quæritur §. qui impleto verb. prout quisque vers. item quid sit primo.*

45 Huius autem declarationis habetur expressa limitatio in eodem §. *qui impleto* ibi, *in vrbanis autem Prædijs alio iure vtimur, vt prout quisque habitauerit ita & obligetur*, quæ verba licet habere possint tres intellectus relatos ibi per *glos. in ver. prout quisque tamen*

men duo eorum sunt sine fundamento, vt monet *ibid. Bart.num.* 7. & ille clarus videtur, quod declaratio supra tradita, quod relocatio censeatur facta ad annum, non procedat in Predijs Vrbanis, videlicet in domibus, sed in eis censeatur facta pro tempore, quo conductor habitauerit, & non vltra, vt docet ipse *Bart.* & post alios etiam notant *Menoc. præsump.* 85.*num.*7. *lib.*3.*Mascard. concl.* 990. *num.* 25. *Caroc.tit. de renouat. locat. decl.* 1. *num.*6.*Mantic.de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 3.

Ratio autem huius differentiæ communiter redditur, quia in Prædio rustico non percipitur fructus in qualibet anni parte, sed solum vno tempore, & ideo non est æquum, vt videatur facta reconductio aliter, quam per totum annum, si enim restringeretur ad tempus minus, si in eo veniret perceptio fructuum, læderetur dominus, & si non veniret, læderetur conductor, quod secus est in Prædijs Vrbanis, quia in eis percipitur æqualiter, & vniformiter fructus in qualibet anni parte, & ideo prout inquilinus habitauit, reconduxisse videtur, & ita dicit *glos.* & est communis opinio, vt testatur *Bart. in d. l. item quæritur* § *qui impleto num.* 10. *ff. locat. Menoc. d. præsumpt.* 85. *nu.* 8. *Mantic. de tacit.lib.* 5.*tit.*15.*num.*4.

Stante autem d. ratione, quia ratio est
46 anima legis, & in ea prædominatur, adeo vt magis attendi debeat, quam verba dispositiua eiusdem *Merlin. decis.*471.*num.*12. *Rot. decis.* 154. *num.* 1.*part.*10.*& decis.*538. *n.* 90.*part.*13. *rec.* & late in terminis *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 5. infertur, quod licet lex indistincte dicat, in rusticis relocationem censeri ad annum, tamen intelligi debet procedere si prædium locatum
47 sit tale, vt ex eo percipiantur fructus semel in aliqua anni parte, alias censebitur relocatio facta, prout dictat præfata ratio, vnde exemplificando, si percipiantur de quinquennio in quinquennium, censebitur relocatio tacita ad quinquennium facta, &, si
48 percipiantur bis in anno, censebitur ad sex menses, vt post *glos. docet Bart. in d.* §. *qui impleto num.* 10. *vers.ex hac ratione,& Bald. in l. legem num.* 5. *C. locat.* sic & in prædijs,
49 quæ non reddunt fructus æquales, sed vno anno tenues, alio abundantes, censebitur facta relocatio ad biennium *Bart. d. nu.* 10. *ad fin.*& vbi esset prædium rusticum, ex quo
50 perciperentur fructus vniformiter qualibet anni parte, videretur reconductum pro rata temporis, quia esset eadem ratio, ac in prædio vrbano *Bart.d.num.* 10.*vers. item ex hoc Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 8. & e contra licet lex dicat in vrbanis censeri factam relocationem, prout quisque habitaue-
51 rit, adhuc si esset prædium Vrbanum ex quo fructus non perciperentur vniformiter in qualibet parte anni, sed solum perciperentur in certo tempore, prout sunt domus, & apothecæ existentes in loco, in quo fiunt nundinæ, tunc, quia in tali prædio vrbano militat ratio prædij rustici, deberet censeri facta relocatio, prout censetur in prædio rustico, & sic ad annum *Bart. d. num.*10.*vers. item si ex prædio Menoc. d. præsump.* 85.*num.* 9. *& seqq.lib.* 3. *Gomes. variar.tom.* 2. *cap.*3. *num.* 15.*vers. secundo infero Mantic.de tacit. lib* 5.*tit.*15. *num.* 9.

Sic neque curandum erit legem loqui tantum de locatione, & conductione prædiorũ, sed an applicetur d. ratio, quæ, vbi est hoc modo generalis, complectitur plures casus ad instar generis, quod complectitur plures species, vt, alijs adductis, dicit *Mantic. d. tit.* 15. *numer.* 5. vnde in locatione tri-
52 remium, quia applicatur ratio prædiorum rusticorum, ex quo non reddunt fructus nisi tempore æstiuo, censeri factam tacitam relocationem ad annum firmauit *Cavall. decis.*
53 111.*n.*6.& idem in Molendino Olei tradit *Bald. in l. qui ad certum in tertia lect. ad fin. ff.locat.& Terentac. var. lib.* 3. *tit.de locat.& cond resol.* 1. *num.*12. *ad fin.* & in locatione feudi *Afflict. decis.* 365. *num.* 12. *Menoc. d. præs.* 85. *num.*13.*vers. aut pertinet.*& e con-
54 tra, in locatione Officij Notariatus, quia ex scripturis percipiuntur fructus dietim, censeri relocationem factam de die in diem censuit *Rot. decis.*507.*num.*12.*par* 4.*n.*3.*rec.*

Quoniam vero concurrere possent diuersæ circumstantiæ, quæ aliud suaderent, &
55 oriri possent diuersa dubia, vel quia fructus percipiantur dietim, sed non ita vberes vno tempore, ac alio, & similia, intrare poterit arbitrium iudicis, iuxta doctrinam *Fulgos. in d. l.item quæritur* §.*qui impleto col.vlt. ff. locat. relat. per Menoc. præs.* 85. *num.*11.*ad fin. lib.*3. *Caroc.de locat. d. tit. de renouat. lo-*
56 *cat. declarat.* 1. *num.* 19. *&* 20. & eius partes erunt indagare mentem, & animum contrahentium, quia receditur à regula relocationis vbi mens, etiam tacita partium repugnat *Bero. cons.* 153. *num.* 47. *lib.* 1. nec nõ
57 ponderare, an res maiorem habeat conformitatem cum Prædio rustico, vel cum Prædio Vrbano, & similia *Bald. in l. qui ad certum* 15. *in* 3. *lectura ff. locat.* vnde si in Ciui-
58 tate non essent soliti locari, & conduci domus, nisi certo tempore, prout pluribus in locis practicatur, si conductor continuaret post illud habitare censeri deberet reconduxisse

LIII duxisse

duxisse pro toto anno, licet æque commodum, & fructum perciperet toto anni tempore, quia si dominus eum expelleret, non facile inueniret domum conducibilem, & è contra si ipse conductor domum dimitteret, dominus non inueniret, cui locaret extra illud tempus, & sic verisimilitudo est, quod senserint de continuatione, vsque quo veniret dictum tempus nouis locationibus, & conductionibus destinatum *Gamm. decis. 57. num. 4.*

Declaratio quarta sit, quæ sumi potest
59 ex illis extremis verbis *d. l. item quæritur §. qui impleto ff. locat. nisi in scriptis certum tempus conductionis comprehensum est*, licet sint in se obscura, vt dicit ibi *Bart. num. 7. vers. venio ad exceptionem*, & reddit rationem, quia Iurisc. excipit casum, nec declarat quid iuris sit in hoc casu excepto, *& glos. in ver. prout quisque*, est longa, & intricata, vt aduertit idem *Bart. d. num. 7. in princ.* refert enim plures intellectus, quorum vnus fuit Iacobi antiqui glossatoris, qui dicebat nisi primus contractus esset celebratus in scriptis, vt nempe tunc non procedat tacita relocatio, sed iste intellectus non placet ipsi
60 glossæ, *Bart.* autem monet aduertendum, quod si Iacobus intellexit de contractu celebrato in scriptis, quia desuper fuerat celebratum instrumentum ad probationem, tunc merito reprehenditur per *glos.* cum instrumentum ad solam probationem celebratum, non alteret naturam contractus, nec efficiat illum non dici celebratum solo consensu, ac proinde minus efficere possit, quod eodem consensu valeat conualescere, sed si Iac. intellexit, quod primus contractus fuit celebratus in scriptis, hoc est, vt scriptura fuerit de substantia contractus, iuxta formã *l. contractus C. de fid. instr.* tunc diceret verum, quia hoc casu non posset dici renouatus contractus per taciturnitatem, ex quo per eam non renouatur scriptura, quæ de essentia contractus existit; & hanc *Bart.* distinctionem docet etiam *Bald. in l. legem nu. 3. C. locat. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 17.* alij autem putando exceptionem contentam in suprarelatis verbis text. non esse referendam ad totam dispositionem præcedentem, sed solum ad proximam particulam, quæ continet in predijs Vrbanis, non induci tacitam relocationem, prout in rusticis, sed tantum pro tempore, quo conductor habitauerit, volunt eam intelligi, quod quando locatio prædij vrbani facta est in scriptis, non procedat dispositio d. particulæ, sed tunc procedat relocatio tacita in vrbanis, prout in rusticis, vt refert *glos. in d. verb. prout quisque ad med. vers. quinto etiam*, & sequitur *Azo. in sua sum. C. locat. nu. 26. vers. quarto etiam* alijque alios dant predictis verbis intellectus, quos omittam hic referre, quia prædictus *Bart.* communiter recipitur, vt vltra *Bald. & Mantic. supracit.* patet ex *Surd. cons. 460. num. 42. & 71. Decian. cons. 84. num. 36. lib. 4. Bursat. cons. 23. num. 1. Gam. decis. 57. num. 1.* & si quis d. intellectui non acquiescit, potest alios videre penes dictam glos. quæ eos refert, & penes alios, & in specie penes *Petr. Aurelsac. in suã forma libelli de action. ex locat.* vbi vnum pro-
61 prium addit, quod per verba illa, *nisi in scriptis certum tempus comprehensum fuerit*, excipiatur à præcedenti regula casus, quo in scriptis tempus omnino certum, & limitatum locationi præfinitum fuerit, vt tunc non possit vlterius censeri tacitè protracta, & exemplificat si dictum, loco vbi domum pro vno anno tantum, & non vltra, & eum refert, & sequitur *Carocc. in tit. de renouat. locat. decl. 1. num. 12.*

Et quidem, quia vna lex potest habere
62 duplicem intellectum, & vtrumque verum *Cassad. decis. vnic. num. 16. vers. nec incunuenerit de acquir. rer. dom.* non recedendo à supra relato Bartoli communiter recepto, iste quoque intellectus *Aurelsac.* videtur in se verus, quia reconductio prædicta non intrat, quando tacita mens, tacitusque animus contrahentium ex verbis contractus elicitus repugnat *Bero. cons. 153. num. 47. lib. 1.* cum alijs infra citandis *num. 88.*

Declaratio quinta est, vt non solum pro-
63 cedat d. tacita relocatio pro primo anno, sed etiam pro subsequenti, & sic deinceps de anno in annum, prout conductor continuauerit permanere in fundo, & locator tacuerit, & ista declaratio pariter habetur expressa in verbis *d. l. item quæritur 14. §. qui impleto ff. locat.* ibi *sed & si secundo quoque anno post finitum lustrum nihil fuerit contrarium actum, eamdem videri locationem, & in illo anno permansisse, hoc enim ipso, quod tacuerunt consensisse videntur, & hoc deinceps in vno quoque anno obseruandum est.* Vnde mirum est, quod sint, qui contrarium doceant relati per *Mascard. concl. 990. num. 23. & vltra eos Menoc. præsump. 85. numer. 46. vers. declaratur octauo lib. 3.* vbi allegat *Alex. cons. 26. lib. 3.* sequutus errorem *Ruini*, qui *in cons. 78. num. 3. in fin. lib. 1.* eodem modo eum allegat, & erroneè, quia ibi *Alex.* non loquitur de hac materia sed in *cons. 16. lib. 4.* vbi tamen non facit propriè ad rem, contra declarationem præfatam, quia nõ loquitur de hac renouatione in terminis

minis

minis iuris communis, sed de inducta per statutum, disponens, quod tam in prædijs vrbanis, quam rusticis finita locatione intelligatur locatio, & reconductio facta eisdem pactis, pensionibus, conuenrionibus, pænis, obligationibus, ac qualitatibus, & pro eodem tempore quo, & quibus prima locatio facta fuerit, & mouetur dicere intelligendum de prima tantum, non solum ex regula *l. boues §. hoc sermone ff. de verb. signif.* cum concordantibus, sed etiam ex verbis ipsius statuti, ponderans signanter verba
64 prædicta, eodem tempore, quo prima locatio facta fuerit, ac dicens, quod ergo intelligendum de prima, quæ est illa, quam nulla alia locatio præcedit, & in eisdem terminis statuti loquitur etiam *Ruin. in d. cons.* 78. *num.* 5. *in fin. lib.* 1. cum quo transit *Menoc. vbi sup.* & addo *Bero. cons.* 153. *num.* 8. *lib.* 1. *& Magon. decis. Lucen.* 47. *num.* 2. & vltra, quod etiam in terminis statuti opinio prædicta *Alex.* patitur difficultatem præcipue vbi verba ipsius statuti vim non faciant, & contrarium sensit *Ias. in l. diuortia §. ob donationes num.* 23. *ff. sol. matr. Cotta in Memor. ver. locans in fin.* dato, quod statutum recipiat præfatam restrictionem ad primam vicem, tamen si conductor continuet retinere, licet cesset statutum, succedet disposi-
65 tio iuris communis, vt intelligatur relocatio facta de anno in annum in prædijs rusticis, vt tradit ipse *Ruin. in eodem cons.* 78. *nu.* 4. *Eugen. cons.* 28. *num.* 34. *& seqq. lib.* 2. *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 29. *vers. licet*, & videri etiam potest *Caroc. d. tit. de relocat. declar.* 15. vbi pariter ponit d. opinionem contrariam nostræ declarationi, & limitat nisi militet eadem ratio in secunda relocatione, & alijs, nec non in sermone negatiuo.

66 Declaratio sexta est, vt relocatio tacita prædicta procedat ex tacito vtriusque contrahentis consensu, ita vt si aliquis eorum consentire non valeat, relocatio ipsa non procedat, vt habetur *in l. qui ad certum* 15. *ff. locat.*

Exemplum, quo non poterit præsumi relocatio, ex quo vnus non possit consentire
67 est, si furere cæperit locator, vel conductor, quod exemplum habetur in ipsa litera text. præfati, & tradit *Afflict. decis.* 365. *num.* 1. & quoniam ratio est, quia furiosus non po-
68 test consentire, & sic ex eius parte deficit, qui consentiat, inde deducitur, quod si habeat curatorem, qui sciat, & consensum locationi præstare possit, tunc quia cessat d. ratio, inducitur tacita relocatio non obstante furore domini, vt docet *Bald. in eadem l. qui ad certum in prima lect. & alij adduct. Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 25. quis autem dicatur furiosus, & quomodo probetur furor ad hunc effectum, tradit *Vrsill. ad Afflict. d. dec.* 365. *num.* 3.

69 Aliud exemplum, quod pariter habetur expressum *in d. l. qui ad certum*, est si dominus decesserit, tunc enim pariter, per rationem prædictam, quod non potest consentire, cessat præsumptio relocationis, at quia
70 si adsit hæres ipse poterit consentire vbi ipse sciat conductorem continuare, dicendū erit non procedere tunc declarationem, sed intrare præsumptionem *Alciat. de præsump. reg.* 2. *præs.* 17 *num.* 3. *Mascar. cond.* 990. *n.* 16. *ad fin. Magon. decis. Flor.* 2. *numer.* 30. *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 27. nec mirum, quod Iurisc. *in d. l.* dixerit absolute, quod si dominus decesserit, relocatio facta
71 videri non possit, quia hoc bene tradi potest pro regula, cum regulariter hæres ignorare præsumatur *l. qui in alterius ff. de reg. iur.* & in his termiuis *Ruin. cons.* 86. *num.* 9. *lib.* 1. *Borgnin. decis.* 44. *n.* 90. *part.* 1. *Trentac. var. lib.* 3. *tit. de locat. resol.* 1. *num.* 9. *ad med.* quæ regula erit limitanda in casu quo probetur scientia, quæ in casu hæredis erit articulanda, & probanda, ex adductis per *Mascard. concl.* 990. *num.* 30. *Caroc. tit. de renou. locat. declarat.* 2. *num.* 6.

72 Quod, & ampliatur procedere in hærede coniuncto, quia contractus non sunt de illis quæ præsumuntur nota cōiunctis *Alex. cons.* 30. *num.* 3. *vers. non obstat, quod lib.* 2. *Dec. cons.* 445. *nu.* 10. *Grat. cons.* 76. *num.* 48. *lib.* 1. & in terminis fratris hæredis loquitur *Ancar. Iun. d. quæst.* 42. *& late Caroc. d. tit. de renouat. locat. decl.* 2. *num.* 6. *& seqq.* vbi
73 tamen hoc limitat in filio hærede, quia præsumitur eum habere noritiam de gestis per Patrem suum *ex Rom. cons.* 290. *Socc. Sen. cons.* 264. *num* 2. *lib.* 2. & alijs quos late cumulat, & vltra eos censuit etiam in proposito scientiæ locationis *Surd. decis.* 172. *nu.* 3. *& seq.*

74 Idque ampliatur procedere etiam in hærede locatoris ante aditam hæreditatem, nam adhuc eum censeri relocasse si passus est conductorem perseuerare in re locata, scribit *Menoc. præs.* 85. *num.* 27. *lib.* 3. & ab-
75 solute, quod inducatur tacita relocatio etiam hæreditate non adita, firmauit *Rot. in decis.* 335. *num.* 10. *& 11. part.* 10. *rec.* vbi dicit, quod sufficit existentia hæredis habitualiter, & quod antequam hæreditas adeatur voluntas, & consensus defuncti conser-
76 uatur in hæreditate iacente. Verum salua auctoritate Menochij, & Sacræ Rotæ, de

hac ampliatione valde dubito, vrget enim
contra eam, quod hæreditas iacens non po-
teſt actum locationis verum facere, & pro-
inde neque debet in ea habere locum præ-
ſumptio, ſeu fictio *Bald. in l. qui ad certum*
*15. in 2. & 3. lect. ff. locat.* & obſtat litera
eiuſdem tex.us *in l. qui ad certum* expreſſe
dicens, quod ſi dominus deceſſerit, non
poteſt fieri tacita relocatio. *& Alciat. de præ-*
*ſum. reg. 2. præſump. 17. ſub num. 3. poſt med.*
*ver. ſi locatore mortuo*, quem allegat *Menoc.*
*& Rot. vbi ſup.* ſi bene aduertatur ſentit cō-
trarium, etenim poſtquam dixit, quod dato
hæredes ignorare locationem factam, non
procederet d. præſumptio relocationis ad-
dit, idem ſi locatore mortuo adita non ſit
hæreditas, vnde aperte vult, quod hoc caſu
idem ſit, quod in præcedenti, vbi videlicet
heredes ignorent, & ſic non procedere præ-
ſumptionem, quod etiam patet ex quo ad-
dit, & ita poteſt intelligi text. *in d. l. qui ad*
*certum*, ſi enim textus poteſt intelligi in ca-
ſu hæreditatis non aditæ, ſequitur in [illegible] li ca-
ſu dicendum non procedere præſumptionē,
prout textus dicit, & ita etiam videtur Al-
ciatum intelligi à *Card. Mant.. lib. 5. tit. 15.*
*num. 27. de tacit. & ambig. & Carocc. tit. de*
*renouat. locat. decl. 2. num. 11.*

Quod autem text. dicit de morte locato-
ris, intelligi etiam poteſt propter identitatē
rationis de morte conductoris *Alciat. d. reg.*
*2. præſump. 17. num. 3. Maſcard. concl. 990.*
*num. 16. Menoc. præſump. 85. num. 26. lib. 3.*
77 & vbi hinc inde eſſet hæres, probanda eſſet
ſcientia vtriuſque *Caroc. tit. de renouat. lo-*
*cat. decl. 2. num. 1.*

78 Si autem eſſet heres cum beneficio legis,
& inuentarii, quod in eo procedat præſum-
ptio, ſi ſibi expediat, alias non, ſcribit *Carocc.*
*de locat. tit. de renou. locat. decl. 2. num. 12.*
quod videtur verum, ſi ſibi non expediat,
79 quia ſi intret tacita relocatio, ipſe remaneat
obligatus de proprio, hoc enim eſt benefi-
cium inuentarii, vt hæres de proprio non
teneatur, iuxta vulgat. *l. fin. C. de iur. deliber.*
nec poteſt prætendi, quod ex ſola continua-
tione retentionis rei facta ab eo tanquam
hærede, conſtet de animo nouandi legalem
obligationem, prout requiritur conſtare, ad
hoc, vt inducatur obligatio de proprio, vl-
tra bona hæreditaria, ex traditis *per Franc.*
*deciſ. 323. num. 3.* & late *Rot. deciſ. 392. nu.*
*3. & ſeq. part. 1. rec.* & optime diſtinguen-
do *in deciſ. 545. num. 4. & 5. part. 5. recen.*
80 At vbi ſuppetunt bona hæreditaria, ita vt
hæres non obligetur vltra ea inuentarium
non ſuffragatur, cum ſolum liberet a danno
*Caſtren. conſ. 270. num. 2. verſ. idem ſi cum*
*beneficio lib. 2. Crauett. conſ. 125. num. 12.*
*Surd. conſ. 73. num. 34. & deciſ. 90. num. 13.*
*& 14. Pen. deciſ. 407. num. 5. Gregor. deciſ.*
*418. num. 6. & ibi Adden. Duran. de 10. n. 6.*
81 Ex prædictis infertur ſufficere generali-
ter ignorantiam Domini, quod conductor
continuet, ad excludendam præſumptam re-
locationem, cum in ignorante ceſſet con-
ſenſus requiſitus *in d. l. qui ad certum 15. ff.*
*locat. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15 num. 6.*
82 & ſatis erit ignorantia præſumpta, vti ſi fue-
rit abſens *Cancer. variar. lib. 1. cap. 14. nu.*
*59. verſ. & idem ſi locato. Afflict. deciſ. 365.*
83 *num. 15.* imo quod ſcientia domini, tan-
quam fundamentum, à quo reſultat taci a
relocatio, ſit articulanda, & probanda à
conductore ipſam relocationem prætenden-
te *Salicet. in l. legem num. 1. in fin. C. locat.*
*Maſcard. concl. 990. num. 30.*

Secundo infertur, quod vbicumque ali-
quid præter conſenſum interuenire debet,
quia tunc non applicatur ratio, quod con-
tractus ſolo conſenſu conualeſcat, quæ ha-
betur *in d. l. qui ad certum*, neque applica-
tur ipſius legis diſpoſitio, quod cenſeatur
facta tacita relocatio *Bart. in d. l. item quæ-*
*ritur §. qui impleto num. 4. Bald. in l. legem*
*16. in princ. C. locat. Surd. conſ. 460. num. 71.*
84 *in princ. verſ. ad hoc tamen*, & hinc ſequi-
tur, quod ſi in contractu requiſitæ erant ſo-
lemnitates ſtatutariæ, vel aliæ, non proce-
dat tacita relocatio, vt firmant *Menoc. con.*
*121. num. 100. verſ. octano, & vltimo, &*
*præſump. 85. num. 28. lib. 3. Surd. conſ. 460.*
*num. 42. Borgnin. deciſ. 44. num. 32. part. 1.*
*Mart. Med. exam. 59. num. 14. & 22. Rota*
*deciſ. 269. num. 6. poſt Poſt de manut.* & com-
probatur ex doctrina *Bart.* quod non pro-
cedat tacita relocatio, vbi in contractu fuit
requiſita de eſſentia ſcriptura, quam do-
ctrinam, eſſe communiter receptam, dictum
eſt ſupra, *in declaratione 4. num. 60. ad fin.*

85 Contrarium tamen in terminis ſolemni-
tatum ſenſiſſe videtur *Sac. Rot. in deciſ. 335.*
*num. 12. & ſeq. part. 12. rec.* Sed mouetur
primo, quia quando obligatio oriens ex
86 contractu non eſt noua, ſed prouenit ex
cauſa præcedentis obligationis, nullis indi-
get ſolemnitatibus, vt tradit *Caſtrenſ. conſ.*
*183. num. 2. verſic. nec obſtat ſtatutum lib. 1*
cum alijs ibi citatis, & iſta ratio parit [illegible] dif-
ficultatem, quia ad tollendam iſtam præ-
ſumptam renouationem, non videtur requi-
ri neceſſitatem præciſam ſolemnitates adhi-
bendi, ſed ſufficit, quod partes adhibuerint
illas in contractu, prout videmus ſi contra-
xerunt in ſcriptis, quod licet poſſint poſtea
renouare ſine ſcriptis, tamen non cenſetur

taci-

tacitè renouasse, iuxta prædictum doctrinam *Bart.*, sed ratione prædicta admissa, non inde sequitur cessare illationem, sed non applicari, quia illatio supponit eas esse necessarias. Secundo mouetur, quia ibi
87 relocatio erat vtilis illi, fauore cuius requisitæ erant solemnitates, & propterea ipse non dabat de nullitate ex eorum defectu, quo casu contractus substinetur absque eis *Pignat. contr.* 21. *num.* 12. *Surd. decis.* 179. *num.* 17. & 18. cum alijs ibi adductis, quod pariter non destruit, sed limitat illationem, vt non procedat in casu quo requirantur solemnitates ex parte eius qui vult renouationem, vnde *d. decis.* in effectu non est contraria d. illationi.
88 Infertur tertio non procedere tacitam relocationem vbicunque appareat mens contraria consensui, etiamsi ex solis coniecturis, & præsumptionibus *Bero. consil.* 153. *num.* 47. *lib.* 1. *Mascard. concl.* 990. *num.* 28., &
89 exemplum est si Dominus litigasset pro expulsione conductoris, tunc enim non posset habere locum præsumpta relocatio etiam si adesset statutum eam inducens, vt consuluit *Alciat.* prout ipse refert in *reg.* 2. *præsump.* 17. *in fin.* & sequitur *Manuç. de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 20. *Surd. decis.* 267. *nu.*
90 4. *Gizzarell. decis.* 68. *per tot.* Quod tamen intelligendum est procedere si dominus obtinuit, prout obtinuerat in casu Alciati, vt refert *Menoc. præs.* 85. *num.* 42. *lib.* 3. vel saltem prosecutus est litem, ita vt, adueniente tempore faciendæ denunciationis, seu disdictæ, lis vigeret & prolequeretur, alias, si dominus antecedenter inhibuisset colono, & inhibitio nullum habuisset effectum, secus esset dicendum, vt admittit *Menoc. d. præs.* 85. *num.* 43. *ad med.* & faciunt dicenda, infra in *declarat.* 11. de disdicta, quod si facta intempestiue, & post eam disdicens continuet non impedit istam præsumptionem, nec non facit etiam quod dicitur, litem, in qua nihil fuit actum, præscriptionem non interrumpere *Seraph. decis.* 1027. *num.* 14. & *decis.* 1085. *ad fin.*

Eliciturque etiam animus non renouandi ex verbis primi contractus, prout si in eo conuentum sit tempus, quo durare debet, cum verbis limitatiuis, & restrictiuis, iuxta
91 tradita, in *declarat.* 5. *nu.* 64. vel promissa restitutio rei libera cum renunciatione omni legum auxilio, vt tradit *Menoc. d. præs.* 85. *num.* 43. *ad fin. Mascard. concl.* 990. *nu.* 32. *Trentac. var. lib.* 3. *tit. de locat. resol.* 1. *num.* 7. etiam si adsit statutum tacitam relocationem inducens *Caroc. tit. de renouat. locat. decl.* 7. *Borgnin. decis.* 44. *num.* 89. *lib.* 1. *Rot. decis.* 269. *num.* 6. *post Posth. de manut.*
92 Vel adesset renunciatio iuris inquilinatus *Gozad. in l.* 2. *n.* 168. *C. de pact. int. empt. & vend. Caroc. d. tit. de renouat. locat. decl.* 5.
93 Et multo certius ac indubitantius, si factum fuisset pactum expressum, quod relocatio tacita locum habere non deberet: Verum in terminis huius pacti, stante Statuto, quod si fuerit continuatum per tres menses censeatur facta relocatio, *Ruin.* voluit pactum illud intelligi de renouatione statutaria, & ideò, quod si continuatum fuerit vltra tres menses, intret renouatio iuris communis *cons.* 78. *num.* 4. *vers. non obstat etiam lib.* 1. Sed de eius opinione dubitari potest, quia dum pactum indistincte loquitur, videtur indistinctè de qualibet renouatione tacita intelligendum, prout animaduertit *Menoc. præsump.* 85. *num.* 25. *lib.* 3.
94 Nec spernenda essent dicta extra contractum, aliaque ad arguendum animum alienum à tacita relocatione, prout esset si conductor rogasset amicos, vt locatorem inducerent ad relocandum, argueretur enim eum sciuisse illum nolle tacitè relocare *Surd. consil.* 88. *num.* 14. *vers. adiunatur hoc,*
95 Et si allegata fuisset reconductio expressa, & non probata, non posset postea recurri ad allegationem reconductionis tacitæ *Franc. a Ponte cons.* 23. *num.* 6. imo necesse est ex-
96 presse allegare ipsam tacitam reconductionem, alias si non allegetur, non potest Iudex in ea se fundare, vt late probat *Grauett. consil.* 87. *num.* 4. *Caroc. tit. de renouat. locat. decl.* 12. *ad fin.* Sic & non posset censeri in-
97 ducta relocatio si durante tempore, quo durare debuisset, dominus recepisset bona absque vlla protestatione *Turret. consil.* 74.
98 *num.* 12. *lib.* 1. Et etiam si fuisset introducta relocatio posset per actum contrariæ voluntatis censeri receptum, quia sicut tacitè contrahitur, ita tacitè receditur *Bart. in d. §. qui impleto ad fin.*
99 Declaratio septima est, vt dispositio dictorum iurium inducens tacitam renouationem contractus, non sit trahenda ad alios contractus præter locationem, de qua iura
100 prædicta loquuntur *Menoc.* qui alios allegat *cons.* 447. *num.* 5. licet procedat etiam in precario *l. in rebus §. vltimo ff. de prec. ar.*, quia est pariter singulare in eo, vt dicit *Alex. consil.* 76. *num.* 4. *vers. non obstat lib.* 5. & *Mantic. de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 44. *vers. neq; obstat.* Vnde si venditi fuerint fructus Prædij pro certo annuo pretio, locum non habebit præfata renouatio *Bero. consil.* 153. *num.* 23. & 68. *Mascard. concl.* 990. *num.* 29. *Trentac. variar. lib.* 3. *tit. de*

*locat,*

*locat. resol. 1. nu. 5 Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. nu. 44. Borgnin. decis. 44. num. 88. part. 1. Faber. in C. lib. 4. tit. 42. defin. 38. Gratian. decis. March. 119. nu. 7.*

102 Sic pariter, quod neque procedat præfata tacita renouatio, si conductor soluat quid annuum in fructibus, vel sit colonus partiarius *Alex. cons. 76. num. 7. ad fin. lib. 5. Ruin.*
103 *consil. 114. num. 6. lib. 1.* licet contrarium quo ad hoc in terminis iuris communis videatur verius, ex quo isti contractus sunt vel locatio, vel valde ei similes, & ideo in eis quoque procedere debent iura prædicta, propter generalitatem verborum quibus vtuntur, vt docuit *Bald. in d. l. item quaritur 14. §. qui impleto num. 4. vers. hic vero ff. locat.* & sequitur *Mantic. de tacit. lib.*
104 *5. tit. 15. num. 39.* Et opinio Alex. potest saluari in casu suo, nempe in terminis tacitæ relocationis inductæ per statutum aliquid diuersum à iure communi disponens, quia strictius est intelligendum, ita vt, si loquitur de contractu locationis, non debet extendi ad alios contractus quamuis similes, vt probat ibi Alexander.

Dubitari autem potest, an d. renouatio procedat in emphyteusis, Affirmatiuam enim opinionem tenuit *Alciat. de præsump.*
105 *regul. 2. præs. 17. num. 2.* sed contrarium videtur verius, non solum, quia in emphyteusi, secundum aliquos, requiritur scriptura, quod sufficit ad hoc, vt non possit censeri inducta tacita renouatio, ex traditis supra in *Declarat. 4. nu. 60. & in Declarat. 6. in 2. illatione num. 84.* sed etiam quia in emphyteusi transfertur vtile dominium, & sic non agitur de modico præiudicio Domini, prout in simplici locatione, ex quo cessare in emphyteusi tacitam renouationem, docuit *Bald. in d. §. qui impleto num. 3. ad fin.* & idem tenuerunt *Alex. consil. 17. num. 12. lib. 4. Dec. consil. 328. num. 1. Gozad. consil. 94. num. 52. Ruin. consil. 61. num. 7. lib. 1.* & hanc opinionem esse veriorem testatur *Cald. de emphyt. lib. 1. quæst. 2. num. 5. vers. sed nihilominus* & esse communem *Fulgin. de iur. emphyt. tit. de renouat. quæst. 5. num. 3.*

106 Ampliaturque hæc secunda opinio, vt procedat etiam si emphyteusis sit concessa ad renouandum de viginti nouem annis in viginti nouem annos, quia adhuc non censebitur tacitè renouata *Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 24. num. 19. Fulgin. d. quæst. 5. num.*
107 *8.* Et sensit *Rot. penes Put. decis. 174. lib. 1.* Verum contrarium in his terminis probarunt *Roman. consil. 103. num. 5. Socc. Sen. consil. 169. num. 12. lib. 2. Dec. consil. 329. num. 3. Vrsill. ad Afflict. decis. 365. num. 7.* Et hoc contrarium videtur verius quando intercessit tempus considerabile, & ratio est, quia actus continuationis debet præsumi factus potius ex causa necessaria, quam voluntaria & sic potius ex causa renouatæ emphyteusis, vt considerat *Rim. Iun. consil. 157. num. 56.* Sed hac ratione non obstante, an hæc opinio admittenda sit in praxi, dubitat *Cald. de emphyt. lib. 1. quæst. 2. nu. 6. ad fin.* penes quem ex professo, & optime tractantem hanc materiam renouationis emphyteusis, poterunt videri alia, quæ dici possent de ea, nec non penes *Fulgin. eodem tit. de renou. d. quæst. 5.*

108 Et idem quoque dicendum erit de locatione ad longum tempus, vt scilicet neque in ea procedat tacita renouatio, ex quo militat d. ratio ponderata per Baldum, & alios supracitatos in proposito emphyteusis, videlicet, quod agitur de transferendo dominio vtili, & sic de magno præiudicio *Alex. consil. 17. num. 12. lib. 4. Gozad. cons. 94. num. 52. Bero. consil. 153. num. 55. post med. lib. 1. Menoc. consil. 447. num. 14. & præsump. 85. num. 36. lib. 3. Afflic. decis. 365. num. 4.*

109 Verum opinio ista non transit sine difficultate, quia contrarium tenuit *Ruin. cons. 61. num. 4* vbi *num. 8.* etiam stante statuto *& cons. 75. sub num. 6. & seqq. lib. 1.* & post eum *Eugen. cons. 28. num. 36. lib. 2.* & aduersus rationem, prædictam facit, quod in locatione facta à Republica, dominium vtile transfertur, quamuis ea sit ad modicum tempus *l. 1. ff. de loc. publ. fruend.* & dictum est *in cap. 27. num. 6.* & tamen, quod in tali locatione procedat tacita recōductio habetur expresse *in d. l. item quaritur §. qui impleto*, & dictum est late sup. *in declarat. 2. n. 37. & seqq.* sed respondetur, quod dum in locatione Reipublicæ semper transfertur dominium, ea translatio non reputatur præiudicium considerabile, quoad Rempublicam, nec in ea potest considerari diuersitas ab vna locatione ad aliam, prout consideratur in locatione priuati, & si dicatur in relocatione, vti ad breue tempus, non transferri dominium, respondetur, quod relocatio debet esse eiusdem generis, naturæ, & qualitatis cuius est prima locatio ex dictis sup. *in declarat. 1. num. 8.* vnde absurdum est, quod locatio sit cum translatione dominii, & tacita relocatio sine, & ideo nō est dicendum, vt tradit *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 17.* Si tamen extaret statutum,
110 quod reconductio intelligeretur facta pro eodem tempore, pro quo facta erat conductio,

ctio, tunc illud procederet in quacumque locatione etiam ad longum tempus, prout intelligi Statutum Bononiense tradunt *Alexan. cons. 28. num. 4. & seqq. lib. 4. & Ruin. cons. 61. nu. 8. lib. 1.* & cum eis transit *Mantic. d. tit. 15. num. 38,* licet dissentiat *Bero. cons. 153. num. 24. ad fin. lib. 1.*

111 Declaratio octaua est, vt tacita reconductio prædicta non solum procedat in locatione prædiorum, de qua iura præfata loquuntur, sed etiam in locatione operarum *Corn. cons. 348. lib. 1. Mascard. concl. 990. num. 12. Menoc. præs. 85. num. 16. & seq. lib. 3.* & licet in Medico, & officiali ad certum tempus conducto, contrarium voluerint *Ripa de pest. tit. de remed. præseruat. num. 123. Cephal. cons. 71. num. 10. Caroc. de locat. tit. de Medic. quæst. 7. num. 8. & seqq.* tamen prima opinio verior videtur, prout probauit *Socc. Sen. cons. 196. vers. sed his non obstantibus, & per tot. lib. 2. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 46.* vbi de simplici famulo, quod si cōtinuauerit præstare operas suas post præfinitum tempus, debebitur ei merces saltem actione negociorum gestorum *Magon. decis. Floren. 11. num. 4. Gratian. dec. Marc. 119. num. 3.* & de Lectore studij, quod censeatur reconductus si nihil fuerit dictum, consuluit *Mandell. cons. 744. num. 14. & seqq.* & quod

112 dictum est de Medico, declaratur, vt eius reconductio reguletur ad instar recōductionis prædiorum rusticorum, vt scilicet censeatur facta ad annum, quia in hyeme magis indigemus eorum opera *Corn. d. cons. 348. num. 2. lib. 1. Menoc. d. præs. 85. num. 17. Gratian. d. decis. 119. num. 5. & seqq.*

113 Limitatur tamen declaratio ista, quoad officia, vt procedat in eis, in quibus adest propria, & voluntaria locatio operarum, secus autem in illis, quæ ex necessitate geruntur, quia vti procedentia à necessitate, non censentur ex sola taciturnitate cōualescere, vt in officio tutelæ est text. *in l. 1. §. 1. vers. quære si quis finita ff. de eo qui pro tutore,* & docet *Bart. in d. l. item quæritur §. qui impleto num. 8. ff. locat. Menoc. præsump. 85. num. 41. lib. 3.* licet alleget etiam in contrarium *Alex. cons. 1. lib. 2.* quia non videtur eum applicari. Vnde & Castellani, qui mittuntur imperio Reipublicæ ad custodiam Castri pro certo tempore, illo finito non sunt amplius Castellani, licet remaneant in Castro, & custodiam continuent, quia non dependet à sola voluntate esse Castellanos, sed requiritur illa auctoritas publica, vt docet idem *Bartol. ibi num. 9.* & contrarij relati *per Menoc. d. præsump. 85. num. 40.* procedere possunt in eis quorum opera conducitur, & cessat d. ratio necessitatis, & publicæ auctoritatis.

114 Præterea eadem declaratio limitatur etiam, vt procedat si hinc inde adsit vnde argui possit renouatio, alias secus, & exemplum, si Titius operas suas locauit, vt staret in fundo meo ad custodiam, si finito tempore continuet ibi permanere non intrat præsumptio reconductionis, quia ego ex parte mea nihil feci, ex quo ea argui possit, vt docet *Bart. in d. §. qui impleto num. 5. Socc. Sen. cons. 166. num. 1. lib. 2. Menoc. d. præs. 85. num. 51.* nec dicatur, quod patior eum stare, prout patitur locator fundi, & in eo id sufficit ad inducendam relocationem, quia magna est differentia, nam in locante fundum non expedit pati alium stare in fundo, illoque vti, & frui absque eo, quod stet titulo locationis, & ideo nil mirum si sumitur præsumptio, quod consentiat stare eo titulo, at secus est in eo, qui conduxit custodem, quia si patitur eum continuare sibi expedit, vt aduertit *Corn. cons. 348. num. 1. ad med. lib. 1.* sed hæc responsio non plene satisfacit, quia etiam in locatione fundi posset dici, quod conductor stat in fundo, quia ei expedit, vnde d. doctrina *Bart.* intelligi valet in terminis remanentis ad custodiam fundi in quibus loquitur, si dominus non videat, & patiatur, nec operas sciens recipiat, alias, saltem ex æquitate, admittenda videtur opinio pro tacita relocatione, prout admittit ipse *Rip.* supra pro contraria opinione allegatus *de pest. tit. de remed. præseruat. num. 124. ad fin.* cogitandum tamen, quia Ripa loquitur per verbum, forte, vt aduertit *Trentac. d. lib. 3. tit. de locat. resol. 1. in fine.*

115 Declaratio nona est, vt d. tacita relocatio procedat etiam in locatione mobilium, & semouentium *Caroc. de renouat. locat. decl. 6. num. 5. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 40. vers. sed Iacob. Butrigar. & late seqq. vsque ad num. 44.*

Verum contrariam opinionem tenuerunt alij, quam plures, & signanter *Salicet. in l. legem num. 3. in fin. C. locat. Decian. cons. 8. num. 9.* vbi de com. *lib. 3. Lancellot. Gall cons. 86. num. 17. Trentac. variar. lib. 3. tit. de locat. resol. 1. num. 11. Mascard. concl. 990. num. 27. Borgnin. decis. 44. num. 93. par. 1.*

116 Conciliantur autem prædictæ contrariæ opiniones, vt si agatur de re solita locari, puta de equo solito dari ad vecturam, procedat prima, si vero agatur de re, quæ non est solita locari, puta de nobili equo, quem dominus non dedisset, nisi pro paucis diebus, tunc non inducatur tacita relocatio pro-

propter inuerisimilitudinem, quod in ea concurrat animus domini, prout requiritur iuxta tradita supra *in declaratione 6. nu. 66.* & hæc est distinctio *Bart. in d. l. item quaeritur §. qui impleto num. 11. ff. locat.* vbi etiam dicit, quod hoc secundo casu conductor retinens equum vltra tempus, facit furtum, iuxta opinionem *glos. ibi*, quatenus non credat dominum permissurũ, per text. *in l. inter §. fin. ff. de furt.* & eamdem distinctionem sequitur *Menoc. praes. 85. num. 49. lib. 3.* at in dubio cessantibus circumstantijs, quæ suadeant dominum non concessurum, intraret probabilis coniectura desumpta ex præcedenti contractu, quod esset concessurus, quæ sufficit ad excusandum à furto, vt ex doctrina *Abbat. in cap. dudum il secondo nu. 18. de elect.* tradit *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 42.*

117 Declaratio decima est, vt non procedat tacita reconductio in casu, quo vnus ex condominis domus conduxerit ab alio partem suam *Ripa in l. quamuis num. 141. ff. de flumin. Caroc. de locat. tit. de re com. num. 49. Gomes. variar. lib. 2. cap. 3. num. 14. ad fin. Gail. obser. 2. tit. de pign. num. 4. Ancar. Iun. quaest. 28. num. 2. & seqq. lib. 2. Mascard. concl. 990. num. 20. Granut. theoremat. 2. Fontanell. de pact. nupt. tom. 1. claus. 4. glos. 9. part. 2. num. 6.*

Verum ista declaratio, licet tot auctoritatibus comprobata, patitur magnam difficultatem, nam aliqui mouentur auctoritate *Socc. in l. seruus electionem §. labeo num. 3. ff. de legat. 1.* alij addunt rationem ab eodem Soccino adductam, quia dominus potest licitè habitare rem communem *leg. duo fratres ff. de acquir. hared.* & ideo non procedit in eo d. præsumptio renouatæ locationis, quæ oritur, quia conductor finita locatione, non potest aliter retinere licitè rem alienam. At in auctoritate *Socc.* non potest fieri fundamentum, quia ipse quæstionem non decidit, sed relinquit cogitandũ, prout etiam aduertit *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 35. prope med.* & prædicta ratio non videtur releuans, quia præsumptio relocationis oritur potius, ex quo non credatur mutata voluntas partium, quam ad euitandam præsumptionem delicti, vt dictum est supra

118 *in princ. huius cap. num. 5. & 6.* vnde verius videtur declarationem non subsistere, & procedere etiã in his terminis præsumptionem tacitæ relocationis, prout tenuit *Vbald. in tractat. de duob. fratr. part. 5. num. 11. vers. circa primũ Ronchegal. in l. eandem 9. in princ. num. 127. post med. vers. inde infertur ff. de damn. inf.* vbi, quod non est tutum ab hac recedere *Caroc.* qui prius contrarium tenuerat *vbi sup.* postea hanc veriorem agnouit *tit. de renouat. locat. quaest. 18. num. 4. & seqq. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 35. vers. ego vero. Menoch. praes. 85. num 15. lib. 3.* vbi dicit d. rationem *Socc.* non esse veram *Felic. de societ. cap. 28. num. 67. & seq. Mart. Medic. dec. Senen. 98. nu. 4.* & hanc eandem opinionem, vti ex prędictis veriorem, tenui etiam sup. *in cap. 35.* vbi addidi quoque alia ad comprobationem, & declarationem, quæ ibi videri poterunt.

119 Declaratio vndecima est, vt ista tacita relocatio non procedat ex solo cursu temporis, sed requiratur vlterius conductorem continuare in re locata, & locatorem præstare patientiam, quia hæc sunt requisita expressa præcipue *in d. l. qui ad certum 15. ff. locat.* ibi, *intelligitur enim dominus, qui patitur colonum in fundo esse ex integro locare.*

120 Vnde si conductor rem dimittat, etiamsi absque protestatione, & disdicta, non procedit præsumptio relocationis, vt declarat *Ruin. cons. 78. num. 4. vers. non obstat post princ. lib. 1.*

121 Verum contrariam opinionem, quod imo sit necessaria denunciatio si conductor velit recedere, alias censeatur continuata per eum conductio, tenuerunt alij, & signanter *Alban. ad Bart. in d. §. qui impleto num. 2. ad fin. Caroc.* qui alios allegat. *de locat. tit. de re cond. declar. 12. num. 1.* vbi alios plures refert *Ripol. var. cap. 12. num. 200. & seqq.* imo fortius aliqui videntur velle necessariam esse omnino denunciationem, seu disdictam durante locatione, alias eam censeri renouatam *Bald. in l. 1. §. fin. ad med. ff. de eo qui pro tut. Maluas. cons. 87. n. 34. Carpan. ad Statut. Mediol. tom. 2. cap. 398. num. 102.* sed vere talis denunciatio de iure non est necessaria, vt dicit *Surd. cons. 88. nu. 7. ad fin.* & conuincitur ex traditis sup. *in declaratione 8. num. 111. & seqq.* adeo, vt statutum eam requirens sit contra ius *Alex. cons. 76. nu. 8. vers.*

122 *item est contra lib. 5.* Verum licet non sit necessaria disdicta, tamen neque debet conductor omnino tacere, sed se aliquo modo declarare, alias opinio pro renouatione haberet pro se æquitatem, nec destitueretur omnino fundamento iuris, quia text. in *d. l. item quaeritur §. qui impleto* expresse supponit, ex taciturnitate induci d. præsumptionem, ibi, *quod autem diximus taciturnitate vtriusque partis colonum reconduxisse videri.*

123 Potest autem talis denunciatio fieri quocumque tempore anni *Carpan. ad Stat.*

124 *Mediol. d. cap. 398. nu. 103.* Vnde si Statutum præfigat ei certum tempus, dicitur quo-

quoque in hoc contra ius *Alex. d. conf. 76. num. 8. verf. item eft contr. lib. 5.* & proinde erit ftriĉtè intelligendum ita vt propterea
125 fi dicat, deberi fieri per quindecim dies ante, non excludatur facultas faciendi eam magis anticipatè, pura per duos menfes ante, prout de pacto d. modo loquente, firmauit *Rot. in dec. 147. num. 8. par. 12. rec.* At
126 econtra fi dicit Statutum, vel pactum, quod difdicta fiat ante quindecim dies, fine dubio non poterit fieri infra eos *Mart. vot. 35. num. 1. & feqq.* poterit tamen à Senatu,
127 vel Principe difpenfari, vt fiat, prout, Carpano Aduocante, difpenfauit Senatus Mediolani, vt ipfe refert in *d. cap. 398. nu. 94.* & abfque difpenfatione, vbi Statutum di-
128 cit, quod fiat denunciatio ante Calendas, fufficiet eam fieri in ipfis Calendis *Carpan. ibid. num. 91.* quia intelligitur ante finitas, prout interpretatur verbum, *ante*, *Bart. in conf. 176. incipien. pluries contingit.*
129 Et ad interpretationem fimilis ftatuti notandum, quod vbi præcipiat fieri denunciationem, feu difdictam ante Calendas Maias, intelligitur tantummodo procedere in locationibus folitis terminari in Feſto S. Michaelis, prout in aliquibus locis, vt plurimum, terminari folent, non autem in alijs diuerfiffimo tempore finiendis *Carpan. ad Statut. Mediol. cap. 398. num. 93. par. 2.* & quamuis dicat, non facta difdicta, cenfeatur renouata locatio, adhuc fi appareat partes confenfiffe, vt finitet, non poterit cenferi
130 renouata, quantumuis difdicta non fuerit facta, quia non poteſt cenferi tacitè renouata, dum conftat renouatam non fuiffe *Rot. Bononien. diuerf. dec. 20. nu. 6. & Rota Romana dec. 269. num. 3. poft Pofth. de manut. & dec. 495. num. 11. & dec. 498. num. 4. &*
131 *feqq. par. 5. rec.* Et quod dicitur de Statuto, procedere poteſt etiam in pacto, quia militat eadem ratio, & valet propterea argumentum à Statuto, ad pactum *Gratian. difc. 348. nu. 28. cum alijs late adductis per Barbof. in loc. argument. 105. nu. 1. & feq.*

Dubitari tamen poffet, an fufficiat probari vnum ex contrahentibus aperte de-
132 claraffe fuam voluntatem non continuandi, ac etiam talem voluntatem alteri innotuiffe, abfque eo, quod appareat an & ipfe confenferit, vt locatio finiretur, vel nè, & pro affirmatiua facit, quod denunciatio requifita cenfeatur ad effectum certiorationis, & fcientiæ, vt habetur in *dd. decifion. 269. num 3. poft Pofth. & dec. 495. nu. 11. par. 5. rec.* Inde enim infertur fufficere probationem, quod fciuerit, cum denunciatio non cenfeatur inducta pro forma faltem fubftantiali, ita vt non poffit adimpleri per æquipollens, vt habetur in eifdem decifio-
133 nibus. Sed verius videtur neceffariam effe probationem confenfus, ftante ftatuto, vel pacto, alias enim [illegible] folam fcientiam non cenfetur remiff[illegible]us fibi ab eodem ftatuto tributum, qu[illegible] ceffante difdictà, locatio cenfeatur ren[illegible], nam in præiudicialibus, tacens non videtur confentire *glof. in c. ficut ver. per vnum in fin. de elect. Gemin. conf. 55. num. 6. Rot. dec. 136. num. 5. par. 1. diu.* & quod habeatur pro contradicente *Veftr. in praxi lib. 4. cap. 5. nu. 3.* Et in prædictis decifionibus pro contraria opinione adductis fit fundamentum in confenfu vtriufque, ita vt is cui innotuit alium nolle continuare, habuerit fe pro denunciato, vt in *d. dec. 495. num. 12.* & cenferetur renunciaffe formæ per ftatutum inductæ ad fui fauorem, vt in *d. dec. 498. num. 9. & 10. par. 5. rec.* Quod fecus eſt ceffante ftatuto, vel pacto, quia in terminis iuris communis, fufficit deficere cõfenfum vnius ex contrahentibus *l. qui ad certum 15. ff. locat. & dictum eſt fupra in 6. declarat. num. 66.* & quod hoc innotefcat alteri, vt fupra in *fine principij huius declarationis nu. 122.* & dum ftatutum vlterius requirit denunciationem, neceffe eſt, quod appareat partem illam remififfe, alias eius difpofitio erit feruanda.

Et cum hac diftinctione videtur etiam refoluenda alia quæftio, an fufficiat hanc denunciationem fieri coram Iudice incompetenti, puta coram Laico, aduerfus locatorem Clericum, fi enim deeſt ftatutum, vel
134 pactum, ita vt fufficiat fola fcientia, quod conductor nolit continuare, vtique videtur non poffe negari eam induci per dictam difdictam *Bald. in c. fin. nu. 5. de fid. Inftr. Surd. dec. 26. nu. 15. verf. item procedunt.* Etiamfi dici poffit actus nullus, quia conductor non indiget illo actu, fed fola fcientia locatoris
135 ei fufficit. Quod fecus eſt fi indigeat allegare difdictam propter ftatutum, quia debet eam allegare validam, & fic competentis Iudicis Decreto factam, vt de difdicta cenfus requifita per Bullam Pij, tradit *Cenc.*
136 *de cenf. qu. 103. num. 24. & quæft. 111. num. 5.* qui Iudex competens eſt ille denunciati, non denunciantis, ex eodem *Cenc. ibidem vbi quæft. 111. num. 6. reijcit contrarium.*

Verum abfolutè, & indiftinctè, quod hæc
137 denunciatio facta Clerico ex decreto Iudicis laici fit nulla, & non fuffragetur, confuluit per plures rationes *Rim. Iun. conf. 386. per tot.* & nouiffime *D. Iac. Pignatel. conf. 149. nu. 10. & per tot. par. 1.* volentes, quod ifte actus factus à Iudice laico aduerfus Clericum

ricum, neque sustineri valeat tanquam extraiudicialis, nempe *Rim. Iun. d. conf.* 386.
138 *nu,* 13. *& seq. Pignat. nu.* 13. circa quod tamen contrarium post *Bald.* tenuit *Dec, in c. at si clerici num.* 120. *de iudic.* & alijs adductis *Ger. Spin. consf.* 3. *num.* 8. *& seq.* & sensit *Rot. dec.* 73 *num.* 3. *pars.* 3. *rec.* sed vltra quod hoc [illegible] potest reuocari in dubium, prout reuocatur à *Rota ibidem n.*4.
139 difficultatem maiorem facit, quod deficiente calore iudicij, denunciatio ipsa, admisso quod valere posset, & operari tanquam extraiudicialis ad effectum inducendi scientiam, non remanet probata per simplicem relationem Nuncij, qui respectu Clerici officium non habet, cum ad probandum actum extraiudicialem, requirantur duo testes, vt considerat *Rim Iun. d. num.* 13. *& seqq.* vnde esset saltem necessarium coadiuuare probationem, quod facta fuerit.
140 Vnum vlterius notandum, quod præfatum statutum inducens tacitam renouationem locationis, non procedit aduersus minorem prohibitum locationes facere sine solemnitatibus, vt censuit *Rota dec.*169. *nu.* 8. *post Fossh. de manut.* & consonant alij adducti supra *in declarat.* 6. *illat.* 2. *nu.* 84.
141 Dubitari etiam posset, an si vnus ex contrahentibus disdixit, & postea tacuit, & continuauit censeatur recessisse à disdicta, & consensisse in relocationem, & negatiuam tenuit *Napod.* cum quo videtur transire *Carpan. ad Statut. Mediol. to.* 2. *cap.* 398. *num.* 10. vbi quod etiam si conductor post denunciationem retineat claues, & bona in domo, adhuc non inducatur relocatio, & dominus tacens amittit pensiones *Magon. decis. Florentin.* 148. *num* 2. *versic. restringimus*, vbi, quod non potest censeri reconducta, nec competere actionem de locato,
142 Contrarium tamen, quod imo per continuationem post disdictam censeatur ab ea recessum, voluit *Alexand. consil.* 1. *num.* 13. *ad finem, versic. nec videtur trahi lib.*2. *Marta vot.* 35. *num.*9. & quod si conductor, qui dederat arrham disdixerit, & postea re conducta vsus fuerit, arrha sit imputanda in pensione, quia à disdicta recessum sit, conclusit *Pancirol. consil.* 31. *per tot.*
143 Conciliari autem posse videntur prædictæ cōtrariæ opiniones, vt prima procedat si disdicta facta sit finita locatione, secunda verò si facta sit locatione adhuc durāte, ex quo ista, tanquā tempore minus congruo, nō tantū afficit, & facilius propter interuallū temporis potest ab ea censeri recessū, facit, *Alex. d. cons.* 1. *n.* 13. *post med. versf. nec obstat lib.* 2. & apertius *Carpā. ad Stat. Mediol. d. c.* 398. *n.* 111.

144 Nisi tamen aliud dicere suadeant circumstantiæ pensandæ per Iudicem, cuius arbitrio locum esse in hac materia dictum est supra in declaratione 3. *nu.* 55.
Quo autem ad patientiam locatoris, non videtur dubitandum eam requiri, sed dubitari potest, an requiratur eius probatio, &
145 sufficere probationem, quod sciuerit conductorem in Prædio remanere, sentisse videntur supracitati in Declaratione 6. *nu.* 81. *& seq.* & comprobatur, quia sufficit taciturnitas vtriusque partis, vt habetur in verbis *d. §. qui impleto* supra relatis ac proinde nihil vlterius videtur probandum, quia reclamatio, & expulsio est quid facti, quod non præsumitur, sed probari debent ab allegante *Dec. consil.* 437. *num.* 2. *Rot. decis.* 103. *num.* 24, *part.* 5. *rec.*
Vnde verum est dicere requiri patientiam domini, & probandam esse præcipue si agatur de renouatione ex statuto illam requirente *Caroc. d. tit. de renou. declarat.* 8, *ad fin. Magon. decis. Lucen.* 47. *num.* 11. Sed vbi non potest dubitari de scientia ipsius, patientia erit probata eo ipso, quod non probabitur contradictio *Magon. d. decis.* 47. *num.* 12. & faciunt late tradita per *Menoc. præsum.* 86. *lib.* 3. & per nos supra *Cap.* 28. quod locator, qui semel rem tradidit præsumatur præstitisse patientiam conductorem ea vti, licet loquantur durante locatione.
146 Declaratio duodecima est, vt hæc tacita renouatio non inducatur statim, ac finitum est tempus locationis expressæ, sed requiritur conductorem continuare in prædio per aliquod tempus considerabile *Bald. in d. l. item, quæritur §. qui impleto num.* 2. *post princ. vers. pro declarat. ff. locat,* & ibidem *Alberic. num.* 10. *vers. literam expone*, *& alij Afflict. decis,* 365, *num.* 14. *Menoc. præsum,* 85. *num.* 45. *lib.* 3. adeout non sufficiant duo, vel tres dies, vt dicit *Bald.* post *Odofredum*, *vbi sup. Mantic. de tacit. lib.* 5,
147 *tit.* 15, *num.*16. *post med.* Sed hoc circa quantitatem temporis arbitrio Iudicis relinqui docuit *Bart. in d. §. qui impleto nu.* 12. & alijs adductis, dicit etiam *Mascard. concl.* 990. *num.* 21. *Magon. decis. Lucen.* 447, *nu.* 10. vbi, quod cum ibi elapsi essent tres menses Domini arbitrati sunt illud non posse dici tempus modicum; sed Iudex considerare debebit, non meram quantitatem temporis, sed etiam qualitatem, vt si remanserit conductor in prædio de tempore illo, quo erat ad culturam agri aliquid operandum, vt docuit ipse *Bart. d. num,* 12.
148 Declaratio decimatertia est, vt non procedat d. tacita reconductio, nec allegari possit

possit a conductore, qui pro parte sua non impleuit promissa, vt late alijs adductis tradit *Mascard. concl. 990. num. 31. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 28.* vbi rationem reddit, quia conductor non adimplens promissa potest etiam durante locatione expelli *l. quaero §. inter locatorem & ibi Doctores ff.*
149 *locat* vnde si non soluit pensionem non potest praetendere tacitam reconductionem *Cravett. conf. 87 num. 3. post med. Menoc. praes. 85. num. 43. lib. 3. Trentacinq. variar. resol. lib. 3. tit. de locat. resolut. 1. n. 5. Rot. decis. 289. num. 7. post Posth. de manut.* Et ampliatur si adsit statutum inducens tacitam renouationem locationis, quia aduc intelligitur si conductor ex parte sua adimpleuerit promissa *Alex. consil. 76. num. 3. vers. confirmo alia ratione. Ruinus consil. 78. num. 3. lib. 1. Bero. consil. 153. nu. 39. & seqq. lib. 1. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 28. vers. quod extenditur Mart. Medic. examin. 59. num. 25. Rot. decis. 269. nu. 7. post Posth. de manut.* Et
151 sufficit opponere de non adimplemento, ad hoc, vt conductor teneatur illud probare *Menoc. consil. 121. num. 100.* Et vbi ades-
152 set statutum inducens relocationem, si conductor soluat debitis temporibus, necessaria esset haec qualitas, quod soluisset debitis temporibus, nec sufficeret soluisse postea, & receptas fuisse pensiones, & factum saldum, vt optime probauit Rota in illa *Nepesina locationis cor. Iusto, quae habetur penes Marchesan. de comis. par. 1. fol. 1081.*
153 Declaratio decimaquarta est, vt non procedat praesumptio praefatae relocationis vbi adest continuatio vltra triginta annos, quia dicta praesumpta relocatio est ad tempus, nempe, vel ad annum, vel de die in diem, vt patet ex textu in *l. item quaeritur §. qui impleto ff. locat. & alijs traditis in Declaratione 3.* Ex continuatione autem per annos triginta, probatur locatio perpetua *Ruin. consil. 61. num. 2. lib. 1. Carpan. ad Statut. Mediol. tom. 2. cap. 398. num. 119.* & sic cessat praesumptio relocationis de qua agimus *Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 30. Afflict. decis. 365. num. 13.* Sed circa veritatem huius declarationis, me remitto ad tradita supra in *Cap. 22.*
154 Declaratio decima quinta est, vt in casibus, in quibus non inducitur tacita renouatio, non possit dominus bonorum, vel is, qui praestitit operas petere mercedes actione locati, sed non propterea debebit conductor locupletari cum aliena iactura, & ideo pulsari poterit alia actione *Bart. in d. l. item quaeritur §. qui impleto num. 5. ad fin. vers. non ergo ff locat.* vbi de eo qui continuauit praestare custodiam dicit, quod petet mercedem actione negotiorum gestorum forte, vel alia *Afflict. dec. 364. in fine Caroc. tit. de renouat. locat. declarat. 1. num. 13. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 33.* & faciunt dicta latius in *cap. 35. num. 48.*

## De restitutione rei locatae.

*SVMMARIVM.*

1 *Res locata, locatione finita, restitui debet domino.*
2 *Conductor recusans restituere rem locatam finita locatione, condemnatur vltra eam tradere domino etiam valorem ipsius.*
3 *Decl. procedere si contumax sit vsque ad sententiam.*
4 *Decl. 2. procedere si actum sit rei condictione, secus si actione locati.*
5 *Praxis petendi dictam aestimationem relatiuè.*
6 *Conductor tenetur restituere rem locatam in eadem essentia, & eodem statu quo eam recepit.*
7 *Et si eã in illo non conseruauerit tenetur eam ad illum reducere.*
8 *Et si potest eam restituere, non liberatur soluendo interesse.*
9 *Secus si sit impossibile. vti quia res perierit.*
10 *Conductor tenetur restituere rem non solum in substantia, sed etiam cum eisdem qualitatibus cum quibus recepit.*
11 *Conductor qui recepit agros cultos, vel cum fructibus pendentibus, tenetur eos eodem modo illos restituere.*
12 *Et alias tenetur ad omnia damna, & interesse.*
13 *Conductor qui recepit agrum seminatum, non satis est quod restituat semina, & impensas in seminanda, sed debet etiam restituere damnum fructuum non perceptorum.*
14 *Ampl. procedere etiamsi in locatione adsit pactum, quod in dicto casu liceat domino partem seminum retinere.*
15 *Verbum liceat non importat necessitatem.*
16 *Pacta quando quis non cogitur vti, potest vti dispositione iuris.*
17 *Re mobili locata per longum tempus non restituta, si perempta sit, à die peremptionis non debentur amplius mercedes.*
18 *Si non perempta, restituenda vna cum interesse non excedente valore rei.*
19 *Dominus finita locatione potest conductorem expellere propria auctoritate.*
20 *Ampl. etiamsi conductor introduxisset litem remedio l. diffamari.*
21 *Decl. vt ad hoc quod competat d. facultas necesse sit finem locationis esse certum, & probatione non indigere.*
22 *Si locatio ad certas generationes vel ad vitam, quia probanda mors, vel finis generationis non intrat facultas expellendi propria auctoritate.*
23 *Conductor expulsus finita locatione non petit reintegrationem.*
24 *Dominus licet expellere possit conductorem propria auctoritate, melius facit adeundo Iudicem.*
25 *Locator potest incipere iudicium contra conductorem ad mandatum de expellendo, seu euacuando.*
26 *Iudicium de re locata euacuanda, est possessorium.*

27 Minor habet legitimam personam standi in iudicia possessoria absque curatore.
28 Iudicium de re locata euacuanda est summarium, & quomodo in eo procedatur.
29 Dominus potest locatione finita petere manutentionem.
30 Ampl. etiamsi locatio fuisset ad longum tempus, & possessio penes haeredem conductoris.
31 Ampl. 2. vt mortuo locatore possit haeres petere manutentionem etiam aduersus tertium.
32 Ampl 3. vt locatori sufficiat solum instrumentum locationis ad probandam suam possessionem.
33 Decl. procedere si finis locationis sit clarus, alias manutentio datur conductori.
34 Ampl 4. dari manutentionem domino finita locatione per mortem conductoris, stante statuto de continuanda possessione defuncti in haeredem.
35 Idque non solum aduersus haeredem conductoris, sed etiam aduersus haeredem tertij.
36 Secus si finis locationis non sit clarus, quia tunc intrat statutum possessionis continuatiuum.
37 Conductor denegans finita locatione rem restituere, dicitur inuadere, & spoliare.
38 Et competit aduersus eũ reintegratio, & actio spolij.
39 Ampl. etiam contra singularem successorem conductoris.
40 Dominus finita locatione potest petere restitutionem ex l. fin. C. de acquir. possess.
41 Ex l. fin. C. de acquir. possess. habetur remedium restitutorium possessionis in casibus in quibus nulla vis committitur.
42 Et competit dictum remedium, siue conductor alienet, sponte, siue coactè.
43 Remedium d. legis debet specialiter intentari, vel ita narrari factum, vt comprehendi possit esse intentatum.
44 Dominus finita locatione habet remedium recuperandae possessionis non solum ex generali edicto, sed etiam ex legibus particularibus.
45 Restitutio possessionis rei locatae impeditur domino, si conductor opponat aliquam iustam causam retinendi.
46 Conductor retinens finita locatione excusatur à condemnatione in aestimatione rei per quamlibet causã.
47 Remedium l. si quis conductionis C. locat. est magis speciale & vtilius locatori quam alio.
48 L. si quis conductionis C. locati est singularis, & quomodo intelligatur.
49 Conuentus eius vigore non liberatur constituendo se nomine domini possidere, nec soluendo interesse.
50 Praebet actionem personalem.
51 Actio personalis propriè est cum agimus aduersus obligatum ad faciendum, vel dandum.
52 Remedium d. l. si quis conductionis non competit aduersus singularem successorem.
53 Secus si sit successor in ipsa locatione.
54 Remedium d. l. vt transeat in habentem causam à successore necessaria est cessio, vel pacta iurium locatoris.
55 Remedium dictae l. transit in haeredem tam actiue quam passiue.
56 Remedium l. si quis conductionis, vt competat, probanda locatio, eius finis, & contumacia restituere debentis.
57 Et requiruntur probationes concludentes.
58 Locatio ad hunc effectum probatur per instrumentũ.
59 Et probatur etiam per testes.
60 Et sufficiunt testes de confessione deponentes quamuis singulares.
61 Et sufficit qualibet alia concludens probatio.
62 Probanda tamen locatio cum certa mercede.
63 Sententia absolutoria ob obseruatione Iudicij fertur quando non competit actio intentata.
64 Clausula deducens omne ius, omnemque actionem in libello apposita, operatur posse ferri sententiam ex alia actione non expressa.
65 Lim. si ex ipso libello, & postea prosecutis appareat fuisse intentatum remedium certum, & actorem ad illud se restrinxisse.
66 Remedium l. si quis conductionis competit etiamsi locatio fuerit tacita.
67 Et competit stante tacita reconductione.
68 Decl. procedere si tacita reconductio sit finita.
69 Remedium l. si quis conductionis excluditur si opponatur contractui locationis de simulatione.
70 Simulationis exceptio non attenditur in iudicijs possessorijs, nisi sit concludenter probata.
71 Finis locationis conuincitur ex lapsu temporis pro quo fuit facta, vel pro quo facta praesumitur.
72 In locatione facta ad vitam probatur ex fide libri mortuorum.
73 Contumacia conductoris in restituendo rem, probatur ex quo pulsatus rem non dimittit.
74 Remedium l. si quis conductionis, vt competat, secundum aliquos requiritur probatio, quod intentans possederit.
75 Remedia restitutoria requirunt probationem possessionis antecedentis.
76 Decl. in remedio l. si quis conductionis tunc solum probandum esse locatorem possedisse, cum docetur conductorem fuisse possessorem, & ignoranter conduxisse.
77 Remedium l. si quis conductionis intentans, non tenetur dominium suum probare.
78 Et conuentus dicto remedio non valet opponere de dominio sua, vel alieno.
79 Secus si agatur actione locati.
80 Remedium l. si quis conductionis quomodo intentari debeat.
81 Dominij exceptio, an admittenda in remedio l. si quis conductionis quando de eo clarè constat, est controuersum.
82 Declara non admitti probationem faciendam, etiam si offeratur in continenti.
83 Decl. secundo non admittendam quamlibet probationem dominij, etiam iam factam, sed solum eam quae alias contrarias non admittat, vel superet.
84 Probatio dominij per testes non admittitur in dicto remedio.
85 Per confessionem partis admittitur quando nõ sit confessio aequiuoca.
86 Dominij exceptio etiam probata, non admittitur in spolio violento, secus in non violento.
87 Declara tertio dominium quomodocumque probatum non attendi si conductor illud habebat de tempore conductionis, & scienter conduxit.
88 Secus si dominium postea conductori superuenit.
89 Vel si ignorans se dominum conduxit.
90 Et requiritur quod non solum esset dominus, sed etiam possessor.
91 In remedio l. si quis conductionis non potest conuentus opponere de sua hypotheca.
92 Neque de sua possessione.
93 Neque de iure redimendi.
94 Ampl. etiamsi super eo sit contestata lis.
95 Remedio l. si quis conductionis conuentus, non potest alia ratio è velle retinere.

96 Lim.

96 *Lim. vt possi retinere pro expensis vtilibus, & necessarijs.*

97 *In remedio* l. si quis conductionis *non admittitur reconuentio.*

98 *Neque opponitur compensatio.*

99 *Neque exceptio nullitatis locationis.*

100 *Secus si cum nullitate concurrat, quod locator non possideret.*

101 *At hoc non procedit si possidebat conductor, nisi simul probet suam ignorantiam.*

102 *Remedium* l. si quis conductionis *datur non solum locatori, sed etiam alijs similibus.*

103 *Datur ei qui commodauit.*

104 *Datur vbicumque quis causam habet ab agente, vel eius nomine detinet.*

105 *Datur aduersus emphyteutam, & ad longum tempus conductores.*

106 *Dummodo possidentes habeant causam ab inuestitis, alias secus.*

107 *Datur non solum in contractibus similibus locationi, sed etiam in dissimilibus.*

108 *Actio locati competit pro restitutione rei.*

109 *Actio locati est ordinaria.*

110 *In actione locati opponitur exceptio dominij.*

111 *In actione locati non venit condemnatio ad duplum, prout venit in remedio* l. si quis conductionis.
*In actione locati venit etiam condemnatio ad mercedes, secus in dicto remedio.*

112 *Domino finita locatione competit rei vindicatio.*

113 *Rei vindicatio finita locatione, ne dum competit contra conductorem, sed etiam contra tertium.*

114 *Rei vindicatio, vt competat, probandum dominium, finis locationis, & identitas rei.*

115 *Dominium ad effectum rei vindicationis probandum est concludenter.*

116 *Et non sufficit instrumentum locationis.*

117 *Ampl. vt non sufficiat vna cum solutione canonum, & laudemij, & alijs adminiculis.*

118 *Contrarium verius.*

119 *Non sufficit recognitio in dominum ad probandum dominium.*

120 *Ampl. etiamsi adsit pactum, quod res in aliquo casu deuoluatur.*

121 *Contrarium si agatur vigore dicti pacti.*

122 *Finis locationis ad lineam facta, vt probetur, docere debet lineam esse finitam.*

123 *Nec sufficit probare mortem nominatorum in locatione, quando constat eos habuisse filios, secus econtra.*

124 *Identitas ad effectum rei vindicationis probanda est concludenter.*

125 *Identitas ad dictum effectum non probatur per duas demonstrationes, si alia non conueniant.*

126 *Secus est regulariter.*

127 *Lim. si illa dua demonstrationes alijs quoque rebus adaptentur.*

128 *Lim. 2. si illa qua non adaptantur rei de qua agitur adaptentur alteri.*

129 *Dominus ex sola incertitudine loci, & quota rei sua, non debet illam amittere.*

130 *Et ideo si per eam non potest condemnari reus ad rem restituendam, debet condemnari ad pretium.*

131 *Dominus potest agere contra conductorem ad exibendum rem conductam.*

132 *Et ad distinguendos eius fines.*

133 *Conductor tenetur designare bona pro quibus soluit.*

134 *Et si non designet, prasumitur soluere pro omnibus qua possidet.*

135 *Locatori datur iuramentum in litem de magnitudine, & qualitatibus rei locata.*

136 *Conductorem teneri designari fines declaratur primo procedere in antiquis, vel cum constat facto ipsius conductoris fines immutatos esse.*

137 *Decl. 2. vt sufficiat designari rem in qua verificari possint verba locationis, vel deficiente locatione, rem qua sit capax mercedis quam soluit.*

138 *Decl. 3. vt dicta pana confundentis patiendi immissionem in omnibus bonis confusis, vel iuramentum in lite non transeat in successores.*

139 *Saltem si agatur de successore singulari.*

140 *Feudalem rem petens cum allodiali admixtam, & nesciens eam distinguere, succumbit.*

141 *Lim. si probet eam confusam culpa conductoris.*

142 *Secus in harede conductoris, quia tenetur, vt conductor, rem designare.*

143 *Fines non est necessarium vt designentur ab vtraque parte, vbi scitur quantitas rei.*

144 *Appellatio regulariter non datur à mandato de exhibendo.*

145 *Lim. si simul condemnetur ad rem restituendam.*

146 *Conductor condemnatus rem dimittere non appellat secundum magis communem.*

147 *A mandato de manutenendo non datur appellatio.*

148 *A mandato de euacuando, seu exfrattanda non datur appellatio.*

149 *In iudicijs momentanea possessionis, non datur appellatio.*

150 *Rei locata restitutio celeritatem desiderat.*

151 *Non est inconueniens de vna re prius summariè, deinde plenariè cognosci.*

152 *Appellationem non dari à mandato de euacuando decl. 1. nō procedere si lis sit inter duos conductores.*

153 *Decl. 2. non procedere vbi non actum remedio possessorio, sed intentata actio realis.*

154 *Decl. 3. non procedere si admissa fuerit quastio dominij.*

155 *Idem si d. quastio fuisset admittenda, & fuerit reiecta.*

156 *Decl. 4. non procedere si liquidò non constet de locatione, vel de eius fine.*

## CAPVT LXV.

1 FInita demum locatione, & cessante eius renouatione, clarum est conductorem debere rem conductam restituere domino. *l. si quis conductionis C. locat.* & in hoc non est dubium, vt dicit *Rot. cor. Gregor. dec. 45. num. 1.*

2 Imo si rem restituere recuset, dicitur inuasor, & vt talis, condemnari debet restituere ne dum rem ipsam, sed vlterius etiam eius æstimationem, vt expresse sancitur in *l. conductores penult. C. locat.* & in *l. non ab re 10. C. vnde vi.* Si tamen vsque ad sen-

3 tentiam contumax fuerit, vt in præfatis iuribus expresse habetur, quidquid senserit Io. sufficere, quod vsque ad litis contestationem, quem refellit *Bart. in d. l. non ab re vers. quaro in quantum, Menoc. recuper. rem.*

4 *11. num. 29.* & si agatur rei condictione ex

5 *d. l. si quis conductionis.* Secus si agatur actione locati, quia in ea venit sola restitutio

rei,

rei, non autem dicta vlterior condemnatio
ad æstimationem, vt distinguendo firmat
*Petr. Barbos. in l. si alienam 12. nu. 31. vers.*
*neque existimes ff. solut. matr.* & dicam etiam
infra. Praxim autem petendi, & assequendi
hanc æstimationem require à *glos. in d. l. con-*
*ductores in ver. æstimationem*, & latius à *Me-*
*noc. in d. rem. 11. num. 30. Caroc. de locat.*
*par. 6. rem. 14. num. 39.*

6 Et restituere debet conductor rem in ea-
dem essentia, & in eodem statu quo eam re-
cepit *l. cum conductorem 29. vbi glos. C. lo-*
*cat. Ruin. cons. 88. num. 2. & 3. lib. 1. Me-*
*noc. cons. 13. nu. 1. Cyriac. contr. 229. nu. 1.*
*Ios. Ludou. dec. Perus. 62. num. 5.* Vnde est,
quod tenetur tempore conductionis duran-
te, & vsque quo deueniat ad actum istum
restitutionis, rem custodire, & conseruare,
7 iuxta late tradita in *c. 29. nu. 30.* Et si non
conseruauerit, tenetur eam ad statum pristi-
num reducere, & in eo illam restituere, iux-
ta firmata per *Burat. dec. 400. num. 1.* & te-
netur etiam ad omnia damna locatori refi-
cienda, pront pariter, cum suis declarationi-
bus, dictum fuit in præfatis *capit. 29. & 30.*
At non propterea liberatur soluendo inte-
8 resse, si potest rem ipsam, & in eodem statu
quo eam recepit restituere, nam in obliga-
tione rem restituendi, non succedit obliga-
tio ad interesse, nisi re perempta, sed obli-
gatus cogitur præcise reddere si potest *Al-*
*beric. in l. si quis sub alio §. si quis promiserit*
*nu. 2. vers. si reddere ff. de re iudic.* vbi etiam,
quod si non possit, mora tamen, vel dolo,
9 aut culpa sua, non autem propter meram
impossibilitatem, vti quia res perierit, est
adhuc in facultate actoris petere rem, vel
æstimationem *Bart. in l. stipulationes non di-*
*uiduntur num. 9. in fine & num. 38. ff. de*
*verb. oblig.* & ibidem *Alex num. 23. & 29.*
*Soccin. num. 67. & seq. Bolognet. num. 207.*
*Rot. cor. Burat. dec. 400. num. 7. & 8.*

10 Et tenetur restituere rem non solum in
substantia, sed etiam cum eisdem qualitati-
bus, cum quibus eam recepit, exemplum-
que cõmune, & practicabile est in agris, qui
11 si recepti sunt culti, debent etiam culti resti-
tui, & si recepti sunt seminati, debent semi-
nati restitui, & idem est si recepti cum fructi-
bus pendentibus, & sic de similibus *Federic.*
*de Sen. cons. 110. ante fin. vers. circa secundum*
*Mantell. consil. 124. nu. 8. Ruin. consil. 80. nu.*
*1. lib. 1. Cyriac. d. controu. 229. num. 3. Surd.*
*decis. 131. num. 4. & decis. 201. num. 7.* Et
si non restituat pront recepit, potest domi-
nus agere contra eum actione primeua *Bart.*
*in l. qui filio 38. §. qui Stichum vers. solue ibi ff.*
*de iudic.* siue officio iudicis deseruiente,
actioni bonæ fidei *Cyn. in l. exibitionis nu. 2.*
*vers. vnde vt hac materia C. ad exhiben.* &
de vtroque *Rot. coram Burat. decis. 400. nu.*
*5. & 6.* Et tenebitur etiam ad omnia dam-
12 na, & interesse, itaut si recepit fundum se-
minatum, & seminatum non restituat, non
13 satis, erit restituere semen, & impẽsas, quas
fecerat dominus in serendo, sed etiam re-
stituere debebit interesse respectu fructuum
quos percepisset locator, si fundus satus
fuisset *Ruin. consil. 88. num. 4. lib. 1. Cyriac.*
*controu. 229. num. 4.*

Et hoc de iure; Sed vbi aderat pactum
in Instrumento locationis, quod teneretur
conductor in fine locationis dimittere tot
terras seminatas, quot receperat, & quate-
nus non dimitteret, liceret domino retine-
re partem seminum deficientium, seu valo-
rem eorum in fructibus, dubitatum fuit, an
teneretur conductor vltra restitutionem se-
minum, etiam ad dictum interesse fructuum
quos locator percipere potuisset, & videba-
tur dicendum, quod non, quia dum domi-
nus reseruauerat sibi solam facultatem reti-
nendi semina, censeri debebat remisisse
damnum prædictum *argum. l. cum prætor ff.*
*de iudic.* & notatorum per *Din. Bart. & alios*
*in l. legata inutiliter ff. de legat. 1.* Sed his,
14 & similibus non obstantibus, contrarium
in dicto casu consuluit *Ruin. d. consil. 88.*
*num. 4. & 5. lib. 1.* & optima ratione, quia
licet adsit dictum pactum, quod locatori li-
ceat retinere semina, non propterea cogi-
tur ipse locator vti illa facultate, sed est in
15 suo arbitrio, vt patet ex illo verbo, *liceat*,
quod non importat necessitatem, prout ipse
*Ruin.* pluribus iuribus firmat, & vltra eum
tradunt etiam *Soccin. Sen. consil. 115. num. 5.*
*ad fin. vers. sed ad hoc respondeo lib. 3. Menoc.*
*consil. 381. num. 23. Seraphin. decis. 739. nu.*
*3.* & est optimus text. *in l. quamuis in princ.*
*ff. de pignor. act.* vbi dicitur, quod si actum
est, quod, conductore existente non soluen-
do, liceat locatori vendere pignus, non est
cogendus vendere, etiamsi conductor non
sit soluendo, quia causa creditoris ita cau-
tum est, ergo idem dicendum in casu præ-
dicto propter identitatem rationis, & dum
16 non cogitur locator vel pacto, sequitur, vt
possit vti dispositione iuris, secundum quam
potest vltra semen petere damna, vt supra
firmatum est, & bene probat *Ruin. d. consil.*
*88. num. 5. lib. 1.* & sequitur *Surd. consil. 98.*
*num. 7.*

Dubium oriri potest, stantibus prædictis
in locatione mobilium, & semouentium, si
non fuerint restituta locatori culpa condu-
ctoris, & lapsum sit longum tempus, itaut

si pro

si pro damnis computaretur merces amissa
17 ob non continuatam locationem, ad maximam summam, & excessiuam ascenderent, sed iam supra tetigi illud in *Cap.* 13., & ex ibi traditis colligi poterit, quod aut res locata perempta est, & nihil post eius interitum debebitur, etiamsi perempta sit culpa conductoris, quia re perempta, finitur locatio, & amissio mercedis rei mobilis, vel se mouentis, non est damnum, sed amissio lucri etiam incerti, quia illa res quamuis restituta fuisset, poterat statim casu perire,
18 quod secus est in stabilibus. Si autem res non perijt, & tunc restituenda est ipsa res, vel eius pretium, & quo ad interesse erit moderandum, vt non excedat valorem rei, prout colligitur signanter ex decisionibus singularibus in hac materia *Fontanella dec.* 536. 537. *&* 538. sequendo magis opinionem Senatus Cataloniæ, quam ipsius Fontanellæ circa dictam moderationem interesse.

Ad argumentum vero illud, quod ipse *Fontanell.* facit in *d. decis.* 538. *num.* 12. *& seq.* dicens, mercedes rei locatæ, veniunt appellatione fructuum *l. prædiorum ff. de vsur. l. demum C. de rei vendic. Bocacc. de interd. vti possidetis cap.* 18. *num.* 21. Sed cõmunis est praxis, quod vbi agitur ad rem, semper fiat condemnatio etiam ad fructus perceptos, seu qui percipi potuerunt de ipsa re à die motæ litis, ergo si mota sit lis super restitutione animalis locati, debebit condemnari, qui illud conduxit, etiam ad mercedes à die moti iudicij, quod quidem argumentum ei videtur indissolubile, ac proinde, post multa verba ad ornatum facta, ait, *super quibus tu qui doctus et excitabis ingenium*, vnde non loquitur mihi, sed adhuc placet respondere, quod maior propositio supponit, quod locatio duret, tunc enim verum est dicere, quod mercedes veniunt nomine fructuum, & quatenus locatio duret, totum argumentum procedit absque difficultate, adeout videatur deberi mercedes etiam excedentes valorem rei, si conductor culpa sua non restituat rem, & durante locatione iudicium sustineat. Sed si locatio non durat, tunc argumentum non stringit, quia actualiter mercedes, & sic fructus cessant, nec potest certo asseri, quod percipi potuissent, si conductor rem restituisset, cum non possit dici certum, quod dominus continuare potuisset similem locationem, maxime tanto tempore quo mercedes excederent valorem rei, vt dictum est supra.

Si autem conductor rem habeat, & non restituat, videndum est quæ remedia com-
19 petant domino, & in primis potest eam capere propria auctoritate, & conductorem expellere iuxta communem omnium opinioné de qua *Alex. consil.* 105. *nu.* 18. *lib.* 3. quæ est adeo vera, vt procedat etiam si conductor præuenisset, & introduxisset desuper litem ex remedio *l. diffamari C. de in-*
20 *gen. & manumis*; quia adue eueniente fine locationis, posset conductor propria auctoritate ingredi rem, & illius naturalem possessionem adipisci, absque vitio attentatorum, nam habebat possessionem ciuilem, & adeptio possessionis naturalis facta ab habente eiuslem, est actus accessorius eius, quod erat ante litem, & ideo non subiacet vitio attentati *c. cum venisset, & ibi Abb. de restit. spoliat. Paris consil.* 172. *nu.* 12. *lib.* 4. & in terminis *Lancell. de attent. par.* 2. *cap.* 4. *lim.* 1. *num.* 85. *& lim.* 5. *num.* 3. *Posth. de manut. obser.* 26. *num.* 16. & dixit *Rot. in Neapolitana locationis cor. Litta apud Marchesan. de commiss. par.* 1. *fol.* 1081. *num.* 1. *& seq.*

Verum competit dicta facultas si constet
21 locationem esse finitam, nec sit necessaria desuper aliqua probatio, vt dictum est de fine locationis ob non solutas mercedes in *cap.* 55. *num.* 12. secus autem si necessaria sit aliqua probatio, vti si prætendatur finis locationis ob superuentam necessitatem domino vtendi re locata, quia probanda necessitas iudicialiter, vt dictum est in *cap.* 56. *num.* 56. & idem erit, si locatio fuisset ad
22 tempus incertum, puta ad vitam, vel generationem, quia ex inspectione instrumenti, non constaret de fine locationis, sed probanda esset mors, vel finis generationis, & ideo non posset de facto, & propria auctoritate locator conductorem expellere *Gabr. consil.* 88. *nu. vlt. lib.* 1. *Tomat. decis.* 16. *num.* 18. vbi quod hoc est eaurum *Rot. cor. Gregor. decis.* 105. *num.* 11. Et idem est si prætendatur finis locationis alia de causa probationem requirente, vti si ob deteriorationem, vel rei alienationem *Menoc. consil.* 503. *num.* 3.

Neque in dicto casu indubitatæ finis lo-
23 cationis, poterit conductor auctoritate propria expulsus, petere reintegrationem etiam attento stylo Rotæ reintegrandi ad statum, de quo dictum est in *Cap.* 28. quia finita locatione, non est status aliquis ad quem conductor restitui valeat *Seraph. decis.* 777. *n.* 6. *in rec. dec.* 56. *n.* 2. *&* 3. Et dictũ est ibidé in fortiori casu, videlicet vbi expulsio facta esset quando adhuc durabat locatio dummodo postea terminauerit.

At licet vere competat dicta facultas domino

24 mino expellendi conductorem propria auctoritate, & sine Iudice, tamen quia, quod potest fieri sine Iudice, honestius fit cum Iudice, iuxta doctrinam *Bart. in l. creditores 3. in 1. lect. num. 4. C. de pignor.* melius erit petere à Iudice associationem, iuxta latè tradita in *d. cap. 55. num. 14.* & prius in *cap. 40. num. 49. & seqq.* vbi, & an associatio danda sit absque citatione partis de quo in his terminis pro affirmatiua, vltra ibi citatos, *Alex. consil. 105. num. 27. lib. 3.*

25 Et poterit etiam locator petere mandatum de expellendo à quo incipere potest propter dictam facultatem expellendi propria auctoritate *Carocc. decis. 19. num. 52. & plene Castill. decis. 42. num. 12.* vel vt dici solet in Vrbe, mandatum de euacuando *Rot. in Rom. domus cor. Pamphilio impressa per Marches. par. 1. fol. 1016. & in rec. dec. 692. num. 1. par. 1. Merlin. decis. 376. in princ.*

26 Et notabile est, Iudicium istud de re locata euacuanda esse possessorium, & ideo minores habere legitimam personam in eo

27 standi absque curatore, prout in specie probauit, & in casu occurrenti obtinuit *Cancer.* vt scriptum reliquit in suis *var. resol. lib. 2. cap. 1. num. 223. iuxta Venetam impress.*

Et esse iudicium summarium in quo hic

28 in Vrbe præmisso monitorio super euacuatione, eoque reproducto, citatur ad dicendum contra, & productis iuribus, seu examinatis testibus super verificatione locationis, ac eius terminationis, absque alia obseruatione terminorum substantialium citatur ad sententiam, & loco sententiæ videndum decerni, & relaxari mandatum de euacuando, quod statim decernitur, nisi infra decem, vel alium terminum arbitrio Iudicis, vt in *praxi Salus. Tiber. lib. a. cap. vlt. n. 1.*

29 Et poterit locator, si velit, locatione finita, ratione possessionis ciuilis, petere manutentionem pro recuperatione naturalis *Bart. in l. 1. §. ait prætor num. 17. ff. vti possid. Bero. consf. 102. num. 43. & seq. lib. 1. Honded. cons. 21. num. 19. & seq. lib. 2. Menoc. retin. rem. 3. num. 22. Gratian. disc. 899. num. 6.* etiam

30 vbi ageretur de locatione ad longum tempus, & possessio naturalis esset penes hæredes conductoris, vt plenissime firmat *Rota post Posth. de manut. decis. 293. num. 1. & 2.* & in emphyteusi *decis. 79. num. 3. part. 5.*

31 *& decis. 89. num. 21. part. 9. rec.* & etiamsi e contra mortuus esset locator, quia posset peti manutentio ab eius hærede, etiam aduersus tertium in quem conductor alienasset, vt de proprietario, & eius hærede aduersus eũ in quem alienauit vsufructuarius tradit *Tiraquell. in tract. mors omnia soluit part. 3. decl. 1. num. 8.* & ex eo in proposito nostro *Rot. in d. decis. 293. num. 2. & 3. & Posth. de manut. obser. 16. num. 49. ad finem.*

Nec ad istum effectum consequendi ma-

32 nutentionem aduersus conductorem indiget locator alia probatione, quam ea, quæ deducitur ex ipsamet locatione, hæc enim satis probat ipsius possessionem inter ipsos contrahentes, vt firmatum est supra *cap. 27. num. 92.* & vltra ibi adductos in hoc proposito *Papien. in for. libell. pro turbat. possess. ver. hodie num. 6. Menoc. retin. rem. 3. n. 571.*

33 Requiritur tamen etiam ad hunc effectũ finem locationis esse clarum, & indubitatum, alias manutentio donec de eo cognoscatur non erit danda domino, sed conductori *Gratian. disc. 633. num. 16. & seq. Posth. de manut. obser. 16. num. 47. Gregor. decis. 105. num. 15. Andr. decis. 61. num. 7.* ex quibus patet parum curandum de *Honded.* qui sensit contrarium *in cons. 86. num. 41. lib. 2.*

34 Et procedunt prædicta etiam vbi adesset statutum continuans possessionem defuncti in hæredem, quia adhuc, vbi finis locationis est clarus, non potest hæres conductoris prætendere in se continuatam possessionem bonorum locatorum, & ex ea se manutenери *Caman. cons. 173. num. 4. Cyriac. controu. 12. num. 59. & seq. Marescott. var. resol. cap. 116. num. 6. lib. 2. Rot decis. 263. nu. 2. vers. adhuc nihilominus, & seq. part. 2. rec. Coccin. decis. 488. num. 4. vers. nam fuit per Do-*

35 *minos.* Idque non solum si controuersia sit cum locatore, vel eius hærede, sed etiamsi sit cum tertio, dum enim ius conductoris est mere personale, non potest eius possessio vllo modo iuuare hæredem, nec etiam contra tertium, vt aperte censuit *Rot. cor. Coccin. in d. decis. 488. num. 10. & 11.* quidquid contrarium senserit *Fenzon. ad Statut. Vrb. cap. 147. num. 23.* quem secutus est *Posth. de manut. obser. 55. num. 65. ad fin. vers. prout secus*, quia *Fenzon.* allegat solum dictam *decis. Coccini*, quæ contrarium penes me.

36 aperte dicit. Secus autem si finis locationis, non sit clarus, quia tunc intrat statutum, & datur hæredi manutentio *Fenzon. ad Stat. Vrb. cap. 147. num. 24. Posth. de manut. obser. 55. num. 65. Rot. cor. Andr. dec. 36. num. 3.*

37 Præterea vbi conductor denegaret rem conductam finita locatione restituere, diceretur inuadere, & spoliare *l. conductores penult. C. locat.* & competeret aduersus cum

38 reintegratio, & actio spolij, prout competere aduersus denegantem restituere rem detentam, & in specie aduersus colonum est text. *in l. colonus 12. ff. de vi, & vi arm.* & tradit *Angel. in l. si quis conductionis post princ. vers.*

vers. item conductori datur C. locat. & competere remedium canonis Reintegrandæ Caroc. part. 6. remed. 15. Ancar. cons. 248. num. 4. Pontan. de spol. lib. 1. num. 23. Rot. decis. 88. vbi quod cum spolium non sit violentum, primum extremum probatur præsumptionibus part. 1. diu. & competere conditionem quandam possessoriam ad recuperandam possessioné dixit Rot. cor. Seraph. dec. 896. n. 3.

39 Competitque hoc remedium spolij etiá contra singularem successorem conductoris vt in specie firmat Rot. Bononien. diu. decis. 129. num. 31. Ruginell. de appell. §. 2. cap. 3. num. 657. vers. possessorium, & potest domi-
40 nus restitutionem petere ex l. fin. C. de acquir. possess. ex qua habetur remedium restitutorium momentaneæ possessionis propriè
41 concessum in casibus, in quibus nulla vis committitur propter consensum illorum, quorum corpore dominus rem possidet, vt alius rem habeat Rutin. cons. 172. num. 4. & seq. lib. 4. & cons. 77. num. 3. lib. 5. & alijs adductis late Cantard. de momen. in ampliat. num. 82. & seqq. vbi & num. 90. quod re-
42 medium eiusdem legis competit, siue conductor alienet sponte, siue coacte, puta si in executionem sententiæ alium in dominum, vel possessorem recognoscat, de quo Benintend. decis. 93. per tot. & prædicta omnia sequitur etiam, & comprobat Ruginell. de appell. §. 2. cap. 3. num. 660. & pluribus seqq. & tangit Ripol. var. cap. 12. num. 109. ad fin.

43 Est tamen necessariú remediú dictæ legis, vel specialiter intentare, vel ista narrare factum, vt comprehendi possit esse intentatú secundú Cót. alios adducenté in d. ampl. n. 85

44 Habet autem locator remedium recuperandæ possessionis, non tantum ex generali edicto, sed ex legibus particularibus, quibus expresse cauetur illam ei restitui, nempe ex l. conductores 34. C. locat. & ex l. non ab re 10. C. vnde vi per quas Iniungitur quoque poena dupli conductoribus illam restituere detrectantibus, vt notat glos. in l. si cui 51. ver. iuratum post med. ff. locat. debent enim condemnari nedum restituere rem, sed etiam eius æstimationem, vt tetigi supra hoc c. n. 2.

45 Impeditur tamen restitutio possessionis ex remedio harum legum petita, si aliqua iusta, & rationabilis causa retinendi opponatur à conductore Meno. retin. rem. 11. n. 4. vbi n. n. seqq. subdit, quę sint istæ iustæ causæ quas penes eum videre poteris, ac etiá illas requirere supra suis locis, puta causam meliorationum in c. 34. §. 3. n. 48. renouationem tacitá locationis c. 64. & sic de singulis.

Et quando impediri nequit rei restitutio,
46 adhuc impediri potest dicta vlterior condemnatio in æstimationem, quia est poena, ad quam euitandam sufficit quælibet causa excusans à dolo, vel culpa, vt late per Menoc. recup. d. rem. 11. n. 23. & seqq. vbi refert plura, quæ ad hoc deduxit in quodam casu contingenti, ex quibus colligitur signanter, quod in rudi, etiam ignorantia iuris excusat & in quolibet, ignorantia facti, puta, si esset hæres conductoris qui præsumitur ignorare conductionem defuncti, de quo latius loquitur n. 50. & seqq. vbi vult procedere, nisi probetur scientia, vel agatur de hærede suo, & necessario, qui cum ipso defuncto moraretur & licet ibi loquatur absolute, quod his cessantibus, non datur aduersus heredem remedium recuperandæ possessionis ex præfatis legibus, ex Bart. in d. l. non ab re n. 3. tamen intelligendum videtur, quo ad dictam poená dupli, a qua excusatur hæres propter præsúptam ignorantiam, prout Bartolum intelligit Dec. in l. qui in alterius 42. num. 1. in fine.

Est autem speciale remedium dictarum legum, & differt à remedio l. si quis in tantum C. vnde vi in pluribus, relatis per glos. vlt. in d. l. non ab re C. vnde vi quam ibi approbat Bart. & latius differentias adducit Menoc. recup. rem. 11. num. 62.

Cætera, quę dici possent de remedio prę-
47 fatarú legum omitto, tum quia videri possunt penes Menoc. d. rem. 11. tum etiam, quia transeo ad l. si quis conductionis C. locat. quæ magis specialis est, & magis præcise prouidet, & præbet remedium vtilius locatori Caroc. de locat. par. 6. remed. 14. num. 39. ad fin. sed simile, ita vt de eo dicenda, facile poterunt applicari etiam remedio pręfato Menoch. d. rem. 11. num. 6. & 35.

48 Est autem præfata lex si quis conductionis subtilis, & singularis in iure non habens sociam, vt notat in ea Ang. in prin. & ideo eius verba præcisa refero, prout retulit etiá Rot. decis. 89. num. 3. part. 9. rec. sunt autem: si quis conductionis titulo agrum, vel quamcumque aliam rem accepit, possessionem prius restituere debet, & tunc de proprietate litigare.

Verbis autem prædictis attentis, patet in primis conductorem obligari ad factum re-
49 stitutionis, & inde sequitur teneri præcise restituere, nec liberari constituendo se nomine domini possidere, nec soluendo interesse, vt firmat Caroc. part. 6. rem. 14. nu. 10.
50 & vigore huius legis dari actionem perso-
51 nalem, quæ propriè ea est, qua cum eo agimus, qui obligatus est nobis ad faciendum aliquid, vel dandum l. actionum 24. §. in personam ff. de act. & oblig. §. omnium instit. tit. de action. Soccin. Inn. cons. 145. num. 31. lib. 1.
52 ac proinde verius videtur; quod singularis successor hoc remedio conueniri non valeat, vt tradunt Alex. cons. 12. num. 6. lib 4.

*Pontan. de spol. lib. 3. num. 138. in fin. Carocc. de locat. tit. de actionib. rem. 14. num. 29. Rot. decis. 464. num. 1. part. 1. diu.* late *Adden. ad decis. 420. num. 98. & seq. part. 4. tom. 2. rec.* licet contrarium senserit *Rot. Bonon. diuers. dec. 129. n. 30. & ibi Adden. ver. quantum ad*
53 *illud*, si tamen non agatur de successore in ipsa locatione, quia tunc bene cōueniri posset vti conductor ex adductis infra *n. 55*.

Respectu autem actoris, nempe locantis, dicta actio transit in quemlibet habentem ab eo causam, secundum *Caroc. d. tit. de action. rem. 14. nu. 29 vers. bene verum est, sed Ang.* quem ipse alegat. *in d. l. si quis conductionis in fin.* dicit, id quod ibi habetur de conductore, vt non referat quæstionem dominij, quando conuenitur vt conductor, vendicate sibi locum in omnibus habentibus causā ab agente, & conueniuntur actione vtili *ex d. l.* ita vt eius sensus sit, quod remedium d. legis non solum competat contra cōductorem, sed etiam contra omnes alios haben-
54 tes causam ab actore, de quo dicemus infra, non autem, quod actio transeat in quemlibet causam à locatore habentem, necessaria est enim cessio, vel pactum acquirendi iura locatoris *glos. in l. aristo ver. pignus vers. in secundo casu ff. quæ res pign. vel hypoth. oblig. Mantic. decis. 69. num 3. Rot. decis. 202. num. 3. & 4. post Cenc. de cens.* mediante autem cessione bene transit in quemlibet, vt plene firmat in specie *Rot. Bonon. diu. dec. 119. num. 1. & seqq.*

In hæredem vero actio ista transit tam
55 actiuè, quam passiuè, nempe, tam in hæredem locantis, quam conducentis, quia in ipsos transit locatio ipsa, vt dictum est suo loco, & sic si locator conueniat hæredem illius, qui conduxit, conductorem cōuenit *Felin. in cap. inter dilectos nu. 21. de fid. instr. Cephal. cons. 47. n. 4. in fin. cū seq. Rot. Bononien. diuer. dec. 129. n. 32. & 33.* vbi quod admittunt omnes *Merlin. dec. 376. n. 2.* excusari tamen hæredem ex probabili ignorantia, tradit *Pontan. de spol. lib. 3. num. 138.*

Ex præfato etiam contextu verborum le-
56 gis patet, quod vt quis eius vigore obtinere valeat, probare debet contractum locationis, in quo consistit præcipuum fundamentum huius remedij *Pontan. de spol. lib. 3. num. 132.* Necnon probare debet, quod locatio expirauerit, ac contumaciam restituere debentis, & his tribus tantum probatis, obtinebit *Rot. dec. 222. ante nu. 1. par. 8. post princ. & dec. 89. in princ. par. 9. rec.*

At licet sufficere probationes leuiores dixerit *Grammat. cons. cin. 54. ante num. 1. & num. 3. ad fin.* Tamen contrarium vide-
57 tur verius cum *Ruin. cons. 199. nu. 6. lib. 5.* quia necesse est, quod saltem de locatione clare constet *addit. ad glos. in eadem l.* Cla-
58 rum autem est locationem probari per Instrumentum publicum *dec. 222. nu. 1. par. 8. rec.* vbi maxime si concurrant solutiones pensionum. At non propterea si deficit In-
59 strumentum, deficit modus probandi, sed sufficiunt testes *Castill. dec. 229. nu. 5. Merlin. dec. 376. num. 3. vers. de locatione, &*
60 *seqq.* vbi probat sufficere testes de confessione deponentes, quamuis sint singulares, quia non agitur de probandis singulis confessionibus, sed de probando facto successiuo ex confessionibus resultante, in quem conueniunt, & conspirant omnes confessiones, vt consuluit *Aretin. cons. 36. num. 2. & seqq.* dummodo tamen sint plures testes de confessionibus, nam si vnus tantum deponat de ea, & alius de auditu, non sufficiunt, vt dixit *Rot. cor. Manzaned. dec. 75 1. n. 1. & 6.*
61 Et idem dici poterit de qualibet alia concludenti probatione *Pontan. de spol. lib. 3. num. 132.* dummodo tamen conuincatur locatio pro certa mercede, quæ est necessa-
62 ria ad esse locationis, vt alibi dictum est, & in specie, vt sit necessaria ad hoc, vt competat dictum remedium *l. si quis conductionis Rot. cor. Manzaned. d. decis. 751. nu. 1. Adden. ad dec. 420. num. 102. & seq. par. 4. to. 2. rec.* Adeout etiamsi probatum esset dominium actoris, adhuc cessante probatio-
63 ne certæ mercedis, locus esset sententiæ absolutoriæ ab obseruatione Iudicij, quæ fertur quando actio intentata non competit *Papien. in for. libell. act. real. nu. 3. vers. quia libellus est male conceptus Marant. in prax. par. 5. prin. n. 5. Rot. in d. decis. 75 1. n. 2.*

Hinc aduertat, qui causam incipit pro recuperatione rei, non se adstringere ad vnicum remedium, sed petere omnia, omnesque actiones intentare, vel saltem appone-
64 re in libello, seu in monitorio, quod hic in Vrbe præcipue coram Aud. Cam. succedit loco libelli, solitas clausulas salutares *deducens omne ius, omnemque actionem &c.* quibus stantibus, potest ferri sententia ex alia actione non expressa *Felin. in c. licet Heli n. 44. de simon. Marant. in prax. par. 6. princ. memb. 3. num. 15.* & in specie, quod vigore harum clausularum censeatur intentatum dictum remedium *d. l. si quis conductionis*, quamuis non expressum fuerit in libello plene firmauit *Rot. Bonon. diu. dec. 119. n. 25.*

At non sufficiunt prædictæ clausulæ quan-
65 do apparet ex ipso libello, & postea prosecutis fuisse intentatum remedium certum, ad illudque actorem se restrinxisse *Surd. cons. 173. num. 24. & seq. Honded. cons. 63. in fin. lib. 2.* Et in specie, quod si appareat acto-

actorem se restrinxisse ad dictum remedium *l. si quis conductionis.* non possit ferri sententia ex alio competente *Rot. cor. Manzaned. in d. dec. 751. num. 3.*

66 Nec est necesse probare locationem expressam, sed sufficit etiam tacitam, ad hoc vt remedium præfatum competat *Flamin. de*
67 *Rub. cons. 8. nu. 52.* Vnde competit etiamsi post finitam locationem expressam, tacitè fuerit res reconducta *Soccin. Iun. cons. 56. num. 7. & seq. lib. 2. Barz. dec. 115. nu. 17. vers. respondetur enim Rot. in Romana Domus cor. Pamphilio impres. per Marches. par. 1.*
68 *fol. 1016. num. 3. ad med.* Dummodo tamen tacita reconductio sit finita, vt per *Merlin. dec. 376. num. 7.*

69 Non tamen proderit contractus locationis, licet iuratus, si per partem opponatur simulatio obtenta prius absolutione à iuramento, dicit *Pontan. de spol. lib. 3. num. 132. in fin.* vbi tamen allegat solum *Mohedan. dec. 186. quæ hodie est 26. de renunc.* & de hoc non loquitur. Et quando admittenda sit eius opinio, intelligenda saltem erit procedere, si simulationem probauerit con-
70 cludenter, quia in iudicijs possessorijs non satis est opponi exceptionem simulationis, nisi concludenter probetur, nec sufficit probatio per solas præsumptiones *Vin. dec. 474. num. 33. Rot. dec. 677. num. 2. par. 2. rec. & dec. 436. num. 8. post Cene. de cens.*

71 Finis autem locationis qui est aliud requisitum, vt competat dictum remedium, conuincitur aperte ex lapsu temporis, pro quo facta fuit, & si non est expressum tempus, ex lapsu eius pro quo facta præsumitur, vt in *d. dec. 376. cor. Merlin.* & si facta ad
72 vitam, conuincitur ex fide obitus extracta ex libro mortuorum *d. dec. 89. nu. 2. par. 9. rec.* Et quo ad difficultates quæ oriri solent pro quo tempore facta censeatur, recurrendum erit ad tradita suis locis, & signanter in *cap. 53.* quomodo vero probetur finita, si ad lineã, vel generationem facta sit, dicã infra.

73 Contumacia vero conductoris satis resultat ex quo, locatione finita, conductor pulsatus rem non dimittit, vt dictum est eum teneri *d. dec. 89. num. 2. vers. contumaciã autem par. 9. rec. Merlin. dec. 376. nu. 7.*

74 Volunt aliqui locatorem in hoc iudicio probare etiam debere se possedisse *Carocc. de locat. par. 6. in tit. de action. rem. 14. n. 34.* & reddi potest ratio huius opinionis, quia
57 hoc, vti remedium recuperandæ, necessè habet hoc extremo possessionis antecedentis actoris, cum non possit restitui ad possessionem, nisi qui eam habuit *Rip. in l. si aliquam rem in fin. ff. de acquir. possess.* & alijs adductis *Contar. de mom. possess. in ampl. n. 77.*

Verum si constet de locatione, prout est necessarium, vtique ea sufficienter probabit possessionem contra conductorem, nec propterea vlterioris probationis adest necessitas, cum conductor in hoc iudicio eius quæ-
76 stionem resticare non valeat, vt infra probabitur, & solum opponi poterit aduersus locatorem, quod non possederit si doceatur conductorem ipsum fuisse possessorem, ac dominum, & ignoranter conduxisse, vt in casu *Grati cons. 90. num. 15. lib. 1.* & declarat *Scacc. de appell. quæst. 17. lim. 6. membr. 6. num. 40. vers. casus huius illationis.*

77 Reuertendo autem ad verba *d. l. si quis conductionis* supracitata, ex eis patet quoque, quod nedum non tenetur eius vigore agens, dominium probare, vt tradit *Rot. dec. 79. num. 8. par. 5. rec.* & comprobat *Adden. ad dec. 420. num. 101. par. 4. to. 2. rec.* Sed neque permitti reo de illo quæstionem refricare, dicunt enim, quod possessionem prius restituere debet, & tunc de proprietate litigare, vnde patet hoc esse remedium possessorium, & non posse in eo admisceri causam proprietatis, prout tradit *Soccin. Iun. cons. 182. num. 3. lib. 2.* Et sic non po-
78 test conuentus remedio dictæ legis opponere de dominio *glos. in c. inter dilectos ver. dilectio de fid. instr. Soccin. Iun. cons. 56. n. 8. lib. 2. Curt. Iun. consil. 122. num. 1. Barz. dec. 115. nu. 7. ad med.* Et neque de dominio proprio, neque de alieno *Pontan. de spol. lib. 3. num. 133. vers. adeo vt. Rot. dec. 222. num. 6. par. 8. rec.* Quod secus est si agatur
79 actione locati, quia in ea opponi potest de dominio proprio, ea ratione, quia locatio sit nulla, vbi quis conducit rem propriam *Menoc. recup. rem. 11. num. 45. Petr. Barbos. in d. l. si alienam num. 27. Scacc. de appell. quæst. 17. lim. 6. membr. 6. num. 37. vers. ratio est ad fin.*

80 Vnde melius erit in libello exprimere, quod intentatur remedium legis prædictæ *Dec. cons. 28. num. 3. post med. vers. secundum Angel. Rot. dec. 222. num. 4. par. 8. rec.* Certius enim hoc modo reijcienda erit exceptio dominij *Mandell. cons. 435. num. 8.* licet hoc non sit necessarium, sed sufficiant clausulæ salutares in libellis apponi solitæ, vt dictum est supra; imo, & sufficere intentatum esse remedium supradictum *l. conductores C. locat. & l. non ab re C. unde vi*, quia in his legibus, vti magis generalibus comprehendatur etiam dispositio *d. l. si quis conductionis* tradit *Menoc. recuper. rem. 11. num. 6. & 35.*

Controuersum tamen est, an hoc procedat etiam vbi de dominio clare constaret, quod enim tunc admittenda sit exceptio

ſenſit *Alex. in l. ſi aliquam rem. ff. de acquir.*
*poſſeſſ. & Rip. in l. naturaliter* §. *nihil commu-*
*ne. num.* 35. *ff. eod. Menoc. recuper. poſſeſſ.*
*rem.* 11. *nu.* 44. & plene alijs adductis *Rot.*
*Bonon. diu. dec.* 129. *num.* 43. *& ſeqq.* & fa-
ciunt vltima verba textus ibi, *& tunc de pro-*
*prietate litigare*, quæ ſupponunt ſuper pro-
prietate cadere poſſe litem, & ſic eam eſſe
dubiam.

In contrarium vero facit, quod dicitur
etiam prædonem eſſe reſtituendum *c. in li-*
*teris ad fin. de reſtit. ſpoliat.* inde enim in-
fertur non curandum, quod locator non ſit
dominus, ſed reſtituendam ei eſſe poſſeſſio-
nem, de qua conſtat ex ipſa locatione, &
hanc opinionem pluribus adductis firmat in
ſpecie *Petr. Barboſ. in l. ſi alienam* 12. *ſub*
*n.* 34. *poſt med. verſ. ſed non placet ff. ſol. matr.*

82 Et in hac controuerſia videtur in primis
dicendum requiri probationem eſſe iam fa-
ctam, nec ſufficere conductorem dicere vel-
le probare, etiamſi dicat, velle probare
prompte, & in continenti, vt firmat *Rot. dec.*
222. *nu.* 5. *par.* 8. *rec.* & comprobatur, quia
non debet præberi anſa conductori, vt præ-
textu probationum faciendarum, ſpoliet lo-
catorem poſſeſſione, quam ex conductione
ipſa plene conſtat penes eum eſſe, iuxta la-
te tradita per *Menoc. recup. rem* 1. *nu.* 242.
*verſ. qua ſane ratione, & Pontan. de ſpol. lib.*
3. *num.* 133.

83 Secundo videtur non ſufficere quamli-
bet probationem, etiam iam factam, & con-
cludentem, ſed requiri de ea ſpecie, quæ fa-
ciat rem claram, & manifeſtam, & quæ alias
probationes contrarias, vel non admittat,
vel ſuperet, vt confeſſio partis, & res iudi-
cata *Alex. in l. ſi aliquam* 28. *num.* 35. *verſ.*
*præterea in multis ff. ſol. matr. Pontan. de ſpol.*
*lib.* 3. *nu.* 136. *Barz. dec. Bonon.* 115. *nu.* 14.
*verſ. reſpondetur enim, latiſſime Adden. ad*
*dec.* 420. *nu.* 82. *par.* 4. *to.* 2. *rec.* Vnde non
84 ſufficeret probatio per teſtes, & ſignanter
quia probatio iſta requirit inſpectionem,
tam circa eorum perſonas, quam etiam cir-
ca eorum dicta, & validitatem examinis, &
vlterius probationem contrariam non ex-
cludit, qua ratione exceptio per teſtes pro-
bata, non facile admittitur in executiuis, &
ſummarijs iudicijs *Put. dec.* 32. *ad fin. lib.* 1.
*in correc. Coccin. dec.* 604. *nu.* 4. *& dec.* 1565.
*num.* 12. Et fuit etiam firmatum in *Romana*
*Dotis, & fructuum* 2. *Mart.* 1674. §. *Hinc*
*Domini, & ſeq. cor. Reuerendiſſimo D. Alber-*
*gato Decano*, & in puncto, imo in fortioribus,
quod aduerſus emptorem bonorum hoc re-
medio agentem, non valeat conductor op-
ponere de emptione antecedenti à ſe facta
per teſtes probanda *Ruginel. de appell.* §. 2.
85 *cap.* 3. *ſub num.* 657. *poſt med. verſ. replica-*
*bat.* Et quo ad confeſſionem, aduerte non
ſufficere ſi ſit æquiuoca, vti quia referri poſ-
ſit ad dominium vtile, mediante locatione
ad longum tempus facta, conductori perti-
nens, vt bene animaduertit *Rot. in dec.* 89.
*nu.* 37. *& ſeq. par.* 9. *rec.* Stante autem con-
feſſione clara, vel re iudicata, vel ſimili pro-
batione quæ faciat rem claram, & manife-
ſtam, non obſtat, quod adhuc non ſit conſi-
86 derandum dominium ex quo etiam prædo
ſit reſtituendus ad poſſeſſionem, & reinte-
grandus, quia procedit in ſpolio violento,
non vbi non interuenit violentia, prout in
conductore, vt declarat *Adden. ad d. deciſ.*
420. *num.* 64. *& ſeqq. par.* 4. *to.* 2. *rec.*

87 Tertio non videtur ſufficere quam um-
que dominij probationem, ſi de tempore
locationis conductor illud habebat, & ſcien-
ter conduxit, quia tunc per conductionem
tranſtuliſſet poſſeſſionem in locantem, & ſi-
bi imputare deberet, vnde ſolum de domi-
nio apponere poteſt, quando poſt locatio-
nem ſibi superuenit, puta ſi poſtea emit for-
88 te ſub haſta *Cephal. conſ.* 328. *num* 3. *Rim.*
*Iun. conſ.* 121. *num.* 23. *& per tot. Pontan. de*
*ſpol. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 134. vbi de commu-
ni, & contrarios reijcit *Valaſc. conſ.* 42. *nu.* 3.
*Menoc. recuper. remed.* 11. *num.* 42. *&* 43.
*Fab. in Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *def.* 10. *Adden. ad*
*deciſ. Bonon. diu.* 129. *in quinta parte verſ.*
89 *tertio quando poſt.* Vel ſi ignoranter rem
ſuam conduxit *Valaſc. d. conſ.* 42. *num.* 5.
*d. Addit. verſ. quarto quando. Caroc. d. par.* 6.
*rem.* 14. *num.* 18. quæ tamen ignorantia
probanda erit, vt per *Grat. conſ.* 97. *nu.* 15.
*in fin. lib.* 1. Et tunc etiam ſolum prodeſt,
90 cum conductor nedum erat dominus de
tempore conductionis, ſed etiam poſſeſſor
*Soccin. Sen. conſ.* 187. *in princ. lib.* 2. *Pontan.*
*de ſpol. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 135. *ad fin. verſ.*
*qua tamen Carocc. d. rem.* 14. *num.* 19.

91 Dum autem non poteſt opponi excep-
tio dominij, vtique nec alia minor, aut de-
bilior, vti hypothecæ, opponi valebit *Curt.*
*Iun. conſ.* 122. *num.* 1. *Carocc. de locat. par.* 6.
92 *rem.* 14. *nu.* 3. & quod neque refricare va-
leat conductor quæſtionem poſſeſſionis *Me-*
*noc. conſ.* 711. *ſub num.* 31. *& ſeq. Merl.*
93 *dec.* 376. *nu.* 1. *ad fin.* & eadem ratione ne-
que poſſe opponere de iure redimendi per
eum quæſito ab eo, qui illo ſibi reſeruato,
rem locatori vendiderat, notabiliter deci-
ſum habetur penes *Fab. in Cod. lib.* 4. *tit.* 42.
94 *defin.* 12. vbi & fortius, quod etiamſi lo-
cator paſſus fuerit introduci ſecum, & con-
teſtari litem ſuper illo iure redimendi, ad-
95 huc non obſtabit. Et generalius loquen-
do, quod non poſſit conductor alia ratione

velit

velle retinere *Soccin. Iun. conf.* 56. *n.* 8. *lib.* 2.
96 sed hoc dictum ita generale, patitur difficultatem, quia potest retinere pro expensis vtilibus, & necessarijs in re factis, vt dicit *Pontan. de spol. lib. 3. num.* 137. & vide tradita in *cap.* 34. §. 3. *num.* 48. *& seq.*
97 Neque admittitur in hoc iudicio aliqua reconuentio *Pontan. de spol. lib. 3. nu.* 137. *in fin.* vbi allegat *Bart. in l. compensationis* 13. *C. de compensat.* vbi sub *n.* 10. ait, quod Doctores per eam legem dicunt, in deposito non esse locum reconuentioni, & prius
98 *num.* 9. *ad med.* dicit in specie, quod si agatur condictione ex *d. l. si quis conductionis* non potest opponi compensatio.
99 Minus admittitur in hoc iudicio exceptio nullitatis locationis, nam etiamsi ea sit nulla restituenda est possessio *Petr. Barbos. in l. si alienam* 12. *num.* 33. *vers. infertur secundo ff. sol. matr.* vbi respondet *Decio*, qui contrarium tenet *in l. neque pignus num.* 4. *ff.*
100 *de reg. iur.* releuaret tamen nullitas locationis, si simul concurreret, quod locator de tempore locationis rem non possideret, vt probat idem *Barbos. num.* 34. sed hoc non
101 procedit, si possedisset de eo tempore ipse conductor, ac dominium quoque habuisset, & inde nullitatem allegaret, quia non audiretur, nisi simul ignorantiam suam probaret, vt dictum est supra, & late probat *Pontan. de Spol lib. 3. num.* 133.

Denique hoc vnum vlterius annotare placet circa *dictam legem si quis conductionis;*
102 quod aliqui voluerunt, eam, vti specialiter loquentem de conductoribus, esse in odium eorum factam, ac fauore locatorum, & proinde alijs non prodesse, vt signanter *Stella in l. repetitio num.* 53. *ff. de condict. indeb.* Sed reprobantur passim, & signanter à *Petr. Barbos. in d. l. si alienam num.* 32. *ff. so-*
103 *lut. matr.* quod enim eius remedio vti valeat etiam qui commodauit rem, sensit *Bart. in l. compensationis* 14. *num.* 9. *ad med. C. de*
104 *compensat.* Et generaliter habere locum vbicumq; quis causam habet ab agente, vel alias eius nomine detinet rem propter identitatem rationis, tradunt *Ang. in ipsa l. ad fin. Felin. in c. inter dilectos num.* 10. *de fid. instr. Dec. consil.* 56. *num.* 4. *ante med. Mandell. consil.* 435. *num.* 8. *Neuizan. consil.* 37. *num.* 27. *Crauet. consil.* 157. *num.* 1. Et alijs adductis, plenissime firmauit *Rot. decis.* 89. *à num.* 16. *ad* 29. *par.* 9. *rec.* Et procedere aduersus quemcumque recipientem cum onere restituendi *Caualer. decis.* 171. *num.* 2. Et quamuis alij opinionem istam restrinxerint ad casus in quibus qui conuenitur, non possidet sibi, sed actori, & voluerint sufficere ad euitandum dictum remedium, quod sibi naturaliter possideat, & sic negauerint illud dari aduersus Emphyteutam, vel ad longum tempus conductorem, vt videre est penes *Rimin. Sen. consil.* 94. *num.* 19. *& seqq.*
105 Tamen eos late reprobauit *Rot. in decis.* 222. *num.* 10. *& seqq. par.* 8. *& in d. decis.* 89. *num.* 8. *& seqq.* vbi & *num.* 15. refert multos dicentes idem procedere in feudis *par.* 9. *rec.* Dummodo possidentes, contra
106 quos agitur, habeant causam ab inuestitis, nam alias hoc remedium non competit, vt dictum est supra, & in his terminis *Rot. dec.* 24. *num.* 6. *post Posth. de manut. decis.* 290. *num.* 6. *part.* 1. *rec.* Prout etiam licet aliqui velint procedere tantum in contractibus locationi similibus *Menoc. recup. rem.* 11. *nu.* 62. *Contar. de moment. in ampliat. num.* 76.
107 Tamen procedit etiam in dissimilibus vt *d. decis.* 89. *num.* 16. *par.* 9.

In reliquis si quid vlterius cupis circa *d. l. si quis conductionis* adi *Carocc. de locat. in par.* 6. *rem.* 14. vbi cumulat nouem ampliationes, & 17. limitationes ad regulam eiusdem legis, ac alia addit in parte nō inutilia.
108 Vltra prædicta remedia possessoria posset etiam locator agere actione locati, quæ cōpetit sine dubio etiam pro restitutione rei. *Alex. in l. si aliquam rem n.* 35. *ff. de acquir. possess. Molphes. ad consuet. Neapol. in de locat. quæst. vlt. nu.* 4. Sed non facile expediens
109 erit, nam difficilius obtinebit, ea mediante, recuperationem, cum sit actio ordinaria, vt supra dictum fuit in *c.* 39. *n.* 4. & in ea opponi possit exceptio dominij ipsius conductoris, quę non opponitur agenti ex remedio *d. l. si quis conductionis*, vt dictum est etiā supra, ex relatis *per Menoc. recup. rem.* 11. *n.* 45. *& Petr. Barbos. in l. si alienam* 12. *n.* 27. *ff. sol.*
110 *matr.* Et vlterius in ea non venit condemnatio in duplum, iuxta *l. conductores C. locat. & l. non ab re C. vnde vi* de quibus supra, prout venit in dicto remedio *l. si quis conductionis*, vt tradit idem *Petr. Barbos. ibid. vers. neque existimes*, in quo tamen contrariū videtur sensisse *Bart. in l. non ab re* 11. *nu.* 1. *ad*
111 *med. vers. quidam dicunt C. vnde vi* licet econtra in actione locati, veniat etiam condemnatio ad mercedes non solutas, quę non venit in dicto remedio *Alex. in l. si aliquam rem n.* 35. *ff. de acquir. possess. Petr. Barbos. ibid.*
112 Et poterit etiam locator agere rei vindicatione, sed vtilius, ac longe facilius est agere ex remedio *d. l. si quis conductionis C. locat.* vt notant *Adden. ad decis.* 421. *n.* 8. *par.* 4. *to.* 2.
113 *rec.* Verum rei vindicatio nedum datur contra conductorem, sed etiam contra tertium, qui rem detineat, & ideo practicatur in locationibus ad longissimum tempus, & in emphyteuticis quādo transferunt ad plu-

res manus, & non constat detinentes habere causam ab inuestitis, itaut non competat remedium *l. si quis conductionis*, & in hoc iu-
114 dicio necesse habet actor probare dominium suum, finem locationis, seu emphyteusis, & identitatẽ rei ad hoc vt possit obtinere *Burats. dec. 602. n. 1. Dunoz. Iun. dec. 938. n. 1.*
115 Et quo ad dominium requiritur probatio omnino plena, & concludens, vt sæpissime firmauit *Rot.* & signanter *cor. Verall. dec. 282. part. 1. cor. Pen. dec. 466. & dec. 1024. & in rec. dec. 150. & dec. 249. & dec. 606. part. 1. & dec.*
116 *281. par. 4. to. 2. semper n. 1.* Adeout sola locatio, seu inuestitura non sufficiat *Gratian. disc. 533. n. 43. & seqq.* vbi quod hæc est opinio receptissima *Adden. ad dec. 131. n. 46. & 47. par. 8. rec. Rot. in dec. impressi. per Ciarlin.*
117 *contr. 6. n. 39.* Et fortius quod etiamsi cum inuestitura concurrãt solutiones canonum, & laudemij, ac alia adminicula, adhuc non sufficiant *Verall. dec. 280. n. 5. par. 1. Millin. dec. 11. n. 9. in Rec. dec. 281. n. 2. par. 4. to. 2.*
118 Sed in hoc, contrarium, quod scilicet adminiculis concurrentibus, inuestitura probet dominium, etiam ad hunc effectum, videtur verius, & receptius ex traditis per *Ciarlin. contr. 6. num. 40. Rot. dec. 193. n. 1. par. 2. dec. 325. nu. 1. & late seqq. par. 3. dec. 597. nu. 3. & dec. 611. n. 6. par. 4. to. 3. & dec. 81. nu. 2. par. 5. rec. Dunoz. Iun. dec. 939. n. 2.* vbi quod passim firmauit Rota. Quæ autem sint adminicula sufficientia ad hunc effectum, vide signanter *in d. dec. 597. n. 4. par. 4. to. 3. rec.* & penes *Dunoz. d. dec. 939. nu. 2. vers. adminic. & seq.*
119 Sic quod non sufficiat recognitio in dominum, & voluntas possessoris supponendi solum dominio alicuius, ac nudum pactum, sed requiritur probatio traditionis ad conuincendum dominium ad hunc effectum *Verall. dec. 280. n. 1. par. 1. dec. 606. n. 4. par. 1.*
120 *rec.* Et hoc procedere etiamsi vltra recognitionem in dominum ad sit etiam pactum expressum, quod res in aliquo casu deuoluatur, censuit *Rim. Sen. cons. 410. n. 3. & 4. lib. 3.* & in eisdem terminis *Rot. dec. 288. par. 7. rec.*
121 Sed in quodam casu contingenti, contrarium defendi in his terminis, quia dum agitur vigore pacti, non autem ex solo rei dominio, non adest necessitas dominium ipsum probandi, sed sufficit probare esse factũ locũ pacto, vt fuit dictum in *Rota cor. Seraph. dec. 1453. n. 3.* & ad auctoritatem *Rim. sen.* respondi eum reprobari in specie tanquam inaduertenter locutum à *Valasco de iur. emph. quæst. 9. n. 15.* quo autem ad *Rot. in d. dec. 288 par. 7. recent.* dicebã, quod licet vere loquatur in terminis pacti, tamen eius vigorem non considerat, sed transit cum supposito, quod ageretur rei vindicatione, vt ex lectura, & Iudex monstrabat agnoscere differentiam, sed causa fuit transactione sopita.

Quoad finem locationis, seu emphyteusis
122 si est ad certum tempus, vel indefinita, iam supra ractũ est quomodo probetur, sed si est ad lineam, vel certas generationes, probandus est finis lineæ, vel generationum *Peregr. cons. 26. n. 24. l. 1. Caual. dec. 558. n. 1. Bur. dec. 393. n. 6.* An autem sufficiat probare obitum illorum qui fuerunt in inuestitura nominati absque probatione, quod obierint sine filijs, vel quod eorum filij absq; filijs decesserint, videtur Rotam variasse, & pro affirmatiua stetisse *cor. Ser. dec. 1487. n. 1. & coram Dura. dec. 301. n. 4. & 5.* Pro negatiua vero *cor. Can. dec. 558. n. 3. & cor. Merl. dec. 506. n. 2.* Sed ista
123 variatio cessat, quia prima opinio procedit vbi non apparet filios extitisse, secunda vero in casu contrario *Rot. in Ferr. terrar. cor. Ortemb. penes March. par. 1. fol. 566. n. 2. & cor. Bur. dec. 393. n. 6. vers. maxime*, adeout si non constet primum inuestitum habuisse filios, sufficiat etiam solum lapsum centum annorum ad hoc, vt præsumatur finita linea *Bich. dec. 402. n. 3. & 5. dec. 227. n. 19. par. 13. rec.* Si vero constat eum filios habuisse, id non sufficit, sed probari debet etiam eos sine filijs obijsse *d. dec. 227. n. 20.* ita vt vbi apparet lineam extitisse, probandus sit eius finis *decis. 363. n. 3. & seq. par. 13. recent.*
124 Identitas quoque requirit ad hunc effectum rei vindicationis, seu caducitatis, & deuolutionis probationem concludentem *Seraph. decis. 1137. num. 1. Burat. decis. 132. num. 4. & decis. 393. num. 10. Rot. decis. 226. num. 6. part. 4. tom. 2. rec.* adeo, vt duæ de-
125 monstrationes non sufficiant, si aliæ non conueniant *Menoc. præs. 15. num. 30. lib. 3. Mantic. decis. 54. num. 6. decis. 295. num. 9.*
126 *part. 1. rec.* licet regula sit in contrarium, vt docet *Bart. in l. demonstratio falsa 17. num. 15.* vbi reddit rationem, quia aliæ tanquam superfluæ, non vitiant *ff. de condit. & dem. Surd. cons. 44. num. 17. & seq. Adden ad Buratt. decis. 132. num. 9. Merlin. decis. 341.*
127 *num. 7.* nisi tamen sint duæ demonstrationes, quæ alijs quoque rebus conueniant *Corn. cons. 91. num. 14. vers. secus videbitur lib. 1. Gregor. decis. 455. num. 10. & ibi Adden. Burat. decis. 132. num. 8.* vel nisi aliæ
128 demonstrationes, quæ non adaptantur rei, cuius identitas prætenditur probata per duas, adaptentur alteri, quia tunc quoque illæ duæ non sufficerent, vt docet ibidem *Bart. in d. l. demonstratio falsa 17. num. 15. vers. & hoc casu* vbi tamen addit probandũ adaptari alteri *ff. de condit. & demõst.* & alijs pluribus adductis *Add. ad Bur. dec. 132. n. 10.*

Cæterum licet in rigore huius actionis ad caduci-

caducitatem, & rei vindicationem teneatur actor facere dictam probationem, tamen
129 durum est, & non facile admittendum, vt, vbi constet de veritate concessionis, sola incertitudo loci, & quotæ faciat dominum succumbere *Bald. cons. 109. ad med. vers. & & ita dico lib. 4.* & ideo succedit alia doctrina eiusdem *Bald. in l. testamento quidam ff. de condit. & demonstr.* vbi dicit, quod id quod non potest fieri formaliter, debet fieri per æquipollens arbitrio boni viri, & ideo si
130 propter confusionem bonorum non possit condemnari reus ad restitutionem rei, debebit condemnari ad restitutionem precij, vt bene firmat *Afflic. dec. 23. n. 7.* vbi etiã dicit, ita fuisse in voto omnes de Consilio.

Posset etiam locator hanc difficultatem
131 præuidere, & præuenire intentando prius contra conductorem actionem ad exhibendum rem locatam, quam ei competere est text. *in l. Celsus 5. in princ. ff. ad exhibendum,*
132 & eadem ratione poterit etiam agere aduersus conductorem, vt distinguat fines *Angel. in l. si rem n. 4. ff. de rei vindic.* cum alijs adduct. *per Ruin. cons. 50. n. 14. & seqq. lib. 1.* &
133 sufficit quem soluere pensionem, seu canonem pro bonis, vt teneatur ipsa bona, pro quibus soluit, designare *Crauet. cons. 217. nu. 12. Natt. cons. 3. nu. 6. Cyriac. contr. 145. nu. 14. Magon. dec. flor. 2. n. 10.* & quod teneatur etiã designare eius fines *Cyriac. contr. 60. n. 2.*

Et si, qui soluit, non designet bona, pro quibus soluit, intrat præsumptio, quod soluat pro omnibus suis bonis *Alberic. in l. Titius 50. n. 2. ff. de act. empt. & vend. Ruin. cons. 50. n. 14. ad med. lib. 1. Magon. dec. flor. 2. n. 10.* & vbi non dubitetur de locatione, neque de eius fine, posset conductor immissionem in omnibus bonis pati, si bona locata non indicet, ad tradita *per Angel. in l. si in rem n. 4. ff. de rei vindic. Fusar. de substit. q. 618. n. 49. Adden. ad Gregor. dec. 575. nu. 11. in fin. Dunoz. Inn. dec. 277. num. 5.*

135 Et datur etiam locatori iuramentum in litem de magnitudine, & omnibus qualitatibus rei locatæ aduersus conductorem eam non designantem, ex traditis *per Cyriac. contr. 60. n. 3. & 5.* & quod contra conductorem non restituentem detur hoc iuramentum, est text. expressl. *in l. si cui 51. ff. locat.* qui tamen textus loquitur, si non agatur de stabilibus, sed allegatur per Cyriacum in proposito non designantis fines rei stabilis.

Imo si conductor rem non restituat, sed litem sustineat, & expectet condemnari, nõ solum cõdemnari debet restituere remipsã, sed vlterius etiam eius æstimationem, tanquam inuasor, vt statuitur expresse *in l. conductores penult. C. locat. vbi glos. in ver. æstimationem* dat modum hanc æstimationem petendi, ita, vt conductor teneatur ad duplũ, vt notat *glos. in l. si cui 51. in ver. iuratum post med. ff. locat.* & dictum est supra.

136 Verum prædicta, quod conductor teneatur designare fines rei conductæ, patiuntur plures declarationes, & primo, quod procedant in finibus antiquis, vel cum constat facto ipsius conductoris fines immutatos esse, vt explicat *Ruin. d. cons. 50. n. 14. & seqq. lib. 1.* & dixit *Rot. cor. Mantic. dec. 251. n. 6.*

137 Secundo, quod sufficit conductori designare rem, in qua verificari possint verba locationis, ad hoc vt, si locator prætendat aliam, vel maiorem, probare debeat *Magon. dec. flor. 2. n. 10. post med. Rot. cor. Mantic. dec. 251. n. 6. vers. secundo fuit responsum,* vel si nõ adsit instrumentum locationis, vel non appareat, de qua re loquatur locatio, sufficit ostendere quantitatem bonorum capacem mercedis, quã soluit, nisi locator aliud probet *Natt. cons. 3. n. 6. Rol. cons. 66. n. 1. 2. & 7. lib. 3. Rot. dec. 150. n. 6. vers. nam responsi part. 1. rec.*

138 Tertio, quod dicta pœna, quæ propter confusionem irrogatur aduersus confundentem, vt patiatur immissionem in omnibus bonis confusis, vel iuramentum in litem, non transeat in successorẽ confundentis *Redanasc. cons. 31. n. 15. Dunoz. Inn. dec. 277. n. 6. & in Rec. dec. 175. n. 5. vers. etenim placuit p. 6.*

139 saltẽ si agatur de successore singulari, qui dici possit tertius, puta de emptore, qui conueniatur, de quo loquitur *Alberic. in l. si in rẽ 5. n. 5. ad fin. ff. de rei vindic.* & in his terminis
140 procedit conclusio, quod qui petit fundũ feudalem mixtum cũ allodiali, forte ex amotione terminorum, nisi sciat clarũ, & distinctum reddere feudalem ab alliodiali, succũbit propter incertitudinẽ, de qua *Rolan. cons. 82. num. 17. lib. 1. Boss. in sua pract. crim. tit. de Principe n. 147. Gratian. disc. 736. n. 63. & seq.*
141 nisi euenerit confusio culpa ipsius emptoris *Ang. in d. l. si in rem. 5. n. 4. vers. quod credo verum ff. de rei vind.* quæ culpa probanda est *Mant. dec. 151. n. 6. vers. quia fuit responsum in Rec. dec. 279. n. 11. vers. quoniam non applicatur p. 5.* nec satis est pro culpa, quod doceatur ipsum confudisse cum re sua, si probabiliter ignorabat rem esse locatam, & sic ad alium pertinere *Ger. Spin cons. 60. n. 7. vers. respon-*
142 *detur tertio.* Sed si agatur de hærede, vel alio in quem transeat locatio, itaut dici possit conductor, seu vassallus, vel emphyteuta, secus est dicendum, quia isti tenentur rem designare ex præcitatis, & destinguendo declarat *Cyriac. contr. 145. n. 7. & 15.*
143 Quarta potest addi declaratio, quod si agatur de parte predij, quæ sit locata, & cõstet de certitudine finium ab vno latere nec

non

non de quantitate petiatum non erit necessaria designatio finium à parte alia, vt dixit *Rot.cor.Merlino dec.134.num.7.*

144 Posset autem dubitari, an conductor valeat à præcepto, seu mandato de exhibendo appellare, & negatiue erit respondendum, regulariter loquendo *Bart.in l.fin.§.iussus ad fin.ff.de appell.& ibidem Angel.Aretin. n.3.& seqq.Io.de Amic.consf.147.n.3.Contard.de moment.lim.14.n.20.& seqq.Ruginell. de appell. §.2.cap.3.n.695.vers.aut si reus,Rice.de..278. n.4.par.4.Gratian.dec.Marc.97. n.9.*

145 Limitatur tamen hæc conclusio, vt procedat in simplicibus terminis præcepti de exhibendo, secus autem si reus insimul condemnetur ad rem restituendam, seu ad interesse, quia tunc dabitur appellatio, vt est tex. expres. *in d.l.fin.§.iussus ff.de appell.*& declarāt *Contard.d.lim.14.n.23.Ruginell.d.§.2.c. 3.n.695.vers secus vero Ricc.d.dec. 278.n. 4. post med.p.4.Grat.d.dec.Marc.97.n.10.*& idē si auocaretur sola possessio secundum *Osasc. dec.25.n.11.* licet postea subdat non firmare.

Denique quæri potest quid dicendum, si locator condemnatus possessionem seu rem liberam domino dimittere, aut euacuare appellet, & aliqui tenent appellationem esse admittendam *Salust.Tiber.in prax.lib.2.c.vl. n.2.* vbi loquitur in terminis sententiæ, seu mandati de euacuando, & reddit rationem, quia hoc iudicium non habet petitorium, in quo eius grauamen reparari possit, & addit, quod tunc temporis hāc seruabat signatura.

146 Verum contraria opinio est magis communiter recepta, & verior, nam si locator egerit vigore facultatis capiendi propria auctoritate, & mandatum de associando obtinuerit, nō datur ab eo appellatio *Tomat.dec. 112.n.24.Rot.dec.195.n.3.post Statil.de salnia.no*, & idem si decretum, vel mandatum de euacuando, seu disgombrando reportauerit *Marches.de commis.p.1.fol.1073.n.1. & 2. & fol.1075.n.2.Barz.dec.115.n.9 Castill.dec.42. n.7.Tomat.dec. 112. n.23.* vbi quod hoc procedit etiam de iure canonico.

147 Idemque, & facilius dicendum est, si locator mandatum de manutenendo obtinuerit, quia ab eo non datur appellatio *c.fin.§. de possessione 2.q.6.*& si agerit dicto remedio *l.si quis conductionis C.locat.* quod idem procedat *Contar.de momentan.possess.in ampl. n.71.Scac. de appell.q 17.lim.6.membr.6. n.37. Ruginell. eodem tit.§.2.c.3.n.656.*& si intentauerit remediū *l.fin.ff.de acquir. possess* quod competere aduersus eos, in quos conductor alienauerit, dictū est supra, quod pariter, non detur appellatio *Scacc.d.lim.6.memb.9.n.100.vers. & similiter Ruginell.de appell. §.2.c.3. n.669.*

148 Et generaliter, quod vbi locator reportauerit sententiam de migrando, seu exfractando, quod non detur ab ea appellatio firmat *Grammat.dec.58.n.15. Carocc. dec. 19.n. 34.Barz.dec.115.n.10 Giurba dec.59.nu.21.*

Ex prędictis auctoritatibus patet hanc esse magis communem, quod autem sit verior

149 probatur duabus rationibus, vna quia hæc iudicia sunt momētaneæ possessionis, in quibus nō datur appellatio *l.vn.C.si de moment.*

150 *possess.* alia, quia materia ipsa restitutionis rei de natura contractus locationis restituēdæ celeritatem desiderat, vt notatur *in l.prases 17.C.locat.*& tradit *Magon.dec.lucen.15.n. 29.* quas duas rationes considerant etiam ad hunc effectum signanter *Contard. in d. l. vn. in ampl.n.71.& seq.& Scac.de appel.q.17.lim. 6.memb.6.n.37.vers.ratio est*, ex quibus cessat, quod considerari pro contraria opinione dictum est supra non habere hoc iudiciū petitorium, in quo eius grauamen repareretur, quia imo dum iudicium est possessoriū, respondetur remanere petitorium, in quo de proprietate litigandum, vt expresse habetur *in d.l. si quis conductionis C locat.*& dum consideratur iudicium celeritatem desiderare, &

151 sic esse summarium, respondetur, quod non est inconueniens, vt prius de aliqua re summarie, & deinde de eadem plenarie cognoscatur *Bart.in l.1.§ fin.ff.de plenar stipul.Nat. cons.521.n.31.Menoc.cons.1045. nu.12.& in his terminis Giurb.dec.59.n.20.ad fin.*

152 Temperari tamen debet secunda opinio præfata nonnullis modis, & primo, vt procedat si egerit dominus, vel alius ex iuribus ipsius, secus autem si actum sit inter duos conductores, & quæstio fuerit de prælatione *Tomat.dec.57.n.12.*

153 Secundo si non fuerit actum aliquo ex prædictis remedijs possessorijs, sed intentata fuit aliqua actio realis, quia tunc danda erit appellatio, prout de iure in ea dari debet *Contar.de moment.possess.in ampl.n.79. & 81. Ruginel.de appel.§.2.c.3.n.657.vers.lim.vero.*

154 Tertio si admissa fuerit quęstio domiorii, quia tunc quoque ratione mixituræ danda erit appellatio *Contard.in d.ampl.n.81.Ruginell.in d.c.3.n.657.vers.limitat vero.Scacc.de appell.q.17.lim.6.memb.6. n.41.* & idem erit

155 dicendum, si fuisset d.quæstio admittenda, & tamen fuerit reiecta, quia tunc danda erit appellatio ratione iniustitiæ, ex quo capite nunquam censetur prohibita, ex traditis *per Maresc.var.c.65.lib.2.Cappell.Tolos.dec. vlt. n.2, vers.quod intellige dec.324.n.3 par.2.rec.*

156 Quarto demum si liquido non constet de locatione, vel de eius fine, quia tunc quoq; denegare non poterit appellatio, vt firmat *Scacc.de appell.q.16. lim.1.nu.54.*& sequitur *Ridolphin.in praxi par.2.cap.13.num.119.*

FINIS.

# INDEX CONCLVSIONVM, ET VERBORVM,

## Quæ in hoc tractatu de Locatione, & Conductione continentur.


AB



AB exordio tituli, posterior formatur euentus cap. 14. §.7. num. 13. fol. 114.

ABRASIO.

ABRASIONI vbi locus est, ea potest fieri non solum ante rei restitutionem, sed etiam postea c. 34. §. 3. n. 70. f. 349.

Vid. in ver. *MELIORAMENTA* num. 3.

ABSENS ABSENTIA.

ABSENS non dicitur, qui est in alio loco eiusdem prouinciæ, & iurisdictionis, ad effectum, vt specialiter citari non debeat cap. 14. §. 9. num. 27. fol. 126.

Absentes possunt contrahere locationem, & conductionem, mediante nuncio, vel epistola cap. 16. num. 37. fol. 151.

Vide in ver. *LOCATIO* num. 2.

Absens reipublicæ causa, habetur pro præsente cap. 50. num. 104. fol. 509.

Absens causa studij, habetur pro præsente c. 50. num. 105. fol. 509.

Decl. haberi pro præsentibus, sed non liberari ab onere ibid. num. 106.

Absens causa studij percipit fructus beneficij, sed non distributiones quotidianas cap. 50. num. 107. fol. 509.

ACCOLLATIO.

ACCOLLATIO habet vim solutionis cap. 7. num. 29. fol. 33.

Decl. procedere si creditor interueniat, & accollationi consentiat, alias secus cap. 7. num. 30. fol. 33.

Accollans sibi debita non satisfacit obligationi ea extinguendi cap. 7. nu 28. fol. 33.

ACTIO.

ACTIO intentata, & instantia cæpta perpetuatur vsque ad quadraginta annos cap. 52. nu. 89. fol. 519.

Dominus potest agere contra conductorem ad exhibendum rem locatam cap. vlt. n. 131.

Et ad distinguendos eius fines c. vlt. n. 132.

ACTIO LOCATI est ordinaria cap. vlt. num. 109.

ACTIO, EX CONDVCTO est personalis cap. 28. nu. 3. fol. 292.

Actio ad expellendum conductorem male vtentem, est diuersa ab actione pro damnis, & interesse cap. 29. n. 8. fol. 300.

Et facilius in vna quam in alia obtinetur ibid. num. 9.

Actio ex conducto datur conductori pro omni eo, quod sibi præstare debebat locator cap. 34. §. 3. num. 46. fol. 367.

Actio ex locato est actio ciuilis c. 39. n. 2. f. 406

Et est actio personalis ibi. num. 3.

Et est actio ordinaria requirens libellum ibi. num. 4.

Locator pro consecutione mercedis habet actionem, quæ dicitur ex locato cap. 39. n. 1. fol. 406.

In causa mercedum rei locatæ proceditur breuiter, & summarie cap. 39. n. 25. fol. 40[7].

In Vrbe adest statutum in *cap.* 121. quod in causis mercedum rei locatę procedatur breuiter, & summarie cap. 39. n. 26. fol. 407.

Et adest etiam aliud statutum *cap.* 88. quod in causis locationum quarumcumque, procedatur sine libello, & alijs solemnitatibus, etiam substantialibus ibi. num. 27.

Pro mercede operarum, seu salario, competunt diuersæ actiones cap. 39. n. 29. fol. 407.

Et competit etiam actio ex locato ibi. n. 30.

In causis mercedum operarum non datur appellatio cap. 39. num. 31. fol. 408.

Nec in causis alimentorum ibi. num. 32.

Vid. in ver. *APPELLATIO.*

Procuratores, & Sollicitatores in Vrbe, non possunt agere pro salario non conuento actione locati cap. 39. n. 40. fol. 408.

Sufficit tamen promissio eis facta mercedis in genere cap. 39. num. 41. fol. 409.

Actio locati competit pro restitutione rei cap. vlt. num. 108.

In actione locati opponitur exceptio dominij cap. vlt. num. 110.

In actione locati non venit condemnatio ad duplum, prout venit in remedio *l. si quis conductionis* cap. vlt. num. 111.

In actione locati venit etiam condemnatio ad mercedes, secus in dicto remedio cap. vlt. num. 111.

ACTIO FVRTI, ET FVRTIVA cui competat, fructibus rei locatæ furto subtractis.

Vide in ver. *FVRTVM*.

ACTIO HYPOTHECARIA non competit contra tertium, nisi excusso principali debitore, eiusque fideiussoribus cap. 21. num. 41 fol. 210.

Decl. non procedere si tertius non possideat nomine suo, sed debitoris ibi. num. 42.

Quando competat &c. vid. in ver. *HYPOTHECA*.

ACTIO PERSONALIS competens conductori contra locatorem, non datur contra alium conductorem posteriorem cap. 21. num. 13. fol. 207.

Actio personalis propriè est, cum agimus aduersus obligatum ad faciendum, vel dandum cap. vlt. num. 51.

Actio personalis non potest exerceri contra singularem successorem cap. 61. num. 43. fol. 579.

Actio personalis transit in singularem successorem habentem titulum lucratiuum c. 61. num. 166. fol. 590.

ACTIO PRAESCRIPTIS verbis datur vbicumque contracta locatio, & merces certa non sit constituta cap. 35. num. 52. fol. 374.

Actio præscriptis verbis, datur vbicumque æquitas suadet æstimationem dari cap. 17. num. 66. fol. 162.

Et vbicumque deficiunt aliæ actiones ibi. nu. 67.

Locatione effectuata absque cócordia in mercede, datur actio præscriptis verbis cap. 16. num. 29. fol. 150.

Locatione dubia existente, datur actio præscriptis verbis cap. 17. num. 69. fol. 162.

ACTIO REDHIBITORIA non habet locum in locatione operis cap. 31. num. 24. fol. 314.

ACTIO SERVIANA differt ab interdicto Saluiani, quia seruiana siue ad res coloni, siue ad res inquilini datur directa, Saluianum vero ad res coloni directum, ad res vero inquilini, datur tantum vtile cap. 40. nu. 21. fol. 415.

Actio seruiana, & interdictum saluianum proditum fuit contra colonum cap. 40. nu. 19. fol. 415.

Et competunt tam contra conductorem prædij rustici, quam contra conductorem prædij vrbani ibi n. 20.

Actio seruiana respicit rerum proprietatem, & qui eam intentat, probare debet, debitorem habuisse earum dominium, Saluianum respicit possessionem, & sufficit probare debitorem illam habuisse cap. 40. n. 22. fol. 415.

Decl. vt intentans Seruianam non teneatur probare dominium plenum, sed sufficit quasi dominium ibi nu. 23.

Actio seruiana, & interdictum Saluianum possunt cumulari, & simul intentari cap. 40. num. 28. fol. 415.

Et pro vtraque requiritur libellus ibi n. 29.

Libelli pro actione seruiana, & pro Saluiano formula, relatiuè cap. 40. nu. 30. fol. 415.

Actio seruiana, an fuerit intentata, vel potius Saluianum, dignoscitur à libello, & quomodo cap. 40 nu. 31. fol. 415.

Actio seruiana, est hypothecaria, & continet petitorium, & Saluianum est possessorium, cap. 40. nu. 32. fol. 416.

Seruianam intentans non potest obtinere in Saluiano, quod est diuersum cap. 40. nu. 33. fol. 416.

Associatio vid. suo *loco*.

Remedia vid. in ver. *REMEDIVM* & id. etiam in ver. *LOCATOR* potest.

ACTOR.

FAVENDVM magis agenti de damno vitando, quam agenti de lucro captando cap. 51. nu. 5. fol. 510.

Et vbi vterque agit de lucro, magis fauendum est reo, quam actori cap. 51. num. 6. fol. 510.

ACTVS.

ACTVS facti iure familiaritatis sicut non prosunt, ita nec nocent cap. 35. n. 30. fol. 371.

Actus dicitur necessarius tripliciter, strictè quando habet originem à causa necessaria, late quando habet à causa voluntaria, sed ad hoc non ordinata, & latissime, quando à causa voluntaria ad hoc ordinata cap. 61. num 265. fol. 600.

ADIMPLEMENTVM ADIMPLERE.

ADIMPLEMENTVM in obligationibus successiuis, necesse est quod duret cap. 44. n. 8. fol. 443.

At quo ad probationem, satis est probare adimpletum ab initio, quia continuatio præsumitur cap. 44. nu. 9. fol. 443.

Et conductor dicens non continuatum, probare debet, & interim soluere ibi nu. 10.

Locator promittens domum Calendis Maij, si adsit præcedens conductor, qui illa die suscipiat terminum ad euacuandum, non dicitur adimpleuisse cap. 44. n. 15. fol. 444.

Adimplementi defectus in tempore, non est considerabilis, si ius partis non est effectum deterius cap. 44. nu. 16. fol. 444.

Conductori opponenti sibi non adimpletum in parte, solet relinqui pars mercedis in eius manibus, & reliquum compelli soluere cap. 44. nu. 21. fol. 444.

Decl.

Decl. procedere vbi non adimpelmentum sit turbidum, & non valeat retardare viam executiuam, secus si clarum, quia facienda defalcatio libera cap. 44. num. 22. fol. 444.
Adimplementum locatoris, vbi deficiat tantum in parte, si conductor velit stare locationi, dimittitur ei para mercedis correspondens non adimplemento, secus si nolit stare, quia non tenetur cap. 44. n. 23. f. 444.
Impedimentum etiam fortuitum excusat à pœna, & à mora, sed non operatur, vt possit agi ex contractu ex quo locator ex parte sua adimpleuit cap. 44. num. 24. fol. 444. & nu. 45. fol. 446.
Agens vigore contractus non potest obtinere, nisi doceat se adimpleuisse contractum ex parte sua cap. 44. nu. 30. fol. 445.
Non adimplementum censetur remissum per conductorem, si per aliquod tempus absque aliqua protestatione vsus est re non tradita in totum à locatore, prout sunt hinc inde opiniones cap. 44. nu. 38. & 39. f. 446.
Non adimplemento regulariter censetur renounciatum, ex eo quod is, cui adimplendum, aliquid ab alio adimplere debente, receperit, secus si aliquid dederit, vel ex parte sua adimpleuerit cap. 44. n. 40. f. 446.
Adimplere prius debet qui prius agit cap. 44. num. 47. fol. 446.
Decl. procedere nisi constet de voluntate partium, quod prius aliquid fiat ibi nu. 48.
Partes voluisse prius vnum adimplere deprehenditur ex ordine scripturæ cap. 44. n. 49. fol. 447.
Item ex ordine intellectus ibi nu. 50.

EXCEPTIO

Exceptio non adimplementi vid. in vet. *EXCEPTIO*.

ADMINICVLA.

Adminicvla præcipua quæ sint cap. 19. n. 53. fol. 183.

ADVOCATVS.

Advocatvs non sufficit, quod sit Doctor excellens, nisi sit etiam timoratæ conscientiæ cap. 20. nu. 33. fol. 197.
Aduocati, & alij iuris professores mercedem in iudicio petere non possunt cap. 15. num. 69. fol. 146.
Aduocatorum honoraria, præstari debent ante præstitas operas, quod secus est in mercede aliarum operarum cap. 15. nu. 70. fol. 146.
Aduocati impediti operas suas præstare, honorarium non restituunt cap. 15. n. 71. f. 146.
Aduocatorum, & similium operæ non locantur cap. 15. nu. 72. fol. 146.
Decl. in locatione proprie, sed improprie quandoq; locari dicuntur c. 15. n. 76. f. 147.
Aduocati quando scribunt in aliqua causa, debent adducere omnia motiua, etiam colorata cap. 14. in princ. nu. 18. fol. 88.
Aduocatus publice exercens compellitur locare operas suas cap. 20. nu. 20. fol. 196.
Ampl. vt Aduocatus nō solum compellatur patrocinari, sed etiam consulere ibi. n. 22.
Et in Sacra Rota possunt cogi duo tantum cap. 20. nu. 23. fol. 196.
Aduocati operæ non consistunt in solo labore, sed in probitate virtutis cap. 50. n. 17. f. 501.
Possunt cogi gratis pro pauperibus in extrema necessitate existentibus cap. 20. n. 24. fol. 196.
Ampl. vt teneantur ex se patrocinari gratis pauperibus, & salarium petentes peccant ibi nu. 25.
Decl. procedere eorum fauore tantum, qui si causam perdāt fame sunt perituri ibi n. 26.
Et vbi sunt in otio cap. 20. nu. 27. fol. 196.
Et fauore pauperum Christianorum tantum, & non Hebræorum ibi nu. 28.
Et vbi Aduocatus non habet legitimam causam abstinendi cap. 20. nu. 29. fol. 196.
Aduocatus habet legitimam causam abstinendi à patrocinio, vbi lis est cum consanguineo, suo, vel amico, vel inimico cap. 20. nu. 30. fol. 196.
Decl. procedere si in eadem Curia adsint alij, quibus æque cliens, vti possit cap. 20. num. 31. fol. 197.
Aduocatus compellitur scribere sub pœna priuationis fori cap. 20. num. 32. fol. 197.
Iudex in causa necessitatis non compellens Aduocatum scribere, peccat cap. 20. num. 32. fol. 197.
Aduocati, & Procuratores qui hæreditatem defensarunt, habent pro sua mercede hypothecata bona hæreditaria, cum prælatione cap. 41. nu. 18. fol. 430.
De hac hypotheca vid. in vet. *HYPOTHECA* num. 2.
Alia vid. in ver. *DOCTORES*.

EQVITAS vid. *EQVITAS*.

ESTIMATIO, vid. *ESTIMATIO*.

AEDIFICIVM.

Vid. in ver. *EDIFICIVM*.

AFFICTVS

Affictvs quid sit, & affictuarius cap. 1. num. 27. fol. 4.

ALIENATIO

Alienatio est actus per quem transfertur dominium cap. 4. num. 7. fol. 19.
Alienatio rei Ecclesiæ non dicitur, quæ illius dominio non exit, sed de vna persona eiusdem in aliam transfertur cap. 14. §. 6. num. 11. fol. 107.
Alienans bona Ecclesiæ bona fide, & conditionem Ecclesiæ meliorem faciens, excusa-

turà pœnis extran. ambitiosè, & à peccato cap. 14. §.8.num. 9. fol. 122.
Lim. si iurasset non alienare, quia peccat, & fit periurus cap. 14. §. 8.]nu. 10 fol. 122.
Alienans bona Ecclesiæ incurrit pœnas etiamsi fecerit alienationem cum clausula, *Saluo, & reseruato beneplacito Apostolico* cap. 14. §. 8.num. 14. fol. 122.
In alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari possit licentia Episcopi cap. 14. §.3. n. 10. fol. 96.
Alienatio rei ad longum tempus conductæ est nulla c. 3. nu. 51. fol. 17.
Alienationis nomine venit omnis actus per quem transfertur dominium c.4.n.5.fol. 19.
Alienationis nomine proprie,& strictè sumpto, locatio non venit c.4.n.6.fol. 19.
Alienationis nomine propriè venit ea, per quā dominium transfertur cap.4.n.8.fol. 19.
Alienationis nomine, non venit locatio cum pacto, vt dominium non transferatur cap. 4. num. 9. fol. 19.
Neque locatio commoditatis percipiendi fructus cap.4.n. 10. fol. 19.
Decl. procedere si nulla adsit prohibitio alienationis cap. 4. n. 11. fol. 19.
Locatio ad longum tempus est alienatio cap. 4. num. 3. fol. 19.
Locatio ad breue tempus non est alienatio c.4.n. 1. fol. 19.
Locatio ad longum tempus facta colono partiario est alienatio c.4.n.14. fol. 20.
Locatio vltra decennium cum pacto, quod tot sint locationes quot anni, est alienatio c.4.n.17.fol.20.
Locatio ad quinquennium cum pacto renouandi, est alienatio ibi, num. 18.
Decl. procedere quatenus adsit aliqua prohibitio alienationis ibi, num. 19.
Alienationis prohibitio non comprehendit locationem ad longum tempus si materia sit strictè intelligenda cap. 6. n.8.fol. 26.
Alienationis prohibitio comprehendit locationem ad modicum tempus si militat in ea ratio prohibitionis cap. 6.n. 12.fol. 27.
Alienationem bonorum Ecclesiæ auctorizare, est de specialiter reseruatis Papæ cap. 14. §. 9.n.54. fol. 128.
Alienatio bonorum Ecclesiæ requirit copulatiue solemnitates, & causam cap. 14. §. 10. num. 1. fol. 129.
Alienare prohibiti, sunt prohibiti locare ad longum tempus c.6.n.6.fol. 26.
Alienata re locata cui debeantur pensiones vid. in ver. MERCES nom. 7.

A L I M E N T A.

Alimenta detrahens necare videtur cap. 12. num. 76. fol. 77.
Alimentandus non tenetur præstare operas, nisi condecentes cap.35.nu.171. fol.382.
Alimenta recipiens si seruitia præstet faciendа compensatio arbitrio Iudicis cap. 35. num. 156. fol. 381.
Et compensari in totum ibi. n. 159.
Contr. quod compensetur pro rata æquiualente ibi.n.160.
Lim. si sint seruitia leuia, & quæ talia dicantur cap.35.n.157. fol.381.
Contr. seruatur in praxi ibi, num. 158.
Concorda vt prima procedat si adsit parua disparitas valoris, secūda si magna ib.n.161.
Et quando adsit parua, vel magna disparitas statur arbitrio Iudicis c.35.n.162. f.381.
Alimentandus tenetur operas suas præstare alimentanti cap. 35. nu. 163. fol. 382.
Decl. procedere in alimentando ex dispositione iuris, non in alimentando ex dispositione testatoris ibi. n.164.
Lim. declarationem si testator reliquisset alimenta domi c.35.n.165. fol.382.
Famulus cui relicta sunt alimenta, vt stet cum hærede, tenetur seruire hæredi, ac seruiebat testatori cap.35.n.166. fol. 382.
Alendus domi, si aliqua de causa petat alimenta extra domum, in eorum taxationem deduci debet valor operarum, quas præstare debet, ibi. num. 167.
Et habetur ratio operarum etiam in impuberibus post septennium ibi.n.178.
Secus autem in infantibus, & valde senibus cap. 35.num. 169.fol. 382.
Et idem est hodie in nobilibus ibi, nu. 170.

A L I V D.

Alivd pro alio inuito creditore solui non potest c. 28. num. 6. fol. 193.

A L T A R E.

Altare vnum non est discooperiendum, vt cooperiatur aliud cap. 34 §.3.n.37.fol.346.

A L L V V I O.

Alluvio rei locatæ prodest domino, quo ad dominium, & conductori, quo ad fructus cap.51.n.20.fol 511.
Aucto fundo locato per alluuionem, non est augenda merces cap.51.n.19. fol.511.
Decl. non augeri pensionem aucto fundo locato per alluuionem in locatione ad longum tempus, & in emphyteusi cap. 51. nu. 22. fol. 512.
Decl. 2. non augeri pensionem in prædijs priuatorum, secus in publicis ibi. n. 23.
Alluuionis augumentum fit adeo paulatim, & latens, vt discerni nequit c.51.n.21.fol.512.
AMBIGVVM vid. DVBIVM.

AMICITIA, AMICVS.

Amicvs præstans operas, vel vsum rei amico, non petit mercedem cap.35.n. 118,fol.379.

Inter

Inter amicos omnia sunt communia, etiam coniuges, & quomodo hoc intelligatur cap. 35.n.119.fol.379.
Ampl. etiam in filio amici ibi.num.120,
Decl. procedere, si propter amicitiam cum patre, gerat quis negotia filij, secus si gerat negotium ipsius patris, quod alio respectu sit etiam filij ibi, num. 121,
Decl.2. non sufficere solam amicitiam, ad arguendum, quod quis noluerit mercedem ibi. num. 122.
Et requiri, quod simul concurrant amicitia, causa pietatis, & modica impensa cap. 35. num,123.fol.379.
Vel amicitia, quæ inducat affectum paternum, & causa pietatis ibi. num. 124.
Amicitia, vt censeatur remissa merces propter eam, debet esse singularis cap. 35. nu. 125. fol, 379.
Et debet agi de summa modica ibi. n.126,

ANIMAL,

Animalia locari possunt cap. 12.n.4, fol. 60.
Animalia quot modis locentur cap. 12. num, 1, fol, 68.
Animalia si dentur ad custodiam, non est ea locare, sed pastores conducere cap. 12. nu, 2, fol. 68.
Animalium locatio alteratur per pacta cap. 12, num. 3. fol. 68,
Animalium æstimatio facit transire eorum periculum in conductore cap. 12. n.11. fol.69.
Vid. in ver. PERICVLVM,
Animali locato mortuo, est in arbitrio domini recipere corium, & carnes in computum pretij sibi restituendi cap. 12.n.96. fol. 80.
Locatio animalium ad vecturam est vera, & propria locatio cap. 12.n,60,fol.74.
Animalia, quæ dicantur pasci gregatim c. 12, num.115. fol,82.
Animalia locata, si sint inæstimata, censetur communicatum eorum dominium cap.12, num, 34, fol,71.
Animalia locari possunt pro certa quantitate fructuum cap, 12.n.27.fol.70.
Bonum locario quomodo fiat cap.12.n.5.fol.67.
Fructus Pecudum maximus cap. 19. num, 43, fol,182.
Furtum animalium imputatur culpæ pastoris, & quando secus cap. 12. num. 105. 106. & 107.fol.80.
Identitas animalium probatur per signum vulgo *merco* cap.12.n.69.fol.76.
Mors animalis quomodo probetur cap. 12. nu, 114. fol. 82.
Mors animalis locati si naturalis cedit damno domini, si culposa damno conductoris cap. 12.n 19.fol,70.
Mors animalis conducti ad vecturam probatur per testes examinatos sine citatione cap. 12. num. 64. fol,75,
Mors equi cōducti ad vecturam probatur simplici fide cap, 12.n.65. fol.75.
Conductor animalis debet probare eius mortem, ad se liberandum ab obligatione illud restituendi cap.12.nu,63. fol.75.
Pactum, quod animalia deteriorata cedat dāno conductoris, intelligitur de deterioratis culpa illius, non casu fortuito cap. 12.num. 8. fol, 69.
Pactum, quod bestiæ restituantur in fine locationis, intelligitur quatenus extent cap.12. num.9.fol.69.
Pactum, quod periculum sit conductoris, restringitur ad periculum præter naturam cōtingens cap. 12.n.10.fol.69.
Vid. in ver. PACTVM,
Periculum animalis locati ad vecturam cessante culpa conductoris spectat ad dominum cap.12.n.61.fol.75.
Vid. in ver. PERICVLVM.
Pastor conductus ad custodiendum tenetur de periculo animalium culpa sua interueniente cap. 12.n 97. fol.80.
Alia vid. in ver. PASTOR.
Dantur ad soccitam vid. in ver. SOCCITA, vbi omnia de ea.
Vide etiam in ver. EQVVS, & in ver. VECTVRINVS,

APERIENS,

Aperiens domum vbi sunt mobilia alterius, debet ea facere describere per publicum Notarium, alias datur aduersus eum iuramentum in litem cap. 55,nu.40. fol. 548.

APPALTATOR.

Appaltator quis dicatur cap.1. n.28. fol.4.

APPELLATIO.

Appellatio non datur in causis mercedis operarum cap. 39.nu.31. fol.408.
Nec in causis alimentorum ibi, nu, 32.
Signatura in causis mercedis, seu salarij solet præseruare executionem pro rata trium annorum, & in reliquis committere cum clausula *si quid exequendum* c.39.n.35.f.408.
Appellatio suspensiua datur in actione locati vbi merces non est constituta in certa summa cap.39.n.42.fol.409,
Decl. procedere si Iudex taxatus est, secus si constet de quantitate ex consuetudine ibi. num. 43,
Appellatio vbi intrat, taxatio Iudicis datur, etiamsi alias non daretur cap. 39. num. 44. fol. 409.
Signatura in causis mercedis diuersimode rescribit iuxta diuersitatem factorum cap. 39. num.45. fol. 409.
Conductori datur appellatio si habuit sententiam

tiam fauorabilem, à qua appellauit locator. cap. 39. nu. 46. fol. 409.
Appellari si permissum est vni parti debet permitti, & alteri cap. 39. nu. 47. fol. 409.
Lim. stante statuto appellationem prohibēte ibi. num. 48.
Appellatio si sit prohibita intelligitur quatenus sententia sit valida, & iusta cap. 39. nu. 49. fol. 409.
Decl. procedere si nullitas sit clara, & iniustitia notoria ibi. num. 50.
Appellatio regulariter non datur à mandato de exhibendo cap. vlt. n. 144.
Lim. si simul condemnetur ad rem restituendam ibi. num. 145.
Conductor condemnatus rem dimittere non appellat secundum magis communem cap. vlt. num. 146.
A mandato de manutenendo non datur appellatio cap. vlt. n. 147.
A mandato de euacuando, seu exfractando non datur appellatio cap. vlt. n. 148.
Decl. primo non procedere si lis sit inter duos conductores cap. vlt. n. 152.
Decl. 2. non procedere vbi non actum est remedio possessorio, sed intentata actio realis cap. vlt. num. 153.
Decl. 3. non procedere si admissa fuerit quæstio dominij ibi. num. 154.
Item si d. quæstio fuisset admittenda, & fuerit reiecta ibi, num. 155.
Decl. 4. non procedere si liquido non constet de locatione, vel de eius fine ibi. n. 156.
In iudicijs momentaneæ possessionis non datur appellatio cap. vlt nu. 149.

ARBITRIVM IVDICIS.

Arbitrivm Ivdicis non debet esse effrenatum, sed regulandum à iure, vel ratione aliqua cap. 54. num. 24. fol. 540.

ARBORES.

Arbores variantur cap. 19. n. 158. fol. 190.

ARGVMENTVM.

Argvmentvm à contrario sensu, locum habet in contractibus c. 23. n. 144. fol. 138.
Argumentum à contrario sensu restringendum est ad limites sensus directi cap. 21. num. 14. fol. 207.
Argumentum à venditione ad locationem valet cap. 2. num. 55. fol. 9.
Argumentum à cōmuniter accidentibus transfert onus probandi in aduersarium cap. 52. num. 23. fol. 515.
Argumentum à contrario sensu valet in legibus c 55. num. 2. fol. 545.

ARTIFEX.

Artifex suscipiens in se periculum gemmæ insculpendæ tenetur etiamsi periculum potius veniat vitio materiæ, quam eius culpa cap. 49. num. 53. fol. 305.
Artifex si ponat rem non erit locatio, sed venditio cap. 2. num. 40. fol. 9.
Decl. procedere si materia, quam ponit sit principaliter non autem si accessorie cap. 2. num. 41. fol. 9.
Et si dubium an stet principaliter attenditur, an quantitas pretij conueniat valori ... 2. n. 42. fol. 9.
Artifices si plures simul opus fecerunt, tenentur æqualiter de vitio cap. 31. n. 29. fol. 31...
Artifices, & fabri habent hypothecam cum prælatione in rebus per eos factis, vel reparatis cap. 41. num. 17. fol. 430.

ARTIVM.

Artivm liberalivm operæ consistunt in probitate virtutis non in solo labore cap. 50. num. 19. fol. 505.

ASINO.

Asino locato non venit vmbra ipsius cap. 2 num. 87. fol. 233.

ASSASSINIVM.

Assassinivm locari non potest cap. 15. num. 6... fol. 146.

ASSESSOR.

Assessor non locat operas suas Iudici cap. 1... n. 74. fol. 146.
Decl. in locatione proprie, sed improprie quandoq. locare dicitur c. 15. n. 76. fol. 14...
Comites legati intelliguntur eius assessor... c. 50. n. 59. fol. 507.
Culpa qua remouetur legatus ante tempus a...cribitur etiam eius assessoribus cap. 50. n... 60. fol. 505.
Assessor præsumitur in culpa erroris à Iudi... commissi cap. 50. n. 61. fol. 505.

ASSOCIATIO.

Associatio competit habenti facultatem c...piendi propria auctoritate cap 40. num. 5... fol. 417.
Associatio petita à locatore ad bona inuecta, illata, an concedi debeat sine partis citati...ne, sunt hinc inde opiniones cap. 40. nu... 52. fol. 417.
Affirmatiua non potest admitti, si petatur n... solum associatio, sed etiam licentia ing...diendi ibi. num. 53.
Nec vbicumq; non petitur associatio ex m...ra vrbanitate c. 40. nu. 54. fol. 417.
Nec si non liqueat conductorē carere pr...sus omni defensione ibi. n. 55.
Nec vbi locator omissa via extraiudicia... elegerit iudiciariam ibi. nu. 56.

ATTENTATA.

Attentata non committuntur quando cau... pendens coram Iudice inhibente, est diu...sa ab ea, quæ pendet coram Iudice inhi...to cap. 25. nu. 72.

ATTE

ATTESTATIONES.

Attestationes extraiudiciales non probant nō vsum constitutionis cap.14.§.1.n.19.fol.91.

AVGVMENTVM.

Augetur merces, & quando vid. in ver. *MERCES* num. 4.

AVVIAMENTVM.

Avviamentum Apothecæ recipit æstimationem cap. 29.num.90.

B

BENEFICIVM.

Beneficium, seu præbenda duobus auctoritate Apostolica collata vterque medietatem fructuū percipiet c.50.n. 94.fol.508.

Regressum habens in aliquo casu ad beneficiū cuius bona alienantur citandus est in executione beneplaciti super alienatione bonorū illius cap.14. §. 9. num. 29. fol. 126.

BENEFICIATI.

Beneficiati Ecclesiæ, in qua adsit Capitulum non sunt citandi in alienatione bonorum c. 14. §.9. num.39. fol. 127.

Decl. non procedere si adsit statutum contrarium, prout adest in Basilica Principis Apostolorum de Vrbe cap.14. §.9.num.40. fol. 127.

BENEPLACITVM APOSTOLICVM.

*Generalia, & quomodo concedatur, ac omnia circa eius validitatem num.* 1.

*Executioni quomodo demandetur vid. in ver.* EXECVTOR.

*Intelligitur, & operatur num.* 2.

*Præsumitur num.* 3.

*Requiritur vel non num.* 4.

1 RERVM ECCLESIAE alienatio, qua ratione sit prohibita absque beneplacito cap. 14. in princ.n. 6. fol.87.

Consuetum induci non potest, vt alienentur absque beneplacito cap.14. §. 1.n.6.fol. 84.

Beneplacitum Apostolicum pro alienatione bonorum Ecclesiæ passim conceditur,& tam per literas sub plumbo, quam per breue cap. 14.§.9.n.1.fol.124.

Beneplacitum Apostolicum vbi adest euidens vtilitas, sustinetur nulla habita ratione aliarum subreptionum, & obreptionum cap.14. §.9.n.45. fol. 127.

Decl. procedere si subreptio, vel obreptio non sit neque in narratiua vtilitatis,neque circa eam ibi. num.46.

Ecclesiæ vtilitas stante clausula *si in euidentem*, debet esse euidens respectu probationum, vt sint dilucidæ, & plenæ cap.14.§. 9. num 42. fol. 127.

Et debet esse euidens respectu essentiæ ipsius vt non sit modica ibid. num. 43.

Ecclesiæ vtilitas stante clausula *si in euidentem* non sufficit absque qualitate euedentiæ cap. 14. §. 9. num. 44. fol. 127.

Paulus secundus vltra *extrau. ambitiosæ* edidit aliam constitutionem circa alienationem bonorum Ecclesiæ, quæ inseritur in literis beneplaciti, & quando cap. 14. §. 9. num. 2. fol. 124.

Bona Ecclesiæ si à testatore sint prohibita alienare, debet hæc prohibitio narrari in impetratione beneplaciti c.14.§ 9.n.50.fol.128.

Beneplacitum alicuius per eius mortem expirat cap.53.n.164. fol.537.

Beneplacitum Apostolicum sustinetur, non narratis eis, quæ sunt præiudicialia soli Prælato alienanti cap. 14.§.10. n. 42.f.133.

Beneplacitum Apostolicum impetratum pro locatione bonorum Ecclesiæ non sustinetur si fuit tacitum pactum ea affrancandi pro certo pretio arbitrio conductoris cap. 14. §. 9. nu. 48. fol. 128.

Neque sustinetur si fuit falso expositum, quod non reperiretur maior oblator cap.14. §. 9. nu. 49. fol. 128.

Beneplacitum Apostolicum super alienatione bonorum Ecclesiæ, non sustinetur, si non fuit narratum, quod alienabantur omnia eius bona cap. 14. §. 9. nu. 47. fol. 128.

Beneplacitum Apostolicum super alienatione bonorum assignatorum pro dote, non sustinetur, nisi expressa sit hæc qualitas cap. 14. §. 9. nu. 52. fol. 128.

Neque sustinetur, si non fuit narratum, quod bona erant donata Ecclesiæ à supremo Principe cap. 14. §. 9. num. 53. fol.128.

Beneplacitum Apostolicum si loquatur de assensu præstando locationi faciendæ assensus debet præcedere contractum cap. 14. §. 9. nu. 55. fol. 128.

Beneplacitum Apostolicum non solum conceditur pro alienatione facienda, sed etiam pro iam facta, & quomodo cap. 14. §. 9. nu. 56. fol. 128.

In literis beneplaciti super alienatione rei mensæ Episcopi solet apponi clausula *vocato Capitulo* cap. 14. §. 10. nu. 40. fol. 133.

2 BENEPLACITVM APOSTOLICVM super alienatione rei Ecclesiæ non supplet defectum causæ cap. 14. §. 10. nu. 4. fol. 130.

Beneplacitum Apostolicum operatur, vt alia solemnitas non requiratur cap. 14. §. 10. nu. 31. fol. 133.

Decl. procedere si sit legitime impetratum, & executioni demandatum ibi nu. 32.

Decl. 2. procedere si non sit expositum contractum fuisse factum cum solemnitatibus, & concessum beneplacitum cum clausula *si ita est* cap.14. §.10. num. 33. fol. 133.

Bene-

Beneplacitum Apostolicum non supplet defectus consensus Capituli cap. 14. §. 10. nu. 35. fol. 133.
Vid. in ver. *CONSENSVS*.

Beneplacitum Apostolicum restringitur ad limites contractus cap. 14. §. 10. n. 43. fol. 133.
Et vbi se refert ad instrumentum, nihil operatur, instrumento non exhibito, ibi. nu. 44.

Beneplacitum Apostolicum supplet defectum, sed non ampliat concessionem cap. 53. nu. 34. fol. 526.

3 BENEPLACITVM APOSTOLICVM cessante Constitutione Vrbani Octaui presumitur per lapsum triginta annorum c. 14. §. 11. n. 10. f. 135.
Decl. in dicto tempore non computandum tempus litis cap. 14. §. 11. nu. 11. fol. 135.

Beneplacitum, vt præsumatur non solum requiritur tempus, sed etiam obseruantia contractus, quæ plene probanda est cap. 14. §. 11. nu. 14. fol. 135.
Obseruantiam ad excludendam sufficiunt molestationes extraiudiciales cap. 14. §. 11. nu. 15. fol. 135.
Decl. non sufficere protestationes clam. destinas ibi. nu. 16.
Obseruantia si adsit aliquod pactum valens annullare contractum probanda est in specie illius pacti cap. 14. §. 11. nu. 18. fol. 135.

Beneplacitum stante lapsu temporis, & obseruantia præsumitur, siue sit enunciatum in instrumento, siue non c. 14. §. 11. n. 19. f. 135.
Et præsumitur etiamsi in instrumento sit reseruatum cap. 14. §. 11. nu. 20. fol. 135.

Beneplacitum, quando intrat eius præsumptio, præsumitur tale, quale necesse est, vt valeat cap. 14. §. 11. nu. 21. fol. 136.
Et præsumitur etiam vtilitas, & alia necessaria ad validitatem c. 14. §. 11. n. 22. fol. 136.

Beneplaciti præsumptio non procedit, vbi apparet beneplacitum inualidum cap 14. §. 11. nu. 23. fol. 136.

Beneplacitum Papæ non præsumitur si appareat adhibitum beneplacitum alterius inferioris cap. 14. §. 11. nu. 24. fol. 136.
Decl. procedere si dictum beneplacitum inferioris, vel inualidum appareat ex facie instrumenti, vel producatur ab eo qui alienationem tuetur, secus si ab impugnante cap. 14. §. 11. nu. 25. fol. 136.

Beneplaciti Apostolici præsumptio cessat in pluribus casibus relatiuè cap. 14. §. 11. nu. 26. fol. 136.

Beneplaciti Apostolici præsumptio sublata fuit per Constitutionem Vrbani Octaui super præscriptione iurium Ecclesiæ cap. 14. §. 11. nu. 1. fol. 134.

Non tamen tollit d. Constitutio immemorabilem, nec centenariam cap. 14. §. 11. nu. 2. fol. 134.
Centenaria præseruata per dictam Constitutionem non est necesse, quod fuerit completa antequam Constitutio ederetur cap. 14. §. 11. nu. 3. fol. 134.
Factum ceptum ante Constitutionem, & eius pectans complementum postea, in ea comprehenditur cap. 14. §. 11. nu. 4. fol. 134.
Decretum irritans restringitur ad terminos constitutionis cui est adiectum, & recipit omnes eius conditiones cap. 14. §. 11. nu. fol. 134.
Centenaria præscriptio dicitur completa etiamsi deficiant duo, vel tres aut etiam quatuor anni cap. 14. §. 11. nu. 7. fol. 1

Constitutio Vrbani Octaui super præscriptione iurium Ecclesiæ, non procedit quando vna Ecclesia locat alteri cap. 14. §. nu. 8. fol. 135.
Prædicta Constitutio non habet locum Regno Poloniæ cap. 14. §. 11. nu. 9. fol. 1
Tempus vitæ Prælati, qui alienauit re Ecclesiæ non est computandum in præscriptione aduersus eam c. 14. §. 11. n. 12. fol. 1
Secus autem in tempore ad inducenda præsumptionem beneplaciti ibi. nu. 13.

Lis cœpta, & non prosecuta, si potest inseruire pro molestatione extraiudiciali, imp præsumptionem beneplaciti cap. 14. § nu. 17. fol. 135.

4 ALIENATIONEM BONORVM Eccl autorizare est de reseruatis Papæ 14. §. 54. fol 128.
Bona Ecclesiæ alienans tenetur impet Beneplacitum alias peccat cap. 14. §. 61. fol. 117.

Beneplacitum Apostolicum non requirit locatione rei solitæ locari cap. 14. §. 4. fol. 100.

Solita locari dicitur res cum adest vna l tio cum beneplacito, vel duæ cum quadraginta annorum c. 14. § 4. n. 5. fo

Beneplacitum ad effectum prædictum esse expressum, & præsumptum non fu d. §. 4. nu. 6.
Amplia vt non sufficiat vnam locatio esse confirmatam per sententiam d. §. 7. fol. 100.

Et non sufficit vna locatio cum Benep nisi durauerit per 40. annos d. §. 4. nu fol. 100.
Duæ locationes ad prædictum effectu bent esse distinctæ, & de se stantes, n ficit si vna sit confirmatoria, vel reue ria alterius cap. 14. §. 4. nu. 9. fol.


Obs

Obseruantia, & solitum, ad hoc vt non requiratur beneplacitum debet probari in specie pacti controuersi cap. 14. §. 4. n. 10. fol. 101.
Et probari debet in specie rei de qua agitur cap. 14. §. 4. nu. 11. fol. 101.
Locatio, vt sustineatur ex solito, debet esse conformis solito cap. 14. §. 4. n. 12. fol. 101.
Et si non sit conformis solito, corruit in totum ibi. nu. 13.
Decl. procedere si alteretur solitum in praeiudicium Ecclesiae, secus si ad fauorem cap. 14. §. 4. nu. 14. fol. 101.
Decl. 2. procedere si alteretur circa substantialia contractus, secus si circa accidentalia ibi. nu. 15.
Et quod si alteretur circa qualitatem sustineatur locatio cap. 14. §. 4 nu. 16. fol. 101.
Et quod si facta vno, postea fiat duobus adhuc sustinetur ibi. nu. 17.
Decl. procedere si duobus simul, secus si duobus, vel alijs pluribus personis successiuè ibi. nu. 18.
Solitum alteratum dicitur in praeiudicium Ecclesiae, si prius concessio facta personae, postea fiat Communitati cap. 14. §. 4. nu. 19. fol. 102.
Item si fiat potentiori, & alijs modis, vt ibi nu. 20. & 21.
Solitum non sufficit ad sustinendam locationem bonorum Ecclesiae sine beneplacito factam nisi concurrat euidens vtilitas de tempore nouae locationis cap. 14. §. 4. nu. 22. fol. 102.
Vtilitas Ecclesiae, vt sustineatur locatio tanquam solita, probari debet à conductore cap. 14. §. 4. nu. 23. fol. 102.
Vid. in ver. *VTILITAS*.
Locatio rei Ecclesiae, vt sustineatur tanquam solita, requiritur rem esse in eodem statu, in quo erat de tempore locationis praecedentis cap. 14. §. 4. nu 31. fol. 103.
Item requiritur, vt sit facta antequam res incorporata fuerit Mensae Ecclesiae ibi n. 32.
Incorporata esse bona Mensae Ecclesiae probatur ex declaratione Praelati cap. 14. §. 4. nu. 33. fol. 103.
Et vid. in ver. *INCORPORATIO*.
Vtilis dominij reseruatio in locatione ad longum tempus est cautela, vt valeat locatio sine beneplacito cap. 14. §. 5. num. 9. fol. 106.
Decl. procedere in locatione commoditatis percipiendi fructus tantum ibi. nu. 10.
Ecclesiae bona fructus reddentia singulo biennio, possunt locari ad sexennium, & reddentia fructus singulo triennio, possunt locari ad nouennium cap. 14. §. 6. nu. 1. fol. 107.
Romae casalia locantur ad nouennium sine beneplacito cap. 14. §. 6. num. 3. fol. 107.
Decl. vt hoc procedat in eis, quae fructus integros non reddunt nisi in triennio ibi. num. 3.
Bona Ecclesiae fructus reddentia bis in anno an possint locari ad trienniuum sine beneplacito cap. 14. §. 6. nu. 4. fol. 107.
Locatis ad nouennium pluribus rebus quarum aliquae reddunt fructus quolibet triennio aliquae quolibet anno absque beneplacito, contractus est nullus in totum cap. 14. §. 6. nu. 8. fol. 107.
Decl. procedere si non appareat partes consensisse separatim in locatione reddentium fructum quolibet triennio cap. 14. §. 6. nu. 9. fol. 107.
Bonorum Ecclesiae locatio euidenter vtilis sustinetur absque beneplacito cap. 14. §. 6. nu. 36. fol. 110.
Contrarium tenendum ibi. nu. 37.
Decl. primā procedere si Ecclesia velit stare contractui ibi. nu. 38.
Et debet hoc casu impetrari beneplacitum cap. 14. §. 6. nu. 39. fol. 110.
Bona communia Ecclesiae, & laici, possunt locari ad longum tempus sine beneplacito cap. 14. §. 6. nu. 40. fol. 110.
Hospitalium bona, si Hospitalia non sint erecta auctoritate superioris Ecclesiastici, locantur ad longum tempus sine beneplacito cap. 14. §. 6. nu. 25. fol. 109.
Mons erectus pro maritandis puellis potest locare bona absque beneplacito cap. 14. §. 6. nu. 34. fol. 110.
Contrarium si sit applicatus loco Ecclesiastico ibi. nu. 35.
Ecclesiarum bona locari possunt sine beneplacito in casibus a iure permissis cap. 14. §. 3. nu. 1. fol. 95.
Ecclesiarum bona exigua, locantur ad longum tempus sine beneplacito cap. 14. §. 3. nu. 3. fol. 95.
Ampl. etiā stante iuramento de non alienando res Ecclesiae cap. 14. §. 3. nu. 4. fol. 95.
Ecclesiarum terrae ad culturam redactae possunt locari in perpetuum absque beneplacito cap. 14. §. 3. nu. 12. fol. 96.
Ecclesiarum bona inculta possunt locari sine beneplacito ad longum tempus, tam antequam meliorentur, quam post cap. 14. §. 3. nu. 15. fol. 96.
Et post meliorationem debent melioranti relocari etiam si alius tunc plus offerat ibi. num. 16.
Ecclesiae domus ruinosa potest locari sine beneplacito cap. 14. §. 3. nu. 20. fol. 97.
Bonorum Ecclesiae locatio, vt sustineatur ex dispositione cap. ad aures de reb. Eccl. alien-

 nan.

nan. vel non, quæ requirantur cap. 14. §. 3. nu. 21. fol. 97.

Ecclesiarum bona, quæ ab Ecclesia non possidentur, nec recuperari possunt, locari valeat ad longum tempus absque beneplacito cap. 14. §. 3, nu. 22, fol. 98.
Lim. procedere tantum in rebus ab antiquo concedi solitis in feudum, vel emphyteusim d. cap. 14. §. 3. nu. 23.
Secus si cesset suspicio fraudis, & vere recuperari non possint d. num. 23. post med.

Ecclesia vna potest alteri Ecclesiæ locare ad longum tempus absque Beneplacito cap. 14, §. 6. nu. 15. fol. 107.
Certius si res sit determinata ad certu vsum ibi. nu. 16.

Regulares aliqui gaudebant priuilegio alienandi bona sine beneplacito, sed hodie necesse habent licentia Sac. Congregationis Concilij cap. 14. §. 1. nu. 22. fol. 91.

Ecclesiarum bona, vt alienari possint ex dispositione cap. terrulas 12. quæst. 2, quæ requirantur cap. 14. §. 3. nu. 5. fol. 95.

Ecclesiarum bona exigua, licet alienari possint sine beneplacito Apostolico, tamen requiritur licentia Episcopi cap. 14. §. 3. n. 9. f. 96.

Episcopi licentia in alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari possit ibi. nu. 10.

Bona exigua Ecclesiæ, vt alienentur an licentiam concedere valeant Prælati inferiores Episcopo, & quid in Vicario cap. 14. §. 3. nu. 11. fol. 96.

Domus Ecclesiæ non reddentes fructum, sed requirentes impensam alienari possunt sine beneplacito cap. 14. §. 3. nu. 25. fol. 98.
Lim. si restaurari possunt cum redditibus Ecclesiæ ibi. nu. 26.

Ecclesiarum bona alienari possunt sine beneplacito in casu necessitatis dilationem non patientis cap. 14. §. 3. nu. 27. fol. 99.
Et quæ necessitas requiratur ibi. n. 28. & 29.
Debet tamen beneplacitum impetrari postea cap. 14. §. 3. nu. 30. fol. 99.

Res, quæ seruando seruari non possunt, alienantur sine solemnitatibus cap. 14. §. 5. nu. 1. fol. 105.
Seruari non posse dicuntur res, quæ non durant vltra triennium absque notabili deterioratione ibi. nu. 2.
De fructibus vid. ver. *FRVCTVS*.

Alienatio rei Ecclesiæ non dicitur, quæ illius dominio non exit, sed de vna persona eiusdem in aliam transfertur cap. 14. §. 6. nu. 10. fol. 107.

Episcopus potest donare bona suæ mensæ Canonicis sine beneplacito cap. 14. §. 6. num. 16. fol. 107.

Monasterium potest alienare sine beneplac in aliud Monasterium eiusdem ordinis c 14. §. 6. num. 12. fol. 108.
Decl. vt si personæ eiusdē Ecclesiæ habe præbendas separatas, tutior sit opinio, qu requiratur beneplacitum in alienatione cta inter eos ibi. nu. 13.
Vel saltem requiri Episcopi ibi. nu. 14.

Testator relinquens Ecclesiæ vtrum possit ponere conditiones, quod bona relicta cari possint ad longum tempus absque neplacito cap. 14. §. 6. nu. 17. fol. 10
Vid. reliqua in ver. *TESTATOR*.

Relinquentes Ecclesiæ possunt apponere c ditiones etiam iuri communi contra cap. 14. §. 6. nu. 18. fol. 108.

Fundatores beneficiorum possunt appon conditiones, quod beneficia non ca sub reseruationibus Apostolicus cap. 1 6. num. 19. fol. 108.

In re Ecclesiæ cautius agendum, quam in minoris cap. 14. §. 6. nu. 23. fol. 109.

Cappellæ non erectæ auctoritate Super Ecclesiastici bona alienantur sine bene cito cap. 14. §. 6. nu. 26. fol. 109.

Confraternitatum laicorum bona, an & q do possint alienari sine beneplacito cap §. 6. nu. 27. fol. 109.

Bona Ecclesię generaliter hypothecari po absque beneplacito, occasione empt bonorum per eam factæ cap. 40. n. 70. f
Sed non propterea potest deueniri vigo ctę hypothecæ ad distractionem bonor beneplacito ibi. nu. 71.

Bona Ecclesiæ difficilius alienantur, au pothecantur, quam bona minoris ca num. 84.

B O N A.

Bona ecclesiae vid. infra in ver. *ECCLE*

BONA MINORIS.

Bona minoris non obligantur sine d etiam mobilia, quæ seruando seruari p cap. 10, nu. 9. fol. 48.

B O S.

Bovm locatio quomodo fiat cap. 12. n fol. 68.

B V L L A.

De bullis in genere vid. in ver. *CONST TIO*.

Bulla Vrb. VIII. sup. præseruat. iur. Ecc te explicatur in cap. 14. §. 11. fol. 1
Et vid. sup. in ver. *BENEPLACITVM STOLICVM* nu. 3.

Bulla Pauli IV. super alienatione rerum siæ fuit abrogata à Pio IV. cap. 14 num. 12. fol. 137.

Bulla V. Clemen. VII. in §. 7. quid d cap. 60. nu. 22. ad fin. fol. 571.

## C

### CADVCITAS.

*Incurritur num. 1.*
*Excusatur num. 2.*
*Remittitur, & ex quibus censeatur remissa nu. 3. requiritur scientia num. 4. quis possit eam remittere. num. 5.*

1 CADVCITAS ob alienationem non procedit in locatione ad longum tempus cap. 3. num. 50. fol. 17.

2 CADVCITAS in emphyteusi, & locatione excusatur per quamlibet causam etiam iniustam, & fatuam cap. 55. n. 44. fol. 548.
Vid. in ver. *LOCATIO* num. 15.

3 CADVCITAS à locatione tanquam inducta fauore locatoris, procedit tantum eo volente cap. 59. n. 1. fol. 563.
Ampl. etiam si incurratur ipso iure ibi. nu. 2.
Caducitas per actum incompatibilem cum eius acceptatione à locatore factum, censetur remissa cap. 59. n. 3. fol. 563.
Caducitas per receptionem pensionum censetur remissa cap. 59. n. 4. fol. 563.
Item per quemcumque alium actum, ex quo deprehendatur voluntas perseuerandi in cōtractu cap. 59. n. 5. fol. 563.
Per concessionem licentiæ alienandi, an censeatur remissa caducitas cap. 59. n. 6. fol. 563.
Per actus incompatibiles cum caducitate, non solum censetur remissa caducitas incursa ob non solutionem canonum, sed etiam quælibet alia cap. 59. n. 7. fol. 563.
Et non solum incursa ex legis dispositione, sed etiam incursa vigore pacti resolutiui cap. 59. n. 8. fol. 563.
Ampl. vt non solum per receptionem canonum, sed etiam petitionem censeatur remissa caducitas cap. 59. n. 9. fol. 563.
Contrariū tenent aliqui, sed prima est magis communis cap. 59. nu. 10. fol. 564.
Ampl. vt non solum petitio futurorum, sed etiam decursorum sufficiat ibi. nu. 11.
Contrarium tenent alij ibi. num. 12.
Prima est magis communis, secunda verior cap. 59. n. 13. fol. 564.
Petitio pensionum æquiparatur receptioni, quo ad remissionem caducitatis c. 55 n. 14. f. 564.
Contrarium, quod illi termini sint diuersi ibi. num. 15.
Petitio canonum decursorum potest stare cum caducitate cap. 59. n. 17. fol. 565.
Distingue, vt per petitionem canonū decursorum censeatur remissa caducitas in emphyteusi, & locatione ad longum tempus, secus autem in locatione ad breue cap. 59. num. 18. fol. 565.
Petitio pensionum facta ante incursam caducitatem, nihil operatur ad eam impediendam cap. 59. n. 19. fol. 565.
Citatio ad soluendum pensiones, importat remissionem caducitatis, tanquam petitio iudicialis cap. 59. num. 20. fol. 565.
Idem si citatum ad docendum se soluisse ibi. num. 21.
Decl. procedere si additum, *alias videndum relaxari mandatum* c. 59. n. 22. fol. 565.
Decl. 2. requiri citationem esse in actis reproductam ibi. num. 23.
Et non sufficit reproductio, nisi appareat à quo sit facta ibi. num. 24.
Et requiritur, quod sit facta ab habente speciale mandatum ibi. num. 25.

4 RECEPTIO seu petitio pensionum, vt importet remissionem caducitatis, necesse est quod recipiens, caducitatem sciat cap. 59. num. 26. fol. 566.
Consentiens alienationi, si nesciat alienationem iam factam, & caducitatem incursam, non censetur eam remittere cap. 59. num. 27. fol. 566.
Caducitatis incursæ præsumitur ignorantia cap. 59. n. 28. fol. 566.
Scientia tamen probatur coniecturis, & satis est lapsus temporis cap. 59. nu. 29. fol. 566.
Caducitatis ob canonem non solutum ignorātia, allegari non potest à domino cui facienda erat solutio cap. 59. num. 30. fol. 566.
Secus si erat solitus exigere per alium ibid. num. 31.
Scientia officialis ad id deputati, nocet domino ibi. num. 32.
Decl. procedere in officialibus Principum, non autem in Procuratoribus priuatorum cap. 59. n. 33. fol. 566.

5 PROCVRATOR generalis non potest caducitatem remittere cap. 59. n. 34. fol. 566.
Prælatus Ecclesiæ, & Abbas Monasterij non possunt remittere caducitatem cap. 59. nu. 35. fol. 566.
Decl. procedere in Prælato Ecclesiæ Collegiatæ, secus in non habente Collegium cap. 59. n. 36. fol. 566.
Prælatus habens facultatem de nouo inuestiendi, potest caducitatem remittere cap. 59. num. 37. fol. 566.
Pater legitimus administrator bonorum filij, potest caducitatem remittere cap. 59. num. 38. fol. 566.
Tutor non potest caducitatem remittere cap. 59. nu. 39. fol. 566.

Tutore remittente caducitatem datur pupillo restitutio in integrum cap. 59.n.41.fol.566,
Remissio caducitatis facta per Procuratorem, non habentem mandatum speciale, sustinetur, si dominus eam ratam habuerit cap.59, num.42. fol.566,
Et remissio tacita per receptionẽ pensionum, censetur approbata, si pecunias exactas receperit cap.59.n.43.fol.566.
Decl requiri scientiam caducitatis, & exactionis pecuniarum, itaut non sufficiat eas recepisse in confuso cum alijs cap. 59. num. 44. fol.567.
Administrator, licet sine facultate non remittat caducitatem recipiendo canones, tamen præbet excusationem ab ea cap. 59. num. 45. fol. 567.
Decl vt præbeat excusationem ab incurrenda, secus quo ad incursam ibi. num. 46.
Dominus recipiendo canones, potest sibi reseruare caducitatem cap.59.n.47.fol. 567.
Contrarium tenent alij ibi n.48.
Decl. primam procedere in receptione canonum decursorum tantum, secunda, si recipiantur etiam futuri cap.59.n.49. fol.567.
Et valere preseruationem tantum, si vltra receptos emphyteuta remaneat debitor pro integro biennio ibi. n.50.
Canones futuri, ad effectum, vt per eorum petitionem censeatur remissa caducitas, intelliguntur decursi post ipsam caducitatem incursam cap.59.n.51.fol.567.
Decl. procedere, si statim fuit acceptata, ibi. num. 52.
Præseruatio caducitatis, quamuis inualida, sustinetur, si emphyteuta non contradixit cap. 59. num. 53.fol.567.
Contradixisse satis dicitur, si protestatus fuit, se non cecidisse à iure suo ibi.nu.54.
Remissio caducitatis, conductore absente, & nemine pro eo acceptante ei non prodest, vel saltem potest reuocari c.59.n.55.f.567.

CALDARIVM.

Caldarium muratum in domo cum ea venit cap. 23.n.51.fol.230.

CAMPANAE CAMPANILE.

Campanae ad vsum pium locari possunt cap.11. num.57.fol.66.
Campanile locari non potest cap. 11. num. 56. fol. 66.

CANNETVM.

Cannetum non venit appellatione vineæ cap. 33.n.73.fol.232.

CANON.

Canon, & census sunt synonyma, & quando releuet dictum pro canone cap. 3. num. 29. fol. 14.
Vid. in ver. EQVITAS CANONICA,

CANTORES.

Cantores, & Senatores ad ornandum diui[n] officium, non exercent actionem spiritu[a]lem, & mercedem recipere possunt cap.1[...] n.48. fol. 144.

CAPPELLA.

Cappellae non erectæ auctoritate superio[ris] Ecclesiastici bona, alienantur sine benepl[a]cito cap.14.§.6.nu.36. fol. 108.

CAPITALE.

Capitale societatis, si in fine reperiatur soluu[m] est restituendum ei, qui illud posuit cap. [...] num.50. fol.73.& v.societas n.4.

CAPITVLA.

Capitula, quæ fiunt in locatione gabellaru[m] habent vim legis cap.13. n. 23. fol.85.
Ampl. etiam quo ad tertios, si locatio [...] à Principe cap.13.n.24.fol.85.

CAPITVLVM.

Capitulum Cathedralis habens mensam se[pa]ratam, an citari debeat in alienatione mensæ Episcopalis c.14.§ 9.n.30. fol. 12[...]
Capitulo interest, ne bona Ecclesiæ alienen[tur] cap.14.§.9.n.31. fol. 126.
Capituli consensus non requiritur in aliena[tio]ne bonorum Ecclesiæ Cathedralis, quæ [...] sunt de sua mensa c.14.§. 10.nu.37.fol.1[...]
Capituli consensus non requiritur in alie[na]tione bonorum alterius Ecclesiæ, quam [...] cap.14. §. 10.n. 36.fol.133.

CAPOMAGISTER.

Capomagister tenetur etiam de culpa alior[um] quorum opera vsus est cap.31.n.28.fol.3[...]

CASALE.

Casalia Romæ locantur ad nouennium [...] beneplacito cap.14.§.6.n.2.fol.107.
Decl. hoc procedere in eis, quæ fructus [in]tegros non reddunt, nisi in triennio ibi.[...]

CASAMENTVM.

Casamenti, nomen est magis amplum, q[uam] nomen, domus, & comprehendit in se [vni]uersitatem plurium stationum simul iun[cta]rum cap.25.n.46.fol. 230.

CASTRVM.

Castro vel Villa locata venit iurisdictio, [...]nor, & iuspatronatus cap.23 n. 92.fol.[...]
Decl. venire in locatione ad longum [tem]pus, non autem in locatione ad modi[cum] ibi. num.94.

CASVS.

Casus fortuitus est quem nullum consili[um] humanum prævidere potest, & cui hu[...] infirmitate resisti non potest cap. 49. [...] 82. fol. 494.
Casum fortuitum, Iurisconsulti sæpe appel[lant] vim maiorem cap.49. n.83. fol.494.
Fortuitis casibus, quæ accidunt præcog[nosci] non possunt cap.49.n.54.fol.491.

Ca

Casus non dicitur fortuitus quando est solitus contingere cap.49.n.84.fol.494.

Lim. si sit omnino incertum tempus, quo euenire solet ibi. n.85.

Mors naturalis dicitur casus fortuitus cap. 49. num.86. fol. 494.

Casus fortuitus dicitur, qui venit à fortuna, non qui ex facto partis, vel alia ratione cap. 49. nu.87. fol. 494.

Factum Principis reputatur casus fortuitus c. 49.n.88.fol.495.

Casus fortuiti plures enumerantur cap. 49.nu. 91.fol.495.

CASVS INSOLITVS.

Casvs insolitvs dicitur ille, qui semel in mille annis accidit secundum aliquos cap. 49. nu. 92. fol. 495.

Contrarium, quod non sit necessaria tanta raritas ibi. nu. 93.

Et sufficere, quod semel in centum annis tenent aliqui cap. 49.n.94.fol.495.

Et sufficere, quod in quadraginta ibi.nu.95.

Et insolitum dici, qui non solet communiter euenire cap.49.n.94. fol.495.

Et qui prter cogitationem euenit ibi.n.97.

Et stari arbitrio Iudicis, qui dicatur insolitus cap. 49.n.98.fol.495.

Casus insoliti nedum sunt in comparatiuo, sed etiam in superlatiuo cap. 49.nu.63. fol.492.

Et sunt, qui non cogitati potuissent nisi à viro prudenti, & alij, qui nisi à prudentissimo cap.49.n.64.fol.492.

Factum habentis summam potestatem reputatur casus insolitus, de quo non fuerit cogitatum cap.49.n.110.fol.496.

CASVS MAIOR.

Casvs maior dicitur, in quo adest maior violentia cap.49.n.108.fol.496.

Casus maior, & magis inopinatus dicitur, qui rarius contingere solet cap. 49. num. 111. fol.496.

Casus maior quis sit, & magis inopinatus statur arbitrio Iudicis cap. 49. n.112. fol.496.

C A V S A.

Cavsa quælibet etiam bestialis excusat à pœna cap.14.§.8.n.5.fol. 121.

Causæ legitimæ alienandi bona Ecclesiæ, sunt necessitas, vtilitas, pietas, & incommoditas cap.14.§.10.n.3.fol. 129.

Causæ alienandi bona Ecclesiæ reducuntur ad vtilitatem, & necessitatem cap.14.§.10.nu. 3. fol. 129.

Causa sufficiens scientiæ valoris est, quia sum peritus cap.19.n.93.fol.185.

Item quia sum vicinus cap. 19.n.94.fol.185.

Decl. procedere in profanis non in beneficialibus ibid.n.95.

Causa sufficiens scientiæ redditus agri, est, quia fui laboratur cap.19.n.96. fol. 185.

Causa studij, dicitur causa pia cap.20.num.13. fol. 196.

Causa studij compellitur quis vendere cap. 20. num. 14.fol.196.

Et compellitur etiam locare, vti scholaribus, & Magistris ibi. nu.15.

Ampl. vt non possit dominus dicere, volo locare totam domum, si expediat scholari conducere vnam, vel duas stantias cap. 19. num. 16.fol. 196.

C A V T I O.

Cavtio de bene vtendo, & fruendo præstanda est post quam res tradita, non ante cap. 44. num.51. fol.447.

CELLERARIVS.

Cellerarivs Monacorum non habet facultatem locandi bona cap.14.§.12.n.24.fol.139

CAEMETERIVM.

Caemeterivm, & ambitus Ecclesiæ locari non possunt cap.11.n.58.fol.66.

CENSVALIS.

Censvalis contractus differt ab emphyteutico, quia in eo transfertur vtrumque dominium cap.3.nu.43.fol.16.

C E N S V S.

Censvs imposito pro extinguendo alio simili, non potest dici euidenter vtilis cap.14.§.10. num.20.fol.131.

Census alius reseruatiuus, alius constitutus, & in quo differant cap.3.n.44.fol. 16.

Census locari possunt cap.6. nu.26. fol.28.

Census reputantur inter stabilia ex veriori opinione cap.6.n.27.fol.28.

Census cum pactis contrarijs Bullæ Pianæ, stante potestatione se confirmandi cum ea, sustinetur cap.14.§.7. nu.22. fol. 114.

Decl. procedere, si res sit aliqualiter dubia, alias secus cap.14. §.7.nu. 23. fol. 114.

Maxime si protestatio non sit amplissima, ita vt remoueat sensum ab actu cap. 14. §. 7.nu.24.fol. 115.

Census imponi potest super melioramentis factis à conductore longi temporis in re stabili cap.34.§.3. nu.77.fol.350.

Censuarius vtens prælatione in emptione fundi venditi, tenetur stare locationi factæ à domino, si tenebatur primus emptor cap.61. nu. 70.fol.582.

Locationi autem factæ à primo emptore absolute stare debet ibi.nu.72.

CENTENARIA.

Centenaria præscriptio dicitur cõpleta etiamsi deficiant duo, vel tres aut etiam quatuor anni cap.14.§.11.n.7.fol.135.

Vid. PRAESCRIPTIO.

C I T A T I O.

Citationes dirigendæ sunt in eum de cuius inte-

tereſſe principaliter agitur, nec neceſſe eſt citare eum, quem negocium tangit ſolum in conſequentiam cap. 27. numer. 46. fol.277.

Litem mouens ſuper re locata citando ſolum conductorem uuliter agit cap. 27. num.44. fol. 277.

Lim. ſi agatur de ſola poſſeſſione naturali ibi. num.45.

Citatio partis ad videndum referre, vel ad diceodum contra relationem requiritur in relatione peritorum facienda cap. 34. §. 5.nu. 51. fol.363.

Contr.tenent alij ibi. nu.52.

Decl. vt non ſit neceſſaria citatio prædicta ſi pars fuit citata ad videndum eligi Perit. ſeu electioni interfuit ibi. nu. 53.

Idem ſi periti fuerunt à partibus electi, ſeu de eorum conſenſu cap. 34. §. 5. num. 54. fol. 363.

Idem ſi interfuerunt æſtimationi,vel ad intereſſendum citatæ fuerunt cap. 34. §.5. num. 55. fol.363.

Citatio partis non eſt neceſſaria in obtinenda aſſociatione, ſtante facultate procedendi propria auctoritate cap. 55. n.17.fol.546.

Aſſociationem ſine citatione partis Iudices nō ſolent concedere cap.55. n.22. fol.546.

Maxime vbi non conſtet partem omnino defenſione carere ibi. nu.23.

Citatio generalis per edictum non releuat ab onere citandi eos quorum intereſſe, & ius opponendi eſt certum cap.14.§. 9.num. 24. fol. 126.

Declara procedere ſi ſint præſentes ibid. num.25.

Citatio ad intereſſendum æſtimationi per peritos faciendæ debet eſſe pro hora certa cap. 34.§.5.nu.37.fol.362.

Citatio ad comparendum coram Iudice non eſt neceſſe, quod ſit hora certa, quia intelligitur pro hora audientiæ, ſecus eſt in citatione pro actu extraiudiciali cap. 34. §. 5. num.38. fol. 362.

Citationis ad intereſſendum defectus,vitiat relationem peritorum iudicialiter electorum, ſecus autem electorum extraiudicialiter, quos partes informarunt cap.34.§.5.nu.39. fol. 362.

CIVITAS.

Civitates ſine legibus, & legum magiſtris regi non poſſunt cap.41.n.33.fol.432.

CLAVES.

Claves, ſeræ, & clauſtra domus ſunt cap. 23. num.49.fol.230.

CLAVSVLA.

Clausulae *actum* denotat perfectionem ſcripturæ cap.22.nu.18. fol.213.

Ampl.procedere, etiam ſi dicta clauſula ſit cæterata ibi.num.19.

Decl.procedere ſi clauſula ſit in fine inſtrumenti, ſecus ſi in principio, vel in medio cap. 22. nu.20.fol.213.

Decl.2. vt in fine multum operetur, ſed de ſe non ſufficiat cap. 22.n.21.fol.214.

Clauſulæ actum defectus denotat imperfectionem ſcripturæ c.22.n.22.fol.214.

Clausula *ad habendum* &c. ſolet apponi magis de ſtylo Notariorum, quam de partium voluntate cap.46.n.45. fol.461.

Et quando eſt in parte executiua non alterat diſpoſitionem principalem, ſed eius naturam ſequitur ibi.nu.45.

An autem hoc procedat ſi eſt in parte diſpoſitiua, ſunt hinc inde opiniones ibi. n.47.

Clauſula *ad habendum* &c. facit emphyteuſim eccleſiaſticam tranſitoriam ad quoſcumque hæredes cap. 53. n.71.fol.529.

Contrarium tenent aliqui ibi. n.72.

Decl. primam procedere ſi clauſula ſit in parte diſpoſitiua, ſecunda ſi ſit in executiuis cap.53.nu.73.fol.529.

In executiuis eſſe dicitur cū eſt appoſita poſt firmatam acquiſitionem c. 53. n.74.fol.529.

Secus ſi eſt poſt verbum *inueſtientes* ſermone continuato, & immediate poſt diſpoſitiuam ibi. nu.75.

In diſpoſitiua dicitur cū eſt poſt deſcriptionem bonorum ante clauſulam *hanc &c.* & ante promiſſionem canonis cap. 53. num.76. fol. 529.

Contrariū quod dicta clauſula *ad habendum*, &c. etiam in parte diſpoſitiua reſtringatur ad limites conceſſionis, cui apponitur cap. 53.nu.77.fol.529.

Decl. hanc contrariam procedere,ſi emphyteuſis ſit ſine beneplacito Apoſtolico cap. 53.nu.78.fol.530.

Vel ſi ſtipulata tantum pro deſcendentibus ibi.nu.79.

Clauſula *ad habendum &c.* non operatur in præiudicium vocatorum, ſed ſolum concedentis cap.53.nu.80.fol.530.

Clauſula *ad habendum &c.* facilius reſtringitur ſi ſit cæterata cap. 53.n.81. fol. 530.

Si autem ſit extenſa cū facultate diſponendi ad libitum, non poteſt reſtringi per verba ſequentia cap.53.n.82.fol.530.

Neque ſi ſit ample appoſita reſtringitur ad antecedentia cap.53.n.83.fol.530.

Clauſula *ad habendum* reſtringitur per verba ſequentia *cum pactis infraſcriptis* cap. 53. n. 141. fol.534.

Item reſtringitur per verba *ſecundum naturā huiuſmodi inſtrumentorum* cap. 53. nu. 142. fol. 534.

Decl.

Decl. prædicta verba minuere, sed non in totum tollere vim clausularum prædictarum cap. 53. n. 143. fol. 534.

Clausula *conscientiam tuam oneramus*, operatur, vt executor possit se informare extraiudicialiter cap. 14. §. 9. nu. 7. fol. 124.

Decl. procedere si concurrat cum ea alia clausula *vocatis, vocandis*, vel *seruatis seruandis* ibi. nu. 8.

Clausula *constituti* operatur, vt peri possit associatio contra tertium possessorem cap. 21. nu. 37. fol. 210.

Clausula *constituti* fauore secundi conductoris, tribuit ei prælationem aduersus primum cap. 21. nu. 36. fol. 210.

Clausula *constituti* cedit naturæ contractus in quo est apposita non transferrentis possessionem c. 21. nu. 26. fol. 209.

Clausula *constituti* non transfert detentationem ad possessionem actualem cap. 21. nu. 27. fol. 209.

PRAECARIVM.

Precarivm additum clausulæ constituti minuit eius vim, cap. 21. nu. 28. fol. 209.

Clausula *constituti* cum precario transfert solam ciuilem possessionem, & sine precario transfert ciuilem, & naturalem, & remanet constituenti sola detentatio cap. 21. nu. 29. fol. 209.

Clausula *constituti*, & precarij non operatur in contractu locationis cap. 21. num. 30. fol. 209.

Lim. si appareat de voluntate contrahentium illam accomodandi naturæ contractus, & transferendi solam detentationem ib. n. 31.

Decl. requiri expresse actum esse de transferenda sola detentatione ibid. nu. 32.

Detentatio translata in primum conductorem per clausulam constituti operatur, vt præferri debeat secundo, cui res fuerit tradita actualiter cap. 21. nu. 33. fol. 209.

Clausula *constituti* tribuit constitutario facultatem capiendi propria auctoritate, cap. 21. nu. 34. fol. 210.

Ampl. procedere etiã in contractu locationis, & census in quibus alias d. clausula esset inepta ibi. nu. 35.

Clausula *constituti* transfert veram possessionem cap. 27. nu. 32. fol. 236.

Et tam ciuilem, quam naturalem ibi n. 33.

Decl. procedere si adsit causa habilis, & sit de natura contractus in quo apponitur, vt possessio transferatur ibi. nu. 34.

In locatione transfert detentationem, non autem possessionem ibi. nu. 35.

Clausula *cum libera*, & similes vel consecutiuæ non ampliant dispositiuam cap. 7. nu. 33. fol. 33.

Clausula *cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis* est generalis, & omnia quouis modo ad rem spectantia complectitur cap. 23. nu. 98. fol. 234.

Decl. vt complectatur agrum separatum si addita alicui verbo vniuersitatem continente secus si rem particularem significante ib. num. 99. fol. 235.

Clausula *cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis* restringitur ad ea, quæ sunt de natura rei cui additur cap. 23. nu. 101. fol. 235.

Clausula *cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis* si descripta fiat finia rei locatæ, magis operabitur si apposita post descriptionem, quam si ante cap. 23. nu. 104. fol. 235.

Clausulæ *deducens omne ius &c.* & *petens institiam administrari &c.* in libellis apponi solitæ, faciunt censeri intentata omnia remedia competentia vltra expressa cap. 40. nu. 34. fol. 416.

Clausula *deducens omne ius, omnemque actionem* in libello apposita, operatur posse ferri sententiam ex alia actione non expressa cap. vlt. nu. 64.

Lim. si ex ipso libello, & postea prosecutis appareat fuisse intentatum remedium certum, & actorem ad illud se restrinxisse ibi. num. 65.

Clausula *de ea faciendo ac disponendo ad libitum voluntatis*, similis est clausulæ *quibus dederit*, & idem operatur cap. 53. nu. 68. f. 529.

Clausula prædicta potest ab alijs esse restricta ad primum acquirentem ibi. nu. 69.

Clausula *discretioni vestræ committimus*, importat electam fuisse industriam personæ cap. 14. §. 9. nu. 13. fol. 125.

Clausula *districtè præcipimus*, importat electam fuisse industriam personæ cap. 14. §. 9. nu. 14. fol. 125.

Clausula *donec &c.* est repetitiua cap. 17. nu. 112. fol. 182.

Clausula, *& alia quæcumque faciendum*, ampliat facultatem Procuratoris vltra expressa cap. 7. nu. 37. fol. 33.

Clausula *&c.* extenditur ad ea quæ sunt de natura actus, non ad alia cap 36. num. 16. fol. 185.

Et ad ea quæ desunt ad complementum orationis iam cæptæ, non ad ea, quorum saltem principium, nõ est expressum ib. n. 17.

Clausula, *& faciendam ea, quæ ipse mandans facere posset si præsens esset* importat liberam, itaut veniant etiam ea, quæ mandatum speciale requirunt, secundum magis communem cap. 7. nu. 38. fol. 33.

Contrarium procedit si dictum, *omnia facere, quæ in propria persona erat facturus* cap. 7. nu. 39. fol. 34.

Clau-

Clausula, *& faciendum ea, quæ mandans facere posset*, importat magis mandatum speciale, & facultatem locandi si in ipso mandato expressum aliquid, quod mandatum speciale requirat cap. 7. nu. 40. fol. 34.
Idem si aliquod exceptum, mandatum speciale requirens cap. 7. nu. 41. fol. 34.
Clausula, *& non alias* reddit contractum indiuiduum cap. 14. §. 7. nu. 17. fol. 114.
Et est limitatiua voluntatis ibid. nu. 18.
Clausula *omni meliori modo* operatur, vt si contractus non possit sustineri modo quo factus est, sustineatur alio cap. 14. §. 7. n. 26. f. 115.
Decl. procedere si sit concepta cum præcedenti dictione, *&* ibid. nu. 27.
Clausula *omni meliori modo* etiam præcedente dictione, *&* non potest operari, vt sustineatur contractus nullus cap. 14. §. 7. nu. 28. fol. 115.
Clausula *petens iustitiam administrari* facit censeri intentata omnia remedia competentia vltra expressa cap. 40. nu. 34. f. 416.
Clausulæ *procedi de plano sine strepitu, & figura iudicij, sola facti veritate inspecta, & omni iuris solemnitate omissa* important facultatem procedendi via executiua cap. 39. n. 28. fol. 407.
Clausula *pro se &c.* extendi debet, *pro se, hæredibus, & successoribus quibuscumque* cap. 53. nu. 56. fol. 528.
Potest tamen commodissimè intelligi pro se, hæredibus, & successoribus sanguinis ibi. nu. 57.
Et ideo dicta ampliatio patitur difficultatem in emphyteusi Ecclesiastica ibi. nu. 58.
Clausula *pro se, & quibus dederit* æquiparatur stipulationi *pro se hæredibus, & successoribus quibuscumque* cap. 53. n. 59. fol. 518.
Clausula *pro se, & quibus dederit* operatur tantum fauore primi acquirentis, secundum aliquos cap. 53. nu. 61. fol. 528.
Contrarium ibi. nu. 62.
Decl. primam procedere in emphyteusi ad tertiam generationem, vel stipulatam pro descendentibus, alias secus ibi. nu. 63.
Clausula *pro se, & ab eo causam habentibus* similis est clausulæ *pro se, & quibus dederit*, & eodem modo facit emphyteusim transitoriam ad quoscumque cap. 53. nu. 67. fol. 529.
Clausulæ prędictę possunt ab alijs esse restrictę ad primum acquirentem ibi. nu. 69.
Clausula *quibus dederit*, limitatur ab alijs clausulis cap. 53. nu. 64. fol. 528.
Et infringitur per prohibitionem alienationis ibi. nu. 65.
Et in hoc differt à stipulatione *pro hæredibus quibuscumque*, quia hæc non infringitur à prohibitione alienationis c. 53. n. 66. f. 529.
Clausula *ratum &c.*, seu *promittens ratum &c.* in mandatis procuræ non importat liberam facultatem secundum communem cap. 7. nu. 43. fol. 34.
Clausula *saluo, & reseruato beneplacito, & non alias* facit contractum indiuiduum cap. 14. §. 6. nu. 20. fol. 114.
Clausula *si in euidentem* non suspendit validitatem beneplaciti, & eius effectus cap. 14. §. 7. nu. 47. fol. 117.
Decl. procedere si tunc temporis verè adsit vtilitas cap. 14. §. 7. nu. 48. fol. 117.
Clausula *sine aliqua contradictione, præuia renunciatione cuicumque exceptioni, & iuri, & legum auxilio*, non operatur, quod competat via executiua, sed tollit tantum obligationem cap. 39. nu. 23. fol. 407.
Clausula *supplentes &c.* tollit omnem defectum iuris positiui cap. 14. §. 10. nu. 39. fol. 133.
Clausula *vocatis vocandis* operatur, quod executores literarum assumant partes Iudicis, & iudicialiter procedant cap. 14. §. 9. nu. 5. fol. 125.
Clausula *vocato Capitulo* solet apponi in literis beneplaciti super alienatione rei mensæ Episcopi cap. 14. §. 10. nu. 40. fol. 133.

CLAVSVLAE.

Clausvlae solitæ apponi tunc censentur appositæ cum sunt de natura contractus cap. 61. nu. 115. fol. 586.
Clausula donationis solita apponi in contractu emptionis, & locationis, impedit dari de læsione cap. 18. nu. 96. fol. 175.
Decl. procedere si illam apponens scit verum valorem, & habet verum animum donandi, quod non præsumitur ibi. nu. 97.
Clausulæ mandatorum procuræ restringuntur ad concernentia negocium non autem ad expressa tantum cap. 7. nu. 36. fol. 33.

CLERICVS.

Clerici non possunt conducere gabellas cap. 13. nu. 14. fol. 84.
Clerici non possunt prædia conducere, cap. 10. num. 66. fol. 54.
Neque possunt conducere alia negociationem sapientia cap. 10. n. 67. fol. 54.
Neque possunt esse fideiussores conductorum cap. 10. nu. 68. fol. 54.
Clerici conductio est ipso iure nulla cap. 10. nu. 69. fol. 54.
Clerici non prohibentur conducere bona Ecclesiastica cap. 10. nu. 70. fol. 54.
Clericus pauper potest conducere ad se sustentandum cap. 10. nu. 71. fol. 54.
Clericus non beneficiatus, nec in sacris constitutus non prohibetur conducere cap. 10. nu. 72. fol. 54.
Clericus non prohibetur conducere prædium paruum,

paruum, vel proprijs bonis circumdatum cap. 10. nu. 73. fol. 54.
Clericus succedens conductori potest continuare cap. 10. nu. 74. fol. 54.
Clerici possunt locare operas, quas tanquam Clerici faciunt in Ecclesijs cap. 15. nu. 29. fol. 142.
Decl. procedere tantum in clericis pauperibus cap. 15. nu. 30. fol. 142.
Contrarium verius ibid. nu. 31. & nu. 40.
Clericus diues paciscens de recipiendo aliquid pro Sacrificio, non propterea censetur facere ex auaritia cap. 15. nu. 42. fol. 143.
Clericus inseruiens Missæ, quod stipendium recipere valeat cap. 15. nu. 50. fol. 144.
Clericus accedens ad meretrices non potest compelli soluere mercedem etiam conuentam cap. 15. nu. 63. fol. 146.

COACTIVA.

Coactiva Locationis datur tantum in casu necessitatis præcisę cap. 20. nu. 36. fol. 197.
Decl. procedere in necessitate præcisa morali ibid. nu. 37.
Coactiua locationis, vt habeat locum requiritur, vt locatio fiat sine magno incommodo domini cap. 20. nu. 38. fol. 197.
Vid. in ver. *LOCATIO* num. 5. & in ver. *PRIVILEGIVM*.
COEMETERIVM, vid. *CEMETERIVM*.

COLLATICA.

Collatica quid sit cap. 12. nu. 4. fol. 68.

COLLECTAE.

Collectas impositæ ratione rei, soluendæ sunt à locatore cap. 34. §. 1. nu. 29. fol. 336.
Decl. procedere in impositis personæ pro rebus, secus in impositis fructibus tantum ibi. nu. 30.
Collectæ imponi possunt conductoribus ad longum tempus ratione vtilis dominij cap. 34. §. 1. nu. 31. fol. 336.
Pro collectis potest conductor compelli soluere de fructibus, & se reualere à domino cap. 34. §. 1. nu. 32. fol. 336.
Decl. procedere pro rata fructuum qui domino ab eo debentur ibi. nu. 33.

COLONIA, ET COLONVS.

*De colonis in genere num.* 1.
*De colonia, & colono Partiario nu.* 2.

1 COLONVS quis dicatur cap. 1. num. 26. fol. 4.
Colonus dicitur qui terram colit cap. 5. nu. 1. fol. 21.
Colonorum variæ sunt species, & quæ cap. 5. nu. 2. fol. 21.
Coloni qui nummis colunt sunt propriè conductores cap. 5. num. 4. fol. 22.
Coloni nomine venit etiam gratuito conducens cap. 5. numer. 9. fol. 21.
Colentes agrum pro mercede dicuntur coloni conductitij cap. 5. nu. 10. fol. 22.
Colonorum nomine æque veniunt partiatij, ac colentes nummis cap. 5. nu. 12. fol. 22.
Colonus percipiens dimidiam fructuum tenetur ad omnes expensas cap. 5. nu. 34. fol. 24.
Semine mutuo recepto per colonum non tenetur dominus cap. 5. nu. 41. fol. 24.
Semen mutuo receptum per colonum ab ipso domino est coloni, nec creditum eius quod habet dominus est de iuribus fundi ibid. num. 42.
Colonus curare debet fieri opera rustica suo tempore cap. 29. nu. 70. fol. 305.
Furto subtractis fructibus an competat actio colono vid. in ver. *FVRTVM*.

2 COLONVS PARTIARIVS cessante prohibitione potest omnes fructus ad domum suam asportare cap. 33. n. 25 fol. 323.
Dominus prædij potest facere præceptum colono partiario ne fructus colligat sine eius præsentia cap. 33. nu. 22 fol. 323.
Colono partiario colligente fructus spreto præcepto, vel statuto vocandi dominum, competit aduersus eum iuramentum in litem cap. 33. n. 23. fol. 323.
Colonus partiarius tenetur tantum ad vecturas portionis dominicalis, non autem ad gabellas cap. 38. n. 28. fol. 403.
Ampl. etiamsi expresse obligauerit se asportare suis sumptibus ibi. nu. 29.
Coloni partiarij dicuntur, qui pro certa rata fructuum colunt cap. 5. n. 11. fol. 22.
Coloni partiarij non sunt propriè conductores cap. 5. n. 15. fol. 22.
Coloni partiarij sunt socij ibi. n. 16.
Decl. vt sint socij impropriè ibi. nu. 17.
Colonus partiarius non solum ponit operas, sed etiam instrumenta & semen cap. 5. num. 28. fol. 23.
Colonus partiarius habet dimidiam eorũ fructuum, qui proueniunt ex cultura, & cura, non aliorum cap. 5. n. 38. fol. 24.
Palea æqualiter est diuidenda cum colono partiario, nisi pacta aliter ferant cap. 5. nu. 37. fol. 24.
Damna quæ est quomodo sint communia in colonia partiaria ibi. nu. 39.
Colonorum nomine æque veniunt partiarij, ac colentes nummis cap. 5. n. 12 fol 22.
Seminis periculum an spectet totaliter ad colonum partiarium cap. 5. nu. 40. fol. 24.

COLONIA PARTIARIA.

Colonia partiaria est contractus innominatus cap. 5. nu. 21. fol. 23.
Assimilatur locationi, & secundum eius naturam

turam regulandus erit ibi.num.22.
Colonia partiaria est societas velata sub cōtractu locationis inclusa ibi. nu. 23.
In colonia partiaria lucrum, & damnum est commune cap.5.nu.20.fol. 23.
Colonia partiaria regulari debet cum regulis societatis, in eis, quæ habentur expressa in iure, in regulis, cum regulis locationis cap.5.n.25.fol.23.
Colonia partiaria continet societatem, quia dominus in ea ponit terras, & colonus operas ibi.num.27.
Colonia partiaria diuersimode contrahitur pro diuersitate terrarum cap. 5. n.35.fol.24.
Magis patet in ea locatio, quam societas c. 5. num.24.fol.23.
Colonia partiaria probatur per continuatam annuam præstationem certæ ratæ fructuum cap. 22.nu.64.fol.218.
Contrarium ibi num.65.fol.219.
RELIQVA vid.in vet. *CONDVCTOR*.

COMMODITAS.

Commoditas percipiendi fructus bonorum Ecclesiæ, seu pensiones Ecclesiasticæ conceditur sine beneplacito cap.14.§.5.n.7. fol.105.
Cautius tamen est procedere per viam obligationis personalis, vel constitutionis Procuratoris ad exigendum ibi. nu.8.
Commoditas percipiendi fructus est ius personæ inhærens cap.14.§.5.n.11.fol. 106.
Commoditas percipiendi fructus si locetur cōceditur sola personalis obligatio non autem rei cap.20.n.52.fol.198.

COMMVNIO.

Commvnio est mater discordiarum cap.26.n.51. fol 266.
Communis res cum alio est etiam propria cap. 9.nu.30.fol.45.
A communibus opinionibus non facile obtinetur recedi in Tribunalibus cap. 20. num. 52.fol.198.

CONCESSIO.

In concessione venit solum ius, quod habet, qui concessionem facit cap.23.n 2.fol.227.
Decl.procedere in locatione facta titulo lucratiuo ibid.num.3
Decl. 2. procedere in contractu onerofo si recipiens sit certioratus de qualitate rei, & iure, quod in ea habet concedens ibi. nu.4.
Decl.3. venire tantum,quod concedens habet, si id ex quantitate mercedis arguatur. ibi. nu.5.
Ampl.venire etiā aliena inter fines comprehensa, licet locans bona confinata addiderit ad ipsum spectantia, & pertinentia ibi.n.6.
Concessio ad tempus, puta ad vitam dignoscitur, quod sit locatio à distributione pretij in singulos annos cap.2.num.50.fol. 9.
Concessio ad tertiam generationem non re[...]gnat, quod sit locatio cap.3.n.61.fol.18
Concessio ad vitam magis conuenit locatio[...] quam emphyteusi cap.3.n.62. fol.19.
Concessio ad firmam quid importet cap.1 [...] 39.fol. 63.
Concessio intuitu personæ facta à Principe [...]tinguitur cum persona,sed successor non [...] concessionem petit cap. 62.nu.36.fol.61

CONDEMNATIO.

Condemnatvs restituere bona Ecclesiæ vti [...]liter alienata, debet etiam condemnari [...] restitutionem fructuum à die alienatio[...] cap.14.§.7.nu.97. fol.120.
Ampl.etiamsi in alienatione interuenisse[...] neplacitum,& sententia executoris ibi.n.
Lim.si interuenisset aliquis error in facto [...] num.99.

CONDICTIO.

Condictio datur contra tertios possessore[...] 63.n.76.fol.627.

CONDITIO.

Conditio nil ponit in esse donec fuit purif[...]ta cap.14.§.2.n.7.fol.92.
Conditio retrotrahitur ad diem celebrati [...]tractus cap.14.§.2.num.8.fol.92.
Lim.stante impossibilitate iuris cap. 14.[...] num.9.fol.93.
Lim.2. in conditione potestatiua ibi. n.[...]
Conditio vbi adest, attenditur solum an ea [...]titerit cap. 50.n.5.fol.500.

CONDVCTIO, CONDVCERE, E[...] CONDVCTOR.

*Quid sint, & alia generalia num.* 1.
*Conducere qui possint num.* 2.
*Alia circa contractum locationis, & condu[...]nis vid.in ver. LOCATIO.*
*Conductor quid possis num.* 3.
*Conductor ad qua teneatur num.*4.
*Conductor,an gaudeat priuilegijs locatoris*

1 CONDVCTIO dicitur à verbo condu[...] cap.1.n.19.fol.3.
Conducere est secum ducere cap.1.n.19.fo[...]
Conductor quis dicatur, & quis locator ca[...] num.20.fol.3.
Conductor operarum differt à cōductore [...]ris, & quomodo cap.1.n.24. fol.3.
Conductor æquiparatur fructuum empto[...] 33.nu.7.fol.322.& n.44. fol.325.
Conductor dicitur procurator ad denun[...]dum domino damnum rei imminens ca[...] num.20.fol.301.
Statutum loquens de locatore non procec[...] conductore cap.32.n.42.fol.319.
Contr.si sit fauorabile,& late interpreta[...] vel appareat aliter sensisse statuentes c[...] num.43.fol.319.

Conductor licet non possideat tamen detinet cap. 21.n.15.fol.207.
Vide in ver. *POSSESSIO*.
Conducens rem propriam, quam possidet, possessionem amittit cap.11.nu.23. & num. 27. fol.161.
Conducens non dicitur alienare c.10. n.1.f.48.
Conductor, & locator sunt correlatiui, & ideo quod statutum est in locatore, debet etiam censeri statutum in conductore cap.60. n. 1. & 2. fol. 568.
Decl. non procedere vbi eadem ratio non viget in vtroque ibid.nu.4.
Conductor per conductionem nullum acquirit ius in re, sed tantum actionem personalem aduersus locatorem cap.61.num.42.fol.579. vid. in ver. *LOCATIO* nu. 9.

2 PROHIBITVS alienare non prohibetur conducere cap. 10.nu.1. fol.48.
Decurionibus interdicta erat conductio aliquarum rerum cap.10. n.34. fol.51.
Emptor potest conducere rem emptam interim ac pretium soluit cap. 10. nu.96. fol.56.
Faber malleator non potest conducere domum prope scholas cap.10.nu.94.fol.56.
Iudaei non possunt conducere decimas cap.10. num.93.fol.56.
Meretrices conducentes domum in vicinia honesta, possunt expelli cap.10.n.95.fol.56.
Monachi prohibentur coñducere nomine proprio non Monasterij cap.10 n.75. fol.54.
Mandatum ad conducendum speciale requiritur cap.7.n.11.fol.31.
Vid.in ver. *MANDATVM*.
Clerici an possint conducere vid.in verbo. *CLERICI*.
Curator an possit conducere vid. in verb. *TVTORES*, & *CVRATORES*.
Curiales an possint conducere v. ver. *CVRIALIS*.
Laici an possint conducere v. ver.*LAICVS*.
Milites an possint conducere v. ver. *MILITES*.
Minores an possint conducere vide in ver. *MINOR*.
Officiales an possint conducere vid. in ver. *OFFICIALIS*.
Tutor an possit conducere v. *TVTOR*.
Venditor an possit conducere vid. in ver. *VENDITOR*.

3 CONDVCTOR non potest caedere arbores c.54.n.10.f.539. vid.in ver *LOCATIO* n. 12.
Conductor ad longum tempus potest in re cõducta aliquid amplius facere, quam conductor ad breue cap. 54. nu. 33. fol.541.
Conductor potest agere contra locatorem vid. in verb.*ACTIO* & ver. *REMEDIVM*.
Conducens ab Ecclesia cum clausula *reseruato beneplacito*, non potest, antequam obtineatur à contractu recedere cap. 14. §. 7. num. 49.fol. 117.
Nec potest recusare solutionem pensionis ibi. num. 50.
Conductor, quando possit recedere à contractu ante finitum eius tempus vid. in ver. *CONTRACTVS* num. 3.
Conductor expulsus finita locatione non petit reintegrationem cap. vlt. nu.23.
Conductor non solum non potest inferre damnum in re, sed nec etiam in fructibus finita locatione colligendis cap. 29. n.68.fol.305.
Imo nec etiam in fructibus colligendis de tempore locationis si est colonus partiarius cap.29.n.69.fol.305.
In vltimo anno non potest inferre damnũ fructibus sequentis anni cap.29.nu.76.fol.305.
Et non solum non potest fructus sequentis anni corrumpere, sed neque fundum exfructare ibi. nu.77.
Sic non potest in fine anni colligere fructus acerbos ibi. num.78.
Nec conductor gabellae potest vltimo anno eam minuere cap.29. num.79.
Conductor non potest vltimo anno relinquere plura capita vitium, vt inde maiorem vuae quantitatem percipiat cap.29.nu.83.
Et vbi fundus est solitus seminari in parte, & in parte quiescere, non potest vltimo anno seminare totum cap.29.nu.84.
Neque potest vltimo anno restipulare cap. 29.num.85.
Lim. si adsit consuetudo ibi.nu.86.
Consuetudo in dicto proposito probanda est in specie, quoad conductores ibi. nu.87.
Conductor non potest facere in re omnia, quae potest dominus cap.29. n.82.fol. 306.
Conductor non potest vsum rei conductae alterare cap.29.nu.88.
Sic in Apotheca introducere aliud exercitiũ diuersum à solito ibi. n. 89.
Conductor tanto minus potest alterare vsum rei, si non constat de voluntate domini cap. 29.num.91.
Conductor domus nõ potest in camera bona facere coquinam cap.29.n.92.
Conductor non potest rei formam, aut faciem mutare cap.29.n.93.
Ampl. vt emphyteuta per hanc mutationem incurrat caducitatem cap. 29. n.94.fol.306.
Decl. non posse alterari vsum, nec mutari formam in damnum rei, secus si inde resultat maior vtilitas cap.29.n.95.
Facilius si ex coniecturis appareat de voluntate domini ibi. n.97.

E contra vero si appareat contraria voluntas domini, non potest conductor facere dictas mutationes ibi. num.98.
Conductor potest alteri sublocare cap. 32. nu. 1. fol. 316.
Vide SVBLOCATIO.
Conductor an & quando possit recedere à contractu vid. in ver. CONTRACTVS nu. 3.
Conductor potest sibi assumere socium in conductione tam ante, quam post contractum cap. 32. nu. 20. fol. 317.
Vid. in ver. SOCIVS.
Conductor domus existentis in Parocchia in qua Parochiani præsentant Parochum, an præsentare debeat, vel ne cap. 27 num. 195. fol. 191.

4 CONDVCTOR tenetur rem custodire ne damnificetur cap. 29. nu. 11. fol. 300.
Conductor tenetur bona fide vti re conducta cap. 29. n. 1. fol. 299.
Conductor tenetur colere fundum cap. 34. §. 1. num. 49. fol. 338.
Conductor & emphyteuta ad longum tempus non tenentur stare locationi ad breue tempus factæ antecedenter per dominum cap. 61. n. 185. fol. 592.
Lim. in emphyteuta fisci, vel Ecclesiæ ibi. num. 186.
Impedito vsu rei facto conductoris ipse tenetur in integrum pensionem soluere cap. 28. num. 30. fol. 295.
Ampl. procedere etiamsi factum sit iustum ibi. num. 31.
Lim. si facto conductoris dedit causam culpa locatoris cap. 28. n. 32. fol. 296.
Principi iniuste petenti vsum rei locatæ tenetur conductor resistere cap. 28. n. 47. fol. 297.
Vid. in ver. PRINCEPS.
Conductor expulsus debet reclamare, & contradicere cap. 28. n. 20. fol. 294.
Conductor non solum tenetur ad damna per illum illata rei, sed etiam ad ea quæ passus est inferri per alios cap. 29. n. 10. fol. 300.
Conductor si præuidere potest casum, & reparare, & non facit, tenetur ad damna cap. 29. n. 12. fol. 300.
Lim. si vltra custodiam requiratur expensa, quia conductor ad eam nō tenetur ibi. n. 13.
Ampl. vt cōductor adeo teneatur custodire, vt debeat etiam resistere exercitui si potest ibi. num. 14.
Secus si non potest, vel prudentialiter non debet cap. 29. n. 15. fol. 300.
Decl. vt debeat conductor resistere facto tertij si sit iniustum, secus si sit iustum ibid. num. 16.
Decl. 2. locatorem dicentem non factam resistentiam debitam à conductore, probare debere ibi. num. 17.
Decl. 3. vt si ipse locator monitus non se opposuit, non possit de hoc redarguere conductorem cap. 29. num. 18. fol. 300.
Conductor periculum imminens rei denunciare debet locatori cap. 29. num. 19. fol. 300.
Lim. si non possit denunciare ibi. n. 21.
Et nō potuisse dicitur vbi si denunciabat aliquod periculum sibi imminebat cap. 29. nu. 22. fol. 301.
Vel si repente euenit periculum, itaut tempus non habuerit ibi. nu. 23.
Intellige si præuidere non potuit cap. 29. nu. 24. fol. 301.
Lim. 2. si dominus erat absēs, quia excusatur à denunciatione secundum aliquos ibi. n. 25.
Contr. verius, quia tenetur denunciare coniunctis, & amicis ibi. n. 26.
Lim. 3. si locator non erat potens ad impediendum, vel verisimiliter non impediturus cap. 29. nu. 27. fol. 301.
Lim. 4. si periculum erat notorium ibi. n. 28.
Lim. 5. si damnum prouenit ex facto ipsius locatoris cap. 29. n. 29. fol. 301.
Litem mouens super re locata citando solum conductorem nulliter agit c. 37. n. 44. f. 377.
Lim. si agatur de sola possessione naturali ibi. num. 45.
Damna reficere tenetur conductor, multo magis si promisit custodire rem, & eam non deteriorare cap. 29. nu. 30. fol. 301.
Ampl. vt stante tali promissione censeatur suscepisse curam ne damna fiant cap. 29. nu. 31. fol. 301.
Conductor tenetur de damnis à se prouenientibus eius dolo, vel culpa, non autem de casu fortuito cap. 29. n. 41. fol. 302.
Neq; tenetur de prouenientibus eius culpa leuissima cap. 29. nu. 42. fol. 302.
Decl. hoc procedere in actione locati secus in actione legis Aquiliæ ibi. n. 43.
Intellige vt in l. Aquilia veniat culpa leuissima in committendo, non in omittendo ibi. num. 44.
Culpa leuissima in cōmittendo æquiparatur leui etiam latæ in non faciendo cap. 29. nu. 45. fol. 302.
Ampl vt etiamsi conductor promiserit rem custodire, adhuc non teneatur de culpa leuissima ibi. n. 46.
Lim. si pro custodia mercedem acceperit, quia tunc tenetur de leuissima cap. 29. nu. 47. fol. 302.
Lim. 2. si promisit adhibere diligentiam ibi, num. 48. fol. 303.
Lim. 3. si promisit, quid facere in specie cap. 29. nu. 49. fol. 303.

Lim.

Lim.4. si expresse promisit de culpa leuissima, vel periculum in se suscepit cap.29.nu. 50. fol.303.
Vid. in ver. *PERICVLVM*,
Culpa qualibet cessante non tenetur conductor etiamsi periculum in se susceperit cap, 29.n.52.fol.303.
Vid. in ver. *CVLPA*.
Conductor promittens restituere Columbariũ columbis frequentem, an teneatur de defectu eorum etiamsi adhibuerit omnem diligentiam cap.29.n.54. fol.303,
Conductor an teneatur adhibere diligentiam, quam adhibet diligentissimus paterfamilias cap.29.nu.60.fol.304.
Conductor non tenetur adhibere curã diligentissimam in re conducta cap. 29. num. 62. fol.304.
Lim. si materia sit fragilis,& illam requirens ibi.num.63.
Conductor non curans opera rustica fieri debitis temporibus, tenetur ad damna, & interesse cap. 29. num.74.
Et debet curare, vt opera rustica fiant per Peritos in arte cap, 29. num. 75.
Conductor non tenetur de culpa leuissima c. 12. num.99. fol.80.
Conductor tenetur de incendio si locator probet eius culpa euenisse cap. 30.n.16.fol.309
Vid.in ver. *INCENDIVM* nu. 1.
Conductor operis tenetur de omni periculo eiusdem operis vitio accidente cap. 31. nu. 7. fol. 313.
Vid. ver. *OPERIS CONDVCTOR*.
Conductor si deuastet, vel destruat rem, tenetur eam restaurare suis sumptibus cap. 34.§. 1. nu.19.fol. 336.
Conductor teneturfacere impensas necessarias ad reparandum damnum imminens.vbi periculum est in mora c. 34. § 1.n.21.fol,336.
Vid.in ver. *MELIORAMENTA* n.1.
Conductor animalis debet probare eius mortem ad se liberandum ab obligatione illud restituendi cap, 12, nu. 63, fol. 63.
Conductor ad vecturam debet bene pascere equum cap. 12. nu. 77. fol, 77.
Conductor equi non tenetur probare illum decessisse, sine sua culpa, nisi ad maiorem cautelam cap. 12, nu. 71. fol, 76.
Conductor equi ad vecturam, an, si equus culpa sua decedat, teneatur ad vecturas consuetas etiam post mortem c,12,nu. 89.f. 78.
Conductor equi ad vecturam si illum retinet vltra tempus conuentum, tenetur continuare mercedes, & quid facere debeat eius fideiussor cap. 12. nu. 90. 91. & 92. fol.79.
5 CONDVCTORES bonorum Ecclesiæ non sunt exempti ab oneribus mere personalibus,nec mere realia subire tenentur cap.27. num. 136. fol. 285.
Conductores bonorum Ecclesię teneri ad onera mixta, quæ imponuntur personæ pro rebus, tenent aliqui cap. 27. nu. 137.
Contrarium tamen tenendum ibid.nu. 138. & 139.
Lim. procedere in locatione ad modicum tempus, secus in emphyteusi ibi. nu. 140.
Decl. limitationem,vt non possint imponi emphyteutæ Ecclesiæ munera sordida, sicut nec emphyteutę Fisci,& Principis ib.n.141.
Decl.2.vt grauari possit emphyteuta Ecclesiæ respectu eius fructus, qui superest deducto canone, qui soluitur Ecclesiæ ibid. num, 142.
Lim. 2. quo ad onera imposita ipsis fructibus à solo separatis, vt est gabella, quæ soluitur ad portam ciuitatis, quam effugere non possent conductores bonorum Ecclesiæ ibi. nu. 143.
Conductor de iure communi prælationem,seu retractum non habet in emptione rei cap.27 num. 144. fol. 286.
Vid. *RETRACTVS*.
Conductor primus non habet prælationem in noua locatione cap. 20. nu. 39. fol. 197. & vid. in ver. *PRAELATIO* nu. 1.
Reliqua vid. in ver. *COLONVS* in ver. *LOCARE, ET LOCATOR*, & alijs proprijs materiatum.

CONFESSIO.

Confessio de recepto non probat veram solutionem, præcipue contra eum qui confessionem non fecit cap. 36. n. 48. fol. 388,

CONFIRMATIO.

Confirmatio Principis tollit defectus iuris ciuilis non autem iuris naturalis cap.14.§.10. nu. 34. fol. 133.
Emphyteusi finita per successionem finitam, descendentes petunt confirmationem cap. 62. nu. 37. fol. 610.
Confirmatio dat robur confirmato, sed illud non extendit, vt comprehendat, quæ disponentes comprehendere noluerunt cap. 63. nu. 64. fol. 625.
Ampl. etiamsi in confirmatione adsit clausula, *& de nouo concedimus* ibi. nu,65.
Ampl. 2. etiam in confirmatione facta in forma specifica cum verbis amplissimis ib.n.66

CONFRATERNITAS.

Confraternitates, vt sint Ecclesiasticæ necesse est, vt sint erectæ auctoritate Episcopi cap. 14. §. 6. nu. 31. fol. 109.
Confraternitatum laicorum bona,an, & quando possint alienari sine beneplacito cap. 14, §. 6. nu. 27. fol. 109,

CONIECTVRAE.

CONIECTVRAE, vbi adsunt hinc inde, vrgentiores præualent cap. 25. nu. 13. fol. 253.

CONIVNCTIO, ET CONIVNCTVS SEV CONSANGVINEVS.

CONSANGVINEVS præstans operas consanguineo, censetur intuitu consanguinitatis præstitisse, non consequendi mercedem cap. 35. num. 104. fol. 378.
Lim. si adsit solitum locandi, & conducendi operas ibi. nu. 105.
Lim. 2. vbi consanguineus habet regulam pro se, ad consequendam mercedem ibid. num. 106.
Sanguinis coniunctio sola, non facit præsumere donationem cap. 35. nu. 107. fol. 378.
Secus si aliæ coniecturæ concurrant, ibid. num 108.
Lim. in ascendentibus, & descendentibus, quia in eis præsumitur donatio ibi. nu. 109.
Decl. limitationem non procedere stante magnitudine rei donatæ cap. 35. num. 110. fol. 378.
Decl. 2. vt donatio præsumatur in alimentis, & omnibus ad ea pertinentibus ibid. num. 111.
Coniunctus potest agere ad effectum deponendi cap. 36. nu. 32. fol. 386.
Coniuncti habent mandatum à lege ad agendum, non ad exigendum cap. 36. num. 33. fol. 386.
Coniuncti admittuntur ad agendum cum promissione de rato cap. 36. nu. 34. fol. 386.
Et quatenus non sufficiat promissio de rato, admittuntur præstita cautione ibi. nu. 35.
Coniuncti vsque ad quem gradum admittantur ad agendum pro coniuncto, sunt variæ opiniones cap. 36. nu. 36. fol. 386.

CONSENSVS.

CONSENSVS arguitur perfectus per coniunctionem manuum cap. 22. nu. 66. fol. 219.
De consensu in locatione requisito, vid. in ver. *LOCATIO* nu. 2.
Consensum non habens, non potest contrahere locationem, & conductionem cap. 16. nu. 4. fol. 148.
Sciens, & tacens si faciat aliquem actum positiuum censetur consentire cap. 61. nu. 87. fol. 584.
Præsens, & tacens an dicatur consentire vid. in ver. *PRAESENS*.
Consensus requiritur simultaneus, & præsentialis ad validitatem contractus cap. 16. nu. 42. fol. 151.
Decl. procedere, & speciale esse in stipulatione, secus in alijs contractibus cap. 16. nu. 43. fol. 151.
Consensus Capituli in alienatione bonorum alterius Ecclesiæ, quam suæ, non requiritur cap. 14. §. 10. nu. 36. fol. 133.
Consensus Capituli non requiritur in alienatione bonorum Ecclesiæ Cathedralis, quæ nō sunt de sua Mensa c. 14. §. 10. n. 37. f. 13[...]

CONSTITVTIO.

CONSTITVTIONES Papæ non abrogantur per no[n] vsum, nisi Papa sciat contrarium vsum, [&] consentiat cap. 14. §. 1. nu. 5. fol. 89.
Constitutio relata inter extrauagantes com[-]munes facit ius, & vbique seruari præsum[i]tur cap. 14. §. 1. nu. 11. fol. 90.
Constitutionis non vsus probari potest non [so]lum per testes, sed etiam per actus, ea no[n] seruata, factos cap. 14. §. 1. nu. 17. fol. 9[...]
Decl. procedere ad effectum manutenti[o]nis tantum, nam in meritis requiritur a[ctus] fuisse probatos in iudicio cap. 14. §. 1. n[u.] 18. fol. 91.
Constitutiones Apostolicæ non sunt de fa[...] eludendæ cap. 14. §. 2. nu. 2. fol. 92.
De constitutionibus Apostolicis, seu Bul[lis] particula ihus, & in specie v. in ver. *BVLL[A]*
Bulla existens in Bullario præsumitur [...] recepta cap. 14. §. 1. nu. 13. fol. 90.

CONSVETVDO.

CONSVETVDO non excusat superueniente no[...] causa cap. 12. nu. 108. fol. 81.
Consuetudine induci non potest, quod b[ona] Ecclesiæ alienentur absque auctoritate [Pa]pæ cap. 14 §. 1. nu. 6. fol. 89.
Consuetudo particularis præualet, & ma[gis] attendi debet, quam generalis cap. 17. [nu.] 8. & nu. 14. fol. 157.
Contr. in stipulationibus, & contracti[bus] cap. 17. nu. 9. fol. 157.
Decl. vt tunc attendi debeat magis c[on]suetudo generalis, cum apparet partic[ula]rem esse notam alteri contrahenti [...] econtra cap. 17. nu. 13. fol. 157.
Consuetudo generalis præsumitur nota, p[arti]cularis ignota cap. 17. nu. 10. & 12. f. [...]
Consuetudo circa mercedem locationis si [fue]rit varia, quæ attendi debeat, sunt v[ariæ] opiniones cap. 17. nu. 15. fol. 157.
Attendendam esse posteriorem conclu[...] ibi. nu 16.
Ampl. etiamsi prior consuetudo fueri[t] seruata, posterior vero secus cap. 17. [nu.] 17. fol. 157.
Decl. procedere si posterior obserua[ta] fuit omnino libera cap. 17. nu. 18. fol. [...]
Decl. 2. procedere si posterior obserua[ta] sit immediata locationi de qua agitur [cap.] 17. nu. 19. fol. 158.
Consuetudine difformi existente locat[oris] & conductoris attendenda est illa co[ndu]ctoris cap. 17. nu. 31. fol. 158.

Co[...]

Consuetudo, & obseruantia attenditur in e.s, quæ consueuerunt fieri communiter non si raro, & extraordinariè cap.17.n. 20.f. 158.
Decl. non procedere in obseruantia interpretatiua ibid. nu. 21.
Consuetudo debet articulari, & probari cap. 20. nu. 68. fol. 200.
Et in facultatiuis probandum, quod quis noluerit facere, & fuerit coactus ibi. nu 69.
Consuetudo particularis contrahentium præfertur generali cap. 20. nu. 70. fol. 200.
Consuetudo etiamsi sit extra ius, præscribitur per decennium cap. 20. nu. 71. fol. 200.
Consuetudo tribuens prælationem in locatione est probanda in specie, & restringenda cap. 20. nu. 76. fol. 200.
Vid. in ver. *PRAELATIO*.
Vid. in ver. *OBSERVANTIA*.
Consuetudo probanda est præcisè in loco, vbi vertitur controuersia cap. 61. numer. 281. fol. 602.
Maxime vbi contrarium de iure disponitur ibi. nu. 282.

CONSVLENTES:

Consvlentes multoties solent, quando habent solidum fundamentum, addere alia colorata cap. 25. nu. 34. fol. 255.

CONTRAERE CONTRACTVS.

*Contrahere qui possint, & de validitate contractus nu. 1.*
*Perficitur contractus nu. 2.*
*Ab eo receditur nu. 3.*
*Alia omnia nu.4. Sed vide in verbo* LOCATIO, *& in alijs verbis, Puta, si quaeris an contractus sit indiuiduus, vid. in ver.* INDIVIDVVS, *si, an sit vsurarius, in ver.* VSVRA, *& sic de singulis.*

1 CONTRAHERE, qui non possint cap. 6, nu. 4. fol. 26.
Minores curatore curentes, libere contrahere possunt cap. 6. nu. 16. fol. 27.
Contractus collatus in voluntatem vnius, non tenet, etiamsi eius voluntas superueniat cap. 16. nu. 24. fol. 150.
Decl. procedere de iure ciuili, secus de æquitate canonica cap. 16. nu. 25. fol. 150.
Decl. 2. si vterque in voluntatem alterius contractum contulerint ibi. nu. 26.
Vid. tamen ibi. nu. 28.
Contrahentibus licet se decipere vsque ad dimidiam iusti pretij cap. 18. nu. 28. fol. 167.
Substantialia contractus, non possunt conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus cap. 16. nu. 22. fol. 149.
Contractus sustinetur, vbi quis putauit emere virginem, dum erat mulier, secus si erat puer cap. 16. nu. 15. fol. 149.
Contractus inter absentes non valet sine nuncio, vel epistola cap. 16. nu. 49. fol. 152.
Contractus curatoris cum suo minore validatur iuramento cap. 10. nu. 64. fol. 54.
Contractus habet pro se præsumptionem validitatis cap. 19. nu. 1. fol. 179.
Solemnitatum defectus si non allegetur ab eo cuius fauore sunt inductæ, contractus sustinetur cap. 64. nu. 87. fol. 637.

2 CONTRACTVS an fuerit perfectus, pendet ab animo, & statur coniecturis cap. 16. num. 69. fol. 154.
Contractus si sit de præsenti, & nihil vlterius remaneat, quam facere scripturam, ista censetur requisita ad cautelam, secus si quæstio sit de ipso contractu, & an partes de præsenti se obligare voluerint c. 16. n. 72. fol. 155.
Contractus, si coucurrunt substantialia, censetur perfectus, quamuis adsint coniecturæ, quod partes voluerint scripturam, secus autem si coniecturæ reddant dubium consensum cap. 16. n. 71. fol. 155.
Contrahens per epistolam, si, antequam epistola perueniat, moriatur, contractus non perficitur cap. 16. num. 40. fol. 151.
Idem si pænituerit, & recipiens ignarus pænitentiæ acceptet cap. 16. n. 41. fol. 151.
Contractus non dicitur perfectus, ex consensu vnius cap. 22. nu. 67. fol. 219.
Decl. vt ex confessione vnius, probetur perfectio contra eum ibi. nu. 68.
Contractus perficitur vbi iunguntur consensus cap. 16. n. 38. fol. 151.

3 RECEDI non potest à contractu in præiudicium tertij cap. 58. n. 28. fol. 561.
Decl. non procedere si promissa solutio de mercedibus, quia censetur intuitu, & correspectiuè ad contractum locationis, & ideo non debetur promissum cessante locatione ibi. num. 29.
Intellige si recedat casu, vel necessario, secus si voluntariè ibi. nu. 30.
Et quocumque modo recedat, non liberatur si facta delegatio ipso consentiente cap. 58. num. 31. fol. 562.
A contractu innominato, re integra, recedi potest, etiamsi aliqua ex partibus impensas fecerit cap. 17. n. 75. fol. 163.
In contractibus innominatis licitum est pænitere, re integra cap. 12. n. 28. fol. 71.
In contractibus innominatis non est locus pænitentiæ cap. 12. nu. 29. fol. 71.
Petitio pretij repugnat, cum recessu à venditione cap. 59. nu. 16. fol. 565.
Conductor an possit recedere à contractu quando potest locator cap. 60. num. 2. fol. 568.

Decl. vt conductor possit recedere à contractu, quando impeditur vti re, impedimento proueniente ex re ipsa, secus autem in procedente ex persona propria ibi, num. 5. & num. 6. fol. 569.

Conductor impeditus vti re ex parte sua, non potest dici impeditus totaliter, quia potest vti sublocando cap. 60. num. 7. fol. 569.

Bello, vel peste impediente vsum rei locatæ, potest conductor à contractu recedere cap. 60. num. 8. fol. 569.

Lim. si domus locata, fuerit infecta culpa conductoris ibi. nu. 9.

Mali spiritus in domo locata existentes præbent conductori causam recedendi à contractu cap. 60. num. 10. fol. 569.

Timor solus damni, & periculi præbet iustam causam conductori recedendi à conductione cap. 60. n. 13. fol. 569.

Impedimentum non solum totalis vsus, sed etiam incommodatio habitationis, præbet iustam causam conductori recedendi c. 60. num. 14. fol. 569.

Lim. si incommodatio sit modica ibi. nu. 15.

Lim. 2. si conductor in casu incommodationis taceat, & non recedat ibi. nu. 16.

Sufficit tamen protestatio absque recessu cap. 60. num. 17. fol. 570.

Maxime autem est necessaria protestatio, si impedimentum proueniat à tertio, non à locatore ibi. nu. 18.

Conductor, si vxorem duxerit, & non sufficiat ei amplius domus conducta, non propterea poterit recedere à conductione cap. 60. nu. 19. fol. 570.

Conductor reuocatus à superiore, & propterea non indigens domo conducta, adhuc locationi stare tenetur cap. 60. nu. 20. fol. 570.

Conductor promotus ad dignitatem, & ideo non potens habitare domum conductam, adhuc recedere non potest à locatione cap. 60. n. 21. fol. 570.

Conductor an possit recedere à locatione in certis casibus, attenditur consuetudo c. 60. num. 22. fol. 570.

Consuetudo prædicta probāda est ab allegāte cap. 60. n. 23. fol. 571.

Recedere à locatione in certis casibus est facultatiuum cap. 60. nu. 24. fol. 571.

Consuetudo non recedendi, vt probetur, necesse est probare, quod allegata facultas, & quod allegantes propter contradictionem acquieuerint cap. 60. n. 25. fol. 571.

A contractibus nominatis non receditur ob nō adimplementum cap. 60. n. 26. fol. 571.

Decl. hoc non procedere in locatione ibid. num. 27.

Decl. 2. non procedere, si id quod non fuit adimpletum, est causa finalis contractus [...] num. 28.

Decl. 3. quod dictum est non procedere [...] locatione, totius esse, si concurrat, qu[...] non possit vti re culpa locatoris, & quod [...] sit integra cap. 60. nu. 29. fol. 571.

Conductor recedere potest a conductione, [...] dum si locator rem non tradat, sed etia[m] postquam tradidit vti non patiatur, sed [im]pediat cap. 60. n. 30. fol. 572.

Ampl. etiamsi deneget, seu impediat tant[...] in parte ibi. n. 31.

Ampl. 2. ne dum si impediatur ab ipso lo[ca]tore, sed etiam si ab alio, quem ipse po[...] impedire cap. 60. n. 32. fol. 572.

Ampl. 3. vt locator non possit purgare [...] rā, nisi statim, & re integra c. 60. n. 33. f. [...]

Nec potest velle dare rem per tantum[...] temporis ibi. nu. 34.

Locator, & conductor vbi merces non est [de]clarata nec res tradita semper possunt à c[on]tractu recedere cap. 17. n. 73. fol. 162.

Vid. in ver. *LOCATIO* nu. 10. ad fin.

4 CONTRACTVS innominatus regul[...] secundum naturam contractus cui magi[s] similatur cap. 5. n. 5. fol. 22.

Contractus censentur celebrati incontine[nti] ex quo apparent facti eodem die, & eo[...] eodem notario, & testibus cap. 25. n. 7[...]

Contractus dicitur ex causa necessitatis f[...] extinguendis debitis, quæ peti poter[...] secus si pro extinguendo censu cap. [...] 10. n. 15. fol. 131.

In contractibus proceditur de similibus [...] milia cap. 49. nu. 42. fol. 490.

Contrahens per Epistolam, sit subditus lo[ci quo] dirigitur epistola, & iunguntur consens[...] 19. n. 39. fol. 151.

In contractibus bonæ fidei præualere [...] æquitas cap. 49. n. 76. fol. 494.

CONTRARIORVM.

CONTRARIORVM eadem est disciplina cap. [...] 6. num. 5. fol. 107.

Lim. si adsit diuersitas rationis ibi. nu[...]

CONVENTIO.

CONVENTIO de certa summa mercedis, e[...] quod allegatur excessiua, non potest e[...] cap. 18. n. 9. fol. 165.

Decl. procedere in Aduocato, & c[...] pacisci de mercede non valentibus ca[...] num. 10. fol. 165.

Et in omnibus in quibus viget suspicio [...] promissa fuerit maior summa, prope[...] cessitatem cap. 18. n. 11. fol. 165.

Nec annullatur promissio, si excessiua [...] dico cap 18. n. 12. fol. 165.

Hoc tamen intelligitur, si allegetur n[...]

propter excessum tantum c.18.n.13.fol.165.

CORRECTIO.

Correctio iurium in quantum fieri potest, cuitari, & restringi debet cap.53. num. 27. fol. 525.

CORRESPECTIVITAS.

*Quid operetur num. 1.*

*Quando praesumatur, & ex quibus arguatur. num. 2.*

1 CORRESPECTIVI contractus reputantur vnus, & indiuiduus cap.25.nu.47.fol.256.
Decl.procedere per fictionem ibi.nu. 48.

Correspectiuorum contractuum vno corruente, corruit & alius cap. 25.nu.49. fol.257.
Decl. procedere si vnus contractus corruat ab initio, secus si ex post ibi. nu.50.
Contrarium tamen vide ibi. nu. 52.
Decl.2.procedere in contractibus, & obligationibus, secus autem in distractibus, & liberationibus ibi.nu.51.

Pactum correspectiuum ad contractum censetur ei in esse cap.25.n.53.fol.257.
Ampl.in pacto existente in contractu correspectiuo ibi. nu.54.
Decl.procedere si pactum conueniat alteri contractui, & non sequatur absurdum ibid, num. 55.

2 CORRESPECTIVITAS contractuum non praesumitur, sed probari debet cap.25.num. 58.fol.257.
Probatur coniecturis, & praesumptionibus ibid. num. 59.
Et coniecturae fortiores elidunt contrarias ibid. num. 60.
Coniecturae voluntatis vnius ex contrahentibus, non sufficiunt cap.25.nu.61.fol.257.

Correspectiui praesumuntur contractus, ex quo sunt in eodem instrumento cap.25.num. 62. fol. 258.
Ampl. etiamsi sint diuersae res, & personae ibi. num.63.
Possunt tamen in eodem instrumento esse plures contractus omnino separati ibi. n 64.

Plures contractus in eodem instrumento existentes, si sint diuersae naturae, & habeant diuersam causam, & independentiam, non censentur correspectiui cap.25.n.65 fol.258
Non tamen sufficit sola diuersitas naturae, si sunt in eodem Instrumento ibidem n. 66.

Conuentiones in eodem instrumento non habentur pro correspectiuis, ad effectum, qui separari potest à toto contractu cap. 25. nu. 71. fol.258.

Dictio *vlterius* vti implicatiua praecedentium, importat correspectiuitatem cap. 25. nu.67. fol. 258.

Dictio *e contra*, vulgariter *all' incontro* importat correspectiuitatem cap.25. num. 68. fol. 258.

Dictiones *toties quoties*, seu vulgariter *ogni volta che*, important correspectiuitatem cap.25. num.69.fol. 258.

Verba *per gl'interessi, che sono fra me è Carlo*, non important correspectiuitatem cap. 25.n. 70.fol. 258.

Correspectiui censentur contractus incontinenti facti vnus post alium, licet in diuersis instrumentis cap. 25.nu.73.fol.259.
Ampl.vt censeantur correspectiui contractus in continenti facti etiamsi sint omnino diuersi, dummodo ad inuicem compatiantur ibi. num. 75.
Secus si sint diuersae naturae, & habeant causam penitus diuersam ibi.n.76.
Decl.hoc casu cessare praesumptionem correspectiuitatis, sed oriri coniecturam, quae vna cum alijs operatur ibi.num.77.
Decl. correspectiuitatem actuum praesumptam ex eo, quod sint facti in continenti, non procedere in dispositionibus mere gratiosis cap.25.n.78.fol 260.
Decl.2. non procedere, nisi quo ad eos, qui vtrique actui interfuerunt ibi. n.79.
Decl.3.nō procedere generaliter vbi adsunt coniecturae contra correspectiuitatem cap. 25.nu.80. fol.160.
Ampl.vt non solum arguatur correspectiuitas ex eo, quod contractus sunt in continenti facti, sed etiam ex quo sunt facti tempore proximo ibi. nu. 81.
Decl. tamen ampliationem, vt non oriatur praesumptio, sed simplex coniectura ex vicinitate praedicta cap.25.nu.82. fol.260.

CREDITOR.

Creditor potest locare res pignoratas cap. 7. nu.62. fol.36.
Et potest eas locare ipsi domino suo debitori cap.7.n.63.fol.36.
Et locare debet, alias tenetur ad id, quod percipere potuisset cap.7. n.64.fol.36.
Hoc tamen procedit si sit in culpa cap.7.nu. 65. fol. 36.

Creditor immissus debet, vel vendere fructus, vel praedia locare cap.7.n. 66.fol. 36.

Creditor immissus, tenetur locare etiam iumenta, & alia, quae locari possunt cap. 7. n. 67. fol. 36.

Creditor habens in pignus conuentionale rem mobilem, locare eam non potest cap. 7. num. 68. fol. 36.

Creditor, qui vtitur pignore, vel illum transfert in vsum non destinatum furtum comittit cap.7.n.69.fol.36.

Creditor habens rem mobilem, seu se mouen-

tem in pignus, locare potest cap.7.num.7 c. fol. 37.
Creditor non potest partem crediti tantum petere in iudicio cap 25. nu 40. fol. 256.
Aliud pro alio inuito creditore solui non potest cap.28.nu.6. fol.293.
Creditor ex causa seminis habet prælationem in fructibus ex eo ortis c. 33.n.49. fol. 325.
Creditor ex causa melioramentorum præfertur alijs creditoribus anterioribus cap. 33. nu.54.fol. 326.
Vid. in ver. *PRAELATIO* nu.2.
Creditor retinens pignus tenetur ad fructus, quos percipere potuisset cap. 35. num. 55. fol. 374.
Decl.procedere in pignore extra iudiciali, secus in iudiciali, quia in eo non tenetur nisi de lata culpa ibi. 56.
Et ad conuincendā culpam, nō sufficit probare, quod omiserit facere diligentias de reperiendo conductores, sed requiritur, quod constet locare potuisse, & noluisse cap. 35. num. 57.fol.374.
Creditor pro funere conductoris præfertur locatori in rebus inuectis, & illatis cap. 40. nu.131.fol.425.
Ampl. præferri etiam ei qui locauit pro rebus ipsis conseruandis ibi.nu.132.
Creditori ex causa alimentorum, an competat hypotheca cum prælatione, est quæstio controuersa cap. 40.nu.38. fol.432.
Creditor immissus ex saluiano tenetur stare locationi cap.61.n.267.fol.600.
Et non solum immissus ex primo decreto, sed etiam immissus ex secundo c. 61. n.268. fol. 601.

C V I

Cui licet, quod est plus non debet, quod minus est non licere cap.7.nu.4. fol. 31.

C V L P A.

*Prodesse non debet num. 1.*
*Quid sit, & quando dicatur adesse num.2.*
*Præsumitur, & probatur num. 3.*
*De cuius culpa quis teneatur num.4.*

1 CVLPA prodesse non debet cap.46.nu.51. fol. 463.
Culpa propria non debet alicui patrocinari c. 56.num.43.fol.555.
Decl.procedere in ea culpa, quæ est causa proxima ibi. num.44
2 CVLPAE APPELLATIONE venit leuis, non autem leuissima cap.30.n.4. fol. 308.
Si factum, vel omissum, quod non fecissent, vel omisissent diligentes, tunc est culpa leuis. si diligentissimi est culpa leuissima c.29. nu.56.& 57. fol.303.
Decl.non attendi diligentes, vel diligentissimi in genere, sed in specie professionis de qua agitur cap.29.n.58. fol.303.
Intellige habito respectu ad exercitium, & ad qualitatem personarum cap.29. num.5[illegible] fol. 303.
Culpæ mentio potest referri ad leuissimam ca[p.] 30.nu.13.fol.308.
Et ad leuissimam referri debet, dum it[a] fert subiecta materia cap.30.n.14. fol.309
Culpa in omittendo, est non facere quod fi[eri] debet, in committendo, est facere, qu[od] fieri non debet cap. 29. nu.55. fol.303.
Famulos improbos eligens est in culpa, & [te]netur cap.30.num.25. fol.309.
Decl.si sint improbi in officio cui fuer[int] propositi ibi.nu.26.
Retinere in domo pueros, senes, & diuer[sæ] ætatis homines, & mulieres, culpæ non [a]scribitur cap.30.nu.27.fol.309.
Relinquere adolescentes non diligentes, [vbi] versatur periculum Ignis, potest esse cu[lpa] cap.30.num.28.fol.309.
Inducere in domum personas alterantes e[t] vsum, ex quo oriatur incendium, est [culpa] positum cap.30.num.20.fol.309.
Retinere in domo res faciliores ad combur[en]dum, non est culpa cap.30. n.52. fol.31[1]
Lim. si sit in specie conuentum de aliqu[a] non retinenda, & fuerit retenta cap.30. 54. fol.311.
Lim.2.si res facilis ad comburendum fu[erit] prope ignem retenta cap.30.n.58 fol.3[11]
Sic econtra, si ignis factus prope rem ap[tam] ad comburendum ibi. n.59.
Vid.etiam ver.*INCENDIVM*.
Culpæ conductoris ascribitur, si nimis on[era]uit animal conductum cap.12.n 73.fol.7[illegible]
Quomodo probetur nimia oneratio i[bi] num. 74.
Culpa debet esse ordinata ad casum cap. num.111.fol 82.
Sufficit, quod possit esse ordinata ad cas[um] cap.12.n.112. fol.82.
3 CVLPA non præsumitur, sed ab alleg[ante] probari debet cap.29. nu. 64. fol.304.
Limita in conductore, quia damnificat[a re] locata, præsumitur eius culpa ibid. nu.
Decl.limitationem non procedere, si a[pparet] reat damnum euenisse à casu, qui potu[it si]ne culpa procedere c.29.nu.66.fol.304
Culpa non præsumitur vbi casus sine ea e[ueni]re solet cap.12.n.7. fol.25.
Casus, qui possunt sine culpa euenire [qui] sunt, & quales relatiuè ibid.n.67.
Culpa quomodo probetur relatiuè cap. 1[2] 113.fol. 82.

Cu[lpa]

Culpa probari debet certi hominis, ad hoc vt pro ea condemnari possit cap. 30. num. 18. fol. 309.
Lim. quando adest in domo locata vbi damnum euenit, vnus tantum paterfamilias cap. 30. num. 19. fol. 309.

4 DE CVLPA famuli non tenetur dominus, nisi famulus delinquat in ea re, cui in specie fuerit à domino præpositus cap. 30. nu. 20. fol. 309.
Socer non tenetur de culpa nurus cap. 30. nu. 21. fol. 309.

CVLTVRA.

Cvltvra intempestiua deteriorem fundum facit cap. 29. num. 71. fol. 305.
Cultura intempestiua dicetur, siue sit nimis propera, siue nimis sera ibid. fol. 306.
CVRATOR vid TVTOR.

CVRIA CVRIALES.

Cvria multipliciter accipitur cap. 10. nu. 27. fol. 50.
Curiæ nomen æquiuocum est cap. 10. nu. 29. fol. 51.
Cvrialivm appellatione veniunt omnes Curiam sequentes cap. 10. nu. 30. fol. 51.
Curiales prohibentur esse conductores, vel fideiussores conductorum cap. 10. nu. 26. fol. 50.
Curiales prohibiti conducere non sunt omnes Curiam sequentes cap. 10. nu. 31. fol. 51.
Curialium nomine qui magis venirent antiquitas cap. 10. nu. 32. fol. 51.
Decurio dicebatur Curialis ibi nu. 33.

D

DAMNVM.

*Quid, & quando dicatur nu. 1.*
*Cætera omnia nu. 2.*

1 DAmnvm est diminutio proprij patrimonij cap. 47. nu. 7. fol. 472.
Fructus non percipere, non est propriè damnum cap. 47. nu. 6. fol. 472.
In damno non dicitur esse locator, ex eo quod lucrum perdat; sed si de suo expendat, vti litigando cap. 55. nu. 78. fol. 551.
Damnum quantum requiratur, ad hoc vt fieri debeat remissio, statur arbitrio Iudicis cap. 47. nu. 8. fol. 472.
Vid. in ver. *REMISSIO MERCEDIS* n. 2.
Fructuum amissio, quandoque dicitur damnum cap. 47. nu. 52. fol. 476.
Sed tantum impropriè ibi. nu. 53.
Damnum vulgariter loquendo, intelligitur etiam de amissione lucri, & fructuum cap. 47. nu. 55. fol. 476.
Maxime si fructus de tempore casus euenientis erant maturi ibi. nu. 56.
Pactum de refectione damni intelligitur de damno in fructibus, si alias nihil operaretur cap. 47. nu. 57. fol. 476.

2 DAMNVM eius culpæ imputatur in cuius odium datum est cap. 47. nu. 32. fol. 474.
Ampl. procedere etiam in damno dato propter inimicitiam iniustam, & sine causa ibid. nu. 33.
Damna quæ, & quomodo sint communia in colonia partiaria cap. 5. nu. 39. fol. 24.
Damnum, quod sequitur tertio in consequentiam non impedit fieri actum ad propriam commoditatem cap. 29. n. 80. fol. 306.
Decl. procedere si actus ille fiat in re propria; secus si in aliena ibi. n. 81.

DATIO IN SOLVTVM.

Datio in solvtvm per Iudicem facta late dicitur necessaria, sed non stricte cap. 61. num. 166. fol. 600.

DEBITOR, ET DEBITVM.

Nemo cogendus aliena debita soluere cap. 35. nu. 1. fol. 369.
Ampl. vt compellens soluere debita aliena, puniatur in quadruplum ibi. n. 2.
Ampl. 2. vt si quis cæperit soluere, non propterea tenetur prosequi ibi. nu. 3.
Debitores vix soluunt post tempus debitum cap. 37. nu. 38. fol. 396.
Fælicitas est nihil debere cap. 37. num. 40. fol. 396.
Debitum in diem potest solui ante illius euentum cap. 37. nu. 41. fol. 396.
Vid. *SOLVTIO* nu. 4.
Debitor fructuum in specie, eo ipso quod consumpti sunt, desinit esse debitor eorum, & fit debitor valoris cap. 37. nu. 73. fol. 398.
Debitor qui tenetur defferre rem debitam ad domum creditoris, tenetur deferre suis sumptibus cap. 38. nu. 27. fol. 403.
Debitor obligatus asportare ad domum creditoris, tenetur asportare proprio periculo cap. 38. nu. 30. fol. 403.
Debitor quantitatis in specie, vel respectu certæ speciei, per eius interitum liberatur cap. 38. nu. 31. fol. 403.
Lim. si esset in mora tradendi ibi. nu. 32.
Decl. limitationem non procedere, si res peritura fuisset etiam in manibus creditoris ibi. nu. 33.
Debitor obligatus soluere in certo loco non potest dici in mora, nisi probetur creditorem fuisse in loco illo promptum recipere cap. 38. nu. 34. fol. 403.
Idque etiamsi non probetur debitorem non fuisse ibi promptum [illegible] ibi nu. 35.
Ampl. nō [illegible] creditorem [illegible] habere pro-

curatorem in loco si procurator non ostendit mandatum debitoris cap. 38. nu. 36. fol. 404.
Neque sufficeret existentia procuratoris, si conuentum solutionem fieri cui creditor ordinauerit, & non extensus ordo cap. 38. nu. 37. fol. 404.
Debitor non potest dici in mora, quando potest allegare ignorantiam loci, vbi facienda est solutio cap. 38. nu. 38. fol. 404.
Ampl. etiamsi promissa esset solutio Bononiæ, & vbique locorum ibi. nu. 39.
Idem si dictum, tradendum frumentum in tali Castro, in illo horreo, vbi placuerit creditori ibi. nu. 40.
Idem si dictum, in tali, vel tali loco, & non facta fuerit electio per creditorem ib. nu. 41.
Debitor, & creditor si sint eiusdem fori, & destinata sit dies certa solutionis, debitor debet interpellare creditorem ad recipiendum, alias incurrit moram, absque eo, quod creditor ad eum vadat cum sacco parato cap. 38 nu. 44. fol. 404.
Ampl. vt sufficiat existere in Comitatu, seu districtu Ciuitatis ibi. nu. 45.
Secus si sint diuersi fori, quia tūc debet creditor ire cum sacco parato ad constituēdum debitorem in mora cap. 38. nu. 46. fol. 404.
Lim. si in loco debitoris adsit procurator creditoris ibi. nu. 47.
Vid. SOLVTIO, nu. 4.
Debitor potest conducere a creditore rem propriam cap. 11. nu. 24. fol. 61.
Vendens ad effectum extinguendi debita non potest liberalitate vti, & donare cap. 24. nu. 59. fol. 147.

DECEPTIO.

Deceptio permittitur vsque ad dimidiam iusti pretij, tam de iure ciuili, quam de iure canonico cap. 18. nu. 31. fol. 167.
Lim. si adsit dolus lædentis c. 18. n. 32. f. 167.
Lim. 2. vt deceptio permittatur in foro fori non autem in foro conscientiæ ibid. nu. 33.
Neque permittitur bono viro, & ideo cautela est læso, vt faciat posiționem lædenti, si sis bonus vir. cap. 18. nu. 34. fol. 167.
Item non permittitur, in contractu Ecclesiæ ibi. nu. 35.

DECIMAE.

*Quid sint nu.* 1.
*Locari an possint, & quibus nu.* 2.
*Alia nu.* 3.

1 DECIMAE aliæ spirituales, aliæ temporales, & istarum laici sunt capaces cap. 10. nu. 82. fol. 55.
Decimæ temporales non sunt propriè decimæ, sed decimationes cap. 10. num. 83. fol. 55.
Decimarum nomine veniunt regulariter spirituales cap. 10. nu. 84. fol. 55.
Decimæ quandoque accipiuntur pro ipsis decimas percipiendi, & quandoque ipsis fructibus postquam sunt percepti cap. 10. nu. 85. fol. 55.

2 DECIMARVM, intelligendo de iure percipiendi eas, non potest fieri conductio laicos, etiam ad modicum tempus cap. nu. 86. fol. 55.
Decimas consideratas, prout sunt fructus possunt per laicos conduci cap. 10. nu. fol. 55.
Decimæ si locentur vltra triennium requiritur beneplacitum Apostolicum, & quomodo cap. 10. nu. 92. fol. 56.
Decimæ non possunt locari Iudæis cap. nu. 93. fol. 56.
Decimæ debentur de fructibus, & soluendæ locatore, & conductore pro rata eorum 34. §. 1. nu. 40. fol 337.
Et vbi locatio est pro pecunia, soluendæ taliter à conductore ibi. nu. 41.

3 PROPTER non solutionem decimarum venit sterilitas cap. 46. nu. 85. fol. 466.
Ius decimandi in quo consistat, & quando censeatur concessum, vel non cap. 10. 89. & seq. fol. 56.

DECRETVM.

Decretvm Cameralis vigens Romæ super quilinorum vid. in ver. INQVILINI
Decretvm Irritans restringitur ad terminos constitutionis [cui] est adiectum, & requirit omnes eius conditiones cap. 14. §. 1 6. fol. 134.
Decretum irritans inficit quidquid contra illud factum fuerit cap. 24. numer. 6 147.
Decretvm Iudicis in contractu interpositum impedit eius rescissionem ex capite læsionis cap. 18. nu. 85. fol. 174.
Contrarium ibi. nu. 86.
Decl. vt Decretū Iudicis faciat cessare præsumptionem læsionis, sed non impediat probare cap. 18. nu. 87. fol. 175.
Decretum Iudicis facit præsumptionem elidi tur per alias vrgentiores cap. 89. 10. fol. 180.

DECVRIO.

Decvrio dicebatur Curialis cap. 10. nu fol. 51.
Decurionibus interdicta erat conductio quarum rerum cap. 10. nu. 34. fol. 5

DEFENSIO.

Defendere proximum ab iniurijs hostium libet tenetur cap. 15. nu. 22. fol. 14

DEFINITIO.

Definitio, quæ constat ex genere, & differentia, & conuertitur cum suo definito est bone cap. 1. nu. 3. fol. 2.

Definitio omnis in iure periculosa est cap. 1. nu. 4. fol. 2.

Definitiones locationis plures dantur cap. 1. nu. 1. fol. 2.

DELICTVM.

Delictum in dubio non est præsumendum cap. 12. nu. 85. fol. 78.

Delicti præsumptio semper euitari debet cap. 64. nu. 5. fol. 630.

DEMONSTRATIO.

Demonstratio falsa non vitiat, nec alterat dispositionem cap. 24. nu. 38. fol. 245.

DENOMINATIO.

Denominatio pactium attenditur cessantibus aliis pactis cap. 12. nu. 41. fol. 72.

Denominatio denotat qualis sit contractus, & ei statur in dubio cap. 2. n. 35. fol. 8.

Ampl. etiamsi adsit aliqua præsumptio in contrariam cap. 2. nu. 36. fol. 8.

Denominatio, etiam enunciatiua, attenditur cap. 3. nu. 8. fol. 12.

Denominatio contractus attenditur, etiamsi adsint aliquæ præsumptiones in contrarium cap. 3. nu. 9. fol. 12.

Denominationi statur si sunt pacta hinc inde cap. 3. nu. 13. fol. 11.

Denominatio emphyteusis magis operatur, quam denominatio locationis cap. 3. num. 15. fol. 12.

Denominatio emphyteusis præualet quantitati pensionis magnæ, denominatio vero locationis cedit quantitati pensionis paruæ cap. 3. nu. 23. fol. 13.

DEROGATIO.

Derogatio est necessaria quando Papa concedit aliquid aduersus Concilium Generale cap. 14. §. 12. nu. 4. fol. 137.

Lim. in Concilio Tridentino d. §. 12. nu. 5.

DESTINATIO.

Destinatio perpetua vnionis terrarum deducitur ex eo, quod fuerint ab initio simul emptæ cap. 23. nu. 64. fol. 230.

Decl. facere coniecturam, sed de se non sufficere ibid. nu. 65.

DETENTATIO.

Detentatio translata in primum conductorem per clausulam constituti, operatur vt præferri debeat secundo, cui res fuerit tradita actualiter cap. 21. n. 33. fol. 209.

DEVS.

Deus in creatione mundi dedit hominibus dominium Terræ cap. 14. in princ. nu. 7. f. 87.

DIACONVS.

Diaconus, & Subdiaconus in celebratione Missæ solemnis cantantes, solum stipendium sustentationis recipere possunt cap. 15. n. 49. fol. 144.

DICTIO IN GENERE.

Dictio ad plures relata in eadem oratione contentos, omnes æque determinat cap. 26. nu. 81. fol. 269.

DICTIO IN SPECIE.

Dictio *ab* denotat terminum à quo, & est sui natura exclusiua ipsius termini cap. 53. nu. 153. fol. 536.

Dictio *aliquid* verificatur etiam in minimo cap. 47. num. 41. fol. 475.

Dictio *cuilibet* importat locationem esse factam pluribus in solidum cap. 26. n. 35. fol. 264.

Quæ sint alia verba idem importantia relatiuæ ibi. nu. 36.

Dictio *cuique* est valde controuersum, an sit distributiua, & operetur dari ius accrescendi cap. 26. nu. 77. fol. 268.

Dictio *e contra*, vulgariter *all'incontro* importat correspectiuitatem cap. 25. n. 68. fol. 258.

Dictiones *ex nunc prout ex tunc* iungunt tempora, & trahunt futurum ad præsens cap. 22. num. 84. fol. 221.

Dictio *in* quando præponitur, & iungitur cum adiectiuo, ita vt faciat vnum verbum compositum, stat negatiuè, & significat, *non* cap. 49. n. 99. fol 495.

Dictio *in* quandoque significat *non* quandoque *valde* quando est composita cap. 51. n. 3. fol. 510.

Dictio *in circa* est dubitatiua cap. 19. nu. 108. fol. 186.

Dictio *perpetuo*, seu *in perpetuum* significat tempus infinitum cap. 53. n. 4. fol. 523.

Quandoque tamen accipitur ad vitã ib. n. 5.

Quandoque vsque ad tertiam generationẽ ibi. nu. 6.

Quandoque vsque ad centum annos cap. 53 num. 7. fol. 523.

Quandoque vsque ad decem ibid. n. 8.

Et quandoque verificatur etiam in triennio ibi. num. 9.

Decl. vt verus sensus dictæ dictionis sit primus temporis perpetui, & aliũ recipiat à subiecta materia, & verbis adiunctis cap. 53. num. 10. fol. 523.

Dictio prædicta solet aliquando geminari, & dici *perpetuo*, *& in perpetuum*, & tunc aliquid magis operatur cap. 53. n. 17 fol. 524.

Dictio *plerumque* regulam designat cap. 35. nu 2. fol. 308.

Contrarium tamen vid. ibi. nu. 8.

Dictio *quasi* est nota impropprietatis cap. 5. nu. 18. fol. 22.

Dictio *quodammodo* est nota impropprietatis c. 25. nu. 30. fol. 255.


Dictio

Dictio *respectiue* importat obligationem esse factam pro virili cap.26.nu.37.fol.264.
Dictio *sed* vbi est sola absque dictione, *&*, importat diuersitatem facti, & iuris cap.46. num.74. fol 465.
Dictiones, *sed*, *&*, simul positæ important diuersitatem facti, & identitatem iuris cap. 46. nu. 73. fol.465.
Dictio *si* importat conditionem cap. 14.§.2.nu. 6. fol.92.
Dictiones, *toties quoties*, seu vulgariter *Qui volta che*, important correspectiuitatem cap.25. num. 69.fol.258.
Dictio, *vlterius* vti implicatiua præcedentium important correspectiuitatem cap. 25. n.67.
Dictiones, *vna cum* requirunt concursum vtriusque extremi, & operantur vnicum esse actum cap.25. nu.22.fol. 254.
Decl. non procedere si locatæ sint res diuersæ speciei cum dictis dictionibus ibi. nu.23.
Vide in ver. *VERBVM*.

DIES.

Dies defectus denotat imperfectionem scripturæ cap. 22.n.17.fol.215.

DIGNITAS.

Dignitas sæcularis habet maiorem potestatem in bonis dignitatis, quam dignitas Ecclesiastica cap.61.n.205 fol. 594.

DIRECTE.

Directe quod facere non licet, non debet neque per indirectum licere c.27.n.131.f.285.

DISCORDIA.

Discordia partium in confectione instrumenti non impedit locatorem, qui rem tradidit petere mercedem cap.16.n.61.fol.153.
Discordia contrahentium in corpore rei vitiat contractum, secus in nomine cap. 16. nu.13. fol. 149.
Discordia in mercede v. in ver. *MERCES*.n.2.

DISDICTA.

Disdicta locationis de iure non requiritur ante finem locationis cap.14.§.2.nu.15.fol.93.
Disdicta non est necessaria, vt eesset relocatio tacita cap.64.nu.120.fol.640.
Contrarium, quod sit necessaria disdicta ibi. num.121.
Decl. non esse necessariam disdictam, sed nec debere conductorem omnino tacere ibi. num.122.
Disdicta potest fieri in qualibet parte anni cap. 64.num. 123.fol. 640.
Statutum, quod disdicta fiat incerto tempore, est contra ius, & stricte intelligendum cap. 64.n.124.fol.640.
Pactum, quod disdicta fiat per quindecim dies ante, non adimit facultatem faciendi eam magis anticipate cap. 64. nu. 125. fol.641.
Stante statuto, quod fiat disdicta per quindecim dies ante, non potest fieri intra illos c... 64. nu. 126. fol.641.
Secus stante dispensatione Principis ibi.n.12...
Stante statuto, quod denunciatio fiat ante Ca...lendas, sufficit eam fieri in ipsis Calendi... cap.64.n.128.fol.641.
Statutum, quod fiat disdicta ante Calenda... maias, intelligitur procedere tantum in lo...cationibus solitis terminari in festo Sanc... Michaelis cap.64.nu.129. fol.641.
Statutum, quod disdicta non facta, censeatu... locatio renouata, non procedit dum consta... eam renouatam non fuisse cap. 64. nu. 13... fol.641.
Idem in pacto, quia valet argumentum... statuto ad pactum ibi. n.131.
Disdicta facta coram Iudice incompetente, in...ducit scientiam cap.64 nu.134. fol.641.
Disdicta debet esse valide facta, quando r...quiritur per statutum c. 64. n. 135. fol.64...
Iudex competens pro facienda disdicta est il... denunciati, non denunciantis cap. 64. nu... 136. fol.641.
Disdicta facta à Clerico, ex Decreto Iudi... laici, est nulla cap. 64. nu. 137. fol.641.
Contrarium tenent alij ibi.nu.138. fol.6...
Disdicta facta coram Iudice laico contra C...ricum non probatur per relationem sol... Nuncij cap.64. nu. 139. fol.642.
Disdictam locationis, si quis faciat, deind... taceat, & continuet, non propterea ce...tur recessisse ab ipsa disdicta cap. 64. n... 141. fol,642.
Contrarium tenent alij ibi.nu.142.
Decl. primam procedere, si disdicta fact... finita locatione, secundam, si ea dura... cap. 64.n.143. fol. 642.
Secus si adsint circumstantiæ Iudicem a... arbitrari mouentes ibi. nu.144.fol.642.

DISTINCTIO.

Distinctionis vna pars aliam declarat cap... num.15.fol.414.

DISTRACTVS.

Vid. in ver. *RESOLVTIO*.

DISTRIBVTIONES.

Distributiones quotidianæ percipiunt... infirmis, qui ante infirmitatem ad Ch... accedebant cap.50.nu.33.fol.502.

DIVISIBILIS DIVIDVVS.

Vid. in ver. *INDIVIDVVS*.

DOCTORES.

Doctores testantes de consuetudine ar... bent saltem præsumptiue cap.14. §. 2... 15. fol. 90.
Disting. vt probent si attestentur de co...tudine loci in quo versati sunt, alias... ibi. nu.16.
Doctor non valet locare operas suas fa... cap

cap. 15. numer. 73. fol. 146.
Decl. in locatione propriè, sed impropriè, quandoque locare dicitur ibi.n.76.fol.147.
Doctorum auctoritas maior est in tractatibus, quam in consilijs cap. 14. in ptinc. num.15. fol. 88.
Doctorũ opiniones agitari vento pecuniæ, quomodo intelligatur ibi.nu.16.
Doctoris opinio in terminis loquentis à nemine reprobata, debet haberi pro lege cap. 24.n.55.fol.247.
Doctores in consilijs adducunt quandoque fundamenta tantum colorata c. 14.in princ. num.17.fol.88.
Doctores habent facultatem glossandi, & interpretandi, non autem distruendi leges cap. 34.§.3.num.22.fol.245.
Doctorum operæ siue in legendo siue in iudicando, siue in Iudicibus assistendo non consistunt in solo labore, sed in probitate virtutis cap.50.num.18. fol.501.
Vide in ver. *ADVOCATVS*.
Doctori alleganti auctoritates, quæ non reperiuntur standum non est cap. 61. num. 279. fol. 602.
Doctori attestanti de consuetudine non creditur cap. 61.nu.280.fol.602.

D O L V S.

Dolvs re ipsa, & dolus ex proposito idem operantur, quo ad nullitatem contractus c. 18.nu.21.fol. 166.

DOMINII EXCEPTIO.

*Non potest* oppohi aduersus intentantem remedium *l. si quis conductionis C. locati* vid.in ver. *REMEDIVM l. si quis conductionis.*
Dominij exceptio etiam probata, non admittitur in spolio violento, secus in non violento cap. vlt.nu.86.

D O M I N I V M.

*Probatur num.* 1.
*Fructuum rei locata penes quem sit num.* 2.
*Transfertur num.* 3.

1 DOMINIVM locatoris non probatur per locationem cap.27.nu.72.fol.279.
Amplia etiamsi locatio sit antiqua ibi.n.74.
Ampl. 2.vt neque contra conductorem probetur cap.27.n.75.fol.279.
Decl.vt non propterea possit conductor cõtrouertere dominium locatoris ante rei restitutionem cap.27. num. 76. de quo vid. in ver. *REMEDIVM*.
Decl.2. procedere vt non probet si agatur de dominio principaliter ad effectũ rei vindicationis, secus si incidenter ad effectum consequendi possessionem cap. 27. num. 77. fol. 279.
Dominium ad effectum rei vindicationis probandum est concludenter cap. vlt. nu. 115.
Et non sufficit instrumentum locationis ibi num. 116.
Ampl. vt non sufficiat vna cum solutione canonum, & laudemij, & alijs adminiculis cap. vlt.nu. 117.
Contrarium verius ibi. nu. 118.
Nõ sufficit recognitio in dominum ad probandum dominium cap.vlt.nu. 119.
Ampl. etiamsi adsit pactum, quod res in aliquo casu deuoluatur ibi.nu. 120.
Contrarium si agatur vigore dicti pacti ibi. num. 121.
Dominium requirit probationem plenã quando agitur de eo principaliter, secus autem quando agitur de eo incidenter c. 27. n.78. fol.280.
Lim.vt locatio probet dominium ad quemcumque effectum si concurrant solutiones mercedis per longum tempus ibi. n.79.
Decl. longum tempus debere esse per triginta annos ibi nu.80.
Lim.2.concurrentibus alijs adminiculis vrgentibus ibi. nu.81.
Locatio, seu inuestitura iuncta solutione canonum, & laudemij, & alijs adminiculis, non sufficit ad probandum dominium ad effectum deuolutionis cap.27.n.83. fol.280.
Contrarium, si inuestitura sit facta tanquam de re propria, & adminicula vrgeant ibid. num. 84.
Decl. primam opinionem sustineri, si in inuestitura non sit facta mentio dominij, vel adsit suspicio, quod concessio sit de re aliena ibi.nu.85.
Ex qualitate personarum, & alijs circumstantijs cessat suspicio, quod locata fuerit res aliena cap. 27.n.86.fol. 280.
Adminicula ad prædictum effectum vrgentiora requiruntur tam vbi agitur de caducitate in pœnam, quam vbi agitur de ea ob lineam finitam ibi.nu.87.
Locatio ob vno facta alieno nomine, probat dominium illius contra locantem cap. 27. num. 88. fol.280.
2 DOMINIVM FRVCTVVM fundo cohærentium est domini fundi, non autem conductoris cap. 33.n.2.fol.322.
Decl.procedere in conductore ad modicum tempus ibi. num. 3.
Decl. 2.procedere tam in fructibus naturalibus, quam in industrialibus à conductore latis ibi. num 4.
Decl. 3. vt conductor nec dominium, nec etiam hypothecam habeat fructuum pendẽtium cap.33.n.5.fol.322.
Dominium fructuum acquiritur conductori

mediate eorum perceptione à domino permissa cap.33.nu.9.fol.322.

Dominium fructuum potest locator sibi reseruare cap.33.n.10.fol.322.

Dominium fructuum rei locatæ, quod est penes dominum in ipso actu, quo percipiuntur à conductore transfunditur in hypotecā cap.33.nu.42.fol.325.

Dominium rei in venditione, transit ad emptorem, secus in locatione cap. 45. num. 7. fol. 449.

3 DOMINVVM non transfertur per locationem cap. 27. num. 1. fol. 273.

Locatio non tribuit vllum ius in re locata conductori, sed tantum actionem personalem aduersus locatorem, vt patiatur frui re ibi. nu. 2.

Decl. procedere in locatione ad modicum tempus ibi. nu. 3.

Locatio ad tempus longum transfert dominium vtile in conductorem cap. 27. nu. 4. fol. 273.

Contrarium tenent aliqui, sed prædicta est verior ibi. nu. 5.

Decl. non transferre dominium vtile per locationem ad modicum tempus factam à priuato, secus si factam à Principe, vel Fisco ibi. num. 6.

Decl. 2. vt quod dicitur per locationem ad longum tempus transferri dominium vtile, procedat, si locetur fundus, secus si locetur aliquod ius percipiendi ex eo ibi. nu. 7.

Decl. 3. non transferri si locatio fiat ab aliquo illud tantum habente cap. 27. num. 8. fol. 273.

Contrarium quod adhuc transferatur ibi. num. 9.

Disting., vt si primo conductori remaneant reliquiæ locationis, procedat prima opinio, secus econtra ibi. nu. 10.

Quomodo intelligatur remanere reliquias locationis primo conductori cap. 27. nu. 11. & 12. fol. 274.

Decl. 4. non transferri dominium vtile per locationem ad longum tempus, si partes aliter conuenerint ibi. nu. 13.

Lim. dictam declarationem, vt procedat si locatio fiat per eum cui alienatio non sit prohibita, alias secus cap. 27. nu. 14. f. 274.

Decl. 5. vt dominium acquisitum per locationem sit resolubile per inobseruantiam pactorum, vel finem locationis cap. 27. nu. 15. fol. 274.

Decl. 6. esse necessariam ad translationem dominij, rei traditionem ibi. n. 16. & cap. 21. nu. 17. fol. 207.

Ampl. vt pactum, quod transferatur dominium sine traditione rei non valeat d. c. num. 17. fol. 274.

Lim. in locatione facta per Principem [...] 27. nu. 18. fol. 274.

Ampl. limitationem siue concessio fia[t] priuilegium, siue per contractum ibi. nu[...]

Lim. 2. si locatio sit facta Ecclesiæ ib. n[...]

Lim. 3. vt non requiratur traditio actu[...] sed sufficiat etiam ficta, vt per clausul[...] constituti cap. 27. nu. 21. fol. 275.

Non tamen sufficiunt *verba dedit, & [...] gnauit*, nisi locatio facta sit in conspect[...] ibi. nu. 22.

Lim. 4. si locator patiatur, quod condu[...] tem apprehendat cap. 27. nu. 23. fol. [...]

Ampl. limitationem, vt non sufficiat [con]ductorem reperire in possessione, quia [...] sumitur locatorem præstitisse patient[...] ibi. 24.

Decl. 7. vt transferat dominium vtile [...] tio ad longum tempus facta, non au[...] adsit priuilegium non expellendi inqui[...] cap. 27. nu. 26. fol. 275.

Locatio quandoque habet vim traditio[nis] & dominium transfert non in conduct[...] sed in locatorem, si dominus rem ve[...] & deinde conducat cap. 27. n. 25. fol[...]

DOMINVS.

DOMINVS directus vtens prælatione in em[...]ne rei emphyteuticæ, seu feudalis non [...]tur stare locationi eiusdem cap. 61. n[...] fol. 582.

Dominus directus succedens in re emph[...]tica ex lege inuestituræ, vel iuxta disp[...]nem iuris, non tenetur stare locatio[ni] 61. nu. 177. fol. 591.

Ampl. vt si emphyteuta locauit eand[...] emphyteuta, nec etiam eius hæres te[...] ad damna conductori ibi. nu. 178.

Dominus directus si emphyteuta rem e[...]teuticam ei renunciat stare tenetur lo[...]ni ab eo factæ cap. 61. nu. 179. fol. [...]

Dominus cui conductor renunciat, [...] stare sublocationi ab eo factæ cap. [...] 180. fol. 592.

Decl. procedere si renunciatio loca[...] seu emphyteusis inuito domino fier[i] poterat, secus econtra ibi. nu. 181.

Emphyteusi vendita, si dominus direct[...] tineat præferri, non tenetur stare lo[...] cap. 61. nu. 182. fol. 592.

Emphyteuta, si post locatam rem, [...] cadat ab emphyteusi, dominus direct[...] tenetur stare locationi cap. 61. nu[...] fol. 592.

Sed ipse emphyteuta tenetur loc[...] damna ibi. nu. 184.

Dominus finita locatione potest condu[...] expe[...]

expellere propria auctoritate cap. vlt. n. 19.
Dominus potest conducere à suo emphyteuta cap. 11. nu. 25. fol. 61.
Dominus equi locati ad vecturam non tenetur eum recipere deterioratum, & quid si eum recipiat cap. 12. nu. 93. 94. & 95. fol. 79.
Domini in arbitrio est mortuo animali locato recipere corium, & carnes in computum pretij sibi restituendi cap. 12. n. 96. fol. 80.
Dominus directus præfertur in emptione cap. 20. nu. 7. fol. 195.
Dominus non tenetur de culpa famuli nisi famulus committat culpam in ea re, cui fuit in specie propositus cap. 30. num. 20. fol. 309.
Dominus fundi locati præfertur in fructibus pro credito mercedis creditori ex causa melioramentorum cap. 33. nu. 58. fol. 326.
Dominus fundi locati pro credito mercedis præfertur in fructibus hypothecæ dotali cap. 33. nu. 62. fol. 327.
Ampl. etiamsi dos sit anterior ibi. nu. 66.
Dominus directus non potest iuuari pactis circa melioramenta sibi fauorabilibus, nisi contractum ex parte sua seruet cap. 34. §. 2. nu. 23. fol. 341.
Et si agere vult vigore dictorum pactorum, debet adimplere contractum ex parte sua ibi. nu. 24.
Domino fundi vtile est quando locat, reseruare sibi expressam hypothecam in fructibus, ad tollendas dubietates circa prælationem in concursu cum alijs priuilegiatis, & præcipue cum dote, & ad alios effectus cap. 33. nu. 67. fol. 327.
Dominus fundi habet prælationem in venditione fructuum facta à conductore cap. 33. nu. 68. fol. 327.
Contr. ibi. nu. 69.
Decl. primam procedere pro pretio ab alijs oblato ibi. nu. 70.
Reliqua vid. in suis verbis puta in ver. *PRAELATIO*, & in ver. *FRVCTVS*, & sic de alijs.

D O M V S.

*Appellatione quid veniat nu. 1.*
*Vnitum quid dicatur domui, & veniat in eius locatione nu. 2.*
*Alia nu. 3.*

1 DOMVS appellatione venit ædificium deputatum ad habitandum cap. 23. num. 41. fol. 230.
Domus appellatione non venit stabulum, nec columbarium cap. 23. nu. 42. fol. 230.
Maxime si dictum, domus in qua in habito ibi. nu. 43.
Lim. vt stabulum veniat si pateat ad illum additus cum domo, aut cum ea emptum fuerit ibid. nu. 44.

2 IN DOMIBVS ad vnionem faciendam vltra destinationem patris familias, requiritur etiam apertio aditus cap. 23. num. 28. fol. 229.
Et idem est de vnione domus, & hortus ibi. num. 29.
Consideratur tamen etiam in domibus destinatio domini ibi. nu. 30.
Probatio, quod corpora distincta sint ex destinatione, vel econtra, facienda ab allegante cap. 23. nu. 31. fol. 229.
Domus in locatione, quæ veniant generaliter & relatiue cap. 23. nu. 60. fol. 231.
Decl. vt cum domo veniant illa, quæ eius sunt, & si in ea reperiantur, quando agitur de translatione dominij, at vbi agitur de locatione ad breue tempus, veniant omnia necessaria ad eius habitationem, vt ea conductor, vti possit ibi. nu. 61.
Et attenditur consuetudo, tam generalis, quam particularis, ita vt sufficiat semel tradidisse mobilia conductori ibi. nu. 62.
Domus multa sunt, quæ affixa non sunt, quod secus est in fundo cap. 23. numer. 48. fol. 230.
Decl. esse domus, si sunt gratia domus, non gratia patris familias, nec ad ornatum tantum cap. 23. nu. 53. fol. 231.
Domo locata cum omnibus pertinentijs suis veniunt annexa secundum vsum, & destinationem cap. 23. nu. 45. fol. 230.
Domo locata, an venient apotheca, vel alia domuncula, vel hortus, probatur ex inspectione, si adsit, vel ne aditus ex domo cap. 23. nu. 32. fol. 229.
Decl. non sufficere pro vnione, quod apotheca habeat ianuas communicantes, cum domo ligno tantum clausas, quę quandoque aperiantur ibi. nu. 33.
Domus, & apothecę vnio, ex quo habeat aditum, & diuisio ex quo illum non habeat, reprobantur alijs circumstantijs cap. 23. num. 36. fol. 229.
Et præualet descriptio finium domus si intra eos apotheca comprehendatur ibi. nu. 37. fol. 230.
Domo, & apotheca simul empta arguit apothecam in locatione domus comprehendi cap. 23. nu. 38. fol. 230.
Decl. procedere si pensiones vtriusque confusæ fuerint ibi. nu. 39.

3 DOMVS pretiosæ quomodo æstimentur cap. 34. §. 5. nu. 44. fol. 362.
Domus vbi sunt solitæ locari certa die anni

censentur locatæ vsque ad illam cap. 23. nu. 133. fol. 337.
Domus præsumitur non pati commodam diuisionem cap. 9. nu. 13. fol. 43.
Domus Ecclesiæ contiguæ per quas patet aditus ad Ecclesiam, locari non possunt cap. 11. nu. 59. fol. 66.
Domus Ecclesiæ non reddentes fructum, sed requirentes impensam, alienari possunt absque beneplacito cap. 14. §. 3. n. 25. fol. 98.
Lim. si restaurari possunt cum redditibus Ecclesiæ ibi. nu. 26.
Domus ex quo fuit locata cauponi arguitur deteriorata cap. 19. nu. 73. fol. 184.

DONANS, ET DONATARIVS.

Donans rem, censetur eam donare cum suo onere cap. 61. nu. 165. fol. 581.
Donatarius etiam particularis tenetur stare locationi cap. 61. nu. 164. fol. 581.
Donatarius secundus non tenetur stare locationi factæ à primo cap. 61. nu. 173. f. 582.

DONATIO.

Donatio dotis facta famulæ, vel famulo pro eius filia, censetur animo compensandi cum mercede cap. 35. nu. 143. fol. 380.
Donatio facta ab Episcopo de villa cum omnibus iuribus, quæ in ea habet, non comprehendit ius decimandi ex quo competit ci tanquam Episcopo, & alio iure, quam villa donata cap. 23. nu. 102. fol. 235.
Donatione pluribus facta tot censentur donationes, quot personæ cap. 61. numer. 156. fol. 582.

DOS.

Dotis hypotheca præfertur creditoribus tacitam hypothecam habentibus cap. 33. num. 59. fol. 326.
Dotes mulieribus saluas esse Reipublicæ interest cap. 33. nu. 60. fol. 326.
Dotis hypotheca in re empta præfertur, & qui credidit ad rem emendam, etiam anteriori cap. 33. nu. 61. fol. 327.
Hypotheca dotalis non præfertur hypothecæ anteriori, priuilegium prælationis habenti, etiam tacitæ cap. 33. nu. 63. fol. 327.
Dotis hypotheca præfertur, si anterior, vel æqualis, non autem si posterior cap. 41. n. 27. fol. 431.
Idque etiamsi hypotheca pro mercede anteriori sit tantum tacita ibi. nu. 28.
Fundus dotalis non transit in dominium viri cap. 61. nu. 75. fol. 583.
Sed hæc est quæstio controuersa ibi. nu. 76.

DVBIVM.

Dubium non dicitur ex quo hinc inde adsunt auctoritates Doctorum, si ex vna parte adest magis communis, & concurrunt meliores rationes cap. 24. nu. 23. fol. 243.
Dubijs in rebus liberum est hominis iudici[um] cap. 40. nu. 72. fol. 419.
Maxime dum non agitur de consulendo, [sed] iudicando cap. 40. nu. 73. fol. 419.
Dubia si sit locatio quomodo interpretan[da] vid. in ver. *LOCATIO* nu. 7. præcipue p[ro]pe fin.
In ambiguis, quod minimum est sequi[tur] cap. 23. nu. 115. fol. 236.
Amplia procedere, tam in vltimis volun[ta]tibus, quam in contractibus, & tam re[spe]ctu rei, quam loci temporis, & persona[rum] d. cap. 23. nu. 116.
Lim. si ex consuetudine, vel aliter dep[re]hendatur contrahentes aliter sensisse d. [cap.] 23. nu. 117.

DVO.

Duobus facta locatione, quis præferatur in ver. *LOCATIO* nu. 8.

E

EA.

Ea quæ in animo consistunt sunt diff[icilis] probationis cap. 14. §. 7. nu. 9. fol.

ECCLESIA.

*Est priuilegiata, & alia generalia num.*
*De eius bonis generalia num. 2.*
*Alienare prohibetur num. 3.*
*Locare prohibetur num. 4.*
*De Beneplacito Apostolico* vid. in ver. *BE[NE]PLACITVM.*
*Nullitas contractus à quo, & quando, [&] modo allegari possit num. 5.*
*Bonis nulliter alienatis, quis, & quomod[o] num. 6.*

1 ECCLESIA quo ad probationem non [cen]ritur priuilegiata cap. 22. nu. 39. fol. 2[...]
Ecclesia, & alia loca pia habent prælat[ionem] in noua locatione cap. 20. n. 111. fol. [...]
Ecclesia dicitur mater æquitatis cap. 62 [nu.] 40. fol. 611.
Ecclesia succedens in re locata, non t[enetur] stare locationi cap. 61. nu. 198. fol. 60[...]
Decl. procedere si agatur de successi[one ti]tulo singulari, secus si titulo vniuer[sali] num. 199.

2 ECCLESIARVM bona dicuntur sact[ra et sacræ] speciei cap. 14. in princ. nu. 10. fo[l...]
Ecclesiastica bona surripiens dicitur sa[crilegus] cap. 14. in princ. num. 10. fol. 88.
Bona quando fiunt Ecclesiæ executa[...] minio hominum ibi, nu. 10.
Ecclesiarum bona sunt in dominio Dei in princ. n. 12. fol. 88.
Ecclesiarum bona nullius sunt cap. 14. num. 11. fol. 88.

Ecclesijs bona stabilia tribuere licitum,& pium est cap.14.in princ.n.9.fol.87.

Inter Ecclesiæ cautius agendum, quam in re minoris cap.14.§.6.n.23.fol.109.

3 ECCLESIARVM bona alienari prohibentur tam per leges canonicas, quam ciuiles, & per quas cap.14.in princ.nu.1. fol.86.

Alienatio bonorum Ecclesiæ requirit copulatiuè solemnitates, & causam cap.14. §. 10. num.1. fol.129.

Causæ legitimæ alienandi bona Ecclesiæ sunt necessitas, vtilitas, pietas, & incommoditas cap.14.§.10.num.2.fol.129.

Causæ alienandi bona Ecclesiæ reducuntur ad vtilitatem, & necessitatem cap.14.§.10.nu. 3.fol.130.

Beneplacitum Apostolicum super alienatione rei Ecclesiæ non supplet defectum causæ c. 14.§. 10.num.4.fol.130.

In alienatione rei Ecclesiæ, stante confirmatione executorum beneplaciti, vtilitas præsumitur cap.14.§.10.nu.5.fol.130.

Solemnitates iuris canonici antiqui in alienatione bonorum Ecclesiæ, quæ nam essent cap.14.§.10.nu.30. fol.132.

Vid.in ver. *SOLEMNITAS*.

*Consensus quando requiratur*, vide ver.*CONSENSVS*.

Prælati solent in receptione Prælaturæ iurare de non alienando bona Ecclesiæ vltra triennium cap.14.§.12.n.13.fol.137.

Vid. in ver. *IVRAMENTVM* num. 2.

4 BONA ECCLESIAE locari non possunt vltra triennium absque Beneplacito Apostolico cap. 14.§.2.in princ. fol. 92.

De Beneplacito, quando non requiratur v. in vir. *BENEPLACITVM* num. 4.

Si locentur vltra triennium, locatio est nulla ipso iure cap. 14.§.7.nu.1. fol.112.

Bonorum Ecclesię locatio vltra triennium absque beneplacito, an sustineatur in triennio est quæstio valde controuersia cap. 14. §. 7. num.3. fol.112.

Opinio tamen negatiua est hodie magis recepta cap.14.§.7. nu.4.fol.113.

Maxime si ex coniecturis appareat, quod partes pro tempore permisso non contraxissent cap. 14.§.7.n.7. fol.113.

Bonorum Ecclesiæ locatio, cum solutionibus anticipatis est prohibita per Concilium Tridentinum cap.14.§.12.n.1. fol.136.

Ampl.vt talia locatio non valeat, etiamsi fit facta ex indulto Apostolico ibid.nu.2.

Decl.ampliationem procedere, si indultũ sit tantum de locando, non autem si sit de locando cum solutionibus anticipatis cap. 14. §.12.n.3.6.& 7. fol. 137.

Bonorũ Ecclesiæ locationes pro solutionibus anticipatis sunt nullæ, in præiudicium successorum locantis, non autem eius, & hæredum cap.14.§.12.n.8.fol.137.

Locatio bonorum Ecclesiæ pro solutionibus anticipatis, si facta sit ex causa necessaria ipsius Ecclesiæ, sustinetur cap.14. §. 12. nu. 9. fol. 137.

Dicta locatio sicut non valet respectu successoris locantis, ita nec respectu conductoris ibi. nu.10.

Bona Ecclesiæ non possunt locari, alia locatione durante cap. 14. §.12. nu.18. fol.138.

Decl.procedere si fiat locatio a Prælatis inferioribus non si à Papa ibi. nu.19.

Papa præsumitur facere locationem anticipatam ex causa cap.14.§.12. nu.20. fol.138.

Bonorum Ecclesiæ locatio facta durante alia locatione, est nulla, si fiat de re particulari, secus si fit concessio vniuersalis cap. 14. §. 12.nu.21.fol. 139.

Ecclesiasticorum bonorum locatio, facta ante finem alterius locationis bona fide, valet cap.14.§.2.num.18.fol.94.

Bonorum Ecclesiæ locatio subiacet omnibus nullitatibus, quibus subiacent aliæ cap.14. §.12.nu.23. fol.139.

Locatis pluribus rebus, quarum aliquæ reddant fructus quolibet triennio aliquæ quolibet anno absque beneplacito, contractus est nullus in totum cap.14.§.6.n.8. fol.107.

Decl.procedere si non appareat partes consensisse separatim in locatione rerum reddentium fructum quolibet triennio cap.14. §.6.nu.9.fol.107.

Ecclesiasticorum bonorum locatio ad nouennium, cum pacto, quod sint tot locationes, quot triennia, non valet c. 14. §. 2. num.1. fol. 92.

Ecclesiasticorum bonorum locatio pluribus personis simul facta, cuilibet ad triennium, non valet cap.14.§.2. nu. 3. fol. 92.

Ecclesiasticorum bonorum locatio ad trienniũ cum pacto, quod si non fiat disdicta, censeatur renouata locatio ad aliud triennium, nõ valet cap.14.§.2. nu.4. fol.92.

Contr.ibid. nu.5.

Ecclesiasticorum bonorum locatio ad trienniũ cum pacto tacitæ renouationis, non valet si adsit conuentio de facienda disdicta in tempore proximo ipsi locationi cap.14. §.2. nu. 16 fol. 93.

Et generaliter non valet locatio dicto modo facta, vbicumque adsunt coniecturæ, quod facta sit in fraudem legis cap. 14.§.2. nu.17. fol. 94.

Ecclesiasticorum bonorum locatio, cum pacto

importante, quod absolutè durare debeat vltra triennium, non valet cap. 14. §. 2. num. 19. fol. 94.

Mandatum procuræ ad locandum bona Ecclesiæ duraturum vltra triennium, non valet cap. 14. §. 2. num. 20. fol. 94.
Contr. ibi. nu. 21.

Locatio ad vitam non potest dici vltra triennium, itaut sit prohibita in rebus Ecclesiasticis cap. 14. §. 2. n. 22. fol. 94.
Contrarium ibi. nu. 23.

5 NVLLITAS LOCATIONIS bonorum Ecclesiæ vltra triennium absque beneplacito inducitur ipso iure cap. 14. §. 7. num. 1. fol. 112.

Nullitas locationis bonorum Ecclesiæ vltra triennium est inducta fauore Ecclesiæ cap. 14. §. 7. nu. 37. fol. 116.
Ita vt contractus claudicet, & volente Ecclesia sustineatur ibi. nu. 38.
Et interim, ac Ecclesia declaret, contractus dicitur habere implicitum statum validitatis ibi. num. 39.

Nullitas alienationis bonorum Ecclesiæ sine beneplacito, non potest allegari à tertio c. 14. §. 7. nu. 51. fol. 117.
Lim. si tertius possideat ibid. nu. 52.
Lim. 2. si Ecclesia contractum ratum non habuit ibi. nu. 53.
Lim. 3. vt non dicatur tertius, qui causam habet ab Ecclesia vti secundus conductor d. §. 7. num. 54.

Bonorum Ecclesiæ locatione facta reseruato beneplacito potest Ecclesia pænitere, & tunc beneplacitum superueniens non operatur cap. 14. §. 7. nu. 40. fol. 116.
Ampl. non releuare in literis dici *supplicatum pro parte Ecclesia*, nisi aliunde probetur ibi. num. 41.
Secus si probetur, quia postquam consensit impetrationi, non potest pænitere cap. 14. §. 7. num. 42. fol. 116.
Ampl. vt neque Rector succedens illi, qui consensit, pænitere valeat cap. 14. §. 7. nu. 43. fol. 116.

Ecclesia facta locatione vltra tempus permissum, non potest velle ei stare pro tempore permisso tantum si contractus sit indiuiduus cap. 14. §. 7. nu. 36. fol. 116.

Ecclesia potest recedere à contractu etiam post impetratum beneplacitum, si sit impetratum nulliter cap. 14. §. 7. nu. 44. fol. 116.

Ecclesia tenetur declarare, an velit stare contractui facto sine beneplacito, vel non cap. 14. §. 7. nu. 55. fol. 117.
Et debet, vel in totum acceptare, vel in totum reprobare ibi. nu. 56.
Et si sit vltra tempus permissum, non pot[...] velle stare pro permisso ibi. nu. 57.
Secus si sit seruatus contractus toto temp[...]re, vt solum triennium supersit c. 14. §. 7. [...] 58. fol. 117.
Actionem præfatam, vt Ecclesia declaret[...] velit stare contractui, tutius est intenta[...] coram Iudice Ecclesiastico cap. 14. §. 7. [...] 59. fol. 117.

Ecclesia potest etiam compelli iterum sole[...]niter contrahere, vel impetrationi benep[...]citi consentire cap. 14. §. 7. nu. 60. fol. 117.

Ecclesia contrahens cum alia Ecclesia, no[...] potest dicere velle stare contractui sine [...]neplacito cap. 14. §. 7. nu. 62. fol. 118.
Decl. procedere in permutatione, vel a[...] simili contractu, in quo vtraque Eccles[...] beneplacito indiget, non antem in locat[...]ne ad longum tempus cap. 14. §. 7. num. [...] fol. 118.

Ecclesia recedens à contractu sine solemnit[...]bus facto, non tenetur restituere pecu[...] acceptas cap. 14. §. 7. n. 64. fol. 118.
Contrarium, quod teneatur restituere [...] num. 65.
Decl. hanc secundam opinionem procee[...] si probetur pecuniam versam fuisse in v[...]rate Ecclesiæ cap. 14. §. 7. nu. 66. fol. 1[...]
Vid. in verb. *VERSIO PECVNIAE.*

6 ECCLESIA per alienationem nullã à P[...]lato factam, non ammittit possessionem [...] potest petere manutentionem cap. 14. §[...] nu. 71. fol. 118.

Ecclesiæ, quæ per alienationem absque be[...]placito habuit se pro spoliata, competit [...] integratio cap. 14. §. 7. nu. 73. fol. 11[...]
Et competunt etiam alia remedia restit[...]ria ibi. nu. 74.

Ecclesia non amittit possessionem, ex eo q[...] habuit se pro spoliato Prælatus cap. 14. [...] nu. 75. fol. 119.

Ecclesia manutentionem petere potest sol[...] infra decennium cap. 14. §. 7. n. 76. fol. [...]
Decl. procedere tantum si alius actua[...] possideat ibi. nu. 77.

Ecclesia potest etiam petere, appositionem [...]questri, si timet dilapidationem cap. 1[...] 7. nu. 78. fol. 119.
Vid. in ver. *SEQVESTRATIO.*

Ecclesiæ nomine quilibet agere potest a[...]uocationem alienationis nullæ cap. 14. [...] nu. 90. fol. 120.

Vna Ecclesia quandoque obtinet à Papa fa[...]tatem recuperandi bona alienata ab ali[...] sibi retinendi cap. 14. §. 7. nu. 91. fol. [...]

AEDIFICIVM.

AEDIFICIA in æstimatione melioramentor[...]


n[...]

non sunt consideranda tanquam rudera à solo separata cap. 34. §. 4. nu. 27. fol. 355.
Secus si sint in totum voluptuaria ibi. n.28.
AEdificia omnia dicuntur melioramenta vrbana cap. 34. §. 4. nu. 30. fol. 355.

ELECTIO.

ELECTIO peritorum secunda, facta propter discordiam inter primos, si non subsistit discordia, est nulla cap. 34. §. 5. nu. 78. fol. 364.
Vid. in ver. *PERITI*.

EMPHYTEVTA.

EMPHYTEVTA locans potentiori ad modicum tempus, incurrit caducitatem cap. 6. n. 13. fol. 27.
Emphyteuta potest locare ad breue tempus tantum cap. 6. nu. 7. fol. 26.
Emphyteuta per locationem ad longum tempus, incurrit caducitatem cap. 6. num. 10. fol. 27.
Lim. si consuetudo excuset, & alijs modis remissiuè ibi. nu. 11.
Emphyteuta per mutationem rei incurrit caducitatem cap. 29. nu. 94. fol. 306.
Emphyteuta potest reducere syluã ad pratum, vel campum aratorium cap. 29. n. 96.
Facilius si ex coniecturis appareat de voluntate domini ibi. nu. 97. fol. 306.
Econtra vero si appareat contraria voluntas domini, non potest conductor facere dictas mutationes, etiamsi inde melior conditio domini fiat ibi. nu. 98.
An per deteriorationem incurrat caducitatem vid. Inf. ver. *EMPHITEVSIS* nu. 5.
Emphyteuta non tenetur ad melioramenta magni valoris cap. 34. §. 2. nu. 13. fol. 340.
Quæ melioramenta sint magna, vel parua, ad hunc effectum relinquitur arbitrio Iudicis ibi. nu. 14.
Pactum quod emphyteuta debeat meliorare, non alterat naturam contractus, sed intelligitur de melioramentis paruis cap. 34. §. 2. nu. 15. fol. 340.
Vid. in ver. *MELIORAMENTA* n. 5.
Emphyteuta succedens in emphyteusi hæreditaria tenetur stare locationi factæ ab Antecessore cap. 61. nu. 171. fol. 591.
Secus in emphyteusi ex pacto, & prouidentia cap. 61. nu. 172. fol. 591.
Emphyteuta ad longũ tempus non tenetur stare locationi ad breue tempus factæ antecedenter per dominum cap. 61. num. 185. fol. 592.
Lim. in emphyteuta fisci, vel Ecclesiæ ibi. num. 186.
Emphyteuta in emphyteusi ex pacto, & prouidentia non est dominus bonorum, & deficiente successiue vocato, bona ei non remanent cap. 61. nu. 176. fol. 591.

EMPHYTEVSIS.

*Quid sit, & alia generalia nu.* 1.
*An sit locatio, & quomodo ab ea dignoscatur nu.* 2.
*Quomodo concedatur, & alia circa validitatem nu.* 3.
*Intelligitur seu interpretatur nu.* 4.
*Finitur nu.* 5. Renouatur vid. *RENOVATIO*.
*Alia quædam nu.* 6. & vide suis *VERBIS*.

1 EMPHYTEVSIS, quid sit cap. 3. n. 1. fol. 11.
Emphyteusis est contractus stricti iuris cap. 1. nu. 6. fol. 2.
Emphyteusis est contractus potius lucratiuus, quam onerosus cap. 26. nu. 55. fol. 266.
Decl. procedere si canon non correspondeat fructibus, vel ab initio non sit facta solutio summæ æquiualentis ibi. nu. 56.
Et non est necesse, quod onus omnino correspondeat, sed inspicitur an liberalitas præualeat, vel non ibi. nu. 57.
Emphyteusis est concessio ad meliorandum cap. 34. §. 2. nu. 12. fol. 340.
Emphyteusis admittit quæcumque pacta cap. 3. nu. 16. fol. 12.
Emphyteusis est materia informis recipiens formam à placito contrahentium cap. 3. nu. 17. fol. 13.

2 EMPHYTEVSIS habet familiaritatem cũ locatione cap. 3. nu. 5. fol. 12.
Emphyteusis natura non inclinat neque ad locationem, neque ad venditionem cap. 3. n. 3. fol. 12.
Contractus in dubio potius locationis, quam emphyteusis reputandus est cap. 3. nu. 63. fol. 18.
Et potius censualis quam emphyteuticus ibi. num. 64.
Secus si in regione emphyteusis non practicaretur ibi. num. 65.
Pacta attenduntur si partes vsæ sunt promiscuè verbo locationis, & emphyteusis cap. 3. nu. 14. fol. 12.
Pensio magna denotat esse locationem, non emphyteusim cap. 3. n. 19. fol. 13.
Hebræi habentes ius, quod vocant Garagã, sunt conductores, non emphyteutæ ibid. num. 20.
Pensionis quantitas præualet omnibus coniecturis, & iudicijs contrarijs ad dignoscendum an sit contractus locationis ibi. n. 21.
Decl procedere, vt præualeat singulis coniecturis de per se, non simul ibi nu. 22.
Denominatio emphyteusis præualet quantitati pensionis magnę, denominatio vero locationis cedit quãtitati pẽsionis paruæ ib. n. 23.

Pensio magna denotat locationem, etiam in Ecclesiasticis, cum partes vsæ sunt promiscuè, nomine emphyteusis, & locationis c. 3.nu.25. fol.14.
Pensionis quantitas denotat locationẽ si apparet eam solui in recompensationem fructuum, & e contra denotat emphyteusim, si in recognitionem dominij ibi. nu.26.
Pensio denotat locationem, si dictum, solui profictu ibi. num. 27.
Pensio denotat locationẽ, si dictum solui pro canone cap.3.nu.28. fol.14.
Canon, & census sunt synonyma, & quando teleuet dictum, pro canone ibi.nu.29.
Pactum remissionis pensionis, denotat locationem cap.3.n.30. fol.14.
Pensionis diuisio ad rationem petiarum terræ, denotat locationem cap.3.nu. 31. fol.15.
Pensio quando dicatur magna ad effectum, vt indicet contractum esse locationem ibid. num. 32.
Solutio alicuius summæ ab initio indicat contractum esse emphyteusim ibi.n. 33.
Pensio, vt cognoscatur, an sit magna considerari debent fructus de tempore concessionis ibi. nu.34.
Pensio magna etiã si contractus sit emphyteusis, operatur vt in eo procedant regulæ locationis cap.3.nu.38.fol.16.
Pensio in pecunia magis denotat locationẽ in fructibus emphyteusim ibi. nu. 39.
Pensio, si dictum, solui pro portione dominica, arguit locationem cap.3.n.40.fol.16.
Pensio in annos distribnta, indicat locationem cap. 3.nu.41.fol.16.
Dominij translatio, denotat non esse contractum emphyteusim, sed contractum censualem cap.3.nu.42.fol.16.
Dominij directi reseruatio non magis conuenit emphyteusi, quam locationi cap.3.num.45. fol. 16.
Pactum de non auferendo magis connenit emphyteusi, sed potest etiam apponi in locatione cap.3.nu.46.fol.17.
Pactum, quod in aliquo casu possint bona restitui, denotat locationem ibi.nu.47.
Pactum, quod fiant reparationes per conductorem magis conuenit emphyteusi, sed nõ repugnat locationi ibi.nu.48.
Pactum, quod ob non solutionem pensionis incurratur caducitas, æque conuenit emphyteusi, ac locationi ibi.nu.49.
Pactum, quod non possit conductor alienare, magis connenit emphyteusi, quam locationi, & eam indicat cap. 3.nu.52.fol.17.
Secus si addita pœna caducitatis, quia indicat locationem ibi. nu.53.
Pactum, qnod debeatur laudemium, non repugnat locationi cap. 3. nu.55. fol.18.
Laudemij solutio denotat bona esse emphyteutica ibi. nu.57.
Secus si appareat solutum per errorem ibid. num. 58.
Perpetuitas concessionis arguit contractum esse emphyteusim potius, quam locationem ibi. num. 59.
Sed hæc est coniectura leuis, & contrarium procedit in Ecclesiasticis ibi. num. 60.
Concessio ad tertiam generationem, non repugnat, quod sit locatio cap.3.nu.61.fol.18.
Concessio ad vitam magis conuenit locationi, quam emphyteusi ibi.nu.62.
Emphyteusis fit etiam ad tempus cap. 1. nu. 7. fol. 2.
Emphyteusis Ecclesiastica præsumitur temporalis cap.1.n.8.fol.2.
Emphyteusis comprehenditur sub nomine locationis late sumpto cap. 3.nu.1.fol.12.
Iura loquentia de emphyteusi, procedunt etiã in locatione ad longum tempus cap. 14. §. 4. num.2.fol.100.
Emphyteusis differt non solum à locatione ad breue tempus, sed etiam à locatione longum tempus, & perpetua cap.3.n.4.fol.12.
Emphyteusis dignoscitur à locatione à denominatione partium cap.3.nu.6. fol. 12.
Et multo magis si denominatio fuerit dispositiue concepta cap.3. n.7. fol.12.
Emphytensis denominatio, magis operatur, quam denominatio locationis cap.3. nu.15. fol. 12.

3 EMPHYTEVSIS Ecclesiastica prohibita fuit concedi vltra personam accipientis, & filios, & nepotes, & vxorem, & virum, si fuerit expressum cap. 53.nu.22. fol. 525.
Postmodum data fuit licentia faciendi eam in perpetuum ibi.nu.23.
Mentio habentium causam ab emphyteusi, quando non est in dispositiua, non valet eã alterare cap.53.nu.70. fol. 519.
In emphyteusi Ecclesiastica non potest recedi à prima inuestitura, sine beneplacito Apostolico in præiudicium Ecclesiæ, secus ad eius fauorem cap.53.num.105.fol.531.
Consensus præstitus alienationi rei emphyteuticæ, non affert præiudicium Ecclesiæ, quia mutat tantum personam c. 53. n. 112.f.532.
Emphyteusis Ecclesiastica, non potest concedi pro pensione modica cap. 3. num. 24. fol. 13.
Emphyteusis Ecclesiastica an possit concedi pro canone fructibns minore in sexta parte cap.14.§.10.nu.23.fol. 131.

4 EMPHYTEVSIS Ecclesiæ si potest concedi in

- di in perpetuum intelligitur in descendentes non in extraneos cap.53.n.30. fol.525.
In emphyteusi ecclesiastica, quæ sui natura non potest fieri nisi ad tertiam generationẽ dictio *in perpetuum* non valet illam extendere cap.53.n.13.fol.524.
Quod operetur emphyteusim transire ad hæredes extraneos tenent aliqui,cap. 53.n.14. fol. 524.
Contrarium tamen est verius ibi.n.15.
Lim.istam contrariam si concurrat aliqua alia coniectura etiam leuis ibi. nu.16.
Emphyteusis Ecclesiastica, si non appareat cõcessio, vel non sit in ea expressum tempus, quo durare debeat, censetur facta ad tertiã generationem cap. 53.num. 25. & num.28. fol. 525.
Emphyteusis Ecclesiæ sui natura non est transitoria ad extraneos cap. 53.n.30.fol.525.
Decl.secundum aliquos, si sit concessa sine beneplacito Apostolico, alijsque solemnitatibus ibi.nu.31.
Contrarium tenent alij cap. 53. num. 32. fol. 526.
Decl.primam procedere, si ex verbis inuestituræ, vel aliunde appareat concedentem voluisse eam ad extraneos transire ibi.n.32.
Emphyteusis Ecclesiastica concessa pro se, & hæredibus, intelligitur de hæredibus sanguinis, idest descendentibus cap. 53.num. 37. fol. 526.
Emphyteusis laicalis, sui natura est transitoria ad quoscumque hæredes, & ideo concessa præsumitur cap.53.n.28.fol.526.
Emphyteusis ab initio laicalis, si postea transeat ad Ecclesiam, retinet suam naturam laicalem, ad effectum vt transeat ad quoscumque hæredes cap.53.n.39.fol.526.
Lim.si acquisita sit ab Ecclesia loco alterius emphyteusis Ecclesiasticæ, & ei subrogata ibi num, 40.
Emphyteusis Ecclesiastica concessa pro hæredibus, non potest restringi ad descendentes, vbi recipiens illos habere non poterat cap. 53.nu.41.fol. 527.
Decl.procedere, si stipulatus sit pro se solo secus si simul cum alio qui illos habere poterat ibi.nu.42.
Decl. 2.procedere, si is qui concessit, dictę incapacitatis notitiam habebat, alias secus ibi.num. 43.
Emphyteusis Ecclesiastiça concessa pro hæredibus quibuscumque, intelligitur etiam pro extraneis cap.53.num.46.fol.527.
Contrarium tenent alij,sed prima est verior, & communior cap.53.nu.47.fol.527.
Lim. dictam primam opinionem, si additæ sint verba restrictiua, vt si dictum *pro hæredibus, quibuscumque legitime descendentibus* ibi.num.48.
Item si dictum *pro hæredibus quibuscumque, vsque ad tertiam generationem* ibi. n.49.
Ampl.dictam primam opinionem procedere etiamsi dictum *pro masculis quibuscumque* c. 53. num.50. fol.527.
Ampl.2.si dictum *pro hæredibus,& successoribus quibuscumque* cap.53.n.51.fol.527.
Ampl 3.si dictio *quibuscumque* non sit in dispositiua concessionis, sed in alia parte instrumenti ibi.nu. 52.
Subamplia sufficere etiam in confirmatione concessionis cap.53.nu.53. fol.528.
Lim. si verba possint restringi, & intelligi iuxta naturam concessionis ibi. n. 54.
Ampl.4. sufficere stipulationem esse conceptam cum clausula cæterata *pro se &c.* ibid. num. 55.
Emphyteusis Ecclesiastica concessa *pro se, & quibus dederit*, est transitoria ad hæredes extraneos cap.53.nu.60.fol.528.
Facultas alienandi in concessione emphyteusis Ecclesiasticæ, facit eam transitoriam ad extraneos cap.53.nu.84. fol.530.
Emphyteusim Ecclesiasticam esse transitoriam ad extraneos arguitur per coniecturas cap. 53. n.85. fol.530.
Si concessa sint omnia,& singula iura Ecclesiæ cum clausula *ponens*, arguitur concessio transitoria ad extraneos cap. 53. num. 86. fol. 530.
Idem arguitur ex reseruatione dominij ibid. num.87.
Idem si prohibita sit alienatio solum in manus mortuas cap.53.nu.88.fol.530.
Et generaliter vbicumque prohibitio alienandi limitatur in certis casibus ibi.nu.89.
Idem arguitur ex pacto, quod in casu alienationis soluatur laudemium cap. 53. num. 90. fol.530.
Pactum affrancandi denotat emphyteusim esse transitoriam ad quoscumque cap.53.nu.93. fol. 530.
Lim.si non sit effectuatum, & non sit necessarium cap.53.nu.94.fol. 531.
Emphyteusis Ecclesiastica arguitur transitoria ad quoscumque, si est pro pensione,quæ de tempore concessionis responderet fructibus cap.53.n.95.fol.531.
Ampl.etiamsi æquet fructus, sed sit mediocris cap.53.n.96.fol.531.
Decl. dictam coniecturam non sufficere, si ex verbis appareat emphyteusim restrictam ad descendentes ibi. n. 97.
Emphyteusis arguitur transitoria ad extraneos, si concessa res sterilis, vel ruinosa ad meliorandum cap. 53. nu. 98. fol. 531.

Et

Et maxime si actualiter meliorauit, quia transit ad extraneos non attentis verbis inuestiturae cap. 53. nu. 99. fol. 531.

Contrarium si adsit pactum expressum de meliorando, & restrictio concessionis ibid. nu. 100.

Sterilitas rei non releuat si emphyteusis fuit renouata, & de tempore renouationis sterilitas non aderat cap. 53. nu. 101. fol. 531.

Obseruantia attenditur ad effectum dignoscendi an emphyteusis sit transitoria ad extraneos cap. 53. nu. 102. fol. 531.

Et deducitur obseruantia ex inuestitura praecedenti, si erat transitoria ad extraneos ib. nu. 103.

Lim. si ex tenore secundae inuestiturę appareat ab ea recessum ibi. nu. 104.

A prima inuestitura emphyteusis non censetur recessum, nisi clare appareat ex verbis c. 53. nu. 106. fol. 531.

Recessum apparere dicitur si aliquid additum, vel detractum formae antiquae cap. 53. nu. 107. fol. 532.

Obseruantia pro transmissione ad extraneos deducitur ex quo aliquando fuit res concessa ad eos transmissa, & Ecclesia illos admisit cap. 53. nu. 110. fol. 532.

Decl. vrgere admissionem haeredis extranei, non autem praestationem consensus venditioni ibi. nu. 111.

Emphyteusis Ecclesiastica, si probetur per solam recognitionem in dominam censetur transitoria ad quoscumque haeredes cap. 53. nu. 115. fol. 532.

Decl. non procedere si adsit pactum aperte repugnans successioni extraneorum cap. 53. nu. 116. fol. 532.

Decl. 2. certius procedere, si constet, quod bona non fuerint ab Ecclesia concessa, sed per laicum illi submissa, & in emphyteusim recepta cap. 53. nu. 117. fol. 532.

Alienationis prohibitio in emphyteusi, directe tendit ad exclusionem extraneorum cap. 53. nu. 123. fol. 533.

Alienationis prohibitio in emphyteusi intringit vim clausulae *ad habendum* cap. 53. nu. 124. fol. 533.

Et clausulae *quibus dederit* cap. 53. nu. 125. fol. 533.

Et generaliter omnium aliarum clausularum ibi. nu. 126.

Contrarium tenent aliqui ibi. nu. 127.

Decl. primam procedere, vbi non possit dari conciliatio per prohibitionem facultatis alienandi ibi. nu. 128.

Decl. 2. procedere in prohibitione absoluta secus in qualificata, vt alienandi, sine consensu ibi. nu. 136.

Maxime si prohibitio sit cum duplici negatiua, non alienandi, nisi cum consensu cap. 53. nu. 137. fol. 533.

In emphyteusi de iure magis prohibetur alienatio inter viuos, quam causa mortis cap. 53. nu. 130. fol. 534.

Prohibitio alienationis in emphyteusi Ecclesiastica comprehendit quamcumq; alienationem cap. 53. nu. 133. fol. 533.

Prohibitio alienationis in emphyteusi cõcessa pro quibuscumque haeredibus, restringitur, vt procedat in alienatione titulo singulari cap. 35. nu. 132. fol. 533.

Prohibitio alienationis in emphyteusi Ecclesiastica comprehendit quamcumq; alienationem cap. 53. nu. 33. fol. 533.

Decl. procedere si emphyteusis sit restricta ad descendentes, secus si appareat transitoria ad quoscumque ibi. n. 134.

Decl. 2. non procedere, si non agatur de emphyteusi, sed de locatione perpetua cap. 53. nu. 135. fol. 533.

Pactum quod finita emphyteusi res reuertatur cum melioramentis restringit effectum clausulae *ad habendum*, & denotat emphyteusim non esse transitoriam ad quoscumque cap. 33. num. 139. fol. 534. caetera vid. in ver. *CLAVSVLA*.

Emphyteusi concessa ad tertiam generatione, an comprehendatur in generatione, primus acquirens, distinguitur, vt affirmatiua procedat, si non adsit aliquod verbum, per quod appareat distincta persona primi acquirentis ab alijs cap. 53. n. 147. fol. 535.

Decl. procedere in emphyteusi Ecclesiastica, secus in laicali, vel locatione, quia in eis non comprehenditur primus acquirens ibi. nu. 148.

Decl. facilius procedere, si dictum *pro se & descendentibus suis vsque ad tertiam generationem* ibi. nu. 149.

Item facilius procedit si dictum *ad tertiam generationem completam* ibi. nu. 150.

Si dictum *vsque ad tertiam generationem ab ipso inchoandam*, ipse primus acquirens pro vna generatione computabitur ibi. nu. 151.

Decl. procedere in emphyteusi Ecclesiastica, secus in locatione cap. 53. numer. 152. fol. 536.

Si dictum *ad tertiam generationem tantum* comprehenditur primus acquirens cap. 53. nu. 155. fol. 536.

Si dictum *pro se, filijs, & nepotibus vsque ad tertiam generationem*, censetur comprehensus primus acquirens cap. 53. numer. 156. fol. 536.

Contrarium tenent alij ibi. n. 157.

Decl. primam procedere in emphyteusi Ecclesia-

clesiastica, secundam in locatione cap. 53. nu. 158. fol. 536.
Decl. 2. opinionem, quod non comprehenditur, non procedere, si addita copula *&*, & dictum, *& vsque in tertiam generationem* cap. 53. nu. 159. fol. 536.
Ampl. vt cessante dicta copula *&*, non sufficiat dictum esse *vsque ad tertiam generationem completam* ibi. nu. 160.
Obseruantia attenditur in dicta quaestione. cap. 53. nu. 161. fol. 536.
Item attenditur tractatus antecedens ibid. nu. 162.
Bona emphyteutica Ecclesiastica in statu Vrbini, sunt transitoria, & alienabilia in quoscumque ex breue Vrbani 8. cap. 53. n. 118. fol. 532.
Idem est Ferrariae ex Constitutione Bonifaciana ibi. nu. 119.
Idem est de Abbatia Farfen. ex consuetudine ibi. nu. 120.
Idem in Abbatia Nonantulae cap. 53. num. 121. fol. 533.
Idem Cesenae ibi. n. 122.
Incultae rei concessio reputatur perpetua, non attentis verbis concessionis cap. 14. §. 3. nu. 17. fol. 97.
Et transit ad quoscumq; ibid. nu. 18.
Limita si verba sint clara in contrarium ibi. nu. 19.
5 EMPHYTEVSI ad certam lineam concessa si emphyteuta vendiderit, vel alium suo loco posuerit de consensu domini, non attenditur amplius eius linea, sed acquirentis cap. 32. nu. 64. fol. 321. & cap. 62. nu. 76. fol. 615.
Ampl. non solum si processerit per viam venditionis, sed etiam per viam sublocationis ibi. nu. 65. fol. 321.
Emphyteuta introducens meretrices in domum emphyteuticam non propterea potest expelli cap. 54. nu. 34. fol. 541.
Emphyteuta Ecclesiae propter deteriorationem expellitur cap. 54. nu. 35. fol. 541.
Secus in emphyteuta laicali, secundum aliquos ibi. n. 36.
Contraria est communis ibi. nu. 37.
Decl. hanc contrariam procedere in deteriorationе magna vltra tempus concessionis duratura ibi. nu. 38.
In emphyteusi Ecclesiae minor deterioratio sufficit, quam in laicali, ad hoc vt sit locus expulsioni emphyteutae cap. 54. num. 39. fol. 541.
Pactum quod res debeat meliorari, & non deteriorari, operatur vt minor deterioratio sufficiat ad hoc, vt conductor, seu emphyteuta expelli possit cap. 54. numer. 40. fol. 542.
Idem operatur promissio vtendi arbitrio boni viri ibi. nu. 41.
Stante dicta promissione, sufficit incisio duarum arborum cap. 54. nu. 42. fol. 542.
Maxime stante iuramento, quod debet seruari praecise ibi. nu. 43.
Quid liceat emphyteutae v. supra in ver. *EMPHYTEVTA*.
An emphyteusis sit perpetua, & alienabilis v. supra nu. 4.
6 IN EMPHYTEVSI an facienda sit remissio mercedis est magna quaestio cap. 45. nu. 36. fol. 452.
Vid. in ver. *REMISSIO MERCEDIS* nu. 3.
Emphyteutica re perempta in totum, damnum est domini, in parte est emphyteutae cap. 45. nu. 40. fol. 452.
Decl. esse emphyteutae si superfit tantum, quod sufficiat pro canone, secundum Bartolum ibi. nu. 41.
Contrarium tenent alij ibi. nu. 42.

EMPTIO EMPTOR.

*Generalia nu. 1.*
*Est similis locationi, & quomodo ab ea dignoscatur nu. 2.*

1 EMPTIO, & venditio non est permutatio rei cum pecunia, sed aestimatio cap. 18. nu. 42. fol. 169.
Emptio, & venditio transfert dominium à venditore in emptorem cap. 2. nu. 2. fol. 6.
Emptionis, & venditionis nomine comprehenditur omnis contractus per quem dominium transfertur cap. 10. nu. 59. fol. 53.
Et venit quandoque locatio in materia fauorabili, secus in odiosa cap. 2. numer. 52. fol. 10.
Emptor cum pacto de retrouendendo, non potest dici inquilinus cap. 20. nu. 97. f. 201.
Emptor potest conducere rem emptam interim ac precium soluit cap. 10. n. 96. fol. 56.
Emptor potest conducere à suo venditore. cap. 11. nu. 26. fol. 61.
Emptor posterior, cui res tradita fuit, praefertur primo cap. 21. nu. 10. fol. 206.
Amplia etiamsi non sit tradita ei possessio actualis, sed tantum per clausulam constituti cap. 21. nu. 2. fol. 208.
Emptoribus, & venditoribus licitum est inuicem se decipere cap. 18. nu. 2. fol. 164.
Emptor, & venditor in proposito laesionis, in iure aequiparantur cap. 18. nu. 41. fol. 169.
Emptor non tenetur stare locationi factae à venditore cap. 62. nu. 39. fol. 579.
Emptor sciens rem locatam, si eam tacens recipiat,

cipiat, tenetur stare locationi cap. 61. num. 86. fol. 584.
Emptor vt teneatur stare locationi, sufficit eius scientia in genere cap. 61. nu. 93. fol. 584.
Emptor conueniens sibi solui pensiones rei emptæ, non potest locationem impugnare cap. 61. nu. 94. fol. 584.
Idem si absque conuentione pensiones receperit ibi. nu. 95.
Contrarium si recepit tantum pensiones pro tempore præterito ibi. nu. 96.
Decl. hoc contrarium procedere tantum, si successor singularis nolit stare locationi, ex quo expirauerit ius locatoris cap. 61. nu. 97. fol. 585.
Emptor fructuum fundi, tenetur stare eius locationi cap. 61. nu. 131. fol. 588.
Emptor fructuum non succedit in plenum ius cap. 61. nu. 132. fol. 588.
Emptor fructuum dicitur conductor cap. 61. nu. 134. fol. 588.
Emptor fructuum differt ab emptore vsusfructus cap. 61. nu. 135. fol. 588.
Emens à pupillo non tenetur stare locationi factæ à tutore cap. 8. nu. 30. fol. 41.
Vid. in ver. *VENDITIO, ET VENDITOR.*

EMPTIO, & venditio differt à locatione, & conductione cap. 2. n. 1. fol. 6.
Sed quibusdam exceptis est similis locationi cap. 2. nu. 15. fol. 6.
Conueniunt in materia ibid. nu. 17.
Et conuenit etiam in forma ibid. nu. 18.
An contractus sit venditio, seu potius locatio sæpe dubitatur ibid. nu. 19.
Emptio, & locatio eiusdem iuris regularis consistunt cap. 2. nu. 54. fol. 9.
Remissio mercedis fit conductori, si vti non possit re, emptori autem non fit cap. 2. num. 7. fol. 6.
Venditor postquam rem tradidit eam non auocat, secus autem locator ibi. nu. 8.
Venditor re semel tradita, liberatur, secus in locatore ibi. n. 9.
Vendi quædam res possunt, quæ locari non possunt, vt seruitutes prædiales cap. 2. nu. 10. fol. 6.
Euicta re locata, locator liberatur præstando æque idoneam, secus in emptione cap. 2. num. 11. fol. 6.
Vendito fundo non veniunt instrumenta, secus autem eo locato cap. 2. nu. 14. fol. 6.
Vitiosa re vendita competit resessio contractus, secus autem si fuerit locata cap. 2. nu. 15. fol. 6.
Natura rei solitæ locari, facit reputare contractum locationis, non venditionis cap. 2. nu. 24. fol. 7.
Ampl. etiamsi partes dixerint vendere ibid. num. 25.
Emptio contracta censetur non locatio, si constitutum pretium non merces cap. 2. num. 26. fol. 7.
Mentio pretij in contractu non tollit esse locationem ibi. nu. 28.
Venditio ex paruitate pretij nō efficitur locatio, sed corruit cap. 2. num. 30. fol. 7.
Pretium distributū in annos, denotat locationem, vnicum vero denotat venditionem c. 2. nu. 31. fol. 8.
Ampl. vt distributum in annos denotet locationem, etiamsi facta sit mentio pretij ibid. num. 32.
Item ampl. etiamsi dictum emere, & vendere ibi. num. 33.
Si autem constitutum sit vnicum pretium, & simul distributum tunc si prius distributū, & postea vnicum, erit locatio, secus e contra ibi. n. 34.
Denominatio denotat qualis sit contractus, & ei statur in dubio cap. 2. num. 35. fol. 8.
Ampl. etiamsi adsit aliqua præsumptio in contrarium ibi. n. 36.
Operarum, seu facti locatio est si recipiens pecuniam nihil transfert ibi. nu. 37.
Decl. procedere quatenus factum tale sit vt locari soleat ibi. nu. 38.
Si autem quid tradatur artifici, vt immutetur, & aliud fiat constituto pretio, est emptio, secus si vt eadem reddatur ibid. n. 3[illegible]
Si artifex ipse ponat rem nō erit locatio, s[illegible] venditio cap. 2. n. 40. fol. 9.
Decl. procedere si materia quam ponit s[illegible] principaliter, non autē si accessorie ibi. n. [illegible]
Et si dubium an stet principaliter attendi[illegible] an quantitas pretij conueniat valori cap[illegible] nu. 42. fol. 9.
Gabella censetur locata non vendita cap. 2[illegible] 43. fol. 9.
Lim. si pacta omnino repugnent locat[illegible] ibi. nu. 44.
Si gabella concessa sit pro annis decem tot. nummis singulo anno, erit locatio num. 45.
Ampl. idem esse si vnicum pretium pr[illegible] nibus decem annis sit constitutum, si c[illegible] sit, locauit ibid. nu. 46.
Et etiamsi non simpliciter dictum sit, l[illegible] sed etiam, vendidit, & locauit, ibid[illegible]
Secus si dictum simpliciter, vendidit, [illegible] cum pretium constitutum ibi. nu. 48.
Si dictum simpliciter, vendidit, & co[illegible] tum pretium in singulos annos, erit [illegible] tio ibi. n. 49.
Concessio ad tempus puta ad vitam, dic[illegible] tur, quod sit locatio à distributione

in singulos annos cap. 2.nu.50. fol. 10.

Pactum remissionis mercedis propter casus fortuitos, indicat contractum esse locationem cap. 2.nu.51. fol. 10.

Pacta ad dignoscendum, an sit locatio, vel emptio magis attenduntur, quam denominatio partium cap.3.nu.10. fol.12.

Intellige de pactis circa naturam contractus non circa accidentalia cap.3.n.11.fol.12.

Pacta magis attenduntur, si partes vsæ sunt promiscuè verbo, locationis, & venditionis cap.3.n.14. fol. 12.

Pactum remissionis mercedis propter casus fortuitos indicat contractum esse locationem cap.2.nu.51.fol.9.

Vid.in ver.*REMISSIO MERCEDIS* nu.1.

EPISCOPVS.

Episcopvs non tenetur deputare Vicarium de iure, & ideo debitum salarij Vicario dandi, est voluntarium cap.35.n.87.fol. 376.

Lim.in Episcopatibus magnis ibi.nu.88.

Vicario Episcopi salarium non conuentum nõ debetur cap.35.n.82.fol.376.

Contr.ibi. num.83.& 84. vbi de veriori.

Lim.nõ procedere si Vicarius percipiat sufficientem mercedem, ex vtilitatibus Vicariatus ibi n. 89.

Vicario Episcopi salarium non solutũ ab Episcopo antecessore cui inseruiuit, non tenetur soluere successor cap. 35.n.85. fol.376.

Successor in Episcopatu, tenetur ad debita necessaria antecessoris cap.35.n.86. fol.376.

Episcopi licentia in alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari possit cap.14.§.3.n.10. fol.96.

Episcopus potest donare bona suæ mensæ Canonicis absque beneplacito cap.14. §.5. nu. 10.fol. 107.

Episcopus est Iudex competens pro recuperatione rei ab ipsomet alienatæ, si Iudicium agatur nomine Ecclesiæ cap.14. §.7. nu.94. fol. 120.

Decl.procedere si non allegetur suspectus prout potest cap.14.§.7.n.95. fol. 120.

Episcopus causam suæ Ecclesiæ potest alteri subdelegare, antequam suspectus allegetur, & bene facit subdelegando cap.14. §.7. nu. 96.fol. 120.

Episcopi hodie faciunt omnia sine capitulo c. 14. §. 10.nu. 38. fol. 133.

Episcopus, & eius Notarius non possunt quidquam petere ab ordinandis, sed postea sponte data recipere valent cap.15. num.27. fol. 142.

Episcopus si beneficiũ vni cõferat, & alteri cõferat Vicarius, & nesciatur, quæ collatio sit prior præfertur illa Episcopi c.21.n.4.f.206. Lim. si collatio facta à Vicario habeat horã, quia præfertur cap.21.n.5.fol.206.

AEQVITAS.

AEqvitas canonica an seruari debeat in foro laicali, controuersum est cap. 17. num. 35. fol. 159.

Affirmatiua opinio tenenda est, saltem in locis Ecclesiæ subiectis cap. 17.n. 36. fol.159.

Ampl. procedere etiam in subiectis mediate ibid. num. 37.

AEquitas canonica seruanda est in foro mercatorum vbique cap.17. n.38. fol.159.

Et in causis miserabilium personarum c. 17. nu. 39.fol.159.

Et vbi contractus est iuratus ibid. nu.40.

EQVVS.

Eqvvs conductus non est percutiendus vltra modum cap.12.n.81.fol.77.

Mors equi conducti ad vecturam, probatur simplici fide cap.12.nu. 65.fol. 75.

Equi conducti mortui, probanda identitas c. 12.num.66. fol.75.

Identitas equi probatur colore, & signis cap. 12.nu. 67.fol.75.

Identitas non probatur vnica demonstratione, sed requiruntur duæ ibi. nu. 68.

Identitas animalium probatur per signum vulgo *merco* cap. 12. nu.69. fol. 76.

Conductor equi non tenetur probare illum decessisse sine sua culpa, nisi ad maiorem cautelam cap. 12. n.71. fol. 76.

Culpæ conductoris ascribitur, si nimis onerauit animal conductum cap.12.n.73. fol.76.

Et quomodo probetur nimia oneratio ibid. num.74.

Conductor ad vecturam debet bene pascere equum cap.12.nu.77. fol.76.

Vecturinus, si adsit, qui debeat custodire equũ, conductor non tenetur cap. 12.n.78. fol.77.

Equo conducto infirmante, debet conductor eum custodire cap.12. nu. 79. fol.77.

Et debet etiam adhibere medicinas, & Mariscalcum ibid. nu. 80.

Equus conductus vsque ad certum locum, si vlterius ducatur ad quid teneatur conductor cap.12.n.83.86.& 87.fol.77.

Conductor equi ad vecturam, an si equus culpa sua decedat, teneatur ad vecturas consuetas etiam post mortem cap. 12. num. 89. fol. 78.

Conductor equi ad vecturam, si illum retineat vltra tempus conuentum, an teneatur continuare mercedes, & quid facere debeat eius fideiussor cap.12.n.90.91.& 92.fol.78.

Dominus equi locati ad vecturam non tenetur eum recipere deterioratum, & quid si recipiat cap. 12.n.93.94.& 95.fol.78.

Equi ad vecturam in vno anno, quandoque reddunt quantum valent cap.19.n.42.f.182.

Equum vendere volens, si ostendat eum ornatum, tenetur tradere ornamenta cap. 23. n. 59. fol. 231.
Equo locato ad equitandum præstanda est etiã sella cap. 23. n. 86. fol. 233.
Equo vendito venit etiam sella, quem de tempore venditionis habebat cap. 23. num. 84. fol. 233.
Ampl. vt sufficiat, quod cum ea ostensus fuerit per duos dies ante ibi. n. 85.

E R R O R.

Error iuris dubij facile excusat idiotas, & rusticos, difficile autem alios cap. 14. §. 7. n. 100. fol. 120.
Error facti excusat omnes à pœnis, iuris autem error excusat idiotas, & alios si sit dubium cap. 14. §. 8. n. 8. fol. 122.
Error in qualitate substantiali, vitiat contractum emptionis, & locationis cap. 16. num 14. fol. 149.

AESTIMATIO.

AEstimatio in contractu locationis arguit translationem dominij in dominium cap. 12. nu. 35. fol. 71.
Lim. si contractus efficeretur. vsurarius cap. 12. nu. 36. fol. 71.
Lim. 2. si appareret æstimationem factã pro sciendo valore cap. 12. n. 37. fol. 72.
Lim. 3. si adsint indicia contraria cap. 12. nu. 38. fol. 72.
AEstimatio, & valor rei non percipitur sensu corporis, sed iudicio, & intellectu cap. 34. §. 4. n. 39. fol. 357.
AEstimari debet res simul, non per partes cap. 34. §. 5. n. 42. fol. 362.
Decl. procedere vbi agitur de vnico corpore, secus si rebus distinctis ibi. n. 43.
Domus pretiosæ quomodo æstimentur cap. 34. §. 5. n. 44. fol. 361.

EVICTIO.

Evicta re locata, locator liberatur præstando æque idoneam, secus in emptione cap. 2. num. 11. fol. 6.

E X A M E N.

Examen testium, & aliaque iurisdictionem sapiunt Notario committi non valent cap. 14. §. 9. nu. 15. fol. 125.

EXCEPTIO.

Exceptiones respicientes iudicium petitorium reijciuntur à possessorio cap. 43. num. 24. fol. 440.
Exceptiones dubiæ, & altiorem indaginem requirentes non admittuntur in iudicio manutentionis cap. 43. nu. 25. fol. 440.
Fideiussor vti potest exceptionibus competentibus principali etiam ipso inuito cap. 44. n. 44. & 47. fol. 446.
Exceptio non admittenda, admittitur quando est in continenti probata cap. 43. num. fol. 450.
Exceptio non adimplementi, est valde fauorabilis cap. 44. n. 1. fol. 443.
Exceptio non adimplementi non tollitur [...] starum omnes exceptiones eijciens c[...] 44. n. 2. fol. 443.
Exceptio non adimplementi retardat etia[m] processum executiuum cap. 44. n. 3 fol. 4[...]
Decl. procedere quatenus non adimple[...] tum sit liquidum ibi. nu 4.
Sufficit tamen liquidũ esse, partem tene[...] id, quod dicitur non adimpletum cap. num. 5. fol. 442.
Non adimpletum fuisse probatur per so[...] allegationem cap. 44. n. 6. fol. 443.
Locatori non sufficit probare adimple[...] ab initio, sed necesse est probare successi[...] præstationem patientiæ secundum ali[...] cap. 44. nu. 7. fol. 443.
Implementum debet esse plenum, alias d[...] ctus etiam in minimo parit exceptionen[...] adimplementi cap. 44. n. 11. fol. 443.
Ampl. procedere siue defectus sit in [...] bus, siue in accidentalibus, secundum quos cap. 44. nu. 12. fol. 444.
Contrarium verius ibi. nu. 13.
Decl. tutius seruari hoc contrarium [...] quendo in manibus summam æquiuale[...] ei non adimplemento cap. 44. n. 14. fol
Exceptio non adimplementi non obstat, [...] tieleumque illam allegans non est dan[...] passus cap. 44. nu. 17. fol. 444.
Dicens excipientem de non adimple[...] damnum passum non esse, probare de[...] 44. num. 18. fol. 444.
Petens liquidare quantitatem damn[...] per non adimplementum, auditur, S[...] figitur damnum passo terminum ad [...] dandum cap. 44. n. 19. fol. 444.
Et si actor offerat reficere damnum q[...] erit liquidatum, facilius obtinet exc[...] nem ibi. num. 20.
Exceptio non adimplementi, an admitt[...] iudicio manutentionis est quæstio c[...] uersa cap. 44. n. 25. fol. 445.
Negatiua tamen opinio videtur veri[...] n. 26. 28. & seqq. maxime nu. 33.
Exceptio non adimplementi respicit pe[...] iudicium cap. 44. n. 28. fol. 445.
Exceptio non adimplementi non reijci[...] dicio petitorio, secus autem à pos[...] cap. 44. nu. 29. fol 445.
Exceptio non adimplementi retardat m[...] tionem locatori, si aliunde constet [...] adimplemento notorie cap. 44. nu[...] fol. 445.
Exceptio non adimplementi potest ea[...]

mitti, etiamsi promissio sit iurata cap. 44. num.36.fol.446.
Sed remissio non præsumitur, & clare probari debet ibi nu.37.
Terminum ad soluendũ suscipiens, censetur remisisse exceptionem non adimplementi c. 44. n.41.fol. 446.
Remissio exceptionis nõ adimplementi quatenus fiat a conductore non nocet fideiussori ab eo præstito cap.44.n 42 fol.446.
Decl.procedere si cõductor prius non adimplementum allegauit, & postea remisit ibi. num.43.
Fideiussor vti non potest exceptione non adimplementi antequam principalis ea vtatur ibi.nu.45.
Exceptio non adimplementi non allegata à defuncto,non potest allegari ab eius hærede vel ab eo causam habente cap. 44. num. 46. fol. 446.
Vid. in ver. *ADIMPLEMENTVM*.
Exceptio remissionis mercedis non admittitur in iudicio executiuo, nisi sit in continenti probata cap 45.n.17. fol.450.
Exceptio remissionis mercedis, vt dicatur in contractu probata, sufficit probatum esse casum in quo facienda sit remissio, & damnum per illum illatum in genere cap. 45.nu. 19.fol.450.
Contrarium verius, vt scilicet requiratur probatio damnorum in specie.ibi.nu 20.
Exceptio dominii vid. in ver. *DOMINII*.

EXECVTIVE.

Executiue agi quando possit vid. in ver. *VIA EXECVTIVA*.

EXECVTORES LICTERARVM APOSTOLICARVM.

Executores literarum, si in euidentem, si in eis deficiat clausula *vocatis vocandis*,possunt adhibere cognitionem extraiudicialem absque citatione cap. 14.§.9.n.6. fol.125.
Literarum forma seruanda est cap. 14. §. 9. n. 3. fol. 124.
Executores literarum beneplaciti recipere debent probationem euidentis vtilitatis c. 14. §.9.n.4. fol.124.
Executores literarum Apostolicarum nulliter processisse, probatur ex inspectione eorum processus cap.14.§.9.n.9.fol.125.
Decl.procedere, si transportata sint eorum acta integra cap.14.§.9.n.10.fol.125.
Executores literarum, si processum non fabricarunt, inde resultat nullitas alienationis c. 14.§.9.n.11.fol.125.
Executores literarum, si in euidentem,debent recipere examen testium per se ipsos cap.14 §.9.nu.12.fol.125.
Executores literarum Apostolicarum super permutatione bonorum, necesse est, vt videant bona tradenda Ecclesiæ cap.14.§.9.num.16 fol. 125.
Executores literarum, si in euidentem, vbi decretum interposuerunt, etiamsi nulliter, nõ possunt amplius se ingerere cap. 14. §.9.nu. 19.fol.125.
Executoris meri, & necessarij facultas, non expirat per mortem concedentis cap. 14. §. 9.nu.21.fol.126.
Decl.non procedere si agatur de gratia facienda, prout in executoribus literarum, si in euidentem, & quid agendum in tali casu cap.14.§.9.nu.22.fol.126.
Executores literarum cum clausula *vocatis vocandis* affigunt edictum, & quomodo cap. 14.§.9 n.23.fol.126.
Processus executorum literarum, si in euidentem,possunt redargui de omnibus nullitatibus, quibus alij cap.14.§.9.n.17. fol.125.
Executores beneplaciti debẽt specialiter citare Rectorem Ecclesiæ cuius bona alienatur cap.14.§.9.n.28.fol.126.
Regressum habens in aliquo casu ad beneficiũ cuius bona alienantur citandus est in executione beneplaciti super alienatione bonorũ illius cap.14.§.9.n.29.fol.126.
Rector Ecclesiæ qui alienauit, & cuius nomine apparet impetratum beneplacitum, non est citandus in eius executione cap. 14. §.9. num.32.fol.126.
Contrarium tamẽ est tutius ibi. nu. 33.
Patronus beneficij non est citandus in alienatione bonorum eiusdem cap. 14. §. 9. nu. 34. fol. 127.
Contraria opinio est tutior ibi. nu.35.
Beneficiati Ecclesiæ in qua adest capitulum sunt citandi in alienatione bonorum cap.14. §. 9. nu. 39. fol. 127.
Decl. non procedere si adsit statutum contrarium, prout adest in Basilica Principis Apostolorum de Vrbe ibi. n. 40.
Executores literarum, si in euidentem, citare debet omnes alienationem impedire valentes cap. 14. §. 9. nu. 41. fol. 127.

EXEMPTIO.

Exemptio competens locatori, an competat etiam conductori vid. in ver. *CONDVCTOR* nu. 5. & in ver. *FAMVLI*.

EXEMPLA.

Exempla non restringunt cap. 49. num. 43. fol. 491.

EXIGVVM.

Exiguaris, quæ dicatur cap. 14. §. 3. num. 7. & 8. fol. 96.

EXORDIVM.

Vid. *PROAEMIVM*.
Ab exordio tituli posterior formatur euentus cap.14.

cap. 14. §. 7. nu. 13. fol. 114.

EXPENSAE.

Vid. IMPENSAE.

EXPRESSIO.

Expressio quando dicatur declaratiua,& quãdo principaliter facta cap. 11. nu.52.fol.65.

Expressio eius quod tacite inest nihil operatur cap. 56.nu. 36. fol. 554.

EXTRAVAG.

Extrav. *ambitiosa de reb. Eccles. non alien.* dispositio, non habet locum, vbi viget contraria consuetudo cap. 14. §. 1. n. 7. fol. 90.
Et sufficit de contraria consuetudine probabiliter dubitare cap. 14.[§. 1. nu. 8. fol. 90.

Extrav. Ambitiosae, an vere sit vsu recepta vbique, variè loquuntur Doctores cap. 14. §. 1. nu. 14. fol. 90.

Extrav. ambitiosae hodie præsumitur non recepta cap. 14. §. 1. nu.10. fol. 90.

Extrav. ambitiosae habet decretum irritans cap. 14. §. 7. nu. 2. fol. 112.

Extrav. Ambitiosae, *de reb. Eccles. non alien.* quæ nuncupatur Paulina, plenius prouidet, quam alia iura, circa locationem bonorum Ecclesiæ, & ideo de ea late cap.14.in princ. nu. 5. fol. 87. & per tot.

Statutum contra formam *extrau ambitiosa* Apostolica auctoritate confirmatum, est validum cap. 14. §. 1. nu. 20. fol. 91.
Religio Hierosolymitana an gaudeat prædicto statuto ibi. nu. 21.

EXTREMA.

Extremis probatis media præsumuntur eiusdem qualitatis cap. 19. num. 171. fol. 191. & cap. 22. nu. 11. fol. 213.

F

FABER.

Faber malleator non potest conducere domum prope scholas cap. 10. num. 94. fol. 56.

FACTVM.

Facta quædam locari non possunt cap. 15. nu. 8. fol. 140.

Facta illa, quæ sunt meri facti, locari possunt cap. 15. nu. 10. fol. 140.

Facta, quæ habent admixtum ius, si sunt momentanea, locari non possunt, si successiua possunt cap. 15. nu. 11. fol. 140.

Facere licet indirecte, quod non liceret directe ad euitandas Constitutiones exorbitantes cap. 20. nu. 104. fol. 202.
Decl. procedere si fiat sine fraude cap. 20. nu. 105. fol.203.

Factum Partis non censetur comprehensum in generali sermone cap. 49. nu. 28. fol. 489.
Lim. si alias pactũ nihil operaretur ibi.n.30.
Lim. 2. si factum proueniat à culpa alterius, & lege permittente fiat cap. 49.n.31. f.490.

Factum Principis reputatur casus fortuitus cap. 46. nu. 30. fol. 460.

Factum Iudicis reputatur factum partis cap.18 nu. 71. fol. 173.

Factum cæptum ante Constitutionem,& expectans complementum postea, in ea comprehenditur cap. 14. §. 11. nu. 4. fol. 134.

FACVLTAS.

Facultas redimendi ex pacto non expirat per lapsum temporis in pacto præfixi, si venditio sit pro modico pretio cap. 10. nu. 120. fol. 48.
Decl. procedere si pretium sit valde modicum cap. 10. nu. 121. fol. 48.

Facultatem *procedendi propria auctoritate* non amittit, petens à Iudice familiam extraiudicialiter, sed ad eam redire potest cap. 55. num. 18. fol. 546.
Secus econtra si assumatur via iudicialis cap. 55. nu. 19. fol. 546.
Ampl. etiamsi iudicium nulliter inchoatum sit cap. 55. nu. 20. fol. 546.
Lim. si adsit protestatio de præseruanda dicta facultate ibi. nu. 21.

FAMVLI.

Famuli Clericorum, an gaudeant exemptione à iurisdictione laicorum, sunt hinc inde opiniones c. 27. nu. 128.fol.284.
Ministri necessarij exercitio iurisdictionis Ecclesiasticæ, gaudent exemptione à iurisdictione laicali ibi. nu. 127.
Conciliantur prædictæ opiniones, vt famuli necessarij exemptione gaudeant, secus autem non necessarij ibi. nu. 129.
Exemptio familiarium Clericorum non reperitur in iure expressa cap. 27. numer. 130. fol.285.
Literæ familiaritatis solæ,non tribuunt exemptionem cap. 27. n. 132. fol.285.

Familiares militum necessarij vtuntur priuilegio ipsorum militum cap. 27. nu. 133.f.285.

Famuli scholasticorum non necessarij, non gaudent priuilegio eorumdem cap. 27. nu. 134. fol 285.
Seruientes dietim, vel ad modicum tempus etiamsi necessarij sint non gaudent priuilegio cap. 27. nu. 135. fol. 285.
Vid. in ver. CONDVCTOR n. 5.

FEVDATARIVS.

Feudatarii licet non possint de iure sublocare ad longum tempus, tamen de consuetudine concedunt in emphyteusim, & excusantur à caducitate cap. 32. n. 12.fol.316.

Feudatarius succedens in feudo hæreditario, tenetur stare locationi factæ ab antecessore cap. 61. n.171.fol.591.

FEV-

FEVDVM.

Fevdorvm sunt decem distinctiones cap. 5. nu. 3. fol. 22.

Feudum nondum deuolutum quando alteri concedi possit relatiue cap. 14. §. 12. num. 22. fol. 139.

FIDEICOMMISSARIVS.

Fideicommissarivs particularis non tenetur stare locationi factæ à testatore cap. 61. n. 140. fol. 588.

Fideicommissarius vniuersalis est loco hæredis & in eum transeunt omnes actiones actiuæ, & passiuæ cap. 61. n. 143. fol. 589.

Fideicommissarius vniuersalis, tenetur stare locationi factæ à testatore c. 61. n. 144. f. 589.

Fideicommissarius tenetur stare locationi factæ ab hærede grauato cap. 61. nu. 145. fol. 589.

Ampl. procedere tam in fideicommisso vniuersali, quam particulari ibi. nu. 146.

Lim. procedere in locatione ad breue tempus, secus autem in locatione ad longum cap. 61. n. 147. fol. 589.

Fideicommissarius debet recipere de manu hæredis cap. 61. n. 153. fol. 589.

Fideicommissarius etiam ante euentum conditionis agere potest ad defensionem bonorum cap. 24 n. 62. fol. 247.

FIDEICOMMISSVM.

In fideicommissis particularibus, ac etiam in generalibus non veniunt accessiones, & augumenta, sed solum in vniuersalibus cap. 36. num. 77. fol. 391.

Fideicommissum potest institui in contractu c. 61. num. 157. fol. 590.

Sed est fideicommissum improprium c. 61. n. 158. fol. 490.

Fideicommisso grauatus ante euentum conditionis fideicommisso adiectæ, habet dominium bonorum cap. 61. n. 173. f. 591.

Et deficiente conditione, vel substituto dominium continuat cap. 61. nu. 174. fol. 591.

Et si interim alienauit sustinetur alienatio ibi. nu. 175.

In restitutione fideicommissorum non veniunt fructus cap. 36. n. 69. fol. 390.

Vid. in ver. *MERCES* nu. 8.

FIDEIVSSOR.

Fideivssor potest vti omnibus exceptionibus, quæ competunt principali, etiam ipso inuito cap. 44. n. 44. fol. 446.

Lim. in exceptione non adimplementi antequam principalis ea vtatur ibi. n. 45.

FIDES.

Fides in malis non est necessario seruanda cap. 15. n. 65. fol. 146.

FILIVS.

Filivs administrans bona paterna patre viuente, an possit eo mortuo, aliquid petere ratione administrationis, est quæstio controuersa, quæ resoluitur ex circumstantijs cap. 35. n. t 12. fol. 378.

Filius qui negociatus est tanquam patris minister, & multa lucratus, non potest in diuisione cum fratribus salarium petere cap. 35. nu. 113. fol. 378.

Lim. vigentibus circumstantijs in contrariũ arbitrio Iudicis ibi. nu. 114.

Et possunt etiam circumstantiæ esse tales, vt omnino salarium debeatur ibi. nu. 115.

Filio magis debetur recompensatio, si laboret pro matre, quam pro patre cap. 35. nu. 116. fol. 379.

Et multo magis, si laboret pro vitrico, vel nouerca ibi. n. 117.

Filius non præsumitur hæres quando ipse non allegat se hæredem, sed tertius cap. 27. nu. 164. fol. 289.

FINIS.

Finivm expresio in locatione operatur, vt quid quid sit intra eos præstari debeat, etiamsi alienum sit cap. 23. nu. 1. fol. 227.

Finium expresio dispositionem restringit, ita vt quod est extra eos venire non possit cap. 23. n. 10. fol. 229.

Finium expresio potest probari erronea ibid. num. 12.

Et ad hoc admittuntur præsumptiones, & coniecturæ ibi. num. 13.

FISCVS.

Fiscvs locans tenetur de iure remissionem mercedis facere cap. 49. n. 117. fol. 117.

Fiscus locando etiam ad modicum tempus tribuit ius in re cap. 61. n. 189. fol. 583.

Fisci contractus habet vim legis cap. 61. num. 190. fol. 583.

A fisco ad Ecclesiam valet argumentum c. 61. num. 193. fol. 593.

Priuilegia concessa fisco competunt etiam piæ causæ cap. 61 nu. 194. fol. 593.

Decl. hoc maxime procedere dum non adest diuersitas rationis, nec contrarium reperitur in iure expressum, & casus est applicabilis cap. 61. nu. 195. fol. 593.

Fiscus succedens in re locata non tenetur stare locationi cap. 61. n. 196. fol. 594.

Fiscus succedens ex quo bona publicentur nõ tenetur stare locationi c. 61. n. 197. fol 594.

Fiscus succedens ex maleficio, vel in bonis vacantibus non dicitur propriè hæres, sed succedit loco hæredis cap. 61. n. 200. fol. 594.

Et dicitur successor bonorum, non personæ ibi. num. 201.

FORMA.

Forma est indiuidua cap. 14. §. 7. nu. 8. fol. 113.

Forma literarum beneplaciti seruanda est cap. 14. §. 9. n. 3. fol. 141.

FOS.

## FOSSATA.


Fossata, quæ fiunt in agris locatis, si fiant quolibet anno, vel sint duratura tantum pro tempore locationis, facienda sunt à conductore, fecus si vlterius sunt duratura cap. 34. §. 1. num. 48. fol. 338.

Fossata si fuerint in locatione considerata tanquam pars rei, tunc reficienda sunt à conductore cap. 34. §. 1. n. 50. fol. 338.

Fossata si durant ad decennium, & sunt necessaria, refici debent à locatore, si vero sunt tantum vtilia, & tanto tempore non durant, potest conductor repetere solum expensas pro rata temporis, quo locatio non durat c. 34. §. 1. n. 51. fol. 338.


## F R A V S.


Fravs non præsumitur cap. 8. n. 31. fol. 41.


## F R V C T V S.


*Quid sit nu. 1.*

*Quanti sunt nu. 2.*

*Alia omnia num. 3.*

1 FRVCTVS dicuntur illi, qui deductis expensis supersunt cap. 5. nu. 29. fol. 23. & cap. 47. nu. 10. fol. 472.

Lim. in colonia partiaria cap. 5. num. 30. fol. 23.

Lim. 2. vbi profertur in lingua vulgari nomen, fructum cap. 5. nu. 31. fol. 23.

Et generaliter vbi profertur ab homine ex causa onerosa cap. 5. n. 32. fol. 23.

Palea computatur inter fructus cap. 5. nu. 36. fol. 24.

2 FRVCTVS stabilium præsumuntur esse ad rationem quinque pro centenario cap. 19. num. 34. fol. 181.

Decl. quo ad domos non procedere in Ciuitatibus, in quibus non est affluentia populi, nec generaliter quo ad pretiosas, & ornatas cap. 19. n. 35. fol. 182.

Idem in vineis, quæ potius magis inutiles sunt, quam domus ibi. n. 36.

Decl. 2. non procedere in bonis jurisdictionalibus cap. 19. n. 36. fol. 182.

Jurisdictionalium fructus calculantur ad rationem duorum, vel circiter pro centenario cap. 19. n. 38. fol. 182.

Decl. procedere in datijs, & alijs, quæ sunt de segalibus non in molendinis ibid. n. 39.

Fructuum quantitas probari potest per scripturam cap. 19. n. 45. fol. 182.

Quantitas fructuum recollectorum est difficilis probationis cap. 19. n. 77. fol. 184.

Fructuum quantitas probatur per testes, qui fuerunt præsentes eorum recollectioni cap. 19. n. 80. fol. 184.

Et per testes de visu cap. 19. n. 143. fol. 189.

Item per testes de auditu ibi. n. 81. & num. 143. fol. 189.

Et per testes de publico notorio cap. 19. nu 83. fol. 184.

Et per testes de credulitate ibi. n. 83. & nu 14. fol. 189.

Et per solas coniecturas c. 19. n. 84. fol. 185 & n. 145. fol. 189.

Decl. prædicta procedere in probatione fa cienda contra eum, qui recollegit, non au tem in facienda ab eo c. 19. n. 85. fol. 185.

Testes deponentes de fructibus debent habe re notitiam de impensis in eis colligendis, a de illis deponere cap. 19. n. 113. fol. 187.

Decl. procedere si de eis interrogentur ib num. 114.

Testes deponentes tot esse fructus, intelligu tur deductis expensis cap. 19. n. 115. fol. 18

Decl. procedere in expensis necessarijs p collectione illorum, non autem in oneri b extrinsecis, vti si agatur de fructibus ben ficij, non intelliguntur deductis expensis p beneficio ibid. num. 116.

Testes deponentes de valore frugum de te pore messis, non probant valorem in gene nisi adsint alij absolute loquentes cap. 19. 186. fol. 193.

Fructus præsumuntur potius aucti, quam minuti cap. 19. n. 162. fol. 190.

Fructus, & commoditates, quæ percipiun ex re, non mutato valore rei, nec ipsi m tantur cap. 19. n. 165. fol. 191.

Fructus bonorum, quæ non reddunt eos qu liber anno æquales, quomodo proben respectu certorum annorum cap. 19. nu 175 fol. 192.

Fructus rei vt probentur, debent probari plures annos cap. 19. n. 176. fol. 192.

Et requiri per quinque annos antea, & qu que postea in materia obiectiua ibi. n. 17

Imo satis esse per tres annos antea, & postea cap. 19. n. 178. fol. 192.

Contr. quod non requiratur probatio an rum posteriorum contractui cap. 19. nu 179. fol. 192.

Et requiri per decem annos ante, vel quinque ibi. nu. 180.

Decl. vt si tempore motæ litis lapsi fue anni à die celebrationis contractus, tun cienda sit probatio etiam, quo ad eas, e contra cap. 19. n. 181. fol. 192.

Et pro quantis annis facienda sit prob statur arbitrio Iudicis ibi. n. 182.

Fructus pecudum est maximus cap. 19. n fol. 181.

Quantitas fructuum arguitur à quantitate cepta ex alijs bonis similibus cap. 19. n fol. 193.


Dec

Decl. probandum esse ad dictum effectum alias res esse eiusdem qualitatis cap. 19. n. 189. fol. 193.

Et si probari velit eadem quantitas, vel similium, probandum, quod facta fuerit eadem cultura ibi. n. 190.

Fructuum perceptorum quantitas probatur per locationem cap. 27. nu. 107. fol. 282.

Locatio probat quantitatem fructuum non solum pro tempore pro quo durauit, sed etiã pro annis futuris ibi. nu. 109.

Lim. si adsit aliqua ratio cur in solito non possit fieri fundamentum ibi. nu. 113.

Fructus liquidantur à solito cap. 27. num. 110. fol. 282.

Fructus viginti annorum constituunt verum valorem rei cap. 27. nu. 121. fol. 283.

3 FRVCTVS, & res quæ seruando seruari non possunt alienantur sine solemnitatibus cap. 14. §. 5. nu. 1. fol. 105.

Fructus beneficij spectantes ad beneficiatum, locantur vltra triennium sine beneplacito, secundum aliquos cap. 14. §. 5. num. 3. fol. 105.

Contrarium verius ibi. nu. 4.

Commoditas percipiendi fructus vid. in ver. *COMMODITAS*.

Fructus fundo cohærentes, sunt pars fundi cap. 33. nu. 1. fol. 322.

Dominium fructuum fundo cohærentium est domini fundi, non autem conductoris cap. 33. nu. 2. fol. 322.

Vid. in ver. *DOMINIVM*.

Si dominus non permittat conductori fructus percipere competit ei tantum actio personalis cap. 33. nu. 6. fol. 322.

Emptor fructuum non habet actionem realem, sed tantum personalem contra dominum, vt eos sibi det cap. 33. nu. 8. fol. 322.

Fructus dicuntur percepti per conductorem, si sunt à solo separati cap. 33. nu. 11. fol. 322.

Decl. procedere, si separati sint bona fide ibi. nu. 12.

Fructus à conductore percepti non comprehenduntur in obligatione generali omnium bonorum etiam futurorum facta à domino qui locauit cap. 33. nu. 13. fol. 322.

Limitatur tamen pluribus modis cap. 33. n. 14. fol. 322.

Fructus à conductore percepti remanent hypothecati domino pro mercede cap. 33. num. 15. fol. 323.

Ampl. etiamsi conductor bona fide sublocauerit ibi. nu. 16.

Ampl. 2. etiamsi dominus perceptionem ignorauerit ibi. nu. 17.

Ampl. 3. hypothecã procedere tam in fructibus naturalibus, quam in industrialibus ibi. num. 18.

Vid. in ver. *HYPOTHECA* nu. 1.

Locator rei dominus potest impedire conductori fructuum pendentium perceptionem, ac perceptorum transportationem, seu alienationem cap. 33. nu. 19. fol. 323.

Fructus quorum dominus hypothecam sibi reseruauit, seu eos alienari prohibuit, si conductor clam asportauerit, competit domino furti actio cap. 33. nu. 20. fol. 323.

Secus reseruatione pignoris cessante ibid. nu. 21.

Dominus Prædij potest facere præceptum colono partiario, ne fructus colligat sine eius præsentia cap. 33. num. 22. fol. 323.

Vid. *COLONVS PARTIARIVS*.

Fructus dicuntur consumpti à conductore, si eos miscuit cum alijs cap. 33. num. 30. fol. 324.

Fructus rei locatæ quousque pendent, sunt liberi ab oligationibus conductoris cap. 33. nu. 41. fol. 325.

Fructus probantur ex libris, si in eis descripti sint affirmatiue, secus si negatiue, vt scilicet maior summa percepta non fuit cap. 19. nu. 49. fol. 181.

Vid. in ver. *LIBER*.

Beneficium seu prębenda duobus auctoritate Apostolica collata, vterque medietatem fructuum percipit cap. 50. nu. 94. fol. 508.

Fructus rei venditæ spectant ad emptorem, etiamsi sint maturi, & recollectioni proximi cap. 36. nu. 56. fol. 389.

Separati vero à solo, etiam in fundo adhuc existentes, spectant ad venditorem ibid. nu. 57.

Fructus nondum percepti sunt locatoris cap. 45. nu. 5. fol. 449.

Venditis fructibus nasceturis, periculum, quod non nascantur spectat ad venditorem cap. 45. nu. 67. fol. 455.

Venditis fructibus, qui esse desierint de tempore venditionis, ignorante emptore, est nulla venditio cap. 45. nu. 69. fol. 455.

Idem si perierit maior pars ibi. nu. 70.

Ampl. sufficere periculum habuisse originem ante contractum cap. 45. n. 71. fol. 455.

Decl., quod dictum est, si fructus non nascantur periculum spectare ad venditorem procedere, si nulli, penitus nascantur, non si pauci, vel malæ conditionis ibi. nu. 72.

Decl. 2. non procedere, si ex verbis contractus appareat vendita spes fructuum nasciturorum cap. 45. nu. 73. fol. 455.

Fructus fuisse ab aliquo perceptos, vt arguatur, sufficit eum possessionem retinuisse cap. 27. nu. 108. fol. 281.

Verba contractus attenduntur ad dignoscendum, an venditi sint fructus, seu potius spes fructuum nasciturorum cap. 45. num. 74. fol. 455.
In dubio censetur vendita res ibi. n. 75.
Spem perceptionis fructuum fuisse venditam, apparet non solum si sit expressa in contractu, sed etiam si dictum, *vendo perceptionem fructuum* cap. 45. nu. 76. fol. 456.
E contra non fuisse venditam desumitur ex eo, quod habita sit ratio ad quantitatem solitam percipi alijs annis ibi. n. 77.
Maxime si expressa sit certa quantitas, vel mensura cap. 45. nu. 78. fol. 456.
Decl. vt vendita spe, damnum pertineat ad venditorem, si fructus non percipianrur culpa ipsius venditoris ibi. nu. 79.
Spei fructuum venditio nulla est, si venditor sciebat eos non nascituros cap. 45. num. 80. fol. 456.
Fructus percipiuntur iure soli non seminis cap. 5. nu. 33. fol. 24. & cap. 33. n. 52. fol. 326.
Fructus & res quæ seruando seruari non possunt, alienantur sine solemnitatibus cap. 14. §. 5. nu. 1. fol. 105.
Fructus beneficij spectantes ad beneficiatum, locantur vltra triennium sine beneplacito, secundum aliquos cap. 14. §. 5. n. 3. fol. 105.
Contrarium verius ibid. num. 4.

FRVMENTVM.

Frumentum vetus non ita æstimatur sicut nouū cap. 37. n. 46. fol. 376.
Frumentum vltra spatium triennij non durat cap. 37. n. 69. fol. 398.

FVLLO.

Vestimentis fulloni datis ad poliendum, furto subtractis, tenetur fullo ad omnia damna cap. 31. n. 30. fol. 314.

FVNDATIO, ET FVNDATOR.

Fundatio iurispatronatus attendi debet ad dignoscendum cui sit reseruatam cap. 11. num. 48. fol. 65.
Fundatores beneficiorū possunt apponere conditiones, quod beneficia non cadant sub reseruationibus Apostolicis cap. 14. §. 6. nu. 19. fol. 108.

FVNDVS.

Fundus est nomen generale vniuersitatē agrorum continens cap. 23. nu. 16. fol. 229.
Fundi pars ab eo separata vnitur sola destinatione patris familias cap. 23. nu. 27. fol. 229.
Decl. procedere in prædijs rusticis, nam in domibus vltra destinationem requiritur etiā apertio aditus ad vnionem faciendam ibid. num. 28.
Et idem est de vnione domus, & hortus cap. 23. n. 29. fol. 229.
Consideratur tamen in domibus destinatio domini ibid. numer. 30.
Et probatio, quod corpora distincta sint ex destinatione vnita, vel e contra, facienda ab allegante ibi. num. 31.
Fundus nomine Seianus si diuidatur, & vocetur Seianus superior, & Seianus inferior, in dispositione loquēte simpliciter de Seiano venit vterque cap. 23. num. 68. fol. 231.
Fundo locato non venit iurisdictio cap. 23. nu. 89. fol. 234.
Fundo locato non venit pedagium, quod in eo vendi consueuit cap. 23. n. 90. fol. 234.
Fundi cultura facienda à conductore cap. 34. §. 1. n. 49. fol. 338.
Fundus doralis, vid. in ver. *DOS*.

FVRNVS.

De furno iudicatur, ac de molendino cap. 40. num. 150. fol.

FVRTVM.

Furtum animalium imputatur culpæ pastoris, & quando secus cap. 12. nu. 105. 106. & 107. fol. 81.
Furtum in re immobili non committitur cap 7. num. 70. fol. 63.
Furtum non committit, qui damnum dat, nisi det frudolenter cap. 12. n. 84. fol. 78.
Furto commisso in fructibus rei locatæ furti actio non solum competit domino, sed etiam colono cap. 33. n. 26. fol. 323.
Decl. colonum habere actionem furti, non autem actionem furtinam ibi. n. 27. fol. 324.
Decl. 2. conductorem habere actionem in totum, colonum vero partiarium habere tantum pro rata ibid. nu. 28.
Decl. 3. quod dictum est colonum non habere actionem furtiuam, non procedere si sit conductor ad longum tempus cap 33. n. 29. fol. 324.

FVTVRA.

Futura prospicere pertinet ad prudentem virū, sed damno non afficit non cogitantem cap. 54. nu. 5. fol. 552.

G.

GABELLA.

*An possit locari, & quando censeatur locata n. 1.*
*Quæ requirantur, vt valide locetur num. 2.*
*Quibus personis locari non valeat num. 3.*
*Alia omnia num. 4.*

1 GABELLAE locari possunt cap. 13. nu. 1. fol. 83.
Gabella an sit locata, vel vendita quandoque dubitetur cap. 13. n. 21. fol. 84.
Gabella censetur locata non vendita cap. 2. n. 43. fol. 9.
Lim. si pacta omnino repugnent locationi cap. 2. n. 44. fol. 9.

Si gabella concessa sit pro annis decem pro tot nummis singulo anno erit locatio cap. 2. num.45.fol.9.
Ampl.idem esse si vnicum pretium pro omnibus decem annis sit constitutum si dictum sit, locauit cap.2.n.46.fol 9.
Et etiamsi non simpliciter dictum sit,locauit, sed etiam, vendidit, & locauit cap. 2. num. 47. fol. 9.
Secus si dictum simpliciter vendidit, & vnicum pretium sit constitutum cap.2. num.48. fol. 9.
Si dictum simpliciter, vendidit, & constitutum pretium in singulos annos, erit locatio cap.2.n.49.fol 9.

2 GABELLARVM locatio requirit subhastationem publicam cap.13.n.2.fol.83.
Gabellarum locatio, etiam ad modicum tempus requirit subhastationem cap.13.num.3. fol. 83.
Gabellæ Communitatum in locatione, requiruntur octo conditiones cap.13.n.4.fol.83.
Gabbellæ locatio requirit subhastationem si fiat â Camera, non si fiat ab ipso Principe, vel habente mandatum speciale ab eo cap. 13.num. 5. fol.83.
Officiales locantes gabellam non debent solitum alterare cap.13.n.25. fol.85.
Gabellæ non possunt locari nisi recepta fideiussione cap.13.n.20.fol.84.
Gabellæ fiscales non debent locari ad minus tempus, quam trienij cap.13.n.17. fol.84.

3 GABELLAE non possunt locari, quibusdam personis cap.13.n.6.fol.83.
Clerici non possunt conducere gabellas c. 13. num.14.fol.84.
Filiosfamilias non potest locari gabella, nisi habeat peculium,aut patris consensum cap. 13.n.12.fol.84.
Hebræi, & saraceni gabellas conducere non possunt cap.13.n.15.fol.84.
Minores non possunt conducere gabellas cap. 13.n.11.fol.84.
Mulieres non possunt conducere gabellas cap. 13. n.7.fol.83.
Ampl.vt mulieres non possint succedere in locatione gabellarum ibi. nu.8.
Mulier quando fuerit iudicata capax emolumentorum gabellæ cap.13.n.10. fol.83.
Officiales Communitatis non possunt conducere gabellas cap.13.n.16.fol 84.
Tutoribus non potest locari gabella cap.13.n. 13. fol.84.

4 GABELLARVM locatio debet stricte intelligi cap.13.n.26. fol.85.

In gabellarum locatione fit remissio mercedis propter sterilitatem cap. 13.n.18.fol.84.
Sterilitas in locatione gabellæ est si non transeant mercatores cap.13.n.19.fol.84.
Gabellæ substantia tollitur per impedimentū commercium cap.49.n.123.fol.497.
Capitula, quæ fiunt in locatione gabellarum habent vim legis cap.13.n.23.fol.85.
Ampl.etiam quo ad tertios si locatio fiat â Principe cap. 13.num.24.fol.85.
Gabellarum locatio censetur tacite renouata cap.64.n.41.fol.631.
Gabellæ in locatione, an censeatur translatū ius exigendi, vel sola commoditas cap. 13. nu.22.fol. 85.
Gabellarum locatio debet stricte intelligi cap. 13.n.26.fol.85.
Gabella locata, an comprehendatur eius augumentum cap. 13.n.27.fol.85.
Gabellæ locatio intelligitur iuxta solitum cap. 13.n. 29.fol.85.
Gabella locata veniunt necessaria ad eius exactionem, vt Capanna in qua exigitur c. 13 n.28.fol.85.& cap.23.n.83.fol.233.
Gabellarum conductores, an acquirant priuilegium fisci in exigendo cap.13.n.30.fol.85
Conductor gabellæ non potest eam vltimo anno minuere cap.29.n.79.fol.305.
Gabella transitus animalis ad vecturam locati, soluenda â locatore si eam sciuit cap. 34. §. 1.n.42.fol.337.
Secus si soluendū sit quid amplius pro onere cap.34.§.1.n.43.fol.338.
Item secus stante contraria voluntate partiū ibi. n.44.
Gabellarum conductio transit ad hæredes cap. 13.n.9.fol.83.

GAMMATICI.

Grammaticorvm, & Rhetorum operæ consistunt in virtute cap.50.n.20.fol.502.

H.

HABITATIO.

Habitatio est seruitus personalis cap. 11. num.13.fol.60.
Habitatio an, & quando censeatur relicta cap. 9. n.44.fol.46.
Habitationem habens, potest locare cap.9. n. 43.fol.46.& cap.11.n.14.fol.60.
Habitare titulo lucratiuo non dicitur is, cui præstanda erant alimenta, & cum eis habitatio cap.35.n.10.fol.370.
Pater tenetur præstare habitationem filio, & maritus vxori cap. 35.n.11.fol.370.
Lim. si pater, vel maritus sint pauperes, & præstare non possint ibi.n.12.
Decl. vt qui hāc impotentiam allegat,eam probare debeat ibi.n.13.

Et dicta probatio debet percutere tempus, de quo quæritur ibi.n.14.
Habitans iure familiaritatis cum domino, vel cum conductore, non tenetur soluere pensionem cap.35.n.31.fol.372.

H E B R Æ I.

Hebræi in Vrbe sunt incapaces acquirendi dominium cap.61.n.283.fol.602.
Hebræi in domibus acquirunt ius inquilinatus, quod est perpetuum, & vendibile cap. 61.n.284.fol.602.
Hebræus succedens in dicto iure inquilinatus perpetuo titulo singulari, non tenetur stare locationi ad breue tempus factæ cap.61. nu. 285.fol.602.
Hebræi, & Saraceni non possunt conducere gabellas cap. 13. nu. 15. fol. 84.
Hebræi in Vrbe habent priuilegium inquilinatus, quod vocant Gazagà cap. 20. nu. 107. fol. 203.
Et quia possunt facere melioramenta, eorum ius est maior si nplici inquilinatu, & cedi potest ibi. nu. 108.
Hebræi habentes ius quod vocant Gazagà sunt conductores non emphyteutæ cap. 3. nu. 20. fol. 13.
Hebræi ex Constitutionibus Apostolicis sunt incapaces acquisitionis dominij cap. 27. nu. 27. fol. 275.
Hebræi Vrbis licet ex constitutione Apostolica non possint è domibus expelli, adhuc non tenentur facere expensas necessarias in eis cap. 34.§. 1. nu. 17. fol. 335.
Hebræi Vrbis possunt facere in domibus omnia melioramenta pro eorum vsu, & commoditate ibi. nu. 18.
Hebræus successor singularis tenetur stare locationi secundum aliquos cap. 61. nu. 276. fol. 602.
Contrarium verius ibi. nu. 277.
Inter Hebræos seruanda est lex Mosaica, & eorum consuetudo cap.61. nu. 278. fol.602.

H Æ R E D I T A S.

Hæreditas proprie locari non potest cap. 11. nu. 44. fol. 64.
Hæreditatis aditio an inducatur per locationem rei hæreditariæ est, quæstio controuersa cap. 27. nu. 153.fol. 287.
Tenenda tamen regulariter negatiua ibid. num. 154.
Aditio hæreditatis, vt inducatur, requiritur actus, qui citra ius, & nomen hæredis fieri non possit d. cap.27. nu. 155.
Locatio rei hæreditariæ non inducit aditionẽ hæreditatis cap. 27.n.156.fol.288.
Lim. vt non inducat aditionem hæreditatis locatio ad breue tempus, secus autem locatio ad longum ib. nu. 156.
Lim. 2. si locatio fuit facta tanquam ab hærede, seu de re tanquam sua d. c. 27. n. 157.
Decl. non procedere, si habeat alium titulum nuncupandi rem suam cap. 27. nu. 158. fol. 288.
Decl.2. vt non sufficiat esse creditorem defuncti ibi. nu. 160.
Intellige si non habeat rem locatam in pignus ibi. nu 161.
Lim. 3. in hæreditate paterna ibi. nu. 162.
Lim. 4. vt sufficiat quilibet actus vna cum locatione cap. 27. nu. 166. fol. 288.
Ampl. vt sufficiat non factum ibi. nu. 167.
Lim. 5. si nulla adesset causa, vel necessitas locandi cap. 27. nu. 170. fol. 289.
Decl. vt in casibus in quibus per locationẽ inducitur aditio procedat in valente libere contrahere ibi. nu. 171.
Locatio bonorum hæreditariorum, licet non importet per necesse aditionem hæreditatis, tamen facit inditium, quod vna cum alijs sufficit cap. 27. nu. 163. fol. 288.
Hæreditas non damnosa facilius præsumitur adita cap. 27. n. 168. fol. 289.
Aditio hæreditatis requirit solemnitates necessarias in contractibus cap. 27. num. 172. fol. 289.
Ampl. non sufficere locationem esse factam cum solemnitatibus ibi. nu. 173.

H Æ R E S.

Hæres locationi stare tenetur cap. 61. num. 1. fol. 577.
Vid. in ver. *LOCATIO* nu. 7. prope fin.
Hæredis nomen licet aptum sit comprehendere, tam descendentes, quam extraneos, hoc procedit in materia indifferenti, idest transitoria ad quoscumque, secus in ea, quæ non est transitoria nisi ad descentes cap. 53. nu. 36. fol. 526.
Hæredum nomen in emphyteusi Ecclesiastica restringitur ad hæredes sanguinis, si solum sit, vel cum alio non apto illud ampliare, secus econtra cap. 53. nu. 44. fol. 527.
Ampl. sufficere, quamlibet coniecturam etiam leuem, quod partes senserint de extraneis ibi. nu. 45.
Hæres conductoris si abstineat ab hæreditate, dominus potest locare alteri cap. 61. nu. 3. fol. 577.
Ampl. in pupillo si abstineat tutor ibi.nu.4.
Decl. vt si tutor abstinere non debuit, ipse teneatur pupillo ad omnia damna ibi. n. 5.
Hæredes grauatus fideicommisso, non potest locare bona ad longum tempus cap. 61.nu. 148. fol. 589.
Ampl. vt si locet ad longum tempus, locatio non sustineatur, neque pro tempore breui cap. 61. nu. 149. fol. 589.

Hæres ignorare præsumitur cap. 64. num. 71. fol. 635.
Ampl. in hærede coniuncto, quia non præsumitur scire factum defuncti cap. 64. n. 72. fol. 635.
Secus est in filio hærede ibi. nu. 73.

HYPOTHECA.

*Competit in fructibus rei locate nu. 1.*
*Generaliter quando competat, & quando habeat prælationem nu. 2.*
*Quando censeatur tacita apposita in obligatione num. 3.*
*De Actione hypothecaria v. in ver. ACTIO HYPOTHECARIA.*

1 HYPOTHECAM habet Dominus in fructibus rei locatę a conductore pręceptis cap. 33. nu. 15. fol. 323.
Hypotheca, quam dominus habet in fructibus extinguitur, si conductor eos consumpserit cap. 33. nu. 31. fol. 324.
Secus per solam asportationem extra fundam ibi. nu. 32.
Hypotheca, quam habet dominus in fructibus extinguitur, si colonus eos alienat cap. 33. nu. 33. fol. 324
Nec valet locator prætendere, quod sub ea cadat pretium, vel res cum ea empta ibid. num. 34.
Lim. si conductor non sit soluendo ibi. n. 35.
Vid. in ver. *FRVCTVS* nu. 3.

2 HYPOTHECA à lege inducta in re aliqua certa, semper intelligitur cum prælatione aduersus alios etiam anteriores, secundum aliquos cap. 33. nu. 40. fol. 325.
Vid. etiam in ver. *PRAELATIO* n. 2. in fine.
Venditor reseruans sibi hypothecam in re vendita, præfertur in ea omnibus creditoribus emptoris cap. 33. nu. 43. fol. 325.
Hypotheca dotis pręfertur, & quando vid. in ver. *DOS*.
Hypotheca, & obligatio pro debitis in diem statim oritur, licet impediatur exactio vsque quo dies venerit cap. 39. nu. 55. fol. 41.
Hypotheca inuectorum in prædium conducte prodest locatori, non solum pro credito pensionis, sed etiamsi conductor deteriorasset prædium cap. 40. nu. 4. fol. 413.
Vid. in ver. *INVECTA*.
Hypothecam habens potest se opponere creditori posteriori, & dicere velle retinere cap. 40. nu. 8. fol. 413.
Decl. procedere pro ipso credito cum hypotheca, non autem cum alio sine hypotheca cap. 40. nu. 9. fol. 413.
Hypotheca cum pręlatione an competat pro mercede operarum est magna controuersia cap. 41. nu. 1. fol. 428.
Hypothecam cum pręlatione non competere regulariter pro mercede operarum probatur cap. 41. nu. 2. fol. 428.
Hypotheca tacita, vt inducatur requiritur lex expressa, nec sufficit, quod dicatur à Doctoribus cap. 41. nu. 3. fol. 428.
Hypotheca tacita non retrotrahitur ad diem contractus cap. 39. nu. 55. fol. 410.
Contr. ibi. nu. 56.
Vid. in ver. *PRAELATIO* nu. 2.
Hypotheca tacita inducta à lege in vno casu, extenditur ad alios in quibus militat eadem ratio cap. 41. nu. 4. fol. 428.
Impendens ad rem conseruandam acquirit in ea hypothecam cum prælatione aduersus alios creditores cap. 41. nu. 8. fol. 429.
Idem procedit in eo qui credidit pro cibarijs nautarum, & in mercedibus horreorum, ac vecturis, & similibus ibi. nu. 9.
Idem in eo qui locauit operas suas pro curro ducendo, vel naui gubernanda, & similibus ibi. nu. 10.
Idem in custode animalium, vel mobilium, aut fructuum cap. 41. nu. 11. fol. 429.
Idem de curatore, & administratore ibid. num. 12.
Tutores, & curatores an habeant pro eorum mercede obligata bona pupilli, vel minoris est magna controuersia cap. 41, numer. 13. fol. 429.
Institores, & similes ministri negocii, habent hypothecam pro sua mercede in rebus eiusdem negocij cap. 41. nu. 16. fol. 430.
Artifices, & fabri habent hypothecam cum prælatione in rebus per eos factis, vel reparatis cap. 41. nu. 17. fol. 430.
Aduocati, & Procuratores, qui hæreditatem defensarunt habent pro sua mercede hypothecata bona hæreditaria cum prælatione cap. 41. nu. 18. fol. 430.
Decl. priuilegium hypothecæ, & prælationis competens pro mercede operarum intelligi pro mercede mere necessaria, & non vltra cap. 41. nu. 19. fol. 430.
Decl. 2. non bene iudicari ab euentu, an operæ præstitæ fuerint necessariæ, vel ne, sed sufficit, quod prudenter fuerint ab initio præstitæ cap. 41. nu. 20. fol. 430.
Decl. 3. hypothecam competentem pro mercede in rebus constructis, seu reparatis præferri etiam hypothecæ expresæ anteriori ibi. nu. 21.
Et ideo in concursibus operarij non sunt compellendi dare cautionem de restituendo prioribus, & potioribus ib. n. 22.
Lim. vt non præferatur anteriori competenti pro dote cap. 41. nu. 23. fol. 430.

Ampl. vt etiamsi non appareat, quæ sit anterior præfertur dos ibi. nu. 24.
Et etiãsi pypotheca fauore locatoris operarum sit expressa cap. 41. nu. 25. fol. 431.
Secus si additum sit pactum, quod nemini possit acquiri ius in præiudicium meliorantis cap. 41. n. 26. fol. 432.
Dotis hypotheca præfertur si anterior, vel æqualis, non autem si posterior cap. 41. nu. 27. fol. 432.
Idque etiamsi hypotheca pro mercede anteriori sit tantum tacita cap. 41. nu. 28. fol. 432.
Hypotheca pro mercede operarum in rebus refectis concurrit cum priuilegio impensarum funeris cap. 41. nu. 29. fol. 432.
Famuli necessarij habent pro eorum mercede hypotheca cum prælatione cap. 41. n. 36 fol. 432.
Sed vide ibi. nu. 39. 40. & 41.
Creditori ex causa alimentorum an competat hypotheca cum prælatione est quæstio controuersa cap. 40. n. 38. fol. 432.
Hypotheca tacita non incipit à die contractus, sed à die quo incipit deberi id, pro quo ea competit cap. 64. n. 10. fol. 630.
Hypotheca bonorum illatorum in prædium conductum non inducitur per contractum locationis cap. 10. n. 10. fol. 48.
Hypotheca prohibita, non censetur prohibita conductio cap. 10. n. 11. fol. 48.
Hypotheca specialis an sufficiat ad effectum, vt successor singularis teneatur stare locationi est controuersa opinio, & affirmatiua est magis communis cap. 61. nu. 106. f. 585.
Hypotheca generalis cum iuramento, non sufficit ad hoc, vt successor singularis teneatur stare locationis cap. 61. n 108. f. 585.
Hypotheca generalis cum iuramento, idem operatur, ac specialis cap. 61. n. 109. f. 585.

3 HYPOTHECA bonorum est solita apponi in omni contractu, & ideo censetur apposita quamuis non fuerit expressum cap. 61. num. 110. fol. 585.
Hypotheca nunquam censetur apposita nisi sit expresse dictum cap 61. n. 117. fol. 586.
Hypotheca quando debet censeri apposita ex solito, id procedit vbi celebratum est instrumentum, non in apocis tantum cap. 61. num. 118. fol. 586.
De natura contractus locationis non est, vt apponatur in ea hypotheca, vel pactum de non alienando cap. 61. n. 116. fol. 586.

HORA.

Horae appositio in actum facit eius probationẽ tanquam magis specificam præferri cap. 21. n. 6. fol. 206.
Lim. si appositio horæ sit nimis affectata ibi. nu. 7.

HOSPITALE.

Hospitalium bona si Hospitalia non sint erecta auctoritate superioris Ecclesiastici locantur, ad longum tempus sine beneplacito cap. 14. §. 6. num. 25. fol. 108.

I.

IACTARE.

Iactare suum nemo præsumitur cap. 3. nu. 36. fol. 15. & cap. 18. n. 91. fol. 175. & cap. 27. n. 123. fol 283.
Sed hæc est præsumptio leuissima, & alijs cedit cap. 3. n. 37. fol. 15.
Ampl. vt potius præsumatur error in facto proprio, & fatuitas cap. 18. nu. 92. fol. 175.
Decl. procedere stante læsione vltra dimidiam ibi. n. 93.

IDEM.

Idem est esse, quid certum ab initio, vel posse ex post facto certificari cap. 24. n. 61. fol. 247.

IDENTITAS.

Identitas equi probatur colore, & alijs signis cap. 12. n. 67. fol. 75.
Identitas non probatur vnica demonstratione, sed requiruntur duæ cap. 12. n. 68. fol. 75.
Identitas animalium, probatur per signum vulgo *merco* cap. 12. n. 69. fol. 75.
Identitas ad effectum rei vindicationis probãda est concludenter cap. vlt. n. 124.
Identitas ad dictum effectum non probatur per duas demonstrationes, si aliæ non conueniant cap. vlt. n. 125.
Secus est regulariter ibi. n. 126.
Lim. si illæ duæ demonstrationes alijs quoque rebus adaptentur cap. vlt n. 127.
Lim. 2. si illæ quæ adaptantur rei de qua agitur adaptentur alteri ibi. n. 128.

IGNIS.

Vid. *INCENDIVM*.

IMMISSIO.

Immissus in possessionem domus ex Saluiano, non tenetur imputare fructus in extinctionem sui crediti, nisi constet, quod locauerit, vel potuerit locare, vel ipse inhabitauerit cap. 35. nu. 58. fol. 374.

IMMVNITAS.

Immunitas competens locatori an competat conductori vid. in ver. *CONDVCTOR* n. 5.

IMPENSAE.

Vid. etiam in ver. *MELIORAMENTA*.
Impensae quomodo definiantur relatiue cap. 34. in princ. nu. 1. fol. 329.
Impensarum sunt quatuor species aliæ necessariæ, aliæ vtiles, aliæ voluptuariæ, aliæ fructuum colligendorum causa cap. 34. in princ. n. 2. fol. 329.

Impensę

Impensæ necessariæ sunt, quæ habent in se necessitatem impendendi cap. 34. in princ. nu. 3. fol.329.
Impensa necessaria est curatio seruorum, & animalium cap.34.in princ.n.9.fol.329.
Impensæ litium, & aliæ pro rei defensione, datiorum, & similes, sunt impensæ necessariæ cap. 34. in princ. nu. 13. fol. 330.
Impensæ factę à conductore obligato meliorare, censentur factæ in executionē obligationis cap.34.§.2.n.11.fol.340.
Impensæ factæ per conductorem in re conducta repetuntur in fine locationis cap.34.§.3. nu. 80.fol.350.
Decl. procedere in vtilibus, non in necessarijs, quia istæ repeti possunt statim ibi.n.81.
Ad dominus possit velle vtiles statim restituere, & augere pensionem relatiue cap. 34. §. 3.n.82.fol.350.
Collectæ impositę ratione rei, soluendæ sunt à locatore cap.34.§.1.n.29.fol.336.
Vid.in ver. *COLLECTA*.
Decimæ debentur de fructibus, & soluendæ à locatore, & conductore pro rata eorum cap. 34.§.1.nu.40.fol.337.
Vid.in ver. *DECIMAE*.
Gabella transitus animalis ad vecturam locati soluenda à locatore, si eam sciuit cap. 34.§. 1. nu.42.fol.337.
Vid.in ver. *GABELLA*.
Litium expensas pro defensione rei locatæ tenetur facere dominus cap. 34. §.1.num.28. fol. 336.
Tributa soluenda sunt à conductore fructus percipiente cap.34.§.1.n.35.fol.337.
Vid. in ver. *TRIBVTVM*.
Impensæ vtiles sunt, quæ rem meliorem faciunt, deteriorem esse non sinunt cap. 34.in princ. à n.14.vsque ad 19.vbi, & dicta definitio defenditur.
Impensæ vtiles, quæ sint, relatiuè cap.34. in princ.n.33.fol.331.
Impensa excedens necessitatem, quandoque recidit in causam expensæ vtilis cap. 34. in princ.n.12.fol.331.
Impensæ in addiscendis pueris, dicuntur vtiles cap.34. in princ.n.28.fol.331.
Decl. procedere in erudiendis seruis, secus in erudiendis liberis, iuxta eorum qualitatem, quia sunt necessariæ ibi. nu. 29.
Impensæ in eruditione animalium, sunt vtiles cap. 34.in princ.n.30.fol.331.
Domus magnæ ædificatio in Ciuitate, dicitur impensa vtilis cap.34.in princ.n.46.fol.332.
Decl.non procedere, si fiat additamentum domui à tertio, quod dominus non fecisset cap.34.in princ.n.47.fol.332.
Impensæ vtiles, & voluptuariæ neque à locatore, neque à conductore sunt faciendæ c. 34.§.1.n.45.fol.338.
Impensæ, quæ dicantur paruæ statur arbitrio Iudicis cap.34.§.4.n.55.fol.358.
Paulatim factæ, dicuntur paruæ, etiamsi simul iunctæ faciant magnam quantitatem ibi.nu.56.
*Impensa voluptaria* sunt, quæ speciem dumtaxat ornant, non etiam fructus augent cap. 34.in princ.n.34.fol.332.
Vel quas aliquis facit ad voluptatem ibid. num. 35.
Impensæ voluptuariæ, quas dominus erat facturus, sunt vtiles cap. 34. in princ.nu.41. fol.332.
Impensa in curatione seruorum, & iumentorū ex quibus vtilitas percipitur, dicitur fructuum colligendorum causa cap.34.in princ. n. 60.fol.333.
Impensa in curandis ædificijs, ex quibus fructus detrahuntur, dicuntur fructuum colligendorum causa cap. 34. in princ. num. 61. fol.333.
Impensæ voluptariæ neque à locatore neque à conductore sunt reficiendæ cap.34.§.1.n.45. fol.338.
Impensæ fructuum colligendorum causa debent fieri à conductore cap.34.§.1. num.46. fol. 338.
Decl. vt quæ respiciunt solum fructus sui temporis teneatur facere tantum causatiuè, si velit illos colligere, eas vero, ex quarum omissione resultat damnum domino, posis it etiam compelli ibi. n.47.
Impensæ in re locata per conductorem factæ, repetuntur, si sunt necessariæ, vel vtiles cap. 34.§.3.n.1.fol.342.
Ampl.nonsolum si locatio finiatur sui natura sed etiamsi conductor culpa sua expellatur cap.34.§.3.num.2.fol.343.
Decl.ampliationem non procedere in emphyteuta, quia culpa sua expulsus non repetit melioramenta ibi. n. 3.
Idque si emphyteusis sit priuati, siue sit Ecclesiæ ibi.n.4.
Et vid. *MELIORAMENTA* n. 3.

IMPLEMENTVM IMPLERE.

Vid. *ADIMPLEMENTVM ADIMPLERE*.

INCENDIVM.

Incendia plerumque fiunt culpa inhabitantium cap.30.n.1.fol.308.
Incendium præsumitur culpa inhabitantium c. 30.n.3.fol.308.
Contrarium, quod reputetur casus fortuitus ibi.n.7.
Conductor tenetur reficere damna ab incendio prouenientia cap.30.n.5.fol.308.
Contr.est verius ibi.n.6.& nu.15.

In-

Incendium potest pluribus modis interuenire, & signanter vi diuina, vti per fulmen, malitia hominum, & negligentia, seu culpa inhabitantium cap.30.nu.9 fol.308.
Ampl. vt etiamsi conductor promiserit habere ignem innocentem, adhuc non teneatur de casu fortuito ibi. n.10.
Incendium, quando præsumendum culpa in habitantium, intelligendum de leuissima cap.30.n.11.fol.308.
Et de leuissima in omittendo cap. 30. n. 12. fol. 308.
Conductor tenetur de incendio, si locator probet eius culpa euenisse cap.30.n.16.fol.309.
Incendium euenisse culpa conductoris, vt probetur, constare debet à qua parte ortum habuerit cap.30.n 17,fol,309.
Vid in ver. CVLPA.
Incendio eueniente culpa famuli coquinę præpositi, non tenetur dominus conductor cap. 30.n.22.fol.309.
Lim.concurrente etiam aliqua culpa domini ibi. n. 23.
Et statur arbitrio Iudicis, quæ culpa sufficiat ibi. nu.24.
Conductor, qui sublocauit fabro ferrario apothecam, non aptam eius exercitio oriente incendio, tenetur cap.30.n.30. fol 309.
Probatio à qua parte ortum habuerit incendiũ in casu quo facienda sit, debet esse concludens cap.30.n.31.fol.310.
Statur tamen coniecturis ibi.n.32.
Ignis à qua persona prouenit, statur indicijs cap.30.n.33.fol.310.
Et sumuntur indicia ab ijs,quæ incendiũ precesserunt, & quæ in ipso incendio obseruata sunt, & postea subsecuta cap. 30. num, 34. fol. 310.
Et vbi agitur ciuiliter ad dãna sufficiunt duæ coniecturæ cap.30.n.35.fol.310.
Fama facit coniecturam ad dictum effectum cap.30.n.36.fol.310.
Fuga illius, qui incendisse dicitur,coniecturam præbet ca3.30.n 37.fol.310.
Ignis præsumitur habuisse ortum ab ea parte, in qua primo visus fuit cap.30.n.38.fol.310
Et vbi non probatur, a qua persona ortum habuerit, imputatur habitantibus in ea parte in qua ortum habuit ibi. n.39.
Si visus ab initio in parte non habitata,cessat præsumptio contra habitantes ibi. n.40.
Probatio vnde ortum habuerit ignis potest fieri per testes cap.30.n.41.fol.310.
Lim.si testes sint interessati, vel deponant ad sui exonerationem ibi. n.42.
Testes non probantes concludenter, præbent indicium cap.30.n.43.fol.310.
Indicia in hac materia alijs indicijs repellantur cap.30.n.44. fol.310.
Conductor non censetur fuisse negligens nec in culpa, si incendium consumpsit etiam res suas cap.30.n.45.fol.310.
Decl.hoc non releuare, si negligentia probetur ibi.n.46.
Conductor non excusatur, ex eo, quod fecerit illud,quod factum fuit à domino cap.30. n.47.fol.310.
Negligentiæ præsumptio in cõductore cessat ex probatione se esse diligentem in rebus suis, & alienis cap.30.n.48.fol.310.
Decl. vt si adsint indicia negligentiæ respectu incendij, tunc non sufficiat probatio diligentiæ in genere cap.30.n.49.fol.310.
Ignem retinere in domo permissum est,& ideo probatio, quod ab eo ortum habuerit incendium, non concludit culpam conductoris cap.30.n.50.fol.310.
Lim si ignis sit immoderatus ibi. n.51.
Decl.non dici immoderatum si factum maior solito ex iuxta causa cap. 30. num. 50. fol.311.
Vbi adsit pactum, quod conductor non retineat ignem, si retinuerit, tenebitur de incendio cap.30.n.55.fol.311.
Secus si pactum sit de retinendo igne innocente ibi. n.56.
Sic vbi aliquid aliud fecisset cõductor aduersus admonitionem, & protestationem locatoris, orto inde incendio, diceretur in culpa, & teneretur cap.30.n.57.fol. 311.
Lucernam accensam relinquere prope cubile, non est culpa sufficiens, vt teneatur quis de incendio cap.30.n.60.fol.311.
Canis caudam incendens,qui aufugiendo causauerit incendium domus, dicitur in culpa, & tenetur, nisi sit infans, vel furiosus cap. 30.n.61.fol.311.
Incendium causatum vi ventorum tribuitur casui cap.30.n.62.fol.311.
Decl.non procedere, si post ventum ortum conductor ei exposuerit ignem ibi.n.63.

INCLVSIO.

Inclusio vnius casus, est exclusio alterius cap. 49. n.40.fol.490.

INCORPORATIO.

Incorporata esse bona Mensæ Ecclesiæ probatur ex declaratione Prælati cap. 14. §. 4.nu. 33. fol. 103.
Et cessante declaratione, statur coniecturis eius voluntatis ibi. nu. 34. fol. 104.
Et in dubio credendum noluisse incorporare ibi. nu. 35.
Decl. non procedere si incorporatio sit euidenter vtilis Ecclesiæ ibi. n. 36.

Incorporatio bonorum Ecclesiæ, seu ammensatio arguitur ex descriptione in Catastro cap. 14. §. 4. nu. 38. fol. 104.
Incorporatio arguitur ex possessione diu retenta absque noua concessione, & quantum tempus requiratur cap. 14. §. 4. n. 39. f. 104.
Lim. si adfuit impedimentum, vel difficultas concedendi ibi. nu. 40.

INCVLTAE.

Incvltae rei concessio reputatur perpetua non attentis verbis cap. 14. §. 3. nu. 17. fol. 97.
Et transit ad quoscumque ibi. n. 18.
Decl. tamen procedere si verba non sint clara in contrarium ibi. nu. 19.

INDEBITVM.

Indebitvm repetens probare debet solutionem fuisse indebitam cap. 12. n. 74. fol. 76.

INDIRECTE.

Indirecte facere licet, quod non liceret directè ad euitandas constitutiones exorbitantes cap 20. nu. 104. fol. 202.
Decl. procedere si fiat sine fraude cap. 20. nu. 105. fol. 203.

INDIVIDVVM.

Individvvm dicitur quatuor modis, & quibus cap. 26. nu. 11. fol. 262.
Indiuiduus censetur contractus, quando non reddit tantam vtilitatem in parte respectu partis, quantam in toto respectu totius cap. 14. §. 7. nu. 15. fol. 114.
Ex diuersitate pensionis, non resultat diuersitas contractus cap. 14. §. 7. nu. 16. f. 114.
Clausula, *& non alias*, redit contractum indiuiduum ibi. nu. 17.
Et est limitatiua voluntatis ibi. nu. 18.
Indiuidua fit dispositio ex diuersitate partium cap. 14. §. 7. n. 19. fol. 114.
Clausula, *saluo. & reseruato beneplacito, & non alias* facit contractum indiuiduum cap. 14. §. 7. nu. 20. fol. 114.
Indiuiduus redditur contractus, & corruit in totum ratione partis illicitæ, si appareat voluntas seruandi instrumentum, pront iacet cap. 14. §. 7. nu. 21. fol. 114.
Indiuiduus contractus arguitur ex quo factus est sub vnica canonis responsione cap. 14. §. 7. n. 29. fol. 115.
Decl. procedere si sit vnica responsio pro toto tempore plurium annorum, secus si vnica pro quolibet anno c. 14. §. 7. nu. 30. f. 115.
Potest tamen vnica pro quolibet anno operari si dubitetur de diuiduitate ex quo plures res simul locatæ sint ibi. n. 31.
Contractus sua natura diuiduus potest ex voluntate partium indiuiduus fieri cap. 14. §. 7. nu. 35. fol. 116.
Indiuidua bona censentur quando pars non affert tantam vtilitatem respectu partis quantam totum respectu totius cap. 26. nu. 11. fol. 262.
Indiuiduum natura non potest ex voluntate partium fieri diuiduum, secus autem econtra, quia quod est diuiduum potest fieri indiuiduum cap. 26. num. 14. fol. 263.
Indiuiduum concurrens cum diuiduo facit vnum totum indiuiduum c. 26. n. 16. f. 263.
Obligatio diuidua ratione rei, fit indiuidua, si accedat pœna cap. 26. nu. 15. fol. 263.
Obligatio rem restitui est indiuidua cap. 26. nu. 17. fol. 263.
Decl. procedere quatenus res restituenda non afferat tantam vtilitatem in parte respectu partis quantam in totum respectu totius ibi. n. 18.
Res quælibet præsumitur diuidua, & allegans contrarium probare debet cap. 26. nu. 19. fol. 263. & cap. 9. n. 14. fol. 43.
Sunt tamen quamplura, quæ notum est non pati commodam diuisionem, & quæ sint cap. 26. nu. 20.
Negocium apothecæ est diuiduum cap. 26. nu. 21. fol. 263.
Domus præsumitur diuidua c. 26. n. 22. f. 263.
Decl. procedere quo ad substantiam, secus quo ad vtilitatem ibi. nu. 23.
Indiuidua an sit res, si dubitetur potest deueniri ad electionẽ peritorũ c. 26. n. 24. f. 263.
Pecudes censentur diuiduæ, & conductores earum obligati pro rata cap. 26. n. 25. f. 263.
Consistentia in quantitate sunt diuidua cap. 26. nu. 26. fol. 264.
Ecclesia, facta locatione vltra tempus permissum, non potest velle ei stare pro tempore permisso tantum, si contractus sit indiuiduus cap. 14. §. 7. nu. 36. fol. 116.

INDVSTRIA.

Industria personæ, vbi est electa necesse est procedere per se ipsum c. 14. §. 9. n. 14. f. 135

INHIBITIO.

Inhibitio facta conductori ne fructus percipiat, vel distrahat affert ei impedimentum cap. 28. nu. 62. fol. 297.
Decl. vt si deductum sit in controuersiam an inhibitio teneat, vel non possit conductor iterũ retardare solutionẽ mercedis ib. n. 63.
Secus si processum fuisset ad deputationem alterius exactoris, & ad mandatum de consignando cap. 28. n. 64. fol. 297.

INQVILINVS, ET INQVILINATVS.

*Quis sit inquilinus nu. 1.*
*De prælatione ei competente in emptione, & locatione seu de Priuilegio inquilinatus n. 2.*

1 INQVILINVS dicitur Vrbani prædij conductor cap. 1. nu. 25. fol. 4.
Inquilinus, vt dicatur, requiritur conductio

ad effectum habitandi cap. 20. num. 84. fol. 201. & n. 101. fol. 202.

Inquilinorum appellatione non veniunt conductores Apothecarum, & Magazenorum cap. 20. nu. 82. fol. 201.

Contrarium ibi. nu. 83.

Inquilinus, & conductor ponuntur pro synonymis cap. 20. n. 100. fol. 202.

Inquilinatus non cadit in re propria cap. 20. nu. 98. fol. 201.

Inquilinatus requirit pro suo antecedenti titulum conductionis cap. 20. n. 99. fol. 202.

Emptor cum pacto de retrouendendo non potest dici inquilinus cap. 20. n. 97. f. 201.

Subinquilinus respectu primi est inquilinus cap. 20. nu. 80. fol. 200.

Et respectu domini est subinquilinus quousque durat prima locatio, illa vero finita, si soluat pensionem, fit inquilinus ibi. nu. 81.

IVS INQVILINATVS, seu priuilegium prælationis inquilinis concessum est merè personale, & cædi non potest cap. 20. n. 86. fol. 201.

Ius inquilinatus sicut non potest transferri per cessionem, ita nec potest communicari per assumptionis in socium c. 20. n. 88. fol. 201.

Iuri inquilinatus ac prelationis potest renunciari ibid. nu. 89.

Et renunciatum censetur per relationem ad aliam locationem, in qua fit renunciatio cap. 20. nu. 90. fol. 201.

Non tamen censetur renunciatum per promissionem de restituendo domum vacuam in fine locationis ibi. nu. 91.

Ampl. etiamsi pactum sit iuratum ibi. n. 92.

Inquilinatus renunciatio, annullato contractu in quo existit, & ipsa corruit c. 20. n. 94. f. 201

Inquilinatus priuilegium perditur à conductore male vtente, & moroso in solutione mercedis cap. 20. nu. 106. fol. 203.

Ius inquilinatus expirante locatione, expirat cap. 20. nu. 95. fol. 201.

Ampl. vt si locatio expiret per emptionem rei, etiamsi emptio resoluatur, inquilinatus non reuiuiscat ibi. n. 96.

In Bulla Gregorij concedente prelationem inquilinis in emptione, decernitur omnia in ea contenta esse fauorabilia c. 27. n. 149. f. 287.

Bulla præfata concedit prælationem solum inquilinis ibi. nu. 150.

Constitutio dans dictam prælationem fundatur in æquitate cap. 27. n. 146. fol. 287.

Constitutio præfata est iuris communis correctoria, & ideo non extendenda ibi. n. 147.

Non tamen est exorbitans ibi. nu. 148.

Romæ adest Decretum Camerale, quod si dominus nolit habitare per se ipsum, debeat præferre inquilinum cap. 20. n. 62. fol. 199.

Et adest aliud Decretum respectu Anni Sancti tribuens similem prælationem ibi. n. 63.

Decreta prędicta impediunt etiam domino facultatem alterandi pacta, & petendi instrumentum locationis ab inquilino cap. 20. nu. 64. fol. 199.

Decretum Camerale, quod seruatur in Vrbe fauore inquilinorum, est stricte intelligendum cap. 20. nu. 75. fol. 200.

Statutum loquens de inquilino, non extenditur ad subinquilinum cap. 20. n. 78. fol. 200.

Vid. in ver. *STATVTVM*.

Hebræi in Vrbe habent priuilegium inquilinatus, quod vocatur Gazagà c. 20. n. 107. f. 203.

Et quia possunt facere melioramenta eorum ius est maius simplici inquilinatu, & cedi potest ibi. nu. 108.

Et est ius perpetuum, & vendibile cap. 61. nu. 284. fol. 602.

INSOLITVM.

Insolitum propriè est illud, quod non est solitum cap. 49. n. 900. fol. 195.

Idque si pluries in breui tempore euenerit ibi. nu. 101.

Insoliti casus vid. in ver. *CASVS*.

INSTITORES.

Institores, & similes ministri negocij habent hypothecam pro sua mercede in rebus eiusdem negocij cap. 41. nu. 16. fol. 130.

INSTRVMENTVM.

Instrumentum suæ obligationis conficere quilibet tenetur cap. 20. n. 72. fol. 200.

Decl. vt faciendum sit instrumentum obligationis, non autem addendum aliquod pactum grauans cap. 20. nu. 73. fol. 200.

Instrumentum referens emptionem, & non exprimens pretium, non probat cap. 22. nu. 119. fol. 223.

Instrumentum contractus locationis sicut prebat actionem vni ex contrahentibus, ita prebere debet eam alteri cap. 48. nu. 44. fol. 485.

Instrumentum si requiratur ad probationem, satis erit instrumentum de se non probans, si coadiuuetur cap. 20. nu. 48. fol. 198.

Ampl. quod etiamsi statutum dicat, non posse quid probari nisi per scripturas, adhuc admittatur probatio per testes ibi. nu. 49.

Decl. requiri hoc casu quinque testes ibid. num. 50.

Decl. 2. procedere, vt sufficiant testes si requisita scriptura ad probationem tantum, secus si ad substantiam, vel solemnitatem cap. 20. n. 51. fol. 198.

Instrumenta fundi, quæ sint relatiue cap. 23. nu. 82. fol. 233.

Instrumenta fundi non veniunt fundo legato, vel

vel vendito cap. 23. numer. 76. fol. 232.
Secus autem in locatione fundi ibi. n. 77.
Decl. vt locator fundi præstare teneatur instrumenta pro fructibus liquidis colligendis ibi. nu. 78.
Alia vero quatenus adsint tantum ibi.n.79.
Triticum destinatum pro semine, reputatur inter instrumenta fundi cap. 23. n.80.f.233.
Et debetur conductori quatenus in fundo ad hoc paratum existat ibi. n. 81.

INTEGRVM.

Integra res non dicitur si non potest in pristinum reponi cap. 55. n. 62. fol. 550.
Neque si locator adeptus sit possessionem, vel aliter facta sit executio cap. 55. nu. 63. fol. 550.
Ampl. siue executio facta sit à lege siue ab homine ibi. nu. 64.
Requiritur tamen executio perfecta, nec sufficit relaxatum esse mandatum, vel subhastatio ibi. nu. 65.
Res integra non dicitur ad effectum purgandi moram, si dominus rem alteri locauit cap. 55. nu. 72. fol. 550.
Secus si simpliciter ius suum alteri cessit ibi. nu. 73.

INTERESSE.

*Quanti plurimi nu. 1.*
*Præstatur loco facti nu. 2.*
*Alia nu. 3.*

1 INTERESSE quanti plurimi non debetur si debitor frumenti habebat iustam causam controuertendi traditionem cap. 37. nu.75. fol. 399.
Item si absque vlla culpa habuisset difficultatem aliquam tradendi cap. 37. num. 76. fol. 399.
Item si locator frumentum receperit post tempus absque protestatione ibi. nu. 77.
Interesse quanti plurimi debetur tantum fauore creditoris, qui propterea potest petere semper frumentum, si est debitum in genere, & si est debitum in specie, vsque quo non appareat, vel præsumatur consumptum cap. 37. nu. 78. fol. 399.
Interesse quanti plurimi, vt debeatur, requiritur debitorem esse constitutum in mora cap. 37. nu. 79. fol. 399.
Mora incurritur per lapsum diei ad hunc effectum cap. 37. nu. 80. fol. 399.
Decl. procedere in eo qui contraxit, & diē apposuit, non in hærede ibi. nu. 81.
Secus si constaret de scientia hæredis, vel dies venisset tempore defuncti ibi. nu. 82.

2 INTERESSE præstari sufficit ab eo, qui factum promisit cap.22.n.104. fol.222.
Interesse præstans dicitur vere, & propriè seruare promissa cap.22.n.105.fol. 222.& cap. 63.n.19.fol.622.
Ampl. etiamsi promittens habeat facultatem tradendi rem d.c.22. nu. 106.
Lim. stante statuto, quod promissiones præcise obseruentur ibi n. 107.
Prædictum statutum adest Romæ *cap. 164.* ibi. num. 107.
Decl. dictū statutum intelligi de promissione per stipulationem, non autem de simplici per pactum cap.22.n.109.fol.222.
Lim. 2. stante iuramento, quia tunc adimplendum præcise ibid. n. 110.
Ampl. limitationem producere etiam quo ad hæredem iurantis ibi.n.111.
Decl. vt si interesse sit idem cum re promissa, tunc agi possit directè ad illam rem, secus si factum sit quid diuersum ibi. nu. 112.

3 INTERESSE venditionis non factæ est liquidandum, & continere potest quid vltra pretium rei cap.22.n.115.fol.223.
Interesse conductoris cui res non traditur, continet id quod pluris rem sublocasset, & omne aliud lucrum, quod ex vsu rei esset facturus cap.28.n.10.fol.293.
Interesse vt peti possit ab eo qui promisit locare, necesse est, vt constituatur in mora, sed debet intentari certi condictio cap.22.n.116 fol.223.

INTERPRETATIO.

Interpretatio per quam aliqua pars remanet decepta non est sumenda cap. 17. num. 11. fol.157.
Interpretatio semper sumenda est pro euitanda contrarietate pactorum cap.53.num.131. fol.534.
Locatio, & conductio quomodo interpretetur.
Vid. in ver. *LOCATIO* nu. 7.

INVECTA, ET ILLATA.

*Quid sunt, & de eorum hypotheca, & quid possit circa ea locator, & alia generalia n. 1.*
*Quæ bona cadant sub d. hypotheca nu. 2.*
*Dicta hypotheca habet prælationem, durat, & competit contra tertium nu. 3.*
*Quid requiratur, vt intret dicta hypotheca num. 4.*

1 INVECTAE res dicuntur illæ, quæ dorso & illata illæ, quæ manu in prædium sunt introductæ cap.40. n.10.fol.414.
Inuecta, & illata in prædium conductum remanent tacitè hypothecata domino prædij cap. 40.n.1.fol.413.
Et hæc est hypotheca generalis, & tacita legalis facto hominis interueniente ibi.n.2.

Hypotheca inuectorum in prædium conductu prodest locatori non solum pro credito pensionis, sed etiamsi conductor deteriorasset prædium cap.40.n.4.fol.413.
Ampl.vt possit etiam locator pro quocumq; alio credito inuecta, & illata retinere ibid. num. 5.
Decl.procedere si possideat ibi. n.6.
Inuecta, & illata in prædium vrbanum remanent hypothecata domino etiam ignoranti introductionem, secus autem in prædio rustico cap.40.n.11.fol.414.
Inuecta, & illata in prædium rusticum, vt remaneant hypothecata aliqui volunt nõ sufficere scientiam, sed requiri pactum cap.40. n.12.fol.414.
Contraria tamen opinio est magis communis ibi.n.13.& n.14. vbi quod est etiam verior & n.17.fol.414.
In inuectis, & illatis competit locatori actio seruiana cap.40.n.18.fol.414.
Inuecta, & illata dicuntur esse pignori penes locatorem cap.40.n.36.fol.416.
Inuecta, & illata in prædium locatum, an possideantur à locatore, est quæstio ardua cap. 40.n.38.fol.416.
Inuecta, & illata possunt à locatore pro sua securitate includi cap.40.nu.40. fol.416.
Et per talem inclusionem acquirit earũ possessionem ibi.n.41.
Et ex postea potest illa capere propria auctoritate cap.40.n.42. fol.416.
Et potest illa retinere ibi.n.43.
Et sufficit locatorem ea describere ad hoc vt dicantur inclusa ibi.n.44.
Et practicatur dicta descriptio cap.40. num. 45.fol.416.
Decl.descriptionem, seu inclusionem non posse fieri semper, sed solum conductore mercedem non soluente ibi. nu.46.
Descriptio bonorum illatorum, seu bonorum inclusio prædicta, potest fieri pro locatore propria auctoritate cap.40.n.47. fol.417.
Et hoc modo procedit, quod dicitur conductorem posse executiue agere contra bona inuecta, & illata, & ea propria auctoritate capere, nempe illa prius describendo, & deinde capiendo ibi.n.48.
At licet possit locator dicta bona capere sine Iudice, honestius tamen faciet cum Iudice cap.40.n.49.fol.417.
Et potest petere associationem ibi.n.50.
Vid. *ASSOCIATIO*.
Aduersus bona inuecta, & illata conceditur mandatum de associando, vel ad exhibendum, aut aliud oportunum via executiua cap.40.n.57. fol.418.
Cessante vero dicta descriptione, locator intentare debet, vel seruianam, vel saluianum, non autem executiue agere ibi. nu.58.
Decl.vt non competat via executiua agendo, sed excipiendo aduersus alium creditorem executiue contra dicta bona agentem cap.40.nu.59. fol.418.
3 HYPOTHECA tacita inuectorum, & illatorum, procedit etiam in inuectis per solam patientiam cap.40.n.60.fol.418.
Et in inuectis per colonum respondentem quid certum in fructibus ibi.n.61.
Non autem procedit in inuectis per famulum in domum domini cap.40.n.62.fol.418.
Inuecta per subconductorem remanent hypothecata etiam primo locatori cap.40.nu. 63. fol. 418.
Minoris bona inuecta, & illata in prædium ab eo conductum, an tacitè remaneant hypotecata locatori, est magna controuersia cap. 40.n.65.fol.418.
Qui tenent negatiuam opinionem referuntur ibi. n.66.fol.419.
Affirmatiuam, qui tenent, referuntur ibid. num.67.
Ratio præcipua opinionis affirmatiuę est, quia lex approbat conductionem à minore factã cap.40.n.68.fol.419.
Ratio præfata refellitur ibi.n.69.
Vid.in ver. *MINOR*.
Bona Ecclesiæ inuecta, & illata in domum cõductam non remanent tacite hypothecata cap.40.n.85.fol.421.
Clericorum bona propria inuecta, & illata in prædium conductum remanent hypothecata cap.40.n.86.fol.421.
Res aliena bona fide possessa si inferatur in prędium conductum remanet hypothecata cap. 40.n.87.fol.421.
Hypotheca rei alienæ inuectæ, & illatæ prodest, vt conductor intentet saluianum, non autem seruianam cap.40.n.90.fol.421.
Res aliena mala fide possessa si inferatur in prędium conductum non remanet hypothecata cap.40.n.91.fol.421.
Ampl. etiamsi dominus rei illationem ignoret, secundum aliquos ibi.nu.92.
Contraria tamen opinio est magis communis cap.40.n.93.& n.94.vbi quod est etiam verior fol.421.
Decl. dictã contrariam procedere, si dominus non sit præsens illationi, vel quando scit contradicat cap.40.n.95.fol.422.
Lim. eamdem opinionẽ primo, vt non procedat si dominus sciuit rem suam induci, & tacuit dolo, vt deciperetur locator cap.40. n.96.fol.422.
Lim.2.si dominus permisit induci res, vt permanc-

manerent in domo toto tempore locationis ibi.n.97.
Lim.3.si res locata sia pupilli, vel Ecclesiæ ibi.n.98.
Lim.4.si cum scientia,& taciturnitate concurrat, quod dominus rerum sit coniunctus conductori illa inducenti cap. 40. num. 99. fol.422.
Maxime in bonis patris inductis iu domum,à filio de eius consensu conductam cap. 40. n. 100.fol.422.
Limitatur alijs modis dicta conclusio relatiue ibi.n.101.
Hypotheca tacita inuectorum, & illatorum nõ comprehendit illas res,quæ censentur comprehensæ in obligatione generali expressa cap.40.n.102.fol.422.
Obligatio generalis non comprehendit vestes nec alia mobilia necessaria debitori cap.40. nu.103.fol.422.
Libri scolariorum, & Doctorum, arma militum, & Breuiarium Clericorum, sunt mobilia necessaria,& non cadunt sub hypotheca ibi.n. 104.
Contr. quo ad hypothecam inuectorum, & illatorum ibi.n.105.
Decl.secundam procedere tantum in casu, quo non essent inuecta alia bona quam præfata ibi. n.106.
Et debebit locator probare nõ fuisse inuecta alia bona cap.40.n.107.fol.422.
Instrumenta, & chirographa, & nomina debitorum, non cadunt sub hypotheca inuectorum, & illatorum cap.40.n. 108. fol.422.
Pecunia inuecta in domum conductam præfidij causa, cadit sub hypotheca, secus autem in pecunia inuecta, vt quotidie expendatur cap.40.n.109 fol.423.
Boues aratorij, & instrumenta necessaria ad agriculturam, non cadunt sub hypotheca inuectorum, & illatorum cap.40. num. 110. fol.423.
Et generaliter non potest in eis fieri executio ibi.n.111.
Ampl.procedere tam in foro sæculari,quam in Ecclesiastico cap.40.n.112.fol.423.
Lim.secundum aliquos si nõ possit fieri executio in alijs bonis ibi.n.113.
Contrarium tamen tenent alij ibid. n.114.
Lim.2.attendi consuetudinem, quæ in diuersis locis adest, vt executio etiam in dictis bonis fiat cap.40.n.115.fol.423.
Lim.3. si mediante executione non impediatur agricultura ibi.n.116.& 117.quando,& quomodo hoc procedat.
Merces an cadant sub hypotheca inuectorum, & illatorum, est quæstio controuersa, & qui eam tractent vid.in ver. *MERCES*.
Fructus prædiorum propriorum conductoris in domum conductam inuecti, tam ad vsum proprium, quam ad effectum vendendi, cadunt sub hypotheca cap.40.nu.123.fol.424.
Inuecta, & illata etiamsi sint partim venalia, partim non,cadunt sub hypotheca cap. 40. n.125.fol.424.
Conducta domo, seu alia mansione pro conseruatione mercium, merces ibi conductæ remanent hypothecatæ pro pensione cap. 40. n.126.fol.424.

3 HYPOTHECA pro mercede domus conductę ad conseruandas res ibi illatas est fortior hypotheca inuectorum, & illatorum in domum conductam ad habitandum cap.40. n.127.fol.424.
Et habet prælationem, quo ad alios creditores in rebus conseruatis ibi. n.128.
Hypotheca competens locatori in inuectis, & illatis habet prælationem secundum aliquos cap.40.n.129.fol.425.
Contr.est magis receptum ibi.n.130.
Creditor pro funere conductoris præfertur locatori in inuectis & illatis cap.40.nu.131. fol.425.
Ampl. præferri etiam ei qui locauit pro rebus ipsis conseruandis ibi.n.132.
Hypotheca in inuectis, & illatis competit etiam contra tertium causam à conductore habentem cap.40.n.133.fol.425.
Non tamen potest contra tertium intentari via executiua ibi.n.134.
Decl.non posse intentari viam executiuam contra tertium, si res non sit amplius in domo conducta, secus autem e contra cap. 40.n.135.fol.425.
Lim. vt non transeat dicta hypotheca contra tertium,in rebus venalibus cap.40.num. 136.fol.425.
Decl.limitationem nõ procedere si res venales fuerint à locatore inclusæ ibi.n.137.
Decl. 2.non procedere si ante alienationem fuisset iudicium intentatum à locatore ibi. num. 138.
Decl. 3.extingui hypothecam venalium si venditæ specialiter,secus si tota Apotheca, vel totum negocium, aut aliqua eius pars integralis ibi. num.139.
Et vbi venditæ specialiter merces, si aliæ emantur,vti subrogatæ, remanent hypothecatæ ibi.n.140.fol.426.
Hypotheca inuectorum, & illatorum durat etiamsi inquilinus bona è domo extraxerit cap.40.num.142.fol.426.
Intellige si fuerant illata in domum animo, vt ibi permanerent ibi.num.143.
Ampl.vt possit locator agere contra conductorem

ctorem qui bona inuecta extraxit, vt ea reportet cap.40.nom.144.fol.426.

4 INVECTA in porticum domus, remanent hypothecata locatori cap.40. n.145.f.426.

Inuecta in apothecam, horreum, stabulum, aream, vel curtim domui iunctis, remanent hypothecata cap.40.n.147.fol.426.

Inuecta in molendinum conductum, si in eo non habitatur, vt remaneant hypothecata, requiritur scientia locatoris cap.40.nu.149. fol.426.

Inuecta in nauim conductam remanent tacite hypothecata cap.40.n.151.fol.426.

Inuecta in vehiculum conductum remanent hypothecata cap.40.n.153.fol.426.

Hypotheca inuectorum, & illatorum in nauim vel vehiculum conductum præfertur alijs cap.40.n.155.fol.427.

Hypotheca tacita in inuectis,& illatis non cessat ex eo quod locator de hypotheca expressa sibi prospexerit cap.40.n.156.fol.427.

Lim. si expressa sit in ipsis inuectis ad nouandum tacitam ibi.num.162.

Hypotheca in inuectis, & illatis cessat si datus fideiussor pro solutione pensionis secundum aliquos cap.40.n.159.fol.427.

Contrarium tamen probatur ibi.n.160.

Decl. primam procedere si conuentum inuecta pignori esse donec satisfactum fuerit locatori, & postea locator receperit fideiussorem ibi.n.161.

Hypotheca in inuectis, & illatis remissa, non censetur propterea remissum ius executiuũ in eisdem competens cap.40.n.163.f.427.

Hypotheca in inuectis, & illatis, est priuilegiũ personale locatoris,& non transit in singularem successorem cap.40.n.164.fol.427.

Potest tamen cedi per cessionem specialem iuxta veriorem opinionem ibi.n.165.

Ad hoc vt inducatur dicta hypotheca, requiritur rem inferri in prædium conductum animo, vt ibi permaneat vsque quo duret locatio cap.40.n.3.fol.413.

Hypothecam prætendens ex eo quod fuerint bona inuecta, & illata in prædium conductum, probare debet factum illationis cap. 40.num.24.fol.415.

Et probare etiam debet quod illata fuerint cum animo quod ibi permanerent vsque quo duraret locatio cap.40.n.25.fol.415.

Animus prædictus probatur præsumptione resultante ex qualitate rei solitæ locari ibi. num.26.

An res sint dictæ qualitatis statur arbitrio Iudicis ibi.num.27.

INVENTARIVM.

Inventarii beneficium non suffragatur nisi ad hoc vt hæres non teneatur de proprijs bonis cap.64.num.80.fol.636.

INVENTOR.

Inventor rei alienæ non potest pro restitutione aliquid petere, sed potest à sponte dante recipere cap.15.n.18.fol.141.

Inuentor rei alienæ tenetur eam domino restituere cap.15.num.15.fol.141.

Ampl. vt si dominum reperire non possit; adhuc ei restituere debeat dando pauperibus pro eo ibid.num.16.

Decl. vt si sit pauper possit eleemosynam sibi facere cap.15.num.17.fol.141.

Operæ pro inueniendis rebus præditis locati possunt cap.15.num.19.fol.141.

INVESTITVRA.

Investitvra noua non recipit interpretationem ab antiqua, in eis quæ illi expresse contradicunt cap.53.n.108.fol.532.

Inuestitura noua, dicitur differre ab antiqua, si in ea deficiat clausula cæterata in stipulatione pro hæredibus cap.53. n.109.fol.532.

Inuestitura noua comprehendens etiam extraneos, arguit idem fuisse de antiqua cap.53. num.113.fol.532.

Consensus præstitus alienationi rei emphyteuticæ continet aliquando noua pacta, & importat nouam inuestituram cap.53. nu.114. fol.532.

Inuestituræ qualitas non alteratur per solam mutationem personarum, nisi fiat concessio personæ fictæ cap.62.n.83.fol.615.

IVDEX.

Ivdex dicitur bonus vir cap.17.n.62.fol.161.

Iudex in causa necessitatis non compellens Aduocatum scribere peccat cap.20.nu.32. fol.197.

Iudex competens pro recuperatione rei nulliter alienatæ per Ecclesiam, est Iudex Ecclesiasticus, etiam contra laicum c.14.§.7.n.92. fol.120.

Ampl. procedere tam in actione reali, quam in mixta ibi num.93.

Episcopus est Iudex competens pro recuperatione rei ab ipsomet alienatæ, si iudicium agatur nomine Ecclesiæ cap.14.§.7. nu.94. fol.120.

Decl. procedere, si non allegetur susceptus, prout potest ibi.num.95.

Iudicis delegati iurisdictio per primum actum expirat, siue bene, siue male processerit cap. 14.§.9.num.20.fol. 125.

Iudices solent in concursu probationum mediam viam eligere cap.34.§.4.n.38.fol.357.

Iudex potest se extraiudicialiter informare, & valorem arbitrari cap.34.§.5. n.72.fol.364.

Secus si viam peritorum elegerit, quia eis discordantibus, tenetur tertium eligere; nec potest

potest eligere se ipsum ibi.num.73.

Iudex potest habere fidem vni ex peritis discordantibus cap.34.§.5.n.95.fol.366.

Iudici permissum est corrigere relationes peritorum cap.34.§.5.n.96.fol.366.

Iudicis arbitrio multa deferunt iura in aestimatione melioramentorũ c.34.§.5.n.97.f.366.

Factum Iudicis reputatur factum partis c. 18. num.71.fol.173.

IVDICIVM.

Ivdicivm de re locata euacuanda est summariũ, & quomodo in eo procedatur cap.vlt.n.28.

Iudicium de re locata euacuanda est possessorium cap.vlt.num.26.

Minor habet legitimam personam standi in iudicio possessorio absque curatore c.vlt.n.27.

Locator potest incipere iudicium contra conductorem à mandato de expellendo, seu euacuando cap.vlt.num.25.

Possessoria iudicia non dantur pro annuis praestationibus personalibus c.43.n.4.fol.438.

Vid. in ver. *QVASI POSSESSIO*

IVRA.

Vid. *IVS.* in princ.

IVRAMENTVM.

*Operatur, & alia de eo in genere nu. 1.*

*Iuramentum de aliqua re in specie nu.2.*

1 IVRAMENTVM impedit peti rescissionem propter laesionem cap. 18. nu. 75. fol. 173.

Contr. est verius, praecipue in Vrbe propter statutum ibid. nu. 76.

Decl. primam, vt quatenus sit vera non procedat si adsit lęsio valde vltra dimidiam ibi. nu. 77. fol. 174.

Decl. 2. vt iuramentum non impediat peti supplementum pretij ibi. nu. 78.

Decl. 3. vt non procedat in minore ib.n.79.

Contrarium ibi. nu. 80.

Lim. hoc contrarium in pupillo, & proximo pubertati cap. 18. nu. 81. fol. 174.

Lim. 2. si minor enormissimè laedatur ibid. num. 82.

Decl. requiri laesionem valde vltra dimidiam ibi. nu. 83.

Iuramentum habere solet vim specialis expressionis cap. 49. nu. 78. fol. 494.

Iuramentum fortius stringit vim pactorum, non autem ea ampliat cap. 20. n. 93. fol. 201.

Iuramentum perpetuat actiones vsque ad quadraginta annos cap. 24. nu. 73. fol. 248.

Iuramentum firmat contractum intra suos limites, non autem illum extendit cap. 56. nu. 37. fol. 554.

Iuramentum non operatur vltra intentionem iurantis cap. 55. nu. 5. fol. 544.

Iuramentum confirmat, non autem ampliat obligationem cap. 55. n. 6. fol. 544.

Iuramentum obligat ad obseruantiam contractus praecisam, quando ita seruari potest cap. 61. nu. 107. fol. 585.

Iuramentum promittentis obligat ad obseruantiam praecisam, itaut non sufficiat praestare interesse cap. 63. nu. 27. fol. 623.

Amplia etiam quoad heredem iurantis ibi.n.28

Contrarium quo ad hoc tenent alij ibi.n.29.

Iuramentum requirit tactum scripturarum, & ideo non potest censeri tacite repetitum cap. 64. nu. 32. fol. 632.

2 IVRAMENTVM DE NON ALIENANDO bona Ecclesiae praesumitur praestitum à Praelatis cap. 14. §. 12.nu. 14. fol. 138.

Iuramentum de non alienando, si sit simpliciter praestitum intelligitur in casu illicito, secus si sit de non alienando inconsulto Romano Pontifice cap. 14. §. 12.n.15.fol.138.

Lim. vt non obliget in modicis, neq; in casu necessitatis in quo adiri non possit Papa ibi. num. 16.

Iuramentum de non alienando operatur, quod alienans sit periurus, non autem, quod contractus sit nullus cap. 14. §. 12. n.17.f.138.

Iurans non alienare, locando ad longum tempus periurium non incurrit c.6. n.9.fol.27.

*Iuramento in litem*, vt locus sit requiritur dolus ex parte eius, contra quem defertur, & difficultas probationis ex parte eius cui defertur ex dolo illo causata cap. 33. nu. 24. fol. 323.

*Iuramentum testium* non probatur per verba enunciatiua, *testis iuratus* cap. 14. §. 9. nu. 18. fol. 125.

IVRISDICTIO.

Ivrisdictio Ecclesiastica locari non potest cap. 11. nu. 31. fol. 62. & cap. 14. §. 12. n. 12. fol. 137.

Iurisdictio etiam de iure ciuili locari non potest cap. 11. nu.32. fol. 62.

Iurisdictio in personas Ecclesiasticas non debet de facili censeri laicis concessa cap. 63. nu. 70. fol. 626.

Iurisdictio non venit in locatione fundi cap. 23. nu. 89. fol. 234.

Iurisdictio, & honor venit in locatione Villae vel Castri cap. 23. nu. 92. fol. 234.

Decl. venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad breue ibid. num. 94.

IVS.

Ivra loquentia de emphyteusi procedunt etiã in locatione ad longum tempus cap. 14. §. 4. nu. 2. fol. 100.

Iura competentia ex particulari dispositione, sunt personalia, & cedi non possunt cap. 20. n. 87. fol. 201.

Iura conductionis cedi possunt, & cessionarius efficitur conductor cap. 32. numer. 29. fol. 318.

Decl. non effici conductorem cessionarium, si facta simplex cessio participationis lucrorum cap. 32. nu. 30 fol. 318.

Resoluto iure datoris, resoluitur ius acceptoris cap. 61. nu. 61. fol. 581.

Iura, vt veniant in locatione, non satis est rem locatam complecti vniuersitatem agrorum cap. 23. nu. 88. fol. 233.

IVS ACCRESCENDI.

Ius accrescendi regulariter in contractibus non datur cap. 26. nu. 44. fol. 265.

Contrarium tenent aliqui in locatione ibid. num. 45.

Decl. regulariter non dari in locatione, sed applicari plures limitationes ibi. nu. 46.

Regula, quod in contractibus non detur ius accrescendi limitatur primo in contractibus vltro citroque obligatorijs ibi. nu. 47.

Lim. 2. in contractibus, qui continent causam lucratiuam ibi. nu. 48.

Lim. 3. quando concedentem interest, vt ius accrescendi locum habeat ibi. nu. 49.

Limitationes prædictæ sunt controuersæ cap. 26. nu. 50. fol. 266.

Ius accrescendi censetur potius optatum, quam communio cap. 26. nu. 52. fol. 266.

Stante præcepto testatoris, quod res duobus vendatur, vno emere recusante, tenetur hæres vendere alteri ratam suam ibid. nu. 53.

Ius accrescendi in emphyteusi datur, si sit titulo oneroso concessa, non si lucratiuo cap. 26. nu. 54 fol. 266.

Ius accrescendi habet locum in emphyteusi, ex tacita voluntate contrahentium c. 26. nu. 63. fol. 267.

Et sufficiunt coniecturæ ibi. nu. 64.

Ius accrescendi non habet locum post emolumentum quæsitum cap. 26. nu. 58. fol. 267.

Decl. vt licet non habeat locum ius accrescendi, possit habere locum ius non decrescendi ibi. nu. 59.

Decl. 2. vt non sufficiat acquisitio, quæ dicitur fieri ipso iure, sed requiratur acceptatio ibi. nu. 60.

Decl. 3. requiri acquisitionem liberam, & puram, nec sufficere acquisitionem cum subauditione aliqua, vel ratione alicuius qualitatis ibid. nu. 61.

Decl. 4. non procedere si appareat contraria voluntas contrahentium etiam tacita ibi. num. 62.

Ius accrescendi in locatione pluribus facta, inducitur ex pacto, quod post mortem eorum bona reuertantur cap. 26. nu. 65. fol. 267.

Et maxime, si dictum sit, post mortem omnium ibid. nu. 66.

Ius accrescendi in locatione inducitur ex eo, quod dictum sit, mortuo vno, res vadat ad alium cap. 26. nu. 67. fol. 267.

Decl. vt, si non solum facta sit recipientibus sed etiam eorum filijs, & additum, & aliquo eorum decedente sine filijs, eius pars vadat ad alium, ius accrescendi censeatur inductum solum inter primos, non etiam inter filios ibi. nu. 68.

Secus si dictum, quod pars præmorientium deueniat ad superstites, vel si dictum, & eis deficientibus ibi. nu. 69. fol. 268.

Ius accrescendi, vt intret in locatione, sufficit eam esse factam pluribus in solidum cap. 26. nu. 70. fol. 268.

Decl. non sufficere conductores esse obligatos in solidum, pro mercede, sed requiri concessionem eis insolidum esse factam ibi. nu. 71.

Sed licet non sufficiat dicta obligatio in solidum, tamen facit coniecturam vrgentem ibi. nu. 72.

Sufficit locationem esse factam iuxta formam aliarum, & in illis adesse clausulam in solidum, ad hoc, vt intret ius accrescendi ibid. nu. 73.

Si locatio facta est pluribus, & eorum cuilibet intrat ius accrescendi ibi. n. 74.

Idem in concessa duobus, & vtrique cap. 26. nu. 75. fol. 268.

Et generaliter stantibus similibus dictionibus distributiuis ibi. nu. 76.

De dictione *cuique* est valde controuersum, an sit distributiua, & operetur dari ius accrescendi ibi. nu. 77.

Ius accrescendi in locatione datur quandoq; inter primos, & non inter descendentes, & quandoque econtra cap. 26. n. 78. fol. 268.

Ius accrescendi, vbi regulariter non datur, dictiones illud importantes operantur tantum respectu eorum, quibus sunt adiectæ cap. 26. nu. 79. fol. 268.

Lim. secundum aliquos, si adiectæ sint successoribus, quia arguitur, quod partes voluerint idem in stipulantibus cap. 26. n. 80. fol. 269.

Locatione facta cum dictione *cuique* relata ad filios, datur ius accrescendi non solum inter filios, sed etiam inter filium vnius, & patruum cap. 26. nu. 83. f. 269.

Pactum, quod si vnum ex conductoribus non ratificet, eius pars acquiratur alteri, demonstrat partes voluisse dari ius accrescendi cap. 26. nu. 84. f. 269.

Idem arguitur ex solito concedendi, vt ius accrescendi locum habeat ibi. n. 85.

Idem

Idem ex obseruantia subsecuta ibi. n. 86.
Idem ex quo nullus ex stipulantibus filios haberet ibi. nu. 87.
Ivs canonicvm in materia tendente ad euitandum peccata, seruari debet, etiam in foro sæculari cap. 52. nu. 34. fol. 516.
Ius canonicum non est dicendum, quod discrepet à iure ciuili, quando conciliari possunt cap. 46. nu. 52. fol. 462.
Ivs Decimandi in quo consistat, & quando censeatur concessum, vel non cap. 10. nu. 89. 90. & 91. fol. 46.
Ius decimandi venit in locatione ad modicum, non in locatione ad longum tempus cap. 23. nu. 95. fol. 234.
Ius decimandi potest transferri in locatione ad longum tempus, & quomodo cap. 23. nu. 96. fol. 234.
Ius decimandi potest transferri in conductorem, sed debet constare de voluntate c. 23. nu. 97. fol. 234.
Ivs Gentivm dicitur quo omnes gentes vtuntur cap. 1. n. 33. fol. 4.
IVS INQVILINATVS vid. *INQVILINVS*.
Ivspatronatvs est spirituali annexum, & quomodo cap. 11. nu. 33. fol. 61.
Iuspatronatus separatim de per se locari non potest cap. 11. nu. 34. fol. 62.
Iuspatronatus si locetur cum rebus, quæ locari possunt, annullatur tota locatio cap. 11. nu. 35. fol. 62.
Decl. procedere si apparat ratione iurispatronatus aucta merces ibi. nu. 36.
Simonia cadit in iurepatronatus cap. 11. n. 37. fol. 62.
Iuspatronatus venit in locatione aliarum rerum cap. 11. nu. 38. fol. 63.
Decl. procedere in locatione ad longum tempus ibi. nu. 40.
Iuspatronatus, vt veniat in locatione necesse est locationem esse vniuersalem respectu rei locatæ cap. 11. nu. 41. fol. 63.
Iuspatronatus Cappellæ existentis in Palatio censetur reseruatum pro domino Palatij c. 11. nu 46. fol. 64.
Iuspatronatus Ecclesiæ in fundo existentis, an censeatur annexum fundo cap. 11. nu. 47. fol. 65.
Iurispatronatus fundatio attendi debet, ad dignoscendum cui sit reseruatum cap. 11. nu. 48. fol. 65.
Iuspatronatus existens in Castro, arguitur Castro annexum cap. 11. nu. 49. fol. 65.
Iuspatronatus, an sit annexum Castro, vel iurisdictioni, attenditur obseruantia cap. 11. nu. 50. fol. 65.
Iuspatronatus annexum alicui rei, an veniat in locatione illius etiamsi expressum sit iuspatronatus, quando expressio stat declaratiuè, non principaliter cap. 11. n. 51. fol. 65.
Expressio quando dicatur declaratiuè, & quando principaliter ibi. nu. 52.
Iuspatronatus, si in locatione expressum sit declaratiuè, potest eius intuitu augeri pensio cap. 11. nu. 53. fol. 65.
Iuspatronatus venit in donatione vniuersali omnium bonorum, non autem in simili locatione cap. 11. nu. 42. fol. 63.
Iuspatronatus non venit si locetur hæreditas cap. 11. nu. 43. fol. 64.
Iuspatronatus non venit in locatione rei particularis cap. 23. nu. 91. fol. 234.
Iuspatronatus venit etiam in locatione particulari, si est ei annexum, & ster accessoriè ad illam cap. 11. nu. 45. fol. 64.
Locata domo existente in Parochia in qua Parochiani præsentant Parochum an conductor præsentare debeat cap. 27. num. 195. fol. 291.
Emens rem principaliter ad effectum acquirendi ius patronatus in ea existens, non est tutus in conscientia, nec in foro fori cap. 11. nu. 54. fol. 65.
Iuspatronatus venit, si locata villa, vel Castro cap. 23. n. 92. fol. 234.
Decl. venire in locatione ad longum tempus non autem in locatione ad modicum ibid. nu. 94.
Ivs Percipiendi aliud est formale aliud causale, quod dicimus commoditatem, & istud potest transferri sine beneplacito cap. 14. §. 5. nu. 12. fol. 106.

IVSTITIA.

Ivstitia stat in medio cap. 18. nu. 40. fol. 168.

L.

LABRA.

Labra, & fistulæ domus sunt, & in locatione domus veniunt cap. 23. num. 50. fol. 230.

LAICI.

Laici, non possunt conducere ius decimandi, etiam ad modicum tempus cap. 10. num. 86. fol. 55.
Laici possunt conducere decimas cosideratas, prout sunt fructus cap. 10. n. 87. fol. 55.
Laici prohibentur conducere obuentiones ecclesiasticas cap. 10. n. 76. & n. seqq. fol. 54.
Laici sunt prorsus incapaces oblationum, quæ fiunt in Ecclesia cap. 10. n. 79. fol. 55.
Laicus conductor oblationum Ecclesiasticarū non potest de per se de altari leuare cap. 10. n. 80. fol. 55.
Laici sunt incapaces decimarum cap. 10. nu. 81. fol. 55.
Decimæ aliæ spirituales, aliæ temporales, & istarum

istarum laici sunt capaces ibi.n.82.

Laici non possunt conducere decimas etiam ad modicum tempus, intelligendo de iure percipiendi eas cap.10.n.86.fol.55.

LAVDEMIVM.

Lavdemivm non debetur ex alienatione rei locatæ cap.3.n.54.fol.18.

Non tamen repugnat locationi pacti, quod debeatur laudemium cap.3.n.55.fol.18.

Laudemium est quinquagesima pars pretij cap.3.n.56.fol.18.

Laudemij solutio denotat bona esse emphyteutica cap.3.n.57.fol.18.

Secus si appareat solutum per errorem c.3.n.58.fol.18.

Laudemium solui debet solum ab extraneis c.53.n.91.fol.530.

Sed datur casus, quod solui debeat etiam à descendentibus, & quando ibi.n.92.

LEGATVM.

Legatvm est donatio quædam cap.61.nu.167.fol.591.

In pluribus tamen differt à donatione, & signanter in eo, quod legatum latius interpretatur fauore legatarij ibi.n.168.

Legatum sub conditione ad vtilitatem filiorũ apposita, conditione per mortem filiorum deficiente, non debetur cap.50 n.4.fol.500

Labor, & pecunia diuisionem patiuntur in legato, non in contractu ibi.n.6.

Legatum annuum relictum pro cura præstanda negocijs plurium filiorum, omnibus filijs defunctis præter vnum, qui sit hæres omniũ, itaut idem labor legatario supersit, non erit ei minuenda annua præstatio cap.50.n.96.fol.508.

Legatum scholari factum, si in studio permanserit, debetur etiamsi tempore vacationis ad domum redeat cap.50.n.103.fol.509.

Legata res censetur relicta libera, & si non est, hæres tenetur eam luere c.61.nu.169.f.591.

LEGATARIVS.

Legatarivs rei locatæ non potest agere ad pensiones nisi in legato dictum sit *saluo iure coloni* cap.61.n.141.fol.588.

Legatarius non tenetur stare locationi factæ à testatore cap.61.nu.140.fol.588.

Decl. legatarium non teneri stare locationi ad breue tempus, secus si ad longum tempus facta sit cap.61.n.142.fol.589

LEGITIMA.

Legitimam recipiens in fundo locato non tenetur stare locationi cap.61.n.272.fol.601.

LEGITIMATI.

Legitimati non possunt petere renouationem locationis bonorum ecclesiasticorum c.62.n.70.fol.614.

Legitimati sunt incapaces bonorum Ecclesiasticorum per viam successionis, non autem per viam nouæ acquisitionis Ecclesia volente ibi.n.71.

LENOCINIVM.

Lenocinivm locari non potest cap.15.num.54.fol.144.

LAESIO.

*Attenditur, & operatur num.1.*

*Quæ impediant dari de læsione nu.2.*

*De probatione læsionis nu.3.*

1 LAESIO eodẽ modo attenditur in locatione & conductione, ac in emptione, & venditione cap.18.n.3.fol.164.

Læsio an adsit attenditur tempus contractus c.49.n.106.fol.496.

Lim. si contractus non finiatur momento tẽporis, sed habeat tractum successiuum cap.49.n.107.fol.496.

Læsio enormissima operatur dolum re ipsa cap.18.n.20.fol.166.

Læsione enormissima stante competit reintegratio, & non datur electio lædenti supplere pretium, ac fructus debentur vsque ab initio cap.18.n.22.fol.166.

Læsio enormissima, vt contractus sit nullus ipso iure, & competat reintegratio, est quę valde excedit dimidiam cap.18.num.24.fol.166.

Læsio tunc dicitur excedere valde dimidiã, & sic esse enormissimam, quando est in duobus tertijs cap.18.n.25.fol.166.

Alij volunt stari arbitrio Iudicis cap.18.nu.26.fol.167.

Et attenditur qualitas personæ læsæ ad læsionem arbitrandam cap.18.n.27.fol.167.

Læsio, & rescissio contractus per eam habet locum in locatione fructuum nasciturorum cap.18.n.54.fol.171.

Et generaliter in locatione futuri euentus cap.18.n.55.fol.171.

Contrarium ibid.n.56.fol.176.

Decl. hoc contrarium procedere, vt non possit prætendi læsio, ex eo, quod euenerit, secus autem, si attento tempore contractus, & considerata spe, defuit læsio cap.18.num.57.fol.172.

Læsio in sexta parte sufficit Romæ per statutum cap.18.nu.29.fol.167.

Statutũ prædictum non comprehendit personas Ecclesiasticas cap.18.nu.30.fol.167.

Læsio in sexta parte sufficit minori ad petendũ restitutionem in integrum cap.18 num 71.fol.173.

Læsio non potest allegari post finitum contractum locationis cap.18.nu.101.fol.176.

Contrarium ibid.nu.102.

Læsio pro rescissione contractus an sit eodem modo

modo computanda respectu emptoris, ac respectu venditoris, maxima est controuersia, quam vide, late pro affirmatiua nu. 39. 48. 52. & 53. fol. 168.

Læsio rescindit etiam contractum stricti iuris cap. 18. n. 15. fol. 166.

Læsio habet locum etiam in contractu Empyteusis cap. 18. n. 14. fol. 165.

Decl. procedere si allegetur læsio ab emphyteuta secus si à domino ibid. n. 16.

Contr. si dominus attentis prærogatiuis, quas habet, adhuc probet se læsum cap. 18. nu. 17. fol. 166.

Læsio si sit solum vltra dimidiam, competit solum rescissio in petitorio iudicio cap. 18. n. 25. fol. 166.

Læsio sufficit in sexta parte, si locatio non fiat ab ipso domino rei, sed à Procuratore generali c. 18. n. 69. fol. 173.

Decl. procedere quando dominus non habet contra eum regressum cap. 18. num. 70. fol. 173.

Læsio vltra dimidiam operatur, vt rescindatur contractus, nisi lædens velit supplere cap. 18. n. 4. fol. 164.

Et hoc tam in venditione quam etiam in locatione cap. 18. n. 5. fol. 165.

Ampl. procedere etiam in locatione operarum ibid. n. 6.

Contrarium nu. 7.

Decl. primam procedere si possunt operæ faciendæ æstimari, secus e contra cap. 18. nu. 8. fol. 165.

Læsio vltra dimidiam non reddit nullum contractum, sed rescindendum cap. 18. nu. 18. fol. 166.

Decl. non procedere, si læsio sit enormissima ibi. n. 19.

Deceptio permittitur vsque ad dimidiam iusti pretij tam de iure ciuili, quam de iure canonico cap. 18. n. 31. fol. 167.

Lim. si adsit dolus lædentis ibi, n. 32.

Lim. 2. vt deceptio permittatur in foro fori non autem in foro conscientiæ ibi n. 33.

Neque permittatur bono viro, & ideo cautela est læso, vt faciat positionem lædenti, si sit bonus vir cap. 18. n. 34. fol. 167.

Item non permittitur in contractu Ecclesiæ ibi nu. 35.

Emptor, & venditor in proposito læsionis, in iure æquiparantur cap. 18. n. 41. fol. 169.

Venditores læduntur sæpius, quam emptores cap. 18. n. 38. fol. 168.

2 Stipulatio in contractu locationis impedit rescissionem ex læsione, secundum aliquos cap 18. n. 73. fol. 173.

Contrarium est verius ibi, nu. 74.

Iuramentum impedit rescissionem peti propter læsionem cap. 18. n. 75. fol. 173.

Contrariũ est verius, præcipue in Vrbe propter statutum ibi. nu. 76.

Decl. primam, vt, quatenus sit vera, non procedat, si adsit læsio valde vltra dimidiã cap. 18. n. 77. fol. 174.

Decl. 2. vt iuramentum non impediat peti supplementum pretij ibi. n. 78.

Decl. 3. vt non procedat in minore ibi. n. 79.

Contrarium ibi. n. 80.

Lim. hoc contrarium in pupillo, & proximo pubertati ibi, n. 81.

Lim. 2. si minor enormissime lædatur ibid. num. 82.

Decl. requiri læsionem valde vltra dimidiã cap. 18. n. 83. fol. 174.

Decretum Iudicis in contractu interpositum, impedit rescissionem, ex capite læsionis cap. 18. n. 85. fol. 175.

Contrarium ibi. n. 86.

Decl. vt decretum Iudicis faciat cessare præsumptionem læsionis, sed non impediat eam probare cap. 18. n. 87. fol. 176.

Sciens rei valorem, & adhuc vendens minori pretio, non petit rescissionem ex capite læsionis cap. 18. n. 88. fol. 175.

Contrarium tenent aliqui ibi. n. 89.

Sciens rei valorem, tunc non allegat læsionem, cum omnino sponte contraxit, secus si aliqua necessitate, etiam non præcisa cap. 18. n. 95. fol. 175.

Clausula donationis, solita apponi in contractu emptionis, & locationis, impedit dari de læsione cap. 18. n. 96. fol. 175.

Decl. procedere si illam apponens scit verũ valorem, & habet verum animum donandi, quod non præsumitur ibi. n. 97.

Renunciatio læsionis facta à maiore, & cum iuramento, valet. cap. 18. n. 98. fol. 176.

Et idem est si fiat à minore, vel muliere cum certioratione remedij sibi competentis ibi. num. 99.

Decl. procedere, vt valeat dicta renunciatio, si læsio non sit valde excessiua vltra dimidiã ibi. n. 100.

Remedium rescissionis ex capite læsionis durat vsq; ad triginta annos c. 18. n. 102. f. 176.

Statutum, quod non possit peti rescissio ex capite læsionis est validum, & idem est de consuetudine cap. 18. n. 104. fol. 176.

Vid. *STATVTVM*.

3 LAESIONEM allegans debet eam probare cap. 19. n. 2. fol. 179.

Valor rei ad conuincendam læsionem probandus est concludenter, non præsumptiue c. 19. num. 5. fol. 180.

Decl. vt non propterea excludatur probatio per coniecturas,& præsumptiones ibi.n.6.
Probatio mercedis à solito sufficit ad effectum probandæ læsionis cap. 19, num. 13. fol.180.
Decl. vt prædicta probatio ex solito sit tantū præsumptiua,itaut contraria probatione elidatur ibi.num.14.
Valor ad conuincendam læsionem probandus est de tempore contractus c.19, n.146, fol.189.
Contr.ibi.num.147.
Ampl. vt pereutere debeat ipsum momentum temporis contractus ibi.num.148.
Decl. procedere in mobilibus,non in stabilibus ibi.n.149.& n.167.fol.191.
Non tamen necesse est, vt se referant ad diem in mobilibus ibi.num.168.
Valor stabilium non præsumitur mutatus per decennium, sed postea sic cap.19.n.153, fol.190.
Decl. non suffragari istam præsumptionē ad probandam læsionem, sed tantum pro tempore modico ibi.num.154.
Valor probatur per peritos legitime electos cap.19.n.67.fol.184.
Et ista probatio sufficit ad probandam læsionem pro rescissione locationis ibi.n.78.
Læsio directa probari debet de tempore contractus cap.19.n.146.fol.189
Læsio vt probetur in locatione non est attendenda vna pars tantum contractus seu bonorum, sed omnia simul cap.19. num.192. fol.193.
Et si sit ad plures annos satis est probare quoad vnum annum ibi,num.193.
Decl. procedere si locatio vnica sit,vel plures correspectiuè,secus si sint plures cap.19, num.194.fol.193.
Læsio vt probetur in locatione, probari debet valor fructuum, seu commoditas quæ percipitur ex re locata cap.19.n.3 fol.179.
Læsio quomodo probetur in transactione cap. 18.num.62,fol.172.

L E X.

Legis contra præceptum, si quid fiat, nullum est cap.62.num,113,fol.619.
Ampl. etiamsi id deductum quoque fuerit in pactum ibi.num.114.
Lex vna potest habere duplicem intellectum cap.64.num.62. fol.634.
Leges Principum vt ligent requiritur quod sint vsu receptæ cap.14.§.1,n.2.fol.89
Decl. non procedere in legibus Papæ ibid.
Principis potestas esset elusoria si liberum esset subditis eius legem recipere, vel non, cap.14.§.1,num.1.fol.89.
Leges ciuiles allegari possunt pro Ecclesia,canonibus non contradicentibus cap.53.n.54 fol.525.
Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus, sunt strictè intelligend cap.10,num.23.fol.50.
Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus, an sint in vsu cap.10. n.25 fol.50.
Leges prohibentes remissionem mercedes debent strictè intelligi cap 49.n.118.fol.497
Vid.etiam in ver. STATVTVM.
Lex vbi non distinguit,nec nos distinguere debemus cap.8.num.6.fol.38.
Leges ciuiles disponentes de rebus Ecclesiasticis,an sint validæ cap.14. in princ.num. fol.87.
Leges ciuiles prohibentes locationem rerum Ecclesiæ, non sunt attendæ, quia leges Canonicæ plenius prohibent c.14.in princ.n. fol 87.
Leges Papæ statim ac latæ sunt, ligant,absq eo,quod vsu recipiantur,quidquid sit in ali Principibus c.14.§.1.n.4.fol.89.
Legum decisiones non sunt trahendæ ad cas indubitabiles cap.40,n.16.fol.414.
Lex ciuilis non ligat Ecclesiasticos, etiam fuerit à Gratiano in volumine decretorum inserta c.14.§.10,n.29.fol.132.
Ratio legis quando est expressa, tunc l quamuis odiosa comprehendit omnes ca in quibus ipsa ratio militat cap.41. num. fol 429.
Et ista nō reputatur extensio legis,sed co prehensio ibi.num.6.

L I B E L L V S.

Libellus pro actione Seruiana & pro Saluia formula cap.40.num. 30 fol.415.

L I B E R.

Libro creditoris quandoque statur ad pr bandam quantitatem melioramentorum cap.34.§.4.num.53.fol.358.
Decl. procedere in paruis non in magnis num.54.
Libro creditoris statur etiam in magnis concurrit magna verisimilitudo cap.34.§ num.57.fol.358.
Liber falsus in vno nihil probat cap.19.nu. fol.183.
Idem si aliquid omissum in eo describi c. num.61.fol.183.
Liber rationum probat contra scribente cap.19.num.46.fol.182.
Libri capitulares probant valorem benef cap 19.num.47.fol.182.
Liber tutoris probat quantitatem fructuu cap.19.num.48 fol.182.
Liber probat fructus descriptos affirmati non autem negatiuè, quod scilicet ma summa

summa percepta non fuit cap.19. num.49. fol.182.

Liber non probat in eis in quibus versatur interesse scribentis cap.19.num.56.fol.182.

Neque probat pro eo nisi in dependentibus ab eius voluntate ibi. num.51.

Lim. si concurrant adminicula animum iudicis mouentia ibid.num.52.

Liber Ecclesiæ probat pro ea cap.19. num.55. fol.183.

Deci. procedere si bene detentus, & à Notario ibid. num.56.

Vel si concurrant adminicula ibi.num.57.

Liber contra scribentem tunc probat quando est bene, & legaliter detentus cap.19. n.58. fol.183.

Decl. vt etiam liber pro simplici memoria si serio scriptus, faciat adminiculum probationis arbitrio iudicis cap. 19.num 59.fol 183.

Partitis libri aliquibus verificatis, arguitur in torum verus cap.19.num.62.fol.184.

Verificatio aliquarum partitarum non adeo operatur ad augendam fidem, vt error ad eam minuendam cap 19 num.63.fol.184.

Partitæ verificatæ vt operentur augeri fidem debent esse in summa considerabili cap. 19. num.64.fol. 184.

Libri Scholarium, & Doctorum, arma militum, & Breuiarium Clericorum sunt mobilia necessaria, & non cadunt sub hypotheca c.40. num.104.fol.421.

Contrarium quo ad hypothecam inuectorum & illatorum ibi.num.105.

Decl. secundam procedere tantum in casu quo non essent inuecta alia bona quam præfata ibi.num.106.

Et debebit locator probare non fuisse inuecta alia bona cap.40.num.107.fol.422.

LIMITATIO.

Limitatio apposita in constitutione extrauaganti, & à iure antiquo exorbitanti, debet late interpretari cap. 14.§ 4.num.4.fol.100.

Limitatio regulæ probanda est plene, & concludenter, & quomodo cap.2.num.57.fol.9.

Limitatio Constitutionis nouæ reducens ad terminos iuris antiqui, latè interpretari debet cap.14.§.6.num.7.fol.107.

Limitatio declarat in quibus terminis loquatur regula cap.34.§ 3.num.25.fol.354.

LINEA.

Finis Locationis ad lineam factæ, vt probetur doceri debet lineam esse finitam cap.vlt.num.122.

Nec sufficit probare mortem nominatorum in locatione quando constat eos habuisse filios, secus e contra ibi.num.123.

Re emphyteutica seu locata alienata vel in diuisione vni obuenta eius tantum persona attenditur, & qui sit ei proximior cap.62. num.76.fol.615.

LIS.

Lis cœpta, & non prosecuta si potest inseruire pro molestatione extraiudiciali, impedit præsumptionem beneplaciti c.14. §.11. num.17.fol.135.

Litium exitus est incertus cap. 18. num. 60. fol.172.

Litium incertus euentus recipit æstimationem cap.18.num.61.fol.172.

Litium expensas pro defensione rei locatæ tenetur facere dominus cap.34. §.1. num.28. fol.336.

LITERAE.

Probata receptione literarum in quibus continebatur locatio, & taciturnitate, resultat probatio contractus cap.22. n.126.fol.224.

Decl. nõ sufficere quod nõ contradixerit statim, sed induigendum ei tempus arbitrio Iudicis ibi.num.127.

Deci.2.vt si probetur receptio epistolarũ per testes, necesse sit, quod deponant de contentis in eis, & quod recipiens eas sciuerit c.22. num.128.fol.224.

Lim. si literæ sint apertæ ibi.nu.129.fol.225.

Literæ non probant contractum contra scribentem, nisi iustificetur eas fuisse de eius ordine præsentatas cap 22. num. 130.fol.225.

Deci. procedere si directę, & habitæ à domestico, alias secus ibi.nu.131.

Literarum beneplaciti forma seruanda est cap.14.§.9.num.3.fol.142.

In literis beneplaciti super alienatione rei mensæ Episcopi, solet apponi Clausula *Vocato Capitulo* cap.14.§.10.num.40.fol.133.

LOCATIO.

*Quid, & quotuplex sit, & alia generalia numer.* 1.

*Contrahitur, & alia circa eius validitatem num* 2.

*Locare qui possint num.*3.

*Quæ res possint locari num.*4.

*Locare quando quis compellatur, & quando potius vni quam alteri num.*5.

*Probatur num.*6.

*Interpretatur num.*7.

*Locatione pluribus facta qui præferatur n.*8.

*Operatur num.*9.

*Finitur voluntariè num.*10. *Per lapsum temporis num.*11. *Per malum vsum conductoris. num.*12. *Per necessitatem superuenientem Domino num.*13. *Per necessariam refectionem num.*14. *Per non solutionem mercedis num.* 15. Et vide in ver. CONTRACTVS *num.*3.

*Renouatur, & continuatur* vid. in ver. RENOVATIO.

1 DEFINITIONES locationis plures dantur cap. 1. n. 1. fol. 2.
Locatio est contractus cap. 6. nu. 3. fol. 26.
Et est contractus bonæ fidei cap. 1. num. 5. fol. 2.
Locatio est concessio ad vsum cap. 1. num. 10. fol. 2.
Locatio an sit alienatio vid. in ver. *ALIENATIO*.
Promissio de locando, non est locatio cap. 22. nu. 75. fol. 220.
Locatio dicitur à verbo locare, quod est in loco ponere cap. 1. nu. 18. fol. 2.
Locationis origo antiquissima est cap. 1. n. 31. fol. 8.
Locatio alia propria, alia impropria, & alia improprijssima, & earum differentia cap. 1. nu. 35. fol. 4.
Locatio alia rerum, alia personarum cap. 1. n. 36. fol. 4.
Locatio animalium ad vecturam est vera, & propria locatio cap. 12. nu. 60. fol. 74.
Locatio alia est ad tempus, alia perpetua cap. 1. n. 37. fol. 4.
Locatio ad breue tempus dicitur administratio cap. 4. nu. 2. fol. 18.
Locatio vltra decennium cum pacto, quod tot sint locationes, quot anni est ad longum tempus, & alienatio cap. 4. nu. 17. fol. 20.
Locatio, & conductio, quibusdam exceptis, similis est emptioni, & venditioni cap. 2. n. 16. fol. 6.
Emptio, & locatio eisdem iuris regulis consistunt cap. 2. nu. 54. fol. 10., & cap. 45. nu. 3. fol. 448.
Argumentum a venditione ad locationem valet cap. 2. nu. 55. fol. 10.
Quomodo autem dignoscatur locationē potius, quam venditionem fuisse contractam, vel econtra, vide in verbo *EMPTIO* nu. 2.
Emphyteusis habet familiaritatem cum locatione cap. 3. nu. 5. fol. 12.
Emphyteusis in quo differat à locatione, & quomodo ab ea dignoscatur v. in ver. *EMPHYTEVSIS*.
Soceita regulatur cum regulis locationis cap. 12. nu. 23. fol. 70.
Vid. in ver. *SOCCITA*.
Locatio dignoscitur ab alijs contractibus ex pensione cap. 3. nu. 18. fol. 13.
Ius Gazaga Hebræorum est conductio non emphyteusis cap. 3. nu. 20. fol. 13.
Locatio dicitur ad longum tempus si fiat ad decennium, secus si ad minus tempus cap. 4. nu. 15. fol. 20.
Lim. in bonis Ecclesiasticis, quia est ad longum tempus dummodo sit vltra triennium ibi. nu. 16.
Locatio ad beneplacitum est ad longum tempus cap. 4. nu. 22. fol. 20.
Secus si sit sine præfinitione temporis, & non sit dictum ad beneplacitum ibi. nu. 23.
Locatio ad vitam dicitur ad longum tempus cap. 4. nu. 24. fol. 20.
Lim. si ille ad cuius vitam est facta, non præsumatur victurus per decennium ibi. nu. 25. fol. 21.
Locatio ad vitam, an dicatur perpetua cap. 4. nu. 26. fol. 21.
Locatio ad vitam non potest dici vltra triennium itaut sit prohibita in rebus Ecclesiasticis cap. 14. §. 2. n. 22. fol. 94.
Contrarium ibi. n. 23.
Locationis nomine venit etiam locatio ad longum tempus cap. 6. nu. 13. fol. 32.
Locationes si non appareant terminatæ per dimissionem bonorum, possunt censeri continuatæ etiam post tempus in eis præscriptum cap. 27. nu. 111. fol. 282.
Concessio ad tertiam generationem non repugnat, quod sit locatio cap. 3. n. 61. fol. 18.
Concessio ad vitam magis conuenit locationi, quam emphyteusi cap. 3. n. 62. fol. 18.
Locatio in quo differat a colonia Partiaria vid. in verbo *COLONIA PARTIARIA*.
Locatio pro certa quantitate fructuum licet non sit proprie locatio, tamen ab ea non distinguitur cap. 5. nu. 6. fol. 22.
Maxime si soluatur, quid consistens in pondere, numero, & mensura ibi. n. 7.
Concessio ad firmam, quid importet cap. 11. nu. 39. fol. 63.
Locatio ad longum tempus multum differt à locatione ad breue tempus, & est diuersæ speciei cap. 14. §. 7. nu. 6. fol. 113.
Locatio ad longum tempus absque mentione triennij, indicat partes in triennio non consensisse, nec attenduntur coniecturæ contrariæ cap. 14. §. 7. nu. 10. fol. 113.
Secus econtra, si triennij mentio facta est, quia tunc attenduntur coniecturæ, quod partes consenserint in triennio ibi. n. 11.
Et stantibus hinc inde coniecturis, attenditur an expressum sit primo loco triennium, & deinde maius tempus, vel econtra ibid. num. 12.
Partes non consensisse in solo triennio, arguitur ex diuersitate pensionis in sequenti cap. 14. §. 7. nu. 14. fol. 114.
Locatione dubia existente datur actio præscriptis verbis cap. 17. nu. 69. fol. 162.
Locationes præcedentes ostendunt subsequentem factam pro maiori mercede fuisse vrilem, & econtra cap. 19. nu. 26. fol. 181.
Pactum, quod locatio duret ad certum tempus, est onerosum conductori c. 20. n. 66. fol. 200.

De

De natura contractus locationis non est vt apponatur in ea hypotheca, vel pactum de non alienando cap. 61. nu. 116. fol. 586.

2 CONTRACTVS locationis, & conductionis solo consensu contrahitur cap. 16. nu. 1. fol. 148.

Et non requirit scripturam, neque verba ibi. num. 2.

Verba, & nutus non sunt necessaria ad contractus perfectionem, sed ad probationem consensus cap. 16. n. 7. fol. 148.

Consensus res, & merces sunt de essentia contractus locationis cap. 16. n. 8. fol. 148.

De mercede vid. in ver. *MERCES* nu. 2.

Res, & merces non sunt necessariæ ad substantiam, & perfectionem locationis, sed ad effectum cap. 16. n. 11. fol. 148.

Contrahentes locationem, & conductionem, necesse est vt conueniant in re, & mercede cap. 16. n. 12. fol. 148.

Discordia contrahentium locationem in corpore rei, vitiat contractum, secus si in solo nomine cap. 16. n. 13. fol. 148.

Error in qualitate substantiali, vitiat contractum emptionis, & locationis cap. 16. num. 14. fol. 148.

Dissensus contrahentium in mercede, vitiat contractum locationis cap. 16. num. 16. fol. 149.

Decl. procedere si locator sensit de summa maiori, secus e contra cap. 16. n. 17. fol. 149.

Et quicumque sensit de maiori mercede, non potest recedere ibi. n. 18.

Consensus in locatione debet esse reciprocus vtriusque contrahentis cap. 16. n. 19. fol. 149.

Decl. non procedere si testator iusserit rem locari Titio pro tanta mercede, quia sufficit consensus Titij ibi. num. 20.

Contractus locationis non potest pendere à consensu vnius, etiamsi alius ita velit cap. 16. n. 21. fol. 149.

Substantialia contractus non possunt conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus cap. 16. n. 22. fol. 149.

Lim. si interuenerit deceptio, quia sustinetur in fauorem decepti cap. 16. n. 36. fol. 151.

Lim. 2. si interuenerit traditio rei, quia hæc operatur sustineri contractum in voluntatem vnius collatum cap. 16. n. 35. fol. 151.

Putans emere virginem dum erat mulier sustinetur contractus, secus si erat puer cap. 16. nu. 15. fol. 149.

Effectuata locatione absque concordia in mercede datur actio præscriptis verbis cap. 16. n. 28. fol. 150.

Pacta accidentalia contractus locationis, possunt conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus cap. 16. num. 29. fol. 150.

Pretium totum non potest conferri in voluntatem vnius, secus quo ad partem cap. 16. n. 31. fol. 150.

Tempus locationis potest conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus cap. 16. nu. 32. fol. 151.

Tempus non est de substantia locationis c. 16. nu. 33. fol. 151.

Tempus solutionis mercedis potest remitti in voluntatem vnius ex contrahentibus c. 16. n. 34. fol. 151.

Absentes possunt contrahere locationem, & conductionem, mediante nuncio, vel epistola cap. 16. n. 37. fol. 151.

Contractus perficitur vbi coniunguntur consensus cap. 16. n. 38. fol. 151. vide *CONTRACTVS* nu. 2.

Consensus requiritur simultaneus, & præsentialis ad validitatem contractus cap. 16. nu 42. fol. 151.

Decl. procedere, & speciale esse in stipulatione, secus in alijs contractibus ibi. n. 43.

Contractus locationis valet, etiamsi vnus vno tempore interroget, & alius alio respondeat cap. 16. nu. 44. fol. 152.

Decl. procedere rebus in eodem statu permanentibus, secus eis mutatis cap. 16. num. 45. fol. 152.

Decl. 2. non procedere si interrogatus dissentiat, quia non potest postea velle consentire cap. 16. n. 46. fol. 152.

Nuncius ad validitatem contractus debet esse destinatus cap. 16. n. 47. fol. 152.

Nuncius pro validitate contractus non est remittendus cap. 16. n. 48. fol. 152.

Contractus inter absentes nõ valet sine nuncio, vel epistola cap. 16. n. 49. fol. 152.

Scriptura non requiritur in contractu locationis, & conductionis cap. 16. n. 50. fol. 152.

Scriptura quando requiratur, & quando secus vid. verbum *SCRIPTVRA*:

Mandatum speciale requiritur ad locandum cap. 7. n. 1. fol. 30.

Vid. in ver. *MANDATVM*.

Solemnitates in quacumque alienatione necessariæ, requiruntur in locatione ad longū tempus cap. 7. n. 49. fol. 35.

Requisitæ in contractu, necessariæ sunt etiam in locatione ad tempus breue cap. 6. num. 5. fol. 26.

Et vid. inf. nu. 3. in princ. & in ver. *SOLEMNITAS*.

Discordia partium in confectione instrumenti, non impedit locatorem, qui rem tradidit, mercedem petere cap. 16. n. 61. fol. 153.

Locatio facta non expressa re, vel non expressa mercede, est nulla cap. 17. n. 4. fol. 156.

Vid.

Vid. in ver. *MERCES* nu. 1.

Locatio non potest fieri cum reseruatione declarationis, vel mercedis facienda ab ipsis partibus cap. 17.n.47.fol.160.

Ampl. si conferatur in arbitrium vnius per verba importantia arbitrium boni viri ibid. num.48.

Ampl.2.etiamsi dictum, pro pensione declaranda à partibus, & in casu discordiæ à tertio ibi.nu.49.

Reseruata declaratione rei, vel mercedis absque expressione personæ declarare debentis non valet locatio cap.17.n.50.fol.160.

Idem si dictum, declarationem faciendam à persona eligenda per partes ibi. n.51.

Idem, si declaranda à duobus eligendis, vno pro qualibet parte ibi.n.52.

Ampl. etiamsi additum, quod in casu discordiæ dicti duo eligant tertium cap. 17. num. 53. fol.161.

Contr. si determinata sit certa persona in dicto casu discordiæ ibi.n.54.

Locatio pro pretio declarando à certa persona est conditionalis, si ille declaret, alias contractus resoluitur cap.17.n.57.fol.161.

Ampl. idem esse, si declaratio facienda à duobus, & vnus tantum deficiat ibi.nu.58.

Ampl. vt non possit recurri ad arbitrium boni viri, vel Iudicis ibi. n.59.

Secus si electi iniquã mercedem statuissent, vel non essent electi ad statuendum, quid de essentialibus, sed tantum de accidentalibus contractus ibi. n.60.

Merces in locatione si reseruatum sit, vt declaretur arbitrio boni viri, valet contractus c. 16. nu 61. fol.162.

Locatio pro vno nummo est nulla cap. 1. n.14. fol.2.

Decl. hoc non procedere si eo precio tantũ res digna sit cap.1. nu.15.fol.3.

Locatio pro mercede aliunde certificanda, vti pro qua alias facta fuit, est valida cap. 17. nu.63. fol.162.

Pensione non certificata est contractus innominatus cap.17.n.74.fol.163.

Locatio ad triennium cum pacto tacitæ renouationis, non valet, vbicumque adsunt coniecturæ, quod facta sit in fraudem legis cap. 14.§.2 n.17.fol.94.

Locatione permissa ad certum tempus tantum, licet fiat ad longius, sustinetur in tempore permisso, si appareat partes in eo consensisse cap.14.§.7.n.8.fol.113.

Locatione prohibita vltra triennium, si fiat locatio pluribus personis cuique pro vno triennio, an sit nulla quoad omnes, vel quo ad primum sustineatur, sunt hinc inde opiniones cap.14.§.7.n.32.fol.115.

Distinguitur tamẽ, vt, si à principio sit di[...] ctum, triennium, sustineatur pro eo, [...] e contra ibi.n.33. fol.116.

Decl. distinctionem procedere cessant[...] coniecturis voluntatis contrariæ, alias [...] ibi. nu.34.

Vide in verbo ECCLESIA nu.4. & in v[...] BENEPLACITVM APOSTOLICVM [...]

Locatio potest fieri duobus in solidum, [...] duobus in solidum recipi cap. 16. num[...] fol. 162.

Vid. in ver. *OBLIGATIO*.

Locatio ad nouennium facilius permi[...] quam locatio ad longum tempus cap. 1[...] 4.n.3.fol.100.

3 Quilibet locare potest rem suam cap. 6[...] 1.fol.26.

Lim. in eis qui contrahere non possun[...] num. 2.

Ampl. limitationem vt qui contraher[...] possunt non valeant locare neque ad l[...] tempus neque ad breue cap.6.n.5.fol.[...]

Secus si prohibeatur quis tantum alie[...] quia tunc prohibetur solum locare ad [...] pus longum ibid.n.6.

Decl. vt neq; prohibeatur locare ad lo[...] tempus in materia stricte intelligenda [...] 6.n.8. sed vide n.10.

Decl.2. vt prohibita censeatur etiam [...] tio ad breue tempus si militat eadem [...] d.cap.6.n.14.

Absentes possunt contrahere locationen[...] diante nuncio vel epistola cap. 16. nu[...] fol.15[...]

Aduocatorum & similium operæ non lo[...] cap.15.n.72.fol.146.

Assessor non locat operas suas Iudici ca[...] n.74.fol.146.

Clerici possunt locare operas, quas ta[...] Clerici faciunt in Ecclesijs cap.15. nu[...] fol.142.

Vid. in ver. *CLERICI*.

Creditor potest locare res sibi pignorata[...] 7. n.62. fol.36.

Vide in ver. *CREDITOR*.

Doctor non valet locare operas suas [...] cap.15.n.73. fol.146.

Emphyteuta an possit locare vide [...] *EMPHYTEVTA*.

Habitationem habens potest locare cap[...] 43. fol.36.

Iurans non alienare si locet ad longun[...] pus non incurrit periurium cap.6.n.9[...]

Medicus non locat operas suas ægroto [...] nu.75.fol.146.

Decl. procedere in locatione propr[...] impropriè quandoq; locare dicitur ib[...]

Meretrix potest locare operas suas in exercendis actis venereis cap.15.n.56.fol.145.
Vid. in ver. *MERITRIX*.
Minor potest ad breue tempus locare cap.6. n. 22. fol. 28.
Vid. in ver. *MINOR*.
Officiales vniuersitatum possunt locare ad breue tempus, sed non ad longum sine solemnitatibus cap.7.n.47. fol.35.
Pater administrator bonorum filij potest locare ad longum tempus sine decreto cap.7.nu. 58.fol.36.
Decl. procedere, si cum administratione habeat vsumfructum, alias secus ibi.nu.59.
Et si concurrat legitima causa ibi.n.60.
Procurator cum libera potest locare habita fide de pretio cap.7.n.26.fol.33.
Decl.non procedere si appareat aliter sensisse dominum ibi.n.27.
Procurator generalis cum libera potest locare, si habeat liberam circa bona cap.7. num.32. fol. 33.
Prohibitus locare si locet, & impugnet locationem an teneatur restituere ea in quibus factus est locupletior cap.6.n 15.fol.27.
Prohibitio alienationis non comprehendit locationem ad longum tempus si materia sit stricte intelligenda cap.6.n.8.fol.26.
Prohibitio locationis non comprehendit locationem venientem in consequentiam actus permissi cap.6.n.14.fol.27.
Pupillus non potest sine tutore locare operas suas cap.6.n.30.fol.29.
Sacerdos potest locare operas suas ad sacrificandum in tali Altari, vel tali hora cap. 15. n.34. fol.142.
Socius potest locare rem communem cap.9. n. 1. fol.42.
Vid. in ver. *SOCIVS* nu. 1.
Vniuersitas, vt alienare seu locare possit ad lõgum tempus, quæ solemnitates requirantur cap. 7.n.48.fol.35.
Vsum tantum habens non potest locare cap. 9. nu.37.fol.45.
Vsuarius nec etiam domino locare potest ibi n.38.
Vsuarius locare potest, si alias nullum commodum ex re perciperet ibi.n.39.
Vsuarius solitus res similes locare sciente testatore, qui vsumfructum reliquit, locare potest cap.9.n.41.fol.46.
Vsufructuarius locare potest cap.9.nu.31. f.44.
Vsufructuarius Apothecæ artis latæ non potest eam locare Tabernario cap.9.n.36. fol.45.
Vsufructuarius vestimentorum non potest ea locare cap.9.n.33.fol.46.

4 RES OMNES corporales, mobiles, siue immobiles locari possunt cap.11.n.1.fol.59.
Res quæ non reperiuntur prohibitæ locari censentur permissæ cap.11.nu.2.fol.59.
Res absens, & non existens locari potest cap. 16.n.9.fol.148.
Res non existens locari potest quatenus sit in spe cap.11.n.29.fol.61.
Res incorporales locari possunt cap. 11. nu.16. fol. 60.
Res aliena locari potest cap. 11.n.17.fol.60.
Res conducta locari potest cap. 11. num. 18. fol.61.
Re aliena locata si dominus prohibeat vti locans tenetur ad interesse cap. 11. num. 19. fol. 61.
Rem propriam conducere quis non potest cap. 11.n.20.fol.61.
Decl. procedere si conducens sit dominus irreuocabiliter ibi.n.21.
Decl.2. si dominus habet possessionem alias secus ibi.n.22.
Res sacræ, vel spirituales, aut eis annexæ inseparabiliter locari non possunt cap. 11. nu. 30. fol. 62.
Omnia, quæ vendi possunt, possunt etiam locari cap.11.n.5.fol.60.
Omnia quæ locari possunt vendi non possunt cap.11 n.6.fol.60.
Animalia locari possunt cap.11.n.4.fol.60.
Animalia quomodo locentur v.in ver. *ANIMALIA*.
Assassinium locari non potest cap.15. num.66. fol. 146.
Debitor potest conducere à creditore rem propriam cap.11.num.24.fol.61.
Dominus potest conducere à suo emphyteuta cap.11.n.25.fol.61.
Emptor potest conducere à suo venditore cap. 11.n.26.fol 61.
Facta quædam locari non possunt cap.15.num. 8. fol. 140.
Vid.in ver. *FACTVM*.
Gabellæ locari possunt cap.13.n.1.fol.83.
Vid.in ver. *GABELLA*.
Habitatio quam quis habet locari potest cap. 11.n.14.fol.60.
Iurisdictio Ecclesiastica locari non potest cap. 11.n.31.fol.61.
Iurisdictio etiam de iure ciuili locari nõ potest ibi. n.32.
Iuspatronatus an locari possit v. in ver. *IVSPATRONATVS*, & sic de alijs.
Mobilia locari possunt cap.11.n.3. fol.59.
Obuentiones Ecclesiasticæ locari possunt cap. 10.n.78.fol.54.
Operæ hominum etiam liberorum locari possunt cap.15.nu.1.& per tot. fol.140.
Vid. in ver. *OPERAE* nu.2.

Pensiones Ecclesiasticæ locari non possunt vltra triennium sine beneplacito cap. 14. §. 5. n. 5. fol. 105.

Lim. in reseruatis ad fauorem Itali in beneficijs Hispanis ibi. nu. 6.

5 NEMO COGITVR rem suam locare cap. 20. nu. 2. fol. 195.

Compelli non potest quis locare, vel conducere, nisi adsit præceptum testatoris, vel statuti cap. 16. nu. 6. fol. 148.

Priuilegium competens ad compellendum vendere, competit etiam ad compellendum locare cap. 20. nu. 10. fol. 195.

Decl. procedere in locatione ad longum tempus ibi. nu. 11. fol. 196.

Contrarium si priuilegiato non expediat emere, sed solum conducere ad breue tempus cap. 20. nu. 12. fol. 196.

Pauperes, & miserabiles habent priuilegium ad compellendum locare cap. 20. num. 17 fol. 196.

Medicus compellitur locare operas suas in curandis ægrotis cap. 120. n. 18. fol. 196.

Et tenetur pauperibus sine mercede ib. n. 19.

Procurator compellitur locare operas suas c. 20. nu. 21. fol. 196.

Aduocatus publicè exercens compellitur locare operas suas cap. 20. num. 20. fol. 196. Vid. in ver. *ADVOCATVS*.

Professores publici omnes compelli possunt locare operas suas cap. 20. nu. 35. fol. 197.

Coactiua locationis datur tantum in casu necessitatis præcisæ cap. 20. nu. 36. fol. 197.

Decl. procedere in necessitate præcisa morali ibi. nu. 37.

Coactiua locationis, vt habeat locum, requiritur, vt locatio fiat sine magno incommodo domini cap. 20. nu. 38. fol. 197.

Rem suam qui locare vult, non tenetur potius vni, quam alteri locare cap. 20. nu. 3. fol. 195.

Vsufructuarius locare volens non tenetur præferre proprietarium cap. 20. nu. 8. fol. 195.

Causa studij compellitur quis locare scholaribus, & Magistris cap. 20. nu. 15. fol. 196.

Ampl. vt non possit dominus dicere, volo locare totam domum, si expediat scholari conducere, vnam, vel duas stantias ibi. 16.

Scholares, & Magistri conductores præferendi sunt in nona locatione cap. 20. num. 109. fol. 203.

Pauperes, & miserabiles personæ habent prædictam prælationem ibi. nu. 110.

Idem de Ecclesia, & alijs locis pijs ib. n. 111.

In prædijs Fiscalibus antiqui conductores pro eisdem conditionibus præferuntur alijs cap. 20. nu. 112. fol. 203.

Ampl. procedere in conducentibus à M[...] cipio, & Castro ibi. nu. 113.

Communitas, volente Principe, aut B[...] locare aliquam iurisdictionem in ea, [...] prælationem cap. 20. nu. 125. fol. 204

Ampl. procedere tam in locatione a[...] gum tempus, quam in locatione ad b[...] ibi. nu. 126.

Ampl. 2. vt dissentiente maiori parte [...] munitatis, adhuc minor possit velle pr[...] ibi. nu. 127.

Ampl. 3. procedere etiam in Barone [...] siastico cap. 20. nu. 128. fol. 205.

Ampl. 4. vt si Baro plures Terras simul [...] possit Communitas vnius velle præfe[...] sint separatæ Communitates ibi. nu. 1[...]

Vid. in ver. *PRAELATIO* nu. 1.

6 LOCATIO PROBATVR per quo[...] que genus legitimæ probationis cap. [...] 1. fol. 212.

Locatio probatur per testes cap. 22. nu[...] fol. 212.

Quomodo deponere debeant testes, v[...] bent locationem v. in ver. *TESTES* n[...]

Solutio annuæ pensionis pro certo præ[...] cta, probat eius locationem cap. 22. [...] fol. 214.

Decl. requiri solutionem factam esse [...] quo tanquam conductore ibi. nu. 26.

Decl. 2. requiri solutionem factam e[...] certa re cap. 22. nu. 27. fol. 214.

Decl. 3. requiri pensionem esse in [...] quantitate ibi. nu. 28.

Decl. 4. requiri solutionem esse facta[...] receptam ab habente facultatem con[...] di in quasi possessione exigendi ibi. nu[...]

Decl. 5. requiri solutiones esse factas [...] tim, non autem vnica vice pro multis [...] cap. 22. nu. 30. fol. 214.

Ampl. vt non sufficiat præsumptio [...] tionis in præteritum deducta ex tribu[...] tionibus continuatis cap. 22. n. 31. fo[...]

Decl. ampliationem non proceder[...] sint etiam primæ solutiones ibi. nu. 3[...]

Solutiones prædictæ ad hunc effectum [...] bentur per testes, quomodo depone[...] beant cap. 22. nu. 33. fol. 215.

Solutio annuæ pensionis continuata per [...] nium, probat locationem cap. 22. [...] fol. 215.

Contrarium, quod requirantur trigin[...] ni ibi. nu. 35.

Et quod requirantur quadraginta ad[...] Ecclesiam cap. 22. n. 36. fol. 215.

Contrarium, quod idem tempus su[...] aduersus Ecclesiam, ac aduersus alio[...] nu. 37.

Vid. tamen ibi. nu. 44. & 45. fol. 217.
Solutio continuata per triginta annos, non solum facit præsumere contractum, sed etiã omnes solemnitates ad illius validitatem necessarias cap. 22. nu. 59. fol. 218.
Solutiones annuæ non sufficit, quod fint continuatæ per annos triginta, vel quadraginta ad præsumendum titulum, vbi non adest vehemens præsumptio iuris in contrarium cap. 22. nu. 46. fol. 216.
Sufficit tamen immemorabilis ibi. nu. 47.
Item sufficit quadragenaria cum fama ibid. num. 48.
Solutio mercedum continuata non inducit locationem, sed probationem locationis cap. 22. nu. 53. fol. 217.
Et hæc est probatio præsumptiua, quæ admittit probationem in contrarium ibi. n. 54.
Decl. non procedere in locatione continuata per annos triginta cap. 22. n. 55. fol. 217.
Decl. 2. quod assumens probationem contrariam, non possit impedire interim manutentionem parti ibi. n. 56.
Decl. 3. vt non plus operetur dicta præsumptio resultans ex solutione decennali, quam si adesset confessio soluentis cap. 22. nu. 57. fol. 217.
Et sufficit docere de errore, & causa vitiosa cap. 22. nu. 58. fol. 218.
Decl. dictam præsumptionem locationis deductam ex continuata solutione, non procedere si constet de antecedenti locatione ad certum tempus, quia tunc intrat præsumptio tacitæ relocationis cap. 22. n. 60. & 61. fol. 218.
Lim. vt non procedat præsumptio tacitæ relocationis si præcedens locatio de qua constat, erat ad longum tempus ibi. n. 62.
Lim. 2. vt si conductio facta fuit ab eo, qui vili pretio vendidit, & diu continuata solutio mercedis vltra tempus locationis intret præsumptio locationis perpetuæ ibi. nu. 63.
Probatio locationis per continuatas solutiones regulatur ad instar præscriptionis cap. 22. nu. 44. fol. 216.
Solutio mercedis per decennium continuata, non sufficit ad probandam locationem personæ cap. 22. nu. 50. fol. 217.
Item non sufficit contra tertium, sed solum contra soluentem cap. 22. nu. 51. fol. 217.
Ampl. sufficere contra recipientem de magis communi ibi. nu. 52.
Pro quanto tempore censeatur ista locatio vid. infra nu. 7. ad finem.
Probatio locationis debet continere substantialia contractus cap. 22. num. 118. fol. 223.
Probata receptione literarum in quibus continebatur locatio, & taciturnitate recipientis, resultat probatio contractus cap. 22. n. 126. fol. 224.
Decl. non sufficere, quod non contradixerit statim, sed indulgendum ei tempus arbitrio Iudicis ibi. nu. 127.
Decl. 2. vt si probetur receptio epistolarum per testes necesse sit quod deponant de contentis in eis, & quod recipiens eas sciuerit cap. 22. nu. 128. fol. 224.
Lim. si literæ sint apertæ ibi. nu. 129.
Locatio, & conductio cum eo qui domum alterius inhabitauit arguitur ex coniecturis, & circumstantijs cap. 35. nu. 51 fol. 374.
Probato tractatu de locando, & rei traditione, probata remanet locatio cap. 22. nu. 10. & 11. fol. 213.
7 LOCATIO INTERPRETATVR, vt quidquid sit intra fines expressos præstari debeat, etiamsi sit alienum cap. 23. nu. 1. fol. 227.
Ampl. venire etiam aliena intra fines comprehensa, licet locans bona confinata addiderit, ad ipsum spectantia, & pertinentia, ibi. nu. 6.
Lim. si dictum, loco quidquid habeo intra tales fines, quia tunc non venit id, quod intra eos non est proprium locatoris cap. 23. nu. 8. fol. 228.
Ampl. etiamsi additum sit, quantumcumque, & qualitercumque sit ibi. nu. 9.
Finium expressio locationem restringit, itaut, quod est extra eos, venire non possit cap. 23. nu. 10. fol. 228.
Loci expressio, locationem restringit ad id, quod est in loco illo cap. 23. nu. 11. f. 228.
Finium, & loci expressio, potest probari erronea cap. 23. nu. 12. fol. 228.
Et ad hoc admittuntur præsumptiones, & coniecturæ ibi. nu. 13.
In locatione censetur tacitè conuentum, vt conductor bona fide vtatur re conducta cap. 29. nu. 1. fol. 299. & cap. 54. n. 3. fol. 538.
Loci expressio quandoque non apponitur, vt stet restrictiue, sed tantum demonstratiue cap. 23. nu. 14. fol. 228.
Stante verbo generali vniuersitatem continente, veniunt omnia in eo comprehensa, quamuis extra locum, vel fines designatos existentia cap. 23. nu. 15. fol. 228.
Prædio locato cum designatione finium, venit nemus prædio seruiens, & extra fines existens cap. 23. nu. 24. fol. 229.
Locatio Possessione in tali loco existente, venit alia sub illa existens, licet alio nomine nuncupata cap. 23. nu. 25. fol. 229.
Domo locata an veniat apotheca, vel alia domuncula, vel hortus, probatur ex inspectione,

ne, si adsit, vel ne, aditus ex domo cap. 23. nu. 32. fol. 229.

Emptio simul facta domus, & apothecæ arguit apothecam in locatione domus comprehendi cap. 23. nu. 38. fol. 230.

Decl. procedere si pensiones vtriusque confusæ fuerint cap. 23. nu. 39. fol. 230.

Vsum locandi simul, & separatim attenditur ad dignoscendum, quid actum cap. 20. nu. 40. fol. 236.

Domo locata cum omnibus pertinentijs suis, veniunt annexa secundum vsum, & destinationem cap. 23. nu. 45. fol. 230.

Mobilia in domo existentia veniunt in locatione domus, si sint affixa ipsi domui, vel eius vsui perpetuo destinata cap. 23. numer. 47. fol. 230.

Mobilia, & instrumenta fundi non veniunt fundo venditio, vel legato cap. 23. nu. 76. fol. 232.

Vid. *INSTRVMENTA*.

*Mobilia in specie*, vid. in ver. *MOBILIA*.

In locatione domus, quæ generaliter veniant, relatiuè cap. 23. nu. 60. fol. 231.

Decl. vt cum domo veniant illa, quæ eius sunt, & si in ea reperiantur quando agitur de translatione dominij, at vbi agitur de locatione ad breue tempus veniunt omnia necessaria ad eius habitationem, vt ea conductor, vti possit cap. 23. nu. 61. fol. 231.

Et attenditur consuetudo tam generalis, quam particularis, ita vt sufficiat semel tradidisse mobilia conductori ibi. nu. 62.

Gabella locata, venit etiam domus in qua exigi solet cap. 23. nu. 83. fol. 233.

Equo locato ad equitandum præstanda est etiā sella cap. 23. nu. 86. fol. 233.

Asino locato non venit vmbra ipsius cap. 23. nu. 87. fol. 233.

Iura, vt veniant in locatione, non satis est tem locatam complecti vniuersitatem agrorum cap. 23. nu. 88. fol. 233.

Fundo locato non venit iurisdictio cap. 23. nu. 89. fol. 234.

Fundus nomine Seianus si diuidatur, & vocetur Seianus superior, & Seianus inferior, in locatione loquente simpliciter de Seiano, venit vterque cap. 23. nu. 68. fol. 232.

Fundo locato non venit pedagium, quod in eo vendi consueuit cap. 23. nu. 90. fol. 234.

Iuspatronatus non venit in locatione rei particularis cap. 23. nu. 91. fol. 234.

Villa locata, vel Castro, venit iurisdictio, & honor, & iuspatronatus cap. 23. numer. 92. fol. 234.

Territorio locato non venit iurisdictio cap. 23. nu. 93. fol. 234.

Decl. iura prædicta venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum cap. 23. nu. 94. fol. 234.

Lim. declarationem in iure decimandi, quod venit in locatione ad modicum, & non in locatione ad longum tempus ibi. nu. 95.

Ius decimandi potest transferri in locatione ad longum tempus, & quomodo cap. 23. nu. 96. fol. 234.

Ius decimandi potest transferri in conductorem, sed debet constare de voluntate cap. 23. nu. 97. fol. 234.

Mercede non expressa, si diuersimode seruetur, interpretatio sumitur contra locatorem cap. 23. nu. 105. fol. 235.

Sermo simpliciter prolatus, intelligitur de primo, & vnico actu cap. 23. nu. 106. f. 235.

Lim. si ex verbis, aut circumstantijs comprehendatur contraria voluntas ibi. nu. 7.

Si dictum sit, pro salario, intelligitur, vt solui debeat singulo anno, vel mense cap. 23. nu. 108. fol. 236.

Merces statura eunti ad portandum cum propria bestia, intelligitur tam de bestia magna, quam parua cap. 23. n. 109 f. 236.

Et si statuta merces pro quolibet milliario, intelligitur ad eundum, non etiam pro redeundo cap. 23. nu. 110. fol. 236.

Lim. si redeant onusti ibi. nu. 111.

Merces, si statuta ad rationem milliariorum portantibus, si locantes operas suas adeo onusti fuerint, vt minus inter facere potuerint, non erit soluendum ad rationem milliarij cap. 23. nu. 112. fol. 236.

Conducens bestiam, vel nauim ad portandum, non propterea, quod plene non onerauerit, mercedem minuere poterit cap. 23. nu. 113. fol. 236.

Nummis expressis si sint plures species intelligitur de minoribus cap. 23. num. 114. fol. 236.

Pecuniæ valore mutatim post locationem, qui valor attendendus in solutione mercedis conuentæ relatiuæ cap. 23. nu. 118. fol. 236.

Tempus locationis si non est expressum, attenditur consuetudo cap 23. nu. 119. fol. 236.

Et cessante cōsuetudine aliqui volunt intelligi locationem ad annum, tam in rusticis, quam in vrbanis cap. 23. num. 120. & 121. fol. 236.

Sed verius est intelligi ad annum in rusticis, & in vrbanis ad beneplacitum ibi. nu. 122. & cap. 20. nu. 65. fol. 199.

Domus vbi sunt solitæ locari certa die anni censentur locatæ vsque ad illam cap. 23. nu. 123. fol. 237.

Principium locationis ad effectum solutionis mercedis non computandum à die celebrati contractus, sed rei traditæ c. 23. n. 124. f. 237.


Loca-

Locatione facta cum expressione certi temporis incipiendi à tali die finiendæ alterius locationis, si illa locatio finiat ante diem illã, conductor eam expectare non debet cap. 23. nu. 127. fol. 237.
Locatione facta cum expressione certi temporis, & deinde ad beneplacitum, beneplacitum durare non debet pro maiori tempore, quam illud expressum cap. 53. numer. 164. fol. 537.
Pacta in locatione habent vim legis cap. 23. n. 13. fol. 237.
Vid. in ver. *PACTVM* num. 1.
Interpretatio locationis sumenda est, vt seruetur æqualitas inter locatorem, & conductorem cap. 23. n. 136. fol. 238.
Interpretatio sumenda est, ne, culpa vnius ex contrahentibus, alter damnum patiatur cap. 23. n. 139. fol. 238.
Et ne altera pars remaneat decepta ibid. num. 140.
Et à solito ibi. n. 141.
Et ab obseruantia subsecuta ibi. n. 142.
Et vnius partis instrumenti, sumitur ab alia c. 23. n. 143. fol. 238.
Interpretatio locationis in dubio sumenda contra locatorem cap. 23. n. 145. fol. 238.
Lim. si adsit maior verisimilitudo pro locatore ibi. n. 146.
Lim. 2. si adsint coniecturæ ibi. n. 147.
Lim. 3. si non agatur de augenda locatione, sed de facienda ea transmissibili cap. 23. nu. 148. fol. 239.
Lim. 4. si verba de quorum interpretatione agitur sint prolata à conductore cap. 23. nu. 149. fol. 239.
Decl. hanc limitationem procedere si locator in eis se fundet ibi. n. 150.
Lim. 5. vt non propterea recedendum sit à proprietate verborum cap. 23. n. 141. f. 239.
Lim. 6. in promissis à conductore, stipulatis à locatore cap. 23. n. 153. fol. 239.
Lim. 7. fauore Ecclesiæ ibi. n. 153.
Locatio ad vitam, an dicatur perpetua relatiuè cap. 53. n. 18. fol. 524.
Locatio ad centum annos an dicatur perpetua relatiue cap. 53. n. 19. fol. 524.
Locatio perpetua, intelligitur donec soluatur pensio cap. 53. n. 20. fol. 524.
Locatio donec soluatur pensio dicitur perpetua cap. 53. n. 21. fol. 524.
Locatio rei Ecclesiæ non restringitur ad descendentes cap. 53. n. 145. fol. 534.
Lim. si dignoscatur voluntas contrahentium in contrarium ibi. 146.
Locatio potest esse facta pro maiori pensione propter affectionem conductoris cap. 27. nu. 116. fol. 182.
Regulæ locationis, magis attenduntur, si partes dixerint, locare, & conducere cap. 5. num. 26. fol. 23.
Locatio sui natura est transitoria ad quoscumque cap. 53. n. 144. fol. 534. & cap. 61. num. 2. fol. 577.
Ampl. etiam in locatione bonorum Ecclesiæ d. cap. 61. n. 6. fol. 577.
Locatio iuncta cum societate, ad hæredes non transit cap. 61. n. 9. fol. 577.
Contrarium quod non transeat societas sed bene locatio ibi. n. 10.
Et transeunte ad hæredes locatione societas cessat, si electa fuerat industria personæ defuncti cap. 61. n. 11. fol. 577.
Decl. vt si complicati sint contractus locationis, & societatis, videndum sit quis eorum sit principalis ibi. n. 12.
Locatio dicitur facta nomine Ecclesiæ si est facta sub nomine dignitatis cap. 61. num. 240. fol. 598.
Secus si facta nomine proprio cum obligatione successorum ibi. n. 241.
Locatio probata per continuatas solutiones præsumitur ad tempus consuetum cap. 22. nu. 40. fol. 215.
Et cessante consuetudine præsumitur perpetua ibid. n. 41.
Lim. in locatione bonorum Ecclesiasticorũ, quia præsumitur ad tertiam generationem ibid nu. 42.
Locatio an sit ad corpus, vel ad mensuram vide *MENSVRA*.
An sit vna, vel plures v. *PLVRALITAS*.
8 DVOBVS FACTA LOCATIONE eiusdem rei, quis præferatur, est casus frequens cap. 21. nu. 1. fol. 205.
Et si nulli facta traditio, præfertur prior in locatione ibi. n. 2.
Si facta vni à domino, alteri ab administratore, & nesciatur quis sit prior præferendus est qui conduxit à domino cap. 21. num. 3. fol. 206.
Lim. si locatio facta à procuratore eadem die habeat horam, quia præfertur ibid. n. 5.
Horæ apposito in actu, facit eius probationem, tanquam magis specificam, præferri cap. 21 nu. 6 fol. 206.
Lim. si appositio sit nimis affectata ibi. nu. 7.
Duobus si facta sit locatio, & nesciatur, cui prius, qui præuenit in apprehensione possessionis, præfertur cap. 21. n. 8. fol. 206.
Duobus re locata primus conductor præfertur, etiamsi res ei non sit tradita, sed secundo cap. 21. n. 11. fol. 206.
Contr. quod præferatur secundus cui res tradita ibi. n. 12.

Ampl.

Ampl. vt etiam in locatione ad lógum tempus præferatur secundus conductor, cui facta traditio cap.21.n.16 fol.207.
Lim. secundum conductorem, cui facta traditio non præferri si à possessione ceciderit cap.21.n.20.fol.208.
Lim. 2. si conductor habeat hypothecam pro obseruantia contractus c.21.n.21.f.208.
Decl. dictam secundam limitationem non procedere, si hypotheca non sit valida, vel rem locatam non comprehendat cap.21.nu. 22.fol. 208.
Decl.2. primũ conductorem debere agere hypothecaria pro interesse rei sibi à domino non traditæ ibi.n.23.
Limitatur etiam alijs modis prædicta opinio relatiue ibi.n.24.

9 LOCATIO an transferat dominium, vide in ver. *DOMINIVM*.
Locatio ad longum tempus transfert possessionem naturalem cap.27.n.3. fol. 276.
Vid.in ver. *POSSESSIO* nu.2.
Conducens rem propriam quam possidet possessionem amittit cap.11.n.23. & 27. fol.61.
Locans rem propriam vti procurator alterius, an aliquod ius ei acquirat c.11.n. 28.fol.61.
Locationes non probant verum valorem beneficij, nec rei locatæ redditum cap. 19.nu. 21.fol. 181.
Vid.in ver. *VALOR* nu. 3.
Locatio non tribuit vllum ius in re locata conductori, sed tantum actionem personalem aduersus locatorem, vt patiatur frui re cap. 27.n.2.fol.273.& cap.61.n.42. fol.579.
Decl.procedere in locatione ad modicum tempus d.c.27.n.3.
Locationes, vt probent verum rei redditum, debent coadiuuari adminiculis cap. 19. nu. 24.& n.28.fol.181.
Licet non probent concludenter redditum, faciunt tamen magnum adminiculum ibid. num. 25.
An locatio tribuat conductori exemptionem locatoris vid. in ver. *CONDVCTOR*, num. 5.
Locatio rei hæreditariæ an inducat aditionem hæreditatis vid. in ver. *HEREDITAS*,

10 A LOCATIONE RECEDITVR solo consensu absque verbis cap.58.n.2.fol.560.
Si conductor dixerit, nolo continuare locationem, & locator absque responsione receperit claues domus locatæ, censetur recessum ibi, nu.3.
Si conductor proponat recessum à locatione,& locator dixerit, quando claues restitues eas recipiam, dubium est an censeatur recessum à locatione, & quomodo resoluatur cap.5 n.4.fol.560.
Empta à conductore re locata, resoluitur l catio cap.58.n.6.fol.560.
Decl.procedere si emptio sit valida ibi. n.
Decl.2.procedere si emptio non resoluat ibi. nu.8.
Voluntas recedendi à locatione probatur e per actum nullum cap.58.n.9. fol.560.
Recessus à locatione probatur per actus inc patibiles cum ea c.58.n.5.fol.560.
Recessus à locatione, vt arguatur exactib necesse est vt sint omnino incompatibil cum ea cap.58.n.10.fol.560.
Resoluitur solo consensu locatio, si fuerit lo consensu contracta, secus si quid vitei intercesserit cap.58.n.11.fol.560.
Recedi non potest a locatione per consens vnius ex contrahentibus tantum cap. 54. 19.fol.561.
Lim. in Principe, qui ad sui libitum re dere potest à locatione prædiorum fiscali ibi.num.20.
Quid in locatione vectigalium ibi.n.21.
Lim.2.si vnus volens recedere, soluat al omnia damna, & interesse cap.58. num. fol.561.
Decl.limitationem non procedere si res cata sit specialiter hypotheca pro obseru tia contractus ibi.n.23.
Decl.2.non procedere stante iuramente num. 24.
Secus quo ad successores iurantis ib.n.
Consensus in recessu à locatione, debet simultaneus cap.58.n.26. fol.560.
Sufficit tamen vnum ex contrahentibus ponere vna die recessum, & alium alia acceptare, quia præsumitur consensum mi durasse ibi.n.27.

11 LOCATIO FINITVR per lapsum poris in ea præfixi,& tenetur conductor dimittere cap.53.n.1.fol.523.
Ampl.siue sit certum, siue incertum, v vitam ibi.n.2.
Locatione facta vni personæ, quæ ex alijs bis appareat ad eius vitam restricta, d *in perpetuum* in ea apposita non valet il vlterius extendere cap.53.n.11.fol.524
Decl.procedere, si dicta dictio *in perpe* sit relata personæ, secus autem si rela bus ibi. n.12.
Locatio facta ad certum tempus, & dein beneplacitum, beneplacitum durare no ber pro alio maiori tempore, quam cx so cap.53.n.163.fol.537.
Reliqua quando dicatur finita locati lapsum temporis vid.supra num. 7. ad

in ver. EMPHYTEVSIS num. 4.
Finis locationis conuincitur ex lapsu temporis pro quo fuit facta, vel pro quo facta præsumitur cap.vlt.n.71.
In locatione ad vitam probatur ex fide libri mortuorum ibi.n.72.

12 LOCATIO FINITVR si conductor male vtatur re conducta adeout possit à locatore expelli, & re priuari cap.54.n.1. fol.538.
Et si vtatur mala fide cap.24.n.1.fol.299.
Ampl.procedere in qualibet re, tam stabili, quam mobili cap.54.nu.2. fol.538.
Deteriorans rem conductam non excusatur dicendo in alia parte meliorasse cap. 54. n.17. fol. 540. & n.50.fol.542.
Conductor vt possit expelli propter malum vsum, requiritur, quod deterioratio rei non sit modica, sed considerabilis cap. 54. n.22. fol.540.
Quando dicatur considerabilis statur arbitrio Iudicis ibid.n.23.
Deterioratio, & malus vsus rei conductæ, considerandus est habito etiam respectu ad qualitates personarum cap.54.n.25.fol.540.
Rei qualitas attenditur ad dignoscendum an damnum sit considerabile cap. 54. num. 28. fol.541.
Omissio amputandi vites dat causam expellendi conductorem cap.54.n.9.fol.539.
Conductor cædens arbores potest expelli à re conducta cap.54.n.12.fol.539.
Decl. non procedere in emphyteusi laicali ibi.nu.13.
Secus si emphyteuta fuit monitus ne cæderet, & non destitit ibi.n.14.
Contrarium, quod emphyteuta possit expelli propter incisionem arborum ibi.nu.15.
Ampl. vt possit expelli etiam pro cæsione arborum quas ipse plantauit, vel deuastationem domus, quam ædificauit cap.54.num. 19.fol.540.
Contrarium in conductore ad longum tempus ibi. n.20.
Secus si inter partes aliter conuentum sit, vel adsit pactum, quod locatio non egrediatur terminos locationis simplicis ibi. nu. 21.
Arbores veteres cędendo, & alias subrogando excusatur cap.54.n.18.fol.540.
Si prædium sit magnum, & arboribus abundans non est considerabilis incisio duarum, vel trium earum cap.54.n.3. fol.541.
Arborum qualitas consideranda est, & præcipue an sint frugiferæ ad effectum dignoscendi si per earum incisionem locus sit expulsioni cap.54.n.31.fol.541.
Incisio arborum sylvæ cæduæ non est deterioratio in proprietate cap.54.n.32. fol.541.
Domum deuastans emphyteuta expellitur cap. 54.nu.16.fol.540.
Si conductor sit persona Ecclesiastica, & conducat meretrices in domum conductam dicitur male vtens, & potest expelli, secus si sit scholaris cap.54.n.26.fol.540.
Lim.vt possit etiam scholaris expelli ratione honestatis conductoris, & vicinorum cap. 54.nu.27.fol. 540.
Si domus sit in lupanari, vel ad talia consueta non est considerabilis introductio meretricum cap.54.n.29.fol.541.
Requiritur vt sit locus expulsioni ob malum vsum quod deterioratio rei euenerit dolo conductoris, vel culpa saltem leui non autem leuissima cap.54.nu.45.fol.542.
Decl.quod non sufficiat leuissima in omittendo, secus in committendo ibi.n.47.
Intellige, si ex culpa leuissima in committendo resultet damnum considerabile cap. 54. nu.48.fol.542.
Incendium subsecutum in re conducta, non est causa expellendi colonum cap. 54. n. 46. fol.542.
Deterioratio vnius rei ex pluribus conductis, sufficit ad expulsionem ab omnibus cap. 54. nu.49.fol.542.
Expulsio ob deteriorationem, nocet etiam successiue vocatis cap.54.n.51.fol.543.
Decl.procedere, nisi conductor deteriorauerit in fraudem aliorum cap. 54. num. 52. fol.543.
Expulso conductore propter deteriorationem, deberi mercedem pro toto tempore tenent alij cap.54.n.53.fol.543.
Alij tenent deberi tantum pro tempore præterito ibi n.54.
Alij distinguunt, vt male versatus absq; damno rei, teneatur ad totam pensionem, male autem versatus cum damno, teneatur, non ad totam pensionem, sed ad damna cap.54. n.55.fol.543.
Alij tradunt conductorem expulsum ab Ecclesia, totam mercedem solucre debere secus expulsum à priuato ibi. n.56.
Verior autem opinio videtur, dominum non debere sentire damnum aliquod, neque in re, neque in mercede, sed neque sentire lucrum recipiendo duplicatas mercedes cap. 54.nu.57.fol.543.
Et sufficit, quod possit mercedem ab alio consequi, ad hoc vt eas petere non valeat à conductore expulso ibi.n.58.
Expulsioni ob malum vsum locus est, domino volente tantum cap.54.n.59.fol.543.
Et potest eam remittere, & quando censeatur remissa relatiue cap.54. nn.60.fol.543.
Priuatio rei propter malum vsum non est propriè

priè pœna cap. 54. num. 4. fol. 538,
Priuationi rei conductæ propter malum vsum, vt sit locus, tria copulatiue requiruntur cap. 54.n.5.fol.538.
Requiritur, quod damnificet in propietate, non in solis fructibus ibi. n.6.
Decl. non procedere in locatione pro certa rata fructuum, quia tunc sufficit damnum in fructibus cap.54.n.7.fol.539.
Decl.2.sufficere damnum in fructibus si est duraturum post tempus conductionis ibid, num.8.

13 LOCATIO FINITVR per necessitatem superuenientem domino vtendi re locata, & tribuit ei facultatem expellendi conductorem cap. 56. nu. 1. fol. 552,
Decl. non procedere si necessitas imminebat de tempore locationis ibi. nu. 2,
Et necesse est nō fuisse opinatam de eo tempore necessitatem ibi. nu. 3.
Et quod verisimiliter non potuisset prævideri ibi. nu. 4.
Lim. 1. dictam facultatem expellendi conductorem pro necessitate, procedere in domo tantum cap. 56.nu. 23. fol. 55.
Lim. 2. vt eadem facultas competat locatori tantum, non etiam successori ibi. nu. 24.
Decl. procedere in successore singulari non in hærede ibi. nu. 25.
Decl.2.vt competat etiam successori singulari, si sit filius, vel pater locatoris cap. 56. nu. 26. fol. 554.
Decl. 3.vt hæres posit expellere si eueniat casus quo defunctus indiguisset domo, non si ipse ex aliqua particulari causa indigeat cap. 56. nu.27. fol. 554.
Decl.4.vt si conductor sublocauerit, & deinde, & superueniat necessitas, non posit subconductorem expellere ibi. nu. 28.
Lim. 3. dictam facultatem expellendi, vt non procedat, si conductor sit persona priuilegiata cap. 56. nu. 29. fol. 554.
Decl. limitationem non procedere si conductor sit scholaris, & locator habeat filium scholarem, qui reuertatur ægrotus, & indigeat re locata cap. 56. nu. 30. fol. 554.
Et generaliter, quod procedat facultas expellendi etiam aduersus priuilegiatos tenent aliqui ibi. nu. 31.
Intellige hoc procedere, si persona non habeat præcisam necessitatem domus conductæ ibi. 32.
Lim 4. stante pacto de non expellendo conductorem toto tempore durantis locationis, quia non expelli poterit ex hoc capite superuenientis necessitatis cap. 56. num. 34. fol. 554.
Contrarium verius probatur ibi. nu. 35. & n.n.seqq.
Decl. limitationem procedere si promissum non expellere conductorem expresse, etiam in casu superuenientis sibi necessitatis cap. 56. nu. 38. fol. 555.
Tale pactum non potest fieri à Procuratore non habente ad id mandatum speciale cap. 56. nu. 39. fol. 555.
Vel debet ex circumstantijs deprehendi, locantem de tali casu sensisse ibi. nu. 40.
Nec sufficit pactum, quod non posit expellere conductorem, etiamsi domum pro se vellet ibi. nu. 41.
Lim. 5. si necessitas locatori superuenerit culpa sua cap. 56. nu. 42. fol. 555.
Lim. 6. si domus sit talis, vt posit in ea succurri necessitati absque expulsione inquilini cap. 56. nu. 45. fol. 556.
Lim. 7. si res locata sit specialiter hypothecata pro obseruantia contractus, ibi. nu. 46.
Contrarium, quod aduc posit expelli conductor cap. 56. nu. 47. fol. 556.
Lim. 8. si postquam euenerit casus necessitatis locator pensiones receperit à conductore cap. 56. nu. 48. fol. 556.
Decl. procedere si recepit pensionis post casum necessitatis decursas, secus si decursus ante cap. 56. nu. 49. fol. 556.
Lim 9. vt causa necessitatis debeat esse vera, & si reperiatur falsa, conductor restituitur cap. 56. nu. 50. fol. 556.
Et falsa conuincitur, si postea dominus nō habitauit ibi. nu. 51.
Lim. 10. in locatione ad longum tempus c. 56. nu. 52. fol. 557.
Lim. 11. vt hoc sit priuilegium, & ideo non ampliandum cap. 56. nu. 53. fol. 557.
Decl. tamen esse sustinendum, tanquam æquum, & fauorabile ibi. nu. 54.
Lim. 12. vt non posit ex dicta causa necessitatis dominus conductorem expellere propria auctoritate cap. 56. nu. 55. fol. 556.
Et probandum esse necessitatem superuenisse cap. 56. nu. 56. fol. 557.
An requiratur libellus, sunt hinc inde opiniones ibi. nu. 57.
Pro dicta probatione non sufficit iuramentum domini ead. 56. nu. 58. fol. 557.
Sufficit tamen probatio summaria arbitrio Iudicis cap. 56. nu. 59. fol. 557.
Necessitas licet pro parte adesset de tēpore contractus, adhuc si postea fuerit inopinanter aucta, tribuit facultatem expellendi conductorem cap. 56. nu. 6. fol. 552.
Vtilitas locatoris non sufficit ad expellendum conductorem, sed requiritur necessitas cap. 56. nu. 7. fol. 552.

Necessi-

Necessitas vtendi domo locata est si dominus habitabat aliam, quæ corruerit, vel ruinam minetur cap. 56. nu. 8. fol. 552.
Decl. procedere, si ruina sit talis, quæ ponat eum in necessitate migrandi ibi. nu. 9.
Idem si superueniant hostes in loco, vbi inhabitat, vel habeat ibi inimicos, ibi. nu. 10.
Idem si vxorem duxerit eum quà non possit commode habitare, vbi degit cap. 56.n.11. fol. 552.
Secus si de tempore locationis fuisset nubilis ætatis, & in proxima spe vxorem ducendi cap. 56. nu. 12. fol. 552.
Idem si superuenerit ei Dignitas ibi. nu. 13.
Idem si superuenerit infirmitas, ob quam domo illa indigeat cap. 56. n. 14. fol. 553.
Idē si velit in domo locata facere arrē ib. n. 15.
Declara vt nu. 16. 17. & 18. ibidem.
Necessitas domus locatæ non solum sufficit ad expellendum conductorem si propria domini, sed etiam filij, patris, vel matris cap. 56. nu. 19. fol. 553.
Non autem sufficit pro fratre, vel aliis cap. 56. nu. 20. fol. 553.
Et pro filio sufficit, quod vxorem duxerit ibi. nu. 21.
Statutum amplians dictam facultatem expellendi pro necessitate fratrum, vel aliorum est exorbitans à iure communi, & strictè intelligendum cap. 56. nu. 22. fol. 553.

14 LOCATIO ex capite necessariæ refectionis non finitur cap. 57. nu. 5. fol. 558.
Decl. non finiri respectu locatoris, sed conductorem non teneri ad domum refectam redire ibi. nu. 6.
Lim. declarationem si dominus fuisset paratus commodam habitationem ei dare cap. 57. nu. 7. fol. 558.
Dominus volens reficere ædes locatas potest expellere conductorem cap. 57. nu. 1. f. 557.
Ampl. facultatem expellendi conductorem ex prædicta causa competere etiam in refectione voluntaria ibi. nu. 11.
Contrarium verius ibi. nu. 12.
Lim. dictam facultatem expellendi conductorem non competere si necessitas refectionis aderat, seu imminebat de tempore locationis cap. 57. nu. 14. fol. 559.
Lim. 2. dictam facultatem expellendi, si refectio fieri nequeat conductore habitante, alias secus ibi. nu. 15.
Lim. 3. procedere in locatione ad breue tempus, non autem in locatione ad longum ibi. nu. 16.
Domino expellere volenti ex hac causa refectionis competit interdictum, vti possidetis cap. 57. nu. 2. fol. 557.
Vt obtineat ex dicto interdicto, dominus protestari debet, se non impedire inquilinum ne habitet, sed solum ne possideat cap. 57. nu. 3. fol. 55.
Et intelligitur, quod non prohibebit habitare facta refectione ibi. nu. 4.
Inquilinus expulsus ex causa refectionis domus, si aliam domum conduxerit, non tenetur ad refectam redire cap. 57. numer. 8. fol. 558.
Decl. non teneri redire cum graui suo præiudicio, secus si paucis tantum diebus prohibitus sit vti, & omnia sint integra ibi. n. 9.
Duo copulatiue requiruntur, vt redire teneatur, vnum quod lapsi sint pauci dies, aliud quod res sit integra cap. 57. nu. 10. fol 558.
Expellens conductorem pro refectione necessaria, tenetur tantum ei mercedes remittere non autem damna reficere, secus si pro voluntaria cap. 57. nu. 13. fol. 559.
Necessitas ista refectionis æquiparatur necessitati domini ad habitandum cap. 57. n. 17. fol. 559.

15 LOCATIO FINITVR, & conductor potest expelli, si non soluat mercedem cap. 55. nu. 1. fol. 544.
Mercedem non soluens conductor expellitur, non obstante pacto de non expellendo durante locatione cap. 55. nu. 3. fol. 545.
Ampl. etiamsi pactum sit iuratum ibi. nu. 4.
Expulsioni conductoris ob non solutam mercedem locus est, etiam si sit soluta in parte cap. 55. n. 7. fol. 545.
Lim. si omissum soluere per errorem ibi. n. 8.
Mercedem non soluens conductor potest expelli à locatore propria auctoritate cap. 55. nu. 10. fol. 545.
Contrarium tenent alij ibi. nu. 11.
Decl. primam procedere, si colonus allegando iniustè expelli, de facto resistat cap. 55. nu. 12. fol. 545.
Decl. 2. difficilius expelli conductorem ad longum tempus ibi. nu. 13.
Decl. 3. vt si possit ad expulsionem deueniri sine Iudice, honestius tamen deuenitur cum Iudice ibi. 14.
Et requiritur expressa declaratio locatoris, quod intendit recedere à contractu, ob non solutionem cap. 55. nu. 15. fol. 545.
Et potest peti associatio absque libello, & citatione partis ibi. nu. 16.
Iudicium pro expulsione conductoris non soluentis est summarium cap. 55. num. 24. fol. 546.
Expulsioni ob non solutionem mercedis locus est etiamsi conductor sit persona priuilegia-

ta cap. 55. numer. 25. fol. 546.
Et vbi conductor sublocauerit nemine soluente, expellitur subconductor cap. 55. nu. 26. fol. 546.
Expellendi facultas ob non solutionem mercedis, oritur locatori statim, ac lapsum est tempus solutioni præfinitum cap. 55. n. 27. fol. 546.
Ampl. siue præfinitum sit pacto siue lege, vel consuetudiue cap. 55. nu. 28. fol. 546.
Datur tamen tempus conductori ad disgombrandum ibi. nu. 29.
Et circa quantitatem temporis attenditur praxis Tribunalium ibi. nu. 30.
Ampl. vt oriatur statim dicta facultas expellendi, etiamsi locator non petierit mercedem ibi. nu. 31.
Secus est in feudo, quia requiritur interpellatio cap. 55. nu. 32. fol. 546.
Lim. non oriri statim dictam facultatem expellendi, vbi adest pactum de conductore per tempus præfinitum non expellendo, quia tunc expectandum biennium cap. 55. n. 34. fol. 547.
Contrarium, quod adhuc non sit expectandum biennium cap. 55. nu. 35. fol. 547.
Lim. 2. vt si conductor sit absens, sit expectandus per biennium ibi. nu. 36.
Contrarium ibi. nu. 37.
Decl. primã procedere si locator velit aperire domos in quibus conductor absens bona habebat cap. 55. nu. 38. fol. 547.
Subdeclara, vt expectandum sit biennium ad aperiendam domum si constet conductorem absentem esse cap. 55. nu. 39. fol. 547.
Lim. 3. in emphyteusi, quia si est priuata, expectandum est triennium, si Ecclesiastica biennium cap. 55. nu. 41. fol. 548.
Ampl. in locatione ad longum tempus ibi. num. 42.
Locatio ad longum tempus, & emphyteusis, quo ad caducitatem ob non solutum canonem, æquiparantur cap. 55. nu. 43. fol. 548.
Caducitas in emphyteusi, & locatione ad longum tempus excusatur per quamlibet causam, etiam iniustam, & fatuam cap. 55. nu. 44. fol. 548.
Tribunalia suprema, aliena sunt ab infligenda pœna caducitatis cap. 55. n. 45. fol. 548.
Absentia excusat à caducitate, ob non solutionem canonis cap. 55. nu. 46. fol. 548.
Caducitas ob non solutionem canonis excusatur si conductor omiserit soluere per aliquem errorem cap. 55. nu. 47. fol. 549.
Caducitas prædicta euitatur per purgationem moræ ibi. nu. 48.
Decl. procedere sine difficultate si locatio sit finita ob non solutionem ex iuris disposi-tione, secus si per pactum cap. 55. nu[...] fol. 549.
Contrarium, quod etiam stante pacto [...] nu. 50.
Caducitas à locatione ob non peritam ren[...]tionem qualibet de causa excusatur cap[...] nu. 39. fol. 624.
Et deficiente excusatione, datur pur[...] moræ ibi. nu. 40.
Secus in feudabilibus ibi. nu. 41.

## LOCATOR.

*Quis dicatur, & alia generalia nu. 1.*
*Ad qua teneatur nu. 2.*
*Quid possit nu. 3.*

1 LOCATOR quis dicatur, & quis c[...]ctor cap. 1. nu: 26. fol. 3.
Locator operarum quis dicatur c. 1. n. 2[...]
Locatoris, & conductoris nomina nõ sun[...] miscuè vsurpanda cap. 1. nu. 21. fol. [...]
Locatoris, & conductoris nomina antic[...] accipiebantur promiscuè cum nom[...] emptoris, & venditoris cap. 1. nu. 22.
Locator, & conductor sunt correlatiui, [...] positum in vno, habet locum in alio ca[...] nu. 137. fol. 238.
Decl. procedere in legibus, & statuti[...] autem in pactis ibi. nu. 138.
Subdeclara procedere in statutis fau[...]libus, & late interpretandis, vel si ap[...] statuentes ita sensisse, alias secus ca[...] nu. 42. & 43. fol. 319.
Decl. 2. non procedere quando non [...]dem ratio cap. 60. nu. 4. fol. 568.

2 LOCATOR tenetur rem locatam t[...] cap. 28. num. 1. fol. 292.
Locatore non tradente rem, conducto[...] aduersus eum ex conducto cap. 28. n[...] fol. 292.
Traditio rei locatæ per clausulam cons[...] aut alia verbalis, non sufficit, vt locator [...]retur ab obligatione tradendi rem ca[...] num. 4. fol. 292.
Locator non liberatur tradendo rem sim[...] locatæ cap. 28. num. 5. fol. 293.
Lim. si absque dolo, vel culpa rem loc[...] tradere non potest, quia tunc liberat[...]dendo similem ibi. num. 7.
Locator vltra rei traditionem tenetur [...] præstare patientiam, vt conductor ea v[...] sit toto tempore locationis cap. 28. nu[...] fol. 293.
Ampl. vt non solum teneatur patie[...] præstare ex se, sed etiam diligentiam [...]pediatur ab alijs re vti cap. 28. nu[...] fol. 293.
Et tenetur etiam remouere omnia impe[...]
ta[...]

ta toto tempore locationis ibi.num.13.

Locator fundi tenetur præstare instrumenta pro fructibus liquidis colligendis cap.23. num.78.fol.232.

Alia vero quatenus adsint tantum ibi. n.79. fol.233.

Locator tenetur facere impensas necessarias in re locata cap.34.§.1.num.1.fol.334.

Vid.in ver. *MELIORAMENTA* num.2. & in ver. *IMPENSAE*.

Locator compellens vnum ex obligatis in solidum totum soluere, tenetur ei cedere actionem contra alios cap.26.num.43.fol.265.

Rem tradere valens an liberetur soluendo interesse controuersum est in venditione c.28. num.8.fol.293.

In locatione verior opinio est negatiua c.28. num.9.fol.293.

Locator impediens conductori vsum rei dicitur in dolo cap.49.num.29.fol.490.

Impedito conductore facto locatoris vti re locata, tenetur locator non solum reddere mercedes, sed etiam omnia damna cap.28. num.25.fol.295.

Decl.vt si factum locatoris sit iustũ, & iustitia proueniat ex culpa conductoris, tunc locator nullum pati debet damnum, neque lucrum cap.28.num.26.fol.295.

Aut est iustum absque culpa conductoris, & tenetur solum remittere mercedem, nisi sit omnino voluntarium cap.28.num.27.fol.295.

Aut factũ locatoris est iniustũ, & tunc tenetur non solum ad remissionem mercedis, sed ad omnia damna ibi.num.28.

Decl. hoc vltimum procedere si factum sit ordinatum ad impedimentum conductori præstandum, alias secus cap.28. num.29. fol.295.

Impedito vsu rei facto tertij si factum sit iustum, & locator potuit prouidere & non prouidit, tenebitur conductori ad totale interesse cap.28.num.33.fol.296.

Si vero non potuit prouidere, tunc tenetur tantum ad remissionem mercedis cap. 28. num.34.fol.296.

Et remissio ista non requirit damnum vltra dimidiam iuxta veriorem opinionem cap.28. num.35.fol 296.

Si factum tertij est iniustum, & conductor non potest ei resistere, locator debet ei facere remissionem mercedis cap.28. num.36. fol.296.

Et debet cõductor denunciare impedimentũ sibi illatum locatori, qui si potest resistere, & non resistit, tenetur ad omnia damna cap. 28.n.37.fol.296.

Impedimento proueniente ex casu fortuito, si contingit ex parte locatoris, seu rei locatæ, tenetur locator pensionem remittere cap.28. num.42.fol.296.

Si contingit ex parte conductoris non est facienda ei remissio, sed totum soluere tenetur ibi. nu.43.

Impedimentum à Principe præstitum conductori assimilatur potius præstito à tertio quã à casu, ad effectum dignoscendi ad quid teneatur locator cap.28.n.46.fol.297.

Vid.in ver.*PRINCEPS*.

Inimici impedimentum, licet sit propriè tertij, tamen in hoc proposito censetur datum ab eo cuius est inimicus cap.28.n.38. fol.296.

Ampl.etiamsi inimicitia sit iniusta ibi.n.40.

Et procedit tam si sit inimicus locatoris, quã si sit conductoris cap.28.n.41. fol. 296.

Sequestrum, affert impedimentum, vide in ver. *SEQESTRVM*.

Inhibitio facta conductori ne fructus percipiat vel distrahat affert ei impedimentum cap.18 nu.62.fol.297.

Vid.in ver. *INHIBITIO*.

3 LOCATOR rei dominus potest impedire cõductori fructuũ pendentium perceptionẽ, ac perceptorũ transportationem, seu alienationem cap.33.n.19.fol.323.

Vid. in ver. *FRVCTVS* nu. 3.

Locator, & conductor vbi merces non est declarata, nec res tradita, semper possunt à contractu recedere cap.17.n.73.fol.163.

Conductore mala fide vtente locator petere potest omnia damna cap.29.n.3.fol.299.

Locator quid possit circa res inuectas in prædium locatum vid. in ver. *INVECTA* nu.1.

Locator potest expellere conductorem male versatum in re conducta cap.54.n.1.fol.538

Vid.in ver. *LOCATIO* nu. 12.

Locator finita locatione potest conductorem expellere propria auctoritate cap. vlt. n.19.

Ampl.etiamsi conductor introduxisset litem remedio *l. diffamari* ibi. n.20.

Decl.vt ad hoc quod competat dicta facultas necesse sit finem locationis esse certum, & probatione non indigere cap.vlt. n.21.

Si locatio sit ad certas generationes, vel ad vitam, quia probanda mors, vel finis generationis, non intrat facultas expellendi propria auctoritate cap.vlt n.22.

Locator licet possit expellere conductorem propria auctoritate, melius facit adeundo Iudicem cap.vlt.n.24.

Locator non semper potest vendere fructus rei cap.17.n.68.fol.162.

Locator non poterit incommodare rem locatam etiam in minimo ex causa voluntaria cap.28.n.65.fol.298.

Et si velit incommodare potest conductor

illi resistere ibid. num. 66.
Decl. procedere si tangat ipsam rem, secus si incommodum ei proueniat in consequentiam, vti si extollat domum vicinam cap.28. n.67.fol.298.
Lim. si obscurentur in totum lumina domus locatæ ibi.n.68.
Locator intentata vna actione contra conductorem male vtente, non potest aliam experiri cap.29.n.5.fol.299.
Contr. quod possit variare ab vna actione ad aliam ibi.nu.6.fol.300.
Decl. vt competentibus pluribus actionibus vna intentata liceat variare cap. 29. num. 7. fol. 300.

LOCVS.

Loci appellatione comprehenduntur etiam prædia rustica cap.20.n.43.fol.197.
Loci appellatione veniunt etiam agri cap. 20. nu.122.fol.204.
Loci nomen iam refertur ad rustica, quam ad vrbana c.20.n.123.fol.204.
Loci expressio dispositionem restringit ad id, quod est in loco illo c.23.n.11.fol.229.
Loci expressio potest probari erronea ibi. n.12. Et ad hoc admittuntur præsumptiones. & coniecturæ ibi.nu.13.
Loci expressio, quandoque non apponitur, vt stet restrictiue, sed tantum demonstratiue cap.23.n.14.fol.229.

LVPVS.

Lupi si comedant oues imputatur culpæ pastoris cap.12.n. 104.fol.81.

LOCVPLETARI.

Locupletari cum aliena iactura repugnat naturæ, & nunquam permittitur cap. 24. nu. 49.fol.246.

LOCVSTAE.

Locustarum voracitas magna est cap. 46. num. 61. fol. 464.

M.

MAGAZENI.

Magazeni veniunt appellatione Apothecarum cap.20.n.85.fol.201.

MANDATVM.

Mandatum procuræ est strictè interpretandum in omni materia cap.7.n.6.fol.31.
Mandatum procuræ extenditur ad omne necessarium antecedens cap.7.n.25.fol.33.
Mandatum procuræ ad locandum bona Ecclesiæ duraturum vltra triennium, non valet cap.14.§.2.n.20.fol.94.
Contr.ibi.n.21.
Mandatum procuræ verisimilius est in persona valde coniuncta vti filio, & fratre cap. 36. nu.29.fol.386.
Mandatum procuræ probatur per coniecturas cap. 36. num. 37. fol. 387.
Decl. procedere in mandato ad lites non in mandato ad exigendum ibi.n.38.
Intellige declarationem, vt mandatum ad exigendum non probetur nisi per authenticas scripturas, quando agitur de solutione facienda, secus si agatur de solutione iam facta sustinenda ibi. n.39.
Mandatum speciale ad locandum, sufficiens dicitur etiamsi non exprimatur res, quæ locari debeat cap.7.n.17.fol.32.
Mandatum speciale requiritur ad ea, quæ in animo consistunt cap. 7. numer. 18. fol.32.
Mandatum extenditur ad ea omnia, sine quibus negocium commissum expediri non potest cap.7.n.19 fol.32.
Et ad ea omnia, quæ sunt connexa, & de natura contractus cap.7.n.20. fol.32.
Mandatum speciale requiritur ad locandum cap.7.n.1.fol.30.
Mandatum speciale requiritur ad vendendum cap.7.n.2.fol.30.
Mandatum speciale requiritur ad locandum ad longum tempus, secus autem ad breue cap. 7.num.3. fol.31.
Mandatum habens ad vendendum, non potest locare cap.7.n.5.fol.31.
Mandatum ad vendendum, tunc sufficit ad locandum cum adsunt verba generalia cap. 7. num.7.fol.31.
Mandatum ad exigendum pensiones, non importat facultatem locandi cap. 7. num. 8. fol. 31.
Decl. procedere si factum mandatum ad exigendum pensiones rei iam locatæ, secus e contra cap.7.n.9.fol.31.
Mandatum si requiritur speciale fauore vnius, requiritur pro vtraque parte cap.7.num.10. fol. 31.
Mandatum ad conducendum speciale requiritur cap.7.n.11.fol.31.
Mandatum ad locandum non est necesse quod sit in specie ad locandum ad longum tempus cap.7.n.12.fol.31.
Mandatum dubium interpretatur contra mandantem cap.7.n.14.fol.32.
Mandatum specialiter ad locandum continet sine dubio facultatem locandi ad longum tempus, si in eo adsit verbum importans facultatem transferendi dominium cap. 7. nu. 15.fol.32.
Et si est ad locandũ rem solitam locari ad lõgum tempus cap.7.n.16. fol.32.
Habentes mandatum à lege, vt tutores, & Prælati, non possunt facere confessionem de recepto cap. 36.n.47. fol.388.
Mandatum ad locandum rem minoris requirit spe-

specificationem rei, & quantitatis pensionis & quid si non adsit talis specificatio cap. 7. n.21.fol. 32.

Mandatum ad contrahendum requirit solemnitates requisitas in contractu, nec sufficit eas adhiberi in ipso contractu cap. 7. nu.22. fol. 32.

Mandatum generale cum libera sufficit ad locandum ad longum tempus cap.7. num. 23. fol. 32.

Mandatum generale cum libera æquiparatur speciali cap.7.n. 24. fol. 33.

Decl.procedere quatenus contrahat bona fide, & sine dolo cap.7.n.25.fol.33.

Mandatum legis exercere non potest is, qui negocia propria administrare non valet cap. 8.n.13.fol.39.

Mandatum assumptum non explens, dicitur in culpa, & tenetur ad damna. cap. 34. §.1. num.24.fol.336.

Mandati fines sunt diligenter obseruandi cap. 36.nu.2.fol.384.

Mandatis superiorum parendum vide in ver. *OBEDIENTIA*.

MANVMISSIO.

Manvmissio locari non potest cap. 15. num.9. fol. 140.

MANVTENTIO.

Manvtentio in quasi possessione exigendi mercedem competit locatori bonorum cap. 43. n.1.fol.438.

Et idem est de mercede operarum, seu seruitutis secundum aliquos ibi.n.2.

Iurium incorporalium, quæ non fundantur in corpore, non datur manutentio cap. 43.nu. 3. fol.438.

Manutentio in quasi possessione exigendi mercedem non datur finita locatione cap. 43. n.9.fol.439.

Decl. procedere si constet euidenter locationem fuisse finitam, alias secus cap.43.nu. 10.fol.439.

Decl.2.dari manutentionem in quasi possessione exigendi pensiones etiam post finitam locationem, si petatur pro terminis decursis ante ibi.n.13.

Manutentio datur etiam post latam sententiam terminationis locationis si appellatum cap. 43.n.11.fol.439.

Ampl.dari etiã in gradu restitutionis in integrum ibi.n.12.

Manutentio in quasi possessione exigendi pensiones rei locatæ datur etiam pendente lite super nullitate locationis cap. 43. num.14. fol. 439.

Ampl. quod si iudicium nullitatis pendeat coram vno Iudice, possit peti manutentio ab alio absque vitio attentatorum ibi. n. 15.

Ampl.2. etiamsi Iudex coram quo pendet iudicium inhibeat cap.43.n.16.fol.439.

Contrarium verius ibi.n.17.

Prima tamen seruatur de facto, si inhibitio sit Tribunalis supremi cap.43.n.18.fol.439.

Ampl.tertio dari etiam post latam sententiã super nullitate in gradu appellationis c. 43. n.19. fol.440.

Ampl.4.vt etiamsi sententia lata sit super reductione pensionis, possit dari manutentio in quasi possessione exigendi totam cap. 43. n. 20.fol.440.

Et non solum datur in gradu appellationis, sed etiam in gradu restitutionis in integrum ibi.nu.21.

Et etiam absque appellatione si sententia sit nulla nullitate patenti cap.43.n.22.fol. 440.

Manutentio non potest retardari per simplices exceptiones nullitatis, vel terminationis locationis cap.43.n.23.fol.440.

Exceptiones dubiæ, & altiorem indaginem requirentes, non admittuntur in iudicio manutentionis cap.43.n.25.fol.440.

Manutentio non datur vbi agitur de pensione amouibili ad nutum cap.43.n.26.fol.440.

Manutentio datur tam pro mercede locationis expressæ, quam tacitæ vsque ad renouationem consensus taciti cap.43 n.27. fol.440.

Manutentio datur in quasi possessione pensionis amouibilis si controuertatur amouibilitas cap.43.nu.28.fol.440.

Vid. *QVASI POSSESSIO*.

Manutentio requirit probationes ex suo genere concludentes cap.43. n.30. fol.440.

Non tamen omnino plenas, sed leuiores, quam petitorium ibi n.31.

Testis etiam vnicus probat in iudicio manutẽtionis cap.43.n.32.fol.451.

Lim. si adsint coniecturæ in contrarium ibi. num. 35.

Exceptiones contra testes non admittuntur in iudicio manutentionis cap.43. n.33.fol.431.

Lim.si sint probatæ, vel adsint contrarietates in dictis ibi.n.34.

Locator tenetur probare solutionem fuisse factam pro mercede locationis ad obtinendã manutentionem cap.43.n.40.fol. 441.

Lim.si constet de locatione præcedenti, & non appareat alia causa soluendi ibi.n.41.

Manutentio fundatur in sola possessione non in contractu, & ideo non curatur de adimplemento contractus ex parte sua cap.44. n. 31.fol.445.

Secus si petatur manutentio vigore clausulæ constituti cap.44.nu.34.fol.445.

Dominus potest locatione finita petere manutentionem cap.vlt.n.29.

Ampl. etiamsi locatio fuisset ad longum tem-

tempus, & possessio penes hæredes conductoris ibi.num.30.
Ampl. 2. vt mortuo locatore possit hæres petere manutentionem etiam aduersus tertium cap.vlt.nu.31.
Ampl. 3. vt locatori sufficiat solum instrumentum locationis ad probandam suam possessionem ibi.n.32.
Decl.procedere si finis locationis sit clarus alias manutentio datur conductori ibi.n.33.
Ampl.4.dari manutentionem domino finita locatione per mortem conductoris stante statuto de continuanda possessione defuncti in hæredem cap.vlt. n.34.
Idque non solũ aduersus hæredem conductoris, sed etiam aduersus hæredem tertij ibi.n.35.
Secus si finis locationis non sit clarus, quia tunc intrat statutum possessionis continuatiuum cap.vlt.n.36.
Conductori non datur manutentio aduersus locatorem cap.28.n.22.fol.294.
Decl.vt non detur manutentio in possessione, sed in detentatione, quam habet ibid. num. 23.
Intellige locatione adhuc durante ibi. num. 24. fol.295.

MANVS.

Manvvm coniunctio est signum consensus perfecti cap.22. n.66. fol.219.

MARITVS.

Maritvs non tenetur stare locationi fundi sibi in dotem dati cap.61.n.73. fol.582.
Lim. si recepit fundum sciens esse locatum ibi.nu.74.
Maritus tenetur præstare habitationem vxori cap.35.n.11.fol.370.
Mariti habent mandatum à lege tantum in dotalibus, & paraphernalibus, sed de consuetudine administrant omnia vxorum bona cap.36.n.30.fol.386.

MEDIA.

Media præsumuntur probatis extremis cap.12. n.11.fol.113.

MEDICVS.

Medicvs non locat operas suas ægroto cap.15. nu.75.fol.146.
Decl.in locatione propriè, sed impropriè, quandoque locare dicitur cap. 15. num. 76. fol.147.
Medicus compellitur locare operas suas in curandis ægrotis cap.20.n.18.fol.196.
Et tenetur pauperibus sine mercede ib.n.19
Medicorum operæ consistunt in virtute cap.50. num.20.fol.502.
Medici reconductio regulatur ad instar reconductionis prædiorum rusticorum cap.64.nu. 112.fol.639.

MELIORAMENTA.

*Quid sint, quæ necessaria, quæ vtilia, & alia generalia nu.1.*
*Quis facere ea teneatur nu.2.*
*Quæ repetantur, & quomodo nu.3.*
*Probari debent, & quomodo nu.4.*
*Pacta circa ea nu.5.*

1 IMPENSAE, ET MELIORAMENTA quomodo definiantur relatiue c.34.in princ. num.1.fol.329.
Melioramentorum sunt quatuor species alia necessaria aliæ vtilia alia voluptaria, alia fructuum colligendorum causa cap.34.in princ nu.2.fol.329.
Melioramenta, alia dicuntur rustica, alia vrbana, & quæ cap.34.§.4.nu.29. fol. 355.
Melioramenta necessaria sunt, quæ habent in se necessitatem impendendi cap.34.in princ nu.3.fol.329.
Et quæ si facta non sunt, res aut peritura, aut deterior futura sit ibi. n.4.
Melioramenta necessaria sunt etiam ratione personæ, vt quando quis tenetur ea facere cap.34.in princ.nu.5.fol.329.
Melioramenta necessaria in re locata sunt illa, quæ exigit ipsa res ne pereat, vel deterior fiat cap.34.n.6.fol.329.
Melioramenta necessaria in domo sunt pro ea reficienda, si minetur in toto, vel in parte ruinam cap.34.in princ.n.7.fol.329.
Idque siue agatur de domo vrbana, siue de alia in prædio existente ibi.nu.8.
Melioramentũ necessariũ est curatio seruorum, & animalium cap.34.in princ.n.9. fol. 329.
Idem de propagatione vitium, & repositione arborum in locum demortuarum, & similibus ibid.n.10.fol. 330.
Melioramenta necessaria non solum in reficiẽdo, sed etiam in faciendo esse possunt cap. 34.in princ.num.11.fol.330.
Et non solum facta in re, sed etiam propter rem ibi.n.12.
Melioramenta vtilia, sunt quæ rem meliorem faciunt, deteriorem esse non sinunt cap. 34. in princ à num.14.vsque ad 19. vbi d. definitio defenditur.
Melioramenta, vt dicantur vtilia requiritur, vt fuerint ab initio facta à principio cap. 34 in princ.num.20. fol.331.
Melioramentum vtile est si nouelletum in fundo factum sit cap.34.in princ.n.21.fol.331.
Melioramenta in propagatione vineæ sunt necessaria, in noua autem plantatione sunt vtilia cap.34.n.23 fol.331.
Melioramenta in plantandis arboribus dicuntur vtilia cap.34.in princ.n.24.fol.331.
Contrarium tenent alij ibi.n.25.

Decl.vt si probatum sit arbores augere fructus, tunc procedat prima, vt earum plantatio dicatur vtilis ibi.num.26.
Decl.2.vt quandoque plantatio arborum, sit impensa fructuum quærendorum causa tantum facta cap.34.num.27.fol.331.& nu.59. fol.333.vbi & quando sit.
Melioramenta facta adijciendo tabernam domui sunt vtilia cap.34. in princ. num.31. fol.331.
Decl.hoc non esse perpetuum, quia quandoque est impensa necessaria ibi.num.32.
Melioramenta voluptuaria sunt quæ speciem dumtaxat ornant, non etiam fructus augent cap.34.in princ.num.34.fol.332.
Vel quæ aliquis facit ad voluptatē ibi.n.35.
Melioramenta voluptuaria, sunt viridaria, aquæ salientes, incrustationes, loricationes, & picturæ cap.34. in princ.num.36.fol.332.
Viridarij melioratio est impensa voluptuaria cap.34.in princ.num.37.fol.332.
Pergulatæ, muri viridarij, & fornellus pro lauandis pannis, sunt melioramenta voluptuaria cap.34.in princ.num.38.fol.332.
Melioramenta voluptuaria in re venali sunt vtilia in quantum augent pretium cap.34.in princ.num.39.fol.332.
Melioramenta voluptuaria, quæ dominus erat facturus sunt vtilia cap.34.in princ.num.41. fol.332.
Viridarij melioratio quando erat destinatum est impensa vtilis cap.34. in princ. num.42. fol.332.
Picturæ, & incrustationes in Palatijs Magnatum est impensa vtilis cap.34. in princ.n.43. fol.332.
Domus magnæ in rure ædificatio, est impensa voluptuaria cap 34.in princ.n.44.fol.332.
Decl. vt si nulla adsit domus, & expensa in eius ædificatione non sit excessiua, reputatur vtilis ibi num.45.
Domus magnæ ædificatio in Ciuitate dicitur impensa vtilis cap.34.in princ.n.46.fol.332.
Decl. non procedere si fiat additamentum domui à tertio, quod dominus non fecisset ibi.num.47.
Melioramenta in ædificatione domus quandoque sunt vtilia, & quandoque necessaria, & ideo statur arbitrio Iudicis cap.34. in princ. num.48.fol.332.
Melioramenta fructuum colligendorum causa ea sunt, quæ ad perpetuam vtilitatem rei non pertinent, sed ad fructus dumtaxat c.34. in princ.num.49.fol.332.
Melioramenta fructuum colligendorum causa, sunt omnia, quæ quærendorum, cogendorū, conseruandorumque eorum gratia fiunt cap. 34.in princ.num.50.51.& 52.fol.332.
Melioramenta quæ respiciunt vtilitatem rei perpetuam, non dicuntur quærendorum fructuum causa, licet eam quoque respiciant cap.34.in princ.num.53.fol.333.
Ampl.dummodo respiciant vtilitatem rei ad decennium duraturam ibi.num.54.
Foueas facere seu reficere, si breui tempore sunt duraturæ, sunt impensæ fructuum colligendorum causa, secus si sint perpetuæ c.34. in princ.num.55.fol.333.
Disboscatio est impensa fructuum colligendorum causa cap.34. in princ.num.56.fol.333.
Contr.tenent alij ibi.num.57.
Decl.vt si ager erat solitus arari, & per negligentiam repletus fuerit dumis procedat prima, si vero erat nemus inutile, procedat secunda cap.34.in princ.num.58.fol.333.
Vid.etiam in ver.*IMPENSA*.
Pacta circa expensas, & melioramenta rei locatæ, seruanda sunt cap. 34. §. 2. num. 1. fol.339.
Et sufficit etiam tacita voluntas, quod conductor de suo melioret ibi.num.2.
Locatione facta ad meliorandum debet conductor de suo meliorare cap.34.§.2.num.3. fol.339.
Vid.infr.num.5.
Melioramenta facta à conductore obligato meliorare, censentur facta in executionē obligationis cap.34.§.2.num.11.fol.340.

a MELIORAMENTA necessaria sunt facienda à locatore cap.34.§.1.num.1.& n.12. fol.334.
Ampl. non solum quo ad necessaria in reficiendo, sed etiam in faciendo ibi.num.2.
Ampl. 2. etiam ad necessaria circa instrumenta quæ in locatione veniunt cap.34.§.1. num.3.fol.334.
Ampl.3.etiam in locatione ad longum tempus pro mercede fructibus correspondente facta ibi.num.13.fol.335.
Secus si pensio sit modica ibi.num.14.
Et si gratis habitet ibi num.15.
Intellige si impensa non excedat pensionem quæ verisimiliter taxari posset ibi.num.16.
Fenestras reaptare tenetur locator cap.34.§.1. num.5.fol.333.
FOSSATA. Ver.in verbo *FOSSATA*.
Ostia reaptare tenetur locator cap.34. §.1.n.5. fol.333.
Decl. procedere in solitis, & necessarijs, secus si ad commodiorem vsum fiant ibi. numer 6.
Puteum reficere, & purgare tenetur locator cap.34.§.1.num.4.fol.333.
Vitreas fenestras facere, non tenetur locator cap.34.§.1.num.7.fol.334.

Secus si adsint de tempore locationis, quia tradendæ ibi.num.8.

Viam prope domum locatam tenetur reficere locator cap.34.§.1.num.25.fol.336.

Et si locator non reficit, conductor ei imputat in mercedem cap. 34. §. 1. num. 26. fol.336.

Et pactum contrarium est exorbitans ibi.numer.37.

Conductor tenetur facere melioramenta necessaria ad reparandum damnum imminens ubi periculum est in mora cap.34. §.1.n.21. fol.336.

Præcipue si habeat in manibus mercedem locatori debitam ibi.num.22.

Et si assumpsit onus reficiendi ibi.num.23.

3 MELIORAMENTA in re locata per conductorem facta repetuntur si sunt necessaria,vel utilia cap.34.§.3.num.1.fol.342.

Ampl.non solum si locatio finiatur sui natura, sed etiamsi conductor culpa sua expellatur ibi.num.2.fol.343.

Decl.ampliationem non procedere in emphyteuta,quia culpa sua expulsus non repetit melioramenta ibi.num.3.

Idque siue emphyteusis sit priuati, siue sit Ecclesiæ ibi.num 4.

Et si melioramenta sint parua siue magna cap.34.§.3.num.5.fol.343.

Et idem est in locatione ad longum tempus pro modica pensione facta ibi.num.6.

Secus autem si pro pensione magna fructibus correspondente ibi.num.7.

Et in emphyteusi, si sit pro canone magno correspondente fructibus, quod non amittantur melioramenta ab emphyteuta expulso cap.34.§.3.num 8.fol.343.

Et generaliter,si culpa emphyteutæ non cadat in damnum domini, per eum non amittuntur melioramenta ibi.num.9.

Melioramenta parua nec conductor,præsertim ad longum tempus, repetit, secundum aliquos cap.34.§.3.num.10.fol.343.

Contrarium, si locatio sit pro pensione magna ibi.num.11.

Decl.ut si expensæ erant necessariæ,& respiciebant substantiam rei conductor eas repetat,licet paruas,alias secus ibi.num.12.

Non necessaria si non durant ultra locationem repetuntur,secus necessaria cap.34.§.3. num.12.fol.343.

Melioramenta per conductorem facta opera propria,vel suis manibus,& curribus,non repetuntur,secundum aliquos cap.34, §.3. nu. 13.fol.344.

Contrarium verius ibi,num.15.

Hæc contraria opinio facilius procedit in laboribus implicatis pro collectione fructu cap.34.§.3.num.16.fol.344.

Prout etiamsi conductor erat solitus opera pro lucro ibi.num.17,

Melioramenta in re locata facta à tertiò intui tu conductoris per eum repetuntur cap. 34 §.3.num.18 fol.344.

Idem de factis à sub conductore vigore pac cum primo conductore initi ibi.num. 19.

Conductor qui conduxit ab usufructuario locatore mortuo,expensas non repetit c.34 §.3.num.20.fol.344.

Idem in eo qui conduxit à possessore Maio ratus, vel alio bona restituere debente ibi num.21.

Conductor qui conduxit ab usufructuario si usufructuarius locauit tanquam dominus expensas repetit cap.34.§.3.num.24.fol.34

Conductor usufructuarij non repetit expen sas,etiamsi adsit fideiussor pro eius securitat cap.34.§.3.num.29 fol.346.

Lim.procedere si usufructuarius decedat,se cus si cedat ibi.num.30.

Impensæ factæ à conductore non attenditur a duraturæ essent ad tempus destinatæ loca tionis, sed ad tempus quo locatio actualite durauit cap.34 §.3.num.26.fol.345.

Impensæ voluptuariæ & ad proprium commo dum per conductorem factæ,non repetuntu cap.34.§.3.num.27.fol.345.

Melioramenta etiam utilia non repetit condu ctor, si fecerit eas adeo excessiuas, ut domi nus illas soluere non possit cap.34.§.3.n.3 fol.346.

Decl. ut excessiuitas ad hunc effectum pro banda sit ab allegante ibi.num.32.

Et quando dicantur excessiua ad hunc effe ctum statur arbitrio Iudicis ibi num.33.

Et ubi locator eas facturus erat non atten ditur excessiuitas cap.34.§.3.num.34.f.346

Et permittitur eodē casu excessiuitatis con ductori melioramenta abradere, si ei sit uti le,& rei,iuxta statum antiquum non damno sum cap.34.§.3.num.35.fol.346.

Vel datur eidem conductori retentio rei ib num.36.

Conductor qui melioramenta excessiua fecit compellitur etiam soluere domino valorem rei,& illam sibi retinere cap.34. §.3. nu.38 fol.346.

Statur tamen arbitrio Iudicis,an ita expedia ibi.num.39.fol,347.

Melioramenta non repetuntur à conductore quando dominus denunciauit ei,ut illas non faceret cap.34.§.3.num.40.fol.347.

Lim.si respiciant interesse Reipublicæ,prou in munitione Castri,& similibus cap.34.§.3 num.41.fol.347.

Impen-

Impensæ repetuntur à conductore quando melioramenta facta sunt per diuersam materiam, vti ædificando, quæ dicuntur per applumbationem, secus si plantando, quæ dicuntur per ferruminationem cap. 34. §. 3. nu. 42. fol. 347.

Decl. vt non repetantur factæ in plantando per earum separationem à fundo, secus per repetitionem impensarum ibi. nu. 43.

Decl. probandum esse plantationem fuisse vtilem ibi. nu. 44.

Pro repetitione melioramentorum, & expensarum datur conductori actio cap. 34. §. 3. nu. 45. fol. 347.

Pro repetitione expensarum potest conductor agere etiam certi condictione, & actione negociorum gestorum cap. 34. §. 3. num 47.

Pro repetitione expensarum competit conductori retentio mercedis non solutæ cap. 34. §. 3. nu. 49. fol. 347.

Et etiam ipsius rei melioratæ ibi. nu. 50.

Vid. in ver. *RETENTIO*.

Impensas, & melioramenta voluptuaria non repetit conductor, nisi ea abradendo, & secum asportando si abradi possunt cap. 34. §. 3. nu. 63. fol. 349.

Melioramenta abradi non posse dicuntur si abrasa nullius sunt vtilitatis abradenti cap. 34. §. 3. nu. 64. fol. 349.

Et parua vtilitas pro nihilo reputatur ibid. num. 65.

Item abradi non possunt si deterioretur prior status rei ibi. nu. 66.

Item abradi non possunt plantæ, & alia melioramenta facta per ferruminationem c. 34. §. 3. nu. 67. fol. 349.

Item abradi non possunt ędificia in Ciuitate facta ibi. nu. 68.

Impensæ, & melioramenta voluptuaria repetuntur, nec est locus abrasioni si fuerunt vtilia, vel si dominus erat facturus, vel habebat rem venalem cap. 34. §. 3. num. 69. fol. 349.

Abrasioni vbi locus est ea potest fieri non solum ante rei restitutionem, sed etiam postea cap. 34. § 3. nu. 70. fol. 349.

Potest tamen impediri abrasio per dominum mediante solutione valoris ibi. nu. 71.

Ampl. procedere etiam stante pacto de abradendo ibi. nu. 72.

Impensæ fructuum percipiendorum causa factæ à conductore non repetuntur, sed repetuntur factæ à locatore cap. 34. §. 3. nu. 73. fol. 349.

Decl. non repeti per conductorem si factæ tantum pro tempore durantis conductionis, secus si durent vltra eam cap. 34. §. 3. num. 74. fol. 349.

Intellige declarationem si de tempore conductionis eadē impensæ nō aderant ib n. 75.

Melioramenta facta à conductore longi temporis in re stabili habētur pro stabilibus facta à conductore ad modicum tempus, sunt purum creditum c. 34. §. 3. nu. 76. fol. 350.

Melioramenta facta à conductore breuis temporis cedunt solo, & impensa tantum repeti potest cap. 34. §. 3. nu. 78. fol. 350.

Melioramenta facta à feudatario in re feudali non efficiuntur feudalia cap. 34. §. 3. n. 78. fol. 350.

Melioramentorum causa creditor præfertur alijs creditoribus anterioribus cap. 33. nu. 54. fol. 324.

Vid. *PRAELATIO* nu. 2.

4 MELIORAMENTA, & impensæ non præsumuntur, sed probari debent cap. 34. §. 4. nu. 1. fol. 351.

Et ad effectum, vt repeti possint per conductorem, probandum, quod fuerint necessariæ vel vtiles ibi. nu. 2. fol. 352.

Et quod ipse eas fecerit, vel alius cuius sit successor cap. 34. §. 4. nu. 3. fol. 352.

Etiamsi constet factas fuisse durante locatione ibi. nu. 4.

Et in singulari successore requiritur cessio iurium ad effectum agendi, secus ad effectum retinenti, & excipiendi ibi nu. 5.

Probationes melioramentorum eodem modo faciendæ sunt ab agente pro eorum repetitione, ac ab excipiente de eis cap. 34. §. 3. nu. 6. fol. 352.

Melioramenta repetens sufficit, quod probet sui intuitu, seu ex pacto secum inito, ab alio facta fuisse cap. 34. §. 4. nu. 8. fol. 352.

Melioramentorum probatio, alia est in genere, quod facta fuerint melioramenta, alia est in specie, quod facta fuerint talia, & tanta cap. 34. §. 4. nu. 9. fol. 352.

Melioramenta repetens iure actionis, debet ea probare in specie; repetens autem per viam exceptionis, sufficit in genere cap. 34. §. 4. nu. 11. fol. 352.

Est tamen excipienti de melioramentis præfiendus à Iudice terminus ad ea liquidanda ibi. nu. 11.

Et si non liquidet in ea, non impeditur agenti immissio, data cautione de reficiendo quando fuerint liquidata ibi. n. 12.

Intellige dictæ cautioni locum esse, si dubietas sit in facto, secus si in iure cap. 34. §. 4. nu. 13. fol. 353.

Intellige 2. vt possit dari immissio absque dicta præfixione termini, si constaret melioramenta esse talia, vt infra breuem terminum liquidari non possent ibi. nu. 14. f. 353.

Melioramentorum creditor, si finita locatione retineat rem imputat fructus in suum creditum melioramentorum cap. 34. §. 4. nu. 15. fol. 353.
Et per prędictam imputationem redditur illiquidum creditum, & non poteft impedire immifsionem cap. 34. §. 4. nu. 16. fol. 353.
Melioramenta, vt liquidentur, probandum quid impenfum, & quid melioratum cap. 34. §. 4. nu. 17. fol. 353.
Ad probandum quid impenfum, æftimari debent operę, & materiæ impenfæ ibidem.
Et ad probandum quid melioratum probandus ftatus rei antiquus, & ftatus præfens cap. 34. §. 4. nu. 18. fol. 353.
Lim. vt dicta probatio non fit neceffaria quando conductor repetit expenfas in re conducta necefsarias ibi. nu. 19.
Melioramenta neceffaria à conductore facta, etiamfi pereant repetuntur cap. 34. §. 4. nu. 20. fol. 353.
Et attenditur folum quid impenfum etiamfi fit deteriorata, quando funt neceffaria pro confervatione rei, fecus fi pro fructibus ibi. nu. 21. fol. 354.
In melioramentis vtilibus à conductore factis, procedit, quod probandum fit quid impenfum, & quid melioratum cap. 34. §. 4. nu. 22. fol. 354.
Lim. fecundum aliquos, vt in locatione ad longum tempus, attendatur folum tempus præfens ibi. nu. 23.
Sed contrarium tenent alij ibi. nu. 24.
Concilientur dictæ opiniones, vt attendatur quod minus eft, fed æftimetur tam quid melioratum, quam etiam quid valeant impenfæ, folum tempore, præfenti attento d. cap. 34. §. 4. nu. 25. fol. 354.
In melioramentorum æftimatione habetur confideratio deteriorationis per lapfum temporis cap. 34. §. 4. nu. 26. fol 354.
AEdificia in æftimatione melioramentorum non funt confideranda tanquam rudera à folo feparata cap. 34. §. 4. nu. 27. fol. 354. Vid. *AEDIFICIA*,
In melioramentis aliqui volunt non attendi, quid impenfum, & quid melioratum, fed folum valor temporis præfentis cap. 34. §. 4. nu. 31. fol. 355.
Sed verius eft attendi valorē melioramentorum de tempore præfenti in vrbanis, in rufticis vero de tempore quo facta fuerunt, fed fi minus impenfum, quam melioratum, femper id deberi, quod minus eft ibi. n. 32.
Melioramentorum probatio in genere debet effe plena, & concludens cap. 34. §. 4. nu. 33. fol. 356.
Probatio autem in fpecie, vti refpiciens quātitatem crediti, fufficit leuior ibi. nu. 34.
Debet tamen effe legitima ibi. n. 35. f. 357.
Et quæ fit legitima ftatur arbitrio Iudicis cap. 34. §. 4. nu. 36. fol. 357.
Et poteft Iudex ex fuo officio valorem melioramentorum ftatuere ibi. nu. 37.
Et folent Iudices in concurfu probationum mediam viam eligere ibi. nu. 38.
Melioramentorum valor, vt probetur per teftes, requiritur, vt fint Architecti cap. 34. §. 4. nu. 43. fol. 357.
Et qualitas ifta, vt fint Architecti probanda eft, nec fufficit eos dicere fe peritos ib. n. 44.
Teftes etiam periti, qui melioramenta fecerunt non funt idonei ad probandum eorum valorem cap. 34. §. 4. nu. 45. fol. 357.
Valor melioramentorum non probatur per teftes, fi fimpliciter de eo deponant, fecus fi reddant bonam rationem cap. 34. §. 4. nu. 46. fol. 357.
Valor, & quantitas melioramentorum probatur etiam per coniecturas cap. 34. §. 4. nu. 47. fol. 358.
Et attenditur folitum ita expendendi ibid. nu. 48.
Et arguitur etiam à quantitate fructuum calculando ad rationem quinque pro centenario cap. 34. §. 4. nu. 49. fol. 358.
Et ftatur iuramento meliorantis cap. 34. §. 4. nu. 50. fol. 358.
Decl. procedere fi agatur de parua quantitate ibi. nu. 51.
Alias fi quantitas fit magna requiritur, vt cum iuramento concurrant coniecturæ cap. 34. §. 4. nu. 52. fol. 358.
Libro creditoris quandoque ftatur ad probandam quantitatem melioramentorum cap. 34. §. 4. nu. 53. fol. 358.
Decl. procedere in paruis, non in magnis ibi. nu. 54.
Melioramenta bene probantur per relationem peritorum cap. 34. §. 5. nu. 2. fol. 360.
Vid. in ver. *PERITI* nu. 3.
Iudicis arbitrio multum deferunt Iura in æftimatione melioramentorū d. c. 34. §. 5. n. 97.
Meliorantes bona non debent eis priuari cap. 14. §. 3. nu. 14. fol. 96.

PACTA circa expenfas, & melioramenta rei locatæ feruanda funt cap. 34. §. 1. num. 2. fol. 339.
Et fufficit etiam tacita voluntas, quod conductor de fuo meliorer ibi. nu. 2.
Locatione facta ad meliorandum debet conductor de fuo meliorare c. 34. §. 2. n. 3. f. 339.
Aream recipiens ad ædificandam domum tenetur domum ædificare de fuo cap. 34. §. 2. nu. 4. fol. 339.

Pacta,

Pacta, *quod conductor expendat de suo, & meliores* stricte intelligenda sunt cap. 34. §. 2. n. 5. fol. 339.

Pactum, *quod conductor ædificium restauret*, intelligitur pro prima vice tantum cap. 34. §. 2. n. 6. fol. 339.

Et si iterum ædificium collabatur durante adhuc locatione, poterit conductor compellere locatorem, vt restauret, non obstante dicto pacto ibi. nu. 7.

Lim. si ex verbis appareat contraria voluntas, vti si dictum, quod conductor debeat reaptare, & manutenere cap. 34. §. 2. nu. 8. fol. 340.

Intellige limitationem, vt non propterea teneatur conductor de casu valde insolito ibi. nu. 9.

Lim. 2. vt si locata area ad ædificandam domum cum onere recipiendi in ea locatorem, si domus postquam est ædificata corruat, possit conductor compelli iterum ædificare ibi. nu. 10.

Pactum, *quod emphyteuta debeat meliorare* non alterat naturam contractus, sed intelligitur de melioramentis paruis cap. 34. §. 2. nu. 15. fol. 340.

Pactum, *quod melioramenta facta ab emphyteuta deueluantur ad dominum*, intelligitur de paruis, & si facta sint magna operatur quo ad partem eorum tantum cap. 34. §. 2. nu. 16. fol. 340.

Pactum, *quod emphyteuta faciat certa melioramenta*, non tollit obligationem eius prouenientem ex iuris dispositione cap. 34. §. 2. num. 17. fol. 340.

Pactum, *quod melioramenta facta ab emphyteuta, emphyteusi finita ire debeant ad dominum*, non impedit eorum obligationem emphyteusi durante cap. 34 §. 2. nu. 20. fol. 341.

Et licet obligatio finita emphyteusi expiret, hoc intelligitur si emphyteusis resoluatur ex natura contractus ibi. nu. 21.

Pactum, *quod si emphyteuta alienet rem cum melioramentis deueluatur*, non operatur deuolutionem, si facta alienatio melioramentorum tantum cap. 34. §. 2 nu. 22. fol. 341.

Dominus directus non potest iuuari pactis circa melioramenta sibi fauorabilibus, nisi contractum ex parte sua seruet cap. 34. §. 2. nu. 23. fol. 341.

Et si agere vult vigore dictorum pactorum, debet adimplere contractum ex parte sua cap. 34. §. 2. nu. 24. fol. 341.

MENSORES.

Mensorvm operæ locationis nomen non admittunt cap. 15. nu. 68. fol. 146.

MENSVRA.

*Ad mensuram quando sit locatio n. 1.*

*Quid importet esse ad mensuram nu. 2.*

*Quando sit facienda mensura nu. 3.*

*Quomodo nu. 4.*

1 LOCATIO an sit ad corpus, vel ad mensuram attenditur voluntas contrahentium etiam coniecturata cap. 24. nu. 1. fol. 241.

Contrahentes voluisse locare ad mensuram coniectura præcipua est, quod inceperint explicare mentem suam à mensura, & econtra, qui inceperunt à corpore, arguitur noluisse locare ad mensuram ibi. nu. 2.

Ampl. vt præfata coniectura de se sufficiat ibi. nu. 4.

Decl. ampliationem procedere nisi adsint coniecturæ in contrarium ibid. nu. 5.

Si dictum, *loco fundum centum iugerum*, & deinde expressi sint fines, valde controuersum est, an dicatur exceptum à mensura, vel à corpore ibi. nu. 6.

Et verior, & receptior in dicto casu opinio est, quod inceptum sit à corpore ibi. nu. 7.

Expressio corporis ad hoc, vt locatio sit ad corpus, non est necessarium, quod sit perfecta, sed sufficit, quod partes cœperint ab ea explicare mentis conceptum cap. 24. nu. 8. fol. 242.

Ampl. vt sufficiat esse inceptum à mensura, etiamsi expressi sint fines ibi. nu. 9.

Quid si dictum, *locauit bona infrascripta videlicet, iugera centum terra sita in tali loco*? ibi. nu. 10.

Mensuræ expressio ad hoc, vt dicatur locatio ad mensuram, debet esse certa, alias si addita sit dictio, *in circa*, coniectura valde minuitur cap. 24. nu. 11. fol. 242.

Idem si addita sit clausula *quantacumq; sit* ibi. num. 12.

Mensura pluries expressa magis vrget ad demonstrandam locationem esse ad mensuram cap. 24. nu. 13. fol. 242.

Mercedis expressio, si sit in vnica summa, denotat locationem ad corpus, si autem distributa ad rationem mensurarum, denotat locationem ad mensuram cap. 24. n. 14. f. 242.

Et si soluta tota merces anticipatè, magis vrget pro locatione ad corpus ibi. nu. 15.

Mercedis solutio in vnica summa cedit coniecturæ deductæ ex eo, quod partes cœperint explicare animum à mensura cap. 24. nu. 16. fol. 242.

Mercedis distributio in singulas mensuras præualet coniecturæ deductæ ex eo, quod partes cœperint explicare animum a corpore cap. 24. nu. 17. fol. 242.

Pretij quantitas, si magis correspondeat corpori, quam mensuræ, arguit venditionem ad corpus cap. 24. nu. 18. fol. 243.

Locatio aliorum bonorum expressè facta ad corpus arguit idem in alijs similibus cap. 24. num. 19. fol. 243.

Locatio ad dignoscendum an sit facta ad corpus, vel ad mensuram, attenduntur clausulæ instrumenti cap. 24. nu. 20. fol. 243.

Et attenduntur etiam aliæ circumstantiæ facti ibid. nu. 21.

Et in dubio locatio censeri debet potius ad mensuram, quia inde minus præiudicium resultare potest ibi. nu. 22.

2 LOCATIONEM esse factam ad mensuram importat, quod sit conditionalis, si mensura sequatur; esse vero ad corpus, quodsit pura cap. 24. nu. 24. fol. 243.

Decl. locationem ad mensuram ante mensurationem esse imperfectam, quo ad translationem dominij, & possessionis, non autem, vt propterea recedi possit à contractu ibid. num. 25.

Decl. 2. traditionem rei supplere defectum mensuræ ibi. nu. 26. fol. 244.

Intellige in traditione actuali, non autem in ficta per clausulam constituti ibi. nu. 27.

Et si adipiscatur committitur spolium ibid. nu. 29.

Mensurationem fuisse factam debet probari ab allegante etiamsi possideat cap. 24. num. 30. fol. 244.

Locatione facta ad mensuram locator non tenetur tradere rem ante mensurationem cap. 24. nu. 33. fol. 244.

Locatione facta ad mensuram etiamsi locator videat conductorem adipisci possessionem, non propterea censetur eam tradidisse cap. 24. nu. 34. fol. 244.

Lim. si conductor diu retinuerit possessionem ibi. nu. 35.

Decl. vt non possit suspendi executio locationis ob mensurationem non factam, si conditio mensurandi non sit apposita suspensiuè, sed resolutiuè ibi. nu. 36.

Locatione facta ad corpus, si quid vltra mensuram reperiatur in corpore, comprehenditur in locatione, absque eo quod conductor teneatur pensionem augere cap. 24. nu. 37. fol. 245.

Locatione facta ad mensuram, si maior quantitas reperiatur, quam fuerit expressum, augenda proportionabiliter merces cap. 24. n. 39. fol. 245.

Locatione facta ad mensuram, si res sit minor expressa, debet minui merces, at in locatione ad corpus est valde dubium cap. 24. nu. 40. fol. 245.

Opinio tamen affirmatiua est verior, & communior ibi. nu. 41.

Decl. non procedere, quod minuenda sit merces propter dictam maiorem expressionem, si appareat mercedem conuentam esse iustam ibi. nu. 42.

Decl. 2. non procedere si mensura non fuit expressa præcise, sed cum dictione *in circa* cap. 24. nu. 43. fol. 246.

Decl. 3. non procedere si appareat partes aliter sensisse ibi. nu. 44.

Decl. 4. non procedere, si defectus sit modicus ibi. num. 45.

Decl. 5. non procedere, si quantitas enunciata fuit ab vtraque parte, & conductor esse poterat de ea informatus c. 24. n. 46. f. 246.

Ampl. conclusionem, vt locator exprimens maiorem quantitatem bonorum non solum teneatur restituere mercedem, sed etiam ad omnia damna ibid. n. 47.

3 MENSVRATIO debet fieri tempore conuento, nec potest peti post illud cap. 24. nu. 48. fol. 246.

Decl. mensurationem non posse peti post tempus præfixum quando est iniuncta vni parti, secus si vtrique ibi. n. 50.

Decl. 2. procedere si conuentum sit fieri mensurationem fauore venditoris tantum, secus si vtriusque ibi. nu. 51.

Decl. 3. requiri, quod in pacto adsit clausula resolutiua cap. 24. num. 52. fol. 247.

Decl. 4. procedere si sit appositus per viam conditionis ibi. num. 53.

Decl. 5. non posse peti mensuationem per viã actionis, secus autem implorando officium iudicis ibi. n. 54.

Mensuræ tempus si præfixum sit vni ex contrahentibus, non prohibetur alter post illud mensuram petere cap. 24. n. 65. fol. 248.

Mensura an peti possit post lapsum temporis præfixi, vt dignoscatur perpendenda sunt verba conuentionis cap. 26. n. 66. fol. 248.

Mensura rei locatæ vbi nullum præfixum est tempus in quo fieri debeat, peti potest infra sexaginta dies tantum cap. 24. nu. 67. f. 248.

Decl. procedere si conuentum de facienda mensura, secus si nihil ea faciẽda dictũ, quia tunc peti porest vsq; ad triginta annos ib. n. 68

Decl. 2. non procedere stante mala fide ibid. num. 69.

Decl. 3. non procedere si vltra pactũ de mensurando, adsit etiam pactum de perpetuo obseruando contenta in instrumento ib. nu. 70.

Decl. 4. non procedere, si dictum, quod facienda sit mensuratio ad quamcumque partis petitionem, quandocumque ibid. n. 71.

Decl. 5. non procedere vbi pactum sit iuratũ ibi. nu. 72.

Decl. 6. non procedere si mensuratio petatur

tur excipiendo cap.24.n.74.fol.249.
Decl. 7. si ex aliqua causa non fuit petita infra sexaginta dies ib. num. 75.

4 MENSVRATIO de consuetudine fit per peritos electos à partibus mandante iudice. cap.24.n.76.fol,249.
In electione peritorum necessaria est citatio ibi. n.77.
Et vbi pars est contumax, eligit Iudex ibid. num. 78.
Vid in ver. *PERITI* nu. 1.
Mensurandi praxis penes, quos videri possit c. 24.n.87.fol.249.
Via vicinalis existens in bonis locatis ad mensuram, mensurari debet cap. 24. num. 88. fol.250.
Quid continetur intra fines expressos in venditione, seu locatione, mensurari debet cap. 24.n.90.fol.250.
Ripæ, & aggeres, fossata, & similia, si non sunt publica, mensurari debent cap. 24. nu. 91.fol.250.
In locatione omnia, quæ sunt vtilia, sunt mensuranda cap. 24. n.92. fol.250.
Lim. si appareat de contraria voluntate ex coniecturis, & circumstantijs ibid.n.93.

MERCES VENALES.

Merces an cadant sub hypotheca inuectorum, & illatorum est quæstio controuersa, & qui eam tractent cap.40.n.118.fol,424.
Merces illatæ in prædium rusticum, non cadunt sub hypotheca cap. 40. num. 119. fol.424.
Merces illatæ in domum non ita conductam, vt in ea taberna exerceatur, non cadunt sub dicta hypotheca cap.40.n.120. fol.424.
Secus si illatæ sint in prædium vrbanum cõductum ad effectum ibi retinendi merces ib. num. 121.
Ampl.etiamsi sit simul ad habitandum cap. 40.n.122.fol,422.
Vid. in ver. *INVECTA*.
Precium mercium venditarum succedit loco rei, & subiacet hypothecæ, cui subiacebant merces cap.40.n.141. fol.426.

MERCES REI LOCATAE.

*Quid sit, & alia generalia nu.1.*
*Necessaria est in locatione, & quomodo, & generaliter de conuentione circa eam n. 2.*
*Iusta esse debet, & omnia circa quantitatem num. 3. De læsione vide in ver. LAESIO si parua augetur num. 4.*
*Debetur etiam non conuenta, & à quo n. 5. De mercede operarum, seu salario v. SALARIVM num.2.*
*Non debetur etiam conuenta num. 6. De mercede operarum v. SALARIVM num. 1. De remissione mercedis v. REMISSIO: De reductione si sit excessiua vid. REDVCTIO*
*Soluenda est, & omnia de solutione nu.7. Cui recte soluatur, quando & vbi vid. in ver. SOLVTIO.*
*Cui debeatur mutato rei domino nu. 8.*

1 MERCES quandoque dicitur pretium, & pensio cap.1.n.30.fol 4.
Merces locationis correspondet pretio venditionis cap.1.n.29.fol.4.
Merces locationis quandoque in iure vocatur pretium cap.2.nu.27. fol.7.
Et ideo mentio pretij in contractu non tollit esse locationem ibi.n.28.
Mercedes Domorum, & similes prouenientes ab vsu rei, licet sint fructus ciuiles, tamen de eis iudicatur ac de naturalibus cap. 36. n. 76. fol,391.
Merces locationis si sit annua, censetur debita ratione fructuum, vel aliarum commoditatum totius anni computati à die constitutionis cap.36 n.52.fol.388.
Etiamsi sit destinata certis diebus, quia censetur facta destinatio pro commodiori solutione ibi. n,53.
Merces locationis regulatur ad instar pensionis Ecclesiasticæ cap.36.n.54. fol.389.
Merces seu salarium gaudet priuilegijs alimentorum si debitum pauperi cap. 39. num. 33. fol,408.

2 LOCATIO facta non expressa mercede est nulla cap.17.n.4.fol.156.
Ampl.etiamsi de ea celebratum sit publicũ instrumentum ibi.n.5.
Decl.non procedere si aliunde reddatur certa res, vel merces, vti si adsit solitum ibid. num.6.
Et sufficit tã consuetudo generalis regionis, quam etiam particularis partium cap. 17. n. 7.fol.156.
Vid. *CONSVETVDO*.
Merces non sufficit, quod sit expressa, si non est expressa quantitas cap.17.n.32.fol.159.
Decl.non procedere, si quantitas haberi potest à solito ibi.n.33.
Decl.2.procedere de rigore iuris, secus de æquitate canonica ibi.n.34.
Reseruatio declarationis mercedis facienda à certa persona, valet cap.17.n.55.fol.161.
Secus si non vnus tantum, sed duo nominati sint, qui declarare debeant ibi.n.56.
Locatione facta absque expressione certe mercedis, vel rei, si postea deuentum sit ad rei traditionem merces soluenda erit cap. 17.n. 64. fol.162.
Decl. vt in dicto casu, si conuentum de mercede,

cede, sed non facta declaratio quantitatis, detur actio præscriptis verbis, si nulla facta mentio mercedis, agendum ex æquitate legis ibi.n.65.
Decl. vt in prædictis casibus in quibus petitur merces non determinata probandum sit quanti conductor conduxisset cap.17.nu.70. fol.162.
Ampl.vt non sufficiant testes deponentes, quod tanti fuisset conducta, sed probandum saltem, quod communiter ita fuisset conducta ibi. n.71.
Mercedis quantitas, si non sit expressa sed dictum sit, *pro mercede iusta*, sustinetur contractus cap.17.nu.41.fol.159.
Contrarium de veriori ibi.n.42. fol.160.
Merces in locatione si reseruatum sit vt declaretur arbitrio boni viri non valet contractus cap 17.n.61.fol.161.
Vid.in ver. LOCATIO nu. 2.
Merces non est necesse, vt interueniat in actu locationis cap.16.n.10.fol.148.
Mercedis augumentum, vel diminutio potest conferri casui, vel declarationi alicuius etiã contrahentis cap.17.n.3. fol.156.
Mercede non conuenta, si diuersimode seruetur, interpretatio sumitur contra locatorem cap.23. n.105.fol.235.
Contrahentes locationem conuenire debent de certa re, & certa mercede cap. 17. num. 1.fol.156.
Et discordia in mercede vitiat contractum cap. 16.n.16.fol.149.
Decl.procedere si locator sensit de summa maiori quam conductor, secus e contra cap. 16.n.17. fol.149.
Decl.2.vt quicumque senserit de maiori nõ possit recedere d.cap.16.n.18.
Merces satis certa dicitur si conuentum de certa summa, & additum, quod vltra eam dandum sit aliquid incertum cap. 17. num. 2. fol.156.
Merces statuta eunti ad portandum cum propria bestia intelligitur tam de bestia magna quam parua cap.23.n.109.fol.236.
Et si statuta merces pro quolibet milliario intelligitur ad eundum tantum non etiam ad redeundum cap.23.n.110. fol.2 6.
Lim.si redeant onusti ibi. n.111.
Merces est de substantia locationis cap.1.n.11. fol. 2.
Mercea in locatione debet esse certa cap. 1.nu. 12.fol.2.
Merces in locatione debet esse in pecunia numerata cap.1.n.13.fol.2.

3 MERCES an præsumatur, quod fuerit correspondens fructibus, vel non c.3.n.35.f.15.
Merces magna etiamsi contractus sit emphyteusis, operatur vt in eo procedant regulæ locationis cap.3.n.38.fol.16.
Mercedis paruitas si allegetur post quam locatio fuit legitime facta non est locus rescissioni, sed augenda est merces cap.14.§.4. n. 30.fol.103.
Merces locationia tunc dicitur iusta, cum correspondet fructibus, alijsue commoditatibus rei locatę cap.18.n.1.fol.164. & cap. 19. nu. 4.fol. 180.
Merces locationis iusta est quæ solet ex consuetudine dari cap. 19. n.12. fol.180.
Et hæc probatio à solito sufficit ad effectum probandæ læsionis ibid.n.13.
Decl.vt prædicta probatio ex solito sit tantum præsumptiua, itaut contraria probatione elidatur cap.19.n.14.fol.180.
Merces locationis perpetuæ, solet esse minor in sexta parte cap.14.§.10.n.22.fol.131.
Et redditur ratio ibid.na.24.
Merces iusta in locatione stabilium est, quæ in viginti annis, æquat eorum valorem c. 19. nu.29.fol.181.
Merces iusta in locatione stabilium est quę correspondet pretio illorum ad rationem quinque pro centenario cap.19.n.30.fol. 181.
Conuentio de certa summa mercedis eo ipso quod allegatur excessiua, non potest exequi cap.18.num.9.fol.165.
Decl.procedere in Aduocato, & cęteris pacisci de mercede non valentibus ibi. num.10.
Et in omnibus in quibus viget suspicio, quod promissa fuerit maior summa propter propter necessitatem ibi.num.11.
Nec annullatur promissio si excessiua in modico cap.18.num.12.fol.165.
Hoc tamen procedit si allegetur nullitas propter excessum tantum ibi.num.13.
Merces vt cognoscatur an sit magna considerari debent fructus de tempore concessionis cap.3.num.34.fol.15.
Merces locationis vbi non est expresse constituta, debetur quanti conductor conduxisset non quanti locator locasset cap.35.num.53. fol.354.
Lim non procedere, si is qui rem retinuit, teneatur ad fructus quos percipere potuisset ibi.num.54.
Victus solus præstitus famulo, quandoque est merces sufficiens cap.35.nu.144.fol.380.
Decl.procedere in famulis vilibus, secus autem in honestioribus ibi.num.145.
Seruitij, & officij qualitas attenditur ad dignoscendum an merces pręstita sit sufficiens cap.35.num.146.fol.380.
Iuuenes apothecarum pro certo tempore inseruiunt pro solo victu c. 35. n. 147.f.380.

4 MERCES an augeri debeat,si casu augeantur fructus,sunt hinc inde opiniones cap.51 num.4.fol.510.
Affirmatiua est magis communis & tenenda ibi.num.7.
Decl. procedere si fructus fuerunt vberiores ; non autem si tantum carius venditi cap.51.num.8.fol.511.
Decl. 2. non esse augendam mercedem, si fructus aucti fuerunt industria conductoris cap.51.num.9.fol.511.
Decl.3.non augendam mercedem si fructus aucti propter bonitatem soli locati, ibi. numer.10.
Augenda tunc est pensio cum fructus aucti sunt propter casum fortuitum cap.51. n.17. fol.511.
Aucto fundo locato per alluuionem, non est augenda merces cap. 51. numer. 19. fol.511.
Vid. *ALLVVIO*.
Molendino locato, si conductor augeat molam, & propterea augeantur fructus, non est augenda pensio cap. 51. num. 13. fol 511.
Ampl. etiamsi locatum molendinum quatuor Rotarum cum promissione decem rubrorum frumenti pro qualibet Rota ibi.numer.14.
Contrarium tenent alij ibi.num.15.
Decl.primam procedere in locatione ad longum tempus,secundam in locatione ad breue cap.51.num.16.fol.511.
Subdecl.vt in locatione ad breue tempus, vbi non potest augeri pensio, possit conductor repetere expensas pro illa mola factas ibi.num.17.
Ampl.vt possit repetere expensas statim non expectato fine locationis ibi num.18.
Molendino locato, si impetu fluminis alia molendina destructa sint,& propterea aucti fructus,augenda est merces cap.51.n.12 f.511.
Augeri vt debeat merces locationis propter augumentum fructuum, requiritur eos auctos esse vltra dimidiam soliti cap.51.nu.24. fol.511.
Et requiritur, vt augumentum vnius anni fertilis, non sit euacuatum ab alijs sterilibus ibi. nu.25.
Augumentum mercedis regularur, vt remissio eiusdem cap.51.num.26.fol.512.& num.32. fol.512.
Operarum merces augenda est,si operæ vel cōmoditas, quæ inde resultat, aucta sit cap.51. n.27.fol.512.
Operæ an sint auctæ adeout sit augenda merces, vel non, standum est arbitrio Iudicis c. 51.n.31.fol.512.
Officium duplex exercens, duplex salarium consequi debet cap 51.n.28.fol.512.
Decl.procedere si quis locauit operas suas ad certa officia, secus si simpliciter ad inseruiendum cap.51.n.29.fol.512.
Decl.2.vt si quis locauit operas ad certa negocia, & emergant aliæ occupationes circa illa, non sit augenda merces, sed solum si emergant occupationes ad illam non pertinentes ibi.nu.30.
5 MERCES operarum præstitarum in inueniendis rebus perditis, potest peti absque præcedenti earum locatione cap.15. nu.20. fol. 141.
Decl.procedere si sint impensæ operæ, secus si res casu absque vllo labore reperta fuit ibi. num.21.
Habitans domum ab alio conductam simul cū conductore, non tenetur soluere pensionem domino cap.35.n.4.fol.369.
Habitans domum ab alio conductam, si soluit pensionem conductori, non potest molestari à domino cap. 35. n.9.fol.370.
Habitans domum ab alio conductam, tenetur domino in subsidium, si conductor non sit soluendo cap.35.n.7.fol.370.
Decl.procedere, si habitauit titulo lucratiuo ibi.n.8.
Mercedis solutio, quę exigitur ab eo, qui habitauit domum cum conductore, restringitur ad eius ratam cap.35.n.16.fol.370.
Ampl.etiam in duobus simul conducentibus ibi. num.17.
Lim.in eis personis, quæ tenentur ad alimenta, & habitationem erga conductorem ibi. num.18.
Vxor vt possit compelli soluere pensionem domus conductæ à marito, probandum est non potuisse maritum eam soluere de tempore habitationis præstitæ cap.35.n.15.fol.370.
Vid. in ver. *VXOR*.
Vidua continuans habitare domum conductā à marito, tenetur soluere mercedem pro tempore, quo inhabitauit post mortem viri cap.35.n.25.fol.371.
Vid. in ver. *VIDVA*.
Habitans iure familiaritatis cum domino, vel cum conductore, non tenetur soluere pensionem cap.35.n.31.fol.372.
Tutor habitans cum pupillis, non tenetur soluere pensionem cap.35. n.32. fol.372.
Vid. in ver. *TVTOR*.
Socius habitans domum communem, non tenetur soluere pensionem alteri socio tangentem cap.35.n.37.fol.375.
Vid.in ver. *SOCIVS*.
Duobus conducentibus vnam domum, vnus

non tenetur, nisi pro sua rata cap.35.nu.35. fol 372.
Ampl.etiamsi alius discesserit ob iurgia habitantis ibi.n.36.
Ingrediens domum alienam, & habitans si domus sit solita locari, & ipse solvrus conducere, tenetur soluere pensionem cap.35.nu. 48. fol. 373.
Et agendum conditione sine causa ad id quanti is qui inhabitauit esset domum conducturus cap.35.n.49.fol.374.
Et sufficit domino, vel probare solitum locandi,& conducendi,vel quanti is,qui inhabitauit esset aliam domum conducturus cap. 35.n.50.fol.374.

6 MERCES pro defensione proximi recipi non potest cap.15.n.23.fol.141.
Contrarium ibid.n.24.
Decl. vt merces recipi non possit à defendente, qui est in potestate cap.15.num.25. fol. 141.
Decl.2.non posse per dictam defensionem aliquid peti, sed potest à sponte dante recipi cap.15.n.26.fol.142.
Decl. 3. vt qui potest proximum liberare absque suo damno notabili, non valeat ad hoc locare operas suas ibi.n.27.
Aduocati, & alij Iuris professores mercedem in iudicio petere non possunt cap.15.nu. 66. fol. 146.
Vid.in ver. ADVOCATI.
Merces an debeatur vel ne, est quæstio facti, an scilicet partes consenserint eam deberi, vel non cap.35.n.102.fol.377.
Decl.tamen non sufficere probare voluntatem vnius partis ibi. n. 103.
Merces operarum punibilium licet peti non possit, tamen si soluatur repeti non potest cap.15.n.54.fol.145.
Corruente contractu locationis, merces non debetur, etiamsi conductor se obligauerit eam soluere tertio cap 25.n.56.fol.257.
Merces, an debeatur tertio promissa si partes voluntarie recedant à contractu vide in ver. CONTRACTVS num.3.

7 PRO MERCEDE operarum, seu salario competunt diuersæ actiones cap. 39. nu.29. fol.407.
Vid.in ver. ACTIO.
Principium locationis ad effectum solutionis mercedis non computandum à die celebrati contractus, sed rei traditæ cap. 23.nu. 124. fol. 237.
Pecuniæ valore mutato post locationem, qui valor attendendus in solutione mercedis relatiue cap.25.n.118.fol.236.

Donatio dotis facta famulæ, vel famulo pro eius filia, censetur animo compensandi cum mercede cap.35.n.143.fol.380.
Conductor dicitur molestare locatorem si ei mercedes non soluat cap.35.n.175. fol.378.
Contrarium ibi. n.176.
Decl.primam procedere, si agatur de prohibitione molestandi ipsi facta tanquam conductori cap.35.n.177.fol.378.
Decl.2. vt dicatur etiam molestare locatorē in vsufructu, si vltra non solutionem, nolit dimittere rem locatam ibi.n.178.

8 MERCES in casu mutationis dominij, debetur ei, cui spectaret perceptio fructuum, & pro rata pro qua spectaret cap. 36. nu.55. fol. 389.
Dominus post alienatam rem, non potest gaudere de pensionibus illius, sed debet, vel actiones ad eas exigendum cedere, vel exactas restituere cap.36.n.5.fol.388.
Merces rei venditæ, si debita pro fructibus tempore venditionis perceptis, spectat ad venditorem, & pro percipiendis ad emptorem, quamuis exacta sit cap. 36. num. 58. fol. 389.
Et si fructus percepti sint pro parte, pro ea parte debetur pensio venditori ibi. n.59.
Et in rebus in quibus fructus percipiuntur dietim, diuiditur pensio pro rata temporis ibi.n.60.
Et idem seruatur in pensione Ecclesiastica ibi. num.61.
Mercedes non exactas aliqui volunt reputari pro fructibus pendentibus cap. 36. num. 62. fol. 389.
In venditione facta fisco attenditur an dies solutionis pensionis euenerit, ad dignoscendum an spectet ad emptorem, vel ne cap.36. nu.63.fol.389.
Si ad emptorem transit ius coloniæ, debetur ei etiam pensio cap.36.n.64.fol.390.
Venditor potest sibi reseruare pensiones rei venditæ, quæ regulariter ad emptorem spectatet, & e contra cedere eas, quæ sibi essent debitæ cap.36.n.65.fol.391.
Decl.requiri pactum clarum nec sufficere clausulam *cedens &c.* ibi. n.66.
Minusque sufficere dictum esse *emptorem debere consequi omnia mobilia,& alia ad quæ tenetur conductor* ibi. nu.67.
Sufficeret tamen expressum esse emptorem assequi debere pensiones,nec posset intelligi de fructibus tantum cap.36.n.68.fol.390.
In restitutione fideicommissorum non veniunt fructus cap.36 n.69.fol.390.
Nec veniunt pensiones bonorum locatoram ibi. nu 70.

Lim. in casibus in quibus dominium bonorum transit ipso iure in fideicommissarium ibi. num.71.

Si fructus fideicommissi sint percepti in parte pro ea parte debetur pensio heredibus gravatis cap.36.n.72.fol.390.

Lim. secundum aliquos si locatio sit facta à testatore, vt tunc omnes pensiones inexactæ ad fideicommissarium pertineant ib.n.73

Decl.limitationem procedere in pensionibus, seu alijs annuis redditibus, qui non debentur respectu fructuum, seu aliarum commoditatum rei fideicommissariæ non autem in pensione rei locatæ ibi.n.74.

Fructus vbi debentur ratione alicuius oneris, etiam pensio debetur ad eamdem rationem cap. 36.n.78. fol.391.

Marito debetur pensio rei dotalis locatę propter onera matrimonij, & ideo pro rata temporis, quo illa sustinuit, & non attenditur perceptio fructuum cap.36.n.79.fol.391.

MERETRIX.

MERETRICES conducentes domum in vicinia honesta possunt expelli c.10.n.95.fol.56.

Meretrix potest locare operas suas in exercendis actis venereis cap.15.n.56.fol.145.

Meretrix, non præcedente pacto, non habet actionem pro mercede suarum operarum c. 15. n.57.fol.145.

Contrarium est magis receptum ibid.n.58.

Mulier quæ non est publica meretrix non potest petere mercedem fornicationis cap. 15. nu.59.fol.145.

Mulier quæ locauit operas suas in venereis,antequam eas præstiterit, non potest agere pro adimplemento contractus c.15.nu.64.&146.

MILITES.

MILITES conducere,vel fideiussores conductionum esse probibentur cap.10.n.15. fol.49.

Militi locans, & ignorans esse militem mercedem exigit cap.10.n.16.fol.49.

Et sufficit ignorantia præsumpta ibid.n.17.

Milites nostri temporis, vt gaudeant priuilegijs militum, requiritur, vt sint in expeditione cap.10.nu.19.fol.9.

Milites nosti temporis, vt gaudeant priuilegijs non est necesse, quod sint in loco hostili,vel in actu dimicandi cap.10.n.20. fol.49.

Milites quicumque stipendiarij, prohibentur conducere cap.10.n.21.fol.49.

Milites non prohibentur conducere pro suo vsu, & rerum ad militiam pertinentium c. 10.n.22.fol.50.

Milites titulati, vt comites, non prohibentur conducere c.10.n.24.fol.50.

Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus sunt strictè intelligendæ cap. 10.num.23.fol.50.

Miles creditor stipendij sui Corporalis accipientis à Principe pro se, & alijs militibus, præfertur in eo omnibus alijs creditoribus ipsius Caporalis, etiam anterioribus cap.41 n.45.fol.432.

MINISTER.

MINISTRI necessarij exercitio iurisdictionis Ecclesiasticæ gaudent exemptione à iurisdictione laicali cap.27.n.127.fol.284.

Minister censetur reconductus à successore pro eodem salario præstito ab antecessore cap.17 nu.30.fol.158.

Vide in ver. *FAMVLI*.

MINOR.

MINORIS bona innecta, & illata in prædium ab eo conductum sine decreto, non remanent hypothecata cap. 40. nu. 74. fol. 420.

Lim. 1. in mobilibus, quæ seruando seruari nno possunt cap.40. nu. 77. fol. 420.

Lim. 2. in minoribus, scholaribus, alijsque degentibus extra patriam suam sine curatore ibi. nu. 78.

Lim. 3. vbi minor prudenter conduxit ibid. nu. 79.

Contr. quia in obligatione minoris requiritur vtilitas, & decretum cap. 40. num. 80. & 81. fol. 420.

Minoris bona, si possideantur à locatore, possunt ab eo retineri quousque sit satisfactus. cap. 40. nu. 82. fol. 420.

Lex vbi vult inducere tacitam hypothecam in bonis minoris, id clare exprimit cap. 40. nu. 75. fol. 420.

Minoris priuilegium,quod eius bona non obligentur sine decreto,non procedit in mobilibus, quæ seruando seruari non possunt cap. 40. nu. 76. fol. 420.

Minores curatore curentes libere contrahere possunt cap. 6. nu. 16. fol. 27.

Minores possunt alienare fructus sine solemnitatibus cap. 16. nu. 17. fol. 27.

Minor non potest sine solemnitatibus ad longum tempus locare cap. 6. nu. 18. fol. 27.

Minor non potest annuum redditum perpetuo alienare cap. 6. nu. 20. fol. 28.

Minor iurans non contrauenire ex capite minoris ætatis, potest contrauenire ex alijs capitibus, secus si dixit ex quocumque capite cap. 18. nu. 84 fol. 174.

Minor non potest emphyteusim constituere cap.6. nu. 21. fol. 28.

Minor potest ad breue tempus locare cap. 6. nu. 22. fol. 28.

Minor potest locare res diu non duraturas cap. 6. nu. 23. fol. 28.

Minor non potest conducere c. 10. n. 3. fol 48.

Contrarium nu. 4. & seqq.

Minor curatore carens potest facere quem-

eamque contractum cap. 10. nu. 5. fol. 48.
Minor curatorem habens non bene contrahit sine illo cap. 10. nu. 6. fol. 48.
Minor prohibetur conducere vectigalia, & prędia fisci, cap. 10. nu. 12. fol. 49.
Minor si lædatur in conductione, habet restitutionem in integrum cap. 10. nu. 14. fol. 49.

MINVTA.

Minvta locationis, non probat locationem, cap. 22. num. 12. fol. 213.
Minuta æquiparatur tractatui cap. 22. num. 13. fol. 213.
Lim. non procedere si dictum, *locat, & tradit*, quia hæc verba important perfectioné contractus cap. 22. nu. 14. fol. 213.
Decl. procedere in tractatu in voce facto, secus in minuta, quæ passim solet ita concipi cap. 22. nu. 15. fol. 213.
Minuta æquiparatur tractatui de contractu faciendo cap. 16. nu. 67. fol. 154.

MOBILIA.

*De mobilibus in genere nu.* 1.
*In specie nu.* 2.

1 MOBILIA in domo existentia veniunt in locatione domus, si sint affixa ipsi domui cap. 23. nu. 47. fol. 230.
Mobilia, & instrumenta fundi non veniunt fundo vendito, vel legato cap. 23. nu. 76. fol. 232.
Secus autem in locatione fundi ibi nu. 77.
Decl. vt locator fundi præstare teneatur instrumenta pro fructibus liquidis colligendis ibi nu. 78.
Alia vero quatenus adsint tantum ibi. n. 79. fol. 233.
Mobilia per lapsum decennij præsumuntur cõsumpta cap. 19. nu. 150. fol. 190.
Decl. procedere in illis fragilioris materiæ ibi. nu 151.
Quæ autem sint fragiliora, & prius consumi censeantur ibi. nu. 152.
Mobilia locari possunt cap. 11. nu. 3. fol. 59.
Mobilium, & se mouentium valor probandus est per aliquos dies ante, & per aliquos post contractum cap. 19. nu. 183. fol. 192.
Mobilia vsu consumuntur, stabilia, & se mouentia ocio peiora fiunt cap. 7. nu. 72. f. 36.
Mobilia, & animalia non locantur ad rationem quinque pro centenario, sed ad maiorem cap. 19. nu. 41. fol. 182.

2 CALDARIVM murarum in domo eum ea venit cap. 23. nu. 51. fol. 230.
Claues, feræ, & claustra domus sunt cap. 23. nu. 49. fol. 230.
Libri scholarium, & Doctorum, arma militũ, & Breuiarium Clericorum sunt mobilia necessaria, & non cadunt sub hypotheca cap. 40. nu. 104. fol. 422.
Contr. quo ad hypothecam inuectorum, & illatorum ibi. nu. 105.
Decl. secundam procedere tantum in casu, quo non essent inuecta alia bona, quam pręfata ibi. nu. 106.
Et debebit locator probare non fuisse inuecta alia bona ibi. nu. 107.
Putealia, idest, id quo puteus operitur, funes, labra, & fistulæ domus sunt, & in locatione domus veniunt cap. 23 n. 50. fol. 230.
Statuæ affixæ etiam basibus, non veniunt in venditione domus cap. 23. nu. 54. fol. 231.
Decl. non procedere in perpetuo permansuris ad vsum, & quasi pars domus, vt recipientes aquam Ibi. nu. 55.
Decl. 2. non procedere in affixis ad ornatũ Ciuitatis ibi. nu. 56.
Ampl. etiamsi dictum sit, loco domum cum omnibus in ea existentibus, adhuc veniant solum existentia perpetui vsus causa cap. 23. nu. 57. fol. 231.
Lim. si domus locanda ostensa fuisset conductori statuis ornata ibi. nu. 58.
Vitreatæ, & telaria veniunt cum domo cap. 23. nu. 52. fol. 231.

MODICVM.

Modicvm dicitur, quod est intra sextam partẽ, nisi aliter sit opinio vulgi cap. 49. num. 17. fol. 488.

MODVS.

Modvs probandi valorem per testes est difficilis cap. 19. nu. 90. fol. 185.
Et est debilior modo probandi per peritos ibi. nu. 91.
Decl. testes deponentes de valore non teneri reddere rationem, quando est notorium etiam hominibus grossis cap. 19. n. 92. f. 185.

MOLENDINA.

Molendina in flumine natãtia reputantur mobilia, & alienantur sine solemnitatibus cap. 6. nu. 24. fol. 28.
Secus autem est in terræ cohærentibus ibid. num. 25.
Molendina locari possunt ad rationem duodecim pro centenario propter pericula cap. 19. nu. 40. fol. 182.
Molendina olei tacitè relocantur ad annum cap. 64. nu. 53. fol. 633.
Molendinum iunctum domui, & in quo habitatur, reputatur prædium vrbanum, alias reputatur rusticum cap. 40. nu. 148. f. 426.
De furno iudicatur, ac de molendino cap. 40. n. 150. fol. 426.

MONACHI MONASTERIVM.

Monachi prohibentur conducere nomine proprio, non Monasterij cap. 10. n. 75. fol. 45.

Mo-

Monachi, & Monasteria non habent ius petendi renouationem locationis cap. 62. nu. 72. fol. 614.

Monasterivm potest alienare sine beneplacito in aliud Monasterium eiusdem Ordinis cap. 14. §. 6. nu. 12. fol. 108.

Decl. vt si personæ eiusdem Ecclesiæ habeant præbendas separatas, tutior sit opinio, quod requiratur beneplacitum in alienatione facta inter eos c. 14. §. 6. n. 13. f. 108.

Vel saltem requiri Episcopi ibi. nu. 14.

Vid. in ver. *REGVLARES*.

MONS.

Mons erectus pro maritandis puellis, potest locare bona absque beneplacito cap. 14. §. 6. nu. 34. fol. 110.

Contrarium si sit applicatus loco Ecclesiastico ibi. nu. 35.

MORA.

*Incurritur, & excusatur nu. 1.*

*Purgatur n. 2.*

1 Mora incurritur per lapsum diei ad effectũ constituendi debitorem in mora cap. 37. n. 80. fol. 399.

Decl. procedere in eo qui contraxit, & diẽ apposuit; non in hærede ibi. nu. 81.

Secus si constaret de scientia hæredis, vel dies venisset tempore defuncti ibi. nu. 82.

Diei expressione cessante, mora incurritur in fine locationis per diem tacitam cap. 37. n. 83 fol. 399.

Debet tamen dies esse omnino certa ibid. nu. 84.

Mora, vt excusetur sufficit quælibet causa, etiã bestialis cap. 37. nu. 84. fol. 400.

2 MORAE PVRGATIO non admittitur stante iuramento in contractu cap. 55. nu. 51. fol. 549.

Contrarium, quod adhuc de æquitate canonica admittatur ibi. num. 52.

Lim. primam non procedere, si adsit tantum iuramentum assertorium, non autem de non contraueniendo cap. 55. num. 53. fol. 549.

Lim. 2. si non omisit soluere is qui iurauit, sed eius successor cap. 55. num. 54. fol. 549.

Celeris satisfactio quando dicatur ad effectum purgandi moram cap. 55. num. 55. fol. 549.

Tempus breue quando dicatur ad effectum purgandi moram cap. 55. num. 56. fol. 549.

Tempus ad effectum prædictum considerari debet à die acceptatæ resolutionis contractus cap. 55. num. 57. fol. 549.

Consideranda qualitas contractus ibi. n. 58.

Item si conductor erat præsens, vel absens cap. 55. num. 59. fol. 550.

Item qualitas personę conductoris ibi. n. 60.

Moræ purgationi vt locus sit, requiritur offerri solutionem re integra cap. 55. num. 61. fol. 550.

Moræ purgatio excluditur, si mora sit geminata cap. 55. num. 67. fol. 550.

Moræ purgatio admittitur etiam executione facta, si appellatum cap. 55. num. 67. fol. 550.

Moræ purgatio non excluditur, ex quo dominus declarauit velle locationem finitam cap. 55. num. 68. fol. 550.

Neque ex quo cœpit agere ibi. num. 69.

Et admittitur etiam post sententiam ibi. numer. 70.

Et in qualibet parte Iudicij ibi. num. 71.

Moræ purgatio de æquitate canonica datur semper, ac ius alterius non fuerit effectum deterius cap. 55. num. 74. fol. 550.

Secus si ius alterius sit effectum deterius, vel ei damnum resultet ibi. num. 75.

Lim. si petens purgationem moræ velit damnum ei reficere cap. 55. num. 76. fol. 551.

Secus si conductor petens purgationem moræ peccasset in faciendo cap. 55. numer. 77. fol. 551.

Soluens in parte facilius admittitur ad purgationem moræ quam qui nihil soluit cap. 55. num. 9. fol. 545.

Moræ purgatio de æquitate canonica datur semper re integra cap. 63. num. 42. fol. 624.

Etiam aduersus pactum resolutiuum ante acceptationem ibi. num. 43.

MORS.

Mors naturalis dicitur casus fortuitus cap. 49. num. 86. fol. 494.

Mors animalium quomodo probetur cap. 12. num. 114. fol. 82.

Mors animalis locati si naturalis cedit damno domini, si culposa damno conductoris c. 12. num. 19. fol. 70.

Mors animalis conducti aduecturam probatur per testes examinatos sine citatione. cap. 12. num. 64. fol. 74.

Mors equi conducti aduecturam probatur simplici fide cap. 12. num. 65. fol. 74.

Mortuo animali locato est in arbitrio domini recipere corium, & carnes in computum crediti sibi restituendi cap. 12. numer. 96. fol. 80.

MVLIER.

Mvlieres non possunt conducere gabellas cap. 13. num. 7. fol. 83.

Ampl. vt Mulieres nec possint succedere in locatione gabellarum cap. 13. num. 8. fol. 83.

Mulier quando fuerit iudicata capax emolumentorum gabellæ cap. 13. numer. 10. fol. 83.

Mulier tutrix, an teneatur seruare solemnitates in statuto requisitas in contractu mulieris, si

tutorio nomine locet cap.8. num.10,11.12, & seqq.fol.39.

Mulier tenetur seruare solemnitates statutarias, semper, ac lædi potest cap.8. numer.15. fol.39.

Mulier tutrix,an teneatur seruare simul solemnitates requisitas in contractibus mulierum, & requisitas in contractibus minorum cap.8. num.17.fol.40.

Mulier, quæ non est publica meretrix non potest petere mercedem fornicationis cap.15. num.59.fol,145.

Decl.procedere cessante expressa locatione, secus autem ea interueniente cap.15.nu.60. fol,145.

Mulier quæ locauit operas suas in venereis,antequam eas præstiterit, non potest agere pro adimplemento contractus cap.15.nu.64. fol.146.

Mulier vel eius hæredes tenentur stare locationi fundi dotalis à marito factæ cap.61.n.78. fol.583.

Lim. si locatio sit facta vltra tempus vnius anni cap.61.num.79.fol.583.

Contrarium est verius ibi.num.80.

Decl.limitationem procedere si vltra tempus longum,aliquod aliud inditium concurrat, quod maritus locauerat bona fide cap.61.num.81.fol.583.

Lim. 2. vt non teneatur stare præcisè, sed causatiuè, si nolit soluere interesse ibi. numer.82.

Ampl. mulierem teneri dare cautionem de releuando hæredes viri ab omni molestia conductoris cap.61.num.83.fol.583.

Sed ista cautio est ad cautelam, non necessaria ibi.num.84.

Mulier tenetur stare locationi bonorum parafernalium factæ à marito eorum administrationem habente cap.61. numer.85. fol.583.

## MVLTA.

Mvlta tractantur,quæ postea non fiunt cap.22 num,6.fol.213.

## MVTVS.

Mvtvs potest contrahere locationem, & conductionem cap.16.num.3.fol,148.

## N.

## NARRATIO.

NARRANS valorem pro quo beneficij bona fuerunt locata, licet verus valor beneficij sit maior,adhuc excusatur à pœnis regulæ de vero valore exprimendo cap. 19. num,27.fol,181.

## NAVIS.

Navis æquiparatur prædio vrbano cap.40. num.152.fol.426.

## NEGATIVA.

Negativa duplex affirmat cap.35. num. 138. fol.354.

## NEMO.

Nemo cogitur rem suam locare, vel vendere cap.20.num.2.fol.195.

Regula quod nemo cogatur rem suam vendere, patitur sexaginta, & octo fallentias relatiuè cap.20.num.5.fol.195.

Nemo alterius odio prægrauandus est cap.28. num.39.fol.296.

## NOBILITAS.

Nobilitas contrahentium debilitat coniecturas vsuræ cap. 10.nu.105.fol.57.

NOMEN vid. *VERBVM*.

## NOTARIVS.

Notarii solent semper stipulari pro quibus interest cap.12.num.31.fol.71.

## NOVALIA.

Novalia dicuntur semper ac post annum seritur cap.19.num.166.fol.191.

## NVLLITAS.

Nvllitas contractus inducta per extrauagantem ambitiosę dicitur impropriè pœna c.14. §.1.num.1.fol.121.

Nullitas locationis vbi non reperitur censeri debet locatio valida cap.14. §.12. num.25. fol.139.

Nullitas locationis bonorum Ecclesiæ vltra triennium absque beneplacito inducitur ipso iure cap.14.§.7.nu.1.fol.112.

Reliqua vid.in ver.*ECCLESIA* num.5.

## NVMMVS.

Nvmmis expressis, si sint plures species intelligitur de minoribus cap. 23. numer. 114. fol.236.

## NVNCIVS.

Nvncivs ad validitatem contractus debet esse destinatus cap.16.num.47.fol.152.

Nuncius pro validitate contractus non est remittendus cap.16.num.48.fol.152.

## O.

## OBEDIENTIA.

SVBDITORVM partes sunt Principi obedire cap.28.num.49.fol.297.

Inobediens dici non potest qui causas adducit non obediendi cap 28.num.50.fol.297.

Iussio secunda expectari debet quando mandatum videtur iniustum cap. 26. numer. 51. fol.297.

Decl.procedere si adsit ratio non obediendi ibi.num.52.

Iussio secunda est expectanda quando præceptum est contra legem etiamsi adsit derogatio cap.28.num.53.fol.297.

Idem si sit contra publicam vtilitatem ibi, num.54.

Idem si adsit suspicio, quod literæ sint falsæ ibi.num.55.
Et si actus non possit fieri sine peccato est expectanda secunda iussio etiamsi constet de certa scientia Principis ibi.num.56.
Præceptis Ministrorum, & Iudicum, si appareant iniusta, non parendum, sed appellandum, & ad superiorem recurrendum, & non recurrens dicitur in culpa cap.28.n.57. fol.297.
Intellige, si sint euidenter iniusta, alias non recurrens excusatur ibi. num.58.
Et sufficit notorium esse, quod diligentia fuisset superflua ibi.num.59.

OBLATIONES.

Oblationes factæ à volentibus conducere de certa quantitate non probant rem tantum reddere cap.19.num.23.fol.181.

OBLIGATIO.

*In solidum quando fit & quid releuet num.1.*
*Diuidua vel indiuidua quando fit & quid importet* ver. in ver. INDIVIDVVM.
*Cætera num.2.*

1 OBLIGATIO regulariter non censetur insolidum sed pro virili cap.26.nu.2. fol.262.
Et hæc regula procedit in locatione ibi. n.3.
Decl. contrarium procedere si locator locet simul duobus,& vtriusque fidem in solidum sequatur ibi.num.4.
Nec requiritur conductores obligari expressè in solidum, sed sufficit locantem singulorum personam considerasse ibi.num.5.
Obligatio in solidum inducitur etiam tacitè cap.26.num.6.fol.262.
Et sufficit quælibet coniectura ibi.num.7.
Conductores, si obligati sunt tantum pro virili vnus non debet conueniri pro parte alterius, secus si in solidum cap.26. num.8. fol.262.
Locatione facta pluribus in solidum ad vitam, vno decedente non reuertitur eius pars ad dominum cap.26.num.9.fol.262.
Obligatio in solidum arguitur ex qualitate rei si est indiuidua cap.26. num.10. & num.13. fol.263.
Socij locando,& conducendo obligantur insolidum cap.26.num.27.fol.264.
Decl.vt si locatio, & conductio fiat ab institore obligentur in solidum vsque ad ratam positam in societate tantum, secus si fiat ab vno ex socijs ibi.num.28.
Decl.2.procedere in societate antecedenti, non in ea quæ incidit ratione conductionis simul factæ ibi.num.29.
Decl. 3. intelligi respectu contrahentis cum eis, secus inter se, quia non obligantur nisi pro rata posita in societate ibi.num.32.
Particeps conductionis esse potest absque vera, & propria societate cap.26. num.30. fol.264.
Obligatio conductorum in solidum non resultat ex eo,quod ad vnum tantum res peruenerit cap.26.num.31.fol.264.
Ad inducendam obligationem in solidum,aliqui tenent requiri verba expressa ibi.nu.33.
Verius tamen est sufficere æquipollentia ibi. num.34.
Dictio *cuilibet* importat locationem esse factam pluribus in solidum cap.26. num. 35. fol.264.
Quæ sint alia verba idem importantia relatiue ibi.num.37.
Dictio *respectiuè* importat obligationem esse factam pro virili ibi.num.37.
Obligationem insolidum inducere, non est obligationem stringere,sed ampliare cap.26 num.38.fol.265.
Obligatio Cameralis non importat obligationem insolidum cap.26.num.39.fol.265.
Obligatio in solidum ex vna parte, denotat eamdem obligationem ex alia cap.26.n 4 . fol.265.
Decl. procedere si agatur de obligatione vnica, vel correspectiua, secus si de diuersis ibi.num.41.
Locatio licet facta sit pluribus in solidum, adhuc conductores faciunt sibi partem cap. 26. nu. 42. fol. 265.
Locator compellens vnum ex obligatis totum soluere, tenetur ei actiones contra alios cedere cap. 26. nu. 42. fol. 265.

2 OBLIGATIO antidoralis in foro exteriori non est efficax neque ad agendum, neque ad excipiendum cap. 35. nu. 155. fol. 381.
Obligatio contracta respectu rei, resoluitur deficiente re cap. 45. nu. 6. fol. 449.
Obligatio generalis non comprehendit vestes, nec alia mobilia necessaria debitori cap. 40. nu. 103. fol. 422.
Obligatio cameralis continet renunciationem omni legum auxilio cap. 45. nu. 1 1.fol.449.
Obligatio Cameralis in Curia semper censetur apposita propter solitum Notariorum præsertim Auditoris Cameræ. cap. 61. nu. 112. fol. 586.
In reliquo statu Ecclesiæ sunt decisiones hinc inde ibi. nu. 113.
Obligatio Cameralis non importat obligationem in solidum cap. 26. nu. 39. fol. 265.

OBSERVANTIA.

Observantia particularis non transit de persona ad personam cap. 17. nu. 16. fol. 158.
Obseruantia,quæ deducitur ad arguendam voluntatem partium, est obseruantia interpretatiua

tatiua cap. 17. num. 22. fol. 158.

Obseruantia interpretatiua facilius probatur cap. 17. nu. 23. fol. 158.

Et pro ea sufficit etiam vnicus contractus ib. num. 24.

Obseruantia interpretatina non probatur per testes interesse habentes cap. 17. num. 25. fol. 158.

Obseruantia ad inducendam præsumptionem beneplaciti, si adsit aliquod pactum valens contractum annullare probanda est in specie respectu illius cap. 14. §. 11. numer. 18. fol. 135.

Obseruantiam ad excludendam sufficiunt molestationes extraiudiciales cap. 14. §. 11. n. 15. fol. 135.

Decl. non sufficere protestationes clandestinas ibi. nu. 16.

Obseruantia, & solitum, ad hoc, vt non requiratur beneplacitum, debet probari in specie pacti controuersi cap. 14. §. 4. nu. 10. f. 101.

Et probari debet in specie rei de qua agitur ibi. nu. 11.

OBSTACVLVM.

Obstacvla, vbi sunt plura non sufficit vnum tollere cap. 14. §. 9. nu. 51. fol. 128.

OBVENTIONES.

Obventiones Ecclesiasticæ locari possunt cap. 10. nu. 78. fol. 54.

OFFICIALIS.

Officialis prohibetur contrahere siue officiū habeat annexam iurisdictionem, siue non c. 10. nu. 41. fol. 512.

Ampl. vt non valeat contractus etiam iuratus cap. 10. nu. 42. fol. 52.

Ampl. vt legibus prohibentibus officialem conducere, non valeat renunciari cap. 10. nu. 43. fol. 52.

Ampl. vt finito officio, contractus non reuiuiscat, nec ratificari possit cap. 10. nu. 44. fol. 52.

Lim. vt statim finito officio possit officialis conducere cap. 10. nu. 45. fol. 52.

Lim. 2. vt si officialis succedat in conductione, possit eam continuare cap. 10. nu. 46. fol. 52.

Lim. 3. vt possit conducere à non subdito cap. 10. nu. 47. fol. 52.

Lim. 4. vt possit contrahere de re in suo Territorio non existente cap. 10. nu. 48. fol. 52.

Lim. 5. in conductione rerum sibi necessariarum cap. 10. nu. 49. fol. 52.

Lim. 6. si specialiter sit concessum à Principe, vt conducere possit cap. 10. nu. 50. f. 52.

Lim. 7. si plures sint officiales, & aliqui locent, vel locationi auctoritatem præstent cap. 10. nu. 51. fol. 52.

Decl. limitationem procedere, si locatio facta pro iusto pretio cap. 10. nu. 52. fol. 51.

Lim. 8. si dictæ leges prohibentes officialibus conducere non sint in vsu cap. 10. n. 53. fol. 53.

Officiales locantes gabellas, non debent solitum alterare cap. 13. nu. 25. fol. 85.

Officiali salarium debetur à die, quo cœpit exercere tantum cap. 23. nu. 125. fol. 237.

Lim. si differat exercere de Principis licentia cap. 23. nu. 126. fol. 237.

Officiales Vniuersitatis tenentur stare locationi factæ ab antecessoribus cap. 61. nu. 286. fol. 602.

Ampl. etiamsi locantes essent officiales ad annum, & locassent pro maiori tempore ibi. nu. 287.

Decl. procedere in officialibus Vniuersitatum habentium administrationem, seu territorium, non in alijs cap. 61. nu. 288. f. 602.

Decl. 2. procedere tam in Officialibus generalibus, quam particularibus ibi. n. 289.

Officiales Communitatis non possunt conducere gabellas cap. 13. nu. 16. fol. 84.

Officiales, seu Representantes Communitatis habent mandatum cum libera cap. 7. n. 45. fol. 35.

Decl. procedere in Vniuersitatibus habentibus iurisdictionem, seu Territorium, non in alijs cap. 7. nu. 46. fol. 35.

Officiales Vniuersitatum possunt locare ad breue tempus, sed non ad longum, sine solemnitatibus cap. 7. nu. 47. fol. 35.

Officiales prohibentur facere contractum cum subditis cap. 10. nu. 35. fol. 51.

Officiales habentes ocium in loco suæ originis, an, & quas conductiones facere prohibeantur cap. 10. nu. 36. fol. 51.

Officiales perpetui non prohibentur conducere secundum magis communem cap. 10. nu. 37. fol. 52.

Officiales ad beneplacitum reputantur perpetui, & conducere possunt cap. 10. num. 38. fol. 52.

Officiales perpetui non possunt conducere à litigantibus cap. 10. nu. 39. fol. 52.

Officiales, an, & quando publice, & palam possint bona fide contrahere cap. 10. nu. 40 fol. 52.

Officialium magnorum operę consistunt in virtute, & quorum cap. 50. nu. 21. fol. 502.

OFFICIVM.

Officivm Iudicis numquam censetur sublatum etiamsi ... sit omne remedium cap. 2. nu. 56. fol. 247.

Officium Notariatus censetur tacite relocatum de die in diem cap. 64. nu. 54. fol. 63

Officiorum Curiæ dominium acquiritur per reseruationem decreti cap. 61. n. 18. fol. 57

Officij dominium acquisitum per reseruationem decreti transit ad hæredes ibi. nu. 19.
Officij fructus sequuntur dominium cap.61.nu.20. fol. 578.

OMNIA.

Omnia, quæ vendi possunt, possunt etiam locari cap. 11.n.5.fol.60.
Omnia quæ locari possunt, vendi non possunt cap.11.n.6.fol.61.

OPERAE OPVS.

*De vitio, & periculo num. 1.*
*De locatione, & conductione n.2.*

1 OPVS non potest dici vitiosum, ex eo quod non sit ad artis excellentiam cap.31. nu.13. fol.313.
Opus vt non possit dici vitiosum, sufficit tanti valere quanti fuit pro mercede promissum cap. 31.n.14.fol.313.
Operis conductor non tenetur præstare diligentiam exactissimam cap.31.n.15. fol.313.
Lim.vbi opus requirit diligentiam exactissimam ibi. n.17.
Lim. 2.si conuentum, quod opus approbari, seu mensurari debeat ibi. nu.18.
Conuentio, quod opus approbari seu mensurari debeat, operarium, omne periculum pertinere ad conductorem excepto casu fortuito 31.n.19.fol.314.
Et semper vsq; quo fuerit opus mensuratum, vel approbatum cap.31.nu.20.fol.314.
Hoc tamen non procedit si locator erat in mora mensurandi ibi. n.21.
Et periculum casu fortuito accidens ante approbationem non spectat ad dominum, si opus erat tale, vt approbari non possit ibi num. 22.
Operis periculum vbi pertinet ad conductorem intelligitur si eueniat tam opere perfecto, quam antea cap.31.n.23.fol.314.
Operis conductor si opus sit vitiosum, tenetur illud emendare, alias tenetur ad omnia damna cap.31.n.25.fol.314.
Statutum quod recipiens opus ab artifice, non possit post aliquod tempus reclamare, non procedit si artifex blandis verbis acquiescat recipientem cap.31.n.27. fol.314.
Operis periculum casu fortuito eueniens spectat ad dominum, secus autem si dolo, aut culpa conductoris cap.31.n.1.& n.9.fol.312.
Decl.procedere in locatione operis, non autem in locatione operarum ibi.n.2.
Ampl.etiamsi operæ locatæ sint ad faciendum opus ibi.nu.3.
Et non attenditur an solutio mercedis fuerit destinata vnica vice, vel dietim, sed solum an operarius susceperit opus in se cap.31. nu 4. fol. 312.
Nec dicitur suscepisse opus ad hunc effectum, si susceperit illud facere iuxta modellum, cum pacto, quod alias expelli posset cap. 31.n.5.fol.312.
Decl.2.non procedere in illis operibus, quæ propter earum excellentiam non locantur cap.31.n.6.fol.313.
Operis conductor tenetur de omni periculo eiusdem operis vitio accidente cap. 31.n.7. fol. 313.
Opus conducens implicite promittit diligentiam, ac se sufficienter peritum asserit cap. 31.n.8.fol.313.
Operis periculum vitio soli eueniens, cedit damno domini cap.31.n.9.fol.313.
Secus si sit pactum contrarium ibi.n.10.
Imperitia culpæ ascribitur conductori operis cap.31.n.11.fol.313.
Decl.non propterea esse necessariam perfectam scientiam ibi.n.12.

2 OPERAS SVAS locans tenetur eas præstare suis sumptibus cap.34.§.1.n.9.fol.335.
Et tenetur etiam præstare instrumenta necessaria cap.34.§.1.n.10.fol.335.
Et si eadem instrumenta rumpantur, tenetur ea de suo reficere ibi.n.11.
Operæ mensorum non admittunt nomen locationis cap.15 n.68.fol. 146.
Aduocati operæ non consistunt in solo labore, sed in probitate virtutis c.50.n.17. fol.501.
Artium liberalium operæ consistunt in probitate virtutis, non in solo labore cap.50.n.19. fol.502.
Doctorum operæ siue in legendo siue in iudicando, siue in Iudicibus assistendo non consistunt in solo labore, sed in probitate virtutis cap. 50.n.18.fol.501.
Grammaticorum, & Rhetorum operæ consistunt in virtute cap.50.n.19.fol.502.
Medicorum operæ consistunt in probitate virtutis cap.50.n.20.fol.502.
Officialium magnorum operę consistunt in virtute, & quorum cap.50.n.21 fol.502.
Proxenetarum operæ consistunt in labore, & idem de similibus cap.50.n.22. fol.502.
Operarum, seu facti locatio est si recipiens pecuniam nihil transfert cap.2.n.37. fol.8.
Decl.procedere quatenus factum tale sit vt locari soleat ibi.nu.38.
Si autem quid tradatur artifici, vt immutetur, & aliud fiat constituto pretio, est emptio, secus si vt eadem reddatur cap.2.n.39.fol.9.
Si artifex ipse ponat rem, non erit locatio, sed venditio ibi. n.40.
Decl. procedere si materia quam ponit sit principaliter, non autem si accessorie ibid. num.41.

Et si dubium sit an stet principaliter, attenditur an quantitas pretij conueniat valori cap. 2.n.42.fol.9.

Operas suas locare potest minor cap. 6. nu. 28. fol. 29.

Operas suas locare non potest minor sine solemnitatibus per statutum in contractibus minorum requisitis cap.6.n.31.fol.29.

Operæ hominum etiam liberorum locari possunt cap. 15.n.1.fol. 140.

Operæ possunt locari in perpetuum, seu ad vitam cap.15.n.3.fol.140.

Operas suas locans ad vitam potest se liberare soluendo interesse, vel seruiendo per alium cap.15.n.4.fol.140.

Operæ infantium, & defectæ senectutis hominum locari non possunt cap.15.n.5.fol. 140.

Operæ infantium, si locentur etiam pro tempore post infantiam, valet locatio pro ec c. 15.n.6.fol.140.

Operæ pro inueniendis rebus perditis locari possunt cap.15.n.19.fol.141.

Operarum pro inueniendis rebus perditis prestitarum merces peti potest absque præcedenti earum locatione cap. 15. numer. 20. fol.141.

Decl.procedere si sint impensæ operæ secus si res casu absque vllo labore reperta sit cap. 15.n,21.fol.141.

Operarum locatio non expirat, ex quo locans ita insenescat, vt eius operæ nullæ sint cap. 15.n.7.fol.140.

Operæ ad quas tenemur obligatione Iustitiæ locari non possunt cap.15.n.12. fol.140.

Operæ spirituales, & sanctæ locari possunt cap. 15.n.32. fol.142.

Decl.procedere in laboribus, qui fiunt circa opera sacra, & in operibus,quæ non sunt necessaria simpliciter in sacris, ac si ad ipsa sacra non habeatur intentio cap. 15. nu.33. fol. 142.

Operæ celebrationis Missarum, vel aliorum sacrorum, locari non possunt cap.15. nu.35. fol. 142.

Decl.vt non possit locari opus operarum,sed possit recipi aliquid ad sui sustentationem cap.15.n.36.fol.143.

Ampl.vt possit desuper pactum fieri cap. 15. nu.37.fol.143.

Vid.in ver. *PACTVM* nu. 3.

Operæ prauæ locari non possunt cap.15.nu.51. fol. 144.

Operarum punibilium merces, licet peti non possit, tamen si soluatur non potest repeti c. 15.n.54.fol.145.

Vid. in ver. *SALARIVM* nu. 1.

Operæ quædam propter excellentiam locari non possunt cap.15.n 67.fol.146.

Actio redhibitoria non habet locum in locatione operis cap.31.n.24.fol.314.

ORNAMENTA.

ORNAMENTA veniunt in venditione equi, si equus ostensus fuit ornatus cap.23.num.59. fol.231.

OSTIVM.

OSTIA, & fenestras reaptare tenetur locator c. 34.§.1.n.5.fol.334.

Decl.procedere in solitis, & necessarijs secus si ad commodiorem vsum fiant cap. 34. §.1.n.6.fol.335.

OVES.

OVES reddunt scutum vnum pro qualibet cap. 19.n.44.fol.182.

PACTVM.

*De pacto in genere* n. 1.

*De pacto nudo* nu.2.

*Quædam pacta in specie* nu.3.

*Cætera vide in suis verbis posita de pactis circa melioramenta* in ver. *MELIORAMENTA* num.5.

P.

1 PACTA INTELLIGI debet prout de iure cap.49.n.1.fol,487.& cap. 63. nu. 54.fol.625.

Sed prius habenda ratio, vt aliquid operentur & postea facienda restrictio, vt quando minus fieri potest iuri communi deroget c. 63. n.55.fol.625.& cap 49.n.6. fol.488.

Pacta conuenta in locatione sunt diligenter attendenda cap.23.n.129.fol.237.

Pacta in locatione habent vim legis cap.23. n. 130.fol.237.

Decl.procedere quatenus sint licita, & honesta, alias sunt inefficacia ibi. n. 131.

Pacta dubia in locatione debent intelligi iuxta eius naturam cap.23.n.132.fol.238.

Pacta intelligi debent iuxta iuris dispositionem in quantum fieri potest cap. 23. numer. 134. fol.238.

Lim.si adsit vulgaris loquendi consuetudo in contrarium, quia ea magis attenditur ibi. num.135.

Pacta prohibita, quando non sunt contra substantiam contractus, vitiantur, & non vitiant cap.24. n.63.fol.248.

Pactum correspectiuum ad contractum censetur ei inesse cap.25.n.53.fol.256.

Ampl.in pacto existente in contractu correspectiuo ibi.n.54.

Decl. procedere si pactum conueniat alteri contractui & non sequatur absurdum c. 25. n.55.fol. 256.

Pactum non mutat naturam actus super quo interponitur cap. 15 n.38. fol.143.

Pactum damnosum an sit recompensatum in fauo-

fauorabilibus, statuit arbitrio prudentis c. 12.n.58.fol.74.
Interpretatio pacti semper facienda est contra illum ad cuius fauorem fuit appositum, & qui in eo se fundat cap.49.n.15.fol.488.
Pactum circa substantiam, & primeuam naturam contractus non valet cap.49.n.23.f.489.
Pactum partis comprehenditur in pacto quando alias nihil operaretur cap.49. numer. 30. fol. 490.
Et comprehenditur si prouenit culpa locatoris lege permittente ibi. n.31.
Pacto quando quis non cogitur vti, potest vti dispositione iuris cap.vlt. nu. 16.
A pacto ad statutum valet argumentum affirmatiue ductum cap.63.n.73.fol.627.
Pacta accidentalia contractus locationis possunt conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus cap. 16.n.30.fol.150.
Pacta facta in locatione possunt conferri in arbitrium tertij cap.16.n.64.fol.154.
Pacta concordanda, si seruata sint conditionaliter denotant imperfectionem contractus cap.16.n.65.fol.154.
Pacta ad dignoscendum, qui contractus sit, magis attenduntur, quam denominatio cap. 3.n.10.fol.12.
Quæ pacta indicent factam esse venditionem vid.in ver. *VENDITIO*, & sic de emphyteusi, & similibus.

2 PACTVM NVDVM non est efficax, nec parit actionem cap.22.n.86.fol.221.
Decl. procedere de iure ciuili, non autem de iure canonico ibi.n.87.
Decl.2.non procedere si is cui factum est pactum, aliquod damnum est passus cap. 22. num 88.fol.221.
Decl.3.vt inter viros probos verecundum sit negare promissa per pactum nudum ibid. num. 89.
Decl. 4. vt si promissio sit facta interposita stipulatione, fiat efficax ibi.nu.90.

3 PACTVM FRANCANDI pro certo pretio in locatione appositum, facit contractum similem venditioni cap.45.num.85.fol.457.
Pactum *quod capitale sit saluum* in societate est prohibitum cap.12.num.43. fol.72. sed vid. in ver. *SOCIETAS* num.3.
Pactum *quod damnum debeat totum ab vno sentiri* est improbum, & sapit vsuram cap. 12. num.49.fol.73.
Pactum *recipiendi aliquid pro celebratione Missarum* vltra alias rationes, sustinetur etiam ex quo paciscens priuat se sua libertate aliud faciendi cap.15.num.39.fol.142.
Lim. vt non valeat dictum pactum, si factum ex auaritia, vel alia circumstantia damnabili ibi.num.41.
Pactum *quod locatio censeatur tacitè renouata per continuationem absque disdicta* est expressio eius, quod tacitè inest cap.14. §.2.nu.11. fol.92.
Pactum *quod res certo casu censeatur vendita iusto pretio* valet in mutuo cap.17. num.45. fol.160.
Et valet etiam generaliter, si adhæreat alteri contractui, secus si de per se fiat cap.17.n.46 fol.160.
Pactum de *preferendo conductorem* in noua locatione debet esse conuentum cum ipso domino, vel eius Procuratore speciali cap.20. num.59.fol.199.
Pactum *quod locatio duret ad certum tempus* est onerosum conductori cap. 20. numer. 66. fol.200.
Pactum *redimendi* quandocumque præscribitur per triginta annos cap. 10. numer. 117. fol.58.
Lim. aduersus eum qui non retinet cap. 10. num. 118.fol.58.
Lim.2.si contractus sit simulatus in fraudem vsurarum cap.10.num.119.fol.58.
Facultas redimendi ex pacto non expirat per lapsum temporis in pacto præfixi, si venditio sit pro modico pretio cap.10. num. 120. fol.58.
Decl. procedere si pretium sit valde modicum cap.10.num.121.fol.58.
Pactum, *quod animalia locata si deteriorata sint, cedat damno conductoris*, intelligitur de deterioratis culpa illius, non casu fortuito cap.12 num.8.fol.69.
Pactum, *quod bestia restituantur in fine locationis*, intelligitur quatenus extent cap.12.n.9. fol.69.

P A L E A.

Palea computatur inter fructus cap.5. nu.36. fol.24.
Palea æqualiter diuidenda cum colono partiario, nisi pacta aliter ferant cap. 5. num. 37. fol.24.

P A P A.

Papa difficilius reuocat facta prædecessorum suorum, quam sua propria cap.61.num.210. fol.595.
Alienationem bonorum Ecclesiæ auctorizare est de specialiter reseruatis Papæ cap. 14. §.9.num.54.fol.128.
Papa si præuentiuè relocauerit, seu inuestiuerit de feudo nondum aperto, non debet successor contrauenire cap.61.nu.211. fol.595.
Papa quando disponit de re spectante ad principatum temporale, censetur disponere tanquam Princeps temporalis, non tanquam

Ecclesiæ Supremum Caput cap.63.num.71. fol.626.
Vbi Papa ibi Roma cap.10.num.24.fol.50.
Papa concedens aliquam potestatem eam à se non abdicat.sed maiorem retinet cap.14.in princ.num.8.fol.87.
Papa habet plenam administrationem bonorũ Ecclesiarum inferiorum, & earum Prælati solum vsum, & gubernium cap.14. in princ. num.13.fol.88.
Papa solus potest alienare bona Ecclesiæ cap. 14.num.14.fol.88.
Papa habet auctoritatem à Deo,non à subditis cap.14.§.1.num.3.fol.89.
Papa in generali dispositione non solet comprehendere ea,quæ sunt contra ius cap.14. §.10.num.41.fol.133.
Papa præsumitur facere locationem anticipatam ex causa cap.14.§.12.num.20.fol.138.

PARS.

Pars exigua magni predij non potest alienari sine beneplacito cap. 14. §. 3. numer. 6. fol.95.
Partes non consensisse in solo triennio arguitur ex diuersitate pensionis in sequenti cap.14. §.7.num.14.fol.114.

PARTICVLARIS RES.

Particvlaris res alteri rei particulari accedere, & dettius pertinentijs esse non potest cap.23.num.100.fol.235.

PARTITA.

Partitis libri aliquibus verificatis,arguitur in totum verus cap.19.num.62.fol.183.
Verificatio aliquarum partitarum non adeo operatur ad augendam fidem, vt error ad eã minuendam cap.19.num.63.fol.183.
Partitæ verificatæ,vt operentur augeri fidem, debent esse in summa considerabili cap.19. num.64.fol.183.
Vel debent esse connexæ ibi.num.65.

PASTOR.

Pastor conductus ad custodiendum, tenetur de periculo animalium culpa sua interueniente cap.12.num.97.fol.80.
Pastor tenetur de culpa leuissima cap.12.n.98. fol.80.& num.99.vbi secus in conductore.
Pastor tenetur probare animalia decessisse absque sua culpa cap.12.num.10.& 101.fol.81.
Et quomodo se gerere debeat num.102.
Pastoris dicto statur in leuibus,& difficilis probationis cap.12.num.103.fol.81.
Pastor debet adhibere custodem, sufficientem cap.12.num.109.fol.81.
Lupi si comedant oues imputatur culpæ pastoris cap.12.num.104.fol.81.
Furtum animalium imputatur culpæ pastoris, & quando secus cap.12.nu.105.106.& 107. fol.81.

PATER.

Pater tenetur præstare habitationem filio cap. 35.num.11.fol.370.
Vid.in ver.HABITATIO.
Pater in bonis filij habet maiorem auctoritatẽ quam alij administratores cap.7. n.52.& 35.
Pater habet administrationem bonorum filij, etiamsi alij dati sint administratores,nisi verba repugnent cap.7.num.53.fol.35.
Pater habet administrationem in spiritualibus, & annuis, vti sunt beneficia cap.7. num.54. fol.35.
Pater non habet administrationem in eis in quibus non habet vsumfructum cap.7. n.55. fol.35.
Potest tamen habere administrationem datiuam cap.7.num.56.fol.35.
Pater habet administrationem bonorum filij infantis, quamuis vsumfructum non habeat cap.7.num.57.fol.35.
Pater administrator bonorum filij,potest locare ad longum tempus sine decreto cap. 7. num.58.fol.36.
Decl. procedere si eum administratione habeat vsumfructum,alias secus cap.7.num.59 fol.36.
Et si concurrat legitima causa cap.7.num.60 fol 36.
Pater si alienat bona filij, probandum, quod habuerit causam cap.7.num.61.fol.56.

PATRONVS.

Patronvs Ecclesiæ potest se opponere alienationi bonorum, si fiat sine causa cap.14.§.9. num.38.fol.127.
Patronus beneficij non est citandus in alienatione bonorum eiusdem cap.14.§.9.num.34. fol.127.
Contraria opinio est tutior ibid.num.35.
Patronus Ecclesiæ, si indiget est alendus ab ea cap.14.§.9.num. . 6.fol.127.
Decl. procedere si Ecclesia habeat fructus exuberantes, ad ea quæ sunt sibi necessaria, cap.14.§.9.num.37.fol.127.

PAVPER.

Pavperes, & miserabiles personæ habent priuilegium ad compellendum vendere, & locare cap.20.num 17.fol.196.
Pauperes, & miserabiles personæ habent prælationem in noua locatione, cap.20.nu.110. fol.203.
Paupertas non est probanda, sed præsumitur cap.39.num.34.fol.408.
Pauperes, & miserabiles personæ habent priuilegium in Vrbe, vt alijs creditoribus præferantur ex Bulla Pij V. pro scutis quinquaginta cap.41.num.42.fol.432.
Etiamsi sint creditores pro maiori summa ibi. num.43.

Et prædictum priuilegium seruari debet à quocumque Iudice ordinario ibi.num.44.

PECVNIA.

Pecvnia est apud omnes gentes in vsu cap. 1. num. 34. fol. 4.
Pecunia fuit inuenta per multos annos post ius gentium cap.1.num.32.fol.4.
Pecuniæ nomine omnia corpora continentur cap.1.num.16.fol.3.
Lim.si dictum pecunia numerata ibi.n.17.
Pecuniæ nomine veniunt ea quæ pondere, numero, & mensura consistunt cap 5. num.8. fol.22.
Pecuniæ non possunt condici ab eo qui non soluit,licet ei pecunia profuerit cap.35.n.5. fol.369.
Lim.in subsidium, si ille qui pecuniam dedit non sit soluendo ibi.num.6.
Pecuniæ minoris alienantur sine solemnitatibus cap.10.num.3.fol.48.
Pecuniæ hodie maior quantitas adest, & ideo minoris æstimationis est cap.19 numer.160. fol. 190.
Pecuniæ valore mutato post locationem, qui valor attendendus sit in solutione mercedis cap.23.num.118.fol.236.
De pecuniæ versione vid.in verbo *VERSIO*.

PEDAGIVM.

Pedagivm quod in fundo vendi consueuit,non venit in locatione fundi cap.23. numer.90. fol.234.

PAENA.

Paena est cum minuitur patrimonium,vel tollitur aliquod ius quęsitum,non autem quando impeditur lucrum cap.14. S.8. numer.2. fol.121.
Pœnæ *extrauagantis ambitiosæ* contra alienantes, sunt excommunicatio, & beneficiorum priuatio, & quid si sit Episcopus, vel Abbas cap.14.S.8.num.3.fol.121.
Pœnæ *extrauag.ambitiosæ* non incurruntur sine contemptu, & dolo cap.14. S.8. numer.6. fol.122.
Pœnæ *extrauag.ambitiosæ* contra alienantes bona Ecclesiæ non incurruntur nisi à Prælatis, & alijs administrationem habentibus cap.14 S.8.num.11.fol.122.
Ampl. etiamsi alij subditi alienationi consensum præstiterint cap. 14. S.8. numer.12. fol.122.
Pœnæ prædictæ vt incurrantur, necessaria est actualis traditio, nec sufficit instrumentum alienationis, nec clausula constituti cap.14. S.8.num.13.fol.122.
Pœnæ *extrauag. ambitiosæ* non incurruntur, si alienatio sit facta per Procuratorem cap.14. S.8.num.15.fol.122.
Pœna priuationis beneficii, cuius bona alienantur sine beneplacito, imponitur ipso iure in *extrau. ambitiosæ* cap. 14. S.8. nu. 18. fol. 123.
Pœna imposita ipso iure in *extrauaganti ambitiosæ*, adhuc requirtur sententia declaratoria cap. 14. S. 8. n. 19. fol. 123.
Pœnas ad euitandas sufficit qualibet causa credendi cap. 14. S. 1. nu. 9. fol. 90.
Regulares locantes vltra triennium absque licentia Sacræ Congreg. Conc.,vltra excommunicationem, incurrunt etiam pœnam priuationis vocis cap. 14. S. 8. nu. 4. fol. 121.
Nullitas contractus inducta per *extrauag. ambitiosæ*, dicitur improprie pœna cap.14. S.8. nu. 1. fol. 121.
Causa qualiber, etiam bestialis, excusat à pœna cap. 14. S. 8. nu. 5. fol. 121.
Error facti excusat omnes à pœnis, iuris autem error excusat idiotas, & alios si sit dubium cap. 14. S. 8. nu. 8.fol. 122.
Alienans bona Ecclesiæ bona fide,& conditionem Ecclesiæ meliorem faciens, excusatur à pœnis *extrauag. ambitiosæ*, & à peccato cap. 14. S.8. nu. 9. fol. 122.
Lim.si iurasset non alienare, quia peccat, & sit periurus ibi. nu. 10.
Alienans bona Ecclesiæ incurrit pœnas etiamsi fecerit alienationem cum clausula,*salua*, & *reseruato beneplacito apostolico* cap. 14. S. 8. nu. 14. fol. 122.
Procurator non potest facere incidere suum principalem in pœnas, nisi habeat mandatū speciale ad ita contrahendum cap. 14. S. 8. nu. 16. fol. 122.
Ampl. vt non sufficiat generale cum libera, sed requiratur indiuiduum ibi. nu.17.f.123.

PAENITENTIA.

Paenitentiae locus est in contractibus innominatis reintegra cap. 12. nu. 28. fol.71.
*Pænitentiæ* locus non est in contractibus nominatis cap. 12. nu. 29. fol. 71.

PENSIO.

De pensione, seu mercede locationis vid. in ver. *MERCES*.
Pensio Ecclesiastica locari nō potest vltra triēnium sine Beneplacito Apostolico cap. 14. S. 5. nu, 5. fol. 105.
Lim. in reseruata in Beneficio Hyspano ad fauorem Itali ibi. nu. 6.

PERICVLVM.

Pericvla in se suscipere, & periculis renunciare idem ęst cap. 49. nu. 49. fol. 490.
Periculi nomine late sumpto veniunt etiam casus fortuiti cap. 49. n. 51. fol. 491.
Ex eo quod quis tenetur de periculis, non infertur, quod teneatur de casibus fortuitis cap. 49. nu. 52. fol. 491.
Periculi assumptio simpliciter facta, non suffi-

 cit,

ein, vt veniant casus fortuiti cap. 49. nu. 55. fol. 491.

Periculum animalis conducti, vt spectet ad conductorem, requiritur eius culpa saltem leuis cap. 12. nu. 62. fol. 74.

Periculum animalis locati ad vecturam cessante culpa conductoris spectat ad dominum cap. 12. nu. 61. fol. 74.

Periculum diuini iudicij comprehendit omnes casus fortuitos cap. 12. nu. 7. fol. 69.

Periculum rei venditæ spectat ad emptorem cap. 2. nu. 5. fol. 6. & cap. 45. nu. 2. f.448.

Periculum rei locatæ spectat ad locatorem cap. 2. nu. 6. fol. 6.

Periculum rei locatæ culpa conductoris eueniens ad eum spectat cap. 12. nu. 6. fol. 69.

Periculum operis casu fortuito eueniens, spectat ad dominum, secus autem, si dolo, aut culpa conductoris cap. 31. nn. 1. fol. 312.
Vid. in ver. *OPERIS PERICVLVM*.

Pactum, quod periculum sit conductoris, restringitur ad periculum, præter naturam contingens cap. 12. nu. 10. fol. 69.

Pactum, quod periculum spectet ad conductorem, alterat naturam locationis cap. 12. nu. 12. fol. 69.
Et secundum aliquos reddit contractum iniustum ibi. nu. 13.
Ampl. vt dictum pactum sit peccaminosum, etiamsi factum animo non vtendi cap. 12. nu. 14. fol. 69.
Lim. vt dictum pactum non impediat executionem contractus in foro fori cap. 12. num. 15. fol. 69.
Et quod de se solo non vitiet contractum, nec sit nultum ibid. nu. 20. fol. 70.

Pactum prædictum non est contra naturam contractus locationis cap. 12. nu. 16. f. 69.
Vel saltem non est contra substantiam ibid. nu. 17.

Pactum prædictum est onerosum, sed potest esse recompensatum alijs pactis cap. 19. nu. 18. fol. 69.

Periculum in se suscipiens tenetur ad id, quod subsequitur obligationi prouenienti ex natura contractus cap. 29. nu. 51. fol. 303.

Culpa qualibet cessante non tenetur conductor etiamsi periculum in se susceperit cap. 29. nu. 512. fol. 303.

Artifex suscipiens in se periculum gemmæ insculpendæ, tenetur etiamsi periculum veniat potius vitio materiæ, quam eius culpa cap. 29. nu. 53. fol. 303.

Periculum rei in venditione conditionali eueniens pendente conditione regulariter spectat ad venditorem cap. 45. nu. 68. fol. 455.

Periculum rei in venditione transit in emptorē cap. 45. nu. 63. fol. 454.
Ampl. procedere tam vendita re quam etiam si venditum sit quid rei accessorium ib. n. 64.
Decl. procedere venditione perfecta ibid. num. 65.

Venditis fructibus nascituris periculum, quod non nascantur spectat ad venditorem cap. 45. nu. 67. fol. 455.
Vid. in ver. *FRVCTVS*.

Periculum in opere eueniens vitio soli non cedit damno conductoris operis cap. 50. num. 40. fol. 503.


PERITI PERITVS.


*De eorum electione nu.* 1.
*Quomodo procedere, & referre debeant nu.* 2.
*Quot, & quales esse debeant nu.* 3.
*Eis statur, vel non nu.* 4.

1 PERITORVM electio est subsidiaria quatenus deficiant omnes aliæ probationes cap. 34. §. 5. nu. 1. fol. 360.

Peritorum electio est necessaria, & de ea constare debet cap. 34. §. 5. nu. 4. fol. 360.
Nec sufficit ad eam probandam, quod quilibet peritus se electum enunciet ibi. nu. 5.
Probatur tamē electio per duos testes ib. n. 6.

Ad electionem peritorum proceditur executiue, & summatim cap. 34. §. 5. nu. 7. f. 360.
Et etiam in die feriata ibi. nu. 8.

Peritorum electio licet de iure possit fieri à solo Iudice, tamen de consuetudine fit à partibus mandante Iudice cap. 34. §. 5. nu. 9. fol. 360.
Et in discordia, vel contumacia partium fit à Iudice ibi. nu. 10.
Et quando Iudex vult eligere peritos debet monere partes ad interessendum, seu illas citare cap. 34. §. 5. nu. 11. fol. 360.
Et prædictis non seruatis electio est nulla, & relatio non probat ibi. nu. 12.

Electio peritorum ab vno facta non nocet alijs cap. 34. §. 5. nu. 13. fol. 360.
Ampl. vt nec ab eo causam habentibus ibi. nu. 14. fol. 361.
Secus si sit cessionarius eius qui elegit exceptionem facta post electionem ibi. n. 15.

Defectus citationis ad videndum eligi peritos, sanatur per subsequentem intimationē electionis, vel aliam scientiam cap. 34. §. 5. nu. 6. fol. 361.

Periti pro mensuratione facienda de consuetudine eliguntur à partibus, mandante Iudice cap. 24. nu. 76. fol. 249.

In electione peritorum necessaria est citatio ib. nu. 77.
Et vbi pars est contumax, eligit Iudex ibid. nu. 78.

Styllus est vt quælibet pars suum eligat, & vna deficiēte supplet Iudex c. 34. §. 5. n. 18. f. 361.

Lim. si vtraque pars in vno consentiat, quia illi statur cap. 34. §. 5. nu. 19. fol. 361.
Et sufficit tacitus consensus per non contradictionem ibi. nu. 20.
Decl. tamen non sufficere vnam partem consensisse electioni factæ ab alia, quia censetur consentire, vt eligat peritum suum, & quando secus cap. 34. §. 5. n. 21. fol. 361.
Lim. 2. si vnus tantum reperiatur peritus in loco ibi. nu. 22.
Decl. limitationem non procedere in materijs grauibus, quia debent peti à locis vicinis cap. 34. §. 5. nu. 23. fol. 361.
Contrarium tenent aliqui ibi. nu. 24.
Prima procedit si materia vere sit grauis, & possunt haberi periti in loco non valde distanti cap. 34. §. 5. nu. 25. fol. 361.
Lim. 3. si agatur de re parui valoris, & facilis æstimationis ibi. nu. 26.
Lim. 4. si vnus peritus sit valde excellens, & plurimæ integritatis ibi. nu. 27.
Lim. 5. si sit deputatus à publico ibi. nu. 28.
Decl. præfatas limitationes procedere si electus sit vere peritus cap. 34. §. 5. nu. 29. fol. 361.

2 PERITI debent præstare iuramentum de bene, & fideliter æstimando cap. 34. §. 5. n. 32. fol. 361.
Decl. procedere in electis à Iudice, secus in electis à partibus cap. 34. §. 5. n. 33. f. 361.
Intellige de electis sponte, secus si mandante iudice ibi. nu. 34.
Periti debent accedere ad locum, vbi res est æstimanda, & citandæ sunt partes ad interessendum æstimationi cap. 34. §. 5. nu. 35. fol. 362.
Secus si citatio fuerit partibus remissa cap. 34. §. 5. nu. 36. fol. 362.
Vid. in ver. CITATIO.
Periti, vt recte procedant requiritur citatio ad videndum fieri mensurationem cap. 24. nu. 81. fol. 249.
Ampl. etiamsi præcesserit electio iudicialis ibi. nu. 82.
Periti, vt recte referant requiritur citatio ad videndum eos referre cap. 24. nu. 83. f. 249.
Decl. sustineri posse relationem absque dicta citatione si aliæ præcesserunt ibi. nu. 84.
Decl. 2. vt dicta citatio ad videndum referre possit etiam fieri ex post ibi. nu. 85.
Periti in relatione debent reddere rationem dicendo se mensurasse, seu mensurare fecisse cap. 24. nu. 86. fol. 249.
Periti, vt probent valorem de tempore præterito de quo viderunt rem, debent examinari tanquam testes, & quomodo deponere debeant cap. 19. nu. 75. fol. 184.
Periti debent procedere per se ipsos, nec possunt subdelegare cap. 34. §. 5. n. 40. fol. 362.
Lim. quo ad nudum ministerium, puta mensurationem ibi. nu. 41.
Aestimari debet res simul, non per partes cap. 34. §. 5. nu. 42. fol. 362.
Relatio peritorum debet esse aperta, & clara cap. 34. §. 5. nu. 45. fol. 362.
Periti debent seruare formam in depositione sibi præscriptam cap. 34. §. 5. nu. 48. f. 363.
Peritorum in relatione facienda, requiritur citatio partis ad videndum referre, vel ad dicendum contra relationem cap. 34. §. 5. n. 51. fol. 363.
Periti debent referre cum iuramento in actis, seu relationem scriptam cum iuramento producere cap. 34. §. 5. nu. 56. fol. 363.
Decl. procedere, si non iurarunt in susceptione officij, & iuramentum erat necessarium cap. 34. §. 5. n. 57. fol. 363.
Periti referre possunt etiam in die feriata cap. 34. §. 5. nu. 61. fol. 363.
Periti non tenentur reddere rationem de sua relatione cap. 34. §. 5. nu. 46. fol. 362.
Decl. procedere quando iudicium periti consistit in mera operatione intellectus, secus si consistat in facto cadente sub censu corporis ibi. n. 47.

3 PERITI debent esse saltem duo cap. 34. §. 5. nu. 17. fol. 361.
Si duo electi, & vnus tantum referat, & de tertio Perito si discordet ab omnibus an ei standum vid. infra nu. 4.
Periti eligendi debent esse vere tales, ac personæ honestæ cap. 34. §. 5. nu. 30. fol. 361.
Periti ad probandum valorem melioramentorum, non sufficit, quod sint muratores, & aliqualiter intelligentes, sed probandum quod sint Architecti cap. 34. §. 5. num. 31. fol. 361.

4 PERITI non valent æstimare nisi ea quæ eorum oculis subijciuntur cap. 19. n. 68. f. 184.
Periti ex inspectione rei de præsenti, valent dignoscere valorem de tempore præterito cap. 19. nu. 69. fol. 184.
Contrarium de magis communi ibi. nu. 70.
Decl. hoc contrarium magis procedere si longum tempus intercessit cap. 19. nu. 71. fol. 184.
Vel si modicum, adsit aliqua causa mutationis valoris ibi. nu. 72.
Periti difficilius possunt valorem temporis præteriti æstimare, si de illo rem non viderunt cap. 19. nu. 74. fol. 184.
Peritorum relationi statur etiamsi referant de credulitate c. 34. §. 5. n. 49. fol. 363.

Decl. procedere in eis, quæ certo sciri non possunt ibi. nu. 50.
Periti si sunt duo, & vnus tantum referat non, attenditur relatio cap. 34. §. 5. n. 58. f. 362.
Possunt tamen vterque per se separatim referre ibi. nu. 59.
Intellige quando sunt duo periti electi vnus pro parte, secus si sint electi ab vtraque cap. 34. §. 5. nu. 60. fol. 363.
Peritorum relationi standum est ibi. nu. 62.
Sed vt ei stari debeat, debet constare de eorum electione cap. 34. nu. 79. fol. 249.
A Peritorum relatione datur appellatio cap. 34 §. 5. nu. 63. fol. 364.
Ampl. dari etiam ei qui peritum approbauit cap. 34. §. 5. nu. 64. fol. 364.
Ampl. 2. dari etiam ei, qui promisit relationi stare, si non dixit, *& cuicumque æstimationi* ibi. nu. 65.
Si a relatione peritorum appellatum est, deueniendum est ad electionem peritorum cap. 34. §. 5. nu. 66. fol. 364.
Decl. vt à relatione peritorum liceat appellare vna vice tantum ibi. nu. 67.
Lim. declarationem si vtraque pars appellet ibi. nu. 68.
Appellans à relatione periti in aliqua parte taxatiue, censetur approbare in alia cap. 34. §. 5. nu. 69. fol. 364.
Peritis discrepantibus eligendus est tertius cap. 34. §. 5. nu. 70. fol. 364.
Periti an eligi debeant, vel aliter probandum sit ab initio, est arbitrarium Iudicis cap. 34. §. 5. nu. 71. fol. 364.
Iudex potest se extraiudicialiter informare, & valorem arbitrari cap. 34. §. 5. num. 72. fol. 364.
Secus si viam peritorum elegerit, quia eis discordantibus tenetur tertium eligere, nec potest eligere se ipsum cap. 34. §. 5. nu. 73. fol. 364.
Tertij periti electio facienda à partibus, & eis discordantibus à Iudice cap. 34. §. 5. nu. 74. fol. 364.
Tertio perito omnino standum est cap. 34. §. 5. nu. 75. fol. 364.
Lim. si eius æstimatio sit nulla ibi. nu. 76.
Item si fuisset nulla æstimatio prima, nisi fuisset nullitas remissa ibi. nu. 77.
Electio peritorum secunda facta propter discordiam inter primos, si non subsistit discordia, est nulla cap. 34. §. 5. nu. 78. fol. 364.
Ampl. etiamsi partes promiserint ei stare ibi. nu. 79. fol. 365.
Peritorum duæ electiones tantum faciendæ super eodem dubio, secus, si adsint plura dubia cap. 34. §. 5. nu. 80. fol. 365.
Relationi tertij periti non standum est si apparent erronea cap. 34. §. 5. n. 81. fol. 365.
Et sufficit error in vna parte ibi. n. 82.
Tertio perito tunc standum est cum concordat cum aliquo ex primis secus si ab omnibus discordet cap. 34. §. 5. n. 84 fol. 365.
Contr. quod adhuc ei standum sit c. 34. §. 5. nu. 85. fol. 365.
Decl. vt tunc stetur cum potest concordari cum aliquo per regulam, quod in summa maiori continetur minor cap. 34. §. 5. nu. 85. vsque ad 90. vbi quando habet locum dicta regula vel non.
Decl. 2. vt discordante tertio cum alijs duobus peritis coaceruentur omnes summæ, & deinde diuidantur in tribus partibus cap. 34 §. 5. n. 90. fol. 366.
Decl. 3. standum tertio discordanti si primi non retulerunt in actis secundum aliquos, secus e contra cap. 34 §. 5. n. 91. fol. 366.
Decl. 4. vt si tertius peritus discordans ab alijs sit electus ex dispositione legis, vel statuti, vel Iudice cogente tunc ei standum, secus si voluntaria ibi. n. 92.
Decl. 5. vt excedente tertio perito in summa non sit standum maiori summæ primorum si ab ea vtraque pars reclamet, secus e contra cap. 34. §. 5. n. 93. fol. 366.
Declarationes præfatæ possunt habere locum in diuersis casibus ibi. n. 94.
Iudex potest habere fidem vni ex peritis discordantibus cap. 34. §. 5. n. 95. fol. 366.
Vid. in ver. IVDEX.
Melioramenta bene probantur per relationem peritorum cap. 34. §. 5. n. 2. fol. 360.
Ampl. etiamsi sint pauciores quam testes ibi. num. 3.
Valor probatur per Peritos vide in ver. *VALOR*, & sic de alijs.

PERPETVITAS.

Perpetvitas concessionis arguit contractum esse emphyteusim, potius quam locationem cap. 3. n. 59. fol. 18.
Sed hæc est coniectura leuis, & contrarium procedit in Ecclesiasticis cap. 3. n. 60. fol. 18.

PERSONAE.

Personas locantur, & res cap. 1. n. 9. fol. 2.

PESTIS.

Pestis est bellum diuinum, & valet argumentum à bello ad pestem cap. 46. n. 7. fol. 459.
Pestis est maior, quam bellum, & maiorem excusationem præbet cap. 46. n. 8. fol. 459.

PIA LOCA PIETAS.

Pia loca proprie non dicuntur nisi erecta authoritate Episcopi, etiamsi exerceant opera pietatis cap. 14. §. 6. n. 32. fol. 110.
Ampl. etiamsi adsint alia signa, nisi sint elara ibid. n. 33.
Pietatis opera non tribuunt qualitatem Ecclesiasti-

siasticam cap. 14.§.6.n.30. fol.109.

PIGNVS.

Pignvs dicitur quod ad creditorem transit, hypotheca cum non transit, nec possessio ad creditorem cap.40.n.37.fol.416.

PLVRALITAS, ET PLVRES.

Plvres an sint locationes, vel vna tantum, est disputatio valde vtilis cap.25.n.1.fol.252.

Stipulationes tot sunt quot summæ, vel res stipulatæ cap.25.n.2.fol.252.

Locationes, & venditiones, vt plures sint, non sufficit esse plures res locatas, vel venditas, sed requiritur esse etiam distincta pretia earum cap.25.n.3.fol 252.

Pretium plurium rerum venditarum, si simul constitutum sit, ac etiam separatim attenditur quid prius factum ad dignoscendum an contractus sit vnicus, vel plures cap.25. nu.4.fol.252.

Decl.procedere si eodē tempore facta vtraque expressio, nam si in diuersis instrumentis attenditur posterius ibi.n.5.

Decl.2.tot censeri locationes quot res separatis mercedibus locatæ, nisi appareat partes contrarium sensisse ibi.n.6.

Decl.3.inspiciendum non solum voluntatē conductoris, sed etiam locatoris ibi. n. 8.

Decl.4.requiri, quod constet apertè de voluntate, vt sit vnicus contractus ibi.n.9.

Subdeclara non esse necessariam probationem concludentem, sed sufficere reddi verisimilem mentem cap.25.n.10. fol.153.

Et concurrente verisimilitudine, standum est assertioni iuratæ conductoris ibi. n.11.

Et standum est coniecturis ibi.n.12.

Duobus equis conductis pro quadriga, licet merces sit distributa pro quolibet, adhuc locatio censetur vnica cap.25.n.14. fol.253.

Pluribus rebus conductis cum separationepensionis pro qualibet, si non tanta vtilitas perciperet conductor ex vna de se, quantum ea vnita cum alijs contractus censetur vnicus cap.25.n.15.fol.253.

Pluribus rebus locatis, si vnum corpus faciunt censetur contractus vnicus cap.25. num.16. fol. 253.

Idem si sint accessoriæ ibid.n.17.

Pluribus rebus diuersæ speciei locatis, plures censentur locationes, etiamsi merces sit vnica cap. 25. num.18.fol.253.

Causa propter quam deuentum fuit ad locationem attenditur ad dignoscendum an locatio sit vnica, vel plures cap.25. num.19. fol.253.

Verborum conceptio attenditur ad eumdem affectum ibi.n.20.

Contractus potest esse vnus, & multiplex ex diuersis respectibus cap.25.n.21.fol.254.

Dictiones, vna cum, requirunt concursum vtriusque extremi, & operantur vnicum esse actum cap.25.n.22.fol.254.

Decl.non procedere si locatæ sint res diuersæ speciei cum dictis dictionibus ibid.n.23.

Vnicam locationem si partes dixerint, seu locationem in vulgari censebitur contractus vnicus cap.25.n.24.fol.254.

Vnicum esse contractum de locationibus plurium rerum arguitur, ex quo dominus ante dixit nolle locare vnam tantum cap. 25. nu. 25.fol.254.

Vnicum esse contractum arguitur ex dictis postea, & ex quibus cap.25.n.26.fol.254.

Declaratio partium, quod tot esse debeant locationes, quot res, operatur ad effectum læsionis non autem vbi adest fraus alicuius legis cap.25 nu.27.fol.254.

Locatis pluribus rebus simul in dubio censetur contractus vnicus cap.25.n.28.fol.254.

Locatis pluribus rebus simul, si non sunt plures contractus propriè, sed impropriè, non veniunt in statuto de pluribus locationibus loquente cap.25.nu.29.fol.254.

Pluribus rebus simul locatis cum mercede distincta pro qualibet sunt plures locationes verè, & propriè cap.25.n.33. fol.255.

Pluribus seruis simul venditis vnica venditione, si vnus sit morbosus, omnes redhibentur cap.25 n.35.fol.255.

Pluribus rebus simul locatis vnica locatione, prætendi non potest contractum sustineri, quo ad vnam rem tantum c.25.n.36.fol. 155.

Contrarium, quod pluribus rebus emptis vno pretio de singulis ex empto, & vendito agi possit ibi.n.37.

Decl.posse agi de singulis rebus si venditor vel locator acquiescat, alias non ibi. n.38.

Ampl.vt etiamsi emptor velit soluere totum pretium, non possit agere ad vnam rem tantum, nisi alijs renunciet ibi.n.39.

Locatio licet facta sit ad plures annos cum pensione distincta in singulos annos adhuc est vnica locatio cap.25.n.41.fol.256.& cap.4. nu.20. fol 20.

Lim.in locatione operarum cap.4. num.21. fol. 20.

Decl.vt licet sit vnica locatio, tamen sit diuidua cap.25.n.41.fol.456.

Decl.2.vt sit vnica locatio rerum, secus autem operarum ibid.n.43.

Lim. si aliud ex vnicitate sūmæ pro mercede conuentæ, vel operis deducatur cap.25. nu.44.fol.256.

Decl.3. vt sit vnica locatio respectu contractus, & obligationis, secus respectu præstationum ibi.n.45.

Pluribus personis facta locatio an sit vnica, vel plu-

plures, adsunt hinc inde opiniones, & pendet resolutio à voluntate partium cap.25.n. 46. fol.256.
Plures contractus possunt esse in eodem instrumento omnino separati cap.25.n.64.fol.258.
Plures contractus in eodem instrumento existentes, si sint diuersæ naturæ,& habeant diuersam causam, & independentiam non censentur correspectiui cap.25.n.65.fol.258.
Non tamen sufficit sola diuersitas naturæ si sint in eodem instrumento ibi.n.66.

POENITENTIA v. PENITENTIA.

PORTICVS.

Porticvs non est domus, sed eius pars, & in locatione domus continetur cap. 40. n.146. fol. 426.
Inuecta in porticum remanens hypothecata ibid.

POSSESSIO.

*Probatur nu.1.*
*Transfertur nu.2.*
*Acquiritur, & amittitur nu.3.*
*Alia num.4.*

1 POSSESSIO locantis non probatur per locationem cap.27.n.89.fol.280.
Decl.procedere contra tertium, secus autem contra conductorem ibi.n.90. fol.281.
Ampl. vt non solum probet contra conductorem, sed eam contra hæredes, & ab eo causam habentes ibi. nu.91.fol.281.
Subamplia etiamsi locatio non appareat effectuata, vel sit sine solemnitatibus ibid. num.92.
Secus si habens causam à conductore habeat etiam causam à tertio cap.27.num. 91. ad med. fol.281.
Non probare contra tertium limita primo in antiquis cap.27.n 93.fol.281.
Et antiquum dicitur ad hunc effectum si excedat sexaginta annos ibid.n.94.
Lim.2.si deducatur probatio contra tertium qui non possideat ibi.n.95. fol.281.
Lim.3.si cum locatione concurrat perceptio pensionem in ea conuentarũ ibi.n.96.f.281.
Decl.procedere si locator receperit possessionem ab ipsomet conductore ibi.n.97.
Decl 2. non sufficere ad probandas receptiones pensionum solas confessiones de recepto cap.27.n.98 fol.281
Decl.3. non sufficere promissionem de soluendo vna cum locatione c.27. n.99. f.281.
Decl.4.non sufficere locationem cum perceptione pensionum vbi constat de possessione alterius ibi.n.100.
Lim.4. vt locatio probet possessionem locãtis si cum ea concurrat detentatio rei per conductorem cap.27.n.101.fol.282.
Lim.5.vt locatio non sit vnica, sed plures ibi.nu.102.
Lim.6.si conductor asserat se nomine locatoris possidere ibi. n.103.
Lim.7.generaliter, si cum locatione concurrant adminicula, quod locator possederit ibi.n.104.
Ampl.limitationem procedere etiamsi non constet de effectuatione locationis cap. 27. num.105.
Adminiculum quod locator possideret, est si ipse, vel eius filij rem vendiderint cap.27. nu.106. fol.282.

2 POSSESSIO an transferatur per locationẽ sunt iura hinc inde pugnãtia c.27.n.28.f.275
Declarãtur tamen, vt locatio transferat simplicẽ detentationem, seu possessionem naturalem impropriam ibi.n.29.fol.275.
Intellige procedere in locatione ad modicum tempus, non autem in locatione ad longum, quæ transfert possessionem naturalem ibi.n.30.fol.276.
Possessio seu detentatio, vt transferatur per locationem, requiritur traditio vera, vel ficta cap.27.n.31.fol.276.
Clausula *constituti* transfert veram possessionem cap 27.n.32.fol.276.
Possessio transfertur per traditionem verbalem in conspectu rei factam c.27.n.36.f.276.
Decl.non procedere si adsit alius in possessione ibi.n.37.
Possessio non transfertur etiam per actualem trationem alio in possessione existente, quod secus est in domino cap.27.n.38.fol.276.
Possessio per locationem, si dominus rem vendat, & deinde conducat cap.27.n.39.
Decl.procedere si locator sciat ibi.n.40.
Possessionem ad acquirendam requiritur mandatum speciale cap.27.n.41.
Nec sufficeret locationem fieri per consanguineum ibi.n.42.
Traditio facta per clausulam *constituti* non sufficit ad transferendam possessionem in locatione sub conditione cap.27.n.43.

3 ABSENS PER DECENNIVM amittit possessionem cap.27.num.47. fol.277.
Decl. non procedere in possessione rei locato ibi.num.48.
Ampl.etiamsi dominus per decennium mercedem non percepit ibi.num.49.
Ingrediens possessionem rei locatæ, non priuat dominum possessione sua, nisi conductorem expellat cap.27.num.50.
Ingrediens possessionem rei locatæ & expellens conductorem priuat dominum, etiam ignorantem, possessione sua, tam naturali quam

quam ciuili cap.27.num.51.fol.277.
Decl.adhoc necessariam esse expulsionem omnium conductorum ibi.num.52.
Et necessaria est expressio, quod fuerint expulsi omnes ibi.num.53.
Sufficit tamen quod nominentur conductores expulsi ad hoc vt præsumantur omnes,& qui dicit alios adesse probare debet ibi. numer.54.
Bona inquilinorum sunt eijcienda a fundo ad effectum prædictum acquirendi eius possessionem secundum aliquos cap.27. num.55.
Contrarium verius ibi.num.56.
Coloni expellendi sunt à conspectu fundi ad acquirendam eius possessionem cap.27. num.57.fol.277.
Intellige ita expellendos esse, vt difficilis reddatur eis reditus ad fundum ibi.num.58.
Conductor si rem vendat, & pensionem vero domino, ac emptori soluat non priuatur dominus possessione cap.27.num.59.
Conductor tradens alteri possessionem priuat ea dominum ibi.num.60.
Decl. requiri traditionem veram, nec sufficere clausulam constituti,vel conductionem ab alio ibi.num.61.
Decl. 2. requiri traditionem esse ex iusta causa factam ibi.num.62.
Subdeclara declarationes procedere in locatione ad tempus breue ibi.num.63.
Recognitio in dominum facta per conductorem de alio.non priuat verum dominum sua possessione cap.27.num.64.
Ampl. etiamsi vltra recognitionem conductor soluat fructus eidem ibi.num.65.
Decl. vt si dominus sciat recognitionem alterius debeat statim reclamare alias negligendo eam amitteret ibi.num.66.
Decl.2. non sufficere recognitionem in dominum si possessio sit plena,secus si vacua, vt quia dominus decesserit ibi.nu.67.
Decl.3.vt necessaria sit expulsio conductorũ cum quis ingreditur possessionem propria auctoritate, secus autem si auctoritate Iudicis ibi.num.69.
Intellige si Iudex rite,& recte præsserit ibi. num.70.
Sufficit tamen iniustitiam non esse patentem ad hoc, vt aduersus immissum auctoritate Iudicis non possit dari manutentio ibi. num.71.
Domino mortuo quomodo continuetur possessio in hærede mediante conductore c.27. num.68.fol.279.
Possessio vt acquiratur necessaria est scientia cap.40.num.39.fol.416.
4 POSSESSIO præsumi debet ex titulo de quo constat potius quam spoliatiua cap. 24. nu.31.fol.244.
Possessio non præsumitur adepta de voluntate locatoris quando locator non tenebatur eã tradere cap.24.num.32.fol.244.
Conductor licet non possideat tamen detinet cap.21.nu.15.fol.207.

POSSESSOR POSSIDENS.

POSSESSOR malæ fidei tenetur ad fructus qui percipi potuissent cap.17.num.72.fol.162.
Possidens in pari gradu dicitur maius ius habere cap.21 num.9.fol.206.

PRAEBENDA.

PRAEBENDA duobus auctoritate Apostolica collata vterque medietatem fructuum percipiet cap.50.nu.94.fol.508.

PRECARIVM.

PRECARIVM adiectum clausulæ constituti minuit eius vim cap.21.num.28.fol.209.

PRAECEPTVM.

OBEDIENDVM quando & quomodo sit preceptis vid. in ver. *OBEDIENTIA*.

PRAEDICATIO PRAEDICATOR.

PRAEDICATIO verbi Dei est opus spirituale cap.15.nu.43.fol.144.
PRAEDICATOR non poteſt velle mercedem prædicationis, nec laborum pro ea necessariorũ cap.15.num.44.fol.144.
Poteſt tamen aliquid petere pro alimentis, ac mercede pro laboribus ipsi prædicationi necessario non iunctis ibi.num.45.
Prædicator an licite possit petere suggestum vbi pinguior recognitio datur cap.15. n.46. fol.144.

PRAEDIVM.

PRAEDIO locato cum designatione finium, venit nemus prædio seruiens, & extra fines existens cap.23.num.24.fol.229.
Et prædio locato cum tali denominatione, venit quidquid sub illa denominatione comprehendi consueuerat cap.23. n.25.fol.234.
Pars exigua magni prædij Ecclesiæ non poteſt alienari sine beneplacito cap.14.§.3.num.6. fol.95.
Verbum Prędiũ quid sit vid.*VERBVM* n.1.

PRAELATIO.

*De Prælatione in contractu num.1.*
*Inter creditores num.2.*
*Inter duos qui eamdem rem conduxerint n.3.*

1 CONDVCTOR PRIMVS non habet prælationem in noua locatione cap.20.num.39. fol.197.
Contrarium tenent aliqui ibi.num.40.
Decl.primam procedere in prædijs Vrbanis tantum cap.20.n.41.f.197.& n.120.fol.204.
Contrarium est verius ibi.num.42.& n.121.
Lim. quod primus conductor non præferatur,

tur, non procedere, si adsit pactum contrarium cap.20.num.44.fol.197.

Decl. dictum pactum probandum esse per scripturam ibi.nu.45.

Contrarium quod possit probari etiam per testes cap.20.nu.46.fol.197.

Conductor prætendens prælationem in noua locatione contra alium, potest intentare iudicium de migrando,& si succumbat reuciti ad iudicium ordinarium prælationis cap.21. num.49.fol.210.

Pactum de præferendo conductorem in noua locatione debet esse conuentum cum ipso domino,vel eius Procuratore speciali c.20. num.59.fol.199.

Conductor ad longum tempus habet prælationem in noua locatione cap.20.n.124.fol.204

Conductores antiqui in prædijs Fiscalibus, pro eisdem conditionibus, præferuntur alijs cap.20.num.112.fol.203.

Ampl procedere in conductoribus à Municipio vel Castro ibi.nu.113.

Ampl.2. etiamsi non sint conductores antiqui, sed tantum ad breue tempus cap. 20. nu.114.fol.203.

Lim.si conductor Fiscalis non soluisset pensiones præteritas ibi.num.115.

Lim. 2. stante renunciatione inquilinatus cap.20.num.116.fol.203.

Conductores bonorum Ecclesiæ præferendi sunt in noua locatione cap.20. num. 117. fol.204.

Contrarium est verius ibi.num.118.

Hoc contrarium maxime procedit in Hospitalibus laicalibus ibi.num.119.

Prælatio in emptione concessa consanguineis fuit per legem Diuinam, & admittunt sacri Canones & leges cap.20.num.6 fol.195.

Vid. in ver. RETRACTVS.

Prælatio in locatione potest concedi per statutum cap.20.nu.60.fol.199.

Et etiam per consuetudinem ibi.nu.61.

Romæ adest Decretum Camerale dans prælationem inquilinis de quo ver. in ver. INQVILINVS.

Statutum dans prælationem in locatione, debet intelligi strictè,& proprie cap.20.n.74. fol.200.

Statutum dans prælationem in locatione non intelligitur in casu quo Dominus velit pro se retinere cap.20.nu.77.fol.200.

Vid. in ver. RENOVATIO LOCATIONIS, & in ver.RETRACTVS & in ver.LOCATIO num.5.

2 LOCATOR rei dominus pro credito pensionum habet prælationem in fructibus aduersus omnes creditores etiam anteriores,& hypothecarios cap.33.nu.37.fol.324.

Ampl.procedere non solum in pendenti[illegible] sed etiam in perceptis in manibus credi[illegible] adhuc existentibus ibi.num.38.

Ampl.2. vt procedat etiamsi habuerit fi[illegible] de mercede cap.33.num.46.fol.325.

Ampliatur 3.dicta prælatio,vt procedat aduersus habentes anteriorem hypothe[illegible] generalem expressam ibi nu.47.

Amplia 4. vt procedat in prælatione in [illegible] cursu cum alijs priuilegiatis anterio[illegible] cap.33.nu.48.fol.325.

Limita vt dicta prælatio non proceda[illegible] credito annorum futurorum cap.33.n[illegible] fol.325.

*Creditor ex causa seminis* habet prælation[illegible] fructibus ex eo orbis cap.33.nu.49.fol[illegible]

Et aliqui tenent præferri domino, qu[illegible] dum locauit, in quo semen satum fuit n.50.fol.326.

Contrarium tamen est verius ibi.n.51.

Ampl. vt dominus fundi locati præfer[illegible] etiamsi creditor seminis conuenerit f[illegible] sibi obligatos fore cum prælatione om[illegible] alijs ibi.num.53.

Vid etiam in ver.FRVCTVS num.3.

*Melioramentorum causa creditor* præfertu[illegible] creditoribus anterioribus cap.33. nu[illegible] fol.326.

Decl. procedere ad metam necessitati[illegible] liorandi ibi.num.55.

Decl. 2. procedere si pecuniæ datæ fi[illegible] causam melioramentorum, ac actual[illegible] eam versæ cap.33.nu.56.fol.326.

Dominus fundi locati præfertur in fru[illegible] pro credito mercedis creditori ex cau[illegible] lioramentorum cap.33.nu.58.fol 326.

Vid.in ver.DOMINVS.

*Dotis hypotheca* præfertur creditoribus t[illegible] hypothecam habentibus cap. 33. nu[illegible] fol.326.

Vid.in ver.DOS.

*Creditor pro funere* conductoris præfert[illegible] catori in inuectis, & illatis c.40.n.131.

Ampl. præferri etiam ei qui locauit [illegible] bus ipsis conseruandis cap.40.nu.132

*Creditorum pensionum rei locatæ* sumit ant[illegible] tatem à die locationis cap.39.n.53.fo[illegible]

Decl. procedere quo ad pensiones [illegible] vigore locationis expressæ,secus aut[illegible] ad debitas pro tacite renouata cap.39[illegible] fol.410,

Contrarium tamen vide num.57.

*Obligatio,& hypotheca pro debitis in diem* [illegible] oritur, licet impediatur exactio vsq[illegible] dies venerit cap.39.num.52.fol.410.

*Hypotheca tacita* non retrotrahitur ad [illegible] contractus cap.39.nu.55.fol.410.

Con

Contrarium tenent alij ibi.nu.56.
Hypotheca tacita anterior præfertur expresse posteriori cap.39.num.58.fol.410.
*Hypotheca conditionalis* eueniente conditione retrotrahitur ad diem contractus cap. 39. num 60.fol.410.
Hypotheca cum prælatione an competat pro mercede operarum, est magna controuersia cap.41.num.1.fol.428.
Vid.in ver. *HYPOTHECA*.
*Pauperes* & miserabiles personæ habent priuilegium in Orbe, vt alijs creditoribus præferantur ex Bulla Pij V. pro scutis quinquaginta cap.41.nu.41.fol.432.
Etiamsi sint creditores pro maiori summa ibi. num.43.
Et prædictum priuilegium seruari debet à quocumque Iudice ordinario ibi.num.44.
*Miles* creditor stipendij sui Caporalis accipiétis à Principe pro se & alijs militibus præfertur in eo omnibus alijs creditoribus ipsius Caporalis, etiam anterioribus cap. 41. num.45.fol.432.
*Venditor* qui reseruauit sibi hypothecam in re vendita, præfertur in ea omnibus creditoribus emptoris cap.33.num.43.fol.325.
Amplia vt sufficiat venditorem non habuisse fidem de precio ibi.num.45.

3 SECVNDVS CONDVCTOR cui res tradita fuit præfertur primo cui non fuit facta traditio cap.21.nu.1 2.fol.206.
Ampl.sufficere clausulam constituti cap.21. num.15.& 33.fol.209.
Ampl. 2. vt etiam in locatione ad longum tempus præferatur secundus conductor cui facta traditio cap. 21. num. 16. 18. & 19. fol.207.
Lim. si à possessione eeciderit cap.21.nu.20. fol.208.
Lim.2.si primus conductor habeat hypothecam pro obseruantia contractus ibi.num.21.
Decl.dictam secundam limitationem si hypotheca non sit valida, vel rem locata non comprehendat dicto cap.21.num.22.
Decl.2.primum conductorem debere agere hypothecaria pro interesse rei sibi à domino non traditæ cap.21.num.23.fol.208.
Lim.3. vbi secundus conductor cui res tradita, habuit notitiam primæ locationis c.21. num.38.fol.210.
Limitatur etiam alijs modis prædicta opinio relatiue dicto cap.21.nu.24.
Locatione facta duobus si nesciatur cui prius præfertur qui præuenit in apprehensione possessionis cap.21.nu.8.fol.206.

PRAELATVS.

PRAELATVS, qui alienauit, & habuit se pro spoliato potest intentare remedia possessoria nomine Ecclesiæ cap.14. §.7. num.82. fol.119.
Ampl.etiamsi iurauit non contrauenire cap. 14.§.7.nu.83.fol.119.
Prælatus in dubio censetur agere nomine Ecclesiæ cap.14.§.7.nu.84.fol.119.
Decl. procedere si experiatur iura Ecclesiæ competentia cap.14.§.7.nu.85.fol.119.
Prælatus non potest agere nomine Ecclesiæ contra alium nomine ipsius Ecclesiæ retinentem cap.14.§.7.num.86.fol.119.
Prælatus si agat nomine proprio, sufficit, quod probet suam possessionem, sed si agat nomine Ecclesiæ, debet probare se canonicè institutum cap.14.§.7.num.87.fol.119.
Decl.procedere si eius possessio non sit anni, qua, vel non concurrat alia præsumptio c.14. §.7.num.88.fol.120.
Et quando docere debet de titulo ad dictum effectum agendi nomine Ecclesiæ non est necessaria probatio exacta cap.14.§.7. n.89. fol.120.
Prælati solent in receptione Prælaturæ iurare de non alienando, nec locando bona Ecclesiæ vltra triennium cap.14. §.12. num.13. fol.137.
Vide in ver. *RECTOR ECCLESIAE*.

PRAESCRIPTIO.

*De Statutaria præscriptione num.1.*
*De interpretatione num.2.*
*Alia omnia num.3.*

1 STATVTA INDVCENTIA PRAESCRIPTIONEM fauore existentis in mala fide sunt nulla cap.52.num.33.fol.516.
Statuta inducentia præscriptionem fauore existentis in mala fide non validantur per confirmationem Papæ in forma communi c.52. num.35.fol.516.
Decl.vt nulla sint dicta statuta vbi inducunt præscriptionem,secus vbi inducunt præsumptionem solutionis ibi.num.36.
Contrarium tenent alij ibi.num.37.
Et quidquid sit in foro conscientiæ, quo ad forum fori Iudices quando statuta sunt vsu recepta, volunt ea seruari cap.52. num.38. fol.515.
Statutum præscriptionis non procedit stante mala fide, sed mala fides probari debet ab allegante cap.52.nu.40.fol.516.
Et non sufficit probare debitorem sciuisse ab initio se obligatum, sed probandum est sciuisse obligationem suam durare ibi. nu.41.
Statuta adsunt pluribus in locis minuentia tempus præscriptionis mercedis cap. 52. num.10.fol.515.
Statuta minuentia tempus præscriptionis, ex-

 orbi-

orbitant à dispositione iuris, & strictissime intelligi debent cap. 52. nu. 42. fol. 517.

Statuta inducentia præscriptionem post mortem domini, non procedunt eo viuente cap. 52. num. 43. fol. 517.

Et loquentia de salarijs menstruis, non procedunt in alijs operarum mercedibus ibid. num. 44.

Loquentia de familiaribus domesticis, seu famulis non procedunt in Procuratore, in Aduocato, & alijs qui domi non existunt cap. 52. nu. 45. fol. 517.

Et loquentia de mercede operarum si exemplificant in mechanicis non procedunt in exercentibus artes liberales cap. 52. nu. 46. fol. 517.

Loquentia de famulis, procedunt in ancillis ibi. nu. 47.

Præscriptio salarij inducta per statutum non incipit currere nisi finito seruitio cap. 52. n. 48. fol. 517.

Decl. procedere in seruitio continuo, nam in dis continuo per nonum seruitium non tollitur præscriptio salarij iam completa cum. 52. nu. 49. fol. 517.

Statutum præscriptionis salarij non habet locum, vbi famulus non permaneat in locum statuti cap. 52. nu. 50. fol. 517.

Et idem est, si ibi non permaneat dominus ibi nu. 51.

Præscriptio prædicta non currit contra pupillũ hæredem famuli, quousque durat pupillaris ætas cap. 52. nu. 52. fol. 517.

Ampl. vt neque contra minorem cap. 52. n. 53. fol. 517.

Decl. vt contra minorem currat, sed detur ei restitutio in integrum cap. 52. num. 54. fol. 517.

Statutum de præscriptione salarij, vti loquens de actione personali, non procedit si competat realis cap. 52. nu. 58. fol. 517.

Et non procedit si creditum sit alteratum, & sufficit esse computatum, & calculatum ibi. nu. 59. fol. 518.

Præscriptio, & solutionis præsumptio à statuto inducta, debet allegari, nec potest Iudex ex officio supplere cap. 52. nu. 63. fol. 518.

Præscriptio tollit actionem, præsumptio vero solutionis eam tantum suspendit, donec contrarium probetur cap. 52. n. 67. fol. 518.

Statutum Vrbis inducit præsumptionem solutionis de qua vid. in ver. *PRAESVMPTIO.*

Statutum laicale inducens præscriptionem non comprehendit clericos, quamuis sit à Papa confirmatum cap. 52. nu. 96. fol. 520.

Statutum inducens præscriptionem nocet etiã forensibus cap. 52. nu. 97. fol. 520.

Ampl. etiamsi debitum sit alibi contractum dum modo lis agitetur in loco statuti num. 98.

Forensibus datur restitutio in integrum ad[...] sus præscriptionem cap. 52. n. 99. fol. 5[...]

Lim. si ignorantia statuti reddatur aliq[...] tione improbabilis ibi. nu. 100.

Et redditur improbabilis ex quo ere[...] tempore considerabili in loco statuti [...] tus sit d. cap. 52. nu. 101.

Statutum loquens de præscriptione com[...] hendit cæptam antequam æderetur, & [...] stea completam cap. 14. §. 11. n. 5. fol[...]

2 PRAESCRIPTIO STATVTARIA [...] rumpitur cap. 52. nu. 77. fol. 519.

Et ex dispositione statuti potest facilior [...] ruptio sufficere ibi. nu. 78.

Præscriptio de iure non interrumpitur p[...] terpellationem iudicialem cap. 52. nu[...] fol. 519.

Secus est de inducta per statutum Vrb[...] 80.

Præscriptio interrumpitur per agnitione[...] biti cap. 52. nu. 81. fol. 519.

Decl. procedere in agnitione spontan[...] nu. 82.

Decl. 2. procedere in agnitione pura [...] in conditionali si apparebit ibi. nu. 83

Decl. 3. procedere si agnitio debiti [...] quantitate certa cap. 52. nu. 84. fol. 5[...]

Sufficit tamen relata ad Instrumentu[...] quæ in alio verificari non potest ibi. n[...]

Præscriptio semel interrupta non reuiui[...] debet altera de nouo inchoari cap. 52 [...] 87. fol. 519.

Præscriptione statutaria interrupta exe[...] cialiter, incipit alia statutaria, secus [...] cialiter cap. 52. nu. 88. fol. 519.

Citatio sola quamuis iudicialis interr[...] præscriptionem, sed non perpetuat a[...] cap. 52. nu. 91. fol. 519.

Litis contestatio interrumpit præscripti[...] & facit actionem perpetuari, vbi co[...] ta animo prosequendi, secus si culpa, [...] gligentia contestantis lis non prose[...] cap. 52. nu. 93. fol. 520.

Statutaria præscriptione interrupta p[...] contestationem, lite non prosecuta p[...] pam, vel negligentiam actoris, inci[...] præscriptio statutaria cap. 52. nu. 94

Lite terminata per cessionem, vel relaxa[...] mandati, aut rem iudicatam, iterum [...] præscriptio statutaria cap. 52. nu. 95

3 PRAESCRIPTIO INIQVORVM [...] num impiorũ præsidium vocatur cap[...] 5. fol. 514.

Præscriptio iniquissimum remedium

cap. 52. numer. 6. folio 514.
Præscriptio naturali æquitati contraria est cap. 52. nu. 7. fol. 514.
In præscriptione se fundans dicitur fundari in circumuentione cap. 52. nu. 8. fol. 514.
Præscriptio est odiosissima, etiamsi inducatur contra Hebræos cap. 52. nu. 9. fol. 515.
Creditum mercedis operarum, solo triennio præscribitur cap. 52. nu. 1. fol. 514.
Contrarium de iure verius est ibi. nu. 2.
Præscriptio non currit contra non valentem agere cap. 52. nu. 55. fol. 517.
Ampl. etiamsi impedimentum proueniat ex parte creditoris impediti ibi. nu. 56.
Præscriptio tollit actionem non exceptionem cap. 52. nu. 57. fol. 517.
Præscriptio, vt inducatur contra Ecclesiam non sufficiunt triginta anni, sed requiruntur quadraginta cap. 22. nu. 38. fol. 215.
Decl. sufficere decem annos in locatione ad breue tempus, & requiri triginta in locatione ad longum ibi. nu. 43. fol. 216.
Præscriptionem seruitutis probare volens debet facere articulum super scientia domini cap. 29. nu. 34. fol. 301.
Decl. vt scientia conductoris sufficiat ad hunc effectum secundum aliquos ibi. nu. 35.
Contr. est verius ibi. nu. 36.
Seruitus vt præscribatur in prædio requiritur scientia domini cap. 29. nu. 33. fol. 301.
Ampl. requiri scientiam certam, nec præsumptam sufficere cap. 29. nu. 37. fol. 302.
Centenaria præseruata per constitutionem non est necesse, quod fuerit completa antequam Constitutio ederetur cap. 14. §. 11. n. 3. fol. 134.
Centenaria dicitur completa etiamsi deficiant duo, vel tres, aut etiam quatuor anni cap. 14. §. 11. nu. 7. fol. 135.

PRAESENS.

Praesens, & tacens in actibus obligatorijs non dicitur consentire cap. 22. nu. 96. fol. 219.
Lim. fauore Reipublicæ, piæ causæ, Pupilli, & similium d. cap. 22. nu. 70.
Lim. 2. si tacens faciat aliquem actum positiuum ibi. nu. 71.

PRAESVMPTIO.

*De præsumptione solutionis n. 1.*
*Cætera nu. 2.*

1 PRAESVMPTIO SOLVTIONIS facilius admittitur, quam præscriptio debiti cap. 52. nu. 12. fol. 515.
Creditum mercedis operarum per lapsum triennij præsumitur solutum, secundum aliquos cap. 52. nu. 11. fol. 515.
Lapsus temporis non inducit propriè præsumptionem solutionis, sed coniecturam cap. 52. numer. 13. folio 515.
Et est coniectura de se non sufficiens ibi.
Solutio mercedis quandoque præsumitur ex solo lapsu triennij cap. 52. nu. 18. fol. 515.
Duorum autem annorum lapsus non sufficit cap. 52. nu. 19. fol. 515.
Lim. in salarijs dedicis à Communitate, vel Ecclesia, quia sufficit lapsus anni ibi. num. 20.
Lim. 2. in mercede operariorum, & opificum, quia solent solui statim, & ita præsumuntur soluti ibi. nu. 21.
Colonus partiarius præsumitur dedisse suam portionem fructuum domino temporibus solitis cap. 52. nu. 22. fol. 515.
Mercedes solitæ solui statim, ita præsumuntur solutę cap. 52. nu. 24. fol. 515.
Decl. procedere si adsit aliquis lapsus temporis, & taciturnitas creditoris, alias secus cap. 52. nu. 25. fol. 516.
Statutum inducens præsumptionem solutionis inducit etiam præsumptionem bonę fidei cap. 52. nu. 39. fol. 516.
Contra pręsumptionem solutionis non admittitur probatio cap. 52. nu. 64. fol. 518.
Contrarium ibi. nu. 65.
Decl. primam procedere, vbi statutum inducit præscriptionem, secundam vbi inducit tantum præsumptionem solutionis cap. 52. nu. 66. fol. 518.
Statutum Vrbis cap. 158. inducit solum præsumptionem solutionis, & admittit præsumptionem præponderantem in contrarium cap. 52. nu. 68. fol. 518.
In casu dicti statuti fat est, vt in libro in quo solent adnotari solutiones, ea de qua agitur non sit adnotata, vt cesset illius dispositio cap. 52. nu. 69. fol. 518.
Idem est si statutum consideret difficultatem probandi solutionem ex quo non soleat adnotari cap. 52. nu. 70. fol. 518.
Constitutiones inducentes pręsumptionem solutionis salarij famulorum Cardinalium, & Prælatorum non procedunt stantibus libris in quibus tales solutiones adnotari solent cap. 52. nu. 71. fol. 518.
Solutionis descriptio si omissa sit in libris debitoris bene detentis, arguitur solutionem non fuisse factam cap. 52. nu. 72. fol. 518.
Sed ista est coniectura de se non sufficiens aduersus præsumptionem ibi. nu. 73.

2 PRAESVMPTIO IVRIS est probatio liquidissima cap. 52. nu. 74. fol. 519.
Et non tollitur simplici pręsũptione, & coniectura hominis cap. 52. nu. 75. fol. 519.
Lim. si præsumptio hominis validior sit, & præponderans ibi. nu. 76.

Præ-

Præsumptio efficax probat, vt instrumentum cap. 19. nu. 7. fol. 180.
Præsumptiones plures simul iunctæ faciunt probationem concludentem cap. 19. numer. 8. fol. 182.
Præsumptiones, quæ sint vrgentiores statur arbitrio Iudicis cap. 19. nu. 11. fol. 180.
Præsumptionum multiplicatio, & quod vna aliam pariat, non admittitur in iure cap. 27. nu. 122. fol. 283.
Præsumptio non potest deduci ex alia præsumptione cap. 29. nu. 38. fol. 302.
Præsumptio cedit veritati notoriæ in contrarium cap. 19. nu. 33. fol. 181.

PRETIVM.

Pretia non constituuntur ex momentis temporum cap. 19. n. 174. fol. 191.
Pretium iustum dicitur quanti res solet comparari cap. 19. n. 15. fol. 180.
Decl. vt solitum ad hunc effectum non sit, quod semel, & iterum fuit factum ibi. n. 16.
Ampl. vt non sufficiat locatio facta per subhastationem cap. 19. n. 17. fol. 180.
Pretium in subsidium succedit loco rei, etiam in particularibus cap. 33. n. 36. fol. 324.
Pretium iustum varijs de causis varie potest determinari cap. 17. n. 43. fol. 160.
Ideo non potest dici certum ante iudicis arbitrium ibi. n. 44.
Pactum, quod res certo casu censeatur vendita iusto pretio, valet in mutuo cap. 17. n. 45. fol. 160.
Et valet etiam generaliter si adhæreat alteri contractui, secus si de per se fiat ibi. n. 46.
Pretij mentio tunc releuat cum correspondet vero pretio cap 2. n. 29. fol. 7.
Pretium totum non potest conferri in voluntatem vnius, secus quoad partem cap. 16. n. 31. fol. 150.

PRIMOGENITVRA.

Primogenitvra nihil aliud est, quam fideicommissum fauore primogenitorum cap. 61. nu. 151. fol. 589.
In pluribus tamen differt primogenitura à fideicommisso ibi. n. 152.
In primogenitura non succeditur per viã transmissionis de vna persona in aliam sed vno sublato alius succedit ex persona propria c. 61. n. 154. fol. 590.
Decl. procedere in primogenitura instituta per viam contractus, non in constituta in vltima voluntate ibi. n. 155.

PRIMOGENITVS.

Primogenitvs succedens in primogenitura non tenetur stare locationi factæ ab antecessore cap. 61. n. 150. fol. 589.
Primogenitus succedens in primogenitura nõ tenetur stare locationi si primogenitura facta sit in contractu, secus si in vltima voluntate cap. 61. n. 159. fol. 590.
Decl. primogenitum succedentem in primogenitura facta in donatione, non teneri stare locationi factæ ab antecessore, secus si facta ab institutore cap. 61. numer. 160. fol. 590.
Contr. in succedente in primogenitura facta in testamento ibi. n. 161.
Primogenitus successor recipiendo pensiones à conductore non obligatur stare locationi nisi pro illo anno pro quo pensiones recepit cap. 61. n. 162. fol. 590.
Decl. procedere si agatur de primogenitura in donatione, secus de instituta per viam fideicommissi cap. 61. n. 163. fol. 590.

PRINCEPS.

Princeps succedens Principi locanti tenetur stare locationi cap. 61. nu. 204. fol. 594.
Princeps nõ tenetur stare locationi per antecessorem factæ, si succedat per viam electionis cap. 61. n. 206. fol. 594.
Lim. si locatio sit facta in necessitatem, vel vtilitatem Ecclesiæ ibi. n. 207.
Lim. 2. vt licet possit recedere à locatione facta per antecessorem, tamen non soleat, & forsan non debeat cap. 61. numer. 208. fol. 594.
Princeps succedens per viam electionis debet seruare facta per antecessorem pertinentia ad officium, & dignitatem cap. 61. nu. 209. fol. 595.
Principis in contractu maior fides consideratur, quam in contractu priuati cap. 61. nu. 191. fol. 593.
Principis potestas esset elusoria, si liberum esset subditis eius legem recipere, vel non cap. 14. §. 1. n. 1. fol. 89.
Principes habuerunt auctoritatem à populis c. 14. §. 1. n. 2. fol. 89.
Principis factum reputatur casus fortuitus cap. 28. n. 44. fol. 296. & c. 46. n. 30. fol. 460 & c. 49. n. 88. fol 495.
Est tamẽ debilius facto naturæ, & casus, quia Princeps exorabilis est cap. 28. n. 45. fol. 297
Lim. non procedere vbi Princeps procedit ex causa iusta, & rite, & recte cap. 49. nu. 89. fol. 495.
Lim. 2. non procedere si factum Principis proueniat ex culpa partis ibi. n. 90.
Principi resistitur orando cap. 28. n. 48. fol. 297.
Subditorum partes sunt Principi obedire cap. 28. n. 49. fol. 297.
Vid. in ver. *OBEDIENTIA*.

PRIVILEGIATVS.

Priuilegiatvs non vtitur priuilegio contra æqualem priuilegiatum c. 21. n. 39. fol. 210.
Priuilegiatus comprehenditur in generali dispositione

positione quando non est specialiter priuilegiatus in casu illo cap.56. n.33. fol.554.

PRIVILEGIVM.

Privilegivm prælationis inquilinis concessum est more personale,& cedi non potest cap.20 n.86.fol.201.

Priuilegium competens ad compellendum vẽdere, competit etiam ad compellendum locare cap.20.n.10.fol.195.

Decl. procedere in locatione ad longum tempus cap.20.n.11.fol.196.

Contrarium si priuilegiato non expediat emere, sed solum conducere ad breue tempus cap.20.n.12. fol.196.

PROBATIO.

Probatio per testes non censetur exclusa, ex eo quod lex admittat probari per scripturã cap.20.n.47.fol.198.

Probatio per plures testes non admittitur in executiuis cap.20.n.54.fol.198.

Ampl.etiamsi dicta probatio sit prompta c. 20.n.55.fol.199.

Lim.si probationem facere debens præuentiue iam fecerit ibi.n.56.

Lim.2.si cesset suspicio fraudis ibi.n.57.

Lim. 3. si testes iam fuerint producti, & admissi parte non apponente cap. 20. num. 58. fol.199.

Probatio locationis per continuatas solutiones regulatur ad instar præscriptionis cap. 22.n. 44.fol.216.

Probatio locationis debet continere substantialia contractus cap.22.n.118.fol.223.

Probatio quæ fit per præsumptiones, & coniecturas est vera,& propria probatio cap.27. n.82.fol.

Probatis extremis, media præsumuntur cap. 22. num. 11. fol. 213. & cap. 19. num. 171. fol. 191.

Instrumentum, si requiratur ad probationem, satis erit instrumentum de se non probans, si coadiuuetur cap.20,n.48. fol.198.

Ampl,quod etiamsi statutum dicat,non posse, quid probari nisi per scripturas, adhuc admittatur probatio per testes ibi. n.49.

Decl. requiri in hoc casu quinque testes ibi. num.50.

Decl. 2. procedere vt sufficiant testes si requisita scriptura ad probationem tantum,secus si ad substantiam, vel solemnitatem ibi. num.51.

Scriptura censetur requisita ad probationem, non autem pro substantia contractus cap.20 n.53.fol.198.

Probatio per plures testes non admittitur in executiuis cap. 20.n.54.fol.198.

Ampl.etiamsi dicta probatio sit prompta c. 20.n.55.fol.199.

Lim.si probationem facere debens præuentiue iam fecerit ibi.n.56.

Lim.2.si cesset suspicio fraudis ibi.n.57.

Lim. 3. si testes iam fuerint producti, & admissi parte non opponente ibi.nu.58.

PROCESSVS.

Processvs executorum literarum, si in euidentem, possunt redargui de omnibus nullitatibus, quibus alij cap.14.§.9.n.17. fol.125.

PROCVRATOR.

Procvrator cum libera potest locare habita fide de pretio cap.7.n.26. fol.33.

Decl.non procedere si appareat aliter fuisse dominum ibi.nu.27.

Procurator si excedat mandatum in aliquo, contractus corruit in totum cap. 7. num. 31. fol. 33.

Procurator generalis cum libera potest locare si habeat liberam circa bona cap.7.num.32. fol. 33.

Procurator cum libera, non potest ea quæ prohibentur domino cap.7.nu.44. fol.34.

Procurator non potest facere incidere suum principalem in pœnas, nisi habeat mandatum speciale ad ita contrahendum cap. 14. §.8.n.16.fol.122.

Ampl.vt non sufficiat generale cum libera, sed requiratur indiuiduum ibi.n.17.

Procurator compellitur locare operas suas c. 20.n.21.fol.196.

Procuratoris officium non est vile cap. 35. nu. 92.fol.377.

Maxime in procuratoribus ad iudicia ibid. num. 93.

Et certius in Procuratoribus curiæ Principis, & præcipue Romanæ ibi.n.94.

Procuratores Romanæ curiæ præferendi sunt Aduocatis exteris cap.35.n.95.fol.377.

Procuratoribus ad iudicia debetur salarium, etiam non conuentum cap.35. n.96. fol.377. Vid.in ver. *SALARIVM* nu.2.

Procurator stipulans domino, acquirit actionem, & obligationem licet cogi possit à domino eam sibi cedere cap.36.n.9.fol.385.

Ampl. etiamsi verba stipulationis non sint directa in ipsum stipulantem, sed in dominum absentem, & pro eo stipulatus fuerit Notarius ibi. n.10.

Procurator ad exigendum potest facere confessionem de recepto cap. 36.n. 46. fol.388.

PROHIBITIO.

Prohibitio alienationis non comprehendit locationem ad longum tempus si materia sit strictè intelligenda cap.6.n.8.fol.26.

Prohibitio alienationis comprehendit locationem ad modicum tempus, si militat in ea ratio prohibitionis cap.6. n.12. fol.27.

Prohibitio locationis non comprehendit locationem

tionem venientem in consequentiam actus permissi cap. 6.n.14.fol.27.
Prohibitus locare, si locet, & impugnet locationem, tenetur restituere ea in quibus factus est locupletior cap.6.n.15. fol.27.
Prohibitum, quod non reperitur, censetur permissum cap. 14.§. 12.n.26.fol.139.
Quod prohibitum fieri directe, etiam per indirectum fieri non potest cap. 20. numer. 67. fol.200.
Prohibita venditione, vel alia alienatione, intelligitur de alia simili, & sic inter viuos tãtum cap.53.nu. 129.fol.53.

PROAEMIVM.

Proaemivm constitutionis non facit ius cap. 14. §.6.n.28.fol.109.
Proemium inseruit pro declaratione dispositiuæ, quando verba non sunt clara cap. 14. §.6.n.29.fol.109.

PROFESSORES.

Professores publici omnes compelli possunt locare operas suas cap.20.n.35.fol.197.
Vid. etiam in ver. LOCARE qui possint.

PROMISSIO.

Promissvm in dubio censetur quod minus est cap.37.num.2.fol.393.
Ille cui facta est promissio de locando non tenetur conducere cap.22. num.117. fol.223.
Promissa venditione non potest agi directe ad rem, quia aliud amplius continet venditio cap.22.num.113.fol.223.
Secus est respectu promissionis emendi, quia emptor non tenetur, nisi ad pretium, & ideo pretium directe peti potest ibi. num. 114. fol.223.
Promissio facti etiam non proprij non obligat præcise, sed sufficit præstare interesse c.22. nu.104.fol.222.
Promissio de locando non est locatio cap. 22. num.75.fol.220.
Promissio de locando vbi non est locatio licet ab ea recedere cap.22.num.85.fol.221.
Promissio non est contractus promissus c. 22. num.76.fol.220.
Lim. si vterque contrahens promisit, vti vnus locare, alter conducere, & promissio relata est ad certam rem, & certum pretium ibid. nu.77.
Decl. procedere si vsi sunt verbo, *volo*, secus si verbo, *promitto*. ibi.nu.78.
Lim.2 si adsit iuramentum ibi.num 79.
Contrarium ibi.nu.80.
Decl. primam procedere in promissione de se obligando, & alijs, quæ pendent à voluntate ibi.num.81.
Lim.3. si cum promissione concurrat aliquis actus positiuus ibi.num.82.
Decl. non procedere si adhuc contractus erat in futurum faciendus cap.22. nu.83 fol.221.
Lim.4. stantibus dictionibus, *ex nunc prout ex tunc* ibid.nu.84.
Romæ adest statutum cap. 164. quod promissiones præcisè obseruentur cap.22. nu.108. fol.222.
Decl. dictum statutum intelligi de promissione per stipulationem ibi.num.109.
Promittens locare non tenetur præcisè, sed liberatur soluendo interesse cap.22.num.103. fol.222.

PROPRIETARIVS.

Proprietarivs finito vsufructu, non tenetur stare locationi factæ ab vsufructuario cap. 61. num.110.fol.586.
Ampl. vt si locator expellatur à proprietario nullum habeat regressum contra hæredes vsufructuarij ibi.num. 121.
Lim. ampliationem vt procedat si vsufructuarius locauit tanquam talis, non autem tanquam proprietarius cap. 61. num. 122. fol.586.
Lim. 2. vt procedat si vsusfructus finiatur per mortem, secus si per cessionem ibi. numer.123.
Lim.3. vt procedat non teneri stare vltra annum, secus quo ad annum cap.61.nu.124. fol.587.
Ampl. limitationem, vt si res sit solita dare fructum tantum in quinquennium, teneatur stare pro eo ibi.n.125.

PROTESTATIO.

Protestatio contraria facto non attenditur cap.4.num.12.fol.20.
Protestatio non recedendi à Constitutione Sixtina de societatibus ad caput saluum, liberat ab eius pænis cap.12. num.59. fol.74.
Protestatio non releuat, si factum sit contrarium cap.14.§.7.num.25.fol.115.

PROVISIO.

Provisio hominis facit cessare prouisionem legis cap.34.§.2.num.18.fol.340. & cap 40. nu.157.fol.427.
Decl. procedere si illa prouisio legis sit ex iure particulari & priuilegio, secus si ex natura contractus cap.34.§.2.num.19.fol.340.
Decl.2. procedere quando prouisio legis facta est in defectum prouisionis hominis, secus si ex diuerso fonte procedat cap. 40. n.158.

PROXENETAE.

Proxenetarvm operæ consistunt in labore, & idem de similibus cap.50.num.22.fol.502.

PVPILLVS.

Pvpillvs post infantiam est aptus operari vtiliter cap.6.num.29.fol.29.
Pupillus non potest sine tutore locare operas suas cap.6.num.30.fol.29.

Pupillus in infantili ætate existens, non requiritur, quod interueniat contractui de re sua cap.8.num.3.fol.38.
Pupillus maior infante, an necesse habeat interuenire contractui cap.8.nu.4.fol.38.
Pupillus maior infante necesse habet interuenire actui gesto per tutorem, vel curatorem solum in certis casibus cap.8.num.7.fol.38.
Pupillus tenetur stare locationi factæ à tutore etiam finita tutela cap.8. num.28. fol.41. & cap.61.n.119.fol.586.
Ampl. etiam in locatione ad longum tempus si facta cum solemnitatibus cap.8.nu.29. fol.41.
Pupillus finita tutela tenetur stare locationi factæ à tutore tantum, si tutor locauit, vt potuit, & debuit cap.8.n.31.fol.41.
Vide in ver. *MINOR*.

PVTEALIA PVTEVM.

Putealia, idest, id quo puteus operitur, funes, labra, & fistulæ domus sunt, & in locatione domus veniunt cap. 23. num. 50. fol.230.
Puteum reficere, & purgare tenetur locator cap.34.§.1.num.4.fol.334.

Q.

QVASI POSSESSIO.

Quasi possessio exigendi est concludenter probanda ad obtinendam manutentionem cap.43.num.29.fol.440.
Quasi possessio exigendi acquiritur per exactionem solutionum cap.43. nu.36.fol.441.
Ampl. sufficere vnicam solutionem cap. 43. num.37.fol.441.
Ampl.2. sufficere solutionem partis, etiam minimæ ibi.num.38.
Lim. si solutum fuit cum animo agnoscendi debitum in parte tantum ibi.num.39.
Quasi possessio acquisita contra vnum, suffragatur contra eius successorem etiam singularē cap.43.nu.42.fol.441.
Lim. si adsit suspicio fraudis per antecessorē in soluendo commissæ ibi.nu.43.
Quasi possessio exigendi acquisita contra defunctum prodest contra hæredem, etiam cum beneficio inuentarij cap. 43. num. 44. fol.441.
Nec exceptio quod bona non sufficiant retardat manutentionem cap.43. nu.45. fol.441.
Contrarium si constet hæreditatem non esse soluendo, vel in continenti probari possit cap.43.nu.46.fol.441.
Potest tamen adhuc concedi manutentio, si eius effectus dirigatur ad faciendam solutionem de bonis hæreditarijs ibi.nu.47.
Quasi possessio exigendi pensiones rei locatæ à defuncto, suffragatur contra hæredem, si hæres rem detineat cap.43.num.48.fol.441.
Decl. procedere in hærede beneficiato ibid. num.49.fol.441.
Contrarium quod etiamsi non sit beneficiatus ibi.nu.50.
Possessoria iudicia non dantur pro annuis præstationibus personalibus cap 43. num.4. fol.438.
Decl. non dari quasi possessionem, & possessoria iudicia in præstationibus de iure ciuili, secus autem de iure canonico ibi.nu.6.
Decl.2. dari etiam de iure ciuili, si præstationes sint perpetuæ cap 43.num.7.fol.439.

QVANTITAS.

Quantitas probatur per testes de visu cap. 19. nu.142.fol.189.
Vid. in ver. *FRVCTVS* nu.2.
Quantitas mercedis si non sit expressa, sed dictum sit, pro mercede iusta, sustinetur contractus cap.17.nu.41.fol 159.
Contrarium de veriori cap. 17.n.42.fol.160
Vide in verbo *MERCES* num.3.

R.

RATIO.

Ratio est anima legis, & magis attenditur quam verba dispositiua eiusdem cap.64. num.46.fol.633.

RAVCAE.

Raucae quid sint cap.46.num.70.fol.465.

REAPTATIO.

Vid. in ver. *MELIORAMENTA*.

RECONDVCTIO.

Reconductio censetur facta cum eisdem qualitatibus, cum quibus facta fuerat prima conductio cap. 17.num.29.fol.158.
Vid. in ver. *RENOVATIO*.

RECTOR.

Rector Ecclesiae, cuius bona alienantur, specialiter citandus est ab executore beneplaciti cap.14.§.8.num.28.fol.126.
Rector Ecclesiæ qui alienauit, & cuius nomine apparet impetratum beneplacitum, non est citandus in eius executione cap.14. §.9. num.32.fol 126.
Contrarium tamen est tutius ibid.num.33.
Vide *PRAELATVS*.
Rector Ciuitatis expectans successorem durat etiam post tempus suæ deputationis cap. 8. num.23.fol 40.

REDIMENDI FACVLTAS.

Vid. ver. *FACVLTAS*.

REDVCTIO.

Conductor ad longum tempus soluens mercedem excessiuam potest intentare remediū reductionis mercedis ad iustam summam cap.45.nu.49.fol.452.
Dominus non potest plus exigere à conducto-

re quam ab ipsa re percipitur cap.45.nu.50. fol.452.

Reductio mercedis facienda est in emphyteusi, si canon sit excessiuus cap.45.num.51.f.452

Contrarium tenent aliqui ibi.num.52.

Prima opinio verior probatur ibi.num.53.

Reductio mercedis facienda est tam si sit excessiua ab initio, quam si propter aliquod accidens fiat ex post facto cap.45. num.54. fol.452.

REGVLA.

Regvlae statur donec limitatio probetur c.2. nu.56.fol.9.

Regulae limitatio probanda est plene, & concludenter ibi.num.57.

Regulae locationis magis attendendae, si partes dixerint, locare, & conducere cap.5. num.26.fol.23.

Regulae generales tunc attendi debent cum deficit decisio specialis cap. 33. num. 128. fol.237.

REGVLARES.

Regvlares aliqui gaudebant priuilegio alienandi bona sine beneplacito, sed hodie necesse habent licentia Sacrae Congregationis Concilij cap.14.§.1.num.22.fol.91.

Regulares locantes vltra triennium absque licentia Sacrae Congregationis Concilij vltra excommunicationem incurrunt etiam poenam priuationis vocis cap.14.§.8.num.4. fol.121.

Vid.in ver. *MONACI*.

REINTEGRATIO.

Vid.in ver. *REMEDIVM REINTEGRANDAE*.

REI VINDICATIO.

Rei vindicatio finita locatione ne dum competit contra conductorem, sed etiam contra tertium cap.vlt.num.113.

Domino finita locatione competit rei vindicatio cap.vlt.num.112.

Rei vindicatio, vt competat, probandum dominium, finis locationis, & identitas rei cap.vlt.num.114.

Vide in ver. *DOMINIVM*.

RELATIO.

Relatio peritorum debet esse aperta, & clara cap.34.§.5.num.45.fol.368.

Vid.in ver. *PERITI* num.2.

RELIGIO.

Religio Hierosolymitana gaudet statuto contra formam extrauagantis ambitiosae Apostolica auctoritate confirmato cap. 14. §.1. num.31.fol.91.

RELINQVENS.

Relinqventes Ecclesiae possunt apponere conditiones etiam iuri communi contrarias cap. 14.§.6.nu.18.fol.108.

RELOCATIO.

Relocatio tacita non est eadem cum expressa cap.14.§.2.num.13.fol.93.

Vid.in ver. *RENOVATIO*.

REMEDIVM.

Remedivm reintegrandae est interdictum vnde vi an competat conductori expulso est magna quaestio cap.28.num.14.fol.293.

Negatiua est de iure verior, sed de stylo Rotae seruatur contrarium ibi.num.15.

Licet non competat interdictum vnde vi, competit actio in factum, vel officium Iudicis cap.28.nu.16.fol.294.

Lim. non procedere dictum stylum si interim locatio expirauit ibi.num.17.

Decl. posse adhuc conductorem restitui ad tantumdem tempus vbi nulla posset considerari differentia cap.28.num.18.fol.294.

Intellige declarationem si tempus erat certum ibi.num.19.

Remedium rescissionis ex capite laesionis durat vsque ad triginta annos cap.18. num. 103. fol.176.

Remedium *l.2. C.de rescinden.vendit.* non solũ competit venditori, sed etiam emptori c.18. num.36.fol.168.

Remedium *l.2.C.de rescind.vendit.* non habet locum in locatione facta sub hasta secundũ aliquos cap.18.num.63.fol.172.

Contraria opinio est communior, & verior ibid.num.64.

Ampl. vt aliqui velint sufficere laesionem in sexta parte cap.18.nu.65.fol.172.

Contraria opinio est verior ibi.nu.66.

Remedium *l.fin. C.de acquir. possess.* est restitutorium possessionis in casibus in quibus nulla vis committitur cap.vlt.num.41.

Dominus finita locatione habet remedium recuperandae possessionis, non solum ex generali edicto, sed etiam ex legibus particularibus cap.vlt.num.44.

Remedium *l.si quis conductionis C.locat.* quomodo intentari debeat cap.vlt.nu.8.

*L.si quis conductionis C.locat.* est singularis & quomodo intelligatur cap.vlt.num.48.

Conuentus eius vigore non liberatur constituendo se nomine domini possidere, nec soluendo interesse ibi.num.49.

Praebet actionem personalem ibi.num.50.

Et competit dictum remedium siue conductor alienet sponte, siue coactè ibi.n.41.

Remedium *dictae l.* debet specialiter intentari, vel ita narrare factum, vt comprehendi possit esse intentatum cap.vlt.num.43.

Remedium *l.si quis conductionis C.locat.* est magis speciale, & vtile locatori quam aliis cap. vlt.num.47.

Remedium *dictae l.si quis conductionis* non competit

petit aduersus singularem successorem cap. vlt.num.52.

Secus si sit successor in ipsa locatione ibi. numer.53.

Remedium *dicta l.* transit in hæredem tam actiuè quam passiuè cap.vlt.n.55.

Remedium *l.si quis conductionis* vt competat, probanda locatio, eius finis, & contumacia restituere debentis cap.vlt.n.56.

Et requiruntur probationes concludentes cap. vlt.num.57.

Locatio ad hunc effectum probatur per instrumentum cap.vlt.num.58.

Et probatur etiam per testes ibi.num.59.

Et sufficiunt testes de confessione deponentes quamuis singulares ibi.nu.60.

Et sufficit quælibet alia concludens probatio cap.vlt.nu.61.

Probanda tamen locatio cum certa mercede ibi.num.62.

Remedium *l.si quis conductionis* competit etiã si locatio fuerit tacita cap.vlt.n.66.

Et competit stante tacita reconductione ibi. nu.67.

Decl. procedere si tacita reconductio sit finita cap.vlt.num.68.

Remedium *l si quis conductionis* excluditur si opponatur contractui locationis de simulatione cap.vlt.num.69.

Remedium *l. si quis conductionis* vt competat secundum aliquos requiritur probatio, quod intentans possederit cap.vlt.num.74.

Remedia restitutoria requirunt probationem possessionis antecedentis cap.vlt.n.75.

Decl.in remedio *l. si quis conductionis* tunc solum probandum esse locatorem possedisse, cum docetur conductorem fuisse possessorẽ & ignorantem conduxisse ibi.num.76.

Remedium *l.si quis conductionis* intentans, non tenetur dominium suum probare cap. vlt. nu.77.

Et conuentus d. remedio non valet opponere de dominio suo, vel alieno ibi.num.78.

Secus si agatur de actione locati ibi. numer.79.

Dominij exceptio an admittenda in remedio *l. si quis conductionis* quando de eo clarè constat, est controuersum cap.vlt.num.81.

Decl.non admitti probationem faciendam etiamsi offeratur in continenti ibi.n.82.

Decl. 2. non admittendam quamlibet probationem dominij etiam iam factam, sed solum eam quæ alias contrarias non admittat, vel superet cap.vlt.num.83.

Decl. 3. dominium quandocumque probatum non attendi si conductor illud habeat de tempore conductionis & scienter conduxit cap.vlt.nu.87.

Secus si dominium postea conductori superuenit ibid.num.88.

Vel si ignorans se dominum, conduxit cap. vlt.num.89.

Et requiritur quod non solum esset dominus, sed etiam possessor ibi.num.90.

Probatio dominij per testes non admittitur in dicto remedio ibi.nu.84.

Per confessionem partis admittitur quando non sit confessio æquiuoca ca p.vlt.n.85.

In remedio *l.si quis conductionis*, non potest cõuentus opponere de sua hypotheca cap. vlt. nu.91.

Neque de sua possessione ibi.nu.92.

Neque de iure redimendi ibid.n.93.

Ampl. etiamsi super eo fuerit contestata lis ibid.nu.94.

Remedio *l. si quis conductionis* conuentus non potest alia ratione velle retinere cap. vlt. nu.95.

Lim.vt possit retinere pro expensis vtilibus, & necessarijs ibi.nu.96.

In remedio *l. si quis conductionis* non attenditur reconuentio cap.vlt.nu.97.

Neque opponitur compensatio ibi.n.98.

Neque exceptio nullitatis locationis dicto cap.vlt.num.99.

Secus si cum nullitate concurrat quod locator non possideret cap.vlt.num.100.

At hoc non procedit si possidebat conductor, nisi simul probet suam ignorantiam ibi. num.101.

Remedium *l. si quis conductionis* datur non solum locatori, sed etiam alijs similibus cap. vlt.nu.102.

Datur ei qui commodauit ibi.num.103.

Datur vbicumque quis causam habet ab agente, vel eius nomine retinet ibi.nu.104.

Datur aduersus emphyteutam, & ad longum tempus conductores cap.vlt.num.105.

Dummodo possidentes habeant causam ab inuestitis, alias secus ibi.num.106.

Datur non solum in contractibus similibus locationi, sed etiam in dissimilibus cap. vlt. num.107.

REMISSIO MERCEDIS.

*Qua de causa facienda, & alia generalia n.1.*

*Qua requirantur vt sit facienda, & præcipuè quod damnum nu.2.*

*In quo contractu facienda sit, & in quo non num.3.*

*Quo tempore facienda, & qua actio aliundè remedium competat ad eam consequendam num.4.*

*In quibus casibus sit facienda num.5.*

*Quanta remissio fieri debeat nu.6.*

*Pacta circa eam, & præcipuè de illius renunciatione num.7.*

1 REMISSIO MERCEDIS cur facienda variæ rationis cap.45.num.4.fol.448.
Ad remissionis mercedis effectum aliud est, quod res sit perempta, aliud quod sit impedita perceptio fructuum cap. 45. num. 43. fol.452.
Ignorantia qualitatis rei non iuuat conductorem ad petendam remissionem si scire potuit cap.46.nu.94. fol.467.
Ampl.vt non sufficiat iurare se ignorasse ibi. nu.95.
Lim.in qualitatibus occultis quas facile scire non potuit cap.46.num.96.fol.467.
Remissio mercedis facienda est conductori nõ valenti vti re conducta etiamsi eam gratis alteri concessisset cap. 48. numer. 32. fol. 484.
Remissio mercedis si facta indebitè potest repeti, etiamsi verbo donationis facta sit c.48. num.50.fol.485.
Decl. procedere si locator qui eam fecit, ignorauit rem non deberi, secus si sciuit, & donare dixit cap.48.num.51.fol.485.
Remissionem mercedis petens conductor agit de damno vitando cap. 49. numer. 2. fol. 487.
Remissio mercedis, vt facienda sit, non est necesse, quod concurrant simul plures causæ, sed vna sufficit de iure cap. 49. num. 18. fol.488.
Remissio mercedis, licet de rigore, non sit facienda propter aliquam constitutionem, tamen facienda est ex æquitate, cap. 49. num. 127. fol. 498.
Locator in casu damni non restaurat conductorem in precio fructuum, quos amisit, sed remittit mercedem cap. 49. num. 129. fol. 498.
Conducens Bestiam, vel Nauem ad portandũ non propterea, quod plene non onerauerit, mercedem minuere potest cap. 23. nu. 113. fol. 236.

2 REMISSIO MERCEDIS fit propter damnum cap. 47. nu. 5. fol. 472.
Locator in casu probationis damnorum in genere, potest compelli cautionem præstare de restituendo summam liquidandam cap. 45. nu. 21. fol. 450.
Vel dimittere in manibus conductoris summam arbitrio Iudicis correspondentem damnis ibi. nu. 22.
Decl. procedere si agatur de remissione facienda ob damnum per conductorem passum, postquam locator adimpleuit contractum ex parte sua, non si ab initio non impletum ibi. nu. 23.
Remissio mercedis facienda est si conductor non recipiat fructus æquiualentes medietatis pensionis cap. 47. nu. 1. fol. 471.
Idque procedit etiam in locatione gabellarum cap. 47. nu. 2. fol. 471.
Requiri damnum in dimidia fructuum, qui percipi consueuerunt tenent aliqui cap. 47. n.3. fol. 472.
Contrarium est verum ibi. nu. 4.
Damnum quantum requiratur ad hoc, vt fieri debeat remissio, statur arbitrio Iudicis cap. 47. nu. 8. fol. 472.
Sed Iudex non debet recedere ab opinione, quod requiratur læsio in dimidia cap. 47. n. 9. fol. 472.
Læsio in dimidia pensionis ad effectum, vt fiat remissio, tunc adesse dicitur, cum deductis expensis, non superest ex fructibus quantum sufficit pro dimidia pensionis cap. 47. nu. 11. fol. 472.
Et habenda est etiam ratio seminis ad hunc effectum ibi. nu. 12.
Fructus si pauci percepti, sed cariores venditi, hoc habendum est in consideratione, ad hoc vt cesset dicta læsio in dimidia cap. 47. nu. 13. fol. 472.
E contra si percepti fructus in magna quantitate, sed parum valeant, vel vendi non possint, non propterea facienda remissio ibid. num. 14.
Idem si percepti in solita quantitate, sed non solitæ bonitatis cap. 47. nu. 15. fol. 473.
Fructuum valor ad effectum cognoscendi si fieri debeat remissio, considerari debent de mense Augusti cap.47. nu. 16.fol.473.
At non omnes se restringunt ad dictũ mensem cap. 47. nu. 17. fol. 473.
Re pereunte in substantia, etiamsi pereat tantum in parte, & cesset læsio in dimidia, facienda est remissio mercedis cap. 47. nu. 18. fol. 473.
Non tamen sufficit, quod damnum sit minimum cap. 47. nu. 19. fol.473.
Sed contrariũ est verius in hoc casu ib.n.20
Et perempta dicitur res in substantia, eo ipso, quod conductor ea, vti non potest ibid. num. 21.
Decl.tamen hoc procedere si res totaliter sit sublata cap. 47. nu. 22. fol. 473.
Inundatio non priuans perpetuo conductorem perceptione fructuum, non dicitur perimere substantiam rei cap. 47. nu. 23. fol. 473.
Vinea locata, substantia rei consistit in vitibus deficcatis cap. 47. nu. 24. fol. 473.
Salinis locatis, substantia consistit super capitibus humanis cap. 47. num. 25. fol. 473.
Remissio facienda est propter damnum prouenienes facto locatoris, etiamsi sit leue cap. 47. nu. 26. fol. 473.

Decl. procedere si impedimentum à locatore præstitum sit voluntarium, secus si necessarium cap. 47. nu. 27. fol. 474.

Damnum non requiritur vltra dimidiam, si proueniat facto tertij, etiamsi locator resistere ei non potuisset cap. 47. num. 28. fol. 474.

Contrarium tenent alij, & est magna quæstio ibi. nu. 29.

Prima procedit, si constet damnum datum in odium locatoris ibi. nu. 30.

Ampl. vt hoc casu non solum debeatur remissio, sed etiam omne interesse cap. 47. n. 31. fol. 474.

Damnum, vt fiat remissio mercedis requiritur vltra dimidiam in prædijs rusticis, non autem in domibus cap. 47. numer. 34. fol. 474.

Intellige in domibus conductis ad habitandum, non in conductis ad negocium capax incrementi ibi. nu. 35.

Damnum in dimidio pensionis non requiritur stante pacto de remissione facienda cap. 47. nu. 36. fol. 474.

Decl. procedere si pactum aliud operari non possit, vel constet de voluntate partiũ, quod remissio fiat non obstante modicitate damni cap. 47. nu. 37. fol. 475.

Pactum per quod locator suscipit in se casum tempestatis, aliud operari non potest, quam quod propter eam fiat remissio quamuis damnum sit paruum cap. 47. num. 38. fol. 475.

Decl. non procedere si adesset consuetudo regionis, quod propter tempestatem remissio non fiat ibi. nu. 39.

Pactum, *quod fieri debeat remissio conductori, si damnum aliquod patiatur*, intelligitur etiam de damno paruo cap. 47. nu. 40. fol. 475.

Promissio facta conductori de aliqua excomputatione in specie, operatur eam faciendam esse etiamsi summa sit minima cap. 47. nu. 42. fol. 475.

Idem de promissione restauri pro tempore, & summa impedimenti ibi. nu. 43.

Idem si locator promiserit reficere totum damnum ibi. nu. 44.

Idem si dictum, *quod cessante vsu in totum, vel in parte remissio sit facienda* cap. 47. nu. 45. fol. 475.

Pactum faciendi debitam remissionem, importat, vt damnum sit vltra dimidiam mercedis cap. 47. nu. 46. fol. 475.

Idem si dictum. *quod fiat conueniens restaurum* ibi. nu. 47.

Ampl. etiamsi pactum nihil operetur ibid. nu. 48.

Pactum, *quod refici debeat conductorem damnum vltra ducentos ducatos*, intelligitur de damno, habito respectu ad fructus percipiendos, non ad mercedem soluendam cap. 47. n. 49. fol. 475.

Contrarium tenent aliqui ibi. nu. 50.

Et ponderanda sunt verba pacti, ad dignoscendum quid partes senserint cap. 47. nu. 51. fol. 476.

Pactum *faciendi remissionem mercedis propter damnum*, magis conformatur cum dispositione iuris, quam pactum reficiendi damnum cap. 46. nu. 54. fol. 476.

Obseruantia attenditur ad interpretationem pacti circa remissionem mercedis cap. 46. nu. 59. fol. 476.

Intellige de obseruãtia partium in casu præciso, & vniformi ibi. nu. 60.

Pactum *faciendi restaurum si damnum excedat summam scutorum ducentum*, an intelligi debeat reficienda esse etiam ipsa scuta ducentum, vel non, attendi debent verba cap. 47. nu. 61. fol. 476.

Si dictum, *quod locator teneatur reficere illud plus in quo damnificatus fuerit conductor* non sunt reficienda ibi nu. 61.

Si autem dictum, *quod locator damnum reficiat in casu quo excedat scuta ducentum*, tunc ipsa quoque reficienda sunt cap. 47. numer. 63. fol. 476.

Remissio, vt fieri debeat incumbit conductori onus probandi damnum cap. 47. num. 64. fol. 477.

Et probare debet damnum in certa quantitate, & in specie ibi. nu. 64.

Lim. stante difficultate probandi in specie, quia poterit fieri remissio, cum probatione in genere cap. 47. nu. 66. fol. 477.

Locator in casu probationis damnorum in genere potest compelli cautionem præstare de restituenda summam liquidandam cap. 45. nu. 21. fol. 450.

Vel dimittere in manibus conductoris summam arbitrio Iudicis damnis correspondentem ibi. nu. 22.

Decl. procedere si agatur de damnis passis per conductorem post quam locator adimpleuit ex parte sua cap. 45. numer. 23. fol. 450.

Damnorum in probatione non sunt considerandi fructus percepti ex melioramentis cap. 47. nu. 67. fol. 477.

Decl. procedere si sint perpetua, & concludenter probata ibi. nu. 68.

Damnorum in probatione, si sint plures res simul locatæ, habenda ratio omnium simul cap. 47. nu. 69. fol. 477.

Et probandi fructus singularum rerum ibid. nu. 70.

Ampl.

Ampl. etiamsi adsit pactum remissionis faciendæ, secus si promissa pro tempore, & summa impedimenti cap. 47. n. 71. fol. 477.
Decl. non esse necesse probare fructus omnium rerum locatorum, si tot sunt locationes, quot res cap. 47. nu. 72. fol. 477.
Damnum in vna specie fructuum non sufficit, nisi excedat medietatem mercedis cap. 47. nu. 73. fol. 477.
Decl. non procedere, si merces soluenda sit in ipsis fructibus ibi. nu. 74.
Decl. 2. non procedere si damnum sit in substantia rei ex qua vna species fructuum colligatur ibi. nu. 75.
Damnum in locatione ad plures annos ad effectum obtinendi remissionem, probari debet consideratis omnibus annis simul cap. 47. nu. 76. fol. 478.
Ampl. vt si facta sit remissio pro vno anno, & deinde eueniant anni vberes compensantes damnum, possit dominus exigere, quod remisit ibi. 77.
Subampl. etiamsi remissionem fecerit cum verbo donationis cap. 47. nu. 78. fol. 478.
Et procedit etiamsi solutio mercedis fiat per menses ibi. nu. 79.
Maxime si sit difformis, & inde appareat distributionem factam gratia commodioris solutionis ibi. nu. 80.
Lim. vt non sit habenda ratio omnium annorum, quando merces est distributa in singulos annos, secundum aliquos cap. 47. nu. 81. fol. 478.
Contraria tamen opinio tenenda est ibid. num. 82.
Maxime si omnes anni sint iam præteriti cap. 47. nu. 83. fol. 478.
Et procedit dicta opinio, si vnica sit locatio secus si tot locationes, quot anni ibi. n. 84.
Anni fertiles computandi sunt cum sterilibus, ad effectum dignoscendi an sit facienda remissio etiamsi non sint proximi, sed interpolati cap. 47. nu. 85. fol. 478.
Decl. non procedere si anni fertiles sint valde remoti à sterilibus in locatione ad longum tempus ibi. nu. 86.
Decl. 2. non procedere, si damnum non sit in solis fructibus, sed in substantia rei cap. 47. nu. 87. fol. 478.
Remissio, vt sit facienda non sufficit conductorem probare damnum vnius anni, sed probare etiam debet non esse compensatum cum vbertate aliorum cap. 47. nu. 88. f. 478.
Contraria opinio videtur verior ibi. nu. 89.
Damnum vnius anni, vt compenletur cum fructibus aliorum, requiritur, quod sint vberes vltra solitum cap. 47. nu. 90. fol. 479.
Et quod superent solitum saltem in tertia parte ibidem numer. 91.
Sunt tamen diuersæ opiniones ibi. nu. 92.
Et non sufficit vbertas fructuum, si propter eam viliori pretio vendantur, itaut non possit conductor obligatus in pecunia recompensari cap. 47. nu. 93. fol. 479.
Anni omnes non sunt considerandi ad probandum damnum stante pacto de remissione facienda cap. 67. num. 94. fol. 479.
Contrarium ibi. nu. 95.
Decl. consideranda esse verba pacti, ad dignoscendum quid partes senserint cap. 47. nu. 96. fol. 479.
Damnum, ad remissionem mercedis in casibus in quibus non requiritur vltra dimidiam, quantum requiratur, standum est arbitrio Iudicis cap. 47. nu. 97. fol. 479.
Non tamen sufficit modicum, nisi in quibusdam casibus expressis ibi. nu. 98.
Damnum modicum, dicitur iuxta opinionem vulgi, vel si sit infra sextam partem mercedis cap. 47. nu. 99. fol. 479.
Damnum conductoris non valentis, vti re non excluditur ex eo, quod rem alteri gratis concesserit cap. 48. nu. 32. fol. 484.

3 REMISSIO MERCEDIS facienda est in contractu locationis, & conductionis cap. 45. n. 1. fol. 448.
Remissio mercedis debetur ne dum si merces petatur simpliciter ex locato, sed etiamsi petatur vigore *stipulationis* in locatione contractæ cap. 45. n. 8. fol. 449.
Et etiamsi petatur vigore *obligationis in forma Cameræ* cap. 45. n. 13. fol. 449.
Contrarium ibi. n. 14.
Decl. vt in iudicio ordinario procedat, quod peti possit cap. 45. n. 15. fol. 449.
In executiuo vero exceptio remissionis mercedis non admittitur, nisi sit incontinenti probata ibi. n. 17. fol. 450.
De exceptione remissionis mercedis an opponi possit Vid. EXCEPTIO.
Remissio mercedis fieri debet non tantum in locatione ad breue tempus, sed etiam *in locatione ad longum* cap. 45. n. 24. fol. 450.
Contrarium tenent aliqui ibi. n. 25.
Prima opinio est magis communis, & magis æqua, vbicumque pensio correspondeat quantitati fructuum, secus e contra cap. 45. n. 26. fol. 450.
Lim. si agatur de locatione perpetua, vel adeo diuturna, vt propter vbertatem fructuum, vel casum contingentem possit compensari damnum cap. 45. n. 27. fol. 450.
Decl. limitationem non procedere si res locata ab initio non esset qualitatis per locatorem assertæ cap. 45. n. 28. fol. 451.

Dicta

Dicta à locatore commendandi causa de rebus, quæ palam sunt non obligant cap. 45. nu.29.fol.451.
Secus si vlterius promisserit ibi.n. 30.
Remissio mercedis an facienda sit *in emphyteusi* est magna quæstio cap.45.n.31, fol.451.
Sed negatiua est magis communis ibi. n.32.
Remissio mercedis debet fieri emphyteutæ vbi canon non est quid minimum, sed correspondens fructibus cap.45.n.33.fol.451.
Contrarium tenent alij ibi.n.34.
Prima verior, saltem vbi in concessione emphyteusis non fuit remissa sexta pars iustæ mercedis cap.45.n.35.fol.451.
Remissio mercedis non est facienda in emphyteusi ecclesiastica, secus in laicali ibi. n. 36.
Decl. procedere in emphyteusi ecclesiastica non facienda si facta sit remissio sextę partis mercedis, in emphyteusi vero priuati facienda si canon sit magnus, & fructibus correspondens, alia secus ibid. num. 37.
Opinio, quod remissio mercedis in emphyteusi non sit facienda, si ea non sit magnus, declaratur non procedere si damnum potest compensari cap 45.n.38.fol.452.
Quod non debeatur remissio in emphyteusi, procedit, si fructus non sint percepti in parte, secus si nulli omnino cap. 45. num. 39. fol. 452.
Emphyteutica re perempta in totum, damnum est domini, in parte, est emphyteutæ cap. 45.n.40.fol.452.
Decl.esse emphyteutæ, si supersit tantum, quod sufficiat pro canone secundum Bartolum ibi. n.41.
Contrarium tenent alij ibi.n.42.
Ad remissionis mercedis effectum, aliud est, quod res sit perempta, aliud quod sit impedita perceptio fructuum cap. 45. numer. 43. fol. 452.
Propter impedimentum perceptionis fructuum non debetur remissio mercedis nisi canon sit magnus cap.45.n.44.fol.452.
Contr.tenent alij ibi. nu.45.
Impedita perceptione fructuum omnium, remissio fit, si canon soluatur in fructibus cap. 45.n.46.fol.452.
Remissio mercedis non fit re perempta vbi emphyteusis constituta fuit de re per emphyteutam vendita cap.45.nu.47. fol.452.
Contrarium probatur ibi.n.48.
Remissio mercedis facienda est *in contractu innominato* cap.45.n.55.fol.453.
Remissio mercedis facienda non est *colono partiario* cap.45.n.57.fol.454.
Ampl. procedere etiamsi multas fecisset expensas excedentes fructus cap. 45. num.58. fol.454.
Decl.procedere, si colat tantum pro rata fructuum, secus si pro nummis, vel rehnquatur ei certa species fructuum pro laboribus ibi. n.59.
Remissio mercedis debet fieri colono partiario pro damno illato in fœno in prædio retinendo, tam si damnum eueniat ante collectionem, quam si eueniat post eam cap. 45. nu.60.fol.454.
Remissio mercedis an debeat fieri in *venditione fructuum* futurorum est quæstio agitata cap.45.n.61.fol.454.
Distingue, quod si contractus sit locationis, & conductionis, debet fieri remissio si emptionis, & venditionis secus ibi.& n. 62.
Venditio vsus fructus, vel iuris percipiendi, seu gabellæ regulatur circa remissionem cum eis, quæ dicuntur de venditione fructuum cap.45.n.81.fol.456.
Remissio mercedis fit conductori, si vti non possit re, *emptori* autem non fit cap.2. num. 6.fol.7.
Remissio mercedis non fit vbi emptor donec pretium soluat rem conducat cap. 45.num. 83.fol.456.
Neque fit conductori, qui facit pactum francandi bona cum certo pretio ibi.n.84.
Remissio mercedis debet fieri per conducere *subconductori* cap.45.n.86. fol.457.
Ampl.etiamsi ipsi remissio non debeatur ibi. num. 87.
Quid stante pacto de facienda remissione subconductori cap.45.n.88.fol.456.
Remissio mercedis nō fit *in permutatione* aliisque contractibus dominium transferentibus cap.45.n.82.fol.456.

4 REMISSIO MERCEDIS in locatione ad plures annos facienda est in fine locationis cap.48.n.33.fol.484.
Contrarium, quod debeat fieri quolibet anno quo sequitur damnum, est magis communis ibi.n.34.
Et si subsequentes anni sint vberes, itaut restauretur damnum, repetitur remisso cap. 48. nu.35.fol.484.
Decl. dictam quæstionem procedere in locatione vnica ad plures annos, secus si tot sint locationes, quot anni ibi.n.36.
Decl.2.procedere in remissione propter sterilitatem, secus si petatur interesse cap. 48. nu.37.fol.484.
Decl. 3. non procedere si appareat contrahentes aliter sensisse ibi. n.38.
Remissio mercedis potest peti per viam exceptionis cap.48.n.39.fol.484.
Et etiam per viam actionis postquam fuit soluta merces, maxime stante solutione anticipata

para cap.48 n.40.fol.484.
Remißio mercedis post ipsam mercedem solutam, non potest peti per condictionem indebiti cap.48.n.41.fol.484.
Decl. procedere si solutio fuit facta anticipate; secus e contra ibi.n.42.
Et prædictæ actiones non tantum dantur de iure, quam etiam vigore obligationis locatoris, de manutenendo conductorem cap. 48. n.43.fol.485.
Via executiua, qua agit locator pro solutione pensionis competit etiam conductori pro repetitione cap.48.n.45.fol.485.
Vide VIA EXECVTIVA.

5 REMISSIO MERCEDIS generaliter facienda conductori in omni casu impediente perceptionem fructuum cap.46. n.1.fol.459
Dummodo impediatur vi maiore cui resistere non possit ibi. n.2.
Ad remisionis mercedis effectum aliud est, quod res sit perempta, aliud quod sit impedita perceptio fructuum cap. 45. numer. 43. fol. 452.
Propter impedimentum perceptionis fructuum in totum non debetur remisio mercedis nisi canon sit magnus cap.45.n.44.fol.452.
Contrarium tenent alij ibi. n.45.
Impedita perceptione omnium fructuum, remissio fit, si canon soluatur in fructibus ibi.n.46.
Remissio mercedis facienda est etiam vbi promissa est certa mensura fructuum quotcumque percipiantur cap.45.n.50.fol.452.
Remissio non debetur conductori molendini periculis fluminis subiecti, ex quo per excrescentiam aquarum impediatur molere cap.46.n.92.fol.467.
Maxime si omiserit facere diligentias, quas faciebant anteriores conductores ibi.n.93.
Remissio in casibus, in quibus debetur, non procedit, si conductor easum non denunciauit domino cap.46.n.101.fol.467.
Contrarium tenent aliqui ibi.n.103.
Decl. hoc contrarium procedere in casu quo res sit perempta, vel alias penitus conductori sublata cap.46.n. 103. fol. 468.
Item procedit dictum contrarium si ex illa omissione denunciationis nullum præiudicium resultauit locatori ibi.n.104.
Locator si facta denunciatione casus offerat rē, vel fructus recipere, & pensionem remittere, & conductor recuset, non est amplius facienda remissio cap.46.n.105.fol.468.
Remissio non est facienda propter casum accidentem in fructibus, vel post recollectionem cap.46.n.106.fol.468.
Decl.procedere, si recollecti perfecte, & totaliter cap.46.n.107.fol.468.
Et requiri cos esse in horreo reconditos ibi.n.108.
Et non sufficere eos esse reconditos, nisi trituratos, & mundos ibi. nu.109.
Et requiri, quod conductor potuerit eis vti ad vsum destinatum cap. 46. num. 110. fol.468.
Decl.2.non procedere si fructus non poterant à fundo asportari ex pacto cum conductore inito ibi.n 111.
Et sufficit etiam, quod non posset eos asportare ex consuetudine absque pacto cap. 46.n.112.fol.469.
Decl.3. non procedere stante aliquo pacto, ex quo appareat partes voluisse haberi rationem de fructibus collectis ibi. n.113.
Decl.4.non procedere si merces soluenda erat in fructibus illis cap. 46. numer. 114. fol. 469.
Et sufficit mercedem esse constitutam in fructibus,quia intelligitur de fructibus fundi locati cap.46 nu.115.fol.469.
Secus si conductor fuisset constitutus in mora soluendi ibi.n.116.
Hoc tamen non procedit, si etiam in manibus locatoris fructus perijssent ibi.n.117.
Decl.5.non procedere si fructus corrumpantur vitio terrtorij cap.46.n.118.fol.469.
Contrarium tamen probatur ibi. n. 119.
Remissio mercedis facienda est propter incursum hostium cap.46.n.3.fol.459.
Et dummodo superueniat bellum ibi.n.4.
Et siue bellum sit iustum siue iniustum ibid. num. 5.
Remissio mercedis facienda est si superueniat pestis cap.46.n.6.fol.459.
Propter bellum, & pestem non fieri remissionem in locatione gabellarum, tenent aliqui cap.46.n.9.fol.459.
Communis tamen est in contrarium ibid. num.10.
Decl. primam procedere si gabella non sit locata, sed vendita cap.46.n.11. fol.459.
Remissio mercedis propter bellum, & pestem, & similes casus non fit absolute, sed solum quatenus impediant vsum rei cap. 46. num. 12.fol.459.
Conductor domus non petit remissionem mercedis propter bellum, vel pestem, nisi fuerit ab ea coactus recedere cap. 46. num. 13. fol. 459.
Remissio mercedis non fit conductori, ex eo quod creditor locatoris fecerit solum executionem in bonis locatis cap. 46. num. 14. fol. 459.
Ampl.non fieri remissionem conductori domus, ex eo quod propter bellum, vel pestem ab ea

ab ea migrauerit, si in ea mobilia retinuerit cap.46.n.15.fol.459.
Idem si pensionem anticipatè soluisset, quia posset insistere ad effectum eam recuperandi cap.46.n.16.fol.460.
Conductori prædij rustici facienda est remissio propter bellum, vel pestem, si coloni ab eo discesserint, vel mortui fuerint cap.46.nu.17.fol.460.
Et generaliter facienda est remissio in dictis casibus, vbicumque conductor damnum sufficiens ad eam passus fuerit ibi.nu.18.
Propter pestem paruam nō est facienda remissio cap.46.n.19.fol.460.
Propter transitum exercitus in mensibus in quibus fructus non colliguntur, non fit remissio cap.46.n.20.fol.460.
Secus si milites damnum frugibus intulerint ibi.nu.21.
Debitoribus negocij nō soluendo effectus propter bellum, cessante culpa conductoris, erit facienda remissio cap.46.n.22.fol.460.
Remissio facienda est non solum propter bellum & pestem, sed etiam propter eorum iustum timorem cap.46.n.23.fol.460.
Et generaliter pro quocumque timore impediente perceptionis commoditatem ibid. num.24.
Ampl.etiamsi periculum non adesset ibid. num.25.
Secus si iusta non esset causa timendi cap.46.n.26.fol.460.
Remissio mercedis facienda est propter timorem malorum spirituum cap.46.numer.27.fol.460.
Timor vt præbeat causam remissionis mercedis, debet superuenire post contractum, & denunciari locatori cap.46.n.28.fol.460.
Remissio facienda est impedimento superueniente ex facto Principis cap.46.num.29.fol.460.
Ampl.faciendam esse remissionem propter factum Principis, etiamsi sit iustum cap.46.n.31.fol.461.
An autem sufficiat factum Principis fundatum in lege ante contractum edita, est opinio controuersa cap.46.n.32.fol.46[illegible]
Facto Principis iniusto existente debet conductor resistere, & quomodo cap.46.nu.33.fol.461.
Remissio mercedis non debetur propter aliquod accidens impediens vsum rei destinatum, non autem alium cap.46.numer.34.fol.461.
Contraria est magis communis ibi.nu.35.
Ampl.vt si dominus esset conducta principaliter ad vnum vsum, & secundario ad alium, sufficiat impedire vsum principaliter conductum cap.46.n.36.& 37.fol.461.
Remissio mercedis propter impedimentum alicuius vsus, an sit facienda, attenditur an ille vsus sit principalis ex intentione conductoris cap.46.n.38.fol.462.
Et vbi nō apparet ad quid principaliter fuerit facta conductio, recurritur ad coniecturas ibi num.39.
Et attenditur qualitas domus, itaut si solitū sit in ea aliquid exerceri, censeatur ad illud locata cap.46.num.40.fol.462.
Attenditur etiā qualitas personæ conductoris, si solitus sit exercitium facere, vel non, ibi.num.41.
Et attenditur simul qualitas personæ, & rei conductæ ibi.num.42.
Et statur arbitrio Iudicis ibi.num.43.
Et stantibus coniecturis quod domus fuerit locata ad aliquod exercitium particulare, non receditur per clausulam *ad habendū,&c.* cap.46.num.44.fol.462.
Remissio mercedis fit generaliter propter sterilitatem cap.46.num.48.fol.462.
Etiam in prædijs Ciuitatū & Fisci ibi.n.49.
Decl.procedere si sterilitas causetur per accidens extrinsecum, secus autem si à qualitate intrinseca fundi cap.46.num.50.fol.463.
Remissio facienda est etiam propter sterilitatē prouenientē à qualitate intrinseca fundi, si omnes prorsus fructus deficiant c.46.nu.53.fol.463.& num.77.fol.466.
Remissio mercedis facienda propter inundationem fluminis cap.46.nu.54.fol.463.
Etiam conductori domus in Ciuitate existentis, si eius habitationem inundatio impedierit cap.46.num.55.fol.464.
Lim. si conductor impedire potuit inundationem, & non impediuit ibi.num.56.
Remissio mercedis facienda est propter siccitatem cap.46.nu.57.fol.464.
Et vbi propter magnum frigus vites perierint ibi.num.58.
Et propter Gracculos, & Sturnos fructus deuastantes cap.46.nu.59.fol.464.
Et propter locustas ibi.nu.60.
Remissio facienda, etiamsi propter timorem locustarum colonus desierit colere agros conductos cap.46.num.62.fol.464.
Remissio non est facienda etiamsi vinum coacescat cap.46.num.63.fol.464.
Etiam si producatur acidum à vinea quam, etiam si contingat ex aliqua culpa coloni cap.46.nu.64.fol.464.
Nec facienda remissio, si vinea propter vetustatem faciat vuam paucam, & malam cap.64.num.65.fol.465.
Nec si vinea sit nimis noua ibi.n.66.
Decl.procedere in locatione ad longum tempus,

pus, non in locatione ad annum, si conductor ignorauit ibi.num.67.
Sufficit tamen quod perpendere potuerit cap.46.nu.68 fol.465.
Remissio non est facienda ex quo segetes corruptæ sunt raucis, vel herbis cap.46.nu.69. fol.465.
Raucæ quid sint ibi.num.70.
Remissio non est facienda propter spinas c.46. num.71.fol.465.
Remissio mercedis etiam in casibus in quibus non est facienda, fieri debet deficientibus prorsus omnibus fructibus cap.46.num.72. & nu.76.fol.465.
Remissio vt fieri debeat propter sterilitatem, necesse est quod conductor seminauerit, & bene coluerit cap.46.num.78.fol.466.
Et probanda est seminatio,& cultura à petente remissionem cap.46.num.79.fol.466.
Lim. si omissa sit cultura ob aliquem iustum timorem ibi.num.80.
Cultura & seminatio semel facta, si per inundationem deuastata fuerit,non tenetur conductor iterum seminare, ad effectum assequendi remissionem mercedis cap.46.n.81. fol.466.
Remissio non est facienda propter damnum euueniens culpa conductoris cap.46.num.82. fol.466.
Decl. procedere si culpa sit ordinata ad casum ibi.num.83.
Remissio mercedis non debetur propter sterilitatem conductori, qui decimas soluere omisit cap.46.num.84.fol.466.
Remissio non debetur conductori scelerato, & malæ vitæ cap.46.nu.86.fol.466.
Remissio non debetur,si de tempore locationis vigebat causa propter quam remissio petitur cap.46.nu.87.fol.466.
Et non solum si vigebat,sed etiamsi imminebat,itaut præuideri posset ibi.num.88.
Decl. non procedere si adsit pactum de ea facienda,quod aliud operari non possit c.46. num 97.fol.467.
Decl.2. non procedere, si perempta sit substantia rei ibi.num.98.
Idem si sublata res propter bellum cap. 46. num.99.fol.467.
Et non solum si perempta vel sublata in totum, sed etiam in parte ibi.num.100.
Remissio non fit propter casus valde solitos,vt grandines in Lombardia cap. 46. num. 89. fol.466.
Et non fit propter pluuias immoderatas in agro Romano ibi.nu.90.fol.467.
Imo in dicto agro non fit propter sterilitatẽ ex quacumque causa, nisi ob grandines,quo casu potest conductor ante recollectionem fundum renunciare cap.46.num.91.fol.
Remissio non debetur quando fructus percepti,sed malæ qualitatis cap.46.n. fol.469.
Idem si percepti,sed nõ venduntur ibi.n
Remissio non debetur propter damnum sum à conductore in rebus proprijs ca nu.112.fol.469.
Remissio non debetur vbicumque ita fert suetudo regionis cap.46.num.123.fol
Remissio debetur si eueniat damnum substantia cap.46.num.114.fol.470.
6 REMISSIONEM MERCEDIS facie esse pro rata temporis,habetur in iure & pro rata pensionis, habetur in can cap.48.nu.1.fol.480.
Quomodo conciliētur dicta discrepan rium sunt variæ opiniones ibi.num.2.
Decl.vt reficienda sit pro rata tẽporis do res locata æqualem fructum omn pore reddit cap.48.num.3.fol.481.
Et quando non reddit fructũ æqualem habenda ratio pensionis,quę soluitur, intuitu soluitur ibi.num.4.& 5.
Intellige prædictas conclusiones pro in remissione facienda pro quocumq no,etiam paruo,secus in ea quæ requ sionem vltra dimidiam ibi.num 6.
In remissione mercedis facienda pro vltra dimidiam quanta esse debeat, s riæ opiniones cap.48.num.7.fol.481.
Prima opinio est, vt sit remissio faci totum, videlicet, vt nihil conductor soluat cap.48.num.8.fol.481.
Secunda est, vt fiat in eo quod deficit ad dimidiam pensionis ibi.num.9.
Tertia opinio est,quod stetur arbitrio ibi.num.10.
Quarta est,quod fructus diuidantur p vt in colonia partiaria ibi.nu.11.
Prædictarum opinionũ prima ostendi gis communis, & magis vera,& aliæ bantur cap.48.à nu.12.ad 18.fol.48
Declaratur dicta prima opinio, vt considerari fructus detractis omnib pensis,etiam seminis ibi.num. 16.
Intellige si fructus superent expensa si omnino deficiant, non tenetur loc ficere conductori expensas,& semen num.19.fol.483.
Decl. hoc procedere in remissiõne sterilitatem, secus si ob factum vel locatoris,quia tunc tenetur reficere damna,etiam lucri cessantis cap.48. fol.483.
Intellige si factum locatoris non fu cessarium ibi.nu.21.

Et vbi damnum prouenit ex facto necessario, si sit paruum non reficitur cap.48.nu.22. fol 483.

Et reficienda sunt damna non solum prouenientia ex facto locatoris, sed etiam ex facto tertij, quem locator prohibere potuit c.48. num.23.fol.483.

Remissio si petatur ob malam qualitatem rei, si locator eam ignorauit non debetur, nisi adsit damnum sufficiens ad eam petendam cap.48.nu.24.fol.483.

Si autem sciuit, vel scire potuit, tunc debetur in quantitate damni ibi.num.25.

Remissionis mercedis quantitas, vt sciatur debet conductor probare quantitatem damni cap.48.num.26.fol.483.

Et vbi non potest quantitas probari, statur quantitati verisimili arbitrio Iudicis cap.48 num.27.fol.483.

Et potest reconcedi res retinenda pro tanto tempore pro quanto fuit eius vsus impeditus ibi.num.28.

Decl.procedere volente conductore, & non alias ibi.num.29.

Et potest locator offerre se promptum recipere fructus rei, & remittere totam pensionem cap.48.nu.30.fol.483.

Et econtra potest locator offerre omnes fructus deductis expensis & semine ibi.nu.31.

7 PACTVM QVOD FIAT REMISSIO MERCEDIS non debet restringi ad limites dispositionis iuris communis, sed aliquid vlterius operari cap.49.num.3.fol.487

Lim. si pactum dicat *fieri restaurum debitum*, quia intelligitur prout de iure ibi.n.4.

Idem si dictum *quod fiat restaurum conueniens* ibi.num.5.

Pactum *quod fiat remissio mercedis* sufficit, vt aliquid remittat de requisitis per dispositionem iuris cap.49.num.7.fol.488.

Et quid remittat, attendenda voluntas partium ibi.num.8.

Pactum *quod fiat remissio mercedis in casu quo de iure fieri non debet, vel econtra*, valet c. 49. num.9.fol.488.

Pactum *quod fiat remissio in casu inundationis fluminis*, intelligitur, si concurrant requisita in casu illo cap.49.num.13.fol.488.

Pactum *quod fiat remissio* si potest plura operari, & non dignoscatur de quo senserint partes, interpretari debet, vt operetur quod minimum est cap.49.nu.14.fol.488.

Pactum *quod fiat remissio quamuis damnum non sit vltra dimidiam*, non intelligitur de damno modico cap.49.n.16.fol.488.

Pactum *quod fiat remissio in casu belli & pestis*, non intelligitur copulatiuè, sed sufficit vel bellum, vel pestis, cap.49.num.19.fol.488.

Pactum *quod conductori non sit facienda remissio*, non est validum, secundum aliquos cap.49. num.20.fol.489.

Contrarium probatur verius ibi.num.21.

Decl.primam procedere si agatur de remissione propter impedimentum procedens à facto locatoris, vel eius, quem locator impedire potest, secus propter casus fortuitos cap.49.nu.22.& 24.fol.489.

Pactum *non petendi remissionem etiam in casibus fortuitis*, & latissime conceptum, non comprehendit casus perimentes ipsam rei substantiam cap.49.num.72.fol.493.

Ampl. siue rei substantia perimatur in parte, siue in totum ibi.num.73.

Pactum *quod fieri non debeat remissio mercedis in casibus fortuitis*, est iniquum cap.49. n.74. fol.494.

Et est strictissime intelligendum sumendo quamcumque possibilem interpretationem ibid.nu.75.

Pactum prædictum non est ita amare accipiendum, si appareat recompensatum c.49. num.77.fol.494.

Pactum *quod non fiat remissio*, si sit iuratum comprehendit omnes casus specialiter exprimendos cap.49.nu.79.fol.494.

Decl.procedere, si deficiat tantum expressio, secus si deficiat consensus, & voluntas ibid. nu.80.

Pactum prædictum iuratum non comprehendit casus insolitos de quibus non fuit verisimiliter cogitatum cap.49 num.81.fol.494.

*De pactis concernentibus quantitatem damni* vide supra nu.2.

*Renunciatio* generalis remissionis mercedis, nō comprehendit factum partis cap.49. nu.27. fol.489.

Amplia etiamsi factum non possit dici culposum cap.49.num.28.fol.489.

Renunciatio generalis remissionis & casuum fortuitorum restringitur ad venientes in fructibus, & non comprehendit venientes in substantia rei cap.49.num.32.fol.490.

Renūciatio remissionis mercedis pluribus modis concipitur cap.49 num.33.fol.490.

Renunciationis remissionis mercedis formula amplissima habetur in Bulla boni Regiminis, & refertur in cap.49 num. 114.fol.496.

Renuncians omni legum auxilio dicitur renunciare remissioni mercedis cap.49. num.34. fol.490.

Contrarium tenent aliqui, sed prima est magis communis ibi.num.35.

Lim. dictam primam opinionem, vt præfata renunciatio suffragetur si damnum fit in fructibus non in rei substantia c.49.n.36.fol.490.

Lim.2.vt non suffragetur in casibus insolitis ibi.num.37.
Lim.3. vt procedat solum si locator promiserit mercedem soluere,& remissionem non petere,& deinde renunciauerit omni legum auxilio ibi.nu.38.
Est tamen limitatio suspecta ibi.nu.39.
An sufficiat *obligatio in forma Cameræ* ad hoc vt censeatur renunciata remissio & peti non possit *vide supra num.3.*
Remissio mercedis in vno casu conuenta non inducit renunciationem in alijs cap.49.n.45 fol.491.
Decl. vt si aliqui casus enumerentur exempli causa, tunc non censeantur exclusi alij, secus si explicentur limitandi causa cap.49. num.46 fol.491.
Taxatiua non sufficit, ad hoc vt casus censeantur expressi limitandi causa cap.49.num.47. fol.491.
Casuum fortuitorum requiritur renunciatio specifica cap.49.nu.44.fol.491.
Casus fortuiti an veniant in renunciatione periculorum, magna quæstio est cap.49.num. 50.fol.491.
Vt quis teneatur de casibus fortuitis requiritur pactum speciale cap.49.n.53.fol.491.
Casus fortuitos sufficit exprimere specialiter, absque eo quod exprimantur in indiuiduo cap. 49.n.56.fol.491.
Casus fortuiti non veniunt, etiamsi quis susceperit omne periculum cap.49.n.57.fol. 492.
Idem si vsus sit alijs verbis generalibus, vti si dixerit,velle soluere pensionem omni exceptione remota, vel susceperit in se riſgum, aut conduxerit cum omnibus suis rasckis,& & spinellis cap.49.n.58.fol.492.
Idem si promiserit rem locatam manutenere ibi.n.59.
In renunciatione casuum fortuitorum, veniunt etiam valde insoliti, secundum aliquos cap. 49.n.59.fol.492.
Contraria tamen est magis communis ibid. num.61.
Quid si conductor expresse renunciauerit casibus insolitis, seu cogitatis, & incogitatis cap.49.n.62.fol.492.
Renunciatio expresse loquens de casibus insolitis, & inopinatis, potest intelligi de insolitis non autem de insolitissimis, & inopinatis etiam penes prudentissimos cap. 49. n. 65.fol.492.
Casibus valde insolitis, an possit renunciari, controuersum est cap.49.n.66.fol.493.
Casus insolitissimi, vt comprehendantur in renunciatione, necessaria sunt verba adeo ampla, vt conuincant conductorem voluisse emere iactum retis cap.49.n.67.fol.493.
Casuum fortuitorum distinctio inter insolitos, & insolitissimos est communiter retinenda, licet ab aliquibus impugnetur cap.49. n.68. fol.493.
Renunciatio aliquorum casuum fortuitorum in specie, si adhibita sit clausula generalis, *& alijs quibuscumque* restringitur ad alia similia, & maiora non comprehendit cap.49. n.69.fol.493.
Et neque comprehendere minores volunt aliqui ibi.n.70.
Contraria tamen,maxime si non sit dictū simpliciter *alys*, sed addita sit dictio vniuersalis, est magis communis, & tenenda cap.49 n.71. fol.493.
Casus insoliti qui sint,& magis insoliti.vt comprehendantur in renunciatione standum est arbitrio Iudicis cap.49.n.102. fol.496.
Et Iudex considerare debebit non solum circumstantias casus, sed etiam qualitates personarum cap. cap.49. n.103. fol.496.
Et perpendere etiam verba pacti ibi. n. 104.
Pactum loquens expresse de casu inopinato, & insolito, potest intelligi, vt non comprehendat insolitissimos cap.49.n.105.fol.496
Casum prædonum, & bannitorum in se suscipiens, non tenetur in casu exercitus cap.49. n.109.fol.496.
Bulla Clem.8.quæ dicitur boni regiminis continet præceptum, quod in locationibus bonorum communitatum apponatur renunciatio amplissima casuum fortuitorum cap. 49. n.113.fol.496.

RENOVATIO LOCATIONIS.

*Facienda melioranti nu.1.*
*Successoribus conductoris nu.2.*
*De pactis circa eam nu.3.*
*De Statutis, & consuetudine nu.4.*
*De tacita relocatione quomodo fiat, & alia generalia n.5. Quando locum habeat nu.6. Quomodo intelligatur facta nu. 7. De pactis, & Statutis tacita relocationis nu. 8.*

1 CONDVCTORI, QVI MELIORAVIT bona, renouanda est locatio cap.62. num. 2. fol.606.
Ampl. procedere tam de iure ciuili, quam canonico ibi. n.3.
Lim.vt tunc facienda sit renouatio propter melioramenta, quando agri de sterilibus fertiles redditi sunt cap.62.n.8. fol.607.
Sufficit tamen in solo inutili factam esse domum, vel domum ruinosam fuisse restitutā ibi.num.9.
Etiamsi quid prius ex re aliquid perciperetur, adhuc potest esse meliorata sufficienter vt debeat renouari locatio cap. 62. num. 10. fol. 608.

Steri-

Sterilitas, quæ fit necessaria, & quæ meliorameta sufficiant, statur arbitrio Iudicis ad dictum effectum ibi.n.11.

Idem si non redactum ad culturam totum prædium ibi.n.12.

Lim.2.si conductor prætendens renouationem, melioramenta non probauerit cap.62. nu.13.fol.608.

Et probari debet status antiquus,quod terræ essent incultæ, & percutiendum tempus præcisum locationis factæ ibi.n.14.

Melioramenta ad dictum effectum probari debent facta à conductore cap.62.num.18 fol.608.

Sufficit tamen petẽtem renouationem esse successorem vniuersalem, vel particularem eius qui meliorauit ibi.n.19.

Qui dictam renouationem petit non potest petere æstimationem melioramentorum c. 62.nu.20.fol.608.

Lim.3.si in locatione conuentum fuit bona meliorari, & adhuc locatio fuit restricta ad certum tempus cap.62.n.21. fol.608.

Et ab hac limitatione non est recedendum licet aliqui contrarium teneant ibi. n.22.

Lim. 4. in colono partiario cap. 62. nu. 23. fol.609.

Decl.limitationem non procedere in prædijs patrimonialibus Ciuitatis, vel fiscalibus cap.62.n.24.fol.609.

Lim.5. si melioramenta non sint facta de licentia, & consensu domini cap.62.num.25. fol. 609.

Lim. 6. si post facta melioramenta locatio fuit renouata ad certum tempus cap. 62.nu. 26.fol.609.

Contrarium tenent alij ibi.n.27.

Decl.limitationem procedere si renouatio non fuit pro eodem tempore pro quo fuit facta prima concessio ibi. n.28.

Decl.2.limitationem procedere si renouatio facta fuit finita locatione culpa conductoris, secus si per lapsum temporis cap. 62. nu.29. fol.609.

Lim.7.si conductor iuri petendi renouationem renunciauerit cap.62.n.30. fol. 610.

Lim.8.si dominus reperijsset meliorem conditionem quam factam à conductore cap.62. n.32.fol.610.

Decl. intelligi de tẽpore primæ concessionis, & incumbere domino onus probandi, quod meliorem conditionem repererit ibi. num. 33.

Decl. 2. renouationem faciendam cum eisdem pactis, quibus facta fuit prima locatio, etiamsi meliora reperiantur ibi. nu.34.

2 CONDVCTORI ad longum tempus debet locatio renouari etiamsi non meliorauerit c. 62. n.35.fol.610.

Conductori ad modicum tempus non est necessario facienda renouatio c.62.n.38.f.61 1.

Renouationem locationis faciendam esse conductori ad longum tempus, procedit etiam in locatione bonorum Ecclesiæ cap. 62. nu. 39.fol.611.

Decl.tunc faciendam esse renouationem conductori ad longum tempus, cum dominus vult alteri relocare, secus autem si velit pro se retinere cap.62.n.41. fol.611.

Ampl. etiamsi adsit statutum, consuetudo, vel pactum, quod fiat relocatio ibi. n.42.

Domino volente pro se retinere,cessat æquitas, vt debeat relocationem facere cap. 62. nu.43.fol.611.

Decl. 2. tunc faciendam relocationem prædictam cum agitur de locatione perpetua, seu ad vitam, vel certas generationes,secus si agatur de locatione ad certũ tempus cap. 62.nu.45.fol 612.

Ampl.etiamsi locatio fit ad tempus longũ ibi. n.46.

Contrarium tenent alij ibi. n 47.

Et hæc contraria tutior erit si locatio fuerit ad tempus longissimum ibi. n.48.

Decl. 3. deberi renouationem prædictam si petatur intra annum; alias secus cap. 62.nu. 49.fol.612.

Lim. si dominus locauerit extraneo, quia tunc potest peti vsque ad triginta annos cap. 62.n.50.fol.612.

Secus si fiat locatio consanguineis conductoris remotioribus, quia tunc debet peti infra annum cap.62.n.51.fol. 612.

Lim.2.vt talis annus non currat, nisi à die quo constat de scientia proximiorum ibid. num.52.

Et requiritur scientia præcisa, & probari debet specifice cum omnibus suis qualitatibus cap 62.n.53.fol.612.

Decl. 4. deberi renouationem prædictam nõ solum descendentibus, sed etiam transuersalibus cap 62.n.54 fol.612.

Et non solum agnatis, sed etiam cognatis ibi. nu.55.

Decl. 5. sufficere petentem renouationem prædictam esse proximiorem, absque eo quod sit hæres cap.62. n.56.fol.613.

Contrarium, quod hoc ius renouationem petendi sit hæreditarium ibi.n.57.

Prima procedit in emphyteusi ex pacto, & prouidentia, secunda in hæreditaria cap.62. nu.58.fol.613.

In hæreditaria mixta non debetur renouatio, nisi habenti qualitatem hęreditariam cap.62 nu.59. fol.613.

Re-

Renouatio inuestituræ regulari debet ad normam, & exemplum inuestituræ renouatæ cap. 62. n. 60. fol. 613.

Renouatio ista si debeatur hæredi, & agatur de emphyteusi Ecclesiastica, non attenditur, quod quis sit exclusus ab hæreditate per statutum laicale cap. 62. n. 61. fol. 613.

Renouatio ista in emphyteusi hæreditaria proximioribus debetur, si hæres non sit capax cap. 62. nu. 62. fol. 613.

Et econtra in emphyteusi ex pacto, si non adsint proximiores capaces, debetur hæredi cap. 62. nu. 63. fol. 613.

Intellige, vbi nullus adsit proximus capax ibi. nu. 64.

Et inter proximos nulla habetur ratio agnationis, vel cognationis, sed sola proximitas attenditur ibid. nu. 65.

Consuetudo circa hanc prælationem concedendam, & cui concedi debeat attenditur cap. 62. nu. 66. fol. 614.

Decl. 6. attendi proximitatem respectu vltimi possessoris non primi inuestiti cap. 62. num. 73. fol. 614.

Contr. tenent alij ibi. nu. 74.

Et io hæreditaria petens renouationem, debet esse hæres vltimi non primi ibi. n. 75.

Re emphyteutica, seu locata, alienata, vel in diuisione obuenta vni, eius tantum persona attenditur, & qui sit ei proximior cap. 62. nu. 76. fol. 615.

Decl. 7. vt si concurrant plures in eodem gradu, debeat renouatio fieri omnibus cap. 62. nu. 77. fol. 615.

Ampl. etiamsi in prima inuestitura vocatus sit tantum vnus ibi. nu. 78.

Intellige si omnes intra annum petant ibi. nu. 79.

Decl. 8. posse peti etiam à fæminis renouationem emphyteusis, seu locationis rei Ecclesiæ cap. 61. nu. 80. fol. 615.

Ampl. etiamsi prima locatio facta sit pro masculis tantum ibi. nu. 81.

Ampl. 2. etiamsi adsint masculi agnati remotiores ibi. nu. 82.

Decl. 9. non deberi renouationem si petatur re non integra, quando scilicet dominus deuenit ad locationem, seu traditionem fauore alterius cap. 62. nu. 84. fol. 615.

Contrarium tenent alij, & est verior opinio cap. 62. nu. 85. fol. 616.

Prima procedit si lapsus sit annus, & facta relocatio alteri consanguineo, vel trigiota anni, & facta relocatio extraneo cap. 62. nu. 86. fol. 616.

Decl. 10. posse peti renouationem finita locatione absque culpa conductoris, secus econtra cap. 62. nu. 87. fol. 616.

Decl. 11. posse conductorem huic iuri petendi renouationem renunciare cap. 62. nu. 88. fol. 616.

Et renunciatum censetur per pactum, quod finita locatione bona reuertantur libera ad dominum secundum aliquos cap. 62. n. 89. fol. 616.

Contraria opinio est verior ibi. nu. 90.

Requiritur renunciatio expressa ibid. n. 91

Nec sufficit expressa in vno casu, vt prohi in alio cap. 62. nu 92. fol. 616.

Et non sufficit pactum, quod Dominus possit pro se retinere nisi additum, & cui volet relocare ibi. nu. 94.

Decl. 12. non impediri hanc petitionem renouationis ex eo quod præcedens locatio fuerit declarata nulla ex defectu solemnitatum cap. 62. nu. 95. fol. 616.

Decl. 13. quod volens hanc prælationem offerre debeat omnes conditiones, quas dominus reperit ab alio quocumque cap. 62. nu. 96. fol. 617.

In locatione rerum Ecclesiæ non attenditur pro meliori conditione, quod soluitur Prælato, sed solum quod cadit in vtilitatem ipsius Ecclesiæ ibi. nu. 97.

Omissio oblationis similis isti factæ per extraneum, non nocet proximo qui de ea non fuit certioratus ibi. nu. 98.

Decl. 14. non deberi renouationem si locatio facta fuerit propter aliquam specialem causam, vti propter benemerita cap. 62. nu. 99. fol. 617.

Intellige procedere declarationem in renouatione necessaria, non in voluntaria cap. 62. nu. 100. fol. 617.

Decl. 15. vt obligatio faciendi renouationem non liget supremum Principem cap. 62. nu. 101. fol. 617.

Intellige posse Principem huic iuri derogare, si velit, sed non creditur velle cap. 62. nu. 102. fol. 617.

Decl. 16. vt is cui competit hoc ius petendi renouationem possit bona retinere cap. 62. nu. 103. fol. 617.

Intellige post quam dominus declarauit velle alteri locare ibi. n. 104.

Decl. 17. hoc ius petendi renouationem esse mere personale, & ideo cedi non posse cap. 62. nu. 105. fol. 618.

Intellige procedere in proximiore, secus autem in vltimo conductore ibi. nu. 106.

Et vltimus conductor, si relinquat ius petendi renouationem, pendet à voluntate domini ei adhærere, vel non ibi. nu. 107.

Et non sufficit legatam esse rem, ad hoc vt veniat ius petendi renouationem in emphyteusi ex pacto cap. 62. nu. 108. fol. 618.

Neq

Neque sufficit in emphyteusi hæreditaria ad compellendum dominum, sed requiritur vt leget in specie ius petendi renouationem ibi. nu. 109.
Sed potest dominus, si velit, legatum approbare, etiam in emphyteusi ex pacto ibid. nu. 110.
Decl. 18. vt pro hac renouatione consequenda, non competat actio realis cap.62.n.111. fol. 618.
Intellige declarationem procedere in renouatione debita ex pacto, non in ista, alijsue ex lege, & æquitate debitis ibi. nu. 112.
Cui competit ista renouatio Rota dat immissionem cap. 62. nu. 115. fol. 619.
Et condemnat possessorem restituere fructus ibi. nu. 116.
Decl. 19. non deberi hanc renouationem si res locata alienata sit cum aliqua bonorum vniuersitate cap. 62. nu. 117. fol. 619.
Decl. 20. hoc ius petendi renouationem non competere vltra septimum gradum cap. 62. nu. 118. fol. 619.
Decl. 21. vt quando deuenitur ad hanc renouationem, citari debeant possessores bonorum cap. 62. nu. 119 fol. 619.
Decl. 22. hoc ius petendi renouationem non procedere in feudis ibi. nu. 120.
Decl. 23. vt si ista renouatio fiat de emphyteusi, requiratur scriptura cap. 62. nu. 121. fol. 619.
In omnibus casibus in quibus tenetur quis locare, tenetur etiam, vigente eadem ratione, relocare cap. 62. nu. 1. fol. 606. & cap. 53. nu. 3. fol. 523.

3 PACTVM, quod locatio finita debeat renouari est præter naturam contractus cap. 63. nu. 1. fol. 621.
Et est validum ibi. nu. 2.
Et non requirit de necessitate scripturam ib. num. 3.
In emphyteusi, & locatione rerum Ecclesiæ ad longum tempus est prohibitum c. 63. nu. 4. fol. 621.
Ampl. vt non valeat etiamsi locatio cum dicto pacto facta sit cum solemnitatibus de iure requisitis ibi. nu. 5.
Secus si sit cum Beneplacito Apostolico ibi. nu. 6.
Ampl. 2. non sufficere obseruantiam contractus per centum annos, nisi probetur obseruantia ipsius pacti cap. 63. num. 7. fol. 621.
Et non sufficeret renouationes, fuisse factas, si tanquam Ecclesiæ non vtiles fuissent nullæ ibi. nu. 8.
Ampl. 3. vt quamuis esset validum, & ligaret Prælatum inferiorem illud apponentem, non ligaret Papam cap. 63. numer. 9. fol. 621.
Ratio cur dictum pactum in rebus Ecclesiæ, non valet, est, ne eo mediante, locatio protrahatur vltra tempus permissum cap. 63. nu. 10. fol. 621.
Pactum prædictum valet, vbi locatio rei Ecclesiæ illo seruato non protrahitur vltra tempus permissum cap. 63. nu. 11. fol. 621.
Pactum renouandi locationem appositum ab eo, qui non potest libere pro quocumque tempore locare, non valet cap. 63. nu. 12. fol. 621.
Pactum relocandi quando non potest apponi, an appositum vitietur, vel vitiet totum contractum, pendet à dignoscendo, an partes sine eo contraxissent, vel non cap. 63. n. 13. fol. 621.
Pactum renouandi locationem, non est eius renouatio cap. 63. nu. 14. fol. 621.
Pactum renouandi locationem, non mutat in aliquo naturam contractus cui adijcitur cap. 63. nu. 15. fol. 621.
Pactum renouandi locationem non ligat successorem singularem cap. 63. nu. 16. f. 621.
Nec tribuit actionem contra tertium possessorem bonorum ibi. n. 17.
Locator vigore pacti de relocando non potest compelli præcise ad relocationem, sed liberatur soluendo interesse cap. 63. num. 18. fol. 622.
Promittens relocare potest alteri concedere, & valet concessio cap. 63. nu. 20. fol. 622.
Contrarium tenent alij ibi. nu. 21.
Decl. primam procedere in locatione ad breue tempus, secunda in locatione ad tempus longum cap. 63. nu. 22. fol. 622.
Contrarium, quod prima procedat etiam in locatione ad tempus longum ibi. n. 23.
Secus in emphyteusi ibi. nu. 24.
Decl. non procedere, quod obligatus relocare, possit locare alteri, si obligatio non sit ex pacto, sed ex lege, vel statuto cap.63.n.25 fol.623.
Idem si pactum sit munitum iuramento, & hypotheca bonorum cap.63.nu.26.fol.623.
Obligatio de obseruando pactum relocandi præcisè cessat postquam promittens bona alteri concessit cap.63.nu.30.fol.623.
Decl. quando possit dominum non obstante pacto relocandi alteri concedere, cum locatio est ad certum tempus, secus si perpetua, vel ad certas generationes cap.63.n.31.fol.623.
Conductor cum pacto renouandi debet renouationem petere, alias locatio, non obstante pacto, expirat cap.63.num.32.fol.623.
Quælibet tamen causa conductorē excusat, vid.

vid. in ver. LOCATIO num 15. in fin.
Ampl. vt necesse sit petere renouationem ante finitum tempus locationis ibi. num. 33.
Lim. si locatio sit in perpetuum cum pacto renouandi ibi. num. 34.
Et quod nunquam necesse sit petere renouationem ante finitam locationem, sed peti possit postea infra annum cap. 63. num. 35. fol. 623.
Et quod peti possit etiam postea vsque ad triginta annos ibi. nu. 36.
Contrarium quo ad hoc ibi. num. 37.
Decl. primam procedere si verba sunt directa in dominum, vt renouare debeat secus e contra cap. 63. num. 38. fol. 624.
Pactum renouandi locationem est stricte intelligendum cap 63. nu. 51. fol. 624.
Et si potest intelligi de vnica renouatione, debet ad eam restringi ibid.
Si dictum sit, *ad renouandum de nouennio in nouennium*, non potest intelligi de vnica renouatione cap. 63. nu. 52. fol. 524.
Pactum relocandi primo conductori, intelligi debet in casu quo dominus velit relocare, non si velit pro se retinere cap. 63. num. 53. fol. 624.
Pactum renouandi locationem in Ecclesiasticis intelligitur si in relocatione adsit vtilitas Ecclesiae cap. 63. num. 56. fol. 625.
Et intelligitur finita locatione per lapsum temporis, non autem ob pacta non seruata ibid. nu. 57.
Relocatio vigore pacti, quod si non fiat dicta censeatur facta relocatio non est tacita, sed expressa cap. 39. num. 59. fol. 410.
4 ROMAE adest statutum *cap. 124. lib.* 1. de locationibus ad certas generationes renouandis cap. 63. num. 58. fol. 625.
In emphyteuticis etiam Ecclesiasticis adsunt consuetudines, & concordiae, seu statuta, vt renouentur pluribus in locis cap. 63. nu. 59. fol. 625.
Statutum quod dominus finita locatione teneatur eam renouare, est contra ius, & debet stricte intelligi cap. 63. num. 72. fol. 626.
Statutum mandans fieri relocationem tribuit conditionem cap. 63. num. 75. fol. 627.
Consuetudo renouandi locationem successoribus vltimi conductoris intelligitur in casu quo dominus velit alijs concedere cap. 63. num. 78. fol. 627.
Secus si probetur in specie consuetudo quod teneatur relocare, etiamsi velit pro se retinere ibi. num. 79.
Consuetudo praedicta an possit probari per testes itaut concedenda sit remissoria ad eam probandam cap. 63. num. 80. fol. 627.
Consuetudo relocandi non inducitur, ex eo quod dominus fuerit solitus relocare, nisi probetur eum voluisse pro se retinere, & nō potuisse cap. 63. num. 81. fol. 627.
5 LOCATIO tacite renouatur cum conductor finita expressa rem retinet, & locator non contradicit cap. 64. nu. 1. fol. 630.
Et haec est praesumptio iuris ibi. num. 2.
Et est fauorabilis ibid. nu 3.
Relocatio tacita non inducitur statim finita expressa, sed requiritur tempus considerabile cap. 64. num. 146. fol. 642.
Et quantitas temporis relinquitur arbitrio Iudicis ibi. nu. 147.
Relocatio tacita allegari non potest à conductore, qui pro parte sua non adimpleuit c. 64. nu. 148. fol. 642.
Relocatio tacita non procedit si continuatum vltra triginta annos, quia praesumitur perpetua cap. 64. nu. 153 fol. 643.
Relocatio tacita vbi non intrat, non potest peti merces actione locati cap. 64. n. 154. fol. 643.
Relocatio tacita non procedit ex solo cursu temporis, sed requiritur vlterius conductorem continuare in re, & locatorem praestare patientiam cap. 64. num. 119. fol. 640.
Patientia locatoris quod conductor continuet in praedio locato satis probatur ex quod docetur de eius scientia cap. 64. n. 145. fol 642.
Relocatio tacita non est eadem cum expressa cap. 14. § 2. num. 13. fol. 93.
Conductor finito tempore locationis non potest licitè retinere rem absque renouatione, cap 64. num. 4. fol. 630.
Dominus sciens, & patiens conductorem finita locatione remanere in fundo, censetur consentire, vt habeat eo modo quo prius cap. 64 num. 6. fol. 630.
Relocatio tacita alegari non potest à conductore pensionem non soluente cap. 64. n. 149. fol. 643.
Ampl. procedere stante statuto tacitam relocationem inducente, quia non procedit fauore non adimplentis ibi. num. 150.
Ampl. sufficere opponi de non adimplemento ibi. num. 151.
Ampl. vt si statutum inducat tacitam relocationem fauore soluentis debitis temporibus, nō sufficiat soluisse postea c. 64. n. 152. f. 643.
6 RENOVATIO tacita locationis procedit etiam in locatione praediorum Reipublicae cap. 64. nu. 37. fol. 632.
Et in locatione Gabellarum cap. 64. nu. 41. fol. 632.
Idem est in locatione bonorum Ecclesiae dictae cap. 64. num. 38.

Lim. si non constet de scientia Prælati, vel Administratoris Reipublicæ, quæ probari debet ibi.nu.39.

Lim. 2. si locatio non sit facta nomine Ecclesiæ, vel officij cap.64.num.40.fol.632.

Renouatio tacita locationis non procedit si in scriptis certum tempus conductionis comprehensum est cap. 64. num. 39. fol. 634.

Intellige procedere si contractus sit celebratus in scriptis, ita ut scriptura fuerit de substantia, non ad solam probationem ibi. numer.60.

Intellige 2. procedere declarationem in casu quo in scriptis tempus certum, & limitatum durationi præfinitum sit cap. 64. num. 61. fol.634.

Relocatio tacita procedit non solum in primo anno, sed etiam in subsequentibus cap.64. num.63.fol.634.

Intellige in tacita relocatione inducta per ius commune, secus in inducta per statutum disponens censeri factam relocationem pro tempore pro quo erat prima ibi. nu.64.

Sed cessante relocatione statutaria, intrat relocatio iuris communis cap.64. num. 65. fol.635.

Relocatio tacita procedit ex vtriusque contrahentis consensu, secus si vnus non possit consentire cap.64.num.66.fol.635.

Et procedit tantum in contractu locationis non in alijs cap 64. num.99. fol.637.

Procedit tamen tacita renouatio etiam in precario cap.66.nu.100.fol.637.

Relocatio tacita procedit etiam in locatione operarum cap.64.num.111.fol.639.

Relocatio tacita non procedit quando vnus ex condominis domus conduxit ab aliquo partem suam cap.64.nu.117.fol.640.

Contrarium verius ibi.num.118.

Furere si cœperit locator, vel conductor, tacita relocatio non procedit cap.64. num.67. fol.635.

Lim. si furiosus habeat curatorem scientem, & consentientem ibi.nu.68.

Mortuo locatore, vel conductore non habet locum tacita relocatio cap. 64. num. 69. fol.635.

Lim. si adsit hæres qui sciat conductorem continuare ibi.nu.70.

Hæreditate iacente inducitur tacita relocatio, secundum aliquos cap.64. num.74 fol.635.

Contrarium verius ibi.num.75.

Relocatio tacita non solum cessat mortuo locatore, sed etiam mortuo conductore cap.64 num.76.fol.635.

Et vbi hinc inde est hæres probanda scientia vtrinsque ibi.num.77.

Et vbi adest hæres cum beneficio, tacita relocatio non intrat, nisi ei expediat cap. 64. num 78.fol.636.

Intellige non intrare tacitam relocationem si obligaretur de proprio ibi.nu.79.

Relocatio tacita non procedit vbi in contractu requiruntur solemnitates cap.64. num. 84. fol.636.

Contrarium tenet Rota ibi.n.85.

Relocatio tacita non inducitur vbi dominus ignorat conductorem continuare cap. 64. num.81.fol.636.

Et sufficit ignorantia præsumpta ibi.nu.82.

Et probanda est scientia ibi.num.83.

Relocatio tacita non procedit vbi adsunt coniecturæ vel præsumptiones contrariæ mentis cap.64.num.88.fol.637.

Relocatio tacita non habet locum si dominus litigauit pro expulsione conductoris cap.64. num.89.fol.637.

Intellige si obtinuit, vel prosequebatur litem ibi.num.90.

Relocatio tacita non procedit, si in locatione promissa sit rei restitutio libera, & renunciatum omni legum auxilio cap.64.num.91. fol.637.

Idem si adsit renunciatio inquilinatus ibid. nu.92.

Idem si adsit pactum quod relocatio locum habere non debeat ibi.num.93.

Relocatio tacita locum non habet si dominus rogauit amicos, vt inducerent conductorem ad reconducendum cap. 64. num. 94. fol.637.

Idem si allegata locatio expressa, & non probata ibi.nu.95.

Relocatio tacita debet allegari, alias Iudex nō supplet cap.64.num.96.fol.637.

Relocatio tacita cessat, si durante tempore quo durare debuisset, dominus recepit bona cap.64.nu.97.fol.637.

A relocatione tacita, tacitè receditur cap.64. num.98.fol.637.

Relocatio tacita non procedit in venditione fructuum pro annuo pretio cap.64. nu. 101. fol.638.

Relocatio tacita non procedit in colonia partiaria, vel conductore soluente in fructibus cap.64.num.102.fol.638.

Contrarium verius ibi.num. 103.

Decl. primam procedere in relocatione inducta per statutum ibi.num. 104.

Relocatio tacita non procedit in emphyteusi, secundum veriorem cap. 64. num. 105. fol.638.

Ampl. etiamsi emphyteusis sit ad renouandum ibi.nu.106.

Contrarium tenent aliqui ibi.nu.107.

Relocatio tacita non habet locum in locatione ad longum tempus cap.64.nu.108. fol.638.

Contrarium tenent aliqui ibi.nu.109.

Relocatio tacita procedit etiam in locatione operarum cap.64.n.111.fol.639.

Decl.secus esse in officijs, quæ ex necessitate geruntur cap.64.nu.113.fol.639.

Et vbi hinc inde non adest vbi argui possit renouatio ibi.nu.114.

Relocatio vt cesset non est necessaria dildicta cap.64.num.120.fol.640.

Vid.in ver. *DISDICTA*.

Relocatio tacita locum non habet si vnus ex contrahentibus aperte declaret nolle continuare, & alius hoc sciat, & taceat cap.64.nu. 131.fol.641.

Decl.procedere in terminis Iuris communis, secus autem stante statuto, vel pacto, quod disdicta non facta, censeatur renouata locatio ibi.num.133.

Renouatio tacita locationis procedit etiam in locatione bonorum Ecclesiæ cap.145.2.nu. 12.fol.93.

Renouatio tacita procedit etiam in locatione mobilium & se mouentium cap.64.nu.115. fol.639.

Contr.ibid.

Decl.primam procedere in rebus locari solitis cap.64.num.116.fol.639.

Renouatio tacita non procedit vbi socius conducit a consocio partem suam, secundum aliquos cap.64.num.117.fol.640.

Contrarium verius ibid.nu.118.

7 PACTVM de non expellendo appositum in locatione, censetur repetitum in tacita relocatione cap.64.num.9.fol.630.

Fideiussorum obligatio in locatione præstitorũ non censetur repetita in tacita relocatione cap.64.nu.11.fol.630.

Pignorum obligatio facta à tertio pro locatione, censetur repetita in tacita relocatione cap.64.nu.12.fol.630.

Obligatio pendens à voluntate tertij non censetur repetita in tacita relocatione cap.64. num.13.fol.630.

Ampl.non sufficere fideiussorem, seu tertium qui pignora obligauit, scire conductorem in conductione remanere ibi.nu.14.

Lim. si conductor aliquid in pignoribus faciat tertio sciente cap.64.num.15.fol.631.

Lim.2. si in instrumento locationis adfuisset pactum tacitæ renouationis, & fideiussor ei accessisset ibi.num.16.

Secus si obligatio fuisset alterata ibid. numer.17.

Pœna in contractu locationis apposita, non censetur repetita in tacita relocatione c.64. num.18.fol.631.

Pactum de affrancando in locatione appositum non censetur renouatum in tacita relocatione cap.64.num.19.fol.631.

Secus si appareret pactum esse factum intuitu ipsius contractus ibi.nu.20.

Ampl.non censeri renouatum pactum prædictum, etiamsi adsit statutum, quod locatio censeatur renouata ibi.num.21.

Pactum executiuum in locatione appositum non censetur in tacita relocatione renouatũ cap.64.nu.22.fol.631.

Reconductio censetur facta cum eisdem qualitatibus cum quibus facta fuerat prima conductio cap.17.nu.29.fol.158. & cap.64.n.8. fol.630.

Minister censetur reconductus à successore pro eodem salario præstito ab antecessore cap.17 num.3.fol.158.

Decl. procedere si reconductus idem Minister, secus si alius cap.17. num.27. & 28. fol.158.

Renouatio locationis tacita censetur cum duratione pignorum in prima locatione datarum cap 64.num.7.fol.630.

Obligatio Cameralis, & Guarantigia non censetur in tacita renouatione locationis repetita cap.64.num.23.fol.631.

Ampl.etiamsi adsit statutum quod censeatur repetitum instrumentum ibi.num.24.

Secus in renouatione expressa, quia in eacensetur repetita obligatio Cameralis, & iuramentum cap.64.num.25.fol.631.

Contrarium quod pacta executiua censeantur repetita in tacita relocatione ibid. numer.26.

Decl. primam esse veriorem de rigore iuris, sed in praxi dari executiuam etiam pro locatione tacite renouata cap.64.nu.27. fol.631.

Lim. vt non possint censeri renouatæ conditiones locationis in tacita relocatione, si cõstet de contraria mente ibi.nu.28.

Et sufficiunt coniecturæ, & præsumptiones ibi.num.29.

Et sufficit contractum esse mutatum in substantialibus cap.64.num.30.fol.632.

Lim.2. in eis quæ requirunt aliquid præter consensum ibi.nu.31.

Instrumentum locationis non potest censeri tacite repetitum in relocatione tacita cap.64 num.34.fol.632.

Pacta quæ non sunt de natura contractus locationis non censentur repetita in tacita relocatione, etiamsi adsit statutum quod censeatur renouata locatio cum eisdem pactis cap. 64.num.36.fol.632.

Renouatio tacita locationis non censetur facta ad idem tempus quo erat prima locatio, sed tantum ad annum cap.64.n.42.fol.632.
Amplia etiamsi cōstaret de solito locandi ad tempus longius, nisi probetur solitum in ipsa relocatione tacita ibid.n.43.
Ampl.2.censeri ad annum etiamsi prima esset ad minus tempus ibid.n.44.
Decl.censeri ad annum in prædio rustico, at in vrbano censeri tantum pro tempore, quo conductor inhabitauerit cap. 64. num. 45. fol. 632.
Decl.2 censeri ad annum in prædio reddente fructus quolibet anno, & prædij reddentis fructum quolibet quinquennio censeri ad quinquennium cap.64.n.47. fol.633.
Et prædij reddētis fructus bis in anno, censetur ad sex menses cap.64.n.48.fol.633.
Et tacita prædij reddentis fructus vno anno abundantes, alio tenues, censetur ad biennium ibi.n.49.
Et relocatio tacita prædij rustici reddentis fructus ęquales in qualibet anni parte, censetur facta pro rata temporis pro qua prędium fuit retentum cap.64.n.50.fol.633.
Et relocatio tacita prædij vrbani ex quo nō percipiuntur fructus æquales in qualibet anni parte, censetur facta ad annum cap. 64. nu.51.fol.633.
Relocatio tacita triremium censetur ad annum cap.64.n.52.fol 633.
Relocatio tacita molendinij olei, censetur ad annum cap.64.n.53.fol.633.
Relocatio tacita officij Notariatus censetur facta de die in diem cap.64.n.54. fol.633.
Relocatio tacita pro quanto tempore censeatur facta, stantibus diuersis circumstātijs statur arbitrio Iudicis cap.64. nu.55.fol.633.
Et eius partes erunt indagare mentem partium, quæ etiam tacita attenditur ibi n.56.
Et ponderandum an res locata habeat maiorem similitudinem prædio rustico quam prędio vrbano ibi. n. 57.
Relocatio tacita domorum in locis in quibus solitæ sunt locari in certo tempore censetur ad annum cap.64.n.58.fol.633.
Statutum quod relocatio intelligatur pro eodem tempore quo prima locatio, procedit etiam in locatione ad longum tempus cap. 64.n.110.fol.634.
Reconductio Medici regulatur ad istar reconductionis prædiorum rusticorum cap.64. nu. 112. fol.634.

8 PACTVM, quod locatio censeatur tacitè renouata per continuationem absque disdicta, est expressio eius, quod tacite inest cap. 14.§.2.n.11.fol.93.
Ecclesiasticorum bonorum locatio ad triennium cum pacto tacitæ renouationis non valebit, si adsit conuentio de facienda disdicta in tēpore proximo ipsi locationi cap.14.§.2.num. 16.fol. 93.
Et generaliter non valet locatio dicto modo facta vbicumque adsunt coniecturæ, quod facta sit in fraudem legis ibi. n.17. fol.94.
Relocatio vigore pacti, quod si non fiat disdicta censeatur facta relocatio, non est tacita, sed expressa cap.39.n.59.fol.410.
Statutum inducens tacitam relocationem non procedit aduersus minorem prohibitum sine solemnitatibus locationem facere cap. 64.n. 140.fol.64r.
Alia plura de statutis, & pactis circa tacitam renouationem habes supra in præcedentibus n.n.

RENVNCIATIO.

RENVNCIATIO generalis non valet cap. 49.num. 25. fol.489.
Decl.procedere in iudicijs, non in contractibus ibi.n.26.
Renunciatio læsionis facta à maiore, & cum iuramento, valet cap.18.n.98.fol.176.
Vid.in ver. LAESIO.
Renunciatio casuum fortuitorum, & remissionis mercedis, vid.in ver. REMISSIO MERCEDIS nn.7.
Renunciatio facultatis petendi renouationem locationis vid. in ver. RENOVATIO nu. 2.
Renunciatio non potest extendi de casu ad casum cap.62.n.93.fol.616.

REPRESENTATIO.

REPRESENTATIO non habet locum vbi sola proximitas attenditur cap.62.n.67.fol. 614.
Representatio locum habet ad effectum assequendi prælationem in noua locatione cap. 62.n.68.fol.614.
Representatio licet proximiorem non faciat in gradu sanguinis, tamen facit proximiorem in gradu successionis cap.62.n.69.fol.614.

RES

RES, quæ non durant vltra triennium, absque notabili deterioratione, seruari non posse dicuntur cap.14.§.5.n.2.fol. 105.
Res absens, & non existens locari potest cap. 16.n.9.fol. 148.
Res, & merces non sunt necessariæ ad substantiam, & perfectionem locationis, sed ad effectum cap.16.n.11.fol.148.
Res, & merces non sufficit, quod sint expressæ in locatione si res non est certa, vel mercedis non est expressa quantitas cap. 17. nu. 32.fol.159.
Decl.non procedere si certitudo rei, & quātitatis haberi potest à solito cap.17.num.33. fol. 159.

Decl.2.procedere de rigore iuris, secus autem de æquitate canonica cap. 17. num. 34. fol. 159.
Rei suæ quilibet moderator, & arbiter cap. 20. num. 1. fol. 195.
Rem suam locare, vel vendere nemo cogitur cap. 20. n. 2. fol. 195.
Regula, quod nemo cogatur locare, vel vendere patitur 68. fallentias relatiue cap. 20. nu. 4. fol. 195.
Rem suam, qui locare vult, non tenetur potius vni, quam alteri locare cap. 20. numer. 3. fol. 195.
Res particularis alteri rei particulari accedere, & de eius pertinentijs esse non potest cap. 23. nu. 100. fol. 235.
Res aliena non potest obligari cap. 40. num. 88. fol. 421.
Decl. procedere in obligatione hominis, non in obligatione legis ibi. n. 89.
Res censetur diuisibilis si vna pars reddit tantã quantam vtilitatem respectu partis qua tota respectu totius cap. 9. n. 15. fol. 43.
Res communis cum alio est etiam propria cap. 7. n. 30. fol. 45.
Res dicitur solita locari cum adest vna locatio cum beneplacito, vel duæ cum cursu quadraginta annorum cap. 14. §. 4. n. 5. fol. 100.

RESCRIPTVM.

Rescriptvm Imperatoris licet fauore vnius emanatum, facit ius quo ad omnes, si æquum, & in corpore iuris relatum cap. 18. num. 36. fol. 168.

RESIGNANS. RESIGNATARIVS.

Resignans si conductor expellatur à resignatario, tenetur ei ad omnia damna cap. 61. nu. 220. fol. 596.
Idem procedit in quolibet alio officium dimittente ibi. n. 221.
Ampl. vt si conductor stipulatus sit de euictione resignans teneatur etiam ad lucrum cessans ibi. n. 222.
Resignatarivs tenetur stare locationi factæ à resignante, secundum aliquos cap. 61. num. 217. fol. 595.
Contrarium verius ibi. n. 218.
Resignatarius dicitur potius habere causam à Papa quam à resignante cap. 61. num. 219. fol. 595.
Resignatarius beneficij non habet causam à resignante, sed à Papa cap. 37. n. 53. fol. 397.

RESOLVTIO.

Vnvmqvodqve dissoluitur eo modo quo colligatum est cap. 58. nu. 1. fol. 560.
Solemnitas requisita in contractu requiritur etiam in distractu cap. 58. n. 12. fol. 560.
Decl. procedere si solemnitas fuit necessaria ibi. nu. 13.
Et vbi non deficiat qualitas propter qua[m] necessaria fuit ibi. n. 14.
Constitutum, & præcarium adhibitum in co[n]tractu requiritur etiam in distractu cap. 5[8] num. 15. fol. 561.
Scriptura, & stipulatio in contractu adhibit[a] requiritur etiam in eius resolutione, seu [di]stractu cap. 58. n. 16. fol. 561.
Contrarium ibi. nn. 17.
Decl. scripturam requiri in resolutione e[m]phyteusis ibi. n. 18.
Resolutio iure datoris, resoluitur ius accept[o]ris cap. 61. n. 61. fol. 581.

RESTAVRATIO.

Vid. in ver. MELIORAMENTA.

RESTITVTIO.

Restitvtio rei locatæ fieri debet finita locati[o]ne cap. vlt. n. 1. fol. 645.
Rei locatæ restitutio celeritatem desider[at] cap. vlt. n. 150. fol. 696.
Conductor recusans restituere rem locatam [fi]nita locatine condemnatur vltra eam trad[e]dere domino etiam valorem ipsius cap. 6[5] nu. 2. fol. 45.
Decl. procedere si contumax sit vsque [ad] sententiam ibi. n. 3.
Decl. 2. procedere si actum sit rei condict[io]ne, secus si actione locati ibi. n. 4.
Praxis petendi dictam æstimationem relati[ue] cap. 65. n. 5. fol. 645.
Conductor tenetur restituere rem locatam [in] eadem essentia, & eodem statu quo eam r[e]cepit cap. 65. n. 6. fol. 646.
Et si eam in illo non conseruauit tenetur ad illum reducere ibi. n. 7.
Et si potest eam restituere, non liberat[ur] soluendo interesse ibi. n. 8.
Secus si sit impossibile, vti quia res perie[rit] ib. num. 9.
Conductor tenetur restituere rem non solu[m] in substantia, sed etiam cum eisdem qua[li]tatibus, cum quibus recepit cap. 65. nu. 10. fol. 646.
Conductor qui recepit agros cultos, vel cu[m] fructibus pendentibus, tenetur eos eod[em] modo illos restituere cap. 65. n. 11. fol. 64[6].
Et alias tenetur ad damna, & interesse ib[i] num. 12.
Conductor, qui recepit agrum seminatum [non] satis est, quod restituat semen, & impen[sas] in seminando, sed debet etiam restituer[e] damnum fructuum non perceptorum cap[.] n. 13. fol. 646.
Ampl. procedere etiamsi in locatione ad[sit] pactum, quod in dicto casu liceat domi[no] partem seminum restituere ibi. n. 14.
Re mobili locata per longum tempus non [re]stituta si petempta sit, à die peremptio[nis] non

non debentur amplius mercedes cap.vlt.nu. 17.fol.647.
Si non perempta, restituenda vna cum interesse non excedente valore rei ibi.n.18.
Conductor denegans finita locatione rem restituere dicitur inuadere, & spoliare cap.vlt. n.37.fol.648.
Et competit aduersus eum reintegratio, & actio spolij ibi.n.38.
Ampl.etiam contra singularem successorem conductoris cap.vlt. n.39. fol.649.
Dominus finita locatione potest petere restitutionem *ex l.fin.C.de acquir. possess.* cap. vlt. nu.40.fol.649.
Restitutio possessionis rei locatæ impeditur domino, si conductor opponat aliquam iustam causam retinendi cap. vlt.n.45.fol. 649.
Contumacia conductoris in restituendo rem, probatur ex quo pulsatus rem non dimittit cap.vlt.n.73.fol.651.

RESTITVTIO IN INTEGRVM.

Restitvtio in integrum non competitsi contractus sit nullus cap.10.n.13.fol.49.
Minori datur restitutio in integrum aduersus omissam petitionem renouationis cap.63. n. 44.fol.624.
Idem in alijs gaudentibus priuilegio minorum cap.63.n.45.fol.624.
Idem si adsint maiores, & minores admixti ibi. n.46.
Etiamsi dominus alteri locasset ibi.n.47.
Et etiam elapso quadriennio ibi. n.48.
Hæredi competit restitutio in integrum aduersus non petitam renouationem debitam ex pacto cum defuncto cap.63.n.49. fol.624.
Ampl.nec impediri per scientiam locationis nisi sciuerit pactum ibi.n.50.

RETENTIO.

*Quid sit nu.* 1.
*In quo iudicio, & quando opponi possit nu.*2.
*Cui competat nu.*3.

1 RETENTIO EST exceptio non actio cap. 42.n.42.fol.437.
Retentio est species compensationis, & quid à compensatione differat cap.42.n.25.fol.436
Retentio est exceptio fauorabilis, & potest opponi etiamsi statutum tollat exceptiones cap 42.n.42.fol.437.
Et non impedit sententiam sed eius executionem cap.42.n.46.fol.437.

2 RETENTIONIS EXCEPTIO OPPONITVR tam in petitorio, quam in possessorio cap.34.§.3.n.51 fol.348.
Et etiam post latam sententiã c.42.n.43. f.437.
Et post amissam possessionem vigore sententiæ, si ab ea appellatum cap.42. n.44. fol.437.
Et etiamsi sententia lata sit ex celeri remedio *l. si quis conductionis* ibi.n.53.
Et etiam post tres conformes ibi.n.54.
Et opponitur ad retardandum executionem sententiæ cap.34.n.52.fol.348.
Et ad retardandam executionem obligationis cameralis, vel alterius executiuæ cap.34. §. 3.n.55.fol.348.
Et ad retardandam reuocationem attentatorum ibi. n.56.

3 RETENTIO DATVR facilius, quam actio cap.34.§.3.n.48.fol.347.& cap. 42. num. 1. fol. 433.
Pro credito melioramentorum datur ad repellendos creditores anteriores rem hypothecatam habentes ibi.n.57.
Hoc tamen procedit pro rata pro qua res pretiosior facta est ibi.n.58.
Quod secus est respectu domini cap.34. §. 3. n.59.fol.348.
Ampl. vt conductor, qui meliorauit possit repellere creditores hypothecarios in totum soluendo eis eorum creditum, & sibi retinende rem secundum aliquos cap.34. §.3.n. 60.fol.348.
Contrarium tamen est verius ibi. n.61.
Decl.hoc contrarium non procedere, nisi creditores velit soluere melioramenta cap. 34. §.3.nu.62.fol.348.
Retentio non possidenti competere non potest cap. 40. n. 7. fol. 413.
Hypothecam habens potest se opponere creditori posteriori, & dicere velle retinere cap. 40. nu. 8. fol.413.
Decl. procedere pro ipso credito cum hypotheca, non autem cum alio sine hypotheca ibi. nu. 9.
Retentio datur etiam pro credito sine hypotheca cap. 40. n.83.fol.421.
Retentio regulariter non datur quando agitur de retentione vnius rei pro debito alterius cap. 42. nu. 2. fol. 434.
Retentio datur vbi creditori competit hypotheca eorum, quæ retinere intendit cap.42. nu. 4. fol. 434.
Retentio pro credito mercedis in pecunia non datur in aliena re cap. 42. nu. 3. fol. 434.
Retentio fructuum competit locatori pro mercede prædiorum locatorum c.42.n.5.f.434.
Retentio competit locatori operarum in rebus in quibus habet hypothecam cap. 42. nu. 6. fol. 434.
Ampl. sufficere operas inseruisse pro vtilitate rei ibi. nu. 7.
Scriptor potest retinere librum à se scriptum, pro mercede non soluta cap. 42. nu. 8. & n. 13. fol. 434.

Notarius potest retinere librum in quo scripsit instrumenta, & processum cap. 42. num. 9 fol. 434.
Procurator an possit retinere scripturas litis pro sua mercede, est magna cōtrouersia, & negatiua magis probatur c.42.n.10. & seq. f.434.
Potest retinere pro expensis pro eis factis ibid. nu. 11.
Et potest retinere scripturas, quas ipsemet fecit, & idem de Aduocato ibi. nu. 12.
Famuli possunt retinere res domini pro salario non soluto cap. 42. nu. 14. fol. 434.
Ampl. posse etiam capere propria auctoritate cap. 42. nu. 15. fol. 435.
Contrarium ibid. nu. 16.
Decl. vt prima procedat, requiri plura copulatiuè, & primo, salarium esse omnino certum tam in substantia, quam in quantitate cap. 42. nu. 17. fol. 435.
Secundo, vt famulus non possit aliter salarium consequi, saltem sine magno periculo, seu praeiudicio ibi. nu. 18.
Tertio quod non adsit periculum scandali ibi. nu. 19.
Quarto quod res, quam accipit sit propria domini debitoris ibi. nu. 20.
Quinto famulū teneri certiorare dominum, quod aliquid amplius sibi non debetur cap. 42. nu. 21. fol. 435.
Sexto non posse amplius ab ipso domino, seu ab eius hærede quid pro mercede recipere ibi. nu. 22.
Retentio facilius datur si res deueniat ad manus creditoris aliquo modo licito, quam si temerario cap. 42. nu. 23. fol. 435.
Pecunia potest retineri si licite veniat ad manus creditoris pecuniae cap. 42. num. 24. fol. 436.
Creditor debet potius pecuniam, quam aliam rem retinere cap. 42. nu. 26. fol. 436.
Possidens pro vno credito cum hypotheca, potest retinere pro alio hypothecam non habente cap. 42. nu. 27. fol. 436.
Inuecta, & illata in prædium conductum, valent retineri etiam pro alio credito, quam pro mercede, si pro ea possideantur cap. 42. nu. 28. fol. 436.
Possidens pro credito sine hypotheca, non potest retinere pro alio ibi. nu. 29.
Lim. si velit retinere pro credito dotis cap. 42. nu. 30. fol. 436.
Idem pro mercede laborum in causa studij factorum ibi. nu. 31.
Retentio pro credito sine hypotheca, datur tantum contra debitorem, non autem contra tertium cap. 42. nu. 32. fol. 436.
Decl. procedere contra alium creditorem, cum hypotheca cap. 42. nu. 33. fol. 436.
Retentio vbi competit potest retineri res magis valens, quam sit creditum cap. 42. nu. 34. fol. 436.
Decl. procedere si retineat sciente domino & valente soluere, quod debet, alias secus ibi. nu. 35.
Decl. 2. procedere contra debitorem, non autem contra alium creditorem, quia potest immitti in parte excedente ibi. nu. 36.
Lim. si res retenta sit indiuisibilis cap. 42. nu. 37. fol. 436.
Lim. 2. si primus possideat ad effectum le satisfaciendi de fructibus ibi. nu. 38.
Intellige si creditor velit immitti, nō si velit rem subhastari, non amoto primo possidente cap. 42. nu. 39. fol. 437.
Retentionem allegantì, non potest opponi quod eius creditum sit præscriptum cap. 42. nu. 40. fol. 437.
Conductor retinens finita locatione excusatur à condemnatione in æstimatione rei pro quamlibet causam cap. vlt. nu. 46.

RETRACTVS.

Conductor de iure communi prælationem non habet in emptione rei cap. 27. nu. 14. fol. 286.
Romae olim dabatur dicta prælatio ex quodam decreto Camerali, nunc datur ex constitutione Gregoriana cap. 27. numer 14. fol. 287.
Constitutio dans dictam prælationem fundatur in æquitate ibi. nu. 146.
Constitutio præfata est iuris communis correctoria, & ideo non extendenda cap. 27. nu. 147. fol. 287.
Non tamen est exorbitans ibi. nu. 148.
Conductor si emat cum pacto redimendi, durante adhuc tempore locationis dominus redimat, resurgit locatio, secus si redemptio fiat finito tempore locationis cap. 20. nu. 102. fol. 202.
Creditor pecuniae datæ ademendam rem non habet priuilegium prælationis in re ipsa, sed tantum in actione personali cap. 33. nu. 64. fol. 327.
Lim. si pecunia sit pupilli aut similis personæ priuilegiatæ ibi. nu. 65.
Prælatio in emptione, concessa consanguineis fuit per legem diuinam, & admittitur Sacri Canonis, & leges cap. 20. nu. 6. f. 195.
Dominus directus præfertur in emptione cap. 20 nu. 7. fol. 195.
Vicinus habet prælationem in emptione cap. 20. nu. 9. fol. 195.
Materia retractus, & prælationis est strictè accipienda, & non extendenda de casu ad casum cap. 20. nu. 103. fol. 202.
Retrahens vigore statuti non tenetur stare locatione

-cationi, si primus emptor ei stare non debeat, secus econtra cap. 61. nu. 66. fol. 584.
Lim. in retrahente vigore Bullæ Gregorij, quæ viget in Vrbe fauore ædificare volentiū cap. 61. nu. 67. fol. 582.
Decl. deberi conductori interesse ibi. n. 68.
Retrahens vigore statuti, si primus emptor locauit, tenetur stare locationi c. 61. n. 69. f. 582.
Vid. in ver. *PRAELATIO* nu. 1.

RETROVENDITIO.

Retrovenditio peti potest vigore pacti etiam post tempus in eo præfixum, si pretium non fuit iustum cap. 14. nu. 57. fol. 147.
Emptor cum pacto retrouendendi, si locet, & postea retrouendat, redimens tenetur stare locationi cap. 61. nu. 65. fol. 581.

R E V S.

Reus in sua exceptione est actor, & illam probare debet cap. 54. S. 4. nu. 7. fol. 352.
Rei conuenti melior debet esse conditio cap. 15. n. 55. fol. 145.

R I P AE.

Ripae, & aggeres, fossata, & similia si non sunt publica, mensurari debent ad effectum dignoscendi an locatio facta sit ad corpus, vel ad mensuram cap. 14. nu. 93. fol. 150.

S

SACERDOS.

Sacerdos potest locare operas suas ad sacrificandum in tali Altari, vel tali hora cap. 15. nu. 34. fol. 142.
Sacerdos non potest quid magis prætendere ratione functionis sacræ magis solemniter factæ, vti ratione Missæ cantatæ cap. 15. nu. 47. fol. 144.

SALARIVM.

*Salarium quando non debeatur, seu facienda sit eius remissio n. 1.*
*Salarium non conuentum an debeatur nu. 2.*
*Cætera omnia* vid. in ver. *MERCES*.

1 SALARIVM diminuto labore, minui debet cap. 50. nu. 86. fol. 507.
Operarum conductor operas consequi non valens non tenetur ad mercedem cap. 50. nu. 1. fol. 500.
Lim. si culpa sua non perceperit ibi. nu. 2.
Ampl. limitationem procedere tam in operibus, quæ in probitate virtutis consistunt, quam in consistētibus in labore ib. n. 3.
Merces operarum conuenta debetur dummodo non stet per promittentem operas præstare cap. 50. nu. 7. fol. 501.
Decl. procedere non solum si impediatur culpa conductoris, sed etiamsi impediatur casu ex parte eiusdem conductoris eueniente, secus autem si casus euenerit ex parte locatoris, siue eueniat in persona, siue in instrumentis cap. 50. nu. 8. fol. 501.
Naui deperdita non debetur Nautæ merces cap. 50. nu. 9. fol. 501.
Merces pro deportatione mancipiorum promissa, mortuis mancipijs, debetur cap. 50. n. 10. fol. 501.
Operarum merces, seu salarium conuentum, mortuo illas præstare debente non est soluenda, secus autem mortuo eo cui præstari debebat cap. 50. nu. 11. fol. 501.
Famulis infirmis, & inseruire non valentibus debetur salarium cap. 50. nu. 12. fol. 501.
Contrarium est verius ibi. nu. 13.
Decl. primam procedere stante consuetudine cap. 50. nu. 14. fol. 501.
Operarum mercedem non deberi impedito ex parte sua procedit in operibus, quæ in labore consistunt, non in eis, quæ consistunt præcipuè in probitate virtutis cap. 50. num. 15. fol. 501.
Operarum virtutis salarium transmittitur ad hæredes, mortuo illo qui eas præstare debebat ante tempus finitum cap. 50. num. 16. fol. 501.
Salarium operarum, quæ in virtute consistunt, vt debeatur impedito, necessaria sunt quinque, requisita cap. 50. nu. 23. fol. 502.
Primum requisitum est vt Impedimentum sit breue, & an hoc sit necessarium cap. 50. nu. 24. fol. 502.
Secundū requisitum, vt præstare debens operas sit in loco, vbi præstandæ sunt, vel absit cum licentia cap. 50. nu. 25. fol. 502.
Decl. sufficere, quod legitime abesset antequam impeditus esset ibi. nu. 26.
Decl. 2. etiam excusari si absit ob necessitatem ibi. nu. 27.
Tertiū requisitum est, quod impedimentum sit casuale, & verum, non autem procuratū, vel simulatum cap. 50. nu. 28. fol. 502.
Decl. non dici procuratam infirmitatem ad hunc effectum, etiamsi culpa sua euenerit cap. 50. nu. 29. fol. 502.
Quartum requisitum est, quod impedimentum vere impediat cap. 50. nu. 30. fol. 502.
Impedimentum quando sit tale statur arbitrio Iudicis ibi. nu. 31.
Quintū requisitum est, quod impeditus ante operas præstaret cap. 50. nu. 32. fol. 502.
Operarum merces non debetur impedito, si eo tempore mercedem ab alio receperit cap. 50. nu. 34. fol. 502.
Ampl. sufficere, quod alteri operas suas locauerit cap. 50. nu. 35. fol. 502.
Ampl. 2. vt sufficiat potuisse locare, & noluisse cap. 50. nu. 36. fol. 502.
Ampl. 3. si locauit pro minori summa ibi n. 37.

Ope-

Operarum merces si promissa fuerit conditionaliter, quatenus operæ præstentur, non debetur impedito operari, etiamsi impedimentum veniat ex parte conductoris cap. 50. n. 38. fol. 503.
Ampl. non solum stante conditione expressa, sed etiam tacita ibi. nu 39.
Nautæ debetur merces deportationis, etiamsi deportatus moriatur, si promissa pro impositione in naui, secus si promissa pro deportatione cap. 50. nu. 41. fol. 503.
Conditione stante in promissione mercedis, nihil aliud attenditur, quam si conditio venerit, vel ne cap. 59. nu. 42. fol. 503.
Salarium si non sit promissum simpliciter, sed intuitu laborum, hoc sufficit vt non debeatur impedito etiamsi impedimentum veniat ex parte promittentis cap. 50. nu. 43. f. 503.
Operarum, quæ in labore consistunt locatione, merces semper censetur promissa intuitu ipsarum operarum, & cum tacita conditione, si præstentur cap. 50. n. 44. fol. 503.
Operarum conductor repellit petentem mercedes exceptione non adimplementi, si eas præstare non cæperit cap. 50. nu. 45. f. 503.
Operarum locator si non cæpit eas præstare, repellitur absolute à petitione mercedis cap. 50. nu. 46. fol. 504.
Oblatio verbalis stante tacita, vel expressa partis recusatione, sufficit cap. 50. nu. 47. fol. 504.
Oblatio non est necessaria, quando certo constat partem recusaturam recipere cap. 58 nu. 48. fol. 507.
Oblatio non sufficit quando pars habet iustam causam recusandi cap. 50. nu. 49. f. 507.
Operarum punibilium merces licet peti non possit tamen si soluatur non potest repeti cap. 15. nu. 54. fol. 146.
Operarum merces debetur etiam ei qui non incepit illas præstare, si non potuit tuto, & sine verecundia cap. 50. nu. 50. fol. 507.
Operarum locator si cæperit eas præstare, & postea fuerit impeditus non repellitur exceptione non adimplementi, sed necesse est petere remissionem mercedis cap. 50. n. 51. fol. 507.
Locator operarum postquam cæpit eas præstare, sufficit per eum non stetisse quin continuauerit cap. 50. nu. 52. fol. 504.
Decl. vt si adsit conditio expressa in promissione mercedis, si operæ præstentur, necesse sit stetisse per conductorem quin continuaretur præstatio ibi. nu. 53.
Et stetisse per conductorem dicitur, si adimplendum erat ex pecunia ab eo soluenda, & ipse eam non dederit cap. 50. nu. 54. f. 504.
Et cessante dicta conditione expressa, sufficit stetisse per casum euenientem in personam conductoris, vel in re in qua præstandæ erant cap. 50. nu. 55. fol. 504.
Remissio mercedis operarum fit in operibus quæ consistunt in labore, non in eis, quæ consistunt in virtute, quia pro eis debetur totum salarium etiam impedito cap. 50. n. 72. fol. 506.
Decl. vt si salarium sit annuum, debeat tantum pro anno cæpto ibi. nu. 73.
Secus si sit constitutum in vnica solutione i
nu. 74.
Idem si sit vnicum factum ibi. nu. 75.
Idem si agatur de officio maiori, quod in s
la Dignitate consistit, non in labore cap. 5
nu. 76. fol. 506.
Decl. vt quatenus salarium sit partim p
labore, & partim pro virtute, vnaquequ
pars iudicanda sit cum suis regulis ibi. n. 7
Et vbi sit inseparabile, & non appareat qu
principaliter consideratum fuerit, præuale
debebit qualitas scientiæ ibi. nu. 78.
Salarium officialis mortui licet de iure debe
tur hæredibus, etiam pro tempore decur
post mortem, tamen secus est de consuet
dine plurium locorum cap. 50. nu. 79. f. 5
Consuetudo circa solutionem salarij multum
attenditur cap. 50. nu. 80. fol. 507.
Salarium remoti ab officio culpa sua non deb
tur etiam pro tempore, quo inseruiuit c
50. nu. 81. fol. 507.
Contrarium est verius ibi. nu. 82.
Decl. primam procedere specialiter in C
stodibus publici Aerarij ibi. nu. 83.
Decl. 2. primã procedere in operibus indi
duis, quando delictum concernit vnifor
ter totum officium cap. 50 nu. 84. fol. 5
Decl. 3. vt si ex culpa, vel negligentia o
cialis resultet domino damnum, poterit
ratam damni retinere salarium cap. 50.
85. fol. 507.
Famulus receptus ad inseruiendum eri
scholaribus, si duo discedant, non perit id
salarium à remanente cap. 50. n. 87. f. 5
Ampl. etiamsi fuerit admissus ad inserui
dum cum expressa conditione pro certo
lario cap. 50. nu. 88. fol. 507.
Contrarium tenent alij ibi. nu. 89.
Disting. vt si promissum sit salarium cer
cum conditione seruiendi tribus, tunc
beat minui, secus si promissum simplic
cap. 50. nu. 90. fol. 508.
Decl. posse peti totum promissum simp
ter, si promissum ab vno tantum, secus
tribus, quia intelligitur pro rata ibi. nu
Famulus plurium scholarium si aliqui di
dant, non debet habere minus salariu
idem labor est in seruiendo vnico remar

te cap. 50. numer. 95. fol. 508.
Salarium minuto labore minui debet in operibus, quæ in labore consistunt, non in eis, quæ consistunt in probitate virtutis cap. 50. nu. 92. fol. 508.
Decl. non deberi totum salarium diminuto labore, si officium diuidatur in duo ibidem n.93.
Minuto labore minuenda merces, & circa eius quantitatem statur arbitrio Iudicis cap. 50. nu. 99. fol. 508.
Decl. procedere se salarium non sit taxatum ex pacto, quia tunc recurrendum ad pactum cap.50.n. 100. fol. 508.
Subdecl. non sufficere pactum circa salarium totum, si non appareat rata diminutionis laborum ibi.n.101.
Conductus ad negocium intra certum tempus peragendum, illo citius perfectè peracto, mercedem conuentam integre consequitur cap. 50. num. 97. fol. 508.
Iter facere debens, si faciat vna die quantum debebat in duabus, mercedem pro vtraque recipit cap. 50. nu. 98. fol. 508.
Salarium non debetur ei per quem non stetit inseruire officiali remoto ab officio ante finitum tempus cap. 50. nu. 56. fol. 504.
Salarium Legati, vel cius comitum, si remoueatur ante tempus, non debetur propter culpam, quæ supponitur in remoto cap. 50. nu. 58. fol. 505.
Salarium non debetur impedito, si impedimentum proueniat ex culpa sua vera, vel præsumpta cap. 50. nu. 62. fol. 505.
Officiali amoto ab officio ante tempus sine culpa, debetur salarium cap. 50. num. 63. fol. 505.
Merces operarum si soluta, vbi soluenda non erat poterit repeti cap. 50. numer. 108. fol. 509.
Merces operarum, vbi non debetur ex quo non fuerint præstitæ intelligitur pro ea rata pro qua præstitæ non fuerunt cap. 50.n. 64. fol. 505.
Nautæ pereunte naui in itinere, debetur merces pro rata cap. 50. nu. 65. fol. 505.
Contrarium, quod debeat eam restituere ibi. nu. 66.
Decl. hoc contrarium procedere si nauis perierit ante discessum cap. 50. num. 67. fol. 505.
Decl. 2. vt debeatur merces pro rata, si conuenta pro impositione in naui, secus si pro transportatione ad certum locum ibid. nu. 68.
Subdecl. vt merces conuenta pro impositione in naui, debeatur pro rata, si facta locatio, secus si facta venditio locis nauis, quia tunc debetur intotum cap. 50. num. 69. fol. 506.
Subdecl. 2. quod dictum est non deberi aliquid vbi merces promissa sit pro asportatione, non procedere, si vtilitas conductori allata sit cap. 50. nu. 70. fol. 506.
Subdeclara 3. quod dicitur mercedem deberi pro rata operarum, intelligi pro rata vtilitatis allatæ conductori cap. 50. nu. 71. fol. 506.
Salarium ob operas non præstitas non minuitur, si pro præstitis habeantur cap. 50. n. 102. fol. 509.
Si dictum sit pro salario intelligitur, vt solui debeat singulo anno, vel mense cap. 23. nu. 108. fol. 236.
2 SALARIVM non conuentum non debetur cap. 35. nu. 59. fol. 375.
Ampl. vt nec debeatur pollicitatione iurata promissum ibi. num. 60.
Decl. ampliationem, vt non debeatur per viam actionis, secus autem officio Iudicis ibi. num. 61.
Lim. si constet eum cui operæ præstitæ fuerunt conducturum fuisse & quanti cap. 35. num. 62. fol. 375.
Lim. 2. si præstans operas erat solitus locare, & recipiens erat solitus conducere ibi. numer. 63.
Ampl. secundum aliquos, vt sufficiat solitum vnius cap. 35. nu. 64. fol. 375.
Contr. ibi. num. 65. & 66. vbi de magis communi, & tenenda.
Ampl. hoc contrarium, vt non sufficiat neque solitum præstantis neque etiam recipientis ibi. nu. 66.
Lim. hanc ampliationem, si cum solito operas recipientis, concurrat aliqua coniectura ex qua arguatur eum fuisse illas operas conducturum cap. 35. nu. 67. fol. 375.
Lim. 2. si respectu operas præstantis agatur de prima operarum præstatione ibid. numer. 68.
Decl. quod dictum est requiri solitum præstantis, & recipientis operas, non procedere vbi adsit consuetudo regionis, quod salaria præstentur cap. 35. nu. 69. fol. 375.
Et talis consuetudo adest Romæ in Curia, Gubernatoris, & quomodo ibi procedatur cap. 35. nu. 70. fol. 375.
Et non solum sufficit consuetudo Tribunalis, sed etiam Ciuitatis soluendi salaria non conuenta cap. 35. nu. 71. fol. 376.
Et non solum totius Ciuitatis, sed etiam particularum aliquarum personarum ibid. nu. 72.
Et talis consuetudo adest Romæ inter la-

niones,& fundacos ibi.num.73.
Et adest etiam consuetudo prędicta quo ad procuratores ibi.num.74.
Et idem est quo ad agentes, & sollicitatores cap.35.num.75.fol.376.
Lim. etiam conclusio quod salarium non conuentum non debeatur, vt procedat in famulis vilibus, secus in eis qui vacant honestioribus muneribus cap.35. num. 76. fol.376.
Decl.procedere in Aduocatis, & professoribus literarum ibi.num.77
Medicis quoque debetur salarium non conuentum, inter quos veniunt etiam obstetrices cap.35.num.78.fol.376.
Idem est de Philosophis ibi.num.79.
Quid de Notarijs Librarijs, & Calculatoribus ibi.num.80.
Vicario Episcopi salarium non conuentum non debetur cap.35.num.82.fol.376.
Vid.in ver.EPISCOPVS.
Procuratoribus non deberi salarium non conuentum, nisi probatis dictis requisitis de solito locandi, & conducendi, tenent aliqui cap.35.nu.90.fol.377.
Procuratoribus ad iudicia debetur salarium etiam non conuentum cap. 35. num. 96. fol.377.
Contrarium statutum est in Vrbe per Reformat.Pauli V.tit.de Aduocatis §.13.d.nu.96.
Reformatio Pauli V. sub tit. de Aduocat.& Procurat.d.§.13.declaratur,vt non procedat si sit promissa recognitio in genere cap.35.n. 97.fol.377.
Decl.2.vt eadem constitutio impediat petere salarium per viam actionis, secus implorando officium Iudicis ibi.nu.98
Conclusio quod salarium non conuentum non debeatur, limitatur alijs modis relatiue cap.35.nu.99.fol.377.
Et generaliter limitatur vbi appareat contraria partium voluntas ibi.nu.100.
Salarium vbi regulariter debetur, secus est si appareat ex circumstantijs partes aliter sensisse cap.35.nu.101.fol.377.
Decl. tamen non sufficere probare voluntatem vnius partis ibid.num.102.
Offerens se sponte ad seruiendum, censetur noluisse salarium cap.35.nu.127.fol.379.
Idem si pro seruitio præstando, sperabat consequi honores ibi.num.128.
Idem si professus fuit se multum obligatum illi, à quo officium recepit ibi.nu.129.
Idem si seruitium præstitum fuit sub spe alicuius remunerationis liberalis ibi.num.130.
Amplia tamsi in tali spe fallatur cap.35. nu. 131.fol.379.
Salarium vbi non debetur,promissio illius probauda est clara, non per verba æquiuoca, cap.35.num.132.fol.379.
Secus econtra,vbi salarium est debitum,quia promissio alias æquiuoca, de eo intelligitur ibi.num.133.fol.380.
Taciturnitas diuturna in petitione salarij arguit illud non deberi cap.35.n.138.fol.380.
Sed hæc de se sola non sufficit nisi concurrat tempus habile ad præscribendum ibi.n.139.
Munera recepta ab inseruiente quandoque succedunt loco salarij cap.35.n.140.fol.380
Ex muneribus arguitur potius diminutio salarij,quam quod non debeatur c.35.n.141. fol.380.
Decl. procedere si concurrant requisita, vt salarium peti possit ibi.num.142.
Donatio dotis facta famulæ, vel famulo pro eius filia, censetur animo compensandi cum mercede cap.35.nu.143.fol.380.
Salarium non debetur eis quibus conceduntur aliquę horę diei libetæ,vt possit studijs operam dare cap.35.nu.148.fol.380.
Famuli scholarium qui volunt posse audire lectiones,salarium non habent cap.35. n.149. fol.381.
Salarium non debetur eis quorum officium locrum sufficiens eis affert cap.35. num. 150. fol.381.
Famuli Doctorum recipientes munera à clientibus,vel scholaribus sufficientia,non habēt salarium cap.35.nu.151.fol.381.
Vestimentum factum à cliente famulo Doctoris præsumitur factum intuito domini,& imputatur famulo in salarium cap.35. nu.152. fol.381.
Conclusio quod salarium non conuentum non debeatur, declaratur per aliquos, vt procedat quo ad famulos tantum, si eis victus præstetur cap.35.nu.153.fol.381.
Operæ leues, & non continuæ non exposcunt mercedem, seu salarium cap.35.num.154. fol.381.
Salarium non debetur pro muneribus necessario assumendis cap.35.num.172.fol.382.
Consanguineus pręstans,operas consanguineo, censetur intuitu consanguinitatis præstitisse,non consequendi mercedem c.35. n.104. fol.378.
Vid.CONSANGVINEVS.
Filius administrans bona paterna patre viuente, an possit eo mortuo aliquid prætendere ratione, administrationis est quæstio controuersa, quæ resoluitur ex circumstantijs cap. 35.num.112.fol.378.
Vid.in ver.FILIVS.
Amicus præstans operas vel vsum rei amico, non petit mercedem cap.35.n.118.fol.379.
Vid.AMICITIA.

SCIENTIA.

Scientia ad effectum, vt successor singularis teneatur stare locationi præsumitur in filio non in alijs consanguineis cap.61. num. 90. fol.584.

Scientia locationis arguitur ex consuetudine locandi prædia in regione cap.61. num.91. fol.584.

Scientia præsumpta vbi sufficit, facilius sufficere debet scientia præsumptionibus probata cap.61.nu.92.fol.584.

Scientia probatur coniecturis cap.29. num.39. fol.302.

Et vbi non sufficit scientia præsumpta, sufficit scientia probata coniecturis, & præsumptionibus ibi.nu.40.

Scientia valoris rei propriæ præsumitur, alienę secus cap.18.nu.90.fol.174.

Scientia præsumpta non sufficit ad effectum pœnæ cap.10.nu.18.fol.49.

Sciens, & tacens, si faciat aliquem actum positiuum censentur consentire cap.61.nu.87. fol.584

Sciens rei valorem tunc non allegat læsionem cum omnino sponte contraxit, secus si aliqua necessitate etiam non præcisa cap. 18. num.94.fol.175.

Sciens rei valorem, & adhuc vendens minori pretio non petit rescissionem ex capite læsionis cap. 18.num.88.fol.175.

Contrarium tenent aliqui ibid.nu.89.

SCHOLARES.

Scholares & Magistri conductores præferendi sunt in noua locatione cap.20. num. 109. fol.203.

SCRIPTVRA.

Scriptura censetur requisita de substantia, si aliquid de tempore eius confectionis adimplendum sit cap.16.num.62.fol.154.

Idem si dictum addenda esse noua pacta in instrumento cap.16.nu.63.fol.154.

Scriptura non requiritur in contractu locationis, & conductionis cap. 16. num. 50. fol.152.

Decl.non procedere in emphyteusi cap. 16. num.51.fol.152.

Decl. 2. quandoque requiri ex voluntate partium cap.16.num.52.fol.152.

Scriptura requisita ex voluntate partium, potest vtraque pars ante eam à contractu recedere cap.16.nu.53.fol.153.

Scriptura præparatoria vulgo, *Minuta*, denotat imperfectionem contractus cap.16 n.66. fol.154.

Scriptura censetur requisita ad perfectionem contractus vbi adsunt multa capitula, & difficile est ea memoriæ tenere cap.16. nu.70. fol.154.

Scriptura quandoque requiritur per contrahentes ad solam probationem, & tunc non licet ante eam à contractu recedere cap.16. num.54.fol.153.

Scriptura ad solam probationem requisita censetur, si conuentum de re, & certa mercede cap.16.nu.55.fol.153.

Ampl.etiamsi adsit pactum expressum de facienda scriptura, nisi sit dictum, quod contractus non valeat sine ea cap.16. num. 56. fol.153.

Decl. maxime procedere si prius perfectus fuit econtractus, ac deinde dictum, quod fieret scriptura, secus econtra cap.16. num.57. fol.153.

Scriptura arguitur requisita ad solam probationem, si dictum velle plenius explicare in instrumento cap 16.num.58.fol.153.

Idem si dictum, instrumentum faciendum ad maiorem cautelam ibid.num.59.

Idem si aliquid iam adimpletum ibid.nu.60.

Scriptura simplex per modum memorialis nullum prorsus gradum probationis facit c.19. num.54.fol.183.

Scriptura censetur requisita ad probationem, non autem pro substantia contractus cap.20 num.53.fol.198.

Scriptura arguitur imperfecta, ex quo habet spacia in albo relicta cap.22.nu.16. fol.213.

Scriptura arguitur imperfecta, si deficiat clausula, *actum* cap.22.nu.22.fol.214.

Scriptura arguitur perfecta, si adsit subscriptio cap.22.nu.23.fol.214.

Scriptura arguitur imperfecta, si desit subscriptio cap.22.nu.24.fol.214.

Diei defectus denotat imperfectionem scripturæ cap.22.num.17.fol.213.

Scriptura & stipulatio in contractu adhibita, requiritur etiam in eius resolutione, seu distractu cap.58.num.16.fol.561.

Contrarium ibi.nu.17.

Decl. scripturam requiri in resolutione emphyteusis ibi.num.18.

Scriptura debet videri, & legi, & non pendet à solo consensu cap.64.num.35.fol.632.

SEMEN.

Seminis periculum an spectet totaliter ad colonum partiarium cap.5.nu.40.fol.25.

Semine mutuo recepto per colonum non tenetur dominus cap.5.nu.41.fol.25.

Semen mutuo receptum per colonum ab ipso domino est coloni, nec creditum eius quod habet dominus est de iuribus fundi cap. 5. num.42.fol.25.

Seminis causa creditor æquiparatur creditori ex causa melioramentorum cap.33.num.57. fol.326.

Creditor ex causa seminis habet prælationem in

in fructibus ex eo orbis cap. 33. num. 49. fol. 325.
Vid. in ver. *PRAELATIO.*

SENTENTIA.

Sententia potest ferri cum clausula præseruatiua retentionis, *quatenus competat* cap. 42. num. 45. fol. 437.
Sententia absolutoria ab obseruatione Iudicij, fertur quando non competit actio intentata cap. vlt. num 63.

SEQVESTRVM.

Sequestrum rei appositum non impedit conductorem illa vti cap. 28. num. 60. fol. 297.
Sequestrum appositum fructibus, infert impedimentum conductori cap. 28 n. 61. fol. 297.
Prætendens sequestrum apponi ob difficultatē recuperationis probare eam debet cap. 14. §. 7. num. 81. fol. 119.
Sequestratio pendente lite est prohibita c. 14. §. 7. num. 79. fol. 119.
Lim. quando recuperatio fructuum esset difficilis cap. 14. §. 7. nu. 80. fol. 119.

SERAE.

Serae, Claues, & Claustra domus sunt cap. 23. num. 49. fol. 230.

SERMO.

Sermo simpliciter prolatus, intelligitur de primo, & vnico actu cap. 23. n. 106. fol. 235.
Lim. si ex verbis aut circumstantijs comprehendatur contraria voluntas ibi. num. 107.
Si dictum sit, pro salario intelligitur vt solui debeat singulo anno, vel mense cap. 23. n. 108. fol. 236.

SERVITVS.

Servitutes locari non possunt cap. 11. num. 7.
Decl. procedere in seruitutibus prædialibus, non in omnibus personis cap. 11. num. 8. fol. 60.
Seruitus prædialis à nemine locari potest, vbi, & an idem sit de commoditate vtendi c. 11. num. 15. fol. 60.
Seruitus perpetua, seu ad vitam non potest libero homini imponi cap. 15. nu. 2. fol. 140.
Seruitus vt præscribatur in prædio requiritur scientia domini cap. 29. num. 33. fol. 299.
Vid. in ver. *PRAESCRIPTIO.*

SIMONIA.

Simonia cadit in iurepatronatus cap. 11. n. 37. fol. 62.

SIMVLATIO.

Simulatio non probatur per quascumque coniecturas sine causa simulandi cap. 10, nu. 115. fol. 58.
Lim. in simulationem in fraude vsurarum cap. 7. num. 116. fol. 58.
Simulationis coniectura cessat, dum ita vere potest contrahi cap. 10. num. 99. fol. 57.
Simulationis exceptio non attenditur in iudicijs possessorijs, nisi sit concludenter probata cap. vlt. num. 70.

SOCCITA.

Soccita animalium, quando dicatur contracta cap. 12. n. 22. fol. 70.
Soccita regulatur cum regulis locationis cap. 12. n. 23. fol. 70.
Soccita alteratur ex pactis, & redditur magis similis societati cap. 12. n. 24. fol. 70.
Soccita facta ad quadriennium cū pacto, quod in fine animalia sint communia, si finiatur ante, socius habebit ratam cap. 12. num. 25. fol. 70.
Soccita in qua dominium animalium est communicatum, est societas cap. 12. nu. 26. fol. 70.
Soccita, quando non est locatio, quæ actiones dentur cap. 12. n. 33. fol. 71.
In soccita pactum, quod ea finita animalia diuidantur arguit communicatum dominium cap. 12. n. 39. fol. 72.
E contra pactum, quod fructus sint communes arguit dominium non communicatum c. 12. n. 40. fol. 72.
Denominatio partium attenditur cessantibus alijs coniecturis ibi. n. 41.
In soccita periculum animalium debet esse cōmune cap. 12 n. 44. fol. 72.
Ampl. etiamsi dominium sit totaliter translatum cap. 12. n. 45. fol. 72.
Quid autem si dominium non sit translatum, sed retentum? sunt variæ opiniones, & quid de consuetudine cap. 12. n. 46. fol. 62.

SOCER.

Socer non tenetur de culpa nurus cap. 30. nu. 21. fol. 309.

SOCIETAS.

*Quid, & quando sit nu. 1.*
*Finitur num. 2.*
*De societate officij nu. 3.*
*De societate ad caput saluum nu. 4.*

1 SOCIETATEM CONTRAHERE dicuntur duo qui simul eamdem rem conducunt cap. 61. n. 13. fol. 578.
Sed hæc est societas incidens, & impropria, in qua non procedunt regulæ societatis cap. 61 num. 14. fol. 578.
Societas est ad instar fraternitatis, & requirit bonam fidem cap. 12 n. 42. fol. 72.
Societas vt sit necesse est tradentem non desinere esse dominum cap. 12. n. 27. fol. 71.
Societas proprie non contrahitur vbi non participatur dominium cap. 5. n. 19 fol. 23.

2 SOCIETAS FINITVR MORTEM vnius ex socijs cap. 61. n. 7. fol. 577.
Ampl. vt neque per pactum fieri possit, vt transeat ad hæredes ibi. nu. 8.

Soci-

Societati accessoria locatio finitur per mortem vnius ex socijs cap.61.n.15.fol.578.
Societas conductionis vectigalium quamuis principalis, transit ad hæredes cap. 61.num. 22.fol.578.
Ampl.in qualibet societate conductionis rerum publicarum ibi.n.23.
Decl.procedere si adsit pactum,quod ad hæredes transire debeat cap.61. n.24.
Et debet esse initum cum locatore, & alijs conductoribus cap.61.n.25.fol.578.
Et requiritur expressa conuentio, quod transeat ad hæredes, nec sufficit stipulario pro eis ibi.nu.26.
Neque sufficit pactũ de duratione societatis à principio, vsque ad finem conductionis ibi.num.27.
Decl.2.requiri, quod hæredes sint tales,qui possint negocia societatis exercere cap. 61. nu.28.fol.578.
Et ista qualitas requiritur copulatiue cum dicto pacto ibi.n.29.
Et prædictis deficientibus non solum expirat societas, sed etiam locatio cap. 61. num. 30.fol.579.
Vectigalium locatio, & societas non solũ transit ad primos, sed etiam ad vlteriores hæredes cap.61.n.31.fol.579.
Contrarium tenent aliqui cap. 61. num. 32. fol.579.
Decl. transire si expediat Reipublicæ ibid. num.33.
Societatem vectigalium transire ad hæredes declaratur procedere, quando est vnita in ipso actu conductionis secus in socijs postea assumptis cap.61.n.34.fol.579.
Ampl.etiamsi conductio sit pro se, & socijs quia intelligitur de præsentibus ibi. n.35.
Secus si expresse dictum de assumendis, vel nominandis ibi.n.36.
Vid.infra ver. SOCIVS nu.3.

3 SOCIETAS OFFICII continet implicitam locationem cap.1.n.38.fol.5.
Societas officij continet in se implicitam locationem, quæ finitur morte vnius ex socijs cap.61.n.16.fol.578.
Decl.procedere in societate contracta post emptum ab vno officium,secus si vterque emat & pro parte sua dominium acquirat cap. 61. nu.17.fol.578.
Societatis officij fructus debentur hæredi,quãdo ad eum transit dominium officij cap. 61. nu.21.fol.578.

4 SOCIETAS AD CAPVT SALVVM seu cum pacto,quod capitale sit saluum est prohibita cap.12.n.43.fol.72.
Bulla Sixti V. prohibens societates ad caput saluum procedit in contractibus contra dispositionem iuris communis tantum cap. 12. nu.48.fol.72.
Societas etiam ad capitale saluum, & certum lucrum, est valida, quatenus non contineat iniustitiam cap.12.n.55.fol.73.
In societate pactum, quod animalia sint salua domino, potest esse compensatum alijs pactis ipsi damnosis cap.12.n.57.fol.74.
In societate pactum quod vnus non sentiat dãnum valet, si alijs pactis compensetur cap. 12.nu.56.fol.74.
Pactum quod capitale sit saluum in societate est prohibitum cap.12.n.43.fol.72.
Capitale societatis, si in fine reperiatur saluum est restituendum ei qui illud posuit cap. 12. num.50.fol.73.
Societas valet si fiant tres contractus, vnus societatis, alius assecurationis capitalis,& tertius assecurationis certæ quantitatis fructuũ cap.12.n.52.fol.73.
Et dicti contractus possunt fieri nẽ dum expresse, sed etiam tacite, & simpliciter,& quando dicantur facti cap.12.n.53.& 54. fol.73.

SOCIVS.

*Quid possit circa rem communem nu. 1.*
*Habitans domum communem an teneatur soluere mercedem nu.2.*
*Socium assumere an possit conductor &c. n.3.*

1 SOCIVS NON POTEST disponere de re communi plus quam sit pars sua cap.9. nu.3. fol. 42.
Lim.si disponat ad vsum ibi.n.4.
Socius potest locare rem communem cap. 9.n. 1.fol. 42.
Socius, vt possit locare rem communem requiritur rem esse solitam locari cap.9.n.2.fol.42
Socius, vt valeat locare, requiritur locationem esse vtilem cap.9.n.5.fol.43.
Socij locatio, vt valeat, sufficit, quod non sit damnosa cap.9.n.7.fol.42.
Vtilitas locantis sufficit, etiamsi sit damnosa alteri socio si res sit solita locari ibi.n.8.
Socij locatio,vt valeat debet esse iuxta solitum cap.9.n.9.fol.43.
Socij locatio, vt valeat, requiritur, quod sit facta honestæ personæ, & quando secus cap. 9.n.10.fol.43.
Socij locatio, vt valeat in totum requiritur, quod partem suam tantum locare non possit cap.9.n.11.fol.43.
Socius potest locare tantum partem prædij, quod diuidi potest cap.9.n.12.fol.43.
Socij locatio, vt valeat probanda societas cap. 9.n.16.fol.43.
Socius in conductione rei cõmunis habet prælatio-

lationem cap.9.n.17.fol.43.
Socius, non potest impedire locationem domus communis dicendo velle habitare, si sit solita locari, & Ipse non possit partem suam habitare dinisim cap.9.nu.18.fol.43.
Socius impedit locationem domus communis locari non solitæ, nec potest consocius velle locare partem suam si domus non est diuidua, & quid agere debeat, vt euitet præiudicium cap.9.n.19.fol.43.
Socius consequitur partem suam mercedis rei locatæ à consocio, & quæ actio ei competat cap.9.n.20.fol.43.
Socius exigens solam suam partem mercedis rei locatæ, compellitur eam consocio communicare cap.36.n.83. fol.391.
Decl.certius procedere vbi debitor effectus sit non soluendo, vel alias consocius non valeat ab eo partem suam consequi ibi n.89.
Socius, qui impugnauit locationem factam à consocio, an possit consequi partem mercedum cap.9.n.21.fol.44.
Socius tenetur stare locationi factæ à consocio, etiam post diuisionem cap.9.n.22. fol.44.
Socius volens locare personæ honestæ præfertur volenti locare inhonestæ plus offerenti cap.9.n.23.fol.44.
Socius volens locare plus offerenti præfertur cap.9.n.24 fol.44.
Socijs discordantibus in persona cui facienda locatio recurrendum ad sortem, vbi & aliæ opiniones cap.9.n.25.fol.44.
Socius habens maiorem partem, præfertur cæteris in discordia cap.9.n.26. fol.44.
Socius si locet communi nomine, commune est lucrum, & damnum, si vero nomine proprio, communicare debet lucrum, sed non damnum cap.9.n.27.fol.45.
Socius locans rem communem, censetur locare nomine communi cap.9.n.28. fol.45.
Ampl.etiamsi locet rem, vt propriam, & sit creditori societatis cap.9.n.29. fol.45.
Socius simpliciter locans rem communem, non censetur locare totam, sed partem suam cap.9.n.31.fol.45.

2 SOCIVS HABITANS DOMVM communem non tenetur soluere pensionem alteri socio tangentem cap.35.n.37. fol.372.
Ampl.vt etiamsi conduxerit à consocio partem suam, & finito tempore locationis continuet habitare ibi.n.38.
Contr.tenent alij ibi.nu.39.40. & 41. vbi de veriori, & n.43. fol.373.
Lim.si domus sit solita locari, quia tunc socius tenetur pensionem soluere cap.35.n.42. fol.373.
Lim.2.si socius percipiat commoditatem, vel aliam vtilitatem, quæ diuidi possit, quia tunc tenetur dare partem suam consocio ibi. num.44.
Lim.3.si socius, qui re communi vtitur controuertat dominium consocio, vel habitationem impediat cap.35.n.45.fol.373.
Lim.4.vt conclusio procedat quando domus commode diuidi non potest ibi.n.46.
Lim.5.si socius habitans fuit prouocatus ad diuisionem, quia post quam fuit constitutus in mora tenetur soluere cap. 35. numer. 47. fol.373.
Vnus ex socijs recte agit pro tota pensione rei communis cap.36.n.80.fol.391.
Ampl.etiamsi minorem partem habeat in societate ibi.n.81.
Ampl.2. vt etiamsi dissoluta sit societas, debitor ignorans dissolutionem bene totum ei soluat ibi.n.82.

3 SOCIVM SIBI ASSVMERE potest conductor in conductione tam ante, quam post contractum cap.32.n.20. fol.317.
Et potest vnus ex conductoribus assumere sibi socium in parte sua, qui non sit socius aliorum ibi.n.21.
Et ista assumptio in socium non est proprie sublocatio cap.32.n.22.fol.318.
Ista assumptio in socium non transit ad hæredes, sublocatio vero transit ibi.n.23.
Ampl. vt neque transeat in locatione vectigalium ibi.n.24.
Decl.vt licet non transeat ad hæredes, tamen debeant hæredes participare de lucris prouenientibus ex antea gestis cap.32.num.25. fol. 318.
Intellige declarationem, vt hæredes socis locationis existentes de tempore contractus possint prætendere omnia lucra ipsius locationis, secus autem hæredes socij postea admissi ibi. n.26.
Conductor potest sibi socium assumere, etiam inscio locatore cap.32.n.36. fol.319.
Decl. procedere si conductor non prætendat se liberatum ibi.n.37.
Decl. 2.vt deficiente consensu domini, subconductor, vel in socium assumptus non est conductor ibi.n.38.
Ampl.declarationem procedere tam ad sui præiudicium, quam etiam domini cap. 32. n.39.fol.319.

SOLEMNITAS.

Solemnitates iuris canonici antiqui in alienatione bonorum Ecclesiæ quænam essent cap.14.§.10.nu.30.fol.131.
Beneplacitum Apostolicum operatur, vt aliæ solemnitas non requiratur cap.14.§.10.n.31 fol.132.

Decl.

Decl. procedere si sit legitime impetratum, & executioni demandatum ibid. num. 32. fol. 133.
Decl. 2. non procedere si sit expositum contractum fuisse factum cum solemnitatibus, & concessum beneplacitum cum clausula, *si ita est* ibi. nu. 33.
Solemnitas requisita in contractu requiritur etiam in distractu cap. 58. num. 12. fol. 560.
Decl. procedere si solemnitas sit necessaria ibi. num. 13.
Et vbi non deficiat qualitas propter quam necessaria fuit ibi. num. 14.
Solemnitates non requiruntur in obligatione procedente ex causa præcedentis obligationis cap. 64. nu. 86.
Solemnitates in quacumque alienatione necessariæ, requiruntur in locatione ad longũ tempus cap. 7. nu 49. fol. 35.
Vide in ver. *LOCATIO* nu. 3. in princ.
Solemnitates requisitæ in contractu minoris, sunt necessariæ etiamsi contrahat cum interuentu curatoris cap. 8. num. 8. fol. 38.
Solemnitates adhibitæ in concessione facultatis gerendi certum actum non sunt reiterandæ in actu illo, secus si adhibitæ in concessione facultatis generalis cap. 8. num. 16. fol. 39
Solemnitatum requisitarum in contractu minoris defectus, non anullat contractum, nisi ipso minore volente cap. 6. num. 32. fol. 29.

SOLVTIO.

*Cui recte fiat num.* 1.
*Quando sit facienda num.* 2.
*Quis solui possit num.* 3.
*Vbi facienda num.* 4.
*Probari debet num.* 5.
*Solutio annua probat locationem* vid. in ver. *LOCATIO* num. 6.

1 PROCVRATORI AD LOCANDVM recte soluitur merces locationis de magis communi cap. 36. num. 3. fol. 384.
Lim. si sit procurator ad locandum tantum ibi num. 6.
Procuratori ad locandum tutius soluitur si ex qualitate ipsius cesset suspicio c. 36. nu. 7. fol. 384.
Ampl. recte solui procuratori ad locandum etiamsi stipulatus fuerit mercedem nomine domini ibi. nu. 8.
*Ei cum quo fuit contractum* recte soluitur cap. 36. nu. 4. fol. 384.
Conductor recte soluit ei qui sibi locauit ibid. num. 5.
Amplia etiamsi sit merus Prædo cap. 36. n. 40 fol. 387.
Decl. procedere si dominus non sit persona priuilegiata, vt miles, & Ecclesia ibid. n. 41.
Decl. 2. procedere si merces consistat in pecunia, secus si fructibus rei cap. 36. num. 45. fol. 387.
*Prælato intruso* recte soluitur cap. 36. num. 42. fol. 387.
Decl. procedere si cum eo sit contractum, alias requiritur iusta causa credendi eum esse Prælatum verum ibi. num. 43.
*Procurator ad exigendum* potest facere confessionem de recepto cap. 36. num. 46. fol. 388.
Habentes mandatum à lege vt tutores, & Prælati non possunt facere confessionem de recepto anticipatam cap. 36. num. 47. fol. 388.
*Procuratori reuocato* recte soluitur ab ignorante reuocationem cap. 36. n. 28. fol. 386.
Procuratori, & administratori non recte soluitur postquam debitor habet iustam causam credendi dominum nolle eum amplius exigere cap. 36. nu. 49. fol. 388.
Conductor recte soluit pensiones Domino etiã postquam dominium in alium transtulerit cap. 36. num. 50. fol. 388.
Soluens alteri de mandato, idem est ac si soluisset mandanti cap. 36. n. 1. fol. 384.
Mandatum procure ad hunc effectum non probatur per coniecturas, sed requiritur scriptura authentica d. cap. 36. num. 38.
Decl. procedere quando agitur de solutione facienda, secus quando agitur de solutione iam facta sustinenda cap. 3. num. 39. fol. 384.
*Coniunctio sanguinis* cum creditore sola non sufficit ad hoc vt recte soluatur coniuncto cap. 36. nu. 31. fol. 386.
Vid. in ver. *CONIVNCTIO SANGVINIS.*
Cui debeatur Merces seu pensio vid. in ver. *MERCES* num. 7.
*Procuratori ad litem* super pensione, non recte soluitur pensio cap. 36. num. 11. fol. 385.
Lim. si procurator ad litem constitutus iudicati agat ibi. num. 12.
Lim. 2. si procuratori ad litem data sit facultas exigendi ibi. num. 13.
Decl. requiri mandatum speciale ad exigendum ibi. num. 14.
Et non sufficit in mandato ad litem additam esse clausulam, &c. d. cap. 36, num. 15.
*Procuratori habenti mandatum falsum* non recte soluitur cap. 36. num. 18. fol. 385.
Lim. si soluens habebat iustam causam credendi eum procuratorem ibi. nu. 19.
Decl. limitationem secundum aliquos procedere in debitore speciei, secus in debitore quantitatis ibi. nu. 20.
Sed declaratio procedit si soluens quantitatem habebat iustam causam procuratori falso non credendi cap. 36. num. 21. fol. 385.
Iusta causa credendi procuratori falso est si attulit ordinem cum caracteribus ita similibus illis

illis creditoris, vt quilibet diligens soluisset ibi.n.22.
Characteres esse similes illis creditoris probatur si ei ostensi, ipsemet decipitur, etiamsi ostendantur per fenestrellas cap.36.n.23.fol.386.
Contr. quod debeat ei ostendi ordo integer ibi.num.24.
Et quando recurrendum sit ad peritos ibid. num.25.
Iusta causa credendi procuratorem verum est, si publice se gerebat vt talis cap. 36. num.26. fol. 386.
Idem in gerente se pro tutore, quod recte ei soluatur ibi. n.27.
*Socio* an recte soluatur vid. in verb. *SOCIVS* num. 1.
*Cui debeatur* merces rei locatæ vid. in verb. *MERCES* nu.7.

2 SOLVTIO MERCEDIS facienda est in fine locationis iuxta veriorem opinionẽ cap. 37.n.1.fol.393.
Minus soluere dicitur, qui tardius soluit cap. 37.n.3.fol.393.
Solutio mercedis quando facienda sit, attenditur conuentio partium cap.37.n.4.f.393.
Ampl. vt attendatur voluntas tacita, & coniecturata ibi.num.5.
Et attenditur consuetudo ibi. n.6.
Consuetudines diuersæ locorum referuntur c. cap.37.n.7.fol.393.
Voluntas soluendi in certo tempore arguitur ex insertione causæ cap.37.n.8.fol.393.
Et quandoque intelligitur tempus appositũ ex fructuum perceptione ibi.n.9.
Rustici regulariter non habent quomodo soluant nisi percipiant fructus cap.37. num.10. fol. 393.
Merces si solui debet ex fructibus, expectari debet tempus quo fuerint percepti cap. 37. nu.11.fol.394.
Ampl. etiamsi non sit dictum, solui debere ex fructibus fundi locati ibi.n.12.
Consuetudo circa solutionem in pecunia numerata habet etiam locũ si pensio sit in fructibus cap.37.n.13.fol.394.
Decl. procedere si consuetudo ferat solutionem fieri post perceptionem fructuum, non e contra ibi. n.14.
Solutio mercedis facienda est in fine locationis etiamsi locatio sit ad plures annos c. 37. num.15.fol.394.
Lim. si sit pro tempore tam longo, vt verisimile sit partes sensisse fieri in principio ibid. num.16.
Lim. 2. si pensio sit distributa in singulos annos ibi.num.17.
Stante pacto quod solutio fiat de anno in annum, intelligitur, quod solutio fiat in fine cuiuslibet anni cap.37.n.18. fol.394.
Nec attenditur consuetudo contraria ibid. num.21.
Tempus in dubio censetur semper appositum gratia promissoris cap. 37.n.19.fol.394.
Ampl. siue sit positum in accusatiuo, siue in ablatiuo ibi.n.20.
Merces regulariter solueda in fine anni etiamsi tempus, quo durare debeat locatio sit dubium cap.37.n.22.fol.394.
Solutio facienda pro vna pensione domus, siue ex legato, siue ex pacto, intelligitur in fine anni cap.37.n.23.fol.394.
Merces operarum quo tempore soluenda sit Doctores faciunt multas distinctiones cap. 37.n.24.fol.394.
Salarium debitum ex dispositione legis solui debet in principio conductionis c. 37. n.25. fol.395.
Decl. procedere si vnica solutio facienda sit secus si annua, quia debetur in principio cuiusque anni cap.37.n.26.fol.395.
Decl.2. vt si agatur de salario necessario de iure præstando, licet deductum sit in pactum, adhuc debeatur tanquam ex dispositione legis ad dictum effectum ibi.n.27.
Salarium debitum pro honore, & scientia, vti Doctoribus, & Aduocatis debetur in principio laboris cap.37.n.28.fol.395.
Salarium debitum pro labore, debetur regulariter in fine cap.37.n.29.fol.395.
Lim. si adsit verisimilitudo, quod partes aliud senserint ibi.n.30.
Et attenditur ad hoc qualitas personarum, & operis ibi.n.31.
Mercenarij pauperes possunt petere partem mercedis in principio diei cap. 37. num. 32. fol.395.
Mercedis solutio non differenda cap.37. n.33. fol. 395.
Conclusio, quod merces peti non possit nisi in fine locationis, declaratur, vt procedat ad effectum assequendi solutionem, non autem ad effectum eam assecurandi cap. 37. nu.34. fol.395.
Decl.2. vt non procedat in colono partiario, quia tenetur statim collectis fructibus ibid. num. 35.
Decl.3. vt non procedat si conductor deserat domum, vel fundum conductum, quia tunc potest peti statim cap.37.n.36.fol.396.
Decl.4. vt non procedat si conductor sublocauerit, & totam mercedem à subconductore perceperit, quia tunc potest quoque cõpelli statim soluere ibi.n.37.
Debitores vix soluunt post tempus debitum cap.37.n.38.fol.396.

Solutio anticipata est inuerisimilis cap.37.nu. 39. fol.396.
Debitum in diem potest solui ante illius euentum cap.37.n.41.fol.396.
Fideicommisso grauatus post mortem potest restituere ante cap.37.n.42. fol.396.
Debitor potest soluere ante tempus ea ratione, quia tempus censetur appositum sui fauore, cui potest renunciare cap.37.n.43.fol.396.
Lim. si agatur de solutione annua, quia potest considerari praeiudicium creditoris, si anticipate pro pluribus annis soluatur cap. 37.n.44.fol.396.
Lim.2.si agatur de debito in fructibus ibid. num.45.
Solui non potest ante tempus praefixum si sit appositum fauore creditoris cap. 37. nu.47. fol.396.
Canon emphyteuticus non potest solui anticipate cap.37.n.48.fol.396.
Lim.pro tribus annis tantum ibi. n.49.
Anticipate soluere conductori non expedit, quia à successore in re, potest compelli iterum soluere cap.37.n.50.fol.397.
Successor in beneficio potest compellere conductorem bonorum, qui anticipate soluit antecessori, vt iterum soluat cap.37.num 51. fol.397.
Ampl.procedere in successore per resignationem illius qui exegit ibi.n.52.
Lim.vt non possit successor in beneficio iterum exigere pensiones locationis anticipate solutas antecessori, si pecuniae erant necessariae, vel versae in vtilitatem Ecclesiae cap.37. nu.54.fol.397.
Et necessitas ad hunc effectum attenditur etiam respectu personae Rectoris ibi.n.55.
Et vbi Rector expendidit in sustentando se in studio, vel suscipiendo Doctoratu, dicitur in vtilitatem Ecclesiae expendisse ibid. num. 56.
Anticipatae solutiones factae antecessori suffragantur ad euitandam caducitatem, quae solutione non facta incursa esset tempore successoris cap.37.n.57.fol.397.
Successores non habentes causam ab antecessore possunt iterum exigere à conductore, qui anticipate soluit antecessori, qui plenum ius, & dominium non habebat cap. 37. nu. 58.fol.397.
Ampl. etiamsi tales successores teneantur stare locationi ab antecessore factae ibi.n.59.
Successores habentes causam à locatore post factam locationem non possunt iterum exigere à conductore, qui anticipate soluit cap. 37.n.60.fol.397.
Antecessor, qui anticipate exegit pensiones rei locatae, semper tenetur restituere successori, & vbi non sit soluendo tenetur conductor cap.37.n.61.fol.397.
3 ALIVD PRO ALIO inuito creditore solui non potest cap.28. n.6. fol.193.
Debitor fructuum in specie eo ipso, quod consumpti sunt definit esse debitor eorum, & fit debitor valoris cap.37.n.73. fol.398.
Debitor frumenti, & similium si constitutus in mora non soluat, tenetur ad interesse quanti plurimi, si frumentum venditum fuit à die morae cap.37.n.62.fol.398.
Attendi tamen non debet valor tempore belli, vel pestis aut alterius carestiae, quae parum durarit secundum aliquos cap. 37. num. 63. fol. 398.
Contrarium stante mora ibi.n.64.
Decl.primam procedere, si debitor sit tantum in culpa, secus si etiam in dolo d. cap. 37.n.65.fol.398.
Contrarium ibid.n.66.
Decl.2.non sufficere pretium maius durasse per momentum temporis ibi. n.67.
Lim.vt in frumento non attendatur valor, quanti plurimi, nisi vsque ad triennium à die morae cap.37.n.68.fol.398.
Decl.dictam limitationem, vt non attendatur valor vltra triennium procedere si debitum frumentum in specie, secus si in genere cap.37.n.70.fol.398.
Intellige si debitum in genere generalissimo, nec sufficere in genere subalterno ibid. num. 71.
Decl.2. vt si constet frumentū in specie debitum fuisse consumptum, non posse vltra tempus consumptionis praetendi dictum interesse ibi.n.72.
Decl.3.restringi tempus in quo attendi debet valor quanti plurimi ad petitionem creditoris in certa summa, & non possit post eā attendi maior valor cap.37.n.74. fol.399.
4 SOLVTIO VBI FIERI DEBEAT standū est pacto cap.38.nu. 1. fol.401.
Et si conuentum est alibi solui, non potest debitor velle soluere in loco contractus ibi. num. 2.
Et attenditur etiam loci destinatio tacita ibid.n.3.
Ex qualitate rei, vel mensurae in vno loco tantum existentis arguitur vbi soluendum cap. 38.n.4.fol.401.
Idq; etiamsi species sit debita actione personali cap.38.n.5.fol. 401.
Non tamen sufficit promissam esse speciem cum expressione loci, sed requiritur magis specialis expressio in eis quae consistunt in pondere, numero, & mensura ibi. n.6.

 Si

Si promissum vinum de Vicentia, non propterea censetur destinata solutio Vicentiæ, nisi dictum de tali vegete cap.38.n.7.fol.401.
Solutio, vbi debitor, & creditor sunt diuersi fori, facienda est in domicilio debitoris c. 38.n.8.fol.401.
Solutio mercedis rei stabilis, facienda in loco vbi res existit cap.38.n.9.fol.401.
Solutio mercedis operarum facienda in loco vbi conuentum est operas præstari cap. 38. n.10.fol.401.
Pensio Ecclesiastica soluenda est in loco beneficij super quo est imposita c.38.n.11.f.401.
Ampl.etiamsi. pensionarius sit Cardinalis, qui debeat in Ciuitate Romana residere ibi. num. 12.
Decl vt solutio quæ fit proper rem fieri debeat in Ciuitate, seu Castro, in cuius territorio res existit, non autem in ipsa re c. 38. nu.13.fol.401.
Debitor non tenetur portare rem debitam ad domum creditoris cap.38.n.14.fol.401.
Lim.1.si aliter partes senserunt ibi.n.15.
Ampl. procedere non solum stante pacto expresso, sed etiam tacita voluntate ibi.n.16.
Ampl.2.eandem primam limitationem, vt si creditor postea mutauerit habitationem, ad eam quoque deferenda sit res debita ibi. num.17.
Decl. procedere quatenus debitor nimium non grauetur cap.38.n.18.fol.402.
Lim.2.si debitum sit adeo modicum, vt quatenus creditor ire debeat ad domum debitoris sit potius ei damnosum quam vtile ibi. num. 19.
Lim.3.stante magna disparitate personarum, quia tunc debitor humilis, ire debet ad domum creditoris qualificati cap. 38. num.20. fol. 402.
Idem e contra si creditor sit humilis ire debet ad domum debitoris ibi.nu.21.
Intellige nisi obsequium ab vno debitum alteri, potius importet eum abesse cap. 38. nu.22.fol.402.
Lim.4.si debitor cœperit deferre ad domum creditoris ibi.n.23.
Ampl.siue ius recusandi delationem competat ex priuilegio particulari siue ex dispositione iuris ciuilis ibi.n.24.
Lim.5.si adsit solitum deferendi siue particulare, siue generale ibi.n.25.
Lim.6.si ipse debitor velit soluere in domo creditoris cap.38.n.26.fol.402.
Debitor qui tenetur deferre rem debitam ad domum creditoris tenetur eam deferre suis sumptibus ibi.n.27.
Vid.in ver DEBITOR.
Colonus partiarius tenetur tantum ad vecturas portionis dominicalis, non autem ad gabellas cap.38.n.28.fol.403.
Vid.in ver. COLONVS PARTIARIVS.
In alternatiua loci vbi facienda est solutio, electio est creditoris cap.38.n.42 fol.404.
Decl.procedere, vt electio sit creditoris, quatenus debitor non elegerit cap.38. num.43. fol. 404.
Loci solutionis destinatio operatur, vt debitor possit ibi conueniri cap.38.n.48.fol.404.
Ampl.etiamsi ibi tempore solutionis destinatæ non reperiatur ibi. n.49.
Loci destinato vbi debitor conueniri debeat, operatur vt etiam ibi debeat soluere cap.38. n.50.fol.405.
Et si dictum, quod possit vbique conueniri potest compelli vbique soluere ibi.n.51.
Secus si adsit certus locus destinatus solutioni ibi.n.52.
5 SOLVTIO NON PRAESVMITVR, sed probari debet cap.55.n.33.fol.546.
De eius præsumptione vide in ver. PRAESVMPTIO nu.1.
Solutionem non sufficit allegare sed probari debet cap.52.n.26.fol.516.
Probatur tamen per coniecturas ibi.n.27.
Et coniecturæ debent considerari simul iunctæ ibi.n.28.
Et quæ sufficiant statur arbitrio Iudicis c.52. n.29.fol.516.
Solutionis coniecturam facit, quod creditor mutuo receperit à debitore suo cap.52.num. 30.fol.516.
Solutionis coniecturas, qui tradant cap. 52. n.31.fol.516.
Famuli Cardinalium, & Prælatorum in Vrbe non possunt petere ab hæredibus eorum salarium, nisi pro biennio, & intra annum à die obitus cap.52.n.32.fol.516.
Calculatio debiti quandoque adducitur ad arguendam solutionem cap.52.n.61.fol. 518.
Sed necesse est vt ostendatur aliquid solutũ & factas fuisse quietantias finales ibi.n.62.
Solutionis coniecturam facit paupertas creditoris cap.52.n.14.fol.515.
Solutionis mercedis coniecturam facit assertio domini, qui operas conduxit cap.52.nu.15. fol.515.
Solutionis coniecturam facit solitum eam non differendi cap.52.n.16.fol.515.
Solitum soluendi statim de se non probat essẽ solutum cap.52.n.17.fol.515.
Confessio de recepto non probat veram solutionem, percipere aduersus eum, qui illam non fecit cap.36.n.48. fol.388.
Testes quomodo deponere debeant vt probent solutionem cap. 22.n.33.fol.215.

SOLITVM.

Solitvm excusat à culpa c. 12. nu. 110. fol. 81.

Solitum alteratum dicitur in præiudicium Ecclesiæ si prius concessio fiat personæ, postea Communitati cap. 14. §. 4. n. 19. fol. 101.

Item si fiat potentiori, & alijs modis ibidem nu. 20. & 21.

Solitum iudicandi per binas iudicaturas inducitur c. 18. n. 67. fol. 173.

Ab eo non est recedendum ib. n. 68.

Solitum locari quando dicatur res, vt non sit necessarium Beneplacitum v. in ver. *BENEPLACITVM* n. 4.

SPES.

Spes futuri euentus recipit æstimationem, & in eius venditione cadit læsio c. 18. n. 59. f. 172.

Spes lucri compensatur cum timore damni cap. 18. nu. 58. fol. 172.

Spes potest deduci in pactū, & assecurati c. 22. nu. 51. fol. 73.

SPIRITVS.

Spiritvs Mali in domo locata existentes præbent conductori causam recedendi à contractu cap. 60. nu. 10. fol. 569.

Iudex non debet esse facilis ad credendum malos spiritus cap. 60. nu. 11. fol. 569.

Malorum spirituum existēria probatur per vnicum testem cap. 60. nu. 12. fol. 569.

SPOLIVM.

V. in v. *REMEDIVM REINTEGRANDAE.*

STABILIA.

Stabilia fructifera ex iuris interpretatione reddunt quinque pro centenario cap. 19. n. 31. fol. 181.

Hodie tamen reddunt minus propter abundantiam monetæ ibi. nu. 32.

STABVLVM.

Stabvlvm venit appellatione domus si pateat ad illum aditus cum domo, aut cum ea emptum fuerit cap. 23. nu. 44. fol. 230.

STANTIA.

Stantia in quam habent aditus duæ domus illi vnita censetur cuius aditus est frequentior cap. 23. nu. 34. fol. 229.

Stantia super solo vnius domus existens non est pars illius, si non illi, sed alteri domui inseruiat ibi. nu. 35.

STATVAE.

Statvae affixi etiam basibus non veniunt in venditione domus cap. 23. nu. 54. fol. 231.

Decl. non procedere in perpetuo permansuris, & quasi pars domus, vt recipientes aquam ibi. nu. 55.

Decl. 2. non procedere in affixis ad ornatum Ciuitatis ibi. nu. 56.

Ampl. etiamsi dictum sit loco domum cum omnibus in ea existentibus, adhuc veniant solum existentia perpetui vsus causa cap. 23. nu. 57. fol. 231.

Lim. si domus locanda ostensa fuisset conductori statuis ornata ibi nu. 58.

STATVTVM.

*De statutis in genere nu.* 1.

*In specie nu.* 2.

1 STATVTVM contra ius non est extendendum vltra verba cap. 18. nu. 106. fol. 176.

Statuti verba sunt sterilia sicut mulæ cap. 18. nu. 107. fol. 177.

Statutum, quod non disponit, remanet in dispositione iuris communis cap. 18. nu. 108. fol. 177.

Lim. si ratio expressa, vel alia verba manifeste indicent aliud fuisse de mente statuentium cap. 18. nu. 109. fol. 177.

Statutum, quod vnum, & plura operari potest contra dispositionem iuris, restringi debet, vt vnum tantum operetur cap. 49. num. 119. fol. 497.

Statutorum verba quamuis ampla semper recipiunt interpretationem, ne quis indebite damnum patiatur cap. 49. nu. 126. fol. 498.

A statuto ad pactum valet argumentum affirmatiue ductum, & econtra cap. 49. nu. 125. fol. 497. & cap. 63. nu. 73. fol. 627.

Statutum in multis casibus est potentius pacto cap. 63. nu. 74. fol. 627.

Statutum laycale, vt comprehendat Clericos, requiruntur verba expressa, vel equipollentia cap. 63. nu. 67. fol. 626.

Et vide infra de statuto Vrbis.

Statutum, eo ipso quod est in libro statutorum præsumitur vsu receptum cap. 14. §. 2. n. 12. fol. 90.

2 STATVTVM DANS PRAELATIONEM in locatione est intelligendum strictè, & propriè cap. 20. nu. 74. fol. 200.

Tribuens prælationem in locatione non intelligitur in casu quo dominus velit pro se retinere cap. 20. nu. 77. fol. 200.

Statutum loquens *de conductore*, non procedit in sub conductore cap. 32. nu. 40. fol. 319.

Et loquens *de inquilino* non extenditur ad subinquilinum cap. 20. nu. 78. fol. 200.

Amplia etiamsi loquatur de conductoribus, qui contractui non interuenerint cap. 32. nu. 41. fol. 319.

Decl. procedere respectu domini, non autem respectu conductoris sublocantis ibi. nu. 79.

Statutò *Vrbis cap.* 164. cauetur promissiones præcise obseruari cap. 22. nu. 108. fol. 222.

Decl. dictum statutum intelligi de promissione per stipulationem, non autem de simplici per pactum cap. 22. nu. 109. fol. 222.

Statutum Vrbis simpliciter loquens non compre-

prehendit res,& personas Ecclesiasticas cap. 63. nu. 60. fol. 625.

Statutum Vrbis *cap.* 152. *lib.* 1. de contract. filotum loquitur expresse etiam de Clericis cap. 63.nu. 62. fol. 625.

Statuto *prohibente quid probari* nisi per scripturam adhuc admittitur probatio per testes cap 20. nu. 49. fol. 198.

Requiruntur tamen quinque testes ibi.n. 50.

Decl. testes sufficere si requisita scriptura ad probationem *tantum*, secus si ad substantiam, vel solemnitatem cap. 20.n. 51.f.198.

Statutum, *quod non possit peti rescissio contractus ex capite laesionis* est validum cap. 18. n. 104. fol. 176.

Si loquatur de emptoribus, & venditoribus, non procedit in locatoribus, & conductoribus ibi. nu. 105. fol. 176.

Statutum, *quod recipiens opus ab artifice non possit post aliquod tempus reclamare*, non procedit si artifex blandis verbis recipientem acquiescere inducat cap.31.n.27. fol. 314.

Statutum *loquens de conductore* non procedit in subconductore cap. 32. nu. 40.fol. 319.

Ampl. etiamsi statutum loquatur de conductoribus, qui contractui non intervenerint ibi. nu. 41.

Statutum *loquens de locatore* non procedit in conductore cap. 32. nu. 42. fol. 319.

Contr. si sit fauorabile, & late interpretandum, vel appareat aliter sensisse statuentes ibi. nu. 43.

Statutum, *quod subconductores teneantur domino* intelligitur pro rata temporis, & fructuū perceptorum cap. 31. nu. 49. fol. 319.

Statutum, *quod non fiat remissio mercedis* conductori est validum cap. 49. nu. 115. f 497.

Ampl. etiam in lege, quod non fiat in casu impedimenti praestiti à Principe locante ibi. nu. 116.

Statutum, & leges prohibentes remissionem mercedis, debent stricte intelligi cap. 49. nu. 118. fol.497.

Statutum, quod locator impediens vsum rei non teneatur ad damna non debet intelligi, vt neque teneatur mercedem remittere cap. 49. nu. 120.

Statutum, quod non fiat remissio mercedis propter impedimentum non intelligitur de impedimento perpetuo cap. 49. num. 121. fol. 497.

Statutum, quod non fiat remissio si non loquatur de interitu rei, vel partis, non est ad eas trahendum cap. 49. nu. 122. fol. 497.

Secus quando de eis expressam mentionem facit, vel per verba aequipollentia cap. 63. nu. 61. fol. 625.

Statutum *inducens tacitam relocationem* non procedit aduersus minorem prohibitum sine solemnitatibus locationem facere cap. 64. nu. 140. fol.

Statuta inducentia praescriptionem fauore existentis in mala fide sunt nulla cap. 52. n. 33. fol. 516.

Vid. in ver. PRAESCRIPTIO nu. 1.

Statutum loquens *de praescriptione* comprehendit captam antequam ederetur cap. 14. §. 11. nu. 5. fol. 134.

Statuta *requirentia solemnitates* in contractibus minorum, sunt late interpraetanda cap. 6. nu. 19. fol. 28.

Vid. in ver. SOLEMNITAS.

Statutum *contra formam extrauagantis Ambitiosa*, Apostolica auctoritate confirmatum, est validum cap. 14. §. 1. n. 20.fol.91.

Religio Hierosolymitana gaudet praedicto statuto cap. 14. §. 1. nu. 21. fol. 91.

## STIPVLATIO.

STIPVLATIO induit naturam contractus cui accedit cap. 45. nu. 9. fol. 449.

Intellige ad effectum ne plus, vel minus exigatur, quam ex illo contractu esset exigendum, non quo ad alia ibi. nu. 10.

Stipulatio facit transire contractum de innominato in nominatum cap. 12. nu. 31.fol.71.

Stipulatio sequitur naturam contractus super quem interponitur cap. 12. nu. 32. fol. 71.

Stipulatio in contractu locationis impedit rescissionem ex laesione secundum aliquos cap. 18. nu. 73. fol. 172.

Contrarium est verius ibi. nu. 74.

Stipulationes tot sunt, quot summae, vel res stipulatae cap. 25. nu. 2. fol. 252.

Stipulatio requirit verba, & ideo non potest censeri tacite repetita cap. 64. n. 33. f. 632.

## STVDIVM.

STVDIORVM causa equiparatur causae dotis cap. 40. nu. 30. fol. 431.

Studiorum causa non reperitur concessa tacita hypotheca cap. 41. nu. 31. fol. 431.

Sed datur ex identitate rationis cum dote cui est concessa cap. 41. nu. 32. & nu. 35. f. 431.

Studiorum priuilegia competunt etiam pro salarijs profitentium studia c. 41. n. 34. f. 431.

## SVBCONDVCTOR.

SVBCONDVCTORIS bona non obligantur primo locatori cap. 32. n. 44. fol. 319.

Lim. quo ad inuecta, & illata in fundum ibi. nu. 45.

Decl. limitationem intelligi tantum pro illa rata pro qua se obligauit ad fauorem primi conductoris ibi. nu. 46.

Ampl. vt si in nihilo se obligauerit esset omnino hypotheca inuectorum cap. 32. nu. 47. fol. 319.

Intellige vt non sint obligata pro pensionibus,

bus, secus pro deterioratione ibi. nu. 48.
Statutum, quod subconductores teneantur dominis intelligitur pro rata temporis, & fructuum perceptorum cap. 32. num. 49. fol. 319.
Subconductor tenetur in subsidium domino si primus conductor soluendo non sit cap. 32. nu. 50. fol. 320.
Et dominus qui ita eum pulsat tenetur præstare cautionem de liberando eum à molestationibus primi conductoris ibi. nu. 51.
Subconductor obligatus primo conductori cōueniri poterit à locatore si primus conductor ei obligauerit omnia iura præsentia, & futura cap. 32. nu. 52. fol. 320.
Et si vtraque obligatio esset executiua posset conueniri executiuè ibi. nu. 53.
Dominus, vt possit conuenire subconductorem debet præstare consensum sublocationi cap. 32. n. 54. fol. 320.
Ampl. sufficere consensum præstitum ab initio ibi. nu. 55.
Et sufficit etiam locatio facta pro se, & socijs, nisi possit intelligi de præsentibus tantum cap. 32. n. 56. fol. 320.
Subconductor liberatur soluendo primo conductori etiamsi anticipate soluat cap. 32. n. 57. fol. 320.
Lim. si promiserit soluere domino, vel habeat sequestrem cap. 32. nu. 58. fol. 320.
Ampl. vt non sufficiat dominum consensisse sublocationi ibi. nu. 59.
Dominus consentiendo sublocationi non liberat primum conductorem cap. 32. num. 60. fol. 320.
Ampl. etiamsi exegerit exigere à subconductore ibi. nu. 61.
Ampl. 2. vt non sufficiat primo conductori cedere domino omnes actiones contra secundum ibi. nu. 62.
Decl. procedere in simplici sublocatione si conductor cum consensu domini omnia sua iura cesserit alteri, vel aliam posuerit in locum suum cap. 32. nu. 63. fol. 320.
Subconductor, seu subinquilinus respectu primi conductoris est inquilinus, seu conductor cap. 20. nu. 80. fol. 200.
Et respectu Domini est subinquilinus quousque durat prima locatio, sed si dominus ea finita recipiat pensiones, fit inquilinus cap. 20. nu. 81. fol. 200.
Statutum loquens de conductore an procedat in subconductore vid. in ver. *STATVTVM* num. 2.

SVBDITI.

Subditorum partes sunt Principi obedire c. 28. nu. 49. fol. 197.
Vid. in ver. *OBEDIENTIA*.

SVBHASTATIO.

Subhastatio in alienatione rei Ecclesię non requiritur cap. 14. §. 10. n. 28. fol. 132.
Subhastatio verum valore demonstrat cap. 19. nu. 18. fol. 180.
Decl. hanc non esse concludentem probationem, quæ ex subhastatione deducitur cap. 19. n. 19. fol. 180.
Et quod minus probet verum valorem subhastatio, quam venditio de consensu partium facta cap. 19. nu. 20. fol. 180.

SVBLOCATIO.

Conductor potest alteri sublocare cap. 32. n. 1. fol. 316.
Ampl. procedere non solum in conductore rei, sed etiam personæ seu operarum ibi. n. 2.
Lim. si aliter fuit conuentum ibi. nu. 3.
Stante pacto de non sublocando sine consensu domini non potest dominus sine causa consensum denegare cap. 32. num. 4. fol. 316.
Et si deneget supplet Iudex cōpellendo consentire, vel declarando consensum haberi pro præstito cap. 32. nu. 5. fol. 316.
Decl. procedere vbi sublocatio est de iure, vel consuetudine permissa ibi. num. 6.
Alias si sublocatio sit de iure prohibita itaut facultas necessario deduci debeat ex pacto tunc dominus tenetur consentire tantum si pactum sit affirmatiuum, vel per duplicem negatiuam conceptum cap. 32. n. 7. fol. 316.
Decl. 2. vt non teneatur dominus consentire vbi adest iusta causa denegandi consensum, vti si eius ius efficiatur deterior ibi. n. 8.
Lim. 2. vt possit sublocare ad breue tempus tantum cap. 32. num. 9. fol. 316.
Decl. vt conductor sublocans ad longum tempus non cadat à iure suo ibi. n. 10.
Secus in emphyteuta ibi. num. 11.
Lim. 3. vt possit sublocare personæ tantum æque idoneæ cap. 32. num. 13. fol. 317.
Lim. 4. vt non possit fieri sublocatio, nisi ad eumdem vsum ibi. num. 14.
Decl. procedere tam in sublocatione rei, quam in sublocatione personæ cap. 32. n. 15 fol. 317.
Decl. 2. vt qui dicit sublocationem factam ad alium vsum, vel esse præiudicialem, probare debet ibi. n. 16.
Lim. 5. vt facultas sublocandi non prosit vni ex pluribus qui simul conduxerunt cap. 32. num. 17. fol. 317.
Decl. non procedere si alijs conductoribus nihil intersit ibi. nu. 18.
Lim. 6. vt facultas sublocandi competat ipsi conductori non autem alteri interesse habenti vel fideiussori cap. 32. num. 19. fol. 317.
Pactum de non sublocando non impedit conductori sociū sibi assumere c. 32. n. 27. f. 318.

Sublo-

Sublocatio fit per modum locarionis ac etiam per modum substitutionis in locum suum cap.32.nu.28.fol.318.
Sublocare potest conductor ne dum totā rem, sed etiam partem cap.32.num.32.fol.318.
Lim. si pars sit de illis rebus, quæ non possunt locari, nisi cum vniuersitate bonorum ibi.num.32.
Conductor sublocare potest partem vni, & partem alteri cap.32.num.33.fol.318.
Decl. procedere vbi locatio est de iure permissa, secus si fiat ex licentia à domino concessa cap.32.nu.34.fol.318.
Licentia sublocandi si fit ex mera gratia, debet strictè interpretari, secus, si necessitatio concessa cap.32.nu.35.fol.319.
Sublocare & locium assumere potest conductor etiam inscio locatore cap.32.nu.36.fol.319.
Decl.procedere si conductor non prætendat se liberatum ibi.nu.37.
Decl. 2. vt deficiente consensu domini, sub conductor, vel in socium assumptus, non est conductor ibi.num.38.
Ampl. declarationem procedere, tam ad sui præiudicium quam etiam domini cap. 32. num.39.fol.319.
Feudatarij licet non possint de iure sublocare ad lonhum tempus, tamen de consuetudine concedunt in emphyteusim, & excusantur à caducitate cap.34.nu.12.fol.316.

SVBSCRIPTIO.

Svbscriptio arguit scripturam continere dispositionem perfectam cap.22.n.13.fol.214.
Subscriptionis defectus arguit imperfectionem scripturæ ibi.num.24.

SVBSTANTIALIA.

Svbstantialia contractus non possunt conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus cap. 16.nu.22.fol.149.
Substantia quando dicatur perempta ad hoc vt fieri debeat remissio mercedis. Vid. in vet. *REMISSIO* nu.2.

SVCCESSOR.

*Vniuersalis* vid. in ver.*HAERES*.
*Singularis an teneatur stare locationi vid.reg. cum declarationibus generalibus nu.1.*
*Aliquos casus speciales num.2. alios in suis verbis.*

1 SVCCESSOR singularis non tenetur stare locationi cap.61.nu.38.fol.579.
Successor singularis potest expellere conductorem propria auctoritate cap.61.num.40.
Contrarium quod necesse sit adire iudicem ibi.num.41.
Successor singularis non tenetur stare locationi ad breue tempus factæ, secus in locatione ad longum tempus cap.61.num.44.fol.580.
Lim. si in locatione ad longum tempus adsit pactum non transferendi dominium ibid. num.45.
Aduerte limitationem non procedere sine difficultate cap.61.nu.46.fol.580.
Lim. 2. si locatio ad longum tempus non sit valida ibi.nu.47.
Successorem singularem non teneri stare locationi declaratur primo non procedere si conueneris cum antecessore de ei stando cap.61. num.48.fol.580.
Non tamen sufficit conductori pactum ab emptore de eo non expellendo, nisi reportet cessionem iurium à locatione ibi.n.49.
Decl. 2. sufficere tacitum consensum successoris quod conductor in conductione maneret cap.61.num.50.fol.580.
Decl. 3. sufficere successorem antecedenter tacite consensisse antecessorem locare c.61. num.51.fol.580.
Decl.4.ad hoc attendi an titulus successionis sit generalis, vel particularis, non autem ius in quo succeditur cap.61.num.52.fol.580.
Decl. 5. teneri successorem stare locationi si antecessor qui locauit habebat liberam administrationem cap.61.nu.53.fol.580.
Intellige primo hanc declarationem procedere si qui locauit nedum habebat administrationem respectu rei, sed etiam respectu successoris ibi.num.54.
Intellige 2. procedere si habens administrationem locet administratorio nomine non proprio ibi.nu.55.
Intellige 3. si locet bona fide, & non alias cap.61.nu.56.fol.580.
Decl. 6. non procedere quod successor singularis non teneatur stari locationi, quando non succedit in plenum ius illius qui locauit, succedere tamen dicitur quis in plenum ius, si succedat in plenum vsumfructum c.61 num.57.fol.580.
Decl.7.non procedere in successore singulari in quem fit translatio rei ex necessitate cap.61.num.58.
Et ad hoc attenditur persona locantis an transferat ex voluntate, vel ex necessitate ibi.num.59.
Decl.8.vt si ius locantis non transeat in successorem, sed potius extinguatur, successor veniens per viam nouæ creationis, non tenetur stare locationi etiam in casibus in quibus alij successores singulares tenentur cap.61. num.60.fol.581.
Ampl. procedere declarationem etiam in locatione antecessori permissa ibi.n.62.
Ampl.2.etiamsi talis successor continuauerit aliquo tempore recipere pensiones à conductore cap.61.num.63.fol.581.

Successor ad hoc vt non teneatur stare locationi succedere dicitur in plenum ius, dummodo succedat in plenum vsumfructum cap. 61.num.77.fol.583.
Successor singularis tenetur stare locationi quando dominus obligauit bona sua pro observantia contractus cap.61.nu.98. fol.585.
Ampl. non solum si adsit hypotheca specialis fundi locati, sed etiamsi adsit tantum generalis omnium bonorum ibi.num.99.
Contrarium tenent alij ibi.num.100.
Et requiri non solum hypothecam specialem, sed pactum de interim non alienando cap.61.num.101.fol.585.
Decl. hypothecam generalem sufficere ad effectum vt teneatur successor singularis stare locationi tantum causatiuè, idest si nolit soluere interesse conductori ibi num.102.
Successor singularis tenetur stare locationi si adsit pactum de non alienando vna cum hypotheca speciali cap.61.num.103.fol.585.
Secus si adsit pactum prædictum cum hypotheca generali tantum ibi.num.104.
Decl. hoc non procedere si adsit hypotheca omnium & singulorum, & pactum prohibens omnium & singulorum alienationem cap.61.num.105.fol.585.
Hypotheca specialis an sufficiat ad dictum effectum est controuersa opinio,& affirmatiua est magis communis cap.61.nu.106.fol.585.
Hypotheca generalis cum iuramento non sufficit, ad hoc vt successor singularis teneatur stare locationi cap.61.nu.108.fol.585.
Successor singularis tenetur stare locationi propter tacitam hypothecam ex solito eam apponi præsumptam,secundum aliquos cap. 61.num.111.fol.586.
Successor singularis tenetur stare locationi factæ cum obligatione Camerali cap.61.num. 114.fol.586.
Succedens titulo lucratiuo non tenetur stare locationi cap.61.nu.138.fol.588.
Hæc tamen propositio non est generaliter accipienda cap.61.nu.139.fol.588.

2 SVCCESSOR singularis *Fisci* tenetur stare locationi per eumdem Fiscum factæ cap. 61.num.187.fol.593.
Et hoc est priuilegium speciale Fisci cap. 61. nu.188.fol.593.
Successor singularis *Ecclesiæ* tenetur stare locationi cap.61.num.192.fol.593.
Successor vt teneatur stare locationi, sufficit quod sit successor vniuersalis bonorum, & loco hæredis habeatur cap.61.nu.ad a.594.
Et non attenditur quod non succedat personæ ibid.num.203.
Successor non debet contrauenire si Papare-
locauerit, seu inuestiuerit de feudo nondum aperto cap.61.num.211.fol.595.
Successor *in beneficio* non tenetur stare locationi factæ per antecessorem cap.61.num.212. fol.595.
Ampl. procedere tam in successore in Canonicatu,vel Beneficio simplici,quam etiam in Prælatura ibi.nu.213.
Ampl.2. in succedente Commendatario ibi. num.214.
Lim. ampliationem secundum aliquos in Commendatarijs Religionum Militarium ibi.nu.215.
Ampl.3. vt procedat tam in successore proiuso per obitum,quam etiam in succedente per viam optionis cap.61.num.216.fol.595.
Successor *in Beneficio per viam regressus*, non tenetur stare locationi cap. 61. num. 223. fol.596.
Ampl.etiamsi agatur de locatione ad longu tempus facta cum beneplacito Apostolico etiam quo ad successores. Sed vid.ibidem num.224.
Lim. vt successor in beneficio non teneatur stare locationi factæ per antecessorem ad commodum proprium, secus autem si facta sit ad vtilitatem Ecclesiæ cap.61. n.225. fol.596.
Lim. 2. si locatio facta sit nomine Ecclesiæ ibi num.226.fol.596.
Decl. dictas duas limitationes, vt requiratur simul locationem esse factam ad vtilitatem Ecclesiæ, & eiusdem nomine ibi. n.227.
Lim. 3. si locatio sit facta auctoritate Superioris, & præcipue cum Beneplacito Papæ cap.61.num.228.fol.596.
Ampl.limitationem procedere etiamsi non adsit vtilitas Ecclesiæ, licet tunc danda sit restitutio in integrum ibi.nu.229.
Decl. limitationem vt procedat stante Beneplacito Apostolico speciali, super illa locatione, secus autem stante indulto generali de locando ad nouennium cap.61. num. 230.fol.597.
Decl.2.non sufficere beneplacitum speciale, nisi locatio simul facta sit nomine Ecclesiæ,& ad eius vtilitatem ibi. num.231.
Ampl. declaratione requiri vlterius quod pecuniæ versæ sint in Ecclesiæ vtilitatem secundum aliquos ibi.nu.232.
Ampl.2.requiri locationem esse factam nomine Ecclesiæ & ad eius vtilitatem, etiamsi in beneplacito adsit clausula *etiam quo ad successores* cap.61.num.233.fol.597.
Decl. 3. sufficere solum beneplacitum si agatur de locatione ad modicum tempus,beneplacitum ad alium effectum non requirente cap.61.num.234.fol.597.

Idem

Idem si locatio facta fuerit præcedente licentia Papæ locandi ad tot annos, & vt durante dicto tempore, conductor à nemine, neque à successoribus possit molestari ibid. num.235.
Secus si Prælatus habens dictam licentiam locauerit ad vitam suam cap.61. num. 236. fol.597.
Decl. 4. vt vbi beneplacitum est necessarium sufficiat eius defectus, ad hoc, vt quocumque modo locatio facta sit, successor ei stare non teneatur cap.61. num. 237. fol.597.
Decl. 5. vt vbi non est necessarium beneplacitum, tunc sufficiant duo requisita, quod locatio sit facta nomine Ecclesiæ, & ad eius vtilitatem, cum facta est ab habente potestatem locandi cap. 61. num. 238. fol.598.
Lim.4. quod dictum est successorem in beneficio non teneri stare locationi, vt non procedat si adsit consuetudo in contrarium cap. 61.num.253.fol.599.
Ampl. sufficere locationem esse factam secundum consuetudinem Regionis cap. 61. nu.254.fol.599.
Probanda tamen consuetudo ibi.num.255.
Et vnicus actus contrarius eam excludit ibi.nu.256.
Et particularis obseruantiæ in prædio locato, præualet generali contrariæ cap. 61. nu.257.fol.599.
Lim.5. si successor in beneficio locationem factam per antecessorem approbauerit, quia tunc tenebitur ei stare cap. 61. num. 258. fol.599.
Decl. limitationem vt si deducatur approbatio ex receptione mercedis, tunc si locatio facta est ab antecessore nomine proprio, approbatio non extendatur vltra tempus pro quo solutum ibi.num.259.
Secus si agatur de locatione facta nomine ipsius successoris ibi.nu.260.
Lim.6. quo ad annum iam cæptum, quia successor tenetur pro eo locationi stare cap.61. nu.261.fol.600.
Succedens *per sententiam Iudicis* tenetur stare locationi cap.61.nu.262.fol.600.
Succedens per sententiam dicitur successor necessarius cap.61.nu.263.fol.600.
Decl. non procedere si agatur de adiudicatione per Iudicem facta vigore obligationis voluntariæ ibi.nu.264.
Succedens per sententiam ei qui erat iniustus possessor, non tenetur stare eius locationi cap.61.n.269.fol.601.
Idem si succedens per sententiam erat dominus ibi.num.270.
Idem si locatio erat nulla, vel in fraudem facta ibi.nu.271.
Successor singularis tenetur stare *colono partiario* secundum aliquos cap.61.n.273.fol.601.
Contrarium verius ibi.num.274.
Decl. primam procedere quo ad annum pro quo cultura iam facta est cap.61. num.275. fol.602.
Successor singularis non tenetur stare locationi, etiamsi conductor anticipate soluerit pensiones antecessori cap. 61. numer. 290. fol.603.
Et in casibus in quibus tenetur stare non tenetur bonificare dictas anticipatas solutiones ibi.num.291.
Successor singularis tenetur stare locationi pro eo anno pro quo conductor iam cæpit culturam cap.61.num.292.fol.603.
Decl. non sufficere quamlibet culturam, sed requiri pro maiori parte ibi.num.293.
Decl.2. non sufficere culturam si esset facta contra formam pacti cap.61.n.294.fol.603.
Decl. 3. procedere in successoribus beneficiorum maioratus, & similibus, non in emptore cap.61.num.295.fol.603.
Successor singularis vbi stare non tenetur locationi, ibi nec tenetur stare conductor cap. 61.num.296.fol.603.
Successor singularis quando tenetur stare locationi, intelligitur si nolit soluere interesse conductori cap.61.nu.297.fol.604.
Ampl. procedere etiamsi conductor habeat hypothecam bonorum pro obseruantia contractus ibi.num.298.
Successor singularis nunquam tenetur stare locationi quando apparet eam factam in sui fraudem cap.61.nu.299.fol.604.
Ampl. siue fraus sit vera, siue præsumpta ibi. num.300.
Decl. fraudem ad hunc effectum esse probandam, & vide ex quibus arguatur vel excludatur cap.61.nu.301.fol.604.
Successor singularis vbi non vult stare locationi, potest conductor habere regressum aduersus locatorem cap.61.nu.302.fol.604.
Decl. procedere si agatur de successore ex voluntate locatoris, secus si ius locatoris sua natura expirauerit ibi.num.303.
Decl.2. procedere quando successor non tenebatur stare locationi, vel si tenebatur vi expulit, secus si conductor sponte discesserit cap.61.num.304.fol.604.
Emptor an stare teneatur locationi factæ à venditore vide in ver. EMPTOR num.1. Et sic de singulis.

SVMMA.

SVMMA maior affirmatiua prolata continet in se minorem cap.19.num.125.fol.187.

SVPERLATIVVS.

Svperlativvs quandoque ponitur pro positiuo cap.29.n.61.fol.30. & cap.31.n.16.fol.313.

SVTORES.

Svtores facientes vestes defectuosas tenentur restituere earum valorem cap.31. num. 26. fol.314.

T.

TAXATIVA.

Taxativa non sufficit ad hoc vt casus censeantur expressi limitandi causa cap.49. num.47.fol.491.

Taxatiua excludit extranea, non ea quæ veniunt secundum naturam actus cap.49.num. 48.fol.491.

TELARIA.

Telaria, & vitreatæ veniunt cum domo c.23. num.52.fol.230.

TEMPVS.

Tempvs modicum ad effectum arguendi valorem quale dicatur cap.19.num.155.fol.190.

Tempus locationis si non est expressum attenditur consuetudo cap.23. num.119.fol.236.

Et cessante consuetudine aliqui volunt intelligi locationem ad annum, tam in rusticis quã in vrbanis ibi.num.120.& 121.

Sed verius est intelligi ad annum in rusticis, & in vrbanis ad beneplacitum ibi.n.122.

Locatione facta cum expressione certi temporis incipiendi à tali die fiendæ alterius locationis, si illa locatio finiatur ante illam diem, conductor eam expectare non debet cap.23.n.127.fol.237.

Tempus locationis potest conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus cap.16.nu.32. fol.151.

Tempus non est de substantia locationis cap. 16.num.33.fol.151.

Tempus solutionis mercedis potest remitti in voluntatem vnius ex contrahentibus cap.16 num.34.fol.151.

Tempus in dubio semper censetur adiectum gratia promissionis cap.37.num.19.fol.394.

Ampl. siue sit positum in accusatiuo, siue in ablatiuo ibi.num.20.

Vide SOLVTIO num.2.

Tempus vitæ Prælati qui alienauit rem Ecclesiæ non est computandum in præscriptione aduersus eam cap.14.§.11.num.12.fol.135.

Secus autem in tempore ad inducendam præsumptionem beneplaciti cap.14.§.11.nu.13. fol.135.

TERMINVS.

Terminvs ad soluendum de iure denegari nõ debet debitoribus quantumuis liquidis, & condemnatis cap.39.num.9.fol.406.

Nec etiam debitori declarato à Papa per breue cap.39.num.10.fol.406.

Et etiam stante statuto, quod debitor soluat illicò omni dilatione, & contradictione cessante ibi.num.11.

Conductori pensiones soluere condemnato, non denegatur terminus iuris ad soluendum cap.39.num.7.fol.406.

Termini ad soluendum quantitas est arbitraria Iudici cap.39.n.12.fol.406.

Terminus ad soluendum longior datur debitori magnæ summæ cap.39.n.13.fol.406.

Terminus ad soluendum in Curia datur ab Auditore Cameræ triginta dierum cap. 39. num.14.fol.406.

Et sufficit illum suscipere absque eo quod Auditor Cameræ super illo interloquatur ibi.num.15.

Et conceditur illum etiam condemnatis in alijs Tribunalibus ibi.num.16.

Et etiamsi debitores ipsi termino in instrumento obligationis specialiter renunciassent ibi.num.17.

Terminus ad soluendum non datur obligato tradere aliquam rem in specie cap.39. n.18. fol.406.

Secus si res sit absens, vel adsit aliquod aliud impedimentum ibi.num.19.fol.407.

TERRA TERRITORIVM.

Terra separata à fundo ei vnitur per solam destinationem patris familias cap.23.nu.26. fol.129.

Sic pars fundi ab eo separatur sola destinatione ibi.num.27.

Decl. procedere in prædijs rusticis nam in domibus vltra destinationem requiritur etiã aditus ad vnionem faciendam ibi.n.28.

Et idem est de vnione domus, & hortus ibi. nu.29.

Consideratur tamen etiam in domibus destinatio domini ibid. nu.30.

Vid in ver. VNIO.

Terræ pratiuæ, & syluosæ non possunt dici omnino steriles cap.62.num.15.fol.608.

Possunt tamen dici respectu ad vtilitatem quæ percipitur post melioramenta ibi.n.16.

Si instrumentum locationis dicat *podere arratiuum & pratiuum* probatur non fuisse sterile cap.62.nu.17.fol.608.

Terræ nudæ semper sunt in eodem statu cap.19 num.15.fol.190.

Terræ necesse habent vno anno requiescere, & non coli cap.19.nu.169.fol 191.

Et in pluribus locis dant fructum tantum in triennio ibid.nu.170.

Territorio locato venit iurisdictio cap.23.n.93 fol.234.

Decl. venire in locatione ad longum tempus non autem in locatione ad modicũ.ibi.n.94

Lim. declarationem in iure decimādi, quod venit in locatione ad modicum tempus, & non in locatione ad longum ibi. n. 95.

TESTATOR.

Testator relinquens Ecclesiæ vtrum possit apponere conditiones, quod bona relicta locari possint ad longum tempus absque beneplacito cap. 14. §. 6. n. 17. fol. 108.

Testatoris voluntas, quod non requiratur beneplacitum debet esse clara, nec sufficit, quod dicat rem locari ad longum tempus cap. 14. §. 6. n. 20. fol. 109.

Maxime si non expressit pro quanta pensione, & pro quanto tempore sit facienda locatio cap. 14. §. 6. n. 21. fol. 109.

Contrarium in re minoris, quia non est necessaria dicta expressio, vt possit alienari sine solemnitatibus cap. 14. §. 6. n. 22. fol. 109.

Testator si non solum præcipiat locationem, sed etiam det modum locandi censetur ipse locare, & non requiritur beneplacitum cap. 14. §. 6. n. 24. fol. 109.

TESTES.

*Qui sint idonei vel non nu. 1.*

*De eorum depositione & probatione nu. 2.*

1 TESTES præsumuntur idonei si contrarium non probetur cap. 27. n. 174. fol. 285.

Conductor non est testis idoneus pro locatore cap. 27. nu. 175. fol. 289.

Et e contra locator non est testis idoneus pro conductore ibi. n. 176.

Lim. 1. procedere in conductore prædiorum rusticorum, non in conductore domus cap. 27. n. 177. fol. 289.

Lim. 2. procedere in colono partiario ibid. num. 178.

Lim. 3. secundum aliquos procedere in colono adscriptitio, qui non potest ad sui libitum discedere ibi. n. 79.

Lim. 4. non procedere in colonis nostrorum temporum cap. 27. n. 180. fol. 290.

Lim. 5. vt de consuetudine contrarium seruetur ibi. n. 181.

Decl. vt si conductor possit mediante conductione dici domesticus, & familiaris testatoris, repellatur à restificando, secus e contra ibi. nu. 182.

Decl. 2. vt licet non repellatur à testificando adhuc minuatur eius fides arbitrio Iudicis cap. 27. n. 188. fol. 290.

Et requiritur dominum posse ei imperare ibi. n. 183.

Locatores operarum suarum non sunt idonei testes pro conductoribus earum cap. 27. nu. 184. fol. 290.

Conductor, qui non potest dici familiaris locatoris, adhuc non potest esse testis pro eo, si habeat interesse in causa c. 27. n. 185. f. 290.

Conductor rei minimæ, vel vbi agitur de re minima est idoneus testis c. 27. n. 190. f. 291.

Testis defectus, quod sit conductor suppleri potest qualitate personæ cap. 27. num. 191. fol. 291.

Et suppleri etiam potest numero ibi. n. 192.

Et qualitate alterius testis ibi. n. 193.

Et ex eo, quod sit approbatus ab altera parte ibi. n. 194.

Testis interessatus non probat si veritas aliunde haberi possit cap. 27. n. 186. fol. 290.

Lim. in interesse mere secundario ibi. n. 187.

Interesse testis ad hoc vt repellatur quantum esse debeat cap. 27. n. 189. fol. 291.

2 TESTIS non requiritur, vt reddat rationem sui dicti, si appareat particulariter informatus cap. 19. n. 103. fol. 186.

Et dicitur sufficienter informatus de iusta mercede rei locatæ, si ipse, vel eius parentes eam conduxerunt cap. 19. n. 104. fol. 186.

Testis deponens de iusta mercede, & reddens rationem, quia tanti conduxissem, iuxta communem æstimationem probat cap. 19. n. 105. fol. 186.

Contrarium, & hoc est de rigore verius ibi. num. 106.

Testis deponens cum dictione *in circa*, non probat, quia dicta dictio est dubitatiua cap. 19. nu. 108. fol. 186.

Secus est si dicat *parum plus, vel minus* ibi. num. 109.

Testis vtendo verbis, *puto*, vel *mihi videtur*, non probat cap. 19. n. 110. fol. 186.

Contrarium ibi. n. 111.

Testes deponentes per eadem verba, & per eumdem præmeditatum sermonem, arguuntur subornati cap. 19. n. 117. fol. 187.

Testes si discordent in quantitate valoris fructuum, præferuntur illi cum quibus concurrit præsumptio, vel adminicula cap. 19. nu. 118. fol. 187.

Testes melius deponentes, & minores oppositiones patientes præferuntur cap. 19. num. 119. fol. 187.

Testes magis informati, & deponentes de facto proprio, dicuntur coloni partiarij, & laborantes deponentes de labore prædij cap. 19. n. 120. fol. 187.

Decl. procedere si non sint interessati ibid. num. 121.

Testibus probantur omnes contractus, qui consensu perficiuntur cap. 22. n. 1. fol. 212.

Lim. in emphyteusi cap. 22. n. 2. fol. 213.

Testibus in pari gradu existentibus præferuntur, qui deponunt contra læsionem cap. 19. n. 123. fol. 187.

Mo-

Modus probandi valorem per testes est difficilis cap. 19.n.90.fol.185.

Vid.in ver. *VALOR* nu.2.

Testes deponentes super affirmatiua præferuntur deponentibus super negatiua cap.19.nu.133.fol.188.

Ampl.vt magis credatur duobus affirmantibus, quam mille negantibus ibi. n.134.

Decl.procedere si deponentes super negatiua eam non coarctent cap. 19.num.135. fol. 187.

Decl.2.procedere in rebus, quæ percipiuntur sensu corporis, non in eisque percipiuntur iudicio intellectus cap.19.n.138.fol.189.

Decl.3.procedere quando affirmatiua est concludenter probata ibid. n.139.

Testes tres si deponant vnus de decem alius de quindecim, & alius de viginti facta erit probatio de quindecim cap.19.n.140.fol.189.

Testes deponentes de parua quantitate fructuū ad effectum resciffionis contractus, vel remissionis mercedis, debent etiam deponere de cultura solita cap.19.n.86.fol.185.

Testes ad conuincendam iustitiam, vel iniustitiam mercedis debent deponere de quantitate fructuum, & de eorum valore cap. 19.nu.96.fol.184.

Testes deponentes de simplici tractatu nō probant, quod fuerit effectuatus cap. 22.num.5.fol. 213.

Testes deponentes vidisse contrahi, & conuenire de re, & mercede, si non exprimant quātitatem non releuant cap.22.n.120.fol.223.

Decl.procedere si agatur inter contrahentes de executione, vel validitate contractus, secus si inter vnum ex contrahentibus, & tertium ibi.n.121.fol 224.

Decl.2. vt suffragetur dicta probatio etiam inter contrahentes, vbi non agitur de executione contractus, sed tantum de probando ipso actu ibi.n.122.

Testes discordantes in quantitate pretii non probant contractum venditionis cap. 22.nu.123.fol.224.

Contra quod censeantur concordari in minori summa ibi.n.124.

Decl.vt si prius deponant de perfectione cōtractus, & deinde interrogati de quantitate pretij in ea discordent censeantur conuenire in minori, & probent, secus si vnico contextu dicant fuisse factam locationem pro tanta summa, & in ea discordent cap. 22.nu.125.fol.214.

De cæteris rebus quomodo probentur vide in suis verbis, puta de valore, vide in ver. *VALOR* &c.

Testes non probantes concludenter præbent indicium cap.30.n 43.fol.310.

Testes deponere debent, tantum de ijs, quę percipiuntur sensu corporis cap.34.§.4.num.40.fol.357.

Testes etiam periti, qui melioramenta fecerunt non sunt idonei ad probandum eorum valorem cap.34.§.4.n.45.fol.357.

Vid.in ver. *MELIORAMENTA* nu.4.

Testis etiam vnicus, & minus idoneus probat in iudicio manutentionis cap.43.num. 32.fol.441.

Lim.si adsint coniecturæ in contrarium ibid. num.35.

## TESTIMONIVM.

Testimonivm veritatis faciendum est gratis c.15.n 13.fol.141.

Decl. vt non possit accipi aliquid pro ipsa depositione veritatis, secus pro impensis, & incommodis ibi.n.14.

## TEXTVS.

Text.*in cap.terrulas 12.quæst.2.* declaratur cap. 14.§.3.0.2.fol.95.

Ecclesiarum bona vt alienari possint ex dispositione dicti cap. quæ requirantur ibi.nu.5.

Text. *in cap.non liceat Papa 12.quæst.2.* declaratur cap.14.§.3.n.13.fol.98.

Text.*in cap.ad aures de rebus Eccles.alien.* vel nō declaratur cap.14.§.3.n.13.fol.96.

Text. *in cap.2.de feud.* declaratur cap. 14. §. 3. n.13 fol.98.

Text.*in l. si quis domum §. hic subiungi ff. locat.* explicatur cap.34.§.3.n.23.fol.345.

*Lex 1.ff.de var.& extraordin. cognit.* quomodo intelligatur cap.35.n.81.fol.376.

Tex.*in l.qui procuratorem 34.C.de decur. lib 10.* declaratur cap.35.n.91.fol.377.

Text.*in l.Præses 17.C.locat.* quomodo intelligatur cap.39.n.5.fol.406.

*L.si in lege 27.§.si colonus ff.locat.* intellectus cap 40.num.64.

*L.diem functo 4.ff.de offic.assessor.* est obscura, & quomodo intelligatur cap.50.n.57. fol.504.

Text.*in l.si merces 28.§.vis maior ff.locat.* intellectus cap.51.n.1.fol.510.

Text. *in §.licentiam Auth. de alienat. & emphyt.* concedens facultatem faciendi emphyteusim Ecclesiæ perpetuam, fuit correctus cap. 53.n.26.fol.525.

*L.si quis conductionis C. locat.* est singularis, & quomodo intelligatur cap.vlt. nu.48.

Conuentus eius vigore non liberatur constituendo se nomine domini possidere nec soluendo interesse ibi.n.49.

Præber actionem personalem ibi.n.50.

Et vid.in ver.*REMEDIVM*.

## TRACTATVS.

Tractatvs differt à contractu, & eum præcedit cap.22.n.3.fol.213.

Tractatus non requirit consensum deliberatū

cap.22.n.4.fol.213.
Tractantur multa, quæ postea non fiunt cap.22. n.6.fol.213.
Tractatus simplex non obligat c.22.n.7.f.213.
Tractatus de contractu præsupponit contractū existere cap.22.n.8.fol.213.
Tractatus iunctis alijs ex quibus deprehenditur eum habuisse effectum probat contractū cap.22.n.9.fol.213.
Tractatus non arguit perfectionem contractus quia multa tractantur, quæ non perficiuntur cap.16.n.68.fol.154.
Tractatus locationis vna cum possessione subsecutā probat locationem c.22.n.10.fol.213

TRADITIO.

Traditio rei locatæ operatur, vt sustineatur locatio collata in voluntatem vnius ex contrahentibus cap.16.n.35.fol.151.
Traditio rei supplet defectum mensuræ cap.24 nu.26.fol.244.

TRIBVTVM.

Tributa soluuntur ratione rei, & sequuntur fructus cap.34.§.1.n.34..fol.337.
Tributa soluenda sunt à conductore fructus percipiente cap.34.§.1.n.35.& 37.fol.337. Contr.ibi.nu.36.
Decl.vt si tributum soluendum sit in fructibus procedat prima, si in pecunia secunda ibi.nu.38.
Intellige si locatio non sit pro modica pensione, quia tunc tenetur semper conductor ibi.n.39.

TRIREMES.

Triremium locatio censetur tacite renouata ad annum cap.64.n.52.fol. 633.

TRITICVM.

Triticum destinatum pro semine reputatur inter instrumenta fundi cap.23.n.80.fol.233.
Et debetur conductori, quatenus in fundo ad hoc paratum existat ibi.n.81.

TVTELA.

Tutela per excessum pupillaris ætatis illico expirat cap.8.n.19.fol.40.
Tutela, licet expiret per pubertatem pupilli, tamen officium tutoris non finiturnisi redditis ralionibus, vel dato curatore cap. 8. nu. 33.fol.40.

TVTOR.

*Quid facere debeat, & possit pro pupillo nu.1.*
*Quid pro se n.2.*

1 TVTOR contrahit pro pupillo cap.10.num. 7.fol.48.
Tutor obligat pupillum in forma Cameræ cap. 10.n.8.fol.48.
Tutores si plures sunt, adhuc vnus solus locare potest, nisi aliud expresse sit cautum in deputatione cap.8.n.27.fol.41.
Tutor præsumitur confecisse solemnia, dum publice pro tutore segessit cap.8.n.26.fol.41
Tutor habet mandatum cum libera in bonis Pupilli cap.7.n.51.fol.35.
Tutores, & curatores locare possunt res pupillorum, & minorum cap.8.n.1.fol.38.
Tutores, & curatores, vt locare possint ad longum tempus, requiruntur solemnitates cap. 8.nu.2.fol.38.
Tutor locare potest absque interuentu pupilli, & curator sine interuentu minoris cap.8. nu. 5.fol.38.
Tutor si solus locet absque interuentu pupilli non tenetur seruare solemnitates statutarias, si statutum loquatur de persona minoris, secus si consideret alienationem bonorum cap. 8.n.9.fol.39.
Tutor gerens male negocium pupilli tenetur de suo cap.8.n.14.fol.39.
Tutor si locet post quam pupillus excessit pupillarem ætatem, an sustineatur contractus cap 8.n.18.fol.40.
Tutor, si postquam pupillus excessit pupillarem locet sine dolo, valet locatio cap. 8. n. 20.fol.40.
Tutores post pubertatem de generali consuetudine continuant administrare cap.8. n. 21. fol.40.
Tutor si locet ante confectum inuentarium valet locatio cap.8.n.24.fol.40.
Decl. procedere quoad vtilitatem pupilli, non autem quo ad eius damnum cap. 8. nu. 25. fol 40.
Pupillus maior infante necesse habet interuenire actui gesto per tutorem, vel curatorem solum in certis casibus cap. 8. nu. 7. fol. 39.
Solemnitates requisitæ in contractu minoris sunt necessariæ etiamsi contrahat cum interuentu curatoris c. 8. nu. 8. fol. 39.
Pupillus tenetur stare locationi factæ à tutore etiam finita tutela c. 8. nu. 28. fol. 41.
Ampl. etiam in locatione ad longum tempus ibi. n. 29.
Emens à pupillo non tenetur stare locationi factæ à tutore tantum, si tutor obligauerit rem pro manutentione cap. 8. nu. 30.fol.71.
Pupillus finita tutela tenetur stare locationi factæ à tutore tantum, si tutor locauit, vt potuit, & debuit cap. 8. nu. 31. fol. 41.
Tutor non potest repudiare quærenda pupillo, saltem sine eo cap. 59. nu. 40. fol.566.
Mulier tutrix vide in ver. *MVLIER*.

2 TVTOR non potest petere salarium cap.35. n.173. fol. 382.
Lim. si ab initio antequam operas præstet petat

petat à Iudice, vt sibi quid certum constituar in quibusdam casibus cap. 35. nu. 174. fol. 382.
Tutores, & curatores prohibiti sunt conducere vectigalia, & prædia fiscalia cap. 10.n.54. fol.53.
Non tamen prohibentur conductionem continuare superueniente tutela cap. 10. nu. 55. fol. 53.
Neque prohibentur in locatione succedere titulo hæreditario cap. 10. nu. 56. fol. 53.
Neque prohibentur cōducere fiscalia finita tutela ante rationem redditam, si reddenda pupillo secus si hæredibus c. 10.n. 57.f.53.
Tutores, & curatores prohibentur conducere res minorum, & pupillorum cap. 10. nu. 58. fol. 53.
Contractus curatoris cum suo minore validatur iuramento cap. 10. nu. 64. fol. 54.
Tutor non prohibetur palam, & bona fide emere bona pupilli, quæ vendi debent cap. 10. nu. 60. fol. 53.
Tutor, quando dicatur palam, & bona fide rem pupilli conducere cap. 10.nu. 61. f. 53.
Tutor non potest dicere bona fide cum pupillo contrahere, si eum lædit cap. 10. num. 62. fol. 53.
Tutor non contrahit valide cum pupillo cum licentia Principis, nisi narratum fuerit, quod locatio facienda erat ipsi tutori cap. 10. nu. 63. fol. 53.
Tutores non habentes administrationem contrahere possunt cum pupillo cap. 10. nu.65. fol. 54.
Tutor habitans cum pupillia non tenetur soluere pensionem cap. 35. nu. 32. fol. 372.
Ampl. in curatore, & quolibet alio administratore ibi. nu. 33.
Decl. procedere quatenus expediat minori, vt administrans habitet ibi. nu. 34.
Tutores, & curatores an pro eorum mercede habeant obligata bona pupilli, vel minoris, est magna controuersia cap. 41. num. 13. fol. 429.
Tutor datur personæ cap. 41. nu. 14. fol. 429.
Decl. dari personæ primario, secundario vero rebus ibi. nu. 15.

V

VALOR.

*Quid sit & an sit semper idem, vel variet n. 1.*
*Probatur testibus n. 2.*
*Locationibus, & quantitate fructuum an probetur nu. 3.*
*Alia omnia nu. 4.*

1 VALOR Est qualitas intrinseca differens à substantia rei c. 19. n. 88. fol. 185.
Valor rei est quanti communiter vendi posset cap. 27.num.124. fol. 284.
Valor an præsumatur variatus, & intra quantum tempus, statur arbitrio Iudicis cap. 19. nu. 163. fol. 190.
Valor aliquorum stabilium citius variatur, aliquorum tardius cap. 19. n. 156. fol. 190.
Valor frugum varius est in diuersis temporibus anni, & ideo solet eligi media via cap. 19. n. 145. fol. 192.
Valor stabilium per decennium non præsumitur mutatus, sed postea sic c. 19.nu. 153. fol. 190.
At probatio valoris de tempore præcedenti à valore de præsenti est præsumptiua, & restringitur ad modicum tempus cap. 19. nu. 154. fol. 190.
Modicum tempus ad hunc effectum quale dicatur ibi. nu. 155.
Valor rerum potius crescit quam minuatur c. 19. nu. 159. fol. 190.
Valor stante aliqua causa extrinseca, vti belli, præsumitur variatus c. 19. nu. 164. fol. 190.
Victualium valor variatur in dies c. 19.n.184. fol. 192.

2 VALOR potest probari per testes cap. 19. num. 87. fol. 185. & cap. 34. §. 4. num. 41. fol. 357.
Declara procedere si sint periti valoris, alias secus cap.34. §. 4. n.42. fol. 357.
Valor probatur per testes varios in quantitate non per varios in rebus cap. 19. num. 141. fol. 189.
Modus probandi valorem per testes est difficilis cap. 19. nu. 90. fol. 185.
Et est debilior modo probandi per peritos ibi. nu. 91.
Testes deponentes de valore debent reddere rationem etiam non interrogati c. 19. n. 89. fol. 185.
Et deponentes de suo Iudicio non probant ibid. nu. 101.
Decl. non procedere si appareant ita informari, vt non possit decipi ibi. nu. 102.
Decl. testes deponentes de valore non teneri reddere rationem, quando est notorium etiam hominibus grossis cap. 19. num. 92. fol. 185.
Causa sufficiens depositionis valoris est, quia tum peritus cap. 19. n. 93. fol. 185.
Item est causa sufficiens, quia sum vicinus cap. 19. nu. 94. fol. 185.
Decl. procedere in profanis non in beneficialibus ibi. n. 95.
Valor, vt probetur, testes debent deponere de valore communi cap. 19. n. 98. fol. 185.
Nec sufficit eos dicere, quia tanti conduxissent ibi. n. 99.

Decl.

Decl. non procedere si sint plures, & sagaces, & de qualitate rei notitiam habentes c. 19. nu. 100. fol. 186.

Decl. 2. non procedere si articulatus fuit valor iuxta communem æstimationem cap. 19. nu. 107. fol. 186.

Testes non informati de re non probant eius valorem, nec mercedem locationis eiusdem cap. 19. num. 112. fol. 187.

Testes de valore percutientes tempus præcisum contractus præferuntur alijs illud non percutientibus cap. 19. nu. 172. fol. 191.

Testes magis periti, & æstimatores publice electi præferuntur alijs in probatione valoris cap. 19. num. 122. fol. 187.

Testibus aliquibus deponentibus de maiori valore, & aliquibus de minore præferuntur isti cap. 19. nu. 124. & 126. fol. 187.

Testis deponens de minori valore non contradicit deponenti de maiori cap. 19. num. 127. fol. 187.

Decl. vt non contradicant, sed nec concordari possint cum deponentibus de maiori ibi. nu. 128.

Decl. 2. vt si neque deponentes de maiori, neque deponentes de minori de se probent standum est minori summæ cap. 19. nu. 129. fol 188.

Si autem maior summa probata sit per duos testes tunc non obstat alius deponens de minori cap. 19. nu. 130. fol. 188.

Et si adsint duo testes deponentes de minori, & duo de maiori valore statur deponentibus de minori ibi. nu. 131.

Vid. tamen ibid. num. 137. & 138.

Ampl. vt etiamsi deponentes de minori vtātur taxatiua, itaut non possint concordari cū alijs cap. 19. num. 132. fol. 188.

Testes deponentes de valore cum dictione *in circa* non probant cap. 19. num. 108. fol. 186.

Secus si dicant paulo plus aut minus ibidem num. 109.

3 VALOR beneficij non probatur per locationem bonorum eiusdem cap. 27. num. 114. fol. 282.

Ad conuincendum verum valorem beneficij deducenda sunt onera ibi. num. 115. fol. 282.

Valor beneficij probatur per locationes si in eis comprehensa sunt onera, & cesset ratio affectionis conductoris cap. 27. n. 117 f. 283.

Idem si cum locatione concurrant adminicula cap. 27. num. 118.

Locationes bonorum beneficij licet non probent verum valorem, excusant à pœna Reg. Cancellariæ de vero valore exprimendo cap. 27. n. 119. fol. 283. & cap. 19. n. 27. f. 181.

Valor bonorum non probatur per locationes cap. 27. n. 120. fol. 283.

Ampl. etiamsi locationes sint plures c. 27. nu. 123. & seq. fol. 283.

Argumentum valoris, a quantitate fructuum ad rationem quinque pro centenario est fallax & in multis non procedit ibi. num. 125.

Iurisdictionalium bonorum valor æstimari solet ex fructibus ad rationem duorum pro centenario plus, & minus, secundum qualitatem iurisdictionis cap. 27. num. 126.

Locationes non probant verum valorem beneficij nec rei locatæ redditum cap 19. nu. 22. fol. 181.

Oblationes factæ à volentibus conducere certa quantitate non probant rem tantum reddere cap. 19. num. 23. fol. 181.

Locationes vt probent verum rei redditum, debent coadiuuari adminiculis cap. 19. n. 24. & num. 28 fol. 181.

Licet non probent concludenter redditum faciunt tamen magnum adminiculum ibid. num. 25.

4 VALOR an bene probetur percutiendo solum tempus contractus est quæstio diuersa ab ea, an probari debeat de illo tempore præciso cap. 19. num. 173. fol. 185.

Valor ad conuincendam læsionem probandus de tempore contractus cap. 19. n. 146. f. 189.

Contrarium ibi. num. 147.

Ampl. vt percutere debeat ipsum momentū temporis contractus cap. 19. n. 148. fol. 189.

Decl. procedere in mobilibus & non in stabilibus cap. 19. nu. 149. & 167 fol. 189.

Non tamen necesse est, vt se referant ad diem in mobilibus cap. 19. num. 168. fol. 190.

Valor rei arguitur à valore aliarum similium cap. 19. num. 187. fol. 193.

Valore pecuniæ mutato post locationem qui valor attendendus in solutione mercedis conuentæ relatiuè cap. 23. num. 118. fol. 238.

Valor melioramentorum non probatur per testes, si simpliciter de eo deponant secus si reddant bonam rationem cap. 34. §. 4. nu. 46. fol. 357.

Vid. *MELIORAMENTA* num. 4.

Valor beneficij probatur libris capitularibus cap. 19. nu. 47. fol. 182.

Vid. in ver. *LIBER*.

Valor mobilium, & se mouentium, debet probari per aliquo dies ante, & per aliquos post contractum cap. 19. num. 183. fol. 192.

Valor fructuum, si conductor ad eos teneatur, attenditur qui erat de tempore locationis, non qui de tempore solutionis cap. 49. num. 128. fol. 498.

Contrarium tenent alij, sed à prædicta non recedendum ibi. num. 30.


Valor

Valor fructuum non est difficilis probationis cap.19.num.78.fol.184.

Valor fructuum probatur per taxam Communitatis, & librum gabellæ cap. 19. num.79. fol.184.

Valor probatur per peritos legitimè electos cap.19.nu.66.fol.184.

Et ista probatio sufficit ad conuincendam læsionem pro rescissione locationis cap.19. nu. 67.fol.184.

Valor rei ad conuincendam læsionem probandus, est concludenter non præsumptiuè c.19. num.5.fol.180.

Decl. vt non propterea excludatur probatio per coniecturas, & præsumptiones cap. 19. num.6.fol.180.

Valor probatur coniecturis, & præsumptionibus cap.18.nu.9.fol.180.

Valoris rei propriæ scientia præsumitur, alienæ secus cap.18.num.90.fol.175.

Sciens valorem rei, & adhuc vendens minori pretio non petit rescissionem ex capite læsionis cap.18.nu.88.fol.175.

Contrarium tenent aliqui ibid.nu.89.

Sciens rei valorem tunc non allegat læsionem cum omnino sponte contraxit, secus si aliqua necessitate etiam non præcisa cap.18 num.95.fol.175.

Valor rei non probatur ex eo quod res tanti fuerit semel, vel iterum vendita cap. 19. num.21.fol.180.

VECTIGAL.

Vectigalium locatio, & societas non solum transit ad primos, sed etiam ad vlteriores hæredes cap.61.num.31.fol.579.

Contrarium tenent aliqui ibi.num.32.

Decl. transire si expediat Reipublicæ ibid. nu.33.

Societatem vectigalium transire ad hæredes declara procedere quando est inita in ipso actu conductionis, secus in socijs postea assumptis cap.61.num.34.fol.579.

Ampl. etiamsi conductio sit pro se, & socijs, quia intelligitur de præsentibus ibi.num.35

Secus si expresse dictum de assumendis, vel nominandis ibi.nu.36.

Vectigalium locatione per mortem vnius conductoris expirata, si alius impetretà Principe confirmationem narrata societate, an censeatur confirmata quo ad hæredes pendet à dignoscendo quid senserit Princeps cap. 61. num.37.fol.579.

VECTVRA ET VECTVRINVS.

Vecturinus conductori contradicens auget eius culpam cap.12.num.75.fol.76.

Vecturinus si adsit qui custodire debeat equos, conductor non tenetur cap.12. n.78.fol.77. & nu.87.fol.78.

Vecturini sunt diuersæ qualitatis, & auctoritatis cap.12.num.88.fol.78.

Vide in ver. EQVVS & ver. LOCATIO.

VEHICVLVM.

Vehiculum æquiparatur naui cap.40. n.154.

VENDITIO. VENDITOR.

Venditionis verbum est latissimum aptum comprehendere omnem translationem dominij cap.2.num.53.fol.9.

Venditionis nomine venit quandoque locatio in materia fauorabili secus in odiosa cap.2. num.52.fol.9.

Venditione promissa non potest agi directe ad rem, quia aliquid amplius continet venditio cap.22.num.113.fol.223.

Secus est respectu promissionis emendi, quia emptor non tenetur nisi ad pretium, & ideo pretium directè peti potest cap.22.num.14. fol.223.

Periculum rei in venditione transit ad emptorem cap.45. nu.63. fol.454.

Ampl. procedere tam vendita re, quam etiã si venditum sit quid rei accessorium cap.45. nu.64. fol.455.

Decl. procedere venditione perfecta ibi num.65.

Venditio fructuum nasciturorum perficitur cum fructus nati sunt cap.45. n.66.fol.455.

Vide in ver. FRVCTVS num. 3.

Venditio ad vitam est vera, & propria venditio & in ea habet locum prælatio concessa in venditione cap.27. num.151.

Decl. tamen attendi debere mentẽ statuentium ibi. num.152.

Venditio rei fideicommissariæ pro soluendis debitis fideicommittentis sustinetur pro rata debitorum solutorum, & in alio corruit cap.24. num.64. fol.248.

Venditio vni facta, si voluerit sic emere, non valet cap.16. nu.23. fol.150.

Venditio sine expressione certi pretij non valet cap.2. nu.12. fol.6.

Etiamsi dicatur fieri pro iusto pretio cap. 2. nu.13. fol.6.

Venditio esse non potest sine translatione dominij cap.2. num.16. fol.7.

Etiamsi partes dixerint vendere cap.2.n.21. fol. 7.

Decl. tamen si reseruatum sit dominium perpetuum, secus si ad tempus cap. 2. num. 22. fol. 7.

Ampl. declarationem etiamsi dictum fuerit quod iterum facta sit locatio cap.2. num. 23. fol. 7.

Venditio ex paruitate prætij non efficitur locatio, sed corruit cap.2. nu.3. fol.7.

Venditor post quam rem tradidit eam non auocat, secus autem locator cap.2. n.8. fol.6.

Vendi-

Venditor re semel tradita liberatur, secus in locatore cap.2. nu.9. fol.6.
Vendi quædam res possunt, quæ locari non possunt, vt seruitutes prædiales cap.2. num. 10. fol. 6.
Vendito fundo non veniunt instrumenta, secus autem eo locato cap.2. num.14. fol.6.
Vitiosa re vendita competit rescissio contractus, secus autem, si fuerit locata cap. 2. num.15. fol.6.
Vide in ver. EMPTIO ET EMPTOR.
Nemo cogitur rem suam vendere cap.20. n.2. fol.195.
Neque volens vendere tenetur potius vni quam alteri ibidem num.3.
Vide in ver. RETRACTVS & in ver. PRAELATIO num.1.
Regula quod nemo cogatur vendere patitur sexaginta, & octo fallentias relatiuè ibid. num.5.
Publicæ vtilitatis, & fauore piæ causæ tenetur quis vendere cap.20.num.4.fol.195.
Causa studij compellitur quis vendere cap.20. num.14.fol.196.
Emptor posterior cui res tradita fuit præfertur primo emptori cap.21.nu.10.fol.206.
Vendens ad effectum extinguendi debita, non potest liberalitate vti & donare cap.24. nu. 59.fol.247.
Secundus emptor præfertur etiamsi non sit ei tradita actualis possessio, sed tantum per clausulam *constituti* cap. 21. numer. 25. fol.208.
Vid. in ver. CLAVSVLA CONSTITVTI.
Vendens scienti rei obligationem, censetur vendere ius quod habet cap. 61. num. 88. fol.584.
Ampl. vt sufficiat scientia præsumpta in emptore, ad hoc vt teneatur stare locationi ibi. num.89.
Venditor potest rem venditam statim conducere cap.10.num.97.fol.57.
Venditor si statim conducat rem venditam, arguitur simulatio venditionis cap.10.n.98. fol.57.
Venditores læduntur sæpius quam emptores cap.18.nu.38.fol.168.
Venditori competit remedium *leg.2. Codice de rescindenda venditione* cap. 18. numer. 36. fol.168.
Venditor equi si ostendat eum ornatum tenetur tradere ornamenta cap. 23. num. 59. fol.231.

VERBVM.

*De aliquibus verbis in specie num.* 1.
*De verbis in genere num.* 2.
1 VERBVM *ager.* est particulare, & significat partem prædij capit. 23. numer. 22. fol. 229.
Verbum *casamentum* est magis amplum quam nomen domus, & comprehendit in se vniuersitatem plurium stationum simul iunctarum cap.23. num.46. fol.230.
Verbum *Castum* non solum comprehendit vniuersitatem agrorum, sed etiam iura, & honores. cap.23.nu.20.fol.229.
Verbum *conuenerunt* non importat stipulationem cap.22. nu.100. fol.222.
Decl. vt si testes deponant de verbo *promisit* tunc non importet stipulationem, secus si deponant super facto dicendo quod talis promisit cap.22. num.101. fol.222.
Decl. 2. vt si deponant de confessione facta à parte se promisisse intelligatur per stipulationem cap.22. num.102. fol.222.
Verbum *Curtis* non solum comprehendit vniuersitatem agrorum, sed etiam iura, & honores cap.23. num.20. fol.229.
Verba *cum pactis infrascriptis* sunt restrictiua cap.53. num.140. fol.534.
Verba *de & super præmissis*, sunt restrictiua ad præcedentia cap.7. num.34. fol.33.
Verbum *est* importat veritatem cap. 25. num. 32. fol. 256.
Verbum *fundus* est nomen generale vniuersitatem agrorum continens cap. 23. num. 16. fol. 228.
Verbum *immodicum* quomodo intelligatur cap.51. num.2. fol.510.
Verbum *labes* quid significet relatiuè cap. 46. num.75. fol.465.
Verbum *liceat* non importat necessitatem cap. vlt. num. 15.
Verba *locat & tradit* importaut perfectionem contractus cap.22. num. 14. fol.213.
Decl. procedere in tractatu in voce facto, secus in minuta, quæ passim solet ita concipi ibi. num. 15.
Verbum *locus* non fundum, sed partem fundi significat cap.23. num.23. fol.228.
Verbum *omnia* non debet referri adea quæ sunt alterius iuris quam sint ea de quibus principaliter disponitur cap. 23. num. 103. fol. 235.
Verba *per gl' interessi, che sono fra me, e Carlo* non importent correspectiuitatem cap. 25. nu. 70. fol. 258.
Verba *perinde haberi* denotant fictionem cap. 25. nu. 31. fol. 255.
Verbum *persona* non potest referri generationi cap. 26. nu.83. fol. 269.
Verbum *Podere* est generale vniuersitatem agrorum continens cap. 23. nu. 17.fol.229.
Verbum *Possessionem* est generale vniuersitatem agrorum continens cap. 23. n.19.f.229.

Verbum *possit* quandoque accipitur pro debet & necessitatem inducit cap. 62. nu. 4. f. 607.
Verbum *potest* quando refertur ad Iudicem parte instante, & iusta petente importat necessitatem cap. 62. nu. 5. fol. 607.
Verbum *potest* quandoque non importat necessitatem omnino præcisam, sed habentem admixtam facultatem cap. 62. nu. 6. f. 607.
Et tunc intelligitur de facultate legali si adsit aliqua ratio abstinendi, non de omnino libera ibi. n. 7.
Verbum *Prædium* est generale vniuersitatem agrorum continens cap. 23. n. 18. fol. 229.
Verbum *præsumpserint* importat contemptum, & dolum cap. 14. §. 8. n. 7. fol. 122.
Verbum *promitto* redactum in scripturam importat stipulationem cap. 22. numer. 92. fol. 221.
Ampl. procedere tam in scriptura publica, quam priuata cap. 22. n. 39. fol. 221.
Decl. procedere si pars cui facta promissio erat præsens ibid. n. 94.
Secus in scriptura publica, quia præsumitur notarium acceptasse pro absente ibid. n. 95.
Decl. 2. vt importet stipulationem in scriptura priuata si scripta sit à perito, alias secus cap. 22. n. 36. fol. 221.
Decl. 3. procedere si scriptura sit in lingua latina, secus si in vulgari cap. 22. num. 97. fol. 221.
Decl. 4. non importare stipulationem, etiam in instrumento si alibi in eo stipulatio est interposita cap. 22. n. 98. fol. 222.
Verbum, *Promitto*, est æquiuocum, & potest referri ad pactum nudum, & ad stipulationem cap. 22. n. 91. fol. 221.
Verbum *terras* an sit particulare cap. 23. num. 21. fol. 229.
Verbum *Villa* non solum comprehendit vniuersitatem agrorum, sed etiam iura, & honores cap. 23. n. 20. fol. 229.
Verbum *volo* iunctum infinito non inducit dispositionem cap. 22. n. 72. fol. 219.
Decl. procedere si prolatum ab vno, secus si ab vtroque contrahente cap. 22. num. 73. fol. 219.
Vide in ver DICTIO & in suis verbis puta, DOMVS.
2 VERBA deseruiunt naturæ contractus non natura verbis cap. 3. num. 12. fol. 15. & cap. 23. n. 133. fol. 238.
Verba, & nutus non sunt necessaria ad contractus perfectionem, sed ad probationem consensus cap. 16. n. 7. fol. 148.
Verba Curialia non attenduntur cap. 16. nu. 27. fol. 150.
Verba curialia, non obligant c. 35. n. 135. f. 380.
Verba Curialia non firmant deberi salarium, nec contrarium cap. 35. n. 136. fol. 380.
Quandoque tamen sunt mixta cum obligatione præcisa, & obligant ibi. n. 137.
Verbum probatum per testes non importat stipulationem cap. 22. n. 99. fol. 222.
Verba dubia tribuenda sunt potius titulo præambulo certo quam possibili cap. 35. n. 134. fol. 380.
Verbum primo expressum dicitur stare dispositiue, subsequentia demonstratiue cap. 24. n. 3. fol. 241.
Verba regulariter intelliguntur, vt stent potius demonstratiue, quam taxatiue cap. 23. num. 7. fol. 228.
Verba nihil operari tollerandum est, quando si operarentur resultaret intellectus iuri communi contrarius cap. 47. n. 58. fol. 476.
Verba relata in futurum in eis quæ dependent à consensu, resoluuntur in præsens cap. 22. n. 74. fol. 220.
Verba dicta à locatore commendandi causa in rebus, quæ palam sunt, non obligant cap. 45. n. 29. fol. 451.
Secus si viterius promiserit ibi. n. 30.
Verba potissimum mentem significant cap. 49. num. 10. fol. 488.
Verborum à proprietate non est recedendum, nisi aperte constet partes aliter sensisse cap. 49. n. 11. fol. 488.
Et attendendæ etiam sunt circumstantiæ verborum, & ad quæ referantur ibi. n. 12.
Verba vniuersalia ampliant numerum casuum, sed restringuntur ad speciem expressam cap. 49. n. 124. fol. 497.
Verba generalia quamuis amplia non comprehendunt personas, & causas de quibus in specie disponi non potest cap. 63. num. 68. fol. 626.
Lim. si plus obtulerit maior auctoritas delegantis ibi. n. 69.

VERSIO.

CONTRAHENS cum Ecclesia ex causa necessitatis, debet esse sollicitus de versione pecuniæ in causam expressam, secus si ex causa voluntaris cap. 14. § 10. n. 14. fol. 131.
Versio pecuniæ in vtilitatem Ecclesiæ probanda est à contrahente cum ea, si contractus sit ex causa necessaria, secus, si ex voluntaria cap. 14. §. 7. n. 67. fol. 118.
Decl. vt tunc præsumatur versio pecuniæ in contractu ex causa voluntaria, quando contractus est validus, secus si sit nullus cap. 14. §. 7. nu. 68. fol. 118.
Verbo pecuniæ in vtilitatem Ecclesiæ probatur si pecunia sit salua, vel ex ea aliquid quæsitum, aut necessitatibus subuentum cap. 14. §. 7. n. 69. fol. 118.

Et statur in hoc coniecturis cap. 14. n. 7. n.
70. fol. 128.

V I A

Via m prope domum locatam tenetur reficere locator cap. 34. n. 25. fol. 336.
Et si locator non reficiat, reficit conductor, & imputat in mercedem.
Et pactum contrarium est exorbitans ibid. num. 27.
Via vicinalis existens in Bonis locatis ad mensuram, mensurari debet cap. 24. numer. 88. fol. 250.
Via quando dicatur publica, & quando vicinalis relatiue cap. 24. n. 89. fol. 250.
Viam solitam mutare culpæ ascribitur cap. 12. nu. 83. fol. 78.

VIA EXECVTIVA.

Locatori competere viam executiuam pro cōsecutione mercedis tenent aliqui cap. 39. n. 6. fol. 406.
Contr. quod non competat via executiua, sed tantum denegetur appellatio ibid. nu. 7. & seq.
Via executiua competit locatori contra res inuectas, & illatas in prædium locatum cap. 39. n. 20. fol. 407. & cap. 40. n. 35. fol. 416.
Et competit si conductor se obligauerit soluere aliqua obligatione viam executiuam præbente ibid.
Et competit locatori operarum pro mercede diurna cap. 39. n. 36. fol. 408.
Et in Vrbe adest statutum cap. 95. quod si summa non excedat scuta decem, conductor operarum non audiatur, nisi facto deposito, & si excedat, nisi dato fideiussore ibid. n. 37.
Intelligitur tamen vbi agitur de mercede menstrua, vel diurna ibid. n. 38.
Vid. in ver. ACTIO LOCATI.
Clausula, *sine aliqua contradictione præuia renunciatione quacumque exceptione, & c. iuris, & legum auxilio*, non operatur, quod competat via executiua, sed tollit tantum obligationē cap. 39. n. 23. fol. 407.
Clericorum obligatio in forma alicuius ritus, vel statuti laicalis dantis viam executiuam, non valet cap. 39. n. 23. fol. 407.
Via executiua competens aduersus conductorem ex obligatione eius expressa in locatione non competit pro locatione tacite, renouata cap. 39. n. 24. fol. 407.
Clausula *procedi de plano, sine strepitu & figura iudicij, sola facti veritate inspecta, & omni iuris solemnitate omissa*, importans facultatem procedendi via executiua cap. 39. nu. 28. fol. 407.
Via executiua, qua agit locator pro solutione pensionis competit etiam conductori pro repetitione cap. 48. n. 45. fol. 485.
Executiuè exactus, via ordinaria repetitur de stylo Curiæ cap. 48. n. 46. fol. 485.
Declicitum stylum non esse seruandum extra curiam ibi. n. 47.
Decl. 2. vt in iudicio repetitionis indebiti procedendum sit saltem summariè cap. 48. n. 48. fol. 485.
Decl. 3. non procedere si exactum sit vigore obligationis Cameralis ibi. nu. 49.

VICARIVS.

Vicario Episcopi salarium non conuentum nō debetur cap. 35. n. 82. fol. 376.
Vid. in ver. EPISCOPVS.

VICINVS

Vicinvs habet prælationem in venditione rei cap. 20. n. 9. fol. 195.

VICTVALIA.

Victvalivm valor in dies variatur cap. 19. num. 184. fol. 192.

VIDVA

Vidva continuans habitare domum conductā à marito tenetur soluere mercedem protempore quo inhabitauit post mortem viri cap. 35. num. 25. fol. 371.
Lim. si inhabitaret cum hæredibus viri iure familiaritatis ibi. n. 26.
Lim. 2. vt sin ita locatione facta non censetur viduam reconduxisse ibi. n. 27.
Lim. 3. vt si inhabitet cum hæredibus, teneatur erga dominum solum in subsidium cap. 35. n. 28. fol. 371.
Sublimita hanc vtilitatem limitationem, vt teneatur in subsidium tantum post annū luctus, si dos non consistat in stabilibus cap. 35. n. 29. fol. 372.

V I L L A

Villa locata, vel Castro venit iurisdictio, & honor, & iuspatronatus c. 23. nu. 92. f. 234.
Decl. venire in locatione ad longum tempus non autem in locatione ad modicum ib. num. 94.

V I N E A.

Vineas in dies deteriorantur c. 19. num. 161. fol. 190.
Cædere vineas, vulgo *potare* si omittatur resultat damnum cap. 29. nu. 73. fol. 305.

V I O L E N T I A

Violentia licet non præsumatur, tamen secus est in materia odiosissima cap. 22. n. 49. f. 216.

V I R

Vir non potest petere mercedem fornicationis, etiam stante pacto c. 15. nu. 61. fol. 145.

V I S.

Vis, & metus consensum excludunt cap. 16. nu. 5. fol. 148.

V I T R E A T A E

Vitreatae, & telaria veniunt cum domo c. 23. nu. 52. fol. 230.

Vitreas

Vitreas fenestras facere non tenetur locator cap. 34. §. 1. nu. 7. fol. 335.
Secus si adsint de tempore locationis, quia tradendæ ibi. nu. 8.

V N I O.

Vnio apothecæ cum domo ex quo habeat aditum, & diuisio ex quo illum non habeat, reprobantur alijs circumstantijs. c. 23. nu. 36. fol. 229.
Et prævalet descriptio finium domus, si intra eos apotheca comprehendatur ibidem nn. 37. fol. 230.
Vnio in prædijs rusticis, vt censeatur facta, requiritur destinatio patris familias perpetua, & non ad tempus cap. 23. nu. 63. fol. 231.
Destinatio perpetua vnionis terrarum, deducitur ex eo, quod fuerint ab initio simul emptæ cap. 23. nu. 64. fol. 231.
Decl. facere coniecturam, sed de se non sufficere ibi. nu. 65.
Vnio terrarum arguitur ex quo locatæ fuerunt vnica pensione c. 23. nu. 66. fol. 231.
Ampl. etiamsi sint diuerso loco ibi. nu. 67.
Vnio ex destinatione patris familias probatur per confessionem eiusdem cap. 23. nu. 69. fol. 232.
Ampl. in confessione facta à tutore ibi. n. 70.
Vnio terrarum deducitur ex eo, quod commissæ fuerint curæ vnius villici c. 23. n. 71. fol. 232.
Decl. requiri simul, vt paterfamilias illas nomine prædij comprehendere solitus fuerit ibid. nu. 72.
Vnio probatur etiam ex incolarum opinione cap. 23. nu. 74. fol. 232.
Vnio terrarum non attenditur si postea separatæ fuerint c. 23. num. 75. fol. 232.
Terra separata à fundo ei vnitur per solam destinationem patris familias cap. 23. num. 26. fol. 229.
Sic pars fundi ab eo separatur sola destinatione ibi. nu. 27.
Decl. procedere in prædijs rusticis, nam in domibus vltra destinationem, requiritur etiam aperitio aditus ad vnionem faciendam cap. 23. nu. 28. fol. 229.
Et idem est de vnione domus, & hortus ibi. nu. 29.
Consideratur tamen etiam in domibus destinatio domini ibi. n. 30.
Probatio, quod corpora distincta sint ex destinatione vnita, vel econtra, facienda ab allegante cap. 23. nu. 31. fol. 229.
Domo locata an veniat apotheca, vel alia domuncula, vel hortus probatur ex inspectione si adsit, vel ne aditus ex domo cap. 23. num. 32. fol. 229.
Decl. non sufficere pro vnione, quod apotheca habeat ianuas communicantes cum domo ligno tantum clausas, quæ quandoque aperiantur ibi. nu. 33.
Stantia in quam habent aditus duæ domus, illi vnita censetur cuius aditus est frequentior cap 23. nu. 34. fol. 229.
Stantia super solo vnius domus existens non est pars illius si non illi, sed alteri domui inseruiat cap. 23. nu. 35. fol. 229.

V N I V E R S I T A S.

Vniversitas, vt alienare, seu locare ad longum tempus possit, quæ solemnitates requirantur cap. 7. nu. 48. fol. 35.

V N V M Q V O D Q V E.

Vnumquodque dissoluitur eo modo quo colligatum est cap. 58. n. 1. fol. 560.

V N V S.

Vnus an sit contractus, vel plures vid. in ver. *PLVRES.*

VOCATVS AD FIDEICOMMISSVM.

Vocatus ad fideicommissum, etiam ante euentum conditionis agere potest ad defensionem bonorum c. 24. nu. 62. fol. 247.
Vid. in ver. *FIDEICOMMISSARIVS.*

V O L V N T A S.

Voluntas metitur à potestate cap. 14. §. 4. nu. 37. fol. 104.
Voluntas sine potestate nihil operatur cap. 24. nu. 58. fol. 247.
In probatione voluntatis, & animi, quæ de se non probant, iuncta iuuant cap. 27. n. 165. fol. 288.
Voluntas metitur à potestate, itaut qui non potest aliquid disponere, censeatur noluisse cap. 63. nu. 63. fol. 625.

VSVRA, ET VSVRARIVS CONTRACTVS.

Vsura cessat, vbi non potest argui solitum fœnerandi c. 10. nu. 102 fol. 47.
Decl. non procedere in mutuo cap. 10. nu. 103. fol. 47.
Item non procedere si concurrant aliæ coniecturæ cap. 10. nu. 104. fol. 47.
Vsura non præsumitur in viro timoratæ conscientiæ, & integræ opinionis cap. 10. num. 106. fol. 57.
Vsura non præsumitur in contrahente pro alio c. 10. nu. 107. fol. 57.
Vsura non præsumitur si pecuniæ solutæ fuerunt cum onere inuestiendi cap. 10. nu. 108. fol. 57.
Nec vbi contractus fuit publicè, & palam celebratus, & cum decreto Iudicis cap. 10. n. 109. fol. 57.
Lim. vt possit adhuc probari esse vsurarium per coniecturas vrgentes cap. 10. num. 110. fol. 58.

Vſurarinm eſſe contractum probatur per coniecturas leues c. 10. nu. 111. fol. 58.
Et non eſt neceſſe, quod ſint coniecturæ legis cap. 10. nu. 112. fol. 58.
Decl. non procedere ſi agatur criminaliter ad pœnam, vel dc aliqua perſona c. 10. nu. 113. fol. 58.
Vſurarius arguitur contractus per duas ſolas coniectnras cap. 10. n. 114. fol. 58.
Vſurarius non eſt ſi locator pro tempore locationis mutuet certam ſummam conductori c. 10. nu. 122. fol. 58.
Neq; eſt contractus locationis mobilium, ſeu mercium extimatatum enm pacto reſtituendi valorem in fine locationis cap. 10. n. 123. fol. 59.
Contractum eſſe vſnrarium arguitur ex qualitate perſonæ ſi ſit ſolitus fœnerari cap. 10. nn. 100. fol. 57.
Et eſt coniectura vrgens, & ſufficiens cum alia ibi. nu. 101.
E contra, ſi ceſſet ſolitũ fœnerandi non poteſt argui vſura ibi. nu. 102.
Decl. non procedere in mutuo ibi. nu. 103.
Item non procedere ſi adſint alię coniecturæ ibi. nu. 104.
Nobilitas contrahentium debilitat coniecturas vſuræ cap. 10. nu. 105. fol. 57.

VSVS, ET VSVARIVS.

Vsvs locari non poteſt cap. 11. nu. 10. fol. 60.
Lim. ſi alias eſſet inutilis ibi. nu. 11.
Vſus quando cenſeatur relictus, vel potius vſusfructus c. 9. nu. 45. fol. 46.
Vſus locandi ſimul, & ſeparatim attendi debet ad dignoſcendum quid actum cap. 23. n. 40. fol. 230.
Vſum tantum habens non poteſt locare cap. 9. nu. 37. fol. 45.
Vſus loquendi probari debet cap. 5. n. 13. f. 22.
Lim. ſi ſit notorius ibi. nu. 14.
Vsvarivs, nec etiam domino locare poteſt cap. 9. num. 38. fol. 45.
Vſuarius locare poteſt, ſi alias nullum commodum ex re perciperet cap 9. num. 39. fol. 45.
Vſuarius poteſt vti re ad vſum rei conductæ cap. 9. num. 40. fol. 45.
Vſuarius magnę domus poteſt habitando alios introducere, & mercedem recipere cap. 9. num. 41. fol. 45.
Vſuarius ſolitus res ſimiles locare ſciente teſtatore qui vſum reliquit, locare poteſt cap. 9. num 42. fol. 46.
Vſuarius domus magnæ poteſt alios ad cohabitandum ſecum introducere, & mercedem recipere cap. 11. num. 12. fol. 60.
Vſuarius locationi ſtare tenetur cap. 61. n. 137. fol. 588.

VSVSFRVCTVS; ET VSVFRVCTVARIVS.

Vsvsfrvctvs locari poteſt cap. 11. num. 9. f. 60.
Vsvfrvctvarivs vniuerſalis, non eſt ſucceſſor vniuerſalis cap. 61. num. 128. fol. 587.
Vſufructuarius non tenetur ſtare locationi factæ à proprietario ante vſumfructum conſtitutum cap. 61. num. 126. fol. 587.
Ampl. procedere etiamſi vſusfructus ſit vniuerſalis ibi. num. 127.
Inſtitutus in vſufructu, an, alio inſtituto vniuerſaliter, poſt eius mortem efficiatur hæres vniuerſalis, eſt magna quæſtio, ſed in ea Rota tenet negatiuam cap. 61. num. 129. fol. 587.
Vſufructuarius dicitur dominus cap. 27. num. 259. fol. 288.
Vſufructuarius locare poteſt cap. 9. n. 32. fol. 45
Vſufructuarius veſtimentorum non poteſt ea locare cap. 9. num. 33. fol. 45.
Lim. ſi ſint veſtimenta ſcenica ibi. num. 34.
Vſufructuarius Apothecę artis lanæ non poteſt eam locare tabernario cap. 9. num. 36. fol. 45
Vſufructuarius locare volens non tenetur preferre proprietarium cap. 20. num. 8. fol. 195.
Vſufructuarius ſimpliciter locans, cenſetur locare tanquam dominus cap. 34. §. 3, num. 28. fol. 346.
Vſufructuarius non debet facere conditionem domini deteriorem cap. 9. num. 35. fol. 45.
Vſufructuarius damno imminenti occurrere tenetur, & illud ſuis impenſis reparare, ſi periculum ſit in mora cap. 34. §. 1. nu. 10. f. 336.
Vid. in ver. *MELIORAMENTA* nu. 2.
Vſufructuarius ſi in conſtitutione vſusfructus comprehenſæ ſunt penſiones rei locatæ locationi ſtare tenetur cap. 61. n. 130. fol. 587.
Idem ſi cœperit penſiones exigere ibi. nu. 131
Vſufructuarius dicitur ſuccedere in plenum ius ad effectum vt teneatur ſtare locationi cap. 61. num. 136. fol. 588.

VTILITAS.

*Probari quando debeat, & quomodo num. 1.*
*Quando præſumatur, ex quibus arguatur, & probetur num. 2.*
*Alia num. 3.*

1 VTILITAS Eccleſiæ vt ſuſtineatur locatio tanquam ſolita, probari debet à conductore cap. 14. §. 4 num. 23. fol. 102.
Et nõ ſufficit quælibet vtilitas, ſed probanda eſt euidens cap. 14 §. 4. nu. 24. fol. 103.
Vtilitatis Eccleſiæ probatio debet percutere tempus locationis cap. 14. §. 10. num. 11. fol. 130.
Ampl. et ad effectum validitatis contractus, non attendatur quod contractus tempore ſucceſsiuo ſit vtilis d. §. 10. num. 12.

Decl.

Decl. procedere si contractus sit perfectus, & in se validus, secus si prætendatur sustineri ex capite vtilitatis d. §. 10. n. 13. fol. 131.
Vtilitas Ecclesiæ stante clausula *si in euidentem* debet esse euidens respectu probationum, vt sint dilucidæ, & plenæ cap. 14. §. 9. nu. 42. fol. 127.
Et debet esse euidens respectu essentiæ ipsius, vt non sit modica cap. 14. §. 9. num. 43. fol. 127.
Vtilitas Ecclesiæ stante clausula *si in euidentem* non sufficit absque qualitate euidentiæ cap. 14. §. 9. nu. 44. fol. 127.
Locationem esse factam ad vtilitatem Ecclesiæ non est probandum quando est facta nomine ipsius cap. 61. nu. 242. fol. 598.
Secus si deficiant solemnitates quia tunc necessaria est probatio vtilitatis ibi. num. 243.
Et non statur assertioni Prælati locantis ibi. num. 244.
Locationem non fuisse vtilem Ecclesiæ probari potest, licet facta fuerit cum solemnitatibus cap. 61. num. 245. fol. 598.
Et ad hunc effectum non est probanda læsio sed satis est non adesse vtilitatem cap. 61. nu. 246. fol. 598.
Vtilis dicitur locatio, si est facta iusto pretio cap. 9. num. 6. fol. 42.
2 SOLVTIO facta Prælato in ingressu locationis, si Prælatus pro se retinuit, non probat vtilitatem Ecclesiæ cap. 61. num. 247. f. 598.
Pensiones si soluendæ sunt in loco vbi non est Ecclesia, sed Prælatus, inde arguitur locationem non esse factam ad vtilitatem Ecclesiæ, sed Prælati cap. 61. num. 250. fol. 599.
Pensiones si soluendæ sunt Prælato & ad commodum eiusdem arguitur locationem non esse factam ad vtilitatem Ecclesiæ cap. 61. nu. 248. fol. 599.
Ampl. etiamsi in collatione Prælaturæ iniunctum sit Prælato onus supportandi onera Ecclesiæ ibi. num. 249.
Pensiones si destinatæ sint beneficiato studenti in aliqua Vniuersitate, vel ad effectum gradum suscipiendi dicitur locatio facta ad vtilitatem Ecclesiæ cap. 61. nu. 251. fol. 599.
Secus si sit scholaris discolus, & vagus cap. 61. nu. 252.
Vtilitas in alienatione rei Ecclesiæ, stante confirmatione executorum beneplaciti præsumitur cap. 14. §. 10. n. 5. fol. 130.
Decl. procedere si executores rite, & rectè processerunt cap. 14. §. 10. n. 6. fol. 130.
Vtilitas, vel necessitas Ecclesiæ non probatur per assertionem alienantium cap. 14. §. 10. n. 9. fol. 130.
Neq; probatur per assertionem executorum literatum Apostolicarum quando iudicialiter procedere tenebantur cap. 14. §. 10. num. 10. fol. 130.
Vtilitas necessaria in locatione ad longum tempus rei Ecclesiæ cessat si constet, quod Ecclesia eamdem vtilitatem percipiebat cap. 14. §. 10. n. 19. fol. 131.
Vtilitas contractus resultat etiam à pactis & ex quibus cap. 14. §. 10. n. 26. fol. 132.
Præsumptio vtilitatis Ecclesiæ non solum oritur ex beneplacito vero, sed etiam ex præsumptio cap. 14. §. 10. n. 7. fol. 130.
Præsumptio vtilitatis Ecclesiæ resultans ex beneplacito non procedit si contractus sit sui natura damnosus cap. 14. §. 10. n. 8. fol. 130.
Contractum locationis non fuisse vtile probatur ex instrumento locationis præcedentis factæ pro maiori mercede cap. 14. §. 10. nu. 16. fol. 131.
Decl. procedere si locatio præcedens habuit effectum cap. 14. §. 10. n. 17. fol. 131.
Decl. 2. procedere si probetur in præcedenti locatione non contineri maiorem quantitatem bonorum cap. 14. §. 10. n. 18. fol. 131.
Vtilitas necessaria in locatione ad longum tempus rei Ecclesiæ cessat si constat quod Ecclesia eamdem vtilitatem percipiebat cap. 14. §. 10. §. 19. fol. 131.
Census impositio pro extinguendo alio simili, non potest dici euidenter vtilis cap. 14. §. 10. n. 20. fol. 131.
Locatio perpetua facta pro eadem mercede pro qua fiebat locatio ad tempus est euidenter vtilis cap. 14. §. 10. n. 21. fol. 131.
Decl. tunc dici vtilem euidenter locationem perpetuam absque diminutione mercedis, cum agitur de re subiecta periculis, & ab eis Ecclesia liberatur cap. 14. §. 10. n. 25. fol. 132.
Vtilitas contractus resultat etiam ex pactis, & ex quibus cap. 14. §. 10. n. 26. fol. 132.
Solutio, quæ fit in ingressu emphyteutæ non attenditur ad conuincendam vtilitatem Ecclesiæ, si fiat Prælato, illam sibi retinenti cap. 14. §. 10. nu. 27. fol. 132.
Locationes præcedentes ostendunt subsequentem factam pro maiori mercede fuisse vtilem cap. 19. nu. 26. fol. 181.
In locatione rerum Ecclesiæ, non attenditur pro meliori conditione, quod soluitur Prælato, sed solum quod cadit in vtilitatem ipsius Ecclesię cap. 62. nu. 97. f. 117.
Vtilitas cessare dicitur si alteratur solitum in præiudicium Ecclesię cap. 14. §. 4. nu. 25. fol. 103.
Vtilitas præsumitur si locatio facta est iuxta solitum cap. 14. §. 4. nu. 26. fol. 103.
Decl. non procedere si constet ad fuisse maiorem

iorem oblationem d. §. 4. nu. 27.
Et sufficere, quod facta diligenti perquisitione maior oblatio reperiri potuisset d. §. 4. nu. 28.
Non tamen sufficit maior oblatio si sit excessiua, & plus iusto d. §. 4. nu. 29.

3 VTILITAS artis in specie non est publica sed priuata eam exercentium cap. 56. n. 17. fol. 553.

V X O R.

Vxor, vt possit compelli soluere pensionem domus conductæ à marito probandum est non potuisse maritum eam soluere de tempore habitationis præstitæ cap. 35. nu. 15. fol. 370.
Vxor non potest compelli soluere pensionem domus conductæ si nihil aliud habeat, quam suam dotem cap. 35. nu. 19. fol. 371.
Lim. vt teneatur etiam vsque ad medietatem dotis ibi. nu. 20.
Decl. limitationem procedere si alia medietas sit sufficiens pro eius alimentis ibid. nu. 21.
Vxor obligans se simul cum marito censetur fideiussisse, & non tenetur nisi constet eius negocium fuisse gestum cap. 35. numer. 22. fol. 371.
Et apparet gestum esse negocium mariti si cum eo tractatum semper fuit ibi. nu. 23.
Nec ex eo, quod actum fuit de conductione domus in qua etiam ipsa mulier habitare deberet dici potest gestum negocium mulieris ibi. nu. 34.

# F I N I S.



# REGESTVM.

a b c d ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk Llll Mmmm Nnnn Oooo Pppp Qqqq Rrrr Ssss Tttt Vuuu Xxxx Yyyy Zzzz

Aaaaa Bbbbb Ccccc Ddddd Eeeee Fffff Ggggg Hhhhh Iiiii Kkkkk Lllll Mmmmm

Omnes ſunt duerniones, excepto d ternio.



ROMAE, Typis,& Sumptibus Nicolai Angeli Tinaſſij. M.DC.LXXVIII.

*SVPERIORVM PERMISSV.*









